R. 7152

Preclarissimi doctoris domini Petri de Palude ordinis predicatorum patriarche Jerosolymitani tertiū scriptū super tertium sententiarū Incipit.

Venūdant Parisius a Claudio Cheuallon librario cōmorante in intersignio diui Christofori: ex regione collegii Cameracensis.

Cū priuilegio.

R. 7152

Preclarissimi doctoris domini Petri de Palude ordinis predicatorum patriarche Jerosolymitani tertiū scriptū super tertium sententiarū Incipit.

Bu 220

Venūdant Parisius a Claudio Cheuallon librario cōmorante in interlignio diui Christofori: e regione collegii Cameracensis.

Cū priuilegio

¶Clariſſimo ſacre theologie ꝓfeſſori Magiſtro Guillermo parui p̄dicatorij inſtituti atq; xp̄ianiſſimi frācorū regis quōdā Ludouici duodecimi/ nūc vero frāciſci huius nois primi/ cōfeſſori prudētiſſimo Frater Petrus de Nouimagio eiuſdē iſtitutí ac theologie bacchalarius formatus ac preſentatus Salutem.

Oſce ſane maximis ac ſūmis honoum laudūq; titulis (q; ſuarum elucubratiōnum monumēta in ſacroſctē matris eccleſie erario deſeruere) theoſophorū academia optīo iure ꝓſeqūtur Areſtotelē ſiquidē philoſophorū facile pricipē peripatnetici noſtrateſq; adeo ob ingenii viuacitatē totiuſq; diſcipline redolētiā efferūt. vt cū Ieronimo eū in natura mōſtrum appellitēt. Ciceronē atq; Dem oſtenērethorū ſchola ſūmo in p̄cio habet/ vt horū ſcedas ex iouis cerebro ſcaturiiſſe cōmemoret. Ceteros reticeo quorū gloria idies apud mortales fermēteſcere cernitur. In ceteros autē theologorū (q; celebriori ſunt attollēdi memoria) principes nō abſrē vt ſoliū glorie teneat/ annūerādus venit noſtre p̄dicatorie religionis decus dñs Petrus de Palude dū viueret Solymorū patriarcha digniſſimus. Vir ꝓfecto i diuinis humaniſq; (dño de Gerſono auctore) ac canonicis diſciplinis ꝓfundiſſimus. Meo autē non eget teſtionio. Verū illa ſup ſingulos diuīe ſcripture libros cōmētaria (vt Pariſieñ. nr̄a bibliotheca ꝓfert) ac illa annaliū de bello dñi volumina aſtruūt. Quid de ſup ſentētias editionibus ileo? Poſtremus liber (quē iāpridē excuſſit p̄lū) iter ceteras theologorū (ſalua oīm pace dixerim) editiones (vt eſt Anthonini archip̄ſulis florētini ſentētia) primatu floret. Admiratione aūt hiiſce diebus q; plurimū ſuffulus ſum/ hoim ꝓſpiciēs icuriā: vt cetere ſup ſentētias elucrubrationes in rei litterarie nō mediocre itrimentū carie ferme ſemeſe ac oblitterate deliteāt. Plerumq; mecū ipe volutabā quonā pacto excuſſorie traderentur incudi. Verū (vt verū fatear) ab hoc illicio occupationes inumere ac inuiſe/ q;bus in litterario certamie & qdē ferme quotidiano hacce tēpeſtate defatigabamur) ſemouere. Impulit demū ſepenumero abnuētē aīm ac vicit ſenſim clariſſimi ſacre theologie doctoris Iohānis Maioris p̄ceptoris mei cū primis p̄cipui freques iperiū/ cui nunq; cedere ac ſemp oppugnare nefas cenſui. Quo factū eſt vt tertia nr̄i de Palude ſup tertiū ſentētiarū editio hactenus in ſquallētibus arculis occulta ꝓdiret in lucē opam nauauerim grādē reuera/ cū originale huc ab almanie partibus delatū ferrugine ac carie corroſum viciorūq; ſpinis refertū q; pluris veluti caſtanea nōdū echinata videbatur vt q; ſepius vix inſpectis verborū fucis plenas euellere ſnias eſſet facultas. Hāc itaq; nr̄am operulā vīe paternitati (cui ex inumeris i me ipēſis ſum affatim addictus) dedico. Non ignoro ſiqdē q;ta aīm oēm rē litterariā redolētē voluptate afficiet nr̄i iter p̄dicatorij inſtituti ꝓceres dñi Petri de Palude hec editio/ q; iſtar apis argumētoſe ſingulas ferme theologorū terebrat diſciplinas vt tādē digeſtū excultū/ ac quod ſapidius eſt exugatur. Ac cōtra nr̄m durādū/ vt munita veritateq; ſuffulta nr̄i Aq;natis pſeueret doctrina iugē aggreditur monomachiā. Hāc ergo elucubratiūculā p exili mūere reſol ita obſecro ſuſcipite pietate: ac me cōſueto ꝓſeq; fauore dignemi expoſtulo. Valete noſtre p̄dicatorie religiōis decus. Ex gymnico noſtro Pariſieñ. collegio. Anno virginei partus. M.d.xvij. Septēbris die. xvij.

Extraict des Regiſtres de parlement.

Eue par la court la req̄ſte a elle baillee par Claude cheuallon et Jehan gourmont maiſtres libraires et imprimeurs en ceſte ville de Paris. Par la quelle ilz requeroient inhibitions et defenſes eſtre faictes a tous libraires et imprimeurs et tous autres de ne imprimer ne faire imprimer ou expoſer en vente. Leſtaſſauoir ledit Cheuallon les oeuures de maiſtre Pierre de Palude ſur les Premier Second et Troiſieſme liures du maiſtre de Sentences. Et ledit Gourmont vng liure par luy imprime intitule Tripartitum Epythoma in totius dialetice principia a magiſtro Guillermo maudiſon ſcoto editum et ei⁹ opera. Sinon de ceulx qui ont eſte imprimez par iceulx Cheuallon et gourmont iuſques a deux ans prochainemēt venās a ce que leſditz Cheuallon et gourmont ſe puiſſent cependant rembourſer des faiz: miſes: et labeurs quil leur a conuenu faire en imprimant leſditz liures. Veuz auſſi pluſieurs arreſtz et ordonnances de ladicte court donnez en pareil cas: et tout cōſidere. Lad̄ court a defendu et defend a to⁹ libraires: īprimeurs et tous autres de ne imprimer ne faire imprimer: ou expoſer leſdictz liures en vente: ſi non de ceulx qui ſont imprimez par leſditz Cheuallon et gourmont iuſques a deux ans prochainement venans: ſur peine de confiſcation deſditz liures: et damē de arbitraire. Faict en parlement le dernier iour de Septembre. Lan Mil cinq cētz et dixſept.

Ainſi ſigne Robert.

Biblioteca Universitaria
GRANADA

Index titulox ⁊ articulox tertii libri sententiax

¶ Tituli super tertium librum sententiax dñi Petri de Palude per distinctiones: qstiões: articulos: opiniones: ⁊ cõclusiões.

¶ Prima distinctio de incarnatione verbi habet tres questiones.

¶ Prima questio. vtrx incarnatio fuit possibilis. habet tres articulos.

Primus articulus: qx incarnatio ẽ impossibilis virtute creata. ⁊ an esse humanitatis in xpõ sit absolutũ vel relatũ.

Secundus articulus: qx incarnatio est impossibil' in supposito creato quacunqx virtute.

Tertius articul⁹: qx incarnatio est possibilis virtute increata in supposito increato. hz tres modos dicendi.

¶ Primus modus scoti: qz suppositum ⁊ natura differunt ex natura rei per solam negationem.

Secundus modus durandi. qz non est repugnantia ex parte dei nec creature.

Tertius mod⁹. qz aut natura ⁊ supposituꝫ differt re qõ et probatur ibidem. aut non. ⁊c

¶ Secunda questio. vtrũ vna persona potuit sine alia incarnari. habet quattuor opiniones.

¶ Prima opinio heruei: habet tres articulos.

Primus: de tribus differẽtiis inter suppositum ⁊ naturam.

Secũdus: quõ facta ẽ vnio i psona/ nõ i natura

Tertius: quomodo intelligatur facta vnio verbo innitendo in supposito.

¶ Secũda opinio durãdi hz tres conclusiones.

Prima: qx ad vnionem psonalem pręexigit vnio nature ad naturam.

Secunda conclusio: qx cum vnione cũ natura recipitur vnio cum proprijs persone

Tertia cõclusio: qx vnio est possibilis cum proprio vnius psone sine hoc qx fiat cũ proprio alterius.

¶ Tertia opinio reprobat secundam/ ⁊ ostẽdit qx immediatũ terminans dependentiã est pętas personalis ponẽs plura subsistere in diuinis.

¶ Quarta opinio inuestigat de trib⁹ primis opinionibus per ordinem.

¶ Tertia questio: vtrum plures persone possint assumere vnam naturam: habet tres articulos.

Primus. qx psona diuina põt simul ⁊ successiue assumere plures naturas numero ⁊ specie

Secundus articulus: an plures possint vnaꝫ assumere naturam habet duas opiniones.

Prima opio qx plures nõ pñt sil' assũere vnã nãm.

Secunda opinio qx plures pñt assumere nãz vnã vnitate essentiali nõ psonali

Tertius articulus: de predicatione qñ est pluralitas assumpti. et vnitas assumentis et econuerso sunt tres opiniones

¶ Prima opinio qx pluribus assumentibus eẽnt plures homines personaliter sed materialiter vn⁹ tm̃. econuerso aũt eẽt formaliter plures homines: sed personaliter vnus.

¶ Secunda opinio. qx vtraqꝫ esset impropria minus tamen illa que sequeretur numerum nature non persone.

¶ Tertia opinio: qx vtrũqꝫ potest dici. et qx hũanatus adiectiuũ trahit numerũ a supposito. hõ substantiuũ a forma.

Secũda distinctio de obiecto ⁊ medio assumptionis habet tres questiones.

¶ Prima questio: vtrum persona diuina potuit assumere naturam irrationalem habet tres opiniones.

¶ Prima opinio qx natura irratiõalis nec de potentia absoluta nec ordinata fuit assumptibilis.

Secunda opinio qx de potentia absoluta fuit assũptibilis. non de ordinata.

Tertia opinio qx de potentia ordinata sola assumpta fuit assumptibilis. sed de potentia absoluta oĩs natura subsiãtialis et accidẽtalis sustẽtabilis per se fuit assumptibilis

¶ Secunda questio. vtrũ verbũ assumpsit totũ ⁊ partes hũanitatis simul. habet tres articulos

Primus. quomodo partes se habeãt in oĩbus generaliter: habet duas opiniones.

Prima opinio qx totum dicit aliquid absolutum partibus vnitis superadditum

Secũda opinio qx illud qõ gtes dñt sub indifferẽtia vnionis et sepatiõis totum dicit sub actuali vnione.

Secundus articulus de mediatione totius et partis in assumptiõe vbi habet duas opiniões.

Prima opinio qx ibi non fuit ordo tpis. ordo vero nature non fuit in assumptione respectu totius et partium sed cõceptio precessit aniationem et vtramqꝫ vnionem. ordo vero rõnis in hoc fuit qx prius fuit assumptũ totum q̃ partes in se.

Itẽ prius aima q̃ corpus. et in illa prius mens q̃ pars inferior

Secunda opinio qx ordine nature aĩa fuit assũpta ante corpus in alia concordat cum alia.

Tertius articulus de mediatõe gr̃e hz duas opi.

Prima opinio qx facta est mediante gratia que ẽ gratuita volũtas effectiue tm̃. sed de gratia habituali qx nõ fuit mediũ etiã cõgruitatis formale

Secũda opinio qx gratia vniõis fuit vnita. ⁊ gratia habitualis fuit mediũ cõgruitatis

Tertia distinctio de sanctificatiõe et cõceptione btẽ virginis hz tres qstiones

Prima questio de tempore sanctificationis btẽ virginis hz duos articulos

Primus articulus: vtrũ beata virgo sanctificatione indiguit. habet tres opiniones.

Prima opinio qx beatam virginem fuisse concep tam sine originali est possibile cõgruũ et verum.

Secunda opinio qx potuit preseruari ab originali sed non decuit nec factum fuit.

Tertia opinio qx potuit cõcipi lege cõi ⁊ ab originali preseruari sed non fuit preseruata nec festũ conceptionis debet celebrari ratione sui.

Secũdus articulus est de tpe sanctificatiõis: et habet quattuor opiniones.

Prima opinio qx potuit simul eẽ in culpa ⁊ in gratia. etiam de potentia ordinata.

Secunda qx de potentia absoluta sunt simul culpa actualis ⁊ gratia sed nõ originalis. sed de ordinata sola venialis culpa stat cum gratia.

Tertia opinio qx nõ potuit stare i culpa solo istãti

Quarta opinio qx de potẽtia absoluta solo instanti potuit stare in culpa. et de faba obuianti lapidi molari an aliquo tempore fiftat ipsum.

¶ Secũda questio est de effectu sanctificationis et habet tres opiniones

Prima opinio est ꝙ in prima sanctificatione fuit fomes ligatꝰ in scd'a ablatus ⁊ cōstrāta ꝑ gratiā
Secunda q̄d est fomes / ⁊ an possit ligari vel auferri per gratiāꝫ gratū facientē vel aliud. ⁊ vtrū in ipsa fuit ligatus vel ablatus.
Tertia opinio inuestigat de q̄titate ipsius fomitis ⁊ ligatione ⁊ ablatione ⁊ ꝑ quid possit ligari vel auferri. ⁊ quid fuit factum in beata virgine. ⁊ de aliis sanctificatis / ⁊ de festo conceptionis
¶ Tertia questio vtrū beata virgo ad conceptionēꝫ fuit cooperata: habet duos articulos.
Primꝰ articulꝰ de cōibꝰ m̄ribꝰ. hꝫ duas opiones
Prima opinio ꝙ solū semen viri se habet actiue: sꝫ menstruū mulieris est materia.
Scd'a opinio medicoꝝ ꝙ vtrunqꝫ se habet actiue ⁊ passiue sed plus et minus.
Scd's articulꝰ de beata v̄gine hꝫ duas opiniōes.
Prima opinio ꝙ beata virgo solum ministrauit materiam nichil cooperans actiue.
Secunda opinio ꝙ ipsa fuit cooperata antecedenter ⁊ consequenter non concomitanter.
Quarta distinctio de paternitate ⁊ maternitate ⁊ accn̄tibꝰ xp̄i hꝫ tres q̄stiōes
¶ Pri'a questio vtrū possit dici filiꝰ spiritussancti habet tres articulos.
Primus articulꝰ ꝙ xp̄s fuit cōceptꝰ de spūsctō appropriate licet ab oībus effectiue.
Secundus articulus ꝙ fuit semper virgo mater christi dampnans errorem iudeorum philosophorum hereticorum.
Tertius articulus an christus sit filiꝰ spūs sancti vel trinitatis habet duas opiniones.
Prima opinio ꝙ christus non est filius spūssancti nec trinitatis simpliciter sed inquantū homo ꝑ creationem ⁊ adoptionem.
Secunda opinio ꝙ xp̄s non est filius spūssancti: nec trinitatis: nec simplicit': nec ꝑ gn̄ationē nec per creationem nec ꝑ adoptionem.
¶ Scd'a questio. vtrū beata virgo possit dici mater dei habet duas opiniones.
Prima opinio communis ⁊ vera ꝙ est propria et vera locutio virgo est mater dei.
Secunda opinio ꝙ licet ista sit vera non tamen omnino propria deus est homo ⁊ ecōuerso nec ꝑ consequens ista mater hominis est mater dei.
¶ Tertia questio vtrum in xp̄o scd'm humanitateꝫ fuerunt accidentia hꝫ tres opiniones falsas
Prima ꝙ accn̄tis subiecti ē vnum ⁊ idēꝫ existere
Secunda opinio iprobabilior ꝙ non est alia essentia formaliter accidentis a substantia.
Tertia opinio ꝙ tria prima p̄dicamēta differunt abinuicem esse. essentia. sed septē vltima non
Quinta distinctio de assumptione ⁊ beatitudine actiua ⁊ passiua: habet tres questiones.
¶ Prima questio vtrum essentia assūpserit eēntiam habet tres articulos.
Primus articulus cui conueniat assumere habꝫ quattuor opiniones.
Prima opinio ꝙ humana natura non potuit assumi. que est heretica.
Secunda opinio ꝙ eēna ē assumēs sicut a quo effectiue. persona autem sicut principium q̄d efficiens. proprietas sicut terminus quo. persona sicut terminus quod.
Tertia opinio ꝙ persona est assumens vt agēs. natura vt ratio agendi tn̄ persona principaliter.
Quarta opinio ꝙ facere assumptōnem est ꝯn̄e. sꝫ terminare ⁊ assumere ꝓprium filij.
Secundus articulus cui cōueniat assumi: q2 soli nature create: ⁊ de differentia vnionis ⁊ assumptionis. ⁊ ꝙ vnio non est nisi relatio.
Tertius articulus ad quid terminetur assūptio. habet duas opiniones.
Prima opinio ꝙ assumptio nō terminatur ad naturam / nec ad personam: sed ad vnionē i vtroqꝫ.
Secunda opinio ꝙ primus terminus assumptionis est esse assumptū: ⁊ vnionis est esse vnitū. secundus extrema vt vnita. tertius terminus. relatio cōsequens.
¶ Secunda questio vtrū xp̄s assumpserit suppositum. reprobat opinionē que ponit suppositum constitui per modū realem cōtractū ex esse.
¶ Tertia questio vtrū vnio incarnatiōis sit maxima vnionū habet quattuor articulos.
Primus articulus de differentia multiplici inter vnionem ⁊ assumptionem.
Secundus articulus de comparatione vnionum habet duas opiniones.
Prima opinio ꝙ non est maxima intrinsece: sꝫ solum quantum ad dignitatem.
Secunda opinio. ꝙ omnibus modis ipsa potest dici maxima vnionum
Sexta distinctio de opinionibus habꝫ quattuor questiones.
¶ Prima questio vtruꝫ xp̄s dicatur homo ꝓpter vnionem aīe ⁊ corpis. habet tres articulos.
Primus articulus an xp̄s sit homo ꝓpter vniōeꝫ cum diuino supposito habet duas opiniones.
Prima opinio magistri ꝙ sic non propter vnionē aīe cum corpore.
Secunda opinio cōtraria ꝙ imo sic propter vnionem partium.
Secundus articulus: an persona xp̄i sit cōposita q2 non est composita ex his. nec cum his per inherentiam sed solum per dependentiam
Tertius articulus de accidentalitate vnionis. q2 non sic humanitas vnitur accidentaliter ꝙ ipsa sit accn̄s. nec sic ꝙ adueniat enti in actu disticto supposito / vel per inherentiam. sed ꝑ bigratia ī accidens aduentens enti in actu cedens in ideꝫ supposito per inexistentiam.
¶ Secunda questio: vtrum in xp̄o sit pluralitas suppositoꝝ: habet tres articulos.
Primus de habitudine nature ⁊ suppositi habet quattuor opiniones
Prima opinio ꝙ suppositūꝫ includit ip̄m esse q̄d differt ab essentia.
Secunda opinio ꝙ suppositum est suppositū sicut indiuiduum per quantitatem.
Tertia opinio ꝙ suppositum constituitur per modum realem.
Quarta opinio ꝙ suppositum nō differt realiter a natura / ⁊ indiuiduatur per formam p̄ncipalit' ⁊ ꝙ hec est intentio thome. et ꝙ in xp̄o est tantū vnum suppositum.
Secundus articulus: an possit assumi natura preexistēs i proprio supposito hꝫ duas opiniones.
Prima ꝙ non potest assumi sine corruptione suppositi.
Secunda opinio ꝙ potest assumi supposito corrupto et manente: sed non decuit.
Tertius articulus an p̄sona diuia possit separi a natura assumpta habet duas opiniones.
Prima opinio ꝙ esse exn̄e non fuit assumptum
Secūda opinio ꝙ eē exn̄e fuit assumptum et potuit deponi de potentia absoluta: non de potentia ordinata.
¶ Tertia questio vtrum in xp̄o sit tm̄ vnum esse habet sex opiniones.
Prima opinio ꝙ in xp̄o sunt duo esse subsistentie
Secunda opinio thome: ꝙ in xp̄o est tm̄ vnum eē substantialis existentie.
Tertia opinio ꝙ in xp̄o sunt plura esse essentie: sꝫ vnum existentie.
Quarta opinio: ꝙ in xp̄o est tm̄ vnum esse simpliciter: sed plura scd'm quid
Quinta opinio: ꝙ in xp̄o est tm̄ vnū subsistere et vnum existere substantiale. sed plura inherere.
Sexta opinio: ꝙ in xp̄o sunt plura esse et ꝙ sit mens Thome.
¶ Quarta questio: an xp̄s sit vnū vel plura: habet quinqꝫ opiniones.
Prima opinio: ꝙ xp̄s est vnus et vnum. non plures nec plura.
Secunda opinio: ꝙ xp̄s est plura. licet non sit plures: sed vnus.
Tertia opinio. ꝙ non debet dici vnum nec plura absolute: sed cum determinatione.
Quarta opinio: ꝙ est esse plura formaliter: et ꝙ xp̄s non est plura formaliter sꝫ materialiter.
Quinta opinio: ꝙ xp̄s est aliquid ⁊ hō vniuoce: cū aliis ⁊ ꝙ nō est plura formaliter nec simpliciter sed materialiter ⁊ s'm q̄d et ꝙ est vel vnū vel plura: ⁊ est vnum formaliter ⁊ simpliciter.
Septima distinctio quō xp̄s sit hō ⁊ p̄destiatus habet quattuor questōes
¶ Prima questio: an deus sit homo habet duos articulos.
Primus articulꝰ: ꝙ hec est vera: deꝰ est hō sed quomodo: habet quattuor opiniones
Secundus articulus: quomodo hec sit vera xp̄s est homo: habet duas opiniones ꝑ se ⁊ ꝑ accn̄s.
¶ Secunda questio. vtruꝫ deus sit factus homo habet tres articulos.
Primus articulus de intellectu questionis habꝫ duas opiniones de sensu huius q̄d est factus.
Secundus articulus de distinctionibus de terio concreto et abstracto ⁊ de fieri.
Tertius articulus: quō deꝰ sit factus: hꝫ tres op̄
¶ Tertia q̄o de p̄destinatiōe xp̄i: hꝫ duos artic.
Primus articulus de natura predestinationis.
Secundus articulus quomodo ille homo sit predestinatus: habet duas opiniones.
¶ Quarta questio: an intellectus quo xp̄s ē hō vel factus homo sit pura potētia hꝫ. 3. opiniōes
Prima opinio: ꝙ intellectus possibilis est pura potentia sicut materia prima.
Secunda opinio ꝙ est quidam actus passiuus ⁊ actiuus respectu diuersorum.
Tertia opinio: ꝙ est quidā actꝰ: sed pure passiuꝰ.
Octaua distinctio de natiuitate ⁊ filiatione xp̄i habet duas questiones
¶ Prima questio: vtrum in xp̄o sint plures natiuitates: hꝫ duas opini.
Prima opinio q̄d sit nasci: ⁊ cuius: ⁊ ꝙ in xp̄o sūt due natiuitates. sꝫ nō bis natus.
Secunda opinio inquirit de his ⁊ ꝯcludit ꝙ xp̄o conuenit nasci bis.
¶ Secunda questio: vtrum in xp̄o sint due filiationes: habet quinqꝫ opiniones.
Primus articulus de his que premittit de multitudine fundamenti ⁊ subiecti relatiōis.
Prima opinio thome: ꝙ in xp̄o ē tm̄ vna filiatio realis.
Secunda opinio: ꝙ ī xp̄o sūt due filiatōes reales
Tertia opinio: ꝙ vt est relatio sunt due vt propetas personalis est vna.
Quarta opinio ꝙ sūt due relationes reales: sed vna res.
Quinta opinio sustinet primā thome. declarans tres articulos cum instantiis.
Nona distinctio de latria et dulia: habet duas questiones.
¶ Prima q̄o de latria hꝫ tres artic.
Primus articulus quid sit latria. q2 est virtus moralis annexa iusticie.
Secūdus articulus de q̄bus sit materialiter q2 de bonis aīe ⁊ corporis nichilominus beatitudo est in actu intellectus.
Tertius articulus cui debeatur latria. habet. 3. opiniones.
¶ Secunda questio de dulia. hꝫ duos articulos
Primus de dulia ⁊ yperdulia quid sint ⁊ quibus exhibende.
Secundus articulus: an esse apprehensum sit de per se obiecto latrie vel voluntatꝭ hꝫ. 3. opiōes
Prima opinio ꝙ esse apprehensūꝫ est per se ratio formalis obiecti appetibilis
Secunda opinio contraria ꝙ non cadit in per se obiecto voluntatis cognitio.
Tertia opinio media: ꝙ cognitio per se requirit': sed non est formale in obiecto nisi in moralibus
Decima distictio de personalitate xp̄i / habet vnam questionem.
¶ Est autem hec questio. vtrum xp̄s s'm ꝙ homo sit persona. et habet duas opiniones.
Prima opinio habet tres articulos de reduplicatione: adoptione: predestinatione
Secunda opinio de reduplicatione et p̄destinatione: ⁊ de obiecto voluntatis ⁊ intellectus quid sint: et vtrum differant re vel ratione.
Undecima distinctio habet vnam questionem tm̄.
¶ Utrū scꝫ christꝰ possit dici creatura ⁊ habet tres opiniones.
Prima opinio thome ꝙ christus non est simpliciter creatura cum declaratiōibus.
Secunda opinio: ꝙ xp̄s potest dici simpliciter creatura.
Tertia opinio: ꝙ xp̄s nec est creatus nec creatura simpliciter: licet sit creator simpliciter.
Duodecima distinctio de inceptione ⁊ peccabilitate xp̄i: hꝫ duas q̄stiones
¶ Prima questio: vtrū xp̄s cepit esse habet duos articulos.
Primus articulꝰ: ꝙ xp̄s debuit assumere talem naturam de tali: ⁊ hoc modo.
Secundus articulus: an xp̄s cepit esse hꝫ quattuor opiniones. Uerior ꝙ non cepit esse simplicit' sed cepit esse homo.

¶ Secūda q̄o vtrū xp̄s potuit peccare.hȝ.3.op̄
Prima opinio ꝙ non potuit peccare etiam si assumpsisset naturam non beatam.
Scd̄a op.ꝙ potuisset peccare in nā creata nō btā
Tertia opinio ꝙ non potuit peccatum cōmittere nec assumere nec ꝯtrahere.

(T)Ertiadecima distinctio de gr̄a xp̄i ⁊ significatione noīs hȝ tres questiōes
¶ Prima questio vtrū fuit gr̄e plenitudo in xp̄o habet quatuor articulos.
Primus articulus de diuisione gr̄e capitis vnionis habitualis et alia.
Secundus articul⁹ de plurificatione gratie christi vtriusq; ⁊ ꝙ finita.
Tertius articulus de gratia capitis hominū ⁊ angelorum et persone.
Quartus articulus de finitate ⁊ infinitate triplicis gratie in christo.
¶ Secunda questio vtrum anima xp̄i possit frui sine habitu habet quattuor opiniones.
Prima opinio ꝙ vnio sufficit sine habitibus ad actus beatificos.
Secunda opinio communis ꝙ anima christi non potest frui deo sine habitu.
Tertia op.sustinet primā rn̄dens ad rōes secūde
Quarta opinio ꝙ eguit habitib⁹ ad merendū de potētia absoluta ad fruendū de potētia ordiata
¶ Tertia questio vtrū xp̄s sigficet diuersas naturas ⁊ eorum conceptus vniuoce.habȝ tres ar.
Prim⁹ articulus quomodo xp̄s significet duas naturas.q: ī obliquo non in recto.
Secundus articulus quomō xp̄s significet cōceptus naturarū habet tres opiniōes vtrū nomē sigficet cōceptum tantum vel rē tm̄ vel rem substantiuā cum conceptu ⁊ q̄d principalius,
Tertius articulus de conceptu ⁊ de re cōcepta hȝ 3.op.de vnitate ⁊ diuersitate act⁹ recti ⁊ reflexi

(Q)Uartadecima distinctio: de sciētia et omnipotētia xp̄i hȝ tres questiones.
¶ Prima questio de scientia xp̄i infusa habet tres articulos.
Primus articulus de cognitione beatifica ꝙ eam habuit a principio non comp̄hensiuam sed pfectissimam non obstante opinione q̄ pōit beatitudinē aīe nō equare btītudinē āgeli.
Secundus articulus an videat oīa ī verbo opio ꝙ videt eēntias non exn̄tias que reprobatur.
Tertius ar.an videt oīa que verbum hȝ .5.opini.
Prima opinio ꝙ cognoscit oīa q̄ verbū in habitu non actu explicito simul
Secunda opinio ꝙ nouit omnia habitualiter sicut prima opinio sed sine habitu inherente.
Tertia opinio tho.que impugnat et defendit ꝙ aīa xp̄i omia scit q̄ verbi scientia visiōis nō alia
¶ Secunda questio de scientia christi acquisita habet quattuor opiniones.
¶ Prima opinio ꝙ in xp̄o ē triplex scientia realiter.s.diuina infusa ⁊ acquisita.
Secunda opinio ꝙ tm̄ diuina ⁊ infusa nō autem experimentalis.
Tertia opinio de scīa infusa quo ad obā ⁊ vsum de acquisita autem concordat vtrāq; opinionē q: vno modo est in eo acquisita alio mō non
Quarta opinio in xp̄o est quadruplex scientia.s. scīa diuia scīa beatifica/scīa ifusa scīa acquisita.
¶ Tertia questio de oīpotētia christi ⁊ hȝ.3.ar.
Primus articulus de omnipotentia hȝ.2.opiā.
Prima opinio ꝙ non habuit oīpotentiā nec potētiā supnaturalem nisi assistentem.
Scd̄a opinio ꝙ in aīa xp̄i nō fuit oīpotentia nec infinita virtus nec infinita operatio.
Scd̄s articulus de cōicabilitate potētie creandi ꝙ nō ē possibilis que est infinita.
Tertius articulus de infinitate scitoꝝ a xp̄o vel finitate ⁊ de infinitate ⁊ finitate scitoꝝ a deo sciētia visionis.

(Q)Uintadecima distinctio de defectib⁹ assumptis habet tres questiones.
¶ Prima questio vtrū xp̄s assumpsit naturā cū defectib⁹ hȝ tres articl'os
Primus articul⁹ de defectibus corporis q: quosdam assumpsit nullū cōtraxit
Scd̄s articulus de defectibus anime ꝙ ī christo fuit passio etiam intellectualis alit̄ q̄ ī nobis.
Tertius articulus de morte xp̄i ꝙ ei⁹ dolor fuit maximus vie ⁊ quare.
¶ Secunda questio vtrum in aīa xp̄i fuerint simul dolor ⁊ gaudiū hȝ sex opiniones
Prima opinio ꝙ in xp̄o fuerit dolor ſm sensum gaudiū ſm intellectum solum.
Secunda ꝙ inquātū natura patiebat̄ dolorē non inquantum potentia.
Tertia opinio ꝙ dolor fuit in natura ⁊ ſm rationem inferiorem nō superiorem.
Quarta opinio ꝙ dolor passio nō minuebat gaudium fruitionis.
Quinta opinio ꝙ ī xp̄o simul fuerunt sine diminutōe gaudium fruitionis dolor nālis non rationalis sed tantum gaudium
Sexta opinio singularis ꝙ ꝯtraria possunt simul̄ esse in suis excellentijs p miraculum que reprobat̄ quo ad dampnatos.
¶ Tertia questio vtrū in xp̄o potuerit eē gaudere siue cognoscere habȝ duas opiniones.
Prima opinio ꝙ de potentia absoluta potest esse amor incogniti.
Secūda opinio cōmunis ꝙ nulla potētia pōt eē affectio sine cognitione coniuncta.

(S)Extadecia distictio de necessitate moriēdi ⁊ transfiguratione habȝ duas questiones.
¶ Prima questio vtrū in xp̄o fuit necessitas moriendi habȝ.4.opin.
Prima opinio ꝙ homo ſm corpus ē corruptibilis ſm animam incorruptibilis:sed dono supaddito fit ꝙ non corrumpit̄ in statu inocētie ⁊ glie
Secunda op̄.scoti ꝙ tribus in stantibus primis/ non habuit necessitatem moriendi sȝ in quarto.
Tertia opinio de causa corruptionis in viuētib⁹ ꝙ non est intus principiū nisi passiuum.
Quarta opio de cā necessitat̄ ⁊ cui voluntati suberat in christo ⁊ an fuisset naturaliter mortuus.
¶ Scd̄a q̄o de claritate trāsfiguratiōis an fuit gloriosa habet tres articulos.
Prim⁹ articl's de claritate illa hȝ duas opiones
Scd̄s articl's de visione trāsfiguratiōis ⁊ q̄liter intellectus itelligat fantasmata.
Terti⁹ articulus q̄mō ī via ītelligebant̄ plura vel pl'a opinio heruei.

(D)Eciaseptia distictio d̄ volūtate ⁊ orōne christi habet duas q̄stiones.
¶ Pria q̄o vtrū volūtas hūana ī xp̄o in xp̄o semp fuerit cōformis diue:hȝ.3. articl'os
Prim⁹ ar.ꝙ ī xp̄o p̄ter volūtatē diuā fuit hūana
Secund⁹ articl's ꝙ cū istis duab⁹ (proprie fuit ī xp̄o volūtas sensitiua.
Terti⁹ articulus de cōformitate istaꝝ voluntatū adinuicem hȝ tres opiniones.
¶ Secūda q̄o de orōe xp̄i:habet duos articulos
Prim⁹ de orōe xp̄i hȝ ꝙ ei ꝯuciebat ⁊ quō fuit ex
Secūd⁹. quō aīa ꝯiūcta ītelligat vīe (audita

(D)Ecimaoctaua distinctio de merito xp̄i: habet tres questiones.
¶ Prima q̄o vtrū liberū arbitriū quo meruit sit potētia vel habitus habet tres articulos.
Prim⁹ arti. an liberū arbitriū sit potētia. Scd̄s ar.an libertas volūtat̄ sit p⁹ respectu act⁹ eliciti
Terti⁹arti.an potētia pure passiā possit eē libera.
¶ Scd̄a q̄o an xp̄s meruit ī istāti sue ꝯceptionis hȝ.iij.arti. Prim⁹ar.ē de actōe xp̄i q̄tū ad pl'alitatē ⁊ ꝓprietatē ⁊ q̄lit̄ est suppositum humanum.
Scd̄s arti.de merito xp̄i q̄tū ad p̄ncipiū ⁊ pfectū
Terti⁹ar.de merito passiōis q̄d ⁊ q̄b⁹ p eā meruit

(D)Ecimanona distic.de merito passionis habȝ duas q̄stiōes. ¶ Prima vtrū p passionem xp̄i sumus liberati a pctō habet tres articulos.
Prim⁹ articul⁹ quō p passionem tollat̄ culpa ⁊ ꝙ gr̄a nō opponit̄ culpe formal'r sicut hit⁹ p̄uatiōi
Secund⁹ articul⁹ de liberatiōe p passionē quo ad penā quo ad sufficientiā. Terti⁹arti.ꝙ ppt̄ hoc xp̄s est redēptor et mediator ſm humanitatem.
¶ Secūda questio vtrū in xp̄o fuit idē act⁹ volūtatis meritum ⁊ premium habet tres articulos
Prim⁹ art.ꝙ act⁹ nālis ⁊ moral' trāsiēs ī pat⁹ ⁊ elicit⁹ sunt eiusdē spēi. Scd̄s arti. ꝙ act⁹ vie supnaturalis scd̄m tres virtutes theologicas non differt specie a naturali.
Terti⁹ar.ꝙ meritū ⁊ p̄miū differūt tpe spē ⁊ nūero

(V)Icesima distinc.de satisfactiōe xp̄i hȝ.2.q.
¶ Prima q̄o vtrum nā hūana debuit reparari p satisfactionē hȝ.2. opiones. Prima opio ꝙ sic debuit reparari debito ꝯgruitatis nō obligatiōis.
Scd̄a opio addit ꝙ satisfactō debuit fieri p mortē
¶ Secunda questio vtrum pura creatura (xp̄i. potuit satisfacere habet duas opiniones.
Prima opinio ꝙ satisfacere cōdigne nec xp̄s ſm homo potuit:congrue autē purus homo potuit
Secūda opinio cōtraria ꝙ supposita gr̄a p pctō suo quilibet p alijs xp̄s tm̄ potuit satisfacere.

(V)Icesima p̄ma distic.de morte xp̄i. habȝ 4.q.
¶ Prima questio an diuinitas in morte fuit separata ab anima vel carne habet.3. articulos.
Prim⁹ articul⁹ de sepatiōe diuitat̄ ab hūanitate.
Scd̄s arti.de sepatiōe diuitatis ab aīa ꝙ nō fuit
Tertius articul⁹ ꝙ nō fuit separata a carne et an xp̄s possit dici aīal vel animatus.
¶ Secūda questio an humanitate derelicta flueret ab ea subsistere habet duas opiniones.
Prima opinio ꝙ esse differt ab essentia nō autem fluit ab ea sed inducitur ab extra.
Scd̄a opio ꝙ eē dr̄t ab eēna ꝙ fluit nālit̄ ab ītra.
Tertia q̄o vtrū corp⁹ xp̄i fuit putrefactū hȝ.2.arti.
Prim⁹ q̄d sit putrefactio ⁊ ꝙ corp⁹ xp̄i nō fuit putrefactū sed putrefactibile.
Secūdus articul⁹ de causa incorruptionis p naturā vel miraculū nouū vel ātiquū hȝ.4.opiones
¶ Quarta q̄stio vtrū corp⁹ xp̄i viuū ⁊ mortuum fuit idem numero.habet tres articulos
Prim⁹ arti. vtrū corp⁹ xp̄i viuū ⁊ mortuū fuit idem nūero.hȝ.4.opiones. Scd̄s vtrū corp⁹ xp̄i ⁊ petri mortuū sic vniuoce dr̄it hȝ.iij.opi. Terti⁹ar. ꝙ ī xp̄o hoie nō fuerūt p̄les forē ⁊ solutōes ad ꝯria

(V)Icesima.2.dis.de triduo mort̄ xp̄i habȝ.5.q.
¶ Pria vtrū xp̄s ī triduo fuit hō habȝ 5.opi.
Pria opio mgr̄i ⁊ hug.ꝙ xp̄s ī triduo fuit ver⁹ hō
Secūda opinio ꝙ fuit homo q: forma est tota essentia rei naturalis ⁊ materia nichil.
Tertia opinio ꝙ fuit hō materialiter nō formalit̄
Quarta opinio ꝙ xp̄s mortuus nō fuit homo licet forte mortuo fortes sit homo.
Quinta opi.cōfirmat q̄rtā addēs ꝙ ille fuit hō in
¶ Secūda q̄stio vtrū corp⁹ xp̄i potuit (triduo. cōseruari sine esse habet tres opiniones.
Pria opio ponētiū possibile obiuū ab eterno realit̄
Scd̄a opio hēr.ponēt̄ eēnas etnas. (extra deū.
Tertia opi.ꝙ eēna p̄t creari ⁊ ꝯsuari sine eē ītrīseco ⁊ mā tn̄ cū forā informante ⁊ eē suppositāte.
¶ Tertia q̄o de descēsu ad iferos hȝ.2.articulos
Prim⁹ an tot⁹ xp̄s fuit in sepulcro ⁊ tot⁹ in iferno
Tertius articul⁹ de descēsu aīe ad inferna quo ad effectum presentiam ⁊ ad quid.
¶ Quarta q̄o de resurrectione xp̄i hȝ tres arti.
Primus articul⁹ de resurrectione quo ad conuenientiam et diem ⁊ de hīs qui cū eo surrexerūt.
Secūd⁹ articul⁹ de ꝓbatione resurrectionis quo ad cōuenientiā ⁊ sufficientiā et probabilitatem.
Terti⁹ articul⁹ quō xp̄s sit vbiq; homo.
¶ Quinta q̄stio de ascēsiōe xp̄i hȝ tres articulos
Prim⁹ an ascēsio xp̄i fuit ꝯueniēs et ſm quam naturam/et an sup omnes celos fuerit.
Scd̄s articul⁹ an idē accn̄s possit esse in diuersis subīs q: sil' nō sȝ successiue diua v̄tute nō natura
Terti⁹ arti.an duo accn̄a nūero dr̄na possint eē sil'

(V)Icesima.3.dis.de habitib⁹ habȝ.5.questiones
¶ Pria q̄o de necessitate hituū habȝ.5. opi.
Prima opinio q̄d est habitus/⁊ ꝓpter quid/et ꝙ est modus rei ⁊ non res.
Scd̄a opio ꝙ hit⁹ ē res absoluta pfcōr q̄ potētia
Tertia opinio ꝙ actus non differt re absoluta ab
Quarta opio ꝙ habit⁹ nō est (hitu nec potentia. modus respectiu⁹ nec absolut⁹ sȝ res abso.distīcta
Quita opio ꝙ hit⁹ nō ē mod⁹ rei tm̄ sȝ res absolu
¶ Secūda q̄o vtrū hitus faciat ad sb̄am (ta p se. act⁹ aut ad modum tm̄:hȝ quattuor opiniones.
Prima opio ꝙ act⁹ ⁊ mod⁹ sūt ab hitu ⁊ potentia sȝ approp̄at̄ cālitas eēne pōe cālitas mōi hitui.
¶ Scd̄a opio ꝙ potētia sola est causa act⁹ quo ad essentiā.habitus vero quo ad modum tm̄.
Tertia opinio ꝙ modus potentie est ab habitu.sȝ modus actus est a potentia sicut a substantia.
Quarta opinio ꝙ habitus per se facit ad intētionē:⁊ ꝙ esse ꝯcors rōi ⁊ facilitas sit mōi pōe ⁊ act⁹
¶ Tertia q̄o vtrū theologice v̄tutes preter politicas sint necessarie:habet tres opiniones.
Prima opinio ꝙ theologice sūt necessarie. q̄ ⁊ q̄t sint necessarie et quō distinguātur ab acq̄sitis.
Scd̄a opio ꝙ est in nobis fides acq̄sita quā exprimur ⁊ ifusa: cui⁹ obm̄ est p̄ma veritas reuelata.
Tertia opinio Scoti ponētis fidē infusam aliter necessariam ⁊ propter aliud.
¶ Quarta q̄o vtrū fides sit virtus:⁊ hȝ.3.articu.
1⁹ ar.ꝙ fides ē v̄t⁹ ifusa ē n̄ pfcā v̄t⁹ nisi cū carita.
2⁹ art.de trib⁹ actib⁹ fidei ⁊ ꝙ fides ifusa ē certior cīa certitudīe adhesiōis ⁊ ifallibilitat̄ ⁊ simpl'r

5ᵘˢ ar. ꝙ fides formatur caritate ⁊ ē vna numero fides formata ⁊ informis nec ē i hereticis nec demōibꝰ sꝫ a pn̄
Quinta qō vtrū oīm virtutū theo (cipio fuit logica⁊ sit idē obm̄ habet tres articulos
Primꝰ ar. ꝙ pōe hitꝰ ⁊ passiōes n̄ subordiata hn̄t diuersa obā: ⁊ silr itellectꝰ ⁊ sēsus lꝫ hēant ordinē
Secundꝰ ar. ꝙ ordinata inter se eēntialit hn̄t idē formale obm̄ sicut ē mā appetitꝰ desideriū/amor/ fides caritas opinio scientia.
Tertius ar. opio ꝙ caritas fides opio scia. Itē scia et pp qd nō habent idē formale obiectum.

Vicesima quarta distictio de fide hꝫ.3.qōes
Pria qō vtrū deꝰ sit obm̄ fidei: hꝫ.2.op.
Pria opio ꝙ obm̄ de quo ē deꝰ obm̄ qd ē cōplexū rō aūt formalis nō ē visum sed actualitas diuia
Secūda opio: ꝙ fides ⁊ opio distinguūtur penes mediū cū formidie ⁊ sine nō mediū qd ē auctoritas vel rō/⁊ ꝙ deꝰ sp̄ē sbm̄/⁊ obm̄ fidei īfuse sub rōe deitatis ex pte sua ⁊ reuelantis, ex pte nostra
Scda qō vtr̄ fidei pt subesse falsum hꝫ.4.art.
Primꝰ arti. ꝙ fidei ⁊ spei īfusis nō pt subesse falsū
Scds arti. qd ē hitꝰ ⁊ quō distinguit a pdicamento ⁊ postpredicamento ⁊ alijs speciebꝰ qlitatis.
Tertiꝰ arti. quō hitꝰ dr̄t a potētia ⁊ i qbꝰ ⁊ quō dr̄t
Quartꝰ quō v̄tꝰ ē hitꝰ opatiuꝰ ⁊ v̄tꝰ hūa (a dispōe na ē pfectio potētie rōal p essētiā vl ptcipatiōe
Tertia qō vtrū rō p fide minuat meritū fidei hꝫ.iij.art. Primꝰ an credere aliqd supra rōnē sit meritoriū hꝫ.4.cōclusiōes. Pria pclo sit de rōe meriti ⁊ qd sit actꝰ liber ⁊ bonꝰ. Scda pclo ꝙ credere nō solū ē liberū sꝫ recte rōi cōsonū. Tertia cōclo ꝙ eccliam nō decipi rō sumit ex miraculis et qbusdā apparētibꝰ. Quarta pclo ꝙ credere ē meritoriū supposita caritate. Scds art. vtr̄ rō p vel ptra fidē minuat meritū hꝫ tres pclusiōes
Pria pclo ꝙ rō ptra fidē auget meritū manēte eqli firmitate. Scda pclo ꝙ rō demōstratia p fide tollit meritū ⁊ necessitatē fidei. Tertia pclo ꝙ rō psuasiua p fide nō tollit nec minuit meritū. Tertiꝰ arti. an ad vnū actū pcurrāt duo hitꝰ hꝫ.3.pcl.
Pria pclo ꝙ ad vnū actū eliciēdū ⁊ īpādū pn̄t cōcurrere plēs hitꝰ itellectuales morales acqsiti ⁊ īfusi. Scda pclusio correlaria ꝙ actio trāsiēs nō est in agente subiectiue. Tertia cōclusio ꝙ scientie specie differunt phisica non logica.

Vicesima.5.distinctio de fide hꝫ.4. qstiōes.
Pria qō d necessitate fidei īfuse hꝫ.2.ar.
Primꝰ art. de necessitate fidei explicite hꝫ.iij.cō.
Prima pclusio ꝙ implicitū ⁊ explicitū distinguūtur duplr. Uno modo sicut cognitio in habitu ⁊ actu. Alio mō sicut cognitio in vli ⁊ particulari
Scda pclo ꝙ adulto sp necesse fuit credere aliqd explicite vtroqꝫ mō. i. i actu ⁊ i aliq arti. speciali.
Tertia cōclo ꝙ i speciali maiores qdē tenēt scire ⁊ defēdere/medij ⁊ oēs infimi cōes articulos.
Scds arti. de simbolis hꝫ.iij. pclusiōes. Prima pclo de diffinitiōe articli sꝫ richardū. Scda pclo qd est symbolum ⁊ q̄ vtilitas ⁊ necessitas ipsius.
Tertia pclo de distic. articulo⁊ i symbolo duplr.
Scda qō an fides infusa sufficiat sine acqsita hꝫ tres opi. Prima ꝙ fides infusa sufficit ad actū sine acqsita. Scda opio ptraria ꝙ fides infusa sola pt efficere actū credēdi. Tertia opio media hꝫ 3.pclones. Pria pclo ꝙ fides īfusa nō pōt exire i actū credēdi nisi ipm credibile sibi ab aliq ppoat
Scda ꝙ p fidē q̄ nō est v̄tꝰ theologica pōt exire i actū explicitū. Tertia cōclo ꝙ p fidē q̄ ē v̄tꝰ theologica potest exire in actum implicitum.
Tertia qō vtr̄ credere dr̄ata pō ⁊ spē hꝫ.3.op.
Pria opio ꝙ pō ⁊ spēs dr̄nt ab actu sicut pricipia manētia ab effectu trāseūte. Scda opi. ꝙ actꝰ secūdꝰ nō est forā differēs a potētia re absoluta.
Tertia opi. ꝙ actꝰ nō ē a spē nec ab obō sꝫ a deo p
Quarta qō vtr̄ repugnet fidei aliqd pplexū esse creatū ⁊ cū h̄ necessariū hꝫ duas opi. Prima opio ꝙ nullū pplexū necessariū hꝫ cām effectiuā
Scda opi. hꝫ.4.pclu. Pria ꝙ pplexa hn̄t eodē mō cām sicut sui tmini icōplexi. Scda pclu. quō icōplexa hn̄t cām. qꝛ ipossibilia ⁊ icreata nō hn̄t cām nec creata q̄ ad possibilitatē sed q̄ ad actum.
Tertia pclo qlē necessitatē hn̄t pplexa necessaria qꝛ vel absolutā sicut diuina vel solū necessitatē pnexiōis ⁊ ex suppositione sicut creata.
Quarta conclusio ꝙ fidei repugnat esse creatum necessarium absolute non conditionate.

Vicesima.6.dis. de spe hꝫ tres qstiones.
Pria qō vtrū spes sit v̄tꝰ hꝫ duas opi.
Pria opio hꝫ tres arti. Primꝰ arti. q̄t modis dr̄ spes ⁊ q̄ significatione accipiat ⁊ qd ē spes put ē v̄tꝰ theologica.
Scds arti. q̄ spes est v̄tꝰ large accipiē do nomē v̄tutis. Tertiꝰ articulꝰ quō spes hꝫ certitudinē ⁊ v̄tꝰ ē certior oi arte. Scda opi. hꝫ.3.pclu.
Prima ꝙ spes ē virtus proprie dicta.
Scda cōclo ꝙ spes sit virtꝰ ē necessaria ad salutē
3.pꝰ. ꝙ spes p̄ alijs virtutibꝰ hꝫ certitudinē spālē.
Scda qō: vtrū spes virtꝰ theolo. hꝫ.2.opiones
Pria opi. hꝫ.3. pcl. Pria ꝙ spes est v̄tꝰ theologica ⁊ quō ab alijs distiguat ex subiecto et obiecto.
Scda pcl. de ordie v̄tutū theologica⁊ adiuicē qꝛ sꝫ sit tpe sꝫ nā prio ē fides/scdo spes/ttio caritas
Tertia pclo i qbꝰ sit spes. qꝛ i solis viatoribꝰ quo ad actū ⁊ hitū/i dānatis q̄ ad neutrū/i btis forte q̄ ad hitū.
Secūda opinio hꝫ duos articulos.
Primꝰ arti. ꝙ spes ē v̄tꝰ theologica distincta ab alijs ⁊ media iter illas.
Scds arti. ꝙ spes nō ē aliq mō in beatis nec dānatis pena sensus vel dāni: sꝫ pōt eē in oibꝰ alijs quo ad habitum et actū.
Tertia qstio vtrū v̄tutes theologice distiguātur seipis si nō distiguerent obis hꝫ.4.articulos.
Primꝰ art. vn̄ hꝫ aliqd distigui ab alio hꝫ.3.pcl.
Pria pclu. ꝙ res distiguūt intrisece vel se tota si est simplex vel forā.
Scda pclu. ꝙ res extrisece distiguūt p efficiēs et finē. Tertia pclu. ꝙ pter efficiēs i finē res distiguūt extrisece p materiā i q
Scds art. ex q mō pōe distiguūt p obā hꝫ.2.opi.
Pria opi. hꝫ.4.pclu. Pria ꝙ potētie ⁊ actꝰ nō distinguunt p obiecta intrinsece sed extrinsece.
Scda cōclu. ꝙ pōe passie distiguūt p actus sicut p fines qbꝰ. Tertia cōclu. ꝙ actꝰ distiguūt p obā sicut pncipia effectiua ⁊ terminos extrinsecos.
Quarta cōclu. ꝙ pōe vt passie distiguūt p obā sicut p motia sua vt aūt sūt ea⁊ tmini sicut p fines grā cuiꝰ. Scda opio hꝫ.4.pclu. Pria ꝙ potētie distiguūt extrisece p obā vel ordinē actualē sꝫ intrisece p aptitudialē. Scda cōclu. ꝙ pōe itellectꝰ ⁊ volūtatis distiguūt obis sicut motis effectis sm̄ actꝰ ea⁊ pprijꝰ effectꝰ. Tertia cōclu. ꝙ pōe aie tā actiue q̄ passiue distinguūt p actus sicut p fines.
Quarta pcl. ꝙ obm̄ nō ē finis grā cuiꝰ pncipalis potētie cognitiue nisi ille q̄ ē simplr finis oim sꝫ i sensu pō ⁊ obm̄ sūt pp actū. Tertiꝰ arti. quō distinguūt obā intellectꝰ et volūtatis hꝫ.6. pclusiōes.
Pria pclo ꝙ obm̄ itellectꝰ piūcti ē nā sensibilis.
Scda pclo ꝙ obm̄ formale ⁊ pncipale volūtatis ē bonū volētis vl eiꝰ q̄ ē alteri ipē vel plusq̄ ipe.
Tertia pclo ꝙ eē cognitū icludit i obō appetitus aial:s q̄ vt tla. Quarta pclo ꝙ obā itellectꝰ ⁊ volūtatis dr̄ūt sm̄ rōe: ꝙ ve⁊ ē de obō pmo nō de imediato obō cognito ⁊ amato qꝛ illd ē idē re ⁊ rōe
Quinta conclusio ꝙ obiectum intellectus differt sm̄ rē ab obiecto voluntatis sicut supiꝰ ab iferiori/ꝙ verū ē silr de obō pmo simplicit. Sexta pclo ꝙ dr̄it realit sicut totū ⁊ ps. qꝛ obm̄ volūtatis est bonū cognitū obm̄ aūt itellectꝰ ē bonū qd cōseqt cognitionē pma ps ē tla. Quartꝰ articulꝰ sublata distictiōe formali obō⁊ mācret distictio pō⁊ hꝫ 4.cōclu. Pria ꝙ formalit ⁊ itrisece manerēt potētie disticte remota distictiōe obō⁊. Scda cōclu. ꝙ remota distictiōe rōis obō⁊ nō tollit cāliue distictio pō⁊. Tertia cō. ꝙ tolleret cōsecutie distictio pō⁊ si nō eēt distictio rōnis obō⁊. Quarta cō. ꝙ sublata distictōe rali obō⁊ māeret ralis distictio pō⁊. Quītꝰ art. de duobꝰ hꝫ nōbiles tres pclu.
Pria cō. ꝙ oīa bō nō cadūt p se sub obō volūtatis sꝫ sub obō itellectꝰ. Scda cō. ꝙ nō sic ē essentialis ordo sēsus ad itellctm̄ sicut itellectꝰ ad volūtatē
Tertia cō. ꝙ obm̄ nō se hꝫ ad pōm sicut efficiens nec sicut pfectio formalis sꝫ sicut mouēs ⁊ pficiens effectiue suum mobile proprium.

Vicesima.7.dis. de amore dei hꝫ.3.q. Prima qō vtr̄ amor sit pricipal passio hꝫ tres art.
Primꝰ arti. vtrū sit passio habet 4. cōclusiones.
Pria pᵃ ꝙ aōr ē pma passio ⁊ affectio respcū mali
2.pᵃ ꝙ ē pōr sꝫ rōe⁊ respcū ēt illa⁊ q̄ sꝫ respcū bōi
3.pᵃ ꝙ ē ēt pōr sꝫ rē ⁊ dr̄is a desiderio ⁊ delectōe
4 pᵃ ꝙ amor nō ē pplero⁊ ⁊ pfecto⁊ passio. sꝫ iste quattuor gaudiū ⁊ tristicia. spes ⁊ timor
Secundus ar. ꝙ amicicia sit virtus: hꝫ.2.opiōes
Prima opio ꝙ amicicia est virtus ⁊ cū v̄tute alia ab aicabilitate de necessarijs ad gn̄atōē aicicie 2.her. iprobat dicta pme opiōis. sꝫ tenet pclōem.
Tertius ar. vtrū deꝰ possit silr infundere caritatem ⁊ itēdere hꝫ.2.op. Prima opinio hꝫ.3.pclusiōes.
Pria pᵃ ꝙ deꝰ pt silr caritatē ifundere ⁊ augere. i. caritatē itati intēsā ifundere. Scda pᵃ ꝙ nō pōt silr infundere ⁊ augere. i. si remissā ⁊ itēsā facere
Tertia cōclo ꝙ si forā itēsa ⁊ remissa dr̄nt nūero ipossibile ē itēsio ⁊ reissio. Scda opi. iqrit an caritas hēat eē in fieri hꝫ.iij.pcl. Pria pclo ꝙ tria sūt gn̄a forā⁊. qdā in qbꝰ motꝰ/alie q̄ sūt tmini motꝰ extriseci/ttie q̄ nec sūt tmini itriseci nec extriseci. Scda pcl. ꝙ caritas hꝫ fieri ⁊ pseruari nō p motū sꝫ p simplicē emācipationē. Tertia pcl. ꝙ caritas nō hꝫ eē nec augeri i fieri put dicit successionē: sꝫ put dicit nūc pmo eē sic icipit p fieri ⁊ put dicit ptinuā depēdētiā a sua cā imediata/
Scda qō vtr̄ dilectio dei hꝫa (sic hꝫ eē i fieri. beat modū hꝫ.iij.arti. Primꝰ ar. de mō diligēdi hꝫ.2.opi. Pria opio ꝙ dilectio dei hꝫ duplicem modū. s. illū q̄ ē sm̄ limitationē eēne ⁊ determinationē circūstātie nō aū ⁊ ttiū q̄ ē sm̄ pportionē mediū ad supfluū ⁊ diminutū. Scda opi. hꝫ.3.cōclusiōes. Pria pcl. ꝙ dilectio dei hꝫ pmū modū actu nō aptitudie. Scda pclo. ꝙ dilectio caritatis creata hꝫ modū scdm de circūstātia p loco ⁊ tpe.
Tertia pcl. ꝙ v̄tutes theolo. n̄ hn̄t supfluū respectu pncipal obi nec alia v̄tꝰ i eēna actꝰ p se.
Scds ar. an deꝰ amet imediatiꝰ q̄ cog̃scat hꝫ.4 pclu. Pria. ꝙ volūtas imediatiꝰ amat iq̄tū sine discursu vult ꝙ itellectꝰ discurrēdo iudicat amādū. Scda pcl. ꝙ volūtas nō amat i se qd itellectꝰ nō cog̃scit in se nec aliquā rē vl rōnē amat nisi eo mō q̄ cog̃scit. Tertia pclu. ꝙ deꝰ eq̄ mediate cog̃scit sicut amat. Quarta cō. de v̄bo hug. dilectio intra est ⁊ cognitio foris stat.
Tertiꝰ arti. an dilectio meritoria reqrat spālē motionē hꝫ.2.opi. Pria opio ꝙ hn̄s caritatē nō pt elicere actū meritoriū sine noua ⁊ spāli iflūētia
Scda opio ꝙ ad merēdū absolute nō est necessaria.
Tertia qō vtr̄ mo (ris: sꝫ ad firmit pseuerādū dus diligēdi deū possit in via ppleri hꝫ tres arti.
Primꝰ art. de hoc qd pncipalit qrit hꝫ duas opi.
Pria opio hꝫ.iij.pclones. Pria pclu. de itellectu illiꝰ mādati Dilige dn̄ꝫ deū tuū q̄ ad illa q̄tuor.
Scda pclo quō illd pceptū diuersimode iplet in statu glie inocētie ⁊ nature corrupte. Tertia pcl. quō deꝰ pōt totaliter amari nō hic sed in patria
Scda opio hꝫ.3.arti. Primꝰ quō dilectio dei itelligit pcipit psulit ⁊ pmittit. Scds art. an aucta caritate augeat eiꝰ capacitas hꝫ.3.cōclusiones.
Pria ꝙ duplex ē capacitas forē i mā accn̄alis et eēnalis. Scda cō. ꝙ silr involūtate ⁊ pma ē eēns eiꝰ imutabil/scda appropatio accn̄talis. Tertia pclu. ꝙ de lege cōi aucta caritate auget capacitas scda. Tertiꝰ arti. vtrū caritas eleuet itellectū ad supnālit cognoscēdū hꝫ.4. pclusiones.
Pria ꝙ caritas nō eleuat itellectū formalit sꝫ motiue q̄ ad exercitiū. Scda pclu. ꝙ eleuat itellectū ad hoc ꝙ hēat actū meritoriū. Tertia pcl. ꝙ eleuat coexigēdo fidē i eo. Quarta pcl. ꝙ btitudo icludit eēnalr actū vtrusqꝫ pōe sꝫ pncipalr itellectꝰ

Vicesima.8.di. de obō caritatis hꝫ.3.qōnes
Pria qō vtrū oīa sint ex caritate diligenda hꝫ.3.art. Primꝰ q̄ sint ex caritate diligēda ⁊ q̄ nō hꝫ.2.opi. Pria hꝫ.3.cōclu. Pria ꝙ amor amicicie ⁊ pcupie sint vnꝰ actꝰ. Scda pᵃ ꝙ caritas nō est ad creaturas irōnales. Tertia pclo ꝙ caritas nō est ad dānatos hoies ⁊ demōes. Scda opio hꝫ.3.cōclusiones. Pria de diligēdis amicicia sm̄ illa q̄tuor aug. sꝫ xpi hūanitatē plꝰ q̄ nos obiue: sed dubiū an itēsiue. Scda pᵃ de pcupitis ex caritate: qꝛ pmo bona prie/scdo v̄tutes/ttio cetera amant ⁊ odiūt sꝫ ꝙ ad illa expediūt vl ipediūt. Tertia pᵃ neutro mō ex caritate diligēdi sunt: qꝛ cū pter dānatos oēs alij sint ex caritate diligēdi dānati pēs sensus nullo mō sed pmi ex amicicia nāli. Scds art. vtr̄ caritas itēsa ⁊ reissa sit vna hꝫ.3.cō. Pria ꝙ itēsū ⁊ remissū put sūt i fluxu st eadē forā nūero.
Tertia pᵃ ꝙ forā q̄ ē i tmio a q̄ ⁊ ad quē itēsiōis ⁊ remissiōis ē eadē nūero realit cū forā q̄ ē i fluxu dū itēdit ⁊ remittit. Tertia pᵃ ꝙ tminꝰ q̄ ad quē i motu intensi ⁊ remissi sunt idē re numerali.
Tertiꝰ arti. vtr̄ ad diuersitatē itēsi ⁊ remissi seqt īfinitas medio⁊ actual iplicat. 3.cōclu. Pria ꝙ si itēsū ⁊ remissū re differrēt vl alteratio esset instātanea in qlibet essent infinite forme sibi actu succedētes. Scda pclusio ꝙ i alteratiōe ē duplex ptinuitas vna sꝫ extēsionē sbi cuiꝰ ptes successiue alterāt/alia p se sm̄ diuisibilitatē forē ⁊ vtraqꝫ ad sui ptinuitatē reqrit aliqd de pma forā manere cū.2.
Tertia pclo ꝙ aliqd pō i alio dr̄ duplr. vno mō sic ꝙ nihil actualitatis hēat i ipo vt calor i aq frigida. scdo mō sic ꝙ nō hꝫ actū ppū ⁊ distinctū sꝫ cōmunē sicut ptes i toto.
Scda qō vtrū hō ex caritate debeat diligere seipm hꝫ tres articulos
Primꝰ articls de h̄ ꝙ pricipalr qrit hꝫ.3.pclones
Prima ꝙ licet ad seipm nō sit amicicia pprie: sꝫ aliqd maiꝰ: ē tn̄ caritas magis ad se q̄ ad alterū

Scđa ɔclo ꝙ 4. sūt q̄ ex caritate sunt diligenda supra nos/nos īfra iuxta
Tertia conclo ꝙ ꝓprie sunt tm̄ tria deus nos ⁊ ꝓximus: sed dilectio sui ⁊ proximi equaliter diuiditur in corpus et animam.
¶ Secundus articulus an caritas eliciat actuȝ diligendi habet tres conclusiones.
Pria ɔclo ꝙ habit⁹ dispōit actiue vl' passiue sicut sua potētia elicit vel imperat actiue vel passiue.
Scđa ɔclo ꝙ hit⁹ acq̄siti nō sunt necessariū propꝛ actū ſȝ ꝑ modū ſȝ habitus supnāles sic. qꝛ sine caritate act⁹ meritorius non potest haberi. nec faciliter nec quomodolibet aliter
Tertia ɔclo ꝙ q̄ pl⁹ sciūt de deo ⁊ ꝟtutib⁹ speculatiue nō pl⁹ diligūt deū nec sūt magꝫ ꝟtuosi ex hoc
¶ Terti⁹ articulus vtrum idem habitus eliciat actum meritoriuȝ ⁊ beatificū hȝ tres ɔclusiōes
Pria ɔclo ꝙ idē hit⁹ pōt elicere actū btificū ⁊ meritoriū q̄ aliqs merer alteri vl' sibi aliō q̄ beatitudinē essentialem vt in christo non aūt illū quo sibi merer essentialem beatitudinem.
Scđa ɔclo ꝙ dilectio dei ī via ⁊ ī pr̄ia ē vni⁹ rōis
3. ɔclo ꝙ sol⁹ hit⁹ luis glie elicit totā beatitudiem
¶ Tertia q̄o vtꝝ caritas possit dīnui hȝ duos ar.
Prim⁹ ē de itellectu q̄stionis ⁊ hȝ.3.conclusiōes
Prima conclusio ꝙ caritas nō potest augeri nec minui ex parte obiectorū.
Secunda conclusio ꝙ caritas ex parte subiecti. pōt augeri a deo effectiue ⁊ ex se meritorie ſȝ dubiū est vtrum possit diminui similiter.
Tertia cōclusio ꝙ absolute deus posset caritatē diminuere ⁊ ꝙ ꝑ pctm̄ mortale tollit ſȝ an ꝑ veniale demeritorie minuatur est dubium.
¶ Scđs artic's de h' qđ q̄rit hēt tres opiones.
Pria opio ꝙ pctm̄ veiale meret dīnutiōeȝ caritatis.
Scđa opio ꝙ ꝑ venialia caritas manēs minui nō pōt q̄tum ad eēntiam ſm legem cōmūeȝ
Tertia opinio habet tres conclusiones.
Prima conclusio ꝙ caritas nō pōt remitti q̄tum ad gradus in essentia nec in esse.
Secunda conclusio ꝙ caritas pōt diminui per culpā vel penā q̄ ad radicatiōeȝ q̄ ē firmitas magis vel min⁹ ꝓmpte resistere tēptatiōi. Tertia ɔclo ꝙ caritas pōt diminui q̄tū ad feruorē act⁹ eliciti ⁊ ipati ꝑ dispōem derelictā ex veiali vnus act⁹ dū ē feruorē nō diminuit sed tollit

Vicesimanōa distictio de ordie caritatꝫ ⁊ gn̄alitate ipsius habet.4.questōes.
Pria q̄o vtꝝ ī caritate sit ordo hȝ.3.ar.
Prim⁹ artic's de ordie caritatis ī gn̄ali hȝ.5.cō.
Prima ɔclo ꝙ caritas q̄ ad actū ɔplacēdi ī bono hito hȝ grad⁹ obiue. Scđa ɔclo de velle desiderij respectu bōi hn̄di respectu creaturaꝝ obiue qꝛ sic nō hȝ ḡd⁹. Tertia ɔclo ꝙ respectu dei nō ē desideriū q̄ ꝑut optar ei ī creatꝭ honor ⁊ hmōi qđ hȝ ḡdū. Quarta ɔclo de ḡdu itēsi. qꝛ pl⁹ deū q̄ nos ⁊ nos q̄ ꝓximū. Quita ɔclo ꝙ q̄lis ē gd⁹ ī affectu talis ē ī effectū ceterꝫ parib⁹ Scđs artic's de obō ad mercedem hȝ quiq̄ ɔclusiones.
Prima ɔclo ꝙ merces nō ē finis merētꝫ nisi finis q̄ amar amore. Scđa ɔclo ꝙ nō dȝ hēri respect⁹ ad mercedē.q. sit finis rei amate ɔcupiscentie.
Tertia ɔclo ꝙ nec merces dȝ eē finis amorꝫ sic ꝙ sine eo nō diligeret. Quarta ɔclo ꝙ pōt pōi finis aōrꝫ sic tm̄ ꝙ sine h' diligeres. Quita ɔclo ꝙ nec isto mō lȝ hēre oclm ad mercedem temporalem.

Terti⁹ art. an extranei meliores sint magis diligendi. hȝ.5.ɔclōes. Pria ꝙ q̄druplex ē amicicia ſm q̄druplicē cōionē vel cōicationē. Scđa ɔclo ꝙ loquēdo de ḡdu boni voliti ɔplacēdo qdē pl⁹ diligēdi sunt meliores desiderando equaliter
Tertia cōclusio ꝙ loquendo de gradu intensi pl⁹ diligendi sunt ꝓpinquiores nobis licet min⁹ boni
Quarta ɔclo ꝙ lȝ amore nature ⁊ caritatꝫ intēsi⁹ diliga m⁹ amicos nō tm̄ maiora eis bōa optam⁹
Quita ɔclo ꝙ de⁹ pl⁹ diligit simplr meliorē ſm ꝑsciaȝ nō ſm p̄ītē iusticiā nisi q̄ ad actū ɔplacētie
¶ Scđa q̄o vtꝝ teneamur diligere deū pl⁹ q̄ nos hȝ.5.opiones. Pria opio hȝ.5.ɔclones. Prima cōclo cōis oib⁹ ꝙ de⁹ ꝓpe amar amore amicicie sed īprope est obm̄ remotū amoris ɔcupiscentie
Scđa ɔclo ꝙ n̄ali dilectiōe hō diligit pl⁹ se q̄ deū
Tertia ɔclo ꝙ ꝑ caritatē hō eleuar ad diligendū deū pl⁹ q̄ seipȝ. Quarta ɔclo ꝙ nō ē ex ꝑuersitate nature ꝙ de⁹ min⁹ diligar q̄ pl⁹ ē diligibil' sed ex debilitate nature sicut ꝙ min⁹ cog̃scar. Quinta ɔclo ꝙ ꝑuersitas nature eēt si aliqd aliō a deo diligeret vt finis.
Scđa opio cōis hȝ.3 ɔclones.
Prima cōclusio ꝙ naturali dilectione hō pl⁹ diligit deū q̄ seipm̄. Secūda cōclusio ꝙ exēpluȝ de parte ⁊ de oue magis est ad ꝓpositū q̄ alij dicāt
¶ Tertia ɔclo ꝙ iō de⁹ ē magꝫ diligēd⁹ qꝛ ē dās ⁊ pla bona ɔcurrūt. ¶ Tertia opio hȝ.4.ɔlones.
Prima conclusio de intellectu questionis.
Scđa ɔclo oñdit iefficaciā triū rōnū cōium.
Tertia ɔclo adducit q̄tuor rōnes ꝓbabiliores ad ꝓpositū
Quarta cōclusio respōdet ad obiecta.
¶ Tertia questio vtrum preter caritatem sit aliqua virt⁹ appetitiua gn̄alis hȝ duos articulos.
Prim⁹ articul⁹ de iusticia legali hȝ q̄tuor ɔclōes.
Pria ɔclo ꝙ inter ꝟtutes politicas ē aliqua gn̄alis
Scđa ɔclo ꝙ illa ꝟtus gn̄alis est iusticia legalis
Tertia cōclusio qualis sit gn̄alitas hui⁹ virtutis et ꝙ habet actū propriū specialem ⁊ distinctum.
Quarta ɔclo quō ista ꝟt⁹ gn̄al' sit disticta a spālib⁹
Secūdus articul⁹ de amicicia hȝ tres cōclusiōes
Prima ɔclo ꝙ amicicia acq̄sita est virt⁹ politica.
Scđa ɔclo ꝙ amicicia nō est virt⁹ gn̄al' sed spālis
Tertia ɔclusio quō differt ab alijs amicicijs q̄ nō sunt ꝟtutes.
¶ Quarta q̄stio vtrū ꝑter caritatē et iusticia sit aliq̄ virt⁹ gn̄al' hȝ sex articulos.
Prim⁹ arti. ꝙ ſm phm nō pt poni tal' amicicia sicut est caritas.
Scđs arti. ꝙ caritas quā ponit fides est virt⁹ gn̄alis et est amicicia licet debita.
Tertius arti. de differētia iter gn̄alitatē caritatꝫ et iusticie/et quō est vn⁹ act⁹ ꝟtutꝫ iperātis ⁊ exequentis/et ꝙ non sunt duo peccata.
Quart⁹ articulus ꝙ prudētia est virt⁹ generalis.
Quintus articulus ⁊ cōtra illos qui ponūt theologiam affectiuā ⁊ deū subiectū ſm ꝙ dilectus.
Sextus articulus de dubijs circa predicta vel ꝙ est ibi vnam appetitiuā generalem dare respectu omnium agibilium sicut est prudētia.

Tricesima dis. de dilectōe iimici habȝ.5.q̄ōes
¶ Pria questio vtrum diligere inimicuȝ sit magis meritorium habet duos articulos.
Prim⁹ arti. de dilectiōe absolute hȝ duas opiōes
Pria opio hȝ.iij.ɔclones. Pria ɔclo ꝙ inimic⁹ q̄ ad iimiciciā nō ē diligēd⁹ lȝ q̄ ad naturā affectu ī gn̄ali nō oportet aūt in spāli nisi in necessitate
Secunda conclusio ꝙ proportionabiliter diligendus ē ī effectu sicut in affectu.

Tertia ɔclo ꝙ nō est necesse optare bonū nisi ꝑut ad caritatē ꝑtinet. Scđa opio hȝ tres ɔclusiōes
Pria cōclusio dilectio iimici vno mō est precepta
Secūda conclusio q̄ñ dilectio iimici est ꝓhibita.
Tertia conclusio quando cadat sub consilio.
Secundus articulus de cōparatione dilectionuȝ amici ⁊ inimici habet duas opiniones.
Prima opinio habet tres conclusiones.
Prima conclusio ꝙ si vna excludat altam non est bona ⁊ sic cōparatio nulla
Scđa ɔclo ꝙ si vna icludat alia nō excludat ꝑma melior ē. Tertia ɔclusio ꝙ si neutra icludar aliā nec excludat inimici precellit.
Secunda opinio habet tres conclusiones.
Pria ɔclusio ꝙ dilectio amici est magis debita.
Scđa ɔclo ꝙ dilectō amici ē melior bōitate morꝫ
Tertia ɔclusio ꝙ dilectio iimici ē magꝫ meritoria
¶ Scđa q̄o vtꝝ sit aliq̄ caritas acq̄sita hȝ 3.arti.
Prim⁹ articul⁹ de fide acq̄sita hȝ duas opiones.
Prima opio hȝ.7.cōclusiōes. Prima ɔclusio ꝙ hit⁹ acq̄siti ex actib⁹ ꝟtutū ifusaꝝ nō sūt ꝟtutes
Secunda conclusio ꝙ fides infusa est necessaria.
Tertia conclusio ꝙ fides infusa est virtus.
Quarta conclusio ꝙ habitus infusus differt specie ab acquisito ex actibus eius.
Quinta conclusio ꝙ mediū fidei acquisite est veritas fallibilis/infuse vero infallibilis.
Sexta conclusio ꝙ fides est quoddam lumen.
Septima ꝙ fides est habitus non potentia.
Scđa opio quō fides acq̄sita sit virtus ⁊ quō nō.
Scđs arti. de caritate acq̄sita hȝ duas opiones.
Prima opio hȝ.7.ɔclusiōes. Pria ɔclusio ꝙ est ponere caritatē acq̄sitā ex actib⁹ ifuse sicut fidē.
Scđa ɔclusio ꝙ caritas acq̄sita nō ē ꝟt⁹ sine fide
Tertia cōclusio ꝙ nō est virtus ēt supposita fide.
Quarta conclusio ꝙ preter fidē infusam est dare prudentiā infusam dirigentem caritatem.
Quita ɔclo ꝙ prudētia ifusa ē aliō a dōis spūssci
Sexta conclusio ꝙ caritas infusa differt numero et specie ab acquisita sicut fides.
Septima conclusio ꝙ prudentia infusa est virtus generalis sicut caritas.
Secunda opinio ꝙ caritas acquisita est virt⁹ perfectior omni alia acquisibili appetitiua.
Tertius articulus de obiecto caritatis infuse et acquisite habet tres opiniones.
Prima opinio ꝙ aliud est obiectum formale caritatis acquisite ⁊ infuse.
Secunda opinio ꝙ idem est obiectum formale dilectionis dei naturalis et supernaturalis.
Tertia opino habet tres conclusiones.
Prima conclusio ꝙ aliud est obiectum caritatis infuse ⁊ amicicie pure ex naturalibus acquisite.
Secūda conclusio ꝙ idem est obiectum caritatis infuse et acquisite ex actibus infuse.
Tertia ɔclusio ē ꝙ ē aliō obm̄ caritatꝫ vie et pr̄ie.
¶ Tertia questio vtrū aptitudo naturalis ad caritatē acquisitā trāsmuter in eā hȝ.7.opiniones.
Pria opio q̄ pōit ichoatiōnē ad trāsmutabilitatē
Secūda que ponit ichoatiōnē forme ſm esse incōpletū ad coagendū vt accidat gn̄atio naturalis
Tertia opinio ponit purū possibile cōuerti in formam naturalem non supernaturalem.
Quarta opinio ꝙ forma preexistit ſm esse potentiale ſm gradū potētialitatis non actualitatis.
Quinta opinio ꝙ compositum sit non forma que preexistit in sola potentia que est materia.
Sexta opinio medians inter inchoationem ⁊ latitationem ꝙ tota essentia preexistit totaliter.
Septima opinio reprobans istā multipliciter et tollens modos reales in deo ⁊ in creaturis.

Tricesimaprima distinctio de euacuatione ī patria habet tres questiōes
¶ Prima q̄stio an caritas euacuetur in patria habet tres articulos.
Primus articul⁹ ꝙ caritas semel habita pōt perdi in via ⁊ recuperari ſm ꝙ aliqd dicir deleri de libro vite vel rescribi.
Secundus articulus ꝙ caritas in patria nō euacuar quo ad essentiam sed quo ad impfectioneȝ.
Terti⁹ articulus ꝙ scīa ꝓprie dicta nō euacuatur quo ad habitum nec quo ad actum.
¶ Secunda questio de euacuatione fidei quo ad habitum habet duos articulos.
Prim⁹ articulus vtrum fides stet cum scientia in via habet tres opiniones.
Pria opio ꝙ nō pñt sil' stare de eodē fides et scīa.
Secūda opinio ꝙ possunt simul stare fides ⁊ opinio quo ad habitus.
Tertia ꝙ habitus sunt incompossibiles supposito ꝙ actus sint incompossibiles
Secundus articulus ꝙ fidē quo ad solum habitū posse manere in pr̄ia non est hereticū nec falsum sed verū q̄uis manere de facto sit falsum.
¶ Tertia questio de euacuatione fidei in patria quo ad actum habet tres opiniones.
Prima opinio ꝙ non est hereticū nec falsum posse manere actum fidei.
Scđa opio ꝙ dubiū est de ɔpossibilitate habituū iter se ⁊ cū actu ſȝ ꝙ act⁹ sit stēt impossibile.
Tertia opinio ꝙ est hereticū negare fidē euacuari aliter vel plus q̄ caritatem non autem negare actum vel habitum tolli ⁊ quid circa hoc possibile ⁊ qd nō/⁊ quid verum ⁊ quid falsum.

Tricesimasecūda distictio de dilectiōe q̄ de⁹ diligit creaturā hȝ.iij.q̄stiōes.
¶ Prima questio vtrum dilectio dei eterna dederit eternum esse essentiale habet tres opiniones.
Pria opio ꝙ res hñt eē eēne nō existētie ab eterno
Secunda opinio God. ꝙ res non plus habent de esse essentie q̄ existentie.
Tertia opinio her. reprobat ꝑmā ɔfirmat secūdā.
¶ Scđa q̄stio vtrū dilectio creature eterna dederit eis eē p̄dicamētale eternū hȝ tres articulos.
Primus articulus an propositiōes ꝑ se sint eterne habet quatuor opiniones.
Prima opinio ꝙ sunt vere ab eterno ꝓpter eternitatem essentiarum.
Secunda opinio dicētium ꝙ iste sunt vere absq̄ distinctione ab eterno.
Tertia opinio ad idem de aluernia ꝙ essentia est essentia ab eterno.
Quarta opinio her. qui distinguit multipliciter.
Scđs articul⁹ de eternitate p̄dicatiōis hȝ tres opi.
Prima opinio ꝙ res sunt in genere ab eterno propter esse essentiale eternum.
Secunda opinio heruei ꝙ vnomodo res fuerunt in genere ab eterno: alio modo non.
Tertia opinio God. ꝙ simpliciter loquendo non fuerunt in genere ab eterno.
Terti⁹ articul⁹ ꝙ de⁹ ab eterno dilexit creaturam

Index titulo⁹ distinctionū: q̄stionū: articulo⁹

¶ Tertia q̄stio an dilectio dei eterna dedlit ei⁹ potentiale eternum habet tres articulos.
Primus articulus an creatura habuit esse potentiale ab eterno habet tres opiniones.
Prima opinio Jacobi heremite q̄ res habet modum essendi potentiale ab eterno actualiter ex tempore.
Secunda opinio Alexandri heremite q̄ res habent esse potentiale obiectiuum reale eternum extra deum.
Tertia opinio cōmunis q̄ nullum esse potentiale nec modus extra deū est nisi ex tempore.
Secundus articul⁹ an deus possit aliquid annichilare: et an de facto annichiletur aliqua/ puta gratia et caritas.
Tertius articul⁹ de dilectione dei q̄ diligit oēm creaturam equaliter et iequaliter.

¶ Riceſima tertia distinctio de virtutibus mozalibus hȝ quatuoꝛ q̄stiões
¶ Prima questio an virtutes insint nobis a natura habȝ tres articulos
Primus articulus vtrum mozales ⁊ intellectuales insint a natura ⁊ quomodo.
Secundus articulus vtrum sint mozales infuse.
Tertius articul⁹ vtrū virtutes maneāt in patria.
¶ Secunda questio vtrum virtutes causentur in nobis ex actib⁹ habet duos articulos.
Primus articul⁹ vtrum ⁊ quomodo virtutes causentur ex actibus.
Secundus articulus de medio virtutum
Tertia questio de subiecto virtutum mozaliū habet sex opiniones de hoc quod est dubium
Prima opinio q̄ omnes in voluntate: sed earum impressio in appetitu sensitiuo.
Secunda q̄ omnis habitus et virtutes in appetitu sensitiuo ⁊ nichil in voluntate.
Tertia opio q̄ oēs essentialiter i vtroq̄ appetitu
Quarta opinio q̄ virtus est in intellectu possibili in voluntate in appetitu sensitiuo.
Quinta opinio q̄ virtus que est circa passiones: est principaliter in sensualitate.
Sexta opinio q̄ iusticia virtus est in volūtate impressio eius in sensu: sed fortitudo/ temperantia in irascibili ⁊ concupiscipili sine habitu in volūtate que non est virtus.
¶ Quarta questio de virtutibus principalibus ⁊ cardinalibus habet quatuoꝛ articulos.
Primus articul⁹ q̄ sole mozales/et sole quatuoꝛ nominate sunt cardinales.
Secundus articulus q̄ preter iusticiam generalem est necessaria iusticia particularis.
Tertius articulus de distinctiõe iusticie particularis ab alijs quo ad obiectum ⁊ medium.
Quartus articulus de diuisione iusticie particularis in commutatiuam ⁊ distributiuam.

¶ Riceſima quarta distinctio de donis habet tres questiones.
¶ Prima questio de donis in generali/ habet tres articulos.
Primus articulus de differentia donoꝛum et virtutum habet quinq̄ opiniones.
Secundus articulus de sufficientia et distinctione septem donoꝛum spiritus sancti.
Tertius articul⁹ de mãsione donoꝛ ⁊ hītuū in pfia.
¶ Secunda questio de prudentia theologie acq̄sita an sit virtus vel donum habet tres articulos.
Primus articul⁹ q̄ nõ est donū sed habit⁹ acq̄situs
Secūd⁹ articul⁹ q̄ põt dici ⁊ vere ⁊ pp̄e prudētia
Tertius articul⁹ q̄ potest dici vere et proprie virtus distincta ab infusa.
Tertia q̄stio de dono timoꝛis hȝ q̄tuoꝛ articulos
Primus articul⁹ de diuisione timoꝛis ⁊ q̄ timoꝛ seruilis est bonus sed imperfectus.
Secundus articulus quid sit pfectius facere bonum timoꝛe mundano q̄ amoꝛe.
Tertius articulus quid sit laudabilius timere in prosperis an non timere in aduersis.
Quartus articulus/an seruans precepta timoꝛe vel amoꝛe mundano peccet.

¶ Riceſima quinta distinctio de vita actiua et contemplatiua hȝ sex questiones
¶ Prīa q̄stio supposito q̄ ptēplatiua sit pfectioꝛ an status prelatoꝛum sit perfectioꝛ habet quatuoꝛ articulos
Primus articul⁹ de diuisiõe vite actiue ⁊ ptēplatie
Secūdus articul⁹ q̄ sit nobilioꝛ hȝ tres opiones.
Tertius articulus que sit melioꝛ.
Quartus articulus quis stat⁹ sit perfectioꝛ prelatoꝛum vel religioſoꝛum
¶ Secunda questio vtrum status religioſoꝛum sit perfectioꝛ statu curatoꝛum.
¶ Tertia qō vt⁹ pfectō vite reqrat relīg̃e tpalia
¶ Quarta qō vt⁹ puatio ponat i statu pfectiōis
¶ Quinta questio vtrum status nichil habentiū in cōmuni sit pfectioꝛ.
¶ Sexta questio vtrum viuere de elemosinis sit imperfectionis.

¶ Riceſima sexta distinctio de cōnexione virtutum habet quiq̄ q̄stiões.
Prima de connexione acquisitarum cum infusis.
¶ Scḋa qō de pnexiõe mozaliū cū itellectualib⁹
¶ Tertia q̄stio de cōnexione mozaliū adinuicem
¶ Quarta questio de connexione habituum gratuitoꝛum et de equalitate virtutum
¶ Quinta q̄stio de cōnexione viciorum

¶ Riceſima septima distinctio de preceptis habet duas questiones.
¶ Prima q̄stio de preceptis decalogi habet quatuoꝛ articulos
Prim⁹ articul⁹ de sufficientia p̄ceptoꝛ decalogi.
Secundus articul⁹ an caritas vel modus eius sit in precepto habet tres opiniones.
Tertius articulus an decime sunt in precepto et de necessitate salutis.
Quartus articulus que sit maioꝛ obligatio precepti an voti.
¶ Secūda questio de vsuris hȝ duos articulos.
Primus articul⁹ in generali q̄ō est illicita de prīcipe et accipiente et restitutione et translatione dominij et huiusmodi.
Secundus articul⁹ in speciali de arte cāpsoꝛia et valoꝛe florenoꝛum et de redditibus ad vitam et de alijs qui vendunt carius propter dilationem tēpoꝛis ⁊ de vsura mentali ⁊ hmōi.

¶ Riceſima octaua distinctio de mēdacio habet duos articulos
Primus articulus de mendcio q̄ō semper est peccatuꝛ et q̄n sit mozale ⁊ de viris perfectis.
Secūdus articulus an liceat diuidere corpus in sepultura.

opinionū: ⁊ cōclusionū tertii libri sententiaꝛ

¶ Riceſima nona distinctio de periurio habet tres questiones.
¶ Prima questio an iuramētū incautum sit obligatoꝛium/ habet tres articulos.
Prim⁹ articul⁹ q̄d est iuramē-tum/et quid est licitum sed nō q̄ se appetendum.
Secundus articulus quomodo iuramentū coactum sit obligatoꝛium in vtroq̄ foꝛo
Tertius de iuramēto incauto quo ad substantiaꝫ et conditionem inhonestam.
¶ Secunda questio an omne periū sit mortale.
¶ Tertia questio de casu nouicij pupilli quē mater sc̄o nubens repetit: et qui iurauit exire. habet quatuoꝛ articulos.
Prim⁹ articul⁹ an mr̄ possit cogere ad sc̄uda vota possit irritare iuramentum vel ingressum vel votuꝫ pupilli ex marito premoꝛtuo.
Secundus an iuramentum vel ingressus filij vel pupilli propinqui pubertati possit irritari.
Tertius an iuramētum nouicij de exeundo ordinem teneat.
Quartus an illo iuramēto non impleto possit in ordine remanere.

¶ Quadrageſima distinctio de dispēsatiõnibus preceptoꝛ hȝ tres questiones.
¶ Prima q̄stio de dispēsatione iuris/ habet tres articulos
Primus articulus an dispensatio faciat licitum quod aliꝰ esset illicitum.
Secundus an per consuetudinem derogetur statuto synodi generalis.
Tertius an lex vet⁹ phibet tm̄ manū vl'etiā animū
¶ Scḋa q̄stio de dispēsatōe pape hȝ iij. articlos.
Primus an papa possit dispensare in restitutione ablatoꝛum/habet quinq̄ conclusiones.
Prima conclusio/ quale ius habet papa in bonis clericoꝛum secularium.
Secunda conclusio quale ius habet in bonis fratrum minoꝛum.
Tertia cōclusio/quale ius habet in bonis laicoꝛ
Quarta conclusio q̄ potest papa dispensare in restitutione facienda ecclesie sine necessitate/ non autem laico.
Quinta conclusio q̄ papa etiam in temporalibus laicoꝛum imediate p̄est que est dubia.
Secundus articulus de dispēsatione pape in preceptis habet quatuoꝛ conclusiones.
Prima q̄ precepta diuina interpretari improbabiliter dubijs in fide ⁊ in moꝛibus/est solius pape.
Secunda conclusio q̄ declaratio semel facta per ecclesiam non debet retractari.
Tertia conclusio q̄ papa non potest dispensare in preceptis nature vel factis a christo immediate.
Quarta conclusio q̄ papa potest dispensare in p̄ceptis apl̄oꝛ ⁊ conciliorum ⁊ in biblia scriptis.
Tertius articulus an in gradibus lege diuina p̄hibitis papa possit dispēsare hȝ tres ꝯclusiones
Prima cōclusio q̄ papa nō põt dispensare in gradibus consanguinitatis et affinitatis prohibitis in veteri testamento.
Secunda ꝯclusio q̄ papa nō põt reuocare gñalia statuta apostoloꝛum in quibus põt dispēsare. ⁊c.
Tertia conclusio q̄ in ordinationibus ecclesie et huiusmodi circa sacramenta potest dispensare non autem facere legem contrariam generalem q̄ presbyteri sint vxoꝛati.
¶ Tertia q̄stio de dispēsatione hȝ tres articulos
Primus articulus de dispensatione dei in preceptis habet tres conclusiones.
Prima conclusio q̄ deus potest dispensare in omnibus preceptis cerimonialibus.
Secunda conclusio q̄ deus non potest dispensare in primis principijs iuris naturalis.
Tertia conclusio q̄ deus non potest precipere malum culpe coniunctum.
Secundus articulus an deus possit dispēsare in p̄ceptis prime tabule habet quinq̄ conclusiões
Prima conclusio q̄ in preceptis prime tabule necessitate sumptis deus non potest dispensare.
Secunda conclusio q̄ nec in eis affirmatiue sumptis prout obligant semp/puta q̄ homo aliquādo non sit obligatus amare deum/timere eum/ sperare in eum/credere et obedire deo/habitualiter obedire deo et huiusmodi.
Tertia conclusio quo ad actum respectu cuius obligat ad semper q̄ si non esset temp⁹ determinatum pro quo obligarent nō proprie dispēsaret
Quarta conclusio q̄ est tempus vire determinatum implendi. et sic deus potest dispensare.
Quinta cōclusio q̄ p̄cepta prime tabule reducūtur ad dilectionem dei.
Tertius articulus an deus possit dispēsare in preceptis secunde tabule/habet tres conclusiones.
Prima conclusio q̄ deus potest dispensare in omni precepto affirmatiuo secunde tabule quod reducitur ad dilectionem proximi
Secunda conclusio q̄ potest dispēsare in omni p̄cepto secunde tabule negatiuo/q̄ō reducitur ad illud. ne oderis frarrem tuum.
Tertia conclusio q̄ deus non potest dispensare q̄ liceat mentiri.

¶ Explicunt tituli distinctionum/ questionum/ articulorum/et conclusionum /super tertium sententiarum domini Petri de Palude patriarche quondam hierosolymitani oꝛdinis predicatoꝛū.

¶ Preclarissimi doctoris domini Petri de Palude ordinis predicatorum patriarche Jerosolymitani tertium scriptū super tertium sententiarum Incipit.

¶ Circa primam distinctionem tertij libri sententiarum querunt tria. ¶ Primū est de possibilitate incarnationis. ¶ Secūdum de diuisibilitate ex parte principij. Vtrū scz vna persona sine aliapotuerit incarnari ¶ Tertiū de vnitate ex parte termini vtrū scz plures persone possint assumere vnā naturā. ¶ Quātum ad primum querit vtrum incarnatio fuit possibilis? Et videt q nō: qz quicqd queunt deo ex tempore cōuenit ei ex mutatiōe sui vel creature: qz nō est nouitas sine mutatione: sed incarnatio tēporalis nō potest competere deo per mutationem sui vel creature. ergo nullo modo Minor probatur. q cūm incarnari nō conueniat deo per mutationem sui planum est cū scriptura sit Mala. 3. ego deus qui nō mutor. et Jacobi. j. Apud quem nō est transmutatio etc. Q̄ autem nō conueniat ei per mutationem creature probatur sic quia illa mutatio non esset scōm locū qz talis mutatio est ad distās sm locū qd nō pōt dici de deo respectu creature. nō ei longe est ab vno quoq; nr̄m. Act. xvij. Nec scōm formā: qz natura hūana sic derelicta vel assūpta non plus habet vel minus quare. etc. ¶ Scdo qz incarnatio est vnio diuine nature et psone ad humanam naturam sed perfectissimum nō est alteri vnibile. ergo. etc. ¶ Tertio quia plus distat persona diuina a quacūq; natura creata q̄ quodcūq; suppositū creatum a quacūq; natura substātiali creata alia a natura p quā constituit: sed nullū suppositū creatum potest assumere in vnitate suppositi aliquā naturā creatā substantialē aliam ab illa p quā constituit. ergo nec persona diuina pōt assumere quācūq; naturā creatā in vnitate suppositi. ¶ Cōtra. nō est magis ipossibile esse plures naturas i vna psona q̄ ecōuerso: sed in diuis sūt plures psone i vna natura. ergo ecōtra possibile est p incarnationē esse plures naturas in vna persona. ¶ Preterea actus simplex et pura potētia possunt sic vniri vt fiat vnū p se: sed deus est actus purus et ois creatura respectu eius pura potētia pluscq; materia respectu formē cum illa cē ēnaliter nō habeat a forma. ois aūt creatura a deo hz qcquid habet et de se est purū possibile obiectiue qd est minꝰ q̄ possibile subiectiue. ergo sic potest vniri deo vt sit vnū suppositū. ¶ Responsio. tria sunt vidēda. ¶ Primo ostēdet q est impossibilis incarnatio sicut quidā heretici eā ponunt. scz virtute creata etiā i supposito creato. ¶ Secūdo q est impossibilis vt alij fingunt in supposito creato quācūq; virtute etiā increata. ¶ Tertio q est possibilis in supposito creato virtute increata sicut fides ponit. ¶ Primo ergo ostēdēdū est q non est possibilis virtute creata sicut dixit hereticꝰ. cuius vba i moza. Grego. ponit. Nunqd iudeo xp̄o hoi factō deo possum et ego fieri deꝰ si volo. si em̄ creatura posset vniri creatori virtute creata illa virtus aut esset virtus naturalis assumpti aut virtus supernaturalis eiusdē: aut esset virtus alicuiꝰ tertij naturalis vel supernaturalis. dumtamen creata.

Primū argumentū.

Secundū

Tertium.

Primū in oppositū.

Secundū

Responsio.

Primꝰ articulus. Nō est possibilis incarnatio virtute creata.

¶ Primū nō pōt dici: qz quando naturaliter aliqua natura q̄ prius habebat vnū suppositū trahit et assumit ad aliud hoc non est virtute assumpti: sed assumentis sed qū cibus assumit a cibato sola virtute cibati fit hoc non cibi qui se hz tantū passiue immo in ipsa vnione denudatur oī virtute et forma. ¶ Itē q̄uis natura aliquādo seipsam extendat et trahat ad se pfectionez ppriā et naturalem sicut aiatū seipsū naturali virtute extēdit ad suā naturalē quātitatē p potētiā augmētatiuā. nunq̄ tñ ad pfectionē extraneam siue nature. Unde et sm quosdā aqua ex se redit ad frigiditatē et ex naturali virtute: qz illa est sua naturalis ppria qualitas et perfectio: non tñ sic pōt naturaliter se calefacere hz respectu huiꝰ pure passiue se habz. et tñ hz calor non fit naturalis cōsiderata natura formē: est tñ naturalis considerata natura materie. multomius ergo pōt virtute sua natura trahi ad pfectionem totī nature extraneā. ppter qd̄ ab alieno supposito maxime i creato et supnaturali virtute sue nature trahi nō pōt. imo est cōtradictio q effectꝰ supnaturalis fiat virtute naturali: qz supnatura ledicit aliqd magz a principio q̄ a termino sicut resurrectio et suscitatio et ceci illuiatio. ¶ Secūdū pz sic. puta q mullo dono supnaturaliter collato hūanitati ipsa est vnita vel vnibilis diuinitati: qz illud aut fuisset mediū formale aut effectiuum. nō formale: qz sicut inter materiā et formā nō cadit mediū, sic nec inter naturā et suppositū. Si dicat q verū ē de supposito et natura cōnaturalibꝰ, secꝰ de supnaturalibus. Non valet: qz illud medium formale cū non posset informare assumens informaret assumptū et sic esset posteriꝰ eo: qz subiectū prius est p̄dicato accidentali. nec per q̄s eēt mediū hz vltimū, sicut etiā gratia vnionis et oia alia dona psequunt ad vnionē et non mediant ad eam. Si dicat q sequitur rem assumptā: sed precedit assumptionē. Nō valet: qz accidēs sequit substātia nō solū q̄ est natura: sed q̄ est suppositū: qz prima substātia substat oibꝰ accidētibꝰ. Unde priꝰ est in xp̄o imaginari suppositū q̄ informationē alicuiꝰ accidētis naturalis vel supernaturalis. Nec medium effectiuum: qz cui repugnat ratio suppositi illi repugnat ratio assūptiui. et per q̄s ex parte eius non se tenet mediū effectiuū assumēdi. hutusmodi autē est natura vt assumptibilis q̄ abstrahit a supposito. ergo etc. ¶ Tertio q non. p virtutem tertij p̄batur qz vel Gabriel effectiue q̄ vnit naturam nature vel aliꝰ angelus virtute naturali vel supnaturali sibi inherente: qz hz ad hoc q aliquis sibi vniat aliud non requirat q ipsum vniēs habeat virtutē sup vtrumq; : puta supra se et sup alterum: sed sufficit q habeat virtutē super illud solū q debet sibi vniri sicut cibatum p virtutē digestiuam qua dñatur: non sibi. sed cibo ipsum sibi vnit: tamen ad hoc q aliquid vniat duo a se distincta adinuicem oportet q dominet vtriq; eoꝝ: qz respectu tertij coniunctiui duo cōiungibilia sunt in potentia passiua. sicut sol contingit elementa in mixto quibus omnibus dominatur. Igit ad hoc q deus vniat sibi carnem non oportet q dominetur sibi ipsi: sed carni. sufficit q dominetur et ipse habet potestatē omnis carnis. sed ad hoc q creatura vniatur creatori virtute creature alteri? oportet virtutem illam vtriq; dominari quod creature conuenire non potest.

Instātia.

Solutio.

Instātia.

Solutio.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA GRANADA

Cõtra dicta obijcit

¶ Contra hoc arguit̃ ⁊ videt̃ ꝙ assumptio possit fieri virtute creata: q̃ oĩs relatio causata est i ꝟtute creature sicut accidẽs ĩ virtute subiecti: q̃ ista materia cum forma sunt causa oĩm accidentium in ea: sed assumptio nõ est nisi relatio: q̃ assũptio non est aliud re ꝙ̃ existere assumpti in assumente ergo ⁊c. maior ꝓbata est. minorẽ autẽ dupliciter aliqui probant ꝙ subsistere nature humane ĩ xp̃o non sit nisi noua relatio. Primo: q̃ si natura hũana separaretur nihil corrũperet̃ nec ex parte nature nec ex parte suppositi dei. igit̃ ex vnione nõ fit aliquod absolutũ. Itẽ si esset absolutũ: tũc esset aut accidẽs aut substantia: non accidẽs: q̃ accñs non est ratio ꝑsonandi: non substantia: q̃ nec materia nec forma nec cõpositũ. ergo nõ est aliquod absolutũ. ¶ Ad hoc autẽ aliqui respondent ꝑ interemptionẽ minoris dicentes ꝙ subsistere ĩ alio est absolutũ quod probant sic.

Sco. 3. di. 1. q. 1.

Id quod est per se effectus actionis necessario est absolutũ. hoc pz: q̃ ad aliq̃d nõ est termin⁹ mot⁹ ẽm phl'm. 5. phisi. sed subsistere nature humane in supposito diuino est effectus actionis toti⁹ trinitatis. nã subsistere naturã humanã in supposito verbi nõ est aliud ꝙ̃ illã esse vnitã ei. Constat autẽ ẽm sanctos ꝙ trinitas tota vniuit eã verbo. ergo subsistere est absolutũ sicut vnitũ esse ad quod sequitur relatio que est vnio.

Probat̃ ꝙ subsistere sit quoddã absolutũ

Item non minus dicit ꝑfectionem subsistere humane nature in xp̃o ꝙ̃ subsistere accidentis in subiecto et remota ꝑ intellectum ꝑfectione ꝙ̃ dat accidens subiecto. sed subsistere accidentis dicit ꝑfectionẽ: q̃ existentiã accidẽtis ĩ subiecto. constat autẽ ꝙ essentia accidẽtis dicit absolutum: q̃ dicit naturã accidẽtis: cõcernendo tamen subiectũ ẽz Auicẽnã. 5. metaphisi. ergo subsistere nature humane in xp̃o dicit absolutũ: q̃ essentiaz nature humane. in concretione autẽ ad suppositũ diuinũ scz concernendo suppositum diuinũ. Itez affirmatio ⁊ negatio reducunt̃ ad idẽ gen⁹. vt pz per Augu. 7. de trinitate sed subsistere ĩ se ⁊ subsistere in alio est affirmatio et negatio: q̃ subsistere in alio est subsistere non in se. subsistere autẽ in se non dicit relationẽ sed absolutũ. ergo subsistere ĩ alio dicit absolutũ; lz ad hoc sequat̃ aliqua relatio nature que est in alio supposito existens scd'm quod natura innitit̃ alteri supposito ꝑ quod eius ꝑmanentia sistit. Itẽ non videt̃ verũ ꝙ vnio et relatio noua contingat sine nouo absoluto: q̃ lz relatio possit aduenire alicui sine sui mutatione: nõ tñ potest aduenire sine alteri⁹ mutatione. ⁊ ita noua relatio arguit necessario mutatũ: ⁊ ꝑ ꝯsequẽs absolutũ cũ terminus mutationis non possit esse relatio. ¶ Ad hoc tamẽ dicunt primi ꝙ mot⁹ põt esse ad respectum extrĩsecũ: q̃ mot⁹ localis est ad vbi quod est respectus.

Sco. vbi supra.

Nec hoc est contra phl'm q̃ ponit vbi terminũ mot⁹: q̃ phũs negat motuz ad relationẽ q̃ est respectus intrinsecus. Vbi aũt non est relatio sed respect⁹ extrinsec⁹. Vñ ad ip̃m est motus: et sic cũ assumit̃ humana natura est iste nouus respectus extrinsec⁹. ¶ Sed hoc stare nõ potest vt dicũt secũdi.

Cõtra rñsionẽ scoti

Nã supra posuerunt ꝙ subsistere dicit respectum nõ quẽcũq3: sed relationez realẽ. ergo si mutatio nõ potest terminari ad relationem vt dicũt tunc vnio humane nature ad diuinam subsistere nõ poterit terminari vel subsistere humane nature nõ erit sola relatio: ⁊ sic dictuz istoꝝ se interimit. Preterea illa que sunt vnũ solo respectu extrinseco aduenientе sunt vnita accidentaliter nec vnũ de alio ꝑdicat̃ in concretione quia vestis et vestitus vel locus et locatũ nõ faciunt vnũ ꝑ se: nec natura loci ꝑdicat̃ de natura locati in concreto nec ecõuerso igit̃ si natura diuia et humana sunt vnũ solo respectu extrinseco: tũc natura humana ⁊ diuina sunt accidẽtaliter vnita et vna non ꝑdicat̃ de alia in cõcreto: et sic xp̃s nõ est vere vn⁹: q̃ oĩa sũt absurda et erronea. ¶ Preterea dicere vbi respectum nõ autem formam absolutam est falsum ẽm istos. ¶ Primo: q̃ nihil est fundamentũ alicui⁹ relationis nisi absolutũ cuz respectus non sit respect⁹ in infinitum: sed vbi ꝑficiẽs mobile est fundamentũ relationis. puta continentie locati ad locũ: q̃ mobile ẽm locum: eo ꝙ hz vbi terminũ mot⁹ localis. puta vbi sursum cõmensuratum ipsi loco sursum et mediãte vbi sursum locatũ dr̃ contineri a loco sursum: q̃ relatio locati ad locũ ꝑsupponit in mobili ip̃m vbi ꝑficiens mobile vt fundamẽtũ in alio fundat̃ relatio continentie locati ad locũ cõtinentẽ. ergo vbi est absolutũ. ¶ Secundo: q̃ motus nõ est ꝑfectior suo per se termino. quod pz: q̃ mot⁹ est act⁹ imꝑfectus respectu termini. 3. phisi. sed mot⁹ localis est forma absoluta. tum quia ꝑfectior omni alio motu ẽm causalitatẽ ⁊ mensuram, saltẽ. 8. phisico. tum q̃ dicit ꝑfectionẽ mobilis sicut q̃libet alius motus cum sit actus existentis in potentia. 3. phisico. ꝙ̃ vbi erit forma absoluta et nõ minoris ꝑfectionis. Verũ est cum quodlibet vbi sit formalit̃ et quidditatiue absolutum. ipsum nichilominus ex mõdo suo significandi importat respectum ad continens prout habens vbi circũscribitur a continente. ⁊ quantum ad hunc respectuz describitur ab illo auctore sex principioꝝ qui dicit ꝙ vbi ẽ circũscriptio corporis locati ex circũscriptione loci procedens. ¶ Item rationes primorũ nõ valent

Rñdet ad rões ꝑme opinionis

Prima non: q̃ quando aliqua absoluta sunt coniuncta resultat vnũ coniunctum absolutum et ꝑ separationem corporis tale vnum esse vt cũ materia et forma coniunguntur. puta anima et corp⁹ resultat homo qui est vnum absolutum: et licet ꝑ separationem nihil deperdatur de natura corporis posito ꝙ maneat idem numero si sint due forme in homine vel saltem nihil deperdatur de materia nec de anima: tamen deperditur esse coniuncti sicut licet per separationem humanitatis a diuino supposito nihil deperdatur de natura humana nec de diuina: tamen esse talis coniuncti destruitur: q̃ nõ manet xp̃s. Preterea si natura humana per subsistere diuinũ non haberet nisi solaz relationem cum relatio ẽm istos non dicat perfectionem: tunc natura humana nihil perfectionis haberet ex eo ꝙ subsistit in diuino supposito ⁊ per cõsequẽs nõ esset perfectior operatio humane nature in xp̃o ꝙ̃ si fuisset purus homo quod est multum derogare salutis nostre actori et merito nr̃e redemptionis. ¶ Preterea si per separationem humanitatis a diuino supposito nihil esset deperditum nisi sola relatio terminandi dependẽtiam et per coniunctionem non acquiritur nisi relatio. tũc diuinũ suppositũ nõ haberet aliquid quod nõ habuisset ab eterno nisi solũ ad aliq̃d. hoc autem falsum est: ergo ꝑ assumptionẽ hũane nature nõ ẽ solũ esse ad aliquid acquisitũ. igit̃ ꝑ separationez nõ deꝑdit̃ solũ relatio q̃re absolutũ scz ꝯiũctũ eẽ

¶ Secunda ratio non valet: q̃ tale absolutũ est coniunctũ esse: quod est vna ꝑsona habens duas substãtias naturã. s. diuinã et humanam.

Cõcordat opiniones

¶ Hee due opiniones possunt sic concordari: q̃ naturaz existere in ꝑsona assumẽte dicit aliq̃d absolutũ nõ tñ differens ab assumente et assumpto quasi inde resultet quoddã tertiũ absolutũ quod sit essentia vel existẽtia substãtialis sed resultans ide mediate est relatio nihilomin⁹ nõ ꝓpter hoc sequitur ꝙ possit fieri virtute creata: q̃ accñs supernaturale absolutũ vel relatũ non est in ꝟtute creature. Nec sequit̃ ꝙ possit fieri a supposito creato: q̃ nõ põt simul diuersas dependentias terminare eo ꝙ sua independentia est finita vt patebit in articulo sequẽti: tñ improprie locutũ est cũ dicit̃ natura subsistere in alio et videt̃ oppositũ in adiecto: q̃ subsistere est ꝑ se nõ in alio existere.

Secũd⁹ articulus.

¶ Secũdus articulus de possibilitate incarnatiõis est ꝙ ipsa icarnatio siue assumptio in supposito creato nulla virtute est possibilis: q̃ aut ꝟtute assumenti naturali aut supnaturali iexistẽte aut supnaturali assistẽte Primũ nõ põt dici sicut aliqui heretici audiẽtes in scripturis ãgelos assumere corpora putãt eos sibi vnire sicut anima resumet corp⁹ i resurrectõe q̃ potẽtior est angel⁹ aĩa: q̃ etiã scti dicũt ꝙ lucifer assumet antixp̃m aut vniet sicut fili⁹ dei assumpsit naturã hũanitatis secundũ quã dicit̃ xp̃s. sic lucifer hũanitatẽ qua dicat̃ ãtixp̃s hõ diabol⁹. sic hic dr̃ xp̃s et hõ de⁹ ¶ Sed istuc est ipossibile q̃ nullũ habẽs esse limitatũ ad gen⁹ et ad spẽm põt illud cõicare extra naturã vel naturalẽ aptitudinem gñis ⁊ spẽi. cum enĩ natura dicat̃ de forma a qua est spẽs et de materia ex q̃ aliquo mõ sumit̃ gen⁹ põt creatura esse suũ limitatũ cõicare alteri ad integrandũ naturã sui generis ⁊ sue speciei sicut aĩa cõicat suũ esse corpori ex quo fit vna natura cõpleta in genere ⁊ specie respectu cuius aĩa et corpus sunt vni⁹ generis et speciei. Itẽ subiectuz cõicat esse suũ accidenti ipsum sustẽtãdo ad quod hz naturalẽ aptitudinẽ vt subiectũ ad accidẽs vel ex natura forme cũ est accñs naturale: vt aqua ꝑ esse suũ sustentat frigiditatẽ: q̃ differunt specie ⁊ genere quo ad essentiã nõ tñ quo ad naturã id est q̃ ad aptitudinẽ nature vel forme vel existẽtia materie: ⁊ sic aqua etiã sustentat caliditatez q̃ est ita naturalis materie sicut frigiditas: q̃ illa est idifferens ad opposita. E cõuerso etiã accidẽs naturale vel violentũ cõicat suũ esse substantie: quia ⁊ ei⁹ natura generis ⁊ speciei est iformare tale subiectũ: sed non posset fieri ꝙ substantia corporalis sustentaret accidẽs spũale: nec ꝙ substantia spũalis creata sustentaret accidẽs corporale: puta ꝙ quantitas daret esse angelo vel ecõuerso: saltem ꝓpria virtute. cũ igit̃ suppositũ ãgeli ad naturaz humanã et econuerso nõ se habeat sicut ꝑtes vnius nature specifice sicut aĩa et corp⁹: nec sicut diuerse spẽs ⁊ gña habentia adinuicẽ naturalẽ habitudinẽ subiecti et accidẽtis. tum q̃ vtrũq3 est substantia ⁊ quod vere est nulli accidit. tum etiam q̃ spũale et corporale nõ st̃ apta nata ꝑfici abinuicẽ accidẽtalit̃, ꝙ̃ naturali virtute hoc est impossibile ¶ Secundo ꝙ etiã est impossibile virtute supernaturali inexistente. q̃ illa aut esset sbã aut accñs si accidẽs: nunq̃ virtute ipsi⁹ suppositum cõmunicat et suam substantiam aliene nature plusq̃ ante q̃ licet accidens ꝟtute substãtie hẽat effectũ sbẽ: nõ tñ econuerso dat substantie effectum substantialem: q̃ tunc ageret vltra suam speciẽ. Si autẽ esset substantia tunc quereret̃ ꝑ quid substantificaret illã substantiã supernaturalẽ sibi iexistentẽ sicut querimus per quid substantificaret naturaz extraneam et sicut substantiã infusam eadem rõe illud ꝑ aliam infusam et sic ĩ ifinitũ. hunc tñ errorem posuit aliqui arriani: quia negant esse xp̃z deum facientes eũ primã dei creaturã nobilissimaz in natura sua et gloria dono supernaturali dicũt eum carnẽ assũpsisse. ꝓpter q̃d dicit̃ non de⁹ scd'm eos sed magis cõsilij angel⁹ q̃d non solũ est hereticum in fide sed falsum in phia ⁊ impossibile vt dictũ est. ¶ Tertio ꝙ nec virtute assistente videt̃ enĩ ꝙ sicut accidẽs potest subsistere sola assistẽtia diuine virtutis. cui⁹ tñ natura est inexistere sicut ecõuerso. substantia cui⁹ natura est subsistere sola assistentia diuine virtutis possit inexistere alieno supposito: sed nõ est sic: q̃ quod aliquid de inexistente fiat subsistens vel ecõuerso diuina virtute assistente opz ꝙ hoc sit ab illa virtute vel subtrahẽte vel influente vel vtroq3 modo. Cũ autẽ accidẽs inherens habeat esse ꝑ influentiã dei et subiecti et influẽtia dei non dependeat ab influentia subiecti sed econuerso de⁹ in diuersis ifluẽtijs sicut causa subiecti et accidentis cuz possit manere subiectũ corrupto accidente cũ etiaz tota accidentis essentia sustentetur a deo et a subiecto et non pars ab vno potest de⁹ subtrahere influentiã a subiecto sine hoc ꝙ subtrahat eaz ab accidente quo posito deficit subiectũ esse ⁊ ꝑ consequens accidẽs ẽt sustentare sed sublata influentia cause secũde remanet illa prime cause ⁊ q̃ est sufficiens sola sine noua influentia remanet eadem essentia accidentis sine subiecto que prius erat in subiecto. Vñ istud ꝑ solam subtractionẽ fit cum aut natura dicit̃ sustentari alieno supposito hoc non potest esse ꝑ solam substractionem influentie: que et si sufficeret ad priuationẽ subsistentie vnius non tñ ad cõmunicationẽ subsistentie aliene que est effect⁹ positiuus nec ad hoc sufficeret influentia sola ꝓpter effectũ priuatiuũ nec vtrumq3 simul. puta ꝙ de⁹ substrahendo nature assumende priuaret naturã propria subsistentia retrahendo influenẽtiã suam ne causaret esse subsistentie sed alterũ tantũ ẽt influẽdo supposito assumpto daret ei virtutẽ cõmunicãdi suam subsistentiam: q̃ illa virtus est impossibilis vt dictũ est in secunda cõclusiõe hui⁹ articuli.

Alia ꝓbatio hui⁹ articuli.

¶ Aliter probant aliqui ꝙ nulluz suppositũ creatum potest naturam aliam suppositabilẽ substantificare: quia nullum suppositum potest naturam aliquam substantificare nisi naturam illam ex se. et formaliter habeat aut ꝟtualr̃ ⁊ ꝑfecte ꝯtineat. hoc patet. nam natura humana sortis ꝓ tanto substantificatur in sorte: quia formaliter ⁊ ĩ se est ĩ sorte intantum ꝙ non est aliud a sorte. substãtia etiam aliquo modo substantificat accidentia q̃ aliquo modo continẽtur virtualiter in esse substantie pro quanto a principijs substantie deriuant̃ et oriuntur. Vnde accidẽtia q̃ nullam habitudinem habẽt ad aliquã substantiã vt ex ei⁹ principijs oriantur nullo modo potest talis substantia substantificare vt patet de angelo respectu accidẽtiũ corporaliũ albedĩs ⁊ taliũ sz nullũ suppositũ creatũ ẽ alia sbã cõpleta nec virtute ꝯtinet eã ꝑfecte cũ oẽ suppositũ creatũ limitatũ sit ⁊ solũ determinatuz

ad propriā naturā. ꝗ nullū suppositū creatū pōt aliā naturā suppositabilem in se substantificare. ¶ Cōtra hoc tñ dicit̃ qꝛ nulla ꝑsona diuia est formaliter infinita et iō ꝫm hoc nulla ꝑsona diuina posset naturā aliā substantificare. Ad qꝺ dicit̃ ꝙ instātia deficit. ¶ Primo qꝛ lꝫ nulla ꝑsona sit infinita formaliter q̄tū ad hoc ꝙ vna persona nō est alia. in diuinis tñ q̄libet sic est infinita ꝙ oēm ꝑfectionē ⁊ ꝑsonalitatē creatā ꝯtinet supeminēter. ⁊ hoc sufficit ad hoc ꝙ possit naturā creatā substantificare. ¶ Secūdo qꝛ lꝫ ꝑsona q̄tū ad relationē nō sit formaliter infinita. est tñ q̄tum ad essentiā infinita. Persona autē nō solū dicit relationē: sꝫ ⁊ essentiā. rōne cuiꝰ ꝑsonalitas diuia hꝫ ꝯtinētiā ꝑsonalitatꝫ create. ¶ Sed ista ꝓbatio deficit dupliciter.

Contra ꝓbationem.

¶ Primo in maiore ꝓpositiōe: qꝛ subiectum sustentat accñs nō solū naturale et ꝓprium sicut aqua frigiditatē. de qua potest dici ꝙ orit̃ a principijs subiecti: sꝫ etiā accidēs violētum sicut aqua calorē sibi ipressū quē nō formalr̄ ꝯtinet cū differāt specie nec virtute: sed solū pura potentia passiua. ¶ Itē deficit secundo in minore: qꝛ vna sbā ꝯtinet aliā eiusdē speciei virtualr̄ quo ad formā ⁊ suppositū: qꝛ asinꝰ generās asinū ꝓducit et formā ⁊ suppositū: ⁊ q̄uis nō ꝓducat materiā. pt̄ tñ sibi vnire eā ꝑ comestionē ꝑ quā materia nutrimēti vnit̃ materie cibati cū aūt facta est vnio ad verbū nō est ꝓducta materia de nouo sed vnita. ꝗ vnus asinꝰ ꝯtinet aliū ꝟtute quo ad totū ⁊ sic si istud sufficeret asinꝰ alteriꝰ asinitatē substātificare posset. ¶ Tertio ꝯfirmāda est fides ꝙ scꝫ possit fieri incarnatio in supposito creato ꝟtute icreata: ⁊ hoc declarat̃ triplicit̃ a diuersis.

Tertiꝰ articulus. Primꝰ modus declarandi.

¶ Quidā declarāt supponētes cū ceteris suppositū esse iassumptibile: qꝛ icarnatio ē vnio hūane nature ad diuinā vnitatē suppositi cū q̊ nō stat ꝙ ipsa retineat propriū suppositū: qꝛ tunc essent duo nō vnum supponūt autē cū hoc primo ꝙ supositū et natura dr̄nt ex natura rei. ¶ Probant duplr̄. quia illa q̄ sic se hñt ꝙ vnū ex natura sua est assūptibile alterū nō dr̄nt ex natura rei. ista sunt hmōi ergo ⁊c. ¶ Secūdo illa q̄ sic se hñt ꝙ vnū ex natura sua ē depēdēs alteri innixū actualit̃ alterū non dr̄nt ex natura rei ista sunt hmōi ꝗ ⁊c. ¶ Secūdo supponūt ꝙ ista differētia ē ꝑ solā negationē inclusā in rōe suppositi ⁊ nō in rōe nature ⁊ hoc probant dupliciter. ¶ Prio sic: qꝛ illa q̄ in hoc dr̄nt ꝙ vnū ē assūptibile depēdēs innexū actualit̃ alterum non dr̄nt penes negationē hmōi sꝫ ista ꝗ ⁊c. ¶ Scdo qꝛ cū differāt ex natura rei. aut dr̄nt ꝑ aliqꝺ negatiuū solū et sic hꝫ propositū: aut ꝑ aliqꝺ positiuū et tūc aut relatū aut absolutū accñs vel substātiā ¶ Primū nō pt̄ dici qꝛ suppositū creatū ꝯstitueretur i esse ꝑ relationē quod est ꝓpriū supposito i diuis. Nec secūdū: qꝛ nō esset ꝑ se in genere substantie. Nec tertiū: qꝛ sbā aut est forma: aut materia: aut suppositū: lꝫ i oībꝰ istis ꝯueniūt natura ⁊ suppositū. ꝗ ⁊c. ¶ Ex hoc tertio arguūt ad ꝓpositū sic. illa q̄ dr̄nt ex natura rei ꝑ solā negatōnēꝫ possunt separari sicut ꝙ vnuꝫ sine alio pōt tertio vniri. sicē in supposito ⁊ natura. ꝗ natura pt̄ assumi supposito nō assūpto. Dicūt autē explicando differentiā suppositi et nature ꝙ suppositū in rōe sui includit tria. Vnū positiuū. scꝫ substātiā completā quo ad genꝰ ⁊ speciē. Secundo negationēꝫ habitudinis dependentie. Tertio negationem actualis depēdentie. Propter. primū aīa separata nō est suppositū q̄uis actu non depēdeat: quia non est completa species. Propter secunduꝫ nec quantitas in eucharistia: q̄ lꝫ sit spēs cōpleta: nō tñ substantia. et lꝫ actu nō depēdeat: dependet tamen habitu id est aptitudine. Propter tertiū humanitas christi non est suppositū: qꝛ actu dependet licet duo prima habeat. sed ista positio deficit in tribꝰ.

Cōtra istū primū modum declarandi.

¶ Primo in supponendo. ¶ Secundo in probando. ¶ Tertio in concludēdo. ¶ Suppositio eñ prima necessaria est vt dicetur i tertia ratione: sed suppositio secunda videtur falsa propter tria. ¶ Primo qꝛ formalis ratio ⁊ cōpletiua entis positiui non debet esse negatio. vñ cum suppositum dicatur ita positiue et affirmatiue sicut natura sicut dico hō ita hic hō sortes ⁊ huiusmodi. sic dico humanitas vel hec humanitas. nō dico non homo vel non humanitas vel nō inherens. Videt̃ ergo absurdū ꝙ solū differāt per negationē et ꝙ vnū magis ꝯstituat̃ ꝑ negationē q̄ alterum. maxime cū nō sit magꝭ ens suppositum q̄ natura. Vnde meliꝰ dicet̃ natura distigui a supposito per negationē q̄ est non esse per se vel non subsistere per se q̄ econuerso suppositū ab esse ꝑ negationē que est per se esse non in alio aut nō dependere. ¶ Preterea incidūt in id qꝺ vitare intendunt: qꝛ negatio reducit̃ ad genus affirmationis: et negatio ad genus relationis ꝫm Augustinum qui dicit ꝙ ingenitū dicitur relatiue sicut et genitum: sed dependentia est relatio. ergo negatio dependentie est relatio. Si igit̃ constituit̃ suppositū completiue per negationem dependentie habitualis et actualis ergo per relationeꝫ nō positiuam: sed negatiuam aut errat constitui per negationem magis: q̄ per relationē. ¶ Preterea illa negatio inclusa in supposito non natura: aut consurgit ab extrinseco aliquo positiuo sicut cignus ex albedine habet ꝙ sit non niger: aut totaliter ab extrinseco. ¶ Primū non potest dici ꝫm eos qui dicunt ꝙ in nullo positiuo ⁊ affirmatiuo differunt: sed hec negatio ꝫm eos icluditur i supposito a causa extrinseca non dante vel non influente dependentiam. Nec istud secūdum potest dici: quia negatio nulli repugnat nisi illi cui cōuenit affirmatio opposita vel non formaliter vt nō album repugnat albo vel virtualiter vt non albū repugnat cigno vel huiusmodi: sed natura nullā affirmationem quamcūq; icludit ꝫm eos vel suppositū. ergo nulla negatio repugnat sibi plus q̄ supposito. ¶ Secundo deficit in probando. Prima enim ratio petit clare pricipiū. cū enim vellet probare naturam esse assumptibilē supposito non assumpto nec assumptibili assumit ad hoc ꝙ suppositū et natura differunt ex natura rei. Ad probandum autem ꝙ differant ex natura rei assumit ꝙ vnum est assumptibile aliud nō quod erat principale quesituꝫ sicut si quererem an substātia posset conuerti quantitate non conuersa. ⁊ ad probādum hoc assumerem ꝙ differunt ex natura rei. et hoc probarem per hoc ꝙ vnum conuertitur alio non conuerso. ¶ Secunda ratio similiter que assumit ꝙ vnum est dependens: aliud non. si velit probare per assumptibile et non assūptibile sicut prius petit principiuꝫ. si aliter non probat quod assumit: immo hoc est quod queritur. Vtrum scꝫ natura possit esse magis depēdens q̄ suppositū.

Tertia ratio

¶ Similr̄ tertia rō deficit qꝛ innitit̃ duabꝰ p̄mis sed nō petit p̄ncipiū sicut ille: ⁊ preter hoc hꝫ specialē defectū: qꝛ nō sequit̃ suppositū ⁊ natura differūt penes assūptibile ⁊ nō assūptibile ⁊ hmōi ꝗ dr̄nt penes negationē sic ꝙ vnū sup aliud nō addat nisi negationē: qꝛ i diuinis similr̄ natura ⁊ suppositū dr̄nt penes cōicabile et incōicabile: nō tñ dicimꝰ ꝙ suppositū sup essētiam addat nisi negationē imo addit aliq̄d positiuū. s. relatōꝫ siue differāt ex natura rei vt isti dicūt siue solū ratione.

4. ratio

¶ Quarta rō ē magis apparēs nihilominus deficit qꝛ posset dici ꝙ dr̄nt ꝑ aliqꝺ positiuū inclusū in rōe suppositi nō nature ⁊ illud est absolutū: nō accñs nec directe sbā: sed modꝰ sbē. Subsistere eī est modꝰ essendi sbē naturalis: q̄ neq; ē forma nec materia nec cōpositū: sed q̄d ꝯsequēs cōpositū vl' essētiā ꝑfectā simplicē vel ꝯpositā ꝑ reductionem ptinēs ad idē genus vel spēꝫ. sicut eñ phūs vidit sbām in illa tria: ita diuidit ens in decē gn̄a: et tñ esse q̄le nō est formalr̄ aliqꝺ illoꝝ decē et tñ nō est nichil nec est in aīa tm̄: sed esse reale ⁊ modꝰ essendi ꝯsequēs ꝯiūctionē duarū rerū: sed reducit̃ ad genꝰ q̄litatis qꝛ est esse qualitatꝫ ⁊ suum inherere sicut etiā ꝑ diuisionē sbē noluit dare itelligere et modū sbē q̄ est subsistere et sicut pūctꝰ nō ē nichil sed reducit̃ ad genꝰ q̄titatis: nō tñ est aliqua spēs qꝛ nec lōgitudo nec latitudo ⁊c. sed per reductōeꝫ sicut subsistere est sbā reductiue ⁊ inherere est accidēs reductiue.

Tertio

¶ Tertio deficit ꝯcludendo: qꝛ ꝫm eos maior est falsa. Sicut eñ suppositū ⁊ natura differunt ex natura rei in creaturis: ita et in deo ꝫm eos. non tamen ꝓpter hanc differentiam ponerent ipsi ꝙ natura diuina posset alicui nature vniri cui non vniret̃ suppositū aliquod diuinū Item ꝫm eos natura et hec natura differūt ex natura rei ꝓpter diuersas formalitates: non tñ pōt vnū vniri alicui cui non vniatur reliquū.

Durādus ꝫ.1.q.j.

¶ Secūda declaratio quorūdā talis est: qꝛ deꝰ pōt facere quicquid nō iplicat contradictionē: sed icarnatio vel assumptio quam ponit fides illo mō est huiusmodi ergo ⁊c. maior est euidens ꝫm oēs. ꝓbatio minoris: qꝛ si includeret cōtradictionē vel repugnantiā intellectuū: aut hoc esset ex parte creature aut ex parte dei: sed ex parte neutrius est ibi repugnantia seu cōtradictio quare ⁊c. ¶ Quod autē non sit repugnātia ex pte creature dei declarat̃ duplr̄.

Primo

Prio sic. prius virtute diuia potest absolui a posteriori: sed singularitas nature humane prior est suppositatione sua ergo virtute diuia ipsa potest non habere suppositatiōem propriam sed si nō habet ꝓpriā oportet ꝙ habeat alienā cū nichil existat nisi i aliquo supposito. ergo possibile est humanā naturā non existere in ꝓprio supposito sed alieno. Quod autem singularitas ꝓpria sit prior ꝓpria suppositatione. patet: qꝛ ex hoc est aliquid singulare qꝺ est hoc aliq̄d ⁊ vnū numero Super hoc autē addit suppositatio esse in se vel ꝑ se et non in alio. ꝙ autem se habet per additioneꝫ ad alterū posterius est illo quare ⁊c.

Secundo

¶ Secūdo sicut natura substantie cōplete est ꝓpriuꝫ suppositum constituere: ita natura accidentis est in alio supposito existere: sed virtute diuina in sacramēto altaris. sic est ꝙ accidens salua sua essentia et natura quantū ad id quod est non existit i alieno supposito: sꝫ in se ergo sic virtute diuina fieri potest ꝙ substātia cōpleta vt natura humana ꝓpriū suppositū non ꝯstituat: sed in alieno existat. Causa autē huiꝰ hinc sumēda est: qꝛ oīs natura actualis et absoluta. actualis dico ꝓpter materiā primam. absoluta autē ꝓpter respectū relatiōis potest sine contradictiōe existere sine oī eo quod nō est intrinsece de ratione sua: sed extrinsece ⁊ concomitatiue: qꝛ ibi non ē repugnātia intellectuuꝫ vt in contradictione. esse autē in alio nō est intrisece de ratione accidentis: sed extrinsece solū et cōcomitatiue: qꝛ ꝫm cursum nature accidēs non esset nisi inesset. Similiter esse per se nō est intrinsece de rōne substantie sicut expresse ponit auicē. sed realis ꝓprietas vel modus substātie: qꝛ substantia cōpleta sibi derelicta ꝓpriuꝫ suppositū cōstituit. propter quod absq; contradictione potest substantia priuari proprio modo existendi per se: et accidēs modo existendi in alio. sic igit̃ patet ꝙ ex parte creature non est repugnātia quin possit in alieno supposito sustentari. Quod autē nō sit repugnātia ex parte dei ꝓbatur sic/ q̄cq̄d ꝯuenit creaturis ptinēs ad ꝑfectionē/ hoc totum ꝯuenit creatori: sed posse substātificare i se alienā naturā ab ea q̄ suppositū cōstituit ptinet ad ꝑfectionē in creaturis vñ ⁊ hoc soli ꝯuenit substātie in q̄ sunt ⁊ de qua dicunt̃ alia sicut accidentia: q̄re ⁊ hoc pōt deo cōuenire/ circūscriptis tñ ipfectiōibꝰ sicut in alijs q̄ deo et creaturis ꝯueniūt ipfectiōes a deo relegant̃. ptinet autē ad ipfectōrē subē ⁊ ad eius potētialitatē ꝙ accidēs i ipsa existēs ipsam iformet ⁊ sit actus eiꝰ: ideo natura assumpta a ꝑsona diuina ipsam nō informat: sed absq; iformatione in ipsa substātificat̃/ ⁊ ideo substātificatio nature humane a diuina nullā impꝑfectionē arguit in ipa Ex quo pōt formari talis rō/ esse in q̄ aliq̄d nūq̄ sonat ipfectionē nec potētiā passiuam/ nec esse in alio per iherētiā: qꝛ rō potētie passiue reducit̃ ad subiectū. nichil eñ est subiectū nisi ꝑ potētiā passiuā: nec potētia passiua est nisi subiecti vt subiectū est. Nichil aūt est subiectū nisi ꝑ ꝯparationē ad illa q̄ sibi inherēt. Cū igit̃ natura humana nō ponat̃ existere in supposito diuino ꝑ modū iherētis sed ꝑ modū ordis ⁊ ꝯtactꝰ ꝟtualis eē vt i q̄ existit nō arguit in ꝑsona diuina aliquā potētiā passiuā siue ipfectionē

Cōtra rationes durandi Primo

¶ Cōtra hoc dicūt alij ꝙ iste tres rōnes nō vident̃ valere. Prima rō/ qꝛ statim dici pōt ꝙ singularitas nō est p̄or nisi ꝫm rōnē ꝓpria suppositatiōe: qꝛ qꝺ est singulare i q̄libet genere/ hoc est est suppositū in genere substātie. Vnde qꝺ additꝰ suppositū sup singulare nō est nisi ꝫm rationem. In talibꝰ aūt nō est verū ꝙ priꝰ possit separari a posteriori scd̄m rem: imo solum scd̄m rationem ⁊ modum intelligēdi: sicut in sorte prius est animal q̄ sortes: tñ nō potest realis aīalitas i sorte esse ⁊ ꝙ nō sit sortes: ⁊ ꝫm hūc modū lꝫ singularitas sit prior q̄ esse in se vel esse ꝑ se. Hec tñ prioritas qꝛ nō est ꝫm rem. puta ꝙ sint due res. quarū vna sit prior et alia posterior: maxime i substantijs. vbi idē est. quodquid est ⁊ hñs ipm ꝫm phm̄. 7. metaphisice. iō nō pōt separi priꝰ a posteriori.

Secūdo

¶ Secundo: qꝛ singularitas non solū est p̄or supꝑsioratiōe: sed etiā est prior q̄ esse in se vel in alio sic cōe prius est speciali et rō entis rōe substātie ⁊ accidētis. ergo si ꝓpt̃ hoc pōt fieri singulare sine suppositatione: qꝛ rō singularis p̄or est rōe suppositi. poterit fieri ꝟtute dīna aliqꝺ singulare qꝺ nō existat in supposito ꝓprio vel alieno qꝺ ē fallum.

Tertio.
¶ Tertio:qꝛ nō est manifestū ꝙ oē pꝛiꝰ possit ab
solui a posteriori suo ſm esse. Bñ em̄ pōt absolui
ſm intellectū a suo posteriori.puta sortes pōt itel
ligi nō itellecto accñte.sꝫ nō ē māifestū ꝙ sortes
posset esse sine quantitate:qꝛ vꝫ impossibile ꝙ hō
sit sine carnibꝰ et ossibꝰ:qꝛ sunt de rōne eiꝰ.7.me
taphisice.Os autē et caro non pñt differre ſꝫ for
mā substātialē ꝗtū ad ponētes vnā tantū formā
in hoīe vel in cōposito substātiali.⁊ ita differūt ꝑ
formā accidentalē:⁊ ita nō pōt esse materia hoīs
sine accidēte:⁊maxime si aīa ē forma corporis orga

Contra secūdā rōēꝫ
nici. ¶ Secūda etiā ratio declarat ꝓpositū ꝑ eq̄
dubiū:qꝛ nō est manifestū:sed creditū solū ꝙ acci

Secundū
dēs possit in se subsistere. ¶ Itē rō dicti patiꝫ in
stantiā.Nā īpossibile est quātitatē esse infinitam.
puta corpꝰ vt nūc supponiꝫ ⁊ probatur satis etiā
3.Phisicoꝝ.et.1.celi ⁊ mūdi.igꝫ est teris conietū
et ꝑ ꝯñs figuratū: ⁊ tñ figura de quarta spē qua-
litatis et quantitas sunt accidētia. quoꝝ vnū nō
est de intrinseca rōne alteriꝰ.eo ꝙ sunt accidentia
absoluta q̄ sunt diuersoꝝ p̄dicamētorum spēs: ⁊

Tertium.
ꝑ ꝯñs impermixte essētie. ¶ Itē supponit ꝙ rō
suppositi sit modus ⁊ accñs absolutū actu distin
ctū a natura:qꝛ in se subsistit:cuiꝰ oppositū verū ē.

Cōtra tertiā rōem
¶ Tertia etiā ratio nō valet.Nā dicerent phi ꝙ
substātificare nō pōt separari a rōne subiecti. ita
ꝙ impossibile est ſm eos ꝙ aliquid substantificet
alienā naturā nisi sit subiectū perfectibile tali na
tura.Unde Augu.7.de trinitate.ca.31. ⁊ habitū
est supra primo libro.dis.8.Sicut ab eo qđ est esse
appellatur eē:ita ab eo quod est subsistere substā-
tiam dicimus. ¶ Probant autē aliqui possibili
tatē ex parte dei assumētis cōfirmando rōnē illā
prime opinionis sic: qꝛ ad hoc ꝙ aliquid habeat
actum alicuiꝰ forme non oportet ꝙ sit illa forma
sed sufficit ꝙ habeat virtutē illi forme consimilē
exemplū de luce q̄ pōt calefacere:nec tñ hꝫ formā
caloris. ¶ Ad hoc igiꝫ ꝙ aliquid possit substāti
ficare naturā humanam non oportet ꝙ sit suppo
situm humanum formale:sed ꝙ habeat virtutem
humani suppositi.sed suppositum diuinum hꝫ ex
cellentiori modo virtutē perfectionemq; oīs sup
positi. Potest ergo humanā naturā substantifica
re nec oportet ꝙ hoc fiat per inherentiā.tum qꝛ
natura substantificata in ꝓprio supposito nō ihe
ret:tum qꝛ substantificatio in ꝓposito est virtute
diuina:⁊ sic per illapsum ⁊ non per inherentiam.

cōtra ꝛtiā rationem.
¶ Sed contra. Isti instant:quia nulla res pōt
dare actū cause formalis nisi sit illa forma vt ni-
chil potest dare esse viuū nisi sit vita:sed esse suppo
situm nature suppositalis est actꝰ formalis vt na
tura hūana ſm suū esse: nec seipsa formaliter sub
sistit.ergo cū diuinū suppositum non sit formali
ter suppositum humanū.lꝫ virtute actiua conti-
neat oēm perfectionem suppositi: non sufficiēter

Secundo
videtur ꝓbari ꝙ ex tali continētia possit naturā
humanam substantificare. ¶ Secundo ꝙ assum
pta ꝓpositio hꝫ veritatē de actu qui est a causa
agente.vt pꝫ in exemplo de calefaciente qđ est a
calore.vt a principio actiuo quē continet lux vir-
tualiter ⁊ effectiue:sed substantificare naturā hu
manam non est actio verbi:qꝛ cum opera trinita
tis sint indiuisa et de trini.⁊ in encheri.tunc tota
trinitas substantificaret naturam humanā.et sic
tota trinitas esset homo quod falsum est.ergo ra

Tertio
tio non valet ad propositum. ¶ Tertio quia pro
tanto natura substantificatur in proprio supposi-
to:quia sunt idem re natura et suppositū.ita ꝙ si
aliud est natura aliud est suppositū.⁊ iterū quia
tunc prius non inheret posteriori. et singlaritas
nature ē ſm istos sicut poꝛ ꝓprio supposito: ideo
natura non inheret proprio supposito. non est au
tem simile de natura q̄ subsistit in alieno supposi
to priori se sicut accidēs:qꝛ est posterius supposi-
to substantie.et in eo subsistit necessario per inhe
rentiam:qꝛ non conuenienter ꝓbatur ꝙ natura i
alieno supposito substantificata non inhereat:qꝛ
natura in proprio substantificata nō inheret.

Quarto.
¶ Quarto quia falsum est quod supponitur ab
istis:scꝫ ꝙ substantificatio in ꝓposito sit virtutis

Quinto.
actiue actio vt dictum est. ¶ Quinto ꝙ ꝯña nō
est bona quā faciunt si dicta sua alibi teneāt. Cō
cedunt em̄ ꝙ forma alicuiꝰ est principiū actiuum
in ipsum: vt grauitas est principiū actiuū mouen
di in graui.ergo hoc non valet substantificatio est
a virtute actiua. igitur non per inherētiam: quia
mouere grauis est in virtute actiua:et tamē inhe
ret graui.etiā motus inheret hñti ꝟtutē actiuam.

impugnat auctor obiectōes factas cōtra dicta durādi.
¶ Sustinēdo autē opinionē. ad primā cōtra pri
mam dicendū ꝙ ista solutio videꝫ esse fidei impu
gnatio:qꝛ si verum esset qđ assumunt:impossibile
esset qđ fides credit. Si enim hec hūanitas et hu
manitas subsistens se haberēt ad inuicem sicut se
habent humanitas et hec hūanitas que nō dñt
nisi sicut superius et inferiꝰ ꝯcepta in vniuersali
et particulari.Tūc sicut deꝰ nō pōt facere huma-
nitatem q̄ non sit hec: vel nec hanc humanitatē q̄
non subsistat:cuiꝰ contrariū ponit articulꝰ de in-
carnatione. ¶ Dicendū ergo ꝙ subsistentia ad

Ad p̄mū cōtra p'mā rōnēꝫ durandi.
substantiam singularē addit rem vel modū rea
lem:et non se habēt sicut superiꝰ et inferiꝰ: nec si-
cut cōceptꝰ vniuersalis et particularis.cū vterq;

Ad secūđ
sit singularis. ¶ Ad secundā rationē dicendum
ꝙ nō sequiꝫ:qꝛ in vno implicaꝫ ꝯtradictio:scꝫ esse
nec in se nec in alio. In alio autē non. scꝫ eē actu
in alio et aptitudine nō in alio ⁊ ecōuerso: sicut
patebit in tertia declaratiōe ꝑ siꝫe de figura ⁊ re-
ctitudie. ¶ Ad tertiū dicēdū ꝙ iterimit seipꝫ:qꝛ

Ad tertiū
os⁊ caro et corpꝰ organicū i suo itellectu icludūt
essentialiter accidētia.ergo nō sūt de q̄dditatiua
diffinitiōe hoīs.Unde dicēdum ꝙ ista possunt ac
cipi tripliciter.Uno modo ꝓut includūt essentia
liter formas accidētales: ⁊ sic sine eis potest deꝰ
facere hominem:nec sic sunt de eiꝰ diffinitione.
¶ Secundo ꝓut includunt non formas acciden
tales essentialiter:sed actualiter respectū ⁊ cōiū
ctionē ad eas:et nec sic sunt de diffinitione: et sic
deus potest facere hoīem sine istis ¶ Tertio mō
ꝓut includūt aptitudinalē respectū ad ista: et sic
sunt de diffinitione hominis: nec potest hō fieri
sine illis: qꝛ sicut nō potest fieri accidens sine ap-
titudine ad substantiam:sic nec natura substātia
lis completa sine aptitudine ad subsisterē⁊ ad sub

Ad p̄mū contra secūdā rōēꝫ
stare accidenti proprio.. ¶ Ad primū contra se
cundam rationem dicendum est ꝙ hoc est impro
bare modum apostoli qui vnum articulum sicut
resurrectionē nr̄ā ꝓbat per resurrectionem chri
sti et Grego.q̄ ꝓbat ꝙ venit ad discipl'os ianuis
clausis:ꝑ hoc ꝙ exiuit ad nos clauso vtero ꝟgīs.
¶ Preterea nō est verū ꝙ illud sit ignotius vel
eque ignotum. Cōstat enim ꝙ accidens a subie-
cto differt etiā realiter et p̄dicamentaliter etiam

ſm eos:sed suppositū nō differt a natura ꝓpria
p̄dicamētaliꝫ:immo sunt eiusdē gñis ⁊speciei. vñ
multū ignotiꝰ est quō pōt esse natura sine suppo-
sito ꝓprio cū quo facit vnum per se q̄ꝫ accidēs sine
subiecto cū quo nō facit vnū nisi ꝑ accidēs.maxi
me cū ſm naturā possit esse subiectū sine accidēte
ꝓprio vt aqua calida:nō autē natura sine supposi
to ꝓprio nec ecōuerso:sed bene verū est ꝙ lꝫ plus
differat accidēs a subiecto q̄ꝫ natura a supposito
ꝓpter quod separatio ista est maior illa.tñ ita pa
rum differt accidēs a sua inherētia q̄ respicit sub
iectū et includit:⁊ ideo bene est siꝫe: qꝛ si deꝰ pōt
separare accidēs ab inherētia.ꝑ ꝯñs naturā sub

Ad scđm.
stātialē a subsistētia ꝓpria. ¶ Ad secūdū dicēdū
ꝙ sicut corpꝰ nō potest esse sine figura:sed pōt esse
sine figura debita sue nature.sic ens non pōt esse
sine aliquo mō essendi:sed pōt esse sine mō essendi
ꝓprio cū modo essendi sibi extraneo. Modꝰ ergo
ꝓprius substātie ⁊ accidētis essendi.scꝫ esse i alio
et nō in alio.non solū est eis habitualis: sed etiā
actualis ſm solitū cursum nature: sed deꝰ qui po
test separare ꝓpriū accidēs vel ꝓpriā passionem
a subiecto pōt vtrūq;:et qua rōe pōt facere cōtra
naturā alteriꝰ et eadē rōne et aliud.cū nō sit ma
gis extraneum substantie inexistere q̄ꝫ accidenti
subsistere cū etiā vna substantia naturaliter inexi

Ad tertiū
stat sine materia et forma. Illa etiā q̄ nata ē subsi
stere sicut aīa rōnalis. ¶ Ad tertiū dicendum ꝙ
auctores illi non intēdūt ꝙ suppositū differt a na
tura accidēte absoluto:nec etiā disticta re: sꝫ mō
reali nō faciēte ꝯpositionē sicut ponūt esse differ
re ab essentia. Si em̄ ens:essētia:⁊ existere: essent
penitus idem re et modo reali. sicut in cōposito
sunt due essētie:sic eēnt duo existētia: sed pōt dici
ꝙ totū existere sit sola forma:qꝛ existētia cōposi-
ti est q̄d consequēs formā in materia sicut modꝰ
rei:non sicut res differēs. ¶ Ad illud quod diciꝫ
cōtra tertiā rōnē.dicendū ꝙ substātificare non est
de rōe subiecti:cū materia sit subiectū forme quā
non substantificat:sed potiꝰ ecōuerso. ¶ Ad pri

Ad p̄mū cōtra ꝛtiā rationem.
mū ergo dicendū. Primo ꝙ ista instantia si verū
est ꝙ assumit destruit fidē: qꝛ si sustētare accidēs
et substātificare substātiā sunt effectus formales
subiecti ⁊ suppositi ꝓpriꝫ sicut esse albū albedinis
sicut deus nullo modo pōt facere albū sine albe
dine sic nec accidēs sine subiecto nec naturā sine
supposito ꝓprio. Dicendū est ergo ꝙ neutrum est
effectꝰ formalis subiecti vel suppositi qꝛ illud qđ
se hꝫ in rōne informati non informantis non pōt
esse causa formalis:sed subiectū respectu accidē
tis et suppositū respectu nature ꝓprie se habēt in
rōne iformati nō iformātis: qꝛ natura est forma
suppositi:et accidēs subiecti ergo nichil qđ tribu
at suppositū nature vel subiectū accidēti pōt dici
effectꝰ eius formalis. Uel dicendū ꝙ deꝰ nō pōt
facere accidēs inherere sine subiecto nec substan
tiā subsistere sine ꝓprio supposito: qꝛ tūc illa hñt
se formaliꝫ ad illa: tñ potest facere accidens sine
subiecto:sed tunc non inherebit.et iterū substan
tiam sine proprio supposito:sed tunc nō subsistet.
Unde illud esse quod hꝫ accidēs in sacramēto nō
est inherere nisi aptitudie. Et illud esse qđ habet
humanitas in xp̄o nō est subsistere actu. sed solū
aptitudine et virtꝰ qua sustentaꝫ accidēs in sacra
mento nō est cā formalis nec subsistere quod cōi-
catur humanitati xp̄i est idē cū subsistere formali
hūanitatis si separeꝫ. vnde i neutro miraculo fit

Ad scđm.
effectꝰ formalis sine cā formali. ¶ Ad secūdum
dicēdū ꝙ substātificare naturā assumptā non pōt
esse actꝰ cause formalis:qꝛ deꝰ nō pōt esse cā for-
malis:et iō vel opꝫ ponere q̄ntā cām:vel opꝫ dice
re ꝙ si est effectꝰ cause reduciꝫ ad cām efficiētem
vl' finalē.Uñ q̄cquid ibi attribuiꝫ essentie est cōe
tribꝰ:et hoc hꝫ rōnē cause efficiētis. Qđ aūt pro
prietati attribuaꝫ et ꝑsone vni hꝫ rōem finis non

Ad tertiū
cuiꝰ qꝛ iste est cōis tribꝰ:sꝫ quo q̄ pōt esse ꝓprius.
¶ Ad tertiū dicēdū ꝙ illđ qđ vere est nulli acci-
dit vñ bñ sequiꝫ si natura ē substātia ꝑfecta ꝙ nō
iheret nature ꝓp̄o nec alieno supposito q̄uis eiꝰ
quod est nō inherere possit esse alia rō i ꝓprio sup
posito.puta idēptitas ⁊ i alieno.puta actualitas
pura q̄ nulli subsitat:sed cū hec est cōis cā ipossibi

Ad q̄rtū
litas ē ex pte nature q̄ ē substātia ꝑfecta. ¶ Ad
quartū iam rñsum est ꝙ substātificatio nō est effe
ctus alicuius cause formalis que sit deus:sed est
effectiuus vel finalis:quia nec deꝰ est causa forma
lis extrinseca vnq; nec materialis. ¶ Unde
terminatio ad essentiam est habitudo cause effici
entis ⁊ finalis simpliciter que ē finis.gratia cuiꝰ
ad ꝓprietatē cause finalis ſm q̄d vt finis quo ad

Ad q̄ntū.
ꝑsonā autē vtriusq;. ¶ Ad q̄ntū dicēdum ꝙ vna
forma respectu alteriꝰ in eodē subiecto pōt hr̄e
rōem ꝟtutis actiue sed respectu suipsius ꝙ faci
at se in subiecto nequaq̄ꝫ vñ cū substātificatio vel
vnio essentialꝫ nō dicat aliquē effectū mediū inꝫ
assumentē et assumptū ꝑsona q̄ se hꝫ actiue nō pōt
se hr̄e formalꝫ q̄si faciat se informare naturā assū
ptā et ecōuerso ꝙ subijciat se nature assumpte:qꝛ
idē simplex non facit se ꝑ se ⁊ imediate formā sub

Tertia declaratio.
iecti nec subiectum forme. ¶ Tertia declaratio
talis est: qꝛ aut suppositū ⁊ natura differūt realꝫ
sicut diuerse res absolute.aut nō. Si p̄mo mō ita
ꝙ alia res sit subsistere a substantia qđ addit sup
positū supra naturā.alia iherere ab eēna accñtis:
tūc planū est ꝙ deꝰ pōt ea separe illo mō q̄ fides
p̄dicat i istis duobꝰ articlis:qđ pꝫ ꝑ siꝫe. Diciꝫ em̄
cōiꝫ ꝙ corpꝰ⁊ figura.linea/⁊curuitas/vl' rectitu-
do dñt realiter sicut q̄ꝫtitas⁊ q̄litas⁊ꝓp̄a passio
et subiectū illiꝰ. Nihilominus tñ qꝛ figura est res
q̄ꝫtitatꝫ et diuersa figura diuersa res ꝯtradictio
esset ꝙ esset q̄ꝫtitas finita ⁊ nō hr̄et aliquā figurā
qꝛ si finita.ḡ termiata.si nō termiata figura.ḡ nō
terminata.et siꝫr si esset linea q̄ non esset recta vel
curua eēt ꝯtradictio manifesta:qꝛ rectum est cuiꝰ
mediū nō exit ab extremis curuum cuius mediū
exit ab extremis.ꝙ autē nec exeat nec nō exeat ē
ꝯtradictio.et ideo deꝰ nō pōt facere corpꝰ finitū
sine figura:nec linea est quin sit recta vel curua:
qꝛ esset ꝯtradictio⁊ nō qꝛ nō differrēt realꝫ:sꝫ pos
set facere corpꝰ qđ naturalꝫ hꝫ vnā figurā supna-
turaliꝫ aliā sicut celū qđ ē circulare facere q̄dra
tū.aut q̄drāgulū.aut lineā que naturalꝫ est curua
rectā vl ecōuerso.qꝛ ex q̄ dñt re absoluta ⁊ actua
li nulla ē ꝯtradictio vnū mutari:altero nō muta
to:qꝛ ꝯtradictio ē vniꝰ⁊ eiusdē ſꝫ idē. Siꝫr i ꝓpo
sito si dñt realiter accñs ⁊ eiꝰ inherētia. substan
tia et eiꝰ subsistentia:⁊ ꝑ ꝯñs suppositū ⁊ natura
deꝰ nō posset facere ꝙ accidens vel substātia es-
sent:nec subsisterent nec inexisterēt.nō quia reali
ter non differant subsistere et subsistens in crea-
turis aut inherere et inherens:sed quia contradi
dictio est ꝙ aliq̄d existat ⁊ subsistat: neq; existat:

quia hoc esset nec esse in alio nec non esse in alio:
et tamen esset ideo deus hoc nō pōt: sed substātiā
cui naturale est esse non in alio deus pōt facere in
alio: et accidēs cuiꝰ natura est esse in alio deꝰ pōt
facere nō in alio supposito: qꝺ esse in alio ⁊ esse nō
in alio differāt realiter ab ipso qꝺ est in alio: vel
quod est in non alio. ¶ Videt̄ autē ꝓbabile mul
tis ꝙ realiter differāt accidēs ⁊ sua inherētia sub
stantia ⁊ subsistentia sua: et ꝑ ꝯn̄s suppositū et na
tura in creaturis: qꝛ subsistere includit suppositū
super naturā. et hoc patet sic: qꝛ effectꝰ differt rea-
liter a sua causa in oībꝰ in quibꝰ causa et effectus
differūt ꝓprie et realiter: qꝛ causa est ad cuiꝰ esse
sequit̄ aliud. nec idē est causa suiipsius: qꝛ differūt
relatiue: nec idē refert̄ ad seipsum etiā in diuinis
vnde vere relatiua sunt vere et realiter differētia
cū ergo causa formalis sit causa ꝓprie et realiter
dicta et esse sit effectꝰ forme ꝓprie et realiter dictꝰ
et per ꝯseq̄ns esse quod est inherere sicut effectꝰ
accidētis ⁊ subsistere sicut effectus nature substā
tialis: qꝛ sicut inherere cōsequitur accidēs ī sub-
iecto: sic subsistere cōsequit̄ essentiā in supposito
sicut effectꝰ formalis essentie. sicut em̄ hō est albꝰ
albedine formaliter: sic hō subsistit hūanitate for
malr̄ et nō ecōuerso. ideo tam inherere differt ab
accidēte ꝙ̄ subsistere a natura substantie realiter:
nec sequitur. Si deꝰ nō pōt facere effectum cause
formalis sine illa: puta albū sine albedine: qꝺ nō
possit econuerso: qꝛ causa est prior effectu. Potest
autē prius esse sine posteriori magis ꝙ̄ ecōuerso:
et plus depēdet effectꝰ a cā ꝙ̄ ecōuerso. Pōt igit̄
deꝰ accidēs facere sine inherētia ⁊ substantiā sine
subsistentia: ꝙ̄uis non ecōuerso subsistentiā sine
subsistente vel inherētiā sine inherere. ¶ Si autē
esse nō differat ab essentia realr̄ sicut due res: tunc
videtur quibusdā ꝙ diuina virtute nō possunt se-
parari. sic scꝫ ꝙ natura sit sine ꝓprio suppposito:
aut accidēs sine subiecto ⁊ aliquādo mihi visū est
propter duo. ¶ Primo qꝛ illa q̄ sunt vna res abso
luta et limitata nō possunt seorsum manere ⁊ cor-
rumpi: sed q̄ sunt vnū ⁊ idē simul generant̄ ⁊ cor-
rumpūtur. Qꝺ em̄ realiter corrumpit̄ realiter nō
manet: ⁊ qꝺ realiter generat̄ realiter est. Affirma
tio autem ⁊ negatio nō verificāt̄ de codē. Propt̄
quod impossibile est de eadem re absoluta ⁊ finita
ꝙ realiter maneat ⁊ non maneat: qꝛ tunc esset res
manens ⁊ nō manēs: ⁊ sic res ⁊ nō res. Cum autē
fit incarnatio natura humanitatꝭ manet realiter.
suppositū vo ⁊ subsistentia eiꝰ nō manet realiter
qꝛ si diceremꝰ ꝙ manent suppositū ⁊ subsistentia
fm rem ⁊ non fm rōnem aut fm nomen aliud eēt
sed dicimus ꝙ non manet nec est ibi realiter nisi
vnū suppositū increatū ⁊ vna subsistentia īcreata
Et similiter in sacramēto altaris: dicimꝰ ꝙ acci-
dēs realiter nō inheret ⁊ ꝙ nec inherentia nec res
inherētie ibi manent. cum tamen essentia acciden
tis eadē numero remaneat. ergo differūt substan
tia ⁊ subsistentia natura ⁊ suppositū realiter. ⁊ silr̄
accidens ⁊ inherentia. als̄ īpossibile esset ista duo
verificari: nisi illa differrent: qꝛ nisi realiter differ-
rent cū vtrūqꝫ sit absolutū ⁊ finitum nō possent se
parari. ¶ Dico autē res vna absoluta ⁊ limitata
qꝛ de essentia et relatione diuina verificantur op-
posita: scꝫ cōicabile incōicabile: qꝛ eēna ē vnū cum
relatione oppo sita: cū qua relatio non potest esse
vnū sꝫ illꝺ est vel ꝓpter absolutū et relatū vel ꝓpt̄

Aliqbꝰ ē probabile ꝙ realiter dr̄nt accidēs et sua inherētia substātia ⁊ sua subsistentia.

Si esse nō differat realiter ab eēna sicut due res vr̄ aliqbus ꝙ diuia vtute non pn̄t separi: sic ꝙ natura sit sine ꝓpo supposito ⁊ accidens sine subiecto.

infinitatem Neqꝫ in creaturis est instātia de illis
que sunt vna res absoluta ⁊ limitata: ꝙ affirma-
tio et negatio verificent̄ de ipsis. vnde cū subsistē
tia sit q̄d absolutū cū dicat ꝑfectionē simpliciter ⁊
similiter substantia dicat̄ ad se si nō differūt reali-
ter ꝑ cōseq̄ns sunt vna res absoluta ergo nō pōt
esse ꝙ vnū maneat alterū nō. De inherentia autē
accidētis absoluti licet includat relationē ad sub
iectum: tñ cū accidētis esse est in esse opꝫ ꝙ omne
accidēs cuiꝰ eēna est absoluta eiꝰ esse sit absolutū
qꝛ esse et essentia sunt vniꝰ generis: ⁊ ideo accidēs
et suū inesse si non differūt re sunt vna res absolu-
ta ⁊ finita: ideo vno manēte alterū manet.
¶ Secundo ꝓbatur idē sic: qꝛ quecunqꝫ vni ⁊ ei-
dem sunt eadē inter se sunt eadē si sint finita ⁊ ab-
soluta et ꝑ oppositum quecunqꝫ differunt inter se
realiter si sunt finita et absoluta: differunt in quo-
cunqꝫ alio realiter: sed subsistentia et existētia sub
stantie et accidentis differunt inter se realiter: si
sunt transmutabilia adinuicem. ergo si non diffe-
runt realr̄ ab eēna substantie et accidētis sunt idē
illi. ꝙ autē differunt realiter si separant̄ hoc appa
ret: qꝛ illa est drn̄a realis q̄ conuenit sine oī opera
tione intellectus essentie rei. si autem verū est qꝺ
fides p̄dicat accidens ante cōsecrationē inherere
post consecrationē non inherere et humanitatem
assumptā īexistere cū suo supposito se habere ali-
ter et aliter circūscripta operatione intellectus
ergo differūt realiter inherere accidētis ⁊ eiꝰ sub
sistentia: ⁊ subsistentia substantie ⁊ eius inexisten
tia: ⁊ ꝑ consequens ista differunt realiter ab ipsis
essentijs quare īpossibile videt̄ separari ista ab in-
uicem eodē modo quo fides p̄dicat nisi differant
realiter. Si enim nō differāt realiter substantia ⁊
subsistētia accidens ⁊ inherentia ⁊ ꝑ ꝯseq̄ns non
differrēt subsistere ⁊ inexistere. Si autē nō differ-
rent realiter subsistere ⁊ inexistere. ergo nō ē diffe
rētia nec mutatio realis cū de inexistente fit subsi-
stens vel econuerso: sed solū fm rationē: ⁊ sic non
est merū eē reale sed solū rōnis quod est hereticū.
Si em̄ dicatur ꝙ immo deus fit realiter de nō cre
ante creans de nō substantificante substantificās
et creare et non creare et substantificare et nō sub
stantificare: differunt realiter inter se: nec propter
hoc differūt a deo et similiter aīam coniunctā in-
formare separatā nō informare differunt realiter
sine operatione intellectꝰ. nec tñ ꝓpter hoc diffe-
runt ab aīa qꝛ aīa seipsā informat ⁊ pari rōne ꝙ
vide: esse seipsa īexistit vel subsistit ꝙ̄uis inexiste
re ⁊ subsistere differant. Nō vꝫ: qꝛ dei operatio in
creatura est transiēs nō manens. Unde sicut dif-
fert inter se sic a deo: sed non ponit mutationē in
deo: sed in creatura. Similiter informatio aīe dif
fert a sua separatione et si nō ex ꝑte aīe: saltem ex
parte corporis in quo ponit potentias ⁊ alia acci
dentia: sed inexistere vel subsistere realiter deno-
minat intrinsece illud quod inheret vel inexistit
vel subsistit ⁊ non alterius: ⁊ ꝑ ꝯseq̄ns si differūt
inter se: differunt ab illo. ¶ Alijs autē videtur ꝙ
esse ⁊ essentia non differant sicut due res absolute
nec in substantia nec in accidēte. als̄ xp̄s non esset
perfectꝰ hō si subsistere adderet ꝑfectiones super
humanitatē quod est contra athanasiū in symbo-
lo et contra illud in epistola damasi. propter qꝺ
habet̄ in tripartita historia interpretatur nono li
bro. cap. xv. vbi dicitur hūc scꝫ xp̄ꝫ. si quis de dei-

Alia opi. ꝙ eē ⁊ essētia nō differūt sicut due res absolute.

tate siue humanitate minus aliquid dixerit ha-
buisse plenꝰ spiritu diaboli gehenne semetipsum
filium demōstrabit. Unde subsistere videt̄ esse mo
dus essendi substantie inherentia accidētis inexi
stentia partiū substantie. Dico modus essendi dif
ferens realiter sicut modus a re non sicut res a re
scꝫ faciens ꝯpositiōez. Unde qꝛ non est res vocat̄
aliq̄n nihil q̄n dr̄ iter formaꝫ ⁊ materiā accidens
et subiectum nullū cadere mediū: cū tamē immo-
bilis inherentia aut cōiunctio sit media. Nec ob-
stat qꝺ dictum est ꝙ effectus differt a causa qꝛ hoc
est verum: sed nō est verū ꝙ esse qꝺ resultat sicut
effectꝰ formalis a forma sicut aliqꝺ tertium de-
scendens a forma et materia et cōposito vel sub-
iecto: sed est aggregatū ex vtraqꝫ qꝺ realiter dif-
fert ab vno ꝓpter alterū. ¶ Unde sciēdū ꝙ sicut
deus potest facere et facit aīam sine hoīe vt q̄n se
paratur: qꝺ tñ est esse formale sine effectu forma-
li fm id qꝺ est non fm ꝙ causa formalis est: sicut
potest facere albedinē sine esse albo sed non albe-
dinem ī subiecto: ⁊ similiter potest facere accidēs
sine inherere: sed non accidens in subiecto. Lām
em̄ fm qꝺ causa est ponere sine effectu est cōtradi
ctio. Non autē fm id qꝺ est forma aut fm qꝺ actu
causa est. Unde ponere formā in materia sine hoc
ꝙ sequatur effectꝰ formalis est ponere causam vt
causam sine effectu. Cum igit̄ in xp̄o sit anima: in
corpore effectus formalis non est subsistere: sꝫ est
esse hoīem ꝙ nulla virtute impediri pōt. Subsiste
re autē est modus essendi cōsequens fm cursum
quem deꝰ mutare pōt. ¶ Supposito ergo ꝙ sub-
sistētia nō differat re absoluta a substantia nec in
herentia ab accidente. Adhuc pōt declarari ꝙ de
us potest ista separare sicut facit in duobus mira
culis de quibus nūc loquimur: qꝛ qꝺ simul et se-
mel cōpetant opposita eidē fm idē re vel est īpos-
sibile vel est ꝓpriū rei infinite fm cōiter tenētes ꝙ
essentia ⁊ relatio sūt idem re: ⁊ tñ eēna cōicatur ⁊
relatio non: sed ꝙ successiue affirmatio ⁊ negatio
cōpetant eidē rei fm idem re: non soluꝫ miraculo:
sed natura est possibile. Natura quidē patet ī ma
teria et substantia: q̄ vna numero successiue susce
ptibilis est ꝯtrarioꝝ. ꝙ ergo substantia ⁊ accidēs
et ꝙ̄tum ad essentiā ⁊ ꝙ̄tuꝫ ad esse sit in alio. ⁊ sic
inhereat vel inexistat. post ea sit per se: ⁊ sic subsi-
stat nulla cōtradictio est. ¶ Ad rationē primā
dicendū ꝙ ista eadē res q̄ esset suppositum si dere
linquatur illa manet ⁊ non est suppositū sed natu
ra ꝙ̄diu aliunde sustētatur: et similiter res q̄cūqꝫ
absoluta nata īherere ipa manet substracto subie
cto sed non est īherēs qꝛ īherere sup essentiā ⁊ esse
accidens connotat subiectum coniunctum susten
tans qꝛ inherere est in alio esse depēdent̄ sine quo
non saluatur ratio inherendi. Suppositū vo īclu
dit subsistere oppositū vel quod est inherere ⁊ īexi
stere partis substantialis. Dicit esse ꝓpria virtu-
te et naturaliter actu existentem in esse ꝑfecto ita
ꝙ suppositū nō constituat̄ ꝑ negationē que est nō
esse in alio. als̄ accidens in altari esset suppositūꝫ
sed ꝑ potentiā eiꝰ qꝺ est ꝓpria vtute subsistere vel
existere ad quā sine dubio seq̄t̄ negatio huiꝰ quod
est esse in alio. Et potest poni exemplū in illis que
coniunctione fuerūt vnū cōtinuū sine generatiōe
noua vt multi dicūt et diuisione fiūt duo sine cor
ruptione et generatione fm eos. Quando ergo
vna aqua diuiditur in duas fiūt duo supposita no

Supposito ꝙ subsistētia non differat re absoluta a substantia adhuc pn̄t separi diuina virtute.

Ad rōes factas cōtra dicta.

ua nullo reali superaddito nisi ꝙ pars que prius
existebat vtute q̄n totiꝰ ꝯtinui non ꝓpria nūc exi
stit virtute ꝓpria ⁊ econuerso: q̄n coniunguntur
desinit q̄libet esse suppositū ꝑ se: qꝛ desinit queꝫ
ꝓpria virtute existere ita ⁊ in ꝓposito.
¶ Ad secundū dicendū ꝙ oīs differentia que est
preter opatiōnē intellectꝰ est realis: sed realis dif
ferentia potest intelligi tripliciter. ¶ Uno mō
qꝛ est duarum rerum: et hoc non opꝫ. Uisus enim
et cecitas differūt realiter: qꝛ ex natura rei. Etiā
si nullus esset intellectꝰ nec sciret nec tñ sunt due
res sed res ⁊ rei p̄uatio sicut ens ⁊ nō ens. ¶ Se
cūdo mō differūt aliqua realiter qꝛ vnū ē res vna.
alterum rei priuatio ⁊ negatio: sicut modo exem-
plificatū est de morte et vita et de ente et non ente
vt patet. ¶ Tertio modo differūt aliqua realiter
extrinsece: qꝛ vnū includit aliquā rē. Aliud autē
nō includit sed excludit illā realiter: ⁊ sic differūt
realiter accidens inherens et subsistens substātia
inexistens et subsistens. Non ꝙ intrinsece aliquā
rem includat vnū quod non aliud: sed extrinsece
vnū connotat rem aliquā quā non aliud: ⁊ hoc suf
ficit ad realem mutationem: vt si vltima spera mo
ueretur et aliter se haberet nec tamen aliam ⁊ aliā
rem acquireret saltem que esset vel locus vel vbi.
Multomagis autē accidens in sacramento alta
ris mutatur realiter licet non acquirat nouā rem
que est subsistere: qꝛ desinit coniungi rei cui cōiun
gebatur realiter. et similiter si humanitas assum-
pta dimitteretur mutaretur realiter: qꝛ desineret
esse realiter coniuncta vere rei ⁊ sic se haberet ali
ter nunc et prius: sꝫ non acquireret nouū eē reale.
¶ Ad primū dicendū pro questione ꝙ incarnatio
cōpetit deo ex tēpore. non ex mutatiōe sui: sꝫ crea
ture que dum assumitur mutatur non secundū ali
quam formā absolutā: sed dicit̄ mutari inq̄ntū su
scipit nouū modū essendi cū p̄uatōe ꝓprij modi. ⁊
si dicatur ꝙ iste modus non dicit nisi quādā rela-
tionē ad quā non potest esse actio. Dicendum est
ꝙ verū est de actione creature que non attigit ad
respectū nisi ꝑ fundamētū ꝓpter determinationē su-
am in modo agēdi. Deus autē pōt imediate sup
modū rei influendo vel subtrahēdo sicut ei placet
¶ Ad secundū q̄n dicit̄ ꝙ ꝑfectissimū nō est alte
ri vnibile verū est ad ꝑfectionē acquirendā: qꝛ ni-
chil acquirere potest: sed ad cōicandū magis vni
ri potest ꝙ̄ aliquod aliud: qꝛ ꝙ̄to est perfectius:
tanto magꝭ pōt se cōicare: sicut diues plus potest
dare ꝙ̄ pauper. quāto autē plus potest se cōicare
tanto plus intimare: sicut ignis plus cōicat se rei
propinque cui plus se intimat. Unde nulla creatu
ra ita est intima aliꝫ sicut deus per essentiam: p̄sen
tiam: ⁊ potentiā. et ideo lꝫ nulla substantia ꝑfecta
possit se vnire alteri in idēptitate suppositi qꝛ non
pōt sibi illabi. deus tamē potēs ē et sic nulla crea-
tura potest alteri sic intimare sicut deus intimat̄
ei ꝑ naturā: gratiā: vel gloriā. Uel dicendū ꝙ ꝑfe
ctissimum non est alteri vnibile ꝑ sui mutationem
sed alteriꝰ actu vel aptitudine. vniri autē ⁊ incar
nari est mutari nō īcarnati: sed carnis: qꝛ sicut ve
stitur hō non sui mutatione: sed vestis: sic habitus
inuentus est vt hō non sui sed assumpti: mutatiōe
saltē materia prime q̄ priꝰ fuit non cōiūcta diuini
tati nūc est. et sicut aīa intellectualis que nata est
per se existere nichilominus pōt suuꝫ esse corpori
cōmunicare vt existat. ¶ Si dicat̄ oīno ipsa mes

Ad scdm. Drn̄a realis tripl̄r pt̄ itelligi

Ad rōes factas aī oppositū

diuinitas mutatur: qꝛ se habet aliter nunc ⁊ prius
ſm formā intrinsecam vel ſm locum dicendum ꝙ
illa alietas deo nō ꝯuenit sicut nec forma aut si-
tus aut locus cū ea existeret ī ꝑsona filij. et sicut vnio
aīe ad corpus nō fit ꝑ alteratione aīe sꝫ corpis sic ⁊
hic. Dico autē assūptū mutari aptitudine nō actu
de potentia absoluta: quia posset assumere totam
naturam creādo eam de nouo ⁊ tūc nichil esset ibi
mutatuꝫ actu quia non haberet se aliter actu nūc
et prius: quia nullo modo fuisset prius. ¶ Ad
tertium dicendū ꝙ suppositū diuinū magis distat
a quacunqꝫ natura substātiali creata ꝗ̄ aliqđ sup
positū creatuꝫ ab aliqua natura substātiali crea-
ta aliena a sua natura ꝗ̄tum ad distantiā que op-
ponitur conueniētie que est in aliquo vno ꝑdicabi
li vniuoce: qꝛ nichil vniuocū ꝑdicatꝛ de deo ⁊ crea
turis sicut ꝑdicatur de duabus substantijs creatꝭ
tamē propter ꝓportionē que requiritur iter assu-
mens ⁊ assumptū magis ꝯuenit diuinū suppositū
cum natura substantiali creata ꝗ̄ aliquod supposi
tum creatū ꝯueniat cū aliqua natura extranea crea
ta sicut ⁊ minus conueniunt substantia et accidēs
in aliquo cōi prius vniuoco ꝗ̄ due substātie ad in-
uicem sed ꝗ̄tū ad vnitatē in subiecto magis con-
ueniunt substantia ⁊ accidens ꝗ̄ due substātie ad
inuicem.

¶ Questio secunda.

Primum

Secundo queritur vtruꝫ vna persona
potuerit incarnari sine alia. Et videtꝛ
ꝙ nō: qꝛ in actu reciproco quicqđ est
ꝑncipiū actus ē etiā tminus qꝛ actus reci-
procus ab eodē incipit et ad idē tmina
tur. sed assumere est actus reciprocus ab eodē ince
pit et ad idē termiatur. Est eñ assumere aliud ad
se sumere. cum ergo quelibet ꝑsona sit principium
talis actus et non vna sine alia. videtur ꝙ ideꝫ sit
de termino. ¶ Itē nullus actus notionalis termia

Secundū

tur ad aliquod essentiale ergo nec actus essentia
lis ad aliquod notionale: sed incarnari est actus es-
sentialis: ergo non terminatꝛ ad ꝑsonā. ¶ In con

In ꝯtrarium.

trarium arguitur qꝛ si filius dei dicitꝛ minor patre. io
hannis. xiiij. Pater maior me est: hoc autē nō esset
si filio assumente naturā humanā. pater similiter
assumpsit: tunc eñ patri: filius esset equalis ſm na
turam humanā sicut est ſm diuinā: ergo filius sic
assumpsit naturā humanā ꝙ nō pꝛ. ¶ Respōdeo
In cōclusione oēs cōcordāt: sed in declaratione
aliqui discordant. Unde primo ponentꝛ tres opi-
niones. Postea inquiretur de dictis earum.

Pria opi. Herueus. 3. snīarū. di. j. q. j.

¶ Prima opinio declarātiuꝫ quomodo vna ꝑso
na poterit sine alia incarnari hꝫ tres articulos.
¶ Primus de differētia inter suppositū ⁊ naturaꝫ
tam in humanis ꝗ̄ in diuinis. ¶ Secundus quō
facta est vnio in persona ⁊ non in natura. ¶ Ter-
tius quō facta est vnio in vna persona ⁊ nō in alia.

Tres differētie inter naturaꝫ et suppositū. Prima.

¶ Quantū ad primū de differentia nature ⁊ sup
positi sunt tres conclusiones ſm tres differētias
inter naturā ⁊ suppositū. Primo ergo differūt na
tura ⁊ suppositum: qꝛ de rōne nature nō est ꝙ sub
sistat: sed ꝙ sit illud q̊ aliqđ sit vel simpliciter sicut
homo sua humanitate vel ſm quid sicut hō albet
albedine, ideo etiā natura conuenit tam substan
tie ꝗ̄ accidenti: sed esse suppositū soli substantie
conuenit. Unde ⁊ ratio hūanitatis et nature hu-
mane potest conuenire ipsi nature hūane siue ha
beat esse per se nō innixū alteri subsistenti siue ha
beat esse in alio cui innitatur. vt supposito: sꝫ qñ
alteri innititꝛ: tūc non ei ꝯuenit ratio suppositi hu
mani nec simpliciter ratio suppositi. ¶ Scđa

Secunda

differentia est q̄ solū habet locū in diuinis ꝙ sup
positū dicit quid incōicabile ꝗ̄tum ad id cui con
uenit intentio suppositi: puta pater vel filius. sꝫ na
tura vna numero saltē ī diuinis est pluribus suppo
sitis cōicabilis. Unde eadē essentia diuina est pa
ter: ⁊ filius et spūssanctus. et hoc est singulare ī di
uinis. Nā in creaturis natura substantialis com
pleta plurificatꝛ numeraliter ſm pluralitatē sup-
positorū et ecōuerso. Dico autē cōpletā: qꝛ due
nature substātiales icōplete. puta: materia ⁊ for-
ma possunt esse in eodē supposito creato. Qđ au
tem dictū est suppositū esse incōmunicabile itelli
gendū est ꝗ̄tum ad cōitatē alicuius ꝑdicabilis de
multis suppositis. Nā contradictioneꝫ iplicaret
vnū suppositū numero ꝑdicari de pluribus suposi-
tis: nisi supposita acciperentꝛ equiuoce. Sed lo-
quendo de cōicatione qua aliquid cōicat suū esse
aliquibus que in se hꝫ sicut hō albus in se preter
substantiā habet diuersa: scꝫ. quātitatē: albedinē.
⁊ sic de alijs. isto modo suppositū magis hꝫ rōeꝫ
cōicabilis ꝗ̄ natura. ¶ Tertia drīa est penes

Tertia

modū significandi ſm ꝙ natura significatꝛ in ab-
stracto vnde non significatꝛ vt quod est: sꝫ vt quo
aliqđ est: sicut diuinitas est quo aliquid est deus
et humanitas quo aliquid est homo. et significat
quo aliquid habetꝛ. suppositū aūt qđ significatꝛ ꝑ
modū concreti significat vt qđ est: aut quod hꝫ.
Unde ad hoc ꝙ aliquod sit suppositū alicuius na-
ture non requiritꝛ ꝙ sit illa natura: vel ꝙ sit cōsti
tutū ex ea: sed sufficit ꝙ habeat illā sibi innitentē
nec est iste modus significandi vanus. Nā si natu-
ra rerum esset talis ꝙ vnaqueqꝫ essentia esset sim
plex per se: et vna earū nullā habitudinē haberet
ad alterā: nec ꝑ cōpositionē nec ꝑ aliquā vnioneꝫ
nec ꝑ causalitatē. tunc sufficeret habere noīa si-
gnificātia vnāquāqꝫ naturā ſm qđ in se est: sed qꝛ
nō solū vnaqueqꝫ essentia hꝫ ꝙ sit quedā essentia
ſm illud quod est: sed habet habitudinē ad aliaꝫ:
vt quā habet: vel vt formā inherentē: vel vt subie
ctum: vel sicut suppositū hꝫ aliqđ sibi innixū etiā
sine inherentia. Oportuit hr̄e noīa non solum si-
gnificantia vnāquāqꝫ essentiā in se: sed etiā signi
ficantia vnā habitudinē ad aliā ſm ꝙ vna est ha
bēs aliā: et sic significāt noīa concreta. Unde lꝫ
modus significādi cōcreti et abstracti nichil mu
tent in re. mutant tñ ṽitatē locutionis de re.
Nā ad hoc ꝙ ego loquar de re ſm quod est opꝫ ꝙ
ego significē eam mō quē ī se hꝫ et mō quē habet
ad alterū. ¶ Notandū autē ꝙ nō quodlibet con
cretū dicit suppositū: sed ꝯcretuꝫ subsistens. non
eñ quodlibet q̄litercūqꝫ habēs humanitateꝫ est
homo: sed illud subsistens quod hꝫ humanitateꝫ
ī se vel ꝑ idēptitatē: sed idē est in creaturꝭ natura
et suppositum. vel ꝑ quoddā innixū: qꝛ videlicet
in eo sustētatꝛ: vt ita dicā. hūanitas tale sicut ha-
bens hūanitatē est hō. et sic aliquo mō pꝫ primuꝫ
declaratū. ¶ Quantū ad secundū quō fit facta

Secūdus articulus

vnio in persona: non in natura ponunt tres con-
clusiones. ¶ Prima est de differētia istarū vnio-
num ꝗ̄tum ad modū. Ubi sciēdū ꝙ qꝛ natura di

Pria conclusio

cit quandā quidditatē aliqua hꝫ esse simpliciter
vel esse tale: ideo non possunt esse vnū in natura
nisi illa que sunt vnū ī aliqua quidditate vt quid-

ditas est. Ea autē q̄ sunt vnum in quidditate siue
esse oportet ꝙ sic se habeāt ꝙ vnū sit essentialiter
aliud: vel ꝙ ex ambobus sicut ex partibus resul-
tat et cōstituatur vna quidditas sicut ex materia
et forma ꝯstituitur vna natura vel etiam sicut ex
partibus quantitatis resultat vna quantitas. puta
ex duobus cubitis resultat bicubitū: qꝛ ṽo supposi
tuꝫ dicit habēs aliud. ita tñ ꝙ nō quodlibet hñs
est suppositū: sed habēs subsistēs. ideo ad hoc ꝙ
aliqua sint vnū supposito non requiritꝛ ꝙ vnū sit
realiter alterū vel aliqua natura vel aliqua ꝑ se
resultet ex illis: sed vel ꝙ vnū habeat alterum vt
sibi innixū sicut hō hꝫ albedinē et hō cū albedie ē
idē subiecto ⁊ supposito vel subsistens siue suppo
situm habeat ambo sicut albedo ⁊ dulcedo hoīs
⁊ el humanitas et albedo hoīs sunt vnū supposi-
to et ꝑtinēt ad suppositū. ideo aūt dixi innixū: qꝛ
habere aliqualiter: qꝛ non sufficit ad idēptitatem
suppositi inter habēs ⁊ habitū: qꝛ si aliquid habe
ret aliud ꝑ possessionē vel vt vestimētū. nō ꝓpter
hoc sic habēs et habitū essent vnum supposito: sꝫ
opꝫ ꝙ vnū habeat aliud sibi innixū ⁊ sustentatum
ꝑ ipm. ita ꝙ illud habitū non habeat rōnem eius
quod est vel quod operatꝛ. puta hō vel albuꝫ ⁊ hoc
facile est videre in accidentibus et partibus reruꝫ
sensibilium. Albedo eñ hoīs vel manus eius sicut
habetur ab hoīe vt sic ei innitantur ꝙ eis nō con
ueniat ꝙ sicut vel operentꝛ ꝓprie loquēdo: sed hō
eis est albus ⁊ manatus et hō eis operatꝛ. Ex hoc
patet ꝙ ad hoc ꝙ natura hūana et diuina sint vnī
te in supposito non requiritur ꝙ vna sit alia essen
tialiter vel ꝙ ex ambabus sicut ex partibus resultet
aliquod vnū: sed sufficit ꝙ vna ꝑsona sit habens
vtrumqꝫ: sꝫ vnā habeat ꝑ idēptitatē. scꝫ diuinam
que realiter est eadē cū diuino supposito. Aliā vt
innixā siue vt sustentatā ꝑ ipsam: q̄ tamen non est
ipsum suppositū diuinū. Diuinū autē suppositum
et natura humana sunt vnū supposito sicut suppo
situm habens et id quod habetꝛ: et sic pꝫ de secun
do quomodo scꝫ aliqua dicuntꝛ vnū natura ⁊ quō
vnū supposito. ¶ Secunda conclusio est videre

Scđa cōclusio.

quō natura humana potuit assumi in vnitate ꝑso
ne et nō suppositū. ¶ Ad cuius euidentiā sciendū
ꝙ sicut dictū est de rōne suppositi ē ꝙ sit subsistēs
non innixum alteri subsistenti cum quo sit idem
supposito. hoc eñ implicat cōtradictionē ꝙ non
innixū alij faciat vnū vel sit vnū suppositū cuꝫ eo
quia sequeretꝛ ꝙ vnū suppositū essent duo supposi
ta: qꝛ ex eo qđ ponitꝛ vnū supposito: sequitꝛ ꝙ non
sit ibi nisi vnū suppositū. et ex eo ꝙ ponuntꝛ duo
subsistentia quorū vnū non innititur alteri essent
duo supposita. sub rōne aūt nature nō est ꝙ sit sub
sistens non innixū alteri: sed de rōne eius est tñ
ꝙ aliquid sit ꝑ eam vel ꝙ sit habita: et ideo si ſm
cōmunem cursum humanitas esset idē ꝙ supposi-
tum humanū: tamen illa res non posset assumi ad
vnitatē alicuius suppositi ſm rōneꝫ qua suppositū
humanū. Posset tñ assumi ſm rōnem qua est na-
tura humana: nec ex hoc qđ assumitur ei aliud po
sitiuū adderetꝛ: sꝫ tolleretꝛ aliquid q̄si ꝑuatiuū vñ
tolleretur ab ea qđ est non vniri alteri vnde ha-
bet habitudinē ad aliqđ de nouo qđ excludit rō
suppositi. Unde sicut quātitas subsistēs in sacra
mento altaris posset vniri alicui subiecto retinēs
rōnem quantitatis absolute non rationē subsistē
tis: ita etiā humanitas posset assumi retinens ra
tionem humanitatis: non autē retinēs rationem
suppositi humani. ¶ Tertia cōclusio est ꝙ vnio

Tertia cōclusio.

facta est in persona diuina non natura nisi ſm qđ
non autē posset fieri vnio in vna quin fieret vnio
in alio. si in diuinis natura ⁊ suppositū sicut inter
se non differunt nec habent differentiā realē: ita
etiā in habitudine ad tertiū non importarent di-
uersam habitudinē realē: nunc autē in diuinis: lꝫ
natura et persona non differāt re nec dicāt diuer
sas res tñ in ordine ad tertium dicunt siue impor
tant aliā et aliā habitudinē rei: qꝛ aliud est rem il
lam que est diuinitas ⁊ persona diuina esse natu-
ram humanā ⁊ suppositū esse hūane nature. Nā
ad hoc ꝙ res illa dicatꝛ vel sit natura hūana opor
teret ꝙ esset essentialiter humanitas: sed ad hoc
ꝙ sit suppositū non reqritꝛ ꝙ illa res diuina sit hu
manitas: sed ꝙ sit habēs humāitatē vt substātia
per ipsam. Item aliud est ⁊ ex natura diuina ⁊ hu
ma resultare aliquā naturā siue quidditatē ex ꝑ
se partibus. et aliud diuinū suppositū sustentare
humanā naturā: ꝗ̄uis ergo in diuinis nō differūt
suppositū et natura intrinsece: sed solū in cōpara
tione ad tertiū. tñ hoc sufficit ad hoc ꝙ possit fie-
ri vnio in supposito non natura: qꝛ vnio in natu
ra requirit vel ꝙ due nature fiāt vna vel ꝙ ex dua
bus fiat tertia quod est impossibile: sed vnio ī sup
posito requirit solū ꝙ vnū suppositū duas natu-
ras habeat: quod est deo possibile. vñ lꝫ sint idem
suppositū et natura: tñ aliud est esse vnū ī natura:
et aliud in supposito. et patet simile: qꝛ lꝫ locus sit
superficies realiter: tñ aliud est esse superficiē ali
cuius ⁊ esse locū eiusdē. Impossibile eñ est ꝙ ea-
dem superficies se habeat ad idē corpus realiter
vt locus et vt superficies. ¶ Quantū ad tertiuꝫ

Tertius articulus. Pria conclusio.

quod est declarare principale ꝓpositum ponunt
tres alias conclusiones. ¶ Prima ſm quem mo
dum natura humāa intelligatꝛ: vnita ṽbo ⁊ īnixa
supposito diuino. Hoc autem sufficiēter impossi-
bile est ab homie explicari. Inter tñ aliquos mo
dos magis videtꝛ appropinquare ad istā vnioneꝫ
illa que est vnio corporis ad aīam: non ꝓut corpus
respicit aīam sicut propriū subiectū suā formam:
sed prout respicit eam vt instrumētū naturalr con
iunctū per quod cōpositū aliquo modo operatur
ꝗ̄uis vna habitudo non sit sine alia ī corpore aīa
to. Unde oportet ymaginari ibi talē dependētiā
humanitatis ad suppositū diuinum absqꝫ hoc ꝙ
vnū formaliter insit alteri: vel absqꝫ hoc ꝙ vnum
habeat proprie rationē partis cum alio: vel quā-
cumqꝫ cōpositionē proprie dictā. ¶ Ad hanc au
tem habitudinē exprimendā magis cōueniēs est
vt dictū est: habitudo instrumēti ad illud qđ per
ipsum operatur. maxime quādo instrumētū natu
raliter est vnitum. Nā nō est ꝓprie quod operatꝛ:
sed quo principale agēs operatur quādo etiā na
turaliter est cōiunctū: sicut non est quod operatꝛ.
ita nec ei ꝯuenit rō eius qđ est: sed q̊ aliqđ est. hoc ē
remotū exēplū: qꝛ ad plenū exēplū pōt dari: alio
quin istud nō eēt singulare. ¶ Ex hac autē ꝯclu
sione potest sic inferri ꝓpositū: qꝛ sicut aīa vna ī
essentia tripl'r in potentijs vnitur corpori ſꝫ vnā
potentiā: vtputa organicā vegetatiuā scꝫ vl' sensi
tiuam: ⁊ nō scđm aliam. puta abstractā vt intelle
ctiuā et volitiuā. sicut diuina essentia vna in tribus
personis vnitur humane nature in vna persona ⁊
non in alia. ¶ Secunda conclusio est ꝙ cōcretū

2. ꝯclusio.

non supponit pro forma a qua descendit. siue pro natura abstracto in recto: sed tm̄ in obliquo. nec hoc contrariatur ei qđ dicitur q albū solā qualitatem significat: vel quod saltē formale albi est albedo: quia non oportet q semp id quod importatur in recto qualitercūq sit principale in significato termini: immo quandoq illud quod ex modo significandi importatur in obliquo est principale in significato termini. cui⁹ ratio est qr illud dicitur principale significatū termini a quo significatio termini hʒ determinationē ⁊ fixionē. Nūc autem ita est q significatio termini concreti habet fixionē et determinationē a natura q̄ importatur in obliquo et nō ab ipso habēte quod ex modo significādi importatur in recto. Nā qñ dico habēs albedinē vel humanitatē talis dictio hʒ determinationem et fictionē a natura īportata in obliquo. Nā ex hoc pcise dicitur aliquid albū quod hʒ albedinē quicquid sit illud habēs: et ideo ex parte habētis nō est determinatio vel fixio: sed ex pte albedinis Non em̄ idifferēter a quocūq habito dicitur aliqd albū: sed tm̄ albedine: et siliter ab hūanitate hō sed indifferenter quicquid est habēs albedinē est albū. sic ergo dicitur albuʒ solum qualitatē significare loquendo de principali significato et determinato a quo terminus hʒ fixionem sue significationis hñs aūt aliqd lʒ importet aliđ pter albedinem: vel tñ certum vel fixum et determinatū importat: et propter hoc dicitur q albū solā qualitatē significat licet nō īportet eā ex modo significādi nisi in obliquo. Ex quo pōt sic inferri ppositum quia esse hominē non est esse humanitatem: quia sic non posset vna persona esse homo sine alia: qr vna persona nō potest esse aliquid absolutū essentialiter quin alia sit illud cū in absoluto nō differant: sed esse hoiem est habere humanitatem sicut suppositum habet rem suppositi. et sic vna persona potest esse homo sine alia sicut vna persona habet vnā relationē realiter quam non habet alia.

Tertia. ℭ Tertia conclusio est īferre ppositū ex duob⁹ primis articulis sicut qñ aliqua differunt in persona et conueniunt in natura: lʒ vnio que fit in natura non possit terminari ad vnū quin terminetur ad alterum illa vnio q̄ fit tm̄ in persona lʒ fiat cū natura. potest terminari tamen ad vnum sine hoc q terminetur ad aliud: lʒ psone dine: sic cōueniunt in natura q tamē differunt in personis: vt patet per primū articulū. Unio autē incarnationis lʒ sit facta nature cū natura: nō tamē facta est in natura sed in persona: vt patet per secundū articulum. ergo potuit terminari ad personam filij sine hoc q terminaretur ad personā patris vel spiritussancti

Secunda opi. q̄ ē durandi. q. 2. huius dis. ℭ Secunda opinio principalis sic pcedit ad declarationē eiusdem conclusionis. scʒ q vna persona potuit sine alia īcarnari. Et declarādo primo intellectū dicit q licet incarnare. i. incarnationeʒ facere nō possit vna persona sine alia eo q indiuisa sunt opera trinitatis: tamen incarnari. i. carni vniri potest vna persona sine alia. Ad cui⁹ euidētiam vidēda sunt tria. ℭ Primum est q ad vnionem personalem humane nature cū diuina persona preexigitur vnio eiusdem nature humane cum essentia diuina. ℭ Secundum est q vnio nature cum natura non sufficit ad vnionē psonalē nature cum persona: sed vlteri⁹ requiritur vnio cuʒ hijs que sunt propria persone inquantum persona.

ℭ Tertiuʒ est q illa vnio est possibilis cū pprio vni⁹ psone absq proprio alterius in quo cōsistit principalis titul⁹ questionis ℭ Primū ptʒ premittendo primo differentiā que est inter suppositum diuinū et creatū. que talis est. lʒ em̄ vtrumq suppositū sit illud quod subsistit cū in creaturis suppositū nō solū est illud quod subsistit: sed etiā formalis ratio suppositi est p se subsistere vel fundatur per se et conuertibiliter in proprietate per se subsistendi. In diuinis aūt lʒ suppositū sit qđ subsistit: tñ ratio formalis suppositi non est per se subsistere nec fundatur in pprietate per se subsistendi: sed est ad aliud esse: et iō per aliud ē suppositū et per aliud subsistit. est em̄ suppositū formalr ⁊ cōpletiue per pprietatē relatiuā subsistit aūt non p pprietatē relatiuā: sed per essentiā vel substātiā. Prima

Cuius ratio est: qr subsistere dicit esse ꝺm perfectissimū modum essendi. qui est esse in se vel ad se hoc autē non conuenit alicui in diuinis nisi rōne essentie: qr per alia oīa dicuntur supposita diuia ad aliud et non ad se: q̄re suppositū diuinū subsistit per essentiā ⁊ non per pprietatē relatiuā. Secunda

ℭ Hoc expresse dicit beatus Augustinus. 7. de trinitate dicens sic. Si de⁹ relatiue subsistit sicut relatiue gignit et relatiue dominatur iam substātia non est substantia: quia relatiuuʒ est. sicut em̄ ab eo quod est esse appellatur essētia: ita ab eo qđ est subsistere substantiā dicim⁹. Absurdū autē est vt substantia relatiue dicatur. Ois ergo res ad seipsam subsistit: q̄tomagis deus. si tñ dignum est dicere vt deus dicatur subsistere qđ addit Augustinus: qr aūt subsistere est sub alio existere: et sic non ꝯpetit deo. aut qr nobiliori modo subsistit q̄ creature vt magis pprie dicatur superexistere. si ergo aliquis vocet eē ad aliqd / subsistere. abusiue loqtur / ignorās vim vocabuli: esse em̄ ad aliqd qđ ē relatiuū iq̄tū hmōi / nō īportat aliquā pfectionē sicut subsistere īportat. alioqñ aliq̄ pfectio esset ī vna psona q̄ nō esset in alia / cū aliqua relatio sit ī vna psona q̄ nō est in alia / qđ est īcōueniēs. subsistere ergo in diuinis est vnicū et absolutū competens oib⁹ psonis ratiōe essentie. Tertia

Ex quo patet primum sic p illud p̄mo cōpetit psone diuie vniri nature assumpte per qđ cōpetit ei depēdētiā nature assumpte t'minare: sed psone diuine ꝯpetit t'minare depēdentiā ratione substantie vel essentie: ergo persone diuine p̄mo ꝯpetit vniri nature assumpte ratiōe essentie. maior pʒ / qr sicut natura assumpta vnitur qr depēdet: ita psona assumēs eā sibi vnit / qr terminat ei⁹ dependētiā. minor apparet ex suppositiōe iā declarata: scʒ q psona diuina nō subsistit nisi p essentiā vel rōne essētie. p illud aūt p quod cōpetit sibi p se subsistere ꝯpetit p se ⁊ p̄mo t'minare depēdentiā nature assumpte. ⁊ hoc est esse vt dictū est: q̄re ⁊c̄. ℭ Sed ꝯtra istā rationē instatur dupliciter / p̄mo qr nō oportet q natura per quā suppositū subsistit sit imediate ratio vniōis ei⁹ ad naturā q̄ in eo existit. vbi gr̄a / color existit in corpe qđ est suppositū alteri⁹ generis / rō tñ vnionis coloris ⁊ corpis nō est imediata natura corpis p quā subsistit: sʒ supficies mediāte q̄ color est in corpe. A sili posset videri q licʒ psona diuina subsistat p essentiā ⁊ p eā t'minet depēdētiā nature assumpte: tñ nō oportet q essentia sit p̄ma ⁊ imediata rō talis vniōis: sed poterit eē pprietas relatiua / ⁊ ita vnio nature assūpte ad naturā diuinā est mediāte Primo

vnione eiusdē ad pprietatē relatiuā / sicut vnio coloris ad corpus per superficiem. ℭ Secundo: qr natura humana non vnitur persone diuine nisi qr ipa amittit psonalitatē et induit aliā. ergo ꝺʒ hoc vnitur pri⁹ tñ immediati⁹ ꝺm quod magis attenditur personalitas: sed personalitas in diuinis magis attenditur ꝺm pprietatē relatiuam q̄ ꝺm essentiam. ergo natura humana prius ⁊ immediatius vnitur persone diuine per pprietatē relatiuam q̄ per essentiā. ℭ Ad primū istorū dicendū q nō est simile de colore in corpore et de natura assumpta et persona assumente: qr q color sit in corpore qđ est suppositū alteri⁹ generis hoc competit ei p naturam. nā natura coloris nō est per se existēs: sed in aliquo: scʒ corpore. est em̄ naturalis qualitas corporis: et ideo inherentia coloris ad corp⁹ non solū attendenda est ex ei⁹ dependentia: sed ei⁹ speciali natura ad quā consequitur specialiter modus dependentie q̄ est vt ea que naturaliter insunt corpori insint ei quodā ordine vnū mediante alio: et ob hoc color inest corpori mediante quantitate: sed substantia cōpleta: vtpote natura humana. q̄ de se nata est constituere suppositum non existit ī alio per aliquā dependentiā naturalem quam de se habet ad illud: sed per hoc q priuatur ppria subsistentia: et iō nihil primo respondet et sibi ī persona in qua existit nisi illud per quod ipsa persona subsistit: ⁊ hoc est natura diuina. ℭ Ad secundū dicēdum q cum personalitas humane nature ⁊ cuiuscunq alterius nature create consistat vel saltem fundetur in pprietate per se subsistēdi vt declaratum fuit qñ natura humana amittit hanc pprietatem et suā personalitatem et vnitur alteri: vnitur ei prius et immediatius ꝺm illud qđ ipsa persona supplet vicē personalitatis debite nature. hoc autē est subsistentia q̄ competit persone diuine ratione essentie et non ratione proprietatis relatiue q̄uis personalitas formali⁹ ei cōpetat per pprietatē relatiuā: et ideo non oportet q ꝺm illud fiat prius et immediatius vnio ꝺm quod attenditur formalius personalitas. et sic patet primuʒ q scʒ ad vnionē personalē nature humane cū natura diuia preexigitur vnio eiusdē nature humane cuʒ natura diuina. ℭ Secundū patet. scʒ q ad vnionē personalem predicta vnio non sufficit: sed requiritur vlterior vnio quantū ad illa que sunt propria persone: qr vbi ratio formalis et ꝯpletiua suppositi seu persone non consistit in per se subsistere nec fundatur in proprietate per se subsistendi: sed in aliquo superaddito ibi per se subsistentia non sufficit ad vnionem personalē: sed requiritur vnio in aliquo superaddito: sed ratio formalis ⁊ cōpletiua suppositi seu persone diuine non ꝯsistit in per se subsistere nec fundatur in proprietate per se subsistēdi sed consistit in proprietate relatiua. ergo ad vnionem personalem nature humane cū persona diuina non sufficit vnio per essentiam: sed requiritur vlterior vnio per pprietatē relatiuā. Item omne illud quod cōpetit alicui persone ratione essentie precise cōpetit oībus: sed vnio per essentiā. vt scʒ in existētia nature assumpte terminetur per subsistētiam persone assumentis cōpetit persone rōe sue essentie precise per quā solam competit ei subsistere. ergo talis vnio est cōis oībus psonis sicut ⁊ essentie per quā attenditur quare impossibile est q sufficiat ad personalē vnionē cum persone diuine

Secundū dictum durandi.

in personalitate distinguantur. requiritur ergo vlterior vnio q̄tum ad pprietatē relatiuā ꝺm quam personalitas formalter complet. ⁊ sic ptʒ secūdū ℭ Tertiū ptʒ. scʒ q illa vlterior vnio est possibilis cum pprietate vnius persone absq pprietate alteri⁹. et hoc sic: qr q natura hūana nō possit vniri personaliter vni psone sine altera hoc esset vel ex habitudine personarum inter se: vel ex habitudine earum ad essentiam non ex habitudine personarum inter se: qr illa habitudo est distinctiōis et oppositionis q̄ magis operatur ad hoc q vnio possit fieri cū vna persona et nō cū altera q̄ ad oppositū: vt patet de se. que em̄ sunt distincta et opposita possunt alicui tertio vel distincte vniri vnū sine altero: nec ex habitudine personarū ad essentiam diuinā: qr intimi⁹ vnitur psona diuina essentie diuine q̄ natura assumpta vnitur ipsi essentie diuie sed vnio q̄tumcunq intima persone diuine cum eēna non facit quod in quocumq sit essentia diuina sit et persona personaliter. Alioquin cuʒ eēna sit in qualibet persona quelibet psona esset in qualibet persona personaliter et esset confusio psonarum qđ est inconueniēs. Quis em̄ pr̄ sit in filio et econuerso quantū ad essentiā: non tñ quātum ad esse psonale: sed semper in eo distinguitur. ergo nec naturā assumptā et vnitā diuine essentie ppt̄ quā tamcūq vnionē vel habitudinē personarum ad essentiā diuinā q̄ est vnita oportet esse personalit' in qualibet persona: sed potest esse in vna sine altera. Juxta quod est intelligendū q si relatiōes diuine hoc solū haberent q essent respect⁹ fundati ī essentia diuina nō videtur q illud quod vniretur essētie non vniretur oibus respectib⁹ nec video q posset vniri vni respectui sine alio: qr forte illud qđ vniretur essentie diuine nō vniretur respectib⁹: nisi sola vnione fundamenti que esset cōis oib⁹: sed qr relationes diuine vltra naturā oīm respectuū habent q sint cōstitutiue personarum. ideo opʒ dicere q natura assumpta possit esse vnita vni persone sine altera sicut ipsa essentia diuina personalit' potest esse in vna in qua psonaliter nō est alia persona. ℭ Tertia opinio hʒ quattuor articulos.

Tertiū dictum.

tertia opi. Obijcitur ꝯtra dicta durandi

ℭ Primo reprobat opinionē secūdam.
ℭ Secundo respondet ad ratiōes eius.
ℭ Tertio confirmat oppositum.
ℭ Quarto descendit ad propositum.

Prim⁹ articulus. ℭ Quātū ad primū dicunt q hic modus ponēdi no potest stare. scʒ q in diuinis sit tm̄ vnum subsistere absolutū. ℭ Primo qr suppositū et subsistētia idē sunt. Nā suppositū supra naturā singularē non dicit nisi ī se: et non in alio subsistere. ⁊ iō per idem est ponere subsistentiā et suppositum: sed in diuinis nō est suppositum absolutū. ergo nec subsistentia absoluta. ℭ Secūdo: qr ꝺm Augustinū in diuinis. Quicquid ꝺm substantiā dicitur singulariter: ⁊ non pluraliter dicitur. secūdo de trini. cap. decimo. sed dicimus in diuinis tres subsistentias et tres subsistentes: et nō vnū. ergo subsistētia nō dicit absolutū nec substantiā accipiendo substantiam p absoluto siue p essentia.

pbat ista opi. q nō ē idem subsistere in diuinis ꝯtra durādum.

ℭ Tertio: qr nō minoris simplicitatis est suppositū in diuinis quantū ad rationē suppositi ꝯstitutiuam q̄ suppositū creatū: sed suppositū creatum eo q suppositum est quod subsistit vt dicūt. ergo multo forti⁹ suppositū diuinū eo q est quod subsistit: sed suppositū diuinū formaliter est per rela

tionem. ergo subsistit per relationem. ¶ Quar
to qꝛ persona sm Boetiũ libro de duabꝰ naturis
etiã vna ꝑsona xpi ē rõnalis nature īdiuidua sub
stantia. Accipiamus ergo oẽs conditiones istas
constat ꝙ per rationalem seu ītellectualẽ naturã
nõ ē ꝑsona suppositũ nec ꝑ īdiuiduã sbãm accipi
endo substãtiã ꝓ essẽtia et natura: qꝛ natura huma
na in xpõ est rationalis nature singularis substã-
tia cũ suppositũ assumpserit naturã ī athomo sm
Damasce li.3.cap.5. tunc esset persona. ergo acci
pitur substantia ꝓ subsistẽtia. Ratio ergo forma-
lis quare ꝑsona est suppositum est subsistere. et iõ
si subsistere esset absolutũ esset suppositũ absolu
tum et ꝑ consequẽs ꝑsona eo ꝙ ꝑsona non addit
supra suppositũ nisi quod est suppositũ in natura
intellectuali.

Quinto

¶ Quĩto illud in quo est ratio ter
minandi naturã assumptã ⁊ eiꝰ dependentiam est
vere habẽs illã naturã sic ꝙ in concreto vere dicit
illud vt qꝛ in supposito verbi verbũ hꝫ dependen-
tiam terminare nature humane. puta qꝛ ī eo natu
ra humana subsistit, iõ verbũ est habens humani
tatẽ: et omne tale est homo. vnde sꝫ Damasce. li
3. cap 15 Sibi cõicant ydiomata. nec est alia rõ
quare deus est homo nisi quia deus hꝫ terminare
dependentiã humane nature: sed subsistere est rõ
terminandi hanc depẽdẽtiam. ergo in quibꝰ esset
idem subsistere terminans hanc dependẽtiã esset
humanitas sic ꝙ quelibet ꝑsona habens tale sub
sistere esset vere homo: sed si subsistere sit absolu
tum et dictũ sm essentiaꝫ cõmune esset necessario
tribus personis sm regulã Augu. ergo non solũ
filius est homo sed pater et spũssanctus. qꝺ est er
roneuꝫ: quare subsistere quod terminat hũane na
ture dependentiam non erit absolutũ nec sm essẽ
tiam dictum. Nec valet dicere ꝙ lꝫ essentia sit in-
trinseca rõ terminandi: tñ requirit ꝓprietas rela
tiua et ꝑsonalis: et ideo poterit īcarnari vna ꝑso
na sine alia hoc inq̃ non valet. ¶ Primo quidem
qꝛ ex quo persone conueniunt in forma ⁊ rõne ter
minandi lꝫ requirat ꝓprietas relatiua ⁊ ꝑsonalis
seu ꝑsonarum in terminando talẽ dependentiam
nature assumpte erũt vera qꝺ illatũ est: vt qꝛ pater
et filius conueniunt in formali ratione spirandi:
lꝫ ad actum spirandi requirat emanatio filij a pa
tre et vtriusq ꝓprietas. necessario tñ sunt vnũ in
spirando. ergo non obstante ꝙ in terminãdo depẽ
dentiã requiratur ꝓprietas si rõ terminandi eẽt
cõis tribus ꝑsonis tres ꝑsone terminarẽt depẽdẽ
tiam. ¶ Secũdo: qꝛ ꝓ tanto requirit ꝓprietas ī
ꝑdicta vnione et terminatione: qꝛ ipsa est forma-
le in persona et ideo cum vnio facta sit in persona
vt persona distinguitur ab essentia sm Ansel. de
incarnatione verbi. cap.7. Formalis ratio termi
nandi naturam in ꝑsona est ꝓprietas et non eẽna
¶ Sexto principalr qꝛ ad illud tanq̃ ad rõnem
termini dicitur termīari assumptio et vnio qꝺ est
magis per se ratio terminandi talẽ dependentiaꝫ
q̃ ad illud quod quasi consequenter se hꝫ ad ter-
minãdũ. hoc patet: qꝛ illud dꝫ dici rõ vnionis qꝺ
terminat eam. sed sm istos primꝰ et ꝑ se terminꝰ
terminans dependentiã est essentia ⁊ nõ ꝓprietas
ergo debet magis dici facta vnio in essentia ⁊ na
tura q̃ in supposito et ꝑsona que dicit relationem
vel saltẽ relationẽ formalĩ. hoc autẽ est ꝯtra san
ctos et expresse contra Ansel. de incarnatiõe vbi
cap.7. reprehẽdentẽ articulũ heretici q̃ sic argue
bat. Deus est incarnatus qui est deus filius: sed
deus filius non est alius deus a deo patre. immo
vnꝰ et idẽ numero deꝰ. ergo deꝰ pater est īcarnatꝰ
Ad quod Ansel. dicit. Videte qꝛ q̃ hoc dicit quõ
claudicat vtroq pede de incarnatione filij dei.
Nã qui recte suscipit eiꝰ incarnationẽ credit eum
non assumpsisse hoiem in vnitatẽ nature: sed ī vni
tatem persone. hic autẽ sõpniat hominẽ a filio dei
magis assumptũ in natura q̃ in ꝑsone vnitatem.

Confirmatio ꝑ tho.

¶ Hoc idem probat cõis doctor tertio scripto ⁊
vltima parte. q.2. ar 2 et.3. ꝑ sinodos. quintã con
stantinopolis ⁊ ephesinã vbi subsistẽtia diuina ac
cipit ꝓ persona. Idem Damasce. lib.3. ca.3. et.4.
et 7. dicit qñ autẽ diuitas homo generata est vñ
humana natura est. nequaq̃ audiuimus qñ autẽ
diuitas vnita est humanitati in vna eiꝰ ypotheseõ.
didicimꝰ ergo sm hoc essentia nõ ē rõ terminãdi
depẽdẽtiã incarnationis: sed mag ꝓprietas ꝑso
nalis.

Secũdꝰ articulus.

¶ Quantũ ad secundũ dicũt ꝙ rões alio
rum non valẽt. ¶ Prima: no quia in diuinis nõ
aliud est subsistens et suppositũ. vnde ꝓ eodẽ acci
piunt sancti ypotheseon subsistentiam suppositũ
et ꝑsonam in diuinis. ¶ Secundo: qꝛ non minus
ꝑfectum modum essendi dicit esse ꝑsone q̃ eẽ sub
sistentie: tũ qꝛ esse ꝑsone ꝑtinet ad dignitatem. tũ
qꝛ dicit exclusionẽ oĩs depẽdentie: saltẽ actualis
et habitualis. ergo si ꝓpter ꝑfectiorẽ modũ essen
di poneretur subsistere absolutũ in deo oporteret
multo fortiꝰ ponere esse ꝑsonale absolutũ qꝺ fal-
sum est et contra eos: et ideo dicit ꝙ ꝑfectio diui
na requirit in vnitate nature. ¶ Tertio subsisten
tias quas greci dicebant tres substantias vt dicit
Augu. 7. de trini. ca. 7. Congruit igit ꝑfectioni
diuine vt habeat istũ ꝑfectiorẽ modũ vel illũ ꝑfe
ctiorem modũ essendi cum quo modo essendi stat
essentie vnitas et ꝑsonarum pluralitas. cũ modo
autẽ essendi qui est subsistentia et suppositatio ab
soluta quod ꝓ eodẽ accipitur non stat pluralitas
ꝑsonarum cum vnitate essentie: sed stat cum subsi
stentia relatiua quare rõ nulla. ¶ Secũda rõ q̃
est ex verbis Augu. nõ est ad ꝓpositum: quia sm
Augu. pro tanto greci dicebant tres substãtias:
qꝛ apꝺ eos substãtia accipit ꝓ ypostasi ⁊ persona
latini autẽ nõ dicũt tres substantias: qꝛ apud eos
substantia accipit ꝓ essentia. Vnde scꝺm hoc sub
sistere equiuocatur sm duplicẽ acceptionẽ substã
tie: qꝛ subsistere sm grecos idẽ est ꝙ suppositum ⁊
sic deꝰ relatiue subsistit sicut relatiue subsistit etiã
ꝑsona ⁊ subsistere isto modo terminãt depẽdentiã
sed scꝺm acceptionẽ latinorũ ⁊ Augu. subsistere
idẽ est quod esse sicut substantia idẽ est ꝙ essentia
et isto modo subsistere non terminat dependẽtiã
vnde secũdũ hunc intellectũ nihil ad ꝓpositũ: qꝛ
sicut esse et essentia absolute et nõ relatiue dicũt
in deo: sic subsistere quod est essentiale a quo dici-
tur substantia esse absolute et non relatiue dicit ī
deo et sic omnis res a se subsistit qꝺ non aliud est
nisi quia substantia et essentia est absolutum ⁊ nõ
relatiuũ. Item ꝓ tanto etiã subsistere põt vocari
ad se et non relatiue: qꝛ lꝫ subsistere sit relatiuum
sicut suppositũ in deo. dicit tñ ad se: qꝛ ex mõ suo
significandi non connotat correlatiuũ et isto mõ
ipse dicit eodẽ libro ꝙ ꝑsona non dicit ad aliud sꝫ
ad se constat tñ ꝙ ꝑsone sunt relatiue vt ipsemet di
cit. 9. de trini cap. 1. ergo ꝑ hoc nõ habet plus de
subsistentia q̃ de persona. ¶ Ad tertiũ posset di-

ci primo ꝙ cuꝫ omne quod est sit ens et omne ens
dicat perfectionem: qꝛ entitatem necessario vt sic
relatio dicet perfectionem. ¶ Secũdo ꝙ pater-
nitas est perfectio in patre. nã non posse generare
esset imperfectio in patre sm Augu. contra maxi.
et sic filiatio est ꝑfectio in filio. Vnde quod est pa
ternitas vel generatio in patre est in filio genera
ri et filiatio.

Tertiꝰ articulus

¶ Tertio: qꝛ subsistere non dicit plꝰ
perfectionis in deo q̃ esse personã. igit si esse ꝑso
nam non obstante perfectiõe dei est relatiuũ non
est causa: quare subsistere in deo rõe perfectionis
sit absolutũ ⁊ nõ relatiuũ. ¶ Quantũ ad tertiũ
dicendũ ꝙ ratio immediata terminãdi dependen
tiam humane nature est ꝓprietas personalis qua
formaliter est persona in diuinis: quod probo sic
Illud est ratio terminandi dependentiaꝫ nature
assumpte quo persona est hec et nõ illa: lꝫ proprie
tas personalis est hmõi et non essentia. ergo for-
malis ratio terminandi est proprietas ⁊ nõ eẽna.
¶ Maior ꝓbatur: qꝛ vt dictũ est vnio facta est ī
persona vna: sic ꝙ nõ in alia. ergo facta est primo
et per se in hoc ꝙ hec persona est hec. Nam si esset
facta in eo ꝙ habẽs cõe sm rem magis esset facta
in hoc ꝙ sunt vnum q̃ in eo ꝙ sint distincte ꝑsone
cuiꝰ oppositũ dicit Ansel. et supra īductũ est. Mi
nor ꝑtꝫ: qꝛ vt supponitur ad ꝑsens persone diuine
cõstituuntur et distinguũtur per proprietates re-
latiuas. vt ꝓbatum est sufficienter prio li. di. 26.
¶ Itẽ persona diuina est illud quod terminat de
pendentiã et non essentiã: qꝛ vnio nõ est facta ad
essentiã: sed ad personaꝫ. In persona autẽ non est
nisi essentia aut ꝓprietas. aut igitur essentia ē rõ
formalis terminãdi dependentiã aut proprietas
non essentia: qꝛ pro tanto persona terminat depẽ-
dentiam qꝛ est suppositũ. hoc autẽ est per ꝓprieta
tem incõicabilẽ ⁊ nõ per essentiam. ergo proprie-
tas ypostatica est ratio immediata terminãdi de
pendentiã nature assumpte. ¶ Itẽ illud est ratio
terminandi quod est ratio subsistendi: qꝛ natura
non terminat nisi in subsistente quatenꝰ est subsi-
stens et sub ratiõe subsistentis: sed ꝓprietas rela
tiua est immediata ratio subsistendi personis di-
uinis: qꝛ vt dictum est per idem. Persona diuina
est subsistẽs et suppositũ. ergo ratio formalis ter
minandi est ꝓprietas relatiua: nec hoc est incõue
niens: qꝛ relatio diuina eo ꝙ subsistẽs põt termi-
nare dependentiã relationis nature assumpte.

Quartus articulus.

¶ Quantum ad quartum principale scilicet ꝙ
vna persona potuit sine alia īcarnari pater. Nam
illud quod habet sm se distinctam vim terminan
di naturã assumptam ab alio supposito põt illam
naturã assumere alio bono assumẽte. Hoc ptꝫ: qꝛ
assumere sibi aliquã naturã non est nisi dependen
tiam talis nature in sua subsistentia terminare. ꝫ
quod habet distinctam vim terminãdi sm se absq
alio põt naturã assumere: sed vna ꝑsona diuĩa hꝫ
distinctã vim terminandi: qꝛ subsistentiã aliaꝫ ha
bet a subsistentia persone alteriꝰ. ergo vna perso-
na potest naturã assumere sine alia. ¶ Itẽ ꝑcisa
rõ terminãdi est ratio suppositalis vt cõiter se hꝫ
ad absolutũ et respectum vel relatiuum. ita ꝙ nõ
minus potest suppositũ relatiuũ terminare q̃ ab
solutum: sed si filius esset suppositum absolutum
sm se terminaret naturam ꝑ suã subsistentiã: nec
aliud cum eo terminaret. necessario ergo poterit
existẽs suppositũ relatiuum terminare suo corre
latiuo non terminante. ¶ Preterea ꝙ pater ⁊ fi
lius et spũssanctus necessario coniungant respe-
ctu alicuius extrinseci ꝓ tanto contingit: qꝛ cau-
sa et principium talis extrinseci est vnꝰ rõnis et
omnino idem in eis: et ideo opera trinitatis sunt
indiuisa: qꝛ eadẽ est oĩno ratio in eis. qñ ergo rõ
ꝑcisa et immediata alicuiꝰ est alia et alia in patre
et in filio non est necessariũ ꝙ si filiꝰ habeat actio
nem suã respectu illius ꝙ pater habeat: qꝛ in hoc
non sunt vnũ: immo distincti sed vt dictuꝫ est alia
est ꝓprietas suppositalis in patre et alia in filio q̃
est ratio terminandi. ergo nõ est necessarium ꝙ si
pater terminet ꝙ filius terminet et ecõuerso. Ex
quo patet male aliquos respondere qñ arguitur
ad ꝓbandũ ꝙ essentia non est rõ terminandi quia
quod est cõe tribus nõ est ratio terminandi ī vna
tñ. dicitur enim ꝙ põt esse ratio terminandi in oĩ
bus: qꝛ quelibet persona diuina potest ⁊ potuit in
carnari: tamen potest in vno terminare absq alio
quia incarnatio est actus quidã voluntariꝰ et cõ
tingẽs depẽdẽs a volũtate oĩm trium personarũ
et ideo potest esse volitus fieri sic in vno supposi-
to qꝺ non in alio. exẽplum de vno p̃cipio calefa
ciendi vel cuiuscũq alteriꝰ actꝰ in duobus ferro
scꝫ et lapide inq̃tum vno poterit actu esse princi
pium agendi non existẽte ipso in alio. hoc enĩ om
nino nihil est. q̃tumcũq enĩ incarnationis ⁊ assũ
ptionis actus sit volũtarius et contingens sicut
et actus terminandi et quecũq ad extra ratio ta
lem actũ agendi q̃ est cõis tribus: tamen essentia
q̃ cũ sit cõis nõ volũtarie. sed naturalr necessario
sit rõ agẽdi in vno necessario erit rõ agẽdi ī alio
et inseparabiliter. Alias enĩ sequit ꝙ nõ est equa-
liter vna in oĩbus. cuius oppositum suppositũ ē
ex quo vnde sicut essentia est ratio cõis creandi ī
tribus nõ potest vnꝰ sic volũtarie creare q̃n vterq
duorũ creet conformat qꝛ inseparabilia sunt ope
ra trinitatis sm Augu. sic etiã si essentia absolu-
te est ratio terminandi dependentiã in supposito
non poterit in vno terminare quin in alio termi-
net. Exemplum autem adductum nõ est ad ꝓpo-
situm: qꝛ nec illa ratio est vna simpliciter in ferro
et lapide nec ferrũ et lapis in eadẽ essentia cõicãt
sicut diuina supposita. Et si dicat ꝙ si relatio ter
minat seu est ratio terminandi vel hoc hꝫ inq̃tũ
relatio vel inq̃tum diuina. Dico ꝙ inq̃tũ ꝓprie
tas cuius ratio abstrahit a relatiuo ⁊ absoluto vt
dictũ fuit in primo libro: vel posset dici ꝙ etiã in-
quantuꝫ relatio potest terminare. nam lꝫ relatio
sit aliquo modo dependens ad terminũ: est tamẽ
independens q̃tum est ad dependẽtiã quã termi-
nat. nec sufficit istud ad huc. nã dependens tali de
pendentia ad suppositum sed tñ cũ hac indepẽdẽ
tia additũ quod continet virtute oẽm rõnẽ termi
nandi seu vt melius dicatur oẽm rationem cõsti
tuendi suppositum qꝺ est terminatiuũ dependen
tie nature. Et si dicat ꝙ essentia et ꝑsona sunt idẽ
realiter. ergo si persona potest terminare potest ⁊
essentia vt essentia sit id qꝺ terminet. Itẽ relatio
et essentia sunt idẽ realiter. ergo si vnum est ratio
terminandi et alterum. Dicendũ ad vtrũq ꝙ lꝫ
ꝑsona ⁊ essentia similiter ⁊ relatio sint idem realiter
non tamen sunt idẽ adequate et conuertibiliter:
et ideo essentia potest esse et est cõicabilis: non tñ
persona. ⁊ ex hoc sequitur ꝙ eẽna nõ assumit essen-
tiam: sed ꝑsona potiꝰ assumit: ⁊ lꝫ eẽna possit esse

ratio terminandi et assumendi sm vnā viā vel saltem ex eadem sequitur ꝙ relatio potest esse ratio terminandi non tñ essentia sm viā quandam. Et si dicatur differentia rōnis nō impedit effectū realem Dicēdū ꝙ falsum est ⁊ verificando rem de re sicut rōnale et aial sunt idē re et essentialiter: ⁊ tñ aliquid reale ꝯuenit rationali qđ nō ꝯuenit aiali sicut distinguere realiter speciem a specie. Silr qꝛ essentia diuina est cōicabilis tribus et suppositum siue persona non est cōicabile. ideo pōt ꝑsona terminare dependentiā realiter quā nō terminat essentia: sed bene verū est ꝙ sicut vnio nature humane in re que est natura: et sic in persona que est realiter natura. vnde ꝑcipiendo a modo ⁊ rōe significandi conceditur ex parte rei ꝙ realitas suppositi est assumpta: qꝛ realitas suppositi est natura. tñ vt sic significat suppositū ꝑ modū per se existentis non dicitur assumi. et ideo vna realitas vtrobique exprimitur vel diuersimode expressa facit sensus diuersos. et ideo potest concedi simpliciter ꝙ differentia rationis non impedit effectum realē. immo illa non obstante assumitur illa realitas vna nature et suppositi. impedire tamen pōt attributionē que sit in ꝓpositione cuius cōpositio aliqd rationis et intellectus est vt patet .5. metaphisice

Secundū principale

¶ Quantū ad vltimū principaliter inquirendo de predictis Prima opinio habet tria dubia.

Inquirit hic doctor de prima opinione

¶ Primo ꝙ dicūt in primo articulo q̄tum ad secudā differētiā ꝙ suppositū est incōicabile nō natura. tamen suppositū supra naturā non includat nisi relationē. ¶ Intelligēdū ē ꝙ relatio suppositi constitutiua non est cōicabilis alteri supposito sicut nec ipsum suppositum: sed relatio non cōstitutiua: lꝫ distinctiua est bene cōicabilis alteri supposito sed non illi a quo distinguit. propter qđ cōis spiratio nullo mō est ꝯstitutiua suppositi alicuius que cōicatur pluribus suppositis nec ipsa distinguit patrē a filio. alr̄s non cōicaretur ei sicut nec spiritui sācto. ex quo etiā apparet ꝙ pater paternitate solā distinguitur a filio et ꝙ spūssanctus non distingueretur a filio si non procederet ab eo quia sicut spiratio actiua non distinguit patrē a filio. sic nec spiratio passiua distingueret spm̄ sanctum a filio. ¶ Qđ dicunt in secūdo articulo ꝙ ex hoc ꝙ natura assumeretur vel positiuum adderetur sed priuatiuū tolleretur. scꝫ non inniti videtur incidere in opinionē reprobatā in prima. q. scꝫ ꝙ suppositū constituatur per negationem vel priuationem et cū hoc contradicit ei qđ postea subiungunt ꝙ haberet habitudinē ad aliquid de nouo. illa enī habitudo que est vnio est realis relatio ī natura assumpta ⁊ aliqd positiuū Impossibile ē autem naturā alieno supposito sustentari qñ nō consequitur istud reale positiuū quod ē relatio vnionis q̄uis vnio que est materie ad formā sꝫ quosdam non sit realis nec vnio suppositi ad naturam propriam ēt si suppositū ⁊ natura differant realr̄.
¶ Quod dicunt in tertio articulo concretū non importat naturā in recto sed tm̄ in obliquo manifestū ē in omni concreto non principali: sed denominatiuo vt est esse cōcretū accidentis et quedā substantie sicut corporeū materiale substātiale et hmōi. sed de concretis transcendentibus certum est ꝙ important in recto naturā: sicut ens est idē ꝙ entitas ⁊ nō solū habens entitatē. Unde accidens in abstracto non solū dicitur entitas; sed etiā ens et tñ non est habēs entitatē: sed entitas habita. Et similiter videtur de vno et bono per idem: qꝛ accidēs dicitur vnū et bonū q̄uis non sit habēs vnitatem: sed quedā vnitas et bonitas habita. ꝓpter quod videtur in transcendentibus abstractū ꝑdicari de concreto et econuerso. De concretis autē substantie principalibus sicut cū dico homo aial et hmōi est dubium ꝙ nō importarēt naturam in recto vel plus essentialiter ꝑdicantur q̄ denoiatiua sicut esse humanum vel aiale vel hmōi. Item cū albū sit habens humanitatē: ita erit ꝑ se hō albus est hō sicut ista homo xp̄s est homo: qꝛ sicut xp̄s est habens humanitatē non solum sed cum diuinitate sic homo albus est homo habens humanitatē cum albedine. Unde dicendū ꝙ concretum principale substātie in hoc differt a denoiatiuo substātiali. quod significat habēs naturā sicut subsistēs in ea vnde non importat nisi suppositū sed denominatiuū iportat aliqd abstracti vel cōcreti siue vt habens siue vt habitum et magis vt habitum q̄ vt habens. Homo enī nō est humanus sed partes hoīs et accidentia sunt quedā humana. Silr corporeū et aiatū dicitur non solum habēs corporeitatē et aiam que proprie est aial et corpus sꝫ etiā accidens corporis est quid corporeū ⁊ corpus qđ est pars est aiatum a concreto autem accidentis differt ꝙ illud iportat habens naturā sicut subiectum formam non semper vt suppositum.
¶ Unde quantitas coniuncta vel separata dicitur alba q̄uis non sit suppositū

Secūdus articulus. Inquirit de secūda opinione.

Inquirēdo aūt de secunda opinione videtur etiam illa deficere. ¶ Primo in hoc quod dicit in primo articulo ꝙ ꝑexigitur vnio cum natura ante vnionē cum persona: qꝛ fit virtute essentie: qꝛ lꝫ virtute essentie fiat vnio ⁊ ꝑ ꝯsequens prius ⁊ principalius. non tñ ꝓpter hoc sequitur ꝙ formaliter et immediate fiat prius ꝑ essentiam. Cuꝫ enī ex duabus aquis fit vna aqua sicut ex duobus suppositis fit vnū suppositum nō opꝫ ꝙ prima vnio sit naturarū substantialiū a quibus est subsistentia: lꝫ fiat virtute illarū: sed immediatius est ibi vnio quantitatum vnde in proposito per se ⁊ primū assumēs est persona. Si aūt queratur quo assumpsit. Dicendū de quo virtualiter est essētia si quo formaliter est proprietas: quia ꝙ sit vnio terminata hꝫ ꝑsona ab essentia aqua hꝫ subsistentiā dependentiā terminantē sed ꝙ sit termiata ad hanc non ad illā ꝑsona hꝫ a ꝓprietate que est hec persona non illa. Unde cū ois actio ꝑ prius terminetur ad suppositū q̄ ad naturā vel partē prius simplr̄ facta est vnio cū ꝑsona q̄ cū natura vel ꝓprietate. Unde male dicitur ꝙ ad vnionem cū persona preexigitur vnio cū natura: quia hoc est dicere actionē prius terminari ad naturā q̄ ad suppositum. cuius oppositū dicitur .7. metaphisi. sed supposito ꝙ prius terminus vnionis ⁊ assumptionis et ꝑ se sit ꝑsona iter partes ꝑsone q̄ sunt essentia ⁊ proprietas persone potest dubitari cui prius dicatur fieri vnio et quantū ad hoc videtur bene dicere ꝙ prius est esse in aliqua natura q̄ distingui in illa. Prius ergo cōicatur essētia humanitati per quā fit homo deus ⁊ postea cōicatur sibi ꝓprietas per quam fit homo persona diuina determanata. ¶ Preterea cum ignis se cōicat prius cōicat calorē quo immediate agit et postea formā substantialē qua principaliter agit. Si autē eēt aliqua forma que sola ageret et principaliter ⁊ imediate. alia ꝓo que nō

esset sibi principium alicuius actionis illā vltio communicaret: ⁊ ita est ī proposito: quia tota virtus agendi et assumendi est essentia non relatio. vnde prius cōmunicatur essentia postea relatio. sicut homo primo communicat humanitatem et consequenter risibilitatē sicut materia alimēti prius vnitur forme aliti cuius virtute sit vnio q̄ materie eius cū qua tamen magis fit vnum.
¶ Qđ autem dicunt in secundo articulo ad vnionem personalem non sufficere vnionē cum essentia verū est si intelligunt ad vnionē cum determinata persona: quia cum essentia sit cōmunis equaliter omnibus: vnio cum ea sola nō posset esse propria vnius magis q̄ alterius: sed ad vnionem cum omnibus personis sufficeret. supposito ꝙ esset possibilis. scꝫ ꝙ vna natura assumeretur a tribus et ꝙ vniretur essentie et non relationi quod vtique videtur possibile: quia qua ratione potest vniri essentie sine hoc ꝙ vniatur duabus relationibus eadem ratione sine hoc ꝙ vniatur tertie que non est magis indiuisa ab essentia q̄ alie. ¶ Qđ dicunt in tertio articulo incarnationem posse esse vnius persone sine alia: qꝛ relationes sunt ꝯstitutiue altter non posset. Dubium est: quia videtur alicui ꝙ ad incarnationem determinate persone non sufficit vniri vni relationi persone habentis duas nisi vniatur vtrique. scꝫ constituenti et distinguenti nec prius constituenti q̄ distinguenti: quia vterque solum vt distiguenti. siquidem sola essentia est ratio substantiandi. relatio autē distinguendi nec relatio constitutiua est magis ratio substantificandi q̄ distinctiua: quia quod non est ratio subsistendi non est ratio substantificandi. Si ergo relatio facit incarnationem distinctam per hoc ꝙ ipsa distīctam personam incarnataꝫ facit. ergo ab illa sola persona distinguit incarnationem a qua distiguit incarnatum: sed nō minus distinguit spiratio nō constituens q̄ filiatio. Cōstituens ergo vtrique facta est vnio vt sic ab vtroque scꝫ patre et spiritusancco discreta īcarnatio. Uel potest dici ne plus sit terminata incarnatio ad patrem q̄ ad spiritūsanctum: quia ad communem spirationem saltem vt communis est non est facta vnio sed ad solam filiationem et per hoc sufficienter est ab vtroque distincta: quia licet filiatio non distingueretur a spiritusancto nisi esset cōiuncta spirationi actiue: tamen illa supposita vtraque distinguit.

Scđs articulus. Rñsio ad rōes fctās ꝯtra du. ꝙ nō ē vnum subsistere.

¶ Inquirēdo autem de tertia opinione q̄tū ad tres primos articulos videtur verior secunda opinio que ponit vnicum subsistere absolutum in diuinis.
¶ Ad argumenta ergo tertie opinionis contra hoc dicendum.

Ad ꝑmuꝫ argumētū.

¶ Ad primum ꝙ subsistentia est equiuocū scꝫ ad illud quod subsistit et sic est idē re et ratione qđ suppositum et per consequens relatiuum non absolutum est et ad illud quo formaliter subsistit quod vocamus subsistere et sic differt a supposito in diuinis sicut quo ab eo qđ est et sic est absolutum.

Ad scđm

¶ Ad secūdum per idem: qꝛ prout subsistere accipitur pro subsistente sic sunt tres prout vero pro subsistere sic est vna subsistentia.

Ad tertiū

¶ Ad tertium dicendum ꝙ suppositū increatum est simplicius omni supposito creato vel creabili realiter: quia omne suppositum creatum est compositum et componibile vel in se compositi ex hijs vel aliqua compositione cum hijs essentiali vel accidentali: diuinū autem suppositum nul

E

lo modo: sed loquendo de cōpositione rationis: quia in creaturis suppositum est absolutum sicut et natura eadem re et ratione est suppositū ⁊ subsistit. In diuinis autē natura est absoluta suppositum relatum. Unde sm rationeꝫ aliud subsistit quia sola essentia alio est suppositū: quia relatione vltimate.

Ad q̄rtū.

¶ Ad quartum dicendū ꝙ ratio formalis suppositi est hoc totum indiuidua substantia. subsistentia autem et distingui complent rationem suppositi. et subsistere quidem est formale in supposito per comparationem ad accidens: sed distigui est formale in comparatione ad secūdas substātias. et in diuinis quidem comparādo suppositum ad naturam non potest dici formalis ratio suppositi subsistere cum eque subsistat essentie sicut suppositum sed nec in comparatione ad suppositum creatum cum subsistentia sit commune omni supposito sed solum in comparatione ad naturam assumptam: sed distingui et referri ē formale in persona diuina: quia est sibi propriū in cōparatione ad essentiam: et omne aliud suppositū: et ideo in diuinis magis formaliter est suppositū per relationem q̄ per subsistentiam.

Ad q̄ntū.

¶ Ad quintum dicendum ꝙ completa ratio terminandi assumptionem est vtrumque et non alterum. Unde ratio inchoatiua est essentia completiua proprietas quod patet ex parte assumentis ⁊ assumpti. ex parte assumentis quidem quia sicut ratio ꝯstitutiua persona est essentia. completiua vero est relatio eodē ordine ratio terminandi assumptionē. prima est essentia vltima persona. ¶ Idem patet ex parte assumpti: quia anteq̄ assumatur ad vnitatē suppositi oportet ꝙ tollatur sibi ratio subsistendi vnde illa prius sibi cōicatur: qꝛ ergo tres ꝑsone nō cōueniunt in totali rōne terminādi: lꝫ ꝯueniāt ī partiali. ideo nō opꝫ oēs esse īcarnatas sicut aīa separata nō est hō lꝫ sit pricipalis rō hoīs: qꝛ nō est tota rō essentialis. nec obstat qđ dꝛ ꝙ pr̄ et filius sunt vnū inspirando: qꝛ cōueniūt ī totali potētia spiratiua: nō sic aūt in totali rōne incarnationis terminatiua: qꝛ relatio est formalis et completiua.

Ad sextū

¶ Ad sextū dicēdū ꝙ vnio nō est termiata ī essentia vel in relatione: sed in persona est terminata: ⁊ principalius cū ꝑsona q̄ cū essentia vel relatiōe sed cōparādo vnionē cū essentia ad vnionē cū relatione vnio cū essentia videtur pria ⁊ potissima in virtute et ordine generationis videtur prior ⁊ mediatior vnio cū eēna: vnio aūt cū relatiōe ē ꝯpletiua. Uñ ratio ꝯcludit ꝙ si eēt facta vnio in altero eēt magis facta ī eēna q̄ ī relatiōe: sꝫ ī neutro est facta sꝫ solū in ꝑsona.

Ad septimū argu.

¶ Ad auctoritatē ꝯcilij dicēdū ꝙ subsistere cōiter accipitur ꝓ ꝑsona subsistente aut ꝓ actu eēne. Uñ isti dicūt ī prio suo sup snias 23. di. q. Utrū ꝑsona significet sbām vel relatiōem ꝙ illđ ꝑ qđ subsistit dina ꝑsona ē eēna diuina. ꝑ nichil enī aliud hꝫ subsistētia ī dinis vt dicūt: esse āt distictū ⁊ icōicabile hꝫ ꝑsona dina ꝑ relatōeꝫ. hoc āt itelligūt de hitudie cāe formalꝭ. ꝗ cū eēna ꝓut distiguitur a relatiōe nō sit rō formalis sic absolute vr̄ ꝙ subsistere negatur eē ꝑ relatōeꝫ ⁊ dꝛ eē ꝑ eēnaꝫ sic absolutū. In diuinis enī dꝫ nichil poni ꝓter naturā. ē āt ꝓter naturā ꝙ vnaqꝫ eēna nō hēat eē sibi ꝓportiōatū vt ꝙ eēna accūtꝭ nō hēat eē qđ ē inesse vel ihērere: sꝫ qđ ē subsistens sup nām. ē silr ꝙ sbā ꝯpleta nō habeat esse qđ est subsistere: sꝫ iexistere supra naturā est. cū igitur esse absolutū ꝓportionetur

essentie absolute et esse relatum esse relatiue ab=
surdum est vel supra naturam est ꝙ essentia relati
ua non habeat nisi esse absolutum et propter hoc
istimet reprobāt illos qui dicunt ꝙ relatio nō ha
bet aliud esse a suo fundamento: ⁊ similiter absur
dum esset in diuinis ꝙ essētia que est absoluta nō
haberet existere absolutum. Existere autē absolu
tum in diuinis cum non sit inherere nec inexiste=
re. per consequēs est subsistere et sic est ibi subsiste
re absolutum non tamen facit suppositum : quia
illud non esset distinctum ab omni supposito i na
tura illa: immo esset idem cum tribus sicut suum
esse et sua essentia : qꝛ nullo relatiuo distigueret:
nec per absolutum potest esse distinctio in diuis.
Octaua ¶ Ad auctoritatem Damas. dicendum ꝙ sicut
esse homogeneratum vel humanatum est esse fa=
ctum hominem: sic nec essentia nec relatio est ho=
mogenerata nec humãitata: sed sola persona que
est ratio et perfecta ratio incarnandi: partes aūt
eius sunt rationes partiales. Si autē esse huma=
natum dicat esse humãitati vnitum : sic dico ꝙ di
uinitas incarnata magis q̃ filiatio: quia tota vir
tus est ab ea et cum hoc primo vnita: lꝫ cum rela=
tione sit vnio vltimata. ¶ Solutiones etiam eo
Impugt solu. ad rōnes durā. rum possunt impediri. Qd enim dicunt ꝙ persona
ita dicit perfectionem sicut subsistere , conceden=
duꝫ est: sed persona supra subsistere includit intel
lectuale et relationem in diuinis ratione duorum
priorum importat perfectionē: ⁊ sic dicit qd abso
lutū ratione tertij nullā perfectionē dicit. istud ta
men est formale cōpletiuū in nomine persone di=
uine propter quod persona multiplicat ⁊ nō quo
ad alia duo. Unde illud quod solum dicit perfe=
ctionē nullo modo plurificat in diuinis sicut sub
sistere. Illud vero quod cuꝫ perfectione includit
aliquid de se non importans perfectionem multi
plicatur ꝺm vltimum: non ꝺm primū ⁊ huiusmo=
di est persona. ¶ Ad solutionem secundi dicēdū
Secūda ꝙ in hoc concedunt intentū nostrum. nos enim vo=
lumus esse in diuinis subsistere personale ⁊ pro=
prium alicuius persone. et cum hoc volumus esse
quoddam subsistere essentiale quo tota trinitas
subsistit: qꝛ actualr existit non in alio. ¶ Ad solu
Tertia tionem tertij primā. dicēdū ꝙ non omne ens dicit
perfectionem: alioquin materia prima diceret pfe
ctionē: et sic nō eēt primū perfectibile nec forma
substãtialis eēt pfectio pria añq̃ eēt alia i mate=
ria vel ipsa materia q̃ prior est. Uel dicēdū ꝙ si re
latio dicat pfectionē nō tñ in diuinis prout disti
guitur ab essentia: qꝛ nec sicut habet entitatē rea
lem sed solum rationis et per hoc ad secundū : qꝛ
posse generare est perfectio in patre ratione potē
tie que est essentia: non ratione actus que est rela
tio et posse gigni est perfectio in filio non alia sed
eadem: quia eadeꝫ potentia iste generatur ille ge
Rñsio. nerat. ¶ Ad tertium iam responsum est: qꝛ verū
est ꝙ subsistere non dicit plus perfectionis in deo
q̃ esse personā ꝺm minꝰ: sed cum duplici perfectio
ne includit tertium qd ratione sui nō icludit pfe=
ctionem: et ratio illius solius a quo abstrahit ipꝫ
subsistere persona est relatiuū sicut i hūanis pat
non dicit minus perfectionis q̃ homo : qꝛ inclu=
dit hominem cum pater est relatiuū homo est ab=
solutum. ¶ Ad primū tertij articuli probantis
ꝙ relatio est imediata ratio terminandi depen=
dentiam nature assumpte non essentia , dicēdum
ad minorem ꝙ illud quo persona est hec et nō illa
est ratio terminandi assumptionē cōpletiuā et vl=
timatā: sed non oportet ꝙ sit rō pria ⁊ imediata.
¶ Ad secundum per idem: qꝛ neutrū est tota ra=
tio nec completa: sed essentia est prima et ratio vl
timata persona aggregatuꝫ ex istis est tota ratio
et cōpleta. ¶ Ad tertiū dicendū ꝙ est ad opposi=
tum: quia maior est vera: quia pricipalis ⁊ prima
ratio auferendi alteri subsistentia est id quod est
ratio subsistendi: sed mior est falsa: quia ratio sub
sistendi non est relatio sed essentia vt visum est.
¶ Quantū ad quartum articulū conclusio prin Secūdus articulus.
cipalis est ab oibꝰ catholicis ↄcessa vt dictū est in
pncipio. Rōnes autē quas adducunt destruūt in
minori qua assumūt ꝙ relatio sit tota ⁊ precisa ra
tio terminandi vel assumendi vel terminus tamē
idē sequitur si est ratio partialis quia sicut pater
non est pater sola paternitate sed essētia materia=
liter et paternitate cōpletiue et formaliter . vnde
filius non est pater propter solum defectum non
essentie sed paternitatis: sic q̃uis filiatio non sit
tota ratio incarnationis sed cū essentia: qꝛ cū ipa
est completiua ⁊ vltima sequitur ꝙ non est incar=
natus nisi in quo est filiatio. Possunt tamen ha=
bere isti sanum intellectum sic scꝫ ꝙ essentia non
sit ratio incarnationis in filio plusq̃ in patre ⁊ spi
ritu sancto: quia essentia est ratio in tribus incar
nationē faciendi in ratiōe principij actiui equalr
¶ Itē ipsa est cōmunis res cui facta est vnio nō
in quo sic enim est caro vnita deitati patris ⁊ spiri=
tus sancti sicut diuinitati filij cū sit vna diuinitas
trium: sed filiatio est precisa et tota ratio terminā
di incarnationem prout est facta i persona filij nō
alia: et sic possent concordari opiniones et ratio=
nes vtriusq̃ partis videntur procedere suis vijs
¶ Qd secūdo nitunt probare ꝙ si essentia est ra
tio terminandi sicut creandi non potest vnus in=
carnari solus sicut nec creare. Non valet: quia es
sentia sic est ratio creandi ꝙ est tota ratio et preci
sa. non sic autem est ratio incarnandi vt dictū est:
sed solum intimatiua non cōpleta nec vltimata.
¶ De alijs que subiungūt ipsi patet quid verita Ad pmū
tis habeāt per predicta. ¶ Ad argumenta in op Ad rōnes aū oppo.
positum pro questione dicēdum ꝙ licet in oi actu
reciproco oporteat ꝙ vnum et idem sit principiū
actus et terminus non oportet tamen ꝙ oē illud
quod est principium actionis sit terminus. verbi
gratia. Cōtingeret multos trahere nauē ad vnū
solum ex ipsis: et ille solꝰ dicitur trahere nauē ad
se: quia solus ipse est terminus actus: lꝫ non solꝰ
ipse sit principiuꝫ tractus: sed omnes simul. ⁊ eo
dem modo est in proposito: quia omnes persone
simul quasi trahunt naturam assumptam ad per
sonalitatem solius filij: et ideo solus filius dicit
assumere: quia solus ipse est terminꝰ tractꝰ: lꝫ ipe Ad scdm
non sit solum principium talis tractus. ¶ Ad se
cundum dicendum ꝙ actus notionalis est actus
productionis nec terminatur nisi ad productum
notionale. et similiter actus essentialis quando
est actus productiōis nō terminatur nisi ad pro
ductum essentiale. Incarnatio autē non est actꝰ
productionis sed vnionis productorum. et talis
actus potest in deum terminari ad vnionem essen
tialis cum essentiali vel essentialis cum persona=
li: et sic fit per incarnationem vnitur natura hūa=
na nature diuine et persone.

Primū TErtio queritur vtrum plures
persone possint assumere vnaꝫ
naturam: et videtur ꝙ non: qꝛ
vna persona nō potest assume
re plures naturas: nec plures
persone vnam naturam. Con=
sequentia patet per simile. An
tecedens pbatur: qꝛ plura so=
lo numero differentia nō pos=
sunt esse in eodē et ꝺm idē: sed due hūanitates so
lo numero differunt. ergo nō possunt esse in eodē
vno supposito diuino . essent enim in eo ꝺm idē cum
Secūdū nō sit ibi dare partē et partem. ¶ Itē que sūt plu
ra in creaturis vniuntur deo: sed nunq̃ est econ=
uerso ꝙ illa que sunt plura in deo vniantur i crea
tura: sed si plures persone diuine possent vnā na=
turam assumere et plura in deo vnirent in creatu
ra qꝛ ples psone diuie i vna natura assūpta. q̃ illd
In oppositum. nō ē poīe. ¶ In contrariū est. quia quecūq̃ sīt na
turaliter in vna psona sunt de necessitate in omni
bus personis nisi oppositio relatiua impediat. er
go quecunq̃ sunt voluntarie in vna persona pos=
sunt esse i alia nisi oppositio relatiua impediat na
ture āt assumpte ab vna psona nihil oppōit relati
ue ꝙ sit in alijs ergo potest assumi ab eis. Conse=
quentia probatur: quia sicut se habent ad necessa
riam communicationē ista que sunt in deo natu=
raliter et ex necessitate sic se habent ad possibileꝫ
communicationem et non necessariam illa q̃ sunt
Rñsio. in deo assumpta voluntarie. ¶ Respondeo. tria
videnda sunt. ¶ Primo vtrum vna persona pos
sit assumere plures naturas numero. ¶ Secun=
do econuerso vtrum plures possint assumere vnā
¶ Tertio supposito ꝙ plures assumerēt vnā hu
manam vtrum dicerent vnꝰ hō vel plures hoies.
¶ Quantum ad primum sunt tres conclusiōes.
Primꝰ articulus. Pria conclusio. ¶ Prima. ꝙ vna persona diuina potest assume=
re plures naturas substantiales completas spe=
cie differentes: qꝛ sicut arguit phūs. 3 phisicorū,
ꝙ qua ratione duo corpora possunt esse in eodem
loco eadem ratione et tria immo infinita ita et in
proposito qua ratione due nature possunt esse in
eodem supposito eadem ratione quecunq̃ etiam
infinite si esse possent. ¶ Preterea sicut natura
assumpta erat assūptibilis: ita angelica ⁊ alia spe
cie differens. Diuina autē potentia non est exina
nita per assumptionem vnius ergo nunq̃ tot assu
Secūda mit quin possit plures assumere. ¶ Secūda con
clusio est ꝙ potest assumere plures solo numero
differētes de qbꝰ minꝰ videt qꝛ natura assumpta
videt se hīe vt accidēs. Nō pñt autē esse plura ac
cidētia solo nūero. differētia in eodē ꝺm eādē ptē
sed plura specie possunt q̃ seipsis distinguuntur.
Hoc aūt nō obstāte dicēdū est ꝙ imo: qꝛ illud cu
ius vnitas vel pluralitas formaliter loquēdo nō
est a supposito pōt indifferēter esse plura vel vnū
in vno supposito sed diuerse nature humane assū=
pte vel alie quecunq̃ materiales sunt hmōi quia
earum vnitas vel pluralitas est per diuisionē q̃ti
tatis. et ideo indifferēter possunt assumi plures
nature numero vel vna ab eodē supposito diuino
et idem esset de duabus aīabus separatis vel duo
bus angelis si essent in vna specie: qꝛ cuꝫ sint actꝰ
absoluti adhuc seipsis formaliter distinguerētur
¶ Tertia rō est ꝙ ista assumptio pluriū pōt fieri
Tertia vel simul vel successiue: qꝛ sicut quidam probant.
Effectus qui est ab agēte libere nec equat sue cau
se potest iterari. assumptio est huiusmodi. q̃ ⁊c.
¶ Qd autem simul ptꝫ: qꝛ virtꝰ isinita pōt simul Durā. q. 3 huiꝰ disti.
quecunq̃ pōt successiue lꝫ nō per motū: qꝛ in sua
rōne includit successionē: sed assumptio quecūq̃
est sine motu nec vna tpe aliam supponit. ergo si=
mul possunt fieri. quotquot auteꝫ nature cōplete
assumerent tot essēt realiter assumpte propter plu
ralitatē assumptorū non obstante vnitate assumē
tis. ¶ Quantū ad secundū articulū sunt due opi Scds articulus
niones pbabiles. ¶ Prima dicētiū ꝙ vna nume
ro natura nō pōt simul assumi a pluribus perso= Pria opi.
nis. Non enim videre possunt ꝙ natura terminata
per suppositū vnū possit manēte terminatione ta=
lis suppositi per aliud termiari. Unde sine preiu
dicio diuine potētie videt ꝙ sit impossibile quod
probatur multis rationibꝰ. ¶ Primo sic. Nam Primum
non minus in rōne suppositali et psonali se exclu
dunt persone in diuinis q̃ persone create. Unde
non minus est aliud suppositum patris a supposi
to filij in diuinis: salua vnitate essentie q̃ suppo=
situm generantis creati et geniti . Et dico quātū
ad rationē suppositaleꝫ sed natura creata existēs
in vno supposito et suppositū est necessario exclu
dit aliud suppositum: qꝛ ergo sicut visuꝫ est ratio
terminandi dependentie nature est ꝓprietas pso
nalis. sicut ergo actus cōueniens patri vt pater
est: excludit filium. sic quod cōuenit filio vt preci
se filio est: excludit ab illo patrem et econuerso.
Terminare autē naturā creatam in esse persona
li conuenit persone vnde hec persona est ergo na
turā creatam personari actu ab aliqua psona ne
cessario excludit aliā et sic personata per vnā nō
potest simul per aliā psonari. ¶ Preterea non Secūdū
minus natura assumpta est personata in supposi=
to diuino q̃ si esset psonata i supposito ꝓprio vel
alieno creato imo perfectiꝰ: sed impossibile est ꝙ
natura psonata in ꝓprio supposito possit ab alio
sine creato psonari: qꝛ natura psonata in proprio
supposito est suppositū ⁊ psona. suppositū autem
dicit naturā in se esse et nulli alteri inniti . si igit
natura psonata ꝓprio supposito posset psonari i
alio: tunc inniteret alteri et sic esset suppositum ⁊
non suppositū qd est impossibile . ¶ Ex quo ptꝫ
ꝙ bene dicunt aliqui ꝙ natura vna nūero nō pos=
set esse in ꝓprio supposito et i supposito verbi: qꝛ
p hoc qd est in ꝓprio supposito dicit naturā nō al
teri inniti qd est cōtra rationem nature alteri in=
nitentis. ergo impossibile est ꝙ natura psonata i
vno supposito diuino simul psonetur ab alio.
¶ Itē nō est minꝰ ipossibil ↄtradictio affirmatio Tertium
nis ⁊ negatiōis i relatiuis q̃ i absolutis cū de quo
libet eē vel nō eē ad oīa se extēdit. vñ sicut nō pōt
idē absolutū se gignere sic nec idē relatiuū . pmo
de tri. j. sed si natura vna nūero creata in alienis
suppositis plibꝰ psonet seqt ↄtradictio: qꝛ p vnū
suppositū psonata natura ē natura sit p illd teria
ta ꝙ i illo subsistit ac si eēt i ꝓprio supposito ⁊ io
dicit naturā illi innixā ⁊ nō alteri ⁊ sicut si eēt in
ꝓprio supposito dicit exclusioneꝫ alterius suppo
siti etiā correlatiui. si vero esset in alio: tunc dice=
ret exclusionem illius: et sic ponendo ꝙ sic: i plu
ribus est ponere ꝙ sit in nullo . Et si argueret ꝙ
eadem ratione diceretur ꝙ diuina natura non po
terit eē in pluribꝰ psonis. Dicēdū ꝙ nō ē silis rō:
qꝛ rōe ifiniteꝫ illimitate sue pfectōis diue nature
ↄuenit ꝙ ipsa vna nūero sit fūdamētū pluriū rela
tionum et ꝙ sit in pluribus personis. ergo cuꝫ na

tura creata sit finita et limitata nō poterit esse in pluribus suppositis siue absolutis siue relatiuis. ¶ Unde ex hoc sic vr̄ argui ꝓpositū. Natura nō pt̄ i alieno supposito ꝑsōari nisi h3 ꝙ supplet̄ i ea rō ꝓprij suppositi: q2 ꝛ isti volūt illud qđ h3 vim ōis suppositi creati pōt oēm naturā creatā suppositare. Si igit̄ natura possit in se hr̄e ꝓpriū suppositū: sic pōt i alieno supposito ei9 suppositatio suppleri: s3 natura creata rōe limitatiōis sue nō pōt vna numero existēs i ꝓpria subsistētia suppositari nisi vnita suppositatiōe ꝛ ꝑsonalitate. ergo in alieno supposito sic supplebit̄ ei9 ꝑsonalitas: et habebit vnā ꝑsonalitatē. Unā ꝑsonalitatē āt hr̄e non pōt i plurib9 ꝑsonis. ergo natura creata vna numero nō pōt a ꝑsonis plurib9 ꝑsonari.

Quintum

¶ Itē ipossibile ē ꝙ accidētia eiusdē rōnis sint creata plura i eodē vt pt3. 5. metaphi. Sed si vera natura sit i tribus ꝑsonis diuinis ꝑsonata erūt in eis plura accidentia eiusde3 rationis. ergo ꝛc. Maior p3 q2 accidētia numerant̄ penes substātiā: et si hoc verū est de accidētib9 absolut3 q̄ h3 multos pn̄t fieri sine substātijs magis multo de relatiuis q̄ nullo mō pn̄t fieri sine subiecto: q2 oē relatiuū ē necessario aliđ pter illud qđ relatiue dr̄ sm̄ Augustinū. 7. de trinitate. cap. 1. Minorē ꝓbo ad terminādū depēdentiā nature assumpte ꝑsone diuine sunt eiusdē rōnis. l3 eni paternitas sit rō ꝑsonalis in patre et filiatio in filio. respectu tamen ei9 qđ est talē naturam terminare sicut accidit ꝙ sit pater vel filius sic accidit ꝙ rō terminādi sit paternitas vel filiatio. per se igit̄ rō terminandi est rō ꝑsonandi. vn̄ sicut ꝑsona est eiusdē rōnis in diuinis: sic eadē ratione terminat̄ vna ꝑsona et alia. Natura autem terminata per personam vnā h3 relationē reale3 ad eā Si ergo ab alia assūeret̄ stāte suppositatione: in alia haberet necessario relationē ad aliam. Nec est dicēdū ꝙ eadē relatione diceret̄ ad vtrāq3 q2 si pater et filius possent vna3 naturā assumere quā nūc fili9 h3 posset pater etiā de nouo assumere natura vnita manente in ꝑsona filij. Cum igit̄ de nouo refertur oportet dare relationem reale3 de nouo nō in ꝑsona. ergo in natura assumpta et sic due relationes in eadē natura respectu duorū terminorū erunt simul quod est impossibile.

Sextum

¶ Preterea natura assumpta nō suppositatur in alio nisi q2 dependentia nature sibi vnite ꝑ illud suppositū terminat̄. ergo si natura vna nūero creata supponit̄ in trib9 ꝑsonis diuinis aut depēdētia talis nature tota et totaliter terminat̄ ꝑ vna3 persona3 aut vna pars ꝑ vnā et alia ꝑ aliam. si tota per vnā personā. ergo suppositabit̄ tm̄ in vna ꝛ non in alijs. si pars nature ab vna persona et alia tunc cū due ꝑsone possent assumptā naturam a se separare manente vnione q̄ erat ad tertiā personam tunc pars nature esset supposita in tertia ꝑsona et due partes non erūt suppositate in supposito quod est absurdum. Cū ergo tota natura totaliter et perfecte terminet̄ ꝑ ꝑsonalitatē vni9 ꝑsone non videt̄ in sui terminatione ab aliarū independentia dependere. et ideo personata in vna videtur ꝙ non possit ab alia personari.

Septimū

¶ Ite3 ab illis non dependet terminatio nature dependēt3 in quibus vnita vel non vnita eius dependentia est sufficientissime terminata per illud quod pt3: quia ponam9 ꝙ esset vnita tribus personis ꝛ due eam a se separarent non est dubium quin sufficiētissime in vna persona personaretur et ideo ꝑ vnā personam nature vnite dependentia est sufficientissime terminata. ergo natura assumpta ab vna persona nō dependet ab alijs quantum ad terminationem sue dependentie et per ꝯsequēs ꝑsonata in vna non personabit̄ in alijs. Unde nō valet argumētū dicētiū ꝙ tres ꝑsone sicut possunt agere vnā personā sic possunt eā terminare: q2 pro tāto possunt tres persone vnā operari: q2 i operādo sunt vna res que est esse: sed quia terminare ptinet ad personā vt est incōmunicabilis et in hoc persone non sunt vna res sed distincte: ideo l3 sint vnu3 in operando non sunt tamen vnū in terminando.

Octauu3

¶ Ex hoc sic arguitur ad ꝓpositū. Quando aliqua plura cōparantur ad vnum effectū large accipiendo effectū: nō per eandē rationē que sit vna res: immo distincte et quodlibet eorū eit ꝑ se sufficiens nec vnū cōparatur ad aliud sicut principale ad secūdarium impossibile est ꝙ ambo illū effectum simul terminēt al's esset cōfusio. Unde si nō esset eadem vis sm̄ rem i patre et filio dicit̄ ꝙ nō spirarent ambo spiritū sanctū: sed in trib9 ꝑsonis non est vna rō teriandi sm̄ rem sicut nature vna personalitas ergo ad primā vnā naturā nō poterunt tres persone concurrere cum quelibet sufficiat. Dicunt ergo ꝙ natura personata ꝑ vnā ꝑsonam non potest personari per aliā quod plane videt̄ Ansel. dicere de incarnatione verbi. capi. 7. qui dicit ꝙ impossibile est sm̄ quamlibet personam hoiem. id est naturā humanam incarnatum esse. Secūdo cur deus homo. cap nono. Plures enim persone nequeunt vnum et eundē hominem assumere et certum est ꝙ accipit hominem pro natura humana et non pro supposito quia cōstat ꝙ non posset vna persona vnū suppositū assumere. ¶ Sed diceretur ꝙ plures persone non pn̄t vnā naturam assumere in vnitatem vnius persone. et hoc dicit Ansel. 1. sed quia tres persone non possint vnam naturam pluribus personalitatib9 personare hoc non dicit. Sed hoc nichil valet quia Ansel. vult ostendere ꝙ vna persona icarnata nō sunt alie incarnate contra illū qui dicebat ꝙ vna incarnata alie sunt incarnate vnde cum ille nō curaret vtrum vna personalitate vel pluribus tres persone essent incarnate h3 Ansel. arguere impossibilitatem absolute.

Nonum

¶ Ite3 Ansel. hoc reputat necessarium ꝙ natura eit vnita in vnitate persone et in vna personalitate vnde arguit. Natura dei ꝛ hominis est vnita non in natura quia non est vna dei et hominis natura. ergo est vnita i persona ꝙ non nisi in vna dei persona esse potest. Ex quo patet ꝙ Ansel. vult vnam naturā creatā nō nisi vna personalitate personari: et per consequēs nō nisi ab vna persona posse assumi simul.

Decimū

¶ Decimā rationem addunt alij sc3 ꝙ sicut accidens naturaliter sustentatur in supposito substantie: sic miraculose natura humana sustētatur in supposito diuino assumente eam sed vnum accidens non potest simul esse in pluribus suppositis creat3. ergo nec natura assumpta in pluribus suppositis diuinis.

Secunda opinio. Durā. q. 3 hui9 disti.

¶ Secūda opinio ē ꝙ natura assumptibilis potest dici dupliciter. vna sc3 vnitate singularitatis vel vnitate personalitatis. Dicendum est ergo ꝙ a pluribus personis diuinis potest assumi natura vna vnitate singularitatis: non autem vnitate personalitatis id est non in vnam personalitatē.

¶ Primū pt3 q2 ꝑsone diuine a vero absoluto se excludūt cū distinguant̄ solis relationib9: sed natura assūpta est aliqđ absolutū. ergo ꝑ hoc qđ assumit̄ ab vna ꝑsona nō excludit̄ qn̄ possit assumi ab alia. ¶ Secūdū pt3: q2 ꝑsona assumēs ꝛ natura assūpta sunt vnū sm̄ suppositū: s3 plures ꝑsone diuine nō pn̄t esse vnū vnitate suppositi nō ꝑsonalitatis ergo natura assūpta a plurib9 ꝑsonis non pōt eē vna vnitate ꝑsonalitatis: s3 h3 plures ꝑsonalitates. Esset ergo talis natura hūana vna h3 suppositū vel ꝑsonā cū qualibet vna ꝑsona. ita ꝙ persona assumēs et natura assumpta essent vnum sm̄ ꝑsonā: sed eadē natura cū plurib9 ꝑsonis simul haberet plures ꝑsonalitates cū qualibet: tn̄ ꝑ se haberet tm̄ vnā. ¶ Hec aūt opinio cōfirmat̄ sex rōnibus.

Prima

¶ Prima q2 ꝯditio assūptionis est accipienda ex ꝯditiōe assumētis. eo ꝙ potētia assumēt3 est tota rō assūptionis. Cōditio aūt assumētis est ꝙ i trib9 ꝑsonis ē vna natura. ergo ex potētia assumētis poterit esse ꝙ trib9 ꝑsonis assumat̄ vna natura nūero nō in vno supposito sed in trib9.

Secunda

¶ Preterea Heri. sic idē ꝯfirmat qn̄ aliqđ nō h3 vnitatē numeralē vel pluralitatē a supposito manente ei9 vnitate pōt esse in vno vel in plurib9 suppositis: s3 natura hūana assumpta nō h3 vnitatē numerale3 a supposito assumēte. ergo ipsa vna nūero pōt esse in plurib9 vel vno suppositis.

Tertia

¶ Itē tertio ꝑ rōnem positā ad probandū primū membrū distictionis ꝙ a plurib9 ꝑsonis pōt assumi natura vna vnitate singularitatis. cui9 natura rōne sue illimitationis est in trib9 suppositis: q2 ꝯtraria ꝯditio nō est in natura assūptibili.

Quarta

¶ Itē quarto sic comparando naturā assumptā ad ꝑsonā diuinā distictio aliquoꝝ ꝑ oppositas relationes magis videt̄ impedire vnitatē relatiōis in sic distictis q̄3 vnitatē cuiuscūq3 absoluti i eis sed nō obstāte distictione ꝑ oppositas relatiōes vna relatio numero pōt eē i plurib9 ꝑsonis sicut in pr̄e et filio est cōis spiratio. ergo fortiori rōne in plurib9 ꝑsonis pōt eē q̄cūq3 vna natura absoluta. Sed dices ꝙ maior est vera accipiēdo relationē et naturā absolutā ꝓportiōabiliter. puta naturā diuinā et relationē diuinam vel naturā creatā et relationē creatā nō aūt accipiēdo relationē diuinā et naturā absolutā creatā q2 natura diuina ꝓpter sui infinitatē pōt esse i plurib9 suppositis: natura aūt creata nō ꝓpter suam limitationē. ¶ Sed istud non v3 q2 relatio diuia nō est finita eo ꝙ nec pōt hr̄e rationē i finiti qđ nō pōt induere rōnē q̄ti. finitum eni ꝛ infinitū quātitati conuenit. relatio aūt nullo mō pōt hr̄e rōnē q̄ti neq3 sm̄ molem: neq3 sm̄ ꝑfectionē: q2 tūc cui deesset aliqua relatio aliqua deesset perfectio qđ falsum est: q2 nullū suppositū diuinū eēt simplr̄ ꝑfectū Non conuenit ergo relationi diuine ꝓpter suā infinitatē ꝙ sit in plurib9 suppositis. et eade3 rōne nō repugnat nature create ꝓpter sui limitationē et finitatē qn̄ possit esse in plurib9 supposit3 diuinis.

Quinta

¶ Quinto posteri9 pōt multiplicari nō multiplicato priori: sed idiuiduari est pri9 q̄3 ꝑsonari. ergo idē indiuiduū pōt ꝑsonari in plurib9 ꝑsonis et diuersis.

Sexta

¶ Itē natura assumpta a verbo inclinat̄ ad aliud q2 apta est ꝑsonari ꝑsonalitate ꝓpria. ergo pōt supplere hāc iclinationē.

Rn̄det̄ de j. opiñ. ad rōnes factas ꝓ durando.

¶ Illi de prima opinione rn̄dēt ad oēs istas rōnes. ¶ Ad primā ergo dicūt ꝙ bene tota rō assumptionis ꝙ natura sit in diuino supposito est ex pte assumēt3 cū nō repugnantia tamen terminoꝝ. Unde quia includit̄ i hoc ꝙ ponit̄ natura limitata assumi ad ꝑsonalitates: ideo non d3 q̄tum ad hoc attendi assūptio ex pte assumētis et sm̄ ei9 conditionem. Uel dicendū ꝙ ex parte assumēt3 est aliqualr̄ ista ipossibilitas q2 rō terminādi est distincta in distictis suppositis.

Ad scđm.

¶ Ad secūdū dicēdū ꝙ ma. ꝓpō est vera successiue sed nō simul q2 bene natura assumpta pōt esse nō solū in hoc assumēte: sed i alio et alio sm̄ alietatē suppositalē. et hoc si ab illa nō dimittat̄ sed stat personata per vnam personam non pōt ꝑ aliā ꝑsonari vt visum est.

Ad tertiū

¶ Tertia rō oīno nichil valet. ¶ Primo q2 si cōcluderet non solum argueret possibilitatē sed necessitatē: q2 cū nō distiguāt̄ i aliquo absoluto tūc respectu cuiuscūq3 absoluti sic sunt vnū qđ nullo mō pn̄t separi et ideo sicut vna ꝑsona nō pōt opari sine alia: q2 i hoc sunt vnū: sic vna ꝑsona sine alia nō posset ꝑsonare naturā absolutā assūptā qđ est hereticum. ¶ Secūdo. q2 hoc absolutū i quo ꝑsone nō distiguunt̄ tale est qđ eis cōuenit rōne essentie s3 si sit absolutum conueniēs ꝑsone rōne ꝓprietatis ꝑsonalis tale absolutū ꝯuenit vni ꝑsone vt est distincta ab alia: et iđ sicut sunt distincte in ꝓprietatib9 ꝑsonalibus. sic i tali absoluto. ¶ Tertio. q2 ꝑsone sicut nō se excludūt i absoluto sic i illo se vniūt ꝙ sunt vnū oīno: et q2 in actu creatiōis non se excludūt sed vniūt se in creatiōe ꝛ vna relatiōe creatura dr̄ ad tres ꝑsonas. igit̄ si ꝑ tāto q2 natura assumpta est absoluta ꝑsone i ꝑsonādo se nō excludūt. Etiā erūt vnū oīno i ꝑsonādo et natura vna i ꝑsonali relatōe ac ꝑsonalitate ꝑsonabit̄ a trib9 qđ ē ipossibile et cōtra eos. ¶ Quarto q2 l3 natura assumpta sit absolutū: termiatio tn̄ depēdētie est relatio.

Ad q̄rtu3

¶ Ad quartū dicēdū ꝙ maior ꝓpositio ē vera de absoluto p̄cedēte relationē et qđ h3 pro suo principalr̄ eētiā nō aūt de absoluto qđ h3 ꝓ principio p̄cise rōem ꝑsonalē q2 tale absolutū nō esset magis vnū et incōueniēs ꝑsonis q̄3 suū p̄ncipiū. vnde cū natura interminari hēat ꝓ principio ꝓprietatē ꝑsonalē in qua distiguunt̄ necessario tale absolutū nō poterit q̄tū ad personari omnib9 personis conuenire nec est simile de cōmuni spiratione: q2 illa conuenit patri et filio vt sunt vnum.

Ad q̄ntu3

¶ Ad quintum dicendū ꝙ quando posteri9 conuertibiliter se habet ad prius ipossibile est posterius multiplicari nō multiplicando prius vt impossibile est ꝙ sint plures risibiles nisi sint plures humanitates. Ratio autē suppositalis equat̄ indiuiduo diuino vel forte excedit singulare creatū

Ad sextū.

¶ Ad sextum dicendum ꝙ natura assumpta est apta personari propria personalitate et hoc potest supplere pater: sed non q̄diu est sub personalitate filij.

Durā. vbi supra.

¶ Sustinendo auten secundā opinionem adducunt aliqui septimam rationē. Probātes idem comparando suppositū diuinu3 ad suppositum creatum. Suppositum eni creatu3 cum sit absolutū est aliquid in se et ad se. suppositū vero diuinum cum sit relatum non est aliquid in se nec ad se sed q̄cquid est. inq̄tu3 suppositū totum ē ad aliđ q2 tota q̄dditas relatiōis ē ad aliud esse
¶ Ex hoc sequitur duplex alia differentia.
¶ Prima est ꝙ suppositū creatū cum sit aliquid in se per vnū et idē distinguitur a quolibet supposito eiusdem nature sc3 per id quod constituitur: suppositum vero diuinum: quia non est aliud i se

sed totū quod est ad aliud est nō per idē distingui
tur a quolibet alio supposito diuio: sed per aliud
et aliud: q2 non per idē refertur ad plura sed p di
uersa. Distinguitur autem p illud p quod refert
ad plura: sed per diuersa distinguit aut per illud
per quod refertur propter quod sicut per diuersa
refert: sic per diuersa distinguitur: q2 etiam refer
tur quandoq3 per illud per quod primo non con=
stituitur sicut pater et filius referunt ad spiritum
sctm̄ p cōmunez spirationē que nō est cōstitutiua
patris et filij: ideo suppositum diuinū nō semper
distinguitur ab alio supposito diuino quocunq3 p
illud per quod primo constituit maxime ſm opi
nionem illam que probata fuit in primo libro. sc3
q spiritussanct9 non distinguit psonaliter a filio
si non procedat ab eo. ❡ Secūda differentia est
q q2 suppositū crea' ū ē aliud i se z p idē distinctū
a quolibet alio: ideo quicquid est i vno supposito
creato totū est distictū ab omni eo quod est i alio
supposito: q2 ad distinctionē substantie sequitur
distinctio accidentiū absolutoꝝ z respectiuorum
sed suppositū diuinū per illud p qđ primo est sup
positum nō distingnit a quolibet alio supposito:
sed p aliud z p aliud ita cū ab aliquo distiguitur
non distinguit ab eo ſm esse quod est i ipso sed so
lum ſm illud ſm quod ad id refert mediate vel
immediate directe vel indirecte: et ideo fili9 nisi
p solam filiationem ad patrē dicit per eam solum
a patre distinguit et non ab omni quod est in prē:
q2 non ab essentia nec a cōi spiratione: q2 ad disti=
ctionē relationū non sequit distinctio absolutoꝝ
nec relationū desperatarū: sed solū earū q̄ hābēt
Solu. j. partis
oppositionē directā vel idirectā. ❡ Ex q̊ pōt bre
uiter argui sicut prius arguebatur. Distinctio re
latiua non causat distinctionē in aliquo absoluto
sed psone diuine distinguunt solum relatiue. ergo
Rn̄det doctor ad rōnes. j. opi.
possunt i quocūq3 vno absoluto ꝯuenire. ❡ Pre
terea pōt etiam rn̄deri ad rōes alteri9 opiniōis.
Ad pmaz
❡ Ad primā dicēdū q maior est falsa: q2 in rōne
suppositali et psonali min9 se excludūt persone di
uine q̄3 persone create z respectu diuinoꝝ et respe
ctu creatorū. Respectu quidē diuinorum q2 licet
vna persona non sit alia nec ratio personalis vni9
sit ratio alteri9: tamen respectu tertij quod ē vna
psona est alia et quod est vna relatio est alia z eā=
dē essentiam numero q̄3 vna psonalitas terminat
suppositaliter alia termiat. Similiter respectu
creatorum minus se excludunt in ratione sup=
positi: q2 suppositi est agere z indiuisa sunt opera
trinitatis: z sic se includunt. Consiliter ergo pn̄t
si volunt plures psone eiusdē nature assumpte de
pendentiā personaliter terminare nec natura in
vno excludit aliud sicut in creaturis ❡ Ad illud
quod postea subiungit q act9 conueniens prī vt
est pater excludit filium. Si enim ꝯueniat neces
sario verū est. Sec9 si voluntarie: q2 pater nichil
voluntarie vult sibi quod non possit velle filio.
❡ Ad maiorē autē dicendū q terminare depēdē
tia cōuenit persone vnde hec persona est volunta
rie: q2 potuit non terminare absolute: tamē quia
potuit alia persona ita terminare sicut ista vnde
q in hoc vna excludat aliā liberū ē nō necessariū
❡ Ad secūdū dicendū q q̄tū ad nobilitatē non
Ad scdm
eit min9 personata natura assumpta q̄3 nō assūpta
immo pl9: q2 assumēs est nobilior persona hūana
q̄3 fuisset natura sibi relicta, z q̄tuz ad hoc nō po
test ampli9 personari: q2 si a prē assumeret z spiri
tusancto non essent ille tres persone nobiliores
vna inq̄tū hūane sicut nec inq̄tū diuine: s3 q̄tuz
ad idēptitatē minus est personata: q2 natura assū
pta nō est psona sicut esset sibi derelicta. Est autē
impossibile q vna persona sit alia: sed nō est īpossi
bile q id quod est personatū ab vno sit personatū
ab alio sicut patet in natura diuina q̄ est in tribus
personis: et ideo natura in ꝓprio supposito quan
do ipsamet est suppositū nō innitēs alteri nō pōt
ab alio personari: q2 esset alteri innitens. Inniti
autē alteri et nō inniti sunt ꝯtradictoria: sed inni
ti duobus vel trib9 nō est ꝯtradictio vt sic. ❡ Ad
aliud quod implicant q natura assumpta a sup=
posito creato alieno nō posset assumi ab alio crea
to vel increato. Dicendū q suppositio est īpossibi
lis vt visum est in prima questione: sed supposito
q natura posset suppositari ab vno supposito cre
ato non posset cum hoc suppositari ab alio suppo
sito: z tunc non est simile: q2 tria supposita diuina
nata sunt terminare vnā dependentiā numero na
turaliter et suppositare vnā naturā nō aūt vnum
suppositū creatū cū alio nec increatū cū creato.
vnde natura terminata ab vno supposito nō pōt
terminari ab alio qđ nō est natū terminare eādez
dependētiā cuz primo. sed bene pōt terminari ab
alio qđ natū est eandē dependētiā terminare cum
primo: q2 ex q̄ natura indifferens est terminari ab
vno sicut ab alio et psone sunt indifferētes ad ter
minādū vnā naturā vel plures. p ꝯn̄s terminata
ab vno pōt cū hoc termiari ab alio. ❡ Ad tertiū Ad tertiū
dicēdū q nō est ꝯtradictio eādē naturā esse i plu
rib9 suppositis diuinis sicut est eandē esse in pluri
bus creatis alienis nec sicut eā esse i ꝓprio z alie
no supposito vt visum est. nec est verū q naturam
suppositari sit inniti vni et nō alteri nisi qn̄ suppo
sitat supposito ꝓprio creato. imo tūc innitit illi.
❡ Ad illud de īfinitate videt a q̄busdā q differt Herue9. q 2. hui9 dis.
esse plura supposita et esse in plurib9 suppositis.
nūc aūt diuina essentia nō solū est in plurib9 sup=
positis: sed etiā plura supposita sc3 supposita rela
tiua. ex hoc ergo solo qđ est in plurib9 suppositis
nō hēret q eēt infinita: nisi cū hoc esset plura sup
posita. Unde q ipsa vna manēs sit plura supposi
ta ꝯuenit ex ei9 infinitate: sed natura creata sup=
ponitur esse in plurib9 diuinis suppositis: non tn̄
vnit esse illa, et ideo oportet q si natura creata
est in plurib9 suppositis diuinis q sit īfinita: sicut
etiā si vnū suppositū creatū h3 multas naturas:
saltē accidētales nō ꝓpter hoc sequit q sit īfinitū
sed si essentialiter possent verificari de eo oīa que
accidētaliter ei insunt puta si esset p essentiā iusti
cia sciētia potētia et sic de alijs tūc esset infinitū.
❡ Aliter etiā posset dici. s. q natura existēs i plu
rib9 est infinita qn̄ illa plura supposita ꝯstituunt
p eā sicut p essentiā diuinā ꝯstituūt oīa supposita
diuina adiunctis relationibus eo modo quo cō=
uenit supposito diuino ꝯstitui: sed natura q̄ est in
plurib9 suppositis q̄ nō ꝯstituūt p eā nō op3 q sit
infinita et sic ponit natura creata posse esse i pluri Durā. q. 3 hui9 disti.
bus psonis diuinis. ❡ Alij vō tertio rn̄dēt sic q2
cū dr̄ q infinitati nature attestat q sit in plib9 sup
positis verum est de natura q̄ intrinsece ptinet ad
naturā eoꝝ z ē tā q̄3 fūdamētū ꝓprietatū: qb9 sup
posita ꝯstituūt z distiguūt. z hoc ē sola eēna diui=
na; s3 esse i plib9 suppositꝭ relatiuis q̄si extrinsece

puta q2 sine eo essēt supposita. cōicat tn̄ ei existere
esse in talibus suppositis non arguit aliquā īfini=
tatē. quod p3 ex simili circūscribēdo em̄ adeo sup
posita relatiua et ponēdo vnū solū suppositū ab=
solutū sicut ponūt iudei et gētiles tāta infinitas
esset in illo vno supposito q̄ta nūc est in pluribus
relatiuis: et tamē nō op3 naturā assumptā in illo
supposito esse infinitā: q2 nō ptinent intrinsece ad
naturā suppositi: s3 solū cōicaret ei vt suū eēt fini
tum hēret in supposito infinito et sic in ꝓposito ē
de essentia vni9 nature create finite in plurib9 sup
Ad q̄rtuz
positis diuinis. ❡ Ad quartū dicēdū q l3 psona=
tio diuina suppleat rōem ꝓprij suppositi: hoc tn̄ ē
p psonalitatē differentē a psonalitate ꝓpria i hoc
sc3 q psonalitas suppleta non erit nata secū cōpa
ti aliā psonalitatē i eadē natura personalitas ibi
supplens nata est secum compati aliā: et si nō quā
Durādus vbi supra.
cūq3 saltem aliā consubstantialem sibi vn̄ non est
simile. ❡ Aliter soluunt alij istud argumentum
simul et scdm supra factum dicentes q tota depē
dentia nature humane terminat p vnum supposi
tum diuinum eque perfecte vel perfecti9 q̄3 termi
netur per suppositum ꝓpriū: q2 subsistētia diuini
suppositi perfectior ē q̄3 subsistētia cuiuslibet sup=
positi creati. et tn̄ hoc nō obstante pōt assumi ab
alio supposito diuino: q2 nō assumit ad nouā sub=
sistentiā cū subsistere diuinū sit tm̄ vnum vt supe
rius fuit ꝓbatū. q. p̄cedēti: sed ꝯmunicatur ei no
ua vnio cū ꝓprio alteri9 persone que nō repugnat
priori vnioni cū proprio prime persone assumētis
sed si natura creata substantificaret in supposito
ꝓprio non posset substantificari in alieno creato
vel increato nisi assumeret ad nouū subsistere in
Ad q̄ntuz
alio et istud contradicit ei quod est subsistere i se=
ipso et ideo non est istud sicut aliud. ❡ Adquin
tum dicendū q sicut pater habens vnū filium et
generans secundu3 incipit referri de nouo ad fi=
lium nouum non noua paternitate: sed antiqua.
sic si natura assumpta a filio modo assumeretur a
patre non deposita a filio referret quidē de nouo
ad patrē: sed non noua et alia relatione sed prima
differente solum scdm rationē z sic. non sunt plu=
ra accidentia solo nūero differentia et realia ac=
Ad sextuz
cidentia in eodem. ❡ Ad sextum dicendū q de=
pendētia nature assumpte tota et totaliter termi
natur per illa q̄ primo assumpsit totalitate intensi
ua et perfectiua et non totaliter totalitate extēsi=
ua et multiplicatiua vnde non sequitur. ergo illa
sola suppositat et non in alijs: q2 l3 bene sequeret
respectu alteri9 persone non consubstantialis pri
me nec habentis eandē subsistentiam cū persona
a qua est virtus terminandi: sed non sequitur re=
spectu consubstantialis sicut patet in essentia di=
uina q̄ l3 supposite in vna persona nihilominus
suppositatur in alijs non pars ab vna et pars ab
alia sed in qualibet tota sed non totaliter saltem
quo ad extensionem et multiplicationē: q2 pl9 est
personabilis q̄3 per vnā: sed non perfectius.
Ad. vij.
❡ Ad septimum dicendum q terminatio nature
non dependet q̄tum ad necessitatē indigentie ab
illis sine quibus est sufficiētissime terminata: sed
q̄tum ad possibilitatē depēdet depēdētia autē il=
la sufficiens terminandi radicaliter est eis cōis
sicut essentia diuina sufficientissime suppositata i
pre adhuc suppositat in filio et spūsancto ꝓpter
vnitatē subsistendi cōmunē non obstante rōe di=
stinguēdi ꝓpria. vn̄ si i diuinis psonis nō esset idē
subsistere absolutū cōe: sed tria distincta solū im
possibile esset vnā naturā creatā sil' simul substan
tificari. ❡ Ad octauum dicendū q prima z prin ad octauū
cipalis rō terminādi depēdētiā nature assumpte
est vna i trib9 sc3 subsistere absolutū cōe tribus et
q̄tum ad hoc nō pōt natura vniri vni quin vniat
alteri. ❡ Secūdaria rō z cōpletiua est ꝓprietas
relatiua. ꝓpter primū possunt simul terminare si
volūt. ꝓpter secūdū possunt non simul si nolunt.
Uel dicendū q nō est idē effect9 nec eadē termina
tio: q2 nec eadē res: q2 cū assumptio terminet pri=
mo et principaliter ad personam vbi non est ea=
dez persona nec personalitas per consequens nō
est eadem res nec eadē terminatio etiā specie ſm
istos: q2 qn̄ tota et precisa rō terminandi differt
specie et ipsa determinatio: q2 mot9 accipit spēm
a termino. relationes autē originis i diuinis dif=
ferunt specie vnde cū ſm istos relatio sit tota ra=
tio terminandi. per consequens diuersis relatiō i
bus essent diuerse teriatiōes specie et sic etiā nō
esset vnio vnius rationis nec speciei ad diuersos
sicut pater refertur ad filium et spm̄ sanctum rela
tionibus specie differētibus per quod patet alia
solutio ad quintum argumētū: sed ista est solutio
ad hominem. ❡ Ad nonū auctores dicūt q̄dē et Ad nonū. Durādus vbi supra.
bene q Ansel. intelligit q tres persone nō possūt
simul et semel assumere vnum hoiem vel vnā na=
turam humanam ita sc3 q assumant eā ad vnam
personalitatem. dicit enim sicut īpossibile est tres
personas esse vnam personam cum vno eodē ho=
mine et in isto sensu concessum fuit q tres perso=
ne non possunt assumere vnā naturam. Nec valēt
instantie que fiunt quia omnes etiam heretici qui
confitentur incarnationem loquunt de xp̄o et de
deo incarnato sicut de vna persona humana quia
apostolus quem recipiunt dicit vnum mediatorē
dei z hominum: et hoc non obstante dicebat ille
contra quem arguit Ansel. q vna persona incar=
nata necessario sunt alie īcarnate. et hoc dicit An
selmus impossibile supposito q īcarnatio faciat
tantū vnam personam humanam. ❡ Ad decimū Ad decimum.
dicendū q non est simile hinc et inde: q2 supposi=
ta creata absoluta sunt: et ideo quicquid est i eis
distinguit distinctione ipsorum: sed supposita di=
uina sunt relata: et ideo non distinguit quicquid
est in eis sed solum relationes. non quecunq3: sed
opposite. ❡ Quantum ad tertiu3 de predicatio
ne facienda in singulari vel in plurali quādo est Terti9 articulus. Pria opi. q̄ ē heruei q. 2. ad. 2. hui9 disti.
pluralitas assumpti et vnitas assumentis vel ecō
uerso sunt tres opiniones. ❡ Prima q si plures
persone diuine assumerent humanitatem loquen
do formaliter aliquo modo possent dici vnus ho
mo: quia essent aliquo modo vnū in habendo ho
minē sed accipiendo terminū directe ꝓ eo ꝓ quo
supponit in recto essent tres homines non obstan
te vnitate humanitatis: nec tamen sequit q sint
tres dij: q2 diuina essentia est subsistens et pōt dici
de9: z ideo de9 pōt supponere ꝓ diuina essētia nec
sic hō pōt supponere ꝓ hūanitate assūpta. Ponē
do ergo q sint tres hoies pōt rn̄deri ad id qđ so=
let obijci in oppositū q vnitas hūanitatis nō ob
stat vt dictū est: q2 hō non supponit ꝓ hūanitate i
recto: s3 ꝓ hn̄te hūanitatē subsistēte. ponēdo āt q
aliquomodo sunt vn9 hō: q2 aliquō sunt vnū i ha
bendo hūanitatē pōt rn̄deri ad id qđ i oppositu3

obijcitur: q2 non poterent dici vn⁹ homo: q2 quelibet persona esset ille homo et sic ille homo esset pater et filius: et cū illud quod predicatur de homine predicetur de assumēte: sequeretur ꝙ pater esset filius et spiritussanct⁹ ꝙ tam filius ꝙ̄ spūssāctus ꝑdicaretur de illo homine. hoc autē est iposſibile: ergo nullo mō pōt hoc fieri. Et dicendū ꝙ quicquid ꝑdicaretur de illo homine ꝙ̄tum ad illa q̄ pertinent ad naturam humanā predicaretur de qualibet ꝑsonarū. scʒ homo risibilis materialis ꝛ sic de alijs: sed nō oporteret ꝙ id quod predicaretur de illo homine ratione alicuius persone predicaretur de qualibet persona et ideo nō oporteret ꝙ pater esset filius nec econuerso. sicut etiā nec modo qn̄ pater et filius sunt vnus deus sequitur ꝙ pater sit filius vel econuerso. ¶ In primo autem casu si econuerso vna persona haberet plures humanitates posset dici personaliter siue ypostatice loquendo ꝙ illa persona esset vnus hō nec obstaret pluralitas humanitatis: quia homo nō supponit in recto pro humanitate: sed pro supposito habente humanitatem. sed formaliter loquēdo posset aliquomodo dici illa persona plures homines: q2 aliquo modo esset plura in habēdo plures humanitates. ¶ Sed videt̄ ꝙ non posset dici plures homines: q2 cū vbi non sit nisi vnū suppositum habēs vtrāq; humanitatem vnus illoꝝ hominum esse ali⁹ quod est incōueniēs scʒ ꝙ sint plures homines quorū vnus sit alius. ¶ Ad hoc dicendum ꝙ accipiendo sic duos homines vn⁹ homo esset alius. q2 ꝙ̄tum ad personaʒ que haberet humanitatē esset vnū ꝛ vnum haberet ambas humanitates. Stante eī̄ illa ypostasi persona diuina non posset ita proprie dici duo homines sicut sortes et plato sed aliquo mō scʒ in habendo plures humanitates diceretur duo homines q̄si aliquid habens duas humanitates. ita ꝙ plurificatio non intelligeretur in supposito habente sed in natura habita. Duo autē hoīes sic dicti rōne suppositi habentis sunt vn⁹ homo et per consequens vnus illorum est alius. ¶ Secunda opinio est ꝙ nomine hois ꝛ consimilibus vtendū est sicut sunt ad signandum imposita. hoc aūt est scdm ea que videmus in creaturis in quib⁹ videm⁹ naturalr̄ ꝛ realiter ꝙ suppositum et natura que nata est suppositum constituere sibi corresponderet ꝗm vnitatem et pluralitatem. ita ꝙ non inuenitur pluralitas suppositoꝝ sine pluralitate nature: nec pluralitas nature sine pluralitate suppositoꝝ. propter quod vbi inueniretur contrariū impossibile esset inuenire ꝓprium modū loquendi: et ideo si vna persona assumeret plures naturas vel plures ꝑsone vnā naturam non posset ꝓprie dici ꝙ ibi essent plures hoīes aut ꝙ esset vn⁹ hō: q2 pluralitati semper obsisteret vnitas nature vel suppositi ꝛ vnitati obsisteret pluralitas ex parte alterius eorum. ¶ Verūtn̄ ex quo opʒ loqui improprie eligendū esset illud quod haberet minus de iproprietate. hoc autē esset sumēdo vnitatē vel pluralitatē ꝗm naturā assūptā. ita ꝙ si vna ꝑsona assumeret plures humanitates diceren̄t plures hoīes: ꝛ si plures assumerent vnā diceret̄ vn⁹ hō. ¶ Cui⁹ rō est: q2 sec⁹ est de noīb⁹ substantiuis et de adiectiuis: q2 adiectiua ꝯsignificant in totali dependētia ad suppositū: ideo ꝗm pluralitatē suppositorū dicūt̄ pluraliter. et si forma iportata ꝑ ea sit vna nūero

Herueus vbi supra ad tertiū.

Scda opinio durandi. I. disti. tertij. q. 3.

nō.

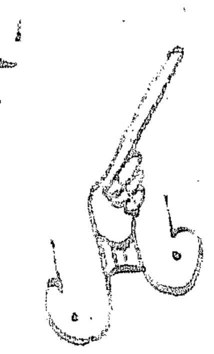

sicut dicim⁹ ꝙ pater et filius sunt spirantes spiritumsanctū ꝙ̄uis virt⁹ spiratiua et actus spirandi sint vnū numero in pr̄e ꝛ filio: noīa vero substantiua cū non sic significent depēdenter dicunt̄ singulariter vel pluraliter ꝗm cōditionē forme vel nature ꝑ ea iportate: sicut dicim⁹ ꝙ pr̄ et filius ꝛ spiritussanct⁹ sunt vn⁹ de⁹. cū igit̄ nomē hois sit substantiuū debet ꝑdicari singulariter vel pluraliter de hijs de quib⁹ dicit̄ ꝗm vnitatē vel pluralitatem forme importate noīe hois et non ꝗm vnitatē vel pluralitatē suppositi. istud tamē nō est sine aliqua improprietate vt dictū est. ¶ Tertia opinio reprobat primo illos qui dicunt ꝙ si vna ꝑsona assumpsisset plures humanitates vel ecōuerso non deberet dici vnus homo vel plures hoīes: q2 ens diuidit̄ ꝑ immediata in vnū ꝛ in plura. vnde qn̄ ē aliquod ens puta hō opʒ ꝙ sit vel vnus homo vel plures hoīes. Dicunt ergo ꝙ adiectiuū non trahit vnitatē a forma sed a supposito: substātiuū ꝟo ecōuerso. vnde si plures assumpsissent vnā humanitatē diceren̄t plures humanitates ꝛ vn⁹ homo ecōuerso autē si vnus assumpsisset plures hoīes ꝛ diceret̄ vn⁹ humanat⁹. et ratio est q2 termin⁹ materialis semꝑ est adiectiuus. adiectiuū autem ponit suū significatū circa suū substantiuū vt humanatus: ideo sicut suppositū vnum diceret̄ ita vn⁹ humanatus. quando ꝟo substantiuū termini materialis est hō: q2 substantiuū numerat̄ non soluʒ numeratione suppositoꝝ sed forme significate: iō debet dici ratione pluriū humanitatū plures homines et contraria rōne in primo casu debet dici modo opposito. quomodocūq; autē sic saltē i casu in quo assumens esset vn⁹ ꝛ hūanitates assūpte plures deberet tantū dici vna ꝑsona humana nō plures: q2 nunq̄ vna ꝑsona potest esse plures ꝑsone nec in vna natura nec in pluribus cū sit icōicabilis ꝑsonaliter. Ecōuerso aūt plures assumētes vnā humanitatē essent plures ꝑsone hūane sicut et plures diuine: q2 plures ꝑsone in nulla natura possūt fieri vna ꝑsona: maxime diuine in aliena in qua nunq̄ sic possunt vniri sicut in ꝓpria ꝙ̄ nō solum habēt: sed sunt id ipsum: nō sic aūt id qd̄ assumunt ergo ꝛcetera. ¶ Ad argumēta in oppositū dicēdū ¶ Ad primū ꝙ sicut tres ꝑsone possūt assumere vnā naturaʒ ita plures nature pn̄t assumi ab vna ꝑsona. et cū dr̄ ꝙ plura solo nūero dr̄ia nō pn̄t esse in eodē et ꝗm idē verū est si sunt i eo ꝑ iherētiā: q2 ꝗm naturā nō haberēt vnde distinguerēt forte tamen virtute diuina posset hoc fieri q̄ aūt sunt in aliquo non ꝑ inherentiā: sʒ habitudinem aliā quocūq; noīe illa habitudo censeat̄ vt humanitas est in xp̄o nichil prohibet plura solo nūero dr̄a esse in eadē: q2 nec ex ꝑte suppositi suscipiētis ē repugnātia cū hēat virtutē terminatiuā depēdētie pluriū naturarū: nec ex ꝑte naturarū cū habeant i se quo distinguāt̄: ꝛ distincte existāt loco vel essentia: lʒ nō supposito. ¶ Ad secūdū dicēdū ꝙ si natura creata assūeret̄ a trib⁹ ꝑsonis i vnā ꝑsonalitatē tūc distincta in deo vniret̄ in creatura q2 tres ꝑsone diuine i vnā ꝑsonalitatē nature assumpte: sed nō est sic. imo assumet̄ ad tres ꝑsonalitates nō que sunt subiectiue existētes i natura assūpta ꝛ causate a ꝑsonis assumentib⁹: q2 tūc nō esset assumptio: cuʒ assumēs et assumptum debeāt esse vnum ꝗm suppositum: lʒ q2 ipsemet ꝑsonalitates cōmunicātur nature assumpte vt in ipsis existat.

Tertia opinio.

Ad rōes i oppositū

Ad scdm

Distictio secunda.

Circa secundā distinctionē q̄runtur duo. Primo vtrū ꝑsona diuina posset assumere naturā irrationalem. Scdo de modo assumptionis vtrū simul oīa assūpsit: vel quodā ordine. ¶ Quātum ad primū arguit̄ ꝙ de⁹ nō potuerit assumere naturā irrationalē: q2 infima natura nō est capax summi doni: ꝙ̄to eī̄ natura est nobilior tāto maioris doni capax est: sed supremū donū nature create cōicatū ꝛ etiā cōicabile videt̄ assumptio a ꝑsona diuīa: ꝫ creatura irrationalis q̄ est infima nō est hui⁹ doni capax. ¶ Itē assūptio terminat̄ ad vnitatem ꝑsone: sed creatura irrationalis nō est capax ꝑsonalitatis: q2 ꝗm boetiū ꝑsona est rationalis nature idiuidua substātia: ergo creatura irrationalis nō ē assumptibilis. ¶ Itē si creatura irrationalis esset assumptibilis vniretur nature diuine ꝑfecti⁹ ꝙ̄ rationalis: ꝯsequens est falsum: ergo ꝛ antecedēs. Probatio ꝯseq̄ntie q2 si lapis assumeret̄ / nō solū eēt verū dicere ꝙ lapis esset de⁹: sed etiaʒ ꝙ q̄libet pars lapidis esset deus. q2 si verū est dicere ꝙ lapis est de⁹ / ꝛ q̄libet pars lapidis est lapis: ꝯseq̄ns esset ꝙ q̄libet pars lapidis esset de⁹. ꝑ assumptionē autem nature rationalis puta humanitatis / licet sit verum dicere ꝙ homo est de⁹: non tn̄ ꝙ q̄libet pars hois est de⁹ puta pes vel man⁹: q2 nec q̄libet pars hois est hō. ideo ꝛc. ¶ Itē qd̄ nō ē capax gr̄e nō ē capax illi⁹ ad qd̄ disponit gr̄a: sicut qd̄ nō est capax dispositiōis ad formā nō est capax forme ad quā ē dispositio. act⁹ eī̄ actiuorū sunt i patiēte disposito: sed vnio ad ꝟbū est nobilissima ad quā dispositio est gr̄a q̄ est ꝑfectissima dispositio cuius natura irrationalis non est capax: ergo nec vnionis iā dicte. ¶ Itē ipossibile ē aliqd nobile seu ꝑfectionē aliquā nobilē inesse alicui nō hn̄ti appetitū ad illud seu illā ꝑfectionē. hoc patet q2 hō nō posset beatificari nisi appetitū btitudis ꝑhaberet: sʒ nō videt̄ ꝙ appetit⁹ talis sit i natura irrōnali: ꝫ ꝛc. ¶ Oppositū Augu. i ep̄la ad volusianū i reb⁹ mirabilit̄ factis. Tota ratio facti est potētia faciētꝭ: sed potētia faciētis est ifinita. ergo pōt q̄cq̄d nō icludit ꝯtradictionem: sed suppositū diuinū assumere irrationalē naturā nō includit ꝯtradictionē cū suppositū diuinū habeat virtutē oīs suppositi creati ergo ꝛc. ¶ Itē si de⁹ mouēs ifinite ꝟtutꝭ nō esset intellectualis / nec ꝑ cōsequens ꝑsona posset assumere naturā irrationalē i vnitatē suppositi: sed ꝑ hoc ꝙ est itellectualis nichil depit ei de ꝑfectiōe potētie ꝛ infinitatis. ergo sicut posset tūc assumere naturā irrationalē ita ꝛ nūc. ¶ Itē Augu. de vera religione dicit ꝙ xp̄s non assumpsit corp⁹ vt oltēderet se visibilē: sed assumpsit verū corp⁹ hois ꝓpter aliū finē: q2 illud scʒ ostēdere se visibilē potuisset facere in corpe aereo assumēdo illud. ꝛ cōstat ꝙ aer est creatura irrationalis quā tn̄ innuit augustin⁹ posse assumi: quare ꝛc. ¶ Respōsio. de ista q̄stione sunt tres opiniones. Prima dicētiū ꝙ deus nō potest assumere naturā irrationalē ad vnitatē suppositi. Ad quod quidē declarandum premittunt primo ꝙ de⁹ habet duplex esse in creaturis. Vnomodo cōiter ꝗm moduʒ naturalē siue scdm modū cōgruentem nature rei / ꝓut scilicet limites sue nature considerantur ꝛ hoc est per illapsum scʒ quo dicitur esse in omnibus presens ꝛ

Primū argumentū.

Secundū

Tertium.

Quartū.

Quītum.

In oppositum.

Secundū

Tertium.

Respōsio. Pria opinio.

De gādauo q̄li. 13. q. 5.

intimus ꝑ essentiam / presentiam / ꝛ potētiam. Et isto modo deus inest rei ad duo scʒ ad actū nature p̄mū q̄ est esse stabiliēdū: vt scʒ ꝑsistat. Duo eī sunt ꝗm Augustinū p̄mo sup gen̄. ad que de⁹ res amat: vt sint: ꝛ vt maneant ꝛ ꝑsistāt / et ad actum nature secundū q̄ est opari ꝓducēdū Sine eī̄ huiusmodi illapsu nō potest creatura inesse ꝑsistere nec propriā operationē elicere / dicēte Augustino 4. sup gen̄. ca. 14. Creatoris nāq; potētia ꝛ oipotētis atq; oītenētis virtus causa subsistēdi est oī creature q̄ virtus ab eis q̄ creata sunt si aliquādo cessaret simul ꝛ illorū species oīsq; natura cōcideret Alio autē modo dicit̄ de⁹ est in re modo supnaturali ꝛ supergredienti limites nature. Et isto modo est in natura inassumpta ꝑ incarnationē ꝛ ad duo etiā scʒ ad sublimandum naturam ad actum primū qui est esse subsistentie diuini suppositi ꝛ potentiā ad actum secundū q̄ est operari scʒ ad actum beatificū intelligendi ꝛ amandi seu diligendi: vt sicut deus in oī creatura se habet ꝑ illapsum naturalē ad duas actiōes ꝑdictas modo congruenti nature: sic se habet ad naturā assumptam ꝑ circūincessionem ad duas actiones predictas supgrediētes limites nature: sed nulla creatura est susceptibilis illapsus dei ꝙ̄tū ad opationē p̄mā ꝑdictā: qn̄ etiā susceptibil' sit ꝙ̄tū ad secūdum. ¶ Ex quib⁹ sic arguit̄ ad ꝓpositū. Primo Illa natura nō est assumptibilis in vnitate ꝑsone diuine cui⁹ potētia nō est eleuabilis ad visionem et fruitionē diuine essentie: sed natura irrationalis est huiusmodi. ergo ꝛc. Minor de se ptʒ: q2 natura irrationalis nō est eleuabilis ꝗm potentias ad dei fruitionem: q2 nō habet potētias itellect⁹ et volūtatis. Maior ꝓbat̄ triplicit̄. Primo sic. Sicut se habʒ esse naturale ad posse naturale: sic esse supnaurale ad posse supnaturale sʒ nulla virtute fieri pōt ꝙ aliq̄ creatura habeat esse naturale qn̄ habeat aliquid posse ꝓportionabile naturale. Similit̄ ergo nulla ꝟtute fieri pōt ꝙ aliqua natura habeat esse supnaturale ꝛ nō habeat aliqd̄ posse supnaturale: sed ꝑ assumptionē fit ꝙ natura assumpta habet esse diuinū ꝛ supnaturale. tale autē posse est ad visionē ꝛ fruitionē. ergo ꝛc. / Scdo sic patet eadem maior. Cui nō pōt cōicari min⁹ / nec maius: sed min⁹ est videre deū ꝛ frui deo / ꝙ̄ assumi in vnitatē suppositi vel ꝑsone diuine: vt ptʒ ꝑ Augustinū sup illud Iohānis p̄mo Verbū caro factū est. vbi dicit ꝙ q2 euāgelista p̄miserat ꝙ dedit eis potestatē filios dei fieri: ne hō miraretur et discrederet / subiūxit qd̄ maius. et ꝟbū caro factum est. Et hoc idē dicit Augustin⁹. 13. de trini. ca. 21. dicēs sic. Ne ista hoīm quā videm⁹ ꝛ gestamus ifirmitas tantā excellētiā desperaret filios scʒ dei fieri illico annexū est / verbū caro factū est vt a cōtrario suaderet̄ qd̄ incredibile videbatur. Ex quo videt̄ ꝙ magis sit naturā eleuari ad vnitatē suppositi diuini ꝙ̄ potētiā eleuari ad vnitatē diuine ꝑsone / cui⁹ potētia nō potest eleuari ad visionem et fruitionē diuine essentie / Tertio patet eadē maior sic. Si aliqua creatura posset assumi / cui⁹ potētia nō posset eleuari fortiori ratione posset assumi creatura eleuabilis: absq; hoc ꝙ actu eleuaret̄: sed creatura rationalis cui⁹ potētia est eleuabilis ad visionē ꝛ fruitionē dei. nō pōt assumi nisi potētia ei⁹ actu eleuet̄. ergo multo minus potest assumi creatura irrationalis cui⁹ nulla po

tentia est eleuabilis. Minor pbat: qz si natura ra
tiõalis possit assumi nõ eleuatis sui s potẽtijs cũ
manẽs sit peccabilis/sequeret q psona assumens
talem naturã posset peccare qd est incõueniens z
mult; videt ipossibile. ¶ Et si dicat eis q corpi
xpi in morte vnitꝰ mãsit dei filiꝰ: illud tñ corpꝰ nõ
erat natura intellectualis. Dicitur p eos q talis
vnio nõ erat ad illud corpꝰ nisi qtenꝰ illud corpꝰ
erat pars nature intellectualis/ z ad talẽ naturã
Cõtra rõnes istius opinionis Durã. di. 2.q.j. ptinebat sicut altera pars eiꝰ. ¶ Quicqd sit de
cõclusione ista rationes pcedẽtes nõ videnť vale
re nec multũ efficaciter concludere: ẽm alios bñ
cõcessa eñ minore pncipalis rõnis q de se nota ẽ:
dicit ad maiorẽ p iterẽptionẽ. nõ eñ oportet q il
la sola natura sit assumptibilis ad vnitatẽ psone
diuine cuiꝰ aliqua potẽtia est eleuabilis ad visio
nẽ z fruitionẽ dei. Et ad pbationẽ eiꝰ cũ pmo dr:
sicut se habet esse naturale ad posse naturale zc.
ccedat. sed cũ dr q natura assumpta p assumptio
nem habet esse diuinum z supnaturale. Dicendũ
q falsum est natura eñ assumpta nullũ esse itrin
secũ sibi habet qd nõ habuisset si fuisset sibi dere
licta z haberet si sibi relinqret: sed p assũptionez
sit q suũ esse naturale z itrinsecũ habet in suppo
sito diuino: z eodẽ modo potẽtia nature assumpte
nõ debet habere aliã opationẽ q naturalez ex vi
assumptionis sed illaz habet in supposito diuino
ita vt dicat esse illiꝰ suppositi tanq operãtis. Qz
autẽ p assumptionẽ natura assumpta nõ acquirat
esse supnaturale cui respõdeat in potẽtia posse su
pernaturale qle ponũt scz vt possit in fruitionẽ z
visionẽ diuine essentie: ptz qz esse z posse sibi corre
spondẽtia sic se habẽt q potẽtia nunq põt in actuz
operationis sue nisi natura habeat actu esse sicut
videmꝰ in naturalibꝰ: ex qbꝰ alij similitudinẽ su
mũt. nulla eñ res põt habere opationẽ naturalẽ
nisi habeat eẽ naturale: si ergo posse in visionẽ di
uine essentie correspõdeat esse assumpto ipossibi
le esset q aliq creatura videret deũ p essentiã nisi
esset actu assũpta a psona diuina qd est manifeste
falsum. ¶ Itẽ si eleuata essentia ad esse diuinũ p
assumptionẽ necesse sit potẽtiam eleuari ad posse
in diuinã opationẽ nõ solũ oporteret q vna potẽ
tia eleuaret ad tale posse: sed oẽs potẽtie illiꝰ na
ture qz nõ ponit eleuatio potẽtie ad tale posse ni
si pter eleuationem essentie ad tale esse vel posse
oẽs aũt potẽtie supponũt ipsam naturã z i ea fun
dãt: z quo ad talẽ suppositionem adequant. ergo
ea eleuata oẽs eleuant: hoc aũt falsum est: qz tũc
hũana natura nõ eẽt assumpta qz nõ oẽs eiꝰ potẽ
tie sunt eleuabiles ad visionẽ z fruitionẽ diuinã:
sed solũ itellectꝰ z volũtas eleuant: ergo potẽtia
eleuata essentia pportionaliter: qz sicut nõ eleua
tur essentia vt habeat itrinsece z inherẽter aliqd
esse qd priꝰ nõ habebat: sed solũ vt sit altioris sup
positi. sic eleuat potẽtia nõ vt habeat aliqd pos
se qd priꝰ non habebat sed solũ vt sit altioris sup
positi: sic eleuat potẽtia nõ vt habeat aliqd posse
qd priꝰ nõ habebat vel aliquem actũ: sed qz ipsa z
actus eiꝰ fiũt altioris suppositi tanq operantis.
¶ Aliter respõdet ad dictã ma. faciliꝰ z breuiꝰ q
eleuata essentia seu natura necesse ẽ eleuari potẽ
tiã qñ potẽtia eleuabilis ẽ i natura assumptibili:
vt sicut in natura hũana potẽtie qdã sunt eleuabi
les vt rõnales illas de necessitate eleuat: z qz sunt
qdã potẽtie nõ eleuabiles vt vegetatiue z alique
alie illas nõ eleuat. z sic etiã nõ obstãte q in natu
ra irrationali nõ possit aliq potẽtia eleuari: pt tñ
talis natura p hmõi vnionẽ eleuari qz ipa poten
tia nõ põt eleuari ad opationẽ spũalẽ: sed natura
ipsa põt eleuari ad esse ypostaticum supnaturale
¶ Sed alijs nõ videt sic dicendũ: qz cũ potẽtia
naturalit seqt cditionẽ nature i q radicat ipossi
bile ẽ naturã eleuari qn potẽtia pportionalit ele
uet. Nõ vr ẽt necessariũ q cũ potẽtia ẽ eleuabil q
eleuata natura ẽm aliquẽ modũ ipsa potẽtia ele
uetur ẽm aliquẽ eiꝰ modũ. vnde etiã nõ est neces
sariũ forte q eleuata natura hũana p hmõi vnio
nẽ psonalẽ eleuet potẽtia ẽm glĩosam opationẽ.
Tñ ctra pmã instãtiã dici posset q eleuata essen
tia eleuat pportionalit potẽtia p tãto: qz eleuat
ad illud ad qd natura: z hoc cõcedit p pmã solu
tionẽ. eleuatio eñ essentie seu nature pmo ẽm or
dinẽ nature ẽ etiã eleuatio potẽtie ad idẽ tanq na
turalis pprietas essentiaz cñs. ¶ Et ideo dr sic Godo. de
a qbusdã magnis q natura hũana põt duplr ele fontibꝰ in
uari supnaturalit z ẽm hoc etiã eiꝰ potẽtia duplr quoli.
eleuat. et sunt iste eleuatiões diuersarũ rõnũ: est
ei eleuatio nature supnaturalis. vno mõ qtũ ad
esse supnaturale psonale p graz vniõis. Alio mõ
qtũ ad eẽ spũale p donũ gre hitual. ¶ Pria põt
cuẽire cuilibet creature mõ q dicet ifra. Secũda
vo nõ nisi creature rõnali: ẽm istas aũt eleuatio
nes deꝰ diuersimode vnit nature create. Preterea
ẽm dañ. videt dici ẽm circũicessionẽ: et lz sit sup
naturalis rõne tmini et modi/est tñ p tãto natu
ralis ẽm q eẽ naturale distinguit ab eẽ spũali scz
qz ad eẽ psonale lz supnaturale tminat. ¶ Secũ
da aũt ẽ ẽm gratuitã ihitationẽ: et hec est etiã su
pernaturalis sz spũalis. de q.1. ad cori.6. q adhe
ret deo vnꝰ sps ẽ cũ eo. et Jo.17. Sicut tu pr i me
et ego in te vt z ipi vnũ i nobis sint: scz fide z cari
tate. z sic ista duplex eleuatio ẽ ẽm duplicẽ vnio
nẽ. ¶ Est aũt tria vnio q dr p illapsum/ et lz ista
vnio necessario supponat in qlibet alia: z ab illa
necessario icludat qz sine ista res oĩno nõ eẽt z hz
ordinẽ essẽtialẽ ad quãcunq aliã: qz nõ ens nulliꝰ
est capax cũ alie sint oĩno despate: nec vna aliam
necessario supponit nec includit: vñ qz ẽm primã
vnionẽ nõ efficit aliquid i natura assumpta p qd
facere possit opationes pprias alteriꝰ rõnis scz
gratiosas vel glĩosas vel hmõi ad qd reqrit aliq
dispositio formalis qz natura diuia i cuiꝰ supposi
to subsistit nec ẽ forma nature assũpte/ nec ex rõe
vnionis hmõi: aliquid formalit pficiẽs affluit in
natura assũpta qz pcise tminat ad eẽ naturale: iõ
ex hoc solũ cseqt natura assumpta q ille eedem
opationes sibi ẽm naturã cueniẽtes q essent solũ
talis nature determinate puta hois si ẽm se subsi
steret: modo sunt etiã opationes dei z ipse homo
etiaz operat opationes diuinas q dicit cõicatio
ydeomatũ scdm qd homo est deus et deꝰ homo:
et deus videt/comedit/et patit: et hõ creat et re
suscitat mortuos. z hoc etiã videt Dañ. velle di
cẽs hmõi vnionẽ eẽ scdm circũincessionez nature
Quãuis eñ i hmõi vniõe xps cõprehẽdẽs natu
ram vtrãq sit agẽs supnaturale rõe psone agen
tis: tñ ex hoc nõ hz q scdm naturã hũanã conue
niãt ei actiones et operationes nisi pure natura
les: scz comedere z intelligere/ z hmõi sicut alijs
cõueniũt qtũ ad ipsam ppriã rationẽ opationis
vt scdm se cõsiderat; sicut etiã actiones diuine ei

cueniũt ẽm suã ppriã opationẽ: z hec est sentẽtia
Dañ. li.3.ca.15. Et sic verũ est q put natura ele
uat scz qtũ ad eẽ supnaturale z suppositi diuini:
vt videlz hũs talẽ naturã nõ solũ dicat hõ sz etiã
deus ipse: ita etiã potẽtia eleuat qtum ad opatio
nẽ sic q ille etiã opationes nõ solũ sunt et dicunt
ipsiꝰ hois sed etiã dei ipsiꝰ. vñ sicut qlibet natura
creata ẽm se subsistẽs /sic eleuabilis est ad tã no
bile eẽ psonale vel suppositi: sic etiã z qlibet eius
potẽtia eleuabilis est qtũ ad opationẽ dicto mõ
sed eleuatio scdm eẽ spũale q fit scdm pfectiones
formales supnaturales naturã eleuãtes est alte
rius rõnis oĩno. Et videt q vna põt eẽ sine alia.
Unde deꝰ põt vniri nature alicui scdm eẽ psonale
cui nõ vniret scdm hmõi eẽ spũale z ecõuerso: et
de tali vnione etiã verũ est q nõ põt eleuari natu
ra scdm eẽ spũale cuiꝰ potẽtia nõ eleuat ẽm ope
rationẽ pportionalit rñdẽtem: et ideo qũuis deꝰ
possit sibi vnire quãcunq naturã in vnitate suppo
siti: qtũ ad grãm vnionis qz sic eiꝰ potẽtia etiaz
eleuabilis est: nõ tñ põt sibi vnire quãlibet natu
rã vnione ihitationis p grãm habitualẽ: nec etiã
potẽtia cuiuslibet nature est eleuabilis p opatio
nẽ respõdentẽ. Et p hoc pz respõsio ad illud qd alij
adducũt: qz sicut vnio p illapsũ reqrit q sicut res
p illã in eẽ naturale scdm se cstituit: etiã ita opa
tiones sibi cõueniẽtes per suas potẽtias eliciant
ita etiã vnio ista reqrit q sicut per eã natura hũa
na in eẽ suppositi diuini cstituit: ita etiã operatio
nes scdm illã naturã sic eliciant q sunt operatio
nes nõ solũ hois sed etiã dei: nec plꝰ reqrit talis
vnio: et scdm hãc vnionẽ etiã i natura rõnali ita
eleuat potentia sensitiua vel vegetatiua sicut ra
tionalis: ita eñ dr deꝰ videre vel audire sicut itel
ligere: sed qtũ ad vnionẽ ẽm eẽ spũale põt eleua
ri vt dictũ est potentia rõnalis nõ aũt alie: sed qz
vniones pdicte sunt diuersarũ rationũ vt dictũ ẽ
Scdm aliqs forte diceret q posset etiã hũana na
tura vniri ẽm pmã ita q nõ qtũ ad secũdã: qũuis
eñ pfectissima sit illa vnio csiderãdo naturã cui
vnita est natura hũana z pfectũ modũ vniõis scz
in vnitate simplicissima psonalitatis: nõ oportet
tñ q includat aliã vnionẽ q est oĩno alteriꝰ rõnis
scz ẽm esse spũale p grãm inhabitationis spũalis
scdm cognitionẽ et amorẽ supnaturalẽ. Uniri ei
psone diuine in rõne suppositi sustentãtis/ z in ra
tione obiecti btificãtis/ nõ sunt eiusdẽ rõnis: imo
vt priꝰ dictũ est ex q pma vnio q p se non includit
aliqd donum supnaturale habitualiter animam
perficiẽs/ et nõ efficit aliqd formalit i natura hu
mana. Ipsa natura hũana ex hmõi vniõe nõ põt
in opationẽ in quã priꝰ nõ posset: sz solũ hoc cseq
tur q illa ẽ etiã ipsiꝰ dei. q eñ deꝰ nõ videt a natu
ra rõnali/ hoc nõ ctingit ppt eiꝰ realẽ absentiam
vel distãtiã cũ sit itimior vnicuiq rei q res sibi:
sed qz natura rõnalis non est disposita ex natura
sua ad hoc: z etiã deꝰ qtũcunq sit psens ẽm id qd
est/ nõ tñ seipm repsentat sub rõne obiecti qd est
talis nature: sed si vult videt. et si nõ: nõ. dicente
Augu. de vidẽdo deũ cuius nature ẽ nõ videri: z
i cuiꝰ volũtate situ ẽ videri z nõ videri: q oportz
i ea effici aliquã dispositionẽ supnaturalẽ ẽm ha
bitus gre z glorie/ z q deus seipm ostẽdat. z ppt
hoc cõit ponit q pter grãm vnionis q nõ est aliud
q ipsum esse psonale gratis cõmunicatũ nature
assumpte ad hoc q natura humana assumpta pos
sit in operatiões spũales scz gratuitas z btĩficas
indiget habitibus infusis: nec videt posse dici q
pter hmõi hitus possit elicere tales actus poten
tia naturalis qlitcunq deus sit psens vel per illa
psum sicut nature nõ assũpte/ vel per grãm vnio
nis ipsi nature assumpte. Sed si qrat qlit saluat
instantie q deꝰ posset peccare z dãnari: qz hec po
sitio nõ asserit vtrũ natura humana posset assumi
absq eleuatione potẽtie: ideo de illis nihil dicit.
Credo tñ q posset deus sine hmõi hitibus de po
tẽtia absoluta facere se psentẽ in rõe obiecti z cau
sare tales opationes btĩficas/ z forte de gratuit;
seu gratiosis: nescio tñ de illis. ¶ Ad secundã p
bationẽ dicẽdũ q nõ oportet q maiꝰ nõ possit cõi
cari ei cui nõ põt cõicari minꝰ/ nisi maiꝰ et minus
sint vnius ordinis vel eiusdẽ rõnis/ vel saltẽ mi
nus includat in maiori. sicut minꝰ ẽ volare q itel
ligere: et tñ hõ q põt itelligere nõ põt volare. ele
uatio aũt potẽtie ad fruitionẽ z visionẽ diuinã/ z
eleuatio nature ad vnitatẽ psone diuĩe nõ sũt eius
dẽ rõnis vt de se pz: nec vnũ icludit i alio sicut p
batũ fuit. sũt ei sepabilia: qre zc. ¶ Uel põt dici
ad minorẽ per iterẽptionẽ qz assumi ad vnitatem
persone diuĩe nõ est maiꝰ accipiẽdo maiꝰ p melio
re et digniore q videre deuz et frui deo. sicut eñ
meliꝰ est deũ mẽte cipere q carne/ si hec abiuicẽ
separẽtur vt dr in lib. de scta vginitate. pari rõne
meliꝰ est et digniꝰ videre deũ p essentiam/ q vniri
deo per subsistẽtiã/ si hec abiuicẽ separent. Et qd
dicit Augu. nõ sic est accipiẽdũ q meliꝰ et digniꝰ
sit assumi q filiũ dei fieri: sz qz maior dignatio vi
sa et ostẽsa est in vno q in alio: ideo dato illo/ dat
cõfidẽtia de alio. vel dato q esset maiꝰ assumi q
filiũ dei fieri in natura q est capax vtriusq puta i
hoie. in hoc pposito loqtur Augu. tamẽ in crea
tura q nõ est capax diuine filiationis vt ẽ creatu
ra irrationalis/ maiꝰ esset filiũ dei fieri q assumi:
qz priꝰ iplicat ctradictionẽ/ scdm aũt non. ¶ Ad
tertiã rõnẽ patebit respõsio dis.12. qñ qret vtrum
xps potuerit peccare. ¶ Secũda opinio est cõis Secũda opinio.
dicẽtiũ pn. o q deꝰ de potẽtia absoluta naturã ir Durã. q.1
rationalẽ assumere potuit. ¶ Scdo q nõ decuit huiꝰ dis. z
de potẽtia ordiata. Primũ pz sic. qz si deꝰ nõ pos de fontibꝰ
set assumere creaturã irrationalẽ/ hoc esset vel ex in qlibet;.
defectu diuine potẽtie nõ potẽtis tminare depen
dẽtiã talis nature/ aut ex parte nature nõ potẽt;
carere ppria subsistentia sui esse. Primũ non põt
dici ppt infinitatẽ diuine perfectionis in q est rõ
subsistẽtie cuiuscunq suppositi. Nec secundũ silr:
qz qlibet creatura põt carere ppria subsistẽtia vt
pbatũ ẽ in qstione pma huiꝰ tertij. z specialit ptz
hoc de creatura irrationali: qz si ea q sũt pfectio
nis pñt separi a creatura rõnali q ẽ pfectior: for
tiori ratione pñt separi a creatuta irrationali q
est imperfectior: sed subsistere in se est pfectionis
vt pbatũ fuit supra/ z tamẽ potest separari a crea
tura rationali vt patet de humanitate assumpta.
ergo potest separari a creatura irrationali/ q fa
cto necessarium esset q existeret in alieno supposi
to nõ creato/ ergo icreato. ¶ Secũdo patet idẽ
sic: qz si creatura irrationalis esset inassumptibi
lis/ tũc separata aĩa a corpore xpi/ fuisset separa
ta diuinitas ab eodẽ/ qz corpus xpi sine aĩa est na
tura irrationalis. csequẽs est falsum/ ergo et an
tecedens. q autẽ csequens sit falsum patet/ quia
fides ponit filium dei fuisse in sepulcro in triduo

mortis: hoc autē nō intelligit̄ scd̄m diuinitatem scd̄m quā est vbiq3: q2 eodēmodo pat̄ ⁊ spūs sanctus fuerūt in sepulcro. ergo ītelligit̄ ſm naturā assumptā nō scd̄m aīam: q2 scd̄m illā descēdit ad infernum. ergo scd̄m corp⁹/qd̄ non esset si diuinitas esset separata a corpe. ¶ Ad hoc respōdetur

Respōsio aduersariorum.

ꝙ hoc non est cōtra positionē precedentē: q2 dato ꝙ suppositū diuinū remāsit vnitū cū corpe ⁊ aīa separata: non ꝓpter hoc potest dici ꝙ creatura irrationalis sit assumptibilis: q2 tale corp⁹ nō erat simpliciter natura irrationalis sed rationalis aliquomodo puta ꝑ participationē sc3 inq̄ntū natū erat aīe reuniri. ¶ Sed istud nō valet q2 corpus

Impugnatur rn̄sio.

xp̄i mortuū aut erat corp⁹ ꝑ aliquā formam que non remansit aīa adueniente in reunione: vel que mansit simul cū aīa. si primo mō: tūc tale corpus nō erat reunibile aīe nisi sui corruptione / hoc est corrupta forma ꝑ quā erat corpus. Hoc autē mō q̄dlibet corpus cōmunicās cum hoīe in materia est vnibile aīe vel ꝑ multa media ⁊ opere nature: vel ꝑ virtutem diuinā3 īmediate. ergo ꝓpter hoc dicit̄ corp⁹ rōnale ꝑ participationē ⁊ ꝑ ꝯn̄s vnibile supposito diuino: q2 sui corruptione potest vniri aīe. tūc q̄dlibet corpus generabile et corruptibile est vnibile supposito diuino: q2 est rationale in potētia ꝑ participationē/ quod est contra eos. ¶ Item illa forma que corrūpitur nunq̄3 anime vnitur nec est vnibilis: sed talis forma est hmōi/ et tamen de nouo fuit vnita ꝟbo. cū ergo ipsa sit pure irrationalis/natura pure irratiōalis potest vniri verbo et assumi ab eo. Si vero corpus xp̄i mortuum erat corpus ꝑ aliquā formā q̄ remanserit adueniente aīa sicut quidā ponūt preter aīam formam corporeitatis: adhuc sequitur ꝙ tale corpus erat natura pure irrationalis: q2 scd̄m naturam tale corpus nō est reunibile aīe nisi sui corruptione et ꝑ multa media: ergo scd̄m naturā suam non est rationale ꝑ participationem/ qd̄ si diuina virtute est reunibile: eodēmodo posset anime vniri quodcūq3 corpus in quo esset sola forma corporeitatis/puta corp⁹ lapidis effigiatum ad modū corporis humani/vel quodcunq3 aliud simile: et tū talia sunt nature penitus irrationalis/ q̄re ⁊c. Patet ergo ꝙ q̄ntū est de potentia absoluta deus potuit assumere naturā irrationalē. Hoc etiā cōfirmat̄ ꝑ Augustinū sup gen̄. ad litterā ca.26. dicentē ꝙ duplex est potentia. Una naturalis: alia obediētialis. Potentia autē q̄ est in natura rationali ad vnionē nō est naturalis / sed solū obediētialis. In hac autē obedientiali conueniunt oēs creature respectu creatoris q2 oēs equaliter sunt in plena subiectione creatoris: ergo oēs creature sunt eq̄liter assumptibiles. ¶ Dicūt scd̄o ꝙ esset cōicatio ideomatū si assumeret̄ talis natura: tota eñ causa cōicationis ideomatū scd̄m sctōs est q2 in vno supposito sunt due nature fundate/et ideo cōcretiue mutuo se denoīant. vnde ideo grāmaticus est music⁹: q2 grāmatica et musica fundant̄ in eode3 subiecto. 4. metaphisice. Cū ergo post assumptionē nature irrationalis natura diuina ipsa fundet̄ in codē supposito diuino erit necessario cōicatio ideomatum cōcretiue. ¶ Et ꝙ hoc sit causa cōicationis ideomatū pt3 ꝑ Augu. libro p̄mo de baptismo paruulorum dicentē/ ꝑ rōnē hūanitatis et diuinitatis fili⁹ dei manebat in celo et fili⁹ hoīs in terra: sed rōne ꝑsone fili⁹ hoīs et filius dei manebat in celo et in t̄ra. Augu. p̄mo de trinitate ca.16. Talis erat illa vnio q̄ deū faciebat hoīe3 et hoīe3 deū ¶ Sed nūq̄d natura irrationalis assumpta esset ꝑsonata/distinguit̄: q2 aliquid assumi ad ꝑsonalitatē dupliciter ē/vel ad ꝑsonalitatē intraneā vel extraneā. Ad p̄mo modo dictā ꝑsonalitatē non pōt assumi natura irrationalis: q2 sic nichil assumit̄ ad ꝑsonalitatē nisi qd̄ natū est ꝑsonari qd̄ solū est rōnalis nature. Si scd̄o modo sic de assumptione ad ꝑsonalitatē extraneā distinguit̄: q2 vel ītelligit̄ assumptio hec substātificatio in aliq̄ qd̄ est ꝑsonale vel ꝑsona/ ipsum tū nō substātificatur ꝑ modū ꝑsone vt ꝑsona addit sup suppositū: et sic pōt natura irrationalis assumi. Uel ꝙ ista substātificatio sit ī ꝑsona/et substātificatū seu assūptū substātificaret̄ ad modū ꝑsone/et sic nō pōt. Et hoc d2 sub aliis verbis sic/naturā ei irrationalē nō eē capacē ꝑsonalitatis dupliciter pōt intelligi. Uno mō ita ꝙ nō possit eē ꝑsona: et sic est verū. Alio mō ita ꝙ nō possit substātificari in ꝑsona īcreata/ et sic est falsum nec ē ꝓbabile. sic ergo naturam irrationalē assumi a ꝑsona diuina est ipam esse ꝑsonabile nō p̄mo mō s3 scd̄o

Secundū p̄ncipale huius opinionis.2.

¶ Secundū p̄ncipale patet: sc3 ꝙ de potentia ordinata nō decuit ꝙ assumeret̄ nisi natura rōnalis et hūana. et hoc p3 p̄mo ex fine assumptionis. Ex fine eñ sumēda est rō eorum q̄ sunt ad finem. 2. phisicorū. sed finis assūptionis fuit curatio nature assumpte Dam̄. dicēte. 3. li. ca. 6. Qd̄ fuit inassumptibile fuit incurabile. Et ad Gal̄. 4. Misit de⁹ filiū suū. ⁊c. ¶ Ex q̄ pōt sic argui. Non decuit ꝙ aliq̄ natura assumeret̄ nisi q̄ curaret̄ vel q̄ eēt curabilis: s3 creatura irrationalis nō est curabilis. ergo ⁊c. Minor p3 q2 nō ē susceptiua pc̄ti de cui⁹ curatiōe sermo est. natura ꝟo itellectualis et angelica l3 fuerit pc̄ti susceptiua: pc̄tm̄ tū ei⁹ fuit irremediabile vt in scd̄o est habitū. Sola ꝟo natura hūana curatione indiguit et eam suscipere potuit. ergo ⁊c. ¶ Scd̄o p3 idē ex modo curatiōis q2 ꝑ meritū et satisfactionē assumētis sum⁹ curati. Tūc sic. Qd̄ nō est volūtariū nō est meritoriū sed q̄cq̄d fuerit in natura irrationali si assumeret̄ esset iuolūtariū vel magis nō volūtariū q2 volūtatē nō habet/licet esset volūtariū volūtate diuina: s3 illi⁹ nō est mereri: ergo nihil tale esset meritoriū ad finē nr̄e redēptiōis. nō decuit ergo ꝙ natura irrationalis assumeretur.

Tertia opinio. Prima cōclusio Ista opīo ē isti⁹ doc.

¶ Tertia opinio magis explicās istā sententiā h3 tres ꝯclusiones. Prima ꝙ sola natura assumpta erat assumptibilis de potētia ordinata. Q2 nō est assūptibile qd̄ nō est curabile sicut dictū ē: sed hmōi est natura irrationalis q̄ nō est capax morbi: nec angel⁹ bonus capax morbi actu licet aptitudine: nec angelus morbidus est capax remedii: sed sol⁹ hō est capax vtriusq3: ergo soli⁹ hoīs natura est assumptibilis.

Secunda conclusio.

¶ Secunda cōclusio est ꝙ de potētia absoluta oīs natura substantialis ꝑfecta est assumptibilis: q2 de⁹ nō est ipotentior natura: oīs ergo natura que nata est substantificari ꝓprio supposito/ potest pari ratione substantificari supposito diuino/quod nō min⁹ continet perfectionē vnius suppositi q̄3 alterius: vnde cū propter hoc possit assumere vnam substantiā/pari ratione oēm.

Tertia conclusio.

¶ Tertia cōclusio est ꝙ oīs natura que diuina est virtute substentabilis potest assumi vt forma substantialis corporalis et accidēs absolutū/ nec ꝓpter

hoc accidēs iherebit/nec forma iformabit: sicut etiam nunc humanitas nec inheret nec informat nec subsistit nec iexistit. ¶ Ratio huius est q2 illud impediret̄/vel q2 deus non posset cōicare illā subsistentiā/aut q2 illud nō posset recipe. Primū nō: q2 de facto cōmunicat vt in sacramento altaris. Nec secundū q2 illud subsistit etiam sine substantificatione. Si igit̄ potest subsistere per miraculum sicut substātia per naturam et pōt priuari subsistētia sicut et substātia/ pōt ergo cōicari sibi sicut isti. ¶ Principalis autē ꝯclusio ꝓbat̄ q̄nq3

Quinq3 viis ꝓbat̄ p̄ncipalis conclusio. Pria via.

viis. Primo cōparando naturā irrationale3 sic. Quicq̄d cōuenit hoī nō ſm id p̄cise q̄ distinguit̄ a bruto pōt ꝯueīre bruto: sicut vegetari/sentire/et hmōi: s3 hoī ꝯuenit assumi nō solū ſm illd̄ q̄ distiguit̄ a bruto: sed etiā ſm aliud q̄ ꝯuenit cū bruto. Nam homo non distinguit̄ a bruto nisi inq̄ntū est imago dei. Est autē assumpt⁹ nō solū ſm illā partem que est imago dei: imo etiam scd̄m alias partes: ergo brutum potuit assumi eo modo quo corpus et aīa vegetatiua ⁊ sensitiua hoīs sunt assumpte. Et cōfirmat̄ minor: q2 illa que cōpetūt homini p̄cise ſm qd̄ est imago dei/puta deum videre et amare/non cōpetunt ei ſm corpus vel potentias inferiores/ nec mediate nec imediate. Similit̄ si

Obiectio.

p̄cise cōpeteret sibi vniri ſm qd̄ imago nō posset vniri aliq̄ mō deo nisi scd̄m mentē. ¶ Nec obstat si dicat̄. Aliqua ꝯueniūt corpori hūano vt huma

Respōsio.

nū est que nō ꝯueniūt corpi bruti/sicut etiā in ꝓposito. ¶ Dico ꝙ per naturā h3 multa corp⁹ humanū vt ē aīatū aīa rationali/ qd̄ nō pōt habere corp⁹ bruti: vt meliorē tactū/ymaginationem/ et hmōi habit⁹ moraliū virtutū etiā acquisitos: sed q̄cq̄d habet supnaturalit̄ supposita idētitate īmediati recepti potest habere corp⁹ bruti. Unde dotes corpis glorificati q̄ fluunt in corp⁹ ab aīa posset de⁹ facere in corpe bruti: sed tū ille nō fluerēt a dote aīe. Similiter morales habit⁹ posset īfundere appetitui brutorum q̄ tū nō haberēt act⁹ q̄ disponūt ad obediendū rationi supposito ꝙ cōcupiscibilis ⁊ irascibilis sit eiusde3 rationis vtrobiq3 q2 postq̄3 aliq̄d est subiectū alicui⁹ imediatū nō deficit sibi nisi agēs ꝑfectū illi⁹: vnde cū de⁹ sit agēs ꝑfectū sine oī alio oēm formā pōt iprimere ī subiectū ei⁹ imediatū/puta colorē in supficiē ⁊ etiam celi si sit eiusdē rationis cū supficie mixti ꝑspicui terminati. Unde cū corp⁹ hūanū sit eiusdē rōnis cū corpe mixti maxime ſm eos q̄ ponūt formam mixti distinctā: ⁊ ſm oēs corpus qd̄ est q̄ntitas et corp⁹ hūanū imediate sit vnitū deitati. pari rati-

Scd̄a via

one corpus bruti potuit ei vniri. ¶ Scd̄o ex corpore xp̄i q2 q̄cq̄d pōt manere vnitu3 ꝑ se pōt ꝑ se vniri virtute diuina/ q̄uis aliq̄d facili⁹ retineat q̄3 de nouo efficiat̄: sicut nō vnit̄ de nouo forma aq̄ materie nisi frigide ⁊ humide quā cum retinet pōt esse humida tm̄ vt p3 in aqua calefacta vel frigida tm̄: vt pt3 in congelata. Sed de⁹ q̄ semp potuit q̄cq̄d pōt/q̄cūq3 pōt tenere vnita pōt a p̄ncipio per se vnire: vnde corp⁹ qd̄ retinuit sibi vnitū sine aīa/potuit vnire a p̄ncipio sibi sine aīa. quod etiā p3: q2 potuit corp⁹ derelinq̄re ⁊ derelictū iterū sumere: cū nō sit rō q̄re nō. ergo ⁊c. ¶ Sed dicūt ꝙ irrationale qd̄ nec ꝑ essentiā nec ꝑ participationē actu vel aptitudine est tale nō est assumptibile Unde corp⁹ bruti qd̄ nō est rōnale participatiōe actu sicut corp⁹ xp̄i ante passionē et post resurrectionē vel aptitudine vt in triduo mortis ipsum nō est assumptibile. ¶ Sed istud nō valet: q2 causa ⁊ effect⁹ se cōsequunt̄ in esse actu ⁊ aptitudine: nec est effect⁹ actu si causa nō p̄cesserit actu s3 tm̄ aptitudine: sicut nō pōt eē coloratū vel figuratū actu qd̄ est q̄ntū solū in potētia/vt materia p̄ma si ꝑ se existeret. vn̄ corp⁹ hūanū qd̄ ē susceptiuū virtutis ſm qd̄ rōnale ꝑ participationē q̄n actu non participat rationē nō h3 actu ꝟtutē. vn̄ corp⁹ xp̄i ex aīe sicut erat in potētia aīatū ⁊ non actu: sic habebat potētia vires aīe ⁊ virtutis ⁊ nō actu. si ergo nō erat assūptibile nisi inq̄ntū rōnale: ergo nō erat assumptū actu q̄n nō participabat rationem actu: sed hoc est falsum. ergo ⁊ p̄mū/ sc3 ꝙ esset assumptū inq̄ntū rōnale solū.

Tertia via.

¶ Tertio/ q2 corpus xp̄i ⁊ pars aīe iferior āte passionē erāt vnite ꝟbo ita īmediate sicut post resurrectionē/ ⁊ tū non habebāt btitudinē participatā nec essentiale3: aut q̄3 erāt assumptibilia vt btificabilia aut aliter. si nō q2 btificabilia/ergo nihil ꝓhibet bruta assumi si aūt q2 btifica: ergo sicut nō erāt actu btificata s3 tm̄ aptitudine: sic non fuissent actu assumpta / sed tm̄ assūptibilia q2 causa respōdet effectui. 2. phisicorum. qd̄ eñ est calefactiuū nec calidū co mō est calefactiuū quo calidū ⁊ non aliter / vtputa si actu/ actu. si potētia/potētia. ⁊ nō alit̄: ⁊ si multū/multū. ⁊ sic de oib⁹ aliis: maxime q2 ipsi dicūt ꝙ aīa itellectiua nō potuit vniri ꝟbo ſm itellectū q̄n videret ꝟbū: ⁊ q̄dē sine hitu ꝑ hoc est btā/ ꝙ est deo vnita/ a q̄ vnione nō ab hitu elicit̄ visio. sicut etiā cū corp⁹ imediate sit vnitū deitati ab ea saltē ꝑ redūdātiā aīe debuit gl'ia corpis manare: ⁊ necessario sicut etiā in aīa si corp⁹ non erat assumptibile nisi q2 btificabile ꝑ redūdātiam manare visio dei debuit.

Quarta via.

¶ Quarto q2 etiā ꝑ naturā aliq̄d est eleuabile ad esse alicui⁹ qd̄ tū nō ē eleuabile ad operatiōes ei⁹: sicut corp⁹ ad esse spūs/ qd̄ tū nō itelligit: vt p3 in ḡnatione hoīs ⁊ resumptione. vnde sicut aīa resumēs corp⁹ cōicat ei suū eē ī idētitate suppositi cui tū nō cōicat aīa operationē / sic ⁊ hic.

Quinta via.

¶ Quinto q2 causa assumptibilitatis aut est tota ex parte assumpti qd̄ nō est verū: q2 tūc natura hūana posset assumi a q̄cūq3/ ⁊ sic antixp̄s a lucifero. Aut assumēt̄ tm̄/ ⁊ tūc id ifferēt posset quācūq3 naturā aut vtriusq3 q2 sc3 sol⁹ de⁹ potuit assumere ⁊ sola natura hūana assumi potuit: cōtra q2 nulla natura pōt assumi a deo nisi q2 de⁹ pōt ei cōicare suū esse ⁊ illa recipe. Recipe autē esse a deo cōicāte nō est ꝓpriū creature rōnali: imo eq̄ cōuenit irrationali. ergo ⁊c. ¶ Nec valet si dicat̄: lic3 recipe eē a deo sit cōe oī creature/ tū recipere esse nobile pōt cōuenire nobili creature/ nō aūt ignobili: q2 hoc est verū formalit̄ nō aūt suppositiue. Creatura eñ irrationalis non est nata īformari esse itellectiuo sicut natura angeli: s3 creatura irrationalis nata est sustētari a ꝟbo ꝟtute dei sicut rōnalis: q̄n de⁹ autē substātificat naturā rōnalē hoc ipse nō facit seipso formalit̄ ꝙ sit forma ei⁹ s3 effectiue inq̄ntū virtute cōtinet ꝑfectionē essendi ipsi⁹ nature. Unde q2 suppositū diuinū ꝟtute ꝯtinet suppositū hūanū ꝓpter hoc ⁊ nō ꝓpter aliud pōt ipsum substātificare in se hūanitatē: q2 hūanitas nūq̄3 sustētat̄ nisi ī supposito humano qd̄ ipsa cōstituit vel in supposito ꝯtinēte virtutē illi⁹ suppositi ⁊ potētis sine eo qd̄ pōt cū eo: sicut dicim⁹ deū nō aliūde sustinere accidēs sine subiecto: nisi

q; ipse habet in se oēm virtutē subiecti. ¶ Cū ergo equaliter de⁹ cōtineat in se virtutē suppositi irrationalis ⁊ rōnalis equaliter ꝯtū est ex parte sua potest sustētare vtrūq; videf etiam q ex parte assumpti magis sit sustētabilis alieno supposito natura irrationalis ꝯ rōnalis: q; in spūalib⁹ nunꝯ videm⁹ q natura ⁊ suppositū ꝓpletū vniāf alteri in supposito vno ꝓstituto nisi aia corpori/ q tū nō est suppositū cōpletū: sed in corpalib⁹ videm⁹: nā cibus assumif a cibato in vnitatē suppositi: et due aque distincte si cōiunganf fit vnum suppositum ex duob⁹ suppositis. Similif in ramo trūco inserto fit vnū suppositū ex duob⁹ quoꝝ vnū sustētat/ alterū sustētaf: que nunꝯ contingunt in angelis. ergo videf natura irrationalis ꝯtū est de se magis vnibilis alteri in supposito ꝯ rōnalis.

Cōtra predicta obiicitur.

¶ Cōtra hoc arguif quintupliciter. Primo sic Persona diuina nō pōt fieri nō ꝑsona/ q; ego deus ⁊ nō mutor/ sed si fieret alīq⁹ fieret nō ꝑsona cū asinus sit non persona. ergo ⁊c.

Respōsio.

¶ Responsio. Diuina persona non potest desinere esse persona diuina: nec potest fieri aliquid qđ non sit persona saltē diuina: q; assumēs ⁊ assumptū cōmunicāt sibi ydeomata: sed bene potest fieri aliqđ qđ nō erit persona nisi diuina: nec esset alīs persona nisi q; factus esset de⁹. Unde si deus assumeret asinitatē de⁹ maneret ꝑsona diuina sicut māsit post assumptionez humanitatis.

Secundū

¶ Item asinus esset ꝑsona diuina sicut homo est ꝑsona diuina/ nō quidē vt asin⁹: q; nec ille homo est persona vt hō/ sed vt hic asinus vel vt deus: sed tū asin⁹ nō esset persona nisi esset deus: nec est persona asinina sed tantū diuina: sicut ille homo nō tm est persona diuina sed humana quia asinitati repugnat ratiōe persone nō humanitati. Unde patet q; per hoc de⁹ nō sit nō ꝑsona/ cū ille asinus qui sit de⁹ sit ꝑsona.

¶ Sdo sic Plus differt res a re ꝯ modus a modo: ꝫ si vn⁹ modus assumptionis sit possibilis puta ad vnitatem ꝑsone: nō tū alius puta ad vnitatē essentie: ꝯ licz vna res possit assumi/ nō tū ꝓpt hoc ois res.

Solutio.

¶ Solutio si res differret a re penes rationē assumptionis nō indifferenter quelibet res esset assumptibilis equaliter vt statim dicef: sed rōnale et irrationale penes assumptibile de potētia absoluta nō differūt vt ostēsum est/ q; re ⁊c. Sed sec⁹ est de modo: licet em idē sint in deo suppositū ⁊ natura: ⁊ ꝓpter hoc cuicunq; vnif vel cōmunicaf suppositum illi cōicaf ⁊ vnif essentia/ cū nō plus possit cōmunicari suppositū ꝯ natura/ nō tū ecōuerso: q; natura est magis cōmunicabilis ꝯ suppositum. Unde in diuinis pater cōicat filio suā essentiam nō personā: tamen aliud est vnir ꝑsonam ⁊ aliud naturā ⁊ aliud in natura: sicut videmus in angelo in quo non differt suppositū ⁊ natura. nec forte in hoīe: q; natura ⁊ suppositū substātie eqliter vniunf oibus accidētib⁹. Unde natura accidentalis vnif nature substātiali ⁊ supposito et fit vnio in supposito: q; oia sunt vnū suppositū non tū natura. Hā ex substātia ⁊ accidēte nō fit vna essentia numero/ specie/ vel genere: imo est tāta differentia essentialis inter illas naturas illi⁹ suppositi q nō faciūt per se vnā essentiā sicut qñ sunt in diuersis suppositis: nā materia ⁊ forma reducuntur in eandē speciē q; faciūt vnā q̄ditatē: ꝫ substantia mea ⁊ meū accidēs/ aut quātitas et qualitas mea tm differūt q̄ditative ꝯtum substantia mea a tuo accidēte/ ⁊ mea qualitas a tua ꝯtitatē Utrobiq; esti differūt genere nec plus nec min⁹. Unde dicunf non vniri in essentia: sed tū ꝯtitas mea ⁊ qualitas tua nō solū differūt genere essentiali/ sed differūt subiecto ⁊ supposito: nō sic autē ꝯtitas mea ⁊ qualitas mea q̄ sunt eidez subiecto vel supposito ꝓpter qđ dicunf magis fieri vnū in supposito ꝯ in essentia. Et similif ipossibile est diuinitatē vniri humanitati in essentia: sic q; ex eis fiat vna tertia natura: ad cui⁹ speciē reducanf hec duo/ ꝓpter qđ dicit Dam. q; in dño ieſu xp̄o non est cōmunē speciē accipere: sed possibile est vniri supposito/ vt scz sit vnū suppositu⁊ vtriusq; sicut ꝯtitas ⁊ q̄litas. et ideo diuinitas ⁊ hūanitas nō possunt vniri in essentia licet vniant⁊ i supposito

Tertium.

¶ Tertio q; natura materie et relatōis fuit magis assumptibilis: q; qđ est min⁹ sustētabile p sez pl⁹ p aliō est magis assūptibile: sed materia ꝓma et accidētia relatiua sunt hmōi. ergo ⁊c.

Solutio.

¶ Dicēdum q; quicqđ pōt esse sine aliquo alio vel naturaliter vt puta substātia: vel supnaturalit vt ꝯtitas: illō pōt assumi sine illo alio: q; ex quo potest sustētari sine alio quacūq; virtute. ergo non depēdet ab illo alio nec formaliter nec materialit pōt a deo p se assumi in vnitatē persone cū de⁹ possit p se imediate facere quicqđ potest mediāte creatura alia effectiue.

Quarto.

¶ Ex quo etiā videf q; suppositum ⁊ natura differāt realiter in natura humana et quacūq; assumptibili: q; de⁹ nō supplet causaz formalē nec materialē. vnde si suppositū cū sustētaret formaliter naturā qđ esset si nō differret ab ea/ videref q; de⁹ nō posset substātificare illaz naturā sine ꝓprio supposito/ ⁊ sic p cōsequens cū in angelo nō differūt suppositū ⁊ natura / de⁹ nō posset assumere angelū etiā de potentia absoluta

Solutio

¶ Per hoc etiā videf q; accidēs nō habet eē a subiecto formalit nec materialiter. als deus nō posset ei dare esse sine subiecto/ ⁊ pari rōne videtur q; posset facere oēm formā absolutā sine suo subiecto/ vt omnē formā substātialē materialē: q; forma substātialis nihil recipit a materia sed materia ab ipsa. Unde nichil est dictu q; forma habet esse materialiter a materia. si ergo forma esset sine materia p hoc de⁹ nō esset forma/ cū forme nō sit alia forma media a qua fluat esse. nec esset materia cū illa nō sit pars forme sed ꝓpositi: nisi q; diceret q; forma materialis non est nata recipere esse nisi in materia/ qđ quidē dici posset si eē esset aliqđ tertiū differens a forma et materia/ nō aūt si sit idē q; forma. Et similiter videf q; possit facere qualitatē absolutā/ vtputa albedinē sine ꝯtitate nō tū extēsam: q; albedo nō est albedo formaliter q; quātitatē: sed est extensa formaliter p ꝯtitatem. Ea autē q̄ quacūq; virtute possunt p se exi stere illa de⁹ potest assumere p se: q; cōtinet virtute omne illud qđ natū est ea sustētare/ ⁊ sic ꝯtitatem sacramenti altaris ⁊ forma afini si posset eaz facere sine materia/ ⁊ sic de aliis. Illa vero q̄ nulla virtute possunt esse sine aliis vt accidentia relatiua et materia ꝓma / non possunt assumi sine illis sine qb⁹ esse non possunt/ q; formaliter depēdēt ab eis: et de⁹ forma esse nō potest vel materia q; forma simplex nulli potest esse subiectū: sed talia sunt assumpta vna cum hijs a quibus dependent: vt materia cū forma/ ⁊ similitudo cū qualitate/ equalitas cū quātitate: als de⁹ vel esset formatur nisi p supposito sub hoc sensu: suppositum habens naturam lapidis est deus: sed cū dicitur q̄libet pars lapidis est lapis. ibi sumitur p natura ⁊ variatur medium.

¶ Ad vltimū de appetitu dicendum q; in eo est potentia obediētialis: et hoc sufficit.

¶ Questio secunda.

Secundo querif vtrum verbū assumpserit naturam humanam quo ad totum et partes simul/ vel ordine quodaz?

Primū argumentū.

Et arguif primo q; assumpsit primo totum: q; qđ est magis ad imaginez est magis assumptibile: sed veri⁹ est ad imaginez totum cōpositu⁊ ꝯ partes: ergo ⁊c. Maior patet: q; ideo est hō magis assumptibilis ꝯ brutū q; est ad imaginē. Minor ꝓbaf q; homo imago dei est eo q; capaz ei⁹ est/ et particeps esse potest sm Augustinū: sed tot⁹ homo capacior dei est ꝯ aia: q; aia separata retardatur ne ferak in illud summū celuz ꝓpter appetitū ammissrādi corpus scōm Augu. 15. sup Gen. in fine. ergo. ⁊c.

Secundū

¶ Itē ordine nature/ prius inest pfectio toti ꝯ partib⁹. vnde philosoph⁹ primo physicoꝝ dicit necessariū totū esse prius parte: sed assumi ab vnitate diuine psone magne pfectionis est: ergo mediante toto q̄uenit assumi partib⁹ ⁊ nō ecōuerso.

Tertium.

¶ Itē si primo partes assumerent: tunc sicut toto assumpto fieret pdicatio toti⁹ de assumente p denoiationē dicēdo deus est homo/ ⁊ econuerso. sic aia assumpta per se fieret pdicatio dicendo aia est deus/ ⁊ ecōuerso. caro est deus/ ⁊ ecōuerso. qđ non cōcedit.

Quartuz.

¶ Item si partes primo ⁊ p se assumerent ꝯ eēt partes tot essent assūptiones/ ⁊ sic non vna assumptio.

Quintuz.

¶ Itē arguif q; simul assumpsit nō ordine quodaz: q; si esset ibi aliquis ordo hoc esset aut q; totū assumeret mediātib⁹ partib⁹ coniunctis aut diuisis. non mediantibus partib⁹ diuisis: quia partes humane nature nō fuerunt a principio diuisim assumpte. nec mediantib⁹ coniunctis: q; partes coniuncte sunt idem q; totum. Eiusdem autē ad seipsum non est medium: ergo totum nō fuit assumptū mediantibus partibus.

In oppositum.

¶ Item nec partes mediante toto: q; ēm Dam. naturam quam primo verbum assumpsit nūqz dimisit: sed constat q; naturam humanam in sua totalitate dimisit in morte: alioquin non fuisset vere mortuus: non ergo primo assumpsit totam naturam ⁊ postea partes: sed potius econuerso. Et iterū sublato medio p quod aliqua vniuntur auferk vnio eoz: sed in morte xp̄i vt dictū est ablata fuit natura humana quo ad totalitatē suam: ⁊ tamen non fuit sublata vnio ꝑsone diuine cum partibus humane nature: ergo totum nō fuit mediū vnionis respectu partiū.

¶ Per idem ꝓbaf q; caro non fuit assumpta mediante anima: q; sublata vnione aie ad carnem/ nō fuit sublata vnio persone diuine ad eandez: ergo anima non fuit mediū quo caro vnirek verbo. Per eandē rationē nec caro fuit mediū quo aīa vnirek verbo.

¶ In cōtrarium arguif q; partes assumpte sunt mediante toto: q; Dam. 3. libro dicit. In dño ieſu xp̄o nō partes partium intuemur: sed que ꝓprie opponunf scz humanitatem ⁊ diuinitatē Humanitas autē est quoddam totum quod cōponitur ex anima ⁊ corpore: filius dei ergo assumpsit partes mediāte

toto. ¶ Sed ꝙ assumpsit totū mediātibus par-
tibꝰ arguit sic. cū prioribꝰ facta est vnio: sed par-
tes sunt priores toto. 2. phisicorū. ergo priꝰ facta
est vnio cū partibꝰ ꝙ̄ cū toto. Et hoc videt Au-
gustinꝰ dicere de agone xp̄iano. Inuisibilis ⁊ icō-
municabilis veritas ꝑ spm̄ animā/ ⁊ per animam
corpꝰ ⁊ sic totū hominē assumpsit. Qȝ aūt assum-
psit corpꝰ mediāte aīa videt ꝑ Augustinū q̄ dicit
ad volutianū ꝙ ipsa magnitudo diuine virtutis
aīam sibi rationalem/ ⁊ ꝑ eandē corpus humanū
totūq̄ȝ hominē i meliꝰ mutādo coaptauit. ¶ Di-
recte arguendo ad oppositū. Primo arguit sic.
Sic se habet assumptio partiū ad assumptionē to-
tius/ sicut partes ad cōpositū: sed partes p̄cedūt
naturaliter ꝯpositū. ergo priꝰ assumentur partes ꝙ̄
cōpositum. ¶ Itē illud est priꝰ qđ sequit aliud/
⁊ nō ecōuerso: vt in postp̄dicamētis/ priꝰ est a quo
non cōuertit subsistendi cōsequētia. sed sequitur
verbum assumpsit totū/ ergo partes ⁊ nō ecōuer-
so. ergo assumptio partiū precedit assumptionem
totius. ¶ Rñdeo tria vidēda sunt. Primo quo-
modo partes se habeāt ad totū in oībꝰ generalit.
Scđo specialiter de ordine partium ad totum in
cōparatione ad assumptionē verbi. Tertio vtrū
assumptio sit facta mediāte gratia. ¶ Circa pri-
mum dicunt aliqui ꝙ totū dicit aliquid positiuū
absolutum supadditū partibꝰ ꝯponentibꝰ: vt hō
sit aliđ realiter ab aīa ⁊ corpe. et ad hoc adducūt
auctoritatē philosophi. 7. metaphisice ca. vltimo
qui dicit ꝙ hoc qđ est ba. est aliud ꝙ̄ b. ⁊ a. et dicit
ibi ꝙ syllaba est aliud ꝙ̄ habere vocales ⁊ ꝯsonā-
tes/ et caro nō est ignis ⁊ terra ⁊ calidum ⁊ frigi-
dum/ sed aliquid aliud. vbi cōmētator dicit. Syl-
laba nō est littere ex quibꝰ ꝯponit: sed est aliquid
additum litteris. Et similiter caro non est aqua
et ignis ex quibꝰ cōponitur: sed est alquid aliud
additum. Et signū ꝙ hoc est aliquid additū ele-
mentis est: qm̄ ista qn̄ dissoluuntur ⁊ corrumpunt
syllaba non resoluit in syllabas: neq̄ȝ caro in car-
nes sicut resoluunt res in illa ex quibꝰ cōgregant
scȝ res in quibꝰ ꝑ cōgregationē nō sit aliud addi-
tum. ¶ Item cōmētator. 3. de natura. cōmēto. 5.
Compositū ex intellectu ⁊ intētione nō est aliqđ
tertiū aliđ ab eis/ sicut est de aliis cōpositis ex ma-
teria ⁊ forma/ ꝯpositū est tertiū ⁊ aliud a partibꝰ
Et sic cōcludit ex dicta auctoritate ꝙ cōpositum
realit a partibꝰ differt. ¶ Ad idē Auicēna. 3. me-
taphisice sue ca. 5. Denariꝰ ē aggregatio ex nouē
⁊ vno cū accepta simul fuerit vtraq̄ȝ/ ⁊ ꝓuenit ex
eis cōiunctis aliqđ aliud ab eis qđ est decē. ⁊ ꝓpt
hoc dicit egregiꝰ philosophꝰ/ nō putetis ꝙ sex sint
tria et tria: sed sunt semel sex. ¶ Itē Auic. 5. me-
taphisice. c. 5. Materia est qđdā qđ nō habet esse
per se vllo modo: nec est in effectu nisi ꝑ formam:
forma vero est qđdā ab ea q̄r vnū non est aliud:
coniunctū vero neutrum eorum est. ¶ Ad idem
datur ratio talis. Nulla mutatio est per se ad re-
lationem: q᷑ in ad aliqđ nō est motus nec muta-
tio. ergo in generatione aliquod absolutum pro-
ducitur: ⁊ aliquod absolutū corrumpitur: ipse au-
tem partes non generantur nec corrumpunt s̄m
philosophum. 7. metaphisice/ sed compositum: er-
go cōpositum ad quod terminatur tā generatio
ꝙ̄ corruptio est aliquid absolutum realiter diffe-
rens a partibus. ¶ Hec opinio non placet aliis/
⁊ est contra philosophos ⁊ sanctos ⁊ efficatiores

Prima opinio. Hec opio est scoti ꝙ totū distinguit a suis ꝑtibꝰ

Auicēna.

Contra opinionē Scoti.

rationes sunt contra eam ꝙ̄ ꝓ ea. Est ergo dicta
opinio contra philosophos. Cōmētator eñ p̄mo
phisicorū vbi dr̄ a philosopho ꝙ totū nichil aliud
est ꝙ̄ congregatio partium/ vult ꝙ vnaqueq̄ȝ par-
tium esse aliud a toto dicit: sed omnes i simul nō
possunt esse aliud a toto nec dici. ⁊. 4. phisicorū
Non eñ est totum nisi partes eius. ¶ Item Aui-
cēna. 4. metaphisice. ca. p̄mo. Homo est anima ⁊
corpus ⁊ neutrū per se. ¶ Adhuc adducit ratio
talis. Nulla natura totalis assumpta a verbo est
deposita in morte s̄m Damas. 3. lib. ca. 3. vbi dicit
Nullā autem nature partiū non corpus non ani-
mam: sed corpus ⁊ animam ⁊ rationalē ⁊ intelle-
ctualem et voluntariam et operatiuam possedit:
sed si forma ꝯpositi esset realiter a suis partibus/
cum illam in triduo non habuit xp̄us deposuisset
aliquam naturam quam assumpsit. ¶ Item oīs
forma vltimior est ꝑfectior: q᷑ forma vltima con-
tinet in se in virtute omnes precedentes: sicut in-
tellectiua continet in virtute sensitiuam et vege-
tatiuam: sed si esset forma compositi alia vltra in-
tellectiuam esset perfectior ꝙ̄ intellectiua. quod
est contra secundā ꝓpositionem de causis/ vbi di-
citur in cōmēto ꝙ anima est in orizōte eternitatis
ꝙ̄tum ad superius. ⁊ cōtra cōmētatorem. 2. phisi-
corum. ¶ Item Augustinus. 14. de trini. ca. 4.
Anima intellectiua sic ordinata est cū ordine na-
turarū nō locorū vt supra illam non sit nisi deus.
¶ Item si totum aliquid addat sup partes acci-
pio illam formam compositi quam tu das ⁊ ma-
teriam suā/ illa forma ⁊ ista materia sunt partes
alicuius oppositi. oportet ergo per te ꝙ forma il-
lius compositi differat realiter ab istis partibus
Et iterum accipio illam formam compositi ⁊ ma-
teriam suam cum sint partes habent vnum com-
positum: oportet ꝙ illa forma compositi differat
realiter ab istis partibus: ⁊ sic in ifinitum. Et hec
est deductio philosophi. 7. metaphisice ꝓsus finē
querētis de essentia compositi/ an sit essentia sim-
plex vel q᷑ compositum q᷑ aut essentia rei cōposi-
te est simplex aut cōposita: si simplex habet ꝓposi-
tum: si ꝯtrariū dicunt. Arguit sic/ q᷑ ex illa essen-
tia ꝯposita cū suis partibus aut resultat vna sim-
plex vel ꝯposita: nō simplex q᷑ sic habet ꝓpositū
ergo ꝯposita. et tūc arguit sicut priꝰ: ⁊ sic erit pro-
cessus in ifinitū qđ est incōueniēs. standū est igit
in p̄mis ꝙ essentia ꝯpositi est simplex. ¶ Et ideo
dr̄ ꝙ in nullo absoluto differūt partes ⁊ ꝯpositū:
sȝ illđ idē qđ dicūt partes sub idifferētia q̄dā scȝ
sub actuali vnione/ nec sub actuali sepatione. hoc
dicit cōpositum sub actuali vnione. Et ideo dicit
boetiꝰ ꝙ tā diu est ꝯpositū ꝙ̄diu partes sūt vnite
Qȝ aūt partes nō dicāt actualē vnionē nec sepa-
rationē p̄cise patet: q᷑ si dicūt actualē vnionē pre-
cise nō possunt separari actualiter. si dicāt actua-
lem separationē/ non possent vniri: et ideo ita est
imaginandum de partibꝰ sicut dicit Auice. ꝙ na-
tura seu q̄dditas non est vnū nec multa: q᷑ si esset
vnū nō posset esse in pluribꝰ. si esset plures nō pos-
set esse in vno qđ falsum est de omni natura crea-
ta. ¶ Ad argumenta alterius opinionis cum di-
citur ꝙ hoc quod est ba. est aliud ab a. et b. Di-
cunt aliqui ꝙ ex isto nō sequitur ꝙ sit aliquid ab-
solutum: sed sufficit ꝙ sit aliquid relatiue di-
ctum. Vel ipse intelligit ꝙ est aliud a parti-
bus sigillatim acceptis/ non autem coniunctim.

Alia opinio.

Causa.

Ad rationes opionis p̄me.

¶ Aliter dicitur ꝙ secundum commētatorem phi-
losophꝰ vult inuestigare naturam forme per simi-
litudinē in artificialibus vbi non solum inueniun-
tur partes materiales sine materia sed et forma
et ideo cum. b. et a sunt ibi partes materiales se-
cūdū philosophū ita ꝙ nec a est pars formalis re-
spectu. b. nec ecōuerso in homine aūt vna pars pu-
ta anima est formalis respectu alterius puta cor-
poris et non vult philosophus aliud dicere nisi ꝙ
ba. est aliđ ba. a. et. b. et. a. forma sua sicut pa-
tet per exemplum quia domus includit tanq̄ par-
tes materiales ligna et lapides et tanq̄ formam
ipsam compositionem. licet ergo totum composi-
tum ꝙ est domus sit aliud a lignis et lapidibus
sigillatim accipiendo et a forma domus sigillatī
accepta per se tamen non est aliud ab istis simul
omnia accipiendo eodemmodo dicunt in compo-
sito ex corpore et anima quod est aliud a corpore
per se accipiendo corpus ⁊ ab anima intellectiua
precise eam accipiendo non tamen est aliud vtrū-
q̄ȝ simul accipiendo. et ideo exemplum non est ad
propositum quia philosophus nō dicit ꝙ ba sit a-
liud ab. a. et. a. b. et a sua forma simul sed tantum
ꝙ sit aliud ab a. et. b.
¶ Ad auicē. dicitur ꝙ vult ipse totum esse aliud a
partibus sigillatim acceptis. ¶ Ad ra-
tionem dicitur ꝙ mutatio q̄ est generatio termia-
tur ad aliud absolutum sed ad realē vnionem par-
tium quādo eñ homo generatur producitur vnū
compositū naturale quod est materiale respectu
anime intellectiue ⁊ ex hiis duabus partibus vni-
tis resultat compositum fundamētum aut huius
relationis ad quod terminatur generatio est cor-
pus et natura. ¶ Ad aliud de corruptione dicen-
dum ꝙ sicut Augustinꝰ contra felicianum dicit ꝙ
tenebrositas in aere causatur ex sola lucis absen-
tia ita sola absentia anime facit mortem et corru-
ptionem ⁊ hec est intentio dyonisii secūdo celestis
ierarchie vbi dicit ꝙ mors in nobis non est substā-
tie consumptio sed vnitorū discretio vnde totum
dicitur corrūpi quando post separationem non ē
vnio partium prius s̄m naturam separatarum.
Dicunt ergo ad argumentū ꝙ totum compositū
corrūpitur vt est fundamētū illiꝰ respectus ima-
ginant eñ ꝙ sicut in ꝓductione hoīs priaria con-
positionem generatur ex materia et forma aliqua
naturaliter producta ⁊ in vltimo anima intellecti-
ua per creationem infunditur ita ꝙ sit vnum com-
positum absq̄ȝ hoc ꝙ aliqua pars eius capiat esse
per generationem eodem modo ymaginatur ꝙ
totum compositum corrumpitur absq̄ȝ hoc ꝙ ali-
qua pars eius capiat non esse per corruptionem.
Similiter ad illud quod implicatur de generatio-
ne dicunt ꝙ partes non generantur per se nec re-
latio sed compositum ⁊ ꝙ dicit philo. de relatiōe
dicitur ꝙ verū ē ꝙ nō potest generari per se ⁊ tūc
quando arguetur vltra cōpositionem non potest
esse sine relatiōe ergo relatio est formalis ipso cō-
positi dicendū ꝙ non valet illa ꝯn̄a hoc non po-
test esse sine illo ergo illud est sibi ratio formalis
sed fallit in multis. ¶ Potest autem confor-
mare secunda opinio sic quia si humanitas chri-
sti vel alterius differret realiter ab omnibus par-
tibus essentialibus simul iunctis aut differret se
tota aut aliquo sui non se tota quia sic multis

Cōfirmat scđa opio.

includūt de partibus essentialibus in essentia sua
quod est contradictio aut aliqua parte sui et tunc
aut illa esset essētialis pars ⁊ sic differret a seipsa
aut nō eēntialis ⁊ tunc eēntia includeret aliq̄ nō
essentiale quod est contradictio. ¶ Preterea si ex
vnione anime cum corpore resultaret alia res ali-
qua quam includeret humanitas cum humani-
tas non includat nisi substantiam ⁊ omnis substā-
tia aut sit forma aut materia aut compositū opor-
teret ꝙ illud esset alterum illorum trium et sic vel
esset duplex forma vel duplex materia vel duplex
compositum et multa huiusmodi inconuenien-
tia sequerētur. Unde ex coniunctione forme cum
materia nichil aliud sequitur nisi forte esse actua-
lis existētie si differūt a quo abstrahit humanitas
¶ Contra hoc tamen aliqui arguunt sic causa est
ad cuiꝰ esse sequitur aliud partes autem sūt cau-
sa compositi non nisi vt sunt coniuncte. ergo com-
positū est aliud a partibꝰ etiā simul iunctis. ¶ Di-
cendū ꝙ materia ⁊ forma non sunt vna causa com-
positi sed due etiam simul iuncte ⁊ a qualibet etiā
prout est alteri coniuncta differt compositum sed
nō a simul iūctis q᷑ essentialr̄ ē ille due. Alias nō
esset completa diffinitio ex materia ⁊ forma si q̄d-
ditas preter hoc includeret aliquod tertiū ex agē-
te ⁊ patiente bene resultat tertium sed ex materia
⁊ forma nullū tertiū sicut nec ex figura ⁊ cera nisi
forte existentie esse. ¶ Secundo arguitur sic quia
5. metha. dicitur ꝙ bis tria non sunt sex ⁊ sic dicē-
dum ꝙ aliud est de partibus actualibus quarum
per se quelibet importet speciem sui generis com-
pletam de quibus simul iunctis non potest dici ꝙ
sunt formaliter ipsum totum sicut quādo dico bis
tria dico formaliter duos nūeros ternarios quo-
rum quilibet est per se species nūeri completa ex
talibus autem non fit per se vnum. Unde vt sic nō
sunt numerus senarius sed quando dico semel sex
vnitates omnes numeri inferioris potentialiter
includuntur sola autem materia nūeri q̄ est vni-
tas ⁊ vltima forma actualiter senarii exprimitur
vnde solum semel sex formaliter sunt sex et simili-
ter si diceremur vigetatiuum sensitiuum et intel-
lectiuum sunt homo non bene dicerem quia quod-
libet illorum per se actu sit natum facere speciem
completam sed cum dico compositum de anima ⁊
corpore aut forma et materia humana dico actū
et potentiam que non sunt nata seorsum aliquid
facere sed iuncta vnum compositum faciunt in-
trinsece et per consequens sunt illud vnde sunt id
ipsum ꝙ compositum quod componunt.
¶ Quantum ad secundum de mediatione tocius et
partis in assumptione verbi dicunt quidam ꝙ si-
multas et ordo aliquorum potest attendi duplici-
ter vel secundum rem vel secundum rationem si
secundum rem adhuc dupliciter quia vel secun-
dum tempus vel secundum naturam tantum ⁊ in
omnibus deducetur questio. Si ergo queratur
de simultate vel ordine temporis in assumptione
humanitatis et partium eius sic dicendum est ꝙ
nullus fuit ibi ordo temporis sed simul et in eo-
dem instanti fuit caro christi concepta et anima-
ta anima rationali et natura humana ex hiis
perfecta vnita verbo quod patet sic caro non pri-
us tempore fuit concepta quam verbo vnita nec
econuerso nec prius fuit concepta quam anima-

2. articulꝰ. Durandus di. ii. q. ii.

ta, ergo simul fuit tota caro concepta et anima-
ta et natura perfecta verbo vnita. ¶ Consequen-
tia patet quia quando aliqua sunt simul in eodē
instanti quicquid est simul cum vno est simul cum
alio. Si igitur conceptio carnis et eius vnio cum
verbo fuerit simul et non vnum prius altero si a-
nimatio carnis fuerit simul cōceptione sequitur
necessario ꝙ fuit simul cū vnione ita ꝙ tria essent
simul conceptio animatio et vnio. Antecedēs ꝓ-
bat̄ q̄tū ad suos articulos q̄s ꝑtinet. Prim⁹ ē ꝙ
caro christi non prius fuit concepta q̄ verbo vni-
ta ⁊ hoc patet sic quia filius dei dicitur fuisse con-
ceptus ex virgine Luce primo. ecce concipies in
vtero ⁊ paries filium ⁊c. et in simbolo apostolorū
de filio qui conceptus est de spiritusancto nat⁹ ex
maria virgine. ¶ Hoc autem non potest dici ra-
tione diuine nature quia sm̄ illam non fuit ex ma
tre conceptus sed a patre eternaliter genitus er-
go sm̄ naturam assumptam nō ratione anime q̄a
illa est per creationem: ergo rationis carnis sed
ratione carnis non potest dici cōceptus nisi in eo
dem instanti caro esset verbo vnita quia vnio fa-
cit communicationem ydeomatum ergo ⁊c. sʒ ca-
ro non potuit prius esse verbo vnita q̄ esse conce
pta ⁊ vniri nichil potest alteri antēq̄ sit sed caro
christi incipit esse per conceptionem ergo non po-
test esse vnita prius q̄ concepta ⁊ sic patet articu-
lus primus intercedentis. Unde Augusti de fide
ad petrum firmissime tene ⁊ nullatenus dubitet:
non carnem christi sine deitate conceptam in vte-
ro virginis. ¶ Secund⁹ articulus est ꝙ caro chri-
sti non prius fuit concepta q̄ animata ⁊ hoc: patʒ
sic agens infinite virtutis simul ⁊ in instanti mate
riam disponit ⁊ vltimam formā inducit nisi sit suc
cessio congrua fini quem intendit quia non potest
ibi esse successio ex resistentia passi ad agens infini
te virtutis nisi sit ibi successio ex libera voluntate
agentis considerantis successionē congrue finire
actionis sed in conceptiōe carnis christi spiritus
sanctus qui est infinite virtutis fuit agens sm̄ il-
lud Luce primo. Spiritussanctus superueniet in
te. Nec congruebat fini huius actionis successio
ergo simul ⁊ in instanti in conceptione carnis ma
teria fuit disposita et anima rationalis introdu-
cta. ¶ Qr autem fini huius actionis non cōgrue
ret successio nec etiam actioni patet quia si prius
fuisset caro concepta q̄ animata cum non prius
fuerit concepta q̄ verbo vnita vt statim probatū
est sequitur ꝙ filius dei assumpsisset carnem ha-
bentem esse carnis per aliam formaʒ q̄ sit anima
rationalis sed constat ꝙ adueniēte anima illa for
ma cessisset, ergo frustra assumpta fuisset prima
quia ad finem assumptionis nichil fecisset scilicet
ad redemptionem hominis. Patet ergo ꝙ simul
fuerunt hec tria carnis conceptio eius anima-
tio et vnio vtriusq; cum persona verbi. Et hoc
est quod Damascenus dixit libro tertio simul dei
verbum caro simul animata caro rationalis ⁊ in
tellectualis nullus ergo fuit ordo tēporis. ¶ Sed
Instantia. dicet aliquis ꝙ insufficienter inductum est instan
tia quia posset dici ꝙ anima prius tempore fuis-
set creata ⁊ verbo vnita q̄ caro concepta est ani-
mata ⁊ verbo vnita ⁊ sic creatio anime et ei⁹ vnio
cum verbo precessisset tempore illa tria q̄ supra di
Solutio cta sunt. ¶ Sed istud non valet quia forma nunq̄

tempore precedit compositum cui dat esse et spe-
ciem vt patet. ix. Metha. cum igitur anima sit for
ma dans esse et speciem hominis quod facit per
vnionem sui cum materia inconueniens est dice-
re ꝙ fuit anima christi prius tempore creata et a
verbo assumpta q̄ carni vnita. Et ideo dicit Da-
nielis libro. tertio. Non nunc quidam men-
tiuntur ante eam que est ex virgine conceptionem
intellectus est vnitus dei verbo nullus ergo fuit
ordo temporis in predictis. ¶ Si autē loquamur
de ordine nature sic dicendū ꝙ conceptio precessit
animationem ⁊ animatio vnionē cum verbo: sed
in ipsa assumptiōe nullus fuit ordo nec totius ad
partes nec partium ad totum nec partium adinui
cem. Qr autem conceptio precesserit ordine natu
re animationem patet sic dispositio materie qua-
liscunq; sit illa precedit sm̄ naturam introductio-
nem forme: sed primum vocatur conceptio in pro-
posito nostro non enī conceptio fuit aliud nisi ma
terie prepositis sm̄ vocatur animatio: ergo conce
ptio sm̄ naturam fuit animatiōe prior. ¶ Qr au-
tem animatio similiter precesserit vnionem natu
re cum verbo patet sic prius secūdum naturam ē
aliquid actu ens in se q̄ vnitum alteri a quo non
habet formaliter suam actualitatem quod dico ꝓ
pter materiam q̄ nullam actualitatem habet nisi
per formam ⁊ ideo non est prius actu ens q̄ for-
me vnita sed in ceteris infallibiliter verū est opor
tet enim omne illud quod vnitur alteri prius esse
aliquid in se vel in potentia quando vnitur actui
suo vt dictum est de materia quādo vnitur sue for
me substantiali vel in actu quando vnitur alteri
a quo non habet formaliter esse actu sed natura
assumpta a verbo non habet ab aliquo esse forma
liter sed effectiue solum sicut alie res. ergo natu-
ra assumpta fuit prius ens actu q̄ verbo vnita sʒ
actualitas eius est per vnionem cum materia q̄
vocamus animationem. ergo animatio precessit
secundum naturam vnionem ad verbum ⁊ sic pa
tet ꝙ secundum naturam conceptio precesserit a-
nimationem et animatio assumptionem a verbo.
¶ Qr autem in ipsa assumptione non fuerit ali-
quis ordo nature patet quia ille ordo vel esset ex
parte assumptionis vel ex parte assumptorum nō
ex parte assumptionis quia non ponitur fuisse ni
si vna assumptio vnius autem ad seipsum non po
test esse realis ordo: ergo ex parte assumptionis
non potest poni aliquis ordo realis. Item nec ex
parte assumptorum comparando totum ad par-
tes et econuerso quia inter illa non est realis or-
do nature q̄ sunt penitus idem re ⁊ vnum claudi-
tur intrinsece in intellectu alterius sed totum cō-
positum et partes eius vt vnite sic enim assum-
pte sunt vt statim probatum est sunt penitus ideʒ
totum enim non est aliud q̄ partes vnite nec par
tes vnite q̄ totū cōiunctum vnum etiā clauditur
intrinsece in intellectu alterius quia impossibile
est intelligere coniunctum nisi ex partibus vnitis
et econuerso impossibile est intelligere cōiunctio
nem partium nisi intelligendo coniunctum ex eis
immo vtrobiq; formaliter videtur esse idem con-
ceptus ergo inter ista non potest esse realis ordo.
Item vna assumptio est vnius ad vnum sed assum
ptio hūane nāe fuit vna ⁊ ad vnū q: ad ꝑsōalitatē
filij: q̄ fuit vnius assumpti sed cōstat ꝙ nā integra

humana ex partibus fuit assumpta ergo tam ipsa
q̄ partes eius fuerūt assumpte vt vnum et ita nō
fuit ibi aliquis ordo realis. Per idē patet ꝙ vna
pars puta caro non fuit assumpta mediāte alia
s. anima quia quando aliquid vnitur duobus nō
vt duo sunt sed vnum neutrum eorum est medium
vbi est enim medium ibi necessaria est distinctio
medij ad ea quorū ē medium sed persona diuina
fuit vnita per se carni ⁊ anime non vt plura sunt
sed vt vnū scʒ inq̄tū sunt partes vnius nature hu-
mane ergo vnū non fuit assūptum mediante alio
⁊ sic patet ꝙ in assumptione nō fuit aliquis ordo
tēporis nec aliquis realis ordo nature. ¶ Si au-
I. conclusio tem loquamur de ordine rōnis sic dicendum ꝙ in
assumptione fuit talis ordo scʒ ꝙ totum fuit pri⁹
assumptuʒ q̄ partes ⁊ inter partes pri⁹ anima q̄
caro ⁊ inter partes anime prius mens que spiri-
tus vocatur q̄ pars sensitiua. ¶ Hic autem ordo
attendi potest q̄tum ad duo scʒ ad dignitatem na
ture assumptibilis ⁊ sic quod ē dignius ē prius cō
stat autem ꝙ totū est dignius sua parte ⁊ inter p-
tes anima dignior carne ⁊ iter partes anie pars
intellectualis q̄ dicitur mens seu spiritus est di-
gnior parte sensitiua que absoluto nomine vocat̄
anima a doctoribus igitur prius ē assumptum to
tum q̄ aliqua pars eius sm̄ ordinem dignitatis ⁊
inter partes similiter ē talis ordo qualis dictus ē
Aliomōpōt hic ordo attēdi sʒ fructū assūptionis
que ē curatio nature assumpte ⁊ sic ꝙ perfecti⁹ re
cepit hunc fructum perfectius ē assumptū cōstat
autē ꝙ fructum perfectius recepit totū q̄ aliqua
pars ⁊ perfectius anima q̄ corpus ⁊ superior ps
aīe q̄ inferior ⁊ ita sm̄ rōnē est inter ea talis ordo
¶ Inquirendo autem de hijs prima cōclusio cōce
Inquirit hic doctor qd̄ veritatis sit in dictis durandi. ditur ab oībus catholicis qui dicunt singularem
in xp̄o cōceptionem ⁊ aīationem simul fuisse tem
pore sicut in primo adam formatio vltimata de li
mo terre ⁊ inspiratio spiraculi vite ⁊ simil'r in eua
edificatio de costa sic intelligēdo q̄ illo instanti q̄
forma limi et coste fuit corrupta anima rationa-
lis fuit infusa qua formaliter formatus ē homo ⁊
mulier q: effectus cause formalis simul tempore
ē cum ea ⁊ similiter in cōceptione xp̄i q̄ dicitur eē
simul cuʒ anima non intelligitur p̄cedens sangui
nis preparatio sed expulsio forme sanguinis per
infusionem anime rationalis ad quā primo cōse-
cuta ē organizatio ⁊ figuratio corpis debita que ī
xp̄o nō precessit animā sicut in alijs hominib⁹ pre
cedit etiā tempore ⁊ corrūpitur adueniente aīa q̄
secū aliam defert sicut effectū formalem ex quo di
cunt aliqui xp̄ʒ fuisse prius animatū Jo. baptista
ꝓpter quod dixit qui post me venit scʒ nascēdo añ
me factus ē per aīationē ⁊ in quodā sermōe dicit̄
qñ exultauit in¶ vtero nōdū inerat sp⁹ vite ⁊ iam
erat animatus hoc autē non est probabile q: xp̄s
Non est ꝓbabile ꝙ xp̄s fuisset aīat⁹ añ ioannē baptistam. mense sexto conceptus fuit post Joannem in nullo
autē fetu masculino tantū tardat̄ aīatio nisi for
te sit monstrū ⁊ defectus nature qd̄ nō est dicendū
in xp̄o. Qr autē dicit qui post me venit aliter ex-
ponitur a sanctis quia xp̄s venit post Jo. tempo-
re ante eū factus est secundū hominē dignitate.
¶ Ad aliud nondū inerat spūs vite ⁊ potestas re-
spirandi quia nascendo tūc acquirit homo primo
cōmunē aerē Probatio tamen non videt̄ necessa
ria q: dicimus hoiem conceptum a matre sua qui

tamen tempore conceptiōis nondum erat homo
nec vnum cum matre ratione cuius dicitur conce
ptus sed sicut dr mater concipere quando suscipit
semen maris quo formatur fetus de mēstruo suo
⁊ ꝙ non toto momento formatur ⁊ cōsequens ani
metur est defectus virtutis seminis sic dicitur vir
go concepisse quando suscepit virtututem spirit⁹
sancti formatiuam ⁊ quia nescit tarda molimina
spiritussancti gratia ideo mox verbum in vtero fa
ctum est caro ⁊ sic deus ⁊ homo conceptus est de
virgine ⁊ spiritusancto et dum concipiebatur cō-
ceptus fuit simul ⁊ deus ⁊ homo cum tamen cete
ri homines non sint homines quando primo con-
cipiuntur. Uideretur tamen alicui ꝙ articulus q̄
dicit filium dei esse conceptum de virgine non co-
git ipsum fuisse hominem in instanti conceptiōis
dum tamen fuerit homo ex carne tunc concepta ⁊
anima postea creata ⁊ infusa sicut etiam quilibet
filius dicitur conceptus de patre ⁊ matre cum ta-
men nullus tempore cōceptionis sit homo sed so-
lum propter hoc ꝙ de carne ex illis ꝯcepta sit post
ea homo. ¶ Secunda conclusio de reali ordine na 2. cōclusio.
ture concedenda sunt omnia preter id quod dicūt
ꝙ ibi non fuit ordo ex parte assumptarū partium
adinuicem. ¶ Contra quod videtur ꝙ corpus sit Cōtra durā. ꝓbat ꝙ ex ꝑte assūptarū partiū fuit ordo realis.
assumptum mediāte anima quia sicut corpus nō
habet esse nisi propter animam ⁊ mediāte anima
sic nec beatificabile nec vnibile nisi propter ani-
mam ⁊ mediante anima nec per consequens assū-
ptibile nisi mediāte anima. ¶ Preterea illud qd̄
per se nullomodo potest assumi ⁊ de potentia ab-
soluta quando assumitur distincte non assumitur
nisi mediante illo quod per se assūi potest ⁊ ꝙ dat
sibi rationem assumptibilitatis sicut figura q̄ per
se non potest afficere substantiam: sed quando af-
ficit eam hoc est mediante q̄titate q̄ per se affice-
re potest ⁊ dat figure rationem afficiendi sed ma-
teria prima per se non est assumptibilis forma
autem per se est assūptibilis immo dat materie ꝙ
sit assumptibilis ergo quando assumitur forma
cum materia forma est ipsi materie medium assu
mendi. ¶ Preterea sm̄ istos prius est aliq̄d actu
ens in se q̄ vnitum alteri prius autem est mediūʒ
respectu posterioris. ergo esse actu est mediū ma-
terie assumende ⁊ per consequens illud quo est a-
ctu et forma est medium quo assumitur materia.
¶ Ad rationem eorum dicendum ꝙ maior est fal Ad rōnem durā.
sa quia accidens vnitur materie et forme non vt
duo sunt sed vt vnum cum etiam substantia sub-
sit accidentibus et tamen accidens inest mate-
rie mediante forma. ¶ Et ad probationem dicen-
dum ꝙ hic est distinctio mediū ab extremis realis
quia anima differt a materia et deitate. ¶ Uel di
cendum ꝙ maior est vera quando aliquid vni-
tur duobus vt sunt vnum tantum et nullomodo
vt sunt plura sed tunc minor est falsa quia perso-
na diuina est vnita carni et anime vt sunt vnum
in natura et cum hoc vt sunt duo. ¶ Alias non re-
mansisset vnio ipsorum ad personā in triduo quā-
do illa duo non erant aliquid vnum. ¶ Preterea
vbi est multitudo ⁊ non est ordo ibi est confusio sʒ
materia ⁊ forma naturaliter sunt plures quorum
quelibet est vna respectu ergo cuiuscumq; erit cō
fusio nisi inter ea sit aliquis ordo. ¶ Si autem
relatio et essentia differunt realiter in diuinis sic

q vnū non sit aliud tūc ꝛ ex parte assumētis oporteret esse ordinem nature vt essentia diceretur vnita mediante proprietate vel ecōtra propter idem

tertia ɔclō

¶ Tertia conclusio vera est simplr prout ponitur quia ordo rationis est ibi sicut dicunt sed tātū prima pars videt dubia quia qñ dicūt q tamen ē prius rōne assūptū q partes aut intelligūt de partibus simul iūctis aut de qualibȝ pte p se Si primo modo cum sm eos sit idem cōceptus totius ꝛ ptiū put sūt simlr iūcte nō vr vnū altero digni⁹ aia sm rōnē q diffinitio ꝛ diffinitū differūt rōe n tn̄ vnuȝ dr altero digni⁹ ēt nec rōe nec vnū magis recipit fructū assūptiōis altero aia rōe si aūt intelligant d qlȝ pte sȝ se sūpta tūc ita debuert ponere ordinē realē nature sicut rōnis q totū ē digni⁹ qlibȝ sua pte ꝛ magis pcipit fructū assūptiōis sȝ reȝ nō solum sm rōnē. vn̄ si ppter maiorē dignitatē ꝛ fructum sm rōnē est ordo rōis inter totū ꝛ ptes ergo ꝛ ppter maiorē dignitatē ꝛ fructū sm rē erit etiā ordo realis in assūptiōe toti⁹ et partium cui⁹ contrariū dixerūt simpliciter ꝛ indistincte in scda conclusione. ¶ Per idem patet de parte secūda ꝛ tertia quia sicut aia est dignior corpe ꝛ pfectius percipit fructum assūptionis sm rationē ita ꝛ sm rē. Et similiter mens respectu sensualitatis. Unde si propter hanc preeminentiā ratiōis est inter istoꝝ assumptionē ordo ratiōis. ergo ppter eorūdē differentiam ꝛ pheminentiā realem erit etiā ordo nature realis licet non temporis cuius contrarium dixerunt in scda conclusione. ¶ Quantū ad tertiū

Terti⁹ articulus. Durand⁹ q.3. hui⁹ d.

de mediatione gratie. dicunt aliqui q gratia dicitur vno mō de gratuita dei volūtate quia de⁹ aliquid gratis facit non ex necessitate nec ex merit. Alio modo de habitu perficiente animam. ¶ Similiter mediū vniōis duplex est. quoddā vnionis solum ꝛ non vnitū ꝛ istd vocatur mediū efficiēs sicut reconsilians discordātes dicitur esse medium vel mediator inter eos. ¶ Aliud ē medium vniēs ꝛ vnitū ꝛ istud vocatur medium formale sicut color vnitur corpori mediante supficie. ¶ Hijs suppositis dicendū est q si gratia accipiatur. primo modo scȝ pro gratuita dei volūtate sic assumptio facta est mediante gratia q gratuita dei volūtate non ex meritis precedentibus factum est q natura humana vniretur verbo ꝛ sic loquitur Aug. ix. de trinitate dicens q in rebus per tēpus exortis summa gratia est q deus in vnitate persone homini nullis meritis precedentibus copulatur sed ista gratia est mediū vniens tantum. i. vnionē faciens. ¶ Si autem gratia accipiatur pro habitu perficiente animam sic assumptio non est facta mediāte gratia ita q gratia fuerit mediū formale quia de se patet: q non fuit medium effectiuum sed solum virtus diuina ꝛ q ita sit probatur. sic si gratia in assumptione nature humane fuisset medium aut fuisset mediū necessitatis aut congruitatis non medium necessitatis q sicut patuit prius creatura irrationalis potuit assumi q tamen non est capax gratie: ergo gratia non est medium necessitatis ad assumptionem nec medium ɔgruitatis. ¶ Primo q natura assumpta personatur i vbo sicut psonata fuisset in pprio supposito vna eñ personatio supplet vicem alteri⁹ si sic fuisset derelicta personata fuisset in pprio supposito nō mediante gratia. ergo sine ea personatur in vbo

¶ Secundo quia illud quod sequitur vnionē non est medium in vnione sed gratia habitualis secuta fuit in xp̄o ordine nature licet non tēporis vnionem naturalē in persona verbi ergo gratia habitualis non fuit mediū vnionis. ¶ Probatio minoris quia sicut se habet eē ad opare sic gratia vnionis ad habitualē grāȝ. Cuius ratio est quia vnio facta est vt natura humana habeat suum esse non supposito diuino gratiā aūt datur. propter bene operari sed esse precedit opari. ergo vnionis grā vel vnio ipsa precedit gratiā habitualē et hoc innuitur. Jo. i. ca. vbi dicit vidimus gliaȝ eius gloriam quasi vnigeniti a patre plenū gratia ꝛ vitatis per quod datur itelligi q ex hoc ipō q ille homo est vnigenitus a patre qd habet p vnionem plenitudinem gratie et veritatis: ita q gratia est quidam effectus ɔñs ad huiusmōi vnionē. Inquirendo autem de hijs videtur prima conclusio falsa in parte verū est eñ q vnio est facta mediante dei gratuita volūtate effectiue sed q ista sit vniēs non vnitū sicut psone patris ꝛ spūsctī non est verum quia gratuita trinitatis volūtas est idem q essentia dei. vnde sicut essentia dei est vniēs vnitū quia scientia dei est vnita ꝛ incarnata sic ꝛ voluntas dei ꝛ naturalis ꝛ gratuita. Secūda conclusio q grā habitualis nō fuerit mediū effectiuū. Tertia nec mediū formale necessitatis manifesta est. Quarta vero q non fuerit mediū ɔgruitatis vera est sed dubia quia sicut perfectio nature spālis supponit naturā cōem vnde embrio pri⁹ viuit vita plante q cōissima est ꝛ per cōsequens pria. Deinde vita animalis q cōior est post primā. Ad vltimum vita hoīs q est specialis sic in perfectiōibus gratie videtur q specialis supponat cōeȝ vel suppositione necessitatis quādo habent cōnexionem necessitatis sicut caritas que est ppria bonis supponit de necessitate fidem ꝛ spēm que sūt cōes bonis ꝛ malis quia eorum cōnexio est necessaria vel suppositione cōgruitatis quando cōnexio est tantum congruitatis constat autē q cōnexio gratie vnionis ꝛ habitualis in christo ꝛ si non sit necessitatis est tamen congruitatis quia cōgruū fuit vt natura vnita deo esset formaliter grata deo. ergo cum gratia vnionis sit specialis illi nature gratia vero habitualis cōmunis omnibus sanctis videtur congruum q prius fuerit illa natura gratificata formaliter q deo vnita psonaliter. ¶ Si dicatur q fuit cōgruum naturam assumptam gratificare formaliter cōsequenter non antecedenter quia incōgruum esset q natura assumpta nec ante nec post esset grata sed prius natura debuit assumi q gratia infundi non videtur quia prius sȝ rōnem diligit deus illam naturā amore cōmuni q amore speciali sed ex amore communi inest illi gratia habitualis ex amore autem speciali inest illi gratia vnionis ergo ista est prius ratione q illa. Et si quis vellet hanc opinionem tenere sic eēt intelligenda quia sicut prius ordine reali nature non tpis anima xp̄i habuit potentias concreatas vt esset perfecta naturaliter in se q vniretur verbo sic prius habuit pfectiōes grē q vniret ꝛ tunc gratia habitualis eēt por rōe q grā vniōis nō re q sūt idē. Scdm hoc posset rñdere ad pmū q non est silr de priuatione in pprio supposito q ē p naturā ꝛ de psonatiōe in supposito diuio q ē p grāȝ.

Inquirit doct. de dictis durā. vbi supra.

Ad rōnes durandi.

vn̄ pria pōt esse sine grā ꝛ cōe ꝛc. de potentia ordinata Scda aūt sȝ oēs nō potuit eē sine grā saltem ɔñte sm oēs de potētia ordiata imo etiā pcedēte vt videt p illd ps. Btūs q elegisti ꝛ assūpsisti. vbi videt iuutare q qñ assūebat p ceteris iā erat btūs

Ad scdm.

¶ Ad sm diceret q maior ē vba mior ē fla. Ad probationē dōȝ q grā vniōis nō se hȝ ad grām hitualē sicut eē ad opari sed sicut pncipiū eēndi gtū cōe ꝛ pncipiū eēndi gratum grā spāle cōe aūt ē prius spāli ꝛ hoc itelligēdo de grā q ē in eēntia aie q nō est imediatū pncipiū opandi. Si aūt accipiat grā p caritate q est imediatū pncipiū opandi tūc grā vniōis ꝛ grā habitualis se habēt sicut eē et opari qtū ad hoc q sicut caritas est pncipiū opandi sic grā vniōis ē pncipiū eēndi nō simplr sed pncipiū eēndi in alieno supposito lȝ aūt eē simplr ꝛ esse in alieno supposito pcedit in natura assūpta ei⁹ opari ꝛ pncipiū essendi qd ē: eā pncipiū opandi qd est potētia tn̄ nec esse i alieno supposito nec grā vnionis que ē pncipiū formale pcedat pncipiū opādi. nec naturale nec supnaturale immo pus hūit aia eēntiā pfectā grā ꝛ potētias pfectas vtutibus q vniretur supposito diuino ordine rōnis nō tpis.

Ad tertiuȝ

¶ Ad tertiū dōm q grā est effectus vniōis ꝛ vnio est causa ei⁹ in gñe finis. nō efficiēt. q ppter hoc data est grā nō ad mēsurā. illi nature vt eēt digna hre nomē qd est sup oē nomē ¶ Finis aūt lȝ sit prior intētiōe. est tn̄ posterior executiōe ꝛ gñatione. vn̄ in fieri ꝛ in via gñatiōis sicut dispōes nature pcedūt formam in materia quib⁹ reddit apta forme. sic dispōes grē pcesserūt in natura vt esset digna vniri cōtraria: tn̄ opinio cōior ē ꝛ forte verior.

Ad rōnes ante oppm̄

¶ Argumēta pncipalia pcedūt suis vijs. vnde ad pmū pncipale qd bn̄ ɔcludit totū eē magis eē assūptibile q alterā ei⁹ ptē. ꝛ pri⁹ ordie rōis nō āt ɔcludit de ptib⁹ silr. Sȝ i argumēto iplicat duplex dubiū primū q si hō eēt magis imago dei q aia propter corp⁹. q ꝛ magis q angelus nō solū extēsiue ppter duplicē stolā. sed etiā intensiue. q qñ hō hȝ equalē btitudinē cū angelo. ꝛ cū ista hȝ btitudinē corporis quā nō habet angel⁹. tūc sicut hō ē beatior simplr post resurrectiōeȝ q añ. sic erit beatior simpl a angelo. q minimū bonū additū felicitati create facit ipam meliorē. Nec pōt sic dici de naturali cognitiōe. q vnica cognitio angeli naturalis qua intelligit deū ē pfectior duplici cognitiōe hūana intellectiua ꝛ sensitiua. sed nō sic de cognitione angeli btifica que in nullo excedit hūanā.

¶ Scdȝ dubiū ē q si hō nō est ad ymaginē dei nisi ppter aiaȝ ergo tot⁹ hō nō est magis ad imaginē q aia sola. q vbi duo ppter vnū vtrobiq tn̄ vnū

Ad scdm

sicut si hō nō est crispus nisi sȝ caput tot⁹ hō nō ē crispior q solū caput. ¶ Ad sm dōm silr q bn̄ cōcludit totū prius assumi q alterā ei⁹ partē nō āt q ambas simul iūctas. q nec pfectio pus re ɔueit

Ad tertiū.

toti q ptib⁹ silr iūctis que nō drñt re a toto. ¶ Ad tertiū qd ɔcludit corp⁹ nō eē assūptū mediate aia dōȝ q nō qdlȝ assūptū pdicat d assumēte sȝ illd qd est assūptū primo simlr. hoc autē est totū ꝛ nō aliq ei⁹ pars q lȝ aia sit assūpta pus natura q corp⁹. nō tn̄ simplr loqndo aia ē pus assūpta sȝ hūanitas vel assūptū pdicat de assumēte dōm q illd solū. q sibi derelictū esset sumptum q diu aia eēt ɔiūcta corpi neutrū erat de⁹. q nec si sibi relicta fuissent supposita sȝ insepatiōe aie a corpe potuit dici aia est deus ꝛ corp⁹ ē de⁹. q tūc vtrūq sibi derelictuȝ fuisset suppositū ad min⁹ corp⁹ qd hūisset spēȝ cōpletā lȝ aiaȝ nō.

Ad quartū

¶ Ad quartū dōȝ q si qlȝ pars eq̄ prio assumeret ꝛ p se sicut due hūanitates distincte tūc essent tot assūptiōes quot assūpta. que iter se nō faciūt vnū p se. sic aūt nō est hic si aūt totū assumit p se ꝛ prior pars indignior mediāte digniore nō est nisi vna assumptio ꝛ tūc in ipa assūptiōe nō pōt esse ordo sm rē vbi nō est multitudo sm rē intrinsece sed extrinsice ex parte assūptoꝝ pōt eē ordo sm rem sicut ꝛ multitudo sm rē sicut etiā vna fuit assūptio substātie cū accidētib⁹. tn̄ accidētia pticipāt istā assūptionē mediāte substantia ꝛ ē ordo realis. nō in assūptiōe intrinsece sed in participatiōe ipsius vel magis in participantib⁹ eq sm q hmōi sicut vna est informatio nō plures substātie ꝛ qtitatis a colore. ꝛ tn̄ ipm colorē substantia pticipat mediāte qtitate ꝛ sic in esse coloratū qd est vnū formalr est ordo realis extrinsece sm colorata. tn̄ istud argumētū ꝛ pcedens ɔcedēda sūt sȝ q probāt ptes nō eē pri⁹ assūptas toto.

Ad quintū

¶ Ad quintum q totū fuit assūptū mediantib⁹ ptib⁹ loqndo de ordie tpis sȝ loqndo sm ordinē nature ptes diuise fuert assūpte mediāte toto nō aūt cōiūcte sȝ silr q sūt idē re.

Durādus vbi supra

¶ Ad scdam deductionē q videt pbare cōtrariū dicūt aliq sic: q dam. intēdit q nām q prio vbū assūpsit nō dimisit totalr qu vnita fuerit vel ei vel ptib⁹ ei⁹ nec ppter hoc intēdit q ptes pmo fuerūt vnite q totū nisi qs velit dicere q imo p tāto. q illud qd ē vltimū in resolutiōe ē pmū in ɔpōe sȝ istd locū solū hȝ in hijs que vniūtur ad inuicē p nāȝ ꝛ nō solū sȝ bn̄placitū vnient sicut fctā est vnio nāe hūane. ꝛ ptiū ei⁹ cū psōa vbi tūc ei sit vnio ꝛ soluit cū qcūq put placet vniēti ꝛ ɔgruit fini vniōis ꝛ q psōa vbi volūtarie assūpsit hūanā nāȝ vt nos p mortē redimeret ꝛ repararet p resurrectionē iō prius soluta ē vnio cū toto p mortem manēte cū ptib⁹ ppt futurā resurrectionē. ¶ Ad alid dōm q sublato medio vniōis si sit reale ꝛ mediū necessitatis nō solū quo ad fieri. sȝ etiā quoad esse soluit vnio totū aūt nō ponit mediū respectu vnionis partiū sȝ rē. nec mediū necessariū in fieri ꝛ in esse: sed solū ponit mediū sm rōnē ppter congruitates pus allegatas ꝛ iō nō oȝ q soluta vnione cū toto soluta fuerit vnio cū partib⁹. ¶ Scdm aūt aliā opinionē dōȝ q totū respectu cuiuslȝ pt p se sūpte fuit qdē mediū sȝ rē sȝ nō mediū necessitatis ꝛ ɔgruitat ꝛ volūtat quo sublato stat vnio ¶ Ad alid de carne dōȝ ē q aia fuit mediū necessitat nō vt aia sȝ vt forā. q materia informis nō ē assūptibilis vn̄ aia sepata si nō successisset alia forma materia nō remāsisset vnita q nec ens.

Durandus

¶ Ad argumēta alteri⁹ ptis ad pmū dicūt sic qdā. q ex aucto. dam. nō pl⁹ habet nisi q vbū pri⁹ p se assūpsit ꝛ directe nām integrā. ptes aūt nō assūpsit sȝ se sȝ in qtū sūt de integritate nāe ꝛ i hoc nō ē aliqs ordo sȝ rē. Ad alid cū dr q porib⁹ pus fctā est vnio dōm q nō ē veꝝ imo poti⁹ dicēdū ē ecōuerso q qñ due actiōes sic se hñt q vna sequit alterā vbi finit pria ibi icipit. scda: sȝ foratio nāe hūane i suis ptibus pcessit ordie nature vnionē cū vbo. ꝛ iō illd ē pmo ꝛ p se vnitū vbo ad qd termiata ē pria actio ꝛ illd ē nā integra. ¶ Ad auctoritatē aug. dicēdū q Aug. intendit ponere ordinē iter partes assūptas ɔdinē qdē nō rei sȝ rōnis q attēdit sm dignitatē

nature assūptibilis ꝛ fructū assūptiōis. ¶ Qꝫ aūt
videꝛ innuere i fine cuiuslꝫ auctoꝛitat; ꝙ totū sit as
sūptū mediantibꝰ ptibꝰ nō sic est accipiēdū ꝙ ptes
aliquomō sint ꝑassūpte toti: ſꝫ itēdit ꝙ nā integ̃ ex
oībꝰ partibꝰ assūpta ē ꝛ nō altera pars tm̄. Et hee
solutiōes bone sūt nisi ꝙ in assūptiōe ptiū ꝯsidera
tarū ſm se ē oꝛdo realis ꝛ nō solū rōnis vt dictū ē.

Tertia dis. Questio. i.

Circa tertiā distictionē q̄runꝛ tria. Pri
mo de tpe sctificatiōis btē v̄ginis. Se-
cūdo de effectu sctificatōis. Tertio vtꝝ
ad ꝯceptionē filij fuerit coopata aliq̄d
actiue. ¶ Primo ergo queriꝛ vtrū btā v̄go fuerit
sctificata ante natiuitatē ex vtero. videꝛ ꝙ nō. qꝛ
nō prius qđ spūale sed qđ aīale est. i. ad coꝛ. iij. ſꝫ
natiuitas ex vtero est aīalis. illa aūt que ē p grāꝫ
sctificantē est spūalis. ergo natiuitas ex vtero ꝓ
ꝑcedit natiuitatē q̄ est p grāꝫ sctificātē. Itē Hie-
ro. dt nō mihi credas ꝙ si aliq̄d dixero qđ ex veteri
vł nouo testamēto hr̄i non possit. sed de sctificatio
ne btē v̄ginis ante natiuitatē in veteri vel nouo
testamēto nichil habeꝛ. ergo illa nō est ponenda.
¶ In ꝯtrariū Bernar. in ep̄la ad lugduneñ. Necꝫ
v̄o nascens festis laudibꝰ honoꝛaretur. si nō sctā
nascereꝛ. ergo sctā fuit nata. aliter de eius natiui
tate nō festiuaret eccl̄ia. ¶ Sed vtrū fuit cōcepta
in oꝛiginali. videꝛ ꝙ sic. p̄io aucto. dam̄. li. iij. c. i.
Spūs. s. supuenit purgans ipam ergo aliq̄d hūit
quod purgandū fuit: sed nō est nisi pctm̄ nō actua
le ergo oꝛiginale. Itē Aug. li. i. de baptismo puu
loꝝ. Solus xp̄s sine pctō fuit natus. ergo idē qđ
prius. ¶ Itē rōe arguiꝛ sic. Pctm̄ fuit obstaculū
ab ingressu celestis patrie que nobis apta ē p xp̄i
passionē si g̃ beata v̄go fuisset sine oī pctō: ꝛ moꝛ-
tua fuisset añ passionē intrasset celū. ꝛ sic nō indi-
guisset redēptiōe filij sui. nec oībꝰ p filiū apta fuis
set ianua p̄adisi quoꝝ vtrūqꝫ falsū ē. ꝛ absurdum
videꝛ. ¶ Oppm̄ ad Ro. i. Si radix sctā ꝛ rami scti

Rn̄sio

sed parētes fuerūt scti. g̃ ipsa. Rn̄deo videnda sūt
duo. in gn̄ali. Primū ē vtrū btā v̄go sctificatiōe
indiguit: scđꝫ ē supponēdo ꝙ sic q̄ tpe sctificata fu
it. ¶ De p̄io sciēdū ꝙ aliq̄s pōt indigere sctifica-

Primꝰ ar.

tiōe p grām dei dupl'r. Unomō vt habeaꝛ grā ad
eleuādū ꝛ pficiēdū naturā solū. ꝛ nō ad tollēdum
culpā aliquā. Aliomō vt habeaꝛ grā ad tollendū
culpā ꝛ eleuādū naturā. Primomodo indiguerunt
sctificatiōe angeli boni q̄ nūq̄ peccauerūt ꝛ hō in
statu inocētie vt dictū fuit in. ij. li. hoc etiā mō idi
guisset sctificatiōe btā v̄go dato ꝙ nō fuit ꝯcepta
in oꝛiginali. qꝛ glīa nō habeꝛ nisi mediate grā. ſꝫ
illđ ad Ro. vi. Grā dei vita et̄na rōne ad hn̄dā glīaꝫ
seu vitā eternā necessariū ē naturā pfici p grāꝫ. da
to etiā ꝙ priꝰ nō fuisset infecta p aliquā culpam.
¶ Scđomō nō idigēt sctificari nisi illi q̄ culpā ali
quā ꝯmiserūt vel ꝯtraxerūt ꝛ ſm hoc ad sciēdū an
btā v̄go tali sctificatiōe indiguit inq̄rendū est an
oꝛiginale pctm̄ cōtraxerit. Et ad hoc ē duplex di-
cendi modꝰ primꝰ est ꝙ btā v̄go nō fuit ꝯcepta in
oꝛiginali. sed simul tpe fuit aīata ꝛ grā etiā data.

Primꝰ modus dicēdi ꝙ btīssima v̄go nō fuit ī oꝛiginali cōcepta.

ꝛ huiꝰ dicti p̄io ōndiꝛ possibilitas. Scđo ꝯgrui
tas ꝛ tertio ꝓbatur ꝙ ita fuit fctm̄ Possibilitas
ꝓbaꝛ hoc mō qꝛ q̄uis pctm̄ oꝛigīale foꝛal'r sit tm̄
in aīa: in carne tn̄ ē quedā q̄litas vł infectio moꝛ-
bida rōe cuiꝰ ex ꝯiūctiōe aīe ad carnē hn̄dā taleꝫ
moꝛbidā q̄litatē ꝯtrahiꝛ pctm̄ oꝛiginale. cū igiꝛ
ipa q̄litas moꝛbida sit aliud ab ipsa carne potuit
v̄tute diuina cōseruari talis massa carnis ne infi
cereꝛ ꝛ si eēt infecta potuit mūdari añ infusioneꝫ
aīe ꝛ sic q̄tū ē ex pte gn̄ant; si fuerit caro imūda ꝛ
moꝛbida tn̄ in se v̄tute diuina mediante fctā ē im-
maculata ꝛ mūda ꝛ sic ex vniōe aīe ad ipam nō cō
trahereꝛ in aīa pctm̄ oꝛigīale ꝛ sic pꝫ possibilitas
¶ Ad hoc adduciꝛ duplex exēplū. Prio illđ Aug.
in ep̄la ad elidiū vbi dt ꝙ aīa xp̄i si fuisset ex tradu
ce nō fuisset necesse hr̄e oꝛiginale qꝛ in eodē instā-
ti fuisset sctificata quo traducta ꝛ si infecta potuit
tn̄ in eodē instāti mūdari. Aliđ exēplū ē Ansel. de
v̄gi. c. vij. cū peccās ab eo ad quē nō ptinet pcuti
tur q̄m ꝛ ille dꝫ pcutiet ab alio nō dꝫ eē pcussio tūc
pcussio ꝛ recta ꝛ nō recta negari nō pt. Ex hoc ha
beꝛ ꝙ eadē res ꝓpter diuersaꝫ relationē pōt dici
recta ꝛ nō recta ꝛ bona ꝛ mala. ꝛ exēplificat ibi đ
passiōe xp̄i que fuit bona et actio iudeoꝝ mala ꝛ
sil'r in ꝓposita massa illa ex pte parentū btē v̄gis
possibilis fuit hr̄e infactionē sine nō rectitudinē ꝛ
ex pte sui inq̄tū ex ea debuit coꝛpꝰ btē v̄gis foꝛa
ri possibile fuit ꝙ hēat mūdiciā ꝛ rectitudinē ꝛ tn̄
istđ dando btē v̄gini nō ē ꝯ ꝑrogatiuā conceptio
nis filij dei. qꝛ filiꝰ suus ꝯceptꝰ ē mūdꝰ ꝛ de mūda
sed btā v̄go ꝯcepta est mūda ſꝫ de immūdis ſꝫ ce-
teri oēs cōcepti sūt imūdi ꝛ de imūdis. ¶ Cōgrui
tas v̄o pꝫ sic. filiꝰ teneꝛ honoꝛare matrē ꝛ q̄tū de
cet ꝛ etiā pōt. ſꝫ nō satis honoꝛasset eā si in ea non
ꝑuenisset oēꝫ culpā ergo ꝛc. Et ꝯfirmaꝛ p Ansel.
de ꝯceptu v̄ginali. c. xviij. decuit vt illiꝰ ꝯceptio
ex purissima mr̄e fieret q̄ ea puritate niteret q̄ sub
deo maioꝛ neq̄t intelligi ſꝫ certū est esse aliq̄s crea
turas vt angelos bonos in q̄bꝰ nullū vnq̄ fuit pec
catū ergo multomagis hoc in btā v̄gine ē ponen
dum. ¶ Itē sicut xp̄us fuit pfectissimꝰ mediatoꝛ.
ita fuit ipa gratissima mediatrix. ſꝫ hoc nō fuisset
si culpā aliquā incurrisset qꝛ ꝯueniētiꝰ pōt aliq̄s
placari p illuꝫ q̄ nūq̄ eū offendit q̄ q̄ post offensā
recōsiliationē obtinuit. g̃ ꝛc. Multe alie ꝯgruita
tes adducūtur. ¶ Qꝫ aūt ita factū sit ꝓbaꝛ. i. per
aucto. Aug. li. de natura ꝛ grā vbi dicit ꝙ cum de
pctis agiꝛ nullā volūt de btā v̄gine fieri q̄stionē ꝛ
mgr̄ adducit in lr̄a. ¶ Scđo. p Ansel. ꝛ. iij. p Ry-
car. de sctō victo. in quodā ſmōe de ꝯceptiōe. Ar
guiꝛ p rōnē qꝛ eccl̄ia de nullo festū facit nisi đ sctō
ſꝫ multe ecclesie faciūt festū de ꝯceptiōe btē v̄gis
ergo ipa fuit ꝯcepta sctā. ¶ Nec obstat sicut aliq̄-
bus videtur ꝛ supꝛa inductū est ꝙ tūc nō indiguis
set redimi p xp̄ꝫ si nullū incurrisset pctm̄. quia im-
pedire ne aliq̄s obligeꝛ vt dicūt nō ē redimere ho
minē verū est de illo q̄ nunq̄ fuit obligatꝰ nec i se
nec i sua radice. Sꝫ de illo q̄ fuit obligatꝰ i sua ra
dice impedire ne obligeꝛ in se est vere redimere vt
si aliq̄s impetraret ꝙ ꝓles nascereꝛ ex parentibꝰ
ſuis nō incurreret ſuitutē vere: diceret redimisse
ꝓlē a ſuitute. cū igitur btā v̄go esset ſuituti pec
cati oꝛigīalis obnoxia in sua radice. s. i parētibꝰ si
fuit impedita v̄tute diuīa ne in se ſuitutem hanc
incurrat vt esset ꝯuenientioꝛ mr̄ saluatoris bene
pōt dici ꝙ indiguit bn̄ficio redēptiōis. ꝛ tātoma-
gis ꝛ familiarius fuit redēpta q̄ta redēptio fuit
in ipa celeriꝰ inchoata. ¶ Aliꝰ modꝰ dicēdi ꝙ btā

Scđus modus. Durā. de p̄senti. q. i.

v̄go potuit q̄dē ab oꝛiginali pctō p̄seruari v̄tute
diuina sed nō decuit nec p̄seruata fuit. Qꝫ potue
rat p̄suari pꝫ qꝛ vt visū fuit li. ij. pctm̄ oꝛigīale ē
solū reatꝰ aut carētia oꝛigīalis iusticie cū debito

habēdi eā quo ad oēs q̄ ſm legē nature descendūt
ab adā. Sed constat ꝙ deus gratis posset nūc ex-
cipere ab ista obligatiōe reatus seu debiti q̄cūqꝫ
vt nullomodo cōcipiendū imputareꝛ ei ad culpā.
¶ Queadmodū eīn a p̄ncipio deꝰ fecisset si voluis
set ꝙ adā peccante illi q̄nati fuissent ab eo nullum
pctm̄ cōtraxissent sicut pctā p̄roximoꝝ parentum
nō trāseūt in filios ita a gn̄alitate illa qua nati ab
adam cōtrahūt oꝛiginale potuisset ꝛ adhuc posset
de potentia absoluta excipere quē vellet ꝛ p hunc
modū potuit beata virgo pctm̄ oꝛiginale nō con-
trahere. ¶ Modus aūt quē alij ponūt nō ē ꝯueni
ens dicunt eīn ꝙ oꝛiginale cōtrahiꝛ ex vnione ad
carnē ꝓpter instrm̄ seu qualitatē moꝛbidā in car
ne existentē ꝛ quia illa potuit diuīa v̄tute purga
ri priusq̄ aīa ei vniretur. ideo dicūt ꝙ potuit fieri
in beata v̄gine vt aīa eiꝰ p vnionē ad carnē nō cō

Contra primū modū.

traheret oꝛiginale. ¶ Istud autē nō est verū qꝛ si-
cut ostensum est lib. ij. di. xxxi. per primū pctm̄ ni-
chil penitus ē factū circa naturā humanam nisi ꝙ
sublata fuit oꝛiginalis iustitia ꝛ natura sibi dere
licta ꝓpter qđ in natura carnis nihil ē reale post
pctm̄. nisi ꝙ sequiꝛ p̄ncipia nature ſm se. tale aūt
nō est sufficiens ratio cōtrahēdi oꝛiginale: ꝛ qꝛ in
scđo lib. pleniꝰ deductū est. ideo ad p̄ns nichil plꝰ
de hoc. ¶ Quis aūt beata virgo potuit a pctō
p̄seruari nō tn̄ decuit ꝙ p̄seruareꝛ. cuius rō est
qꝛ singularis cōceptio debuit dotari singulari ꝑ-
uilegio sed filius dei ſm hūanitatē habuit singu-
larē conceptionē eo ꝙ cōceptus est nō de viro sed
de spūsctō ergo debuit hr̄e singulare priuilegiū.
nō aūt habuisset nisi sola eiꝰ ꝯceptio fuisset absqꝫ
oꝛiginali pctō: ergo nō decuit. ꝙ conceptio cuiuſ-
cūqꝫ alterius etiā matris dotareꝛ priuilegio hoc.
¶ Et confirmatur qꝛ sicut diciꝛ Jo. iij. Qđ natum
est ex carne caro est. quod natū est ex spū spūs. ꝛ a
simili. quod conceptū est ex carne caro est. ꝛ quod
conceptū est ex spū spūs est. cū ergo solus xp̄s fue
rit conceptus de spūsancto. beata autem virgo ꝛ
oēs ceteri fuerūt concepti de carne. hoc est ſm cō
munē viam carnis decuit vt sola cōceptio xp̄i ni-
chil haberet cōtrariū spūi. beata aūt virgo ꝛ oēs
ceteri sicut non fuerūt priuilegiati vt cōciperenꝛ
de spūsancto sic habuerūt culpā oꝛiginalē que re
pugnat spūi. ¶ Et per hoc patet rn̄sio ad ratiōes
alioꝝ qꝛ filius dei debuit honoꝛare matrē nō q̄tū
potuit sed q̄tum decuit. non decuit autē ꝙ conce-
ptio ſm carnē equaretur conceptioni ſm spiritū.

Ad rōnes prime opinionis.

¶ Et quod dt Ansel. ꝙ decuit vt illiꝰ hominis ꝛc.
ꝓ nobis est. decuit eīn vt puritas matris esset sub
puritate xp̄i dei qui non cōtraxit oꝛiginale nec cō
misit actuale. ꝙ fit per hoc ꝙ mater actuale nō cō
misit. sed oꝛiginale contraxit. ꝙ si nō contraxisset
iam puritas eius puritati xp̄i adequaretur.
¶ Nec valet instantia de angelis bonis quia i eis
non potuit esse peccatū p oꝛiginē cōtractum eo ꝙ
vnꝰ ab alio nō oꝛiginaꝛ. sed oēs immediate creā-
tur a deo hoc etiā conuenit matri ſm ꝙ est media
trix sub xp̄o. ꝛ nō de pari vt sit immunis sub ipo a
pctō ꝛ non de pari ꝛ sic patet ꝙ nō decuit ꝙ beata
v̄go p̄seruareꝛ ab oꝛiginali peccato. ¶ Qꝫ aūt
de facto non fuerit p̄seruata. pꝫ p̄imo auctoꝛita-
te sacre scripture. ap̄ls eīn ad Ro. v. loquēs qua-
liter p primū hoīem intrauit pctm̄ in mūdū dicit
Qꝫ in ipso oēs peccauerūt. qui aūt dicit oē. nihil

excipit. ¶ Et si dicatur ergo nō fuit xp̄us exceptꝰ
Nō sequiꝛ qꝛ ap̄lus loquiꝛ de his q̄ ſm carnē de-
scendunt ab adam ꝛ ipemet ap̄lus xp̄m excipit in
eodem cap̄lo dicens ꝙ sicut per pctm̄ vnius hois
pctōꝛes constituti sunt multi ita p iustitiam vniꝰ
iusti constituūtur multi. Idem patet p Augu. de
fide ad Petrū vbi dicit firmissime tene oēm hoieꝫ
natum ex viro ꝛ muliere conceptuꝫ esse oꝛiginali
pctō ꝛ idem dicit de nuptijs ꝛ cōcupiscētia ꝙ nul-
lus pōt concipi de viro ꝛ muliere sine pctō oꝛigīa
li. ꝛ super illud Jo. Ecce agnus dei dt ꝙ ille solꝰ
innocens fuit. Nec obstat dictū eius de natura et
grā prius allegatū qđ loquitur de pctō actuali qđ
beata v̄go nunq̄ cōmisit vt patet ex serie textus
nō autē de oꝛiginali quod contraxit. Item Ansel.
scđo lib. Cur deus hō dicit ꝙ virgo ipsa in iniqui
tatibus ꝯcepta fuit. si autē postea aliud sensit nō
legi nisi q̄tum sonat auctoꝛitas quedā prius alle
gata que tn̄ bene intellecta facit ꝓ nobis vt visuꝫ
fuit. ¶ Si autē Ricar. de sancto victoꝛe hoc sensit
non est ei acquiescendū cū nō consonat bene cum
dictis sanctoꝝ ꝛ sacre scripture. ¶ Qꝫ aūt fit fe
stum de conceptione eius aut nō bene fit aut non
bene noīatur pōt eīn fieri festū de eius sctificatio
ne sed qꝛ nō est oīno certū quādo sanctificata fuit
vt postea diceꝛ. Est autē certū quādo fuit ꝯcepta
ideo ponendo certū ꝓ incerto vocaꝛ festū conce-
ptionis quod deberet vocari festū sctificatiōis.
¶ Puto tn̄ ꝙ si v̄go btā oꝛiginale nō ꝯtraxisset potu
isset tn̄ vere dici redempta a filio dei pro eo ꝙ i ra
dice sua ꝛ natura sue ꝯceptiōis obligata erat ad
incurrendū peccatum nisi fuisset a deo p̄seruata
patet ergo primum principale ꝙ beata virgo san
ctificatione indiguit. ¶ Sed his non obstantibꝰ

De prima opiniōe respōdent.

alij de p̄ia opinione. Respondent distinguēdo de
potentia ad gratiam. Est eīn duplex potentia ad
gratiam. s. naturalis ꝛ obedientialis potentia q̄-

Multi ponaꝫ ad gratiam.

dem naturalis est illa que impleꝛ ſm actū elici. si
a potentia ꝛ sic angeli receperūt gratiam ſm po-
tentiam naturalem. ¶ Potentia aūt obedientia
lis est triplex vna q̄ pōt repleri natura stāte i sup-
posito ꝓprio creato q̄tum possibile est repleri. et
ista potētia fūdaꝛ in ipo supposito vel natura nō
mediēte aliquo elapsu p̄rogatiuo ꝛ spāli. Alia ē
q̄ pōt repleri natura stāte i ꝓprio supposito crea
to nō tn̄ repleꝛ nisi iteruenīēte vł mediāte aliq̄ ela
psu spāli. btā eīn v̄go p elapsū spālē q̄ fuit mr̄ xp̄i
potuit plꝰ recipere de grā ſꝫ potentiā obediētia-
lem existentē in natura. q̄ aliqua pura creatura.
ꝛ etiā q̄ ipsamet ſm potētiam obedientialē possi
bilē repleri absqꝫ elapsu spāli medio. ¶ Tertia
potentia est ad grām creatam que nō pōt repleri
natura stante i supposito ꝓprio creato sed in sup
posito diuino ita ꝙ ymaginanꝛ ꝙ sicut potentia
obedientalis in anima xp̄i nō fuit repleta nec po
tuit repleri nisi p̄uia vnione ad verbū sic potentia
obediētialis scđa in beata v̄gine nō potuit reple-
ri nisi p̄uio elapsu qui fuit per inhabitationē ver
bi in vtero. prima potentia obedientialis fuit. re
pleta in beata v̄gine ante filij sui conceptionē et
tantū potuit dare de gratia alteri homini vel mu
lieri. ¶ Scđa etiā potentia obedientalis fuit i ea
repleta q̄n fuit facta mater xp̄i in filij sui ꝯceptio
ne ita ꝙ inq̄tū mater habuit specialē gratiā que
nullomodo posset esse in aliqua creatura nisi eēt

mater dei ⁊ iō ipsa recepit q̄tum creatura potuit
recipere. ⁊ inq̄tū mater dei vt sic beata virgo ex-
celleret omnem creaturā aliam in gratia ſꝫ duos
gradus potentie obedientalis quia in nulla alia
pura creatura rationali fuit repleta potētia obe
dientalis xp̄s vero excellit matrē suam per vnum
gradū inq̄tū fuit in ip̄o repleta potentia obediē-
talis preuia vnione ad verbū sed tamen isto gra-
du plus excellit xp̄s beatā virginē q̄ excellat bea
ta virgo alias creaturas ſm duos gradus. plus
em̄ de gratia potuit recipere aīa xp̄i p̄supposita
vnione q̄ alias potuisset ⁊ si deus dimitteret illā
naturā non maneret sub tanta gratia creata imo
esset impossibile ꝙ maneret. Exemplū ad hoc po-
nitur posita ꝙ qualitas simbola puta caliditas
quādo ex aere sit ignis manet ista caleditas ante
introductionē forme ignis existens sub certo gra
du in aere minor est tamen introducta forā ignis
sit maior q̄ prius fuerit vel potuerit esse. ⁊ si cor-
rūpat forma ignis impossibile est ꝙ tāta caliditas
remaneat sicut prius stante forma ignis silr videt
ꝙ ista potentia obedientalis ante vnionē ad vbū
nō potuit tm̄ recipere de gratia q̄tū potuit p̄sup-
posita vniōe ⁊ ꝙ nō pōt manere tāta gr̄a nisi stāte
vnione. ¶ Quomō autē sit triplex potētia obediē
talis per respectū ad cōsimilē gratiam licet ſꝫ ma
gis ⁊ minus vel vna potentia tripl'r considerata.
Exemplū est q: eadē natura nūero substantifica-
ri pōt a tribus personis vel simul vel successiue ⁊
habet triplicem potentiā obedientialem et perso
nalitatē diuinā respectu triū personarū. ita ꝙ re-
spectu vnius est vna persona obedientialis. ⁊ re-
spectu alterius alia persona. sed sicut i vna natu-
ra nūero p̄t esse triplex potētia obediētialis p re-
spectum ad consil'e quia ad personali tatem. ita in
aīa potest esse triplex potentia talis per respectū
ad gr̄am. vnde breuiter dicunt ꝙ beata maria ha
buit tantū de gratia q̄tum potuit habere persōa
creata stans in supposito ꝓprio. ⁊ hoc anteq̄ eēt
mater dei. ita ꝙ non habuit necessitatē nec proni-
tatē ad pctm̄. sed ex quo fuit mater dei recepit pl9
de gratia per quā fuit consummata simpl'r. ita ꝙ
nō potuit peccare venialiter. nec mortaliter. licet
ante factam sanctificationē potuerat peccare ve-
nialiter. Ultimo dr ꝙ festum conceptiōis celebra
ri debet ex quo fuit tota mūda. Unde Ansel. dicit
ad ep̄os oēs anglie in quadā epistola nō credo ve
rum esse amatorē virginis. qui respuit celebrare
festū conceptionis. Item dato ꝙ fuisset concepta
in originali adhuc esset festū illud celebrandū. q:
ex massa illa erat xp̄us ortūdus. vn̄ pōt illa massa
dupl'r considerari. vel inq̄tū immūda vel inq̄tuꝫ
erat quoddam p̄mariū fūdamētū respectu corpo
ris xp̄i formandi.

Dato ꝙ beatissia vgo fuisset ꝯcepta in originali adhuc pōt festū cōceptōis ei9 celebrari.

Modo dr ꝙ et si ex illa consi-
deratione qua erat immūda nō debeat festū illō
celebrari in relatiōe tn̄ ad sanctū sctōrū qui de il-
la massa nascebatur ⁊ sumpsit corpus bene potest
c elebrari festū illud. Exemplū de feste quod cele
bratur in natalicijs filij regis nō habito respectu
ad fragilitatē ſꝫ habito respectu ad futurū regnū
s. ꝙ erit rex in futurū. Ad exēplū celebratur festū
de cathedra sancti pe. ⁊ tn̄ tunc potuit esse ꝙ hūit
pctm̄ veniale. sed hoc non fit habito respectu ad
pctm̄. sed habita relatiōe ad hoc ꝙ fuit caput ec-
clesie ⁊ ad eius sanctitatē vel p̄ntē vel futurā nec
opꝫ ꝙ in illo de quo fit festū sit sctitas formaliter
sicut patet in dedicatiōe ecclesie. sed opꝫ ꝙ fiat ad
aliquod sctm̄ formaliter. ⁊ sic patet ex dictis rn̄sio
alterius positiōis.

Ad rōnes scōe opinionis.

¶ Dicendū em̄ ꝙ prima nō sol
uit seipsam sicut iplicans cōtradictoria ponit em̄
ꝙ xp̄i conceptio fuit singularis quia nō fuit ex se-
mine viri ⁊ hoc quidē est cōcedendū. Et quia etiā
hoc fuit eius priuilegium singulare ⁊ deinde di-
cunt ꝙ nō habuisset singulare p̄uilegiū. nisi sola
eius conceptio fuisset sine originali hoc em̄ falsū
est ⁊ contradicit prio remanet em̄ p̄uilegium spe-
ciale ꝙ eius cōceptio nō fuisset de viro q̄tūcunq̄
fuisset datū beate virgini ꝙ nō fuit cōcepta licet
de viro in originali pctō. ⁊ hoc p̄ueniente eā vtu
te sp̄ūs sctī vt sicut ꝓ primo instanti potuit habere
in se considerata iusticiā originalē nec illius carē
tiam si adā nō peccasset. sic supposito illius pctō
ꝙ futura erat mater noui ade. habuit ⁊ si non ori-
ginalē iusticiā sed habitualē gr̄aꝫ equiualentē p
quā nō fuerit sub illa carentia. ⁊ sub debito pene
pruni pcti. ¶ Ad cōfirmationē vero dr ꝙ xp̄s sol9
dr cōceptus de sp̄ū. s. q: concept9 absq̄ semine vi-
ri agente ad cōceptiōem suā vtute sp̄ūs. s. vt al's
dicebatur. sed cōceptio vginis pōt dici ex sp̄ū q̄a
licet ex semine sit concepta tn̄ sine pctō originali
vtute tamen eiusdem spiritus purgātis ipsam di
ctum autem euāgelij non est ad ꝓpositum sed lo-
quitur de generatiōe naturali p quam accipitur
eē naturale ⁊ de gn̄atōe sp̄ūali que fit p baptismū
¶ Cū vero tertio dr ꝙ nō fuit p̄seruata de facto q:
dicit ap̄ls ꝙ oēs in adā peccauerūt. nec aliquē ex
cipit nisi xp̄m dn̄m ꝙ loquit ſm cursū cōeꝫ ⁊ quia
ip̄a si nō fuisset p̄uenta gr̄a subiacuisset illi pctō
⁊ illud contraxisset. ¶ Uel dicendū ꝙ sicut excipit
xp̄m .i. ⁊ matrem xp̄i partus enim pars viscerum
est. vnō dicunt isti sic ponentes ꝙ vbicūq̄ ponitur
sola aīa xp̄i nō excipit aīa beate vginis q: simul
q̄tū ad pctm̄ currūt xp̄s ⁊ beata vgo sicut allega
tum est supra de Aug. in libro de natura ⁊ gr̄a. Et
sic soluūt illud. sup illō p̄s. De manu canis vnicā
meā intelligit xp̄s aīam suā que sola fuit sine pec
cato. ¶ Ad illud Ansel. dr ꝙ illud est verū ex p̄sōa
discipuli. ⁊ qn̄cūq: ē verbū discipuli nō dr determi
natiue sed exq̄sitiue ¶ Uel dicendū ꝙ nō dr Ansel.
ꝙ ita sit quāuis nō improbat discipulū sic dicentē
sed dr ꝙ supposito ꝙ beata vgo fuerit sic cōcepta
adhuc nō sequeret ꝙ xp̄s hūit corp9 immundū de
ea sicut ostēdit. ¶ Alr dr ꝙ iste est modus sctorū
ꝙ quando loquūtur de aliqua materia in cōi tra-
ctāt cōiter sed in sp̄āli tūc vitatē determināt ⁊ di
cūt qō sentiūt. ⁊ sic fecit Ansel. in quodam libello
suo. quē sp̄āl'r de hoc fecit. ¶ Ad illud de festo con
ceptiōis ꝙ celebrandū ē visum est ⁊ testioniū An-
sel. in ep̄la ad ep̄os anglie. imo plus. ꝙ supposito
ꝙ in originali concepta fuit celebrari posset. Rn̄-
det ad rōnes ⁊ ad auctoritates alias. ⁊ primo ad
auctoritatē Bernardi in ep̄la ad Lugduneñ. dr ꝙ
nō dixit asserēdo hoc sicut pꝫ in fine ep̄le sue. vbi
totū dimittit ad arbitriū pontificis vel dato q̄ sic
nō ē tenēdus q: scti alij nobiliores in scia ꝯtrariū
tenuerunt vel dicūt ꝙ illō quod dixit in vita retra
ctauit per visionē apparuit em̄ beatus Ber. vni
monacho desideranti ip̄m videre totus lucidus
preter q̄ in pectore vbi habuit maculam vnā quā
dixit se habere ꝓpter illō qō dixerat de btā vgine

P. Inq̄rit d illis duab9 opinionibus.

ꝙ fuit concepta in originali pctō. Inquirēdo aūt
de hijs opiniōib9 videt ꝙ de potētia absoluta d9
potuerit beatā vginē ab originali preſuare sup
posito ꝙ fuerat concepta ſm legeꝫ ꝯmunē q: dr si
bi in Job. Quis pōt facere mūdū de immūdo cō
ceptū semine. None tu qui solus es? q: pctm̄ ori-
giale nō est nisi priuatio gratie propter ade pctm̄
⁊ negatio glorie vel obligatio ad illō. Cōstat aūt
ꝙ deus de potentia absoluta potuit dare gr̄am ⁊
p ꝯn̄s debitū gl'ie aīe qn̄ infūdebat: ymmo aū in
fusionē potuit aīa creari ⁊ gratia concreari. ⁊ sic
pctm̄ nō cōtraxisset sed de potētia ordinata ⁊ d fa
cto videt ꝓbabili9: ꝙ nō potuit p̄seruari: nec fuit
p̄seruata: q: secundum Augustinū xp̄s nō fuit de
cimatus in lūbis abrahe: nec cōtraxit originale:
q: non descendit ab abraham vel adam secundū
seminalē rationē sed solumſꝫ corpulentam sbam
q: de femina cōceptus nō de viro sed de sp̄ū sctō:
cum ergo cessante causa cesset effect9 igit btā vir
go q̄ cōcepta est de īmundo semine originale con-
trahere debuit ⁊ cōtraxit. Dr auteꝫ dn̄t sctōr de
triplici potentia ꝙ mr̄ dei ⁊ xp̄s tantuꝫ habuerūt
de gr̄a q̄tū nullus alius habere potuit verū est
de potentia ordinata: sed de absoluta videt falsū:
quia in hijs q̄ dicunt relatiue bn̄ habet aliqō ille
homo vel illa femina qō nō pōt habere aliud sup
posituꝫ nulli eniꝫ creature vel nature create debe
tur adoratio que debet nature assumpte secundū
ꝙ est vnita vbo: nec meritum infinitū: aut satisfa
ctio infinita potest esse in natura nō vnita. ¶ Sil'r
beata virgo ex hoc ꝙ est mater dei vendicat sibi
honorem specialem qui nulli creature debetur:
nisi etiam illa fieret mr̄ dei. Sed loq̄ndo de re ab
soluta secundum pfectionē intrinsecā videt ꝙ tm̄
de gratia potuerit recipe anteq̄ eēt mater dei q̄
post: q: esse mr̄em dei nō ponit in ea nisi relationē
ratiōis: sicut si ille homo nō fuisset quia mr̄nitas
sua terminat ad deū vt est hō non vt est de9: rela-
tio aūt pura nō facit subiectum magis nec min9
alicui9 capax absoluti maxime relatio q̄ ē eiusdeꝫ
rationis cum alia relatione nil magis disponēre
¶ Idē etiam videt de natura assumpta q: cū diui
nitas non posset esse causa materialis nec forma
lis nec dispositiua: ideꝫ receptiuum gr̄e mediatū
⁊ immediatuꝫ est in natura nō assumpta ⁊ assum
pta: vn̄ de potentia absoluta tantū est capax gr̄e
ante q̄ post ⁊ deposita q̄ vnita. Et ideo nō valet
quod adducūt: q: subiectum caloris est ꝯpositū
ex materia ⁊ forma: vnde aer nō est capax tāte ca
liditatis manente forma aeris q̄te qn̄ de aere fit
ignis: quia est aliud subiectum specie q̄ pri9: qn̄
em̄ ex aere fit ignis n̄ ē idē subiectū caloris qō p̄9
ſꝫ qn̄ de non mr̄e dei fit mr̄ dei idē est subiectū gr̄e
qō prius. Et similiter quādo de filio dei fieret nō
filius dei idem esset subiectum immediatū: licet n̄
idem suppositū. ¶ Dr dicūt tertio de festo conce
ptionis quod de se potest celebrari ⁊ ratione sui:
verū eēt si vt supponūt tota sit munda ⁊ cum gr̄a
concepta fuisset sicut ⁊ annunciatio christi licet
ibi sit duplex ratio festiuitatis. s. sanctitas crea-
ta et increata. si enim contraxit originale non dꝫ
festiuari sed q: illud ꝙ debet tanq̄ immundum ex
piari: non debꝫ tanq̄ festum honorari ſꝫ cōceptio
i. carnis ⁊ anime vnio quando est causa contrahē
di originale indiget tanq̄ aliquid coinquinatū p
sctm̄ expiari ergo nō debet festis laudibus hono
rari: vnde Bernardus in epistola ad Lugdun̄. ex
presse dicit eā ꝯceptā in originali ⁊ cum hoc dicit
ꝙ neq̄ nascens festis laudib9 honoraret nisi san-
cta nasceret: ergo multominus ꝯcepta honorare
tur nisi sancta conciperet: quia conceptio est cau
sa contrahendi nō aūt natiuitas ex vtero: ꝓpter
quod plus repugnat festiuitati natiuitas in vte-
ro q̄ ex vtero sicut plus repugnat sanctitati q: for
te secundum legē ꝯmunem ante baptismum ⁊ tp̄e
circuncisionis sola natiuitate infantis in fide pa
rentum expiebat originale vel cum hoc oblatiōe
si fieret quia tempus non cooperabat ⁊ sic femie
sancte nascebant: vel nasci poterāt: ſꝫ nō sic sancte
concipiebant nec cōcipi poterāt. ¶ Ad aliud aūt
dicendum ꝙ nō debet respui festuꝫ ꝯceptionis ra
tione sanctificationis quia eodē die facta est ⁊ cre
dit ꝓut cōceptio accipitur ꝓ vnione aīe ⁊ carnis
¶ Ad illō de massa dicēdū ꝙ ecclesia festiuat: aut
ꝓpter gloriā aut propter gratiam: sicut ergo de
festo gratie dr ꝙ n̄ celebrat de mortib9 patrū vete
ris testamēti. Quis de morte illa essent transituri
ad eternam gloriam quia pro tunc erant subditi
pene nō aūt glorie: sic de conceptione carnis vir-
ginis cum peccato non solennizaret: licet de ipsa
formand9 esset fons gratie q: prout tunc erat sub
dita culpe ⁊ peccato obnoxia. ¶ Ad quartum de
ortu filij regis non est simile de festo spirituali ꝙ
non fit de spe sed de re gratie vel glorie vt dictum
est de festo carnali ꝙ sit de spe q̄ sepe frustratur.
Ad illud de cathedra sancti petri dicenduꝫ ꝙ licꝫ
bea. pe. habuerint tūc veniale tamē cathedra que
festiuatur nō fuit per se causa peccati. s. honor ex
hibitus alias nō esset p se gaudij causa sed luct9:
vnio aūt anime ad carnem seminatam ab adā est
p se causa peccati ergo non festi. ¶ Ad illud de de
dicatione dicendū ꝙ dedicatio per se hꝫ ordinem
ad sanctitatem formaliter non ad peccatum: sed
ad tollendū peccatum conceptio aūt oppositum
ordinem habet. ¶ Responsio etiā eoruꝫ ad primū
de singularitate priuilegij nō vꝫ. quia concipi de
femina sine viro non est priuilegiuꝫ propter hoc
ꝙ est causa carendi peccato: nihil em̄ dignitatis
fuit in adam per hoc ꝙ deus formauit euꝫ sine vi-
ro ⁊ femina nec in eua propter hoc ꝙ de viro sine
femina: sicut nec in animalibus q̄ sine semine per
putrefactionem generant: sed in hoc est priuile-
gium ꝙ originale non ꝯtraxit. ¶ Nec vꝫ solutio
ad illud qō natū est ex carne caro ⁊c. q: licꝫ sensus
l'ralis sit ille quē dant tn̄ mistice: qō natū ē ex car
ne caro est ⁊c. sic. s. ꝙ gn̄atio carnalis p se est cā
culpe ⁊ p ꝯn̄s non est causa letitie nec capax gra-
tie. ¶ Ad tertiū ꝙ dicūt i xp̄o excipi matrem non
vꝫ: q: pari ratione possit dici ꝙ ipsa non fuerit re-
dempta sicut nec ipse: nec debitrix mortis ⁊ sic fru
stra fuerit mortua: quia nec propter debitum suū
nec propter meritum nostruꝫ. Dr autem dicit ꝙ
partus est pars viscerum verū est quando est ivē
tre: non autem ante nec post sicut fruct9 pēdentes
ꝑtes fundi esse videnf nō aūt fructus iā collecti:
vel nōdū formati secundum legistas: ⁊ etiaꝫ sic est
pars ꝙ dictum de matre intelligat deinde de par
tu non econuerso vnde anteq̄ christus esset conce-
ptus de matre non erat pars eius. ¶ Ad quartuꝫ
de ansel. dicendū p interemptionē ꝙ assertiue ex

persona sua loqui videt᷑ de libro autẽ retractionũ
nihil certi habet᷑. ¶ Ad quintũ de.b. dicẽdũ ꝙ licꝫ
committat correctioni sũmi põtificis nõ tñ cõstat
ꝙ aliq̃s summus pontifex contrariũ dixerit: imo
ecclesia Romana festum conceptionis non facit:
visio autem monachi eadem facilitate contennit᷑
Herueus d̾ pñti. q. i.
qua approbat᷑. Quod aũt beata virgo originale cõ
traxit cõfirmãt aliq̃ duplici auctoritate: sicut ad
ro. v. ꝙ ꝑ adaꝫ pctm̃ itrauit in mundũ ⁊ ꝑ pctm̃
mors sicut pena pcti. Ex hoc sic arguit᷑ mors est
pena pro peccato originali: sed nullus punit᷑ pro
peccato quod non incurrit quantumcunq̃ fuerit
incursurus: ergo qui non incurrit peccatum ori=
ginali nõ dꝫ mori q̃tũcũq̃ esset incursur⁹ maxime
vbi non est aliquod peccatuꝫ actuale dignũ pena
sicut contingit in beata v̾gine ꝗ ⁊ beata virgo nõ
debuit mori si non habuit originale: constat autẽ
ꝙ mortua est ꝗ habuit peccatum originale. Si di
catur ꝙ mors beate virginis non fuit pena ꝓteri
ti peccati sed cautela futuri nihil est dictu: q̄ post
mortẽ non sequitur aliquod peccatum cui caute=
la debeat adhiberi sed ista ratio plenius supra de
ducta est. ¶ Item ideꝫ apostolus loquens de adã
dicit in quo omnes peccauerũt ergo secũduꝫ hoc
omnes qui secundum legem cõmunem ex viro et
2. articul⁹. Durãd⁹ di pñti. q. 2.
muliere nati sunt peccauerũt in adam: sed beata
v̾go sic fuit nata ꝗ ⁊c. ¶ Quantuꝫ aũt ad scꝫ ꝑn
cipale. scꝫ. quo tempore sãctificata fuerit est vnũ
certũ et duo dubia. Certũ est ꝙ sãctificata fuit añ
natiuitatẽ ex vtero: quia licet de hoc non loquat᷑
aliqua scriptura canõica expresse tñ sicut dicit au
gustinus de assumptione ei⁹ in corpore ⁊ anima:
de qua similiter scriptura non loquit᷑: ita ⁊ nos ra
tionabiliter possumus arguere ꝙ sanctificata fu
it ante natiuitateꝫ ex vtero quia licet non loquat᷑
de hoc aliqua scriptura: ⁊ hoc sic rationabile ẽ ꝙ
illud priuilegium qd̾ legit᷑ quibusdam fuisse con
cessum non fuerit beate virgini denegatũ que ge
nuit vnigenitũ a patre plenũ gratie ⁊ veritatis: sꝫ
sanctificatio ante natiuitatem ex vtero legit᷑ fuis=
se concessa quibusdam sanctis. s. Ieremie sicut di
ctuꝫ est ei anteq̃ exires de vulua sanctificaui te ⁊
Ioã. baptiste de quo dixit angl's luce. i. Spiritu=
sancto replebit᷑ ⁊ adhuc ex vtero matris sue: ergo
rationabiliter tenet᷑ ꝙ beata virgo tunc etiam sã
Duo dubia i spãli d̾ tẽpore sctificationis
ctificata fuit q̄ hoc communiter tenent omnes.
¶ Duo autem dubia sunt de tempore sanctifica=
tionis in speciali primum est an sanctificata fuit
1. dubium. Opinio hẽrici d̾ gandauo. q̃lib. 15. q. 13.
in primo instanti conceptionis sue. Secunduꝫ du
bium an statim sanctificata fuerit post primuꝫ in
stans conceptionis sue. Quo ad primum dicunt q̄
dam ꝙ lꝫ beata virgo concepta fuerit in pctõ ori=
ginali: tñ in eodem instanti in quo concepta fuit
in peccato originali: fuit etiã sanctificata: quia vt
dicunt gratia ⁊ culpa possunt esse in eodeꝫ instãti
in quodã intransitu: ⁊ maxime secundum esse in=
completuꝫ: ⁊ scd̾m aliud ⁊ aliud signũ: distinguũt
enim isti instãs conceptionis in tria signa in quo
rum primo fuit in culpa quã icurrit ex vnione ad
corpus. In secundo fuit in gratia quasi in quodã
transitu simul cum culpa. In tertio fuit in gratia
secundum esse habituale ⁊ expulsa est culpa.
Quod autem simul possint esse: ⁊ quandoq̃ sint grã
⁊ culpa probant sic. expellens ⁊ expulsum sunt sil'
gratia autem expellit culpam: ergo simul ⁊ in eo
dem instanti sunt gratia ⁊ culpa ⁊ sic dicunt fuisse
in beata virgine in instanti infusionis gratie.
Quod autem in eodem instanti sit accipe plura si=
gna talia: in quorum vno potest vnuꝫ esse ⁊ i alio
aliud declarant per exemplum de faba obuianti
lapidi molari quia tunc in eodeꝫ instanti faba ac
cederet ad terminũ ad quẽ ⁊ recederet. licet alio
⁊ alio signo: alias si non recedẽt ⁊ accedẽt in eodẽ
instãti: sed in alio lapis molaris quiesceret quod
est impossibile. ¶ Item in eodem instanti est cor=
ruptio ignis ⁊ generatio aeris: ⁊ tamen in diuer
Cõtra opinionẽ durãd⁹ vbi s̾ silr̃ ter herue⁹ d̾ pñti. q. 1. de fontib⁹ i quolibetis
sis signis: eodeꝫ mõ volunt dicere in proposito.
¶ Hec autẽ opinio secunduꝫ alios deficit in posi=
tione ⁊ in modo ponendi siue proponendi: in posi
tiõe quidã quia nihil est impossibilius q̃ ponere
contradicta simul: hoc enim solo priuatus est de⁹
sed qui ponit ꝙ in eodem instanti possit esse in aĩa
gratia ⁊ culpa ponit cõtradictoria esse siml'. ergo
nihil est impossibilius hac positione. Minor ptꝫ
q̄ habitus ⁊ priuatio circa subiectum aptũ natuꝫ
habent vim contradictionis. ꝙ enĩ est affirmatio
⁊ negatiuo respectu oĩm hoc est hit⁹ ⁊ ꝑuatio cir=
ca determinatum subiectuꝫ: sed gratia ⁊ culpa se
habent circa aĩaꝫ sicut habit⁹ ⁊ priuatio: vel dire
cte: vel saltem ꝯcomitatiue pro statu nature lapse
ergo ponere gratiam ⁊ culpaꝫ originalẽ seu mor
talem actualem esse in eodem instanti in aĩa ẽ po
nere cõtradictoria sil' ergo positio est impossibil'.
¶ Nec valet dicere ꝙ pro alio ⁊ alio signo q̄ mlͭ=
tiplicatio talium signorum in eodẽ indiuisibili se
cundum rem non potest esse nisi secundum ratio=
nem ⁊ non realis q̄ non potuit facere ꝙ duo cõtra
dictoria sint sil'. alias sequeretur ꝙ nulla esset cõ
tradictio in mundo q̄ posset dici ꝙ vnum contra=
dictorum verificaretur in eodem instanti pro vno
signo ⁊ aliud pro alio. ¶ Item ex hoc arguitur cõ
tra opinionem sic dicunt isti ꝙ angelus malus in
primo instanti non potest primum actum malum
habere: quia tunc habuit actum bonum. ¶ Sed
diceret᷑ sibi ꝙ hoc non est inconueniẽs quia pro ꝑ
mo signo potuit habere secũdũ istam opinionem
bonum ⁊ pro alio malum. Item qd̾ dicunt de gñã
tione ⁊ corruptione non valet. quia sunt diuersoꝝ
⁊ ideo nõ opposite. ¶ Item diuisio instãtis in tria
signa vel est idiuersa secundum rem vel secunduꝫ
rationem tantum: si indiuersa secundum rem seq̃
tur ꝙ indiuisibile secundum rem sit diuisibile sed
rem quod implicat contradictionem: omnes enĩ
intelligunt nomine instantis indiuisibile. secun=
dum rem. Si autem illa signa sint plura secundũ
rationem tantum: tunc restat inconueniẽs ꝙ gra=
tia ⁊ culpa sint in alia simul secundum rem ⁊ etiã
implicat contradictionem. ¶ Item quando aliq̃
sunt vnum ⁊ idem secundum reꝫ. quidq̃ est in vno
bo realiter est in omnibus ⁊ quod non est in vno
non est in aliquo: sed secundum istos gratia secun
duꝫ esse habituale permanens est in vltimo signo
⁊ tunc non est in culpa sed est inde expulsa ꝗ fuit
gratia secundum omne habituale in omnibus si=
gnis ⁊ culpa in nullo: quod etiam contradicit po
sitioni eoruꝫ: q̄ dicunt ꝙ in primo signo est in cul
pa ⁊ etiam in secundo cum gratia in quodam trã
situ sed in secundo est expulsa. ¶ Itẽ si ista positio
posset saluari propter diuisionem instantis in di=
uisa signa sequeretur ꝙ non esset possibile dare
aliquam contradictionem: vt iam tactum est: q̄
affirmatiua poneret᷑ pro vno signo ⁊ negatiua pro
alio ⁊ sic quelꝫ affirmatio ⁊ negatiuo de eodẽ ⁊ ꝑ
eodẽ instanti posset v̾ificari ꝓpter aliud ⁊ aliud si=
gnum quod est inconueniẽs manifestũ. Quod etiaꝫ
dicitur ꝙ expellens ⁊ expulsum sunt simul: verum
est de expellente effectiue. ⁊ nõ de expellẽte forma
liter q̄ pñtia expellẽtis formaliter est absẽtia ex=
pulsi ⁊ econuerso: gratia aũt expellit culpam for=
maliter: ⁊ non effectiue: ⁊ ideo nõ possunt eẽ simul
patet ꝗ ꝙ ipossibile est ꝙ in eodẽ instãti sint culpa:
⁊ gratia. ⁊ ꝑ cõsequẽs ꝙ beata v̾go in ꝑmo istãti
fuerit sanctificata supposito ꝙ in originali fuit cõ
Herueus vbi supra
cepta. ¶ Si dicat᷑ ꝙ gratia ⁊ culpa non hñt esse in
nunc tp̃is continui proprie: sed in nunc tp̃is discre
ti: ⁊ ꝙ duo nũc tp̃is discreti pñt coexistere vni nũc
temporis cõtinui ⁊ illa gratia ⁊ culpa. nõ fuerũt
in eodẽ nũc proprie mẽsure. s. tẽporis discreti. sed
fuerit in eodem nunc extranee mensure. s. tp̃is cõ
tinui per quandã coexistentiã. hoc est impossibile
quia licꝫ eidem nunc stant i possunt plura nunc sibi
succedẽtia coexistere: tñ nũc fluẽti impossibile est
quicunq̃ duo nunc habẽtia successionẽ coexistere
quia dum primũ nunc coexisteret nunc fluẽti: aliud
nunc expectaret᷑ in futuro: sed nunc fluens non ꝑt
aliud expectare in futurũ: ipossibile ẽ ꝗ ꝙ duo nũc
sibi succedẽtia coexistunt eidẽ nũc fluẽti: q̃le ẽ nũc
tp̃is cõtinui: nunc aũt gratie ⁊ nũc culpe circa idẽ
subiectum oportet esse succedẽtia siue ponãtur eẽ
temporis cõtinui siue temporis discreti. ⁊ ideo im
possibile est ꝙ coexistãt eidẽ nũc temporis ꝯtinui.
Inq̃rit doctor d̾ dict
¶ Inquirendo autem de hijs dicẽdum ꝙ gratia ⁊
culpa actualis mortalis non opponitur formal'r
intrinsece vnde q̃tuꝫ est de se de potẽtia absoluta
dei possent esse simul: sed q̃tũ ad effectum extrinse
cum opponũtur: quia gratia facit dignũ vita eter
na culpa vero mortalis indignuꝫ. Quod autẽ aliq̃s
sit indignus aliquo simpliciter: ⁊ dignus simpl'r ẽ
contradictio: sed culpa originalis ⁊ gratia oppo=
nuntur etiã formaliter ⁊ intrinsece sicut priuatio
⁊ habitus: quia culpa origĩalis formal'r est priua
tio gratie propter culpã ade. ¶ Ad exemplũ de fa
ba. dicunt aliqui ꝙ due forme absolute opposite ñ
possunt simul esse in eodem secundũ idem nec ꝑ se
nec per accidens sed duo mot⁹ sic sicut qui in naui
ꝯ motum nauis mouet᷑: mouet᷑ duplici motu ꝯrio
vno per se alio ꝑ accidẽs immo vt dicũt non est ꝓ=
prie contrarietas: quia talis duplex motus est in
celo in quo nulla est contrarietas. Et secundũ hoc
simil'r potest dici ꝙ motus ꝑ se ⁊ quies per accidẽs
possunt alicui eidem conuenire vel dicũt ꝙ est vn⁹
motus secundum reꝫ qui est remissus ꝑ admixtio=
nem cõtrarij: nõ formaliter sed v̾tute ita ꝙ firma=
mentum non mouet᷑ nisi in occidens: sed iste mot⁹
remittitur ex motu continentis qui est in oriens.
Et sicut homo in naui mouet᷑ quidẽ motu propo
non alio: sed motus quidam proprius remittitur
ex motu contrario qui ẽ incõtinẽte tm̃ subiectiue
⁊ formaliter non in cõtento: nisi ꝑ effectũ remissio
nis. quando aũt lapis mouet᷑ deorsum obuiat fa=
be ascendenti descensus: ⁊ ascensus fabe non est si
ne quiete media ꝑ accidens quia non quiescit sur
sum nisi virtute impellẽtis: sed virtus impellens
vincitur a virtute lapiduꝫ quo ad motũ contrariũ
ergo multo magis quo ad impediendã quietam:
gratia autem per se vbi est. ⁊ similiter culpa vnde
impossibile est simul esse culpam ⁊ gratiam. de exẽ
plo autem fabe replicabitur in articulo sequente
Inq̃rit scm̃ dubium.
¶ Restat ergo querere de scd̾o dubio. s. vtrum im
mediate post instans pctm̃ in quo cõcepta fuit po
tuerit sanctificari: ita ꝙ per solum vnum instans
fuerint in culpa: ⁊ deinde semper in gratia. Et
1. mod⁹ dicẽdi circa istud sꝫ dubiũ q̃ est de gãdauo vbi supra
hic est duplex modus dicendi vnus est ꝙ beata vir
go potuit per solum vnum instans esse sub origi=
nali peccato. ⁊ toto sequẽti tp̃e esse sub gratia: qd̾
probatur sic quod est possibile fieri virtute nature
est possibile fieri virtute diuina: sed virtute nature
potest fieri ꝙ aliquid sit ꝑ solũ instãs in aliq̃ actua
li dispositione vna sicut si fabe mote sursum in ali
quo instanti sui motus occurreret lapis molaris
tunc enim intentio sui motus esset ꝑ solum instãs
nam si eẽt ibi ꝑ temp⁹ quiesceret: ⁊ taceret lapideꝫ
molareꝫ quiescere quod est improbabile ergo for
tiori ratione potest fieri veritate diuina ꝙ anima
beate virginis fuerit per solum instans in vna dis=
positione. s. in originali peccato ⁊ toto tp̃e sequen
ti sub gratia. Item ꝙ non soluꝫ hoc potuit fieri: sꝫ
⁊ quod factum sit probatur quia beata virgo de=
buit sanctificari quãto citius potuit fieri. debuit
enim in hoc filius pro matre facere quicquid fuit
possibile: sed non fuisset sanctificata q̃cito potuit
sanctificari si fuit in originali culpa plus q̃ ꝑ solũ
instãs ergo ipsa non fuit in originali nisi per solũ
instans. ꝓbatur quia si fuit in originali culpa pl⁹
q̃ per instans ergo per tempus: sed quacunq̃ par
te temporis sequentis fuerit sanctificata potuit ꝑ
us sanctificari quia ante quẽlibet partem tp̃is est
dare aliam in infinitum ꝗ beata virgo non fuit sã
ctificata q̃ citius sanctificari potuit: ꝙ est inconue
niens. relinquitur ergo ꝙ nõ fuit in originali cul=
pa nisi per solum instans. ¶ Alius mod⁹ ẽ huic
Ali⁹ mod⁹
contrarius ꝙ impossibile est beataꝫ virginẽ fuisse
per solum instans in originali culpa. ⁊ istud ꝓba=
tur tripliciter primo sic infusio gratie in anima fit
subito: ⁊ in instanti. ergo illud instans vel est ideꝫ
cum illo in quo est culpa vel aliud non idem q̄ in
eodeꝫ instanti nõ est simul gratia ⁊ culpa: vt pꝫ ex
articl'o precedenti: si aliud quero vtrum sit imme
diatuꝫ illi instanti in quo fuit culpa aut mediatũ:
non immediatum quia instans non potest imme=
diate succedere instanti: si mediatum cum mediũ
duorum instantium sit tempus sequitur ꝙ culpa
fuit in anima ꝑ instans et per tempus mediuꝫ vsq̃
ad instans infusionis gratie: mansit enim culpa
i anima quousq̃ infusa eẽt gratia. Et si dicatur ꝙ
q̃uis instans temporis continui non possit imme
diate succedere instãti eiusdem temporis: instan=
tia tamen eiusdem temporis discreti pñt sibi ime=
diate succedere. talia autem sunt instantia mensu
rantia esse culpe ⁊ infusionem gratie non valet vt
dicunt quia nunc temporis discreti cum sit indiui
sibile ⁊ possit esse stans ratione qua potest esse stãs
potest coexistere tempori nostro ratione vero qua
est indiuisibile coexistit instanti temporis nostri:
nec est nunc in tempore nostro cui non coexistit ta
le nunc q̃diu habet esse: ex quo sequitur ꝙ quicq̃d
dicitur de instanti temporis discreti idem opor=
tet dicere secundum coexistentiam de instanti tem
poris nostri. instanti igit᷑ infusionis gratie primo
coexistit instans temporis nostri ⁊ instanti mensu

ranti durationez culpe. similiter coexistit instans temporis nostri: igit si est possibile ꝙ in instãti mẽ suranti durationem culpe immediate succedat in stans mensurans infusionem gratie ꝙuis hec sint instãtia temporis discreti. necesse est ꝙ ꝑ quandã coexistentiã in tp̃e nr̃o sit dare instans immediate succedens alij instãti quod est ĩpossibile vt dictum est. ¶ Secũdo si culpa põt esse ꝑ solum instans in anima pari ratione ꝛ gratia: ꝛ loquimur nunc de instanti quod non contingit pluries sumere: ꝛ cuz in tempore nostro non potest respõdere nisi instãs sed hoc posito clare sequit instans tẽporis ꝯtinui succedere alij instanti quod est inconueniens ꝗ ꝛc. ¶ Tertio quia omnis variatio subiecti est motus vel mutatio: sed mutatio aĩe de culpa ad grãm est variatio subiecti ergo est mot⁹ vel mutatio sed non potest eẽ mutatio si aĩa fuit in culpa solũ ꝑ in stans ꝛ instanti esset ĩmediatũ: nec mot⁹ põt eẽ q: oĩs motus est diuisibilis vel secũdũ ꝑtes subiecti: vel secundum latitudinem forme ad quã est vel' hʒ aliqua media inter terminos: p̃muʒ nõ potest dari in proposito cũ aĩa sit indiuisibilis scdʒ partes ꝙ̃titatiuas nec scdm quia possibile est ꝙ tãta gratia infundatur in instãti primo sicut vnꝙ̃ post. nec tertium q: culpa ꝛ gratia se habent immediate circa subiectum aptum natum ergo nullo modo potest esse recessus a culpa ĩ gratiam si culpa fuerit per solum instans. ¶ Ad illud aũt qð adducit de faba obuianti lapidi molari multipliciter respondet: (Her.) dicunt em̃ quidã ꝙ illa faba postꝙ̃ occurrit lapidi molari mouetur ꝑ accidens ad motum lapidis ſʒ per se quiescit: sicut nauta in naui: ꝛ quia quiescit ꝑ se ꝙ̃tum est de se est in eadem dispositione in tp̃e ꝛ nunc. ¶ Sʒ istud non valet: quia ꝙ̃tumcunqʒ nõ moueat per se: sed ꝑ accidens: tñ verũ est dicere ꝙ ĩ illo vbi in quo occurrit lapis molaris nõ ẽ nisi in nunc illi autem qui volunt probare ꝙ beata virgo non fuit in originali nisi in nunc non curant qualiter hoc sit dummõ possint inuenire aliqð in eadẽ dispositione tantũ in nũc: quia a simili poterit idẽ dici de peccato origiali. ¶ Alij dicũt ꝙ faba vtit illo vbi in potentia: ꝛ ideo non est ibi nisi in nunc: sicut etiã mobile dum mouet in medio spacij nõ est nisi in nunc in spatio sibi equali q: illo spatio vtit in potentia. Hoc autem difficultatez magnam implicat: nam philosophus. vij. physi. vult ꝙ ĩpossibile est motũ reflexuz continuari q: ibi sũt duo motus oppositi ꝛ opposita non concontinuantur: sicut ipse dicit ibidẽ. vnde ipse dicit ꝙ dato ꝙ inter duos motus oppositos nõ sit necessariũ esse ꝗetez mediam saltem opʒ ꝙ sint distincti: ꝛ consequẽter se habentes: ꝛ ideo omissis multis que de hac materia dicuntur videt eis ꝙ cã q̃re faba vel quodcũqʒ corpus possit esse solo instãti in aliquo vbi siue vtatur illo in actu siue in potentia est quia recess⁹ ab illo vbi non est indiuisibilis: nec est dare primũ nũc ĩ q̃ p̃io recessit ab illo. Unde ĩ his q̃ mouet ꝛ q̃ ꝑ motũ sibi aliq̃d acquirunt vel recedunt ab illo aliter est in principio motus ꝛ in fine quia in principio motus est dare vltimum nunc in quo mobile fuit in toto termino a quo. s. illud nunc in quo incipit motus: sed nõ est dare primũ in quo recedit ab illo termino: nec est dare primum nunc in quo primam partem termini a quo quã derelinquat: quia in qualibet parte dimissa est in infinitũ dare

partem ante partẽ puta si dimisit vnam partez loci prius dimisit partem illius partis ꝛ sic in infinitum: ꝛ sic non est dare primã partez quã dimiserat sed in fine mot⁹ non est dare vltimũ in quo sit sub termino a quo vel secundum totum vel secundum partem: sed est dare primũ nunc in quo est sub termino ad quẽ: quia ergo quodlʒ vbi variat ꝛ corrũpit ꝑ motũ ideo in p̃cipio motus nõ est dare primũ nunc in quo recessit a termino: quia per motũ ab illo vbi receditur: ꝛ ideo suuʒ esse potest eẽ ibi in nunc tantum ꝛ suum non esse in tempore seꝙ̃ti nec oportet dare primum nunc in quo non sit ĩ toto illo vbi: sed de culpa et gratia non est simile q̃a recessus a culpa oportet ꝙ fiat in instanti ꝛ acquisitio gratie similiter ꝛ ideo oportet dare nunc primuz in quo primo anima hʒ esse sub gratia: vel in quo recessit a culpa vel caret culpa: non enim culpa est aliquod ꝙ̃tum per accidẽs vel per se a quo possit fieri recessus per motũ ꝛ in tempore: ꝛ ideo non est simile quod ĩducitur pro simili. Et ideo dicunt ꝙ beata virgo fuit in originali per aliquam morulam tp̃is nostri ꝛ postea fuit sanctificata. ¶ Ad alterũ ꝙ debuit sanctificari ꝙ̃ cicius potuit dicunt ꝙ supposito ꝙ beata virgo habuerit culpã originalem impossibile fuit eaʒ ita cito sanctificari ꝙ non potuit citius sanctificari: quia stãte ypotesi ꝛ instanti infusionis anime non potuit sanctificari: nec etiam in instanti propinquissimo: q: nõ est dare instans propinquissimũ alij instãti ibi ꝙ ñ possit dari aliud propinquius patet quia hoc est ꝯ naturam continui cum omne continuum sit diuisibile in infinitum: dicendum ergo ad maiorem ꝙ ñ oportet ꝙ beata virgo fuerit sanctificata ꝙ̃ citius hoc potuit fieri sic. s. ꝙ fuerit sctificata ꝙ ñ potuit sanctificari citius: sed oportet dare aliquam morã in qua fuit sub peccato originali in cuius medio potuisset citius sanctificari: quantum autem steterit ibi ꝛ quare nõ citius ille nouit qui fecit: sed solum sufficit scire ꝙ diuisio ꝯtinui in infinituʒ facit ꝙ impossibile fuit eam sanctificari ita cito ꝙ citi⁹ non potuisset sanctificari: ꝛ ꝙ oportuit aliquã morulã esse in qua fuit in peccato originali ꝙ̃tacũqʒ fuit illa. ¶ Alij ꝟo dicunt ꝙ istis non obstantibus prima opinio fuit verior. s. ꝙ de⁹ potuit facere ꝙ beata virgo per solũ instans esset in originali culpa: ꝛ toto tempore sequenti in gratia: quod pʒ de- (Durãdus vbi supra.) us potest facere ꝙ aliq̃s sit per solũ instãs in grã ꝛ toto tempore sequenti absqʒ gratia ergo simil'r potest facere ꝙ aliq̃s per instans soluʒ sit in culpa ꝛ toto tempore seq̃ẽti sit in gratia probatio consequentie postea patebit antecedens probatur sic agens quod agit per voluntatẽ ꝛ non actione successiua per vnum solum instans potest agere: ꝛ toto tempore sequenti ab actione cessare: ꝛ hoc ptʒ de se quia ex quo actio non est successiua potest eẽ in instanti ꝛ ex quo procedit ab agente libere: põt tale agens cum voluerit ab actione cessare sed deus influens gratiam agit per voluntatez ꝛ libere nec oportet ꝙ influentia gratie sit successiua: ergo deus potest per solum instans gratiam influere ꝛ conseruare ꝛ toto tempore seq̃ẽti ab influxu cessare vt gratia non sit ꝛ sic patet de añte. Consequẽtia probatur quia sicut processus a culpa in grãm non est per motum sed per simplicem infusionem gratie sic recessus a gratia in culpam modo quo

dictum est: non est per motum sed per simplicez influentie desitionem: ꝛ ideo nihil obsistit vni quod non obsistat alteri. ¶ Nec obstãt rationes alteri⁹ (Ad rões. 2. opiniõis) positionis: prima non: q: sicut ibidem respondet instantia temporis discreti possũt sibi inuicẽ succedere: q̃lia sunt instantia que mensurant esse culpe ꝛ infusionem gratie. Et cum arguitur vltra ꝙ q̃c q̃d dicitur de instantibus temporis discreti oʒ similiter intellge per quandam coexistentiam de instantibus temporis nostri dicendum ꝙ non est necessariũ quia si non esset tempus continuũ nihilomin⁹ posset esse tempus discretum ꝛ instantia temporis discreti immediate sibi succedentia: supposito aũt ꝙ sit tempus continuuʒ coexistens tempori discreto. nũꝙ̃ oportet cuilibet nunc tẽporis discreti correspondere nunc aliqð actuale ĩ tp̃e nr̃o vt illi dicũt certe non videt quia nũc temporis discreti nõ facit quod nunc temporis continui sibi correspondens habeat aliquam actualitatem ꝙ̃ non habet ex se. ꝛ ideo tali nunc coexistit quale nunc inuenit in tempore autem secundum se non est aliud nunc actu cum totum tempus sit continuũ: ſʒ solũ in potẽtia ꝛ ideo non oportet ꝙ si in tp̃e discreto vnum nunc actuale succedat alteri immediate: ꝙ ꝓpter hoc in tempore continuo: vnum nunc actuale alteri succedat: sed solum ꝙ vnum potẽtiale succedat alteri potentiali: vel potentiale actuali quod vtiqʒ bene potest fieri cuʒ non sit aliqua pars tẽporis in qua non sit nunc potentiale. Et ꝙ nõ oporteat dare nunc actuale in tẽpore nostro quod coexistit nunc temporis discreti probatur eos deducendo ad simile inconueniens ad quod deducere voluit scilicet ꝙ instans sit instanti immediatum q: dato ꝙ instãs mensurãs esse culpe possit coexistere tp̃i nostro sicvt culpa sit per tempus nostruʒ: secundũ coexistentiam sequitur ꝙ nunꝙ̃ poterit deleri per gratiam nisi instans instanti sit immediatuʒ quia vt isti dicunt instans temporis discreti duʒ est necessario coexistit cuilibʒ instanti temporis nostri: ꝛ ecõuerso quodlibet instans temporis nostri duʒ est coexistit instanti tẽporis discreti ergo qua rõne instans temporis nostri coexistit cuilibet instãti mensuranti esse culpe dũ primo est sic aliqð aliud instans necessario coexistit dum vltimo est si ergo instanti mensuranti infusionem gratie coexistit in tẽpore nostro: aliq̃d aliud instãs sequitur quod ĩstans temporis nostri est alij istanti ĩmediatum sicut istãs tp̃is discreti est immediatum alteri ꝛ ita non poterit culpa per gratiam deleri quod est inconueniens. Et si dicatur ꝙ nõ est dare vltimuʒ instans temporis coexistentis durationi culpe ꝙ̃uis sit dare primum instans: temporis coexistẽtis durationi gratie: instans enim semper ꝛ posterioris passionis vt dr̃. 8. phisicoꝝ. ꝛ sic instãs nõ est in stanti immediatuʒ: sed tempori non valet quia oẽ finitum qua ratione habet indiuisibile principiũ sui: etiam eadem ratione habet að indiuisibile ꝑ terminum: sed tempus mensurans vel coexistens durationi culpe ꝛ durationi gratie: est finitum ergo qua ratione habet instans quo primo est culpa vel gratia eadẽ ratione hʒ istãs q̃ vltimo est culpa vel gratia ꝛ ideʒ allego de omnibus formis: vel ð formis ꝛ priuationibus q̃ succedunt sibi in eadẽ materia vel subiecto. Qꝫ autem dicit aristo. ꝙ semꝑ instãs est posterioꝝ passiõis: ita ꝙ est dare instãs

quo forma que acquiritur primo est: sed nõ est dare instans quo forma vel priuatio que abicitur vltimo sit sine ratione dictum fuit ad vitandum illð inconueniens ne instans esset instanti immediatũ hoc autẽ non oportet dicere: quia coexistentia forme substantialis in materia est per tempus: ꝛ iðo sicut tempus est tempori immediatuʒ sic forma q̃ acquiritur immediate succedit forme que abicit: nec est dare in tempore nostro aliquod instans in actu quo vltimo fit forma que abicitur. quia inexistentia forme in materia non est dare primum ꝛ vltimũ sine prius ꝛ posterius cum sit tota simul ꝙ̃ diu est: ꝛ existentia eius magis sit ꝑ solum instans temporis discreti: quod est eius propria duratio ꝙ̃ sit per tempus continuum: cui solũ coexistit accidentaliter. Si ergo inexistẽtia forme secundũ se non sit dare primum ꝛ vltimum siue prius ꝛ posterius: sequitur ꝙ nec in tempore sibi coexistente in tempore enim secundum se non est dare aliqð instans in actu: nec ratione forme coexistentis tp̃i quia illa nihil variat in tempore quare nullo mõ sequitur ꝙ sit dare instans in actu quo forma prio fiat in materia sicut non est dare aliquod instans in actu: quo forma que abicitur vltimo sit in materia ꝛ hoc sufficiat ad presens: quia de hac materia forsitan alias plus dicet. ¶ Ad secundum dicẽdum ꝙ aliqua duo sunt quandoqʒ possibilia diuisim vnum sicut aliud: quorum tamen neutrum est (Ad secũdũ) possibile posito alio seu coniunctiʒ sicut eque possibile est aliquez moueri sicut quiescere: posito tñ ꝙ quiescat nõ est possibile ꝙ moueatur nec ecõtra ¶ Simil'r dico ꝙ equaliter potest esse gratia ꝑ solum instans sicut culpa ꝛ ecõuerso culpa sicut gratia: sed posito ꝙ culpa fuit per solum instãs quod non contingit pluries sumere non est possibile ꝙ gratia sequens: sit soluʒ per simile instãs: sed opʒ ꝙ sit per instans: quod poterit tempori coexistere sicut in tempore nostro: non potest post nunc actu signatum aliud nunc signari actu: sed solum tempus. ¶ Ad tertiam rationem dicenduʒ ꝙ recessus (Ad tertiuz) a culpa in gratiam potest esse per motuz ꝓpter diuisibilitatem gratie que continet multos grad⁹: sicut ꝛ quelibʒ alia forma q̃ suscipit magis ꝛ min⁹ ꝛ tunc euacuata est oĩs instãtia ꝛ dato ꝙ sit ꝑ mutationem non sequitur: ꝙ instans temporis vnum sit alteri immediatum: quia talis mutatio non est terminus motus vt sic mensuratur nunc temporis nostri: sed est mutatio que est actio ꝑmanens mensurata per nunc temporis discreti: cui non necessario correspondet actuale: nunc in tempore nostro sed aliqua pars tẽporis: ꝛ ideo nõ sequitur ꝙ vnuʒ nunc temporis nostri sit alteri nunc immediatum per idem apparet ꝙ dictum eorum non est vniuersaliter veruʒ. s. ꝙ causa quare aliq̃d potest esse per solum instans in vna dispositione est quia recessus ab ista dispotione est ꝑ motum hoc enim non opʒ: sed sufficit ꝙ sit vel per motum vel per actionem q̃ coexistat tempori: sicut motus per tempus mensuratur: cum igitur nihil sit subtrahendum potẽtie diuine: nisi illð quod clare contradictionem implicat: ponere autem ꝙ beata virgo fuit ꝑ solum instans in originali peccato ꝛ deinceps semꝑ in gratia non implicat contradictionem clare immo hʒ magnam probabilitatem ideo tenendum est ꝙ deus facere potuit ꝙ ipsa fuit in originali peccato ꝑ

solum instans. ¶ Utrū autē hoc fecerit ipe nouit quia illa q̄ mere depēdent ab eius voluntate non sunt nobis plene certa nisi ipse reuelauerit.

P. Rūdet ad rōes du rādi, p pria opinione. ¶ Si quis autem vellet secundam opinionē susti nere que consonat cōmuni dicto posset rūdere ad dicta istoꝝ: ad rationem eoꝝ concedendo ꝯñtiam sed negandū est antecedens: q2 gratia solo instāti temporis discreti quod coexistit tempori cōtinuo esse potest sed solo instanti temporis cōtinui ꝛ per coexistentiam esse nō potest quia si soli nunc fluēti coexisteret: aut desineret esse in instanti simili aut in tempore: ꝛ dico in siue notet propriam mensurā sine soluз extranee mensure concomitātiam actu vel aptitudine. si in instanti cōsili aut esset idem ꝛ tunc simul esset ꝛ non esset: aut esset aliud ꝛ tunc vl' immediatū ꝛ sic essent duo instantia fluentia im ediata aut mediatū ꝛ tunc esset medium interesse ꝛ non eē eiusdē. Si autē desinē esse coexisteret non instanti sed solum tempori tunc haberet esse plus q̄ in stanti: quia taз diu est gratia q̄ semel fuit quo usq3 suum desinere esse sit completuз si ergo suum desinere esse non statiз completur qñ incipit ergo partim manet plusq̄ instāti quod est cōtrapositū. ¶ Ad probationem quando dicit ꝙ agens ꝙ agit per voluntatem actione non successiua potest per vnum solum instans agere dicendum ꝙ ista est fal sa si suum agere est conseruare nō quia necesse ha beat agere simpliciter: sed quia nō potest agere cō tradictoria. Est autem contradictio ꝙ res solo in stanti conseruet vt dictū est. ¶ Rñsiones quas dāt ad argumenta non valent: nā cuз dicunt ꝙ non est in tempore continuo aliqd nunc actuale dicendū ꝙ verū est sed esse potest vñ in quolз nunc potētia li cui coexistit nunc temporis discreti sunt infinita nunc in potentia qd autem potenciale est vel possi bile potest poni in actum ꝛ sic cuilibet nunc discre to coexistit nunc fluens actuale secundum poten tiam ꝛ si non secundum actum: tunc autem sequit idem quod prius quia ita est incōueniēs duo nūc fluentia esse immediata de facto sicut eē immedia ta de possibili ꝛ ecōuerso. ¶ Nec valet deductio se quēs quia non est dare vltimū instans culpe ꝛ qñ probatur ꝙ finitū qua ratione habet indiuisibile principium sui eadē ratiōe habet indiuisibile pro termino dicendum ꝙ non est verum quia si habet indiuisibile pro mensura principali non sequit cō tradictio que sequeret si haberet indiuisibile pro mensura termini: nec dictum argumētū est sine ra tione: quia mobile in quolibet nunc quo mouetur se habet aliter nunc ꝛ prius si ergo tempus q̄ mo bile mouet a nigredine in albedinem habeat pro primo nunc a pro vltimo b non potest dici ꝙ b. se teneat ex parte nigredinis quia tunc se haberet si cut prius: sed se tenet ex parte albedinis vt. s. toto tempore precedenti ab a. fuerit nigrum et in b. in cipiat eē albū: ꝛ sic non est dare vltimum nunc in q̄ fuit nigrum sed primuз quo fuit album. ¶ Qd di cunt ꝙ propria mēsura forme substantialis in ma teria est instans temporis discreti improbatū est. 2. li. di. 2. ¶ Responsio quam dant ad secundaз ra tionem contradicit rationi ipsoruз quia ita est de us libere agens actiōe successiua respectu gratie sequentis culpam momentaneam: sicut est sequē tis culpaз diuturnam: ergo si illa ratio esset bona ita posset post istās īfusiōis gratie cessare īfluē in vno casu sicut in alio vnde concedendum est ꝙ in neutro potest post instans fluens cessare: quia eēt contradictio vt visum est. Item nec valet respōsio ad tertiuз argumentū. nec est euacuata instantia si accessus ad gratiam sit per motum: q2 tunc gra tia q̄tum ad primum gradum in instanti introdu citur: q2 semper est dare instans forme posterioris ꝛ tunc illud esset immediatum instanti culpe. vlti mo si esset dare illud ꝛ sic ideз quod prius. Nec vз quod dicunt si est per mutationem non sequitur ī mediatio instantiuз: q2 immo sequitur quia qñ ꝓ bamus ꝙ culpa vel gratia non possūt eē solo instā ti intelligimus de instāti tēporis nostri quod actu est vel esse potest ꝛ tunc si nullus cum solo tali in stanti esset culpa ꝛ immediate post esset gratia in fusioni gratie primo sicut ꝛ creatiōi angeli coexi steret instans temporis nostri existens actu vel po tens existere sicut si aliqd de nouo crearet ꝛ sic eēt instans alteri immediatum actu vel esse posset.

Ad rōnes pricipales. ¶ Ad rationes principales tamen dicendum ad p̄ mam dicendum ꝙ etiā in beata virgine prius fuit animale q̄ spirituale quia prius fuit secundū car nem concepta in originali culpa deinde fuit ꝑ spi ritum sanctificata. tamen ante natiuitatem ex vte ro. ¶ Ad secundam dicenduз ꝙ q̄uis sanctificatio beate virginis ex vtero non legat expsse in nouo ꝛ veteri testamento. haberi tamē potest ex hijs que ibi leguntur. Si enim Iheremias propheta ꝛ Io an. baptista q2 christuз pronunciauerunt in vtero sāctificati sūt fortiori ratione beata virgo que ge nuit christum. ¶ Tertium in oppositum conceden dum est: ꝛ tria sequentia que probant ꝙ fuit con cepta in originali. ¶ Ad vltimum ꝙ probat oppo situm dicendum ꝙ parētes beate virginis fuerūt sancti post conceptionem non qñ concipiebatur. sic beata virgo fuit sancta ꝛ plus sancta et prius q̄ ipsi ante natiuitateз: tamen sensus literalis au ctoritatis non est ad propositum quia est ad hunc fi nem quia sicut patriarche fuerunt sancti sic poste riores dñi esse sancti vel imitando vestigia eorum quia filius fit vt ille non sic ꝙ filius sanctorum cō cipiatur sanctus. alias Ioannes Baptista ꝛ filij Abraham ysaac ꝛ Iacob non contraxissent origi nale.

¶ Questio secunda

questio. 2. Secundo queritur de effectu sanctifica tiōis: ꝛ pmo respectu fomitis: vtruз be ata virgo per primam sanctificationeз fuit liberata a fomite: ꝛ videtur ꝙ nō q2 sicut pena originalē fomes ita ꝛ mors sed per pri mam sanctificationem ymmo per nullam fuit bea ta virgo liberata a morte ergo nec a fomite. Iteз Damas. dicit. 3. li. ꝙ in beata virgine supuenit spi ritus sanctus ante conceptioneз dei purgans eā sз illa purgatio non potuit esse ab originali culpa q2 ab illo in vtero purgata fuit nec ab actuali: quia illam nunq̄ commisit relinquitur ergo ꝙ a fomi te ergo per primam sanctificatiōem nō fuit libera ta a fomite sed solum per secundā. ¶ In ꝯtrariuз arguitur q2 beate virgini aliqd tribuendum fuit vltra communē legem: sed sanctificatio que fit se cundū legem comunem aufert originalem culpaз fomite remanēte ergo sāctificatio beate virginis fomitem ab ea ammouit. ¶ Alteri⁹ quero de alio effectu sātificationis vtrum beata virgo post pri questio. 2.

maз sāctificatiōem peccare potuit: ꝛ videtur ꝙ sic q2 augustinus dicit in questionibus veteris ꝛ no ui testamēti ꝙ maria ꝑ quam gestum ē misteriuз incarnationis in morte domini dubitauit non tñ ī dubitatiōe ꝑmansit: sed dubitatio de fide pctm̄ est ḡ ipsa post primā sanctificationē nō tantū peccare potuit: sed peccauit. ¶ p̄ Ioā. chriso. sup math. ex ponēs illud. Ecce mat tua ꝛ fratres tui foris stāt querentes te dicit ꝙ manifestuз est ꝙ faciebat ex vana gloria ꝛ super illud Ioā. 3. Uinum non hñt: dicit idem Chrisostomus ꝙ volebat seipsam clari orē facere per filium: ꝛ forte aliqd humanū pacie bat quemadmodū ꝛ fratres dicētes. manifesta te ipsuз mundo: constat autē ꝙ talia peccata sunt sal tē venialia ergo beata virgo post secundam san ctificationem non immunis fuit ab omni peccato ¶ In cōtrariū est quod bernardus scribit in epl'a ad lugdū loquēs de prima eius sanctificatiōe di cens. Ego puto ꝙ copiosior gratia sanctificatiōis q̄ in alijs sanctis in vtero sanctificatis in ipsam d scendit. que non solum ortum eius sanctificauit: sз eam ab omni peccato deinceps immunem custodi uit: ergo non solum per secundā sanctificationem sed etiam per primam beata virgo adepta est im munitatem ab omni peccato: ꝛ idem dicit augusti nus libro de natura ꝛ gratia. ¶ Respōsio de vtraq3 questione sunt tres opiniones. quarū prima est di cētiū ꝙ in prima sanctificatione fuit fomes ligat⁹ in secunda autem totaliter ablatus ꝛ ipsa fuit cō firmata vt ipsa de cetero non posset peccare. ¶ Ad cuius euidentiā sciendū primo quid importet fo mes. Est autem fomes habitualis inclinatio ap petitus sensitiui in aliquod delectabile secundum sensum p̄ter imperiū rationis que quidem inclina tio vt in secundo dictum est posset esse in hoie etiā in puris naturalibus constituto vt si fieret homo miraculose de lapide ꝛ nullum donum supnatura le ei conferetur: ꝛ tunc esset talis inclinatio nō cul pa vel pena: sed tantū quidē defectus naturalis: sed in descendentibus ab adam ante baptismū ha bitum in re vel in voto pertinet ad culpaз origina lem: sed post baptismuз est pena quedam ꝛ ista in clinatio non necessario addit aliqnam rem super appetitum sensitiuū licet inclinatio possit esse ma ior ꝛ minor secundum dispositiones corporis s̄m quas appetitus disponit ad appetendum diuersi mode. ¶ Secundo sciendum ꝙ aliqua potentia vl' inclinatio habitualis ad actum aliqueз potest ma nere ꝛ non exit vel etiam non potest exire in actuз quia ligata est: vt si ale alicuius auis essent ligate posset esse ad huc ꝙ haberet potentiam volatiuaз ꝛ tamen non posset exire in actum eius: ꝛ secundū hoc potest dici ꝙ licet in beata virgine remanserit habitualis inclinatio appetitus sensitiui in aliqd delectabile secundum sensum ex qua potuit q̄tum fuit ex parte appetit⁹ sensitiui inclinari preter iu dicium rationis in delectabile sensus ꝛ tamen ista inclinatio ita fuit ligata per copiam gratie replē tis animam eius ꝛ predominātis sup p̄dictam in clinationem ꝛ ꝑ ꝓuidētiam diuinaз que impedie bat ne aliquid occureret quod posset causare mo tum illicitum ꝛ ꝙ talis incliatio non poterat exire in actum sed in conceptione filij dei ita fuit sancti ficata ꝙ per dispositionem virtuosam formaliter appetitum sensitiuum disponentē fuit ablata illa

Responsio Pria opio herue⁹ d p̄ sēti. q. 1.

inclinatio totaliter quantum ad hoc ꝙ nō esset na tus aliquis motus insurgere preter inclinationeз rationis ita ꝙ licet appetitus sensitiuus q̄tuз ad essentiam remanserit quia appetebat q̄tuз ratio dictabat ea que erant conuenientia secundum sē sū non tamen remansit aptitudo vel inclinatio ad aliquem motum qui esset natus insurgere pre ter imperium rationis secundum ꝙ conuenit ap petitui sensitiuo rō fomitis. ꝛ ideo dicit ꝙ in se cunda sanctificatione fuit fomes extinctus siue to taliter ablatus q2 ꝛ si remanserit appetitus sensiti uus nō tñ q̄tum ad talem inclinatiōeз sic ḡ patet de prima sanctificatiōe beate virginis quādo fuit ꝛ quem effectum habuit prima ꝛ secunda. ¶ Sciēdum vlterius ꝙ communiter tenet ꝙ in se cūda sctificatione fuit ꝯfirmata sic ꝙ nō potuit ex tunc peccare: ꝙ est plus q̄ fomitem extigui: q2 in adam in principio post sui creationem añ. s. pctm̄ nō fuit fomes nō tamē fuit cōfirmatus ꝙ nō possз peccare sicut patuit per effectum sed beata virgo in secūda sanctificatione ita fuit plena gratia ꝙ ī clinatio gratie abstulit possibilitatem ad opposi tum gratie. s. ad quodcunq3 peccatum. ¶ Sed ista opinio deficit in multis primo in eo ꝙ dicit in sup positione ꝙ incliatio habitualis sensualitatis añ baptismum pertineat ad culpam post baptismum vo ad penā quia si intelligunt ꝙ pertinent ad cul pam originalem cōsequenter ꝛ cōcomitāter verū dicunt q2 ante baptismuз in re ꝛ ī voto susceptum ꝛ ante remedium quod fuit diuersuз diuersis tem poribus cōtra originale inest culpa originalis q̄ semper cōcomitatur ista habitualis deordinatio ꝛ cōsequēter sicut effectus cām sicut etiam morta litas: post baptismum autem pertinet ad penam non ad culpam cōcomitant quia nō remanet cul pa. Sed si intelligūt ꝙ pertinet ad culpaз origina leз essētialiter falsuз est q2 essentia culpe origina lis non consistit in habitu sed in actu. i. in actuali priuatione gratie propter peccatum ade ꝙ auteз fomes dicitur esse peccatum originale est predica ctio ꝑ causā nō ꝑ essentiā vñ ꝯtrarietas nālis ꝓut nata est causare mortem nature nō est essentia ori ginali peccati sed pena: ꝛ effectus eius sicut ꝛ re bellio moralis que nata est inducere mortem cul pe non est essentia culpe originalis sed pena ꝛ effe ctus eius. ¶ Qd dicunt in secunda ꝯclusiōe fomi tem posse ligari sic vt remaneat non tamen possit exire in actum q̄tum ad hoc verum est ꝙ in puu lis vsq3 ad vsum ratiōis est fomes qui tamē ñ po test actu incliare in peccatum licet incliet p̄ter im perium ratiōis quia talibus nō habētibus vsum ratiōis iclinari p̄ter imperium rationis nō impu tatur ad culpam sicut nec dormiētibus quib⁹ pol lutiōes cōtingūt p̄ter culpam ī vigilia p̄cedenteз ꝛ sequētem. ¶ Item verum dicūt ꝙ diuina ꝓuiden tia poterat impedire ꝛ impediebat vt aliquid ad peccatuз impellēs nō occurreret nisi sic. ꝙ ipsa re pelleret: alioquin impedimētuз ñ fuisset in ea me ritum in resistēdo tēptationib⁹ sed ꝙ hoc sola gra tia gratum faciēs impediret si intelligūt male in telligunt q2 magnitudo gratie stat bene cum pctō veniali ꝛ possibile ē q2 Io. baptista aliquādo ante mortem tantum habuit de gratia quantuз beata virgo ante secundam sanctificationem que tamē in ipso nunq̄ fomitem ligauit: de hoc autem post

P. ꝯ opiō neз heruei

ea plenius inquiretur. de tertia etiā cōclusione de
extinctione postea plenius inquiref tn̄ ad pn̄s vi
def inconueniens: ꝙ ita extinctio sit ꝑ dispositiōes
ꝟtutis formaliter si tamen intelligūt ꝙ sit ꝟtus
eiusdem rationis cū ꝟtutib⁹ aliorū sanctorū mo
ralibus infusis appetitu sensitiuo: quia eiusdem
cause est ꝓducere eūdem effectum secundum ma
gis vel minus secundū q̄d est ꝑfectior vel minus ꝑ
fecta: si ergo in appetitu sensitiuo virginis non
fuit alia dispositio virtuosa q̄ in appetitu Jo. ba
ptiste vel Jheremie licet inferior nō videf ꝙ ipsa ī
ea extinxerit fomitem ⁊ non in aliis sed si in ea ex
tinxit ꝑfectius in aliis minus ꝑfecte ꝙ nō dicim⁹:
q: etiā Paulus habuit abundantiā gratie cui di
ctum est sufficit tibi gratia mea: ⁊ tamē fuit in eo
grauis fomes vel stimulus carnis. Sed si intelli
gūt dispositiōem ꝟtuosam alterius ratiōis. q̄ dici
tur ꝟtus q̄ hn̄tem ꝑficit: ⁊ opus eius bonum red
dit ⁊ opus malum prohibet ⁊ impedit nihil prohi
bet in appetitu sensitiuo virginis aliq̄d ponere cō
forme iustitie originali disponēs in ipm in omib⁹
ad expectandū iudiciū rationis. ¶ In quarta etiā
cōclusione deficiunt reducēdo impossibilitatē pec
cādi post secundam sanctificationem in solam ple
nitudinem ⁊ in incliationē gratie quia licet culpa
originalis ⁊ mortalis opponātur gratie secundū
totum ambitum suū quia cū minimo gradu gra
tie neutra stare potest secundū legem cōmunem:
tamen culpa venialis nō sic opponitur gratie: sed
bene opponitur gratie secundum statum cōprehē
sorum que nullā maculā patif de lege cōmuni: sed
in statu viatorū nō videf ꝙ culpa venialis oppo
nitur gratie secundum certum gradum: quia si es
set aliq̄s gradus charitatis in via que excluderet
omne veniale q̄to magis charitas plus accederet
ad illum gradum tanto minus haberet secū de ve
nialibus: sicut si calor in gradu proprio igni nō cō
patitur aliquā humiditatē q̄to aer citra illū gra
dum erit calidior tanto minus humidus: sed hoc
est falsū q: aliq̄n qui plus habet de charitate pl⁹
habet de venialibus ergo non est aliq̄s grad⁹ gra
tie in via qui de se confirmet hominē vt non possit
2. opīo Duran. d. pn̄ti q. 3.
venialiter peccare. ¶ Secūda est opinio dicentiū
ad p̄mam questiōem tria primū est q̄d est fomes
⁊ an possit ligari vel totaliter auferri. ¶ Scd̄m est
vtrum possit ligari vel auferri ꝑ solā gratiā gra
tum facientē vel vlterius requiraf aliq̄s aliq̄ gra
tia gratis data. ¶ Tertia est vtrū ꝑ aliquā sancti
ficationem fuerit in beata virgine fomes ligatus
Quid ē fomes s̄m Durandum.
vel totaliter ablatus. ¶ Q̄tū ad primū sciendū
est ꝙ fomes nihil aliud est q̄ incliatio habitualis
appetitus sensitiui in aliquod delectabile p̄ter im
perium rationis que quidem inclinatio esset ī ho
mine in puris naturalibus cōstituto: ⁊ est inclina
tio maior ⁊ minor in homine secūdum aliā ⁊ aliā
dispositionē corporis ⁊ causat in nobis ꝓnitatem
ad malum ⁊ difficilitatem ad bonum: nec talis in
clinatio dicit necessario aliquam rem sup appeti
tum sensitiuum: licet actus eius qui est actualiter
incliari preter imperiū rationis possit esse aliq̄d
additum talis autem fomes secundum se est in no
bis quidem defectus nature actus autem eius sꝑ
peccatum saltem veniale: talis etiā inclinatio ha
bitualis potest ligari ne exeat in actū: multis em̄
modis potest impediri aliqua potentia ne totali
ter exeat in actum vel tali modo: ⁊ secundum hoc ī
beata virgine potuit remanere appetitus sensiti
uus ⁊ habitualis inclinatio ad delectabile secun
dum sensum preter imperium rationis. ⁊ tamen ī
pediri ne vnq̄ tali modo exiret in actum: q̄d im
pedimentū vel potuit esse aliq̄s habit⁹ ipsam for
maliter perficiēs vel diuina prouidētia ei assistēs
que impediebat ne aliq̄d occurreret q̄d talē motū
excitaret. ¶ Qualiter autem fomes possit totali
ter auferri nō video quia naturalis inclinatio rei
accepta secundum potentiam vel aptitudinē non
potest auferri re manente q̄uis actualis inclina
tio frequēter impediatur: sicut ab accidēte nō pōt
tolli quin sit aptum natum esse in subiecto. licet ꝟ
tute diuina in sacramēto altaris fiat ꝙ nō sit actu
ī subiecto. Simil'r ab humanitate nō pōt tolli q̄n
potest esse ꝑ se q̄uis in christo per se non subsistat.
Nec a graui tolli potest qnin sit aptū natum fer
ri deorsū licet motus eius q̄nq̄ impediatur: ⁊ cā
est q: talis aptitudo nō est aliud a natura rei: cum
igitur fomes sit habitualis inclinatio appetitus
sensitiui: ⁊ se habeat ad appetitū sensitiuum sicut
naturalis inclinatio accepta secundum potentiā
vel aptitudinem non videf ꝙ possit auferri ab ap
petitu sensitiuo natura eius remanente. ¶ Et si di
catur ꝙ habitualis inclinatio appetitus sensitiui
in delectabile secundum sensum absolute accepta
non potest auferri ab appetitu sensitiuo vt bene ꝓ
bat ratio. illa tamē qui est preter imperium rōis
auferri potest: q: in nobis est ex corruptione natu
re per peccatum: ⁊ hoc importatur nomine sēsua
litatis vel fomitis non vꝫ quia eadem habitualis
inclinatio appetitus sensitiui est qua natus est fer
ri in obiectum suum siue scd̄m imperium ratiōis:
siue contra vel preter tota enim illa differētia est ī
actibus vel in modo actuū: sed potentialis incli
natio est indifferēs nec sunt due inclinatiōes qua
rum vna est a natura alia a peccato: sed vna ⁊ ead̄
que est a natura per se: a peccato autē sicut a cā re
mouente prohibēs: q: ꝑ peccatū ammota est ori
ginalis iustitia que prohibebat ne appetitus sen
sitiuus ferretur in obiectum suum preter imperi
um rationis ⁊ sic impediebat talem actum: sed nō
tollebat potentiam vel inclinationem habitualē
¶ Quid est ergo quod dicunt doc. ꝙ fomes potest
totaliter auferri remanente appetitu sensitiuo: ⁊
ablatus fuit ab adam ⁊ a christo ⁊ auferetur a re
surgentibus: dicendum ꝙ dictū eorum potest sal
uari secundū mentem eorum sic. fomes enim nō
nominat appetitum sensitiuum precise sed prout
est pronus ad malum hec autem pronitas potest
impediri dupliciter ne exeat in actum vno mō per
causam extrinsecam puta per prouidentiam diui
nam ⁊ tunc potest ligari. Alio modo per qualita
tem vel dispositionem aliquam intrinsecam vł ha
bitualem sicut fuit forte in statu innocentie ⁊ per
fectius erit resumpto corpore in resurrectione: ⁊
sic dicitur fomes auferri non solum ligari quia li
gamen videtur aliud extrinsecū vocare. licet neu
tro modo ipsa habitualis inclinatio secundum se
tollatur. et sic patet primum. ¶ Quantū ad secū
dum. s. an per solam gratiam gratū facientē pos
set fomes ligari vel auferri dicendum ꝙ non vt vi
detur quia aut gratia gratum faciēs hoc faceret
mediate vel immediate: non immediate quia ipsa

nō ꝑficit appetitū sensitiuū. null⁹ aūt habit⁹ ime
diate disponit nisi ad actum illius potētie quem
perficit. Nec mediate: quia illud medium non es
set nisi actus volūtatis perfecte ꝑ gratiam: habi
tus autem non perficit actū imperatum nisi me
diante elicito: sed actus voluntatis q̄tuncunq̄
perfecte ꝑ grām nisi plus ponaf nō pōt impedi
re quin appetit⁹ sensitiu⁹ possit aū exire in actum
respectu obiecti sui preter iperiū rationis. ꝯ grā
nō pōt hoc mō ligare vel auferre fomitē. ¶ Q̄
aūt act⁹ volūtatis ꝑfecte ꝑ grām nō possit appeti
tū sensitiuū ipedire p̄dicto mō ꝓbaf sic. Grā gra
tū faciēs videf solū hec duo facere. scꝫ volūtatē
īclinare efficacit' ad bonū: ⁊ reddere actū merito
riū: sꝫ ex neutro istorū sit ꝙ appetit⁹ sensitiu⁹ plus
obediat rationi q̄ sine istis: q̄re nō videtur ꝙ per
solā gratiā gratū facientē appetit⁹ sensitiu⁹ pos
sit ligari ne feraf in obiectum suū p̄ter iperiū ra
tionis. si ergo ligef ꝑ aliquē habitū oportet ꝙ sit
aliq̄d donū ꝑ q̄d disponaf sensus ⁊ appetit⁹ sensi
tiu⁹ formaliter: sic ꝙ nihil iudicef cōueniēs scd̄m
sensum q̄d nō sit cōueniēs scd̄m ratiōnē: ⁊ hoc suf
ficiat de tertio: q: pleni⁹ dicef q̄n tractabif de vir
tutib⁹/ q̄liter appetit⁹ sensitiu⁹ possit obedire vel
nō obedire rōni. ¶ Q̄uantū ad tertiū/ scꝫ an fo
mes fuerit in beata virgīe ꝑ aliquā sctificationē
ligat⁹ vel totaliter ablat⁹ eo mō quo auferri pōt.
Dicendū ꝙ ꝑ p̄mā sctificationē fuit solū ligat⁹:
sed ꝑ secundā fuit ablat⁹: q̄d patꝫ vnica rōne sic.
Fomes d: ligari q̄n appetit⁹ sensitiu⁹ ꝑ causā ex
trinsecā ipedif ne feraf ī malū. Auferri vo d: q̄n
idē fit ꝑ habitū intrinsecū: sed post p̄mā sctifica
tionē beate ꝟginis ipediebaf in ea appetit⁹ sensi
tiuus ne ferref in malū solū ꝑ diuinā ꝓuidentiā
assistentē. post secundā ipediebaf ꝑ habitū ipsem
ꝑficientē. ergo ꝑ p̄mā sctificationē fuit fomes li
gatus: sed ꝑ secundā fuit ablat⁹. Maior patet ex
supradictis. Minor ꝓbaf: q: cū reparatio hūa
ne nature fuerit facta ꝑ xp̄m: sicut null⁹ ante xp̄m
glificat⁹ est quo ad aīam: nec plene liberat⁹ ē a ser
uitute corruptionis quo ad corp⁹. Ipse em̄ surre
xit p̄mitie dormientiū ad statū ꝑfecte imortalita
tis. sic null⁹ ante ipm ꝑfecte liberat⁹ est a fomite/
qui est īobediētia viriū sensitiuarū ad rōnē: cum
hoc sit q̄dā inchoatio btitudinis corpis s̄m quā
corp⁹ erit plene subiectū spūi. Corp⁹ autē xp̄i nō
fuit ante a fomite liberatū q̄ conceptū: ergo nec
corp⁹ btē virginis anteq̄ conceperit xp̄m: cū qua
cōceptiōe cucurrit secūda sctificatio. In p̄ma er
go sctificatione ligat⁹ fuit fomes ꝑ diuinā ꝓuidē
tiā assistentē: sed in secūda sublat⁹ fuit ꝑ habitū/
Ad sc̄dā questionē Durā. dis. pn̄ti. q. 4.
appetitū ipsi⁹ ꝑficientē. ¶ Ad secundā q̄stionē di
cūt ꝙ est alia a p̄cedēte: q: q̄uis ꝑ p̄mā vel secun
dā sctificationē btā ꝟgo fuisset totaliter liberata
a fomite: nō tn̄ fuisset ꝓpter hoc firmata in bono
ita ꝙ nō posset peccare: q: peccare ex inclinatiōe
fomitis est peccare ex ifirmitate siue ex passione
Cōtingit aūt alit' peccare q̄ ex ifirmitate siue ex
passione: scꝫ ex ignorātia vel ex electione siue ex
malicia: ergo ablatio vel ligatio fomitis non po
test esse causa totius impeccabilitatis. ¶ Item
in angelis nō est fomes nec fuit ī p̄mis parētib⁹ ī
statu inocentie: vel saltem fuit in eis ligat⁹: et tn̄
tam angeli q̄ primi parentes peccauerunt. ergo
carere fomite non potest esse sufficiens causa vel
ratio quare aliquis nō possit peccare. ¶ Restat
ergo inquirendum vtrum beata virgo fuerit per
aliquam sanctificationem adeo confirmata in bo
no ꝙ peccare non posset. Et dicendum ad hoc ꝙ
confirmari in bono potest contingere dupliciter.
Uno modo ex dono inherente. Alio modo ex ad
iutorio coastāte. Primo modo nullus pur⁹ via
tor confirmatur in bono adeo ꝙ peccare nō pos
sit: sed soli beati. Cuius ratio est: q: existente pos
sibili defectu in ratione/ possibile est volūtatē pec
care in electione volūtatis: q: electio volūtatis
sequif iudiciū rationis. ⁊ hoc satis bene ꝓbatum
fuit. 2. lib. dis. 7. sed in oi viatore est aliquis defe
ctus possibilis in ratione vel defect⁹ erroris vel
ignorantie vel nesciētie/ vel saltē inconsideratio
nis. Soli em̄ cōprehensores hoc habent ꝙ semꝑ
vident actu in essentia diuina quicq̄d ad eos ꝑti
net. Null⁹ em̄ viator semꝑ cōsiderat actu quicq̄d
ꝑtinet ad eū. ergo videf ꝙ nullus pur⁹ viator pos
sit ꝑ aliquod donū sibi inherens sic confirmari in
bono ꝙ nō possit aliq̄n peccare peccato cōmissio
nis vel omissionis. Nō em̄ apparet ꝑ quale donū
possit viator habere ꝙ semꝑ cōsideret ea q̄ ad ip
sum ꝑtinere possunt: ꝓpter quod cū beata virgo
fuerit pura viatrix nō videf ꝙ hoc modo fuerit ꝑ
aliquam sanctificationem confirmata sic vt pec
care non posset. ¶ Scd̄o autem modo credibile
est beatam virginem confirmatam in bono ex di
uina prouidentia sibi consistente/ et preseruante
eius liberum arbitrium ne inclinaretur in malū
non cogendo ipsum sed inclinando ⁊ iuuando ip
sum ad bonum/ quo existente ipsa non potuit pec
care. sicut homo currens non potest non currere
dum currit. Hoc autem adiutorium habuit bea
ta virgo per vtranq̄ sanctificationem: sed pleni
us et perfectius per secundam. Et hoc persuade
tur dupliciter. Primo sic. Quia gloria filiorum
sunt patres eorum/ vt dicif puerbiorū. 17. ⁊ econ
uerso. Ignominia parentum redundat in filios.
Propter quod si mater aliquādo actualiter pec
casset ignominia ei⁹ aliquo modo in filiū redū
dasset: quod non decuit. ¶ Scd̄o modo quia si
cut ipsa fuit media inter filium qui fuit sanct⁹ san
ctorū/ ⁊ alios sanctos: ita decuit ꝙ mediū gradū
sanctificationis teneret: sed filius ei⁹ nullum ori
ginale contraxit: nec actuale commisit. alij autē
sancti ⁊ originale contraxerunt ⁊ actuale cōmise
runt. ergo consequēs fuit vt mater originale ha
beret sub xp̄o: sed preseruari debuit ab oi actua
li super aliquos sctōs: iuxta dictū Ansel. in p̄ce
dentib⁹ allegatum. Quia decuit vt illius homi
nis. id est xp̄i conceptio ex purissima matre fieret
que ea puritate niteret qua sub deo nequit maior
intelligi. Quid autem veritatis ⁊ falsitatis ha
beat hec opinio/ inquiretur in sequentib⁹. ¶ Un 3. opinio q̄ ē doctoris
de est tertia opinio habēs q̄ttuor articulos scd̄m
ordinem p̄cedencē. Prim⁹ est de quidditate ipsi⁹
fomitis/ ligatione/ ⁊ ablatione habēs q̄ttuor con
clusiōes. Prima est de q̄d nois ipsi⁹. Ubi sciēdū
s̄m doc. ꝙ fomes habet octo nomina. Dicitur fo
mes a fouendo: quia est nutrimentum peccati et
radix et origo in his qui peccant ex passione vel
infirmitate: q̄uis prima radix peccati fuerit vo
luntas/ non sensualitas. Scd̄o dicif ignis q: ipi
rat calorē male inflammantē ⁊ ꝑ accidēs timorē
male humiliantē: q: timor de amore p̄cedit: sicut
esse calidum per se calefacit: per accidens autem

frigefacit : imo ad litteram per concupiscentiam
caro calescit ꝛ inflāmaꝛ. ¶ Tertio dꝛ langor na=
ture. nā sp̄s quidē prompt⁹ ē caro aūt infirma ap=
petēs ea q̄ sibi sūt noxia ꝛ fastidiēs vtilia vt infir
m⁹. Nā natura bn̄ disposita nō appetit contraria.
¶ Quarto tirānus: qꝛ exigit quod nō debeꝛ sibi
iob clamorē exactorū non audit ꝛ vult dn̄ari sp̄ūi
cōtra ordinē debitū ¶ Quinto lex carnis quia
ex carne cōtrahiꝛ. ¶ Sexto lex mēbrorū qꝛ lȝ sit ī
essentia aīe magis tn̄ effect⁹ eius apparet in mē=
bris et specialr gn̄ationis qꝛ plus ceterū mouere
tur ī cōtrariū rōnis ꝛ ꝟtualiꝛ qꝛ p actū illū tradu
ciꝛ. ¶ Septimo cōcupiscētia quo ad actū q̄ cōcu
piscit aduers⁹ spm̄ ꝙ ꝯcupiscit aliq̄d qꝛ ē hītualis
inclinatio appetit⁹ sensitiui in delectabile sm̄ sen
sū p̄ter imperiū rōis tn̄ melius dꝛ in bonum sensi
bile vt cōp̄hendat arduū et delectabile qꝛ etiam
irascibilis inficitur dū sumus pni ad iram ꝛ vin=
2.cōclusio Fomes quid est. dictā et pugnā. ¶ Scd̄a ꝯclusio ē de q̄d rei vr̄ ei
fomes put de ipso loquunꝛ doc. scti essentialiter
eē īclinatio aptitudinalis sensualitatis in sensibi
le p̄ter vel ꝯtra īperiū rōnis recte dico aūt iclina
tio positiue: qꝛ de culpa actuali etiam si null⁹ hīt⁹
relinq̄ꝛ: fit homo pnior ad secūdū pctm̄: qꝛ pctm̄
primū suo pondere ad aliud trahit illud tn̄ nō dꝛ
fomes. ¶ Secūdo dꝛ aptitudinalis: qꝛ actualis
inclinatio nō est fomes qꝛ effect⁹ ei⁹ q̄ ē pctm̄ ī oī
habēte vsū rōis: nō aūt in carēte eo sicut ī fatuis
ꝛ dormentibus. fomes aūt nō est culpa sed pena.
¶ Tertio dꝛ sensualitatꝭ nō put sonat ī aptitudi
nalē rebellionē qꝛ sic sensualitas ē idē ꝙ fomes sȝ
prout dicit naturam appetit⁹ sensitiui q̄ est subie
ctum fomitis secundū rationē. ¶ Quarto diciꝛ
insensibile generaliꝛ et ad differentiā pnitatis in
malū ꝛ tarditatis ad bonū que est in volūtate ex
ꝯmixtiōe ad sensualitatē. de q̄ Augustin⁹ p̄uolat
itellect⁹ seq̄tur tardus aut null⁹ affect⁹: q̄ tn̄ nō ē
fomes qꝛ nō ē p̄ma radix hui⁹ mali sȝ sēsualitas.
vn̄ sensus ꝛ cogitatio hūani cordis in malū pna
sūt/ p̄mittit sm̄ cognitionē qꝛ cognitio ē ex pte sē
sus. Et illd̄ corp⁹ qd̄ corrūpiꝛ aggūat aīaȝ ꝛ terrē
inhītatio deprimit sensū. ¶ Quinto dꝛ p̄ter ipiū
rōnis qd̄ est deordiatio in morib⁹ sicut pōere cur
rū ante boues in agibilibus qꝛ licȝ sentire neces=
sario p̄cedat itelligere: tn̄ appetere sensitiuū de=
bet seq̄ appetere itellectiuū. qd̄ facile est videre si
appetit⁹ sensitiu⁹ pōt imediate moueri ab intelle
ctiuo. sed nō pōt moueri nisi mediāte sensu ꝛ ab il
lo moueꝛ de necessitate: tūc est difficile videre qꝛ
sentire practicū puta existimare ad ꝓsequendum
vel fugiendū statim sequiꝛ appetit⁹. et sic p̄cedit
intelligere practicū: ꝛ p ꝯsequēs appetere itelle=
ctiuum. Sed dicendū ꝙ ex sola fantasiatiōe siue
estimatione pōt intellect⁹ practicare et voluntas
appetere: ꝛ sic in parte estimatiue et ea mediante
imperare appetitui sensitiuo: ꝛ sic semp eē debet.
¶ Sexto dicitur contra imperiū: qꝛ non solum
a fomite moueri potest: sed moueri contra: qꝛ ca=
ro concupiscit aduersus spiritum. Sed ista con=
trarietas potest accipi dupliciter. Uno modo ꝓ=
Nota. ut est in habitu: et sic idē est preter ꝛ cōtra: nec est
peccatuȝ. Alio modo actu: ꝛ sic est aliud: ꝛ moue
ri preter est peccatum veniale: moueri autē con=
tra nō est peccatū vt videꝛ aliquib⁹: qꝛ eodē actu
non est meritū et demeritū: sed qn̄ contra volun
tatem caro moueꝛ homo mereꝛ per illam volitio
nem. ergo non demereꝛ per illā: nec per concupi=
scere: qꝛ illud quod contingit nobis nolentibus:
non est culpa sed pena. ¶ Si dicatur ꝙ prius po
tuit cohibere ne sequereꝛ preueniēdo: tūc est cul=
pa omissionis in primo/ non in isto. ꝛ sic posset in=
telligi auctoritas Augustini. Nonnullū est pec=
catum qn̄ caro concupiscit aduersus spiritum et
preter voluntatē contra bonū spūs: vel qn̄ cōtra
voluntatē est peccatū non pro tunc sed ante. Sed
tamen est cōis opinio ꝙ vel pro tunc est peccatū:
qꝛ lȝ accidit nobis nolentib⁹ etiā ꝯsiderata volū
tate p tunc: nō tamen considerata ꝓximiori tem
pore qn̄ potuit primo īpedire. ¶ Septimo diciꝛ
rationis recte aptitudinaliter: qꝛ fomes inclinat
scd̄m imperiū rationis errantis ꝛ puerse in ma=
lis magis q̄ȝ inclinet p̄ter vel contra iperium ra
tionis recte in bonis. ¶ Tertia conclusio est de 3.cōclusio
ligatione ipsius: et qꝛ fomes nihil aliud est q̄ȝ ip
se appetitus scd̄m rem loquendo pōt ligari. i. īpe
diri ne exeat in actum/ sicut bene declarat vtraq̄ꝫ
opinio p̄cedēs. Et ꝙ diuina ꝓuidentia possit im
pedire actum non solū subtrahendo incitatiuū:
imo etiā īpediēdo ipsum p̄sentatū ne moueret ap
petitū. Sicut em̄ deus pōt suspendere naturaleȝ
actionē agentis approximati sicut fecit in cami=
no puerorū. sic pōt impedire aīalē ne scȝ apprehen
siua moueat appetitiuā: ꝛ ne speculatiua extēda
tur ad praxim. ꝛ si quidē ad praxim nō extendaꝛ/
certū est ꝙ nō erit culpa: sed si sit iudiciū practicū
sine electione sequēte/ adhuc videꝛ esse culpa: qꝛ
omne qd̄ est ꝯtra rationē rectā ꝛ in potestate nr̄a
est culpa. Hmōi aūt est non solum electio praua/
imo et cōclusio concilij non recta. ergo in vtroq̄ꝫ
actu ꝛ in vtraq̄ꝫ potētia cōsistit formaliter culpa.
incoatiue q̄dē in intellectu: ꝯpletiue in volūtate:
pfecte in vtroq̄ꝫ et essentialiꝛ. Unde vtrūq̄ꝫ opor
tet īpedire si debeat fomes ligari ne exeat ī actū
peccati: sed ꝙ solus habit⁹ pficiens possit totali=
ter ligare ꝛ potētiā necessitare/ difficile est videre 4.ꝯclusio
et videbiꝛ in secūdo articulo. ¶ Quarta cōclu=
sio est de totali ablatione fomitis vel extinctione
Ubi sciēdū ꝙ manēte potētia sensitiua nō pōt au
ferri scd̄m id qd̄ est/ cū sit vnū ꝛ idē: sed scd̄m qd̄
fomes distinguiꝛ a naturali potentia: sic pōt dici
et ligari p īpedimentū extrinsecū ꝛ auferri p in=
trinsecū. sicut licet sint idem re materia ꝛ sua po=
tentia ꝛ sua priuatio: ꝛ p consequens q̄ȝdiu durat
materia durant ista scd̄m id ꝙ sunt: scd̄m tamen
ꝙ ratione distinguuntur ab ea tollitur/ ea manē=
te: quia em̄ potentia addit respectū rationis ad
formam distantem: ideo adueniente forma iā ma
teria non est in potentia ad illam formam: sed in
actu. ꝛ similiter iam non est cum priuatione illius
sed cum positione. Ita in proposito: qꝛ fomes su=
per aptitudinalem inclinationem addit priuatio
nem rationis vel positionem oppositi rationis.
Unde qn̄ aliquid additur potentie per quod ne=
cessario determinatur ad subiectionem rationis
dicitur auferri. Et p hoc patȝ responsio ad id qd̄
obijciūt isti de secūda opinione in fine primi arti=
culi. ¶ Secundus articulus est/ per quid possit Secund⁹ articulus
fomes ligari vel auferri: vbi sunt quattuor cōclu 1. cōclusio
siones. Prima ꝙ per diuinam prouidentiam fo=
mes non potest dici fomes proprie ligari vel au=
ferri. Ligari quidem · quia non omne impe=
diri/ est ligari. Impediri enim per priuationem/

non est ligari: vt si hoī amputeꝛ pes vel crus: ille
impediꝛ q̄dē sed nō ligaꝛ: sed p appositionē ꝯtra
rij sicut pes cōpediꝛ vel crus fune ligaꝛ. licȝ ergo
ds̄ possit potētiā īpediꝛ ne exeat ī actū p solā sub
tractionē sue influentie vel obiecti: nisi tn̄ hoc fa
ciat p appositionē alicui⁹ cōiūcti totaliter vel in=
formātis hītualiꝛ nō dꝛ potētia ligari: qꝛ qd̄ īest
formaliꝛ alicui vel essentialiꝛ licȝ cū hoc īcludat
respectū ad aliud nō pōt dici auferri p qd̄cūq̄ꝫ ex
trisecū etiā q̄ȝtū ad illū respectū nisi mediāte aliq̄
forāliꝛ intrinsec⁹ apposito: sicut pōa vel p̄uatio
a mā nō tolliꝛ quacūq̄ꝫ virtute nisi forma mediā
2.cōclusio te. ¶ Secūda cōclusio est ꝙ ista ligatio vel abla
tio nō est p speciē etiā inherentē. posset em̄ de⁹ fa=
cere ꝙ ī sensu nō fieret aliq̄ species nisi rep̄sentās
scd̄m iudiciū rōnis/ vel ad quā nō seq̄reꝛ act⁹ nisi
seq̄ēs iudiciū recte rōnis: sed p hoc non dicereꝛ
sensus ligari/ nec etiā eius appetitudo auferri: si
cut habit⁹ vni⁹ sciētie q̄ nō inclinat nisi ad actum
suū: nō ꝓpter hoc ligat potētiā nec īpedit q̄ȝtum
est de se nisi forte p accidēs q̄n exeat ī actum alte
rius sciētie: sed remotio vel p̄uatio alteri⁹ illa ī=
pedit: sed illud īpedimētū nō est ligatio nec abla
3.cōclusio tio vt dictū est. ¶ Tertia cōclusio ē ꝙ nec est per
actū quēcūq̄ꝫ qꝛ ligamē ꝛ ablatio dicunt q̄dā īpe=
dimēta ꝑmanētia. act⁹ autē est qd̄dā trāsiēs et nō
ꝑmanēs. Unde p actū suū vel superiorū nō dꝛ po
tētia ligari vel ei⁹ appetitudo auferri licet possit
īpediri p actū suū vel superioris ab alio actu suo
Videꝛ em̄ ꝙ cōtra īperiū volūtatis nō possit eē
in appetitu sensitiuo affectio cōtraria: qꝛ si posset
sensualitas appetere videre mulierē cōtra ꝓhibi
tionē voluntatis: tunc hō aperiret oculos ad vi=
dendum mulierē vellet/ nollet: qꝛ posita causa ī=
mediata poniꝛ effectus. motus autē mēbrorū exte
riorū īmediate causaꝛ ab appetitu sensitiuo. Hoc
autē est cōtra experiētiā: ꝙ autē in aliq̄b⁹ mēbris
sit motus ꝯtra īperium actuale voluntatis est nō
pp aliquā ꝯtrariā cōcupiaȝ in sensu actu: sed ꝓpꝛ
cōmotionē vel calefactionē naturalē excitatā aū
contradictionē voluntatis q̄ ex necessitate natu=
4.ꝯclusio re agēs nō statim pōt cohiberi. ¶ Quarta ꝯclu=
sio est ꝙ tā ligatio q̄ȝ ablatio pn̄t fieri p habitum
inherentē: sed hoc difficile est videre: ꝛ q̄dē de ha
bitu acq̄sito est ꝯtra experiētiā/ ꝛ silr de habitu ī=
fuso eiusdē rōnis cū alijs vt dictū est ꝯtra primā
opinionē: sed de habitu alteri⁹ rationis ꝛ ꝯformi
originali iusticie nō videꝛ icredibile qn̄ de⁹ de po
tētia absoluta in ceteris: ꝛ de ordinata in btā vir
gine p primā sctificationē potuit cōferre talē ha
bitū non q̄dē vnū numero sed tres: qꝛ sicut liberū
arbitriū ꝯprehēdit app̄hēsiuā appetitiuā intelle
ctiuā ad cui⁹ pfectā habituationē in bono ꝛ ī ma=
lo in vtraq̄ꝫ potētia poniꝛ habit⁹: sic fomes ꝯpre=
hendit estimatiuā ꝛ appetitiuā vtrāq̄ꝫ. Unde ad
ei⁹ pfectā ligationē req̄riꝛ in quolibet habit⁹ spe=
cialis quo determinaꝛ vt non moueaꝛ ab obiecto
īmediato nisi mouēte in ꝟtute voluntatis ipsum
mouētis. sicut si de⁹ īp̄rimeret aliquā formam li=
gno p quā nō posset ab igne calefieri nisi ignis es
set mot⁹ a celo cui⁹ est natū esse organū: licet sine
celo alꝭs posset calefacere. Sic em̄ est in ꝓposito:
qꝛ licet fantasia nata sit mouere estimatiuā/ ꝛ il=
la appetitiuā ꝓpria virtute vt pȝ in brutis: tn̄ in
hoīe nata sunt moueri a rōne/ ꝛ sm̄ hanc motio=
3.articul⁹. nē mouere alia. ¶ Terti⁹ articul⁹ est quō ꝛ qn̄ fo
mes in btā ꝟgine fuerit ligat⁹ et ablat⁹: vn̄ sunt
quattuor ꝯclusiones: Prima ꝙ fomes fuit in btā 1.cōclusio.
ꝟgine p p̄mā sctificationē in vtero mr̄is sue. Li=
gatus. pōt dici aliq̄s hr̄e pedes ligatos qn̄ hȝ in
eis ferrā qua īpediꝛ ne libere ꝛ prōpte possit ire/
licet cū eis possit aliq̄liter ire. et sic gn̄aliter oīs
pōa pōt dici ligari p habitū determinantē ad vnū
sic ꝙ nō prōpte ꝛ libere durāte habitu ferꝛ in op=
positū. Sed sic nō loq̄mur de ligatione potentie:
sed sicut dꝛ rō ligari in somno: nō qꝛ nō possit exi=
re in aliquē actū: sed qꝛ nō pōt exire in actū q̄ de=
bebat dici act⁹ rōnis simpliciꝛ: qꝛ tūc nō hȝ hō p=
fecte vsum rōnis. Sic qꝛ p primā sctificationē col
latū est btē virgini vt nō possit peccare mortaliꝛ
qd̄ ē pctm̄ simplr: nō āt ꝙ nō possit peccare veialr
qd̄ est pctm̄ sm̄ q̄d. Inde ē ꝙ fomes q̄ dicit essen
tialiter pnitatē ad pctm̄ dꝛ fuisse ligat⁹ in ea per
primā sctificationē inq̄ȝtū intrisece īpedit⁹ fuit vt
nō posset īclinare ad pctm̄ simplr sed scd̄m q̄ud.
¶ Secūda cōclusio est ꝙ p secundā sctificationē 2.cōclusio
qn̄ dei filiū cōcepit fuit fomes in ea totaliter ex=
tinct⁹ ꝛ ab ea ablat⁹ qꝛ ex tunc nō potuit peccare
nec mortalr nec venialr: nec ex inclinatōe fomitꝭ
qd̄ est ad ꝓpositū/ nec aliter. Unde ponaꝛ ꝙ for=
ma īpressa ferro a magnete scd̄m ꝙ inclinat ad ip
sum absolute voceꝛ a. ipsa eadē scd̄ȝ ꝙ īclinat sur
sum determinate qn̄ ꝯtingit magnetē esse sursum
voceꝛ b. Ulteri⁹ ponaꝛ ꝙ aliq̄d sibi imprimatur
p quod īpediaꝛ ferri sursuȝ etiā magnete ibi posi
to: sed non īpediatur alibi sequi magnetē poterit
dici ablatū b. ꝛ nō a Sic autē est in ꝓposito quia
potētia naturalis dicit aptitudinē ferēdi in sensi
bile absolute: sed fomes dicit determiate aptitu=
dinē ferēdi in sensibile p̄ter vel cōtra rationē. Si
ergo aliqd̄ ponaꝛ p quod nullo modo possit fer=
ri preter vel contra rationē dicetur fomes scd̄m
ꝙ fomes est auferri totaliter. sic autem est in pro
posito qn̄ in sensu nulla remansit pronitas ad ma
lum: et collata est pronitas ad bonum: ideo ꝛc.
¶ Tertia conclusio est ꝙ vtrunq̄ꝫ factum est per 3.cōclusio
habitum inherentem: nam de secunda sanctifica=
tione scriptum est. Spiritussanctus superueniet
in te: et virtus altissimi obumbrabit tibi. Per qd̄
significatur non sola exterior assistentia spiritus
sancti ꝓhibens contrarium: sed infusio alicuius
doni formaliter pficientis et refrigerantis: imo
extinguentis concupiscentiam carnalem. De pri
ma autem sanctificatione patet p simile: qꝛ cum
ipsa non fuit minus pfecte sanctificata q̄ȝ Hiere
mias aut Johānes baptipsta: sicut dicit Ber. in
epistola ad lugduneñ. de Hiere. anteq̄ȝ exires de
vulua sanctificaui te. De Johāne autem Reple=
bitur spiritu sancto adhuc ex vtero matris sue. q̄
ambo sonant in formalem ꝛ habitualem pfectio=
nem. Ideo si illi confirmati sunt/ ne ex tunc mor=
taliter possent peccare: et hoc per habitum inhe=
rentem fomitem ligantem/ et cum hoc per diui=
nam prouidētiā vt videtur probabile multoma=
gis virgo. ¶ Quarta conclusio est de modo pos 4.ꝯclusio
sibilitatis: quia qualis est vnusquisq̄ꝫ talis sibi fi
nis videtur. si ergo habitus acquisitus vel infu=
sus communis et consuetus potest sic appetituȝ
disponere ꝙ apprehensiua non potest nisi confor=
miter ad illum iudicare. sicut per naturam cole=
ricus humor potest linguam inficere sic ꝙ nichil
possit amarum iudicare quantumcunq̄ꝫ sit in se

dulce. Et multomagis potest deus aliquid sensui imprimere per qd nichil potest iudicare psequendū vel fugiendū nisi ſm iudiciū rōnis pmū

Quartus articulus.
¶ Quartus articulus est de imunitate peccādi/ et ipossibilitate siue ɔfirmatiōe btē vginis: ꝛ habet qttuoꝛ ɔclusiones.

Prima cō clusio.
Prima est ꝙ btā vgo nūqꝫ actualiter peccauit nec moꝛtaliter nec venialiter sicut dicūt oēs scti/ ꝛ vniuersalis ecclia confitek. Et patet ratione: qꝛ qlibet bon⁹ fili⁹ debet seruare matrē suā a pctō qtū pōt ꝛ decet: sed xp̄s potuit ꝛ eū decuit matrē ab oī actuali pseruare: qꝛ oppꝛobriū ē filio habere matrē male vite / maxie qn̄ hoc pōt ipedire: ergo ꝛc.

Secunda conclusio.
¶ Secūda cōclusio est de causa hui⁹ ipeccabilitatis/ vbi sciēdū scdm pcedentē opinionē ꝙ ligatio vel ablatio fomitis nō potuit esse tota ꝛ sufficiēs causa/ cū nō solū in carētib⁹ fomite puta angelis/ imo etiā in habētibus fomitē: sicut i nobis in statu nature coꝛrupte posset esse pctm̄ aliter qꝫ ex fomite. ¶ Itē sola diuina puidētia posset eē sufficiēs cā ipeccabilitatꝭ sicut ipsi bn̄ dicūt. Sꝫ pter hoc videk ꝙ in viatore possit poni habit⁹ aliqs supnaturalis hominē cōfirmās vel hoīs ɔfirmatiu⁹: et ꝙ talis fuit in beata virgine respectu moꝛtalis in pma sctificatione: ꝛ respectu ois pcti in secūda. Si eīn sensus quí nō decipit circa ppꝛiū obiectū ꝛ dekminak de necessitate nature ad ipm pōt sic p habitū alterari vt decipiak ꝛ necessario determinek ad oppositum. sicut egrot⁹ p infirmitatē iudicat dulce amarū: multomagꝭ liberū arbitriū qd respectu finis est dekminatū: respectu ꝑo alioꝝ ideterminatū/ pōt p aliquē hitū dekminari respectu eoꝝ q̄ sunt ad finē sic vt nō possit decipi nec deficere i iudicādo vel eligēdo aliqd nisi eo mō quo est ppoꝛcionatū fini/ maxime cū hoc sit nature ɔsentaneum. Probak. ita pōt hō habituari in aliqua sciētia ꝙ sic habet in pꝛōptu oēs cōclusiones et pncipia/ ꝙ nec subito nec aliter pōt vnqꝫ errare in iudicādo ꝛ hoc nō solū de vna sciētia sꝫ de plurib⁹. ergo cū deus de oī materia moꝛali possit pfectissimū habitū ifundere ꝛ firmissime radicare poterit. sic p ɔsequēs hoīem hituare ꝙ rō nō poterit errare: et p ɔsequēs nec volūtas peccare saltē pctō cōmissionis. Pꝛetea habit⁹ pfectissim⁹ nō stat cū actu ɔtrario: qꝛ qlibet act⁹ iducit aliquē gradū sui habitus: supꝛem⁹ autē gradus vni⁹ habit⁹ ɔtrarij nō stat etiā cū infimo alterius. pōt aūt deus oēm virtutem in supꝛemo gradu infundere ꝛ in ipso tenere: ergo cū oē pctm̄ cōtrariek alicui virtuti potest deus p habitū virtutū sic hoīeꝫ pficere vt p illas fiat ipeccabilis/ et nō solū pctō cōmissionis/ imo etiā pctō obmissiōis: qꝛ virt⁹ acqsibilis p naturā remitterek p pctm̄ obmissionis. Si ḡ virt⁹ semp stet in supꝛemo gradu irremissibiliter ꝛ nō possit remitti per qdcūqꝫ pctm̄: ergo p eas sic manētes homo ab oī pctō pseruak: ꝛ sic etiam p habit⁹ eiusdē rōnis cū acqsitis ꝛ infusis cōibus pōt hō fieri ipeccabilis vt videk/ qd supꝛa negabak. Sed verū est ꝙ ratio solubilis est: qꝛ dicerek ꝙ oē peccatū cōmissionis ꝛ omissionis natū est remittere virtutē oppositā si eā inueniat sue nature dimissam: sed de⁹ pōt illā remissionē ipedire: sicut posset ipedire remissionē frigiditatis aqꝫ iuxta ignē. Sic igik p infusionē ꝛ cōseruationē oīm virtutū acqsibiliū i summo gradu pbabiliter potuit beata fieri ipeccabilis oīno p secundā sctificationem iter quas etiā intelligank fides/ spes/ ꝛ charitas/ acquisibiles que vsqꝫ tunc creuerūt in ea ꝛ ex tūc fuerunt inaugmentabiles et indiminute. Sed in pꝛima sctificatiōe hoc nō habuit: sed p solum habitum gratie que vsqꝫ ad moꝛtē pfecit in ea/ fuit ipeccabilis peccato moꝛtali: qꝛ data fuit sibi pꝛima gratia inamisibiliter. qꝫdiu autem stat gratia nō pōt cū ea peccari moꝛtaliter. ergo p speciales gratie radicationē in ea/ facta est ipeccabilis peccato moꝛtali: ꝛ hoc sonāt ꝟba quib⁹ dicik cōfirmari. vt scꝫ firmitas gr̄e ꝛ virtutū sit sibi causa itrinseca nō peccādi. ¶ Si qs autē in hoc vult sustinere secundā opinionē pōt respondere ad istas qttuoꝛ ratiōes. Ad pꝛimā ꝙ licet posset infundi habitus vie q̄ nō pmiserat errare in iudicando/ nec peccare ex erroꝛe: nō tn̄ q̄ faceret oīa simul considerare: et ideo ex icōsideratiōe siue erroꝛe pōt eē pctm̄: vt in pmo pctō hoīs ꝛ angeli/ ꝛ pꝛetea sine hoc pōt esse pctm̄ omissiōis. Ad secūdā p idē. Ad tertiā rn̄dek eodē mō. Ad qrtā sicut ad tertiā ꝙ licet moꝛtale tollat gratiā sibi dimissam nō tn̄ spāliter cōtra legē cōmunē a deo retentā.

Tertia cō clusio.
¶ Tertia conclusio ē de alijs sctificatꝭ i vtero qꝛ de Hiere. ꝛ Johanne baptista oēs tenēt. De Jacob aliq pter illud ad Rom. 9. Cū mundi nati fuissent dictū est Jacob dilexi/ licet illud pōt referri ad pdestinationē/ sicut ꝛ illud. In charitate ppetua dilexi te. Quia sicut dꝛ Jacob dilexi: sic dꝛ Esau odio habui. Sed illud nō ponit in illo specialē maliciam sed solū eternā repꝛobationē. ergo nec econuerso De beato Remigio dicūt remenses ꝙ fuit sctificat⁹ in vtero: qꝛ ꝛ ab heremita pnunciat⁹/ ꝛ pꝛecibus obtent⁹: ꝛ lacte matris ipseidē heremita cecus illuminat⁹ est. Et hoc nō est cōtra fidē credere qd cōiter tenet ecclesia remēsis/ qꝫuis scolastici parisiēses hoc nō dicāt. Quia Iheremiā ɔstat sanctificatū quo cū nō est erroneū ponere beatū Remigiū sanctioꝛē: nec nō credere est contra fidē qꝛ qd fuerit pnūciat⁹ ab heremita nō pbat ppositum multum. cū Sampson/ ysaac/ et ysmael/ ab angelo/ Josias a ppheta fuerūt pꝛenūciati nō tn̄ sctificati. Nec siik de lacte: qꝛ vel merito matrꝭ hoc fuit: vel si merito paruuli qd credibili⁹ est iā fuerat baptizat⁹: ꝛ sic sanctificat⁹. sicut beat⁹ Nicolaus in sugendo mām̄as miraculū ostēdit: quē tn̄ nō pter hoc dicim⁹ sanctificatū: sed solū beatam virginē tēpoꝛe gr̄e. Sanctificatos aūt in vtero credimus esse confirmatos: vel fuisse contra moꝛtale vel per gratie firmitatem vt dictum est: vel saltem per diuinam pꝛouidentiam. ¶ Idem dicunt aliqui de apostolis in die penthecostes. ꝛ pari ratione de alijs qui spiritum sanctum ad plenitudinem receperūt: vnde postea moꝛtaliter nō peccauerūt licet nō venialiter peccasse est puilegium beate virginis iter omnes puros homies qui vsum liberi arbitrij habuerunt: qui vero ante moꝛtui sunt sine macula sunt ante thꝛonū dei ita innocentes pꝛiuatiue sicut beata virgo. In omnibus est fomes ligatus vsqꝫ ad vsuum rationis: quia vsqꝫ tunc non potest exire in actum peccati: nec etiā aliter ante potest peccare

Quarta conclusio.
¶ Quarta cōclusio ꝙ potest fieri festū ɔceptiōis pter sctificationē: qꝛ dies sctificatiōis incert⁹ est. Olim festū qttuoꝛ coꝛonatoꝝ fiebat sub noīb⁹ alioꝛū martyrum pꝛopter icertitudinē nominū eoꝝ: sic etiā fit de die ɔceptionis potius qꝫ die sanctificationis:

sicut festū iuētionis coꝛpis beati stephani fit alia die qꝫ cōtigerit. Sed ſm hoc videk faciendū. xl. die ɔceptiōis sicut purificatio fiebat. xl. die part⁹ p viro: vel. lxxx. p muliere. Et dicendū ꝙ illud etiā incertū est qua die scꝫ pcise aīa ifundak/ licet Augustin⁹ ponat in creatione. 98. Nec est recipiēdū ꝙ cōuenientius fiat festū de conceptione habito respectu ad aiationē post quā cito fuit sctificata qꝫ de natiuitate eo ꝙ tūc fuerit sanctitas collata ꝛ nō nūc: qꝛ solēnitas natiuitatis est celebꝛioꝛ vniuersali ecclesie: illa autē nō/ ꝛ illa ab īstitutione romana: hec a pmissione. ¶ Pꝛeterea Johannis natiuitas/ nō conceptio celebꝛatur qꝫuis fuerit sanctificatus in vtero. ¶ Pꝛeterea nichil ad nos de his qui foꝛis sunt ꝛ nostri nō fuerūt. Beata autē virgo in vtero nō fuerat de foꝛo ecclesie nostre/ congaudemus autē natiuitati eius qꝛ tūc ad nos venit/ et assumptioni: quia q̄ nr̄a fuerat remunerabatur. ¶ Nec est dubium qn̄ specialiter fuit sanctificata tempoꝛe natiuitatꝭ sicut alie mulieres in fide parentum et viri tpe circūcisionis: et scdm hoc ponunk tres sanctificationes ei⁹: sed ista nō ponebat eam in statu speciali. Fuit ergo ꝛ ipsa sanctificata nascēdo in fide parentū. Nō eīn mulier sanctificak oblationib⁹ cū illud mun⁹ offerebak. Leuitici. 12. Nec pꝛiogenit⁹ in siclis qbus redimebatur: sed circūcisione. ꝛ sicut habek Leuitici. 12. oblatio illa erat pter purgationē matris non pueri vel puelle.

Ad rōes.
¶ Ad argumenta pncipalia respondēt illi de secūda opinione scdm viā suam. Sic ad pꝛimū pꝛime questionis ꝙ fomes plus dicit qꝫ penā peccati oꝛiginalis: et ideo put dicit naturalem inclinationē tantū scdm aptitudinē nunqꝫ fuit sublat⁹ a btā virgine: nec a statu īnocentie/ nec auferk a statu gloꝛie. Sic nec potētia remota moꝛiēdi/ cū hec sequik pꝛincipia nature. Sed vtrunqꝫ tam potentia moꝛiendi qꝫ naturalis inclinatio appetitus ligate fuerunt in statu innocentie/ ꝛ perfectius ligabuntur in statu gloꝛie ne exeat in actū defectuosum. In btā aūt ꝟgine illa iclinatio fomitꝭ fuit ligata. pmo p diuinā puidentiā. Scdo p gratiā gratis datam. Potētia autē moꝛiendi nō fuit ligata: qꝛ actus ei⁹ non est culpabilis sicut actualis inclinatio fomitis. Nec debuit ipsa inclinatio potētie moꝛiēdi pl⁹ ligari i mr̄e qꝫ i filio pter rationē iā dictā. ¶ Secundū āt tertiā opinionē dicendū ꝙ non est simile de moꝛte que est via a moꝛte ad gloꝛiam/ ꝛ terminus culpe: et de fomite qui noīat habilitatem ad actum defectuosum: ꝛ ideo vt sic debuit in beata virgine ligari/ ꝛ tandē auferri: non autē moꝛs pꝛeciosa.

Durand⁹ vbi supꝛa.
¶ Ad secundā dicunt idē ꝙ illa purgatio de qua loquik Dam̄. non fuit a pctō oꝛiginali nec a peccato actuali qd iā esset/ qꝛ vt postea dicetur ipsa nunqꝫ peccauit moꝛtaliter nec venialiter sed fuit a peccato veniali qd iesse poterat. Et foꝛte sub eodē sensu loquik Ambꝛosi⁹ sup Luc. dicēs ꝙ spūs sctūs supueniēs in virginē mentē eius ab oī soꝛde vicioꝝ castificauit. Vel purgationē illā vocat Dam̄. aliquā gratiā gratis datam p quam pfecte ligabak fomes i ea q̄ pꝛi⁹ p solā dei puidētiā ligabak. ¶ Vel dꝛ ad Dam̄. purgata in cōceptione filij .i. totalik a fomite liberata put dicit pnitatē ad malum. Dicik etiā ab ambꝛosio tunc a soꝛde vitioꝛū sanctificata quātū ad radicē peccati que est fomes/ vnde dicik lex peccati. ¶ Ad argumentum alterius partis/ dicunt ꝙ nō opoꝛtet ꝙ illud qd plus est collatū beate virgini i sua sanctificatione qꝫ ceteris sctis fuit ablatio fomitis p essentiā: sed fuit abūdātioꝛ gratia/ ꝛ ligamētum fomitis p diuinā gratiā. ¶ Scdm autē tertiam opinionē cōcedendū est ꝙ secūda sctificatio abstulit fomitē. Pꝛima aūt sctificatio vltra legē sctificatoꝝ in vtero cōtulit/ vt deinceps nō peccaret venialiter ꝛ alij nō habuerūt: vel cōtulit īmunitatē a moꝛtali p causam intrinsecā: nō sic autē foꝛte in alijs: sed solū p diuinā puidentiā.

Durand⁹ dis. psenti q. 4. ad. 1.
¶ Ad pꝛimū secūde qstionis dicūt q̄ pꝛi⁹ ꝛ bene ꝙ dubitatio q̄ sonat in ifirmitatē fidei peccatū est: nec talis dubitatio in beata virgine fuit tpe passionis: sed remāsit in ea fides firmissima: fuit tamē in ea quedā dubitatio admirationis dū ɔsiderabat eū quem tam digne genuerat sic ignominiose pati. ¶ Ad secūdū dicūt ꝙ crisostom⁹ excessit in illis verbis/ qꝫuis possint exponi vt intelligak dominum cohibuisse motū inanis gl̄ie: non q̄ fuerit in matre quo ad ipsam: sed illud quod ab ipsa poterat existimari. ¶ Vel dicendū ad pmā auctoꝛitatem ꝙ intellexit de alijs non de beata virgine: qꝛ indiffinite loquik nō vniuersaliter/ dicit qui faciebant supple aliqui nō oēs. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ volebat se clarioꝛē facere non pter iactantiā: sed pter aliquē finem bonū: sicut apl's volebat plus qꝫ pseudo pphete reputare honoꝛificās ministeriū suū. ¶ Qꝫ aūt dicit ꝙ aliqd humanū patiebatur/ nō asserit: sed dicit foꝛtassis: vel sine culpa amoꝛe materno volebat honoꝛem filij sicut discipuli honoꝛem magistri.

¶ Questio tertia.

Tertio querik / vtrū beata virgo fuerit in conceptione filij aliqd cooperata actiue.

Primum argumētū
¶ Pꝛobak ꝙ non: qꝛ pꝛincipia naturalia sunt scdm se distincta: pater autē est pꝛincipium actiuum tantū/ non passiuum: mater autē nō est pater. ergo ipsa est pꝛincipium passiuum tantū.

Secundū
¶ Itē nulla virtus finita potest cogere virtuti infinite: sed foꝛmatio coꝛpis chꝛisti fuit facta virtute infinita: virtus autē beate virginis finita est: ergo ꝛc.

Tertium
¶ Itē Augustin⁹. 10. super Gen̄. ti. 12. Chꝛisti caro nō fuit scdm rationē seminalem: semen autē ſm philosophum. 2. phisicoꝝ/ reducik ad pꝛincipium actiuū. ergo caro xp̄i non fuit pducta scdm pꝛincipiū actiuū/ ad min⁹ ex parte matrꝭ vnde oꝛigialiter trahebak

Quartū.
¶ Itē Augustin⁹ de verbis dn̄i sermōe. 56. Eadē auctoritate foꝛmatū fuit coꝛp⁹ ade de tra ꝛ coꝛp⁹ xp̄i in ꝟginis vtero: sed coꝛp⁹ ade solū fuit factū diuina auctoꝛitate ꝛ nulla alia. ḡ ꝛc.

In oppositum.
¶ Cōtra ɔmētatoꝛ 2. de aīa distiguit iter potētias aie ꝙ qdā sunt pure actiue vt vegetatiue. alie pure passiue vt potētie itellectiue. cū ergo potētia gn̄atiua sit potētia vegetatiua erit actiua: ergo ſm hoc oēs hn̄tes illā potētiā in vtēdo opabunk. ¶ Itē/ violētū est cui⁹ pncipiū est extra non ɔferente vim passo: si ḡ beata virgo nichil fuit coopata totū pncipiū fuit extra. ꝛ sic ista gn̄atio fuit violēta: ꝛ ſm hoc virgo nō fuit mater naturaliter. ¶ Itē potētie actiue eiusdē speciei hn̄t foꝛmas actiuas eiusdē speciei/ exēplū de albedine ꝛ de potētia disgregatiua ɔsequēte albedinē: sed foꝛma viri ꝛ mulieris sunt eiusdē spēi ſm philosophū. 10. metaphi. ḡ habens

potētias actiuas eiusdē speciei: sȝ potētie actiue eiusdē speciei idē faciunt vel idē habēt facere: qꝛ cū potētia actiua viri agat in formatione fetꝰ per cōsequēs ⁊ mulieris potētia actiua aget. ¶ Itē𝔷

Quartuȝ

experimento certū est ꝙ in mulieribꝰ q̄ uisdā sine cōmixtione viri iuēta sunt q̄dā aīalia sicut in mulieribꝰ salernitanis īueniunt̄ buffones in matricibus earū. ¶ Ex hoc arguit̄ sic. Si mulier potest agere ad ꝓductionē eius qꝺ est inaturale sibi vt ab ea ꝓducat̄: multo fortius pōt agere ad productionē filij cū hoc sit naturale. ¶ Respōdeo/ tria

Rūsio.

sunt facienda. Primo ponet̄ id quod est certū de questiōe q̄tū ad oēs matres: ⁊ illud qꝺ est dubiū in alijs matribꝰ ſm diuersas opiniones philosophoꝝ. Scꝺo applicando ad beatā virginē ponet̄ vna opinio moderna cū suis motiuis ⁊ ratiōibꝰ. Tertio ponet̄ alia opinio: ⁊ firmabit̄ ⁊ respōdebitur ad cōtraria. ¶ Quantū ad p̄mū dicūt cōiter

Articulꝰ primus.

doc. ꝙ in ꝓductione ista siue generatiōe hōis possunt q̄ttuor inueniri: videlȝ materie administratio/ corpis formatio/ prolis educatio/ ⁊ prolis ex vtero eductio. Et q̄tū ad duo vltima cooperabatur beata virgo. Si autē loquimur de administratione materie/ hoc pōt eē dupliciter: vel q̄tū ad substantiā materie. ⁊ sic fuit cooperata vt dicit beatꝰ Ambrosiꝰ ꝙ totā ipsam materiā ministrauit. Uel q̄tū ad modū administrationis. ⁊ sic nō fuit cooperata: qꝛ hoc tantū factū fuit virtute spūs sancti qui excitauit sanguinē deducēdo ad certū locum qꝺ ipsa mulier ꝑ se nō pōt facere nō agēte aliquo excitāte. ¶ Si aūt fiat q̄stio ꝑ ꝯparationē ad for

Pria opinio que ē philosophi.

mationē corpis: sic due sunt opiniones q̄s recitat Auicē. p̄mo ca. de mēbris de ista materia/ quaruȝ p̄ma est philosophi. 15. de aīalibꝰ ꝙ mulier in tali formatione prolis nichil cooperat̄ actiue: sed tm̄ passiue se habet in ista generatione. Tota autem formatio actiua est ex parte viri. semen em̄ viri ē tantū actiuū ⁊ nō cedit in substantiā prolis: imo cōuertit̄ in spm̄ ⁊ calorē mediantibus q̄bꝰ vis formatiua transmissa in tali semine/ agit in semē mulieris ad formationeȝ fetꝰ: sed semen mulieris se habet tm̄ vt passiuū ⁊ cedit in substātiā prolis/ et est tota substantia eiꝰ. Non em̄ semen viri intrat substātialiter naturā fetꝰ sicut dictū est. sed ꝯuertit̄ in calorē et spm̄: q̄ spiritus postmodū actione pacta resoluunt̄ incōtinens. Et qꝛ omne passiuū determinatā ꝯtrarietatē habet ad agens suū actiuum determinatū. ideo semē mulieris ꝑ accidēs agit ad formationē corpis/ vt iueniēs ꝯtrarietatē in ipso semine viri. Actiuū em̄ et passiuū in naturalibꝰ agūt adinuicē ⁊ patiunt̄: ⁊ ꝑ cōsequēs semen mulieris sic patit̄ ꝙ reagit. Sed sic non fuit de beata virgine qꝛ non cooperabat̄ nec ꝑ se sicut etiā alie nō cooperant̄ isto mō. nec ꝑ accidens: qꝛ non fuit ibi semen virile aliqꝺ qꝺ semen virginis haberet contrarietatem / et per consequens ageret in ipsum sicut est in generatiōe aliarū mulieꝝ. ¶ De hoc etiā loquit̄ cōmētator sentiens idē cū philosopho. 5. metaphisice ca. j. vbi dicit pater et mater sunt vniuersaliter cāe extrinsece. ⁊. 6. metaphisice dicit idē ꝯmētator. Uidemꝰ em̄ in hoīe q̄tuor causas/ substātiā materalē q̄ est sanguis mēstruus: ⁊ causam mouētē q̄ est semen viri. ¶ Alij

Alia opio q̄ ē galieni.

dicunt cōtrariū/ ⁊ hec est opinio Galieni ꝙ tā vir q̄ mulier cooperant̄ ad istā actionē formationis sed tm̄ ex parte viri est principalitas actionis: ⁊ ex parte mulieris minꝰ principalitas: et econuerso est de passione: qꝛ ex parte mulieris est p̄ncipalitas passionis plus administrans de materia: ex parte ꝟo viri est minus tribuens de materia/ q̄ cedat in substātiam corporis formandi. ¶ Hoc em̄ probant sic de oībus mulieribus hoc videmus ꝙ geniti tantuȝ assimilant̄ matribus q̄tum patribus q̄tum ad formam siue formationē corporis: q̄re vt videtur ꝑ argumentuȝ a signo mulier aliquid operatur ad formationē illā sicut et pater. ¶ Itē matres tantum afficiunt̄ affectōne maternali ad totam prolem non solum q̄tū ad materiam prolis q̄tum ⁊ patres afficiunt̄ affectione paternali qꝺ non esset vt videtur si matres nichil cooperarentur ad formationē prolis: sed tātum ministrarent materiā: qꝛ tūc ad nichil afficerentur nisi ad materiam maternaliter. ¶ Quantū ad secundū

Articulꝰ secundus Pria opi.

applicando ad beatā virginē dicūt quidā ꝙ ipsa sola ministrauit materiā/ ⁊ nichilominꝰ cooperata est ipsi spiritui sctō agenti loco seminis virilis. Primo ergo ꝓbant intentū suuȝ dicentes ꝙ hoc videt̄ esse de intentione Anselmi in assumptione beate virginis que incipit eminenter. Ubi dicit ꝙ tātū fecit ad filiū suū sicut pater ⁊ mater faciūt in ꝓductione ꝓlis. Ideo btā maria tm̄ dilexit filium suū sicut pater ⁊ mater simul iuncti filiū diligunt: ita ꝙ amor beate virginis equat̄ amori paterno ⁊ materno simul iunctis. ⁊ ecōuerso xp̄s tātum dilexit matrē suā/ ⁊ afficiebat̄ ad eā tātū q̄tū filius ad patrē ⁊ matrem simul. et ideo amor mutuus inter xp̄m ⁊ beatam virginem fuit maior oī amore maternali et filiali: q̄re si hec sit ratio q̄re beata virgo tantum afficiebat̄ ad filiuȝ suū: quia fecit tantum quantū pater ⁊ mater faciunt ad filium suum. patet ꝙ beata virgo ad minꝰ fuit cooꝑata ad formationem filij sui etiam scꝺm corpꝰ etiam si alie mulieres nichil cooperarent̄: aliter non videt̄ ꝙ fuisset tātū affecta circa eum si nihil fuisset cooperata sed solū materiā ministrasset.

¶ Hec etiam videtur intentio Dam̄. libro. 3. c. 2. Deus dedit btē ꝟgini non solū virtutē susceptiuā sȝ ḡnatiuam. ¶ Itē hugo de sacramentis. li. 2. ꝑte prima dicit ꝙ tota substātia ꝓlis est a ꝑte matris. ¶ Itē. glo. super illud. Jo. 1. nō ex sanguinibus dicit ꝙ ꝓpter hoc dicit ex sanguinibus in plurali ꝓpter sanguinē viri et mulierꝭ. ¶ Itē super idem verbum Augustinus dicit hoc idem. ¶ Secūdo. hoc supposito ꝙ semen viri ⁊ mulieris sic se habent sicut dicit Galienus / ostendunt que sit ista materia ex parte mulieris. In muliere est tria considerare videlȝ semen ⁊ sanguis mēstruus quē expellit naturaliter. ⁊ est sanguis purus vbi est etiā aliqua impuritas inquātū excitatur et ad certum locū deducitur aliquo agēte excitante. ex qua excitatione per semen viri cōtrahit aliquam impuritatem. Modo dico ꝙ materia quā ministrat non est semen p̄mū. nec sanguis menstruus: sed ille sanguis purꝰ: vt sic dicā ꝙ semen viri et mulieris quasi cedunt in vnam vim formatiuam ipsius corporis vel faciunt: et ꝙ aliqua pars seminis viri cedit in substantiam fetus cum sanguine puro quē administrat mater: ita ꝙ ille sanguis purꝰ administratꝰ a mr̄e cū aliq̄ portione semis viri sit materia ꝓlis. Huic cōcordat Dam̄. de xp̄o loquēs ꝙ fuit ex purissimis ⁊ castissimis sanguinibꝰ matris. ¶ Dicūt ergo ꝙ beata

virgo cooꝑabat̄ naturaliter ꝑ virtuteȝ naturalē quā habuit: et supnaturalit̄ ꝑ ꝟtutē supnaturalē sibi collatā quantū ad formationē corpis et q̄tū ad eductionem forme substantialis de materia. ¶ Tertio rn̄dent ad opposita. Ad auctoritates ꝑ alia opinione dicēdū ꝙ semē mulieris esse tātū passiuū/ falsum est: ⁊ dimittendus est hic philosophus/ ⁊ tenendū est hic cū scti s ⁊ cū Galieno qui fuit magꝭ expꝰ ī ista maṫia ⁊ scīa q̄ phs. Si itelligūt ꝙ quodā mō sit actiuū ⁊ passiuū quodā mō

Ad rōnes ad opposi tū ſm hāc opinionē.

verū est. ¶ Ad p̄mū p̄ncipale dicendū ꝙ ista ꝓportio debet esse ꝙ hoc p̄ncipalitatem habeat in agendo ⁊ illud in patiēdo cuiusmodi est in ꝓposito: nec req̄rit̄ ꝙ vnū tm̄ sit actiuū ⁊ aliud tm̄ passiuū. ¶ Ad secundū dicendū ꝙ ratio q̄re aliqua virtꝰ nō possit coopari in instanti est triplex. Uel scȝ ꝓpter debilitatē agētis: vel ꝓpter disibilitatē mobilis/ vel ꝓpter disibilitatē forme habētis plures gradus. Prima rō nō potuit habere locū in ꝓposito: qꝛ nos videmꝰ ꝙ virtꝰ creata bn̄ pōt inducere formā in instāti in materia summe disposita prius expulsa oī ꝯtrarietate sicut patet ī igne. q̄re cū hic illa materia fuerit sūme disposita tota virtute spūs scti/ beata ꝟgo hic agere potuit in instāti. Similiter nec secūda rō locū habet in ꝓposito q̄tūcūq; foꝛatū fuerit corpus diuisibile Sicut enī nos videmꝰ ꝙ virtꝰ nutritiua pōt nutrire in instāti multas partes: sic pōt esse ꝙ virtus formatiua si tales partes sint sibi sic obiecte/ ꝙ sup ipsas habeat directū aspectū pōt formare in instāti nō obstāte disibilitate partiū in multas partes: q̄re cū virtute spūs sancti tales partes fuerint sic obiecte dyametralit̄ sue formatiue virtuti/ potuit agere in instāti. ¶ Similiter tertia rō locū nō hȝ in ꝓposito si forma nō habet plures gradꝰ: verūtm̄ adhuc illa pōt educi in instāti: qꝛ nō est de rōe talis forme ꝙ introducat̄ successiue: magnus enim ignis pōt īducere caliditatem suam simul ⁊ semel in duobꝰ gradibꝰ ⁊ nō solum in vno. Qꝫ aūt aliq̄ virtus cooperet̄ deo in agēdo nō est de necessitate: sed est qꝛ deus sic ordinauit ex liberalitate sua cōmunicās virtutē ad agendū. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ fallit ſm cōsequens: nā ⁊ si ita sit ꝙ rōnes seminales sint actiue/ nō tm̄ esse actiuū est rō seminalis. Et ideo q̄tū est ex modo arguēdi nihil cōcludit. Uerūtamen dici pōt ꝙ nō fuit factū scꝺm rōnes seminales: qꝛ nō ꝑ moduȝ rōnis seminalis q̄ modus est naturalis et determinatꝰ ꝙ tūc est si sit illi determīata potētia actiua/ ⁊ deṫminata potētia passiua: ⁊ qꝛ nō fuit determinatū actiuū adiunctū deṫminato passiuo: ideo nō fuit factuȝ mō naturali sed supnaturali: qꝛ scȝ spūs scti virtute/ et ꝑ ꝯsequēs nō ꝑ modū rōnis seīalis. ¶ Ad augustinum dicendū ꝙ factū est diuina auctoritate

Tertiꝰ articulus. Alia opio

p̄ncipaliter. ¶ Quantū ad tertiū est alia opinio ꝓbabilior ꝙ beata virgo cooꝑata fuit actiue ad cōceptionē filij actione p̄paratoria ⁊ antecedēte. Itē actione ꝯsequēte/ non aūt imediate ad ipsam cōceptionē vel īfoꝛationē corpis xp̄i put ī istāti facta fuit. Primū pȝ/ qꝛ siue materia ꝯceptionis sit semen/ siue sanguis mēstruꝰ/ siue sanguis purꝰ totū tm̄ ex alimēto causat̄: qꝛ ex eisdē nutrimur et sumꝰ Uñ cū lac ex q̊ puer nutrit̄ sit ex supfluo alimēti/ pari rōe ⁊ ipȝ vñ puer ꝯcipit̄. Cōstat aūt ꝙ alitū se hȝ actiue respectu alimēti. Uñ oīs p̄paratio ⁊ digestio q̄ ē ī materia quā mr̄ mīstrat anteq̄

semen viri veniat vel in beata virgīe anteq̄ spūs sctūs supueniret/ actiue est a mr̄e ⁊ fuit a btā virgine ¶ Secūdū pȝ: qꝛ nō solū educatio lactis extra vterū et ꝓcuratio/ imo etiā nutritio in vtero/ ꝯseruatio ⁊ augmētatio fetꝰ ꝯcepti ꝑtinēt ad matrē actiue/ licet imediata ꝯseruatio ⁊ augmētatio fiat ꝑ formā fetꝰ ꝑ quā est aīatū. locꝰ etiaȝ actiue ꝯsuat locatū: ⁊ sic hūit actōȝ ꝯseq̄ntē. ¶ Tertiū patet: qꝛ nō est cooꝑata actiue ad formationē illā ⁊ cōceptionē q̄ aīa īfusa fuit: qꝛ ibi nō ē nisi duplex actio/ vna est corruptio oīm formarū ī materia p̄existētiū. Alia est creatio ⁊ ītroductio aīe et accidētiū ꝯseq̄ntiū tā aīe q̄ ꝯiūcti. Scꝺa aūt non pōt eē nisi ꝟtute īfinita: sicut creatio ⁊ īfusio. vñ illa nō fuit in xp̄o a spū sctō aliter q̄ in alijs hoībꝰ Et idē est de creatione potētiarū abstractarū: generatio ꝟo accidētiū cōiūcti ⁊ corruptio formaꝝ p̄existētiū in ceteris hoībꝰ est a solo pr̄e ꝑ se ſm q̄sdā/ sed aliq̄ mō ab vtroq; parēte: sȝ in xp̄o nō fuit ex pr̄e/ qꝛ non ex virili semine. nec fuit a matre/ qꝛ agit ꝟtute naturali aut supnaturali vel vtraq; simul. nō aūt ꝟtute naturali: qꝛ illa nō expellit vnā formā nisi inducēdo aliā ꝯtrariā: qꝛ natura nō potest facere ī istāti trāsmutare scȝ materiā de contrario in cōtrariū. Itē nec ꝟtute supnaturali sibi cōicata: qꝛ de trūco facere subito vitulū ⁊ expellere vnū cōtrariū in instāti ⁊ inducere aliud req̄rit virtutē infinitā. q̄to em̄ agēs fortiꝰ est tanto citiꝰ agit de vno ꝯtrario aliud: ⁊ q̄to īfirmiꝰ tanto tardius: q̄ si incōꝑabiliter facit citiꝰ vt qꝛ non in tꝑe ergo iproportionabilit̄ est virtuosiꝰ/ ⁊ sic virtutꝭ infinite. ¶ Si dicat̄ ꝙ virtꝰ finita naturalis ⁊ supernaturalis pōt agere in instāti q̄n̄ iuenit materiā vltimate dispositam/ ⁊ sic fuit hic: qꝛ expulsio oīs forme p̄cedētꝭ fuit a spū sctō: ⁊ tūc in materia q̄n̄ deꝰ aīam infudit virtꝰ generatiua matrꝭ naturalis ⁊ supnaturalis loco pr̄is induxit aīam corporis q̄ assimilabat̄ mr̄i. Dicēdū ꝙ istud nō fuit deo īpossibile sed nō fuit ꝯueniēs. nec q̄tū ad virtutē supnaturalē quasi paṫnā: qꝛ sicut pr̄ supnaturalis q̄ miraculose generat nichilominus est pr̄: ita si beata ꝟgo virtute supnaturali genuisset et induxisset aīam corpi etiā fetꝰ cū ꝯueniat in natura ipsa posset dici vere pr̄. ¶ Uel si hoc nō valet qꝛ pater nō est nisi qꝛ seminādo generat saltē non diceret̄ ꝙ spūs sctūs suppleuerat vicē patris vel seminis: sed ipa ꝟgo ꝟtute sibi ab eo collata. ipse autē spūs sctūs fuit loco aui. Nec q̄tū ad virtutē naturalē maternā ⁊ supnaturalē sil̄: qꝛ aut illa virtus esset ī illa materia ex q̄ ē ḡnatio aut alibi: nō ī illa/ qꝛ ꝓ illo īstāti q̊ aīa rōnalis ītroducit̄ cū accidētibꝰ ꝯsequentibꝰ ipsa est oīno informis: ⁊ pura potētia. vñ īpossibile est ꝙ in ea sit virtꝰ actiua naturalis ⁊ supnaturalis: ꝓpter qꝺ īpossibile est ꝙ in fetu ꝯcepto ⁊ generato sit aliqua forma substātialis vel accidētalis generata ꝟtute p̄existēte subiectiua ī illa materia de q̄ fetꝰ est generatus siue sit tota a sola mr̄e siue ab vtroq; parente: tum qꝛ idē nō generat seipsum: tū qꝛ causa est q̄n̄ p̄mo effectꝰ/ effectꝰ ē. nulla āt foꝛa preexistens manet quando anima primo introducitur: nec potest dici ꝙ virtꝰ formatiua sit in semine mulieris: qꝛ tūc nichil ꝓhiberet mulierē ꝑ seipsam cōcipere: si aūt in semie mulieris ē virtꝰ actiua ꝑ se sicut in semie viri: sed ipfectior: ⁊ si cū hoc est sibi materia menstrui vel aliꝰ sanguis: sicut in plātis vnū granum

sine alio generat p cōiunctionē vtriusq; pōtentie actiue scz ꝛ passiue. sic femella p se poterit parere Et forte sic est in aliquibus: q2 galline sine gallo ouant ꝛ vultures femelle sine marib9 pullificant: sed hoc nō est generale. Nec potest dici q vis formatiua sit alibi q̄ in semine: ergo nusq̄. ¶ Respondet scd̄m hanc opinionē ad omnia contraria Et primo ad rationes Galieni. Ad pmū de similitudine dicēdum q nō sequit q si aliquid in forma corporis assimilat matri q ꝓpter hoc mater agat: imo argumentum destruit seipsum/ q2 assumit q filius tantū similat matri q̄ patri: ergo tātū agit mater q̄tū pater. sicut ergo filius aliqñ assimilat patri in colore/ magnitudine/ cicatrice/ lepra/ ꝛ claudicatione: nec tñ iste figure in quib9 fit assimilatio sunt actiue: sed semen viri agēs in materiā mulieris: ꝛ p accidēs ratione cōtrarietatis cōtra passiuum/ aliq̄ mō generatū assimilat tā matri q̄ patri. ¶ Uel pot dici q mulier bñ coopat antecedenter vt dictū est: non autē in ipsa formatione subitanea. sicut etiā auo fit assimilatio/ qui tamen non opat nisi antecedēter. ¶ Ad secundū dicendu q licet mater afficiat ad totā prolē sicut pater: nō sequit tamen q ad totam agat: imo nec pater agit ad animā rationalē/ ad quam tñ pl9 afficitur q̄ ad animā alterius. ¶ Item si nutrix q̄ non cōcepit nec portauit nec peperit/ afficitur ad totam prolē quā solū nutriuit: multomagis mater/ licet in informatiōe nō egerit vt dictū est: q2 tamen locus generationis ꝛ conseruationis fuit et materiā prebuit ꝛ ante ꝑegit/ oib9 istis modis afficit. ¶ Scd̄o respondendū ad rationes opinionis noue/ ad auctoritatē Anselmi dicēdum q Anselm9 nō intēdit simpliciter q beata virgo tūc ibi fecerit sicut pater ꝛ mat: q2 spūs sctūs tūc ibi nichil fecit et imediate: sed solum sicut auus dat patri virtute/ qui non dicit formare corpus nepotis cum tamē dicat Damascen9 q spūs sctūs formauit corp9 illud: sed dicit beata virgo fecisse sicut pater ꝛ mater faciūt: q2 illa sola sine patre de spiritu sancto ita cōcepit ꝛ peperit filiū perfectū sicut pater ꝛ mater generant/ nō q ipsa seminauerit sicut pater. Qz postea dicit q ipsa afficiebat ad filium q̄tum pater et mater ad suum filiū potest dici q non amore naturali/ quo quis diligit opus suū: sed amore supnaturali charitatis perfectissime quā habebat: quo etiā quilibet ali9 pl9 debet diligere illū q̄ patrē ꝛ matrē ꝛ filiū: q2 ipse dicit/ qui amat patrē ꝛ matrem pluśq̄ me: nō est me dignus: q2 ille filius ipse est de9 qui est super oīa diligendus: ꝛ q2 q̄to melior est filius tātomagis diligitur a parentibus. ergo ille fili9 supbonus ꝛ summe bonus diligebat a matre sua ꝛ pluśq̄ ali9 ab vtroq; parente: et nō ideo q2 esset plus ab illa actiue q̄ alius ab vtroq; parente: imo oppositū argumentum concludit: q2 si ꝓpter hoc diligit q2 egit: ergo si plus diligit q̄ pater/ plus ibi egit q̄ pater/ quod tamen nullus dicit. ¶ Qz autē christus pl9 dilexit eā q̄ ali9 fili9 patrē ꝛ matrē/ nō arguit q format9 fuit ab ea actiue: q2 xp̄s tā amore creato q̄ increato qui est conformis magis diligit meliores/ ꝛ matrem: nō solum q2 mater: sed q2 sanctissima creatura summe dilexit eā post seipsum. ¶ Ad auctoritatē Dam. dicēdum q de9 dedit beate virgini virtutem non solum susceptiuam. sed etiam generatiuam respectu cōsequentiū ad formationem .i. nutritionis in vtero/ ꝛ extra: q2 q virgo concipiat ꝛ passiue et fetum suscipiat ꝛ patiatur donum dei est nō nature. et q ipsa agat sicut locus ad ꝯseruationem locati eius qd̄ non est nata locare: ꝛ q ipsa transmittat alimentū ad formationem lactis in mamillam/ pertinet ad vim generatiuam/ quod supernaturaliter gloriosa virgo habuit. ¶ Ad auctoritatem Hugo. q non tota substantia prolis est a parte matris/ exponendū est/ id est totalit. tota em̄ est ab vtroq;: licet ab vno actiue ꝛ ab alio passiue. Est autē absurdum qd̄ idem sit actiuum ꝛ passiuum respectu eiusdem: ꝛ q semen viri quod est homogeniū partim sit actiuum ꝛ partim passiuum: ꝛ similiter de materia mulieris. ¶ Ad glo. de sanguine viri et mulieris dicendū est q fili9 est ex sanguine vtriusq; parentis scz viri actiue et femine passiue. Ad illud quod vltra dicunt de sanguine ꝛ semine primo videt falsum q in alijs matribus menstruū non sit materia fetus q2 ex eisdem sumus ꝛ nutrimur. vnde cū cesset menstruū cessat impregnatio: q2 cedit in nutrimentū/ videt q de illo etiam fuit generatio ¶ Scd̄o si est ꝓbabile q dicunt vtrūq; semen scz viri ꝛ mulieris cedere in vnā vim formatiuam/ et nunq̄ posset tunc mulier concipere nisi seminaret: cuius contrarium dicunt experti. Uel ecōuerso posset dici. mulier concipere sine viro licet forte nō eque pfecte/ ex quo habet semen actiuum sicut ille licet iperfectius: sicut ante tertium septenniū viri generant feminas ꝓpter imperfectionē virtutis actiue. ¶ Tertio est absurdum q dicūt partem seminis viri cedere in naturam fetus: ꝛ partē de semine femine/ cū totum qd̄ est ex parte femine sit materiale ꝛ passiuū. ¶ Itē ꝓpriū est anima .i. q sit motiuū suijpsi9. vnde etiā granum est viuū quod habet simul potentiā actiuam ꝛ passiuam/ ꝛ de seipso generat. semen autē non est res viua: ergo ex seipso nō generat/ quod tamen ipsi habent ponere qui dicūt partem seminis viri cedere in materiam/ et partē habere vim formatiuā: q2 etiā valde mirabile est q semen mulieris sit totum actiuum: semen autem viri non sit pars ei9 cōuertatur. ¶ Qz dicit Dam. xp̄m esse ex purissimis sanguinib9 virginis gloriose cōcedendū est/ nisi posset sic imaginari sine assertione scz q in beata virgine nunq̄ fuit semen interius nec seminatio exterius siue pollutio nocturna: q2 nec superfluitas alimēti/ fuit tamen in ea ille sanguis qui in alijs est menstruum ꝓpter debilitatē digestiue ꝛ frigiditatem siue remissionē caloris seruientis generatiue cōiter in mulierib9: sed spiritus sanct9 dedit virgini virtutē generatiuā .i. fortificauit calorē digerētē vt sanguis ille pfecte digeretur in ea/ et non esset supfluus nec supflueret: sed solū tantus q̄tus requirebat ad fet9 sancti cōceptionē ꝛ formationē ꝛ nutritionē sicut cosia ade fuit necessaria ꝓpter euā: ꝛ sic quo ad substātiā mistrauit eandē materiā quā ꝛ cetere sz nō imundā sicut cetere. ꝛ sic pōt cōcedi q pl9 coopabat q̄ cetere in ꝑparatione materie p virtutē supnaturalē sibi collatā. ¶ Respōdet tertio ad rōnes ꝑncipales i ꝯtrariū Ad pmū cū dr̄ q oēs potētie vegetatiue sunt pure actiue cōcedēdū est tā i viro q̄ in muliere: sed differunt: q2 generatiua viri est actiua nō solū in separādo semen sed etiā in semine derelinquit virtutē actiuam formatiuā. generatiua autē mulieris est actiua in separādo materiā ꝯceptiōis ꝛ nutritiōis ꝛ i ꝑsuādo sicut ꝯtinēs non autē in materia illa delinquit virtutē actiuā ad transmutandā seipsam: Sz bñ remanet dubiū in opinione philosophi quare mulier semiat si semen eius nec est materia nec vis actiua cōcept9: tunc em̄ frustra natura inuenit illā delectationē et potest dici q natura non est frustra que agit vt frequēter et si nō semp: q̄uis autē mulier aliquādo concipiat sine semine: raro tamē nec mulieres vt in pluribus quererēt cōcipere nisi esset delectatio annexa. Non est ergo delectatio frustra: q2 lz de se nō sit causa vel agens nec materia: tñ p se nata est esse cū materia: nec materia nata est esse sine illa. ¶ Ad secundū dicendū q illa generatio non est violenta q̄ est ex illo qd̄ hz aptitudinē nō solū a materia sed etiā a forma: lz passiuam ꝛ actiuam sicut isti met dicunt q cū aqua calefacta redit ad frigiditatē ipsa se hz tm̄ passiue: et tamē nō est generatio violenta. ita cum materia quā mater ministrat etiā ex forma sit determinata ad talē generationē: q2 non ex q̄libet fit quodlibet: nec ex materia mulieris fieret asin9: sed solū homo. inde est q est generatio naturalis. nō solū a natura materie: sed etiā forme: lz non nisi passiue. ¶ Ad tertium quod est difficili9 dicendū primo q argumētū est cōtra illos: quia ipsi dicūt q sanguis pur9 quē ponūt esse maiorē partē materie fetus ex ꝑte matris est pure passiu9 et nō actiu9 nisi forte p accñs inq̄tum naturalia patiendo contra agunt: ꝛ tñ ille segregat a virtute generatiua mulieris. Si q̄ potentie generatiue viri ꝛ mulieris sint eiusdem speciei. idē faciūt. ergo sicut generatiua viri administrat semen quod est s̄m eos actiuum ꝛ passiuū ergo similiter erit ex parte mulieris tale semen: ꝛ nō erit ibi nec sanguis menstruus nec etiam sanguis ille est purus quem ponunt. potest ergo dici q potentia generatiua in muliere est eiusdē speciei cum illa q̄ est in viro sed iperfectior. ¶ Item calor quo vtitur sicut istrumēto est imperfectissimus respectu caloris viri: quia calidissima mulier est frigidior oi viro. vnde semen mulieris nō est actiuum sicut nec semen pueri vel muli. alia vero pars materie superflui alimenti min9 digesta est et adhuc minus actiua et magis passiua et per cōsequens magis apta vt ab alio formet. ergo ratio diuersitatis est iperfectio potentie generatiue ex parte mulieris: lz cum hoc sit dispositio vasorū ad recipiendū ex parte mulieris. ¶ Ad quartū dicendū q destruit seipsum: quia si plus pōt mulier agere ad productionē ei9 quod est naturale q̄ eius quod est inaturale. ergo sicut potest generare buffonem sine hoīe: ita et hoīem: quod est falsū vnde dicēdū q si i matrice mulieris generat buffo hoc est effectiue a virtute celesti. passiue ꝟo tm̄ ab ea: sicut de carne hominis mortui vel viui generatur vermis tm̄ passiue: alioquin potētia aīalis generandi non esset determiata ad vnā speciē quod est absurdum: saltem respectu eiusdem patientis. quod dico propter asinum et equum qui ex diuersis femellis generant diuersas species.

Ad rationes p̄me opinionis

Ad rationes in oppositum.

Ad scd̄m

Ad tertiū

Ad q̄rtuz.

¶ Distinctio quarta

Circa quartā distinctionē queruntur tria. ¶ Primo: vtrū xp̄s possit dici filius spūsscti. ¶ Secundo: vtrū beata virgo debeat dici mater dei. ¶ Tertio: vtrum in xp̄o fuerint accidentia. ¶ Quantū ergo ad primū arguitur: ꝛ videtur q xp̄s debeat dici fili9 spiritussancti: q2 ille de quo actiue est aliquis conceptus et genitus dicitur pater eius: sed xp̄s s̄m humanitatem fuit de sanctospū cōcept9: vt patet ex simbolo apostolorum. fuit etiam ab eo genit9 sicut dicit glo. Matth. 3. q deus de sara genuit filium et multomagis genuit xp̄m de maria spiritussanctus. ergo spiritussanctus potest dici pater xp̄i: et xp̄s filius spūssancti. ¶ Item s̄m ph̄m li. 3. de generatione animalium pater est principiū actiuū in generatione: mater vero ministrat materiā solum: sed beata virgo dicitur fuisse vere mater xp̄i ꝓpter materiam quā ministrat. ergo spūssanctus potest dici pater eius: q2 fuit principium actiuum sue cōceptionis. ¶ In contrariū est qd̄ dicit Augu. in encheridiō. 24. cap. q xp̄s natus est de spūsancto: non sicut de patre. sic autē de illa scz de beata virgine sicut de matre. ¶ Itē arguit per rationē: q2 generatio est opus nature: sed conceptio xp̄i non est facta a spūsancto per naturam: sed per beneplacitum voluntatis. ergo xp̄s non debuit dici genitus a spiritusancto: nec per consequens filius ei9. ¶ Responsio. tria sunt vidēda. ¶ Primo q xp̄s fuit concept9 de spiritusancto ¶ Secundo q mater eius fuit virgo. ¶ Tertio q nō pōt dici fili9 spūsscti nec trinitatis ¶ Quantum ad primum sunt tres conclusiōes. ¶ Prima q incarnatio lz sit facta cōiter a trinitate effectiue et filio terminatiue. est tñ de spūsancto appropriatiue. ¶ Primum ptz: q2 indiuisa sunt opera trinitatis in creatura. ¶ Secūdū ptz q2 a fine denominatur res. Unde cū solus filius sit incarnatus: ad ipm solū est vnio terminata. ¶ Tertiū patet: q2 illi appropriat opatio i creatura. ad cui9 appropriationem maiorē silitudinē habet attributū: quod magis relucet in opere: sicut Creatio patri ꝓpter potentiā. Gubernatio filio propter sapientiā. Iustificatio spūisācto ꝓpt bonitatem. Unde q2 dei bonitas ꝛ grā summe relucet in opere incarnationis inde est q de spūsancto actiue dicit appropriate conceptus et icarnatus et natus: ꝛ sic ei appropriat. ¶ Secunda conclusio est q incarnatio non appropriatur pr̄i vel missio filio: lz missio filij sit eius incarnatio. ¶ Primū ptz: q2 illud in quo minus apparet potentia et plus bonitas non appropriat patri: sed in incarnatione summe apparuit bonitas dei vt dictum est. Potentia autē latuit ꝛ velata est cum magis impotentia et infirmitas assūpta est ꝛ̄ ꝛc. ¶ Secundū patet: q2 missio nominat incarnationem ex parte assumentis super quem solus pater hz auctoritatem vnde appropriate dicit pater filium misisse vel dedisse: sed incarnatio ex parte nature assumpte cui gratis datum est nomen qd̄ est super omne nomen. ¶ Tertium patet per Gregorium et Bedā: q2 filij incarnatio non est aliud q̄ ipsius missibilis visio. ¶ Tertia conclusio q incarnatio effectiue non appropriatur filio: q2 in eo

Nō p̄ria

Primum

Secūdū.

In oppositum.

Secūdū

Rn̄sio.

Prim9 articulus

Prima cōclusio.

2. ꝯclusio.

3. ꝯclusio.

sapientia fuit abscondita dū ifans factus est ꝙ=
uis executio sibi appropriatur in eligēdo bonum
id est naturā: ⁊ reprobando malū et respuēdo cul=
pam et ignorantiā. ¶ Quantū ad secundū. vtrū
Secūdus articulus. incarnatio sit facta de virgine? videt᷑ ꝙ non: q2 fa
cta est ex beata virgine. Act. j. Maria mater iesu
Mat. j de qua natus est xp̄s qđ confitent᷑ oēs lo
quentes de iesu siue in bonū siue in malum vt iu
dei. Nonne hic est cuius mater dicit᷑ maria? ẜm il
lud Apostoli. Nonne hic est faber filius marie? s3
maria fuit corrupta: q2 vocatur mulier facta ex
muliere etia fil o. Quid michi ⁊ tibi est mulier. et
mulier ecce filius tu⁹. mulier autē dicit᷑ corrupta
manumissi. l. S. collactane⁹ in fine. vbi causa ma
trimonii oīno pōt a minore manumitti / ꝟgo vel
mulier glosa. i. corrupta. ¶ Item dicitur vxor
maria cum desponsata sibi vxore pregnante ꝙ
non videtur anꝙ sit cognita. vnde de frigidis. c.
Laudabilem. Si nō potest hr̄e vt vxorem. sc3 co
gnoscendo habeat vt sororem quasi velit ꝙ non
est vxor n. si cognita. ẜ ⁊c. Contra. ī simbolo apo
stolorum Concep⁹ est de spūsancto ex maria vir
gine. ⁊ in simbolo niceno. Et incarnat⁹ est de spū
sancto ex maria ꝟgine. ¶ Sciendum ꝙ circa hoc
fuerunt tres errores. Iudei dixerunt mariā non
esse virginē in conceptu quos secuti sunt cernit⁹
et ebionite dicentes iesum ex vtroꝗ sexu ⁊ semine
conceptū. Primo auctoritate noui et veteris te
stamenti vbi dicit᷑ ex semine abrahe et dauid ⁊c.
¶ Item aīalia perfecta non possunt produci sine
semine sicut bos: multomin⁹ homo. si dicat᷑ ꝙ im
mo virtute diuina. Cōtra: q2 semen viri est pars
materie ẜm medicos. deus autē nō potest supple
re vicem cause materialis. Sed cōtra nō minus
potest concipere femina in hoībus virtute spūsscti
ꝙ in brutis flatu venti cum femina in hominibus
non sit infirmior femina in brutis. nec spūs icrea
tus spū creato: sed aīalia imperfecta concipiunt
et pariunt flatu venti siue tm̄ oua vt gallina colū
be: pdices anseres: et pauones: siue etiā fetum vi
uum vt eque in sicia: l3 non viuat vltra trienniu3
siue fetum longeuum vt vultures ẜm Ambrosiū
multomagis beata virgo: nō obstante ꝙ ipse ē de
semine abrahe. et dauid: quia hoc est rōne matris
et quod dicit᷑ de aīali pfecto non est verum vt est
exemplificatū. Vel dicēdū ꝙ virtute diuina pōt:
q2 de⁹ potest facere materiam cuiuslibet ppriam
ex quocūꝙ. l3 non possit facere rem sine propria
materia propinqua. sicut ergo fecit primas ypo
stases aīalium pfectorum sine semine sicut ⁊ xp̄m
et adam et euam: al's non esset dare primu3 suppo
situm in aīalib⁹ perfectis si nulla virtute possent
sine semine pduci cū semen pcedat ex aīali. Eru
bescat ergo iudeus ifelix qui dixit xp̄m ex ioseph
semine esse natum. ergo ⁊c. ¶ Secūdo circa hec
errauerūt philosophi in partu ⁊ quidam heretic⁹
Lugdunen. archieps̄ subticēs in oratione libera
nos: semper virgo. contra quem in tota dyocesi di
citur al e. Ratio eoru3 est. impossibile est duo cor
pora esse simul et auctoritas: q2 oē masculinū ad
aperiens vuluā sanctu3 dn̄o vocabitur qđ nichil
faceret ad xp̄m nisi aperuisset. Contra quia fili⁹
non debuit matri suū honorē auferre quē potuit
seruare. ¶ Ad rationē dicēdū ꝙ etiā antiqui phi
losophi posuerūt corp⁹ mathematicū bn̄ esse cum
corpore phisico simul et quidā moderni duo phi=
sica: vt in ferro ignito ⁊ pelle madefacta que sunt
falsa: s3 si illi credūt quibusdā paralogismis. mul
to mag; nos ꝟitati tot signis dclarate. dicēdū ē ꝙ
impossibile est nature nō ipossibile est deo. ¶ Ad au=
ctoritatē dicendū ꝙ solus xp̄s adaperuit vuluam
salua virginitate. Si eñ omne adaperiens sctm̄
vocet᷑ cū omis natus preter eū fuerit non sanct⁹
sed vel peccator vel sctificatus. ergo null⁹ preter
eū aperuit: qđ sic patet. Nā qđ apertū est aperiri
nō dicitur. si quis ergo exeat p portā quā ali⁹ iā
aperuit siue intrando siue exeundo non dicit᷑ iste
exiens aperire portā sed exire per portā apertam
alij ergo primogeniti non aperuerūt vuluā mrīs
sed per apertā exierūt. Apertā dico ⁊ si non ab ex
eunte: q2 primi exierunt: saltem ab introeunte: q2
primi exierunt patre sc3 generante: sed xp̄s portā
aperuit nō effregit: q2 exijt primus: per illam nul
lus exierat nascendo nec introierat cognoscēdo ⁊
hoc innuitur ezechi. 42. Porta hec clausa erit vir
non transibit p eā: sed dn̄s exit p eā ⁊c. vt Augu.
exponit in sermone. Tertio heliodorus dixit eā
post partum aliū ex ioseph genuisse: cui⁹ blasphe
mia tacta est in. 4. Fuit ergo virgo ante partum
post partū ⁊ in partu. et sic dicta incarnatio est ex
maria semp et ppetua virgine ẜm sanctos ⁊ fidē.
¶ Ad argumentū dicēdū ꝙ sicut dicit glo. ff. de
verbo. sign. l. Mulieris. ꝙ nomē mulieris sumi
tur tripliciter. Uno modo large pro omni femi=
na corrupta et icorrupta viri potēte ⁊ non poten
te. ff. de ll. 3. l. Seruis legatis mulieribus lega=
tis etiā virgines debentur. et mel. ff. de aur. ⁊ ar.
l. argumento. §. Muliebri veste legata etiā infan
tilem puellarū et virginum deberi. Mulieres eñ
oēs dici possunt quicūꝙ sexus feminei sunt: ⁊ sic
etiā eua dicta est mulier etiā in paradiso existens
et ante pctm̄ ⁊ mox creata que tn̄ virgo fuit ꝙdiu
abstinuit et in paradiso fuit. Secundo modo stri
cte p corrupta et incorrupta. dū tamen sit viri po
tens. ff. de verbo. signi. Mulierū appellatiōe etiā
virgo viri potens cōtinet᷑. Tertio strictissime p
corrupta actu. ff. de contrahen. empt. l. Alioquin
§. ꝙ si ego me ꝟginē emere putarē cū esset mulier
constat venditio. et. ff. de actio. emptio. ⁊ vendi. l.
exempto. §. si quis virginē emere putasset cū muli
er venisset repetitionē non esse: sed ex empto agi
posset. Et hāc distinctionē sc3 ꝙ mulier possit ac=
cipi vtroꝗ modo innuit lex. ff. de edi. edicto. l.
Queritur. §. Mulierē ita arta3 vt mulier fieri nō
possit sanā non videri constat vbi primo accipit
pro sexu. secūdo p cognita. ¶ Ad aliud de vxore Nota casum.
sciendū ꝙ coniunx et vxor dici pōt etiā nondū co
gnita. vt patet. 4. lib. sententiarū dist. 30. p multas
auctoritates: q2 essentia matrimonij non requirit
copulā carnalē. vnde et est argumentū ad q̄stionē
de facto. curatus audiuit confessionē vidue mo=
rientis: que inter alia sibi recognouit se nūꝙ fu=
isse carnaliter cognitam a viro defuncto: ꝙuis il
le sepe tētasset nec p eā stetisset sed per eu3 q ipo=
tens erat. Noluit aūt ipsa agere ad diuortium vt
parceret fame viri: sed nichilominus post morte3
tenuerat dotaliciū vel doariū in bonis viri iuxta
consuetudinē viduarū dicens se hoc habuisse de
consilio peritor. Curat⁹ aūt l3 diceret ei ꝙ nō vi
debat᷑ sibi ꝙ bona consciētia posset retinere: tamē
haberet plenius cōsiliū quo pēdēte illa obijt. q̄ri
tur quid sit consulendū illi curato? Dicendū ꝙ il

le curat⁹ fuit negligens in petēdo cōsilium vel re
deundo ad eam cu3 probabiliter crederet eā mor
ti propinquā. habet quidē de negligentia confite=
ri et satisfacere: et ꝙuis ex negligētia sua ñ noue
rit illos quibus erat restitutio facienda si facien
da est: q2 supposito ꝙ mulieri iniūxisset restituti=
onem faciēdam si ei precise dixisset necessarie ad
salutē: non tamē videtur teneri illis ad restitutio
nem: q2 noluit iniuriari eis. vnde nos tenet᷑ actio
ne. que dolū requirit: nec illa q̄ est ex culpa: q2 non
cōmisit culpā erga istos: sed solum erga istā: quia
nō gerebat negocium istor. ¶ Alij ꝟo dicunt cō
trariū: q2 qui pōt ipedire dāpnū et tenet᷑ ⁊ nō ipe
dit tenet᷑ dāpno passo silr negocior gestor ⁊ sicut
pdicatores gerunt negocia alior ppter qđ pñt a
raptorib⁹ accipere: sic confessores. sibi aūt nō fuit
negligens: q2 non tenebatur oīa iura habere i scri
nio pectoris: ideo non videt᷑ teneri nec ad penam
nec ad restitutionē. vnde de pe. ⁊ re. ca. officij. non
imponitur penitētia sacerdoti ex hoc ipo ꝙ nescit
consulere. cum etiam peritissimi qñꝙ fallant᷑ su=
bito: immo docet᷑ ꝙ consulāt peritiores tacito no
mine. ¶ Sed vtrū talis mulier teneatur ad resti
tutionem? videt᷑ ꝙ non: q2 aut fuit verū matrimo
nium: vtputa q2 illa impotētia supuenit matrimo
nio contracto: vel q2 mulier postꝙ vidit impotē=
tiam eius nichilominus approbauit et cōsensit p
quod videt᷑ verū matrimoniū: q2 scientia cū rati=
habitiōe sequēs illđ idē operat᷑ ꝙ scientia pcedēs
vt p3 in seruitute: quia sicut liber sciēter ꝯtrahēs
cum ancilla verū matrimoniū contrahit: sic cōtra
hens ignorāter sed pseuerās postꝙ sciuit ꝯfirma=
uit matrimoniū: q2 impotētia scita s3 theologos
non dirimit matrīoniū: vt notat᷑ in scripto. 4. li.
di. 34. q. 2. ẜ ⁊c. omnis autē vera vxor morte mari
ti sit vera vidua: ⁊ per ꝯsequens vere debetur ei
donariū suum: aut nō fuit verū matrimoniū sicut
vident᷑ dicere iuriste: q2 sicut puer non potest con
trahere matrimonium nec consentire nec contra
ctum aliquo modo cōfirmare ꝙdiu puer est sic eti
am est hic de frigi. ⁊ male. ca. 5. vbi dicitur habe=
at eam vt sororē quā nō pōt quo ad vxorem ꝙuis
posset dici vt vxorem quo ad finē sed bene quo ad
essentiā. ⁊c. ¶ Ad idem arguit᷑ de donatione iter
virū ⁊ vxorē. c. 2. vbi dicitur ꝙ matrimonio solu=
to ex causa licita siue sit adultera mulier pōt pete
re non solum dotē: sed etiā diuisionē conquestuu3
ẜm consuetudinē: cū tn̄ non possit solui licite si sit
cōsummatū et verū excepta causa fornicationis.
ergo videt᷑ ꝙuis matrimoniū fuerit nullum: si tn̄
mulier non fuerit in culpa illius nullitatis debet
habere quicquid vera vxor tenetur habere de cō=
suetudine vel de iure: nec potest dici fuisse i culpa
cū eo remanendo postꝙ sciuit: q2 vel forte nō po=
tuit dimittere: q2 non potuit probare eius impo=
tentiā: q2 forte ñ fuit virgo per sui aspectum: nec
illius: q2 forte maleficiat⁹ fuit ad illam et non ad
aliam: vel si potuit tamen consilio canonū vsa fuit
nec legis auctoritate decipi potuit: ⁊ tn̄ nescio si
consuetudo daret donariū illi que declarat᷑ nunꝙ
Terti⁹ articulus. fuisse vera vxor: sed puto ꝙ sic: ex quo ante mortē
non fuit declaratu3. ¶ Quantū ad tertium sunt
Pria opi. q̄ est durā. in pn̄ti di. q. 1. due opiniones. ¶ Prima. Dicentiū ꝙ nomē filij
non dicitur tm̄ vno modo sed multipliciter. sc3 de
filio p generationē: p creationē: et adoptionē. De
hiis autē nō dicit᷑ equiuoce sed analogice: hoc est
ẜm prius et posterius: sc3 ẜm quid ⁊ simpliciter. p
prius eñ ⁊ simpliciter dr̄ aliqs fili⁹ p generatio=
nem: posterius autē et ẜm quid ẜm creationem et
adoptionem. ¶ Dicendū ergo ꝙ xp̄s non potest
dici filius spūssancti absolute. potest tamen dici fi
lius ei⁹ cū determinatione non simpla s3 dupla.
¶ Primū p3 sic qñ aliqđ nomen dicitur de plu=
ribus non ex equo: sed ẜm prius ⁊ posteri⁹. si p se
sumatur tenet᷑ p illo de quo p pri⁹ dicitur. et hoc
vel ex vi nominis: vel saltē ex modo loquendi: s3
filiatio dicit᷑ de filiatione p generationem et crea
tionē et adoptionē: et non ex equo sed ẜm prius ⁊
posterius: q2 p pri⁹ et simpliciter de filiatione que
est per generationē. De filiatione aūt que est per
creationē et adoptionē p posterius et ẜm quid. ẜ
qñ aliquis absolute dicit᷑ fili⁹ intelligit᷑ de filio p
generationē: sed hoc modo non pōt dici xp̄s fili⁹
spūssancti. ergo xp̄s non debet dici fili⁹ ei⁹ absolu
te et sine determiatione. ¶ Qđ aūt xp̄s non pos=
sit dici filius spūssancti p generationē p3 q2 fili⁹
pcedit a patre modo nature et in similitudinē na
ture vt dictū fuit in primo lib. sed xp̄s non pcedit
a spūsancto modo nature: nec in similitudinē na=
ture. ergo non est fili⁹ eius p generationē. Proba
tio minoris q2 in xp̄o non est nisi duplex natura:
sc3 diuia et hūana. ẜm autem diuinā naturā nō p
cedit a spūsancto sed a solo patre. ẜm autē hūanā
naturā pcedit ab eo: sed actione nature / nec mō
nature: sed actione voluntatis sed nec in silitudi=
ne nature vt de se p3. ẜ ⁊c. ¶ Secundū patet sic
sc3 ꝙ xp̄s possit dici filius spūssancti cū determia
tione non simpla sed dupla ita vt vna sit a pte sub
iecti: altera a parte predicati: vt dicendo ꝙ xp̄s in
quantum homo est filius spūssancti per creationē
vel adoptionē. Et de filio per creationē patet sic
creatio est productio alicuius nullo presupposito
sed xp̄s ẜm ꝙ homo est productus a spūsctō nul=
lo psupposito i eo inꝙtum hō: ꝙuis presupposita
sit persona subsistens in natura diuina. ergo xp̄s
scđm ꝙ homo pōt dici filius spūssancti p creatio
nem: non autem nisi ex pte subiecti ponat᷑ illa de=
terminatio ẜm ꝙ homo: q2 xp̄s nō est ẜm se totu3
productus de nichilo: sed solū quo ad humanam
naturā. De filio aūt per adoptionē patet idem: q2
adoptio facit de eo qui non est fili⁹ p naturā vel
per naturalem generationē filiū per gratiā. xp̄us
aūt ẜm ꝙ homo fili⁹ non est spūssancti p generati
onem vt probatū est supra: sed h3 ẜm humanā na
turam gratiā a spūsancto per quam sit adoptio fi
lioru3 dei. ẜ xp̄s ẜm ꝙ homo potest dici filius spi
ritussancti per adoptionē. Nō autē magis potest
dici spūssanctus pater xp̄i predictis modis ꝙ pa
ter in diuinis vel tota trinitas si ad rem inspiciat᷑
quia opus creationis et infusio gratie sunt indi=
stincte a tota trinitate et a qualibet persona ẜm
rationē. tn̄ magis dicitur hoc de spūsancto: quia
opus incarnationis principaliter spirituisancto
attribuit᷑ sicut dona gratie ei attribuunt᷑. Inter
dona aūt gratie istud videtur potissimum. Augu
stinus autem negat xp̄m esse filiu3 spūssancti per
creationem vel adoptionē. non quin sane possit in
telligi cum predictis determiationibus. Multa
eñ verificantur de aliquo termino adiūcta deter
minatione que negantur de eo absolute. Equiuo
cationes enim et analogie terminant᷑ p adiūcta.
Sed q2 predicta verba prestabāt simplicibus oc=

casionē erroris arrij ⁊ nestoriȝ quorū primus scȝ Arrius posuit xp̄m esse purā creaturā ⁊ ideo noluit Augu. xp̄m dicere filiū spūsācti. aliꝰ scȝ nestorius posuit in xp̄o duas p̄sonas ⁊ vnionē earū solum esse p grām adoptiōis ꝓpter qđ noluit Aug. dicere xp̄m esse filiū adoptiuū. ¶ Alia est opinio doctoris nr̄i ꝙ xp̄s nō potuit dici filiꝰ spūsācti nec trinitatis absolute nec etiā determinate cuȝ aliq̄ illarū determinationū. Primū oēs cōcedūt. Secūdū ꝓbaṫ. sȝ ꝙ nō posit dici filiꝰ spūsācti vel trinitatis inquātū hō sit creatura: qꝛ creatio respicit indifferēter naturā ⁊ suppositū. filiatio aūt tm̄ suppositū quo ad denoiationē. vt natura petri dꝛ natura nō aūt filia. ergo ⁊c. ¶ Similr̄ etiam sm istos cq̄r dꝛ filiꝰ spūsācti ⁊ trinitatis cū nō posit dici filiꝰ suus: qꝛ inter p̄rem ⁊ filiū dȝ esse distinctio p̄sonalis. ergo etiā nō poterit dici filiꝰ p̄ris vel spiritussancti p̄dicto mō. Per idē apparet tertiū ꝙ nō pōt dici filiꝰ p adoptionē. Primo q̄dē p auctoritatē concilij ḡnalis sub Karolo magno legatis adriani pape illud tenētibꝰ in quibꝰ ꝯdēnati sunt heresierche duo ep̄i hyspāi: scȝ Felix orgileñ. episcopus. Elephantꝰ tholosanꝰ ep̄s q̄ scripserūt ꝙ xp̄s sm ꝙ hō erat filiꝰ dei nō ꝓpriꝰ: sed adoptiuꝰ. scīā aūt synodꝰ illa statuit xp̄m nullo modo dici filiū adoptiuū. Et ptȝ rōne: qꝛ filiatio etiā adoptiua requirit distictionem p̄sonalē inter adoptantē patrē ⁊ filiū adoptiuū q̄ nō est inter filiū dei ⁊ filium hois. ¶ Per hoc ptȝ rn̄sio ad argumēta ꝯtraria. ¶ Primū eñ ꝓbat ꝙ xp̄s sm ꝙ hō sit creatꝰ vel creatura: qꝛ nullo p̄supposito ꝓductꝰ: sed nō ꝙ sit filius p creationē ꝙ requirit distinctionē suppositalē. ¶ Per idē ad scdm: qꝛ lȝ natura hūana nō sit filia nec p naturā nec p grām: tn̄ suppositū eiꝰ ē filiꝰ p̄ris p naturā nō p gratiā: lȝ ipm sit suppositū nature extranee p grām: sed illud suppositum nō est filiꝰ trinitatis nec spūsācti. nec p naturā nec p grām. ⁊ si hȝ grām q̄ in alijs est adoptionis et facit filios adoptionis: non tn̄ ipm q̄ est filius nature: sed si humanitas separaret ille eēt filiꝰ adoptiuꝰ. ¶ Ad argumēta principalia dicendū ad primū ꝙ ille q̄ actiue de aliquo cōcipiṫ ⁊ gignitur est filiꝰ eiꝰ si sic fiat modo nature. hoc aūt non est in conceptiōe xp̄i: qꝛ illas actiōes nō fecit spiritussanctꝰ mediāte semie ex se deciso qđ ꝑtinet ad ordinē naturalis ḡnatiōis: sed quasi artifex ꝑando in exteriorē materiā ꝓpter qđ nec ꝓprie diciṫ genitꝰ de spūsctō cū sm Damasce. ḡnare sit ex sua sbā ꝓducere aliū. glo. aūt illa sic exponēda est. genuit. i. fecit ꝙ nasceret. ¶ Ad secūdū dicendū ꝙ xp̄s ꝯceptꝰ est de v̄gie ministrāte materiam naturalē qđ solū ꝑtinet ad m̄rem et natꝰ est ex ea in silitudinē nature: et ideo dꝛ veraciter m̄r eius: sed actio spūsācti nō fuit actio nature nec modo nature: nec ꝓductus est in silitudinem nature cuȝ spūsctō sicut hō ꝓducitur ex patre suo: ⁊ iō xp̄us nō dȝ dici filiꝰ spūsancti absolute loquendo.

S. Tho.3 dist.4. q.1 ar.2.3. ꝑte q.32. ar.3.

Ad rōnes durandi.

Ad rōnes principa.

¶ Questio secunda.

Nō scda. Primum.

SEcundo queriṫ vtrū btā virgo possit dici mater dei ⁊ vere fuit maṫ dei: et videṫ ꝙ nō: qꝛ magis dȝ cōcedi illud qđ est verꝰ p se q̄ȝ illud qđ est vnū p accidens: sed in hoc noīe xp̄s iportatur natura humana quā a m̄re accepit: nō aūt in hoc noīe deus. ergo magis deberet dici mater xp̄i q̄ȝ mater dei; sed nō diciṫ maṫ xp̄i. vt ptȝ p Dama. li.3. ca.12. vbi dicit sic xp̄o theotocon. i. xp̄i matrē nō dicimꝰ virginē. ergo fortiori rōne nō dȝ dici mater dei lȝ possit dici m̄r illiꝰ hominis. ¶ Itē btā virgo nō est m̄r xp̄i nisi sm illđ quod ab ea accepit: sed nō accepit ab ea diuinitatem sm quā est deꝰ: sed humanitatē sm quā est hō ergo nō debet dici mater dei: lȝ posset dici mater illiꝰ hois. ¶ Itē arguiṫ sic. Contraria nō possūt simul eidē inesse: sed maternitas ⁊ virginitas sūt opposita et cōtraria. ergo nō est eadē virgo q̄ m̄r nec ecōuerso cū igiṫ fuerit vere virgo nō fuit vere mater. Maior patet: qꝛ si ꝯtraria possint simul iesse eidē quacūq̄ v̄tute cōtradictoria possunt silr̄ eidem inesse: sed ꝯsequēs est falsum. 4. meta. Consequentia ꝓbaṫ. qꝛ vnū cōtrariorū negat alterū ⁊ sic infert cōtradictoriū alteriꝰ. ¶ Preterea actiuum ⁊ passiuū sunt correlatia mutua ex. 7. meta. sed mater se hȝ ad p̄rem sicut passiuū ad actiuum q̄ȝ mutuo sunt correlatiua pater ⁊ m̄r: sed nullus est p̄r in ḡnatione hac. q̄ȝ nulla m̄r. ¶ Itē mater se hȝ actiue in ḡnatiōe ꝓlis: qꝛ si tm̄ passiue adam esset m̄r eue: ⁊ liuiꝰ p̄r ade: sed btā virgo nō potest dici se habere actiue in generatiōe: quia hec generatio fuit in instanti. nulla autē virtꝰ creata agit i istāti: qꝛ hoc est ꝓpriū virtutis infinite. ergo ⁊c. ¶ Oppositum Damasce. li.3. c.17. theothocon. i. Dei genitricē vere ⁊ principalr̄ p̄dicamꝰ virginē: et cirillꝰ in capl'is approbatis i synodo ephesina dicit. Si q̄s nō ꝯfiteṫ deū esse sm v̄itatē emanuel et ꝓpter hoc dei genitricē sctām virginē. genuit eñ carnalr̄ carnē factū ex deo v̄bū anathema sit. ¶ Rn̄sio. tria sunt facienda. ¶ Primo ponetur opinio cōis cū suis motiuis. ¶ Scđo opinio cōtraria singularis cū suis motiuis et rn̄sionibus. ¶ Tertio sm primā opinionē rn̄debitur ad rōes secūde opinionis. ¶ Quātū ad primū diciṫ cōiṫ ꝙ ista est vera ⁊ ꝓpria locutio: beata v̄go ē m̄r dei cuiꝰ rō assignaṫ talis. Qū due nature vniunṫ in vno supposito et eodē vna p̄dicaṫ de alia i ꝯcreto et ꝓprietas vniꝰ de altera cōcretiue sumpta: sicut dicimꝰ ꝙ albū est musicū ⁊ musicū est albū: ⁊ albū disgregat ⁊ musicū disgregat ꝓ eo ꝙ in eodē supposito sunt albedo ⁊ musica. In xp̄o aūt cōiungūtur diuinitas ⁊ humanitas i v̄tute suppositi. ergo verū est dicere cōcretiue ꝙ deꝰ est hō ⁊ hō est deꝰ cū ergo beata virgo fuit vere m̄r illiꝰ hois. scilȝ xp̄i sequiṫ ꝙ possit vere dici ꝙ sit m̄r dei. ¶ Item hō nihil aliđ dicit nisi suppositū hn̄s hūanitatē sȝ deꝰ noiat suppositū qđ vere hȝ hūanitatē q̄ ad suppositū filij. q̄ȝ v̄e ⁊ ꝓprie pōt dici ꝙ deꝰ ē hō ⁊ sic idē qđ priꝰ. ¶ Itē ꝓprietas hūane nature vere ⁊ proprie p̄dicaṫ de deo dicēdo ꝙ deꝰ est passus mortuꝰ q̄ȝ fortiori rōe ipa hūana natura pōt de deo predicari. ¶ Ad idē est qđ dicit Aug. ꝙ talis fuit vnio illa q̄ deū faceret hoiem ⁊ hoiem deū: et ita sicut beata v̄go pōt dici m̄r hois ita ⁊ dei. ¶ Quantū ad secūdū de opinione singulari p̄mittūt ꝙ q̄stio ista nō est de re sed de modo loquēdi. supponimꝰ eñ in xp̄o vel in vna xp̄i p̄sona fuisse duas naturas p̄fectas. diuinā ⁊ hūanam. quo supposito q̄rimus qualr̄ est loquēdū i hac materia: ⁊ qꝛ fides ē de re nō de verbis nisi quatenꝰ significāt res ideo tenemꝰ veritatē incarnatiōis dato ꝙ errarent in v̄bis nō errarēt in fide. hoc supposito dicūt ꝙ q̄ȝuis ista sit vera hō est deꝰ ⁊ deꝰ est hō ⁊ tn̄ oīno nō est ꝓpria. Prio: qꝛ hō de quocūq̄ p̄dicaṫ: p̄dicaṫ

Secundū

Tertium

Quartuȝ

Quintū

In oppo.

Rn̄sio

i. oppositū

Durā. dis. p̄nti. q.2.

in q̄d cū nō sit denoiatiuū: sȝ hō nō pōt ꝓprie p̄sonari de deo i q̄d. q̄ȝ ista nō ē ꝓpria deꝰ ē hō. Maior ꝓbaṫ: qꝛ illud nō p̄dicaṫ de aliquo ꝓprie i q̄d qđ nō ꝓprie rn̄deṫ ad iterrogationē factā p q̄d: sȝ ad iterrogationē factā q̄d ē deꝰ. nō ꝓprie rn̄deṫ hō: qꝛ q̄d ꝯuenit de eēn͞a ē sicut q̄le de q̄litate: ⁊ q̄ȝtum de q̄titate. eadē aūt nō eēn͞a importaṫ p hec noia deꝰ ⁊ hō: lȝ sit idē suppositū hn̄s vtrāq̄ eēnaȝ q̄re ⁊c. ¶ Itē ꝓprietas p̄dicatōis denoiatiue nō stat cū oīmoda ꝓprietate p̄dicatiōis. q̄d: nec ecōuerso. vn̄ ꝓprie dꝛ sortes ē hūanatꝰ: qꝛ ꝓprie dꝛ sor. est hō: sȝ sm Dam. 3. li. ista ē ꝓpria deꝰ ē hūanatꝰ q̄ȝ ista nō ē oīno ꝓpria deꝰ ē hō. ⁊ ꝯfirmaṫ hec rō qꝛ si deꝰ assūpsisset naturā carnis iaīate ista esset magis ꝓpria deꝰ ē icarnatꝰ q̄ȝ deꝰ ē caro. q̄ȝ silr̄ i ꝓposito ipsa est magis ꝓpria deꝰ ē humanatꝰ q̄ȝ deꝰ ē hō. ¶ Itē diuerse nature exn̄tes i eodē supposito nō p̄dicaṫ de seiuicē nisi vtraq̄ vel saltē altera sumaṫ denoiatiue vtraq̄ vt dicēdo albū ē musicū: ⁊ alter vt sor. ē albꝰ ⁊ cā est: qꝛ due nature i eodē supposito aliq̄ mō se hn̄t vt ꝑtes totiꝰ subsistētis. pars āt nō p̄dicaṫ de toto vel de aliq̄ ꝑte denoiatiue. Cū igiṫ natura diuina ⁊ humana in xp̄o sint aliq̄ mō ꝑtes vniꝰ suppositi subsistētis i vtraq̄ natura. vn̄ Dam. dicit p sbām v̄bi post icarnationē cōpositā vr̄ ꝙ vna nō possit p̄dicari de altera nisi vtraq̄ vel saltē altera denoiatiue sumaṫ vt dicēdo deꝰ ē hūanatꝰ vel aliq̄d hmōi. Dicēdo aūt deꝰ ē hō vel hō ē deꝰ neutra denoiatiue sumiṫ q̄ȝq̄ȝ vtraq̄ ꝯcretiue sumaṫ. nō eñ est idē ꝯcretū ⁊ denoiatiuū vt stati patebit. q̄ȝ ⁊c. ¶ Iuxta qđ itelligēdū ē ꝙ i substātijs iueniṫ dr̄ia noim scȝ abstractū ꝯcretū denoiatiuū: vt hūanitas: hō: ⁊ humanꝰ. In accidētibꝰ āt solū duplex. scȝ abstractū vt albedo ⁊ cōcretū seu denoiatiuū: qꝛ in vnū cōcidūt: vt albū. ⁊ cā est: qꝛ est q̄dā ꝯcretio accn̄tis nature ad vnū ꝓpriū suppositū: vt hūanitas ad hoiem. alia est cōcretio ad subm̄: vt albedinis ad sor. cū igiṫ natura accn̄tal' ꝓpriū subiectū nō cōstituat: sȝ i alieno existat subiectiue: iō in accn̄tibus nō ē cōcretio ad suppositū nisi qꝛ ꝯcernit ipȝ vt sbm̄ mediate vel imediate: ⁊ qꝛ cōcretio accidētis ad sbm̄ ē denoiatiua et nō eēnalis: eo ꝙ accn̄s cōparaṫ ad sbm̄ vt forma accn̄talis: iō in accidētibꝰ oē ꝯcretū ē denoiatiuū sbā aūt ꝯstituit ꝓpriū suppositū nec est pars eius imo dicit totū ꝓpter qđ iueniṫ quoddā ꝯcretū ex ꝯcretiōe nature ad suppositū vt hō: qđ tn̄ non est denoiatiuū: qꝛ oīs denoiatio est a ꝑte formali vel materiali vel q̄dditatiua vel p̄dicabili nisi sit denoiatio ab aliquo extriseco: ⁊ iō p cōparationem ad tale suppositū cuiꝰ totā naturā dicit abstractū non potest inueniri aliquod abstractuȝ quod denoiatiue predicetur de eo. vn̄ nō bn̄ dꝛ sor. ē hūanatus: sȝ hō. Diciṫ tn̄ ꝙ hō ē humanꝰ: sed tm̄ hūanus nō sumiṫ in sensu denoiatiuo ad humanā naturā: sȝ sumiṫ ꝓ māsueto. Si v̄o talis natura iueniatur in supposito iā p aliā naturā cōstituto sicut natura hūana ē in xp̄o p miraculū illiꝰ talis suppositi natura habet ꝯcretū denoiatiuū. vn̄ bn̄ dꝛ deꝰ est hūanatꝰ qꝛ respectꝰ talis suppositi naturaliter hȝ rōem ꝑtꝭ ⁊ nō rōem totiꝰ: ⁊ iō vtvr̄ dȝ p̄dicari denoiatiue solū de eo ⁊ nō eēnaliter in quid si volumꝰ oīno seruare ꝓprietatē locutiōis vt dicēdo deꝰ ē hūanatꝰ ⁊ nō deꝰ ē hō: q̄ȝuis ⁊ illud sit verū lȝ forte nisi vsq̄q̄: ita ꝓpriū nec scriptū nec docto. sp seruāt oīmodā ꝓprietatem i dictis suis

¶ Per hoc pōt rn̄deri ad rōes prime opinionis ¶ Ad primā eñ ptȝ rn̄sio ex iā dictꝭ. Verū ē eñ ꝙ qū plures nature sunt i vno supposito p̄dicanṫ de se inuicē denoiatiue in ꝯcreto: dūmodo cōcretio vtriusq̄ vel alteriꝰ sit denoiatiua al's nō nisi cū aliqua ꝓprietate. ¶ Qđ dꝛ scđo ꝙ hō dicit suppositū hn̄s hūanitatē verū est: sed illud hr̄e ē sm idifferētiā realē habiti ad habētē. ex quo hō dicit illud qđ dicit in q̄d. deꝰ aūt oīno dicit tale suppositū qđ oīno sit ab hūanitate indifferens ideo ⁊c. ¶ Qđ dꝛ tertio ꝙ ꝓprietas nature hūane p̄dicatur de deo. verū est denoiatiue: vt dicēdo Deꝰ est natꝰ: deꝰ ē passus: ⁊ eodē mō sufficit ꝙ natura humana p̄diceṫ denoiatiue: vt dicēdo deꝰ ē hūanatꝰ Ad auctoritatē Augu. rn̄sum est ꝙ doc. nō suant semp in dictis suis oīmodā ꝓprietatē locutionis ¶ Quātū ad tertiū sustinēdo primā opinionem cōmunē doctoris nr̄i pōt rn̄deri ad opposita.

¶ Ad primum est dicēdū ꝙ maior est falsa: qꝛ hō p̄dicaṫ ꝓprie de albo dicēdo albū ē hō: nec tn̄ p̄dicaṫ i q̄d cū sit p̄dicatio accn̄talis ⁊ p accn̄s. oīno eñ est albū hō nisi hō ē albꝰ vtraq̄ tn̄ p̄dicatio ē vera ⁊ ꝓpria ⁊ neutra in q̄d. Vel pōt dici ꝙ minor est falsa: qꝛ hō p̄dicaṫ de deo i q̄d. et rn̄deṫ ad questionē factā p q̄d nō vt q̄d q̄rit de eēn͞a: sed vt q̄rit de supposito. Est eñ deꝰ suppositū nature hūane vere ⁊ ꝓprie cū sit vere ⁊ ꝓprie hn̄s hūanitatē: ⁊ p ꝯn̄s ꝓprie hō. ¶ Ad secūdū dicēdū ꝙ ꝓprietas p̄dicationis denoiatiue stat cū ꝓprietate p̄dicationis de factione i qua aliq̄d sit aliđ sine sui corruptione vt hō diciṫ ꝓprie albꝰ ⁊ ꝓprie dealbatꝰ: et silr̄ diciṫ lignū archa ⁊ iarchatū. i. factū archa sed nō qū est talis factio ꝙ res a quo nō manet cū termino ad quē: sed vnū excludit aliud vn̄ sor. sic est hō ꝙ nō est hūanatꝰ: qꝛ nō prius erat sor. ⁊ manēs sor. factꝰ ē hō: sȝ deꝰ sic factꝰ ē hō ꝙ māsit hō. vn̄ vere ē hō: qꝛ ē vere hn̄s hūanitatē ⁊ idē ē hūanatus: qꝛ a nō hoie factꝰ ē hō. ¶ Ad tertiū dicendū p interemptionē silitudinis qꝛ caro non dicit suppositū hn̄s carneitatē: sȝ naturā ipam. ꝓpṫ qđ si assūpsisset solū carnē sic nō eēt incarnatꝰ qđ eēt caro sȝ hō dicit suppositū hn̄s naturā. ꝓpṫ qđ assumpta hūanitate dꝛ deꝰ: qꝛ hō ē hn̄s hūanitatē qꝛ humanitati vnitꝰ. ¶ Ad quartū dicēdū ꝙ qū due nature ip̄fecte vel altera ip̄fecta q̄ nō est nata p̄fectū suppositū ꝯstituere cōcurrūt i eodē supposito: tūc verū est q̄ȝtū p̄dicaṫ de seinuicē nisi altera vel vtraq̄ sumaṫ denoiatiue sicut est de materia et forma. de subiecto ⁊ accidēte: sed qū natura est perfecta nata per se suppositū cōstituere ⁊ vnitur alteri nature equaliter perfecte tunc substantiue et cōcretiue possunt de seinuicē p̄dicari sine alia denoiatione: qꝛ hec est. natura substātie ꝙ predicatur de suo supposito substantialiter: sed qū est suppositū suū naturaliter: tunc est predicatio naturalis qū supnaturaliter tūc supernaturalis. ⁊ mirū est valde ꝙ alicui cōicaṫ diffinitio ⁊ nō ꝓprie cōicatur ei diffinitū. cuȝ ergo diffinitiue nihil aliud sit esse hoiem q̄ȝ hr̄e hūanitatē sicut suppositū hȝ naturā a se substātificatā: cū hoc cōicaṫ deo ꝓprie mirum est si deꝰ nō sit ꝓprie hō. Vn̄ si ponamus ꝙ filius dei assumpsisset naturā angelicā natura hominis tunc q̄ȝuis angelitas ⁊ humanitas essēt quodāmodo partes illius suppositi nihilominus hō esset angelꝰ ⁊ angelꝰ hō. si eñ albedo esset hn̄s albedinē sicut albū est hn̄s albedinē tūc nō solū

Rn̄deṫ ad rōes p̄me opiniōis.

Sustinet doctor primā opi.

musicum eēt album: sꝫ musica eēt albedo. si idem
esset vtraqꝫ hñs. nunc aūt nō ē sic. iō idēptitas ñ
facit vnū de altero pdicari nisi denoīatiue. sed i p
Ad qntū. posito sic eēt de ꝯcreto sbē pfecte. iō. ꝛc. ¶ Ad. v.
dicendū ꝙ etiā matia ꝛ forma q̄ constituūt eēna
lit̄ suppositū nō pñt de ipo pdicari: nec de se iuicē
nisi denoīatiue sꝫ solū nā ꝯpleta. vñ ipi dicūt ꝛ bñ
ꝙ q̄uis nā assūpta q̊dā mō ꝓgat in accñs et hēat
naturā ptis. qꝛ nec subsistit nec dicit totā sbāꝫ sui
suppositi: tñ vera ꝛ pfecta natura ē. Et vbicūqꝫ sit
effectū formalē pducere pōt. vñ sicut albedo vbi-
cunqꝫ est vere et pprie pfecte siue naturaliter siue
supnaturalit̄ ꝛ miraculose illud i quo ē sicut i sbō
illud facit vere ꝛ pprie albū: nō min⁹ q̄ illud i quo
est naturalit̄. sic hūanitas ꝟe et pprie dicta cū sit
nata facere suū suppositū hoīem ꝟe et pprie dicta
vbicūqꝫ sit sicut in supposito aut nō est formaliter
hūanitas. aut illud nō est veracit̄ suū suppositūꝫ
aut facit ipm vere et pprie hoiem qđ ē ei⁹ effect⁹
formalis. ¶ Qđ aūt cōtra hoc dicūt in solutiōe
ad secūdā rōem pme opiniōis ꝙ hō dicit supposi
tū hñs hūanitatē nō q̊cūqꝫ mō sꝫ cū indifferentia
hiti ad hñtē pp qđ pdicat̄ in quid. Dicēdū ꝙ nō
est verū: qꝛ etiā illi qui dicunt ꝙ natura et supposi
tū dr̄nt realit̄ in creaturis: nichilomin⁹ dicunt ꝙ
hō pdicat̄ pprie de supposito. Itē albū dicit hoc
hñs albedinē sicut sbm̄ hꝫ formā accñtalē. ꝛ q̄uis
scđm cōcursū nature sit solū sbā mediāte q̄titate
si tñ miraculose subtracta sbā remaneat quātitas
sbm̄ albedinis ita pprie erit ipa alba sicut subā dr̄
alba. Et silr̄ hō dr̄ hñs hūanitatē sicut suppositū
hꝫ naturā. Et q̄uis scđm cursū nature hui⁹ sup-
positū nō hēat aliquā aliā q̊dditatē ab ista sbālē
si tñ habeat aliā: dū tñ istā habeat vt suppositum
adhuc dicet̄ hō: sed nō tm̄ hō et pp hoc hō nō pdi
cabitur in q̊d totaliter ꝛ pfecte sed ptialiter. qꝛ di
cit quasi ptē q̊dditatis et nō totā q̊dditatē: qꝛ eti-
am pdicatio denoīatiua bñ est in q̊d: sicut hō dici
tur aīat⁹ et corpore⁹ q̄ sūt pdicatiōes denoīatiue
ꝛ tñ in q̊d licet ptialit̄: nichilominus dr̄ aīal ꝛ cor
pus q̄ sunt gñā. ꝛ hoc in q̊d simplr̄. qđ est etiā con
Ad rōnes pricipales tra primā rōem ipoꝝ qua supponūt ꝙ pdicatio i
q̊d nō staret cū pdicatōe denoīatiua. ¶ Ad argu-
menta pncipalia dicendū ad pmū ꝙ btā virgo ꝟe
dr̄ mater xpi. nec Dama. negat eā theotocō. i. xpi
genitricē: nisi qꝛ hoc nomē inuētū fuit a Nestorio
ad abolēdū nomē theotocō. cū heretic aūt nō de
bem⁹ hr̄e noīa cōia vt dicit Jeronym⁹ sup Ozee.
Ad scđm c. ii. ¶ Ad secūdū dđm ꝙ si hoc nomē de⁹ impor
tet solū naturā diuā et nō suppositū nullo mō pos
set dici ꝙ btā virgo eēt mr̄ dī sed qꝛ importat sup
positū qđ cū natura dina hꝫ hūanā quā a mr̄e ac-
cepit. iō rōne eius pōt dici ex ea natus ꝛ eius fili⁹
ꝛ ipa mater. ¶ Ad tertiū dđm ꝙ mr̄nitas ꝛ ꝟgi-
Ad tertiū tas nō sunt cōtraria formalit̄ sicut albū et nigrū:
q̄ nec dina virtute stant sil̄: sed solū scđm cursū na
ture sunt incōpossibilia: quē deus mutare potest.
¶ Ad quartū dđm ꝙ pr̄ ꝛ mr̄ nō sūt correlatia ad
ad quartū inuicē sed ad filiū. vñ pōt eē pr̄ sine mr̄e ꝛ ecōuer-
so. puta vno mortuo ꝛ alio viuo ꝛ naturalit̄. sꝫ nō
potest eē pr̄ neqꝫ mat̄ sine filio. etiā supnaturalit̄.
Et qñ dr̄ ꝙ nō est passiuū sine actiuo: verū est sed
agens pmū bñ pōt supplere vicē actiui pticularis
et deēmiati: ꝛ tūc remanet passiuū vt pri⁹ sꝫ nō ab
Ad qntuꝫ illo a quo fili⁹ ꝛ sic ē in proposito. ¶ Ad quintuꝫ
dicendū ꝙ mr̄ nō solū se hꝫ passiue sed etiā actiue

antecedent̄ ꝑparādo materiā: ꝛ cōsequenter nu-
triendo et fouendo. et passiue se hꝫ ꝑparando ma
teriam aptā natā vt ab agente naturali trāsmute
tur ad formā pbens illi locū gñatiōis et cōserua
tiōis q̄ oīa respectu xpi ꝟgo mr̄ habuit. ꝛ ideo fu
it mr̄ eius: nō sic aūt adam respectu eue. qꝛ nec co
stam ꝑpauit nec in se illa gñatio facta fuit nec na
turaliter inde formari potuit. nec formatā fouit.
ideo eue mater nō fuit. Questio. iij.

Tertio queritur vtrū in xpo secū
dū humanitatē fuerint accñā ali
qua realit̄. Videt̄ ꝙ nō. aut fuis-
sent ibi realia realitate eēne/vel
eē non realitate eēne: qꝛ ens dr̄
de sbā et accñte analogice: sicut
sanuꝫ de vrina: vel medicina: vel
aīali. sed nichil est de sanitate in
vrina formaliter vel medicina sed solū in aīali.
Alia vero dicūtur sana non a sanitate quā hñt in
se: sed quā significant vel causant in alio. ergo si-
militer accñā nō sūt entia realia. qꝛ entis ꝛ entia:
nō ab entitate ppria formali sed aliena: nec reali
tate exñtie: qꝛ sola sbā est que vere est ꝛ nulli acci
dit. i. phisicoꝝ. nō ergo ē aliud existere accñtiū et
sbē: sed quod ē principalr̄ sbē: hoc est participatie
accñtiū. sublato aūt pncipali submouet̄ accessori
um. vñ cū in xpo non sit eē sbē creatum sed solum
increatū qđ nō pōt affici accñtibus. iō. ꝛc. Cōtra
qꝛ tūc in sacro altaris nō possēt eē sine sbō. sed vel
nō hr̄ent distinctā eēntiā sicut nō est hō sine aīa
q̄ est de sua eēna: vel nō hr̄ent distictū eē: sicut ma
teria nō pōt eē sine forma cū qua hꝫ vnū esse lꝫ sua
eēna non sit eēntia forme. ¶ Rñsio. q̄ non habꝫ
difficultatē nisi pp argumenta facta pp q̄ dicunt
quidā accñā nō differre a subā in existētia. alij ꝙ
nec in eēna. Tertij dicūt differre tria pncipalia p-
dicamenta a se inuicē vtroqꝫ mō. sed septē vltima
nō differre ab istis. sed eē tm̄ mōs essendi et circū
stantias istoꝝ. Pmo igit̄ arguet̄ cōtra pmā opi-
nionē ostēdendo ꝙ dr̄nt re exñtie accñtis et subē
Scđo contra secundā ꝙ dr̄nt in eēna. Tertio cō-
tra tertiā ostēdendo idē de vltimis septē gñibus Prim⁹ ar
accñtiū. Primū pꝫ sic. illa differūt q̄tū ad eē exñ
tie quoꝝ vnū existit alio nō exñte. sed sbm̄ non exi
stit qñ accñs nō existit siue loquamur de acciden
te cōi. sicut aqua est et nō est calida. siue de ppria
et naturali. vt aqua est ꝛ nō est frigida sed calida.
ergo nō est idē eē aque esse aquā et frigidam esse/
vel calidā. Scđo. qꝛ illa dr̄nt in esse eēntie q̄ hñt
oppositos et cōtrarios modos eēndi: sicut diffe-
runt in essentia q̄ sunt formalr̄ contraria: vt albū
et nigrū. sed esse accñtis est esse in alio. esse sbē est
esse non in alio. ergo impossibile est ꝙ vnū esse sit
alicui. ¶ Preterea. impoīe est ꝙ cōtraria habeāt
idem esse indisibile: sed in hoīe scđm diuersas p-
tes sunt accñā contraria. esse aūt sbāle hoīs est in 2. artici
diuisibile. ergo impossibile est ꝙ eē sbāle hoīs sit
formalit̄ eē accñtiū oīm eius. Scđm pꝫ: ꝙ si dif-
ferunt in esse dr̄nt etiā in essentia. licet nō sequat̄
ecōuerso. vt de materia ꝛ forma dictum est. et de
humanitate et dinitate in xpo scđꝫ vnā opinionē
Probatur tñ aliter. qꝛ illud quod est alicui princi
piū reale agendi vel patiendi differt ab eo realit̄.
sed qualitas est reale principiū agendi: quantitas
patiendi: imo ꝛ elemēta etiā agunt ꝛ patiūtur ad
inuicem p suas qualitates actiuas et passiuas et

nō per suas formas subāles. ergo ꝛc. Et ꝯcludit
rō ꝙ etiā differunt in esse: qꝛ vnumquodqꝫ agit sꝫ
ꝙ est ens actu. Scđo: qꝛ illud qđ est obiectū sēsus
est aliqua ꝟa res: qꝛ nichil nō sentit̄. sed qualitas
ꝛ q̄titas sunt sensibilia ppria et cōia sensuū inte-
rioꝝ ꝛ exterioꝝ q̄ tñ sbām non pcipiūt. qꝛ ꝙ quid
est sbē est ppriū obiectū intellectus. g̃ habit⁹ sūt
ꝟe entitates alie a sbā. Et silr̄ ista rō concludit de
esse existentis. qꝛ illud est quod pprie sentimus.
Tertio: qꝛ nō ens nō pdicatur de ente / nec idē de
seipo denoīatiue: sicut hō nec est nō hō nec huma
nus. sed accñs pdicatur de sbō denoīatiue dicen-
do hō est albus nō albedo. g̃ albedo ē ꝟa res alia
5. articul⁹. a sbō suo. Tertiū pꝫ sic. illud quod p se intrinsece
et distincte est termin⁹ mot⁹ realis vel actiōis est
ꝟa res distincta. sed vbi et situs sunt hmōi. est em̄
motus realis et prius ad vbi potius q̄ ad qualita
tem ꝛ q̄titatē. et illi⁹ motus nō est ali⁹ terminus
q̄ vbi. et si vltima sphera moueret̄ termin⁹ ei⁹ eēt
situs. g̃ vbi et situs sunt alie res a substātijs. ꝛ silr̄
hit⁹ q̄ etiā ē res extrīsec⁹ motus local̄ quo ornat⁹
exterior cōiungit̄ hoī. Qđ aūt neget phūs v. phi
sicoꝝ eē motū nisi ad vbi / qualitatē / et q̄titateꝫ /
verū est p se primo sed ꝯñr ꝛ extrinsece nihil pbat
Si aūt hec tria pdicta differūt a substantijs pari
rōne alia quattuor q̄ nō hñt min⁹ de entitate. Se
cūdo sic. qꝛ quecūqꝫ sunt vnū fm eē silr̄ generantur
ꝛ silr̄ corrūpunt̄ vt ens et vnū. 4. metha. trāsmuta
tio em̄ fecit scire materiā. ꝙ. s. eēt aliq̊d nō forma
qꝛ materia manet / illa corrūpit̄. sic aūt videm⁹ in
oībus istis ꝙ sbā quanta et qualis qñqꝫ agit ꝛ pa
titur. qñqꝫ neutrū etiā fm idē. sicut aqua fm calo
rē qñqꝫ patit̄ vt qñ calefit actu. qñqꝫ agit vt qñ ca
lefacit balneantē. qñqꝫ est calida ꝛ nihil calefacit
qñqꝫ nec calefacit: vt qñ amotus est ignis ꝛ tamē
manet idē calor nūero ad horā. nō ergo re sūt idē
in aqua calor / calefacere et calefieri. Et silr̄ est de
alijs. qꝛ q̄titas mutat sitū et locū / ꝛ qualitas rela
tionē. fit ergo variatio in istis non facta variatōe
in illis quoꝝ dicūtur modi. g̃ differunt re Tertio
qꝛ lꝫ intellectus distinguat inter indifferentia fꝫ
rem. vnde dicūtur aliqua differre fm rōnem sicut
q̄ apphendit dinā sapiam et nō apphendit diuinā
iusticiā. nō sic tñ est de sensu. sed sensus sentit ꝛ p-
cipit quantitatē ꝛ qualitatē sine hoc ꝙ pcipiat re
lationē vel actionē et passionē / aut hmōi. aliqñ er
Ad rōnes i oppositū go dr̄nt re ista. ¶ Ad argumentū dđm ꝙ nō ē vni
uoce dicta oīs analogia ꝛ analogia entis in potē
tia obiectiua / vel forte etiā subiectiua ad ens i ac-
tu est sicut sanoꝝ. sed illa q̄ est vnius entis ad alte
rū in actu nō est talis etiā entis creati ad deū: q̊a
licet plus dependeat ens creatū ab increato i en-
titate q̄ vrina vel medicina a sanitate: nichilomi-
nus tñ ens creatū est ens alia entitate formaliter
q̄ icreata. sed vrina nō est sana nisi sanitate que ē
in animali. nichilominus tñ vrina et si nō habeat
sanitatē formalr̄ / hꝫ tamen aliquā entitatē forma
lem sup quam fundat̄ illa habitudo qđ nō potest
penitus de nō ente. vñ nō essent accñā actu si non
essent in se aliquid. quia quod nihil est in se nichil
est in alio. vel potest dici ꝙ sumenda est quo ad eē
cognitum. qꝛ sicut vrina nō est sana nisi qꝛ signum
sanitatis: sic accñs nō intelligit̄ hr̄e entitatem ni
si in analogia ad sbām. sicut nec materia intellec
tualis nisi in analogia ad formā. nec tñ pp hoc se
quitur quin habeat aliā essentiā. Et inde est ꝙ ac

cidentia nō possunt describi nisi per subām. q̄uis
cōtra hoc videt̄ qđ dr̄. 2. phisicoꝝ. ꝙ abstrahentiū
non sit mendaciū qꝛ mathematicus ꝯsiderat q̄ti
tatem sine sbā: nō ꝙ intelligat sic eam esse qꝛ tunc
esset mendaciū: sed qꝛ intelligit quantitatē nō co
intellecta sbā. ꝛ sic accñs potest intelligi non co-
intellecta substantia. ¶ Distinctio. v.

Circa quintam distinctioneꝫ Questio. i
querūtur tria. Primo vtruꝫ
essentia diuina assumpserit
essentiā humanā. Secundo
vtrū assumpserit suppositū.
Tertio vtrū fuerit maxima
vnionū. ¶ Quantū ad pri- Primum.
mū videt̄ ꝙ essentia diuina
possit assumere essentiā hūa
nam. qꝛ cōicatio est quedā ipsa assumptio Tūc sic
ar̄. q̄to aliquid est magis cōicabile tanto magis
pōt se cōicare / et p ꝯñs alterū assumere. sed essen-
tia diuina est cōicabilis / psona diuina nō. ergo ꝛc
¶ Item si id qđ minus vr̄ inesse inest / ꝛ id qđ ma Secūduꝫ
gis. sed min⁹ vr̄ aliq̊d vnibile psone q̄ essentie. et
tamē vnio pōt esse cū psona. ergo ꝛc minor pbat̄.
qꝛ psona est aliquid dicēs maiorē determinationem
ꝛ actualitatē ꝛ aliq̊d magis pfectū / ꝛ q̄to aliq̊d ē
magis pfectū tanto min⁹ est alteri vnibile qꝛ depē
dens. ꝙ aūt psona dicat magis pfectū pꝫ. qꝛ qđ
dicit esse p modū partis hoc dicit essentia p mođ
totius. ¶ Item natura dina ꝛ psona nō differūt Tertiū
nisi sola rōne sed qñ aliqua nō dr̄nt nisi sola rōne
oīs opatio realis vnius est opatio alteri⁹: sꝫ assū
ptio qua assumpsit psonā est vel fuit opatio real̄.
ergo cōuenit essentie dine. ¶ Itē pdicatio p de- Quartuꝫ.
noīationē est pp assumptionē: qꝛ paulus denoīat̄
apl̄s qꝛ est assumptus ad aplātū. illud ergo potest
assumere ꝛ assumit qđ recepit predicationē deno-
minatiuā seu concretiuā. sed talis est essentia. dici
tur em̄ de⁹ hō. vterqꝫ aūt res dicit naturā. ergo na
turā. ꝛc. ¶ In oppositū. qñ aliqua duo vniuntur In oppōꝫ
in aliquo indiuisibili vniūtur in quocūqꝫ illi vni- Primum
to. sicut pꝫ ꝙ si due linee vniātur in pūcto indiui-
sibili: q̄cquid vnit̄ cū puncto vnit̄ cum lineis. sed
tres psone vniūtur in essentia indiuisibili. si ergo
aliqua natura vniret̄ eēntie / vniret̄ tribus psonis
necessario. ꝛ sic vna nō posset assumere altera non
assumēte. et pōt formari rō p modū ꝯñe sic. si eēn
tia assumeret naturā tunc vna psona incarnata ni
chil assumēte alia incarnaret̄ ꝛ assumeret. ꝯñs est
falsum manifeste. ergo ꝛ añs. ꝯña iā pbata est.
¶ Itē esse nō hꝫ aliud esse q̄ eē eēntie. sed omis Secūdū.
assumptio est ad aliqđ eē. si ergo assumeret natu-
rā humanā assumeret eā ad eē eēntie. ꝛ nihil assui
tur nec pōt assumi ad eē eēntie nisi sit eadē eēntia.
sicut nec ad eē psone nisi fiat psona eadem. ¶ Re
sponsio. tria sunt videnda. Primo cui cōueniat assu Rñsio.
mere. scđo cui assumi. tertio ad quid assūptio ter-
minet̄. ¶ Quantū ad primū sunt quattuor opini j. articul⁹.
ones: quarū. 1. et. 3. q. in idē incidunt. Est ergo pri Pria opi
ma opinio dicentiū ꝙ humana natura nō pōt assu nio.
mi ab eēntia diuina: qꝛ oīs assumptio terminatur
ad aliquā vnionē. inter essentiā aūt diuinā ꝛ natu
rā humanā non pōt esse aliqua vnitas: ergo non
pōt esse assumptio vnius ab alia. Probatio mio-
ris. qꝛ ꝟa vnitas vel esset ex pfectis / vel ex impfe
ctis. nō ex impfectis: qꝛ natura diuia impfectōeꝫ
nō hꝫ. nec ex perfectis: qꝛ vel ex pfectis manētib⁹

vel nō manētibus.nō ex pfectis manētibus:sicut alicui⁹ tertiū.q2 tūc vel eēt vnitas ꝯtinuitatis vel cōtiguitatis.neutrū aūt istoꝝ pōt eē nisi in corpa libus.de⁹ aūt corpus nō ē. Nec ex nō manentib⁹: q2 vel essent nō manētia p mixtionē et alterationez sicut ex eltis fit mixtū/vel ex nō manētib⁹ p ꝯuersionē sicut in nutritiōe respectu alimēti:quoꝝ neutrū pōt hr̄e locū in deo:cū natura dina sit īalterabilis ⁊ incōuertibilis ꝗ nō pōt aliq̄ vnitas eē int̄ illas naturas.ista diuisio est insufficiēs:qđ sic pꝫ q2 p ōt esse aliud mēbrū.ita ꝙ vnū pfectū est et aliud impfectū:sicut vnitas ex sbō et accñte. nec ēt in ista diuisiōe tangit̄ vnitas illabētis ad aliđ cui illabit̄.eadē deductio est ad pbandū ꝙ suppositū nō pōt assumere naturā hūanā si dicta diuisio sit

2.opinio. sufficiēs. ¶ Secūda opinio ē ꝙ assumptio potest cōpari dupl'r.vel ad pncipiū a quo vel ad pncipium ad quod teriatur.si ad pncipiū a quo:hoc pōt esse dupl'r.q2 vel pōt compari ad pmū a quo qđ ē efficiēs vel qđ est pncipiū formale.si assūptio cōpetur ad pncipiū formale a quo: sic đ2 ꝙ eētia ē assumēs.q2 assumptio est actus ad extra.cui⁹ rō formalis est eēna:sicut ⁊ oīꝫ alioꝝ actuū ad extra cū sit actus essentialis. Si autē assumptio cōpet̄ ad pncipiū efficiēs a quo:sic dico ꝙ eētia nō pōt assumere naturā humanā p se:q2 actus sūt suppositoꝝ. et qđ p se agit est p se suppositū ens pfectū essentia ꝟo non ē suppositū.⁊ hec est cā quare eēntia p se nō gñat.nec creat/nec spirat:sed suppositū p se. Vñ cōmētator.7.meth.cōmēto.8. hoc indiuiduū ab alio indiuiduo gñat̄.hō em̄ vl'is ñ generat̄ ab hoīe vl'i.nullū em̄ vl'e gñat aut gñat̄.sed fortes gñat platonē.Si aūt ꝯparet̄ assumptio ad pncipiū ad qđ teriatur/sic est dupl'r.q2 aut sustentans per se:aut sicut rō formalis.si ad terīm sustētantē p se sic suppositū est assumēs: q2 p se terīnat assumptionē. Si ad rōem formalē teriandi vel sustētādi sic essentia est assumēs. q2 p eētiā sicut p rōem formalē hꝫ suppositū virtutē sustētādi naturā hūanā:tñ si ꝟa sunt q̄ supius dicebātur.ab istꝭ essentia nec est assumēs nec est rō assumēdi seu terminādi q2 nichil cōe tribus pōt eē rō terminandi

3.opinio Durā.di. pnti.q.i. ¶ Tertia opinio quasi in idē redit dicentiū ꝙ cū assumere idē sit ꝙ ad se sumere assumptio importat actōem p quā assumptū vnit̄ assumenti.⁊ ido oē assumēs est cā actiōis/et vnū extremū vnionis q̄ fit p assumptionē.cā aūt đ2 ꝙ agit ⁊ rō agendi sicut ignis ⁊ calor.ꝗtū ꝗ ad hoc ꝙ assumēs ē cā talis actiōis assumere ꝯuenit psone dīne tanꝗ agēti:nature ꝟo tanꝗ rōi agēdi.qđ pꝫ.q2 pfecti ē agere.rō āt agēdi ē aliq pfectio rōe cui⁹ fit actio. ꝗ pfectissimū in quacūꝗ natura est suppositū vel psona.ꝗ supposito vel psone cōpetit actio tanꝗ illi quod agit:⁊ sic in diuis illud qđ assumit pprie ē psona dīna:sed rō p quā cōuenit ei talis actio est potētia ptinēs ad essentiā:q2 gñaliter oīs actio đi q̄ est ad extra est a potentia q̄ est vnū de attributis eētialibus.assumptio aūt est actio ad extra.ꝗ rō p quā competit psone dīne talis actio est potētia nō notionalis/sed eētialis.de qua dicit.b.aug⁹. ad volusianū:ꝙ in mirabilibus factis sicut est incarnatio:tota rō facti est potētia facientis.sic ergo pꝫ ꝙ ꝗtū ad illud ꝙ assumēs est cā assūptōnis vel actōis/assūptio cōuenit psone tanꝗ agēti:nature tanꝗ rōni agēdi. Ex quo seqtur ꝙ magis pprie cōuenit psone assumere ꝗ nature vel essentie quia in supposito vel psona q̄ agit includit̄ eētia vel natura p quā agit.In natura ꝟo vel eēna q̄ ē rō agendi nō includit̄ psona. ¶ Quantū aūt ad hoc ꝙ assumēs est vnū extraneū cui vnitur assumptū:sic adhuc assumere cōpetit tā psone ꝗ nature diuie.pfectius tñ psone:quod pꝫ sic.q2 exclusa inherentia similis est vnio nature assumpte cū assumente:sicut vnio accñtis cū supposito sbē.sꝫ accēdēs vnitur supposito subē ⁊ ipi nature:ergo natura assumpta vnit̄ vtriꝗ.s.supposito ⁊ nature dīne ppter quod sicut fili⁹ đr incarnatus/ita natura diuina đr incarnata/sm Dam.li.3. perfectius tamē fit hic vnio cū psona ꝗ cū natura. q2 sicut dictum fuit pri⁹ distinctōe prima. vnio nature assūpte cū psona est sm duo scꝫ sm naturā diuinā ⁊ sm ppetatē relatiuā.sꝫ vnio eiusđ cū dīna natura est tm̄

4.opinio Herueus disti.pnti. q.i.ar.3. sm vnū. ¶ Quarta opinio est dicentiū ꝙ i nominib⁹ significātib⁹ pdictā vnionē est q̄dā dřa.nam quedā nola iportāt solā actionē ipaꝫ absolute nō iplicādo terminū ad quē sꝫ solum iportāt in eo cui attribuit̄ ꝙ sit principiū actiuū vnionis:et ista indifferenter conueniunt toti trinitati ⁊ essentie sicut vnire facere assūptionē:⁊ similia. Quedā aūt sunt q̄ cū hoc importāt terminū ad quē fit vnio:⁊ talia non ꝯueniūt toti trinitati:sicut assumere nō ꝯuenit toti trinitati:q2 nō ꝯuenit pri nec.ss.q2 nō sūt termi⁹ ad quē terminet̄ ista vnio. Illud autez ad quod terminat̄ vnio dupliciter pōt accipi.vno modo:q2 ē illud ad quod:⁊ in q̄ ē vnio:⁊ sic sola psona filij est tmin⁹ vnionis iam facte lꝫ alie psone possent eē termini vnius alteri⁹ possibilis fieri:q2 soli persone filij conuenit ꝙ ad ipm ⁊ in ipso facta sit vnio Alio mō đr termin⁹ vniōis illud ad qđ ē vnio i quo tñ nō est vnio:⁊ sic natura dīna vt ē in psona filij ē tmin⁹ vnionis:⁊ ideo pōt dici assumere.i.ad se nō tñ i se sumere.vñ dicitur assumere:q2 assūpsit.i.ad se sūpsit naturā humanā i psona filij ⁊ q2 nature absolute ⁊ sm se cōsiderate nō conuenit assūere sꝫ: vt est in psona filij ꝙ nō sumit ad se nisi in psona filij ideo nō oportet ꝙ assumere sit cōmune toti trinitati sicut accipi p generationē: q2 nō ꝯuenit nat̄e sm se ⁊ absolute:sꝫ vt in persona filij ideo nō optꝫ ꝙ accipi p generationē cōueniat

2.articul⁹ toti trinitati. ¶ Quantū ad scđm cui conueniat assumi sūt tres cōclusiones ¶ Prima q̄d est vnio Dicēdū ꝙ vnio est q̄dā relatio vnitoruꝫ. vñ vnio naturarū in supposito diuino vel etiā vnio nature humane ad suppositum diuinū ē relatio quedam inter naturā assumptā ex pte vna: ⁊ naturā/⁊ psonā assumētē ex alia ista aūt. relatio est relatio realis in natura vnita q̄ realē dependētiā hꝫ ad suppositum diuinū :ex pte aūt suppositi diuini ponit̄ relatio rōis/qualit̄ aūt relatio dei ad creaturā sit relatio rationis dictū est i primo. ¶ Secūda cōclusio est de differētia assūptiōis ⁊ vnionis. Vbi sciendū ꝙ assūptio vltra vnionē icludit terminuꝫ ad quē:q2 est vnio alterius ad se: ppter ꝙ secūda differentia est ꝙ vnire ē alicui⁹ cui⁹ nō ē assumere q2 totius trinitatis est vnire.sed soli⁹ filij assūere inde est tertia differētia:q2 vniri ē in plus ꝗ assumi:q2 vniri indifferent̄ cōuenit diuinitati ⁊ hūanitati. sꝫ natura est vnita creature mediāte pprietate formaliter:e cōuerso pprietas mediante essentia virtualiter vt dictū est supra. Vel sicut alij dicunt assūptio ⁊ vnio differūt principal'r i q̄tuor Primū est ꝙ vniri pprie dicit ipam relationē vni

Herueus vbi supra. toris:sed assūptio magis dicit actionē assumētis vel passionē assūpti.vnio em̄ pprie nō dicit actionē nec passionē:sꝫ vnitio hoc vꝫ dicere. Secūdū ē ꝙ vnio nō iportat terminū ad quē ē vnio vel terminū a quo.sed assumptio hoc iportat.nā assumptio idē est ꝙ sūptio alicui⁹ ab alio ad se.vñ i noīe assūptiōis iportat̄ assumēs ⁊ termin⁹ assūptionis nō sic in noīe vnionis. Tertio:q2 assumptio requirit alterū extremū fixū ⁊ stabile scꝫ illud ad quod aliud sumit̄. Aliud aūt reqrit vt mobile ⁊ trahibile ad alterū.scꝫ illđ qđ assumit̄.vnio aūt nō sic: q2 ad hoc ꝙ aliqua dicātuu vniri nō refert vtrū vnū coꝝ trahat̄ ad alterū sicut ad fixū ⁊ stans vel ābo ad ꝯstituēdū tertiū. Quartū i q̄ differūt.est:quia vnio sicut q̄dā relatio equiparātie respicit vniformiter extremū vtrūꝗ:nō aūt assūptio. Nā assumptio respicit assumēs vt illud ad qđ aliud trahit̄ ⁊ assūptū vt qđ ad aliud trahit̄:⁊ ex hoc sequit̄ ꝙ lꝫ vniens sit vnitū:nō tñ assumēs est assūptū. qđ āt đ2 relatio equiparātie inter psonā diuinā ⁊ naturam assumptā nō est intelligēdū sm rē:q2 ipossibile est ea equiparari in aliquo reali: sed sm nomen inq̄tū rō cōis alicui⁹ nois attribuit̄ vtriꝗ indif

Durā.vbi supra ferenter. ¶ Tertia cōclusio cui cōueniat assumi: et dicūt quidā ⁊ bene ꝙ soli nature sꝫ create.ꝙ nō cōueniat psone pbat̄ sic:q2 qđ assumit̄ pexistit assumptioni:saltē ordine nature.igit̄ si psona hūana assumeret̄ pexisteret assumptiōi et talis aut in sua assūptiōe desineret esse psona aut maneret in sua psonalitate.si desineret esse psona frustra fuisset ista psonalitas ⁊ iterū psona nō fuisset assumpta:q2 assumpta manet i assumēte. Nec obstat qđ dicit Innocēti⁹ terti⁹ ꝙ psona diuina cōsumpsit psonā hois.nichil autē ꝯsumit̄ nisi qđ fuit q2 illa cōsumptio nō est itelligēda pprie p destructionē psonalitatis sed large p ipedimētū psonalitatꝭ q̄ ibi fuisset nisi assumptiōe diuina fuisset preuenta si vero maneret nō eēt assūptio de qua loquimur: q2 sm Augu.i.de trini.cap.xiij. Talis fuit assumptio q̄ hoiem faceret deū ⁊ deū hoiem:vel saltem humanatū ⁊ incarnatū realiter. hoc aūt non esset possibile si assumēs vel assūptū essent psone distincte:q2 q̄ distinguūt̄ supposito vel psona nō pdicātur de se inuicem realiter. ergo nō est possibile ꝙ psona manēs in sua psonalitate assumatur. Relinquit̄ ergo ꝙ sola natura possit assumi nō natura diuina:q2 nō pōt carere sua subsistentia:sed natura humana nō in vniuersali q2 sic nō hꝫ eē reale:sed in sua singularitate. Vnde Damas.iij.lib. dicit ꝙ fili⁹ dei assumpsit naturā humanā i athomo itelligēs p athomū singularitatē vl' iđuiduationē nature ⁊ nō psonalitatē. Dicit em̄ Augu.i libro de fide ad petrū ꝙ de⁹ naturaꝫ hois assūpsit non psonā. Contrariū aūt dicere scꝫ ꝙ psona manens in sua psonalitate fuit assumpta est error nestorij q̄ posuit in christo duas psonas vel duo supposita sola vnione affect⁹ cōiūcta eo modo solum quo qui adheret deo vnus ipūs est:qui error con-

3.articul⁹ Durā.vbi supra.q.2. dēnat⁹ est in synodo calchedoñ. ¶ Quantum ad tertiū scꝫ ad q̄d terminetur sunt due opiniones. Quidā dicūt ꝙ si pprie volum⁹ loq̄ assūptio nō terminat̄ ad naturā neꝗ ad psonā: sed ad vnionē nature assūpte cū natura ⁊ psona assumēte. Quod pprie nō terminet̄ assumptio ad naturā vel psonā pꝫ sic. Termin⁹ nō pexistit actioni quā terminat alioquin frustra esset actio cū ordinetur ad acq̄sitionē termini si terminus sine actione habeat̄.et hoc vult phūs.i.de generatione vbi dicit ꝙ habitibus psentib⁹ in materia cessat mot⁹. ex quo pꝫ ꝙ oīs actio ⁊ mot⁹ est ppter nō habitū: sed tā natura diuina ꝗ psona pexiterūt assumptioni.ꝗ nō sunt termini assūptionis. Et si dicat̄ ꝙ locus qui est termin⁹ mot⁹ localis pexistit motui locali.dicendū ꝙ loc⁹ nō est termin⁹ mot⁹ localis sed eē i vbi vel in loco ad quē mouet̄:⁊ istud esse nō pcedit motū sed acquirit̄ p ipm. Ex eadē radice patet ꝙ vnio nature assūpte cū natura ⁊ psona assumēte ē pprie termin⁹ assūptionis: q2 illud ē termin⁹ assūptionis vel actiōis qđ acq̄rit̄ p assumptionē:sed p actionē assumptiōis ꝗtū est de natura talis actionis vel assūptiōis nihil acq̄rit̄ nisi vnio nature assumpte cū natura ⁊ psona assumēte. vt iā natura hūana i se nō subsistit sed existat i psona assumēte Dico aūt ꝙ nō est de natura assūptiōis q2 ⁊ si aliqua dona supnaturalia sint collata nature hūane assūpte.hoc tñ nō est ex pura natura assūptionis: sed ex quodā dono.ꝗ sola vnio nature assūpte cū natura ⁊ psona assumēte p quā formal'r natura assumpta hꝫ esse cū natura ⁊ psona diuina ē p se terminus assūptiōis. Et si dicat̄ cōtra hoc ꝙ ad relationē nō est actio vel mot⁹.vt đ2.5.phisi. Talis aūt vnio nō est nisi q̄dā relatio. Dicēdū ꝙ ad relationē q̄ est pprie in pdicamēto relationis nō ē immediate actio vel mot⁹: q2 illa ab intrinseco orit̄ hñs sufficiēs fūdamētū i relatiuo: ⁊ ideo nō acq̄ritur nisi acq̄sitiōe sui fundamēti ad qđ est prima actio:sed respect⁹ extrinsec⁹ aduenientes q̄ non sūt in pdicamēto relatiōis pprie dicte possunt terminare actionē vel motū:vt patet de vbi ad qđ terminatur mot⁹ localis ⁊ similis respectus est vnio nature assūpte ad naturā ⁊ psonā assumētē. Talis em̄ respect⁹ nō hꝫ in natura assūpta intrinsecum ⁊ sufficiēs fundamētū:sed aduenit ei extrīsec⁹:⁊ iđ ad ipm pōt terminari assūptio.sic igit̄ ⁊ natura assūpta ⁊ natura ⁊ psona assumēs sunt q̄dā extrema vnionis:sed nō sunt pprie termin⁹ assūptiōis.sed solū ipsa vnio vel vnitū esse verū. q2 rōne vniōis aliq̄ cōsueuerūt dici vnū ꝗuis nō oīno pprie.magis em̄ deberēt dici vnita ꝗ vnū:ideo sm ꝯsuetū modū loquendi pōt dici ꝙ vnio terminata est ad vnū vel ad vnitatē i psona:nō aūt ad vnū i natura ¶ Ad cuius intellectū aduertendū est ꝙ natura noīat solū id qđ ptinet intrinsece ad naturam rei suppositū autē ⁊ psona dicūt rem in se ⁊ p se subsistentē.sicut em̄ natura vel essentia absolute respicit esse:sic suppositū vel psona respicit in se esse vl' p se esse ppter qđ aliqua nō dicūt̄ fieri vnū in natura vel esse nisi dupliciter. Vno mō q2 ꝯstituūt vnā sbām sine sui corruptiōe sicut materia ⁊ forma cōstituūt essentiā cōpositi siue cū sui corruptione sicut elemēta ꝯstituūt naturā mixti. Alio mō dicūtur aliqua vnū i natura:q2 nō sunt diuerse essētie: sꝫ vnū ē essētia:reliquū nō:sꝫ mod⁹ essētie sicut relatio sup fūdamētū pprie nō dicit aliquā eēnaꝫ vl' naturā aliam:⁊ si realit̄ ab ipso differat vt oñsum est in primo libro. ⁊ pm⁹ q̄dē mod⁹ affirmatiuus est sensus quasi negatiuus. Simili mō aliqua dicunt̄ fieri vel esse vnū in persona vel subsistentia sup quā fundat̄ ratio suppositi vl' psōe dupl'r.vno modo:q2 ex eis fit vna subsistētia essētial'r sicut ex hac materia ⁊ forma fit subsistētia cōpositi. Alio modo:q2 vnū hꝫ ppriā subsistentiā aliud vero nō

hʒ ſʒ in exiſtentiã ſicut ſoꝛ. ⁊ albedo ei⁹. Ex q̃bus faciliter cõcluditur ꝙ aſſũptio nõ ẽ terminata ad vnũ in natura: qꝛ ex humana ⁊ diuina non poteſt cõſtitui tertia nec ſui compoſitione cũ ſe nõ habeat vt materia ⁊ forma ſiue vt act⁹ ⁊ potẽtia ſʒ vtraqꝫ ẽ actu ens quibus ſic ſe habẽtib⁹ impoſſibile ẽ naturã terciã cõſtitui nec ſui corruptione: qꝛ natura diuina põt trãſmutari in humanam cũ ſit ĩcorruptibilis: nec humana in diuinã cũ ſit ingñabil' nec ambe in tertiã ꝑ eandẽ rationẽ: ꝙ̃ iſto modo natura diuina ⁊ hũana nõ poſſunt fieri vel eſſe vnũ in natura. Nec ſecundo mõ: qꝛ nõ põt dici ꝙ vnuʒ ſit natura reliquũ non: qꝛ tunc periret veritas incarnationis ⁊ ſic nullo modo põt aſſũptio ꝉminari ad vnũ ĩ natura. ¶ Item nec ẽ ꝉminata ad vnũ in ꝑſona vt ex ambab⁹ naturis ſit cauſata vna ſubſiſtentis vel ꝑſonalitas: qua effect⁹ nõ p̃cedit cauſã ſʒ ꝑſonalitas p̃ceſſit vnionẽ nature aſſumpte cuʒ natura diuĩa. ergo aſſumptio nõ eſt terminata ad vnũ in ꝑſona ſic ꝙ ex duab⁹ naturꝭ ſit cãta illa ꝑſonalitas Reſtat ꝙ̃ vnionẽ ſic fuiſſe ꝉmiatã ad vnũ in ꝑſona vel ſubſiſtẽtia ꝙ tota ꝑſonalitas vel ſubſiſtentia eſt a ꝑſona ⁊ natura diuĩa. humana vero ſolũ inexiſtit et q̃tum ad hoc degenerat in accñs licet ſit vna ſubſtãtia. ¶ Sed cõtra iſtã poſitionẽ põt argui dupliciter. ¶ Primo: qꝛ forma non ſit in materia vnde accidit forme ꝙ ſit res ſm ſe ſʒ ꝑ ſe eſt ꝙ ſit res prout eſt in materia: ſed ſic eſt in predicta vnione. ergo ⁊c. ¶ Secũdo: qꝛ vnio eſt ĩ genere relatiõis qꝛ nõ eſt ſubſtãtia nec qualitas nec q̃titas nec vbi. ⁊c. vnde aut nichil eſt aut pura relatio eſt. Sed ad relationẽ nõ terminaꝉ motus vl' numerus: ꝙ̃. ⁊c. Nec obſtat ꝙ nõ habet ſufficiẽs fundamentũ ĩtra qꝛ illud ſoluʒ debetur relationi naturali non aũt ſupnãli ſed ẽ adueniens ab extriſeco/ vñ põt dici ꝙ ſm veritatem prius formalis ⁊ imediati⁹ termin⁹ aſſumptiõis ⁊ vniõis ꝓut eſſe actio vel paſſio ẽ eſſe vnitũ ⁊ eſſe aſſũptũ ſicut motus mutatũ eſſe ⁊ actionis eſſe actũ ⁊ paſſiõis eſt paſſũ. ¶ Primũ eñ rerũ creatarũ eſt eſſe ⁊ prim⁹ termin⁹ oĩs mot⁹ vnionis et actionis poſitiue eſt eſſe ſicut calefactionis eſſe calefactũ: generationis eſſe genitũ: alterationis eſſe alteratum. ¶ Secũd⁹ tñ termin⁹ ſunt ipſa extrema vniõis nõ ſm ſe ſed ſm ꝙ vnita. ſicut eñ ꝑ nutritionẽ: ſit nõ ꝙ forma cibati ſit ſʒ ꝙ ſit ĩ materia cibi inq̃tũ pri⁹ nõ erat: ⁊ iõ ipſa eſt termin⁹ nutritiõis nõ ſm ſe et abſolute: ſed ſm ꝙ eſt in materia cibi. hoc eñ ſit ꝑ nutritionẽ et hoc eſt termin⁹ factõis quod ẽ factũ: ita cũ ꝑ vnionẽ et aſſumptioneʒ ſit factũ ꝙ ꝑſona diuina ſubſiſtit in natura in qua pri⁹ nõ ſubſiſtebat et ꝙ natura eſt vnita cui pri⁹ vnita nõ erat ꝑſona eſt termin⁹ ſcʒ ſubſiſtere ĩ natura extranea et natura ſm vniri extranee nature et eadẽ natura hũana vt vnita. ¶ Sed terti⁹ termin⁹ eſt relatio cõſequẽs. Ex vnione eñ naturarũ ĩ ꝑſona primũ quod reſultat re diñs eſt relatio creata innaſcens in natura creata: qꝛ ⁊ ſi poſt vnionẽ. Primũ eſt eſſe vnitũ et perſonã eſſe vbi nõ erat. Hec tñ duo eſſe nõ ſunt aliquid additũ ſed prima relatio que licet ſit terti⁹ termin⁹ ſm rõnẽ. eſt tñ prius ſʒ rem in quo etiam bñ dicit alia opinio ¶ Sed cõtra hoc videꝉ ꝙ nullo mõ poſſit dici aſſũptio terminata ad ꝑſonã diuinã nec ad eſſentiã diuinã: qꝛ actio dei ad extra terminaꝉ ad creaturã ſicut creatio ⁊ nõ ad increatũ ſicut actio ad intriſecũ terminatur ad filiũ vt generatio: ⁊ ad ipm ſpũſſãctũ ſpiratio: ſed aſſumptio ⁊ vnio eſt hmõi: qꝛ q̇cq̇d ẽ ibi actionis ⁊ factionis eſt trib⁹ cõis. ergo ⁊c. ¶ Solutio illi⁹ actiõis diuine ad extra ꝑ quã ꝑſona diuina vel natura nõ ĩcipit eſſe nouo modo alicubi nõ eſt termin⁹ niſi aliq̃d creatũ: ſed illi⁹ ꝑ quã ſit vbi pri⁹ nõ erat ſicut eſt miſſio viſibilis ⁊ iuiſibilio termin⁹ eſt nõ ſolũ ad creatũ ꝙ ſit ꝑ eã ſimpliciter ſed eſſentia ⁊ ꝑſona diuina q̃ ſit in nouo mõ. Et ſilr eſt de vnione: qꝛ ſicut eſſe ꝑ gr̃aʒ adoptionis eſt nouus ⁊ ſpecialis modus eſſendi: ſic et eſſe ꝑ gr̃ãʒ vniõis ⁊ pl⁹.

Cõtra poſitionẽ durandi obijcit doctor.

¶ Ad primũ p̃ncipale dꝛ ꝙ aliq̃d ẽ cõicabile dupliciꝉ: vl' quaſi paſſiue vt ipm trahaꝉ ad aliud vel quaſi actiue vt trahat aliđ ad ſe. primo mõ eſſe cõicabile ꝯuenit eſſentie ⁊ repugnat ꝑſone. Alio mõ cõueñit ꝑſone ⁊ repugnat eſſẽtie. *(Ad rõnes añ opposi. Ad primũ)* ¶ Ad ſecũdũ cũ dꝛ ꝙ ꝑſona hʒ pl⁹ de actualitate: ⁊ tñ alteri innitiꝉ. Diciꝉ ꝙ aliq̃d inniti alteri eſt dupliciter: vl' ꝑ ĩherẽtiã vel ſubſtãtificationẽ primo mõ q̃to aliq̃d pl⁹ hʒ de actualitate tãto plus repugnat ſibi i alteri vniri ſcʒ ꝑ ĩherẽtiã Alio mõ q̃to pl⁹ de actualitate: tãto magꝭ hʒ aliud ſuſtẽtare. vnde actualitas eſt cã aſſumẽdi effectiue et cauſatiue cũ mõ habẽdi ſcʒ ꝑ modũ hñtis ⁊ ſuppoſiti. *(Ad ſcđm)* ¶ Ad tertiũ dꝛ ꝙ eſſentia diuina ⁊ ꝑſona differũt re relatiua ꝑ reſpectũ ad tertiũ: ⁊ ideo põt ꝑſona cõicare ſe vel vnire naturã humanã. aliter nõ poſſet ꝑſona ſibi accipere naturã hũanã ad ſe niſi aſſumeret ad vnitatẽ eſſentie ſicut aſſumit ad vnitatem perſone: nec dico ꝙ aliud ſit eſſentia et relatio in diuinis ſed ad aliud: ⁊ iõ bñ põt cõpetere ꝑſone rõne relatõis aliq̃d qđ nõ ꝯpetit ſibi rõe eſſentie. *(Ad tertiũ)* ¶ Ad vltimũ cũ dꝛ ꝙ eſſentia recepit p̃dicationẽ denoĩatiuã de eo qđ aſſumiꝉ. Dicẽđ ꝙ natura p̃dicaꝉ de natura rõne ſuppoſiti vni⁹ ſicut accidẽs de accidẽte rõe ſubiecti vni⁹. tñ cũ dꝛ deus hõ. hõ de⁹ dicit naturã ꝓ ſuppoſito qđ eſt res ſubſtantialis ⁊ cõcret⁹: ⁊ iõ nõ ſtat ꝓ natura ſed ꝓ ſuppoſito habẽte naturã. *(Ad q̃rtum)* ¶ Ad primũ in oppoſitum dicũt q̇dã ꝙ aſſumere ꝓut cõuenit nature eſt cõe toti trinitati q̃tũ ad id qđ eſt ibi actiõis: qꝛ tota trinitas fecit aſſumptionẽ ꝑ potẽtiã q̃ eſt attributũ eſſentie q̃tũ etiã ad id qđ eſſentia eſt extremũ cui vniꝉ natura aſſũpta eſt aſſũptio cõis toti trinitati. nec tñ ꝓpter hoc põt dici q̃libet ꝑſona icarnata: qꝛ in illa vnione nõ cõſumaꝉ aſſũptio ſed in vlteriore q̃ eſt cũ ꝓprietate relatiua q̃ eſt ꝓpria ꝑſone filij ſicut pleni⁹ declaratũ fuit pri⁹ diſt. prima. *(Durã. q. ſ. ad ſecũdũ.)* ¶ Alij dicũt ꝙ qñ dꝛ ꝙ aſſumere nõ ꝯuenit ei qđ eſt cõe trinitati. verũ eſt accipiendo illud cõe abſolute et ſm ſe: ſed bñ põt ꝯuenire aſſumere ei qđ eſt cõe toti trinitati ꝓut accipiꝉ ĩ determiata ꝑſona et ꝓut ſic ei cõuenit nõ opʒ eſſe cõe toti trinitati ſicut pʒ ĩ exẽplo modo poſito. Ad aliud dicẽdũ ꝙ eſſentia hʒ eſſe ꝑ ſe ad qđ ſit aſſumptio. *(Herueus vbi ſupra.)*

SEcũdo q̃riꝉ vtrũ xp̃s aſſũpſit ſuppoſitũ: videꝉ ꝙ ſic: qꝛ aſſũpſit naturã cũ accidẽtibus: ſed accidẽtia ſupponũt ſuppoſitũ: qꝛ ſupponũt primã ſbãm q̃ eſt hoc aliq̃d q̃ ꝑ ſe primo et maxime ſubſtat vt dꝛ in p̃dicamẽtis ergo ⁊c *(Nõ ſcđa.)* ¶ Cõtra. qꝛ in xp̃o ſunt aſſumẽs ⁊ aſſũptũ diſtincta realiter: ſʒ aſſumẽs eſt ſuppoſitũ. ergo ſi aſſumptũ eſt ſuppoſitũ in xp̃o eſſent duo ſuppoſita qđ eſt hereticum. ¶ Rñſio. de iſta q̃ſtõe ĩ ſeq̃ntib⁹ diceꝉ diſti. ſexta ſed propter aliquid ĩplicatũ inquireꝉ de opinione *(Reſpõſio)* quadã q̃ ponit ſuppoſita creata ꝯſtitui ꝑ mõs ex eẽ ꝓꝓo q̇ dr̃ũt realitate mõi non rei: ſicut et ipm ſm ſe: ⁊ propter hoc negant ĩ natura aſſumpta eẽ ꝓpriũ eſſe. et per conſequẽs modũ ſuppoſitanteʒ et per conſequẽs ipm ſuppoſitũ.

1. articul⁹. Pria opinio.

Primo ergo ponetur opinio cum ſuis motiuis. Secũdo argueꝉ contra eam. Tertio rñdebitur ad rões opinion's ¶ Dicũt ergo quidã ꝙ in omni ſuppoſito creato dr̃ũt realiꝉ ſuppoſitum et nã. nõ realitate rei ſicut due res facientes ꝯpõneʒ: ſed realitate modi. qui tamẽ ẽ ex natura rei ſine opatõe intellect⁹ qđ ipſi ꝓbant ſex rõib⁹. *(Pria rõ)* Prima eſt iſta. q̃cũqꝫ ſunt idẽ realiꝉ et totaliꝉ: ⁊ eq̃lis ambit⁹ p̃dicanꝉ de ſe inuicẽ in abſtracto. Nõ eñ hõ ẽ riſibilitas licʒ ſint conuertibilia: qꝛ differũt re. nec lux ẽ bonitas q̃uis ſint idem re/ qꝛ in plus ẽ bonitas q̃ lux. ſʒ de⁹ dinitas: ⁊ ſapiẽtia ſũt idẽ realiꝉ: ⁊ cõuertib lꝉ ſʒ in creaturꝭ ſuppoſitũ et natura nõ cõuertũꝉ nec de ſe inuicẽ p̃dicanꝉ ĩ abſtracto qꝛ hõ nõ ẽ hũanitas ꝙ̃ differũt realiter: ſʒ nõ realitate rei: ergo modi. *(2. rõ.)* ¶ Secunda ratio talis ẽ ſuppoſitũ ſupra naturã ĩcludit eẽ: qꝛ agere p̃ſupponit eẽ mox aũt vt ẽ ſuppoſitũ põt agere nõ aũt natura: qꝛ ſuppoſiti ẽ agere nõ nature. i. metaphi. actiões ſũt ſuppoſitoruʒ ſʒ eẽ dr̃t ab eſſentia realiꝉ realitate rei nõ modi ꝙ̃ ⁊c. Probatio minoꝛis: qꝛ eſſe quod ẽ receptũ ĩ alio reali receptõe ẽ plurificabile qꝛ actus excedit potentiã ĩ q̇ eſt: nõ excederet aũt niſi poſſʒ eẽ in alio ergo eſt plurificabile ꝙ̃ ꝑ oppoſitũ ꝙ nõ eſt receptũ in alio nec receptibile in alio reali receptõe ñ ẽ mltiplicabile in eadẽ ſpẽ: qꝛ ſi oppoſitũ in oppoſito: ⁊ ꝓpoſitũ ĩ ꝓpoſito. vt ſi albũ diſgregat nigrũ ꝯgregat, ſi ergo ꝑ hoc aliud ẽ mltiplicabl'e qđ ẽ receptũ in alio actu vel potentia vel aptitudine ꝙ̃ ꝑ oppoſitũ qđ non eſt in aliq̃ receptibile nõ ẽ multiplicabile ſolo numero. ſʒ oẽ eſſe creatũ eſt multiplicabile in eadẽ ſpẽ: qꝛ error ẽ dicere ꝙ nõ poſſint eſſe plures angeli in ſpecie vna. de q̃bus tñ vꝛ: ꝙ̃ *(3. ratio.)* eẽ angeli ẽ receptũ ĩ eadẽ eẽntia differẽti. Tertio. illud quod nõ ĩcludit naturã nõ ſolã ſʒ aliq̃d aliđ differt realiter a natura realitate rei. ſi illa res ſit ſibi extriſeca ſʒ ſuppoſitũ ẽ huiuſmodi. Cũ eñ natura nunq̃ ſit ſola ſine accidẽtib⁹, ipſa tñ excludit accidẽtia et abſtrahit ab eis. ſuppoſitũ autem quod dicit naturã nõ eã ſolam ĩcludit ſʒ etiã hitudinem vel modũ eſſendi quẽ hʒ ad illa cũ q̃b⁹ eſt *(4. ratio)* gr̃a. ⁊c. ¶ Quarto ſic. qꝛ in oĩ creatura differunt agens: ⁊ rõ agendi realꝉ: ſcʒ realitate modi alias agẽs ⁊ cã formalis coĩciderẽt in idẽ nũero qđ reprobaꝉ. j. phiſi. ſʒ agens eſt ſuppoſitũ. ſʒ illud qđ eſt rõ agẽdi eſt natura ſicut etiã ẽ rõ eſſendi. ꝙ̃ ⁊c. *(Quinta)* ¶ Quito qꝛ ſuppoſitũ cõſignificat accidẽs ergo aliq̃d accipiꝉ ab eo alias nõ magis ipſuʒ cõſignificaret q̃ natura ſʒ ñ accipit rẽ ꝙ̃ modũ *(Sexta)* ¶ Sexto ſic: qꝛ natura ⁊ ſuppoſitũ ſe habẽt adiuicẽ ſicut materia ſm ſe ⁊ materia vt eſt hec. ſʒ materia ſm ſe: ⁊ vt ẽ hec differt realiꝉ. alias ſicut oĩm ẽ vna materia ſic etiã oĩm eſſet hec materia vna/ nõ aũt differũt ſicut res: ⁊ res. ꝙ̃. ⁊c.

2. articul⁹

¶ Secũdo arguẽdũ eſt cõtra opinionẽ dupliꝉ. Primo ꝯtra illud qđ dicũt cõtra modũ ñ eſſe rẽ nec differẽtiã modi eẽ dr̃am rei. quadrupliꝉ. Prio ſic. illud qđ nulla res ẽ penit⁹ eſt nichil ſʒ mod⁹ nõ ẽ oĩo nichil cũ ſit aliq̃d: qꝛ qđ nichil eſt in ſe nichil ẽ in alio mod⁹ aũt rei ẽ aliq̃d in re: ꝙ̃ ẽ res. Reſpõdent ꝙ nõ ſeq̇ꝉ: ꝙ ẽ aliq̃d ꝙ̃ ẽ res vel ens niſi prout ens ⁊ res diſtinguũtur ꝯtra nihil ⁊ nõ ꝓut diſtiguũꝉ ꝯtra modũ rei/ ſʒ ẽ falſa ſʒ q̃d ad ſimplr vt ſi dicã etiops ẽ alb⁹ dẽte: ergo ẽ alb⁹: mod⁹ ei rei ẽ ens ſm q̃d ⁊ nõ ſimplr vñ nõ ſeq̇ꝉ. ẽ aliq̃d vel aliq̃d ens aut aliq̃d rei. ꝙ̃ res licet ſeq̇ꝉ eſt aliquis hõ ꝙ̃ eſt hõ qꝛ hõ ẽ vniuocuʒ ad illa đ q̃b⁹ p̃dicaꝉ. vñ de oĩb⁹ p̃dicaꝉ ſimplr ſʒ ẽs ⁊ res p̃dicãꝉ analogice de re ⁊ modo rei vñ qñ per ſe ſumũꝉ ſtãt ꝓ p̃mario ſignificato. Sʒ iſtud non valʒ qꝛ licet nõ ſit ens ſimpliciꝉ tñ oẽ reale poſitiꝫ eſt ens realr. dico aũt poſitiuũ ꝓpꝉ ꝑuationẽ ⁊ relationes. ſʒ qđ eſt mĩ⁹ ens reſpectu alꝉi⁹ ẽ mod⁹ reſpectu illi⁹ ⁊ ſic oẽ accñs ẽ mod⁹ ſbẽ que tñ in ſe ẽ aliq̃ res alia a ſbã. ¶ Scđo ſicut inter ſbãʒ ⁊ accidens nõ eſt mediũ: qꝛ oẽ ens aut ẽ ꝑ ſe ⁊ ſic ẽ ſbã aut nõ ẽ ꝑ ſe: ⁊ ſic ẽ accñs. ſʒ modus ille ẽ ens ꝙ̃ vl' ẽ ſbã vel accñs et per ꝯñs ẽ aliq̃ res. Reſpõdẽt/ ꝙ oẽ qđ ẽ vl' ẽ ſbã vel accñs vel modus alteri⁹. vnde etiã dicũt. 7. vltia predicamẽta eẽ modos tantuʒ triũ prioꝝ. Sʒ hoc nõ vʒ: qꝛ eẽ ĩ alio ẽ rõ accidẽtꝭ cui⁹ eſſe eſt ĩeſſe oʒ ergo ꝙ oẽ ꝙq̃cũqꝫ mõ ẽ eſſe vel in alio ⁊ hoc ẽ accñs ꝓprie vel nõ ĩ alio: ⁊ hec eſt ſbã ꝓprie. ¶ Tertio qꝛ ſicut nõ dr̃nt ratione niſi q̃ ĩportãt dr̃ntes rões ſic nec realiꝉ niſi q̃ ĩportant differẽtes res. Reſpõdent vno mõ ſic ꝙ nõ eſt ſimile qꝛ res ẽ fecũdior q̃ ſit ratio. vnde apud rẽ eſt duplex mod⁹ dr̃endi. ſʒ apud rõeʒ vn⁹ tñ. Sʒ hãc alij reprobãt: qꝛ lʒ vna res ꝯtineat multas rões ñ tñ õs. ecõtrario vna rõ ꝯtiet res ſicut rõ ẽtis verꝉ ⁊ boni: ⁊ ſic rõ ẽ fecũdior q̃ res: ꝓpꝉ qđ rñdẽt alter ꝯcedẽtes minorẽ ⁊ negãtes maiorem: qꝛ ſicut ponũt ĩ dr̃a reali duplicẽ modũ ſic ⁊ in dr̃a rõnis vñ eadẽ ẽ diffinitio hoĩs et hui⁹ hoĩs. cõſtat ergo ꝙ nõ differũt rõe ſicut differẽtes rões ſed dr̃nt in mõ rationis alioquĩ ꝯuerterẽꝉ. Sed nec iſtud vʒ qꝛ diffinitio hoĩs ⁊ hui⁹ hoĩs differũt ſicut hõ: et hic homo q̇ differũt realiꝉ vno mõ/ alio mõ non/ qꝛ ſi accipiatur hõ ꝓut dicit hũanitatẽ hui⁹ hoĩs ſicut ẽ idem ſi ꝓ dicit hũanitatẽ alteri⁹ ſic differt realiter ⁊ ſimilr eſt de diffinitiõib⁹ ¶ Secũdo improbaꝉ q̃tũ ad hoc ꝙ põit ſuppoſita ꝯſtitui ꝑ modũ. Prio ſic illđ qđ p̃intelligiꝉ alicui eẽ ſuppoſitũ nõ ſuppoſitaꝉ ꝑ illud qꝛ cã ẽ prior effectu. ſed creatura ſupponiꝉ eẽ ſuppoſitũ añ eſſe accñs et ꝑ ꝯñs ante modũ cõſeq̃nteʒ ipaʒ ex ꝯiũctione ad accñs ꝙ̃. ⁊c. Reſpõdent ꝑ ĩemptionẽ minorꝭ qꝛ natura p̃cedit oẽ accñs in rõne ſubiecti nõ aũt in ratione ſuppoſiti: cui⁹ ꝓbatio pʒ ꝑ oppoſitũ eius qđ arguẽdo tactũ eſt qꝛ pri⁹ natura aſſũpta a verbo hʒ accidẽtia: ante ergo aſſũptionẽ et ꝑ ꝯſequẽs ante ſuppoſitationẽ/ aut poſt ſuppoſitationẽ. et ſic per ſuppoſitationẽ ſibi ſibi inherent accñtia. ⁊ ſic diuinitas eſſet imediatũ ſubiectũ accidentis. Sʒ iſta reſponſio non valet: qꝛ ſicut materia prius eſt anĩmata q̃ ſubiiciatur quantitati. nõ tamẽ ipa quantitate afficiꝉ aĩa/ ſed tñ materia. ſicut natura non eſt nata ſubijci accidenti niſi prius exiſtat in ſuppoſito ſuo vel alieno: non tamen oportet ꝙ illud ſuppoſitum afficiatur accidentibus ¶ Secundo ſic. qꝛ illud quod conſequitur cõiunctionẽ aliquorũ eſt paſſio compoſiti ſicut potentie organice cõiuncti ex aĩa ⁊ corpore. nõ alterius ſolum. cum ergo ſm illos modos ſuppoſitu conſequitur ex cõiunctione nature cum accidente. ergo erit mod⁹ vtriuſqꝫ non alterius tantũ. ¶ Reſpondent ꝙ verum eſt de illo q̇ conſequitur coniunctionem paſſiuoꝝ: ſicut exemplificatur in potentiis anime

vel sicut qualitates due sūt in mixto. secus autē
qñ consequtur ex vno sicut cōicante et recipiēte: si
cut de actiōe q̄ est passio recipientis nō alterius. ⁊
sic est hic. qꝛ iste modus cōicatur ab accñte et su=
scipitur a sbā. Sed istud nō valet. qꝛ accñs nō se
habet effectiue ad sbām sed tm̄ formaliter. vñ nō
cōicat nisi seipm̄. vñ sicut ꝯñs cōiunctionē marie
cū forma est cōe vtriq̄ꝫ sic et ꝯñs accñs cū natura
¶ Tertio sic. multa sunt accñ a q̄ cōsequūtur na=
turā inesse ⁊ ꝑ ꝯñs derelinquūt modos. aut ergo
oēs modi oīm accidentiū suppositant qꝺ est incō
uenīēs aut dicaꝛ qui et q̄: non quo dato erit incō
uenīēs ꝙ vnus modificat magis suppositū ꝙ̄ ali⁹
Rñdent ꝙ oē quod accidit eēntie est illud accñs
ex quo derelinquiꝛ modus suppositās. Sed istud
nō valet: qꝛ aut esse est res/aut modus. si est res/
aut sbā vel accñs. et vtrūq̄ꝫ est incōueniens. Si ē
modus cū nō sit min⁹ accñs ꝙ̄ modus ꝙ̄ derelinq̄
non min⁹ dꝫ suppositare. ¶ Quarto: qꝛ poterūt
dici suppo sita modalia: sicut in diuinis relatiua:
qꝛ cōstituūtur ꝑ modos. Sed dicūt ꝙ sunt res q̄=
dā modificate. ⁊ si vocētur modalia de noīe parū
curant. Sed istud nō valet. qꝛ suppositū est maxīe
ens. ergo nō debet constitui ꝑ minimū ens qꝺ est
modus nisi forte materia pmā. ¶ Quinto: qꝛ ex
nō substātūs nō fit sbā. i. de aīa. sed modus ille de
relictus est ab accñte. ergo nō est substātialis: ⁊ ꝑ
ꝯsequēs nec ꝯstituēs nobilioris sbē q̄ ē suppositū
¶ Rñdēt ꝙ isti modi sunt subales deriuati ab ac
cidēte. in virtute tñ sbē gñantur vel creanꝛ. Sed
istud non vꝫ: qꝛ accñs formaliter nichil cāt vltra
vel extra spēm in virtute etiā dei: sicut albedo nō
nigrefacit etiā in virtute dei sed effectiue. sed acci
dēs nō causat illū modū effectiue: qꝛ agere suppo
nit suppositū/et ꝑ ꝯñs non cōstituit ipm̄. ¶ Sex=
to: qꝛ natura humana hrēt in xp̄o ppriū suppositū
qꝛ hꝫ ppria accñā/⁊ ꝑ ꝯñs modū consequentē ipā
¶ Rñdent ꝙ solū ppriū eē ꝯsequiꝛ modus suppo
sitans qui: qꝛ deficit nature assūpte ipā non hꝫ p=
priū suppositū. Sed istud nō valet scd̄m illos q̄ i
xp̄o ponūt plura eē subē. nec adhuc ſm istos q̄ ne
gant ibi ppriū esse: qꝛ dicunt ꝙ idē est esse existere
sbē ⁊ accñtiū. q̄ tñ ꝓut est accidentiū/dependet a
sbā sed nō ecōtra. vñ corrupta sbā oꝫ ⁊ accñs cor
rūpi: nō aūt ecōuerso. sed ibi non est esse sbē. ergo
5. articul⁹. nec accñtiū qꝺ est cōtra secūdū. ¶ Tertio pōt rñ
Ad pmūꝫ deri ad opposita. ¶ Ad pmū dd̄m ꝙ maior hꝫ in=
stantiā sicut ipi etiam deducūt. qꝛ in diuīs suppo
sitū ⁊ natura pdicanꝛ de se inuicē i abstracto. nec
tñ sunt idē conuertibiliter et adequate: sed tñ re
aliter. Aliq̄ dicūt ꝙ differunt realiter realitate rei
⁊ non tm̄ modi. Aliq̄ dicerent ꝙ differūt tm̄ nega=
tiue sicut albū et albedo ꝑ esse in. et abstrahere ab
esse in. ¶ Ad secundū dicerēt aliq̄ ꝙ esse vel differt
Ad scd̄m realiter ab essentia/vel differt sicut res/et non tm̄
sicut modus qꝛ est actus essentie q̄ nō est min⁹ res
ꝙ̄ sua potētia. nec seqtur nō est receptibile: ergo
nō est plurificabile: qꝛ materia pmā est multipli=
cabilis q̄ tñ nō est receptibilis. Et silr ipā eēntia
angeli que nō est receptibilis sed est receptiā. nec
valet ꝓbatio: qꝛ ñ ꝑ hoc ē aliqd plurificabl'e i eaꝺ
specie ꝙ receptibile. qꝛ q̄ttitas cui maxime com=
petit diuidi infra spēm eq̄ diuisibilis est separata
sicut recepta. ¶ Ad tertiū dd̄m ꝙ̄ suppositū non
Ad tertiū includit aliqꝺ accñs/sed includit subsistere. et il=
lud non dicit tm̄ modū sed rem eandē/vel aliā cū

sit maxima ꝑfectio rei ¶ Ad quartū dd̄ ꝙ rō agē Ad q̄rtuꝫ
di et agens differunt re. nō tñ modo ſm distinguē
tes eē ab eēna vel potētiā ab eēna ꝓut illa inclu=
diꝛ in rōne agendi quo mō nō accipitur hic/vl'ſ3
alios sunt idē: nec tñ ꝑꝑ hoc agens et forma coin
cidunt modo a phō reprobato. qꝛ loq̄tur de forā
effectus et effecta nō de forma agentis q̄ est rō ef
ficiendi ¶ Ad quintū dd̄ ꝙ suppositū nō ꝯsīḡt ac Ad q̄ntū.
cidens ꝓprie dictū sicut albū sbm̄ alias deus nō
posset facere sbām sine accñte. sicut nec albū sine
subiecto: quod est absurdū. ¶ Ad sextū dd̄ ꝙ ma Ad sextū.
teria et materia hec nō differunt re nec mō intrin
seco ꝓut materia pdicaꝛ de hac. qꝛ sic non est vna
materia oīm sicut nec vna hec. illud eñ aīal qꝺ ē
hō non est cōe oī aīali: sed ppriū huic/et lꝫ signifi
cat in cōi aliqd vnū rōe: nō tñ vnū re: nec verificaꝛ
de vna re ꝑ multis. ¶ Ad argumenta pncipalia
patet solutio ex dictis. ¶ Questio tertia.

Tertio q̄ritur vtrū vnio incarna
tionis sit maxima vnionum. Et
aꝛ primo ꝙ sic. ꝑ Bern̄. li. de con
sideratione: vbi dicit ꝙ int' oms̄ Mō tertia
vnitates arcē tenet vnitas trini
tatis. et post eā est vnio dignissi
ma q̄ est in xp̄o: sed vnitas trini
tatis est increata: cū ergo post il
lam vnio incarnationis sit maxima vꝛ ꝙ inter ōs
vniones creatas illa sit pcipua. ¶ Itē augustin⁹
dicit. i. de tri. ꝙ hō potius est in filio ꝙ̄ filius i pr̄e
sed pr̄ et filius sūt vnū vnitate potissima: ergo de⁹
et hō sunt vnū vnitate adhuc potiore. ¶ In ꝯtra
riū aꝛ. illa vnio est potior ꝑ quā ex vnitis fit vnū i
ꝑsona et natura/ꝙ̄ illa ꝑ quā fit vnū solum in ꝑso=
na/⁊ nō in natura. sed ꝑ vnionē materie cū forma
fit vnum in ꝑsona ⁊ natura. vt in forte. ꝑ vnionem
aūt incarnatiōis nō fit vnū in natura/ sed solū in
ꝑsona: vt pꝫ ex. i. q̄one huius dist. ergo vnio marie
cū forma est maior ꝙ̄ illa. ¶ Rñsio. tria sūt vidē
da. pmo quid est vnio/⁊ quō differat ab assumpti
one. scd̄o ad ꝓpositū poneꝛ vna opinio. tertio po
netur alia magis ꝯsona dictis sanctoꝝ. ¶ Quan
1. articul⁹. tū ad pmū dicūt aliq̄ ꝙ vnio qñꝫ accipiꝛ ꝓ actōe
Durand⁹ ꝑ quā aliq̄ vniunꝛ. qñq̄ꝫ ṽo ꝑ relatōe ꝑ quā foꝛalr
disti. pñti. aliqd dꝛ vnitū. et iste secūd⁹ mod⁹ vꝛ eē magis ꝓ=
q. 3. pri⁹ ꝙ̄ pm⁹. qꝛ actio ꝑ quā aliq̄ vniūꝛ magis ꝓpe
vꝛ iportari noīe vnitōis ꝙ̄ vniōis. qñq̄ꝫ tñ vnū ac
cipiꝛ ꝓ alto. Si ḡ vnio accipiꝛ ꝓ actiōe sic dr̄ ab
assumptōe duplr̄. Uno mō sicut dr̄t supi⁹ ab iferi
ori qꝛ vnio ē in plus ꝙ̄ assūptio. est eñ vnio marie
cū forma subiecti cū aīte ⁊ corpoꝝ ꝑ ꝯtactū colli
gatōeꝫ: ⁊ hmōi. vbi nulla ē assūptio ꝓut de assum
ptōe loq̄mur. Scd̄o mō dr̄t etiā vbi cōcurrūt in
idē ſm nūeꝝ: qꝛ assūptio iportat actōeꝫ ꝑ quā aliq̄
vniūꝛ cū determiatōe vtriusq̄ꝫ extremi hoc mō ꝙ
vnū extremoꝝ ē passū/aliud ē agēs. Est eñ assum=
ptio alicui⁹ ad se sūptio. vnio ṽo iportat solū actō
nē ꝑ quā aliq̄ vniunꝛ absq̄ꝫ tali deteriatiōe sꝫ cū oī
moda dr̄a ad vtrūq̄ꝫ. Ex quo sequūꝛ duo. Primū
est ꝙ etiā in eadē actiōe puta in incarnatiōe verū
ē dicere ꝙ oē assumēs ē vniēs rōe actiōis. sed non
ē verū dicere ꝙ oē vniēs sit assumēs rōe extremi:
qꝺ includit in assumēte/nō aūt i vniēte. vñ pr̄ fuit
vniēs naturā hūanā diuīe: sed nō fuit assumēs. qꝛ
assumēs dꝛ vniēs aliqd sibi: pr̄ āt ñ vniuit nāꝫ sibi
ſ; filio. Secūdū quod sequiꝛ est ꝙ assumens ñ pōt
dici assumptū vniēs: tñ potest dici vnitū: sicut fi=

lius dꝛ vniens sibi naturā humanā ⁊ vnit⁹ nature
humane. sed sic dꝛ assumēs ꝙ nō assumptus. et cā
est: qꝛ assumptio differēter respicit extrema vnio
aūt indifferenter. Si aūt vnio sumaꝛ pro relatiōe
sic differt ab assumptiōe sicut res ab actione ⁊ pas
sione quā terminat sicut dictū fuit i pcedēti q̄one
⁊ qꝛ actio ⁊ passio differunꝛ respiciūt agēs ⁊ passū
relatio vero similiū noīm vt est vnio equaliter re
spicit vtrūq̄ꝫ extremū. ideo quodlibet extremorū
dꝛ vnitū sed nō assumptū. sicut filius dꝛ vnit⁹ na=
ture humane sed non assumptus. ⁊ sic pꝫ primum.
2. articul⁹. ¶ Quantū ad secundū dicunt aliq̄ ꝙ cū rō actio
j. opi. durā nis sumatur ex termino: vnio aūt vt dicit actionē
di vbi s. teriatur ad vnionē vt dicit relationē. iō totū iudi
ciū in hac q̄one dꝫ sumi ex vnione que est relatio.
Dicendū est ergo ꝙ vnio incarnatiōis non ē ma=
xima vnionū creatāꝝ quantū ad rationē vnionis
intrinsecā: est tñ maxima quantū ad dignitatem.
Primū pꝫ: qꝛ ꝑ vnionē dicunꝛ aliqua vnū. ratio āt
vnius est rō indiuisi. igitur illa vnio est maxima/
cuius extrema magis ⁊ itimi⁹ efficiūt. sꝫ extrema
multaꝝ vnionū puta materie cum forma magis ⁊
intimius efficiunt vel efficiunꝛ vnū ꝙ̄ extrema in
carnatiōis constituūt eñ vnū ꝑ essentiā. vnū eti
am nō potest separi ab altero/saltē materia a for=
ma salua consistentia ⁊ natura sua quod est signū
magne intimitatis. Inter extrema aūt incarnati
onis nō ē talis ītimitas nec talis vnitas qꝛ nō cō
stituūt vnā naturā nec vnū est insepabile ab alto
ergo vnio materie cū forma est maior ꝙ̄tuꝫ ad rō
nem vnionis ꝙ̄ vnio incarnationis. vnio tñ icar=
nationis ē maior quo ad dignitatē ꝑꝑ nobilitateꝫ
extremoꝝ/⁊ ꝑꝑ vtilitatē finis / ad quē talis vnio
ordinaꝛ. Et ꝑ hoc rñdent ad argumenta dicentes
ꝙ ſm hunc sensum intelligendū est dictū bern̄. qꝛ
vnio incarnationis post vnionē trinitatis tꝫ arcē
quo ad dignitatē: non autē quo ad rōem vnionis
Ad illud qꝺ dicit. b. augu. ꝙ hō est magis in filio
ꝙ̄ filius in patre intelligendū est non simpliciter
⁊ absolute: sed quo ad vnitatem ꝑsone. qꝛ idem ꝑ
sonaliter est deus et hō. non aūt sunt idē ꝑsonalr
pater et fili⁹. ¶ Quantū ad tertiū concordando
3. articul⁹. magis dictis sanctoꝝ Uideꝛ dd̄ꝫ aliꝛ et sic: quia
Secunda vnio pōt accipi duplr: Uno mō ꝓ actiōe. alio mō
opi. q̄ ē do= ꝓ relatiōe. ꝓ actiōe sumpta pōt cōsiderari vel re
ctoris spectu teri ad quē fit. aut rōe terioꝝ a quibus inci
pit q̄ vniunꝛ. et oibus istis modis vꝛ ꝙ ista vnio
sit maxima vnionū. Primū pꝫ sic. ꝙ̄to illud i quo
aliqua vniūtur est magis vnū tanto ē maior: sicut
maior vnio lineaꝝ in centro qꝺ est omino indiuisi
bile ꝙ̄ supficieꝝ in linea vel corpoꝝ in superficie.
sed ꝑ vnionē q̄ sit actio prope dicta illa q̄ vniunꝛ:
vniūtur in aliquo ita vno. sic natura in ꝑsona xp̄i
que est simplicissima et indiuisibilissima. Qñ aūt
vniunꝛ forma et materia in natura vel supposito:
illud in quo vniuntur est diuisibile/vel naturaliꝛ
vel supnaturaliter. et est minus vnū ꝙ̄ composi=
tum. ⁊ qñ materie elementoꝝ vniunꝛ materia di=
uisibilis est. secundū hoc aūt verū est ꝙ maior est
vnio ꝑsonaꝝ in essentia ꝙ̄ naturaꝝ in ꝑsona: quia
sunt illud vnū. sed tunc accipiꝛ vnio/ non ꝓ actio
ne sed ꝓ natura ipā. Non eñ est aliqua actio qua
trinitas vniatur essentie sed est vna essentialiꝛ nō
vnita: sed per vnā actionē sunt vnite nature. et sic
nulla vnio q̄ sit actio est ad magis vnū ꝙ̄ sit ista.
Secundū pꝫ qꝛ ꝙ̄to magis distantia magis vniū

tur/tanto est magis vnio ex parte vnitoꝝ sicut di
cere maior vnio corpis et aīe rōalis/ꝙ̄ corpis et
aīe brutalis: non ꝙ fiant magis vnū sed qꝛ ex ma
gis distantibus fiūt equaliter vnū. vnio eñ est ex
nō vnis facere vnū. Uñ potest eē maior ab vtraq̄ꝫ
pte: ⁊ econtrario si deus assumpsisset naturā irra
tionalē sicut assumpsit rōnalē fuisset maior vnio.
ḡ ois alia vnio ab ista aut est rerū minus distanti
um q̄ fiunt magis vnū sicut materia et forma i cō
posito et elementoꝝ in mixto que fiunt plus vnū.
sed ex minus non vnis: aut si est equaliter distan=
tiū non est equaliter vnitoꝝ: sicut natura petri eq̄
liter distat a deo q̄ est minus vnita: qꝛ in opando
ꝑ beatitudinē deo vnitur: sed non in eēndo vl' sup=
posito sicut hic. ḡ. ⁊c. Tertiū pꝫ: qꝛ ꝙ̄to fundamē
tū extreme relationis nō solū ſm se/sed etiā scd̄ꝫ
ꝙ fundat relationē est magis intensum/tanto ⁊ ip
sa relatio. sicut si sum tibi silis albedine ꝙ̄tuꝫ tua
albedo sit mee similior/tanto relatio similitudis
non aūt ꝙ̄to sit intēsior nisi mea equaliter intēda
tur. sed vnio que est relatio realis in natura assū=
pta hꝫ vnionē que est relatio rōnis in ꝑsona assu=
mente ꝓ extremo q̄ fundaꝛ in ꝑsona ꝓut ipā subsi
stit in vtraq̄ꝫ natura. ꝑsona aūt diuina non fit mi=
nus vna/aut minus simplex ꝑ hoc ꝙ subsistit i ex
tranea natura. vñ ſm se sic sit maxime vna. ergo
vnio i ea ⁊ ad eā vt sic est maxia. ideo. ⁊c. Proba
tur/illud quod est reale ē magis tale ꝙ̄ illud qꝺ ē
rōnis. sed in oi vnione ex qua vnita faciunt vnaꝫ
naturā q̄ vꝛ esse maxima vnionū vnius ad alterū
non est relatio realis sed tm̄ rōnis. sicut materie
ad formā/vel materie ad suppositū. hec aūt est re
alis relatio. ḡ ⁊c. et ſm hoc esset maior vnio natu
raꝝ in ꝑsona xp̄i ꝙ̄ ꝑsonaruꝫ in natura dei. qꝛ illa
vnio non est relatio realis sed tm̄ rōis. ¶ Ad ar
gumentū in oppositum dd̄m ꝙ vnio materie cum
forma est maior ꝙ̄tū ad hoc qꝺ est in essentia ⁊ na
tura. sed minor quo ad alia q̄ dicta sunt. duo pma
conceduntur. ¶ Distinctio sexta.

Circa sextā distinctionē que= Mō pma
runtur quattuor. Prio vtrū
xp̄s dicaꝛ hō per vnionē aīe
cum corpore. Scd̄o vtrū in
xp̄o fuerit pluralitas suppo=
sitorum. Tertio vtrū in chri
sto sint plura esse. Quarto.
vtrū xp̄s sit plura. ¶ Prio
ḡ queriꝛ vtꝝ xp̄s dicatur hō
ꝑꝑ vnionē aīe cū corpe an ꝑꝑ vnionē corpis ⁊ aīe
cū supposito dino. ⁊ vꝛ ꝙ ꝑꝑ vnionē aīe cū corpe
Primo qꝛ a quo hꝫ aliqd eē hoīs ab illo hꝫ eē ꝙ
sit hō. sicut a quo aliqd hꝫ eē albū ab illo ē albū. sꝫ
ex vniōe aīe cū corpe hꝫ aliqd eē hoīs. sicut ex vni
one albedis cū sbō hꝫ eē albū. ḡ. ⁊c. ¶ Itē ꝯfiraꝛ
ꝑ illud. 4. metha. ꝙ idē ē hō ens hō et vn⁹ hō: q̄re
si idē ē hō ⁊ ens hō a quo hꝫ eē hoīs ē hō sicut pri
us. qꝛ eē hoīs hꝫ ab illa vniōe. ¶ Itē: quoꝝ sepa=
tio facit hoīeꝫ mortuū et ꝑ ꝯñs nō hoīeꝫ eoꝝ ꝯiū
ctio siꝛ facit hoīeꝫ vnū ⁊ veꝝ: sed sepatione aīme a
corpe fit hō mortu⁹. ḡ. ⁊c. ¶ In oppositū. sicut al In oppōꝫ
bū ⁊ musicū se hñt ad sbm̄/sic aīa ⁊ corp⁹ se hñt ad
suppositū: sed albū nō dꝛ musicū nisi qꝛ vniunꝛ in
eodē supposito 4. ⁊ 5. meth. ḡ aīa ⁊ corp⁹ ñ faciūt
hoīeꝫ. siue nō nisi hō nisi ꝑ vnionem ad suppositū.
sicut eñ albū ⁊ musicū nō faciunt aliquod vnū ni
si ꝑ vnionē ad sbm̄: sic aīa ⁊ corp⁹ nō faciūt aliqꝺ

vnũ ⁊ resultet ex eis nisi p vnionẽ ad suppositum.
¶ Itẽ forma spẽi sine specifica nõ denoiat nisi p=
priũ sbm̃. sicut p3 de se: quare ex vniõe aĩe cũ cor
Rñsio pe nõ dicet hõ: sed ex vniõe ad suppositũ. ¶ Rñ=
deo, tria sũt vidẽda. Priꝫ ꝑpter falsam opinionẽ
de hoc qđ q̃rit. Scđm quo ad secũdã opinionẽ an
psona icarnata sit cõposita. Tertiũ quo ad tertiã
opinionẽ vtrũ natura assũpta sit vnita filio dei eẽn
tialit. ¶ Quãtũ ad pmũ sciendũ ꝙ magr sen. h⁹
Pria opi. opinõis fuit ꝙ xp̃s diceret hõ pp vnionẽ corpis ⁊
aĩe cũ diuio supposito: et nõ pp vnionẽ aĩe ⁊ corpo
ris inter se. ⁊ q2 talis vnio sp stetit ad diuinũ sup=
positũ hic ẽ qđ dt ipe magr ꝙ xp̃s in triduo fuit
hõ. ¶ Alij dicũt aliter ꝙ pcise ex vniõe aĩe cũ cor
ii. opinio. pe d3 dici hõ. Et rões ponunt ad hoc. Quarũ pri
ma est hec. Impossibile est ꝙ aliqd se hẽat p mođ
informãtis ⁊ aliud p modũ informati: nisi illđ to
tũ denoiet ab informante. exm̃ de albedine exñte
in supficie vt albedo h3 rõe3 informãtis: ⁊ supfici
es rõem informati: q2 supficies đ2 alba. sed tunc
ẽ sic ꝙ corpus h3 rõem informati: aĩa ꝟo rõem in
formãt3: quare totũ compositũ dicet hõ ¶ Ite3
xp̃s est vnitate hõ cũ alijs hoibus. q2 ad hoc ꝙ re=
dimeret naturã hũanã optuit ꝙ assumeret naturã
vniuoce. debuit em̃ p oia frĩbus asimilari vt mise
ricors fieret s3 nũc ẽ sic ꝙ alij dicũt hoies ex cõiũ
ctiõe aĩe cũ corpe ꝫ. ⁊c. ¶ Itẽ pono ꝙ verbũ as=
sumeret tm̃ aĩa3 que ẽ vnita alicui corpi nõ assum̃
do corp⁹ ita ꝙ talis aĩa sic esset vnita corpi ꝙ non
cõposito. Ex hoc sic ar. cõpositũ ex aĩa ⁊ corpe di
ceret hõ ⁊ nõ pp vnionẽ in aliquo vno supposito:
q2 p potentiã corpus ⁊ aĩa nõ sũt in vno supposito
quare dicet hõ ex vniõe aĩe cũ corpe. ¶ Itẽ aug.
13. de ci. dei. c. 24. dicit ꝙ hõ nõ est aĩma solũ nec
corpus solũ sed vtrũq3 cõiunctũ est hõ. ¶ Alij di
iii. opinio. cũt alit et melius ꝙ xp̃s d3 dici hõ nõ solũ ex vnio
ne aĩe cũ corpe pcise: nec solũ pp vnionẽ corpis ⁊
aĩe in supposito diuino pcise: sed ꝑpter vtrãq3 vni
onẽ sil concurrentẽ. ¶ Rationes psuasiue ad hoc
adducũtur due. Quarũ vna est: ꝙ q̃tũcũq3 albedo
esset vnita supficiei nisi supficies illa eẽt vnita pari
eti: paries nunq3 posset dici alb⁹. ⁊ ita requirit du
plex vnio ad hoc ꝙ paries dicat albus. Una albe
dinis cũ supficie/⁊ alia ipius supficiei cũ pariete:
quare eodẽ mõ ad hoc ꝙ xp̃s dicat hõ requiritur
vnio aĩe cũ corpe/et vnio aĩe et corpis cũ supposi
to. vnde alias xp̃s nõ posset dici hõ. et si ita eẽt ꝙ
cõpositũ ex aĩa ⁊ corpe ex vnione vtriusq3 adinui=
cẽ posset dici hõ. Item nisi albedo vniret sbõ: il=
lud sbm̃ nunq3 posset dici albũ p talem albedinem
Et huius rõ est. q2 albũ sigt albedinem in concre
tione ad sbm̃: quare si ista rõ sit bona hic eodẽmõ
arguã in ꝓposito. hõ sigt naturã hũanã in concre
tiõe quare nõ põt dici aliquis hõ nõ facta vnione
nature hũane ad suppositũ. Dico ergo ꝙ xp̃s dr
hõ pp vtrãq3 vnionẽ. ¶ Ad rõem pmã põnis al=
Ad rões scđe opiñ. terius rñr ꝙ deficit. Primo ei deficit q̃tũ ad hoc
ꝙ si ita sit ꝙ cõpositũ ex aĩma et corpe possit dici
hõ ex hoc tñ non ht ꝙ xp̃s posset dici hõ. Alit de=
ficit q2 non seqtur: forma informãs h3 denoĩare
cõpositũ ex informante ⁊ inforato. ergo sic deno
minat ꝙ posset dici hõ. imo est fallacia ꝯñtis. pos
set em̃ denoĩare q̃tũ ad hoc ꝙ diceret ꝙ illud ꝯpo
sitũ eẽt aĩatũ vel aliquid tale. ¶ Ad secundũ đđ
ꝙ illa vniuocatio qua đ2 xp̃s vniuoce hõ d3 refer=
ri ad naturã ⁊ nõ ad suppositũ substãtificãs: ⁊ tũc

đ2 sic ad argumẽta. ꝙ sicut in aliis hoibus ad hoc
ꝙ dicant hoies reqritur vnio aĩe cũ corpe ⁊ vnio
aĩe ⁊ corpis ad suppositũ ꝓpriũ/ licet forte sit vna
vnio. sic i xp̃o ad hoc ꝙ dicat hõ reqritur vnio aĩe
⁊ corpis adinuicẽ. ⁊ vnio vtriusq3 cũ dĩno supposi=
to ¶ Ad tertiũ đđ ꝙ posito tali casu: illud cõposi
tũ vel nõ eẽt hõ ex q̃ nõ ẽ ibi vnio hũane nature
ad aliquod vnũ suppositũ qđ reqrit ad hoc ꝙ di=
catur hõ cũ significet hũanã naturã in cõcretione
ad suppositũ. vel si eẽt hõ eẽt hõ imperfectus inq̃
tum eẽt ibi corpus humanũ hñs in seipo supposi
tationẽ ꝓpriã impfectã. qđ quidẽ corpus eẽt pars
talis compositi. ¶ Ad augu. breuit đđ ꝙ ipe loq
tur gñalit ⁊ scđ3 cursũ gñalẽ naturalẽ. nã gñaliter
sic est ꝙ ex vniõe siue cõiunctiõe aĩe cũ corpe stati
sit suppositũ ꝓpriũ: ⁊ p ꝯñs põt dici hõ. In ꝓposi
to aũt natura hũana supnaturalr virtute supnatu
rali nõ facit ꝓpriũ suoppsitũ. ¶ Quantũ ad secũ
Secund⁹ articulus Durã. di. pñti. q. 3. dũ de cõpõne psone incarnate dicũt aliq sic ꝙ du
plex est ꝯpõ. vna ex his. alia hui⁹ ad hoc. Pria cõ
põ est sicut hoĩs ex aĩa et corpe ex q̃bus tanq3 ex p
tibus cõsistit intrinsece. Secũda cõpõ ẽ accñtis
ad sbm̃ vel subiecti cũ accñte. nõ em̃ sbm̃ cõpositũ
ẽ ex sbõ ⁊ accñte nec accñs ex accñte et sbõ. s3 vnũ
est alteri cõpositũ. i. cũ alio positũ. ¶ Ad q̃onem
đđm ꝙ psona verbi post incarnatõe3 nõ fuit ꝯpo
sita pma ꝯpõne que est huius ex his. Cuius rõ ẽ.
q2 oẽ tale cõpositũ dependet ex cõponẽtib⁹ tanq3
ex ptib⁹ cõstituentib⁹ ipm. ⁊ est posteri⁹ ipis saltẽ
ordie nate. sed psonalitas xp̃i nõ depẽdet a natu=
ra dĩna ⁊ hũana tanq3 ex ptib⁹ cõstituẽtibus ipa3
nec est aliqd posteri⁹ ipis. imo pexistit saltẽ alteri
nature. s. hũane. ergo psona xp̃i nõ est cõposita ex
natura dĩna et hũana. Si aũt loquamur de secun
da cõpõne q̃ est hui⁹ ad hoc adhuc tal3 fit duplici
ter. Uno mõ p inherentiã vni⁹ ad alter3 qualis est
ꝯpõ accidẽtis ad sbm̃. ⁊ hoc mõ psona ꝟbi nõ ẽ cõ
posita post incarnatõe3. q2 nec ipa est in qua subie
ctiue existat natura hũana. nec hũana natura põt
alicui inherere. Mđ etiã p3 p rõem. q2 oẽ qđ reci=
pit aliqd in se p modũ inherẽtie se h3 ad ip3 vt po
tentia passiua ad actũ: ⁊ sicut perfectibile ad sua3
pfectionẽ. sed psona dĩna nõ põt hre ad qđcũq3 a=
liud p modũ pfectibilis. ergo ipa nõ ẽ cõponibil
alicui per modũ inherentie. Alio mõ fit talis ꝯpõ
p solã dependẽtiã habitudinis relatiue. ita vt vnũ
sit inexñs alđ vero subsistẽs terminãs respectũ ⁊
dependẽtiã inexñtis. ⁊ hoc mõ psona dĩna fuit p⁹
incarnatõe3 ꝯposita. q2 q̃ prius subsistebat in sola
natura dĩna post incarnatiõem teriauit p suã sub
sistẽtiã dependentiã nature hũane. ⁊ hoc ẽ qđ le=
git in. s. synodo sctã de ecclia vnionẽ verbi ad car=
nẽ scđ3 ꝯpõe3 ꝯfitet. qđ ẽ scđ3 subsistẽtiã. q2 tal cõ
põ nõ ꝓpe đ2 ꝯpõ. iđ doc. moderni nõ multũ vtũt
tali mõ loq̃di. ¶ Quãtũ ad tertiũ de accñtali=
3. articl⁹ Durã. di. pñti. q. 4. tate vnionis sciẽdũ ẽ3 q̃sdã ꝙ naturam humana3
vniri accñtalit psõe dĩne põt itelligi mltiplr. vno
mõ ꝙ natura hũana q̃ est subã i sui vnione trans=
eat seu cõuerta ẽ in naturã accidẽt3: ⁊ iste modus
forte nõ est possibilis sicut patebit. 4. lib. et dico
ꝙ si esset possibilis: tñ ẽ3 eũ nõ posset saluari icar
natio ẽ3 quã de⁹ đ2 hõ nat⁹: pass⁹: mortu⁹: ⁊ hmõi
q2 p naturã accidẽtis ista nõ pñt de filio dei verifi
cari. Alio modo põt itelligi ꝙ natura hũana ad=
uenit filio dei accidẽtalr: nõ ꝙ trãseat i naturã ac
cidẽtis: sed q2 iduit aliquẽ modũ accidẽtis. Mđ

põt intelligi tripliciter. Uno mõ: q2 aduenit ali=
cui i actu: nõ tñ coincidit in idẽ suppositũ: ⁊ sic ve
stis đ2 aduenire accidentalr hoi: ⁊ hoc mõ posuit
tertia opinio naturã hũanã in ptib⁹ suis aduení
re filio dei accidẽtalr q̃si quoddã idumentũ. vt di
ctum fuit ⁊ istud est erroneũ: q2 ex eo qđ aduenit
extrinsece ⁊ p modũ habit⁹ nõ fit denoĩatio quid
vel qualis sit ille cui aduenit: sed solũ qualiter se
habet sicut hõ rõne vestis nõ dicit q̃s sit vel qua=
lis s3 qualr se h3. habit⁹ em̃ solũ denoĩat ẽm gen⁹
suũ qđ est sic vel aliter se habere. Si ergo huma=
na natura aduẽiret filio dei accidẽtaliter p modũ
habit⁹ ẽm eam nõ posset dici fili⁹ dei quid vel q̃s:
sed solũ qualr se hñs. hoc aũt dãnatũ est p alexan
drũ papã extra de hereti. ca. cũ xp̃s. vbi dicit sic.
Cũ xp̃s sit pfect⁹ hõ qua temeritate auderet q̃dã
dicere ꝙ xp̃s ẽ3 ꝙ hõ nõ est aliqd. ⁊ iđ tertia opi=
nio q̃ ponit hoc cõdẽnata est tanq3 erronea Alio
modo dicit aliquid aduenire accidẽtalr alicui: q2
aduenit enti in actu tẽdẽs in idẽ ẽm suppositũ: q2
inheret ei cui aduenit: ⁊ isto modo non videt pos=
sibile ꝙ aliqd adueniat alicui accidẽtalr nisi con
uertat in naturã accidẽt3: q2 oẽ substãtiale vel est
materia vel forma vel ꝯpositũ. materia nulli põt
aduenire p iherẽtiã cũ sit subiectũ primũ cui isũt
cetera. Ipa aũt i nullo forma ꝟo aduenit materie
per inherẽtiã: sed materia cui aduenit nõ est eus i
actu: sed solũ i potẽtia. sbã ꝟo cõpleta nõ põt alte
ri iherere: et si posset nõ tñ sic posset aduenire pso
ne diuine: q2 nõ põt esse subiectũ alicui⁹ inherẽtie
reliquit ꝫ ꝙ sicut natura hũana nõ trãsit i natu=
rã accidẽtis sic nõ aduenit accidẽtalr p inherẽtiã
psone diuine. Tertio mõ põt dici aliqd aduenire
accidẽtaliter. q2 aduenit enti i actu cõpleto abs3
inherẽtia cedẽs i idẽ ẽm suppositũ cũ eo cui adue
nit sicuti si ram⁹ nouus inserat arbori perfecte: ⁊
hoc mõ natura hũana põt dici aduenire accidẽta
liter psone diuine: q2 cedit i idẽ ẽ3 suppositũ ⁊ ad
uẽit enti i actu ꝯpleto abs3 iherẽtia vni⁹ ad alter3
¶ Ad argumẽta principalis q̃ tãgũt solũ primu3
Ad rões añ oppo. articulũ tenẽt illi de pria opiniõe illi⁹ articuli sic
ad primũ ꝙ ex vnione aĩe cũ corpore xp̃s nõ h3 eẽ
hoĩs. ymmo reqrit illa vnio: ⁊ sic interimit minor
vel dicẽdũ ꝙ gñaliter etiã loquẽdo in oib⁹ hoib⁹
ex vnione aĩe cũ corpore aliquis non h3 esse hoĩs
nisi appelles ipm esse ipam quidditatẽ ⁊ naturam
accipiẽdo ipm esse p formalitate nature. nam ad
hoc ꝙ aliqs habeat esse hoĩs requirit vnio natu=
re a d suppositũ. ¶ Ad secũdũ dicẽdũ ꝙ malũ cõ
tingit ex multis causis. bonũ ꝟo ex cã pfecta solũ
ideo non sequit: sed sola sepatio aĩe a corpore fa=
cit nõ esse hoiem. ꝫ sola vnio cũ corpore facit ho
minẽ. nã ⁊ si ita sit ꝙ remota sola vna vnione non
sit hõ. nõ tñ ꝑpter hoc sequit ꝙ solũ illa posita sit
hõ: q2 bñ ita est ꝙ q̃n multa requirũt ad vnũ ꝙ si
vnũ illor3 requisitor3 desit ꝙ nõ sit illud vnũ: nõ tñ
ita est ꝙ si sit vnũ de illis q̃ requirunt ad faciẽdũ
aliquod vnũ tertiũ ꝙ ꝑpter hoc solũ positũ i esse
sit illud tertium.

¶ Questio secunda.

Qđ scđa. SEcũdo q̃rit vtrũ in xp̃o sit plu=
ralitas suppositor3: ⁊ videt ꝙ sic
q2 oẽ qđ est aliud ⁊ aliud differt
supposito: sed xp̃s ẽm ꝙ de⁹ ⁊ ẽm
ꝙ hõ est aliud: ⁊ aliud. ꝫ xp̃s ẽ3
ꝙ deus et homo differt a se sup=

posito. Minor pbat p Aug. i enchiridion vbi di=
cit ꝙ diuia sbã ⁊ hũana vtrũq3 ẽ fili⁹ dei: sed aliud
ponit ꝟbũ: ⁊ aliud ponit hoiem. et Leo papa dicit
in q̃dã epl'a ꝙ vnũ hor3 coruscat miraclis: ⁊ aliud
succũbit iniurijs. ¶ Itẽ illđ qđ magis est ꝓpriũ Secundũ
nature min⁹ est iepabile: s3 esse suppositũ est mag3
ꝓpriũ sbẽ cõple c q̃3 eẽ idiuiduũ: q2 esse idiuiduũ
cõpetit rei cuiuslibet gñis: nõ aũt esse suppositũ
sed soli sbẽ. ꝫ min⁹ põt separari a sbã rõ suppositi
q̃3 rõ idiuidui: s3 ab hũana natura i xp̃o nõ fuit se
parata nec forte potuit separi rõ indiuidui. ꝫ nec
rõ suppositi: s3 ꝯstat ꝙ fiat ibi suppositũ diuinũ. ꝫ
duo supposita diuinũ. sc3 ⁊ hũanũ. ¶ Itẽ xp̃s ẽm
ꝙ hõ ꝯtinet in spẽ hũana. Dicit em̃ dion si⁹. j. ca. Tertiũ
de diui. no. ꝙ intra nr̃am fact⁹ est naturã. q̃ natu
rã oẽm ⁊ oẽm supsubstãtialiter excedit: s3 xp̃s nõ
ꝯtinet i spẽ hũana nisi sit suppositũ hũane spẽi. ꝫ
i xp̃o est aliud suppositũ a supposito ꝟbi. ¶ Itẽ
hõ nomẽ ẽ suppositi: s3 ẽm Aug. ⁊ alios sctõs in Quartũ
plurib⁹ locis hõ fuit a ꝟbo assũpt⁹. ꝫ suppositum
fuit assumptũ: s3 ꝯstat ꝙ i xp̃o fuit suppositũ assu
mẽs. ꝫ plura supposita vnũ assumẽs ⁊ alđ assum
ptu3. ¶ In ꝯtrariũ ẽ qđ dicit Dama. li. 3. in dño In oppo.
nr̃o iesu xp̃o duas naturas cognoscim⁹. vnã autẽ
hypostasim s3 hypostasis grece idẽ ẽ ꝙ suppositu3
latine. ergo ⁊c. ¶ Ulteri⁹ q̃rit vtrũ psona diuina
possit assumere naturã iã existẽtẽ i ꝓprio supposi= Scđa q̃sti uncula
to: ⁊ vr ꝙ nõ: q2 maior vr idẽtitas esse ⁊ isepabili=
tas suppositi nature ⁊ ecõuerso q̃3 sit accñtis cu3
sbõ: s3 nũc est sic ꝙ de⁹ nõ possit assumere natura3
hũanã nisi assumeret risibilitatẽ q̃ ẽ ꝓpria ei⁹ pas
sio q̃re nõ põt assumere naturã nõ assumẽdo ꝓpũ
suppositũ. cũ ergo p oppositũ nõ possit suppositũ
assumere q̃re nec natura existẽtẽ i tali supposito.
¶ Itẽ maior vr eẽ depẽdẽtia nature a supposito Secundũ
q̃3 suppositi a natura sicut iã pbat: s3 nũc ẽ sic ꝙ
nõ põt assumi suppositũ ꝓpriũ nisi assumat natu=
ra sicut pt3 ꝙ nõ pt assumi suppositũ humanũ nisi
assumat nã hũana q̃re multo forti⁹ nõ põt assumi
suppositũ humane nature nisi assumat suppositũ
s3 suppositum nõ põt assumi quare ⁊c. Probatio
maioris: q2 vlr oẽ pfectũ depẽdet a pfecto ⁊ econ
uerso. natura aũt q̃ ipfectũ est respectu supposi=
ti q2 h3 rõem partis: suppositũ ꝟo rõem toti⁹ q̃re
⁊c. ¶ Itẽ sic se h3 vt vr natura humana ad assũ= Tertium
ptionẽ passiuã sicut se h3 natura diuina ad assum
ptionẽ actiuã: sed nũc sic est ꝙ natura diuina non
põt assumere actiue nisi p ꝓpriũ suppositũ diuinũ
q2 suppositi ẽ agere. ergo nec humana natura põt
assumi passiue nisi p ꝓpriũ suppositũ: sed ꝓprium
suppositũ nõ põt assumi quare ⁊c. ¶ Itẽ si posset Quartum
assumere natura3 nõ assumẽdo suppositũ tũc sup=
positũ corrũperet: sed hoc ẽ impossibile quare ⁊c.
Probatio ipossibilitatis ẽ per hoc: q2 suppositu3
supra naturã ñ addit nisi quẽdã modũ respectiuũ
ergo si suppositũ corrũperet manẽte natura rela=
tio p se corrũperet qđ ẽ ipossibile. ¶ Eodem mõ
arguit. Si dimitteret natura a ꝟbo: tũc natura
hẽret ꝓpriũ suppositũ ⁊ p ꝯñs nature relatio sola
eẽt ẽmin⁹ gñatõis qđ silr ẽ ipoẽ. ¶ Itẽ tc posset
assumere naturã i supposito currẽte: s3 ꝯñs ẽ fĩm Quintum
et ipoẽ. ꝫ ⁊c. Probatio falsitat3 ꝯñt3 ẽ: q2 si assũe
ret naturã i supposito currẽte: tũc cursus eẽt sil ⁊
semel in plurib⁹: q2 in supposito ꝓprio ipsi⁹ natu=
re assumpte et in supposito assumẽte: et ita vnum
accidens in duobus subiectis. qđ est impossibile

¶ Contra qd' i fieri alicui⁹ pōt eē sine aliquo i facto esse illius pōt esse sine illo exemplum est: qꝛ si homo qn̄ generaꝶ potest esse sine albedie hō generatus ꝛ iam in facto esse existēs pōt esse sine albedine: sed nunc est sic ꝙ in fieri ipsi⁹ esse nature humane siue in generatiōe potuit ꝟbū assumere ipāꝫ sine supposito ꝓprio. ergo ipam iā in facto eē existentē in ꝓprio supposito pōt assumere nō assumēdo ꝓpriū suppositū.

Q̄ō. ꝯtia ¶ Ulteri⁹ queriꝶ vtrū ꝑsona diuina possit separari a natura assumpta: ꝛ videtur ꝙ sic: qꝛ eandē potētiā hꝫ nūc de⁹ quā hūit prius: sed prius potuit oī vnire. ḡ nunc pōt idem sed eā post vniōnē posse non vnire est posse eā separare. ḡ ꝛc. ¶ Itē sicut dei potētia se hꝫ ad creare et ad nichilare in oī creatura: ita ad assumere ꝛ vnire ꝛ separare i creatā seu natura assumpta: sed sicut pōt creare: ita pōt creatū ānichilare. ḡ sicut pōt eā vnire: ita pōt vnitā separare. Oppositū qꝛ si possit eā separare sequereꝶ ꝙ illa esset sine supposito qd' falsū ē. ḡ ꝛc.

Rn̄sio ad p̄mā q̄ōez ¶ Rn̄sio ad primā q̄stionē vbi prīo videndū de hitudine nature et suppositi in substantijs creatis ¶ Secūdo ꝓpositū ꝓpter primū sciendū quosdā dicere ꝙ natura ꝑ esse trahitur ad eē suppositale: ꝛ ꝑ esse idiuiduaꝶ. esse āt differt a natura ꝛ essentia: ꝛ ita suppositū formaliter ꝯstitutū ꝑ esse ꝛ ipm icludēs realiter differt a natura: hec positio nō pōt stare oīno.

j. opinio. Cōtra opinionē obiicitur ¶ Primo qꝛ illud qd' in suo formali significato includit duo realiter distincta nō est vere vnū. vt pꝫ. 7. ꝛ. 8. metaphisi. Prima aūt substātia est vere vnū. ḡ in suo formali significato nō icludit duas actualitates sed scd'm hāc opinionē essentia est act⁹ ꝑfect⁹ ꝑfectione sm̄ speciē. esse ꝟo est ali⁹ act⁹. ḡ ipossibile est ꝙ prima subā ꝑ essentiam ꝛ esse in esse ypostatico cōstituaꝶ tanq̄ ꝑ duo realr̄ disticta. ¶ Scd'o: qꝛ vt. 8. di. primi libri ostēsum est. Esse ꝛ eēna sunt realiter idē. ḡ constitutū formalr̄ ꝑ naturā et esse nō differūt re a natura. ¶ Tertio: qꝛ de hoc supposito puta sortes ꝑ se p̄dicaꝶ vle: puta homo. tūc q̄ro si hō includat esse vel nō: potes dicere ꝙ non qꝛ tūc formalr̄ aliq̄d icludet sor. qd' nō diceret formaliter hō scꝫ esse. ꝛ ita sic sor. ꝯpareꝶ ad hoīez sicut totū reale ad partē realē. ḡ nō p̄dicareꝶ ꝑ se hō de sor. qd' falsum est. Si aūt hō includat i suo significato esse: hō non erit ꝑ se in p̄dicamento: qꝛ scd'm istos indiuiduū nō est ꝑ se in p̄dicamēto: eo ꝙ icludiꝶ i suo significato esse. Et vlteri⁹: qꝛ eē qd' iest rei p̄ter essentiā est accn̄s rei. vn̄ ex hoc ꝓbant vnitates forme sbālis: qꝛ scd'ꝫ supueniēs eēt accidēs. Igiꝶ multo forti⁹ eē adueniens ꝯplete eēne erit accn̄s si differat ab eēna. ḡ hō cōposit⁹ ex essentia ꝛ eē nō esset ꝑ se in gn̄e ꝓpter ei⁹ duplex significare hoc est falsum: quare est falsum suppositum differre a natura ꝑ esse quo in esse suppositali constituaꝶ.

2. opinio: ¶ Alii dicūt ꝙ suppositū hꝫ esse formaliter suppositū ꝑ quātitatē: ꝛ sic differt a natura ꝑ quātitatē: qꝛ ꝑ idē est substātia suppositum ꝑ qd' est indiuiduū: sꝫ idiuiduū ē ꝑ quātitatē: qꝛ rō diuisiōis ꝛ indiuisionis est q̄titas.

Cōtra tertiā opinionez ¶ Cōtra hoc tn̄ a q̄busdā arguiꝶ sic ¶ Prio: qꝛ in nō hn̄tibus quātitatē ē suppositū ꝛ natura. ḡ saltē in istis non daꝶ cā q̄re differat suppositū a natura: ꝛ q̄re ibi sit suppositū distictū. ¶ Scd'o: qꝛ si q̄titas esset p̄cisa rō suppositi: tūc ibi eēt idiuidua sbā quanta ibi eēt suppositū illi⁹ nature sicut idiuiduū: sed i xp̄o est sbā indiuidua q̄titati: scꝫ hūanitas: ꝛ tn̄ nō est ibi suppositū. ḡ nō ē q̄titas rō suppositatōis. esto ꝙ eēt idiuiduatōis. ¶ Tertio: qꝛ q̄titas aut qd'cūq̄ accn̄s nō pōt esse rō indiuiduatiōis sbē. qd' ꝓbāt: qꝛ sm̄ itētionē phi. sbm̄ imediatū gn̄ationis est materia pria. Prio de gn̄atione ꝛ primo phisi. ita ꝙ i aduētu forme sbālis accn̄a p̄cedētia corrūpūꝶ: ꝛ sic ea forme inducēde debita ꝯsequūꝶ. ita ꝙ gn̄atio pri⁹ termiaꝶ ad subām ꝯpositi ex materia et forma et ex ꝯn̄ti ad accn̄a tanq̄ ad posteriora. tūc arguiꝶ: qꝛ illud qd' est termin⁹ gn̄atiōis ꝑ se ē hoc al. q̄d ꝛ singulare: qꝛ gn̄atio sicut ꝛ q̄liber operatio termiaꝶ ꝑ se ad singulare. vn̄ vlia nō ꝓsunt ad gn̄ationē. 7. metaphi. sꝫ sbā pri⁹ ordie nature est termin⁹ gn̄atiōis q̄ accn̄a sint cū accn̄a sequātur formā. ḡ sbā pri⁹ ordine nature est hoc aliq̄d ꝛ singulare q̄ accn̄a sint in ea: ꝛ iō accn̄a nō sūt cā ꝛ rō singularitatis sbē. ¶ Itē vnū ē rō indiuisiōis i eo cui⁹ ē vnitas ꝛ cā diuisiōis a quocūq̄ alio. eo ḡ mō quo aliq̄d est vnū i se ꝑ aliq̄d: eo mō hꝫ esse diuisū ꝑ illd' idē a quolibet. cū eadē sit rō idiuisibilis in se ꝛ diuisiōis a q̄libet alio ꝛ ecōtra: sed ꝑ q̄titatē hꝫ aliq̄d vnitatē accidētalē sicut ꝛ entitatē cū accn̄s nō det esse nisi accn̄tale. ḡ ꝑ q̄titatem hꝫ esse diuisū ab alio diuisiōe accn̄tali: sꝫ vna sbā distiguiꝶ ab alia sbālr̄: vt sbā a sbā. et formalr̄ dicit vnitatē sbālē sicut entitatē sbālē ḡ sbā non hꝫ esse vnū ꝛ distinctū vt est hoc aliq̄d de gn̄e sbē per q̄titatē vel qd'cūq̄ aliud accn̄s. sꝫ ꝑ vnitatē de gn̄e sbē. ¶ Itē vnitas ꝛ dr̄ia nō min⁹ repitur i genere sbē q̄ in genere accidētiū eo ꝙ ista sumunꝶ ab vno et ente: ꝛ maxime reperiꝶ in sbā cū de ipsa ꝑ prius dicaꝶ: sed in accidentib⁹ inuenitur vnitas ꝛ differentia numeralis: sic ꝙ hec quantitas differt ab hac quantitate: non ꝑ aliā naturā a natura hui⁹ quantitatis formalr̄ loquendo: ergo in sbā reperitur differentia numeralis numero substantiali ꝑ naturā subē formalr̄ loquendo. ¶ Itē differētia aliquoꝝ indiuiduoꝝ i aliquo genere dꝫ accipi penes illa q̄ ad gē⁹ illud ptinēt vt i illo genere reponuntur: qꝛ aliter nō sūt indiuidua illi⁹ gn̄is: sed ꝑ q̄titatē ꝛ alia accn̄a sortes ꝛ plato nō sunt indiuidua in genere: imo ꝑ suas substātias vn̄ sortes nō est hō vel substantia nisi ꝑ suā substantiā: ꝛ sic plato. ergo differētia duarū ꝑsonarū substātiarū que sunt indiuidua substātie debet formaliter accipi penes substantiam et non penes accidentia. ¶ Itē sicut species p̄dicamētoꝝ sūt ipmixte: ita ꝙ spēs vni⁹ p̄dicamēti nō est de formali rōe spēi alteri⁹ p̄dicamēti: sic indiuiduū vni⁹ p̄dicamēti nō est de formali itellectu alteri⁹ p̄dicamēti: sꝫ si idiuiduū sbē ꝯstitueret in esse indiuiduali ꝑ q̄titatē hāc indiuidualē indiuiduū q̄titatis eēt de formali intellectu eius: qꝛ constituēs formaliter est de formali intellectu cōstituti: vt materia et forma de intellectu compositi. hoc autem est falsum: qꝛ tunc idem esset dicere hec substantia ꝙ substātia quanta et ita esset nugatio dicere sortes quantus sicut sortes rōnalis. ergo substātia prima nō formaliter constituitur ꝑ quantitatē. ¶ Itē posteri⁹ nō est cā prioris: sed indiuiduū accidētis est posterius indiuiduo substantie vt cōmentator dicit. 7. metaphi. ergo accidens non est causa idiuiduatiōis substātie. ¶ Preterea. eo substantia est indiuidua quo hoc aliquid: sed sbā est hoc aliq̄d ꝑ formā substātialē: vt pꝫ ex p̄ncipio scd'i de aīa et per cōmentatorē. 8. metaphi. ḡ nō ꝑ quantitatē

¶ Itē illud qd' supponit subsistētiā alicui⁹ nō est causa ꝙ illud sit subsistēs: qꝛ causa nō p̄supponit effectū: sꝫ accidēs oē p̄supponit subsistētiā substātie cū nō sit ens nisi qꝛ entis. ꝛ ꝯmentator. 7. metaphisice dicit ꝙ indiuiduū substantie est pri⁹ oī idiuiduo accidētis. Cū aūt sm̄ naturā substantie nō fiat ꝑ miraculū indiuiduū substātie in se ꝛ ꝑ se subsistat necessario sicut accidēs p̄supponit idiuiduationē substātie: sic p̄suppōit subsistētiā ordie nature: ergo accidens nō est ratio subsistendi substātie: imo ecōuerso. ¶ Tertiū ponūt ꝙ suppositū realiter differt nō ꝑ aliquā rē sꝫ ꝑ modū realē: qꝛ ex vnione cū accidētib⁹ ꝛ ꝓp̄etatib⁹ relinq̄ꝶ q̄daꝫ mod⁹ realr̄ q̄ suppositū ꝯstituiꝶ realr̄ ꝛ formalr̄

Cōtra. 3. opinionez ¶ Contra hoc arguiꝶ p̄mo/ qꝛ ipossibile est aliq̄ differre realiter/ ꝛ nō ꝑ rem. qꝛ sicut nichil differt ab alio nisi ꝑ rationē aliā a ratione alteri⁹. sic nichil differt realiter ab aliquo nisi ꝑ rē. ¶ Ad hoc tamen diciꝶ a quibusdā/ primo ꝙ nō est simile de re et ratione: qꝛ res est magis fecūda q̄ ratio: et ideo rōne sue fecūditatis pōt res distingui realiter nō ꝑ rem/ nō autē ratio. ¶ Scd'o diciꝶ ꝙ aliquid differt rōnaliter nō ꝑ rationē sed ꝑ modum rationis. Sed hoc nihil est: qꝛ licet sit res magis fecūda quo ad hoc ꝙ res est causa rationis et nō econuerso: et ꝙ res facit magis distinguere q̄ ratio/ tn̄ non est res fecūda nisi sit res: ergo ad causandā distinctionē realē nichil facit rei fecūditas re nō existēte. sed cū ponas modū nō esse rem ponendo modū nō ponis fecūditatem rei: quare ad causandū distinctionē realeꝫ non sufficit mod⁹ q̄ nō est res. ¶ Itē sicut ad sterilē distinctionē q̄ est sm̄ rationē oportet dare causaꝫ sterilē q̄ est rō. sic ad fecūdā distinctionem oportet dare fecundam causam q̄ est res q̄re stat ratio. ¶ Itē fecūditas nō est signū imꝑfectionis rei sed poti⁹ ꝑfectiōis: si ergo sterilis rō facit differre rōne ꝛ non aliter. saltē nō min⁹ sit fecūda erit res q̄ non min⁹ differre faciet q̄ re. Nec valet secundū: qꝛ nichil est magis modus rōis q̄ scd'e intentiōnes/ ꝛ tn̄ sunt res rōnis sicut dicit cōmentator. 5. metaphisice: ergo modus rōnis erit ratio. ¶ Itē ens ꝛ res idē sunt vnde sicut qd' nō est ens est nihil/ sic qd' nō est res est nihil: vt dicit Augustin⁹ p̄mo de doct. xp̄iana sed omne qd' est ens vel est ens in aīa vel extra: ergo oīs modus vel est res extra aīam vel res rationis. ¶ Itē hoc patꝫ ꝑ magistrū eoꝝ q̄ arguēs cōtra differentiā intētionis dicit ꝙ differētia sm̄ intētionē est differentia sm̄ rationē. patet ergo ꝙ differētia realis est differētia sm̄ rem. Qd' idē ꝓbaꝶ: qꝛ ipossibile est ꝙ alicui ꝯueniat denoīatiuū alicuius forme nisi sm̄ ꝙ ei ꝯuenit forma aliq̄ a q̄ est denoīatiuū: vt nulli ꝯuenit album nisi sm̄ ꝙ ei cōuenit albedo: sed realiter est denoīatiuū ei⁹ qd' est res: igiꝶ cui ꝯuenit esse realiter eodem mō sibi cōuenit esse rem. q̄re q̄ distinguūꝶ vere realiter distinguūꝶ vere sm̄ rem ꝛ sunt distincta. ¶ Itē ꝓbaꝶ ꝙ mod⁹ realis est res: nā trāscēdētia rōne sue cōitatis sunt de ꝑ se ꝛ formali significato cuiuslibet: ita ꝙ de quo p̄dicanꝶ denoīatiue ꝛ in cōcreto de eodē p̄dicanꝶ in abstracto: vt nihil sit qd' eorū formalē p̄dicationē exeat. Un̄ philosoph⁹. 3. metaphisice ostēdit ens nō esse gen⁹: qꝛ nulla differētia eē pōt de qua nō p̄diceꝶ formaliter ens: ita ꝙ illud qd' est ens est esse: ꝛ entitas et essentia ꝓpt qd' bn̄ tenet argumentū ꝯmētatoris. 4. metaphisice ꝯtra Auicē. q̄ entē ꝓpter q̄d res est vnū/ aut se/ aut alio. Si alio queram ꝑ q̄d nō teneret: nisi de illo esset ꝛ entitas diceret: sed ꝯstat ꝙ res est ita cōmune sicut ens: igiꝶ de quo diciꝶ denoīatiue de illo dr̄ formaliter: vt qd' est reale est res/ sicut qd' est entitas est ens: sed mod⁹ sm̄ istos est realis: ḡ est res. ¶ Sed ꝯtra hoc instaꝶ: nā p̄uatio est realis/ ꝛ tn̄ nō est res. ¶ Itē natura est trāscendens ꝛ nihilomin⁹ p̄dicaꝶ denoīatiue: qꝛ dr̄ res est naturalis ¶ Hec instātia nulli⁹ est apparētie qꝛ p̄uatio nō dr̄ realis nisi qꝛ ē p̄uatio ꝑfectiōis realis. vnde sicut denoīatiue dr̄ ita dr̄ formaliter: qꝛ sicut dr̄ p̄uatio ꝑfectionis realis sic dr̄ priuatio rei: imo ꝯtra ipos est. si eīn volunt dicere hoc mō modū realē/ sicut p̄uatio dr̄ realis cū priuatio nō diciꝶ res ꝛ ens nisi i habitudie: sic nec mod⁹ dicetur realis nisi in habitudie ipīn: ergo aliud cōpetit sibi formaliter q̄ esse talē realiter. ꝛ hoc est esse solū sm̄ rōnē sic ꝯparantē. tale ꝟo nō est rō ꝑ se ꝯstitutiua alicui⁹ positiui. Illud etiā qd' soluiꝶ nō est ꝯtra ꝓpositū: qꝛ ꝯcedo trāscēdētia p̄dicari denominatiue/ dico tn̄ ꝙ de quo predicanꝶ denoīatiue de illo p̄dicanꝶ formaliter. Un̄ sicut aliq̄d dr̄ naturale ita dr̄ natura/ accipiēdo naturam vt est de trāscēdētib⁹/ ꝛ nō vt solū dr̄ de materia et forma p̄ncipio mot⁹ sm̄ ꝙ accipiꝶ. 2. phisi. ¶ Itē vt visū est. 5. accidētia absq̄ miraculo p̄supponūt subsistentiā subiecti ꝛ substātie: ergo illud qd' est posterius accidente magis p̄supponit qꝛ si p̄supponit aliq̄d necessario posteri⁹ magis p̄supponet illud: sed modus iste realis cū relinquaꝶ ex vnione nature cū accidētib⁹ ē posterior accidētib⁹: ergo modus iste p̄supponet subsistentiā substātie: ꝛ ita nō erit ratio ꝯstituēdi suppositū. cōstituiꝶ eīn de intranea ratione ꝛ q̄dditate suppositi: sed cū mod⁹ p̄supponat substātiā ꝛ accidētia/ mod⁹ ꝛ accidētia ingrediunꝶ formalē rōnē ꝯstitutiuā suppositi: ergo de formali significato suppositi erit modus ꝛ substātia ꝛ accidētia ex q̄ꝝ vnione derelinquiꝶ talis mod⁹: ꝛ ita suppositū differret a natura nō solum ꝑ modū sed etiā ꝑ accidētia realia ꝛ ita ꝑ rē/ qd' est ꝯtra eos. ¶ Itē cū modus sit accidēs cōsequēs accidētia/ ꝛ suppositū constitutū ꝑ modum erit ens ꝑ accidēs: sꝫ substātie suppositū nō ē ens ꝑ accidēs/ imo ens ꝑ se vnū. Unde p̄ma substātia dr̄ maxime ꝑ se esse in p̄dicamētis. imo isti dicunt ꝙ esse nō est accidēs vt substātia sit ꝑ accidens: sꝫ reduciꝶ ad gen⁹ substātie: ergo suppositum qd' est substātia p̄ma nō est cōstitutū ꝑ modū ꝯsequentē vnionē accidētalē q̄lis est vnio accidētis ꝛ substātie: et ideo cū p̄ma substātia sit maxime ꝛ ꝑ se subsistēs: vn̄ poniꝶ in tertio modo ꝑseitatis p̄mo posterioꝝ qꝛ solitarie subsistit ꝛ nō ꝑ natura alicui⁹ extrinseci cū est in ꝓprio supposito erit subsistens solū ꝑ ea q̄ ptinent ad naturā ꝛ substantiam eius.

¶ Unde tenēt alij ꝙ suppositū non differt realiꝶ a natura cui⁹ est suppositū vt sortes ab hūanitate ꝓpter qd' philosoph⁹. 7. metaphisice dicit ꝙ i substātijs idē est ꝙ q̄d est scꝫ natura/ ꝛ hn̄s scꝫ suppositū. Quarto opinio. ¶ Sed aliq̄ dicūt ꝙ verū ē de supposito vniuersali scꝫ hoie ꝛ hūanitate: nō aūt de supposito particulari scꝫ sorte. Hoc autē nō est verū: nā statim subdit philosophus. Singlariū eīn nō aliud videꝶ a sumet substātia. ꝛ ꝙ q̄d erat esse dr̄ singulari substātia. vbi ꝯmentator dicit. Apparet ei ꝙ singulare nichil aliud est q̄ q̄dditas eius ꝛ appa

ret in cōmento.8. Quidditas est singularis sub=
stātia. vbi grā/ soꝛ. nichil aliud est ꝙ aialitas ⁊ ra
tionalitas. vnde ꝑ eandē ꝯstituit suppositū ⁊ na=
tura: vt in materialib⁹ ꝑ materiā ⁊ formā/ in sepa
ratis ꝑ formā solā q̄ est tota essentia. ¶ Nec va=
let ꝙ arguit de q̄titatis diuisione ⁊ idiuisione: q2
sicut est vnū pncipiū numeri de genere q̄titatis/
sic est vnū qđ cōuertit cū ente: ⁊ ita pōt esse aliqd
⁊ vnū ⁊ idiuisum ⁊ vnū nūero vnitate accñtali:
et sic q̄titas est rō idiuisionis ⁊ principiū3. Alio
modo in diuisione substātiali: ⁊ sic est substātia p̄
ma vna ꝑ formā suā ⁊ substātiā: ⁊ q2 pma substan
tia principali⁹ est substātia ⁊ formalius ꝙ quāta
Ideo principali⁹ ⁊ formali⁹ est idiuidua ⁊ hoc ali
quid substātia ꝑ substātiā ꝙ ꝑ quātitatē. vnde ad
rationē idiuidui substātie formalit ⁊ itranee non
est nisi materia ⁊ forma in reb⁹ habētib⁹ materiā.
¶ Quid aūt sit pncipali⁹ vel materia vel forma
videt aliquib⁹ ꝙ materia: q2 philosoph⁹ ⁊ cōmen
tator. 7. metaphisice attribuere vident pluralita
tē idiuiduoꝝ nūeralē materie. S3 hoc nō pōt sta
re: q2 ꝑ qđ idiuiduū est in actu ꝑ illud principali⁹
est idiuiduū cū dicat ipsum idiuiduū ens actu: s3
idiuiduū substātie principali⁹ est actu ꝑ formā: g
idiuiduū est principali⁹ ꝑ formā. Unde cōmēta=
tor. 2. de aīa dicit ꝙ hoc idiuiduū non est nisi ꝑ for
mā suā non ꝑ suā materiā. ¶ Itē quicqd ꝑ aliqd
habet esse indistinctū in se ⁊ distinctū a quolibet
alio ꝑ illud h3 esse idiuiduū: sed res ꝑ se habet eē
substātialiter idistinctū/ ⁊ distictū a quolibet alio
ꝑ formā ⁊ materiā: q2 ꝑ nihil aliud habet esse sub
stātialiter: pricipali⁹ aūt ꝑ formā q̄ est act⁹ q̄ disti
guit: ergo principali⁹ habet substātia eē hoc ꝑ for
mā. qđ dicit plane ꝯmētator. 7 metaphisice. sub=
stantia demōstrata indiuidua nō est vna nisi ꝑ na
turā q̄ est forma. ¶ Sic igit licz ad esse indiuidui
substātie habētis materiā ⁊ formā cōcurrat tam
materia ꝙ forma: principalioꝛ tñ est forma ꝑ quā
principali⁹ substātia est substātia ⁊ hoc aliqd. vñ
cōmētatoꝛ. 7. metaphisice. Substantia d. de for=
ma ꝑ quā idiuiduū substātia dr hec substātia ⁊ est
Sciēdū tñ ꝙ ad substātiā ꝓducendā reqrit agēs
materiā trāsmutās ⁊ dimēsiones ⁊ alia disponen
tia ad formā q̄ oia in aduētu forme corrūpunt et
post sīlia iducunt formā cōcomitātia. Et si q̄rat
ꝑ quid hec forma est/ dr ꝙ ab agēte efficiēter/ dis
positiue a dispositiōib⁹/ subiectiue a materia: for
maliter aūt ⁊ cōpletiue a seipsa. Nec philosoph⁹
vult materiā principali⁹ esse principiū ꝙ formā:
sed magis materiā noiat: tū q2 efficiēs nō attin=
git hāc formā nisi ꝑ trāsmutationem materie: tñ
forma vt hic vocat pars materialis: sicut mate=
ria scđm se nō vt hec accepta dr pars formalis. 7
metaphisice. suppositū igit de ꝑ se ⁊ formali signi
ficato nō differt a natura. Unde scđm cōmētato=
rē si diffiniat prima substātia nō ponet aliud i dif
finitiōe ei⁹ aliter nō erūt pme substātie. Dicit ei
ibi ꝯmētatoꝛ. manifestū ꝙ prime substātie sūt idē
cū suis q̄dditatib⁹. q2 si nō/ nō erūt pme substan
tie: differt tñ ſm rōnē ⁊ modū significādi: q2 natu
ra significat essentiā absolute puta hūanitas nec
vt in se nec vt i alio: sed scđm se ⁊ absolute: ⁊ ideo
dicit naturē ꝑ modū forme ⁊ partis. Suppositū
vero significat ⁊ dicit eandē rem nō absolute s3 vt
in se subsistētē ⁊ nō in alio: ⁊ ideo significat ꝑ mo=
dū toti⁹ ⁊ habentis. ¶ Ex quo sequit ꝙ supposi=
tū in creaturis aliqd ꝯcernit ⁊ aliquā rē cōnotat
quā nō cōcernit natura ex suo modo significādi:
imo excludit. q2 ei significat ꝑ modū forme exclu
dit esse extraneū ab ea. Suppositū vo q2 signifi=
cat ꝑ modū toti⁹ ⁊ habentis nō excludit: imo cō=
notat ⁊ accidētia q̄ in eo fundant. ꝓpter qđ natu=
ra de supposito nō p̄dicat: et aliqua verificant de
supposito q̄ nō de natura ⁊ ecōuerso. Unde licet
eadē res itranee sit natura ⁊ suppositū: q2 tñ sup
positū dicit naturā vt in se nō in alio subsistens.
verificat ꝙ suppositū nō est a vbo assumptum: et
q2 natura de se nō dicit in se vel in alio esse nō est
contra rōnē ei⁹ alteri vniri vel in alio subsistere: ⁊
ideo verificat ꝙ natura assumpta est non qn tota
realitas humane nature q̄ est in supposito ꝓprio
sit in supposito vbi: sed ꝓ tāto q2 ex hoc ꝙ suppo
situm in se subsistit dicit exclusionē alteri⁹ in quo
subsistit. Natura aūt nō et ideo natura dicit assū=
pta ⁊ nō suppositū: q̄re natura ⁊ suppositū nō di=
cunt de formali significato aliā rē. sed vnā ⁊ eādē
differētē ſm rōnē et differūt re cōnotata. ¶ Hec
videt intētio fratris Tho 2. quoli. q 4. ⁊. 1. parte
q. 3. arti. 3. ⁊ phli. 7. metaphisice. q̄ pmo ponit ꝙ i
substātijs idē est ꝙ q̄d est ⁊ hñs ipsum. qđ verum
est q̄tū ad principale significatū. Alibi autē dicit
ꝙ in his q̄ cōcepta sunt cū natura nō est idē. qđ ē
intelligendū ꝙ accidētia cōnotāt suppositū ⁊ nō
natura. Nec ex hoc debet dici suppositum cōno=
tatiuū vt quidā male arguūt ꝙ cōnotatio non est
ratio cōstitutiua suppositi/ imo natura vt in se in
nitit. Et ideo debet magis dici suppositū natura
le ꝙ cōnotatiuū. ¶ Quantū aūt ad ꝓpositū di=
cendū est ꝙ in xp̄o fuit tm̄ vnū suppositū sc3 sup=
positū filij subsistēs in duab⁹ naturis diuina sc3 et
hūana qđ patet supponendo ea q̄ sunt fidei ⁊ scri
pture. Fides em̄ ⁊ scriptura verificāt has ꝓposi=
tiones. fili⁹ dei est homo. fili⁹ dei est icarnat⁹. pas=
sus. ⁊ cōsiles. ¶ Ex hoc sic arguit. Nichil p̄dica
tur de altero ⁊ i q̄d ⁊ denoiatiue denoiatiōe for=
mali ⁊ nō solū extriseca nisi sit vnū ſm suppositū
cū illo: sed vt dictū est scđm fidē ⁊ scriptura hūa=
na natura de filio dei p̄dicat cōcretiue ⁊ in q̄d: di
cendo fili⁹ dei est homo. et denoiatiue denoiatio=
ne formali ⁊ nō solū extrinseca dicēdo de⁹ est in=
carnat⁹. humanat⁹. ergo humana natura cū filio
dei est vnū suppositū. Minoꝛ pat3 ex varijs locis
scripture. Maioꝛ similiter manifesta est. Nūq̄ ei
illa q̄ differūt scđm suppositū p̄dicant de se iuicē
scđm quid ⁊ denoiatiue nisi denoiatione extrinse
ca. sicut dicit hō vestit⁹. Ois em̄ denoiatio itrin=
seca est ab aliquo scđm suppositū in distincto. er=
go humana natura in xp̄o nō distinguit a verbo
scđm suppositū. ergo ipossibile est saluare verita
tē scripture ponēdo in xp̄o duo supposita. ¶ Ali=
qui tñ crediderunt eā posse saluare ponēdo i xp̄o
vnitatē ꝑsone cū pluralitate suppositoꝝ. qđ inclu
dit cotradictionē ⁊ incidit in dānatū erroꝛē. Cō=
tradictionē icludit: q2 qñ aliqua duo se habent si
cut superius ⁊ iferi⁹ directe/ plurificato vno plu=
rificatur aliud: sed suppositū ⁊ ꝑsona se habēt sicut
superi⁹ ⁊ iferius q2 illđ idē quod dicit suppositū
in gñe substātie absolute dicit ꝑsona in genere in=
tellectualis nature: ergo ponēdo plura supposita
i intellectuali natura necesse ē ponere plures ꝑso
nas: sed vtraq3 natura in xp̄o sc3 humana ⁊ diui=
na est intellectualis ꝙ si sint in chꝛisto plura sup=

Articul⁹ secundus huius. 1. q̄stionis. Durā. dis. pñti. q. i.

posita: ergo ⁊ plures ꝑsone. ⁊ ideo vtrūq3 eoꝝ de
pari dānatū est in cōsilio cōstantinopolitano sub
his vbis si q̄s introducere conet in xp̄i mysterio
duas substantias seu duas ꝑsonas anathema sit:
subsistētia aūt ibi accipit ꝓ supposito vel yposta=
si. Incidit etiā i erroꝛē nestorij q̄ dixit suppositu3
assumptū vniri ꝑsone diuie ſm dignitatē honoris
inq̄tu3 ois honoꝛ q̄ exhibet filio dei exhibet illi
hoi ꝓpter ꝯiunctionē ad filiū dei: ⁊ ideo dixit tm̄
vnā ꝑsonam esse in xp̄o licet essent duo supposita.
Hoc aūt est dānatū approbāte synodo ephesina
sub his verbis. Si q̄s in xp̄o diuidit subsistētias
ꝑ adunationē3 copulās eas sola cōiunctione q̄ est
ſm dignitatē vel auctoꝛitatē vel potētiā ⁊ nō ma
gis ꝯcursu scđm adunationē naturalē anathema
sit. Sic ergo patet ꝙ pma opinio nō solū est fal=
sa sed ⁊ heresis damnata ab ecclesia in concilijs.

Ad rōes pricipales pme q̄stionis.

¶ Ad argumēta pncipalia rñdēdū est. Ad pmū
dicendū ꝙ sicut alterū ⁊ alterū noiant differētiā
accidētalē: ita aliud ⁊ aliud differentiā substātia=
lē. Et ideo sicut i eodē supposito possunt vicissim
esse diuersa accidētia scđm ꝙ pōt dici alterū ⁊ al
terum. sic xp̄s in quo sunt diuerse substātie pōt di
ci aliud ⁊ aliud maxime cū determinatione natu
re dicendo ꝙ est aliud scđm naturā diuinā/ aliud
scđm humanā: hoc est habēs aliud ⁊ aliud quoꝝ
vtrunq3 pōt esse absq3 multiplicatione suppositi.
Et sic itelligēde sunt auctoꝛitates bti Augusti=
ni ⁊ Leonis pape: cui cōcoꝛdat Grego. nazāzen⁹
in epl'a ad didimū dicens. Sic aliud ⁊ aliud sunt
ea ex quib⁹ saluatoꝛ est: ipse autē nō alius ⁊ ali⁹.
¶ Ad secundū dicendū ꝙ magis ꝓprium nō est
semꝑ magis separabile: magis em̄ ꝓpriū est hoi
esse bipedē ꝙ esse aial: q2 cū plurib⁹ ꝯuenit hō cū
eo qđ est aial ꝙ in eo qđ bipes: ⁊ tñ bipes magis
pōt separari ab hoie ꝙ aial. Similiter in ꝓposi=
to est esse indiuiduū cū sit idē ꝙ esse vnū numero:
magis est iseparabile a substātia et quacūq3 alia
re ꝙ q̄cūq3 alia ꝓprietas posterioꝛis. esse autem
suppositū est ꝓprietas posterioꝛ/ ⁊ se hñs ꝑ addi=
tionē ad esse indiuiduū: q2 suppositū dicit indiui
duū ꝑ se susistēs: ⁊ ideo ecōuerso debet dici ꝙ sup
positū cū sit posteri⁹ ꝙ indiuiduū ⁊ includat ipm
magis pōt separari a substātia q̄ ratio indiuidui
¶ Ad tertiū dicēdū ꝙ xp̄s rōne nature est in spe
cie hūana: ⁊ sic est ypostasis vel suppositū nō q̄dē
ꝑ hūanā naturā cōstitutū: sed vt habēs naturam
hūanā: ⁊ hoc sufficit ad hoc vt possit dici eē i spē
hūana. ¶ Ad q̄rtū dicēdū ꝙ vbicūq3 btūs Aug.
et alij scti dicūt hoiem a filio dei assumptū esse ex
ponendū est hoiem. i. hūanitatē. sicut em̄ pri⁹ di=
ctū fuit/ doc. scti in dictis suis nō seruāt semꝑ ꝓ=
prietatē locutiōis. sic ergo p3 ꝙ pma opinio que
ponit hoiem assumptū ⁊ pluralitatē suppositoꝝ
negādo pluritatē ꝑsonaꝝ. in his oib⁹ et alijs que
sequūt falsa est ⁊ heretica.

Rñsio ad secūdā q̄stionem.

¶ Ad secūdā q̄stionē3
dr ꝙ q̄stio pōt dupl'r itelligi. Uno mō sic sc3 ꝙ as
sumeret natura ita tñ ꝙ suppositū nō maneret s3
corrūperet. Alio mō pōt itelligi sic sc3 ꝙ natura
assumeret supposito nō assumpto/ sed tñ ipso ma
nēte ⁊ nō corrupto: ⁊ ꝑ cōsequēs ꝙ natura ipsa es
set in plurib⁹ suppositꝫ ꝑsonata/ videl3 i ꝓprio sup
posito manēte ⁊ nō assumpto et in supposito assu
mente. et ideo in q̄stione ista hoc oꝛdie ꝓcedit ꝙ
pmo oñdit pmā partē q̄stiōis isti⁹. Scđo aliā par
tem. Tertio ꝙ magis fuit ꝯgruū assumere natu=
rā q̄ nūq3 fuit i ꝓpo supposito ¶ Quātū ad pmā
partē dr ꝙ pōt natura assumi supposito nō manē
te sed coꝛrupto: nā sicut ex parte accidētiū videm⁹
ꝙ de⁹ nō solū facere posset vnū accidēs creatū vl'
factū esse ꝑ se stās imediate absq3 hoc ꝙ pri⁹ ha=
buisset actualē inherētiā in subiecto sed etiā pos=
set facere ⁊ facit vnū ⁊ idē accidēs nūero ꝑ se stās
qđ pri⁹ fuit inherēs sicut p3 in sacramēto altaris.
Ex parte ista dico ꝙ nō solū pōt facere naturā q̄
nunq3 fuit suppositū esse ꝑ vnionē in diuino sup=
posito sicut est modo de natura assumpta a vbo:
s3 etiā pōt assumere naturā q̄ iā habet ꝓpriū sup
positū ⁊ est nūc ꝑ se subsistēs/ ⁊ facere ꝙ talis sub
stantificaret in diuino supposito ꝓprio supposito
nō manēte. ¶ Alia ratio similit est ad hoc: q2 ex
quo alia est rō ipsi⁹ nature vt idiuidua est ⁊ vt fa=
cit suppositū pōt de⁹ influere nūc ad natura3 q̄ est
modo in supposito ꝓprio vt maneat idiuidua ip=
sam assumēdo ad se ⁊ nō influere vt maneat sup=
positata ꝑ ꝓpriā suppositationē sicut fecit assumē
do naturā q̄ nunq3 fuit suppositū.

Pria opinio.

¶ Quantū ad
aliā partē q̄stionis dicūt aliq̄ ꝙ non/ aliq̄b⁹ moti
rationib⁹ quarū prima est. Hoc suppositū qđ ē na
tura sunt idē realiter ſm eos. cū ergo ex ypotesi
ponat ꝙ suppositū ⁊ natura iā hñt talē idētitatē:
q2 supponit ꝙ assumat natura iā existēs i suppo=
sito ipossibile est ꝙ assumat natura ⁊ nō assumat
suppositū ex quo sunt idē: ⁊ supponit ex ypothesi
ꝙ iā talē habeāt idētitatē in actu. q̄re ⁊c. ¶ Ite3
natura diuina nō est nisi in trib⁹ suppositis relati
uis habentib⁹ tria esse relatiua. ergo ipossibile est
vt videt multo foꝛti⁹ ꝙ natura aliqua creata siti
duob⁹ suppositis habētib⁹ duo esse absoluta: sed
nunc est sic ꝙ talis natura si assumeret/ manet in
supposito ꝓprio ipso supposito nō assūpto in duo
bus suppositis habētib⁹ duo esse absoluta: q2 i ꝓ=
prio supposito qđ est absolutū et in supposito di=
uino qđ habet esse aliqđ absolutū aliud ab eē sup
positi creati: qđ q̄dē eē absolutū est illđ qđ est cō
mune trib⁹ ꝑsonis diuinis. ergo ⁊c. ¶ Itē seq̄ret
ꝙ eadē natura esset siue esse posset beata ⁊ misera
btā in supposito diuino. misera in supposito crea
to. ¶ Alij vo sunt q̄ dicūt ꝙ pōt de⁹ assumere na=
turā existentē iā in ꝓprio supposito: nec videt ra=
tionē q̄re nō. Hoc aūt sic declarāt i diuinis ⁊ hu=
manis. in diuinis sic/ nos videm⁹ ꝙ aliq̄ sunt rea
liter idē puta ꝑsona ⁊ natura: ⁊ tñ actus realis at
tribuit ꝑsone q̄ nō cōpetit essentie ipsi. Exēplum
generatio est act⁹ realis q̄ attribuit ꝑsone ⁊ nō es
sentie. Dicim⁹ em̄ ꝙ ꝑsona generat: nō tñ ꝙ essen
tia generet vel generet. et sil'r dicim⁹ ꝙ essentia q̄
est vna in trib⁹ ꝑsonis et pncipalit in eis assumit
vt ita loquar ad ꝑsonalitatē alicui⁹ ꝑsone: ⁊ nō di
cimus ꝙ persona assumatur: sicut pat3 ꝙ essentia
q̄ est in patre assumit ad ꝑsonalitatē filij: nō tñ ip=
se pater assumit ad talē ꝑsonalitatē. Similiter p3
in hūanis actib⁹ intētionalib⁹. Nā nō obstante ꝙ
albedo ⁊ hec albedo sint idē realiter: tñ itellectio
pōt bene ferri ad albedinē obiectiue absq3 hoc ꝙ
ferat i hāc albedinē. ergo eodē modo pōt esse nō
obstāte ꝙ suppositū ꝓpriū ⁊ natura sint idē ꝙ na
tura ipsa sic existēs in supposito realiter assumat
supposito ꝓprio manēte ⁊ nō assumpto.

Ad rōes pme opi.

¶ Ad p
mā rationē alteri⁹ opinionis respōdēt isti dicētes
ꝙ ex eodē ꝓbari posset ꝙ essentia diuina genera=
ret cū essentia diuia sit idē in ipsa ꝑsona/ ⁊ iā nūc

inter se habeãt talẽ idẽtitatẽ: ideo nõ valet. Verũ
tamen aliter dicũt ꝙ qñ in eodẽ continent̃ multe
ꝑfectiones vnite bene põt aliqͩ vniri cũ illo ƀm
vnã ꝑfectionẽ ⁊ nõ vniri scdm aliã ꝑfectionẽ quã
tñ ↄtinet vnitiue. Similiter autẽ nunc sic est sup
positũ ⁊ natura indiuiduata dicũt in eadẽ natura
ꝑfectionẽ aliam ⁊ aliam vnitiue in ipsa cõtentã.
et ideo bene põt vniri aliqͩ ad ipsam naturã vt
indiuidua est: qđ tñ nõ vniret̃ sibi vt est supposi-
tum. ¶ Ad secundũ dicit̃ ꝙ nõ videt causam q̃re
deus non posset facere vnũ accidẽs numero in di
uersis subiectis absolutis: ⁊ eodẽ modo vnã na-
turã in diuersis suppositis habẽtib⁹ duo esse ab-
soluta: imo dicũt ꝙ credũt ꝙ posset. Cũ ƀo dicit̃
ꝙ natura diuina est in trib⁹ suppositis relatiuis/
dicendũ ꝙ hoc est naturaliter ex natura talis es-
sentie. nõ tñ sequit̃ ꝓpter hoc qn supnaturaliter
ꝑ virtutẽ supnaturalẽ possit esse vna natura crea
ta in duob⁹ suppositis vel trib⁹ habentib⁹ diuersa
esse absoluta: sꝫ bñ sequit̃ ꝙ hoc nõ possit fieri na
turaliter in virtute naturali. ¶ Ad aliud dicen-
dũ ꝙ non esset misera ⁊ beata sil': imo vbiqꝫ esset/
btã eẽt. sꝫ tñ nõ eẽt btã i supposito ꝓpo vt ibi eẽt
lꝫ ibi btã eẽt. Exẽplũ. si vn⁹ ocul⁹ nũc eẽt rome et
parisi⁹: ⁊ clau⁹ esset infix⁹ in oculo existẽte rome ⁊
parisi⁹/ ille clau⁹ esset infix⁹ oculo existẽti parisi⁹
sed tñ nõ vt ibi esset videlꝫ parisi⁹. ¶ Tertio di-
cit̃ ꝙ magis fuit cõgruũ assumere naturã in sup-
posito nõ existẽte. Cui⁹ rõ est hec: qꝛ si assumpsis-
set naturã iã existentẽ in supposito: illud supposi
tum fuisset pri⁹ generatũ: ⁊ ꝑ cõsequẽs cũ nullaꝫ
habuisset vnionẽ tale suppositũ pri⁹ gñatũ ad di
uinitatẽ seq̃ret̃ ꝙ virgo gl'iosa nõ diceret̃ mr̃ dei
⁊ hoīs/ q̃ est maxima nobilitas ƀginis gl'iose: qđ
Cõtra .2. opionem. est cõtra Dam̃. li. 3. vbi dicit ꝙ nõ solũ fuit mater
hoīs puri nec dei nudi i se: sed dei ⁊ hoīs. ¶ Qꝫ
aũt isti dicũt naturã suppositatã posse assumi pri
mo supposito manẽte/ est cõtra id qđ dixerũt. 3.
di. 1. scꝫ plures ꝑsonas nõ posse assumere vnã na-
turã. Idẽ arguẽdo supponebãt ꝙ q̃diu hꝫ ꝓpriũ
suppositũ nõ potest assumi ab alio. ¶ Itẽ est con
tra veritatẽ: qꝛ naturã sustẽtari a ꝓprio supposi-
to nõ est aliud q̃ ipsam alteri nõ initi. assumi non
est alteri initi. vñ est ↄtradictio naturã subsisten-
Ad rõnes pme opi. tem assumi nõ corrupta pma subsistẽtia. ¶ Ad p
mũ dicẽdũ ꝙ nõ est sile de diuis suppositis in q̃-
bus est vnũ subsistere cõmune. pt qđ natura vna
diuina subsistit ꝑ illa plura supposita sil' vt s. vi-
sum est. Aliud est de supposito creato ⁊ increato
in q̃b⁹ sunt subsistẽtie nõ nate cõcurrere in vnã na
turã. ¶ Ad secundũ dicendũ ꝙ nõ sequit̃/ ꝙ nec
Ad rõnes pncipales 2. q̃stiũc se Ad pmuꝫ põt intelligi sine alio: ergo assumi. qꝛ humanitas
põt intelligi nõ intellecta hac hũanitate vel illa:
non autẽ assumi. ¶ Ad pmũ principale dicendũ
ꝙ si argumẽtũ habeat totũ qđ debeat hr̃e: nõ pl⁹
habebit nisi qđ assumpsit totã realitatẽ suppositi
et ꝑsone. nõ ꝓpter hoc assumpsit suppositũ ⁊ ꝑso
nam: qꝛ natura sub certo modo facit suppositum
siue ꝑsonã. ¶ Aliter põt dici ꝙ aliqua pñt eẽ ma-
gis iseparabilia in se: ⁊ tñ ꝑ ↄparationẽ ad tertiũ
sunt magis separabilia: ⁊ ea q̃ in se sunt magis se
parabilia ad tertiũ/ sunt magis separabilia Exẽ
plũ. Due q̃litates eiusdẽ rõnis puta due albedi-
nes min⁹ separant̃ inter se essentialiter q̃ q̃litas
et quãtitas. Qualitas eñ ⁊ q̃titas magis sepa-
rant̃ essentialit̃: ⁊ tñ ꝑ ↄparationẽ ad tertiũ puta
ad subiectũ q̃titas ⁊ qualitas non separant̃: sed
qualitas eiusdẽ rõnis bene separat̃ ab alia eiusđ
rationis. nõ eñ possunt esse in eodẽ subiecto due
albedines sicut sunt sil' q̃litas ⁊ q̃titas. Per hoc
ergo ad argumẽtũ sic põt dici ꝙ suppositũ ⁊ natu
ra scdm se inter se min⁹ separant̃/ ⁊ maiorẽ habẽt
idẽtitatẽ q̃ habeãt accidẽs ⁊ subiectũ iter se: ve-
rũtamẽ ꝑ ↄparationẽ ad tertiũ assumens magis
separant̃ ab iuicẽ suppositũ ⁊ natura q̃ subiectuꝫ
et accidẽs. Cui⁹ ratio est: qꝛ natura põt esse ꝙ nõ
faciat ꝓpriũ suppositũ/ sil'r ⁊ accidẽs. et ideo non
repugnat nature q̃ est subiectũ accidẽtis: ⁊ ipsi ac
cidẽti cũ ambo nõ faciãt suppositationẽ ꝓpriã ꝙ
assumat̃ ad vnitatẽ alicui⁹ suppositi. Sed ex alia
parte videlꝫ suppositi ⁊ nature licet nõ repugnet
nature sub certo modo assumi videlꝫ inquantuꝫ
natura indiuidua est repugnat sibi sub altero cer
to modo inq̃tũ scꝫ facit ꝑsonã ⁊ suppositũ sicut
superi⁹ dictũ est. ¶ Ad secundũ dicendũ est ꝙ est Ad scdm.
aliqđ ꝑfectũ qđ ↄstituit̃ ex ipfecto ⁊ ipfectum est
pars ei⁹. et est aliqđ ꝑfectũ qđ nõ ↄstituit̃ ex ipfe
cto: nec tale ipfectũ est pars ei⁹. Exẽplũ secũdi.
Accidẽs est aliqđ ipfectũ respectu subiecti: ⁊ sub
iectũ est ꝑfectũ qđ nõ cõstituit̃ ex accidẽte. Exẽ-
plũ pmi: sicut hõ respectu corp's ⁊ aie. Dicũt igi
tur ꝙ ꝑfectũ qđ nõ cõstituit̃ ex ipfecto bene põt
esse sine impfecto magis q̃ ecõuerso: sicut subie-
ctũ sine accidẽte: licet nõ ecõuerso: sed ꝑfectũ qđ
cõstituit̃ ex ipfecto nõ põt assumi nisi assumatur
ipfectũ: sꝫ ecõuerso bene põt assumi. Sicut non
põt assumi homo nisi assumat̃ corp⁹ ⁊ aia: q̃ sunt
partes hoīs. bene tñ põt assumi aia ꝑ se. ⁊ corp⁹ ꝑ
se nõ assumẽdo hoīem. Sic est in ꝓposito: qꝛ sup
positũ est q̃d ꝑfectũ respectu nature cũ suppositũ
habeat rõnẽ toti⁹: ⁊ natura hꝫ rõnẽ partis. ⁊ ideo
potest assumi natura nõ assumendo suppositũ: sed
ecõuerso nõ põt assumi suppositum nõ assumẽdo
naturã. ¶ Ad tertiũ dicendũ ꝙ non est sile: qꝛ as Ad tertiũ
sumptio actiua est actio elicita: ⁊ ꝑ ↄsequẽs non
potest attribui alicui tanq̃ efficienti nisi supposi
to. Assumptio ƀo passiua dicit ipossibilitatẽ ⁊ ip
fectionẽ. Modo ergo ista ↄña nõ valet. Assum-
ptio actiua q̃ dicit ꝑfectionem nõ põt esse nisi ꝑfe
cti vel ipfecti: ergo assumptio passiua q̃ dicit im-
ꝑfectionẽ nõ põt esse nisi suppositũ qđ est q̃d ꝑfe
ctũ: ⁊ nõ nature q̃ est q̃d ipfectũ: imo bñ dicit esse
ipsi⁹ nature: licꝫ assũptio actiua nõ possit eẽ. Exẽ
plũ. dicim⁹ eñ ꝙ ↄpositũ solũ agat: ⁊ tñ dicim⁹ ꝙ
materia patitur. ¶ Ad q̃rtũ dicit̃ dupl'r vno mo- Ad q̃rtuꝫ
do sic ponendo ꝙ totum non dicat aliquam reali
tatem absolutam vltra realitatem partiũ: dicim⁹
ꝙ totũ cõpositũ absolutũ corrũpit̃ ita tñ ꝙ nichil
realitatꝭ absolute capiat eẽ: sꝫ solũ ꝑ talẽ corrup-
tionẽ capit nõ eẽ. sic possũ dicere supposito ꝙ ꝑso
na nõ dicat aliquã realitatẽ absolutã vltra natu-
rã: sꝫ dt solũ relationẽ quã nõ icludat nã ꝙ suppo
situ absolutũ siue ꝑsona corrũpit̃ ⁊ tñ nichil reali
tatis absolute sꝫ capiet nõ eẽ ꝑ talẽ corruptioneꝫ.
Nec valet vltra arguẽdo ꝙ si suppositũ addat so
lã relationẽ sup naturã ꝗ erit suppositũ relatiuuꝫ
qꝛ sup essentiã suppositũ addit solã relationẽ. nã
ista ↄsequẽtia nõ valet hoc nõ põt eẽ sine relatiõe
ꝗ relatio ẽ causa formalis. Nec ẽ sile de supposito
creato ⁊ supposito diuino: nã de rõne essentie diui
ne ẽ ꝙ nõ subsistat i se sꝫ ꝙ fluat i supposita relati-
ua ⁊ ꝑ ↄñs suppositũ diuinũ solũ ẽ relatiuũ. de rõe

aũt essentie create est ꝙ sibi relicta subsistet in se-
ipsa ⁊ ꝑ ↄñs faciat suppositũ absolutũ. Alit' d' ꝙ
nõ addit relationẽ sꝫ modũ relatiuũ: ⁊ iste modus
nõ capit nõ eẽ ꝑ corruptionẽ nec capit esse ꝑ gña-
tionẽ: nõ eñ ymaginãdũ ẽ ꝙ capiat nõ esse talis
modus ꝑ actionẽ corruptiuã sꝫ soluꝫ ꝑ desitionẽ
influentie diuine q̃ nõ influit ad naturã vt faciat
suppositũ. Simil'r natura assũpta a ƀbo si dimit
teret̃ sibi caperet esse nõ ꝑ generationẽ aliquam
de mundo sed solũ ex hoc ꝙ dimitteretur sibi: q̃si
soluto ꝓhibente supposita iſluentia generali per
simplicẽ exitum prorumpet i esse. exẽplũ de aqua
calida q̃ si sibi remittatur redit ad frigiditatẽ q̃si
soluto ꝓhibente ꝑ simplicẽ exitũ frigiditatis in
actum. Nec tamen debet dici ꝙ talis exitus sim
plex reducatur ad generationẽ q̃ tũc fit qꝛ tũc nõ
generatur aqua sed debet reduci ad gñationẽ ꝑo
rem qñ generata fuit ipsa aqua: eo ipso eñ ꝙ fuit
talis nature generata q̃tum est ex se nisi aliunde
Ad q̃ntuꝫ impediat̃ semꝑ staret sub frigiditate ¶ Ad quin
tũ dicendũ breuiter ꝙ qñqꝫ idẽ est suppositũ ⁊ sub
iectum acidẽtis aliqñ aliud est suppositũ et aliud
est subiectũ imediatũ: exemplũ albedo est imme
diate in superficie que ƀm se nõ est suppositũ: mo
do autem est ita qñ subiectũ imediatũ manet idẽ
numero ꝙ semꝑ põt manere idẽ accñs numero q̃
tũcũqꝫ supposiũ variet̃ Aliđ exẽplũ i sacramẽto
altaris vbi manet eadẽ albedo qꝛ ibi manet eadẽ
supficies ita ꝙ si ista supficies fieret i alio suppo
sito a primo supposito i q̊ fuit adhuc maneret eađ
albedo. ⁊ qꝛ i proposito cursus habet ꝑ subiecto
immediato naturã corporalẽ iõ si ista natura assu
matur ab alio supposito dũ mõ mãeat eadẽ natu
ra corporalis manebit idem cursus numero q̃ p⁹
Rñsio ad tertiã que stiũculam fuit in alio supposito. ¶ Ad tertiã questionẽ di-
cendũ ꝙ persona diuina q̃ de⁹ ẽ dicit̃ aliq̃ posse de
potẽtia absoluta ⁊ aliq̃ de põa ordiata: de potẽtia
quidẽ absoluta tenet̃ indubie personã diuinã pos
se ⁊ potuisse separari a carne vel aĩma separat̃ ab
inuicẽ i morte xp̃i vl' ab humana natura cõstituta
ex ipsis vnitis ad inuicẽ in xp̃o viuẽte cum enim
constet hanc vnionẽ nõ eẽ necessariam necessita-
te absoluta sed libere et voluntarie a deo factam
Sequit̃ manifeste ꝙ de potẽtia absoluta hec vnio
tolli potest ⁊ sic persona diuina separari potest a
carne ⁊ aĩa ⁊ natura humana ex his ↄstituta. De
potentia vere ordinata tenet̃ ꝙ nec potuit nec põt
hec vnio tolli sic itelligẽdo ꝙ postq̃ assũpsit hũa
nã naturã non eam deposuit quin esset ꝑsona di-
uina vnita vel ipsi scilꝫ ante mortẽ ⁊ post resurre-
ctionem vel ꝑtib⁹ eius carni et aĩe i morte nec tñ
tunc hũane nature qꝛ ipa nõ erat ꝑtib⁹ per mortẽ
ab iuicẽ separatis: nõ potest aũt hec vnio sic expo
sita tolli: qꝛ supponit̃ totam trinitatẽ ab eťno sta-
tuisse ⁊ ordinasse ꝙ ꝑsona filij naturaꝫ humanam
tali tẽpore determinato sibi vniret nec vnq̃ eã re
linqueret vel in se ante morteꝫ ⁊ post resurrectio
nẽ: vel in partib⁹ in morte. Sed circa hoc difficul
tas q̃dã eẽ videt̃: nã ex quo nõ est absolute ipossi
bile ꝙ humana nã relinquat̃ a ƀbo posito in esse
nõ debet seq̃ ipossibile. videt̃ aũt seq̃: q̃m si relinq̃
tur aut sibi addet̃ aliq̃d ꝓpter qđ subsistat et per
se stet/ aut nihil. Si aliq̃d: tũc illud fuit assumptũ
a ƀbo/ ⁊ ꝑ ↄsequẽs fuit curabile: nã qđ est assum-
ptũ curabile est ƀm Dam̃. li. 3. c. 6. Si nichil/ tunc
nõ poterit ꝑ se subsistere: qꝛ nec pri⁹ ꝑ se substabat
sed in alio ¶ Ad hoc quidam dicũt ꝙ triplex est
esse: scꝫ essentie/ subsistẽtie/ ⁊ inexistẽtie. Primuꝫ
esse est idẽ cũ essentia rei ⁊ natura rei. Secũdũ et
tertiũ differũt ab illo: sed inter se cõueniũt: qꝛ idẽ
dicit̃ esse existentie vt ↄparat̃ ad accidẽtia: qꝛ ac-
cidẽtia existũt ꝑ esse accidẽtale substãtie i q̃ sunt:
sed dicit̃ esse subsistẽtie ꝓut substãtia ꝑ ipsum exi
stit: qꝛ substãtia nõ solũ existit: sꝫ subsistit. Illud
ergo existẽtie vel subsistẽtie esse ẽ qđ facit suppo-
situ esse suppositũ/ ⁊ hoc nõ fuit assumptũ a ƀbo:
qꝛ sic assumpsisset suppositũ: sed assumpsit naturã
sine isto esse. et si relinq̃ret naturã oporteret ꝙ ad
deret ei aliq̃d: scꝫ tale esse subsistẽtie causando ip
sum de nouo in ea/ al's per se subsistere nõ posset.
Qꝫ autẽ esse accidẽtalis existẽtie vel subsistẽtie
differat re absoluta a natura vel essentia probant
multipl'r. Prio sic. Essentia ꝑticipat eẽ: sꝫ parti-
cipãs nõ ẽ ꝑticipatũ. ergo essentia nõ ẽ eẽ. Scdo
sic. Essentia ꝑ creationẽ acq̃rit esse: ⁊ ꝑ annichila
tioneꝫ ꝑdit esse: sed nichil põt seipsum ꝑdere vel
acquirere. ergo necesse est ꝙ essentia non sit suum
esse: al's non posset creari vel annichilari. Tertio
sic. Essentia creature est in genere: sed gen⁹ dicit
mediũ inter potẽtiã et actũ: ergo essentia iportat
aliquã possibilitatẽ: sed nõ nisi respectu eẽ actua
lis: ergo ↄparat̃ ad ipsum vt potẽtia ad actũ: sed
potẽtia ⁊ act⁹ realiter differũt. ergo realit' differt.
Quarto ab alijs addit̃ ad idem ratio talis. Esse
creatũ differt a necesse esse ꝑ hoc ꝙ esse creatũ ha
bet entitatẽ differentẽ ab ei⁹ q̃dditate: necesse aũt
esse nõ habet q̃dditatẽ differentẽ ab ei⁹ q̃dditate:
necesse autẽ esse nõ habet q̃dditatẽ ab ei⁹ entitate
ergo in oĩ creato differt q̃dditas ⁊ id cui⁹ est. et ẽ
ratio Auicen. 8. metaphi. ca. 4. ⁊ alias rationes
multas habẽt: sed iste sufficiãt. ¶ Alijs videtur 1. opinio.
incõueniẽs dicere ꝙ esse actualis existẽtie hũane
nature nõ sit assũptũ a ƀbo: qꝛ hoc ẽ ꝑfectissimũ
in humana natura ⁊ in q̃cunqꝫ etiã ƀm eos q̊ sunt
opinionis ↄtrarie. ⁊ si hoc nõ fuit assumptũ rema
net incuratũ vel incurabile ƀm Dam̃. vbi supra.
ergo existentia humana q̃ est actualitas ꝑfectior
iter oẽs actualitates q̃ ad hoīeꝫ sepectãt: ad quã
etiã ipsa forma sbãlis q̃ homini est hõ cõpata hꝫ
rationem potentialis ⁊ ipfecti inassũpta est et in
curabilis: quod nullomodo videtur conueniens.
¶ Dicunt ergo isti ꝙ eẽ existẽtie nõ differt ab essẽ
tia ⁊ ꝑ consequens nec natura a supposito qꝛ sup
posituꝫ nõ videt̃ addere supra naturã nisi esse sal
tẽ ƀm opinionẽ prius inductã. Et ꝙ tale esse non
differat ꝓbant sic. Res habet esse aut ꝑ additum
aut per se: si per se: habetur ꝓpositum. si ꝑ additũ
quere de addito ꝑ quid habet eẽ. si ꝑ additũ erit
processus in infinitum. si ꝑ se: stãdũ est in primo
Si dicatur additum non habet esse sed est illud
quo aliq̃d est/ non valet: qꝛ sil'r posset dici de vno
ꝙ vnitas nõ est vnũ: sed est id quo aliq̃d est vnũ.
et tñ hãc rõnẽ inducit cõmẽtator. 4. metaphisice
de vno: quẽ oẽs reprobant. ergo hoc debet sil'r de
esse approbari. Scdo sic. Ex duob⁹ actib⁹ nõ fit ꝑ
se vnũ. 8. metaphi. sed forma substantialis est ꝑ se
actus et esse existentie sil'r. ergo ex eis nõ fit vnũ
ꝑ se. oportet ergo ꝙ alter istorꝫ actuũ sit accidẽs/
nõ forma substãtialis vt ↄstat. nec act⁹ ille: qꝛ tũc
illa res subsisteret ꝑ accidẽs: qđ est oppositum in
adiecto. Nã accidẽs debet inherere/ nõ subsistere
¶ Tertio sic. Illud esse vel est in ꝑdicamẽto vel

non.si nō: vel ens p accidens vel verū ens. patet
ex.v.metaphi.q: diuisio in potentiā & actū redu
cit ad diuisionē entis in pdicamenta: q: in eis est
aliqd in potētia/ & aliqd in actu: siue accipiat po
tentia obiectiue siue subiectiue. Sed pstat q esse
accidētale nō est ens p accidēs: q: illud est qd dā
cōpositū ex substātia & accidēte vel duob9 accidē
tib9. hoc autē esse est qdā act9 simplex. Nō est etiā
ens verū: q: nō est ens in aīa sed extra: ergo est in
pdicamēto/ sed nō in recta linea q: nō est ppositū
vel p se ens: sed est act9 quo cōpositū vel supposi-
tū est in actu. nec a latere: q: a latere cadūt diffe-
rentie tm̄: & ille sumūt a formis. illud aūt esse nō ē
idem forme vt dicit opinio. nec vt principium qli
tercūqz q: pncipia ei9 qd est in pdicamēto substā
tie sunt pcise materia & forma: illd aūt esse nec est
materia nec forma. reliquit ergo q sit nichil. Si
dicat q ptinet ad indiuiduum sicut id quo indi-
uiduū est indiuiduum: q: indiuiduū noiat ipm
suppositū. Nō valet: q: tūc species non pdicabit
de indiuiduo p se: q: species pscindit illud esse cū
species pcise dicat cōpositū ex materia & forma/
vt ex se pz & illi pcedūt. Cōcludit ergo ex istis q
esse nō dr̄t ab essentia: nec suppositū a natura per
aliqd inclusum vel significatū in vno qd nō inclu
dit vel significat in altero: sed p aliqd extrinsec9
cōnotatū nichil phibet inter hoc differentiā esse.
assumpsit ergo vbū essētiā & esse hūane nature: sz
p tāto dr nō assumpsisse suppositū vel psonā: q:
humana natura nō in se sustētata fuit sed ī psona
verbi. Suppositū eñ includit cōnotatū extrinse
cum/ qd nō includit natura: licet intrinsece peni-
tus idē dicāt. & ponit exēplū in sacramēto altar
de accidēte illo Sicut eñ accidēs illud diuina
virtute p se existit qd pri9 existebat in alio p natu
rā nullo sibi addito sz substracto subiecto cui na-
turaliter inherebat. Sic in pposito qsi mō cōuer
so habita natura si relinquat sibi p se naturaliter
subsistit nō p additionē alicui9 oīno sed p substra
ctionē psone diuine in qua miraculose sustētabat
¶ Ad rationes alioꝝ pbātes esse differre ab es-
sentia respondēt sic faciliter. dicētes ad primā q
essentia creature nō participat esse actuale qsi ali
quid ab eo differēs: sed participare p tanto dicit
q ipsa cū toto esse suo cui idē est/ est qdā defecti-
ua silitudo & participatio diuini esse. ¶ Ad secū-
dā dicūt q essentiā requirere esse per creationem
et pdere p annichilationē nō est nisi ipsam totali
ter de nouo pduci & ex toto desinere & destrui et
hoc modo meli9 saluat creatio et annichilatio qꝫ
illo modo: imo illo modo nō videt posse saluari
q: si imaginat totū cōpositū ex essentia & eē ex to
to/ & sm totū pduci p creationē & tolli p creatio-
nē nichil ad hoc facit ppositio ex eēna et esse. naz
hoc mō pduci & tolli pōt eq bene vnū simplex si-
cut vnū cōpositū/ nō solū ex duob9: sed etiā ex vi
ginti. Si vo imaginet psupponi i creatione/ & re-
manere in annichilatiōe sm essētiā: relinqt vero
pduci & destrui sz eē. hoc nullo mō videt pueniēs
esse: q: sm hoc creatio nō est pductio post nichil:
nec annichilatio destructio toti9 rei/ cū ponat ibi
psupponi essentia & remanere hoc. & iterū hoc pl9
videt inducere gnatio qꝫ creatio: q: gnatio indu
cit formā & esse. cratio vo non nisi esse/ & plus tol
lit corruptio qꝫ annichilatio: q: corruptio tollit
formā & esse: annichilatio vo nō nisi esse. ¶ Ad
tertiā dicendū q gen9 est in potētia ad differētias
et sumit potētia phisice loquēdo de genere a po-
tētia materie. logice vo loquēdo ab vno cōceptu
abstracto a diuersis sm q habēt cōformē moduz
essendi ad nichil facit compositio essentie et esse.
¶ Ad quartā dicendū q forte Auicē. fuit illius
opinionis: sz aristoteles & cōmētator vident fuis
se alteri9 vt als pōt videri. Vel pōt dici q nō in-
tēdit inter qdditatē et id cui9 est qdditas ponere
differentiā rei sed rōnis tm̄/ aliter tū qꝫ in deo: q:
hoc alicui9 cōsignificati scz tpis: vt cū dicim9 es-
sentia existit. ibi vo nō tpis sed eternitatis q non
differt ab esse vel essentia dei nisi ratione. ¶ Ad
pma duo argumēta dicendū q pbāt deū hoc pos
se de potētia absoluta. ¶ Ad argumētū in oppo
sitū dicūt q illa natura separata nō existeret sine
supposito saltē pprio. et visum est aliqualiter in
corpore solutionis. ¶ Questio tertia.

Primum argumētū

[T]ertio qrit/ vtrū in xpo sit tātū
vnū esse: & arguit qsic. Quia q
nō sunt vnū sm essentiā/ nec sm
esse/ nullo modo de se iuicē pdi
cant pdicatōne dicente hoc est
hoc: sz hūana natura pdicat de
diuina saltē cōcretiue/ dicendo
deus est hō. g cū nō sint vnū p essentiā/ oportz q
sint vnū sm esse: sz si i xpo esset/ aliud eē sm natu-
rā diuinā/ & aliud sm naturā hūanā: tūc nō essent

Secundū

vnū esse. ergo &c. ¶ Itē oīa q sunt in xpo possunt
esse seu existere p vnū esse diuinū. ergo frustra po
nerēt. cōsequētia patet. Probatio antecedentis.
Esse secūdū adiacēs pdicat esse existentie: vt cū
dicit sortes est. sed esse tertio adiacēs pdicat esse
essentie sm naturā tertij adiacēt: vt cū dr sortes
est homo. sed cū pdicat esse tertio adiacēs/ suffi-
cit ad verificationē ppositionis q res iportate p
subiectū & pdicatū cōueniāt in eodem supposito.
Nec oportet q sint idē p essentiā vel inherentiam
naturarū. Verificat eñ hec/ fili9 dei est hō. ppter
solā cōueniētiā in supposito: & nō ppter idēptita
tē pdicati cū subiecto sm essentiā vel inherentiā.
g silr cū pdicat eē scdo adiacēs / & accipit p esse
subsistētia dicēdo/ hūanitas xpi ē. pōt verificari
hec ppositio ppter solā cōueniētiā esse diuini cū
hūanitate in supposito. nec oportz ad verificatio
nē ei9 dicere q esse de hūanitate verificatū/ sit esse

Tertium.

creatū idē cū ea vel inherēs ei. et idez pōt dici de
oīb9 q stāt in xpo. ¶ Itē nō min9 repugnat sup-
posito diuino supplere vicē cāe materialis qꝫ vicē
esse formalis: sed suppositū diuinū supplet vicem
subiecti respectu nature assumpte substantifican
do ipsam in se. ergo silr pōt supplere vicē esse for-
malis respectu eiusdē/ ita vt nō hēat esse p aliud
nisi p esse diuinū sibi cōicatū: et ita erit tm̄ vnum

Quartuz

esse in xpo. ¶ Itē nō sūt in xpo duo esse. ergo tā
tū vnū. pña patz. pbat antecedēs: q: si plura sint
esse illa sunt aut duo esse substātialia/ aut duo esse
accidētalia. non duo esse substātialia: q: nullū eē
substātiale alicuius suppositi pōt tolli remanēte
vnitate suppositi: sed si esse qd dat natura hūana
in xpo tolleret p depositionē illi9 nature a verbo
adhuc maneret suppositū diuinū: qre illud eē nō
pōt esse substātiale/ et p psequēs non possunt esse
duo esse substātialia. Nec pōt dici q sint duo eē ac
cidētalia: q: esse accidētale nō pōt inesse alicui p
aliquā substātiā/ natura autē humana ī xpo qdā
substātia est. et nunc loqmur de illo esse qd debet

Quintū.

hēre inqꝫtū substantia qdā est. qre &c. ¶ Itē An-
selm9 in monol. c 6. queadmodū se hñt adinuicē
lux/ lucere/ & lucēs: sic se hñt adiuicē eēna/ esse/ &
ens: sed vni9 lucētis est vnū lucere. g vni9 existēt
siue entis est vnū eē. xps aūt est vnū existēs. g &c.

Sextum.

¶ Itē rō vnitat fundat sup rōnē entitat: & mo-
dificatio vnitat ē sm modificationē entitat: qre
si in xpo sunt duo esse/ xps nō erit vnū sed duo: cu

Septimū

ius ptrariū dictū est. ¶ Itē sm Porphiriū. c. de
differētia. esse vniuscuiusqz rei est vnū & idē nō reci
piēs intētionē nec remissionē: sed xps est maxime

In oppo.

ens. qre &c. ¶ Oppositū Dam. dicit li.3. Ea q cō
sequūt naturā duplicant i xpo: sed nichil imedia
tius psequit naturā qꝫ esse. ergo esse multiplicat.

Cōfirmatio.

¶ Et cōfirmat: q: vt pz ex pcedētib9/ esse & natu
ra sunt idē: sed pstat q in xpo sunt due nature. g &
duo esse. ¶ Itē sicut esse est cōditio suppositi ita

Secundū

et opari: sed nō obstāte q opari pueniat supposi-
to in xpo ponit duplex opari: qre silr est duplex es
se. ¶ Itē nihil vnū & idē dr vniuoce de creatore

Tertium.

& creatura: g mltomin9 dicet aliqd de eis idēpti
ce: sz sic est q nō solū dr q natura dina ē actualit
existēs in xpo: sed etiā hūana natura est actualit
existēs in xpo. & hoc nō pōt esse p hoc q idē eē cō

Quartuz

petat eis: qre oportet q sit alid & aliud eē. ¶ Itē
eē suppositi dini ē eē relatiuū. eē aūt nature hūa-
ne qd deberet hēre/ est esse absolutū. Ex hoc sic ar
guit. Idē esse nō pōt esse absolutū & relatiuū: q:
vna entitas non pōt esse absoluta silr & relatiua. g
natura hūana in xpo nō pōt habere illud esse qd
est esse relatiuū/ cuiusmodi est esse diuini supposi
ti: cū esse qd debet hēre sit esse absolutū. & psequēs
sequit q natura hūana sm se habeat vnū esse ab-
solutū aliud ab esse suppositi diuini qd est eē rela

Quitum

tiuū. ¶ Itē illud habet ppriū esse de quo pōt re-
spōderi ad interrogationē factaz de ipso an est:
sed ad interrogationē factaz de hūanitate xpi an
est pōt vere respōderi q est. ergo hūanitas xpi ha-
bet in xpo ppriū esse: sed pstat q ibi est eē diuinū.
ergo plura esse. ¶ Responsio. Hec qstio partim

Respōsio

depēdet ab illa qua qrit vtrum esse & essentia sint
idē/ et partim nō. Si eñ det pars affirmatiua q
esse & essentia sint idē. statim sequit q in xpo sunt
plura esse sicut plures essentie. Si vo det pars ne
gatiua: scz q esse & essentia non sint idē: adhuc re-
manet qstio dubia. & sunt circa eā qnqz modi di-

1. opinio.

cēdi. Prim9 dicētiū q in xpo nō solū sunt duo eē
essentie/ vel duo esse existētie: sed etiā duo esse sub
sistētie. vnū videlicet sm naturā diuinā: et illud
dicit esse subsistētie simplr. aliud scdm naturā hu
manā. & istud dr eē subsistētie sm qd. & ita in xpo
scdm istā opinionē sunt duo eē suppositi siue sub-

P

sistētie. vnū simplr/ & aliud scdm qd. Ratiōes ad
hoc ponunt/ quarū vna est hec. Postqꝫ in xpo est
alia & alia natura: q: diuina & hūana scdm aliam
et aliā naturā pñt sibi diuersa esse attribui. Dicit
eñ xps scdm deitatē iuisibilis: & scdm humani-
tatē visibilis: quare eadē rōne xps scdm diuinaz
naturā poterit hēre esse subsistentie simplr qd esse
increatū: & scdm humanā naturā habebit esse sub

Scda rō.

sistētie sm qd. qd est aliud qꝫ esse icreatū. ¶ Itē
sm magistrū in hoc.3. xps sm q psona hūana cō-
cedit esse pdestinat9: sed nūc est sic q pdestinatio
respicit suppositū & nō naturā: qre oportet vt vi-
det necessario dicere q i xpo sit esse suppositi sm
hūanā naturā qd esse sz qd. aliud ab eē suppositi
simplr qd eē scdm diuinā naturā. ¶ Et pfirmat

Cōfirma.

q: xps q sm hō i triduo mortu9 fuit & fuit nō hō:
sz nūc ē sic q nō dr aliqs nō hō: nisi q: pdit eē sup
positi: qre xps cū pri9 fuit hō & hō viu9/ habuit eē
suppositi creati qd ē sz qd: alioqn p mortē nō po-
tuisset pdere si āte nō habuisset. ¶ Cōtra hoc ar

Contra istam opi.

guit sic. Istud duplr pōt itelligi scz q i xpo sit du
plex esse subsistētie vel suppositi. pōt eī vno mō i-
telligi. bene si itelligat hoc q dico ly suppositi sit
genitiui casus vel tenetur genitiue hoc est verum
q ipsi9 suppositi ē duplex eē: q: in supposito sunt
plura eē sicut dicim9 q ipsi9 subiecti sunt plura ac
cidētia p tāto q: i vno subiecto sūt plura accidē-
tia: oē qd est i supposito pōt dici ipsius suppositi.
Alio mō pōt itelligi sic q xps sm naturā hūanā
habeat eē suppositi siue subsistētie sm q esse sub-
sistētie distinguit ptra eē actualis existētie. ipi ei
q sic dicūt/ distiguūt iter esse actualis existētie/ &
esse actualis subsistētie: & sic ē falsus & mal9 itelle
ct9. & ideo si sic itelligat: arguit ptra hoc sic. Vbi
cūqz est eē subsistētie creatū ibi ē subsistēs creatū
qre si in xpo esset eē subsistētie creatū eēt ibi subsi
stēs creatū: sed dicere q in xpo sit subsistēs crea-
tū/ destruit ipam assumptionē. Cōtra rōnē eñ as
sumptionis ē q debeat terminari ad aliquā vnita
tem q assumat suppositū/ sicut supi9 dictū est. et
etiam ptra rōnē suppositi. qre &c. ¶ Itē accipiē-
do esse subsistētie sm qd distiguit ptra eē actual
existētie: ita pditio ē & pprietas suppositi sicut eē
actualis existētie pditio nature: qre sicut gemina-
do eē actualis existētie erūt due nature ita gemi-
nādo esse subsistētie gemiabit suppositū: & p pñs
seqt q in xpo erūt duo supposita vel ipse est duo
supposita/ si in ipo sunt duo eē subsistētie: sed pñs
est falsum & erroneū. qre &c. ¶ Itē & si rōable sit
q illud qd assumit aliud ad se det assūpto eē sub
sistētie nō tm̄ ē rōable q illd qd assumit det ipi as
sumēti eē subsistētie. Exēplū de subiecto assumē-
te accidēs. qre eod mō i xpo nō erit rōable: q na
tura hūana n det ipi vbo assumēti eē subsistētie: sz
erit rōabile q psona assumēs det nate assūpte eē
subsistētie. qre &c. Et q: argumenta pducta posi-
tōez nō pcludūt: respōdet ad ea ¶ Ad pmū dr q

Ad rōnes 2. opionis
Ad pmaz

maior ē vera de illis q sequūt naturā in se: nō de il-
lis q sequūt naturā sm qd facit suppositū. hmōi
aūt ē esse subsistētie. nō eī eē subsistētie seqt natu-
rā nisi qten9 nā facit suppositū: in xpo aūt nā hūa
na nō facit suppositū. ideo nō ē eē subsistētie sm
hūanā naturā. sec9 aūt de visibili & inuisibili q se-
quūt naturā i se. ¶ Ad scdm dicēdum q sufficit

Ad scdm

xpo ad pdestinationē et essendū in gñe sbē inqꝫtū
hō vt dicat xps iqꝫtū hō pdestinat9 & qd est in ge
nere substātie iqꝫ tū hō vt hēat naturā hūanā nec
pl9 reqrit scz vt hēat esse suppositi creati. ¶ Ad
pfirmationē dicēdū q xps in triduo nō fuit mor
tuus nec dicebat nō hō ppt hoc q pdidit eē sup-
positi: sz ppt sepationē aīe a corpe dicebat nō hō
et fuit mortu9. & ita illa cā quā asserit argumētū
nō est cā. ¶ Cōtra illd qd est eē sm qd arguit sic
Esse creatū nō dr ppe ad aliud eē sm qd nisi q:
ppatū ad eē dinū nō est eē simplr: imo ē mag nō
esse vel eē sm qd. qre cū eadē rō sit de essētia crea
ta q ppata ad naturā diuinā nō ē essentia nisi sm
qd/ deberem9 dicere q i xpo eē t vna eēna sz qd &
alia simplr/ qd nō dr: imo dr absolute hoc nō ob-

state ꝙ sũt due essentie. ğ silr nõ obstãte ꝙ suppo=
situ creatũ sit sm q̃d respectu diui dicet simplr ꝙ
in xpõ sunt duo eẽ suppositi simplr qđ est absur=
2. opinio dũ. ¶ Scđa opio dicẽtiũ ẽ ꝙ i xpõ nõ sũt plã eẽ:
1. ratio. sed vnũ tm̃. qđ ꝓbat trib⁹ rõib⁹. Pria ẽ ꝙ eẽ nõ ẽ
nisi rei subsistẽtis: sʒ i xpõ nõ ẽ nisi vnũ subsistẽs
scʒ vnũ suppositũ cui⁹ ẽ subsistere. ğ in xpõ ẽ tm̃
2. ratio. vnũ eẽ. Scđa rõ ẽ ꝙ accñа nõ sunt ẽtia nisi q2 en
tis vt đr .7. metaphi. si aũt accñs hẽret ꝓpriũ eẽ:
pter eẽ suppositi accñs esset ẽs se ens ⁊ nõ solũ en
tis: qđ negat phs. ğ accñs nõ hʒ aliqđ eẽ pter eẽ
suppositi vel mags subiecti: sʒ hũana nã i xpõ sub
stãtificat i supposito diuino aliq̃ mõ sicut accñs in
sbõ: iꝗtũ nõ ꝯstituit ꝓpriũ suppositũ. ğ sm se nõ
hʒ ꝓpriũ eẽ pret eẽ suppositi diui: ⁊ intm̃ ꝓcedũt
isti ꝙ dicũt erroneũ esse dicere plã eẽ i xpõ cũ ad
3. ratio. hoc seqr plalitas suppositoꝝ. Tertia ratio ẽ gña
lioꝛ. dicũt eĩ ꝙ in eodẽ supposito siue creato siue
icreato ipossibile est eẽ nisi vnũ eẽ siue vnũ actuʒ
exñdi: ⁊ h⁹ ꝓbãt tali rõe: q2 sʒ ipos sicut oĩa ꝗta
eiusdem suppositi se hñt ad ꝗtitatẽ: ita oĩa entia
eiusdẽ suppositi se hñt ad actũ eẽndi: sed oĩa ꝗta
eiusdẽ suppositi sũt ꝗta ꝑ eãdẽ ꝗtitatẽ: q2 i vno
sbõ vel suppoito nõ ẽ nisi vna ꝗtitas q̃ oĩa ꝗta il
li⁹ sbĩ sunt ꝗta. ğ oĩa q̃ sunt i eodẽ supposito sũt
entia eodẽ actu exñdi / diuersimode tñ vt dicunt
đr sbã ens sm idẽ eẽ ⁊ alia accñа supueniẽtia: nã
sbã đr ens sicut illud in q̃ ẽ eẽ. Sʒ alia dñr entia
scʒ ꝗtitas / albedo / nigredo / ⁊ sic de alijs. q2 reci=
piunt i ente: sicut etiã sbã đr ꝗta sicut illud i q̃ ẽ
ꝗtitas: sʒ accñа supueiẽtia ꝗtitati sr ꝗta q2 reci
Herueus pñti di. q. j. arti. 3. piũt i ꝗto. ¶ Hec aũt positio videt alijs iꝓba
bilis / ⁊ maxĩe attẽdẽdo ad viã istoꝝ. nã ipi dicũt
ꝙ esse est actualissimũ qđ est in re ⁊ ꝙ nullo parti
cipat. hoc aũt nõ pt stare cũ pmissis: q2 si bona es=
set ꝯparatio de eẽ ad ꝗtitatẽ sicut oĩa supuenien
tia ꝗti / ⁊ q̃ recipiũt in ꝗto iformãt ꝗtitatẽ ⁊ pti
cipant ab ea: ita oĩa accñа iformabũt ipm eẽ ⁊ p=
ticipabunt ab eo: ⁊ sic ipm esse / multa participat
qđ est oppositũ ei⁹ qđ ipi dicũt. ¶ Mʒ etiã posi=
tio i se sit ipossibilis pʒ: q2 vel eẽ est idẽ re cũ esse
vel nõ. si sic q̃t sunt eẽne realr tot eẽ. si nõ: tũc esse
hẽbit se ad essẽtiã q̃ ẽ forma ⁊ pm⁹ act⁹ sicut act⁹
scđs q̃dẽ ꝯñs ad actũ pmũ: sicut etiã act⁹ scđs q̃
ẽ opatio seqr ad actũ pmũ q̃ ẽ potẽtia: sʒ ꝯstat ꝙ
sm diuersitatẽ potẽtiaꝝ opoꝛtʒ ponere diuersita
tẽ opationũ. ğ ⁊c. ¶ Itẽ sic fora q̃ ẽ aliq̃d simplr
se hʒ ad eẽ simplr ita forma q̃ ẽ aliq̃d sʒ q̃d ad eẽ
sm q̃d: sed ad formã substãtialẽ ex eo qđ ẽ forma
q̃ aliq̃d est simplr seqr act⁹ eẽndi simplr. ğ ad for
mã accñtalẽ q̃ aliq̃d ẽ simplr sʒ q̃d seqr q̃dã act⁹
Ad rões 2. opinio. eẽndi. multa alia possent adduci sʒ trãseo ¶ Ad
pmũ dicẽdũ ꝙ eẽ subsistẽtie est solũ suppositi. vñ
illud est vnũ in xpõ: sʒ eẽ exñtie ẽ oĩs act⁹. vñ tot
sunt talia eẽ exñtie q̃t sunt eẽne actuales. ¶ Ad
Durand⁹ disti. pñti. q. 2. scđm dicũt q̃dã ꝙ illud dictũ Aristotelis .7. me=
taphi. sic ẽ iteligẽdũ ꝙ accñа nõ sũt entia nisi q2
sunt entis: nõ q2 accñs nõ habeat aliud esse ab eẽ
subi: sʒ q2 eẽ qđ dat sbõ nõ posset sm naturaʒ hẽre
nisi i sbõ eẽt. ¶ Ad tertiũ dicũt q̃dã ꝙ lʒ ꝗtum ad
Herueus vbi supra hoc sile sit de ꝗtitate ⁊ de eẽ ꝙ sicut a ꝗtitate ali
q̃d đr ꝗtũ denoĩatiue: ita ab actu essendi đr ali=
q̃d ens. nõ tñ opoꝛtʒ ꝙ ꝗtũ ad hoc sit sile / ꝙ sicut
id q̃ aliq̃d ẽ ꝗtũ nõ põt multiplicari: ita nec id q̃
aliq̃d ẽ ẽs: q2 ꝗtitas noĩat formã spãlẽ q̃ nõ põt
multiplicari in eodẽ: nã terna dimẽsio q̃ est coꝛp⁹
qđ ẽ ꝗtitas q̃ facit coꝛp⁹ qđ ẽ sbã eẽ ꝗtũ ẽ spãlis

forma ⁊ spãlis ꝗtitas / ⁊ iõ nõ pt mltiplicari i eo
dẽ: sicut nec albedo. sʒ eẽ ⁊ eẽna dicũt formas ge
nerales ⁊ silr ꝗtitas. vñ nõ opoꝛtʒ ꝙ oĩa entia vl
qualia eiusdẽ suppositi sint entia eodẽ actu eẽndi
vel eadẽ eẽna vl ꝙ omĩa q̃lia sint q̃lia eadẽ q̃litate
q2 ꝯstat ꝙ idẽ sbm̃ ẽ dlce ⁊ calidũ diuersis q̃litati
b⁹. illa eĩ rõ ita ꝯcludit vnã eẽntiã tm̃ in vno sup
posito sicut vnũ eẽ: q2 ꝯstat ꝙ sicut ꝗtitate sicut
q̃dã eẽntia spãli dr aliq̃d ꝗtũ ita eẽntia dr aliq̃d
eẽ ens saltẽ ꝗtũ ad eẽ eẽntie. ğ si ista rõ ẽ bona si=
cut oĩa ꝗta eiusdẽ suppositi sũt ꝗta eadẽ ꝗtita=
te / ⁊ ꝑ ꝯñs i vno sbõ vl supposito nõ ẽ nisi vna ꝗti
tas: illa etiã i sbõ vno nõ ⁊ nõ eẽntia q̃si oĩa essẽt
entia ꝗtũ ad eẽ eẽntie: qđ ẽ absurdũ vñ ista rõ nõ
vʒ q̃cꝗ ¶ Tertia opinio ẽ distiguẽtiũ de eẽ qđ pt 3. opinio.
accipi tripl̃r. Uno mõ sm ꝙ significat ṽitatẽ ꝓpõ
nis / ⁊ ẽ copla copulãs pdicatũ cũ sbõ. Scđo mõ
pt accipi ꝓ eẽ eẽne. Tertio mõ pt accipi ꝓ eẽ actu
alis exñe. Loq̃ndo de eẽ pmo mõ sic dr ⁊ bñ ꝙ tot
sunt eẽ i xpõ q̃t ꝓpões pñt đ xpõ formari / ⁊ q̃t pdi=
cata sibi attribui: sʒ cũ illud eẽ sit eẽ rõnis magis
ꝗ rei: nõ ẽ de isto q̃stio. Loq̃ndo ãt de eẽ scđo mõ
sic dr ⁊ bñ ꝙ i xpõ ẽ duplex eẽ tale: q2 duplex eẽna
Essentie aũt eẽ nõ differt ab eẽna. sʒ nec de isto est
difficultas q̃stiõis. Loq̃ndo aũt de eẽ tio mõ sic
dicũt ꝙ i xpõ ẽ solũ vnuʒ eẽ: nã iste due nature in
xpõ vniũt mõ eẽnali / ⁊ nõ mõ accñali: cũ tal vnio
sit maxia iter oẽs vnitates sm Ber. ad eugeniuʒ
q2 post vnitatẽ arcẽ quã obtĩet trinitas ẽ vnitas di
gnissima i xpõ. lʒ aũt vnio accñalis pmittat ꝙ il=
la q̃ vniũt accñalr hẽant diuersa eẽ: tñ vnio eẽna
lis nõ pmittit ꝙ illa q̃ vniũt mõ eẽnali habeãt di
uersa eẽ: sed solũ vnicũ eẽ. ⁊ ponũt exẽplũ ad hoc
ꝙ si hoĩ creato sine vna manu fieret postmodũ ꝑ
creationẽ ⁊ ĩtẽtionẽ alia man⁹ tal man⁹ sic ista nõ
poneret aliqđ eẽ i ipo hoĩe: nec hẽret aliqđ eẽ ab
esse compositi. Eodeʒ modo dicunt in ꝓposito
ꝙ cũ nã hũana sit vnita supposito ṽbi ꝙ ꝑ ĩtẽtionẽ
nõ hʒ aliđ eẽ ab eẽ suppositi ¶ Rões ad hãc posi
tionẽ ponũt. q̃ꝝ pma ẽ hec. Nñcũꝗ ita ẽ ꝙ vnũ po Ratio. 1.
test eẽ i alio ⁊ aliđ ẽ i q̃ põit eẽ illđ qđ ponit eẽ in
alio se hʒ ꝑ modũ act⁹ ⁊ illud i q̃ põit eẽ se hʒ ꝑ mo
dũ potẽtie: q2 si nã hũana poneret eẽ i supposito ṽ
bi hẽret nã hũana rõeʒ act⁹ ⁊ suppositũ rõeʒ põe
ꝯñs ẽ flm q̃re. ⁊c. ¶ Item q̃ñcũꝗ aliq̃ ꝯiũcta ha
bẽt diuersa eẽ solũ faciũt vnũ sm accñs qđ ꝓbat Ratio. 2.
ꝑ Aristo. 7. metaphi. q̃ dicit ꝙ si hoc nomẽ vestẽ
imponeret ad sĩgñdũ hoĩeʒ albũ: adhuc sĩgret so
lũ ꝙ eẽt vnũ sm accñs / q2 aliđ ẽ eẽ hoĩs ⁊ aliđ eẽ
albi sʒ nã hũana ⁊ diua vnite i xpõ nõ faciũt vnũ
sm accñs: q̃re nõ hñt diuersa eẽ ¶ Itẽ eẽ ẽ ꝓprie
tas suppositi ⁊ exñtis. si ğ i xpõ ẽ duplex eẽ ẽ du= Ratio. 3.
plex suppoitũ ⁊ duplex exñs siue duo supposita ⁊
due subsistẽtie: ꝯñs ẽ flm. ğ ⁊c. ¶ Cõtra hãc põnẽ Cõtra. 3. opinionẽ.
arguit multiplr. si suppositũ diuũ dimitteret na=
turã assũptã a ṽbo: illa nã faceret suppositũ sine
aliq̃ eẽ absoluto aduẽiẽte sibi sic ꝓbabit: ⁊ ꝑ ꝯñs
hẽret eẽ actualis exñe: q̃re mõ nã exñs in ꝑsona
ṽbi hʒ realr eẽ pmũ actual exñe. Mʒ aũt sine aliq̃
addito faceret suppositũ ꝓbat sic. Si adderet si
bi aliq̃d / aut illud eẽt sbã aut accñs: nõ pt dici ꝙ
eẽt sbã / q2 tũc vl eẽt mã vl fora vel ꝯpositũ. sic eĩ
diuidit sbã sm philo. 5. metaph. ⁊ 2. de aĩa sed nõ
pt dici ꝙ esset mã vl fora: q2 eẽ i tali supposito es
set alia mã ꝗ i alijs hoĩb⁹ ⁊ alia forma qđ ẽ absur
dũ: q2 illud suppositũ ita esset suppositũ hũanũ si
cut suppositũ petri mõ exñtẽ. Nec pt dici ꝙ illud

add tũ eẽt accñs: q2 accñs nõ põt eẽ illud qđ for
maliter figit i substãdo. q2 solũ de rõe sbẽ est ꝙ fi=
gat formalr i substãdo q̃re illud additũ nõ põt eẽ
accñs. ¶ Itẽ sm ꝯmẽtatorẽ. 5. phisi. Gñatio est
via de nõ eẽ ad esse. quare cũ i xpõ sit duplex gña
tio realis ⁊ ꝑfecta: scʒ eterna ⁊ tpalis in xpõ erit
duplex esse. ¶ Itẽ sm phũʒ. 2. de aĩa. viuere viuẽ
tib⁹ est esse: ita ꝙ viuere dicit quoddã eẽ superexcel
lẽs: sʒ i xpõ est duplex viuere quare ⁊c. Et hoc cõ
firmat ꝑ Algazelẽ. 10. Metaphi. sue. cap. 6. q̃ di=
cit ꝙ opatio psupponit eẽ ⁊ ꝓpriũ eẽ ꝓpriũ opari
ğ opari creati psupponi t eẽ creatũ: sʒ i xpõ fuit et
est opari creatũ vel create ⁊ opari icreate q̃re ⁊c.
¶ Itẽ ex hoc ꝙ xpõs hʒ duplicẽ naturã hʒ vnã cõ
ueniẽtiã cũ pre ⁊ aliã ꝯueniẽtiã cũ mre: sʒ ꝯuenie
tia cũ pre ẽ i esse eternali q̃re ⁊ ꝯueniẽtia cũ matre
erit i eẽ creato ⁊ tpali. ¶ Itẽ gñatio pri⁹ natura
liter terminabat ad ipam naturã. quã ipa natura
assũpta fuit vnita ṽbo: sed cũ gñatio nõ possit ter
minari ad naturã nisi hẽat esse actuale quare illa
natura in illo prioꝛi ꝑ naturã hũit aliqđ eẽ actua=
le ꝓpriũ: ⁊ ꝑ ꝯñs sequit ꝙ natura hũana assũpta i
xpõ a ṽbo hẽat eẽ actualis exñtie. Probatio ma
ioris ẽ ꝑ hoc ꝙ relatio q̃libet naturalr psupponit
suũ finiũ: sʒ nũc est sic ꝙ natura hũana ex hoc ꝙ ẽ
assũpta a ṽbo hʒ relationẽ realẽ ad ṽbũ q̃ fundat
i ipsa natura. q̃re ipsa natura realis naturalr pce=
dit relationẽ realẽ: ⁊ ꝑ ꝯñs si pcedit realẽ relatio=
nem gñatio pri⁹ terminabat ad naturã ꝗ ipa fue
rit assũpta. ¶ Itẽ ꝑsona ṽbi ita bñ potuit assume
re naturã angelicã sicut assũpsit hũanã. cũ igit na
tura angelica nõ sit i potẽtia vt pdat suũ esse assũ
psisset tũc ipm esse angelicũ assumẽdo naturã an=
geli q̃re nõ est cõtra rõnẽ assũptiõis ꝙ assumẽs na
tura siue essentia cũ esse actualis existẽtie ꝓprio.
¶ Itẽ qđ est albũ hʒ esse albi. ğ sequit qđ ẽ crea=
tura actual hʒ eẽ creatũ actuale: sʒ xpõs sm natu=
Ad rões tertie opi. rã hũanã ẽ creatura actualis. q̃re ⁊c. ¶ Ad argu=
mẽta positiõis ꝯtrarie dicẽdũ. ⁊ pmo ad exẽplum
de man⁹ i ĩertiõe ꝙ nõ ẽ sile: q2 natura humana in
xpõ ẽ ꝑ se natura totalis ⁊ nõ ẽ ps itegralis natu
re diuĩe sicut man⁹ est ps itegralis coꝛpoꝛis: imo
tũc esset silis ꝓpoꝛtio si poneret ꝙ de⁹ prio caret
naturã materie q̃ ẽ vna natura totalis sine forma
⁊ postmodũ caret i materia formã q̃ ẽ alia natura
totalis: ⁊ tũc diceret ꝙ posito tali casu ꝓpoꝛtiõa=
bili nřo ꝓposito ꝙ forma sic creata hẽret aliud eẽ
actualis exñtie ab eẽ actuali ipsi⁹ materie primo
create sine forma. et eodẽ mõ dico i ꝓposito de hu
mana natura in xpõ vel aliter dicẽdũ ꝙ sicut aug
mẽtaret eẽ i hoĩe i quo crearet ipa man⁹: sic aug=
mentaret ⁊ ipm esse: queadmodũ eñ iste hõ nunc
hñs manũ ⁊ pri⁹ nõ hñs pl⁹ hẽret de eẽna positiue
Ad scđm. sic dico ꝙ plus de esse positiue hẽret. ¶ Ad secũ
dũ dicẽdũ ꝙ natura hũana i supposito ṽbi nõ poit
eẽ: imo q̃si apponit: ipm eñ eẽ hũane nature: sic se
hʒ i adiacẽtia quadã ad suppositũ diuinũ: ⁊ nõ se
hʒ ꝑ iherẽtiã. Dictũ est eñ ꝙ talis vnio non est ꝑ
iformatiõeʒ siue ꝑ nomẽ iformatiõis: imo ẽ ꝑ istã
tificationẽ seu ꝑ modũ substãtificatiõis accñtiũ /
et iõ nõ dʒ dici ꝙ ꝑsona diui a q̃ substãtificat acti=
ue naturã hũanã se hʒ vt act⁹ ⁊ non ecõuerso.
¶ Silr ꝑ idẽ argumẽtũ posset ꝓbari ꝙ i supposito
ṽbi nõ hẽret eẽnaʒ hũana natura: q2 q̃ñcũꝗ due es
sentie cõponũt vna se hʒ vt act⁹: ⁊ alia vt poten=
tia si ille due eẽne vniũt ꝑ modũ iformatiõis ⁊ cũ

natura hũana i xpõ se hẽat vt forma: q2 ꝑ ipãʒ đr
hõ. seqret ꝙ natura hũana hẽret se vt act⁹ rspectu
suppositi diui si vniret. Silr ꝑ iformationẽ. sicut
ipsi imaginãt vniri: ⁊ ita idẽ icõueniẽti⁹ seqr po=
nẽdo ꝙ i xpõ sit eẽna hũane nature. nec sic seqr po
nẽdo ibi eẽ hũanũ actuale. ¶ Ad tiũ cũ arguit Ad tertiũ.
ꝙ tm̃ fieret vnũ ꝑ accñs. Dicẽdũ ꝙ nõ q̃libet actua
litas repugnat ad hoc ꝙ faciat vnũ ꝑ se cũ alio: sʒ
solũ actualitas ꝑfecta sicut dictũ fuit i. 2. li. i. q. q̃
q̃rebat Utrũ materia eẽt aliq̃s act⁹: ⁊ hoc fuit ibi
ꝓbatũ ꝑ exẽpla đ entitate gñis q̃ hʒ aliquã actua
litatẽ sm rõnẽ ⁊ nõ cũ entitate dñe q̃ hʒ etiã actua
litatẽ facit vnũ ꝑ se: scʒ ipam spẽm. ¶ Silr illud
qđ aduenit ꝑ ĩtẽtionẽ i se hʒ aliquã actualitatẽ ⁊
etiã illud cui aduenit: ⁊ tñ hoc nõ obstãte faciunt
vnũ ꝑ se. Eodẽ mõ dico i ꝓposito ꝙ natura hũa=
na hʒ actualitatẽ ꝑfectã: ⁊ i potẽtia respectu natu
re diuĩe: iõ pñt i vno supposito vniri mõ eẽnali ⁊
nõ accñtali ⁊ sm accñs. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ oẽ
eẽ ẽ ipsi⁹ suppositi vel ꝑ se accñs. Esse eñ ipartuʒ
ptiũ: q2 ptes sũt i cõposito siue supposito đr esse
ipsi⁹ suppositi. Modo aũt dico breuiter ꝙ illđ qđ
assumit ẽ verũ solũ de esse subsistẽtie qđ ẽ ꝑ se ipi⁹
suppositi. tali eñ eẽ cõgeminato gemiat ipm sup=
positũ. ¶ Quarta opinio ẽ ꝙ i xpõ ẽ aliquo mõ Quarta opi. q̃ ẽ du. pñti di. q. 2
tm̃ vnũ eẽ: ⁊ alio mõ plura. ¶ Ad cui⁹ intelligẽti
am ẽ sciẽdũ ꝙ sicut ens ẽ cõe cõitate analogie ad
sbãm: ⁊ ad alia accidẽtẽ pdicamẽta: ⁊ i ipa diuidit
et de ipsis pdicat: ⁊ sic nomẽ eẽne cõe est ad sbãm
ꝗtitatẽ q̃litatẽ: ⁊ sic de alijs: ⁊ in ipsis đr ⁊ de ipis
pdicat. Et silr esse exñtie qđ idẽ ẽ ꝙ eẽna vel si nõ
est idẽ: saltẽ imediati⁹ ꝯsequit eẽnaʒ ꝗ q̃cũꝗ alia
ꝓprietas. Et diuidit i esse qđ cõuenit sbẽ ꝗtitati
q̃litati ⁊ accñs ⁊ de ipsis predicat. Et sicut sbã est
ens ⁊ essentia ꝑ se subsistẽs. Quãtitas ãt ⁊ quod
libet aliud accñs nõ est ens nec eẽna ꝑ se subsistẽs
sed poti⁹ inexñs. hoc est i alio exñs. Utrũꝗ tamẽ
tã sbã ꝗ accñs dicũt eẽna ⁊ ens: sic eẽ exñtie sbẽ
cõplete đr eẽ subsistẽtie. Esse ṽo ꝗtitatẽ ⁊ oĩm ac
cidẽtiuʒ đr esse iexñtie. vtrũꝗ tñ đr eẽ existentie.
¶ Hoc viso ptʒ ꝙ si esse exñtie solũ accipiat pro
esse subsistẽtie de quo simpliciter ⁊ ꝑ pri⁹ đr sic in
xpõ ⁊ i q̃libet supposito nõ ẽ nisi vnicũ eẽ. Si ṽo
esse exñtie accipiat ꝓ oĩ eo de q̃ đr siue ꝑ pri⁹ siue
ꝑ posteri⁹ sic i xpõ ⁊ i q̃libet supposito creato i q̃ ẽ
aliq̃ natura materialis sũt plura eẽ. q̃ꝝ vnũ ẽ esse
subsistẽtie. reliqua ṽo oĩa sunt eẽ inexñtie. ¶ Pri
mũ ptʒ faciliter: q2 eẽ subsistẽtie seqr naturã ꝑ se
subsistẽtẽ vel sm quã suppositũ est ꝑ se subsistens
sʒ tales nature nõ pñt plurificari i vno supposito:
q2 q̃ dñt sm subsistẽtiã dñt sm suppositum. ğ in
vno supposito nõ pñt eẽ plura esse subsistentie.
¶ Secũdũ ptʒ tripliciter. ¶ Prio: q2 magis cõpe Prima rõ
tit nature hũane i xpõ hre ꝓpriũ eẽ pter eẽ suppo=
siti ꝗ cõpetat accñti hre ꝓpriũ eẽ: pter eẽ sbĩ: sed
accñs i sbõ hʒ ꝓpriũ eẽ pter eẽ sbĩ. ğ natura hũa=
na i xpõ hʒ ꝓpriũ eẽ preter esse suppositi Proba=
tio minoꝛis: q2 si accñs i sbõ nõ hret aliud eẽ pret
esse sbĩ: tũc non posset a sbõ separi nec corrũperet
eo ꝙ amitteret totũ eẽ qđ pri⁹ hẽbat sicut fuit di=
ctũ pri⁹ de hũana natura i xpõ. hoc aũt ẽ falsũ: vt
ptʒ i sacramẽto altarẽ. ¶ Scđo: q2 intimi⁹ sequit Scđa rõ
eẽ ad eẽnaʒ ꝗ agere ad potẽtiã: sʒ i xpõ multipli=
cat agere sm multiplicationẽ potẽtiarũ. ğ in xpõ
multiplicat eẽ sʒ multiplicationẽ eẽnarũ. ¶ Ter Tertia rõ
tio: q2 pl⁹ depẽdet ꝗtitas ⁊ oĩa accñа cõia ab esse

ꝙ depēdet colo; a quātitate:sʒ colo; nō posset remanere i sbō remota quātitate. ḡ nec ꝗtitas nec aliqđ aliud accñs posset remanere vł esse ī natura hūana amoto eē qđ intimi⁹ seqꝭ ad ipam ꝙ qđꝙ aliud. Cū igiꝭ ī natura hūana amoto eē exñte in xp̄o fuit ꝗtitas ꝛ reliqua accñа necessariū est ꝙ ī ipsa fuit ꝓpriū eē qđ ꝑexigiꝭ ad oīa illa. ¶ Item ꝓbāt aliꝗ qttuo; rōnib⁹. ¶ Prima ē. ꝙ vnitas vel plꝛalitas ipsi⁹ eē in xp̄o aut attēdiꝭ ꝭm suppositū aut ꝭm naturas. si ꝭm naturas cū plures sint nature i xp̄o. ḡ ꝛ plura eē. si ꝭm suppositū. Cōtra. qꝛ si vnitas suppositi diuini argueret vnitatē eē pluralitas suppositoꝝ argueret pluralitatē ipoꝝ esse. ꝯñs ē falsū:qꝛ tres ꝓsone diuine cū sint tria supposita nō hñt nisi vnicū eē exñtie ꝓpter vnitatē essētie. ḡ vnitas vel pluralitas ipoꝝ eē nō attēdiꝭ ꝭʒ vnitatē vel plꝛalitatē suppositi ꝭm naturā. ¶ Secūda rō ē:qꝛ agere supponit eē ꝛ ē suppositi sicut ꝛ esse:sʒ i xp̄o nō obstāte vnitate suppositi ꝑter agere diuinū ē agere hūanū ḡ i ipo ꝑter eē diuinū est aliud eē hūanū ꝛ sic plura eē. ¶ Tertia ē:qꝛ si natura hūana q̄ ē i xp̄o sibi dereliqreꭍ ꝯstat ꝙ hēret ꝓpriū eē exñtie aliud ab eē diuio: aut ḡ illud esse qđ hēbat i supposito diuio aut aliud. si idē hꝭ ꝓpositū:scʒ qđ i xp̄o ꝑter eē diuinū est aliud eē. si aliđ Cōtra illud qđ amittit totū eē simpliciꝭ qđ pri⁹ habuit ꝛ acqrit totalꝭ nouū eē qđ pri⁹ non habuit tale ē vere corruptū ꝛ generatū: sʒ si hūana natura sibi relīqreꭍ amitteret simpliciꝭ totū eē qđ pri⁹ habuit. si i xp̄o ē solū vnū eē ꝛ sit illđ diuinū ꝛ acqreret totalꝭ nouū eē qđ pri⁹ nō habuit. ḡ vere pri⁹ corrūpereꭍ ꝛ postea generareꭍ:ꝛ sic nō eēt eadem nūero q̄ pri⁹ qđ ē icōueniēs. Mino; pʒ. Probatio maio;is. qꝛ sicut illđ corrūpiꭍ ꝭm qđ qđ amittit aliqđ eē ꝛ nō totū sić aq̄ calida ifrigidaꭍ vł ecōuerso sic illud corrūpiꭍ simpliciꭍ qđ amittat totū eē simplꝭ qđ hūit. Et iteꝝ eēna nō pōt manere vł ꝯꝭuari sine eē q̄cūꝙ ꝟtute. nā ḡ hūana amittēdo totū eē qđ hūit i xp̄o dato ꝙ fiat sub alio eē qđ nō hūit:aut ē corrupta ꝑ amissionē p̄mi eē/aut nō:sʒ reqriꭍ ꝙ sic amittat eē ꝑcedēs ꝙ nullomō recuperet aliđ. Si p̄mū deꭍ/hꝭ ꝓpositū. si ꝟo deꭍ scđm/ eēna amittēs eē ꝛ nullū recuperās ꝟe ānihilaꭍ. qꝛ nō pōt manere sine aliq̄ eē. vt dictū ē. si ḡ eēna nō corrūpiꭍ nisi amittēdo totū suū eē ꝛ nullū recuperādo nūꝙ poterit eē corruptio sine anichilatione imo dꝭt vnū ab alio:qđ ē incōueniēs ¶ Quarta rō talis ē. oīs gñatio teīaꭍ ad eē ꝛ oīs corruptō ad nō eē. sʒ xp̄s ꝭm naturā hūanā ꝟe fuit genit⁹ ꝛ mortu⁹:ḡ ꝭm eā hūit aliqđ eē qđ ꝑ gñationē acqsiuit/ꝛ qđ ꝑ mortē amisit. illđ aūt nō fuit eē diuinū:qꝛ illud nūꝙ amisit. ḡ ꝑꝛeꭍ eē diuinū fuit in xp̄o aliqđ eē creatū. Si ꝟo dicaꭍ ꝙ ꝑ gñationē tpalem xp̄i acqsitū fuit xp̄o eē diuinū: nō ꝭʒ se qꝛ illud pri⁹ hūit. sed qꝛ nā hūana nouā relationē hūit ad ipm ¶ Cōtra. illud ꝑ gñatōeʒ acqriꭍ qđ ꝑ corruptōʒ amittiꭍ. sed eē diuinū vel relatio ad ipʒ nō ē amissa ꝑ corruptōeʒ. ḡ nec acqsita ꝑ gñatōʒ. sicut ḡ p̄mi dicūt ꝙ ponere plꝛa eē i xp̄o ē erroneū:qꝛ ad hoc seqꭍ plꝛitas suppositoꝝ. sic ecōuerso:isti dicūt ꝙ erroneū ē ponere tm̄ vnū eē i xp̄o. qꝛ ad hoc seqꭍ ipʒ fuisse neꝙ vere natū/neꝙ ꝟe mortuū ¶ Quinta opinio ē ꝙ in xp̄o nō ē nisi vnū eē subsistētie cōtra p̄mā opinionē. sūt ꝟo plꝛa eē inherētie ꝯtra scđaʒ nec nisi vnū eē actuale sbāle ꝯtra q̄rtā/ꝛ cū tertia Primū ꝯcedūt ōs catholici ponēdo i xp̄o tm̄ vnū suppositū:qꝛ lʒ plꝛa supposita relatiа pñt hꝭe vnū subsistere absolutū. tñ ecōuerso vnū suppositū absolutū/vel relatiuū/ creatū vel increatū nūꝙ pōt hꝭe plꝛa subsistere. qđ sic pʒ sicut se hʒ accñs ad inherere/ita suppositū ad subsistere: sed vnū accñs nō pōt hꝭe nisi vnū inherere. nō duo nec plꝛa ꝭ vnū tm̄. ḡ nec vnū suppositū nisi vnū subsistere ¶ Preterea. sicut eēnе ē existere:sic suppositi ē subsistere. sed vna eēna nō hʒ silꝭ plꝛa existere. ḡ nec vnū suppositū plꝛa subsistere ¶ Preterea. aut vtrūꝙ eēt solius diuinitatis/aut soli⁹ hūanitatis. aut vnū diuitatis/alteꝝ hūanitatꝭ. sʒ p̄mū nō pōt dici:qꝛ i trib⁹ suppositꝭ diuinis nō ē nisi vnū subsistere. ḡ młtominꝰ i vna Nec secūdū: qꝛ nā hūana vna nūero nō hʒ duplex subsistere. Tertiū nō:qꝛ lʒ diuitas subsistit: hūanitas tñ nō subsistit:sed inexistit. alꭍ hꝭret ꝓpriū suppositū aliđ a diuo. qꝛ eēt q̄d distinctū a diuitate. ꝛ cū hoc hꝭret subsistētiā:q̄ duo sufficiūt ad rōeʒ suppositi:qđ ē subsistēs distinctū. Secūdū pʒ:qꝛ xp̄s ē ꝗt⁹ ꝛ q̄lis cū hoib⁹ aliꝭ vniuoce:sʒ i ceteris hoib⁹ i qb⁹ sūt plures eētie accñtales. sūt etiā plura existere illarū q̄ sunt iherere. ḡ ꝛ i xp̄o. maio; pʒ. Mino; ꝓbaꭍ:qꝛ oīs forma dat aliđ eē sbē ꝛ diuersa forma diuersū eē sed forma accñtalis differt a forma sbāli ꝛ accñtali. ḡ nō sunt idē existere sbāle qđ ē a forma sbāli: ꝛ accñtale qđ ab accñtali nec eē ꝗtū idē est qđ esse quale/ sicut nec eēna q̄litatꝭ est essētia ꝗtitatis. ¶ Preterea lʒ eētiaꝝ q̄ ꝑ se faciūt vnā eētiā possit esse vnū esse sicut materie et forme: tñ illarū q̄ nō faciūt vnā eētiā ꝑ se non pōt eē ꝑ se et naturalꝭ vnū eē:sic aūt ē de forma accidētali ꝛ sbāli iter se ꝛ de diuersis formis accñtalib⁹. ḡ nō ē vnicū eē sbi cū oīb⁹ accñtib⁹. ¶ Preterea quodlibet accñs actu existit ꝑ aliqđ existere formalꝭ:aut ḡ illud existere q̄ accñs existit ē ideʒ cū subsistere sbē aut diuersū:si diuersū:hēo ꝓpositū. si idē. Cōtra:qꝛ subsistere nūꝙ ē iherere sʒ accidētis eē ē iherere. ḡ ꝛc. Tertiū ꝓbaꭍ sic. ea q̄ ꝑtinent ad suppositū prout distiguitur a natura nō multiplicaꭍ i xp̄o sicut nec suppositū:sʒ eē ē suppositi nō nature. sicut eñ eē quale nō ē qualitatꝭ sed sbē vł cōpositi:sic eē simpliciter nō ē nature sʒ suppositi. ḡ ꝛc. et hec videꭍ opinio Thome in scripto. ¶ Sʒ sustinēdo hāc opinionē pōt rñderi ad septē rōnes ꝑcedētis opinionis q̄ ꝓbāt i xp̄o plura esse sbālis exñtie ¶ Ad p̄mū ḡ dicēdū ꝙ lʒ nature hūane magis ꝯueniat hꝭe ꝓpriū eē ꝙ accñti sibi relicte. vñ tūc hʒ eē qđ ē subsistere. accñs ꝟo eē qđ ē in esse tñ nature iexistēti: ꝛ a cursu nature solute et amore nō sic debeꭍ:sic aūt ē i xp̄o vbi nature nō dimittiꭍ vt ꝓrūpat i esse sicut solet:qꝛ eēt subsistēs vel aliꭍ pōt dici ꝙ nature nō debeꭍ hꝭe ꝓpriū esse distictū ab esse sui suppositi: imo naturaliter ē idē eē suppositi ꝛ nature:sicut ḡ si natura hēret ꝓpriū suppositū ipa hēret idē eē cū illo:ita cū de⁹ suppleat vicē suppositi nō dʒ eē dꭍns suppositi ꝛ nature. Cū eñ dicim⁹ ꝙ de⁹ existit hō ꝛ hō existit de⁹ hoc ē ꝑ vnū existere ꝛ nō ꝑ diuersa. aut ḡ ꝑ existere increatū qđ ē diuinitatꝭ ꝑ se ꝛ hūanitatꝭ: vt cōicatū et sic hꝭ ꝓpositū:nec est absurdū creatorē cōicare creature. aut existere hoc ē ꝑexistere creatum qđ natura hūana cōicat diuine: ꝛ hoc ē absurdū deū scʒ aliqđ recipe a creatura iō ꝛc. ¶ Ad secūdū dicēdū ꝙ esse itimi⁹ seqꭍ ad eēnam sibi derelictā ꝙ agere ad potētiā:qꝛ duarū essentiarū ꝑfectarū nō est vnū esse sed plura: sed duarū potētiarū n pōt

Du. istas rōnes adducit.
Quarta
Quita
Sexta
Septima
Quinta opi. q̄ ē sci Tho. 3. di. pñti. q. 2. ar. 2. ꝛ 3. pte. q. 17. ar. 2.
Probaꭍ p̄mū dcm̄ hui⁹ opi.
Secūdū
Tertiū
Rñsio ad septē rōes ꝑ opi. du.
Ad p̄mū
Ad scđm.

esse vna actio sicut actiue et passiue sicut itellect⁹ agentꝭ ꝛ passibilis ꝛ sicut pōt ipediri eēna ne cāet esse sicut accñs sepatū nō dat eē sbō sic ꝛ magꝭ potētia pōt ipediri ab oꝑatiōe:sʒ si potētia nō ipediatur opari ꝛ eēna ipediaꭍ cāre eē:tūc seqꭍ agere potētiā ꝛ eē nō seqꭍ eēnā:ita aūt ē in ꝓposito:qꝛ potētias xp̄i sequūꭍ agere sicut sūt apte nate. naturā aūt nō seqꭍ eē sicut nata ē esse ḡ ꝛc. ¶ Ad tertiuʒ qđ magis cogit iter oīa. dicēdū ꝙ magꝭ depēdet accñs ab existere ꝙ colo; a ꝗtitate: sed min⁹ supnaturaliꭍ. Vel dicēdū meli⁹ ꝙ sicut colo; nō pōt esse i corpore nisi ꝗto:sic nullū accñs i sbā nō habēte existere actu:sʒ nō opʒ ꝙ illud existere sit ꝓpriū vel naturale aut affectū illo accidēte: sʒ sufficit ꝙ eēna q̄ dʒ affici ꝑ illud sit actuata sicut materia nō pōt recipe ꝗtitatē nisi sit iformata ꝑ formā sbālē:sʒ non opʒ ꝙ illa forma sit ꝗta sicut pʒ de aīa rōnali ꝛ pari rōne de eē ei⁹ qđ ē vnū nūero i corpore ꝛ extra. vñ sicut sepatū a corpe nō est susceptiuū dimēsiōis sic nec cōiūctū:ꝛ tñ dat corpori ꝙ sit susceptiuū ꝗtitatꝭ. ita etiā i ꝓposito hūanitas nisi actu existet nō pōt eē actu:nec qualis nec ꝗta:sʒ suū existere ē ꝑ diuinū subsistere:qđ nō est afficibile aliq̄ accñte. ¶ Ad quartū q̄ ē nūer⁹ essēdi aut seqꭍ nūerū nature aut suppositi Dicēdū ꝙ nūer⁹ existēdi naturalis ꝯsequiꭍ numerū nature sbālis sibi relicte. vñ quot sūt nature ꝑfecte tot sꭍ existētie substātiales: sʒ nūer⁹ existēdi supnaturalis nō opʒ ꝙ sequaꭍ nūerū eētie sbālis ꝑuēte supnaturalꭍ ꝛ sue nature nō relicte sicut pʒ ꝑ silꝭ Sicut eñ diuerse eētie nate sūt hꝭe diuersa eē ꝛ vna vnū eē:sic diuerse sbē nate sūt hꝭe diuersa subsistere:sed si diuerse hūanitates assumereꭍ a xp̄o nō hꝭent nisi vnicū subsistere. ḡ silꭍ nec nisi vnū existere:qꝛ naturale existere sbē ē subsistere vñ si sue nature nō debeꭍ aliqđ existere magis ꝙ illud qđ est subsistere si pōt priuari subsistētia pari rōne et existentia. ¶ Ad q̄ntum dicēdum cū diciꭍ ꝙ agere est suppositi sicut eē qđ tñ est multiplex. Dicendū ꝙ nō equalꭍ esse ꝛ agere sūt suppositi:qꝛ nō sic eē ē suppositi q̄n ꝭm naturā vnū suppositū pōt hꝭe plura agere etiā sbālia: sicut vn⁹ ignis gñat plures ignes: vn⁹ hō plures hoīes:nō sic āt ꝑ naturā vnū suppositū hꝭe pōt plura eē subālia:imo nūꝙ. Et silꭍ cū xp̄s sit vnū suppositū magis repugnat sibi ꝛ supnaturalꭍ hꝭe plura existere sbālia ꝙ plures opatiōes cū pꭍ i diuinis hēat duo ꝓducere et nō hēat nisi vnū eē. ¶ Ad sextū ꝙ sibi derelictuʒ corrūpiꭍ si nō retinet eē p̄stinū. Dico ꝙ nō sequiꭍ qꝛ sicut materia prima ꝑ corruptionē ꝑdit totū eē qđ pri⁹ habuit ꝛ ꝑ gñationē accipit eē qđ nūꝙ habuit: nec tñ ꝓpꭍ hoc eēna eius gñaꭍ nec corrūpiꭍ ita si separaꭍ hūanitas a xp̄o ꝑderet eē diuinū qđ solū habuit ꝛ acciperet solū esse nouū qđ nūꝙ habuit:nec tñ ꝓpter hoc de nouo generareꭍ ꝭʒ se nec corrūpereꭍ:sed verū est ꝙ nouū esse fieret nouum suppositū. ¶ Ad septimū dicēdum ꝙ oīs gñatio termīaꭍ ad esse eēne nouū:ꝛ oīs corruptio ad nō eē nouū i p̄i⁹ eēne:ꝛ sic gñatio xp̄i terminata est ad eēnam hūanitatis:ꝛ ei⁹ corruptio ad mortē hūanitatis ꝛ destructionē illi⁹ eētie nō aūt ꝙ oīs generatio termineꭍ ad eē nouū ꝓductū:sʒ solū ad eē nouiter cōicatū:nec ꝙ corruptio termineꭍ ad existere nouiꭍ corruptū sʒ nouiter ablatū vel sepatū sicut i resurrectōe erit gñatōe ꝛ fuisset i adā si aīa fuisset creata añ corp⁹. in quo casu eē aīe cū sit eui ternū nō corrūpiꭍ nec sūt duo eē sbālia i hoīe:qꝛ nec due forme:sʒ vnū. Illa ḡ gñatio ē ꝑ hoc ꝙ eē ꝑexistēs i aīa cōicaꭍ corpori. cū aūt hō moriꭍ existere sbāle nō corrūpiꭍ: sʒ corp⁹ cū aīa sepaꭍ. ita etiā q̄ñ xp̄s gñat⁹ a mꭍe ē hūanitati cōicatū existere diuitatꝭ ꝑ qđ hūanitas existebat:ita ꝙ seipā erat hūanitas sʒ nō seipsa nec aliq̄ creato existebat ꝛ ꝑ cōicationē illā erat de⁹ actualꭍ hō ꝛ existebat de⁹ actu. q̄ñ aūt xp̄s mortu⁹ fuit eē diuinū fuit sepatū ab hūanitate inꝗtū ē hūanitas actu: sʒ nō a carne ꝑ se nec ab aīa ꝑ se. vtriꝙ eñ a principio cōiūcta fuit diuinitas ꝛ inꝗtū faciebat vnū et cuilibet ꝭm se:vñ nō solū hūanitas existebat:imo caro existebat et aīa existebat:sʒ i morte hūanitas nō erat humanitas ꝛ ꝑ ꝯñs nō existebat. Vñ cū eē exñtie ꝑsuppōat eē eētie sicut hūanitas sibi derelicta ꝑdēdo eē eētie ꝑderet eē exñtie:vt in morte ceteroꝝ hoīm:sic i morte xp̄i hūanitas desinendo eē hūanitas dꭍinit ꝑticipare exñtiā dei. vñ tūc xp̄s desinit eē hō ꝛ existere hō:sʒ cepit eē aīa ꝛ cepit eē corp⁹:qꝛ tūc natura corporeitatꝭ sibi relicta fuisset suppositū distictū ꝛ aīa silꭍ. vñ qua rōne hūanitas faciebat hoīeʒ: eadē rōe corporeitas corp⁹ ꝛ natura aīe aīaʒ nō aīatū nec aīal. ¶ Quidā tñ dicūt hāc opinionē nō eē verā:nec de mēte fꭍis Thome. Qđ aūt nō sit vera ꝓbant sic: qꝛ aut esse est idē re cū eēna/ aut nō. si sic:tūc planū est ꝙ manet ibi esse hūane nature:saltē ad id qđ ē dato ꝙ nō maneat ꝗtū ad rōnē illā quā hꝭret si hūana natura eēt i supposito ꝓprio. Si aūt ponaꭍ ꝙ dꭍnt adhuc vꭍ idē seq̄:qꝛ si dꭍat eē ab eētia eē magis itimeꝝ magis isepabilꭍ seqꭍ eētiā ꝙ q̄cūꝙ ꝓprietas siue ꝓpria passio sequaꭍ suū sbm̄. cum ḡ ponaꭍ ꝙ aliq̄ ꝓprie passiōes sunt q̄cūꝙ ꝟtute isepabiles a sbō sicut curuū vł rectū a linea vel aliq̄d tale. ḡ młtominꝰ q̄cūꝙ ꝟtute poterit eē separi ab eēna Dicūt igiꭍ ꝙ eē nature hūane remāsit i xp̄o:sʒ nō sub rōne eē simpliciter siue sub rōne ei⁹ ꝙ ē subsistere. Ad cui⁹ euidētiā sciēdū ꝙ ipsi diuidūt eē siue existere i subsistere ꝛ i existere:ita ꝙ sicut ens diuidiꭍ i ens subsistēs ꝛ i ens i alio ꝙ pōt dici iens. ita etiā existere diuidiꭍ ꝭm eos i subsistere ꝛ i existere. quoꝝ primū scʒ subsistere ē eē simpliciꭍ ꝛ eē suppositi vel modū suppositi hñtis sicut ē i ꝗtitate i sacramēto altaris. Secūdū aūt scʒ iexistere ē accñtis vel etiā modū accñtis hñtis ꝗtū ad hoc ꝙ aliꝗ innitiꭍ sicut ē de hūana natura i xp̄o. Dicūt ḡ ꝙ eē nature hūane remāsit i xp̄o nō sub rōne simpliciꭍ eē vel sub rōe subsistēdi:sʒ sub rōne ieēndi qꝛ illud eē nō ē ipsi⁹ nature i se:qꝛ ipā nō est:sʒ est ens i ordīe ad aliđ sicut initiꭍ. Et ꝙ hoc sit rōnabile pōt sic appere:qꝛ sicut ens qđ ē subā se hʒ ad hoc ꝙ sit quoddā iens:ita esse sbāle se hʒ ad hoc ꝙ possit eē quoddā iesse siue iexistere. Cū ḡ natura sbālis q̄ ꝭm se nata ē ꝯstituere ens simpliciter ꝟtute diuina fiat quoddā inēs:ita etiā nō ē icōueniēs ꝙ ꝟtute dīna eē substātiale creatū ꝙ de se natū ē eē simpliciꭍ fiat quoddā inesse ita ꝙ illud esse cū eē dīno nō faciāt duo supposita sʒ ꝯcurrāt ad vnū suppositū:ita ꝙ vnū coꝝ nō sit eē simpliciꭍ:sʒ inesse. et hec positio vꭍ michi ꝓbabilio;. Q̄ꝭ autē hec imediate posita ꝛ nō alia fuerūt fꭍis Thome. pʒ respiciēti ipʒ i. 9. q̄lib. ar. 2. et. 3. Patet etiā ꝙ ex hoc ꝙ ipē i fine deductionū suarū ꝯcludit ꝙ nō ē i xp̄o nisi vnicū eē ꝑsōale:sʒ qꝛ ꝑt dicit i vltia pte ꝙ si natura hūana adueniret persone diuine accidentaliter/essent ibi plura esse. nūc aūt qꝛ i vnitatem suppositi assumiꭍ nō ē ibi nisi vnū eē simpliciꭍ suppositi siue ꝑsonale. ex q̄ vꭍ q̄busdā ꝙ itētio ei⁹ sit ꝙ act⁹ essendi nature hūane nullo mō manet nec scʒ vt eē vel vt iesse:qꝛ tūc eēt accidētale. multo etiā min⁹ pōt manere vt subsistere sicut pʒ ex supradictis. Sʒ hoc dicētes nō attēdūt iter accñtalitatē q̄ ꝯuenit accñti ꝓprie dicto sicut albedo dꝛ accidere hoī ꝛ accñtalitatē sbē ꝭm ꝙ vna sbā dꝛ accñtalꭍ aduenire alteri sicut vestis aduenit hoī:qꝛ plurificato prio nō plurificaꭍ eē suppositi. sicut i hoīe albedo ꝛ calo; nō sunt duo eē suppositi:sʒ q̄ñ vna sbā aduenit accñtalꭍ alteri vt vestis hoī nō tolliꭍ diuersum

Ad tertiū
Ad q̄rtuʒ
Ad q̄ntuʒ
Ad sextuʒ
Ad septi.

eē suppositi ex tali accn̄te sine aduētu accn̄tali vnde hō ⁊ ve
stis sꝫ duo suppositū vn̄ nec hō ē vestis lꝫ sit vestit⁹. Silr̄ et
si natura hūana q̄ sbā q̄dā est adueniret accn̄talit̄ ꝑsone di=
uine sicut vestis aduenit hoī: tūc essent duo esse suppositi in
hoīe xp̄o: ita ꝙ esse ꝑsone diuine ⁊ eē nature hūane eēnt duo
esse suppositi ⁊ duo esse simpliciter. nec posset dici de⁹ hō: lꝫ
posset dici hūanat⁹ aliquo mō. i. hūanitati aliquo mō cōiun
ctus sicut nō dr̄ hō vestis sed vestit⁹. Vult ꝗ sctūs Tho. ꝙ
si hūana natura adueniret ꝑsone diuine accn̄taliter cū non
posset aduēire accn̄talr̄ nisi sicut vna sbā dr̄ accidere alteri ⁊
nō cedere in vnitatē vl̄ i idētitatē suppositi cēnt ibi simplici
ter duo esse. nō autē intēdit quin facta vniōe in supposito sꝫ
quā natura hūana p se depēdet a supposito diuino: ita ꝙ nō
hꝫ esse vt in se adhuc maneat esse nature hūane: sꝫ nō sub rō
ne simpliciter esse vel sub rōne ei⁹ qd̄ est subsistere: sꝫ manet
sub rōne inesse: ita tn̄ ꝙ inesse accipiatur absq̄ inherētia ad
suppositū diuinū. ¶ Hāc autē opinionē tenet Thomas in
q̄stionib⁹ disputatis de vnione vbi ꝙ in xp̄o sunt plura esse
Et pbat̄ sic. Humanitas xp̄i actualr̄ existit ⁊ inexistit. aut ꝗ
p ꝓpriū existere formalr̄. ⁊ sic hr̄ ꝓpositū. aut p existere acci
dentiū: ⁊ tunc suū existere eēt inherere qd̄ falsum ē. ¶ Pre=
terea existere accidētiū magis ē p existere sbē q̄ ecōuerso. ⁊
differūt realiter eē accn̄tis ⁊ sbē vt dictū est in nono articu
lo. aut p existere diuinitatis: ⁊ hoc dici nō pōt: q2 qd̄ iexiste
re partiū sit idē re ꝙ subsistere suppositi. hoc est qn̄ illud exi
stere cātur a ptib⁹ ⁊ est cōpositi p se primo sicut ei⁹ qd̄ exi=
stit. est autē partiū secūdario vt eorꝫ qb⁹ existit sicut viuere
viuētib⁹ est esse. quo autē viuim⁹: est formalr̄ aīa: materialr̄
corp⁹. vn̄ hō ē q̄ viuit: sꝫ nihilomin⁹ aīa viuit corp⁹ viuit. oīꝫ
ergo istorū nō est nisi vnū esse: q2 ⁊ oīa sunt vna essētia: sic ꝗ
forma existit materia existit totū cōpositum existit vno solo
existere quo suppositū dr̄ subsistere. pars ꝟo inexistere: sic
autē nō ē i ꝓposito: q2 esse suppositi diuini nō ē a natura hu
mana nec diuitas et hūanitas faciunt vnā naturā vl̄ eēntiā:
quare nō pōt esse vnū existere quo hūanitas iexistit ⁊ diuini
tas subsistit. ¶ Si dicat̄ ꝯ hoc q2 existere sbē ē subsistere: sꝫ
hūanitas xp̄i nō hꝫ ꝓpriū subsistere. ꝗ nec ꝓprium existere.
Dicēdū ꝙ existere sbē cōplete nature sibi relicte est subsiste
re sicut existere accn̄tis ē inherere: sꝫ existere sbē nō sibi re=
licte sꝫ assūpte nō est subsistere sꝫ iexistere sicut existere accn̄
tis supnaturalr̄ sepati est subsistere si nō iherere. ¶ Confir=
mat̄ etiā positio hec: q2 multiplicata cā formali multiplica
tur effect⁹: sed eē ē formalr̄ ab eēna cōpleta. ꝗ vbi sūt plures
eēntie cōplete ⁊ pfecte ibi erūt plura eē. ¶ Ad rōes pricipa
les dr̄ sic ab illis de q̄rta opinione. ¶ Ad primā ꝙ minor ē
falsa. nō em̄ p̄dicat̄ natura hūana de natura diuina cū dr̄ cō
cretiue de⁹ ē hō: sꝫ p̄dicat̄ idē suppositū de seipso ꝯnotando
obliq̄ circa sbm̄ ⁊ p̄dicatū diuersitatē naturarū sub hoc sen
su habēs hūanitatē fili⁹ dei ē hō. i. suppositū hn̄s hūanitatē
¶ Ad secūdū dicēdū ꝙ hūana natura nō pōt existere p so=
lū esse diuinū. ⁊ cū ꝓbat̄ ꝙ imo: q2 cū p̄dicat̄ esse tertio adia
cēs sufficit ad verificatiōē ꝓpositionis ꝙ res iportate per
sbm̄ ⁊ p̄dicatū cōueniāt i eodē supposito. Dicēdū ꝙ nō ē ve
rū imo ad verificādū oēꝫ ꝓpositionē qua dr̄ hoc est hoc req̄
rit̄ aliqua eēntialis idētitas p̄dicati cū sbō: nec sufficit idēti
tas sm̄ suppositū nec sm̄ inherētiam qd̄ ptꝫ. vbi p̄dicat̄ ab=
stractū de abstracto vt albedo est color vel concretū de con
creto i sbālib⁹: vt hō ē aīal: ⁊ idē est cū p̄dicat̄ denoīatiuū de
alio: vt cū dr̄ hō ē alb⁹ ⁊ albū est musicū. verificat̄ em̄ ꝓposi
tio p supposito qd̄ iportat̄ qd̄ est ideꝫ ex pte sbi ⁊ p̄dicati vt
sit sensus hō est alb⁹. i. hō ē suppositū hn̄s albedinē: ⁊ albuꝫ
est musicū. i. sbm̄ hn̄s albedinē ē sbm̄ hn̄s musicā nunq̄ em̄
inherētia sufficit ad verificādū ꝓpositionē dicētē hoc ē hoc
alioquin posset dici hō ē albedo qd̄ nō ē verū: sed facit solū
denoīationē in aliquo vt ptꝫ i dictis expositionibus: ⁊ hoc
modo ꝟificam⁹ istā fili⁹ dei est hō rōne idētitatis realis sup
positi iportati p sbm̄ ⁊ p̄dicatū sub hoc sensu fili=
us dei ē hō. i. fili⁹ dei ē suppositū hn̄s hūanitatem
et nō rōne soli⁹ cōuenientie in supposito: q2 tūc ve
rificam⁹ istā eēntia diuina est hūana natura: q2 sꝫ
in eodē supposito qd̄ nō dicim⁹. cum ergo dicēdo
hūana natura xp̄i est si eē stet solū p eē diuino ni=
chil vnū et idē sit ex parte sbi ⁊ p̄dicati rōne cui⁹
possit ꝓpositio si ꝟificari opꝫ ꝙ verificet̄ ꝙ eē stet
p eē creato. ¶ Ad tertiū dicēdū ꝙ rō falsum sup
ponit scꝫ ꝙ suppositū diuinū i icarnatiōe supple=
at vicē eē materialis vel subiectiue. ꝙ nichil ē sub
iectū nisi respectu eorꝫ q̄ sibi inherēt. natura autē
hūana nō iheret ꝑsone assumēti: ⁊ ideo ꝑsona assu
mēs nō est subiectū vel cā materialis nature assū
pte. dato etiā ꝙ natura siue ꝑsona diuina assumēs
posset eē subm̄ nature alteri⁹: tn̄ p hoc nō cōpete
ret sibi assumere humanā naturā q̄ nō ē nata eē i
altero tanq̄ in sbō. Ratio ergo q̄re ꝑsona diuina
pōt aliā naturā assumere nō ē q2 suppleat vicē sbī
vl̄ materie: sꝫ est: q2 ē pfectiōis ifinite ad terminā
dū alteri⁹ depēdētiā aliquo modo sicut radix ter
minat in se existētiā rami insiti: ꝓpt̄ qd̄ dr̄ a q̄bus=
dā ꝙ incarnatio assimilat̄ insertiōi. ¶ Ad q̄rtum
dicēdū ꝙ queādmodū i xp̄o ē sbā hn̄s modū acci
dētis sic eē nature hūane ē eē sbāle hn̄s modū ac=
cidētꝭ. ¶ Ad q̄ntū dicēdū ꝙ ē p nobis: q2 si i vno
lucēte eēnt due luces tūc eēnt duo lucere. nūc aūt
q2 i vno lucēte ē vna lux solū. iō ē solū vnū lucere
In xp̄o aūt sūt due nature siue essentie: ⁊ iō debēt
eē ibi duo eē. ¶ Ad sextū dicēdū ꝙ rō vnitatꝭ fūn=
dat̄ ⁊ fundari hꝫ sup rōnē entitatis sm̄ ꝓportio=
nē vt si vnitas simplex fundet̄ sup entitatē simpli
cem: ⁊ cōposita sup ꝯpositā. vn̄ queādmodū i xp̄o
ē vna entitas cōpositiua siue cōpositi: ⁊ due enti=
tates simplices: sic in xp̄o ē vna vnitas cōposita
et due vnitates simplices. nō em̄ xp̄s est vnū sim=
plex: sꝫ vnū cōpositū: sicut ipse nō est ens simplex
sed ens cōpositū: ⁊ ita quot sunt entitates tot sūt
vnitates et ecōuerso. ¶ Ad septimū dicēdum ꝙ
Phor⁹ vult dicere ꝙ eē cuiuscūq̄ rei sꝫ vnā drāꝫ
nō est nisi vnū nō recipiēs intēsionē ⁊ remissionē.
cum ergo ex opposito in xp̄o sint due nature erūt
duo esse.

¶ Questio quarta.

Qarto querit̄ vtrū xp̄s sit plura: vide — Q̄o q̄rta.
tur ꝙ sic. q2 illd̄ i quo sūt plures sbē in= — Primum.
tegre ⁊ pfecte ē plura simplicit̄ cū sbā
sit ens simplicit̄: sed in xp̄o sunt hmōi:
vt diuinitas ⁊ hūanitas ꝗ ⁊c. ¶ Se= — Secūdū.
cundo sicut i xp̄o sunt plures nature i vna ꝑsona:
sic ecōuerso i deo sūt plures ꝑsone ⁊ vna nā: sꝫ pr̄ ⁊
fili⁹ nō sūt vnū sꝫ pl̄es i diuis ꝗ ecōuerso de⁹ ⁊ hō
erit vnū ⁊ plura. nā si oppositū in opposito ⁊ ꝓpo
sitū i ꝓposito. ¶ Tertio sic sicut se hꝫ sbā ad sim — Tertium.
pliciter: ita accn̄s ad sm̄ q̄d: sed sbm̄ pluriū accn̄
tiū: lꝫ nō sit illa dr̄ tn̄ plura sꝫ q̄d ꝓpter illa ꝗ sup
positū pluriū sbārū lꝫ nō sit illa: dr̄ tn̄ pl̄a simpl̄r
ꝓpt̄ illas. ¶ In oppositū ē Athanasi⁹ i simbolo
sicut aīa rōnalis ⁊ caro vn⁹ ē hō: ita de⁹ ⁊ hō vn⁹ ē
xp̄s. ¶ Rn̄deo. quattuor sūt faciēda. ¶ Primo — Rn̄sio
ponent̄ dicta aliorū. ¶ Scdo declarabit̄ intelle= — Prim⁹ ar.
ctus q̄stionis. ¶ Tertio ꝓbabit̄ ꝙ xp̄s ē vnū et — Pria opi.
nō plura. ¶ Quarto ponet̄ opinio ꝓbabilis.
¶ Quātū ad primum est triplex mod⁹ dicendi. — Herueus
¶ Prim⁹ ꝙ xp̄s debet dici vnū: lꝫ in ipō sint plu= — vbi supra.
res nature. Cui⁹ rō est: q2 xp̄s nō est nisi illud qd̄
p̄dicat̄ de supposito xp̄i: sꝫ altera naturaꝝ nō p̄di
catur de xp̄o. xp̄s em̄ non est humanitas: sed est hn̄s eam: lꝫ
natura diua de xp̄o p̄dicet̄: et ideo cuꝫ humanitas nō p̄redi
cetur in abstracto propter hoc christus sm̄ humanitatē nō
pōt dici vnū distinctū ab eo quod est sꝫ diuinitatem: q̄uis
possit multa hn̄s: scꝫ diuinitatē ⁊ hūanitatē ¶ Secundus
mod⁹ ē ꝙ xp̄s dꝫ dici plura ꝓpter tria. ¶ Prio: q2 sm̄ phm̄
7. metaphi. Hō alb⁹ nō ē simplicit̄ vnū sꝫ plura: sed de hoīe
albo nec albedo nec hūanitas p̄dicat̄. Nō em̄ bn̄ dr̄ hō alb⁹
ē hūanitas vel albedo. ꝗ nō obstāte ꝙ hūanitas abstracti=
ue nō p̄dicet̄ de xp̄o diuinitas ꝟo p̄dicat̄. Nichilomin⁹ sm̄
has plures naturas pōt dici plura. ¶ Secundo sic. Enti=
tas sbē nō diminuit de rōne entitatis. ꝗ nec pluralitas de
rōne pluralitatis: sꝫ ꝑsone diuine ꝓpter vnitatē sbē dicūtur
vnū. ꝗ xp̄s ꝓpter pluralitatē in ipō existētē pōt dici plura.
¶ Tertio sic q2 vnū ⁊ ens simpliciter dicūt̄ de vno et ente in
actu. Potētiale em̄ de se nō ē ens nec vnū simplicit̄ ꝓpt̄ qd̄
suppositū sbāle nō ē plura simpliciter: q2 nō ē ex plurib⁹ enti
bus i actu: sꝫ i xp̄o natura hūana ē ens actu: silr̄ ⁊ diuina. ꝗ
sm̄ eas xp̄s dꝫ dici plura simplicit̄. ¶ Terti⁹ mod⁹ dicēdi ē
ꝙ ꝓprie loquēdo xp̄s nō dꝫ dici nec vnū nec plura absolute
sed cū determiatiōe. Cui⁹ rō ē: q2 hec noīa cū sint adiectiua
ponūt rē suā circa substātiua. cū igit̄ hec noīa ponūt̄ i p̄dica
to sine substātiuo addito: Rn̄dere eis: p substantiuo res po
sita in sbō: vt cū dr̄ hō est alb⁹. Qn̄ ꝟo addit̄ substātiuū ta=
lia adiectiua ponūt rē suā circa ipm̄: vt si diceret̄ est bon⁹ cā
tor: q2 ly bon⁹ nō determiat sor. sꝫ cātorē. eodē mō i ꝓposito
si dicat̄ xp̄s est vnū nullo addito cū nō determinet aliud sub
stātiuū q̄ xp̄m nō bn̄ dr̄: sꝫ deberet dici. xp̄s ē vn⁹ eo ꝙ substā
tiuū ⁊ adiectiuū debēt i gn̄e cōuenire. si ꝟo aliud additur i
p̄dicato sm̄ conditionem p̄dicati debet determinatio vnita
tis vel pluralitatis addi: vt si dicat̄. xp̄s hꝫ naturā addēdū
est duplicē: vel dicēdū ē xp̄s hꝫ duas naturas: sed q2 de quo
nō p̄dicat̄ substātiuū nō p̄dicat̄ adiectiuū: qd̄ est determia=
tio substātiui. iō sicut de xp̄o nō p̄dicat̄ hūana natura sic nō
est dicēdū ꝙ xp̄s sm̄ ipam sit vnū vel plura. ⁊ idē dicēdū est
de diua natura sm̄ illos q̄ dicūt ꝙ nō p̄dicat̄ formalr̄ de xp̄o
et istud vr̄ cōuenienti⁹ dictū. ¶ Ad rōnes vtriusq̄ opiniōis
pōt rn̄deri. Pria em̄ opinio vera est si diuina natura p̄dicat̄
de xp̄o: q2 sm̄ eā pōt solū dici vnū ꝓprie loquēdo. sm̄ natu=
rā ꝟo aliā q̄ nō p̄dicat̄ de xp̄o nō pōt dici vnū nec multa pp
cām iam assignatā. q̄uis multi dubitēt an diuina natura p̄di
cetur de xp̄o in abstracto de hoc tn̄ fuit pleni⁹ visuꝫ primo
libro. ¶ Ad rōes secūde opinionis. ¶ Ad primā ꝙ phūs
qn̄ dicit ꝙ hō alb⁹ nō ē vnū sꝫ multa intelligit materialiter
quo ad naturā sbē ⁊ accn̄tis ⁊ nō quo ad formalē modū p̄di
candi. ¶ Ad secūdā dicēdū ꝙ plures sbē sunt realiter ⁊ sim
pliciter plures: sed sm̄ eas nō pōt xp̄s plura dici simplicit̄
cū nō p̄dicent̄ de ipso vel saltē altera. ¶ Per idē ptꝫ ad ter=
tiā ꝙ lꝫ diuina natura ⁊ hūana sint plura entia simpliciter ⁊
in actu: tn̄ q2 neutra vel saltē altera nō p̄dicat̄ de xp̄o. ideo
sm̄ eas nō pōt ꝓprie dici plura. ¶ Quātū ad secūdū scꝫ de
itellectu q̄stionis an xp̄s sit formaliter ⁊ simpliciter plura.
¶ Sciēdū prīo q̄d est esse formalr̄ plura: quia hoc nō ē hr̄e
plura: sed esse illa. sic em̄ ē aliq̄d vnū vel multa sicut ens: sꝫ
ex hoc dr̄ esse tale materialr̄ qd̄ est ex illo vel in illo. sicut sta
tua ē es vel lignū materialiter: q2 est ex ere vel ligno. forma
liter aūt nō est lignū vel es sed lignea statua vel erea. 7. me
taphi. nec etiā hō ē alb⁹: q2 hꝫ albū: sꝫ q2 est ipm̄ sbm̄ albedi
nis: nō q2 hꝫ albedinē qd̄ pꝫ in simplicib⁹. nō em̄ albedo ē co
lor: q2 hꝫ colorē: sed est lux materialiter: q2 ē de luce illo mō
quo lux est ypostasis colorū: sic etiā totū nō ē sue ptes for=
maliter: sed ipm̄ cōstitutū ex eis: sed tn̄ est ptes materialr̄:
sic etiā dico ꝙ aliq̄d ē plura formalr̄: nō q2 ꝯtinet plures for
mas. nā ꝯtineri nō ē forme: sꝫ ꝯtinere. sicut etiā hō a ponēti
bus gradus formarū vocat̄ vnū formalr̄ ⁊ nō plura: sꝫ ma=
terialiter plura dr̄ oē hn̄s plura i se absolute differētia. i. si=

ue sit forma siue materia: q2 oēs partes materialr̄ se hn̄t ad
totū: et sic oē cōpositū ē plura materialr̄ q̄uis sit vnū forma
liter: sed pōt dici formalr̄ plura quod est illa: vel saltē ꝙ hꝫ
plures formas eo mō q̄ ipse nate sūt plurificari. vn̄ phūs di
cit ꝙ senari⁹ nō est bis tria formalr̄: sed semel sex: q2 nō ifor
mat eū duplr̄ sꝫ ē bis tria materialr̄ q2 ē ex ill̄. ¶ Scdo sciē
dū q̄d ē eē plura simpl̄r ⁊ sm̄ q̄d: q2 eē plura sꝫ q̄d dicūt̄ aliq̄
siue q2 ipsa in se sunt entia sm̄ q̄d adinuicē distincta realiter
vt due linee: siue q2 vtrūq̄ est ens simpliciter: nō tn̄ sunt di=
stincta nisi sm̄ q̄d: vel q2 vnū est ens simpliciter ⁊ alterū sꝫ
q̄d: sed plura simpliciter nō sunt nisi illa quoꝝ quodlibet est
ens simpliciter et vnū nō est aliud. qd̄ ptꝫ. illud nō ē vnū sim
pliciter qd̄ nō est ens simplicit̄: nec p ꝯn̄s aliq̄d ē plura sim=
pliciter nisi sit entia simpl̄r: et cuꝫ pluralitas req̄rat distin=
ctionē. nā numer⁹ causat̄ ex diuisiōe ꝯtinua nunq̄ aliq̄ eēnt
plura simpliciter nisi essēt ipsa distincta simplicit̄. Vn̄ sicut
ad hoc ꝙ aliq̄d sit vnum simpliciter: req̄rit̄ ꝙ sit ens simpli=
citer ⁊ ꝙ sit indiuisū simpliciter. ita ad hoc ꝙ aliq̄d sit plura
simpliciter requirit̄ ꝙ in se habeat talia plura. quoꝝ quodli
bet sit ens simpliciter et distinctum simpliciter ab alio. hoc
autē nō est possibile nisi distiguant̄ supposito ⁊ essentia. Vbi
notādū ꝙ sicut in albo est cōsiderare sbm̄ qd̄ est albū ⁊ nō fa
ciens albū in se ꝓpter qd̄ sbm̄ carēs albedine nō pōt esse al=
bum: q2 deest illud qd̄ formalr̄ faciebat eē albū et effect⁹ for
malis nō sepat̄ a sua cā. Silr̄ albedo sine subiecto nō ē alba
q2 lꝫ sit factiuū albi formalr̄: non tn̄ factibile cum ipsa nō sit
nata facere se albū: sed aliud a se. Sic dicendo ꝙ ens simpl̄r
est suppositū nō nā: sꝫ eēna est q̄ suppositū est: sicut em̄ se hꝫ
eēna ad ens. sic hec eēna ad hoc ens. vn̄ suppositū subsistens
ē id qd̄ ē simpl̄r: sed essētia est id quo suppositū est. si ergo sit
suppositū sine essentia ipm̄ nō erit ens simpliciter cū eē sim
pliciter sit ab essentia formalr̄. si aūt sit essentia sine supposi
to ipsa nō erit ens simpliciter: q2 ipā nō facit se ens sed sup=
positū: et iō sicut ipossibile est esse albū sine albedine qua est
et sbm̄ qd̄ est albū: sic ipossibile ē esse ens simpliciter et pfe=
ctū absq̄ essentia qua est et supposito qd̄ est ꝓpter qd̄ vr̄ ꝙ
verbū et hūanitas assūpta inq̄tū hmōi nō sunt ens simplici
ter: q2 lꝫ ꝟbū subsistat nō tn̄ ab hūanitate: sꝫ diuinitate. sꝫ di
co ꝙ q2 hūanitas nō diminuit de pfectiōe ꝟbi: iō ꝟbū caro
nichilomin⁹ est ens simplicit̄ sicut pri⁹: sꝫ verū est ꝙ hoc esse
simpliciter nō inest ei ex hac essentia: sed ex alia. ¶ Secun
do requirit̄ ꝙ sint distincta suppositū ⁊ eēna: q2 sicut supposi
tū est id qd̄ est nō id quo est. ita ē ipm̄ distinctū nō distiguēs
essentia ꝟo sicut nō est id qd̄ ē: sed id quo est: ita nō est ipꝫ di
stinctū sꝫ distinguēs. sicut ꝗ si eēt suppositū sine essentia non
esset ens simpliciter propter defectū causantis esse: ita si sūt
aliqua distincta supposito ⁊ non essentia. certe non sunt di=
sticta simplicit̄: nō q̄dē pp defectū distiguibilis sꝫ distiguē=
tis realr̄. Et silr̄ si sit eēna disticta ⁊ nō suppositū nō erit di=
stictio simpl̄r nō pp defectū distictiui: sꝫ distiguibil̄: q2 eēna
nō distiguit seipaꝫ sicut i diuinis nō ē distictio simpl̄r: q̄uis
sit distictio suppositorū: q2 nō ē ibi distiguēs simpl̄r scꝫ for=
ma absoluta: sed solū distiguens sm̄ q̄d scꝫ forma relatiua.
Silr̄ materia ⁊ forma q̄uis distiguāt̄ eēnalr̄ q2 hec eēna nō
est illa nō tn̄ sunt disticta simpliciter. al's nō facerēt vnū sim
pliciter. Ex q̄ iā apparet ꝙ xp̄s nō ē plura simpl̄r: q2 in xp̄o
nō sunt plura entia simpl̄r. ⁊ illa q̄ sunt in eo nō sunt disticta
simpl̄r: q2 ens simpl̄r est suppositū sbē cū nā sbē: et distinctio
simpl̄r ē i supposito ⁊ nā sbē. ¶ Quātū ad tertiū ꝓbandū ē
ꝙ xp̄s nō sit plura simpl̄r et formalr̄. ¶ Prio sic. Illud in q̄
nō sunt plura esse simpl̄r dicta nō ē plura simpl̄r: sicut nō est
vnū simpl̄r i q̄ nō ē vnū esse simpl̄r: sꝫ i xp̄o nō sunt plura eē
simpl̄r: q2 i eo nō sunt plura subsistere ꝗ ⁊c. Probatio mino
ris: q2 sicut nichil ē ens simpl̄r nisi subsistat vel subsistēs: ita
nichil ē eē simpl̄r nisi qd̄ facit subsistēs. lꝫ ergo existere non
differat a subsistere i eo qd̄ subsistit: tn̄ dū aliq̄d existit i alio

suũ existere nõ est subsistere sicut nec ipm ẽ subsistẽs qñ nõ
subsistit:sꝫ tũc solũ qñ subsistit. vñ hũanitas xpi sepata ꝛ cõ
iũcta idẽ est re ꝛ q̃titas cõiũcta ꝛ sepata: ꝛ tñ prius erat in
Secũdo alio:nũc nõ. et esse qd erat inesse nũc est subsistere. ¶ Scdo
sic. Illud i quo nõ sunt plura supposita nõ est plura simpli=
citer:qꝛ solum suppositũ est ens simplr qꝛ simpliciter dico ꝙ
sine addito dico. vnde non sola accñtia q̃ nõ sunt entia nisi
qꝛ entis sꝫ entia ꝭꝫ q̃d:imo ptes sbẽ eẽnales vt natura ꝛ for
ma itegrales vt corp9 ꝛ brachia ꝛ eẽna et secũde sbẽ sꝫ entia
ꝭm q̃d:qꝛ oĩa hec nõ sũt nisi qꝛ sũt i alio: vel qꝛ ipsis est aliꝺ
et iõ sola pria sbã q̃ ẽ hoc aliq̃d ipa ꝓprie ẽ ens simplr. ꝛ silr
nõ sũt plura simplr nisi plura supposita:sꝫ i xpo nõ sũt plura
supposita ꝑ ꝛc. vñ pria opinio q̃ adinuenit xpꝫ esse plura ne
Tertio. gauit i eo plura supposita. ¶ Tertio sic accñs cũ sbõ hñte
aliã formã aut nõ plurificat ipm formalr ꝛ ꝭm q̃d ꝛ pari rõe
natura cũ supposito hñte aliã naturã nõ plurificat ipm sim
pliciter:aut lꝫ aliq̃ mõ accñs cũ sbõ faciat vnũ materialiter
ꝑꝑ vnitatẽ materie in q̃. nã cũ dico hõ alb9 tã hũanitas q̃ al
bũ isũt eidẽ supposito. vnũ q̃dẽ accñtalr iherẽdo. alterũ ꝟo
eẽnalr i existẽdo:tñ ista duo sũt plura materialr. cõsiderãdo
materiã ex q̃:qꝛ albũ ex plurib9 ꝯstat. ¶ Itẽ aggregatũ ex
hĩs est plura etiã formalr sꝫ tñ qꝛ hꝫ plures formas cum qꝛ
ipmmet ẽ plurificatũ accñtalr:ꝛ tũc non est sile qꝛ ad hoc ꝙ
aliq̃d sit plura ꝭꝫ q̃d sufficit ꝙ ipm sit illꝺ i q̃ aliquo modo
ẽ pluralitas ꝭꝫ q̃d siue ꝭꝫ eẽnaꝫ siue suppositũ siue sbãꝫ siue
accñs siue ꝭm qdcũqꝫ qd sit ens ad min9 ꝭꝫ q̃d: sꝫ ad eẽ plu
ra simplr nõ sufficit eẽ plura ꝭm qdcũqꝫ nõ ipꝫ sit plura ꝭm
Quarto eẽntiã ꝑfectã ꝛ suppositũ ꝑfectũ vt dictũ ẽ. ¶ Quarto sic.
Illud de q̃ nõ pñt ꝑdicari plura vt plura:sꝫ solũ vt vnũ nõ ẽ
ꝑꝑ illa plura simplr sicut sor. ẽ ens corporeũ ꝛ corruptibile ꝑ
ipm ẽ plura simplr:qꝛ lꝫ sint plura ꝛ diuersa:alr nisi tñ i sor.
sꝫ de xpo illa ꝑꝑ q̃ dr esse plura scꝫ diuinitas ꝛ hũanitas nõ
Quinto ꝑdicant de deo vt sunt plura:puta i abstracto sed solũ vt sunt
vnũ:puta i ꝯcreto.i.i supposito qd ẽ vnũ. ꝑ ꝛc. ¶ Quito sic
ꝑ hoc ꝙ aliq̃d hꝫ vel ẽ illa q̃ solẽt eẽ vel facere plura:non tñ
actu faciũt nõ ipm ẽ plura simplr: sꝫ solũ pt eẽ sicut hõ cõpo
nit ex multꝭ ptib9 q̃rũ q̃lꝫ pt facere hoc aliq̃d sepata ꝛ linea
hꝫ plures ptes q̃rũ q̃libet ẽ i potẽtia vt sit linea nõ tñ vn9 hõ
nec vna linea ẽ plura simplr. imo ẽ vnũ ꝯtinuũ ꝛ vnũ nũero.
Sꝫ hũanitas xpi nõ ꝯstituit ens simplr nec ꝯstitutũ distiguit
lꝫ nata sit hoc facere. ꝑ nõ facit dualitatẽ simplr dictã cũ di=
uinitate:qꝛ cũ i xpo nõ sit nisi deitas ꝟbũ ꝛ hũaitas q̃ ptinẽt
ad entitatẽ simplr opꝫ hic iuenire duo entia q̃ꝝ qdlꝫ ꝛ sit ens
simplr ꝛ sit ens distictũ ab alio simplr si xps debeat eẽ plura
simplr:deitas aũt ꝛ hũanitas nõ sũt hmõi. Tũ qꝛ hũanitas
nõ ẽ ens simplr:qꝛ nõ sũt disticta simplr. tũ qꝛ nõ sũt disticta
supposito:sꝫ solũ distiguibilia. ꝛ iterũ ꝟbũ ꝛ hũanitas ꝑ idẽ
et plus:qꝛ natura nõ põt dici disticta simplr a suo supposito
a q̃ substãtificat imediate ꝛ hꝫ eẽ qd ẽ imediatũ eẽne nec põt
dici ꝙ diuitas ꝛ ꝟbũ cũ hũanitate sint hmõi: qꝛ diuitas nõ ẽ
Sexto. simplr disticta a ꝟbo q̃cũqꝫ mõ ꝯsiderato ¶ Sexto act9 sup
positalis plus distiguit q̃ eẽntialis: qꝛ si act9 ẽ q̃ separat et
distiguit. ꝑ q̃to maior act9 tãto maior distictio. Plus autẽ
ẽ de actualitate i supposito q̃ i eẽna:sꝫ distictio suppositalis
sine eẽntiali nõ facit plura simplr sicut pꝫ in diuis. ꝑ multo
min9 distictio eẽntialr sine suppositali in xpo. Sꝫ hic diceret
ꝙ lꝫ distictio suppositalis sit maior i discretꝭ vl disiũctꝭ abso
lute:nõ tñ disiũctꝭ relatiue. Est eñ maior distictio diuitatꝭ
ꝛ hũanitatis i xpo q̃ xpi ad prẽꝫ:qꝛ illa ẽ simplr. vnomodo
simplicitatꝭ:qꝛ ẽ ꝭꝫ sbãm q̃ ẽ eẽna simplr:lꝫ nõ sit ens simplr
et si nõ ꝭm sbãm q̃ ẽ suppositũ:sꝫ distictio prĩs a filio ẽ distĩ
ctio ꝭm q̃d qꝛ ꝭm relationẽ tñ q̃ ẽ ens ꝭm q̃d non simplr di=
co vt relatio ẽ:q̃uis vt diua sit ens simplr ꝑꝑ idẽtitatem ad
eẽntiã. Posset etiã dici ꝙ suppositũ ẽ magꝭ distictũ formalr
min9 aũt distictũ ꝟtualr. Nã act9 eẽntialis siue formalr ille
est q̃ distiguit. suppositalis aũt ẽ ille q̃ distict9 ẽ etiã ꝑ se pri
Septio mo. ¶ Septimo. Illꝺ de q̃ nõ ꝑdicant plura simplr ꝑdica=
tiõe dicente hoc est. hoc nõ ẽ plura simplr eẽ plura ꝭm sbãm
et ꝭm eẽntiã qd reqrit ꝑdicatio dicẽs. hoc ẽ hoc cũ sit i prio
mõ. nã i oĩb9 aliĩs modis ꝑseitatꝭ ꝛ ꝑ accñs ẽ ꝑdicatio hoc
sest huic. nõ ꝙ hec natura sit illa: sꝫ i xpo nõ ꝑdicant plura
hmõi. nã lꝫ de9 ꝑdicet de xpo ꝑdicatiõe dicente hoc est hoc.
Nã ꝟbũ ẽ de9 ꝛ eẽna ꝟbi ẽ eẽna dei:non tñ sic hõ. Nã cũ dico
de9 ẽ hõ nõ ẽ sensus diuinitas ẽ hũanitas:qꝛ falsum eẽt: qd
tñ reqrit ꝑdicati. di. hoc ẽ hoc i prio mõ ꝑ se. sicut eñ hõ est
aial:sic hũanitas ẽ aĩalitas. nã sic se hꝫ nã ad nãm sicut sup
positũ ad suppositũ. vñ ẽ sẽs9. de9 ẽ hõ. i. suppositũ deitatꝭ ẽ
suppositũ hũanitatꝭ ꝛ sic nõ vniuoce ꝑdicat hõ d eorꝺ sorte
nã sor. sic ẽ hõ ꝙ eẽna sor. vt sor. ẽ. ẽ hũanitas ꝛ nichil aliud:
qꝛ sor. hũaniter ẽ q̃cq̃d ẽ: vñ hõ ꝛ rõne nature ꝛ rõne suppo=
siti ꝑdicat de sor. qꝛ ẽ suppositũ sorteitatꝭ ẽ suppositũ hũani
tatis ꝛ sorteitas est hũanitas. nõ sic aũt ꝑdicat de deo cũ dr
de9 hõ:sꝫ gr̃a suppositi tñ: qꝛ suppositũ diuĩ ẽ hũanũ nõ tñ
ditas ẽ hũaitas. imo ẽ tillꝺ suppo. dr̃t re ꝛ ĩfinite a nã hũa
na. ẽ aũt nichilomi9 dr9 hõ vniuoce cũ aliĩs:qꝛ scꝫ hꝫ hũani
tatẽ vniuoce dictã sicut id qd est albũ ꝑ naturã vniuoce dr:
ei qd ẽ albũ ab extriseco:qꝛ eẽ albũ ẽ hr̃e albedinẽ quõcũqꝫ:
ꝛ eẽ hoiẽꝫ ẽ hr̃e hũaitatẽ quõcũqꝫ. dñ tñ vt suppositũ nãꝫ il
lã substãtificat ¶ Octauo ex cõicatiõe ideomatũ sic q̃ de se
iuicẽ ꝑdicãt sbãlr ñ sũt pl'a simplr:sꝫ de9 ꝛ hõ i xpo sꝫ hmõi.
ꝑ ꝛc. Probõ maiorꝭ:qꝛ i ꝑdicatõe sbãli opꝫ ꝙ ꝑdicatũ sit idẽ
sbõ sbãliter sicut i accñtali opꝫ ꝙ sit idẽ accñtalr. vñ nõ eẽt
hõ alb9 nisi albedo faceret vnũ cũ eo:saltẽ ꝑ accñs nec esset
hõ aĩal sbãlr nisi aĩal eẽt idẽ cũ sbã ei9 siue aũt sbã sit suppo
sitũ siue natura tã natura cũ supposito q̃ ꝑs nature cũ alia
pte sũt vnũ simplr ꝛ nõ plura:sꝫ cũ sbã dicat de natura et de
supposito ꝛ plus de supposito eẽ simplr. ꝛ ꝑ ꝯñs numer9 sim
pliciter dict9 põ dici vel de eẽna vel de supposito: sꝫ magis
de supposito. tñ nõ ẽ oĩmoda simplicitas nec entitatꝭ nec di
stictionis nec i vtraqꝫ vt dictũ ẽ. vñ q̃ sũt vnũ cẽna ꝛ nõ sup
posito absoluto vl ecõuerso nõ sũt vnũ simplr nec plura sim
pliciter:qꝛ eñ nõ sũt vnũ vtroqꝫ mõ:sꝫ altero tñ:iõ nõ sunt
vnũ simplr:qꝛ deest vna rõ simplicis similr nec sũt plura sim
plicitr:qꝛ sũt disticta alio mõ simplicitatꝭ distictõis nõ vtro
qꝫ mõ cũ eẽna ꝛ suppositũ reqrant ad ꝑfectã vnitatẽ ꝛ disti
ctionẽ. Probatio minoris qꝛ de9 ꝛ hõ nõ ꝑdicãt de seiuicẽ
accñtalr vt dicebat tertia opinio. qꝛ vel sic. de9 nõ eẽt homo
sꝫ hũan9 si ei nõ iheret sꝫ adheret vt vestis hoi q̃ ꝑ eã ẽ vesti=
tus nõ vestis. vel si eẽt hõ vt sor. ẽ alb9 tũc hũanitas ei ihe=
reret. forma aũt simplex nulli sbiñ eẽ põt. vnde cũ oporteat
ꝑdicatũ eẽ vnũ cũ sbõ oĩs vnitas aut ẽ sbãlis aut accñtalis
sicut oẽ ens ẽ sbã vel accñs opꝫ hũanitatẽ eẽ vnitã ꝟbo aut
sicut accñs sbõ qd ẽ ipossibile : qꝛ sic de9 eẽt alterat9 vel sbã
liter ꝛ hoc vel ꝭm sbãm q̃ ẽ eẽna qd ẽ ipossibile:qꝛ fieret inde
tertia eẽna vt ex materia ꝛ forma: vel hec eẽna fieret illa vel
ꝭm sbãm q̃ ẽ suppositũ ꝛ hoc ẽ verũ sic scꝫ ꝙ diuinitas ꝛ hũa
nitas ẽ vnũ suppositũ. vñ sicut diceret ꝑdicatio sbãlis corp9
ẽ aiatũ vl materia ẽ iformata ꝛ nõ accñtalis nõ qꝛ aia sit de
eẽna corpis vl forma de eẽna materie sꝫ qꝛ ẽ idẽ suppositum
vtriusqꝫ vt vnũ accidit alteri:sic ẽ de9 hõ sbãlr a sbã supposi
ti nõ nature:qꝛ lꝫ hic natura nõ sit illa tñ suppositũ isti9 na=
ture ẽ suppositũ illi9 nature et nõ sicut dicim9 hõ ẽ aĩal ꝛ hõ
est alb9. Cũ ei dico hõ ẽ alb9 nõ ẽ sẽs9. suppositũ hũanitatꝭ ẽ
suppositũ albedis:qꝛ nature accñtali ñ dbet substãtificatio
sꝫ ẽ sẽs9. suppositũ hũanitatꝭ ẽ subiectũ albedis ꝛ sic est ꝑdi
catio accñtalis:qꝛ cõparatio accñtalis ad subiectũ est acci
dẽtale. nature aũt sbãlis ad suppositũ quo imediate substã
tificat ẽ substãtialis. ¶ Nono ex cõpatõe nũeri sic quecũ=
qꝫ sũt plura simpliciter ipsa sunt plures si sunt capacia ma=
sculine ꝑdicatõis:sed xps nõ est plures. ꝑ nec plura simplr
minorẽ oẽs nõ nestoriĩ ꝯcedũt. Probatio maioris nã lꝫ nõ
sequat est vnus ergo est vnũ vt pꝫ in vno hoie hñte plura
accidentia non ecõuerso est vnũ ꝑ vn9 vt in ꝑsonis diuinis:
nec etiã est plures ꝑ plura vt in eisdẽ; qꝛ potest esse distictio

ꝑsone quã iportat masculinũ sine distictiõe essẽtie
quã iportat neutrũ ꝛ ecõueso Silr nõ sequit ẽ plu=
ra ꝭm q̃d ꝑ plures. vt sor. cũ accñtib9 : tñ sequit ẽ
plura simpliciter:ꝑ plures:qꝛ pluralitas simplici
ter et nullo mõ addito dicta requirit pluralitatẽ
essẽtie ꝛ suppositi:ꝛ ꝑ ꝯñs ꝑsone. vñ ꝓprie loquẽ=
do xps nõ est plura simpliciter:sed vnũ simplicitr
qꝛ nec ipse est distict9 ꝭm essentiã ꝛ suppositũ: sed
tñ ꝭm essentiã cũ tñ pluralitas simplicitr dicta re
quirit vtrũqꝫ sicut ꝛ vnitas. nã pluralitas non est
nisi aggregatio vnitatũ: ꝛ talis est pluralitas qua
lis fuit ei9 vnitas. Nec etiã est vnũ simplicitr:qꝛ lꝫ
sit vnũ scdm suppositũ:non tñ est vnũ scdm essen=
tiã cũ tñ vnitas simpliciter dicta requirat indiui
sionem in vtroqꝫ sicut entitas simpliciter dicta re
quirit vtrũqꝫ. vñ xps est vnũ simplicitr scdm sup=
positũ et est plura simpliciter scdm eẽntiã:nõ aũt
est plura simpliciter nec vnũ simpliciter sine addi
tamẽto qd ꝓprie est esse tale simpliciter:qꝛ simpli
citer dico ꝙ sine addito dico ꝙ tñ ꝑsone diuĩe nul
lo addito pñt dici vnũ simpliciter. pꝫ qꝛ lꝫ nõ sint
vnũ nisi ꝭm essentiã. illa tñ subsistẽs est vñ plura
nõ solũ sꝫ vnũ ꝭꝫ essentiã. imo etiã ꝭm existẽtiã: et
oẽ id qd ad sbãꝫ absolute ptinet nec distiguit nisi
ꝭm relationẽ. q̃ vt relatio est nõ facit aliquã disti
ctionẽ sbãlẽ:nec ꝑ ꝯñs simplicẽ. qd ꝑ dictũ est ꝙ
vnitas simpliciter dicta requirit idiuisionẽ i sup=
10. ratio posito et essentia verũ est q̃tũ ad absoluta. nõ ãt
q̃tũ ad relatiua. ¶ Decimo. cõparando xpm ad
deũ sic. sicut se hꝫ xps ad pluralitatẽ nature ꝛ vni
tatẽ ꝑsone. sic ecõuerso. De9 ad vnitatẽ nature et
pluralitatẽ ꝑsone:sed q̃uis in deo sint plures ꝑso
ne:nõ tñ ꝓpter hoc de9 est plures nisi addat plu=
res ꝑsone: qꝛ esset sensus ꝙ sũt plures dĩj. vñ lꝫ di
camus pater fili9 ꝛ spũssanct9 sunt tres: qꝛ intelli
gitur ꝑsone ꝓpter supposita. ꝛ silr dicim9 tres sꝫ
q̃ testimoniũ dãt ꝛc. ꝛ ꝑ ꝯñs plures:nõ tñ sic for=
te dicim9 ꝙ de9 sit tres imo dicim9 de9 est vn9 ꝛ nõ
solũ vnũ. si aũt de9 est vn9 ꝑ nõ est plures. lꝫ enim
de9 sit trinitas ꝛ pluralitas nõ tñ ẽ tres vl plures
nisi aliq̃d addat. ꝑ silr xps lꝫ hẽat in se illa q̃ sunt
plura simpliciter dato etiã ꝙ esset illa simpliciter
plura. qd tñ verũ nõ est:nõ tñ ꝓpter hoc eẽt plu=
ra simplicitr nisi adderet ꝙ eẽt plura talia vtputa
plures nature. nã si diceret esse plura sine additio
ne sequeret ꝙ eẽt plura nõ solũ ꝭm naturã sꝫ etiã
ꝭm suppositũ sicut si de9 diceret plures sine addi=
tione sequeret ꝙ eẽt plura ꝛ nõ solũ ꝭm naturã re
ferret pluralitas ad essentiã quã de9 iportat. sicut
ergo deus non est plures sic nec de9 ꝛ hõ plura:
qꝛ sicut se hꝫ pluralitas ꝑsonarũ ad pluralitatem
masculine designatã sic essentialis ad neutraliter
designatã. Si aũt ista ꝯcedat de9 ẽ plures adhuc
nõ sequit ꝙ xps est plura vt post dicet plus etiaꝫ
videt ꝙ de9 pr̃ vel spũssanct9 et ille hõ q̃ dr iesus
nõ sint plura simpliciter:lꝫ distinguãt in supposi
to ꝛ essentia:qꝛ distinctio suppositalis eoꝝ non est
absoluta necessẽtialis. distictio ꝟo essentialis nõ
11. ratio est suppositalis. ¶ Undecimo. cõparãdo ꝑdica=
tũ diuinũ ad subiectũ sic q̃cquid est plura simpli=
citer ꝛ substãtialr:cũ pri9 tñ esset vnuꝫ simplr et
substãtialiter ipꝫ est aliq̃d quod pri9 erat:ꝛ aliq̃d
est ipm qd pri9 nõ erat:qꝛ qd est plura formaliter
est aliud et aliud vt aduersariĩ cõcedũt. qd aũt est
tñ vnũ est aliq̃d ꝛ nõ aliud:qd ꝑ incipit eẽ plura
incipit eẽ aliq̃d qd nõ erat et ecõuerso. qd etiã cõ
cedũt illi de prima opinione q̃ adinuenerũt xpꝫ eẽ
plura:sed ipossibile est deũ esse substãtialr qd non
semp fuit aut aliq̃d de nouo esse deũ qd nõ sp fuit
de9. alr de9 recẽs esset. ꝑ ꝛc. ¶ Unde illa tria in=
conueniẽtia q̃ sunt cõtra primã opinionẽ sũt etiaꝫ
cõtra istã. Probatio minoris:qꝛ in oĩ ꝑdicatione
substãtiali opꝫ ꝙ vel essentia subiecti sit esse ꝑdica
ti vel suppositũ subiecti sit suppositũ ꝑdicati. Im
possibile aũt est ꝙ aliq̃d sit suppositũꝫ diuinũ vel
essentia diuina qd nõ prius erat:qꝛ tũc esset de9 re
cens vel diuinitas recẽs. imo nec substãtia crea=
ta incipit esse postq̃ est aliq̃d sbãliter/qd pri9 non
erat. Si eñ essentia sortis inciperet esse alia essen
tia q̃ pri9 vel suppositũ sortis inciperet esse aliud
q̃ prius corrũperet. Sed accidẽta lr bene incipit
hõ esse qd pri9 nõ erat. ¶ Itẽ substãtialr creatu=
ra generabilis qñ gñat incipit esse qd nõ pri9 erat
sed postq̃ gñata est nõ vñ dr tunc recẽs qñ primo
generat. de9 aũt etern9 est ꝛ incorruptibilis ꝛ igẽ
nerabilis ꝛ ialterabilis. vñ nõ accidẽtalr nec sub
stantialter potest ipse incipere esse aliq̃d/ nec ali=
quid de nouo incipit esse de9. lꝫ eñ de9 ceperit esse
hõ nõ tñ ꝓpter hoc essentia sua cepit esse noua es=
sentia nec suũ suppositũ nouũ suppositũ: sed sup=
positũ qd nũc est hũanitatis semp fuit diuinitatꝭ
¶ Duodecimo. cõparãdo xpm ad seipm sicut in Duodecima ratio
xpo sũt due nature:ita vna ꝑsona ꝛ magis natu=
ra debet trahi ad numeruꝫ suppositi q̃ ecõuerso
sicut accñs nũerat numero subiecti:et qꝛ numer9
ꝑsone est magis dict9 simpliciter q̃ numer9 natu
re:qꝛ ergo suppositũ xpi est vnũ simpliciter. imo
simplicissimũ. nature ꝟo non sũt plures simplicitr
oĩmõ simplicicitatꝭ:qꝛ nõ ꝭm suppositũ i quo sũt
suppositũ aũt nõ hꝫ esse suppositale nisi ab altera
natura simplici. Sed nature xpi nõ sunt vnũ sim=
pliciter ꝓpter vnitatẽ maximũ suppositi i quo sꝫ.
ergo nec ecõuerso ꝑsona xpi erit plura simplr ꝑꝑ
pralitatẽ naturarũ q̃ in ipo sũt ¶ Utrũ aũt sit ma
gis vnũ q̃ plura. Dicẽdũ ꝙ est magis vnũ q̃ plu=
ra:sed plus hꝫ plura q̃ vnũ:qꝛ id qd est in xpo scꝫ
suppositũ hũanitatis ꝛ diuinitatis ꝛ deitatꝭ ipm
est vnũ simplicitr. Et silr id quo est id qd est realr
sed plus hꝫ plura q̃ vnũ. nã illa q̃ hꝫ scꝫ deitas et
hũanitas lꝫ non sint plura nature vnũ simplicitr/
plus tñ sunt plura q̃ vnũ:qꝛ maior est vnitas eẽ
q̃ suppositi. ¶ Ad argumẽta principalia. dicẽdũ Ad rões principales.
¶ Ad primũ ꝙ maior est vera de sbã pria q̃ ẽ hoc
aliq̃d. illa eñ sola est ens simpliciter. in xpo autẽ
nõ sunt plures tales. Vñ nestori9 q̃ dixit xpꝫ plu Ad pmũ.
res ꝛ posuit i eo plures ꝑsonas. ꝛ pma opinio que
dixit xpm plura/posuit in eo plura supposita.
¶ Ad secũdũ dicẽdũ ꝙ illud est qꝛ pr̃ ꝛ fili9 sunt Ad scdm
illa natura in qua vniunt ꝛ illa cũ sit subsistẽs est
q̃d vnũ simpliciter:sed xps non est ista plura:q̃ hꝫ
et si etiã eẽt illa:tñ alterũ ipsorũ nõ est ens simpli
citer id est in se idiuisum ꝛ ab oĩ alio diuisũ suppo
sito. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ ꝙ aggregatum ex subie Ad tertiũ
cto ꝛ plurib9 formis accidẽtalib9 est vnũ materia
liter a materia a qua:qꝛ sunt vnũ subiecto ꝛ i vno
subiecto: ꝛ ꝓpter hoc dicunt vnũ nũero sicut illa
quorũ est materia vna:sꝫ solũ plura materialiter a
materia ex qua: qꝛ ex plurib9 ꝯstat albũ ꝛ musicũ
et sunt plura formaliter:sed ꝭm quid non:non so=
lũ qꝛ hꝫ plures formas:sꝫ qꝛ hñs plures formas
ꝭm ꝙ hñs est plura accidentalr:qꝛ q̃libet illaꝝ est
ens ꝭm q̃d:sꝫ xps sic hꝫ plures sbãs ꝙ non queli=
det earũ est ens simpliciter. Nã lꝫ oẽ accidens sit
ens ꝭm q̃d:nõ tñ oĩs substãtia est ens simpliciter

sed solū prima q̄ est hoc aliq̄d ꝛ nō secūda nec ps integralis vt man⁹ nec essentialis vt materia vel forma partis vt aīa vel toti⁹ vt humanitas.

4. articl⁹ ¶ Quantū ad quartū de ꝓbabili opinione vidēda sūt .3. Primo declarādū ē aliq̄d i questione. 2. ostēdēdū quomō christ⁹ possit dici plura ꝛ quō nō Tertio quomodo possit dici vnū ꝛ quomodo nō ¶ Quantū ad primū ē Prima cōclusio ꝙ xp̄s ē aliquid ꝛ nō nichil ẜ ꝙ hō: ꝛ dicere cōtrariū ē he-
De here. c. cū xp̄s reticū sicut dicit decretalis/sicut eñ hō ẜm albedinē ē aliq̄d/ꝛ tñ nō est albedo ipa ẜ est alb⁹ q: eē albū nō ē eē nichil. q̄uis eē albi nō sit aliō q̄ albedo ipa. q: albū solā q̄litatē sig̃t. ita xp̄s ẜ hūanitatē ē aliq̄d q̄uis nō sit hūanitas ẜ hō ꝛ q̄uis hō suppositū dicit idem nō addat nisi solā humanitatē. Ulteri⁹ sciēdū ꝙ de⁹ dicit eē homo nō illo mō q̄ sor. vel plato dr̄ hō q: cū hō p̄dicat d puro hoīe ꝓpositio v̄ificat nō solū ratōe suppositi vt sit sensus sor. est hō ꝙ sor. ē hn̄s hūanitatē ẜ etiā ratiōe nature q: sorteitas ē humanitas. Nō aūt dicitur deus hō nō verificat rōne nature quasi deitas sit humanitas sed solū ratione suppositi q: de⁹ ē hn̄s humanitatē. Nichilomin⁹ tñ deus ē hō vniuoce cum ceteris hoib⁹: q: sicut aqua ē calida vniuoce cū igne q: habet calorē vnius rationis et hz sicut subiectū accidens licet habeat p violētiā illud qd hz ignis p naturā/ita q: christ⁹ hz talē humanitatē sicut petr⁹ ꝛ habet eā sicut suppositū naturam licet habeat eā extrīsece quā petr⁹ hz itrīsece ꝛ naturaliter inde est ꝙ est homo vniuoce. ¶ Circa secūdū sciēdū ē ꝙ christus nō est plura formaliter
2. dictum isti⁹ opiñ. nec plura simplicit ẜ est plura materialiter et ẜm quid. Primū pz: q: illud solum ē plura vel plures formaliter ꝑpter plura que cōtinet qñ q̄libet illorū predicat de illo p se ꝛ secūdū vnum est aliq̄d distinctū: sicut deus ē plures q: de⁹ est pr̄. deus ē fili⁹. de⁹ est. ss. ẜ ista sūt tres ergo de⁹ ē tres ꝛ plures. aliter aūt nō. sicut formaliter senari⁹ nō ē bis tria sed semel sex. q: senarius nō est tria et similit formaliter loquēdo nullū totuz cōtinēs plura de quorum singulis nō p̄dicat pōt dici plura formaliter. ẜ xp̄s cōtinet deitatē ꝛ humanitatē q̄ sūt plura licet aūt ipse sit diuinitas nō tamē ē humanitas ꝛ sic nō est plura propter plura: q: nec est illa plura. lz ei christus sit de⁹: ꝛ hō. nō tñ de⁹ ꝛ hō sūt plura ẜ habēt tantum plura. ¶ Secūdo ꝙ xp̄s nō est plura simplicit: ꝛ formalit: q: ad hoc reqritur ꝙ sint plura entia simplicit ꝛ disticta simplicit lz aūt diuinitas sit ens simplicit non tñ ē disticta simpliciter ab humanitate: q: ē ei cōiūcta a supposito ꝛ hūanitas nō ē ens simpliciter: q: non subsistit: licet ꝑut distiguit ab accidēte qd ē ens ẜm q̄d dicat ens simpliciter quomō materia ꝛ forma sūt entia simplicit. ¶ Itē nō ē disticta simplr̄ iō. ꝛc. sicut pz in .1. positiōe ꝛ trib⁹ rationib⁹ sequentib⁹ ¶ Tertio dico ꝙ ē plura materialiter ẜm q̄d: id eñ qd in se plura cōtinet quoꝝ vel vtrūq vl' alterum ē ens ẜm q̄d: dr̄ esse plura materialit ꝛ ẜm q̄d sicut hō alb⁹: ẜ xp̄s ē hmōi dicit ei xp̄s suppositū in duab⁹ naturis quaꝝ lz diuia dicat ens simplicit hūana tñ dr̄ ēs ẜ q̄d respctū suppositi lz ñ ita sic
3. dictū huius opini. accidēs. ¶ Circa .3. sciēdū ꝙ xp̄s dz dici vnū vel plura ꝛ nō solū oportz ꝙ sit vnū vel nō vnū plura vel nō plura q: etiā de nō ente verū ē ẜ opz ꝙ xp̄s vel ihesus silr ẜm ꝙ huiusmodi sit vnū vel plura q: ẜm ꝙ hmōi ē aliq̄d ꝛ nō est nichil. omē aūt ens aut est vnū vel plura: sicut non optz oē ꝙ est esse cecū vel vidēs ẜ oēm oculū q̄ natus est videre ita ꝛ ens qd natū est ex ētitate esse diuisum vl' idiuisū oz esse vnū vel plura ꝛ similr oportet ꝙ sit vnū formaliter vel plura formaliter ¶ Itē aut vnū materialiter aut plura materialit nec ē dare mediuz cū opponāt priuatiue ¶ Sed nō opz oē quod est esse vnū simpliciter vel plura simplr̄: q: hō albus materialit nec est vnū simplicit nec plā simpliciter. sed est neq vnū simplicit neq plura simplicit: qd includit ens ẜm quid ꝛ p accidēs sicut nō ens simplicit ꝛ p se: sic nec ē p se nec simplicit vnū ex alia parte non pōt esse plura p se et simpliciter ex altero tm̄ ente simplr̄ sed ē nō vnum simplr̄ et non plura simplicit ẜ plura ẜm q̄d māliter ¶ Ex hīs ergo ad ꝓpositum vr̄ ꝙ xp̄s sit nō solū vn⁹ secūdū q̄d ẜ ꝙ etiā sit vnū formalit ꝛ simplicit: q: si dicam⁹ verbū vel fili⁹ dei sic nō includit nisi suppositum cū natura diuina de q̄b⁹ cōstat ꝙ sūt vnū formalit ꝛ simplicit multomaius q̄ angel⁹ quiē ens vnum simplr̄/nō obstante ꝙ nō excludit accidentia que sunt entia ẜm q̄d cū q̄b⁹ angel⁹ ē cōposit⁹ faciens cum eis vnū ẜm q̄d ꝛ nō simplr̄: deus aūt ꝛ verbum nō includit nisi ens simplr̄ nec cōponit ad faciendū ens ẜ quid et p accidēs cū humanitate quam nō excludit. Hoc aūt ꝙ dico christ⁹ includit suppositū in vtraq natura: q: cū nō iportat in recto nisi habēs vtrāq naturā q̄uis nature habite nō faciāt vnū simpliciter q: tñ hn̄s ea non est plura nec est plures in se q̄ prius pōt vnum habere plura sine plurificatione maxime de⁹ idō nō auct⁹ neq multiplicat⁹ ē de⁹ p assūptionē hūanitatꝫ sicut nec p habere creaturas ꝑpt q̄d sicut de⁹ erat vnū formalr ꝛ simplicit ab eterno sic de⁹ hō ē habens plura q̄ pri⁹. ꝛ si haberet mille humanitates nō eēt plures nec plura q̄ pri⁹ ꝛ sic xp̄s formaliter loquēdo ē vnū simplicit. materialiter aūt loquēdo xp̄s nō est vnū ẜm q̄d q: cōtinet plura vno mō simplicit. s. hūanitatē cū diuinitate. et similr potest dici vnum ẜm suppositū nō vnū ẜm naturā ẜ hoc ē materialr. ¶ Ad primū dicendū ꝙ in xp̄o nō ē vna substantia itegra ꝛ pfecta q̄ ē suppositū ꝛ natura diuina nam hūana nō ē pfecta nō ꝑut distinguit cōtra accidēs ꝛ dato ꝙ natura humana ē substātia pfecta nō tñ pfecte distincta ꝛ si esset xp̄s nō tñ ē illa formalit habēs eā. Ad secūdū dicēdū ꝙ de⁹ ē quicq̄d hz ꝑpter qd dr̄ plēs: sed ẜm relationes: q: ē ille et vnū ꝛ vn⁹ pp essētiā q: ē illa xp̄s āt nō ē humanitas ꝛ diuinitas vt sic dicat plura sed est de⁹ ꝛ hō q̄ sūt vnū hn̄s multa ꝛ sic nō est multa ¶ Ad tertiū dicēdum ꝙ hō alb⁹ nō est plā formalr ẜ ẜ q̄d: q: hn̄s hūanitatē ꝛ hn̄s albedinē sūt vnū habens multa sed solū materialit ꝛ subā existens nō est ens simpliciter respectu suppositi ẜ solū ad drām accidētis vt pz i ptib⁹ sbē.

alia rñsio ad ratōes p̄ncipales

Disti. 7. q. 1.

Circa septimā distictionē q̄rūt q̄ttuor Primo vtrū de⁹ sit hō. Secūdo vtrū sit fact⁹ homo. Tertio vtrum sit predestinat⁹. Quarto: q: est homo p itellectū possibilem nō agētē ꝯueniēt vtr ille intellect⁹ p quē de⁹ est homo vel fact⁹ homo sit pura potētia ¶ Quantū ad primū querit vtrum
Primū. hec sit vera de⁹ est homo ꝛ argu r ꝙ nō. q: secūdū Augustinū .5. de trinitate q̄cq̄d p̄dicat in diuinis aut p̄dicat secūdū substantiam aut secūdū relationem sed homo non potest predicari de deo ẜm substantiam: quia qd p̄dicatur ẜm substātiā oib⁹ cōuenit ꝑsonis sed esse hominem conuenit tātum filio. nec etiam predicatur secundum relationem cū homo dicat ens absolutū: ꝛ ens absolutū non
Secūdū. predicet ẜm relationē. ergo ꝛc. ¶ Itez maior est vnio ꝑsonarū in diuina natura q̄ sit vnio duarū naturarū in supposito v̄bi: sed nūc est sic ꝙ ꝑpter illā vnionē q̄ maior est nō pōt dici ꝙ pater est filius/nec ecōuerso: q̄re nec ꝑpter illā vnionez que minor est/ poterit dici deus homo. vel ecōuerso. Oppositū dicit Augu. 1. de tri. c. 16. Talis fuit illa susceptio q̄ hoiem fecerat deū ꝛ deū hominem
Rñsio. 1. articul⁹. ¶ Respōsio. tria declarāda sunt. Primum est ꝙ hec est vera ꝛ ꝯcedēda. deus est hō. Secundū est declarare q̄liter vera sit ꝛ cōcedēda. Tertio ostēdet quō hec sit vera/xp̄s est hō. Primū sic ostendit breuiter. Quācūq sunt due nature i eodē supposito/vna natura pōt p̄dicari de alia ꝛ denoīare aliā in cōcretione. Exemplū/dicim⁹ ꝙ musicū est albū eo ꝙ albedo ꝛ musica sunt in eodē subiecto imediato: q: sunt in eodē supposito. quare cū natura diuina et humana vniant in supposito verbi: vnū poterit p̄dicari de alio denoīatiue: vt dicat/deus est hō. Hec est sententia Dam. li. 3. c. 5. Deus eñ homo ꝛ homo de⁹ ꝑpterea q̄ est scd̄m ypostasim vnionē. ¶ Ulteri⁹ autē notandum est ẜm ꝯmētatorē ꝙ triplex ē p̄dicatio: vna scz dispositiōis de disposito/ita ꝙ dispositio ꝛ dispositum nō differunt nisi solū ẜm rationē: ꝛ hec est solū in diuinis ꝛ in abstractis: ꝛ ista p̄dicatio nō pōt esse in ꝓposito. q: natura diuina ꝛ hūana differūt ẜm rem. Alia est p̄dicatio dispositionis de disposito qñ dispositio ꝛ dispositū ẜm rē differūt/ licet non actualiter sed potētialiter. et iste mod⁹ p̄dicationis est qñ partes essentiales ex q̄b⁹ fit vnū p se p̄dicant/sicut cū dr̄ homo est aīat⁹: vel hō est aīal. qui mod⁹ etiā non pōt cōpetere in ꝓposito: q: ex natura diuia ꝛ hūana nō fit aliqua natura tertia ẜm Dam. lib. 3. ca. 3. Alia est p̄dicatio dispositionis de disposito: qñ vtrūq differt ẜm rem actualiter: sicut cū dicit hō est alb⁹. subiectū eñ ꝛ accidens sunt duo in actu ꝛ vnū in potētia/ ẜm ꝯmentatorē ibidē/ꝛ in .7. metaphisice. Ex subiecto eñ et accidēte nō fit vnū tertiū. Et iste mod⁹ p̄dicationis est in ꝓposito. tū q: ex natura diuina ꝛ humana nō fit vnū tertiū p se qd resultet ex eis. tuz q: natura hūana in xp̄o licet sit substantia/habet tñ modū accidētis: ꝛ ideo ista p̄dicatio cū dr̄ de⁹ est homo. reducit ad p̄dicationē q̄ est dispositionis de disposito qñ dispositio ꝛ dispositū differūt ẜm rem actualiter: ꝛ est silis p̄dicationi illi qñ ac-
Contra opinionē. cidēs p̄dicat de subiecto. ¶ Quāuis autē ratio et declaratio sit ꝓbabilis nō tñ necessaria: q: i ratione maior ꝛ minor sunt vere/nec sequit ꝯclusio q: homo ꝛ de⁹ licet sint cōcreta/nō tñ sunt denominatiua sed principalia. vnde bñ verū est ꝙ nature in supposito vnite de se inuicē p̄dicant in concretione denoīatiua nō aūt in p̄ncipali: sicut nec in abstracto/ sicut corp⁹ et aīa: q: aīa licet sit corporea quodāmō: nō tñ est corp⁹ sicut ne corporeitas: nec corp⁹ est aīa sed aīatū. ꝛ silr vnio bene facit deū esse humanū ꝛ hoiem deificū vel diuinuz: nō autē deū hoiem: q: hmōi sunt cōcreta p̄ncipaliter nō denoīatiua. et silr de illa tertij mēbri declaratiōe: q: tertiū mēbrū qd ipsi applicāt ad ꝓpositū/cōcludit ꝙ de⁹ sit hūan⁹ ꝛ hō diuin⁹/nō ꝙ hō sit de⁹ vel ecōuerso: sicut albū est musicū/non albedo musica. ꝑpter qd dicendū ꝙ nō sola vnio naturarū hoc facit: ẜ cū hoc naturalis significatio terminoꝝ: q: sicut esse albū est hr̄e albedinem vt subiectū hn̄s formā/ꝛ nō est eē illā formā ꝑpt qd albū est musicū ꝛ ecōuerso: q: idez est habens vtrūq. sicut subiectū hz formā: sic q: de⁹ ꝛ hō dicūt hn̄s diuinitatē ꝛ hūanitatē: ꝛ idē ē hn̄s vtrūq, vt suppositū naturā. ideo de⁹ ē hō/ꝛ hō est de⁹. imo diuinitas est hō: licet hūanitas nō sit de⁹: q: deus est diuinitas hn̄s seipsam: q: ī diuinis hn̄s est q̄cq̄d hz nisi relatiue silr ꝛ albedo esset dulcis si esset subiectū hn̄s dulcedinē: sicut q̄titas ē colorata vel figurata: q: est imediate hn̄s vtrūq vt subiectū ¶ Quātū ad secundū articulū scz quō ꝛ 2. articul⁹
q̄liter hec sit vera/ de⁹ est hō ꝛ ecōuerso. sunt tres opiniones coacte argumēto qd solet fieri sic. Si deus est hō/aut hoc est p se aut p accidēs. nō p se: q: aut in p̄mo mō dicēdi p se/aut in scd̄o. nō in p̄mo: q: p̄dicatū nō ē de rōne subiecti. nec in scd̄o: q: subiectū nō ē de rōne p̄dicati: nec etiā p̄dicatū est p se passio subiecti vt de se pz. nō est ḡ p se nec etiā p accidēs: q: tūc humanitas aduenıret accidētaliter ꝑsone diuine qd falsū est. ḡ nullo modo pōt verificari. ¶ Dicūt ergo p̄mi ꝙ hec est vera 1. opinio.
p se/de⁹ ē hō. quoꝝ rō est hec. de⁹ significat naturā diuinā in cōcretione ad suppositū diuinū: ꝛ q: suppositū diuinū substātificat naturā hūanā p se ideo hūana natura in cōcreto p se p̄dicat de filio dei ꝛ supposito v̄bi. sicut q: suppositum petri p se substātificat naturā hūanā: ideo hec est vera p se/ petr⁹ est hō. ꝛ hō p̄dicat p se de petro. ꝛ ita q: suppositū diuū filij ē suppositū p se hūane nature: iō hec est p se/de⁹ ē hō. ¶ Cōtra hoc arguit sic. Qñ Contra istā opi.
p se aliq̄d p̄dicat de aliquo p̄mo mō dicēdi p se: hoc est q: p̄dicatum est de itellectu subiecti: sicut philosoph⁹ accipit p se in posteriorib⁹/p se insunt. ꝛc. sed humana natura nō est de p se itellectu suppositi diuini. q̄re ꝛc. ¶ Itē qñ p̄dicat p se aliq̄d de aliquo subiecto/p̄dicat p se de oib⁹ cōtētis sub illo. Exēplū. hec est p se/hō est aīal. ꝛ ideo hec est p se/petr⁹ est aīal. ꝛ sor. ꝛ de alijs sic. Si igit hec est p se/de⁹ est hō. ideo p̄dicatum p̄dicabitur siue dicet p se de oī supposito diuino cōtento sub deo. et hec erit p se / par est homo. qd est oīno falsum.
¶ Dicūt scd̄i ecōuerso ꝙ ē vera p accñs. qd pro- 2. opinio.
bāt duplr̄. Primo sic. In ꝓpositiōib⁹ p se/subiectū supponit determiāte ꝓ p̄dicato ꝛ includit ipsum determinate. et ideo hec nō est p se/aīal est hō. q: aīal nō supponit determinate ꝓ hoīe ẜ indetminate: in q̄tū pōt v̄ificari de aīali qd est sor. et qd ē hō. Cū igit de⁹ nō suppponat determiāte ꝓ hoīe ẜ idetminate in q̄tū pōt v̄ificari de illo vel de illo supposito hec nō erit p se/de⁹ est hō. ¶ Itē qñ aliquid sufficit ad faciendū ꝓpositionē p se ex itellectu: oportet ꝙ subiectū ꝯparet ad p̄dicatū p se ꝛ nō p accidēs: alr̄ si ꝯparet p accidēs nō est ꝓpositio p se cū dr̄/rationale est aīmal. hec est p accidēs: licet hec sit p se/hō est aīal. accidit ei hoī ẜm ꝙ supponit ꝓ rōnali: tñ ẜm ꝙ stat sub rōnali ꝙ sit aīal. est eñ hō aīal rōne partis materialis: ꝛ ē rationalis rōne partis formalis. et ideo hoī ẜm ꝙ stat sub rōnali accidit ꝙ sit aīal. Cū ergo in ꝓposito nr̄o accidat supposito diuino ꝙ substātificat naturā hūanaz: ẜm ꝙ stat siue sumit sub deo/hec erit q̄si p accidēs ꝛ nō p se/de⁹ ē hō. Si ei ex aliq̄

rõe hec deberet esse p se/ esset ,ppter hoc q suppo
situ diuinũ esset p se hõ: sed hoc non sufficit sicut
dictum est: q accidit supposito diuino scdz q su
mit siue stat sub deo q substãtificat naturã huma
nã. et ita de9 ,pparat p accidẽs ad istud pdicatũ: q
mediãte supposito diuio cui vt sic accidit substã=
tificare humanã naturã. sicut ex alia parte rõna=
le ,pparat ad aĩal p accidẽs: q mediãte hoie cui
accidit sm q stat siue supponit p rõnali q sit aĩal
3. opinio q est heruei di. pũti. q. 1. quartũ Silr Du. di. ead. q. 1 secũdũ
¶ Tertiũ mediãt iter istos dicẽtes q si attendat
ad suppositũ sic est p se: q scz suppositũ hñs diui
nitatẽ est p essentiã suã suppositũ hñs humanita
tẽ: sed qñtũ ad formã est p accidẽs: q de9 in eo q
deus siue in eo qd est hñs diuitatẽ nõ ẽ hõ. Si ei
ex hoc ipso formaliter q est hñs diuitatẽ erit ha
bẽs humanitatẽ: seqret q de9 nõ posset nõ esse hõ
Sed qd debet magis cõcedi q sit p accidẽs qz p
se. Videt qbusdã q magis debet dici p accidẽs/
qz p se: q termin9 cũ accipit cũ reduplicatiõe, licz
sit ex parte subiecti sp tñ tenet formalr vt de9 sm
q deus stat p hñte diuinitatẽ scdm q est hñs di=
uinitatem. hõ etiã scdm q hõ stat p hñte hũani=
tatẽ scdm q est hñs hũanitatez. Et ideo qñ dr q
deus p se vel scdm q de9 est hõ/ denoiat hitudo p
se iter formã subiecti et pdicati: et nõ iter supposi=
tũ vtriusqz formenisi inqñtũ est hñs illas. Et hoc
mihi videt ,pbabile. Vñ ista/ de9 est hõ. videt mi
chi magis accedere ad naturã ,ppositionis p acci
dẽs/ qz ad naturã ,ppositiõis p se: ita tñ q p acci=
dẽs nõ accipit hic p ,ppositione hñte pdicatũ qd
sit accidẽs: sed q habeat nomẽ accidẽtis qñtuz ad
hoc q pdicatũ sit extra rõnẽ subiecti. siue qñtum
ad hoc q nõ sit hitudo necessaria ex natura rei i=
ter formã pdicati et subiecti vnde etiã et ista/ aĩal
Du. vbi s. est hõ. ponit eẽ p accidẽs: et tñ pdicatũ est idẽ p es
sentiã cũ subiecto. Et idẽ aliĩ sic pbãt: q omis p
põ vera p se ẽ vera cũ reduplicatiõe termini sup
se: sicut hõ si p se est aĩal scdm q hõ est aĩal et scdz
q hõ est risibilis: q illd qd iportat formalit per
subiectũ est rõ iherẽtie pdicati cũ subiecto: sz nõ
põt dici q de9 sm q de9/ sit hõ. q qd formalit im
portat noĩe dei nõ est rõ ,queniẽtie pdicati cũ sub
iecto: sed sola vnitas suppositi: q etiã in ,ppositio
nib9 p accidẽs est tota cã ,vificatiõis ,ppter qd ta=
lis ,ppositio magis est dicta p accidẽs qz p se: nõ
,ppter hoc q hũana natura sit accidẽs aut adue=
nit inherẽter/ aut extrinsece ad modũ habit9: sed
q aduenit enti in actu. nec formalit iportat noĩe
hoĩs illud qd formalit iportat noĩe dei: nec econ
uerso. Si ergo cõcedat q sit aliquo mõ p se: dicẽ
dũ ad illud qd obiĩcit i ,ptrariũ/ q est in pmo mõ
Herueus vbi s. dicẽdi p se. Et qñ dr q nõ: q pdicatũ nõ est de ra
tione subiecti: dicendũ q licet qñtũ ad formã pdi
cati et subiecti pdicatũ nõ sit de rõne subiecti: tñ
qñtũ ad suppositũ/ pdicatũ est idẽ essentialiter cũ
subiecto. et hoc sufficit ad hoc q aliquo mõ sit ibi
prim9 mod9 dicẽdi p se. ¶ Sustinẽdo autẽ q sit
formaliter loqndo p accidẽs. dicendũ ad illd qd
obiĩcit in ,ptrariũ/ q nõ sequit ex hoc q vnio illa
sit accidẽtalis sm q vna substãtia accidẽtalit ad
uenit alteri. sicut vestis hoĩ: q sic nec p se nec p ac
cidẽs/ de9 esset hõ: sicut nec hõ vestis. Sed bñ seq
tur q natura humana se habeat respectu dei ali=
quo mõ ad nomẽ accidẽtz: q scz nõ est de forma=
3. articul9. li rõne hui9 termini q est de9. ¶ Quantũ ad ter=
tiũ articulũ quo hec sit vera xps ẽ hõ. dr sm ali=
quos q hec est p se/ xps est hõ. vtrũqz eñ tã deus
qz hõ est de p se. de itellectu h9 subiecti qd est xps
¶ Aliĩ dicũt aliter q sicut hec ,ppositio/ hõ alb9
est hõ. licet habeat pseitatẽ rõe pncipalis ptis cõ
põnis: q pdicatũ est de p se de itellectu subiecti:
tñ dr esse p accidẽs rõne iplicationis ,ptingẽtie i
subiecto. iplicat eñ qdã ,ptingẽtia in subiecto cũ
dicit/ hõ est albus. põt eñ hõ q nũc est alb9 eẽ nõ
albus: sic volũt dicere in ,pposito. et hec ,ppositio
xps est hõ. licet habeat pseitatẽ rõne principalis
,ppõis: tñ q in subiecto est qdã iplicatio cõtingẽ=
tie. Implicat eñ in subiecto ista ,ptingẽtia/ de9 ẽ
homo: q idẽ est dicere/ xps est hõ. q de9 hõ ẽ hõ.
ideo ista nõ ẽ ,ppõ p se/ xps est hõ. sed p accñs. Et
bñ dictũ est q iplicat cõtingẽtia cũ dr de9 hõ: q
de9 põt deponere naturã hũanã assumptã et aliam
assumere: et post modũ aliã: et iterũ resumere eãdẽ
naturã quã mõ habet. ¶ Ad pmũ dicendũ q qñ Ad rõnes ãte oppo. Ad pmuz
dr q qcqd pdicat scdm substãtiã pdicat de oib9
psonis/ dicendũ q illud habet ,vitatez in diuinis
scd m diuina et sm substãtiã increatã/ nõ autẽ sm
substãtiã creatã assumptã/ qd pz: q ad litterã ibi
loquit de substantia icreata et diuina. Silr posset
dici q pdicat sm relationẽ: sed tunc distinguẽdũ
est: q pdicari sz relationẽ põt esse duplr. vel sm
relationẽ intrinsecã et iplicitã: vel scdm relationẽ
explicitã. Primo mõ pdicat sm relationẽ hõ: et
nõ scdo mõ. Est eñ sensus/ de9 est hõ. i. diuina na
tura humane nature est vnita. ¶ Ad secundum Ad scdm.
dicendũ q idẽptitas nõ est cã q vnũ pdicet de al
tero: sed idẽptitas q est in psona et nõ in essentia.
Vnde breuiter sciendũ q qñcũqz est aliqd idem
cõicabile qd assumit p medio: tũc nõ tenet syllo
gism9 expositori9. vñ nõ valet/ de9 est pr. de9 est fi=
lius. ergo pater est fili9. Sed qñ assumit idẽ incõ
municabile bene tenet. ,vbi grã: sequit xps ẽ de9.
xps est hõ. ergo hõ est de9. ¶ Questio secũda.

SEcundo qrit/ vtrũ ista sit vera/
deus est fact9 hõ. Et videt q nõ Primum.
q q nõ est fact9 nõ est fact9 hõ:
a destructione supioris: sed de9
nõ est fact9. ergo nõ est fact9 hõ.
¶ Itẽ hec ,ppositio/ de9 est fa=
ctus hõ. ,uertit in istã/ hõ fact9 Secundũ
est deus: sed hec est falsa. ergo et prima. ¶ Item
fieri hoiem aut attribuit deo vt subiecto factiõis Tertium.
aut vt termino. nõ vt subiecto: q omẽ fieri in sub
iecto supposito est mutari: de9 autẽ imutabilis est
Nec vt termino: q termin9 actionis nõ precedit
actionẽ: sed deus precessit hoc qd est fieri hoiem
g nõ potest sibi attribui vt termino. g nullo mõ.
¶ Itẽ fieri est mutari: sed nullũ mutari cõuenit Quartuz
deo: ergo nec fieri. ¶ In oppositũ est qd dicitur
Iohã. 1. Verbũ caro factũ est. i. fili9 dei fact9 est
homo. Et in symbolo Niceno dicit de dei filio:
homo factus. ¶ Responsio. Tria sunt facien= Respõsio.
da. Primo ponet intellectus qstionis. Scdo ad
euidentiã veri sensus ponent qdã distinctiones.
Tertio ex his concludet ,ppositũ. ¶ Circa pri= 1. opinio.
mum sciendũ scdm aliquos q ly factus/ põt esse
determinatio totius cõpositionis/ vt sit sensus:
deus fact9 est homo. i. factũ est q deus sit homo.
et homo factus ẽ deus. i. factũ ẽ q homo sit de9.
et in hoc sensu vera est vtraqz ,ppositio. et sic dicit
Augustin9. 1. de trini. ca. 16. talis fuit illa susce=
ptio q deũ faceret hoiem et hominem deum: q p
illam vnionem factum est q deus est homo/ et ho
mo deus. Alio modo ly factus potest determina
re solum subiectum/ vel solum predicatum: vt sit
sensus/ deus factus est homo. vel homo fact9 est
deus. et similit ex parte predicati/ deus est homo
factus. et homo est deus factus. et in hoc sensu
vtraqz propositio est falsa: quia ponit factionem
simpliciter circa suppositum diuinũ quod impor
tatur nomine dei vel nomine hominis in supposi
to. Est autem ibi falsitas non propter principa=
lem compositionem/ sed propter falsam implica=
tionem ex parte subiecti vel predicati. sicut ista
esset falsa sortes albus currit. dato q curreret: ta
men non esset albus. ¶ Neutrũ autẽ istorũ vide=
Contra istam opi. durã. q. 1. hui9 disti. tur aliĩs bene dictum. Non primũ: quia ly factus
est/ nõ est de his que determinãt compositionem:
sicut possibile/ necessarium/ contingens. Et ideo
non est resolutio propria istarum propositionuz/
deus factus est homo. et homo factus est deus. in
hanc/ factum est q deus sit homo. et homo deus.
qñuis Augustinus isto modo loquẽdi vtat. Nec
secundum valet: quia hoc totum/ factus est. tenet
locum vnius copule verbalis. est enim suppletio
predicati huius verbi fio fis: et ideo sicut pro in=
stanti incarnationis quereremus de ista/ deus fit
homo. vel hõ fit deus. ita q ly fit est pura copula
verbalis cõiungẽs pdicatum subiecto: et nõ esset
determinatio vel pdicati vel subiecti. ita pro nũc
possem9 qrere vtrũ hec sit vera/ deus fact9 est hõ.
vtẽdo hoc toto/ fact9 est p sola copula ,vbali: quã
nõ licet diuidere sic: vt ly fact9/ sit determinatio
subiecti vel predicati: et ly ẽ sit copula queãdmo=
dũ aliĩ dicũt si hoc totũ fact9 est: est solũ vna co=
pula. sic igit qñ dicit/ deus est fact9 hõ. vel hõ fa=
ctus est deus. potest esse triplex sensus quox duo
extorti et improprĩ: tertius pprius verus est sm q
fieri determinat totã cõpositionẽ. Secũdus sen=
sus est: sm q fieri absolute vel habet determiare
vel subiectũ vel pdicatũ. Et isti duo sensus vt di
ctũ est sunt improprĩ. Tertius sensus est q ly fa=
ctus/ determinat subiectũ in cõparatione ad pdi
catum. et hũc sensum directe importat propositio
de se. Vnde qñ dicitur q deus fact9 est homo. sen
sus est/ q deus factus est habens humanitatem.
Herueus disti. pũti q. j. ¶ Quantum ad secũdum de distinctionib9 pre=
mittunt aliqui et bene quõ terminus precipue cõ
cretus diuersimode accipi habet in subiecto et p=
dicato: nam vt cõmuniter dicitur quãdo est a par
te subiecti tenetur materialiter: quia scz tenetur
p supposito habente formam siue materiam im=
portatam per terminum et precipue loquendo de
termino substãtiali: sicut est homo vel animal vel
aliquod tale. sed in predicato tenetur pro forma.
Istud autem dictum non videtur ipsis sic intelli
gendum q quandoqz concretum supponat p na=
tura abstracta in recto. nunqz enim homo suppo=
nit p humanitate in recto: nisi forte hoc esset gra
tia materie: vt scz ipsum suppositum hominis sit
ipsa humanitas. accipiendo autem tantum for=
maliter semp supponit pro habente humanitatez
et ideo semper humanitatẽ importat in obliquo:
et ideo ista distinctio sic videtur eis accipiẽda q
terminus concretus q est idem qd habens natu=
ram aliquam: puta homo quandoqz potest acci=
pi magis scdm q est aliquid in se/ qz secundum q
est habens: sicut si dicam q album currit. album
magis accipitur pro ipso supposito habẽte scdm
illud quod est in se/ qz scdm illud quod est habẽs
quia sicut non possit verificari propositio qua di
citur q album currit: nisi subiectũ cursus habeat
albedinem: tamen albedo subiecti nichil facit ad
hoc q predicatum insit subiecto. albedo enim ni
chil facit ad hoc q aliquis currat: sed quando di
citur/ homo est abus. album stat ibi pro habente
vt est habens. vnde esse album scdm q ly album
ponitur a parte predicati non conuenit alicui nisi
propter hoc q habet albedinem formaliter lo=
quendo: sed aliquid bene conuenit albo in subie=
cto posito non propter hoc q habet albedinem:
Hoc sit dictum de primo. ¶ Primo distinguen=
dum est de fieri. Ad cuius euidentiam sciendum
q aliquid dicitur fieri dupliciter. Vno modo sim
pliciter et absqz determinatione: vt cum dicitur
homo fit. et tunc fieri itelligitur de supposito cui
attribuitur fieri. Alio modo dicitur aliquid fieri
cũ determinatione: vt cum dicitur homo fit al=
bus/ vel aliquid tale et tale fieri: non oportet intel
ligi de supposito cui attribuitur quasi suppositũz
fiat: sed attribuitur sibi in ordine ad predicatum
et scdm tale fieri dicitur aliquid fieri non simpli=
citer sed scdm quid. Vnde quando dicitur homo
fieri albus: non attribuitur ei fieri simpliciter, sed
scdm quid. vnde si quis inferat/ homo non fit. er=
go non fit albus. non esset pcessus a superiori ad
inferius negando: immo esset processus a simpli
citer ad scdm quid. vt si diceretur non est albus:
ergo non est albus scdm dentem. Vnde sciendũz
q quedam sunt quoruz esse infert esse simpliciter
licet sint esse scdm quid: sicut esse album infert es
se simpliciter: eorũ tamen fieri esse est fieri scdm
quid: nec infert fieri simpliciter: sicut hominẽ fie=
ri album non infert hominem simpliciter fieri.
¶ Secundo distinguendum est de fieri quod ca=
pitur cum additione: quia quandoqz denomi=
nat illud in quo: sicut in subiecto est ipsum fieri:
sicut quando dicitur homo fieri albus: illud fieri
est in homine sicut in subiecto. Aliqñ vero fieri
denominat illud in quo ipsum non est sicut in sub
iecto: sed habet habitudinem ad illud in quo est
fieri sicut in subiecto: sicut res que videtur dici=
tur fieri visa: quando aliquis de nouo videt eam
non per fieri realiter existens in re visa: sed per fie
ri existens in vidente: ita q per illud res visa non
fit formaliter aliquid: nec in ea scdm rem aliqua
mutatio fit realiter sed in alio. ¶ Tertio scien=
dum q quando aliquid dicitur fieri cum additio
ne illud debet esse et dicitur esse res factionis qd
est a parte predicati: vt cum dicitur q homo fit
albus. esse album est terminus huius factionis.
Illud autem quod est a parte subiecti significa=
tur vt subiectũ factiõis: vel scdm rẽ vt cum dici=
tur homo fit albus: vel scdm rationem: vt cum di
citur/ lignum fit visum. ¶ Quantum ad tertium 2. articul9. Herueus vbi supra.
ad propositum sunt due conclusiones ab omni=
bus concesse in sensu proprio: sed triplex inueni=
tur modus declarandi. Primi dicunt sic: q acci=
piendo dictas propositiones in vltimo sensu qui
est propri9 sic ista propositio deus factus est ho=
mo: est simpliciter vera. Alia autem scilicet ho=
mo fact9 est deus: est simpliciter falsa. Ratio pri
mi est ista: quia quando dicitur / deus factus est
homo, fieri attribuitur deo in ordine ad hunc

terminū ꝙ est esse hominē: hoc autē est verum. nā licet fieri non sit realiter/in deo tū potest vere denominari a fieri existente realiter in aliquo depēdēte ab eo. sc3 in natura humana assumpta sicut lignum dicitur fieri visum per fieri existens in vidente/esse etiam hominem est res huius fieri: qꝛ licet suppositum hñs humanitatē: ſm id qḋ ē nō sit terminus dicte factōis: tñ ſm ꝙ est hñs humanitatē est terminus illius factiōis. nā ꝑ illam factionē factū est ꝙ sit habens humanitatē. sicut autē dictū est homo in predicamēto positus/ sta' nō pro eo ꝙ est habens ſm' ꝙ in se est quod dicit̄ suppositū. sed ſm ꝙ est habēs humanitatem ſm quā rōem est terminus factiōis illius. et ideo bene et vere dicitur ꝙ deus est factus homo. ¶ Rñsio secundi faciliter patet. qꝛ deus. s. suppositu3 hñs diuinitatem. nec scđm ꝙ in se est quoddā suppositum. nec scđm ꝙ est habens diuītatem potest esse terminus illius factiōis: nec alicuius vnde suppositū illud diuinū quod est habens humanitatē per nullam factionem habet diuinitatē. nec ꝑ aliquam factionem efficitur habens diuītatem. sed quando dicitur homo factus est deus: significat̄ ꝙ illud suppositum diuinū quod habet humanitatem per illa3 factionem sit factus habens diuinitatem. q. illa factio terminetur ad hoc ꝙ illud suppositū habeat diuinitatem. et ideo hec ꝓpositio homo factus est deus/est simpliciter falsa ¶ Se-

Du. vbi. s.

cundi declarant idē replicando quedam de secundo articulo cum additiōe et declaratione. Dicūt ergo ꝙ hec est vera: deus est factus hō. ꝛ hec ē falsa: homo est factus deus. Primū patet sic. Omne quod nunc est aliquid quod prius non fuit potest dici factum illud: sed filius dei nunc est homo/et quandoq3 prius non fuit. ergo potest dici ꝙ filiꝰ dei vel deus est factus homo. ¶ Ad cuiꝰ ampliorem declarationem notādum est ꝙ fieri vel factū esse qñq3 attribuitur vni absolute sine determinatione addita. vt si dicat̄/sor. factꝰ est. aliqñ ꝟo cū determinatiōe addita: vt si dicat̄ sor. factꝰ est albꝰ ꝛ factꝰ est mihi ꝓpe. Primo mō cui istud attribuitur fieri vel factum esse est res/ vel intrinsece includit terminum factionis: qꝛ cum factio directe respicit terminum: nullo modo esset factio ꝑ quā nichil fieret. Ubi autem fieri vel factu3 esse attribuit̄ alicui absolute: nichil est ibi preter factionē nisi illud cui factio attribuit̄: ideo necessariu3 est ꝙ id sit factionis terminus/ vel intrinsece includat terminum. Isto modo non potest fieri vel factum esse attribui ipsi deo. Cuiꝰ ratio est: qꝛ illud cui non potest attribui esse terminū factionis vel includere ipsum intrinsece: illi nō potest attribui absolute fieri vel factū esse: sed deꝰ est hmōi. ergo ꝛc. Maior patet ex dictis. Minor ꝓbat̄: quia factio terminatur ad aliquod esse ꝑ factionem acquisitum: sed ꝑ hoc nomen deus non importatur aliquod esse acquisitum ꝑ factionem: ergo deꝰ nō potest esse terminus factionis. ꝛ hec fuit minor: seq̄tur ergo cōclusio. Alio modo attribuitur alicui fieri vel factum esse cum determinatione addita. qḋ contingit dupliciter. Uno modo quando illa determinatio est subiectiue inherens: sicut dicit̄ sortes fieri albus. ꝛ tūc illud cui attribuit̄ fieri/ se habet in ratione subiecti respectu factionis ꝛ determinationis que est terminꝰ factionis/vt patet in exēplo iā dicto de sor. albo. ꝛ hoc modo nō potest fieri vel factū esse conuenire deo: qꝛ omne qḋ se habet ad factionē ꝛ terminū factionis tāq3 subiectum vere mutat̄ ꝑ factionē: sed deꝰ est oīno immutabilis. ergo sibi nō potest attribui fieri vel factū esse hoc mō. Alio mō qñ illa determiatio nō se habet inherenter sed relatiue: vt si dicat̄ ꝙ sortes est factus michi prope. ꝛ tunc non oportet ꝙ omne illud cui attribuit̄ fieri vel factū esse/ sit terminus vel subiectū factionis: sed sufficit ꝙ sit extremū relationis q̄ potest vni aduenire sine mutatione sui ex mutatione alteriꝰ: sicut ego sum factus ꝓpe sor. ex sola mutatione sor. qꝛ venit ad me. ꝛ sic est in ꝓposito. Cum enī dr̄ deus factꝰ est homo. fieri non attribuit̄ deo absolute: nec attribuitur ei cū determinatione inherente: sed cū determinatione respectiua q̄ est realiter in humana natura ex eo ꝙ nō habet proprium subsistere: sed dependet ad ꝑsonam diuinā. in ꝑsona autem diuina est solū respectus ſm rationem. Et sic patet ꝙ ista est vera/deus factꝰ est homo. Secundū patet sc3 ꝙ hec est falsa/homo factus est deꝰ. qꝛ qñ alicui attribuit̄ fieri non absolute sed cū determinatione: oportet ꝙ illud p̄existat/vel saltem ſm naturam factioni vel determinationi vt pa3 in ambobus modis imediate dictis. sed homo nō p̄existit nec natura nec tempore ei ꝙ est homine3 fieri vel esse deum: qꝛ licet fuerit humanitas priꝰ ordine nature q3 fuit vnita verbo: tamen non priꝰ fuit homo qḋ est nomē suppositi q3 fuit hominem esse deum sed simul. ꝓpter qḋ ista falsa est/ homo factus est deus. ¶ Tertia declaratio recapitulat

3. articulꝰ.

tres conclusiones ꝛ declarat declarationem primam latius dicēs: ꝙ iste ꝓpositiones possunt habere tres sensus. Primus est improprius: in quo vtraq3 est vera qñ sc3 factio determiat solā copulā sub hoc sensu/factū est ꝙ deꝰ ē hō. ꝛ ecōuerso. hoc enī verū est ꝙ ꝑ factionē nature sunt vnite. Secūdus est iproprīꝰ in q̄ vtraq3 est falsa: sc3 qñ factio determinat absolute subiectū vel p̄dicatū sub hoc sensu/deꝰ factꝰ est hō. vel hō factꝰ est deꝰ. vel deꝰ est hō factꝰ. vel ecōuerso. qꝛ nec deꝰ ē factꝰ simpliciter. nec ille hō est factꝰ sed factor. Tertiꝰ est proprius in quo vna ē falsa ꝛ alia vera/ qñ sc3 factio determinat subiectū in ꝯparatione ad p̄dicatu3: tunc enī falsa est ista/hō est factꝰ deꝰ. quia factum oportet p̄existere tꝑe vel natura termio: sicut substantia facta est q̄ta: qꝛ priꝰ fuit natura nō tēpore: qꝛ q̄cito est substātia tā cito est q̄ta. Alia ꝟo est vera q̄ dr̄/deꝰ factꝰ est hō. qꝛ p̄existebat deus. et manēs deꝰ factꝰ est hō ꝑ factionē nō sui nec in se: sed ꝑ factionē nature sibi vnite: qꝛ sine sui mutatione saltē factione relatiua fit aliq̄d de nō relatiuo relatiuū ꝑ solā mutationē extremi: ꝛ lic3 in relatione reali creature ſm quosdam mutetur ꝑ accidens vnum extremum altero mutato per se: illa tamen mutatio ꝑ se est a primo generante sicut et generans quantū dat de forma tantum dat de loco: propter quod graue mouetur per accidens quidē a remouēte prohibēs: sed per se a generāte inq̄tum formam datā sequeret̄ motus si nō esset ꝓhibēs. sic eo ipso ꝙ aliquid sit albū aptū natum est esse simile omni albo. si ergo nō est aliud albū prohibet̄ erūpere similitudo a suo fundameto in actum. si vero sit aliud album iam remoto prohibente procedit: et rursum illo corrupto corrumpitur: sicut inuēto obstaculo/ cesset descēsus

sed dei ad creaturam non est relatio realis propt̄ quod nec per se: nec per accidens mutatur. quan-

Ad rōnes āte oppo.
Ad p̄mu3

do de nouo ad creaturam refertur. ¶ Ad primum dicunt quidam sicut tactum fuit in secundo articulo ꝙ non sequitur deus nō est factus: ergo non est factus homo: nec est locus a superiori ad inferius negando sed potius est fallacia secundū quid ad simpliciter: quia fieri absolute sumptum accipitur ꝓ fieri simpliciter: sumptum autem cū determinatione tenetur pro fieri secundum conditionē determinatiōis: licet enim humana natura dat supposito ꝓpriū generis esse simpliciter tñ supposito diuino tantum dat esse secundum quid quia aduenit enti in actu perfecto: ꝛ ideo cum infertur deus non est factus: ergo non est factus homo: negatur factio secundum quid ex negatione factionis simpliciter. si autem fieri absolute sumptū tenetur pro fieri qḋ ē cōmune ad fieri simpliciter et secundum quid tunc ex negatione eius absoluta posset inferri negatio cuiuslibet fieri simpliciter et secūdum quid. Sed modus loquēdi hoc non habet locum. ¶ Alij respondent ꝙ q̄-

Herueus vbi. s.

dam sunt que secundu3 esse secundum quid includunt et inferunt esse simpliciter: de eo de quo dicuntur ꝛ tamen fieri pertinet ad secundum quid: et est determinatio diminuēs/ nec ifert fieri simpliciter sicut sequitur/iste est homo albus: ergo ē homo simpliciter: sed non sequitur homo fit albꝰ ergo fit simpliciter homo/et illud est vniuersalit̄ verum in omni accidente et in eo quod habet in hoc modum accidentis/ ꝙ esse eius in quo est nō dependet ab illo: et sic quantum ad hoc natura humana in persona diuina habet modū accidentis: qꝛ suppositū in q̄ est non depēdet ab illa. ideo fieri respectu ꝑsone diuine nō est fieri simpliciter sed fieri scđm quid. Dicendū ergo ꝙ nō sequitur si deus nō est factus/ ꝙ non sit factus homo. nec est ibi ꝓcessus a superiori ad inferiꝰ negando: sed est ꝓcessus a simpliciter ad ſm quid negando. sicut si diceret̄/non est albus: ergo non est albꝰ ſm dentes. ¶ Quidam autē respondent ad illud argumentū dicentes ꝙ non sequitur/deus nō est factus: ergo non est factus homo. qꝛ deo non cōuenit ꝙ sit factus homo ꝑ fieri existēs in ipō. Sed ista responsio nulla est: qꝛ sequeret̄ ꝑ oppositu3 ꝙ aliquid diceret̄ fieri simpliciter si fieri esset in eo vt in subiecto. hoc aute3 est falsum: nam licet hec sit vera/sortes fit hodie albꝰ: ꝑ fieri qḋ est in ipso sicut in subiecto: non tamen est verū ꝙ sortes hodie fit. vnde nō sequit̄/sortes nō est factus hodie: ergo non est factꝰ hodie homo albꝰ: cū tñ fieri qḋ est dealbatio ponat̄ ī sorte sicut in subiecto ſm rē

Ad scđm.

Et ideo aliꝰ modꝰ respōdendi est melior. ¶ Ad secundū dicendum ꝙ hec ꝓpositio/deus factꝰ est homo. non cōuertit̄ in hanc/homo factus est deꝰ sed in hanc/ille qui factꝰ est hō est deus. et hec est

Ad tertiū

vera. ¶ Ad tertiū dicendū ꝙ cū dr̄/ deus factus est homo. fieri non attribuitur deo vt subiecto factionis/nec vt termino acquisito ꝑ factione3: sed attribuit̄ ei vt extremo ad qḋ terminꝰ factionis realem habet habitudinem ratione cuius attribuitur sibi fieri nō simpliciter: nec ꝑ inherentiam

Ad q̄rtu3

sed ꝑ habitudine3 relatiuam sicut declaratū fuit prius. ¶ Ad quartum dicēdum ꝙ fieri est mutari illiꝰ in quo fieri est realiter sicut in subiecto. nō autem oportet ꝙ fieri sit mutari illiꝰ quod denominatur a fieri quod est in alio scđm rem. et ideo non oportet ꝙ deus dicatur mutari: licet dicatur fieri aliquid. ¶ Sed si queratur quare nō denominatur aliquid a mutari existēte in alio sicut denominat̄ a fieri existente in alio. Dicendum ꝙ fieri simpliciter cōuenit termino factionis ꝛ nō subiecto. subiecto autē factionis nō attribuitur nisi scđm ꝙ habet habitudinē ad terminu3 factionis sicut in dealbatione non dicimꝰ ꝙ homo fiat simpliciter/sed ꝙ fiat albus. et ideo fieri attribuitur omni ei quod ꝑ factū habet habitudinem/ etiam rationis ad terminum factionis sicut dictum est supra ꝙ lignū dicitur factum visum ꝓpter hoc ꝙ habet habitudinem ad visionem factam in vidente. mutari autem non importat hanc habitudinē ad terminum ad quem. nec conuenit termino ad quem sed subiecto. vnde qñ homo dealbatur/ verū est dicere simpliciter ꝙ homo mutatur. ꝛ ideo non dicitur ꝓprie mutari nisi id quod vere ꝛ realiter est subiectum mutationis: in quo succedunt sibi termini sc3 a quo ꝛ ad quem.

¶ Questio tertia.

TErtio queritur/ vtrū hec sit vera. filius dei predestinatꝰ est esse homo. Et videtur ꝙ

Primum

sic: quia ista debet magis verificari. filius dei predestinatus est esse homo. q3 ista/ homo predestinatꝰ est esse filiꝰ dei. sed ista scđa est vera: ergo fortiori rōne p̄ma. Maior patet: quia sicut magis verificamus istam/ filius dei factus est homo. q3 istā/ homo est factꝰ filius dei. ita magis debemus verificare istam/filius dei predestinatus est esse homo. q3 istam/homo predestinatus est esse filius dei. Minor probatur ꝑ apostolum Roma. i. qui loquens de xp̄o dicit. Qui factus est ei ex semine dauid ſm carnem. id est homo qui sc3 homo predestinatus est filius dei in virtute. ergo scđm ipsum ista est vera iste homo demōstrato christo/predestinatꝰ est esse filius dei. quare ꝛc. ¶ Item esse factum in tem-

Secundū

pore nō per naturam sed per gratia3 a deo preuisum ꝛ preordinatum est predestinatum: sed factū est in tempore ꝙ deus est homo. ꝛ homo est deus. non per naturam sed per gratiam vnionis. ꝛ hoc fuit a deo preuisum ꝛ preordinatum: ergo est predestinatum. igitur vtraq3 vera est. ꝛ hec. filius dei predestinatus est esse homo. et hec/ homo predestinatus est esse filius dei. ¶ In contrarium ar-

In oppo.

guitur ꝙ homo non dicitur equiuoce de filio dei/ et alijs hominibus puta petro/et iohanne: sed de nullo alio potest dici ꝙ sit predestinatus esse homo. Non enim bene diceretur/petrus est predestinatꝰ esse homo. ergo nec illud debet dici de filio dei. ¶ Responsio. Tria sunt videnda. Primo de natura predestinatiōis. Scđo quomodo ille homo sit predestinatus scđm vnam opinionē. Tertio quomodo secundum aliam. ¶ Quantum ad

i. articulꝰ. Durā. q. 3 huius dis.

primum dicunt quidam ꝙ predestinatio potest accipi absolute. vt dicēdo/petrꝰ est predestinatꝰ: vel cum aliqua determinatione. p̄mo modo predestinatio est pre ordinatio conferendi alicui in tempore illa que sufficenter perducunt eum ad beatitudinē ¶ Quando autē termio predestinatus

additur aliqua determinatio:tunc importat pre-
destinationem diuinā in id qđ per determinatio-
nem additur. vt si dicatur petrus fuit predestina
tus esse princeps apostolorum. ¶ Utrobiq; aūt
de ratione predestinatiōis sunt tria. Primum
est ꝙ id ad quod aliquid dicitur predestinari ali-
quando ei cōuenit/alioquin predestinatio nō ha/
beret certitudinem. Secundum est ꝙ conueniat
ei non ex se / sed ex alterius dono gratuito: quia
predestinatio proprie est eorum ad que virtus ꝓ-
pria non attingit. Tertiū est ꝙ illud ad quod ali-
quid predestinatur:sequatur predestinationem ⁊
predestinatum. predestinationem quidem: q2 pre
destinatio ratione prepositionis que est pre/ipor-
tat antecessionem ad illud de quo est. predestina
tum vero:quia illud ad quod aliquis predestina
tur cōuenit ei per gratiā:et ideo supponit ipsum:
sicut gratia supponit naturam. ¶ Probant autē
aliqui ꝙ predestinatio non sit voluntaria/nec cō-
tingens/sed necessaria:quia nichil est in potētia
ad opposita simul et pro eodem tempore: q2 pos-
sibili posito in esse/ nullum sequitur impossibile.
sed impossibile est contraria simul inesse.ergo ni-
chil est in potētia ad contraria simul. sed si prede
stinatio est libera:ergo potuit non esse pro aliquo
tempore. si autem est eterna vel esse potuit. ergo
potuit esse/vel fuit pro omni tēpore: sed aliquod
tempus est pars totius temporis. ergo pro eodē
tempore potuit simul esse ⁊ non esse. ¶ Et dicen
dum ꝙ contingentia simpliciter ⁊ necessitas abso
luta non stāt simꝉ. sed cōtingentia simpliciter ⁊ ne-
cessitas conditionata sic. vnde album potest esse
nigrum absolute:quia si vnum contrariorum est
in natura et reliquum/ actu vel potentia:sed non
supposito ꝙ sit album ꝗdiu sic est. Ita et dico ꝙ
absolute ⁊ simpliciter loquendo predestinatio ab
eterno potuit esse vel non esse sub distinctione nō
cum simultate:sed supposita altera parte contra-
dictionis alia esse non potest simul. ¶ Cum ergo
dicūt ꝙ possibile potest poni in esse quādo est pos
sibile: si ergo subiectum est in potentia ad vnum
contrarium quando est actu sub alio. ergo potest
poni in actu cū eo. Dico ꝙ non sequitur: q2 est in
potentia absolute: sed non est in potentia cuȝ ista
2. articul⁹ conditione ꝙ maneat cum alio. ¶ Quantum ad
Du. vbi s̄ secundum dicunt quidam ꝙ si esse predestinatuȝ
sumitur absolute/tunc non conuenit filio dei nisi
cum reduplicatiōe expressa vel subintellecta hac
scȝ inꝗtum homo vt dicatur vel saltem intelliga
tur/filius dei scđm ꝙ homo est predestinatus:cu
ius ratio est: q2 predestinari absolute est destinari
ad beatitudinem per alterius donum sibi in tem-
pore gratis collatum: sed istud non cōpetebat fi-
lio dei inꝗtū hōi:quia non destinatur ad beati
tiudinem cuȝ ipse sit beatitudo sua. nec recipit ex
tempore aliquod donum per quod ad beatitudi-
nem tendat:ergo sibi non competit esse predesti-
natum. vnde ibi deficiunt due conditiones prede
stinationis:quia beatitudo quaȝ habet filius dei
non couenit ei per gratiam sed per naturam. nec
sequitur ipsum tempore vel natura cum sint vna
natura /quare ⁊c. ¶ Si aūt dicaꝉ fili⁹ dei ꝺm ꝙ
homo p̄destinatus/vera est: quia beatitudo crea
ta conuenit filio dei scđm ꝙ est homo: ⁊ conuenit
ei ex gratuito dono dei/⁊ sequitur ipm saltē ordi
ne nature: ꝓpter quod ibi cōcurrūt omnes cōdi-
tiones predestinationis pri⁹posite:ex quo sequi-
tur ꝙ propositio illa vera sit. ¶ Si autem suma
tur predestinatio non absolute sed cum determi-
natione:sicut sumitur in propositione de qua q̄ri
tur:sic dicendum est ꝙ nec ista est proprie vera/fi-
lius dei predestinat⁹ est homo:nec ista/homo pre
destinatus est esse filius dei. Prima tamen est ma
gis tolleranda ꝗ̄ secunda. ¶ Q; autem ista non
sit proprie vera/filius dei predestinat⁹ est esse ho-
mo/patet sic. Illud quod conuenit alicui propria
virtute / et non ex dono gratuito : non conuenit
ei per aliquam predestinationem: sed esse homi-
nem filio dei conuenit per assumptioneȝ humane
nature que facta est virtute filij/ que quidem vir-
tus cōuenit patri ⁊ spiritui scđo/ non per aliquod
donum gratuitum collatum filio ergo ⁊ esse ho-
minem non competit ei per aliquā predestinatio-
nem. Minor de se patȝ. Maior similiꝉ manifesta
est:quia vna de cōditionibus predestinationis est
ꝙ id ad quod aliquid predestinatur/conueniat ei
ex aliquo dono gratuito/⁊ nō ex virtute propria.
¶ Q; alia similiter sit falsa/hec scȝ: homo prede
stinatus esse filius dei. ꝓbatur sic. Illud quod cō
uenit alicui nec sequitur ipsum natura vel tempo
re non conuenit ei ꝑ predestinationem:sed esse fi-
lium dei non sequitur hominē de quo predicatur
nec natura nec tempore vt dictum fuit in precedē
ti.ergo non conuenit ei per predestinationem. nō
potest ergo vere dici ꝙ homo est predestinatus
esse filius dei. ⁊ minus potest hoc dici ꝗ̄ ꝙ fili⁹ dei
sit predestinat⁹ esse homo:quia ibi non obuiat nisi
quia esse hominem conuenit filio dei per aliquid
factū ꝓpria virtute eius: illud tñ factum est gra-
tie:quia vnio nature humane cum supposito diui
no est factum mere gratuitum. et ideo potest ali-
quo modo tollerari ꝙ conueniat ei per gratiam.
sed in alia ꝓpositiōe obuiat totaliter ꝯditio tria
predestinationis:scȝ ꝙ illud ad quod aliquid pre
destinatur sequitur ipsum saltem ordine nature.
obuiat etiam aliquo modo secūda conditio:quia
cū hō sit nomen suppositi ꝙ nō est in xp̄o nisi vnū
tantū ⁊ illud ꝑ naturā habet ꝙ sit fili⁹ dei/ nō pōt
sibi cōpetere ꝑ gratiā:⁊ si cōpeteret ei inꝗtū ho-
mo ꝑ gratiam vnionis. q2 tamen illa vnio fit vir-
tute suppositi quod importaꝉ noīe hominis non
adhuc remāet eadem ꝓprietas ꝗtum ad secūdā
conditionem predestinationis patet ergo ꝙ nul-
la ꝓpositionum predictarū est propria. Proprie
tamen diceretur ꝙ humana natura fuit predesti-
nata vniri filio dei:et quia ex tali vnione verificā
tur propositiones he/ deus est homo.et homo est
deus.ideo posset dici ꝙ predestinatum fuit deuȝ
esse hominem. ⁊ hominem esse deū: sed ex hoc nō
sequitur ꝙ priores sint vere:sicut nō sequitur/ fa
ctum est ꝙ homo esset deus: ergo homo fact⁹ est
deus: q2 factum esse vel predestinatū esse nō sunt
determinationes ꝓpositionis vt dictū est in p̄ce-
denti q̄stione. ¶ Quātū ad tertiū possent aliter 3. articul⁹
dici tres cōclusiōes. Prima ꝙ natura hūana xp̄i 1. cōclusio
fuit p̄destinata ⁊ simplꝛ sicut cetere respectu grē
⁊ glie. ꝓut p̄destinatio est p̄paratio grē in p̄senti/
⁊ glie in futuro:excepto ꝙ ꝓut p̄destinatio est ꝓ-
positū miserēdi/si misereri est a miseria liberari.
xp̄i natura a miseria culpe nō est liberata: q2 pec-
cata nō habuit. Redēptor eñ omniū redēptione
non eguit: miseriā autē pene proprie nō habuit:

quia oīs miseria pene ꝓprie dicta est cōtra volun-
tatē: xp̄s autē defect⁹ penales non inuit⁹ cōtraxit
aut passus fuit: sed volūtarie assumpsit ideo mi-
ser non fuit. Scđo natura eius fuit predestinata
singulariter: scȝ vniri filio dei et deitati in ꝑsona
ex quo factū est ꝙ est verus filius dei ⁊ hominis:
deus et homo. Tertio nō fuit predestinata esse fi-
lius dei: q2 assumptum non est assumens. ¶ Se-
2. cōclusio cunda conclusio est de p̄destinatione suppositi ex
parte assumpti q2 ille hō fuit predestinat⁹ sicut fi
lius dei et non aliter cū sit idem suppositum vtro
biq;: ⁊ ille homo dicit suppositū. Aliud enim est
dicere/ille hō. ⁊ aliud est dicere/ christ⁹ ꝺm ꝙ hō.
quia subiectum retinetur materialiter:sed redu-
plicatio formaliter ad subiectum formaliter: pro
pter quod illa est falsa/ille homo est predestinat⁹
simpliciter:sed est vera scđm quid illo modo quo
illa/filius dei est predestinatus. sed alia est vera
3. cōclusio simpliciter vt dicetur distin. x. ¶ Tertia conclu-
sio est de predestinatione eius ex parte assumētis
ꝙ filius dei est predestinatus esse filius hominis:
cum hoc factum sit per gratiam. et est predestina-
tus esse filius dei per innotescentiam: sed non est
predestinatus simpliciter / cum hoc sit proprium
creature. ¶ Ad argumenta soluunt illi de prima
Ad rōnes opinione. ¶ Ad primum ꝑ interemptionem mi-
ꝓncipales noris : et qđ additur de auctoritate ap̄li/ pōt du-
Du. vbi s̄. pliciter respōderi. Uno modo pūctuādo sic sicut
pūctuat origenes: sic scȝ qui fact⁹ est ex semine da
uid scđm carnem: id est homo qui predestinatus.
vt sit ibi punctus/est filius dei in virtute: ⁊ sic nō
dicꝉ aliqua antecessio in homine respectu ei⁹ qđ
est esse filium dei: sed iste nō est sensus in quo q̄ri-
mus de veritate huius ꝓpositionis homo prede
stinat⁹ est esse fili⁹ dei. Alio mō potest dici ꝙ ꝺm
consuetudinem scripture aliqđ dicꝉ fieri qñ ino-
tescit hoc. ergo quod est esse filium dei potest acci
pi vel scđm rei veritatē/seu scđm euidētiā seu ma
nifestationē. Si primo modo/ tūc falsa est ꝓpter
rationem que dicta fuit. Si scđo modo/sic est ve
ra vt sit sensus hic: homo predestinat⁹ est esse fil⁹
dei: id est vt appareret esse filius dei euidēter. qđ
factum fuit p̄cipue in resurrectione. Unde ⁊ ipse
tunc dixit. Data est michi oīs potestas in celo et
in ꝉra. Math. vltimo. Et hec expositio videꝉ cō-
cordare textui sequenti. Sequiꝉ enim post p̄di-
cta verba. Qui predestinat⁹ est fili⁹ dei in virtute
scđm spm̄ scificatiōis ex resurrectiōe mortuoꝝ.
Ad scđm. ¶ Ad scđm dicēdū ꝙ vnio nature hūane cū diuina
ꝑsona que facta est in tēpore ꝑ gratiā ⁊ p̄ordina-
ta a deo ab eterno vere pōt dici p̄ordinata ex qua
vnione sequiꝉ verificatio illarū ꝓpositionū/ de⁹
est homo. et homo est deus. sed nō ꝓpter hoc seq̄
tur ꝙ ille ꝓpositiones sint vere/deus predestina-
tus est esse homo. ⁊c. nisi sub illo sensu improprio
predestinatū ꝙ deus sit homo/⁊ homo de⁹. Pre-
destinatio eñ est p̄ordinatio factoꝝ non verifica-
tionis ꝓpositionū: ꝗuis ex factis sequaꝉ aliqua
rū ꝓpositionū verificatio. ¶ Argumentuȝ vero
Ad rōneȝ in oppositum licet sit ad veram conclusionem: tñ
in opposi. deficit q2 nō est simile de hac ꝓpositiōe/deus pre-
destinatus est esse homo. ⁊ petrus predestinat⁹ est
esse homo: q2 homo et petrus dicunt idem suppo
sito ⁊ natura. Idē autē non predestinaꝉ ad seipm̄.
Nomine autē hominis ⁊ dei non importatur idem
formaliter quo ad suppositū ⁊ quo ad naturam. ⁊
ꝗuis homo nō dicatur equiuoce de xp̄o et petro
attendendo ad naturam humanā/ q2 est eiusdem
ratiōis in vtroq;: attēdēdo tñ ad suppositū dr̄ de
eis equoce vel saltē analogice. ¶ Questio. iiij.

Quarto querꝉ/ vtrū ille itelle
ctus ꝑ quē deus est homo vel
factus homo sit pura poten-
tia non includēs aliquē actū
Et videꝉ ꝙ sic: q2 ille intelle-
ctus fuit vni⁹ rationis cū oī
itellectu hūano: sed ille est pu
ra potētia: q2 ꝺm ꝯmētatoreȝ
sic se habet in genere itelligi-
biliū sicut materia prima in genere sensibiliū. er-
go ⁊c. ¶ Contra. Potentia intellectiua est nobi
lior ꝗ̄ sensitiua ⁊ nutritiua: sed quelibet istarum
includit aliquē actū. ergo ⁊c. ¶ Responsio. In- Respōsio.
tellectus per quē deus est homo non est accidēs/
sed substantia. non materia: sed forma. id est aīa
intellectiua: que est actus prim⁹ nichil habēs de
potētia materie intrinsece. vnde ꝗtū ad hoc que-
stio non est dubia. Sed de intellectu possibili quī
est accidēs aīe: q2 aliqui dicunt in accidentib⁹ esse
puram potentiam sicut in substātia: q2 diuisio en-
tis in actum et potētiam circuit omne gen⁹: sunt
tres opiniōes. ¶ Prīa est: ꝙ est pura potētia sim 1. opinio.
pliciter: ita ꝙ nec est actus nec est actiua nec in se
nec i aliud sicut nec materia p̄ma. Nō eñ agit in
se suū actū: qm̄ ipsum recipiꝉ. ⁊ nichil est ꝑ se p̄mo
actiuū et receptiuū eiusdem. ¶ Item nec agit in
aliud pura voluntatē: q2 nō agit nisi intelligēdo.
Nūc autē in ipso itelligere est ratio agēdi/ non in
ipsa potentia: sicut materia p̄ma nō agit sine for-
ma. cū ea autē nō est ipsa ratio agēdi sed sola for-
ma. vnde cū oīs act⁹. et forma sit ratio agēdi sicut
potentia et materia patiēdi. Intellect⁹ qui nichil
penit⁹ agit: nullū penitus actū includit. ¶ Pre-
terea intellectus nichil est eorū que sunt ante itel
ligere. 3. de aīa. sed omnis act⁹ ⁊ forma est de nu-
mero eorum que sunt. pura autem potentia non:
sed de illis que esse possunt. ergo non est aliquid
actu sȝ pura potētia: sicut de materia dicꝉ. 7. me-
taphisice. ꝙ non est quid/nec quale/nec quātum:
¶ Tertio sic. Nichil est illud quod recipit: immo
oportet omē receptiuū esse denudatum a natura
illa, quaȝ recipit: sicut oportet ꝙ pupilla sit absco-
lor ad hoc vt recipiat omnē colorē/⁊ organum au
ris esse absonum ad hoc ꝙ recipiat omnem sonū:
sed intellectus possibilis est omnia fieri/et locus
specierum respectu omniū. vel cū intelligat oēm
actū/oportet ꝙ in se nullū habeat actum. potētia
autē non intelligitur nisi ꝑ analogiā ad actū vn-
de potentia est sed actus nō est. ¶ Quarto q2 ap
petitus potētie potest esse ad infinitum sicut ma-
terie ad infinitas formas. non sic autē appetitus
actus/sicut superficies est ad finitos/ nō ad ifini-
tos colores. et sicut corpus ad infinitas figuras
que non sunt forme a ꝗtitate differētes realiter
sed intellectus est in potentia ad infinitas intel-
lectiones etiam specie differentes : quia reflecti-
tur super actum suum in infinitum. et actus refle
xus differt specie ab actu recto. potest etiam ma
gis et magis cognoscere deum in infinitum. ergo
est potētia infinita et sic nō est act⁹ cū nō sit deus.
¶ Secūda est ꝙ itellect⁹ est act⁹ qđā ⁊ est actiu⁹ 2. opinio
respectu volūtatis: sȝ passiu⁹ respectu fantasmatꝫ

ꝛ intellect⁹ agẽtis a quib⁹ recipit q̃cq̃d hꝫ forma
lit: qꝛ ipſe ẽ poſſibilis fieri oĩa. ꝛ agens poſſibilis
facere oĩa: nichil ꝗ̃ efficit poſſibilis quod recipit
ſꝫ totũ efficit itellectus agẽs ſed reſpectu volũta
tis hꝫ ſe itellect⁹ poſſibilis i mouẽdo ſicut fantaſ
ma reſpectu ip̄i⁹: bonũ eñi intellectũ et ꝑ ↄñs in
tellect⁹ apprehẽdẽs mouet volũtatẽ ſicut fãtaſ=
ma ꝛ nõ ſolũ ip̄a fãtaſiatio mouet itellectũ ꝛ pl⁹
qꝛ fantaſma nõ poteſt agere i intellectũ poſſibilẽ
q̃ excedit ſꝫ i virtute itellect⁹ agentis intellectus
vero poſſibilis poteſt agere in volũtatẽ ꝓpria vir
tute cũ ſit nobilior. ¶ Qꝫ aũt itellect⁹ nõ ſit pura
potẽtia/patet ſic. pura potẽtia nõ põt eẽ actu ſine
aliquo actu ſe iformãte ſm curſũ nature: imo nec
ſine actu ſbãli: qꝛ potẽtia ſimplicit' nõ eſt actu ſim
plicit'. vñ ponẽtes materiã ſpũalẽ i angelis ita di
cũt eam nõ eẽ ſine forma ſbãli ſpũali ſicut forma=
li ſine corporali et plus: qꝛ illa nõ trãſit de forma
in formã ſicut iſta: ſꝫ itellect⁹ nũq̃ ẽ ſine oĩ itelli=
gere actu: vt i puero ꝛ dormiẽte ꝛ dato ꝙ ſꝑ hẽret
actũ ſcðm vel habitũ illi tñ nõ ſunt act⁹ ſbãles: ꝗ̃
itellect⁹ nõ ẽ pura potẽtia. Preterea potẽtia itelle=
ctiua vel eſt idẽ ꝙ eſſentia aĩe ꝛ ſic eſt actus p̄m⁹
ꝛ ſubſtãtialis/vel eſt accidẽs ei⁹ ſibi additũ/vel
naturalis ꝓprietas in ea ſicut i ſubiecto potẽtia
aũt pura cũ ſit primũ ſubiectũ nõ poteſt eſſe i ſub
iecto: ꝗ̃ ꝛc. Preterea ſicut ſe hꝫ potentia intelle=
tiua ad aĩam itellectiuã ſic ſenſitiua ad ſenſitiuã:
ſꝫ iſta ẽ q̃dã act⁹ cũ ſit ꝑfectio organi qꝛ potentia
viſiua ẽ forma ꝛ ꝑfectio oculi: ſicut ẽ aĩa forma ꝛ
3. opinio. actus corporis ꝛ ꝑfectio. 2. de aĩa. ꝗ̃. ꝛc ¶ Tertia
opinio ↄcordat cũ ſcða ꝙ intellectus poſſibil' ẽ q̃
dã act⁹ ſꝫ dicit ꝙ non ẽ act⁹ nec i ſe nec in aliud:
nec act⁹ eius ſed tã act⁹ itellect⁹ q̃ȝ volũtatꝭ ſunt
ab obiecto licet quodam ordĩe: quod quidã opor
tet dicere in patria. vbi vterq̄ act⁹ eſt ſumme ſu=
ꝑnaturalis et per cõſequẽs creat⁹ a deo et nõ cõ
creat⁹ creatura. ꝑꝑ qð ſicut viſio ẽ imediate a deo
ſic et finitio: qꝛ tota merces ꝛ eſſentialis ꝛ accidẽ
talis eſt a deo. Unde cũ gr̃a non mutet naturam
ſi in patria vterq̄ act⁹ eſt ab obiecto/ ꝛ nõ vn⁹ ab
alio: nec a potẽtia idẽ videt' i via. Hoc aũt relicto
ſub dubio/reſpõdendũ eſt ad rationes prime opi
nionis. ¶ Ad primã dicendũ ꝙ licet nichil poſſit
Ad rõnes p̄me opi. agere niſi ens actu/ nec eſſe ratio agẽdi niſi act⁹:
nec aliquid poſſit eſſe paſſiuũ: nec ens in potẽtia:
nec ratio patiendi/niſi ſcðm potẽtiale: tñ nõ oĩs
actus eſt actiuus/ſicut q̃titas ꝛ figura: qꝛ in ma=
thematicis nõ eſt mot⁹. Si dicat' ꝙ q̃titas agit
actione ſpũali qꝛ eſt ſenſibile ꝑ ſe: licet primo hoc
nõ poteſt dici de motu q̃ tñ eſt act⁹ quidã: non eñ
eſt actiu⁹: qꝛ aut eſſet actiu⁹ ꝑ motũ. ꝛ ſic eẽt ꝓceſ
ſus in infinitum, aut ſine motu/ ꝛ ſic ageret vltra
ſpeciẽ. vel ſi vera ẽ maior: põt dici ad minorẽ ſm
ſecundã opinionẽ ꝙ itellect⁹ mouet ſaltẽ ſm q̃d/
quicq̃d ſit de veritate. ¶ Ad ſecundũ dicendũ ꝙ
Ad ſcðm. nichil eſt eorꝫ q̃ ſunt anteq̄ intelligat: qꝛ nõ eſt de
natura eorꝫ q̃ primo itelligit ſicut corpalia: ſicut
quidam philoſophi dicebant ipſam eſſe compoſi
tam ex omnib⁹, vt oĩa cognoſceret. ſed ꝑ intelli=
gere fit illa nõ eſſentialiter ſed ꝑ ſpeciem/ſicut fit
vnũ ex cognoſcente ꝛ cognito q̃ ſunt vnũ in gene
rãdo verbũ ſicut pater ꝛ mater erũt duo in carne
vna generãda. ¶ Ad tertiũ dicendũ ꝙ oportꝫ ꝙ
Ad tertiũ intellect⁹ ſit ſeparat⁹ ꝛ imixt⁹ in eſſentia ſua a na
tura corporea quã p̄mo itelligit: ſicut oportet ꝙ
pupilla ſit abſcolor ꝙ p̄mo colorẽ videt: ſed intel
lectus poſſibilis nõ p̄mo itelligit ſpũalia: et ideo
actũ ſpiritualẽ habere põt/alias itellect⁹ non eſ=
ſet intellect⁹ qꝛ intelligit ſeipſum / et non recipit
actum ſuũ qꝛ intelligit ipſum. potẽtia ergo cogni
tiua reſpectu eorꝫ ad q̃ eſt in potentia ſicut directe
cognoſcẽda nichil eſt illorꝫ: ꝛ ſic intellect⁹ noſter
nõ eſt corpus. ¶ Ad quartũ dicẽdũ ꝙ ſicut q̃tũ Ad q̃rtũ
eſt diuiſibile in infinitũ/ſic nichil ꝓhibet aliquem
finitũ actũ eſſe in potẽtia ad recipiendũ ifinita in
fieri: ſicut q̃tũ eſt augmentabile infinitũ vel ſm
gradũ numeralẽ vt dictũ eſt: vel ſm ſphericum.
¶ Ad principale dicendũ ꝙ nõ eſt ſimile q̃tũ ad
hoc ꝙ ſicut materia de ſe nullũ habet actũ primũ
ſicut nec intellect⁹ poſſibilis nullũ actũ ſecundũ.
Sed eſt ſimile : quia vnũ eſt in ſe actus primus:
aliud non. Uel eſt ſimile: qꝛ ſicut materia eſt infi
nitũ in corpalib⁹: ſic itellect⁹ poſſibilis i ſpũalib⁹
Sed in hoc eſt diſſimile: qꝛ in ſpũalibus nõ eſt ali
qua pura potẽtia ſicut in corporalibus: quia ſunt
forme ſimplices. ¶ Diſtinctio. viij. Queſtio. j.

Circa octauã diſtictionẽ querunt' duo.
Primo: vtrũ in xp̄o ſint plures nati=
uitates. Scðo/vtrũ i xp̄o ſint plures
filiatiões. ¶ Quantũ ergo ad p̄mũ Primum.
arguit' ꝙ in xp̄o non ſint plures nati=
uitates. Qꝛ iſta q̃ ſunt diuerſarũ rõnũ non cõnu
merant'. nõ eñ bene dicit' ꝙ canis celeſtis ꝛ terre=
ſtris ſint duo canes. ſed natiuitas eterna xp̄i ꝛ tẽ
poralis nõ ſunt eiuſdẽ rationis. ergo non poſſunt
dici due natiuitates. ¶ Item ſi in chriſto eſſent Secundũ
due natiuitates xp̄s poſſet dici bis nat⁹: ſed illud
nõ põt dici. ergo nec alið. Probatio minoris: qꝛ
ratione ei⁹ qð aduenit alicui poſt ↄpletũ eſſe non
põt aliquis dici nat⁹: ſicut homo nõ dicit' nat⁹ de
nouo ſi adueniat ei capillus: ſed hũanitas adue=
nit filio dei poſt cõpletũ eſſe. ergo rõne ei⁹ nõ põt
dici ſcðo nat⁹. ¶ In cõtrariũ eſt Dam. lib. 3. qui i oppoſitũ
dicit ꝙ cõfitemur xp̄i duas natiuitates/ vnã q̃ eſt
ex patre eternã: aliã q̃ eſt in vltimis tẽporib⁹ ꝓpt'
nos vt beat⁹ Augu. dicit ꝙ xp̄s põt dici fuiſſe bis
natus. ¶ Reſpõſio. tria ſunt vidẽda. Primo po Reſpõſio.
nent' dicta aliorꝫ. Scðo inq̃ret' de his. Tertio cõ
cludet' qð tenendũ. ¶ Circa primũ ſunt vidẽda 1. articul⁹.
quattuor. Primo q̃d ſit naſci. Scðo cui ↄueniat. Durã. diſ.
Tertio ꝙ in xp̄o fuerint due natiuitates. Quar p̄ñti. q. i.
to/an chriſtus propter eas poſſet dici bis natus.
¶ Quantũ ad primũ ſcðm quoſdã ſciendũ ꝙ cũ
generari cõmune ſit omnibus que per viã natu=
re procedunt de non eſſe ad eſſe: naſci tamen con=
uenit ſolis viuentibus: quorum generatio ſortit'
triplex nomen ſcðm tria ſpecialia que inueniunt'
in ea. Primum eſt ſpeciale quod inuenitur in ge
neratione viuentiũ ꝙ aliquid diſcinditur a gene=
nerãte quod eſt primum generationis ſcꝫ ſemen/
vel aliquid loco ſeminis. Secundum ꝙ genera=
tio viuentium eſt per modũ exitus cuiuſdã a ge=
nerante: ꝛ hoc ſecundũ ſequitur ad primum. Ter
tium eſt ꝙ viuentia quandã colligationẽ habent
ad principium ſue generationis: ſicut colligatur
fructus arbori vel embrio matrici. Ratione pri=
mi dicũtur viuentia gigni vel eſſe genita. Inani=
mata enim licet dicantur generari vel eſſe gene=
rata: tamen non ꝓprie gigni dicuntur vel genita
eſſe. Ratione ſecundi dicũtur oriri. ꝛ etiam iſtud
non conuenit inanimatis niſi ſcðm quãdam ſimi

litudinem: ſicut ſol dicitur oriri inq̄tum exit de
occulto ad manifeſtum. Ratione tertij dicuntur
naſci. vnde et nata dicuntur/quaſi adnata: id eſt
coniuncta. ſic igitur natiuitas vel naſci eſt gene=
ratio vel generari in viuentibus. ¶ Quantum

Quantum ad ſecun=

2. articul⁹ du. vbi. ſ. dum quibus conuenit naſci. dicunt q̃dem ꝙ na=
ſci proprie conuenit perſone tanquam illi quod
naſcitur: ſed nature conuenit tanq̄ illi quo naſci
tur. Et hoc patet tripliciter accipiendo naſci pro
eo quod eſt generari. Primo ſic. ſicut ſe habet ge
nerare ad generationis principiũ: ſic ſe habet ge
nerari ad generationis terminum: ſed principiũ
generationis tanq̄ illud quod generat eſt ſuppo
ſitum: quia actiones ſunt ſuppoſitorum. Natura
autem eſt illud quo vel cuius virtute ſuppoſitum
generat. ſic enim generatio eſt opus nature. ergo
ſimiliter terminus generationis tanq̄ illud quod
generatur eſt ſuppoſitum. natura autem eſt illud
quo ſuppoſitum generationem terminat. ¶ Se=
cũdo ſic. Generatio eſt via ad eſſe: igitur ſicut ali
cui competit eſſe: ita et generari: ſed ſuppoſitum
ꝓprie ẽ: natura aũt illud q̃ ſuppoſitũ ẽ. ꝗ̃ ſuppoſi
tũ eſt illud qð gñatur. ¶ Tertio ſic. Sicut ſe ha=
bet natura diuina in filio ad generationem eter=
nam ex patre: ſic ſe habet natura humana in ipſo
ad generationem temporalem ex matre: ſed natu
ra diuina non eſt illud quod generatur ex patre:
q̃uis ſit illud quo filius aliquomõ generationeꝫ
terminat. ergo ſimiliter humana natura in ipſo
non eſt illud quod generatur ex matre: ſed eſt il=
lud quo filius generationem terminat. Ex quo
patet cum generari in viuentibus ſit idem quod
naſci: ſuppoſitum eſt illud quod naſcitur: ſed na=
tura eſt illud quo naſcitur.

Quantum ad tertiũ

3. articul⁹ Dur. q. 2. hui⁹ diſti. ꝙ in chriſto fuerũt due proprie natiuitates pro=
bant idem dupliciter ſic.

Primo ſic: vtendo no

mine generationis pro natiuitate ſicut prius:
qꝛ ſicut ſe habet generatio actiue accepta ad ge=
nerationis principium: ita ſe habet generatio paſ
ſiue ſumpta ad generationis terminum: ſed gene
ratio ꝛ vniuerſaliter omnis actio ſequitur in vni
tate et pluralitate perfectum principium quo ge
nerans generat et non ſuppoſitum quod generat
nam ſi forme que ſunt principia generationis vel
actionis ſint plures et ſuppoſitum vnum/actio=
nes erunt plures. ſicut eadem aqua per frigidita
tem infrigidat: et per humiditatem humectat: ſi
autem ſuppoſita ſint plura/vna autem forma per
quam agunt actio erit vna. ſicut pater et filius
vna ſpiratione ſpirant ſpiritum ſanctum propter
vnam vim ſpiratiuam. que eſt in eis. ergo ſimili=
ter generatio paſſiua magis ſequitur in vnitate
et pluralitate illud quo ſuppoſitum terminat ge
nerationem ſcilicet naturam quam ipſum ſuppo
ſitum. cuꝫ igitur in chriſto ſint due nature ſcilicꝫ
diuina per generationem eternaꝫ acquiſita/ ꝛ hu=
mana per temporalem./patet ꝙ generatio chriſti
eterna et temporalis eſt duplex et non vna. queli=
bet autem habet rationem natiuitatis / cum ſit
in natura viuente: ergo in chriſto fuerunt due na
tiuitates.. ¶ Secundo ſic. Nullus dicitur filius
alterius niſi ratione alicui⁹ natiuitatis: ſed chri=
ſtus dicitur filius dei patris et virginis matris:
ergo vtrumq̄ eſt ſecundum aliquam natiuitateꝫ
ſed ſecundum eternam natiuitatem que eſt ex pa
tre non poteſt dici filius matris. ergo ſecundum
aliquam aliam: et ſic erunt plures.
¶ Quantum ad quartum dicunt quidam vnum 4. artic⁹
ſcilicet ꝙ chriſtus non poteſt proprie dici bis na=
tus: quia bis dicit proprie numerationem actus
per interruptionem menſure: ſed due natiuitates
chriſti non numerantur per interruptionem men
ſure: ergo propter duas natiuitates non poteſt
chriſtus proprie dici bis nat⁹. Maior patet: quia
cum actus numeretur tripliciter: ſcilicet ex ſub=
iecto: quia eſt in alio et alio ſubiecto. Ex termi=
nis: quia eſt aliud et aliud quod agitur. et ex mẽ=
ſura et interpollatim agitur: ſed hoc aduerbium
bis non dicit numerum actus ex ſubiecto vel ex
terminis: ſed ſolũ illã q̃ eſt ex interruptione men
ſure. Si enim duo legant ſimul eundem librum:
aut ſi duo libri ſimul legantur: non dicitur bis le=
ctum: ſed ſolum quando tempus interrumpitur:
quia legitur diuerſis horis: igitur hoc aduerbiũ
bis dicit ſolam numerationem actus que eſt per
interruptionem menſure. Minor ſimiliter patet:
quia due natiuitates chriſti non numerantur per
interruptionem menſure: quia nec habuerũt nec
habere poſſunt eandem menſuram. nõ interrum=
pitur autem niſi quod natum eſt eſſe vnum: quare
oportet ꝙ chriſtus per duplicem natiuitatem nõ
poteſt dici proprie bis natus: ſed qꝛ non ſeruam⁹
ſemper omnimodam proprietatem locutionis/
poteſt large loquendo dici ꝙ ſicut chriſtus ha=
buit duas natiuitates ſic fuit bis natus. et ſic lo
quitur beatus Auguſtinus.
¶ Inquirendo autem de his q̃tum ad primum 2. articul⁹
articulũ videtur ꝙ deciſio accidat natiuitati: al's p̄ncipalis
non eſſet natiuitas in diuinis / vbi nulla eſt deci= in q̃ inq̃rit
ſio: ¶ Item verbum dicitur concipi et naſci tanq̄ doctor de
proles quod non eſt per deciſionẽ ¶ Item vide= dictis du.
tur etiam ꝙ gigni competat non viuenti: quia di Quãtum
citur celum ingenitum: quod tamẽ eſt inanimatũ ad primũ.
pertinet etiam oriri ad ſtellaꝫ et ſolẽ: ꝛ alia ſidera
quia de occulto in manifeſtũ ſed nõ proprie: quia
non ẽ exit⁹ ſubãlis q̃ eſt de nõ eẽ ſubãli ad eẽ ſbã=
le. ſed localis: q̃ eſt ad aliqð extrĩſecũ ſcꝫ ad vbi ꝛ
naſci ad accñtia ꝓpria que oriunt' inquantũ ab
intra prorumpunt et ſunt cognata vel innata: qꝛ
naturaliter inſeparabilia/ſecus autem de accidẽ
tibus alijs. ¶ Item filiatio addit ſimilitudineꝫ
perfectã: quia filius fit vt ille: vñ oua auiũ piſciũ
capilli vngues ꝛc. naſcuntur: non in filios. Simi
liter cõceptio differt a natiuitate ſcðm eſſe occul=
tum ꝛ manifeſtũ. vnde verbum concipitur nõ na
ſcitur in nobis. fructus naſcitur non concipitur.
homo concipitur et naſcitur. Item cum vermes
ex cadauere/plante ex terra ſine ſemine/ aliquan
do naſcant' viuũ de non viuo. ergo nõ eſt de eſſen
tia natiuitatis procedere viuum a viuo. ¶ Iteꝫ
non eſt de eſſentia nati ꝙ ex modo procedendi ha
beat ꝙ ſit viuẽs: quia verbum in diuinis eſt natũ
cui tamen non debetur plus eſſe viuens q̄ amori.
Unde dicendum ꝙ verbum vt eſt verbũ hꝫ ꝙ ſit
operatio rei viuẽtis: qꝛ cognitio nõ ẽ niſi rei viuẽtꝭ

sed amoꝛ non: quia est amoꝛ vel appetitus etiã in naturalibus: sicut frumentum desiderat nubes: et materia appetit foꝛmas. est autem de ratione nati vita: et ideo spiritus sanctus non est natus: quia amoꝛ vt sic non est operatio vite. Sed vtruꝫ spiritus santus dicatur oꝛtus. videtur ꝙ sic: quia essentialiter pꝛocedit. filius autem est genitus et natus et conceptus. ¶ Quantum ad secundum dicendũ est ꝙ aliquid dicitur nasci quadrupliciter. Pꝛimo enim ⁊ pꝛincipaliter nascitur hoc aliquid. Secundo pars: vt capilli non concomitanter sed cõsequenter qꝛ nascitur puer sine capillis: ⁊ auis sine plumis. Tertio natura nascitur non ꝙ sit subiectum natiuitatis: sed res sicut foꝛma generaꝶ. Quarto accidens: vt gñato hoĩe albedo gñatur. Et sic applicãdo ad quartũ cuiꝰ humanitas est nata de virgĩe: quia ab ea accepta. non autem ꝙ natiuitatis sit subiectum. Generatio autem est opus nature vt pꝛincipij non vt suppositi. ⁊ similiter natura est res vt foꝛma. sed diuinitas nata nõ est de matre: sicut nec hũanitas de patre: qꝛ non inde est accepta. nec ex consequenti/ nec per accidens: etiam quia albũ nascitur nascẽte homine albo: non autem albedo. et sic deus nascitur nascente chꝛisto: non autem diuinitas. Si dicatur est incarnata: ergo nata. non sequitur: qꝛ esse incarnatum non impoꝛtat nisi carni vnitum: sed esse natum impoꝛtat natiuitatis subiectũ vel terminum per eam acceptum. ¶ Item nascente foꝛte nascitur homo: quia etiam humanitas foꝛtis est accepta per natiuitatem: non sic autem diuinitas. ¶ Quãtum autem ad tertium dicendum ꝙ conclusio est vera: sed pꝛima ratio non videtur necessaria: quia in vno patre est vna potentia generandi ⁊ vna natura numero que est vnum perfectum pꝛincipinm generationis: ⁊ tamen per illam multas generatiões numero differẽtes pꝛoducunt scđm diuersos filios quos gignit: ⁊ econuerso patris et matris est vna generatio actiua sicut et passiua: qꝛ actio transiens est in passo vbi non multiplicatur solo numero: et tamen patris ⁊ matris est duplex pꝛincipium siue potentia siue natura: sicut est duplex suppositum. Falsa est ergo maioꝛ ꝓpositio qua dicunt ꝙ generatio ⁊ generaliter omnis actio sequitur in vnitate ⁊ pluralitate perfectum pꝛincipium quo generans generat: nisi intelligant de vnitate ⁊ pluralitate specifica: et dicant ꝙ in patre et matre simul nõ est nisi vnum perfectum pꝛincipium generandi: quia alterum per se non sufficit: vnde erunt duo in carne vna. Adhuc tamen etiam videtur maioꝛ falsa quia perfectum pꝛincipiuꝫ vtriusq; generationis chꝛisti actiue est vnum tantum scꝫ essentia diuina qua generatur de patre ⁊ matre scđm istos qui dicunt ꝙ mater non est in aliquo cooperata actiue: et tamen constat ꝙ generatio eterna et tempoꝛalis non sunt vna nec actiue nec passiue. Similiter pꝛoductio diuine persone et creature que a solo deo pꝛoducitur est ab vno perfecto pꝛincipio: scꝫ essentia diuina que est potentia generandi/ spirãdi/ ⁊ creandi: et tamen nullus diceret ꝙ esset vna pꝛoductio nec numero nec specie: nec actiue nec passiue persone diuine et creature. ¶ Quantum ad quartum videtur ꝙ immo pꝛopꝛie dici potest chꝛistus bis natus sicut sancti dicunt ꝙ vbi sunt

Quãtum ad scđm.

Quãtum ad tertiũ.

pꝛopꝛie duo simul quoꝛum vnum nõ est aliud: ibi videtur esse pꝛopꝛie bis: sed chꝛistus semel natus est de patre ⁊ semel de matre: et semel eternaliter: et semel tempoꝛaliter: sed semel tempoꝛale nõ est idem ipsi quod semel eternum. ergo est bis natꝰ. ¶ Ad argumentum dicendum per interemptionem maioꝛis qꝛ interruptio accidit ei ꝙ dico bis Si enim eodem tẽpoꝛe ijdem libri legãtur a diuersis/ dicetur iste liber est lectus non tantum semel: immo bis lectus a diuersis eodem tempoꝛe Similiter spiritus dicitur esse bis datus apostolis: semel ante ascensionẽ: et semel in die penthecostes: et tamen pꝛima datio non fuit interrupta sed semper cõtinuata. Similiter bis tria sunt sex materialiter licet non foꝛmaliter: nec requiritur ĩterruptio mensure ternarij pꝛimi: sed magis simultas vtriusq;. Similiter dicitur rumphea bis acuta: id est ex vtraq; parte/ siue fiat simul vtraq; pars acuta a diuersis siue successiue. ¶ Quantũ ad tertium videnda sunt tria. Pꝛimo videndum est quomodo chꝛisto cõuenit natiuitas vel nasci. Scđo ꝙ in ipso fuerunt due natiuitates. Tertio ꝙ fuit bis natus. ¶ Circa pꝛimum sciendum ꝙ nasci per se ⁊ pꝛimo est suppositi. scđo est nature ꝑ natiuitatem pꝛoducte: non autem communicate. vnde asinus nascitur qui per se ⁊ pꝛimo per generationem pꝛoducitur et anima eius nata est: qꝛ per generationem pꝛoducta. non autem materia eius pꝛimo est nata vel genita licꝫ sit per generationẽ accepta. Sic ergo nasci conuenit chꝛisto scꝫ suppositum quod est vere de patre ⁊ matre natũ. sed non nature diuine que non est a patre pꝛoducta: licet per generationem accepta sed nõ pꝛoducta: quia nec disticta nec de matre nata licꝫ ab ea distincta: quia nõ est ab ea accepta. sed hũana natura a matre distincta/ et ab ipsa per generationem traducta sicut in ceteris matribus dicitur in chꝛisto nata illo modo quo in ceteris hominibus scꝫ ratione dispositionuꝫ: quia respectu anime et materie pꝛime creata est a deo non genita a parẽte: Quis materia pꝛima sit a matre traducta materialiter/ a pñe effectiue in vniuersali. ¶ Scđm patet ꝙ in chꝛisto fuerunt due natiuitates. Vna a patre. Alia a matre: quia licet pꝛocessio eterna et tempoꝛalis persone diuine non ponãt in numerum: quia in persona pꝛocedente tempoꝛaliter nichil fit nec terminatur ad aliquam reꝫ in ea tamẽ quia natiuitas tẽpoꝛalis ponit veraꝫ rem in supposito diuino licet extrinsece: ideo est alia ⁊ alia. ¶ Constat enĩ ex fide ꝙ natus est de patre. Iteꝫ ꝙ natus est de matre: sed non vna ⁊ eadem natiuitate. ergo alia ⁊ alia. sed pꝛocessio eterna ⁊ tempoꝛalis sunt ab eodem licet non ad idem. Natiuitates autem ex diuersis ⁊ ad diuersa secundum naturam licet ad idem secũdum suppositum. de hoc plenius pꝛimo libꝛo distinc. 14. ¶ Tertium patet ꝙ chꝛistꝰ est bis natus: qꝛ ad hoc ꝙ aliquis actꝰ dicatur iteratus vel bis factꝰ sufficiunt tria. Pꝛimum ꝙ sit alius et alius realiter. Secundum ꝙ mensuretur alia mẽsura. Tertium ꝙ vnus sit alio posterioꝛ: quibꝰ positis non opoꝛtet addere quartum scilicet ꝙ vnus sit iterruptus: vt si durante calefactione manus/ incipiam calefieri ⁊ pede: dicoꝛ bis calefieri: scilicet vna calefactus pꝛioꝛi/ alia posterioꝛi. Sic igitur licet natiuitas eterna

3. articulꝰ pꝛincipaꝶ. opĩo doc. 1. dictum.

Secundũ

Tertium

semper duret. quia tamen tempoꝛalis est alia aliter mensurata ⁊ posterioꝛ erit bis natꝰ maxime cum sit natus hinc ⁊ inde non semel tantum: sed semel hinc ⁊ inde vt dicitur in littera ergo natꝰ est pluries: non autem ter nec quater aut pluries. ergo bis. Uerum est tamen ꝙ modo non sunt in chꝛisto due natiuitates sed vna tãtum scꝫ eterna/ qua semper nascitur: quia illa non pꝛeterit: sed tempoꝛalis transijt. ⁊ quando de matre nascebatur/ tũc solum in eo due erant natiuitates: ante autem et post tantum vna. ¶ Ad argumenta in oppositũ dicendum ad pꝛimum ꝙ illa que sunt diuersaruꝫ rationum qñ sunt pure equiuoca non connumerantur sub eodem nomine: sicut ponebatur exemplum de cane celesti et terrestri. sed quando sunt analoga ꝯnumerari possunt. bene enim dicitur ꝙ sapientia diuina ⁊ humana sunt due sapiẽtie. due autem natiuitates chꝛisti participant rationẽ natiuitatis analoge: ꝓpter quod possunt adinuiceꝫ connumerari. Cum dicitur postea ꝙ per illud nõ potest dici aliquis natꝰ: quod aduenit ei post esse completum. dicendum ꝙ verum est si illud nõ sit natura viuens: quia nasci non est nisi scđm naturam viuentem vel dato ꝙ sit natura viuens si nõ pertineat ad idem suppositũ: sicut foꝛte est de capillo respectu hominis/ qui se habet ad homineꝫ sicut planta ad terram ex qua trahit humoꝛẽ/ vel si non pertineat ad totum sed ad partem. Natura autem humana adueniens chꝛisto est natura viuens ⁊ pertinet ad idem suppositum ⁊ scđm totũ ꝓpter quod scđm eam potest dici chꝛistus natus. Ad aliud patet respõsio ex dictis. ¶ Questio. ij.

Ad pꝛimũ ante oppositum.

Ecũdo queritur/ vtrũ in chꝛisto sint due filiationes reales. Et arguitur ꝙ non: quia non contingit idem bis dici scđm philosophum. 5. metaphisice dicentem ꝙ intellectus nõ dicitur relatiue ad scientem cũ dicatur relatiue ad scibile: qꝛ tunc accideret idem bis dici/ quod pꝛo impossibili derelinquit: sed si in chꝛisto essent due filiationes cum filiatio sit relatio ꝯtingeret ideꝫ bis dici. ergo ⁊c. Minoꝛ ꝓbatur: quia per vnam diceretur ad patrem/ et per aliã ad matrẽ. ⁊c. ¶ Itẽ sicut albedo est causa albi/ ita filiatio est causa filij: sꝫ vbi sunt due albedies/ ibi duo alba. ergo si in chꝛisto essent due filiationes chꝛistus esset duo filij: quod est contra Augu. dicentẽ de ecclesiasticis dogmatibꝰ. c. 5. chꝛistum deum ⁊ hominem non dicimus duos filios. quare in ipso non sunt due filiationes. ¶ Item duo accidẽtia eiusdem speciei non possunt esse simul et semel in eodem scđm Auicẽ. 5. metaphisice. ca. 8. ⁊ 6. naturaliũ. parte. 3. ca. 6. ⁊ ideꝫ dicit. 5. metaphisice. sed due filiationes sunt relationes eiusdem speciei. ergo ⁊c. ¶ Item in chꝛisto non possunt poni due filiationes nisi ponatur vna ad matrẽ qua est tempoꝛaliter filius: sed illa poni non potest. ergo ⁊c. Pꝛobatio minoꝛis. Suppositi diuini ad beatam virginem nulla est pꝛopoꝛtio/ eo ꝙ vnum est finitum/ aliud infinitum: sed vbi nulla est pꝛopoꝛtio ibi nulla realis relatio: ergo filij ad matrem virginem nulla est realis relatio / et per consequens nulla realis filiatio. ¶ Item pꝛobatur eadem minoꝛ sic. Si esset filiatio xp̃i ad matrẽ cũ chꝛistus

Pꝛimum

Secundũ

Tertium.

Quartuꝫ

Quintuꝫ.

in triduo non fuerit homo/ chꝛistus pꝛo eodẽ triduo nõ fuisset filiꝰ: quod falsum est. ergo ⁊c. Cõsequentia patet: quia sublato fundamento relationis realis remouetur relatio: sed fundamentum filiationis ad matrem fuit natura humana. ergo ⁊c. Falsitas consequentis pꝛobaꝶ: quia chꝛistus post resurrectionem fuit homo/ ⁊ per consequens filius. Tunc queriꝶ an beata virgo post resurrectionem fuit eadem mater aut alia. non potest dici ꝙ fuit alia mater: tum quia chꝛistus post resurrectionem fuit idem homo numero. tum qꝛ eadem beata virgo fuit eadeꝫ mulier. Nec pot est dici ꝙ fuit eadem mater: quia ex quo filiꝰ fuit coꝛruptus/ relatio filiationis fuit coꝛrupta/ ⁊ ꝑ cõsequens relatio maternitatis fuit coꝛrupta: qꝛ relatiua simul sunt ⁊ non sunt: ⁊ quod coꝛruptũ est si iterum fiat/ non erit idem numero. 2. de generatione. quare ⁊c. ¶ Oppositum. Si natura assumpta a verbo dimitteretur sine aliquo absoluto aduueniente statim esset suppositum et ꝑsona. hoc patet ex pꝛecedentibus / ⁊ ꝑ consequẽs persona illa seu homo esset virginis matris filius. ¶ Ex hoc arguiꝶ sic. Nulla relatio potest alicui de nouo aduenire nisi per aduentuꝫ alicuius absoluti: quare cum nullum absolutum ponatur aduenire nec in natura dimissa a ṽbo: nec in altero scꝫ in btã virgine nulla relatio posset de nouo aduenire. quare si in natura dimissa a verbo faciente suppositũ est relatio filiatiõis realis/ habeꝶ pꝛopositũ. ¶ Itẽ in chꝛisto sunt plures natiuitates/ ⁊ ad natiuitatẽ sequitur filiatio. ergo ⁊ plures filiatiões. ¶ Responsio. Pꝛimo ponẽtur dicta alioꝛum. Et scđo inquiretur de illis. Tertio ponentur quedã instãtie et soluentur. ¶ Circa pꝛimum facienda sunt quattuoꝛ. Pꝛimo pꝛemittentur aliqua. Scđo recitabunꝶ opiniones. ⁊ pꝛimo pꝛima. scđo secunda. ⁊ tertio tertia. ¶ Quantum ad pꝛimum pꝛemittunt aliqui quattuoꝛ videnda. Pꝛimum est vnde relationes habeant multiplicari. Ad quod bꝛeuiter dicendum ꝙ relationes habẽt multiplicari ex tribus: scꝫ ex suppositis in quibus sunt: ⁊ ex fundamẽtis: ⁊ ex terminis. Ex suppositis/ sicut due filiationes que sunt in duobus filijs ad eundẽ patrem. Ex fundamentis/ sicut similitudo ⁊ equalitasꝰ eiusdem differunt penes fundamenta q̃ sunt qualitas ⁊ quantitas. Ex terminis/ sicut similitudo eiusdem ⁊ dissimilitudo scđm eãdem qualitatem ad diuersa. sicut aliquod album per eãdem albedinem refertur: vt simile ad illud albuꝫ: ⁊ vt dissimile ad nigrum. In hoc tamen differt inter ista: quia pluralitas q̃ accipitur scđꝫ supposita/ si accipiatur scđm supposita tantum manente eodẽ fundamento ⁊ termino foꝛmali/ est tantum scđm numerum: sicut patet de filiatione duoꝛum filioꝛum. Ista autem que est scđm fundamenta tantũ manente eodem subiecto/ opoꝛtet ꝙ sit scđm speciem: quia plura absoluta numero non possunt esse in eodem subiecto sup quo possunt fundari diuerse relationes solo numero differẽtes. Illa similiter pluralitas que est penes terminos opoꝛtet ꝙ sit scđm species: nam si accipiantur diuersi termini materialiter tãtum/ relatio qua vnũ subiectum refertur ad oẽs illos terminos est vna relatio realis tm̃: sicut pater vna paternitate referꝶ ad multos filios suos. Si autẽ t'mini differãt foꝛmaliꝶ/ opoꝛꝫ relatiões q̃bꝰ aliq̃d referꝶ ad illos

In oppositum.

Responsio.

1. articulꝰ. Herueus pñti. disti. q. 1.

Ex q̃bꝰ est multiplicatio relationum.

termīos formaliter diuersos differre formaliter et per consequens differre scd'm speciem: sicut pater de eo quod refertur ad album vt ad simile: et ad nigrum vt dissimile. ¶ Scd'o vidēdum est de fundamento relationis. Circa quod sciēdum q̄ aliud est esse fundamētum relationis. et aliud est esse causam aliquo modo ipsius. nam actio et passio sunt aliquo mō causa paternitatis et filiatiōis quia impossibile est q̄ aliquis sit pater alicuius nisi genuerit: tn̄ actio et passio scd'm q̄ huiusmodi non sunt fundamenta paternitatis et filiationis: sed aliquid derelictum ex actione et passione vel saltem aliquid tale manens post actionem et passionem / al's nō esset pater et filius nisi durante generatione: quod falsum est. et sicut generatio actiua et passiua sunt causa filiationis et paternitatis et non fundamentum: ita forte possibile est q̄ aliquid manēs in ipso relato sit causa relationis: nō tamen fundamentum: et de hoc aliquid plus tangetur in quarto articulo.

De fundamento relationis.

¶ Tertio vidēdum est de subiecto relationis. ad cuius euidentiam sciēdum q̄ subiectum relationis vel etiam cuiuscꝫ accidentis dupliciter potest accipi. Uno modo pro supposito habente ipsum accidens: sicut si dicam q̄ homo est subiectum omnium accidentium que sunt in ipso. et sic subiectum relationis dicit suppositum quod refertur per relationem: sicut homo est subiectum paternitatis. Alio modo dicitur subiectum relationis vel alterius accidentis mediante quo res inest ipsi substātie vel subsistēti: sicut si dicatur q̄titas subiectum figure / et intellectus subiectum speciei intelligibilis. et accipiendo sic subiectum relationis sic fundamentū relationis est subiectū. vnde illud in quo fundatur similitudo / est subiectū similitudinis mediante quo inest ipsi supposito quod dicitur simile.

De subiecto relationis.

¶ Quarto specialiter videndum est in quo sit filiatio sicut in subiecto. et ad hoc dicendum q̄ s'm qd' dicitur subiectum relationis suppositum habens relationem in aliquo sui fundatam sic planum est scd'm omnes quid sit subiectum sic dictum ipsius filiationis: quia hoc est suppositum habēs filiationem. sed accipiendo subiectum pro fundamento in quo filiatio fundatur: sunt diuerse opiniones de subiecto filiationis. Nam quidam dicunt q̄ fundamentū filiationis est ipsa natura viuens per generationem acquisita siue per eā subsistat habens naturam istam sicut cōuenit in alijs viuentibus a christo: siue non subsistat per eam / sicut contingit in christo. Alij vero dicunt q̄ natura non est fundamentum ipsius filiationis: sed est causa ex qua dereliquitur in ip̄o supposito subsistente quedam subiectio siue quedam seruitus filialis correspondens iuri cuidam in patre et matre. ita q̄ sicut generatio actiua et passiua / licet sint causa ex qua derelinquitur illud in quo fundatur paternitas et filiatio / non tamen sunt fundamentum. ita etiam natura acquisita per generationē licet sit causa ex qua in supposito habente acquiritur aliquid in quo fundatur filiatio: non tamē est fundamentum in quo immediate fundetur filiatio nisi forte ipsa natura esset idem realiter cū supposito qd' est filius. tunc saltē esset fundamentū imediatū: quia esset subiectio illa in qua est fundamentum filiationis: vel que forte est ipsa filiatio vt dicunt habet esse immediate in supposito siue in subsistente ita q̄ illa subiectio vel debitum cuiusdam filialis seruitutis: vel est ipsa filiatio fundata in ipso subsistente acquirēte naturam viuentem per natiuitatem: vel est fundamentum filiationis: quod fundamentum quidem vlterius oportet fundari in subsistente scd'm qd' subsistens est: quia habere ius siue possidere aliquid sicut subiectum est suppositi solius vt primi et imediati subiecti: sed hoc posset sibi inesse ex aliquo accidente vel ex aliqua natura acquisita.

In quo est filiatio sicut in subiecto.

2. articulus

¶ Quantum ad secundum de opinionibus hic in summa: consueuerunt poni duo modi dicendi / et tertius additur a quibusdā ¶ Primus modus dicendi est solemnis et cuiusdam magni doctoris / q̄ in christo est tantum vna filiationis relatio realis qua refertur ad patrem. ¶ Alius est ex toto isti oppositus ponēs duas relationes filiationis reales quarū vna refertur ad patrem / altera ad matrem virginem. ¶ Tertius modus videtur aliquibus mediare / ponēs q̄ relatio pro filiatione accepta est duplex et realis in christo. accepta vero pro personali proprietate est vna tantum. ¶ Ad videndum ergo inductiua istarum opinionum est premittendum quid sit filiatio. Filiatio autē non est aliud q̄ quedam relatio fundata in supposito vnde suppositū generatum est in similitudinem nature viuentis et ex viuente. Ex quo patet q̄ filiatio habet cōparationem ad suppositum et ad naturam propter qd' sunt due opiniōes p̄me et extreme opposite: quarum prima et respiciens filiationem scd'm cōparationem quā habet ad suppositū / dicit ipsam vnā esse in christo sicut suppositum est vnū.

Prima opi. est. s. Thome pr̄ti di stinc. ar.5. 3. parte.q. 35.ar.5.q̄lt be.1.ar.3.et q̄lt.9.arti. 4.

¶ Ad cuius opinionis declarationem tria oportet ostendere. Quorum vnum est q̄ in christo est solū vna filiatio realis. Secūdū est q̄ in christo est alia filiatio rationis. Tertium est q̄ non obstante q̄ sit in christo ad matrē filiatio scd'm rationē: nichilominus adhuc dicit realis filius virginis. ¶ Propter primum sciendum q̄ relatio triplicem habet comparationem / vnam scz ad terminum: et hec cōpetit relationi scd'm q̄ relatio est. Secundam ad ad subiectum: et hec competit ei inq̄tum accidēs est. Tertiam vero comparationem habet ad causam a qua est: et hec cōpetit ei inq̄tum creata est et quid ab illa causatum. Modo sic est q̄ relatio per comparationem ad terminum nō geminatur s'm multiplicationem terminorum siue extremorum al's in quolibet filio essent due filiationes: vna respectu patris: alia respectu matris. ¶ Relatio autem per comparationem ad causam a qua est: aliquando geminatur ad multiplicationem esse: aliquando non. Quādo enim esse geminatur specifice / tunc geminant relationes. verbi gratia. Si vnus homo habens scientiam grammatice et musice doceat vnum hominem grāmaticam et alium musicam: statim consurgunt in illo homine docēte / due relatiōes magisterij. Unde semper ad geminationem esse specifice geminātur relationes nisi aliud obstet. Si aūt esse non multiplicent specifice: non multiplicent specifice: tunc non multiplicant relationes. verbi gratia. Homo per vnā generationem acquirit vnam relationē paternitatis producendo vnum filium. si iterum generet alium filium per aliam generationem nō acquiret propter hoc alia relatio paternitatis. non enim esse specifice plurificatur. ¶ Quantum autē ad propositum

licet dici posset q̄ relationes seu filiatiōes geminentur. quia esse geminetur specifice: immo plusq̄ genere. pater enim eternus / et mater temporalis plus differunt q̄ scd'm genus. tamen est aliud quod obstat: scz q̄ filiatio que est realis relatio est proprietas suppositi. suppositum autem cuiusmodi est suppositū xp̄i: nullā pōt habere relationē realē ad creaturā. mater autē virgo est quedā creatura: quare in christo nō est nec esse potest ad matrem relatio filiationis realis. ¶ Sumuntur autē ex dictis pro ista opinione quattuor rationes ad probandum in christo esse tantum vnam relationem realē filiationis: quarū prima hec est.

Prima rō pro prima opinione.

¶ In christo non sūt plures personalitates: ergo nec plures proprietates personales. sed filiatio est proprietas personalis. ergo in christo non sunt plures filiationes reales. Et confirmat. quia scd'm Dam. lib.3. Ea que sunt suppositi non plurificantur in christo: sed filiatio est relatio soli supposito conueniens. etc.

Scd'a rō.

¶ Secūda talis est. plura accidētia eiusdē rationis in eodem supposito non possunt esse. 5. metaphisice. vnde pater carnalis vna tantū paternitate refertur ad multos filios sed suppositum filiationis in christo est vnum tantum. ergo plures filiationes in eo esse non possunt.

Tertia rō.

¶ Tertia talis est. Si in christo essent due filiationes: tunc sicut scd'm istam qua refert ad patrem dicitur filius naturalis: sic scd'm istam qua refertur ad matrem diceretur filius adoptiuus scd'm Ambro. et magister adducit in littera. ergo in xp̄o non debent poni plures filiatiōes.

Rō q̄rta.

¶ Quarta talis est. Supposito eterno non pōt aduenire aliquis respectus realis ex tempore: sed christus dicit suppositum eternum. ergo non pōt ei aduenire aliqua relatio realis ex tēpore. sz filiatio relatio qua refert ad matrem conuenit ei ex tempore. ergo non est realis relatio.

Rō quīta

¶ Quinta ratio talis est. Non est necesse ponere filiationem qua xp̄s refertur ad matrē esse realē nisi quia xp̄s est realiter filius matris: sed istud non oportet: quia q̄uis dominiū sit relatio rationis in deo tn̄ deus est realiter dn̄s. ergo similiter q̄uis filiatio xp̄i ad matrem sit rationis tantū: nichilominus tamen xp̄s realiter pōt dici filius matris. ¶ Confirmat in hoc sexto: quia q̄cunqꝫ geminātur in xp̄o / cōueniunt aliquo modo nō solū persone sed nature: sicut agere et pati / nasci et generari: sed esse filium vel filiam nullo modo competit nature. nullo enim modo conuenienter dicitur q̄ natura sit filius vel filia. ergo filiatio non est de his que geminantur in christo.

Q3 in xp̄o filiatio ad matrem sit s'm rationem tantū

¶ Qz autē in christo sit relatio filiationis scd'm rationem ad matrem probatur dupliciter. Primo sic auctoritate Sandofili lib.3. ca.15. In christo sunt due filiationes: sed vt probatum est in precedenti articulo / in christo nō est nisi vna filiatio realis: quare oportet q̄ in christo sit alia filiatio scd'm rationem. ¶ Item scd'o ostenditur idem sic. Si pater eternus fuisset incarnatus de beata virgine: fuisset filius beate virginis: sed non diceretur filius beate virginis per filiationem eternam: quia filiatio eterna est proprietas filij eterni: quare diceretur filius per filiationem temporalem. sed ista filiatio temporalis nō esset in patre filiatio realis: quia vt iam probatum est / in filio non potest esse realis: quare cum non alio modo siue medio nobiliori natus fuisset pater ex virgine beata q̄ fuit filius natus. pater non haberet ad matrem nisi filiationem rationis per quam diceretur eius filius. ¶ Et tunc arguitur vltra. Si pater posito tali casu videlicet q̄ fuisset incarnatus haberet ad matrem suam filiationem rationis. ergo eadem ratione et modo filius per respectum ad matrē habet filiationem rationis. ¶ Item quia in christo non est noua personalitas / non potest dici de christo q̄ ipse sit persona scd'm q̄ homo: ergo si in christo non esset nisi vna filiatio eterna ad patrē: tunc non posset dici q̄ christus scd'm q̄ homo esset filius virginis. consequēs est falsum. ergo in christo respectu matris est vna alia filiatio. et ista non potest esse realis: vt est ex primo articulo probatum. quare etc. ¶ Item ad duo extrema diuersa specie et genere impossibile est q̄ vnum et idem referatur per vnam numero relationem. verbi gratia Ad seruum et discipulum nō potest idem homo referri per vnam relationem: quare cum in proposito extrema / videlicet pater eternus et mater temporalis differant plusq̄ genere: quia pater eternus non est in genere. non potest filius referri ad ambo per eādem filiationem: quare oportet q̄ referatur per aliam filiationem ad matrem: et ista nō potest esse nisi rationis. quare etc. ¶ Tertium scz q̄ q̄tumcūqꝫ relatio filiationis ad matrē in christo sit rationis tantū. christus tn̄ diceret realiter filius virginis beate. iam ex quibusdam rationibus ad primum membrum positis sufficienter cōclusum. Sic igitur illi qui ponunt q̄ fundamentum filiationis non est natura nisi subsistens: sed vel ipsum suppositum / vel aliquod debitum subiectionis immediate in supposito fundatum: ponunt q̄ in christo nō est nisi vna filiatio realis scz qua refertur ad patrem ab eterno. filiatio autem qua refertur temporaliter ad matrē non est scd'm eos relatio realis sed rationis tantum: quare in christo bene ponunt diuersas filiationes diuersarum rationum sed vna earū non est filiatio vel relatio realis. Et preter ratiōes dictas principalis ratio eorum est scd'm eos: quia filiatio eius ad matrem / nec vniuersaliter aliqua filiatio potest fundari super naturam nisi subsistens vel suppositum. natura autem humana in christo non est suppositum vel subsistens: et ideo oportet filiationē christi fundari super suppositum diuinum vel immediate vel mediante predicto debito subiectionis. super autem suppositum diuinum non potest fundari relatio realis ad creaturam / sed tantum rationis. et ideo in christo non est aliqua relatio realis temporalis. nec tamē sequitur quin christus sit realiter filius virginis propter realem relationē matris ad eū. sicut nō sequit quin deus sit realiter dominus: licet dominium nō dicat relationem realem in deo.

Herueus vbi. s.

¶ Et cōfirmat opinio: quia ea que pertinent ad agere et pati vel etiam ad alias relationes a paternitate et filiatione aliquo modo: licet improprie attribuuntur formis et naturis: vnde et voluntas dicatur aliquo modo domina / et natura serua vel nata aliquo modo: et sic de alijs. sed nomen filie vel filij vel patris nūq̄ attribuitur nisi supposito. vnde nullo modo nec stricte nec large dicit nata vel filia vel pat vel mater. Ex q̄ videt q̄ p̄nitas vel filiatio necessario fundēt sup ip̄m suppositū subsistēs vel aliq̄ fundato in ipso supposito: quia subiectū reale filiationis vel

paternitatis nõ potest multiplicari nisi multipli
cato suppositi: vel nisi sit tale suppositum in quo
secundum illud secundum ꝙ subsistit possint re=
cipi diuersa accidentia realia in qbus filiationes
ille fundentur quorum neutrũ potest esse in chri=
sto: quia suppositum in eo non multiplicatur: nec
eius supposito potest inherere aliquod accidens
reale: licet in ei9 supposito ratione nature assum=
pte possit esse accidẽs realiter inherẽs illi nature.
Accidens autẽ inherẽs illi nature vt dictũ est/ nõ
põt esse fundamẽtũ filiationis/ nec filiatio. Susti
nendo ergo hanc opinionem potest respõderi ad
rationes alterius ꝙ assumit falsum: scz ꝙ funda=
mentum filiationis realis sit natura viua acqui=
sita p generationem/ nisi sit talis ꝙ p eã generat9
subsistat. filius autem dei natus de virgine beata
non subsistit per naturam acceptam de virgine. z
ideo non potest esse fundamẽtum filiationis: sed
solum suppositum in quo non potest fundari rela
Alia opio tio realis ad creaturam. ¶ Secunda opinio est
huic totaliter contraria: scz ꝙ in xpo sint due fi=
liationes reales. Una qua refertur ad patrez ab
eterno. Alia qua refertur ad matrem ex tempore
Pria rõ. ¶ Quod probatur multipliciter. Primo sic. vni
tatẽ filiationis in xpo non potest arguere nisi vni
tas suppositi vel eternitas: his enim duab9 viis
precedunt due rationes precedẽtis opinionis. nõ
vnitas suppositi: qz hoc esset vel quatin9 filiatio
est relatio: vel quatin9 est talis relatio cui9 deno=
minatio soli supposito conuenit. non quatin9 re=
latio: qz in eodem supposito videmus multas re=
lationes reales. nec quatin9 denominat solũ sup
positum: qz sicut esse filiũ conuenit soli supposito
sic et actiones sunt suppositorũ: sed plures actio=
nes reales sunt in xpo non obstante vnitate sup=
positi. ergo plures reales relationes possunt esse
in ipso. Nec eius eternitas obsistit pluralitati fi=
liationum realiũ: qz non minus repugnat suppo=
sito eterno ꝙ de nouo ei adueniat accidens reale
absolutum q̃ realis respectus: sed christo compe
tunt ratione nature assumpte de nouo multa rea=
lia accidẽtia absoluta ex tẽpore. sicut esse q̃tum/
esse albũ/ z sic de aliis. ergo potest ei aduenire me
diãte illa natura respectus realis. z in hoc viden
tur solui due rationes opinionis alteri9: qz qcqd
attribuitur supposito diuino mediãte natura as=
sumpta q̃uis denominet solum suppositũ/ potest
multiplicari in ipso siue sit absolutum/ siue sit re
spectus realis. ¶ Scdo sic. q̃uis inueniamus in
Scda rõ. ordine rerum ꝙ causa nõ referatur realiter ad ef
fectum/ vbi effectus realiter refertur ad causaz:
vt patet de relatione dei ad creaturã: nũq̃ tamẽ
inuenimus ꝙ causa referatur realiter ad effectũ:
et effectus referatur ad causam solũ scdm ratio=
nem: sed christ9 scdm humanã naturam se habet
ad matrẽ vt effect9 ad causaz. cũ ergo in matre sit
realis maternitas per quam referatur ad filium
necesse est ꝙ in filio sit realis filiatio per quam re
feratur ad matrez. Et per hoc soluitur vna ratio
prioris opinionis: qz q̃uis deus possit dici reali=
ter dominus dato ꝙ in ipso dominium non sit rea
lis relatio: quia deus non dependet ad creaturã:
sed est terminus realis dependentie creature ad
ipsum. oportet tamen ad hoc ꝙ aliquis sit realis
filius ꝙ filiatio realis sit in ipso: qz plus depẽdet
3. ratio. filius a matre q̃ econtra. ¶ Tertio sic. plurifi=

cato reali fundamento relationis necesse est rela=
tionem realiter plurificari: sed reale fundamen=
tum filiationis est natiuitas et natura p natiuita
tem accepta. cũ ergo ista realiꝰ plurificenꝰ in chri
sto. in ipso enĩ est duplex realis natiuitas vt patz
ex precedenti questione: et duplex natura per du=
plicem natiuitatem accepta diuina scz z humana
necesse est vt videtur ꝙ in ipso sit duplex realis fi
liatio. ¶ Ad hoc tamen dicunt quidam ꝙ funda
mentum filiationis non est natiuitas actiue siue
passiue accepta: qz illa transeũte remanet filiatio
nec natura per natiuitatem accepta: sed quoddã
derelictum in supposito cõsequens ad natiuitatẽ
et naturã per eam acceptã. z istud dicunt esse quã
dam subiectionem siue quandam seruitutez filia=
lem correspondẽtem cuidã in patre iuri: ita ꝙ ge=
neratio vel natiuitas est causa paternitatꝭ vel ma
ternitatis z filiationis: hoc nõ est imediatũ fun=
damentum: sed illud est in patre z matre ius dere
lictum ex generatione actiua: et in filio quedam
subiectio seu seruitus derelicta ex natiuitate pas
siua. et tale ius seu subiectio siue seruitus funda=
tur immediate in supposito subsistẽte scdm ꝙ sub
sistẽs est: qz habere ius siue possidere aliud vt si=
bi subiectum est solius suppositi vt primi et ime=
diati subiecti. z similiter possideri siue eẽ obliga=
tum tali seruitute q̃uis talia insint supposito ex
aliquo actu pcedẽte. et quia tale ius seu seruitus
imediate fundatur in supposito non multiplicatꝰ
nisi ex multiplicatione suppositi: nec per ꝯsequẽs
filiatio: que habet talem seruitutem p imediato
fundamento. Sed istud non valet: qz scdm philoso
phum. 5. metaphisice. pater dicitꝰ pater filii: qz hoc
fecit: ille autẽ passus est. ergo scdm ipm paternitas
et filiatio fundantur super actionem et passionẽ.
¶ Item si generatio actiua z passiua sunt causa
paternitatis et filiationis cum non sint causa for
malis: qz relatio talem causam non habet: nec fi=
nalis: quia vt relatio finem non habet. aut ille fi=
nis est correlatiuum suum: vel saltem illud nõ est
actio. nec materialis: qz illa est fundamentum re
lationis vel suppositum mediante fundamento.
constat autem ꝙ generatio non est suppositum: et
scdm eos non est fundamentuz: relinquitur ergo ꝙ
sit causa efficiens filiationis. hoc autem non po=
test esse imediate: quia generatio non potest ime=
diate terminari ad relationẽ. ergo oportet ꝙ hoc
sit mediante fundamento relationis. illud autez
vel est solum natura per generationem commu=
nicata. quod est contra eos. vel aliquid cõsequẽs
ad naturam: et illud est quedam seruitus et sub=
iectio vt ipsi dicunt. Quero vtrum talis seruit9
sit res vel ratio tantum. si ratio nõ potest esse fun
damẽtum relationis realis/ qualis est filiatio in
creaturis. si res/ aut absoluta vel respectus: si re=
spectus non poterit esse fundamentuz relationis
quia respectus non fundatur super respectuz: sed
super absolutum: als esset pcessus in infinitum.
Si sit res absoluta mirũ ꝙ sit illa que nõ sit q̃ti=
tas/ nec qualitas/ nec aliquod aliorum predica=
mentorum: nisi forte sit relatio que nõ potest esse
fundamentum relationis vt dictum est. et ite=
rum vt dictũ est in patre et matre aliquid est cor=
respõdens super quod fundatur paternitas: sed
constat ꝙ generanti nichil absolutum acqui=
ritur per generationem. ergo illud ius non est

aliqd absolutũ. z pari rõe nec seruit9 q̃ rñdet i fi=
lio. dato etiã ꝙ sit aliqd absolutũ z pari rõe cũ nõ
sit substantia oportet ꝙ sit subiectiue in natura
acquisita per generationẽ siue cõstituat supposi=
tum siue non. nec est in supposito nisi mediãte na
tura. et ita nullo modo videtꝰ quĩ multiplicata na
tura p generationẽ acq̃sita multiplicetꝰ fundamẽ
tũ filiationis z p ꝯsequẽs ipa filiatio i oi supposito
Nec obstat qd dr ꝙ natura põt dici genita/ nata/
vl serua: nũq̃ tamẽ dr filia: qz hoc nõ est ppꝰ hoc
ꝙ filiatio imediatius insit supposito q̃ alia nã: sz
qz fili9 nihil magis ad naturã substãtiui ptinet q̃
eẽ natũ vel genitum que pure denoiatiue accipiũ=
tur: nam si denominatiue acceperim9 filiatum. eq̃
pprie posset natura dici filiatio/ si hoc vsus habe
ret: sicut dicitꝰ nata vel genita. Per hoc respõsuz
est ad aliam rationẽ prime opinionis. ¶ Ad hoc
4. ratio addunt aliqui quinq̃ rationes explicãdo aliqua
de dictis: et respondent ad rationis contrarie po
sitionis. Prima ratio est hec. Sicut multa acci=
dentia attribuuntur xpo in ratiõe humane natu=
re q̃uis de natura nõ predicenꝰ/ sic et filiatio. nã
sicut alia accidentia consequuntur naturam ab=
solute: sic filiatio consequitur naturã vt acceptaz
ab alio. ergo sicut alia accidentia generantur cũ
natura/ ita ꝙ natura nõ generatur sine ipsis: sic z
filiatio: ita ꝙ eoipso ꝙ natura cõtrahitꝰ vel per ge
nerationẽ accipitur/ necessario filiatio consequitꝰ
Non igitur aliter faciendũ est de filiatione in hoc
q̃ de aliis accidentib9 que consequũtꝰ humanã na
turam in ipso. ¶ Secũda talis est. Nihil magis
Quita rõ ꝯseqꝰ suppositũ scdm ꝙ hmõi agere vel pati: vnde
actiones z passiones pprie sunt suppositoruz sed
actiones plurificanꝰ in xpo scdm diuersitatẽ natu=
rarũ/ non obstante vnitate suppositi vt ex se patz
et oms concedunt. ergo filiationes plurificantur
scdm plurificationẽ naturarum nõ obstãte vnitate
suppositi. ¶ Et confirmatur ratio p hoc: qz ista
nõ est magis improprie/ natura est filia. q̃ iste sint/
natura comedit: dormit. sz ista ꝯpeterẽt filio dei
scdm diuinã naturã cũ stet ꝙ nichilomin9 ppor=
tionalia istis ab eis differentia: vt tpalia ab eter=
nis ei ꝯpeterẽt scdm humanã naturã ex tempore
et est in xpo vtraq̃ comestio/ dormitio diuerse
a cõsimilib9 eis ei scdm diuinã naturã ab eterno cõ
uenientibus. ergo similiter est de filiatione. Dicẽ
dum ergo ꝙ preter realẽ filiationem eternã opor
tet in christo ponere realẽ filiationem ex tpe: non
obstante improprietate locutionis illius. ¶ Ter
tia ratio talis est: et est ipeditiua et exclusiua opi.
Sexta rõ. nionis contrarie et sui fundamenti. Tota enim
causa quare scdm aliã opinionem ponitꝰ vna filia
tio tantũ est/ qz filiatio est pprietas suppositi scdm
ꝙ suppositũ. ¶ Contra hoc arguitur sic. ly scdm ꝙ
vel reduplicat fundamentũ relationis vel suppo
sitũ. si suppositum: tũc est sensus. suppositum scdm
ꝙ suppositum est id quod refertur/ z id quod est
filius. aliter enĩ non conuenit reduplicatio suppo
sito. qz quecunq̃ ei conueniunt/ conueniunt ei vt
qd. non vt quo: qz z ipsum suppositum est qd. nul
lo mõ quo. Sed in hoc nõ est aliter loquendũ vel
sumendum de relatione z aliis pprietatib9/ ope=
rationibus vel accidentib9 q̃buscũq̃ cõuenietib9
christo: qz sicut suppositum est id quod refertꝰ scdm
quod hmõi ita est quod agit et qd patitur: quod
est quale mortale passibile sentiens z intelligens
T

z huiusmodi. oia enim ista conueniunt supposito
scdm ꝙ huiusmodi: sicut ei quod e it tale vel tale
¶ Ex hac ergo causa non potest poni vna filia=
tio tantum: sed oportet poni plures sicut plures
intellectiones/ volitiones/ et alias operationes:
possunt christo cõuenire scdm vtrãq̃ naturã. Si
vero ly scdm ꝙ/ reduplicat fundamentum cũ dici
tur filiatio esse suppositi scdm ꝙ hmõi: tũc est sen
sus/ ꝙ suppositum eternum per naturam diuini=
tatis vel proprietatem relatiuã eternaz sit causa
et ratio quare referatur de nouo ad matrem: qd
est oino incõueniẽs dicere. oportet ergo de necesꝰ
sitate in xpo ponere duas filiationes reales/ vnã
qua referatur ad patrẽ ab eterno: z aliã qua refe=
ratur ad matrem ex tẽpore. ¶ Quarta ratio ta=
lis est. Christus non refertꝰ ad matrem vt fili9 est 7. ratio
sub ratione dantis: sed sub ratione accipiẽtis: qz
omnis mater inq̃tum hmõi est dans filio scz na=
turam eo modo quo matri conuenit dare. nullo
autem modo vt sic/ est accipiens. Sed christus vt
deus non refertur ad creaturam relatione ratio=
nis vt aliquid ab ea accipiens: sed poti9 vt dans
et vt conferens: qz sic refertur tertio modo rela=
tionis. 5. metaphisice. scdm vnum extremũ scz no
bilius dicitur referri ex hoc solũmodo ꝙ aliud re=
fertur ad ipsum. ergo non est dicendum ꝙ xps vt
suppositum referatꝰ ad matrẽ quadã relatione rõ
nis vel filiatiõe eterna nõ vt realis: sed cũ quodã
respectu rationis cointellecto vt positio cõtraria
dicit sed vere filiatione reali fundata in natura:
quã a mrẽ accepit. et p hoc hz talẽ naturã nõ solũ
ad matrẽ ẽ realr relat9: verũ etiã realr depẽdẽs. octaua rõ.
¶ Quita rõ talis est. Sicut se hz pfectio nature
accepte p gñationẽ ad filiationẽ naturalez: sic se
hz pfectio grẽ accepte p iustificationẽ ad filiatio
nẽ adoptionis: ergo ꝯmutatim sicut se habet pfe
ctio nature ad pfectionẽ grẽ: ita filiatio nãlis ad
filiationẽ grẽ: z adoptionis: sed ista duo stãt simꝰ
ꝙ aliquis sit filius per creationem et adoptionẽ
pari ergo ratione stabunt in christo: ꝙ sit filius
dei secundum naturam diuinam et matris virgi
nis secundum humanam naturam duas habens
filiationes secundum dualitatem naturarum.
¶ Et cõfirmatꝰ rõ p similẽ deductionẽ i pposito
sicut se habet natura diuina ad filiationez sequẽtẽ
ipsam sic natura humana ad filiationem que ip=
sam consequitur: ergo permutatim sicut natura
ad naturam: sic filiatio ad filiationẽ. Sed in chri
sto sunt due nature: ergo et filiationes due.
¶ Ad rationes positionis alterius respondetur
et primo ad id quod dr filiatio est proprietas per Respõsio.
sonalis et suppositi secundum ꝙ tale. Dicendũ 2. opinio
ꝙ filiatio non est suppositi secundum ꝙ suppositũ Ad rõnes
quia ly secundũ ꝙ reduplicat causam et rationez 1. opiniõis
quare predicatum est in subiecto vt potest habe= Ad primũ
ri ex primo priorum capitulo illo reduplicatum
autẽ in propositiõibus et prio posteriorum capi
tulo de per se. et quinto metaphisice capitulo se=
cundum ꝙ suppositũ aũt diuinũ nõ ẽ ratio ꝙ xps
sit fili9 virginis: nec aliqua pprietas vel cõditio
suppositi diuini scdm ꝙ hmõi: sed hui9 ratio est
natura humana a supposito diuino assumpta: vt
ex se patet. et potest manifestari per hoc ꝙ christ9
est fili9 virgis scdm ꝙ homo. nam scdm ꝙ homo
est hominis filius: est autẽ fili9 hois inq̃tũ est fi=
lius vginis. ꝙ autem inq̃tum hominis sit homo

patet p Augu. ⁊ Chriso. Nā Augustinus expōit
illud Jo 5. Potestatē dedit ei iudiciū facere: qꝛ
filius hōis est. dicit potestatē iudicij datam filio
esse: qꝛ fili⁹ hominis ē. i. secūdū naturā humanam
pfectā p gtiam put in christo gratia nō qlīscūqꝫ
est sꝫ gratia capitꝭ. Crisostomus etiam expōnēs
illud vbum dicit ꝙ potestas iudiciaria conuenit
christo solum vt erat deus. vñ sic exponit potesta
tem dedit ei. i. xpo iudiciū facere. ⁊ fiat hic pūct⁹
et postea sub vna clausula accipiat̄ hoc totum: qꝛ
filius hominis est nolite mirari hoc: ac si diceret
nō miremur: qꝛ filius hominis nō potestatē iudi-
ciariā nō accepit vt filius hominis sꝫ vt fili⁹ dei
quod patet p hoc ꝙ illud subditur: qꝛ venit hora
in qua oēs q in monumentis sunt audiēt vocem fi
lij dei Ex q clare pꝫ ꝙ licet Augusti⁹ ⁊ Criso. au
ctoritatē euangeliste Johannis diuersimode ex-
ponāt in hoc tamē ꝯueniunt oīno. ꝙ xps secūdū
ꝙ filius hominis non est de⁹ sꝫ hō. g filiatio q dr
filius hominis. i. beate virginis nō est suppositi
secundum ꝙ suppositum sꝫ secundū ꝙ homo ⁊ ha
bens naturā. De necessitate igit̄ cōcludit̄ opposi
tū ei⁹ qd ratio cōcludere intēdebat. scꝫ ꝙ in xpo
sunt due filiationes reales ¶ Ad rationem ergo
[Ad rōes Ad pmū.] primā dicendum ꝙ personalitas nō est ppͥetas
consequēs naturam. sed ipsum ē suppositū subsi-
stens in natura rationali ⁊ intellectuali: psonali-
tas aūt ⁊ persona non differūt nisi in modo signi
ficandi. Persona autem est nature rationalis
īdiuidua substātia scdꝫ Boetiū li. de duab⁹ natu
ris. i xpo aūt non est nisi vnū suppositū ⁊ vna pso
na ⁊ p ꝯsequēs vna personalitas: secus autem est
de filiatione que est relatio ⁊ ppͥetas cōsequēs
naturam ⁊ conueniens xpi nature. Unde cum in
xpo sint due nature / oportet ꝙ in eo sint due filia
tiones. ¶ Ad secundā rationē dicendū ꝙ scdm
[Ad scdm.] quosdā non est incōueniens in eodē subiecto esse
duo accidentia eiusdē rationis pcipue relatiua.
In vno em̄ patre habēte multos filios sunt mul
te paternitates: quod patet ex hoc: qꝛ destructa
vna p destructionē vnius filij / puta per mortem:
adhuc remanet alia paternitas respectu alteri⁹ fi
lij: qꝛ adhuc viuit. Quicqd autē sit de hoc mani-
festū est: qꝛ illa ratio non concludit ꝙ filiationes
iste qb⁹ sermo ē / ñ sūt eiusd speciei: imo nec eiusd
generis. ¶ Ad tertiā dicendū ꝙ xps nō dicit̄ fi-
[Ad tertiū] lius adoptiuus put est filius beate virginis: sed
dicit̄ eius filius p naturā quam scꝫ ab ea accepit
Diceret̄ autē filius adoptionis p gratiam gratū
facientē qua plena fuit aīa eius: sed nō dicit̄ fili⁹
adoptiuus licet hanc gratiā in aīa habuit. vel qꝛ
nō habuit eā vt alij: sed in ipsa vniōe. vel forte ad
vitandū errorē. Sicut ei nō dicit̄ creatura qūis
aīa eius creata fuit / vt excludat̄ error arrij: q di-
xit filium esse creaturā etiā scdm pcessionem ei⁹
a patre. sic etiam vt excludat̄ error dicentiū eum
nō esse filiū p naturā / nō dr fili⁹ adoptiu⁹. ¶ Ad
[Ad qrtum] quartā rationem dicendū ꝙ maior non est vera
absolute scꝫ ꝙ supposito diuino non possit adue-
nire aliquis realis respectus et nouus ex tēpore.
vera tamē est si accipiat̄ suppositū eternū scdm
naturā eternā diuinā: sed si accipiatur scdm ma-
teriam creatā ⁊ ex tempore acceptam / non est in-
conueniens aliquod. nam talis respectus funda
bitur in ipso supposito non īmediate sed median
te natura accepta creata. Unde quicquid attri-
buitur supposito diuino mediāte natura accepta
qūis denominet solum suppositū / pōt multipli-
cari in ipo siue sit absolutū siue sit respect⁹ realis
Christo em̄ ratione humane nature assumpte cō
petunt de nouo vel ex tempore multa realia acci
dentia absoluta sicut esse qtum / esse album. ⁊ sic
de alijs. ergo potest aduenire mediante humana
natura respectus realis ¶ Ad quintā dicendum [Ad qntuꝫ]
ꝙ nō sufficit filiationis relationem esse secūdum
rationē in christo ad hoc ꝙ sit ipse realis filius
beate virginis quod patꝫ: ⁊ declaratur sic. qūis
enim in ordine rerū iueniam⁹ ꝙ causa non refert̄
realiter ad effectum vbi tñ effect⁹ referatur ad
causam realiter: vt patꝫ de relatiōe dei ad creatu
ram: nunqꝫ tamen inuenimus ꝙ causa referatur
realiter ad effectum: ⁊ effectus referatur ad cau-
sam solum scdm rationē: sed xps scdm humanā
naturam se habet ad matrem sicut effect⁹ ad cau
sam. cuꝫ ergo in matre sit realis maternitas per
quam refertur ad filiū: necesse est ꝙ in filio sit rea
lis filiatio / per quam referatur ad matrem. qūis
em̄ deus possit dici realiter dñs dato ꝙ dominiū
in ipso non sit realis relatio: qꝛ deus non depen-
det a creatura: sed ē teri⁹ realis depēdentie crea
ture ad ipsum: vt in pmo libro visum est. oportet
tamen ad hoc ꝙ aliquis sit realis filius ꝙ filia-
tio realis sit i ipo: qꝛ plus depēdet filius a matre
qꝫ ecōuerso. ¶ Ad sextam rationem dicendum [Ad sextū.]
ꝙ esse filium licet denominatiue cōpetat supposi
to: tamen hoc est ratōe nature: qꝛ filiatio vt dictū
est / non est directe ppͥetas personalis. Unde fi-
liatio nō ē propͥetas suppositi precise quia ignis
generatus est suppositū: tamē non est filius: Nec
ē ppͥetas persone precise: qꝛ pma persona in diui
nis est persona perfecta: ⁊ tamen non est fili⁹ sed
est ipsius suppositi vnde generatum est in simili-
tudinem viuentis nature. Et quia hoc est vnum
suppositum bis generatum in similitudinem du-
plicis nature viuētis: ideo hic est duplex filiatio.
¶ Ad argumēta principalia respondendū dicen [Ad rōnes pncipales rñdet ista opinio.]
do ad primū ꝙ ponēdo vnam filiationem in xpo
magis sequitur inconueniens illud: qꝛ tunc idē
per idem diceretur bis. et ideo dicendum ꝙ idē
sm idem nō potest dici bis vel referri bene tamē
idem suppositiue potest aliam relationem ad di
uersa referri. ¶ Qꝫ vero Aristoteles dt ꝙ intel
lectus nō potest referri ad scientes ⁊ ad scibile di
cendum: ꝙ qꝛ intellectus comparatur ad scientē
secundum rationem subiectiuam / et ad scibile
secundum rationem mensurandi et ipse intelle-
ctus dicit in se vnā rationem specificā hinc est ꝙ
dicit ꝙ nō potest referri ad scientem et ad scibile
quando tamen vnum ⁊ idem sm aliam et aliam
relationem possit ad diuersa referri non est de in
tentione Aristotelis. Idē em̄ existens qtū albū
potest referri ad diuersa p similitudinē ⁊ equalī
tatem qꝫ tum ad diuersa relatiua referatur idem
per eandem relationem: puta ꝙ discipulus refe-
ratur ad magistrum et dominum per relationem
discipulatus hoc nō potest esse. [Ad scdm.]
¶ Ad secundū dicendum est ꝙ si filius esset no-
men absolutū ⁊ substantiuū nomen sicut hoc no-
men homo: tūc dicerē ꝙ esset duo filij sicut dictū
est supra ꝙ si assumeret duas naturas hūanas eēt
duo hoīes: nunc autē qꝛ filiatio hꝫ cōparationem
ad suppositū ⁊ ad naturā sicut fuit dictū in corpo

re solutionis. hinc est ꝙ nō potest esse geminatio
filij nisi sit geminatio nature et suppositi: bene ta
men potest esse geminatio filiationis si sit solū ge
minatio nature: ⁊ qꝛ in proposito est solum gemi-
natio nature ⁊ non suppositi: hīc est ꝙ xps nō po
[Ad tertiū] test dici duo filij. ¶ Ad tertium dicendū sicut iā
etiā solutum est ꝙ iste due filiationes in xpo non
sunt eiusdē rationis nec speciei: immo differunt
plus qꝫ genere: ⁊ ideo bene possunt esse in eodem.
¶ Ad oēs autē auctoritates q sūt cōtra hoc. Di
cēdum ꝙ ipsi intellexerunt de formis absolutis
ꝙ non sunt plures forme eiusdē speciei absolute
in eodē subiecto nec esse possunt et non de formis
absolutis relatiuis: quod patet p Auicennam di-
centem sexto naturalium. ⁊ tertio Metaphisice.
ꝙ plures relationes eiusdē speciei possunt esse in
eodem simul et semel. vnde credunt aliqui ꝙ plu-
res forme relatiue eiusdē speciei possūt esse simul
in eodem subiecto lꝫ non possint esse forme abso-
lute plures. Et huius rō pōt esse qꝛ ratio relatio
nis accipitur per cōparationē ad extra cū esse suū
sit ad aliud se habere. ratio vero absoluti accipit̄
non per cōparationē ad extra. immo dicit aliquid
intra et vt ad intra: ⁊ ideo numerus relatiōis po
test accipi: ⁊ accipitur ab extremis stante vno fun
damento et vno extremo ex alia parte sicut patet
de vno patre habente multos filios: et p ꝯsequēs
possunt esse multe relationes in vno extremo per
cōparationē ad diuersa extrema. numeratio autē
accidētis absoluti accipit̄ ex subiecto et ab intra
non ad extra: ⁊ ideo si est tm̄ vnum subiectū: vnū
est tm̄ accidens absolutum. ¶ Ad quartū dicen-
[ad quartū] dum ꝙ suppositū diuinum est infinitū sm naturā
diuinam: non autē infinitū sm naturā humanam
et sm hanc refert̄ ad matrē ac p hoc ad eā propor
tionē habet ⁊ relationē finitam qd non posset con
tingere si haberet relationē ad eā sm ꝙ suppositū
qꝛ suppositum est suppositū p naturam diuinā et
relationē quorum vtrūqꝫ est infinitum: ⁊ de se ma
nifestum est hoc sm oēs. De relatione vo est dubi
um sm ꝙ relatio: non tamen est dubiū sm ꝙ ē idē
essentie quin sit infinita: ⁊ ideo si bene deducatur
ratio arguit oppositum: videlicet ꝙ qꝛ xps nō po
test esse filius beate virginis sub ratione infinita:
nec habere ad eā vt est eius filius proportionē vel
habitudinē infiniti: ideo non refert̄ ad eā vt sic in
quātum suppositum habēs humanā naturā: et p
ꝯsequens ad eā refertur sm humanā naturā: ⁊ nō
sm diuinā essentiā vel relationē per quā est suppo
situm. sicut si suppositum in quo ēst albedo refera
tur vel habitudinē habeat ad aliud non sm ꝙ sup
positum simpliciter: sed sm ꝙ suppositū habēs al
bedinem. p albedinē diceretur referri: non p natu
rā substantie a qua suppositū habet ꝙ sit supposi-
tum: vel p aliud a quo hꝫ ꝙ sit suppositum qcqd
sit illud. Ex hoc autē sequit̄ ꝙ filiatio ex qua est fi
lius matris sit realis: qꝛ reale cōsequit̄: ⁊ tēpora-
lis et finita: qꝛ tēporale p se consequitur ⁊ finitum
¶ Ad aliud et vltimū ꝙ est scda mioris pbatio
dicitur ꝙ xps in triduo pprie non potuit dici fili
us nec fuit nec beata virgo potuit dici mater: ⁊ hu
ius ratio est: qꝛ filiatio est proprietas respiciēs na
turā viuentē: ⁊ silr̄ quare cum xps in triduo nō
habuit naturā humanā nec fuit homo nec naturā
viuentē: qꝛ fuit vere mortuus: nec naturā similē
beate virgini: qꝛ non habuit naturā humanā sm
quā fuit similis matri sue virgini beate xps in tri
duo non potuit dici nec fuit filius: tñ post resurre
ctionem fuit filius ⁊ beata virgo mr̄. ¶ Et cum
queritur vltra an eadē aut alia maternitate? Di-
cunt aliqui ꝙ fuit eadem maternitate ppter idē-
titatē absoluti: qꝛ fuit eadē mulier: nō tñ fuit ea
dem ppter idētitatē relationis. Sed contra hoc
sic arguitur. Si aliquid esset album p albedinem
et corrūpat̄ albedo ⁊ fiat iterū albedo alia nume
ro in illo subiecto quod prius fuit albū illud non
poterit dici idē albū: qꝛ nō eadē albedo qtūcūqꝫ
maneat idē subiectū albedinis: qꝛ eodē modo ex
tēpore ista si ponatur corrūpi ipsa maternitas: et
postmodū alia maternitas fiat quātumcūqꝫ ma-
neat idem absolutū non poterit dici eadē mater
cū mater sit formaliter mater p relationē mater-
nitatis. Et ideo dicēdū ꝙ fuit eadē mater: ⁊ qtū
ad absolutū: ⁊ qtum ad relatū. Qñcūqꝫ em̄ ita ē
ꝙ est aliquod ꝯñs ad accidens qd nullo agēte fie-
ri potest ꝙ tale accidens possit esse sine consequē-
te. semp agēs qd facit antecedēs facit ꝯñs eo ipo
ꝙ facit añs: ⁊ si facit antecedēs: idē nūero facit et
ꝯsequens: idē numero p eandē potentiā ⁊ actionē
pductiuā. Relatio aūt est hmōi ꝯsequens ad fun
damentū. positis em̄ extremis ⁊ ipo fundamento
nullo agēte fieri potest quin ponatur relatio. exē
plum. Positis duobus albis ⁊ ipsa albedine: im-
possibile est quin ponatur similitudo: et si agens
ponit eandē albedinē numero ponet eo ipo eandē
similitudinē nūero quare cū xps post resurrectio
nem resurrexerit ⁊ fuerit idē hō numero p poten-
tiam diuinā p eandē potentiā factum fuit ꝙ fuit
eadē filiatio numero ⁊ eadē maternitas in matre
virgīe. Et cū dicit̄ ꝙ illud qd est corruptū nō po
test redire idē numero. Dicendū ꝙ verū est natu-
raliter: non tñ est verū supnaturaliter ⁊ p poten-
tiam diuinā. Qñ autē añs pōt esse sine ꝯsequen-
te: tunc nō est verū ꝙ si sit idem añs ꝙ sit idē ꝯñs
Exēplū de aqua frigida postmodū calefacta que
si dimittat̄ nature sue redibit ad frigiditatē: nō ta
men eandē numero: sed aliā. Frigiditas em̄ est ta
le consequēs ad aquā ꝙ aqua manēs aqua pōt eē
sine ipsa. ¶ Tertia opinio tenet viam mediā ⁊ est
talis ꝙ filiatio dupliciter potest dici. Uno modo [3. opinio q est durā. q. 2. hui⁹ dist.]
vt relatio tm̄. Alio modo vt ppͥetas psonalis. si
accipiat̄ vt relatio solū: sic necesse est ꝙ in xpo pre
ter relationem filiationis qua refert̄ ad patrē ab
eterno sit alia filiatio qua referat̄ ad matrē ex tē-
pore: que sit eque realis: sicut quelibet relatio fi-
liationis in creaturis. Si vo accipiat̄ relatio nō
solum filiatio vt relatio: sed vt ppͥetas psonalis
sic in xpo non pōt esse nisi vna filiatio. Primū pa
tet sic vbicunqꝫ pducens ⁊ pductum incidunt in
eūdem ordinē: ⁊ maxime in idē sm spēm. si vnū re
fertur realiter ⁊ reliquū: sicut declaratū fuit pmo
libro. Sed xps sm humanā naturā et beata vir-
go incidunt in eūdem ordinem nature ergo si ma
ternitas est relatio realis in matre et filiatio erit
realis in filio. ¶ Secūdū patet sic vbi est vna pso
na solū siue vnū suppositū ibi non pōt eē nisi vnū
formale ꝯstitutū suppositi siue psone: sed in xpo
non est nisi vna psona siue vnū suppositū. ergo in
xpo non pōt esse nisi vna ppͥetas psonalis q est
cōstitutiua suppositi siue psone ergo filiatio put
est ppͥetas psonalis nō est nisi vna tm̄ in xpo. et
istud tenēdū est: et sm hāc intētionē pma opinio

continet veritatē. ¶ Alij dicūt ꝙ iste mod⁹ nō va
let nā filiatio non est ꝓprietas ꝑsonalis absolute
sumpta vt dictū est: ⁊ ideo male dicit ꝙ potest ac
cipi vt relatio ⁊ vt ꝓprietas personalis. Item nō
de quacunqꝫ filiatione est questio: sed de filiatiōe
tēporali: sed constat ꝙ illa non est personalis pro
prietas: ⁊ tñ vna ratio eorū concludit de filiatiōe
eterna: ⁊ hoc conceditur: ⁊ tñ tēporalis est relatio: ⁊ iō
vertitur sub q̄stione Utrū realis sit vel non.

2. articul⁹ principal.

¶ Quantū autē ad secundū principale inquiren
do de istis que dicta sunt videtur posse imagina
ri rationabiliter. ¶ Quarta opinio ꝙ sicut in pa

Opi. ista ē doctoris

tre in diuinis sunt due relationes ꝓpter duo pro
ducere realia q̄ tamē nō sunt in eo due res sed vna
et in se due relationes ꝓpter ꝓducere ⁊ produci:
quarū quelibet est realis: sed nō due res: aut sicut
filij ad patrem vel ad matrē: vel patris ad proles
filios dicitur relatio: quarū quelibet est realis: sꝫ
non due res. sic in ꝓposito: qꝛ xp̄s est realiter sup
positum diuinū ⁊ humanū: sed tñ vnum vtrobiqꝫ
et inde est ꝙ relatio ad patrē ⁊ ad matrē sup sup
positū fundata q̄ est filiatio non sunt due res: sed
tñ q̄libet est realis sicut suppositū ⁊ sicut extrema
¶ Sed istis nō obstātib⁹ prima opinio videt ve

Pro opi. scti Tho.

rior ꝙ ꝑsonarū diuinarū adinuicē pōt esse realis
relatio vtrobiqꝫ equaliter ⁊ similiter ꝑsonarū hu
manarū habentiū ꝑsonalitatē creatā: sed sup diui
nam naturā vel ꝑsonā ad creaturā nō potest fun
dari relatio realis. Propter quod tria facienda
sunt ¶ Primo ostēdēdo quomodo xp̄i ad matrē
et alios hoies sunt multe relationes reales.
¶ Scd̄o quō xp̄i ad matrē non est filiatio realis
sed tñ rationis. ¶ Tertio si fuisset humanitas as
sumpta post subsistentiā vel si non derelinqueret
subsistētia. Nam tertia opinio qd̄ recitat naturā
ꝓbabilitatē habet eo ꝙ null⁹ vnqꝫ posuit filiationē
in xp̄o ad matrē esse ꝓprietatē constitutiuā suppo
siti: tñ qꝛ catholici qui ponūt eā realem dicūt na
turam illā non subsistere. Heretici autē q̄ ponūt
in xp̄o duplex suppositū vel duplicē ꝑsonā nō di
cunt eā vel ipm constitui relatione sicut ꝑsonā di
uinam: sed aliquo absoluto ¶ Primū pꝫ sic: quia
vbi imediatū fundamentū relationis ⁊ extremū
sunt eiusdē rationis: equaliter potest esse relatio
realis: sed multe sunt relationes reales filiorū ad
matrē et alios hoies fundate sup naturam vt ef
fectus ad causam q̄titatis equalitatis: q̄titatis
vt silitudo. Cum ergo in xp̄o fuerit humanitas
q̄titas qualitas eiusdē rationis cum ceteris po
tuit esse ⁊ fuit in eo sm̄ naturā creatā ad matrem
relatio realis sicut effectus ad causam ⁊ equali
tas ad equales figura: ⁊ similitudo ad similes co
lore ⁊ figura: puta ad iacobum fratrē dñi qui dici
tur fuisse similis saluatori. ¶ Secūdo mō respō
dendū est ꝙ filiatio ad matrē nō potest esse i xp̄o
realis: nec similiter paternitas ad filiū si xp̄s ge
nerasset: nec maternitas ad eū si mater assumpta
fuisset: qꝛ relatio dei hois ad creaturā si est realis
oportet ꝙ sit subiectiue in natura assumpta sed fi
liatio et paternitas nō sunt in ea, ergo ⁊c. Maior pa
tet: qꝛ ois relatio creata cū sit accidēs reale opꝫ ꝙ
sit in aliquo subiecto: ⁊ qꝛ non pōt esse in deo opꝫ
ꝙ sit in subiecto creato. Constat autē ꝙ illa filia
tio ad matrē cū sit temporalis si esset realis esset
accidēs creatū: ⁊ per consequens in creatura.
Minor ꝓbatur: quia lꝫ forma respectiua possit
ab extrinseco denoīare illud in quo nō est sicut in
subiecto vel subiectiue. sicut actio transiens deno
minat agens in quo nō est: sed a quo quod nō fa
cit forma absoluta: sed solū subiectū in quo est tñ
econuerso cōe est oīni forme denoīare subiectū et
non potest in aliquo subiecto quin denomiet ipm
sicut enī albedo facit albū esse subiectū suū: sic re
latio relatum: sicut similitudo similitudinē facit
qualitatē in qua est subiectiue et equalitas q̄tita
tem equalē. etiā si separaretur a subiectis: ⁊ hoc di
co de relatione creata in subiecto creato Si ergo
filiatio creata esset subiectiue in natura immedia
te non in supposito nō posset naturā nō denoīare:
ita ꝙ sicut natura subiecta q̄titati est similis pro
prie: sic subiecta filiatio iesset ꝓprie filia: sꝫ natu
ra humana nō pōt esse filia. ergo nō potest esse filiati
oni subiecta. ¶ Nec obstat ꝙ dicunt aliq ꝙ natu
ra negat esse filia magis q̄ nata vel genita: nō qꝛ
non sit subiecta filiatiōi sicut natiuitati ⁊ gñatōi
sed qꝛ est substātiuū filiata. vñ pōt dici filiata qd̄
est adiectiuū ⁊ denoīatiuū. Sed istud non valet.
qꝛ ois forma denoīat subiectū in quo est: ⁊ lꝫ for
ma substantialis nō denoīet substantiue materiā
denoiat tñ materiā adiectiue: qꝛ materia hois nō
est hō sed humana. cū forma accidētalis denoīat
suo modo ⁊ nō substantiue. qꝛ nō est substantia cū
et ipsi dicant ꝙ concretū accidētis semp est deno
minatiuū ⁊ nunqꝫ substantiuū: qꝛ nō cōstituit pro
prium suppositū. Cū ergo filiatio sit accñs creatū
nec constituat suppositū ois denoīatio sua est de
nominatiua et natura substātiua: vt sicut albū et
dealbatū dicunt denoīatiue ⁊ adiectiue nec potest
dici dealbatū nisi factū albū: sic filius ⁊ filiat⁹ nec
erit natura filiata nisi sit filia. ¶ Preterea cōstat
naturā humanā esse substātiā qd̄ est concretū sub
stantiuū magis quodcūqꝫ aliud ⁊ humanitas sub
stantiuū abstractiuū. si ergo ista ꝓdicant denomi
natiue: non obstante ꝙ predicantur substantiue.
ergo ꝙ filia non ꝓdicatur sicut nata ⁊ genita nō est
dicere substantiuū et denoīatiuum vel adiectiuū
sed qꝛ natura est subiectum natiuitatis ⁊ genera
tionis imediatū ⁊ si non principale: filiatiōis au
tem non sed suppositū. ¶ De tertio sciēdū ꝙ si hu
manitas subsistens fuisset assumpta nec assumens
nec assumptū posset dici filius virginis. Assumēs
nō: qꝛ suppositū nō natum neqꝫ conceptū non pōt
dici filius. Si antē esset concept⁹ ⁊ natus anteqꝫ
assumpt⁹ deus assumens non fuisset concept⁹ nec
natus. ¶ Itē nec assumptū: qꝛ nihil est filius nisi
suppositū: sed assumptū desiisset esse suppositū. ergo
nō fuisset filius. Ex quo apparet ꝙ filiatio nō est
in natura sicut in subiecto imediato: qꝛ tūc rema
neret in ea assumptione facta sicut quātitas. si au
tem remaneret. ergo esset fili⁹ habēs filiationē. si nō
esset vt dictum est consumpta subsistentia preexi
stens. ergo filiatio fuisset in subsistentia consūpta
non in natura assumpta. Et econtrario aūt si xp̄s
humanitatē deponeret non potest dici filius illud
nouū suppositū constitutū: lꝫ ei⁹ natura esset vere
nata et genita de virgine: qꝛ illud suppositū nūqꝫ
fuit in virgine nec de virgine natū nec conceptū:
qꝛ nundū erat suppositū: qꝛ non est illud supposi
tum eternū qd̄ de virgine fuit conceptū ⁊ aiatuꝫ
sed aliud ⁊ aliud. suppositū autē eternū nō posset
dici filius. si esse filiū hois includit esse hoiem: qꝛ
non est hō non hñs humanitatē: ⁊ tunc in triduo

mortis nō fuisset filius sicut nec hō: sed si esse fili
um nō est aliud q̄ fuisse genitū: q̄uis perdidit id
quo fuit genitus in triduo: ⁊ magis si deponeret
posset ⁊ potuit dici filius ex quo semper remansit
idem numero suppositū. qd̄ si verū est tūc magis
apparet ꝙ modo nō dicit fili⁹ filiatione inherēte
vel nature cū alia: cū ista fuisset corrupta i morte
et esset separata humanitate. ¶ Et sꝫ hoc potest
responderi ad quattuor argumenta. ¶ Ad ꝑmū

Ad q̄ttuor rōnes Ad ꝑmuꝫ

de repugnantia pluralitatis ꝙ non est rōne vnita
tis suppositi nec eternitatis: qꝛ pluralitas relatio
num non repugnat vnitati nec eternitati suppo
siti diuini absolute cum in patre sint due relatio
nes et in filio totidē: quarū quelibet est realis lꝫ
non sint due res. Et dicēdū ꝙ hoc repugnat eter
nitati respectu relationis temporalis: qꝛ ois rela
tio dei ad creaturam est rōnis: etiam si fuisset ab
eterno et ois relatio temporalis dei est rōnis tm̄.
dūtamen sit dei sm̄ diuinitatem non inherens ei
sm̄ naturam assumptā vnde sm̄ naturam assūptā
non repugnat habere accidēs absolutū vel rela
tum qd̄ natū sit illi inherere. Unde xp̄s est quāt⁹
et qualis equalis ⁊ similis realibus formis: qꝛ il
le nate sunt inherere nature: sed non est filius ma
tris reali filiatione: qꝛ ista nō est nata inherere na
ture. ¶ Ad secundū dicendū ꝙ relatione effect⁹

Ad scd̄m.

ad causam sicut nati et geniti xp̄s refertur ad ma
trem: qꝛ ista inheret nature quā denomīat: lꝫ non
primo: sed non oī relatione effectus ad causā: pu
ta illa que est solius suppositi cuius est ista scꝫ fi
liatio ⁊ paternitas. ¶ Ad tertiū dicendū ꝙ rela

Ad tertiū

tio habet aliter fundamētum in diuinis: aliter in
creaturis. In diuinis enī relatio que constituit
suppositū nō fundat sup suppositū: qꝛ oē fundatū
presupponit suū fundamētū. nichil autē ꝑsuppo
nit illud quod constituit: sed cōis spiratio que nō
constituit suppositū sed ꝑsupponit constitutū pōt
dici fūdari sup suppositū patris ⁊ filij cōmuniter:
qꝛ vtrūqꝫ denoīat. Tres alie relationes constitu
tiue fundant imediate sup essentiā vel sm̄ rem quo
ad illos qui distinguunt relationē ab essentia vel
relatione quo ad illos qui distinguūt solū rōne.
Et sm̄ primā opinionē non apparet quare essētia
diuina non esset filia vel nata aut genita cum ipsa
afficeret illis relationibus sicut subiectū suis ac
cidentibus: sed supposito ꝙ non differant nisi ra
tione propter idētitatem. essentia est filius nō aūt
filia nec genita in diuinis. ergo falsa est maior vel
impropria: qꝛ aut nō est ibi ꝓprie fundamētū: aut
si est multiplicantur relationes vsqꝫ ad ternariū
non multiplicato fundamēto quod est essentia: ⁊
econuerso. non multiplicat cōis spiratio nō mul
tiplicatis suppositis patris ⁊ filij. In creaturis
autē vera est maior: qꝛ multiplicato imediato fun
damento relationis multiplicatur et ipsa: sed mi
nor est falsa: qꝛ imediatū fundamentū filiationis
non est natiuitas q̄ transit nec natura q̄ non ē filia
nec seruit⁹ sed ipsum suppositū. Unde in duobus
filijs sunt due filiationes ad vnū patrē: ⁊ in vno fi
lio vna ad duos parentes nisi forte differant spē.
¶ Ad argumentū tertie opinionis dicendum ꝙ

Ad rōes durandi

xp̄s ⁊ mater coincidunt in eūdem ordinē ⁊ in idē
spē sm̄ naturā creatā non autē sm̄ suppositū ꝓpter
quod relatiōes nature sunt vtrobiqꝫ reales equa
liter nō autē relationes suppositorū: sed tantū ex
parte suppositi creati: ꝓpter quod beata virgo si
fuisset assumpta esset realis mater sine reali ma
ternitate ex sola reali conceptione ⁊ generatione
qꝛ denoīatur realiter. relatiuū etiam sꝫ esse ex so
la reali causa et origine relatiōis sine realitate re
lationis proprie dicte sicut deus est realiter cau
sa et dñs. ⁊ scibile realiter scibile sine scibilitate
reali que sit relatio. ¶ Quantū ad tertiū ponen

Terti⁹ articulus

tur noue instantie: ⁊ soluent replicando aliquas
de factis ꝓpter nouas solutiones. ¶ Primo er

Prima instantia cōtra primā opinionē

go videtur ꝙ in xp̄o sint due filiatiōes reales scꝫ
diuina qua refert ad patrē: ⁊ humana qua refert
ad matrē. non minus enī realiter refertur princi
piatū ad suū principiū q̄ econtra: sed in patre nō
obstāte vnitate suppositi sunt due relationes rea
les ad duo ꝓducta ꝓpter dualitatē terminorum
et ꝓductionū ex quib⁹ innascuntur. s. paternitas
ex generasse ad filiū: ⁊ cōis spiratio exspirasse ad
spiritūsanctum. als non essent quattuor relatiōes
reales in diuinis. ergo multomagis in filio sꝫ du
as naturas erunt due filiatiōes reales ad duo pri
cipiata ex duabus processionibus vel natiuitati
bus ꝓcedētes. ¶ Solutio. due relatiōes reales
que sunt suppositi etiā non solū vt habentis: sꝫ eti
am vt rationis habendi: cuiusmodi sunt paterni
tas filiatio ⁊ hmōi bene possunt esse in supposito
eterno ad supposita eterna. ita tñ ꝙ inter se sint di
uersarū rationū: sicut sunt cōis spiratio paterni
tas et filiatio: ⁊ ꝙ vtraqꝫ sit eterna. sed in supposi
to eterno rōne suppositi non possunt esse plures
relationes reales. ergo nec aliqua realis tēpora
lis est: scꝫ creature cū creator ad creaturā nō refe
ratur realiter nisi aliquid reale absolutū vel rela
tum adueniat deo ex tempore. ¶ Secūdo: quia

Secūda

sicut due filiationes sunt eiusdē rōnis: sic due sili
tudines: ⁊ maxime create: sed in xp̄o sunt plures
similitudines reales ꝓpter realitatem q̄litatū est
enī similis hoibus in colore: angelis in gloria vel
aliqd hmōi. ergo sunt in eo plures filiatiōes pro
pter multitudinē naturarū ꝑ generationis origi
nem acceptarum. ¶ Solutio. relatio est supposi

Rñsio

ti dupliciter. Uno modo vt habentis relationem
vel subiecti relatiōis. ⁊ sic cōis relatio est supposi
ti non nature nec substantialis nec accidentalis:
nisi forte illius que recipit predicationē illius sui
gñis in cōcreto et denoīatiue vt q̄titas. Suppo
situm enī est ipsum relatiuum quod refert vt ha
bens relationem et subiectū eius. non enī albedo
est similis sed album: lꝫ quātitas possit dici equa
lis et nō tm̄ subiectū: qꝛ etiā q̄titas ē q̄ta tādiu
q̄diu q̄titas est in subiecto magis proprie dicit
subiectum equale ꝑ eam: sicut esse accidentis est
suppositi proprie vt habentis vt corpus albū: non
superficies alba. Alio modo dicit relatio esse sup
positi non solum vt habentis vel subiecti: sed vt
rōnis habendi et fundamenti relationis et talis
non est ois relatio. etiā q̄ nascit ex actiōe ⁊ passio
ne: q̄uis agere et pati non sint nisi suppositorū im
mo forte vt talis est omnis relatio originis puta
causa et causati generantis et geniti: sed saltē ta
lis est relatio filiationis et paternitatis que inna
scuntur ex actione et passiōe vt iā terminate sunt.
Est enī quis pater qꝛ genuit et fili⁹ qꝛ genitus est
Primus autē terminus generatiōis est suppositū
vnde relatio est ⁊ causati generantis ⁊ geniti/ vel
qui gignitur: qꝛ innascūt ex actione et passiōe q̄si
ꝑsenti nō ꝑsupponunt: sed quasi āicedunt suppo

situ̅ in ratione fundamēti ꝛ rōnis habendi. q̄uis
sequat̄ ipm vt habēs et subiectū sicut ꝛ cetera ac
cidētia: sed relatiões originis q̄ sunt pr̄nitas ꝛ fi-
liatio p̄supponunt actionē p̄teritā vel termiātam
et p ꝯn̄s suppositū vnde respiciūt ipm etiā vt fun
damentū et rōnē habēdi ꝛ non tm̄ vt hn̄s. vnde qꝛ
relatio habet pluralitatē ex fūdamēto a quo ꝛ en
titatē: nō aūt sic a sbō sicut nec accidēs absolutū
habet naturā ex subiecto primo sed ex p̄ximo: vt
hō vn⁹ hꝫ multas albedines sm̄ diuersas partes
sue sup̄ficiei: sic ꝛ idē hō multas silitudines sꝫ di
uersas spēs q̄litatis q̄ sunt fundamēta silitudinū
et quasi subiecta p̄xima vt sup̄ficies colorꝝ: iō re-
latiões q̄ sūt suppositi vt rōnis habēdi ꝛ fundamē
ti nō multiplicāt̄ in eodē supposito: sed ille q̄ sunt
suppositi vt habētis tm̄ multiplicari pn̄t in eodeꝫ
supposito multiplicatis suis fundamētis ꝛ rōni-
bus habendi. et hec est ratio quare i xp̄o sūt mul
te relationes reales. puta silitudines ꝛ eq̄litates
et hmōi sm̄ multitudinē naturarū non autē mul-
te filiatōnes p̄ter vnitatē suppositi. ¶ Sed con-
tra istā solutionē directe est primū argumentum:
qꝛ relationes originis ex parte principij nō min⁹
respiciūt suppositū q̄ ille q̄ sunt ex p̄te p̄ncipiati
vel ꝙ est ex principio. Relatiões aūt originis ex
parte principij bene multiplicant̄ manente vni-
tate suppositi vt patet in patre. Unde cuꝫ relatio
multiplicat̄ ex fundamēto non bene dicit̄ ꝙ sup-
positū sit fundamētū alicuius relationis nec pa-
ternitatis nec relationis cum manifeste videam⁹
vnū multiplicari sine alio: ꝛ maxie qꝛ phūs nūq̄
dicit suppositū substātie put distinguit̄ a natura
et actione esse fundamentū relationis alicui⁹ rea
lis. ista ratio soluitur infra vbi ponit̄ alia. ¶ Ter

Tertia instātia

tio: qꝛ creatio passiua respicit suppositū sicut ꝛ fi
liatio p̄pter qd̄ etiā xp̄s non pōt simpliciter dici
creatura: sed xp̄s propter naturā icreatā acceptā
a patre refert̄ ad ipm reali filiatione. sm̄ xp̄o natu
ram creatā refertur reali relatione creatiōis pas
siue ad creatorē. al's non esset realiter creatura sꝫ
ꝙ hō: ꝛ sic sunt in supposito xp̄i due relatiões rea
les etiā respectu eiusdem principij p̄pter plurali
tatē actionū ꝛ naturarum q̄ sunt termini actionū
multo q̄ magis respectu diuersorū principiorꝫ:
puta patris ꝛ matris erūt in xp̄o due relationes
realiter differētes p̄pter pluralitatē natiuitatum
et naturarū nascēdo bis acceptarū. ¶ Solutio.

Rn̄sio

creatio ꝛ natiuitas nō ita sūt p̄prietates p̄sōales
sicut filiatio. Nō solū eñ suppositū dicitur creari
vel nasci: sed etiā natura: q̄uis non primo ꝛ per se
sꝫ p accn̄s: sicut aliquid p creationē vel natiuita-
tē acceptū: sꝫ natura nullo mō dicit̄ filia. etiā na-
sci conuenit brutis: ꝛ creari oībus suppositis etiā
nō viuis. eē autē filiū nō nisi viuēti rōali. Unde
filiatio est p̄prietas non nature sed suppositi. non
cuiuscūq̄: sed in natura itellectuali. relatio ergo
creationis pōt multiplicari i xp̄o sm̄ ꝙ homo hꝫ
multiplicē naturā p creationē vel concreationem
acceptā. puta materiā: aiam: gratiā ꝛ gloriaꝫ. Et
siliter creatio rōne totius nature assumpte q̄ ali-
quo modo respicit naturā vt rationē habendi po
nit in numerū realē omni filiatione diuina q̄ respi
cit suppositū diuinū. ꝛ similis ratio est de multi-
plicatione natiuitatū in xp̄o: sed filiatio q̄ respi-
cit imediate suppositū non potest in eo multipli-
cari. Uel pōt dici ꝙ relatio creationis passiue in
xp̄o sm̄ naturā assumptā non est realis sed tm̄ ra-
tionis: qꝛ relatio creature ad deū est ad totā trini
tatem equaliter. Unde si non est realis ad vnam
p̄sonā nec ad aliā. xp̄i autē ad seipsum non potest
esse realis relatio: saltē cōcernens suppositū: etiā
sm̄ diuersas naturas cū sit idē suppositū i vtraq̄
q̄uis eñ eiusdē ad seipm possit esse realis relatio
aliqua sm̄ diuersa: sicut homo sm̄ vnā manū vel
oculū ē realiter sibi similis vl̄ equalis sm̄ aliā vel
aliunde: non tamen relatio q̄ respicit suppositum
cuiusmodi est creatio actiua ꝛ passiua pōt in eo eē
realis. ¶ Sed ista p̄batio vl̄ positio non est suffi
ciens: qꝛ non oportet mouens et motum p̄ducēs
et productum esse distincta supposito et natura: sꝫ
altero tm̄: indifferenter tamen. Nā in diuinis in-
ter producens ꝛ p̄ductum est distinctio suppositi
non natura. in humanis potest esse distictio natu
re cū idētitate suppositi sicut patet in aīalib⁹ que
mouent seipsa. Unde cū inter mouens ꝛ motū sit
relatio realis patet ꝙ eiusdē ad seipsum sm̄ diuer
sa pōt esse realis relatio etiā originis: non simpli
citer: qꝛ nichil generat seipsum vt sit simpliciter:
sed sm̄ quid: qꝛ homo facit se calidū p motum et
hmōi. Similiter cum substantia humana in xp̄o
vergat in accidēs xp̄s sm̄ diuinitateꝫ fecit se sm̄
humanitatē vt esset non simpliciter sed vt esset ho
mo: ita ꝛ ipse est factor ꝛ factus ꝛ realit' ad seipm
creatione passiua relatus rōne creationis actiue
que dicit solum relationem rōnis. Uerū est tamē
ꝙ dato ꝙ relatio creationis passiue que est in xp̄o
sm̄ humanitatem ad deū non esset realis nichilo-
minus xp̄s sm̄ ꝙ hō esset realis creatura. q̄uis
eñ relatiuum hꝫ esse nō possit esse realr̄ sine reali
relatiōe: saltē i altero extremo sicut nō est aliq̄s
vere filius nisi in ipso sit realis filiatio: vel salteꝫ
realis maternitas vel paternitas in suo opposito
tm̄ relatiuum scd̄m dici potest esse realiter id qd̄
est sine reali relatione i se sicut scibile est realr̄ sci-
bile q̄uis in se non sit realis relatio scibilitatis.
immo etiaꝫ dato ꝙ non sit in altero extremo. Si
eī p ipossibile abstraheret̄ a scia relatio realis ad
scibile et econtra nichilominus esset sciētia reali
ter scientia qꝛ relatio nō est de sua q̄dditate essen
tiali. al's esset essentia cōposita ex qualitate et re
latione que sunt duo p̄dicamēta. ablato auteꝫ oī
quod non est de essentia rei non est inconueniens
adhuc rē remanere sicut sciētia dei ab eterno etiā
de non futuris erat realiter sciētia q̄uis nec ipa
realiter referetur ad scibile nec econuerso ex hoc
solū ꝙ erat cognitio certa que complet rōnē sciē
tie. Similiter xp̄s sm̄ ꝙ homo dicit̄ realiter crea
tura. dato etiā ꝙ non reali relatione creatiōis re
feratur ad creatorē vel econuerso: sed qꝛ hꝫ realē
naturā reali creationis actiōe acceptā. ¶ Quar

Quarta

to ꝙ filatio humana ad matrē sit relatio realis: qꝛ
q̄uis in relatiuis sm̄ dici ad realitatem vni⁹ suf
ficit realitas alterius sicut aliquid est realiter sci
bile propter realitatē relationis scibilitates nō
que est in se: licꝫ in altero extremo scꝫ in scientia:
tamen in relatiuis sm̄ esse ad realitatē vnius ex-
tremi nō sufficit realitas relationis in altero: sed
exigitur realitas relationis in seipso. non enim
ad hoc ꝙ aliquid realiter sit pater potest suffice-
re ꝙ realis filiatio esset in altero nisi etiam in ipo
qui dicitur pater esset realis paternitas. ꝛ rō hu-
ius est: qꝛ relatiua sm̄ esse denominantur ab extri

seco. sicut absoluta p formā inherenteꝫ ꝛ innascūt
ex suo nō ex alieno: vt filiatio ex generato esse nō
ex generasse. Paternitas vero ex generasse vnde
talia relatiua non habent entitatem relatiuam ex
suis oppositis: nec per cōsequēs realitatē: sed ma
gis ex seipsis. vnde cū filius sit relatiuuꝫ sm̄ esse
non erit xp̄s realiter fili⁹ matris ex reali materni
tate illius qua vere ꝛ realiter ipa est mater xp̄i ni
si in ipso sit realis filiatio respectu matris.

Rn̄sio

¶ Solutio. maior non est vera. Nā etiā relatiua
sm̄ esse inueniuntur claudicare in realitate: ita ꝙ
vnum sit ens ex sola realitate relatiōis opposite
sicut deus est realiter dn̄s non ex reali relatione
dominij in se existēte: sed reali relatione seruitu
tis existētis in creatura. Et similiter xp̄s erit
realiter filius virginis beate. ex hoc soluꝫ ꝙ ipsa
est realiter mater ei⁹ faciendo scꝫ quicquid est ve
re matris: puta ministrando materiā ꝛ naturā q̄
nata est facere p se suppositū distinctū cuꝫ aīa sm̄
cursum nature a deo infundenda. Nec est simile
vt quidā dicunt de filio et matre vel patre. Non
eñ pōt pater sine reali paternitate esse q̄uis esse
possit realis filius sine reali filiatione. qꝛ de rōne
patris ē ꝙ cōicet actiue naturā: p quā filius subsi
stat. Unde sm̄ eos Joseph non fuisset realiter pa
ter xp̄i si xp̄s ex semine eius fuisset conceptus: qꝛ
p naturā ab eo acceptā etiā dispositiē xp̄s nō sub
sisteret: sed forte maria fuit vera ꝛ realis mater
ex ministratione passiua materie xp̄i. sed Joseph
fuisset verus ꝛ realis pater ex dispositiōe actiua
eiusdē materie: qꝛ qd̄ fili⁹ subsistat p naturā a pa-
rentib⁹ acceptā hoc accidit nature p cōparatiōnē
ad parentes ex hoc ꝙ ipsa non preuenit̄ in substā-
tificando ab alio supposito. Unde xp̄s ex hoc est
realiter filius beate v̄ginis: qꝛ ipse accepit ab ea
quicquid verus filius de necessitate filiatiōis ac
cipit a matre vera et reali. ¶ Quinto ꝙ in xp̄o

5. istantia

vtraq̄ filiatio sit realis non tm̄ due realitates sed
vna realitas sicut in deo sunt plures quorꝫ q̄libet
est deus non tm̄ plures dij: qꝛ vbicūq̄ est vnū fun
damentū reale duarū relationū qd̄ est reale fūda
mentū respectu vtriusq̄ relationis: ꝛ tm̄ in se ē in-
distinctū realiter ibi sunt plures relationes sm̄ ra
tiōeꝫ ꝛ vna tm̄ sm̄ rē. ita tm̄ ꝙ q̄libet earū est eque
realis: nō tm̄ due reales sed ambo vna real' qꝛ vni
tas ꝛ pluralitas et realitas relationis est ex fun-
damento sicut for. albus ꝛ tricubit⁹ vna similitu
dine et equali refert̄ reali relatione ad oīa tricu-
bita ꝛ alba: non ita ꝙ similitudo vel equalitas re
spectu vni⁹ sit rōnis: ꝛ respectu alteri⁹ realis: sed
equaliter q̄libet respectu cuiuslibet realis: non tm̄
plures reales sed vna realitas plures rōne sicut ꝛ
suū fundamentū. Similiter filius vna filiatione
reali refertur ad duos parētes: ꝛ vn⁹ parens vna
paternitate vel maternitate ad plures filios. sed
sicut filiatio diuina fundatur sup suppositū diui-
num vel p̄sonā diuinā. sic filiatio humana sup sup
positū humanū vel p̄sonā humanā: q̄uis non est
sup naturā sm̄ se. Cum igit̄ in xp̄o nō solū sit sup
positū diuinū: sed etiā realiter humanū: q̄uis nō
sint duo supposita distincta sm̄ idē qd̄ est realiter
hūanū: vtpote qꝛ est realiter hn̄s humanitatē: et
similiter realiter diuinū: ꝛ p ꝯn̄s in xp̄o erit reali
ter filiatio diuina p̄pter suppositū diuinū ꝛ realis
filiatio humana ad matrē p̄pter reale suppositū
humanū a matre acceptū: non quidē vt suppositū
sed vt hūanū. ¶ Solutio. dicūt q̄dā q̄uis i xp̄o Rn̄sio
sit reale suppositū hūanū sicut et diuinū: non tm̄
suppositū est ministratū a matre sicut suppositūꝫ
diuinū est productū a patre. vn̄ suppositū hūanū
p cōparationē ad matrē non ita fundat realē filia
tionē sicut suppositū diuinū p cōparationē ad pa-
trem. ¶ Sed contra hoc arguitur: qꝛ cū filius ꝛ
mater sint relatiua equiparantie non requiritur
ad realitatē filiationis ꝙ filius accipiat nisi quod
requiritur ad realitatē maternitatis vt mater mi
nistret. Si ergo ad realitatē maternitatis non re
quirit̄ ministratio suppositi filio: sed sufficit mini
stratio materie p̄prie. ergo similiter nec requirit̄
ad realitatē filiationis in filio acceptio suppositi
a matre: sꝫ sufficit acceptio nature a matre eo mō
quo hoc requiritur in generatione hominis cui⁹
forma est ab extrinseco. Et p̄pter istā rationē vr̄
aliquib⁹ ꝙ necesse sit ponere i xp̄o talē realē filia-
tionē respectu matris sicut ecōuerso realē mater
nitatē: lꝫ eñ relatiua sm̄ dici vel relatiua sm̄ esse
suppositiōis possunt claudicare in realitate vt pꝫ
in scientia ꝛ scibili dn̄o et seruo: tm̄ relatiua eq̄pa
rantie ꝛ sm̄ esse simul cuiusmodi sunt pater ꝛ fili⁹
similis ꝛ equalis nō possūt claudicare: sed posita
se ponunt in realitate et perempta se perimunt in
abstracto et concreto: et ita ꝙ vnū oppositum po
nit aliud ꝛ perimit i realitate. Et similr̄ abstra: tū
ponit concretū et ecōuerso: ita vt non sit q̄s reali
ter filius nisi habeat realē filatiōnē et realē parē
tem et paternitatē vel maternitatē oppositā: ꝛ nec
econuerso realis parens nisi habeat realē parēti-
tatem sibi inherentē ꝛ realē plē oppositam ꝛ p̄lei
tatē realē ei inherentē nec realis filiatio sine rea-
li filio ꝛ patre ꝛ paternitate opposita nec econuer
so. lꝫ pater ꝛ filius alijs videant̄ relatiua suppositi
tionis sicut dn̄s et seruus. Cū eñ equiparantia ꝛ
suppositio in relatiuis nō attendant̄ sm̄ cōpara-
tionē relatiuorꝫ ad inuicē: qꝛ sic oīa relatiua essent
equiparātie cū equaliter adinuicē depēdeant sed
sm̄ cōparationē relatiuorū sm̄ id qd̄ sunt ꝛ ita fi-
lius sm̄ id qd̄ est debet honorem patri. sicut seru⁹
subiectionē dn̄o vnde dn̄s et seruus non magis
sub ꝛ supra ponūtur q̄ pater ꝛ filius. Sed hoc ve
rum est sm̄ logicos: sed accipiendo relatiua equi
parantie ꝛ suppositionis sm̄ theologos ita scꝫ vt
relatiua que sunt vnius ordinis vel vni⁹ gn̄is di
cantur equiparantie illa q̄ non sunt vnius generis
nec vnius ordinis sunt suppositionis ꝛ supposi-
tionis: sic pater ꝛ filius semp sunt relatiua equi-
parantie p̄prie loquendo. Dn̄s aūt ꝛ seruus: causa
et effectus quandoq̄ sunt relatiua suppositionis
et suppositionis. Tunc eñ cā ꝛ effectus sunt vni⁹
rōnis generationis vel ordinis quādo in causan
do adequatur: ita vt modus causandi ex parte cē
non excedat modū recipiendi ex parte effect⁹ si-
cut est i causis particularibus vniuocis: ꝛ forte i
causis naturalibus ꝛ equiuocis: qꝛ q̄tum potest
causare vel dare causa causatum pōt recipere ef-
fectus. vnde potentia actiua primi celi ꝛ potētia
passiua materie sunt vnius ordinis ꝛ p̄portiona
ta adinuicē: qꝛ oēm formā quā illa potētia potest
dare: ista potest recipere: ꝛ ideo referunt̄ ad seiui
cem realiter ꝛ generat̄ mouens ꝛ motū cā ꝛ cātū
maxime vniuoca: vt pater ꝛ filius: qꝛ q̄cquid pōt
pater dare ad hoc ꝙ fiat pater totū potest fili⁹ re-
cipere ad hoc vt sit filius. Silr̄ dn̄s ꝛ seruus in

creaturis ſunt relatiua equiparãtie loquẽdo theologice: q̃ nõ põt dñs ſeruo imperare niſi id in q̃ tenet dñi obedire: et eſt limitata poteſtas coherciua ex parte dñi ſicut obedientia ſubiectiua ex parte ſerui: ſed relatio cauſe ad cauſatũ inter deũ et creaturã eſt ſuppoſitionis: q̃ potentia dei actiua nõ cõmẽſurat potentie paſſiue que eſt in creatura cũ iſta nõ adequet illã vnde nõ ſunt vni⁹ ordinis: ſed ſicut menſura et menſuratũ. Similr dominus et ſeruus: q̃ imperiũ debem⁹ deo mõ infinito: ⁊ cũ ſeruitus ex parte creature nõ põt eẽ niſi ſerua. Vnde q̃ in relatiuis ſuppoſitionis vel mẽſure ſufficit realitas relationis in altero ad realitatem vtriuſq̃: non autẽ in relatiuis equiparantie. ideo poteſt deus eſſe dñs et creator realit̃ ſine reali relatione dñij et creationis q̃ ſit in ſe ſubiectiue. non autẽ realiter filius vel pater alicui⁹ ſine reali filiatõe ⁊ paternitate ad ipm ¶ Et dicendũ ad hoc q̃ ſicut vnio ſm nomẽ eſt relatio equiparãtie cũ tamen inter creaturas ⁊ xp̃m ſit ſuppoſitionis ex parte dei et ſuppoſitionis ex parte creature: q̃ alterius ordinis vnde ex parte deieſt rõnis et ex parte creature eſt realis: ſic filiatio xp̃i et maternitas matris eius: ly ſm nomẽ ſit relatiua eq̃parantie vel ſi ſint ſuppoſitõis videt maternitas ſupponi: tñ ſm rem eſt econuerſo: q̃ dei ad creaturam ſm q̃ de⁹ eſt. eſt ſemper relatio tranſcẽdes et p conſequens rationis: et talis eſt relatio ſuppoſiti. vt ſepe dictũ eſt vnde ꝛc. ¶ Sexto q̃ ly relatio realis ad creaturam nõ poſſit eſſe ſuppoſiti eterni vt dictũ eſt tñ vt non eternũ ſed temporale nichil prohibet. ly eñ deus vt deus non ſit ſimilis ſorti reali ſimilitudine tamen xp̃s vt hõ reali ſibi tudine facie ⁊ figure fuit ſillim⁹ iacobo fuit q̃ dictus eſt propter hoc frater dñi: ⁊ ſic de⁹ vt homo eſt temporalis: ita ſuppoſitũ diuinũ vt humanum eſt ex tpe non ab eterno vnde ſicut relatio nature puta ſimilitudo: idẽtitas: vel equalitas ſunt reales in xp̃o rõne nature aſſumpte temporalis: ita filiatio ad matrẽ q̃ eſt relatio ſuppoſiti diuini nõ vt diuinũ. nec p ꝓ̃s vt eternũ: ſed eſt relatio ſuppoſiti humani vt humanũ eſt: ⁊ p ꝓ̃s vt tpale poterit eſſe in xp̃o realis. ſicut eñ humanitatem hz ex tẽpore ſic eſt homo ex ſuppoſitũ humanũ ex tempore: cuius xp̃s ſit fili⁹ virginis ſimpliciter et abſolute loquendo ſine reduplicatione tñ non verificatur ꝓpoſitio rõne vtriuſq̃ nature: ſed rõne creature: nec rõne ſuppoſiti diuini vt diuinũ eſt: ſed vt humanũ. vnde iſta reduplicatio eſt falſa. xp̃s ſm q̃ deus eſt filius virginis vnde filiatio qua refert ad matrem cũ nõ fundetur ſup ſuppoſitũ vt ſuppoſitum eſt: q̃ ſic eſſet in bꝛutis: nec vt ſuppoſitũ diuinũ eſt: q̃ ſic eſſet in patre ſine matre. reſtat q̃ fundat ſup ipm vt ſuppoſitũ humanum eſt. vnde nichil prohibet ſup hoc fundari relationẽ realẽ.

¶ Solutio. aliq̃d dꝛ ſuppoſitũ humanum dupl̃r vno modo: q̃ habẽs naturã humanã per quã ſubſiſtit ⁊ ſup tale ſuppoſitũ humanũ fundari poteſt filiatio realis ex tpe q̃ tale ſuppoſitũ nõ ſolũ ẽ humanũ vl̃ creatũ quo ad naturã ſubſiſtentẽ: ſz etiã quo ad ſubſiſtentiã q̃ eſt rõ ſuppoſiti. put diſtinguitur a natura. et ſic in xp̃o non eſt ſuppoſitũ humanum. Alio modo dicit aliq̃d ſuppoſitũ humanuꝫ non q̃ ſubſiſtat q̃ naturã hũanã: ſed q̃ hz eã ſubſiſtens in ea ⁊ non p eã et ſuper tale ſuppoſitũ humanũ nõ põt fundari illa relatio q̃ fũdat ſup ſuppoſitũ vt ſuppoſitũ ẽ rõe ſubſiſtẽtie que diſtinguitur a natura: q̃ ſubſiſtẽtia q̃ eſt ratio fundamenti tali relationi nõ eſt creata: ſz increata. Talis autẽ relatio eſt filiatio ad matrẽ in xp̃o quequidẽ filiatio vt filiatio eſt hz fundari ſup ſuppoſitũ q̃ eſt i natura rõali vniuoce productũ. ita q̃ illa reduplicatio excludat naturã in abſtracto conſideratam et non ſubſiſtẽtem: ſed verum eſt q̃ iſta filiatio puta ad patrem vel ad matrẽ fundatur ſuper ſuppoſitum rationale genitũ: ſed cõtractã rõnem ſuppoſiti ita q̃ filiatio diuina ad patrẽ in xp̃o fundat ſup ſuppoſitum xp̃i vt eſt ſuppoſitũ diuinũ a patre productũ. Filiatio vero humana ad matrẽ ſuper idem ſuppoſitũ vt eſt humanũ a matre generatũ ſm humanitatem. Dico autẽ ſuppoſitũ humanũ non vt ſubſiſtens per humanitatẽ: ſed vt hũs humanitatem ſubſiſtens in ea nõ per eã. Vñ filiatio iſta imediate fundat ſup diuinũ ſuppoſitũ ⁊ hũanum et rõne ei⁹ q̃ eſt humanuꝫ puta nature accepte de virgine et rõne ei⁹ quod eſt diuinũ puta ratione ſubſiſtentie et nõ rõne alteri⁹ tñ. non enim xp̃s eſſet filius virginis niſi in ſuo ſuppoſito diuino aſſumpſiſſet naturã de ea. Nec natura de ea aſſumpta poteſt facere filiũ eum qui nõ ſubſiſtit data per impoſſibile q̃ aliquis haberet naturã ⁊ nõ ſubſiſteret in ea. ⁊ trũq̃ ergo hoꝝ ſcz ſubſiſtẽtia et natura eſt de rõne fundamenti filiatiõis q̃q̃d eoꝝ, ſit formalius vel principalius: ⁊ ly natura aſſumpta q̃tum eſt de ſe poſſit fundare realẽ filiationem tñ ſubſiſtentia aſſumentis cũ ſit increata non poteſt ſubſtare reali relationi ad creaturã vñ filiatio non poteſt eſſe realis cũ deficit pars eſſentialis ſui fundamenti. Vnde patet q̃ non eſt ſile de aliis relationibus a filiatione: puta ſimilitudine vel equalitate: q̃ ille totaliter fundãtur ſuper naturã creatã: puta ſup vnũ in qualitate vel q̃ntitate vel hmõi. vnde xp̃s reali ſimilitudine ſm colozem eſt ſimilis huic vel illi. reali autẽ filiatione matris eſt filius.

¶ Septimo contra id quod dictum eſt filiationẽ et oẽm relationẽ originis fundari ſup ſuppoſitũ non naturã et tactũ eſt ſupra illud non eſt fundamẽtum immediatum relatiõis q̃ manet vnũ realiter multiplicata realiter relatione: q̃ ſicut relatio hz entitatez a fundamento: ita ⁊ vnitatẽ et pluralitatẽ ab eo non ſubiecto: vñ q̃uis in eodẽ ſubiecto poſſint eſſe plures relationes reales propter plura fundamẽta nõ tñ ꝓpter vnũ hz idẽ ſuppoſitum ſimplex eſt ſubiectũ plurium relationum originis: vt pater et filius i diuinis. ergo relationis cuiuſcũq̃ originis ſuppoſitum non eſt fundamẽtum: ſed tm̃ ſubiectum.

¶ Solutio ſup idem fundamẽtum re bene poſſunt fundari diuerſe relationes realiter differentes non ſolũ numero ſed ſpecie et reſpectu diuerſorum terminorum ſicut eadẽ q̃titate et qualitate ſum ſimiles ⁊ equalis vni: diſſimilis et inequalis alteri: et ſimiliter eodẽ ſuppoſito eſt aliquis pater filij ſui et filij patris ſui in diuerſis ſuppoſitis. Siliter q̃ ille relationes ſunt ad diuerſos terminos ⁊ ſpecie differentes: ſed bene verũ eſt q̃ ſup idem fundamẽtũ re nõ poſſunt fundari diuerſe relationes ſolo numero differẽtes etiã reſpectu diuerſorũ terminorum ſicut patet in ſimilitudinib⁹ vel equalib⁹ vnius ad multa ſm idẽ que oẽs ſunt vna relatio realis ex parte illius in quo habent vnũ fundamẽtũ ſicut etiã pater vna paternitate refert ad plures filios. ¶ Octauo ſic vbicũq̃ miniſtrare a parte matris facit realem maternitatẽ ibi recipere miniſtratum ex parte filij facit realem filiationẽ. nõ enim plus oportet recipere filium a matre ad hoc q̃ ſit filius eius q̃ oporteat dare matrẽ ad hoc q̃ ſit mater eius. q̃ eñ generare ex quo innaſcit maternitas vel paternitas dat actiue vel miniſtrat illud generari ſuſcipit paſſiue ex quo innaſcit filiatio. ſi ergo miniſtrare xp̃o materiam corporis aſſumpti cauſat in matre miniſtrãte maternitatẽ realẽ pari ratione ſuſcepiſſe xp̃m a matre talẽ materiam miniſtratã conſtituit filiationem realez in xp̃o ad matrem.

¶ Solutio/maio: eſt intelligenda ceteris paribus. hic autem cetera non ſunt paria: q̃ ſuppoſitũ xp̃i accipiens illud q̃ mater miniſtrat eſt tale ſup q̃ nõ põt fundari filiatio realis ſuppoſitum autẽ matris eſt tale ſup quo põt fundari realis maternitas. Vnde ſi pater ꝓtius aſſũ ſiſſet naturã matris virginis et filius poſtea aſſũ pliſſet naturã ſuã de matre. de ea nõ eſſet in virgie maternitas relatio realis ſicut nec in filio filiatio realis. ꝓpter idem et tñ er filius eſſet realis filius et mater realis eſſet mater eo modo quo infra exponetur i ꝓximo argumẽto.

¶ Mono ſic. non põt eſſe aliq̃d relatiuuꝫ ſm eſſe realiter ſi deficiat ſibi illa relatio realiter. puta pater realis ſit p̃ſentate: q̃ ſicut aliquid eſt album formaliter et eſſentialiter albedine ꝓpter q̃ impoſſibile eſt aliquid eẽ album realiter niſi informatuꝫ albedine reali. ſic aliquid eſt relatiuum ſm eſſe formaliter et eſſentialiter relatiõe vt pater paternitate. vnde nõ eſt aliquid realiter pater niſi informetur reali pater nitate. ſecus autẽ eſt de relatiuis ſm dici de quoꝫ eſſentia non eſt ipſa relatio vt ſupra dictum eſt.

¶ Solutio. non ſic diſtinguunt alia ꝓdicamenta per ens rei et rationis ſicut relatio. non eñ albedo rationis tñ eſt albedo vera: ſed eius ſimilitudo et ſic de aliis accepta relatiõe ꝓpter q̃ hz minimũ de entitate nec requirit niſi habitudinez et ordinẽ vnius ad alterum. poteſt autẽ intellect⁹ aliquid ordinare ad aliud et ad quod de ſeipſo nõ erat ordinatum. Eſt igitur de eſſentia relatiui ſz eſſe relatio et ordo non quidem rei ſed ſufficit rationis cũ tali fundamento q̃ i alio poſſet facere relationem realem. vnde ſicut deus dicitur realit̃ dominus non q̃ ſit relatione dominũ informat⁹: ſed q̃ eſt terminus realis relatione ſeruitutis ad eum: vel q̃ habet in ſe realem potẽtiã cohercitiã ſuper quam in alio poteſt realis relatio dominij fundari. Similiter xp̃s dicitur realiter matris filius: q̃ realiter eſt terminus maternitatis ſicut ſcibile: q̃ de ipſo realiter eſt ſcientia dicitur realiter ſcibile. dicitur etiã realiter filius dicitur matris ſi mater fuiſſet aſſumpta: q̃ haberet ſe ad eã ſic q̃ illa habitudo in aliis facit realem filiationẽ ⁊ maternitatem.

¶ Decimo filiatio non magis cõcernit ſuppoſitum q̃ filius. immo minus cuz ſit concretum: et ideo non magis requiritur ſuppoſituz creatum ad hoc vt aliquis habeat filiationez realem ex tpe q̃ ad hoc q̃ ſit filius ex tẽpore: ſed xp̃s non obſtante q̃ non acceperit ſuppoſitũ a mre eſt realiter eius filius ergo eſt realiter habẽs filiationem ad eaz.

¶ Solutio. quicquid ſufficit ad hoc q̃ aliquis ſit filius filiatione reali ſibi inherente hoc ſufficit ad hoc q̃ habeat filiationem. plus autem requirunt ad habere filiationẽ q̃ ad eſſe filiũ ex hoc q̃ eſt terminus maternitatis.

¶ Undecimo. In diuinis quicquid habet pater habet filius ꝓter relationẽ: nec tamen poteſt dici vere. filius ergo q̃uis habeat quicquid ꝓtinet ad filium reſpectu matris. ſi tamen careat filiatione non poterit dici vere filius ⁊ realiter. Nec valet ſi dicas q̃ xp̃s hz ad matrẽ ad filiationẽ rõis quã non hz ꝑ in diuinis: q̃ filiatio rationis nichil reale ponit⁹ ponit in filio ſicut nec alia entia rationis i obiecto

¶ Solutio. relatio ſup ſuũ fundamẽtũ addit minimã entitatẽ: ſic autẽ non eſt de entibus abſolutis puta aliis accidentibus. vnde poteſt aliquis dici realiter filius non ſolũ a filiatione reali: ſed ſoluz a realitate generationis ⁊ natiuitatis ⁊ nature p generationẽ accepte. Non autẽ realiter album ex ſola realitate ſuperficiei ſine relitate albedis q̃uis autẽ pater in diuinis habeat quicquid hz fili⁹ ꝓter relationẽ non tamen hoc habet eodem modo ſed xp̃s habet quicquid filius femine ꝓter relationem et eo modo q̃tum ad id q̃ eſt de eſſentia filij. Vnde non eſt ſimile q̃ non eſt aliud realiter eſſe filium niſi habere realẽ matrem ⁊ patrẽ: hz habere realẽ filiationem eſt habere ſuppoſituz ab eo gñatũ quo ad ſuppoſitationẽ diſpoſitiue foꝛte vñ xp̃s poteſt dici realiter filius: q̃ hz realem matrẽ non autẽ hz̃e realem filiationẽ ad matrẽ: quia nõ accipit ab ea ſuppoſitum etiã diſpoſitiue: et nõ eſſe filium nõ eſt eẽ ſuppoſitũ habens naturã a patre vel matre ad q̃ ſequit filiatio. vnde non eſt ſimile de concretis accidentũ abſolutis vel ſbẽ. in q̃bus non eſt aliud eſſe reale q̃ habere formaz que dat eſſe tale ſicut eſſe hoiem vel albuꝫ non ẽ aliud q̃ habere humanitatẽ vel albedinem. et ꝓtius ſm rationem eſt habere formã talis q̃ eſſe tale ſicut cauſa: ſed non ſic in relatiuis. Dicit eñ pater non q̃ hz paternitatẽ: ſed q̃ genuit. et filius non q̃ hz filiationẽ: ſed q̃ eſt genit⁹. qui ergo vere genuit ẽ pater: ⁊ qui genit⁹ filius eſt: nõ q̃ habet hoc vere pater. aut filius eſt etiã ſi realem paternitatẽ aut filiationẽ non habeat ſicut aliquis eſt realiter idez ſibipſi ſine reali relatione idẽtitatis. q̃uis eñ relatiua ſm eſſe q̃tũ ad id quod ſubſternit relatiõi plus adinuicẽ dependeant q̃ relatiua ſm dici: nõ tñ q̃tum ad relationẽ ipſam. Vnde ſicut in relatiuis ſm dici aliquid eſt realiter tale ꝓpter ſolã relationẽ alterius extremi vt realiter ſcibile: q̃ de ipſo realiter eſt ſcientia ita etiã in relatiuis ſm eẽ dicitur aliquid realiter menſura: q̃ aliud eſt realiter menſuratum ab ipſo q̃uis non ſit menſura realis relatio menſure ad menſuratũ.

¶ Duodecimo quia in relatiuis claudicãtibus realitas ſe tenet ex parte dependentis. i. effectus vel cauſati. Intentio autẽ rõnis ex tpe non dependentis vel cauſe ſicut ptz in menſura et menſurato ſcibile et ſcientia: ſed in generatione filius i q̃tũ hmõi dependet a matre vt effectus a cauſa: non econuerſo. ergo ſi relatio inter xp̃m filiuꝫ ⁊ matrẽ debeat claudicare potius dicetur maternitas rationis ⁊ filiatio realis q̃ econtra.

¶ Solutio. Claudicatio relationis cauſatur ex diſparitate imediatoꝝ fundamẽtoꝝ nõ remotoꝝ. q̃uis aũt natura hũana xp̃i dependeat a natura humana virginis ſicut principiatũ a principioꝛ nõ ecõuerſo: tñ ſuppoſitũ mris ſup q̃ imediate fundat mñitas depẽdet a ſuppoſito filij ſuper quo fundata eſſet filiatio ſicut creatura a creatoꝛe et non econuerſo.

6. inſtãtia

Rñſio

7. inſtãtia

Rñſio

Octauo

Rñſio

Mono

Rñſio

Decimo

Rñſio

Undecimo

Rñſio

Duodecimo

Rñſio

¶ Distinctio nona

Circa nonã distinctionẽ queruntur duo. ¶ Primo de latria ¶ Secũdo de dulia.

Nõ p̄ma. ¶ Primo ergo querit vtrũ soli deo sit latria exhibenda: videtur ꝙ non: quia crux xp̄i ymago et caro sunt quedam creata: ⁊ tñ ipsis latria exhibetur nec ydolatria: sed pietas iudicat ẽm illud Adorate scabellũ pedũ ei⁹. ⁊c. Cõtra. Deũ tuũ adorabis ⁊ illi soli seruies.

Rñsio Prim⁹ articulus. ¶ Respondeo. Primo videndũ quid sit latria essentialiter. ¶ Secũdo de quib⁹ exhibenda materialiter. ¶ Tertio qb⁹ obiectiue vel magis finaliter. ¶ Quãtũ ad primũ dicit cõiter ꝙ latria dicit virt⁹ moralis annexa iusticie. ¶ Primũ ptz qꝛ virt⁹ est q̄ habentẽ pficit: ⁊ op⁹ laudabile ⁊ bonum reddit. Perfect⁹ autẽ ẽ hõ si sit bene ordinatus ad deũ. vnde cũ deo debeat honorem sicut et amorem sicut p ṽtutẽ diligit deũ sicut debet: sic p virtutẽ honorat deũ sicut debet. Latria ergo que inclinat ad exhibendũ deo honorẽ debitũ est virt⁹ sicut caritas inclinans ad amorem deo debitum. ¶ Secũdũ patet: qꝛ virtus q̄ habet deũ pro obiecto imediato illa sola est theologica: sed illa que habet deũ p fine tñ lꝫ primo habẽs p obiecto aliquid creatũ est moralis vt penitẽtia. hmõi autem est latria. non eñ actus latrie est honorare deum sicut fidei credere deuꝫ/caritatis amare deũ. spei sperare in deũ: qꝛ sic haberet p obiecto deũ sicut ille: sed obiectũ latrie est honor dei vel deus honoratus. honor autẽ est in honorante. Unde act⁹ a latria elicit⁹ est velle aliquid facere ad honoreꝫ dei ppter quod ipse honor est obiectũ q̄ est aliqd creatuꝫ. non sic autem caritatis obiectũ est deus vt dilectus: qꝛ sic creatũ esset obiectũ sed deus vt in se summũ bonũ: nõ obiectũ fidei est de⁹ vt creatus: sed ẽm qd in se est veritas prima ⁊ silr de spe. ¶ Tertiũ patet: qꝛ iustũ est subditũ esse deo. vnde latria q̄ deo ipendit debitũ seruitiũ ad eam reducitur: sed non est pfecta iusticia serui ad dñm: filij ad patrẽ: ⁊ multominus creature ad creatorẽ. nõ quin seruitus deo impensa ẽm ꝙ hmõi sit vere et perfecte debita: sed qꝛ non tm̄ exhibet sicut debetur. Unde q̃tũ exhibet tantũ hꝫ de pfectiõe iusticie. q̃tuꝫ restat exhibẽdũ tantũ deficit a pfectiõe iusticie. sicut si debeo decem et nõ soluo nisi q̃nq3 qꝛ non possum iuste. pfectio est ꝙ soluo: sed impfectio ꝙ non soluo totũ.

Secũdus articulus. ¶ Circa secundũ sciendũ ꝙ cum latria exhibeat deo seruitiũ in recognitõe dominij debet exhiberi primo ⁊ pricipaliter de bonis aĩe quas a solo deo habem⁹. ⁊ sic dicit Augustin⁹ ꝙ deus colitur fide spe ⁊ caritate. Secundo de bonis corporis qd ab ipõ pricipaliter habem⁹ et ab ipso singulariter resuscitari speram⁹: et quia corpus vnigeniti p nobis afflixit: sic genuflexiones pstratiões ⁊ hmõi instar xp̄i qui hoc fecit ad quod etiã ptinet oratio vocalis quã xp̄s docuit Pater noster. Tertio de bonis exterioribus que principaliter ab ipso pueniũt ppter qd decimarũ solutio ad latriã ptinet. Sed primũ dictũ est argumentũ contra cõem opinionẽ que dicit ꝙ beatitudo essentialis cõsistit in actu intellect⁹ vel volũtatis: puta videre deũ vel diligere aut frui deo qꝛ btitudo cũ sit vltimus finis ad quẽ oĩs opatio humana ordinari debet nõ est illa ordinatio q̄ dꝫ ad alia ordinari: sed hmõi est visio dei ⁊ fruitio ⁊ dilectio etiã i pria. ẽ ⁊c. Maior pbata ẽ. Minoris pbatio: qꝛ apostolus dicit. Oia ad gloriã dei facite. Uñ viator oẽs opationes suas debꝫ ordinare ad honorẽ dei ⁊ de oib⁹ dꝫ regratiari deo ⁊ non querere gloriã suã. Uñ hõ cũ creat⁹ sit ad gloriã dei seipsum et multomagis oẽm opationẽ suaꝫ ⁊ omne donũ dei debet ordinare ad honorẽ et gloriam dei: sed beati nõ sunt minus subditi deo nec min⁹ obligati ad latriã: sed tãtomagis tenẽt regratiari q̃tomagis sunt btificati. vñ de visione ⁊ fruitione hñt deo regratiari et deũ laudare: et in honorẽ dei ⁊ gloriã illud referre ppter qd gratiarũ actio et vox laudis q̄ est act⁹ latrie videt beatitudo nõ visio vel fruitio. Ad qd etiã faciũt multe auctoritates canonis ⁊ sanctorũ q̄ i patria pcipue laudẽ icessabilẽ cõmẽdãt. Sanct⁹. Sanctus. Sanct⁹. ⁊c. ¶ Contrariũ tñ videt: qꝛ btitudo ẽ merces pmissa ⁊ nõ seruit⁹ debita. Aliud eñ est ẽm ꝙ seruus seruit. Aliud ẽm ꝙ dñs pre seruitio libertatẽ et aliud tribuit. et si de ipsamet mercede seruus dimitteret ad nouũ seruitiũ: ne sit ingratus non ppter hoc vltimũ illud seruitiũ est pmiũ sed ꝯñs ad primũ sicut primũ seruitiũ est añs. Et p hoc posset rñderi ad illud ꝙ opatio q̄ ordinatur ad aliã p modum meriti vt illi⁹ meritoria sic non est btitudo: sed illa q̄ est alteri⁹ p modũ debiti causatiua ⁊ obligatoria nõ ppter hoc desinit esse beatifica cum de beatitudine creata debeat beat⁹ deo subiectionẽ ⁊ gratiarũ actionẽ. non põt tñ seruire quin plus teneat. Uñ semp hꝫ seruit⁹ rõnem debiti: ⁊ p ꝯñs non premij.

Terti⁹ articulus Durã. dis. pñti. q. 2. ¶ Quantũ ad tertiũ prio ponent dicta aliorum. Secundo inquiret de illis ¶ Quantũ ad primũ dicũt qdã prio in gñali cui sit latria exhibenda: qꝛ honor latrie vel cuiuscũq3 alteri⁹ reuerentie põt exhiberi alicui dupliciter scꝫ p se ⁊ p accñs. Per se exhibet ei i quo est cã talis honoris. p accñs ãt exhibet illi i quo nõ ẽ cã tal' honoris sed hꝫ aliquã habitudinẽ ad illud i quo est talis cã. In eo etiã cui debet honor p se ẽ duo cõsiderare. scꝫ illũ cui honor debet ⁊ cãm honoris Ille cui honor debet est suppositũ subsistẽs. pp̄e eñ ⁊ p se honor debet rei subsistenti ⁊ nõ pti. Non eñ dicim⁹ ꝙ pes pape vel man⁹ ep̄i dũ ab aliquo osculent honorent: sꝫ papa et ep̄s honorantur in huiusmodi partibus. per quem etiam modũ aliquis potest honorari in aliquo exteriori: puta in veste: vel ymagine/vel nũcio. cã autẽ honoris est illud in quo ille qui honorat hꝫ aliquã excellẽtiã per se. ¶ Hijs suppositis dicendum ꝙ honor latrie debetur per se soli deo ratione diuinitatis p accidens tamen debetur alijs. Primuꝫ patet: qꝛ illi p se debet aliqs honor in quo est p se causa illius honoris: sed in solo deo rõne deitatis est p se causa honoris latrie. ergo solus de⁹ ratione deitatis est honore latrie honorãdus. Maior patet ex dictis. Minor similiter est manifesta: qꝛ honor latrie debet vel cõpetit creatori in ratione creationis. Creare autẽ cõpetit deo ratione diuinitatis: quare ⁊c. Secundũ patet scꝫ ꝙ alijs debet honor latrie p accidens. Sed aduertendũ p̄mo ꝙ aliqd põt habere habitudinẽ ad deũ cui p se debet honor latrie dupliciter. Uno mõ qꝛ icidit in idẽ ẽm suppositũ: sicut est hũanitas xp̄i. Alio mõ qꝛ non incidit in idẽ ẽm suppositũ: sed habet solã habitu

dinẽ extrisecã: vt mr̄/crux ⁊ imago. p̄mo mõ adorat hũanitas xp̄i p accñs adoratiõe latrie: qꝛ qñ suppositũ p se honorat p accñs q̄cqd ẽ i supposito adorat: sꝫ fili⁹ dei adorat adoratõe latrie p se. ẽ hũanitas xp̄i adorat p accñs eadẽ adoratione. Dico aũt p accñs: qꝛ nec ipa ẽ pp̄ie qd adorat cũ non sit suppositum subsistens: nec etiã causa/nec ratio talis adoratiõis scꝫ q̃uis sit causa cuiusdã alteri⁹ adorationis scꝫ hypdulie: q̄ debet xp̄o ratione hũane nature de qua postea dicet. De illis autẽ q̄ habẽt solã extrinsecã habitudinẽ ad deuꝫ. hoc generaliter tenẽdũ est ꝙ si ꝯsiderẽt ẽm se/ sic eis nõ debet honor: puta cruci vel imagini/ ⁊ ceteris reb⁹ inaĩatis. aut si debet sicut beate virgini: nunq̃ tñ debet honor latrie illis. Cuius ratio est qꝛ honor latrie tñ debet excellẽtie diuĩe sꝫ talia ẽm se cõsiderata nullã excellẽtiam hñt vt inaĩata. aut si habẽt illa tñ est ĩfra excellentiã diuinã: quare isto mõ nõ debet eis honor latrie. Si autẽ cõsiderẽtur ẽm habitudinẽ quã habent ad deum sic dr̄ cõiter ꝙ debetur eis idẽ honor q̄ est debit⁹ deo: qꝛ sicut dicit phũs de mẽoria ⁊ reminiscẽtia. duplex ẽ mot⁹ aĩe in imaginẽ. Unus ẽm ꝙ ipsa ẽ quedam res. Alio modo inq̃tũ est imago. Primus mot⁹ in imaginẽ est ali⁹ a motu qui est in rẽ. sed secund⁹ q̄ est in imaginẽ inq̃tũ imago/ idẽ est cũ motu q̄ est in rẽ imaginatã. ⁊ silr. vt dicũt reuerẽtia q̄ debet imagini inq̃tũ imago/ refert rei cuius est imago: vt sic sit vna reuerẽtia q̄ debet imagini ⁊ exẽplari. ¶ Sꝫ illud nõ videt pp̄ie dictũ qꝛ q̃tũcunq3 sit vnus ⁊ idẽ mot⁹ aĩe quo refertur ad imaginẽ vt imago est: ⁊ in rẽ imaginatã: nũq̃ tñ aĩa dicit imaginẽ inq̃tũ imago est esse idẽ cum exẽplari neq3 signũ inq̃tũ signũ esse idẽ cũ signato: sed semp est inter ista distictio nature/ ⁊ in cõceptione aĩe. habitudo eñ eox ad inuicẽ est relatiua Relatiui autẽ esse est ad aliud esse. et ideo qd attribuit exemplari vel signato nõ est attribuendum imagini vel signato q̃tuncunq3 considerent sub ratione imaginis vel signi: propter qd pp̄ie loquendo reuerentia imaginis vel signati debetur signo vel imagini. Sed qꝛ loquendum est vt plures/ideo cõmune dictũ sic exponit/ꝙ p tanto dicit imago sub ratione imaginis adorari eadeꝫ adoratione cũ re cuius est imago: qꝛ p p̄sentiam imagĩs seu signi fit remẽoratio rei quã remẽoratam adoram⁹ eadẽ adoratione acsi p̄sens esset in se/ ⁊ p tãto cõcedi põt ꝙ signa ⁊ imagines adorãtur eadeꝫ adoratione cum reb⁹ signatis ⁊ imaginatis: qꝛ res vt cognite p signa ⁊ imagines simili modo adorant acsi essent p̄sentes ẽm se. Et qd dictum est de signo ⁊ imagine intelligendum est de oib⁹ alijs q̄ habẽt solã habitudinẽ extrinsecaꝫ ad deum: qꝛ rõne talis habitudinis seu relationis: ⁊ nulli alio debet eis honor diuin⁹/ q̄ est honor latrie. ⁊ sic patet primuꝫ principale/ cui scꝫ sit latria exhibẽda.

Durand⁹ vbi supra. ¶ De matre autẽ xp̄i in speciali dicũt ꝙ vbi mater ⁊ fili⁹ includunt p̄cise eandẽ naturaꝫ specificã: maiorẽ honorẽ q̃tũ ad hoc debet filius matri q̃ mater filio: qꝛ mr̄ se habet ad filiũ vt p̄ncipiũ: et sic excellẽti⁹ q̃tũ ad hoc honorat mater q̃ filius. Dico autẽ q̃tũ ad hoc: qꝛ ista excellẽtia posset esse in filio: puta ꝙ esset papa vel ep̄s rõne cuius mater etiã tenet ad tantã vel maiorem reuerentiã exhibendã filio sicut ecõuerso. extranea autẽ psona ab vtroq3 nõ plus tenet honorare matrẽ q̃ filiũ: sed illũ in quo ẽ maior excellẽtia. Modo ad ppositum de matre xp̄i constat ꝙ ipsa non fuit precise eiusdẽ nature cũ christo filio/ cũ sit pura creatura: christus autẽ deus et hõ. Unde sicut ipsa fuit mater xp̄i quo ad hũanã naturã. sic ipsa fuit filia eius iure creationis ratione diuine nature in filio. ⁊ qꝛ pfectior rõ p̄ncipij est in creante: q̄ totũ pducit q̃ in generante: q̄ aliqd supponit. ideo pl⁹ teneret btã ṽgo honorare filiũ q̃tin⁹ de⁹: q̃ fili⁹ q̃tin⁹ hõ teneat honorare matrẽ. ⁊ si mr̄ tenet ad hoc: fortiori rõne ⁊ nos. alia ẽ ratione debemus honorare filiũ quatinus deus scꝫ honore latrie: ⁊ alia matrẽ q̄ est pura creatura. Sꝫ qꝛ inter creaturas ipsa est excellẽtissima: ideo sibi debet sub honore latrie honor excellentissimus scꝫ honor hypdulie. i. dulie excellẽtis: de qua postea dicetur. ¶ De cruce auteꝫ xp̄i dicunt ꝙ illud, qd nõ potest esse subiectũ sanctitatis vel susceptiuũ virtutis non potest esse subiectũ vel terminus adorationis sed lignũ crucis in qua christus pependit non est subiectũ susceptiuũ sanctitatis ⁊ virtutis ergo scđm se nõ potest esse res adorationis. nũq̃ ergo cruci xp̄i debet aliquis honor nisi inq̃tũ ducit in remẽorationeꝫ xp̄i ꝙ facit figura figurata ⁊ nõ figurata/ alie hoc solum faciunt ratione figure. ¶ De imagine dicunt ꝙ imago aut representat xp̄m ẽm ꝙ homo est: aut est facta ad representandũ patrem ⁊ spiritũ sanctũ scꝫ quo ad diuitatẽ sicut pingunt q̄dã imagines quarũ vna rep̄sentat deũ patrẽ: ⁊ alia xp̄m crucifixum: ⁊ tertia spm̄ sanctũ quasi colũbã pcedentẽ a patre in christuꝫ. ¶ Primo mõ debet idẽ honor imagini q̄ ⁊ xp̄o/ scđm intellectũ tñ pri⁹ positũ. Secũdo modo autem fatuũ est imagines facere/ vel eas venerari. Unde Dam. dicit li. 4. ꝙ summe est ipietatis figurare qd est diuĩũ. Et si aliqs dicat ꝙ spũs scũs in colũba apparuit: ⁊ pr̄ in veteri testamento sub aliqb⁹ corpalib⁹ figuris formis. ⁊ sic pñt p imagines rep̄sentari. Dicenduꝫ ꝙ ille forme corpales nõ fuerũt a patre vel spũ sctõ assumpte: ⁊ ideo representatio earũ p imagines nõ est nature diuine rep̄sentatio: sed est rep̄sentatio illi⁹ forme scđm se ppter qd nõ debet eis aliqua reuerẽtia: sicut nec ill' formis ẽm se ¶ Et si dicat ꝙ ille forme ẽm se ppter qd nõ debet eis aliqua reuerentia sicut nec illis formis ẽm se. et dicatur ꝙ ille forme ẽm se nõ erãt a psonis diuinis assumpte/erãt tñ rep̄sentatiue diuinarũ psonarũ. et codẽ vt videt modo possunt nũc fieri imagines psonas diuinas representãtes. Dicendũ ꝙ ille forme in quib⁹ dicuntur psone diuine apparuisse nõ fuerũt formate ad representandũ diñas psonas sed representãdũ effectus quos psone diuine faciebant in rebus sicut colũba in qua spũsctũs apparuit sup xp̄m baptizatũ signabat spũtualẽ fecunditatẽ: quã xp̄s tactu sue mũdissime carnis cõtulit aquis baptismi et ideo nichil factum p modum imaginis ad rep̄sentanduꝫ psonas diñas nõ incarnatas est adorãdum.

Inquirit doc. de dictis durã. ¶ Inquirendo autẽ de his qd dicunt. Primo de imaginibus ⁊ alijs que dicũtur latria adorari propter deum non deberi latriã in se: sed deo in eis. videtur probabile pro tanto. quia si precisa ratio latrie est creatio: sicut deus creationem nulli cõmunicat nec principaliter nec instrumentaliter: sic nec latrie debitum. vt sicut sola sanitas animalis est vere ⁊ pp̄ie dicta que querit in medicina sicut cã/in vrina sicut in signo. est aũt realit et formaliter i aĩali solũmõ sic latria soli creatori debet et exhibet sꝫ ñ i se sol. : sed i signis suis

¶ Cõtra tñ est qz licz sic possum diligere deũ ĩ re
odio habita ꝑpter deũ: puta odiẽdo pctm̃ ꝑpter
deũ. sic etiã possum deũ colere ꝛ honorare in ydo
lo despecto ꝑpter eũ: ꝛ tũc nullo mõ dicor adora
re ydolũ: sed deũ in ydolo. sicut nec diligere pec=
catũ sed deum in pctõ: si tñ hoc est ꝓprie dictũ. tñ
qñ diligo inimicũ vel ꝓximũ ꝑpter deũ: nõ soluz
diligo deũ in ꝓximo ꝑmo ꝛ ꝑncipaliter: sz cũ hoc
diligo ꝓximũ ꝑpter deũ sz scd̃ario eadẽ caritate
et eodẽ actu dilectionis. sicut etiã in oĩ eo qd̃ ap
petitur ꝑpter finẽ est idẽ velle respectu vtriusqꝫ. cũ
aũt flectim⁹ genua ante imaginẽ vel ante crucem
nõ põt dici ꝙ adorem⁹ crucifixũ ꝛ despiciam⁹ cru
cẽ sicut ydolũ. nec põt dici ꝙ adorem⁹ crucifixuz
in cruce ipsam autẽ crucẽ nullo mõ adorem⁹ vel
honorem⁹: qz ipsam crucẽ ĩ se osculamur venerã=
do/ ꝛ auro/ argento/ lapidib⁹ ꝑciosis ornantes eã
honoram⁹: sed ꝑpter crucifixũ. ꝛ sic eodẽ honore
numero sicut crucifixũ ¶ Et ꝑ hoc patet respon
sio ad rationem suã: qz licet imago vel vt imago
differat ab exẽplari: vt ꝑ hoc non sit adorãda ꝑpter
se sicut exẽplar: eodẽ tñ actu intelligitur ꝛ eadẽ de=
uotione numero. de⁹ quidẽ ꝑpter se: ꝛ imago dei
ꝑpter deũ veneratur. sicut eadez caritate de⁹ ꝑpter
se diligitur/ ꝛ ꝓxim⁹ ꝑpter deũ. ¶ Preterea cũ de⁹
sit ĩ oĩ re ꝑ essentiã/ ꝑsentiã/ ꝛ potentiã in oĩ re de
mũdo põt adorari ꝛ venerari. vnde ꝓhibemur iu
rare ꝑ terrã: qz scabellũ pedũ dei ẽ. Si ergo ima=
go dei vel crux nõ adoratur sed deus tñ in ea: ergo
non plus adoratur imago vel crux xp̃i ꝙ̃ lapis vel
vermis cũ tñ reputaretur ydolatra q̃ lapidẽ vel li=
gnũ non hñtia xp̃i imaginem ita honoraret sicut
imaginẽ crucifixi lapideã vel ligneã: vel qz ita ho
noraret aurũ ꝛ argentũ sicut crucẽ auream vel ar
genteã. ¶ Itẽ creatura rationalis est imago dei
in qua modo reali est deus et in sctõ ꝑ grãm am=
plius ꝙ̃ sit in imagine: vbi nõ est nisi sicut ĩ signo
si ergo nõ adoratur imago: sz de⁹ in ea existẽs sicut
in signo: ergo oĩs hõ sctũs est magis ꝙ̃ sicut in si
gno: qd̃ tñ nõ facit ecclesia. videtur ergo ꝙ imagini
bus latria adhibeatur in se/ licet nõ ꝑpter se. ¶ De
adoratiõe autẽ imaginũ vt dicit sigibert⁹ ꝙ ãno
xvj. Leonis ĩperatoris tertij Gregori⁹ papa sino
dum. 903 epõꝝ rome cõgregauit: ꝛ venerationez
sctãrũ imaginũ cõfirmat: earũ violatores gene=
rali sentẽtia anathematizat. ¶ Qz dicunt scd̃o
matri dei etiã inq̃ʒtũ mater dei nõ deberi/ latriaz
cõsonat cõmuni dicto ꝑ tãto qz rõne sui debetur si=
bi specialis veneratio ꝑpter qd̃ etiã creature ra=
tionali: cui ex hocipso in se debetur specialis honor
nõ exhibetur latria: q̃uis sit imago dei dignior ꝙ̃
crux imago humanitatis. ¶ Sed contra hoc est
qz cũ sit triplex bonũ/ vtile/ delectabile/ ꝛ honestũ
ex hoc ꝙ aliqd est vtile ad aliud vel ordiabile ad
desiderabili⁹ ꝛ honorabili⁹/ nõ tollitur qn in se pos
sit esse appetibile ꝛ honorabile ꝛ delectabile/ Vñ
q̃uis beata virgo ratiõe sui sit honorabilis sicut
sanctissima. nihilomin⁹ tñ inq̃ʒtũ est mater dei nõ
minus dicitur relatiue ad deũ ꝙ̃ imago vel crucifi
xi dei. si ergo ꝑpter solã humanitatẽ ad deũ ima
go dei adoratur latria: cũ beata ꝟgo inq̃ʒtuz mater
habeat habitudinẽ nõ ꝓhibetur silr adorari qz ali
ter est adorabilis. si eĩ medicina amara diligitur
ꝑpter sanitatez medicina dulcis que est eque sa=
natiua non respuitur ꝑpter dulcedinẽ: sed eligitur
magis ꝑpter sanitatẽ. ꝛ idẽ videretur de aĩa que est

imago dei maxime si verũ est ꝙ nõ imago sed de⁹
in imagine adoratur. ¶ Preterea s̃m cõmune di=
ctum vera crux xp̃i licet in se adoretur hypdulia ꝑ
pter xp̃i carnẽ: nichilomin⁹ inq̃ʒtũ imago crucifi=
xi qui est de⁹ adoratur latria ergo silr beata virgo
¶ Qz dicũt tertio ꝙ crux xp̃i vera in se nõ debet
adorari aliqua veneratione: qz nõ est subiectũ san
ctitatis. videtur absurdũ istud ꝑncipiũ: qz licet ni=
chil irrationale sit ab hoĩe honorandũ ꝑpter se:
nichil tñ ꝓhibet ipsum honorandum ꝑpter aliud
nõ solũ si est supposito cõiunctũ: vt pes vel man⁹
aut si est actualiter cõiunctũ: vt dyadema in capi
te/ vestis in corpe/ sandalia in pede: sicut oscula=
mur pape pedes. sicut eñ adoramus species in sa
cramẽto altaris inq̃ʒtum sub eis latet de⁹. ꝛ nõ so
lum deũ in illis/ sic etiã ea q̃ fuerũt sctõꝝ capillos
et vestes ꝛ hmõi in seipsis veneramur. nec est im=
pietas talia ponere in auro ꝛ argẽto/ ꝛ sic etiã fru
sta q̃ credim⁹ a vera cruce decisa: q̃uis nõ haben
tia figurã crucis nõ solũ veneramur crucifixũ in
eis sed ipsa in seipsis ꝑpter crucifixũ tñ. Quãdo
ergo dicitur ꝙ nõ est exhibẽdus honor rei inaiate.
verum est propter se sed ꝑpter aliud. ꝛ silr vene=
ramur oleũ sctm̃/ crisma ꝛ oĩa sctã q̃uis non sint
sanctitatis subiecta: qz sunt ei⁹ causatiua. ¶ Qz
dicũt quarto ꝙ deberẽt fieri imagines patri ꝛ spi
ritui sctõ: sed opibus eoꝝ q̃ tñ nõ sunt adorande
De primo videtur ꝓbabile: qz si in veteri lege ꝓhi=
bebatur effigiari oĩs ꝑsona diuia: qz nulla assũpse=
rat creaturã corporeã/ postq̃ solus fili⁹ eã assum=
psit: ipse assignari põt cetere ꝑsone non in q̃b⁹ ad=
huc remanet ratio ꝓhibitionis. vñ imagines pa=
tris ꝛ spũ scti attestantur nõ solum heresi antiopor
morphitarũ qui dicebãt deũ corporeũ: verũetiaz
error sabellij qui dicit patrez ꝛ spiritum sanctum
incarnatũ inq̃ʒtum non distinguit personas. Sed
ꝙ colũba representãs fecunditatem vel aduentũ
spũs sancti non debet adorari: sicut crux vel ima
go crucifixi: verum est in se. ¶ Qz eñ columba
non representat ꝑsonam spirit⁹ sancti sed opera=
tionem eius transeunẽ que nõ est spirit⁹ sanctus
ideo nõ debet adorari in se latria. sicut imago cru
cifixi: qz ꝑsona crucifixi est ꝑsona dei: ideo cũ ipsa
debet eadẽ latria adorari. sed si imago xp̃i bapti=
zati nõ adoratur in se: sed fili⁹ dei in ea sic rep̃senta=
tus: pari ratione in colũba sup eũ picta põt ado=
tari spũs: qz licet spũs sctũs non fuerit colũba si=
cut deus fuit crucifix⁹: tñ ita rep̃sentatur spiritus
sanct⁹ in sua opatiõe sicut xp̃s in sua cruce. si eñ
ĩtelligo colũbã significantẽ nõ spm̃ sctm̃ sed opa
tionẽ eius ex hocipso intelligo eum esse: vel sicut
in signo vel aliter ibi possum eũ adorare: sicut in
cruce imaginor crucifixum q̃ est de⁹. ꝛ sic opatio
spiritus sancti non est spiritus sanctus. sicut nec
caro dei est deus: sed sicut caro xp̃i connotat deũ
sic operatio dei connotat deum. sed hoc habet ca
ro christi ꝙ est vnum supposito cum deo quod nõ
habet operatio dei: sed non propter hoc adora=
tur in imagine solum: sed propter representatio=
nem que est hinc ꝛ inde: nisi ꝙ immediati⁹ repre=
sentatur filius in cruce ꝙ̃ spiritus sanctus in co=
lumbe specie. Sicut enim aliqd videtur in speculo
cui primo obijcitur: sic crufixus in cruce in quo
suppositum non mediante alio supposito pepen=
dit. Sed sicut id quod relucet in vno specu=
lo apparet in alio: sic spiritus sanctus relucens

in sua operatione. Scd̃o relucet in rep̃ntante suã
opatõnẽ: qd̃ est mediãte nõ solũ aliena natura: sz
etiã mediante alieno supposito scz illi⁹ opationis
subiecto: ꝛ ꝑ hoc pz solutio ad obiecta. ¶ Quan
tũ ad tertiũ hic ꝑmo ꝑmittit differẽtia iter ista q̃n=
qꝫ/ q̃ sunt: reuereri honorare/ laudare/ glificare/ ꝛ
adorare. Scd̃o ostẽditur quõ xp̃s debeat adorari/
et alia q̃ ad sctitatẽ ꝑtinẽt. Propter ꝑmũ ꝑmo sciẽ
dũ qd sit reuereri. Reuereri aũt nichil aliud ẽ ꝙ̃
hrẽ in aĩo hitũ inclinãtẽ ad aliũ: sic vt bona q̃ i ip
so sunt reputet magna: ꝛ bona sua ꝑ ꝯpatione ad
bona q̃ sunt in alio paruipẽdat vel parua reputet
Honorare autẽ aliqd addit sup ipm reuereri. tũc
eñ dr aliqs aliũ honorare/ qñ qd̃ iteri⁹ mẽte cõce
pit exteri⁹ aliq̃ idicio seu signo corꝑali exꝑmit.
Honor eñ est exhibitio reuerẽtie in testimoniuz
virtutis. 1. 4. ꝛ. 9. ethicoꝝ. ꝛ ꝑmo rethorice. Ho=
nor ẽ bñfactiue opĩonis signũ. ꝛ hec diffinitio ea
dẽ ẽ illi q̃ pri⁹: nã honor dr signũ. i. testioniũ opi=
nionis bñfactiue. i. extimationis multoꝝ de aliq̃
faciẽtis illũ ꝛ dicẽtis bonũ seu ꝟtuosum cũ ꝟtus
bonũ facit vt pz. 2. ethicoꝝ. Vel honor est signuz
ꝛ testimoniũ opĩonis bñfactiue. i. reputatiõis et
credulitatis aliqꝝ de bñficẽtia alicuius. i. ꝟtute.
Virtutis eñ ẽ bñfacere et magis bñfacere ꝙ̃ bñ
pati vt dr. 4. ethicorũ. s̃m quẽ exponẽdi modum
subdit phũs ad dictã assignationẽ dicens. Hono
rantur aũt iuste q̃dẽ maxie q̃ bñficia ꝑstiterũt: ꝛ nõ
solũ sed honorantur etiã q̃ pñt bñficiare. Hoc autẽ
signũ ex multis ostẽditur ꝛ attẽditur: qz ex multis et
diuersis ꝑtib⁹ honoris q̃s phũs in dicto ꝑmo enu
merat cũ dicit subdẽs ad ista q̃dã sũt. partes aũt
hoꝝ sunt sacrificia/ recordationes in meritis ꝛ si
ne meritis tẽplũ. antiq̃ ꝑmorditas sedis/ monumẽ
ta/ imagines/ ꝛ multa alia. Laudare aũt sup ho=
norare addit cõmẽdationẽ cũ alio vel ad aliũ: nõ
eñ tũc q̃s laudat aliquẽ qñ solum mente ꝯcipit
ꝛ exteri⁹ signũ reuerẽtie exꝑmit siue ostdit: sz qñ
ipm cũ alio ꝯmẽdat. vñ laudare addit sup hono=
rare: qm̃ datiõez alicui⁹ cũ alio/ vt laudare sit ho
noratũ aliquẽ cõmẽdare. tñ s̃m phm̃ loq̃ndo/ ho
nor ꝛ laus in duob⁹ differũt. Prima ei differẽtia
est respectu eoꝝ in q̃b⁹ ista ꝯsistũt. Secunda vero
respectu illorũ quib⁹ ipsa debentur. differunt q̃dẽ
ista ex parte hoꝝ ĩ q̃b⁹ ꝯsistit. nã honor vt pz ex ei⁹
ꝑtib⁹ enũeratis ꝯsistit tã ĩ dictis ꝙ̃ ĩ factis/ ꝛ vlr
fieri põt ꝑ q̃cũqꝫ signa exteriora nõ soluz vocalia
sz etiã realia. ꝑpter qd̃ dictũ ẽ ꝙ ꝑtes ei⁹ sunt recor
datiões tã ĩ meritis ꝛ sic in dictis ꝑcib⁹ ꝙ̃ sine me=
ritis/ ꝛ sic in factis seu opib⁹. Laus aũt solũ ĩ ꝟbis
et s̃monib⁹ attẽditur. Est eĩ laus s̃mo elucidãs ma
gnitudinẽ ꝟtutis. ꝛ sic honor est vlior laude/ et ꝑ
ꝯñs fama ꝛ glia. Glia ꝟo addit sup laudẽ vlitatẽ
loci ꝛ tpis: vt tũc aliqs glificare dicatur deũ vel ho
minẽ qñ ipz sp ꝛ vbiqꝫ ꝯmẽdat. vñ ꝛ dr glia freq̃ns
de aliq̃ fama cũ laude s̃m Ambro. de officijs/ vel
potius vt credo gloria addit sup laudẽ diffusionẽ
cõmendationis: qz nõ est q̃cunqꝫ laus sed longe
lateqꝫ diffusa. Est eñ gloria scd̃z Tullium in ꝑn
cipio tertij de questiõibus tusculanis: solida que
dam res ꝛ expressa non obũbrata eaqꝫ est consen
tiens laus bonoꝝ ꝛ incorrupta vox indicantium
de excellente virtute: qz que ratione sanctoꝝ ple=
rumqꝫ comes est bonus viris reputanda nõ est. ꝛ
sic dicitur gloria quasi claria. ¶ Aliqui etiam vo=
lunt distinguere inter famã ꝛ gloriam: quia vt di

Quãtum ad tertiuz De gãda uo qlĩ: 10. q. 6.

cunt ex laude ꝛ honore oritur gloria. ex gloria ve
ro fama. Inter famam ꝛ gloriam nõ distinguunt
doc. sicut patet satis. 2. ꝛ. 3. de cõsolatione ꝑ Boe
tium. vbi expresse ꝑ eodem accipit gloriam et fa=
mam. Honor autem ꝛ laus distinguuntur iteruz
ex parte illorum quib⁹ debẽtur: nam licet vtrũqꝫ
excellenti bono debeatur. Honor tamen debetur
bono excellenti quod tantum propter se ꝛ nunq̃
propter aliud queritur: sicut est deus et felicitas:
quibus debetur honor ꝛ beatificatio/ non autem
laus vt patz primo ethicoꝝ. ca. pe. Laus vero alĩ
cui bono excellenti in ordine tamen ad excellen=
tius. Debetur enim virtuti in ordine ad operatio
nem optimaz ad quam ordinatur virtus sicut ad
finem dicente philosopho vbi prius in fine primi
ethicorum. Iustum ꝛ vniuersale et vniuersaliter
bonum ꝛ virtutem laudamus ꝑpter opera ꝛ act⁹
propter quod ibidem concludit ꝙ optimorum nõ
est laus sed aliqd laude meli⁹/ sicut honor. Ado=
rare autem est se totum illi subijcere propter emi
nentiam virtutis ꝛ sanctitatis. nichil enim aliud
est ꝙ̃ totam suam fiduciam in talez qui adoratur
ponere: et ideo dicitur cultus ꝛ seruitus. cum eñ
colitur aliquid/ fiducia in eo tota intentione po=
nitur: ꝛ per seruitutem seipsum subicit et submit=
tit ei homo cui adorationem impendit. ¶ Ad vi
dẽdum autem secundũ quomodo christ⁹ debeat
adorari est aduertendum ꝙ aliquid adoratur tri
pliciter vel per se et primo: vel per se ꝛ non primo
sed ratione alterius cui est adiunctum: vel per ac
cidens. Per se et primo adoratur illud in quo si=
cut in fine tota spes ꝛ fiducia adorantis ponitur:
sicut trinitas benedicta ꝛ christus ratione diuine
sic adoratur adoratione latrie. Per se ꝛ non pri=
mo sed propter aliud cui est coniunctum adora=
tur humanitas etiam propter singularem vnionẽ
ad diuinum suppositum hyperdulia. et similiter
anima ꝛ corpus/ mors ꝛ passio/ resurrectio/ ascen
sio. corpus autem et anima scti ꝛ accidentia ado
rantur simplici dulia propter vnionem ad deum
per gratiam gratum facientem: ratione cui⁹ quã=
dam excellentiam sortiuntur vt eis reuerẽtia de=
beatur: et quia corpus scd̃m se nullo modo habet
habitudinem ad talem gratiam nisi mediãte ani
ma. ideo etiam si maneat forma corporis non est
adoranda nisi in ordine ad animã. Per accidens
autem est aliquid adorandum propter ordinem
ad illud quod est adorandum per se. ꝛ hoc quinqꝫ
modis: scz significatione/ imitatione/ continẽtia/
contractione/ et descensione siue detinatione. Si
gnificatione igitur adorantur elementa sensibi=
lia in sacramentis simplici dulia: quia sunt signa
gratie ꝑ quam sancti deo cõiungũtur: et etiã ver
ba sacre scripture: quia sunt signa eorum que cir=
ca christum et deum sunt per se adoranda: ita ta=
men ꝙ illud/ quod adoratur per accidens/ sem=
per adoratur eadem adoratione qua illud ad qd̃
reducitur. Imitatione secũdo adorantur imagi=
nes non inq̃ʒtum res nature sed inq̃ʒtum imagi=
nes vel effigies/ ꝛ hoc dulia vel hypdulia sicut il
la quorum sunt: non autem latria/ quia deo nõ po
test fieri imago scd̃m Dam. libro. 3. ca. 4. Conti=
nentia vero tertio: quia continent adoranda per
se. et sic debuit adorari columba in qua spiritus
sanctus apparuit latria. et species sacramẽti eu=
charistie quia continẽt verum corpus christi/ de=

bēt adorari hyperdulia. Contractione quarto vt sanctorꝝ vestes ꝛ cetera hmōi q̄ nō resurgēt in resurrectione/dulia adorant. Crux autē tota xp̄i ꝛ sepulcrū ꝛ q̄cunq̄ alia ab ipso cōtrectata habent hypdulia adorant. Descensione q̄nto: q2 scz descēdit ab illo qd̄ est adorādū p se: ꝛ descendit p quādam resolutionē. ꝛ hoc nō habet locū in xp̄o: cuius corpus resolutum nō fuit. q2 nō dabis sanctū tuū videre corruptionē. Sed isto mō reliq̄e aliorum sctōꝝ sunt adorande: q2 descēdunt de eis qui essent adorandi p se etiā si sint in cineres resolute Et hoc est ppt ordinē quē habēt ad aīam. q̄ q̄dez ordo aliqualiter manet q̄diu est ibi descensio sm ordinē naturalis relationis: q2 non fit qd̄libet ex quolibet: sed determinatū ex determinato: corp9 autē hoīs si ɔtinue natū est resolui donec veniat ad elemēta. vn̄ si exitur ab ordīe descēsiōis: ita q inde generet aliq̄d viuū: puta vermis vel aliquid hmōi: est iā ascēsio nec ampli9 manet ordo ille sz mutat in alium ordinē. vnde nō est ampli9 adorādum nisi forte p itellectū referēdo ad animam rōnalē: cui i resurrectione eadē materia vniet. ꝛ hoc etiā si cōstaret tale generatū esse de materia q̄ descēdit de corpe scti/al's nullo mō esset adorandū. Unde q2 in forma cinerū nō ponit esse tale dubiū ideo illi sunt firmiter adorandi. ¶ Aliq̄ vero addunt sextū modū adorādi p accidēs: quo scz aliq̄d adorat ɔnaturalitate quo mō adorant et possunt adorari mēbra corpis alicui9 sancti puta brachia vel man9 vel materia p̄ma q̄ fuit pars ipsi9 corpis naturalis. Unde cōcedūt q materia corporis alicui9 scti existēs sub forma vermis potest dupliciter ɔsiderari. Uno mō inq̄tū est terminata terminatiōe actuali: ꝛ sic nō debet adorari aliquo mō. Alio mō considerari pōt p relationē ad aliquē sctm̄ sub cui9 forma fuit. Sed tunc distinguūt: q2 aut q̄rit de adoratione tā exteriori q̄z interiori: aut interiori solū. Si p̄mo mō sic dicit q q nō debet adorari ne videat q adoret vermē vel aliqd̄ aliud aīal in quo est talis materia ab oīb9 circūstātib9. Si scdo mō scz de adoratione iteriori solū sic dico q potest adorari talis materia existēs in verme: nō tn̄ inq̄tū est informata ꝛ terminata actualiter tali forma sed p relationē ad sanctū cuius talis mā pars fuit ꝛ erit i resurrectione Si autē stet sub forma descēsionis sic pōt adorari adoratione interiori ꝛ exteriori. Dicūt igitur ad questionem q caro xp̄i siue viua siue mortua semper debet adorari: q2 semp fuit vnita diuinitati ꝛ nunq̄ separata. ¶ Questio secunda.

2. q̄stiūcl'a

SEcūdo q̄rit de dulia vtrū dulia debeat oī hūane creature. vr̄ q sic. Subiecti estote oī hūane creature. Cōtra vide ne feceris: cōseruus tu9 ego sū. ¶ Iuxta hoc q̄rit ɔñter de dulia et latria. Utrū esse apprehēsum p fidē icludat in ratione p se obiecti ipsoꝝ. ¶ Et vr̄ q sic: q2 sicut se habet ratio naturalis ad volūtatē: sic fides ad latriā ꝛ duliā: q2 deus colitur fide/sed esse apphēsū p rōnē icludit in obiecto volūtatis. ergo ꝛc. Maior pbata est. Minoris pbatio: q2 illud est de p se obiecto volūtatis quo distinguit obiectū voluntatis ab obiectis p se aliarū potētiarū: sed hmōi est esse apphensum p rōnē: q2 p esse apphēsū distinguit appetibile aīe a natura: p esse vo sensatū ꝛ itellectū ab appetibili sensitiuo, ergo ꝛc. ¶ Contra. Habito p se obiecto potētie quietat potētia: sed apprehenso bono non quiescit: sed feruescit magis volūtas. ergo apphēsio nō ē p se obiectuz volūtatis: nec p ɔñs apphensio fidei de p se obiecto dulie vel latrie. ¶ Ad primaz q̄stionē dicēda sūt tria. Primo vidēdū q̄d dulia/ꝛ q̄d hypdulia. Scdo cui exhibēda sit hypdulia. tertio cui dulia et cui nō. ¶ De primo dicūt doc. q dulia est virtus differēs a latria ꝛ hypdulia/ꝛ etiaz a seipsa si pprie sumat. Q; em̄ dulia sit virt9 pz: q2 oīs habitus q̄ inclinat ad hoc q hō se habeat ad aliū sicut debet est virt9: sz hō debet alteri honorē. ergo dulia q̄ facit hoīez honoratiuū ei9 quē debet put debet qn̄ debet ꝛ vbi debet ꝛ quō debet virt9 est. Si ergo dicat habitū quo aliq̄s reddit honorē debitū cuicūq̄ ratione excellētie. sic ɔphēdit latriā et hypduliā ꝛ oēm suā speciē. Si āt scdo: respicit honorem soli deo debitū indistincte: sic adhuc nō distiguit a latria nec ab hypdulia vno modo dicta. Si vo tertio mō sumat p honore debito cuicūq̄ creature rōne cuiusq̄ sic distinguit a latria nō ab hypdulia. Si āt q̄rto sumat p hōre debito cuicūq̄ creature deo nō vnite. sic distinguit a latria et hyperdulia et in multas species sub se scdz q diuersa rō honorandi est in diuersis puta dn̄ij/ magisterij/paternitatꝭ/platiōis/ꝛ sic de aliq̄s. ¶ De scdo videt q sūt tres species hypdulie. Una qua humanitas xp̄i in se ꝛ ppter se adorat ꝛ ppter eā q habet habitudinē ad ipsum inq̄tū hmōi: vt mater xp̄i/ crux xp̄i/ꝛ alia imago xp̄i. In his em̄ est vna rō p̄ncipalis venerādi: scz vnio ad verbū ex qua dedit ei nomen qd̄ est sup oē nomē: vt in noīe iesu. ꝛc. Si autē dicat q hūanitati xp̄i debet vna hypdulia rōne qua ē vnita etiā si nō haberet nisi gl'iam aīe ꝛ corpis quā habet: ꝛ cū hoc debet sibi secūda rōne qua nos redemit/ꝛ est dn̄s noster / et nos serui ei9. tertia rōne sctītatis incōparabilis pōt dici q q2 ad gratiaz vnionis sequunt oīa illa Ideo ē vna hypdulia ppter vnā p̄ncipalē rōnem honoris: lz respectu hoīm sit aliqua rō honorādi q̄ non est respectu angeloꝝ sicut redēptio: tn̄ rōne dominij habēt eū honorare etiā angeli q2 dn̄s est vniuersoꝝ etiā sm humanitatē. ¶ Secunda species est ypdulie sm q accipit honor debit9 matri xp̄i ppter singularē sctītatē in se: ꝛ q2 est sup oēs choros exaltata in aīa ꝛ corpe nulli equalis: nulli iferior nisi deo. ¶ Tertia species ypdulie videtur honor debit9 sctis q̄ sunt in patria. Cōstat ei q aliter honorat sctūs i patria/ ꝛ aliter in via: cū etiā ecclia phibeat aliquē coli nisi canonizatum. Sed eiusdē rōnis videt esse honor in oīb9 beatis animab9 et angelis/licet maior ꝛ minor. Nisi q̄s dicat q nō exhibet specialis honor paruulis baptisatis: q̄uis beati credant: sed soluz martyrib9 et aliq̄s canonizatis sctis specialē honorē ecclesia exhibet: q2 q̄ minor est in regno celorū/ maior est iohāne bap. viatore. Sz tn̄ q̄n differāt a dulia debita puro viatori null9 negat. ¶ Tertio est de dulia dicēdū q pōt ꝛ debz exhiberi oī creature rōnali nisi dānatis/lz sm magis ꝛ min9. Creature em̄ irrōnali nō ppt se sz ppt rōnalē nichil phiberet sicut dr̄ Hester. xj. Adorauerit fastigiū vge ei9: ꝛ Hester sūmitatē vge honorāde osculata est. non debemus talia aliqua creature dānate: q2 cū honor primo debeatur reb9 diuinis: ꝛ p hoc aliq̄s minime debetur illis qui oīno a deo sunt elongati,

Rn̄sio ad p̄mā q̄stionem I. articul9.

Ceterꝭ aūt oīb9 debet: q2 supiori debet hō honorē sz hō debet oēz aliū reputare supiorē sm illd̄. Superiores iuicē arbitrātes ꝛ oēs honorate. ideo ꝛc. Etiā pctōres: q2 aptitudie sunt vtuosi honorari pn̄t. Si āt nec actu nec aptitudie nullo mō vt dānati. ¶ Ad argumētū in oppositū dicendū q verū cōcludit de oī creatura rōnali q̄ nō est i termino dānationis extremo. ¶ Ad aliud in oppositū dicendū q angel9 renuit honorari/ nō q2 iō male fecerat: sz q2 oīs hō debet alteri honorē/ sic debet ab alio refugere honorari: vel vt ostēdet aliquez hoīem ab oī angelo honorādū. vn̄ dixit cōseruus tu9 sum. ¶ Ad secundā q̄stionē dicendū q de hoc sunt tres opiniones: due cōtrarie/ꝛ tertia media.

Ad rōnes pro p̄ma questione

Ad scdaz q̄stionē p̄mus opio.

¶ Prima dicit q apphēsio est p se rō formalis obiecti. ꝛ pbat hoc q̄nq̄ rōnib9. ¶ Pria ē. Illd qd̄ p se icludit in rōne motiui p se est de rōne obiecti: q2 obiectū potētie passiue est motiuū ipsi9 p se et nō p accn̄s: q2 natura ē p̄ncipiū mot9 p se ꝛ nō p accn̄s in eo in q̄ est. obiectū aūt naturaliter mouet potētiā: sed eē apphēsum icludit p se in obiecto volūtatis vt est motiuū ꝛ si non vt ē termiatiuū: q2 lz nō terminet nisi ad bonū absolute: tn̄ nō mouet a bono nisi vt est apphēsum: q2 aliter non mouet naturalr nisi mediāte apphēsione. ergo pprehēsio q̄ ē mediū naturale ꝛ p̄ncipiū naturale ē mediū ꝛ p̄ncipiū p se ꝛ nō p accn̄s sicut ꝛ natura.

Scda rō.

¶ Scdo ad idē. Sicut illud qd̄ ē sūme desideratum ꝛ sūme volitū amore cōcupiscētie ꝛ p se/ licz scdario desideratū vel amatū amore amicitie p se nō p accn̄s est obiectū volūtatis q̄ p se nō fertur nisi in id qd̄ p se est obiectuz: sed visio itellect9 est beatitudo subiectiue: sicut de9 obiectiue: ꝛ p ɔñs est p se ꝛ p̄mo amatū amore cōcupiscētie. p se aūt licet scdario post deū /q̄ ē finis cui9 amore amicitie sicut finis quo. q2 btitudo p̄mo ꝛ p se volitū ē cū sit vltim9 finis: ꝛ p ɔñs p se obiectū volūtatis ergo ꝛc.

Tertia rō

¶ Tertio sic. Illd̄ ad cui9 variationē sequit variatio actuū volūtatis essentialis ꝛ specifica se hz ad illos sicut p se cā ꝛ nō solū p accn̄s: sz actus itellect9 sunt hmōi: q2 in via ꝛ in patria differūt essentialit ꝛ specifice act9 volūtatis: nō aūt ex parte potētie habit9 vl' obiecti: cū illa tria sunt eadē: sz sup variationē actuū itellect9 q2 differūt act9 fidei ꝛ visio. ergo ꝛc.

Quarta.

¶ Quarto sic. Illud est de p se obiecto volūtatis sine q̄ nō distigueret realr ab obiecto itellect9: q2 cū realr distinguūt itellect9 ꝛ volūtas nec nisi p obiecta: oportz multomagis obiecta distingui: sed nisi esse apphēsuz includat in obiecto voluntatis nō differret re ab obiecto intellect9 cum ens verū ꝛ bonū sola rōne differāt. Sed ens ꝛ bonū non apphensum ex vna parte ꝛ bonū apphēsum ex alia parte sunt differētia re: cū apphēsio rei sit alia res a re apphēsa. ergo ꝛc.

Quita rō

¶ Quito sic. Potētia abstracta debet hre obiectū abstractū/ꝛ p ɔñs abstractio ē de p se obiecto ei9: sz volūtas est potētia abstracta ad cui9 obiecti abstractionē nō sufficit abstractio q̄ est p itellectū agentē: nisi ɔcurrat illa q̄ est p actū itellect9 possibilis q̄ est apphēsio. ergo apphēsio est de p se obiecto ei9.

Contra istā opi.

¶ Sed ɔtra istā opionē ē: q2 nichil est rō formalis alicui9 effect9 nec formalis nec effectiui nec alteri9 illi qd̄ est separatū ab eo essentialiter ꝛ subiecto ppter qd̄. 7. metaphi. pbat q ydea separata nō pōt esse rō formalis essendi vel agēdi entib9 materialib9: sz apphēsio est separata ab obiecto volūtatis essentialit ꝛ subiecto: sic qn̄ balneū appetit/balneū est extra apphēsio i aīa. ergo apphēsio nō ē sibi p se et formalis rō mouēdi aut terminādi aut q̄uolibz alio mō hn̄di se.

Ad p̄mū p̄me opi.

¶ Ad p̄mū eoꝝ dicendū q obiectū est motiuū potētie/ et est terminatiuū: sz ad motionē cōcurrit itellectio extrinsece: sicut si color nō mouet oculū ad visionē nisi mediāte specie coloris: nō ppter hoc tamē species icludit in rōne formali obiecti visibilis: ꝛ silr bonū ē obiectū formale appetit9 totalis lz nō moueat nisi itellectiōe mediāte.

Ad scdm.

¶ Ad secūdum dicendū q visio dei vt ē qd̄dā bonū in se ipsi9 itellect9/ꝛ summū bonū in gn̄e cōcupiscibiliū est obiectū qd̄dā pticulare ipsi9 volūtatis nō vt cognitio boni amati nisi cognita sicut q̄stio q̄rit: sed sicut aliq̄d cognitū vt bonū. pōt em̄ etiā ipsi9 volūtatis act9 puta fruitio esse p se obiectū volūtatis q2 p se ɔsequit btitudinē p se ꝛ p̄mo amatā. Sed nō ppter hoc dicim9 q ille amor q̄ necessario cōcurrit ad amandū: imo q̄ amat formalr sit obiectū suimet. Et silr etiaz cognitio boni amati nō ē de rōne amati vt amatū ē: imo qn̄ visio dei appetit in rōne visionis desiderate nō includit cognitio q̄ iudicat illa desiderāda.

Ad tertiū

¶ Ad tertiū dicūt q̄dā q act9 volūtatis in via ꝛ in patria esse eiusdē rōnis specifice: nec tn̄ viua est fides ꝛ spes nr̄a: q2 sicut caritas put dicit habitū est augmentabilis in infinitū. vn̄ q̄si inestimabilr excedit caritas patrie caritatē vie in pfectiōe/q̄uis nō differāt specie nec numero. ita etiā dilectio et delectatio vie ꝛ patrie q̄uis nō differāt specie/ illa tn̄ nō pōt excedere istā infra eandē speciē q̄tū si differunt specie: q2 species nō pn̄t tm̄ differre q differāt in infinitū in facto eē sz tm̄ in fieri. vn̄ sicut dicim9 angelos creabiles in īfinitū ꝛ oīb9 rn̄det eadē caritas spē: maior tn̄ ꝛ mior sm capacitatē nāliū. sic actibus itellect9 spē differētib9 pn̄t rn̄dere sufficient act9 volūtatis spē nō drn̄tes. ¶ Sed ista solutio vr̄ dupla ppt duo. p̄mo q2 si caritas ꝛ ei9 act9 pn̄t augeri in īfinitū: tn̄ pari rōne fides ꝛ su9 act9. Nec vr̄ q amor dei possit magis augeri i īfinitū q̄z cognitio dei. si ergo ppt dei īfinitatē illoꝝ graduū apd̄ volūtatē nō oportz differre spē actū ei9 ꝛ hituz. ergo nec ex pte itellect9. Scdo/q2 hoc ip̄z vr̄ pbare q nulla spēs creata vel creabilis sit augmētabil'i īfinitū q2 īpossibile ē q vna creatura differat ab alio vel distet i īfinitis g̃dib9 pfectiōis. cū ergo caritas ꝛ act9 su9 differāt spē: oportet alterū ipsoꝝ eē īpfecti9 sm totā spēm altero: ꝛ p ɔñs sic min9 g̃d9 albedis ē pfectior oīb9 gradib9 nigredis possibilib9 ita mīm9 g̃d9 spēi supioris excedit minimū g̃dū spēi iferioris plusq̄ īfinitꝭ g̃dib9 pfectiōis possibilib9 iferiorꝭ spē. Posset ergo alit dici ɔcedēdo minorē ad maiorē: q2 ad variationē ei9 qd̄ accidit q̄ ad itrinsecā rōnē obiecti: sz p se cōcurrit ex pte passibilitatis ad ei9 actionez bene pōt seq̄ variatio essentialis effect9: sicut operatio oculi nō est de ratione obiecti visus: sed quia p se requirit ex parte oculi: ideo eius variatio variat essentialiter actū visionis de esse ad non esse. Si quis autem vellet sustinere q eiusdem speciei esset actus voluntatis in via ꝛ in patria posset respōdere ad hoc q cōtra hoc aliqui dicunt q illud gaudium est inexcogitabile: quia hoc est verum: non secūdum quidditatem suam absolutam: sed secūdum gradum ꝛ p hoc est auctoritas Augu. dicētꝭ. Recreas me

dñe aliqñ gaudio tui: qđ si pficiat̃ i me nescio qđ
est paradisus nisi sit illud. ¶ Ad q̃rtũ dicẽdũ ad — Ad q̃rtuꝫ.
minorẽ ꝙ sine hoc ꝙ cognitio icludat̃ in obiecto
volũtatis realiter differũt ipsoꝝ obiecta: ꝛ si non
ſm se tñ in ꝯparatione ad potẽtias: qꝛ vna ꝛ eadẽ
res ens ꝛ bona sufficit ex sua entitate ad mouen=
dũ itellectũ realit̃/ nõ aũt ex sua bonitate ad mo=
uendũ volũtatẽ: qꝛ est bona in se ꝛ nõ ẽ bona huic
sicut infern⁹ dãnatis. ¶ Ad q̃ntũ dicẽdũ ꝙ p̃mũ — Ad q̃ntuꝫ
obiectũ potentie abstracte opoꝛtet esse abstractũ
vel in se vel in sua similitudine: sed nõ opoꝛtet ꝙ
abstractio illa sit de rõe obiecti. cũ abstractio nõ
sit illud in qđ p̃mo fert̃ potẽtia: sꝫ res ipsa abstra=
ctioni subiecta: sicut dicim⁹ ꝙ vniuersale est obie
ctũ intellect⁹. nõ ꝙ itellect⁹ obiectũ sit itẽtio vni=
uersalitatꝫ sꝫ res ipa subiecta vl̃itati. ¶ Secũda — Secunda opinio.
opinio ẽ totaliter cõtraria ꝙ nullo modo cadit p
se i obiecto volũtatꝫ cognitio. Et silr̃ pbat̃ q̃nqꝫ — Prima rõ
rationib⁹. ¶ Prima talis est. Illud qđ est obie=
ctũ potẽtie p se p̃mo vel scđario est id in qđ termi
natur act⁹ potẽtie in oĩ actu suo etiã p̃mo. sicut oẽ
qđ videt̃ ꝛ in oĩ visione semp est coloꝛ vel lux qđ
est p̃mo ꝛ p se visibile: ꝛ q̃titas q̃ est p se licet nõ
p̃mo visibilis: sed multa amant̃ q̃ꝝ cognitio non
amat̃: quia non cogitat̃: qꝛ cognitio non cogitat̃
nisi p actũ reflexũ: actus aũt rect⁹ nõ nisi p refle=
xum põt mouere affectũ. ꝛc. ¶ Scđo sic. Illud — Scđa rõ.
qđ accidit obiecto inq̃tũ est terminatiuũ poten=
tie licet p se ei cõueniat inq̃tũ est motiuũ potẽtie
accidit obiecto vt obiectũ est: qꝛ accidit obiecto
esse motiuũ. cũ nihil min⁹ sit obiectũ si nõ mouet
sicut si mouet: sicut eq̃ bñ cognoscit̃ creatura cogni
tione infusa ꝛ meli⁹ q̃ acq̃sita: cũ sola acq̃sita sit
ex motione obiecti: sed cognitio accidit obiecto
vt terminat licet non vt mouet: qꝛ si iudico aliq̃d
appetendũ deo causante in me illud iudiciũ non
obiecto: ita appeto acsi ipsuꝫ appetibile moueret
ergo ꝛc. ¶ Tertio sic. Sicut se habet appetitus
naturalis ad cognitionẽ separatã: et sensitiu⁹ ad — Tertia rõ
sensitiuã sic realis ad realẽ: sꝫ cognitio separata
p quã op⁹ nature dꝛ op⁹ intelligẽtie esse nõ inclu=
dit̃ i obiecto appetit⁹ naturalis: nec sensatio i ap=
petitu sensualitatis: qꝛ sensibile positũ sup sensuꝫ
nõ facit sensuꝫ. sensatio aũt posita i sensu q̃ nõ dif
fert subiecto a suo appetitu: mouet tñ ipsuꝫ appe
titũ. ergo nec intellectio est de p se obiecto volun
tatis. ¶ Quarto sic ꝛ tactũ est arguẽdo cõtra p̃= — Quarta.
mã opinionẽ. Illud qđ est separatũ essentialiter ꝛ
subiecto ꝛ loco ab aliquo subiecto non põt ei esse
foꝛmalis ratio obiecti: qꝛ ratio foꝛmalis essendi/
vel operandi vel causandi p modũ finis est aliq̃d
intrinsecũ sicut ydee separate quas plato posuit
non possunt esse ratio essendi vel operandi coꝛpo
ribus a q̃b⁹ sunt separate. 7. metaphi. sed cogni=
tio est in volũtate: obiectũ aũt volũtatis cõiter ẽ
extra essentialiter loco et subiecto. ꝛc. ¶ Pre= — Quinta.
terea sicut iuisa possum⁹ diligere/ icognita neq̃q̃
ꝛ p ꝯñs nõ est amoꝛ nisi cogniti: sic etiã fantasia
est mot⁹ fact⁹ a sensu ſm actũ nec ſm oꝛdinẽ natu
re nec cursum põt fantasiari aliq̃d nisi pri⁹ exte=
ri⁹ aliq̃ mõ fantasiatũ: sicut etiã opoꝛtet itelligẽ=
tem fantasmata speculari. Sed nõ pꝑter hoc di=
cim⁹ actũ sensus exterioꝛis eẽ de rõne obiecti fan
tasmatis: qꝛ talia nõ appꝛehẽdunt̃ a potẽtia nisi
p actũ reflexũ ꝛ silr̃ nec act⁹ itellect⁹ ẽ de rõe ob=
iecti volũtatis licꝫ sine illo obiectũ non moueat

¶ Sed cõtra istã opinionẽ est: qꝛ natura est p̃nci=
piũ mot⁹ i eo in q̃ ẽ p se ꝛ nõ p accñs: sꝫ naturale ẽ
ꝙ volũtas nõ moueat̃ ab aliq̃ nisi moto intellectu
ꝯiũcto. ergo motio itellect⁹ p se ꝛ nõ p accñs cõ=
currit ad motionẽ volũtatis. ¶ Ad p̃mũ põt di=
ci ꝙ cognitio cõcurrit p se ad volitionẽ nõ sicut se — Ad primũ hui⁹ secun de opiõis.
tenẽs ex pte obiecti itrinsece: qꝛ tale q̃d est i p̃mo
actu cognitũ vl̃ amatũ sꝫ sicut p se exigitũ ex pte
volũtatis: qꝛ p se ꝛ nõ p accñs est oꝛdo iter duos
effect⁹ ex pte patiẽtis ꝛ agẽtis: sicut dicerem⁹ ꝙ
sol illuminãdo calefacit/ calefaciẽdo calefacit et
silr̃ p se ꝛ nõ p accñs put pseitas dicit oꝛdinẽ int̃
hos effect⁹ ex pte agẽtꝫ ꝛ patiẽtꝫ: qꝛ nec sol ẽ nat⁹
alio oꝛdie agere: nec aer alio oꝛdie pati: sꝫ lux ipsa
vel caloꝛ nõ ppt̃ hoc sunt ipi soli ratio agẽdi.
¶ Ad secũdũ dicẽdũ ꝙ eẽ motiuũ nõ accidit ob — Ad scđm.
iecto qꝛ ꝯuenit sibi p naturã q̃ ẽ p̃ncipiũ mot⁹ p se
Unde sicut calefacere calefactibile p se ꝯpetit ca
lido: lꝫ de⁹ possit alit̃ calefacere vel calefactioneꝫ
ipedire. sic etiã appetibile p se mouet appetitũ: lꝫ
de⁹ sine hoc possit mouere ꝛ hãc motionẽ ipedire
¶ Ad tertiũ dicẽdũ ꝙ tã cognitio extrinseca ad — Ad tertiũ
appetere naturale q̃ sensitiua ad appetere sensiti
uũ reqrunt̃ p se ꝛ nõ p accñs lꝫ nõ ꝯtinẽt̃ in obie=
cto. Et silr̃ ẽ i pposito nisi ꝙ in hoc ẽ differẽtia int̃
istos appetit⁹: qꝛ cognitio separata etiã p accñs
nõ põt eẽ obiectũ nec pars obiecti appetit⁹ natu
ralis q̃ nõ fieri aliq̃ mõ i rẽ puta spãleꝫ. Et silr̃ est
de appetitu sensitiuo in brutie q̃ nõ ẽ nisi ppt̃ ne=
cessitatem tact⁹ ꝛ gust⁹. vñ appetere brutale nũq̃
fert̃ obiectiue: ꝛ imaginari vel estimare q̃ sunt co
gnitiões imediate ꝯseq̃t: qꝛ i brutis nõ semp iste
potẽtie sup se reflectũt̃: ꝛ p ꝯñs eoꝝ act⁹ nõ sunt
sensibiles: nec pari rõe appetibiles. Sꝫ i hoĩe vi=
dẽt̃ iste potẽtie ex ꝯiũctiõe ad itellectũ ꝯuersiue
sup se lꝫ nõ reditiõe ꝯpleta. vñ sensatiões sensibi
les sunt etiã appetibiles ꝛ hoc multo magis est i
appetitu itellectiuo: cui⁹ scꝫ obiectũ põt eẽ ꝛ act⁹
itellect⁹ ꝛ su⁹ p reflexionẽ vt dictũ est. ¶ Ad q̃rtũ — Ad q̃rtuꝫ.
dicẽdũ ꝙ ydee put Plato posuit nusq̃ sunt. put
aũt Augu. ponit necessario sunt. ꝛ lꝫ nõ sunt foꝛ=
malis rõ essendi nec agẽdi nec realr̃ nec itẽtiona=
liter nec ipso deo in q̃ sunt: cũ sine eis nichil oꝛit̃
nec iterit: imo p se sicut virt⁹ agẽtis p̃mi reqrunt̃
ad oẽ agere. ꝛ lꝫ nõ sit silr̃ i pposito simplr̃: tñ q̃=
tũ ad hoc ẽ silr̃: qꝛ argumẽtũ nõ pl⁹ ꝯcludit nisi ꝙ
itellectio nõ ẽ bona rõ q̃ sit obiectũ volũtatꝫ. põt
tñ p̃ter hoc p se reqri ad hoc ꝙ volũtas i illđ itẽ=
dat vel ab alio moueat̃. ¶ Ad q̃ntũ silr̃: qꝛ sicut — Ad q̃ntuꝫ
actus sensus pticularis nõ ẽ obiectũ fantasie nec
act⁹ illi⁹ itellect⁹: tñ vtraq̃ p se nõ p accñs cõcur
rit ad vtrũq̃: ita i pposito vt dictũ est. ¶ Tertia — Tertia opinio.
opinio q̃ mediat iter istas dicẽs eẽ q̃tuoꝛ ꝯclusio
nes: q̃ꝝ p̃ma talis ẽ. Cognitio p se reqrit̃ ad ap= — Prima cõclusio.
petere aĩale. itellectiua q̃dẽ ad itellectiuũ. sensiti
ua ad sẽsitiuũ: sicut cognitio extriseca ad appete
re nãle: ꝛ ista ꝯclusio pbat̃ sic. Illud qđ sp ꝛ de ne
cessitate reqrit̃ ad aliq̃d vr̃ p se reqri ad illđ: sed
cognitio coniuncta semp et de necessitate requi=
ritur ad appetere animale. ergo ꝛc. Maioꝛ patet
non solũ de illis q̃ semp cõcurrũt etiã de necessita
te absoluta dei ꝛ creature: imo etiã de cõcurrenti
bus naturaliter: qꝛ qđ est naturaliter est vt freq̃n
ter. quod autẽ accidit / casuale et secundariũ est.
¶ Si dicat̃ ꝙ mutatio localis actiui ꝛ passiui de
nouo semp reqrit̃ nõ tñ p se sed p accidẽs. Dicẽ=

dũ ꝙ ad mouendũ de nouo reqrit̃ mutatio actiui
vel passiui. Sed ad mouẽdũ absolute non reqrit̃
mutationis appꝛoximatio: sed reqrit̃ pꝛesentia ꝛ
pximitas p se sicut semp. Minoꝛis pbatio q̃tuꝫ
sufficit: qꝛ scꝫ naturaliter semp ꝛ de necessitate sic
est vt oẽs dicunt. Quod autem aliq̃ semp addunt
ꝙ nec diuina virtute aliter esse potest puta ꝙ sit
volitio ꝛ nõ cognitio: sicut nec appetere naturale
sine cognoscere separato: qꝛ volitio est effect⁹ foꝛ
malis intellectionis queꝫ deus non potest facere
sine causa foꝛmali. dicit̃ vero effect⁹ foꝛmalis: qꝛ
resultat ex illa sine noua efficientia. ¶ Et qꝛ itel
lectio non est solũ causa efficiens: sed specificans
et mensurans non videt̃ bene dictũ. Nam q̃tũ ad
pꝛimũ nõ est simile: qꝛ cognitio separata sine qua
nulla virtute potest esse naturale appetere non est
cognitio itelligẽtie create sine qua de⁹ potest mo
uere oẽm appetitũ naturalẽ: sed est ipsa cognitio
dei que oĩa dirigit in suũ finẽ oĩm pꝛima totalis ꝛ
sufficiẽs causa sine qua nulla. Isto autem modo
non se habet cognitio cõiuncta ad appetere ꝯiun
ctum. Secundũ etiã nõ valet: qꝛ effectus foꝛma=
lis semp ẽ in eodẽ subiecto cũ sua p se causa: qꝛ ef
fectus foꝛmalis est p infoꝛmare sue cãe. Unde si
illa nõ infoꝛmat nõ habet effectũ foꝛmalẽ ꝛ p cõ=
sequens illi subiecto quod nõ infoꝛmat nõ dabit
effectũ foꝛmalẽ. ¶ Itẽ nõ potest de⁹ facere cau=
sam foꝛmalẽ in suo subiecto naturali q̃n cõsequat̃
eã sicut effect⁹ foꝛmalis: sicut si faciat de⁹ albedi
nẽ sine subiecto quã nõ ꝯsequit̃ esse albũ: qđ cẽ est
albedine infoꝛmatũ: tñ nõ põt facere albedinẽ in
subiecto vt videt̃ ꝙ nõ sit illud albuꝫ: ita nec põt
facere cognitionẽ in itellectu sine volitione in vo
lũtate. si esset effect⁹ foꝛmalis licꝫ foꝛte itellectio
nẽ separatã nõ cõseqret̃ volitio: sed illud est fal=
sum. ergo ꝛ pꝛimũ. Per qđ etiã videt̃ ꝙ in xp̃o nõ
põt esse aĩa in coꝛpe q̃n cõsequat̃ ppꝛiũ existere/
si sit effect⁹ foꝛmalis: sicut ꝛ oẽs concedunt. Per
hãc etiã rõnẽ apparet ꝙ ipꝛopꝛie dꝛ descẽsus deoꝛ
sum esse effect⁹ foꝛmalis grauitatis: qꝛ grauitas
põt esse sine illo. ¶ Tertiũ etiã qđ dicit̃ de speci=fi
cãte et mẽsurãte nõ valet: qꝛ sicut deus est pꝛimũ
agẽs: ita ꝛ pꝛimũ mẽsurãs et specificãs. sed p hoc
ꝙ est pꝛimũ agẽs ipse põt supplere vicem oĩs esse
agẽtis ꝛ oĩs specificãtis ꝛ mẽsurantis: qꝛ oĩa cõ
stituit in mẽsura ꝛ specie: ꝛ ipẽ est pꝛima mensura
oĩm. oẽm etiã causalitatẽ quã habet obiectũ ꝛ co
gnitio sup volitionẽ cũ sit extrinseca differẽs es=
sentialiter a subiecto/ siue sit agẽs/ siue finis/ siue
exẽplar de⁹ põt supplere. vnde videt̃ possibile de
potẽtia dei sꝫ nõ nature: ꝛ illđ sufficit ad pseitatẽ.
¶ Si dicat̃ ꝯtra minoꝛẽ ꝙ volũtas trahit̃ ab ap
petitu sensitiuo nõ existẽte iudicio intellectus vel
cõtrario. ꝛ sic nõ de necessitate ꝛ semp requiritur.
¶ Dicendũ ꝙ q̃ñ caro cõcupiscit aduersus spm̃/
nichilominus opoꝛtet illã cognitionẽ quã imme
diate sequit̃ volitio esse in intellectu licet illa va= — 2. ꝯclusio.
riet̃ scđm iudiciũ sensus frequẽter. ¶ Scđa con
clusio est ꝙ cognitio potest accipi vt quoddã bo=
num p se cognitum ꝛ amatũ et sic ipsa potest esse
per se obiectum: sed tunc est obiectum non vt est
cognitio sed vt est aliq̃d cognitũ ꝛ amatũ sicut di
ctũ est in solutione ad secundũ argumentũ pꝛime
opinionis. Et sic beatitudo subiectiue est p se se=
cũdario desideratũ. sed beatitudo obiectiue est p
se pꝛimo sicut pbat secundũ argumentũ p̃me opi

nionis. ¶ Tertia cõclusio est ꝙ cognitio põt cõ= — 3. cõclusio
siderari vt ratio bonitatis alicui⁹ sicut est in mo=
ralib⁹. que habẽt bonitatẽ ex confoꝛmitate ad ra
tionẽ rectã. ꝛ sic cognitio est de p se obiecto volũ
tatis. Appetere eñ bonũ virtutis est appetere ali
quid confoꝛme rationi recte. Et sic rectitudo ra
tionis cadit in ratione foꝛmali obiecti. ¶ Quar — 4. ꝯclusio
ta cõclusio est magis ad intellectũ q̃stionis. ꝙ co
gnitio boni amati qđ habet bonitatẽ ex se nõ i oꝛ
dine ad rationẽ nõ est de p se obiecto voluntatis.
et ista cõclusio directe pbat̃ p oẽs rationes secun
de opinionis et iste/ ad eius pbationẽ sufficiant.
¶ Ad rationẽ pꝛincipalẽ in oppositũ dicendũ ꝙ
appetibilia nõ distinguunt̃ p illud essentialiter et
foꝛmaliter: sed p hoc ꝙ foꝛmaliter se habent sicut
maius ꝛ min⁹ cõtractum: qꝛ obiectũ appetit⁹ sen
sitiui nõ est nisi bonũ sensibile. volũtatis vero in=
telligibile. appetitus ꝟo naturalis nature saluã=
tio tantum/ vel aliquid hmõi. Distinctio. x.

C
Irca decimã distinctionẽ q̃ri — Questio vnica.
tur vnũ tantũ scꝫ: vtrum chꝛi
stus scđm ꝙ hõ sit psona. Et
videt̃ ꝙ sic: qꝛ xp̃s ſm ꝙ ho=
mo est adoptat⁹: sed adopta=
tio est psone nõ nature. ergo
ꝛc. ¶ Contra. xp̃s ſm ꝙ hõ
est pꝛedestinat⁹: sed p̃destina — Dur. pñti distic. q. i.
tio est nature nõ psone. ꝛ ꝛc.
¶ Responsio. Hic sunt due opiniones. Pria hꝫ — Responsio
tres articulos. Pꝛim⁹ ẽ de reduplicatiõe. Secũ=
dus de adoptatiõe. Terti⁹ de p̃destinatione. Pri
mus hꝫ tres ꝯclusiões. Pꝛima de natura hui⁹ im
plicationis ſm ꝙ. Hec iplicatio ſm ꝙ si ppꝛie su=
mat̃ ipoꝛtat causam iherẽtie p̃dicati ad subiectũ
qđ põt esse dupl̃r: qꝛ q̃nq̃ denomiat solũ causam
remotã ad quã nõ ex necessitate seq̃t̃ effect⁹. p̃exi
git̃ tñ necessario ad effectũ. vt si dicat̃/ ꝙ xp̃s ſm
ꝙ hõ est p̃destinat⁹: qꝛ esse hoĩem nõ est p̃cia cau
sa vel rõ q̃re eẽ p̃destinatũ ꝯpetit xp̃o: alioq̃n oĩs
hõ eẽt p̃destinat⁹ sicut ꝛ xp̃s necesse tñ est xp̃m eẽ
hoĩeꝫ ad hoc ꝙ sit p̃destinatus. Q̃nq̃ ꝟo denoĩat
causaꝫ pꝛimã ad quã necessario seq̃t̃ effect⁹: sicut
cũ dꝛ ꝙ soꝛ. ſm ꝙ hõ est risibil̃. Silr̃ i pposito cũ
dꝛ xp̃s ſm ꝙ hõ. hec iplicatio si ppꝛie sumat̃ debꝫ
denoĩare causaꝫ iherẽtie p̃dicati ad subiectũ: cau
sam dico pꝛimã vl̃ remotã. ꝛ qꝛ noĩe hoĩs ipoꝛtat̃
suppositũ hñs talẽ naturã: p hoc posset videri ali
cui ꝙ sufficiẽter ipoꝛtet̃ p iplicationẽ causa iherẽ
tie p̃dicati cũ subiecto rõne cuiuscũq̃ eoꝝ: scꝫ ra=
tõe suppositi vel nature. Ideo cõsiderãdũ ẽ ꝟo ꝙ ter
min⁹ ꝯcret⁹ posit⁹ in p̃dicato vel q̃cũq̃ iplicatiõe
circa subiectũ tenet̃ foꝛmalit̃ p natura ꝛ nõ ma=
terialit̃ p supposito. nõ ꝙ t̃min⁹ cõcret⁹ vnq̃ sup=
ponat foꝛmalit̃ p natura in recto ex q̃cũq̃ parte
ponat̃: qꝛ tũc talis ppõ eẽt falsa: vt si dicat̃ soꝛ. ẽ
hõ vel soꝛ. ſm ꝙ hõ ẽ rõnalis. tũc ei cẽt sens⁹ soꝛ. ẽ
hũana natura: vel soꝛ. ſm ꝙ hũana natura ẽ rõna
lis: sed p tãto dꝛ teneri foꝛmalr̃ ex pte p̃dicati vel
iplicatiõis magis q̃ ex pte subiecti: qꝛ q̃ñ t̃min⁹
cõcret⁹ ponit̃ ex pte subiecti magis accipit̃ ſm id
qđ ẽ aliq̃d i se: q̃ ſm id qđ ẽ hñs aliquã naturam:
vt si dicat̃ albũ currit album stat. ibi magis p eo
qđ est aliq̃d in se subsistẽs: q̃ ſm qđ est habẽs na=
turã talẽ: scꝫ naturã albedinis. Quis eñ nõ pos=
sit verificari ppositio nisi currẽti insit albedo: ta
men albedo nõ est causa q̃re cursus insit subiecto

vnde ⁊ non album potest currere: sed qñ ponit̃ ex parte p̄dicati vel cũ iplicatione: vt dicẽdo homo est albus. vel sortes scd̃m q albus disgregat. et sic predicatũ non cõuenit subiecto nisi vt habens talem naturã: ita q qñ est implicatio natura est causa quare p̄dicatũ est in subiecto. ¶ Secũda cõclu-
2. cõclusio.
sio est applicare ad ppositũ: qz ista est simpliciter falsa/ xp̃s fm q homo est psona. qz iplicatio iportat causaz p̄dicati iherẽdi cũ subiecto. Q̃tũ ad naturã p terminũ iplicationis iportatã. Nunc autẽ est ita q natura iportata p hoc nomen homo/ nõ est causa remota vel ppinqua quare xp̃o cõpetit esse psonã. ergo ista est falsa/ xp̃s fm q homo est psona. Maior patet ex his q̃ sunt declarata. Minor de se manifesta est: et p eandẽ rationez ista est falsa/ xp̃s fm q homo est deus. ¶ Tertia cõclu-
3. cõclusio
sio est ipsor q̃ hic dicũt q ista sit falsa/ xp̃s fm q hic homo est deus vel psona. qz pnomen non demõstrat suppositũ hois nisi put importat̃ noĩe hois vnde addito pnoĩe nõ iplicat̃ nisi qd̃ prius iplicabat̃: sed demõstrat̃ implicatũ qd̃ prius non demonstrabat̃. Implicatũ qd̃ prius ppter qd̃ si dico xp̃s fm q homo est hoc vel illud: nõ implicat̃ nisi humanitas. dicẽdo xp̃o fm q hic hõ/ nõ implicat̃ nisi hec humanitas ⁊ nõ suppositũ plusq̃ prius. ¶ Si dicat̃ q aliqd cõpetit aiali inq̃tũ est hoc aial: puta rationale qd̃ nõ cõpetit sibi inq̃tũ est aial absolute/ puta sensibile. ¶ Dicẽdũ q verũ est: nõ qz reduplicatio ad inferius iportat suppositum: ⁊ facta ad superius iportat naturã: sed qz facta ad superius iportat naturã in cõi. facta ad inferius iportat eã in particulari. species autẽ abũdat a genere in differẽs ⁊ indiuiduũ a specie. vnde aliqd cõuenit p se inferiori qd̃ accidit superiori. vnde ⁊ aliqd conuenit humanitati christi fm q hec sibi nõ conuenit fm q humanitas: sed hoc nõ est q humanitas ⁊ hec humanitas differãt quasi vnũ dicat naturã ⁊ alterũ suppositum: q̃ duo sunt disparata: ⁊ nõ se habent sicut superius ⁊ inferius. humanitas autez ⁊ hec humanitas nõ differũt nisi sicut superius ⁊ inferius. Et similit̃ homo ⁊ hic homo: vnde sicut hic dicit suppositũ ita homo: nisi q homo est superius sicut indiuiduũ vagũ: hic homo inferius sicut indiuiduũ signatũ. Si ergo fm q hõ reduplicat suppositũ gr̃a nature tm̃. ergo fm q hic homo reduplicat gr̃a nature nõ suppositi: sed reduplicat gr̃a nature singularis: illud aũt gr̃a nature vniuersalis. ¶ Quantũ ad secundũ de adoptione ponũt
Dur. q. 2. huius dis.
alias tres cõclusiones. Prima talis est q̃d sit de ratione adoptionis in hũanis. Ubi sciẽdũ q adoptio est extranee psone in filiũ aut nepotẽ aut deinceps legitima assumptio. Et fm hec/ tria sunt in adoptione humana. Unũ ex parte adoptantis scz q ex gr̃a assumat vel adoptet. Aliud ex parte adoptati: scz q fiat ex non filio filius. Tertiũ est ex parte effectus ⁊ finis: qz nõ habẽti ius in successiõe hereditat̃ dat̃ ius p adoptionẽ ¶ Sũt etiã alia tria i adoptione hũana. Primũ est q adoptãs nõ est principiũ essendi adoptato. Secũdũ est q adoptatus ante adoptionẽ non erat in potestate adoptãtis: ppter qd̃ dicit̃ q adoptatio est assumptio extranee psone. Tertiũ est q adoptatus non succedit in hereditatẽ adoptantis nisi discedente adoptante. ¶ Secunda cõclusio est cuius sit adopta-
2. cõclusio
re in diuinis: vbi dicunt q toti trinitati conuenit adoptare. fm rem quo ad primas tres conditiones: singulis autẽ psonis quo ad aliquam appropriationẽ: sed q̃tũ ad tres vltimas non conuenit. Primum patet: qz gratuita assumptio ad participationẽ hereditatis psone nõ habentis ius in hereditate est adoptatio. sed talis assumptio creature fit a deo et a tota trinitate. g̃ trinitas adoptat creaturã. Maior patet ex dictis. Minor declaratur: qz hereditas diuina est p quã deus p seipsum est diues et beatus: sicut hereditas cuiuslibet est p quã ipse ditat̃. hec autẽ hereditas diuina est fruitio qua seipso fruit̃ videndo seipsum et amando. ad hãc autẽ nulla creatura potest ptingere ex naturalibus: nec habet ius ad hoc ptingendi ex cõditione sue creationis. accipit autẽ hic ius p gratiaz quã deus ei dat vt habeat beatitudinẽ et mereat̃ ⁊ ad eã attingat fm illud quod dicit̃ Roñ. 6. Gratia dei vita eterna. quare ⁊c. Et qz indiuisa sunt opera trinitatis: ideo toti trinitati indifferẽter cõpetit adoptare creaturã. Nichilominus competit quibusdã psonis singulariter fm appropriationẽ. patri quidẽ vt actori: filio vt exẽplari ⁊ aliquo modo vt agenti instrumẽtali: sed spiritui sancto vt imprimẽti formalẽ pfectionẽ p quam adoptamur in filios dei. Patri quidẽ vt actori: qz in humanis solius patris est adoptare. Filio xp̃o vt exemplari: qz cuius filiatio naturalis fm diuinã naturam: ⁊ adoptio fm humanã est exemplar nostre adoptionis. et etiã quo ad humanã naturam causa instrumẽtalis media: qz p eum deus pater multos filios in gloriã adduxit. Per spiritũ aũt sanctum appropriate datur nobis gratia p quam formaliter efficimur filii adoptiui. Et sic patet q q̃tum ad tres primas cõditiones adoptionis cõpetit toti trinitati adoptare creaturam scd̃m rem singulis autem personis scd̃m aliquã appropriationem. ¶ Quantũ ad alias tres pprietates nõ competit deo adoptare creaturã: qz oĩs creatura a deo est contra primã conditionẽ. est etiã sub potestate dei contra secundã. Participat etiam hereditatẽ diuinã deo nõ derelinquente. ¶ Ratio primi est: qz in humanis ex eo q aliqs ex alio nascitur habet ius in hereditate: et ideo non potest adoptari nisi extranea psona: sed ex quo aliqs habet esse a deo p creationẽ nõ cõpetit sibi ius in hereditate celesti: sed oportet q ad eã p gratiã adoptetur. ¶ Ratio secundi: quia vniuersalitatẽ potestatis diuine nichil subterfugit: ⁊ ideo similitudo inter adoptationem diuinaz ⁊ humanam non attenditur in prima potestate sed in paterna successione. ¶ Ratio tertii est: qz bona tẽporalia ad que quis adoptatur adoptatõne humana nõ possunt simul a pluribus possideri: ideo nullus potest ea percipere nisi succedens decedenti: hereditatẽ autẽ beatã possunt simul oẽs ex integro pcipere sine detrimento patris semper viuentis. et sic patet scz cuius sit adoptare. ¶ Tertia conclusio est 3. cõclusio
cuius scz sit adoptari quia solius creature intellectualis: cuius ratio est. qz sola illa creatura põt adoptari a deo que est capax gr̃e et gl̃ie. Gl̃ia eñ est hereditas ad quã adoptamur p gratiã: sz sola creatura itellectualis hõ scz vel angelus est capax gratie et glorie eo q sola ad ymaginez dei creata est. igitur sola creatura intellectualis potest adoptari nec tñ oĩs adoptatur sed solũ ille de quibus dicit apostolus Roma. 8 Quos presciuit et p̄destinauit conformes fieri ymaginis filii sui. de xp̃o

autem vtrũ possit dici filius adoptiuus dictũ fuit
Durã. vbi supra. q. 3.
supra distictione. 4. ¶ Quantũ ad tertiuz ponũt idem que prius alias tres conclusiones. ¶ Prima est de differentia predestinationum xp̃i ⁊ nostra: qz i xp̃o fuit duplex predestinatio. Una qua p̄destinata fuit natura humana vniri persone diuine. Alia qua xp̃s fm q hõ predestinatus fuit ad gloriam fm primã predestinationẽ: verum est dicere filius dei est homo et homo est filius dei: ⁊ sic homo dicitur filius dei naturalis. Secundũ autẽ secundã predestinationem filius dei inq̃tũ homo factus est filius adoptiuus vt dictũ fuit supra distictione. 4. In nobis autem est sola vna predestinatio scz qua efficimur filii adoptiui. ¶ Rursus i predestinatione xp̃i et nostra duo sunt attendẽda Unum est actus dei predestinantis. Aliud est effectus ⁊ res p̄destinationis. ¶ Secũda cõclusio est de causalitate p̄destinatiõis quo ad actũ: qz si cõsideret̃ p̄pastinatio xp̃i et nostra q̃tum ad actũ p̄destinãtẽ sicut vna non est causa alterius: qz idẽ nõ est causa suiipsius: sz eodẽ actu diuino p̄destinatus est xp̃s ⁊ nos: ergo p̄destinatio non est causa nostre p̄destinationis. ¶ Tertia conclusio est de causalitate ipsius quo ad terminũ et effectum: qz si vtraq3 predestinatio cõsideretur quo ad terminum et quo ad effectum cum effectus ⁊ terminus nostre predestinationis sint gratia et gloria ⁊ adoptio filiorum: sic dicendũ est q vtraq3 p̄destinatio xp̃i est causa nostre predestinationis et efficiẽs et exẽplaris: qz inq̃tũ xp̃s existẽs deus est homo per gratiaz vnionis de qua est prima xp̃i p̄destinatio et inq̃tum est plenus gratia et pfectus in gloria. de quo est secunda eius predestinatio est causa efficiens et exẽplaris nostre predestinationis. Qd̃ sic ptz de causa efficiente causa meritoria aliquo mõ hz rõnem cause efficientis respectu p̄mii qd̃ debetur merito: sed xp̃s inq̃tum deus et hõ plenus gr̃a fuit cã meritoria nostre salutis. ergo fuit causa efficiens fm hunc modũ. Fuit etiã exẽplar: qz sicut ipse per primã suã predestinationez est filius naturalis: ita nos per predestinationem efficimur filii adoptiui: ⁊ sic predestinatio xp̃i est exemplar alterius rationis et excedens p̄destinationem nr̃az sicut et xp̃s per secundã predestinationẽ est plenus gratia et perfectus in gloria sicut nos p p̄destinationẽ nostrã de plenitudine cuius percipimus gratiam et gloriã et sic xp̃s exemplar est nostre p̄destinatiõis: excedẽs q̃dẽ sed non alterius rationis
Secunda opinio.
fm speciem: qz habitus gratie et glorie in ipso et in nobis sunt vnius speciei. ¶ Secunda opinio hz tres articulos. ¶ Primus de implicatione illa. ¶ Secundus de p̄destinatione. ¶ Tertius de obiecto predestinationis. ¶ Quantũ ad primũ sunt quattuor conclusiões. ¶ Prima q xp̃s fm q hõ non est deus. Quis eñ hõ sit suppositum tñ reduplicat suppositũ non materialiter: sed formaliter id est non gratia suppositi sed nature si nix inq̃tũ alba disgreget nõ est sensus q hoc sit gr̃a subiecti sed gratia forme. propter quod quandocunq3 natura importata per nomen reduplicatum non est causa per se ratio inherẽtie predicati ad subiectũ ppositio est falsa. sicut si dicã q hõ inq̃tum albus ẽ risibilis falsa: lz hõ p se sit risibilis: qz accidit albo vt album est: qz igitur esse dñi nõ conuenit p se humanitati: lz p se conueniat habenti humanitatem ideo est falsa ista xp̃s fm q homo est deus.

¶ Secunda conclusio est q xp̃s fm q homo non est persona ⁊ p idem patet: qz sicut hũanitas nulli est ratio diuinitatis: ita nulli psone non est rõ psonalitatis fm q hõ non est psona lz sit psona diuina et humana: nõ tamẽ ab humanitate trahit aliquã psonalitatẽ sicut oĩs alius hõ potest dici psona fm q hõ inq̃tum humanitas ceteris hoibus est causa et ratio subsistendi quod non est in hoie xp̃o. ¶ Tertia conclusio est: q xp̃s fm q hõ nõ est indiuiduũ: qz lz humanitas sit quoddã indiuiduuz qz tñ xp̃s nõ est humanitas sed habẽs humanitatem: ideo fm q homo non est idiuiduũ sed habẽs indiuiduũ. Et si dicat̃ q fm q hõ est aliquid non vniuersale. ergo particulare ⁊ singulare. nec ẽ fallacia accidẽtis: Quis homini accidat vniuersalitas vel singularitas: qz similiter accidit animali sanũ et egrũ. q̃cquid tamen est animal oportet q sit sanũ vel egrum: et ita quicquid est aliqd opz q sit vniuersale vel particulare siue p accñs. Et dicendũ q xp̃s fm q hõ est aliquid. i. habẽs aliquid sicut agens fm q agẽs est aliquid: qz est habens passum: et esse patrem ẽ esse aliquid qz ẽ esse habens filium. Et sic xp̃s fm q homo est habẽs humanitatem: et p cõñs est habens indiuiduũ: sed non propter hoc est idiuiduũ: qz nec est hũanitas ¶ Quarta conclusio q xp̃s fm q hic hõ vel iste homo est deus psona et indiuiduum: qz ad veritatẽ reduplicationis sufficit alterũ reduplicator eẽ causam p̄dicati. Nec opz q vtrũq3 siue sit forma sicut hõ ẽ rõnalis siue materialis sicut hõ fz q hõ ẽ corporeus vel mortalis: qz g̃ hic hõ dicit tam naturam q̃ suppositũ. Quis natura humana non sit ratio essendi ita suppositum tñ est ratio illorum ⁊ ideo hoc sufficit. Et ad illud qd̃ fuit inductũ contra in tertia conclusione primi articuli alterius opinionis. Potest dici sustinendo cõmune dictũ q cũ dico iste hõ vel hic homo pnomen ex se habet q demonstret: ⁊ qz demonstratio pprie est suppositi inde est q pnomẽ demõstratiuũ ex se respicit suppositũ: sed ex noĩe hz q demonstret suppositũ talis vel talis nature: et sic cuz dico xp̃s fz q hic homo vel iste homo reduplicat̃ suppositũ gratia nature humane nõ diuine ex vi nomĩs: sed gratia suppositi ex vi pnomĩs: ⁊ ex hac pte sufficiẽter verificat̃ pseitas. Unñ qñ dicit̃ q pnomen nõ demõstrat nisi qd̃ importat̃ noĩe hoĩs. verũ est quo ad naturaz: sed quo ad suppositũ non oportet Quis ista solutio sit debilis ⁊ argumentũ sit difficile. ¶ Quantũ ad secundũ de p̄destinatiõe sunt tres
conclusiones. ¶ Prima q xp̃s fm q hõ est p̄de- Tertiũ dictum huius opi.
stinatus: qz humanitas est ratio predestinatiõis non quidem p̄cisa q̃ cõuenit oĩ et soli sicut hõ fm q hõ est risibilis: qz sic oĩs hõ esset p̄destinatus et nullus angelus qui est non hõ: sed qz huamanitas ẽ sibi ratio necessaria: qz non est capax p̄destinationis fm q deus: sed solũ fm humanitatez sicut est albus fm q q̃tus: qz est susceptiuus albedis nisi p q̃titatẽ q̃ tñ est indifferens ad album ⁊ nigrum ¶ Secunda conclusio est q ipse est p̄destinatus fz q hic homo vel iste homo: qz si non sit reduplicatio nisi vt prius. adhuc magis conuenit p̄destinatio nature: vel est hec hũanitas q̃ vt ẽ humanitas absolute. si autẽ reduplicat suppositũ simul ⁊ naturã: tũc gratia nature est vera: qz sufficit q sit p se ratione alterius pluriũ in reduplicatione contentor. ¶ Tertia cõclusio est q p̄destinatio xp̃i

est conformis nostre respectu gratie habitualis et glorie: sed singularis ratione gratie vnionis et causa nostre exemplaris finalis et meritoria vt dictum est. ¶ Quantũ ad tertiũ de obiecto p̄destinationis vtrũ sit idē cum obiecto formali electionis: et qz predestinatio est actus intellectus et electio voluntatis ideo hoc est querere vtrũ itellect⁹ et volũtas sint vnum et idem obiectum formale.

Tertiũ dictũ huius opi,

¶ Circa quod tria sunt videnda. ¶ Primo de obiecto intellectus. ¶ Secũdo de obiecto volũtatis. ¶ Tertio de differentia et ꝯuenientia istorum ad inuicē. ¶ Quantũ ad primũ dicũt q̄dam ꝙ obiectũ itellectus est verũ. vnde verũ et falsum sunt in intellectu: qz act⁹ intellectus est per motũ rerũ ad aĩam ꝑ hoc scz ꝙ suũ obiectũ sit in anima

Obijcitur ꝯtra opi.

¶ Sed cõtra: qz obiectũ preintelligitur actui potentie passiue et non ꝑ actum ei⁹ constituitur. Vñ non bene dicit ꝙ genus et species siue secũde intētiones que sunt quedã constituta ꝑ intellectũ siue per actũ intellectus sint obiecta itellectus nec ꝙ ens visum sit obiectum visus cum per visionē fiat ens visum. et ita cuz verum sit adequatio rei et intellect⁹ et conformitas consequens intellectionem per consequēs nõ põt esse formalis et prima ratio sui obiecti. ¶ Secũdo: qz prima et formalis ratio obiecti debet esse vniuersalissima sicut obiectum visus non est albũ vel nigrum sed color vel lux. Unde cũ ratio entis sit prior q̄ ratio veri nõ debet dici verũ prima ratio formalis intellect⁹ q̄ contrahit rationem entis.

2. opinio

¶ Secunda opinio est ꝙ obiectũ intellectus est ens ꝛm ꝙ ens indeterminate et absolute acceptũ: qz illud sub rõe cui⁹ omnia alia obijciunt potētie est prima ratio et formalis illius potentie. sic autē est hic ꝙ primũ ꝙ de re occurrat est entitas et confusa prius q̄ distincta primo phisicorũ. ergo ꝛc.

Obijcitur ꝯtra opi.

¶ Contra hoc autē arguitur sic: qz ꝛm ꝙ aliquid cadit sub rõne obiecti sic a potentia apprehendit. Unde si obiectum visus est color vel lux q̄ equalit ꝑticipãt hãc naturã equaliter sunt visibilia: et q̄ iequalit ineq̄liter / ꝛm plus et minus. Cum ergo dicunt ꝙ ens indeterminatũ est obiectũ intellect⁹: aut intelligũt de interminato et indeterminabili sicut est deus: et sic constat ꝙ deus non est primũ obiectũ sicut nec primum cognitũ. Aut de eo quod est cõe decē predicamentis et sic equatur vel pri⁹ cognoscerem⁹ substantias separatas que non minus sunt in genere entis et substantie q̄ materiales substantie: aut prout est cõe enti in anima et extra: et sic idem qd prius. nec cognoscerem⁹ ens in anima per ens extra nec immateriale per materiale: sicut nec albũ per nigrum.

3. opi. q̄est scti. Tho. j. parte

¶ Ideo est tertia opinio ꝙ obiectuz intellectus coniuncti est quidditas materialis intellectus vere separati ens ꝛm ꝙ ens. Primũ patet per Aristotelem. 3. de anima. vbi dicit ꝙ q̄cq̄d est habentium speciem in materia est propriũ obiectum intellect⁹ nostri. ¶ Itē intellect⁹ cõiũct⁹ nichil intelligit nisi ꝑ fantasmata representatum vel inde deductũ vnde intelligentē necesse est fantasmata speculari: sed per illud nõ representatur directe nisi aliq̄d materiale. ergo ꝛc. ¶ Secũdũ ptz: qz substantia separata seipsa mouet intellectũ alteri⁹: sicut sbã sensibil mediãte q̄litate sensibili. Cũ autē intellexit se mouet a creante sicut graue a generante et sic ens ꝛm ꝙ ens est eius obiectum Si dicat ꝙ intellect⁹ cõiunctus et separat⁹ ē vni⁹ rõnis et ꝑ ꝯñs obiectũ. Dicēdũ ꝙ nõ opz nõ solũ potentie sed nec habit⁹ vnius esse vnam rationez obiecti: qz nõ est vni⁹ rationis motus subiectũ in phisica nec ens in metaphisica: et sicut dicerem⁹ ꝙ figurabile ꝯiũctũ duriciei hz obm̃ figuratũ magꝭ ꝯtractuz: qz solũ illd qd põt mollificari. separatum ꝓo a duricie qz põt a pluribus figurari habz obiectum lati⁹ sicut in ꝓposito. Si dicat ꝙ potentia non se extendit vltra obiectũ: nec ꝑ ꝯñs intellect⁹ coniunct⁹ posset cognoscere aliquo modo deum. Dicendũ ꝙ non opz qz ꝑ accñs obiectũ vel secũdario cognoscit ꝑ obiectũ p̄mũ: vt sbã per accñs q̄tum ꝑ quale a sensu exteriori. Et silr quidditas imaterialis q̄tũ cognoscit hoc est ꝑ materialem Si dicat ꝙ obiectũ habit⁹ nõ excellit obiectũ potentie et ens ꝛm ꝙ ens est obiectũ metaphisice et intellect⁹ coniũcti. Dicēdũ ꝙ obiectũ habit⁹ potentie discursiue põt esse abstractiu⁹ prio obiecto potētie q̄ ex vno discurrit i aliud et pria discursiõe põt formare simpliciorē cõceptum q̄ a principio. ¶ Sed ista opinio nõ vr̄ vera primo ꝙ dicit substantiã separatã seipsam mouere ad itelligere faciendũ aliã sicut materialia mouēt ad cognoscere faciendũ ꝑ q̄titatē. qz vn⁹ angel⁹ non format ab alio nec transmutatur ¶ Preterea angelus inferior non moueret supiorē nisi ꝑ quoddã aliud nec fantasma intellectũ possibilē nisi de virtute intellect⁹ agentis. ¶ Itē ꝙ dicũt intelligere fieri vnũqueq intellectũ separatũ respectu suiipsius a creante sicut graue mouet a generante non videt: qz tunc angel⁹ non fuisset causa amoris quo se inordinate amauit nisi passiua: et iterũ ñ appet quõ intelligit materialia: qz nec illa possunt mouere intellectum eius q̄ est nobilior: nec de⁹ mouet respectu extrinseci obiecti. Preterea si intelligũt ꝑ q̄dditatē materialē solũ sbãm cõpositaz ex materia et forma. Cõtra: qz quidditas celestis cognoscitur posteri⁹ suo accidēte quod est motus et generalr operatio fecit scire formã. ꝓpter qd videt accñs sensibile esse primũ obiectũ intellect⁹ sicut etiam fantasie: qz sensibile non est natum fantasiari nisi in singulari: sed intelligi prius in vniuersali. Similiter ꝙ dicũt obiectũ intellect⁹ separati est ens põt impugnari sicut prius: qz si est quod est de⁹ q̄ illud pri⁹ cognosceret q̄ seipsos. Si autē ens decem generũ tũc nõ cognosceret deũ q̄ nõ est i gñe. si ens cõe ad aĩam et extra: tũc eq̄ pri⁹ cognosceret ens i aĩa sicut extra. ¶ Quãtũ ad secũdũ ē cõis opinio ꝙ obiectũ volũtatis est bonũ conueniens sibi et bonũ cognitũ. Qd autē dicit ꝙ volum⁹ bonum amicis etiã si nihil boni debeat nobis euenir re verum est aliud q̄ illud: sed illud reputamus bonũ nostrũ: qz diligim⁹ et reputam⁹ amicos sicut nosipsos. ¶ Quantũ ad tertiũ dicendũ ꝙ ens et bonũ nõ differũt re sed rõne tm̃. sumpta tñ ꝑ ꝯparationē ad diuersa dñt re: qz aliq̄d est michi ens qd nõ est michi bonum sicut calor febrilis q̄ facit me esse actu calidũ sed facit me esse infirmũ ꝓuãs sanitatē et bonũ eius sz nõ sunt obiecta potentiarum vt dña rõne: sed vt dña re. qd ptz tripliciter. ¶ Primo sic: qz prius apprehendit ens et bonuz a rõne q̄ distinguat rõe cũ effect⁹ nõ p̄cedat cãm Si dicat ꝙ ista dña nõ p̄cedat aptitudine: nõ sufficit: qz ad mouendũ actu req̄rit rõ obiecti actu. ¶ Scdo mõ qz qd nõ diuersificat habit⁹ nec potētias sed ens et verũ et pari rõne bonũ possunt ptinere ad vnã scientiam scz metaphisice. ergo ꝛc. ¶ Tertio qz sicut ad mouēdũ realiter requiritur obiectũ reale: sic ratio realis. Sed ratio entis vt distinguit a bono non est realis cũ sint vna res. ergo non manet vt disticta a rõne boni: et hec oĩa sine assertione recitatiue dicta sint. Ad argumenta patet solutio ex dictis.

¶ Distin. xi. Qõ. j.

Di. xi. q. j.

Circa vndecimã distinctionē queritur vnum tm̃ scz. Utrũ xp̄s possit dici simplicit creatura.

Primum.

et videt ꝙ sic: qz ꝓprietas vtriusq nature i xp̄o p̄dicatur: de supposito quoq noĩe significat vt dictuz fuit pri⁹: sed ꝓprietas hũane nature est esse creatũ vel creaturam sicut ꝓprietas diuīe ē esse increatũ vel creatorem. ergo sicut xp̄s dicit simpliciter creator vel increatus: sic simpliciter põt dici creat⁹ vel creatura.

Secundũ

¶ Itē principalior pars humane nature est aĩa q̄ corpus: sed xp̄s rõne corporis qd de ꝟgine traxit dicit simpliciter nat⁹ vel genitus ergo ratione anime que a deo creatus potest simpliciter dici creatus.

Tertium

¶ Item leo papa dicit noua et inaudita conuentio de⁹ qui erat et qui est fit creatura et Damascenus dicit ꝙ non scandalizabatur ad nomen creature.

In oppositum

¶ Item in contrarium est quod dicit Augu. de agone xp̄iano. Non eos audiuimus qui dicũt xp̄m esse creaturã. Hylari⁹ etiã in libro de synodis heresim dicentē xp̄m creaturã dãpnamus. ¶ Et arguit ꝑ rõnez. Si xp̄s diceret creatura hoc esset rõne suppositi vel ratiõe nature humane: non rõne suppositi: qz illud est increatũ. Nec rõne nature hũane: qz lz illa sit creatura non tñ p̄dicatur de xp̄o. q̄ ꝛc.

Rñsio

¶ Responsio. Ista questio non est de re: sed modo loquendi. Supponim⁹ eñ ex parte rei ꝙ in xp̄o est vnũ solum suppositũ in duabus naturis diuĩa scz et humana. quarũ altera est tm̃ creata scz humana hoc supposito ꝙ ad rem pertinet: et qd ꝑtinet ad nomē queritur vtrum ratione humane nature que sola in xp̄o est creata possit conueniēter dici ꝙ fili⁹ dei vel xp̄s vel iste homo demõstrato xp̄o sit creatura non addita quacunq determinatione vel iplicatione. Et sunt de hoc tres opiniones.

Pria opi.

Prima ē cõmunior ꝙ xp̄s non possit dici simpliciter creatura: ad quã ponũt tres ratões. ¶ Quarũ prima est qz creatio in hoc differt ab alijs mutationib⁹ ꝙ ꝑ ipãm acquiritur totũ esse et non pars ipsius esse ergo esse creaturã nõ potest alicui ꝯpetere nisi totum suũ esse ꝑ creationē acquirat: sed xp̄s nõ acq̄rit totũ suuz esse ꝑ creationē. q̄ ꝛc.

Secunda

¶ Itē esse nõ conuenit ipsis partib⁹ immo esse est ipsius suppositi et conuenit supposito. Igitur si posset dici ꝙ xp̄s esset creatus cũ ibi ly esse dicat esse suppositi eterni. quodquidē esse est eternũ: et specificetur ꝑ creaturã sequeretur ꝙ esse eternũ sit creatuz qd ē oĩno falsum. q̄ et añs.

Tertia

¶ Item de rõne creature ē ꝙ sit ex nichilo et ꝙ habeat esse post nõ esse: sz hoc repugnat xp̄o cũ sit eternus. q̄ ꝛc. ¶ Itē Ambro. libro de trini. v. cap. vij. ꝓbat ꝙ xp̄s non est creatura: qz creatura est subiecta vanitati. Ro. vj. xp̄s autē non est hmõi. q̄. ¶ Item de incarnatiõe verbi illud idem dicit Ambro. quid ꝓficis quia xp̄s ē creatura. ¶ Item Augu. de agone xp̄iano. Non eos audiuimus qui dicunt xp̄m esse creaturam. ¶ Item hylarius in libro de synodis heresim dicentem xp̄m creaturã dãnamus. ¶ Item si esset creatura esset fili⁹ adoptiu⁹. cõsequens est falsum ergo et añs. Probatio falsitatis cõsequentis est ꝑ hoc: qz de rõne filij adoptiui est ꝙ sit extraneus et ꝙ aliq̄ñ sit nõ filius vel sit filius ire: sed hoc nõ cõpetit xp̄o. quare ꝛc. Probatio ꝯñe qz si xp̄s esset creatura esset creatura rõnalis. Oĩs autē creatura rationalis ꝑ gratiã acceptata a deo est filius adoptiuus quare ꝛc.

herue⁹ di. pñti. q. j.

¶ Hec etiã positio declaratur tripliciter ab alijs. ¶ Prima declaratio premittit quasdã declarationes. ex quibus postea arguit ad propositũ. Primo distinguit de creatura ꝙ scz creatura dupliciter accipit. Uno modo cõcretiue scz pro eo qd est creatum. Alio modo pro abstracto scz pro quidditate creata sicut humanitas dicitur creatura. ¶ Secundo est sciendũ ꝙ sicut supra dictũ est ꝙ illud qd denoĩat aliq̄d simpliciter ꝛm esse quãdoq nõ denoĩat ipsum simpliciter ꝛm fieri et ꝙ ꝛm esse informat ipsum simpliciter non oportet ꝙ inferat ipm̃ ꝛm fieri simpliciter lz sequatur ꝙ si homo est alb⁹ ꝙ hõ simpliciter sit non tamē sequit ꝙ si hõ fiat albus ꝙ hõ simplicit fiat. Unde hoiem fieri albũ ad hoiem simpliciter fieri se hz sicut ꝛm quid ad simpliciter. ¶ Ulterius sciendũ ꝙ fieri ꝛm quid conuenit alicui ꝛm illud qd sibi aduenit post suũ cõpletũ esse sicut hõ dicit fieri albus: sed fieri simpliciter conuenit alteri ꝛm esse suũ simpliciter: scz q̄tum ad suũ suppositum et esse suppositi. Fieri eñ simpliciter est subsistentiũ. vnde non dicitur hõ simpliciter fieri nisi q̄tum ad suppositũ habēs naturã habitam fiat. ¶ Tertio sciendũ ꝙ idē est iudiciũ q̄tũ ad ꝛm q̄d et simpliciter de incipere esse et de fieri: qz nõ dicit aliquid simpliciter incipere esse nisi q̄tum ad suppositum siue q̄tũ ad esse suppositi: sed incipere eē hoc vel illud bene põt cõicare alicui ꝛm aliud q̄ ꝛm esse suppositi sicut dicimus ꝙ hõ incipit esse albus vel musicus. ¶ Quarto sciendũ ꝙ q̄ñq ꝛm ꝙ et talia sunt nota ꝑseitatis sicut q̄ñ dicitur ꝙ hõ ꝛm ꝙ homo est risibilis ly ꝛm ꝙ notat ꝙ p̄dicatũ insit subiecto ꝑ se ita ꝙ in subiecto sit cã p̄dicati Quñq vero ly ꝛm ꝙ non est nota ꝑseitatis: sz est expositiuũ alicui⁹ medij etiã ꝑfecti quo predicatum inest subiecto vt si aliqs solũ in pede sit alb⁹ et dicat alb⁹ ꝛm pedem vel ꝛm ꝙ est habēs pedez ly ꝛm ꝙ nõ est nota ꝑseitatis: sed determinatiuuz modi iperfecti quo p̄dicatũ inest subiecto: q̄si diceret ꝙ nõ est simpliciter alb⁹: sed ꝛm ꝙ est habēs pedē. ¶ His p̄missis primo dicēdũ est ad q̄stionem qua querit vtrũ xp̄s sit creatura ꝙ si creatura accipiatur ibi in abstracto scz ꝓ q̄dditate cãta videlicet ꝓ hũanitate ꝙ simpliciter falsa ē ꝓpositio q̄ dicit xp̄m esse creaturã siue absolute siue ꝛm ꝙ hõ. vñ ista xp̄s est hũanitas et xp̄s ꝛm ꝙ hõ est humanitas est falsa: qz nullo mõ humanitas p̄dicat de xp̄o. Si autē ly creaturã teneatur concretiue vt sit idē ꝙ creatũ: ita ꝙ q̄rat vtrum ista vera sit xp̄s est creatus: Dicēdũ simpliciter ꝙ nõ imo est falsa simplr: qz sicut fieri ita et creari simplr nõ cõuenit alicui nisi q̄tũ ad suppositũ siue q̄tũ ad esse suppositi. xp̄s aũt q̄tũ ad suppositũ siue q̄tũ ad esse suppositi nõ est fact⁹ nec creatus. et iõ hec xp̄s est creatura vel creat⁹ vel iste hõ demõstrato xp̄o est creat⁹ vel fact⁹ est falsa: qz ille hõ demõstrat suppositũ. Sz ista xp̄s est creat⁹ hõ vel fact⁹

homo est vera:qꝛ in hoc denotatur creari vel fieri nō simpliciter attribui supposito xp̄i:sed in ordie ad naturā importatā in predicato. Unde sensus ē q suppositū xp̄i factum est hñs humanitatē pfectā q̄ est creatura. Ista etiā xp̄s sm q hō est creatura vel creatus est vera:qꝛ aliqd conuenit alicui sm q̄d lz simpliciter ꝛ p se platum nō verificetur de illo sicut hō habens albedinē soluz in pede nō potest vere dici simplr albus nisi quādo attribuit cū cōditione explicāte modū quo cōuenit sm q̄d tunc potest verificari de illo vnde vere posset dici de illo albo sm pedē. iste sm pedē vel sm q est habens pedē est albus. Nūc autez lz absolute creari vel fieri nō cōueniat xp̄o:tñ ista ꝯueniunt sibi sm quid sm scz q est hñs humanitatē. Nā hec est vera q suppositū diuinū est factū hñs humanitatez Et ideo ꝯditione apposita p quam sm quid fieri vel creari cōuenit supposito diuino siue xp̄o pōt ei vere attribui. Illa autē ꝯditio improbatur qñ dicit sm q hō et ideo xp̄s sm q hō est cretura. i. creatus vel factus ꝛ stat ibi hō nō p natura i abstracto nec p supposito sm se:sed p supposito sm q est hñs naturaz siue p natura in concreto put dictum est supra q termin9 ꝯcretus in p̄dicamēto vel cū reduplicatiōe posit9 tenet formaliter:nō q supponat p natura abstracta i recto:sed qꝛ supponit p habente naturā sm q est habens naturam. Eodē modo dicendū de incipere esse: qꝛ ista xp̄s incepit esse vel ille incepit esse demōstrato xp̄o est falsa ꝛ pter eandē causam pter quam est falsa xp̄s est factus vel creatus:qꝛ incipere esse simpliciter non conuenit nisi supposito:sed ista xp̄s incepit esse hō:ꝛ ista xp̄s sm q hō incepit esse simpliciter vere sicut dictū est de creari ꝛ fieri: qꝛ idem est de incipere esse ꝛ de istis scz creari ꝛ fieri. ¶ Secūda declaratio talis est. Alique sunt pprietates q̄ nō sunt nate conuenire toti nisi p partem sicut crispitudo nō conuenit hoī nisi rōne capillorū: nec simitas nisi ratione nasi:ꝛ talis pprietas denoīat totū absolute:nec opz reduplicare partē rōne cuius cōueniat toti sicut hō absolute dicit crispus vel sim9. Neqz opz addere q sit crispus sm capillos aut simus sm nasuz. Alie vo sunt pprietates q̄ indifferenter conueniunt toti ꝛ parti sicut esse album pōt ꝯuenire hoī sm totuz ꝛ sm quālibet partem ꝛ tales pprietates non denotāt totū si cōueniat ei ratione partis nisi cū explicatione partis: vt ethyops q̄ est albus sm dentes non potest dici albus absolute nisi addatur q sit albus sm dentes. Similiter in pposito. In xp̄o humana natura q̄uis non sit pprie pars suppositi. hz tamē aliquo modo rationē partis. vnde et psona xp̄i dicit cōposita a Damas. Illa igit que indifferēter possunt conuenire supposito ꝛ nature. si conueniāt soli nature non possunt attribui supposito absolute nisi cū expressione nature. Creari autē pōt cōuenire ꝛ supposito ꝛ nature:ꝛ magis supposito q̄ nature:qꝛ esse qd est termin9 creatiōis magis cōuenit ei. Cū igit creari nō cōueniat xp̄o nisi ratione soli9 humane nature:igit ratione eius non poterit dici simpliciter ꝛ absolute q xp̄s sit creat9 vel creatura nisi cū determinatiōe inq̄tū hō sicut de albedine sm dentes non dicit hō simpliciter ꝛ absolute albus: sed cum determinatione. ¶ Tertio modo declarat eadē cōclusio sic. Proprietas nature q̄ includit in xp̄o p̄cisionē alterius nature nō

[margin: Durā. di. pñti. q. j. recitat hāc opinionem]

[margin: du. vbi. s.]

potest de xp̄o absolute predicari. sed esse creatum et creaturā est talis pprietas vt declarabit g non potest absolute de xp̄o p̄dicari. Maior ptz: qꝛ in xp̄o sunt due nature. diuina ꝛ humana iuncte ꝛ associate in vnitatem suppositi q̄cunqz pprietas excludit alterā naturā a xp̄o talis non pōt vere p̄dicari de ipso. vnde hec non est vera xp̄s est pur9 hō qꝛ excludit a xp̄o diuinā naturā:nec ista xp̄s ē purus deus:qꝛ excludit a xp̄o humanā naturā. Minor pbat qꝛ creari ē produci nullo supposito ꝛ iō cui attribuitur absolute esse creatū illd sm se totum est pductū:qꝛ nullo p̄supposito et sic ab ipso excluditur esse non pductū Cum igit diuina natura in xp̄o non sit de nouo pducta:sed p̄supponitur in psona diuina creationi nature humane ꝛ assumptioni eiusdē patet q esse creatū si absolute dicatur de xp̄o excludit naturā diuinaz ab ipso ppt quod si aliquo modo vificet oportet q hoc sit cuz determinatione dicendo q xp̄s sm q hō est creatus vel creatura:ita q creatio nō referat ad supposituz nisi rōne solius humane nature que hz se totam est a deo pducta nullo presupposito ptinēte ad eam:ꝛ hic modus videtur rationabilior. potest tamen dici q xp̄s est creatura sub hoc sensu. xp̄s est habēs naturā creatā q̄ predicatur de eo in quid: lz in concreto:ꝛ sm hunc sensum sancti q̄nqz dicunt xp̄m esse creaturam. Unde Grego. sup illud Ephe. Ipsius enim factura sum9 dicit q nos libere pclamamus xp̄m esse creaturā. Et Augu. super Io. Dñs iesus fact9 est hō vt qui creator sēper erat creatura fieret. Qz autem sancti negauerunt quandoqz xp̄m esse creaturā. hoc fuit ad excludēdū aliquos errores:ꝛ maxime errorē arrii q̄ posuit xp̄m esse purā creaturā. et ideo Augu. disputās cōtra eū accepit ex opposito xp̄m non esse creaturā intelligendo sm sensum in quo accipiebat Arri9. ꝛ p eandē positionē alique pprietates diuine nature nō sunt simpliciter xp̄o attribuēde sed solū cū determinatione ne fauere videamur errori. sicut non est dicendum sine determiatione q xp̄s est impassibil' ꝛ incorpore9 ad excludendū errorem manichei:qꝛ posuit xp̄m nō habuisse vnuz corpus nec fuisse vere passum. ¶ Secūda opinio est q xp̄s pōt dici simpliciter creatura:ꝛ p ipsa videtur esse talis ratio. Primo. Non plus includit creatura nō entitatē q̄ creator includat entitatē sed non obstāte q creator dicit entitatē ex se: non ab alio xp̄s dicit simpliciter creator rōne diuine nature. ergo similiter non obstante q creatura dicit non entitatē ex se ꝛ entitatez acquisitā ab alio xp̄s poterit dici creatura rōne humane nature. ¶ Item qñ aliquid est superi9 ad aliud:ꝛ sic superi9 q non dicit rem aliā absolutā positiuā de qua p̄dicat iferi9 p̄dicat superi9 necessario:sed creatura sic se hz ad hoiem qd est supi9 ꝛ q nō dicit aliā rem positiuā absolutā ab hoīe quare cū concedat simpliciter q xp̄s sit hō sequit q xp̄s sit creatura hec videt esse intentio leonis pape dicētis in smone de circūcisione q parū periculi est q in xp̄o nostre nature negat veritas ꝛ q paterne glorie negatur equalitas quare sicut debem9 dicere de xp̄o. illa q̄ insunt sibi rōne diuine nature ꝛ non negare qꝛ negari non possunt sine periculo fidei. sic debem9 dicere de xp̄o illa q̄ insunt sibi rōne hūane nature. cuius est creaturam esse qd negare videt esse periculum. ¶ Itē dictū fuit superius q in xp̄o est esse

[margin: Scđa opi j. ratio.] *[margin: 2. ratio.]* *[margin: 3. ratio.]*

creatū ꝛ hoc sic arguitur. Ubicūqz est esse creatū absolute illud pōt dici simplr creatū vel creatura quare cū in xp̄o sit esse existentie creatū xp̄us pōt simpliciter dici creatura ¶ Itez si creatura se hz ad nō entitatē antecedētē: sic se hz mori ad nō entitatē ꝯñtem siue ex parte posteriori:sed nō obstāte nō entitate ex parte posteriori q̄ ita bene repugnat deo sicut nō entitas ex parte anteriori cōceditur q xp̄s est mortuus absolute. g siliter pōt absolute cōcedi q xp̄s est creatura. ¶ Itē xp̄s ē homo tunc q̄rit an creatus an increat9. non increat9 g creatus. ꝛ si creat9 g creatura. Et ideo sicut magister dicit in hoc tertio q quicquid passus est hō passus est de9: ꝛ q deus fuit mortuus ꝛ nō mortu9 et q verū fuit crucifixū ꝛ non fuit crucifixū: sic in pposito dr q xp̄s fuit creatura ꝛ non creatura. verūtamē sicut prius dictū est pter sctōs q̄ dicunt q xp̄s nō est creatura sciendū q cū sancti disputauerūt cōtra hereticos verba eoꝝ accipienda sunt in sensu p quo fiunt ꝛ nō p sensu quē faciūt. Et iō cū Augustin9 disputauerit contra Arriū q̄ dicebat xp̄m esse purā creaturā. Dicit ex opposito q xp̄s non est creatura. qd vtiqz intelligendū est p sensu p quo fit: videlicet q xp̄s nō est pure creatura ꝛ non p sensu quē facit scz q simplr nō sit creatura:sed tūc nō valet xp̄s nō est pura creatura g nō est creatura sicut nō valet xp̄s non est pur9 homo g nō est hō. ¶ Itē seq̄t xp̄s hō creatura g creatura: qꝛ creatura non distrahit hoiem nec diminuit esse hois. ¶ Itē qd repugnat alicui hz se ꝛ simpliciter non pōt sibi cōpetere aliqua conditione addita exēplū repugnat hoī q sit asinus ideo nō potest sibi cōpetere inq̄tū music9 vel albus quaruz si esse creatū repugnet simplr xp̄o nō poterūt dici q xp̄s sm q hō sit creatura ꝯñs ē falsum g ꝛ añs ¶ Respondēt autē ad argumēta cōtrarie opinionis. ¶ Ad primū q creatio est mutatio acquisita totius esse respectu illi9 partis cuius est creatio ꝛ qꝛ creatura non dr p idētitatē de toto xp̄o put cōprehendit vtrāqz naturā scz diuinā ꝛ humanā: iō ad hoc q dicat creatura non oportet q creatio cadat sup totū cōpositū:sed sufficit q sup naturā cadat ꝛ sm hanc est creatura. ¶ Ad secūdū dicēduz q qñ predicatur est tertio adiacens non predicat esse suppositi sed eē p̄dicamētialiter hec eēt falsa xp̄s est passus xp̄s ē mortuus: sed qñ predicatur scđo adiacens sic bñ predicat eē suppositi diui qd quidē est eternū. ¶ Ad tertiū dđm q potest cōcedi q xp̄s habet esse post nō esse sicut cōcedet q est creatura. vel alit pōt dici q nō est silē qꝛ creatura dicit positiuū ꝛ affirmationem hoc aūt qd est nichil siue nō eē dicit negationē nūc aūt ita est q affirmatio nō ponit totuz/sed negatio totū destruit ꝛ ideo nō pōt dici/q xp̄s sit ex nichilo vel q habeat esse post nō esse: licet possit dici/q sit creatura Significaret em̄ q xp̄s sm totū sui haberet pri9 nō esse ꝛ postea esse qd tñ falsū est. Exēplū in alio hec bene cōcedit xp̄s est mortalis:sz tñ hec nō cōcedit xp̄s nō est mortalis:qꝛ tūc videret pp negationē q̄ totuz aufert et destruit q xp̄s nullo modo esset mortalis. ¶ Ad auctoritates Ambro. dicendum q loquūtur de xp̄o hz naturā diuinā:vel dicit q loquunt contra aduersarios sicut dictū ē. ¶ Ad aliud qd dicit de filiatione dicendū q sm aliquos non est silē:qꝛ filiatio respicit suppositū creatio autē respicit ꝛ pōt respicere naturā in sup-

[margin: Quinta.] *[margin: Sexta]* *[margin: Septima]* *[margin: Rñdet ad rōes alteri9 opi.]*

posito ideo hec conceditur q xp̄s est creatura:nō tñ q sit filius adoptiuus. Uel dicendū q ex natura rei pōt cōcedi q xp̄s est fili9 adoptiuus ex plenitudine gratie q̄ facit adoptionē filioꝝ. sed causa quare nō cōcedit visa est in p̄cedētib9 hui9 libri qd et aliqui hic ꝯcedūt ex hac cā moti. Nā post q̄ filius est naturalis pr̄i sm deitatē ꝛ sm humanitatē solū filius beate vginis naturalis ꝛ nō pr̄is eterni: ꝛ inq̄tum sic est fili9 naturalis beate vginis est accept9 deo ꝛ grat9: sequitur necessario q xp̄s sm humanitatē sit fili9 adoptiuus. Nā hoc est esse filiū adoptiuū videlicet non esse naturalē ꝛ eē gratū deo ꝛ acceptū. quare ꝛc. Et q dicit q filiatio respicit suppositum. Dicendum q veruz est q respicit suppositum generatum in tali natura. Et q dr oportet q fili9 adoptiu9 sit extrane9. dicēdū q ista extraneitas dz sic intelligi inq̄tū hoc ei nō competit ex natura sua imo est sibi extraneum: ꝛ hoc fuit in xp̄o:qꝛ sm humanitatē nō cōpetit sibi ex illa natura q sit fili9 naturalis. Et q adducit q idē nō pōt esse tale p essentiā et pticipationem sz filiatio nālis ē filiatio p eēnaz adoptōis p participatiōez. g nō pñt iste due filiatiōes sil esse i xp̄o Dicēdū q verū est sm eandē naturā nō sm diuersas. ¶ Contra declarationes etiā arguūt et soluunt. ¶ Unde contra primū modū arguunt sic. Generari est fieri:ꝛ gñari simpliciter est fieri simpliciter qꝛ terminat ad esse simpliciter: ꝛ tñ rōne humane nature conuenit supposito diuino esse genitum absolute ꝛ sine aliq̄ determinatione: et ita simplr vt nunc loquimur. Hec em̄ accipit tā q̄ vera. filius dei vel xp̄s est genit9 de virgie nec opz addere inq̄tum hō. g silr potest dici creat9 vel creatura absolute nec opz addere inq̄tum hō. Et si dicatur q ista nō verificat xp̄s est genitus de m̄re nisi cū hac cōditione inq̄tū hō expressa vel subintellecta pari rōne potest dici q illa scz xp̄s ē creatura pōt verificari sub eadē determinatione non expressa:sed tñ intellecta. Et ad eorū rōes dicēdū q esse simpliciter nō est solū esse suppositale sed eē substantiale:qꝛ oīs substātia cōpleta est ens simpliciter et ideo sicut in xp̄o est duplex substātia. diuina scz et hūana:sic et duplex esse sm quoꝝ quodlibet pōt dici genit9 ꝛ nat9 simpliciter ꝛ pari rōne sz alterū pōt dici creatus nisi aliud obsistat. ¶ Cōtra scđz modū arguūt duplr ¶ Primo mō:qꝛ sicut creari natū est cōuenire supposito et nature sic nasci et generari ꝛ magis prope supposito q̄ nature vt patuit supra. dist. 8. sed hoc non obstante filius dei vel xp̄s dicit absolute genit9 vel nat9 de virgine non opz addere inq̄tum hō. ergo eadē ratione potest dici creatus absolute sine aliqua determiatione pter humanā naturā: qꝛ in principijs suis est a deo p creationem:ꝛ sm se habita a matre per generationē ꝛ natiuitatē. ¶ Secundo: qꝛ humana natura est alio modo pars suppositi diuini q̄ sint alie partes de quib9 exēpla trahūtur quia ille partes de quibus exēpla trahuntur non predicantur de toto substantialiter ꝛ i quid. Non em̄ bene dicitur de9 est homo vel capillus. Respiciūt etiā totū diminute:ꝛ iō nō est mirū si pprietas eaꝝ nō semp denoīat simpliciter ꝛ absolute suū totū: sed humana natura in xp̄o predicat de supposito aliquo modo in q̄d ꝛ substātialiter. Dicim9 em̄ q filius dei est homo respicit esse totum suppositū indifferenter ꝛ pfecte: ꝛ ideo pprietates ei9 magis

[margin: du. vbi. s.]

possunt denoĩare suppositũ absolute ꝓpter quod etiam nõ videt sufficienter dictũ illud qδ dicunt primi in fine sue positionis scꝫ ꝙ hec determiatio ẜm ꝙ homo non est nota ꝑseitatis:sed deteriatio explicãs modũ imꝑfectũ.hoc eñ non videt quia natura humana est cã ꝛ ratio quare supposito diuino possit inesse creatio nec iꝑfecte conueniunt xp̃o que conueniunt ei rõe humane nature vt nasci mori ꝛ p̃dicare ꝛ hmõi.sicut imꝑfecte conuenit albedo homini ratione dentis. ❡Contra tertiuꝫ modũ dicunt ꝙ declaratio parum valet nam assumit falsum scꝫ ꝙ esse creatũ in xp̃o excludat naturam diuinã:lꝫ eñ creatũ esse attributũ alicui supposito tñ in diuina natura excluderet deũ esse: qꝛ natura diuina creata non est ꝛ tali supposito vni⁹ nature nõ põt attribui aliud ẜm naturã cuius est suppositũ:tñ qꝛ xp̃s non est nomen cuiuscũqꝫ suppositi:sed suppositi in duab⁹ naturis:qꝛ de⁹ et hõ vnus est xp̃s.non est verũ ꝙ oẽ creatũ attributuꝫ xp̃o absolute sine determinatione excludat naturam diuinã determinate: qꝛ tunc cã attributiõis que possit habere duplicẽ sensũ ẜm duplicẽ naturam non est determinate sumẽda ꝓ altera in qua est falsa.ꝫ si facta attributione ẜm vnã naturã ꝓpositio verificari possit erit dicenda vera simpliciter. Et ꝓbat.q̃cquid stat cũ añcedẽte stat cũ cõsequente:sed cũ isto añcedente hõ stat ꝫ xp̃s de⁹ et ad esse hoiem sequit esse creatũ.sicut ꝫ ista verificat simpliciter xp̃s deus est hõ:ita xp̃s est creatus:qꝛ de xp̃o verificat añs istud est homo:ꝛsic de ipso põt verificari hoc ꝯñs est creat⁹ vel creatura. Uñ sicut i hoie cui⁹ q̃dditas integrat ex aĩa et corpore nõ obstãte ꝙ eẽ corruptibile excludit aĩaꝫ tñ sine additione verificat ista hõ est corruptibilis lꝫ vera sit ꝓ altera pte tm̃:sic ꝛ in ꝓposito vt videtur esse dicendum. ❡Ad argumẽta pricipalia dicunt q̃ fuerũt in oppositũ ꝙ auctoritates Augu. et Hylarij negantes xp̃m esse creaturã intelligende sunt ẜm sensum i quo heretici q̃ cõtra eos disputabãt dicebant xp̃m esse creaturã. hoc eñ dicebant credẽtes nichil esse nisi creatũ. ❡Ad rõneꝫ q̃ subiungit dicẽdũ ꝙ xp̃s põt dici creatura rõne hũane nature:q̃ ꝛ si non p̃dicet de xp̃o i abstracto tñ p̃dicat in cõcreto: et tñ aliquo mõ substãtialr et in quid:et hoc sufficit vt rõe cui⁹ attribuit xp̃o esse creaturã sicut videm⁹ ꝙ hmõi attribuitur disgregare rõne albedis q̃ nõ p̃dicat ꝺ hoie i abstracto nec i quid sed solũ denoĩatiue. ❡Tertia opinio confirmat ꝛ declarat primã. vbi sciendũ ꝙ dicere xp̃m esse creaturã ẜm oẽm sui naturã ẽ error Arrij. Negare autẽ xp̃m creaturã ẜꝫ humanitatẽ est error manichei:q̃ dixit eũ nõ assumpsisse verũ corp⁹ sꝫ fantasticũ.est igit xp̃s creatura ẜm hũanam naturã vel creatã et est creator ẜm naturã diuinam siue icreatam:sed est dubiũ vtrũ simplicit et absolute vtrũqꝫ de ipso dicat ꝓpter vtrãqꝫ naturã. ꝓpter qδ ostendit primo xp̃m nõ creari nec esse creatum simpliciter nec scd̃o nõ esse creaturã tertio esse creatorẽ simpliciter. Primũ ꝓbatur tripliciter. ❡Primo sic. Cui nõ cõuenit fieri simpliciter nec creari simpliciter. xp̃o nõ ꝯuenit fieri simpliciter ꝓpter fieri hoieꝫ:qꝛ aduenit ei post eẽ cõpletũ.ꝫ ꝛc. ❡Contra hoc tñ statim est : qꝛ cui cõuenit generari simplicit cõuenit fieri simplicit: sed xp̃s est hmõi:qꝛ dicit bis nat⁹ ꝓpter duas natiuitates quas hꝫ simpliciter.ꝫ ꝛc. ❡Scd̃o nasci simpliciter nõ est fieri simpliciter:qꝛ natiuitas magis ꝓprie dicta:qua tamen nõ acquirit eẽ simpliciter. Unde ꝯstat ꝙ illud nasci non est fieri simpliciter. ❡Itẽ generari simpliciter ꝓut distinguitur cõtra generari accidẽtaliter nõ semꝑ est fieri simpliciter:qꝛ forma substãtialis cũ sit act⁹ simpliciter in cõparatione ad accidẽtalẽ dicit gñari simpliciter.cui tñ non conuenit fieri simpliciter ꝛ absolute:sed solũ cõposito vlteri⁹ qδ est ad ꝓpositũ generari simpliciter: ꝓut est substãtie ꝯplete non est semꝑ fieri simpliciter nisi ẜm cõem cursũ nature quo illud qδ generat simpliciter erat prius nõ ens simpliciter. Omne eñ qδ sic erat prius nõ tale vnde qδ fit simpliciter erat non ens simpliciter Uñ qñ pur⁹ hõ generat ipse fit simpliciter ꝛ pri⁹ erat non ens simpliciter ꝛ non solũ non hõ : sꝫ qñ christus est genit⁹ ex matre ipse fact⁹ est hõ ex nõ hoie sed nõ est factus simpliciter ens simpliciter ex non ente simpliciter.imo dato ꝙ fieri homineꝫ esset esse simpliciter.prius tñ erat ens simpliciter qꝛ de⁹. ❡Ulteri⁹ etiã ẜm ponentes gradus iformis qñ forme mixti superuenit forma aĩata est gñatio simpliciter ꝛ factio simpliciter:qꝛ lꝫ prius eẽt ens simpliciter respectu accidentis:tñ erat quasi ens ẜm q̃d respectu forme.si igit ꝑfectionis suppositum humanũ manens suppositũ fuisset assumptum sicut ponebat prima opinio.tũc ꝑ hoc ꝙ hõ fact⁹ fuisset deus potuisset dici simpliciter:qꝛ esse humanũ respectu diuini est esse ẜm q̃d:sed ecõuerso ꝑ hoc ꝙ de⁹ esset factus hõ siue natura sit assũpta vt veritas hꝫ siue suppositũ nõ potest dici de⁹ factus simpliciter:qꝛ non est fact⁹ ex non ente simpliciter nec absolute loquendo nec cõparatiue: lꝫ ergo sit generatus simpliciter ꝓpter acquisitũ eẽ substantie cõplete nõ tñ factus simpliciter : qꝛ nõ habuit prius non esse simpliciter. vel qñ xp̃s dicitur esse genitus simpliciter. verum est ꝓut generari est nasci:sed illud non est fieri simpliciter.

❡Itẽ ꝓut generari est accipere esse essẽtiale substantie vel eẽ existentie. Si in xp̃o ponat duplex esse substantiale:sꝫ ꝓut generari est acquirere nouum esse subsistentie:sic non est in xp̃o duplex generatio.quicquid autẽ sit de generatiõe ꝓprie dicta et simpliciter ꝙ possit terminari ad esse essẽtie vel existẽtie.nõ subsistentie tñ factio simplicit dicta nequaqꝫ.ex quo apparet ꝙ xp̃s nõ põt dici simpliciter fact⁹ non solũ ꝓpter defectũ termini a q̃ qui est esse simpliciter qδ xp̃o repugnat : sꝫ ꝓpter defectum termini q̃ est simpliciter nõ esse essentie qꝛ q̃ ponũt essentias eternas nõ ponũt eas factas qꝛ factio simpliciter dicta requirit esse existentie. ❡Ulteri⁹ sicut in genere essentie nulla essentia ẽ simpliciter dicta nec substãtia cõpleta sicut in genere existentie nullũ esse est simpliciter dictũ nisi subsistentie vel subsistere. Unde esse simpliciter dictum non est nisi esse suppositale quod est subsistere ꝛ non ad esse substantie nõ subsistentis qñ dicit ꝙ substãtia cõpleta est ens simpliciter ꝛ ꝑ ꝯñs hꝫ esse simpliciter dictũ. verũ est si est derelicta . sec⁹ autẽ est si est subsistẽtia priuata. Uel põt dici ꝙ humana natura in xp̃o est substãtia cõpleta ꝛ ꝑfecta q̃ꝫtum ad cõpletionẽ ꝛ ꝑfectionẽ nature:ꝛ sic dicitur ꝑfect⁹ hõ:sed non q̃ꝫtum ad cõpletionẽ ꝛ ꝑfectionẽ nature suppositi q̃ repugnat vnioni vñ substantia cõpleta non est cui deest vltimũ cõplementum sibi ꝓpriũ inq̃ꝫtum substantia est qδ est subsistere.

Contra modũ durandi

3.opinio.

❡Item substantia ꝑfecta non est cui deest illa ꝑfectio substantie q̃ est simpliciter ꝑfectio.cuiusmodi est subsistere creatũ ꝛ increatũ. ❡Secũdo ꝓbat sic. Proprietas indifferenter nata cõuenire toti et parti ꝓpter ꝑtem nõ denoĩat totum:sꝫ creari est hmõi ergo creatio humanitatis soli⁹ nõ denoĩat suppositũ icreatũ cui⁹ humanitas est ꝑs Contra hoc tñ arguit sic sicut creari est nature et suppositi:sic generari et nasci:sed hoc non obstãte generatio soli⁹ humanitatꝭ denoĩat absolute.suppositum ꝫ ꝛc. ❡Secundo verũ est ꝙ in brutis generatio ꝛ humanitas indifferenter respiciunt suppositũ ꝛ naturã:qꝛ tã subsistere q̃ꝫ natura est ꝑ generationẽ: qꝛ aĩa brutoꝝ est genita ꝛ inde est ꝙ si xp̃s assumpsisset naturã bruti non posset dici genitus absolute nec natus de bruto:sed solum ẜm naturã illam:qꝛ sicut albedo differens q̃ non est magis ꝓpria parti q̃ꝫ toti non denoĩat totum: sic natiuitas ꝛ generatio bruti q̃ indifferenter solet esse nature ꝛ suppositi.si sit soli⁹ nature non denoĩabit suppositũ absolute:sed gñatio ꝛ natiuitas i hoib⁹ determinat sibi ita ꝑtẽ certã sicut crispitudo vel simietas. Natura eñ hoĩs ex ꝑte corporis est nata generari ꝛ nasci:sꝫ subsistentia hoĩs que est ab aĩa non est nata esse ꝑ generationẽ:sed ꝑ solã creationẽ ꝓpter quod si xp̃s primo assumpsisset ꝛ postea corpori simul viuisset diuinitatẽ et aĩam i cõcipiendo vel nascendo ratione solius corporis viui concepti ꝛ nati diceret conceptus et natus . sicut ergo ex sola crispitudine capitꝭ dicitur hõ crisp⁹ qꝛ ẜm nichil aliud natus est crispari:sic ex sola generatione corporis dicitur totus homo nasci et generari:sic autẽ non est de creatiõe. Non eñ minus suppositum hoĩs est creabile q̃ꝫ natura : imo ẜm legem cõem qδ est formale in supposito hoĩs scꝫ subsistere non põt esse nisi ꝑ creationẽ ꝓprie dictam. Nichilominus tñ tam natura q̃ꝫ suppositũ habẽs sunt creabilia: ꝛ ideo ex sola creatione nature non potest dici suppositũ creatũ absolute ꝙ autem dictuꝫ est ꝙ generatio hoĩs determiat sibi partẽ. verũ est lꝫ primo et per se dicatur homo genitus ꝛ natus:non autẽ pars nec secundario sicut etiam crispitudo ꝛ ꝑ se ꝛ primo denominat hoiem q̃ꝫuis non nisi ꝓpter partem:quã tñ non primo:sꝫ secundario denoĩat. ❡Secũdo instat cõtra hoc qꝛ non sequitur si albedo dentis non denoĩat dẽtem simpliciter ꝙ ꝓpter hoc creatio humanitatꝭ non denoiet illũ hoiem:tñ qꝛ dens non p̃dicat de denotato nisi denoĩatiue respicit totũ diminute : qꝛ dens nõ est natura cõpleta: sed incompleta humanitas p̃dicat de xp̃o substantialr ꝛ ꝑfecte sibi cõpetit et ea que sunt humane nature. Et dicẽdũ ꝙ lꝫ de⁹ non p̃dicetur in quid:nõ tñ propter hoc impeditur denoĩare totum:qꝛ nec caput nec capillus p̃dicantur i quid de capitato vel capillato ꝛ tñ ipsuꝫ denominat. Et similiter nulla pars hoĩs p̃dicatur de hoĩe nisi denoĩatiue siue essentialis siue integralis:qꝛ hõ non est aĩa sed aĩatum : nec pedes sed pedatus ꝛ sic de aliis. et tñ si albedo inesset parti denoĩaret absolute ꝙ ergo albedo dentis nõ denomiat totũ.tota ratio est:qꝛ nata est inesse toti ꝛ iest parti tm̃:sꝫ sic est de creare respectu nature ꝛ suppositi ꝫ ẽ sile. ❡De secũdo dicẽdũ qꝛ lꝫ dens non sit integra natura hoĩs:est tñ integra natura dentis. Unde non denoĩat totum propter hoc ꝙ non habet naturam integram ꝛ ꝑfectã sibi debitam:sed propter hoc:qꝛ albedo nata inesse toti sicut parti ꝛ nõ inest sicut quelibet pars lapidis est lapis:nõ tñ ꝓpter hoc albedo partis denoĩat totũ. vel sic ponatur ꝙ xp̃s assumpsisset duos homines. vnũ ethyopem:alium album. q̃ꝫuis natura cuiuslibet sit integra ꝛ ꝑfecta: non tamẽ ꝓpter vnã albedinem dicetur xp̃s albus simpliciter sed ẜm quid:qꝛ albedo ita nata est inesse ẜm vnã naturam sicut ẜm aliam. Ita etiam in proposito lꝫ humana natura in xp̃o sit ꝑfecta ꝛ ꝑfecte creata: qꝛ tamen creatio que est nata conuenire non minus supposito q̃ꝫ nature vt patet in ceteris hominibus in illo homine non conuenit supposito: sed solum nature:ideo non denomiatur simpliciter sicut totus dens ethyopis est albissimus: tñ albedo ꝑfectissime conueniens denti non ꝓpter hoc denominat totum:ita hic. ❡Tertiaria est ista. Oĩs ꝓpositio qua altera naturarũ excluditur a xp̃o est falsa sicut dicendo xp̃s est purus homo : sed sic ẽ hic quia esse creatum est esse de ipso nullo presupposito qδ excludit diuinitatem. ꝫ ꝛc. ❡Contra hoc etiam arguitur sic. Quia sicut creari est ex nichilo sic generari simpliciter ex non ente actu: sꝫ hoc obstante christus dicitur generatus simpliciter ex matre q̃ꝫuis preexistens ens actu:imo purus act⁹ ergo non obstante ꝙ xp̃s non esset nichil potest dici creatus:qꝛ ẜm humanaꝫ erat nichil quo ad animam sicut ens in potentia quo ad materiam.

❡Dicendũ ꝙ generatio magis denominatur a termino ad quem ꝓpter quod in diuinis est ꝓprie generatio ex hoc ꝙ filius accepit esse a patre simpliciter lꝫ illud de quo est generatio non esset ens in potentia:sed purus actus:ideoqꝫ ex matre dicitur genitus propter solum nouum esse substantiale quod acquiritur lꝫ perfectius esse prehabuerit nam ꝙ quandoqꝫ ex igne fit aqua vel aer non fit generatio simpliciter:qꝛ nouũ esse est imperfecti⁹ antiquo:qꝛ primuꝫ esse ꝑditur ex quo dicit corruptio simpliciter ꝛ generatio ẜꝫ quid. Si autẽ sine ꝑditione esse nouum esse acquirit substãtiale posset dici generatio simpliciter lꝫ nouũ esse sit imꝑfectius antiquo ꝛ sic est hic quando manẽs deus factus est homo per generationem dictam simpliciter non ꝑfectionem:sed creatio est acquisitio eẽ post non esse tempore vel natura. vnde non ẽ creatio acceptio cuiuscunqꝫ esse nisi sit ex nichilo ꝓpt quod persona diuina generatur non creatur:quia est ens ex ente. Si igit generando absolute creatur:opꝫ ꝙ ipsum generatum sit ante nichil qδ deo repugnat. ❡Secundo declarãdo ꝙ xp̃s non sit creatura. Dicunt eñ quidã ꝙ lꝫ nõ sit creat⁹ etiã non creatura: qꝛ ad esse creatũ requiritur esse de nichilo:sed ad esse creaturã qδ est esse substãtiam tñ sufficit esse habens rem vel naturam sicut ad esse hominez sufficit habere humanitatẽ. ❡Sed contra hoc est:qꝛ q̃ñcunqꝫ in predicato includunt duo quorum vnum repugnat subiecto non alterũ propositio est falsa: vt si dicã ꝙ cignus est auis nigra vel coru⁹ auis alba: sed creatura includit duo quorum licet alterum xp̃o cõueniat. alterũ tamẽ repugnat ergo ꝓpositio dicẽs xp̃m simpliciter eẽ creaturam est falsa. Maior patet per eos qui dicunt ꝙ creaturam esse post denominationẽ a creatione passiua importat aliud scꝫ subiectũ vel suppositum qui etiam dicunt ꝙ xp̃o repugnat denominare absolute a creatione passiua: lꝫ igit sibi cõ

ueniat habere naturam creatā:quia tamen sibi re
pugnat denominari a creatione:ideo creatura in
cludit vnum sibi repugnans. ¶ Aliter probatur
hec minor:q2 sicut creatura est nomen verbale sub
stantiuum:sic factura τ genitura. hmōi autē non
solum importāt rem factam vel genitā sed ipsum
actum faciendi vel gignendi. Nā si spūs assume-
ret naturā de matre genitam illa quidē posset dici
genitura matris quia esset res a matre genita et
fuisset subiectum actus generationis:saltē secun
darium:sed spūssanctus non posset dici genitura
eius sed habens geniturā vel naturā genitā qui
nunq̄ fuisset subiectum generationis sed post ge-
nerationē assumpsisset. ergo genitura cū re genita
importat actum generandi τ econtra. Si fili9 na
turam assumptā deponeret non esset iam genitu-
ra matris. q̄uis esset ab ea genitus:q2 non habe-
ret amplius naturā a matre genitam. ergo genitu
ra importat vtrūq3 scz actū τ terminum. similiter
factura:q2 si pictor faceret parietem albū et deus
eius albedinē transferet ad aliam parietē dicetur
quidem albedo factura pictoris quocūq3 vadat:
sed paries prius desinit esse factura eius: q2 pdit
rem factam. et secundus nō est q̄uis habuit rem
factam: q2 non habuit factionem ipsam: sic et in
proposito creatura:q2 nomen est verbale actū cre
andi importat. et q2 substantiuū rem creatā. Vn̄
asinus mortuus nō plus est creatura: q2 non h3
plus naturam creatā q̄uis sit creatus econuerso
si xp̄s post humanitatem creatā prius assumpsis-
set habēs naturā creatam non esset creatura: q2
non fuisset subiectum creationis. ergo esse creatu
ram non est solū habere natura3 creatā: sed cum
hoc actum creādi passiue qui repugnat xp̄o. ergo
et esse creaturam. ¶ Tertio q2 l3 xp̄s ppter na-
turam creatam nō posset dici creari vel etiā crea-
tus aut creatura simpliciter:tn̄ econuerso ppter
naturā increatā et creaturam et factionē pōt dici
simpliciter et absolute creator creans creare et p
quem oīa facta sunt. ¶ Quod pt3 p oppositū il-
lorum triū quibus pdicatum est xp̄m non esse cre
aturam. et primo q2 xp̄o repugnat creari simplici
ter:q2 hoc est fieri simpliciter qd repugnat xp̄o:
creari autē non est fieri sed facere simpliciter: nō
aūt repugnat facere simpliciter humanitati sicut
repugnat fieri simpliciter diuinitati: quia etiam
factus homo non fuit minimus factor q̄ ante: s3
preexistenti simpliciter repugnat fieri simpliciter
ergo τc. ¶ Per secundū siliter patet:q2 a maiori
et pluri fit denoiatio non solu3 eius qd est ppriū
quia tunc fit esse a minori sicut a naso nec solū de
nominatio fm quid sicut etiam fieret a minori vt
a dente ethyopis si simpl'er ab accidente cōi inex
istente maiori parti notabiliter denoīatur totum
simpliciter l3 non totaliter nec vniuersaliter sicut
scutu3 quod p maiori parte est albū potest dici al
bum simpliciter l3 non totaliter nec vniuersaliter
quia fm q̄d remanet nigrū l3 em̄ bene stant simul
ꝙ sit album simpliciter τ nigrum fm quid ꝙ non
esset si ad essendum album simpliciter requireret'
albū esse totaliter vel vniuersaliter propter ꝙ cū
xp̄s fm rōnem sit quoddā totū constans ex dua-
bus naturis quasi partibus natura diuina secum
trahens suppositū est quasi totū vel notabiliter
maior pars:ideo etiam que conueniunt ratiōe di
uine nature et suppositi denominant totū simpli

citer et absolute l3 illa que conueniant ratione na
ture humane non denominant absolute τ simpli-
citer quando nō sunt ppria nature sicut est nati-
uitas τ generatio vel mors passio τ hmōi:sed in-
differēter respiciūt vtrūq3 vt creari. ¶ Per tertiū
silr patet ꝙ creari excludit naturam diuinā:quia
supponit creatum prius fuisse nichil quod est non
esse deum. creare autē non excludit humanam na
turam:q2 etiam factus creat sicut creabat. ḡ τc.
¶ Ad rationes contrarie opiniōis Dicendū ad — Ad rōes contrarie opinionis Herueus vbi supra.
pmū ꝙ non est simile sicut dictum est in tertio ar-
ticulo vbi soluta est ratio. ¶ Ad secundam dicūt
quidam ꝙ sicut esse factum nō est superius ad ho
minem: ita ꝙ sit genus vel species vel differentia
ad ipsum s3 est predicatio denoīatiua fm ꝙ deno-
minatur a pdicamento passionis: ita etiam τ crea
tura siue esse creatum: τ ideo non op3 ꝙ de quocū
q3 predicatur homo necessario predicetur absolu
te esse factum vel esse creaturam:sed cum determi
natione scz fm ꝙ homo:tamē fm cursum natura
lem fieri hominem est fieri simpliciter:sed in chri-
sto fieri hominem non est fieri simpliciter:sed fieri
fm quid:quia in christo natura humana fm quid
aduenit christo vel supposito preexistenti in actu
habet modum accidentis. Vel dicendum ꝙ crea-
tura est superius ad omnem hominem creatū fm
nomen et suppositum. Non autem ad hoc homi-
nem illum cuius suppositum et altera natura nō
sunt creata. Vel dicendum ꝙ l3 res reportata per
creatura3 sit superior ad hominem:tamen actus
creationis in predicamento passionis non est su-
perius τ ratione huius solum impeditur predica
tio vt dictū est. ¶ Ad illud Leonis pape dicēdū
ꝙ hoc non est negare nostre nature veritatem: q2
dicimus eum creaturam fm naturā vnam nostrā
scz sed non simpliciter. ¶ Ad illud de esse existen
tie dicendum ꝙ l3 in christo esset esse existētie sub
stantiaie creatū:non tn̄ illud sufficit ad esse factū
simpliciter vel creatum vt dictum est in solutiōe
ad instantiam contra primam rationem primi ar-
ticuli. ¶ Ad aliud de non entitate Dicendum ꝙ
maior est falsa:quia creatum simpliciter requirit
entitatem simpliciter antecedentem natura vel tē
pore: sed esse mortuum non requirit non entitatē
simpliciter sequentem sed non entitatem: que est
priuatio vite mortalis ꝙ potest esse manente vi-
ta increata et glorie. ¶ Ad aliud de creato τ icre
ato dicendum ꝙ xp̄s est homo creat9 sed nō pro-
pter hoc est creatus simpliciter:sed est fallacia f3
quid et sim pliciter:sicut ethyops est albus scdm
dentem: non tamen albus simpliciter. ¶ Ad in-
stantias declarationum τ ad alia pt3 ex dictis.
¶ Ad primum dicendum ꝙ proprietates vtrius- — Ad argumenta pricipalia.
q3 nature diuine et hūane possunt indifferēter pre
dicari de supposito nisi includant precisionem al-
terius nature. Talis autē proprietas est esse crea
tum vt declaratum fuit. ideo τc. ¶ Per idem pa
tet ad secundum quia esse conceptum vel genitū
non excludit a supposito xp̄i diuinā natura3 sicut
esse creatum ratione negationis implicite: quia
esse creatum est esse productum nullo presupposi-
to. ¶ Ad tertium dicendum ꝙ accipiendo crea-
tura3 solum pro supposito habente naturam crea
tam possit concedi ꝙ christus est creatura non au
tem simpliciter τ absolute.

Distin. xij Quest. j.
C Irca duodecimam distinctio
nem queruntur duo. ¶ Pri
mo vtrum christ9 ceperit esse
¶ Secundo vtrū potuit pec
care. ¶ Quantum ad primū
Primum videtur ꝙ hec sit vera demō-
strato christo. Iste homo in-
cepit esse q2 esse hominem est
esse simpliciter:sed christ9 in-
cepit esse homo. ergo incepit esse simpliciter.
¶ Item Augusti. super Jo. dicit ꝙ priusq̄ mun-
Scdm dus esset nec nos eramus: nec ipse mediator dei
et hoim homo christus deus:sed illud quod non
semper fuit τ nūc est incepit esse. ergo xp̄s vel iste
homo incepit esse. ¶ In contrarium arguitur.
In ꝯtrarium. Illud qd semp fuit nunq̄ incepit esse: sed christ9
semp fuit. ḡ nunq̄ incepit esse. Minor probatur.
¶ Primo per illud quod dixit iesus. Jo. 8. Pri-
usq̄ habraham fieret ego sum: q2 eadem ratione
potuit dicere. Priusq̄ mundus fieret aut ab eter
no ego sum. ¶ Secundo per id quod habetur ad
Hebreos vltimo. Jesus xp̄s τ heri τ hodie τ ipē
in secula. ¶ Respondeo. tria sunt videnda.
¶ Primo: q2 xp̄o non competit cepisse esse nō s3
naturā ade videbit' quare debuit talē naturā τ de
tali sumere qd etiā tāgit' i lr̄a. ¶ Scdo ad que-
stionē recitabūt' dicta maioris. ¶ Tertio cōclu-
detur qd pbabili9 tenendū. ¶ Quātū ad primū
Durā. dis. pn̄ti. q. 3. pponūt aliqui quattuor. ¶ Primū ē ꝙ fili9 dei
debuit assumere naturā de stirpe ade. ¶ Scdo in
sexu virili τ nō mulliebri ¶ Tertiū ē: q2 illa natura
nō debuit formari ope nature: s3 diuina virtute.
¶ Quartū est ꝙ nō debuit formari de viro s3 de
muliere. ¶ Rn̄sio pmi pōt eē q̄druplex. ¶ Pria
est iusticia satisfactōis: q2 ad iusticiā ptinet ꝙ ille
satisfaciat q̄ peccauit: τ iō de natura p pctm̄ cor-
rupta debuit assumi illd p qd satisfactio erat cō-
plēda. ¶ Secūda sumit' ex dignitate hoīs: quia
in maiore3 dignitatem hominis cedit dum ex il-
lo genere victor diaboli nascitur quod fuerat vi-
ctum per diabolum. ¶ Tertia sumitur ex manife
statione diuine virtutis: q2 diuina virtus magis
ostenditur dum de natura infirma τ corrupta assū
ptum est ꝙ in tantā virtutē τ dignitatē est pmotū
¶ Quarta sumitur ex dignitate primi hominis
qui i hoc aliquo modo ymaginem dei expressi9 te
net: q2 sicut de9 est principium omniū entium: ita
adam est principium omniū hominum. Hoc autē
sibi deperisset si xp̄s humanam naturam de gene
re eius nō assumpsisset. ¶ Rn̄sio secundi triplex.
¶ Pria q2 xp̄s venit vt doctor τ rector τ pugna-
tor. Hec autem non competunt mulieri. propter
quod nō decuit ꝙ xp̄s assumeret sexum muliebrē
sed virilem. Accepit autem non ad vsum: sed ad
perfectionem nature qualis erit in beatis.
¶ Respōsio tertij est triplex. ¶ Prima ex parte
ꝯceptiōis: q2 decuit esse purissimam. Talis aute3
non est conceptio naturalis que est ex muliere et
viro: quia fm legem cōmunem. proles in pecca-
to concipitur τ interim virginitate priuatur.
¶ Secunda ex parte concepti: q2 non decuit ꝙ ca
ro illius qui erat deus τ homo ab alio formaret'
q̄ a spiritusancto. ¶ Tertia est ex modo conce-
ptionis: q2 simul fuit caro concepta animata τ as
sumpta. ergo eadem virtute debuerunt fieri hec
omnia: sed diuina virtute facta est assumptio ḡ τ

animatio. ḡ. ¶ Responsio quarti similiter est tri-
plex. ¶ Prima vt vterq3 sexus hono ēt'. femine
us in matre concipiente. masculinus in prole.
¶ Secunda vt ex nouo modo pductionis pate-
retur renouatio generis humani. ¶ Primo em̄
modo formauit deus hoiem absq3 viro τ muliere
scz adam. ¶ Secundo ex viro absq3 muliere sc3
euam. ¶ Tertio ex viro τ muliere vt tota3 poste
ritatem ade vsq3 ad xp̄m. in xp̄o vo innouauit si-
gna faciens hominem ex muliere sine viro.
¶ Tertia vt xp̄s ptineret ad genus ade. Si enim
de solo viro fuisset per spiritūsanctū formata na
tura humana qua3 xp̄s assumpsit xp̄us non atti-
nuisset alicui de genere ade. Ille enim vir non fu
isset eius pater cum nichil actiue egisset ad forma
tionem nature. nec mater: quia hoc non pertinet
ad virum: τ iterum non ministrasset materiam na
turalem sicut vere matres administrant. Nunc au
tem quia naturam humanā assumpsit de sola mu
liere ministrante materiam naturalem est vere fi-
lius eius: τ mediante ea pertinet ad genus ade.
¶ Quantum ad secundū recitāt aliqui ꝙ est tri Du. vbi. s. q. j.
plex modus dicendi ¶ Primus est ꝙ hec est fal-
sa xp̄s vel iste homo incepit esse non addatur in-
quantum homo et assignetur ratio talis si incipe
re esse competit christo, aut cōpetit ei ratiōe sup-
positi: aut ratione nature humane. non ratiōe sup
positi: quia illud semper fuit τ nunq̄ incepit esse.
Nec ratione nature humane quia terminus i sub
iecto positus non tenetur formaliter pro natura
sed magis naturaliter: τ ideo rōne humane natu
re non potest cōpetere xp̄o incipere esse: q̄uis no
mine xp̄i vel hoīs iportet' natura humana: q2 q̄n
hec noīa ponūt' ex pte sbī nō stāt p nā: s3 p suppo
sito. S3 istud nō valet q2 sicut dictū fuit pri9 p tā
to termin9 i sbō posit9 dr teneri materialr p sup-
posito τ nō formalr p natura q2 aliqd pōt vificar/
ri de eo nō rōe nature p terminū iportate: vt si di-
cat' albū disputat p hoc tn̄ nō excludit' q̄n termīo
posito i sbō multa possint ꝯuenire rōne nature p
terminū iportate. vt si dicat' albū disgregat vel hō
est risibilis: τ eodē mō l3 iste termin9 xp̄s vel iste
hō a pte sbi posit9 stet p supposito τ nō formalr p
natura hūana: q2 aliq̄ pn̄t ei ꝯuenire nō rōne hūa-
ne nature vt ē īfinite vtutis: tn̄ p hoc nō excludit'
q̄n rōe hūane nature possint ei mlta ꝯuenire etiā
icipere esse nisi aliud obsistat. Et iō secūd9 mod9
tenēs eādē ꝯclusionē: sed assiguās aliam rōem q̄
talis est. Proprietas humane nature q̄ excludit a
xp̄o pprietatē diuine nature nō pōt ei ꝯuenire s3
icipere esse ē hmōi ḡ non pōt absolute dici ꝙ xp̄s
vl iste hō icipit eē. Maior pt3 ex p̄cedēti distictiōe
Minor pbat': q2 icipe esse icludit nō sp fuisse: sed
pprietas nature diuie ē sp fuisse. ḡ icipe eē exclu-
dit a xp̄o pprietatē diuie nature τ hec fuit minor
S3 nec istud vr̄ valere: q2 q̄uis ponēdo i xp̄o solū
vnū esse icipere esse excludit sp fuisse f3 qdcunq3
eē ex q̄ nō ponit' nisi vnū. Ponēdo tn̄ i ipso plura
esse sicut al' q̄ mō op3 ponere sicut visū fuit supra
dist. 6. Incipe eē fm vnū nō excludit sp fuisse nisi
fm illud tm̄: τ hoc etiā verū est i xp̄o: s3 dato ꝙ in
ceperit fm hūanū eē τ nō sp fuit fm illud p hoc tn̄
non excludit' q̄n sp fuit fm aliud sc3 fm esse diui-
num τ sic pprietas hūane nature nō excludit pro
prietatem diuie nature. Nō enim sic est de icipere
esse sicut de creari: quia creari est produci nullo

penitus presupposito ex parte eiusdẽ dicit̄ creari.
Incipere autem esse ē de nouo accipere esse quod
prius non habebat ꝙuis forsitã haberet aliud eē
¶ Tertius modus est ꝙ ista aliquomodo põt con
cedi xp̃s vel iste hõ incepit esse. non autē hic fili⁹
dei incepit esse: cuius rõ ē: qꝛ ꝙuis esse dicat̄ mul
tipliciter. tñ illa multiplicitas terminat̄ ꝑ adiun=
cta nõ solũ ex parte p̃dicati: vt dicendo hõ incipit
esse albus ibi esse non accipitur ꝓ esse simpliciter
sed ꝓ esse tali. immo etiã ꝑ illud qδ ponit̄ ex par=
te subiecti vt dicendo. albedo incepit esse. hoc em̄
verificatur non ꝑ esse simpliciter: qꝛ tale nõ cõpe=
tit albedini sed ꝑ esse ẜm q̇d qδ cõpetit accidenti
bus. ⁊ istud aut est de virtute sermonis vt sic ac=
cipiatur esse in predicato sicut congruit subiecto
vel saltē ex vsu loquendi. quãdo ergo ex parte sub
iecti ponitur termin⁹ concretus importãs suppo
situm ⁊ naturã. si ꝑ illã naturã constituit̄ supposi=
tum tunc si ei attribuatur esse opꝫ ꝙ intelligat̄ de
esse suppositi ⁊ nature: qꝛ non ꝑ aliam naturam ē
esse suppositũ: nec habet aliud eē suppositi ꝙ̃ illδ qδ
congruit ei ratione nature. si ṽo suppositum non
constituatur ꝑ naturam iportatã per terminũ in
subiecto positum: vt cũ dicit̄ album: vel cum isbõ
ponitur duplex terminus vn⁹ importãs naturaꝫ
ꝑ quã suppositũ constituitur. alius ṽo dr̃ nõ alia
ꝑ quaꝫ non constituitur sicut dicendo. homo alb⁹
est vel incipit esse tũc nõ est loquendũ simpliciter
sed cũ quadã distinctione hac scꝫ incipere esse re=
feratur ad suppositũ ẜm se ⁊ ẜm naturam cõstitu=
entem ipsum vel ad ipsum rõne alterius nature.
Verbi gratia. Si q̃ratur an homo albus incipit
esse: supposito ꝙ hõ q̇ fuit prius postea factus est
albus? Nõ est respondendũ absolute: sed dicẽduꝫ
Si incipere esse referatur ad hoīem falsum ē. Si
ṽo ad hoīem inꝙ̃ albus vera est. Et causa hui⁹ di
stinctionis est qꝛ esse positum in predicato accipit̄
ẜm vsum loquẽdi ꝓut cõgruit subiecto ꝓpter qδ
vbi diuersa implicant̄ in subiecto q̇b⁹ diuersimo=
de cõpetit esse opus ēst p̃dicta distinctiõe. ¶ Mo
do in ꝓposito nostro cũ dicitur xp̃s incepit esse ꝑ
terminũ in subiecto positũ iportat̄ suppositũ diui
num ⁊ natura diuina humana ꝑ quã non cõstitui=
tur. Et silr̃ cũ dicitur iste hõ. nõ autem sic cũ di
citur filius dei: qꝛ ꝑ hoc nomē iportat̄ nisi suppo=
situm diuinũ cũ constituẽtibus ipsum: et ideo si di
catur filius dei incepit esse falsa est. qꝛ itelligitur
de suppositi esse vel de esse quod cõpetit supposito
rõne sui ⁊ ꝯstituẽtiũ ipꝫ ꝙ esse nũꝙ̃ icepit: sꝫ cũ dr̃
xp̃s vel iste hõ icepit eē. Distiguẽdũ est: qꝛ aut re
fert̄ ad suppositũ rõne suppositi ⁊ tũc ē falsa: aut
rõe hũane nature: ⁊ tũc est vera. ⁊ hoc est qδ dixe=
runt antiqui doctores in simili. Distinguebãt em̄
modo predicto hãc ꝓpositionem scutũ albũ ince
pit esse hodie. supposito ꝙ scutũ antiquuꝫ fuit ho
die dealbatũ dicentes ꝙ si incipere esse referatur
ad subiectum falsa est. Si ad determinationē sub
iecti scꝫ albedinem vera est. ¶ Quantũ ad tertiũ
sic magister dicit certũ esse fide ꝙ xp̃s ẜm ꝙ deus
non incepit esse deus sed cepit esse homo: sed dubi
um est vtrũ ꝓpter hoc ꝙ cepit esse homo possit di
ci cepisse esse simpliciter Vbi primo ostendenduꝫ
ꝙ filius dei non incepit esse. ¶ Secũdo ꝙ xp̃s vl'
ille homo non cepit esse. et tertio ꝙ xp̃s vel filius
dei ẜm ꝙ hõ cepit esse. ¶ Primũ patet sic. Cõtra
dictoria non pñt verificari simul de eodē supposi
to simpliciter ⁊ ẜm diuersa re. ꝙuis possint verifi
cari aut ẜm quid aut simpliciter de diuersis sup=
positis sicut si hoc album disputat ẜm linguã cuꝫ
hoc stat ꝙ non disputat ẜm albedinem: ⁊ si ẜꝫ hãc
disgregat: ẜm illã non disgregat: qꝛ hoc est ẜꝫ q̇d
Sed dicere istud albũ disputat ⁊ istud album nõ
disputat non addendo ẜm quid sed simplicit̄ fal=
sum opꝫ esse alterum: qꝛ sunt idem supposito licet
differant natura. Econuerso autē in diuinis aliq̇
dicũt ꝙ hec sit vera simpliciter de⁹ generat et ista
deus non generat. Prima propter patrem. Se=
cunda ꝓpter filiũ: qꝛ differunt supposita. ¶ Ad
positum auteꝫ cũ filius dei vel ṽbum sit vnũ sup
positum lꝫ hñs duas naturas potest tamē dici ꝙ
sit mortalis ẜm humanitatem et nõ mortalis ẜm
diuinitatē absqꝫ contradictione: qꝛ vtrumqꝫ dicit̄
ẜm quid: sed si sit mortalis et immortalis simpli
citer videtur sequi ꝙ sit mortalis ⁊ non mortalis
contradictorie: qꝛ ad affirmationē de p̃dicato infi
nito sequitur negatiua de p̃dicato finito. ergo ⁊c.
¶ Similiter īpossibile est ꝙ fili⁹ dei similiter ce=
perit ⁊ non ceperit: sed ista est vera filius dei non
cepit esse simpliciter sine additione. ¶ Quod au
tem ista sit vera filius dei non cepit esse simplici=
ter. patet qꝛ ista est vera simpliciter filius dei sem
per habuit esse. ad semꝑ autē habuisse esse sequit̄
nunꝙ̃ cepisse esse sicut ad semꝑ fore ī futurũ seq̄t̄
nunꝙ̃ desinere esse. ¶ Preterea si fili⁹ dei cepis=
set esse qñ cepit eē hõ desiisset esse qñ desiit esse hõ
sed ipse nunꝙ̃ desiit esse: sed stetit absqꝫ ꝯfractiõe
ergo nunꝙ̃ cepit esse ¶ Secundo notandũ ꝙ eti
am xp̃s qui dicit suppositũ in vtraqꝫ natura vel il
le: hoc habet quia abstrahit a diuina sicut verbuꝫ:
vel filius dei ab humana non cepit esse: ⁊ hoc du=
pliciter. ¶ Primo sic: qꝛ aut gratia suppositi aut
nature. non suppositi: qꝛ illud semꝑ fuit vt iam di
ctum ē. Nec nature: qꝛ terminus in subiecto posi
tus tenet̄ materialiter ꝓ supposito non formali=
ter pro natura. ¶ Sed contra: qꝛ lꝫ sic stet ꝓ sup=
posito vt verificet̄ nũꝙ̃ gratia eius nõ nature si=
cut cum dico albũ disputat. Nichilomin⁹ tñ ecõ=
uerso gr̃a nature vt cũ dico sic. albũ disgregat ita
et cum dico Ille homo creauit. similiter est gra=
tia suppositi. Cũ autē dico passus est gratia natu
re: ⁊ sic dicẽdo ꝙ ille hõ cepit esse cũ natura vera
esse cepit sicut passa fuit. Et dicẽdum ꝙ p̃dicatuꝫ
verificatur de subiecto gratia nature: quia predi
catum per naturam conuenit supposito aliter nõ
cepisse autem esse absolute non competit xp̃o pro
pter humanitatem: sed solum cepisse esse homo:
quia cepisse esse nõ est solum accipere nouum esse
sed est pri⁹ non habuisse esse. hũanitas autem licet
det christo nouum esse non tamē dat sibi antea nõ
habuisse esse. ¶ Secundo sic. quia illud non pre=
dicatur de christo vel illo homine quod excludit
proprietatem diuine nature: sed huiusmodi est ce
pisse esse quod includit non semper fuisse quod di du. vbi. ẜ.
uinitatis est proprium ergo ⁊c. ¶ Dicũt quidam
ꝙ licet verum est si in christo esset tãtum vnũ esse
incipere esse excludat semper fuisse ẜꝫ quodcunqꝫ
ex quo nõ ponit̄ nisi vnũ: sꝫ ponẽdo in ip̃o duplex
eē sicut opꝫ vt dicũt nõ seq̄t̄ quia cepit esse ẜm esse
humanum: ⁊ hoc includit nõ semꝑ fuisse ẜm illδ:
sed cum hoc stat semꝑ fuisse ẜm diuinum. Non au
tem sic est de incipere esse ⁊ creari: qꝛ creari est pro
duci nullo p̃supposito: sed incipere esse est acqui=

rere nouum esse siue prius haberet aliud siue non
Sed et istud non valet: qꝛ sicut se habet incipere
esse hoc ad non semꝑ vel prius non fuisse hoc sic
se habet incipere esse absolute ad non fuisse prius
vel non semꝑ fuisse sed sequitur. xp̃s cepit esse ho
mo. ergo prius vel semꝑ non fuit homo. ergo seq̄
tur. ille homo cepit esse ergo ille homo non semꝑ
habuit esse: ⁊ ꝑ ꝯñs ꝙ ille homo nõ sit de⁹. ¶ Sꝫ
contra hoc obiicitur a dicentibus ꝙ lꝫ fili⁹ dei ce=
pit esse vel verbuꝫ sit falsa simpliciter. tñ ista xp̃s
cepit esse vel ille homo cepit esse est duplex ⁊ disti
guunt sicut ⁊ magister. vt si intelligatur de ꝑsona
sit falsa. si de natura vel gratia nature vera: qꝛ di=
ctiones determinant̄ ꝑ adiuncta non solũ ex par
te p̃dicati: sed etiam subiecti: quia talia sunt pre=
dicata qualia permittant subiecta: sicut cuꝫ dico
homo cepit esse albus determinatur ad esse ẜm q̇d
quale est esse albedinis. Et similr̃ cũ dico albedo
cepit esse vera est qꝛ ad esse ẜm quid restringitur.
qñ ergo dicitur filius dei cepit esse cũ nec ex parte
predicati nec subiecti adiungatur ex quo esse de=
terminetur sicut esse humanum. inde est ꝙ eē stat
pro esse simpliciter de quo ꝑ pri⁹ dicit̄: ⁊ sic est sen
sus ꝙ cepit habere esse sic ꝙ antea nullum habuit
esse qδ est falsum: sed qñ dico ꝙ iste hõ vel xp̃s im
portat duo. scꝫ suppositum ⁊ naturã humanam: ⁊
ideo non magis determinant̄ ad vnũ ꝙ̃ ad aliud
propter quod distinguenda est vt dictuꝫ est. Sed
istud non valet: qꝛ verum est qñ subiectum est de=
terminatum ad vnum modũ essendi esse predicati
ad secũdũ restringatur saltem ẜm vsũ loquendi vt
cum dico. albedo est vel cepit esse pari rõne si sub=
iectum esset eque indeterminatum in recipiendo
esse sicut predicatum in dando: vel si eque princi=
paliter importaret duo quorum quodlibet appro
priaret sibi illud ad qδ p̃dicatum habet indifferē
tiam: tunc esset distinguendum sicut forte si scutũ
in medietate est albũ ⁊ in medietate nigrũ et dice
retur album diceretur ꝙ verum esset ẜm medieta
tem et falsum ẜm aliam: sꝫ si inequaliter vtrunqꝫ
tunc secus vt si scutum ẜm maioreꝫ partem sit al=
bum ⁊ ẜm minorem nigrũ et diceretur scutum est
nigrum non esset distinguenda sed simpliciter fal
sa: qꝛ scutum mag̃ importat maiorē ꝑtem sui ꝙ̃
quam est ꝓpositio falsa ꝙ̃ minorem ẜm quã est ve
ra: et ita est in ꝓposito: qꝛ lꝫ cum dico xp̃s equali=
ter importetur ex impositione nominis vtraqꝫ na
tura et cum dico iesus vel ille homo magis ipor=
tatur humana natura ꝙ̃ diuina. tñ ꝑ vtrũqꝫ in sub
iecto positum magis importatur suppositũ ꝙ̃ ali
qua natura: qꝛ ergo iceptio essendi repugnat ꝑso=
ne principaliter importate lꝫ conueniat nature se
cũdario importate. ideo de virtute sermonis sim
pliciter est falsa. ¶ Tertio ostendendũ ꝙ ille hõ
quocũqꝫ noīe cepit esse ẜm humanitatem ⁊ ẜm ꝙ
homo ⁊ ẜm ꝙ hic homo. ¶ Primum ptꝫ: qꝛ sicut
dicitur homo incipere esse ẜm albedinem qñ sua
albedo incipit esse: lꝫ ille tũc ñ inciperet: ita lꝫ hõ
ille non cepit esse: qꝛ tñ humanitas eius cepit esse
ex tpe. ideo ẜm eam filius dei vel deus cepit ex tē=
pore. ¶ Secundũ patet qꝛ lꝫ homo importet sup
positũ cũ in reduplicatiõe positũ tenet̄ formalr̃
sicut in predicato. vnde tantũ valet dicere de⁹ ẜm
ꝙ homo ꝙ̃tum de⁹ ẜm humanitatem sicut scutuꝫ
ẜm ꝙ albũ disgregat et scutũ ẜm albedinē: sꝫ ista
est vera deus ẜm humanitatē cepit esse. ergo ⁊ ista
de⁹ ẜm ꝙ hõ cepit esse. ¶ Tertiuꝫ patet: qꝛ cum
dico deus ẜm ꝙ hic homo vel iste hõ si nõ fiat re=
duplicatio nisi gratia nature sicut cũ dico ẜm ꝙ
homo vt quidã dicũt: tunc eadem rõne qua vna ē
vera et reliqua. Si autē ꝓpter ꝓnomen demõstra
tiuum fiat reduplicatio gratia suppositi nichilo=
minus propter nomen fit reduplicatio gratia na=
ture. Sufficit autē predicatum inesse subiecto ẜꝫ
alterum in reduplicatione contẽtorum: vt supra
dictum est. ꝗ ⁊c. ¶ Si dicatur predicatum qδ in=
est subiecto ꝑ se cũ reduplicatione. illud inest sub=
iecto sine reduplicatione lꝫ ꝑ accidẽs. sicut si hõ
ẜm ꝙ albus disgregat ꝑ se homo disgregat licet
ꝑ accidẽs. Et similiter si xp̃s ẜm ꝙ homo incepit
esse. ꝑ ꝯñs xp̃s cepit esse licꝫ ꝑ accidẽs. Et dicẽdũ
ꝙ p̃dicatuꝫ et subiectum simpliciter denoīat pro=
pter reduplicationē denoīat ip̃m etiam sine redu
plicatione sicut est illud p̃dicatum qδ ꝓpriũ est so
li reduplicato sicut disgregare de quo arguitur.
Illud autē qδ non denoīat subiectum ꝓpter re=
duplicationem nisi ẜm quid: ita cum reduplicato
denominat qδ nõ est sine illo siue reduplicatio sit
nota esse: vt cum dico scutum ẜm ꝙ album disgre
gat illa est ꝑ se: sed si sit albũ ẜm minorem parteꝫ
sicut non potest dici album nisi ẜm illam partem:
ita non potest dici disgregare simpliciter: sed so=
lum ẜm illã partē: sed bene verum est ꝙ potest di=
ci disgregare ẜm illam partē sine hoc ꝙ exprima
tur albedo: qꝛ illaꝫ partem simpliciter denoīat al
bedo siue sit nota subiecti sicut etyops est albus
ẜm dentem. qui non propter hoc est albus simplr̃
et ita est in ꝓposito. qꝛ cũ dico xp̃s ẜm ꝙ homo ce
pit esse siue humanitas sic subiectũ inceptõis siue
cã sicut est lꝫ non ꝑcisa non denoīat tñ suppositũ
nisi ẜm quid vnde sine reduplicatione est falsa: qꝛ
cũ reduplicatione est vera. ¶ Sed ꝯtra: qꝛ oē qδ
nõ est ab eterno cepit esse: sed null⁹ hõ fuit ab eter
no. ꝗ oīs hõ cepit esse: ⁊ ꝑ ꝯñs hõ q̇ ē: ē xp̃s iesus
Probatio minoris qꝛ si hõ aliquis fuit ab eterno
verum fuit semper ab eterno dicere ꝙ homo est:
sed hoc est falsum: qꝛ ante mundũ nõ fuit verũ di=
cere ꝙ hõ esset. ꝗ nullus hõ fuit ab eterno. ¶ Ad
illud dicũt q̇dã ꝙ lꝫ ista nullus fuit hõ ab eterno Herue⁹ di
ẜm scꝫ ꝙ ly homo se tenet ex parte predicati sit ve stin. xj. q. j.
ra: qꝛ nullus est q̇ fuit hñs humanitatē ab eterno ad quartũ
tñ ista null⁹ hõ ē ab eterno ẜm ꝙ ly hõ se tenet ex
ꝑte sbī est falsa: qꝛ nũc ē aliq̇s hõ q̇ fuit ab eterno
scilicet christus de quo potest dici iste homo fuit
ab eterno: nec oportet ꝙ propter hoc ꝙ verũ fuit
ab eterno dicere ꝙ homo est: sed sufficit ꝙ nũc ve
rum sit dicere ꝙ aliquis homo est q̇ fuit ab eter=
no: ⁊ hoc est verũ de xp̃o. ¶ Ad primũ dicendum
ꝙ lꝫ esse hoīem sit esse simpliciter: tñ incipere esse
hoīem non est simplr̃ incipere esse: qꝛ incipere esse
hoīem nũc est nõ fuisse prius hoīem et nõ plus sꝫ
incipere esse simplr̃ includit nunc hr̄e esse simplr̃
et prius non habuisse esse simplr̃. põt autē nõ fuis
se hõ q̇ pri⁹ habuit aliud esse simplr̃ sicut xp̃s fuit
Vel dicendũ ꝙ esse hoīeꝫ est esse simplr̃ respectu
accedentis. ⁊ qñ humanitas habuit ꝓpriũ sub
sistere: sed vbi nõ ē subsistere ꝑ hũanitateꝫ qδ est du. vbi. ẜ.
esse dictum simpliciter ibi esse hoīem non est esse ad primuꝫ
simplr̃ ⁊ absolute. Vel vt aliĳ dicũt ꝙuis eē sbē sit
eē simplr̃ ꝑ ꝯpatione ad esse accñtiũ tñ eē sbē cre
ate maxime quãdo ꝑ se nõ subsistit ꝑ cõparatio=
nem ad esse diuinũ est aliquomodo esse ẜm quid:

et tale est esse humane nature in xp̄o. dato etiam q esset simpliciter tamen qꝛ illud non est vni⁹ rationis cum esse diuio opus est distinguere de esse quando ex parte subiecti ponunt plura qb⁹ cõpetunt diuersa esse. ¶ Ad secundũ dicendũ q beatus Augu. ⁊ alij sctĩ cã breuitatis q̄nq̄ omittunt distinguere vbi opus est distinctione vel determinatione. ¶ Ad argumentũ ĩ opppsitũ dicendũ q ista est distinguenda xp̄s ĩcepit esse ita et hec xp̄s semper fuit: qꝛ si referatur ad suppositu3 vera est et sic loquitur xp̄s de seipso. Jo. 8. et apostol⁹ ad hebreos. Si vero referatur ad naturam humanam falsa est.

¶ Questio secunda.

Qõ. scda. Primum — Secundo querit vtrum xp̄s potuit peccare? Et videtur q sic: qꝛ illud qd aliquis põt si vult põt absolute. et hoc pt3 ꝑ Augustinũ de spũ ⁊ littera vbi dicit illud h3 q̄s in ptãte sua qd facit si vult: ⁊ illd hr ab Anselmo li. 2. Cur de⁹ hõ. si xp̄s põt peccare si vult: qꝛ volũtas ei⁹ nõ excedit potestatẽ. ergo videt q possit peccare absolute.

Secundũ — ¶ Itẽ ſm Augu. li. 3. de libero arbi. Melior est natura q̄ põt peccare q̄ q̄ nõ põt: sed fili⁹ dei assumpsit naturã humanã optime dispositam etiã ſm liberũ arbitriũ. ergo assumpsit naturã peccabile3.

Tertium — ¶ Itẽ xp̄s dicit Jo. 8. Si dixero qꝛ nõ noui eu3 ero similis vobis mendax: sed xp̄s potuit ista vera dicere: ⁊ sic mentiri. ergo potuit peccare

Quartu3 In oppo. — ¶ In contrariũ est illud qd dicit glo. sup illud Hebreo. 2 Eum q̄ paulominus ⁊c. q̄ natura hũane mentis quã de⁹ assumpserit ⁊ q̄ nullo mõ peccato deprauari potuit solus deus. Maior est: sed quicũq̄ põt peccare mens ei⁹ põt deprauari ꝑ peccatum. ergo xp̄s non potuit peccare.

Rñsio — ¶ Responsio. De ista q̄stione sunt tres opiniones ſm q est dubitabilis. Nã q̄stio ista vno modo est dubitabilis alio modo non dubitabilis. quidẽ nõ est si ponamus sicut cõiter poni q xp̄s assumpsit natura3 humanã ꝑfecte beatificã ſm mentẽ: qꝛ sicut beati peccare nõ possunt ꝓpter cõfirmationẽ voluntat in bono: sic nec xp̄s supposito q fuit ſm mẽtẽ beatus. q̄ autẽ sit causa confirmationis cuiuscũq̄ bti in bono ita q peccare nõ possit dictũ fuit libro. 2. Si aũt xp̄s nõ assũpsisset naturã beatificã ſm mẽtem: sed assumpsisset eã in puris naturalibus ꝯstitutã si sine gratia habituali ⁊ gloria sicut assumere potuit vt dictũ fuit supra dist. 2. tunc est maior dubitatio.

Opi. scti thome — ¶ Videt eñ q̄busdã q si xp̄s talẽ naturã assumpsisset adhuc ſm eã peccare non potuisset: ⁊ hmõi assignat duplex rõ.

Pria rõ — ¶ Prima est. q actiones sunt suppositoꝝ: sed in xp̄o non est nisi vnũ suppositũ diuinũ. ergo oĩs actio ſm quãcũq̄ naturã existente3 in xp̄o debebat attribui supposito diuino: sed suppositũ diuinũ non potest exorbitare in aliqua actiõe. ergo non potest ſm quãcũq̄ naturã existentẽ in ipso peccare cũ peccare sit exorbitare a dictamĩe rõnis.

Scda rõ. — ¶ Secunda est actio pl⁹ ĩputatur principali agenti q̄ instrumento: sed humanitas in xp̄o fuit instrumentũ diuinitat. ergo oĩs actio humana in xp̄o d3 attribui supposito diuino tanq̄ principali agenti: sed diuinitati nõ potest actio peccati imputari. ergo ⁊c. Maior patet de se. Minor declarat dupliciter. Primo ꝑ auctoritatẽ Damas. li. 4. qui dicit expresse q humanitas in xp̄o fuit instrumentũ diuinitatis. ¶ Solutio ꝑ rationez qꝛ vbi natura q̄ est pricipiũ operis non constituit suppositũ: nec ei inheret op3 q suppositũ dicat ꝑ eã agere vt ꝑ instrumentũ: sed talis est natura humana in xp̄o. non eñ cõstituit suppositum diuinũ nec inheret vt dictũ fuit supra ergo per eam agit suppositũ diuinũ vt ꝑ instrumentũ ⁊ hec fuit minor. ergo sequitur ꝯclusio. Et confirmant hee positiões ꝑ Anselmũ q̄ dicit q minimũ requirẽs ĩpossibile est deo: peccare autẽ nõ est minimũ incñens. sed valde magnũ. ergo impossibile ẽ deũ peccare. Et iterũ si xp̄s potuit peccare potuit dãnari qd iterũ vr magnũ incõueniẽs ꝓpter qd videtur istis q xp̄s nullo modo peccare potuit: dato etiã q assumpsisset naturã hũanã in puris naturalib⁹.

Secunda opinio. q̄ durã. q. 2. huius di. — ¶ Secũda opinio est totaliter ꝯtraria: qꝛ si xp̄s assumpsisset naturã humanã in puris naturalib⁹ potuisset peccare. quoꝝ rõ est ista. Potentia q̄ nõ est perfectior in rõne actus primi vel ĩ essendo nõ est ꝑfectior in ratione act⁹ secundi vel in operando: sed stante p̄dicta suppositione natura maior ꝑfecta esset in natura humana in rõne actus p̄mi q̄ si esset sibi derelicta. ergo natura maior ꝑfectio esset respectu actus secũdi seu operando: sed constat q natura humana sibi derelicta põt peccare. ergo sic assumpta peccare poterit. Maior pt3: qꝛ actus secundus presupponit primũ ⁊ agere p̄supponit esse. Minor patet ex suppositiõe. Huic autem opinioni magis obsunt vba deuota q̄ rõ efficax: ⁊ ideo sufficit respondere ad rõnes alteri⁹ positionis.

Ad rõnes prie opi. — ¶ Qd ergo primo dicit q actiões sunt suppositoꝝ. verum est tanq̄ eorum q̄ agunt: nec aliter agere dicuntur: nisi qꝛ sustentant ea q̄ sunt principia actionum: et hoc modo actio vniuscuiusq̄ nature in xp̄o est actio suppositi diuini tanq̄ eius qd denominatur agere: qꝛ sustentat natura3 que est principium actiõis. In nullo potest tamẽ plus imputari supposito diuino vt dictum est. talis actio q̄ si non esset vnitum tali humanitati. quod patet: qꝛ si pl⁹ ei imputaretur propter vnionem hoc esset qꝛ aut moueret naturã ad sic agendum: aut qꝛ si non moueret ad peccandũ deberet tamen prohibere ⁊ impedire talem actionẽ. His enim duobus modis imputantur hmõi actiones partium corporis sui. neutrum autem istorum est in proposito. non primum: qꝛ cum actiones ad extra sint cõmunes toti trinitati nõ plus mouet naturam humanam ad agendu3 persona filij que ei vnita q̄ persona patris aut spũssancti que nõ sũt vnite: et ideo hoc modo nõ plus potest imputari talis actio sine qua patri aut spũiuisãcto. Istis autem nõ plus imputatur actio nature humane q̄ cuicũq̄ alterius nature nõ cõiuncte quare nec filio. Nec secũdũ habet locũ qꝛ sicut de⁹ sic administrat res: vt eas ꝓprios motus agere sinat ſm Augu. Nec tñ ꝓpter hoc pctã creature deo ĩputãtur: qꝛ ea posset ĩpedire. suũ eñ est dare naturã libero arbitrio. nostrum autem est eo vti prout voluerimus. sic deus potuit naturã humanam assumere et eam proprio motu relinquere vt ageret: acsi assumpta non fuisset: nec tamen propter hoc imputaretur ꝑsone diuine assumẽti plus q̄ nõ assumenti q eam ꝑmitteret sic agere: qꝛ ꝑmissio sicut et motio respicit potentiã q̄ est cõmunis oĩb⁹ ꝑsonis: et forte deus potuit assumere natura3 humanam q̄ nesciuisset se esse assumptam de qua non

esset dubium si relinqueret ꝓprio motui in agẽdo quin peccare posset. Dicendu3 ergo ad formã argumenti q actiones sunt suppositoꝝ tanq̄ eorũ q̄ denoiant agere qꝛ substantificant naturam que est principium actionis: ⁊ hoc modo posset dici q fili⁹ dei ſm q homo peccare potuit: ⁊ l3 ista denominatio ſm nomen videat inconueniẽs: qꝛ in nobis incõueniens est dicere q peccauerim⁹ ſ3 rem tñ non est inconueniens: qꝛ q̄uis in nobis actiones ꝑtium imputentur supposito: qꝛ mouet eas: aut non ꝓhibet quas ꝓhibere põt: tñ actiões nature assumpte nõ imputarent supposito diuino: qꝛ nõ oporteret q moueret ad eas: nec tenet ꝓhibere eas vt dictũ fuit. Nã si suppositũ diuinũ assumpsisset naturã ignis nõ teneret ꝓhibere: aut in aliquo regulare actionem eius q̄n indifferenter cõbureret domũ hoĩs pauperis sicut ⁊ mali diuit. Et similiter assumendo naturã humanã non tenetur regulare motũ liberi arbitrij quin flectatur in malũ sicut in bonũ congruũ tñ fuit vt regularet ⁊ inclinaret ad bonũ ⁊ sic factũ est q̄uis aliud fieri potuit.

Ad scdm. — ¶ Ad secundũ argumentũ dicendũ q damasce. dicẽs humanã naturã esse instrumẽtũ diuinitatis dixit id qd factũ est. Hũanitas eñ ĩ xp̄o mouebat ad act⁹ suos ſ3 imperiũ superioris partis rõnis q̄ semp fuit conformis diuine voluntati ad quosdã actus etiã miracl'osos vsa ẽ diuinitas hũanitate tanq̄ instrumento ⁊ in hijs peccare nõ potuit nec isto modo magis fuit instrumentũ filij q̄ totius trinitatis. Damas. tamẽ non dicit q humãitas non potuit assumi quin oĩs actus ei⁹ eẽnt diuitatis actus tanq̄ principaliter mouẽtis. Et q arguit q im mo: qꝛ vbi natura cui rñdet actio non constituit suppositum nec inheret ei oportet q suppositũ dicat ꝑ eam agere sicut ꝑ instrumentum. Dicendum q nõ oportet: sed sufficit q agat ꝑ eam sicut ꝑ naturã quã sustẽtat dato q eam ad actionem non moueret. Ad auctoritatẽ Ansel patet rñsio: qꝛ nullũ incõueniẽs ſm rem est dicere q xp̄s ſm q hõ peccat vel q peccare potuerit vt ẽ declaratum. Qd addit postea si peccare potuit dãnari potuit. concedatur: qꝛ cũ dãnatio sonat ĩ penam non est maius incõueniens dicere xp̄m condẽnatũ q̄ mortuũ vel passum. vtrũq̄ enim cõuenienter fuisset ex parte dei si voluisset. Nec videt quare ꝑsona diuina non possit assumere persona3 hoĩs dãnati.

3. opinio doctoris — ¶ Tertia opinio, ymaginari põt latius recolligendo ⁊ inuestigãdo p̄dicta sic certũ est xp̄m non posse peccare ſm diuinitatẽ: nec ſ3 naturam assumptã beatam. similiter illã separatam non beatã posse peccare sicut in alijs. Sed vtru3 natura vnita carens tñ habitu gratuito sibi derelicta vel aliter post peccare an ex sola vnione et si non esset aliud consequatur impeccabilitate3 est dubium. ¶ Et dicenda sunt tria. Primo q xp̄s non potuit peccare etiã ſm naturã non beatã assumptam sic q post assumptionẽ illa natura aliq̄ modo peccaret. ¶ Secũdo. q xp̄s nõ potuit peccare naturã actu peccantẽ assumendo. ¶ Tertio q nec originale contrahendo ⁊ hec oĩa intelligo de potentia absoluta: qꝛ de ordinata nõ est dubiũ.

Primũ dictũ huius opinionis probatur. — ¶ Primu3 patet dupliciter ꝑ rationẽ prima3 sic actiones sunt suppositoꝝ. cum ergo in xp̄o nõ sit nisi suppositũ diuinũ. si actio peccati esset in natura assumpta actio peccati esset actio dei hoc est impossibile: qꝛ deus in actione exorbitare nõ potest

T

ergo ⁊c. ¶ Ad responsionẽ datã in contrariũ dicendum q imo peccatũ nature assumpte imputaretur assumenti poti⁹ q̄ non assumenti: non qꝛ ita faceret vel ꝑmitteret plus q̄ alij: sed qꝛ tenet non facere ⁊ ꝓhibere malum in natura assumpta plus q̄ alij tenet. eñi homo ꝓhibere peccatũ ĩ toto corpore suo nõ solũ in mẽbro naturaliter habito: sed etiam in supnaturaliter sibi creato sicut cec⁹ illuminatus videndo non minus peccaret q̄ videns nat⁹. Deus ergo incarnat⁹ ſm naturã est seruus: ⁊ ꝑ ꝯñs lege diuina subditus q̄ dicit. Ascendo ad deũ meũ. et ĩ ysaya vocat seruus dei. non eñ sola natura assũpta est serua: sed etiã ꝑsona ſm illã est serua ⁊ l3 nõ dicat absolute hõ dominic⁹ tñ ſ3 qd ẽ seruus. Sicut ergo soluẽs vsuras ꝓpter iuramẽtum non peccat: sed recipiens: qꝛ l3 vterq̄ equaliter faciat substantia3 actus tñ alter tenet non facere: ⁊ ideo peccaret. Alter vero nõ tenet nõ facere ⁊ iõ nõ peccat sed meretur: sic ꝑsone non assumentes ad nichil sunt obligate: ideo faciendo vel ꝑmittẽdo non peccant sed ꝑsona assumẽs seruã naturam ſm quam est serua tenet eam mouere ſm legẽ nature indispensabilem ⁊ ab ea remouere omne qd esset contra dñm: qd si non faceret peccaret. ⁊ hoc patet ꝓpositũ. qꝛ si ꝓpt equaliter mouere et nõ ꝓhibere pctm̃ nature assumpte non plus imputari debet assumẽti q̄ nõ assumẽti pari rõne nec meritum nature assumpte vel satisfactio magis attribui deberet isti q̄ illi. cũ tñ dicam⁹ xp̄m nõ patrem aut spiritũsanctũ nobis meruisse. ¶ Qd dicitur postea non plus imputari sibi pctm̃ nature assumpte q̄ extranee: quia tantum ibi facit q̄tu3 hic. non valet: quia tenetur cohibere peccatum in natura assumpta nõ in alia. Ceteri vero hoĩes tenent ĩpedire pctm̃ in alijs: sed ipse non tenebatur nisi illo modo quo impediebat: puta p̄dicãdo: qꝛ dei voluntas non erat q ipse aliter impediret: sed in se tenebatur. ¶ Itẽ natura nõ assumpta habet ꝓprium suppositum cui põt attribui pricipalitas actus boni vel mali nõ aũt natura assumpta. Qd aũt dicũt q potuit assumere naturã nescientem se assumi verũ est: s3 q illa sibi d'relicta potuisset peccare sicut nõ assumpta falsum est: qꝛ natura nõ assumpta ẽ suppositũ ꝑ se iõ etiã põt agere sine alio supposito etiã deo nõ coagẽte ſm istos. Sed dato q nõ posset nisi deo coagẽte. põt tñ esse pricipale agẽs qd nõ põt natura assumpta. Qd dicunt q natura assũpta posset agere sine hoc q suppositu3 moueret falsũ est vt dicet ĩ scdo articulo. Qd dicũt q suppositũ nõ tenet ꝓhibere pctm̃ nature falsum est: qꝛ seru⁹ nõ tenet si ꝑmittere ĩ eo ĩ q̄ ẽ ſu⁹ aliqd contra legẽ seruitutis vñ xp̄s dixit. Si dixero qꝛ nescio eũ ero simil' vobis mẽdax: ⁊ ꝑ ꝯñs pctõr tenebat ergo hõ ille ad nõ mentiendũ: alit mẽtiri nõ fuisset ei pctm̃. Qd ũ ꝓbãt q si assumpsisset ignẽ nõ teneret ꝓhibere cõbustionẽ ĩnocẽt verũ est si assumpsisset solũ igneitatẽ ⁊ non naturã rõnalem cũ hoc: qꝛ illud cõburere non fuisset pctm̃ nec diuinitati nec igneitati: qꝛ neutrum est capax pctĩ Si aũt cũ hũanitate assumpsisset igneitate3 siquidẽ illa hũanitas esset obligata ad ꝓhibẽdũ ignẽ sibi cõiũctũ: sic q nõ ꝓhibẽdo peccaret. pari ratiõne suppositum ſm eam esset obligatum. Si autẽ esset non obligata sicut nec peccatũ alterius humanitatis assumpte imputaretur isti tunc non tenetur prohibere, Dico autem de obligatione

naturali indispensabili.nam de alia dicetur infra ¶ Secũda ratio que dicit ꝙ pl⁹ iputaret peccatum principali agenti qđ est suppositũ ꝙ humanitati que fuit instrumentum:non valet responsio quia nõ potest esse actio sine agente nec potest esse agens nisi principale vel instrumentale: nec potest esse agẽs instrumẽtale sine principali lʒ ecõuerso.qꝛ instrumẽtũ semp depẽdet a pricipali. nõ ecõuerso autẽ semp. Nec põt esse principale agẽs quod nõ est subsistens:lʒ instrumentale possit esse subsistens vt martell⁹:non tñ nisi subsistẽs sic potest esse principale agẽs:qꝛ sicut nõ põt agere nisi ꝙ habet esse:ita ꝙ nõ põt principaliter agere nisi qđ hʒ pncipalr eẽ. Hmõi aũt nõ põt esse nisi subsistens.vñ agere effectiue principaliter non est nisi actu subsistentis.etiã si subsistat aptitudine sicut prĩo de aĩa dicitur.ꝙ si quis dixerit aĩam itelligere supple principaliter.ꝓinde est ac si dicat eã texere et edificare:sed hõ est q̃ itellĩgit sm cõmẽtatorẽ:qꝛ si aĩa intellectiua esset substãtia separata sm esse ipsa intelligeret ꝑ se magis ꝙ hõ per eam Sicut igit non põt derelinq̃ natura assumpta manẽs vnita ꝙ ipsa aliquid agat supposito nõ illud agente:qꝛ vel illa actio esset sine principali agẽte vel natura nõ actu subsistẽs esset actu principale agens qđ est impossibile.

Secundũ dictum

¶ Secũdo.ꝙ xp̃s nõ potuit assumere naturã actu peccãtem remanente in ea ꝓprie rõne culpe ptʒ qꝛ de⁹ sm diuinitatem nõ põt esse ꝓpri⁹ actor culpe ⁊ pricipalis vt culpa est sed illud sequeretur si natura assumeret peccans ergo ⁊c. Maior ptʒ:qꝛ de⁹ est summũ bonũ.vnde et in ipm nec minimũ pctm̃ cadere põt:⁊ maxime malũ culpe:qꝛ malũ culpe non ꝑ se ordinat ad bonum sicut oẽ malũ nature sicut corruptio est propter generationẽ ideo rõnabiliter põt appeti malum nature ⁊ pene.non sic autẽ malũ culpe.Probatio minoris qꝛ nõ põt esse culpa nisi sit aliquid principalis auctor culpe. nõ põt autẽ esse principalis auctor culpe nisi q̃ est pricipalis actor act⁹ culpabilis cũ aliter non cadat sm pctm̃ nisi rõne actus. Scdm igitur ꝙ aliq̃s est actor alicui⁹ act⁹ culpabilis sm hoc est actor culpe sed deus sʒ naturam assumptã non potest esse principalis actor alicuius actiõis sed solum sm suppositum qđ est diuinitas:qꝛ nichil non subsistens põt esse principale agens:ita ꝙ sicut totũ agens est suppositum cum natura:ita principalitas est suppositi sm rationeʒ suppositi.ꝓpter qđ sequitur ꝙ principalis actor culpe erit de⁹ sm deitatẽ si culpa est i actiõe nature assumpte sicut deus est principale ages sʒ deitatẽ in oĩ actiõe nature assumpte. Per hoc etiam patet quõ potuit assumere naturã dãpnatam: qꝛ q̃tum ad id quod est pure pena vel dãni vel sensus potuit assumere naturã non videntem deuʒ ⁊ ardentem igne inferni sicut naturaʒ dolentem in cruce:qꝛ per hoc non sequit malũ in deo sm se.nõ eñ passiones ita sunt suppositorũ sicut sũt actiones lʒ eñ passio prĩo denoĩet suppositũ ꝙ naturã sicut et actio:tamen sm rem passio põt esse in eo quod non est suppositum ⁊ nullo modo sm rẽ erit in supposito q̃tum ad id qđ differt ab illo ꝑ quod patitur sicut generari est vna passio que est sm rẽ in sola materia prima subiectiue quã tñ non denominat:sed terminũ vł cõpositũ. Et ideo ꝑ hoc qđ dicitur deus passus vel mortuus nichil diuinitas passa est:sed actio sm rem fundat in esse.vnde agere est existentis ⁊ ꝑ se agere non est nisi per se existentis.vnde sicut qđ nõ est natũ ꝑ se esse miraculose habet esse codeʒ miraculo per se habebit agere vt accidẽs in sacramento ⁊ ecõuerso q̃uis substantia sit per se nata esse si non sit per se vt anima hominis q̃diu non per se est tãdiu non per se agit et pari rõe nec hũanitas assũpta. ¶ Quantũ ad id autem ꝙ in damnatione est de culpa sic assumi non potest natura dãnata. Si vero illa mala voluntas que est in eis nisi sit culpa adhuc cum illa specialiter que est odium dei assumi non potest:qꝛ lʒ deus possit dispensare vt creatura ipsũ actu nõ diligat sicut ꝑ vnã horã ita et imperpetuuʒ ita vt non exire in actum diligendi non sit peccatum tñ ꝙ sine pctõ potest odiri ab illo q̃ põt odire nõ videtur possibile. Igit qꝛ de⁹ naturã assumẽs posset facere vt ipa deũ ñ odiret: qꝛ etiã natura assumẽs teneret in illa deũ non odire:non posset tamen cum odio animam assumere quin peccaret.sed peccare non potest.ergo.⁊c. Sed aliquid idẽ est pctm̃ alicui nature qđ nõ esset peccatũ nature assumpte vt puta si naturã actu furanteʒ assumeret: qꝛ eoipso forte natura assumpta dñа fieret.⁊ sic illa cõtractatio desineret esse sibi furtum. Sed supposito ꝙ maneret ratio peccati:nõ posset magis peccanteʒ assumere ꝙ scdm diuinitatem peccare. qꝛ sicut nõ est actio sine principali agẽte sic nec durat sine pncipali agente.et inquãtũ trãsfertur potestas essendi ⁊ agendi.⁊ ꝑ consequens peccãdi.⁊ sic in diuinitatem redundaret illud peccatum: que fuit principalis ratio actiua in dei actione etiam hũana.

Tertiũ dictũ ꝓbat.

¶ Tertius articulus ꝙ nõ potuit contrahere originale vel assumere naturã cum ea vel cũ alia culpa/ꝓut est reatus ad penam. Primũ patet:qꝛ nullus põt contrahere originale quin nascatur de viro quo mõ christus natus nõ fuit. Unde supposito modo nascendi quẽ habuit peccatuʒ originale contrahere non potuit. Si aũt dicatur ꝙ ipse potuit nasci sm legem cõmunem ⁊ sic potuit cõtrahere supposita lege contrahendi originale que est sententia dei qua sancituʒ est ꝙ oĩs ab adã seminatus careat gratia ⁊ gloria quousq; sit circuncisus vel baptizatus ⁊ hmõi. Dicendũ ꝙ hoc intelligendum est de seminato puro homine non deo qꝛ princeps legib⁹ solut⁹ est. Et si rex faceret edictum ꝙ quicunq; acciperet vxorem solueret tãtũ ipse accipiens non tenetur.et si diceret ego etiam si faciam tantum soluam tunc non ligatur suo statuto sed suo promisso lege superiori ⁊ nature.ergo non potuit deus sua lege pure positiua neq; in se neq; in natura subĳcere se ꝓpter qđ tanq̃ dominus legis et sabbati dicitur legẽ implere etiam i hĳs que contra legeʒ faciebat ⁊ non eam soluere: quia deus homo legi positiue nõ subest: sed ad id quod est de lege nature maxime idispẽsabili erat ipse obligat⁹ in natura assumpta:sicut ad non odiẽdũ deũ:qꝛ si fecisset peccasset.sed hmõi non ẽ ipm originale.ergo ⁊c. ¶ Secundum patet scilʒ ꝙ si assumpsisset naturam habẽtẽ originale ꝙ in ea nõ mansisset origiale:qꝛ lʒ potuisset in ea manere carentia gratie et glorie non tamen debitum ⁊ obligatio ad has penas:qꝛ ꝙ vnus ꝓpter alium puniatur est de lege dei pure positiua cui assumens nõ potest se subĳcre: et ideo sicut res michi obligata si fiat mea desinit esse obligata michi: ita natura assumpta rea pena desinit esse rea per eandem

rõneʒ apparet de natura subiecta macule ⁊ reatui pene quã xp̃s potuit assumere:sed assumẽdo si nõ daret grãʒ tñ iã nõ esset obligata ⁊ debitrix alicuius:qꝛ pauper ⁊ creditor obuiauerũt sibi.⁊ sic cõfusa est obligatio ⁊ extincta qñ debitor fieret heres creditoris et econuerso:qꝛ reputatur vna psona ⁊ multomagis vbi vere sunt vna psona ⁊ si ꝑ vnionẽ ꝑ grãm adoptionis conformat⁹ xp̃o in baptismo ab omni reatu absoluit: multomagis per grãm vnionis hõ assũpt⁹ nullius pene est debitor: qꝛ pena est de lege positiua vel saltẽ dispensabilis est obligatio ad oẽm penã.nã ex quacunq; culpa actuali vel originali cũ deus eaʒ gratis totaliter possit cõdonare.tali autẽ legi non subest assumẽs etiã rõne assũpti vt videt. ¶ Sed si querat vtruʒ xp̃s tenet non mentiri sicut tenebat non odire deum.hoc est querere vtrũ de⁹ possit dispẽsare i mẽdacio. De quo infra videbit: qꝛ ꝓbabile est oĩ legi naturali indispensabili esse subditũ illũ verum hoiem ⁊ ideo nõ potuisse peccare ꝯtra illã:qꝛ deitas peccasset:sed non fuisse subiectũ alicui legi dispensabili:⁊ ideo non potuisset peccare cõtra illã ꝓpter dispensabilitatẽ ab obligatione vel libertatem ab obligatione. Sed dubiũ restat de pctõ omissionis:qꝛ si ꝓpter solã diuinitatẽ ipediebatur ab agẽdo peccare ne in illã peccabilitas redũdaret ⁊ in pctõ omissionis nõ opʒ dare agẽs quodcũ ꝙ iam omissio humanitati eius debet esse culpa et non deitati sicut passio est sibi passio ⁊ non diuinitati. Et dicenduʒ ꝙ oẽ pctm̃ omissionis est contra legẽ dispensabilẽ cui non subiacet humanitas assumpta. Nichil eñ est magis debitũ deo ꝙ amare.cui⁹ tñ obmissio est dispẽsabilis ad tẽp⁹ ⁊ pari rõne imperpetuũ vñ omittendo non peccaret natura nec suppositũ. ¶ Sed ꝯtra p̃dicta est:qꝛ xp̃s potuit naturã in puris naturalibus assumere:sed talis natura posset peccare qꝛ nõ esset pfectior respectu actus primi in essendo.ergo nec respectu actus secundi in opando ꝓpter qđ posset in agendo deficere sicut prius. Et dicendũ ꝙ natura sine gratia assumpta esset pfectior respectu act⁹ primi q̃ est suppositũ non habitus ⁊ in essendo infinito sʒ ꝓpter hoc actio humana non esset pfectior intrinsece sed extrinsece: qꝛ nõ posset hr̃e actũ sub rõne peccati ⁊ nisi essent inseparabilia nõ possent habere actuʒ illũ q̃ nõ posset esse in natura quin iputaretur in supposito non ꝓpter sustentationẽ:qꝛ sustentat oẽm peccantẽ sed ꝓpter vnionẽ:qꝛ nõ esset dare aliud suppositũ cui imputaretur peccatũ huius nature sicut est i natura nõ assumpta.

Ad rõnes principa,

¶ Illi de secunda opinione sic respondẽt ad rõnes principales q̃ vident ꝓbare ꝙ xp̃s peccare potuit etiã sm diuinitatẽ ⁊ sm ꝙ habẽs talẽ naturam humanam quã assumpsit Ad p̃mã cum dicitur ꝙ illud quod potest aliquis si vult potest absolute. verũ est si possit illud velle al's non. verbi gratia.lapis posset currere si posset velle currere: qꝛ non posset velle nisi haberet voluntatẽ tunc esset homo ⁊ posset currere: qꝛ tũc hoc nõ potest velle non sequit ꝙ possit currere. Similiter xp̃s sʒ naturã diuinã vel humanã eo modo quo de facto assumpta ẽ nõ potest velle peccare ideo nõ sequitur ꝙ possit peccare absolute.

Ad scdm.

¶ Ad secundum dicendum ꝙ melior est natura que potest peccare ꝙ que non põt cõparando naturas specie differentes:cõparãdo tamen naturas in eadem specie melior est illa que nõ potest peccare:qꝛ confirmata est in bono sicut natura hũana in xp̃o ꝙ illa q̃ põt peccare que caret tali conformatione qualis est humana natura in puro viatore.

Ad tertiũ

¶ Ad tertiuʒ dicendũ ꝙ dicere dicitur dupliciter. Uno mõ ꝓ naturali ꝓlatione vocũ ⁊ sic xp̃s potuit dicere ṽba significantia mẽdacium ⁊ sic qñ ꝓtulit si dixero qꝛ nõ noui eũ ero similis vobis mendax. Dicendo eñ hoc nõ noui eum dixit ṽba q̃ sm se significant mendacium: tñ non peccauit nec mentit⁹ est:qꝛ ꝓtulit ea materialiter ⁊ nõ significatiue cum assertione sic essendi. Alio modo accipit dicere ꝓ mẽtali ⁊ absoluta assertione cox que ꝑ vocẽ significant ⁊ sic xp̃s non potuit dicere ꝙ nõ nouisset patrem sine pctõ mendacĳ qđ nõ potuit esse in eo supposito ꝙ accepisset naturã sm mentem beatificã. talis eñ non potuit deprauari pctõ sicut dicit glosa in oppositum allegata.

¶ Distinctio.13. Qõ.j.

di.xiij.q.j.

Circa decimãtertiã distinctionẽ querũtur tria. ¶ Primo vtrũ in xp̃o fuerit gratie plenitudo ¶ Secũdo vtrum xp̃s indiguit grã habituali. ¶ Tertio quõ xp̃s significat plura.

Primum argumẽtũ

¶ Quantum ad primũ videt ꝙ in xp̃o nõ fuerit gratie plenitudo: qꝛ grã est necessaria ad operãdũ sʒ illud j.ad Cor.xv. Habundantius oĩbus laboraui nõ ego:sed gratia dei mecũ.sʒ xp̃s isto modo gratia indiguit nec q̃tum ad diuinã naturã q̃ in operando deficere nõ potest nec q̃tũ ad humanam q̃ fuit instrumentũ diuinitatis. In instrumẽto autẽ non oportet ponere habitũ sed in principali agente. ꝙ xp̃s gratia non indiguit.

Secundũ

¶ Itẽ plenitudo gratie nõ est sine oĩ gratia:sed in xp̃o nõ fuit oĩs grã:saltem gratia loquẽdi diuersis liguis. ergo xp̃s nõ habuit gratie plenitudinem. Minor ꝓbat:qꝛ frustra haberet donũ sine vsu sm illđ. Eccli.xix. Sapientia abscõdita ⁊ thesaurus inuisus q̃ vtilitas i vtriusq;.xp̃s autem nõ fuit vsus dono liguaruʒ cũ p̃dicauerit solis iudeis. ꝙ ⁊c.

Tertiũ

¶ Itẽ de nl'la re augente capacitatẽ receptibilis põt aliq̃d ipleri: sed quãto plus de tali recipit tãtomagis capacitas auget:⁊ sic non implet:sed gratia auget capacitatẽ volũtatis sicut sciẽtia capacitatẽ itellect⁹. ꝙ aĩa nõ põt ipleri grã.

In oppo.

¶ In ꝯtrariũ est qđ dicit Jo.j. Uidim⁹ gloriaʒ ei⁹ quasi vnigeniti a patre plenum gratia ⁊ veritate. Et arguit ꝑ rõnem: qꝛ redundantia est signũ plenitudinis:sed grã xp̃i redundauit in oẽs hoies grãm habẽtes sʒ illđ. Jo.j.de plenitudine eius oẽs accepim⁹ grãm ꝓ grã.

Rñsio.

¶ Rñdet tria sunt videnda. ¶ Primo de distinctione grẽ. ¶ Scdo de grẽ plenitudine. ¶ Tertio de grã capitis. ¶ Quarto de grẽ infinitate. ¶ Quantũ ad primũ ponũt aliq̃ tres cõclusiones. ¶ Prima ꝙ in xp̃o fuit grã vnionis. Gratia singularis psone:⁊ Gratia capitis.q̃libet istaruʒ dicit equiuoce:qꝛ grã vnionis multipliciter accipitur Uno modo actiue ita ꝙ sit gratuita voluntas dei faciẽs vnionẽ: et sic improprie accipitur. Alio modo formal'r ⁊ relatiue.i. grã q̃ est vnio ⁊ ista vnio est bonũ gratuitũ. Tertio mõ dꝛ dispositiua de cõgruo:⁊ dꝛ de tertia grã q̃ facit decẽtiã vt vniret tali psone ⁊ sic põt dici grã hitualis per se:qꝛ sicut pl'chritudo dꝛ facere ad decẽtiã vniõis in m̃rimonio sic dꝛ grã hitualis psone disponens ad talem vnionem:sed gratia singularis persone dicit plenitudo grẽ habitualis:vł ista gratia ha

bitualis siue sit caritas, siue sit aliud. Vñ ipe ha=
bitus gratie cū tāta plenitudine sicut habuit xp̄s
dicit gratia singularis psone: sed gratia capitis
dr accipiendo caput p oi eo qd influit alteri. ipse
ꝙ habitus gratie put est principiū influēdi i aliuz
dicit gratia capitis vñ xp̄s diligendo deū ꝛ volē
do passionē sm naturā humanā p gratiā quam sic
habuit faciebat actū singularis psone: et p hoc in
fluebat non vt instrumētū disponēs ad meritū: qr
sic est in nobis. ¶ Secūda conclusio est ista quō
ista se habēt adinuicē si gratia vnionis accipiat p
volūtate dei vniēte sic differt ab habitu informā=
te xp̄m sine gratia singularis persone sicut natu=
ra diuina a creata. Si autē accipiat p vnione gra
tuite facta et gratia singularis psone vt iformās
aīam sic differūt vt relatio ab habitu informante
sed si accipiatur p gr̄a disponente ad vnionē sic
idē est gr̄a vnionis et gr̄a singularis psone: qr vt
informata dr gratia vnionis: sed vt disponit dicit
gratia singularis psone. si autē accipiat gr̄a capitꝰ
et singularis per se sunt idē: aliter tñ et aliter ac=
Durā. dis. pñti. q. i. cepte. ¶ Tertia conclusio est de diuisione gratie
aliqui dicūt q gr̄a accipit dupliciter. Vno modo
p acceptatione diuina sicut inter hoies dr vnꝰ al=
teri gratꝰ: qr est ei acceptꝰ: ꝛ sic gratia nō dicit ali
quid subiectiue i hoie grato: sed est denoiatio ex
trinseca ab actu diuino vel humano. et de hac gr̄a
nō qrit q̄stio. et si quereret certum est q talis gr̄a
nō fuit i xp̄o subiectiue sed obiectiue. et sic pōt di
ci q xp̄s habuit hmōi gr̄e plētudinē: qr fuit deo
acceptus sm summū quo pōt acceptari a deo aliq̄
creatura. Alio mō accipit gr̄a p aliquo dono cre
ato: ꝛ hec diuidit in gratiā gratis facientē et gratꝰ
datā. Gratia autē gratū faciens pficit hoiem i se
et ad meritū psonale. gratia vo gratis data ordia
tur ad vtilitatē ecclesie: vt donū linguarū: opera
tio miraculorū et hmōi. ¶ Quantū ad secunduz
Du. vbi. s̄ de gratie plenitudine ponūt aliq̄ tria. ¶ Primū
est q in xp̄o fuit gr̄a gratū faciens ꝛ gr̄a gratꝰ da
ta. ¶ Secūdū est q q xp̄s habuit vtriusq gratie
plenitudinē. ¶ Tertiū est q nō obstāte tali pleni
tudine gratia xp̄i fuit finita. ¶ Primū apparet:
Primo de gr̄a gratū faciente tripliciter. Primo
sic. Cū intellectus ꝛ volūtas pportionent si itel
lectus eleuaret volūtate nō eleuata non maneret
pportio: sed in xp̄o fuit intellectus eleuatꝰ p glo
riā: vt infra patebit. ꝙ et eiꝰ volūtas fuit eleuata
p gratiā. ¶ Solutio sic. Nō est actꝰ pfectꝰ nisi sit
a potētia pfecta: sz pfectio volūtatis est gratia ꝙ
ad hoc q actꝰ volūtatis xp̄i esset pfectꝰ oportuit
q volūtas eiꝰ esset pfecta p gr̄am. ¶ Tertio me=
ritū nō est sine gr̄a. sz xp̄s venit in mundū ad me=
rendū nobis ergo oportuit q in ipso esset gratia
gratū faciēs q̄ est principiū merendi. Hec aūt di=
cta sūt supposito q oporteat ponere gratiā hitua
lē formaliter nos gratificantē: qr de hoc est apud
aliquos dubitatio vt dictū fuit in secūdo libro.
¶ Idē ptz de gr̄a gratis data sic. Cui cōpetit do
cere de nouo illa q̄ rōni naturali sūt icognita nec
ex aliquibus p se notis possunt esse deducta ei cō
petit habere signa sue doctrine manifestatiua: sed
totū pcipue fuit xp̄s. ꝙ decuit q haberet gratiam
faciendi miracula et hmōi q̄ ptinebāt ad ɔfirma=
tionē sue doctrine. Illud autē ptinet ad gratias
datas gratis. sicut eñ gratia gratū faciēs ordiat
ad actus meritorios: sic gratie gratis date ordi=
nantur ad confirmationem fidei et doctrine et sic
in xp̄o fuerunt gratie gratis date: et sic patet pri=
mum. ¶ Quantū ad secundū sciendū est q illud Articu. 2. du. vbi. s̄.
dicitur plene haberi quod habetur totaliter ꝛ pfe
cte. Totalitas autē et pfectio gratie sicut aliorum
habituum potest attendi dupliciter. Vno modo
q̄tum ad intentionem que attēditur sm essentia
lem perfectionē habitus. Alio modo sm extēsio=
nem que extenditur sm obiecta ꝛ actꝰ. ¶ Primo
modo fuit in xp̄o plenitudo gratie: qr habuit gra
tiam ita perfectam intensiue q non potuit inten=
sior esse in specie gratie. cuius rō est: qr qñ duo se
habent sicut prius et posterius ex pfectione vniꝰ
potest pbabiliter concludi perfectio alterius: sed
gratia vnionis et gratia habitualis in xp̄o se ha=
buerunt sicut prius et posterius. Nam ad gratiaz
vnionis secuta est gratia habitualis vt dictū fuit
prius. ergo ex pfectiōe et conditione gratie vnio
nis in xp̄o potest concludi pfectio ꝛ conditio gra
tie habitualis. Gratia autē vniōis in christo fuit
perfectissima qua perfectior esse non potest eo q
dignior non potest creatura vniri q̄ supposito di
uino. ergo gratia habitualis consequens ad eam
fuit perfectissima. ¶ Scd̄o etiā modo fuit i xp̄o
gratia sm plenitudinē vel plenitudo gratie: qr vir
tus vniuersalis principij se extendit ad omnes ef
fectus illius generis: sed gratia data fuit xp̄o vt
vniuersali principio salutis oiz ꝙ gratia gratꝰ da
ta fuit ei ad omnes actus ad quos se potest exten
dere quecunq gratia. Et confirmatur: quia xp̄s
est caput ecclesie vt postea dicetur: sed nullꝰ actꝰ
vite est in corpore qui non sit in capite. ergo nul=
lus actus gratie est in ecclesia ad quem se non ex=
tendat gratia xp̄i. Et hoc est quod dicit beatus
Augustinus ad Dardanum cap. 36. q sicut in ca=
pite sunt omnes sensus: sic in xp̄o fuerūt omnes
gratie: et ita in xp̄o fuit plenitudo gratie intensi/
ue et extensiue. ¶ Tertium patet: quia scz gratia Du. vbi. s̄
christi non fuit infinita. Primo quia capacitas fi
nita nō est susceptiua perfectionis ifinite: sed ani
ma christi cum sit eiusdem rationis cuz animabꝰ
nostris. est finite capacitatis. ergo gratia recepta
in ipsa non fuit perfectionis infinite. Sed qr per=
fectio meriti vel radicis merendi non excedit per
fectionē pmij: sed gr̄a cōparat ad gloriā vel ad vi
sionē btām vt pncipiū merēdi ad pmiū. ꝙ cū visio
btā i xp̄o non fuit infinita: alioquin operatio in
xp̄o humana equata fuisset operationi diuine: se=
quitur q gratia eius non fuit infinita. Quod au
tem dicitur Johan. 3. Non enim ad mēsuram dat
deus spiritūsanctū scz xp̄o. quod autē ē immēsuz
est infinitum ergo ꝛc. Dicendum q illud dictum
exponitur tripliciter. Vno modo de dono q deus
pater ab eterno dedit filio scz de diuina natura q̄
est immensa sm quam tantus est filius quantꝰ est
pater. Alio modo de dono quod datum est huma
ne nature vt vniretur persone diuine: et istud est
infinitum ex parte alterius termini. ¶ Tertio
modo potest exponi de gr̄a habituali que data est
xp̄o nō ad mēsurā illā que data est alijs. Alijs eñ
dat diuisim dona gr̄arū sicut dicit apl's ad Cori.
12. q alij dat p spiritum sermo sapiētie: alij sermo
sciētie. ꝛc. christo autē fuerūt data oia genera gra
tiarū ꝛ ad oēm effectū: ꝛ p tāto dicit nō habuisse
gratiā ad mēsurā: nō qr eiꝰ gratia infinita fuit: sz
quia habuit totā plenitudinē intēsiue ꝛ extēsiue.

3. articulꝰ Dur. q. 2. ꝛc. ¶ Quantū ad tertiū pponūt tria de gr̄a: scz capi
tis. Primū est scd̄m q̄d cōpetat christo esse caput
ecclesie. Scd̄o an sit caput oīm angelorum. Tertio
an in xp̄o sit eadez gr̄a psonalis et gr̄a capitalis.
¶ Quantū ad primū aduertēdū est q sicut tota
ecclia dicit vnū corpꝰ mysticū p similitudinez ad
naturale corpus hoīs eo q in corpe naturali sunt
multa mēbra diuersos actꝰ habētia. sic in ecclesia
sunt persone habētes diuersa dona ꝛ officia sicut
docet apl's Ro. 12. ꝛ Corīt. 12. ꝛ sic i ecclesia dicit
aliqd esse ad similitudinē capitis humani. In ca
pite aūt humano est duo cōsiderare scz rationem
cōueniētie naturalis cū ceteris mēbris ꝛ rationē
differētie ab eis q̄ attēdit in tribꝰ scz i ordine/pfe
ctione/ ꝛ virtute. In ordine: qr caput est pars pri
ma hoīs incipiēdo a supiori. In pfectione: qr in
capite vigēt oēs sensus interiores et exteriores.
In ceteris autē mēbris est solꝰ tactꝰ. In virtute
vero: qr virtꝰ ꝛ motꝰ ceterorum mēbrorum ꝛ guberna=
tio eorum in suis actibꝰ ē a capite ppt vim cogniti=
uā ꝛ motiuā ibi dominantē. Hoc supposito patet
q xp̄o sm q hō est cōpetit ratio capitis q̄tuz ad
oēs eiꝰ conditiones: qr illud qd est eiusdē nature
cū mēbris ecclie: excedit tñ ordine/pfectiōe/ ꝛ vir
tute habet rationem capitis: sed xp̄s sm q hō est
hmōi. ergo xp̄s scd̄m q hō est caput ecclie. Ma=
ior patet ex dictis. Minor declarat: qr xp̄s scd̄m
q homo est vnius nature cū hoibus q̄ sunt mēbra
ecclesie. Excedit autez in ordine: qr gratia eiꝰ al=
tior est ꝛ prior dignitate ꝛ si nō tpe: qr oēs alij re=
ceperunt gratiā p respectū ad gratiā ipsius scd̄m
illud Roma. 8. Quos psciuit ꝛ pdestinauit ɔfor=
mes fieri imagīs filij sui: vt sit ipse primogenitus
in multis filijs. Excedit etiā in pfectione: qr xp̄s
habet plenitudinē gratiarū q̄ alijs sunt diuise sm
illud Johā. i. Vidimus eū plenū gratie ꝛ verita
tis. habet virtutē influēdi sensum ꝛ motum spiri
tualē in mēbris ecclie sm illud Joh. i. De plenitu
dine eiꝰ oēs accepimus. ꝛ sic patz q xp̄s sm q ho
mo est caput ecclesie sm oēs cōditiones capitis.
Ipsi autē sm q deus nō ɔpetit ratio capitis que
est ratio cōueniētie naturalis cū mēbris: sed cete
re cōditiones cōueniūt excellētiꝰ xp̄o sm q deꝰ:
q̄ sm q hō: qr est eminētior dignitate pfectior si=
ue cōpletior in pfectione virtuosior influētia seu
opere: ꝛ sic patet pmū. ¶ Quantū ad secundum
scz an sit caput nō solū hoīm sed etiā angelorum.
Sciendū q xp̄s sm neutrā naturam est caput an
gelorum q̄tū ad rationē naturalis ɔuenientie quā
debet habere caput cū mēbris. Sed q̄tū ad alias
tres cōditiōes potest dici caput angelorum ꝛ hoīm.
Cuius ratio ē: qr vbi est vnū corpꝰ necesse est po=
nere vnum caput: sed multitudo angelorum ꝛ homi
nū ptinet ad vnū corpꝰ mystice loquēdo. ergo hz
vnū caput: hoc autē est xp̄s. ergo ꝛc. Maior patz
Minor pbat: qr oīs multitudo ordinata ad vnū
finem scd̄m distinctos actus et officia potest dici
vnū corpus put nūc mystice de corpe loquimur.
sed multitudo hoīm ꝛ angelorum ordinat ad vnum
finē qui est glīa diuine fruitiōis. ergo tā hoies q̄
angeli ptinēt ad vnū corpꝰ ecclesie mystice: q̄ cō=
prehēdit militantē p fidē ꝛ triūphantē seu regnā=
tem p speciē: cuiꝰ multitudinis xp̄s caput est nō
solū sm q deus: sed etiā sm q homo: qr dona gra
tie participat pfectiꝰ ꝛ eminētius q̄ etiaz angeli:
habet eis etiā ifluere diuinas illuminationes vt
dicit Dionysiꝰ. 7. ca. cel. hierar. ꝛ ideo xp̄s sm q
homo nō solū est caput hominū sed etiā angelorum
Et hoc expresse dicit apl's Col. 2. loquens de xp̄o
qui est caput oīs principatus: ꝛ eadez ratio est de
oībus ordinibꝰ angelicis. ¶ Quāuis autē xp̄s
sit caput angelorum ꝛ hominū: nō tñ equaliter oīm
Nam quidā vniunt xp̄o actualiter p glīam. alij p
fidem. alij p solā fidē. alij solū in potētia q̄ nūq re
ducet ad actū. ꝛ qr primus modus pfectior est q̄
secūdus: ꝛ secūdꝰ q̄ tertiꝰ. ꝛ sic de ceteris vsq ad
vltimū. ideo xp̄s primo ꝛ pricipaliter dicit caput
illorum q̄ sibi primo vniūtur. deinde scd̄ario q̄ scd̄o
sibi vniunt: ꝛ sic de ceteris. Qui autē ei nullo mō
vniunt nec actu nec potentia dānati scz totaliter
desinūt esse mēbrū xp̄i: qr tā nō sunt in potētia vt
xp̄o vniant. ꝛ sic patet secūdū. ¶ Quātū ad ter=
tium dicendū est q eadē gratia p essentiaz fuit in
xp̄o ad pfectionē psonalē ꝛ ad influendū mēbris
ecclesie sicut caput habet mēbris influere. Cuius
ratio est: qr pfecti est agere ꝛ illud qd est agēti ra
tio pfectionis in se est sibi ratio agēdi i alia: sicut
idē est calor quo ignis est calidus ꝛ quo calefacit
alia: sed gratia psonalis in xp̄o est qua xp̄us in se
pfectus est. gratia autē capitis est illa q̄ influit ce
teris. ergo eadē ē gr̄a psonalis ꝛ gr̄a capitꝰ. et sic
patz tertiū. ¶ Quantum ad quartū de infinitate 4. articlꝰ
gratie sunt tres cōclusiones sm q in xp̄o fuit tri
plex gr̄a. ¶ Prima fuit gratia vnionis q̄ pter vo
luntatē dei gratuitā non est nisi vna realatio rea=
lis in natura assumpta ex actione vnionis cōiun=
ctionis et assumptionis cōsurgēs sine qua nō po=
tuit esse vnio q̄ tamen potuit esse sine alia gratia:
q̄uis aliq̄ dicāt si relatio ē res a fundamēto diffe
rens q potest deus remanēte fundamēto ꝛ extre
mo ipsam annichilare: puta q in duobꝰ equalibꝰ
non sit aliqua similitudo nec equalitas addita: sz
dicerent similia ꝛ equalia realiter ex sola realita=
te fundamētorum: sicut dicit deus dñs sine reali re=
latione: deinde in se. ꝛ si hoc est verū potuit deꝰ fa
cere q vnionē que est actio/nulla seq̄retur relatio
Ista gratia vnionis fuit nō infinita sed finita: qr
creata ꝛ icreata eo modo quo relatio est finita vel
ifinita: qr sicut relatio ad deū ē finita ex subiecto/
ifinita ex termino: ita ꝛ vnio in natura assumpta
ꝛ ad assumentem fuit infinita. ¶ Secunda gra=
tia q̄ fuit in xp̄o dicit habitualis ꝛ psonalis gra=
tum faciens ꝛ gratis data: quarum oīm habuit ple=
nitudinē sed nō fidē ꝛ spem q̄ impfectionē inclu=
dūt: et ista etiā fuit finita simpliciter: qr fuit virtꝰ
vel qualitas aut accidēs in essentia finita: in qua
non potest esse virtus infinita. 8. phisicorum ¶ Ter
tia fuit gratia capitis: sed cū sit eadē p essentiā si=
cut eodē calore ignis calet ꝛ calefacit. Sciendū
q ea maior nō fuit nec eqnalis: nec esse potuit de
potētia ordinata. de potētia autē absoluta videre
tur alicui q in natura nō assumpta nō potuit esse
equalis: quia q̄to essentia habet esse pfectiꝰ: tāto
pfectiora accidētia etiā cōia. sicut hō habet nobi=
liorem tactū. Cum autē natura non assumpta nō
existat p subsistere infinitū vel existere sicut hmōi
quia prius naturaliter habuit esse diuinū q̄ gra=
tiam. inde est q per hoc fuit capax maioris gr̄e ꝛ
glorie quam capacitatem natura nō assumpta ha
bere non potuit. alijs autem videtur q per hoc ca
pacitas in nullo aucta est cum ipsa volūtas sit im
mediata capacitas que vnita non est: ꝛ si esset ca=

pacitas aucta ꝓpter esse diuinũ pari ratione ꝓpť
esse infinitũ esset aucta in ĩfinitũ : nisi dicať ꝙ ca=
pax nõ est. vnde de potẽtia absoluta nõ potuit esse
maior ipso: nec in alio si gratia nõ crescit in infini
tum: aĩs tñ de potẽtia ordinata. ¶ Ad primũ ar
Ad rõnes ãte oppo. Ad pmũ. gumẽtũ dicũt quidã ꝙ ĩstrumẽtũ inaĩatũ nõ idi=
get habitu ad operandũ: q² soluʒ agiť et nõ ꝓprie
agit. Instrumẽtũ autẽ aĩatũ qꝺ nõ solũ agiť sed
etiã agit/indiget habitu ad ꝑficiẽdum ipsum ad
operandũ et tale instrumentũ fuit humanitas in
Ad scꝺm. xp̃o ꝓpter qꝺ indiguit gratia habituali. ¶ Ad
secundũ dicendũ ꝙ in xp̃o fuit gratia linguarum
q̃uis ea vsus nõ fuit: q² p̃dicauit solis iudeis si=
cut ipse dixit Math.xv. Non sum missus nisi ad
oues q̃ perierãt dom⁹ israel. Nõ tñ ꝓpter hoc iu=
tiliter gratiã hãc habuit/sicut nõ iutiliter aliq̃s
habuit habitum qñ eo non vtiť qñ est oportunum
Oportunitate eñ existẽte esset iutilis sapiẽtia et
q̃cũq; habit⁹ q̃ nõ exiret ĩ actũ. ¶ Ad tertium di
Ad tertiũ cẽdũ q̃ remota capacitas aĩe cũ sit idẽ cũ aĩa vel
cũ potentia aĩe nunq̃ augeť vel minuiť. Propin=
qua autẽ capacitas q̃ causať ex frequentia actuũ
augeť q̃diu aliq̃s citra terminũ ꝛ ꝑ statu illo nõ
ĩpleť: sʒ qñ ꝑuentũ ẽ ad terminũ vbi est stat⁹ ꝛ iple
tur capacitas. et sic fuit in xp̃o q̃ habuit gratiã in
summo siue in termino. ¶ Questio secũda.

Secundo q̃riť vtrũ aĩa xp̃i sine habi=
tu creato gr̃e possit fruitiõis actum
elicere p̃supposita solũ vnione xp̃i ad
Primum verbũ. Arguiť ꝙ sic: q² agẽs aliq̃d ꝑ
virtutẽ minorẽ ꝑ virtutẽ maiorẽ põt
illud agere si virtus maior cõtineat minorem: sed
diuinitas vnita aĩe xp̃i in se cõtinet ipsam gratiã
et virtutẽ eius excellenti⁹ q̃ ipsa gratia in seipsa:
q̃re põt ibi facere quicq̃d põt gr̃a facere ꝛ faceret
Secundũ ¶ Item q̃uis agẽs instrumẽtale nõ possit aliq̃d
agere vltra suã speciẽ: tñ in v̇tute p̃cipalis agẽ=
tis bene põt: sed humanitas vel aĩa xp̃i est instru
mentũ diuinitatis ſm Dam.li.3.c.25. quare si ſm
se nõ possit elicere actũ fruitiõis q̃ est act⁹ supna
turalis excedẽs speciem aĩe in operãdo. Bene tñ
poterit elicere eundẽ inq̃tũ est instrumentũ deita
Tertium. tis. ¶ Itẽ agẽs oĩpotẽs agit ꝑ illꝺ ꝑ qꝺ est oĩpo
tẽs scʒ ꝑ oĩpotẽtiã suã: sed aĩa xp̃i est oĩpotẽs ſm
Dam.li.3.ca.18. ergo quicq̃d agit/agit ꝑ illud ꝑ
qꝺ est oĩpotẽs: quare nõ req̃riť gratia. ¶ Item
Quartuʒ vbicũq; poniť aliq̃d realiter nõ debet ibi poni il=
lud qꝺ est similitudo eius. exẽplũ/vbi est ver⁹ co=
lor nõ poniť similitudo coloris: sed gr̃a est q̃dam
similitudo diuinitatis ꝛ in ista vnione vniť diui=
nitas ipsi aĩe xp̃i: quare nulla erit in aĩa eius gr̃a
In oppo. ¶ In oppositũ ysa. Requiescet sup eũ sp̃us dñi:
sp̃us sapiẽtie ꝛ pietatis. ꝛc. et replebit sp̃us timo
ris. ¶ Itẽ Augu.15. de trini, ca.26. In xp̃o fuit
gratia. Ex hoc arguiť sic. Gratia ad hoc ponitur
in xp̃o vt eleueť ei⁹ aĩa ad fruitionẽ. ergo gr̃a est
necessaria. ¶ Itẽ oĩs act⁹ est ab aliquo ſm ratio=
nẽ forme: q² vnũq̃dq; agit ſm ꝙ est in actu/ꝛ cau
sa actus in cõposito est forma ſm ꝯmẽtatorẽ. 8.
metaphi. sed diuinitas nõ potest esse ipsi aĩe vt for
ma: nec act⁹ fruitionis cõuenit aĩe ſm naturã suã
cum sit supnaturalis. igiť aliq̃d aliud erit vt for=
ma ꝑ quã eliciet act⁹ ille: sed hoc aliud vt forma
nõ est nisi gr̃a. ꝗ sine habitu gr̃e creato nõ põt in
actum fruitionis. ¶ Itẽ act⁹ non est cuiuscunq;
sed est dispositi. Act⁹ eñ actiuoꝝ sunt in patiente
dispositio.2.de aĩa. ita ꝙ in agẽte requiriť disposi=
tio ad agendũ: ꝛ in patiẽte dispositio ad patiẽdũ.
sed dispositio apta ad eliciendũ actum fruitionis
nõ ẽ nisi gr̃a: quare ꝛc. ¶ Itẽ sicut se habet agẽs
increatũ ad suã formã: sic agẽs creatũ ad suã for=
mã: sed agẽs ĩcreatũ nõ potest agere nisi ꝑ formã
increatã. ergo nec agens creatũ nisi ꝑ aliquã for=
mã creatã/ꝛ hoc nõ est nisi gr̃a. ergo ꝛc. ¶ Rñsio
Respõsio. Pria opinio. De ista q̃stione sunt tres opiniones/ꝛ potest ad=
di quarta. ¶ Prima opinio est quorũdã dicẽtiũ
ꝙ hic sufficit sola vnio ad actũ fruitionis elicien
dum/ꝛ ad oẽs act⁹ eliciendos quos posset aĩa xp̃i
elicere ꝑ habit⁹ creatos. Imaginanť eñ ꝙ essen=
tia diuina ꝓpter suã imensitatẽ ꝛ infinitatẽ possit
cõicare virtutẽ suã ad faciendũ oẽm actum queʒ
aĩa possit elicere mediãte habitu creato: ita ꝙ q̃c
quid in mũdo in aliis aĩabus sc̃tis facit habitus
gratie/hoc totũ facit diuinitas in aĩa xp̃i ꝑsona=
liter vnita. ¶ Rationes ponuntur ad hoc: qua=
Primarõ rum prima est hec. Habitus gr̃e non poniť in aĩa
nisi ꝓpter duo: scʒ vt det esse gratuitũ/ꝛ vt sit for
malis ratio eliciẽdi actuʒ: sed hec duo põt facere
in aĩa christi diuinitas sibi vnita: quare non opor
tet ponere gratiam. Probatio assumpti/ꝛ primo
q̃tũ ad primũ/scʒ ꝙ diuinitas possit dare aĩe xp̃i
esse gratuitũ: q² ad hoc ꝙ aliq̃d det alicui esse pri
mum nõ oportet ꝙ inhereat: sed sufficit solũ ꝙ fa
ciat cũ eo vnũ. vñ dato ꝑ ipossibile ꝙ forma ĩhe=
reat materie ꝛ nõ faceret vnũ/puta albedo nõ da
ret esse albũ si tñ posset facere vnum cũ materia ꝛ
nõ inhereret: tũc daret esse album: q² ipsa vnitas
vel vnio est causa seu ratio q̃re forma dat esse ma
terie/ꝛ nõ inherẽtia. hoc patet in ꝑsona assumẽte
naturam ad vnitatem personalem: quia propter
talem vnitatẽ sine oĩ inherẽtia ipsius diuinitatis
ad naturam assumptã/dat sibi esse personale. igiť
cũ diuinitas cõtineat virtutẽ gr̃e totã modo ex=
cellentiori q̃ faciat ipsa gr̃a/poterit dare ipsi aĩe
xp̃i cui vnita est esse gratuitũ/absq; hoc ꝙ inhe=
reat sicut exẽplificatũ est de albedie. Ex hoc aũt
sequiť secundum/scʒ ꝙ possit esse ratio formalis
agendi: q² illud idẽ qꝺ potest dare actũ primuʒ q̃
est esse/potest dare actũ secunduʒ q̃ est opari: q̃re
cũ diuinitas possit dare aĩe xp̃i esse gratuitũ/po=
terit dare actum qui est frui. ¶ Secũda ratio ta= 2.ratio.
lis est. Habitus cõparať ad illud in quo est: ꝛ ad
illud ad qꝺ est/videlʒ ad subiectũ ꝛ ad obiectum.
est eñ in subiecto/ꝛ ẽ ad obiectũ. Est eñ habit⁹
qui habentẽ ꝑficit: ꝛ opus ei⁹ bonũ reddit: ꝛ bene
ex.2.ethicoꝝ. sed habit⁹ est principium operatio=
nis quaten⁹ ꝯparať ad subiectũ ꝛ ipsum ꝑficit si=
bi inherẽdo: sed quaten⁹ cõparať ad obiectum et
inclinať ad ipsum. Cũ igiť diuinitas ꝑ ꝯparatio
nem ad obiectũ possit facere ipsi aĩe xp̃i q̃cq̃d fa=
ceret gratia: licet nõ ꝑ ꝯparationẽ ad subiectum
q² nõ potest ipsam ꝑficere inherẽdo: ꝛ cũ solũ ha=
bitus ꝑ cõparationẽ ad obiectũ sint p̃cipiũ ope
rationis: sequiť necessario ꝙ ipsa diuinitas suffi=
cit ad oẽm operationẽ aĩe xp̃i absq; hoc ꝙ ipsam
ꝑficiant ĩherẽdo. ¶ Tertia ratio talis est. Intel= 3.ratio.
lectus possibilis sine oĩ forma inherente ad p̃sen
tiã sui obiecti põt elicere actũ ĩtellectionis sicut
dictũ fuit supi⁹. igiť eadẽ ratione aĩa xp̃i ad p̃sen
tiã obiecti beatifici potest elicere actũ sine oĩ ha=
bitu ĩherẽte circa tale obiectũ: sed circa tale ob=
iectum est actus fruitionis. ergo ꝛc. ¶ Isti respõ

dent ad oẽs auctoritates q̃ dicũt ꝙ in aĩa xp̃i sit
gratia: qꝺ dicũt intelligi de gr̃a vnionis q̃ nõ est
gratia creata sed ĩcreata. Vel dato ꝙ ĩtelligatur
de gr̃a creata/dicũt ꝙ fuit ꝛ est in aĩa xp̃i nõ ꝓpť
necessitatẽ sed ꝓpter decentiã ꝛ ornatum ipsi⁹ aĩe
xp̃i. Aĩa ipsius ornata est gratia ad quãdã cõde=
centiã sicut sua ꝑfectione nõ tñ ꝓpter necessitatẽ
ita ꝙ sine ea non posset actum fruitionis habere.
Secunda opinio. ¶ Secunda opinio huic cõtraria est ꝙ nõ potest
aĩa xp̃i sine creato habitu gr̃e in actũ fruitionis:
nã sicut respectu obiecti naturalis q̃tũcunq; sit
obiectũ p̃sens et forma aliqua ĩpressa ꝑficiẽs nisi
sit naturale lumẽ agẽtis disponẽs nõ potest ĩtel=
lectus actũ intellectionis elicere. sic respectu ob=
iecti supnaturalis q̃tũcunq; tale obiectũ sit pre=
sens: ꝛ forma elicitiua perficiens nisi assit lumen
quoddã supnaturale disponẽs nõ poterit aĩa ipsa
actum fruitionis elicere. Istud autẽ lumen voca
mus gratiã vt sic sit ꝓportio inter actũ naturalẽ
respectu obiecti naturalis/ꝛ actũ supnaturalẽ re
Primarõ spectu obiecti supnaturalis. ¶ Rationes ad hãc
ꝯclusionẽ ponunť: quarũ prima est hec. ¶ Sicut
se habet agẽs naturale creatũ ad actionẽ natura
lem: sic se habet agẽs supnaturale ad actionẽ sup
naturalẽ: sed agẽs naturale nõ potest actionẽ na=
turalẽ elicere nisi ꝑ formã naturalẽ ĩpressam siue
inditã: quare nec agẽs creatũ supnaturale pote=
rit actũ supnaturalẽ elicere/cuiusmõi est act⁹ frui
tionis sine aliquo sibi ĩpresso supnaturali. hoc au
tem ĩpressum gratiã vocam⁹: quare ꝛc. Minor ꝑ
bať ex hoc ꝙ philosoph⁹ p̃mo de aĩa/ex operatio
2.ratio. ne cõcludit formã: nã ꝑ id ꝙ homo intelligit con
cludim⁹ ꝙ aĩa ĩtellectiua est forma hoĩs. ¶ Itẽ
actus fruitionis non põt elici a pura natura siue
ex puris naturalib⁹. req̃riť ergo ad hoc ꝙ eliciať
ab aĩa ip̃a ꝙ sit aliq̃d additũ ipsi aĩe. tunc q̃riť de
isto addito q̃d est/vtrũ sit obiectũ vel act⁹ vel ha
bitus/nõ est plura dare. Nõ potest dici ꝙ sit obie=
ctũ/cũ obiectuʒ se habeat in rõne terminatiui tñ
ad hoc ꝙ natura pura eliceret actiue et sic obie=
ctum nõ põt esse illud additũ. Nec põt dici ꝙ sit
actus: q² nõ est aliq̃s actus beatific⁹ p̃uius ante
actuʒ fruitionis cũ actus p̃ui⁹ beatificus sit act⁹
fruitiõis: quare illud additũ erit habitus: sed ta
3.ratio. lem habitũ appellam⁹ gratiã. ergo ꝛc. ¶ Itẽ si so
la p̃ñtia essentie diũe sufficeret ad eliciendũ actũ
fruitionis tũc eadẽ ratione posset dici ꝙ sola pre
sentia spirit⁹ sancti sufficeret ad eliciendũ actuʒ
caritatis in ipsa volũtate. ꝛ sic rediret opinio ma
4.ratio: gistri p̃mo sentẽtiarũ. di. 7. qꝺ tamen ipsi de alia
opinione nõ tenẽt. ¶ Itẽ si ꝓpter solã p̃sentiã es=
sentie diuie ꝑ elapsum specialẽ nõ oporteret pone
re in aĩa xp̃i aliquẽ habitũ gr̃e ad eliciendũ actuʒ
fruitionis: tunc eadẽ ratione in aliis animabus
sc̃tis nõ oporteret ponere aliquẽ habitũ cũ deus
sit eis p̃sens/ꝛ intim⁹ ꝑ illapsum specialẽ aliqueʒ:
sed cõsequẽs est falsum. ergo illud ex quo sequiť.
Cõfirmatio. ¶ Et cõfirmať ista ratio ꝑ hoc ꝙ nõ minus exce
dit actus gl'iosus naturã q̃ faciat actus credẽdi
sed ꝓpter talẽ excessum nõ poterit actus credẽdi
5.ratio. elici: quare nec actus gl'iosus cuiusmodi est ipsa
fruitio: põt elici sine hitu gr̃e medio. ¶ Item si
cut vltima ꝑfectio aĩe rationalis est in ipso actu
fruitiõis: sic vltima ꝑfectio corpis est in ipsa im
mortalitate et impassibilitate: sed sic est ꝙ ꝓpter
solã p̃sentiã essentie diũe ꝛ inexistẽtiã eius corp⁹
nõ ꝯsequiť ipsam imortalitatẽ ꝛ ipassibilitatẽ: qꝺ
patuit in xp̃o q̃ nõ habuit corp⁹ imortale sed mor
tale nõ obstãte tali inexistẽtia: quare nec eadẽ ra
tione ipsa aĩa xp̃i habet vel habuit actũ fruitio=
nis solũ ꝓpter talẽ inexistẽtiã: sed vltra est pone=
re aliquid additũ: ꝛ illud est gr̃a. ¶ Itẽ ꝑ eadem 6.ratio.
rationem posset dici ꝙ in aĩa xp̃i nõ esset aliquis
habitus sciẽtie create: nã si inexistentia siue vnio
diuinitatis ad volũtatẽ posset facere ꝙ aĩa habe=
ret actũ fruitionis: pari ratiõe posset dici ꝙ vnio
diuinitatis ad potẽtiam intellectiuã posset face=
re ꝙ aĩa haberet actũ sciẽtificũ sine habitu sciẽtie
aliquo ipsi potẽtie supaddito. hoc autẽ est contra
Ambrosiũ de ĩcarnatione verbi: q̃ ponit ꝙ in chri
sto sint due sciẽtie scʒ increata ꝛ creata/licet Hu=
go dicat cõtrariũ in libello de sciẽtia xp̃i. ¶ Itẽ 7.ratio.
ad hoc ꝙ actus aliq̃s sit alicuius agentis oportʒ
ꝙ eliciať a forma siue formali aliquo qꝺ quidẽ sit
aliquid ipsius agẽtis. exemplũ si vnũ corp⁹ glo=
riosum inexistat alteri corpi nõ glorioso nũq̃ po
test dici ꝙ corp⁹ non gl'iosum illuminet aliud per
claritatẽ corpis gloriosi. Cui⁹ ratio est q² illa cla
ritas nõ est aliq̃d ipsi⁹ corporis nõ gl'iosi. cũ igiť
diuinitas nõ sit aliq̃d ipsius aĩe si act⁹ fruitionis
eliceret ꝓpter talẽ inexistentiã siue p̃sentiã diui=
nitatis ꝛ non ꝑ formã aliquã ipsi aĩe ĩherentẽ nõ
posset dici ꝙ talis act⁹ esset act⁹ ipsi⁹ aĩe. cõseq̃ns
est falsuʒ. ergo ꝛc. ¶ Dicũt ergo isti ꝙ habit⁹ gr̃e
req̃riť nõ ꝓpter absentiã obiecti cũ obiectũ sit p̃=
sens: nec a parte potẽtie tãq̃ ratio formalis elici
tiua: sed req̃riť ꝓpter hoc vt ponat animã in esse
quodã potestatiuo sicut iã dixerũt de lumine in=
tellect⁹ agẽtis respectu ĩtellect⁹ possibilis Sic di
centes respondẽt ad rationes positionis ꝯtrarie
Ad p̃maʒ rõnem prime opi. dicentes. ¶ Ad primũ ꝙ ad hoc ꝙ aliq̃d det esse
gratuitũ req̃riť ꝙ faciat cũ eo vnũ ſm modũ ꝑfe
ctiuum nõ autẽ ſm modũ inexistitiuũ. Isto etiam
modo nõ põt diuinitas facere vnum cũ aĩa: licet
aliã vnitatẽ possit habere q̃ tñ est alteri⁹ rationis
Ad scꝺaʒ. ¶ Ad secũdũ dicendũ ꝙ in actione elicitiua pos
sunt cõsiderari duo. Vnũ videlicet quod est ope=
ratio talis agentis ꝑ formã suã: ꝛ aliud est qꝺ est
operatio transiẽs sup tale obiectũ. primuʒ habet
habit⁹ siue forma ex relatione ad subiectũ. Secũ
dum vero scʒ ꝙ transeat operatio super tale obie
ctũ habet ex relatione ad tale obiectũ. et ideo si=
gnãter dicit Aristoteles ꝙ virt⁹ est q̃ habentẽ ꝑfi
cit: ꝛ opus ei⁹ bonũ reddit. ¶ Secũda eñ cõpa=
ratio oriť ex p̃ma ꝯparatione. Ideo eñ agẽs põt
operationẽ sup obiectũ trãseuntẽ elicere: q² in se
habet formã ꝑfectiuã sui/q̃ est formalis ratio eli
ciendi actũ. et ideo q̃tũcunq; deitas posset poten
tiã inclinare siue ordinare ꝑ cõparationẽ ad obie
ctum: q² tñ nunq̃ potest esse forma ꝑfectiua ꝑfi=
ciens ipsam aĩam nõ posset facere ꝙ ipsa actio eli
Ad tertiũ cita diceret esse ipsi⁹ aĩe. ¶ Ad tertiũ dicendum
ꝙ intellectus possibilis debet dici simpliciter po
tẽtia passiua nõ obstãte ꝙ eliciat actum sine ali=
qua forma alia inherẽte: nã ſm philosophos oĩs
potẽtia diciť passiua q̃ ad hoc ꝙ agat opꝫ aliq̃d
recipere siue illud receptuʒ se teneat ex parte ter=
minatiui siue se teneat ex parte potẽtie elicientis
et q² intellectus possibilis ad hoc ꝙ agat oportet
ꝙ recipiat aliq̃d in se. qꝺ se habeat terminatiue lʒ
nõ actiue a parte potẽtie. ideo debet dici potẽtia
passiua. vnde ꝙ vltra dꝛ in argumẽto ꝙ ĩtellect⁹

possibilis p̄sente obiecto pōt elicere actum itel-
lectionis sine hoc ꝙ aliq̄d sibi imprimatur . ergo
ita potest aīa obiecto beatifico p̄sente. Dicēdū ꝙ
non valet. Cuius ratio est: q̄ itellectus possibi-
lis respectu obiecti naturalis est potentia: aīa ṽo
respectu obiecti btīfici qđ ē obiectū supnaturale
est nō potētia: ⁊ ideo reqrit aliq̄d qđ ipsam ponat
in esse potestatiuo p̄ qđ fiat respectu talis obiecti
potētia supnaturalis. ¶ Ad primū principale di
Ad primū aũ opposi tū scđm se cundā opi nionem. cendū ꝙ illa maior est vniuersaliter vera: nisi qñ
maius ⁊ min⁹ sunt ordinationis diuerse: puta qñ
vnum est effectiuū/ ⁊ aliud formale. Exemplū pri
mi est si parua albedo possit disgregare/ et maior
albedo posset disgregare. Exemplū secūdi est/ nō
sequit: ignis pōt calefacere formaliter cū sit for-
maliter calidus: ergo sol existens calid⁹ effectiue
pōt calefacere formaliter: et q̄ in ꝓposito ita est
ꝙ deus cōtinet ipsam gratiā p̄ modū effectiuum
nō p̄ modū formalē: ita ꝙ sit formaliter ipsa gra
tia: ideo nō potest facere formaliter: qđ facit ipsa
gratia creata in aīa. ¶ Ad secundū dicēdū ꝙ qñ
Ad scđm. actus agētis oīpotētis nō est ipsi⁹ sub rōne oīpo-
tentie: imo est ipsi⁹ sub aliqua ratione certa limi
tata ⁊ finita tūc non est verū: hmōi autē est actus
fruitionis aīe xp̄i: nō eñ est ipsius xp̄i inq̄tū oī-
potēs est: sed est ipsi⁹ inq̄tum habet talē naturā
creatā finitā ⁊ limitatā cū sit act⁹ creat⁹. ¶ Ad
Ad tertiū tertiū dicēdum ꝙ illa maior nō est vera de agēti
instrumētali respectu principalis agētis supnatu
ralis licet sit vera de agēte istrumentali respectu
principalis agētis naturalis. nā hoc est bene/ ve-
rum ꝙ caliditas ignis vt initit forme substātiali
ignis tāq̄ agēti principali pōt agere vltra suā spe
ciē absq̄ hoc ꝙ imprimat aliq̄d ipsi caliditati: s3
in agēte instrumētali respectu agētis supnatura
lis p̄ncipalis nō solū requirit ad hoc ꝙ agat ali-
quid vltra suā speciē sc3 vltra suā naturā ꝙ īnita
tur tali agenti: sed oportet ꝙ aliq̄d sibi imprimat.
Aliter dicit ꝙ intētio Dam. est ꝙ humanitas in
xp̄o fuit organū diuinitatis q̄ntum ad actus non
ꝓprios videlicet actus diuinos: nō tñ q̄ntum ad
actus ꝓprios. imo q̄ntu3 ad actus ꝓprios huma-
na natura non fuit instrumētum in xp̄o. imo fuit
p̄ncipale agens. Per hoc eñ ꝙ natura est in sup-
posito p̄ quā agit tale suppositū aliquā actionem
debitā tali nature: nō dicit illa natura esse instru-
mentum talis suppositi: sicut patet de natura hu
mana ī petro. Exēplum autē quomō p̄ cōparatio
nē ad actus diuinos fuit natura humana istrumē
tum: patet cū tāgendo manu sua benedicta sana
uit aliquē leprosum: vel resuscitauit aliquē mor-
tuum. Ibi eñ solu3 se habuit natura humana vt
instrumētum diuinitatis. q̄ resuscitatio est actio
soli deo cōpetens. p̄ cōparationē tñ ad act⁹ pro-
prios humane nature puta ad actū ambulādi vl'
comedēdi nō fuit instrumētum sed agēs principa
le: ⁊ quia actus fruitionis creatus/ est actus pro
prius ipsi nature rationali vel aīme xp̄i. ideo p̄ re
spectum ad talē actū nō potest se habere vt istru-
mentum. ¶ Ad quartū qñ dicit ꝙ cū vnit aliq̄d
Ad q̄rtu3. alicui s̄m substātiā siue s̄m rationem nō pōt sibi
vniri s̄m similitudinē. Dicēdū ꝙ illud verum est
s̄m eandē vnitatē. Nō eñ pōt aliq̄d idē esse vni-
tum alicui s̄m eandē vnitatē s̄m similitudinē s̄m
quā vnitum est ei s̄m substantiā/ s̄m tñ aliā vnita
tem bene pōt. et q̄ alia est vnitas s̄m quā vnit di
uina psona nature hūane: q̄ talis ē vnitas psona
lis et alia vnitas s̄m quā vnit ipsa aīa obiecto
beatifico. ideo bene pōt diuina natura vniri p̄mo
modo s̄m substantiā/ ⁊ alio mō vniri p̄ similitudi
nem a parte potentie q̄ est vnio p̄ gratiā ⁊ gloriā.
¶ Tertia opinio sustinet primā: ⁊ respōdet ad ra Tertia opinio cōfirmatiua p̄me opi. ⁊ destructiua secūde. Prima rō
tiones secūde opiōnis. Unde dicūt ꝙ hic nō ob-
stantibus posset dici ꝙ sine habitu creato grē aīa
xp̄i posset in actū fruitionis beatifice: qđ q̄dē po
test ostēdi. ¶ Primo ex his q̄ aduersari dicūt sc3
ꝙ habitus gratie non requirit nec ꝓpter p̄sentiā
obiecti: q̄ illa supponit: nec a parte potētie tanq̄
ratio formalis eliciens: sed vt ponat aīam in esse
potestatiuo. Quero eñ de hoc esse aīe potestati-
uo: q̄ vel intelligūt ꝙ dat nouā potētiā/ ⁊ hoc est
falsum. q̄ ipsa aīa habet naturā sc3 naturalē po-
tetiā deū itelligēdi. ⁊ sic nō indiget noua potētia
vel p̄ esse potestatiuū itelligunt esse habit⁹ q̄ ⁊ q̄-
dā potestas ⁊ facultas dicit s̄m philosophu3 .10.
metaphisice. Et hoc etiā nō possunt itelligere: q̄
potestas habit⁹ vel ē respect⁹ act⁹ quo ad substā
tiā vel q̄ ad modū. si quo ad substātiā: licet illud
non credā: tūc reqrit vt formalis ratio eliciens:
quod et ipsi tñ sibi contradicentes cōcedunt. Si
quo ad modū: tunc nichil ad ꝓpositum: q̄ talis
actus nō requirit modū cū sit act⁹ q̄ est finis sim-
pliciter ⁊ nō ordinat⁹ in finē. ¶ Et p̄terea id cu- 2. ratio.
ius tota entitas ē ab obiecto effectiue/ posito ob-
iecto p̄sente in rōne obiecti beatifici/ p̄supposito
receptiuo absq̄ quocūq̄ alio potest poni: s3 enti-
tas actus beatifici maxime depēdet ab obiecto ⁊
eius p̄sentia. nā de⁹ est cui⁹ nature est videri/ etia3
ī cui⁹ volūtate sitū ē videri ⁊ nō videri: q̄ videt cū
vult: ⁊ cū nō vult nō videt s̄m Augustinū de vi-
dendo deū ad paulinā. Qđ etiā patet: q̄ s̄m Au-
gustinū cognoscibilia cognitionē gignūt non co-
gnitione gignunt. ⁊ sic multomagis excellentissi
mum cognoscibile causa erit cognitionis beatifi
ce: vt ipsam in potētia hui⁹ receptiua in qua dis-
positionē etiā nullum ens cāre sufficienter possit
absq̄ aliq̄ hītu grē creato in aīa. ¶ Et iterū si re
quirit habitus iste vel requirit ad tollendū ipro 3. ratio.
portionē q̄ est inter obiectu3 infinitum ⁊ poten-
tiam infinitā vel vt eleuet potentiā/ vel sit vt for
male principiū eliciendi actum. Sed ꝓpter p̄mū
nō requirit: q̄ ista distātia semp̄ manet maxime
cum et habitus ipse finit⁹ sit. Nec vt potētiā ele-
uet. nulla eñ eleuatio pōt itelligi in potentia nisi
aptitudo ⁊ dispositio ⁊ capacitas recipiendi: ⁊ il-
la naturaliter inest. ergo ex parte potentie nichil
plus requirit/ cuius signum est ꝙ p̄sente obiecto
in ratione obiecti statim sequit actus fruitionis.
Tertium etiam nō est/ tñ q̄ ipsi cōcedunt hoc: tū
q̄ natura se nō habet actiue ad talē actum: q̄ tūc
actus beatificus principali⁹ dependeret ⁊ magis
a potentia nature quā respiceret vt efficiēs: q̄ ab
obiecto beatifico qđ respiceret solum terminati-
ue sicut cōtrariū opinātes cōcedunt. Et ideo vi-
det eoꝝ imaginatio in hoc stare/ ⁊ p̄ ꝯñs deficere
q̄ dicit naturā seu aīam actiue se habere ad actū
fruitionis ⁊ īdigere aliquo formali p̄ quod sit eli
citiua talis act⁹: q̄ licet in supficie verborum sit
augmentare et tollere potestatē rationalis crea-
ture ⁊ libertatē ipsius est tñ nō parū ē detrahere
deo cuius mere libertatis est nos beatificare: qđ
maxime saluat si ipē sit causa nostri actus qui est

Ad rōnes 2. opionis principale ⁊ primū ⁊ solu3 beatificum obiectum.
¶ Et ad rōnes ipsorū posset respōderi ⁊ p̄mo ad
fundamentū ipoꝝ cum accipiunt similitudinē de
lumie itellect⁹ agētis naturali/ qđ est necessariū
quacūq̄ forma ipressa ⁊ q̄ntūcq̄ obiecto p̄sente/ et
de habitu glorie siue grē qđ p̄ eodē hic habeo/ di
cendū eñ ꝙ hoc nichil est/ tū q̄ difficile videt ad
quid lumen itellect⁹ agētis deseruiat si ponat for
ma aliqua iprimi q̄ differat ab actu intelligendi:
q̄ forte si ponēdo nō requirit. tū q̄ lumen itelle-
ctus agētis magis requirit ex parte obiecti vt fa
ciat de potentia itelligibili actu intelligibile. 3. de
aīa p̄ ꝯmentatorē. ⁊ sic vt faciat obiectū p̄sens et
ꝓportionatū: nō aūt requirit rōne potētie ꝙ ali-
quid faciat in potētia sicut credo. Lumen autē il-
lud supnaturale reqrit s̄m eos ex parte potentie:
vt sibi det esse potestatiuū quoddā ꝯtra qđ tñ iā
argumentatū est. Et iterū intellect⁹ agēs nō req
rit vt credo/ sicut causa p̄ se vt isti imaginantur.
¶ Cum ṽo arguit p̄mo/ sicut se habet agēs natu
rale creatū. ⁊c. patet p̄mo ꝙ maior nō est ad ꝓpo
situm: q̄ imaginant ꝙ aīa respectu actus beatifi
ci sit agens cui⁹ oppositū supponit nunc: dato tñ
ꝙ sit agēs nō oportet ꝙ agat p̄ formā q̄ sit habit⁹
sed p̄ formā que est potētia q̄ est ratio formalis ⁊
p̄ncipalis eliciendi actū cū potentia noiet princi
piū act⁹ vt pat3. 5. metaphisice. si tñ teneat ꝙ pas-
siue se habeat ad actū ⁊ obiectū sit causa efficiēs
Ad scđm. actum. Maior ꝓpositio est applicāda ad obiectū
sicut ad agēs equocū: qđ cōstat p̄ formā suā se ha
bere in talē actū causando. ¶ Ad secundū cōces
so ꝙ actiue nō possit elici ab aīa siue a natura pu-
ra ⁊ ex puris naturalib⁹ q̄ requirit aliud aliq̄d ⁊
illud est obiectū. Et cū dr̄ ꝙ se habet in rōne ter-
minatiui tñ/ negandū est tanq̄ ipossibile: q̄ iā vi
sum est ꝙ se habet tāq̄ effectiuū s̄m auctoritate3
Augu. Nec se habet realiter ꝓprie in rōne termi-
natiui dependētie: nisi q̄ p̄mo se habet in ratione
causatiui seu effectiui sufficiētis: ad qđ actus si-
cut p̄ se effectus depēdet: ⁊ refert sicut mēsuratu3
ad mēsurā. 5. metaphi. ⁊ sic dicēdo de actu beatifi
Ad tertiū co maxime seruat ꝙ actus ille nō sit naturalis s3
mere supnaturalis magis q̄ p̄ quēcunq̄ aliū mo
dū: qđ ⁊ illi saluare nitunt ⁊ bñ. ¶ Ad tertiū di-
cēdū ꝙ non seq̄t ad dicta ꝙ sola p̄sentia spūs scti
reqreret ⁊ sufficeret ad actū caritatis eliciendū
in ipsa voluntate: tū q̄ non est sile vtrobiq̄. Ca-
ritatis eñ habit⁹ requirit ꝓpter meritū qđ consi
stit in agēdo: sed p̄miū fruitionis consistit in reci
piēdo solū. tū etiā q̄ de potentia dei absoluta lo-
quēdo/ nō est necessari⁹ habit⁹ caritatis absolute
ꝓpter actū meritoriū: q̄ actus est meritori⁹ ex so
la acceptiōe diuina: ad quā non est necesse pone-
re aliq̄d ex parte acceptati/ licet opinio magistri
sit reprobata. alia tñ causa est in p̄mo li. di. 17. nec
est incōueniēs idē in aliīs ꝓportionaliter dici de
Ad cōfirmationē3. potētia absoluta. ¶ Qz ṽo arguit de actu credē-
di ꝙ nō pōt elici sine actu fidei ifuse/ deficit tñ q̄
sicut multi dicūt ⁊ ꝓbabiliter ex sola fide acq̄sita
posset aliq̄s credere oīa: q̄ alter credit ex habitu
fidei ifuse. tū q̄ posset de⁹ in rōne p̄mi obiecti cau
Ad q̄ntu3 sare talē actū. ¶ Ad q̄ntū ṽo dicit vno mō ꝙ nō
est sile de immortalitate corpis ex vna parte/ ⁊ de
fruitione aīe respectu diuinitatis p̄sentis in rōne
obiecti saltē q̄ īmediati⁹ se habet fruitio ad tale3
inexistentiā q̄ imortalitas corpis: tñ ad fruitio-
nē sequit imortalitas nisi ex dispēsatiōe. Uel pōt
dici ꝙ sicut potuit vnio psonalis esse diuini sup-
positi ad naturam mortalē: ita stāte eadē vnione
posset de potētia absoluta diuitas nō esse p̄sens
in rōne obiecti beatifici. ¶ Ad sextū dicendu3 ꝙ
actus sciētificus pōt esse sine habitu sciētifico ab Ad sextū.
alio sicut ab efficiēte accipiendo sciētificū actum
non q̄ elicit ab habitu sciētie: q̄ sic esset oppositū
in adiecto: sic actū natū facere sciētiā. Et ad au-
ctoritatē Ambro. dicendū ꝙ loquit de esse/ nō de
posse. vel dicendū ꝙ nō est sile: q̄ ille naturalit ha
tus est acq̄ri ex actib⁹. non sic de actu fruitionis.
¶ Ad vltimū ṽo dicendū ꝙ sufficit vt act⁹ ille di Ad vltimum.
cat hoīs ꝙ sit susceptiue ⁊ p̄ iformationē: vel si es
set ei⁹ sicut efficiētis sufficeret ad hoc potētia cu3
obiecto supnaturali: ⁊ sic nichil ad ꝓpositum de
corpe glioso ⁊ nō glioso. ¶ Ad argumēta etiam
q̄nq̄ alia in oppositū adducta circa principiū q̄-
stiōis pz solutio ex iā dictis. vt plurimū eñ ꝓdu-
cunt ex eadē radice ex qua ⁊ p̄ma argumēta nūc
soluta. Et iteru3 ex quadā falsa imaginatiōe qua
sc3 imaginat cōtraria opinio ꝙ natura aīe actiue
se habeat ad eliciēdum talem actum fruitionis.
¶ Quarta opinio pōt imaginari habēs tres cō-
clusiones. ¶ Prima ꝙ xp̄s īdiguit grā habitua
li in essentia aīe vt eēt grat⁹ deo. ¶ Si dicat xp̄s 4. opinio 1. cōclusio
nō indigut gratia gratū faciēte in essentia anime
que ideo necessaria est ī essentia aīe que subsistit
aptitudine ⁊ in essentia angeli: q̄ subsistit actu vt
suppositū sit p̄mo deo gratū ⁊ acceptum/ ⁊ p̄ hoc
eius opera: s3 suppositū xp̄i agēs p̄ncipaliter oīa
opa etiā hūana erat deo gratū ⁊ acceptū p̄ natu-
ram. ergo ⁊c. ¶ Responsio. Licet suppositū esset
gratū p̄ natura/ sc3 p̄ naturā ꝓpriā: nō tñ alienā.
et sicut in aīa q̄ nō est suppositū est grā: sic etiā in
natura assumpta. ¶ Secūda cōclusio est ꝙ eguit
gratuitis habitib⁹ in potētiīs. Et si dicat ꝙ non 2. cōclusio
eguit grā in potentiīs q̄ p̄ncipatu despotico oēs
obediebāt supposito: ꝓpter qđ in sensib⁹ exteriori
bus nō reqrit habitus. Dicendū ꝙ non est sile: q̄
nō est solū ꝓpter obediētiā aīe ad suppositum: s3
etiā vni⁹ potētie ad aliā ⁊ pfectionē potētie in se/
et promptitudinē ad actū eliciendū ⁊ operandū re
quirunt. ¶ Et iteru3/ illa dispotica obediētia nō
erat naturalis saltē a natura propria sicut est illa
sensuū nisi eo mō quo p̄ potētiā obediētialē q̄lib3
creatura obedit creatori siue assūpta siue nō. ꝓpt'
qđ assumptio nō mutans obediētialitatē/ nec mu
tat pfectibilitatē p̄ habit⁹. ¶ Tertia cōclusio est 3. cōclusio
ꝙ xp̄s eguit grā hītuali ad merendū de potentia
absoluta: sed ad fruendū nō eguit de potētia ab-
soluta: sed ad vtrūq̄ de potētia ordinata. Primū
patet: q̄ nichil pōt agere qđ pri⁹ non poterat nisi
habeat formā p̄ncipiū agēdi quā pri⁹ nō habebat
q̄ vnumqđq̄ agit s̄m ꝙ est in actu: nisi forte defe
ctus agendi esset ꝓpter solū defectū passiui. sicut
calidu3 pōt calefacere adhibito calefactibili qđ
pri⁹ nō poterat nullo sibi addito: sed humanitas
sibi derelicta nō pōt mereri: q̄ consistit in agere
sine grā. nec hoc est ꝓpter defectū p̄ncipiī passiui
sed actiui. ergo q̄ntūcunq̄ vniat supposito: etiam
aliī nisi addat sibi grā vt p̄ncipiū formale nō po-
terit mereri: sicut nec ocul⁹ cec⁹ assumpt⁹ poterit
videre: aut sicut oculus assumpt⁹ sine specie visi-
bili nō posset videre plus q̄ nō assumpt⁹ ratione
solius assumptionis. ¶ Secundū pat3: quia de⁹

pōt imprimere potētie passiue sine oī dispositione
quicqd ipsa de se nata est recipe: Quis cursus na-
ture habeat q̄ ipsa illud nō recipiat nisi mediāti-
bus dispositionibus: sicut licet deus nō infundat
aīam corpi nisi organizato ī vtero ⁊ hmōi: pōt tñ
īmediate limo terre ⁊ coste animā īfundere sicut
et fecit: sed intellectus ⁊ voluntas sunt in poten-
tia de se ad oēm actum intelligendi ⁊ volendi re-
cipiendum. ergo licet cursus nature habeat q̄ re
cipiat hmōi act⁹ beatos vel btificos puiis qbus-
dam dispositionib⁹ habitualib⁹: nichilomin⁹ de⁹
sine eis pōt illos imprimere. ¶ Tertium probāt
aliqui sic: scʒ q̄ de potētia ordiata necessariū fuit
xp̄m habere gratiā habitualē īherentē aīe vt ope
retur meritorie ⁊ vt videret deū facie ad faciē: q2
qñ sunt vniones diuersarum rationū ⁊ dispositio
nes ⁊ cōgruitates diuersarum rationū nō sufficit
vna vnio ad aliā: nec dispositiōes vni⁹ vniōis suf
ficiunt ad dispositiones alterius vnionis. sicut q2
aqua calefactibilis ⁊ illuminabilis certe nō suffi
ceret habere dispositionē postq̄ calefieret ad hoc
vt sit illuminabilis: q2 esse calefactibile ⁊ illumi-
nabile reqrunt dispositiones diuersarū rationum
Sed vniones de quib⁹ loqmur sunt diuersarū ra
tionū: q2 vnio in psona solū reqrit q̄ sit natura q̄
possit se habere vt sustētata in supposito diuino ⁊
non scdm inherentiā: sed dependet ad psonā diui
nam sicut ad sustētantē: sed vnio p operationē est
vnio ad actū īherentē mediāte dispositione inhe-
rente. ergo reqrit dispositio inherens in volūta-
te ⁊ intellectu vt ītelligat vel velit. &. ⁊c. ¶ Per
istam distinctionē patet solutio ad rōnes opinio-
num: q2 cōcludētes necessitatē intelligunt vel de
potentia ordinata vel respectu merēdi. Alie autē
concludentes non necessitatē intelliguntur respe
ctu fruendi ⁊ de potētia absoluta.

¶ Questio tertia.

TErtio querit vtrū xp̄s signi
ficat diuinā ⁊ humanā natu
rā/⁊ earū cōcept⁹ dicat vni-
uoce vel analogice aut equi
Primum argumētū uoce. ¶ Et videt q̄ vniuo-
ce: q2 quorū nomen est vnum
⁊ s̄m illud nomē ratio ⁊ dif-
finitio vna illa sunt vniuoca
deus autem et homo in xp̄o
sunt vna psona p se ⁊ nō p accidēs et p cōsequens
habent vnā diffinitionē ex quo habēt vnum esse.
Secundū ergo ⁊c. ¶ Scdo videtur q̄ analogice: q2 deo et
creature nomen cōmune semp est cōmune cōmu-
nitate analogice: q2 p pri⁹ conuenit deo quo ad si
gnificatū: licʒ p pri⁹ creature quo ad modū. signi
Tertiū ficandi. ergo ⁊c. ¶ Tertio q̄ equoce: q2 qd pmo
īpositū est supiori si postea īponat inferiori equi-
uoce illis cōuenit: sicut si nomē circuli īponat cir
culo ereo: ⁊ silr cū xp̄s sit nomen cōmune cū ɔue-
niat regi pphete ⁊ sacerdoti p īpositionē: quare si
appropriat xp̄o hoi qd etiā s̄m hūanitatē cōpete
bat sibi: q2 iesus xp̄s fuit hodie/heri/⁊ ipse ⁊ ī se-
Respōsio cula videt cōuenire huic psone equoce. ¶ Rñsio
Tria sunt vidēda. Primo quō hoc nomen signifi
cat duas naturas. Scdo quō significat duos cō-
ceptus. Tertio quomodo naturam cum cōceptu
j. articul⁹. ¶ Quantum ad primum sunt tres conclusiones
j. cōclusio ¶ Prima est de differētia horū nominū verbum/
vel filius dei/iesus xp̄s: q2 hoc nomen verbū vel
filius dei īportat suppositū vel psonā xp̄i speciali
ter s̄m diuinā naturā cui accidit quo ad significa
tum natura humana. vnde ab eterno fuit vbū vel
filius dei anteq̄ naturā assumeret ⁊ esset vbum ⁊
filius dei etiā si humanitatē deponeret. sicut sor-
tes significat hāc psonā humanā ex his ossibus ⁊
carnib⁹/ex hac aīa/cui accidit esse aliud: quo sub
lato p miraculum adhuc sortes esset sortes. Sed
hoc nomen iesus īportat suppositū solū rōne hu-
mane nature: cui q̄tū ad hoc accidit psona diuia
Nā ⁊ q̄ nesciebāt eū esse deū/sic eū nominabāt di
centes illū fabri filiū. Unde si humanitas fuisset
deposita/iesus fuisset aliud suppositū a vbo ⁊ fi-
lio dei: sicut petr⁹ dicit suppositū humanū vt hu-
manū est: siue assumat a diuino supposito siue nō
Sed hoc nomen xp̄s īportat suppositū vtriusq̄
nature inq̄tū hmōi. Unde inq̄tū est ppriū nomē
illius psone non est xp̄s: nisi qñ habet vtrāq̄ na-
turā: nā sicut aīa rationalis ⁊ caro vn⁹ est homo:
ita deus ⁊ homo vnus est xp̄s. Unde sicut homo
īportat cōpositū ex aīa ⁊ corpe. nec est hō nisi ha-
beat vtrūq̄. sic xp̄s suppositū subsistēs ī vtraq̄ na
tura: al's nō est pprie xp̄s put hoc noīe scti vtunt
¶ Secunda cōclusio est: q̄ xp̄s nō predicat has 2 cōclusio.
duas naturas aliquo modorū pdictorū. Nō vniuo
ce: q2 nature create ⁊ increate nichil est cōe vniuo
cum cū nō sint vnius generis. oīs autē vniuoca-
tio est ɔtentorū sub vna specie vel sub vno genere
saltē gnalissimo: imo etiā corruptibili ⁊ incorrup
tibili nichil est cōe vniuocū pure. ¶ Item nec eq
uoce: q2 equiuocū nō īportat principali⁹ vnū eq-
uocorū q̄ aliud. nō eñ equiuoca habēt aliquā vni
tatem in re sed solū in voce: sed xp̄s principalius
īportat suppositū q̄ naturā q̄ nō ē suppositū sicut
⁊ quodlibet aliud nomē cōcretū substātie: natura
autē diuina in xp̄o est idipsum qd suppositū ⁊ nō
natura humana. ergo illa pncipali⁹ importatur.
¶ Itē vtraq̄ natura est vnū realirer in psona. er
go nō equoce. ¶ Itē nec analogice: q2 terminus
analogicus pdicat de pncipali significato sine oī
habitudine ad secūdariū licʒ nō ecōuerso. sicut si
nō esset vrina nec medicina adhuc aīal esset sanū:
nō autē ecōuerso: sed xp̄s nō dicit solū suppositū
cū sola diuinitate sed etiā cū hūanitate. ergo. ⁊c.
¶ Tertia ɔclusio est quō dicat vtrūq̄: q2 illo mō 3. cōclusio
quo aliquod nomen īpositū pncipaliter ad signi-
ficandū aliquod cōpositū essentialiter vel ītegra
liter ex duob⁹ significat illud in recto/ alia vo ex
ɔsequēti ⁊ in obliquo. sicut hō pncipaliter ⁊ in re
cto īportat habētē humanitatē cōpositā ex aīa et
corpe: q̄ duo īportat ex cōsequēti ⁊ in obliquo. sic
xp̄s īportat subsistentē in vtraq̄ natura directe ⁊
pncipaliter ⁊ in recto: ex cōsequēti autē ⁊ secūda
rio ⁊ in obliquo īportat vtrāq̄ naturā. nā sicut ex
aīa rationali ⁊ carne subsistēs vnus est homo: ita
deus ⁊ hō vn⁹ est xp̄s. ⁊ sic dom⁹ īportat fundamē
tum/parietes/⁊ tectū ex cōsequēti: sed principali
ter aggregatū ex istis, sed xp̄s vtrāq̄ naturaʒ ex
cōsequēti: psonā autē cōstitutam ex his directe.
In hoc tñ est differētia/q̄ in ceterʒ est vera ɔposi
tio ⁊ tertiū resultās aliqd meli⁹: hic autē nō. ⁊ q2
illis neutra cōponētia pdicat de toto nec ecōuer
so in abstracto nec in cōcreto substātiuo: sed solū
in denoīatino: hic autē sic. q2 deus et hō sunt xp̄s
⁊ diuinitas est etiā xp̄s. ¶ Quātum ad secundū 2. articul⁹
de significatione conceptuū sunt tres opiniones.

Pria opi. ¶ Prima est: q̄ sicut sunt quedam noīa q̄ signifi
cant solos cōceptus ⁊ nichil aliud: sicut gen⁹ spe
cies ⁊ indiuiduū/⁊ talia noīa q̄ dicant se intētio-
nes: ita sunt q̄dā alia noīa q̄ significāt res exterio
res solū ⁊ nō ipsos conceptus: sicut sunt noīa pri
marū intētionū: vt hō/asin⁹/ ⁊ hmōi. qd patet ra-
tione ⁊ signo. ¶ Ratio est: q2 noīa significant ad
placitū. vnde sicut hō non potest intelligere cōce
ptum suū nisi pintelligēdo rem exteriorē: nichilo
minus imponit nomen ad significandū pcise con
ceptum suū vel nomen rei: vt hoc qd dico intelli-
gere vel concipi sic: Quis nō possit intelligere rē
exteriorē nisi p cōceptū ⁊ intellectionē suā: tñ im
ponit nomen ad significandū pcise rem exteriorē
sine hoc q̄ significat cōceptū vel itellectionē suā.
sicut etiā cōstat q̄ nō ɔcepit rem exteriorē nisi cū
potētia ītellectiua ⁊ aīa ītellectiua et fantasmate
⁊ sensu exteriore: nec tñ nomē rei exterioris signi
ficat oīa ista. ¶ Signū etiā est ad hoc q2 hō expe
rit in se q̄ mox vt ītellexerit hoīem anteq̄ intelli
gat intelligere significat hoīeʒ exteriori voce. tūc
autē hō nō significat conceptū: q2 qd nō est intel-
lectū nō pōt esse significatū. que eñ meli⁹ intelli-
gim⁹/meli⁹ ⁊ pferimus s̄m Hieronymū in plo-
go ad desideriū. vnde q̄diu intellectio nō est qd
intelligit sed quo nō pōt esse qd significat sʒ quo
itaq̄ uec est significatum: nec cōsignificāt ex quo
nō est ītellectū nec cointellectū. ¶ Qʒ autē dicit
Aristoteles pmo periarmenias. Uoces sunt ea-
rum q̄ sunt in aīa note passionū. Dicūt q̄ sicut ef
fectus est naturaliter signū cause Quis causa nō
pduxerit eū ad sui manifestationē nec pncipalit
nec secūdario: sicut fum⁹ est signū ignis/ sic vox ē
signū cōceptus sicut cāe sue imediate Quis con-
ceptus ipsam vocē formet ad solā rei māifestatio
nē rei scʒ cōcepte nō sui. ⁊ hec opinio licʒ singula
2. opinio. rior videt tñ verior. ¶ Secunda opinio est q̄ no
men rei ⁊ pme intētionis significat vtrūq̄ ⁊ pnci
palius conceptū q̄ rem cōceptā: qd pbāt primo
auctoritate Boetij sup pdicamēta: vbi dicit q̄ si
noīa pncipaliter significāt ipsas ītelligētias/res
autē nō sed vt ītellectas. ¶ Itē rōne sic: q2 illud
est principale in significato noīs plura significan
tis et īportātis ex quo depēdet significatio: sic q̄
illo stāte vox nō cadit a suo significato quocūq̄
alio corrupto: sed noīa realia siue res sint siue nō
sint: nō cadūt a suis significatis dū tñ maneat cō
ceptus idē qui pri⁹. sicut rosa ita significat quod
prius in hyeme qñ nō est res rose: sed solū ei⁹ con
ceptus sicut in estate qñ est res q̄ rosa est. ergo cō
ceptus rose est pncipaliter significatū in rosa: nō
Contra 2 opinionē autē res rose. ¶ Sed istud non videt rationabi-
liter dictū: q2 illud qd nō est pmo ⁊ pncipaliter ī-
tellectū in illa intellectione que imponit nomen
ad significandū illud nō videt pmo ⁊ pncipaliter
significatū: sed cōstat q̄ intellectio p quā īponit
hoc nomen rosa ad significandū pmo ⁊ pncipalit
intelligit ipsa res nō cōcept⁹. ergo. ¶ Preterea
nomen pmo ⁊ pncipaliter pdicat de illo qd p ip-
sum primo pncipaliter ⁊ directe īportat ⁊ signifi
cat: sed nomen rei nō pdicat de cōceptu. nō enim
intellectio rose rosa est. ergo ⁊c. ¶ Ad auctorita
tē pōt dici q̄ non loquit assertiue. vel pōt negari.
vel dicendum q̄ p prius significāt ītelligētias q̄
ipsas res ītellectas nō ex īpositōe ⁊ ītētione īpo
nētis: sed ecōuerso: sʒ significatione naturali qua
effectus pri⁹ significat causam īmediatā q̄ remo
tam significat nomen pri⁹ ɔceptū q̄ rem cōceptā
¶ Ad rationē dicendū q̄ maior est falsa: q2 illud
ad quod pncipaliter significanduʒ res īponit est
principale in significato siue sit ens siue non ens
siue figmentū vt chymera: ⁊ nō illud p qd īponit
puta cōceptus vel ītellectus. Quis eñ chymera
nō sit ens nisi opinabile. nō tñ chymera ē opinio
ipsa: sed figmentū opinabile ⁊ figmētū opinionis
in se. ¶ Tertia opinio est cōior sʒ nescio si verior 3. opinio.
Et est ista q̄ nomē pme intētionis significat q̄dē
vtrūq̄. i. rem cōceptā ⁊ ipm conceptū: sed ipsam
rem principaliter ⁊ directe: ipsum vero conceptū
secūdario ⁊ indirecte. et s̄m hoc qñ q̄rit isto scdo
articulo quō xp̄s significat duos cōceptus duarū
naturarū. Dicendū q̄ neutrū significat pncipali-
ter sed duas naturas: sed vtrūq̄ scdario/siue sint
vnus ɔceptus re ⁊ plures ratione/ siue plures re
⁊ ratione: q2 ⁊ si dei ⁊ hoīs vel alterius creature
nō esset al's vnus cōceptus tñ vt sunt vna psona:
⁊ sic ipsorū est vnus concept⁹. ¶ Sed contra hoc
videt ⁊ silr cōtra secundā opinionē: scʒ q̄ nomen
pme intētionis nō significat ipsum cōceptum: q2
aut ipse ɔcept⁹ qñ significaret est ītellect⁹ aut nō.
si nō ē ītellect⁹: & nec significat⁹. si vo ē intellect⁹:
tūc est ītellect⁹ ɔplexa ītellectione nō simplici: q2
cū intelligo me ītelligere/est act⁹ non simplex sed
cōpositus. ergo vox sibi correspondēs debet esse
cōplexa ⁊ nō incōplexa. ¶ Si dicat q̄ est intelle-
ctus aptitudie nō actu. Dicet ergo significatiu⁹
aptitudine nō actu: q2 nō plus pōt locutione exp̄
mi q̄ ītellectu ɔcipi. ¶ Sed ad hoc dicunt q̄ est
intellectus actu simplici nō cōposito: q2 sicut pri-
mo intelligit obiectū actu simplici postea ɔposi
to intelligit ipsum esse intellectū. sic pmo intelli-
gitur actus q2 est in se actu simplici licet reflexo:
postea tpe vel natura intelligit q̄ est intellectio ta
lis obiecti Quis sit difficile videre q̄ illud qd nō
intelligit nisi ex alio intelligat absolute sine illo
¶ Quantum ad tertiū de cōceptu ⁊ re concepta 3. articul⁹.
supposito ex secūdo articulo scdm duas vltimas j. cōclusio.
opiniones q̄ nō significat vtrunq̄/ sunt tres con
clusiones. ¶ Prima: q̄ vno ⁊ eodē actu hō intel
ligit rem extra ⁊ suū intelligere: et q2 vtrūq̄ vno
actu intelligit. inde est q̄ vtrūq̄ vno noīe signifi
cat. Sed modus quo id contingit assignat tripli
citer a diuersis. ¶ Quidā eñ dicunt q̄ oīs intel j. opinio.
lectio est super se necessario conuersa vel cōuersi-
ua: ita vt qcqd intellect⁹ intelligat/necessario ītel
ligit se intelligere vno ⁊ eodē actu sicut deus: qd
patet/q2 aut actu pcedēte ⁊ ille esset falsus. aut se
quente: ⁊ tunc intelligeret se intellexisse. aut cō-
comitāte: ⁊ tunc simul erunt duo actus: aut vno ⁊
eodē. ⁊ sic habet ppositū. ¶ Alij vo imaginātur 2. opinio.
q̄ vno actu sed intēso ⁊ magis pfecto: ita q̄ sicut
ignis pdurās calorē eūdē aque intēdit: sic fantas
ma eiusdē pseuerans intellectionē intēdit: ita vt
nō solum pfectius rē intelligat: sed etiā vt eandē
rē se intelligere intelligat: q2 nō oportet iterum
pi intellectionē cū homo expiat se cōtinuata ītel
lectione intelligere se intellgere: cū prius intelli-
geret absolute: ⁊ tunc necessario intellectio recta
pcedit reflexā tpe: nō sicut diuersam sed sicut for
ma remissa pcedit seipsam intensam. Nec est simi
le de intellectione simplici ⁊ ɔponēte et diuidēte:
q̄ qñ se habet sicut pri⁹ ⁊ posterius: nō pōt esse vna

pri⁹ remissa ꝛ postea intēsa: qꝛ hꝫ diuersa obiecta
realia ꝑncipalia: sed recta ꝛ reflexa habent vnuꝫ
3.opinio. principale tm̄. ¶ Tertia est imaginatio: ꝙ sicut
intellectio simplex vtriusqꝫ extremi precedit et
excedit postea succedit itellectio ꝯponēs vtrūqꝫ
ꝟtute cōtinēs duas potētias simplices/sicut ī syl
logizando ꝑmo intelligit homo maiorē: scd̄o pri
mo actu cedēte succedit ali⁹quo intelligit vtrāqꝫ
cū cōclusione: vbi est pri⁹ ꝛ posteri⁹ tpe/ꝛ diuersi=
tas realis. sicut primo actu imperfecto intelligit
actu recto obiectū. scd̄o alio actu recto simul ꝛ re
flexo intelligit vtrūqꝫ. et sicut motus rect⁹ ꝛ refle
xus non sunt simul tpe: sic nec primus ꝛ secūdus.
Sed in hoc est differētia: qꝛ sicut intellectio ꝯpo
nens ꝛ diuidēs potest esse ꝑma/nec itellectio sim
plex necessario ꝑcedit tpe: sed aliqñ sic/ aliqñ nō
sic/sic ꝛ hoc. vnde in angelis sicut oīs intellectio
est virtute cōponēs: sic virtute reflexa. In nobis
aūt q̄ ꝓcedim⁹ de imꝑfecto ad ꝑfectuꝫ/ qñqꝫ sic:
2.cōclusio qñqꝫ nō sic. ¶ Secūda cōclusio est ꝙ nomē signi
ficans rē ꝛ ꝯceptū ei⁹ nō significat ista duo aliquo
trium modorum vniuoce/ analogice/ equiuoce:
qꝛ in oīb⁹ istis tribus significātib⁹ significās ꝑdi=
caꝫ in recto de quolibet significato siue equaliter
vt in vniuoco et equoco: qꝛ sortes ita est homo si=
cut plato. ꝛ latrabile canis/sicut celeste sydus. si=
ue inequaliter/sicut vrina ꝛ medicina dicūtur sa=
na licet ꝑ cōparationeꝫ ad aīal. Sꝫ nomen prime
intētionis nō ꝑdicaꝫ de cōceptu sed solū de re cō
cepta. non eñ concept⁹ hois est homo nec simpli
citer nec ſm q̄d: puta homo/conceptus/ vel intel
lectus: sed est ipsa intellectio hois: nec conceptus
de xp̄o est xp̄s concept⁹. ideo ꝛc. ¶ Preterea in
ꝑdictis ꝑdicationib⁹ ꝛ significationib⁹ aut est du
plex nois īpositio vel equaliter sicut in equocis:
vel in vno ꝑpter alterū/vt in analogicis: vel si est
vna nois īpositio/illa facta ē cuidā tertio qd̄ eq̄
liter a duob⁹ participaꝫ sicut ī vniuocis: sicut ho
mo īpoīꝫ ad significandū naturā cōeꝫ eq̄liꝫ indi
uiduis/ ꝛ gen⁹ specieb⁹ respectu nois: nomen aūt
prime īpositionis vna īpositione significat rem ꝛ
conceptum/vnū tamen ꝑpter alterū: ꝛ non aliqd̄
cōmune tertiū. ideo ꝛc. ¶ Preterea si nomen si=
gnificaret rem ꝛ conceptū aliquo istoꝝ modoruꝫ
tunc oēs iste denomīatioes ꝛ ꝑdicationes essent
adinuicē ꝑmixte ꝛ confuse: qꝛ oē nomen siue vni=
uocū siue analogū/ siue equocū significat vtrūqꝫ
qꝛ rem ꝛ conceptū eiusdē vt nunc supponiꝫ ex se=
cūdo articulo. et similiter si significaret iste equo
ce/tunc omne nomen analogū ꝛ vniuocum respe
ctu rerū adinuicē esset cū hoc equiuocū respectu
cuiuslibet illarū rerū et sui conceptus. Si autem
significaret ea analogice vel vniuoce: tūc ecōuer=
3.cōclusio so qd̄ nō est ꝓbabile. ¶ Tertia cōclusio est ꝙ no=
men significat rem et cōceptum sic ꝙ rem vt ꝑnci
pale significatū in quo sistiꝫ: conceptū ꝟo sicut il=
lud in quo nō sistiꝫ: sed mediāte quo in aliud tēdi
tur: ita vt sicut res est q̄ ꝑ se ꝛ ꝑmo intelligiꝫ/con
ceptus vero cointelligiꝫ: sicut illud quo in aliud
tendiꝫ. sic res extra directe ꝛ ꝑ se significaꝫ/sꝫ cō=
ceptus mediāte quo hoc sic cognoscitur. sic ergo
xp̄s sigt̄ duas naturas quasi partes vnius prin=
cipalis significati. duos vero conceptus sicut cō
significata duoꝝ consignificatoꝝ primoruꝫ. con=
ceptum vero ꝛ naturā īportat sicut principale si=
gnificatū ꝛ cognotatū aut cōsignatū indirecte. et
nichil hoꝝ vniuoce/nec analogice/nec equiuoce.
¶ Ad primū in cōtrariū dicendū ꝙ licet sit no= Ad rōnes aū oppōm
men cōione non tamē diffinitio vna cōcept ꝛ rei:
nisi vnū ꝑ alterū ꝛ ꝑpter alterū. Nec similiter est Ad ꝑmuꝫ
vna diffinitio naturaruꝫ: qꝛ licet sit vna ꝑsona et
vnū esse subsistētie q̄ accidunt diffinitioni: sunt tñ
duo eē essentie ꝑfecte cui eē q̄dditatiuo correspō
det alia ꝛ alia diffinitio/ ꝛ ꝑ cōsequēs conceptus
differunt sicut et res concepte: ꝛ sic nō est vniuo=
catio nec tñ equiuocatio nec analogia ꝑpter vni
tatē īpositionis: ꝛ qꝛ nō ꝑdicaꝫ de vtroqꝫ in recto
¶ Ad secundū dicendū ꝙ illud nomen qd̄ ꝑdica Ad scd̄m
tur in recto de creatore ꝛ creatura ꝓprie analogi
ce ꝯuenit eis: sic aūt nō est de noīe xp̄s qd̄ nō ꝑdi
caꝫ de cōceptu diuinitatis vel humanitatis: nec
de humanitate in abstracto sed solū in cōcreto: et
cū hoc nō duplex sed vna īpositio nois. ¶ Ad ter Ad tertiū
tium dicēdum ꝙ idē nomen pōt esse equiuocū re=
spectu aliquoꝝ/ꝛ vniuocū respectu aioꝝ vel ana
logum: sicut canis respectu latrabiliū adinuiceꝫ
est vniuocum: sed respectu latrabilis ex vna par=
te/ꝛ syderis celestis ex alia est equocuꝫ: respectu
vero aīalis veri ꝛ picti analogum. Et silr̄ si esset
ꝙ christus primo esset impositū oīb⁹ vnctis in re
gem sacerdotē vel ꝓphetā: postea vero ad signan
dum determinate illū qui est vnct⁹ ꝑ particip[i]b⁹
suis: tunc esset equiuocum ad istū ex vna parte: ꝛ
alios ex alia q̄bus ꝯueniret vniuoce inter se: sed
tam hic q̄ ibi cōueniret rei ꝛ cōceptui neutro mo
dorum illoꝝ trium sed quarto penitus desperato
vt visum est. ¶ Distinctio. xiiij. ¶ Questio. j.

Circa decimāquartā distinctio=
nem queruntꝫ tria. Primum est
de sciētia xp̄i infusa. Secūdum
de acquisita. Tertium de oīpo
tētia. ¶ De primo ergo queriꝫ
vtrum aīa xp̄i vidēdo deum vi
deat oīa. ¶ Et videtur ꝙ non. Primum
Sciētia aīe xp̄i nō pōt equari sciētie diuine sicut
nec aīa eius pōt equari essentie diuīe: sꝫ si aīa xp̄i
vidēdo deū cognoscat oīa ī ipso sciētia aīe xp̄i eq̄
reꝫ sciētie diuine. ergo ꝛc. Maior iā patꝫ. Minor
ꝓbaꝫ: qꝛ q̄titas sciētie attēdiꝫ ſm naturam obie
ctorum: si ergo aīa xp̄i cognosceret oīa sicut de⁹
sciētia aīe xp̄i equareꝫ sciētie diuine qd̄ est īpossi=
bile. ¶ Itē Math. 24. dꝛ de die illa scꝫ de die iu= Secundū
dicij nemo scit neqꝫ angeli in celo neqꝫ filius: sed
tantum pater: sed cōstat ꝙ filius ſm diuinā natu
ram scit oīa sicut pater. ergo ſm humanam igno
rat aliqd̄ qd̄ nō ignorat pater. ¶ In cōtrariū est In oppo.
qd̄ dicit beatus Gregori⁹ in dyalogo loquēs ge=
neraliꝫ de oīb⁹ beatis. Quid est qd̄ nesciāt q̄ scien
tem omīa sciunt. Et sup apocal. 5. ca. Dignus est
agn⁹ q̄ occisus ē accipere virtutē/ꝛ diuinitatem/
ꝛ sapiētiā. dicit glo. i. oēm cognitionē. ¶ Rñsio. Respōsio
Tria sunt vidēda. Primū de cognitione btifica.
Secūduꝫ de matutina: vtrū aīa xp̄i videat oīa in
ꝟbo. Tertio vtrū videat oīa q̄ꝟbū. ¶ Quātum j. articul⁹.
ad primū sūt tres ꝯclusiōes. ¶ Prima ꝙ christ⁹ j. cōclusio
a primo instāti sue cōceptionis vel creationis vi
det deū btifice ꝛ fruit⁹ est eo. sꝫ illud. Beat⁹ queꝫ Dnꝫ. q. j. hui⁹ disti.
elegisti ꝛ assumpsisti. qd̄ aliq̄ ꝓbāt. Diciꝫ primo:
qꝛ q̄uis ꝑsona diuina de potētia absoluta potuit
assumere naturā irrationalē nō btificabilē: nō tñ
decuit. Ex q̄ pōt sic argui. Natura q̄ assumpta est
ad supremū eē debuit eleuari ad summū operari

sibi possibile: sed natura humana ī christo fuit ele
uata ad supremum esse. ergo decuit ꝙ eleuaretur
ad summū operari possibile sibi: sed cognitio bea
ta que consistit in visione diuine essentie est sum=
ma operatio possibilis nature humane: ergo ꝛc.
¶ Scd̄o: qꝛ sicut dictuꝫ fuit prius in christo fuit
plenitudo gratie intensiue et extensiue: quia sibi
fuit data gratia vt vniuersali principio: sed sub ple
nitudine extensiua continetur gloria que est que=
dam gratia gratum faciens: vel saltem gratis da
ta. ergo christus a principio habuit gloriam: sed
gloria non est sine visione beata: ergo ꝛc.
2. ꝯclusio Idē durā. vbi supra. ¶ Secunda conclusio est ꝙ videndo deum non
comprehendit eum quod probant aliqui sic: quia
vbi ꝑfectio obiecti in actuali entitate excedit per
fectionem potētie in intelligibilitate ibi obiectū
non comprehenditur a potentia: sed perfectio di=
uine essentie in entitate excedit perfectionem po=
tentie intellectualis creature. ergo nulla potētia
creata potest comprehendere diuinam essentiam.
Maior patet: quia illud comprehenditur cuius
fines attinguntur vel positiue ponendo terminuꝫ
vel negatiue remouendo excessuꝫ: ita scꝫ vt actua
litas obiecti non excedat intellectualitateꝫ potē
tie. Minor ē de se manifesta scꝫ ꝙ essentia diuia ꝑ
fectior sit in entitate q̄ potentia quecunqꝫ creata
in intelligibilitate: quia infinitum perfectius est
3. cōclusio Idē durā. vbi supra. finito. ¶ Tertia conclusio est ꝙ christus perfecti
us videt deum q̄ quicunqꝫ beatus. et hoc aliqui
quidam bene concedunt de hominibus: sed nō de
angelis. et eius rationem assignant istaꝫ: qꝛ sicut
nulli homini data est plenitudo gratie extensiue
ita nec intensiue. propter quod nullus habuit glo=
riam equalem christo. Uisio enim beata depen=
det ex duobus: scilicet ex potentia intellectiua in
qua christus parificatur hominibus et ex lumine
glorie in quo christus excedit homines propꝫ qd̄
in christo est perfectior cognitio beata q̄ in quo=
cunqꝫ homine. De angelis autem secus est quia
et si xp̄s excedat angelos quo ad lumen glorie ex
ceditur tamen ab angelis quo ad lumen intelle=
ctuale. Et ideo dubitabile est in quo visio beata
sit perfectior. vtrum in christo ratiōe maioris lu=
minis glorie vel in angelis ratione maioris lumi
nis naturalis? Et videri posset alicui ꝙ ī āgelis:
quia perfectior est visio ſm perfectiorem excessuꝫ
luminis requisiti ad visionem: sed angeli plus ex
cedunt christum quo ad lumen naturale q̄ chri=
stus angelos excedit q̄tum ad lumē glorie. ꝫ ꝛc.
Maior videtur manifesta. Minor ꝓbaꝫ: qꝛ maior
est excessus ſm speciem q̄ ſm intensionem ī eadē
specie: sed angelus excedit christum in lumine na
turali ſm speciem: quia alterius speciei videꝫ esse
intellectus angelicus ꝛ human⁹. xp̄s excedit au
tem angelos in lumine glorie solum ſm intensio
nem in eadem specie. Lumen enim glorie videtur
eiusdem speciei in quolibet beato: quare ꝛc. ¶ Et
hoc quidam concedunt dicentes ꝙ beatitudo es
sentialis q̄ consistit in visione dei maior est in quo
cunqꝫ angelo q̄ in quocunqꝫ beato homine. ꝛ hoc
Opi. aliqꝝ probant dupliciter. ¶ Primo quia idem obiectū
et eodem modo representatuꝫ perfectius appre=
henditur a perfectiore potentia: sed idem est ob=
iectum et eodem modo representatum angelo et
anime christi scꝫ essentia diuina per semetipsā re
presentata. potentia autem itellectiua angeli per

fectior est q̄ potentia intellectiua aīe xp̄i. ergo di
uina essentia ꝑfectius apprehēdiꝫ ab angelo q̄ a
xp̄o. ¶ Itē natura q̄ magis est ad ymaginem dei
est capax maioris beatitudinis: sed natura angeli
ca ꝑfectius est ad ymaginē dei q̄ aīa hūana ī xp̄o
vel in quocūqꝫ alio. ergo est capax maioris beati=
tudinis. ergo angelus vel est vel saltē esse poterit
Patet maior ꝑ Augu. xiiij. de trini. q̄ dicit ꝙ aīa
est eo ad ymaginē dei qꝛ ei⁹ capax est. ꝫ qd̄ magꝭ ē
ad ymaginē magꝭ capax est. Minor ꝓbatur: quia
ymago dei reperitur in sola intellectuali natura.
ꝫ ꝑfectior est in perfectiori: sed natura itellectu=
alis ꝑfectior est in angelis q̄ in hominib⁹ ergo et
ymago. ¶ Sed istis opponitur tripliciꝫ. ¶ Pri Contra istā opinio.
mo: qꝛ nobis ꝓmittiꝫ eq̄litas cū angelis in beati
tudine sꝫ illud qd̄ habeꝫ Math. xxij. ꝙ erūt sicut
angeli dei in celis. et Beat⁹ Grego. dicit ꝙ ad sin
gulos ordines angeloꝝ assumenꝫ aliqui de homi
nibus: sed hoc non esset nisi beatitudo hoim pos=
set equari beatitudini angelorum. ꝫ ꝛc. ¶ Scd̄o
qꝛ in beatitudīe tāto aliq̄s est superior q̄to perfe
ctius videt deū: sꝫ xp̄s in beatitudine est superior
oī creatura etiā angelica. ꝫ ꝑfectius videt deum.
Maior de se patet: Minor ꝓbatur. Dicitur enim
Ephe. j. ꝙ deus pater constituit xp̄m in celestib⁹
sup omnē principatum potestatem/ꝛ virtutem/ꝛ
dominationeꝫ/ꝛ omne nomen qd̄ nominatur non
solū in hoc seculo: sed etiā in futuro ¶ Sꝫ illi ad
hoc respondēt. ¶ Ad primuꝫ ꝙ beatitudo q̄ pro=
mittiꝫ hominibus in Math. non promittitur eis
in equali gradu nec verba hoc sonant. Erunt si=
cut angeli dei: qꝛ sicut est nota similitudis nō au=
tē equalitatis. Sic eñ diliges ꝓximū tuū sicut te
ipsum: sꝫ certe non tantū quantū teipsū: ꝛ hoc ma
nifeste patet ex hoc ꝙ dꝛ Io. 3. ꝙ cum apparuerit
siles ei erim⁹: qꝛ videbimus sicuti est. Cōstat aūt
ꝙ lꝫ visuri sumus eū sicut ipse seipsuꝫ: ꝛ in hoc fu
turi sumus siles. non tamen videbim⁹ eū eque in
tensiue sicut ipse videt seipsuꝫ. ¶ Ad aliud quod
dicit Grego. dicūt ꝙ ordines angeloꝝ non distin
guūtur penes visionē diuine essentie: sꝫ penes mo
dum recipiendi diuinas illuminationes in quib⁹
hoies possunt equari angelis vel eos excedere ꝑ
volūtate dei reuelātꝫ q̄ pōt ꝓut vult prius reuela
ri aliqd̄ hoi ꝛ ꝑ hoiem angelo vel ecōtra. ꝛ in hoc
xp̄s excedit oēs angelos qꝛ ſm Dyoni. 7. c. cele=
stis ierarchie. Ab ipō immediate hō recipiunt angeli
diuinas illuminatiōes. ¶ Ad tertiū dicūt ꝙ xp̄s ē
supior oī creatura quo ad oēꝫ btitudinē accn̄talē
q̄ cōsistit in cognitiōe eoꝝ q̄ de⁹ reuelat beatꝭ. non
opꝫ tñ ꝙ sit supior q̄tum ad btitudinē essentialē:
ita vt clarius deuꝫ videat. ¶ Sustinendo auteꝫ du. vbi. s.
dictum commune potest responderi ad argumen
ta opinionis. Unde respondēt aliqui ad rationē
prius factā tripliciꝫ. ¶ Primo sic exponēdo maio
rē sic ꝙ maior ꝟitatē hꝛet si lumē naturale ꝛ lumē
glorie equaliter se haberēt ad actum beatitudīs
tunc enim ſm excessum cuiuscūqꝫ eorum esset ma
ior perfectio in beatitudine: non autem se habent
equaliter quia lumen glorie plus facit ad actum
beatificum q̄ lumen naturale: quia siue actus be=
atitudinis eliciatur ab intellectu eleuato per lu
men glorie siue eliciatur ab obiecto et recipiatur
solum in intellectu perfecto ꝑ lumen glīe semꝑ lu
mē glīe est imediata ratio eliciēdi actū vl recipiē
di. potētia aūt itellectiua ē remotū ꝑncipiū elici=

tiuum vel receptiuũ. actus autẽ recipit variatio-
nem ꝑ illud quod se habet immediatius ad ipsuꝫ
et ideo actus beatitudinis magis variatur ſm va-
riationem luminis glorie ꝙ̃ naturalis. ¶ Secũ-
do modo potest responderi interimendo minorẽ:
quia potest dici ꝙ sicut lumen glorie est vnius spe
ciei in omni beato: ita potentia intellectiua ẽ vni-
us speciei in angelo ⁊ in homine sicut potẽtia sen
sitiua in hoĩe ⁊ in bruto ꝙ̃uis homo ⁊ brutũ diffe
rant ſm speciem. sic videtur possibile ꝙ potentia
intellellectiua in homine ⁊ in angelo sint vnius spe
ciei ꝙ̃uis hõ et angelus differant specie: qꝛ etiam
in angelis specie differentibus videtur ꝙ potẽtia
intellectiua sit specie indifferens qđ tñ non assero
¶ Tertio modo potest responderi ſm opinioneꝫ
illorum qui dicunt ꝙ intelligere est quedam for-
ma recepta in intellectu que nata est recipere ma
gis ⁊ minus. non obstante ergo ꝙ in angelo sit ma
ius lumen naturale ꝙ̃ in homine: tamen deus po
test perfectiorem actum intelligendi influere ho
mini ꝙ̃ angelo: ⁊ sic poterit homo beatior esse ꝙ̃
angelus. ¶ Inquirendo autem de hijs videtur se-
cunda solutio non bona: qꝛ potentie distinguunt
per obiecta naturalia ⁊ propria non supnaturalia
et cõia mõ visus et auditus differunt specie pro-
pter differentiam ꝓpriorum obiectorũ naturaliũ
que sunt color ⁊ sonus ꝙ̃uis habeant vnũ obiectũ
cõmune sicut quinqꝫ sensibilia cõmunia. Poten-
tie ergo sensitiue in homine et in bruto non diffe-
runt specie: quia habent eadem obiecta etiam na-
turalia: sed intellectus angelicus ⁊ humanus lꝫ ha
beant vnum obiectum supernaturale: puta deũ vi
sum clare et cõmune puta ens: non tñ idẽ natura-
le proprium cum humani intellectus obiectuꝫ sit
quidditas omniũ habentiũ in materia speciem in
tellectus angelici quidditas propria vel ĩmateria
lis creata sit obiectũ. ¶ Tertia solutio nisi aliud
addatur non videtur valere: qꝛ si equaliter ad vi-
sionem vtrũqꝫ lumẽ requiratur sicut deus de potẽ-
tia ordinata habẽtibus inequale lumẽ glorie nũqꝫ
infundit equalẽ visionem ꝙ̃uis de potentia abso
luta posset habenti etiã minus lumen glorie infũ
dere perfectiorem visionem ꝙ̃ etiam sine lumine
quocunqꝫ glorie posset infundere: ita diceretur
quia licet deus posset infundere pfectioreꝫ visio-
nem homini ꝙ̃ angelo nõ facit tamẽ sed vnicuiqꝫ
ſm suam virtutem. Prima ergo solutio ẽ verior
qꝛ lꝫ ad visionẽ supnaturalẽ requiraꝶ vtrũqꝫ lumẽ
nature quidẽ de necessitate absoluta glorie de ne-
cessitate cõditionata siue ordinata lumẽ glorie est
ꝓpria ⁊ determinata ⁊ immediata causa qua va-
riata variaꝶ effectus: qꝛ actus actiuorꝫ sunt ĩ pati-
ente ⁊ disposito. Si dicatur ꝙ qui est acuti ingenij
sine habitu ex vna auditione clarius intelligit ꝙ̃
rudis qui ꝑ trienniũ se habituauit. Non est simile
qꝛ habitus acquisitus non facit potẽtiam exire in
actum in quem prius nõ posset sicut lumen glorie
sine quo nulla subtilitas intellectus attingit ad dei
visionẽ. ¶ Ad secundũ dicitur ꝙ lꝫ potẽtia ĩtelle
ctiua angeli sit pfectior ĩ nãlibus ꝙ̃ potẽtia intelle
ctiua anime xpi/tñ quo ad lumen glorie aĩa xpi
perfectior est angelo. lumen autẽ glorie ſm vnam
opinionẽ plus facit ad visionẽ beatã ꝙ̃ naturalis
perfectio potentie: et ideo aĩa xpi ratione maio-
ris luminis potest esse beatior angelo: ⁊ hoc vtiqꝫ
rõnabile est: qꝛ ſꝫ cõmunẽ cursum gratie ⁊ glorie

Inquirit doctor de solutionibus iã tactis

se concomitantur ĩseparabiliter ⁊ adinuicẽ ꝓpor-
tionãtur. manifestũ aũt ẽ de potẽtia intellectiua.
¶ Ad tertium dicitur ꝙ illud ꝓbat ꝙ angelus po
test esse beatior homine quocũqꝫ etiã xpo: ⁊ illud
non videtur inconueniens de potentia absoluta.
Si enim deus daret tantũ lumen glorie angelo
quantũ dedit anime xpi angelus esset beatior ſm
quosdam ꝙ̃ anima christi: quia equaretur in lumẽ
ne glorie et excederet in lumine nature. nõ decuit
tamen ꝙ daret angelo tantum lumen sicut christo
ne natura non assumpta equaretur: immo excede
ret naturam assumptam. ¶ Quantum ad secun-
dum de cognitione matutina id est rerũ in verbo
Utrum christus vel anima christi videat omnia:
Dicũt aliqui ꝙ de rebus possumus habere dupli-
cem cognitionem scꝫ quid sint et an sint. Prima
est cognitio rei quantum ad quidditatẽ ⁊ essentiã
Secũda est cognitio rei quãtum ad actualem exi
stentiã. ¶ Dicendum ergo ꝙ anima christi viden
do deum cognoscit in ipso omnia entia ⁊ possibi-
lia quantum ad id ꝙ sint. De nullo tamen cogno
scit ex natura talis visionis. an sit vel non sit: cu-
ius ratio est. Intellectus creatus videns clare
diuinam essentiam videt in ipsa omnia que per
ipsam naturaliter et ex necessitate representãtur:
alia vero non: sed essentia diuina naturaliter ⁊ ex
necessitate representat omnes res entes et possi-
biles fieri quantum ad id ꝙ sunt. non autem quã-
tum ad actualem existentiam scꝫ an sint/vel non
sint. ergo omnis intellectus creatus tam christi
ꝙ̃ cuiuscunqꝫ alterius vidẽdo deum cognoscit in
ipso de omni re ente vel possibili fieri quid sit non
autem an sit. Maior patet: quia ex parte represen
tantis non est impedimentum cum representet na
turaliter et ex necessitate ⁊ determiate: nec ex par
te cognoscentꝭ cui fit repsentatio: quia ex quo po
test in essentiam diuinam que excedit omnia alia
etiaꝫ simul sumpta potest in oĩa representata per
ipsam. Minor patet. ꝙ enim representet omnes
res entes ⁊ possibiles quantum ad id ꝙ sunt non
est dubium quia aliter deus cognoscẽs omnia per
essentiam suam non cognosceret oẽs res. ¶ Qꝫ
autem representet eas naturaliter et ex necessita
te probatur sic. Diuina essentia representat eas
creatas sicut causa representat effectum: sed diui
na essentia est causa ſm potentiam omnium rerũ
naturaliter et ex necessitate quãtum ad id ꝙ sunt
licet non sit causa actu producens nisi libere.
Est enim in potestate diuine libertatis producere
quamlibet rem: sed non est in libertate diuine na
ture posse producere quamlibet rem: immo ex na
turali pfectiõe diuine essẽtie est habere potẽtiam
oĩa ꝓducẽdi. sicut aũt cã ſꝫ actũ respicit effectuꝫ
quo ad eius existentiam: ita causa in potentia re-
spicit effectum ſm essentiam quantuꝫ ad id quod
est: quia sicut ex parte cãe est productiuum ⁊ pro
ducẽs: ita ex parte effectus est producibile ⁊ pro
ductum: quorum primum respicit essentiam abso
lute. secundum respicit eam sub actuali esse, sicut
ex parte cause productiuum respicit potentiam.
producẽs autem respicit actionem. res vero crea
biles quantum ad id qđ sunt essentialiter necessa
rio representãtur ab essentia diuina vt est produ-
ctiua virtus: sed quantuꝫ ad existentiam actualẽ
non: quia hoc dependet ex libera voluntate diuina
et sic patet minor. Sequiꝶ ꝙ̃ cõclusio ꝓncipalis: scꝫ

2. articulus Durã. q. 2 huius dist.

ꝙ intellectus videns diuinam essentiam videt in
ea oĩa alia ꝙ̃tum ad id ꝙ sunt. Scit enĩ de quocũ
qꝫ ente possibili quid est: vt quid est homo ⁊ quid
est asinus: non tamen scit vtrũ homo vel asinus sint
in rerum natura ex natura talis visionis nec ĩ hoc
intellectus xpi excedit alios intellectus beatos
nisi in limpiditate videndi ſm hoc ĩtellexerũt du
as auctoritates. Primaꝫ Grego. in dyalogo lo-
quentis generaliter de oĩbus beatꝭ quid est ꝙ ne-
sciant q̃ scientem omnia sciunt. ⁊ sup Apo. 5. Di-
gnus est agnus qui occisus est accipere virtutem
⁊ diuinitatem et sapiẽtiam. dicit glo. i. oẽm cogni
tionem. Per hoc etiam respondent ad duo argu
menta in principio q̃stionis facta. Unde dicũt ad
primũ ꝙ scientia aĩe xpi non equatur scientie di-
uine per hoc ꝙ videt omnia ꝙ̃tũ ad id ꝙ sunt ne-
qꝫ ꝙ̃tum ad numerũ scitorum neqꝫ ꝙ̃tum ad vti
litatẽ cognitionis. non ꝙ̃tum ad numerũ scitorũ
qꝛ deus non solum scit de rebus quid sint ſm na-
turam speciei et quidditatis: sed scit de vnaquaqꝫ
specie rei quot indiuidua sunt actualiter vel erũt
pro quacunqꝫ differentia temporis: quia cogno-
scit essentiam non solum vt est potens producere:
sed vt est actu volens producere hoc vel illud. Nu
merus autem indiuiduorum excedit numerũ qd-
ditatum ſm speciẽ: dato etiã ꝙ equareꝶ ꝙ̃tum ad
numerum scitorum non tamen simpliciter: quia
quantitas scientie non solum attẽditur ſm nume
rum scitorum:: sed etiam ſm claritatẽ cognitiõis
Constat autem ꝙ deus clarius videt res ꝙ̃ quicũ
qꝫ intellectus creatus. ¶ Ad secũdum dicẽdum
ꝙ illa cognitio de die iudicij quando futura sit est
cognitio an sit vel quando erit ⁊ talem cognitio-
nem nullus preter deũ habet ex natura visionis
diuine vt dictum fuit. Nichilominus ꝙ̃uis anima
xpi hoc modo non habuit cognitioneꝫ iudicij: ha
buit tamen ſm reuelationẽ. diciꝶ tamẽ nescire: qꝛ
non fecit nos scire. Interrogatus enĩ ab aposto-
lis super hoc Act. i. Noluit eis iudicare sed dixit
Non est vestrũ nosse tempora vel momẽta ⁊c. Pa
ter autẽ dicitur scire ꝙ hanc cognitionẽ tradidit
filio non solũ ſm diuinã naturam: sed etiã ſm hu
manã sicut Chrisosto. argumentaꝶ. Si enim xpo
homini datũ esset scire qualiter oporteat eũ iudi
care. multomagis datuꝫ est scire qđ est minus scꝫ
tẽpus iudicij. Auctoritas aũt grego. adducta pro
alia parte intelligenda est de cognitiõe rerũ ꝙ̃tũ
ad essentiam siue ꝙ̃tum ad id qđ sunt. non autem
ꝙ̃tum ad existentiam vtrũ sint vel non. Et siliter
exponenda est glosa Apoca. vel vtrũqꝫ intelligen
dum est nõ solum de cognitione beata sed de qua
cunqꝫ cognitione diuinitus infusa. de qua postea
queretur. De ista autẽ q̃stione dictum est plenius
in. 4. ⁊ diceꝶ in sequẽti articulo. ¶ Sed ꝙ̃tũ ad
opinionem ipam videꝶ improbabilis ꝓpter tria.
¶ Primo qꝛ q̃cunqꝫ videt se videre. ꝑ ꝯñs videt
existere sue visionis et suiipsius que sunt quedã
creata: ⁊ hoc vtiqꝫ videt in deo cum actus reflexus
habeat idem cu recto ꝑ pricipali obiecto: quia vi
sio beata actu naturali non est cognoscibilis.
¶ Secundo: qꝛ absurdum est cognitiõe natura-
li beatũ aliquid cognoscere qđ ipm lateat cogni
tione beatifica cũ in superiori scientia debeãt pro
bari principia inferiorum. quibus visis etiã cõclu
siones deduci possunt. Illa autẽ scientia est super
omnem aliã. ergo in ea relucet oĩs alia cognitio:

Cõtra opinionẽ durãdi obijcit doctor.

sed per cognitionem aliam scimus existere rerum
naturaliũ necessariarũ sicut corporũ celestium et
aliorum ꝑ sensum. ꝙ̃ multomagis per illam.
¶ Tertio qꝛ cũ deus oĩa cognoscat ꝑ representa
tioneꝫ sue essentie: ita existere sicut cẽnas: sꝫ pro-
pter hoc beati non vident in deo res qꝛ sunt: quia
illud representaꝶ libere. ꝙ̃ deus nõ videt qꝛ repre-
sentãtur libere. ¶ Si dicaꝶ ꝙ supposito ꝙ deus ve
lit rem ꝓducere essentia diuina nõ potest sibi esse
illius rei non representare: que tamen potest non
representari beato: ⁊ sic respectu dei est non libe-
ra representatio: sed respectus creature sic verum ẽ
sed ex parte dei non est necessitas nisi suppositio-
nis et talis est. Qñ essentia diuina vult represen-
tare beato illud quod representat intellectui pro-
prio ⁊ tũc non potest non representare alteri sicut
nec sibi ꝓpter quod si representatio vna sufficit ⁊
alia cũ sit vtraqꝫ libera absolute necessaria condi
tionate: ⁊ iterum qꝛ si speculuꝫ ea que representat
necessario representaret libere tñ: tñ eque pfecte
non minus viderenꝶ representata in eo libere ꝙ̃ ne
cessario: ita et hoc est propter ꝙ videtur ꝙ anima
xpi videt in verbo oĩa que vbum ⁊ noticia visiõis
reliqua vero plus ꝙ̃ oĩs creatura: non tñ oĩa. ce-
teri autẽ de quibus tanto plus in deo vident ꝙ̃to
clarius deũ vident. De existentibus vo rerum tãtũ
vident ꝙ̃tum deus vult eis reuelare representan
do: quia cum actio dei in creaturam sit volũtaria
lꝫ per virtutem necessariam representare etiã q̃d
ditas quod est deo necessarium in se qñ est repre-
sentare cũ creature quod est creaturaꝫ facere eas
videre est deo liberum. vnde nec de quidditatibus
videt nisi ꝙ̃tum deus vult: sed cõgruũ est velle il
lum de illis plus videre qui clarius videt: ⁊ idem
de mysterijs gratie cõibus. secus de ptinentibus ad
singulos de quibus decet vnumquemqꝫ plus scire
sua ꝙ̃ aliena. ¶ Quantum ad tertium articulum 3. articulus
vtrum cognoscat oĩa que vbũ qui parum distat a
secundo recitãt quidã tres opiniones. ¶ Prima i. opinio
ꝙ aĩa xpi cognoscit oĩa possibilia fieri ⁊ omnia q̃
cognoscit verbũ cognitione simplicis intelligen
tie ⁊ non solum illa que cognoscit scientia visiõis
sic tñ cognoscit ꝙ non cognoscit oĩa ĩ actu sed in
habitu sicut in quodã libro siue speculo q̃ quideꝫ
habitus se extendit ad oĩa possibilia fieri ⁊ haberi
infinitos respectus in potẽtia ad talia obiecta possi
bilia fieri. et distinguit vltra ꝙ esse ĩ potẽtia ad in
finita potest esse tribus modis: quia vel in poten-
tia essentiali: vel in potẽtia accidẽtali: vel in potẽ-
tia actuali coniuncta ⁊ tñ actu. Primo modo esse
in potentia ad infinita nõ repugnat creature sicut
patet ꝙ materia prima est in potẽtia ad infinitas
formas indiuiduales. Secundo modo non repu-
gnat creature esse in potentia accidẽtali ad infini
ta. appellaꝶ autẽ potẽtia accidẽtalis que est respe
ctu vnius primo ⁊ ꝑ se et oĩm aliorũ inꝙ̃tum hñt
attributionẽ ad illud verũ ꝓmũ. Exẽplũ de habi
tu metaphisico qui considerat ipam substantiam
primo ⁊ ꝑ se ſm aliquos vel ipm ens inquantum
ens q̃ põt extendere ad ĩfinita qꝛ ad ĩfinita entia ĩ
potẽtia. ¶ Ex quo enĩ ens inquãtum ens est de
consideratione metaphisici omnia entia quocum
qꝫ modo possunt cadere sub consideratione meta
phisici vel habitus metaphisicalis: non obstante
ꝙ talis habitus sit vnus numero habitus. esse
in potentia accidentali siue coniuncta actui ad

Cōtra pri māopi.

infinita repugnat creature. ¶ Cōtra istā opinio nem arguitur ꝙ nulla creatura limitata et finita potest representare infinita. nā hoc est verū in habitib⁹ ꝙ maioris virtutis est representare et inclinare in tria ꝙ̄ in duo et in quinqꝫ ꝙ̄ in quattuor et loquor de omnib⁹ formaliter differētibus ergo repñtare vel īcliare ad īfinita formalr̄ diuersa cōcludit potētiā infinitā siue in habitu. sicut ptꝫ de geometria respiciēte duas vel tres conclusiones specie differētes qḋ arguit intēsiorē habitū: ꝛ hoc nulli creature pōt cōpetere. ꝙ̄ ꝛc. ¶ Itē nō est cōtra ratione actus ꝙ tēdat siue attingat infinitum. et tñ est cōtra rationē alicui⁹ habitus siue speciei ꝙ possit representare infinita ſm oēs opinātes cōmuniter ex hoc sic arguit. Ex quo nō est ꝯtra rōnem actus ꝙ attingat infinitū magis videt cōpetere alicui actui ꝙ attingat infinitum sub rōnib⁹ infinitis ꝙ̄ ꝙ aliqs habit⁹ finitus possit representare infinitū sub rōibus īfinitis: sed primū nō cōceditur etiā ſm oēs scꝫ ꝙ aliquis actus possit attingere infinitū sub rōnibus infinitis act⁹ inqꝫtū vnus numero: quare nec secundum debet concedi scꝫ ꝙ vn⁹ habitus numero repñsētare possit infinita sub rationibus infinitis. ¶ Itē si talis habitus haberet infinitos respectus cū scientia ꝑ se referat ad scibile erunt in tali habitu infinite relationes reales in actu qḋ est īpossibile in creatura. sicut eñ est impossibile īfinita absoluta poni ī actu: ita īpossibile est infinitas relationes esse in actu: ꝛ hoc ꝑpter īfinitatē. ¶ Ad illud ꝟo qḋ dr̄ de habitu metaphisicali ꝙ se extendit ad infinita Dicendū ꝙ se non extēdit nisi ad species directe. Species aūt reruꝫ sunt finite ſm phōs indirecte tñ et quasi ꝑ accidēs se extendit ad īdiuidua que sunt infinita.

Scđa opinio

¶ Secunda opinio est ꝙ aīa xp̄i nouit oīa q̄ ꝟbum habitualiter et tamē sine omni habitu: qꝛ verbū exprimit aīe xp̄i q̄cquid exprimere pōt sine oī occultatione: qꝛ in sapientia creatoris nō est occultatio: ꝛ ideo aīa xp̄i capit ſm suā volūtatē nunc tria nunc quattuor: nunc ista: nūc illa ꝑ sua volūtate ꝛ possibilitate ad modū quo si in speculo aliquo relucerent viginti spēs alicui vidēti q̄ vidēs nō posset ſꝫ totā suā capacitatē capere nisi decē vel q̄nqꝫ posset talis vidēs si esset agens voluntariū videre nūc quattuor: nūc q̄nqꝫ ꝑ sua voluntate eodē modo ex quo nō pōt simul oīa capere q̄ ꝟbum exprimit simul potest capere et videre nūc ista nūc illa dimittēdo cognoscere siue considerare ista que prius nouit ī actu cū postmodum cōsideret alia nec plus requirit ex quo ipm̄ ꝟbum diuinū exprimēs est obiectū pñs aīe xp̄i nisi ꝙ sit aīa actū eliciēs ꝛ lumen glorie disponens et eleuans. qḋ tamē in actu naturali intelligendi requirat aīa actum eliciendi lumē intellect⁹ agētis disponēs ꝛ vltra tale lumē aliqs habit⁹ reqrat facilitās ad actū. hoc est ex imꝑfectione luminis itellectus agētis ꝙ nō pōt simul disponere ꝛ facilitare ad actū. Lumen aūt glorie ꝑpter suā ꝑfectionē pōt simul vtrūqꝫ facere ī aīa xp̄i qḋ facit habit⁹ et lumē intellect⁹ agētis respectu act⁹ naturalr̄. Q̄ꝫ aūt debeat poni lumen ꝛ nō habit⁹ aliqs ex parte aīe xp̄i ꝓbatur. Quia sicut ex parte gr̄e ī xp̄o ponimus grām nobilissimā ꝛ mō nobilissimo: ſꝫ modus nobilissim⁹ est ꝙ fiat tm̄ ꝑ lumē ſꝫ nō ꝑ habitum ꝛ lumē. ꝙ̄ ꝛc. ¶ Q̄ꝫ autē dictū est ꝙ aīa xp̄i mō pōt ista mō illa videre ꝑ sua volūtate in ꝟbo sibi oīa exprimēte intelligendū est ꝑ cōparationē ad actū nō stantem. nā aīa xp̄i hꝫ vnū actū btificū scꝫ transeūtem sup diuinā eēntiā ꝛ trinitatē ꝑsonarū q̄ act⁹ semꝑ fuit ꝛ manet ꝛ etiā hꝫ vnū alium actū nō semꝑ stātē cuiusmodi est act⁹ ille q̄ trāsit nō sup eēntiā diuinā absolute: ſꝫ sup illa q̄ relucēt ī essentia dīna: ꝛ loq̄ndo de isto actu secūdo nō sꝑ manēte veritatē hꝫ qḋ dictū est. ¶ Isti aūt arguunt cōtra se ꝛ soluūt sic ꝙ pōt videre maius pōt videre minus simul: ſꝫ aīa xp̄i videt totā eēntiā diuinā simul qḋ est maius ꝙ̄ relucētia ī ea ꝙ̄ ꝛc. Respōdēt ꝙ illud nō est verū nisi qñ mai⁹ ꝛ min⁹ sunt eiusdē rōnis ꝛ ꝓportiōis ī cōparatiōe ad tertium exēplū nō valet nec seqt̄. ocul⁹ pōt videre lumen qḋ est mai⁹ ꝙ̄ ꝛ tenebrā qḋ ē mai⁹. ¶ In ꝓposito aūt lꝫ eēna diuīa sit mai⁹ ꝙ̄ illa q̄ relucēt ī ea tñ qꝛ est ꝑ modum vni⁹ ꝛ ꝑ ꝯñs finiti. hꝫ q̄nqꝫ ꝓportionē ad ītellectū creatū. illa aūt q̄ relucēt non se hñt ꝑ modū vni⁹ ſꝫ ꝑ modū īfinitoꝝ: ꝛ ꝑ ꝯñs nō hñt proportionē ad ītellectū creatū.

3. opi. q̄ est scti Tho. pñti di. q. j. ar. ij. q. ij. et. iij. ꝑte, q. x.

¶ Tertia opinio doctoris nostri ꝛ cōis q̄ dicit ꝙ aīa xp̄i nō cognoscit oīa q̄ ꝟbū. ¶ Ad declarādū aūt istā opinionē declarant tria. ¶ Primū est ex ꝑte aīe. scꝫ ꝙ in ea ē potētia duplex ad sciam scꝫ naturalis q̄ vadit ad actū ꝑ act⁹ ꝓprios: ꝛ obediētial̄ q̄ vadit ad actū ꝑ agētē primū sicut in materia corporali ē duplex potentia ad formā scꝫ naturalis obediētialis talis aūt potētia obediētialis ē in aīa forte ad donū sapiētie ꝛ donū sciētie: q̄quidē dona a solo deo infundunt. ¶ Secūdū declarandū est ex ꝑte verbi Postq̄ eñ ꝟbū sibi voluit vnire talē naturā hūanam vt eēt caput eccl'ie ꝛ vltra oēꝫ creaturā ꝑ dona gratuita decēs fuit ꝙ daret sibi oīa dona gratuita q̄ sibi dare posset ꝛ posset ipsa recipere. ¶ Tertiū declarandū est ex ꝑte scie q̄ quasi mediat ī aīaꝫ et verbū. est eñ duplex scia in ꝟbo: vna q̄ dr̄ scia visionis ꝛ alia que dr̄ sciētia simplicis intelligentie. Scia visionis dicit esse eoꝝ q̄ aliquaꝫ habuerūt ī ꝑterito vel habēt nūc ī pñti vel habebūt in futuro existētiā realē extra mētē diuinā: ꝛ esse distinctuꝫ extra ipsum videntē. Scientia vero simplicis intelligentie se habet in plus que est respectu eoruꝫ que sunt possibilia fieri non tamen sunt disposita fieri nec erunt aliquando extra mentem diuinam in actu. Ex quibus sequuntur duo: quorum vnum est ꝙ scientia visionis sit sciētia simplicis intelligentie et aliud plus. Omnia enim que scit de⁹ scientia visionis scit scientia simplicis intelligentie et non conuertitur: quia scientia simplicis intelligentie se habet in plus ꝙ̄ scientia visionis. Aliud quod sequitur scꝫ ꝙ scientia visiōis habet pro obiecto entitatē realem. scientia vero simplicis ītelligentie entitatem possibilem. Ulterius vero distiguunt: quoniam aliqua esse possibilia fieri potest dupliciter intelligi: vel vt dicuntur possibila ad potentiam increatam comparando vel comparationem ad potentiam creatam. sicut eñ aliqua potest deus facere ꝛ nunq̄ fient in actu: sic etiam multa sunt q̄ pōt creatura facere q̄ nunq̄ fient in actu. Si igit̄ fiat q̄stio de scientia visionis sic dicitur ꝙ aīma xp̄i scit oīa que ꝟbum scit sciētia visionis eo ꝙ talia sunt finita. ꝛ finita bene possunt sciri a virtute finita. Si autē fiat q̄stio de scientia simplicis intelligentie ſm ꝙ transit sup possibilia fieri a potētia icreata sic dicit ꝙ nō: qꝛ tūc cognosceret oīa que verbum: ꝛ ꝑ ꝯñs verbum cōprehen

deret qḋ est impossibile cuilibet creature. Si aūt fiat questio de scia simplicis intelligentie ꝑ comparatione ad possibilia fieri a potentia creata sic dicit ꝙ pōt. Nam aīa xp̄i pōt cōprehendere totaꝫ potentiaꝫ creature: ꝛ ꝑ ꝯñs oīa ad q̄ se extēdit tal̄ potētia.

Cōtra primū dictuꝫ huius opiniōis obijcitur,

¶ Cōtra primū mēbꝝ quo dicitur ꝙ scit oīa q̄ scit verbū scia visionis arguitur sic. Ex quo aīe beate stabunt in eternum habebūt actus infinitos vnum scꝫ post alium ꝛ codē modo aīe dānate in inferno habebūt cognitiōes ꝛ assertiones infinitas respectu quarū cogitationuꝫ in infinitum multiplicabiliū ponit ſm eos ꝙ deus hꝫ sciētiā visionis. Ex hoc arguit sic vltra. Maio is virtutis est posse in duo ꝙ̄ in tria ꝛ in quinqꝫ ꝙ̄ in tres. quare si aīa xp̄i sciret oēs tales actus siue cogitatiōes cū tales sunt in infinitū multiplicabiles aīa xp̄i sciret infinita et ꝑ ꝯñs haberet virtutē infinitā ꝯñs est falsum. ꝙ̄ ꝛc. ¶ Itē accipiendo aīam xp̄i cū naturalibus ꝛ supnaturalib⁹ habet adhuc potentiā finitam et est virtutis finite. ꝛ per ꝯñs hꝫ siue habere pōt actum finitū certū et limitatū: ſꝫ conformit̄ ad totā illā potētiā actus finit⁹ nō potest transire nisi sup obiecta certa finita ꝛ determinata. Quare cū talia scibilia q̄ sciūtur scientia visionis sunt infinita et habeant quandā infinitateꝫ aīa xp̄i nō poterit oīa illa scire. ¶ Ex quo eñ nō potest habere nisi actum finitum ſm proportionē ad virtutē suā ꝛ actus finit⁹ precise transit sup tot obiecta: puta mille ꝙ nō pōt sup plura transire sequit ꝙ aīa xp̄i non pōt oīa scire que scit verbū scientia visionis. Hoc confirmat ꝑ cōmentatorē 8. phisi. dicentem ꝙ forma quelibet determinata est magnitudine et quātitate et similr̄ dicit ibi ꝙ actio cuiuslibet entis perficitur ſm q̄litatē ꝛ q̄ꝫtitatem ex quo accipit ꝙ ois ꝟtus creata est finita, et silr̄ ꝙ omnis actus creatus est limitatus ꝛ finitus.

3. obijcit

¶ Itē cōtra hoc quod dicit ꝙ si cognosceret oīa que verbum ꝙ cōprehenderet verbū. Arguit sic. Aīa xp̄i vidēs diuinā essentiā sub rōne vni⁹ ydee adhuc nō cōprehēdit illā ydeam. cui⁹ ratio est qꝛ non videt illam ydeā q̄ꝫtū visibilis est: qꝛ eadē ratione si videret diuinā essentiā sub omnibus rōnibus ydealibus adhuc nō cōprehendet diuinā essētiam siue verbū qꝛ nō videret oēs illas rōes ydeales q̄ꝫtum visibiles essent intensiue ꝛ iō ꝑpt istaꝫ rōnem nō videt dimittēda positio. et si sit melior non videt.

Rñsio ad ista obiecta.

¶ Qui istā positionē vellet sustinere ꝑ declarationē ꝑositā posset rñdere ad oppsita.

¶ Ad primū dicendū ꝙ aīa xp̄i cognoscit qḋ q̄d verbum scientia visionis. Scientia aūt ē visionis est eius ꝙ q̄nqꝫ erit actu ꝑut erit actu qꝛ ꝟo nō cōtingit infinita ꝑtransire actu ideo nunq̄ erūt nec fuerunt cogitationes aut volitiones īfinite ꝛ ī facto esse et in actu: sed semper finite et in facto esse infinite vero in potentia ꝛ in fieri propter quod scientia visionis nō est īfinitorum simpliciter: ꝛ ideo q̄uis aīa xp̄i sciat illa oīa ꝑpter hoc nō opꝫ ꝙ scit simpliciter in scia infinita: qꝛ nec scita sunt simpliciter infinita. ¶ Per idē ad secūdū qꝛ pōa finita cognitiua ꝛ ꝓductiua est infinitoꝝ in fieri vt dictū est: sed de actu est difficilius ꝛ concedēdū est ꝙ cognitio actualis creata vna simul et semel nō est infinitorum simpliciter q̄ in facto esse ꝛ actu habeāt infinitatem sicut si mundus fuisset ab eterno ꝛ generatio ꝛ corruptio non posset angelus cognitione naturali vel beatifica simul distincte cognoscere oēs formas materiales que in materia fuissēt sed videt possibile ꝙ act⁹ cognitionis create possint simul cadere sup oīa finita qḋcūqꝫ dūtamen non sint simpliciter infinita lꝫ ſm q̄d sint infinita sicut bti ī die iudicij videbūt ꝛ mala ꝑterita sua ꝛ aliena vno actu beatifico et similiter oēs cogitationes et volitiōes futuras: q̄ nunq̄ erūt īfinite simpliciter. ¶ Per idē ad tertiū ꝙ lꝫ sit act⁹ limitatus et finit⁹ ac ꝑ hoc nō se extēdit ad īfinita simpliciter. Uidēdū tñ ad infinita ſm q̄d ꝛ in potētia vel in fieri nō est impossibile. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ si videret oīa q̄ verbū cōprehēderet ꝟbum et si non simpliciter: tñ ſm infinitatē sue virtutis qḋ ē impossibile intellectui finito ꝛ cōprehendere virtutem infinitā ſm ꝙ virt⁹ infinita est. ¶ Ad p̄mū dicēdū ꝙ bene cōcludit ꝙ aīa xp̄i non videt oīa q̄ verbū sciētia simplicis noticie nō aūt q̄n oīa q̄ scit sciētia visionis. ¶ Ad secūdū. solutū est in scđo articulo ꝑ illos de pria opinione: qꝛ est ꝯtra illos sicut ꝯtra nos.

¶ Questio secunda

Primum

Secundo q̄rit vtrū in xp̄o sit ponēda sciētia acq̄sita. Et vt ꝙ sic qꝛ phūs in fine secūdi posterioꝝ et primo Metaphi. dicit ꝙ ex multis sensibus fit vna memoria. ex multis memorijs vnū experimētum: ꝛ tādē fit vl'e qḋ est ꝑncipiū artis ꝛ scie: ſꝫ ī xp̄o fuerūt multe sensatiōes noue ꝛ etiā multe fantasie ꝛ memorie: quare ꝛc.

Secundū

¶ Itē scia creata exñs in aīa xp̄i nō hꝫ tātā īmutabilitatem q̄ꝫta hꝫ scia diuina imo hꝫ minorē: sed nūc est sic ꝙ nō obstāte maiori īmutabilitate a ꝑte scie diuine recipit scia diuina diuersas denoīatiōes. nō eñ de⁹ scit xp̄m modo esse moriturū quē ante mortem sciuit esse moriturū: ꝛ pri⁹ ante mortē nō sciuit eum esse mortuū. quare multo forti⁹ hoc poterit esse in aīa xp̄i scꝫ nunc sciat aliq̄d ꝑ acquisitionem qḋ ante nesciuit: quare ꝛc.

Tertium

¶ Itē ois ꝑfectio ponēda est in aīa xp̄i: ſꝫ nūc est sic ꝙ scia acq̄sita ē q̄dā ꝑfectio aīe: quare ꝛc

Quartuꝫ

¶ Itē aliqḋ ē obiectū qḋ nō pōt a xp̄o sciri ſm sciam creatā infusam: et tñ illud obiectuꝫ est scibile quare xp̄s de illo pōt siue potuit acquirere sciaꝫ acquisitā. Maior ꝓbatur ex hoc ꝙ creatio cui⁹ termin⁹ est habit⁹ scie infusus ꝛ gñatio cui⁹ est habit⁹ acquisitus sunt diuerse mutationes ꝛ differūt spē. ꝙ̄ cū habit⁹ capiant spēꝫ ab obiectis obm̄ qḋ est scibile ꝑ sciētiam acq̄sitā nō pōt sciri ꝑ sciam infusam. ꝛ ꝑ ꝯñs seqt̄ ꝯclusio principalis.

Quintum

¶ Itē xp̄s in scia ꝓfecit ſm illud Luce 2. Jesus aūt ꝓficiebat sapientia etate et grā apud deū ꝛ hoīes. ꝛ Ambrosi⁹ dicit ꝙ ꝓficiebat ſm sensum hūanū: sed ꝯstat ꝙ nō ꝓficiebat ſm sciam btām nec q̄ꝫtū ad infusā: qꝛ vtrāqꝫ istaꝝ plenissime habuit ab īstāti sue ꝯceptiōis. ꝙ̄ ꝓficiebat ſm aliā scientiam modo humano acquisitaꝫ.

Sextum

¶ Itē ꝑfectio grē nō excludit ꝑfectionē nature ſꝫ ad ꝑfectōeꝫ nālē aīe ꝑtinet acq̄rere sciaꝫ ꝑ experimētū et doctrinā. ꝙ̄ scia beata et infusa q̄ fuerunt in xp̄o ꝑ gratiā nō excludūt ab eo scientiā modo naturali acquisitam.

Septimū

¶ Ad idē est quod dicit ad Hebre. 5. Cuꝫ esset filius dei didicit ex hijs q̄ passus ē obediētiā.

In oppoīz

¶ Oppositū si ī xp̄o esset aliqua sciētia modo humano acquisita ille modus esset vel ꝑ doctrinā vel ꝑ experientiā. non ꝑ doctrinaꝫ qꝛ sicut dicitur Jo. vij. Mirabātur iudei dicētes. Quō hic lras scit cū nō didicerit nec ꝑ experiētiam

qꝛ sciētia p vni⁹ hoīs solā expientiaȝ acquisita est
valde iperfecta qđ non est ponēdū in xpo. ꝙ nul-
lo modo fuit in xpo sciētia modo hūano acq̄sita.
Rñsio ¶ Rñdeo de ista q̄stione sunt tres opiniones.
i.opinio ¶ Pꝛia ꝙ scia pꝛia sui diuisiōe diuidit in sciētiā
creatā ꝛ increatā Et secūdaria diuisione diuidit
scientia creata in scientiā acq̄sitā et infusam et ꝙ
oēs iste scientie fuerunt in xpo: qꝛ aliquis viatoꝛ
vt viatoꝛ est: pōt habere scientiā acquisitā: q̄ est p
reflexionem ad fantasmata. et statim post separa
tionem aīa potest habere scientiā infusam a deo
cum ipsa separata nō intelligat p reflexionem ad
fantasmata: qꝛ fantasmata nō habet. Et si talis
aīa separata sit in statu btitudidinis hȝ vnā aliaȝ
scientiam beatam siue beatificantem Cum igit
christus fuit viatoꝛ et cōpꝛehēsoꝛ simul ꝛ semel ra
tione qua viatoꝛ fuit debet in eo poni vna scientia
i.ratio acquisita. ¶ Rōne vo ea qua fuit compꝛehensoꝛ
debet in eo poni scientia beatificans: ꝛ qꝛ aīa cō-
pꝛehensoꝛum habet modū substantie separate ad
hoc ꝙ intelligat sine discursu sicut substātia sepa-
rata debet in xpo poni scientia infusa. ¶ Ratio-
nes ponunt ad hoc. quarum pꝛima est hec. Sciē-
tia acquisita vel est species foꝛmata vel est aliqđ
ꝯñs speciei firmationē. sed anīa xpi sicut ꝛ q̄libet
alia aīa cū habeat quādā infinitatē sm rōnē ꝛ ex-
tensiōem non hȝ tot species quin possit plures re
cipere species ꝛ acquirere q̄tūcūq3 fuerint in ea
species foꝛmate vl' ꝯñtes ad foꝛmatōeȝ quare ꝛc.
Secunda ¶ Item sm cōmētatoꝛē. i. Metaphi. Ab oib⁹ est
concessum nihil esse ociosum in fundamēto natu
re et creature. ꝛ pꝛimo celi. et natura et de⁹ nichil
faciunt frustra ꝛ eodē libꝛo. Natura non fecit ali
quod ens sine operatione: qꝛ tale ens esset ociosū
¶ Ex hoc sic arguitur. Natura nichil facit fru-
stra ergo multomagis nec in anīa xpi fecit aliq̄d
ociosum ex tertia ꝓpositiōe cōmentatoꝛis: ꝛ tūc
vltra ad abstractionē specierū intellect⁹ agentis
sequit scientia in intellectu. ꝙ ꝛc ¶ Itē maioꝛ vi
Tertia detur esse distātia seu repugnanta medij demon-
stratiui ad mediū dyaleticū q̄ iter scientiā acq̄si-
tam et infusam: sed in aīa simul et semel pōt eē sci
Quarta entia p vtrūq3 mediū. quare ꝛc. ¶ Itē maioꝛ vi-
detur esse colligātia viriū sensitiuarū ad intelle-
ctum q̄ taliū viriū ad volūtatē. Cui⁹ rō est: qꝛ vo
luntas vnit viribus sensitiuis nisi p intellectum
sed est sic: ꝙ facta passione aliquā i sensu statim se
quit doloꝛ in volūtate. igit multofoꝛti⁹ facta ali
qua mutatione vel impꝛessione in sensu sit immu-
tatio in acquisitione sciētie in intellectu ꝛ in xpo
q̄tum ad sensus fuit talis immutatio. quare ꝛc.
2.opinio ¶ Secūda est opinio contraria ꝙ in xpo est sola
scientia infusa cū diuina. Pꝛimo qꝛ Liconiēsis
de diuinis noībus parte. 5. in vna auctoꝛitate di-
i.ratio. cit ꝙ in xpo fuit solū scientia infusa. ¶ Item ad
hoc est Damas. li. iij. c. ij. Ex quibus sic arguitur.
Postq̄ xps a pꝛincipio sue conceptionis habuit
plenitudinē sciētie infuse supfluum est ꝛ nō neces-
sarium aliā ponere in aīa ei⁹ acquisitā. ꝙ aūt non
sit necessariū nec cōgruū. Ex hoc pbat: qꝛ si acq-
reret sciētiā cū scientia accipiat speciē ab obiecto
esset hec scientia acquisita respectu eoꝛūdē obie-
ctoꝛū respectu quoꝛū est scientia infusa: ꝛ per ꝯñs
esset eiusdē speciei et eiusdē rōis: nūc aūt et si non
sit impossibile eē duo accñtia eiusdē rōis in eodē
simul et semel. tñ supfluū est ponere nec congruit

vtputa ꝙ ponant due albedines in eodē subiecto
ꝙ vero nō esset alteri⁹ speciei scia acquisita a scia
infusa ꝓpter diuersum modū oꝛiginandi pꝛobat
p Ambꝛosiū de incarnatiōe vbi q̄ dicit ꝙ dispari
tas oꝛtus non arguit diuersitatē nature. ¶ Iteȝ
nulla impfectio in xpo ponenda est q̄ non facit re Secunda
demptionē humani generis et ad eā nō sit vtilis
sed ignoꝛantia non fuit vtilis imo magis nociua
q̄ pficua ad talē redēptionē quare ꝛc. Ideo a qui
busdā dicit ꝙ in aīa xpi non debet poni ex parte
intellectus scientia acquisita nec ex pte volūtat Rñsio ad
habitus moꝛalis acquisitus. ¶ Isti rñdent ad ar rōes pꝛie
gumēta opiniōis pꝛime. ¶ Ad pꝛimā rōnē dicūt opinionis
ꝙ scia cū media sit inter potentiā ꝛ actū ꝛ species
solū mediet inter actū ꝛ obiectū ꝙ scia nō ē ipsa-
met spēs firmata. Dicūt. ad argumentū rñdet du
pliciter. Vno mō sm aliquos pōt tot spēs recipe
re ꝙ nō poterit ampli⁹ recipere plures. ꝛ hoc con
firmant ipsi p hoc ꝙ capacitas intellectus est fini
ta: ꝛ sic finitur finitis specieb⁹: ꝛ sic p ꝯñs nō pōt
recipere infinitas species. Ex hoc sic arguit. Si
intellectus posset infinitas species recipere ita ꝙ
nunq̄ tot quin plures cū infinitū nō sit plus alio
infinito: nec malus sequeret ꝙ senex tantū addi-
sceret q̄tum ꝛ iuuenis cū intellect⁹ senis sicut et
iuuenis possit infinitas spēs recipere: sed ꝯñs est
cōtra aristotelē de pꝛobleumatib⁹. pte. iiij. ca. iij. di
cētē ꝙ iuuenes pñt plus addiscere q̄ senes tenē-
do istā viā. Rñdet faciliter ad argumētum ꝙ aīa
xpi hoc supposito qđ dictū est non potuit plures
species recipere q̄ habuit a pꝛincipio cōceptiōis
et p ꝯñs nō potuit acq̄rere aliā sciaȝ. Alter dici
tur sm aliquos ꝙ intellect⁹ nunq̄ recipit tot spe
cies q̄n posset plures recipe. ꝛ isti recipiūt confir
mationē dicti sui ex dicto Aristote. tertio de aīa.
ꝙ intellect⁹ post intelligere maximū pōt intelli-
gere min⁹ intelligibile qđ nō potest sensus facere
sicut ibidē hr. Ex hoc vr ꝙ pfectio i vno itellectu
iuuet intellectū vt perficiatur alia perfectione et
non impediat. Secundum ergo hāc viā pōt sic di
ci ad argumētū ꝙ sciētia est aliq̄d ꝯñs ad foꝛma-
tionē speciei et cū dr vltra potuit acq̄rere speciem
ꝙ ꝛ sciam. Dicendū ꝙ nō valet. Nā sicut videm⁹
ex pte habituū moꝛaliū ꝙ act⁹ ipsi sunt impꝛessi-
ui habituū vsq3 q̄ ipsi habit⁹ nō sunt pfecti. postq̄
vo sūt pfecti ipsi act⁹ nō ipꝛimūt habit⁹ nec ipos
augmētāt imo cōseruāt. imo sic dicit ꝙ scia seq̄t
ad foꝛmationē speciei vsq3 quo scia nō est pfecta.
cū vo est pfecta iā nō sequit ad talē foꝛmationeȝ:
imo p ipam foꝛmationē ꝯseruat. et qꝛ xps in pꝛio
instāti cōceptionis sue habuit pfectissimā sciētiā
creatā ideo nulla postmodū sequebatur sciētia in
ei⁹ aīa ad cōfoꝛmationē speciei vel pꝛi⁹ habite vl' ad secūdū
postmodū recepte. ¶ Ad secūdū dicendū ꝙ nō va
let ex modo arguēdi sic arguere. Opatio intelle
ctus agentis est abstractio. igit si non habuit istā
opationē in xpo intellectus agētis fuit ociosus.
nā intellectus agens habet aliā operationem sȝ
quam fuit in christo. et ita non fuit ociosus. De il
la autem alia operatione dicet in alia questione.
¶ Vel dicēdū ꝙ dato ꝙ intellectus agēs habuit
in anima istā operationē que est abstrahere ꝙ ad-
huc nō sequit ꝙ acquisierit aliquē habitū scientie
acquisitum. Nā aliud est abstrahere speciē ꝛ aliud
est habitū acquirere: nec acquisitio habit⁹ sequit
acquisitionem speciei recepte in itellectu: nisi q̄n

habit⁹ scientie non est in aīa. q̄n auteȝ habitus sci
entie pꝛimus est tunc non est abstractio vt sciētiā
de nouo acquirat: sed vt scientia pꝛi⁹ habita vta
tur sicut etiā ipsimet ponūt q̄ sunt de alia opinio
ne ꝙ intellect⁹ nō potest itelligere nisi p reflexio
Ad tertiū nem ad fantasmata. ¶ Ad tertium dicendū pꝛio
ꝙ argumentū in se non cōcludit. Nā medium dia
leticum ꝛ demōstratiuum non sunt eiusdē rōnis.
scientia tamē acquisita ꝛ ifusa sunt eiusdē speciei
et rationis sicut fuit supꝛa pbatū p Ambꝛosium
de incarnatiōe verbi: nūc autē nō est aliqđ argu-
mentum q̄ sunt diuerse rationis posuit simul esse i
eodē. ꝙ ista q̄ sunt eiusdē rōnis possunt esse simul.
Exemplū qualitas ꝛ quantitas bene sunt simul
ꝛ tamen due qualitates: puta due albedines non
possunt esse simul. ¶ Secūdo. Dicit exponēdo
maioꝛem ꝙ duplex est dyaletica: videlicet docēs
et vtēs. Et similiter est duplex demōstratiua scȝ
docens ꝛ vtens. Voco autē dyaleticā docēteȝ q̄n
quis habet habitum p quē scit inuenire medium
pbabile ad aliquā conclusionē inferendā dyaleti
ce. Ista autē dyaletica bene potest stare cū demō
stratiua docente ꝛ vtente: qꝛ bene possunt ista duo
simul stare scȝ ꝙ aliq̄s habeat habitudinē demon
stratiue scientie ꝛ ꝙ etiā demōstratiua sciētia vta
tur. Exemplum in alio. Nā bene stant ista duo in
pꝛia videlicet ꝙ aliquis habeat visionē apte ꝛ ꝙ
simul sciat modū cognoscendi p fidem lȝ non ha-
beat. Dyaleticā auteȝ vocāt vtentem q̄n aliquis
ꝓpter rationē aliquā dyaleticam assētit alicui cō
clusioni et intelligit illi rationi sm modum illi⁹
rationis ꝙ faciat assentire vni parti cū foꝛmidine
alterius partis. idcirco talis dyaletica nō potest
stare cū demonstratiua vtente: qꝛ de rōne demon-
stratiōis vtētis est ꝙ faciat assentire ꝯclusiōi sim
pliciter sine foꝛmidine alteri⁹ partis. assētire au
tem alicui cū foꝛmidine ꝛ sine foꝛmidine non pos
sunt simul esse. ¶ Ad quartum dicendū ꝙ nō est
Ad q̄rtuȝ simile ex parte intellect⁹ ꝛ voluntat. Nā assume
re defectū aliquē ex parte volūtatis siue involun
tate expediebat: qꝛ hoc faciebat ad nostrā redem
ptionem. Nā sicut adā peccauit p delectationē in
oꝛdinatā in voluntate: sic xps q̄ venit satisfacere
debuit dolere in voluntate. Assumere autē igno-
rantiam non expediebat: imo magis impediebat
ad restaurationē hūani generis: ꝛ ideo lȝ q̄tū est
ex natura rei magis debuit fieri aliqua impꝛessio
in intellectu facta passione in sensu q̄ in volūta-
te ꝓpter maioꝛē colligantiā sicut fuit argutū: tñ
ista causa fuit pūenta p infusionem scientie: ꝛ nō
fuit pūenta ex parte voluntatis: ideo fuit doloꝛ i
voluntate ꝛ nō fuit acquisitio scientie ex pte itel
lectus. Vel dicendum ꝙ sicut ex parte intellect⁹
xps nō habuit aliquē habitū acq̄sitū nouum sic
nec ex parte volūtat habuit aliquē habitū moꝛa
lem acquisitum de nouo. vñ facta passiōe aliqua
in sensu non fuit aliquid factum in ipsa volunta-
te qđ se haberet p modum habitus immanēt: sȝ
solū p modum passionis trāseunt. fuerunt eñ in
xpo ex parte intellectus noui actus intelligendi
et per consequens noue delectatōes causate exista
Ad rōnes libus actibus in ipa potentia intellectiua. ¶ Isti
pꝛincipales etiam respondēt ad argumēta pꝛicipalia. ¶ Ad
sm istā se pꝛimū pꝛincipale concedēdo totā deductionem.
cūdā opi. Dicendū ꝙ vniuersale est pꝛincipium artis ꝛ sci
entie siue ipsa species abstracta si ipse intellectus

non pꝛehabeat scientiā ante abstractionem. si au-
tem pꝛehabeat tūc talis abstractio non est vt sciē
tiam acquirat sed vt scientia vtatur pꝛius habita
¶ Ad secūdū dicendū ꝙ ille modus arguendi i Ad scđm.
diuinis aliqua non differunt: puta essentia et esse
essentie siue esse existentie. ergo in creatura debēt
differre. vel si in deo differūt realiter nō valet pꝛo
pter hoc sic ꝙ nō valet scientia diuina vna existēs
pōt recipere diuersas demōstrationes. ergo mul
to foꝛtius in scientia aīe xpi cū sit minus immu-
tabilis potest esse aliqua acquisitio de nouo: vt
sit in aīa xpi sic vna alia scientia acquisita a scien
tia infusa alia inq̄ realiter. ex quo sciētia diuina
est alia ꝛ alia denoīatio. Vel dicēdum ꝙ scientia
diuina est magis immutabilis: qꝛ et quantum ad
habitum ꝛ quantū ad actum. semp eñ manet vn⁹
habitus et vnus actus. Scientia vero xpi creata
nō est minus immutabilis: q̄uis q̄tum ad actus
mutatur: qꝛ semp habet aliuȝ ꝛ alium actū nouū
intelligendi. Sed q̄tum ad habitum manet im-
mutabilis: ꝛ ideo ista minoꝛ imutabilitas non dȝ
attendi penes acquisitionē alicuius scientie: sed
penes alium ꝛ alium actū de nouo ꝛ non habitū.
¶ Ad tertium dicendū ꝙ q̄n sunt due pfectiōes
alicuius repugnantes adinuicē quarū vna ē pfe- Ad tertiū
ctioꝛ alia semper debemus ponere pfectioꝛem: et
qꝛ minus perfecta repugnat magis perfecte non
pōt poni simul cum ea: ꝛ qꝛ ita se habēt sciētia in-
fusa ꝛ scientia acquisita: ꝙ scientia infusa est pfe
ctioꝛ q̄tum ad modū ꝛ habēt repugnātiā abinui-
cem vt sint simul cum sint eiusdem rationis: ideo
debemus ponere in anima xpi scientiam infusam
et non acquisitam: qꝛ tota perfectio scientie acq-
site est in scientia infusa. et ex quo tota perfectio
est in ea non debemus ponere scientiam acquisi-
tam. non eñ ponentur ꝓpter aliud si ponant nisi
ꝓpter pfectionem. ¶ Ad quartum dicendum ꝙ
nō semper mutationes differunt penes terminos
sed aliquando differunt penes modū eiusdeȝ ter Ad q̄rtuȝ
mini. Exemplum de nutritiōe ꝛ generatione: qꝛ
terminus vtriusq3 sm philoso. de generatiōe. est
substātia solū differēter se habens quo ad modū
Cum eñ substātia sit per se dicitur generatio: cū
vero sit substātia i alio dicitur nutritio. Et ideo
distinguendum est de mutatioibus. ꝙ quedā sunt
mutatiōes disparate ꝛ limitate: cuiusmodi sunt
generatio et nutritio siue augmētatio ꝛ tales nō
differunt penes terminos et penes modos eius-
dē termini sicut exemplificatum est supꝛa. Que
dā vero sunt mutationes alie. quarum vna ex vna
pte ē illimitata ꝛ vlis: ꝛ alia limitata ꝛ pticularis
cuiusmodi sunt generatio ꝛ creatio. Nā creatio
est mutatio illimitata ꝛ vlis: ꝛ iō pōt terminari
ad oē illud ad qđ terminat q̄cūq3 alia mutatio li
mitata ꝛ pticlar: ꝛ p ꝯñs sequit ꝙ creatio nō dfat
ab alijs mutationib⁹ nec q̄tum ad terminos nec
q̄tum ad modū terminoꝛū ex pte terminoꝛū. ita
eñ pōt creari aliq̄d in alio: puta substātia adue-
nire substātie p creationē sicut pōt p nutritioneȝ:
et eodē modo est in oib⁹ alijs: ꝛ hoc bñ congruit.
nā sicut pꝛia cā q̄ ē cā vlis pōt sup totū ens sic pꝛi
ma mutatio q̄ ē vlis ꝛ illimitata pōt terminari ad
quodlibet ens siue sit accñtale / siue substantiale /
siue sit ens in seipso factum: siue sit ens factum
in alio. ¶ Tertia ē opinio q̄ habet duos articlos 3.opinio.
Pꝛim⁹ articul⁹ ē de scia ifusa. Scđs de acq̄sita.

Durã. q.3 hui⁹ dist.

¶ Quantuz ad primum ꝓponunt tria videnda. ¶ Primũ est. An in christo sit ponere talẽ sciẽtiã ¶ Secũdũ est. Ad que et ad quod se extendat. ¶ Tertiũ est de vsu illi⁹ sciẽtie. Utrũ fuit collatiuus ⁊ ꝑ conuersionẽ ad fantasmata. ¶ Quantũ ad primũ dicũt ꝙ ꝑter cognitionẽ beatam fuit in xp̃o cognitio infusa qua cognouit res ĩ ꝓprio genere. qđ ꝓbãt dupliciter supponendo illud qđ dictum fuit superius ⁊ ꝙ non decuit filium dei assumere naturã humanã imperfectã. Tũc sic. Sicut se habet gratia ad voluntatẽ: sic scientia ad intellectum: sꝫ in xp̃o fuit plenitudo gratie ꝑficiẽs voluntatẽ nõ solum ad actus patrie: sed etiã ad act⁹ vie qui est cognitio rerum in ꝓprio genere. ¶ Secundo: qꝛ sicut dicit Dionysi⁹. 2. cap. celestis Jerarchie. xp̃s sꝫ ꝙ homo docet angelos. hoc autẽ nõ põt intelligi quo ad cognitionẽ beatã: qꝛ ẽm illam q̃libet docetur immediate a deo videndo diuinam essentiã ⁊ illa q̃ representatur ꝑ ipsam: ergo opꝫ ꝙ intelligatur de alia scientia ꝑ quam cognoscitur res aliter q̃ in ṽbo. Tenendũ est ergo ꝙ in xp̃o ab instanti sue conceptionis fuit nõ solũ cognitio beata sed quedam alia cognitio ĩfusa ꝑ quã cognouit non solũ entia naturalia: sed etiam mysteria diuina vt statim dicet̃.

Secundũ dictũ hui⁹ opinionis

¶ Quantũ ad secundum dicendũ est ꝙ hec scientia extendit se ad cognitionem oĩm rerũ naturaliũ: et ad cognitionem oĩm mysteriorꝝ diuinorũ ⁊ oĩm cogitationuꝫ et factorum hoĩm. ꝙ em̃ extendat se ad cognitionem oĩm rerum naturalium ⁊ oĩm mysteriorũ diuinorum patet ex eodẽ principio quo supra. scꝫ ꝙ decuit ꝙ aĩa xp̄i esset ꝑfectissima ex quo sic arguit̃. Ens in potentia non est ꝑfectum quousqꝫ reductum sit ad actum: sed aĩa xp̄i fuit in potentia naturali ad cognitionẽ oĩm rerum naturaliũ cuꝫ hoc sit natura intellect⁹ possibilis. fuit etiam ĩ potentia obedientiali ad cognitionẽ oĩm mysteriorꝝ diuinorũ. ergo cũ fuerit ꝑfectissima oportet ꝙ habuerit cognitionẽ oĩm rerũ ⁊ mysteriorũ diuiorũ. ¶ Qꝫ autẽ cognouit oĩa facta ⁊ cognitiones hominũ ptꝫ: qꝛ cuilibet beato ꝑter visionẽ diuinam reuelat̃ q̃cquid ad eũ ꝑtinet sed ad xp̃m ẽm ꝙ hõ ꝑtinet iudicare de oĩm hoĩm factis et eorũ cogitationibus. ḡ xp̃s habuit cognitioneꝫ oĩm hoĩm sanctorũ ⁊ cognitionũ ipsorũ. ipam tamẽ essentiã diuinã nõ videt ꝑ talẽ scientiã nisi sicut videtur a viatorib⁹ deductiõe naturali: qꝛ visio clara ⁊ nuda diuine essentie est visio beata de qua dictũ fuit supra. Hec aũt q̃ dicta sunt insinuantur in ysa. mystice. xi. vbi dicitur plenus fuisse spũ sapientie et intellectus scientie ⁊ consilij. Nã ad sapientiã ꝑtinet cognitio diuinorꝝ. ad intellectũ cognitio ꝑncipiorũ. ad scientiã cognitio cognitionum. ad cõsilium cognitio agendorũ q̃ oĩa fuerũt ꝑfectissime in xp̃o. Propter qđ dicit apl's Coll'. 2. ꝙ ĩ xp̃o sũt oẽs thesauri sapiẽtie et scientie abscõditi ⁊ sic ptꝫ secundum.

Tertiũ dictum.

¶ Quantũ ad tertiũ de visu etiã scientie vtrũ fuit collatiuus ⁊ ꝑ cõuersionẽ ad fantasma intelligendũ est ꝙ est duplex collatio. vna per quam ex notis inuestigant̃ ignota ⁊ talis nõ fuit in xp̃o cui oĩa nota erãt ꝑ scientiã infusam. Alia ẽ collatio ꝑ quã ex aliquo actu considerato deducitur aliud non actu ꝯsideratũ lꝫ habitualiter esset notũ fuit in xp̃o: qꝛ nõ cõsiderat simul oĩa quoruꝫ noticiã habitualẽ habuit. ⁊ ideo ex vno actu considerato potuit aliud nõ actu consideratũ collatiue deducere.

Su. q. 4.

¶ Quantum ad secundũ de sciẽtia acquisita dicit idẽ sic ꝙ qꝛ vn⁹ ⁊ idẽ doctor vtrũqꝫ modũ dicendi in ista q̃stione tenuit videt̃ ꝙ satis ꝓbabilr possit vtraqꝫ sustineri. sciẽtia tñ alia ⁊ alia suppositiõe. Si em̃ ponat̃ ꝙ oĩs scientia infusa sit alterius rõnis a scientia acquisita: tunc põt ꝓbabiliter sustineri ꝙ ꝑter scientiã infusã fuit in xp̃o alia sciẽtia naturali modo acquisita: quia ex quo sunt diuersarũ rationũ vna nõ impedit aliaꝫ quin possit esse simul in eodẽ subiecto nec aliquid ꝑfectionis auferendũ est a xp̃o quod inuenit̃ in aliĳs hoĩb⁹ sicut est acquisitio scie modo naturali. Si autẽ sciã acquisita ⁊ infusa sunt eiusdẽ rõnis: maxime respectu eiusdem obiecti: tunc tenendus est secundus modus scꝫ ꝙ in xp̃o non fuit aliqua scientia modo naturali acq̃sita. ¶ Suppositio autem secũda videtur rõnabilis qꝛ sicut visus naturaliter habit⁹ ⁊ ꝑ miraculũ restitut⁹ est vnius rationis: sic scientia naturaliter acquisita ⁊ diuinit⁹ ĩfusa videret̃ esse vnius rõnis. quo supposito ꝓbatur ꝙ in xp̃o non fuit aliqua scientia acquisita ¶ Primo sic in eo qui iam habet habitũ sciẽtie ꝑ ea que a sensu accipit non acquirat̃ nouus habit⁹ eorum qui prius sciuit. Alioquin due forme eiusdem speciei vel ratiõis essent simul in eodẽ subiecto quod est impossibile vel saltem vna supflueret sed xp̃s habuit habitũ scientie infuse ꝑ quam cognouit q̃cq̃d naturalr̃ est cognoscible vt fuit pri⁹ dictum. ḡ ꝑ ea q̃ a sensib⁹ accepit nõ fuit in eo acq̃situs nouus habitus scientie. ¶ Secundo ꝓbat̃ sic. Sicut incõueniẽs est ꝙ xp̃s acceperit sciẽtiã ꝑ auditum ⁊ doctrinã: sic incõueniẽs est ꝙ xp̃s acceperit sciẽtiam ꝑ experiẽtiam ex reb⁹ sensibilib⁹ sed oẽs cõlter cõcedũt ꝙ icõueniẽs est ⁊ fuit xp̃m accipere sciẽtiã ab hoĩbus ꝑ auditũ ⁊ doctrinã eo ꝙ ipse dat⁹ fuerit nobis doctor. ḡ incõueniẽs fuit ꝙ xp̃s accepit sciẽtiã ex rebus sensibilibus ꝑ experiẽtiã. Maior cõcedit̃: qꝛ hõ nõ accipit sciẽtiaꝫ ab alio hoĩe nisi qꝛ ꝓponunt̃ ei voces sensitiue rerum scibilium: ita ꝙ hõ docẽs nõ videtur esse nisi ꝓponẽs obiectũ ⁊ eodẽ modo res sensibiles se habẽt ad hoĩem: qꝛ ex eis tanq̃ ex oĩbus sumit cognitionẽ ꝑ experimẽtum. Si ergo incõueniẽs est xp̃m accipere sciẽtiã ex hoĩbus: qꝛ ex hoc videret̃ sua ꝑfectio depẽdere ab hoĩb⁹ eadem rõne videt̃ incõueniẽs ꝙ accepit a rebus ꝑ experientiam. sic em̃ ꝑfectio sua depẽderet a reb⁹. ¶ Tertio quia sciẽtia que ꝑ experiẽtiã acquiritur ex hoc ꝙ sensibilia sunt presentia sensibilibus. sed sensibilibus xp̄i valde pauca sensibilia fuerũt presentia ꝑ comparationem ad illa que nunq̃ sensu ꝑcepit. ḡ sciẽtia hoc mõ acq̃sita fuit ĩ xp̃o valde ĩꝑfecta qđ nõ est dicẽdum. ¶ Et si dicat̃ ꝙ lꝫ corporalib⁹ sensibus xp̄i nõ fuerunt omnia sensibilia subiecta. ex hĳs tamen que sumpta fuerunt potuit in noticiã aliorumm deuenire cum ex lumine naturali intellectus possit homo procedere ad intelligẽdũ effectus per causas ⁊ econuerso: et hoc modo xp̃s potuit videndo corpora celestia cõprehendere eorũ virtutes ⁊ effectus quos habuit in istis inferioribus: qui etiam eius sensibus non subiacebat non valet: quia ex sola visione corporum celestiũ nullus potest comprehẽdere virtutem eorum: sed potius experientia effectuum loquendo de naturali cognitione hominis de qua nunc agimus: ⁊ ideo per experientiam habitam in quacunqꝫ re non po

test haberi scientia nisi de illis rebus de quibus est experiẽtia: vel de cõsimilibus ẽm speciem. sic em̃ ex multis sensibus fit memoria: ex multis memorĳs fit experimentum: et tãdem vniuersale qđ est principium artis et scientie.

Ad duas vltias rõnes aũ oppositum.

¶ Ad rationes duas vltimas in contrarium. Dicendum ad primam ꝙ profectus incrementum in sciẽtia potest esse dupliciter. Uno mõ q̃tũ ad essentiã habitus quia efficit̃ habit⁹ intensior: vel qꝛ ad plura se extendit. ⁊ isto modo xp̃s non ꝑfecit in scientia: qꝛ oĩa sciuit ab instanti sue conceptionis eque ꝑfecte sicut postea. Et sic loquit̃ Dam̃. qui dicit. qui proficere dicunt xp̃m sapiẽtia ⁊ gratia vt additamentum sensus accipientẽ/ non eã que scđm ypostasim vnionẽ est venerantur. Alio modo ẽst profectus in sciẽtia q̃tum ad aliquẽ modũ certitudinis: sicut cũ aliq̃s cert⁹ de aliqua ꝯclusione: puta de eclypsi/ postea subtilit̃ eã intuet̃ ⁊ sensibiliter. per hoc em̃ noua certitudo addit̃ ⁊ ꝑcedens cõfirmat̃. ⁊ hoc vocat̃ certitudo experimẽtalis. ⁊ q̃tũ ad hoc creuit scientia xp̄i inq̃tũ quotidie aliqua videbat q̃ prius nõ videbat licet eã sciret ꝑ scientiã infusam. et de hoc incremẽto loquit̃ euãge. et Ambrosi⁹. Uel potest dici ꝓfecisse in sciẽtia sicut magister exponit/ non in se sed fidelib⁹ quib⁹ maiora de die in diẽ ostendebat de se. ¶ Ad tertiam dicendũ ꝙ ꝑfectio gratie q̃ est alteri⁹ rationis q̃ profectio nature nõ excludit eã: sed si ꝑ gratiam det̃ alicui ꝑfectio quã posset acq̃rere ꝑ naturam: tunc ea data non põt similis acq̃ri, ne due forme eiusdẽ rationis sint in eodeꝫ subiecto. Per id qđ dictum est patet respõsio ad illud Hebreorum. 5. Didicit. ⁊c. quo hoc ĩtelligit̃ solũ quo ad certitudinem experimentalẽ.

Opi. ⁊ sententia do.

¶ Inter has autẽ videtur prima ꝓbabilior ꝙ scꝫ in xp̃o preter cognitioneꝫ diuinam fuit triplex scientia creata scꝫ beatifica: quã oẽs concedunt. infusa de obiectis creatis ꝑncipaliter: acquisita via sensus. De ĩfusa nõ beatifica patet: qꝛ quicq̃d infusum fuit perfectiõis alicui viatori nõ includẽs nec supponẽs imꝑfectionem ꝑfectioni xp̄i repugnantẽ/ fuit infusum anime xp̄i: qui accepit spm̃ nõ ad mẽsurã: ⁊ ad cuius exemplar quasi ꝓmogeniti alĳs ꝑfectiones ĩfundunt̃. Dico autẽ nõ includẽs imꝑfectionẽ ꝓpter fidem ⁊ spem/ ⁊ nõ supponẽs ꝓpter virtutẽ penitẽtie q̃ supponit peccatũ. Sꝫ sciẽtia nõ beatifica est ꝑfectionis nec ĩꝑfectionẽ includit/ nec supponit xp̃o repugnãtẽ. ergo ⁊c. ¶ Idẽ arguit̃ de cognitione vesptina q̃ est ꝑ infusionẽ qꝛ fuit viatoris decuit magis q̃ adã. ergo oportet ꝑter cognitioneꝫ in ṽbo cõprehẽsore ipsum habuisse aliã viatoris. ¶ Itẽ mysteria grẽ nouit sed tñ cũ istud nõ ꝑtineat ad ꝑfectionem nature sed magis patrie: potuit ad hoc sufficere cognitio matutina / sine alia vesptina. Similiter dicta sancta cogitata oĩa nouit q̃ iudicabit. ⁊ qꝛ hoc erit ꝓpter iudicium / sufficit ad hoc cognitio matutina. sed q̃ negant res quo ad esse videri in ṽbo habẽt distinguere alias cogitatiões ab illa. ¶ Scđo ꝓbat̃ de sciẽtia acq̃sita ⁊ experimẽtali q̃ ad possibilitatẽ ꝙ scꝫ potuit esse in xp̃o: qꝛ nichil ꝓhibet nisi illa cognitio naturaliũ infusa sit eiusdẽ rationis cũ acq̃sita: tunc em̃ perfectio illi⁹ habitus nec intendebat̃ q̃ erat perfectissimus in sua specie/ nec alius solo numero differens potuit generari. ¶ Sed videtur ꝙ licet deus posset infundere omnẽ scientiã acquisibilem: non tamen videt̃ fuisse eadeꝫ illa q̃ in xp̃o et in aristotele fuit: sed multo ꝑfectior etiã specie fuit infusa sciẽtia in xp̃o. Si eniꝫ morales infuse differunt ab acq̃sitis respectu eiusdẽ obiecti: pari ratione ⁊ ĩtellectuales infuse. ¶ Ulterius si fortitudo donũ infusum circa idẽ obiectũ differt ab acquisita / pari ratiõe metaphisica in xp̃o infusa/ a metaphisica acq̃sita. ¶ Tertio: qꝛ de eodẽ obiecto possunt creata creare diuersas sciẽtias vt alia est sciẽtia: qꝛ alia ꝓpter quid multo magis deus ¶ Quarto/ qꝛ scientia q̃ aĩe separate infundit̃ naturalis videt̃ spẽ differre ab acq̃sita qñ est coniũcta pari ratione cõiuncte potuit infundi. ¶ Tertium ꝓbat̃: qꝛ de facto habuit scientiã acquisitaꝫ qꝛ actiuis ⁊ passiuis debite approximatis necesse est fieri actionem nisi de⁹ impediat q̃ sine causa non ĩpedit. Sed xp̃s habuit ĩtellectũ agentem et sensibilia ꝑsentia ⁊ sensus ⁊ intellectum possibilẽ bene dispositũ ex quib⁹ sciẽtia experimẽtalis acq̃ritur ⁊ causat̃: nec est ratio quare de⁹ ĩpediuisset maxime cũ ista scientia sit ꝑfectionis: ⁊ cum xp̃s subiectus fuit sensibilib⁹ quo ad dolorẽ ⁊ vitã animalem mirũ si nõ quo ad ꝑfectionis acq̃sitioneꝫ Et ꝙ intellectus agẽs fuit in eo ociosus quo ad principalẽ ei⁹ operationẽ que est aquisitio scientie habitualis videt̃ incõueniẽs: qꝛ. ⁊ si in paruulis demẽtibus est ociosus/ hoc est ꝑ accidens: aut naturaliter stolidis ꝑ impedimentũ nature ⁊ defectum q̃ in xp̃o non fuit. ¶ Uel verius dicendũ ꝙ in xp̃o fuit sciẽtia experimẽtalis de facto q̃tuꝫ ad aptitudinẽ: qꝛ talis fuit sibi ĩfusa qualis nata est acquiri similis in specie: ⁊ preter hoc ea q̃ non est nata acquiri sed in adã/ et in salomone illa experimentalis infusa no fuit sed tantum prima nõ acquisibilis vt in experimentali proficeret.

Ad rões ĩ oppositũ.

¶ Ad argumenta contraria. Ad primũ in oppositũ principale dicendũ ꝙ iste modus nõ fuit per doctrinã: qꝛ hoc est imꝑfectionis ꝙ homo ab homine adiscat: ⁊ xp̃s qui debuit esse doctor omniũ nullius debuit esse discipul⁹. sed qui a sensibilib⁹ scientiam accepit ab ipso deo docet̃ qui ipsas res creauit: et hec est natura hoĩs/ ⁊ ꝑfectior qui ꝑ se ĩtelligere potest et ꝓficere. q̃ q̃ solum ab alio ẽm philosophum ꝓmo methaphisice. qñ dicit̃ ꝙ sciẽtia ꝑ solam vnius hoĩs experientiã acquisita/ est valde imꝑfecta. ¶ Dicendũ ꝙ verũ est maxime illius hoĩs q̃ parum vacat talibus curiosis sicut christ⁹ faciebat: q̃ ꝑnoctabat in oratione dei/ non in consideratione astrorꝝ celi: sed eãdem scientiaꝫ specie quã ceteri hoĩes ꝑ experientiã acq̃rere possunt/ eandem xp̃s habuit ꝑ infusionem. vnde ista distinguit̃ contra infusam: non qꝛ pars huius nõ sit ĩfusa/ quia differt specie ab obiecto infusibili. ¶ Uel veri⁹ dicendũ ꝙ tota fuit infusa, et nulla pars de facto acq̃sita: sed vna acq̃sibilis/ alia aũt non. ¶ Ad primã auctoritateꝫ secũde opinionis potest dici ꝙ in xp̃o fuit solum sciẽtia infusa: sed ĩfusa est duplex scꝫ ꝑ se: vt que non potest acq̃ri ex sensibus. et ꝑ accidens: vt q̃ potest acq̃ri. ⁊ sic nullam xp̃s scientiã ꝑ experientiã acq̃siuit: nec aliqua in eo ignorantia ponat̃: sed sicut ꝑfectionis est de eadẽ re habere scientiam qꝛ: et ꝓpter quid: q̃ ꝓpter q̃d tantũ. et ꝑfectius est scire rotunditatem terre ꝑ demonstrationes q̃ ꝑ vnã tantum sicut christus habuit preter scientiã diuinã ⁊ beatificam alias duas infusas specie differentes: sicut

anima separata habet duas sciẽtias de eodẽ. vnã quam acquisiuit per species acq̃sitas. aliam infusam tunc p species infusas. ¶ Ad secundam auctoritatem R amace. dicendũ q superfluum est et nõ necessariũ in christo ponere scientiã acquisitã de facto: qz est in eo acquisibilis ĩfusa: sicut si de9 infunderet alicui virtutes morales et illas q̃ non sunt nate ex actib9 generari: et cum hoc alias que nate sunt generari in summo gradu. tũc enim per exercitiũ solus actus acq̃reret: non habitus nec etiam intenderetur. Per istam viam potest respõderi ad omnia contraria. et differt ista opinio ab oib9 aliis: qz pma opinio intendit q in christo de facto fuit scientia acquisita habitualis. hec autẽ ponit q nullus habitus fuit in christo acquisit9: in quo cõuenit cum secũda. etc. ¶ Item alie due ponunt q in christo nõ fuit aliqua scia ĩfusa pter beatificam et scientiã acquisibilem p naturã. Ista autẽ ponit inter istas duas scientiam mediam: vt visum est.

Questio tertia.

Primum — Tertio queritur. Utrũ aĩa xpi habuerit omnipotentiã. Et videt q sic: qz Matthei vltimo dixit xps. Data est michi oĩs potestas in celo et in terra: sed nomine celi et terre oĩs creatura ĩtelligit sm illud Geñ. i. In pncipio creauit deus celũ et terram. g christus habuit potentiã sup omnem creaturam sz hoc est omnipotẽtia etc. Secundũ — ¶ Itẽ aĩa xpi habuit plenissime gratiã virtutum et miraculorum sz hanc habere nõ potuit nisi habendo potẽtiam super omnem creaturaz: qz oĩs mutatio creature põt ad gratiam miraculorum ptinere cum etiam corpora celestia fuerint aliquando p miraculum a suo ordine transmutata. g anima christi habuit potentiã super omnẽ creaturam. et sic idẽ quod prius. Tertium. — ¶ Itez sicut potentia dei est infinita ita et eius sciẽtia: sed scientia dei respectu omniũ est aliquo modo cõmunicata anime christi. g et potentia respectu oĩm: et hoc est oĩpotẽtia. In oppositum — ¶ In cõtrariũ arguit: qz potẽtia pportionat essentie ĩ qua fundatur sz essentia aĩe christi nõ potest eẽ infinita. g nec eius potentia: sed sola potẽtia infinita ẽ oĩpotentia. g. etc. Secundũ — ¶ Preterea potentia creãdi continet sub oĩpotentia sm illud / patrẽ omnipotentem creatorẽ celi et terre. etc. sz anime xpi cũ sit creatura nõ põt cõicari potentia creãdi. g. etc.

Respõsio — ¶ Rñsio. Tria sũt vidẽda. Primũ de oĩpotẽtia. Scđm de potẽtia creãdi. Tertiũ de ĩfinitate sciẽ visionis. 1. articul9 Durã. q. 5 hui9 disti. — ¶ Quãtũ ad pmũ sunt due opiniones Prima dicẽtiũ q pmittẽde sunt due distictiones necessarie ad ppositũ: et scđo eis positis respõdebitur ad questionẽ. ¶ Prima distinctio est q cuz potẽtia sit principiũ trãsmutãdi alterũ: vt habet 5. metaphisice. Illud habet oĩpotentiã qđ hz pncipiũ p quod põt transmutare oĩe aliud a se sm quodcũq genus trãsmutationis possibilis. Est autẽ triplex genus trãsmutationis possibilis in rebus loquendo de transmutatione largo modo Una q̃dẽ naturalis q̃ fit a pmo agente sm ordinẽ nature Alia ẽ miraculosa: q̃ fit ab agẽte supnaturali sup cursum ɔsuetũ nature. Tertia est scđm quã oĩs creatura producta est de nichilo/ et vtibilis est in nichilũ Illud g hz simplr oĩpotẽtiã qđ habet in se pncipiũ p qđ põt trãsmutare oẽm creaturã oĩb9 pdictis modis. ¶ Secũda distictio est q in aliqua trãsmutatione aliqđ agẽs põt dupl'r Uno mõ p potẽtiã in ipso formaliter existentem. Alio mõ nõ p potẽtiã in ipo existẽt sz p vtutẽ alterius sibi assistentẽ. Possum9 eñi nõ solũ ea q̃ possum9 p nos et p vtutẽ ppriã: sz ea q̃ possum9 p amicos tãq̃ p potẽtiã nobis assistẽtẽ. ¶ His suppositis dicẽdũ est ad q̃stionẽ: qz si loq̃mur de potẽtia aĩe xpi q̃ est in ipsa formaliter et sm se. sic xpi aĩa nõ habuit oĩpotentiã nec hr̃e potuit. Cui9 ratione possum9 sic accipere: qz potẽtia hz rõnẽ pncipij effectiui vt pz ex ei9 diffinitione scz q est pncipiuz trãsmutãdi: cui g non põt cõicari q sit pncipium oĩm/ illi nõ põt cõicari q habeat potẽtiam respectu oĩm: sed aĩe xpi vel cuilibet creature non põt cõicari q sit pncipiũ oĩm: qz hoc ẽ ppriũ dei et sm fidẽ et sm philosophos. g sibi nõ potuit cõicari q haberet potẽtiã respectu oĩm: hoc aũt ẽ sola oĩpotẽtia. g: etc. Hoc etiã mõ loq̃ndo de potẽtia nõ video q in aĩa xpi fuit alia potẽtia naturalis q̃ in ceteris hoib9: cuius ratio est: qz potentia naturalis sequitur naturã in qua fundatur. Cũ igit natura aĩe christi fuit eiusdẽ rõnis cũ ceteris aiab9: consequens est q potẽtia naturalis in ipa/ et in ceteris aiabus fuit eiusdẽ rationis et ideo q̃tũ fuit ex vi nature aĩe xpi aĩa christi nõ habuit maiorẽ potestatẽ in ĩmutatione corporis q̃ ceteri homines bñ dispositi vel si maiorem habuit: qz fuit fortẽ meli9 cõplexionatus talis maioritas non fuit sm formam specificam. sed sm intensionẽ in eadẽ specie. Si autem anima christi ex virtute propria et naturali non habuit potentiam transmutandi corpus proprium nisi secundum ordinem nature multominus habuit potestatẽ trãsmutãdi: naturã miraculose seu trãsmutatiõe q̃ est ex nihilo vel in nichil: nõ solũ aũt aĩa xpi nõ habuit naturalẽ potẽtiã hoc faciẽdi: imo nec supnaturalẽ sibi inherẽtẽ p quã hoc facere posset: qz oĩs potẽtia supnaturalis data a xpo vel pficiebat corp9 ei9 ad act9 corporales/ vel aĩam ad act9 aĩe solũ/ vel ad act9 corporis mediãtib9 actib9 aĩe. nõ ei poterit dici q pfectio aĩe sit ĩmediate ad act9 corpis cũ eiusdẽ sit potẽtia cuius est act9: nulla aũt potẽtia videt data fuisse xpo q̃ ad corp9 ad supradictos act9: qz vt patebit in sequti distinctiõe/ xps p defect9 corpis quos assumpsit manifestauit se eẽ verũ hoiem/ sicut p miracula manifestauit se esse verũ deũ: igit oĩa miracula q̃ fecit attribuẽda sunt vtuti diuine sicut oẽs defect9 q̃s habuit referẽdi sũt ad corp9. et sic loquit ipẽ xps de miraculis suis Joh. 5. dicẽs. Pater me9 vsq mõ opat et ego opor. et Jo. x. Opera q̃ ego facio in noĩe pr̃is mei/ ipsa testimoniũ phibẽt de me. illud inq̃ testimoniũ qđ subdit Pater et ego vnũ sum9. et infra in eodez dixit. Si nõ vultis michi credere: opib9 credite: vt cognoscatis qz ego in pr̃e/ et pater in me est. et. 4. ca. eiusdẽ dr. Pater in me manẽs ipse facit opa. Ex q̃b9 clare patet q xps faciebat miracula et cetera opa q̃ sunt sup cursum nature p vtutẽ diuinã p quã est vnũ cũ pr̃e/ et nõ p aliquã vtutẽ creatã sibi datam supnaturaliter pficientẽ ipm ad huiusmodi act9. ¶ De claritate autẽ trãsfigurationis et de ambulatione sup aquas per quã virtutẽ talia fuerit in xpo/ dicetur postea. In xpo autẽ fuit aliud donũ supernaturale: imo plura sufficientia animã ei9 ad actus proprios qui sunt ĩtelligere et bñ velle:

et ad actus corporales meritorios ex prioribus imperatos: ad act9 autem supnaturales puta ad trãsmutandũ creaturã pter ordinẽ nature neq̃q̃ ppter eandẽ rationẽ q̃ pri9 facta est: qz illa q̃ xps fecit sup hoies/ fecit ad ostẽdendũ potẽtiã siue psentiã sue diuinitatis: et ideo in ipso inq̃tum homo nõ fuit aliqua virtus ad faciendum aliquod exteri9 supra modũ humanũ q̃q̃ ad actus exteriores pficiẽs ipsam aĩam in se habuit multa dona sup hoies. patet ergo q̃d sentiendũ sit de potẽtia aĩe xpi q̃ est in ipsa formaliter sm se siue sit naturalis siue supnaturalis. ¶ Si autẽ loquamur de potẽtia aĩe xpi nõ pficiẽte ipsam formaliter sz solũ assistente sm quã dicim9 posse ea q̃ p amicos possum9/ sic dicendũ q aĩa xpi habuit potẽtiã ad oẽs mutationes miraculosas ordinabiles ad finem ĩcarnationis. Cuius ratio est: qz sicut dictũ fuit in precedentibus ei cui competit pmo docere ea q̃ sunt supra rationẽ humanã cõpetit habere potẽtiã faciẽdi opa supnaturalia talẽ doctrinam cofirmãtia: sed xpo cõpetebat tanq̃ pmo et principali doctori docere ea q̃ sunt supra rationẽ naturalẽ maxime q̃ ptinẽt ad salutẽ hoĩm q̃ est finis incarnationis. ergo sibi cõpetebat potẽtia faciendi opa supnaturalia talẽ doctrinam confirmãtia. Hanc autẽ potentiam non habuit formaliter sibi inherentẽ vt pbatũ est: sed habuit sibi assistẽtem: quatenus virt9 diuina operabat talia q̃ cõfirmabãt doctrinã humanã. Inter hmõi autẽ opa non continent transmutationes omnium creaturarũ ex nichilo in aliquid: vel ex aliquo in nihil. q̃uis virtus diuina humanitati xpi assistens potest tales mutationes facere. tũ qz iste trãsmutationes latuissent. non eñ potest sciri per certitudinez de aliquo nouo producto an sit productum ex nichilo: vel ex preiacẽti materia. Et similiter de eo qđ desinit esse: an sit corruptum vel annichilatum: qz per alias trãsmutationes miraculosas satis fuit christi diuinitas declarata.

2. opinio. — ¶ Secunda opinio potest imaginari q omnipotentia non est in christo: nec infinita virtus/ nec infinita operatio humana. Primum patet: quia licet scientia sit nobilius donum q̃ potentia/ iuxta illud Preposui illam regnis et sedibus. et pma prosa in de cõsolatione dr sapientia habere libellos in dextra/ sceptrũ in sinistra: et si potest dari qđ maius est possit dari quod minus est: ppter quod videtur si in xpo est collata sapientia q per consequens etiam oĩpotentia sed nõ oportet: qz quod minus est magis repugnat q̃ quod maius sicut homini datuz est intelligere nõ volare quod est minus. vel dicẽdum q non est simile de scientia et omnipotentia primo quia potentia cognoscẽdi p aliq̃d additũ cognoscit puta speciem vel aliud medium: sed potentia faciendi ĩmediate agit. vnde quia scientia christi cognoscebat p medium infinitum: non autem operabatur per illud/ potuit infinita cognoscere non facere. Scđo qz licet infinito repugnat comprehendi a potentia cognoscendi finita/ non tamẽ aliqualiter etiã ĩmediate cognosci sed produci sic: quia omne productuz est causatum a suo producente: non autẽ oẽ cognitum a suo cognoscente. finitum autem nõ potest habere habitudinem ad infinitum: sed aliquam aliam habitudinẽ habere nichil prohibet. Tertio quia cognoscens inq̃tum hmõi non est superius cognito: quia anima cognoscit deum et angelos: sed producens est supra productum. Unde per hoc q anima christi cognoscit oĩa nõ est super omnia: secus si omnia posset producere ¶ Scđo non est in humanitate christi infinitum posse licet in ipsa non sit nisi infinitum esse si in christo est tantum vnum esse: sicut determinatur in quodã concilio: ad quod dicunt in christo esse proprium esse humanitatis. sed nõ est in christo duplex esse dictum simpliciter et absolute. i. duplex subsistere sicut dicebat nestorius cõtra quem et suos sequaces est illud cõciliũ: vel contra primam opinionẽ que in christo confitens vnam personam/ ponit tamen duo supposita: sed supposito q in xpo nõ sit existere substãtiale nisi infinitum: cum vnumquodq habeat posse agere scđm q habet esse quod non habet nisi esse infinitum: non habet nisi posse infinitũ vt deus. Et dicendum q verum est de posse quod est ipsum esse vel quod fundatur in ipso esse substantiale: quia tale ĩ perfectione sequitur ipsum esse: secus autẽ de alio: sicut materia per essentiaz et esse anime recipit quantitatez et omnia accidentia coniuncta que non reciperet: nisi actuata per eam / quibus tamen nec anima nec suum esse afficiuntur: cum sint indiuisibilia: et ideo illa corrumpũtur cũ corpore licet anima cum suo esse sit incorruptibilis quia nõ est probabile q anima in corpore habeat esse corruptibile: sz suum esse euiternum cõmunicat corpori. Et similiter licet humanitas nõ possit esse subiectum accidentis vel virtutis naturalis vel supernaturalis nisi prius actuata p existere substantiale: nichilominus tamen actuata per subsistere diuinum immediate recipit omne accidens propter quod cum ipsa sit finita et illud est finitum siue illud siue aliud. ¶ Tertio dico q nec est humana operatio infinita in christo/ q̃uis ipse principalis operans sit infinitus: quod tamẽ videtur sequi ex dictis quorũdam: qui dicunt q principio operationis non mutato suppositũ magis perfectum habet operationem magis essentialiter pfectiorẽ dicẽtes post resurrectõez augeri gloriam intensiue: quia homo est suppositũ perfecti9 q̃ aĩa/ q̃uis aĩa et lumen nõ sint perfectiora. si enim suppositum q̃to perfectius in se tanto intẽsius operatur. ergo infinite perfectum infinitam operationem habebit: quod est multum contra eos: qui alibi dicunt q tota realitas agẽdi residet penes naturam et principaliter et simpliciter sed sola denoĩatio penes suppositum dicẽtes naturam agere non suppositum sed solum sustentare et ob hoc denominari quia sustentat in vnitate persone: licet eñ nõ stat cũ primo dicto: qz si simpliciter ad simpliciter/ et magis ad magis. vnde si suppositum prout distinguitur contra naturam nichil facit ad agendũ simpliciter. ergo nec pfectius natura non magis perfecta nichil facit ad agendum: quod est contra primũ dictũ ¶ Dicẽdum ergo q in omni actione nature suppositũ est agens immediatum instrumentale. vnde non sic est imaginãda actio suppositi et nature sicut agẽtium eiusdem rationis quorũ vnus sine alio agere potest vel imperfecte: vt duo trahũt nauem velocius q̃ vnus per se tardius. nam sic procedit argumentum: sed sicut agentis principalis et instrumentalis: quorum tamen vnuz sine alio agere nõ potest nec etiam imperfecte a quibus nõ est actio

perfectius. nam sicut anime sensitiue diuersarũ perfectionũ mediãte potẽtia sensitiua visiua scȝ: videret perfectius ⁊ minus perfecte scđm diuersitatem non suam sed potentie que est immediatum principium agendi: sic etiam in ꝓposito supposita q̃tũcunq̃ magis ⁊ minus perfecta agunt magis ⁊ minus scđm diuersitatem non suam sed potentie actiue. ¶ Ad argumẽta principalia respondent illi de pᵃma opinione: ⁊ dicunt ꝙ omnis

Ad rõnes añ oppo. Durã. vbi supra.

potentia dicitur data fuisse christo homini ratione vnius: quia ille homo omnia poterat nõ tamẽ inq̃tum homo sed inq̃tum deus: ⁊ licet hanc potestatem christus habuit hoc modo ab instãti sue conceptionis: qꝛ ex tunc fuit homo ⁊ deus: tamẽ post resurrectionem magis innotuit hominibus ideo tunc dicitur fuisse data modo quo res dicitur fieri qñ innotescit. ¶ Ad secundum dicendũ

Ad scđm.

ꝙ gratia virtutum ⁊ miraculorum fuit data xp̃o scđm ꝙ homo ⁊ cuicunq̃ alii sancto non vt propria virtute sibi inherẽte faceret miracula: sed ꝑ diuinã virtutẽ sibi assistentem et doctrinã eorum confirmantem ⁊ orationi ⁊ p̃cib⁹ eoꝝ condescendentem. ¶ Ad tertium dicendum ꝙ xp̃o non est

Ad tertiũ

cõmunicata omnis scientia simpliciter: sicut nec omnis potentia. nõ enĩ aĩa christi sciuit omnia q̃ deus simplici noticia saltem quo ad infinita indiuidua q̃ deus potest facere ⁊ si sciuisset nõ ꝓpter hoc scientia eius fuisset infinita sicut nec est ex eo ꝙ cognoscat essentiam infinitam scȝ diuinã. si autem haberet omnipotentiam/ista necessario esset eque infinita sicut potentia diuina. Cuius ratio est: qꝛ potentia habet rationem principii respectu possibilium. et quia omnis perfectio que est ĩ pricipiato est eminentiori modo in principio: ideo potentia q̃ est respctũ omnium possibilium necessario habet ꝑfectionem omnẽ possibilem eminentiori modo quo potest haberi: ꝓpter quod nulla potentia potest esse maior ea vel perfectior. scientia autem de natura sua non habet rationem p̃ncipii respectu scibilium: ⁊ ideo non oportet ꝙ habens scientiam omnium habeat ꝑfectionem omnium nec perfectionem omnis sciẽtie nisi quo ad numerum scibilium sed non quo ad intensionem que magis se tenet ex parte sciẽtis q̃ ex parte scibilis: quia qui habet perfectiorem potentiã cognitiuam ꝑfectius cognoscit aliquam rem ꝓpter qđ magis repugnat creature omnipotentia per quam

2. articul⁹

equaretur deo non solum quo ad naturam possibiliũ: sed quo ad perfectionem potentie q̃ omis scientia per quã si creatura equaret deo quo ad numerũ scibilium/non tamen quo ad perfectionem

Opinio.

scientie. ¶ Quantum ad secundum principale de cõmunicabilitate potentie creãdi christo vel aliĩ creature est eadẽ difficultas de qua dictum est in prima distinctõe secũdi. igitur q̃tum ad presens tractanda est vna opinio: que sic probat ꝙ potentia creandi non possit cõmunicari creature nec sit communicata anime christi. quia potẽtia infinita non potest ei communicari: potentia creandi est hmõi. ergo ⁊c. Maior patet: qꝛ sicut in magnitutudine finita non potest esse virtus infinita vt probatur. 8. phisicoꝝ. sic nec in quacunq̃ essentia finita. omnis autem creatura est certis limitibus circũscripta scđm Ambrosiũ. ergo ⁊c. Probatio minoris: qꝛ sola potẽtia infinita potest absoluere distantiam infinitam: sed ĩter terminos creationis que sunt ens ⁊ non ens est distantia infinita. g̃ ⁊c.

Cõtra rationes illi⁹ opinionis.

¶ Cõtra istam rationem instatur multipliciter. Primo cõtra maiorẽ tripliciter. primo sic. Si in magnitudine finita non potest esse virtus infinita hoc est quia moueret in non tempore: quia nec alia ratio ibi ponitur: sed ista ratio non valet: qꝛ pari ratione nec in spiritu infinito posset esse virtus infinita: qꝛ scȝ moueret in non tempore cum sit contradictio motum esse in instanti. ¶ Si dicatur ꝙ secus est de virtute spirituali que est libera et nõ agit nisi sicut vult: aliud est de corporali que agit ex necessitate nature. Non valet: qꝛ virtus infinita spiritualis ⁊ libera licet possit si velit tardius agere q̃ infinita naturalis: tamen si vult põt eq̃ cito agere. si g̃ ꝓpter infinitatem virt⁹ naturalis necessario agit ĩ nõ tpe ꝑ ꝯñs ĩfinita libera potest mouere in nõ tpe: quod est absurdum. ¶ Secundo contra eandem maiorem sic. intellectus est potentia infinita. sed ipse est in essentia finita. ergo potentia infinita potest esse in creatura licet sit finita. Maior probatur: qꝛ minor est nota qꝛ illud quod producere potest infinita specie: est infinite virtutis in vigore: qꝛ quanto aliquid põt plura producere specie differentia: tanto ipsũ est maioris virtutis. et per consequens infinite si potest infinita producere. sed intellectus ẽ hmõi. qꝛ cum intellectus habeat speciem ab obiecto ⁊ species sint creabiles/et per consequens intelligibiles in infinitum/⁊ intellectus producat intellectionẽ vel agens vel possibilis/ vel ipsa substãtia intellectualis. ergo ⁊c. ¶ Tertio ad idem sic. visio beata est subiectiue in intellectu creato ⁊ finito. sed ipsa est infinita/qꝛ non est limitata ad genus ⁊ ad speciem: sicut nec obiectum suum principale quod est deus. nec secundarium/ qđ est omne creatum ⁊ creabile/cum intellectio sumat speciem ex obiecto. ergo. ⁊c. ¶ Secundo arguitur con-

Obiicitur cõ minorẽ rationis.

tra minorem ⁊ eius probationem sic. illa distãtia non est infinita qua est dare maiorẽ: qꝛ nichil ẽ maius infinito. sed magis est distantia inter ens vniuersaliter et non ens vniuersaliter: q̃ inter terminos creationis qui sunt nõ ens. hoc ⁊ hoc ens ergo. ⁊c. ¶ Secundo ad idem sic. illud quod nõ est ens inactu nec in potentia magis distat ab ente q̃ illud qđ est nonens actu. sed ens potẽtia subiectiua vel obiectiua. sed chimera ⁊ cetera figmẽta sunt impossibilia. non ens autem quod est termin⁹ a quo creationis est potentia obiectiua. ens ergo minus distat ab ente q̃ figmenta.

¶ Tertio ad idem sic. qꝛ non plus negat negatio q̃ ponat affirmatio. sed terminus ad quem creationis affirmatiuus non ponit ens in cõmuni. sȝ ens hoc: qꝛ vniuersale non ꝓducitur. ergo terminus a quo negatiuus nõ negat nisi hoc ens ⁊ non ens vnimersale seu cõmune. ¶ Tertio arguitur

Obiicitur ꝯtra ꝯclusionem.

contra conclusionem sic. aut creatio est actio infinita totaliter ⁊ simpliciter. aut est finita totaliter et simpliciter. aut simpliciter finita. sȝ infinita ratione modi. non est infinita simpliciter ⁊ totaliter quia tunc equaretur generationi et spirationi in diuinis. Si autẽ est finita totaliter per cõsequẽs non querit potentiam infinitam/sed finitam. cuiusmodi potest communicari creatrue. Si autem finita solum ratione modi: adhuc idẽ. qꝛ licet effectus non excedat causam principalem: immo nec adequet: si est equiuocus. tamen potest excedere

suam causam instrumentalẽ. si igitur creatio esset simpliciter ⁊ totaliter actio finita potẽtia creandi posset cõicari creature etiã principaliter. Si ãt sit infinita ratõe modi requirit principale agens infinitũ/etiã simpliciter. sed poterit habere agẽs instrumentale totaliter finitum. ⁊ sic creare instrumentaliter poterit cõicari creature. ¶ Secũdo sic. actiones eiusdẽ rõnis possunt equaliter cõicari. sȝ creatio et gñatio que est circa naturalia sunt hmõi: qꝛ possunt habere eundẽ terminũ specie: sicut in vitulo creato ⁊ generato etiã nũero sicut in hoĩe qui est terminus creationis ⁊ generationis. ergo. ⁊c. ¶ Tertio. qđ agit ad adnichilationem potest agere ad creationẽ. sed sic est quando quantitas in altari corrũpitur qꝛ non habet subiectum ⁊ per consequẽs cedit in nichil. ergo pari rõe posset producere quantitatẽ sine subiecto vt separatã q̃lis est in sacramento qđ esset creature. ¶ Quicquid sit de cõclusione et de rõne/ tamen predicta

Soluit doctor p̃dictas istãtias.

possunt impediri. ¶ Ad primũ dicendũ ꝙ illa ratio phĩ nõ valet. sȝ ꝯclusio vera est ꝙ in subiecto finito siue sit quantũ siue non potest esse virtus infinita. qꝛ tunc accidẽs excedet subiectũ nec eẽt ꝓportio subiecti ad accidens: sicut nec finiti ad infi-

Ad scđm.

nitum. ¶ Ad secundũ dicendũ ꝙ licet intellect⁹ posset producere intellectiones specie infinitas. tñ non propter hoc esset infinitus simpliciter. qa maior eo esset illa virtus que posset ꝓducere infinitas intellectiões ⁊ volitiões ⁊ multa hmõi: vñ esset infinitus scđm quid quo non ꝓhibetur aliquid esse maius. Vel potest dici ꝙ aut loquimur de intellectu coniuncto possibili/ vel agente/ aut de separato. Si de cõiuncto: ille non est natus intelligere nisi respectu specierum naturalium ⁊ corporalium: que sunt finite. Si de separato ille non intelligere facit/sed species: que sunt in eo specie differẽtes scđm differentiã intellectionum quas causant. Si aũt noue species crearentur/noue species adderentur ⁊ infinite in fieri per quas infinita obiecta in fieri intelligerẽtur. qꝛ sic sunt res in mente angeli sicut in ꝓpriis naturis. Sed istđ nõ videtur valere: qꝛ si alique species corporaliũ nõ sunt producte sed ꝓducibiles cum aliq̃bus qualitatibus sensibilibus/ illas intellectus possibilis eque posset intelligere/ ⁊ agens respectu illaꝝ intellectionẽ facere sicut respectu iam ꝓductarum. Et similiẽ sicut quando anima separatur species sibi infundũtur per quas intelligit omnia que sũt ita si noui angeli crearenẽ species noue ãgelis infunderẽtur per quas se intelligere facerẽt respectu illarum/sicut respectu antiquarũ specierũ. Est aũt inter operationẽ propriam ⁊ cõmunem differentia. qꝛ propria inest accidenti per subiectũ. cõmunis ecõuerso. vnde nõ oportet subiectum eẽ magis perfectum per hoc ꝙ habet plures operatões cõmũes et per accidens. sicut illud quod est albũ et calidum/⁊ hmõi plures operatões potest per illa q̃ perfectius subiectũ simpliciter ꝙ non habȝ tot põtia actiua. sed respectu opationum per se et propriarũ. aliud est qꝛ q̃to subiectum simpliciter principale et actiuum est ꝑfecti⁹/tãto põt ĩ plures vel ꝑfectiores opatiões. ⁊ tãto hȝ plura ⁊ ꝑfectiora p̃ncipia opatiua: sicut aĩa sensitiua hȝ plures põas ⁊ opatiões q̃ vegetatiua/ ⁊ intellectiã q̃ sensitiua: cũ g̃ intelligere sit ꝑ se ⁊ ꝓpria opatio intellectualis sbẽ. q̃to ipa hȝ plres ⁊ ꝑfectiores itellectiones tanto ipsa est perfectior ⁊ habet plura et perfectiora principia ĩtelligẽdi: ⁊ per consequẽs si habet plures ĩtellectiones infinitas specie: nõ solum habet infinitas species elicitiuas: sed in se est infinitus: qꝛ licet ad infinitatem effectus non requiraẽ infinitas in singulis causis: sed sufficiat infinitas in oib⁹ simul iũctis/cũ oẽs species agãt in virtute substantie intellectualis cui⁹ sunt: per consequens plus est virtutis in illa q̃ in omnib⁹ istis: sed in istis est infinita. ergo multo magis in illa. vnde videẽ melior prima solutio ꝙ ĩtellect⁹ qui est intelligere factiu⁹ principaliter/siue sit accidens siue substantia sit infinitus scđm quid sed non simpliciter vel non vniuersaliter. Sed tũc remanet argumentum primum: qꝛ licet de⁹ nõ posset cõmunicare creature potentiam creandi ita ꝙ esset infinita simpliciter ⁊ vniuersaliter: qꝛ tũc ꝓduceret seipsam: tamen potest ei cõmunicare potentiam creandi omnia alia a se que erit potentia infinita scđm quid ⁊ nõ simpliciter cum maior sit potentia creandi omnia creabilia q̃ creandi oĩa vno excepto. ¶ Unde dicendum tertio ꝙ nichil creatum nec substantia nec accidens est productiuũ infinitoꝝ specie differentium: ⁊ ꝙ si species corporaliũ multiplicabiles sunt in ĩfinitũ vel incorporalium: nec species abstracta nec ĩfluxa nec intellectus substãtia vel accidens possent efficere intellectiones respectu oĩm si specie differunt/ sed respectu determinatoꝝ q̃uis numerus sit nobis incertus: qꝛ virt⁹ finita non est ad infinita specie. ¶ Si dicatur ꝙ ĩmo actus reflexi multiplicantur infinitum naturaliter qui differunt specie. Dicendum ꝙ primũ est verũ: sed secundũ est falsum qꝛ sunt vnũ specie ab vnitate p̃cipalis obie-

Ad tertiũ

cti. ¶ Ad tertiũ dicendũ ꝙ visio beata est quid finitũ ⁊ determinatũ ad genus et speciẽ licet obiecti infiniti oĩmodo indetermĩati et illimitati: qꝛ non oportet ꝙ actus habeat speciẽ ab obiecto sic ꝙ sit eiusdẽ speciei vel generis cũ illo cũ intellectio substãtie sit accidẽs/ sed hȝ speciẽ ab obiecto effectiue/a se formaliter. vnde ex hoc ipso ꝙ ẽ ab obiecto discreto fm speciẽ licet illud nõ sit in specie potest habere limitatã speciem. Constat enĩ ꝙ deus nõ existẽs in aliqua specie nec modo nec ordine/dat oib⁹ speciẽ/ modum/⁊ ordinẽ: q̃ habet in se nõ formaliter sed virtute. ergo ex ea parte qua actus hȝ speciẽ ab obiecto nõ habẽte speciẽ: similiter ex ea parte qua habet speciẽ ab obiecto terminatiue: sicut si deus causaret in me intellectionem lapidis p̃mo/⁊ postea asini: distinguerenẽ ab obiecto nõ effectiue sed terminatiue/ ex hoc solũ ꝙ essent de diuersis obiectiue. sic visio beatifica q̃ est de deo principaliter/differt ab oĩ vespertina specie: que est principaliter de aliquo creato. ¶ Ad

Ad q̃rtum

quartũ dicendũ ꝙ infinito inq̃tum est hmõi nõ est dare maius: sed infinito ex vna parte/ et finito ex alia parte est bñ dare mai⁹. sicut nobilissima creatura data vel possibilis in infinitũ distat a deo: sic ꝙ ĩfinita ẽ ex parte dei q̃ est ĩfinit⁹/ nõ creature q̃ est finita. vnde ex parte dei nichil põt plus distare ꝙ sit infinitius deo: sed ex parte creature sic: puta creatum ignobili⁹. ⁊ sicut est indistãtia vna ⁊ positiua q̃ est inter ens ⁊ ens: sic inter imaginata q̃ est ĩter ens ⁊ nõ ens: qꝛ ipa est ĩfinita ex pte nõ entis quod ẽ termin⁹ a quo: finita ꝟo a parte entis: qđ est terminus ad quẽ. vnde distat magis a nõ ente

penitus ens in actu q̄ ens in potentia qd est ma-
teria prima: et silr ens hoc qd est termin9 ad quez
creationis/minus distat a nō ente q̄ ens absolu-
te:sed nō ens nō pl9 distat ab ente q̄ termin9 crea
tionis a quo a termino eiusdē ad quē: quia termi
nus creationis a quo nō est ens hoc:sz est nō ens
absolute et vniuersaliter. De quocūqz eñ ente vni
uersaliter aliquid producet/ipsum nō pducet per
creationē q̄uis esset nō ens quod pducit: puta si
de trūco fieret vitulus: q̄uis trūcus sit nō vitul9
qz tñ est ens simpliciter nō esset creatio. ¶ Cōtra
hoc autē arguit sic:qz cū dicit creatio esse ex non
ente/ly nō ens nō tenet materialiter sed ordinali
ter:vt scz dicat creari illd qd fit ex nō ente.i. pri9
non ens. nō oportet autē q sit nō p̄supposito ali-
quo ente:imo necesse est q fiat p̄supposito aliquo
ente creato et increato.et dico pri9 tēpore vel natu
ra. ¶ Itē si p̄supposita oi entitate alia creata et
creabili pduceret gabriel adhuc diceret creari:
quia non p̄supposita natura sua:nec in toto nec in
parte. ergo non ens quod est termin9 creationis
non est non ens absolute sed nō ens hoc qd creat
est dicendu3 ad hoc q creatio hoc habet cōmune
cū ceteris pductiōib9 q sit ex nō tali: qz qd fit ex
tali nō est:sed hoc habet speciale q sit nō solu3 ex
nō tali:sed q non sit ex aliquo qd sit illud vel ali
quid eius vel ɔuerso in illud aut aliquo ei9:sicut
dicit fieri p generationē hō ex nō hoie nō quocū-
qz: sed qd est semen hois vel menstruu3 mulieris
quia nō quodlibet fit ex quolibet:sed determina-
tum ex determinato: et aliqd illi9 fit pars essentia
lis eius qd fit:qz nō quodlibet fit ex quolibet : sz
determinatu3 ex determinato: et aliquid illius fit
pars essentialis ei9 qd fit: sz creatio fit ex nichilo
materialer negatiue:id est nō ex aliquo/ et non so
lum ex nō tali/nec ex aliquo qd sit tale aliqd: sed
fit q nō ex aliquo ente mūdi creato vel increato
vel creabili qd fiat illud vel aliquid ei9. Unde da
to q nec homo nec aliqd hois p̄existeret idē nu-
mero vel specie/si tñ preexisteret aliqd aliud ens
quodcūqz potētia ex quo fieret hō vel q conuer-
teret in hoiem lic3 nō maneret in illo:sicut panis
cōuertit in corpus xpi in quo nō manet sed aliqd
sui/nō diceret creatio.ergo creatio est non solum
ex nō ente hoc/sed ex nō ente vniuersalit:ita q nō
entitas conuertenda in hanc entitatē est termin9
Ad qntu3 p se a quo creationis. ¶ Ad quintum dicendum
q ens in potētia subiecti ita nō ē ex nichilo:qz ex
tali nō ente potest aliqd fieri naturaliter/ cum tñ
naturaliter ex nichilo nichil fieri sit cōis conce-
ptio animi:et tale nō ens non est termin9 creatio
nis.sed nō ens simpliciter vel ens in pura poten-
tia obiectiua et actiua in alio in se: et hoc est oino
nichil et nō ens/et nō solū priuatio sed pura nega
tio. et q̄uis priuatio aliquo mō ratione subiecti re
cipiat maius et min9:tñ negatio nō in subiecto et
purū nichil non recipit maius nec min9. vnde in
illo nō ente ex quo fit angelus vel pura materia/
non est plus de entitate q̄ in chymera:nisi accipe
retur ly ex quo fit/effectiue:qz est vnu3 ens quod
est deus ex quo sunt omnia.non est autem ens ex
quo/id est a quo possit fieri chymera. ¶ Sed cō-
tra hoc arguitur sic: qz sicut se habent ens et non
ens extra/sic verum et falsum in anima:sed illud
est magis falsu3 qd nec est verū nec esse pōt:sicut
dyametrum esse symetrū q̄ illud quod non est ve
rum sed esse pot est:vt album esse nigrū. ergo mi-
nus est non ens qd non est sed esse potest: q̄ q nō
est/nec esse potest. ¶ Et dicendū q non est sile:qz
non sic se habent verū et falsum in aia cū vtrumqz
sit positiuum et opponant cōtrarie et non pure pri
uatiue/et tātū est de entitate in falso sicut in vero
excepto illo respectu cui9 formaliter dicit esse fal
sum.vnde ratione entitatis et veritatis alicui9 co-
incluse falsum in se recipit maius et min9:sed ens
et non ens opponunt contradictorie: qz non ens
nichil de entitate includit. vnde intrinsece nō est
magis non ens chymera q̄ non homo:qz in nichi
lo non est magis et minus entitas: sed si accipe-
retur esse intellectum et nō esse intellectū .tūc di-
cerem q nō est plus actu de entitate rationis in
eo q non intelligitur:sed potest intelligi q̄ in eo
quod nō intelligitur. nec potest intelligi nisi inq̄
tum potētialitas entitatis rationis fundatur su-
per aliqua vera entitate que est intrinseca rei que
dicitur potētia intellectualis qd non est ex parte
nō entitatis de qua est creatio qsi creatur totum
suppositum. ¶ Ad sextum dicēdum q imo inueni- Ad sextū
tur plus negare negatio q̄ ponat affirmatio:qz si
dico homo currit/vera est vno solo currente/cum
indefinita equipolleat particulari. Si autez dico
non homo currit/ita vt negatio ad subiectum fe-
ratur nō ad pdicatū/equipollet vniuersali nega-
tiue.tñ cōcedo maiorem dicēdo q termin9 a quo
non est negatiuus ei9 qd ponit termin9 ad quem.
cum eñ homo creatur ex nichilo et non solum ex
nō hoie/sed totaliter ex non ente. affirmatiua op
posita est ens et non hoc ens. ¶ Ad septimum di- Ad septimum.
cendū q creatio est finita ratione modi tantū:sed
modus est talis nature q repugnat ei causalitas
instrumentalis:qz qd pducitur a duobus/ab vno
principaliter/a b alio instrumētaliter/est in potē-
tia passiua ex parte sui inequaliter:sicut in poten
tia actiua respectu agentiū inequaliter:qz maior
est virtus agentis principalis q̄ instrumentalis:
sed illud qd non est in potentia subiectiua sed tñ
obiectiua et puru3 nichil non potest dici maius et
minus in potentia ex parte sui:qz negatio non re
cipit maius et minus.ergo etc. ¶ Ad octauum di Ad octauum.
cendum q lic3 actiones sunt eiusdem rationis si
tamen sint differentes modi nō oportet q qui po
test in vnam potest in aliam:sicut paru9 calor po-
test calefacere remisse non autem intēse: et tamen
calefactio intensa et remissa differunt nō specie s3
solum in modo et gradu numerali. ¶ Ad nonum Ad nonū
et vltimum dicendum q q̄titas illa non annichi-
latur sed corrumpitur et cedit in potentiam mate
rie que redit vel de nouo creatur aut aliunde mi-
nistratur et subsistat forme que inde generat.posset
tamen forte deus facere q ignis faceret calorem
diuina virtute sine subiecto sustentatum vt dictū
est in secundo distinc.i.q.3. ¶ Quantum ad ter- 3. articul9 de infinitate scientie visionis.
tium principale de infinitate scientie visionis aie
christi: et vtrum deus cognoscat infinita scientia
visionis. quidā in pluribus locis dicit q non sed
tantum finita/ et hoc tenent quida3 nec fiunt nec
sunt nec erunt:qz in omnibus est dare primum qd
fuit ante quod nullum aliud: sc3 prima cognitio
vel aliquid hmōi:quo dato pcedendo in infinitū
nunq̄ fuerunt infinita. ¶ Sed cōtra:qz si tantū
cognoscit finita illa q̄qz actu erunt succedentib9
sibi aliis in infinitum cogitationibus et affectio-

nibus substantie intellectualis: et tunc deus non
cognosceret sciētia visionis illas que succederēt
que tunc erunt.vnde dicunt alij q deus cognoscit
īfinita scia visionis. Primo qz de9 cognoscit sciē
tia visionis non solum illa quorum esse est in fa-
cto esse:sed etiam quorum esse est in fieri : vt mo-
tum et tēpus cognitiones et volitiones:licet nun
q̄ sint in facto esse infinite : semper tamen sunt in
facto fieri sicut et partes infinite continui: vt de9
videt infinitas partes continui in quas est diuisi
bile in īfinitū/et silr infinitas cogitationes q̄ nū-
q̄ erunt nisi in fieri. ¶ Scdo quia illud quod est
quocunqz modo extra deum dicitur deus videre
scientia visionis:sicut visio est rei exterioris: sed
illa īfinita de quib9 loqmur sunt aliquo mō extra
deum qz in potētia creature.ergo etc. Unde scien-
tia visionis non solum recipit esse in actu:sed etiā
in potētia creature:tamē nec sequitur / videt infi-
nita futura:ergo erunt infinita. imo magis sequi
tur oppositum. si enim numer9 augetur in infini-
tum:non sequitur ergo quoniā erit auctus in infi
nitum.imo magis sequitur/ergo nunq̄ erit infi-
nitus: quia tunc cessaret augmentum/ nec iret in
infinitum.vnde male arguunt de augmento cari-
tatis in infinitum:quod ex hoc sequitur posse esse
caritatem infinitam creatam:imo magis opposi-
tum.sicut etia3 continuum non esset diuisibile in
infinitū:sed quandoqz esset diuisum in infinitum.
¶ Sed contra/quia cum non sit maius infinito/
deus non cognosceret plura simplici intelligen-
tia q̄ visione nec plus q̄ anima christi/dicendum
q immo quia scientia visionis non est ad infinita
specie sicut scientia simplicis intelligentie:sed ad
infinita numero tantum.non enim potentia crea-
ta que finita est/est ad īfinita specie:propter quod
ille non sunt scibiles : quia natura non procedit
in infinitum. nec est inconueniens in diuersis ge-
neribus esse maius infinito : sicut infiniti homi-
nes et īfiniti asini essent plures res q̄ infiniti asi-
ni tantum. Uel dicēdum q infinito in essentia rea
li repugnat additio/non autē in esse cognito.mul
ta eñ in essentia naturali habent oppositum que
non est in esse intentionali sicut species ɔtrariorū
in oculo non sunt cōtrarie. Et hoc valet ad susti-
nendum q in deo sunt ydee singularium non ob-
stante q essent ibi infiniti ordines infinitorum: qz
cum quelibet species habeat in potentia infinita
indiuidua et in deo sunt infinite specierum ydee:
quia sicut deus cognoscit infinita et infinities infi
nita:qz omnes species q̄ esse possunt que sunt infi
nite et cuiuslibet speciei infinita indiuidua si ta-
men omnis species potest habere plura īdiuidua
ita necesse est hec omnia p̄sentari in deo. Per hoc
etiam patet q deus cognoscit continuum infini-
tum:quia sicut numerus augetur in infinitum si-
cut et continuum saltem virtute diuina etiā scdm
quantitatem non proportionem licet hoc philo-
sophus negaret.3.phisicorum qz putauit non pos
se fieri maiorem q̄titatem celo. Unde sicut deus
cognoscit numeros īfinitos quia sunt possibiles
in fieri: sic et continuum infinitum. ¶ Sed con-
tra:cui repugnat esse repupnat itelligi:quia vnū-
quodqz sic se habet ad veritatem.etc. ¶ Scdo qd
est in potentia non est nichil: et licet vnumquodqz
cognoscatur scdm q est in actu et non in potentia
tantum.9.metaphisice.tamen infinitum tā in cō-
tinuis q̄ in discretis est in potentia ad esse actu:
non in completo vel facto esse sed in fieri: ipsum
etia3 est actu in sua causa:quod sufficit ad cogno
sci.deus enim cognoscit illa que nūq̄ erunt in fie
ri:sed stat tantum in potentia sua. ¶ Cōtra etia3
predicta est q deus non cognoscat noticia visio-
nis illa tantum que sunt in potentia creature: qz
visio proprie dicta est existentium extra videntez
non tantu3 potentia sed actu:nisi dicatur quis vi
dere per accidens illud qd ipse sine discursu itelli
git esse possibile ex hoc q videt aliquid actuale.
¶ Ex hoc etiam patet q in deo sunt infinita at-
tributa et infinite ydee: et tamen non potest produ
cere infinita actu simul.non enim possem tibi da-
re obulos in infinitum:nisi et ego haberem apud
me obulos in infinitum vel infinitos/et tibi sem-
per darem finitos. quia enim nemo dat quod nō
habet.si non haberem obulos īfinitos: aut si iam
dedissem tibi infinitos: nec per consequens mihi
aliquis remaneret tibi dare non possem vlterius:
et sic datio non iret in infinitum. ¶ Q3 autē de9
cognoscat actu infinitas partes continui patet:
quia ipse cognoscit actu omne quod est in se vel ī
alio potentia vel actu:non solum quia comprehē
dit quicquid cognoscit:sed etiam quia ipse est cau
sa p intellectum eius qd est in creatura non solu3
actu sed potentia:non solu3 actiua sed passiua:qz
vtraqz totaliter est ab ipso. Oportet autem q ar-
tifex cognoscat omne qd dat artificiato. ¶ Per
idem etiam quod dictum est in octaua conclusio
ne huius questionis patet impedimentum illius
rationis que solet fieri contra infinitatem ydea-
rum:qz sc3 īfinitatis non est ordo: et vbi non est or
do et est multitudo illic est cōfusio:qz non minus
debet esse ordo in re intellecta q̄ in rep̄sentatione
intellectiua:sed hoc non obstante deus cognoscit
infinita saltem numero secūdum omnes.ergo etc.
¶ Uidetur tamen ad principale dicēdum q de9
cognoscit:et anima christi sciētia visionis infini-
ta scdm quid et in fieri:non autem in facto esse nec
simpliciter:quia nec sic essent infinita et non aliter
Licet autē sciētia simplicis noticie cognoscant q̄
non erunt:non tñ scientia visionis. ¶ Ad argu-
menta principalia solutum est.

¶ Distinctio.xv. ¶ Questio p̄ma.

Circa decimamquintā distin-
ctionem queruntur tria. Pri
mum est:vtrū christus assum
psit naturam cum defectibus
Scdo:vtru3 in aia xpi simul
fuerit dolor et gaudium. Ter
tio:vtrum in christo potuit es
se actus amandi vel volendi
sine actu cognoscendi. ¶ De Primum
primo videtur q christus nō debuit assumere na
turam cum defectibus corporalibus : quia pena
non debetur nisi culpe: sed in christo non fuit ali-
qua culpa/ nec originalis vt supra probatum est:
nec actualis/ſm illud petri.2. qui peccatū non fe
cit. ergo nec defectus corporales cum sint pena-
les debuerūt esse in eo. ¶ Scdo:q nec defectus Secundū
anime quantum ad passibilitatem: qz sicut se ha-
bet gloria corporis ad corp9: ita gloria anime ad
animam:sed corp9 christi statim vt fuit glorifica-

tum fuit impassibile. ergo anima christi cū a prin-
cipio fuit beata/ videt q ex tunc fuit impassibilis

In oppōs

¶ In contrariū per illud quod habet Hebreo⁊
2. q debuit p omnia fratrib⁹ assimilari: sed in no-
bis stant multi defectus corporales. ergo omnes
defectus illos debuit assumere. ¶ Item Dam̄ di
cit q illud non est curabile quod non est assumpti
bile: sed christus curauit omnes defect⁹ nostros.

Respōsio

ergo omnes assumpsit. ¶ Respōsio. tria sunt vi-
dēda. Primo de defectib⁹ corpis. Scdo de defe-
ctibus anime in generali. Tertio in specie de do-

1. articul⁹. Durand⁹ p̄nti disti. q.ij.

lore mortis. ¶ Quantum ad primum ponunt ali
qui tria videnda. Primum: an christ⁹ debuit na-
turam humanam assumere cū defectibus corpo-
ralibus. Secundū est/ supposito q sic: vtrū in om
nibus/ vel solum in quibusdam. Tertiū est/ vtru3
illos defectus cōtraxerit vel sponte assumpserit.
¶ Quantum ad primum dicendum q christ⁹ de-
buit assumere naturam humanam cū defectibus
corporalibus: quod patet tripliciter. Primo ex
fine īcarnationis sic: ad hoc q christus assumpsit
naturam humanam vt pro peccatis nostris satis-
faceret/ et sic nos redimeret: sed hoc non poterat
fieri nisi assumpsisset naturam humanam cum de
fectib⁹ corporalib⁹. ergo ⁊c. Minor probat: qr sa
tisfactio fit per opera penalia: sed corp⁹ quod non
subiacet defectibus non est susceptiuum pene. er
go si christus assumpsisset corpus sine defectibus
corporalibus: non potuisset pro nobis satisfacere
Scdo patet idem ex fide īcarnationis que est ne-
cessaria ad salutem: ⁊ ideo debuit per christum in
nobis edificari: sed si christ⁹ naturam humanā as-
sumpsisset sine defectib⁹ corporalib⁹: mag3 destru
xisset in nobis fidem incarnationis q̄ astruxisset
qr natura humana nō est nobis nota: nec put sub
iacet talibus defectib⁹: ergo decuit q christus no
stram naturam cum talibus defectibus assume-
ret. ¶ Ad idem tertio: quia decuit q christus no
bis perfectum preberet exemplū merendi: sed me
ritum consistit non solum in operatione boni/ sed
in ppessione mali. ergo christus vtrūq3 exemplu3
merendi prebuit: sed nō prebuisset exēplum me-
rendi in ppessione mali nisi assumpsisset corp⁹ pas
sibile subiacens defectibus penalib⁹. ergo ⁊c. et

Obijcit doc: cōtra rōes durā di ⁊ soluit

sic patet primum. ¶ Sed potest argui cōtra hec
tria. Contra primum: qr satisfactio potest fieri p
solam penam anime/ qualis est dolor penitentie
et cōtritionis quo solo potest omnis pena remit
ti. Et dicēdum q quia debebat satisfacere p de-
fectu non solum anime sed etiam corporis plena
rie ⁊ perfecte debuit vtrumq3 sufficere. ¶ Cōtra
secundum: quia post resurrectionem humanitas
innotuit visu/ tactu/ et gustu sine istis defectib⁹.
ergo ⁊c. Et dicendū q iam ante mortē ostēderat
passibilitatem. vnde sufficiebat ostēdere ad p̄mā
naturā idētitatē: qd cicatrices maxie ostēdebāt.
¶ Cōtra tertiū: qr nō solum fame ⁊ siti: sed etiā
alijs īfirmitatib⁹/ puta febre et huiusmodi: quas
tamen non assumpsit/ meremur. Et dicendum q
hoc alia ratio infringit sicut statim sequitur.

Durā. vbi supra.

¶ Quātum ad secundū dicunt quidam q scdm
Dam̄. christus assumpsit solum defectus natura-
les ⁊ passiones indetractabiles. Dicuntur aute3
hmōi defectus naturales qui consequuntur totā
speciem humane nature sibi derelicte propter pec
catum primo⁊ parentū: sicut fames/ sitis/ mors/
et huiusmodi. Indetractabiles autem passiones
dicūtur q̄ pfectioni scientie et grē non repugnant.
alios autem defectus qui toti nature non sunt cō
munes/ vt febris/ lepra/ cecitas/ ⁊ huiusmodi: vel
repugnant perfectioni scientie ⁊ grē: vt sunt igno
rantia/ difficultas ad bonum/ pronitas ad malū/
non assumpsit. Et huius ratio est: qr sicut dictum
fuit/ christus assumpsit humanam naturam ad sa
tisfaciendum principaliter pro peccato quod to-
tam naturam infecit: satisfactio aute3 requirit p
materi a passibilitatem corporis sine qua nullum
corpus penale esset: sed pro principio requirit ex
parte anime perfectionem scientie ⁊ gratie: quia
nullum opus penale est satisfactoriū nisi per libe-
rum arbitrium acceptetur. ¶ Ex hoc sic argui-
tur. Decuit vt christus humanam naturam oino
pfectam assumeret/ exceptis his defectib⁹ qui re
quiruntur ad opus satisfactionis: sed tales defe-
ctus sunt soli illi qui vocantur naturales ⁊ inde-
tractabiles passiones modo quo expositum est.
Defectus enim qui non consequuntur totā natu
ram non requirūtur ad satisfactionem p tota na-
tura vel p peccato cōmuni toti nature. Unde nec
isti sunt pena peccati originalis vel saltem imme
diate. Defectus vero q̄ derogant perfectioni sciē
tie et gratie magis impedirent satisfactionem q̄
pmouerēt. ergo decuit vt xp̄s solu3 assumeret de-
fectus naturales et indetractabiles passiōes. er-
go. ⁊c. Sic igitur qui venit vt doctor fugaturus
ignorātia3 docendo qd nō potest facere ignorans
bene decuit habere plenitudinem scientie/ et non
pati detrimentum alicuius ignorantie. ¶ Scdo
qr illū q̄ erat redēptor meritorius nobis/ pro no-
bis satisfacturus: ad quod requiritur abundan-
tia gratie: cui opponitur culpa et difficultas ad
bonum/ non decuerunt eum nec cōgruebat sume-
re defectus morales. Quia etiam venit totā na-
turam non huius vel illius curare satisfaciendo:
ideo nō febrem nec alios particularium comple-
xionum defectus debuit assumere sed cōmunes:
quos in tota natura plantauit: vt famem/ sitim/ ⁊
huiusmodi. ¶ Quantum ad tertium sc3/ an ta-
les defectus fuerint contracti/ vel assumpti. Di-

Durā. vbi supra.

cunt quidam q contrahi importat quandam con
sequentiam necessariam vnius ad alterū. Est em̄
cōtrahi idem quod simul cum alio trahi. Isti au-
tem defectus sunt in nobis ex duplici causa: scil3
ex cōditiōe nature in se/ ⁊ ex peccato sicut ex cau
sa remouēte prohibens: qr per peccatum priuata
est natura origiali iusticia que prohibebat in no-
bis tales defectus esse. Si ergo isti defectus ope
rantur ad naturam sicut ad suam causam per se:
sic fuerunt in christo consequentes naturā ex ne-
cessitate: quia scdm Dam̄. vt infra dicetur/ diui-
nitas permittebat naturam humana3 agere ⁊ pa-
ti que propria sunt: et ideo cum tales defectus se-
quantur ad naturam ex necessitate nisi prohibeā
tur altiori virtute: consequens est q in christo fue
runt de necessitate hi defectus. ¶ Si autem com
parētur ad causam remouentem phibens ad pec
catum: tunc in christo nō fuerunt tales defectus
ex peccato: quia peccatū non contraxit sicut nos:
et sic tales defectus non dicuntur a christo cōtra-
cti: sed voluntarie assumpti. et quia in nobis sunt
hi defectus ex vtraq3 causa: in christo autem solū
ex altera, idcirco dicuntur a nobis contrahi: nō a
christo. ¶ Confirmatur etiam istud: quia contra
here secundum legistas est cum alio trahere siue
inuite siue sponte sicut dicunt q obligatio contra
hitur quattuor modis. scilicet Re/ verbis/ litte-
ris/ et consensu. Quando autem consensu: tunc
sponte et libere obligatio cōtrahitur. Quicquid
sit de alijs scdm theologos contrahere est cum alio
necessario trahere: nos igitur hos defectus con-
trahimus tribus modis: quia cum natura trahi-
mus. Secundo/ quia cum peccato. Tertio/ quia
volumus nolumus cum vtroq3. Christus autem
non eas contraxit cum peccato quod non habuit:
nec cum natura inuitus: sed voluntarius volun-
tate diuina: qua libere naturam assumpsit cum
defectibus: quos voluit: ideo eos assumpsit pro-
prie non contraxit. ¶ Potest etiam dici q
assumpsit eos voluntarie voluntate humana:
tā pcomitante q̄ accedente vel approbante/ tamē
non faciente. A principio autem sue creationis
habuit volitionem beatificam et deiformem/ et
visionem ⁊ qua omnia nouit que etiam saltem in
genere finis passibilitatē anime et corporis pre-
cessit per quam voluit q deus voluit: sed non id
effecit. ¶ Quantum ad secundum principale

2. articul⁹ Durand⁹ q.2. hui⁹ distinctiōis.

de defectibus anime procedūt aliqui sic. Primo
distinguunt de passione. Secundo respondent ad
questionem. ¶ Quantū ad primum sciendum q
passio est duplex. Una est naturalis. Alia anima
lis. Passio naturalis seu corporalis dicit triplici
ter. Uno modo quecūq3 alteratio per quā in sub-
iecto aliquid recipitur. Alio modo dicitur passio
alteratio per quam aliquid recipitur in subiecto:
et aliquid ab ipso abijcitur. Tertio modo passio
dicitur illa sola alteratio per quam a subiecto for
ma conueniens abijcitur: ⁊ disconueniens intro-
ducitur. Primo modo sumitur passio valde lar-
ge. scdm enim illum modum dicitur luna pati dū
lumen recipit. Scdo modo sumitur passio minus
large: quando scilicet aliquid abijcit. Tertio mo
do sumitur proprie et stricte: scilicet quando for-
ma conueniens abijcitur et disconueniens intro-
ducitur ⁊ non econuerso. Non enim proprie dici-
tur pati qui sanatur: sed qui egrotat. Passio autē
animalis nichil aliud est q̄ motus anime secun-
dum appetitū consurgens ex apprehensione pas-
sionis naturalis vel corporalis. et sic iter passio-
nes naturales ⁊ corporales magis proprie dici-
tur passio alteratio scdm quam forma disconue-
niens acquiritur q̄ illa per quam acquiritur con
ueniens. sic inter passiones anime magis proprie
dicitur passio motus appetitus sequēs sc3 appre-
hensionem passionis naturalis disconuenietis: q̄
sequens apprehensionem naturalis conuenietis
passionis. vnde magis pprie dicitur pati qui do-
let vel tristatur: q̄ qui gaudet et letatur. De hac
autem passione potissime intelligitur questio: qr
constat q passio naturalis et corpalis fuit in chri
sto: que etiam mortem induxit. ¶ Hoc supposi-
to dicenda sunt tria ad questionem: Primum est
q in christo fuit vera passio prout dicit motu3 ap
petit⁹ sensitiui. Secundū est q in christo fuit ali-
ter talis passio/ et in nobis. Tertium est q in co
fuit passio prout dicit motū voluntatis. ¶ Pri-
mū patet dupl'r. Primo sic. Ubicūq3 est vera pas
sio corporalis percepta per sensum et motus sen-
sitiui appetitus secundū conditionem apprehen-
sionis/ ibi est vera passio animalis: sed in christo
fuit vera passio corporalis pcepta per sensum et
motus appetitus sensitiui scdm cōditionē appre-
hensionis. ergo in ipso fuit passio aīalis. Maior
patet ex notificatiōe passiōis pri⁹ posita. Minor
sil'r patet. cōstat enim q in christo fuit vera passio
corpalis abijciens illud qd erat cōueniēs nature
corpis: sicut fuit diuisio carnis p clauos: q̄ solue
bāt ptinuitatē partiū corpis. Nec dubiū q hanc
christ⁹ assumpserit cum assumpserit aīam pfecta3
scdm omnes vires suas naturales. ad hanc aute3
apprehensionem necessario sequebatur quantum
est ex cursu nature motus appetit⁹ sensitiui secū-
dum conuenientiam assumptionis ad illud quod
erat apprehēsum vt nociuum ⁊ malum. quare ⁊c.
¶ Secūdo pat3 idem sic. Dolor/ tristicia/ timor/
et ira/ sunt vere passiones: sed in christo fuerunt
hec omnia. ergo ⁊c. Maior de se patet. Minor p
batur quantum ad singula membra illic conten-
ta. Primo de dolore per illud qd habet ysaye. 53.
Uere languores nostros ipse tulit: et dolores no
stros ipse portauit. et p rationem: quia dolor sen-
sibilis causatur proprie ex pceptione eius quod
ledit temperamentum corporis. constat autem q
in christo fuit aliquod lesiuum temperamēti cor-
poris quod percipiebatur per tactum qui fuit in
christo temperatissimus. ergo sequebatur ad hoc
verus dolor. De tristicia similiter pat3 p id quod
habetur Matthei. 26. Tristis est anima mea vs-
q3 ad mortem. Et per rationem: quia sicut dolor
causatur ex lesione sensus tactus percepta: sic tri
sticia causatur ex nociuo seu malo apprehenso p
imaginationem vel aliquam virtutem interiorē:
sed talis apprehēsio fuit in christo: frequēter em̄
fuit imaginatus mortem anteq̄ pateretur. ergo
fuit vera tristicia. De timore similiter patet per
hoc quod habetur Marci. 13. Cepit pauere et te-
dere. Et per rationē: quia sicut tristicia causatur
ex apprehensione mali quasi presentis: sic timor
causatur ex apprehensione mali futuri: sed talis
apprehensio fuit in christo: ergo ⁊ vere timor. De
ira patet similiter per illud quod habetur in psal.
⁊ applicatur christo Joh. 2. zelus domus tue co-
medit me. zelus autem est species ire/ cum ira di-
stinguatur in iram per zelum: ⁊ in iram per viciū
Et idem patet per rationem sic. Posita causa suf
ficiēte/ ponitur effectus: sed tristicia est causa suf-
ficiens ire: ex tristicia enim alicui ablata/ oritur
appetitus repellendi et vindicandi iniuriam fa-
ctam: cum ergo in christo fuit tristicia vt dictum
est/ consequens est vt in ipso fuit ira: et sic patet
minor. sequitur ergo conclusio/ scilicet q in chri-
sto fuit vera passio que est motus appetitus sensi
tiui. et sic patet primum.
¶ Quantum ad secundum dicendum q iste pas-
siones aliter fuerunt in christo: et aliter in nobis
quantum ad tria. Primo quantum ad obiectum
quia in nobis huiusmodi passiones frequenter tē

Nota.

dunt ad illicita: in christo autem nunq̄ fuit sic.
Secundo quantu3 ad principium quia hee passio
nes in nobis preueniūt iudicium rationis: ppter
qd in ipo hmōi passiōes nō fuerūt culpabiles. Ira
enim preueniens iudicium rationis/ culpabilis
est: et vocatur ira per vicium scdm quam homo

dicitur operari. operatio nāq attribuitur primo mouenti. et de hac dicit beatus Jacobus. i. ꝙ ira viri iusticiam dei nō operatur. et talis ira nō fuit in christo. Ira autē sequens iudicium rationis que est appetitus vindicte prout ratio iudicauerit/ dicitur ira per zelum: et talis non est vicium/ ⁊ fuit in christo. ¶ Tertio fuerūt differenter passiones in christo et in nobis quantum ad effectū: quia huiusmodi passiones quandoq in nobis nō sistunt in appetitu sensitiuo sed redundāt in rationem: ita vt eam perturbent ⁊ eam retrahant quandoq a sua rectitudine. non sic autē fuit in christo. quia hmōi motus ex diuina dispositione sic sistebant infra limites sensitiui ꝙ nullo modo impediebatur nec perturbabat ratio eis quin ageret ea que conueniebant: et ideo magis dicūtur fuisse in christo scdm propassionem q̄ secundū passionem. Propassio enim dicitur quasi inchoata passio. sed passio absolute dicitur cōsummata passio et perfecta. ⁊ quia vltima consummatio motuū appetitus sensitiui est ꝓsecutio rei appetite: que non contingit nisi ratio per passionem abstrahatur a sua rectitudine: ideo in nobis vbi hoc accidit tales motus dicuntur passiones: in christo autem dicūtur propassiones. et hoc insinuat scriptura dicēs ꝙ cepit contristari et mestus esse. Ubi dicit Hieronymus ꝙ dn̄s noster vt veritatem probaret assumpti hominis/ vere quidē contristatus est. sed ne passio in illius dominaretur animo per propassionem dicit ꝙ cepit contristari: vt passio perfecta intelligatur quando animo id est rationi dominatur. Propassio autem est quasi passio inchoata in appetitu sensitiuo: sed vlterius non procedit/ et sic patet secūdum. ¶ Tertium patet scz ꝙ in christo fuit passio prout dicit motum voluntatis: quia sicut ex apprehensione disconueniētis scdm sensum causatur motus appetitus sensitiui scdm conditionem apprehensionis: ita ex apprehensione disconuenientis per intellectum causatur motus voluntatis scdm conditionē apprehensionis: sed in xp̄o fuit apphēsio aliquorū cōueniētiū: et q̄ iudicabant talia sm rationē: ergo in ipso fuit motus voluntatis scdm conditionem talis apprehensionis. motus autem voluntatis conueniens tali apprehensioni est motus displicentie: ergo in christo fuit talis displicētia: que large potest dici passio. Maior de se patet. Minor declaratur. Christus enim per partem intellectiuā aliqua apprehendit vt discōuenientia sibi: puta mortem propriam/ ⁊ titubationem discipulorum. quare ⁊c. ¶ Qualiter autē potuit esse in christo velle mori ⁊ nolle mori. Oblatus est eñ quia ipse voluit: vt dicitur ysaye. 53. ca. Aduertēdum ꝙ ratio potest ferri in aliquid dupliciter. Uno modo in se ⁊ absolute. Alio modo in ordine ad aliquem finē. Primo modo accipitur ratio vt natura maxime quādo considerat illud nociuum vel conueniens nature scdm se ¶ Scdo modo sumitur ratio vt ratio inq̄tum iudicat aliqua vel de aliquo scdm relationem ad finem. ¶ Primo ergo modo ratio in christo iudicabat mortem sibi disconuenientē: sed scdo modo mortem couenientē iudicabat ꝓpter salutem humanam. et q2 primus actus respectu secundi est imperfectus/ et quasi scdm quid. vnde nō est iudicium finale sed cōditionatū. sicut si dicerem/ iudico ꝙ bibere medicinam amaram est malum scdm se/ sed bibere eam propter sanitatem est bonum expediens. sic actus voluntatis sequens primum actū rationis est imperfectus et scdm quid respectu secundi. vnde non est nolle simpliciter sed scdm quid ⁊ conditionatum. vnde christus conditionaliter dixit vt habet Matthei 26. Pater mi si possibile est trāseat a me calix iste addens: veruntamen non sicut ego volo sed sicut tu. loquens primo de volūtate naturali ⁊ cōditionata: ⁊ subiungens voluntatem que erat voluntas simpliciter ⁊ conformis voluntati diuine. vnde patet ꝙ iste due voluntates se compatiebātur in xp̄o nolle mori volūtate naturali/ ⁊ velle mori voluntate deliberatiua. ¶ Sed dubium est de lāceatione: de qua dicunt quidam ꝙ fuit ante mortem aliter non fuisset nobis meritoria: q2 mortuus nec sibi nec aliis potest mereri. Et qd dicit. Johānis. 19. ꝙ vt viderūt eum mortuū. ⁊c. id est postq̄ visum est eis ꝙ esset mortuus: quod frequēter videtur de homine moriente anteq̄ sit vere mortuus et ꝙ Johānes recitat mortem dicens ꝙ inclinato capite emisit spiritum. Postea ponit hystoriā ꝙ vnus militū lancea latus eius aperuit. potest dici primum dictum ꝑ anticipationem. secundū ꝑ recapitulationem: sed mens euāgeliste ⁊ sanctorum est contraria/ ⁊ beatus Ber. ꝙ gladius pertransiuit animam beate virginis non filii/ sed corpus tantū: q2 ibi nō erat plus iam anima filii informando: sed anima matris amando: ⁊ sic in lāceatione non doluit q2 mortuus. ¶ Ad rationem dicendum ꝙ per idem nec mors christi aut martyrium meritoria fuisset: quia quando mors primo est tunc vita primo non est: ⁊ sic meritum non est: sed dicit mors meritoria propter electionē mortis in quo essentialiter est meritum. vnde christus viuens elegit mortem/ sepulturam/ et lanceationem/ et omia ac propter hoc huiusmodi fuerunt meritoria obiectiue non subiectiue.

[margin: 3. articulus] ¶ Quantum ad tertium de morte christi dicenda sunt tria. Primum ꝙ dolor eius nō fuit inferni doloribus maior vel purgatorii. Scdo ꝙ fuit maior dolore cuiuslibet viatoris. Tertio dicetur de mō huius excessus. ¶ Primū patet scz ꝙ dolor mortis christi: id est qui precessit mortem non fuit maior dolore purgatorii vel iferni sed minor illo: quia venerat assumere dolorem viatoris satisfactorium ⁊ meritorium: illi autē non sunt viatoris/ et inferni non est satisfactorius/ purgatorii non est meritorius. Et q̄uis pro vtroq est satisfactorius/ tamen nō ꝓpter hoc oportuit ipsum illis equari: q2 minor dolor in via satisfacit pro maiori in termino. *[margin: Secundū dictum.]* ¶ Secūdo ꝙ nullius vnius hominis dolor preteritus vel futurus in hac vita adequat dolorem christi quem ꝓ nobis sustinuit: sm illud. O vos omnes qui transitis per viam. ⁊c. Primo quia volebat omnium dolores portare ⁊ pro omnium doloribus satisfacere. et ideo quia causa debet esse potior: quātum erat possibile dolor eius omnem dolorem excedere debuit: nō eñ solum voluit ex equipollenti vel equali caritate dolorem suum esse satisfactorium scdm quam minus dolor vel minima gutta sanguis suffecisset: quia minor pena cum maiori caritate est satisfactoria magis: sed etiam ꝙ ex natura actus esset

magis penosus sed nō erat possibile vt dolor christi in vigore excederet omnes dolores oīm quos in resurrectione omnium ammonebit: sed saltem cuiuslibet per se hominis dolorem noluit excedere vt ex infinitate persone dolor omnium dolores excederet et ex grauitate doloris in se pro qualibet persona in se non minus: sed plus solueret. ¶ Scdo q2 voluit nos per hoc adsui amorē maxime trahere. Unde quanto quis duriora ꝓ alio quis suffert: tāto plus ab eo amari debet vt a nobis maxime amari deberet sicut maxia dona nobis cōtulit: ita amarissima ꝓ nobis ꝑtulit. ¶ Tertio q2 tantum nos obligare voluit vt nullus posset equale ei reddere scdm beneficiū humanitatis recreantis: sicut nec scdm beneficium diuinitatis creantis. Si autem aliquis martyrum qui duriora omnibus pertulerunt aut sub altari sunt/ posset dicere se maiorem dolorem ꝑtulisse: videretur recompensatum. vnde fides cogit credere ꝙ dolor quem pro nobis sustinuit iter omnes dolores viatorum preteritos/ presentes/ et futuros/ maximus fuit. nec dolor Job vel Anthonii aut cuiuscunq martyris tantus fuit. *[margin: Tertiū dictum.]* ¶ Tertio per quem modum iste excessus possibilis fuit: si dicimus propter teneritatem ⁊ optimam complexionem corporis causatam/ bona fuit ꝙ nūq̄ fuit nec erit ita bonus tactus in homine. sed non sufficit: q2 licet melioris complexionis homo plus doleat ex lesione pari vel aliquātulum minori: tamen ex grauiori lesione notabiliter plus dolet male complexionatus q̄ ex minori notabiliter bene complexionatus. Uidetur autē ꝙ lesio ignis q̄ est vnius speciei quo ad corpora hic et in futuro seculo minus notabiliter excedat lesionem clauorum ⁊ flagellorum. vnde multi martyres ex genere pene ignis qua fuerunt assati et a quibus extracti vel viui excoriati aut sub vngulis clauis affixi ⁊ huiusmodi: videretur habuisse grauiores penas: q2 licet nullus fuit ita bone cōplexionis sicut christi grauitas supplicii superabat: ꝓpter quod aliqui dicunt ꝙ martyres tam dira ꝑpessi seipsos consolabantur spe futurorum. ⁊ aliqui super carbones sicut super flores ambulabant: q2 cōsideratio premii minuit vim flagelli: sed illud nō sufficit/ quia multi in tormentis morientes desperabant: propter quod in christo etiam non fuit redundantia ex parte superiori non potuit esse tota causa excessiui doloris. Uidetur igitur ex voluntate dei hic excessus ꝓcessisse: quia pōt deus facere vt ignis non comburat/ et vt taliter comburat puta vincula puerorum et non pueros / et similiter ꝙ minus q̄ natus est affligat/ ⁊ pari ratiōe potest facere ꝙ illud qd natū est minus affligere plus affligat: q2 si facit ꝙ ignis affligat spiritū quē non est natus affligere: multo magis potest facere ꝙ plus affligat illud qd natus est minus affligere. si ergo poneremus martyrem eiusdē vel delicabilis cōplexionis cum christo habuisse eandem vel grauiorem penam cum christo ex genere suo: tamen deo volente et faciēte/ in christo ex simili pena vel minori secutus est maior dolor q̄ talis: q2 voluntas dei fuit vt esset dolor maximus quem natura sine morte posset sufferre: siue deus hoc fecerit siue natura in virtute dei/ circa quem voluit esse omnem alium huiusmodi dolorem ꝓpter causas in secunda conclusione memoratas. *[margin: Ad p̄mūz]* ¶ Ad primum dicēdum ꝙ pena nō debetur nisi culpe: sed q̄sicq penā sustinet qui culpam non ꝯmisit inq̄tum pro eo q̄ peccauit voluntarie satisfacit: ⁊ sic decuit ꝙ christus qui pro tota natura generis humani satisfacere volebat defectus penales assumeret. *[margin: principale]* *[margin: Ad scdm.]* ¶ Ad secundum dicendum ꝙ tota anima christi secūdū omnes potentias non fuit a principio beata: sed solum scdm superiorem rationē: scdm autem rationem inferiorē ⁊ scdm vires sensitiuas permittebatur agere et pati ea que erant eis propria: vt dicit Dam. libro. 3. Cuius ratio est vt dictum fuit supra/ christus assumpsit naturam nostrā vt in ea nos redimeret: ideo talem assumpsit qualē oportuit esse ad finem nostre redemptionis: et quia redemptio nostra fuit per modum satisfactionis q̄ fit per opera penalia: ideo oportuit ꝙ non tota esset glorificata sed pro parte passibilis. *[margin: Ad rōnes in oppōm]* ¶ Ad argumētū primū alterius opinionis dicēdū ꝙ christus debuit assimilari fratribus in omnibus illis que bonitatem eius non dedecent et requiruntur ad opus nostre redemptionis. defectus autē qui derogant perfectioni/ scientie/ et gratie/ dignitatē christi non decent. defectus etiā particulares vt cecitas ⁊ huiusmodi: non requiruntur ad opus satisfactionis et integritati nature repugnant. propter quod non debuerūt assumi. *[margin: Ad scdm.]* ¶ Ad secundū dicendum ꝙ curabile dicitur aliquid dupliciter. Uno modo vt est subiectū curationis. Alio modo vt terminus. Primo mō dicitur animal curabile vel incurabile. Scdo modo morbus. et similiter in spiritualibus est. cum ergo dicit Dam. ꝙ illud quod est inassumptibile est incurabile/ accipit incurabile pro subiecto non pro termino: pro morbo vel defectu. Et ideo ratio solum cōcludit ꝙ natura que non est assumptibilis non est curabilis non autem defectus. vel potest dici ꝙ defectus particulares presupponunt vniuersales defectus et ideo illis amotis curantur defectus particulares: propter quod sufficit ꝙ christus vniuersales defectus nature assumeret vt a cōsimilibus nos liberaret vel curaret; et per consequens ab oībus.

¶ Questio secunda.

SEcundo queritur vtrū in anima christi sint simul dolor et gaudium. ¶ Et videt ꝙ non *[margin: Primum]* quia perfecte beatus non potest in se recipere dolorem: q2 sic non esset eque beatus quādo haberet dolorem et quādo non haberet: sed christus fuit eque beatus. quare ⁊c. *[margin: Secundū]* ¶ Itē Hugo. parte. j. libro. 3. ca. 6. anima christi tantū in sensu carnis patiebatur. *[margin: Tertium.]* ¶ Item dolor ⁊ gaudium ex quo sunt absolute ex genere contraria: ex quibuscunq causis oriantur / sunt contraria. Exemplum de albo et nigro / que sunt contraria ex quibuscunq causis ortum habent semper sunt talia: sed contraria non possunt simul esse secundum aristotelem in predicamētis. ⁊. 10. metaphisice. et causa est: quia ad contraria sequuntur contradictoria: q̄ ipossibile est sil esse. 4. meta. ꝙ. ⁊c. ¶ Et si dicatur ꝙ cōtraria sunt simul in motu: quia terminus a quo successiue nō expellitur simul

⁊ termin⁹ ad quem introducitur successiue: quia
quod mouetur partim habet de termino a quo:⁊
partim de termino ad quē.6.phisicoꝝ. ¶ Cōtra
Quartū cōtraria non sunt simul in summo: q2 sic sunt ipos
sibilia: sed qñ sil' sunt/vnum diminuit alteruȝ: sed
gaudium fruitionis anime christi non minueba=
tur: quia non fuit decens vt fruitio anime illius
diminueretur propter actum meritorium ita ac=
ceptum vt satisfaceret pro genere humano.
¶ Item sicut se habent gloriosum ⁊ nō gloriosuȝ
Quintuȝ. ad corpus: sic dolor ⁊ gaudiū ad aiam: sed corpus
non potest simul esse gloriosum ⁊ nō gloriosum. ergo
nec aīa simul habere gaudiū ⁊ dolorē. ¶ Opposi
tum. maior est colligantia viriū sensitiuaꝝ cū aīa
In oppõȝ itellectiua q̄ sit corporis cum viribus sensitiuis.
sed patiente corpore diuisionē statim est sensus do
loris in sensu: q̄re ⁊ in aīa. ¶ Iteȝ xp̄s ideo assū=
Secundū psit nostros defectus vt nos redimeret. sed sic est
ꝙ peccatū et delectatio cōsummata in adā fuit in
ꝓportione supiori: quare siliter dolor in xp̄o satis
faciente debuit esse in rōne superiori: sed ibi ē gau
dium. ergo. ⁊c. ¶ Rñsio. tria sunt videnda. Pri=
Respõsio mo ponentur opiniones de simultate haruȝ passi=
onum in xp̄o. Scdo ponētur opiniones de immi=
nutione vnius passiõis ad alterā. Tertio ponent
solutiões prime opinionis q̄ implicant quandam
singularitatē. ¶ Quantū ad primū sunt tres opi
j.articul⁹. niones. ¶ Primi dicūt ꝙ xp̄s solū ſm animam
Pria opi. sensitiuā habuit verū dolorē ⁊ nō gaudium. ⁊ ſm
aīam intellectiuā verū gaudiū ⁊ nō dolorē. quod
sic ostendit. dolor non est aliud q̄ passio quedam
siue motus appetitiue virtutis: motus autem ap
petitiue virtutis ex apprehensione boni vel ma=
li rationem passionis habet. et si quidem fit ex ap
prehensione boni: tunc non est dolor sed gaudum
si autem sit ex apprehensione mali hoc potest esse
dupliciter: scȝ vel mali presentis et tunc est dolor
vel mali futuri: et sic est timor. ¶ Apprehensio
autem duplex est. vel secundum vires interiores
vel secūdum vires exteriores. apprehēsio autem
que est secundum vires exteriores maxime illa q̄
est ſm tactum est illa que est formal'r in dolore. re
quiruntur enim ad dolorem duo. vnum tanq̄ ma
teriale vcȝ pena illata ⁊ aliud tanq̄ formale. scilȝ
perceptio ſm tactum. est enim dolor sensus diui=
sionis: sicut dicit Augustinus.3. de li. arbi. et Da
ma.ij.li. Cum igitur xp̄s passus fuit ſm loca pas=
sibiliora maxime vbi viget sensus tactus: sicut i
manibus ⁊ pedibus: vbi sunt loca neruosa: sequit
ꝙ christus maxime doluit ſm aīam sensitiuam. et
maxime ſm potentiam tactiuā. non tamen patie
batur nec fuit passus dolorem ſm partem intelle
ctiuam q2 in parte intellectiua fuit plenitudo di=
uinitatis ⁊ gaudij. talis aūt plenitudo non ꝑmitte
bat aliquem dolorē sentire nec habere. ¶ Et con
firmatur per cesariū omelia.8. vbi dicit quasi sil'e
ꝙ si damnati qui sunt in inferno haberēt visioneȝ
diuinitatis nō sentirēt aliquē dolorem/⁊ ꝙ essent
beati. Hoc idem videtur dicere philosophus.4.
phisicoꝝ: ꝙ multum gaudentes tūc non decerni=
mus tempus. Hoc autē licet videatur bñ dictum
Impugñ tio.1.opi. tamen videtur esse cōtra Damascenū.li.2. qui di
cit ꝙ christus habuit mestam intelligentiam. In
telligentia autē pertinet ad partem intellectiuaȝ
et distinguitur contra sensitiuā. quare. ⁊c.
¶ Itē per rōeȝ arguitur sic. aut mors xp̄i fuit na
turalis/aut violenta. nō potest dici ꝙ fuit natura
lis: q2 tūc fuisset mortu⁹ in eodem instanti in quo
mortuus fuit/si nō fuisset sibi aliqua passio illata
qđ falsum est. ergo oȝ dicere ꝙ fuit violēta. sed omē
violētum est naturaliter cōtristans 5. methaphi.
quare cū nō solum fuit violēta per comparatiōeȝ
ad animam intellectiuam que violenter fuit sepa
rata. ergo per consequens in anima intellecctiua
fuit aliqua tristicia. ¶ Secunda opinio est: ꝙ a= 2.opinio.
nima potest considerari dupliciter. vno modo in
q̄tum essentia. Alio modo inq̄tum potentia: aīa
inq̄tum natura ⁊ essentia habuit veruȝ dolorem
et patiebatur: inq̄tum vero potentia nō patieba=
tur/nec habuit verum dolorem. Exemplū ad hoc
ponitur de virtute visiua sensitiua que fundat in
virtute tactiua/ ⁊ potest pati a tāgibili sibi nō ꝓ=
portionato inq̄tum sic fundatur in virtute tacti=
ua: ⁊ sic patitur scdm naturam/ ⁊ potest non pati
ab obiecto visibili inq̄tum potentia. ¶ Sed cō= Impugñ tio.2.opi.
tra hoc sic arguitur scdm istos. Nō fuit dolor in
potētia q2 fuit i ea gaudiū: cū igitur tale gaudiū
in potētia/non stet in potētia quin redūdet in na=
turā aīe: sequitur ꝙ in anima vt est natura sit do=
lor per oppositum/et gaudium ꝑ redundantiā: et
sic incidunt in illud qđ volunt vitare: scȝ ꝙ in eo
dem erit dolor ⁊ gaudium. ¶ Item ex hoc poni
tur dolor i christo: quia per ipsum debuit mereri:
sed nunc est sic ꝙ meritum non est in natura vt na
tura est: imo magis respicit potētiam ipsam cum
sit a natura deliberūte/⁊ deliberatio respiciat po
tentiam: quare ⁊c. ¶ Itē in christo fuit virt⁹ cō=
passionis: sed nunc sic est ꝙ cū virt⁹ sit habit⁹ re=
spicit potentiam: quare ⁊c. ¶ Item maior est col
ligantia anime vt natura est ad seipsam vt ratio
est siue vt potētia est q̄ sit virium sensitiuaruȝ ad
ipsam animam vt natura: si igitur ꝓpter talē col
ligantiam facta passione in viribus sensitiuis pa
tiebatur anima ipsa vt natura est sequitur ꝙ pati
ente anima vt natura est / patiebatur ipsa anima
vt potentia siue vt ratio superior. ¶ Tertia opi= 3. opinio.
nio est ꝙ anima potest considerari vt natura est: ⁊
sic dicunt ꝙ patiebatur: nam ponūt isti ꝙ anima
intellectiua ⁊ sensitiua sunt fundamentaliter ea=
dē res: et ideo si sensitiua patiebat /vtiq; intelle=
ctiua. Scdo modo potest considerari vt ratio in=
ferior est: et sic dico ꝙ habuit verum dolorem: q2
ratio inferior respicit obiectuȝ temporale ex quo
inferebatur sibi pena quam patiebatur: et ideo in
parte inferiori habuit verum dolorē. Tertio mo
do potest considerari vt ratio superior: et sic dico
ꝙ non potuit dolere: quia portionis superioris ē
vt superior est tendere in deum. ¶ Ex ista autem
tendentia non potuit habere dolorem aliquem/
sed gaudium: nisi forte dicatur accidentaliter ⁊ ꝑ
accidens: quasi scȝ illud in quo fundabatur ratio
superior patiebatur: sed hoc est improprie dictuȝ
quia tunc posset dici eum dolor ⁊ gaudium essent
in eadem anima: ꝙ gaudiū habet dolorem: quod
est improprie dictum: quia gaudium ⁊ dolor fun=
dantur in eadem anima: vt sic sit iste ordo in chri=
sto/ꝙ p̄mo fuit dolor in toto cōposito ex corpore
et anima sensitiua et itellectiua. Scdo in ipsa sen
sitiua. Tertio in ipsa anima intellectiua vt natu=
ra q̄dam est. Ex parte gaudij fuit ecōuerso: q2 p̄=
mo fuit in ratiōe superiori. scdo in aīa ipsa vt na=
tura quedam est. dolor autem iste et gaudium in

christo bene potuerunt simul esse: q2 nō habēt cō=
trarietatem adinuicem: nā in cōtrarijs causatis
ab alijs scdm modum causarū accipiēdus est mo
dus effectuum. Exemplum/ q2 albū et nigrū ꝑfe
cte cōtrariant sicut calidū ⁊ frigidū: sed hoc non
pōt repiri in ꝓposito: q2 causa gaudij in xp̄o fuit
essentia diuīa nude et apte visa. causa ꝟo doloris
aliqđ sensibile tpale qđ nō ꝯtrariat essentie dīne.
¶ Item aliqua sunt cōtraria/que ex rationibus
ꝓprijs ⁊ absolutis habēt cōtrarietatem: vt albū
⁊ nigrum. Alia sunt cōtraria solum ex relatōe ad
alia: sicut dealbatio ⁊ denigratio dicūtur contra=
ria: q2 sunt ad contrarios termīos: sed nūc est sic
in talibus contrariis/ que sumūtur solum ex rela
tione ad aliud: ꝙ si illa in quorū relatione dūt ha
bere cōtrarietatem nō habent/vel non sunt cōtra
ria: ꝙ ipsa non sunt contraria Exemplū. si album
⁊ nigrū non essent contraria/ dealbatio ⁊ denigra
tio que habēt contrarietatem solum ex relatione
ad album ⁊ nigrū non essent cōtraria. cum igitur
dolor ⁊ gaudium solū habeant contrarietatem ex
relatione ad alia cum sint mot⁹ quidam et passio=
nes que habent contrarietatem semper ex relatio
ne ad alia: ⁊ tale gaudium ⁊ dolor in christo acci=
piant ex relatione ad alia que inter se cōtrarieta=
tem non habēt: sicut gaudium ex relatione ad es=
sentiā diuinā/⁊ dolor ex relatione ad aliquod tē=
porale qđ diuine essentie non contrariat: ideo ⁊c.
¶ Et ideo dicit ꝙ sicut vnum ⁊ idē simul ⁊ semel
mouet ad vnā partē ꝑ se/ ⁊ ad aliā mouet ꝑ acci=
dens: sicut patet de hoīe moto in naui contra mo
tū nauis. sic dicunt ꝙ in xp̄o fuit dolor ꝑ accidēs
inq̄tū aīa coniungit corpori ⁊ fuit gaudium ꝑ se
inq̄tum fuit in ratione superiori cuius est/ꝑ se tē
dere in deū: ex qua tēdentia gaudebat. ⁊ sic dolor
⁊ gaudiū fuerunt in xp̄o scdm diuersas rationes
2. articul⁹ j.opinio q̄ est durā di distic. pñti q.3 arti.2. ¶ Quantum ad secundum de imminutiōe sunt
due opiniones. ¶ Prima ꝙ dolor passionis in
nullo minuebat delectationem fruitionis. Cu=
ius ratio est: quia dolor seu tristicia nō impediūt
delectationem vel gaudium nisi dupliciter. Uno
modo ꝑ modum contrarietatis: ⁊ tunc vnū totali
ter alterum tollit eo ꝙ contraria non possunt esse
simul. Alio modo ꝑ modum redundātie scdm ꝙ
actus vnius potētie redundat in alterā eo ꝙ oēs
potentie radicant in eadem essentia anime: ⁊ tunc
vnum impedit alterū vel minuit: sicut valde attē
ti ad aliqđ plene non aduertunt de his q̄ transeūt
ante oculos eorū. et similit est de his q̄ sunt circa
appetitū: neutrū autē isto 2ū fuit in xp̄o: quare ⁊c.
Minor probat: ꝙ eñi dolor sensibilis nō fuit con
trarius gaudio fruitionis patet: q2 contraria nō
se impediunt nisi circa idem: sed dolor sensibilis
⁊ gaudium fruitionis nō fuerūt in aīa scdm ean=
dem potentiā: sed vnū scdm potētiā sensitiuam:
aliud scdm potētiā intellectiuā/ ꝯprehēdēdo sub
intellectu ⁊ sensu appetit⁹ sequētes ergo non fuit
impedimentum ꝑ modū contrarietatis. et idē di=
cendū est de oī tristicia q̄ fuit in xp̄o scdm parteȝ
sensitiuā. de ea autē que fuit scdm partē itellecti
uā similiter dicendū est ꝙ non fuit contraria gau
dio fruitionis: q2 gaudiū ⁊ tristicia de alio ⁊ alio
obiecto non impediunt se: sed gaudiū fruitionis
⁊ dolor siue tristicia fuerūt in xp̄o respectu diuer
sorum obiectorum: q2 gaudiū fruitionis fuit de
deo viso, dolor autem et tristicia fuerūt circa ob=
iecta creata. igit vnum nō impediebat alterū per
modum contrarietatis. ¶ Item nec per moduȝ
redundantie: quia sicut dictum fuit ex dispēsatio
ne diuina fuit hoc specialiter in xp̄o: ꝙ permitte=
batur vnicuiq; parti agere ⁊ pati ea que erāt vni=
cuiq; propria: ꝓpter quod ex gaudio fruitionis
nō erat redundantia ad inferiores partes ad mi=
tigandum dolorem passionis. nec ex dolore passio
nis fuit aliqua redundantia ad minuendum gau
dium fruitionis. ¶ Secunda opinio potest ima=
ginari ꝙ in christo simul fuerūt gaudium fruitio 2.opinio.
nis et dolor naturalis: nec vnum aliud diminue=
bat: sed nō fuit in christo dolor rationalis sed tā=
tum gaudium. Primum patet: q2 videtur ꝙ frui
tio ⁊ dolor naturalis nō cōtrariantur formaliter
et ideo simul possunt stare de potentia absoluta:
quia non sunt vnius generis. ⁊ similiter dolor in=
ferni et gaudium naturale: quia cōtraria forma=
liter sunt vnius generis/ cuiusmodi non sunt na=
turale ⁊ supernaturale: sed scdm legem cōmuneȝ
iusticie non simul stant vera dānatio ⁊ quodcūq;
gaudium: quia ab omni gaudio illi merentur ex=
cludi. similiter vera gloria et dolor quicunq;: sed
lege speciali: quia christus debuit esse cōprehēsor
⁊ viator: quia essentia merendi ⁊ satisfaciēdi sunt
in actu voluntatis eadem congruentia cum actu
fruendi stabat actus merendi et actus satisfaciē
di. dolor autem volūtatis quem de morte habuit
fuit meritorius ⁊ pro nobis satisfactorius. vnde
in sola volūtate christi beata cum summo gaudio
fuit dolor: sicut in illa sola cum premio fuit me=
ritum. Secūdum patet: quia de passione qua vo=
luntas naturalis dolebat tanq̄ de malo proprio
deliberatiua gaudebat tanq̄ de bono communi.
¶ Et sciendum ꝙ non diuersis actibus erant do
lor naturalis ⁊ gaudium deliberatiuum: quia nō
sunt diuersarum rationum ista: sicut est gaudium
de deo et creatura que simul stant: sed vno actu
erat gaudiū de passiōe vt redēptiua de eadē dolor
vt afflictiua. quō autē simul vtrumq; poterat ap
prehendi cum hoc sit simul intelligere actu plu=
ra formaliter: quia intelligere plura materialiter
que sunt vnum formaliter est possibile: et pari ra=
tione vnum vt plura formaliter impossibile. Di=
cendum ꝙ intelligere plura in comparatione ad
vnum est intelligere ea vt vnū. vnde sine cōpara=
tione ad electionem duo possunt simul considera
ri: ita vt iudicetur vnum respuēdum/alterum eli
gendum et eodem actu electionis vnum respui=
tur et alterum eligitur. multo magis in compa=
ratione ad vnam passionem duo potuerunt consi
derari. scȝ ratio boni et mali: vt scdm vnum ipsa
amaretur/et scdm alterum odiretur.
¶ Quantum ad tertium sciendum ꝙ illi de pri=
ma opinione qui dicunt ꝙ in christo non fuit do= 3. articul⁹
lor scdm animam intellectiuam/respondēt ad ar Rñdet p̄=
gumenta in cōtrarium leuiter. ¶ Ad illud enim ma opio
quod dicitur de colligantia dicendum ꝙ bene cō ad rōnes
cludit ꝙ sic fuisset ex parte nature sibi relicte. in in oppōm
proposito autē ipsa natura anime itellectiue chri
sti fuit preoccupata gaudio tanto ꝙ omnino pati
non potuit scdm intellectiuam: vbi erat plenitu=
do gaudij. ¶ Ad aliud de peccato ade ꝙ in supe
riori ratione fuit dicendum ꝙ non semper opor=
tet ꝙ satisfactio fiat in eadem parte in qua alius
deliquit ⁊ maxime qñ ali⁹ satisfacit ꝑ eo: peccat

enim homo in interioribus/et satisfacit per exte-
Ad rōēz aū oppo. riora. ¶ Ad primum principale q̃stum ad aliam
partem dicendum ꝙ verum est ꝙ non esset eque
beatus/ si dolor adueniēs diminueret aliquid de
beatitudine: in proposito autem non diminuit.
Ad scd̄m. ¶ Ad aliud de hugone dicēdum ꝙ pro nobis est
qui ponimus ꝙ in superiori ratione non fuit do-
lor per se: ⁊ hec videt̄ esse intentio hugonis. Uel
aliter dici potest ꝙ non fuit dolor disturbans sed
Ad tertiū solum tangens. ¶ Ad aliud dicendum de contra
rietate/d. cū aliqui ꝙ dolor ⁊ gaudium sunt sem
per contraria respectu quorumcunq̧ accipiātur:
et hoc probant sic per ratione aristotelis q̄ in pre
dicamentis.ca.de q̃titate.facit tale argumentū
Si paruum ⁊ magnum sunt contraria tunc sequi
tur cum idem respectu vnius possit esse paruum: ⁊
respectu alterius magnū/ꝙ in eodē essent cōtra-
ria si⁊ semel: sed illud argumentū nō valet nisi
illa que scd̄m se sunt cōtraria in quorūcunq̧ rela
tione essent contraria: quare eadem ratione si do
lor et gaudiū absolute sumpta sunt cōtraria per
relationem ad quodcunq̧ semper erunt cōtraria
sicut philosophus concludit ꝙ si magnū ⁊ paruū
scd̄m se essent contraria per comparationem etiā
ad alia essent contraria. ¶ Item hoc idem pro-
batur per Ambrosium de incarnatione verbi/qui
dicit ꝙ disparitas ortus non facit disparitatē na
ture. ex hoc igitur istud accipitur ꝙ vndecunq̧ or
tus fuit non mutat ortu naturam. igitur si dolor
et gaudiū sunt scd̄m se contraria vndecunq̧ oriā
tur semper erunt contraria. ¶ Item in Gen. ha-
Opinio hec dicit ꝙ ꝯtraria s̄m suas excellentias pñt dīna ṽtute esse sil' Pria rō. betur de ysaac ꝙ gaudium quod habuit de vxore
temperauit dolorem quem habuit de sara matre
sua mortua: ⁊ tamē certum est ꝙ dolor iste ⁊ gau-
dium fuerunt de alio ⁊ alio. ¶ Et ideo dicit hec
opinio amplius in respōdendo ad hoc ꝙ credunt
deum posse facere in aliquo simul ⁊ semel esse cō-
traria scd̄m suas excellentias/ sicut est in corpo-
ribus dānatorum summa caliditas et summa fri-
giditas. ⁊ hoc videtur dicere vna glosa sup illud
Matthei.8. Ibi erit fletus ⁊ stridor dentium. et
2. ratio etiā vna glosa Sap.17. ¶ Itē hoc patet ratione
sic/forma habens cōtrarietatem duo facit vnum
scʒ ꝙ qualificat subiectum et aliud quod expellit
oppositum. qualificare autem subiectum ⁊ expel-
lere oppositum sunt duo in forma ipsa. igitur po-
test deus influere vt qualificet subiectum non in
fluēdo vt expellat oppositum ex quo est aliud ex
pellere oppositum a qualificare subiectum: sicut
videmus ꝙ a parte corporis sunt duo: vnum est
quod habet extensionem: et aliud est qđ expellit
aliud corpus: potest deus influere ad hoc ꝙ cor-
pus habeat extensionem et nō influere ad hoc ꝙ
expellat aliud corpus: sicut qñ faciet corpus glo
riosum esse simul cum non glorioso: quare si po-
test esse forma qualificans subiectum ⁊ non expel
lens oppositum/sequitur ꝙ duo cōtraria possunt
Tertia rō esse in eodem. ¶ Itē contraria possunt esse simul
in aliquo citra suas excellentias sicut videtur di
cere cōmentator.4.metaphisice. ⁊ de generatio
ne. et patet etiam in exemplo cū ex aqua fit ignis
ibi enī ignis imprimit aque caliditatem stantem
simul cum frigiditate aque. ex hoc sic arguitur si
gradus caliditatis potest stare cum aliquo gra-
du frigiditatis. igitur q̃rtum est ex parte speciei
caliditatis non repugnat nec implicat contradi-
ctionem ꝙ sit simul cum frigiditate: alīs si repu-
gnaret cum in tali gradu saluetur natura specifi-
ca seu ratio caliditatis: talis gradus non possit
simul esse cum aliquo gradu frigiditatis: ita calī
ditas in summo poterit esse cū frigiditate in sum
mo sine implicatione contrarietatis. nō enī plus
calidum in summo excludit frigidum in summo
q̃ faciat gradus aliquis caliditatis aliquem gra
dum frigiditatis/nec maiorem habent repugnā
tiam: imo scd̄m proportionem habent equalē re-
pugnantiam/ si habent repugnantiam imo scd̄m
proportionem. sicut enī calidum in summo inclu-
dit nō frigiduʒ in summo: sic calidum in tali gra
du determinato: quare ⁊c. ¶ Ad probationē au-
tem minoris predicte rationis fuit adducta au-
ctoritas cōmentatoris.3.celi ⁊ mun. cōmēto.67
vbi docet quō elementa manēt in mixto s̄m suas
qualitates que sunt contrarie citra suas excellen
tias. Idē dicit.4.celi ⁊ mun. cōmēto.26. Idem
dicit.2. de generatiōe sup illud de elemētis aūt.
¶ Item pbatur eadem minor per rationem sic.
Cum ex aqua fit ignis/aut qñ ignis primo impri
mit caliditatē suam in aqua corrumpitur tota fri
giditas aque ⁊ noua forma totaliter inducit̄/aut
remanet aliqua pars frigiditatis que p̄fuerit cū
caliditate impressa ab igne. primum stare non po
test scʒ ꝙ tota frigiditas in p̄ma ipressione ignis
corrumperetur: quia tūc forma substantialis aq̄
corrumperetur si sua ppria passio scʒ frigiditas
totaliter tolleretur: ergo oportet dare secundum
scʒ ꝙ frigiditas stet cū caliditate ab igne primo
impressa: ⁊ sic probata est minor: ⁊ sequitur p con
sequens conclusio. ¶ Iteʒ suppono primo ꝙ de⁹ *4. ratio.*
potest facere omne illud quod nō includit cōtra-
dictionem. Scd̄o suppono ꝙ contradictio est re-
spectu eiusdem/⁊ scd̄m idē/⁊ p idē/vt sit eadē cō-
ditio negata que prius fuit affirmata. Tertio sup-
pono ꝙ in materia est alia ⁊ alia potentia ad aliā
formā accidētalē scd̄m speciē. sic est alia ⁊ alia po
tētia ad aliā formā substantialē specificā. ¶ Hec
tertia suppositio pbat̄ p̄mo p auctoritatē cōmē-
tatoris.12.metaphisice. qui dicit ꝙ numer⁹ potē-
tiarum ē scd̄m numerum formarū seu specierum
Philosoph⁹ etiā dicit.3.phisicorū ꝙ posse sanari
⁊ posse egrotare ē aliud posse: sicut sanitas est aliud
ab egritudie. Scd̄o probatur p rationem: qñ enī
est aliquid perfectum p vnam rationem formalē
vel p vnam formam scd̄m vnam potentiā adhuc
est in potētia ad aliam. Exemplum cum aliquid
est actu calidum adhuc est in potentia frigidum:
quare alia est potentia ad frigiditatem q̃ ad ca-
liditatem. vnde vna sit pfecta ⁊ alia maneat imp
fecta. ¶ His suppositis arguit̄ sic. Cōtrariū vnū
quod inest subiecto nō inest ei p eādem siue scd̄m
eandē potentiā scd̄m quā inest aliud: vt puta al-
bum nō inest p eandem potentiam p quā inest ni
grū: sed ad hoc ꝙ aliqua sint cōtradictoria opor-
tet ꝙ insint eidē scd̄m idē: quare non albū s̄m qđ
includit̄ in nigro qđ est cōtrariū albo ⁊ album di
cta de eodem siue respectu eiusdē obiecti nō sunt
contradictoria: quia non insunt per eandem potē
tiam. cum igitur vt videtur aliud nō obstet quin
cōtraria possunt esse in eodem subiecto nisi cōtra
dictio implicita in cōtrarijs. non enī potest deus
facere duo contradictoria esse in eodeʒ. et hoc vt
probatum est/ non obstat q: vnum contradictor-

rium scd̄m qđ includit̄ in altero contrario nō op
ponitur cotradictorie alteri contradictoriorum:
licet absolute sumptū opponatur cōtradictorie.
exemplū/ nō albū absolute sumptū s̄m ꝙ includi
tur ī nigro nō opponit̄ ꝯtradictorie albo: q̃re ⁊c.
¶ Item ostendo ꝙ si contraria nō possunt simul
esse: q: ad hoc sequitur cōtradictoria sil' eē in eo-
dem. ꝙ etiā ponēdo formas disparatas in eodeʒ
esse adhuc sequit̄ cōtradictoria esse simul in eodē
¶ Uel si dicat̄ ꝙ ad potentiā formarū disparata
rum simul in eodē nō sequit̄ positio contradicto-
riorum: q: vt sic nō sunt ꝯtradictoria eodē mō erit di
cere ꝙ ad oppōem ꝯtrariorū ī eodē nō sequit̄ po-
sitio contradictoriorum: q: vt sic nō sunt ꝯtradicto
ria: q̄ tñ sumpta absolute sunt cōtradictoria: sed
non ppter aliud negat̄ ꝯtraria in eodē nisi q: ad
hoc sequit̄ positio cōtradictoriorum. quare ⁊c. Pro
batio maioris est p hoc: q: ī eadē aīa sunt musica
⁊ grāmatica q̄ sūt forme disparate: ⁊ p̄ter hoc mu
sica ⁊ non musica opponunt̄ ꝯtradictorie. ¶ Ex
hoc sic arguit̄/ aut de grāmatica q̄ est in aīa vbi ē
musica p̄dicat̄ musica aut nō musica s̄m ꝙ oppo-
nit̄ cōtradictorie musice/non est dare medium q:
sunt contradictoria. non est autem dicere ꝙ pre-
dicatur musica: quia grammatica non est musica
ergo oportet dicere ꝙ predicetur non musica s̄m
ꝙ opponitur contradictorie musice: et per cōse-
quens sequitur ꝙ in eadem anima sunt contradi
ctoria scʒ musica et non musica inq̃tum dicitur de
grāmatica/que etiam est in eadem anima. ¶ Si
autem dicatur ꝙ nō musica non opponitur cōtra
dictorie musice que est in anima inq̃tum dicitur
de grammatica que est in eadem anima. eodē mo
do dico ex parte ista ꝙ nō calidum scd̄m quod di
citur de frigido non opponitur cōtradictorie ca-
lido in eodem subiecto siue respectu eiusdeʒ sub-
iecti: et ita sine oī iplicatione contradictiōis idē
simul et semel poterit esse summe calidum ⁊ sum
me frigidum. Ideo tādem dicit̄ ꝙ deus pōt face
re cōtraria simul in eodē esse: sicut forte iā factuʒ
est in dānatis. Cōtra hoc tamen videt̄ esse rabi-
moyses.c.44. vbi dicit ꝙ cōiunctio contrariorum
in eodē subiecto est vnū de impossibilib⁹ qđ crea-
tor nō potest facere. sicut non potest facere cōuer
sionem substātie in accidens/nec ecōuerso: ⁊ enu
merat ibi multa ipossibilia. ¶ Respondetur ad
hoc ꝙ negandus est actor ille in hoc qđ ip̄e dicit
ꝙ est impossibile creatori substantiā conuertere
in accidens/⁊ accidens in substantiā: qđ tñ certū
ē falsum esse s̄m doctrinā catholicā. Mʒ dicit̄ de
libro p̄dicamentorum ꝙ contraria sunt q̄ in eodem
susceptibili vicissim nō simul insunt. est dicenduʒ
ꝙ non est diffinitio oppositorum sed quedam descri
ptio s̄ʒ ordinē naturalē qui modo ē. ¶ Itē ꝙ di-
cit Auicē. ꝙ ad cōtraria sequunt̄ contradictoria
Dicendū est ꝙ ad contraria nō sequuntur ꝯtradi
ctoria formalr̄ sʒ tm̄ s̄a materie et scd̄m ordinē
naturalem qui modo currit. et ideo quia non est
verum formaliter/ deus potest hoc facere. Exē-
plum in alio scd̄m ordinem naturalem qui modo
currit/vnum corpus expellit aliud: ⁊ includit cō
tradictionem ꝙ duo corpora sint in eodem scd̄m
viam Aristotelis. Si enim est hoc corpus in hoc
loco puta a. cum expellit aliud puta b.b. nō est in
eodem loco: et si est ibi b. cum expellit a. a. non est
in illo loco: et ita si ponāt̄. a. et b. in eodem loco

sequitur ꝙ a. erit in eodem loco ⁊ non erit: simili-
ter ⁊ b. s̄m viā aristotelis. ⁊ sic iplicat ꝯtradictio-
nē q: cū ista ꝯtradictio seq̄t̄ materialit̄ nō forma
liter: de⁹ pōt facere duo corpa simul eē sine iplica
tione ꝯtradictionis si āt sequeret̄ formaliter de⁹
non posset mutare. ¶ Ad cōmētatorē in plurib⁹
locis dicit ꝙ contraria non sūt simul. dicenduʒ ꝙ
loquitur s̄m cursū nature quem modo videm⁹ ⁊
ideo nō dʒ aliquē cogere ꝙ idē diceret de duob⁹
corporibus ꝙ de⁹ nō ea facere posset simul esse.
¶ Ad aliud de dilatatiōe ꝙ cor nō pōt simul dila
tari ⁊ cōstringi. Dilatatur aūt p gaudiū ⁊ cōstri-
gitur per dolorē est dicēdum ꝙ nō est ad ppositum
q: dilatatio cordis respicit gaudium corporale: i
proposito autē fuit gaudiū spirituale in superiori
portione rationis siue redūdantia ad corp⁹ et ad
vires inferiores. Uel aliter dici potest ꝙ gaudiū
et dolor possunt tripliciter se habere qñ simt̄ sunt
in eodem veʒ vel ꝙ gaudiū excedat dolorem vel
ecōuerso vel possunt se habere p eq̄litatē. si primo
modo. s. ꝙ gaudiū excedat dolorē tunc erit solum
dilatatio et nulla cōstrictio vnū tñ dolor faciet ꝙ
erit minor dilatatio ⁊ si non esset dolor esset ma-
ior. si āt dolor excedit gaudiū tūc solum erit ꝯstri
ctio dilatatio. si autem se habent per equalitatem
tunc distinguitur: q: aut tangant secundum ean
dem partem aut secundum aliam et aliam et ali-
am. si s̄m aliam et aliam partem tunc dico ꝙ ī vna
parte erit dilatatio ⁊ in alia cōstrictio. si āt s̄m cā
dem partem tunc dico ꝙ nec dilitabitur nec con-
stringetur. hoc probatur per simile ꝙ dicit cōmē
tator in propositione problem.34. ꝙ si poneretur
ferrum int̄ duos adamantes equaliter attrahen-
tes ꝙ ferrum existens in aere non moueretur nec
cadet sicut dicit esse de corpore machometi exi-
stente in aere / sine aliquo supportante/ propter
adamantes equaliter attrahentes. ¶ Ad aliud
de aristotele.7.ethicorum ꝙ delectatio expellit
tristiciam dicendum est ꝙ non est ad propositū. lo
quitur enim ad litteram de delectatione corpora
li que est bona vsq̧ ad terminum aliquem et non
loquitur de delectatione spirituali de qua nobis
est sermo modo. vnde delectatio corporalis de ci
bo non solum expellit tristiciam oppositam de ci
bo sed etiam expellit tristiciam contingentem: q:
potest expellere tristiciam de potu. Uel aliter po
test dici ꝙ dictum philosophi habʒ veritatem. qñ
naturaliter ab vna potētia fit redundantia in aliā
in pposito autem. s. in christo dispensatiue nō fuit
redundantia gaudii ad vires alias: nec in corpus
nec tristicie ecōuerso. ¶ Ad aliud quod dicit idē
ix. ethicorum. ꝙ gaudium et tristicia non stant simt̄.
Dicendum ꝙ illud dicit dubitatiue et non asserti
ue. nam ipse idem philosophus ix. ethicorum. c. xiii.
docet quō ideʒ potest simul et semel tristari ⁊ gau
dere. et ponit exemplum ꝙ homo vidēs amicū tri
stem delectatur q: videtam cū/⁊ tristatur quia vi
dit eum tristem. ¶ Ad aliud de glorioso et nō glo
rioso. dicendum ꝙ supposito ꝙ dolor et gaudium
non sunt contraria: tūc non est simile. q: gloriosū
et non gloriosum sunt cōtradictoria. vel ad min⁹
contraria simplr̄. ⁊ ideo non est argumentū. sʒ idē
corpus non potest esse gloriosum ⁊ non gloriosuʒ
ergo dolor ⁊ gaudiuʒ non possunt esse simul. Uel
aliter dicendum ꝙ non gloriosuʒ potest accipi tri
pliciter. Uno mō negatiue sʒ ꝙ opponūt̄ ꝯtradi-

ctorse:⁊ sic nõ possunt esse simul. Alio modo potest sumi solũ sm ꝙ dicit naturam ipsam sine aliqua qualitate addita. et sic similiter non possunt simul esse:qꝛ gloriosum dicit aliquã qualitatẽ vltra naturã ipsã. ¶ Tertio nõ potest sumi ꝓ aliqua qualitate ĩpressa ipsi nature cõtraria illi qualitati quã dicit gliosum. ⁊ sic dicit ꝙ possunt simul esse:nec plus repugnãt gloriosum ⁊ nõ gloriosuz sic accepta/ ꝙ faciãt calidũ ⁊ frigidum.

Sustinendo opionẽ cõmunem rñdet do= ad rões alteri⁹ opionis scꝫ ꝙ ꝯtraria nõ pñt esse sil' diuina virtute

¶ Sustinendo autem cõmunẽ opinionẽ scilicet ꝙ contraria formaliter et ꝓprie dicta sicut sunt albũ ⁊ nigruz/ calidum ⁊ frigidum/ nulla virtute possunt eẽ simul:et ꝙ est cõtradictio potest responderi ad ista que isti dicũt. ¶ Ad primum dicendum ꝙ nõ sunt simul cõtraria nec scdm suas excellẽtias nec sm gradus remissos:qꝛ calor ⁊ frigus non simul sunt in corporib⁹ dãnatoꝝ:sed forte simul agit in corpora illa/⁊ de vtraqꝫ simul causaꝫ vnicus dolor in dãnatis maior ꝙ de quolibet per se:qꝛ licet ꝯtraria simul agẽtia inquantum hmõi causent qualitatem mediã remissam: tñ inquantum cõueniũt causant qualitatem magis intẽsam : sicut album ⁊ nigrum in congregando et disgregãdo cõtrarianꝫ et ideo vt sic mouẽtes visum nõ disgregãt ⁊ congregãt: sed quoddã mediũ inter vtrũqꝫ ⁊ magis remissum causant. sed in causando visionẽ conueniunt vel speciẽ:⁊ sic causant vnicã speciẽ ⁊ visionẽ magis intẽsam ꝙ aliqꝺ ꝑ se faceret: ꝓpter qꝺ iuxta se posita magis videnꝫ ꝙ ꝑ se seorsum posita. sic autẽ est in calido ⁊ frigido inferni:qꝛ in animabus vel corporib⁹ nõ causant tales qualitates cõtrarias/nec aliquã mediã inter istas:qꝛ illa esset remissior:qꝛ sic contrarianꝫ:sed causant dolorem in quo conueniunt : et ꝑ cõsequẽs intensiorẽ quia virt⁹ vnita fortior est. ⁊ ad glosulas illas dicendũ ꝙ ista ꝯtraria sunt ibi effectiue nõ subiectiue virtualiter nõ formaliter :sicut elemẽta ⁊ eoꝝ qualitates cõtrarie sunt in mixto.

Ad scdm.

¶ Ad secũdũ dicendũ ꝙ non silr se expellunt contraria a subiectis/⁊ corpa a locis qꝛ vnũ corpus expellit alterum effectiue ⁊ impingẽdo. deus autẽ põt ĩpedire effectũ cause efficiẽtis:sed vnũ contrarium expellit aliud formaliter nõ effectiue. effectũ autẽ cause formalis nõ põt de⁹ impedire supposito ꝙ illa informet.

Ad tertiũ

¶ Ad tertiũ dicendum ꝙ cõcedẽda est maior: qꝛ equaliter est impossibile ꝯtraria formaliter esse simul in gradib⁹ intẽsis et remissis:sꝫ minor est falsa. Ad auctoritates negãde sunt:vel exponẽde vt pri⁹ ꝙ nõ sunt in mixto formaliter sed virtute: nec in se sed in suo effectu medio. ¶ Ad rationẽ dicendũ ꝙ ad primã impressionẽ caliditatis in aqua tota frigiditas eius corrumpiꝫ:qꝛ ꝑmo paulatim frigiditas remittiꝫ quousqꝫ vltim⁹ gradus frigiditatis expellitur:⁊ tunc prim⁹ gradus caliditatis inducitur ⁊ non ante. ⁊ sic nunquam sunt in aqua simul caliditas ⁊ frigiditas. Quõ dicitꝫ ꝙ nõ staret forma substãtialis aque si sua propria qualitas ex toto corrũpereꝫ. Dicẽdũ ꝙ imo: qꝛ sens⁹ docet q̃ nõ decipiꝫ circa ꝓpriũ obiectũ ꝙ in aqua feruẽte et bulliente nulla penit⁹ est frigiditas:⁊ tñ adhuc est ibi forma aque.

Ad quartuz

¶ Ad quartum dicendum de suppositionibus cõcedanꝫ oẽs preter illam qua dicitꝫ ꝙ in materia est alia ⁊ alia potentia ad formas accidentales/ et ad formas substantiales specificas. in fundamẽto enim nature nichil est distinctũ. Unde impossibile est ꝙ in essentia materie ante aduentũ forme substãtialis:sit alietas realis inter essentiã materie ⁊ istã potentiam que dicitur potentia materie:qꝛ materia substãtificatur ꝑ posse:et ꝑ consequẽs impossibile est ꝙ sit alietas realis inter potẽtias ad diuersas formas substantiales vel accidentales:qꝛ materia est vna realiter nõ alia ⁊ alia:et que vni ⁊ eidem sunt eadem inter se sunt eadem Ad auctoritatem cõmẽtatoris negãda est:vel exponenda de nũero rationis nõ reali: sicut ⁊ potestas rationalis vna re existens est ad opposita agẽda: ⁊ potentia actiua vniuersalis celi est ad plura re agẽda:sed multiplicatur ratione sm illa. sic potentia materie ꝓme est vna re plures ratione sm pluralitatem realẽ formarũ ad quas est. ¶ Ad auctoritatem philosophi dicendũ ꝙ posse laborare ⁊ sanare ꝓut includit vtrũqꝫ : scꝫ ⁊ potentiam ⁊ actũ sic est aliud ⁊ aliud:sed ꝓut excludit actuz/sic est idem. Uel dicendum ꝙ potentia agendi et recipiendi diuersa differt ab actu ⁊ ẽ vna re respectu diuersoꝝ:sed potẽtia essendi est idẽ cũ actu. vnde est diuersa respectu diuersoꝝ actuũ. sicut dicim⁹ ꝙ homo in actu ẽ:ẽ ille qui prius erat in potentia ⁊c. sicut differũt esse hominẽ et esse asinũ in actu: sic differunt esse in potẽtia:sed materia q̃ est in potentia ad formã hoĩs ⁊ asini est vna sm essentiaꝫ potẽtie. ¶ Ad rationẽ sequẽtẽ dicẽdũ ꝙ vna potẽtia potest esse ꝑfecta sm vnũ modũ:⁊ imperfecta sm aliũ. ẽ igiꝫ ĩmediata potẽtia receptiua calidi et frigidi nõ substãtia sꝫ supficies. Uñ in hostia ꝯsecrata remanet frigiditas sicut figura ⁊ color q̃ nõ remanerẽt in substantia nuda: sed grad⁹ infimus vnius qualitatis est in potentiã ad vlteriorem sm magis:qꝛ nichil est in potentia ad seipsum:et isti gradus non differũt re ipã:superficies est in potentia ad illa. si igitur superficies sit calida remisse non est potentia perfecta sm aliquem modum:sed si sit calida in summo gradu tunc est perfecta scdm quod:est in potentia ad calorẽ :sed remanet imperfecta scdm quod ẽ ad frigiditatẽ. Uel dicẽdum ꝙ est ĩperfecta vtroqꝫ modo nisi haberet perfectissimum calorem ĩamissibilẽ. ¶ Ulterius ad formam dicendum ꝙ si potẽtia dicatur ratio immediate respectiua sic semper contraria insunt per eandem ⁊ scdm eandẽ potentiam: sicut habitus et priuatio:quia vnũ est priuatio alteri⁹ si autem potentia dicatur dispositio determinãs sic est alia ⁊ alia potentia scdm quam cõtraria insunt:et tam in formis substãtialibus ꝙ accidentalibus. et sic intelligitur illud. 2. de aĩa. et ꝓpri⁹ act⁹ sit in ꝓma potẽtia. sic eñ scdm diuersas commixtiones primarũ qualitatum in mixto causantur diuerse qualitates secũde: puta albedo vel nigredo/dulcedo ⁊ amarum. ⁊ sic de aliis qualitatibus secundis.

Ad quintũ

¶ Ad quintum dicendum ꝙ equaliter contradicunt in abstracto vnam formam disparatã esse aliã : vtputa quantitatẽ esse qualitatem sicut vnũ contrariũ esse aliud: puta albedinẽ eẽ nigredinẽ et pl⁹: qꝛ magis distãt vt pote contrarie: sed in concreto non sic contradicunt ꝙ esse quale vel musicũ esse grãmaticũ sicut albũ esse nigrum vel calidũ esse frigidum: qꝛ cũ priuatio includat contradictionem vnũ cõtrarioꝝ qꝺ includit formaliter priuationẽ alterius in eodẽ. ꝑ cõsequens cõtradictio est contraria simul esse. ¶ Item quia albius est qꝺ est nigro impmixtius, dato ꝙ ꝯtraria essent simul saltem non possent eẽ eque intensa sm cursũ nature sm oẽs etiam. secus autem est de formis disparatis:qꝛ musica intẽsa ĩ eodẽ subiecto cõpatiꝫ grãmaticã intensam ĩmo quandoqꝫ vna sciẽtia disponit ad aliã ⁊ lux ad speciẽ. vnde cum ꝑuatio sit negatio in subiecto apto nato cõtradictio est duo cõtraria esse simul ĩ eodẽ subiecto cũ vnũ sit priuatio alterius. nõ sic autẽ est de formis disparatis quarũ vna non est priuatio alteri⁹:sed quandoqꝫ ẽ dispositio alterius respectu sbẽ:⁊ sic lꝫ oĩs forma sit negatio alterius essentialiter et diffinitiue:non tamen materialiter ⁊ subiectiue nisi contraria formaliter. Ad argumẽta patet solutio ex dictis.

¶ Questio tertia.

Qõ 3.

Tertio queritur vtrum in aĩa christi potuit esse actus dolendi vel gaudendi sine actu cognoscendi sibi corespõdẽte.

Primum.

Et videꝫ ꝙ sic. qꝛ habundans tristicia absorbet iudiciũ rõnis ⁊ sensus sꝫ illꝺ ne habũdãtiori tristicia absorbeatur:sed in xp̃o fuit maximus dolor sensitiuus ⁊ ĩtellectiuus. ergo non habuit iudiciũ rationis nec sensus: et tñ habuit vtrumqꝫ dolorem. ergo ⁊c.

Secundũ

¶ Idem patet de actu gaudendi quia delectatio concupiscentie corrumpit estimationem prudentie. vñ delectatio venereorum sm phũꝫ sic absorbet vt impossibile sit aliquid tunc intelligere sꝫ in xp̃o fuit maxima delectatio :ꝫ cũ hoc nõ stetit apprehensio.

In oppõꝫ

¶ Contra. qꝛ nõ est mot⁹ sine ꝓprio mouere sed bonũ ⁊ malum apprehẽsa mouẽt appetitum coniunctũ apprehensioni ad dolorem ⁊ gaudium. ergo sine hoꝝ apprehensione non est aliqꝺ istorum.

Rñsio

¶ Responsio. Due opiniones ꝓbabiles sunt. vtrum act⁹ amãdi possit esse sine actu cognoscẽdi corespõdẽte de potẽtia dei absoluta.

j. opinio

¶ Dicunt quidã ꝙ sic:qꝛ deus põt facere illud qꝺ non implicat contradictionẽ:sed istud est hmõi ꝫ ⁊c. Probatio minoris:qꝛ quecunqꝫ differunt essẽtia et esse absolutis sine contradictiõe possunt eẽ sine inuicem. qñ eñ vnuz est tota essentia alterius vel pars aut causa formalis sue essentie aut de esse alterius tunc cõtradictio est vnũ esse sine alio: vt hominẽ sine humanitate vel aĩa vel corpore:aut materiam sine forma:aut patrẽ sine filio:sed qñ nulluz horum est:tunc est contradictio q̃ est vnius et eiusdem. Si eñ existit tota essentia ⁊ existẽtia alicuius ⁊ non existit essentia ⁊ existẽtia alteri⁹ hoc non est istud esse ⁊ non esse:sed istud esse ⁊ illud nõ esse. sic autem est hic: qꝛ volitio ⁊ intellectio sunt duo absoluta lꝫ consequanꝫ ea relationes ⁊ ꝑ cõsequẽs differunt vtroqꝫ modo:qꝛ etiã subiecto proximo. ergo ⁊c. Nec est simile de creatura q̃ differt a deo vtroqꝫ mõ:⁊ tñ non videꝫ esse sine eo ⁊ sine respectu ad ipsum:qꝛ lꝫ creatura nõ possit esse sine aptitudiali respectu ad deũ. põt tñ esse sine actuali:vel si non põt:hoc est:qꝛ esse relationis idez est cũ esse accidentis sꝫ quosdã:sed primum videtur verius.

2. opinio

¶ Secũdo supplendo rationẽ factam sic omnis actus absolutus potest esse sine illo distincto esse et essentia a quo nõ depẽdet sicut a causa qꝛ nulla res dependet nisi a suis causis vñ cã posita sequitur effectus cũ alio circũscripto ꝑ q̃d etiã euacuatur instãtia q̃ recta est ad primã rõnez quia creatura dependet a deo sicut a causa in esse et conseruari ⁊ causata ꝙ sine ea nulla causa sufficit ad causandum vel conseruandũ suũ causatuz et ideo creatura nõ potest esse sine deo:sed de⁹ potest facere ꝙ volitio nõ sit causata ab intellectiõe qꝛ põt supplere vicẽ cause efficientis finalis exẽplaris: quas habitudĩes solas põt habere cognitio ad volitionẽ ꝫ ⁊c. ¶ Si dicaꝫ ꝙ de⁹ non põt supplere vicẽ cause nisi se habeat vt causa:sed obiectũ cognitũ se hꝫ vt obiectũ. ergo non potest voluntatem mouere nisi ipse sit cognitus ⁊ volitus Dicendũ ꝙ non opꝫ:qꝛ voluntas nõ cognoscit obiectũ:sed intellectus ea que sibi presentat ad qꝺ non oportet ꝙ intellectus ꝑsentans sit cognitus vel volitus. Cũ ergo de⁹ cognoscat quicquid intellectus cognoscit lꝫ non sit coniunctus sed esse sicut intellectus coniunct⁹ nichilominus ad eius representationẽ ita sequiꝫ volitio sicut ad representationẽ intellectus:qꝛ sicut voluntas non põt ferri nisi ĩ obiectũ sibi representatũ ꝑ cognitionẽ sic nec intellectus nisi in obiectum representatuz ꝑ speciẽ:sed deus potest supplere vicẽ speciei nõ solum in faciendo se videri:immo etiam in faciẽdo alia videri:qꝛ sm oẽs ad minus virtute diuina deus posset facere vel imprimere cognitionẽ cuiuscunqꝫ sine specie. ergo volitionez sui ⁊ alteri⁹ põt imprimere sine cognitione alia representante.

¶ Tertio:qꝛ non min⁹ subest deo appetitus cognitiuus ꝙ naturalis cũ ⁊ ipẽ sit quedam natura a deo. Cũ igiꝫ appetitus naturalis sequaꝫ cognitionem dei separatã ⁊ moueatur in finem certuz ⁊ determinatum a deo sine cognitione cõiũcta. ꝫ lꝫ in hoc excedat appetitus cognitiuus ꝙ nat⁹ est dirigi a cognitione coniuncta:non tñ in hoc differret ab alio quin circunscripta cognitiõe coniũcta possit moueri in bonũ. Cum eñ voluntas per essentiã sit aptitudinaliter tendens in bonũ ꝙ possit reduci in actũ tendẽtie a creatura ⁊ non a creatore solo est mirabile:qꝛ ille qui est actus purus ⁊ ꝑfectissim⁹ oẽꝫ potẽtiã ꝯtinẽs ꝑ se solũ põt reducere ĩ actũ. 3. ratio

¶ Quarto:qꝛ cũ obiectũ volũtatꝭ sit bonũ cognitũ formalius ⁊ principalius est in ei⁹ obiecto bonitas ꝙ cognitio:qꝛ ipm bonum in se plus appetitur ꝙ eius cognitio:sed põt esse appetitus eius qꝺ non est bonũ actu in se/etiã ꝑ naturam sicut appeto cras balneum ꝙ cuz non sit ens actu in se ꝑ cõsequẽs non bonum in se ⁊ tñ ipsũ est desideratum in se. igitur est desideriuz eius quod est non bonũ ergo multomagis ei⁹ quod est nõ cognitum. Sed ista ratio non multum valet qꝛ illud lꝫ sit non bonum ꝓ nunc:erit tñ quid bonum:tũc desideratur autẽ ꝓ tunc non ꝓ nunc. ⁊ si vlterius etiam dicatur ꝙ vellẽ etiã balneũ nunc quãdo nõ balneor ⁊ sic non est bonũ dicẽdũ ꝙ ego vellẽ balneari nunc volendo esse balneũ ꝙ si esset: esset bonum. appetitur autẽ esse ⁊ non appetitur non esse et sic adhuc est bonum : sm ꝙ terminat appetitũ. 4. ratio

¶ Quinto: qꝛ plus dependet motus a termino ꝙ actus ab obiecto:qꝛ iste est intrinsecus motui cõiũctus subiecto ⁊ essentialiter(vt quidã dicũt) obiectũ aũt est distinctũ etiã a subiecto ⁊ ipsa cognitio a volitione:sed deus potest facere motum sine termino extrinseco ⁊ intrinseco sicut posset facere motum vltime sphere localem qui nõ haberet terminum extrinsecum qui est locus deficiente superficie corporis continentis: nec intrinsecũ quinta ratio

qui est vbi ꝓ cõsequẽs qꝛ vbi est circũscriptio cor
poris a circumscriptione loci procedens que ibi
non est.ergo ⁊c. ¶ Et dicũt aliqui ꝙ ibi esset vbi
sine loco:qꝛ illa descriptio vbi est causalis nõ for=
malis:sed istud non valet:qꝛ non videtur habere
vbi:illud qḋ non est alicubi sed nusq̃ sicut est vlti
ma sup̃ficies vltime sphere cũ etiam dicit̃ circũ=
scriptio a circũscriptione ꝓcedẽs non potest no=
tari realis effic:ẽtia cum illa re nõ differant: ⁊ qꝛ
imediatũ principiũ actionis cuiuslibet realis nõ
potest esse locus nec aliqua q̃titas nisi mediante
qualitate. ¶ Sexto:qꝛ dicunt aliqui ꝙ de⁹ nõ po
Sexta test facere visionẽ sine obiecto vt est terminatiuuꝫ
lꝫ possit facere vt est motiuuꝫ. Et similiter videt̃
ꝙ non possit facere volitionẽ sine bono cognito ꝙ
est suũ obiectũ vt est terminatiuũ nõ motiuum.
¶ Cõtra.qꝛ naturaliter res posita retro videtur
ꝓ hoc ꝙ eius species relucet in speculo:quia ergo
res retro posita non poterat videri sine speculo.
hoc est qꝛ nõ poterat representari nec ꝑ se nec per
aliud.tñ aũt videre est rem q̃ non est ante sꝫ retro
sicut illã q̃ nõ est p̃sẽs sed absens si g̃ res absẽs põt
representari oculo sicut fantasie ⁊ tũc ita posset vi
deri sicut fantasiari posset aũt deus facere speciẽ
visibilẽ in aere ⁊ ꝑ consequens in oculo etiã visibi
li absente vel non existente sicut et lucem in aere
sine sole cuꝫ non plus dependeat species a colore
q̃ꝫ lux aeris a presentia sue cause. ergo posset de⁹
facere videri colorem absentem ⁊ pari rõne ama=
2.opinio ri bonũ non cognitum ab amante. ¶ Alia est opi
nio contraria ⁊ communis:qꝛ hoc est impossibile
quod trahunt ex verbis Augustini. Inuisa dilige
re possumus:incognita nequaq̃. ad quod dicere
2.ratio tur ꝙ verũ est ẽm cursum nature. ¶ Secũdo sic
quia in hoc differt appetitus cognitiuus a nõ co=
gnitiuo: qꝛ iste sequitur cognitionẽ coniunctam:
ille separatam.si ergo sit appetere cognitiuũ sine
cognitione coniuncta ex sola cognitione dei sepa
rata appetere illud erit cognitiuum et non cogni
Solutio tiuum. ¶ Respondeo. Non sequitur:quia sicut
dicimus ꝙ accidentis esse est in esse ẽm aptitudi=
nem ⁊ non actũ nisi quo ad cursum nature ꝓpter
quod quando accidens subsistit miraculose nõ se
quitur ꝙ sit accidens ⁊ non accidens:ita etiam ꝙ
appetitus cognitiuus sequatur cognitionem con
iunctã ẽm aptitudinẽ est ei essentiale nec sine hoc
esse potest:sed quod sequitur ẽm actum est essen=
Tertia tiale ⁊ ẽm communẽ cursuꝫ nature ꝓprietas ꝯñs
sed supernaturaliter aliter potest fieri. ¶ Tertio
sic:qꝛ si volũtas posset velle intellectu nõ cogno=
scente:pari etiã rõe posset odire ꝙ intellectus iu=
dicat esse ad amãdum ⁊ ecõuerso: sed hoc est im=
possibile:quia tunc respueret bonum sub ratione
boni: ⁊ eligeret malum sub ratione mali quod est
impossibile:qꝛ hoc esset potentiam ferri nec in ob
iectum suum:qꝛ bonum est obiectum suum ad eli
gendum:malum ad respuendum:et non aliter.
Maior probatur per exemplũ:qꝛ sicut potest vel=
le ꝙ sensus non cognoscit vt bonum sp̃uale:sic po
test respuere delectabile sensus ꝙ ille appetit vel
iudicat appetendũ. ¶ Item patet per rationem
quia plus est supplere cognitionem totam q̃ꝫ par
tem eius.si ergo deus potest supplere aliã cogni=
tionẽ mouẽdo volũtatẽ ad totuꝫ cognitũ ergo et
partẽ.sic autem faceret mouẽdo volũtatẽ contra
iudicium intellectus;qꝛ cũ intellect⁹ iudicat vnã
rem vno modo bonam.alio modo malã.quãcũq̃
conditionẽ iudicet preeminere in illam fertur vo=
luntas. Ponatur ergo ꝙ intellectus iudicet for=
nicationem bonã tanq̃ delectabile ⁊ ꝓsequendã
vt sit nichil iudicans in honestate eius tunc deus
suppleat aliã partẽ ꝙ ipsa est magis fugienda ꝓ=
pter bonũ honesti q̃ꝫ ꝓsequendũ ꝓpter volitionẽ
voluntas ita fugiet eam sic.si ratio hoc iudicaret
ergo ⁊c. ¶ Ad hoc posset dici ꝑ interpretationẽ Solutio
maioris ꝙ non sequit̃ si deus põt mouere volun=
tatẽ preter iudiciũ rõnis ꝙ ꝓpter hoc. Contra.
nec etiã simile est de voluntate respectu sensus et
de ipsa respectu intellectus:qꝛ sensus nõ est ꝓpri
um motiuum ipsius ꝓpter qḋ non solũ p̃ter:sꝫ cõ
tra moueri potest, intellectus autẽ est ꝓpriũ mo=
tiuum appetit⁹ intellectiui. vnde et si miraculose
potest moueri preter ipm̃:non tamen contra ipm̃
quia voluntas cogi non potest. Cogeret̃ autem si
moueret̃ ꝯtra iudiciũ rõnis ꝙ ipsa nata est seq̃:sic
graue si moueret̃ sursũ. ¶ Ad aliã ꝓbationẽ posset
dici ꝙ volũtas nõ potest moueri contra iudiciuꝫ
totale et vltimatum rõis:sed ꝯtra iudiciuꝫ ꝑtiale:
sed quando intellectus apprehendit vtrũq̃ ratio
nem et fugibilis et ꝓsequibilis et prefert vnã al=
teri pro ea quam prefert est simpliciter iudiciuꝫ
rationis pro alia ẽm quid: sed quando ipsa appre
hendit alterã tm̃ pro illa est totale iudicium.
¶ Quarto:quia sicut non potest potentia ferri Quarta
nisi in obiectum.ita nec specialis potentia nec in
speciale obiectũ qꝛ sicut nõ potest ferri sensus in
cõi in intelligibile:sed solũ in sensibile.sic nec ta=
lis sensus nisi in tale sensibile sicut visus non põt
plus videre sonum q̃ꝫ sensus sentire vl'e:sed obie=
ctum appetitus cognitiui ꝓpriũ est bonũ cogni=
tum ab intellectu sicut a cognitiua ꝓpria sicut ob
iectum appetitus in cõi est bonum. ergo sicut nõ
potest esse appetit⁹ absolute nisi boni:nec appete
re cognitiuum nisi boni cogniti: ita vt sicut deus
non potest facere ꝙ sensus concupiscat bonũ spi=
rituale cognitum ab intellectu et nõ a sensu sic nõ
posset facere ꝙ volũtas vellet bonũ cognitũ a dõ
⁊ nõ ab itellectu cõiũcto. ¶ Et dicẽdũ ꝙ sicut sen Solutio
sus põt ferri nisi i obiectũ ꝓpriũ sic nec appetitus
nec q̃cũq̃ potẽtia sed obiectũ ꝓprii aliq̃n accipi
tur scdm̃ actum aliquando secundum potentiam
vel aptitudinẽ ⁊ q̃dem vtrũq̃ requiritur ẽꝫ cursũ
nature sed scdm̃ miraculũ sufficit alterũ. Verbi
gratia obiectum fantasie est sensibile in communi
formaliter et essentialiter ⁊ secundum actum viũ
nec de⁹ potest facere fantasiari aliud sed obiectũ
secundum aptitudinem et cursum nature ẽ sensa
tum exterius:qꝛ fantasma est motus factus a sen
su secundum actũ ⁊ sine huiusmodi potest de⁹ me
facere fantasiari sicut et intelligere non fantasia=
tum ꝙ tamen nõ habet cursus nature:et similiter
deus non potest facere ꝙ appetitus sensitiuus fe=
ratur in aliq̃d non sensibile sed bene potest facere
ꝙ feratur in sensatum actu sed tm̃ intellectum ꝙ
etiã accidit ꝙ sit intellectum et sil'r nõ potest mo=
uere voluntatẽ ad aliqḋ bonũ qḋ nõ sit natũ ei re=
presentari ꝑ intellectũ aliquomodo sed bene sine
hoc qḋ actu ei p̃sentet̃ ꝑ illud. ¶ Quinto si vo=
luntas põt ferri in non cognitum,absens pari ra=
tione in p̃sens:⁊ ꝑ consequens delectari ⁊ tristari
sine cognitione actuali et pari ratione põt facere
insensibilia delectari et tristari: qꝛ si nichil aliud

prohibet ea delectari nisi defect⁹ cognitiõis ergo
cũ deus sine cognitione faciat delectari ⁊ tristari
cognitiua pari rõne insensibilia:nõ obstante ꝙ ca
Solutio rent cognitiõe qḋ est oino ipossibile. ¶ Sꝫ dõm
ꝙ nõ sequit̃ quia lꝫ appetit⁹ cognitiuus sit natus
sequi cognitionẽ. Est tñ aliqua res p̃ter cognitio
nem differẽs in natura ab appetitu naturali.etiã
q̃ñ actu nõ sequit̃ cognitionẽ ex natura intrisece
habet ꝙ sit natus delectari lꝫ non consequat̃ hoc
actu nisi ꝑ cognitionẽ actu:sꝫ appetit⁹ naturalis
non est natus delectari. ¶ Sexto sic:qꝛ volũtas
Sexta cogi nõ põt:cogeret̃ autẽ si vellet non cognituꝫ g̃
⁊c. Probatio minoris:qꝛ si graue moueatur nisi
ẽm inclinationem grauitatis coniuncte violenta
bitur:sed amota grauitate potest moueri sine vio
lentia ad quodcũq̃. g̃ si volũtas nõ esset cõiũcta
intellectui et ferret̃ in non cognituꝫ supnaturale
quidem esset: sꝫ violentũ nõ esset:sed q̃diu est cõ
iuncta intellectui quẽ nata est sequi videt̃ violen
tari si in aliquid feratur nisi ẽm iudiciũ itellect⁹
Solutio ¶ Et dicẽdũ ꝙ nõ est sil'e: qꝛ motus grauis seq̃t̃
grauitatẽ ẽm actum suũ primũ cũ sit eius act⁹ se
cũdus imediat⁹. Vñ quocũq̃ alibi moueat̃ loca
liter contra eius inclinationem mouet̃:qꝛ mouet
immediate et non mediãte alio motu vel actu: sꝫ
intelletuꝫ seq̃t̃ volũtas.potentia quidẽ potentiã:
sed actus actum non potentiã. vnde moueri con=
tra actuale iudicium rõnis esset bene violentari
sic graue manens graue sursum ferri: sed moueri
sine actu intellectus nõ. Vel potest dici ꝙ graue
manẽs graue non violentatur q̃ñ sursum mouet̃
a causa vniuersali cui magis natuꝫ est obedire q̃ꝫ
ꝓprie inclinationi. nec similiter voluntas cogit̃
Septima q̃ñcũq̃ et quõcũq̃ a deo moueat̃. ¶ Septimo qꝛ
nõ potest res fieri sine eo ꝙ est de rõne sua: sed ob
iectum cadit in diffinitione act⁹: ⁊ tale obiectum
in diffinitione talis act⁹ sicut appetere cognitiuũ
diffinitur ꝙ est appetere boni cogniti.ergo nõ po
Solutio test esse sine bono cognito. Dicendũ ꝙ nichil põt
fieri sine illo qḋ cadit in eius diffinitione intrinse
ce et directe.sicut homo sine aĩa ⁊ corpore. sed bñ
sine eo quod extrinsece ⁊ in obliquo sicut accidẽs
sine subiecto:qꝛ ꝑ additamentũ ipsum diffinitur:
sic autẽ diffinit obiectũ actũ. Non enĩ põt dici ꝙ
obiectũ sit de intrinseco esse essentie vel existẽtie
ipsius actus sicut vnum absolutuꝫ est de essentia
alterius sicut materia ⁊ forma de essentia cõpo=
siti nec eo modo quo dicimus vnum relatiuũ esse
de intellectu et esse alterius : quia act⁹ et obiectũ
sunt quedã absoluta ⁊ nõ sunt relatiua ẽm esse sꝫ
tm̃ ẽm dici nec sic ꝙ respect⁹ ad obiectuꝫ sit de ei⁹
essentia qꝛ actualis respectus q̃ est res vera conse
quitur actũ intellect⁹ sicut relatio suũ fundamẽ=
tum:sed aptitudinalis respectus bene est de essẽ=
tia sicut intelligẽdo ꝙ essentia est apta nata seip̃a
terminari ad tale obiectũ vnde non põt esse quin
terminet̃ ad obiectũ reale actu vel aptitudine: sꝫ
bene potest esse ꝙ terminat̃ actu ad obiectũ actu:
sed esse rõnis sicut non põt esse visus nisi rei vise
realiter:sed non opꝫ ꝙ res visa in se habeat esse es
sentiale. Et similiter non põt esse appetitus nisi
appetit⁹ sub rõne boni:sed nõ opꝫ ꝙ habeat boni
tatẽ realẽ et actualeꝫ in se q̃ñ desiderat̃:sed ẽm ꝙ
sit natum habere:⁊ similiter nec ꝙ actu cognosca
tur sed ꝙ sit natũ cognosci.sic etiã põt dici aptitu
do ad antecedẽs essentialis substãtie: qꝛ seipsa re
cipit accidens non ꝙ cadat respectus medius vel
qui sit de essentia. ¶ Ad primum dicendum ꝙ in
xp̃o de speciali gratia nõ fuit absorptum iudiciũ
sensus nec intellectus de iure cõi per consequens
et qꝛ beatus. ¶ Distinctio.xvi. Q̃õ.i.
Circa distictionem decimam Dist. xvi Q̃õ.i.
sextam querunt̃ duo. ¶ Pri
mo vtrum in xp̃o fuit necessi
tas moriendi. ¶ Secũdo de
claritate transfigurationis.
¶ Quantum ad primũ vide
tur ꝙ in xp̃o nõ fuerit necessi Primum
tas moriendi:quia nichil vo
luntarium est necessariũ: sed
mors xp̃i fuit voluntaria:ẽm illud. ysa.53. Obla
tus est.: qꝛ ipse voluit. et Damasce. dicit lib. 3. ꝙ
nichil coactum in xp̃o cõsideretur:sed omnia vo
lũtaria. ergo mors xp̃i non fuit necessaria.
¶ Item nichil necessarium est meritorium : sed
mors xp̃i maxime fuit meritoria.ergo nõ fuit ne Secundũ
cessario mortuus. ¶ Item necessitas moriendi
ẽ ex peccato ẽꝫ illud.1. Ro.8. Corpus quidẽ pro Tertium
pter peccatum mortuũ est necessitati moriẽdi sub
iectum. Constat autem ꝙ in xp̃o non fuit aliquod
peccatum.ergo nec necessitas moriẽdi. ¶ In cõ
trariũ arguitur:qꝛ xp̃s assumpsit oẽs defect⁹ na= In oppõꝫ
turales ⁊ passiones indetractabiles:vt dictũ fuit
prius:sed necessitas moriendi est defectus natu
ralis consequens totã naturam humanaꝫ cũ om
ne g̃nabile naturaliter sit corruptibile. est etiam
passio indetractabilis cum non deroget perfecti=
oni diuine et perfectioni gratie:ergo xp̃s assum=
psit necessitatem moriendi. ¶ Respõdeo.de ista Responsio
questione sunt quattuor opiniones. ¶ Prima.di 1.opinio.
centium ꝙ ois hõ q̃ntum est ex pte corporis est na
turaliter corruptibilis in quocũq̃ statu siue i sta
tu nature institute:siue gratie:siue glorie . et q̃ꝫtũ
est ex pte aie pro omni statu est naturaliter incor=
ruptibilis:cõparando tamen aĩam ad corpus hõ
habuit in statu innocentie:⁊ habebit in statu glo=
rie ex aliquo dono supaddito ꝙ corpus eius non
corrumpetur.et quidem hoc donum in statu inno
centie fuit iusticia originalis : et in statu glorie
erit dos impassibilitatis . xp̃s autem ex quo fuit
homo fuit corruptibilis:⁊ habuit corruptiõis ra
tionem intrinsecã et extrinsecam. Causa autẽ in=
triseca assignat̃ et ex pte nature:qꝛ xp̃s fuit cõpo
situs ex materia ⁊ forma et ex pte diuerse ꝓpor=
tionis mixtionis elementorũ. Ex pte materie sic
cũ materia sit in potẽtia ad alias formas semper
machinat̃ ad malũ illius forme sub qua est et ap=
petit esse sub alia forma:⁊ per cõsequẽs sequit̃ cor
ruptio.ex parte autẽ diuerse ꝓportionis mixtio=
nis elementorum quã requirit ipsa anima sensiti=
ua que habet multas virtutes opꝫ ꝙ in vno orga
no dominetur calidum,⁊ in alio frigidum . sic ptꝫ
ꝙ in oculo dominetur aqua quare cũ in vna par=
te dominetur calidum est in alio frigiduꝫ ⁊ vnum
contrariũ approximatũ alteri cõtrario natural'r
agat in ipsum et corrũpat ipsum. sequitur ꝙ i xp̃o
fuit causa corruptionis intriseca ex parte diuerse
proportionis elementorũ in alia ⁊ alia pte. Cau=
sa autem extrinseca assignat̃ ⁊ ex pte cõtinentis:
puta aeris habentis frigiditatem ꝑ quã imprimi
tur in corpore aliqua passio peregrina q̃ est causa
corruptionis et ex parte alimẽti ad qḋ hõ necessi

tatur ꝑpter conseruationẽ vite: alimentũ autem
habet contrarietatẽ ad ipm alitum siue alendũ. ⁊
ꝑ ꝯñs sciuit passionẽ in ipso alendo. oĩs autẽ pas=
sio que a contrario est disponit ad corruptionem.
igitur cũ in xp̃o fuerint oẽs iste cause corruptio=
nis xp̃s fuisset mortuus naturaliter loquendo si
nulla passio sibi illata fuisset: sed in statu inocẽtie
pctm̃ fuit causa mortis sicut remouens ꝓhibens
qꝛ ꝑ iusticiam originalem habuit homo posse non
mori qua ꝑdita ⁊ ablata ꝑ pctm̃ icurrit homo ne
cessitatem moriendi. ⁊ hec est intentio Augustini
primo libro de baptismo paruulorum cũ dicit. Si
nõ peccasset adã nõ erat moritur⁹. similiter hec ẽ
intentio Augu. 2. de baptismo paruuloꝝ de xp̃o
ꝙ fuisset mortuus aliquando etiam si nulla pena
sibi inflicta fuisset. Dicit enĩ circa mediũ dicti li=
bri ꝙ habuit silitudinẽ carnis pctĩ: ⁊ ꝙ nisi iuue=
nis occisus fuisset senio ipso senescente ad mor=
tem venire potuisset naturalr̃ loquendo nullo po
sito pctõ circa ipsum. ¶ Uerũtamen vltra scien
dum est ꝙ ⁊ phi ⁊ sancti loquũtur de morte hoĩs:
sed differenter: qꝛ phi loquunꝰ de morte ꝑ attribu
tionem ad aliã cãm ꝗ̃ faciant sancti. reducunt enĩ
mortẽ in ipam cõpositionẽ ex contrarijs tanꝗ̃ in
cãm ꝑ se naturalẽ naturaliter loquentes. Sancti
ꝟo: qꝛ viderunt vltra ꝙ corp⁹ corruptibile de se ꝑ
aliqđ donũ supernaturale ꝓseruari poterat a cor
ruptione actuali sicut fuit in statu nature institu=
te in adam: ideo reducunt mortem in ipꝫ pctm̃: qđ
quidem abstulit donũ iusticie originalis ꝙ sm̃ se
fuit ꝓhibitiuum mortis tanꝗ̃ in cãm soluentẽ ꝓ=
hibẽs: ⁊ ꝑ ꝯñs sequiꝰ ꝙ ipꝫ pctm̃ nõ habuit rõneꝫ
cause naturalis ⁊ cause ꝑ se sed solũ cause remo=
uẽtis ꝓhibẽs mortẽ scꝫ ipam originalẽ iusticiam.
Unde sm̃ Ansel. Cur de⁹ hõ. nec mortalitas nec
immortalitas est de quidditate hoĩs: qua natura
humana sm̃ se per aliquod donũ superadditũ po=
test fieri immortalis ⁊ ꝓseruari a morte sicut fuit
ante peccatum et sine aliquo superaddito sm̃ se ẽ
mortalis et corruptibilis sicut modo est cõiter in
hominibus. ¶ Unde naturã humanã possumus
tripliciter considerare. Uno modo in puris na=
turalibus sine aliquo dono supnaturali sicut fuit
in adam et tertio modo cum habitu vicioso sicut
cõiter est modo in hõibus omnibus. ¶ Primo
modo considerando naturam sic dico ꝙ in chri=
sto fuit ⁊ non alijs duobus: quia nec cõtraxit ori
ginale cui debebaꝰ mors nec habuit donũ origi=
nalis iusticie quequidem remouens fuit morteꝫ
quasi ligans ipam potentiam ad corruptionem ⁊
mortem sicut habuit prim⁹ homo: et ideo dicitur
ꝙ natura humana in christo ꝗ̃tũcũꝗ̃ sibi fuisset
vnita deitas relicta tamen sibi sic vt ageret que
propria sibi fuissent fuisset aliquando corrupta ⁊
defecisset morte naturaliter sine inflictione alicu
[Secũda opi. q̃ ẽ scoti. di. pñti q. j.] ius pene ab extrinseco irrogate siue illate. ¶ Se
cunda opinio est ꝙ verbũ potest cõparari ad hũa
nam naturam in primo instanti: ⁊ sic comparatur
ad ipam vt assumendã ⁊ sic natura vt assumenda
non habuit necessitatem moriendi: quia verbum
potuit assumere naturã gloriosam. ¶ Secundo
potest considerari natura humana xp̃i in secũdo
instanti vt scꝫ innocens ⁊ sine peccato: ⁊ sic nõ ha
buit causam demeritoriã mortis: ⁊ sic non habuit
necessitatem moriendi. qꝛ mors non inesset nobis
nisi peccasset homo: qꝛ per iusticiam origĩalẽ erat
homo potẽs nõ mori. ¶ Tertio põt cõparari ver
bum ad naturã humanam xp̃i vt est glorificata ⁊
sicut ꝗ̃tum de se fuit erat immortalis et non fuis
set mors sequuta nisi per miraculum detẽta fuis=
set gloria/ ne in corpus redundaret: quia anima
fruente deo corpus est impassibile: sm̃ cõmunes
leges dei. ideo in primo: secundo. ⁊ tertio instantĩ
fuit immortalis: sed in quarto instanti scꝫ cũ fuit
factum ꝑ miraculum ꝙ beatitudo anime in corp⁹
non redundaret: tunc xp̃s habuit corpus passibi=
le ab intra et extra sicut nos modo ⁊ ꝑ ꝯñs necessĩ
tatem moriendi. Hoc confirmatur ꝑ hoc qđ supra
iductum est secundo de baptismo paruulorũ ꝙ si
xp̃s non fuisset occisus: fuisset tñ senio mortuus.
¶ Sed vñ habuit tantã necessitatẽ moriendi? Di
cẽdum ꝙ habuit corpus alere super quod anima
non habuit plenum dominium ⁊ ideo ꝑtes mate=
rie fluxerũt naturaliter: ⁊ fiebat in eo deperditio
et tũc oportuit ꝙ simpliciter flueret natura ⁊ ꝑ cõ
sequens tãdem deficeret vel ꝙ fieret restauratio ⁊
hoc nõ semꝑ potuit vel potuisset fieri perfecte nisi
anima plenum habuisset dominiũ sup corpus. sed
quod non habuit plenũ dominiũ cum semper fuit
beata hoc factũ fuit miraculosẽ vt dictum est. Et
si dicatur ꝙ fuit optime cõplexionatus ⁊ melius
ꝗ̃ adã in statu innocentie. ergo minus habuit ne=
cesse mori. ¶ Dicẽdũ ꝙ supposito ꝙ xp̃s habuit
talẽ naturã partim gloriosam vel glorificatã scꝫ
ꝗ̃tum ad animã ⁊ partim non scꝫ ꝗ̃tum ad corp⁹
et hoc miraculose vt dictuꝫ est. sequitur ꝙ potuit
pati passione tali que cõtinue mortẽ induceret: qꝛ
omne passum presente actiuo sufficiente necessa=
rio patitur sibi dimissum. Unde hmõi necessitatẽ
habuit tam respectu intrinseci actiui ꝗ̃ respectu
extrinseci ab extrinseco certum est. ¶ Item ab in
tra lꝫ habuit nobilissimam complexionem potuit
corrumpi et propter alimenti impuritatem ⁊ pro=
pter vegetatiue debilitatem. Probatio primi est
qꝛ nutritio q̃ fit ꝑ alimẽtũ est q̃dam gñatio: sꝫ ex
alimento ipuriori gñaꝰ caro ipurior. ¶ Itẽ ꝗ̃tũ
cũꝗ̃ alimentum sit purum: tamẽ ex eo generatur
caro minus pura ꝗ̃ fuit prima. ⁊ per consequens
minus potest se seruare in toto et citius defluit a
toto ꝗ̃ prima caro scꝫ primo animata et sic tandẽ
defecisset senio. ¶ Item secũda causa confirmat
primam: scꝫ propter defectum vegetatiue qꝛ om=
ne agens phisicum patitur agẽdo maxime sibi de
relictum. 3. phisicoꝝ. virtus autem vegetatiua et
corpus in quod egit erant sibi derelicta in quarto
instãti vt supra dictũ ẽ. ꝫ patiebaꝰ: passio aũt abi=
cit a substãtia vt dr. 6. thopicoꝝ. ergo tãdẽ fuisset
ita debilitata ꝙ nichil potuisset cõuertere et ꝑ cõ
sequens defecisset corpus eius. ¶ Sed videtur [Dubium]
dubium vtrum aliqua pars corporis eius potuit
fluere? Uidetur enĩ ꝙ non nisi ꝑ miraculuꝫ nouũ
quia sm̃ Damas. lib. 3. qđ xp̃s semel assũpsit nũꝗ̃
deposuit. cum ergo totum corpus ⁊ singule par=
tes sint verbo vnite videtur ꝙ nulla potest fluere
¶ Item si aliqua pars fluxit oportuit fieri restau
rationem sed hec non potest fieri sine nouo mira
culo. quia pars adueniens pri⁹ fuit non vnita ver
bo et post vnitur ⁊ non potuit fieri sine nouo mi=
raculo et per dei omnipotentiam et sic si fiebat cõ
tinue deperditio et restauratio sequitur ꝙ fiebat
nouorum miraculorum continuatio qđ videꝰ in=
conueniens. non ergo potuit fieri deperditio.

[Solutio] ¶ Dicendũ ꝙ necesse fuit aliquas partes de cor
pore xp̃i fluere. Cui⁹ ratio est: qꝛ ibi fuit actiuũ ap
proximatum passiuo nec fuerunt impedimenta vt
dictũ est: qꝛ hoc fuit naturale sicut in nostris cor=
poribus: ⁊ qꝛ fiebat deperditio necesse fuit aliq̃s
partes restaurari vel totuꝫ flueret: ⁊ ideo sicut na
[3. opinio] turalis erat deperditio: ita et restauratio. ¶ Ter
tia opinio ꝓcedit sic. Illud quod vocatur corru=
ptio in omnib⁹ generaliter vocatur mors in viuẽ
tibus. Illud ergo quod est causa corruptionis in
omnibus generaliter est causa mortis ĩ viuẽtib⁹
specialiter dicitur cõiter sic ꝙ necessitas morien=
di in hominib⁹ est a natura tãꝗ̃ a causa ꝑ se. a pec
cato autem tanꝗ̃ a remouente ꝓhibens. ¶ Pri
mum probatur sic. Omne cõpositum ex contrari
is quorũ vnum est natum agere in aliud est de na
tura sua corruptibile: sed corpus humanũ ⁊ omne
corpus mixtum est hmõi: qꝛ mixtum est ex elemẽ
tis que nata sunt mutuo se corrũpere. ꝫ corp⁹ hu
manum ⁊ omne corpus mixtum est de natura sua
corruptibile. ¶ Secundũ declaratur: qꝛ ꝑ donuꝫ
originalis iusticie collate primis parẽtibus ꝓhi=
bebatur naturalr̃ corruptio in corpore: sꝫ illud do=
num ablatum est per peccatũ. ꝫ a pctõ tanꝗ̃ a re=
[Durã. dis. pñti. q. j.] mouẽte ꝓhibens est mors et corruptio. ¶ Horũ
autem duorum secundũ concediꝰ ab oĩbus: sꝫ pri
mum habet calũniã propter duo. Primũ est: quia
idem est causa corruptionis in omnibus ⁊ mortis
in viuentibus: quia cõmunis effectus habet com=
munem causam: sed esse cõpositũ ex elemento nõ
est causa corruptionis in oĩbus: qꝛ elementa sunt
corruptibilia: que tñ non ex elementis sunt mixta
ergo esse mixtum ex elementis non est per se cau=
sa mortis in viuentibus. ¶ Item posse corrumpi
et mori est per solam potentiam passiuã sicut pos=
se corrumpere vel mortem inferre per solam potẽ
tiam actiuam. ergo ad hoc ꝙ aliquid sit per natu
ram corruptibile non requiritur ꝙ habeat in se di
uersa quoꝝ vnũ agat ĩ aliud: sed sufficit ꝙ habeat
in se principium passiuuꝫ quo potest pati ab extrĩ
seco corrumpente. ¶ Item qualiter potest vnum
elementũ in mixto agere in aliud non patet: sꝫ qꝛ
de hoc dictum est plenius. li. ij. di. xxx. ideo de hoc
supersedeatur ad presens. Est dicendũ ꝫ ꝙ causa
per se corruptibilitatis in oĩbus est habere mate
riam que possit subijci contrarietati potentiaruꝫ
[du. vbi. s.] qualitatum vt ibidem fuit declaratum. ¶ Quã=
tum ad secundum sciendũ ꝙ triplex est necessitas
vna naturalis que consequiꝰ ꝑncipia naturalia si=
cut necesse est leue non prohibitum ferri sursum.
Alia est necessitas coactionis que fit ab agẽte ex
trinseco contra inclinationem nature vel volun
tatis et tale necessarium oppositum naturali ⁊ vo
luntario cum tam natura ꝗ̃ voluntas sint princi
pia intrinseca. alia est necessitas suppositionis q̃
sumitur ex fine: sicut est necesse serram esse ferreã
si debeat secare dura. ¶ Si ergo loquamur de
necessitate naturali sic ĩ xp̃o fuit necessitas mori=
endi: quia habuit naturam susceptiuam cõtrarie
tatis primarum qualitatum. ad quarum alterati
onem de necessitate sequitur mors et corruptio.
Unde dato ꝙ xp̃s non fuisset occisus violenter:
sm̃ tactum: tñ defecisset senio/ sicut ceteri hoĩes.
Si autem loquamur de necessitate coactionis sic
adhuc necessitas moriendi fuit in xp̃o: sm̃ qđ ne
cessarium inclinationi naturali repugnat: qꝛ cor=
pus christi sm̃ conditionẽ nature sue ꝓprie subia
cuit violentie seu coactioni claui perforãtis ⁊ fla
gelli percutientis et cuiuscunꝗ̃ alterius morteꝫ
inferẽtis. ¶ Secũduꝫ vero ꝙ talis necessitas co
actionis repugnat voluntati non fuit in xp̃o ne=
cessitas moriendi quo ad voluntatẽ diuinam: nec
quo ad voluntatẽ humanaꝫ deliberatiuã que sem
per fuit conformis voluntati diuine. Hac enĩ du=
plici voluntate voluit xp̃s mori: sed quo ad volũ
tatem naturalẽ fuit in xp̃o talis necessitas qꝛ vo=
luntas naturalis refugit mortẽ ⁊ corporis nocu=
menta. ¶ Si autẽ loquamur de necessitate suppo
sitionis que sumitur ex fine sic clarum est ꝙ ĩ xp̃o
fuit necessitas moriendi cũ sm̃ diuinã ordinatio=
nem mors xp̃i ordinaretur ad redẽptionẽ humani
generis sicut ad finem: ꝓpter qđ oportebat xp̃m
mori si humanum genus debebat redimi: ⁊ sic pa
tet ꝙ in xp̃o fuit necessitas moriendi. ¶ Utrũ au
tem aliqua dictarũ necessitatũ subiaceret volũta
ti humane? dicitur cõiter ⁊ bene ꝙ non: quia sicut
fuit dictum prius opera super naturam demon=
strabant in xp̃o naturam diuinã non humanaꝫ. ꝙ
aũt corruptibile sm̃ naturaꝫ nunꝗ̃ corrumpatur
aut ꝙ debilius non violentetur a fortiori sup na=
turam est: ⁊ ideo xp̃s si voluisset voluntate diuĩa
potuisset prohibere ꝙ corpus suuꝫ quod erat cor
ruptibile nunꝗ̃ corrumperetur per naturã nec af
fligeretur per alterius violentiam: sed ad hoc nõ
potuit se extendere voluntas sua humana. ¶ De
tertia autem necessitate que erat ex suppositione
finis a deo ꝓsciti clarum est ꝙ non suberat huma=
ne voluntati. ¶ Quarta opinio habet quattuor
conclusiones. ¶ Prima est vñ inest nobis hec ne [4. opinio]
cessitas. ¶ Secundo qualis fuit in xp̃o. ¶ Ter=
tio cui voluntati fuit subiecta. ¶ Quarto an xp̃s
fuisset naturaliter mortuus si pena nulla fuisset
sibi illata. ¶ De primo ꝓter illud quod dictuꝫ est
in secundo cõmunis opinio est ꝙ ex natura per se
qꝛ est cõposita ex contrarijs et ex culpa ꝑ accidẽs
q̃ amouit originalem iusticiam inest nobis necessi
tas moriendi. ¶ Ad duo contraria proxime opi.
¶ Dicendũ ad primũ ꝙ in oĩbus corporibus est [Rñsio ad duas obiectiões durãdi cõtra 3. opionẽ]
vna causa remota cõis corruptionis sed qñ ĩ spe=
cialib⁹ corruptibilib⁹ cũ illa cõi q̃ est ꝑuatio ma=
terie non possit esse specialis causa nõ videꝰ sicut
causa viuendi cõis est aĩa vegetatiua preter quã
in specialibus viuentibus est specialis alia ratio.
¶ Ad secundũ dicendũ ꝙ alterũ est tñ ꝑ alterã:
sed vtramꝗ̃ simul ꝑ vtrãꝗ̃. sicut mouere est a po=
tentia actiua q̃ est principiũ transmutandi aliud:
sed moueri est a potẽtia passiua/ q̃ est principium
transmutãdi ab alio: sed aĩa tñ mouens seipsum
hꝫ vtrãꝗ̃ potẽtiã: ita ⁊ elemẽta q̃ solũ corrũpunꝰ
ab exteriori habẽt in seipsis solã potẽtiã passiuaꝫ
sue corruptiõis: sꝫ mixta ⁊ specialiter viuẽtia cor
rumpuntur ab interiori al's non fieret deperditio
ab interiori frustra fieret nutrimentũ et restaura=
tio ab exteriori. et sic est in eis vtraꝗ̃ potentia: qꝛ
elementa manent in eis virtute. Unde cum vnum
elementum corrumpatur ab alio quando sunt se=
parata per consequens illud in quo sũt mixta cor
rumpuntur a seipso. ¶ Secundo ostendendũ ꝙ
in humanitate xp̃i fuit necessitas moriẽdi quo ad [2. ꝯclusio]
corpus ⁊ patiendi quo ad animam. patet: qꝛ ⁊ ne=
cessitas nature sicut in nobis et violentie et finis
sed non fuit in xp̃o necessitas agendi pꝛĩcipaliter

nam suppositum xp̄i necessitari non potest: sed so-
lum humanitas. principalitas autem agendi oēs
actionē nature opʒ esse penes suppositū quod ha-
bet esse perfectum: qꝛ agere est perfecti ꝛ pꝛicipalit
ter agere subsistentis: sed pati est imꝑfecti et ma-
gis imꝑfecti magis pati ꝛ minus. minus sicut ma
teria pꝛima est subiectum passionis q̄ est generari
ens actu simpliciter magis perfectuʒ non nisi pas
sionis ſm quod ideo pꝛicipalitas passionis realit
in xp̄o erat nature. non suppositi: qđ in se passiuuʒ
esse non potest: sed verum est ꝙ a passione nature
denoiat suppositum lʒ nullo modo passuʒ: nisi qꝛ
passi sustentatiuū sicut a crispitudīe capitꝭ denoia
tur hō crisp⁹ qui extra caput nullā oīno hʒ crispi-
5. ꝯclusio.
tudinem. ¶ Tertio ꝙ necessitas patiendi et mo-
riendi suberat voluntati xp̄i diuine non hūane. de
diuino nullus ambigit: qꝛ a morte omne mortale
absolute potest preseruare. de humana probabile
est ꝙ non poterat dei ordinationē vel cursum na-
ture impedire ꝙ nec angelus potest sed de necessi-
tate violentie cui angelus potest resistere cū inclu
dat motum localem. Potest enī angelus q̄. 85. mi
lia interfecit et subuertit sodomā manus ꝛ gladi
os impedire paucoꝝ hominum. vnde cū data sit
a principio aīe xp̄i oīs potestas creature lʒ decla-
ratio in resurrectione videtur ꝙ ꝑ illā virtutē su-
pernaturalem ꝛ nō solum ꝑ diuinā emētium ꝛ vē-
dentium cathedras euertit ꝛ prostrauit se capere
volens, ꝑ quam etiam potuit resistere crucifixo-
ribus magis q̄ sāpson cū habuit omnem gratiā
gratis datam. vnde si oīa vincula fortissima sāpsō
rupit et mille viros ī mādibula asini interfecit to
tum per gratiam gratis datā aut xp̄s non habuit
omnem gratiam gratis datā: aut habuit fortitu-
Quarta
dinem tantam. ¶ Quarta conclusio est ꝙ xp̄s si-
bi derelictus fuisset naturaliter mortuus etiā nul
la pena sibi illata qđ ꝓbant aliqui. ¶ Primo sic.
Omne corpus ſm se corruptibile potest deficere
corpus xp̄i fuit naturaliter corruptibile. g̃ ꝛc.
¶ Item secūdo. Omne qđ naturaliter incipit na
turaliter desinit pꝛio celi ꝛ mundi: sed corpus xp̄i
naturaliter incepit ꝑ generationem. ergo natura
liter defuisset ꝑ corruptionem. ¶ Item tertio sic
quādocūq; aliqua passio iest multis oportet ꝙ in
sit ꝑ aliquam causam cōem. cū igitur mori ꝛ cor-
rumpi naturaliter insit homini ꝛ aliquibus brutꝭ
oportet ꝙ hoc insit per aliquam causam cōmuneʒ
causa autem ista cōis non potest esse culpa: qꝛ cul
pa nō inuenitur in brutis quare opʒ ꝙ sit aliq̄ alia
causa: sed hec non videt esse alia nisi qꝛ omne cor
pus cōpositū ex contrarijs est naturaliter corru-
Obijcitur ꝯtra ista Primo
ptibile. g̃ ꝛc. ¶ Sed cōtra hoc arguūt idem ꝛ sol
uūt primo sic: qꝛ omnis corruptio in cōposito ali-
quo vel est ex parte materie vel ex parte forme vł
ex parte dispositionis. in proposito aūt dici nō po
terit ꝙ sit ex p̄te forme corruptio: qꝛ forma q̄tuʒ
est ex se semꝑ nata est esse: nec ex p̄te materie quia
ipsa est incorruptibilis ex primo phisi. ī fine. nec
ex parte dispositionis: qꝛ dispositio debet habere
ꝓportionem ad dispositionē scʒ ad materiā ꝛ for
mam. materia autē et forma sunt de se incorrupti
Scđo.
biles. g̃ ꝛc. ¶ Itē Ro. v. Per peccatum intrauit
mors. ꝛ Augus. lib. retrac. j. cap. 12. si nullus delin
queret nullus moreret. ꝛ de ciuitate dei. lib. xiij.
cap. iij. ꝛ iiij. ꝛ de trini. ca. xxvj. Ex quibus oibus
sumitur hec ꝓpositio ꝙ ibi nullū est pctm̄ ibi non

debet esse mors. In xp̄o autem non fuit peccatum
prime petri secundo. Peccatum nō fecit ergo nec
Tertio
mors. ¶ Itē corruptio est in mixto ꝓpter domi-
nium vnius elementi sup aliud: sed in xp̄o nō fuit
tale dominium cū in eo fuit summa equalitas et
Quarto
summa proportio elementorum: quare ꝛc. ¶ Itē
xp̄s sumpsit alimentum ꝓpter restaurationē deꝑ
diti. g̃ cū ī xp̄o potuit eē tāta restauratio deꝑditi
q̄ta fuisset: si non fuisset ipsa deꝑditio xp̄s nunq̄
Quinto
defecisset: ꝛ ꝑ ꝯsequens in eternū vixisset ¶ Iteʒ
illud est impossibile ex quo sequitur impossibile:
sed si aliquis homo in puris naturalibus existēs
moreretur sequeretur ꝙ aīa eius non esset in gau
dio paradisi: qꝛ non habuit charitatē nec in pena
qꝛ nullā habuit culpam ꝑ positum: sed consequēs
est impossibile: qꝛ oīs aīa separata vel est in gau-
dio vel in pena: quare et illud. ex quo sequit scʒ ꝙ
homo talis moreretur. g̃ xp̄s sibi derelict⁹ nō fu
Rn̄sio ad obiecta Ad p̄mū
isset mortuus. ¶ Ad ista respōdēt ipsi. ¶ Ad pri
mum dicendū ꝙ corruptio pōt esse ex parte forme
corporalis in xp̄o inq̄tum talis forma fuit tēpo-
lis ꝛ pyodalis in xp̄o, ꝛ ꝑ ꝯn̄s habuit certā dura-
tionem ex quo determinat certa pyodo. siliter po
tuit esse ex parte materie: qꝛ lʒ ſm suam essentiam
sit incorruptibilis: tm̄ inq̄tum est in potentia ad
multas formas ꝛ ꝑ ꝯn̄s habet priuationē admix
tam ꝑ quā appetit esse sub alia forma: q̄ causa est
corruptionis siliter potuit fuisse ex parte disposi-
tionum qꝛ lʒ dispositiones in principio fuerint ꝓ-
portionate materie ꝛ forme: tamen ꝑ actionē ītri-
secam vnius membri in aliud ꝛ actionē cōtinētis
ab extra in corpus xp̄i dispositiones tales fuissēt
improportionate: ꝛ ꝑ ꝯn̄s discordātes: ꝛ sic ex p̄te
dispositiōis potuisset fuisse via ad corruptionem
Ad scđm
sicut dictum est. ¶ Ad oēs auctoritates sanctoꝝ
dicendū ꝙ loquūtur de natura instituta. Primo
sub iusticia originali prohibente hominem a cor-
ruptione quequidem fuit: qꝛ non fuit ablata nisi
ꝑ peccatum: ideo sancti dicunt ꝙ causa mortis est
peccatum. Et cum dicit ꝙ pena nō debet esse nisi
vbi culpa est. Dicendum ꝙ sicut in statu innocen-
tie fuit deperditio aliqualis ꝑtialis ꝛ tamen non
fuit pena: sed defectus siue conditio nature: sic
si xp̄s fuisset mortu⁹ naturaliter talis mors siue
corruptio totalis non fuisset pena sed cōditio na-
ture siue defectus nec plus fuisset pena q̄tū mors
alicuius bruti q̄ certū est ꝙ nō dicimus penā esse
ſm defectum nature ¶ Hoc ꝯfirmatur per mgr̄m
senten. secundo libro. distinct. 14. ꝛ libro. 3. dis. 15.
vbi loquitur de defectibus q̄ nō sunt penales: et
dicit ꝙ si tales fuissent in natura īstituta ante pec
Ad tertiū
catuʒ nō fuissent penales. ¶ Ad aliud dicendum
negando ꝙ in christo non fuit summa equalitas
quin aliqđ elementum ꝑdominaretur. nam vita
magis consistit in calido q̄ in frigido et calido ꝛ
humido q̄ frigido ꝛ sicco quare cum xp̄i corp⁹ fue
rit vnū oportuit ꝙ dominaret aliquod elemētuʒ.
¶ Similiter ad hoc idē est alia ratio: qꝛ potētie
sensitiue vtuntur organis diuersis q̄ non requi-
runt ꝓportionē mixtionis eandē cū potentie ta-
les sint alterius et alterius rationis: ꝛ ideo opor
tuit ꝙ in vno organo dn̄aret ignis et in alio aqua
et sic de ceteris. ¶ Et cū dicitur ꝙ xp̄s habuit sū
mam equalitatem. Dicendum ꝙ habuit summaʒ
equalitateʒ quā patitur natura corporis debētis
recipere vitam ab aīa ꝛ non habuit equalitatem

simpliciter. Vel dicendum. Supposito ꝙ habuit
equalitatem ꝙ adhuc potuisset corrūpi: ꝛ pōt cau
sa corruptionis assignari triplex. ¶ Vna scʒ per
corpus continēs siue ꝑ corpus adiacēs. quodqui
dem ꝑ aliquā sui qualitatē. puta caliditatē et fri-
giditatem potuisset facere in corpore inequalita-
tem qđ prius ſm se habuit equalitatē. ¶ Alia cā
est ꝑ hoc qđ ſm phm̄. 2. de generatione. Quelibet
res naturalis hʒ ꝓpriam pyoduʒ ſm quā durabit
ita ꝙ ꝑ virtutē suam nō poterit plus durare. Exē
plum. Si duo hoīes equaliter fortes traherent
aliquid ita ꝙ vnus non preualeret sup aliū tandē
deficerēt in se ꝓpter limitatā virtutē quam habēt
eodem modo dico in ꝓposito ꝙ q̄tumcūq; elemē
ta in mixto haberent summam equalitatem: ita ꝙ
vnum non p̄ualet sup aliud tm̄ ꝙ illud mixtum ha
beret virtutē finitam ꝛ certam durationē tandem
deficeret. Et confirmat ꝑ commentatorē. ij. celi ꝛ
mundi. dicētē ꝙ ignis duobus modis corrūpitur
Vno modo per contrariū. Alio modo ꝑ defectuʒ
materie. Eodē modo dico ī ꝓposito ꝙ tale mixtū
lʒ non deficeret ꝓpter aliquam contrarietatē ītri
secam: tamen deficeret ꝓpter defectum virtutis.
¶ Tertia ratio siue causa sumitur ꝑ illud qđ di-
cit phūs. ij. celi ꝛ mūdi. ꝛ cōmētator eodē commē
to. 35. assignans causam corruptionis aīalium. di
cit eī ꝙ mixtum corrūpitur ꝛ ꝓpter cōtrariū qđ
habet: et etiā ꝓpter hoc ꝙ elementa existentia in
mixto habēt quādā tendentiam ad loca ꝓpria cū
nō sint in locis ꝓprijs ex natura in mixto solo ele
mento terre excepto: ꝛ ideo ex tali tendētia ad lo
ca ꝓpria ꝛ ꝑ ꝯn̄s ad dissolutioneʒ mixti sequitur
quedam mollificatio ī forma mixti et vltra ꝑ ꝯn̄s
virtus forme mixti recipientis mollificationē de
bilitatur: ꝛ talis debilitatio est causa corruptōis
Cum igitur ista eadē ratio sumi possit ponēdo eti
am ꝙ corpus xp̄i habuit summā equalitatē sequi
tur ꝙ corpus xp̄i fuisset aliquando corruptuʒ na
Ad q̄rtuʒ
turaliter. ¶ Ad aliud de alimēto dicēdum ꝙ pro
pter duo requiritur scʒ vt propter alimentū aīa-
lia generata sub quantitate imꝑfecta ꝑ alimētum
acquirant quantitatē ꝑfectam ꝛ sibi debitam ꝛ vt
ꝑ alimētū fiat restauratio deꝑditi ꝛ tunc vltra ad
argumētum quare ex quo posset semꝑ fieri restau
ratio deꝑditi non posset fieri ineternū cōtinuatio
Dicendū ꝙ in oibus vbi est naturalis generatio
et corruptio ſm naturalē descēsum ꝛ ascēsum sem
per virtus prioris manet. exemplum. qꝛ acetū na-
turaliter ex vino descēdit manet in aceto quodā-
modo virtus vini similiter: qꝛ ex elementis fit ꝑ
naturalē ascensum ipsum mixtū virtus elemētoꝝ
reseruatur ꝛ manet in forma mixti. Cū igitur ali-
mentum conuersum in rem alendā in pꝛicipio ha
buit contrarietatē ad rem alendā ꝛ in principio ē
dissimile ꝛ in fine simile ſm phm̄. ij. de aīa manet ī
corpore hoīs quasi ſm virtutē contrariā quā pꝛio
habuit ad ipsam rem alendā ꝛ propter istā manen
tiam contrahit ipm̄ humiduʒ radicale vbi saluat
et radicatur virtus caloris naturalis quandam
impuritatem ꝛ fit magis impurum ꝛ semꝑ q̄tuʒ
plus conuertit de nutrimento tanto fit maior im
puritas donec in fine fiat tanta ꝙ non plus possit
conuertere vt sic verificetur verbū Aristotelis ꝛ
exemplum de vino ꝛ aqua primo de generatione.
Ad q̄ntuʒ
¶ Ad aliud dicitur ꝙ si deus faceret hominem ī
puris naturalibus ſm alium statum faceret sibi

aliud habitaculuʒ. Vnde sicut argumentū ponit
nouū statū in antecedente: sic rn̄sio ponit habita-
culum nouū in ꝯsequente. ¶ Vel potest dici ꝙ ta
lis aīa esset in celo nec tm̄ haberet gaudiū ad hoc
supnaturale nec videret diuinā essentiā cū ponat
sine aliquo dono supnaturali. ¶ Ad argumenta
Ad rōes an̄ oppōm du. vbi. s.
principalia rn̄dēt illi de tertia opinione sic. ¶ Ad
primū dicūt ꝙ mors xp̄i fuit volūtaria volūtate
diuina: ꝛ volūtate humana deliberatiua: ꝛ sic ītel
ligenda est auctoritas ysa. ꝛ damas. Volūtate au
tem naturali nō fuit volūtaria sʒ potius coacta. ꝛ
ꝓpter hoc fuit necessaria necessitate naturali ꝛ ne
cessitate suppositionis q̄ pōt stare cū voluntario.
Ad scđm
¶ Ad secundū dicēdum cū illud qđ est mere ne-
cessarium necessitate naturali vel necessitate co-
actionis nō potest esse meritoriū. mors aūt xp̄i nō
fuit talis q̄n potius fuit acceptata voluntate xp̄i
Ad tertiū
deliberatiua rōne cui⁹ fuit meritoria. ¶ Ad ter-
tium dicēdū ꝙ necessitas moriēdi est a peccato si-
cut a causa remouente ꝓhibēs sed a conditiōe na
ture sicut a causa ꝑ se primo modo non fuit neces-
sitas moriendi in xp̄o: sed in secundo modo.

¶ Questio secunda.

Q̄o scđa. Primū
Ecūdo q̄rit de claritate trās-
figurationis xp̄i. Vtrum fuit
gloriosa: Et videt ꝙ nō: qꝛ cla
ritas gloriosa nō pōt videri ab
oculo nō glorificato: eo ꝙ īter
obiectū ꝛ potentiā oportet esse
ꝓportionē q̄ nō est inter clari-
tatē gloriosam et oculū nō glo
rificatū: sed oculi apostoloꝝ
qui nō erant glorificati viderūt claritatē transfi-
gurationis. ergo illa claritas nō fuit gloriosa.
Secundū
¶ Itē claritas gloriosa nō potest esse nisi in cor-
pore humano: qꝛ sola natura humana quo ad cor
pus glorificat: sed claritas xp̄i in transfiguratiōe
non fuit solū in corpore xp̄i: sed etiā ī vestimētis
et in nube lucida. vt habet Math. xvij. ergo illa
In oppōʒ
claritas nō fuit gloriosa. ¶ In cōtrariū est quod
dicit glosa sup illud Math. xvij. Transfiguratus
est ante eū ſm Hierony. ꝙ qualis futur⁹ erat tēpe
iudicij talis apparuit apostolis: sed tpe iudicij ha
bebit claritatē gloriosam. g̃ ꝛc. ¶ Rn̄sio. tria sūt
Rn̄sio j. articul⁹.
videnda. ¶ Primū de claritate illa. ¶ Secūdū
de visione transfigurationis: an fuit intellectiua
vel sensitiua. ¶ Tertiū vtrū moyses ꝛ helyas ibi
Durā. q. ij hui⁹ disti.
visi fuerint. ¶ Quātū ad primū sūt duo modi di
cēdi. ¶ Prim⁹ ꝓmittit tria vidēda. ¶ Primū est
qualiter differat claritas gloriosa a naturali seu
nō gloriosa. ¶ Secundū est an gloriosa fuit cla-
ritas transfigurationis. ¶ Tertiū est an rōne il-
lius claritatꝭ xp̄s conuenienter dicat fuisse trans
figuratus. ¶ Quātū ad primū dicendū est ꝙ cla-
ritas gloriosa nō differt ſm speciē a claritate na-
turali: sed solum ſm causā. quod patet tripliciter
¶ Primo ꝑ hoc qđ dꝛ Mat. xiij. Fulgebunt iusti
sicut sol in regno patris eoꝝ: sed similitudo nō est
differētium ſm speciē. g̃ cū claritas gloriosa dica
tur futura filijs claritati solis q̄ est naturalis opʒ
ꝙ sit eiusdē speciei cū illa. ¶ Secundo qꝛ si clari
tas gloriosa esset alteri⁹ speciei vel rōnis a clari-
tate naturali nichil notificaret nobis de beatitu-
dine corporis ꝑ hoc qđ dicit corpora gloriosa fu-
tura esse lucida cum sola claritas naturalis sit no
bis nota: sicut qui dicit canē esse in celo nichil no-

tificat ei qui non nouit nisi canē q̄ est aīal. hoc autem est inconueniēs. ergo illa claritas non est alteriꝰ rōnis a claritate naturali. ¶ Tertio qꝛ sicut se hꝫ visus ad visum: sic claritas ad claritatē vt enim se habet potentia ad potentiā: sic obiectum ad obiectum: sed visus corporis glorificati ⁊ visus corporis non glorificati est eiusdem rōnis. ergo ⁊ claritas huius corporis ⁊ illius. Differūt tn̄ quo ad causam: qꝛ claritas naturalis cōsequitur pr̄icipia cōstituentia corpus lucens: Claritas autē gloriosa erit in corpore glorificato nō a principijs cōstituentibus ipm̄ sed a redūdātia glorie aīe in corpꝰ: vt quibusdā placet vel potiꝰ a diuina virtute ⁊ sic patet primū. ¶ Quantū ad secūdū dicēdū est ꝙ claritas trāsfigurationis fuit claritas gloriosa q̄ ad essentiā et suam causam: nō autē quo ad modū essendi. ¶ Primū patet tripliciter. ¶ Primo qꝛ sicut statim ꝓbatum est gloriosa claritas differt a claritate naturali solū quo ad causam: sed claritas transfiguratiōis fuit ab eadē causa a qua erit claritas gloriosa scꝫ a diuina virtute eā supinducente. ergo claritas trāsfiguratiōis fuit claritas gloriosa quo ad essentiā et causam. ¶ Secundo: qꝛ claritas non gloriosa non ostēdit gloriā resurrectionis: sed transfiguratio facta fuit ad ostēdēdū discipulis gloriam resurrectionis sm̄ ꝙ xp̄s dicit Math. xvj. in fine ca. Sunt de hic stantibus q̄ nō gustabūt mortē donec viderint filium hoīs venientē tem in regno suo. ergo illa claritas fuit gloriosa. ¶ Tertio: qꝛ sup illud phili. iij. Reformabit corpus humilitatis nostre configuratū corpori claritatis sue. dicit glo. Assimilabimur claritati quā habuit xp̄s in transfiguratione: sed constat ꝙ assimilabimur ei ī claritate gloriosa. ergo trāsfigurationis claritas fuit gloriosa quo ad essentiā ⁊ causam. Non tamen fuit gloriosa quo ad modū essendi. Cuius ratio est: qꝛ claritas gloriosa erit in corporibus glorificatis ꝑ modū habitus ꝑmanētis. Claritas autē transfigurationis fuit ꝑ modū q̄si passionis transeuntis. ergo quo ad modum essendi illa claritas nō fuit gloriosa: ⁊ simile est de hac claritate respectu claritatꝭ gloriose sicut de visione diuina essentie ī raptu pauli et de visiōe eiusdē a beatis. Illa eñ fuit ꝑ modum passionis transeuntis. Visio autē beatorū est ꝑ modum habitus ꝑmanentis. et similiter fuit de claritate transfigurationis respectu claritatis que post resurrectionē erit in beatis. ¶ Qualiter autē talis claritas potuit esse in corpore christi ꝙ erat tunc passibile et opacum. Aduertendum est ꝙ illa claritas nō fuit in ꝓfundo sed in supficie sicut gladius limatꝰ intrinsecus est opacus. in supficie vero fulget icidēte lumine sup eius supficiem: ⁊ sic patet secundū. ¶ Quantū ad tertium aduertendū est ꝙ figura vno modo dicit qualitas a quātitate fundata resultans ex terminatione quātitatis: ⁊ hoc modo dicit aliquid transfigurari qn̄ mutat de figura ī figuram sm̄ terminationē quantitatis xp̄s nō fuit transfiguratus. non enim lineamēta corporis eiꝰ in aliquo sunt mutata. Alio modo accipit figura generalius pro omni eo quod apparet in extremitate rei sicut figura est res quātitatꝭ: ⁊ quia color et lux in extremitate rei demonstrantur: ideo mutatio sm̄ hoc dicit transfiguratio et sic christꝰ fuit transfiguratus. Unde hierony. super Math. dicit sic. Nemo putet xp̄m per hoc ꝙ transfiguratus dicitur formam pristinam et faciem ꝑdidisse et amisisse corporis veritatem ⁊ assumpsisse corpꝰ spirituale vel aereū: sed quomodo transfiguratus sit euāgelista docet dicens. Resplēduit facies eiꝰ sicut sol: vestimenta eius facta sunt alba sicut nix vbi enim splendor faciei ostendit et candor describitur vestiū. nō substātia tollit: sed gloria cōmutatur. ¶ Aliꝰ modus dicendi est quia aliter possunt probare tres conclusiones scꝫ ꝙ in xp̄i transfiguratione fuit claritas gloriosa ꝑ essentiam et causam: non ꝑ modum. ¶ Primū patet: qꝛ eiusdem rationis est claritas gloriosa ⁊ non gloriosa lꝫ lumen anime sit quod oculus non vidit nec auris audiuit: sed gloria corporis debet esse sensibilis ⁊ sensibus nostris qui erunt idem specie ⁊ per consequēs idem obiectum habebunt. Unde nisi illa lux esset eiusdem nature cum aliqua luce quā videmus non esset visibilis oculo quo videmꝰ sed similiter in inferno dolor anime differt specie ab omni dolore huius vite. ꝙ etiam oculus non vidit quomodo scilicet spiritus affligatur ab igne sed dolor corporis: sm̄ tactum ab igne corporeo est eiusdem rationis: sed incōparabiliter grauior. ¶ Secūdum patet; quia dos claritatis est a deo principaliter: et est a gloria anime per redundantiam: quia sicut perfectio corporis naturalis est a perfectione anime naturali: sic supernaturalis a supernaturali: quia gratia perficit naturā modo sibi conuenienti. Si enim a commixtione primarum qualitatum causatur color ī extremitate vel prohibet a gloria anime dotis corporis erumpere et si non proprie effectiue quia si creatura crearet saltem per modum cause exēplaris et cuiusdā ꝓximitatis ⁊ dignitatis. Unde cum anima christi esset beata poterat ab ea claritas erumpere: sed quia pars inferior anime non erat beata que est propinquior exteriori homini nec fiebat redundātia a superioribus viribus ad inferiores quo ad statum beatitudinis: ideo ista claritas habuit solum deū pro causa actuali: sed gloriam anime ꝓ aptitudinali vel ꝓ actuali ad horam illam sꝫ gloriatur vultus moysi neutro modo: quia gloria in anima non precesserat. nondum enim viderat vel si viderat: non videbat tamen quando populo apparebat facies cornuta. ¶ Tertia patet: qꝛ fuit per modum passionis transeuntis non habitꝰ manentis: et sic ista gloria corporis fuit in trāsitu sicut gloria anime pauli et moysi in raptu.

Alia opi.

2. articulꝰ

¶ Quātum ad secundum videtur ꝙ visio illa non fuerit beatifica nec intellectualis pure sed ymaginaria.

De gādā ql.8.q.B.

¶ Unde ꝙ dicitur visi in maiestate non intelligitur de cognitione matutina in verbo quā non habuerunt sed de reuelatiōe ymaginaria ⁊ sic fuit intellectiua mediāte fantasmate: sed vtrū ipa fantasmata essent intellecta ⁊ reputant aliqui difficile dantes talē modū quo intellectus noster intelligit fantasmata quia facta abstractione per intellectum agentem a fantasmate fantasma vt sic abstractum habet rationem vniuersalis et vocatur vt dicunt vniuersale fantasmatis: sed vtrum tale sit aliud ab vniuersali rei: aut idem cuꝫ eo non exprimunt: ⁊ tūc dicunt ꝙ vniuersale intellectum in fantasmate respicit duplex ꝑticulare scꝫ ꝑticulare rei et hoc proprie per reflexionē non proprie intelligitur. sꝫ est illud ī quo res ꝑticulalit extra ꝑ reflexionem intelligitur: quia etiam nec tale sentitur vel fantasiatur sed est rō fantasiandi rem extra / ita ꝙ proprie non intelligit per reflexionē nisi in sompno in quo intellectus noster vtitur similitudinibus pro rebus: ⁊ tunc etiam non intelligit sub ratione fantasiantis sub ratione rei qꝛ intellectus vtitur eo vt re ꝓ extra. Alij vero dicūt ꝙ dupliciter cōtingit intellectum nostrum intelligere fantasma / vno modo vtēdo eo quodammodo vt quadam effigie in qua res materiales intelligit. et sic homo intelligit fantasiato exꝓmendo in se quandam effigiem in qua intuetur naturā rerum materialium quas per se intelligit: nec tn̄ tūc habet pro principali obiecto fantasma: sed ꝓ medio equaliter cognito ⁊ res materiales pro principali obiecto. ¶ Alio modo intelligit intellectꝰ noster fantasmata considerando quiditatem eius ⁊ naturam sicut quando considerat aīam virtū sensitiuarum interiorum et suorum actuum: ⁊ sic fantasma est principale obiectum in tali cōsideratiōe. Isto igitur vtroqꝫ modo potest fantasma intelligi a nobis. Q̄t aūt opinio prima dicit ꝙ fantasma sit abstractū per intellectum agentē pōt bene et male intelligi: nam ꝙ fantasma exn̄s in Sor. ⁊ Platone in sua natura reali sit vl'e et abstractum et ꝙ a suo subiecto ī quo est realiter separatur: vl' ꝙ fiat vl'e representatiuum sicut species intelligibilis est impossibile: sed si intelligatur fantasma ꝑ intellectū agentē quodā modo fieri vniuersale non formaliter sed effectiue inquātum scilicet cōiunctum intellectui agenti efficitur potens mouere intellectū possibilē ad speciem representantem rem vniuersaliter: sic est possibile fantasma eē abstractum siue vniuersale: ⁊ ista abstractio magis consueuit dici abstractio a fantasiante q̄ꝫ abstractio fantasiantis: vniuersale autem intellectū qd̄ est vniuersale per ꝑdicationē ⁊ vniuersale per representationē sicut est species intelligibilis hn̄ respiciūt et particulare rē et speciem particularem fantasmatis: ⁊ sic diuersimode. ¶ Si de hoc ꝙ auctor dicte opiniōis dicit ꝙ intellectus non intelligit particulare fantasma etiam per reflexionem nisi in somno multum miror: cum ipse in q̄stione. xi. vi. ꝙ licet neget omnem cognitionem intellectualem in sompno.

3ꝰ articulꝰ ¶ Quantum ad tertium supposito ꝙ fuit cognitio intellectiua vel magis proprie visio est difficultas. qꝛ ille qui itelligit plura et differētia vt sunt differentia intelligit plura vt plura sic autē intelligebantur Moyses ⁊ Helyas. s. vt differētes homines hoc est contra philosophum q̄ dicit ꝙ contingit scire plura intelligere aūt vnum solum. ¶ Item contra rationem quia intelligere plura vt plura dupliciter potest intelligi vno modo ex parte intellectꝰ ita ꝙ ista pluralitas ponat ex parte intellectus. Et sic intelligere plura vt plura est intelligere: vel pluribus actibus vel pluribus medijs. Et hoc fieri est impossibile naturaliter propter hoc ꝙ omnes actus intelligendi qui habent esse in intellectu creato naturaliter sunt eiusdem generis qui nō possunt se simul compati circa eūdem intellectum: supernaturaliter tamen potest hoc esse: vt patet in beatis in quibus est visio beata qua vident verbum ⁊ res in verbo. Et alia cognitio qua vident res in ꝓprio genere quā oportet simul stare cum beata visione.

¶ Alio modo potest intelligi ꝙ intellectus creatus intelligat plura vt plura ex parte rerum intellectarū / vt sit sensus ꝙ intelligat res cū suis modis plurificantibus ipsas et prout plurificantur per plures modos: vt si aliquis intelligat plures personas totius in suis modis quibus distinguitur. Et isto dico mō ꝙ itelligere plura ꝯtingit dupliciter. Uno modo ꝙ illa plura vt plura ita intelligantur perfecte et distincte sicut sunt in rex natura. Et sic itelligere plura vt plura nō conuenit intellectui creato sed solum intellectui illimitato qualis non est intellectus creatus vel saltē habenti medium illimitatum quo intelligat ꝙ similiter intellectui creato naturaliter non conuenit sed supernaturaliter in cognitione matutina.

¶ Alio modo potest intelligi ꝙ intellectus creatus intelligat plura vt plura ex parte rei intellecte: ita scilicet ꝙ bene intelligat pluralitatem eorum et naturas ea plurificātes et offerantur sibi vt plura adinuicem distincta: non tamen ita perfecte et distincte intelligat sicut si vnūquodqꝫ per se consideraret et illo modo potest: ita tamen ꝙ vnum intelligat vt principale obiectum. Plura autem vt secūdaria obiecta. Ratio primi scilicet ꝙ oporteat ipsum habere vnum vt pr̄icipale obiectum est illa: quia in omni actu intelligendi oportet aliquid perfecte et complete esse intellectum secundum ꝙ potest competere creature: sed vt iam dictum est impossibile est plura vt plura esse complete et perfecte intellecta: ita bene sicut vnū intelligere sine alio per se et distincte ab intellectu creato. ergo oportet ꝙ in omni actu intelligēdi sit vnum re et ratione intellectum primo et principaliter.

¶ Ratio secundi est illa scilicet ꝙ intellectus possit plura vt plura intelligere ex parte rei intellecte: vt secūdaria obiecta: quia impossibile est ꝙ intellectus creatus intelligat differentia absqꝫ hoc quin aliquo modo intelligat diuersitatem eorum et diuersas naturas eorum: quia ex hoc differunt ꝙ habent naturas diuersas: sed vt obijciebatur intellectus creatus intelligit differentia et vt differentia ratio potest intelligere plura vt plura predicto modo. alias non posset cognoscere vl' ponere differentiam inter aliqua duo. Et ideo qui intelligit plura vt plura non oportet ꝙ intelligat ea vt principalia obiecta sed vt secundaria. Quando autem intelligit plura differentia habet vnum pro principali obiecto scilicet ipsā differentiam ipsorum ꝙ est quid vnum saltem ratione: et secundaria obiecta scilicet eorum naturam intelligit plura vt plura: licet non ita perfecte sicut si intelligeret vnumquodqꝫ per se.

¶ Ad primum dicendum ꝙ isti plures videbantur supernaturaliter.

¶ Ad secundum dicendum ꝙ non oportet semper intelligere plura vt plura sicut diuersis actibus intelligendi quia eodem actu et secūdum intellectum et secundum sensum possunt plura intelligi et sentiri: licet ille actus nō eque respiciat vnum sicut alterum: sicut eodem actu videndi videtur albedo ⁊ quantitas licet proprius respiciat albedinem. ergo non oportet ad hoc ꝙ aliquis intelligat plura vt plura saltem secundaria ꝙ ea intelligat pluribus actibus intelligendi.

¶ Sed contra primam conclusionem est quia in

quolibet angelo motore simul sunt illi tres actus
q̃rũ p̃mo intelligit se: scd̃o motũ: tertio aliq̃d aliud
ẽt diuersa media scꝫ essentia et due species: in ce-
teris vero angelis duo actꝰ ⁊ duo media de alijs.
Et per idẽ contra secundã ꝯclõnẽ: q2 illa duo vel
tria nõ minus perfecte intelligunt q̃ꝫ per hoc ꝙ si
mul intelligũt. ¶ Contra secundã aũt et tertiam
conclusionẽ et cõtra exemplũ de visu est: q2 visus
simul videt album iuxta nigrum eq̃ principaliter
Ad rõnes pñcipales — et perfectius q̃ꝫ si videret per se quodlibet.
¶ Ad argumenta pricipalia. ad primum dicendũ
ꝙ claritas gloriosa cum sit eiusdẽ speciei cũ natu-
rale potest videri ab oculo nõ glorificato: et habet
ꝓportionẽ cũ ipo nisi sit supexcedẽs adeo ꝙ cor-
rũpat cõplexionẽ oculi: ad hoc aũt potuit xp̃s pre-
seruare oculos discipulorum vel temperãdo clarita-
tem virtute diuina vel cõfortando organum.
Ad scd̃m. — ¶ Ad secũdũ dicendũ ꝙ claritas gloriosa potest
esse in quocunq3 corpore: deus voluit eam infun-
dere. fuit autẽ in transfiguratione rationabiliter
in tribus. s. corpe xp̃i in vestimentis ⁊ in nube illa
que fuit in corpe xp̃i representabat claritatẽ cor-
poris eius. ¶ Post resurrectionẽ claritas aũt ve
stimentorum designabat futurã claritatẽ sctõrum q̃ su-
perabit a claritate xp̃i sicut candor niuis superat
a claritate solis / claritas vero nubis lucide signa-
bat claritatẽ futurã in mundo innouato q̃ erit qua
si sanctorum tabernaculum. Unde Petro dispo-
nente tria tabernacula fieri nubes lucida discipu-
los obumbrauit.

¶ Distinctio. 17. ¶ Questio. I.

Circa decimã septimã distin-
ctionẽ q̃runt duo. Primo de
cõformitate volũtatũ in xp̃o
Primum — Scd̃o de orõne xp̃i. ¶ Prĩo
ergo q̃rit vtrũ volũtas hũa-
na in xp̃o semp fuit cõformis
volũtati diuine: ⁊ videt ꝙ sic:
q2 voluntas beatorum in oĩbus
cõformat voluntati diuine:
sed xp̃s sm aĩam semp fuit beatꝰ: ergo voluntas
eius humana sp fuit conformis voluntati diuine
Secundũ — ¶ Itẽ bonitas voluntatis consistit in cõformi-
tate ad voluntatẽ diuinã sicut ad suã regulam: vt
dicit glosa sup illd Psal. Rectos decet collauda-
tio: sed omnis volũtas xp̃i fuit bona. ergo. ⁊c.
Tertium — ¶ Itẽ in persona xp̃i dr̃ in Psal. Ut faciã volun
tatem tuam deus meus volui. Et sic idẽ qd̃ prius
In opposi tum. — ¶ In oppositũ est qd̃ dicit Augustinꝰ contra ma
ximianũ in hoc ꝙ ait nõ sicut ego sꝫ sicut tu: aliud
ostendit se voluisse q̃ꝫ pater qd̃ nisi humano cor-
pore non posset. ex quo patet ꝙ voluntas humana
Respõsio — in xp̃o aliud volebat q̃ꝫ diuina. ¶ Responsio. tria
videnda sunt. Primo ꝙ in xp̃o preter voluntatẽ
diuinã fuit voluntas humana q̃ est voluntas ꝑ es-
1ꝰ articulꝰ Durãdus di presenti. q. 1. — sentiã q2 ꝑ se et directe est in rõne. Scd̃o ꝙ in eo fu
it voluntas humana ꝑ participationẽ. s. sensitiua
que nata est obedire rationi. Tertio de conformi-
tate vtriusq3 ad diuinam. De voluntate intellecti-
ua ꝙ fuerit in christo creata: probant aliqui tripli-
citer. Primo sic. voluntas correspõdet itellectui /
sed in xp̃o preter intellectũ diuinũ est aliquis intel
lectus humanus: ergo in ipo preter voluntatẽ di-
uinam est aliqua voluntas humana. Maior patꝫ:
q2 in oĩ natura cõcomitant se iseparabiliter volũ
tas ⁊ intellectus ꝓprie dicta. Minor similiter patꝫ

quia scientia est perfectio intellectus: sed in xp̃o
preter scientiã diuinã fuit aliqua scientia huma-
na vt patet supra. ergo in xp̃o preter intellectum
diuinũ fuit intellectus humanꝰ: ⁊ hec fuit minor
¶ Secundo sic voluntas dei non potest mereri
nec demereri nec sibi nec alicui alioq̃n deꝰ secũdũ
diuinitatem acceptus posset mereri: sed xp̃s me-
ruit sibi et nobis vt patebit infra: ergo in christo
preter voluntatem diuinã fuit alia voluntas per
quã potuit mereri: sed sine voluntate propria di-
cta non est meritum. ergo. ⁊c. ¶ Tertio sic que se
quũtur naturã plurificant in xp̃o vt vult Dam.
lib. iij. Sed appetitus sequitur naturã. ergo sicut
in christo sunt plures nature: ita plures appetitꝰ
sed appetitus humane nature q̃tinus rõnalis di-
citur voluntas: ergo preter appetitũ vel volunta
tem diuinã in xp̃o: est appetitus rõnalis seu volũ-
tas. hmõi aũt ꝯtra rõnẽ diuidit ĩ volũtatẽ vt ẽ na
tura ⁊ vt est ratio nõ tanq̃ꝫ in duas potentias sed
sortit hec duo noĩa sm duos modos q̃bus põt fer
ri in suũ obiectũ qñ eñ voluntas fertur in aliq̃d
sm ꝙ est conueniens vel nociuum nature sm se sic
vocatur voluntas vt natura: quando autem fert
in aliquã bonitatẽ vel maliciã quã habet in ordi-
ne ad finẽ sic vocatur voluntas vt ratio q2 sequit
deliberationẽ rõnis: q2 cũ eiusdẽ potentie sit ferri
in aliquid sm se et in ordine ad finem / ideo eadem
est potentia voluntatis q̃ fertur his duobꝰ modis
in suũ obiectũ. ¶ Hec etiã voluntas hũana diui-
ditur in naturalem ⁊ rationis q̃ ẽ deliberatiua vt
dicatur naturalis q̃ sequitur apprehẽsionẽ sindere
sis vel legis naturalis circa prima pñcipia agibi-
liũ sed voluntas vt voluntas siue voluntas rõnis
siue deliberatiua que sequit rationẽ de his q̃ sunt
ad finem consiliantẽ: put aũt voluntas naturalis
dicitur q̃ a natura corrupta subito trahitur ab in-
feriori in quibus deliberatio nõ precedit in quo ẽ
pctm̃ veniale. s. sine consilio appetere qd̃ nõ nisi cũ
ꝯsilio ẽ appetẽdũ aut qd̃ recto cõsilio est fugiendũ
nõ fuit in christo talis qd̃ est pctm̃ ¶ Sꝫ hoc vide
tur dubium adhuc de naturali proprie dicta: quia
si in christo non fuit aliquis motus sensualitatis
nisi sequens deliberationem ratiõis: pari ratione
nec in voluntate: ⁊ sic nulla voluntas nec delibera
tiua fuit in christo. Et dicendũ ꝙ nõ est simile / q2
non ita immediate ad actum intellectus sequitur
actus appetitus sensitiui sicut intellectui. vnde q2
omnem actum intellectus practicum sequitur vo
litio et apprehensio beatitudinis: vel boni in com
muni aut vite et hmõi sunt sine deliberatiõe: ideo
potest sequi statim actus voluntatis. non sic autẽ
est de appetitu sensitiuo vt dicetur in vltimo arti
culo. ¶ Quantum ad scd̃m de voluntate que nõ — 2ꝰ articlꝰ
est voluntas per essentiam: sed solũ per ꝑticipatio-
nem ꝙ fuit in christo: ꝓbant p̃mi tripliciter. Prĩo
accipiendo illud qd̃ dictum fuit pꝰus. s. ꝙ passiões — Durãdus vbi supra.
appetitus sensitiui in christo regebantur per ra-
tionẽ ⁊ ei subijciebantur et obediebant. Appetitꝰ
aũt sensitiuus vt obediens rationi voluntas dici-
tur per participationem. Quo supposito arguit
sic. sicut intellectũ seq̃t voluntas proprie dicta: sic
sensum sequitur appetitus sensitiuus q̃ vt obedi-
ens rõni dicitur volũtas per ꝑticipationẽ: sꝫ sicut
ĩ xp̃o fuit verꝰ itellectꝰ: sic ĩ ipso fuerũt vẽ ꝑfecte
vires sẽsitie. & sicut ĩ xp̃o fuit volũtas ꝓpe ita ⁊ vo
lũtas ꝑ ꝑticipatiões. Scd̃o sic ĩ xp̃o fuit ꝓꝰ dolor

sensibilis vt patuit pꝰus / sed dolor sensibilis ẽ pas
sio appetitꝰ sensitiui / ergo in xp̃o fuit appetitꝰ sen
sitiuus / cõstat autẽ ꝙ in xp̃o nõ minꝰ obediebat ap
petitus sensitiuꝰ rationi q̃ꝫ in nobis: in nobis aũt
dicit propter hoc volũtas ꝑ participationẽ ergo
et in ipo. ¶ Tertio sic: xp̃s assumpsit naturã ꝑfe-
ctã oĩ perfectione nature debita: sed sicut de ꝑfe-
ctione hois inq̃tũ hõ sunt intellectus ⁊ volũtas
ꝓprie dicta: ita de ꝑfectione eius inq̃tũ est aĩal ẽ
sensus. et appetitus sensitiuus qui est volũtas per
ꝑticipationẽ / ergo omnia hec fuerunt in christo.
Arguit doctor cõtra dicta. — ¶ Sed cõtra modũ arguẽdi in vtroq3 articulo ẽ
ꝙ essentialius ꝯseq̃t naturã substantialẽ subsiste-
re et naturã corruptam culpa ⁊ ignorãtia q̃ꝫ velle
sensitiuũ vel intellectiuũ q̃ non insunt ante vsũ li-
beri arbitrij: sed illa nõ fuerunt in xp̃o / ergo falsa
est ꝓpositio qua assumit ꝙ oĩa q̃ cõsequũtur natu
rã naturalit multiplicant in xp̃o nisi addat ꝑtine
re ad iperfectionẽ propter culpã ⁊ ignorãtiã ⁊ nõ
repugnantiã ad vnionẽ ꝓpt duplex subsistere: tũc
eñ maior est vera ⁊ minor / similr q2 velle naturale
deliberatiuum et sensitiuum est hmõi. ergo. ⁊c.
3ꝰ articulꝰ — ¶ Quantũ ad tertiũ de cõformitate volũtatis ẽ
triplex modus dicendi: q2 in cõclusionibꝰ oẽs cõ-
cordãt / quidã dicunt ꝙ in xp̃o voluntates iste ali
ter se habuerũt q̃ꝫ in beatis ad cõformitatẽ in vo
1ꝰ modus. — lito / q2 ĩ btĩs mõ ⁊ post resurrectiões ꝯcordãt oẽs
volũtates ĩ volito cũ volũtate diuina / sꝫ ĩ xp̃o ap
petitus sensitiuꝰ nõ cõcordabat cũ voluntate di-
uina in volito: nec cũ volũtate deliberatiua / ⁊ rõ
est q2 in presenti vita deꝰ voluit euenire tristitiã
sensitiue ꝑti / iõ discordant in volito q2 appetitus
nihil appetit nisi vt bonũ vel fugit nisi vt malum
nec possibile est ꝙ sensus iudicet aliquid delecta
bile et appetitus nõ appetat / ideo est difformitas
q2 deꝰ vult in sensu esse tristitiã durãte ista vita / sꝫ
talia nõ põt appetitꝰ sensitiuus velle. iõ. ⁊c. sed in
btĩs deus nunq̃ꝫ vult aliq̃d triste scd̃m sensum vel
intellectũ. ideo erit cõformitas volũtatũ cũ diui
na. Sed de voluntate vt natura ⁊ vt deliberatiua
est dicendũ ꝙ in xp̃o habuerunt difformitatẽ ĩ vo
lito scd̃m q̃d nõ simplr: q2 voluntas vt natura est ĩ
aliq̃d sꝫ se sed vt deliberatiua dicit vt vult aliq̃d
in ordie ad aliud sicut delectabile est bonum: tunc
igitur dicendũ ꝙ in christo habuerũt difformita-
tẽ scd̃m q̃d / q2 volũtas vt natura horrebat mortẽ
sed deliberatiua dicebat ꝙ vellet mori pro salute
humana / voluntas naturalis volebat non mori si
aliquid aliud non accideret non attẽdens ꝙ ali-
quid aliud accideret. Utrũ aũt in xp̃o fuit cõtra-
rietas volũtatũ dicunt ꝙ differũt in nobis ⁊ ĩ xp̃o
cõuenimus eñ cũ xp̃o in hoc ꝙ sensualitas nostra
vult ꝙ nõ vult rõ / sic bene fuit in christo: sed in hoc
differentia est ꝙ in xp̃o nullꝰ appetitꝰ mouet ĩ ob
iecta sua nisi scd̃m rõnis iperiũ q2 xp̃s sic ordina-
bat suum appetitũ ad tristitiã vel gaudium scd̃m
regulã rõnis non sic in nobis est / Alia differentia
est q2 in xp̃o non insurgebat passio q̃ deordinaret
rõnẽ vel impediret nõ sic aũt est in nobis. Ex hoc
patet ꝙ in xp̃o non fuit contrarietas volũtatũ q2
contrarietatẽ voluntatũ facit difformitas ĩ voli-
to solũ qñ est resistentia in vno respectu alterꝰ q2
si vellẽ calidum ⁊ tu frigidum nõ est cõtrarietas
in voluntate: sed si volente te hr̃e calidum ⁊ tu vel
les frigidũ esset cõtrarietas / ex hoc patet ꝙ inter
appetitum christi sensitiuũ ⁊ volũtatẽ non fuit cõ

trarietas q2 in christo vnus appetitus non resiste
bat alteri nec alterũ impediebat vt dictũ est idcir
co nõ fuit ibi cõtrarietas nec inter voluntatẽ vt
natura ⁊ vt deliberatiua fuit cõtrarietas: q2 appe
tere aliquid sm q̃d et ex suppositione / ⁊ appetere
oppositũ simplr nõ cõtrariat simplr sed sic erat in
christo q2 voluntas vt natura est volebat nõ mori
volũtas vt deliberatiua est sꝫ q̃d ⁊ ex suppositiõe
volebat mori ꝑ salute hois. iõ. ⁊c. ¶ Aliꝰ modus — 2ꝰ modꝰ q̃ ẽ durã. vbi supra.
dicendi est ꝙ voluntas nr̃a põt conformari diui-
ne dupliciter quo ad presẽs: vno modo qñ vult il
lud qd̃ vult deus eã velle q̃ vocatur a quibusdam
cõformitas sm genus cause efficientis. Alio mo
do qñ vult illud qd̃ deus vult ita ꝙ sit idẽ obiectũ
voluntatis humane ⁊ diuine q̃ vocat cõformitas
sm genꝰ cause materiales accipiẽdo materiã ꝓ
obiecto loquendo de prima cõformitate. sic oĩs
voluntas in xp̃o fuit conformis volũtati diuine.
Qd̃ patet p̃mo de voluntate naturali ⁊ volunta-
te ꝑ participationẽ / q2 naturalis inclinatio cuius
libet rei est a voluntate diuina dante rem ⁊ incli-
nationẽ rei. Dico aũt naturalis q2 libera iclinatio
non est semp a dante rẽ eo ꝙ res indifferens est ex
natura sua ad talẽ inclinationẽ vel oppositam sꝫ
naturalis inclinatio ad quã res est de natura sua
determinata est a dante naturã. Inclinatio autẽ
voluntatis vt natura ⁊ iclinatio volũtatis dicte
per participationẽ hoc est appetitꝰ sensitiui est na
turalis ergo est a voluntate diuina dante naturã
ita q̃lꝫ harum volũtatũ vult idẽ ꝙ deꝰ vult eã velle.
De volũtate aũt sequẽte deliberatiões patꝫ ꝙ fu
it eodẽ mõ ꝯformis volũtati diue: q2 volũtas diui
na ꝯñs q̃ est simplr volũtas sp iplet vt dictũ fuit ĩ
p̃mo lib. & q̃cq̃d deꝰ voluit tali volũtate xp̃m vel
le xp̃s voluit ⁊ nõ solũ xp̃s sed q̃cũq3 aliꝰ volũtas
aũt añcedẽs inotescit nobis ꝑ p̃cepta ꝓhibitiões
et ꝯsilia ⁊ huic voluntati q̃to voluntas hũna ma
gis ꝯformat tanto melior efficit sꝫ voluntas de-
liberatiua xp̃i fuit optima ergo fuit volũtati an-
tecedẽti maxime cõformis. ¶ Si aũt loquamur
de cõformitate que attendit ĩ m obiectũ volitum
sic volũtas naturalis ⁊ volũtas ꝑ participationẽ
nõ ꝯformabant in xp̃o volũtati diuine: q2 sicut dĩ
ctũ fuit priꝰ / in xp̃o ꝑmittebat cuilibet parti age-
re et pati quod erat sibi proprium: sed ꝓprium est
volũtatis naturalis refugere ea que sunt nociua
nature. proprium autẽ appetitus sensitiui est re-
fugere ea que sunt nociua sensui. ⁊ ideo vtraq3 vo
luntas in christo fugiebat mortem ⁊ dolorẽ pas-
sionis: que tamen a deo erant volita propter salu
tem humani generis. Uoluntas autẽ deliberati-
ua conformis erat volũtati diuine: alioq̃n passio
christi non fuisset sibi nec nobis meritoria nisi ac-
cepta fuisset a voluntate deliberatiua cuiꝰ est me-
reri ⁊ demereri. ¶ Tertiꝰ modꝰ dicendi est ꝙ oĩs — 3ꝰ modꝰ q̃ ẽ doctoris
voluntas xp̃i humana semp cõformat deo in ge-
nere cause efficientis: q2 nunq̃ꝫ naturali ⁊ sensiti
ua voluit nisi qd̃ deꝰ voluit eũ velle: sicut q̃ue mo
uet a generãte sed licet volũtate naturali. silr cõ-
formemur deo ꝓprie dicta: nõ tñ volũtate natura
li / id est subita: q2 sepe volumus voluntate subita
ex malo habitu vel subreptione. nec similiter vo
luntate sensitiua naturali a natura corrupta que
est veniale in primis motibus / hõ nõ conforma-
tur deo: q2 deꝰ non vult aliquem peccare: licet ve-
lit illos motus inq̃tum sunt pena: sed nichil tale

fuit in xp̄o. Sed loquēdo de voluntate naturali in volito: sic nō oīs volūtas xp̄i hoīs fuit conformis volūtati diuīe nisi solū deliberatiua: naturalis aūt ⁊ sensitiua in q̄busdā volebāt oppositū volūtatis diuine ⁊ deliberatiue sicut in nō moriēdo ¶ Sʒ ꝯtra hoc ē ꝙ in xp̄o nō fuit aliqs motꝰ sensualitatꝭ q̄ nō seq̄ret iudiciū rōnis: et dico seq̄ret obediēdo, nō rebellādo. ergo si volūtas rōnis sp ꝯformabat ī volito / ꝑ ꝯsequēs sensualitas seq̄ns eā. Et dicendū ꝙ si in nobis nullꝰ motꝰ sensualitatis sequat actū simplicē itellectꝰ sed solū deliberatiue / cū in xp̄o ꝓpter maiorē obedientiā carnis ad spm̄ oēm volitionē de bono sensibili mox seq̄bat desideriū sensitiuū. et sic cū in nobis sit motꝰ in appetitu sensitiuo ante volitionem / in xp̄o non erat: ꝓpter qd̄ dicit sensualitas nunq̄ ꝓuenisse in eo iudiciū rōnis large dicte q̄ includit itellectum nō cōsiliantē. Vel pōt dici scd̄o ꝙ etiam in nobis sensualitas pōt seq̄ volitionē subitā etiā vt est peccatū veniale: ⁊ pōt etiā ꝓuenire ꝑ pctm̄ veniale. in xp̄o aūt non sic poterat ꝓuenire iudiciū rōnis qd̄ esset veniale. ¶ Vel pōt dici tertio ꝙ dato ꝙ oīs motꝰ sensualitatis seq̄ret sēp deliberationē rōnis cū ratio deliberatiua nolebat / sensualitas potuit aliqua velle q̄ ipsa rō ꝓpter aliquē finē reputaret simpliciter refutāda: q2 nō oīa q̄ sensualitas vult naturalit' sunt mala de se. vult em̄ fornicari ⁊ hoc malū est de se: nec vnq̄ rō recta vult sensualitatē illud velle: imo sibi displicet / ⁊ q̄tū pōt illū motū ꝓhibet ⁊ cohibet vult autē comedere ⁊ bibere: et viuere ⁊ hoc nō ē malū de se: sʒ ē malū ꝓpt' aliquē finem ꝑ hoc īpeditū. vult ergo voluntas deliberatiua hoc sensualitatē velle absolute: sed non vult ꝙ immoderate vel contra legem dei. vnde fames sitis / ⁊ talia fuerunt in christo in voluntate deliberatiua. mortem autē nolebat absolute: nec sensualitatē velle nolebat: sed tantum ꝓpter deū volebat cum sm̄ rationem. vnde non est semper concupiscere contra spiritum velle oppositū. sed q̄n vult illud quod spiritus nō vult eum velle vel nō debet velle

Ad rōnes aū oppōm

¶ Ad argumēta principalia.

Ad primū

Ad primum dicendum ꝙ in beatis qui sunt comprehensores nichil occurrit quod sit contrarium nature vel lesiuū sensus: ⁊ ideo in eis sensualitas vel voluntas non discordat a voluntate diuina: sed christus simul fuit beatꝰ ⁊ passibilis scd̄m aliā ⁊ aliā sui partē. Unde multa occurrerunt cōtraria christo ⁊ eius nature ⁊ parti sensitiue: vt mors / flagella / ⁊ huiusmodi que refugiebat sensualitas ⁊ voluntas: vt natura q̄uis acceptaretur a voluntate deliberatiua que semper fuit conformis voluntati diuine.

Ad scd̄m.

¶ Ad secundum dicendum ꝙ omnis voluntas christi fuit conformis voluntati diuine in hoc ꝙ volebat eam deus velle: ⁊ in hac conformitate consistit principaliter bonitas voluntatis humane vt dictum fuit priꝰ in fine primi libri vltra hanc conformitatem voluntas deliberatiua habuit aliam que est scd̄m volitum. Ex quo potest concludi ꝙ voluntas deliberatiua in christo fuit melior q̄ naturalis vel sensualis: sed ex hoc non sequitur ꝙ alie fuerint male. De hac voluntate deliberatiua intelligēdum est illud psal. Ut facerem voluntatem tuam deus meus volui.

¶ Questio secunda.

Primum

SEcundo querit: vtrū conueniēs fuit orare. ¶ Et arguit ꝙ nō: q2 nō decet orādo petere illud qd̄ scit aliqs esse futurū ꝓ certo vel non: sed xp̄s sciebat circa oīa quid esset futurū / vt dictum fuit supra. ergo non decuit vt orando aliq̄d peteret.

Secundū

¶ Item scd̄m Dama. libro. 3. oratio est ascensus mentis in deum: sed mens christi nō indigebat ascendere in deum scd̄m eundem Dam̄. quia semp erat deo coniuncta non solum sm̄ vnionem suppositi: sed etiā scd̄m fruitionem. ergo christo non conueniebat orare.

In oppō

¶ In contrarium est quia in pluribus locis euangelij legitur christum orasse. Et arguitur ratione: quia officium pontificis est fundere preces seu orare. sed christus fuit pontifex vt dicit Hebreor. 2. ergo eius fuit orare.

Respōsio.

¶ Responsio. duo sunt videnda. Primum de oratione christi. Scd̄o q2 oratio est ascensus intellectus in deū: an aīa christi cōiuncta intelligeret vniuersale sue nature relicta.

1. articulꝰ

¶ Quantū ad primum sunt tres conclusiones.

1. cōclusio

¶ Prima / scd̄m q̄d christo cōueniat orare. Scd̄a / scd̄m quid nō cōueniat. Tertio de exauditione orationis. ¶ De primo sciendū ꝙ christo cōuenit orare sm̄ rationem que desideriū volūtatis naturalis ⁊ deliberatiue et sensitiue exponit ⁊ proponit. Est em̄ postulare desideriū sui vel amici ꝓponere: sed ea q̄ volūtas deliberatiua desiderabat ratio simpliciter orādo petebat. q̄ em̄ homo efficaciter et totalit' vult habere si ꝑ se nō pōt habere / a potente petit: sed illa que voluntas naturalis vel sensitiua appetebat cōtra volūtatē deliberatiuā illa nō simpliciter petebat: sed sicut homo ab amico rogatꝰ rogat ꝓtestans quod intendit rogare vt fiat si sit iustū: sed vt ostendat se amicum illius: magis tamen iusticie: ⁊ sic ꝓponit illius desiderium. et sic ratio christi pro calice auferendo petebat siue orabat.

2. cōclusio

¶ Circa secundum sciendum ꝙ christo non cōueniebat orare scd̄m deitatē: q2 sic subest ei sm̄ volūtatē et posse. Scd̄o q2 nec sm̄ partem sensitiuā q̄ obiectū orādi scʒ deū nō apprehendit. Tertio q2 nec scd̄m itellectū naturalem: q2 orationē ꝓcedit collatio ꝙ ꝑ se non pōt ⁊ ꝙ ille pōt hoc dare: ⁊ postea postulatur.

3. cōclusio

¶ De tertio ꝙ omnis oratio christi simpliciter dicta fuit exaudita et omne qd̄ voluit exaudiri: non autem qd̄ ꝓ sensualitate petiuit: quia nec exaudiri in hoc voluit: immo dixit non mea voluntas sed tua fiat. Unde semper eo modo quo orauit exauditus fuit.

2. articulꝰ

¶ De secundo idē est de anima christi et de quacunq̄ anima humana alia. sunt ergo de hoc ad p̄sens due opiniones.

De gād. q̄li. 7. q. 15

¶ Quidam enim augentes difficultatem arguunt ꝙ anima coniuncta non intelligat vniuersale: quia operatio coniuncti non est separata eo ꝙ operatio non est magis separata q̄ substantia sit cuius est operatio: alioquin operatio esset nobilior q̄ substantia cuius est: sed intelligere anime est operatio totius coniuncti: quia anima non intelligit nisi quia totum coniunctum quod est homo per ipsam intelligit. ergo intelligere anime coniuncte non est operatio separata: sed vniuersale est separatum et a materia et a conditionibꝰ materie que sunt hic ⁊ nunc. ergo vniuersale nō est cōueniēs obiectū opatiōis intelligēdi aīe ꝯiūcte: nec ꝑ ꝯn̄s ab ea vt videt pōt in-

telligi. ¶ In contrarium dicūt ꝙ sic philosophꝰ 3. de aīa. Ipsi respōdēt ad hāc difficultatem dicētes ꝙ ꝑ se obiectum intellectiue virtutis siue fuerit aīa separata si fuit cōiuncta est vniuersale: ita ꝙ etiam nulla virtꝰ itellectiua pōt intelligere particulare nisi sub rōne vniuersalis: quō autem hoc possit aīa coniuncta ostendunt sic: q2 aīa rationalis existēs in corpore licet sm̄ ꝙ est forma substātialis hominis sit actꝰ ⁊ ꝑfectio materie scd̄m ꝙ materia est subiectum: est tn̄ q̄tum ad hoc imaterialis ꝙ nō habet materiā partē sui / ⁊ potētia eiꝰ intelectiua siue dēt in sola essentia eiꝰ: ita ꝙ talis potentia non fluit ab anima in materiā vt actꝰ et ꝑfectio eiꝰ: nec scd̄m ꝙ materia est substantia: nec scd̄m ꝙ est organizata ⁊ dimēsionata: ⁊ ideo potētia eiꝰ itellectiua est simplr' absoluta a materia: et ꝓpter talē imaterialitatē ⁊ abstractionē potentie sue cōpetit ei hr̄e opationē: scʒ itelligere vniuersale siue sit in corpe siue extra corpꝰ. Qn̄ ergo dicit ꝙ operatio separata pōt nequaq̄ esse cōiuncti: distinguūt de modis q̄bꝰ aliqua opatio dicit eē alicuius dicentes ꝙ aliqua opatio pōt dici alicuius esse vel vt suppositi agētis: ⁊ sic itelligere est operatio ipsiꝰ hoīs vel vt ꝓncipij remoti quo agens agit: ⁊ sic est aīe itellectiue. vel vt ꝓncipij ꝓpinq̄: et sic est potētie itellectiue. ¶ De modis q̄bus dr aliq̄d separatū a materia ⁊ q̄tū ad ꝓpositū sufficit ponūt q̄ttuor modos. ¶ Primꝰ ē sm̄ ꝙ nō hʒ materiā partē sui licet sit ꝑfectio materie sm̄ ꝙ ē organizata ⁊ dimensionata pōt dici aliq̄ mō imateriale ⁊ separatū. ¶ Secūdꝰ modꝰ ē sm̄ ꝙ illud qd̄ silr' nō hʒ materiā partē sui / nec est ꝑfectio materie sm̄ ꝙ organizata ⁊ dimēsionata licet sit ꝑfectio eiꝰ sm̄ ꝙ est substātia dicit imateriale ⁊ separatū: ⁊ sic aīa rationalis sm̄ suā essentiā dicit imaterialis ⁊ separata. ¶ Tertiꝰ modꝰ est sm̄ ꝙ illd̄ qd̄ nō hʒ materiā partē sui: nec ꝑficit materiā vt est dimēsionata: nec etiā sm̄ ꝙ ē substātia: nec aliquo modo ē actꝰ ⁊ ꝑfectio materie: licet sit eiꝰ sm̄ qd̄ est actꝰ materie vt est substātia: ⁊ sic potētia itellectiua dicit imaterialis ⁊ separata: ⁊ est q̄tuʒ ad hoc aliquo modo abstractior q̄ aīa. ¶ Quartus modꝰ est sm̄ ꝙ illud qd̄ nec hʒ materiā partē sui: nec est in eo qd̄ est actꝰ materie dr imateriale ⁊ separatū: ⁊ sic angelꝰ est separatꝰ a materia. Qn̄ ergo dicit ꝙ opatio separata nō pōt esse cōiuncti dicunt ꝙ scd̄m ꝙ operatio dicitur esse coniuncti vt suppositi agētis: bene opatio separata siue abstracta pōt esse cōiuncti / vocādo etiā ꝯiunctū qd̄ habet materiā partē sui: q2 actio non ꝓportionat agēti ratione sui sed ratione ꝓncipij actiui cui habet directe actio ꝓportionari. si vō cōparet actio separata ad illud cuiꝰ est vt ꝓncipij remoti: licʒ talis actio nō pōt esse vt ꝓncipij cōiuncti qd̄ hʒ materiā partē sui vt illiꝰ qd̄ est ꝑfectio materie vt est dimēsionata: bene tn̄ pōt esse illiꝰ vt ꝓncipij remoti qd̄ est ꝑfectio materie sm̄ ꝙ est substātia. vt ꝓncipij vō ꝓpiqui nō pōt esse talis opatio nisi eiꝰ qd̄ nullo mō est actꝰ ⁊ ꝑfectio materie / ⁊ talis ē potētia intellectiua licet sit in eo qd̄ est actꝰ ⁊ ꝑfectio materie sm̄ ꝙ materia est substātia: ⁊ sic itelligere est opatio separata vt principij ꝓpinq̄ separati a materia: sic mīq̄ separati ꝙ nullo modo est actꝰ ⁊ perfectio materie sm̄ ꝙ hm̄oi. et hoc sufficit ad hoc ꝙ opatio possit esse separata ⁊ hr̄e obiectum separatū sicut est vniuersale nō obstāte ꝙ tale ꝓn-

T

cipiū sit in aīa qd̄ est ꝑfectio materie sm̄ ꝙ est substātia. nec ex hoc sequit ꝙ potētia intellectiua vel opatio eiꝰ sit substātia aīe: q2 ex nobilitate aīe est ꝙ possit ī ea fundari talis potētia.

Alia opīo

¶ Alia ē opīo dicēs simplr' ꝙ aīa ꝯiūcta xp̄i vl' alia pōt itelligere vniuersale: q2 rō q̄re aliqua potētia cognitiua possit cognoscere vniuersale est: q2 potētia ꝓ subiecto nō habēte organū materiale dimēsionatū et ideo pōt recipere similitudinē rei sine ꝯditionibus materialibꝰ īdiuiduantibꝰ / siue illa silitudo sit actus cognoscēdi / siue aliud re ab eo. nūc autē potentia itellectiua habet ꝓ subiecto solā animā ita ꝙ nō informat materiā: nec aliqd̄ cōpositū ex materia ⁊ forma nisi rōne partis q̄ est aīa que ꝑ se sola est subiectū potētie itellectiue / et nisi ratione ipsiꝰ actus intelligēdi dicatur cōpositū subiectū eius: qd̄ ideo competit aīe q2 non dependet in suo esse a materia sicut alie forme: ⁊ ideo pōt esse subiectum alicuius accidētis / puta potētie vel operationis alicuꝰ ꝑ seipsā siue materia que anima vt supponitur ad p̄sens nō habet materiā partē sui. ¶ Et sic isti respōdent ad argumentū in oppositum dicentes p̄mo ad maiorē ꝙ operatio ꝯiuncti nō est separata ab ipso ꝯiūcto q̄n sit vel in ipo toto sicut in subiecto ⁊ ratione sui vel in aliqua parte eius ⁊ ꝑ cōsequens in ipso ratiōe partis: cū operatio que est cōiuncti vt suppositi habentis eam ratiōe alicuiꝰ partꝭ sue pōt esse sic separata ꝙ nec materia nec cōpositū ex materia ⁊ forma: nec ꝙ organum corporale sit eiꝰ subiectum: ita ꝙ sit ea informatū: sed sola forma dimēsione carens / ⁊ ꝑ se ⁊ ꝑ accidens: que forma non dependet in suo esse a materia sicut est aīa intellectiua. Ad hoc aūt ꝙ aliqua potētia possit cognoscere vniuersale sufficit ꝙ sit sic sepata a materia ꝙ nec materia / nec cōpositum ex materia et forma / nec aliqd̄ q̄tuʒ ꝑ se vel ꝑ accidēs sit eius subiectū ea iformatū: sed sola forma oī dimēsione carens. et q̄n vltra dicit ꝙ potētia ⁊ opatio essent notiores q̄ substātia / dico ꝙ nō sequit ꝙ sint notiores simpliciter: q2 et si anima informet materiā non tn̄ dependet ab ea: sed potest in suo esse sine materia subsistere. vnde nō depēdet ab alio sicut accidēs a subiecto eiꝰ. potētia aūt intellectiua ⁊ sua operatio licet non dependeant cū suo esse a materia corpali sicut a subiecto: nec sint in ea sicut in subiecto: dependent tn̄ ab anima q̄ est earū subiectū. vnde aīa est simpliciter notior ipsis: sed ille possunt esse notiores aīa sm̄ q̄d ingressū scʒ eā ꝑficiūt i esse scd̄o. ¶ Prima aūt opinio dimittit vnū modū separationis a mā nō minus necessariū q̄ aliquis aliorum quos ponit: qui est ꝙ aliqua forma potest aliquo modo dici imaterialis que sic dat formaliter esse materie ꝙ non dependet in suo esse ab ea: et sic specialiter est anima imaterialis: et hec ē causa quare potest esse subiectum alicuius potentie vel operationis sine materia.

Ad rōnes aū oppōm

¶ Ad argumenta principalia / dicēdū ad primū ꝙ sicut sciuit xp̄s quid esset futurū ita sciuit de q̄busdā ꝙ erant futura mediāte orōne sua. ⁊ ideo nō incōueniēter imo rationabiliter orauit.

Ad scd̄m.

¶ Ad secundū dicendū ꝙ oratio xp̄i non fuit ascēsus ī deū ꝑ nouā ꝯtēplationē cū ab instāti conceptionis sue fuit semp deum contemplatꝰ: fuit tamen nouus ascensus per nouā explicationem voluntatis / ⁊ hoc sufficit ad orōnem. ¶ De dubitatiōe autē quā ponit Ambro. ī xp̄o notādū

m. iij.

ꝙ dubitatio primo ⁊ principaliter figurat motuz
rationis sup vtrãq3 partẽ contradictionis cũ for
midine determinãdi alterã. Scḋo autem transla
tum est nomen dubitationis ad significandũ for=
midinẽ effectus in aggrediẽdo vel sustinẽdo ali=
quod terribile. primo mõ nõ potuit esse dubitatio
in xp̃o: qꝛ talis dubitatio cõtingit ex defectu sciẽ
tie/⁊ ex defectu medij sufficiẽtis concludere alte
ram partẽ. In xp̃o autẽ non fuit aliquis defect⁹
sciẽtie: ergo nec talis dubitatio. Dubitatio autez
scḋo modo sumpta fuit in xp̃o: qꝛ talis dubitatio
ꝓuenit ex infirmitate hoĩs: q̄ videt aliqḋ lesum
iminẽs ⁊ nõ videt facultatẽ euadendi. xp̃s autez
scḋm carnem infirmus fuit/⁊ scḋm sensualitatem
videbat mortẽ sibi iminere nec patere euasionem
ꝓpter qḋ sensualiter trepidabat: ꝗuis in ratione
deliberatiua esset summa securitas: sicut ipse di=
xit. Spirit⁹ quidẽ ꝓ̄ptus est: caro autẽ infirma.

¶ Distinctio. xviij. ¶ Questio prima

Circa decimamoctauã distin=
ctionẽ querunt̃ duo. Primo:
vtrũ illḋ quo xp̃s meruit sc3
liberũ arbitrium sit potentia
vel habitus vel actus. Scḋo
vtrũ xp̃s meruerit p̃mo instã
ti cõceptionis sue. ¶ Quan=
tum ad primũ arguit̃ ꝙ nõ sit
nuda potẽtia: sed poti⁹ aliqs
actus bonus vel plures: quo mediãte vel quibus
habemus dñium alioꝝ actuũ. ¶ Primo sic. Pri
Primum mus act⁹ q̄ est in potestate nostra / est deliberatio
vel cõclusio deliberationis: sed neutrũ est in pote
state nr̃a ꝑ potẽtias nudas. ergo ⁊c. Maior pat3
qꝛ aliter act⁹ penit⁹ indeliberati essent in potesta=
te nr̃a: qḋ videt̃ falsum. Minor ꝓbat̃: qꝛ liberum
arbitrium includit voluntatẽ cui⁹ volũtatis deli
beratio vel cõclusio deliberationis nõ potest esse
actus elicitus: ergo oportet ꝙ sit act⁹ eius ipera=
tus: sed volũtas nõ põt iperare aliquem actũ nisi
mediante aliquo actu elicito: ergo libertas arbi=
trij nõ fundat̃ in nuda potẽtia volũtatis: s3 in ali
quo actu ab ea elicito. et idẽ sequit̃ de intellectu:
qꝛ oẽm actũ voluntatis p̃cedit necessario aliquis
actus itellect⁹. ¶ Scḋo sic. Nulla res habet cau
salitatẽ positiuã actualẽ sup affirmatũ vel nega=
Secundũ tum nisi aliquid agẽdo: sed habere dñium sup exi
re in actũ vel nõ exire/dicit causalitatẽ actualem
sup vtrũq3. ergo cũ ꝑ liberũ arbitriũ habeam⁹ ta=
le dñium/videt̃ ꝙ hoc sit mediãte aliquo actu: et
nõ ꝑ nudã potẽtiã. ¶ Itẽ act⁹ q̄ est in ptãte nr̃a ẽ
Tertium. a nobis actiue: s3 nuda potẽtia itellect⁹ vel volũ=
tat3 nõ põt se hr̃e actiue ad aliquẽ actũ: g̃ ꝑ potẽ
tias nudas nõ habem⁹ in ptãte nr̃a aliquẽ actũ s3
ꝑ liberũ arbitriũ habem⁹ talẽ potestatẽ. quare ⁊c.
¶ In cõtrariũ arguit̃: qꝛ illud p̃ncipiũ cui⁹ act⁹
In oppõ3 eliciti sunt p̃mo in potestate nr̃a est liberu3 arbi=
triũ: sed volũtas est hmõi. g̃ ⁊c. Maior ꝓbat̃: qꝛ
liberũ arbitriũ est p̃ncipiũ oĩm actuũ q̄ sunt in po
testate nr̃a: sed illud qḋ est p̃ncipiũ istoꝝ actuũ q̄
sunt p̃mo in ptãte nr̃a ẽ p̃ncipiũ oĩm alioꝝ actuũ
existẽtiũ i ptãte nr̃a. g̃ ⁊c. Minor ꝓbat̃: qꝛ act⁹ q̄
sunt p̃mo i ptãte nr̃a aut sunt act⁹ itellect⁹ p̃cedẽ=
tes oẽm actũ volũtatis: aut sunt act⁹ a voluntate
eliciti/aut act⁹ a volũtate iperati. Nõ p̃mi: qꝛ illi
sunt pure naturales / ⁊ ad eos se h3 itellect⁹ pure
passiue: nec act⁹ iperati sunt p̃mo i ptãte nr̃a: qꝛ il
li actus q̄ de necessitate sequit̃ ad alios actus nõ
sunt p̃mo in ptãte nr̃a: sed act⁹ a volũtate iperati
sunt hmõi. ergo ⁊c. Maior p3: qꝛ act⁹ q̄ de necessi=
te sequit̃ ad aliũ nõ est ꝑ se in ptãte nr̃a s3 rõne al
teri⁹ ad quã seq̃t̃: ⁊ ita nõ p̃mo. Minor ꝓbat̃ ex. 9
metaphi. vbi dicit ph̃s ꝙ voles ⁊ potẽs necessa=
rio opat̃. ergo relinq̃t̃ ꝙ act⁹ q̄ sunt p̃mo in ptãte
nr̃a sunt act⁹ a volũtate eliciti: ⁊ hec fuit mior p̃n
cipalis rõnis. ¶ Rñsio de li. arbi. aĩe xp̃i idẽ cen= Respõsio,
sẽdũ est q̄ ad essentiã sicut de oĩ li. arbi. hũano cũ
xp̃s sit eiusdẽ speciei cũ ceter3 hoĩb⁹ ꝗtũ ad aĩam
¶ Videnda g̃ sunt tria. Primũ/vtrũ li. arbi. essen
tialiter sit act⁹ vel potẽtia. Scḋo/supposito ꝙ sit
potẽtia nõ actus: an libertas sit in volũtate p̃mo
respectu act⁹ eliciti/vel respectu ipati. Tertio/an
potẽtia pure passiua possit esse libera libertate ar
bitrij. ¶ De p̃mo sunt tres opiões. Pr̃ia dicen
tium ꝙ lib. arbi. nõ ꝯsistit in nudis potẽtijs itelle=
ctus ⁊ volũtatis: sed in aliqb⁹ actib⁹ eoꝝ mediãti
bus q̄bus habem⁹ dñium sup alios act⁹. Ad cui⁹
euidẽtiã p̃mittũt duas distinctiões. ¶ Prima ẽ Pr̃ia opi=
ꝙ aliqd mouet volũtatẽ ⁊ itellectũ ꝗtũ ad deter nio q̄ ẽ her
minationẽ actus: ⁊ aliqd ꝗtũ ad exercitiu3 act⁹: uei. 2. dis.
qḋ sic itelligũt/nõ ꝙ actus determinat⁹ ⁊ ei⁹ exerci 2.4. q. 2.
tiũ sint duo distincta fm rẽ: imo sunt idẽ realiter:
sed illud dr̃ mouere ꝗtũ ad determinationẽ act⁹
qḋ iprimit formã vel motionẽ mobili: sicut ignis
mouet ad calefactionẽ aq̃ iprimẽdo ei calorẽ/⁊ hoc
mõ obiecta mouent dictas potẽtias/sc3 itellectũ
⁊ volũtatẽ. Illud aũt dr̃ mouere ꝗtum ad exerci
tiũ actus qḋ applicat actiuũ passiuo: sic applicãs
ignẽ aq̃ mouet ad exercitiũ calefactionis. Et i ꝓ
posito illud qḋ applicat obiecta potentijs/dr̃ eas
mouere ꝗtũ ad exercitiũ actuũ: ⁊ dicũt̃ p̃mo mo
uere ad determinationẽ act⁹ qꝛ ꝑ determinatã for=
mã agũt determinatã motionẽ ⁊ nõ quãlib3. s3 scḋa
mouẽtia dicũt mouere ad exercitiũ act⁹ tñ ⁊ non
ad determinationẽ: qꝛ ꝗtũ in ipis est pñt applica=
re diuersa actiua passiuis/⁊ sequunt̃ diuerse actio
nes: sicut hõ põt applicare manui ignẽ ad calefa=
ciendũ/vel niuẽ ad infrigendũ. determinatio autez
istarũ actionũ est nõ ex applicatiõe sed ex determi=
natis formis ꝓrioꝝ agẽtiũ applicatoꝝ. ¶ Secũ
da distinctio est de obiectis q̄ mouẽt ad determina
tionẽ act⁹: q̄dã ṽo ꝯtingẽter tã ex pte itellect⁹ in
speculatiuis ⁊ practic3/ꝙ ex pte volũtat3. De spe
culabilib⁹ ad p̃ns dimittat̃: de practicis aũt q̄ ma
gis ꝑtinẽt ad ꝓpositũ sciẽdũ est ꝙ q̄dã mouẽt ne=
cessario tã itellectũ ꝙ volũtatẽ ꝗtũ ad determina=
tionẽ act⁹/nõ ꝙ necessariũ sit sp itelligere/vel vel
let alia: sed qꝛ itellect⁹ ⁊ volũtas si exeãt in actu3
sunt determiati ad alterã partẽ: puta ꝙ itellect⁹ est
determinat⁹ ad assentiẽdũ nec possit dissentire: ⁊ vo
lũtas ad acceptãdũ vt nõ possit refutare. ṽbi gr̃a
Respectu ei⁹ qḋ ẽ bñ hr̃e sũptũ i sua gñalitate/ et
ꝯsist̃r respectu ei⁹ qḋ ẽ male hr̃e/vl respectu mĩsie
in gñali: itellect⁹ ẽ determinat⁹ ad dissentiẽdũ: ⁊ vo
lũtas ad refutandũ nõ tñ ꝗtũ ad exercitiũ act⁹.
q̄dã ṽo nõ mouẽt necessario ad determiationẽ act⁹
⁊ talia sunt illa q̄ hñt ꝯnexionẽ ꝯtigentẽ cũ ꝑ se ⁊
p̃mo volibilib⁹ ⁊ respuibilib⁹: qḋ ꝯtingit dupliciẽ
Vno mõ ꝙ tñ bñ hr̃e ẽ admixtũ aliqḋ male hr̃e:
sicut i actu meritorio cũ bono meriti ẽ admixtu3
malũ laboris: ⁊ cũ bono delectabili ẽ q̄nq3 admi.
xtũ malũ alicui⁹ turpitudis. Alio mõ qꝛ illud ni=
chil facit ad nr̃m bene vel male hr̃e. verbi gr̃a/ꝙ

sint duo vel tres lapides in olimpo: ⁊ ideo non est
necessarium talia determinate acceptare/vel de=
terminate respuere: sed possunt indifferẽter acce=
ptari vel respui. ⁊ ex hoc reddit̃ ratio quare in po
testate nostra est exire vel non exire in actum re=
spectu primo ⁊ ꝑ se volibilium: qꝛ actus conside=
randi talia est quidam actus particularis habẽs
annexum malum cum bono: quia dum talia cogi
tamus impedimur ab alijs. actus autem qui ha=
bet admixtum malum cu3 bono/potest respui vel
acceptari. quare. ⁊c. Tũc ad ꝓbatõe3 dicunt ꝙ
prima radix libertatis est contingẽs cõnexio ali=
quorum volibilium ad ꝑ se ⁊ necessario volibilia
et noticia talis connexionis. vnde in eo qui vno
intuitu videret omnia/ istud solu3 sufficeret ad li
bertatem. in nobis autem qui ꝑ diuersos discur=
sus ꝑuenimus ad noticiam talis connexionis/li=
bertas consistit in hoc ꝙ ꝓpositis talib⁹ contin=
genter volibilibus anteq3 perfecte eis cõsentia=
mus in potestate nostra est ꝙ talia volibilia refe=
rant̃ ꝑ deliberationem in ꝑ se ⁊ necessario volibi=
lia et ea referre sub diuersis rationibus appetibi
litatis. Ista autem potestas non est in nobis im=
mediate ꝑ nudas potentias: sed ꝑ aliquos actus
supadditos tam ex parte intellectus / ꝙ ex parte
voluntatis: qui act⁹ sunt dictamina rationis qui
bus iudicamus inquisitionem expectando: ⁊ ac=
ceptatio voluntatis: quia vt isti dicunt proposito
aliquo contingẽter volibili statim occurrit adul
to ꝙ expectari debet inquisitio seu deliberatio: ⁊
hoc ratio ei dictat ⁊ voluntas acceptat/ ad quod
sequitur libera ꝯtractatio rationis: ⁊ ꝑ cõsequẽs
libera electio voluntatis: quia deliberatio osten=
dit talia volibilia habere diuersas rationes appe
tibilis ⁊ respuibilis. Rationes huius opinionis
2. opio q̄ ẽ posite sunt in argumento. ¶ Secunda opinio te=
durãdi. 2. net cum doctrina commẽtatoris: et cum doctore
di. 24. q. 1 qui hanc questionem mouet sub eisdem terminis
prima parte. q. lxxxiij. arti. ij. ꝙ liberum arbitriu3
non est habitus nec actus elicitus: sed est poten=
tia intellectus/vel voluntatis/vel vtrumq3 simĩ.
Q3 non sit habit⁹ ꝓbat̃ faciliter: qꝛ vel esset hit⁹
acq̃sit⁹ ex actib⁹ vel inat⁹ nõ acq̃sit⁹ ꝑꝑ duo. Pri
mũ est: qꝛ actus p̃cedentes acq̃sitionẽ talis habi=
tus nõ essent liberi: posterius autem non est prin
cipium prioris. ergo liberum arbitrium non esset
principium actuum p̃cedentium ipsum / et ita nõ
essent liberi quod falsum est: tum qꝛ non possem⁹
peccare ꝑ ipsos: tum qꝛ actus causantes habitu3
et causati ex habitu sunt similes vt patet ex scḋo
ethicoꝝ. et ideo si sequentes sunt liberi et p̃ceden
tes. Secũdum est ꝙ habitus causatus ex actib⁹
determinate inclinat ad bene vel determinate ad
male / vt patet ex secũdo ethicoꝝ. sed liberum ar=
bitrium non inclinat determinate ad alteru3 sed
indifferenter ad vtrũq3. quare. ⁊c. ¶ Si dicat̃ ꝙ
est habitus innatus: adhuc habemus ꝓpositum
qꝛ talis habitus non distinguit̃ realiter a potẽtia
cum nõ sit realiter aliud ꝙ habitualis inclinatio
quam habet potentia ad tale obiectu3. ¶ Scḋo
specialiter de actibus de quibus isti loquunt̃: qui
sunt dictamen rationis iudicantis inquisitione3
seu deliberationem expectandũ et acceptatio vo=
luntatis. Primu3 patet sic. aut actus qui dicitur
esse liberum arbitrium est vnus ⁊ idem cum actu
libero/aut non. si sic: ergo non est principium ei⁹:
qꝛ idem non est p̃ncipium sui ipsius: ⁊ ꝑ cõsequẽs
non est liberũ arbitriũ: qꝛ liberum arbitriũ est p̃n
cipiũ oĩs act⁹ liberi. si non: aut illi duo actus sunt
simul/aut non. Non potest dici ꝙ sint simul: qꝛ fm
cursum nature de quo nunc loq̃mur/nec duo act⁹
intelligendi/nec duo actus volẽdi possunt esse si=
mul. S3 forte dices contra qꝛ angel⁹ semp intelli
git se/⁊ q̄nq3 alia a se nõ eodẽ actu/ sed pluribus:
ergo ⁊c. ¶ Respõsio. Actus quo angelus cogno
scit se nõ differt a sua substantia: ⁊ ideo potest esse
cũ alio actu secũdo: non sic aũt duo actus/ nec in
angelo nec in nobis fm naturã. ¶ Si autẽ dicat̃
illi duo actus nõ sint simul sed adueniẽte secũdo/
p̃mus cessat: sequit̃ ꝙ p̃m⁹ nõ est causa secũdi: qꝛ
causa ꝓxima ⁊ imediata siue sit effectiua siue ma=
terialis in qua vel ex qua simul est cũ effectu. de ef
fectiua dr̃. 7. phisicoꝝ. de materiali ṽo qualiter=
cunq3 accepta de se notũ est: si ergo nõ ẽ simul: nõ
est causa talis/et ꝑ consequens est liberum arbi=
trium: cũ liberũ arbitriũ sit causa effectiua vel re
ceptiua actuũ liberoꝝ. Secundũ pat3 sic. nullus
actus q̄ est in libera potestate nostra est liberum
arbitriũ: sed isti actus de quib⁹ intẽdunt isti sunt
hmõi. ergo ⁊c. Maior patet: qꝛ liberũ arbitrium
est p̃ncipiũ oĩm actuũ q̄ sunt in potestate nr̃a: sed
idem nõ est p̃ncipiũ sui ipsi⁹. ergo ⁊c Minor pro=
bat̃ sc3 ꝙ dictamen rationis iudicãtis delibera=
tionẽ esse expectandã ⁊ acceptatio voluntat3 sunt
de libera potestate nostra: qꝛ actus rõnis practice
⁊ voluntatis circa cõtingẽter volibile est in pote
state nr̃a: sed act⁹ rõnis ⁊ volũtatis circa expecta
tionẽ deliberationis sunt hmõi. ergo ⁊c. Maior
patet ex seipsa ⁊ ex dictis alioꝝ. Minor ꝓbat̃: qꝛ
expectare deliberationẽ nõ est necessario volitũ/
nec necessario nolitũ vt quilib3 experit̃ in se: alio=
quin nullus posset velle cõtingenter volibile nisi
expectata deliberatione vel volita expectari: qḋ
falsum est. Et ꝓbat̃ ꝑ rationẽ: qꝛ actus q̄libet ha
bẽs admixtã rationẽ boni cũ malo est cõtingẽter
volibilis vt ipsimet ꝯfitent̃: s3 expectare delibera
tionẽ põt hr̃e rõnẽ boni admixtã cũ malo: qꝛ ꝗuis
bonũ sit deliberare de contingẽtib⁹: tñ cũ hoc bo
no multa mala vera vel apparẽtia possunt esse ꝑ=
mixta: puta timor amittẽdi ex expectatiõe delibe
rationis bonũ oblatũ vel tediũ ⁊ difficultas q̄ est
in deliberãdo ⁊ expectãdo deliberationẽ/ ⁊ infini
ta talia. quare. ⁊c. Mirũ autẽ valde est qḋ isti di=
cunt ꝙ ꝓposito quocũq3 cõtingenter volibili/sta
tim ante ꝑfectum ꝯsensum occurrit cuilibet adul
to ꝙ deliberatio est expectãda: ⁊ hoc rõ dictat/ et
voluntas acceptat: ac ꝑ hoc habet potestatẽ refe=
rendi contingenter volibilia in ꝑ se volibilia/qḋ
hoc est illud in quo cõsistit tota libertas: qꝛ istum
occursum pauci experiunt̃ nisi valde prudẽtes: q̄
non a natura sed ꝑ consuetudinẽ hoc acquisierũt:
quia assueti sunt de occurrentib⁹ deliberare. mul
titudo autem hominum in quibus est liberu3 ar=
bitrium/nichil tale habet nec experit̃ nisi Catho
¶ Ad rõnes in oppositũ. Ad p̃mã q̄ dicit ꝙ pri= Ad rõnes
mus act⁹ q̄ est in potestate nr̃a est deliberatio vel aũ oppõm
cõclusio deliberationis/dicendũ ꝙ hic est duplex Durand⁹
defect⁹. p̃m⁹ qꝛ minor põt negari ꝓbabiliter: qꝛ si vbi supra.
cut dicit̃. 2. phisicoꝝ. ars non deliberat: immo ex
defectu artis procedit deliberatio. nõ enim scri=
ptor deliberat qualiter formabit litteram: nisi sit
imperitissimus: et tamen opera artis sunt liberi/

et in potestate nr̃a. ¶ Item intẽperat⁹ non delibe
rat an debeat velle delectabilia: quia hec accipit
tanq̃ finem. et tamẽ hoc velle est in potestate sua:
alioquin nõ peccaret hec volendo. ¶ Et si dicat̃
ꝙ intẽperat⁹ peccat hec volẽdo: nõ q̃ illud velle
sit nũc in potestate sua: q̃ non est sic cũ q̃lis vnus-
quisq̧ est/ talis sibi finis videat̃: sed q̃ a ꝓ̃ncipio
fuit in potestate sua ꝙ in eo crearet̃ talis habitus
vel non causaret̃. sicut dicit̃ de illo q̃ inebriauit se
ex culpa sua/ vel incidit in frenesim: ꝛ in eis com-
mittit homicidium. Non valet q̃ ebrietas et fre-
nesis tollũt iudiciũ rationis. ꝛ ideo quod faciunt
ebrij vel frenetici nõ imputat̃ eis ad nouum pec-
catum: sed totum peccatum fuit illud factũ ꝑ q̃d
voluntarie inciderunt in ebrietatẽ vel frenesim: ꝛ
ꝓpter illud merent̃ tot maledictiones quot ma-
la sequunt̃: q̃uis non peccent nouo pctõ. De intẽ
perato autẽ non sic est: q̃ non amisit iudiciũ ratio
nis: ꝛ põt esse de eo q̃d accipit vt finẽ deliberarꝫ ex
altiori fine: ꝛ si nõ deliberat sed sine deliberatione
acceptat peccat nouo peccato. ¶ Et cum dicit̃ ꝙ
qualis. ꝛc. verũ est inclinatiue sed non necessario:
alioquin null⁹ viciosus esset criminabilis. sic igit̃
intẽperat⁹ peccat: ꝛ cũ ille actus non est delibera-
tio: nec cõclusio deliberationis. ꝗ maior illa non
est vera. ¶ Ad ꝓbationẽ cũ dicit̃ ꝙ actus penit⁹
indeliberati nõ sunt in potestate nostra/ est dicen-
dum ꝙ actus indeliberati possunt accipi duplici-
ter. Uno modo illi actus de quib⁹ nõ est delibera
tum nec potuit deliberari: sicut sunt primi motus
subiti tãgẽtes mentẽ: q̃ nulla deliberatio hũana
põt esse subita: ꝛ isti nõ sunt in ptãte nr̃a: nec scd̃m
se nobis imputant̃ nisi ꝓpter hoc ꝙ potuerũt pue
niri ne insurgerẽt. aliq̃ etiã actus sunt indelibera-
ti: q̃ de eis nõ est deliberatũ/ potuit tñ de eis deli
berari: q̃ mens nõ solũ subito eis tangit̃: sed ꝑsi-
stit: ꝛ tales actus sic indeliberati bñ sunt in pote-
state nostra. ¶ Secũdus defect⁹ est: q̃ ꝯcessa ma
iore/ minor potest interimi: q̃ tam deliberatio q̃
cõclusio deliberationis est in potestate nostra per
nudas potẽtias ꝛ non ꝑ aliquos act⁹ se hñtes ad
hoc in ratione ꝓ̃ncipij actiui vel passiui. Et cũ ꝓ-
bat̃ ꝙ liberũ arbitriũ includit volũtatẽ. verũ est
sed nõ solũ: q̃ cũ ea includit rationem/ cũ liberuꝫ
arbitriũ sit facultas rationis ꝛ voluntatis: q̃uis
autẽ deliberatio ꝛ ꝯclusio deliberationis nõ sint
actus elicit⁹ a volũtate: est tñ actus elicit⁹ a ratio
ne sicut electio a volũtate ꝛ sine alio actu medio
q̃ nec in intellectu est simul ali⁹ act⁹ cũ delibera-
tione: nec in volũtate est alius act⁹ cũ electione: ꝛ
ideo arbitriũ nullũ est deliberatio nõ est act⁹ eli-
citus a volũtate. ergo nõ est actus nude potentie
ꝑtinẽtis ad liberũ arbitriũ: sicut nullũ arbitrium
esset electio nõ est act⁹ elicit⁹ a rõne: ꝗ nõ est act⁹
elicit⁹ a nuda potẽtia liberi arbitrij: q̃ liberũ ar-
bitriũ icludit vtrãq̧ potẽtiã ꝛ vtriq̧ respõdet ꝓ-
prius act⁹ ab ea elicit⁹. nec oportꝫ ꝙ act⁹ itellect⁹
q̃ nõ ẽ a volũtate elicit⁹ sit ab ea ipat⁹: q̃ nõ oẽm
actũ intellect⁹ p̃cedit aliq̃s act⁹ volũtatis: q̃uis
oporteat ecõuerso. ¶ Ad scd̃m dicendũ ꝙ illa rõ
videt̃ supponere ꝙ liberũ arbitriuꝫ sit cã effecti-
ua actuũ q̃ sunt i potestate nr̃a q̃d nõ oẽs ꝯcedũt
sed dato ꝙ ita sit tũc dicendũ ꝙ maior ꝓpositio i-
telligit̃ de oi causalitate simplr̃ aut solũ de causa
litate libera. si de oi causalitate gñaliter falsa est:
q̃ nõ oẽ q̃d hꝫ talẽ causalitatẽ et actualẽ sup ali-
quẽ effectũ hꝫ eã ꝑ aliquẽ actũ medium q̃ sit acti
uum ꝓ̃ncipiũ illi⁹ effect⁹ sed sufficit ꝙ sit a forma
cuius est agere vt ꝓ̃ncipiũ quo. ignis enim calefa-
cit aquã ꝑ calorẽ quẽ hꝫ i se ꝛ imediate nõ mediã
te aliq̃ q̃d sit ꝓ̃ncipiũ actiuũ caloris causati in aq̃
seu calefactionis. ꝛ silr̃ volũtas põt hr̃e causalita
tẽ actualẽ necessariã vel liberã sup aliquẽ actũ af
firmatũ agẽdo illũ nõ ꝓpter aliquẽ actũ aliũ secũ
dũ q̃ sit ꝓ̃ncipiũ effectiuũ illi⁹ ꝛ ꝑ idẽ habebit cãli
tatẽ sup negationẽ act⁹ incompossibilis. ¶ No-
tandũ autem ꝙ illud q̃d dr̃ ꝙ act⁹ subiti nõ sint in
potestate nr̃a videt̃ repugnare ei q̃d supradictũ ẽ
ꝙ act⁹ q̃ sunt circa ꝯtingẽter volibilia sunt i ptãte
nr̃a q̃ act⁹ subiti sunt freq̃nter circa talia volibi-
lia: nõ tñ repugnãt/ q̃ q̃tũ est ex gñe act⁹ oẽs ta-
les sunt in ptãte nr̃a: sꝫ nichil ꝓhibet ꝙ in aliq̃ ca
su nõ sint in ptãte nr̃a ꝓpter aliq̃d adiũctũ sicut ẽ
subitatio: q̃ nõ põt cadere sub deliberatiõe. iõ. ꝛc.
¶ Tertia opio ẽ cui videt̃ ꝙ iste opiones ꝑñt cõ 3. opinio.
cordari: sic ꝙ liberũ arbitriũ nõ est habit⁹ nec est
act⁹ sed est ipsa nuda potẽtia itellect⁹ vel volũta-
tis vel vterq̧. sicut dicit secunda opio cõis: tñ ad
hoc ꝙ liberũ arbitriũ exeat in actũ q̃ sit formalit̃
ꝛ essentialit̃ libere elicit⁹ vel iperat⁹ oportꝫ ꝙ pri⁹
exeat i actũ nõ liberũ sꝫ necessariũ. Dico aũt pri⁹
tpe vel natura: hmõi aũt actus est respectu ei⁹ q̃d
est necessario iudicatũ vel volitũ. Primũ bñ pro
bat scd̃a opio. scd̃m bñ ꝓbat pr̃a opio. ¶ Tertiũ
ꝓbat̃ sic: q̃ oẽ illd̃ ꝓpt̃ q̃d aliud iudicat̃ vel appe
tit̃ oportꝫ eẽ iudicatũ ꝛ volitũ p̃us tpe vel natura:
sꝫ oẽ q̃d libere iudicat̃ appetendũ vel libere appe
tit̃/ iudicat̃ ꝛ appetit̃ ꝓpter finẽ necessario iudica
tũ ꝛ appetitũ. ergo ille pri⁹ iudicat̃ ꝛ appetit̃: non
tñ ꝓpt̃ hoc ille act⁹ est liberũ arbitriũ: sicut ad vi
dendũ req̃rit̃ spẽs: nõ tñ ꝓpter hoc spẽs est poten
tia visiua: aut sicut itellect⁹ nõ assentit necessario
cõclusioni nisi ꝓpter cognitionẽ ꝓ̃ncipiorum p̃cedẽ
tẽ tpe vel natura: nõ tñ ꝓpt̃ hoc illa cognitio ẽ po
tẽtia itellectiua. ¶ Preterea liberũ arbitriũ ẽ icor-
ruptibile: sed oĩs actus est corruptibilis. ergo ipos
sibile est ꝙ act⁹ aliq̃s sit liberũ arbitriũ. ¶ Pre-
terea/ liberũ arbitriũ est subiectũ actus liberi pu
ta electionis: sed vn⁹ act⁹ nõ est subiectũ alteri⁹. ꝗ
actus nõ est liberũ arbitriũ. ¶ Preterea liberuꝫ
arbitriũ est causa act⁹ liberi nõ solũ in fieri sꝫ cõ-
seruari: sꝫ actus p̃m⁹ manet cũ secũdo nec põt cõ-
seruare aliũ q̃ nõ põt ꝯseruare seipm̃. ergo p̃mus
act⁹ nõ est liberũ arbitriũ. ¶ Quãtũ ad secũduꝫ 2. articul⁹.
vtrũ libertas sit in volũtate p̃mo respectu act⁹ eli
citi vel imperati. ¶ Rñsio. q̃dã dicũt ꝙ respectu
actus iperati: dicũt eñi ꝙ deliberare est p̃m⁹ act⁹
q̃ est in ptãte nr̃a. hic tñ act⁹ nõ est in ptãte nr̃a ra
tione cuiuscũq̧ potẽtie nude: sed mediãte aliquo
actu q̃ nõ ẽ i ptãte nr̃a. deliberare aũt nõ est a vo
lũtate elicit⁹ sed a rõne ꝑ imperiũ volũtatis. Q̃
deliberare sit p̃m⁹ act⁹ q̃ sit in ptãte nr̃a ꝓbat̃: q̃
ante deliberationẽ null⁹ act⁹ est i ptãte nr̃a. act⁹ el
penitus ideliberati nullo modo iputant̃. ¶ Itẽ
nec act⁹ seq̃ntes sunt i ptãte nr̃a nisi q̃ de eis po-
tuimus deliberare sic vel aliter. ergo p̃mus act⁹ q̃
est in ptãte nr̃a ẽ deliberatio. ꝙ aũt act⁹ delibera-
ti nõ sint in potestate nr̃a nisi ratione deliberatio
nis patet: quia ꝑ deliberationem ꝙ aliquid est ꝓ
nunc eligendum stante hac ypotesi aut voluntas
potest non eligere aut põt. si põt/ ergo eligere sm̃
se nõ est in ptãte nr̃a: nisi q̃ potuim⁹ sic vel aliter
deliberare et ita actus deliberat⁹ puta eligere est
in potestate nostra rõne deliberationis existentis
in potestate. ¶ Si dicatur ꝙ voluntas post deli-
berationẽ põt non eligere: Cõtra: q̃ hoc esset vel
respuendo vel non exeundo in aliquem actum.
Primũ non potest dici q̃ tunc voluntas exiret i
actũ respuendi sine obiecto. q̃ pro tunc nichil est
presentatũ voluntati vt respuendum: nec secũdũ
potest dici: q̃ volũtas nõ hꝫ dñiuꝫ sup nõ exire in
actum nisi mediãte in aliquo actu: sed nullus po-
nitur preter deliberare: quare ꝛc. Secũdũ patet/
scꝫ ꝙ hic actus nõ est i potestate nr̃a nisi mediãte
aliq̃ actu q̃ nõ est i potestate nr̃a: q̃ deliberare nõ
ẽ i ptãte nr̃a nisi q̃ ipatũ a volũtate: sꝫ iperiũ vo
lũtatis est ꝑ aliquẽ actũ eius omne ei imperiũ vo
lũtatis supponit aliquẽ actuꝫ intellect⁹: quare ꝛc.
¶ Itẽ actus qui est i potestate nostra est a nobis
actiue: sed nuda potẽtia intellectus et volũtatis
nõ possunt se habere actiue ad aliquẽ actũ sed tm̃
passiue: quare ꝛc. ¶ Sed ista videntur esse contra

obijcit doctor cõtra dicta ꝛ soluit rõnes añ factas

Augusti. qui dicit nichil tam est in potestate nr̃a
q̃ velle/ vel ipsamet voluntas accepta pro actu:
sed velle est actus elicitus. ergo ille est maxime i
potestate nostra: sed primũ i vnoquoq̧ genere est
maxime tale. ergo actus elicitus est prius in pote
state voluntatis q̃ imperatus. ¶ Ad primũ dicẽ
dum ꝙ prim⁹ actus qui est in potestate nostra est
iudicare de eligendo vel respuendo aliquid non
habens connexionẽ necessariã ad vltimum finem
et prim⁹ actus qui est in potestate voluntatis est
eligere vel respuere aliquid tale: imo ipsum deli-
berare est in potestate nostra ꝑ hoc ꝙ possum⁹ iu-
dicare deliberandũ vel nõ deliberãdum: sed verũ
est ꝙ nec illud iudiciũ est liberum nisi q̃ potest eẽ
deliberatũ. Unde videtur esse concedendũ ꝙ pri
mus actus qui est in potestate nostra est delibera
re vel iudicare deliberandum vel de deliberando.
¶ Ad secũdũ dicendũ ꝙ primus actus qui est in
potestate volentis est velle deliberare, ꝛ non ipm̃
deliberate: q̃ si non libere imperaret ipm̃ delibe-
rare deliberare non esset liberũ. Unde mala yma
ginatio est ꝙ deliberatio ideo sit in potestate nr̃a:
quia est a voluntate imperata: imo ideo: q̃ a volũ-
tate potuit imperari cum in istis sit processus i in
finitum nec sit dare aliquem actum liberũ in spe-
ciali qui necessarius sit prim⁹: sed ideo est omnis
actus liber qui potuit esse obiectuꝫ intellect⁹ et
voluntatis ad eligendũ vel respuendũ: sed tamen
potentia est prius libera respectu actus a se elici-
ti q̃ a se imperati. ¶ Ad aliud dicẽdũ: ꝙ potẽtia

3. articul⁹ Duran. ij. dist. xxiiij. q. ij.

põt esse libera respectu actus quẽ nõ afficit: dũ ta
men impedire potuit. ¶ Quantũ ad tertiũ vtrũ
potẽtia pure passiua possit esse libera libertate ar
bitrij. dicũt aliqui ꝙ liberũ arbitrium hꝫ aliquos
actus elicitos et aliquos imperatos eliciti sunt
actus deliberandi. vel conclusio deliberationis ꝛ
electio voluntatis. Imperati vero sunt act⁹ alia-
rum potentiarum anime vel organorum corporis
que obediunt rationi ꝛ volũtati. ¶ Si ergo que
ritur vtrum potentia nec pure passiua: sed aliquo
modo passiua respectu actuum imperatorum sit
libera. ¶ Dicendum est ꝙ non: q̃ tales act⁹ vel
sunt passiue et receptiue in potẽtijs sensitiuis vel
organis corporis: sed constat ꝙ potentie sensitiue
vel organa corporis nõ sunt liberi arbitrij: q̃re ꝛc.
¶ Si ṽo queratur de potentia passiua respectu
actuum elicitorum sicut dicendum est ꝙ cuꝫ pure
passiuũ sit ꝙ nullo modo est actiuũ. aliquid autem
dicitur esse actiuum respectu exterioris actus: q̃
applicat actiuum passiuo. Aliud vero respectu de
terminationis actus quia imprimit formam pas-
so vt dictũ fuit in precedenti articulo. Sed dicen
dum ꝙ illud quod nullo est actiuum neq̧ quo ad
exercitium neq̧ quo ad determinationem act⁹ nõ
potest esse liberum. Illud autẽ quod est pure pas-
siuum quo ad determinationẽ actus dũtamen sit
actiuum respectu exercitij actus potest eẽ liberũ.
¶ Primũ patet sic. Potentia que de se est indif-
ferens ad plura ꝛ nichil agit ad suã determinatio
nem non est potẽtia libera libertate arbitrij: sꝫ po
tẽtia pure passiua est huiusmodi. ergo ꝛc. Maior
patet: q̃ liberũ arbitrium intelligimus illud prin
cipium ꝑ q̃d habem⁹ dñium nr̃orum actuũ nõ so-
lum sicut cõiter dicitur ꝙ omne agẽs dñatur suo
passo: q̃ tunc omne agens esset liberũ q̃d falsum
est: sed sic in potestate habentis tale principiũ est
exire in actum vel non exire et exire in actum ali-
quem vel in eius oppositum: sed ꝑ illud q̃d est in-
determinatum ꝛ nichil agit ad suã determinatio-
nem non habem⁹ talẽ potestatẽ seu tale dominiuꝫ
ergo ꝛc. Minor ꝓbatur: q̃ indeterminatũ nõ põt
exire in actũ nisi determinet̃: sꝫ nõ potest determi
nari nisi aliquo agente talẽ determinationẽ: quia
nec fit nisi aliquo agente: ꝙ ergo nec agit ad taleꝫ
determinatiõem non habet dominiũ seu talem po
testatem sup actũ sequentẽ. Minor rõnis princi-
palis est de se nota: quare pure passiuũ nichil agit
¶ Secundũ patet: q̃ sicut hõ libere cõburit ma-
num suam vel libere extinguit ignẽ ꝑ hoc ꝙ in po
testate sua est applicare eam igni vel aque: sic po-
tentia q̃ potest sibi applicare vnũ obiectum vel op
positum vel non applicare lꝫ non efficiat totũ suũ
sed illud obiectum liberum se habet ad actũ illuꝫ
habendum vel non habendum. ¶ Ad argumẽta
principalia solutũ est i primo articulo per illos de
secunda opinione.

¶ Questio secunda.

SEcundo queritur vtrũ xp̃s me- Q̃õ. ij. Primum
ruerit in instanti conceptionis
sue? Et videt̃ ꝙ non: q̃ liberuꝫ
arbitrium est indifferens ad me
rendum ꝛ demerendum: sꝫ nul-
la creatura potuit peccare in in-
stanti sue creationis. ꝗ nec xp̃s
rõne sue humanitatis potuit mereri in instãti sue Secundũ
creationis. ¶ Itẽ omne humanũ meritũ videtur
consistere in aliqua actione in qua aĩa cõmunicat
corpori saltẽ vt obiecto: q̃ cũ corpus cõicet i pre
mio debet cõicare in merito: sed xp̃s non potuit i
instanti conceptionis sue habere aliquã actioneꝫ
humanã in qua anima cõicaret corpori etiam vt
obiecto: q̃ vires sensitiue ex quib⁹ intellectus ac
cipit suum obiectum fuerunt in xp̃o tunc indispo
site sicut et in ceteris paruulis: ꝛ ꝓpter hoc nõ po
tuit mereri. ¶ In contrarium arguitur. ꝑfectũ ẽ In oppõꝫ
agere sed xp̃s in instanti conceptõnis sue fuit ꝑfe
ctus vir sm̃ illud Jere. xxxj. Nouũ creauit dñs su
ꝑ terrã femina circũdabit virum. ergo xp̃s i instã
ti conceptionis sue potuit agere ea que sunt viri:
sed hoc est mereri. ergo ꝛc. ¶ Rñsio. tria sunt vi- Rñsio.
denda in generali. ¶ Primo: q̃ meritum cõsistit
in actu suppositi videbit̃ de actione xp̃i. ¶ Secũ
do de merito xp̃i. ¶ Tertio de merito merendi/

j. articul⁹

specialiter quo ad passionem. ¶ Quãtum ad pri
mum tria videnda sunt. ¶ Primo de pluralitate
et vnitate actionum in xpo. ¶ Secundo de cõita
te ꝛ ꝓpꝛietate actionũ in eo. ¶ Tertio qꝛ suppo=
siti est agere quomodo xps sit suppositũ hũanuz.
¶ Quantum ad primum ꝓponũt aliqui tria.

Du. di. j. pñ ti. q. j.

¶ Primũ est ꝙ hũanitatis et diuinitatꝭ fuit ĩ xpo
vna actio. in alio tñ ꝛ in alio genere cause.
¶ Secundum est ꝙ in xpo ẜm vtramqꝫ naturam
fuit vna actio in vno genere cause: sed in alio mõ.
¶ Tertiũ est ꝙ impossibile est in eodẽ genere cau
se et in eodẽ modo esse in xpo tñ vnã actionez di=
uinitatis et humanitatis. ¶ Primũ patet sic: qꝛ
actio ꝛ passio sunt vnus mot⁹ et sunt in passo sicut
ĩ subiecto sicut dicit .3. phisi. et ideo mouẽtꝭ ꝛ mo
ti est idẽ actus sed vnius tanq̃ agentis alteri⁹ tãq̃
materie vel patientis: et sic est de motu: ita est de
quacũqꝫ actione tunc sic agentis et patiẽtis ẽ idẽ
act⁹ lꝫ in alio genere cause sed diuina natura ꝛ hu
mana in xpo se habuerunt vt agens et patiẽs re=
spectu pluriũ actionũ sicut respectu receptionis
gratie et glorie ꝛ hmõi: qꝛ qꝺ influebat deitas re=
cipiebat humanitas ꝫ hmõi actiones fuerũt di=
uinitatis et humanitatis vni⁹ tanq̃ agentis alte
rius tanq̃ subiecti recipiẽtis: et ita in diuerso ge=
nere cause. ¶ Secũdũ patet omnẽ effectũ quẽ ef=
ficit causa secunda efficit et causa prima: sꝫ ꝑ aliũ
modum vt habet ex cõmento prime ꝓpositionis
li. de causis: sed humana natura se habet ad diui=
nam vt causa secunda ad primã/ ergo omnẽ actio=
nem quã efficiebat humana natura in xpo imme=
diate efficiebat natura diuina mediate: ẜm hunc
modum eadẽ est actio principalis agentis ꝛ istru
mentalis et in eodẽ genere cause: sed in alio mõ.
¶ Tertiũ patet tripliciter. ¶ Primo sic. Pluri=
ficato pncipio ꝑ se ꝛ sufficiẽti ꝛ imediato opꝫ plu
rificari actionẽ. nunq̃ enĩ ad vnã actionẽ possuut
concurrere plura principia ꝑ se si quodlibet sit suf
ficiens et imediatũ sicut sufficienter fuit declara=
tum li. ij. dist. j. sed diuina natura est sufficiẽs prin
cipiũ ꝛ immediatũ aliquaꝝ actionũ. siliter etiam
natura humana supposita eius cõseruatione qua
re opoꝛtet hmõi actiones esse plures. ¶ Secũ=
do sic. sicut se habꝫ vnitas actionis ad vnitatẽ na
ture: sic pluralitas ad pluralitatẽ: sed pluriũ per=
sonarum diuinarum est vna actio ꝓpter vnitatem
nature. ergo in xpo sunt plures actiones propter
pluralitatẽ naturarũ existẽtiũ in ipso. ¶ Tertio
sic. actionũ quedã sunt manẽtes in agẽte: et q̃dam
sunt transeuntes in materiã exterioꝛẽ: sed tã hee
q̃ ille plurificantur in xpo ẜm deitatẽ et humani
tatẽ. ergo ꝛc. Minoꝛ declarat. ꝙ enĩ in xpo actio
nes itra manẽtes plurificẽt ptꝫ ex hoc ꝙ pter sciẽ
tiam diuinã ponim⁹ in xpo sciẽtiã humanã: ꝛ pre=
ter velle diuinũ ponimus humanum vt dictũ fuit
supra/ de operationibus transeuntibus extra. ptꝫ
ꝙ aliquid conueniebat ei ẜm diuinã naturã sicut
gubernatio mũdi ꝛ operatio miraculoꝛũ ꝛ hmõi
quedã etiã cõueniebãt ei ẜm humanam naturam
q̃ non conueniebant ei immediate ẜꝫ diuinã sicut

ij. dictũ huius articli

tangere infirmũ: quare ꝛc. ¶ Quantũ ad secũdũ
de cõitate et proprietate actionũ dicendum ꝙ in
xpo fuit opatio diuinitatis ꝛ ꝓpꝛia humanitatis
et cõmunis vtriqꝫ. ¶ Primuz patet: qꝛ in illis q̃
ẜm diuinitatem operatus est xps nichil oĩno coo
perata est humanitas actiue: nec sibi conueniunt
nisi ẜm nomen in concreto: vt cũ dicimus iste hõ
creauit stellas vera est in hoc sensu non ꝙ humani
tas ibi aliquid egerit q̃ necdum erat: sed quia ha
bens nunc humanitatem creauit eas. ¶ Secũdũ
etiã patet scꝫ ꝙ est operatio. i. passio propria hũa=
nitati. Cum enĩ dicitur deus passus et moꝛtu⁹ nõ
est sensus ꝙ diuinitas nec principaliter nec aliter
sit passa sed ꝙ humanitas in deo vere est passa aut
ꝙ deus est passus per eam: sic tñ ꝙ sicut dicẽdo ꝙ
homo creat nulla actio attribuitur hũanitati: sic
cum dico deus moritur nulla passio attribuit di=
uinitati. ¶ Tertiũ etiã patet scꝫ ꝙ oĩs actio hu=
mana xpi inq̃tum actio est fuit cõis diuinitati et
humanitati nõ solũ illo modo quo primi dicunt ꝙ
deus mediate homo immediate ꝛc. ꝓpter conser=
uationem principioꝛũ: sed qꝛ natura subsistẽs nõ
potest agere nisi supposito principaliter agente vt

3. dictum

supra dictum est. ¶ Quantũ ad tertiũ dicunt sic
aliqui ꝛ bene ꝙ aliquod suppositũ potest dici sup=
positum humanũ tripliciter. ¶ Vno modo ꝙ di=
catur humanum qꝺ est suppositũ constitutũ ꝑ na=
turam humanã. ꝛ sic ꝑsonam filij esse suppositum
humanum est impossibile: qꝛ impossibile est suppo
situm eternum esse constitutũ ꝑ naturam crea
tã ex tpe nisi aliqs velit dicere ipm ꝑ naturã hũa
nam ẜm quid constitutũ scꝫ q̃tuz ad hoc ꝙ est esse
homo vel humanum. ¶ Alio modo potest aliqꝺ
suppositũ dici suppositũ humanũ: qꝛ scꝫ subsistit
in natura humana et ꝑ ipm substãtificat ꝛ ei ĩ vni
tate suppositi ꝛ in esse ꝑsonali vnitur: ꝛ sic ẜm il=
lud opoꝛtet dicere ꝑsonã filij esse suppositũ huma
num. ergo filius dei ꝑsona est secũdo modo sup=
positũ humanũ: qꝛ sicut suppositũ habens albedi
nem se habet ad hoc ꝙ dicatur albũ: ita suppositũ
habẽs humanitatẽ se habet ad hoc ꝙ dicatur hũa
num: sed suppositũ habens albedinem potest dici
album. ꝫ suppositum habẽs humanitatẽ põt dici
humanũ. suppositũ filij est huiusmodi. ergo ꝛc.

ij. articul⁹

¶ Quantum ad secundũ principale scꝫ de meri=
to xpi tria sunt videnda. ¶ Primo ꝙ xps meruit
¶ Secundo qñ mereri incepit. ¶ Tertio an ĩ me
rito ꝑfecerit. ¶ Primũ probant aliq̃ dupliciter.

Du. q. ij. hui⁹ di.

¶ Primo qꝛ ad meritum non videntur esse ne=
cessaria nisi tria scꝫ ꝙ agens simpliciter nõ sit ĩ ter=
mino: qꝛ meritũ cõparat ad pmiũ sicut via ad ter
minum. ¶ Secũdũ est ꝙ agens sit dñs sue actio
nis: ita ꝙ in potestate eius sit agere vel non agere
nec agat necessitate sed libere: qꝛ ꝙ actio sit bona
vel mala hoc habet ex obiecto ꝛ circunstãtijs ob
iecti: sed ꝙ sit imputabilis ad laudem vel vitupe
rium hoc habet ex hoc qꝺ est in potestate agentis
vt dictũ est in secũdo libro. ¶ Tertiũ est ꝙ actio
ꝓpoꝛtionẽ habeat q̃ ꝓpoꝛtio attenditur ẜm gra=
tiam ꝛ charitatem. Ex quo potest sic argui.
¶ Quicũqꝫ non simpliciter est in suo termino et
habet dominiũ sui actus et est in statu gratie seu
charitatis talis potest mereri: sed xpus ante re=
surrectionẽ non fuit simpliciter in suo termino sꝫ
fuit solum viatoꝛ ꝛ habuit dñium sue actionis li
bere sicut et ceteri homines. fuit etiã ꝑfectissim⁹
gratia ꝛ charitate. ergo potuit mereri. ¶ Secun
do patet idem sic. Nobilius est aliquid agere per
meritum q̃ sine merito: sed oĩs ꝑfectio et nobili=
tas est xpo attribuenda. ergo quicquid habẽt aliq̃
ꝑ meritũ foꝛtioꝛi rõne xps habuit ꝑ meritũ: alio=
quin aliq̃ illud nobilioꝛi modo habuissent q̃ xps

qꝺ est inconueniens. Maioꝛ patet: qꝛ nobilius est
aliquid habere a se ꝛ ꝑ se q̃ ab alio vel ꝑ aliũ. qui
autẽ habet aliquid ꝑ merituz ꝓpꝛiũ quodãmodo
hꝫ illud ꝑ seipsum inq̃tũ ꝑ actionẽ suã fecit sibi il
lud debitũ. qui autẽ hꝫ sine merito hꝫ oĩno ꝑ aliũ
ergo nobili⁹ est habere ꝑ meritum aliquid q̃ sine
merito de his q̃ possunt cadere sub merito: et qꝛ
xpo nobilius est attribuendum. ꝯñs est ꝙ xps ha
buit ꝑ meritũ quicquid aliq̃ habent ꝑ meritũ: nisi
sit tale quid cuius carẽtia dignitati magis vl ꝑfe
ctioni xpi ꝑiudicet q̃ ꝑ meritũ accrescat sicut est
gratia beatitudo aĩe scientia ꝛ vnio cũ ꝑsona di=
uina: qꝛ cũ meritũ non sit nisi eius qꝺ nundum ha
betur opoꝛtuisset ꝙ xps aliquãdo caruisset. Care
re aũt istis: dignitatẽ ei⁹ magis diminuisset q̃ me
ritum auxisset. et ideo talia non meruit: sꝫ alia de

Obiectio doctoris.

quibus postea dicetur. ¶ Sed cõtra secũdam ra
tionem potest sic argui: qꝛ si ratio bona est. ergo ꝛ
gloꝛiam anime non debuit habere sine merito.

Solutio

¶ Et dicendũ ꝙ illa ꝑfectio ponenda est in xpo
q̃ melius erat simpliciter sibi ꝛ nobis ipm habe=
re q̃ non habere sibi: aut melius erat ꝛ nobis non
oberat habere gloꝛiã aĩe q̃ mereri: qꝛ cũ illa sta=
bat satisfactio ꝓ nobis: sed sec⁹ de impossibilita=
te aĩe et gloꝛia coꝛpoꝛis et exaltatiõe nõis: qꝛ nõ
potuisset pꝛo nobis pati ꝛ moꝛi nisi fuisset passibi
lis et moꝛtalis: nec vnq̃ crucifixissẽt si deũ ac do=

De tẽpoꝛe merẽdi in xpo. j. modus dicendi

minũ cognouissent. ¶ Quantũ ad secũdũ de tpe
merendi est quadruplex modus dicendi. ¶ Pri=
mus ꝙ xps primo instanti cõceptionis sue mere=
ri potuit ꝛ meruit. Cuius ratio est ꝙ xpo debem⁹
ẜm aiaꝫ attribuere oẽm ꝑfectionẽ spũalẽ q̃ potest
sibi cõpetere: sed possibile fuit in xpo in primo in=
stanti sue conceptionis fuisse actũ meritoꝛium. ꝫ
hoc est attribuendũ sibi. Maioꝛ patet. Minoꝛ de=
claratur: qꝛ ꝙ aliq̃ res nõ habeat suã operationez
statim cum est non potest cõtingere nisi ex tribus
¶ Primo qꝛ deest sibi aliqua ꝑfectio q̃ requirit
ad agẽdũ. ¶ Secũdo ꝓpter ĩpediẽs extrinsecum
¶ Tertio ꝓpter successionẽ opationis sicut leue
non impeditũ non mouet eodẽ instanti quo est: qꝛ
motus in instanti esse nõ põt. Cõstat autẽ ꝙ ĩ xpo
ꝑfectio nulla deficiebat ex ꝑte aĩe q̃ esset necessa=
ria ad merẽdum nichil etiã erat qꝺ impedire pos=
set actum meritoꝛiũ. actus etiã volũtatis quo me
remur indiuisibilis est ꝛ nõ successiuus. ꝫ aĩa xpi
eodẽ instãti quo fuit potuit mereri: ꝛ per ꝯñs me

ij. modus

ruit. ¶ Alius modus est ꝙ xps in instanti sue cõ
ceptionis non meruit quo ad vsum virtutis/ seu
actum: sed solũ meruit in radice scꝫ in habitu cha
ritatis ꝛ aliarũ virtutũ. ex quo dignus fuit glĩa.
Qꝺ ꝓbatur sic. Si xps meruit in instanti sue cõ=
ceptionis aut actione beata: aut alia nõ beata: qꝛ
omis actio meritoꝛia est actio viatoꝛis vt viatoꝛ
est: qꝛ solius viatoꝛis est mereri per ꝓpꝛias opera
tiones: sed actio non fuit in xpo ẜm ꝙ viatoꝛ sꝫ ẜꝫ
ꝙ cõpꝛehensoꝛ. ergo ꝑ illã nõ meruit nec ꝑ illã qꝛ
actus voluntatis in quo consistit meritũ sequitur
actum cognitionis. In xpo autem pꝛeter cogni=
tionẽ diuinam non fuit nisi duplex cognitio scꝫ in
fusa et experimẽtalis: neutra autẽ istaꝝ cognitio
num fuit in xpo actu in primo instanti ꝯceptiõis
sue ꝓpter imperfectionem oꝛganoꝛũ et virium sen
sitiuarum: quarum actus sunt necessarij ad vsum
scientie infuse et experimẽtalis vt dictum fuit pri
us. ꝫ in xpo non potuit in primo instanti ꝯceptio
nis sue esse aliquis actualis motus voluntatis q̃
meretur. Probabile est enĩ ꝙ tũc circa aĩam xpi
ex ea parte qua fuit viatoꝛ ex qua cõuenit sibi me
reri non fuit mutat⁹ naturalis oꝛdo vic qui est ꝙ
nichil itelligimus neqꝫ naturaliter neqꝫ per reue=
lationem nisi ex sensatis et ymaginatis. ¶ Ter=

iij. modus q̃ est durã di. q. ij. huius dist.

tius modus dicendi est ꝙ si aĩa xpi in primo instã
ti sue conceptionis potuit exire in actum scientie
infuse non video quin potuit exire in actũ volun=
tatis meritoꝛium sicut ponit ꝑcedẽs opinio nihil
enĩ obsisteret nisi qꝛ posset alicui videri ꝙ act⁹ quẽ
habet creatura rõnalis in primo instanti sue con=
ceptions non esset in potestate eius et sic nõ esset
meritoꝛius. ¶ Illud autẽ non obstat: qꝛ sicut de⁹
ab eterno voluit quicquid vnq̃ postea voluit ꝛ cũ
alia vult libere et non vult ea ex necessitate ita est
possibile ꝙ creatura rõnalis intellectualis in pri
mo instanti conceptionis sue possit multa velle nõ
ex necessitate: sed libere. et tale velle meritoꝛium
põt esse si cadat sup debitum obiectũ cuꝫ debitis

4. mod⁹.

circũstantijs. ¶ Quart⁹ modus dicendi est ꝙ nõ
omne velle libere est velle libero arbitrio: ꝛ sic vel
le libere est qꝛ est libertas a coactione: et hoc ẽ qñ
vult aliquid ẜm ꝓpꝛiã inclinationẽ et hoc põt esse
in illo qui de necessitate absoluta vult aliqꝺ sicut
deus de necessitate absoluta ꝛ naturaliter vult bo
nitatẽ suã. Sed libertas arbitrij dicit ꝙ respectu
illius respectu cui⁹ est libertas in potestate ei⁹ sit
facere et nõ facere. et hoc requirit ꝙ sic se habeat
iste qui est liberi arbitrij. Prima autem libertas
nõ requirit hoc. Ex hoc difficile est videre quõ in
primo instanti aliqua creatura rationalis possit
mereri: qꝛ oẽs dicunt ꝙ nullus põt peccare in pri=
mo instãti creationis ꝑ actũ ꝓpꝛiũ ꝛ ratio huius
est qꝛ prim⁹ actus cõsequẽs rẽ inest sibi a generã=
te/ et de necessitate nec est in potestate eius. Sed
nullus demeretur in illo qꝺ nõ est ĩ potestate sua
ideo ꝛc. Tunc ꝑ eandẽ rõnẽ videt ꝙ xps non me
ruerit: qꝛ meritũ ꝓpꝛie est in actu cuius aliqs ha
bet dñium et potestatẽ: sed prim⁹ act⁹ creature vt
dictum est nõ est ĩ potestate ei⁹: ideo in isto non est
meritũ nec demeritũ. Potest dici ꝙ meritũ potest
accipi ꝓpꝛie ꝛ hoc est cõplacentia voluntatꝭ respe
ctu illi⁹ respectu cuius q̃ meret hꝫ dñium. ꝛ sic in
primo instanti creature nõ est meritũ. Alio modo
dicitur large meritũ quecũqꝫ bona volũtas infoꝛ
mata charitate ꝛ sic meruit xps ĩ pmo instanti cõ

Cõfoꝛtat doctoꝛ secũdũ modũ dicẽdi.

ceptionis sue si non potuit nõ velle. ¶ Si quis
vellet tenere secundã opinionẽ posset sic ꝯfoꝛta=
re rationẽ ei⁹ que est ꝙ meritũ requirit cognitio=
nem non patrie sed vie: qꝛ in suo vsu requirit fan=
tasiationẽ: sed ĩ primo instanti non potuit in coꝛ=
poꝛe xpi esse aliqua fantasiatio cũ etiaꝫ ante mul
tos annos non sit in pueris iste vsus. ꝫ ꝛc. Maxi
me etiã qꝛ in vtero existẽs nichil a sensibilib⁹ ac=
cipere potuit. Preterea naturalibus non mere=
mur: sed soluꝫ actu deliberato: sed primo instanti
sue creationis non potest homo deliberare cuꝫ sit
in tpe: quia ꝛ si angelus qui sine discursu itelligit

Sustinendo primũ modũ dicẽdi rñdet doctoꝛ ad rões secũdi modi.

potest in instanti deliberare modo quo in ipso de
liberatio cadit: non tamen homo cuius intellige=
re est cũ continuo in tpe. ꝛ si ꝯclusio consilij est ĩ in
stanti ꝑcedit tamen tẽpus qꝺ primũ instans crea=
tionis ꝑcedere non potest. ¶ Sustinendo tamen
primã opinionẽ q̃ cõioꝛ est et verioꝛ. ¶ Dicendũ
ad primũ ꝙ deus põt ĩpꝛimere spẽs sensibiles non

minus valentes q̃ que exterioribus accipiuntur.
Et si dicatur q organũ nõ erat capax potest deus
facere q intellect⁹ coniunct⁹ intelligat sine actu
fantasie non eñ sic necesse est intelligentẽ fantas-
mata speculari sicut volentẽ itelligere: q2 obiectũ
voluntatis est bonũ intellectum propter qd deus
non potest facere vt multi dicunt volitionẽ sine in
tellectione sicut nec actũ potẽtie sine obiecto: sed
ens fantasiatũ vt sic non est obiectũ intellect⁹ sed
magis vniuersale a fantasiatione abstractum. vñ
magis põt intelligi nõ fantasiatũ. ¶ Et si dicat
deus potest facere visionẽ sine colore mouente nõ
autẽ sine colore terminante. ¶ Dicendũ q nõ sic
est obiectum terminans fantasma intellectionis
Unde potest deus intellectionẽ facere sine fanta-
siatiõe vel ipsam fantasiationẽ accelerare sicut in
Johanne baptista in vtero. dicunt quidã accele-
ratum vsum rõnis al's videtur absurditas magna
dicere xp̃i infantiam non fuisse meritoriã nec cir
cũcisionem nec alia ante tempus quo ceteri pue-
ri habent vsum rationis: q2 lz habitus gratifican
tes non sint frustra in pueris in quibus non est eo
rum vsus: q2 faciunt eos dignos gloria ad quod
principaliter infundunt q2 gratia dei vita eterna:
tamen habitus intellectuales q̃ non sunt nisi pro
pter speculari frustra infunduntur ei qui opari nõ
potest. vnde cũ xp̃s a principio hos habuit z vsum
Ad scdm. habere potuit. ¶ Ad secundũ dicendum q puris
naturalibus non meremur: sed nec oportet q solo
deliberato actu mereamur alias cũ in repentinis
homo operetur fm habitum sancti viri multa ex
habitu subito facientes nõ merent qd est eis sub
trahere maiorẽ partẽ meritorum: q2 de solis dubi
is homines deliberant non dubitant ante nec de-
liberant de eundo ad ecclesiam quãdo audiũt pul
sum campane vel hmõi in quibus etiam ex delibe
ratione mediãte virtualiter procedit qd faciũt ex
habitu deliberatione frequenti causato: sed act⁹
non deliberatus actu sed qui est ex natura sua de-
liberabilis: q2 non de puris naturaliter amabili-
bus sed diligibilibus ex rõne deliberante si aliud
non impediat potest esse meritorius: et ita fuit in
christo qui lz in primo instanti non potuerit deli-
berare nec deliberauit nichilominus tamẽ habẽs
finem adeptum potuit ea que sunt ad finez deside
rare vel vt quod de fine restabat meretur / vel vt
de accepto regraciaretur nisi quis dicat q nõ est
minus naturale appetere gloriam corporis q̃ aie
Unde si carẽs gloria aie primo appetit eã natu-
raliter q̃ ppter eam aliquid appetit libere: sic et
de gloria corporis. Unde nichil est hic qd homini
ad plenum sufficiat: sed oportet intellectum capti
uare ad saluandum dicta sanctoruz. ¶ Itẽ q̃uis
aĩa xp̃i non potuerit respuere qd eligebat nec ecõ
uerso inq̃tũ peccasset: q2 peccare non poterat ab-
solute: tñ quo ad substantiam tacti poterat: z sic
libere agebat non necessario necessitate q̃ meritũ
vel libertatem excludat q̃uis appetitus tũc actu
naturali precedat eligere aliquem tamen appete
re beatifice cõpatitur secum electionẽ. Unde xp̃s
illo actu quo fruebat: fm aĩam desiderauit glori
am corporis sibi et gloriam integraz membris su
is et alio actu non beatifico sed libero libertate ar
bitrij elegit propter illum finem mori z omnia pa
ti que passus est qua electiõe sibi et nobis meruit
¶ Quãtum ad tertium de profectu xp̃i in meren
do. Dicendum q in numero meritorum profecit De pfectu xp̃i in merito.
extensiue fm omnes non intensiue non circa glo
riam essentialem quã non meruit nec circa gloriã
accidentalẽ que equatur proportionabiliter essẽ-
tiali sicut est impassibilitas anime et gloria corpo
ris et exaltatio nominis. omnia enim hec erant li
mitanda fm gloriam anime et gratiam vnionis q̃
quia crescere non poterant: ideo nec ista amplius
sibi debita faciebat. ¶ Sed secũdo videt q in me
rendo sibi profecit quo ad gloriã accidentalem q̃
in alijs vocatur aureola. speciale enim gaudiũ ha
bebat de hoc q predicauit et mortẽ sustinuit et de
multis alijs que gaudia anteq̃ faceret illa nõ sic
habuit et per consequens illa promeruit et quia il
la variantur charitate non variata in merito il-
lorum proficere potuit. ¶ Similiter tertio quo
ad illud quod nobis meruit maxime quia per co
gnitionem non beatificã non simul omnia cogno
uit merenda sic non omnia meruit vel saltem non
ita efficaciter. Cum enim in speciali orabat p hoc
vel pro illo specialiter z magis illud merebat: nõ
potuit aũt primo instanti pro omnibus membris
et donis eis prestandis in speciali orare: sed post-
ea p diuersis diuersis tpibus specificauit z sic pro
cessu temporis magis ac magis meruit. Uerũ est
tamen q xp̃s plura simul potuit intelligere etiaz
cognitione non beatifica q̃ alia creatura. propter
quod et si homo non deliberat in instanti. ipse ta
men potuit primo instanti magis q̃ angelus z sic
potuit tunc mereri si aliud non impedit per qd pa
tet etiam responsio ad tertiã instantiã supra factã
¶ Ad rationes vtriusq3 partis respondent illi de Du. vbi s. Rñsio ad rões ante oppositũz i oppositũ
tertia opinione. ¶ Ad primũ dicẽdũ q quibusdã
visum est q angelus in primo instanti creationis
sue potuit demereri lz non demeruit. vel dicendũ
q non est simile de merito z de demerito respectu
primi instantis: quia peccatuz vel demeritum nõ
potest esse in voluntate nisi p̃cedente aliquo defe
ctu in cognitiõez. Angel⁹ autẽ nõ potuit i p̃io in
stãti sue creatiõis habere aliquem defectũ cogni
tionis naturaliter: quia nunq̃ talis defectus est
in angelo vt dictuz fuit secũdo libro. Nec potuit
habere defectum cognitionis supernaturalis ra
tione cuius posset peccare: q2 aut tunc fuit sibi ali
quid reuelatum et ita tũc non habuit defectũ ta-
lis cognitionis aut nichil z ita non tenebat aliqd
supnaturale cõsiderare. propter quod ex tali defe
ctu vel ignorantia cũ sit inuicibilis peccare nõ po
terat. potuit tamen mereri: quia ad meritum suffi
cit actus voluntatis libere cadens super debituz
obiectum cum debitis circunstãtijs: quare tũc po
tuit esse in angelo vt dictum est. ¶ Ad secundum
dicendum q non oportet animam cõmunicare cũ
corpore vt obiecto cum omni actiõe meritoria: sz
sufficit q anima sit in corpore passibili et mortali
ratione cuius est in statu vie: z nichilominus to-
tus homo remunerabitur: quia anima que est pri
cipalis radix meredi z illud quod est principali⁹
in homine nec põt perfici nisi perfecto corpore p-
pter quod meritum anime redundat in corpus in
quo est sicut in subiecto lz alique potẽtie eius nõ
sint perfectiones aliquorum corporaliũ organoz
¶ Ad rationem alterius partis potest dici fm ali
am opinionem q xp̃s ab instanti sue conceptiõis
fuit perfectus vir quo ad habitum gratie / sciẽtie /
et virtutum / in quibus consistit meritum virtua-

liter et in radice: sed non fuit pfect⁹ quo ad vsum
in quo cõsistit meritum formaliter ex isto actu vi
sionis beate: qui magis est premiũ q̃ act⁹. ¶ Su
stinendo autẽ primam opinionem ad instãtiam il
lam: quia angelus primo instanti non potuit me-
reri sicut nec demereri: ergo multo minus anima
quecunq3 cũ natura anime sit tardior ad operan-
dum q̃ angeli qui nulla mole corporalis infantie
impeditur. ¶ Et dicendũ scdm quosdã q angel⁹
S.tho. 1. pte. q. 63. ar. 5: primo instanti potuit mereri licet nõ demereri: q2
et christus nunq̃ potuit demereri sicut nec pecca
re: qui tamen saltẽ aliqñ potuit mereri. ¶ Unde
S.tho. 1. pte vbi. s. ad qrtum. etiam quidã dicunt omnes angelos primo instan
ti meruisse. sed supposito q angelus etiam in pri-
mo instanti non meruit nec mereri potuit nisi ha-
bitualiter: tũc potest videri q hoc fuit pro tanto
q2 prima operatio debet esse pure naturalis puta
appetitus beatitudinis ppter quem omnia appe
tuntur: z q2 creatura rationalis non habens bea-
titudinem / primo circa eius appetitum occupat.
Inde est q posteri⁹ tempore incipit aliquid elige
re ppter beatitudinem / in qua meritum vel deme
ritum consistit: sed habens beatitudinem non po
test desiderare quod iam habet vnde potest ferre
in aliqua preter eã: z sic anima christi habens suã
beatitudinem essentialem non in eaz ferebat: sed
in desiderium passibilitatis z hmõi / vel eorũ que
sunt deo placita / vel sciuit ei placita. Et idẽ fuis-
set de angelo beato: sed tamen in eo potuisset esse
partialis beatitudo: q2 totalis ponit extra statuz
merẽdi. ¶ De tertio de medio meriti per passio-
5. articul⁹ nem z generaliter videnda sunt tria. Primo q p
passionem meruit. Scdo quid sibi meruit. Ter-
tio an nobis meruit. ¶ De primo dicunt omnes
q christus meruit per passionem suam: quia om-
nis actus viatoris existens in potestate eius z ca
ritate informatus est meritorius: sed passio chri-
sti vt accepta ab ipso fuit act⁹ viatoris exñs i ptã-
te christi oblatus est eñ q2 voluit ex maxima ca-
ritate pcessit: quia maiorem caritatem nemo ha-
bet q̃ vt animam suam ponat pro ouibus suis: vt
dicit Johannis. 15. q̃ passio christi fuit marie me
ritoria. ¶ Ad idem est qd dicit Philippẽ. 2. Fa
ctus est obediens vsq3 ad mortem: propter quod
et deus exaltauit illum. vt dicit glosa Augustini
q humilitas passionis claritatis est merituz: cla
ritas autem humilitatis est premium.
¶ Quantũ ad secundum quid sibi meruit / dicũt
Durãdus dis. p̃senti. q. 4. quidã q illud qd cadit sub merito put de ipso lo-
quuntur theologi oportet q sit de ptinẽtibus ad
beatitudinẽ primo vel consequenter: oportet etiã
q non sit nature debitum: quia naturalia non ca-
dunt sub merito: requiritur etiam q sequat meri
tum tempore vel natura / et forte necessarium est
q sequatur tempore. Ex quo patz q christus me-
ruit sibi per passionem suam z impassibilitatẽ cor
poris cum ceteris dotibus corporis z exaltatio-
nem. Cuius ratio est: quia christus meruit p pas-
sionem suam omne illud quod pertinet ad beati-
tudinem / z qd ante passionem non fuit ab eo habi
tum nec nature debitum: sed ipassibilitas corpo-
ris cũ ceteris dotibus ei⁹ pertinet ad beatitudi-
nem saltem secundario / et similiter exaltatio seu
manifestatio beatitudinis: quia gloria est clara
cum laude noticia: vt dicit glosa Roma. vltimo:
et q2 vt dicit philosophus p̃mo ethicorum. de be
ne esse felicitatis est vt felix non solum viuus: sed
etiam mortuus viuat in memoria hominum. Hoc
autem christus ante passionem suam aut non ha-
buit vt fuerunt dotes corporis: aut non comple-
te vt exaltatio sui nominis: neutrum autem isto-
rum fuit debitum nature in christo. ergo ex quo
debuit esse perfectissima beatitudo per passionez
suam meruit sibi omnes dotes corporis z exalta
tionem seu manifestationẽ sue beatitudinis. que
exaltatio consistit in tribus: in noticia cordis / vt
cognoscatur esse verus deus z ver⁹ homo. In re-
uerentia corporis quo ad genuflexiones et simi-
lia. In confessione oris: que tria tangit apostol⁹
Philipp. 2. Propter quod z deus exaltauit illũ
et dedit illi nomen quod est sup omne nomen: vt
scz credatur deus. Nomen enim facit de re noti-
ciam: vt in nomine iesu omne genu flectatur q̃tũ
ad reuerentiam corporis. omnis lingua cõfitea-
tur q̃tum ad confessionem oris. ¶ Sic ergo sibi
meruit illa tria que dicta sunt: licet gloriam cor-
poris obtinuit in resurrectione. exaltationem no
minis consequitur continue magis ac magis vs-
q3 in diem iudicij. impassibilitatez anime quo ad
potentias organicas nõ habuit ante resurrectio-
nẽ: sicut nec illas habet anima separata nisi in ra
dice: sed verum est q nec scdm eas pati poterat.
Unde negatiue per eas nõ passibilis erat: sed nõ
positiue per aliquem habitum. nam ante separa-
tionem anime per illas erat tota passio in coniun
cto: sed quo ad potẽtias abstractas cum quilibet
non habens purgandum in morte fiat impassibi-
lis priuatiue. sic certum est christi animam fuis-
se impassibilem z plus: quia si anima separata nõ
beata sciret aliquod malum de se tristaretur: hec
autem nõ habuit anima christi separata: sed sicut
anime beatoz de nullo poterant dolere: sic nec in
illã tanq̃ coniunctã corpori mortali redundabat
dolor. Unde potẽtie abstracte semper fuerũt im-
passibiles positiue per habitus beatificos.
¶ Quãtum ad tertium an z quid nobis meruit Durãdus
Dicũt quidam q aliquid mereri p altero potest vbi supra.
intelligi vno modo q meritum vnius cedat alte-
ri ad meritum. Alio modo q fruct⁹ meriti vnius
redundet in alteruz. Primo modo nullus potest
mereri pro altero: nec christus hoc modo meruit
nobis: quia sicut dicum fuit in precedenti questio
ne operatio bona vel mala ex hoc habet rationez
imputabilis ad meritum vel demeritum: quia ip
sa est in potestate operantis: sed operatio vni⁹ nũ
q̃ est in potestate alterius ergo operatio vni⁹ bo
na vel mala nulli alij potest imputari ad merituz
vel demeritum. Isto ergo modo christ⁹ nobis nõ
meruit. Secundo autem modo vnus potest alte-
ri mereri sic scz q fruct⁹ vel damnũ meriti vel de-
meriti vni⁹ redũdat in alterũ. z de demerito qdẽ
declaratum est in secundo libro agendo de pecca
to originali. De merito autem patet sic: quia non
minus potest apud deum amicitia caritatis q̃ a-
pud homines amicitia ciuilis: sed apud homines
ratione amicitie ciuilis vnus potest fructum ope
ris sui in alterum transferre: vt cum aliquis ser-
uit diuiti vt pauper vel aliquis alius amicus su⁹
p aliquo obligatus a debito liberetur / vel vt ha-
beat mercedem operis in toto vel in parte prout
placet operanti transferre. ergo apud deum ra-
tione caritatis mutue vnus potest alteri fructus

sui meriti cõicare. ⁊ hoc ɔcordat ei qđ dictū ē in
q̄rto libro: scʒ φ vn⁹ põt ꝑ alio satisfacere. qđ nõ
est ītelligendū quasi act⁹ satisfaciendi sit merito
rius alteri q̄ satisfacienti: sed solum ꝓpter fructū
meriti. Hoc autē modo christus meruit nobis ꝑ
passionem suam/ q̄uis tñ multipliciter fruct⁹ pas
sionis eius in nos redundet vt patebit ex sequēti
distinctione. Nec in hoc est differentia inter meri
tum quo vnus pur⁹ homo meref alteri. ⁊ sic chri
stus meruit nobis nõ quantū ad quantitatē meri
ti: q: christus plus meruit ⁊ plurib⁹: q: omnibus
quantū fuit ex sufficiētia meriti sui/ ꝑ eo φ in ipo
fuit gratia non sicut in singulari homine sicut in
capite toti⁹ ecclesie: ꝓpter qđ fruct⁹ passionis ei⁹
redundauit vel redundare potest ⁊ in oia ecclesie
membra: ⁊ q: vt dicit Damas. ratione vnitatis ⁊ di
uinitatis cuʒ humanitate christ⁹ operaf ea q̄ sunt
hominis sup hominē. ratione cuius operatio ei⁹
se extendebat ad totam naturā: qđ nõ potest ope
ratio puri hominis. et vt aliqui dicunt meruit no
bis de condigno alia que vnus purus homo non
potest alteri mereri nisi de congruo. ¶ Scđo φ
xp̄s meruit nob⁹ de ɔdigno p̄mā gratiā/ qđ null⁹
alius potest. cuius diuersitates ratio videf redu
cenda nõ in gratiā aliquā habitualem creatā sed
increatā. si eñ propter hoc pura creatura non po
test mereri alteri primam gratiā vel aliud de con
digno: q: finita gratia vix sibi sufficit ꝫm illud. ne
forte nõ sufficiat nobis ⁊ vobis. pari ratione gra
tia christi creata est licet maior cū alia: tamen ꝑ
infinitis hominibus sufficere nõ potest: ad quod
tamen eius meritum se extēdit. vnde hec sufficiē
tia est ex gratia īfinita ⁊ increata. ¶ Ad argumē
ta principalia solutum est in primo articulo.

¶ Distinctio. xix. ¶ Questio. j.

Circa decimānonā distinctio
nem queruntur duo. Primo
vtrum ꝑ passionē christi sim⁹
liberati ab oī peccato. Scđo
vtrū in christo fuerit idē act⁹
meritū ⁊ premiū voluntatis.
Primum. ¶ Quantum ad primum vi
detur φ non simus liberati ꝑ
passionem christi ab oī pecca
to: q: null⁹ dānaf nisi pro peccato mortali sʒ post
passionem christi multi sunt damnati. ergo ꝑ pas
Secundū sionem christi nõ sum⁹ ab omni peccato liberati.
¶ Item/ quod nõ est deleri non potest: sed pecca
ta mortuoꝝ precedentiū non erant tēpore passio
nis xp̄i: sed trāsierant: peccata etiā multoꝝ sequē
Tertium. tium non erant. ergo talia ꝑ passionem christi non
sunt deleta. ¶ Itē posita causa sufficienti nichil
aliud requirif ad effectum habendū: sed p̄ter pas
sionem xp̄i adhuc multa alia requirunf ad remis
In oppõʒ sionem peccatoꝝ. ergo passio xp̄i non fuit remis
sionis eoꝝ causa sufficiens. ¶ In cõtrarium est
qđ dicif Collo. 2. Uiuificauit nos in illo donās
Respõsio. nobis oia delicta. ⁊ Apoca. 1. Dilexit nos: ⁊ lauit
nos a pctīs nostris in sanguine suo. ¶ Respõsio
Tria sunt vidēda. Primo/ vtrū ꝑ passionē xp̄i li
beremur ab oī pctō quo ad culpā. Scđo/ an libe
remur quo ad penā. Tertio/ an ratione talis libe
rationis christ⁹ possit dici redēptor et mediator.
1. articul⁹. ¶ Quātum ad primū ꝓcedunt aliqui sic. cū eñ
liberari a culpa/ vel delere culpā dicaf dupliciter
scʒ formalif et effectiue: sicut tenebra delet lumē
et opacū. ideo primo videbif ꝑ q̄d formaliter pec
catum deleaf: ⁊ scđo ꝑ q̄d effectiue. ¶ Quātum
ad primum dicif cõiter φ pctm̄ mortale delef for
maliter ꝑ gr̄am. cui⁹ ratio assignaf: q: p̄uatio for
maliter delef ꝑ habitū oppositū: sicut tenebra ꝑ
lucem: sed gr̄a opponif peccato mortali/ sicut ha
bitus p̄uatiōi. ergo peccatū mortale delef forma
liter ꝑ gr̄am. ¶ Hoc autē dictuʒ est cõmune: et si
Durādus di. presenti. q. 1. intelligaf sic φ pctm̄ ⁊ gr̄a opponātur ꝑ se ⁊ dire
cte/ sicut habit⁹ ⁊ priuatio: nõ habet veritatē. Si
autē intelligaf φ opponanf cõcomitatiue/ verita
tē habet. ¶ Primū patʒ quadrupliciter. Prime
sic. Habitus ⁊ p̄uatio respiciūt idē subiectū ime
diatū: sed gr̄a ⁊ culpa saltē actualis mortalis nõ
respiciūt idē subiectū imediatū. ergo nõ se habēt
ꝑ se ⁊ directe sicut habitus ⁊ priuatio. Minor ꝓ
batur: q: gr̄a habet ꝓ subiecto imediato vel essen
tiā aīe vel voluntatem: culpa aūt actualis morta
lis habet ꝓ subiecto imediato actum volūtatis.
quare ⁊c. Scđo sic. priuatio p̄me ꝑfectionis ha
bet rationē pene ⁊ nõ culpe vt dictū fuit in secun
do libro. sed priuatio gr̄e cū sit quedā forma ⁊ ha
bitus/ est p̄uatio p̄me ꝑfectionis. ergo talis pri
uatio nõ est culpa sed pena. ¶ Tertio sic. habit⁹
et priuatio cõtradicūt sibi circa ꝓpriū subiectum
ita vt necesse sit alterū eoꝝ inesse subiecto: sed nõ
est necesse gr̄am vel culpā semꝑ inesse nobis. ergo
gr̄a ⁊ culpa nõ opponunf vt habitus ⁊ priuatio.
Minor declaratur: q: si hõ crearef in puris natu
ralib⁹/ nõ haberet nec gr̄am nec culpā. ¶ Quar
to sic. vni habitui ꝫm specif nõ opponitur nisi vna
priuatio scđm speciē: q: ratio priuationis sumif
ex habitu: sed gr̄a gratū faciens est vn⁹ habit⁹ ꝫm
specif. peccata aūt mortalia sunt plura ⁊ pluriuʒ
rationū ergo nõ om̄e pctm̄ opponif gr̄e sicut pri
uatio habitui. qua autē rõe vnū nõ opponif: eadē
rõne nec qđcunq; aliud: cū oia sint eq̄ incõpossibi
lia gr̄e. ergo peccatū mortale nõ oppõif ꝑ se ⁊ di
recte gr̄e sicut priuatio habitui: ⁊ ꝑ cõsequēs gra
tia delet culpā formaliter ⁊ directe. ¶ Si autem
ista opinio intelligaf cõcomitatiue: sic veritatem
habet dictū cõmune. ¶ Ad cui⁹ euidentiā scien
dum est φ circa pctm̄ mortale actuale est tria con
siderare: scʒ culpā q̄ est iordinatio volūtaria act⁹
saltē q̄tum ad peccatū cõmissionis ⁊ carētia gr̄e
que ea rõne dicif macula aīe: q: gr̄a dicif ei⁹ pul
chritudo. dicif etiā offensa: q: gr̄a est solū ad ami
cū. ꝓpter qđ substractio amicitie dicif offensa q̄st
substractio amicitie. Et est etiā tertio cõsiderare
reatū: q̄ nichil aliud est q̄ debitum seu obligatio
ad penā eternā. In pctō autē originali nõ contin
git īuenire p̄mum istoꝝ: q: nõ cõsistit in aliq̄ actu
nostro. est tñ ibi īuenire secundū ⁊ tertiū scʒ carē
tia gr̄e/ ⁊ debituʒ pene dāni. In pctō autē veniali
cõtingit īuenire primū ⁊ tertiū scʒ deordinationē
actus ⁊ debitū tꝑalis pene: sed non est ibi īuenire
secūdū: q: culpa venialis stat cū gr̄a. cū ergo nūc
loq̄mur de remissione pctī quo ad culpā ꝑ gratiā
nõ loq̄mur de remissione pctī venialis: q: stat cū
gr̄a. nec pctī originalis: q: cū eo nõ stat culpa ꝓut
nunc loq̄mur de culpa q̄ est iordinatio act⁹. sed lo
quimur de remissione pctī actualis mortalis. cõ
stat autē φ culpa accepta ꝓ deordinatiōe act⁹/ op
ponif formaliter ordinationi act⁹. Inordinatio

autē act⁹ nõ delef ꝑ ordinationē supuenientē eidē
actui: q: idē act⁹ volūtatis nõ est p̄mo deordina
tus ⁊ postea ordinat⁹. act⁹ eñ volūtatis est deor
dinat⁹ ꝑ hoc φ aliq̄d illicitū vult. vñ nõ reordina
tur nisi ꝑ hoc φ illud qđ male placuit postea bene
displicet. nõ põt aūt esse idē act⁹ q̄ aliq̄d p̄mo pla
cet ⁊ postea displicet. ꝓpt qđ nõ põt esse idē act⁹
p̄mo deordinat⁹ ⁊ postea reordinat⁹. cessat autē
talis ordinatio ꝑ cessationē act⁹: sed nõ ꝓpt culpā
dimissam vel deletaʒ: alioq̄n oīs cessans peccare
esset liberat⁹ a pctī culpa/ qđ nõ dicim⁹: sʒ dicim⁹
culpā tūc dimissam q̄ñ volūtas pri⁹ ordīata ꝑ ma
lā cõplacētiā/ reordinaf ꝑ bonā displicētiā: qđ fit
cõtritione: ⁊ q: cõtritionis displicētiā cõcomitaf
gratia: ideo culpa dicitur deleri formaliter ꝑ gra
tiā non per se et directe: quia hoc modo culpa per
nichil deletur sed solum concomitatiue: et sic pa
tet p̄muʒ/ ꝑ qđ scʒ formalif deleaf culpa. ¶ Per
q̄d autē deleatur effectiue aduertendū est φ cau
sa sufficiens est triplex. Una p̄ncipalis ⁊ ꝑficiēs:
q̄ itroducit p̄ncipalē effectū ex ꝟtute ꝓpria. Alia
est disponens materiā. Et tertia instrumētalis: q̄
q̄ñq; siľr disponit. Si ergo loquamur de principa
li causa agēte deletionis culpe. sic solus de⁹ delet
culpā: q: ipse īfundit gr̄am ꝑ quā delef culpa for
maliter modo quo dictū est. Ipe etiā p̄ncipaliter
voluntatē mouet ad hoc vt illud qđ pri⁹ sibi male
placuit/ post hñ displiceat quod est prius ad dele
tionē culpe ⁊ infusionē gr̄e. Si autē loquamur de
causa disponēte. sic passio xp̄i est causa remissiõis
pctī/ qđ patet: q: illud disponit hoiem ad deletio
nem culpe ⁊ receptionē gr̄e qđ natū est inclinare
volūtatē ad deletionē pctī: sed passio xp̄i est hmõi
q: xp̄s ex magna caritate ꝓ nobis passus est: pro
pter qđ maxime tenemur eū diligere qui per pas
sionē liberauit nos a debito mortis eterne: ratio
ne cuius debiti peccatū est maxime odibile. ergo
passio xp̄i est causa disponens ad remissionē pctī.
Si aūt loquamur de causa instrumētali: sic sacra
mēta ⁊ maxime baptism⁹ ⁊ penitentia sunt causa
Inq̄rit doctor de. dictis durādi. remissionis peccati quo ad culpam. ¶ Inq̄rēdo
autē de his videf p̄ma cõclusio falsa de culpa ori
ginali/ sed vera de actuali. Primū patet: q: culpa
originalis q̄ditatiue nõ est nisi p̄uatio gr̄e ex pctō
ade ⁊ originalis iusticie. vñ ꝑ se ⁊ directe gr̄a ⁊ il
la culpa se habēt sicut p̄uatio ⁊ habit⁹: nisi φ ista
p̄uatio priuat: ⁊ gr̄a aliq̄d aliud. Secundū autē
patet: q: oē malū creature rõnalis est vel malum
culpe qđ agim⁹ ⁊ est volūtariū/ aut pene qđ pati
mur: ⁊ est cõtra volūtatē ꝫm Aug. vñ cū formalr
aliud sit malū culpe q̄ pene: male dr̄ gr̄a opponi
culpe actualif/ formaliter vt habit⁹ priuationi: cū
priuatio gr̄e formaliter sit pena/ nõ autē culpa: si
cut p̄mi hñ ꝓbāt quadruplr. ¶ Sed cõtra hoc di
cūt quidā φ omne pctm̄ mortale vt est auersio ab
vltimo fine est vni⁹ rationis ⁊ est pura priuatio ca
ritatis. ¶ Sʒ nõ valet: q: oēs ꝟtutes ordināf ad
vnum finē cõmunē q̄ est btitudo: nõ tñ ꝓpter hoc
sunt vnū q̄d ꝫm specif moris ꝓpt diuersos fines
imediatos: sic nec vicia q̄ deuiāt a diuersis finib⁹
virtutū ꝓpriis/ licet sit vna deuiatio a fine remo
to. Certū est aūt φ pctā q̄ specie differūt diuersis
virtutib⁹ opponūtur/ scʒ habit⁹ habitui/ et actus
actui: ⁊ φ etiā deformitates ipse specie differunt
cum sint contrarie: sicut auaricia ⁊ prodigalitas.
¶ Preterea idē theologice: q: ꝑ oē mortale p̄ua
tur oīs habitus ꝑtinēs ad gr̄am gratum facientē
sicut septē dona spūs sancti/ quoꝝ formaliter tot
sunt priuationes quot sunt res. ¶ Si dicaf φ oē
peccatū ratione auersionis opponif soli caritati
sed ꝑ cõcomitantiā aliis/ nõ valet: q: actus nõ op
ponif habitui sʒ actui. ¶ Itē/ īpossibile est oculo
ceco supuenire aliā ⁊ aliā cecitatē: si igif peccatū
mortale essentialiter ⁊ formaliter est priuatio ca
ritatis. ergo priuat⁹ caritate non potest mortali
ter peccare: q: nõ potest se priuare eo qđ nõ pl⁹ ha
bet. ¶ Inq̄rendo autē de secūdo ꝑ q̄d culpa de
leaf effectiue q̄tū ꝑtinet ad ꝓpositū sciendum φ
ꝑ passionē sum⁹ liberati ab oī malo culpe. Est eñ
culpa origialis actualis venialis/ mortalis/ quo
ad culpā ꝑ remotionē act⁹ quo ad maculā vel of
fensam ꝑ infusionē gr̄e quo ad reatū/ q̄ñ remittif
ꝑ eā in toto vel in parte: et duob⁹ modis vltimis
remittif originale: veniale autem primo ⁊ vltimo
modo hic ⁊ in futuro. Primo aūt modo nõ remit
titur mortale in alio mūdo: q: nõ potest q̄s ibi pe
nitere de mortali de quo hic nõ penituit. sicut de
veniali. Est tñ remissio actualis specialis viato
ri: q: peccatū qđ ꝑ penitētiā nõ delef/ mox suo põ
dere i aliud trahit. ⁊ si nec hit⁹ nec dispositio rea
lis maneat: q: meref deseri ad sequēs. sed ꝑ peni
tentiā quo ad hāc ꝓnitatē remittitur hic: q̄ pñi
tas nõ est in futuro. ꝑ passionem ergo xp̄i libera
mur ab oī culpa originali actuali: q: nõ est aliqua
culpa que non possit totaliter expiari ꝑ sacramen
ta habētia virtutē ex passione q̄ viuus ea instituit
moriēs virtutē eis meruit. Sacramēta eñ ⁊ gra
tiā conferunt ⁊ penā remittūt ⁊ faciunt de attri
tione cõtritionem: ꝓpter qđ oī modo a culpa li
berant. Sed illa remissio venialiū que est sine sa
cramento in voto ⁊ in actu ꝑ solam contritionem
sine ꝓposito cofitendi adhuc est per passionē chri
sti: q: sine fide passiõis nõ est remissio peccati. ad
hoc eñ φ aliq̄d sit particeps passionis xp̄i ad re
missionē peccati causandā sufficit φ applicet sibi
eam eo modo quo christus ordinauit siue ꝑ sacra
menta fidei vt in originali ⁊ in mortali: siue ꝑ so
lam fidem et deuotionem vt in veniali.
¶ Quantum ad secundum principale/ scʒ de re
missione peccati quo ad penam: dicunt primi φ ꝑ 2. articul⁹ Durādus vbi supra.
passionem christi fuerūt oēs liberati ab omni pe
na peccati quo ad sufficiētiā: hoc est φ passio chri
sti fuit sufficiens ad liberandum omnes ab omni
pena peccati: sed non habuit effectum in omnib⁹
Primū patet: q: exhibita sufficiēti satisfactione/
tollif reatus pene: sed passio xp̄i fuit sufficiens ⁊
supabundans satisfactio ꝓ peccato totius gene
ris humani. ergo ꝑ passionem sufficienter ablat⁹
est reatus oīs pene cuilibet peccato debite. Ma
ior patʒ. Minor declaraf: q: ille ꝓprie satisfacit
ꝓ offensa q̄ exhibet offenso illud qđ eque vel ma
gis diligit q̄ odiat offensam: sed xp̄s ex caritate
et obedientia patiendo exhibuit deo aliquid ma
gis gratum q̄ exegerat recompēsatio offense to
tius generis humani. Primo quidem ꝓpter ma
gnitudinem caritatis ex qua patiebatur. Secū
do propter dignitatem vite quaʒ in satisfactione
ponebat que erat dei et hominis. Tertio ꝓpter
generalitatem passionis ⁊ magnitudinem dolo
ris vt supra fuit dictum. et ideo passio christi fuit
sufficiens immo superabundans satisfactio pro
peccato toti⁹ generis humani ꝫm illud. 1. Joh. 3.

Ipse est propiciatio pro peccatis nostris. ⁊ sic pa-
tet ꝙ per passionem christi omnes liberamur a pe-
na peccati quantum ad sufficiētiam: sed non quo
ad efficiētiam: quod patet dupliciter. Primo: quia
christus satisfecit pro nobis tanq̄ caput ꝓ mem-
bris sed illis solum est passio christi satisfactoria
que vniuntur ei tanq̄ membra capiti. hoc autem
fit ꝑ caritatem et fidem ⁊ sacramētorum sumptio-
nem per quem modum non omnes vniuntur chri-
sto sed pauci. passio ergo christi non est pro omni-
bus satisfactoria quātum ad efficientiā. ¶ Se-
cundo / quia manente culpa non tollitur reatus
pene: qui autem vniuntur ei vt membra capiti ꝑ-
cipiunt remissionem pene ex vi passionis christi
scd̄m modum vnionis: qui est duplex. Unus est
per sacramentalem cōformitatem in susceptione
baptismi in quo sepulti sumus cum illo per mor-
tem Roma. 6. et quia hoc solum operatur virtus
diuina que inefficientiam nescit. ideo in baptismo
ex vi passionis christi cui sacramentaliter confor-
mamur remittit omnis pena debita cuicūq̄ pec-
cato originali / actuali mortali et veniali. Alius
est modus vnionis per mutationem realem quā-
do scz ad similitudinez christi patimur: ⁊ hec per
mutatio potest esse perfecta quantum ad gen' pe-
ne vt in martyrio. et sic adhuc remittitur omnis
pena: non solum ex vi martyrij sed potius ex com-
municatione passionis: nā multi metuerunt mul-
to maiorem penam q̄ sustinuerunt in vno marty-
rio. Uel potest esse perfecta ꝑ comparationez ad
culpam commissam: ⁊ tunc totaliter tollitur rea-
tus / siue hoc sit in interiore cōtritione / siue in ex-
teriori passione: que tn̄ minor sufficit cooperante
satisfactione passionis xp̄i q̄ esset condigna pec-
cato scd̄m se. qn̄ autem non est ꝑfecta mutatio ali-
quo dictorum modorū remanet obligatio ad ali-
quam penam finitam: sicut pena que est in purga-
torio: quia nō tollitur tot' reat' pene ꝓpter defectū
conformitatis ꝑfecte: semꝑ tamen ꝑ aliquam con-
formitatē tollit reatus pene debitus peccato ori-
ginali nō quidē vt statim natura repararetur nisi
quo ad gratiam que necessaria est ad salutez: sed
in generali resurrectione quādo creatura libera-
bitur a seruitute corruptionis in libertatem glo-
rie filiorum dei: vt dicitur ad Roma. 8. Patet er-
go ꝙ ꝑ passionem christi liberamur ab omni pec-
cato quo ad culpam et quo ad penam: omnes q̄-
dem scd̄m sufficientiam sed non scd̄m efficientiaz
et quia ingressum regni celestis nichil ꝓhibet nisi
peccatū / ꝓpter quod dicitur claudi hominib' re-
gnum celorum per culpam. ideo quia sicut ꝑ pas-
sionem christi liberamur ab omni peccato: ꝑ ean-
dem dicitur nobis aperiri ianua regni celorū: qd̄
figuratum est in veteri lege: quia sine sanguine nō
fiebat remissio peccatorū: nec erat igressus in san-
cta sanctorum vt dicit apl's Hebreorum. 9. Igi-
tur per passionem christi quicunq̄ viator si vult
potest statim ab omni culpa liberari: quia esse in
culpa non est expediens: sed non sic liberantur ab
omni pena. A pena eñ eterna damni et sensus li-
berat passio christi eo modo quo a culpa origina-
li et mortali. a pena autem mortali vel temporali
debita peccato origiali vt est fames sicut ⁊c. non
liberat modo: quia nec expedit sz in resurrectio-
ne vt simul omnes glorificentur. A temporali au-
tem debita actuali liberat in baptismo non aliis
sacramentis / propter maiorem conformitatem
ad christum cum plus sit christi realitas et idem-
titas in eucharistia que non remittit omnem pe-
nam. Unde quare baptismus omnem penam re-
mittit: nec penitentia nec aliud sacramentuz. pre-
cisa causa est christi statutum: sicut eñ homo pri-
mo offendenti et penitenti dicit. ista prima vice
tibi totum parco: sed de cetero nō parcam. ⁊ sicut
religioso pro peccato seculi nulla penitentia im-
ponitur quando mundo renunciat dum tamē ser-
uet quod promisit. sed si ex tunc offendit punitur
Ita cum baptismus sit ianua sacramentorum et
principiū vite christiane / ita homo renunciat dia-
bolo: ideo ibi gratia christi non requirit gemituz
nec planctum: sed gratis omnia condonat: dum
tamē deinceps religionem christianā seruet: quā
si infringerit acrius punietur.

2. articul. Durādus q. 2.

¶ Quantum ad tertium proponunt aliqui duo.
Primum est ꝙ christus ratione liberationis no-
stre a peccato potest dici redemptor et mediator.
Secundum est ꝙ vtrūq̄ est proprium christo sm̄
humanam naturaz. Q3 possit dici redemptor pa-
tet sic: quia satisfactio qua quis satisfacit pro pec-
cato suo vel alieno / dicitur precium quo redimit
se a peccato seu pena peccato debita / scd̄m illud
Dan. 4. Peccata tua elemosinis redime. Chri-
stus autem satisfecit pro peccatis nostris / non q̄-
dem per peccuniam dando: sed seipsum morti et
passioni exponendo pro nobis. ergo passio christi
potest dici precium et redemptio nostra: et chri-
stus passus redemptor noster. ¶ Q3 etiam pos-
sit dici mediator patet ex eodem. Officium enim
mediatoris est reconciliare inimicos et discordā-
tes: sed per christum reconciliati sumus deo: a
quo discordamus per peccatum ⁊ cuius eramus
inimici. ergo christ' est mediator inter nos et deū.
Maior patet. Minor declaratur ratiōe et aucto-
ritate. Ratione sic. Per satisfactionem recōcilia-
tur offendens offenso: sed christus per passionez
suam satisfecit ꝓ nobis vt patet ex predictis. er-
go nos deo recōciliauit. Idē pz auctoritate apo-
stoli Roma. 5. Cum inimici essemus deo reconci-
liati sumus per mortem filij eius. et Collo. 1. Cō-
placuit in ipso reconciliare omnia in ipso pacifi-
cans sanguinem crucis / siue que in celis siue que
in terris sunt. et sic patet primum. Secundum
scilicet ꝙ esse redemptorez et esse mediatorem sit
proprium christo scd̄m naturam humanam. Pa-
tet primo quidem ꝙ sit redemptor scd̄m eam: quia
christ' est redēptor n'r inq̄tū pro nobis satisfecit
sed satisfecit pro nobis patiendo scd̄m naturam
humanam. ergo secūdum eam est redemptor no-
ster. ¶ Ad hoc est quod apostolus dicit Gal. 3.
Christus redemit nos de maledicto legis factus
pro nobis maledictum. ¶ Iuxta quod aduertē-
dum ꝙ ad hoc ꝙ aliquis redimat duo requirun-
tur. Actus scilicet saluationis. et ꝙ precium sol-
uentis sit. Si enim soluat pro redēptione alicui'
rei precium quod non est suum sed alterius: talis
proprie nō dicitur redimere principaliter: sed ma-
gis ille cuius est precium. Precium autez nostre
redemptionis fuit sanguis christi vel mors eius
quam ipsemet soluit. et ideo vtrumq̄ istorū per-
tinet ad christum immediate inquantū est homo
licet ad totam trinitatem pertineat sicut ad pri-
mam causam cuius erat mors ⁊ vita christi: sicut

primi actoris et aliqua trinitate inspirata fuit ho-
mini christo passio eius ꝓ redēptione nr̄a: ⁊ ideo
esse primum et immediatum redemptorem conue-
nit christo inquantum est homo / q̄uis possit attri-
bui toti trinitati sicut prime cause. Q3 etiam si-
bi soli secundum humanam naturam conueniat
proprie esse mediatorē patet ex eodem: quia chri-
stus est mediator inquantū reconsiliauit nos deo
per mortem suam vt patet ex dictis: sed mortuus
est sm̄ humanā naturam ⁊ non sm̄ diuinam: ergo
sm̄ eam oportet eum esse mediatorem.

Ad rōnes ante oppositum.

¶ Ad primum argumentum dicitur ꝙ nulli dā-
nantur nisi illi qui non sunt participes passionis
christi quia non vniuntur christo per fidem et cha-
ritatem nec illud arguit inefficatiā passionis ei'
sed indispositionem peccātis.

Ad scd̄m.

¶ Ad secundum dicendum ꝙ peccata patrū pre-
cedentium passionem christi fuerunt dimissa per
virtutem passionis christi: non quidem exhibite
sed credite. sicut enim dictum fuit passio christi fu-
it causa remissionis peccati quo ad culpā inquan-
tum inclinat affectum ad dilectionē dei ⁊ detesta-
tionem peccati ꝙ potest facere credita sicut exhi-
bita: sed dimissio peccati quo ad penā corporalem
fuit per passionem christi actu exhibitam: ⁊ ideo
talem remissionem non perceperunt ante christi
pessionem. Unde omnes descendebant ad limbū
vel ad purgatorium. Peccata autē sequentia pas-
sionem christi per eam fuerunt dimissa quo ad suf-
ficientiam in omnibus. non autem quo ad effici-
entiam: ⁊ hoc modo potest peccatum dimitti an-
teq̄ sit sicut potest parari aliqua medicia que suf-
ficiens est expellere vel sanare morbum ī futurū.

Ad tertiū

¶ Ad tertium dicendum ꝙ passio christi est vni-
uersalis causa remissionis pcti vel peccatorū quā
oportet applicare ad singulos: vt suum sorciatur
effectum: que applicatio sit per fidem et charitatē
et sacramentorum sumptionem ꝓpter qd̄ alia nō
superfluunt.

¶ Questio secunda.

Primum

Secundo queritur vtrū in chri-
sto fuit idem actus meritum
et premium voluntatis: vide-
tur ꝙ sic: quia actus charita-
tis in via et in patria non dif-
ferunt specie: sed que nō diffe-
runt specie et sunt simul in eo-
dem subiecto nō differunt nu-
mero. ergo. ⁊c. Maior patet:
quia hit' charitatis vtrobiq̄: idē ergo ⁊ idē act'.

In oppositum.

¶ Contra. omnis motus differt a suo termino
extrinseco essentialiter licet sm̄ quosdam non dif-
ferat ab intrinseco sicut motus localis differt a
loco etiam subiecto: non sic autem ab vbi: sed me-
ritum comparatur ad premium sicut ad terminū
non intrinsecum alias in via posset quis beatifi-
cari / sed sicut ad extrinsecum. ergo. ⁊c.

Respōsio

¶ Responsio. Primo ostendendū est ꝙ actus na-
turalis et moralis non differunt specie intrinsece
Secundo ꝙ actus naturalis et supernaturalis in
via similiter sunt idem in specie nature. Tertio ꝙ
actus vie et patrie beatificus essentialiter vel per
se ⁊ non accidentaliter differunt specie et genere
et per consequens numero.

1' articl's. pma ɔclo.

¶ Quantum ad primum sunt tres conclusiones
Prima de actu transeunte: quia illud qd̄ est extrin-
secum denominans aliquid non variat ei' speciez
intrinsecam et naturalē formaliter: sed esse moris
non pertinet intrinsece ad actum transeuntem in
exteriorem materiam. Nam in actu exteriori non
consistit bonitas et malicia essentialiter / sed solū
participatiue denominatiōe extrinseca. ergo. ⁊c.
¶ Ad sensum etiam apparet hoc: quia dare elemo-
sinam propter deum et vanam gloriam et occide-
re nocentem et innocentem fornicari ⁊ cognosce-
re suā: et omnia huiusmodi non differunt specie in
genere nature: quia motus habet speciem a ter-
mino ad quē. est aūt idē terminus actuū exterio-
rū naturalis qn̄ fiunt bene ⁊ qn̄ fiunt male: sicut ē
idem hō specie legitime ⁊ illegitime nat' eadem
mors iuste ⁊ iniuste illata. ergo et actus idem.

Secunda

¶ Secunda cōclusio est de actibus manentibus
imperatis ꝙ sunt eiusdē speciei naturalis: nec es-
se moris addit vel mutat in eis speciē nature: quia
hmōi habent speciē ab obiecto ꝓprio ⁊ imediate.
non aūt a fine extrinsec' intento: sed idē est subie-
ctū istorū proprium ⁊ immediatū qn̄ fiunt natura-
liter et moraliter ⁊ subito ⁊ deliberate: ⁊ qn̄ fiunt
bene et male: sicut videre mulierē ad concupiscē-
dum vel simpliciter aio aut subito est videre colora-
tum idem specie quo ad genus coloris. ergo. ⁊c.
Et sic est eiusdem speciei visio auditio. et sic de
oib' hmōi actibus imperatis: ita ꝙ esse moris in
nullo mutat speciē maxime: quia nec essentialr̄ ꝑti-
nent ad genus moris sicut nec actus transeuntes
maxime quia sunt eiusdē speciei in brutis in quibus
non est capacitas ad esse moris. Visio ei corpora-
lis sicut obiectū ⁊ potētia sunt eiusdē rōnis in ho-
mine ⁊ in bruto.

Tertia cōclusio.

¶ Tertia conclusio est de actib'
a libero arbitrio elicitis ꝙ etiā illi nō differūt in
gn̄e nature ꝓpter diuersū esse moris q̄uis istd̄ sit
magis dubiū. Probat aūt sic: quia act' volūtatis
hz speciē ab obiecto ꝓprio q̄tū ad esse nature: sed
esse moris recipit a fine. Possibile est aūt ꝙ boni
et mali actus est idē obiectū primū: licet finis op-
positus: sicut cōiunx castus vult cognoscere vxo-
rē suā ꝓpter ꝓlē vel fidē tm̄. Intēperat' aūt vult
cognoscere eandē ꝓpter voluptatē: hic aūt finis
intentus differt specie: sed obiectū qd̄ est imedia-
te volitū est idē specie. ergo est idē act' in gn̄e na-
ture: licet differat in gn̄e moris. ¶ Sed istud est
dubium quia finis est pm̄ū ⁊ imediatū obiectū act'
voluntatis a quo debet magis specificari. cū autē
voluntas bona ⁊ mala vult idē ꝓpter diuersos fi-
nes specie: cū ipsi fines sint imediate voliti q̄ diffe-
runt specie: g̃ et volitiones finiū: sed idē est actus
numero q̄ aliqs vult finē ⁊ alid̄ ꝓpter finē. g̃ et ꝑ
ɔn̄s idē specie. g̃ velle idē propter finē bonū ⁊ ma-
lū est velle differens specie. Et dicendū ꝙ volun-
tas habet duplicē actū: vnū simplicē quo vult ali-
quid ꝓpter se: ⁊ iste hz speciē a volito simplr̄. Ali'
est act'. q. cōposit' q̄ vult vnū ꝓpter alterū: ⁊ iste
act' licz speciē moris recipiat a fine vltio ⁊ ꝑnci-
palr̄ itēto ⁊ bonitatē ⁊ maliciā: tn̄ spēz nature reci-
pit ab eo qd̄ ē ad finē: al's cū oiz rectarū volūtatū
sit vn' vltimus finis: oīs recta volitio esset vni'
speciei.

2' articl's Alia ɔclo

¶ Quātū ad scd̄m ꝑncipale de idētitate
act' naturalis ⁊ supnaturalis vie sūt tres ɔclōes
sz tres ꝟtutes theologicas q̄ sūt ꝑncipia ī nobis
spiritualiter operādo. Pria de fide ꝙ. s. act' credē-
di elicitus a fide infusa non differt specie ab actu
credendi elicito a potentia nuda vel fide acqui-

sita quia illud quod est supernaturale inquantum
hmōi non est naturaliter cognoscibile per euiden
tiam/sicut nec lux solis est clare visibilis noctue
qd ergo ē supernaturale quantū ad suā essentiam
intrinsecam nō pōt esse euidens p naturā siue sit
actus siue habitus ad minus in via ⁊ sm legē cō-
munē: sȝ homo cognoscit certitudinalit' per expe-
rientiam se habere actum fidei infuse non dico sm
ꝙ infuse sed sm id qd est/dicente Augustino/nihil
certius est homini sua fide. Et loquitur de fide in
fusa nō sm ꝙ infusa nec sm habitum: sed sm actū
⁊ id qd est: qꝛ oīne credere suum potest homo in se
ipso experiri: ergo nullum credere hominis est su-
pernaturale quo ad substantiam actus.

Secunda

¶ Secunda conclusio de actu spei infuse ꝙ etiaȝ
nō differt specie a sperare potentie nude vel a spe
acq̄sita per idem/ quia certitudinaliter experitur
homo se sperare quicquid actu sperat.
¶ Item et eodem modo probantur de fide et ca-
ritate: quia actus recipit speciem ab obiecto ⁊ fine
si quicquid credat et sperat et amat homo et sub
quacūqȝ ratione ⁊ propter quēcūqȝ finē hītibꝰ in-
fusis: omne illud et illis modis potest credere p
habitus acquisitos/ sicut patet in illo qui propter
vnum actum contrariū perdidit hos habitus in-
fusos qui etiam anteq̄ per penitentiam perfectā
recuperet eos potest firmiter credere etiaȝ articu
lum quem prius negauit et sperare certitudinali
ter q̄ prius desperauit ⁊ diligere deū sup oīa añq̄
in speciali occurrat sibi penitere de peccatis prio-
ribus: et sic habebit actus eiusdē finis et obiecti
et huiusmōi/ergo eiusdem speciei.

Tertia.

¶ Tertia con
clusio est de actu caritatis meritorio ꝙ nō differt
specie a non meritorio quia aliter posset homo sci
re per euidentiam se habere charitateȝ: quia qui-
cunqȝ cognoscit aliquid perfecte quātum ad esse
specificum et indiuisibile potest illud distinguere
ab omni alio specie et numero distincto sic scilicet
ꝙ si homo perfecte cognoscit visionem suam natu
ralē facta visione in oculo suo non naturali statim
percipiet qd non est visio naturalis dato etiam ꝙ
nesciat que sit supernaturalis illa. et similiter dile
ctio meritoria differt a naturali specialitate spē
intranea. homo qui cognoscit dilectioneȝ natura
leȝ habita meritoria: ⁊ si non cognoscat ī speciali
quid sit illa supernaturalis: cognoscit tamen q̄d
non est/scilicet qꝛ non est naturalis. si autem non
est naturalis sequitur ꝙ sit supernaturalis: ⁊ per
ꝯsequens ꝙ est meritoria et a charitate elicita li-
cet nesciat in speciali qualis species sit illa: hoc
aūt est falsum qꝛ nesciat homo vtrum amore an
odio dignus sit: ergo et illud ex quo sequitur scilȝ
ꝙ dilectio meritoria differt specie a nō meritoria.
¶ Contra habitus distinguūtur per actus: ergo
cum habitus moralis supernaturalis et potentia
distinguantur realiter per consequens et actꝰ ip-
sorum. ¶ Tertio hmōi distinguūtur per actus si-
cut per fines vel quo ad substantiam actus: ⁊ sic
potentie distinguūtur per actus vel quo ad modū
actus ex parte potentie: ⁊ sic distinguūtur habitꝰ
morales a potentia ⁊ inter se vel respectu obiecti:
et sic distinguūtur supernaturales ab acquisitis:
et adinuicem quia acquisiti faciunt prompte fa-
ciliter et delectabiliter operari. infusi autem non
faciunt hoc / vel si faciunt hoc cum hoc faci-
unt respectu obiecti et finis extrinseci actum ha-
bere efficaciā merendi quā sine illis non haberet
charitas quidem consummatiue. fides et spes in-
choatiue.

3ꝰ articulꝰ

¶ Quantum ad tertium de idētitate
premiȷ̄ et meriti sunt etiā tres ꝯclusiōes.

Alia ꝯclo

¶ Pri
ma de identitate temporis et subiecti: qꝛ. s. nō pñt
esse simul in eodem respectu eiusdem: puta ꝙ ho-
mo mereatur illud premium qd actu habet: quia
nec in christo pondus meritum simul tempore cū
premio eiusdem meriti nec in se nec in alio. in se q̄-
dem: quia premium essentiale quo anima eius nū
q̄ caruit/nunq̄ meruit sed gloriā corporis et alia
que nondum habebat merebatur. ¶ Item respe-
ctu aliorum quia primo instanti quo latro et ani-
me sanctorum viderunt deum et in instāti mortis
christi non fuit meritum christi: sed tūc primo de-
siȷt esse: et sic in christo non simul fuerunt meritū
p̄miū eiusdem respectu aliorum/ ⁊ multoplus re-
spectu sui et multo minus in quocunqȝ alio.

Secunda.

¶ Secunda conclusio est ꝙ meritū et p̄mium dif
ferunt numero/ita ꝙ non potest esse p essentiam
vnus actus numero beatificꝰ et non beatificꝰ nec
simul et semel quia sic esset cōtradictio: nec succes
siue sicut forte actus vie continuatus potest fieri
de nō meritorio meritorius gratia supinfusa que
non aderat a p̄ncipio: sed sic non est de merito et
premio/quia impossibile est ꝙ idem actus nume-
ro sit ab aliquo effectiue p̄ncipaliter ⁊ nō sit ab il
lo eodem nisi passiue vel instrumentaliter: sȝ om
nis actus meritorius est p̄ncipaliter a merēte ef-
fectiue/actus autem beatificus et p̄mium est to-
taliter vel saltem p̄ncipaliter a deo/ a voluntate
autem non nisi vel pure passiue vel instrumentali
ter: ergo non possunt esse vnus actus numero li-
cet sint vnus habitus numero.

Tertia.

¶ Tertia cōclusio est de idētitate specifica ꝙ me-
ritum et premium differunt specie: de visione eniȝ
patrie ꝙ differunt specie ab actu credēdi ⁊ ab om-
ni intellectione vie oēs concedūt/sed de actu vo-
luntatis in patria q̄ est dilectio vel fruitio aliqui
negant. Unde probatur sic ꝙ sicut ad diuersitatē
formarum naturalium sequitur diuersitas motꝰ:
sic ad diuersitatem apprehensionum sequitur di-
uersitas appetituum cognitiuoruȝ: sicut est aliđ
appetere sensitiuum et intellectiuum: sed visio
patrie et cognitio vie differunt specie: ergo et di-
lectiones consequentes et per consequens dele-
ctationes que differunt sm differentiam opera-
tionum quas consequuntur: et per hoc apparet ꝙ
in christo meritum et premium volūtatis non fu
erunt vnus actus numero.

Ad rōnem añ opposi-tum.

¶ Ad argumentum in oppositum dicendum ꝙ il
lud bene sequitur contra illos qui non distinguūt
specie meritum a premio/immo dicunt ꝙ in bea-
ta virgine sicut fuit in via maior charitas q̄ in
multis comprehensoribus: sic et perfectior dile
ctio vel esse potuit et sȝ hoc vel christus non me-
ruit vel non a p̄ncipio beatus fuit vel simul fue-
runt in eo duo accidentia solo numero differen-
tia vel vnus actus numero fuit meritum et p̄mi-
um que omnia sunt inconuenientia. Unde dicen-
dum ꝙ differunt specie sicut dictum est.

¶ Distinctio vicesima.
¶ Questio prima.

Primum.

CIrca vicesimam distinctionem
queruntur duo. Primo. an na-
tura humana debuit reparari
per satisfactionem? Secundo.
vtrum aliqua pura creatura po
tuit satisfacere pro natura hu-
mana?
¶ Quantū ad primū arguitur: ꝙ natura huma-
na non debuit reparari per satisfactionē. qꝛ conue
niens est vt ille qui iniuste detinet p superioris po
tentiā spolietur. sed dyabolus qui per fraudē suā
hominē deceperat eū iniuste detinebat. ergo con-
ueniens fuit ꝙ xp̄s per potentiaȝ suam spoliaret
eum absqȝ satisfactione.

Secundū

¶ Itē. sicut in opere crea
tionis manifestatur diuina potentia/ ita in opere
humane reparationis maxime manifestatur diui
na misericordia. sed maioris misericordie est pec-
catum absqȝ pena satisfactoria dimittere q̄ satis-
factionē petere: ergo natura humana absȝ aliqua
satisfactione debuit reparari.

In opposi tum.

¶ In contrariū est quod dicitur Johānis. 3. Ex
altari oportet filium hoīs vt omnis qui credit in
eum non pereat: sed habeat vitam eternam. Et ad
Hebreos scdo decebat saluatorē p passionē cōsū-
mari/ergo oportuit xp̄m pati/ vt sic satisfaciendo
p peccatis nostris naturā repararet. Et arguit p
rōnē: qꝛ sm Augustinū tanta debuit esse humili-
tas in redēptore q̄ta fuit superbia in p̄ditore sed
proditor voluit ascendere vsqȝ ad summū dei sm
illud Gen. iij. Eritis sicut dij. ergo redēptor debu
it descendere vsqȝ ad infimū hoīs/hoc est mors: er
go redēptor p mortē suā debuit naturā suā repare

Respōsio. Durandꝰ di. p̄senti q. i.

¶ Rñdeo. hic est duplex modus dicendi q̄dā di-
cunt sic: duplex est debitū quoddā obligatiōis ali
ud autē solius cōgruitatis: de debito obligatiōis
dicendū ꝙ deꝰ non debuit reparare naturā huma-
nam nec simpliciter nec p talē modū: scȝ p satisfa-
ctionē. Qȝ autem non debuit simpliciter humanā
naturā reparare: patet sic: minꝰ est reddere equa-
lēs alicui q̄ constituere eum debitorem. sed nulla
p̄sona/imo nec totū genus humanū potest redde-
re deo equalens: ergo multo plus potest eū cōsti-
tuere debitorē. nullo ergo debito obligationis te-
netur deus cuicūqȝ creature. ¶ Qȝ aūt si vel't eā
reparare non teneat eam repare p satisfactionem
sed possit eam absqȝ preiudicio iustitie repare si-
ne satisfactiōe: patet dupliciter. primo sic/vbi nul
lus est iniustū patiens nullus est iniustū faciens:
sed si absqȝ satisfactione humana natura liberata
fuisset a deo nullus esset iniustū patiēs nō creatu-
ra qꝛ nihil ab ea auferet qd eēt eidē debitū nec de
us/qꝛ nullus patitur iniustū volēs. vt habet q̄n-
to Ethicorū. ergo nullus esset iniustū faciēs. Se-
cundo qꝛ eadē rōne dona gratis dant ⁊ debita re-
mittūtur/sȝ quilibet potest absqȝ p̄iudicio iustitie
id quod suum est alteri gratis dare. ergo pari
rōne pōt culpam cōmissam alterꝰ gratis remitte
re absqȝ quacunqȝ satisfactione / nec est hoc cōtra
debitum iustitie: sed etiam opus mie. ⁊ si hoc pōt
hō fortiori ratione pōt deus: sic ergo patet ꝙ lo-
quendo de debito obligationis deus non debuit
humanā naturā reparare/ nec simpliciter/ nec per
talem modum. ¶ Sed dicet aliquis ꝙ hoc ē vex
ex natura rerum sed non considerando promissuȝ
diuinum. quilibet enim obligatur ex p̄misso/ de-
us autem promiserat per os p̄phetaꝝ et prenun-
ciauerat pati christū suū vt repararet genꝰ huma
nū: vt habet Act. iij. sicut et ipe saluator dicit. Lu
ce. xxij. Filius hominis vadit sicut diffinitum est
de illo. Et vltimo capitulo. Necessariū est imple-
ri omnia que scripta sunt in lege et prophetis/ et
psalmis de me. ergo videtur ꝙ christus ex promis
so debuit debito obligationis reparare genus hu
manum per viam satisfactionis. Et dicēdum ad
hoc ꝙ verba sacre scripture que loquuntur de re-
paratione humane nature preordinata a deo fieri
tali vel tali modo non insinuat promissionem ex
parte dei sed simplicem eius ordinationē vel vo-
luntatem de tali re fienda et modo fiendi. et sic
non est ibi aliquod debitum sed simplex insinua-
tio diuine ordinationis. ¶ Si autem loquamur
de debito congruitatis sic dicenda sunt duo. Pri-
mum est ꝙ congruum fuit huuanam naturam per
satisfactionem reparari. Secundum est ꝙ cōgru
um fuit eam reparari per satisfactionem factam
per mortem christi. Primum patet sic nobilius ⁊
perfectius habetur quod habetur cum merito q̄
sine merito vt dictum fuit supra distinctione xviij
quod autem recuperatur per satisfactionem re-
cuperatur cū merito ⁊ qd sine satisfactione absqȝ
merito. ergo nobilius et perfectius potuit repara
ri natura humanna per satisfactionem q̄ sine.
congruum aūt fuit vt repararet per christum mo
do nobiliori quo posset ergo decuit ꝙ reparatur
per satisfactionem. Secundum patet sic. satisfa-
ctio pro omnibus nature defectibus debuit fie-
ri per penam omnem defectum virtualiter conti-
nentem: sed pena omnem virtualiter continēs est
mors que est finis omnium terribilium: ⁊ ad quaȝ
omnes defectus nature tendunt: ergo satisfactio
per quā natura humana fuit ab omnibus nature
defectibus liberata debuit fieri per penam mor-
tis. ¶ Preter hec aūt sunt alique congruitates
Prima est: quia per hoc cognoscit homo q̄tum
deus hominem diligit ⁊ per hoc prouocatur ad di
ligendum deum in qua perfectio humane salutis
consistit. Unde apostolus dicit Rom. 7. Comme
dat deus caritatem suam in nobis: quoniam cum
inimici essemus christus pro nobis mortuus est.
Secunda est: ꝙ per hoc dedit nobis exemplum
obedientie et humilitatis et constantie aliarum
virtutum in passione ostensarum que sunt necesse
ad salutem humanam. Unde Ro. iij. Christus pas
sus est pro nobis: nobis relinquēs exemplum. ⁊c.
Tertia est: quia per hoc indita est homini maior
necessitas/ vt conseruet se immunem sm illud Co
rinth. vi. Empti estis precio magno. Sunt etiam
q̄ plures alie congruitates quas lōgum esset ex-
plicare.

Secūdus modus di cendi.

¶ Alius modus dicendi ponit tria ꝯcor-
dans in conclusionibus. Primo ꝙ non debuit re-
parari/nec sic/nec aliter ex parte dei. Scdo ꝙ de-
bito congruitatis debuit raparari per satisfactio
nem. Et tertio ꝙ satisfactio debuit fieri per chri-
sti mortem. Primum patet: quia si quis deberet
fractum reparare ad hoc teneretur homo vel dia-
bolus qui destruxit/ non deus qui construxit qui
sine satisfactione et sine iniuria potuit gratis re-
mittere: qui enim ab alio iustitiam tenet: non ex se
potest cum homicida dispensare: sed dimittens
cum perdit iustitiam suam: sicut rex si a nullo ho
mine tenet iustitiam suam nulli hoī facit iniuriam

si homicidam dimittit: sed erga deuꝫ a quo tenet
delinquit/ si sine causa hoc facit. nec forte papa
propter hãc iniusticiaꝫ potest excõmunicare si ab
eo non tenet plus q̃ officialis prepositum dimit-
tentẽ homicidam laicuꝫ nisi forte quia ledit rem-
publicam: sed deus a nullo tenet iusticiam. vnde
licite remittit penam iustã. ¶ Scðo ꝙ sic decuit
quia in stabilimento ⁊ fundamento cõmunicans
maxime decet post delicta puniri vt omnia sequẽ
tia sint terrori: quia enim non ꝓfertur cito con-
tra malos sentẽtia: idcirco filij hominum absq; vl
lo timore perpetrant mala. Unde Romulus fra
trem suum transgredientem muros in fundatio-
ne rome occidit. Et deus angelis peccantibus
non pepercit: nec primis parentibus: nec mundo
a diluuio: ideo decuit vt primum peccatum nõ re-
maneret inultum. ¶ Tertio ꝙ ꝑ mortem christi
per idem: quia sicut primum peccatuꝫ debuit pri⁹
puniri/ ita ⁊ amplius. ⁊ ideo vt ostẽderetur quan
tum deus odit peccatum voluit satisfactioneꝫ ei⁹
esse maiorem dolorem: qui esse possit in via. et sic
fuit mors christi. ideo ⁊c. ¶ Si dicatur/ sancti-
us est nocentem absoluere / q̃ innocentem con-
demnare. est dicendum ꝙ homo qui non potest in
nocenti occiso vitam corporis restituere vel me-
lius recompensare / potius debet nocenti parcere
q̃ innocentem ledere: sed deus qui potest recom-
pensare potest innocentem morti tradere / etiam
sine suo et alterius peccato: multo melius pro
peccato aliquo. melius enim fuit christo innocen-
ti pro nobis mori vt gloriosior resurgeret: q̃ si nõ
fuisset mortuus. ¶ Sed vtrum liceat homini
pro latrone offerentẽ se interficere ⁊ illum dimit
tere Dicendum ꝙ non: qr hoc non est ius suũ sed
alterius/ puta dei et reipublice dimittere: et⁹ ius
alienũ ledere. expedit enim reipublice punire no-
centes / etiam saluare innocentes. sed cui dicitur
tibi soli peccaui inquantũ est peccatũ / ⁊ cuius est
vita et mors potest si vult vnum pro altero acce-

Ad rões aũ oppõm Ad primũ Durãdus vbi supra.

ptare. ¶ Ad argumenta principalia respondent
alij. Ad primum ꝙ q̃uis diabolus iniuste homi-
nem detineret: ⁊ sic debet a deo per potentiam li-
berari: tamẽ homo iuste detinebatur: ⁊ sic nõ fuit
per solam potentiam eripiendus: sed per satisfa-
ctionem congruam: vt deo exhiberetur reueren-
tia contra quem fuerat culpa commissa.

Ad scðm.

¶ Ad secundum argu. dicendum ꝙ in opere no-
stre redemptionis apparuit maxime mĩa diuina/
non obstante ꝙ fuit facta ꝑ moduꝫ satisfactionis
quia cũ homo satisfacere non poterat pro pecca-
to totius nature humane modo quo postea dice-
tur/ deus satisfactorem dedit filium suum. et hoc
fuit abundantioris mĩe: q̃ si peccata absq; satis-
factione dimisisset.

¶ Questio secunda.

SEcundo queritur/ vtrum ali-
qua pura creatura satisfacere
potuerit pro natura humana.

Primum.

¶ Et arguit̃ ꝙ sic: quia gra-
uius est peccatum mortale a-
ctuale q̃ originale: sed quili-
bet potest ꝓ peccato suo actua
li mortali satisfacere: adã etiã
pro peccato suo actuali satisfe
cit. ergo videtur ꝙ quilibet potest satisfacere pro
pecato suo originali. ¶ Item sicut se habet gra-

Secundũ

tiarũ actio ad beneficia ita satisfactio ad delicta:
sed pro beneficijs sufficit gratiarum actio q̃tum
homo potest: licet non sit equiualens beneficijs.
vnde. 8. ethicorum. dicitur ꝙ scðm potentiam famu
lans homo dijs ⁊ parentibus est iustus q̃uis eq̃-
lia reddere non possit. ergo pro delictis sufficit sa
tisfactio quam creatura exhibere potest.

In oppõꝫ

¶ In cõtrarium est: quia qui dat pro se quicquid
habet/ non potest pro alio satisfacere: sed homo
se totum debuit: quia totum a deo accepit. ergo
nulla creatura potest ꝓ alia satisfacere. ¶ Respõ

1. articul⁹. Durãdus q. 2. huius distictiõis

sio. Primo ponetur circa hoc opinio quedã. dein
de inquiretur de ipsa. Dicunt ergo quidam ꝙ ali
qua satisfactio potest dici sufficiens dupliciter.
Uno modo ꝑfecte ꝙ est condigna per quandam
adequationem ⁊ recompensationem culpe com-
misse. Alio modo imperfecte scꝫ per acceptatio-
nem eius qui est contentus. Loquendo de satisfa
ctione que est condigna/ dicendum ꝙ nulla crea-
tura potuit satisfacere pro peccato proprie perso
ne. Cui⁹ rõ est duplex. Una de qualibet creatura
Alia de descẽdẽtib⁹ ab adam spãliter. Prima ta-
lis est. non minus obligatus est deo ratione deli-
cti commissi q̃ ratione beneficij accepti: sed null⁹
potest reddere aliquod condignuꝫ pro beneficijs
acceptis. ergo nullus potest exhibere deo satisfa
ctionem condignam pro peccatis commissis. Et
hec ratio non solum videtur concludere ꝙ pura
creatura non potuit satisfacere pro suo peccato/
vel alterius condigne: sed etiam christus inq̃tuꝫ
homo non potuit condigne satisfacere pro pecca
to totius nature humane: quia christus scðm ꝙ
homo non potuit deo reddere equiualens pro be
neficijs acceptis. ¶ Specialiter autem probatur
conclusio eadem de Adam/ ⁊ de quolibet ab ipso
per viam nature descendente/ ꝙ nullus eorũ po-
tuit pro se vel pro tota natura humana satisface-
re de condigno: qr scðm omnes ante gratiaꝫ non
erat meritum/ nec satisfactio de condigno sed tã-
tum de congruo. sed nec Adam nec aliquis ꝑ viã
nature ab eo descendens potuit habere gratiam
ante reparationem suam. ergo nullus eorũ de cõ
digno potuit satisfacere ꝓ se vel pro peccato na-
ture. ¶ Si autem loquamur de satisfactione se-
cundo mõ accepta: que est scðm acceptationẽ ei⁹
cui sit. et vocatur satisfactio de cõgruo. aut loqui
mur supposita dei ordinatione: aut absolute. Si
primo modo/ sic adhuc est dicẽdum ꝙ nulla pura
creatura potuit satisfacere pro natura humana/
nec aliqua ꝑsona ꝓ seipsa: nisi virtute satisfactio
nis per christum exhibite: quia deus ipsum soluꝫ
ordinauit esse redemptorem ⁊ propiciatorem ꝓ
peccatis nostris: vt dicitur Rom. 3. Iustificati ꝑ
gratiam ⁊ per redemptionem: que est in christo ie
su quem deus posuit propiciatorem per fidem in
sanguine ipsius: propter quod supposita diuina
ordinatione per nullum q̃ per christum potuit sa
tisfieri pro humana natura. ¶ Si autem loqua-
mur absolute quid potuerit fieri. sic videtur pro-
babiliter ꝙ pura creatura potuit satisfacere pro
natura humana hoc modo: q̃uis non ita sufficiẽ-
ter et congrue sicut christus. Primũ patet sic: qñ
aliq̃ duo act⁹ ita se habẽt ꝙ bonitas vni⁹ equatur
malicie alteri⁹: bon⁹ pt ẽẽ satisfactori⁹ ꝓ malo sal
tẽ de ꝯgruo: sed possibile ẽ ꝙ act⁹ puri hoïs a deo

creati equaretur in bonitate malicie peccati ade
vel eam excederet quantum ad habitum: quia bo
nus act⁹ procederet ex maiori charitate q̃ fuerit
malicia ex qua processit peccatum ade: et quan-
tum ad obiectum quia esse respectu eiusdem sub-
iecti ex qua vnus actus sortiretur tñ finitatem et
infinitatem in bonitate quãtam alius iñ malicia
ergo videtur ꝙ actus talis puri hominis possit
tantum esse satisfactorius de congruo quantum
peccatum ade fuit demeritorius pro se ⁊ natura.
¶ Secundo patet idem sic. Peccatum ade redũ
dauit in totam naturam q̃tum ad cõdẽnationem
ergo eius penitentia potuit redundare. saltem de
congruo in totã naturam q̃tum ad satisfactionẽ
et reparationem: ⁊ ꝓbatur ꝯsequentia: qr pecca-
tum ade non redundauit in totam naturã: nisi qr
dum peccauit erat in ipso tota natura origĩaliter
ꝓpter quod mun⁹ originalis iusticie collatũ sibi
pro se et pro tota posteritate peccando amisit pro
se et pro alijs sed eodem modo quãdo penituit to
ta natura erat virtualiter in eo quare quando sa-
tisfecit pro se potuit satisfacere pro tota posterita
te nisi deus aliter ordinasset. ⁊ ponitur exempluꝫ
de milite cui datur castrum pro se et pro posterita
te qui si per peccatum suum meruit priuari castro
et successores eius. nichilomin⁹ si mereatur recu
perare castrum pro se meretur etiã illud recupera
re pro posteritate sua. Sic igitur patet ꝙ aliqua
pura creatura pro natura humana satisfacere po-
tuit de congruo nisi quia deus aliquid melius de
nobis ordinauit scꝫ vt satisfaceret pro nobis fili⁹
dei factus homo. ¶ Qꝫ etiã fuit magis cõgruuꝫ
qr aliquid dignitatis habet opus ratione agẽtis:
q̃uis principium actionis sit eiusdẽ speciei ĩ alijs
sicut idem verbum dictum a prudẽte est maio-
ris dignitatis q̃ dictum ab ignorante: et sic ĩ mul
tis alijs. Cum igitur humane nature actio in xp̃o
non fuit solũ hominis sed dei tanq̃ suppositi a gẽ
tis cuiusdam amplioris dignitatis fuit ad satisfa
ciendum pro natura humana q̃ actio et passio cu-
iuscunq; puri hominis. ¶ Argumẽta procedunt
vijs suis: qr prima duo probant ꝙ pura creatura
potuit de congruo satisfacere loquendo absolu-
te et non habendo respectum ad ordinationẽ diui
nam de cõtrario. ¶ Argumentũ autem in opposi

ij. articul⁹ Inquirit; doctor de dictis du.

tuꝫ probat ꝙ nulla creatura potuit de cõdigno sa
tisfacere pro peccato suo vel alterius et illud põt
concedi. ¶ Quantum ad secunduꝫ inquirẽdo de
predictis ꝙ primo dicunt nullũ pro delicto suo cõ
digne possit satisfacere. verum est gratia non sup
posita qð bene ꝓbat ratio secunda: sed supposita
gratia qñ homo possit ex toto satisfacere pro pec-
cato veniali vel pro reatu mortalis non videt̃ ve-
rum: qr ad condignitatẽ satisfactionis sufficit iu-
sticia vĩdicatiua que est hmõi reordiatiua vt in sa-
tisfaciendo sit tanta humilitas et bonitas: quãta
in offendendo fuit superbia et malicia et cum hoc
ꝙ sit equalitas pene debite ad solutionẽ. Hoc aũt
est possibile: qr habens charitatẽ potest eque intẽ
se vel intensius ferri in deum detestando peccatũ
mortale vel veniale ꝙ erit maior bonitas hec q̃
fuit malicia in peccando: ita ꝙ erit equalitas act⁹
ad actũ: et si pri⁹ ex obiecto offenso hẽbat infinita
tẽ secundus ex eodẽ obiecto penitentie qui est de⁹
et ex grã informante et deo cooperãte habebit in
finitatem. ¶ Iteꝫ cũ pena debita sit temporalis

illa totaliter solui potest. ¶ Ad primam rõnem

Ad rões durandi. a

dicendum ꝙ lꝫ filius non possit recõpensare patri
beneficium: potest tamen condigne emendare de
bita. quod patet: qr tantum potest penitere et fa-
cere ꝙ pater peccabit nisi totuꝫ sibi remittat. hoc
autem est meritum condigni facere sibi debitum
et debitorem: sed hoc est: quia cũ omne operãs sit
melius omnibus suis operibus: quia causa equi-
uoca principalis excedit suũ effectum quicq̃d fi-
lius patrꝫ facit min⁹ bonũ est seipso faciẽte seipm
autem patri debet et vlterius si bonuꝫ est ꝙ patri
exhibet a patre habet potentiam operatiuaꝫ ⁊ sic
de hocipso debitor est patris et sic semper ꝙ patri
exhibet quo ad opus operans in quo essentialiter
consistit bonitas minus est beneficio ꝙ a patre ac
cepit et multiplicatur beneficium quãto patri plu
ra bona facit et ob hoc non potest condignuꝫ red
dere patri pro beneficio accepto: sed non sic ei ra-
tione delicti obligatur vt semper sit peius maluꝫ
ꝙ ei facit bono ꝙ sibi facit sed potest esse min⁹ nec
quando sibi emendat primam offensam: incurrit
nouam offensam. sic ergo homo minus obligatur
deo ratione delicti q̃ beneficij. Tum quia maius
est beneficium a deo receptum q̃ quodcũq; reddi
tuꝫ seruitiũ ⁊ qð de manu dei accepit deo tribuit
non solum opus operans: sed omnia quomodo fi
lius aliquid potest dare patri ꝙ tamen a patre nõ
accepit: ⁊ sic minus deo q̃ parẽtibus equiualẽs
beneficio reddere possumus maxime quia deo ni-
chil confert iusticia nostra sicut parentibus con
fert iusticia filij: sed penitentia dñi placans suppo
sita gratia plus potest habere de bono in se substã
tiue ⁊ obiectiue q̃ habuit de malo culpa offendẽs
nec placatio est noua offensio ideo condigne po-
test homo satisfacere. ¶ Sed in hoc ꝙ dicũt gra-
tia non supposita non posse condigne satisfieri be
ne concludit secunda ratio et hoc ideo quia grati
am ⁊ amicitiam hominis potest homo mereri de
condigno: quia vnus homo alium tenetur dilige
re: et si ad amicitiam se reddat dignum tenetur
eum recipere sm̃ illam inclinationem naturaleꝫ
qua homo est animal politicuꝫ. ¶ Qꝫ si aliquis
dicat ꝙ nullus tenetur alterum ad amicitiam re-
cipere nisi velit: saltem ad amandum alium tene-
tur: deus autem non. si igitur gratiam dei non ha
bet nisi deus velit sibi gratias concedere et aliter
non potest eam habere nec deum potest sibi face-
re debitorem gratie dande: nec ante gratiẽ potest
esse dignus illorum q̃ amicis solent fieri sicut ami
cis suis debita condonantur et voluntates implẽ
tur. ergo sine gratia non potest condigne satisfa-
cere. ¶ Qð dicunt tertio ꝙ christus sm̃ ꝙ homo
non potuit satisfacere de condigno quia se totum
debuit si intelligunt ꝙ sola humanitate exclusa
deitate non potest. verum est: ⁊ tamen ratio nõ co
git: quia si dedisti michi decem libras de istis pos
sum facere tibi emendam pro meo et magis pro
alieno delicto: sed totas decem libras tibi debeã
debito morali non legali: quia quantum est bene
ficium tantum tenetur beneficiatus: ita ꝙ de vita
humana a deo sibi data / potuit satisfacere deo ꝓ
alio ⁊ alius pro seipso licet hoc ipso faciẽdo plus
obligaretur deo ex beneficio non delicto. Si
autem intelligant ꝙ nec cum deitate falsum est:
quia ex ea habuit valorem maximum ⁊ infinitum
Q̃uis enim passio hominis iesu christi fuit finita

nec aliquã infinitatẽ traxit a deitate inq̃tum nec
per se nec per accidẽs cadebat passio in deitate. ta
men omnis actio christi inq̃tum fuit suppositi in
finiti quãdã infinitatem habuit ⁊ hmõi fuit electio
eius in qua principaliter et essentialiter consiste-
bat meritum eiꝰ ⁊ satisfactio. ¶ Qñ dicũt quar-
to. Supposita dei ordinatione nullaz aliã creatu
ram potuisse satisfacere certum est: qꝛ nõ est satis-
facere deo nisi solo modo sibi placito ¶ Qñ di-
cunt quinto ꝙ absolute pura creatura cõgrue po-
test satisfacere si sic intelligant ꝙ de potentia ab-
soluta deus sine iniusticia potuit actuz pure crea
ture acceptare in satisfactionẽ. verũ dicunt: sed si
intelligunt sic ꝙ ita sufficiẽter potuit pura creatu
ra pro omnibus satisfacere sicut adam potuit om
nes inficere ꝙ rõnes concludunt non est verum. ⁊
hmõi ratio est: quia cum vnus homo pro alio sa-
tisfaciat ẽm istos ad deliberationez. nichilominꝰ
requiritur ꝙ iste maiorẽ penitẽtiam faciat ꝑ alio
q̃ ille faceret pro seipso: tamen ẽm alios oportet
ꝙ eque magnam. Secũdũ alios autem si sufficit
minor per maiorẽ charitatem tamẽ proportiona
biliter ad charitatẽ. nunc autem pena debita pec-
cato ade erat mors duplex omnium hominũ mun
di ⁊ omnis penalitas. ergo cũ vnius pueri homi-
nis vel creature actus vel passio cũ charitate qua
cũq3. dũtamen finita non possit oĩbus istis equi-
pollere. ergo non potest sufficienter satisfacere.
¶ Ad primã rationẽ dicendũ ꝙ si intendunt con
cludere de alio ab adam non valet: quia peccatuz
ade non redundauit in totam posteritatem ꝓpter
magnitudinẽ sue malicie: sed propter hoc ꝙ ipse
erat principium totiꝰ nature ꝙ nulli a primis pa-
rẽtibꝰ cõpetit. Si aũt itelligat̃ rõ de ipso adã non
valet qꝛ ad debitã satisfactionẽ ꝓ pctõ suo vel ali
eno nõ sufficit i actu petẽdi eẽ tm̃ de bonitate for-
mali in actu peccãdi fuit de malicia formali: quia
hoc reqrit̃ ad remissionẽ soliꝰ clpe et pene eterne:
et non sufficit ad remissionẽ pene temporalis. ⁊ qꝛ
remissio peccati quo ad culpam ẽm eos est ꝑ ordi
nationem voluntatis que nisi tantũ reordinet̃ q̃tũ
fuit deordinata non est equalitas facta preter au-
tem hoc requiritur pene temporalis solutio pena
autem debita illi peccato est omne malum totius
nature humane inde secutum cui non adequatur
quodcũq3 finitũ bonum suppositi finiti. ¶ Ad se
cundam dicẽdum ꝙ adam suo peccato potuit na
turam grauare priuando eã dono sibi collato sub
conditione non peccandi: ⁊ si postea fuisset sibi re
promissum illud donuz pro sua posteritate sub cõ
ditione penitendi ita remeruisset sibi et suis peni
tendo sicut perdiderat sibi et suis peccando: nũc
autem l3 penitendo haberet in se totam naturam
sicut habebat peccando: qꝛ penituit anteq̃ genuit
et actus penitẽdi plus habuit de bono formali q̃
actus peccandi de malo formali: qꝛ tamen habuit
plꝰ de malo virtuali quia ex illo peccato fuit rea
tus pene in tota natura: ideo quicũq3 vult illum
amouere satisfaciendo oportet ꝙ hoc faciat per
actum toti illi malo equipollẽtem in bono qꝺ nõ
habuit adam: sed post hoc habuit ex deitate cõiũ
cta: et ex ordinatione dei facta ꝙ homo nõ habẽs
peccatum pro peccatoribus moriendo sufficeret
Ad rõnes añ oppõm ad satisfaciendum. ¶ Ad primũ dicendum ꝙ im
mo facilius est satisfacere pro actuali cuius pena
est solius peccantis. de qua potest ad plenum sa-
tisfacere q̃ de originali cuius pena obligat totuz
mundum. Et per hoc patet ad exemplum qꝺ dãt
de milite qui peccando sibi ⁊ suis perdidit castrũ
postea bene seruiendo sibi et suis meretur ipsum.
Est enim vnum castrum numero vna merces nõ
sequitur si potest mereri condigne vno actu vꝰ plu
ribus vnum castrum numero sibi et suis successo-
ribus ꝙ propter tale castruz hoc vnũ imperpetuũ
mereatur singulis cuilibet per se sicut debet esse
in proposito quia quot sunt homines tot perdide
runt originalem iusticiam et tot incurrerunt mor
tes: quia singuli singulas erant habituri: et singu
li singulas mortes incurrerunt. et hec est cã qua-
re angelus non potuit hominem redimere: quia
tantum est natus glorificari homo quantũ ange-
lus: nec minor est quantum ad bona gratie et glo
rie minimus homo maximo angelo creato vel crea
bili. Quis tota natura humana sit minor minimo
angelo quo ad esse nature: ideo vnus angelus nõ
potuit satisfacere de condigno pro hominibꝰ om-
nibus plusq̃ vnus purus homo: quia satisfactio
magis fienda erat pro bonis gratie et glorie recu
perãdis q̃ pro bõis nature. Ad alia patet solutio
ex dictis. ¶ Distinctio. xxi. Qõ. i.

CIrca vigesimamprimam di- Disti. xxi. Qõ. i.
stictionẽ querũtur quattuor.
¶ Primo vtrum i morte xp̄i
deitas fuit separata a carne
vel ab anima. ¶ Secundo si
humanitas integra fuisset de
relicta sibi vtrum fluxisset ab ea
esse actualis existentie vel sub
sistentie an ab extrinseco.
¶ Tertio vtrum corpus christi fuit putrefactũ.
¶ Quarto vtrum corpus xp̄i fuit idem numero Primum
viuum et mortuum. ¶ Quantum ad primũ vide
tur ꝙ in morte xp̄i deitas fuit separata a carne et
anima sicut caro et anima fuerunt ab inuicem se-
parata: quia vnio alicuius ad duo vbi duo sunt est
duplex et non vna: sed caro ⁊ anima adinuicem se
parata sunt duo vt duo. ergo si i morte christi dei
tas fuisset vtriq3 vnita fuissẽt due vniones et non
vna quod est inconueniens: quia cum ante mortẽ
non esset nisi vnio in morte esset facta noua vnio
quod non ponitur. ¶ Item vnio creature cũ per Secundũ
sona diuina non est vnio ꝑ naturam sed ꝑ gratiaz
Sed corpus non aĩatum non est capax gratie. er
go videtur ꝙ deitas non fuit vnita corpori a quo Tertium
erat anima separata. ¶ Item propter vnionẽ est
cõmunicatio ydiomatum sed nunq̃ fuit veruz di
cere ꝙ filius dei esset corpꝰ vel anima. ergo i mor-
te xp̄i deitas non fuit corpori vel anime vnita.
¶ In cõtrarium est quod dicit Damas. li. tertio In oppõz
cap. ij. Et si xp̄s mortuus vt homo et sancta eius
anima ab incontaminato corpore diuisa: tamẽ dei
tas inseparabilis ab vtrisq3 permansit. ¶ Et ar-
guitur ratione: quia que sunt nature humane non
dicuntur de filio dei nisi ratione vnionis: sed de fi
lio dei nisi ratione vnionis: sed de filio dei dicit̃
illud quod conuenit corpori post mortẽ scz esse se
pultum. quod patet ex symbolo apostolorũ vbi dꝛ
passus ⁊ sepultꝰ est: ⁊ mortuꝰ. & filiꝰ dei fuit vnitꝰ
corpori mortuo. ⁊ eadem ratio est de anima a cor
pore separata: qꝛ sicut filius dei dꝛ esse sepultꝰ rõe
corporis: ita dꝛ descẽdisse ad inferos rõne anime Rñsio
¶ Rñdeo. tria sunt vidẽda. ¶ Primo de sepatiõe
dinitatꝭ ab hũanitate quo ad totũ. ¶ Scdo q̃tũ
ad ptẽ q̃ ẽ aĩa. ¶ Tertio q̃tũ ad ptẽ q̃ est corpus.
i. articulꝰ. Durã. di. p̄sti. q. i. ¶ Quantũ ad primũ dicunt sic aliq ꝙ differt ces
satio vnionis et separatio vnitorũ. Cessat enĩ vnio
aliquorũ ꝑ desitionẽ alteriꝰ extremi: sed nõ sepa-
rantur ꝓprie nisi q̃ manẽt post separationem post
quaz soluta est eorum vnio. Vñ forme naturales
alie ab aĩa qñ fit corruptio suppositi vel cõpositi
nõ dicunt̃ separate a materia: qꝛ nõ manẽt. cessat
tñ eorũ vnio cũ materia: sed sola aĩa rõnalis dicit̃
separari: qꝛ remanet soluta eius vnione cũ mate-
ria. hoc supposito dicẽdũ ad q̃stionem ꝙ in morte
xp̄i humanitas nõ fuit ꝓprie separata a deitate.
cessauit tñ vnio eiꝰ cũ illa qꝺ patet ex dictꝭ: quia
vnio cessat cessante altero extremo: sed nõ fit pro-
prie separatio nisi ꝑmanẽtiũ post sepationẽ. Hu-
manitas aũt cũ noĩet cõpositũ ex aĩa et corpore
simul iunctis in rõne materie et forme desiit esse i
morte xp̄i. alioquin xp̄s non fuisset vere mortuus
cũ vita stet stante vnione aĩe cũ corpore. & in mor
te xp̄i cessauit vnio hũanitatis cũ deitate: sed nõ
fuit cessatio illa separatio ꝓprie dicta. ¶ Sed cõ
obijcit doctor cõtra istud dcm̃ durã. ⁊ soluit. tra hoc potest argui: qꝛ l3 corpꝰ nõ dicat̃ separari
ab aĩa rõnali: qꝛ ipm̃ nõ manet sed corrũpit̃: tamẽ
ecõuerso ipa aĩa q̃ nõ corrũpitur dicitur separari
a corpore sicut ꝑpetuũ a corruptibili. Et simĩr l3 hu
manitas que corrupta est ꝑ mortẽ nõ possit dici se
parari a diuinitate. qꝛ qꝺ nõ est nõ separat̃: cum se
paratio sit passio entis: tñ ecõuerso deitas q̃ non
corrũpit̃ põt dici separari ab humãitate corrupta
eo ipso ꝙ desiit esse vnita. ¶ Et dicẽdũ ꝙ nõ est
simile propter duo. Primo qꝛ aĩa separata nõ re-
manet coniũcta partibꝰ corporis nec materie nec
forme. Secũdo qꝛ corpꝰ remanet l3 dictũ equiuo
ce. separatio aũt est entis ab ente ⁊ nõ entis a non
ente. dicitur ergo aĩa separari a corpore: qꝛ nec re
manet coniuncta corpori nec parti corporis ⁊ illꝺ
est corpus vere et ꝓprie dictum l3 alteriꝰ rõnis si
est alia forma: sed secꝰ est ex parte ista: qꝛ nulla re-
manet hũanitas ꝓprie dicta nec illa nec alia nec
ab ea aliud possit dici separari et manet cõiunctio
ad oẽs partes eius sicut prius l3 nõ integrant to
ij. articulꝰ du. vbi. s. tum. ¶ Quantũ ad secũdũ de aĩa dicunt idem ꝙ
nõ fuit separata a deitate nec eorũ vnio aliquomõ
fuit soluta quod patet tripliciter. ¶ Primo sic.
illud quod per gratiã concedit̃ nunq̃ amittitur
sine culpa. Unde Ro. xi. dicitur ꝙ sine penitentia
sũt dona dei id est sine retractatiõe q̃tũ est ex par
te dei dantis. sed vnio creature cũ ꝑsona diuia est
maxime gratuita. ergo non amittitur nisi ꝑ culpã.
cũ ergo in xp̄o nullum fuit peccatum nullo modo
vnio diuinitatis cum humanitate soluta fuit ma
nentibus extremis vnionis. Anima autez mansit
post mortẽ xp̄i cum sit immortalis. ergo vnio di-
uinitatis cum ipsa nunq̃ fuit soluta. ¶ Secũdo
sic. perfectior et maior est vnio ꝑ assũptionẽ ⁊ frui
tionẽ simul q̃ ꝑ fruitionẽ solã: l3 vnio que est per
fruitionem est inseparabilis. aliter fruentes non
essent perfecte beati: quia non essent certi de ꝑmã
sione sue beatitudinis. ergo fortiori ratione vnio
aĩe xp̄i cũ deitate q̃ erat ꝑ assumptionẽ ⁊ fruitio-
nem similiter fuit iseparabilis. ¶ Tertio sic. xp̄s
assumpsit naturam nostrã: non solum vt nos redi-
meret patiendo in ea: sed vt eam repararet et glo
rificaret resurgendo. Et ideo non fuit conueniẽs
ꝙ filius dei in morte scz animã desereret que post
triduum erat corpori reunienda in eius gloriosa
resurrectione. ergo vnio deitatis cum anima nul
lo modo soluta fuit neq3 ꝑ separationem vtriusq3
partis remanentis neq3 per cessationez alterrius.
¶ Cõclusio autẽ in se vera est scz ꝙ ab aĩa nõ sit
facta separatio nec cessauit vnio: qꝛ in xp̄o nõ de- Arguit doctor cõtra istud dcm̃ durã.
bet poni aliqua imperfectio non necessaria ad sa-
lutem. si ergo propter hoc caruit gratia corporis
ante resurrectionem quia mors erat nobis neces-
saria ad salutẽ et ꝑ hoc a principio non caruit glo
ria anime que non impediebant salutẽ. Cuz enim
gloria anime in triduo non impediuerit salutẽ: qꝛ
non minus potuit descendere ad inferos gloriosa
q̃ non gloriosa: quia non descendebat ad patiẽdũ
sed ad liberandũ et illuminandum. ideo ⁊c.
¶ Prima autem ratio aliorũ est solubilis: quia
quod concedit̃ ꝑ gratiam gratis datam sepe am-
mittit̃ sine culpa. sicut spiritus prophetie et gene
ra linguarum que dãt̃ aliqñ ad tẽpus ⁊ de gratia
miraculorũ. Similiter de gratia gratum faciẽte
ꝑ quã paulus et moyses fuerunt admissi ad visio
nem: qua durante non peccauerunt: et tamen eam
perdiderũt et consolationes spũales actuales nõ
semp durant actu vsq3 ad culpam: immo sine cul-
pa et inuitis subtrahuntur que tamen gratis con
ceduntur. ¶ Per idem potest impugnari minor
secunde rationis: quia vnio fruitionis in moyse ⁊
paulo fuerunt separate. Maior etiam non conclu
dit recte: quia vtraq3 est perfectior altera: non ta-
men propter hoc sequitur ꝙ sit minus separabilis
quia cum humanitate fuit vtraq3 a qua saltem est
separata quo ad cessationem vnionis quod nõ est
in simplicibus beatis. ¶ Ad tertium posset dici
ꝙ remansisset vnio fruitionis que potest esse i ani
ma separata et non remansisset vnio assumptiõis
ex quo vna fuit assumptio qua assumpsisset medi
ante toto. Unde partes cessante assumptione toti
us cessauit assumptio partium sicut alij dicũt.
¶ Quantũ ad tertiuz de corpore dicunt quidam
ꝙ non potest sic dici omnino. immo oportet aliter 3. articulꝰ du. vbi. s.
dicere ẽm ponentes diuersitatẽ formarum substã
tialium et aliter ẽm ponẽtes vnitatẽ earum. si enĩ
in homine sit talis pluralitas formarũ: ita ꝙ cor-
pus sit corpus per aliquam aliam formam ab ani
ma que maneat in eodem corpore viuo ⁊ mortuo:
vt dicũt. ¶ Dicendũ est ꝙ a tali corpore nunq̃ ẽ
deitas separata nec earuz vnio soluta propter eas
dem rationes q̃ dicte sunt de anima: maxime pro
pter secundam et tertiam. ¶ Si autem in homie
non sit aliqua forma substantialis preter animaz
tunc est dicendum ꝙ deitas non fuit proprie sepa-
rata a corpore. Cessauit tamẽ eius vnio cum cor-
pore. quod patet arguẽdo vt prius arguebatur de
humanitate: quia vnio cessat cessante altero extre
morum: sed non est separatio nisi ꝑmanentium.
¶ Secundum autem hanc opinionem corpus de
siit esse per mortem illud quod erat essentialiter:
quia cum corpus non nominet solam materiam
sed compositum ex materia et forma dante esse
corporeum de intrinseca et essentiali ratione cor
poris est forma per quam habet esse corporeum.
Si autem in homine non sit alia forma ab anima
sed per eam habet esse corporeum ⁊ animatum: et
sic de ceteris perfectionibꝰ cum illa separata fuit
i morte sequitur ꝙ corpus desierat esse quod erat
essentialiter et sic soluta est eiꝰ vnio cũ deitate ꝑꝑ

desitionẽ eius q̃uis nõ sit facta separatio ꝓprie:
q2 cũ cursus nature habeat hoc ꝙ ad separationẽ
aie a corpore introducit̃ in eadẽ materia determi
nata forma substantialis cũ silibus dispositionib9
q̃ fuerunt in corpore viuo: ideo corpus mortuũ di=
citur fuisse corpus sc3 viuẽtis hoĩs. ¶ Et iterũ i
xp̃o dicunt̃ hec esse speciali rõne: q2 corpus viuũ ꝛ
mortuũ fuit eidẽ supposito vnitũ rõe cui9 vnionis
dicitur fili9 dei fuisse in sepulchro sicut si fuisset oĩ
no idẽ corp9 quod pri9. Neq3 debet dici noua vnio
simpliciter ꝓpter vnionẽ suppositi diuini cu3 isto
corpore: q2 ista non est facta principaliter ꝛ ꝑ se: s3
ex naturali ꝯcomitãtia vel cõueniẽtia ad primu3
vbi ante vnũ ꝓpter alterũ vtrobiq3 tñ vnum siue
ante corpus mortuũ et viuũ fuerit idẽ ꝑ essentia3
siue nõ. decuit tñ ꝙ incineraret post mortem: tum
ꝓpter dignitatẽ diuinitatis cui vniebat̃: tum quia
xp̃s non assumpsit defectus humane nature: nisi
q̃tum expediebat ad finem redemptionis nostre
et ideo cũ opus redẽptionis nostre fuit in morte
cõpletũ fm qð dicit xp̃s Jo. xx. Consummatum
est. ꝓpter hoc putrefactio ꝛ incineratio que sunt
defectus mortẽ consequentes nõ debuerũt esse in
Nõ.j. corpore xp̃i. ¶ Utrũ autẽ xp̃s possit dici aial vel
aĩatus in triduo qñ non erat homo? Dicẽdum ꝙ
xp̃s habẽs aĩam sibi vnitã in triduo nõ poterit di
ci ꝑ eam aĩatus aĩa ꝓprie vel aĩal: q2 esse aĩatũ vel
aĩal est habere aĩam: non quocũq3 modo sibi vni=
tam s3 se informantẽ: sed xp̃s poterat dici anima
non ꝓut dicit partẽ: sed ꝓut dicit habẽs naturam
aĩe sicut aĩa separata dicitur aĩa: q2 subsistit in na
tura aĩe. Sicut eñ ab humanitate sic denoĩat̃: sic
denominatur humanitas subsistens. homo ita cũ
anima subsistens dicatur anima vnita per se ver=
bo denominat ip̃m anima et silr ex corpore vnito
sibi poterat dici non corporeus nec carneus pro=
prie: sed sicut illa corporeitas sibi relicta faceret
suppositum quod diceretur corpus vel caro prout
dicitur de mortua: sic suppositũ diuinũ in ea subsi
stens potuit dici caro vel caro ꝓut nominat subsi
stens in natura corporis perfecta non prout dicit
partẽ. Si autẽ assumpsisset ꝑ se illa q̃ non sunt na
ta ꝑ se esse nisi sola diuina virtute vt sunt acciden=
tia et forme substantiales et corporales: tunc de=
nominaretur ab illis. non illo modo quo denomi
nantur fm legem cõem qð sonat in informationẽ
sed ꝓut denominãt fm legem priuatã miraculose
subsistẽdum. Uerbi gratia. Albedo assumpta nõ
faceret album: q2 esse album est informari albedi
ne et habere eam sicut formã: sed sicut albedo sub
sistens esset albedo et nõ alba: sic diceretur xp̃s al
bedo nõ in isto sensu ꝙ deitas esset eẽntia albedis
fm ꝙ esset subsistens in natura albedinis. Siliter
si assumpsisset formã bouis nõ esset bos: sicut nec
erat in triduo: q2 esse bouẽ est subsistere in ꝑfecta
natura bouis sed diceretur anima bouis concreti
ue non abstractiue sicut illa diceretur sic nec deno
minarentur forme inseparabiles si separarentur
sicut nominat̃ forma q̃ naturaliter separatur que
retinet idem nomen: sed tamen fm aliũ sensum q2
nõ separata supponit ꝓ forma separata ꝓ suppo=
nendo. si ꝓo sola q̃titas separata assumeret̃ face
ret deum esse q̃tum ꝛ q̃titatem / si verũ est ꝙ aliq̃
Ad rõnes ãñ oppõm dicunt ꝙ ipsa denoĩat seipsam. ¶ Ad argumenta
principalia dicendũ ad primũ ꝙ vnio prima diui=
nitatis cũ humanitate fuit actu vna. Potẽtia ꝓo
plures: q2 in toto continentur plures partes: et iõ
potentia reducta est actum quando humanitas ꝑ
mortẽ resoluta est in suas partes nec est aliqð in=
conueniens: q2 talis nouitas sit in vnione partiũ
humanitatis ad diuinitatem. ¶ Ad secundũ di= Ad scðm
cendum ꝙ vnio creature ad personam diuinã non
fit ꝑ gratiam habitualẽ gratũ facientẽ cuius sola
creatura rationalis est capax sed ꝑ solã gratuitã
dei voluntatem ꝑ quã indifferẽter põt vniri crea
tura rationalis ꝛ irrationalis. ¶ Ad tertiũ dicẽ= Ad tertiũ
dum ꝙ vnio facit cõicationẽ ydiomatũ solu3 quo
ad terminos concretos importantes suppositum
quia solum ratione talis suppositi fit talis cõica=
tio. aĩa autẽ ꝛ corpus que sunt partes dicunt natu
ram et nõ suppositũ. propter quod non potest dici
ꝙ filius dei sit anima vel corpus quod est pars.

¶ Questio secunda.

[S]Ecundo queritur vtrum si hu Nõ.ij.
manitas christi derelinqueret̃ Primum
sibi flueret ab ea esse actualis
existentie vel subsistẽtie: aut ab
extrinseco solum induceret̃ in
eam? Et videt̃ ꝙ non: q2 nihil
plus haberet illa essentia per=
fectiõis q̃ nũc habeat immo
esset minus perfecta: s3 nũc nõ
fluit ab ea subsistere nec existere substantiale fm
multos ergo nec tunc. ¶ Contra humanitas sibi In oppõ3
derelicta se haberet sicut cetere essentie create: s3
in ceteris esse fluit ab essentia vt multi dicunt. er=
go ꝛc. ¶ Responsio. Questio ista supponit ꝙ esse Rñsio
differt ab essentia nec aliud esset in illa essentia q̃
in ceteris. de quibus sunt due opiniones probabi
les. ¶ Prima dicentiũ ꝙ esse nõ fluit ab essentia j. opinio
sed in eam reducitur totaliter ab extra: ꝛ ipsa se
habet ad ip̃m sicut receptibile sicut aer ad lumẽ.
¶ Confirmatur autẽ ista opinio q̃nq3 rationib9.
¶ Prima talis est. Si esse flueret ab essentia ipa j. ratio
se haberet ad ipsum effectiue et non tantũ mate=
rialiter: quia forma non fluit a materia l3 educat̃
de ea sicut lux fluit a sole a quo est effectiue: s3 es=
sentia non potest se habere ad esse suum actiue: q2
nulla res dat sibi esse simpliciter: quia fm Augu.
Nulla res generat seipsam vt sic. ergo esse nõ fluit
ab essentia. ¶ Secunda ratio talis est. Nullum ij. ratio
creatum fluit ab aliqua creatura: q2 tunc creatu=
ra crearet vel concrearet: sed omne esse est creatũ
quia prima rerum creatarum est esse: et esse est ef=
fectus primus et communissimus: ꝛ ꝑ consequẽs
proprius esse prime sicut ignire est primus ꝛ pro=
prius effectus ignis. ergo ꝛc. Et confirmatur q2
quod est tale per essentiam est causa essendi omni
bus aliis. Unde cum deus sit suum esse: ipsum est
causa essendi omnibus que ipsum esse participant
¶ Tertio sic. Illud qð p̃supponit̃ in re ante oẽm iij. ratio
creationẽ nõ potest esse causatũ a re ipsa: q2 causa
p̃cedit causatũ / ꝛ non ecõuerso: q2 causa est illud
ad cui9 esse sequit̃ aliud. ꝛ sic ante oẽm creatione3
supponit̃ esse causa. ergo ipossibile ẽ ꝙ res sit cau
sa sui esse. ¶ Quarto sic. Illud habet res a se qð iiij. ratio
habet ꝑ se ꝛ sicut creante a seipso: sicut diceret̃ aq̃
ex se vel a se frigida: q2 frigiditas fuit a pricipiis
eius. vnde ꝑ se inest scðo modo dicẽdi ꝑ se: s3 res
nõ habet esse ab alio. ergo. ꝛc. ¶ Quinto sic. Il=
lud nõ fluit a re in cui9 oppositũ tẽdit res sibi de= Quita rõ
relicta: sicut calor nõ fluit ab aqua: q2 aq̃ sibi dere

licta tendit in frigiditatẽ ꝛ oppositũ caloris: sed
oĩs creatura sibi derelicta tendit in nõ esse: q2 oĩa
ad nichilũ tenderẽt: nisi man9 oĩpotẽtis ea cõser=
uaret scðm Greg. ꝛ Augu. ¶ Secũda opinio est
Scða opinio. totaliter huic cõtraria: sc3 ꝙ supposito ꝙ esse dif=
ferat ab essentia / ipsum ꝓfluit ab ea naturaliter ꝛ
intrinsece: qð cõfirmat̃ quinq3 rationib9: quaru3
Priã rõ. prima talis est. Oĩs effect9 formalis fluit a sua
causa: s3 esse est effect9 formalis essentie. ergo ꝛc.
Maior patet: q2 oẽ qð est ab alio fluit ab eo: vñ
cũ oĩs effect9 sit a sua causa / ꝑ ꝯsequẽs fluit ab ea.
Minor patet: q2 sicut se habet hec essentia ad hoc
esse: sic absolute essentia ad eẽ: sed hec essentia pu=
ta albedo / est causa formalis hui9 esse puta essen=
di albũ. ergo. ꝛc. ¶ Scðo sic. Naturale ꝓcedit ꝛ
Scða rõ. fluit a natura: sed esse est naturale essendi natura.
ergo. ꝛc. Maior pat3: q2 natura ẽ materia vel for
ma: s3 naturale illud qð cõsequit̃ materiã vel for
mã: vt sursum ferri ignẽ vel hmõi. 2. phisicorum.
Minor patet q̃tũ ad p̃mã partẽ: q2 nichil ẽ tã na
turale rei q̃tũ esse. ¶ Itẽ q̃tum ad aliam partẽ:
Tertia q2 natura rei est ei9 essentia. ¶ Tertio pat3 idẽ sic
q2 illud est magis naturale rei qð inest ei a princi
pio intrinseco actiuo ꝛ passiuo: q̃ qð inest ei tñ a
p̃ncipio passiuo: sicut mot9 grauiũ ꝛ leuiũ est ma=
gis naturalis cuius p̃ncipiũ tã actiuũ q̃ passiuũ
est intra / q̃ motus celi cui9 tñ p̃ncipiũ passiuũ est
intra: sed esse est naturalissimũ oĩ essentie. ergo oẽ
esse ꝓcedit actiue ab oĩ essentia / ꝛ nõ solũ passiue
est in ea. ¶ Quarto sic. q̃to aliquid est magis iti
Quarta mũ tãto est magis ab intra: sed esse est itimissimũ
magis q̃ potentia vel ꝓpria passio. ergo cum illa
fluat ab intra / multomagis esse. Maior patet: q2
qð est intimi9 est magis intraneũ ꝛ min9 extraneũ
ꝛ minus ab extra. Uñ et aĩa rationalis q2 ab ex=
tra inducit̃: distinguit̃ cõtra formas naturales q̃
ab intra inducunt̃. Minor supponit̃ sc3 ꝙ potẽtie
aĩe fluãt ab essentia ꝛ ꝓpria accidẽtia a suo subie=
cto. ¶ Quito sic. Illud in qð ꝑfectibile actu ens
Quinta tẽdit naturaliter sicut in suã ꝑfectionẽ fluit ab ip
so: sed oĩs essentia actualis tẽdit ad esse actualis
existẽtie sicut in suã ꝑfectionẽ formalẽ. ergo illud
fluit ab ea. Maior pat3 in aqua q̃ tẽdit in frigidi
tatẽ: q2 ita naturaliter fluit ab ei9 pricipiis. nec est
simile de materia q̃ appetit formã / sicut turpe / bo
num. 1. phisicor. nec fluit ab ea q2 nõ est actu ens.
Minor pat3: q2 oĩs essentia tẽdit in esse: ꝛ oĩa ap=
petunt participare diuinũ esse. 2. de aĩa. ergo. ꝛc.
Rñdet doctor ad rõnes isti9. 2 opinionis ¶ Qui vult sustinere p̃mã opinionẽ põt respõde
re ad argumẽta opinionis secũde. ¶ Ad primu3
dicendũ ꝙ maior est vera / minor falsa: q2 esse non
est effect9 formalis essentie: q2 causa est ad cui9 es=
se sequit̃ aliud. vnde oportet causam pri9 esse q̃ sit
causa. vnde nõ põt esse causa respectu sui eẽ: ꝛ qñ
dicit̃ ꝙ albedo est causa formalis existẽdi albũ: ne
ganda est ista: sed albedo cũ suo existere est causa
Ad scðm formalis subiecto existẽdi albũ. ¶ Ad secundum
dicẽdũ ꝙ naturale supponẽs nature essentialiũ ꝛ
existentiũ fluit ab eo sicut est ꝓprietas accidenta
lis: sed naturale qð nõ supponit rei existẽtium nõ
fluit a re: q2 oport3 pri9 existere rem q̃ aliqd fluat
Ad tertiũ ab ea: ꝛ tale naturale est ipsum esse actualis existẽ
tie. ¶ Ad tertiũ dicendũ ꝙ aliqd põt dici natura
lius alio tripliciter. Uno mõ q2 a natura magis
causatũ: ꝛ sic est naturali9 qð est ab ei9 natura acti
ue ꝛ passiue: q̃ qð passiue tñ vt arguit̃. Alio mo=
do qð est a natura magis desideratũ: ꝛ sic finis ẽ
magis naturalis: q̃ tñ min9 est a natura causat9 /
sed solũ passiue se habet ad ei9 receptionẽ. Tertio
modo q2 magis nature saluatiuũ: ꝛ hoc tertio et
scðo mõ esse est naturalissimũ: q2 sine ip̃o essentia
nõ saluat̃ naturaliter ꝛ ipsum maxime desiderat̃ /
nõ aũt p̃mo mõ. ¶ Ad quartũ dicendũ ꝙ quãto Ad q̃rtu3
aliq̃d est intimi9 tãto est magis intra: sed nõ opor
tet ꝙ sit magis ab intra: q2 de9 nõ est ab intra qui
est maxime intra. ꝛ forma substãtialis magis ab
extra est q̃ accidẽs ꝓpriũ: ꝛ tñ magis est itra. for
ma eñ substãtialis nõ fluit a materia licet educa
tur ab ea: sed ꝓpria passio fluit a p̃ncipiis speciei:
q̃ tñ min9 est itranea q̃ forma substãtialis. ¶ Ad Ad q̃ntu3
quintũ dicendũ ꝙ ꝑfectibile actu ens quo ad esse
essentie ꝛ existẽtie qñ tẽdit in aliq̃d sicut i suã for
malẽ ꝑfectionẽ illud fluit ab eo sicut naturale ꝛ ꝓ
priũ accidẽs a subiecto: sed qñ nõ est ꝑfectũ q̃tũ
ad esse actualis existẽtie nichil ꝓfluit ab eo cau=
saliter: q2 omne causatũ p̃supponit existere sue eẽ.
¶ Si quis autẽ vult sustinere secundã opinionẽ Rñdet doctor ad rõnes. j. opi.
potest respõdere ad argumenta opinionis prime.
¶ Ad p̃mũ dicendũ dupliciter. Primo ꝙ maior ẽ Ad p̃mu3
falsa: q2 oĩs effect9 formalis fluit a sua causa: nec
tñ cã formalis se habet actiue ad suũ effectum: q2
agẽs ꝛ forma nõ incidũt in idẽ numero: .ij. phisi=
cor. Scðo ꝑ iterẽptionẽ minoris sc3 ꝙ põt se hr̃e
essentia ad esse actiue: q2 aut hoc ipedit idẽtitas
aut intimitas: aut defect9 existẽtie. Non primum
q2 supponit̃ ꝙ esse differat ab essentia. Nec scðm
q2 licet idẽ nõ agat seip̃m: tñ idẽ agit in seipso: si=
cut aĩal mouet seipsum: ꝛ sic causat motũ in seip=
so. Si autẽ essentia ꝓducat esse nõ ꝓducet se: sed
aliud in se. Nec tertiũ: q2 humanitas xp̃i nõ h3 exi
stere: ꝛ tñ ab ea ꝓpria accidẽtia ꝓfluunt sicut ab
aliis humanitatib9 / als non eq̃ naturaliter ei ines
sent. ¶ Ad scðm dicendũ ꝙ esse nõ causat̃ aliť q̃ Ad scðm.
essentia nec alia creatiõe: nec esse ẽ effect9 cõior q̃
essentia: nec ꝓpri9 aut p̃m9 effect9 dei magis q̃ es=
sentia: q2 sicut ipse est suum esse / ꝛ sic sua essentia.
Unde sicut esse est in creatura sic ꝛ essentia. ꝛ si eẽ
differt ab essẽtia põt fluere ab ea formaliť: q2 etiã
materia est a solo deo effectiue: ꝛ tñ h3 causa3 for
malẽ quo ad existere / sic ꝛ esse dato ꝙ esset a solo
deo effectiue nihil tamen ꝓhibet potentiã ab essẽ=
tia effluere quasi effectum formalem a sua causa
formali. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ ꝙ illa diffinitio itel= Ad tertiũ
ligit̃ de sola cã efficiente nõ de fine q̃ est vltim9 in
executione: nec de materia que prior est forma: ꝛ
per cõsequẽs suo esse: nec de forma que est causa
essendi ipsi materie et ꝑ ꝯsequẽs prius est causa q̃
habeat esse cum cõpositum habeat pri9 esse q̃ ali=
qua pars ei9: sed nõ habet esse nisi a suis partib9
essentialib9 causalr. ergo ille pri9 causant q̃ habe=
ant esse. ¶ Prima. Ista opinio concedit ꝙ poten
tie aĩe absolute fluũt ab essentia eius fm essentiã
aĩe q̃diu est cõiuncta nõ h3 existere nec subsistere
nisi aptitudine. ergo ante existere est hmõi causa=
litas. ¶ Uel dicendum ꝙ pri9 habet aliq̃d existe
re q̃ ipsum agat actione vel trãsmutatione natu
re prius habet potentiã actiuã: q2 agere est ꝑfecti
sed nichil ꝓhibet ex aliquo imꝑfecto aliquid na=
turaliter resultare ꝑ naturalẽ ꝯcomitãtiã / cuius
vtriusq3 sit tñ vna causa agẽs extrinseca sicut po
tẽtie fluũt ab aĩa anteq̃ ipsa sit ꝑfecta ꝑ potentiã
actiuã. nõ sicut aliq̃d ꝑ realẽ actionẽ ꝓductu3: q2

creatura nō agit p essentiā: sȝ sicut naturalr̄ resul
tās concreatū. ꝛ silr̄ nō pducit̄ ab essentia: sed na
turaliter eā cōsequit̄/ ꝛ ab ea resultat ab eodē agē
Ad qrtuz te cōcreatū. ¶ Ad quartū dicendū ꝙ sicut res nō
habet a se esse sed a deo effectiue/sic nec essentiam
sed sicut a se formaliter habet esse essentie: sic ꝛ eē
actualis existentie. cū oīs actio termineť ad esse:
nec sic res habet esse ab alio: sicut aer lucē: qꝛ tūc
posset naturalr̄ eē essentia sine eē/sicut aer sine lu
ce. ꝛ cū materia sit īdeterminata: determiatio ꝑo
sit a forma cuȝ omnis essentia sit determinata ad
certū esse videť se habere ad esse nō solū sicut ma
Ad qntuz teria receptiua: sȝ sicut agēs vel mag' sicut forma
¶ Ad qntū dicēdū ꝙ essentia nō tēdit in nō esse:
īmo naturaliter appetit eē: sed dicit̄ tēdere ad nō
esse qꝛ nō pōt se effectiue cōseruare in esse nisi de⁹
cōseruet. ¶ Cōfirmať etiā opio: qꝛ esse ē a forma
magis q̄ a materia: hoc aūt nō esset verū si habe
ret se tm̄ passiue nec formalit̄ nec effectiue. Si di
cať ꝙ magis a forma qꝛ magis determinať ad eē
certū q̄ materia. ḡ sequit̄ ꝙ nō solū se habet rece
ptiue: qꝛ esse receptiuū est indeterminatū inq̄tuȝ
hmōi. ¶ Itē oīs effect⁹ dei efficiētis: aut est for=
ma sicut angel⁹ vel aīa: aut est habēs causam for=
malē: sicut materia vel cōpositū. sed esse ꝰm p̄mā
opinionem est effect⁹ dei efficientis: nec est forma
sicut ipsa essentia: qꝛ differt ab ea. ergo habet cau
sam formalē nō aūt aliā nisi essentiā. ḡ esse est ab
ea formaliter ꝛ nō cōsequēs solum ab extra: sicut
Ad rōnes p̄ncipales causam sine qua nō. ¶ Ad p̄mū p̄ncipale dicēdū
ꝰm secūdā opinionem ꝙ nūc nō fluit ab ea eē/ nō
ppter im pfectionē: sȝ qꝛ sibi nō derelīquit̄. si aūt
deponereť tūc ab ea flueret nō qꝛ esset magis pfe
cta: sed qꝛ sue nature relicta. ¶ Ad secundū dicē
dum scdm primam opinionem p interemptionē.

¶ Questio tertia.

Tertio querit̄ vtrum corp⁹ xp̄i
fuerit putrefactum. ¶ Et ar=
Primum guitur ꝙ sic: qꝛ xp̄s assumpsit
naturā viuentē: ꝛ p cōsequens
oēs defectus consequētes ad
naturā viuentē. ergo eadē ra=
tione cū assumpsit naturā mor
talē ꝛ illā mortuā habuit in il=
lo triduo debuit defect⁹ ptinē
tes siue ꝯsequētes naturā mortuā: sȝ putrefactio
est hmōi defect⁹ q̄ ꝯsequit̄ ad naturā mortuā siue
Secundū ad mortē. qre ꝛc. ¶ Itē sicut in xp̄o ponit̄ fuisse
vera mors/sic ponit̄ fuisse vera resurrectio: sȝ ma
ior et verior est resurrectio q̄ est a corpe putrefa=
cto ad corp⁹ viuū q̄ illa q̄ est a corpe nō putrefa=
cto ad corp⁹ viuū. cuȝ igit̄ resurrectio xp̄i debeat
poni maxīa ꝛ verissima: qꝛ ipa ē forma exēplaris
Tertium. nostre resurrectionis. ergo ꝛc. ¶ Itē qn̄ aliquis
assumit aliquā naturā specificā assumit oēm pro=
prietatē cōsequētē illā naturā. cū igit̄ putrefactio
sit passio corpis mixti corpalis ꝛ xp̄us assumpsit
Quartuz. corp⁹ mixtū corruptibile. ergo ꝛc. ¶ Iteȝ natura
nichil incipit qđ nō possit pficere 3. metheororū.
ꝛ in de ce. ꝛ mū. ꝛ ratio ē: qꝛ tūc faceret aliqđ fru=
stra cui⁹ oppositū patȝ p̄mo ce. ꝛ mū. cū igit̄ natu
ra in xp̄o incepit q̄si viā ad putrefactionē p mor=
Questiū= cula scda. tem/ videť ꝙ illā terminauerit. ¶ Iuxta hoc q̄ri
tur vtrū cā nō putrefactionis fuit acceleratio re=
surrectionis. Et videť ꝙ nō: qꝛ illa icorruptio so
li xp̄o ꝛ ex speciali p̄uilegio videť cōuenire: sȝ in=
corruptio q̄ est p̄seruatio ab incineratione ꝛ putre
factione p acceleratā resurrectionē anteq̄ facta
sit huiusmodi corruptio/nō fuit p̄uilegiū xp̄i nec
soli xp̄o cōuenit: qꝛ etiā videť btē virgini cōuenis
se/vt patet p Augu. in quodā ꝰmone de assūptio
ne btē virginis. ergo oportet ponere aliquā aliaȝ
icorruptionē a p̄dictis/ꝛ aliā causam cōseruatio
nis a putrefactione ꝛ icineratione q̄ acceleratio
nis resurrectionis: hoc aūt nō videť esse nisi reser
uatio alicui⁹ forme p̄existētis in corpe que manet
miraculose ꝛ q̄ manente nō pōt corp⁹ xp̄i putrefie
ri vel incinerari etiam si resuscitatum non fuisset.
¶ Ad oppositū primi specialiter est: qꝛ pie credi In opposi tū primi.
tur de corpe beate v̄ginis/ꝛ sctī Iohānis euāge=
liste ꝙ nō fuerīt putrefacta: imo ꝙ btā v̄go fuit as
sumpta cū corpe ꝛ aīa in celū/ꝛ etiā beat⁹ Iohan
nes. vel ad min⁹ si nō credit̄/cōtrariū tm̄ non asse=
rit̄. si ergo hoc credit̄ de corpe v̄ginis: multo for=
tius hoc credit̄ de corpe xp̄i. ¶ Ad oppositum In oppōȝ
vtriusq̄ sil' est qđ dicit̄ Act. 2. Dauid dicit. Ca= vtriusq̄ q̄stionis.
ro mea req̄escet in spe: qm̄ nō derelinques aīam
meā in inferno: nec dabis sanctū tuū videre corru
ptionē: sȝ ista ꝯña quā facit petr⁹ ex dict̄ Dauid
nō valet si alia fuit cā dicte incorruptiōis q̄ resur
rectio p̄ueniens huiusmodi icorruptionē. q̄re ꝛc.
¶ Hic primo videndū q̄d sit putrefactio. Scdo Respōsio
ꝙ corp⁹ xp̄i nō fuit putrefactū sed tm̄ putrefacti= 1. articul⁹.
bile. Tertio ostendēda est causa quare nō fuit pu=
trefactū. ¶ De primo sciendū ꝙ putrefactio est
corruptio pportionis elemētorꝝ in mixto p exala
tionē humidi cōtinuātis partes in mixto factā a
calido corpis circūstātis seu continētis: vt sic sit
iste ordo/ꝙ calidū corpis adiacentis primo edu=
cit humidū ad supficiē/ꝛ humido educto/postmo
dum educit calidū. ꝛ deinde educto calido sequit̄
ipsa incineratio corpis putrefactibilis: ꝛ hoc pa
tet totū p experimentū. Nam corpa mortua pri=
mo sunt siue fuerūt humida in supficie ꝛ postmo=
dum sicca: ꝛ deinde post desiccationē sequit̄ inci=
neratio. ¶ Secundū declarať sic. postq̄ putrefa=
ctio est passio corpis putrefactibilis mixti: ꝛ xp̄s
assumpsit corpus mixtuȝ corruptibile sicut patet
ex p̄cedētib⁹ imediate pȝ esse ꝯclusum ꝙ corp⁹ xp̄i
fuit putrefactibile non tm̄ fuit putrefactū/qꝛ pu=
trefactio est ex hoc qꝛ in corpe non est aliqua vir
tus ꝯtinēs elemēta ipsa in mixto: in xp̄o aūt fuit
vel saltem potuit esse talis virtus continens ele=
mēta in mixto puta diuinitas. q̄re ꝛc. ¶ Itē xp̄s
non assumpsit aliquē defectū qui nō expediret ad
redēptionē humani generis ꝛ mysteriū redēptio=
nis fuit in morte pfectissimū ꝛ ꝯsummatū/putre
factio ipsa nichil faciebat ad redēptioneȝ. q̄re ꝛc.
¶ Et hoc cōfirmať p Augu. in sermōe de assum
ptione beate v̄gis dicentē ꝙ corp⁹ xp̄i assumptum
de virgine/non habuit nec vidit corruptionem.
¶ Assignando autē causam icorruptionis q̄ fuit 1. opinio.
tertiuȝ p̄ncipale/est diuersitas opinātiū. Quidā
eñ dicūt ꝙ fuit p naturā. quidā ꝙ fuit p miracu=
lum/Et dicētes hoc fuisse p naturaȝ sic muniunt
opinionē suā. qn̄ cunq̄ aliqđ pōt saluari ad hoc ꝙ
talis effect⁹ sit nō oportet recurrere ad miraculū
sed talis iputrefactio pōt saluari p naturaȝ nullo
miraculo posito. quare. ꝛc. Minor pbať: qꝛ ipsa
corpa separata aīa habēt determinatū temp⁹ per=
manētie anteq̄ putrefiāt. cū igit̄ tēp⁹ putrefactio
nis fuerit p̄uentū in xp̄o p resurrectionem tertia

die factā/ipsum corpus nō fuit naturaliter putre
factū quare ꝛc. ¶ Itē ꝰm Augustinū. 12. de trini
tate. c. 15. ad hoc ꝙ aliqua corpa non ita cito pu=
trefiāt iuuat locus ꝛ temp⁹: sed modo ita est ꝙ lo
cus vbi corp⁹ xp̄i fuit sepultū fuit frigidus qꝛ la=
pis. temp⁹ etiā fuit frigidū qꝛ sic dicit̄ in Iohāne
frigus erat. cū igit̄ locus frigidus ꝛ temp⁹ frigi=
dum iuuēt siue cōferant ad cōseruationē vt dicit
Augu. vbi pri⁹. ergo. ꝛc. ¶ Itē xp̄s fuit vnct⁹ vn
guētis siccātib⁹ sicut patȝ ex serie euāgelij: vnguē
ta autē desiccatiua sunt naturaliter phibitiua pu
trefactionis: qꝛ calidū est pater putrefactionis/ꝛ
humidū quasi mater. ¶ Itē hoc idē patet ex pte
corpis xp̄i. corpa eñ q̄to magis sicca tanto tar=
dius putrefiūt ex causa q̄ dicta est: sed corp⁹ xp̄i p
pter emissionē spirituū ꝛ fluxum sanguinis copio
sum de suo corpe fuit maxīe desiccatū. quare ꝛc.
Ad hoc adducit̄ auctoritas actuū. 2. et. 13. ꝙ caro
xp̄i nō vidit corruptionem/ꝛ causa dať qꝛ resurre
xit. vbi glosa. ppter q̄d eñ nō vidit corruptionē:
qꝛ neq̄ derelict⁹ est ī inferno. glosa ꝰm aīam. nec
caro ei⁹ vidit corruptionē. glosa. putrefactiōis et
v̄miū. ¶ Itē dicit glo. alia ibi/caro ei⁹ nō est cor
rupta: sed resurrectione veloci glificata. Ex q̄ sic
arguit̄. si nō vidit corruptionē qꝛ resurrexit: tūc
si nō resurrexisset vidisset corruptionē: ꝛ p conse=
quens sequit̄ ꝙ illa iputrefactio fuit p naturam/
cū corp⁹ habeat certū tēp⁹ pmanētie ante putre=
factionē: ꝛ tēpus putrefactionis qđ quidē xp̄s p̄=
uenit resurgendo sicut ante dictum est. quare ꝛc.
2. opinio. ¶ Alij dicunt ꝙ talis iputrefactio fuit p miracu
lum: ꝛ ad hoc ponunt̄ due ratiōes fundate super
duas auctoritates: q̄rū p̄ma ē glose sup illđ psal.
Nō dabis sanctū tuū videre corruptionē/ dicētis
corp⁹ a te sanctificatū nō dabis videre corruptio=
nem. cū igit̄ talis sctificatio in illo corpe fuit per
miraculū qꝛ p illā vnionē sacratissimā: ꝛ illa ipu=
trefactio fuit p talē sctificationē ꝰm qđ videť di=
cere glosa. sequit̄ ꝙ talis icorruptio seu iputrefa
ctio fuit p miraculū. ¶ Itē si corp⁹ xp̄i nō fuit p
naturā putrefactū ppter determinatū tēp⁹ pma=
nētie ante temp⁹ putrefactionis qđ xp̄s p̄uenit re
surgendo sequit̄ ꝙ si xp̄s tūc non resurrexisset/ꝙ
post modū p naturā corp⁹ ei⁹ fuisset putrefactū/ꝛ
p ꝯñs ꝙ xp̄s aliqđ dimisisset de eo qđ assūpsit: qđ
est ꝯtra Dam. li. 2. ca. 3. si eñ corp⁹ xp̄i desijsset eē
corp⁹ desijsset eē vnitū diuitati ꝛ v̄bū aliqđ dimi
sisset eē qđ pri⁹ habuit sibi vnitū. Et hoc q̄tū mihi
videť ē magnorꝝ opinio / q̄ in hoīe posuerūt duas
formas: quarū vna scȝ naturalis ad separationē
aīe itellectiue sil' naturaliter corrūpit̄ ꝛ alia intro
ducit̄. nec pōt ista forma naturalis remanere aīa
separata etiā ad horā nisi miraculose ꝛ virtute su
pernaturali. q̄ sil' cū hoc ponūt ꝙ corpus xp̄i mor
tuum fuit vnū ꝛ idē numero cū corpe ei⁹ vnito nō
solū vnitate diuini suppositi/sed vnitate eiusdem
forme supnaturaliter pmanētis naturalis tm̄. nō
sic autē in alijs hoib⁹ cōtingit: qꝛ corp⁹ btē virgi=
nis mortuū in hora sepationis aīe fuit oīno aliđ
numero p aliā formā substātialē de nouo itrodu=
ctā. ꝛ ꝰm istos oportet ponere ꝙ in corpore xp̄i re
mansit supnaturaliter et miraculose hmōi forma
vel virtute p̄mi miraculi quo a verbo sumpta fuit
hec forma sil' cū materia: qꝛ nichil debuit depone
re qđ assumpsit etiam eodē miraculo ab vlteriori
corruptiōe p̄seruabať: ꝛ tūc esset soluta q̄stio p̄di=
cta: qꝛ diceret̄ ꝙ causa vlterioris incorruptionis
nō fuit acceleratio resurrectiōis hmōi corruptio
nē preuenientis sed miraculosa retētio talis forme
sic supnaturaliter retēte ꝛ reseruate ratione cui⁹
nō magis ppinquū fuisset tale corpus corruptio=
ni vsq̄ ad mille annos q̄ in ipsa prima hora sepa
ratiōis aīe. ¶ Hoc autē declarať p quosdā alios De gāda. q̄li. 12. q. 11
magnos: sic ꝛ approbať quo ad primū saltē scȝ ꝙ
illa iputrefactio esset miraculosa: qꝛ aliq̄ sunt fu
tura ꝰm causas naturales: ita ꝙ quātū est ex pte
illarū causarū p̄uenirēt si nō ipedirent̄: et alia di=
cunt̄ esse futura scdm causas supnaturales q̄ pos=
sunt ipedire causas naturales ne pducāt effectus
suos. et si aliqđ cōpareť ad has causas ꝛ ad illas
simplr̄ diceret̄ esse futurū qđ est futurum ꝰm cau
sas supnaturales: ꝛ nō qđ est futurū scdm causas
iferiores sicut si sint due cāe nāles/ ꝛ vna supior
alia ꝰm virtutē. q̄ pōt ipedire actionē alteri⁹: tūc
qđ est futurum respectu cāe supioris dr̄ eē futurū
simplr̄: ꝛ nō id qđ ē futurꝝ ꝰm cās iferiores ipediē
das vel possibiles ipediri. Exempluȝ ponit̄ ꝙ sit
vnus planeta q̄ ꝰm causalitatē suā pducit pluuiā
attingēdo ꝛ eleuādo vapores humidos: ꝛ sit ali⁹
planeta in alio signo habens ꝯtrariā v̄tutē ꝛ ma=
iorem: ppter quā impediať v̄tus alteri⁹ planete.
sed tunc querit̄ vtrū pluuia futura sit vel nō cōpa
rando ad maiorē v̄tutē fortioris planete: magis
est dicēdū ꝙ nō sit futura q̄ ꝙ sit. ¶ Et p hoc sol
uit̄ illa q̄stio qua q̄ri solet an dicať illud futurum
ꝛ potētia esse qđ est possibile ꝰm causas iferiores
an illđ qđ ꝰm supiores. Et dicēdū ꝙ illud qđ ꝰm
supiores. exēpluȝ ponūt isti q̄ sunt hmōi opīonis
de Ezechia cui dixit ysayas ꝙ moreret̄: q̄ tm̄ post
q̄ plorauerat/ꝛ deū orauerat/ dictū est sibi a dño
p ysayā ꝙ vltra viueret p q̄ndecim annos. Vnde
p̄monuit eū de morte ꝰm causas inferiores vt ta=
lis cōminatio esset sibi causa orādi: vt sic post me
rita sua diuinitus viueret. p̄dixit ergo mortē suā
p causas iferiores: tm̄ fuit ipedita p causam supe
riorē: ꝛ ideo simplr̄ nō fuit mors sua p tūc futura
Sic in pposito corp⁹ xp̄i post mortē habuit causā
itrinsecā ꝛ extrīsecā putrefactiōis: si tm̄ xp̄s fuis=
set mortu⁹ senio/ verisimile est ꝙ corp⁹ suum non
fuisset putrefactū vel corruptū ppter causam su=
periorē impedientē actionē istā naturalē causarū
qꝛ corpus illud fuit sctificatū ex tali vniōe: dicē=
te etiā ppheta/nō dabis sanctū tuū videre corru=
ptionē: et ideo simplr̄ illđ corp⁹ nūq̄ fuit putrefiē
dum. ¶ Hec positio quantū ad p̄mum displicet God. de
quibusdā magnis: q̄tū vero ad secundū nō q̄bus fontib⁹ in
dā quo ad primuȝ placet: ꝛ quo ad secundū non. quoli.
¶ Primi quib⁹ displicet p̄mū arguūt ꝯtra dictā
positionē, tanq̄ incōuenientē: qꝛ excludit vniuo=
cationē ꝛ vnitatem speciei in corpe xp̄i mortuo ꝛ
aliorꝝ hoīm mortuorꝝ: et ponit diuersitatē nimiaȝ
inter vnitatem corpis xp̄i viui ꝛ mortui ꝛ aliorꝝ
hoīm: q̄ nec auctoritate nec ratiōe videť haberi
imo videť potius auctoritati ꝛ rationi aduersari
qꝛ rationabiliter videť ꝙ xp̄s veritatē mortis et
que ipsam naturaliter consequunt̄ sustinuit sicut
et alij. et putant ꝙ quantū ad accidētia exteriora
que p sensum cōprehendunt̄: ꝛ que magnā parteꝝ
conferunt ad cognoscendū ꝙ q̄d est nō fuisset in=
uenta notabilis diuersitas inter corpus ei⁹ ꝛ cor
pus aliorꝝ mortuorū cōsimilis dispositionis ꝛ cō
plexionis cū ipso qui in eadē hora secum mortui

fuissent: et eodẽ mõ sicut ipse dicit etiam Dam. ꝙ
oĩa p̄dicta q̃ ad nãles defectus ptinẽt/ xp̄s volũ
tarie assumpsit vel suscepit. ¶ Talis etiaꝫ mod⁹
incorruptionis non videt̃ cõcordare scripture: qꝛ
ex scriptura tm̃ colligitur duplex corruptio. Una
est post mortẽ ꝛ p alias penalitates: de qua loquit
tur Dam. Alia est p resolutionẽ in elemẽta: vel p
corruptionẽ putrefactiuaꝫ. A prima null⁹ posuit
xp̄m exẽptũ: sed a secũda/ sicut nec inter istas me
dia icorruptio est ponẽda in scriptura. Uñ Dam.
3. libro. ca. 20. dicit/ significat etiã corruptio pfe=
ctam corpis in ea ex quib⁹ cõpositũ dissolutioneꝫ
ꝛ destitutionẽ. hmõi autẽ corruptionis corp⁹ xp̄i
experimentũ nõ habuit vt ppheta dicit. Non da=
bis sctm̃. ꝛc. ꝛ ideo videtur ꝙ in corpe xp̄i in hora
mortis vel separationis fuit forma eiusdẽ ratio=
nis cũ formis q̃ in corpib⁹ alioꝝ hoim reperiunt
Et ꝙ illa forma fuisset corrupta/ ꝛ in elemẽta re=
soluta si nature pprie fuisset derelicta ꝛ accelera
tione resurrectionis non fuisset hmõi corruptio
puenta. ¶ Si querat̃ vtrũ in corpe xp̄i in illo tri
duo fuerit aliqua modica alteratio disponens ad
putrefactionẽ licet ibi nõ fuerit putrefactio. Di=
cendũ ꝙ incertũ est/ nec circa hoc est aliq̃d teme=
re asserendũ. Sed certũ est ꝙ xp̄s potuit q̃tum si
bi placuisset p̄seruare corp⁹ suũ ab oĩ putrefactio

Scot⁹ dis. pñti. q. j.

ne vel alteratione. ¶ Aliis vero placet primuꝫ ꝛ
displicet secunduꝫ scꝫ ꝙ nõ nouo miraculo fuisset
hoc factuꝫ ꝙ corp⁹ suũ p̄seruatum fuisset a putre=
factione: qꝛ verbũ vniuit sibi corp⁹ illud indisso=
lubiliter. ꝛ arguũt ꝙ imo nouo miraculo. nã passi
uum naturaliter approximatum actiuo naturali
ter patit̃: ita ꝙ si ipedit̃ p causam supnaturalem:
hoc erit p miraculũ: sicut patet de pueris in cami
no ignis ambulãtib⁹: sed corp⁹ xp̄i post separatio
nem aĩe fuit passiuũ naturalr̃ qꝛ nõ fuit glorifica=
tũ glĩa aĩe q̃ tunc nõ vniebat̃ sibi. si enĩ corp⁹ illud
fuisset glorificatũ qñ vixit nõ fuisset nouum mira
culum: imo miraculũ fuit: qꝛ gloria aĩe nõ redun=
dabat in corp⁹ ei⁹: sꝫ aĩa sepata a glĩa aĩe nõ redũ
dabat in corp⁹ ei⁹: nec corp⁹ ei⁹ tũc in triduo fuit
glĩficatũ ꝛ habuit calorẽ itrinsecũ ꝛ extrinsecũ cor
ruptiuũ: ꝛ p cõsequẽs fuerũt ibi agẽtia ꝛ patiẽtia
approximata naturaliter. si ergo tunc nõ egerũt
ad putrefactionẽ hoc fuit p nouum miraculuꝫ ex
hoc ꝙ actio eoꝝ fuit ipedita p causam supnatura
lem. vnde licꝫ illic fuerit multũ de myrra ꝛ aloes
et talib⁹ q̃ diu potuerũt p̄seruare corpus suum a
corruptione non tamen semper. ¶ Et si ad hanc
rationẽ diceret̃ cõcedẽdo eã vsq꜄ in finẽ ꝙ p mira
culũ fuit qꝛ illa actio naturalis fuit ipedita p cau
sam supnaturalẽ: ꝛ hoc cõcludit ratio: sed ex hoc
nõ habet̃ ꝙ nouo miraculo: sed eodeꝫ miraculo q̃
vniuit sibi corp⁹. ¶ Cõtra. pbũ qd assũpsit corp⁹
nõ ipeditũ qñ violẽta agẽtia agerẽt i illud corp⁹
viuũ videt̃ habuisse corpus mortuũ eadẽ ratione
nõ ipeditũ qñ talia agẽtia possint in ipsum agere
cũ nõ videant̃ esse melioris conditionis mortuũ
q̃ viuũ: sed nõ obstãte tali assumptione quasi mi
raculose impedita fuissent talia agẽtia violẽta si
agere nõ poterãt in corp⁹ viuũ. & ꝙ in corp⁹ mor
tuum nõ poterant. verius tñ videt̃ ꝙ nullũ nouũ
miraculum illic fuerit: sed ꝙ noua forma sicut in
aliis successerit: ꝛ ꝙ alteratio aliqualis ad putre=
factionẽ illic facta fuerit q̃tũ breuitas tpis ꝛ aro
mata pmiserunt: ꝛ ꝙ icineratio non fuit propter
aromata ꝛ breuitatẽ tẽporis. ¶ Ad argumenta

Ad rõnes pncipales

pncipalia respõdendũ est. ¶ Ad pmũ dicendũ ꝙ
xp̄s nõ assumpsit oẽs defectus naturã cõsequen=
tes: puta culpã ꝛ ignorãtiã: sed solũ ad redẽptio=
nem cõferẽtes: sed putrefactio nichil ptulisset: qꝛ
sm naturam irrationalẽ nõ est meritum. ergo ꝛc.

Ad scdm.

¶ Ad secundũ dicendũ ꝙ resurrectio est a mor=
te cui accidit incineratio: et si esset verior resur=
rectio a cinerib⁹ nõ tñ xp̄i debet̃ verior sed cõue=
nientior ꝛ dignior nõ solũ ex pte termini ad queꝫ
sed ꝛ termini a quo: qd nõ esset si a putrefactione

Ad tertiũ

incepisset. ¶ Ad tertiũ dicendũ ꝙ vera est maior
de assumẽte naturã ꝛ cõsequẽtia necessario: sicut
assumẽs cibũ nõ potest non assumere qualitates
consequentes: secus est de xp̄o assumente naturã
qui ꝛ antecedens ꝛ cõsequẽs assumpsit volũtarie
Uñ nõ assumpsit de defectib⁹ nisi q̃s voluit: nec
voluit coassumere putrefactionẽ quia nõ decuit.

Ad q̃rtuꝫ

¶ Ad quartũ dicendũ ꝙ verũ est ꝙ natura nichil
incipit qd nõ possit pficere nõ subito sed tpe debi
to si nõ ipediat̃: ꝛ sic natura corp⁹ xp̄i putrefecis=
set finaliter nisi impedita fuisset. ꝙ autem non pu
trefecit: acceleratio resurrectionis impediuit: et
species aromatice/ vel miraculum vt dictum est.

Ad quitũ

¶ Ad quintum i contrariũ dicendũ ꝙ sm aliam
opinionẽ potest dici ꝙ etiam corp⁹ beate virginis
fuisset putrefactũ nisi fuisset resuscitatũ vl' qꝛ hoc
non est verisimile cũ deus minorum sanctorũ cor
pora sepe reseruauerit icorrupta. potest dici etiã
ꝙ deus miracula non facit frustra: qꝛ ergo infra
triduũ corpus maxime balsamatum nõ est natum
putrefieri nec etiam multum ad putrefactionem
alterari ꝛ disponi ideo añ resurrectionem nõ fuit
opus miraculo sicut forte in corpore beate v̄gis
si vsq꜄ ad. xl. dies ei⁹ resurrectio fuisset dilata vt

Ad. 6. ꝛ 7

dr in visione sancte elizabeth. ¶ Sextũ cõceden
dũ est similiter septimum/ ꝙ vero aliqui dicũt no=
uã formam nõ successiue i corpore xp̄i. qꝛ christ⁹
nichil assumpsit quod postea deposuit. quicquid
sit de cõclusione de qua videbitur in sequenti q̄=
stione ꝛ sequenti distinctione. Responsio tamen
habet instantiam: qꝛ in xp̄o erat depditio humi=
di et fluxus partium materialiuꝫ et restauratio
deperditi vel nutrimentum q̃ et fuit de veritate
humane nature sicut in aliis: qꝛ quicquid habet
esse per formam humanam est de veritate huma
ne nature. sed totum quod fuit in christo de veri=
tate humane nature fuit assumptum ab eo in esse
ypostatico etiam scdm istos: & fuit aliq̃d assũptũ
ꝙ postea fuit depositum p depditionem vñ ridicu
lum est dicere ꝙ soluꝫ carnem quã habuit in pue
ricia assumpsit ꝛ non illam q̃ p nutrimentũ cõuer
sa est. Similiter in passione sanguinis/ vel aliq̃d
huiusmodi vt lacrime ab eo deposita sunt que p⁹
suo corpori erant continua/ non solum contigua
secũdum quosdam. ¶ Principaliter. ergo nichil
assumpsit quod deposuerit sicut humanã naturã
sed ex consequenti assumpsit multa que deposuit
sicut consequentia ad ipsam/ non solũ accidentia
sed ꝛ partes materiales humane nature vt dictũ
est. et isto mõ in christo moriẽte fuit noua forma
corpis mortui assumpta: qꝛ p se assumptio mãsit
vnita solum materie prime que solũ remanet aĩa
separata. et sic fuit assumpta ex necessaria conse=
quẽtia: qꝛ sicut in sacramẽto altaris directe ꝛ p se
etiam fit conuersio in corpus christi: in animam

aũt ex naturali cõcomitantia sic natura humana
a v̄bo directe fuit assũpta ꝛ p se sꝫ ex naturali cõco
mitãtia vel cõueniẽtia illa forma q̃ naturalr̃ ꝛ ne
cessario cõseq̃tur materiã aĩa sepata ꝛ nõ directe
fuit assumpta ppter redemptionẽ nostram propt̃
quam fuit tota assumptio.

¶ Questio quarta.

Primum

Quarto querit̃ vtrũ corp⁹ xp̄i
fuit idẽ numero mortuũ ꝛ vi
uum. et arguit̃ ꝙ nõ / qꝛ Jo.
xj. dicit̃. Soluite tẽplũ hoc/
et in triduo reedificabo illd.
et hoc sm illũ euãgelistã di=
citur de tẽplo corpis sui/ sꝫ si
corp⁹ xp̄i mãsisset idẽ nume=

Secundũ

ro mortuũ et viuũ solutũ nõ
fuisset. q̃re. ꝛc. ¶ Itẽ corruptio vni⁹ est gñatio
alteri⁹ ex primo ꝛ scdo de gñatiõe: igr̃ cũ in xp̄o
fuit corruptio p mortẽ necessario fuit gñatio alte
rius forme alicui⁹. sꝫ nõ põt dici ꝙ alicui⁹ alteri⁹
forme q̃ forme corporee/ qꝛ in corpore mortuo nõ
apparet altera forma q̃ forma corporea: ergo ne=
cessario fuit itroducta alia forma corpea/ ꝛ si alia
forma corpea/ ergo aliud corp⁹ sm nũerũ. q̃re. ꝛc.

Tertium.

¶ Itẽ forma corpea in hoie est dispositio necessi=
tans ad aĩam/ sed modo est ita ꝙ stãte dispositiõe
necessitãte ad aliquã formã de necessitate stat ipa
forma: igr̃ si corp⁹ maneret idẽ nũero maneret ea=
dẽ forma corpea nũero disponẽs ad aĩaꝫ in corpe
tali/ ꝛ sic seq̃ret̃ ꝙ xp̄s nõ fuisset mortu⁹: ꝛ etiaꝫ se
queretur ꝙ nullũ corp⁹ aĩatũ moreret̃/ imo semp
esset viuũ/ sed consequens est falsum. ergo. ꝛc.

Quartuꝫ

¶ Itẽ aĩatũ ꝛ inaĩatuꝫ gener differũt/ ꝛ silr̃ mor
tuũ ꝛ viuũ/ si igr̃ idẽ corp⁹ numero esset aĩatuꝫ et
inaĩatũ et mortuũ et viuũ. seq̃ret̃ ꝙ idẽ nũero eẽt

Cõfirmatio.

diuersum gñe qd est ipossibile. ¶ Hoc cõfirmat̃
p Aristotelẽ scdo metaphisice dicẽtẽ ꝙ sicut ideꝫ
nũero est idẽ specie ꝛ gñe: ꝛ si nõ ẽ idẽ gñe nec spe=

Quitum.

cie idem nec nũero. quare. ꝛc. ¶ Itẽ q̃ñcũq꜄ aliq̃
vniũtur sic i aliquo ꝙ vtrũq꜄ eoꝝ põt esse p se illa
vniũtur p accidẽs hoc põt haberi ab Aristotele
scdo phisicoꝝ q̃ dicit ꝙ iste hõ ꝛ medic⁹ vniũtur
p accidẽs: qꝛ iste hõ põt esse sine medicina et medi
cina põt esse sine isto hoĩe: qꝛ in alio hoĩe. sꝫ si cor
pus manet idẽ nũero post sepationẽ ab aĩa: tũc po
test manere p se sine aĩa: ꝛ de aĩa intellectiua cer=
tũ est ꝙ põt manere p se sepata a corpe. quare aĩa
et corpus faciũt vnũ solũ p accñs/ sed cõsequẽs ẽ
falsum/ quare ꝛ illud ex quo seq̃tur scꝫ ꝙ maneat
idem corpus numero separatum ab anima.

In oppõꝫ

¶ Oppositũ sup illd Psal. Nõ dabis sanctũ tu=
um videre corruptionẽ. dicit glosa corp⁹ a te san
ctificatũ nõ patieris corrũpi ꝛ caro nõ putrefiet
sed requiescet. ergo. ꝛc. ¶ Itẽ in euangelio Jo. ꝙ
Joseph postq̃ mortuus fuit iesus petiuit corpus
eius a Pilato: sed si non fuit corpus idẽ numero

Respõsio.

non fuisset corpus iesu sed aliud corpus. q̃re. ꝛc.
¶ Responsio. tria sunt vidẽda principalit̃. pmo
vtrũ corp⁹ xp̄i fuerit idẽ viuũ ꝛ mortuũ numero.
Secundo vtrũ corp⁹ xp̄i mortuum ꝛ corpus alte=
rius hois fuerunt corpora mortua vniuoce. Ter=
tio. vtrum in xp̄o hoĩe sit pluralitas formarum.

1. articul⁹

¶ Quãtũ ad primũ dr ꝙ in isto oẽs cõueniũt ꝙ
corpus xp̄i fuit vnuꝫ ppter vnitatẽ seu ppter idẽ=
titatẽ diuini suppositi: qꝛ corp⁹ xp̄i mortuum ita
fuit substantificatũ in supposito verbi sicut ꝛ cor=
pus viuũ. Nunq̃ enĩ deposuit qd semel assumpsit
et fuit vnum scdm materiã. sicut enĩ in cõuersiua
generatiõe elemẽtoꝝ manet eadẽ materia nume=
ro: sic in corpore viuo ꝛ mortuo manet eadem ma
teria numero. ¶ Aliud etiã est in quo omnes cõ
ueniunt scꝫ ꝙ corp⁹ xp̄i viuũ ꝛ mortuũ respicien=
do ad rationẽ vitalẽ siue ad vitã/ non fuit idẽ spe=

Opĩo q̃ est s. tho. q̃li. 2 arti. 1. 3. di. 22. q. 1. ar. 13. pte q. 50. ar. 5.

cie mortuũ ꝛ viuũ. ¶ Sed descendẽdo in specia=
li est diuersitas opinionũ ꝛ cõtrouersia. Quidaꝫ
enĩ dicũt ꝙ corp⁹ xp̄i solũ fuit vnũ ppter idẽptita
tem suppositi/ ꝛ ppter vnitatẽ materie/ ꝛ nõ pro=
pter vnitatẽ alicui⁹ forme substãtialis eiusdẽ nu=
mero pficiẽtis talẽ materiã corporeã. Q autem
possit dici vnũ siue idẽ corp⁹ ppter vnitatẽ suppo
siti pbant ex hoc ꝙ nos videm⁹ ꝙ licet supficies
pri⁹ existẽs nigra/ postmodũ facta alba/ nõ possit
dici ꝙ maneat semp alba vel nigra: tñ bñ põt dici
ꝙ maneat semp colorata/ ꝛ ꝙ manet idẽ coloratũ
qꝛ semp manet supficies eadẽ. eadẽ rõne ex parte
ista erit cũ corp⁹ habeat rationẽ forme generalis
manẽte semp eodem supposito q̃tũcunq꜄ fiat alia
forma corporea in illa materia corpis mortui po
terit dici ꝙ manebit idẽ corp⁹. Q aũt possit ideꝫ
corp⁹ dici ppter vnitatẽ materie pbat̃ p Aristote
lẽ. 2. metaphisice dicentẽ ꝙ q̃ sunt vnum sm mate

Impugnat̃ opinio ab aliq̃b⁹. Primo.

riã: sunt vnũ sm numerũ. ergo. ꝛc. ¶ Hec opinio
ab aliis non credit̃ esse vera. ꝛ ideo ptra ipsam ar
guit̃ sic. Q̃ñcunq꜄ aliq̃d dicit̃ idem aliquale esse/
oportet ꝙ illud p qd dicit̃ aliq̃le esse sit idẽ. Exẽ=
plum. si aliq̃d dicit̃ albũ p albedinẽ/ ad hoc ꝙ di=
cat̃ idẽ albũ p totã diẽ/ oportꝫ ꝙ maneat eadẽ al=
bedo p totã diẽ. ꝛ ideo ab Aristo. hẽt̃. 5. phisicoꝝ
ꝙ albedo corrupta in nona/ ꝛ generata in vespere
non est eadẽ albedo numero saltẽ. igit̃ cũ aliquid
dicat̃ esse corp⁹ p formã corporeã/ ad hoc ꝙ dicat̃
idẽ corp⁹ oportet ꝙ maneat eadeꝫ forma: et scdm
istos nõ manet eadẽ forma substãtialis q̃ pri⁹. er

Secundo

go ꝛc. ¶ Itẽ nichil dicit̃ esse idẽ specie cũ aliquo
nisi cõueniat in eadẽ forma specifica cũ illo. ergo
eadẽ rõne nichil dicet̃ esse ideꝫ numero cũ aliquo
nisi habeat eadẽ formã numero cũ illo: sed corp⁹
mortuũ sm eos nõ habet eandẽ formã cũ corpo=

Tertio.

re viuo. ergo ꝛc. ¶ Itẽ si ppter vnitatẽ suppositi
posset dici idẽ corp⁹ numero/ cũ verbũ ipsum pos=
sit assumere plures naturas: imo oẽs creatas na
turas: tũc oẽs creature essent eadẽ natura nume=
ro: sed hoc est incõueniẽs. ergo. ꝛc. ¶ Immo hoc
est specialiter cõtra eos: qꝛ dicũt si v̄bũ assumeret

Quarto.

plures naturas humanas ꝙ nõ esset xp̄s vn⁹ ho=
mo sed plures hoies. ¶ Itẽ omne illud qd est es
sentialiter idẽ numero est idẽ specie. cũ igit̃ corp⁹
mortuũ nõ sit idẽ specie eo ꝙ oĩs trãsmutatio sp
est ad nõ idẽ sm speciẽ sed ad aliud sm speciẽ. nõ
enĩ corrumpit̃ aer vt inde generet̃ aer/ sed vt ge=
neret̃ ignis. quare tale corp⁹ mortuũ non põt dici

Soluunt̃ rões pme opiniõis.

idẽ numero. ¶ Rationes p alia opinione nõ cõ=
cludunt. Nã licꝫ vnitas suppositi posset dare ali
quã denoĩationẽ: nõ tñ põt dare oẽm sicut in exẽ=
plo adducto. licet enĩ de supficie pri⁹ nigra/ post=
modũ facta alba/ possit dici ꝙ maneat coloratuꝫ:
nõ tñ põt dici ꝙ maneat idẽ color. igit̃ silr̃ erit ex
parte ista/ ꝙ licet possit dici ꝙ maneret idẽ corpo
ratũ: nõ tñ põt dici ꝙ maneat idẽ corpus. ¶ Ad
aliud cũ dicit̃ ꝙ q̃ habẽt vnã materiã sunt vnum
sm numerũ. dicendũ ꝙ verũ est de illis q̃ habent
eãdẽ materiã in eodẽ tpe et nõ in diuersis tpib⁹.

als seq̃ret ꝙ aer ex quo fit ignis/⁊ ipse ignis post
modũ generat⁹ essent idẽ numero/cum in eis ma
2.opinio. neat eadẽ materia numero. ¶ Alij dicunt ꝙ cor-
pus mortuum dicit idẽ corpus numero/nõ ꝓpter
vnitatẽ alicui⁹ forme: sed ꝓpter eandẽ materiam
et eãdẽ q̃titatẽ. ponũt eñ ꝙ sicut ipsa q̃titas ex-
tensa habens partẽ extra partẽ dicit corp⁹: sic po
nunt ꝙ ipsa materia extẽsa ꝑ quãtitatẽ/ habẽs tñ
in se aliã extẽsionẽ q̃titatis/licet nõ ex se sed ex
q̃titate dicit corp⁹: ⁊ q2 in corpe xp̃i mortuo fuit
eadẽ materia extẽsa sub eadem q̃titate: ideo po-
tuit dici corp⁹ ⁊ etiã idẽ corpus numero: ⁊ q2 non
solũ dr ꝙ fuit idẽ corpus numero: sed etiã ꝙ caro
xp̃i mortua fuit eadẽ caro numero. ¶ Addunt vl
tra ⁊ dicunt ꝙ caro nichil aliud est q̃ materia af-
fecta ꝑ ipsas qualitates/ita ꝙ talis affectio nihil
reale absolutũ dicit vltra essentiã materie: sicut
nec ipsa extẽsio dicit aliq̃d positiuũ absolutũ sup
ipsã nudã essentiã materie. Et tũc sicut pri⁹ q̃si in
corpe xp̃i mortuo mãserit eadẽ materia affecta ꝑ
qualitates. potuit ꝑ ꝯsequẽs caro xp̃i mortua di-
ci eadem scd̃m numerum. ¶ Sed cõtra hoc pri-
mo videt esse vna auctoritas Augustini de vera
reli. ca. 18. vbi dicit ꝙ non põt dici aliqd̃ corp⁹ nisi
ꝑ speciẽ sue forme. quare ẽm Augu. nõ potest di-
ci materia extẽsa ꝑ q̃titatẽ corp⁹ sine forma cor-
porea substãtiali. ¶ Itẽ ẽm phm̃. 4. metheoro-
rũ. Caro est illud qd̃ resultat ex cõmixtiõe elemẽ
toꝝ. igit si resultat ex mixtione magis tenebit se
caro ex parte forme q̃ materie: ⁊ ita nõ erit ma-
teria. ¶ Itẽ ẽm aplm̃ ad Corin. Nõ oĩs caro ea
dẽ caro: sed alia caro hoĩs: ⁊ alia caro piscis. sed
si caro nõ esset nisi materia affecta: tunc cũ mate
ria in oĩbus istis inferiorib⁹ sit eiusdẽ rõnis/ oĩs
caro esset eadẽ ⁊ eiusdẽ rõnis: qd̃ est contra aplm̃.
nec potest dici ꝙ sit alia caro ꝓpter aliã affectio-
nẽ: q2 talis affectio nichil absolutũ positiuũ dicit
ẽm eos sup ipsam materiã. ¶ Item ẽm Dam̃. li-
bro. 3. ca. 21. duplex est corruptio. Una q̃ est sepa-
ratio forme a materia/puta aĩe a corpe: ⁊ hoc ẽm
eũ bene fuit in xp̃o. Alia est corruptio q̃ ẽ destru-
ctio corpis mixti siue resolutio in elemẽta. et ẽm
eũ nõ fuit in xp̃o: imo corpus ei⁹ huius corruptio
nis experimentũ nõ habuit: sed si nõ fuisset corp⁹
xp̃i mortuũ idẽ numero ꝓpter vnitatẽ forme: sed
solũ ꝓpter materiã/tunc in xp̃o fuisset corruptio
que est destructio corpis in elemẽta: qd̃ est contra
3.opinio. Dam̃. quare ⁊c. ¶ Alia est opinio ꝙ corpus xp̃i
mortuũ ⁊ viuũ fuit nõ idẽ nũero: q2 nec vnũ ꝓpt
vnitatẽ suppositi cũ suppositũ sit extra essentiã
ipsius corpis. nec ꝓpter vnitatẽ materie/ cũ ma-
teria ẽm se nõ habeat rõnẽ corporeitatis. nec pro
pter aliquã formã vnã numero existentẽ in corpe
mortuo: q2 in quolibet cõposito ẽm istos non est
nisi vna forma ẽm numerũ. talis autẽ forma scd̃m
istos ⁊ veritatẽ est aĩa intellectiua q̃ fuit in triduo
a corpe xp̃i separata: et alia forma scd̃m speciẽ in
eadẽ materia introducta. nec tñ debet dici ꝓpter
talẽ formã introductã de nouo in materia corpo
ris xp̃i/ꝙ xp̃s de nouo vniuit sibi aliquã naturã/
⁊ ꝙ aliquã naturã deposuit. nã certũ ẽ ꝙ xp̃s ali
quãdo fuit calefact⁹ et acq̃siuit de nouo ꝑ altera-
tionẽ aliquã formã accidẽtalem. silr̃ xp̃s habuit
aliquã deꝑditionẽ: ex quo ꝑmutatiõnẽ faciebat
deꝑditi restaurationẽ: ⁊ tñ nõ dicim⁹ ꝙ xp̃s de no
uo vniuit sibi aliquã formã accidẽtalẽ/ vel ꝙ ꝑ ta
lem deꝑditionẽ deposuit aliquã naturam: ⁊ certe
hoc nõ ꝓpter aliud nisi q2 antecedẽter ⁊ quasi vir
tualiter assumendo hũanã naturã ad quã oĩa ista
cõseq̃bant assumpsit in tali ꝓma assumptione oĩa
que postmodũ ad ipsam cõseq̃bant. Eodem ergo
mõ erit in ꝓposito ꝙ cũ ad naturam sequit ꝙ ipsa
corrupta alia forma introducat in ei⁹ materiam
nõ ꝓpter hoc ꝙ alia forma introducta est i ei⁹ ma
teriã ⁊ vnita ipsi supposito dicit verbũ assumere
secundã formã de nouo: sed solũ erat sibi vnitum
verbũ ꝑ accidẽs inq̃tũ fuit vnitum illi materie
quam ꝑficiebat talis forma de nouo introducta.
¶ Ista opinio videt alijs esse erronea: q2 est con Impugnatio huius opinionis
tra sacramẽta ecclesiastica ⁊ ipa destruit. est scd̃o
cõtra euãgelia/cõtra scõꝝ testimoniũ/ et ꝯtra iu
ra canonica. Q sic cõtrauenit siue destruit sacra
mẽta ista ꝓbat sic. Nã et si ita sit ꝙ in veteri lege
sacramẽta ꝑ aliud habuerũt significãtiã: ⁊ ꝑ aliõ
efficiẽtiã seu efficaciã/nõ tñ in noua lege: q2 sacra
menta ecclesiastica ꝑ idẽ habẽt significãtiã ⁊ effi
caciã: sed sic est ꝙ sacramẽta noue legis habẽt ef-
ficaciam ꝑ sanguinẽ ⁊ passionẽ xp̃i quare ⁊ ꝑ san-
guinẽ xp̃i habent significãtiã. igit cũ ille sanguis
ꝑ quẽ habẽt efficaciã sit sanguis xp̃i: oportet etiã
ꝙ ille sanguis ꝑ quẽ hñt significantiã sit sanguis
xp̃i: sed sanguis ꝑ quẽ habẽt significãtiã fuit san-
guis emissus de corpe xp̃i post mortẽ. oportꝫ igit
ꝙ sanguis ille fuit ipsi⁹ xp̃i: sed nõ potuit esse san
guis xp̃i nisi effluxisset de corpe xp̃i vero: q̃re cor
pus xp̃i viuũ ⁊ mortuũ fuit idẽ numero. ¶ Pri-
mũ istoꝝ ꝙ ꝑ sanguinẽ xp̃i habuerũt efficaciã ip-
sa sacramẽta dicit Augu. de ciuitate dei libro. 10.
ca. 18. ¶ Secundũ ꝙ ꝑ sanguinẽ post mortẽ emis
sum habeãt significãtiã/dicit in de ciuitate. c. 26.
et idẽ Augu. sup illud psal. Nũ q̃d q̃ dormit. ⁊c. ⁊
patet ꝑ illud Augu. ꝙ sicut de latere ade dormiẽ
tis formata ẽ eua: sic de latere xp̃i mortui forma-
ta ⁊ seorsum fluxerũt sacramẽta. aqua in remediũ
sanguis in preciũ: et ꝓpter hoc seorsum cõsecrat
sanguis a corpe/⁊ multa hmõi. ¶ Itẽ sacramen-
ta habẽt istitutionẽ certã ⁊ materiã certã ⁊ silr̃ ef
fectũ determinatũ: q̃ oĩa sunt in sacramẽto eucha
ristie. ¶ Ex hoc sic arguit. Certa istitutio sacra
mẽti istius fuit vt ꝑ v̓ba ista qñ ꝓnũciant (hoc est
corpus meũ) cõsecraret verũ corpus xp̃i: sed mo
do est ita ẽm oẽs ꝙ si fuisset in triduo facta ꝓnun
ciatio istoꝝ verboꝝ sup debitã materiã cũ debita
intẽtione fuisset ibi ꝯsecratio. quare fuisset ibi cõ
secratũ verũ corpus xp̃i: ⁊ ꝑ ꝯsequẽs fuisset idem
corpus numero ꝯsecratũ qd̃ xp̃s habuit viuens.
Christus eñ dũ vixit sacramentũ eucharistie isti
tuit: sed dũ vixit instituit ꝙ fieret ꝑ illa verba pro
nunciata cõsecratio vera corpis xp̃i: quare in tri
duo fuit idẽ corpus numero. ¶ Scd̃o ostendit ꝙ
est cõtra euãgelia: q2 Johãnis. 20. habet ꝙ chri-
stus Thome dubitãti ꝓbauit resurrectionẽ ꝑ vul
nus laterale. habet etiã ibi ꝙ dixit Thomas nisi
misero digitũ meũ in latus suũ/ nõ credã. ex hoc
sic arguit. Aut illud vuln⁹ laterale inflictũ cor-
pori xp̃i post mortẽ sicut habet ex eodẽ euãgelio
fuit ante resurrectionẽ in eodẽ corpe xp̃i qd̃ post
mortẽ resurrexit: aut nõ fuit in eodẽ corpe xp̃i qd̃
prius fuit viuũ ⁊ post mortẽ resurrexit. Si dicat
ꝙ fuit i eodẽ corpe xp̃i/habet ꝓpositũ: scꝫ ꝙ fuit
idẽ corpus numero viuũ ⁊ mortuũ. Si autẽ dicat
ꝙ nõ fuit in eodẽ corpe xp̃i ante resurrectionem/
sed in aliquo alio corpe: tunc sequunt duo incõue
niẽtia. vnũ ꝙ xp̃s ꝑ illud vuln⁹ laterale non ꝓba
uit intentũ scꝫ ꝙ resurrexit idẽ corp⁹ qd̃ pri⁹ fuit
Nã ꝑ vulnus existẽs inflictũ in alio corpe a cor-
pore xp̃i nõ põt ꝓbari ꝙ resurrexit idẽ corp⁹ xp̃i
q2 prius fuit viuũ: ⁊ ꝑ cõsequẽs sequit ꝙ xp̃s non
ꝓbauit resurrectionẽ suã discipulis suis: qd̃ ẽ cõ
tra euãgeliũ. Aliud incõueniẽs sequit ꝙ xp̃s ex
quo nõ ꝓbauit ꝙ resurrexit idẽ corpus qd̃ pri⁹ ha
buit ꝑ vulnus tale qd̃ ante resurrectionem fuit in
alio corpe ꝑ positũ qd̃ ꝓbauit ex ostensione talis
vulneris lateralis oppositũ/hoc scꝫ ꝙ nõ fuit idẽ
corpus numero qd̃ resurrexit. ex quo eñ tale vul
nus fuit i alio corpe sicut supponit: nec ex hoc ꝓ
batur fuisse idẽ corp⁹ nũero qd̃ resurrexit: ⁊ ꝓba-
tur ꝑ ostẽsionẽ talis vulneris aliõ seq̃t necessario
qd̃ ꝓbet ꝑ tale vuln⁹ ostẽsum aliud corp⁹ a corpe
xp̃i ⁊ nõ idẽ corp⁹: qd̃ silr̃ est contra euangelium.
¶ Hoc cõfirmat ꝑ Augu. in eplã a deo gr̃as. vbi
dicit ꝙ ꝑ talia vulnera non ostendit aliud ꝑ alio.
Idẽ dicit Augu. sup Johã. omel. iij. ¶ Et vltra
cõfirmat ꝑdicta ratio ꝑ hoc: q2 post q̃ nõ est natu-
ralis ascensus a mortuo ad viuũ: sicut est natura
lis descensus a viuo ad mortuũ nõ est aliqua na-
turalis ordinatio/ nõ potest ꝓbari ꝑ aliq̃d qd̃ est
in mortuo ꝙ resurrexerit idẽ corp⁹ numero quod
prius fuit viuũ: licet ꝓpter naturalẽ descensum a
viuo ad mortuũ posset ꝓbari ꝙ corp⁹ mortuũ exi-
stens nũc aliud ꝑ mortẽ ex positiõe fuit illud cor
pus qd̃ pri⁹ fuit viuẽs. ¶ Hoc idem ꝓbat ꝑ mul
tas auctoritates: qd̃ est cõtra scõꝝ testimonium.
Nã augu. cõtra felicianũ dicit carnẽ in sepulchro
non deseruit quã in vtero virginis sibi formauit
et habet hoc. 3. distinctione. 21. Idẽ dicit Augu.
eplã. 60. ¶ Itẽ leo papa in sermone de ascẽsione
dñi post beatã. ⁊c. ¶ Itẽ Augu. in sermone de ca
dẽ solẽnitate q̃ icipit/oĩa carissimi. ¶ Itẽ Dam̃.
libro. 4. ca. vltimo. ¶ Itẽ Dam̃. libro. 3. ca. 3. hec
eadẽ caro q̃ passa est resurrexit. neutrũ eñ partiũ
deposuit/nõ corpus: nõ aĩam. ¶ Itẽ Augu. de fi
de ad pe. In cruce dẽ hõ fact⁹ ꝑpẽdit: idẽ homo
latuit. ¶ Itẽ Grego. sup illud Joh. Maria sta-
bat. exponẽs illud Grego. de torrẽte in via bibit.
dicit idẽ expresse ꝙ fuit eadẽ caro ⁊ idem corpus.
¶ Itẽ Hierony. sup illud Jone. subleuabis me.
dicit idipsum corp⁹ ⁊ eandẽ carnẽ q̃ passa est resur
gere dicim⁹. ¶ Quantũ scꝫ ꝙ sit cõtra iura cano
nica patet de ꝯsecratione distinctiõe. 2. ca. reuera
mirabile. ⁊ eadem disti. ca. oĩa q̃cunq̃ dñs voluit
fecit. ibi habet illud corp⁹ sane/⁊ illud corp⁹ vere
resurrexit: q2 in sepulcro iacuit ⁊ in cruce pepẽdit
De q̃da. ¶ Dicũt igit isti ꝙ fuit idẽ corp⁹ xp̃i mortuum ⁊
q̃lt. 10. q. 8 viuũ. ⁊ q2 nõ potest poni ꝙ fuit idẽ numero corp⁹
xp̃i mortuũ ⁊ viuũ ponẽdo tñ vnã formã in hoĩe
ideo cõsequẽter dicũt ꝙ i hoĩe sunt plures forme
¶ Dicũt tñ aliq̃ ꝙ corp⁹ xp̃i fuit idẽ nũero mor-
tuũ et viuũ ꝑ miraculũ ⁊ ꝑ ꝓuilegiũ spãle sibi cõ
cessum. in oĩ vero alio hoĩe supnaturaliter loquẽ
do est aliud corpus numero mortuũ ⁊ viuum. et
hoc ꝓbãt ꝑ talem rationẽ: nã licet in hoĩe sint due
forme substãtiales/ scꝫ forma corpea ⁊ aĩa itelle-
ctiua tñ in cõpatiõe ad materiã se hñt vt vna for
ma ꝑficiens: ⁊ in eodẽ instanti introducit natura
liter forma corporea ꝑ generationẽ: ⁊ ipsa aĩa itel
lectiua supnaturaliter ꝑ creationẽ q̃ disponit ad
ipsam aĩam intellectiuã: ⁊ ꝑ cõsequens qd̃ dispo-
fuit ad separationẽ aĩe intellectiue disponit ad se
parationẽ forme corporee. igit cũ in morte fiat dis
positio naturaliter sicut ꝑ violentiã ad separatio
nem aĩe intellectiue fiet naturaliter dispositio ad
separationẽ forme corporee. qd̃ eñ idisponit ad
vnum/idisponit ad alterum. ex quo eadem dispo-
sitio disponit ad vtrãq3 formã. ⁊ ita sequit natu-
raliter ꝙ semꝑ corp⁹ mortuũ sit aliud nũero a cor
pore viuo nisi patiat miraculũ sicut fuit in corpo
re xp̃i. ¶ Cõtra hoc sic arguit ab alijs sic hoc di
ctat ratio ꝙ si corp⁹ xp̃i mortuũ/⁊ corp⁹ xp̃i viuũ
fuit eiusdẽ speciei ꝙ corp⁹ xp̃i mortuũ ⁊ corp⁹ pe-
tri mortuũ sint eiusdẽ speciei. magis eñ videntur
cõuenire corp⁹ xp̃i mortuũ ⁊ corp⁹ petri mortuũ
q̃ corp⁹ xp̃i mortuũ ⁊ corp⁹ xp̃i viuum: sed modo
ita est ꝙ corp⁹ petri nõ manet idẽ specie mortuũ
ꝓpter separationẽ forme corporee/cum semꝑ fiat
transmutatio ad aliud scd̃m speciẽ/ ⁊ introduca
tur alia forma ẽm speciẽ separata forma corpea.
et sic nõ manẽt idẽ ẽm speciẽ corp⁹ petri mortuũ ⁊
viuũ: ⁊ ꝑ ꝯsequẽs sequit ꝙ corp⁹ petri mortuũ et
corp⁹ xp̃i mortuũ differãt specie: vel seq̃t ꝙ si cor
pus xp̃i mortuũ ⁊ corp⁹ petri mortuum differunt
specie/ꝙ corp⁹ xp̃i viuum ⁊ corp⁹ petri viuum dif
ferunt specie: qd̃ videtur esse absurdũ. ¶ Unde
breuiter dicit ꝙ sicut corpus xp̃i mortuũ ⁊ viuũ
fuit idẽ specie ⁊ nũero: sic corp⁹ petri fuit idẽ spe-
cie ⁊ numero mortuum ⁊ viuũ. nec eñ ꝑ aliud põt
ꝓbari de corpe xp̃i ꝙ fuit idẽ numero viuũ ⁊ mor
tuũ q̃ de corpe petri. sicut eñ ꝑ lineamẽta vel hu
iusmodi talia potuit ꝓbari de corpore xp̃i ꝙ fuit
idẽ numero viuum et mortuum: sic ꝑ lineamenta
⁊ talia poterit ꝓbari de corpe petri ꝙ fuit idẽ nu
mero. hmõi autẽ ꝓbatio manifesta ꝑ sensum non
est repudienda sicut dicit ꝯmẽtator. 8. phisicoꝝ
Experimentũ eñ sermonũ veroꝝ est vt ꝯueniãt
rebus sensatis. ¶ Dicũt ergo ꝙ sicut corpus xp̃i
et etiã cuiuscũq3 pri⁹ fuit formatũ naturaliter/ et
postmodũ aĩa intellectiua creata ⁊ infusa tali cor
pori: sic naturaliter vt dicũt pri⁹ separat/vel sepa
rata fuit aĩa itellectiua: et tñ adhuc manebat idẽ
corp⁹ numero qd̃ pri⁹ fuit naturaliter formatum
q̃ ipsa aĩa intellectiua esset infusa / tendẽs tñ ha-
bitualiter ad putrefactionẽ ⁊ etiã actualiter q̃tũ
est de se nisi aliunde fuit ꝑseruatũ/sicut fuit de cor
pore xp̃i. ¶ Primũ istoꝝ q̃tum ad formationem
ꝙ pri⁹ corpus ipsum naturaliter fuit formatũ/di-
cit Augu. de ecclesiasticis dogmatib⁹ ca. 13. i vna
auctoritate q̃ incipit/dicim⁹ corpus tñ ꝑ ꝯiũctio
nem. ¶ Secundũ vero scꝫ ꝙ separata aĩa intelle
ctiua adhuc manet idem corpus/dicunt habere a
Dam̃. in logica sua. ca. 24. de forma. et icipit au-
ctoritas. vnaqueq3 eñ hoĩm hypostasis cõstituta
est. ⁊c. ¶ Ad primũ ꝑncipale dicẽdũ ẽm aliquos Ad ꝑmũ principale
ꝙ illud argumẽtũ nõ est ad ꝓpositũ: nã ex hoc qd̃
habet ibi hoc et illud/oportet ꝙ demõstrẽt idem
corpus: ita ꝙ sicut ly hoc demõstrat corp⁹ viuum
sic ly illud demõstrat idẽ corpus numero mortuũ
qd̃ pri⁹ fuit viuũ. ¶ Uel dicendum ꝙ q2 corp⁹ cõ
iunctum aĩe habet quasi quodã modo ligamentũ
cum aĩa. ideo dicit xp̃s soluite tẽplum hoc. et nõ
dicit corrumpite: vt sic sit sensus/ soluite. i. facite
ꝙ aĩa nõ habeat ligamẽtũ cũ corpe: nec ecõuerso.
et ego excitabo illud. et iste modus exponẽdi põt
haberi a Dam̃. libro. 4. ca. vltimo. ¶ Ad secun- Ad scd̃m.
dum dicendum ꝙ ista maior habet veritatem qñ

fuit mutatio a contrario in contrariũ:non autẽ
habet veritatẽ qñ fit mutatio ab habitu in priua
tionẽ. exẽplũ de luce in medio: q̃ si corrũpatꝛ non
ꝓpter hoc fit aliqua forma positiua in medio. mo
do aũt scd̃m Augu. ad felicianũ/mors xp̄i assimi
latꝛ illi mutationi q̃ est ab habitu in priuationem:
⁊ q̃ est a luce ad tenebras. ❡ Uel dicitꝛ q̄ semꝑ ha
bet veritatẽ in substãtialib9 vel imediate vel me-
diate. imediate habet veritatẽ in iãiatis sicut pa-
tet in elemẽtis. in aĩatis vero habet veritatẽ me-
diate/nõ tñ imediate. et hmõi ratio est: q2 ex quo
sunt diuerse forme in aliquo aĩato aliq̃d põt idis-
ponere ad vnã qd̄ nõ indisponit ad aliam: ⁊ ꝑ ꝯse-
quens nõ fit ꝑfecta corruptio ⁊ resolutio totalis
imediate vsq3 ad materiã ꝑmã: licet ipsum corp9
semꝑ habeat actualẽ tendentiã ad ꝑfectã corru-
ptionẽ vt inde postmodũ aliq̃d generetꝛ aliud: et
ita mediate in aĩatis corruptio vnius est genera-
tio alteri9/licet nõ imediate. sic eñi in entib9 ꝑfe-
ctis sunt multe corruptiones imꝑfecte: ⁊ solũ vl-
tima est ꝑfecta/ qua corruptione facta sequitꝛ ge-
Ad tertiũ neratio alteri9. ❡ Ad tertiũ dicendum q̄ forma
corporeitatis ꝑ se nõ est dispositio ad aĩam intel
lectiuam: sed forma corporeitatis sub certa armo
nia: et q2 ista armonia põt tolli licet nõ tollatꝛ for-
ma corporea ipsa: hinc est q̄ põt separi aĩa intelle
ctiua/stãte adhuc forma corpea. ❡ Et si arguatꝛ
cõtra hoc q̄ cũ forma corpea sit dispositio ad ar-
moniã/sicut ipa armonia ad aĩam intellectiuam:
quare stãte ipa forma corpea stabit armonia/et ꝑ
cõsequens aĩa intellectiua. ❡ Dicendũ q̄ nichil
ꝓhibet q̄ stãte forma corpea aliq̃d fiat qd̄ idispo
nat ad armoniã/⁊ nõ indisponat ad formã corpo
reã. exẽplum/q2 ⁊ si ita sit q̄ supficies ẜm se sit dis
posita vt recipiat albedinẽ/nichilominus stante
supficie põt fieri aliq̃d qd̄ idisponat ad albedinẽ:
q̄ autẽ talis armonia sit dispositio ad aĩam itelle
ctiuã dicit Auicẽ. 6. naturaliũ pte. 1. ca. 4. ❡ Ad
Ad q̄rtuz quartum dicendũ q̄ esse diuersum genere potest
fieri trib9 modis. Uno eñi modo essentialitꝛ sicut
forma lapidis et ipa aĩa differunt gñe. Alio mo-
do põt eẽ ꝑ iformationẽ ex vtraq3 pte: sicut mate-
ria cõsimilis vel eadẽ successiue existẽs sub forma
lapidis ⁊ forma vitali scz ipa aĩa differũt genere
ꝑ informationẽ. Tertio mõ põt aliq̃d esse diuer-
sum genere ex vna parte ꝑ informationẽ/⁊ ex alia
parte nõ ꝑ informationẽ: sicut eadez materia ꝑ se
existẽs sine forma/⁊ postmodũ existẽs formata dif-
fert genere a seipsa inq̃ntum sic cõsideratꝛ sine for-
ma/⁊ postmodũ sub forma. ❡ Per hoc ad argu-
mentũ dicendu3 q̄ idẽ numero nõ põt esse diuer-
sum genere essentialiter: bene tñ idẽ numero põt
esse diuersum genere ꝑ informationẽ ex vtra pte:
et ꝑ iformationẽ ex altera pte tñ. In ꝓposito au
tem idẽ corp9 numero fuit diuersu3 genere ꝑ ifor
mationẽ ex vna pte solũ inq̃ntũ idẽ corp9 fuit ꝑus
tum forma vitali/⁊ postmodũ fuit sine tali forma
Ad confirmationez ❡ Ad cõfirmationẽ autẽ dicendũ q̄ accipiendo
idẽ vniformiter bñ verũ est q̄ illud qd̄ est idẽ nu-
mero est idẽ specie ꝑ essentiã: ⁊ si nõ est idẽ specie
ꝑ essentiã nõ est idẽ numero ꝑ essentiã. ⁊ sic intel-
ligit aristoteles. intelligẽdo tñ difformiter nõ ha
bet veritatẽ. Nã illud qd̄ nõ est idẽ ꝑ informatio-
nẽ specie/bñ tñ est ide3 numero essentialiter: sicut
fuit i ꝓposito: q2 corp9 xp̄i viuũ ⁊ mortuũ nõ fuit
idẽ specie ꝑ iformationẽ/licet idẽ numero fuit es

sentialiter: q2 mã sit in corpe xp̄i mortuo eadẽ for
ma corpea q̃ pri9 fuit cũ aĩa itellectiua. ❡ Ad vl Ad vlti.
timũ dicendũ q̄ qñ vtrũq3 põt esse sine alio modo
ꝑfecto/vel alter eoꝝ: tunc habet veritatẽ q̄ viuũ-
tur ꝑ accidẽs sicut est in exẽplo adducto de medi-
co ⁊ hoĩe. qñ autẽ neutrũ põt esse sine alio mõ ꝑfe
cto: tunc nõ habet veritatẽ. sic autẽ est in ꝓposito
q̄ aĩa existẽs extra corp9 nõ habet modũ existen-
di ꝑfectũ: imo sẽp inclinatꝛ ad corp9 tãq3 hñs ipse
ctam existentiã. ❡ Quantũ ad secundũ ꝑncipa- 2. articul9
le vtrũ corp9 xp̄i mortuũ ⁊ corp9 alteri9 hoĩs mor
tuũ stati post mortẽ añ vlteriorẽ resolutionẽ fue-
rint corpa mortua vniuoce. Et videtꝛ q̄ sic ita vt
oppositũ ponere sit erroneũ: q2 sicut se habet vi-
uum ad viuũ/sic mortuũ ad mortuũ: sed ponere q̄
corp9 xp̄i ⁊ alteri9 hoĩs viua nõ sint corpa vniuo-
ce ẜm vniuocationẽ spẽi/ita scz q̄ nõ sint vni9 spe-
ciei est erroneũ. ergo ⁊c. ❡ Preterea sicut xp̄s vi
uus ⁊ alius homo viu9 fuerũt hoĩes viui vniuo-
ce: ita xp̄s mortu9 ⁊ ali9 homo mortu9 fuerũt ho-
mines mortui vniuoce/⁊ cõtrariũ dicere est erro-
neum. sed sicut ad rationẽ hoĩs viui ptinet corp9
⁊ aĩa coniũcta adinuicẽ: sic ad rationẽ hoĩs mor-
tui ptinet corpus et aĩa abinuicem separata: ⁊ sic
xp̄s habuit corp9 sepatũ ab aĩa qñ fuit mortuus:
et mortuum corp9 vniuoce sicut alij hoĩes mortui
❡ Cõtra/in corpus xp̄i mortuũ nõ fuit noua for
ma itroducta in morte: alioqn fuisset noua assum
ptio: sed in morte alteri9 cuiusq3 hoĩs introducitꝛ
noua forma/cũ corruptio vni9 sit generatio alte-
rius: ergo nõ fuit vna forma substãtialis specie in
ambobus: nec ꝑ consequẽs fuerũt vniuoce corpa
mortua. ❡ Respõsio. Primo ponentꝛ opiniones 1. opĩo q̄ẽ s. ti thome
de vnitate forme. ❡ Prima q̃ ponit vnã formaz
in oĩbus: ita q̄ nec in xp̄o nec i quocũq3 hoĩe nec
in alia re ponunt nisi vnã formã substãtialẽ: et po
nunt q̄ tã in xp̄o q̄3 in alio hoĩe introducitꝛ noua
forma in morte in materiã quã prius aĩa informa
bat. ❡ Alia ponit in oĩ hoĩe ⁊ in oĩb9 alijs saltem 2. opinio.
exceptis elemẽtis plures formas: ita q̄ posterio-
re separata vel corrupta remanet illa q̃ ꝑus adue
nerat. ❡ Et si obijciatꝛ cõtra eos q̄ natura nõ in-
tendit ꝑncipaliter corruptionẽ sed ex ꝯsequẽti: q2
scz disponẽdo ad formã introducendã reddit ma-
teriã indispositã ꝑori forme: ⁊ ꝑ ꝯsequẽs corrũpi
tur ꝑor forma ꝑ accidens ⁊ introducitur secunda.
❡ Potest dici ẜm eos q̄ agẽs corrũpẽs vnã for-
mam disponit materiã ad aliã nõ statim itrodu-
cendã: sed postea facta vlteriori resolutiõe ⁊ ꝯple
ta resolutione/generatꝛ vermis vel elementũ vel
aliquid aliud. ❡ Tertia opinio. in oĩbus alijs ab 3. opĩo q̄ẽ Henri. de gan. vbi. s
hoĩe ponit vnicã formã substãtialẽ: sed in homine
ponit plures: vnã scz eductã de potẽtia materie: ⁊
aliã creatã ab extra: ⁊ ponit q̄ iste due forme simꝛ
naturaliter itroducũtꝛ: ⁊ sicut vna scz aĩa rõnalis
separatꝛ alia corrũpitꝛ si dimittatꝛ sue nature. Uñ
ponũt q̄ in alijs hoĩbus a xp̄o ꝑdicta forma edu-
cta de potẽtia materie in sepatione aĩe corrumpi
tur: in xp̄o aũt ponũt q̄ fuit miraculose detenta.
Unde ponũt in alijs hoĩb9 a xp̄o nõ fuisse idẽ cor
pus numero viuũ ⁊ mortuũ: sed in xp̄o ponũt cor
pus xp̄i viuũ ⁊ mortuũ esse idẽ numero/nõ solum
q̃ntum ad suppositũ: sed etiã q̃ntũ ad formã substã
tialẽ. ❡ Alia autẽ opinio q̃ ponit plures formas
in oĩb9/ponit q̄ ide3 corp9 numero manet in alijs
sicut in hoĩe xp̄o. ⁊ hoc patet ꝑ articulũ condẽna-

tum in anglia vbi dr̄ q̄ corp9 cuiuslibet scti vel ho
minis anteq̃3 sit ꝑ putrefactionẽ mutatũ in aerem
vel elemẽta nõ est idẽ numero cũ corpe ei9 viuo ni
si ẜ3 q̃d scz rõne materie cõis sicut sunt vnũ q̃ i sui
cẽ trãsmutantꝛ: sicut caro ⁊ vermis ⁊ rõne accñtis
cõis scz quãtitatis. simplr̄ aũt est diuersum corp9
mortuũ a viuo spẽ ⁊ nũero qd̄ habetꝛ ꝑ errore nec
v3 qd̄ dicunt illi de tertia põne q̄ ille articul9 ẽ cõ
dẽnatus inquãtũ sequitꝛ ex vnitate forme: q2 pror
sus nõ habetur ꝑ errore q̄ corp9 xp̄i ⁊ cuiuslibet
hoĩs sit aliud viuũ ⁊ aliud mortuũ: l3 sit error pone
re q̄ corpus xp̄i q̃ntũ ad suppositũ nõ sit idẽ viuũ
et mortuũ in quo nõ est simile de alijs hominib9.
❡ Scd̄o sciendũ q̄ positio q̃ ponit corp9 xp̄i mor
tuũ et alioꝝ hoĩm dici vniuoce ẜ3 speciẽ eadẽ ꝯue
nientior est scd̃m fidẽ q̄ corpus xp̄i qñ fuit in ꝯce-
ptione vnitũ aĩe: l3 supnaturalr̄ a spũ sctõ dispone
retur: tñ ẜm fidẽ cõueniẽs est q̄ habuit similẽ dis-
positionẽ cũ alijs corpibus hũanis. ita q̄ suppo-
sita dispositione supnaturali naturaliter vniretꝛ aĩa
corpi sic disposito ⁊ vniformitꝛ sicut i alijs. ergo si
militer aĩa ei9 sepata remãsit corpus eius in simi
li dispositiõe quãtũ ad ea q̃ ad corp9 ptinent sicut
Obijcitur ꝯtra de gã dauo. alia corpora hominũ. ❡ Itẽ illi de tertia positiõe
dicunt q̄ illa forma q̃ educta ẽ de potẽtia materie
respectu aĩe remãet: sed nulla forma naturalr̄ põt
separi remanẽte dispositione q̃ ẽ necessitas. ergo
nec aĩa xp̄i supposita tanta passiõe fuisset sepata
naturalitꝛ ex quo remanet forma dispositiõis q̃ est
necessitas: ⁊ sic mors eius non fuisset naturalis.
❡ S3 dicũt q̄ imo q̄ alie dispositiões ei9 accñta
les q̃ disponebãt ad vtrãq3 formã ꝑ passionẽ fue-
rant corrupte ⁊ sic materia erat improportionata
vtriq3 forme. Unde sepatio aĩe fuit naturalis: s3
retẽtio alteri9 forme fuit miraclosa. ❡ S3 nõ v3
ꝑmo: q2 ex q̃ illa forma educta est ꝑncipali dispo-
sitio manẽte illa sepatõ aĩe nõ fuit ex toto natura
lis. ❡ Scd̄o. quia cũ alia accñtia nõ disponãt ad
aĩa3 nisi mediãte illa forma q̃ ponitꝛ necessitas ad
aĩam: l3 eius retentio esset miraclosa ipa3 tñ retẽ
tã consequtur sua ꝓꝑetas naturalis q̃ est retinere
aĩam in materia: sicut si potentia visiua sit supna-
turaliter in oculo naturalr̄ tñ hõ videt ꝑ eam: et
ita mors xp̄i ⁊ separatio aĩe erat ita inaturalis si
cut si fuisset facta nulla vulneratiõe in ei9 corpore
sicut dicit Dam. li. 3. c. 17. In greco passio sigt: fa-
mẽ/sitim/⁊ cõsimiles passiões: ⁊ etiã mortem qua
separatꝛ aĩa a corpe etiã in plenã resolutionẽ i ele-
menta. ⁊ dicit q̄ xp̄s sustinuit famẽ/sitim/⁊ mortẽ
sicut alij hoĩes: sed nõ resolutionẽ ⁊ pulueri3atio
nẽ in elementa q̃ est ꝑ putrefactione3: ⁊ ita vult q̄
corpus eius mortuũ sit vniuoce dictum cũ corpe
mortuo alteri9 hoĩs simili morte mortui. ❡ Ex
his p3 q̃ via sit erronea: q2 cum salus sit contra re
ctitudinẽ agendoꝝ ⁊ credendorũ. et error dicatur
ꝑ recessum a recta via. declinatio a veritate i alijs
sciẽtijs est simplr̄ falsitas. sed in theologia est er
ror et ratio op3 alterã istaꝝ opinionũ esse erroneã
sed error iste non est culpabilis donec veritas sit
manifestata per ecclesiam: illa tañ opinio que di
cit vniformitatem in corpore xp̄i cũ alijs siue hoc
sit per inductionem noue forme: siue ꝑ retentio-
nem antique videtꝛ magis cõueniens fidei: ⁊ alia
magis erronea errore penali nõ tñ heretica deb3
dici. donec ꝑ ecclesiã veritas declaretꝛ. Unde non
assero vnitatem nec pluralitatẽ forme. lic3 tenea3

vnitatẽ vt ꝓbabile q̃ddã: q2 rationes que probãt
vnitatem in alijs ab hoĩe concludunt etiam in ho
mine. Si autem tenerem pluralitatem libentius
tenerẽ illam q̃ ponit q̄ vna sepata naturaliter re-
maneat alia in xp̄o et in alijs q̄3 aliam. ❡ Unde
sustinendo vnitatẽ forme põt dici ad rationem in
cõtrariũ q̄ aliq̃d potest dici assumi a xp̄o duplici-
ter. Uno modo ꝑ se ⁊ directe vniendo ipm sibi in
eodem eẽ hypostatico. ⁊ sic nichil de nouo assum-
psit/nec sic assumptũ deposuit. ❡ Alio modo lar
ge et per accidens/scz ipsi per se assumpto vniri: et
sic multa accidẽtia assumpsit ⁊ deposuit. Unde l3
illa noua forma esset de nouo inducta ⁊ per se assũ
pto vnita non tamẽ proprie fuit assumpta nec per
ipsam debuit dici xp̄s alterius speciei esse q̄3 ꝑus
ita q̄ non fuerit tñ homo sed alterius speciei in-
nomiate. ⁊c. ❡ Quantum ad tertium. primo po- 3. articlꝰ
nentur rationes et auctoritates probãtes in xp̄o
pluralitatẽ formarum. Et secũdo ponentur ratio
nes quorũdã ad oppositum. Tertio. responsio eo
rũ ad primas rationes. ❡ Responsiones proban Rñsiones ꝓbãtes diuersitatez foraꝝ i eodẽ ꝯposito Pria rõ.
tes specialiter pluralitatem formarum in homie
xp̄o sunt hec. ❡ Corpus xp̄i fuit formatũ a spiri-
tu sctõ: ⁊ hoc i instãti: ⁊ ꝑ ꝯñs creauit in eo spirit9
sanct9 formã corpeitatis: q2 fecit q̃cq̃d fecisset vir
tus gñatiua pr̃is ex toto ⁊ illud qd̄ fecisset ṽtus
gñatiua pr̃is in tpe ⁊ cũ pctõ fecit spũs sctũs i in
stanti et sine pctõ et illa forma corporeitatis re-
mansit cum aĩa rationali i xp̄o: vt ꝓbabo: g̃ i xp̄o
fuerũt plures forme. ❡ Probatio minoris: q2 si
illa forma corpeitatis fuit corrupta aut fuit corru
pta in instanti infusionis aĩe. aut in alio istãti. nõ
in alio instanti: q2 illd̄ istans ꝑcessisset istãs ifusi-
onis aĩe aut fuisset secutũ nõ potest esse quod pre-
cederet: quia tunc inter illud instans ⁊ instãs in-
fusionis aĩe fuit. temp9 mediũ: qd̄ falsum est tñ
q2 seq̃retꝛ q̄ in eodẽ instanti i q̃ spũs sanct9 forma
uit corpus infusa nõ eẽt aĩa. tñ q2 in isto tpe mate
ria nullã formã haberet: q2 si habuisset aliquã for
mã q̃reretꝛ de illa sicut de ꝑma vtrũ remãsit cũ aĩa
aut fuerit corrupta. Et si corrupta in quo instanti
fuit corrupta. Si aũt illud instãs corruptiõis for
me fuit secutũ instans infusionis aĩe: seq̃tur q̄ ꝑ-
ma materia fuit aliq̃ tpe simul cũ aĩa: ⁊ ꝑ ꝯñs ha-
betꝛ ꝓpositũ. i istanti aũt infusionis aĩe nõ põt cor
rumpi: q2 tunc fuit corpus formatũ a spũ sancto ⁊
ꝑ ꝯñs tunc habuit illã formã corporeitatis quam
spiritus sanctus ei contulit. Relinquitur ergo q̄
illa forma remansit saltem aliquo tpe in xp̄o cum
aĩa. ❡ Preterea. auctoritate ecclesie ⁊ multi san- ij
cti dicunt christũ habuisse corpus a matre sua: sed
corpus dicit aliquã formam substantialem. g̃ chri
stus habuit a matre sua aliquã formã substãtialẽ
preter animã manente tamen cũ ipa aĩa. ❡ Pre- iij
terea. multe auctoritates sanctorũ dicũt xp̄m ha-
buisse tres naturas scilicz diuinitatẽ aĩam ⁊ car-
nes. ergo illd̄ qd̄ caro includit est aliq̃d ꝑter aĩa3
sed caro includit aliquã formã substãtialẽ. ergo
xp̄s habuit aliquã formã substãtialẽ ꝑter aĩam. ⁊
sic idẽ qd̄ prius. ❡ Preterea. corpus xp̄i idẽ fuit iiij
viuũ ⁊ mortuũ: s3 hoc nõ esset nisi remãsisset aliq̃
eadẽ forma substantialis in corpore ei9 mortuo. q̃
fuerat in viuo. ergo saltẽ in corpore eius viuo fuit
et fuerunt plures forme. ❡ Si dicas q̄ non im
mo q̄ fuit resolutio vsq3 ad primam materiam et
q̄ fuit introducta noua forma.

5 ¶ Contra. sicut albedo vt videtꝛ nõ supponit pro
supposito: sed eius denoĩatiuũ: puta albũ: ita vt
videtur corpus nõ supponit ꝓ supposito hñte na-
turã corpeã. sed hoc qđ dico corpeũ qđ est denoĩa
tiuũ descendit ab hoc qđ dico corp⁹: sed nõ põt di
ci idẽ corpus nisi ꝗ̃tum ad id ꝑ quo hoc qđ dico
corpus supponit. ergo nõ põt dici idẽ corp⁹ ꝓpter
6 idẽtitatem suppositi. ¶ Preterea. sup illđ Caro
mea reqescet in spe. dicit glosa Non deficiat ĩ inte
ritu. sed qđ nõ deficit nec corrũpitꝛ. ergo caro xp̃i
nõ fuit corrupta in morte. sꝫ hoc nõ esset nisi remã
sisset eadẽ forma carnis in carne mortua q̃ fuerat
in viua. ergo eadem forma remãsit vtrobiq̃. ꝛ sic
idẽ qđ p̃us. nec põt dici ad hec ꝙ fuit eadẽ ꝓpter
vnitatẽ suppositi. qꝛ caro nõ supponit ꝓ supposi-
7 to. ¶ Preterea. si dicas qđ illud verbũ glose in-
telligitꝛ de corruptione q̃ est putrefactio vel pulue
rizatio. nõ aũt qñ ĩ morte xp̃i fuit facta resolutio
vsq̃ ad primã materiã. ¶ Cõtra. Augustin⁹ dicit
in sermone de assumptiõe btẽ virginis ꝙ p̃uilegi
um xp̃i fuit nõ corrũpi ſm carnẽ quãtũ ad corru-
ptionẽ fit mẽtio in predicta glosa: ꝛ de q̃ dicit ps.
Non dabis sanctũ tuũ videre corruptionẽ. sꝫ non
incinerari vel non putrefieri. nõ fuit p̃uilegiũ xp̃i
qꝛ (vt pie creditꝛ) hoc ꝯtulit pie matri sue ꝟgini be
ate: quã vt pie creditꝛ: satis cito post mortẽ resusci
tauit. ergo predicta glosa ꝛ p̃dictus textus nõ lo
quũtur de putrefactione vel incineratione.
8 ¶ Preterea. Augustinus dicit sup illđ ps. De⁹
deoꝝ locutus est. ꝛc. deo ꝛ hoĩ q̃ eandẽ carnẽ/ ean
dẽ formã ostendit palpabilẽ post resurrectionem
quã viderãt ĩ cruce: ꝛ q̃ iacuerat in sepulchro. g̃ ea
dẽ caro fuit mortua ĩ sepulchro: ꝛ viua post resur
rectionẽ: sꝫ hoc nõ fuisset nisi eadẽ forma ẽ q̃ caro
subãlis remansisset in viuo ꝛ in mortuo. g̃. ꝛc. vt
9 prius. ¶ Preterea. btũs Hylarius đt. i. de trini-
tate. c. 6. ꝙ xp̃s mortuus est caro spoliata. ꝛ loqtꝛ
ibi de spoliatione qua caro fuit spoliata ab anima
ex hoc sic arguitꝛ idẽ numero est qđ p̃us est vesti-
tũ ꝛ postea spoliatũ: sed caro christi viua fuit vesti
ta ipsa aĩa: caro vero mortua fuit spoliata ipsa aĩa
ergo caro viua ꝛ mortua fuit eadẽ caro numero:
x et sic idẽ qđ p̃us. ¶ Preterea. p̃uatio ponit ſbm̃
licet subiecti neget formã. sed caro spoliata ponit
carnẽ. sed non poneret carnem imo negaret si esse
carnis corrũperetur ꝛ nõ maneret in sepatione aĩe
ergo eadem caro ꝛ idẽ esse carnis qđ erat cuꝫ aĩa
remansit in morte: ꝛ ꝑ ꝯñs sequitur idẽ qđ p̃us.
xi ¶ Preterea. xp̃s assumpsit corpus a mr̃e virgine
sed non põt dici qđ assumpsit ab ea suppositum. g̃
corpus nõ stat ꝓ supposito: nec ꝑ ꝯñs sufficit ad
vnitatẽ corpis viui ꝛ mortui in xp̃o vnitas suppo
xii siti. ¶ Preterea. oportet ponere ĩ corpe xp̃i mor-
tuo aliquã formã substantialẽ q̃ det esse corp⁹: sed
ista forma non fuit introducta in morte de nouo.
ergo opꝫ ꝙ aliqua forma q̃ fuerat cũ aĩa in viuo:
remanserit cũ corpe mortuo. Ma. patet. Minorẽ
ꝓbo: qꝛ si fuisset ibi noua forma introducta fuissꝫ
ibi noua assumptio. sed hoc est incõueniens. g̃. ꝛc.
xiii ¶ Preterea. si fuisset noua forma introducta no
ua fuisset vnio materie corpis xp̃i ad suppositum
xp̃i. sed hoc est incõueniens. ergo. ꝛc. Ma. ꝓbo: qꝛ
materia nec est nec ꝑ ꝯñs assumpta potest esse sine
forma. sed illud quo mediãte vnitꝛ materia suppo
sito diuino est imediatũ fundamẽtũ vnionis ma-
terie ad dictũ suppositũ. posito ergo imediato fũ-
damento ipsius vnionis nouo/ponitꝛ noua vnio:
vnio materie innouatꝛ innouato fundamẽto vnio
nis. ergo si introducta fuisset forma noua in mor-
te fuisset noua vnio. ꝙ aũt sit hoc incõueniens: ꝓ-
bo ꝙ aliqua prius vnita nõ possunt intelligi vniri
de nouo nisi ablata p̃ma vnione. sed ante mortem
illa materia erat vnita diuino supposito. ergo nõ
potest materia ei de nouo vniri: nisi ablata priori
vnione. sed priorẽ vnionẽ qua fuit materie vnitus
in conceptione tollere: ẽ incõueniens. ergo incõ-
ueniens est ponere materiã de nouo vniri ĩ morte xiiii
¶ Preterea. dicit Dam. de duab⁹ naturis in xp̃o
corpus a christo assumptum nunq̃ fuit corrũpen
dũ: sed hoc non esset verũ si forma qua corp⁹ xp̃i
erat fuit separata a materia in morte: qꝛ tunc cor-
pus christi fuisset corruptũ. igr̃ aliqua forma sub-
stantialis remansit in corpe xp̃i in morte qua cor
pus eius erat corpus q̃ fuerat in corpe eius viuo xv
vna cũ aĩa. ¶ Preterea. Augustinus ꝛ Dam. di-
cunt lib. ij. sententiaꝝ. c. xiij. et lib. 4. c. 3. et pluri-
bus aliĳs locis Augustin⁹ sup Jo. c. j. similr. xiiij.
et pluribus aliĳs locis ꝙ xp̃s assumpsit aĩaꝫ ꝛ cor
pus quasi quedã diuersa: sed non esset ita si corp⁹
esset corpus ꝑ aĩam. qꝛ si ita esset in hoc qđ dicere
tur assũpsit corpus intelligeretur assumere aĩam
ergo in xp̃o est aliqua forma substãtialis. alia ab xvi
aĩa qua corpus est corpus. ¶ Preterea. pie tenet
fides ꝙ priuilegiũ xp̃i fuit ꝙ corpus suũ fuit for-
matũ in instanti. sed hoc nõ esset verũ si semper in
infusione aĩe resolutio fieret vsq̃ ad p̃mã materi-
am: qꝛ si ita esset organizatio ꝛ forma vel vita que
stat cũ aĩa fuerunt in instanti infusionis aĩe. ergo
non fuit resolutio in instanti in infusione aĩe vsq̃
ad materiam primam: et per cõsequens sequitur
ꝙ aliqua forma q̃ erat in materia ante aduentum xvii
anime maneat cũ aĩa. ¶ Preterea. substantia pa-
nis cõuertitur in corpus ꝛ forma panis cõuertitꝛ ĩ
aliquã formã substãtialẽ corpis xp̃i: sed nõ cõuer-
titur in aĩam. ergo in corpore christi est aliqua for
ma subãsttialis in quã conuertitur forma panis
alia ab aĩa. Ma. patet per fidem. Mi. patet: quia
sicut dicit Augustin⁹ sup Geñ. ad lr̃aꝫ quodcũq̃
corpus põt ꝯuerti in quodcũq̃ corpus: sed corp⁹
non põt conuerti in sp̃m: sed aĩa est forma sp̃ualis
ergo forma corpalis ipsius panis non põt ꝯuerti xviii
in ipsam. ¶ Preteres aĩa ponitꝛ a sctĩs ꝛ a magi
stris esse in sacramento altaris non virtute sacra-
menti sed essentiali concomitãtia. sed illud in qđ
ꝯuertitꝛ forã panis est sub sacramẽto ꝟtute sacra-
mẽti. g̃ forã panis nõ ꝯuertitꝛ in aĩam rõnalẽ: sꝫ in xix
aliquã formã existentẽ cũ ea. ¶ Si dicas ꝙ ꝑ cor
pus intelligitꝛ materia cum dimẽsiõe ꝛ organiza-
tione. ¶ Cõtra. corpus qđ assumitꝛ in ꝟbis q̃bus
fit cõuersio panis in corp⁹ xp̃i signt substãtiã cor-
poreã: sed hec differentia corpea put cõtrahit sub
stantiã sumitꝛ ab aliqua forma substantiali. sicut ꝛ
q̃libꝫ alia differẽtia gñis substãtie. g̃ ꝑ corp⁹ ĩ pre
dictis verbis positũ intelligitꝛ ꝯpositũ ex materia xx
et forã sbãli ꝛ nõ materia cũ dimẽsiõe. ¶ Si di-
cas ꝙ fit conuersio in aĩam put dat esse corporeũ
contra. terminus conuersionis est res vera. inten
tiones autẽ secundũ quas res posset ratione dif
ferre a seipsa potest esse corporea: ꝛ vt est animata
nõ sunt terminus conuersionis. Unde qua rõne
vnũ ponitꝛ termin⁹ ꝛ aliđ. g̃ nõ põt dici ꝙ forã pa
nis conuertatur in animam vt dat esse corporeum

21 sicut nõ ꝯuertitꝛ in eã vt dat esse aĩatũ. ¶ Preter
ea cõuersio non fit in intentionẽ sed in rẽ: ꝛ ideo si
forma panis cõuertitꝛ in aĩam ꝑut dat esse corpeũ
vere conuertitꝛ in rẽ q̃ est aĩa et per ꝯñs vere esset
sub sacramento vi sacramenti res q̃ est aĩa hoc au
tẽ non videtꝛ cũ aĩa nõ sit ibi nisi ꝑ cõcomitãtiam
ergo illa forma panis nõ cõuertitꝛ in aĩam vt dat
22 esse corpeũ. ¶ Preterea vniformitꝛ fit ꝯuersio pa
nis in corpus xp̃i viuũ ꝛ mortuũ. sed xp̃o mortuo
nõ fit cõuersio panis in aĩam vt dat esse corpeum.
qꝛ tunc corpus xp̃i nõ esset corp⁹ ꝑ aĩam. ergo nec
xp̃o viuente fit cõuersio in aĩam ꝑut dat esse cor-
23 poreũ. ¶ Preterea ponatꝛ ꝙ aliquis cõsecraret ĩ
die cene et cõseruaret hostiã vsq̃ ad sabbatum se
quẽs: tũc q̃ro vtrum corpus xp̃i sit sub ista hostia
sacramẽtaliter an non? Nõ potest dari ꝙ nõ: quia
manente hostia manet corpus xp̃i sub hostia vt vi
detur. si aũt ponitꝛ corpus xp̃i esse sub hostia: q̃ro
vtrũ corp⁹ xp̃i viuũ sit sub ea aut mortuũ? nõ cor
pus xp̃i viuũ: qꝛ tunc non erat viuũ. nec corp⁹ xp̃i
mortuũ nisi remãserit aliq̃ forma corpeitatis que
fuerat in viuo. ꝛ in quã facta fuit ista cõuersio: qꝛ
si noua forma est introducta in morte in quã non
fuit ꝯuersa forma panis ita forma corpis mortui
non esset sub sacramẽto. sꝫ sola p̃ma materia. ergo
24 debet ponere aliquã formã corpeitatis in xp̃o ꝓ-
pter aĩam in quã fiat dicta conuersio. ¶ Preter-
ea corpus ꝯstitutũ ex noua forma quam tu ponis
non fuisset plus corpus xp̃i ꝗ̃ ignis gñat⁹ ex aere
corrupto fit corp⁹ aeris qꝛ vtrobiq̃ nõ remãet ali
quid cõe gñato ꝛ corrupto nisi materia p̃ma: sed
ignis gñatus ex aere nõ ẽ corpus ex quo gñatur
ergo stante p̃dicta opinione idem corpus mortu
um non fuisset corpus xp̃i: nec ꝑ ꝯñs si aliq̃s cõse
crasset tp̃e mortis ꝯuertisset panẽ in corp⁹ christi
25 qđ est inconueniens. ¶ Preterea. si corp⁹ cõstitue
retur ex aĩa rationali ꝛ materia p̃ma quãtũ ad eẽ
substantiale corpeũ. tunc corpus sicut dictũ est es
set cõe ad hoĩem/et predicaretur de eo sicut al'; sꝫ
homo de corpe qđ p̃dicatur de eo nõ põt ꝓp̃e di-
cere corpus meũ: sed corpus qđ suꝫ ego. sicut nec
de aĩali qđ p̃dicatur de eo põt dicere aĩal meum
sed aĩal qđ sum ego. ergo corp⁹ in qđ cõuertitꝛ sub
stantia panis de quo dicit dñs corp⁹ meũ non est
cõpositũ ex materia p̃ma ꝛ rõnali aĩa relinq̃tur g̃
ꝙ sit cõpositum ex materia p̃ma et aliqua forma
26 substantiali/alia ab aĩa: ꝛ sic idẽ qđ prius. ¶ Pre
terea si ĩ materia corpis xp̃i fuit noua forma ĩtro-
ducta ĩ morte: illa esset forma cadaueris q̃ est for
ma putrefactionis: sed non decuit talẽ formã in-
27 troduci ꝛ tã vilẽ. ergo. ꝛc. ¶ Preterea tali forma
introducta/corpus xp̃i incepisset putrefieri: quia
ꝓp̃a opatio putrefactiõis est putrefacere: forma
aũt nõ destituitꝛ a ꝓp̃a opatione: sꝫ hoc est ꝯtra sa
cram scripturã q̃ dicit. Nõ dabis sanctũ tuũ vide
re corruptionẽ. ergo in morte xp̃i nõ fuit introdu
28 cta noua forma: sed remansit aliq̃ q̃ fuerat cũ aĩa
¶ Preterea. magis ꝯuenit ordini nature deũ pre
seruare aliquã formam in ea q̃ p̃us erat in viuo ꝗ̃
introducere nouã formã ꝛ p̃uare eã ꝓp̃a opatiõe
sed pie credendũ est deũ ordinare in xp̃o modum
q̃ magis congruit ordini nature. ergo tenendum
29 est ꝙ in materiam corporis christi nulla forma
fuit introducta in morte. ¶ Preterea. penalita-
tes q̃s xp̃s volũtarie assũpsit ꝓ nobis sunt assum
pte ad cõplendum opus redẽptionis nr̃e: sꝫ predi
ctuꝫ opus fuit impletũ in morte. ergo iste penali
tates cessauerunt in morte. sed forma putrefactio
nis dicit penalitatẽ ex pctõ originali causatã. er-
go talis forma non debuit introduci post mortem
in materiã corpis xp̃i. ergo nulla forma in morte
fuit introducta. ¶ Preterea. vbi natura sufficit 30
nõ est recurrẽdũ ad miraculũ: sed si noua introdu
ceretur oporteret eã ponere miraculose corrumpi
in resumptione aut in resurrectione qđ miraculũ
non opꝫ poni. posito nullam formam in morte in-
troduci. ¶ Preterea. arguitꝛ etiã gñalitꝛ ꝙ in quo 31
libet hoĩe caro non est caro per aĩam: qꝛ caro ꝛ os
fiunt ꝟtute elemẽtari. vt pꝫ ꝑ phm. 4. metheoroꝝ
vbi dicit ꝙ caro ꝛ os fiunt a calore et frigore siue
algore ꝛ ꝯsimilia. sed constat ꝙ aĩa rationalis nõ
fuit ꝟtute elementari ergo caro ꝛ os nõ sũt caro
et os per aĩam: sed per aliquã formã ꝓductã a vir
tute elementari. ¶ Sunt autem in contrariũ ra-
tiones ꝓbantes in xp̃o tm̃ vnã formã hee. s. ꝙ spe
ciale et manifestum incõueniẽs seqtꝛ ꝯtra illos q̃
ponũt in aliĳs hoĩbus plures formas: ꝛ qꝛ ipse fu
it hõ vniuoce cũ aliĳs hoĩbus ꝛ habuit q̃cq̃d cõse
quitur naturã humanã p̃ter ignorãtiã ꝛ culpam ꝛ
ꝓpriã subsistentiã. ideo. ꝛc. ¶ Preterea. cõtra po
nentes plures formas in xp̃o vel ꝓpter hoc ꝙ re
maneãt in mixto forme elementoꝝ ſm suas essen
tias. vel ꝓpter hoc ꝙ ponatur alia esse forma sub
stantialis carnis/ꝛ alia ossis/et alia nerui. ꝛ sic de
aliĳs: puta corde/cerebro seqtur incõueniẽs mani
festũ in sacramẽto altaris: qꝛ si ĩ corpe xp̃i ponãtꝛ
quatuor forme elementorũ cũ forma mixtionis: ꝛ
similiter ex parte panis aliẽ. quero vtrum forme
panis conuertantꝛ in formas corporis christi: aut
in quasdam tm̃. si primo modo tũc non solum cõ-
uersio erit ibi panis in carnẽ tm̃. sed etiam cõuer-
sio ignis in ignẽ: ꝛ aque ĩ aquã. ꝛ sic de aliĳs. quia
conuertitur ꝯpositũ ex forma ignis et materia in
tale compositum ex toto vel cõuertitꝛ ignis q̃ est
in pane in aquam que est in corpore christi: ꝛ aqua
in ignem que videntꝛ inconuenientia et inaudita.
¶ Si secundo modo sic sequitur ꝙ aliqua forma
substantialis panis remaneat non conuersa: quod
est erroneum. ¶ Si aũt tu dicas ꝙ omnes cõuer
tuntur in omnes hoc est impossibile eandẽ cõuerti
in plures formas ſm se totum vt statim patebit.
stat etiam ad hoc predictum inconueniens primi
modi. qꝛ conuerteretꝛ ignis in ignẽ: ꝛ aqua ĩ aquã
et aqua in ignẽ ꝛ ignis in aquam. ¶ Si autẽ po-
nantur plures forme substantiales quarum alia
sit carnis/alia ossis/alia cerebri/alia corporis: se
quitur ꝙ totum corpus xp̃i non sit in sacramento
altaris virtute sacramenti qđ patet sic: qꝛ impossi
bile est vnam formam cõuerti totaliter in plures
formas: quia si alia est forma substãtialis carnis/
alia ossis. ꝛ sic de aliĳs. non potest esse totum cor-
pus christi in sacramẽto altaris virtute sacramẽ
ti: nisi vna forma ꝯuertatꝛ ĩ plures. g̃ si alia ẽ forã
carnis/alia ossis. ꝛ sic de aliĳs. ĩpossibile ẽ totũ cor
p⁹ xp̃i eẽ ĩ sacramẽto ꝟtute sacramẽti. ¶ Utrãq̃
assũptã ꝓbo ꝛ p̃mo maiorẽ hãc. s. ꝙ ĩpossibile ẽ vnã
formã totã ꝯuerti ĩ plꝛes qꝛ aut ꝯuerteretꝛ vna ꝯuer
sione aut plurib⁹. nõ vna: qꝛ ĩpossibile ẽ vnã ꝯuersĩ
onẽ ꝟminari ad diuersa saltẽ ꝑ se ĩmediate ꝛ pcipue
ad talia diuersa q̃ sunt diuersa subiecto vt caro et
os: nec etiã pluribus qꝛ impossibile est vnũ ꝯuerti
bile conuerti pluribus conuersionibus in plura.

❡Q; sic ptz/q2 si hoc est possibile scz idē ɔuerti in plura plurib9 ɔuersionibus: puta a pōt cōuerti in b ꝛ in c pluribus cōuersiōib9: tūc arguo: q2 si a nō obstāte sua cōuersione in b pōt cōuerti alia cōuersio ē in c. ergo ipsi a pōt cōuenire q̄cq̄d debet sibi ad hoc ꝙ conuertatur in c debet. sibi ꝙ sit in actu ī c. q2 nō cōuertit in aliq̄d illd qd nō ē. ergo si a pōt cōuerti in c: nō obstante alia ɔuersiōe q̄ cōuersum est in b: seq̄tur ꝙ a remaneat in suo esse reali in c: nō obstāte ꝙ sit cōuersum in b: qd ē ipossibile ꝛ iintelligibile: q2 seq̄ret ꝙ idē posset manere in se ꝛ cōuerti in aliō. Mi. pbo hāc scz ꝙ si alia est foꝛa sbālis carnis ꝛ alia ossis nō pōt esse totū corpus xp̄i in sacramēto altaris nisi vna foꝛa cōuertatur ī plures. Et ad hoc ostendendū suppono ꝙ ibi nō sit cōuersio accn̄tis in accn̄s sed substātie ī substātiā. ❡Hoc supposito arguit sic ī sacramento altaris nō est ɉtute sacramēti nisi id ī qd cōuertitur vl materia panis vel foꝛa sbālis ei9/materia aūt ei9 nō cōuertitur in aliquā formā: in pane autē ponēdo esse foꝛas elementoꝝ nō possunt esse ad plus nisi vna foꝛa: q2 in pane non est nisi vna foꝛa mixtionis cū sit corpus hōgeneū. In carne aūt et osse et neruo et corde: ꝛ sic de alijs sunt plures forme mixtionis pter formas elemētoꝝ. s. foꝛa substātialis q̄ est caro/ꝛ alia a forma substanli q̄ neruus est neru9. et alia ab illa qua os est os et sic de alijs. ꝛ sic impossibile est ꝙ totū eē substātiale corporis xp̄i quātū ad suū esse corpeū sit sub sacro altaris nisi vna forma panis cōuertat ī plures formas corpis xp̄i: ita sub sacramēto altar; ɉtute sacramēti non erit nisi vel foꝛa carnis vel forma ossis tm̄. Sic ergo discurrēdo p singula pz impossibile esse ꝙ plures forme sbāles dantes esse sint in eodem.

Solutio. rationum ❡Ad rōnes cōtrarias respōdēt isti. Ad pmū dicunt ꝙ spūs sanct9 creauit formā corpeitatis q̄ est aīa: q2 in hoīe nō est alia forma corpeitatis sbālis pter aīaz creando ipsam: qd nō facit agēs naturale ꝛ disponēdo materiā ad eē p organizationē: ꝛp alias dispositiones accidētales qd facit p naturale agēs in instāti infusiōis aīe. ꝛ sic dicit spūs sanct9 formare corp9 xp̄i in instāti mō q̄ formas agēs naturale post alteratione pcedētē q2 scz in istanti infusiōis aīe creauit organizationē et alia accidētia disponētia ad aīaz manētia cū ea de q̄bus frequēter dictū est. argumētū aūt pcedit ex suppositiōe falsi ꝙ scz spūs sctūs corp9 xp̄i formauit causando in eo aliā formā corpeitatis pter aiam qd falsum est.

Ad.2 ❡Ad secūdū dicendū ꝙ xp̄s habuit corpus a matre sua sicut a pparante materiā: sicut si diceret habere panē a dāte farinā nō autē habuit ab ea corpus sicut a dante formaz substātialē corpeitatis manētē in eo vt assumitur ī minore ꝛ false: q2 hoc nō hn̄t alij filij a; sua matre sed a patre.

Ad.3. ❡Ad tertiū dicēdū ꝙ corp9 ꝛ aīa nec in xp̄o nec ī alio viuēte sunt plures essentie omnino diuerse hm rē sed scdm rōnē vel scdz vulgi opinionē: q̄ credit corp9 oīno esse diuersum ab aīa sicut ps cōtra eā diuisa. nō aūt est sentiēdum vt plures.

Ad.4. ❡Ad.4. dicendū ꝙ corpus xp̄i viuū ꝛ mortuū fuit idē numero ppt vnitatē materie: ꝛ ppter vnitatē suppositi: nō aūt dr idē ppt vnitatē forme viui et mortui: q2 nō vna fuit forma viui ꝛ mortui

Ad.5. ❡Ad.5. dcdz ꝙ corp9 nō supponit p corpeitate sz p supposito hn̄te corpeitatē. ꝛ iō non obest q2 non fuit simplr eadē corpeitas ppt diuersitatē forme fuit tn̄ idē corp9 ppter idētitatē suppositi p quo supponit corp9 nec est simile de albedine ꝛ corpeitate: q2 lz corp9 nō sit adiectiuū nec dicat sic denominatiue sicut adiectiuū est tn̄ cōcretū et stat pro supposito.

Ad.6. ❡Ad.6. dōm ꝙ glosa itelligenda ē ꝙ caro xp̄i nō deficit ī iteritū corruptiōis q̄ ē putrefactio. nō aūt quātū ad esse carneū qd habebat in corpe viuo q̄n fuerit corrupta: et resolutio fuit facta vsq; ad pmā materiā sicut in corruptione cuiuslibet substātie. ❡Ad aliud qd postea subiūgitur dicendū ꝙ caro q̄nq; accipit pro pte organica corporis sicut pes oculus. et alia vbi sunt ptes organice. ꝛ caro sic dicta non fuit eadē viua ꝛ mortua. q̄nq; caro accipit p supposito hn̄te naturam carneā sicut ibi/Verbū caro factum est. ꝛ sic sicut fuit illud suppositū in morte ꝛ in vita idem: sic fuit eadem caro viua ꝛ mortua.

Ad.7. ❡Ad.7. dicēdū ꝙ ista glosa ꝛ iste text9 q̄ dicit Nō dabis sanctū tuū videre corruptionē: intelligit de corruptione que est putrefactio et non corrūpi illa putrefactiōe dicit esse pulegiū xp̄i. lz hoc cōicatū fuit btē ɉgini inquantū caro xp̄i erat q̄dāmodo ei9 caro vt plane videt Augustinus dicere loquēs de hac materia.

Ad.8. ❡Ad.8. dōm ꝙ illud qd dicit xp̄s ostendisse eandē carnē/discipulis post resurrectionē q̄ iacuerat in sepulchro est bene saluandū si accipit caro p supposito habēte carnaleitatē quod quidē suppositū ostendebatur eis non in se sed in natura resurgēti sibi vnita nō quātū ad illud qd seq̄tur eādē formā. et loquendo etiā de carne que est ps organica/dicendum ꝙ Augustinus loquitur ibi hm opinionē vulgi q̄ nō viget nisi corruptiōe sensitiā vel loquit de eadē forma accidentali q̄ est figura non quantū ad idētitatē materialē: sed quantum ad idētitatē speciei.

Ad.9. ❡Ad.9. dōm ꝙ illud est valde facile soluere q2 manifeste vocat Hylari9 carnē spoliatā xp̄m. Unde caro non stat ibi pro natura carnea: quia christus non est natura carnea. sed pro supposito hn̄te carnaleitatē ꝛ caro sic dicta fuit eadē viua ꝛ mortua ꝛ ex hoc non sequitur ꝙ remanserit aliqua forma prius existens: sed ꝙ remanserit idem suppositum prius existens. vel potest dici ꝙ sufficit ꝙ caro spoliata ꝛ vestita fuit eadem quantum ad materiaz q̄ possit nūc dici vestita et nūc spoliata.

Ad.10. ❡Ad decimū dicendū ꝙ puatio importata ī hoc qd dico spoliata ponit subiectum ꝛ non negat. sed subiectum qd ponit non est caro que fuit viua sed mortua caro: ꝛ sic stat ꝙ caro christi fuit corrupta. ❡Et si dicat ꝙ caro puata et caro q̄ fuit sub habitu: puta caro viua deberet esse vna. dico ꝙ vnum est quantū ad pmā materiā: ꝛ nō plus: q2 caro viua non erat subiectum vite nisi quo ad materiam.

Ad.11. ❡Ad vndecimū dcdz ꝙ sicut large loquendo scti dicūt xp̄m assumpsisse hoīem cum tamen non assumpserit proprie hoīez cū stet pro supposito. sed naturā humanā. ita dicit assumpsisse corpus qd stat proprie loquendo pro supposito accipiendo corpus p natura corporea.

Ad.12. ❡Ad.12. dōm ꝙ noua forma introducta fuit in corpus christi mortuū: nec tn̄ ibi fuit noua assumptio noue nature: sed fuit ex antiqua assumptiōe sicut etiā q̄n de nouo conuertebat in substātiam. ei9: materia nutrimēti q̄ nō fuerat a pncipio assūpta nō erat pprie noua assumptio: sicut nec pprie noua assumptio vestis si vestis lanea conuerteretur in lineam vestem prius assumptam.

Ad.13. ❡Ad.13. dcdz ꝙ lz hūana natura vniat dīno supposito vna vniōe pncipali q̄ fundat imediate sup formā q̄ cōuenit toti cōposito. tn̄ videt probabiliter posse dici ꝙ pter pncipalē illā vnionē habeat materia aliā vnionē pprā seu relationem vniōis ad diuinū suppositū cuius est ipsa imediatū subiectū: ꝛ illa vnio ī morte māsit ꝛ lz materia nō possit esse nec assumi sine forma: tn̄ existens cōiūcta forme pōt esse imediatū fundamentū talis vnionis sibi ppe. Un̄ nō obstāte ꝙ ibi sit noua relatio vnionis fundata sup nouā formā introductā in morte: tn̄ adhuc stat ꝙ remāsit vnio pcedēs q̄ sibi erat ppria ita ꝙ ponat materia aliquomodo de nouo vniri noua vnione fundata sup nouā formā mediante illa forma inquātū est ps noui ɔpositi: tamē adhuc stat ꝙ maneat vnita pori vnione dato etiā ꝙ toti9 nature humane ɔposite ex materia ꝛ forma non sit nisi vna vnio fundata imediate sup ipsam formā q̄ est aīa: adhuc nō seq̄tur ꝙ illa vnio q̄ vniebat materia vna cū forma: diuino supposito ī morte desierit esse. q2 fundamētū ei9 imediatū. s. aīa rōnalis sp māsit vnita formalr ꝛ actu ī morte illa vnione etiā vniebat actu mediata alia vniōe fundata sup formā substantialē de nouo introductam: sed q2 illa vnio scda aliquomodo ɉtualiter seq̄batur ex pma: q2 ex illa vnione quā habuerat in vita mediāte aīa ꝛ fundata sup aīam debebat sibi ꝙ in morte maneret vnita. ideo pōt dici materia vnita manere in morte ꝛ pori vnione. s. ɉtualiter et noua vnione ppter ɔiūctionē ɔpositi ex noua forma ꝛ materia diuino tn̄ supposito.

Ad.14. ❡Ad 14. dōm: ꝙ Dam. loq̄tur de corruptione q̄ est putrefactio nō de corruptione q̄ est resolutio vsq; ad primā materiā: et loq̄tur nō de pma materia transitiue sicut dicit aqua materia liq̄doꝝ: sz de pma materia manente q̄ sola eadem remanet in viuo et in mortuo.

Ad.15. ❡Ad.15. dōm: ꝙ diuersitas corporis ꝛ aīe in xp̄o ꝛ in alijs viuētibus est diuersitas toti9 ꝛ ptis hm rē loquendo: lz hm rōnē dicantur esse diuerse ptes cōtra se diuise vulg9 aūt hic credit esse scdm rē. ꝛ ideo scti in xp̄o ꝛ in alijs loquūtur de ipsis sicut de diuersis rebus.

Ad.16. ❡Ad.16. dicendū: ꝙ pulegiū xp̄i est ꝙ formatio corpis sui sic fuit facta in instanti: ꝙ nec pcesserit alteratio pdisponēs sicut in alijs in cuius termino ista formatio fieret. formatio eñ alioꝝ alterationē pexigit in cuius termino introducit figura corpis et aīe disponēs: ꝛ ideo dicit fieri in pte licz ipsa figura q̄ manet introducat in instanti.

Ad.17. ❡Ad.17. dcdz ꝙ forma panis ɔuertit in formā specialem corpis xp̄i q̄ est ipsa aīa. Et ad auctoritatē augustini dicendū ꝙ loq̄tur ibi de ɔuersione naturali nō autē de ɔuersione supnaturali put ē ī sacramēto altaris nec obstat ꝙ dicit qdcūq; corp9 ī qdcūq; corp9 q2 Aug. vr fuisse illi9 opiniōis ꝙ corp9 celeste qd ponim9 materialr īcorruptibile sit nature elemētaris vel pōt dici ꝙ intētio sua est ꝙ corp9 nō pōt cōuerti ī spm̄ separatū: sz bene pōt cōuerti in spm̄ cōiunctū dans esse corporeū, ego tn̄ credo ꝙ deus posset ɔuertere quācūq; creaturā ī quācūq;/ɔuersione tali sicut fit in sacramēto.

Ad.18. ❡Ad.18. dicendū ꝙ aīa est vi sacramenti sub sacramēto: hm qd dat esse corpeū nō aūt scdm qd dat esse aīatū siue hm qd ē ī aīa.

Ad.19. ❡Ad.19. dōm ꝙ illā solutionē ad presens nō approbo sz pcedētē/scz ꝙ aīa est sub sacramento: hm qd est forma corporeitatis dās eē corporeū. Ad cuius euidentiā sciendū ꝙ q̄n in aliq̄ essētia simplici inueniūt plures pfectiones q̄ lz in alijs reb9 realit plurificent. tn̄ ī ista re simplici sūt vnū realit ꝛ sola ratione differūt. tūc respectu alicui9 act9 realis essētia illa hm alterā illaꝝ pfectionū dr reqri p se aliā cōcomitatiue se habere: sicut eadē essētia diuina ē natura et volūtas. ꝛ est vtrūq; realit ꝛ nō differūt in ea nisi sola rōne: ꝛ tum in generatiōe filij essentia diuina vt natura ē p se pncipiū pductiuū. sed vt volūtas hz se cōcomitatiue non q̄n volūtas realr sit illd qd ē pductiuū filij. sz q2 ad hoc qd talis essētia sit pductia filij nō reqritur ꝙ ipsa hm quod est hmōi pncipiū sit volūtas vt voluntas: ꝛ sicut etiā si eadē esset essentia calor et color diceretur calefacere hm qd calor: sz scdm qd color cōcomitatiue se haberet. ita etiā illud in qd cōuertit forma panis. licet sit realr ꝛ essentialiter forma corpeitatis. ꝛ sic p ɔn̄s aīa tn̄ aiatum non est terminus in eo ꝙ aīatū sed in eo ꝙ aīa est forma corpeitatis q2 dato ꝙ illa essentia nō esset aīa ꝛ etiā forma corpeitatis adhuc cōuerteret in esse forma panis: ꝛ sic ecōuerso esset aīa. et nō forma corporeitatis nō ɔuerteret in eā: q2 ɉba sacramenti efficiūt qd signant: ꝛ significant conuersionē fieri in corpus. sicut ergo essentia in quā ɔuertitur forma panis ꝛ est forma copeitatis et est aīa. sed tamē dicit esse aīa cōcomitatiue: q2 accidit illi essentie ꝙ sit aīa ad hoc ꝙ fiat in eā cōuersio panis sicut etiā in generatione filij dr concomitatiue se habere voluntas.

❡Ad.20. dōm ꝙ minor supponit falsum scz ꝙ esse corporeū ꝛ esse aīatū siue forma corporeitatis ꝛ aīa dicāt intētiones logicas vel ens rōnis. hoc eñ est falsum: imo forma corporeitatis ꝛ aīa dicunt res veras. et iō q̄n ponitur ꝙ forma hoīs hm qd dat esse corpeum sit terminus cōuersionis non ponitur termin9 p accidēs imo ponit. q. terminus p se. ❡Et si querat quare etiam ipsa aīa cū sit realit idē cū forma corporeitatis nō ponitur esse terminus hmōi ɔuersionis Dico ꝙ hec ē causa: q2 dato ꝙ ista essentia nō esset aīa: bn̄ tn̄ esset forma corporeitatis ad hoc fieri posset in eā cōuersio: sz si esset aīa ita ꝙ nō forma corpeitat; nō fieret Ad.20.

❡Ad.21. dicēdū ꝙ res q̄ est aīa est vi sacramenti sub sacramēto: sz nō scdz qd aīa: sed illa est ibi ɔcomitatiue. Ad.21.

❡Ad.22. dcdz ꝙ si est ita vt q̄dē dicūt ꝙ sacramētū siue sit institutum siue nō cōficeret nisi xp̄o viuente argumentū supponit falsum. Si aūt nō est ita pōt dici ꝙ sicut alia ē forma corpis xp̄i viui ꝛ forma xp̄i mortui. Ita nō est incōueniens ꝙ in aliam formaz fiat cōuersio xp̄o viuo ꝛ xp̄o mortuo. Ad.22.

❡Ad. xxiij. dcdz ꝙ hm quosdā corpus xp̄i mortuū esset stante hipothesi sub sacramento solū quantū ad materiā. Ad.23. ❡Aliter pōt dici ꝙ corpus mortuū pōt dici illd qd per mortem est generatū: ꝛ tale corpus mortuum est cadauer. cadauer eñ non corrumpitur per mortem: quia quod est corruptum iam non est: sz magis est per mortem genitū: et tale corpus mortuum non esset sub sacramento stante hypothesi/ nisi solum quantum ad primam materiā. ❡Alio modo dicitur corpus mortuum corpus quod fuit viuum quod est per mortem corruptum: et tale corpus mortuum idem est realiter qd homo mortuus: et tale corpus stante hypotesi fuisset in sabbato sancto sub sacramēto quantum ad suas partes/q̄ sunt aīa rōnalis ꝛ materia prima q̄ in mor

te cuiuslibꝫ hoīs remanēt licet diuisim. ¶ Et si dicat̄ ꝯtra hoc ꝙ nō remanerēt diuisi: qꝛ si cōiūgerēt ī sacramēto vnirēt: dico ꝙ lꝫ vnirēt tñ nō vnū vniret alteri vt forma materie. Prīa aūt vnio nō repugnat morti sed scđa. Uñ ꝗ̄tū ad diuisionē oppositā scđe vnioni adhuc remanerēt diuisa ī morte.
Ad.24. ¶ Ad. 24. dicendum ꝙ dꝛ plus cadauer hoīs ꝗ̄ ignis gñatꝰ ex aere dicat̄ corpus hoīs. Prio qꝛ ex hoīe corrupto semꝑ gñat̄ cadauer. Scđo qꝛ in pluribꝰ accidentibꝰ eiusdē speciei ꝯuenit hō cū cadauere suo ꝗ̄ aer cū igne. Tertio qꝛ magis apparet vulgo: ꝙ corpꝰ fuit in viuo sicut in mortuo ꝗ̄ ꝙ corpus ignis fuit corpꝰ aeris et de xp̄o ē adhuc alia specialis ratio. qꝛ. s. fuit idē suppositū viui et mortui.
Ad.25 ¶ Ad. xxv. dicēdū ꝙ hō bene ꝯsueto mō dicere pōt corpꝰ meū ⁊ substantiā meā corpus qđ est ipse ⁊ substātia q̄ est ipse ⁊ q̄ p̄dicat̄ de ip̄o. sicut vere pōt dici suppositū sortꝫ suppositū qđ ē sortes sꝫ verū ē qđ nō ꝯsueuit dici ita cōiter aīal meū qđ corpus ſm rōnē intelligēdi magis dicit rōnē ptis ꝗ̄ aīal: vel qꝛ aīal meū nō cōsueuit dici nisi possessiue.
Ad.26. ¶ Ad. xxvi. dicēdū ꝙ forma cadaueris non pōt dici forma putrefactiōis sic ꝙ sit putredo vel qꝛ putrefiat: sꝫ qꝛ ꝯsequitur dispositiones ꝑ quas illđ cuiꝰ est forma facilit̄ est putrefactibile. ⁊ talē decuit introduci in morte. tū qꝛ natura rei supposite morti aliđ nō ꝯpatit̄: tum qꝛ si posset alr̄ fieri magis decet fieri sic: qꝛ xp̄s ī penalibus ⁊ p̄cipue in corpalibꝰ ꝯñtibꝰ totā naturā vsq3 ad mortē inclusiue debuit assilari frībꝰ.
Ad.27. ¶ Ad. xxvii. dđꝫ ꝙ maior ē falsa qꝛ opatio forme cadauerꝫ nō ē putrefacere sꝫ corpꝰ cuiꝰ ē formā disponere: vt a calore ꝯtinēt3 facilit̄ sit putrefactibile: nō opꝫ aūt ꝙ mobile qđ pōt facilit̄ moueri aliq̄ motu qđ semꝑ moueat̄ illo motu. Uñ nō oportet ꝙ corpus xp̄i īcepit putrefieri: imo potuit vel ꝑpter frigiditatē tp̄is vel ꝑpt̄ vnguēta vl̄ ꝑpt̄ vtrūq3 īpediri ne putrefieret.
Ad.28. ¶ Ad. xxviii. dđm: ꝙ maior supponit duo falsa. s. ꝙ fuit in xp̄o viuo alia forma p̄ter aīam: ⁊ ꝙ operatio forme cadaueris sit putrefacere: ⁊ ex his cōcludūt falsum.
Ad.29. ¶ Ad. xxix. dicendū: ꝙ in morte ī instanti mortis fuit cōpletū opus redēptiōis nr̄e et in eodē instanti fuit introducta alia forma. Et si dicat̄ ꝙ hec necessario est ordīe nature post mortem dico ꝙ est vt sit ⁊ est vt non: qꝛ ex pte agentis qđ nō expellit aīam nisi induendo formā et icompo nibilē: sic forma cadauerꝫ p̄cedit mortē: sed ex pte materie p̄cedit sepatio aīe: qꝛ p̄us intelligit̄ materia spoliata ꝗ̄ recipiat formam incomponibilē.
Ad.30. ¶ Ad xxx. dđm. ꝙ natura non facit nec patitur ꝙ aliq̄ forma exñs cū aīa remaneat ī morte qꝛ īpossibile ē talē formā eē nec patit̄ etiā ꝙ materia possit esse sine forma. ⁊ ideo opꝫ poni in morte xp̄i nouā formā fuisse introductā naturalr̄. ⁊ illaꝫ miraculose corrūpi in resurrectione: ⁊ dato etiam ꝙ forma noua non fuisset introducta in morte adhuc oporteret ponere miraculosam corruptioneꝫ dispositionē cadaueris q̄bus ꝯstat repugnare q̄litates ⁊ dispositiones corpis gloriosi: qꝛ nō oporteret ponere ad corrumpendū formas substantiales si essent ibi aliā corruptionē p̄ter corruptionē istorum accidentium siue dispositionum.
Ad.31. ¶ Ad. xxxi. dđꝫ: ꝙ caro ⁊ os in omnibus ꝗ̄tū ad dispositionē accidētalē ſꝫ quā vtā. dictū est disponit̄ materia taliū mixtoꝝ ad eoꝝ formā/ fiūt v̄tute elemētari coopante virtute celi. ꝗ̄tū aūt ad formā substātialē ī aliis ab hoīe pn̄t fieri a v̄tute elemētari instrumētalr̄: ita ꝙ v̄tꝰ elemētaris attingit vt instrumentū forme substantialis gñantis essentialr̄ ad efficiendū formā subātialē carnis et ossis vocādo v̄tutē elemētarē quācūq3 qualitatē qua agunt ista inferiora: sed in hoīe nō attigit ista v̄tꝰ ad formā substātialē/ attigit tñ dispositiue disponēdo materiā ad eā: ⁊ quātū ad hoc pōt dici ꝙ caro ⁊ os gñant̄ a calore ⁊ algore ī ꝗ̄tū ī talibus cooperātibꝰ causant̄ dispositiōes accidētales carnis ⁊ ossis. ¶ Ad argumēta p̄ncipalia soluta sūt in primo articulo.

¶ Distinctio. xxii. ¶ Questio. i.

Circa. 22. distinctionē querūtur v. Prio vtrū xp̄s ī triduo mortis sue fuerit hō. Scđo vtrū corpus xp̄i ī triduo potuit ꝯseruari ī eē essētie sine actuali existētia formali. Tertio. de descensu ad inferos. Quarto de resurrectione. Quinto. de ascensione. ¶ Quātū ad primum Primum
videtur ꝙ xp̄s in triduo mortꝫ sue fuit hō: qꝛ xp̄s ꝑpter duo fuit xp̄s. ergo ꝑpter duo fuit hō. Añs ꝓbat̄ sic. Nulla ꝓpō affirmatiua est falsa nisi ꝑpt̄ repugnātiā p̄dicati ad subiectū q̄ repugnātia nō ē hic cū idē sibi nō repugnet. Cōseq̄ntia v̄o sic ꝓbatur. xp̄s includit hoīeꝫ. g̃ si xp̄s est xp̄s xp̄s est hō
¶ Itē oē illud qđ hꝫ sibi vnita corpus ⁊ aīaꝫ ho Secundū
minis est hō: ⁊ hec videt̄ vera: qꝛ corpus ⁊ aīa integrant hoīs q̄dditatē: sed xp̄s in triduo habuit sibi ista vnita: qꝛ qđ semel assumpsit nūq3 dimisit. g̃ ⁊c.
¶ Itē supposito ꝙ in triduo oīs hō fuit mor- Tertium
tuus. sequitur oīs hō ꝑ illo triduo ē mortuꝰ. ergo xp̄s istud est bonū enthimema. oē eñ bonū enthimema pōt reduci ad syllm̄ ꝑ assumptionē alicuiꝰ ꝓpōnis v̄e assūpte. cū igr̄ nulla alia ꝓpō possit assumi ad faciēdū de illo ēthimemate syllꝫ nisi ista xp̄s ē hō: vt sic dicat̄ oīs hō ē mortuꝰ/ xp̄s ē hō. g̃ xp̄s ē mortuꝰ/ seq̄t̄ ꝙ illa ē v̄a ꝑ isto triduo xp̄s ē hō.
¶ Itē de q̄cūq3 p̄dicat̄ differētia specifica ⁊ Quartū
spēs sꝫ rōnale ē dr̄ia specifica hoīs. g̃ de q̄cūq3 p̄dicat̄ rōnale ⁊ hō: sꝫ ī illo triduo filiꝰ dei vel xp̄s potuit dici rōnalis ꝑpt̄ vnionē aīe rōnalis ad diuinū suppositū. g̃ ⁊ hō.
¶ Itē oīs ꝓpō v̄a de p̄teri- Quintū
to fuit aliqñ v̄a de p̄senti. sꝫ hec est v̄a de p̄terito ille hō demōstrato xp̄o fuit ī triduo. Nā ⁊ istā nūc v̄ificamꝰ de xp̄o iste hō fuit ab eterno. ergo ī illo triduo illa fuit v̄a de p̄senti.
¶ In oppositū arguit̄ In oppō
qꝛ a q̄cūq3 remouet̄ supiꝰ ⁊ inferiꝰ: sꝫ corpꝰ aīatū et viuēs qđ ē supiꝰ ad hoīem remouet̄ a xp̄o ꝑ illo triduo: qꝛ xp̄s ꝑ tūc nō fuit corpꝰ aīatū nec viuēs hūana vita: qꝛ erat mortuꝰ. g̃ remouebat̄ ab eo eē hoīeꝫ.
¶ Rñdeo. de ista q̄stione sūt. 5. opi- 1. opinio de Hugonis ⁊ magistri
niones. Prīa Hugonis ⁊ magistri dicētiū cōcorditer ꝙ xp̄s in triduo fuit verꝰ hō. nō tñ cōsentiūt ex eadē cā moti. Hugo eñ hoc posuit qꝛ dixit ꝙ hō nō est nisi aīa vtēs corpe. ⁊ qꝛ verbū fuit vnitū aīe post sepationē aīe a corpe: iō dixit ꝙ xp̄s ī illo triduo fuit hō. Sꝫ magister ꝑ tāto dictā cōclusionē posuit qꝛ estimauit vt visū est ex p̄cedētibꝰ istiꝰ tertiū libri ꝙ vnio istoꝝ duoꝝ scꝫ aīe ⁊ corpis ad verbū sit formalis rō q̄re vnū dꝛ hō: lꝫ nō vniant̄ iter se. Et quia in triduo illa fuerunt vnita dīno supposito. ideo in triduo xp̄s fuit homo. ⁊ qꝛ homo non inuenitur in puris hominibus post mortem fuit autem in christo in quo corpꝰ ⁊ aīa sūt vnita

verbo. ideo dicit solū xp̄m post mortē remansisse verū hoīeꝫ. nihilominꝰ tñ dicit ꝙ nō ſm eandē rōnē dicebat̄ hō post mortē sicut añ mortē: ⁊ sicut a-
Contra opinionē hugonis. liī hoīes viui. ¶ Ratio Hugonis videt̄ fuisse platonis opinio q̄ dicebat ꝙ hō erat aīa vtēs corpe. ꝑ qua opinione videt̄ esse vna auctoritas cōmentatoris. 10. Ethicoꝝ. c. 17. vbi dicit ꝙ intellectus est verus hō. ¶ Hec opinio nō acceptat̄ cōiter imo cū hoc qđ ē cōtra sniaꝫ Aristotelis ⁊ ꝯmētatoris sui est cōtra sniam vere fidei. ¶ Qꝫ sit cōtra Aristotelē ptꝫ manifeste. 2. de aīa. ⁊. 6. ⁊. 7. Metaphisice. vult eñ exp̄sse ꝙ quelibet res naturalis habꝫ materiā ptē essētie sue sicut ⁊ formā. Uñ ⁊. 8. metaphisice cōmendat architā q̄ dedit diffinitiones cōpletas ex materia ⁊ forma. Cōmentator etiam vii. Metaphisice dī ꝙ īpossibile ē itelligere hoīeꝫ sine carnibus ⁊ ossibus: ⁊ ꝙ aīa est p̄ma substātia corpus v̄o qđ materia qđ vero ex his est totale ē hō. ¶ Itē Auicē. 3. Metaphisice sue. c. ii. dicit ꝙ hō non est corpus tm̄ nec aīa tm̄/ sed vtrūq3. ⁊ iđo p̄ma opinio nō tenet̄: immo vt magis videt̄ ꝯtrariū asserere est error ⁊ cōtra fidē: cuiꝰ rō est qꝛ per verā mortē hō desinit esse id qđ est hō: sicut ꝑ generationē verā acq̄rit esse hoīem: idē est terminus ad quē q̄ acq̄rit̄ per gñationē: et terminꝰ a q̄ qui abiicit̄ per corruptionē. sed xp̄m fuisse mortuum in illo triduo ē articulꝰ fidei: vt patet ex simbolo et epistola sinodali cirilli vbi sic dicit. Si qs nō cōfitetur xp̄m dei verū filiū carne passū ⁊ carne crucifixū ⁊ ꝙ mortem gustauit anathema sit: g̃ opꝫ dicere xp̄m fuisse vere mortuum: ⁊ sic nō fuisse hominē. ¶ Itē filius dei a p̄ncipio accepit vere esse hoīs ꝑ vnionē aīe ⁊ corpis. ergo ꝑ tp̄e ꝑ q̄ fuerāt hec diuisa abiuicē: vt in illo triduo xp̄s nō fuit verus hō. ¶ Itē homo nomē est speciei in gñe substantie: sed in materialibus sola substātia cōposita est ꝑ se in gñe substantie dicēte Boetio ꝙ Aristoteles relictꝫ extremis egit de medio. i. đ substātia ꝯposita. hō ergo denoiat substātiā cōpositam ex materia et forma sibi vnitis. cū igr̄ nichil tale fuit in xp̄o ꝑ illo triduo sequit̄ ꝙ nō fuit tūc hō. ¶ Itē radix p̄onis Hugonis falsa est qꝛ rei cōplete in specie nihil pōt aduenire qđ faciat cū ea vnū ꝑ essentiā: sed vel cōiungitur ei extrinsece vt nauta naui. vestis homini: vel in psona ⁊ nō in natura qđ est xp̄o singulare/ vel accidētale vt qualitas et quantitas aduenit substantie. si ergo aīa esset aliquid cōpletū ſm se in specie quod iportaretur noīe hoīs: seq̄ret̄ ꝙ ex aīa et corpore nō fieret vnū per se: nec corpus moreret̄ recedente aīa q̄ omnia absurda sunt. ¶ Ad dictū cōmentatoris. x. Ethicoꝝ dicendū: vel ꝙ dicit illud recitatiue solū vel si asserat ꝑ tanto dicit nō ꝙ hō sit intellectꝰ tantū sed qꝛ est p̄ncpialiꝰ ī hoīe: ꝑ qđ distinguit̄ ab aliis sicut a brutis. ¶ Radix etiā magistri fallacia est qꝛ materia et forma non sufficiūt ad cōstitutionē nature cōplete q̄ importat̄ noīe hoīs nisi vniatur formaliter in rōne perficientis ⁊ perfectibilis. talis aūt vnio non fuit in xp̄o post mortē ex sola vnione ad suppositū diuinū ꝑpter qđ nō potuit dicit hō. ¶ Itē nec ptes humane nature tunc fuerunt vnite diuino supposito: qꝛ ptes nature manent id qđ sunt ꝑ essentiā in natura ꝯposita. sed illđ corpꝰ mortuū non remansit idē per essentiam reparata humana natura in resurrectiōe. ergo non fuit proprie pars humane nature: ⁊ tūc xp̄s nō potuit dici hō propter vnionē ptiū nature hūane in supposito diuino.
¶ Scđa opinio est aliquoꝝ q̄ cū cā ⁊ 2. opinio.
motiuo Hugonis coincidūt dicentes ꝙ forma est 1. ratio.
tota q̄dditas rei ⁊ materia nihil qđ ostēdūt rōnibus: quarū p̄ma est hec materia est q̄ res pōt esse et non esse. vii. Metaphisice. ex hoc eñ probatur materia esse in naturalibus ⁊ in artificialibus qꝛ possunt esse ⁊ nō esse cuius principium est materia si ergo materia ptineat ad quidditatem rei tunc quidditas ꝑ se posset esse et non esse: ⁊ sic esset generabilis ⁊ corruptibilis: qđ est cōtra phm̄ in eodē. vii. Metaphisice.
¶ Preterea quicqd est de 2
q̄dditate rei est principiū cognoscendi illđ cuius est. qꝛ qđ q̄d est. est obiectū intellectus: vt ptꝫ. 3. de aīa sed materia non est principiū cognoscendi cū nō cognoscatur nisi in analogia ad formā prio Phisicoꝝ. ergo. ⁊c.
¶ Preterea ꝙ phibet qđ q̄d 3
est rei esse idē cū hñte ipsam non ptinet ad rei q̄dditatē q̄ est eadē cū hñte ipsam. vt ptꝫ in vii. Metaphisice. in dictis scđꝫ sc. sed materia phibet qđ quid est idem esse ei cuius est idē ꝓbat̄ ex fine capituli de vnitate diffinitiōis vbi dicit̄ ꝙ in cōceceptis cū materia nō est idē qđ q̄d est cū habente ipsam. ergo. ⁊c.
¶ Item qđ non ptinet ad diffini 4
tionē nō ptinet ad rei quidditatē: qꝛ diffinitio est explicatio quidditatis ⁊ essentie: sed materia nō ptinet ad diffinitioneꝫ. ergo. ⁊c. Minor probatur ꝑ phm̄. vii. Metaphisice dicentē ꝙ quecunq3 sunt ptes vt materia: et ī q̄ diuidit̄ vt ī materiā sūt posteriora: sꝫ illa q̄ ptinent ad diffinitionē sunt p̄ora g̃ nō ptinet ad diffinitionē.
¶ Cōtra istā opinio- Cōtra istā scđaꝫ opinionē obiicit doctor.
nē arguit̄: ⁊ p̄mo ꝑ auctoritatē phi. vii. Metahisice vbi dicit sic. Hō aūt et equus: et q̄ ita in singularibus vlr̄ nō sunt substantia. i. forma. sꝫ simul totū q̄ddā ex hac materia et hac rōne vt vlr̄ singulare v̄o ex vltia materia socrates iā ē et aliq̄ etiam alia adducta sunt cōtra hoc supra ī p̄ncipio q̄stionis. ¶ Itē arguit̄ specialiter cōtra eos q̄ dicūt ꝙ materia nō ē ps q̄dditatis. forma ē tota q̄dditas ergo ipsa circūscp̄to q̄cūq3 alio est sufficiēs rō essendi ignē. ergo posset esse ignis sola forma ignis manente ⁊ non materia. qđ falsum est. ergo. ⁊c.
¶ Ista tñ rō nō est multū efficax. qꝛ subiectū per naturā nō pōt esse sine ꝓpria passiōe. nec substātia materialis sine quātitate ⁊ q̄litate: q̄ tñ sūt extra q̄dditatē ipsoꝝ. ¶ Itē sicut ꝙ est incausatū vl̄ nō causatū nō hꝫ causam ſm se. ita qđ est incausatuꝫ intrinsece nō habet causam intrīsecā. sꝫ qđ nō hꝫ materiā ptē sui nō est causatū a materia intrīsece: g̃ nō hꝫ materiā causaꝫ suā itrīsecā nec extrīsecā. g̃ materia est nulla cāx qđ est ꝯtra phm̄. v. Metaphisice ⁊. ii. Phisicoꝝ. ¶ Itē ens pfectū et ꝯpletū ī aliq̄ gñe nō vnit̄ alicui nisi ꝑ accidēs: qꝛ qđ p̄t facere vnū ꝑ se cū alio vel est potētia vel actꝰ: sed si a q̄dditate rei excludit̄ materia: ita ꝙ q̄dditas rei sit forma tm̄: tūc forma erit ens ꝯpletū in gñe sicut qđ est q̄dditas rei. ergo forma nlli pōt vnirī ad ꝯstituēdū aliqd ꝑ se sꝫ solū ꝑ accidēs. g̃ ignis ꝯpositus ex materia et forma nō erit ens ꝑ se qđ ē falsum. ¶ Itē qđ non includit q̄dditatē alicuiꝰ in gñe. nec includit̄ ī q̄dditate alicuiꝰ in gñe ꝑ se. nō est in gñe ꝑ se nec ꝑ reductionē. qꝛ qđ est ꝑ se in genere includit quidditatem aliquam generis ⁊ qđ est in genere per reductionem includitur in q̄dditate alicuiꝰ in gñe ꝑ se. sꝫ materia ſꝫ istā opinionē neutro mō se hꝫ ad q̄dditatē q̄ solum est ꝑ

se in genere: q̃ nec includit illam/nec ꝑ se includi
tur in illa: g̃ materia nec est in gñe ꝑ se nec ꝑ redu
ctionem: ⁊ sic falsa est diuisio philosophi ꝙ substã
tia alia materia/alia forma/alia compositum.
6 ¶ Itẽ rõni materie nõ repugnat ꝙ sit commune
pluribus: põt eñi ab hac materia ⁊ ab illa abstrahi
ratio cõis materie. Et similiter ab hac forma et
ab ista ratio communis forme. Sed materia
ignis in cõmuni ⁊ forma ignis in cõi hꝫ per se q̃d
ditatẽ vnã sed qd̾ per se ptinet ad vnitatem rei ꝑ
tinet ad eius q̃dditatẽ: ergo tã materia q̃ꝫ forma
cũ ptineãt ad vnitatẽ rei ptinent ad ei⁹ q̃dditatẽ.
¶ Prima propositio. s. ꝙ ab hac materia ⁊ ab il
la possit abstrahi cõis rõ materie probatur: quia
sicut patet ex secundo phisicoꝝ cause proportio
nantur effectibus per se: ita ꝙ singulariũ effectu
um sunt singulares cãe: et vliũ vniuersales. sicut
ergo ab hac re et ab illa põt abstrahi rõ cõis: ita
ab hac materia ⁊ ab ista. ¶ Scd̾a aũt ꝓpõ scꝫ ꝙ
ex materia ⁊ forma sic abstractis fiat vnũ ꝑ se pꝫ.
q̃ ibi manet ꝑ se causa vnitatis scꝫ ꝙ vnũ ẽ act⁹ ⁊
Ad rõnes 2 opiniõis aliud potentia. ¶ Rationes ad oppositum nõ cõ
cludũt Prĩa eñi ratio concludit oppositũ ex quo
eñi materia est quo res põt esse et nõ eẽ seq̃tur ne
cessario ꝙ ptineat ad quidditatẽ rei: q̃ passio cõis
ostenderetur de subiecto cõi ꝑ mediũ cõe illd̾ autẽ
mediũ resolubile ẽ i illd̾ q̃ res dicit̃ posse esse ⁊ nõ
esse. et hec est materia. ergo ex hoc ꝙ materia est
quo res põt esse ⁊ nõ esse seq̃tur ꝙ est purũ radica
le quo passio ostendit̃ de tali subiecto: ⁊ per cõse
quens ptinet ad q̃dditatẽ rei ⁊ subiecti. ¶ Et itẽ
cũ arguit̃ ꝙ q̃dditas nõ põt esse ⁊ nõ esse dicendũ
ꝙ falsum est: non enim attingit corruptio nisi ad
quidditatẽ rei ⁊ ꝙ dicit̃ ꝙ philosoph⁹ dicat ꝙ nõ
est corruptibilis nõ est ad ꝓpositũ. accipit eñi q̃d
ditatẽ vt ptinet ad speciẽ q̃ nõ corrũpit̃ nisi corru
ptione alteri⁹ singularis: ⁊ sic nimis põderat̃ ver
bũ q̃dditatis Quidditas eñi stricte nomĩat rei es
sentiã nõ quocũq̃ꝫ modo: sed vt venit ad itellectũ
¶ Scd̾a rõ iterũ nõ valet q̃ falsum manifeste as
Ad scõm. sumit scꝫ ꝙ materia nõ sit p̃ncipiũ cognoscẽdi rẽ
⁊ ad hoc est rõ ⁊ auctoritas. Rõ quidẽ quia ꝯstat
ꝙ materia est p̃ncipiũ ꝑ se nature ⁊ eẽ. ꝑ ꝯñs. p̃mo
phisicoꝝ. Idẽ aũt est p̃ncipiũ essendi ⁊ cognoscen
di. q̃ vnũq̃dq̃ꝫ sicut se habet ad hoc ꝙ sit sic ⁊ ad
esse vt dicit̃ scd̾o metaphisice. ¶ Itẽ ad hoc ẽ si
mul ratio cũ auctoritate: q̃ philosoph⁹ dicit scd̾o
metaphisice si spẽs causaꝝ eẽnt infinite ⁊ itelligit
ꝙ i nulla specie cãe sint cãe ifinite nihil posset sci
ri: sed si materia nõ ptineret ad q̃dditatẽ rei non
teneret ꝯña. q̃ res nihilomin⁹ scit̃: licꝫ nõ cogno
scat̃ illd̾ qd̾ nõ est de ei⁹ q̃dditate: ⁊ ita licꝫ mate
rie essent ifinite et non cognoscerẽt̃: ꝑ ꝯñs nihil
omin⁹ tñ adhuc põt res cognosci qd̾ nõ ẽ de q̃d
ditate rei vt dicũt. ¶ Itẽ octauo metaphisice ca
pitulo de materiali vo substãtia. vult ex p̃sse phl̾s
ꝙ ad cognitionẽ rei. 4. cãs hñtis req̃rit̃ cogni
tio oim illaꝝ inter q̃s annumerat materiaꝫ. dicit
eñi sic. qñ itaq̃ꝫ aliq̃s q̃sierit q̃ cã qm̃ plurib⁹ mo
dis dñr cãe. opꝫ dicere cãs cõtingẽtes/vt hoĩs: q̃
cã vt materia eq̃dẽ mẽstrua. q̃d aũt vt mouẽs eq̃
dẽ sꝑma. q̃d ve spẽs ꝙ q̃d erat esse. q̃d vt cui⁹ cã. fi
nis forsan hic ambo idẽ. opꝫ aũt ꝓximas cãs dice
re. q̃ materia nõ ignẽ aut terrã. sꝫ ꝓpriã ⁊ capitulo
p̃cedẽti dicit de diffinitiõe q̃ dat̃ cã innotescendi.
si q̃dẽ aliq̃d de aliquo sig̃t rõ diffinitiua. opꝫ hoc

quidẽ vt materiã esse: illd̾ vero vt formã: ⁊ plus i
p̃cedẽti caplo ꝑ totũ vsq̃ꝫ ad finẽ capituli. ¶ Ter Ad tertiũ
tia etiã rõ non valet q̃ falsuꝫ assumit. s. ꝙ materia
ipedit ne ꝙ q̃d est sit idẽ cũ eo cui⁹ est scꝫ cũ hñte
materiã. idẽ eñi est. ita in materialib⁹ sicut in ĩma
terialib⁹. qd̾ declarat̃ q̃ sm̃ phm̃. 7. metaphi. si
cut tota diffinitio se hꝫ ad totũ ita ptes diffinitio
nis ad ptes diffiniti. ita ꝙ sicut tota diffinitio ex
primit totã q̃dditatẽ ita pars partẽ. sed si mate
ria non esset de essentia compositi: nec ꝙ q̃d est es
set idem cũ ipso cõposito: sicut in immaterialib⁹
tũc i diffinitiõe exp̃mente quidditatẽ esset aliq̃d
cui nõ respõdet ps diffiniti: ⁊ sic non teneret ꝓpõ
phi dicta i. 7. ⁊. 8. vbi p̃us. q̃ hoc q̃dẽ se hꝫ vt ma
teria/hic aũt vt forma. ¶ Tertia opinio est dicẽ 3. opinio.
tiũ ꝙ cũ q̃rit̃ vtrũ xp̃s i triduo mortis fuit homo
ꝙ hoc põt intelligi dupl'r material'r scꝫ ⁊ formal'r.
si intelligat̃ material'r sic dicitur ꝙ xp̃s in triduo
fuit hõ: q̃ ꝑ mortem xp̃i nulla entitas realis ptia
lis fuit destructa ⁊ ideo fuit hõ material'r inq̃ꝫtũ
habuit ptes sibi vnitas ex q̃b⁹ hõ cõponit̃ ⁊ itegr̃t
non tamen fuit hõ formaliter. sicut pꝫ ꝑ Augu
stinũ. 13. de ciui. dei. c. 24. hõ non est corpus soluꝫ
nec aĩa sola: sed q̃ ex aĩa constat et corpe hic q̃deꝫ
vnũ est q̃ nõ totus hõ: sed pars melior hoĩs aĩa
est nec totus hõ corpus: sed inferior ps hoĩs est.
sed cũ est vtrũq̃ꝫ coniunctum simul hꝫ hoĩs nomẽ
ꝙ tñ ⁊ singula non amittũt: et cũ de singulis loq̃
mur. nã ad hoc ꝙ hõ sit formaliter requirit̃ vnio
actualis aĩe cũ corpe. ¶ Itẽ ad hoc ponit̃ vna rõ
alia q̃ supponit tria quorũ primũ est ꝙ aliq̃ termi
ni cões sig̃nt rẽ extra aĩam. puta hõ et aĩal: ⁊ aliq̃
nõ significãt rẽ verã extra aĩam: puta chimera et
cõsimilia. ¶ Scd̾a est ꝙ similiter sũt termini sin
gl'ares sig̃ntes rẽ singularẽ verã extra aĩaꝫ: puta
sortes vel plato. ⁊ sic de aliis. ¶ Aliĩ vo termini
sunt q̃ nõ sig̃nt rẽ verã extra aĩaꝫ: puta hec chime
ra. ¶ Tertiũ ẽ ꝙ hoc veꝝ ẽ qñ p̃dicat̃ scd̾o adia
cẽs p̃dicat eẽ actuale qñ vo p̃dicat̃ tertio adiacẽs
p̃dicat esse illius p̃dicati qd̾ sibi adiungit̃ cũ ergo
hõ significet rẽ extra aĩam nõ põt ꝯcedi ꝙ xp̃s in
triduo fuit hõ: q̃ tũc idẽ esset dicere: xp̃s i triduo
est hõ realiter extra aĩam: sed certũ est ꝙ hec ẽ fal
sa: xp̃s in triduo est real'r hõ extra aĩam: q̃re ⁊ hec
erit falsa. xp̃s i triduo ẽ hõ. ¶ Pro ista opiniõe
facit qd̾ dt̃ cõmetator. 8. Ethicoꝝ. c. v. ꝙ sicut nõ
dicim⁹ rethorẽ nisi hñtẽ artẽ ⁊ potentẽ opari. sic
nõ dicim⁹ hoĩem nisi viuẽtẽ ⁊ potẽtẽ opari. Xp̃s
aũt i triduo nõ fuit viuẽs nec potuit vt hõ opari. Ad rõnes ante oppositum.
q̃re. ⁊c. ¶ Ad p̃mũ argumẽtum dicit̃ sic: vno mõ
ꝙ añs est falsũ/vcꝫ ꝙ xp̃s ẽ xp̃s: q̃ tũc sig̃t ꝙ xp̃s
hẽat entitatẽ realẽ extra aĩaꝫ i triduo. ⁊ cum dr̃ ꝙ
nõ est repugnãtia p̃dicati ad subiectũ dr̃ ꝙ lꝫ non
sit simpl'r repugnãtia. tñ q̃ i illa copula vbi essẽdi
includit̃ q̃ntitas tp̃is. in oĩ eñi vbo icludit̃ tp̃s ⁊ p
ꝯñs in hoc verbo est. est ibi repugnãtia p̃dicati ad
subiectũ put est sub tali tp̃e. Nõ eñi xp̃s i triduo
est xp̃s real'r nũc exñs. nec est hõ real'r exñs ꝑ illo
tp̃e seu ꝑ illo triduo ¶ Aliĩ dicũt oĩs ꝓpõnes
tales esse vas qñ idẽtitatur de seipso sꝑmone sicut
videt̃ dicere Anselm⁹ de ꝯcordia ⁊ libero arbitrio
dato ꝙ sig̃ta illoꝝ terioꝝ nõ sint i re. Et iõ dr̃ al'r
ad argumẽtũ ꝙ q̃ xp̃s i triduo nõ fuit suppositũ
hoĩs ⁊ ꝯña si dẽret valere nõ vꝫ nisi ꝑ vtutẽ suppo
siti ad illd̾ cui⁹ ẽ suppositũ: sicut ꝑ vtutẽ iferioris
ad supi⁹. iõ talis ꝯña nõ vꝫ xp̃s ẽ xp̃s g̃ xp̃s ẽ hõ

Ad scõm. ¶ Ad aliud dicit̃ ꝙ maior haberet veritatẽ si cũ
vnione partiũ i diuino supposito fuisset vnio par
Ad tertiũ tium iter se. ¶ Ad tertiũ dicendũ ꝙ aliq̃ñ ꝯseq̃n
tia tenet ex positiõe alicui⁹ iplicita/vel ex positio
ne explicita. qñ tenet ex positiõe explicita: tũc mi
nor simpl'r sumit̃. In ꝓposito aũt nõ tenet ex posi
tione explicita sed implicita. non eñi est hec vera/
oĩs hõ est mortu⁹. ꝑ hoĩe q̃ mõ sit homo sed ꝑ ho
mine q̃ in p̃terito fuit hõ. vt sit sensus/ oĩs homo
p̃terit⁹ ẽ mortu⁹. et ideo minor nõ debet sumi sic/
xp̃s est homo. sed xp̃s fuit hõ/ sic assumẽdo ⁊ dicẽ
Ad q̃rtuꝫ do nõ cõcludit̃ icõueniẽs aliqd̾. ¶ Ad quartum
Durãdus cũ arguit̃/de quocũq̃ꝫ p̃dicat̃ differẽtia specifica/
dist. p̃senti et species. dicendũ ꝙ verũ est si p̃dicatio differen
q. j. tie conueniat supposito rõne alicui⁹ nature cui sit
itrinseca/al's nõ. sꝑ eĩ differẽtia specifica itrĩseca
est speciei. et ad minorẽ cũ dr̃ ꝙ rõnale p̃dicat̃ de
xp̃o in isto triduo. dicit̃ ꝙ nõ est verũ rõne nature
cui sit intrinseca: q̃ cũ xp̃s noĩet suppositũ in du
plici natura: diuia scꝫ ⁊ humana: quoꝝ alteruꝫ in
morte desijt/xp̃s in illo triduo potuit dici ratio
nalis ꝓpter aĩam rõnalẽ sibi vnitã. hoc tñ nõ fuit
ratione alteri⁹ nature cui ista differẽtia esset itrin
seca: ꝓpter qd̾ non sequit̃ ꝙ potuit dici hõ. ¶ Ad
Ad quĩtũ quintũ ⁊ vltimũ dicit̃ ꝙ maior ꝓpositio habet in
stantiã in ꝓpositionib⁹ vniuersalib⁹ ⁊ in terminis
accidẽtalib⁹. in ꝓpositionib⁹ vniuersalib⁹ q̃dẽ: q̃
si oẽs hoĩes sigillatim cucurrissent in p̃terito/hec
esset vera: oĩs ho cucurrit. et tñ nũq̃ꝫ verũ fuisset p̃
sentialiter dicere oĩs homo currit. Sil'r si scutum
hoc p̃mo factũ fuisset albũ/ verũ esset dicere hoc
est albũ ⁊ fuit heri. tñ nõ esset verũ dicere/hoc fuit
heri albũ. Et sil'r in ꝓposito q̃ vnio humanitatis
ad ꝑsonã diuinã est quasi ꝑ modũ terminoꝝ acci
dẽtaliũ eo ꝙ nõ fuit semp et ideo verũ est nũc di
cere demõstrato xp̃o/hic hõ fuit in triduo illo ꝓ
pter entitatẽ suppositi quod iportat̃ noĩe hoĩs: ⁊
nõ ꝓpter entitatẽ nature sed in triduo non est ve
rum dicere/hic hõ est. ꝓpter falsam iplicationem
positã in subiecto. ¶ Circa qd̾ notandũ est ꝙ licꝫ
demõstrato xp̃o verificem⁹ istã/ hic homo fuit ab
eterno/ vel fuit in illo triduo. nõ tñ istam/ hic hõ
fuit ab eterno. cui⁹ ratio est. q̃ ad locutionis veri
tatẽ oportet ꝙ omne illud qd̾ iportat̃ ꝑ p̃dicatũ cõ
ueniat subiecto: sed nõ oportꝫ ꝙ p̃dicatũ ꝯueniat
subiecto: sed omne illud qd̾ iportat̃ noĩe subiecti:
imo sufficit ꝙ cõueniat sibi r̃m aliq̃d eoꝝ q̃ ꝑ sub
iectũ iportant̃. sicut dicim⁹ ꝙ albuꝫ disputat. ⁊ tñ
disputare nõ ꝯuenit albo rõne qua albũ/ sed rõne
qua hõ vel qua sciens. Sed si dicat̃/ homo est al
bus music⁹ disputans. oportet ꝙ oĩa q̃ iportant̃ ꝑ
p̃dicatũ ꝯueniant subiecto: ꝓpter qd̾ cũ dicit̃ de
mõstrato xp̃o/hic fuit hõ ab eterno/vel est homo
vtrobiq̃ꝫ falsa ẽ ꝓpositio: q̃ totũ qd̾ iportat̃ noĩe
hoĩs a pte p̃dicati positi scꝫ suppositũ cũ tali na
tura nõ cõuenit subiecto. nõ eñi suppositũ diuinũ
semp ⁊ vbiq̃ꝫ habuit talẽ naturã: sed cũ dr̃ a parte
subiecti/hic hõ fuit ab eterno vel est. vtrobiq̃ꝫ vera
est ꝓpositio: q̃ esse semp ⁊ vbiq̃ꝫ cõuenit subiecto
rõne suppositi diuini qd̾ sufficit ad verificationeꝫ
ꝓpositionis: q̃uis nõ cõueniat subiecto rõne hu
mane nature: q̃ nec oportet. verũtamẽ q̃uis non
oporteat ꝙ p̃dicatũ cõueniat subiecto rõne cuius
libet iportati ꝑ subiectũ: tñ oportet ꝙ q̃dlibet im
plicatũ circa subiectũ ꝯueniat subiecto ꝑ tp̃e ꝑ q̃
sit implicatio. Verbigrã. si dicat̃ hõ alb⁹ currit.

si nullus hõ sit albus dato ꝙ currat: falsa est ꝓpo
sitio ꝓpt̃ solã iplicationeꝫ circa subiectũ: ꝓpt̃ qd̾
fuit dictuꝫ ꝙ hec fuisset falsa in triduo/ hic homo
vel xp̃s est. ꝓpter naturã humanã q̃ iportat̃ noĩe
hoĩs ⁊ noĩe xp̃i q̃ tunc nõ ꝯueniebat supposito di
uino: ⁊ ideo fuisset falsa iplicatio circa subiectum
que falsificat propositionem vt dictum est.
¶ Quarta est dicentiũ ꝙ de virtute sermonis nõ 4. opinio
fuit hec vera in triduo/xp̃s est. nec ista/ xp̃s ẽ hõ.
licꝫ ista sit vera sm̃ eos/ callias est hõ. nõ existẽte
callia. rõ p̃mi est: nã ad hoc ꝙ aliq̃ oẽo sit vera de
aliquo/vel aliq̃d de ipsa: oportꝫ ꝙ p̃us i se sit ve
ra. hoc patet ꝑ philosophũ. 5. metaphisice. c. de fal
so vbi dicit̃ ꝙ oẽo q̃ in se est falsa ⁊ ipossibilis: de
nullo põt esse vera/nec aliq̃d de ipsa. Unde hõ ir
rationalis nõ vere dicit̃ de aliquo/nec aliq̃d de ip
so: q̃ est oratio de se impossibilis. si eñi de oẽone
falsa in se posset aliq̃d esse verũ rõne alteri⁹ partꝭ
cui iest. tũc ista esset vera/mai⁹ aliq̃d deo est. q̃ es
se inest alteri parti scꝫ deo. Unde q̃ hec oẽo ma
ius deo est. in se est ipossibilis/ ⁊ termini includũt
ipossibilitateꝫ. ideo nichil põt vere dici de eo. Eo
autẽ modo quo falsa est in se dicit̃ aliq̃d falso de
ea. si eñi sit impossibilis in se/ q̃cq̃d dr̃ de ea ipos
sibiliter dicit̃. si sit falsa oẽo et possibilis: põt ali
q̃d de ea dici possibiliter. vt si null⁹ hõ sit alb⁹ hec
est falsa/hõ albus est. licet possit eẽ vera. Et ꝙ sit
falsa ꝓbat̃: q̃ sequit̃/hõ albus est. ergo hõ est. ⁊ vl
teri⁹ sequit̃/ꝙ hõ sit albus. q̃ albus nõ est deter
minatio diminuẽs nec corrũpens: sed ꝯñs est fal
sum ꝑ suppositũ scꝫ ꝙ hõ sit albus ergo ⁊ antece
dẽs/homo albus est. nec sequit̃/hõ albus est hõ al
bus. ergo hõ alb⁹ est. q̃ oportet ꝙ oẽo sit in se ve
ra anteq̃ꝫ aliq̃d aliud dicat̃ vere de ea. Unũ q̃ hec
oẽo hõ albus/est falsa si null⁹ homo sit alb⁹. ideo
nichil vere de ea dicit̃: nisi ipsa de seipsa. et sic pa
tet maior ꝙ de oẽone q̃ de se falsa est nichil vẽ dr̃.
sed sm̃ Dam. ⁊ hec est minor/xp̃s iportat suppo
sitũ in duab⁹ naturis subsistẽs. Unũ xp̃s nõ est ali
q̃d vnũ: sed quasi est vnũ ꝑ accidẽs. idẽ est eñi/ est
xp̃s. ⁊ est verbũ hõ. Ad hoc ergo ꝙ aliq̃d sit ve
rum de eo/oportet ꝙ hec oẽo i se sit vera/ xp̃s hõ.
sed hec in triduo nõ fuit vera: q̃ tũc hec fuit falsa
verbũ est hõ. q̃ tũc nõ fuit humanitas vnita ver
bo: licet aĩa ⁊ corp⁹ fuerunt vnita vt p̃dictũ est. et
ideo hec falsa fuit in triduo/xp̃s est. sicut hec ho
mo albus est. si null⁹ hõ sit albus: q̃ ex ipa sequit̃
ꝙ hõ est albus. ¶ Sed cõtra hoc arguit̃ semp se
quit̃/homo albus currit. ergo hõ currit. ergo me Cõtra q̃rtam opi.
diũ est verũ in cui⁹ virtute sequit̃ scꝫ hõ albus est
hõ. ita etiã sequit̃/ xp̃s fuit mortu⁹. ergo hõ fuit
mortu⁹. ergo mediũ est verũ scꝫ christ⁹ est homo.
¶ Itẽ xp̃s ꝑ se fuit hõ. ita ꝙ hec ꝑ se est vera xp̃s
est homo. ⁊ si ꝑ se vera. igit̃ necessaria: et sic etiaꝫ
in triduo vera. ¶ Ad primũ istoꝝ dicit̃ ꝙ hec nõ Ad rõnes 4. opiõis
est ꝯseq̃ntia/hõ albus currit. ergo hõ currit. sed
illatio tm̃: ac si arguat̃. hõ currit. ergo hõ currit.
et ratio est q̃ ponit̃ aliq̃d in antecedẽte qd̾ nõ est
causa ꝯseq̃ntie. idẽ sequit̃ ac si nõ poneret̃ in esse.
aut hoc qd̾ dico albus/nõ est causa ꝯñe: q̃ oẽo est
in se falsa: ⁊ nõ sequit̃ ꝓpter iplicationẽ vt dictuꝫ
est. et ideo idẽ est ac si argueret̃ ab eodẽ aliq̃d idẽ
⁊ ideo mediũ tm̃ est/homo est hõ: tenet eñi illatio
respectu hoĩs et non respectu albi. sicut tñ arguit̃
xp̃s vixit. ergo xp̃s hõ vixit. non est ꝯsequentia:
sed illatio: ac si argueret̃/homo vixit. ergo hõ vi

xit. Nā xp̄s idē est φ verbū hō. verbū autē nichil facit ad ꝯsequē tiā: sed tm̄ hō. vn̄ medium nō est φ xp̄s est hō: sed φ homo est hō. ❡ Ad secundū qn̄ accipit̄: q2 hec est p se vera xp̄s est hō. dicit̄ φ si ad pseitatē ꝓpositiōis reqrit̄ φ in subiecto sit per se causa īherētie p̄dicati ad subiectū / ⁊ φ subiectum sit p se vnū ad hoc φ aliqd dicat̄ p se de eo: tūc dico φ hec nō est p se / xp̄s est hō. q2 deficit vna conditio. xp̄s em̄ non est p se vnū: sicut vere ṽbū hō. si autē ad pseitatē ꝓpositionis tm̄ reqrit̄ φ in subiecto sit causa p se inherētie p̄dicati ad subiectū: tunc hec est p se / xp̄s est hō. q2 in xp̄o īcluditur humanitas: q̄ est causa inherētie p̄dicati. sed tn̄ p̄ma respōsio pl⁹ placet q̄busdā dicētib⁹ φ de eo qd̄ nō est in se vnū p se / nō p̄t aliqd p̄dicari: qd̄ tn̄ videt̄ falsum de pseitate p̄ma ⁊ secūda: q2 albū est nō p se vnū: qd̄ tn̄ est p se p̄mo coloratū / ⁊ p se scd̄o disgregatū. Videt̄ aūt scd̄a cōditio vera / supposito φ xp̄s significet directe suppositum vtriusq̄ nature sil̄r ⁊ nō alteri⁹ tm̄ p̄cise / nec cuiuslibet indifferenter / ⁊ supposito φ oīno incōpleto sit vera vel falsa rōne cōplete quā īplicat cū dico / hō alb⁹ est. resoluit̄ in duas sicut solet dici in dictionib⁹ exclusiuis ❡ Cōclusio etiā scd̄a ꝓbabilis est: sed ad p̄mū argumentū meli⁹ solui p̄t: q2 cū dicit xp̄s est mortuus. sensus est / de⁹ q̄ erat hō tūc est mortu⁹. nunc sicut etiā de quocūq̄ alio hoīe intelligit̄: qd̄ dicit̄ ille hō ē mortu⁹. ❡ Ratio autem secūdi scz φ ista sit falsa / xp̄s in triduo fuit hō / supposito etiam φ ista sit vera / callias est hō. supposito φ callias sit mortu⁹ est ista: q2 causa falsitatis isti⁹ xp̄s est hō ī triduo. est expressio de ly in triduo. vt sicut ista ē īpossibilis xp̄s mortu⁹ est homo: ita ista / xp̄s ī triduo est homo. in triduo em̄ est determinatio diminuēs ⁊ eq̄pollēs ei qd̄ est esse mortuū. Vn̄ sicut dicūt φ facta ypostasi φ callias nō existit nō exp̄ssa tn̄ p orōnē hec est vera / callias est hō. sicut dicerēt de ista supposito ī triduo ⁊ nō expresso φ hec ē vera xp̄s est homo. ⁊ rō oīno esset eadē: q2 xp̄s est vnū suppositū sub duab⁹ naturis quarū q̄libet p̄dicat̄ de ipso etiā post mortē. tn̄ q2 voces non cadūt a significatis. vnde hec est vera xp̄s est hō. illa ypostasi tridui stāte et nō exp̄ssa: ⁊ callias ē hō callia nō existēte: q2 veritas ꝓpositionū nō attendit̄ s̄m esse qd̄ res habēt extra s3 s̄m φ veniūt ad ītellectū ⁊ ītellectu significāt̄: nec est falsa s̄m qd et simpl̄r callias significat hoīez. ergo callias est homo. Alit̄ aristoteles turpissime equocasset. 4. metaphi. vbi verificat istā tāq̄ p se ⁊ necessariam homo ē aīal bipes. q2 hoc significat. dicit ei necesse itaq̄ si qd est verū dicere φ hō aīal esse bipes. hoc em̄ erat qd̄ significabat homo. s3 si hoc necesse nō ꝯtingit nō esse hoc ip̄m aīal bipes. hoc em̄ significat necesse est eē: ⁊ ad hoc etiā videt̄ signū: q2 sicut qd̄ nō ē vere p̄t ītelligi: s̄m illud de mēoria et reminiscentia. possumus intelligere imagines que non sunt: sic de ipso p̄t aliquid vere enūciari suo significato manēte: nec acceptio pluriū ex parte subiecti īpedit p̄dicationē p se: qn̄ sicut ista est per se homo est animal: ita et ista homo albus est aīal. l3 forte nō sit p̄mo per se. sed ista homo est aīal. ista em̄ p̄supponit illā: sed sicut ista est falsa / callias mortu⁹ est homo. sic ista xp̄s in triduo est homo.

5. opinio. ❡ Quinta opinio habet tres cōclusiones. ❡ Prima φ filius dei vel xp̄s ꝓut accipiuntur p eodē non fuit homo. Scd̄o etiam si cesare mortuo cesar est homo: nō tn̄ xp̄s mortu⁹ fuit homo. Tertio φ nichilomin⁹ ille hō fuit in triduo. Primū patet: q2 sicut nūq̄ est homo q̄ nunq̄ habet verā humanitatē. sic qn̄ homo non habet veram humanitatē ꝓ tūc nō est homo ver⁹: sed xp̄s tunc non habuit verā humanitatē: q2 humanitas mortua non est humanitas nisi eq̄uoce dicta. ergo. ⁊c. Secundū patet: q2 sicut dictuz est in tertia opinione Ista ꝓpositio / triangul⁹ habet tres angulos est vera nullo triangulo existēte. ⁊ Auicē. in sua metaphisica. cesar est hō. cesare mortuo: qn̄ ei est p̄dicat̄ scd̄o adiacēs / p̄dicat qd̄ in se ē actualis existētia. vnde cesare non existente hec est falsa / cesar est. sed qn̄ predicat̄ tertio adiacēs p̄dicat qd̄ est in alio. ad cui⁹ veritatē sufficit conuenientia terminoꝝ naturalis sine actuali existentia. vn̄ homo est aīal ab eterno. sed q̄uis ista sit vera sortes est homo. sorte corrupto: tn̄ ista est falsa / xp̄s fuit homo in triduo. q2 ꝓ tāto ista est vera sortes est homo. q2 termini tenent̄ vniformiter in subiecto ⁊ in p̄dicato. eo em̄ mō quo sortes est: eo modo est homo. Unde si sortes est actu. est hō actu. si sortes est in potētia. est homo in potētia. vn̄ semper sortes est hō. ⁊ homo aīal. et sic de oīb⁹ p̄dicatis p se. s3 si termini sumerent̄ difformiter / statim esset falsa. cū aūt dico in triduo xp̄s ē hō. xp̄s tenet̄ ꝓ supposito actuali. ergo ly homo debet tenerieodem modo: ⁊ sic est falsa q2 tūc non erat actu homo. ❡ Tertiū sil̄r patet p id qd̄ dictū est in tertia opinione in solutione ad q̄ntū ⁊ vltimū argumentū: nisi φ nō videt̄ negāda maior si vere ītelligat̄. cū em̄ dico oīs homo cucurrit. nō est sensus / φ simul cum alio: sed scorsum quilibet p se. et sic vna de p̄terito est vera: de p̄senti nō s̄m simultatē sed de quolib3 p se qn̄ currebat. sil̄r iste hō fuit in triduo / vel ab eterno. sensus est φ ille qui nunc est homo erat vel tūc vel ab eterno aliqd. vn̄ esse hominē accipit̄ ꝓ p̄senti fuisse aliqd ꝓ presenti p̄terito. oīe autē presens fuit aliqn̄ futurū: sed oīe preteritū fuit aliqn̄ presens. sic igit̄ debet verificari resoluēdo vt diceret̄ ab eterno vel in triduo iste futur⁹ homo in tēpore vel in die tertio est nūc aliqd puta de⁹ vel suppositū. ⁊ sic verificat̄ aliqn̄ de presenti. ❡ Ad argumenta solutū est in tertia opinione.

❡ Questio secunda.

Secūdo querit̄: vtrū corp⁹ xp̄i in triduo potuit ꝯseruari sine actuali existētia forme ī essentia pura. ❡ Et videt̄ φ sic: q2 aut corp⁹ xp̄i dicit solam essentiā materie p̄me: aut essentiaz materie cū forma corpeitatis sine actuali existētia. si primo mō: tūc potuit ꝯs̄uari: q2 etiā ab eterno s̄m q̄sdā oīe creatū ⁊ creabile fuit sine actuali existētia s̄m eē purū possibile q2 fuit creabile qd̄ nō est nichil cū sit potētia: nec de⁹ q̄ nō est creabilis. si autē dicat essentiā cōpletā / tūc etiam potuit esse. sicut aūt q̄ ponūt essentias ab eterno: q2 relatiua sunt sil̄ natura distincta: s3 ydee essentiarū fuerūt ab eterno actu. ergo et ipse essentie. Primum. ❡ Cōtra: q2 nō potuit ꝯseruari qd̄ nō p̄t causari: sed nō p̄t causari aliq̄ essentia sine actuali existētia. ꝗ. ⁊c. Maior p3: q2 ꝯseruatio est creatio et supponit eam. Minor p3: q2 sicut se h3 creatio ad creatū: sic existere creationis ad existere creati: s3 In oppōz. creare est qd̄ debet existere / sicut ⁊ oē agere. ꝗ. ⁊c.

1. opinio. ❡ Rn̄sio. Hic sunt tres opiones. ❡ Prima dicētiū φ oē creatū ⁊ creabile est ab eťno de necessitate s̄m esse possibile obiectiuū: qd̄ est quoddā vnū esse aliud ab esse diuo ⁊ nō nichil. qd̄ ꝓbat̄ sic: q2 oīe qd̄ fuit vel est / vel erit / vel eē p̄t p creationē vel aliā ꝓductionē potuit eē ab eťno: ⁊ p ꝯn̄s fuit ens in potētia ⁊ creabile ab eťno. sed hoc nō ē de⁹ vt dictū est. ꝗ. ⁊c. sicut tactū ē in p̄ma pte p̄mi argumēti. Cōtra opinionem. ❡ S3 istd̄ nō tenet̄ cōiter: q2 īpossibile ē φ actio actu nō ťmiet̄ ad aliquē actū. vn̄ cū nihil p̄ter deū sit qd̄ nō sit actu ꝓductū a deo / īpossibile est φ istud sit pura potētia sine oī actu. 2. opinio. ❡ Secūda opinio est ponētiū essentias rerū ab eťno sine actu existētie: sicut etiā tactū est in argumento q̄s tn̄ nō dicebāt creatas. Cōtra opinionem. ❡ Sed istud ē īpossibile: q2 nihil nisi creator p̄t esse nec quo ad essentiā nec quo ad existētiā nisi p creationē: sed p̄ncipiuz rerū creatarū est esse existētie s̄m eos. ergo sine illo nichil aliud a deo esse p̄t. 3. opinio. ❡ Tertia opinio est ꝓbabilior habēs tres cōclusiones. 1. cōclusio ❡ Prima φ essentia cōpleta p̄t creari ⁊ ꝯseruari cū eē existētie sibi ꝯiūcto suppositalit̄ sine hoc φ ꝯiūgat̄ sibi ītrinsece informādo: q2 illud p̄t eē termin⁹ soli⁹ creationis ⁊ ꝯseruatiōis qd̄ est termin⁹ ḡnatiōis q2 creatio est actio pfecta p quā solā p̄t ꝓduci ⁊ cōseruari: sicut humanitas xp̄i sine existere ꝓp̄o partim est creata quo ad aīaz ptim ḡnata quo ad corpus: q2 suum existere esset subsistere: quod nō p̄t multiplicari in xp̄o sicut nec suppositū. q̄re ⁊c. 2. cōclusio ❡ Secūda cōclusio ē φ essentia icōpleta q̄ est potētia pura vt materia p̄ma / p̄t creari ⁊ cōseruari cū esse se īformāte mediāte forma p̄supposita ⁊ esse p̄supposito nō aliter: q2 qn̄ ex specieb⁹ in sacramēto aliqd ḡnat̄ / materia de nouo sub illa forma creat̄: forma ṽo cū suo eē ḡnat̄ sed sine forma nec sine actuali esse formal̄r ꝯiūcto nō p̄t ꝓduci nec cōseruari vt ꝓbatū est ꝯtra p̄mā opionē: ⁊ plenī⁹ deductum. 2. lib. dis. 12. 3. cōclusio ❡ Tertia ꝯclusio est ad ꝓpositū φ corp⁹ xp̄i in triduo potuit ꝯseruari ex sola vnione ad diuinū esse remanēte dū tn̄ haberet formā aliquā substātialē / aliter nō. Et p̄mū q̄dez patet: q2 qua rōne materia cū aīa rōnali ex vniōe ad ṽbū poterat existere sine existere ꝓp̄o: pari rōe materia cū forma corpeitat̄ vel mixti. Secundū p3: q2 nihil recipit actū secūdū nisi mediante actu p̄mo. vn̄ cū p̄m⁹ act⁹ matie p̄me sit forma sine illa nullū aliū actū recipit. Obiicitur ꝯtra dicta ❡ Cōtra ista multiplicit̄ arguit̄ p̄mo cōtra maiorē p̄me cōclusionis sic. relatio est res creationis ⁊ ḡnatiōis sil̄ sicut p3 ī oī creatura ḡnata sil̄ ⁊ creata: q2 ex hoc ipso refertur ad creatorē ⁊ genitorē sicut effect⁹ ad causam: sed relatio nō p̄t eē ťmin⁹ creatiōis soli⁹ q2 tūc crearet̄ ⁊ p ꝯn̄s ad creatorē referret̄ sicut ⁊ alia creatura / qd̄ est īpossibile vt relatio realis fundet̄ sup relationē. ꝗ. ⁊c. Solutio. ❡ Et dicēdū φ relatio illo mō q̄ est ťmin⁹ vtriusq̄ sil̄ sc3 p accn̄s ⁊ scd̄ario nō p se et p̄m⁹ sic est ťmin⁹ creatiōis: q2 relatio nō est id qd̄ creat̄ ⁊ ḡnat̄ sil̄: sc3 ipsa substātia: sed est id qd̄ ꝯseq̄t̄ īmediate ḡnatū ⁊ creatū. ⁊ isto mō p̄t esse termin⁹ soli⁹ creatiōis: q̄ p̄t ꝓducere p se illd̄ qd̄ cū ḡnatione. ❡ Sed hic est dubitatio q2 videt̄ φ relatio possit eē ťmin⁹ actionis dupl̄r. Prīo em̄ videt̄ sic eē in oī ḡnatiōe substātiali: q2 illd̄ qd̄ p̄mo acq̄rit̄ p ḡnationē oīb⁹ aliis vel p̄cedētib⁹ ḡnatione vel seq̄ntib⁹ / illud videt̄ p se ⁊ p̄m⁹ ťmin⁹ ḡnationis: relatio geniti ad generās est h̄mōi. ꝗ. ⁊c. Maior p3. Probatio minoris: q2 q̄cq̄d est ī ḡnato aut est substātia aut accidēs: ⁊ illud vel relatio ad generās vel aliqd aliud. s3 ꝯstat φ mox vt substātia genita ē / siue sequat̄ accidēs siue nō: ex hoc ipso refert̄ ad generās sicut in diuis ī qb⁹ nullū ē accidēs. ꝗ omne accn̄s est posteri⁹ relatione illa: substātia aūt tota p̄cedit et supponit̄ ḡnationi: q3 de materia ꝯstat. ❡ Itē de forma: q2 ḡnatio cuz sit actio est vnū de nouē generib⁹ accn̄tiū: accn̄s aūt reqrit subiectū ens actu ⁊ p̄supponit ipsum. ergo pri⁹ est ip̄m ḡnatū q̄ ip̄a ḡnatio: sicut subiectū pri⁹ est accn̄te suo. Sec⁹ est aūt de creatiōe: q2 actio dei nō p̄supponit subiectū: cū ipse possit facere accn̄s sine oī subiecto. ❡ Si dicat̄ φ ḡnatio est pri⁹ q̄ forma sicut mot⁹ est idē cū termino / nō valet: q2 idē nō est ťmin⁹ suiipsi⁹ / nec refert̄ ad se realiter: q2 nichil est id cui est sil̄e. sicut ťmin⁹ realis refert̄ ad illud cuius est termin⁹. forma aūt genita real̄r est ťmin⁹ ḡnatiōis. Unde nec ī diuis genitū est ip̄m ḡnare ⁊ si est ip̄m ḡnari / hoc ē ꝓpt̄ diuinā simplicitatē. ❡ Si dicat̄ φ ḡnare ī diuis differt supposito nō re absoluta ꝓpt̄ hoc q2 sola relatio opposita ibi distiguit supposita: qd̄ si esset ī humanis ꝓducere ⁊ ꝓduci distiguerent̄ supposito: sicut distiguunt̄ ꝓducēs ⁊ ꝓductū. adhuc nō ē ad ꝓpositū: q2 quōcūq̄ sit ꝓductio substātie / nō ē minus actio q̄ ꝓductio accn̄tiū. Vn̄ cū illa sit de genere accn̄tiū / si q̄litas ⁊ q̄titas q̄ sunt accidētia pfectiora nō pn̄t fūdari ī materia nisi mediāte forma substātiali / multo min⁹ alia. qd̄ ei accidēs īdigeat fundamēto subiecti est ex ipfectiōe essēdi. vn̄ substātia pfecta nō īdiget. si igit̄ accidētia pfecta s̄m naturā īdigēt sbō ente actu / m̄lto magis alia min⁹ pfecta. vn̄ videt̄ ꝓbabili⁹ φ nec relatio nec passio nec actio subiectiue īsint materie p̄me. qd̄ aūt dicit ph̄s φ sbm̄ ḡnatiōis ē yle / ītelligēdū est rōe ťmini / qd̄ ē forma sbālis: nō rōe ipi⁹ actiōis vl̄ passiōis. ❡ Vn̄ ad formā argumēti dicēdū φ maior ē sic ītelligēda φ illd̄ qd̄ p̄mo acq̄rit̄ p ḡnationē vt ē via nō vt ē accn̄s illud ē ťmin⁹. Ad miorē dicēdū φ forma sbālis p̄supponit̄ ḡnatiōi vt ipsa est accn̄s nō in facto eē s3 ī fieri. ꝓut aūt ip̄a ē via nō p̄supponit̄ s3 p eā acq̄rit̄. ⁊ sic ē p̄m⁹ ťmin⁹ vl̄ ip sū ꝯpositū. ❡ Scd̄o sic ad idē: q2 si assumeret̄ natura p̄exn̄s nichil ꝓduceret̄ / ⁊ cū esset ibi vnio relatio realis assūpti ad assumēs: ⁊ sil̄r ī resurrectione ꝯseq̄t̄ ibi vnio vel relatio realis hoīs ad deū resuscitantem: nec aliud aliqd de nouo ꝓducitur: ⁊ sil̄r ī nutritiōe qn̄ mat̄ia alimēti formevnit̄ nihil absolutū ꝓducit̄ posito φ nec seq̄t̄ augmētū ⁊ cū in his trib⁹ ī qb⁹ nihil absolutū ꝓducit̄ / realis relatio īnascit̄. ⁊ ita videt̄ φ ip̄a p se possit eē ťmin⁹ actiōis nālis vel supnaturalis. 2. obiectio ❡ Et ad hoc dicēdū ē nō vniformit̄: q2 de resurrectiōe l3 nō ꝓducāt̄ materia nec forma: tn̄ ip̄a p̄t dici factio vl̄ ꝓductio simpl̄r inq̄tū p ip̄az fit hō q̄ nō erat vl̄ humanitas. vn̄ de nō hoīe fit hō / de nō hūanitate fit hūanitas q̄ sūt entia simpl̄r. ꝗ factio simpl̄r quaz p̄t ꝯseq̄ relatio / ⁊ q̄uis nō sit hō nec hūanitas nisi ex vniōe aīe ad corp⁹: dico tn̄ φ si illa vnio ꝯsideret̄ vt ē accn̄s qd̄ d2 relatio vel actio aut passio in facto eē seq̄t̄ ꝯpositū. si aūt ꝯsideret̄ vt via ad ista in fieri: sic p̄cedit l3 istud trāscēdat imaginationē. Solutio. ❡ De nutriōe aūt p̄t dici φ relatio nō solū ꝯseq̄t̄ factionē simpl̄r s3 etiā factionē s̄m q̄d: q̄ ē qn̄ ali-

qd sit vbi nō erat.p illā ergo nō fit forma in mate
ria in q̄ nō erat/ꝛ materia sub forma sub q̄ nō erat
realiter/lȝ nō fiat ens simplr qđ pri⁹nō esset:ꝛ silr
p assumptionē nature p̄exñtis lȝ nihil fiat simplr:
fit tñ ꝙ ꝑsona subsistit in natura in q̄ non subsiste
bat:ꝛ ꝙ natura inexstit vbi nō iexistebat/ imo ꝙ
erat ens simplr.i.suppositum fit nō ens simplr:qꝛ
3.obiectio nō fit suppositū/vñ vr mutatio simplr. ¶ Tertio
arguit ɔtra miorē p̄mo sic.de⁹nō p̄t supplere vicē
cāe formalis puta ꝙ faciat albū sine albedie:sup=
pleret aūt si hūanitas i xp̄o nō haberet ꝓpriū exi
stere.ḡ ꝛc. Probatio mioris duplr.p̄mo sic:qꝛ si=
cut aliqd ē ens essentiale p essentiā/sic ē ens exñā
le p exñtiā. ḡ cū essētia sit rō formal essendi q̄ ad
esse eēne:pari rōne existentia erit ratio formalis
essendi q̄ ad eē exñtie. Scđo:qꝛ sicut se hȝ existe=
re ad exñs i gñe:sic hoc existere ad hoc exñs:sed
aliqd existit albū p existere albū formalr.ḡ gñalr
oē existēs existit p existere formalr. ¶ Si dicat
ꝙ mā ꝛ forma sūt disticte eēne:ꝛ tñ existūt p vnicū
existere ꝛ sbā ꝛ accñs sunt eēne disticte gñe: et tñ
ſm q̄sdā idē ē existere sbē ꝛ oīm accidētiū. Nō vȝ
p̄mū qdē ꝓpt duo.p̄mo qꝛ mā ꝛ forma faciūt p se
vnā essentiā.vñ nō ē absurdū vni⁹ eēne eē vnū exi
stere. Scđo:qꝛ illđ existere vel ē idē ꝙ forma/ꝛ sic
est forma materie vel ɔñs formā:ꝛ sic mediāte cō
posito iformat vtrūqȝ:ꝛ sic i ɔposito nichil existit
nisi p existere itrinsecū qđ ē idipm vel forma itrin
seca. In ꝑsona aūt xp̄i neqȝ due nature faciūt vnā
essentiā neqȝ existere dinū ē forma ittrinseca hūa
nitatꝭ nec mediate nec imediate. Nec scđm vȝ.pri
mo:qꝛ illđ falsū ē qꝛ idē ē existere accidētꝭ ɔiūcti
ꝛ sepati i sacro altarꝭ sicut sens⁹ docet q̄ nō ꝑcipit
essentiā sȝ existere nō sbāle sȝ accidētale:sed ɔstat
ꝙ illđ existere qđ hȝ accidēs sepatū nō ē idē re cū
subsistere sbē ɔuerse/qđ ē ēt ɔuersū ḡ.ꝛc. ¶ Pre
terea oīs denoiatio itrisecavel ē a sbō vel ē a for=
ma.q̄titas ei denoiat sbām formalr cui iest: et de
noiat formalr q̄litatē cui subē: qꝛ ē idē eē extēsuȝ
illoꝝ triū.s.q̄titatꝭ eēnalr sbi ꝛ forme ꝑticipatiue
sȝ existere dinū nō se hȝ ad hūanitatē sicut sbm̄:qꝛ
forma simplr nulli sbm̄ eē pōt:nec sicut forma cuȝ
sit sbā ɔpleta ꝛ talis q̄ nō p̄t eē ps. ḡ nō denoiat:
qꝛ denoiatio respectia p̄t eē formalr ab extriseco
sicut aliqd ē cognitū formalr cognitōe alteri⁹vel
amatū aut agēs actiōe q̄ ē i alio:sȝ denoiatiōe ab
soluta ꝛ itriseca nihil ē tale formalr nisi aliq̄ itri=
seco formalr vel subiectiue. ¶ Et ad hoc ē dđm
ꝙ aliqd p̄t denoiari formalr ꝛ itrisece ab eo qđ nō
est ei⁹ forma nec sbm̄ dū tñ sit idē supposito cū eo
sicut dr q̄titas eē hūana ab aīa q̄ hō ē hō:q̄ tñ nec
est sbm̄ q̄titatꝭ nec forma ei⁹.ꝛ silr dr hūanitas ex
istere deitate q̄ nec ē foīa nec sbm̄ ꝓpt vnitatē sup
Solutio. positi. ¶ Et ad formā dđm ꝙ nō p̄t supplere vicē
cāe foīalis itrisece sȝ vicē extrisece denoiantꝭ. Sȝ
ad miorē dđm ꝙ ſm istā opionē q̄ distiguit esse ab
eēna.essentia ē act⁹ p̄m⁹ sbālis q̄ sp ē forma itrise=
ca denoians itrinsece:sȝ existere est act⁹ secūd⁹:q̄
q̄nqȝ est foīa itrinseca q̄nqȝ extriseca cū possit de
noiare sbm̄ ꝛ obiectū. et iō dr magis qđ exñs exi
stere sepato formalit ꝛ subiectiue dū tñ sit idē sup
posito q̄ dicat ens nisi essentia iformāte vel subie
cta. ¶ Si dicat ꝙ scia q̄ ē act⁹ p̄m⁹ ita denoiat ex
trisece sicut ɔsiderare ꝙ ē act⁹ secūd⁹. Dđm ꝙ scia
respectu forme sbālis ē act⁹ secūd⁹/ꝛ silr ipm exi=
stere. Ad aliā ꝓbationē dicēdū ꝙ existere hoc/et

existere est cā foīalis essendi vel itrinseca vel ex=
trinseca supposito tñ ɔiūcta.si ei xp̄s assumeret q̄=
titatē ita careret ꝓprio existere sicut caret hūani
tas ſm istā opionē. ¶ Quarto arguit ad idē sic. 4.obiect.
Intimior ē hūanitas xp̄i existētie sue entitatis q̄
existētie vnitatꝭ:sed existētia vnitatis nō ē p idē
existere vnitatis icreate ḡ nec existētia entitatis
p existere illi⁹ entitatis. Maior pȝ: qꝛ sicut ētitas
est pōr vnitate sic existētia entitatꝭ est pōr existen
tia vnitatis. Probatio mioris:qꝛ mltiplicato for
mali effectu oportet multiplicari causam forma=
lē.nō ei sunt duo alba p vnā albedinē.si ergo dei=
tas et hūanitas foīalr vnaqȝ existit.vna p existe
re dinū sicut illđ ē vna vnitas ꝛ nō plures sic iste
erūt vna vnitas ꝛ nō plures.hoc aūt ē falsuȝ:qꝛ lȝ
fuit vna ꝑsona nō tñ sūt vna essentia.vnde sicut q̄
titas et sbā nō sunt duo q̄ta vel extēsa sed vnū qꝛ
vna ē q̄titas q̄ se extēdit essētialit. sbā ꝓo extēdi
tur p eā participatiue. sic dinitas ꝛ hūanitas exi
sterēt vna existētia nō plures. si dinitas existerct
vna se ip̄a essentialit/ꝛ hūanitas p ipsam ꝑticipa Solutio:
tiue nō intrisece seip̄a. ¶ Et dđm est hic ꝙ suppo
sito ꝙ hūanitas existat p dinitatem nō p existere
extrisecū:pari rōe oportet dicere ꝙ existat vna p
istā extrisece nō p se itrisece. ¶ Ad argumētum
dđm ꝙ aliqd vnū existēs p̄t cē foīalis rō essendi
plurib⁹vel intrisece qñ sunt idē subiecto vel extri
sece qñ sūt nō idē supposito:sicut pla sunt visa ca=
dē visione/ꝛ multo magis si idē sbō. Vñ dinitas
est vna itrisece seip̄a . hūanitas aūt est vna itrise
ce p illaȝ.nec ꝓpt hoc tñ sunt vna vnitas vel vna
essentia.sicut itellectio sup se reflexa ē vna forma
qua duo diuersa denoiant itellecta/vnū essentia=
liter sicut ipsamet.aliud extrinsece/ sicut obiectū 5.obiectio
p̄ncipale.et sic ē i ꝓposito. ¶ Quito arguit sup=
posito ꝙ hūanitas xp̄i habeat aliud existere / ꝙ p
ɔñs aliud subsistere:qꝛ oē existere aut est substan
tiale aut accidētale sicut oē ens aut sbā aut acci=
dēs:sȝ existere sbē nō est accidētale/qꝛ tūc inheret
dinitati:qđ nec illa patit nec ista:qꝛ qđ ꝓe ē nulli
accidit.si aūt sit sbāle:aut ē sbē ipfecte puta mate
rie tm̄:aut forme iformātis/et sic ē iexistere:et ta
le nō ē hūanitatꝭ q̄ ē ɔpositū ex vtroqȝ ꝛ sbā ɔple=
ta.aut est sbē ɔplete/et sic ē subsistere:alioqñ non Solutio
differt a substātia icōpleta si sit iexistere. ¶ Et di
cendū ad hoc ꝙ illud existere si esset/esset sbālc et
sbē ɔplete nō tñ sibi derelicte:qꝛ sic esset subsiste=
re:ꝛ si q̄s vellet in ea ponere ꝓpriū existere/facile
euaderet oīa supradicta. Et ꝓbat qꝛ nūqȝ iuenit
aliqd existere nisi p formā absolute loquēdo vel
subiectū vel ꝙ ē forma sbi sicut aīa ē forma mate
rie et hoīs a q̄ dr q̄titas hūana: q̄ nō ē forma nec
subiectū aīe.vel dr q̄titas hūana a ɔposito qđ est
ei⁹ sbm̄ lȝ nō rōe toti⁹ sȝ redeūdo ad p̄mū:sicut es
sentia sbē est sbā:sic existere ei⁹ ē subsistere. sicut
ergo existere ei⁹ ē sibi nō derelictū: sic nō subsiste
re.q̄re silr ei⁹ essentia nō fit nō sbā. ¶ Et dicendū
ꝙ sbā nō dicit essentiā q̄ actu subsistit:sȝ que nata
est subsistere.vñ remanet etiā sbā ex sola aptitudi
ne sublato actu:sȝ subsistere dicit actū nō aptitu=
dinē tm̄.vnde nō ē subsistere sine actu sicut econ=
uerso accidēs dicit inherētiā aptitudinalē. vnde
et remanet accidēs separatū. sed inesse inherētiā
dicit actualē.vnde accidētis separati esse/non est 6.obiectō
inesse nec inherere sed tm̄ coniuncti. ¶ Sexto ar
guit cōtra tres cōclusiones simul:qꝛ illud qđ de⁹

potest facere aliquo p̄supposito:pōt etiam facere
illo nō p̄supposito:qꝛ de⁹ in sua actiōe nichil aliud
a se necessario p̄supponit/ cū sit agēs primū et ꝑfe
ctissimū. Si igit deus pōt creare vel ɔſuare essen=
tiā cōpletā vel incōpletā/ actualē vel potētialem
supposito esse actualis existētie ɔiuncto. ergo idē
Solutio. pōt illo p̄supposito. ¶ Responsio. q̄tū est ex ꝑte
dei ipse pōt nullo p̄supposito q̄tuȝ pōt aliq̄s aliq̄
p̄supposito. sed ex ꝑte effect⁹ q̄dā effectus sunt q̄
de necessitate aliqd aliud p̄supponūt:sicut de⁹ nō
pōt ꝓducere siliitudinē nō p̄suppositꝭ extremis ꝛ
fundamētis/et sic est hic. ¶ Septimo cōtra aliā
7.obiect. partē p̄me cōclusionis ꝙ posset essentia ɔpleta ꝓ
duci sine existere p̄supposito vel ꝓducto:qꝛ q̄ dif=
ferūt sicut duo act⁹ distincti et absolute nulla con
tradictio est ista seorsum fieri:sicut esset de mate=
ria sine forma q̄ est pura potētia. ¶ Et dicēduȝ ꝙ
Solutio ɔtradictio est aliqd esse in rerū natura et non hr̄e
essentiā:qꝛ cū esse sit posteri⁹ qđ icludit pri⁹.sicut
esse hoiem est hr̄e nō solū hūanitateȝ:sed existere
est hr̄e essentiā ꝛ nō solū existētiā.ideo siue diffe=
rāt siue nō/non pōt esse existere sine essentia.sicut
nō pōt esse pr̄ sine filio:qꝛ esse patrē est hr̄e filium.
silr ecōuerso est ɔtradictio aliqd esse extra aiam
ꝛ nō existere.vñ nō pōt esse esse essentie sine eē exi
8.obiectō stētie alieno vel ꝓp̄o ꝛ supposito ɔiūcto. ¶ Octa
uo ꝙ corp⁹ xp̄i potuit esse sine forma:qꝛ sicut se hȝ
vnitas ad vnitatē sic entitas ad entitatē:sed ma=
teria pōt hr̄e vnitatē sine vnitate forme et esse:qꝛ
vna est materia in gñato ꝛ corrupto:non aūt vna
forma sed plures:nec vnū eē sed plures.ergo etiā
pōt habere entitateȝ sine entitate forme et p ɔñs
3.obiectio esse. ¶ Et dicendū ad hoc ꝙ materia illo mō pōt
habere entitatē sine forma et esse sicut vnitatē nō
aliter. Quis eñi sit vna materia in corrupto ꝛ gña
to:nūqȝ tñ sil sunt materia vna et forma non vna
vel esse non vnū:qꝛ materia nō simul est in gñato
et corrupto sed successiue:ita ꝙ q̄ncūqȝ ē vna tūc
et forma ei⁹ est vna et esse.ꝙ aūt successiue ip̄a ma
net vna.forma aūt non manet:ita posset esse ecō=
uerso si de⁹ manēte forma materiā p̄mā annichila
Ad p̄muȝ ret/et eodē instāti aliā repararet. ¶ Ad primum
principale principale quo ad p̄mā partē dicendū ꝙ oē crea
bile fuit creabile ab eterno p potētiā q̄ est de⁹:nō
p aliqd aliud:et sic erat nichil formaliter:sed erat
non nichil virtualit. Unde cū diuidit ens i actuȝ
et potentiā.potētia equoce accipit:qꝛ q̄nqȝ ꝓ po
tentia subiectiue q̄ est aliqd eius quod postea est
actu.ꝛ sic nō fuit creatura i potētia ab et̄no.aliq̄n
ꝓ potētia obiectiā:ꝛ sic ens i potētia ē nihil ꝛ de
tali ē creatio.aliq̄n ꝓ potētia actiua:et sic est ens
icreatū.qñ ḡ dr ꝙ erat creabile ab et̄no/accipit ꝓ
potētia obiectiā q̄ nihil ē re ꝛ nō ē de⁹ ¶ Ad aliā
partē negāda est et̄nitas eēnarū. Ad ꝓbationē di
cendū est primo ꝙ ita ꝓbat eternitatē existētiarū
quarū sunt ydee sicut ꝛ essentiarū. Ad vtrūqȝ er=
go dicendū ꝙ relatiua se ponūt realiter ſm reali=
tatem quam includūt actualē.s.ꝛ potētialē. vnde
scia si ē/est scibile ꝛ ecōuerso: sed ad hoc ꝙ sit sci=
bile nō oportet ꝙ actu sciat:sed solū ꝙ sciri pos=
sit scibile ſm esse. Vñ scia ꝛ scibile se ponūt realit
ſm esse potētiale nō actuale:eodē mō ſm eē apti=
tudinale nō actuale dici pōt/nō solū qđ est sȝ etiā
qđ eē p̄t.vt rosa in hyeme.ydea dr ad ydeabile/ꝛ
ymitatiuū.ē aūt aliqd ydeabile ꝛ ymitatiuū rea
lit nō solū ex hoc ꝙ est realr:sed ex hoc ꝙ pōt es=

se realiter.ꝙ est vel p rem que est in se vt in gñatꝭ
vel solum p rem q̄ est in alio vt in creabilib⁹. ideo
ab eterno est ydea:sed id quod est ꝛ qđ ydea est ꝛ
ydeabile:ſm ꝙ est hmōi non autē ſm rem que sit
non ydeabile vel pars eius.

¶ Questio tertia.

Tertio queritur de descēsu ad
inferos.ꝛ videt ꝙ xp̄s ſm ani Primum.
mā nō descendit ad infernum
qꝛ idē finitum nō pōt esse in di
uersis locis:sed aīa xp̄i cū es=
set creatura erat finita: et sta=
tim post mortē fuit in paradi=
so cū aīa latronis cui dictum
est.hodie mecū eris in paradiso.ergo tūc saltē nō
potuit esse in inferno. ¶ Itē ea q̄ xp̄s fecit vel pas Secundū
sus est in natura assumpta: ordinata fuerūt ad sa=
lutē humanā:sed ad hāc nō ꝑfecisset ꝙ xp̄s descē
dit ad infernū:qꝛ p passionē suā quā in hoc mun=
do sustinuit liberauit nos ab oī culpa. ḡ videt ꝙ
xp̄s ad infernū nō descēdit. ¶ In cōtrariū est qđ In oppōꝫ
dicit in symbolo.descēdit ad ifernuȝ. ꝛ ap̄ls dicit
Ephe.4.qđ aūt descēdit/quid est nisi qꝛ ꝛ descen
dit primū ad iferiores partes terre.glo.i.ad ifer= Respōsio
na. ¶ Respondeo duo sunt vidēda. Primo vtrū
xp̄s fuit in sepulchro ꝛ totus in inferno. Scđo an
ſm aīam descēderit ad infernum.
¶ Quantū ad primū est duplex modus dicendi 1.articul⁹.
Unus est ꝙ christus in triduo mortis fuit tot⁹ in prim⁹ mo=
sepulchro ꝛ tot⁹ in iferno: sȝ nō totū qđ erat xp̄i: d⁹ dicēdi.
qꝛ masculinū gen⁹ refert ad ypostasim seu ꝑsonā:
neutrū autē gen⁹ ꝑtinet ad naturā. in morte autē
xp̄i licet aīa fuerit separata a corpe neutrū tñ fuit
separatum a ꝑsona filij dei / vt ostensum fuit pri⁹.
et ideo ꝓ illo triduo debet dici ꝙ tot⁹ xp̄s fuit in
sepulchro:ꝛ tot⁹ i iferno:qꝛ tota ꝑsona fuit ibi.s.i
sepulchro p corp⁹ sibi vnitū:ꝛ silr fuit tot⁹ i iferno
qꝛ tota ꝑsona fuit ibi rōne aīe sibi vnite. tot⁹ etiā
tūc erat vbiqȝ rōe diuine nature: sȝ qꝛ totū ꝑtinet
ad naturā.tota aūt natura ad xp̄m ꝑtinēs nō fuit
in sepulchro:qꝛ nisi pars scȝ corp⁹.nec tot⁹ in ifer
no:sed aīa solū.ideo nō pōt dici ꝙ totum qđ erat
xp̄i esset in inferno ꝛ in sepulchro. ¶ Confirmat
autē iste modus duplici rōne. Primo:qꝛ cui cōue
nit esse vbiqȝ ɔuenit esse totū in sepulchro/ꝛ totū
in inferno:sed xp̄o cōuenit esse totū vbiqȝ.ergo si
bi cōuenit esse totū in sepulchro ꝛ totū in inferno
Maior patȝ de se. Minor declarat p Augustinū
in ſmone de symbolo vbi si dicit. nō p diuersa tē=
pora ꝛ loca dicim⁹ vbiqȝ esse totum xp̄m vt nō ibi
sit ꝛ totus alibi alio tpe: sed semper ꝛ vbiqȝ tot⁹.
¶ Scđo:qꝛ deus est vbiqȝ:sed totus xp̄s est de⁹
vt patet p Dam.li.3.ca.7.ergo tot⁹ xp̄s est vbiqȝ
ꝛ sic idē qđ pri⁹. ¶ Secundus modus dicēdi est: 2.mod⁹ q̄
ꝙ nō fuit verum dicere in illo triduo / totus xp̄s ē Durādi.
est in inferno vel in sepulchro.nec nunc est verum disti. p̄nti.
dicere totuȝ xp̄m fuisse ibi. Ratio primi est: qꝛ de q.2.
eo qđ nō est nō pōt vere dici ꝙ sit alicubi:sed xp̄s
in triduo mortis non fuit.ergo non fuit verum di
cere ꝙ esset in sepulchro vel in inferno:ꝛ si nō fuit
ibi nō fuit ibi tot⁹. Maior patȝ: qꝛ cui nō ɔuenit
esse nō ɔuenit esse alicubi. Minor declarat: qꝛ vt
dictum est xp̄s noiat suppositū subsistēs in dupli=
ci natura diuina ꝛ hūana:nullum autem tale fuit
in triduo mortis ꝓpter qđ xp̄s nō fuit. Et est si=
mile si aliquod nomen esset impositum ad signifi

candum hoiem albũ/hoie desinẽte esse albo/sicut
hec est falsa homo est alb⁹.sic ⁊ ista.a simili sicut
in triduo mortis hec fuisset falsa/deus ⁊ homo ẽ.
sic cũ noie xp̃i importet vtraq; natura/hec fuisset
falsa xp̃s est.⁊ sic in triduo hec est falsa/xp̃s est.p
pter falsã ĩportationẽ vl' ĩplicationẽ subiecti.⁊ sic
patet p̃mũ.Secundũ etiã patet:q2 nũc nõ est ve=
rũ dicere q tot⁹ xp̃s fuit ibi:nõ ꝑpter falsam ipli=
cationẽ circa subiectũ:q2 nulla talis est p moder
no tp̃e sicut fuit p triduo:sed ꝑpter aliud:q2 cu3
corpus sit adiectiuũ ponit significatũ circa suum
substãtiuũ cui addit.cũ igit xp̃s dicat suppositu3
subsistẽs in duab⁹ naturis nõ videt q tot⁹ xp̃s sit
alicubi nisi est vbi vtraq; natura cõpleta.quod nõ
fuit in sepulchro nec in inferno.Nec fundamentũ
p̃me positionis cogit: q2 de vi vocis nõ plus stat
masculinũ p supposito q̃ neutrũ. Vel dato q de
vsu loquẽdi staret p supposito nichilomin⁹ circa
suppositũ ponit significatũ suũ q si nomen suppo
siti sit nomẽ hñtis partes:sicut est hoc nomẽ xp̃s
qd̾ ĩportat suppositũ ĩ duplici natura.tũc hoc qd̾
est totũ cõuenit supposito nõ quaten⁹ suppositum
s3 quaten⁹ hñs partes.totũ ei d̾r respectu partiũ
in illo qd̾ natũ ẽ hr̃e ptes.cũ g̃ natura dĩna ⁊ hu=
mana fuit q̃si partes psone cõposite post ĩcarna=
tionẽ q̃ significat noie xp̃i cũ d̾r totus xp̃s esse ibi
vel alibi nõ põt v̾ificari nisi ibi sit psona dĩna vel
suppositũ cũ vtraq; natura pfecta. s3 si nõ adde=
ret tot⁹ ⁊ diceret/ nũc xp̃s fuit in sepulchro vel in
ĩferno vel ẽ vbiq;.vera esset locutio rõe suppositi
cui cõuenit esse vbiq; ⁊ p se:q2 sicut dictũ fuit/suf
ficit ad veritatẽ ꝓpõnis q p̃dicatũ cõueniat subie
cto rõne alicui⁹ ĩportati p subiectũ q̃uis nõ rõne
oĩm.Nec tñ sequit si nũc est verũ dicere xp̃s fuit
in sepulchro vel in ĩferno:q ĩ triduo fuit verũ di=
cere xp̃s ẽ ĩ sepulchro vel ĩ ĩferno.ꝑpt illd̾ qd̾ di=
ctũ est in p̃cedẽti cõclusiõe. ¶ Scd̾m hãc opionẽ
Ad rõnes p̃me opi.
põt respõderi ad rõnes p̃me opinionis ꝓbantes
contrariũ. ¶ Ad p̃mã p interẽptionẽ minoris.et
cũ ꝓbat p Augu.in sermone de symbolo.dicendũ
q augustin⁹ frequẽter mutat noia vtẽdo vno pro
alio:⁊ fuit tũc vsus noie xp̃i loco nois filij dei.qd̾
patet p hoc qd̾ dicit in libro de symbolo. tot⁹ fili⁹
apud patrem.tot⁹ in celo.tot⁹ in terra.tot⁹ in vte=
ro virginis.tot⁹ in cruce.tot⁹ in inferno.et totus
in paradiso quo latronẽ introduxit.Hec em̃ etiã
vera sunt de filio dei accipiẽdo totũ p pfecto:sed
nõ sunt oĩa vera de xp̃o de vi vocis:lic3 sint vera
sm intẽtionẽ Augu.q̃ nõ semp obseruauit ꝓprie
Ad.2
tatẽ locutionis. ¶ Ad secundũ dicendũ p iterẽ=
ptionẽ minoris.⁊ cũ ꝓbat p dictũ Dam̃.dicendũ
q Dam̃.dicit totũ xp̃m esse deũ accipiẽdo totum
magis p determinatione p̃dicati q̃ subiecti sub
hoc sensu/xp̃s est tot⁹ deus.i.pfect⁹ de⁹.⁊ xp̃s est
totus homo.i.pfectus hõ. et non q totus xp̃s sit
deus vel homo.hoc est q xp̃s sm totũ qd̾ impor=
tat noie xp̃i sit deus.Vel potest dici q Dam̃.non
Rñdet doctor ad rõnes durã.
sequit ꝓprietatẽ locutionis. ¶ Sed q2 prim⁹ mo
dus est cõmunis ⁊ magistri in littera/ et magis cõ
sonat dictis sctõrum:potest responderi ad rationes
secũde opinionis.Ad argumentũ qd̾ ꝓbat xp̃m
tunc nõ potuisse dici esse in sepulchro vel in infer
no sicut nec hoiem q2 nõ erat homo. Dicendũ q
non est simile de hoc hoie ⁊ de xp̃o:q2 ille hõ non
potest sic sumi q abstrahat ab humanitate: sed q2
xp̃s licet ĩportet suppositũ vtriusq; nature: tamẽ
principaliter et magis naturam diuinã:ꝑpter qd̾
xp̃s manet incõnĩ.et xp̃s heri ⁊ hodie ip̃e in scl'a.
Ideo scd̾m acceptionẽ sanctorum ⁊ scripture ex qb⁹
hoc nomen habemus/nõ a grãmaticis:xp̃s veri=
ficatur de supposito diuino etiã p tẽpore quo non
habuit naturã humanam. Sed de iesu non ita vi=
det:q2 cũ primo vocatũ est nomen iesus ab ange=
lo qñ erat futur⁹ homo.ante ergo ⁊ post erat xp̃s
licet non semp erat iesus xp̃s.Unde ex q̃ ab eter=
no preuisus fuit incarnari filius non alius ex tunc
fuit xp̃s filius non ali⁹. ¶ Argumentũ qd̾ ꝓbat
q totum xp̃i nec fuit in sepulchro/nec in inferno/
nec nunc est: vtrũq; ois opinio cõcedit. ¶ Ad il
lud qd̾ idẽ ꝓbat de tot⁹.q masculinum nõ pl⁹ stat
p psona q̃ neutrum.est cõtra dicta sanctorum in lit
tera et in p̃mo libro. ¶ Ad aliud qd̾ ponit signifi
catum suũ circa suppositũ. Dicendũ q totũ ⁊ pfe
ctum idem sunt.vnde vbi pfectio suppositi depẽ=
det ex partib⁹ nature:licet ratio masculini trahat
ad suppositũ: non tñ potest dici totus plus q̃ to=
tum:sicut si homo habet partẽ sui vt pedem extra
camerã/non dicet totus homo esse intra camerã
sicut nec totũ:q2 sicut homo sine pede nõ est totũ
sicut nec totus.non solum em̃ pes est de pfectiõe
nature/sed etiã de pfectione psone licet nõ essen=
tiali.non em̃ pfectus homo est carens vno mẽbro
sicut habẽs oĩa mẽbra/ sicut nec pfecta hũanitas
sed secus est in xp̃o.pfectio em̃ psone nõ depẽdet
ex pfectione nature.sicut pfectio puri hois depẽ=
det ex pfectione aie et corpis: sed erat psona xp̃i
eque pfecta ante humanitatẽ sicut post/ ⁊ nõ sicut
aĩa impfecta est respectu hois anteq̃ habeat cor
pus.Q̃uis ergo nõ totum xp̃i sit vbiq; vel vbi est
deitas/ tñ psona illa cũ sola diuinitate est psona
perfecta.Unde vbicunq; est deitas ibi est tot⁹ chri
stus:q2 ibi est psona xp̃i pfecta/et hoc sufficit.
¶ Quantum ad secundũ videnda sunt tria.Pri Scd̾s articulus.
mo q̃tum ad quid effectiuũ anima christi ad ĩfer
num descendit.Scd̾o an propter hoc realiter vel
presentialiter fuit.Tertio ad quẽ3 infernũ descẽ=
dit. ¶ Quantum ad primum sciendum q cũ ar= Durãdus di.presenti.q.3.
ticulus sit christum descẽdisse ad inferos / ⁊ illud
non posset intelligi ratione deitatis/ scd̾m quam
est vbiq;:nec ratione corporis quod fuit in sepul=
chro:restat q ratione anime intelligatur. ¶ De
modo autem descẽdendi dicunt aliqui q cum ani
ma christi nõ sit corpus nec virtus in corpore/ nõ
potest dici q anima christi descẽdit ad inferos eo
genere motus vel descẽsus quo forma moueatur
et rursus q anima moueatur eo motu quo ange=
li mouentur/non clare patet. Angeli em̃ dicũtur
moueri de loco ad locum sm q operãtur ĩ diuer=
sis locis.anima autem separata nõ dicitur habe
re aliquam operationem circa locum vel circa
corpus existens in loco.nichilominus hoc nõ ob
stante potest dici q anima separata potest descen
dere ad ĩferna dupliciter. Uno modo scd̾m depu
tationem:et sic dicuntur descendere anime dãna=
torum ad ĩfernum simpliciter:q2 simpliciter sunt
damnate:vt resumpto corpore sint in inferno: ꝓ=
pter quod dicuntur ibi esse vbi sunt simpliciter de
putate.Anime autem sanctorum patrum dicunt
descendisse ad limbum/ non propter deputationẽ
simpliciter sed cõditionatam: quia resumpto cor
pore deputate erunt ibi fore: vbi placuit redem=
ptori.hoc autem modo non dicit anima xp̃i descẽ

disse ad infernũ sc3 ꝑpter deputationẽ:q2 ois ta=
lis deputatio est ꝑpter culpã cõtractã vel cõmis=
sam:qd̾ in xp̃o nõ fuit. Alio mõ põt dici aĩa chri=
sti descẽdisse ad inferna ꝑpter duplicem effectum
quẽ exhibuit illis q̃ tũc in inferno erãt. Unus ef=
fectus fuit visionis diuine exhibitio qua carebãt
ad quã se habuit passio xp̃i p modũ meriti:⁊ q2 to
tum meritũ p̃ncipaliter ab actu aie/ideo effect⁹ si
bi attribuit tãq̃ p̃ncipali p̃ncipio merẽdi. Item
scd̾m appropiationẽ: vt sicut xp̃s scd̾m aiam fuit
beat⁹: sic sm eã attribuebat ei fuisse causam bea
titudĩs aliis.cõgruũ em̃ est vt ens in potẽtia redu
cat ad actu3 p illud qd̾ actu est. ¶ Ali⁹ effect⁹ sm
quosdã fuit ad quẽ xp̃s directe se habuit p modũ
agẽtis sc3 illumiare aias patrũ q̃ erãt in limbo de
mysteriis q̃ cadunt sub reuelatiõe. sm em̃ Diony
siũ in de cele.hierar. xp̃s sm aiam habuit docere
angelos:⁊ fortiori rõne aias.⁊ rõe hui⁹ duplicis
effect⁹ potest dici aĩa xp̃i descẽdisse ad infernum.
¶ Et cõfirmat duplici rõne. Prima est.moueri
vel descẽdere cõuenit aie separate/ nõ p modum
motus corporũ/sed p modũ p quẽ cõuenit moue=
ri spirituali substãtie:sed reliquis substãtiis spiri
tualib⁹ puta deo ⁊ angelis nõ cõuenit moueri de
loco ad locũ p motũ q̃ sit subiectiue in ipsis: sed
p effectũ quẽ habẽt in aliis reb⁹.ergo sili mõ con=
uenit aie separate ⁊ cõpetebat aie xp̃i. Secunda
ratio talis est.xp̃s d̾r descẽdisse ad infernũ vt ani
mas sctõrum patru3 illuminaret ad videndũ deum
sed eodẽ ĩstãti quo xp̃s mortu⁹ est scti p̃res vide=
runt deum:in eodem autẽ instanti non potuit ani
ma christi esse in inferno p motum.ergo nec descẽ
dit illuc p motum qui esset in ipsa:sed p effectum
quẽ habuit in aliis. ¶ Item sicut anima dicit in
illo triduo fuisse in inferno cũ animabus sancto=
rum patrum: sicut in illo triduo vel parte tridui
dicit fuisse in paradiso cũ anima latronis cui di=
ctum est hodie.⁊c.sed hoc non potest ĩtelligi quo
ad locum acquisitum p motum: cũ scd̾m ponẽtes
spiritus in loco diffinitiue: ⁊ motu3 de loco ad lo
cum idem spiritus nõ possit esse in diuersis locis
vel pluribus vel simul moueri plurib⁹ motib⁹ ad
plura loca tendẽtib⁹. quare oportet q intelligat
p effectum. Q3 si quis dicat q paradisus dicitur
dupliciter. Uno modo locus corporeus sc3 celu3
empireum. ⁊ sic anima christi nõ fuit in paradiso
nisi post ascẽsionem. Alio modo dicit paradisus
visio diuine essentie:et sic anima xp̃i fuit in para=
diso ab instanti sue conceptionis:et anima latro=
nis in ipso die passionis:q2 tunc vidit deũ.p que3
modum non repugnat anime xp̃i q fuit in para=
diso sic dicto.sc3 q vidit deum: ⁊ q fuit localiter
in inferno. ¶ Si sic dicat:nõ valet.q2 sicut para=
disus dicit dupliciter sic infernus. Uno modo di
citur locus corpore⁹ in terra. Alio mõ dicit carẽ
tia visionis diuine.sicut ergo anima xp̃i nõ dicit
fuisse cũ anima latronis in paradiso: nisi q2 meri
to passionis xp̃i anima latronis vidit deũ.sic ani
ma xp̃i non dicit fuisse cum animabus sanctoru3
patrum in inferno:nisi q2 anime eorum que care
bant visione diuina:et sic dicebant esse in inferno
merito huius passionis sunt purgate ab hac carẽ
tia.Utrumq; ergo de pari debet intelligi quo ad
effectum non quo ad locum vel motum localem
qui fuit in ipsa anima. ¶ Q̃uãuis autem istud sit
probabiliter dictum:et satis videatur saluare ar=
ticulum:et dicta sacre scripture:q2 tamen virtus
diuina nõ comprehenditur ratione humana:ideo
non est ptinaciter asserẽdum quin anima christi p
alium modum nobis occultum vel ignotum po=
tuit descendisse ad infernum. ¶ Inquirendo au Inq̃rit doctor d̾ opinione durandi.
tem de his qui dicunt non descendisse propter de=
putationem penalem. Planum est q2 in illa bea=
ta anima non fuit reatus pene nec pena post mor
tem nec damni nec sensus. Q3 dicũt animam chri
sti non potuisse ibi esse p operationem mouendo
corpus eo modo quo angeli est valde absurdum
q anima christi separata vnita diuitati et beata:
cui data erat omnis potestas in celo et in terra:⁊
dĩia angelorum non posset mouere festucam: vbi
minimus angelus mouet celum.vnde nichil mi=
nus mouere poterat in illo triduo q̃ quicunq; an
gelus. Qd̾ dicũt de illuminatione : videtur q nõ
solum spiritualiter illuminauit eis aliqua reuelã
do:sed q etiam corporaliter illuminauit.Ibi em̃
naturaliter non est lux solis nec lux ignis. ibi est
obscuritas qualis in purgatorio et in inferno dã=
natorum.Ne ergo sit vacuum probabile est ibi es
se aerẽ tenebrosum:quod tamen non est pena ani=
mabus sicut esset corporibus non habentib⁹ ocu=
los. Unde post diem iudicii probabile erit lym=
bum qui cedit puris esse illuminatu3.et sic ad glo
riam dei cedit in descensu christi aerem inferni es
se illuminatu3 patribus:sicut fuit in natiuitate il=
lustratus pastoribus:vt quod dicitur exortum in
tenebris.et multa talia intelligantur etiam de lu
ce corporali. ¶ Ulterius si anima christi habet
omnem virtutem angeli ⁊ corporis cum corpus
aliquod possit causare lumen vel vniuoce vt om=
nia luminosa:vel equiuoce vt illud qd̾ facit coru=
scationem:nichil ꝓhibet animam christi illam lu
cem fecisse. ¶ De secundo videt q aĩa xp̃i reali=
ter ⁊ p̃sentialiter ibi fuerit non subito sed tp̃e im Scd̾m dictũ huius articuli.
perceptibili descendit ⁊ ascendit.quicquid em̃ sit
de angelo:de anima rationali cõiuncta certum est
q ipsa nec est vbiq; nec nusq̃: sed diffinitiue in lo
co corporis hoc autem non est formaliter p quã=
titatẽ:tum q2 ipsa non est affecta quantitate:tũ q2
ibi non est esse materie solum:sicut est vna exten=
sio omnium que sunt in homine:sed realiter ⁊ ani
ma ⁊ materia sunt hic ⁊ non alibi: ⁊ mouent mo=
ta quantitate ad omnem potentiam:quod esse nõ
posset si nature anime deberetur esse nusq̃ vel esse
vbiq;:sicut esse indiuisibile et esse incorruptibile:
qd̾ ipsa non perdit . ita ergo aĩa realiter ascendit
in celum sicut corpus: ⁊ ita realiter descendit ad
infernum sicut cum corpore descẽdisset : q2 esse in
loco diffinitiue cõueñt sibi in corpore et extra: sed
de hoc plenius dictum est p̃mo libro.distin.37.et
38. ¶ De tertio ad quem infernum descẽdit . di=
cunt quidam ⁊ bene q quadruplex est infern⁹ sm Tertiũ dictũ huius articuli. Durãdus q.4.
quadruplex genus penarum.quibusda3 em̃ debe
tur pena damni ⁊ sensus ppetua:hoc est perpetua
carentia visionis diuine ⁊ ppetua pena sensũs ra=
tione peccati actualis mortalis in quo decesserũt
et hi dicuntur esse in inferno damnatorum. Aliis
debetur ppetua pena damni absq; pena sensus sc3
descẽdẽtibus in peccato originali solo: qui dicun
tur esse in lymbo puerorum. Aliis debetur pena
sensus non quidem perpetua sed temporalis: sc3
illis qui discesserũt in gratia debitores alicuius
pene:eo q in presenti vita non satisfecerunt plene

decōmissis culpis: z isti dicūntur esse in purgatorio. Alijs vero debetur sola pena dāni absq; pena sensus. et isti dicebantur esse in limbo patrum: qui phibebantur ante passionem a visione diuina: eo q; non erat satisfactum pro peccatis totius nature cuius non essent obnoxij alicuius pene pro peccatis suis psonalibus. ¶ Dicendum ergo q; non descendit ad infernum damnatorum/ nec in limbum puerorum. cuius ratio est: qz descensus christi ad infernum fuit ꝺm effectum liberationis eorum qui in inferno detinebantur: sed damnati pro peccato actuali/ z pueri decedentes in originali/ nō fuerūt per xp̃m liberati. ergo xp̃s nō descēdit ad infernum damnatorum vel limbum puerorū. Maior patet ex dictis in p̃mo articulo. Minor ꝓbatur: qz liberationis pfecte p christū null⁹ fuit particeps nisi qui cōingitur ei vt membrum capiti: sed carentes gratia vt sunt omnes decedentes in peccato actuali mortali vel solo originali non vniuntur christo vt membra capiti: qz sola gratia vnit: ergo tales non fuerunt p christum liberati.

¶ De existentibus in purgatorio an fuerunt per christum liberati non est certū: ꝓbabiliter tamen tenetur q; nō omnes existētes in purgatorio fuerunt p christum liberati. cuius ratio est: qz simile effectum habet nūc passio christi in illis qui sunt nunc in purgatorio sicut tunc habuit. passio enim christi non habet virtutem temporalem z transitoriam sed eternam ꝺm illud Hebreoꝝ. x. Una oblatione cōsummauit sanctificatos in sempiternum: sed nunc non liberamur a purgatorio virtute passionis christi: nisi qui sustinendo penam pec catis debitam sunt purgati: vel p suffragium cōmune illorū qui sunt in statu merendi. passio enim christi nō potest eis immediate applicari p sacramenta ecclesie sicut applicatur viuētibus in hoc mundo. ergo similiter tēpore passionis christi nō sunt oēs liberati qui erant in purgatorio nisi qui erant purgati p soluttonem pene peccatis debitā vel p suffragium alterius psone ad eos relatum.

¶ Si qui autem erant in purgatorio qui ex magno desiderio aduentus christi meruerunt hoc vt p passionē ibi liberarent: ꝓbabile est tales ex speciali gratia liberatos fuisse. ¶ De patribus autem qui fuerunt in limbo patet q; fuerunt liberati per christum: qz tales nulla pena sensus fuerūt obnoxii: nisi soli pene peccato totius nature debite: sed hoc debitum directe per passionem christi solutum est. igitur per passionez christi tales fuerunt penitus liberati. ¶ Et cum hoc incertus sit quid fecerit de illis qui erāt in purgatorio: tamē sicut moztēs latroni gratiam fecit/ z viuens multis quibus gratis peccata cōdonauit: z resurgēs quosdam secum specialiter resurgere fecit / forte qui plus eum diligebant/ non qui propinquiores carne erant. Sic probabile est similiter de purgatorio quosdam de speciali gratia eduxit.

¶ Ad primum in oppositum dicūt quidam q; idem finitum non potest simul esse in pluribus locis diffinitiue vel circūscriptiue: nec isto modo ponitur anima fuisse in inferno et in paradiso: sed ꝺm effectum. hoc autem nichil phibet q; idem finitum dicatur simul esse in pluribus locis quando effectus sunt compossibiles / et subsunt virtuti eiusdem agentis. et sic anima christi dicitur fuisse in paradiso z in inferno: quia merito eius anima latronis vidit deum/ quod est esse in paradiso: z anime patrum que carebant visione diuina: z ob hoc dicebatur esse in inferno/ liberate sunt ab hac carentia: et per consequens ab inferno. immo ꝺm eundem z vnum effectum scz liberationem patrū potuit anima christi dici simul esse in paradiso et in inferno, considerādo terminū a quo et ad quē illius effectus. ratione em̄ carentie visionis diuine a qua fuerunt liberati per passionem christi/ anima christi potuit dici esse in inferno: ratione vero visionis diuine ad quā sunt commissi dici potuit esse in paradiso. ¶ Ad secundū dicēdum q; eo ipso q; per passionez christi liberati sumus a pena z a culpa dicitur christus descendisse ad infernum: quia merito passiois eius aliqui redempti sunt a penis inferni. descensus enim ille non attenditur ꝺm motum localem existētem subiectiue in anima: sed ꝺm effectum quē habuit in saluandis.

¶ Questio quarta.

Quarto quaritur de resurrectione christi: vtrum fuit conueniēs eum tertio die resurgere. ¶ Et videt q; nō: quia separatio anime christi a corpore p mortem fuit solum facta propter redemptionē nostram: sed nostra redemptio in instāti mortis cōpleta est. ergo statiz debuit reuniri aia corpori suo. ¶ Itē membra debent capiti suo conformari: et caput membris: sed nos qui sumus membra non resurgimus tertia die: sed differtur resurrectio nostra vsq; in finem mundi. ergo videtur q; resurrectio christi qui est caput nostrum debuit tātumdē differri. ¶ Itē dns dicit Matthei. 12. sicut Jonas fuit in vētre ceti trib⁹ dieb⁹ z tribus noctibus: sic erit filius hois in corde tre. si ergo corp⁹ xp̃i fuit in corde terre trib⁹ dieb⁹ cū non fuit ibi nisi mortuū videtur q; non potuit resurgere die tertia.

¶ In contrarium est qđ dicitur resurrexit tertia die ꝺm scripturas. z Matthei. 20. Tradēt illū gentibus. sequitur: et tertia die resurget.

¶ Responsio. Tria sunt videnda. Primo de resurrectione. Secōdo de ipsius resurrectionis ꝓbatione. Et tertio an christus fuit vbiq; homo.

¶ Quātum ad primum sunt tres conclusiones.

¶ Prima q; conueniens fuit christus a mortuis resurgere propter quattuor. ¶ Primo pp natre assumpte perfectionem: qz nature assumpte debetur omnis perfectio quam possibile est in natura assumpta reperiri saluo fine assumptionis: sed prima perfectio humane nature cōsurgit ex vnione partium que etiam non habent totalem perfectionem quando sunt separate. ergo semper ista perfectio debuit esse in natura assumpta nisi quātum oportuit ipsam solui propter necessitatē nostre redemptionis propter quam ipsa natura fuit assumpta. ¶ Secōdo pp fidei nostre confirmationē maxime q̃tum ad diuinitatē xp̃i. humanitas em̄ clare patuit in morte: sed diuinitas latuit ppe qđ decuit vt virtꝰ diuinitatis in resurrectione pateret. Unde. 2. corī. vlti. dz. Et si xp̃s crucifix⁹ est ex infirmitate: sed viuit ex virtute dei. ¶ Tertio pp spei nostre subleuationē: qz dū videm⁹ christum qui est caput nostrū resurrexisse speram⁹ et nos resurrecturos esse cum simus eius mēbra. Unde. j. Cor. xv. dicitur q; si christus resurrexit quomodo quidā dicūt i nobis q; resurrectio nō ē.

¶ Quarto propter complementum nostre salutis. qz sicut mala sustinuit vt nos liberaret moriē do: ita glorificatus est resurgendo vt nos prouocaret ad bona. ꝺm illud Ro. 4. traditus est propter delicta nostra: z resurrexit propter iustificationem nostram. z sic patet primum.

2. cōclusio

¶ Secunda conclusio est q; conueniens fuit xp̃s resurgere die tertia: quia sicut dictum est resurrectio christi manifestauit eius diuitatē sicut mors humanitatē: decuit ergo christū tantum detineri quātū sufficit ad declarādū eū fuisse vere mortuum propter q; oportuit aliquam moram esse inter eius mortez z resurrectionem ei⁹. si enim statim post mortem resurrexisset potuisset videri q; non fuisset vere mortuus: z per consequens non vere resurrexisset. ad veritatem autem mortis manifestandam. sufficit q; vsq; ad tertium diem resurrectio eius differatur. qz non contingit q̃n infra hoc tempus in homine quiviḋ esse mortuus z nō est apparent aliqua signa vite sicut est de illis q; labozant de appoplexia. quare cōueniens fuit xp̃m tertia die resurgere.

Ad rōnes aī opposi tum.

¶ Ad p̃mum aī cipale dicendū q; non solum oportebat ad salutez nostrā q; redemptio nostra fieret per mortem christi: sed q; fides mortis eius cōseruaretur in nobis q; non fuisset factū si statim xp̃s post mortē resurrexisset. qz potuisset credi q; non fuisset vere mortuus.

Ad scōm.

¶ Ad scōm dicendū q; caput z membra cōformāt in natura sed non in virtute: qz excellentioz est virtus capitis q̃m mēbroꝝ: ideo ad demonstrandū excellētiā xp̃i cōgruū fuit xp̃m tertia die resurgere aliorum resurrectione dilata vsq; ad finem mundi.

Ad tertiū

¶ Ad tertiū dz q; xp̃s dz fuisse tribus diebus z tribus noctibus in corde terre per synodochē. hoc est accipiendo ptē p toto: qz sepultus fuit feria sexta in sero: q̃ ps ꝓputat p tota die et in sepulchro pmansit p totus sabbatū: hoc est p diem integrū z noctē diei dñice: q̃ ps similiter accipit p toto die naturali: et in diluculo diei dñice resurrexit.

3. cōclusio

¶ Quocūq; aūt modo accipiat dies siue p naturali die q̃ ptinet spacium. 24. horaruz siue pro die artificiali qui dicitur latio solis super terrā: semp xp̃s dz tertia die resurrexisse. qz sicut dies ppter p̃mi hois lapsum cōputabat a luce in noctem. ita isti dies ppter hois repationē cōputātur a tenebris in lucē: ita vt prima ps diei naturalis sit tenebra vel nox. Secūa vero lux. Xp̃s aūt ē passus in fine ferie sexte: hoc est circa nonam. et sic habemus primum diē: z fuit in sepulchro p totū sabbatū ecce secūa dies. et resurrexit in diluculo diei dñice: ecce q; in tertia die. ¶ Idē est accipiendo diē artificialē: qz diluculū diei dñice est p̃n cipiū tertie diei artificialis vt de se patet.

¶ Aliā opinionē recitat glosa Jone. 2. sup illud: erat Jonas in ventre piscis tribus diebus z tribus noctibus. glosa dicūt q̃dā in parasceue q̃ sole fugiēte a sexta hora vsq; ad horam nonā nox successit diei duas noctes et dies ibi cōputandas vsq; ad manē sabbati. et apposito sabbato cum nocte sequenti tres dies z noctes cōputari.

¶ Tertia cōclusio est de his q̃ cū dño resurrexerūt q̃ fuerunt nescit/ de Mauid putat. Magis aūt de p̃mis parētib⁹ q̃ tandiu in morte steterunt. vt si xp̃s in medio aliorum mortuus est q̃ a p̃ncipio mūdi z p̃ma etate iusti fuerant cū eo resurrexerūt. de Joseph etiā nutricio xp̃i z viro btē v̄ginis videt ꝓbabile: sīr nescitur an postea mortui fuerunt aut surrexerunt in vitam immortalē: sicut dicit Hieronym⁹ 2. articul⁹

¶ Quantum ad secundum de probatione resurrectionis sunt tres conclusiones. Prima q; conueniens fuit christum inducere aliqua argumēta ad probandum suam resurrectionem. Ubi sciēdū ꝺm quosdam q; argumentum ad presens dicit dupliciter. Uno modo dicitur argumētum ratio rei dubie faciēs fidem. Alio modo sensibile signū qđ iducit ad manifestationem alicuius dicti vel facti: sicut Gen. 39. de vxore phutipharis q; in argumento fidei retentum pallium ostendit marito Primo modo accipiendo argumentum: xp̃s non probauit resurrectionem suam per argumentum nisi accipiendo auctoritates scripture: quia cū resurrectio christi excederet humanaz rationem nō potuit pure probari per talia argumenta vel principia que essent nota lumine naturalis rationis. Opz enim principia ex eodem genere assumi cum conclusione vt dicit primo posteriozum. et ideo ad eam probandam accepit auctoritatem scripture cum dicit Luce vltimo. Oportet implere omnia que scripta sunt in lege et prophetis. et Psal. de me. De ratione em̄ naturaliter demonstrante dicit Ambrosius: tolle argumenta vbi fides ꝺfitur.

¶ Si autem accipiatur secundo modo argumentum: sic christus resurrectionē suam declarauit in quantū adhibuit quedā signa euidentia quib⁹ vere se resurrexisse ostendit. que quidem signa nō fuerunt exhibita. q. ex necessitate concludētia resurrectionem: sed tanq̃ nata inclinare mentē ad fidem resurrectionis. ¶ Et hoc fuit necessarium ppter duo. Primo propter discipulos eo q; corda eorum propter ignominiam passionis quam viderant non erant bene dispōsita vt fidem resurrectionis reciperent. Un ipse dicit Luc. vltimo. O stulti z tardi ad credendum. z Mat. vltimo. Increpauit incredulitatē. ꝛc. ¶ Secundo propter illos q̃ predicare debebant: vt per huius signa eis ostensa redderet efficatius testimonium eorū: z sic eis efficatius crederetur. Unde. ſ. Jo. ſ. dicitur q; vidimus et audimus de verbo vite et manus nostre contractauerunt hoc testamur. 2. cōclusio

Durand⁹ q. 6. huius dist.

¶ Secūda cōclusio est q; illa argumenta fuerūt sufficientia ad illud probandum pro quo inducebātur. Ubi sciendum q; secundū quosdam: christus resurrectionem suā dupliciter manifestauit: scz testimonio z argumēto seu signo: z vtraq; manifestatio fuit sufficiens in suo genere ad inclinandum mentē ad fidem resurrectionis. Usus em̄ est duplici testimonio quorum nullū potest totalr repelli. Primum fuit testimonium angelorum qui resurrectionem suam mulieribus annunciauerūt vt patet p omnes euangelistas. ¶ Aliud fuit testimoniū scripturaꝝ q̃s ipe ꝓposuit ad ostensionē sue resurrectiōis vt ipe dt Luc. vl. Argumēta seu signa erāt sufficiētia ad ostēdēdū resurrectiōez suā z ex pte corpis z ex pte aie. ¶ Ex pte corpis ostendit tria. ſ. q; corp⁹ suū erat vez z solidū nō fantasticū aereū z q; esset hūanū z q; esset idē qđ ꝓus nūero.

¶ Primū ostendit p hoc q; ostēdit corp⁹ suū palpabile: vnde dz Luc. vltimo. Palpate et videte. ꝛc.

¶ Scd̃o ostendit eis demonstrando eis humanã effigiẽ quã soliti erant videre: ⁊ humanis oculis intueri potuerunt. ¶ Qꝫ autẽ dicit Mat. vlti. ꝙ ostensus est eis in alia effigie duobus euntibus in emaus: de q̃bus etiam Lucas fecit mentionẽ nõ est intelligendũ ꝙ dispositio corpis xp̄i quantum ad figurã et colorẽ variata sit: sed sic apparuit illis discipulis vt erat in interiori eorum dispositione: qꝛ eum resurrexisse nõ credebant. Unde non ponebant ad perq̃rendũ ꝓpria indicia q̃bus possent eum agnoscere: sicut nobis accideret si videremus aliquẽ quẽ crederemus mortuũ. maxime si eũ in alio habitu videremus: aut qꝛ dato ꝙ visui eorꝫ representaret xp̄s in ꝓpria effigie. tamẽ diuina virtute impediebãtur ne sequeret indiciũ talis apprehensionis: vt sic ea q̃ extertus agebantur conformarentur his q̃ erant interius in cordibus eorum Amabant eñ ⁊ dubitabant: ⁊ ideo presentem habebant ratione amoris: ⁊ tñ nõ cognoscebant ratione dubitationis. ¶ Tertium .s. ꝙ esset idem corpus numero qd̃ prius habuit manifestauit: ostendendo cicatrices vulnerũ. Unde dicit Luc. vlti. Uidete manus meas et pedes meos ꝙ egoipse sum. ¶ Ex pte anime ostendit eis veritatem sue resurrectionis p opera triplicis vite. Primo: p opꝰ nutritiue p hoc ꝙ cũ discipulis suis manducauit ⁊ bibit. Luc. vlti. ⁊c. ¶ Secundo p opus sensitiue ĩ hoc ꝙ discipulos allocutus est ⁊ eis ad interrogata respondit in quo ostendit se videre ⁊ audire. ¶ Tertio per opera intellectiue: ⁊ hoc cũ eis disseruit de scripturis. et vt nihil deesset ad cõplementũ manifestationis: ostendit se diuinã potentiã hr̃e in hoc ꝙ subito de oculis eorũ euanuit

3.cõclusio, et clausis ianuis intrauit ad eos. ¶ Tertia ꝯclusio est: ꝙ ista argumenta non inducebantur ad ꝓbandum demonstratiue resurrectionẽ: qꝛ talis demonstratio euacuat fidem vel meritum fidei. Nõ eñ poterat ex oĩbus illis demonstratiue cõcludi xp̄m resurrexisse eo ꝙ filius dei potuit de nouo assumere naturam talẽ qualem eis ostendit. nõ resuscitando primã: sed inducebant tanq̃ q̃dam signa nata conuenienter inclinare mentem ad credẽdũ eius resurrectionẽ: ⁊ talis manifestatio non euacuat fidẽ vl' meritũ fidei. ¶ Et dato ꝙ singula argumẽta p se sũpta nõ sufficerẽt ad manifestationẽ resurrectiõis corpis xp̄i: tñ sũpta simul oĩa sufficiebant ad inclinandũ mentẽ ad assensum: maxime ꝓpter scripture testimonium ⁊ dicta angelorꝫ.

¶ Sed contra. quicq̃d christus ostendit suis discipulis ad manifestationẽ sue resurrectionis hoc totum possunt ostendere angeli corpora assumentes: ⁊ in eis hoĩbus apparẽtes. Nam angeli ĩ humana effigie se frequenter hoĩbus ostenderunt: ⁊ cum eis loquebãt/ et comedebant ac si essent homines veri: vt apparet Geñ. 18. de angelis q̃ apparuerunt Abrahe: ⁊ tñ angeli non habent vera corpora sibi vnita qd̃ requiritur ad veraꝫ resurrectionem: ergo videtur ꝙ ista argumenta vel signa que christus exhibuit discipulis non fuerunt ꝯuenientia ad probandum resurrectionem. ¶ Dicenduꝫ ꝙ angeli sicut apparentes non asserebãt se hoĩes esse: sicut christus asseruit se esse verum hominem et iterum aliter christus manducauit angeli alit. Nam quia corpora ab eis assumpta non erant viua et animata non erat ibi vera comestio: licet esset ibi ꝟa cõtritio et traiectio ĩ ptẽ interiorẽ corporis assumpti. Non tamen erat digestio ⁊ cõuersio cibi in illud corpus. Uñ ⁊ angelus dixit Thobie. Cum essem vobiscum videbar manducare et bibere vobiscum. sed ego cibo ĩuisibili vtor. quia vero corpus christi fuit vere animatũ fuit ibi vere comestio quantũ ad omnia predicta. Ut eĩ dr̃ Augustinus in libro de ci. dei. Nõ potestas sꝫ egestas comedendi corporibus resurgentibus auferetur. Et Beda dixit ꝙ christꝰ comedit potestate nõ egestate. 3.articulꝰ.

¶ Quãtũ ad tertiũ quomodo christus sit vbiq; hõ et quomodo non: sciendum ꝙ ly vbiq; potest determinare subiectum vt sit sensus: xp̄s existens vbiq; est homo et sic est vera: sed nõ propria. Secundo modo põt determinare p̄dicatum absolute vt sit sensus. xp̄s est habens humanitatem q̃ est vbiq;: ⁊ sic est falsa sed impropria. Tertio potest determinare subiectum in comparatione ad predicatum: ⁊ sic est propria et falsa vt sit sensus. xp̄s est habens vbiq; humanitatem: qꝛ humanitas non potest haberi ibi vbi ipsa nõ est. sicut habens diuitias parisius non aurelianis existens aurelianis: potest dici iste homo existẽs aurelianis est diues alicubi. sed nõ potest dici ꝙ iste homo habeat diuitias que sint aurelianis: nec ꝙ habeat diuitias aurelianis. Unde non est diues aurelianis: quia non est habens diuitias illic vbi diuitie non sunt habite et non sunt habite illic vbi nõ sunt. ¶ Ad argumẽta solutũ est in primo articulo.

¶ Questio .5.

Primum.

Quinto queritur de christi ascensione: vtrũ quando christus celos ascendit fuit vnũ vbi numero simul in corpore christi et in illa parte celi cum qua simul erat in eodeꝫ loco: videtur ꝙ sic: quia effectus formalis mutatur secũdum causam formalem/non materialem. sicut est vna extensio ab vna quantitate in vno corpore licet sint multa materialit extensa per eam. sicut materia ⁊ forma substãtialis et oĩes qualitates. sed vbi est circunscriptio corporis ex circunscriptione loci procedẽs formalit non effectiue: cum istud sit etiam in mathematicis in quibus non est efficiens. ergo ab vno loco erat vnicum vbi in pluribus simul locatis.

In oppositum.

¶ Contra idem accidens non potest esse in diuersis subiectis sicut nec econuerso.

Respõsio

¶ Responsio. tria sunt videnda. Primo illud qd̃ supponitur scilicet de christi ascensione. Scd̃o illud qd̃ querit scilicet vtrum idem accidens possit esse in diuersis subiectis. Tertio quidẽ qd̃ consequitur. s. vtrum duo accidentia solo numero differentia possunt esse simul in eodem subiecto.

Primꝰ articulus durandis.

¶ Quantũ ad p̃mũ ponunt aliqui tria. Primuꝫ est vtrũ cõueniẽs fuit xp̄m ascẽdere in celũ. Scd̃ꝫ est fm̃ quã naturã diuinã vel humanã cõueniebat ei ascẽdere. Tertiũ est de termino ascẽsus vtrum scꝫ ascẽdit sup oẽs celos: vel solũ vsq; ad vltimaꝫ ptẽ celi. ¶ Quãtũ ad p̃mũ sciẽdũ ẽ ꝙ xp̄ꝫ ascẽdere ĩ celũ fuit cõueniẽs ⁊ ex pte xp̄i ⁊ ex pte nr̃a: ex pte xp̄i ꝓpt duo: qꝛ locꝰ dꝫ eẽ ꝓportionatꝰ locato xp̄s aũt p resurrectiõeꝫ ĩchoauit nouã vitam immortalem et incorruptibilem. ergo conueniẽs fuit vt transferretur ad locũ ĩcorruptionis ⁊ nõ maneret ĩ terra vbi est locus gñatiõis ⁊ corruptiõis

¶ Scd̃o: qꝛ xp̄o debebat oẽ illud qd̃ ad gloriam ptinet. sed celum empireũ ptinet ad gloriã tã q̃ locꝰ ꝯueniẽtie ⁊ q̃si qddã p̃miũ accñtale. g ꝯueniẽs fuit xp̄ꝫ post resurrectõeꝫ ad celũ ẽpireũ ascẽdere ¶ Auertẽdũ tñ ꝙ non decuit ꝙ stati post resurrectionẽ ascẽderet: sed debuit potius aliquãdiu cuꝫ discipulis ꝯuersari vt oĩs dubitatio tolleret: qꝛ si tm̃ semel apparuisset potuisset videri fuisse aliqua illusio. ¶ Itẽ ꝓpter cõsolationẽ discipulorꝫ q̃ de morte sua ꝯtristati fuerãt. ⁊ iõ dr̃ Act. 1. Prebuit seipm̃ viuũ in multis argumentis p dies. xl. apparens eis. Ubi ãt glosa ꝙ qꝛ p. xl. horas mortuꝰ fuerat. xl. diebꝰ se viuere ꝯseruabat. qꝛ cõsolatio diuina excedat tristitiã hũanã. ¶ Ex pte etiam nr̃a fuit ꝯueniẽs xp̄ꝫ ĩ celũ ascẽdere ꝓpt tria. ¶ Primo vt nos induceret ĩ corpalẽ possessiõeꝫ celi quã nobis p̃cio sui sanguinis acq̃siuit. quãuis eñ per passionẽ ãmota fuissent oĩa ĩpedimẽta nr̃e salutis ⁊ oĩa nobis bõa acq̃sita (q̃ ad meritũ) oportuit tñ ꝙ p effectũ ĩduceremur. q. ĩ possessiõeꝫ corpalẽ eorũ bona aũt glie ĩ tribꝰ cõsistũt. s. in visiõe diuine essentie: ⁊ in possessionẽ huiꝰ deducti sumꝰ p descẽsionẽ xp̄i ad inferos. Scd̃m hũc eñ effectũ dr ad inferos descendisse vt dictũ est p̃us: ⁊ in glia corporis: ⁊ hãc inchoauit ĩ resurrectiõe ⁊ iterꝫ ĩ loco cõgruo ⁊ ĩ huiꝰ possessionẽ ĩducti sumꝰ p xp̄ꝫ ĩ sua ascensione. ¶ Scd̃o fuit cõueniẽs ad nr̃e spei cõfirmationẽ vel subleuationẽ p hoc eñ ꝙ xp̄s naturã humanã collocauit in celũ dedit nobis spem illuc ꝓueniẽdi. iõ ipse dicit Jo. 14. Si eñ abiero ⁊ preparauero vobis locũ: iteruꝫ veniã ⁊ accipiã vos ad meipsum. Et Leo papa dicit ꝙ qꝛ hũanã conditionẽ syderibꝰ importauit celũ posse patere credentibus monstrauit. ¶ Tertio ad erigendum charitatis effectũ ad celestia. vt dũ xp̄m nõ scd̃m carnẽ cognoscimꝰ: sed magis spũalit cõiũgamur ac p hoc efficiamur magis idonei ad dona spiritꝰ sancti recipienda: ꝓpter qd̃ dicit xp̄s Jo. 16. Expedit vobis vt ego vadã: si eñ nõ abiero/paclytꝰ nõ veniet ad vos. ⁊ sic ptꝫ p̃mũ. ¶ Quanũ ad fm̃ quã naturã ꝯueniat xp̄o ascẽdere aduertẽdũ ꝙ ly fm̃ potest denoiare cõditionẽ subiecti vel p̃ncipij actiui. si aũt denoiet ꝯditiõeꝫ subiecti sic ascẽdere in celũ nõ potuit xp̄o cõuenire fm̃ naturã diuinã sed solũ scd̃m humanã scd̃ꝫ quã nõ fuit vbiq;. sꝫ ĩ certo loco cõtinebat ⁊ vero motui subijci poterat non sic aũt scd̃m naturã diuinã q̃ vbiq; est ⁊ ĩmutabilis. ¶ Si ꝟo fm̃ ly si denoiet ꝯditionẽ p̃ncipij actiui sic xp̄s ascendit in celũ scd̃m naturã diuinã et nõ fm̃ hũanã: qꝛ ꝟtute diuinitatis ascẽdit ⁊ nõ humanitatis. Uñ Augustinꝰ ĩ sermone de ascensione dicit. De nr̃o fuit ꝙ xp̄s vel filius dei in cruce pepẽdit: sed de suo ꝙ ascẽdit. ¶ Et ꝓbat p rationẽ. qꝛ in ascensione xp̄i ĩ celũ oportuit duo corpora esse simul scꝫ corpꝰ xp̄i cũ speris inferioribꝰ: nisi dicamꝰ celũ esse diuisibile: sꝫ duo corpa nõ possunt esse simul q̃cunq; virtute creata. celũ etiã nõ est diuisibile virtute creata. ergo ꝓpria ꝟtute: pura creata non potuit corpꝰ xp̄i ad celũ ascendere.

¶ Nec ꝓpter hoc fuit ascensus violentus nec pure naturalis: sed propter naturã vel supra naturã: cuiꝰ rõ est qꝛ ille motus ad q̃d natura corpis non inclinat: nec ad suũ oppositũ nõ est naturalis nec violentus vt dictũ fuit de motu celi in scd̃o libro. natura aũt corpis glorificati nõ inclinat ad ascẽsum, alioq̃n descensus est violentꝰ. nec ad oppositũ scꝫ ad oppositũ scꝫ ad descẽsũ: qꝛ a corpibꝰ gliosis vt pleniꝰ sint subiecta spũi remouetur inclinatio grauitatis sicut inclinatio calidi ⁊ frigidi put tendit ad corruptioneꝫ subiecti: relinq̃tur ergo ꝙ talis motus fuit preter naturã vel supra naturam quatenus creatura nata est obedire virtuti creatoris q̃ ad nutũ assistit beatorꝫ volũtati. Durãdus q.s. ¶ Quantum ad tertiũ de termino ascẽsionis alr̃ dicenduꝫ est si q̃ratur de possibilitate aliud si de congruitate. Nã si de possibilitate dei absoluta sic dicendũ est ꝙ christus potuit ascendere sup oẽs celos: ita vt esset supra cõnexũ celi empirei. qd̃ ptꝫ tripliciter Primo. quia deus potest separe a corpe oẽ illud qd̃ nõ est de ratiõe corporis: sola eñ separatio taliũ includit cõtradictionẽ. sed de rõne corpis non est esse in loco cũ vltima spera non sit in loco. ergo deus põt facere ꝙ corpus xp̄i sit extra oẽm locuꝫ supra connexũ celi empirei. ¶ Secundo: qꝛ deus potest facere locum sine corpore. ergo ⁊ corpus sine loco: cõsequentia ptꝫ: qꝛ primũ est eque difficile/vel difficilius q̃ scd̃m. Antecedens probatur: quia deus posset annichilare quicquid est infra orbẽ lune cõseruando orbẽ lune in dispositione in q̃ nũc est: q̃ facto esset locus sine corpore. ¶ Qꝫ si aliquis dicat hoc est impossibile: quia omnis localis distantia est per corpus interpositum inter ea que distant. ergo si nullum corpus esset infra orbẽ lune: nulla esset distantia laterum orbis lune. ⁊ sic non remaneret in sua dispositione: sed necessario concurrent latera orbis lune et essent simul co ꝙ in corporibus ea q̃ non distant sunt simul necessario. ¶ Dicendũ ꝙ cõseruatio corpis celestis non dependet a conseruatione eorum que infra ipsum continentur. sed potius econtra. deus posset conseruare celum in sua circularitate annihilatis oĩbus que infra ipsum continentur: ⁊ cum dicitur ꝙ tunc latera celi non distarent: dicendũ ꝙ verum est. nec propter hoc sequeretur ꝙ concurrent vel essent simul: cuius ratio est: quia distare vel esse simul dicit habitudinem ad distantiã localẽ. ⁊ ideo q̃bus non conuenit habere habitudinem ad taleꝫ distãtiam: nec sunt in loco simul nec distant.

¶ Contingit autem dupliciter aliqua nõ habere habitudinem ad talem distantiam. ¶ Uno modo quia non sunt nata habere habitudinem ad talem distantiã. ⁊ scd̃m non ponentes angelos esse in loco q̃tum ad substantiam angeli nõ sunt simul nec distant loco. ¶ Alio modo: qꝛ licet aliqua nata sunt habere habitudinem ad talem distantiã cuꝫ distantia accidentali tollitur per substractionem illius quo distare dicuntur. hoc est per substractionem medij per cuius qualitatem dicuntur distare extrema. ⁊ sic patet ꝙ annihilatis his que sunt citra latera celi non distarent: nec tamen ꝓpter hoc essent simul: qꝛ simultas nõ solum dicit carentiaꝫ distantie: sed etiam ꝯtactũ extremorꝫ q̃ nõ eẽt ibi. ¶ Scd̃m hanc potentiã deus posset facere vacuum. i. locum in quo non esset corpus q̃uis nõ posset facere vacuum eo mõ q̃ phs negat ipsuꝫ esse. 4. Phisicorꝫ. s. dimensionatũ in q̃ nullum esset corpus. hoc eñ implicat cõtradictionem cum omnis dimensio sit alicuius corporis. et ideo nihil replet locum nisi ratione dimensionum propter qd̃ vacuum dimensionatũ necessario est plenum. sic igitur patet ꝙ deus posset collocare corpus christi supra connexum celi empirei.

¶ Si autẽ loquamur de cõgruitate sic non vide
tur ꝯueniens ꝙ xp̃s ascenderet supra cõuexũ celi
empirũ/ sed solũ ad supremã ptẽ eius: cuius rõ ẽ.
qꝛ oĩe ipertinẽs ad beatitudinẽ aĩe vel corpis est
xp̃o subtrahendũ: sed si xp̃s esset super cõuexum
celi empirũ non se videret nec alia ex quo multũ
derogaretꝛ eius btitudine cũ iter oẽs sensus ma
gis diligamus visum: vt dꝛ.1. Metaphisice. ergo
incõueniẽs est xp̃m illic collocari. Minor patet:
qꝛ oĩe qđ videtꝛ corpalitꝛ videtꝛ mediãte dyapha
no illuiato: sed inter oculũ xp̃i ꝛ qđcũqꝫ aliud visi
bile nullũ esset mediũ illuiatũ. ergo nullum posset
videre. ¶ Inqrendo aũt de predicta opinione. de

Inqrit doctor de dictis Durãdi.

primo articulo p oĩa verũ dicit. de scđo: certũ est
ꝙ ſm humanitatẽ subiectiue: qꝛ descendit aĩa re
surrexit in corpore ascendit piter i vtroqꝫ. ¶ Itẽ
ſꝫ deitatẽ effectiue ſꝫ aut ſꝫ humanitatẽ dicendũ
ꝙ sic vsqꝫ ad orbẽ lune. Nã p solã dotẽ agilitatis
corpus carneũ ad etherea ascendit multo agilius
q̃ auis q̃cũqꝫ et diuisit ſm dotẽ ipassibilitatꝫ a ca
lore ignis ptectus fuit: celos aũt nõ nisi p deita
tẽ penetrauit: qꝛ nõ est facta diuisio: ſꝫ duo corpa
fuerunt in eodẽ loco. ¶ De termino ascẽsionis q̃
ad potentiã absolutã verũ dicit: sed p̃ma rõ defi
cit ſm quosdã: qꝛ cũ figura non sit de rõne corpis
tñ deus nõ posset facere corpus sine figura nec nu
merũ sine paritate vel iparitate: nec lineã siue cur
uitate vel rectitudine q̃ passiones nõ sunt de rõne
suoꝝ subiectoꝝ: de qbꝰ p̃dicatꝛ p se scđo modo tñ
et nõ p̃mo. ¶ Secundũ etiã deficit: qꝛ magis de
pendet locatũ a loco q̃ ecõuerso: qꝛ locus se habꝫ
ad locatũ sicut forma ad materiã. deus aũt nõ po
test facere materiam sine forma sicut econuerso:
sed conclusio est vera: qꝛ non plus dependet loca
tũ a loco q̃ accidẽs a subiecto: sed deꝰ põt facere
et cõseruare accñs extra oĩe subiectũ. ergo mul
tomagis locatũ extra oẽm locũ. ¶ De potẽtia or
dinata bñ dicit: sed probatio deficit: qꝛ lꝫ de lege
cõi nõ posset esse visio nisi p mediũ illuiatũ: videtꝛ
ꝙ deus posset facere videri celũ p totũ mediũ va
cuum sicut dixit empe: ꝙ si esset vacuũ videremus
formicã in celo qđ nõ ẽ verum naturalitꝛ. ergo opꝫ
ꝙ aliqd videatꝛ ipsum esse illuiatũ ꝛ oculũ viden
tẽ ꝛ medium inquãtum p ipsum mittit speciez ad
oculũ sed supnaturaliter põt: qꝛ põt deus facere ꝙ
oculus videat colorẽ: sine hoc qđ color se habeat i
ratiõe motus: si aũt põt facere sine hoc ꝙ se habe
at in ratione termini aut terminat p mediũ aut p
seipsum. si p seipsum supfluit mediuꝫ: si p medium
aut in rõne cause effectiue: sic deꝰ põt supplere. aut
cause formalis et hoc est falsum: qꝛ si mediũ ter
minaret visum formaliter ipediret videre extre
mum: sicut facit qñ est opacum. ergo relinquitꝛ ꝙ

Scđs articulus.

deus põt facere videri extremum p medium nul
lum vel vacuũ. ¶ Quãtũ ad scđm an idẽ accñs
sit in diuersis subiectis dicẽda sunt tria. Primo:
ꝙ idẽ accñs sit in diuersis subiectis successiue di
uina ꝟtute. Scđo ꝙ hoc nõ est possibile ꝟtute na
ture. Tertio: qꝛ nulla ꝟtute vnũ accñs põt esse in
diuersis subiectis simul ꝛ ſm eandẽ ptẽ. ¶ Pri
mum patet sic. qꝛ deus põt facere effectũ sine cau
sa extrinseca. sed vnitas subiecti est cã extrinseca
nõ intrinseca: nec formalis vnitatis accñtis. ergo
põt deus seruare vnitatem accidentis migrãtis
de vno subiecto in aliđ. Maior pꝫ: qꝛ non est con
tradictio aliqd esse posita sua itranea essentia cir
cũscripto oĩ alio p̃ter deũ qui est magis intimus
rei q̃ ipsa sibi. Minor patet: qꝛ licet alio habeat
res esse vlꝛ. alio esse simplꝛ. qꝛ intellectus agẽs ẽ
q̃ facit vniuersalitatẽ in rebus eodẽ tñ hꝫ esse sin
gulare et esse accidẽtale. Unde Boetius vnũqđ
qꝫ ideo est qꝛ vnũ numero est: qꝛ singularia p se fi
unt. Unde eadẽ sunt p̃ncipia hois ꝛ vnius hois:
nec q̃renda sunt p̃ncipia hois ꝛ vnius hois indi
uiduationis/alia q̃ essendi. Unde sicut accidens
habet esse ab efficiente effectiue a subiecto subie
ctiue ꝛ extrinsece: sed a se solo formalitꝛ ꝛ esse in
diuiduũ et singulare. Unde q̃diu habet suum eẽ
tandiu habet vnitatẽ ꝛ idẽ esse: qꝛ ens ꝛ vnũ simul
gñantꝛ ꝛ corrũpũtꝛ. 4. metaphisice. ¶ Sꝫ ꝯtra: qꝛ
accidentis eẽ ẽ inesse. si ergo nõ est vnum inesse: ꝫ
nec vnum esse eoipso: ergo qꝛ mutatur desinit es
se idem numero. ¶ Scđo accidentis esse est inesse
intrinsece: sed extrinsece inesse connotat subiectũ
actu ꝛ hitudinẽ ad illđ qđ nõ icludit esse accñtis
nisi aptitudine: si ergo deus crearet nouã substan
tiã sub speciebus sacramẽti esset q̃ idẽ idẽ iesse qđ
priꝰ intrinsece ex parte inherentie: sed non extrin
sece: qꝛ habitudo ad primã substantiam corrupta
est siue esset res siue ratio. ¶ Scđm ptꝫ scꝫ ꝙ per
naturã accidẽtia nõ migrãt: qꝛ corrupto p̃ori cor
rũpitur posteriꝰ. Uñ cũ forma substãtialis sit pri
or ad accidentalẽ in oĩi corruptione ꝛ gñatione
corrupta forma substantiali nõ põt manere quali
tas simbola eadẽ numero sed tñ specie. ¶ Et per
hoc apparet quare potest esse vna materia nume
ro in gñato ꝛ corrupto: q̃uis magis depẽdeat ma
teria a forma q̃ forma accñtalis a substantiali cũ
nõ possit esse materia sine oĩ forma sicut põt eẽ ac
cidens sine subiecto diuina virtute: qꝛ materia
p̃or est forma. Unde nõ opꝫ ꝙ ea variata varietꝛ
nisi inesse: sed accñs est posteriꝰ. ꝫ. ꝛc. ¶ Sꝫ ꝯtra
hoc est qđ plus dicit. 4. Phisicoꝝ ꝙ locꝰ formalis
est oĩno imobilis q̃cunqꝫ corpa cõtinẽtia sibiinui
cẽ succedãt: siue ergo locꝰ sit supficies ꝯtinẽs siue
distãtia a celo vel habitudo aut q̃cq̃d aliđ cũ lo
cus quẽcũqꝫ sumptꝰ sit accidẽs subiectiue in locã
te nõ locato. ſꝫ mltiplicato corpe locãte remanet
nichilominꝰ idẽ locꝰ. p ꝯñs ipm accñs qđ est locꝰ
naturalꝛ vnũ numero successiue erit i pluribus.
¶ Et dicendũ ꝙ non est idẽ locus numero ſꝫ spẽ
dicitꝛ tñ vnꝰ eodẽmodo q̃ ignis vnꝰ p hoc ꝙ mul
ta ligna sibiinuicẽ succedũt: aut vna ps aque añce
dens ꝛ succedens facit vnũ fluuiũ. ſꝫ hoc est diffi
cile: qꝛ ꝯtinuitas est p tñ aque ꝛ flãme: adinuicem
non sic aũt locorũ vel locantiũ sibiinuicẽ succedẽ
tium. ¶ Tertium ptꝫ. s. ꝙ nulla virtute idem acci
dens potest esse simul in diuersis subiectis ſꝫ idẽ
primo per oppositum. qꝛ eiusdem rationis est duo
accidentia solo numero differẽtia esse simul in eo
dem subiecto scđm eandẽ partẽ: ꝛ ecõtra. vnũ i di
uersis. ſꝫ illud non est factibile ſm quosdã vt dice
tur in sequenti articulo. ergo nec istud. Unde qñ
duo corpa contigua sunt in aliquo loco: constat
ꝙ duabus lineis superficierum se contingentium
respondet vnica linea pro loco corporis continẽ
tis. quia contigua sunt quorum vltima sunt simul
cum autem indiuisibile additum indiuisibili non
faciat maius/non est plus de latitudine in duabꝰ
lineis locatis q̃ vna locante. Unde illa sola eis
respondet: nec tñ est vnicũ vbi in illis duabꝰ: sed
duplex: qꝛ vbi est respectus cõtenti ad cõtinẽs ſꝫ

cõmentatꝛ. respectꝰ aũt multiplicatꝛ ſm subiecta i
quibus est nõ scđm obiecta a q̃bus est: sicut pluri
um filiorum ad vnũ patrẽ sunt multe relationes.
ecõuerso vna tñ ꝛ idẽ est si vbi cũ respectu diceret
aliqd absolutũ: qꝛ non multiplicatur respectꝰ in
creaturis nõ multiplicato fundamento. et p ꝯñs
dicendũ ꝙ qñ duo corpa sunt i eodẽ loco miracu
lose sunt in eis duo vbi. ¶ Preterea sicut non po
test esse vnus pũctus duaꝝ lineaꝝ nec duo puncta
actu vnius ptis linee: sic nec vnũ accidẽs duorum
subiectoꝝ/nec ecõuerso simul. ¶ Preterea si hoc
est possibile nõ est rõ q̃re non dicamꝰ ꝙ oĩs calor
in q̃tũcũqꝫ subiectis diuersis sic est vnũ ꝛ idẽ nu
mero: nec tñ ppꝛ hoc dico ꝙ accñs indiuidueꝛ for
malitꝛ a subiecto: nec forma per materiaꝫ. alsꝰ deꝰ
etiã non põt facere ꝙ successiue esset vna ꝛ eadem
forma sepata ꝛ coniuncta sicut nec ꝙ albedine se
parata remaneret albũ. ¶ Qꝫ aũt dicunt vnã spe
ciẽ numero esse in intellectu possibile ꝛ fantasma
te alibi i repatũ est. sic igꝛ in xp̃o ascendente ꝛ celo
cũ quo simul erat fuerunt duo vbi non est vnũ tñ
¶ Quantũ ad tertiũ: scꝫ vtrũ duo accidentia so
lo numero differẽtia possint esse simul in eadẽ pte
subiecti sunt q̃tuor opiniones. Pria ꝙ sic ꝛ rõ eo
rũ est: qꝛ calor existens in subiecto nõ cõprehẽdit
oẽm rõnẽ calidi nec albedo: ꝛ sic de aliis formis ꝛ

Tertiꝰ articulus.

ideo subiectũ factũ in actũ calidi vel albi est ad
huc in potentia ad aliũ calorẽ vel albedinẽ quãtũ
est de se: sed verũ est ꝙ non põt reduci in actũ alte
riꝰ caloris vel albedinis ab agẽti naturali ꝛ huiꝰ
duplicẽ rõnẽ assignãt. ¶ Prima est qꝛ agẽs natu
rale non põt agere nisi p transmutationẽ: ꝛ iõ non
põt dici motũ de cõtrario i cõtrariũ facto aũt sub
iecto sub actu albedinis vel coloris iã non est sub
cõtrario: ꝛ ideo nõ põt ampliꝰ moueri ad aliã al
bedinẽ vel calorẽ: imo si calefactũ calefaceret non
faceret inducendo aliũ calorẽ ſꝫ intẽdẽdo p̃exñtẽ
¶ Alia ratio quã assignant est: qꝛ agens natura
le est cã ipsius fieri ꝛ nõ esse: ꝛ ideo nõ põt ꝯserua
re formã ab eo factã in subiecto: ſꝫ optꝫ ꝙ illa in
subiecto ꝯseruetꝛ: ꝛ qꝛ subiectũ est vnũ nõ põt ꝯser
uare nisi vnã formã: ꝛ ideo nõ põt ꝟtute agentis
naturalis vnũ subiectũ hꝛe diuersas formas solo
numero differentes. ¶ Sed aliĩ istđ reprobãt. pri
mo quãtũ ad hoc ꝙ dicũt ꝙ qꝛ calor i materia nõ
cõprehendit oẽm rõnẽ calidi: ideo factũ calidũ in
actu est adhuc in potẽtia ad aliũ calorẽ qꝛ nõ com
prehendit oẽm rõnẽ calidi: qꝛ in hoc differt totum
vlꝛ cũ sua pte a toto itegli cũ sua pte: qꝛ itegre et
pfecte natura totius vniuersalis q̃ est species spe
cialissima saluari põt in q̃libꝫ sua pte: ꝛ iõ põt dici
propter hoc ꝙ duo calores possint esse in eodem
subiecto. qꝛ calor i subiecto non cõprehẽdit totaꝫ
rationẽ calidi scđm speciẽ. Si aũt intelligatꝛ sic. s.
ꝙ calor exñs in materia nõ cõprehendit oẽm ra
tionẽ calidi: qꝛ nõ cõprehẽdit oẽs calores nume
ro differentes. hoc est ideo qꝛ calor existens i vno
subiecto nõ põt esse idẽ cũ calore existẽte i alio sub
iecto: ppter hoc aũt nõ põt dici ꝙ factũ in actu ca
lidũ sit in potentia ad calidũ exñs in alio subie
cto. ꝙ suus calor nõ cõprehendit aliũ: nec põt esse
albe: ꝛ per ꝯñs etiã non ppter hoc põt dici ꝙ duo
calores possint esse in eodẽ subiecto. ¶ Scđo re
probat quantum ad causam primam quã assignãt
quare agens naturale nõ possit agere duos calo
res tales in eodem subiecto: licet subiectum sit in
potentia ad plures tales. s. quia non potest agere
nisi transmutando a ꝯtrario in ꝯtrariũ. qꝛ ad trãs
mutationẽ nõ reqritꝛ nisi carẽtia forme cũ aptitu
dine ad eã: qꝛ nec mutatio est a cõtrario nisi iquã
tum ꝯtrariũ hꝫ rõnẽ priuationis: sed si subiectum
factum in actu alicuiꝰ caloris esset in potentia ad
aliũ calorẽ: ꝛ subiectũ aptũ ad ipsum ꝛ p ꝯñs esset
natũ transmutari ad ipsum ſm calorẽ: cũ ꝫ agens
naturale sit sufficiens ad faciendũ illđ qđ iducitꝛ
p transmutationẽ agens naturale nõ opꝫ ꝙ semp
transmutet a cõtrario ad cõtrariũ: sed a p̃uatione
ad habitũ sicut facit de tenebroso lucidũ ꝛ p ꝯñs
q̃uis agens naturale agat p transmutationẽ non
impeditur qn possit iducere duos vel plures calo
res in eodẽ subiecto. sed quãtũ est de se possibile ẽ
tales plures calores esse in subiecto eodẽ. ¶ Si
militer scđa cã non videtꝛ eis ꝯueniẽs: qꝛ lꝫ agẽs
naturale nõ sit cã cõseruãdi effectũ i esse est tamẽ
causa ipsius in fieri. ꝛ ideo si due cause cõseruãtes
inesse possunt ꝯseruare duas formas: ita vt videtꝛ
duo agẽtia naturalia potuerunt causare: sed fieri
duas formas ꝛ sic facte potuerũt fieri ab agente
naturali due forme ꝛ ab aliquo agẽte naturali cõ
seruari. ¶ Itẽ etiã subiectũ nõ conseruat in eo ꝙ
subiectũ est nisi passiue. p̃ter autẽ cõseruãs passiue
nõ potest cõcludi vnitas forme existentis in ipso.
cũ scđm eos duo cõseruantia actiue causent duas
formas numero differentes in eodem subiecto.
¶ Secunda opinio est istoruꝫ q̃ p̃mos reprobãt
et est ꝙ in eodem subiecto non possunt esse aliquo
modo due forme quecũqꝫ solo numero differẽtes
et hoc sic probãt quia sicut in oĩi actione preter
illud qđ facit aliqd tale effectiue reqritur aliqd
intrinsecum quo illud fiat formaliter tale/ ita eti
am p̃ter illud quod facit distincta effectiue opꝫ
dare ex pte facti aliqd intrinsecum quo sunt disti
cta formaliter. Unde ipossibile est quãcunqꝫ cau
sam effectiuã facere duos homĩes specie differre
quia non habent aliquid intrinsecũ quo differant
specie scđm ꝙ hoĩes: ſꝫ due forme numero nõ ha
bent aliqd intrinsecum vt sint due: vel quo diffe
rant differentia materiali nisi p hoc ꝙ sunt vel na
te sunt esse i diuersis subiectis. ergo due forme nu
mero solo differentes nõ pñt esse in eodẽ subiecto
Maior videtꝛ plana scꝫ ꝙ oportet ex pte factoris
dare aliqua intrĩseca q̃bus formaliter distinguã
tur. Minorẽ pbo qꝛ forme non possunt distingui
nisi per suas rationes formales: vel per hoc qđ
nate sunt esse in diuersis subiectis. Distinctio au
tẽ formaꝝ p rationes formales est distinctio spe
cifica ergo distinctio materialis formarũ nõ põt
intelligi esse nisi p hoc qđ sunt vel nate sunt esse i
diuersis subiectis. ꝛ sic patet minor. Unde credo
ꝙ omnis forma que nata est esse in diuersis subie
ctis et talis solũ et ex hoc solo hꝫ quandã latitu
dinem intensiue et remissiue sed ad pluralitatem
numeralem. ¶ Isti arguunt contra se ꝛ soluunt
dupliciter. Primo sic. plurificata causa plurifica
tur effectus. sed contingit duo calida idẽ subiectũ
calẽficare. ergo possũt ibi facere duos calores dif
ferentes numero. ¶ Preterea ponatꝛ ꝙ a ꝛ b cale
faciãt idẽ calefactibile. tũc q̃ro vtrũ faciũt vnũ ca
lorẽ vel duos. si duos habeo ppositũ. Si vnũ cõ
tra: qꝛ si a p se solũ calefaceret aut faceret eũdem
calorem q̃ duo faciunt a scilꝫ et. b. aut alterum/ si
eundẽ. ꝯtra: qꝛ tũc effectus b posset esse sine b: qđ

est incōueniēs.s.aliū/hic non est nisi qꝛ b sp natuꝫ
est facere aliū calorē.ergo ⁊ si cōcurrāt a et b b sp
faciet aliū calorē ab eo quē facit a:⁊ p ꝯsequēs fa
cient duos. ¶ Ad pm̄ū respōdent ꝙ vera est ma-
ior loquendo de pluralitate formali cāe effectiue
sicut qñ vna cā est frigefaciēs alia dealbans.non
aūt habet veritatē de pluralitate numerali/cau-
se effectiue quando concurrunt ad agendum in
idem subiectū:⁊ ratio est qꝛ illud quo agunt non
plurificaꝛ p se sed ratione adiuncte inquātū illa q̄
agunt sunt in pluribus subiectis vel suppositis.
¶ Ad.2.dōm.ꝙ a ⁊ b qñ cōcurrūt simul faciunt
eūdē calorē ¶ Ad illō qō dꝛ ꝯtra.ꝙ ꝭm illos qui
ponūt ꝙ eadē forā ē intēsa ⁊ remissa eadē forā ef-
ficiꝛ ab a qñ agit p se q̄ fiet ab a ⁊ b si ꝯcurrerēt ad
inuicē p eodē instāti nisi ꝙ fiet a duob⁹ simꝉ sꝫ gdū
intēsiorē q̄ a solo a fieret. Et ad illō qō addiꝛ cō
tra hoc dicendū ꝙ forma q̄ fit a solo a nō est effe-
ctus b actualiter sed habitualꝛ:qꝛ potuit fieri a b
vna cū a/effectū aūt q̄ est ipsi⁹ b hītualꝛ nō ē incō
ueniens esse sine b actualꝛ. ¶ Scōm aūt illos q̄
ponūt ꝙ eadē forma nō potest esse ītēsa ⁊ remissa/
dicendū ꝙ ali⁹ est calor quē faceret b p se a calore
quē faceret a cū b simul. Et qñ dꝛ ꝙ hoc est qꝛ a ⁊
b nata sunt p se facere diuersos calores/dōꝫ ꝙ nō
est verū: sꝫ qꝛ quando agunt diuisim quodlibet p
se:tūc nata sūt facere diuersos calores: sꝫ quādo
agūt in idē simul subiectū/nata sunt facere vnum
3. opinio. calorē tm̄. ¶ Tertia opinio est ꝙ idē accidēs ab-
solutū ⁊ reale nō multiplicaꝛ in eodē subiecto:sꝫ
idē intētionale ⁊ relatū sic. Unde ponūt in eodē
patre ad plures filios plures paternitates:quia
multiplicanꝛ terminis vel obiectis ¶ Sꝫ contra
hoc est qꝛ in spū sctō ad patrē ⁊ filiū nō ē nisi vna
relatio numero. Unde relationes multiplicātur
obiectis specie nō numero. ¶ Isti etiā de forma
intentionali quā dicūt educi nō de potētia mediĳ
sicut luce ⁊ specie coloris / dicūt illā multiplicari
nō solū subiecto: sed etiā pn̄cipio ponētes multa
luminaria ⁊ multas species i eadē pte mediĳ qb⁹
suffragantur pspectiui dicentes oēꝫ visionē fieri
sub figura piragmidali:cui⁹ basis est in re visa et
con⁹ in oculo:⁊ ideo videri minora magis distan
tia. ¶ Impossibile est aūt vnā ⁊ eandē rē diuersi-
mode ⁊ ꝯtrarie simꝉ figurari. Cū aūt videm⁹ nos
mutuo si spēs nr̄e q̄ sunt in medio essent vna spēs
illa esset con⁹ et basis ex vtraqꝫ pte.iō.⁊c. ¶ Sꝫ
istō nō valet:qꝛ calor quē deus crearet/ nec de po
tentia subiecti educeret ita numeraretur numero
subiecti sibi derelict⁹ sicut si esset educt⁹ de potē-
tia p agēs naturale ꝙ ideo qꝛ coexigit necessario
potētiā subiectiuam ⁊ receptiuam sue actionis.
¶ Preterea non est imaginādū ꝙ imago q̄ videꝛ
in specꝉo sit ibi subiectiue:sed est solū ibi obiectie
et repn̄tatiue nō aliꝛ q̄ in medio vbi est inuisibi
lis.⁊ hoc apparet qꝛ pfunditas speculi qō est val
de tenue nō est tanta quāta apparet profunditas
imaginis vise. ¶ Itē figura deꝛmiata nō gn̄aꝛ si
mul sꝫ successiue.illa autē spēs subito gn̄aꝛ q̄uis
ꝯtra hoc diceret ꝙ figura yridis subito gn̄atur p
pter nō coexistere ꝯtrarias dispositiōes sꝫ i ꝓposi
to cū ipm speculū habeat figurā determinatā so-
lidā nō videꝛ capax alteri⁹:qꝛ idē corp⁹ nō pōt fi-
gurari diuersis figurꝭ simul. Sꝫ sicut ē vna quāti
tas numero q̄ extendunꝛ omia extēsa ī vno subie
cto:sic ē vna figura nūero q̄ figurāꝛ oīa figurata
in illo. ¶ Itē videꝛ ꝙ illa spēs nō sit quāta:qꝛ est
spēs quātitatis sicut spēs coloris non est color: et
hoc esset p illis de pm̄a opiniōe q̄ dicūt eā recipi
in pūcto. ¶ Sed istud nō est verū imo ipa est q̄ta
et figurata:sꝫ nō ē color nec colorata qꝛ extēdi ⁊
figurari est cōe omi accidēti corpeo. Colorari au
tē ppriū est supficiei.sꝫ verū est ꝙ quātitas ⁊ figu
ratio speciei nō est ꝭm quātitatē ⁊ figurā obiecti
sed subiecti:alias celū videreꝛ valde puū. Est er-
go species in medio organo et speculo realis ta-
lis nō formalꝛ sꝫ ꝟtualꝛ ⁊ repn̄tatiue q̄le obiectū
¶ Itē ꝙ dicūt pspectiui visionē eē sub figura py-
ragmidali nō ē itelligēdū ꝭꝫ existentiā sꝫ solū ꝭm
apparentiā:qꝛ sicut sonus a longe tenuiꝛ auditur
et minus et min⁹ ꝭm ꝙ magis et magis distat.q.
euacuareꝛ paulatim cū tn̄ certuꝫ sit in sono nō eē
figurā pyragmidalē ita ⁊ hic qꝛ sicut in actiōe rea
li quanto agēs plus distat tanto minus imutat si
cut ignis minus calefacit distātia sine hoc ꝙ cale
factio habeat pyragmidē.sic et visibile quāto pl⁹
distat minus pfectā suā speciē impm̄it ceteris pi-
bus:qꝛ in oculū senis eq̄ distantē minus agit visi
bile q̄ in oculū iuuenis ppꝛ qō apparet illud non
esse propter figurā pyragmidalē q̄ eqꝉr esset hic et
ibi. ¶ Itē ꝙ a lōge videꝛ nigꝛ apparet quā appa
rentiaꝫ nō facit pyragmis:sed qꝛ color est partici
patio lucis q̄ defectiue est in nigro.vnde qꝛ lux di
stans defectuose agit:ideo apparet obiectū nigꝛ
q̄si in luce defectuosum. Sic igꝛ ex his oibus sup
ponendū est:ꝙ species est quoddam veruꝫ accn̄s
reale absolutū. Uñ qua rōne aliō accn̄s nō multi
plicaꝛ in eodē subiecto eadē ratione nec species.
Mñ aūt probaꝛ p diuersas pyragmides/ visum ē
ꝙ nō est ibi pyragmis nisi imagiata.qñ ergo duo
hoies se mutuo vidēt in medio est vnica speci-
es formaliꝛ:sed plures virtualiꝛ. ¶ Quarta opi 4. opinio
nio est ꝙ p naturā est ipossibile tā de absoluto q̄
de relato/tam de reali q̄ de intētionali:diuina au
tē ꝟtute ē possibile de potentia absoluta. ¶ Pri-
mū probaꝛ qꝛ propter hoc nō est idē susceptiuū cō
trariorū simul qꝛ p eandē rōnem vtrūqꝫ recipit.3.
Phisicor:eadē est potentia cōtrarior. Uñ si ha-
bet vnū cōtrariū potētia sua termiata est:si auteꝫ
reciperet aliō sua dependentia iterū termiaretur
nō pōt aūt terminari iā terminatū:qꝛ dependeret
et non dependeret. Cōstat aūt ꝙ magis p vnam
rationē recipiūtur illa q̄ sunt vnius ratiōis q̄ cō
traria. Uñ si propter hoc illa nō sunt simul p ꝯn̄s
nec ista. ¶ Sed contra hoc est qꝛ rō tacta bñ pro
bat ꝙ contraria nō possunt esse simul in gradu in-
tenso et pfecto.qꝛ sic esset potentia ⁊ dependētia
terminata totalꝛ p pm̄ū perfectū ⁊ nō terminata
totalꝛ ex quo recipet scōm.sed non pbat qn̄ pos-
sint esse simul scō in gradū remissum:qꝛ p⁹ graduꝫ
remissum nō est terminata pfecte depēdētia potē-
tie alias nō posset illud intendi:⁊ per ꝯn̄s pōt ꝭm
aliam ptē dependentie recipe cōtrariū nisi aliud
obsistat sicut etiā qñ hꝫ vnū accn̄s pfecte ibi non
pōt plus intēdi:qꝛ terminauit totā depēdētiā. qñ
aūt hꝫ impfecte potestꝛ qꝛ adhuc restat aliqua de-
pendentia. ¶ Sꝫ ad hoc potest dici ꝙ qñ forma
habita intendi debet subiectuꝫ non est terminatū
respectu gradus acquirendi sed intermiatū. Un-
de ad illud adhuc est in potentia verū pōt illō re-
cipere ꝭm aliā formā eandē specie simul cuꝫ pm̄a
nō qꝛ siue esset pfectior siue minus pfecta:saltem

primū gradū quo subiectū iā ē termiatū includit
siue cū ipso aliū siue nō. Unde respectu ei⁹ seq̄reꝛ
cōtradictio ꝙ.s.respectu illi⁹ esset potētia teriata
et nō termiata.⁊ idē forte est de ꝯtrariĳs q̄ sūt pti-
cipatio alicui⁹ cōis ꝙ ꝭm pm̄ū gradū est i vtroqꝫ
Uñ ipossibile ē ꝙ ipꝫ siꝉbis recipiat. ¶ Ad idē ē
scōo qꝛ naturali⁹ tēdit potētia i actū ⁊ q̄etaꝛ p ipꝫ
q̄ mobile ad locū:qꝛ natura aliq̄ p violētiā sepaꝛ
a loco/nō sic aūt accidēs a subiecto: sꝫ qñ mobile
q̄escit in loco suo naturalꝛ: impossibile est ꝙ p na
turam tendat ad aliū locū naturalꝛ. ꝫ q̄diu po-
tentia hꝫ illud qō appetit naturalꝛ ipossibile est
ꝙ in aliō tendat actualiꝛ.oīs aūt potentia p ten-
dentiā tendit in id qō recipit.ergo ipossibile ē dū
habet vnā albedinē ꝙ recipiat aliā. ¶ Scōm ptꝫ
triplici ratione. Pria talis est:qꝛ deus pōt face-
re rē sine oi causa extrinseca.sed albedo sicut seip
sa formaliꝛ est ens ⁊ non subiecto:sic est vna ⁊ per
ꝯn̄s due albedies seipsis formaliꝛ nō subiectis di
stinguūtur.ergo nō est obstante vnitata subiecti:
de⁹ pōt ei seruare distinctioneꝫ sicut duobus cor-
poribus etiā mathematicis distinctionē in eodeꝫ
loco:qꝛ distinguūtur seipsis formaliꝛ cū sint act⁹
et forme situ aūt nō distiguūꝛ formalꝛ cū possēt es
se actu distincta in vacuo vel extra celū si de⁹ etiā
faceret diuersa corpa mathematica i diuersis lo-
cis et sitibus sicut modo sunt due hostie ꝯsecrate
annihilatis locis nō ppter hoc cōiungerenꝛ pri⁹
distantia/⁊ tn̄ non distinguerenꝛ situ nec loco nec
distarent:qꝛ in vacuo nō est realis distātia. iō.⁊c.
¶ Mꝫ aūt dꝛ in ꝯtrariū ꝙ distinctio formalis est
specifica intelligēdū et de diffinitiōe q̄ditatiua
ꝭm quā oēs partes diffinitionis sunt forme / non
aūt de diffinitiōe formali vꝉ etiā p formā realē cū
oīs diffinitio etiā naturalis itrisece ⁊ formaliter
nō sit illō p formā sicut due substātie sepate disti
guūtur seipsis formaliꝛ nō per hoc ꝙ aliꝛ nate sūt
in diuersis materĳs:sꝫ poti⁹ ecōuerso:materie nō
distinguūtur nisi qꝛ sunt sub diuersis formis sub-
stātialibus ⁊ nō qꝛ sub diuersis q̄titatib⁹ sed po-
tius ecōuerso.q̄titas sicut nō est nata esse nisi in
subiecto naturaliꝛ:sic nec distiguit nec in disticto
subiecto. ¶ Scōo sic/nō plus depēdet vnitas ac-
cidētis ab vnitate subiecti q̄ pluralitas a plurali
tate:sed de⁹ pōt facere vnitatē accidētis sine vni-
tate subiecti:qꝛ pōt facere entitateꝫ q̄titatis sine
entitate subiecti vt ptꝫ in sacramento altaris.er-
go et pōt facere pluralitatem accidentiū numera
lē sine pluralitate subiector ⁊ per ꝯn̄s in eodē sub
iecto. ¶ Sed ad hec diceret ꝙ sicut facit deus en
titatē accidentis sine entitate subiecti : sic facit
vnitatem sine vnitate ⁊ nō aliter facit aut vtrūqꝫ
separādo accidens sine subiecto.nō aūt aliꝛ. Uñ
diceret aliq̄s ꝙ non pōt facere vnū accidēs in di-
uersis subiectis.nec ecōuerso duo in eodē:sꝫ sicut
potest facere vnū accidēs sine vnitate subiecti se-
parando ipsum.sic pluralitatem sine pluralitate
sepando sicut eq̄li facilitate facit duas hostias cō
secratas sicut vnā.⁊ tunc qualitates duar hostia
rū nō hn̄t pluralitatē a subiectis ꝯsecratar:sed a
seipsis sicut q̄libet illarū habet vnitatē a se/ nō a
subiecto:nisi forte aptitudine.hoc tn̄ non bene dꝛ
qꝛ forma est act⁹. Uñ nihil ē cā formalis actu di-
stinguēdi/ꝙ est sola aptitudine:nec ipsa sola ha-
bitudo vel aptitudo.p hoc ergo ꝙ accidēs ē aptū
natū esse in eodē subiecto: vel pluribus nō hꝫ for-
maliter esse vnum vel plura actu. ¶ Tertia rō est
qꝛ sicut gn̄is vnitas ⁊ speciei in accidentibus non
est ab extrinseco nec a subiecto sꝫ ab intriseco. Uñ
ꝙ distinguūtur gn̄e vel specie hn̄t a seipsis non a
subiectis.vnde non in eadem pte subiecti possunt
esse plura accidētia gn̄e vel specie differētia.ergo
simiꝉr vnitatē ⁊ distinctionē nūeralē hn̄t ab intra
¶ Mꝫ aūt ꝭm cursum nature nō se ꝯpatianꝛ in
eodē subiecto nō arguit qn̄ differāt seipsis:qꝛ cō-
traria etiā simul i eodē subiecto stare nō pn̄t etiā
diuina ꝟtute cū tn̄ distiguanꝛ formaliꝛ seipsis et
nō subiectis.ꝫ a simili de differētib⁹ solo numero
sed tn̄ nō seq̄tur de⁹ nō pōt facere ꝯtraria i eodeꝫ
subiecto.ꝫ nec solo numero differētia:qꝛ illa cum
hoc ꝙ seipsis differūt:oppositōeꝫ icludūt qꝛ vnuꝫ
cōtrariū sp includit priuationem alterius. Nō sic
aūt indiuiduū vni⁹ speciei puat sic alter. ideo.⁊c
¶ Preterea aūt argumēta nō obstat qn̄ de⁹ possit
hoc facere:qꝛ de⁹ nō req̄rit potētiā naturalē i sub
iecto cui formā iprimit:sꝫ solū obediētialē/qō au
tē de⁹ nō pōt simul facere ꝯtraria hoc est ppꝛ for
malē oppositionē nō ppꝛ defectū potētie in subie
cto. ¶ Ad argumētū pn̄cipale dicendū ꝙ vbi nō
est effectus formalis loci cū differat subiecto:ni-
hilominus tn̄ est i mathematicis:qꝛ nō est p mo-
tum ⁊ transmutationem.

¶ Distinctio.23. ¶ Questio.1.

CIrca vicesimātertiā distīctio
nē q̄rūꝛ.v.i spāli. Prio de ne
cessitate hītuū Scōo vtꝝ faci
ant ad substātiā actus. Ter-
tio de necessitate ꝟtutū theo
logorū. Quarto: vtrū fides
sit ꝟt⁹. Quito vtrū de eodē
obiecto sint oēs ꝟtutes theo
logice. ¶ Prio igꝛ q̄riꝛ vtrū Primum
indigeam⁹ habitib⁹. Et videꝛ ꝙ nō:qꝛ actus pce
dentes habitū in oibus sūt i nobis similes seq̄n-
tibus ipsum:nisi q̄ ad facilitatē sꝫ ppter hāc nō in
digemus habitibus : ergo nullo modo. Maior
patet ex.ĳ. Ethicorū vbi expresse dicitur ꝙ actus
precedentes habitum ⁊ generātes ipsum similes
sunt actibus qui post habitum gn̄atū eliciūtur ni
si ꝙ signū generati habitus est fieri in opere dele-
ctationē/ꝙ fit propter facilitatē ⁊ gn̄alitatē act⁹.
Minor declaraꝛ:qꝛ difficultas actus facit ad me
ritum/facilitas minuit/ergo si habitus facit faci
litatē in actu plus nocet q̄ pficit. ¶ Si autē dica
tur ꝙ a sctīs consuetum est dici ꝙ difficultas ex
pte operis auget meritum ⁊ hanc non tollit habi
tus. Difficultas ꝟo ex pte operantis non auget
sed minuit/⁊ hanc tollit habitus. Contra : scōm
sniaꝫ dn̄i Mar.xĳ. ⁊ Luce.xxi. Uidua paup q̄ po
suit duo minuta i gazophilatio plus meruit q̄ di
uites qui plus posuerūt: qꝛ difficili⁹ fuit sibi illō
modicū ponere q̄ diuitibus multū. Cōstat auteꝫ
ꝙ hec difficultas non fuit ex genere operis : sꝫ ex
cōditione operantis qꝛ pauper erat.ergo etiā dif
ficultas auget meritū. ¶ Itē potētie rōnales p- Secundū
fectiores sunt naturalibus : sed potentie natura-
les non indigent habitibus.nec propter actū nec
propter facilitatem actus nec propter modum.er
go nec rationales. ¶ In ꝯtrariū est:qꝛ hit⁹ ē q̄ q̄s In opposi
bene vel male disponitur ad se vel ad alium: vt di tum.
citur.v. Metaphisice:sed eo quo bene disponun-
tur indigemus. ergo saltē bonis habitib⁹ indige

1.oppõ. mus. ¶ Rñdeo hic stãt .v. opiniões. Pria est opi
nio quorũdã ꝓbabilis q̃ ꝓponũt tria vidẽda. Pri
mũ est cũ habitus dicaṫ multipl'r ĩ quo sensu nũc
accipiaṫ habitus. Scdm est ꝓpter q̃d ponẽdi sĩt
habitus. Tertiũ vtrũ habit⁹ sit ꝓp̃e res vel mod⁹
rei. ¶ Quãtũ ad p̃mũ dicit ꝙ habit⁹ dr multipl'r
Primo modo post p̃dicamentũ. Alio mõ p̃dicamẽ
tũ. Tertio modo determiata species q̃litatis/ qđ
ptꝫ sic. habit⁹ eñ ab habendo dicit ab eo aũt qđ ē
hr̃e nomẽ habit⁹ dupl'r diriuaṫ. Vno mõ ſm ꝙ hõ
vel alia creatura dr rẽ aliquã habere. Alio mõ ſꝫ
ꝙ res aliq̃ aliqualiter se habet: puta bene vel ma
le ſm seipsam vel in respectu ad aliã. Primo mõ ha
bit⁹ est post p̃dicamentũ qr se extendit ad res di-
uersoꝝ predicamentoꝝ. Dicit eñ hõ hr̃e manum
qđ ptinet ad substantie p̃dicamentũ. /vel q̃titatẽ
vel albedinẽ qđ ptinet ad alia duo p̃dicamenta/ ꝛ
dñs dr hr̃e seruũ qđ ptinet ad p̃dicamẽtũ relatio
nis/ ꝛ hõ vestẽ vel anulũ qđ ptinet ad habitũ qđ ē
speciale p̃dicamentũ/ vt statim infra dicet. Oñs
eñ modi quib⁹ vna res dicit habere aliã/ reducũt
ad tres: qr qđ habetur vl' habetur ꝑ modũ accidẽ
tis inherẽtis: ꝛ istud se extẽdit ad res diuersoruꝫ
predicamentorũ: vel ꝑ modũ correlatiui/ ꝛ istđ po
test reduci ad predicamentũ relationis/ vel ꝑ mo
dũ ornatus. ꝛ istud cũ nõ reducatur ad aliud p̃di
camentũ facit p̃dicamẽtũ ꝑ se speciale qđ vocaṫ
habitus. Vt cũ dicitur hõ vestitus armat⁹ vel hu
iusmodi. Habit⁹ aũt scđo mõ accep⁹. s. ꝓut aliqua
res dicitur se habere bene vel male ad seipsam vl'
ad aliã est species qualitatis q̃ dicitur habit⁹ vl'
dispositio. ¶ Differt autẽ habitus sic dictus ab
aliis duobus p̃mis modis qr habitus scđo modo
nõ dr ipsa res q̃ habetur/ sed solũ habitudo habẽ-
tis ad illud qđ habetur. sed habitus dictus ter-
tio modo p̃mo ꝛ p̃ncipal'r dr illa res q̃ habetur ſꝫ
quã hñs dr aliqualit' se hr̃e puta bene vel male. ꝛ
sic diffinit ph̃s habitũ. v. Metaphisice ꝙ habitus
est dispositio ſm quã disponitur aliquis bene vel
male scdm se vel scdm aliud: ꝛ ideo scđo Ethico
rũ dr ꝙ potentia est qua possimus habit⁹ quo pos
sumus bene vel male: etiam in hoc sensu loquitur
de habitu q̃rendo vtrum indigeamus habitibus.
Scdm tñ ꝯmentatorẽ. v. Metaphisice respectus
seu habitudo q̃ facit p̃dicamentũ hitus est habi-
tudo ꝯñs hoc qđ est hr̃e aliq̃d sicut ꝯtentũ habet
cõtinẽs sicut aĩal habet cutẽ/ ꝛ arbores hñt corti
ces ꝛ hoc ē p̃dicamentũ habitus/ cyphũ aũt habe
re aquã/ et ciuitatẽ habere hoĩes. ecõuerso. s. scđꝫ
ꝙ continens habet contentũ ꝛ scdm hunc moduꝫ
locus habet locatũ: ꝛ hoc est p̃dicamentũ vbi. et
vl'r respectus in hoc p̃dicamẽto est cõuersus illi q̃
est in p̃dicamento habitus ꝛ sic patet primum.
¶ Quantũ ad scdm sciendũ ꝙ habit⁹ req̃ritur ꝓ
pter indeterminationẽ rei q̃ disponitur ad alterã.
Cui⁹ ratio est quia sicut patet ex dictis habitus
est quo quis disponitur bene vel male/ vbi ergo ex
natura rei nõ est aliqua indetermiatio ad bene vl'
male: sed est vnus determinatus modus ibi nõ ē
necessarius habitus ad ponendũ determiatũ mo
dũ/ ꝛ ecõtrario vbi ex natura rei est indifferentia
ad bene vel male: ibi est necessarius habit⁹ ad po
nendũ determinatũ modũ: nũc ē ita ꝙ potẽtie ra-
tionales in nobis non stant determinate ex natu-
ra rei ad vnũ modũ scdm bene vel male sed habẽt
multã indifferentiã. Intellect⁹ eñ põt intellige-
re vere et false/ et voluntas appetere ꝛ bñ ꝛ male
ꝓpter qđ in potentiis rõnabilibus siue sint rõna-
biles ꝑ essentiã siue per ꝑticipationẽ indigem⁹ ha
bitibus ad determinandũ ꝑ habitũ hãc indifferẽ
tiã. determiat aũt hitus ĩq̃ꝫtũ inclinat potẽtiaꝫ
ad determiatũ modũ ad bñ si sit bon⁹ vl' ad male
si sit malus. ꝛ hoc dicit ph̃s. 2. Ethicoꝝ ponendo
differentiã inter habitũ ꝛ potentiam vbi dicit ꝙ
scdm habitũ dicuntur boni vel mali: ſm potẽtias
ꝟo non. Ex quo satis põt ꝯñr deduci vt dicũt ꝙ ĩ
intellectu respectu principioꝝ non est forte neces-
sarium ponere habitũ: qr intellectus est determi-
natus respectu illorũ cũ quasi natural'r veniãt ad
mẽtem. 4. Metaphisice: ꝛ sint sicut locus ianue
respectu foris in domo. In foribus aũt q̃s delin-
quit scđo metaphisice. q dicat null⁹: ꝛ hoc maxi-
me intelligendũ est de p̃mis p̃ncipiis simpl'r q̃ ter
minis entis quantũ ad speculabilia de agibilib⁹
etiã forte nõ min⁹ qr sp ad optima depc̃atur rõ. vñ
cõtinẽtis et incõtinentis rõnẽ laudam⁹ in fine pri
mi Ethicoꝝ. Ex hoc etiã forte deducit ꝯñr scđo:
ꝙ in potentia voluntatis nõ est ponẽdus habitus
qr non propter passiones scdm quas male sic hr̃e
possit cũ nulla passio sit in voluntate/ nec ꝓpter in
determiationẽ qr potẽtialitas rõnalis: qr illa tol
litur ꝑ intellectũ ex p̃sentatione obiecti/ obiecti
aũt est determinare potẽtiã ¶ Et si obiiciaṫ ꝙ ap
petitus rõnalis vel imaginationis determinat in
tellectũ scdm ph̃m. 9. Metaphisice ergo nõ deter
minaṫ ab obiecto. dicendũ ꝙ differenter intelle-
ctus determinat voluntatẽ ꝛ volũtas intellectum
quia intellectus determinat voluntatẽ specifican
do actũ: sed voluntas quo ad exercitiũ actus. et
sic patet secundũ. ¶ Quantũ ad tertiũ dicenduꝫ 1.ratio.
ꝙ habit⁹ saltẽ acq̃sit⁹ vt excludam⁹ habitũ supna
turalẽ ꝛ infusũ nõ est ꝓprie aliqua natura absolu
ta: ſꝫ magis est modus rei vl' nature qđ pꝫ: qr sicut
se hꝫ res ad rẽ sic modus ad moduꝫ: sed habitus
nõ requiritur nisi ꝓpter modum. ergo nõ est ꝓp̃e
res sed modus. ¶ Scđo ptꝫ idẽ cõparando ha- 2
bitũ aĩe ad habitũ corpis: qr sanitas q̃ est habit⁹
corpis nõ videṫ ſm se esse aliqua natura absoluta
sed solũ cõmẽsuratio seu ꝓportio vel determina-
ta habitudo humanoꝝ inter se. ergo idẽ vr̃ de ha-
bitibus aĩe. ¶ Tertio ptꝫ idẽ special'r de hĩtibus 3
aĩe: qr vt dr. 9. Metaphisice: vel alterum ꝯstituiṫ
ꝑ actũ intra manentũ: sed habit⁹ causanṫ ꝑ actus
intra manentes. s. ꝑ frequentiã actuũ: ergo nõ est
proprie res aliqua sed modus ex tali frequẽtia de
relict⁹. ¶ Quarto. qr illđ qđ acq̃riṫ ꝑ frequẽtiaꝫ
actuũ ꝛ amittitur ꝑ solã cessationẽ eoꝝ nõ videṫ
esse res ſm se: ſꝫ poti⁹ q̃dẽ mod⁹ ꝯsuetudinis: sed
oĩs habit⁹ acq̃sit⁹ ē hmõi. q̃re ꝛc. minor de se ptꝫ:
experimur eñ ꝙ post longã cessationẽ actuũ amitti
mus habit⁹ morales ꝛ speculatiõs. Maior ꝓbaṫ
qr qđ ē aliq̃ res ſm se nũq̃ desinit esse nisi corru-
ptiõe subiecti vel actiõe ꝯtrarii: vel cessatiõe cãe
efficiẽtis. Act⁹ aũt q̃ꝝ cessatiõe amittũtur habit⁹
absq̃ corruptione subiecti vel actiõe cõtrarii/ non
stat cã cõseruatiua habit⁹. Alioq̃n hĩt⁹ nõ mane-
ret ĩ dormiẽtib⁹ in q̃bus cessat actus ergo habit⁹
nõ stat ꝓp̃e res ſꝫ q̃dẽ modi ꝯsuetudiales. Debe-
m⁹ ꝗ imaginari ꝙ sicut equ⁹ doceṫ ãbulare ĩq̃ꝫtũ
cõsuetudine sic ambulãdi efficiṫ ꝓn⁹ ad ꝯsimilit'
ambulandum: nec ex hoc efficitur ĩ eo aliq̃ res ab
soluta: ſꝫ solũ tal' mod⁹ ꝯsuetudĩalis ꝛ ꝓnitas tal'
sic ex cõsuetudine actuũ bonoꝝ vel malorũ/ fit in
nobis quedã ꝓnitas ad cõsimiliter agendũ eo ꝙ
ꝯsuetudo inclinat quasi ꝑ modũ nature. ¶ Nec
ꝓpter hoc debet alicui videri ꝙ habit⁹ nõ sit q̃li-
tas eo ꝙ nõ est ꝓprie res sed modus rei: qr nõ so-
lũ relatio ſm sex vltima p̃dicamenta dicunt mo-
dos rerũ: imo in qualitate ꝛ q̃titate inueniunṫ ali
qua q̃ nõ dicunṫ ꝓprie res ſꝫ modi reales: sicut nu
merus in q̃titate. nõ eñ dicit res numeratas ꝓ-
prie: sed est modus realis circa eas. Sil'r figura q̃
ponit in quarta specie q̃litatis/ poti⁹ est mod⁹ ter
minationis q̃titatis q̃ꝫ aliqua res ſm se. ꝛ idẽ est
de habitu ꝛ dispositiõe q̃ stãt in p̃ma spẽ q̃litatis.
nõ eñ stãt nisi q̃dã ꝓnitas ꝛ q̃dã modi se habẽdi
bene vel male in se vel ad alterũ. Et hoc expresse
vult dicere ph̃s. 7. phisi. vbi ꝓbat ꝙ alteratio non
est ad q̃litates p̃me spẽi scꝫ ad habitũ ꝛ dispositio
nẽ. sic eñ oĩs virt⁹ ꝛ malicia ad aliq̃d stãt. sanitas
q̃dẽ calidoꝝ ꝛ frigidoꝝ cõmẽsuratio q̃dã est/ aut
eorũ q̃ infra stãt/ aut ad cõtinẽs. Idẽ intelligẽdũ
est de habitu aĩe. vnde cõcludit. qñ ergo malicie
et virtutes stãt ad aliq̃d hoꝝ aut rationẽ ipsorum
gñationes neq̃ alterationes oĩno. p̃dicamẽta eñ
nõ distinguunṫ ſm rem et modũ neq̃ ſm rem: sed
ſm formã p̃dicandi. Et ideo oẽ illud qđ disponiṫ
ad se vel alterũ siue sit re ꝓprie siue modus rei di-
ciṫ q̃litas: qr facit subiectum suũ aliquale. Et sil'r
oẽ illud qđ denoĩat subiectũ suũ aliq̃ꝫtũ vel aliq̃-
2.opinio. tum dr q̃titas: dato etiã ꝙ q̃nq̃ non sit ꝓprie ꝛ ꝑ
se res sicut dictũ est de nũero. ¶ Secũda est opi-
nio dicẽtiũ duas cõclusiones. ¶ Prima est ꝙ ha
bitus est res absoluta differens real'r a potentia.
Secũda ꝙ est res ꝑfectior q̃ꝫ sit ipsa potẽta. Pri
mum ꝓbat sic. illud qđ ꝑ se habet bonitatẽ ꝑ se ha
bet entitatẽ. 1. ethicoꝝ. sed habit⁹ habet ꝑ se boni-
tatẽ qr ꝑ se appetibilitatẽ. Bonũ eñ est qđ oĩa ap
petũt. sapiẽtia autẽ ꝓpt se appetiṫ : si nihil aliud
debeat euenire. 1. metaphi. ꝛ. 6. ethicoꝝ. ergo hꝫ ꝑ
se entitatẽ. et pari rõne alii habit⁹. ¶ Secũdã cõ
clusionẽ ꝓbãt: qr illud habet pl⁹ de entitate qđ hꝫ
plus de bonitate: sed habit⁹ hꝫ plus de bonitate
q̃ꝫ potẽtia: qr ph̃s dicit. 9. metaphi. ꝙ act⁹ est me-
lior studiosa potẽtia. i. bona potẽtia. act⁹ autẽ po-
tẽtie nõ solũ est act⁹ secũdus q̃ ē ꝯsiderare: ſꝫ etiã
habitus q̃ est act⁹ p̃mus sicut scia. 2. de aĩa. ꝗ. ꝛc.
¶ Preterea plus est de bonitate in eo qđ est ꝑfe
ctio formal'r q̃ꝫ ĩꝑfectibili: ſꝫ habit⁹ est ꝑfectio po
tẽtie. ergo. ꝛc. ¶ Si dicaṫ ꝯtra p̃mã rõnẽ ꝙ gra-
dus ꝑfectior caritatis superueniẽs facit eã ꝑfectio
rẽ/ ꝛ ꝑ se est appetibilis q̃ nõ dicit rẽ differentẽ ſꝫ
solũ modũ. Nõ est sile: qr nõ sic põt dici ꝙ habit⁹
dicat gradũ intẽsum in potẽtia: qr potẽtie intelle
ctiue stãt inuariabiles ꝛ necessarie: q̃ tñ subiiciunṫ
Cõtra.2. opi. obiicit doctor. habitib⁹. ¶ Sed illa positio in p̃ma q̃dẽ conclu-
sione vera est: in oĩb⁹ aliis deficere videṫ. cõclusio
q̃dẽ p̃ma ꝑ tãto vera est: qr vera creatio et realis
et distincta est res aliqua ex distincta a re preexi-
stente. habit⁹ aũt infusi ꝓducũtur semꝑ ꝑ veram
creationẽ ꝛ aliq̃ habitus stãt sic ꝓductibiles sicut
patet in scia infusa Ade et Salomonis: cũ eoruꝫ
generatio nõ sit potẽtie intensio: patet ꝙ sit vera
res distincta a potẽtia. ¶ Respõsio autẽ eorũ ad
hoc deficit qr cũ dicũt in minore ꝙ sapiẽtia ꝓpter
se appetibilis est. intelligitur de habitu cũ actu/
et nõ de habitu tñ q̃ est ꝑ actũ. null⁹ eñ curaret
de habitu dũmõ haberet actũ ꝑfectũ. ¶ Itẽ ĩ ap

petẽdo habitũ ꝛ actũ includiṫ potẽtia sine q̃ neu-
trũ haberi põt. Secũda autẽ cõclusio falsa est oĩ-
no: qr potẽtia sine habitu aliq̃d bonitatis hꝫ: ha-
bitus aũt sine potentia nichil. Qđ autẽ ꝓbant ꝙ
actus est melior studiosa potẽtia. intelligitur de
actu secũdo/ nõ de p̃mo. adhuc ĩtelligitur de actu
ꝓut ĩcludit potẽtiã et nõ seorsum accepto. ¶ Ad
illud qđ postea dicunt de ꝑfectione. dicendũ ꝙ ꝑ-
fectio inq̃ꝫtũ hmõi est ꝑfectior ꝑfectibili sed non
simpl'r nisi ꝑfectio p̃ma. forma eñ substãtialis q̃ ē
ꝑfectio p̃ma simpl'r est melior suo ꝑfectibili: ſꝫ ac
cidẽs qđ est ꝑfectio substãtie ſm q̃d est meli⁹ sed
simpl'r ignobili⁹: qr ꝑfectibile est ꝓpter ꝑfectionẽ
p̃mã: sed ꝑfectio secũda ꝓpter suũ ꝑfectibile: qđ
est ꝑfectio p̃ma. Vnde potẽtie aĩe stãt indignio-
res ea: licet sint ꝑfectio ipsi⁹. Et sil'r est de habiti
b⁹ respectu potẽtiarũ: q̃ stãt ꝓpter eas nõ ecõuer
so. ¶ Tertia opinio redit in p̃mã dicẽs ꝙ habit⁹ 3.opinio.
nõ differt re absoluta ab actu/ nec a potentia. Et
de habitu ꝓbãt tripl'r. Primo sic. sicut se hꝫ cale-
facere ad calorẽ/ sic ĩtelligi facere ad ĩtelligere: ſꝫ
ꝑ frequẽter calefacere nõ generaṫ in calefactibili
nisi calor/ licet forte magis intensus: aut si gene-
ratur aliq̃d aliud/ sicut raritas/ leuitas/ siccitas/
et hmõi: q̃ disponũt ad calorẽ: illa tñ nõ remanẽt
trãseũte calore: ſꝫ sicut aqua redit ad frigiditatẽ/
sic ad humiditatẽ. ꝛc. ergo ꝑ frequẽs ĩtelligere fa
cere in ĩtellectu possibili nõ generaṫ nisi ĩtellige-
re: vel si aliq̃d gñaṫ aliud disponẽs ad ĩtelligere/
illud nõ manebit trãseũte ipso ĩtelligere. et sic vel
habit⁹ intellectiu⁹ nõ est aliud ab ipso actu: vel si
est aliud nõ manet sine illo: cui⁹ oppositũ dicũt q̃
distĩguũt vnũ ab alio. Scđo sic. nichil ē in gñe qđ
nõ sit in aliqua ci⁹ specie: sed si act⁹ intelligẽdi est
aliq̃d absolutũ differẽs ab habitu: ꝯstat qđ ē ĩ ge-
nere q̃litatis: nõ aũt in q̃rta spẽ: qr nõ est q̃d cor-
poreum nec in tertia: qr nõ est q̃d sensibile. si autẽ
sit in secũda/ nõ differt a potẽtia: si ꝟo in p̃ma/ nõ
differt a dispositione vel habitu. ergo ꝛc. ¶ Ter
tio. qr habit⁹ ꝛ act⁹ nõ differũt spẽ/ nec ꝑ ꝯsequẽs
numero: qr stãt sil' qñ habit⁹ elicit actũ/ imo et qñ
actus causat habitũ: qr causa ꝛ causatum stãt sil'.
Probatio p̃mi: qr oĩs gñatio reciproca ē vniuo-
ca ꝛ nõ equoca: sicut hõ generat hoĩeꝫ/ ꝛ hõ geni
tus vniuoce generat iterũ hoĩem: sed asin⁹ gñat
mulũ: ꝛ nõ rursus mul⁹ gñat asinũ. Sed ſm disti
guẽtes re absoluta actũ ab habitu/ act⁹ gñat habi
tum: ꝛ habit⁹ generat⁹ ex actib⁹ gñat similes act⁹
priorib⁹ in spẽ licet ꝑfectiores. ergo nõ est genera
tio equoca sed vniuoca. ꝛ sic actus ꝛ habit⁹ stant
vnius rõnis specifice. ¶ Quicq̃d autẽ sit de con Rñdet doctor ad rõnes. 3. opi.
clusiõe rõnes sunt solubiles. Vñ posset dici ad p̃-
mã ꝑ ĩterẽptionẽ minoris. aliq̃ñ eñ in carbone ꝑ
frequẽs calefacere/ ꝛ calore actuali abeũte/ rema
net siccitas derelicta disponẽs ad ꝓniti⁹ calefieri
et sic est de habitu. ¶ Ad secundũ põt dici ꝙ est ĩ
tertia spẽ. sicut eñ in p̃ma spẽ est tã habit⁹ corpo-
ralis vt sanitas/ q̃ꝫ spiritualis vt scientia: ꝛ sil'r in
scđa est potẽtia corpalis et spũalis. Ita in tertia
vt dicam⁹ ꝙ passibilis qualitas sit duplex. Vna q̃
infert passionẽ sensui corporali: vt color/ calor/ et
hmõi. Alia q̃ infert passionẽ sensui spũali. i. intel-
lectui. Dicit autẽ passibilis qualitas non ex hoc
ꝙ infert passionẽ sensui effectiue sed obiectiue. co
lor eñ ex hoc ꝙ mouet visum effectiue magis hꝫ
esse in secũda spẽ qualitatis q̃ꝫ in tertia: ſꝫ ex hoc

q videt obiectiue/ ex hoc qlitas dicit sensibilis. cū ergo omne sentire sit quedā qualitas sensibilis ꝓprio sensu vel superiori. inde est q actꝰ sentiēdi reponit in tertia specie qualitatis. Silr q2 actꝰ itelligēdi est qd itelligibile inde est q ex hoc pōt poni in tertia specie qualitat;: qd magis apparet sm eos q dicūt q pmū intelligibile a nobis est accidēs. tūc em̄ i tertia specie qlitatis posset poni primū intelligibile sicut pmū sensibile: et p ɔñs actꝰ intelligēdi sicut faciēdi: q2 vtrūq est cognoscibile indirecte. Dato autē q pmū itelligibile sit substātia ⁊ nō accidēs vel qualitas: nō ꝓpter hoc impedit qn actꝰ itelligēdi sit qualitas. ¶ Alij vero dicūt q intelligere est in pma specie qualitatis/et pōt dici dispositio sed differēter a dispositiōe que est habitꝰ. Est em̄ dispositio ad aliud: ⁊ est dispositio alteriꝰ nō ad aliud s3 finis. dispositio ad aliud sicut ad finē est habitꝰ q est ad actū. dispositio q ē finis est actꝰ q est vltimata pfectio. ¶ Ad tertiu3 dicendū q maior est vera in generātibꝰ pncipalit nō autē est necessaria in generantibꝰ instrumētalit. Et rō diuersitatis ē: q2 generās equoce ⁊ pncipaliter est nobiliꝰ genito simplr: sicut asinꝰ mulo: q2 nichil agit vltra suā speciē ꝓpria virtute. si autē mulꝰ iterū pncipalit asinū generaret esset nobilior asino: ⁊ sic esset cōtradictio. Hoc aūt nō est in generatione vniuoca in qua nō est pmīnentia generātis ad genitū. Nec in gñatione instrumentali in qua aliqd in virtute alteriꝰ pōt gñare nobiliꝰ se: ⁊ in virtute ꝓpria ignobiliꝰ se. sic actꝰ generat habitū/⁊ ille iterū actū equoce instrumētaliter. ita q si actꝰ est nobilior habitu q2 ē finis eiꝰ: tunc in virtute sua actu generabit habitū sicut color speciē coloris. habitꝰ autē in virtute potentie/ si aūt ecōuerso habitꝰ sit nobilior q2 icorporalior tunc in virtute sua generabit actū: ille autē habitum in vi potētie: q̄uis nec habitꝰ possit in substātiā actus de se: imo nec est hic generatio effectiue

4. opinio et ꝓprie dicta sicut videbit. ¶ Quarta opio habet tria. Primo em̄ ꝓbandū est q habitꝰ nō ē modus respectiuꝰ siue relatio essentialiter sicut videtur ꝓbare pma ⁊ vltima rō. quoꝝ nō est relatiuu3 sm esse sed tm̄ sm dici. Scdo q nec est modus absolutꝰ tm̄: sed est res realiter differēs a potentia. et tunc tertio ad argumēta opinionis.

1. articulꝰ huiꝰ opi. ¶ Primū patet tripl'r. Primo sic. duoꝝ correlatiuoꝝ vnum pōt esse sm rem/alterū sm rōnē sicut mēsura ⁊ mēsurabile. 5. metap. creator ⁊ creatura/⁊ multa huiusmodi. sed vnū nō pōt esse relatiuum sm esse et aliud sm dici: sed vel vtrūq est sm eē sc3 q de pncipali significato iportat rē de pdicamēto relationis: sicut pater ⁊ filiꝰ/dñs et seruꝰ/⁊ sm eos causa et effectꝰ/mēsura ⁊ mēsurabile/ duplum ⁊ dimidiū sm ista noia: ⁊ silr ⁊ eqle: vel vtrūq est sm dici. sic sc3 q qlibet de pncipali significato iportat aliud pdicamentū qd tñ consequit relatio realis vl rōnis: sicut caput ⁊ capitatū: ala ⁊ alatū: materia ⁊ forma: motꝰ et mobile: ⁊ hmōi. cōstat aūt sm phm. 5. metaphi. q scientia ⁊ scibile sunt respectiua adinuicē. ⁊ q2 scibile nō est relatiuū sm esse: sicut nec sensibile: sicut nec esse scitū aut sensatū: q2 istud cōcretū denoiat ab actu sentiendi vel sciēdi qui nō est relatio s3 actio vel passio: q ad minꝰ est extra genꝰ relatiōis etiā si nō esset qualitas/cum tñ sit. ergo nec scia est relatiuū sm esse: ⁊ sic nō esset qualitas cū tñ sit. ergo nec scia ē relatiuū sm esse. ⁊ sic nō est essentialr relatio. ¶ Scdo q2 relatio nō est pfectio nec in creaturis nec in diuinis: nec formaliter nec virtualiter: sed habitus habētem pficit ⁊ opus eiꝰ bonū reddit. ergo nō est relatio. ¶ Si dicat q nō est in gñe relatiōis sed aliꝰ modus respectiuꝰ/nō valet: q2 nō est dicere q sit vbi nec qñ: nec qdcūq aliud de sex pdicamētis vt patet inductiue. ¶ Et p rōnē: q2 qdditatiue ⁊ formaliter idē nō est in diuersis pdicamētis: sed habitus sm qdditatē qua differt a potētia: q est i secūda specie qualitatis est in pma specie qualitat;: ergo sua qdditas formaliter nō pōt esse in alio pdicamēto quocūq. ¶ Tertio pat3 idē sic. relatio nō est p se terminꝰ nec pncipiū actiōis. 5. phisi. saltem in creaturis: s3 habitꝰ est pncipiū actꝰ quo ad modū vel substātiā/et generat ex actibꝰ. ergo. ⁊c. ¶ Si dicat q nō est pncipiū agendi directe sed indirecte vt in sequēti qstione declarat: sicut relatio q est ꝓpinqtas vel distātia est causa sine q nō: q tñ nō elicit actionē nō est rō p se agēdi/nō valet: q2 ipsi cōcedūt q p modū determinātis ⁊ indeterminātis est pncipiū: ⁊ vlteriꝰ est pncipiū essendi pfectū. ergo ⁊ directe agēdi vt infra videbit. cū expresse dicat. 5. metaphi. q pncipiū factiuū in artificialibꝰ est ars in artifice. Vñ dicere q artes non sint qdā pncipia agēdi ⁊ qdā potestates/est cōtra philosophiā. ¶ Si dicat q habitꝰ nō est terminꝰ actiōis q2 habitꝰ nō gñat ex essentia actuū: sed ex frequētia/est cōtra eos q dicūt q p vnicū actū in quo nō est frequētia gñat aliqd de essentia habitus qd est dispositio: ⁊ p secundū intēdit quousq pfecta iueniat essentia habitꝰ. ¶ Secundū pat3

2. articulꝰ tripl'r. Primo sic. modi nō est modus: ergo cū intēdi ⁊ remitti sm eos sit modus nō pōt p se cōuenire ei qd est modꝰ tm̄ ⁊ nō res: sicut sm eos silitudo nō intēdit neq remittit: nisi inqtū intendūtur et remittunt fundamēta vtriusq: vel alterum tm̄: sed habitꝰ s3 se ⁊ p se intēdit ⁊ remittit potentia nō intēsa nec remissa sm oēs. nec etiā actu sm illos q dicūt q post habitū pōt esse actꝰ in nullo intēsior. ergo habitꝰ nō est modꝰ tm̄: s3 est res p se capax alteriꝰ modi. ¶ Scdo q2 illa q seorsum generant ⁊ corrūpuut/ ⁊ q sine iuicē repertunt differūt realiter sicut diuerse res. 1. topicoꝝ. ⁊ 4. metaphisice. de ente ⁊ vno: sed habitꝰ corrūpit ⁊ generat potētia nō gñata nec corrupta: ⁊ manet potentia sine habitu/⁊ habitꝰ sine actu. ergo differt ab istis realiter. ¶ Tertia rō talis est nō minus differūt extrema ab inuicē q a medio: sed in gñatione habitꝰ a potētia actꝰ est mediꝰ nō tm̄ vnꝰ sed plures: actꝰ autē differre realit a potentia q alteri est ociosa differt etiā ab habitu: q sepe etiā est sine actu ergo multo magis habitꝰ differt a potentia realiter. ⁊ sic est res cum ea faciens compositum.

3. articulꝰ qui rñdet ad rōes pme opiōis ¶ Quātū ad tīū dō3 ad pmū pmo q ad minorē q habitꝰ non solū est ꝓpter modum differentem ab actu: sicut est facilitas et ꝓnitas vno mō accepta: sed etiā ꝓpter modū differentē ab actu ⁊ existēs causa vniꝰ et causa alteriꝰ vt videbit in sequēti qstione. ¶ Itē ad maiorē q est falsa. nō em̄ sic se habet modꝰ ad modū in agēdo: sicut res ad rē: sicut respōdet arguētibus q in diuis relatio pōt esse pncipiū agēdi adintra: q2 sicut se habet absolutū ad absolutū: sic relatū ad relatū. sed absolutū est pncipiū agendi absolutū. ergo relatio ē pncipiū agēdi relatū. Dicendū q nō est silr: q2 abso

lutum est pncipiū agēdi absolutū primo/ ⁊ agēdi relatū scdario: relatio aūt neutro mō. Ita etiā ē ⁊ in ꝓposito res ē causa rei pncipalr ⁊ mōi ɔñter nō aūt seorsū modꝰ est cā modi/⁊ res rei realr nisi forte p appropriationem ⁊ quandā adaptationē.

Ad scdm. ¶ Ad secundū dicendū p iterēptionē maioris q nō est silr de habitibꝰ aie ⁊ de hītu corpis q est sanitas: q2 illa nūq p se generant ⁊ corrūpunt: sed sm q qualitates itendunt vel remittūt ⁊ hūores in quibꝰ est subiectiue. vnde nō videt esse qd absolutū: sed habitꝰ aie sine oī alteratione potētie nō intēse nec remisse alterāt ⁊ corrūpunt. et sic sunt aliq res p se. Vel ad minorē diceret aliqs sanitatē aliquid esse pter illā ꝓportione3 cōsequens ad eas: q2 potētia nō mutata in essentia potētie/si sit egritudo in ea nō poterit opari: posset autē vt videtur nō obstāte ipedimēto pcedente/si inter eā ⁊ obiectū nō esset ipedimentū. et sic videtur egritudo esse priuatio sanitatis in potentia quasi in vnaquaq potentia sensitiua sit sanitas subiectiue et imediate in ipsis humoribꝰ. et sic etiā esset i mixtis et plātis: cū tñ ꝓpriū subiectū sanitat; sit aīal.

Ad tertiū ¶ Ad tertiū p iterēptionē maioris ad ꝓbationē p actus intra manētes nichil alterū cōstituit. dicendū q aut intelligunt nichil oīno cōstitui: ⁊ sic habitus erit nichil ⁊ nō solū nō erit res s3 nec modus: qd est cōtra eos. aut intelligūt cōstitui qde3 aliqd qd nō est alterū: q2 nō est res alia sed ē modus aliꝰ eiusdē rei. et hoc est cōtra eos: q2 si ē modus relatiuꝰ/relatio nō est p se terminꝰ actionis imediatus. ipsi aūt nō dāt inter actus et habitu3 aliquid qd p se cōstituat/quo ꝓducto p cōsequēs ipse habitus generet sicut videtur fieri in sanitate. et idē sequitur si est aliꝰ modꝰ: q2 q̄uis sm eos vbi sit modus q pōt terminare modū p se: nō tamen sic est de alijs modis essendi. Non em̄ actio est res actionis/nec passio passionis. Dicēdū ḡ q actiones itra manētes qdā sunt finis vt beatitudo: et p istas nihil alterū ɔstituitur. 1. ethicoꝝ. nisi forte p modū resultātis delectatio sequit in eadē vel alia potētia. Alie sunt itra manētes q nō sunt finis sed ad finē. ⁊ p istas nichil cōstituit alterum ab agēte subiectiue nisi mediāte opatione trāseūte: sicut artifex p suū cōsiderare ⁊ appetere nūq facit domū nisi mediāte exteriori mouere: sicut p ipm edificare/qd est opatio trāsiēs ad extra cōstituit. vnde est pfectio opati nō operātis: sicut operatio manēs: sed p opationē imanentē aliqd ɔstituit/qd tñ nō est alterū subiectiue ab operāte: q2 p itelligere pncipia itelligunt cōclusiones: et ex appetere finis electio eoꝝ q ad finē/⁊ vna potētia mouet aliā. q oia sunt vere res. et sicut ex actibus in eadē potētia causant habitꝰ vere res: s3 de modo causandi ⁊ cōstituendi infra videbit. ¶ Ad

Ad qrtu3. quartū dicendū q maior est falsa. Ad ꝓbatione3 dicendū q illa nō est differentia modi et rei: q modus sola cessatione actuū corrūpit nō res: sed illa differētia tā rerū q modoꝝ habentiū esse ratū et nō ratū in subiecto. nā q figura maneat in re dura cessante actione imprimentis et nō maneat in aqua/non est q2 in re dura sit res vera/ et in aqua sit tm̄ modus: imo tm̄ habet de entitate ⁊ realit i aqua sicut in petra: s3 q2 hic est potētia receptiua et retētiua/⁊ nō est ibi. Et silr q lux in aere cesset cessante imediate illumināte/qd ē plꝰ q si paulatim cessaret/nō est q sit modus et nō res: sed ꝓpt defectū potētie retētiue in subiecto: sicut si calor in aqua est vera res: q tñ cessante calefactione tepescit ⁊ nisi iteret finalit deficit: nō tñ cessante calefactione subito totꝰ deficit sicut lumen cessante illuminatione. sic habitꝰ ex frequētia actuū intendit/cessatione parua remittit/lōga corrūpit. Vñ nō oportet q dormiēdo vna nocte corrūpat: cum aqua calefacta aliquādo p diē sine igne calorē retineat/s3 tādē corrūpit. ⁊ sic multas amicitias in appellato soluit. ¶ Ad illud de equo dicūt aliq

Ad qntu3 in equo habitū ambulādi vel currēdi eē aliquā rē ⁊ nō solū modū cōsuetudialē: qd si nō ē nō oport3 q ita sit i hoie: q2 etiā nō i hois potētia oī est habitus: s3 solū in rōnali p essentiā vel participationē: q2 etiā pfectio ꝓportionat pfectibili. vnde cū potētia rōnalis sit pfectior pure naturali in hoie vel in bruto ⁊ plꝰ habet de entitate reali: pari rōe et eiꝰ pfectio q est habitꝰ. Unde si vsus vel modꝰ cōsuetudinalis in alijs nō est res: ꝓpter hoc non oportet q nō sit in hoie. ⁊ silr si sanitas q est hītꝰ corpis nō est res sed modꝰ. Nō sic oportet de habitibꝰ aie: q est alia solutio ad secundā rationem. ¶ Ad aliud de figura ⁊ numero nulla est cōseqētia si aliq spēs qlitatis aut qtitatis sunt modi et nō res/q ꝓpter hoc sit in alijs. Silr videt etiā falsum cū numerꝰ ⁊ figura sint aliud sensibile a magnitudine: cū sensus aliqñ pcipiat magnitudine3 sine figura et nūero: aliqñ cū eis nec distiguat int modū et rem. Unde cū sit speciale iudiciū sensus de figura et numero. Aliud aūt de magnitudine ⁊ numeris videt re differre ab illa: sed de numero cū nō sit realiter aliud ab vnitatibꝰ/⁊ ipsa vnitas supra cōtinuū purā priuationem dicat: q2 sicut est vnū qd est pncipiū nūeri cōtinuū indiuisum sicut vnū qd cōuertit cū ente est ens indiuisum/ videt q nō sit qtitas discreta res differēs a ɔtinua nisi q2 includit realē differentiā numerale3 cōtinue a cōtinua. ¶ Ad aliud pōt dici q absolutū ē p se terminus actionis simplr ⁊ illiꝰ q est alteratio ē pncipiū p se ⁊ imediatū: relatiuū autē sm esse vel relatio essentialiter dicta nō est pncipiū: nec terminus aliciuꝰ actionis. 5. phisicoꝝ. sed relatiuu3 sm dici medio modo se h3 saltē aliqd: q2 em̄ de pncipali significato iportat absolutū/pōt esse p se terminꝰ et principiū actionis simplr: sed q2 scdario iportat relationē/nō est p se terminꝰ nec principiū alterationis imediate sed solum mediate: sicut fabricādo exteriꝰ fabri simꝰ/et p artē fabrilē exteriꝰ fabricamus. Habitꝰ ergo itellectuales et morales de qbꝰ specialiter ibi agit/nō sunt principium nec terminꝰ alterationis vt ibi: sed bene sunt principiū ⁊ terminꝰ actionis simplicis. 2. ethicorum. ¶ Quinta opinio sic pcedit. prio directe arguit

5. opinio contra tertiū mēbrū pme opinionis. Scdo ex eiꝰ argumētis soluēdo arguit ad oppositū. Dicūt ḡ q illa opinio qtū ad tertiū articulū nulliꝰ momēti est et friuolis initit rōnibꝰ. Arguūt igit sic primo cōtra eā. modꝰ rei vel est res vel nichil: q2 res ⁊ ens oīno cōuertunt: sicut et ipsi alibi pluries cōcedūt arguētes cōtra ponētes modos. Nō est dicendū q nichil: q2 qd nichil est oīno/nulliꝰ est causa nec causam habet: qd de habitu quē modu3 rei et nature ponūt/dici nō pōt: q2 ⁊ ipse est causa modi actꝰ/⁊ causat ex actibꝰ ex eoꝝ frequentia. ergo res est et natura qdā. Tūc qrit res illa vel est substantia vel accidēs: nō substātia planū est. ⁊ dato

q̄ sic esset res absoluta et res scd̃m se cui⁹ opposi-
tum dicunt. Si accidẽs q̃ro absolutum vel respe
ctiuum. nõ respectiuũ: q̃z ponũt ipsum qualitatẽ.
q̃litas autẽ ẽ accidẽs absolutũ/ ꝛ ꝑ ꝯsequẽs si mo
dus q̃ est habit⁹ est ita modus q̄ res ꝛ nõ oẽs res
sed qualitas erit res absoluta qd̃ negãt et negan
do ponũt. ¶ Item querit cũ dicunt q̄ nõ est res
absoluta seu natura absoluta sed modus rei ꝛ na
ture. ꝛ sic esse rem seu naturã remouẽt ab habitu:
esse tñ modũ concedũt/ q̃d intelligãt ꝑ naturã ab
solutã: vel eñ intelligũt naturã absolutã/ naturã
et rem verã extra aiam/ vel naturã extra aiam nõ
tñ s̃m substãtiã vel naturã absolutã accidens ab
solutum quodcũq̧ sit illud. primo modo itelligẽ-
do habitus nõ esset aliq̃d extra aiam sꝫ solũ ens
aie: sicut chymera vł saltẽ secũda itẽtio/ qd̃ oĩno
est falsum cũ sit res p̃dicamẽti. Scd̃o mõ itelligẽ
do habet ꝓpositũ: q̃z qd̃ distinguit cõtra naturaꝫ
absolutã q̃ est substãtia est accidẽs et res vera. et
sic etiã habet ꝓpositũ. Tertio mõ itelligẽdo ha-
bita oĩs esset relatio et nõ qualitas: qd̃ est cõtra
ph̃m in p̃dicamentis. ¶ Ex quo tertio arguit sic
Qd̃ est determinata spẽs p̃dicamenti est natura q̃
dã et res/ et si sit p̃dicamẽti absoluti est res abso
luta nec distingui debet cõtra naturã absolutam:
sed habit⁹ est determinata species determinati p̃
dicamenti absoluti q̃z qualitatis vt patet in p̃di
camẽtis ergo. ꝛc. Maior declarat: q̃z species nõ
dicit aliã rem a suo genere ꝑ se et p̃dicamento: et
ideo si gen⁹ p̃dicamẽtale qd̃ est vnũ ens extra ani
mam sit natura aliqua vera absoluta/ ꝛ species ta
lis generis talem naturã dicet ꝛ nullã aliam. Mi
nor declarata est iã. ¶ Item quarto vera pfectio
nature absolute est aliqua natura absoluta et non
modus cõtra illã distinct⁹. et hoc patꝫ: q̃z pfectio
debet ꝓportionari pfectibili: sed habitus est pfe-
ctio potẽtie: potẽtia aũt est natura aliqua absolu
ta s̃m istos maxime q̃ dicunt q̄ potẽtie sunt acci-
dẽtia absoluta/ differẽtia ab essentia aie ꝛ de secũ
da specie qualitatis. ergo male distiguunt habit⁹
cõtra rem absolutã siue naturã absolutaꝫ. ¶ Et
cõfirmat: q̃z cõstat q̄ virt⁹ est habit⁹. virtus autẽ
habentẽ pficit. 2. ethicoꝝ. ꝛ ei⁹ opus bonũ et bene
reddit. 7. phisicoꝝ. Uirtus q̃dã pfectio est. vnũ-
quodq̧ eñ tunc maxime pfectũ est cũ attingit ꝓ-
prie virtuti/ ꝛ tũc erit maxime s̃m naturã. mirum
ergo est tollere virtuti ꝛ habitib⁹ aliĩs q̄ nõ sint
nature q̃dã cũ faciãt hoiem maxime s̃m naturam
esse. ¶ Item q̃nto. ꝯstat q̄ illud est natura ꝛ res
quedã cui⁹ cause sunt ꝑ se res ꝛ nature quedã ab-
solute: sed causa habit⁹ natura q̃dã est ꝛ res vera:
nã causa subiectiua seu susceptiua potẽtia est que
est res vera causa efficiẽs ꝛ obiectũ: vel obiectuꝫ
mediãte actu: ꝛ quodlibet istoꝝ vera res est et nõ
modus rei. ¶ Itẽ q̃ro sexto q̃d intelligunt ꝑ mo
dum act⁹/ ad quid dicunt ꝛ concedũt habitũ cõ-
parari. vel intelligũt ꝑ modũ act⁹/ actũ ipsuꝫ vel
aliquã conditionẽ actus ꝛ maxime determinatio
nem: de qua dicit ph̃s. 2. ethicoꝝ Signũ oportet
facere habitum supuenientẽ voluptatẽ vel tristi-
ciam operib⁹. cõstat q̄ nõ primũ: q̃z hoc esset ꝯtra
eos q̃ dicunt q̄ habit⁹ nõ req̃rit ꝓpter actũ. si se-
cũdũ: icidũt in id q̃d volũt vitare ꝛ q̄ negãt na-
turam ex malo intellectu. Nã delectatio vel volu
ptas: q̃ vel idẽ dicũt: vel saltẽ si differũt/ non diffe
rũt nisi sicut actus appetit⁹ sensitiui ꝛ itellectiui:
vt voluptas sic sit sensitiui appetit⁹/ ꝛ delectatio
voluntatis sicut act⁹ q̃dã. actus autẽ nõ est mod⁹
act⁹: ꝛ ideo qd̃ est causa talis modi ẽ causa act⁹/ ꝛ
nõ solũ modi q̃ nõ ẽ res vbi ꝯcedũt: imo talis vo-
luptas res est: ꝛ ꝓpter hoc vt dixi/ credo q̄ ex ma
lo intellectu ꝓcedunt: q̃z licet habit⁹ faciat ad mo
dum act⁹: tñ iste modus act⁹ non tenet se ꝓprie ex
parte act⁹ vt act⁹ distinguit cõtra agentẽ. sed ma-
gis tenet se vt credo ex pte agẽtis. Iuxta qd̃ vide-
tur expresse dicere ph̃s. 2. ethicoꝝ. sequẽti ca. ne-
q̧ simile est in artib⁹ ꝛ virtutib⁹. q̃ eñ ab artib⁹ fi-
unt bene habẽt in eis: sufficit igit hec qualiter ha
bentia fieri. q̃ aũt s̃m virtutes fiunt: neq̧ si hec q̃li
ter habeãt iuste vel temperate cõparata sunt: sed
et si operãs qualiter habẽs operet. p̃mũ quidẽ si
sciẽs/ deinde si eligens ꝓpter hoc tertiũ: aut si fir-
me ꝛ imobiliter habeat ꝛ opet. ¶ Solutio simul — Infringit ista opinio rões p̃me opinionis
ipediẽdo rationes eoꝝ arguunt contra eos. Pri-
mo sic iuxta p̃mã rõnẽ eoꝛuꝫ. sicut se hꝫ res ad rẽ/
ita modus ad modũ: sed habit⁹ nõ requirit nisi ꝓ
pter modũ qui est res vera ꝛ non modus vt mod⁹
distinguit contra rẽ. ergo habit⁹ est modus: sic tñ
q̄ est res absoluta ꝛ natura vera realis/ qd̃ est cõ-
tra eos. ¶ Et simul patet ꝯtra istũ modũ arguẽ
di habit⁹ qui est modus causat ex actib⁹ ꝛ ab ente
vt dictũ ẽ. Deinde arguat. sicut effect⁹ qui est res
ad causam q̃ est res: ita effect⁹ q̃ est modus ad mo
dum: sed habit⁹ est effectus q̃ est modus ꝛ nõ res.
ergo ꝛ causa habit⁹ erit modus. ꝛ nõ res. Et tũc
vltra oĩs modus vel est modus q̃ est habitus/ vel
est modus q̃ est ad act⁹: sꝫ causa habit⁹ nõ est mo-
dus q̃ est habitus: q̃z tũc habit⁹ esset causa habi-
tus in infinitũ: nec modus q̃ annectit actui: q̃z ta
lis modus nõ est actus. habit⁹ autẽ causat ex acti
bus. ergo causa habitus erit modus ꝛ nõ mod⁹.
qd̃ est iplicare cõtradictoria. Dico ergo nunc ad
maiorẽ ꝓpositionẽ q̄ illa ꝓpositio nõ est ad ꝓposi
tum/ sicut res ad rem ita modus ad modũ. si enĩ
ꝓportio valeat oportet q̄ modus ponat in nũerũ
cõtra rẽ: sed nichil ponit in numerũ cõtra rẽ sicut
nec cõtra ens. Unde sicut nõ valet arguere/ sicut
ens ad ens ita modus ad modũ. sic nec in ꝓposi- — Ad scd̃m.
to. ¶ Ad tertiã rationẽ dicendũ arguẽdo scd̃o ex
ea. sicut se habet habit⁹ corpis ad corp⁹/ ita habi-
tus aie ad aiam: sed habit⁹ corpis nõ est mod⁹ vt
modus distinguit cõtra rẽ absolutã. g̃. ꝛc. Minor
ꝓbat de habitu corpis q̃ est fortitudo seu robur:
quẽ diffiniẽs Aristoteles p̃mo rethorice dicit: q̄
robur est potẽtia modi alterũ vt vult. videt autẽ
mouere alterũ aut trahentẽ aut pellentẽ aut leuã
tem aut cõcurrentẽ. talis aũt potẽtia credo vere
q̄ vera res est et absoluta ꝛ nõ modus distinctus
cõtra rẽ absolutã. ¶ Itẽ sanitas est potẽtia vten
di corpe sine egritudine. sani eñ sunt vtentes cor
porib⁹ sine egritudie: sed posse sic vti nõ est mod⁹
cõtra rẽ distinctus: sed res vera et absoluta. et sic
ꝓportionabiliter diffinit virt⁹ aie ꝑ ph̃m. 1. meta
phisice dicentẽ q̄ virt⁹ est q̃dam potẽtia acq̃sitiua
bonoꝝ ꝛ ꝯseruatiua ꝛ potẽtia bñfactiua multoꝝ
et magnoꝝ ꝛ oĩm circa oĩa. Unde forte dicerẽ q̄
habitus corpis et aie sic distinguunt/ q̄ habitus
corpis sunt de secũda specie qualitatꝫ naturalis
potentia. ꝛc. habit⁹ aũt aie de p̃ma. Hoc tñ plene
nõ assero: sed satis ꝓbabile iudico si bene ispiciat
q̃ Aristo. dicit de hitib⁹ corpis in p̃dicto p̃mo re-
thorice. ꝛ cũ accipit q̄ sanitas est ꝓportio ꝛ ꝯmẽ-

suratio/ dico q̄ p̃dicatio nõ est formalis: requirit
tñ antecedẽter vel cõsequẽter talis ꝓportio ꝛ cõ
mensuratio. ꝛ ideo aristoteles. 7. phisicoꝝ. Unde
iuuare se volũt/ sciẽs p̃dicationẽ dictã nõ esse for
malem/ subdit aut eoꝝ q̃ infra sunt ad continens.
Ad tertiũ — ¶ Item accipiat tertia ratio ꝛ arguat sic. ꝑ actũ
intra manentẽ nichil alterũ cõstituit. ergo cũ ha-
bit⁹ sit aliq̃d alterũ ab actib⁹/ habitus nõ causat
nec cõstituit ex actib⁹: ꝛ sequit melius hec cõclu-
sio q̃ʒ cõclusio ipsoꝛũ/ hec scꝫ ergo habit⁹ nõ ẽ res
aliq̃ sed modus ex tali freq̃ntia derelict⁹. Immo
meli⁹ põderãdo forsitan meli⁹ argueret sic ex ma
iore ipsoꝝ male itellecta: ꝑ actũ intra manentem
vel alterũ cõstituit/ et si nichil alterum nec actus
ipsemet: ꝛ sic nichil: sed habit⁹ si ex aliquo debeat
causari ꝛ maxime habitus aie: imo si aliq̃d esset
causaret ex actib⁹ itra manẽtib⁹. g̃ tales habitus
nihil sunt. Et iterũ ista coꝝ ratio in maiori ꝛ mi-
nori cõtradictoria est sibi. i. maiorẽ et minorẽ ha-
bet cõtradicẽtes. Maior autẽ est ista: ꝑ actũ itra
manentẽ vel alterũ cõstituit: sed minor dicit q̄ ha
bitus aie causat ꝑ actus intra manẽtes. cuꝫ ergo
ꝯstet habitus esse q̃d alterũ ab actib⁹: restat q̄ al
terum cõstituit ꝑ actũ intra manentẽ: ꝛ hmõi op
positum dicit maior. Et posset reduci ad syllogis
mũ ex oppositis. Oĩs actus intra manens est al-
terius cõstitutiuus q̃z habit⁹: nullus act⁹ itra ma
nens est alteri⁹ cõstitutiu⁹ q̃z habit⁹: null⁹ act⁹ in-
tra manẽs est actus itra manens. hec cõclusio est
falsa et ipossibilis. ¶ Ad formã ꝟo rõnis ꝑ actũ
intra manentẽ nec alterũ cõstituit/ hec est falsa. sꝫ
si dicat/ actus intra manẽs nõ est extra transiens.
cõcedo: et illã ponit aristoteles. 7. metaphisice. sꝫ
tñ dicendũ q̄ ꝑ actũ intra manentẽ vel extra con
stituit q̄ nõ sit pfectio agentis sicut est in opera-
tiõe trãseũte ꝑ quã illd̃ qd̃ cõstituit est pfectio fa-
Ad q̃rtuꝫ. — cti ꝛ nõ facientis. et ideo primus actus habet ra-
tionẽ finis: secũdus ꝟo nõ. ¶ Arguendo ꝑ quar
tam rationẽ dicet sic q̄ acq̃rit ꝑ frequẽtationem
actuũ/ ꝛ amittit nõ ꝑ solã eoꝝ cessationẽ: sꝫ ꝑ act⁹
cõtrarios nõ est nisi vera res absoluta ꝛ nõ mod⁹
vt distinguit cõtra rem: sed oĩs habitus acq̃sit⁹ ẽ
hmõi. ergo. ꝛc. Maior declarata est superi⁹. Mi-
norem expresse declarat. 2. ethicoꝝ. ꝛ in habitib⁹
corpis ꝛ aie ꝓportionaliter: cũ de virtutib⁹ loq̃ns
dicit. talia nata sunt ab indigẽtia et supabundan
tia corpoꝛũ. oportꝫ eñ de imanifestis manifestis
et testimoniĩs vti/ queãdmodũ ꝛ fortitudine ꝛ sa
nitate videm⁹. supabũdantia eñ gymnasia gene-
ralia ꝛ deficiẽtia corrumpit fortitudinẽ. q̃ autẽ cõ
mensurata sunt faciũt et augẽt ꝛ saluãt. et pot⁹ et
cibi ampli⁹ ꝛ minus effecti/ corrũpunt sanitatẽ. et
Ad rões p̃cipales — multa de hoc ibi. ¶ Ad p̃mũ argumentũ p̃ncipa
le dicendũ q̄ ꝓpter facilitatẽ ꝛ determinationem
potentie ad certũ modũ indigem⁹ habitib⁹. et cũ
dicit q̄ facilitas minuit meritũ. dicendũ q̄ nõ est
verũ de facilitate q̃ est ex pte operãtis ꝛ quaꝫ po
nit habit⁹: imo auget supposita eq̃litate opis: q̃z
auget volũtariũ. sed facilitas opis minuit/ ꝛ dif-
ficultas auget ceteris parib⁹. Et qd̃ opponit de
vidua q̃ plus meruit dando duo minuta q̃ʒ diui
tes q̃ magis dabãt. dicendũ est q̄ verũ est q̄ diffi
cili⁹ fuit sibi dare illud modicũ q̃ʒ diuitib⁹ multũ
Nec ista difficultas fuit ex ꝯditiõe opãtis sicut
arguebat: sed poti⁹ ex ꝯditiõe opis. Pauptas ei
non dicit conditionẽ ꝑsone sed dicit tenuitatẽ for
tune. cõparãdo ergo illud qd̃ vidua dedit ad illd̃
qd̃ sibi remansit/ nõ accipit ꝓportio ꝑsone ad ꝑ-
sonã: sed rei date ad remanentẽ. ¶ Ad secundum — Ad scd̃m.
dicendũ q̄ potẽtie naturales nõ indigẽt habitib⁹
nec quo ad substãtiã act⁹/ nec quo ad modũ: q̃z ex
sua natura ferunt in actus suos solũ s̃m vnũ mo-
dum: sed potentie rõnales cũ sint indeterminate
ad diuersos modos/ indigẽt habitib⁹ determinã-
tibus ipsas: nec ꝓpter hoc sunt min⁹ pfecte q̃ʒ na
turales: imo pfectiores. q̃z hec idifferentia est ra
dicaliter ex earum libertate et nobilitate et vni-
uersalitate.

¶ Questio secunda.

Secundo querit: vtrũ habit⁹
acq̃situs faciat aliquid ad eli
ciẽdũ sequẽntẽ actũ quo ad es-
sentiã act⁹: vł solũ quo ad mo
dũ. ¶ Et videt q̄ sit causa eli — Primum
ciendi sequẽtẽ actũ quo ad es-
sentiã act⁹: q̃z ex similib⁹ acti-
bus acq̃rit habit⁹/ ꝛ acq̃sit⁹ si
miles actus ꝓducit: sed habi
tus acquirit ex actib⁹ quo ad essentiã actuũ ꝛ nõ
rõne modi: q̃z actus p̃cedẽtes habitũ nõ sunt mo
dificati. ergo videt q̄ habitus acq̃sit⁹ sit causa se-
quentiũ actuũ quo ad essentiã eoꝝ. ¶ Itẽ act⁹ p̃
mus est causa secundi quo ad id qd̃ est: sed sciẽtia — Secundũ
que est habit⁹ itellectualis se habet ad scire sicut
actus p̃m⁹ ad secunduꝫ. ergo est causa ei⁹ quo ad
id qd̃ est. Et eadẽ ratio videt de aliĩs habitibus.
¶ In cõtrariũ est: q̃z s̃m ph̃m. 2. ethicoꝝ. poten- — In oppõꝫ
tia ẽ qua possum⁹ in actu: habit⁹ ꝟo quo ad bñ vel
male possum⁹. ergo si ꝑ habitũ possum⁹ simplr in
actũ quo ad essentiã act⁹ iã nõ erit habit⁹ sed po-
tẽtia: et sic peribit eoꝝ differẽtia. ¶ Itẽ ad illud — Secundũ
solum operat habit⁹ ꝓpter qd̃ indigem⁹ habitu:
sed indigem⁹ habitu solũ ꝓpter modũ. vñ vbi mo
dus est ex essentia potẽtie determiat⁹ nõ idigem⁹
aliquo habitu nec req̃rit vt ostensum est in p̃cedẽ
ti q̃stione. ergo habitus nihil facit ad actum nisi
q̃z ponit modũ. ¶ Responsio. de ista q̃stione sunt — Respõsio.
tres opiniões/ ꝛ addet quarta inquisitiua tertie.
¶ Prima dicit q̄ tã potẽtia q̃ʒ habit⁹ faciunt ad
eliciendũ actũ quo ad essentiã actus ꝛ quo ad mo — 1. opio q̃ ẽ
dũ eius: ita q̄ vtrũq̧ est a duob⁹ simul tãq̧ quoli — Heruei q̃
bet eoꝝ existẽte s̃m se agẽte ipfecto: sed supplen- — libe. 1. q.
tibus vicẽ vni⁹ pfecti agẽtis.: cũ s̃m rõnẽ cuiusdã
appropriationis potẽtie attribuit act⁹ quo ad es-
sentiã/ habitui ꝟo quo ad modũ. ¶ Primũ ꝓba
tur sic. q̃ñ duo p̃ncipia cõcurrunt simul ad vnum
simplicẽ actũ: ita q̄ neutrũ s̃m se est sufficiẽs talẽ
actũ elicere aut nõ ita pfecte: oportꝫ q̄ talis act⁹
s̃m totũ qd̃ est in eo sit ab vtroq̧ ꝛ nõ s̃m vnũ ab
vno ꝛ s̃m aliud ab alio: sed ad eliciẽdũ actũ seq̃n
tem virtuosum habitũ virtutis/ cõcurrrunt potẽ
tia ꝛ habit⁹ virtuosus: ita q̄ alterũ istoꝝ sine alte
ro nõ suffcit ad eliciendũ talẽ actuꝫ vel ita pfecte.
ergo actus virtuosus s̃m totũ qd̃ est in eo est ab
vtroq̧ simul q̃tũ ad essentiã ꝛ modũ: ꝛ nõ a potẽ
tia s̃m vnũ/ ꝛ ab habitu s̃m aliud. Maior patꝫ ra
tione ꝛ exẽplo. Ratione: q̃z in simplici nõ est dare
aliud ꝛ aliud: ꝛ ideo oẽ esse simplex s̃m totũ qd̃ ẽ
in eo est ab vno tñ/ vel a duob⁹ supplentib⁹ vicem
vnius/ ꝛ nõ a duob⁹: ita q̄ ab vno sit s̃m vnũ et ab
alio s̃m aliud. Exẽpluꝫ est etiã ad hoc: q̃z ad actũ
secãdi req̃rit in securi duricies et acucies/ nec suf
ficeret duricies sine acucie: et ecce act⁹ secãdi est

ab vtroqꝫ simul ꝙ non ab vno ſm vnum: ⁊ ab alio
ſm aliud. ⁊ sic patet maior. Minor manifesta est.
qꝛ actus virtuosus sequens habitū est vnꝰ eq̄ sim
plex sicut vnꝰ aliꝰ q̄cūqꝫ p̄cedēs hītū. cū em̄ actꝰ
et modus nō sint in actu virtuoso due res: ſꝫ vna
tm̄ ad eliciendū etiā talē actū vel ita ꝑfecte nō suf
ficit habitus sine potētia/ nec potētia sine habitu
alioquin alterū supflueret. ergo. ⁊c. Sic ergo po
tentia ⁊ habitꝰ cōcurrūt ad eliciendū actū ꝑfectū
ita ꝙ totus ſm essentiā est ab vtroqꝫ simul: qꝛ sup
plēt vicē vnius agētis ꝑfecti. Uerūtamē ſm mo
dū cuiusdā appropriationis potētie attribuit ge
neratio actus quo ad essentiā/ habitui vo quo ad
modū. Cuius rō est duplex. Una: qꝛ q̄n duo prin
cipia cōcurrunt ad vnū actū quoꝝ vnū supponit
alterū/ actꝰ quo ad essentiā appropriat ei qđ sup
ponit: quo ad modū vero appropriat ei qđ suppo
nit alterū/ sicut in ipso actu modꝰ supponit essen
tiā. cū ergo habitus supponat potentiā ⁊ nō econ
uerso: ideo quo ad essentiā actus attribuit poten
tie: modus vo habitui. Alia rō est: qꝛ q̄n duo p̄n
cipia cōcurrūt ad vnū actū quorū vnū est magis
īdeterminatū/ alterū vo magis determiātū: eēna
actus attribuit p appropriationē p̄ncipio magis
indeterminato: nā in actu modus est quasi q̄dam
determinatio essentie actus: potētia autē est prin
cipiū magis indeterminatū: habitus vero magis
determinatuꝫ: ꝓpter qđ essentia actꝰ attribuit p
Ad rōnes in oppōm scđm hāc opionem. appropriationem potentie: modus vero habitui.
¶ Scđm hāc positionē respōdet ad rationes in
cōtrariū. Ad p̄mā cū dicit potentia est qua possu
mus: habitus quo bene vel male. dicunt igit ꝙ in
actu simplici sicut est actꝰ virtuosus totū. s. essen
tia actus et modꝰ est a potētia ab habitu realiter
ꝗuis ſm appropriationē essentia attribuat potē
tie/ ⁊ modus habitui. et cū dicit ꝙ iā habitus nō
esset habitꝰ sed potētia: dicūt ꝙ vere habitꝰ est q̄
dā potētia. Unde phs. 3. de aīa ⁊. 8. phisicoꝝ. ꝙ hñs
sciētiā p eā est in potētia accidētali ad scire: qꝛ ha
bitus cū sit potētia actualis supponit aliā potētiā
priorē q̄ p prius ⁊ veriꝰ dr potentia scꝫ essentialis.
Et ꝙ sic oporteat dicere ꝓbat: qꝛ modus actꝰ ad
q̄d facit hītꝰ: aut est idē ꝙ essentia actꝰ/ aut aliđ.
si idē: ergo qđ est causa modi actꝰ est causa essen
tie eius. si aliud: ad hoc sequit ꝙ habitus sit q̄dā
potētia: qꝛ omē illud qđ habet rōnē eliciēdi actuꝫ
habet rōnē potētie vt pꝫ ex eiꝰ diffinitiōe: si ergo
modus sit aliud ab essentia actꝰ: ⁊ habitꝰ sit p̄nci
piū actiuū talis modi: seqt ꝙ hītꝰ sit q̄dā potētia.
Ad scđm. ¶ Ad secundū dicendū ꝙ licet habitus requirat
solū ꝓpter modū: qꝛ cū essentia actus et modꝰ co
incidunt in ideꝫ realiter/ necesse est ꝙ illud qđ est
causa vnius sit causa alterius: ꝗuis ſm rōnē cau
satio actꝰ magis appropriet potētie: causatio vo
2. opīo q̄ē de fontibꝰ in quoli. modi habitui. ¶ Secūda opinio dicit ꝙ potētia
est causa actus q̄tum ad essentiā eius: habitꝰ ve
ro solū q̄ ad modū. Et huiꝰ rō est triplex. ¶ Pri
Pria rō. i ma talis: oīs potētia pōt in actū sibi ꝓportiona
tum absqꝫ quocūqꝫ addito ꝙ sit ratio eliciēdi ip
sum: sed potētia intellectiua habet ītelligere quo
ad essentiam actus tāq̄ actū sibi ꝓportionatum.
Silr potētia appetitiua habet pro actu sibi ꝓpor
tionato appetere quo ad essentiā talis actus. er
go potentia ītellectiua pōt in oē ītelligere/ ⁊ ap
petitiua ī oē appetere quo ad essentiā taliū actuū
absqꝫ quocūqꝫ addito ꝙ sit ratio eliciendi ipsum

actū. Dico autē absqꝫ alio addito ꝙ ratio sit eli
ciendi tales actꝰ: qꝛ potētia intellectiua vel appe
titiua nō pōt exire in actū suū nisi remoto impedi
mento. s. qđ sit ⁊ p̄sentato obiecto: ſꝫ hec nō sicut
ratio elicitiua actus sed sola potētia. ¶ Secun
da rō talis ē. sicut se hꝫ potētia supnaturalis ad 2. ratio.
habitū supnaturalē/ sic se hꝫ potētia naturalis ad
habitū naturalē/ vocādo habitū naturalē habitū
ex naturalibꝰ acq̄sitū de quo loq̄mur: sed potētia
supnaturalis sola est p̄ncipiū eliciēdi actū supna
turalē quo ad essentiā actꝰ. habitꝰ vo supnatura
lis solū facit ad modū actus. ergo silr est de potē
tia naturali et habitu acq̄sito. Maior patꝫ p simi
le. Minor declarat: qꝛ p solā potētiā supnatura
lem/ puta p potētiā cōsecrandi fit actꝰ cōsecratio
nis: p caritatē autē q̄ est habitus supnaturalis ni
chil fit circa p̄dictū actū q̄ ad essentiā actꝰ sed so
lū apponit modꝰ q̄ est meritorie ꝯsecrare. ꝯña pa
tet. seqt ergo cōclusio. ¶ Tertia rō est talis. phs 3. ratio.
2. ethicoꝝ intendit ponere realē differētiam īter
potentiā ⁊ hītū/ ⁊ nō solū ſm adaptationē: sed dif
ferētia quā ponit est ꝙ potētia est p quā possumꝰ
habitus vero p quē bene vel male possumꝰ. ergo
in hoc differt realiter habitꝰ a potētia: scꝫ ꝙ potē
tia elicit solū actū: habitus vero solū modum nō
solū p adaptationē vt p̄mi dicūt. ¶ Pro hac opi
niōe videt multū facere textꝰ aristotelis. 5. meta
phisice. ⁊. 2. ethicoꝝ/ ⁊ pluribꝰ locis: sed sola supfi
cies littera cōsideret. ¶ Ad argumēta q̄ sunt cir Ad rōnes āñ oppōꝫ ſm istam opionem.
ca hāc opinionē. respōdet ꝙ p̄mū argumētum ita
est cōtra p̄mā opinionē sicut contra secundā: qꝛ si
nichil pōt causare nisi aliqđ sile ei a quo causatuꝫ
est/ sequit ꝙ habitꝰ nō pōt causare prōptitudineꝫ
vel facilitatē in actū sequentem: qꝛ hoc nō habue
rūt actus p̄cedentes ex q̄bꝰ causatus est habitꝰ et
tn̄ primi dicūt ꝙ habitꝰ causat talē modū licꝫ nō
solum. ergo argumentū est ita cōtra eos sicut cō
tra secundos. ¶ Dicendū ergo ad argumentū ꝙ
habitus nō causat ex p̄cedentibꝰ actibꝰ rōne essen
tie ipsoꝝ absolute loquēdo sed ꝓpter frequētatio
nē ipsoꝝ p quā causat in appetitu q̄dā dispositio
p quā citius ⁊ prōptius exit in eosdē actus in q̄s
primꝰ. Hoc em̄ facit circa oēm potentiā cōsuetu
do ⁊ frequētatio actuum. ¶ Ad secundū dici po
test ꝙ in eo qđ est scire sicut duo scꝫ intelligere ꝙ
ptim ad essentiā actus ⁊ sic intelligere scꝫ recte ⁊
infallibiliter ꝙ ptinet ad modū actꝰ. habēs ergo
sciētiā tāq̄ actū p̄mū rōe scie ē in potētia ad mo
dū iā dictū q̄ ē actꝰ secūdꝰ nō q̄ ad essentiā eiꝰ ſꝫ q̄
ad modum iā dictū ⁊ illiꝰ modi tāq̄ actꝰ recti cā
est sciētia tāq̄ actꝰ primus. ¶ Tertia opinio inq̄ 3. opīo q̄ē Durā. pri
rit q̄d veritatis habeat vtraqꝫ opinio/ vel in quo ti di. q. 2. 3
deficit sic ꝓcedens: qꝛ p̄mo ostēdt q̄ ⁊ q̄t sunt illi et. 4.
modi qui reperiunt circa actū elicitū a potentia
ꝑfecta p habitum. Scđo discurrēdo p illos mo
dos declarat quō vtraqꝫ opinio deficit/ ⁊ quō ve
rum dicit. ¶ Circa p̄mū sciendū ꝙ in actu elici
to ex habitu est triplex modus q̄ facit ad ꝓposi
tum. Unus modus est intēsio in actu. actꝰ em̄ se
quens habitū bonū vel malū videt esse intensior
q̄ actus p̄cedēs ⁊ generās ipsum: cuiꝰ causa post
ea reddet. ¶ Aliꝰ modus est: ꝙ talis actꝰ est p̄ci
se cōcors recte ratiōi vel p̄cise discors a recta ra
tione. Primū est in actu elicito a potentia ꝑfecta
p habitū virtuosum. Secundū est a potētia dispo
sita p habitum viciosum: qꝛ potentia sine habitu

elicit nūc vnū/ nunc alterū indifferenter. ⁊ hic est
modus de quo loquit phs. 2. ethicorū. ꝙ potētia
est qua possumꝰ: habitꝰ vo quo bene vel male pos
sumus. ¶ Tertius modus est ꝙ actꝰ sequens ha
bitum faciliꝰ elicit ⁊ delectabiliꝰ q̄ p̄cedēs actus
qui elicit a potētia nuda: vt patꝫ similit ex. 2. ethi
coꝝ. ⁊ hoc tm̄ de p̄mo. ¶ Quantū ad secundum
sciendū ꝙ si loquit de p̄mo modo q̄ ꝯsistit in intē
sione actus: sic habitꝰ tm̄ facit ad essentiā actꝰ q̄
tū facit ad talē modū/ ⁊ ecōuerso. qđ patet breui
ter: qꝛ intēsio actꝰ ⁊ cuiuslibet forme dr ſm eēnaꝫ
actus vel forme/ ⁊ nō aliud vt ꝓbatū est li. p̄mo.
di. 17. ꝓpt qđ nichil pōt attigere talē modū ꝙ nō
attigat ad essentiam actus. facit etiam habitꝰ ad
hūc modū illo modo quo facit ad essentiam actꝰ.
igit aliq̄d facit hītꝰ ad hūc modū q̄ est in intēsiōe
tāq̄ remouēs ꝓhibēs qꝛ nisi appetitꝰ ītellectiuꝰ ⁊
sensitiuꝰ ferunt in cōtraria: ideo vterqꝫ remittit ī
suo actu p alterū. patit aūt q̄libꝫ appetitꝰ difficul
tatē ī actu suo ex tractu alteriꝰ in ꝯtrariū. qꝛ igit
hītꝰ vtuosus facit appetitū sensitiuū obedienteꝫ
rationi/ ⁊ nō sicut priꝰ trahentē in ꝯtrariū: ideo re
mouet illud qđ ꝓhibebat appetitū ītellectiuū fer
ri intēse in obiectū cōcors rōni recte. et silr habi
tus vitiosus p quē habitꝰ ītellectiuꝰ cōcordat ap
petitui sensitiuo/ remouet illud qđ ꝓhibet ne ita
intēse ferat in suū obiectū: ꝓpter qđ tā habitꝰ vir
tuosus q̄ vitiosus est causa intensionis actꝰ siue
remouēs ꝓhibēs. qualiter aūt sit causa p se nō vi
deo: ni forte ꝙ rōne habitꝰ obiectū magis appa
ret couenies potētie: in obiectuꝫ autē ostēsum sub
rōne melioris ⁊ intēsionis/ nata est potentia ferri
intēsiꝰ. ¶ Si vo loq̄mur de secūdo mō sic dicen
dum ꝙ talis modus nō est modus actꝰ sed poten
tie: determinat em̄ potētia ad talē actū p habitū:
actus aūt non determinat ad aliquē modū. Cuiꝰ
ratio est: qꝛ determinans alterū formaliter est in
determinabili qđ est de se indifferens/ alioq̄n nō
esset determinabile: sed potiꝰ esset de natura sua
determinatū. potētia aūt est de se indeterminata
vt tēdat in obiectū cōcors rōni/ vel discors a rōe.
Nullꝰ autē actꝰ deliberatꝰ est sic īdifferēs: sed est
necessario determinatꝰ ad alterū: vt patuit in. 2. li
bro. ergo modus q̄ cōsistit in tali determinatiōe
est modus potētie/ ⁊ in potētia q̄ determiat ad ta
lē actū ⁊ nō est modus actꝰ vel in actu. et ita falsa
est imagīatio illa qua credit ꝙ habitꝰ ponat hūc
modū in actū: quin potiꝰ habitus ponit hūc mo
dum in potētia vel est potentie modus. ꝓpter qđ
nulla est q̄stio q̄ q̄reret an illud qđ facit ad talem
modū faciat ad essentiā actꝰ: cum supponat ꝙ ta
lis modus sit in actu vel aliq̄d ipsiꝰ actus: qđ fal
sum est: sed est solū in potētia tāq̄ inclinās et de
terminās eā ad talē actū. ⁊ sic habitꝰ facit ad actū
p modū inclinātis et determinātis potētiā soluꝫ.
¶ Si autē loquamur de tertio modo q̄ est proni
tas ⁊ facilitas eliciēdi actū: sic vtraqꝫ opinio p̄ce
dēs deficit q̄ estimat ꝙ modus sit ipsius actꝰ vel ī
actu causatus ab habitu solo ſm secundā opionē
vel ab habitu ⁊ potētia silr/ ſm p̄mā. ¶ Hoc autē
nō est verū. talis em̄ modus q̄ est ꝓnitas siue fa
cilitas nō est modus actꝰ siue in actu: sed est mo
dus potētie licꝫ in habitudie ad actū: ita ꝙ cū dr
ꝙ habitꝰ est quo faciliter elicit actꝰ. hec facilitas
nō est modus actus sed agētis queꝫ ponit habitꝰ
formaliter in potētia. ¶ Quod patet duplr. Pri

mo: qꝛ potētie facilitas ī actū suū sicut est/ ꝑtinet
in illis in q̄bus est appetitꝰ sensitiuꝰ sine ītellecti
uo vt sunt bruta: vel ītellectiuus sine sensitiuo vt
sunt angeli. sic est in hoībꝰ in q̄bꝰ est vterqꝫ appeti
tus p habitū supadditū potētie licet nō sit tanta
sed p̄ma facilitas est naturalis modus vel condi
tio potētie ⁊ nō actus. ergo ⁊ in nobis. Scđo qꝛ
actus oīs similis quo ad obiectū et intēsioneꝫ est
facilis post habitū/ difficilis vo ante habitū. er
go facilitas vel difficultas nō est cōditio actꝰ qui
est de se vniformis: ſꝫ ē cōditio agētis. ¶ Et ꝯfir
mat p simile in corpalibꝰ: qꝛ ferre aliqđ pōdus ē
difficile debili/ ⁊ facile forti: qꝛ difficultas vt de se
patet est cōditio agētis ⁊ portātis ⁊ nō actus nec
obiecti. ⁊ silr est in ꝓposito: qꝛ habitus est q̄dā ꝑ
fectio habētis vel saltē remouēs ꝓhibēs vel ipe
diens. Cū ergo hic modus nō sit cōditio actꝰ vt
dictū est/ relinquit ꝙ nō causet ab habitu nec a so
lo habitu vt dicit scđa opinio: nec a potētia simul
cū habitu: vt dicit p̄ma opinio: sed causat in potē
tia ex p̄cedētibꝰ actibꝰ. ⁊ fortassis iste modus nō
est aliud q̄ habitꝰ ipse. Patet ergo quō habitꝰ se
habet ad ponendū modū in actu: qꝛ p modū incli
nantis ⁊ quasi applicātis potētiā ad determinā
dum obiectū: ⁊ sic ponit modū q̄ est bene vel ma
le: vel modū remouētis ꝓhibēs: ⁊ sic pōit moduꝫ
intensionis. ⁊ sic vtroqꝫ modo habitꝰ tm̄ facit ad
essentiā actꝰ q̄tū ad modū eiꝰ. dicit tn̄ req̄ri ꝓpt
modū ⁊ nō ꝓpter actū: qꝛ potētia sine habitu nō
haberet talē ⁊ tantā determinationē ad determi
natū obiectū. sed nūc ferret in vnū/ nūc in aliud/
nec eliceret actū ita intēsum: nec ista differētia est
rationis vel adaptationis solū sed realis sic ītel
ligē do ⁊ nō vt p̄mi ītelligunt. ¶ Ad rōnes secū Ad rōnes
de opiniōis q̄ videt ꝓbare ꝙ hītꝰ nichil facit ad 2. opionis
essentiā actꝰ. Dicendū ad p̄mā ꝙ potētia appeti
tia pōt in oē appetere nō īpedita q̄tū ad essentiā
actus circūscripto habitu. nec tn̄ ꝓpter hoc seq̄
tur ꝙ habitꝰ nichil faciat ad essentiam actꝰ nisi de
actu q̄ eliceret a potētia nōdū ꝑfecta p habitum:
sed de actu elicito post habitū non est verū: qꝛ ha
bitꝰ nō ponit modū tanq̄ quādā ꝑfectionē ab es
sentia actꝰ differentē: sed qꝛ determinat potētiaꝫ
ad obiectū bonū si sit bonꝰ habitꝰ: vel ad maluꝫ si
sit malꝰ: ⁊ potētia applicata elicit actū bonū vel
malum q̄ dr actꝰ modificatꝰ: ⁊ totus actꝰ est a po
tentia vt eliciēte/ ⁊ ab habitu vt determinante et
inclināte potentiā. ponit eciā habitꝰ intensionem
in actu q̄ nō differt ab essentia actꝰ. ¶ Ad secun Ad scđm.
dum dicendū ꝙ in nobis aut non est aliqua pote
stas supnaturalis ꝯficiēdi subiectiue: ſꝫ a sola di
uina virtute est effectꝰ cuiuslibet sacramēti: aut si
sit aliqua nō est simile de potentia supnaturali et
habitu supnaturali q̄ est gratia vel caritas: et de
actu naturali ⁊ habitu acq̄sito: qꝛ modus quē po
nit habitꝰ supnaturalis nō est idē essentialiter cū
actu potētie supnaturalis: sed est sola diuina acce
ptatio p quā opa nostra facta in caritate sunt me
ritoria. ⁊ hic modus pōt eē ab habitu/ dato ꝙ ab
eo nō sit actꝰ. modꝰ aūt quē ponit habitꝰ acq̄sitꝰ
circa actꝰ potētie incidit in idē cū actu potentie: ⁊
ideo quicq̄d ē causa vniꝰ est causa alteriꝰ. ¶ Ad
tertium patet solutio: qꝛ non ponimꝰ differentiaꝫ Ad tertiū
iter potētiā et habitū ſm rōnē solū ſꝫ realē: vt ex
dictis patet. ¶ Ad rōnes p̄ncipales iā patet ali Ad rōnes
qualiter solutio. due em̄ p̄me sunt p cōclusiōe no p̄ncipales

stra: Quis p̄ma supponat falsum: scʒ ꝙ hit⁹ gñek ex actibus p̄cedentib⁹ rõne essentie actuū: qꝺ nõ est verū: sed ꝓpter frequentationē et assuefactionem eoꝝ vt alij dicūt ⁊ est hoc bene. ¶ Secūda etiam q̄ dicit ꝙ scire est a scientia sicut act⁹ secundus a p̄mo: pōt cōcedi eo modo quo cōcessum est actū seq̄ntē hitū causari ab hitu scʒ ꝑ modū inclinantis et applicātis potētiā. ⁊ nõ vt alij pri⁹ dixerunt distinguētes inter actū ⁊ modū q̄ ipsak per scire. talis eñ differētia nõ pōt esse realis sed rationis tantū. ¶ Ad primā rationē alteri⁹ partis patet respōsio. Expositū est eñ qualiter dictū illud aristotelis itelligak / potētia est qua possum⁹ habit⁹ ꝟo quo bene vel male possum⁹. Hoc eñ nõ dicik ꝓpter realē differentiā act⁹ ⁊ modi eius: sed qꝛ indifferētiā potētie habit⁹ determinat ad vnū / ad bonū si sit bon⁹: ad malū si sit malus. ¶ Ad secūdā rõnē sufficiēter respōdek a p̄mis.

4. opio q̄ inq̄rit de 3. opione.

¶ Quarta opinio inq̄rit quid veritatis habeat ista tertia ꝙ ergo illi de tertia opinione p̄mo dicūt causam p̄mi modi esse, cām' sbē verū dicūt ꝓpter idētitatē sicut p̄ma ꝓbat opinio: qꝛ quicq̄d est causa realis alicui⁹ simplicis ꝼm aliquā ei⁹ realitatē ē causa quo ad totā: qꝛ nõ habet partē ⁊ partē. Qʒ dicunt scꝺo habit⁹ vitij et virtutis non esse causam intēsionis in actu nisi indirecte remouēdo prohibēs qꝺ cōtrahebat. Nõ valet. qꝛ in habitib⁹ pure speculatiuis in quibus est habitus q̄ est virtus / ⁊ habitus erroneus nõ est talis ꝯtractus: qꝛ nõ ita cōcupiscit sensus aduersus itellectū sicut appetitus aduersus appetitum nisi in solis practicis: qꝛ appetitus sensitiuus nõ appeteret cōtrariū volūtatis nisi sensus iudicaret cōtra mentē. nõ sic aūt est in speculatiuis: in q̄bus tñ est intēsio actus ex habitu magis q̄ʒ in practicis vel nõ min⁹. Scꝺo quia ꝼm viam suam nõ oporteret in volūtate esse habitū virtuosum ad hoc ꝙ act⁹ virtutis esset intēsus: sed solū i appetitu sensitiuo vt remoueret eius ꝯtractū / ⁊ ecōuerso in appetitu sensitiuo itēsio act⁹ vitiosi nõ argueret habitū vitiosuʒ in eo: sed in sola volūtate vt cōtraheret / cū tñ in oī potētia in qua ponik hit⁹ vitiosus / ponak ꝟtuosus / ⁊ ecōuerso: qꝛ ꝯtraria nata sunt fieri circa idē.

¶ Preterea si ꝓpter remouere cōtractū ⁊ nõ ꝓpt aliud esset habit⁹ in appetitu sensitiuo / pari rõne deberet poni in sensu q̄ ꝯtraiudicat intellectui / sicut i intellectu ponik prudētia. ḡ nõ solū debuit de remouēdo cōtractū. ¶ Itē in volūtate ē ponere actū vitiosuʒ intēsū sicut ꝟtuosū ⁊ vtrāq; itēsionē ꝑ hitū: qꝛ intēperat⁹ ita itēse eligit fornicari sicut tēperat⁹ eligit caste viuere. Intēsio aūt volitiōis male nõ est ꝑ habitū q̄ ipediat cōtractū volūtatꝭ: sʒ magis q̄ ꝓmoueat. ⁊ siłr in appetitu sensitiuo ē intēsio act⁹ virtuosi. hoc aūt nõ ē ꝑ hitū remouētem cōtractū volūtatis / sed q̄ ꝓmoueat. ergo non est verū dicere ꝙ habit⁹ nõ intēdat actū nisi remouēdo ꝓhibēs. i. cōtractum. ¶ Qʒ dicūt tertio ꝙ habit⁹ est causa intēsionis act⁹ qꝛ facit videri obiectū cōuenientius: verū est ꝙ illo mõ est causa: qꝛ q̄lis est vnusq̄sq; / talis ei finis videk. 3. ethicoꝝ. nichilomin⁹ oīs habitus operatiu⁹ est cū quo potētia elicit ꝑfectū actū ⁊ intēsum sine quo nõ ita eliciebat. et generaliter oīs habitus opatiuus est ꝑ se rõne potētie ad eliciendū ꝑfectiorē actū: ⁊ ꝑ cōsequēs substātie actus vt dictū est: qꝛ q̄cq̄d est ꝑfectio agētis inq̄ʒtū hmōi ē ratio agēdi: qꝛ agere est ꝑfecti / ⁊ magis ꝑfecti est ꝑfectius agere: eo ergo ꝑ se ⁊ ꝑfecti⁹ directe agit quo est ꝑfectū et eo magis agit qꝺ magis ꝑficit: sʒ habit⁹ ꝑficit potētiā inq̄ʒtū est p̄ncipium operandi. est eñ habitus quo q̄s operak cū voluerit: ⁊ habentē ꝑficit ⁊ op⁹ eius bonū reddit. ergo ⁊c. ¶ De secundo aūt qꝺ p̄mo dicūt ꝙ esse cōcors vel discors nõ est mod⁹ act⁹ sed potētie / verū est causaliter: sʒ formaliter est in actu. actus eñ est q̄ dʒ cōformis vel difformis rõni vtiq; cōformitate ꝓpria nõ aliena: licet ista quedā denoīatio extrīseca sit. vnde etiā dicitur esse bonus act⁹ ⁊ cōformis rõni aliq̄ñ vbi volūtas ē difformis ⁊ ecōuerso: qꝛ volūtas hñs habitū rõni cōformē pōt elicere actū vitij ⁊ ecōuerso: sed dicik ꝓprie volūtas cōformis virtualiter ex hoc ꝙ elicit actū ꝯformē. ꝙ ergo dicunt ꝙ act⁹ est determinat⁹ / verū est q̄ñ est actu. sed sicut ipse dicit ꝑ hoc ꝙ habit⁹ formaliter inclinat potentiā ad eliciendū determinate actū cōformē si est bonus / vel difformē si est mal⁹: ⁊ actus est determinat⁹ a se formaliter: sed causaliter a potētia sicut a p̄ncipio remoto / ab habitu sicut ꝓpinq̄. ¶ Per hoc aūt ꝙ habit⁹ isto modo est causa bonitatis et malicie moralis in actu / nõ habek ꝙ sit causa substātie act⁹: qꝛ licet bonitas ⁊ malicia moralis nõ differāt re a substātia act⁹ non tñ dicūt eādē rem dicebat ꝑfectio intēsi: sed purū respectū rõnis cui nõ debek causalitas ꝓprie. vnde qꝺ ē causa equiuoce dicta / hmōi nõ oportet ꝙ sit causa ꝓprie dicta substantie actus: sed ex alio habent habitus vitiosus ⁊ virtuosus ꝙ sint causa substātie actus qꝛ sunt q̄dā vere res ⁊ actus ⁊ forme subiectū ꝑficiētes ⁊ actuationes: ⁊ virt⁹ non solū est vt determinet ad actū bonū. sed etiā vt ad ꝑfectiorē in bono. nā actus bon⁹ ante habitū ⁊ si habeat tantum de cōformitate ad rõnē sicut post: tñ in genere nature est intēsior post q̄ʒ ante cui⁹ intēsionis ⁊ ꝑfectiōis cū sit vnū tātū indifferēs a substātia / oportet dare eandē causam / ⁊ ꝑ ꝯñs habitū ⁊ potētiā / vt dicebat p̄ma opinio q̄ videk vera in omnibus.

¶ De tertio autē ꝙ dicunt facile et prompte esse modū potētie ⁊ subiecti operātis: verū ē maxime si sumank negatiue ꝓut dicunt nõ cū difficultate aut tristicia vł pena opari: sʒ ꝙ dicūt ꝙ nõ sit modus actus / nõ videk verū: qꝛ q̄ñ ignis cōburit facilius siccū et aridū q̄ʒ viride ⁊ humidū / ignis nõ patitur minorē difficultatē: imo ipā calefactio de se est velocior ⁊ prōptior / q̄ʒto prompti⁹ elicita / et tardior q̄ʒto tardius. q̄ʒto eñ mouens mouet prōptius ⁊ velocius / tāto motus in se velocior. ⁊ si facilitas ⁊ promptitudo sunt in potētia motiua / nichilominus est velocitas ⁊ prōptitudo in ipō motu. Ita etiā in ꝓposito: qꝛ q̄ʒto potentia prōpti⁹ ⁊ facilius operak / tanto operatio esset magis subito ⁊ est in se ꝑfectior ⁊ intēsior. cuius velocitatis et intēsionis causa est habitus / ⁊ ꝑ ꝯsequēs substātie actus q̄ nõ differt.

Ad rõnes adductas ꝑ 3. opiõe

¶ Ad primū quo ꝓbāt facilitatem esse modum potentie ⁊ non actus. Dicendum ꝙ etiam in naturalibus facilitas ⁊ promptitudo est in vtroq;: immo videtur esse in potentia virtualiter / in actu formaliter. non est eñ prōpta ⁊ facilis potētia nisi qꝛ prōpte ⁊ faciliter operatur qꝺ dat sibi habitus. sed actus est prompt⁹ ⁊ facilis ex hoc ꝙ prompte et faciliter elicitus. elicere autem ⁊ elici non sunt subiectiue in eliciente sʒ in elicito: sicut agere ⁊ pati in passo nõ in agēte

et similiter modi isti sunt vbi sunt res eorum. s. elicere et elici: ⁊ sic facilitas et promptitudo magis sunt in actu formaliter q̄ʒ in quocūq; alio sicut vł de alijs modis. ¶ Ad secundū dōm ꝙ actus sequēs habitū ceteris paribus semp est intensior ⁊ ꝑfectior etiam in genere nature qꝛ a principio magis ꝑfecto: sed per accidens pōt esse minus intensus ꝓpter speciale impedimentū tentationis vel aliud occurrēs cū hitu qꝺ pri⁹ nõ occurrebat: qꝛ habens habitus opatur delectabili⁹: ⁊ ꝑ ꝯsequēs intensius et ꝑfectius ceteris paribus. ¶ Ad tertium dicendū ꝙ licet debilitas ⁊ fortitudo sūt cōditiones portantis nichilominus ꝙ fortis faciliter portat ⁊ debilis debiliter redūdat in ipʒ actū portatiōis ⁊ ꝓiectionis lapidis vbi magis appareret ꝙ motus proiecti a forti est velocior: ⁊ factus a debili ceteris paribus ē tardior. ⁊ similiter portatio vnius in seipā promptior.

Ad argumēta secū de opinionis rñdet doctor ꝼm ꝓpriā opinionem.

¶ Ad primum argumentum secūde opinionis preter solutionē tertie opinionis dicendū ꝙ sicut potentia est proportionata actui simplr. sic potentia ꝑfecta actui perfecto. et sicut non potentia non potest in actū sic potentia non perfecta non pōt in actum perfectum: sed sunt potentie naturales ꝑfectibiles intrinsece ⁊ essentialiter. qꝛ intenduntur ⁊ remittūtur. ⁊ scꝺm ꝙ in essentia sua sunt magis ⁊ min⁹ ꝑfecte scꝺm hoc magis ⁊ minus actum perfectuʒ producunt. nam dicere ꝙ potentia calefactiua ē proportionata ad oīa calefacere. ⁊ sic minus calor causabit nullo supaddito perfectissimum calefacere est contra sensum. sed quanto est calor intensior / tanto intensius calefacit. sed potentie rationales per essentiam nõ sunt magis perfectibiles intrinsece: cum sint euiterne ⁊ inalterabiles: sed sunt magis ꝑfectibiles extrinsece ⁊ perfectione prima. siue actu primo qui est habitus: ⁊ actu secūdo q̄ est operatio. ⁊ qꝛ actus addit⁹ actui totum facit magis perfectum et actiuū. ideo perfectius potest agere totum simul q̄ʒ prius alterum sicut ergo paruus calor non est proportionatus ad perfectum calefacere: sic nec intellectus sine habitu ad perfectū intelligere. nec voluntas nuda ad perfectuʒ velle. sed appetitus sensitiu⁹ vtroq; modo est perfectibilis. potentia enim organica est in pueris imperfecta. nec potest perfectum actum habere. scꝺm aūt ꝙ potentia in esse magis ac magis ꝑficitur sʒ hoc ꝙ in actum perfectionē nature consequitur. sicut in viris est fortius concupiscere ⁊ irasci q̄ʒ i pueris sed ista perfectio nõ perficit ad perfectionem moralem / sed afficit. in viris ei magꝭ rebellat caro spiritui q̄ʒ i puerꝭ Vñ quantumcūq; appetit⁹ sensitiuus hāc ꝑfectionē essentialem hēat indiget tamen accidentali que vocatur habitus virtutis quo determinatur ad eliciendū actum perfectum in genere moris: sed etiam qꝛ iste habitus est quidā actus qui habentem perficit. inde est ꝙ in genere nature facit elicere perfectiorē actum q̄ʒ prius ceteris paribus. ⁊ sic idem ꝙ prius. ¶ Ad secundū dicendū ꝙ habitus etiam supnaturalis actum immediate ab eo elicitum facit perfectiorē: nõ solum quo ad efficaciam merendi sed etiā quo ad substātiam i eadē tñ specie. sicut caritas elicit perfectiorem dilectionē dei ⁊ proximi cum potentia q̄ʒ ipsa nuda ⁊ forte q̄ʒ quicunq; habitus amatiu⁹ acquisitus: qꝛ cū habitus acquisitus et caritatis differāt specie nõ possunt esse equalis ꝑfectiōis. ⁊ verisimile est ꝙ caritas in entitate sua est q̄d ꝑfectius ⁊ per cōsequēs ꝑfectiorē actū elicit sicut appet qꝺ nūq̄ʒ apparet ille feruor deuotiōis lachrymaꝝ ⁊ aliorū in carentibus caritate q̄ est in sanctis viris. nec propter hoc est certitudo ꝺ caritate. qꝛ nescit hõ affectus suos bñ mensurare. sed gr̄a ex nūs i essentia aīe nõ est elicitiua alicuius act⁹ determinate ⁊ inde est ꝙ per se nichil oīno facit ad subām act⁹ nec ad modū intrinsecū q̄ est intēsio vel facilitas sed solum ad extrinsecū. qꝛ facit opa deo grata ⁊ accepta / etiā si nõ eēt alius habitus. sed habitus actū imperatū non facit ꝑfectiorē nisi ꝼm modū potētie cui impat. Vñ ille qui hʒ ꝑfectissime artē domificandi nõ pōt impare edificationē magis ꝑfectam q̄ʒ virtus manuū suaꝝ possit opari. Vñ ꝑfectus speculabik quō sit fienda. sed imꝑfectius opabitur manus eius infirma. vñ si potētia ꝺ natura sua habeat ꝙ nõ posset magis nec min⁹ opari habitus mouens eū ꝑ imperiū nõ faciet ad ꝑfectionē actus in aliquo. et sic est hic. qꝛ cū caritas impat celebrare electio quidē ipā ꝑfectior / etiaʒ est eēntialiter sed caracter q̄ est celebratiua potētia nõ ē nata agere magis nec min⁹: qꝛ su⁹ effect⁹ non recipit magis nec minus. ĩõ nec plus nec minus cōficiet cū caritate q̄ʒ sine. sed merebik cū ea: nõ sine ea. ⁊ sic est simile de supnaturalibus ⁊ naturalibus modo q̄ dictus est. ¶ Argumenta soluta sunt in tertia opinione.

¶ Questio. 3.

TErtio queritur vtrum p̄ter virtutes morales acq̄sitas indigeamus theologicis. Et videk ꝙ nõ. qꝛ habitus theologici nõ requiruntur in nobis nisi qꝛ ordinant nos in beatitudinē supnaturalē. ad beatitudinē eñ naturalē sufficienter dirigimur ꝑ habitus alios: sʒ ꝓpter istā non sunt nobis necessarij habitus theologici qꝛ pueri baptisati decedētes ad eā pueniunt: ⁊ tñ in eis non videntur esse aliqui habit⁹. ergo nullo modo videtur esse necessarij. Primū.

¶ Itē ꝑfectiones ꝓportionantur ꝑfectibilibus sed i nobis nõ est aliqua potētia ꝑfectibilis ꝑ habitū nisi rõnalis ꝑ essentiā q̄ ꝑficitur ꝑ virtutē intellectualē. ⁊ rõnalis ꝑ ꝑticipatiõnē q̄ ꝑficik ꝑ virtutē moralē. ḡ p̄ter hec duo gñā habituū nõ cōtigit ponere tertiū. Secūdū.

¶ In contrariū ē: qꝛ habit⁹ theologici dicūtur fides / spes / ⁊ caritas. sed his oībus indigemus: fide quidē: qꝛ impossibile ē deo sine fide placere. Hebre. xi. spe ꝟo ꝼm illꝺ ad Thi. 3. heredes sum⁹ ꝼm spē vite eīne. caritate ꝼm illꝺ. i. Co. 13. caritatē aūt nõ habuero nihil sū. ḡ hitus theologici sūt nobis necessarij. In oppositum.

Pria opinio q̄ ē durādi. di. ꝑsenti. q. 5.

¶ Rñsio. circa istā q̄ōem sūt due opīones Pria ꝓpōit tria videnda. Primū ē an p̄ter hit⁹ morales ⁊ intellectuales q̄s possū⁹ ex puris naturalib⁹ acq̄rere idigeā⁹ alijs hitib⁹ / q̄ dicūtur theologici. Secūdū ē q̄ ⁊ quot sunt illi Tertiū est qualiter ab alijs hitibus distiguūtur.

1. cōclusio

¶ Quātū ad p̄mū dicūt ꝙ p̄t hit⁹ morales ⁊ intellectuales ex puris naturalib⁹ acq̄sitos idigem⁹ hitib⁹ theologicis: qꝛ nõ min⁹ dñt eē ꝑfecti act⁹ q̄b⁹ ordinamur ad beatitudinē supnaturalē q̄ʒ q̄b⁹ ordinamur ad beatitudinē naturalē: sed act⁹ q̄bus ordinamur ad beatitudinem naturalem procedūt ex potentijs perfectis per habitus. ergo similiter actus quibus ordinamur ad beatitudinē

supnaturalem procedunt ex potētijs pfectis per habitus/ illi aūt habit⁹ nō possunt eē morales vel ītellectuales ex puris naturalib⁹ acqsiti: qꝛ nec cognitio naturalis ītellect⁹ nr̄i nec īclinatio naturalis volūtatis nr̄e tēdūt ī talē btitudinē. & sunt alij ab eis ⁊ dicūt theologici qꝛ hn̄t deū p obiecto: et ordinantur actus eoꝝ in deū tanq̄ in finē beatificū vt postea patebit: ⁊ qꝛ solo sermone diuino tradūtur nobis sicut et finis in quem nos ordinant.

¶ Aduertendū tn̄ q aliter ordinant actus nostri pcedentes ab habitibus naturalib⁹ acqsitis ad beatitudinem naturalē et aliter actus nostri q̄ pcedunt ab habitibus theologicis ad beatitudinē supnaturalē: qꝛ primi actus sic ordināt nos ad beatitudinē naturalem q aliqui eoꝝ disponūt nos aliq̄ vero vel aliqs attingit ad beatitudinem ipsā vel potius est ipsa beatitudo sicut est actus potētie nobilissime pfecte: p habitū nobilissimū respectu nobilissimi obiecti vt determinatur Ethicoꝝ 10. Actus vero pcedentes ex habitibus theologicis p statu vie solū nos ordināt ad beatitudinē supnaturalē p modū meriti. Ita q in nullo eoꝝ cōsistit esse btitudinis: sed se habent ad eam sicut via ad terminū ⁊ sicut meritū ad premiū. ⁊ sic ptꝫ primū.

2. cōclusio ¶ Quantū ad scdm sciendum q habitus qui dicūtur theologici sunt tres. s. fides/ spes / et charitas. quoꝝ sufficiētia pōt haberi hoc mō. act⁹ quibus ordinamur ad beatitudinē supnaturalē se hn̄t ad ipsam vt meritum ad p̄mium vt statim dictū est: sed nullū meritum est sine charitate: vt ptꝫ 1. Chor. 13. ergo ad beatitudinē consequēdam indigemus charitate. ¶ Itē nullus ordinat actus suos in finem aliquē nisi ipsum cognoscat: sed beatitudo supnaturalis nō pōt cognosci ratione naturali. ergo ad hoc q actus nr̄i ad ipsuꝫ ordinent optꝫ q cognoscamus ipsam ex alterius dicto vel auctoritate cui credimus et hoc facit fides ppter quā credimus deo reuelanti beatitudinē quā preparauit fidelib⁹ ppter qd fides ē nobis necessaria.

¶ Itē null⁹ ɔseqt finē nisi tēdat ī illū tanq̄ possibilē hr̄i sꝫ finis supnaturał nō pōt hr̄i nisi ex alteri⁹ dono vł adiutorio ppt qd reqrit spes p quā īnitimur diuine liberalitati pmittēti nobis btitudinē sicut p fidē īnitimur diuine veritati reuelanti eaꝫ nobis: sic igitur ad cōsecutionē finis supnaturalis reqrit fides/ spes/ ⁊ charitas: ⁊ hec tria sufficiunt ppter qd dicūtur tres habitus theologici/ nec plures nec paucio res. ⁊ sic patet scdm.

3. cōclusio ¶ Ex his breuiter patet tertiū. s. q habitus theologici distiguūtur ab habitibus moralibus ⁊ intellectualib⁹ naturaliter acqsitis: qꝛ illi habitus formalit differunt q̄ habēt obiecta diuersa ⁊ formalit differētia sed sic est de habitibus theologicis respectu aliorum. ergo. ⁊c. Maior patet. Minor declaratur: qꝛ obiecta aliorū habituum aut sunt aliquid creatum: aut si aliquis eorum habeat deum p obiecto vt sapientia q̄ est cognitio altissime cause: tn̄ hoc habet sub ratione aliqua in deo naturaliter considerata: obiectum autē habituum theologorū est aliqd īcreatū. s. de⁹ ipse secundum rationem facultatem rationis excedentem et intellectus est eñ obiectum fidei sub ratione veritatis: supra posse naturale intellectus nostri eleuate: spei vero sub ratione bonitatis sua altitudine facultatē humanam excedētis: charitatis vero sub ratione bonitatis seipsam supnaturaliter communicantis. quare. ⁊c.

¶ Secunda opinio pponit alia tria. Primo de qua fide certū est q habemus eam. Secundo aliquid qd nō est nobis ita manifestuꝫ. s. q habemus fidē infusam. ⁊ tertio ad questionē directe. Scda opinio ⁊ē scoti. 3. di. presenti. q. 1.

¶ De primo sciendum q certum est respectu istorum credibilium reuelatorum nos fideles habere fidem acquisitam: qꝛ credimus firmiter ecclesie testificanti huiusmodi reuelata a deo ⁊ ipsa ex hoc esse vera. Unde Augustinus in epistola cōtra fundamentum manichei dicit non crederem euāgelio nisi ecclesie crederem. qd patet p hoc q aliquos accepimus libros et aliquos nō: qꝛ aliquos ecclesia admisit aliquos non. Unde libris canonicis non est credendum nisi primo ecclesie approbanti et auctorisanti illos: et licet aliqui libri auctoritatem habeant ex auctoribus suis/ non tamē creditur eis nisi quia creditur ecclesie approbanti et testificanti illos esse veraces. Unde ibidem dicit Augustinus euangelium nazareorum non admittam quia ecclesia non admisit. per fidem igit acquisitā ex testimonio ecclesie etiaꝫ si nulla in me esset fides infusa possem credere q ecclesia bene credit: sicut si crederem aliquas hystorias bene receptas et admissas per puritatem eas scribētium. Et sic audiendo acquirerem habitum credendi istorum dictis. patet igitur q habemus fidem acquisitam adherendo testimonio eccl'ie: et sic euāgelio etiā pōt credi ex sola fide acquisita.

¶ Iteꝫ hoc etiā patet si puer iudeus moraretur nobiscū ab infantia sua non baptisatus posset habere fidē acquisitam de omnibus que creduntur in ecclesia. posset eñ credere mundum incepisse ⁊ filium dei incarnatum fuisse/ et alios articulos fidei ex solo auditu. sicut ego credo Romam esse/ quam nunq̄ vidi.

¶ Item ponatur q aliquis baptisatus habens fidem infusam et credens omnes articulos fidei/ postea erret circa vnum articulum et non circa alios/ manifestū est q talis experitur de seipso. et nos experimur etiam de illo. q ita firmiter adheret/ ⁊ assentit illis articulis circa quos non errat sicut prius qn̄ omnes credit. sed illis articulis q̄s credit non assentit fide infusa cum ipa non sit cuꝫ heresi. oporteret talem prius habuisse plures fides infusas/ ⁊ tot quot articulos credidit: quod est falsum. qꝛ vna fides scdm apostolū. ergo talis errans circa vnum articulum/ ⁊ credit alios/ credit illos fide acquisita. hanc autē non acquisiuit ī primo instanti in quo errauit circa vnuꝫ articulū qꝛ heresis illa non fuit dispositio ad fidei generationem pro tunc: sed magis oppositum. ergo ante errorem habuit fidem acquisitam: ⁊ per conseqns simul habuit fidem acquisitam ⁊ infusam.

¶ Preterea. apostolus ad Romanos. x. sic arguit. Quomodo credent ei quem non audierūt sine predicante: et cōcludit. ergo fides ex auditu. auditus autē per verbum dei. sed talis fides que habetur ex auditu credendo predicanti verbum dei non est fides infusa: sed tn̄ acquisita. qꝛ non oportet talem credentem per p̄dicationē verbi dei statim habere bonos mores: qꝛ ponatur q tunc sit in peccato mortali quando audit p̄dicantem/ ⁊ ei assentit. fides autem infusa non infunditur a deo nisi quando caritas infunditur. ergo talis habet fidem acquisitam qua firmiter credit predicāti ver(bum dei. propter hoc q forte

videt eum miracula facere: que non potest facere nisi per virtutes dei/ qui non potest decipi/ nec velle fallere per huiusmodi miracula: nec pati ita fieri nisi essent vera miracula. hꝫ ḡ talis fidē acqsitā p̄cedētē caritatē: qꝛ forte adhuc hꝫ volūtatē peccādi. ¶ Ex his aūt seqt notabile correlariū. s. q p credulitatem articulorum qua hō credit firmiter omnes articulos reuelatos nō opꝫ ponere fidem infusam. Hec aūt fides nō est opinio sed est certior opinione: qꝛ cum opiniōe stat formido ad aliā ptē: nō aūt cū fide ista: cū nō dubitet de vitate asserentis nec p cōsequens dubitatur de dicto asserto. ¶ Ista etiam fides est certior fide quam habemus de gestis alijs qꝛ acqritur talis fides ex hoc q non dubitat de veritate dei et ecclesie.

¶ Est tamen ista fides imperfectior scientia: qꝛ nō est certa euidentia obiecti: sed tn̄ qꝛ non dubitat de veritate asserentis: ⁊ in hoc assimilatur hec fides fidei infuse: qꝛ respicit veracitatem asserētis que est rō assentiendi vtriq fidei. tenēdū est ergo tanq̄ certū q in nobis respectu reuelatoꝝ in scriptura est fides acqsita et ex actibus nr̄is gn̄ata.

¶ De fide tamen infusa nō est ita certū quō ponēda sit in nobis. tn̄ pōt dici q in aliquo est similis fidei acquisite: qꝛ sicut ibi creditur et assentit veritati testificanti non ppter euidentiā obiecti. sic ⁊ hic assentit alicui reuelato a deo: qꝛ assentit veritati dei asserentis. ⁊ qꝛ deus illud supnaturaliter reuelat. iō hec fides infusa est p tanto supnaturalis que nō causat nisi a supnaturali causante/ cui assentitur potissime qꝛ credēs sic nulli asserēti credit nisi qꝛ deo primo credit. ⁊ sic s'm hoc patet q fides est cum enigmate. qꝛ non creditur articulis fidei ex euidentia obiecti: sed qꝛ assentit veritati asserentis illos. ¶ Ex hoc etiam patet scdm vnam opinionē de habitus fidei vnitate qualiter potest esse vna respectu oīm credibiliū articuloꝝ. qꝛ. sꝫ ppter vnitatem asserētis ⁊ reuelantis q̄ est ratio assentiendi oībus credibilibus supnaturaliter. si eñ habeo habitū quo credo te esse veracem: credo oībus que asseris ppter illum habitū non q̄a assentio illis primo s'm ppriam rationem cuiuslibet illorum: sed qꝛ assentio reuelanti ⁊ credo veritatem eius esse ⁊ s'm hoc fides infusa respicit oīa credibilia vt reuelata a deo non sub rōnibus propriis. ⁊ ideo vna fides potest esse de oībus credibilibus quātūcunq diuersis. ⁊ alterius rōnis: omnia eñ talia habent rōem obiecti credibilis: quia a deo reuelata. ⁊ ideo in omnibus istis est vna ratio credendi ppter qd habitus fidei erit vnus.

Obiectiones cōtra dicta. ¶ Sed contra hanc viā arguit primo sic. si fides respicit primam veritatē reuelantem primos articulos ⁊ causantē assensum de illis de quibus est fides: nō qꝛ habent rōem obiecti fidei/ tūc sequitur q nunq̄ aliquis consentit fide. huic qd est deū eē trinū ⁊ vnum: qꝛ si assentio huic articulo. s. deum esse trinum ⁊ vnum/ qꝛ ipm est reuelatum: quero tunc qualiter huic assentio. qꝛ si propt esse reuelatum ego assentio ex fide infusa. ergo magis assentio huic. s. hoc esse reuelatum q̄ deum esse trinum ⁊ vnū: sicut magis est assentiendū medio q̄ cōclusioni. ¶ Item si assentiam isti hoc esse reuelatum per fidem ex fide/ formalis ratio assentiēdi alicui ex fide infusa est qꝛ ē reuelatū. ergo assentio huic/ qd est esse hoc reuelatum. qꝛ hoc est reuelatum eē reuelatum. et ita erit processus in infinitum/ ⁊ nō erit primū cui assentio. ¶ Si dicas q non credit ei qd est hoc esse reuelatum/ qꝛ est reuelatum hoc esse reuelatuꝫ: sed creditur ei ex fide acquisita nō ex fide infusa: tunc fides infusa depēderet ex fide acqsita/ sicut a principio. non eñ poteris dicere q ppter scientiam ei adhiberes: qꝛ nō est euidēs ex terminis. ¶ Preterea ratio formalis obiecti realis non videtur esse relatio rōnis/ sed esse reuelatum in hoc obiecto qd est esse deū trinū ⁊ vnum. non dicit nisi ens rōnis vel relationē rationis. cū esse reuelatum sicut et esse cognitum non dicat vltra hoc qd est deum esse trinū ⁊ vnum nisi relationē rationis. ergo esse reuelatū non potest esse ratio formalis obiecti qua per fidē credis deum eē trinum et vnū: qd est vnum obiectuꝫ reale fidei. si eñ credens credendo eē deum trinū ⁊ alios articulos fidei qꝛ est reuelatum: tunc rō formalis cuiuslibet credibilis esset relatio rationis qd est inconueniēs. cuꝫ habitus realis obiectū habeat reale formale ⁊ rōem obiectiuam formalē realē. ergo reuelatū esse cum sit solum res rōnis/ non pōt eē formalis rō credendi. in hoc qd est deū esse trinum ⁊ vnum. ¶ Preterea. in primo recipiente fidem sufficit fides acquisita sicut in paulo. ergo in oībus alijs posterioribus recipientibus fidem sufficit fides acquisita vt credant omnia credenda ɔn̄a probatur: quia scdm Augustinum super illud Psal. Suscipiant montes. ⁊c. Inferiores illuminantur per superiores et non magis q̄ ipsi. Antecedens probatur per hoc qꝛ ex naturalibus puris includendo habitum acquisitum potest qs assentire firmiter illi: quē scit esse veracem: sed ex naturalibus puris scit quilibet deum esse veraceꝫ magis q̄ quilibet hominum sicut Paulus ⁊ primi et qui receperunt fidem. ergo Paulus ⁊ primi habentes fidem acquisitam potuerunt ex puris naturalibus assentire omibus a deo reuelatis p ipsam fidem acquisitaꝫ: ergo propter assentire nō requiritur fides alia. ¶ Sequitur etiam q si esse reuelatum sit ratio formalis credendi deum esse trinum et vnum cum primus habens de hoc fideꝫ per habitum acquisitum sciuit hoc esse reuelatuꝫ sequitur q per fidem acquisitam tantum credidit deum trinum et vnum. ¶ Preterea. licet nullus homo potuit naturaliter inuenire sacram doctrinam: tamen ipsam inuentam reuelatam alicui et ordinate traditam potest homo naturaliter acqrere sine doctrina ⁊ sic reuelanti adherere sola fide acquisita. ergo tali ad credendū sufficit fides acquisita. ¶ Preterea. fides nostra si ponatur infusa esset certior q̄ fides acquisita. qꝛ aliter esset frustra: sed ipsa non est certior fide acquisita vt p babit: ergo non videtur esse ponenda in nobis fides infusa. Minor probatur: qꝛ non est maior certitudo conclusionis q̄ principij. sed credimus eē deum trinum ⁊ vnum: qꝛ hoc est reuelatum a deo scdm responsioneꝫ dictam. ergo certitudo huius deum esse trinum ⁊ vnum dependet ex certitudie huius qd est deum esse trinum ⁊ vnum esse reuelatum a deo. sed ideo hoc credimus esse reuelatum a deo: qꝛ apostolus hoc dixit sibi esse reuelatum. sed si audissem eum dicentem hoc sibi esse reuelatum credidissē fide acquisita. ergo ⁊ modo ex auditu ⁊ relatione aliorum fide acquisita credo hoc esse reuelatū. ergo fides acquisita certior eēt fide infusa. ḡ non est ponēda fides infusa: vt poit p̄ma

Sco. vbi s opinio.s.q habeat formalē rōnē obiecti ex reuela
tione diuina. ¶ Ideo dr alit a doctore dicto q fi
des ĩfusa sʒ aliū modū ē ponēda in nobis qr licʒ
credibilia vt deū esse trinū et vnū aliqualiter pos-
sunt a nobis naturalr cognosci vt in generalibus
cōceptibus entis ⁊ veri. tn̄ ex cōceptu terminorū
in pticulari a nobis naturalr nō cognoscūtur: qr
deū hoc esse nō cognoscimus.s. vt qdā singulari-
tas. sed eum cognoscimus scdm intentiones gnā
les: ⁊ ideo deū esse trinū et vnū non est nobis eui
dēs ex terminis: termini em̄ vt sic in vli a nobis
apprehendūtur nō sunt termini ppōnis imedia-
te: sed magis ppōnis neutre propter qd in nobis
causari nō pōt assensus fidei ex apprehēsione ter-
minorū: sʒ si intelligeremus terminos ĩ particlari
sm ppas rōnes tunc mouerēt pmo intellectū ad
apphensionē simplicē sub pprijs eorū rōnibus: et
secundo ad cōpositionē terminorū ĩ ppōne imedi
ate vera: sʒ qr in via nō sic mouent intellectū. ideo
ex tali apprehēsione termiorū nō habem⁹ assensū
ĩmediatarū ppōnū ppter qd: qr nihil mouet itelle
ctū nostrū ad causandū assensum in istis credibi-
libus q se teneat ex pte obiecti. ideo deus supple
ret vicē obiecti/causando assensum p hoc q infun
dit habitū fidei q includat intellectū in obiectuʒ
fidei vt ei assentiat vt sicut termini articuli fidei
si ĩperfecte mouerent intellectum nostruʒ ad cau
sandum assensum ĩperfectū: tūc ex frequētia actu
um terminorū impfectorū ĩ articulis: generaretur
in nobis assensus imperfectus/sic deus infundit
nobis habitū fidei inclinantē intellectū in assen-
sum articulorū/ita tn̄ q fides respicit deū de quo
formantur articuli qbus vt obiectis secundarijs
assentim⁹ p habitū fidei: sed iste assensus non ē ex
euidentia terminorū: sʒ ex habitu inclinante q assē
timus oibus credibilib⁹/q aūt sunt necessaria vt
deum esse trinū ⁊ vnū aut cōtingentia vt incarna
tio filij dei ⁊ resurrectio mortuorū ⁊ alia hmōi q
dependēt ex libertate diuine voluntatis lʒ vt pde
stinata sint necessaria: ⁊ sic eorū necessitas est cō
ditionata. ista tn̄ necessaria et cōtingentia non vi
dem⁹ ex rei euidētia vt intuitiue vt sunt nata vni
ri intellectui nr̄o. ideo assensum quē causat in no-
bis fides infusa non est ita pfectus sicut qn̄ vide-
bimus deum sicuti est. ¶ Scdm hūc modū ponē
di fidem infusam est dicendū q p eandem fidē in-
fusam assensio huic deus est trinus ⁊ vnus: et qd
hoc sit a deo reuelatū nec credo vnū qr credo ali-
ud: sed habitus iste imediate inclinat in vtrumq
et in alios articulos: sicut si ex obiectis causaret
et ipsa fides sic inclinans nō facit obiecta esse pre
sentia: sicut scientia inclinās intellectū in scibilia
nō facit ea esse psentia intellectui sm rōnē habit⁹
ita q representet ea: sed hoc fit p species q si obie
ctum esset psens in se et posset mouere scia adhuc
magis moueret ⁊ in obiectū illud qd in aliud ⁊ fa-
cilius intelligeret et cognosceret ex tali obiecto
q ex alio cuius nunq habuit habitum: sic est in p
posito et credibilia non sunt psentia p fidem infu
sam: ita q representet ea: sicut nec aliqs habitus
facit: sed aliūde de hoc habʒ q sint sic sibi aliq mō
agnita vel p auditū vl p scripturā. vnde inclinat
in credibilia sicut in obiecta: ita tn̄ q respicit deū
vt primū obiectum suum de quo sit nō vt formet
rōnē obiecti p quē respicit obiectum suū. ¶ Se-
cūdū hoc patet differentia inter fidem infusam et
fidem acquisitam. qr in fide acqsita ratio tenden
di in aliquid creditū est veritas testificantis ⁊ as
serentis illud creditū cui assentit vt vero. sʒ sic nō
est de fide infusa. ipsa em̄ est de ipsis credibilibus
respicientibus primā veritatē in qua sunt omnes
veritates sicut primū obiectum non sicut de eo a
quo causaliter sunt alie veritates reuelate sʒ pri-
mam viā: ⁊ quis articuli nō sunt psentes vt obie
cta nisi qr prius reuelati non tamen tendit in eos
qr credit in eos pmo reuelatos non em̄ respicit p
formali obiecto ipm reuelari: sed ipsos articulos
in se. ¶ Conueniūt tamen iste fides vt ita loquar
qr vtraq est habens obscuritatem. quis em̄ incli
nent firmiter in obiecta nō tamen faciunt ea psen
tia ex euidentia rei: nec etiam supponunt ea esse
euidenter presentia nec inclinat ppter euidentiā
obiectorum quā hn̄t in se quis vicem obiecti ha
beat quātū ad hoc q inclinat intellectū ĩ obiecta
¶ Sed cōtra istā viā arguitur sic: si fides causa-
ret sic assensum tunc fides esset sm hoc potētia ⁊
nō habitus. pbatio cn̄e illud est potentia quo sim
pliciter possumus in actum. habitus vero est quo
sic vel sic possum⁹ vt faciliter ⁊ expedite: sʒ fides
secundū predictam viā est quo possumus in assen-
sum credendi ⁊ sine quo non possum⁹ qr tenet ra-
tionem obiecti inquantū est inclinans p se: ita q
non possumus non assentire sicut nec si obiectum
inclinaret. ergo. ⁊c. ¶ Sʒ dices forte q fides nō
est potentia qr potentia se tenet ex parte anime. fi
des autē ex parte obiecti vt ptial causa respectu
actus: ideo non est potentia anime: sed causat assē
sum totum vt tenet rationem obiecti. ¶ Contra Contra.
actus fidei acquisite et actus fidei infuse essent al
terius rōnis: qr haberēt principia alterius ratio-
nis: nam actus fidei acquisite vt credere acquisi-
tum causatur ab intellectu et veritate asserentis
credere vero infusum siue actus fidei infuse cau-
sat a sola prima veritate de qua est vel ab intelle-
ctu et veritate prima: ergo cū iste sint cause diuer
se specie: videtur q actus predicti sint diuerse spe
cies. ¶ Diceretur forte q non est inconueniens
sicut nec de actibus intellectus respectu obiecto
rum formaliter diuersorum. ¶ Sed contra fides
non habet causare ex parte obiecti assensum: quia
si sic: tunc si fides causaret assensum in vice obie-
cti tunc de nouo baptizatus si habeat fidem infu-
sam et fantasmata credibilium vt de resurrectio-
ne mortuorum necessario habebit assensum huius
mortui resurgent ante omnem actum voluntatis
quia habitis his que concurrunt ad actum credē
di in actu secundo necessario sequitur actus secū-
dus. consequens est falsum: quia non plus po-
test baptizatus q ante: nisi esset edoctus. ergo fi-
des acquisita sufficit: nec experitur quis alia cum
tali assensu: et hoc sit contra principale dictum q
non solum fides causat assensuʒ ¶ Preterea si ha
bitus fidei sic posset in actum nullo actu volunta
tis posito posset quis credere si haberet habitum
fidei ante omem actum voluntatis: ita q volun-
tas nullam causalitatem haberet/respectu illius
actus qd est contra Augustinum: quia cetera po-
test homo volens credere non nisi volens.
¶ Preterea si habitus fidei inclinet intellectum
tantum ad credendum preter habitum inclinan-
tem ad assensum oportet ponere habitum repsen
tātē obiecta cum non sint in illo habitu credibi-

lia psentia: ⁊ oportet q credibilia aliq modo sint
ostēsa et representata intellectui ad hoc q credan-
tur. oportet ergo ponere duos habitus in qlʒ the-
ologo et fideli intellectuales vnū in q occurrāt ob
iecta credibilia: ⁊ aliū q assentitur illis. hoc q di
ctum sit p scdo articulo. s. q nō est certū ⁊ manife
stū quō ⁊ ad qd ponēda sit fides ĩfusa ĩ nobʒ sicut
fides acqsita. ¶ Tertio dicendum est ad qstionē
q opʒ ponere fidē infusam ppter auctoritates sa-
cre scripture et sctorū: nec pōt demonstrari: ⁊ ideo
infideli nūq ostenderet: sed sicut credo deū eē tri
nū ⁊ vnū fide infusa/ita credo fide infusa me hre fi
dem infusam q hoc credo. ¶ Augustinus tamen
dicit tertio de trinitate. c. i. de magnis videt fides
in corde in q est ab eo cui⁹ est daret certissima sci-
entia/clamatq cōscientia ⁊ de videndo deum ad
paulinā cōformit ⁊ fides ipa mēte vtiq videt q-
uis hoc fide credat q non videtur/sed illud intel-
ligetur de actu non de habitu. ¶ Sed ad qd po-
nitur in nobis fides infusa: dico q ponit vt pficiat
aīam in actu primo et vt actus scds/fiat intensior
sicut em̄ sanans corp⁹ pfecte sanat: ita etiā sanās
aīam sm legē suā pfecte sanat. imago em̄ aīe con
sistit in memoria intellectu ⁊ voluntate q deforma
te erant p pctm̄ ⁊ sanans aīam pficit eā: ⁊ quantuʒ
ad intellectum et volūtatē reformās vtrūq sup-
naturalr: et iō sicut dat voluntati habitum chari
tatis vt pfecte diligat deū: lʒ ex naturalib⁹ posset
eū diligere. Eodē modo ex pte obiecti sine chari
tate et cum charitate dat tn̄ vt non solum pficiat
in actu pmo: sed etiā dat ppter actū scdm. s. vt in
tensior et pfectior sit actus diligendi ex charitate
et potentia q ex potentia solū: vt ĩ pmo lib. dictū
est di. 17. sicut etiā pficit intellectū habitu fidei su
pernaturali. Eodē mō pportionabiliter nō soluʒ
vt primū habeat actū sed vt intendat actū/⁊ ĩ hoc
cōueniūt fides et charitas/tn̄ differunt in hoc qd
charitas cū hoc q facit acceptū actū suū facit eti
am actū cuiuslibet potētie acceptū q non facit fi-
des: hʒ etiā ĩtellectus istū habitū fidei p prius q
volūtas habitū suū in actū cōsequentē. hoc autē
datū non pōt esse inferius fide ad pficiēdum intel
lectum: qr hec est infima inter ṽtutes supnatura-
les: et ideo necessario est ponere fidem infusam.
¶ Sed quō se habet fides respectu actus ibi di-
co q sicut nec sola charitas nec sola volūtas cau
sat actum meritoriū diligēdi. sʒ habit⁹ facit actū
circūstātionatū ne sit acceptus deo/et cū hoc est
cā ptialis substātie actus vt pʒ supra. sic habens
intellectum bn̄ dispositum naturalr ⁊ credēs fide
acqsita si tunc det sibi fides infusa/ipa vt cā ptia-
lis cū alijs causis ptialibus coopatur: vt act⁹ cre
dendi sit certior q erat pus cum fide ĩfusa et etiā
Ad rōnes ante oppositum. intensior. ¶ Ad pmum pncipale dōm q ĩ pueris
baptisatis siue sint habit⁹ theologici ĩfusi siue nō
non est simile de puulis et adultis: perueniunt eī
puuli ad btitudinē p solum meritum xpi cōicatū
p sacramentum baptismi. adultis vero necessario
est pprium meritum qn̄ est tēpus operandi. qr fi-
des sine operibus mortua est. Ja. 2. et qr habitus
Ad scdm. theologici sunt necessarij ad merendū. ideo eis in
digent adulti non sic autē puuli. ¶ Ad scdm dōʒ
q habitus nō solum dicitur ex subiectis sed etiaʒ
ex obiectis. Obiecta autem habituum theologo-
rum differunt formaliter ab obiectis habituū mo
raliū et intellectualiū: et ideo inter se differūt q-

uis aliqui eorū coincidant in idem subiectum.

Quarto qrit vtrū fides sit vir Questio 4.
tus vel habitus virtuosus.
videt q nō: qr virtutes fuert Primum
plenissime in xpo: sʒ ĩ xpo nō
fuit fides cum fuit ver⁹ com
prehensor: ergo ipa nō est vir
tus. ¶ Itē si esset virt⁹ aut
esset virtus infusa vel acqsi Secundū
ta. Nō acqsita qr d illis suffi
cienter tractauerunt phi: nec infusa/qr qd acqrit
p auditum non est infusum. sʒ fides acqrit per au
ditum secūdū illd Ro. x. fides est ex auditu ergo
non est infusa/dato etiā q esset habitus ĩfusus nō
esset virtuosus vt videt qr sicut se habet virt⁹ ac-
quisita ad habitus acquisitos. ita infusa ad infu-
sos sed fides acqsita non cōnumerat inter habi-
tus ṽtuosos acqsitos. ergo nec infusa inter habi-
tus infusos ṽtuosos. ¶ In cōtrariū est q oīs ha In oppositum.
bitus intellectualis verū dicens est virtus: vt pa
tet ex. 6. Ethi. sʒ fides est hmōi: qr vt ĩfra patebit
fidei nō pōt subesse falsum. q est ṽt⁹. ¶ Itē fides
connumerat charitati inter habitus infusos: sed
charitas est virtus: q et fides. ¶ Rn̄sio. tria sunt Respōsio.
videnda: pmū est illud qd qrit vtrū. s. fides sit vir
tus. Scdm est vtrū actus fidei sit certior q actus
sciētie an ecōuerso. Tertiū an charitas sit forma
fidei. De primo sunt due opiniones. ¶ Preterea 1. opio q ē Durādi. q 6. hui⁹ di.
proponit circa istā qstionē tria videnda. Primū
est an fides sit habitus ṽtuosus. Scdm an sit ha
bit⁹ ĩfusus. Tertiū de ordine ei⁹ ad alios habit⁹
infusos spem. s. et charitatē ¶ Quantū ad pmuʒ 1⁹ articls.
sciendū q ṽtus pōt sumi dupl̄r. Uno mō large p
quocūq habitu laudabili inclināte potētiā ad bo
num actū. ¶ Alio mō magis stricte p habitu po-
nente potētiā in vltimo pfectiōis debite suo actu
sic em̄ virtus est vltimum de potentia. ¶ Primo
modo loquendo de virtute fides pōt dici virtus.
Cuius rō est qr oīs habitus inclinans intellectuʒ
ad assentiēdū vero supnaturali ⁊ necessario ad sa-
lutē est hit⁹ inclinās ad bonū actū. ⁊ p cn̄s ṽtuo-
sus largo mō sʒ fides est hmōi. q. ⁊c. Maior pʒ qr
verū est bonū intellect⁹: ⁊ si sit necessariū ad salu-
tē addit nouā rōnē boni pter illā q intellectus est
gnālr bon⁹. Minor pʒ ex pcedētib⁹. s. q p fidem
assentimus vero supnaturali ⁊ necessario ad salu
tē. ¶ Loquendo aūt de virtute scdo mō dōm q
fides nō est virtus. Cui⁹ rō est: qr oīs virtus ppe
dicta pficiēs intellectū pficit ipsum ad cōspicien-
dū obiectū in se vel p relationem ad illd qd in se
cōspicit. In hoc em̄ cōsistit efficatia act⁹ intelli-
gendi q ponit ṽtus circa potentiā intellectiuaʒ:
sʒ fides nō pficit itellectū ad cōspiciendū obiectū
in se: nec p relationē ad illud qd in se cōspicit. ergo
nō est pprie ⁊ simplicit ṽt⁹. ¶ Loquēdo aūt qcū
q dictorū modorū de virtute fides nō ē magis vir
tus vel min⁹ caritate existēte ĩ volūtate q nō exi-
stēte: qr hit⁹ q n̄ elicit pfectiorē actū nō ē pfectior
sʒ fides nō elicit actū pfectiorē charitate exn̄te ĩ
volūtate q nō exn̄te: qr act⁹ ei⁹ q est assentire ṽo
supnaturali nō ē pfectior quātū ad illd qd ptinet
ad cognitioneʒ ṽe q mere ptiet ad ĩtellectū quē p
ficit fides: lʒ sit pfectior qtū ad rōeʒ meriti q ē p-
fectio extrĩseca/cū ptineat ad caritatē q ptiet ad
volūtatē. q fides nō ē mag vel min⁹ ṽt⁹ charitate
exn̄te in volūtate vel non existente in voluntate.

¶ Nec est simile de fide et charitate sicut de prudentia ⁊ virtute morali: q2 prudētia nō pōt acq̄ri sine virtute morali/nec virtus moralis sine prudētia vt infra declarabit/⁊ q2 vtraq3 acq̄rit ex actibus. Ideo act9 vtriusq3 recipit pfectionē ex ꝯmuni cōiuncto. ita q impossibile est actū prudētie eē pfectū nisi virtus moralis sit ī appetitu: nec actū appetitus esse pfectū nisi prudētia sit ī intellectu fides aūt nō dependet a charitate nec quātum ad habitū cū sit pōr nature vt postea dicet: nec ī actu suo recipit aliquā pfectionē a charitate exn̄te in voluntate vel non exn̄te. q̄uis eīm voluntas incli-

2⁹ artic'ls 1. opiniōis

net intellectū ad credendū: nō op3 tn̄ q ipsa sit in formata charitate. ⁊ sic patet primum. ¶ Quantū ad secūdū tenendū est q fides est habitus infusus: qd p3 pmo ex auctoritate scripture dr Ephe. 2. Gra saluati estis p fidem et nō ex vobis/dei eīm donū est. ⁊ Heb. xi. Impossibile est sine fide placere deo/placēt autē deo pueri baptizati in qb9 nullus est habitus acq̄situs. ergo fides ē habitus infusus. Scdo pt3 idē p rōnem pbabilē: q2 illa que immediate ordinant nos ad finem supernaturalem sunt in nobis īmediate ab agente supnaturali: q2 finis ⁊ agens sibi correspondēt: sed fides cū spe ⁊ charitate ordināt nos īmediate ad finē supnaturalē vt dictū fuit prius. ergo sunt ī nobis immediate a deo: ⁊ sic p infusionē. ¶ Infundit autē fides non quia sine ea infusa non possum9 cognoscere vex etiā supnaturale: sed q2 non ita prōpte ⁊ faciliter vt determinatum fuit lib. ij. d. xxviij. ⁊ sic

3⁹ articul⁹ hui⁹ opinionis

patet scdm. ¶ Quantum ad tertium. s. de ordine fidei ad spem ⁊ charitatem sciendū q duplex ē ordo. s. nature et tpis. loquendo de ordine tpis/ fides nō p̄cedit spem aut charitatē s3 simul tpe infūduntur. Cuius ratio est q2 hec infundūtur nobis a deo vt ordinēt ad beatitudinē: sed vnū non sufficit sine altero vt prius patuit: ergo deus q̄ nō deficit in necessarijs nō infundit vnū sine altero sed omīa simul. Loquendo enim de ordine nature fides p̄cedit spem ⁊ charitatem/ qd p3 pmo ex actibus: q2 qualis est ordo in actibus talis est in habitibus: sed spare ⁊ amare q̄ sunt actus spei ⁊ charitatis supponūt credere qd est act9 fidei/assentio enim boni supponit eius cognitionē. ergo spes et charitas supponūt fidē. ¶ Scdo pt3 hoc idē qd dicit Heb. xi. Fides est sperandax substātia rerū ⁊ exponit substātia. i. fundamentū: ⁊ eodē. c. dicit

Ad rōnes aū oppositum.

accedentē ad deū opt3 credere. ¶ Ad pmū argumentū dōm q ptutes q̄ non importāt in actu suo impfectionē fuert plenissime ī xp̄o: fides aūt ꝓut ptinet ad statū merēdi īportat īperfectionē ī statu suo: q2 est de nō visis ꝓpter qd nō fuit ī xp̄o: q2 ab instāti sue ꝯceptiōis deū vidit p essētiā. ¶ Ad

Ad scdm.

scdm dōm q fides fm largā et gnālē acceptionē3 ptutis dr habit9 ptuosus nō aūt ꝓprie ⁊ stricte put phi loquūtur de ptutib9. ¶ Q3 autē dr q fides est ex auditu: verū est q̄tu3 ad ꝓpositionē credibiliū s3 nō quantū ad hitū: supposito eīm habitu adhuc necesse est ad hoc q exeat in actū q credibilia

Ad rōnes ī oppositū

ꝓponātur. ¶ Ad rōnes alteri9 ptis dō3 q nō omnis hitus vex dicēs est virtus stricte et ꝓpe nisi illud vex pfecte cognoscat p euidentiam in se vel p relationē ad illa q̄ ex se sunt nota. qd nō est ī fide ¶ Ad scdm dōm q nō est simile de fide et charitate: q2 amor pōt esse pfectus vbi cognitio ē imperfecta. intensio eīm amoris non respondet intensioni cognitionis: sed intensioni boni cogniti qualitercūq3 illud bonū sit cognitū. si eīm cognoscamus p certitudinē aliq̄d minus bonū: ⁊ p cōiecturā aliquod magis bonū magis diligimus bonū cognitū p ꝓbabilē cōiecturā q̄ cognitū p certitudine3 q2 estimamus illd magis bonū: lic3 estimatio certa sit pfectior q̄ cōiectura ꝓbabilis: et q2 p fidem habemus cognitionē: lic3 obscurā de obiecto pfectissimo et optimo. ideo non obstante īperfectione actus fidei actus charitatis pōt esse pfectus ⁊ habitus a quo elicit ptuosus q̄uis fides a q̄ elicitur actus impfectus non sit ꝓpe pt9. ¶ Secūda

Scda opinio q̄ ē doctoris ⁊ cōtra vnū ex dictis durandi.

opinio cōcordat ī oībus cū prima pter id qd dicit q fides non est magis nec minus virt9 charitate existente in voluntate/vel nō existēte: ꝯtra q2 virtus est dispositio pfecti ad optimū nō solū actum primū sed btītudinē q̄ est simplr optimū. Vñ nō est virtus moralis nisi p hoc q disponit ad btitudinē naturalē: nec theologica nisi p hoc q disponit ad supnaturalem: sed theologica non disponit ad supnaturalē nisi p modū meriti scdm eos. ergo nō est virtus vbi nō pōt hr̄e actum meritoriu3 sed hoc nō est nisi cū charitate. ergo nunq̄ est aliqua virtus theologica nisi cum charitate et ex charitate q̄ est radix merendi post gratiā. ¶ Preterea absurdū est q in demonibus possit esse virt9 vel dānatis: s3 scdm eos in dānatis est fides q tn̄ nō ꝯcedo. ḡ fides informis nō est ptus. ¶ Ad rationē eox dōm q licet habit9 nō habeat pfectiorē intrinsece actū q̄ ad gen9 nature: s3 tn̄ h3 pfectius extrīsece q̄ ad gen9 moris vel grē/ hoc sufficit ad ptutē: imo ī bonitate tali extrīseca non intrīseca formalit cōsistit rō virtutis: q2 ꝯstat q act9 habitus viciosi pōt esse ⁊ est pfectior ⁊ intensior in gn̄e nature intrinsece q̄ actus ptutis: q2 essentia habitus ꝓpter equale exercitiu3 actuum pōt esse eq̄ pfecta ⁊ natura corrupta plus iuuat malū habitū q̄ bonū: s3 act9 ptutis l3 sit min9 ītēsus ex hoc tn̄ qd ē ꝯformis rōni qd ē extrīseca denoīatio h3 q sit bon9. Ali9āt l3 intēsissim9 tāto est pessim9 q2 difformis rōni: ita q actus fidei meritorius licet non sit magis pfectus ītrinsece s3 minus ī ydiota bono q̄ in theologo magno malo: q2 cū ibi est meritorius/hic non/est actus virtutis ibi/non hic.

Scdm pn̄cipale huius q̄stiōis Durādus q. 7. hui9

¶ Quantum ad scdm de certitudine fidei in cōparatione ad scientiam. Primo ponent dicta aliorum. Secundo inquiretur de illis. ¶ Ad pmu3 sic procedunt aliqui pmittētes duo videnda circa istam q̄stionem. Primum est cum ponant plures actus fidei fm nomē saltē. s. credere deo ⁊ credere deum/et credere in deum/quis istox sit magis proprius actus fidei Scd3 est de comparatione actus fidei ad actum scientie. ¶ Quantum ad primum sciendum q credere deo ⁊ credere deum est precise vnus actus et non plures. credere autē in deum non est precise actus fidei: sed fidei ⁊ charitatis simul: et sunt plures ⁊ nō vnus actus tn̄. ¶ Ad cuius euidentiam sciendum est q deus siue veritas prima se habet ad actum credendi tripliciter. Uno modo vt obiectu3 qd creditur siue aliquid circa ipsum: vt deum omne trinum et vnū incarnatum vel aliquid huiusmodi. Alio modo vt ratio credendi. quicquid eīm credim9/credim9 vt innitētes veritati diuine q̄ talia reuelauit. Tertio mō se h3 vt finis fm illd Jo. xx. Hec aūt scp̄ta sunt vt credatis. ⁊c. credere ergo deū dicit cōpa-

rationē actus credendi ad deum vt ad obiectum creditum. credere autē deo. dicit autē cōparationē actus credēdi ad deum sicut ad rationē seu ad causam mouentē ad credendum: ⁊ q2 idē est act9 q̄ tendit in obiectum sub rōne ei9 formali: ideo vnus et idē actus est credere deo ⁊ credere deum. credere autē in deum dicit habitudinē actus credendi seu tendendi ad deum tanq̄ ad finē quē fides ostendit ⁊ ad q̄d charitas inclinat. Unde credere in deum est idē q credendo amare ⁊ credendo ⁊ amando in deum ire ⁊ tendere. ⁊ hij sunt duo actus duorum habituum fidei. s. ⁊ charitatis vt de se patet. ¶ Quantum ad scdm. s. q̄s actus sit certior fidei vel scientie dicit multipliciter. Uno mō q duplex ē certitudo. q̄dā euidentie. ⁊ sic scire certius ē q̄ credere: q2 qd scimus euidens est/nō autē qd credit. ¶ Alia est certitudo adhesionis: ⁊ sic credere certius est q̄ scire: quia credens firmius adheret creditis q̄ sciens scitis. ¶ Sed illud non videt verū ꝓpter duo. Prio: q2 firmitas adhesionis īpropie dicitur. certitudo eīm nō stat cum falsitate: firmitas autē adhesionis q̄nq3 est de falsis: vt pat3 de hereticis et alijs q̄ ptinaciter adherent falsis opinionib9. ergo firmitas adhesionis nō h3 ꝓprie rōe3 certitudinis. ¶ Scdm est q firmitas adhesionis adhuc maior videtur esse in actu scientie q̄ fides illi eīm firmius adheremus a quo difficilius recedimus: s3 hō difficilius recedit a scientia si sit vere sciens: ⁊ sciat se scientē esse q̄ a fide. ab ista eī videmus hoīem frequenter recedere. ergo firmitas adhesionis videt maior esse in actu scientie q̄ in actu fidei. ¶ Alio modo dicit q aliq̄d pōt dici certi9 esse. Uno modo scdm se: alio mō q̄ ad nos. Primo credere est certius q̄ scire q2 credita puta deū esse trinū ⁊ vnū ⁊ talia sunt certiora scdm se q̄ scita a nobis. Scdo mō est econuerso: q2 certius est scire q̄ ad nos q̄ credere. ¶ Sed nec istd videtur valere: q2 licet ista distinctio posset habere locū in scitis ⁊ creditis: sicut dicit phs scdo metaphisice q substātie sepate sunt certiores scd3 se substātijs sensibilibus q̄uis non nobis īmo min9 tn̄ in habitibus et actibus non potest habere locū ista distinctio. Cuius ratio est q2 habit9 est dispositio hn̄tis ⁊ actus est eius pfectio ī cōpatione ad obiectū. et ideo non est certior actus vel habitus nisi ꝓpter hoc q obiectum sit nobis certius q̄uis potest dici nobilius ex sola nobilitate obiecti et p3 hoc ex textu phi. pmo de aīa in pn̄cipio vbi distinguit nobilitatē scientie ī ignobilitatē q̄ est scd3 certitudinē ⁊ in illā q̄ est ex nobilitate obiecti q non esset si certitudo scie eēt scdm certitudinē obiecti. tunc eīm oīs scia q̄ esset nobilior quo ad obiectum esset nobilior q̄ ad certitudine3: q2 obiecta q̄ sunt nobiliora scdm se sunt certiora vt diuina/certitudo ergo actus vel habitus nō est ex certitudine obiecti scd3 se s3 ex mō quē habit9 ponit circa habentē et act9 ei9. habit9 eīm nō req̄rit nisi ꝓpter modū vt dictū fuit p̄us q̄ modus est in hn̄te ⁊ nō in obiecto: q̄uis sit p ꝯpationē ad obiectū/s3 circa vnu3 ⁊ idē obiectu3 pōt talis mod9 variari. ⁊ p ꝯn̄s certitudo sicut p3 de scientia et opinione que possunt esse in eodē. nullo q̄ mō dr act9 vel hit9 certior nisi sit certior q̄ ad nos. ¶ Dicendu3 est q̄ aliter q q̄uis aliqd creditum puta deu3 eē trinu3 et vnu3/sit fm se certius et notius q̄ multa scita de creaturis/tamē simplr ⁊ vlr habitus scie ⁊ actus sunt certiores et notiores fide et actu ei9 extēsiue et intēsiue. Extēsiue q̄dē/q2 illd qd h3 plures modos certitudinis est certius extēsiue. s3 sic est de scia respectu fidei. q2 scia ⁊ actus eius hn̄t certitudinē euidētie et adhesionis/si tn̄ debeat dici certitudo/fides autē h3 certitudinē adhesiōis. q̄re. ⁊c. ¶ Intēsiue autē q2 certius ē q ē dubitatiōi ipermixtius/sed scia nullo mō pōt habere pmixtā dubitationē. Fides autē pōt hr̄e modu3 dubitatiōis pmixtum ⁊ salua fide. ergo videt q scia sit certior intensiue q̄ fides ¶ Itē cōstat q certior est scia btōx q̄ fides credētium. s3 istd non est ex rōne obiecti qd est idē in vtroq3. s. diuina essentia ⁊ diuina veritas. s3 solum rōne diuersi modi q̄ tendit intellectus in deum visum et creditum. ergo in ꝓposito certior est scientia quā habemus de deo/ puta q est vnus q̄ fides quā habem9 de ipso. puta q ē trinus ꝓpter certiorē modum q̄ tendit intellect9 in ipsum p sciētiā magis q̄ p fidē. ¶ Sed isti arguunt contra se duplr ⁊ soluunt primo sic. sicut se habet habitus ad habitum. ita act9 ad actum. sed habitus fidei est certior scia scdm Augustinu3. 13. de trini. q̄ dicit q nihil est hoī certius sua fide: ergo actus fidei est certior actu scientie. ¶ Itē q̄to medium causans cognitionē est certius tanto cognitio est certior/sed diuina veritas seu auctoritas p quam credim9 est certior quacūq3 rōne humana p quā scimus. ergo cognitio fidei est certior cognitione scientie. ¶ Ad primū dōm. q Augustinus non intendit dicere q fides sit certior alijs habitib9 ita q p fidē certificet hō de credit/ sicut p sciētiā de scitis: sed vult dicere q hn̄s fidem ita est certi9 habere fidē de quocunq3 alio ē cert9: credens eīm experitur se credere: ⁊ p ꝯn̄s habere fidem nihil enim est certius expimento ad qd h3 fieri resolutio aliox vt habeat plenior certitudo. ¶ Ad s3 dō3 q q̄n mediū causans cognitionē est certi9 non solum in se s3 etiā quo ad nos. tunc cognitio ē certior vt declaratū fuit p̄us alias nō: diuina aūt auctoritas lic3 sit certissima ī se ꝓpt quā credim9 non tn̄ q̄ ad nos vel nobis q̄liter eīm credimus q deus dicat ea q̄ credimus nō nisi q sic tenet ecclesia. Unde sicut alia credita tenemus sola fide sic tenemus q dictū sacre scripture sit vallatum diuina auctoritate.

Inq̄rit doctor de dictis Durādi: et pmo ꝯtra durādū sustinēdo opinionē. s. thoē.

¶ Inq̄rendo aūt de his prima opinio Thome pōt teneri ad pmū dōm q certitudo euidentie nō pōt stare cū falsitate: s3 certitudo adhesionis sic ⁊ ita est equocatio de certitudine q̄ adhuc cum dicitur q certitudo euidentie non potest stare cum falsitate. verum est de euidentia simpliciter ⁊ absolute dicta. non autem de euidētia q̄ est supposito cursu nature tātum ⁊ nō alit: q2 ista stat cum falsitate cū deus posset facere oppositū. ¶ Ad secundum dicendu3 tripliciter. Primo q firmitas adhesionis ē duplex: vna iuris alia facti Illa iuris est maior in fide: quia homo plus tenetur adherere his q̄ sunt fidei pro quibus etiam defendendum debet se morti exponere: non autem pro his que sunt scie sic opt3: sicut facti sācti sunt martyres pro fide: non autem sicut philosophi p veritate scientifica exponebant se morti vt pictagoras q̄ reus mortis factus ē apud athenienses quia vocauit solem lapidem ardētem. Ceteri autem propter scandalum populi ydola venerabantur quāuis scirent nichil esse numinis in stipite: adhesio autem facti est firmior in sciētia q̄ ī fide.

¶ Scd̃o põt dici q̄ duplex est adhesio.s. intellectus et voluntatis. Prima maior est in scia. scd̃a maior in fide: q2 cum his q̄ sunt scientifica hõ non adhereat nisi ꝑpter rõnez. stati quando soluit̃ sibi rõ sua ⁊ adducit̃ noua quã nescit soluere cessante causa: non plus adheret: sed fidei etiã facta ratione in cõtrariũ quã nescit dissoluere: ⁊ si nullam rationẽ habeat propter auctoritatem dei vult adherere et nõ recedere: sed captiuare intelligentiã ¶ Tertio põt dici firmior adhesio ĩ fide q2 stabilior adherentia: q2 nullus iuuit⁹ põt priuari fide infusa sed scientia acq̄sita iuitus priuari põt per lõgam egritudinem. qñ ergo dicitur in illo firmior adhesio a quo difficili⁹ recedit̃ verũ est inquãtuz hmõi qñ vltra dicit̃ q̄ hic est scia verũ est de facto secus est de iure ⁊ q̄ ad malos/nõ q̄ ad bonos et q̄ ad voluntarios nõ quo ad inuitos. ¶ Scd̃a opinio põt sustineri cũ isto additamento q̄ dicatur fides certior non certitudine euidentie sed infallibilitatis. ¶ Ad primum dd̃m: q̄ habitus ⁊ actus non possunt dici certiores nisi faciant subiecto obiectum certius: sed facere certius est dupl'r vel clarius notũ qd̃ min⁹ est vel infallibilius cũ eñi verũ sit simplicit̃ ꝑfectio intellectus quãto habitus et actus sunt veriores et infallibiliores ⁊ min⁹ possunt fallere ⁊ decipere subiectũ tãto aũt certiores sunt: sic aũt est h̃. ⁊c. ¶ Ad scd̃m dicendũ q̄ nõ sequitur si est obiectũ certius q̄ habitus sit certior nisi cum hoc ponatur q̄ obiectum equali certitudine q̄ est causet habitũ q̄ nõ opz ĩ hitibus causatis a creaturis: sed ĩ habitu cognitiuo a deo causato imedate: siue sit de deo siue de creatura: q2 impossibile est deum fallere/necesse est ipsum esse infallibilẽ: hoc aũt hz fides ex pte obiecti inquãtuz primũ obiectũ eius est nõ solũ certissimũ in se sed etiã est certissimum in se in causando habitum infallibilem. ¶ Per idẽ pz ad tertiũ: q2 de eodẽ obiecto põt esse opinio ⁊ scia ⁊ fides s̃m q̄ est per diuersa media: sed si ista tria sint a deo solo ⁊ imediate lz differant in certitudine euidentie: sunt tamen equalia in certitudine infallibilitatis: q2 nullus habitus a deo infusus potest esse falsus.

Sustinet doctor secũdã opinionẽ recitatã a Durãdo ⁊ impugnatam

¶ Tertia opinio põt sustineri de scia scd̃z q̄ phs eam describit q̄lis tamẽ non est aliqua scia hũanitus inuenta: sed de scientia humanit⁹ inuẽta falsa videtur. Et tunc ad p̃mam rõnẽ est dicendũ q̄ ille est certior habit⁹ extensiue q̄ hz plures modos certitudinis pauciores hz aũt fides certitudinez adhesionis: vt dicit prima opinio/ ⁊ infallibilitatis q̄ in fide semꝑ sunt ꝑfectius: scientia aũt põt habere falsitatẽ: ⁊ tũc nõ debet habere adhesionẽ nec nũc hz euidentiã dictam simpl'r. nõ eñi astrolologus habuit euidẽtiã de cursu solis qñ stetit tpe Josue sed habuit supposito cursu nature.

¶ Ad. 4. dd̃m q̄ dubitationi est ĩpermixti⁹ ẽ certius certitudine euidentie/non infallibilitatis q2 contingit magis dubitare de infallibilioribus.

¶ Ad tertiũ dd̃m q̄ deũ esse terminuz ⁊ vnum licet sit eque infallibile: sicut oẽ certũ crediũ tñ in quantũ hmõi noticia est ꝑ creaturas fallibiles: ⁊ iõ est fallibile quãtũ ẽ de natura habitus nõ obiecti. ¶ Vñ ẽ alia opinio q̄ scia ẽ certior simplicit̃ omni fide si accipiatur proprie: q2 sic est illoruz q̄ impossibile est aliter se habere simpl'r. ⁊ sic ꝑcedit tertia opinio ⁊ sic est vera: etiam extensiue ⁊ intẽsiue: sed si accipiat̃ scientia ꝑ habitu naturaliter

Alia opinio.

acquisito ꝑut reputat̃ cõiter scientia vt phisica ⁊ metaphisica ⁊ hmõi. sic ẽ certior simplicit̃ fide acquisita: sed fide infusa est certior certitudine euidentie q2 illam habet: ⁊ si nõ simpl'r tñ supposito cursu nature: non enim phisic⁹ habet euidentiam simplicit̃ q̄ virgo non pariat/aut q̄ mortuus non resurgat cũ hoc sit falsum: sed fides de se non habet hanc euidentiã nec illã/ certitudinẽ aũt adhesionis hz magis ⁊ minus eo modo quo dictũ est ĩ prima opinione: sed certitudĩe infallibilitatis habet maiorẽ sciaz supposito cursu nature. fides autem infusa maiorẽ supposita dei ordinatiõe. Vnde si cõsideret̃ simpl'r necessariũ ex causis ꝑpriis videt̃ fides infusa/q̄ inquãtuz hmõi est a deo esse simpliciter magis necessaria et infallibilis a veritate: ⁊ idẽ esset de opinione a deo infusa/q̄ inquantum opinio posset falli: sed nõ inquantũ a deo: sed sciẽtia humana etiã de re eque necessaria: puta de vnitate dei q̄ non min⁹ est infallibilis q̄ trinitas dei: q2 tamẽ est per media fallatia põt esse ĩquantum hmõi magis fallibilis q̄ fides de resurrectione mortuorum ⁊ aliorum credibiliũ q̄ sunt simpl'r contingentia. ¶ Quantũ ad tertiũ de forma fidei ꝑcedunt sic aliqui circa q̄stionẽ istã tria vidẽda sũt Primũ qualit̃ fides format̃ per charitatẽ Scd̃m an eadẽ fides numero possit esse formata ⁊ informis. Tertium est in q̄bus inueniat̃ fides informis.

Tertiũ p̃ncipale. Durãdus q.8.⁊.9. huius dist.

¶ Quãtũ ad p̃mũ sciendũ est q̄ virtus vel actus virtutis moralis potest cõsiderari dupl'r. Vno modo scd̃m esse nature. Alio modo scd̃m illud q̄ est scd̃m esse morale/sic actus virtutis infuse vel virtus puta fidei potest considerari dupliciter. Vno modo secundũ illud qd̃ est in esse nature Alio modo scd̃m illud qd̃ est in esse meritorio. ¶ Primo cõsiderando fidem vel actũ fidei nichil eorum formatur ꝑ aliud: q2 forma vel ꝑfectio aduenit ꝑfectibili: sed nichil scd̃m esse nature aduenit potẽtie ꝑfecte per habitum nisi actus eius q̄ est vltima ꝑfectio naturalis. ergo nec charitas nec aliquid aliud est forma fidei vel actus eius cõsiderando eam s̃z esse naturale ¶ Si aũt cõsideret̃ s̃m esse meritoriũ: sic caritas põt dici aliquomodo forma fidei ⁊ actus sui/nisi q̄ distinguendũ est de forma q̄ aliq̄d dr̃ forma ꝑpe scd̃m.s. q̄ ĩheret ⁊ denoĩat subiectum sicut color de forma corpis. ¶ Alio mõ dr̃ aliquid forma large q2 denoĩat licz nõ ĩhereat: ⁊ sic caritas põt dici forma fidei ⁊ ceterarum virtutũ quantũ ad eẽ meritoriũ: q2 actus earum sunt ⁊ dicunt̃ meritoriũ q2 impantur a charitate/sine qua non habent rationem meriti. ⁊ sic patet primũ. ¶ Quantũ ad scd̃z dicendũ q̄ eadẽ fides numero põt esse ĩformis ⁊ formata q̄ pz dupl'r: prĩo q2 destructo posteriori nõ debet prius destrui: sed charitas est posterior fide quare destructa charitate potest remanere fides eadem. ¶ Scd̃o q2 charitas nõ est forma fidei inherẽs sed extrinseca/nõ ĩformat fidẽ nec actũ ei⁹ q̄ ad esse nature: sed q̄ ad esse meritorium. ergo ea destructa destruant̃ fides et actus eius quantum ad meritũ: sed nõ quantũ ad id qd̃ est naturaliter et sic patet scd̃m. ¶ Quantũ ad tertiũ est ad declarandũ aliqd̃ dubiũ: clarum est q̄ fides informis manet in oibus viatorib⁹ peccãtib⁹ solũ ꝯtra bonos mores ⁊ charitatẽ. Cui⁹ rõ ẽ q2 fides p̃ncipaliter datur pro statu vie. per fidem enim ambulamus. vt dicitur. ij. Cor. v. ergo cum fides possit esse informis vt probatum fuit secundo articulo

Durand⁹ q. vlti. huius distin. In q̄b⁹ ẽ fides.

magis est possibile ĩ viatorib⁹: q̄ ĩ illis q̄ sunt in termino. et rursus magis possibile est hoc in peccantib⁹ solũ contra caritatẽ ⁊ bonos mores/q̄ in peccantibus contra fidẽ: q2 talia pctã videnť repugnare solũ caritati: nõ aũt fidei. Unde ex quo possibile est fidẽ esse informẽ in aliquo: magis est ponẽda in istis q̄ in aliis. ¶ Dubiũ aũt est an sit in demonib⁹ qui sunt in t'mino obstinatiõis: ⁊ an sit in hereticis q̄ peccãt nõ solũ ꝯtra caritatẽ: sed etiã contra fidẽ. Qd̃ aũt sit in demonib⁹ ꝑbat̃ sic q2 oẽs angeli fuerũt creati in grã vt dictũ fuit secũdo libro: sed in puris viatorib⁹ nõ est grã sine fide sine qua impossibile est placere deo vt habet̃ Hebreorum. xi. ergo ĩ oib⁹ angelis fuit fides a p̃ncipio. si aũt tũc/ergo ⁊ nunc saltẽ in demonib⁹. Probatio ꝯñe. q2 fides habita ab angelis ante peccatuz nõ potuit ꝑ pctm̃ amitti: nisi rõne status vel act⁹. non ratione status q2 scz sunt in termino: quia in oibus damnatis qui sunt in termino: sicut demones/manet fides. ergo status non tollit fidẽ nisi q̄ ponit visionẽ: si tñ ille tollat/talis autẽ nõ est status obstinationis sed btitudinis. quare. ⁊c. Nec ratiõe act⁹: q2 actuale pctm̃ demonũ nõ fuit ꝯtra fidem. ¶ Si autẽ dicat̃ q̄ ꝑpť neutrũ desinit esse fides in eis: sz ꝑpť hoc q2 assentiũt nũc his q̄ sunt fidei ꝑpť euidẽtiã signorum ⁊ nõ ꝑpť auctoritatem diuinã cui soli fides innitit̃ sicut demones credebant xp̃m esse filiũ dei: q2 sic docebat ⁊ doctrinaz cõfirmabat talib⁹ signis q̄ nõ possunt nisi a deo fieri. ¶ Contra. signum ꝑ qd̃ q̄s inducit̃ ad fidẽ nõ euacuat fidẽ sed magis eã ꝯfirmat: sed miraculũ est hmõi vt patet ex variis locis scripture. dicitur eñi Exodi. 14. q̄ post diuisionem maris rubri: et subuersionẽ egyptiorũ timuit popul⁹ deũ ⁊ crediderunt dño. ⁊ iterũ dicit̃ Joh. 2. q̄ post miraculum cõuersionis aque in vinũ crediderũt discipuli in eũ. ⁊ Joã. 11. dicit̃ q̄ post resuscitationez lazari multi iudei q̄ viderãt crediderũt in eũ. Et alibi dixit. Si opa nõ fecissem in eis que nemo ali⁹ fecit: peccatũ nõ haberẽt. et Joh. 4. nisi signa ⁊ prodigia videritis: nõ creditis. ergo signa ⁊ miracula ad fidẽ inducunt: ⁊ eã habitã non euacuãt sed potius cõfirmãt. si ergo in demonib⁹ in p̃ncipio fuit fides nõ amiserũt eã ꝑpť signa q̄ viderũt a xp̃o fieri. et hoc est verũ de fide q̄tum ad habitũ/q̄tum autem ad actũ nõ manet in eis fides: q2 assentire solũ ꝑpť signa visa cõueniẽtia intellectui vel ipsum inducẽtia p̃cise nõ est act⁹ fidei. Act⁹ eñi fidei est assentire ꝑpť auctoritatẽ diuinã. si ergo demones nunc solum assentiunt propter signa/ patet q̄ iste actus non est fides. ¶ Est autem probabile q̄ sic solum assentiant scd̃m opinionem que ponit q̄ demones sunt obstinati in malo cum non possint in actũ bonũ/non solũ bonitate meritoria sed nec bonitate q̄ ex genere est ⁊ circũstãtiis. credere autem aliquid ꝑpter auctoritatẽ diuinã q̄ ꝑprie est actus fidei/est actus bonus ⁊ laudabilis: quẽ demones s̃m opinionẽ illã nõ possunt exire in actũ fidei/lz in eis remaneat hit⁹. si q̄s tñ in eis fuerit a p̃ncipio qd̃ dico: q2 aliq̄s posset dubitare an fuerit fides in eis q̄uis fuerint creati in grã: q2 si cõstaret q̄ aliq̄d esset dictũ a deo/de illo vt sic nõ esset fides nec fidei adhesio/sed sciẽtia: q2 cõstat per certissimã rationez q2 de⁹ nõ põt mẽtiri nec dicere falsum nec ex ignorãtia nec ex malicia. si ergo cõstaret euidẽter deũ dixisse aliq̄d/ cõstaret scien

tifice illud esse verũ. in speciali eñi viderem⁹ clarã cõnexionẽ terminorũ. ¶ Si autẽ demonib⁹ in sua creatione fuit aliq̄d reuelatũ de credibilibus videt̃ q̄ potuerunt cognoscere q̄s eis reuelauit: q2 nõ homo/q2 nondũ erat creat⁹: nec vnus angelus alteri/qm̃ q̄libet pciperet scz reuelãs ⁊ cui reuelaret̃. nõ eñi latẽt eos actiões quas habẽt ĩ inuicẽ. restat ergo ꝑ locũ a diuisione q̄ sciret deũ sibi reuelare/quo scito de cõclusione reuelata non esset necessaria fides cũ de ea haberet̃ sciẽtia. ⁊ sic posset hesitari an in demonib⁹ esset fides. nec cogit ratio supradicta: scz q̄ in viatorib⁹ nõ est grã sine fide. hoc verũ est de hoĩb⁹ q̄b⁹ aliter nõ cõstat de reuelatione diuina nisi q2 credunt. angelis eñi aliter cõstat. si igit̃ eis fuisset reuelatuz a p̃ncipio sue creationis/fuisset in eis meritũ s̃z hũc modũ nõ in credẽdo sed in obediẽdo p̃cepto diuino iuxta modũ dictũ in. 2. libro. et sic xp̃s in quo nõ fuit fides meruit fact⁹ obediens vsq̄ ad mortẽ. vt dicit̃ Philip. 2. ¶ De hereticis aũt an sit in eis fides cũ aliq̄b⁹ articulis credãt ⁊ aliq̄b⁹ discredãt/tenet̃ q̄ nõ. Cui⁹ rõ esse põt: q2 habit⁹ infusus amittit̃ ꝑ vnicũ cõtrariũ actũ/licet nõ sit ita de acq̄sitis Caritas eñi amittit̃ ꝑ vnum pctm̃ mortale: q2 quilibet act⁹ peccati mortalis repugnat caritati Sil'r spes amittit̃ ꝑ vnicũ actum desperationis: sed in hereticis est act⁹ repugnãs fidei infuse. ergo in eis nõ est fides. ¶ Inq̄rendo aũt de his/de demonib⁹ dicunt tria. Primum videt̃ esse falsum Primo q2 oib⁹ modis q̄b⁹ effectiue corrũpit̃ habit⁹ acq̄sit⁹ meritorie/ corrũpitur habit⁹ ĩfusus. sic eñi effectiue generat̃ ⁊ intẽdit̃ ille ꝑ act⁹ similes/ et remittit̃ ⁊ corrũpitur ꝑ act⁹ ꝯtrarios: sic habit⁹ infusus meritorie ꝑ hmõi gñatur ⁊ corrũpit̃ ⁊ intẽdit̃ ⁊ remittit̃ vel saltẽ corrũpit̃: q2 de remissione est dubiũ: sed habit⁹ acq̄sit⁹ s̃m eos corrũpitur ꝑ longã ⁊ solã cessationẽ actuũ effectiue. q2 multas amicitias inappellatio soluit. ergo habit⁹ ĩfusus meritorie. Certũ est eñi q̄ caritas nõ solum ꝑ cõmissionẽ/sed ꝑ solã omissionẽ ꝑdi põt ⁊ vnicã: qd̃ nõ posset esse de habitu acq̄sito: sz s̃m eos ĩ demonib⁹ nõ põt esse act⁹ fidei supposita eorum obstinatione. ergo cũ ꝑ q̄nq̄ milia annorum ꝑ cessationẽ actus fidei acq̄site ipsa fuisset corrupta effectiue ꝑ cessationẽ actuũ infuse demeritorie ipsa est corrupta si a p̃ncipio fuit infusa. ¶ Preterea ꝑ vnicum actum cõtrariũ tollit̃ virt⁹ infusa: sed demones ⁊ dãnati nõ solũ carẽt actib⁹ virtutũ: sed etiã habẽt actus oppositos/ sicut nõ solum nõ diligũt deum sed odiũt. nõ solũ nõ credũt: sed discredũt quicq̄d discredere possunt. ⁊ vbi nõ possunt discredere: tũc vellẽt in despectũ dñi nõ credere si esset possibile. et sic nec fidem nec alium habitum infusum habere possunt q̄n auferri possit. ¶ Ad probationem q̄ nõ est propter statum actum miraculum. dicendum q̄ est propter statum cum peccato opposito fidei/quo non solum nulli assentiunt ꝑpter dei reuerentiam: sed omnia faciunt in irreuerentiam: et nulli assentiunt nisi coacti: qd̃ non est in aliis q̄ nõ sunt in termino. ¶ De secũdo dicũt q̄ in eis non est actus fidei /et hoc est verum: sed ratio sua habet instantiam. q2 si assentire propter auctoritatem diuinam est actus fidei. ergo si imediate a deo sit facta eis reuelatio de illa habent fidem: nõ qd̃ nisi propť auctoritatem dei assentiunt cuius contrarium dicunt in sequenti conclusione

Inquirit doctor de dictis durandi.

sed ipsi intelligunt ꝙ assentire propter auctoritatem dei non facientem euidentiam sit actus fidei aliter non. Nichilominus verum est hoc qđ in primo articulo dicunt ꝙ miraculum visum vel euidentia temporalis superueniens non aufert habitum fidei: quia si quis habens fidem de vnitate et simplicitate dei addiscat demonstrationes hoc probantes/non propter hoc pdit fidem pristinam nec simpliciter nec quo ad hoc: quia non propter contrarietatem formalem cum non sint vnius generis fides infusa et scientia acquisita. ppter qđ videtur posse perdi fides acquisita: nec propter contrarietatem virtualem meritoriam: nisi quis sic vellet dicere quasi alias non crediturus nisi posset hoc p rationem videre qđ non est in eo: qui propter hoc addiscit vt firmius credat/et fidem defendat. ¶ Qđ etiã patet experiẽtia: quia tali demõstratione acquisita nisi de ipa nõ recolet assentiet tamen statim proposita propositione de vnitate dei p scripturam/deus vnus est. quem recolit nõ propter mediũ demõstrationis de quo nũc recolit. hoc autẽ non est p fidem nouã. ergo p antiquã quam non pdidit. ¶ De tertio qđ a pncipio non fuit fides in eis: potest dici ꝙ imo scdm cõmunem opinionem. ¶ Ad rationem dicendum ꝙ sine aliqua reuelatione credibilium potest fides infundi sicut in paruulis baptizatis: et sic cessat tota obiectio. Ulterius potest dici ꝙ sicut non omnibus quibus fides infundit sit reuelatio: sed maioribus p quos aliis predicat. aut sicut nunc mysteria gratie reuelant a deo medie et tertie hierarchie mediante. sic reuelatio fidei quo ad necessaria angelis ad salutem puta saltem de beatitudine supnaturali meritis obtinenda fuit facta immediate a deo soli lucifero: et ille non potuit habere fidem propter rationem factam: sed eo mediãte omnibus aliis qui bene sciuerunt hanc reuelationẽ esse a creatura potẽte mentiri: tenebant tamen ei credere sicut nos apostolis et prophetis: et etiam credendo potuerunt mereri et non credendo demereri. vnde et in illo posset poni primum peccatum eorum: nisi ꝙ contrarium habet cõmunis opinio sed sicut fuit omnibus pfectior sapientia naturali et gratia gratum faciente/probabile videtur ꝙ fuit gratia gratis data reuelatione primus illustratus: propter quod et grauius peccauit/et ad peccatum alios facilius traxit: et tunc in ipso nõ fuisset fides: sed in aliis nichilominus in ipso qui a deo imediate reuelationem accepit: vel in aliis si fuerũt plures hoc ipsum remanet: quia obliuio in eis non cadit sed coactus assentit/non in dei reuerentiam vt prius: sed istud assentire magis ordinat in dei despectum. sed licet ipse vel alii habuerunt reuelationem de credibilibus ad se ptinentibus: non tamen oportet de credibilibus ad nos ptinentibus ꝙ habuerunt a principio reuelationem Illa ergo que nunc credunt/credunt quidem inuoluntarii vel ex miraculis: qr sciuerũt facta vel ex reuelatione sibi a deo a principio facta/vel ex experientia quam habent de inferno: de quo si a principio habuerunt fidem: nunc habent visionẽ. ¶ Ad argumẽta principalia solutum fuit in primo articulo.

¶ Questio quinta.

Quinto querit/ vtrũ virtutũ theologicarum sit idem obiectum formale: et generaliter vtrũ de eodẽ obiecto re et ratione possunt hri diuersi habitus.

Primum

¶ Et arguit ꝙ nõ: quia ad eaque sunt genere altera/ sunt pticule aie genere diuerse. 6. ethicorum. ergo ad id qđ idem re et ratione gñe et specie indifferẽs est vnus tantum habitus: qr si oppositum in opposito/et propositum in proposito.

Secundũ

¶ Item potentie distinguunt p actus et actus p obiecta. 2. de aia. ergo ad vnitatem obiecti formalis est tantũ vnus habitus.

Cõfirmatio.

¶ Et confirmat p phm pmo posteriorũ. vna est scientia vnius gñis obiecti. ⁊c. et p aristotelem. 3. de aia. secant scientie quẽadamodũ et res de qb⁹ sũt.

In oppõm

¶ In oppositũ arguit: qr diuerse potẽtie possunt hre idem obiectũ re et ratione. ergo et diuersi habitus. ancedẽs patet de intellectu et voluntate: qr em voluntas nõ potest ferri nisi in cognitũ fm Augustinum. 10. de trinitate. ca. 1. In omne in qđ fert volũtas sub q rõne fert/necesse est ferri itellectum. cõsequẽtia patet: qr nõ minus distinguunt potentie diuerse ꝙ diuersi habitus.

Secundũ

¶ Itẽ vnum agens equiuocum potest in effectus specie differentes: sicut eadem virtus solis in gñationem equi et hominis: sed obiectum est agens equiuocũ respectu diuersorum habituum. ergo. ⁊c.

Responsio

¶ Hic dicendum ꝙ licet cõmunis opinio tenere videat ꝙ nec habitus nec duo actus nec due potẽtie specie differentes possint hre idem obiectũ re et ratione: videt tamen ꝙ probabilit potest teneri oppositum. ¶ Contra qđ sic videt pcedendum esse: qr pmo adhibẽda est quedã distinctio que est vniuersalis ad propositũ. Scđo videndũ est ꝙ ẽ in quibusdã necesse potẽtias vel habitus passiones vel actus specie differentes hre obiecta diuersa saltẽ ratione formali. Tertio psuadendum est ꝙ in quibusdam non videt hoc esse ponendũ/et oportet plura horum hre idem obiectum re et ratione.

Primum principale.

¶ Quantum ad primum sciẽdum est ꝙ quedam sunt potẽtie aie dispate et diuerse nullum p se ordinem adinuicem habentes nisi forte pfecti et imperfecti put vna dicit pfectior alia: sicut sunt potentie partis nutritiue et sensitiue et sensus exteriores comparati adinuicẽ: vt visus/auditus/ et alii tres. Quidam autem ordinem habẽt: sicut sensus interiores et exteriores sensitiue potẽtie cũ intellectu. nã potentie sensitiue iteriores: sicut sensus cõmunis et phantasia non possunt esse in actu nisi prius natura sint in actu sensus exteriores vel aliquis illorum: nec intellectus sine phantasia vel saltem sine sensu exteriori vt aliqui dicunt ponentes ꝙ intellectus potest esse in actu/phãtasia nõ existẽte in actu/ dũmodo sensus exterior sit in actu. ppt hoc qđ cõmẽtator dicit. 3. de aia. imaginatiua/cognitiua/et mẽoratiua nõ sunt nisi loco virtutis sensitiue. et ideo nõ indiget eis nisi in absentia sensibilis. quorum primũ videt esse verius/scz ꝙ itellectus non posset esse in actu/phantasia nõ existẽte in actu: put phs et commentator pluries dicũt maxime in eodẽ. 3. de aia vt patet ibidem expresse ¶ Sed est intelligendũ ꝙ ordo iste de quo nunc agit non est oĩno essentialis et p se p qñto nõ inuenit in oĩ natura intellectuali: nam in deo non sunt

sensus interiores nec exteriores: nec etiã in angelo: et tñ in eis est itellectus. quidã vero habẽt oĩno ordinẽ essentialẽ et p se et inseparabilẽ: sicut sensus et appetitus sensitiuus: nã vbi sensus ibi appetitus vt dr 2. de aia. qđ nõ hz dubiũ pcipuũ de estimatia. vbicũq em est virtus estimatiua ipossibile est nõ eẽ appetitũ. et eodẽ mõ dicẽdũ de itellectu et appetitu intellectiuo. vbicũq em siue in deo siue in creatura est itellectio: ibi ẽ et appetitus itellectiuus vt de se patet. ¶ Et qđ dictũ est de potẽtiis/veritatem videt hre suo mõ in habitibus. habitus em itellectuales speculatiui nõ vident hre sic p se ordinem ad hitus morales vel etiã inter se: vt mathematica cũ phisica: vel logica cũ arithmetica/sicut hñt morales iter se vel cũ prudẽtia. Et idẽ videt de passionibus. nõ em talẽ ordinẽ adiuicẽ hñt spes et ira vel timor et ira/vel audacia et amor: sicut desideriũ et delectatio/vel amor et delectatio/odiũ et tristicia. Idẽ etiã appet de actibus: qr fm ꝙ potẽtie sunt ad iuicẽ ordiate vel hitus/sic oportz suo modo et actus. et hoc de pmo.

Secundũ principale

¶ Quantũ ad secundũ est intelligendũ ꝙ eo ipso ꝙ potẽtie de qbus dictum est/sunt disparate adinuicẽ: nec vt tendũt in obiecta ordinem habẽt: sicut sunt visus et tactus/ auditus/ olfactus et gustus: necesse est ipsas hre obiecta rõe formali differẽtia: vt patet expresse in dictis sensibus et similit in viribus interioribus respectu itellectus licet em ad ipsum ordinet modo pdicto: eo tñ mõ quo sunt potẽtie organice nõ possunt hre obiectũ tãte abstractionis et ambitus sicut intellectus: et p ɔñs oportet obiecta differre formalit et realiter: qr in multis inuenit obiectũ intellectus ad q vires ille se nõ extẽdũt vt patet in naturalibus et spiritualibus oĩbus. ¶ Idem patet in nutritiua et sensitiua earum em obiecta realiter differũt vt ex se patet. Et idẽ est videre in habitibus. Nã phisica et mathematica nõ sunt de eodem obiecto formali. phisica em est de qualitate sensibili et de motu/de qñtitate vero vt est ɔiũcta motui et qualitatibus sensibilibus et vt est res corpis phisici. Mathematica vero non determinat de qualitate sensibili: nec de qñtitate ipsa vt est res corpis phisici. vt dr. 2. phisicorum. Idẽ patet de phisica et morali scientia/ et vniuersaliter de hitibus speculatiuis et moralibus. ¶ Patet etiã de passionibus quibusdã. nõ em est idẽ obiectũ formale timoris et ire: qr tũc possent esse simul timor et ira: qđ esse nõ põt dicẽte pho. 2. rethorice. Impossibile est simul timere et irasci. Et idẽ patet in pluribus aliis. ¶ Eodẽ aũt mõ est de actibus: oportet em loqui de ipsis ɔñter potẽtiis et habitibus vt dictũ est prius.

Tertium principale

¶ Quantũ ad tertiũ sciendũ est ꝙ sicut a quibusdã magnis ponit de intellectu et volũtate ꝙ habẽt idẽ obiectũ materialiter et formaliter et maxime si ponant habere obiectũ equalis ambitus put videt quibusdã ppter earũ abstractionẽ: ita videt dicendũ de quibusdã aliis: puta passionibus/et habitibus/et potẽtiis. ¶ Et vt pateat pmo de potẽtiis/mirũ videt sicut magni dicũt/ si vis appetitiua et sensitiua nõ habeãt idẽ obiectum materialiter et formaliter cũ estimatiua: et loquor specialiter de vi estimatiua. obiectũ em estimatiue vt cõiter dicit est intentio non sensata ptinens ad bonum vel malum: puta amicitia et inimicitia vtilitas/nocumentũ/ et vtiliter/ cõueniens et nocumentum. Idem autẽ videt esse formale obiectum appetitus sensitiui: qđ patet in manifestis exemplis. ouis em p estimatiuã suã pcipit lupum nature inimicum et offensiuum. constat autem cuilibet qđ materiale est in obiecto est lupus vel eius qñtitas vel figura vel color vel aliquid tale. formale autẽ est inimicitia eius vel cõtrarietas/vel discõueniẽtia: qđ patet ex hoc ꝙ eum fugit: qr talẽ eũ p estimatiuã suã pcipit. non fugit autẽ eũ vt cõiter dicit: et bene ppter indecẽtiã coloris/aut figure/ vel aliqd hmõi: sed pcise vt inimicũ et offensiuum. ergo inimicitia talis est formalis in obiecto estimatiue: sed nullus põt dicere quin ista eadem ratio formalis in obiecto appetitus sensitiui. refugit em ipsum cõcupiscibilis ouis pcise qr inimicus et offensiuus nature. clarum ergo est ꝙ vis estimatiua et appetitus sensitiuus habẽt idẽ obiectum formale: et constat ꝙ etiam idẽ materiale et formale siue re. et hoc oẽs concedunt. ergo due potẽtie habẽt idẽ obiectum materiale et formale/siue re et ratione idẽ. Hoc idẽ patet in agno qui p estimatiuam cognoscit matrẽ vt amicam et cõuenientem sue nature tanq formale obiectum et vt sic eam p appetitum sensitiuum appetit et desiderat/et p motum pgressiuum ad eam currit put p estimatiuã dirigit et p appetitum impellit. ¶ Idẽ oĩno patet in yrũdine que pcipit paleã vt materiale obiectum sed vt valens ad nidificandum tanq formale/et vt sic eam appetit et demum colligit. et idẽ potes facere p singula discurrẽdo obiecta appetitiue et estimatiue. Scđo patet idẽ in passionibus appetitus sensitiui. amor em desiderium/ et delectatio videtur habere idẽ obiectũ materiale et formale. Illud em videt esse obiectũ formale qđ fm se attingit a potẽtia passione et habitu: et quo nõ existente nichil rei attingit ab illis. color em est formale obiectũ visus: et hoc fm se attingit a visu p suũ actũ: vel si materiale attigat/puta lapis vel lignum: hoc est pcise ratione illius/ et quo remoto nichil ligni vel lapidis attingit a visu. In proposito igit grã exẽpli ponat vinum esse qđ amat/desiderat/et in quo delectatio habet. hoc em est aliqd materiale/puta substãtia vini/dimẽsiones eius et color/vel aliqd tale. formale vero est dulcedo siue bonus sapor vini. hoc em est qđ p se qrit appetitus: et quo nõ existẽte nõ quererent alia. cõstat aũt ꝙ nullus diceret nisi positionẽ vt dicit phs pmo ethicorum. ꝙ aliud formaliter appetitus desideret in vino/aliud amet/et i alio delectet. experit em qlibet in seipso ꝙ vini substãtiã vel dimẽsionẽ vel cetera hmõi materialiter amat desiderat/et appetit: et p delectationẽ amplectit: sed ipsam dulcedinẽ ipm bonũ et cõuenientẽ saporẽ vini formaliter desiderat amat et in ipo delectat. et ideo dicit in prouerbio. Desideriũ si cõpleat delectat aiam: qđ nõ esset verũ si aliud esset formale desiderii obiectum et delectationis. si em cõpleat naturalis appetitus visus ꝙ sit cũ visus est in actu videndi et pcipit aliquid pulchrũ visibile nõ ppter hoc delectat et satiat gustus: vel eius appetitus naturalis nõ obstante ꝙ illud visibile sit materialit gustabile/puta lac vel vinum vel aliquid hmõi. qđ manifeste ideo contingat qr non est formale obiectum puta color et sapor. si ergo non esset idem obiectũ non solum materiale verũ etiã formale delectationis et desiderii: nũq propter desiderium compleri delectaret anima: cuius cõtrarium dicit auctoritas illa. ¶ Et idem potest induci faciliter de amore

q2 non delectat aliquis in aliquo nõ amato. Nec
obstat si dicat q differunt obiecta desiderij et de=
lectationis vt absens z p̄sens: q2 hec non possunt
esse formales rationes obiectoꝝ. Qd patet p̄mo
q2 absentia est pura negatio z priuatio: p̄uatio au
tem vel negatio non potest esse causa positiui. ob=
iectum autē p suā rationē formalē est causa passio
nis/q2 passio nõ est nisi motus appetitus incõue=
niēs vel nociuum ꝓsequendū vel fugiendū. ergo
absentia nõ pōt eē ratio formalis in obiecto desi
derij/qd ē qdā passio positiua. ¶ Scdo q2 due ra
tiões formales sunt due cāe p̄ncipiatiue p modū
cause formalis et rõnis agēdi licet fortassis nõ p
modū efficiētis: q2 efficiēs est causa vt qd: forma
lis ꝓo vt quo. sed absentia vel p̄sentia nõ ponunt
variationē vel diuersitatē in causa. Dicit em̄ phs
in .5. metaphisice z .2. phisicorū. q eadem causa est
p̄ncipiū contrarioꝝ. q em̄ p̄sens est causa huius/
hanc absentē dicim⁹ causam cõtrarij: vel absentia
gubernatoris/nauis submersionis cuius erat p̄=
sentia causa salutꝫ. ergo p̄sentia z absentia nõ pos
sunt esse formales rationes obiectoꝝ. ¶ Nec ob=
stat si dicat q hic variat effect⁹ fm absentiā z pre
sentiā: nā p absentiā submergit nauis/z p p̄sentiā
saluat: q2 salus nauis est aliqd positiuū ergo ha=
bet causaꝫ positiuā/nõ quidē p̄sentiā hois guber
natoris vt est hõ vel vt est albus vel musicus vel
in loco cõscriptiue: sed vt gubernator/ nõ quideꝫ
vt gubernator habitu: sed vt actu gubernās. p ip
sum actū gubernādi est causa saluationis nauis.
submersio nauis nõ est aliqd positiuū saltē in ꝯpa
ratione ad nautā. et ideo absentia nõ habet rõnē
cause/sed defectus cause: sicut z submersio nõ est
effect⁹: sꝫ p̄uatio effect⁹ vel salutis nauis. ¶ Ter
tio q2 idē est obiectū formale desiderij qd deside=
rās p se z fm q hmõi desiderat: sed desiderans p
se et fm q hmõi nõ desiderat absentiā rei sed desi
derat bonitatē ei⁹. ergo bonitas est formale in ob
iecto desiderij et nõ absentia: et hec eadē vt visum
est et vt de se patet est formale in obiecto delecta=
tionis. habēt ergo desideriū et delectatio idē for=
male obm̄. ¶ Si qs aūt dicat q absentia oīno re
quirit q2 nichil desiderat nisi absēs. ergo videt eē
formalis ratio in obiecto. Dicendū q hoc nõ seq
tur. Nõ sequit/substātia vini de necessitate reqri
tur si delectat: ergo substātia est formale/ imo sa=
por est formale in obiecto z substātia reqrit mate
rialiter. z silr qd est magis ad ꝓpositū. nõ sequit/
materia nõ pōt appetere formā nisi. s. est p̄uata. er
go absentia vel p̄uatio est formale in obiecto ap=
petitus materie. materia em̄ appetit formā fm q
hmõi/ et nõ absentiā forme vel ei⁹ priuationē. Vn=
de p̄uatio nõ est quid formale in obiecto appetit⁹
materie/ nec forte materiale: sed qdā necessariū
p accidēs vt ꝯmētator dicit p̄mo phisicoꝝ. magis
se tenēs ex parte subiecti vel materie q̄ ex pte ob
iecti appetitus eius. nisi em̄ materia esset p̄uata
forma nõ appeteret eā: nõ tñ appetit p̄uationē. et
silr est in ꝓposito. absentia em̄ bonitatꝫ desidera
te nõ se tenet ex parte obiecti nec materialit nec
formaliter sed ex parte subiecti siue suppositi desi
derantis. nisi em̄ in eo esset p̄uatio vel absentia il
lius bonitatis nõ eā desideraret: nec tñ eā deside
rat absentiā sed de ipsa affligit. ¶ Tertio potest
idē declarari in quibusdā habitibus. nõ em̄ vide
tur q fides z caritas possint habere diuersum ob
iectum formaliter. illud em̄ qd fides formalr cre
dit/ est aliquid reale: z qd caritas formalit diligit
est etiā reale: q2 habit⁹ reales z positiui nõ tēdunt
formaliter in nichil vel i ens fm aiam seu in ens
rationis: sed idipsuꝫ reale quod fides formaliter
credit/z dictat esse diligēdum/caritas diligit z ni
chil aliud. ergo habēt idē obiectū formale. ¶ Et
cõfirmat ratio: q2 si sic nõ esset/ fides nõ posset di
rigere itētionē siue volūtatē in finē vltimū seu de
bitum. Visus em̄ licet posset esse z interduꝫ sit de
eodē obiecto materialr cū appetitu puta de lacte:
q2 tñ nunq̄ est de eodē formalit p̄cipue cū appeti
tur ad gustandū/z vt dulce nunq̄ vt sic pōt dirige
re appetitum in suuꝫ obiectum: q2 formalit visus
nõ cognoscit dulce. eodē igit modo si fides nõ sit
de eodē formalit cū caritate non poterit dirigere
actum suū: z sic nõ tēdet in creditum fm q hmõi.
z p ꝯsequēs nõ merebit q2 tēdet in obiectū a casu
vel eo modo quo appetitus naturalis rei inaiate
tēdit in suum obiectū sine cognitione dirigēte ab
intra seu cõiuncta. ¶ Itē pōt apparere in prudē=
tia respectu virtutis moralis/maxime si respectu
cuiuslibet virtutis moralis esset prudētia: sic tot
essent prudētie quot essent virtutes morales. In
idē em̄ formalit z adequate tēderet virt⁹ moralis
et prudētia sibi correspondēs. z pōt hoc deduci oī
no sicut pri⁹ deductū est de fide z caritate. ¶ Si
vero virtutib⁹ omnibus moralib⁹ respõderet vna
prudētia vt videt esse de intentione phi in fine. 6.
ethicoꝝ. sic nõ tēderet prudētia z virt⁹ moralis in
idē/nec erunt de eodē adequate: nõ tñ sicut dispa=
rate se habebunt ad sua obiecta sicut nutritiua et
sensitiua. vel visus z audit⁹ q nūq̄ esse formaliter
possunt circa idē obiectū siue adequate siue iade=
quate: habebunt se poti⁹ adinuicē sicut sensus cõ=
munis z particularis q habēt obiectum differēs
non disparate sed vt vniuersale et particulare. ob
iectum em̄ sensus cõmunis est sensibile in cõmu=
ni. sed obiectū visus in speciali est sensibile in spe=
ciali: vt color z auditus son⁹. pcipit aūt sensus cõ
munis formalit colorē z formalit sonū: q2 dat dif
ferentiā inter ea vt sic q nõ posset esse nisi forma=
liter z fm q hmõi ea pcipet: sed nõ pcipit ea ade=
quate. q2 neutrū coꝝ est obiectū adequatū sensui
cõmuni/ cū pcipiat alia nõ contēta sub illis puta
odorē et saporē. Eodē em̄ mõ erit de prudētia re
spectu virtutis moralis si ponatur vnica respectu
omnium. q2 scdm hoc prudētia erit de agibili siue
de bono humano in cõi. singule aūt virtutes mo=
rales de aliquo agibili in speciali. z sic erūt vel eē
poterunt p se z formalit de eodē sed nõ adequate
vt dictū est pri⁹ de sensu cõmuni et sensibilib⁹ par=
ticularib⁹. Vel forte scdm aliquos esset aliter vt
sic obiectū prudētie nõ ꝯparat ad obiecta virtutū
vt totum vniuersale ad partes subiectiuas: sed vt
totū integrale ad partes integrales. ¶ Quarto
potest manifestari idē de opinione respectu scien=
tie. licet em̄ opinio nõ sit habit⁹ ꝟtuosus: qd patꝫ
ex hoc q nõ numerat inter q̄nq3 itellectuales vir
tutes de quib⁹ agit. 6. ethicoꝝ. z tñ si esset virtus
necessario esset virtus intellectualis q2 est in intel
lectu: ipsa tñ videt esse dispositio quedam vel ali
quid impfectum in genere habitus. sicut em̄ sciē
tia acquiritur ex demõstratione: sic opinio agge=
nerat ex rationibus thopicis et pbabilib⁹. videt
autem q necesse sit dicere q opinio et sciētia / vel

opinio z intellectus q est habitus p̄ncipioꝝ/sint
de eodē nõ solū materialiter sꝫ formalit. ¶ Pri=
mo quidē q sciēs aliquā cõclusionē/puta tēp⁹ esse
passionē motus/vel motū nõ esse nisi in corpe/vel
quācunq3 aliā: pōt iudicare de aliquo habēte opi
nionē de eadē cõclusione q2 ipfecte eā nouit. hoc
autē nõ posset nisi ille haberet de obiecto illo for=
maliter opinionē de quo alter hꝫ sciētiā quācūq3/
nõ versent circa idē materialit. visus em̄ vel hñs
visum fm q hmõi nõ pōt iudicare si gust⁹ vel ha
bens gustū pfecte vel impfecte pficit gustabile vt
de se manifestū est: qd p̄cise videt ide cõtigere q2
nõ habēt idē obiectū formale. cõstat em̄ q idē ma
teriale habēt. idem em̄ materialit est lac qd visus
formaliter pcipit vt albū: gustus vt dulce. eodem
ergo modo esset in ꝓposito/q habēs pfectā scien
tiam de cõclusione aliqua nullo mõ posset iudica
re q habēs opinionē de eadē impfecte cognosce=
ret eā nisi essent de eodē formalit. oportet ergo q
de eodē obiecto nõ solū materialit sed etiā forma
liter sint sciētia z opinio. ¶ Scdo q2 de oīb⁹ for=
maliter videt esse sciētia vel intellect⁹ nisi de sin=
gularib⁹ z futuris ꝯtigētib⁹. De vniuersalib⁹ em̄
que vt sic sunt icorruptibilia: ac p hoc nec singula
rium nec cõtingētiū videt esse intellectus z scien
tia formalit z fm q hmõi. si ergo de eodē formali
ter nõ posset esse sciētia z opinio/ seqret q nullus
posset hre opionē nisi de singularib⁹ z futuris cõ=
tingētib⁹/qd manifeste cõstat esse falsum. nā opi=
nio habet q oīs voluntas creata est nobilior itel
lectu/z ecõuerso. z q oīs aīa sit idē cū suis poten
tijs/et ecõuerso. et sic de infinitis alijs. patet autē
q hec nõ sunt singularia nec futura cõtingētia: sꝫ
vniuersalia z ppetua fm q hmõi. q etiā de talib⁹
sit opinio patet ex. 5. ethicoꝝ. vbi phs dās differē
tiam inter electionē z opinionē dicit q electio est
eoꝝ que in nobis. opinio vero videt circa oīa esse
tā circa eterna z impassibilia q̄ ꝯtra ea q i nobis.
ergo necesse est dicere q opinio z scientia/vel opi
nio z intellectus sint de eodē obiecto formaliter.
¶ Tertio q2 phs ad eandē cõclusionē frequēter
inducit rões logicas z pbabiles/z phisicas/ ana
leticas demõstratiuas. vt patet. 3. phisicoꝝ. ad p=
bandū infinitū actu nõ esse. z. 8. eiusdē ad pbādū
motum circularē esse cõtinuū z ppetuū. z p̄mo ce
li z mū. ad pbandū q nõ possit esse corp⁹ infinituꝫ.
z p̄mo posterioꝝ. ad ostēdendū q sit stat⁹ i p̄dica=
mentis. Cõstat aūt q demõstratiue rões gene=
rāt sciētiā. pbabiles autē z dyaletice opinioneꝫ.
Vanū autē et ridiculū videt dicere q ad eandem
cõclusionē solū materialit q2 tūc cõcluderet ideꝫ
p vtrasq3 rões. sicut em̄ albū et dulce sunt i lacte
solū materialit z p accidēs/idē nõ aūt formalit: z
ppt hoc albū cognoscit ab vna potētia: dulce ꝓo
ab alia: nec habēt rõnē eiusdē cogniti sed diuersi.
ita in ꝓposito si rões demõstratiue cõcluderent
idē materialiter tñ cū thopicis vel dyaleticis nõ
tendēt in idē cognitū: sꝫ demõstratiue possent cõ=
cludere q corp⁹ non pōt esse infinitū/ z thopice q
nõ pōt esse circulare/vel q nõ pōt moueri/ vel ali
quid hmõi. si em̄ est idē subiectū erit idē p̄dicatū.
ꝓpositio est nõ soluꝫ materialit sed formalit vna.
et sic cõcludūt isti magis tāq̄ pbabile q due po=
tentie/z duo habit⁹/z duo act⁹ differētes fm spe=
ciē possunt esse de eodē obiecto re et rõne siue ma
terialit z formalit: licet nõ semp ita sit, sed vnum
q semp oportet q sit aliqua diuersitas vel ex pte
potētie vel subiecti/vel ex pte medij/ vel ex pte tē
dendi in obiectū. ¶ Quicqd sit de multis hic di=
ctis nõ videt verum salua doctoris hui⁹ reuerēn=
tia/q fides z caritas habeāt idē obiectū sub eadē
ratione formali: q2 nõ intelligo habit⁹ vel poten=
tias hre idē obiectū formaliter. si solū in aliqd in
qd tendit vnū formaliter tendat aliud. sed q vna
formalis ratio sit vtriq3 sub qua fert p̄mo in ali=
quid/z sub cui⁹ rõne oīa quecūq3 sunt sub ambitu
eius ꝯtinent. sic autē nõ pōt dici de fide et carita
te. Obiectū em̄ formale caritatis est bonū diuinū
inq̄tū bonū/cū habit⁹ caritatis sit habit⁹ pficiēs
voluntatē/vt patuit in p̄mo libro. Obiectuꝫ aūt
fidei est illud idē sub rõne nõ visi z nõ apparētis.
Est em̄ fides substātia sperādaꝝ rerū argumentū
non apparentiū. ad Hebre. 11. p hoc em̄ distinguit
fides a quocūq3 alio. ¶ Preterea si eadē rõ for=
malis et adequata esset in obiecto fidei et carita
tis: sicut caritas nõ de aliquo est nisi sub rõne bo
ni sic etiā fides. cõstat autē hoc esse falsum z cõtra
Augusti. in encheridion. c. 4. vbi dicit q fides est
bonaꝝ z malaꝝ rerū: spes aūt z caritas bonaꝝ tm̄
¶ Preterea illi habit⁹ nõ habēt idē obiectū for=
maliter quoꝝ vn⁹ est icõpossibilis alteri: z hec vi
det esse planissima. si em̄ est eadē formalis rõ ipsa
faciēte repugnātiā i vno faciet repugnātiā i alio:
sed formalis ratio obiecti fidei facit fidē incõpos=
sibilē visioni seu habitui glie/nõ autē caritas. er=
go caritas et fides nõ habēt idē obiectū formali=
ter. ¶ Nec motiua ad hoc videnī valere. licet em̄
idē sit qd fides credit z caritas diligit: non tñ est
eadē ratio sub qua hoc credit et illa diligit. credit
em̄ vt nõ visum: sed diligit vt bonū. q̄uis et illam
formalit rõnē obiecti caritatis fides credat: tamē
aliud est q illa ratio sit qd cognitū p fidē: z id sub
quo diligit vel cognoscit. ¶ Nec est silr in aliquo
de fide et caritate ex vna pte z visu z gustu seu ap
petitu ex altera. visus em̄ non pōt dirigere appeti
tū: q2 nõ cognoscit rõnē formalē sub qua appetit⁹
fert in dulce seu lac: fides autē sic q2 sunt pfectio=
nes potentiaꝝ seinuicē supponētiū/ sicut itellect⁹
et volūtatis. Unde forte oīno cõsimilit esset dicē
dum de fide et caritate iter habit⁹ z iter itellectū
et volūtatē inter potentias. z cõsimilit credendū
de prudētia respectu oīm ꝟtutū moraliū siue sint
vna/ siue sint diuerse: q2 licꝫ formalis rõ i obiecto
ꝟtutis moralis etiā si habeat vnā pticularē pru=
dentiā sibi respondentē sit cognita a prudētia: nõ
tñ est formalis ratio sub qua cognoscit. ꝓpter qd
nõ sine causa dicit phs. 6. ethicoꝝ. q practice mē=
tis obiectū vel bonū est verū vel falsum confesse
habēs appetitui recto. Falsuꝫ etiā credo qd acci
piunt de opinione z sciētia q habeāt ideꝫ obiectū
formaliter. z hoc pōt pbari hic accipiēdo etiā di=
cta ipsoꝝ: q2 plus distāt iter se z magis opponunt
inuicem scientia z opinio/nec maiorem habēt cõ
nexionē q̄ phisica z mathematica / hec est plana:
sed ille non sunt de eodem subiecto sub eadē rõne
formali. ergo nec scientia z opinio. Maior patet:
et minorem ponunt ipimet. ¶ Item habitus qui
sunt de eodem et sub eadem ratione formali sunt
inuicem cõpossibiles vt patet scdm eos: q2 prudē
tia z virt⁹ moralis sunt de eodem z cõpossibiles/
et caritas z fides scdm eos: sed scientia et opinio
sunt incompossibiles, ergo zc. ¶ Item que distin

Cõtra di= cta obijcit doctor.

gnunt ex parte formaliũ rationũ obiector̃ ⁊ p cõtingens et necessariũ nõ sunt eiusdẽ rationis formalis in obiecto: qꝛ contingens et necessariũ differunt genere. 10. metaphisice: sed opinio ⁊ scientia sunt hmõi dicẽte pho pmo posterior̃ de scientia. cuius est sciẽtia simplr hoc est impossibile aliẽ se habere. ⁊ idem. 6. ethicor̃. oẽs opinamur qđ scimus ipossibile habere se aliter. Et de opinione pmo posterior̃ in fine dicit. relinquiẽ opinionẽ esse circa verũ ⁊ falsum sed cõtingẽs aliter se habere. Hec autẽ est acceptio imediate ppositionis ⁊ nõ necessarie. ¶ Itẽ habit⁹ q̃ distinguunẽ p media/ distinguunẽ ex obiectis formalibus: sed opinio ⁊ scientia sunt hmõi etiã p eos. ergo. ⁊c. Maior patet qꝛ media sumunẽ ex formalib⁹ rationib⁹ obiector̃: qđ sic declaraẽ. mediũ in demõstratione potissima est qđ qđ ẽ subiecti vt supponiẽ. qđ qđ est autẽ cõuertiẽ cũ eo cui⁹ est. ⁊ sic diuersificato medio demõstrationis potissime diuersificaẽ diffinitum qđ est subiectũ. Similiẽ in demõstratiõe qꝛ/ mediũ est effectus pprius ⁊ imediat⁹ q̃ ita cõuenit huic scibili q̃ nõ alteri: puta hoi act⁹ rationãdi. ita q̃ variato tali p se effectu et nõ p accidens/ variaẽ obiectũ qđ est causa talis effect⁹. igiẽ oĩs demõstrationis mediũ respicit suũ obiectũ sic/ q̃ cũ non stat idẽ mediũ nõ stat idẽ formale obiectũ qđ erat illius demõstrationis. ⁊ loquor de medio pfecto qđ cõnectit oẽs p se causas in demonstratione ppter quid. vel oẽs p se effectus in demonstratione quia. sed vbi est medium pbabile: nõ est medium demõstrationis: qꝛ medium pbabile est aliud a medio demonstrationis. ergo opinio habens mediũ pbabile/ ⁊ scientia habẽs mediũ necessariũ/ nõ habẽt idẽ formaliter obiectũ. ¶ Itẽ magis videnẽ cõuenire in obiecto formali scientia ppter quid/ ⁊ qꝛ/ cũ sint de vna re: q̃ scientia ⁊ opinio. Et ratio videẽ esse: qꝛ tã mediũ demõstrastrationis qꝛ/ q̃ mediũ demõstrationis ppter qđ/ respicit idẽ subiectũ put sm naturã sue speciei est a quolibet alio distinctũ: vt qđ qđ est hoĩs respicit sic hoĩem q̃ nulli alteri cõuenit. Silr effectus pprius ⁊ accidẽtia ppria respiciunt hoĩem: vt ridere risibile et rationari sic q̃ nõ cõueniunt alij alteri. Mediũ aũt pbabile sumiẽ a quib⁹ q̃ possunt tã illi q̃ opposito cõuenire: ⁊ ita videẽ magis posse cõuenire scientia ppter qđ ⁊ qꝛ/ q̃ sciẽtia ⁊ opinio. ⁊ hec fuit maior. sed sciẽtia ppter qđ ⁊ qꝛ/ nõ habẽt idẽ formale obiectũ. ergo nec scientia ⁊ opinio sive fides. Probaẽ autẽ minor. pmo sic. Ideꝫ sub eadẽ ratione nõ est pri⁹ et posteri⁹: sed hõ sm q̃ cõparaẽ ad mediũ demõstrationis ppter qđ/ est posterior sm rationẽ cognoscendi suo qđ qđ est ⁊ suo medio: ⁊ specialiter si mediũ icludat oẽs causas q̃ naturaliter sunt priores ipso: sm h̃o q̃ cõparaẽ ad mediũ demõstrationis qꝛ/ sic est prior naturaliter: qꝛ causa naturaliẽ prior est suo effectu. ergo alia est ratio rei vt est obiectũ demõstrationis quia/ ab ea sm q̃ est mediũ demõstrationis ppter quid. ¶ Scđo pbaẽ idẽ: qꝛ qñ aliquis cõparaẽ ad aliqua disticta realiter quor̃ vnũ nõ habet necessario sub alia ⁊ alia ratione cõparaẽ qꝛ ad illa: qꝛ alia et alia realiter sub alia rõne et alia eidẽ cõueniunt: sed in demõstratiõe quia/ ⁊ ppẽ quid/ idem cõparaẽ ad diuersa realiter: qꝛ in demõstratione ppter quid cõparaẽ obiectum ad suas causas: in demõstratione quia/ ad suos effectus. cõstat autẽ q̃ causa et effect⁹ realiter differunt. ergo obiectũ in demõstratione quia/ habet aliã rationẽ q̃ in demonstratione ppter quid. et p cõsequẽs alia est ratio formalis obiecti in sciẽtia quia/ et alia in scientia ppter quid. ¶ Tertio patꝫ idẽ sm istos: nam dicũt in quadã alia materia q̃ cognitio pfecta et impfecta repugnãt respectu eiusdẽ formalis obiecti et nõ respectu diuersor̃ obiector̃: sed cognitio quia ⁊ ppter quid pfecta et impfecta stant sil: ergo necessario sunt respectu diuersor̃ obiector̃ formaliũ. ¶ Itẽ pncipale ostẽdiẽ alio nõ sic: sub eadẽ ratione non cõuenit aliquid alicui opposito et vt habet distinctionẽ ab ipso. verbi grã. non cõuenit aliquid sub eadẽ ratione hoi vt cõuenit cum asino et vt distinguiẽ ab ipso: qꝛ hõ cõuenit p hoc q̃ est aĩal: differt autẽ p hoc q̃ est rationale: sꝫ mediũ sumptũ in demõstratione cõuenit obiecto vt est res distincta ab oĩ alio vel alia re: qꝛ est p causam ppriã vel effectũ: medium h̃o sumptũ in opĩnione cõuenit obiecto sm q̃ in tali medio cõuenit cũ suo opposito: qđ sic delaraẽ. mediũ eñ opinatiuũ cõcludit pdicatũ de subiecto non necessario: imo põt esse oppositum ei⁹ vel ipsuꝫ oppositũ subiecti: et ideo est cuꝫ formidine: quapropter respicit rem nõ sm se pprie: sed vt cõuenit opposito ei⁹. ¶ Hoc etiã patet: qꝛ q̃ necessaria insunt alicui vt est res distincta a suo opposito vel sunt effect⁹ necessarij pprij vel cause pprie/ a talib⁹ nõ sumiẽ medium pbabile sed necessariũ. ergo talia a qb⁹ sumiẽ mediũ pbabile sunt cõmunia q̃ opposito talis rei possunt inesse et saltẽ nõ insunt vt est talis res determinata. ergo alia est ratio rei vt est obiectũ demõstrationis et sciẽtie: et vt est obiectuꝫ mediũ probabilis ⁊ opinionis. ¶ Et si arguaẽ de fide et sciẽtia q̃ habẽt idẽ obiectũ formale qꝛ sunt incompossibilia ⁊ se habẽt sicut pfectũ ⁊ impfectum: ⁊ q̃ differunt vt pfectũ ⁊ impfectũ tñ respectu diuersorũ obiector̃ formaliter nõ sunt habit⁹ incõpossibiles vt patet de phisica ⁊ mathematica. ¶ Itẽ qꝛ eandẽ cõclusionẽ formaliter ab astrologo scitã rusticus credit ex auctoritate.

Instantia

¶ Respondẽdum ad primũ q̃ pfectũ ⁊ impfectũ respectu diuersorũ formaliter q̃ nõ includũt in suis rationib⁹ formalibus repugnantiã simul esse possunt sicut diuerse scientie: qꝛ ex quo differunt specie differunt p cõsequẽs sicut maius ⁊ minus pfectũ/ et habẽt etiã diuersa obiecta saltẽ formaliter: sed qñ pfectũ et imperfectũ habẽt idẽ materiale obiectũ circa qđ includunt in se repugnãtiã ex hoc p consequẽs seq̃tur q̃ habẽt diuersum formale obiectum ⁊ q̃ non stãt simul. sic est de fide ⁊ opiniõe ⁊ sciẽtia. ¶ Ad scđm dꝛ iterimẽdo assumptũ: qꝛ cõclusio nõ est eadẽ formalr scita ⁊ credita: qꝛ scita est vt habeẽ p causas: credita vt sub dicto alteri⁹.

Solutio.

¶ Per hoc ad rõnes i oppositũ q̃ sunt valde parui momẽti. cũ dꝛ q̃ sciẽs iudicat de opinãte q̃ impfecte nouit. dico q̃ verũ ẽ: sꝫ hoc nõ ẽ rõe eiusdẽ formalis obiecti: sꝫ qꝛ rectũ ẽ iudex sui ⁊ obliq̃: ⁊ qꝛ q̃ bñ deficit cõtraria cõsignat: ⁊ qꝛ oppositor̃ ẽ eadẽ disciplina: ⁊ qꝛ duo sunt opa sapiẽtis. 1. elẽcor̃. ⁊ puer. 1. imo ratio iterimit se eo eñ q̃ nouit illũ ipfecte scit eĩ nõ hẽe illã cõclusionẽ sub illa formali rõe sub q̃ ẽ scita Nec est silẽ de visu ⁊ gustu q̃ sunt distincte potẽtie et de opione ⁊ scia q̃ sũt i itellectu et pñt idẽ obiectũ attingere licet nõ silr ⁊ maxie qꝛ hñs scientiã põt ferri in opionẽ vt in obiectũ cognituꝫ.

Ad rõnes alteri⁹ opinionis.

¶ Ad secundũ dicendũ q̃ nichil valet: qꝛ tũc oẽs scie haberẽt idẽ formale obiectũ/ qꝛ oẽs de vniuersalib⁹. et ideo cõcesso q̃ opinio sit de vniuersalib⁹/ nõ tñ oportet q̃ sit eadẽ rõ formalis in ea ⁊ scia. ¶ Ad tertiũ dicendũ q̃ licꝫ ad eadẽ cõclusionẽ sint necessarie ⁊ thopice rõnes/ tñ illa cõclusio est vna ppositio ⁊ vnũ cognitũ nõ tñ eadẽ cõclusio: qꝛ cõclusio addit sup ppositionẽ ordinẽ ad mediũ. ⁊ ideo vbi aliud ⁊ aliud medium/ ibi alia ⁊ alia conclusio ⁊ licet eadẽ ppositio.

Ad rõnes pricipales

¶ Ad rõnes pncipales vtriusq̃ partis põt respõderi. Unde dicenduꝫ ad pmũ q̃ aliqđ sufficit ad distinctionẽ habituũ/ qđ nõ sufficit ad distinctionẽ potẽtiarũ/ cũ in vna potẽtia sint multi habit⁹. vnde de eodẽ obiecto re et rõne nõ pñt eẽ due particule aĩe. i. due potẽtie nisi forte apphẽsiua ⁊ appetitiua: sed de eodẽ pñt esse diuersi habit⁹ q̃ distinguunẽ medijs vel alijs modis.

Ad scđm.

¶ Ad secũdũ p idẽ.

Ad tertiũ

¶ Ad tertium dicendũ q̃ vna est scia q̃ est vni⁹ generis subiecti p idẽ mediũ nõ aũt p aliud.

Ad primũ in oppõm.

¶ Scđm aliã opionẽ põt dici ad pmũ in oppositũ q̃ sicut diuerse potẽtie possunt esse de eodẽ obiecto scꝫ apphẽsiua ⁊ appetitiua/ non aũt due apphensiue vel due appetitiue. sic etiã est de habitib⁹. Uel dicendũ q̃ nõ est idẽ rõe pmũ obiectũ itellect⁹ ⁊ volũtatis: qꝛ illi⁹ est ens/ huius est bonũ.

Ad scđm.

¶ Ad secundum dicendum q̃ idẽ agens equiuocũ sm diuersa rõne/ agit diuersa re/ sicut etiã dicim⁹ q̃ alia rõne cõdit⁹ est homo/ alia ratione asinus.

¶ Distinctio xxiiij. ¶ Questio pma.

Circa vicesimãquartã distinctionẽ q̃runẽ tria. Primũ est/ vtrum deus sit obiectũ fidei. Secundũ/ vtrum fidei possit subesse falsum. Tertiũ/ vtrum rõ adducta ad illa que sunt fidei minuat meritum eius.

Primum.

¶ Quantum ad primum videẽ q̃ de⁹ nõ sit obiectũ fidei: qꝛ circa idẽ sunt fides ⁊ ifidelitas: sed infidelitas est circa alia q̃ circa deũ. vt si qs nõ credat resurrectionem mortuor̃/ et multa cõsimilia. ergo. ⁊c.

Secundũ

¶ Itẽ fides correspõdet caritati. sed p caritateꝫ nõ solũ diligiẽ de⁹ sꝫ etiã prim⁹. ergo silr fides nõ solũ ẽ circa obiectũ icreatũ qđ ẽ de⁹/ sꝫ etiã cõtra obiecta creata.

In oppõꝫ

¶ In cõtrariũ ẽ qꝛ oĩs virt⁹ theologica hꝫ deũ p obiecto: sed fides est virt⁹ theologica. ergo. ⁊c. Utraq̃ pmissarũ pꝫ ex pcedentib⁹.

Respõsio.

¶ Respõsio. De ista q̃stione sunt due opiniones.

Pria opinio q̃ ẽ durandi. q. 1. huius dis.

¶ Prima pcedẽtiũ sic ⁊ dicẽtiũ qꝛ circa istã q̃stionẽ videnda sunt duo. Primũ ẽ an de⁹ sit obiectũ fidei. Secũdũ ẽ/ sub q̃ rõne formali. ¶ Quãtũ ad pmũ pmittẽde sunt due distinctiones. Prima est de fide. Scđa est de obiecto. ¶ Prima distinctio est q̃ fides põt accipi duplr. Uno mõ sm cõem et formalẽ rõnẽ fidei/ ⁊ sic dicit hitũ q̃ assentim⁹ alicui ppẽ auctoritatẽ dicẽtis. Alio mõ p hitu quo assentim⁹ dictis sacre scripture ppẽ auctoritatem dei eã reuelãtis: ⁊ hec ẽ fides de q̃ loquũẽ theologi: q̃ differt a fide pmo mõ dicta sicut iferi⁹ a superiori ⁊ nõ sicut ex opposito condiuisa. et hec eadẽ distictio posita fuit in pncipio pmi libri. ¶ Scđa distictio ẽ de obiecto fidei. pt ei obiectũ fidei dici duplr. Uno mõ illđ qđ crediẽ. Alio mõ de q̃ crediẽ. sicut obiectũ scie põt dici vno mõ illđ qđ sciẽ: et sic ẽ cõclusio demõstratiua. Alio mõ de q̃ aliqđ sciẽ. ⁊ sic subiectũ scie est subiectũ cõclusionis scie: eo q̃ de tali subiecto pbãẽ passiones ⁊ ppetates. Prio mõ subiectũ ẽ qđ cõplexũ. s. cõclusio q̃ ẽ ppositio ⁊ nõ ẽmin⁹. Scđo mõ ẽ icõplexũ qꝛ nõ ẽ ppõ sed ẽmin⁹. s. subiectũ cõclusionis. ¶ Ex his ad ppositũ si obiectũ fidei accipiaẽ p eo de quo aliqđ crediẽ/ sic obiectũ fidei ẽ de⁹: qꝛ illud ẽ obiectũ fidei ad qđ oĩa q̃ credũẽ hñt attributionẽ: sed ad deũ hñt attributionẽ oĩa q̃ fide tenenẽ de q̃ loquũẽ theologi. ergo. ⁊c. Maior ẽ h̃a nõ solũ de obiecto fidei sed etiã de obiecto cuiuscũq̃ hit⁹. Minor de se pꝫ sequiẽ ergo cõclusio. s. q̃ de⁹ sit p se ⁊ pncipale obiectũ fidei. ⁊ sic ẽ qđ icõplexũ ⁊ p modũ icõplexi acceptũ. ¶ Si aũt accipiaẽ obiectũ fidei p eo quod crediẽ/ sic ẽ aliqđ cõplexũ: qđ pꝫ triplr. Prio sic/ fides ẽ medi⁹ hit⁹ iter sciam ⁊ opionẽ: sꝫ opiatũ vel scitũ ẽ qđ cõplexũ. s. cõclusio syllogismi demõstratiui vel dyaletici. ergo creditũ p fidẽ ẽ aliqđ cõplexũ ¶ Scđo sic/ creditũ ẽ illđ cui assẽtim⁹ ppẽ auctoritatẽ dicẽtis: sꝫ nõ assentiẽ ppe nisi cõplexo/ ppositioni scꝫ ⁊ nõ ẽmino. q̃ creditũ ppe ẽ qđ cõplexũ. Maior pꝫ ex ppa rõe fidei ⁊ ei⁹ act⁹ q̃ ẽ assentire ppẽ auctoritatẽ dicẽtis. Minor pbaẽ/ qꝛ null⁹ assentit mẽte nisi vero/ vel qđ estimat esse verũ: sed verũ ẽ ppe circa cõplexũ. q̃re ⁊c. ¶ Tertio sic/ idẽ est obiectũ creditũ respectu cui⁹ differt fidelis ab ifideli ⁊ credẽs a nõ credẽte: sed tale ẽ qđ cõplexũ et nõ icõplexũ. quare ⁊c. Maior pꝫ. Minor pbaẽ qꝛ in cognoscẽdo ẽminos simplices. s. qđ iportaẽ noĩe dei et qđ noĩe vni⁹ ⁊ qđ noĩe trini nõ differt fidelis ab ifideli/ nec credẽs a nõ credẽte. hoc eñ q̃libet eor̃ cognoscit: sꝫ respectu hui⁹ cõclusionis q̃ ẽ deũ esse vnũ in essentia/ ⁊ trinũ i psonis/ differũt: qꝛ fidelis ⁊ credẽs assentit: ifidelis autẽ et nõ credens dissẽtit. q̃ circa cõplexa differt fidelis ab ifideli/ ⁊ credẽs a nõ credẽte. talia ergo sunt obiecta fidei tãq̃ credita. ¶ Cũ autẽ talia cõplexa sint plura puto tñ q̃ iter ea ẽ aliqđ pmo creditũ qđ ẽ rõ credẽdi alia/ ⁊ aliqđ qđ sit vltima resolutio credibiliũ. hoc autẽ ẽ credere eccliam regi a spũ sctõ Qđ pꝫ sic/ credim⁹ deũ esse trinũ ⁊ vnũ/ filiũ icarnatũ/ passum/ ⁊ hmõi: qꝛ scriptura hec dicit quam credim⁹ a deo ispiratã et reuelatã. q̃ credere scripturã esse a deo ispiratã/ est rõ credẽdi illa q̃ i scriptura tradunẽ. et sic ẽ pri⁹ creditũ. Rursus credimus scripturã esse a deo ispiratã: qꝛ ecclia q̃ regiẽ spũ sctõ hoc approbat. cũ eñ multi scripserĩt gesta saluatoris vt nichodem⁹ nazarei/ illa sola scriptura accipiẽ vt autentica vel canonica/ ⁊ ei soli fides adhibeẽ quã ecclia pbat. ¶ Un̄ Aug. cõtra fundamẽtũ manichei dicit sic. nõ crederẽ euãgelio nisi crederẽ ecclie approbãti. et iterũ/ euãgeliũ nazareor̃ nõ admitto qꝛ ecclia nõ admittit. ergo credere q̃ ecclia nõ erret tãq̃ spũ sctõ directa/ est rõ seu mediũ credẽdi scripturã quã approbat/ esse a deo inspiratã: ⁊ iter̃ hoc credere ẽ rõ credẽdi ea q̃ in scriptura sacra tradunẽ vt pri⁹ dictũ ẽ. ergo a pmo ad vltimũ pmũ in credibilib⁹ qđ est ratio credendi alia et ad qđ sit vltima resolutio credibiliũ est credere eccliam regi a spũ sctõ

Scđm dictũ huius opinionis Opinio.

¶ Quantum ad scđm q̃ sit rõ formalis obiecti fidei. dicũt qdã q̃ illa est/ eẽ nõ visum vel rõ nõ visi: ⁊ hoc ppẽ multas auctoritates q̃ videẽ hoc sonare. dꝛ ad Heb. 11. q̃ fides est sbã sperãdarũ rerũ argumentũ non apparentiũ. vbi poniẽ quasi p specifica differẽtia obiecti fidei argumẽtũ nõ apparẽtiũ vel nõ visum

qđ est idē. ¶ Itē eadē est formalis fidei ⁊ spei:sȝ
formalis rō obiecti spei est esse non visum. Ro.8.
Qđ quis videt qđ sperat? ⁊ ibidē. Spes q̄ videt
nō est spes. quare. ⁊c. ¶ Itē Augustin⁹. qđ est fi-
des? credere qđ nō vides. et Grego. fides nō ha-
bet meritū cui humana rō p̄bet experimentum. ⁊
alibi dicit q̄ apparētia nō habet fidē sed agnitio-
nē. Ex qb⁹ oib⁹ videt q̄ ratio formalis obiecti
fidei sit rō nō visi. ¶ Istud aūt nō pōt hr̄e v̄itatē
Contra opiniones obiicit durandus. ppter tria. Primo qz rō formalis cuiuscūq3 hit⁹
cognitiui nō pōt esse negatiua vel p̄uatiua:sed fi-
des est habit⁹ cognitiu⁹:rō autē nō visi est negati
ua.ergo rō nō visi nō pōt esse rō formalis obiecti
fidei. Minor de se patet. Maior v̄o pbat:qz p̄mū
in qđ tendit habitus cognitiu⁹ nō pōt esse nega-
tio vel p̄uatio:qz p̄uationes non cognoscunt nisi
p habit⁹:nec negationes nisi p affirmationes:sed
primum in qđ tēdit habit⁹ cognitiu⁹ est obiectum
s̄m formalē rationē obiecti. ergo formalis rō ob
iecti cognitiui non pōt esse negatiua vel p̄uatiua.
hec fuit maior/sequit ergo cōclusio. ¶ Scđo sic.
Scđo. formalis rō cuiuscunq3 habit⁹ cognitiui nō se te-
net ex pte habētis sed ex pte obiecti vt patet idu
cēdo in oib⁹:sed rō nō visi se tenet ex pte hit⁹ fidei
ergo nō est rō formalis obiecti fidei. Minor patȝ
qz p hoc est obiectū visum vel nō visum qz act⁹ vi
Tertio. dēdi cadit vel nō cadit supra ipsuȝ. ¶ Tertio sic
si formalis rō obiecti fidei esset nō visum/fortiori
rōne formalis rō visionis esset visum: sed hoc est
falsum.ergo ⁊ p̄mū. Maior pȝ:qz act⁹ oppositi de
bēt hr̄e obiecta oppositarū rōnū:fides autē et vi-
sio s̄m istos sunt oppositi habit⁹.ergo si formalis
rō obiecti fidei est esse nō visum : opposita rō.s.eē
visum esset rō formalis obiecti visionis. Qz aūt
hoc sit falsum pbat:qz obiectū s̄m suā formalē ra
tionē est p̄uiuȝ actui:sed eē visum nō ē p̄uiū actui
visionis:imo ex hoc dr̄ aliqđ visum qz act⁹ visiōis
cadit sup ipm.ergo eē visum nō ē formalis rō ob
Quarto. iecti visiōis. ¶ Posset etiā q̄rta rō addi q̄ talis ē
Ad formalē rōnē obiecti cuiuscunq3 hit⁹ cogniti-
ui hn̄t attributionē q̄cunq3 cōsiderant vel ptinēt
ad cōsiderationē illi⁹ habit⁹:sed ad rōnē non visi
nō hn̄t attributionē q̄cunq3 cōsiderant p fidē. er-
go.⁊c. ¶ Et iterū. finis cuiuscūq3 hit⁹ cognitiui
est pfecta cognitio obiecti ei⁹ s̄m formalē rōnem
eius ⁊ s̄m ea q̄ sibi attribuunt.si ergo rō formalis
obiecti fidei esset nō visum:sequit q̄ finis prim⁹ ⁊
intrinsecus fidei esset cognoscere de deo qualiter
esset nō visus/⁊ q̄ sunt illa q̄ ei attribuunt quatin⁹
non visus.hoc autē est falsum.quare ⁊c. Patet g̃
q̄ ratio formalis obiecti fidei nō est ratio nō visi.
¶ Aduertenduȝ tn̄ est q̄ ratio nō visi est cōditio
cōcomitās obiectū fidei p statu vie:qz illa de q̄-
bus p̄ncipalit ē fides nō sunt s̄m se p̄sentia itelle-
ctui nr̄o vt sic possint esse visa/ nec in sua causa vt
sic possint esse scita: sed solū nobis p̄sentant p au-
ctoritatē sacre scripture que nō facit visioneȝ nec
sciam:et in hoc sensu accipiēde sunt auctoritates
pri⁹ allegate.loquunt eīn de fide s̄m statū vie/pro
quo obiectū fidei est nō visum: nō qz nō visum sit
formalis rō obiecti fidei sȝ solū cōditio cōcomi-
tās. Utrū autē hec cōditio possit ab obiecto fidei
separari patebit ifer⁹.di.31. ¶ Que est autē for-
malis rō obiecti fidei/dicēdū q̄ si accipit obiectū
fidei p eo de quo alia credunt/sic formalis rō ob
iecti fidei ē illa sub qua deo attribuūt oīa q̄ de ip-
so credunt.que autē sint illa dictū fuit in p̄mo li-
bro qn̄ q̄rebat de subiecto theologie. ¶ Si autē
accipiat obiectū fidei p eo qđ credit/ qđ ē qđ cō-
plexum cū talia sint multa ⁊ habeāt attributionē
ad formalē rōnē incōplexi obiecti:ideo nō est q̄rē
da alia formalis ratio. sicut in sciētia nō querit q̄
sit formalis ratio conclusionū scitarū:sȝ solū q̄ sit
formalis rō obiecti de quo passiōes ⁊ pprietates
sciunt.si tn̄ rō credibiliū cōplexor dicerēt esse me
dium p qđ eis assentit sic dicendū esset q̄ illa es-
set auctoritas diuia regēs ecclesiā ⁊ reuelās scri-
pturā.p hanc eīn tanq3 p mediū assentim⁹ creditȝ
sicut p demōstrationem assentim⁹ scitis/⁊ p syllo
gismū dyaleticuȝ opinatis. ¶ Scđa opinio pōt 2. opīo q̄ doctoris.
imaginari habēs tres cōclusiones. ¶ Prima de 1. cōclusio
duplici distinctiōe posita in p̄ncipio p̄me opinio
nis: qz p̄ma diuisio bona est nisi q̄ icludit vnū fal
sum.s.q̄ formalis rō act⁹ credēdi sit assentire ppt
auctoritatē dicētis:qz assentire rei nō vise sine for
midine cū nō sit sciētia nec itellect⁹ ppter ieuidē-
tiā:nec opinio ppter informidinem oportet q̄ sit
fides. Cōstat autē q̄ nō solū ppter auctoritatem
dicētis sȝ ppter rationē:quā aliqn̄ hō reputat de
monstrationē assentit firmissime rei nō vise immo
false.ergo fides pōt assentire ppter rationē.econ
uerso autē ppter auctoritatē hoīs pōt hō assenti-
re cū formidie: et sic nō esset fides sed opinio.ppt
qđ non est formale in fide assentire ppter auctori
tatē:sed assentire sine formidine ppter aliqđ non
faciens euidentiam siue sit auctoritas siue ratio.
¶ Alia distinctio de obiecto qđ credit bōa ē:sed
nō sic debet distingui de subiecto qđ semp est ali-
quid incōplexū illud scȝ de quo aliquid cognoscit
¶ Scđa cōclusio est q̄ de⁹ semp est obiectū fidei
infuse que est virt⁹ theologica/ sicut illud de quo 2. cōclusio
aliqđ credit: qz in oī ppositione nota p fidē infu-
sam semp deus est subiectū q̄ticūq3 p̄dicatū sit
non de⁹.si autē q̄rat de obiecto cōplexo et credito
sic respectu diuinorum adhuc obiectum est deus:
qz quicqđ est in deo deus est:quicqđ p̄dicatur de
deo intrinsece deus est. vn̄ cū dico deum trinū aut
patrē vel filiū. istud totuȝ creditū non est nisi de⁹
nisi in articulis aliis in quib⁹ predicatum est non
deus:vt deus est homo/vel huiusmōi . non potest
dici q̄ totum creditum sit tantum deus:imo im-
plicatur creatura:licet alicui videretur cū de⁹ est
homo/q̄ non predicet nisi deus de deo:qz habens
humanitatē est ipsa diuinitas et non aliquid crea
tum:Cuius res habita sit aliquid creatum. ¶ Ta Contra vnū dictū durandi.
men q̄ dicit credita reduci ad hoc primum qđ est
ecclesiam regi spiritu sancto non videtur / cū hoc
ipsum credatur per scripturam dicētem. Ego ro-
gaui pro te petre vt non deficiat fides tua. ⁊ illud
Uobiscum sum vsq3 ad consummationem omni-
bus diebus seculi.et illud. Ut maneat vobiscum
in eternum. ¶ Ex alia parte isti alibi dicunt/ q̄
istud est primum creditum/ deus est homo: qz per
hoc q̄ ipse factus est homo/cōfirmauit nouum et
vetus testamentum:et que ibi tradita sunt/ q̄ ita
sunt:qui etiam eius miracula viderunt prius cre-
diderunt dei filium/vt Centurio q̄ ecclesiam re-
gi spiritu sancto. Unde forte in diuersis ppter di
uersa motiua ad credendum/ sunt primo diuersa
credita. Quid autem sit simpliciter primo credi-
tum videt deū esse hominē. ¶ Tertia cōclusio est 3. cōclusio
de rōne obiecti. vbi dicēdū q̄ de⁹ sub rōne diuinitatȝ

ex pte sua ⁊ sub rōne reuelabilis ex pte nr̄a sicut
dictū est in p̄mo circa subiectū theologie nō autē
de⁹ sub rōne ignoti aut nō visi neq3 ex pte obiecti
vt cōcludunt.5.rationes prime opinionis neq3 ex
pte subiecti neq3 ex pte medij:qz si reuelatio iclu-
dit cōcomitatiue ⁊ p̄ūr nō visum:nō tn̄ p̄ncipalit
nec essentialit nec formalit:tn̄ si oēs actus itellect⁹
sint vni⁹ speciei:videt q̄ formalis rō credēdi q̄ di
stinguit a scire sit nō videre:qz in illis q̄ sunt vni⁹
speciei formalis rō q̄ iperfectū distiguit a pfecto
est p̄uatiua:nō eīn albedo remissa distiguit ab in-
tensa:p hoc q̄ hȝ talē g̃dū/positiue cū etiaȝ illum
habeat albedo intensa/sȝ p hoc q̄ non habet illaȝ
pfectionē quā hȝ illa ⁊ silr si credere ⁊ scire sūt vni⁹
speciei ⁊ nō differūt nisi sicut pfectū ⁊ impfectū i
eadē specie:cū ista pfectio ⁊ ipfectio nō sit nisi eui
dētia ⁊ ieuidētia formalr credere distiguit a scire p
nō videre:sȝ supposito q̄ differant specie sicut bru
tū ab hoīe differt formalr aliq̄ positio. qđ nō ē eius
dē rōnis i hoie q̄ tn̄ cōseqt irrōnale sic i pposito.
Ad rōnes ante oppositum. ¶ Ad rōnes i oppositū. Ad p̄mā dicēdū q̄ q̄uis
fides sit p̄ncipalr de deo ē tn̄ de alijs vt hn̄t attri
butionē ad deū. iō ifidelitas pōt esse circa vtrūq3.
Ad scđm. ¶ Ad sȝ dōȝ q̄ p̄ncipale obiectū charitatis ē de⁹
nec p charitatē diligit prim⁹ nisi ppt deū. ⁊ silr ē
de fide q̄ nō respicit alia a deo nisi qz hn̄t attribu-
tionem a deo. ¶ Questio.2.
SEcūdo q̄ritur vtrū fidei pos
sit subesse falsuȝ. Et videt q̄
Primuȝ. sic qz fides cū sit virtus est ha
bitus opatiuus: sed omni ha
bitui operatiuo hūano pōt in
eē malū:qz nō necessario icli-
nat ⁊ viator pōt deficere sēp.
g̃ cū malum habitus intelle-
ctualis sit falsitas fidei pōt
In oppositum. subesse falsum. ¶ In cōtrariū:qz nō est deus vt
hō vt mētiat qđ esset si infunderet hitum falsum.
Respōsio ¶ Rn̄sio. duo vidēda sūt. Primū ē de eo qđ q̄rit
an.s.fidei subsit falsuȝ. scđm de eo qđ arguit.s.an
1. articul⁹ 1 cōclusio Durand⁹ q.2. virtus sit habitus opatiuus. ¶ Quātū ad p̄mū
ponuntur due cōclusiōes. Pria q̄ simplr fidei de
qua loquimur nūc nō potest subesse falsum/qđ pȝ
tripl̄r. Primo qn̄ duo habitus sūt cōsimilit circa
idē s̄m affirmationē ⁊ negationē/si vni nō pōt sub
esse falsum nec alteri:sed fides ⁊ visio sunt cōsimi
liter circa idē s̄m affirmationē et negationem/ q̄
eīn credimus dei videt. g̃ cū visioni non posset sub
esse falsum. g̃ nec fidei. ¶ Scđo sic.fides aut ē cir
ca necessaria vt deū esse trinū et vnū:aut est circa
cōtingētia/si sit circa necessaria sic sibi nō pōt sub
esse falsū:qz talia sunt itrāsmutabilia.si v̄o sit cir
ca contingentia adhuc nō pōt ei subesse falsum:
qz licet talia de potētia absoluta possunt non eue
nire tamen relata ad ordinationē diuinā s̄m quē
modū solū subsunt fidei:nullo mō possunt nō eue
nire:sed eueniūt de necessitate suppositionis.q̄re
⁊c. ¶ Tertio sic.si mediū p qđ aīa assentit cōclusi
oni nō pōt deficere assensus nō pōt esse falsus: sed
veritas auctoritatis diuine p quā assentim⁹ credi
tis non pōt deficere.ergo assensus fidei nō pōt eē
2. cōclusio. falsus. ¶ Scđa cōclusio ponit similit de spe.s. q̄
spei nō pōt subesse falsum/ alia tn̄ rōne q̄ de fide
quia verum et falsum respiciunt intellectum ⁊ nō
volūtatē. Unde null⁹ actus voluntatis potest es-
se verus vel falsus:sed solum act⁹ intellect⁹/ licet

actus voluntatis possit q̄nq3 seq̄ et seq̄tur actum
intellectus verū vel falsum.ergo cū actus spei sit
actus voluntatis non pōt dici ppe falsus/dato q̄
nō eueniret qđ spat. verbi grā in alijs enim si desi-
dero habere bonū prandiū ⁊ spero me habiturum
si cōtingat me deficere nō propter hoc desideriuȝ
meū fuit falsum:sȝ forte seq̄bat estimationē falsā
scȝ q̄ credebā me habiturū bonū prandiū : similit
si nō obtineat qđ sperat nō ppter hoc spei subest
falsum sed estimatiōi quā spes sequebat. ¶ Iteȝ
qđ subest spei q̄ est virtus infusa nō pōt nō euenire
ex suppositiōe sicut nec illđ qđ subiacet fidei: act⁹
eīn spei infuse:nō est q̄ aliqđ speret se habiturum
vitā etnā absolute:sed est q̄ aliq̄s spet se hr̄e vitā
etnā p grām xp̄i pseuerantē in eo:et istud nūq3 de
ficit. Qui eīn pseuerauerit vsq3 in finē hic saluus 2. articul⁹
erit. p̄mū tn̄ forte est melius dictū. ¶ Quātū ad 1. cōclusio
scđm articulū p̄ncipalē an.s.virt⁹ sit hit⁹ opātis
sunt tres cōclusiones. Pria q̄d est habitus vbi sci-
endū s̄m q̄sdā q̄ habit⁹ dr̄ ab habēdo/ab eo auteȝ
q̄ est habere dicit habit⁹ dupl̄r. Uno modo scđm
qđ hō vel q̄cunq3 alia dn̄r hr̄e aliquā rē. Alio mō
s̄m q̄ aliquid aliqualit dr̄ se hr̄e:puta bn̄ se habe-
re vel male vel in se vel ad alterū/habit⁹ aūt p̄mo
mō dictus est postp̄dicamētū:qz ad diuersa p̄dica
mēta se extēdit/et hitus sic dict⁹ videt variari tri
plr loquendo gn̄aliter:qz q̄libȝ modus acceptus
diuidit in alios modos speciales s̄m diuersaȝ cō
siderationē ipor q̄ habent in cōparatōe ad ipm
qui habet. ¶ Nā q̄dam sic habent q̄ inter ea q̄ ha
bent et ipm q̄ hȝ nihil cadit mediū reale sicut sub
iectū dr̄ hr̄e accidēs et totū ptes inter q̄ nō cadit
mediū nisi forte aliq̄ relatio rōnis: q̄dam vero sic
habent q̄ iter illud qđ hȝ et ea q̄ habentur cadit
relatio media realis sicut dn̄s hȝ suū ⁊ hō amicū
q̄dā v̄o sic habēt q̄ cadit mediū nō q̄dē ppe actio
sȝ.q.q̄dā actio inquātū vnū se hȝ vt ornās vel te-
gēs aliud vt ornatū vel tectū et hoc est determi-
natum predicamentum qđ est habitus.
¶ Secundus modus principalis habit⁹ q̄ qs dr̄
se hr̄e bene vel male in se vel ad alterū ē p̄ma spe-
cies q̄litatis q̄ dr̄ dispositio et hitus. ⁊ differt hic
modus habit⁹ ab alijs:qz i alijs nō dr̄ pprie hit⁹
ipsa res q̄ habet:sȝ ipsa habitudo hn̄tis ad id qđ
habet siue sit hitudo rōnis tm̄ sicut in p̄mo modo
siue realis relatiua siue absoluta q̄si actio media:
sed hic dr̄ habit⁹ ipsa res q̄ habet s̄m quā hn̄s dr̄
bene vel male se habere in se vel ad alterum: ⁊ iste
habitus est q̄litas q̄dā:nā illđ s̄m q̄ res aliq̄lit se
hȝ ad se vel ad alterū facit ipsum aliqualē forma-
liter/illđ aūt qđ formalit facit aliquā rē aliq̄lem
est q̄litas formalit. ¶ Et hāc q̄litatem distiguūt
aliq̄ ab alijs specieb⁹:qz habitus ⁊ dispositio pti-
nēt ad aīam.alie v̄o q̄litates ad corp⁹ vel ad cō-
iunctū. ¶ Sȝ cōtra.qz sanitas et egritudo ptinēt
ad corp⁹ q̄ tn̄ phs numerat inter habit⁹ ⁊ disposi-
tiones. ¶ Itē potētie naturales scđe speciei inue
niūtur in sola aīa vt intellectus ⁊ volūtas. ¶ Alij
dicunt q̄ habitus ⁊ dispositiōes insunt p acq̄sitio
nē et sunt q̄litates aduēticie. alie aūt insunt a na-
tura. ¶ Sȝ cōtra.qz aliq̄ habitus insunt a natura
vt pȝ de sanitate q̄ cōseq̄tur naturā aīalis:licȝ ali
quādo ipediat ppt cōtrariū agēs/sicut etiā frigi-
ditas consequitur naturam aque que tamē quā-
doq3 impeditur ad hoc per contrarium agens.
¶ Preterea plures figure ⁊ passibiles qualitates

sunt aduenticie vel passiones ⁊ ab arte. Ideo alij dicũt ꝓbabiliꝰ ꝙ cũ qualitas sit modus q̄dã rei habentis eã/modus aũt ſm Augustinum est q̄ mensuram ꝑfigit: ideo videt̃ q̄litas dicere quēdã modũ et quãdã determinationē rei ſm aliquã mēsuram/aliq̄d aũt põt mensurari et determinari ĩ ordine ad naturã subiecti habentis ipsam qualitatē: ⁊ talis modus et determinatio est habitus et dispositio q̄ ꝑtinent ad primã speciē q̄litatis scđm quã aliquid se hʒ bñ vel male/ĩ q̄ cõtingit esse ad mobile faciliter ⁊ cito transiens qđ est dispositio et aliq̄d difficile mobile ⁊ ꝑmanēs qđ est habitus Unde habitus ſm istos est modus rei in ordine ad naturã rei cũ natura sit illud ⁊ primũ cõsideratur in re. ideo habitus est p̄ma species qualitatis qꝛ vero natura rei hʒ rõnem finis ⁊ boni: consideratur etiam in p̄ma specie q̄litatis rõ boni et mali: nã quandoq; modus est cõueniens nature rei q̄ natura vt dictũ est hʒ rationē finis: ⁊ dr̃ res ſm illũ modũ bene se habere: sed qꝛ natura rei est quãdoq; finis gñationis: ⁊ ꝑ ↄñs est generabil' ⁊ corruptibilis. In talibꝰ aũt naturã ⁊ cõtra naturam rei plus ⁊ minus durare ſm dispositiones q̄bus disponitur vnũquodq; in ordine ad naturam que sunt magis vel minꝰ radicate. iõ cõsideraẗ ĩ p̄ma specie aliquid transiēs et aliq̄d diuturnũ ⁊ ꝑmanens: res etiã hñs modũ ⁊ determinationē potest per illã modificari in ordine ad actionē vel passionē: ⁊ iste modus ꝑtinet ad secundã ⁊ tertiã speciē qualitatis: ⁊ qꝛ motus et mutationes ſm se considerate non hñs ratõnem finis et boni: ideo in secunda et tertia specie qualitatis non ↄsideraẗ rõ boni vel mali/consideraẗ tñ aliq̄d transiēs vt passio: aliquid ꝑmanens vt passibilis q̄litas: qꝛ in rebus ſm ea. s. q̄ mouent̃ ⁊ q̄escũt inueniẗ aliq̄ durans magis et minus q̄litas ſm quã aliquid modificaẗ quantũ ad quantitatē dimēsiuã/ꝑtinet ad quartã speciē qualitatis: et qꝛ in gñe quantitatis de se nõ ↄsideratur rõ motus vel finis nec in figuris q̄ quantitatē ↄsequũtur: ideo in quarta specie non ↄsideraẗ rõ boni vel mali/nec transiēs aut ꝑmanēs. ¶ Sed cõtra. qꝛ cũ q̄dã habitus modificent potentias aliq̄s opatiuas vt habitus intellectiui et volitiui: ⁊ tales potentie ordinent̃ ad agēdum vel patiendũ vel ad vtrũq; videẗ ꝙ habitus modificet illud cuius est in ordine ad actionē vel passionē. ¶ Sed ad hoc faciliter respondet̃ scđm illos q̄ dicunt species qualitatis sola ratione distingui: qꝛ qualitas ſm ꝙ ordinatur ad agendum in ordine ad naturã rei. vt scilʒ congruat vel non congruat rei diciẗ habitꝰ sed potentia diciẗ potētia inquantum ordinaẗ ad agendũ vel patiendũ sed habitus inquãtũ perficit aliquã potētiã priorē sicut intellectus agens diciẗ habitꝰ vt lumen in quantũ perficit possibilem. ¶ Sed istđ nõ valet: tũ qꝛ species p̄dicamentoꝝ differũt realiẗ: nã ens qđ diuidiẗ in. x. gña ē ens extra/⁊ spēs prout sunt in p̄dicamēto sunt p̄me ĩtētiones ⁊ ꝑtinēt ad eas nõ ad scđas qꝛ oēs scđe intentiões sunt ĩ gñe qualitatis intelligibiliũ cũ sint entia rationis.

¶ Preterea. ĩpossibile ē ꝙ idē sit determiatũ ad bene vel male agendũ et ꝙ sit indeterminatũ ad alteꝝ vel ecõuerso: nisi forte bene vel male accipiãtur ꝓ intense ⁊ remisse agere: qđ ↄtingit fieri ꝑ eandē potentiam recipientē intensionē et remissionē: sʒ ista indifferentia non inueniẗ solum in potentijs in q̄bus ponũtur hitꝰ: imo bñ ⁊ male accipiẗ eis scđʒ actiões diuersas specie. ꝫ. ⁊c. ¶ Preterea. rõ hitꝰ nõ tñ accipiẗ in ordie ad potētiã p̄orē ipo quam ꝑficiat: imo ex hoc ꝙ bñ vel male ordiaẗ potētia ad ipsuʒ actũ ſm ipm. vñ nõ põt dici ꝙ habeat rõnē hitꝰ tñ ꝑ ↄpationē ad potētiã ⁊ rõnē potētie ꝑ ↄpationē ad actũ. ¶ Sciēdũ ꝫ ꝙ ſꝑ hitꝰ est alicuius potētie ordiate ad actũ. nihil ei aliđ videẗ eē hitꝰ q̄ꝫ habilitas potētie ad actus: actꝰ aũt vnus est q̄ est forã substãtialis q̄ ⁊ natura rei dr̃ ad quã ordinaẗ ipsa potētia materie/⁊ aliꝰ ē actꝰ q̄ ē operatio q̄ cõsequiẗ substãtiã iã ↄpleta ad quã ordinatur potentia q̄ ꝑtinet ad genus q̄litatis cũ aũt ita sit ꝙ tã potētia q̄ꝫ habitꝰ ordinent̃ ad actũ quãtũ ad potētias q̄ indigēt habitu. ¶ In hoc tñ differũt qꝛ potētia dr̃ illđ ꝑ qđ aliq̄d ordinaẗ ad actuʒ faciendũ absolute siue bñ siue male siue cõueniat nature rei siue nõ: sed habitꝰ determinat potētiaʒ ad hoc ꝙ exeat in actuʒ vel bene ⁊ ſm ꝙ conuenit nature rei: et sic est bonus hitꝰ siue bona dispositio vel ſm ꝙ determiate ē discõueniēs nature rei: ⁊ sic dicitur habitus malus. lʒ ꝫ habitꝰ modificet substãtiã ĩ ordie ad agendũ et patiendũ mediante potētia q̄ ordinaẗ ad actũ q̄ est opatio: qꝛ tñ talis habitus magis ꝑ se respicit cõuenientiã vel discõuenientiã illius actus ad naturã cuiꝰ est q̄ꝫ ipm actũ ſm se: potētia aũt ecõuerso magꝭ respicit ipʒ actũ ſʒ se q̄ꝫ ſʒ ↄuenietiã vl' discõuenietiã ad naturã iõ vl'r hitꝰ distinguiẗ ab alijs speciebꝰ q̄litatis ꝑ hoc ꝙ modificat substantiã cuiꝰ est/in ordine ad naturam: lʒ aũt aliq̄s habitꝰ sit posterior potētia ordinata ad opationē ĩquãtũ est q̄d supadditũ ille potentie: tñ loquēdo vl'r p̄or est habitus talis qꝛ potentia modificãs potētiã materie ĩ ordine ad formã est p̄or tali potētia. ¶ Scđa aũt conclusio est [2. ↄclusio.] quõ habitꝰ differat a potentia ⁊ dispositiõe ⁊ quõ nõ. ¶ Sciēdũ ꝫ ꝙ intellectꝰ p̄ncipioꝝ put ĩportat cognitionē hitualē ↄfusam de p̄mis p̄ncipijs nõ dicit aliquē habitũ additũ sup potētiã intellectiuã: nec est virtus: qꝛ talis opatio nõ hʒ rõnem ꝑfecte opatiõis/sed intellectꝰ q̄ q̄s nõ solũ cõfuse apprehendit p̄ncipia sʒ etiã de sua apprehensione circa ea iudicat eē habitus: ⁊ computaẗ a pħo inter ṽtutes intellectuales siue sit spēs siue qđlʒ aliud. Nã pħs dt in fine scđi posterioꝝ ꝙ ĩtellectus p̄ncipioꝝ causaẗ ĩ nobꝭ ⁊ fit ĩ nobis aliq̄d ĩmanēs ex freq̄ntia mēorãdi ⁊ experiēdi. Nñ diciẗ ꝙ ñ potest gñari ex actibꝰ cũ sit p̄mꝰ actꝰ ĩ nobis. Dicēđ ꝙ licʒ actꝰ assentiēdi p̄mꝰ p̄ncipalis q̄ꝝ ē ĩtellectꝰ sit ĩ nobis p̄mꝰ actꝰ intelligēdi cõplexa: nõ tñ est simpl'r p̄mꝰ actꝰ intellectꝰ qꝛ p̄or ē actꝰ recipiendi species scđm ponentes species et prior est actꝰ intelligēdi simplicia. ¶ Itē sciēdũ ꝙ q̄dã sunt p̄ncipia simpl'r p̄ma q̄ cognoscimꝰ stati vt termios cognoscimꝰ: vt de q̄lʒ affirmatio vl' negatio de nl'lo ṽo simul. Oē totũ est maius sua pte. ⁊c. ⁊ hoꝝ cognitio est nobis ĩnata/nec ad hoc habitu ĩdigemꝰ .i. Posterioꝝ. ¶ Alia sunt p̄ncipia sciētiaꝝ p̄marũ q̄ sunt idemõstrabilia: sʒ tñ nõ stati q̄lʒ assentiẽ eis ꝓpositis: sʒ põt etiaʒ corde negare vt ꝙ talis herba sanet talē morbũ: puta scamonea purgat colerã. Vñ ista qꝛ nõ demõstrãẗ nõ sũt nota habitu scientie/nec iterum prompte eis sine habitu assentimus: sed habitu qui dicitur intellectus q̄ acquiritur via sensus experimenti et memorie et hoc ē principiũ artis ⁊ scientie subalternantis. nã principia sese subalternate cognoscũtur per habitum scientie superioris.

¶ De dispositione etiam notanda sunt duo. Primum est ꝙ dispositio vno mõ accipiẗ ꝓ habitu ĩperfecto siue ĩperfecte radicato et talis dispositio est habitus imꝑfectus vel virtus imperfecta. Scđo mõ dr̃ illud supadditũ potētie ꝙ de natura sua faciliẗ amittiẗ sicut sunt dispositiones corꝑales: ⁊ talis dispositio ē species q̄litatis ex opposito distincta contra habitũ ꝓut habitus dicit aliq̄d supadditũ potētie ꝙ de natura sua ē de difficili mobile: sicut sunt habitus potentiarũ ĩmaterialiũ. Tertio mõ diciẗ dispositio q̄đcũq; supadditũ potētie: ⁊ dispositio sic dicta ē genꝰ ad hitũ: ⁊ sic dr̃ ꝙ virtꝰ est dispositio ꝑfecti ad optimũ. vñ. Phisicoꝝ. ¶ Scđo notãdũ ꝙ cõtingint potentiã defectuose agere ⁊ nõ recte/dupliciter. Uno mõ ꝓpter imꝑfectionē potentie in se q̄ recipit magis et minus/vt est in potentijs naturalibus/vt calor defectiue calefacit/propter defectum caloris q̄ est remissus/⁊ ĩ talibus ꝑfectio potētie nõ dicit aliquid additũ diuersũ ab essētia potentie. Alio modo propter indeterminationeʒ potentie cuius essentia non variatur/vt ĩ rationalibus q̄ sunt ad opposita ad bene vel male agere ꝙtũcũq; essentia sit equaliter ſꝑ perfecta: ⁊ in talibꝰ perfectio qua determinatur ad recte agenduʒ est habitus vel virtus superaddita. [Instantie] ¶ Sed videtur ꝙ indifferenter habitus sit idem qđ potētia: qꝛ vltimum ⁊ illud cuiꝰ est vltimũ ꝑtinēt ad idē genus vt punctus ⁊ linea: sed virtus est vltimũ de potentia. scđo ce. ⁊ mũdi. ergo pertinet ad genus potentie non habitus. ¶ Scđo ṽtus nõ accipiẗ ibi pro dispositione potentie sicut nũc loq̄mur/sʒ ꝓ obiecto potentie ꝑfecte. ¶ Preterea. illud vltimum potentie est intrinsecũ qđ reducitur ad ideʒ genꝰ vt punctus ad lineam: sed est vltimum extrinsecũ qꝛ vltimum stat ibi pro summo obiecto potentie. Vñ auctoritas illa nõ est ad ꝓpositũ. ¶ Preterea quo simpliciter possumus/est potentia non habitus sed virtus est hmõi/qꝛ sine fide non potest q̄s in actũ credēdi. ergo. ⁊c. [Solutio.] ¶ Solutio. simpliciter posse in actum est dupliciter. Uno modo in actuʒ naturalē ⁊ hoc est potētie non habitus. Alio mõ ĩ actũ supnaturalē ⁊ hoc est mediãte habitu supnaturali. Uel dicendũ ꝙ posse in oēm actũ naturalē potentie est ipsius potentie: posse autem in aliquē actũ determinatũ est per habitũ vel per aliq̄d potentie additũ: sicut ferrũ nõ potest ꝑforare sine figura terebri: licet figura illa non sit potentia ꝑforatiua: et ideo qꝛ intellectus põt in multos actus intelligendi sine fide: Quis non in actũ credendi intellectus est potentia/fides est habitus. ¶ Tertia conclusio est ꝙ virtus est habitꝰ operãtis [Tertia cõclusio.] circa ꝙ primo notandũ/quid sit habitus operantis. Est enim quidam habitus q̄ ꝑficit potentiam materie in ordine ad formam substantialē sicut sanitas: ⁊ iste magis respicit esse rei q̄ꝫ operationē/ex cõsequenti tñ respicit opationē/inquãtũ opatio ꝓsupponit esse et per cõsequens ex ↄñti talis habitus potest dici operantis. Alius est habitus q̄ ꝑficit potentiã ordinatã ad operationem: et talis habitus diciẗ simpl'r operantis sicut habitus itellectiuus vel voluntatis. Unde proprie habitus operatiuus est ꝑfectio potentie in ordine ad actũ qui est operatio in ordine ad naturã. ¶ Sed contra illud scđm qđ aliq̄d est in potentia non est operatiuũ vel actiuũ vel passiuũ: sed habens habituʒ est in potentia. ergo. ⁊c. ¶ Solutio. esse in potentia ad aliquid est dupliciter. Uno mõ ad illud recipiendũ et illud est passiuũ. Alio modo ad eliciēdũ et hoc est actiuũ: ⁊ sic est habitus: verius tñ reputo qđ dictũ fuit ĩ p̄cedēti q̄stione. s. habitũ nõ eē actiuũ proprie respectu actus eliciti: sed solũ respectu imperati. ¶ Secundo sciendũ q̄d est virtus humana: ⁊ vbi sciendum ꝙ nomen virtutis gñaliter dicte traxit originē a vi vel vigore. Unde et secundum robur corporis virtuosi dicuntur q̄ possunt per vim alios vincere. Unde virtus videtur dicere quandã ꝑfectionē potentie. vnde ⁊ potētia q̄ scđm seipsam est sufficiens ad exeũdũ in actum perfecte dicitur virtus sicut potentia actiua naturalis: ⁊ ideo virtus humana est illiꝰ potentie perfecte q̄ est potentia hominis in eo ꝙ homo/hoc autem conuenit homini vt homo/qđ cõuenit sibi in eo ꝙ rationale. Unde potentie humane q̄ conueniunt homini in eo qđ hõ sunt potētie rationales ꝑ essentiam vel participationem. Unde virtꝰ humana est ꝑfectio potentie rationalis ꝑ essentiam vel ꝑ participationem. ¶ Tertio ex hoc patet propositum scʒ ꝙ virtus est habitus opatiuꝰ: habitꝰ q̄dem qꝛ qñ potentia est ꝑ se sufficiens ad ꝑfecte et determinate exeũdũ in actũ: tũc ipa potētia habet rõnē virtutis ſm se/qñ aũt nõ sed indiget aliquo addito ad hoc ꝙ determinate ⁊ prõpte agat. tũc ꝑfectio potentie dr̃ illđ additũ ⁊ tale additũ est habitꝰ. potentie aũt rationales ꝑ se nõ sunt sufficientes ad ꝑfecte et prõpte agendũ: sʒ cũ magna difficultate magnũ exercitiũ acquirit homo posse prompte et faciliter in cognitionē veritatis ↄclusionũ in actũ appetendi illud qđ est bonũ ſm rõnē tales etiã potētie sunt indeterminate ad multa. igẗ opʒ in eis esse aliq̄d supadditũ ad ꝑfecte ⁊ prõpte exeũdũ in actũ hoĩs in eo ꝙ hõ q̄ est ṽtꝰ humana. est aũt habitus opatiuus: qꝛ est perfectio nature potētie rõnalis q̄ nõ est ad actũ q̄ nõ est forma substantialis: sed ad actũ q̄ est opatio ⁊ est habitꝰ operatiuus boni: qꝛ virtus sanat imꝑfectionē ⁊ ꝑ cõsequēs dicit inclinationem in bonũ: qꝛ male opari est deficere: ⁊ qñ diciẗ ꝙ virtus est dispositio ꝑfecti ad optimũ non accipiẗ ibi optimũ ꝓ summo bono simpl'r qđ est deus: sed ꝓ optimo in gñe qđ ē opatio q̄ habet rationē optimi ⁊ finis respectu potentie ⁊ habitus ⁊ ad tale optimũ ordinaẗ ĩmediate quelibet virtus humana: ergo virtus est habitus opatiuꝰ ⁊ opatiuꝰ boni ĩ q̄ differt ab hitu malo q̄ est opatiuꝰ mali. ¶ Ad argumentũ dđʒ ꝙ in opatione virtuosa inquãtũ est a virtute nũq̄ꝫ ē defectus: qꝛ virtus est bona qualitas mētis q̄ nullꝰ male vtitur per se.

¶ Questio. 3.

Tertio q̄riẗ vtrũ rõ adducta ad illa q̄ sunt fidei minuat meritũ eiꝰ. Arguiẗ ꝙ sic: qꝛ ↄtrarioꝝ cõtrarij sunt effectus: [Primum] sʒ illđ qđ inducit ĩ cõtrariũ fidei auget meritũ siue sit ꝑsecutio cogens ad recedēdũ a fide siue sit rõ ꝓbãs cõtrariũ fidei. ꝫ rõ adiuuãs ad fidē minuit meritũ eiꝰ. ¶ Itē sicut se hʒ rõ efficaciter ꝓbãs ad tollēdũ meritũ fidei sic se hʒ rõ [Secũduʒ] efficaciẗ ꝑsuadēs ad minuendũ meritũ eiꝰ: sʒ rõ q̄ efficaciter ꝓbaret fidē totaliẗ tolleret meritũ ſʒ illđ Grego. Fides non habet meritum cui humana

ratio pbet experimentum. ergo oĩs rõ psuadens
aliqualiter ea que sunt fidei diminuit meritum.

In cõtrarium.

¶ In cõtrariũ est qd declarantibus fidē pmittit
p premio vita eterna. Eccle. 20. Qui elucidant
me vitã eternã habebũt: sz p rationes cõcordes fi
dei fides elucidat. ergo tales nõ minuũt meritũ
sed augēt. ¶ Itē 1. Pe. 3. parati ad satisfactiõez
omni petēti vel poscēti vos de ea q̃ in vobis est fi-
de: ad hoc aũt nõ hortaret nos petrus si per hoc
minueret meritũ fidei: imo potius augeret. ergo

Respõsio.

zc. ¶ Responsio. tria sunt videnda. Primũ est an
credere ea que sunt supra rationē humanã sit me-
ritoriũ. Scdm est vtrũ rõ vel adducta p vel cõtra
diminuat meritũ nec scdm istorũ cõtradicit pmo
qz q̃uis ea q̃ sunt fidei proprie sint supra rationez
humanã: ita vt ad ea nõ possit ratio demõstratiua
et oĩno efficax adduci: nõ sũt tñ sic supra rõnē q̃n
possint p aliqs pbabilitates declarari. Tertiũ est
de hoc qd supponitur an. s. plures habit9 possint
concurrere ad vnum actum eliciendum sicut habi
tus fidei infusus ad actum credendi: ⁊ habitus ac
quisitus ratiocinatiu9 ad idem ¶ Quantum ad

1. articls. Durãdus q.3.

primũ sciendum est sm quosdam ꝙ supposita cha
ritate adhuc ad merituz requirũtur duo. Primũ
est ꝙ actus in quo consistit meritũ sit in potestate
nr̃a: qz de talibus solũ laudamur vel vitupamur.
Aliud est ꝙ actus sit bonus per actum em̃ pecca
ti venialis quãtũcũqz aliqs sit ĩ charitate nõ me
retur: qz actus nõ est bonus sed malus. Primum
istorũ est in actu credendi quilibz em̃ expitur se i
bere credere ⁊ non credere Unde quidã non cre-
dunt non em̃ oĩz est fides. 2. Thessa. 3. De secũdo
aũt vtrũ credere ea q̃ sunt oĩno supra rationez sit
bonus actus posset videri dubiũ alicui: qz non so-
lum facere cõtra rationē sed etiã dimittere totali
ter rationē que est in nobis quid nobilissimũ vide
tur esse vitupabile et malũ credēs aũt ⁊ si nõ faci
at cõtra rationē tñ credendo videtur dimittere to
taliter. g. zc. ¶ Et dicendũ ad hoc ꝙ per fidē nũ-
q̃ totaliter dimittitur ratio humana: qz q̃uis ali
quid creditũ sit totaliter supra rationē humanã
vt deũ esse trinũ tamen medium credēdi hoc et si
milia oportet resolui ad aliquid cum quo concor
diter concurrit rõ humana et in generali ⁊ in spe-
ciali. In generali quidē qz ratio dictat ꝙ nec deũ
in se nec effectus suos siue sue potentie rõ nr̃a põt
cõprehendere: imo forte nec aliqua eor̃ attingere
quantũ ex nobis est pure pp qd ex ꝯñti rõ dictat
ꝙ talibus assentiendũ est ex auctoritate illius q̃
talia nouit cuius modi est deus. In speciali vero
qz primũ creditũ ad qd fit vltimo resolutio credi
biliũ est ecclesiam non decipi in fide tanq̃ rectã a
spũ sctõ vt dictũ fuit supra cui concordat qd dixit
dñs petro. Ego rogaui p te petre vt non deficiat
fides tua: ad hoc clare cõcorditer currit rõ huma
na q̃ dictat ex apparētib9 ꝙ doctrĩa ꝯfirmata p tot
signa conseruata a martyribus ĩter tot supplicia
sit vera: ⁊ ideo ratio non totaliter dimittitur: ĩmo
ē ĩpossibile aliter credere saltē meritorie: cũ enĩz
credere sit quoddã assentire: assentire aũt nullus
põt nisi ei ꝙ apparet verũ optz ꝙ illud qd credit
appareat rationi verũ vel in se vel in ratione me-
dij p qd assentit ⁊ si non in se sed tantũ ratione me
dij illud medium apparebit verum vel in se vel p
aliud mediũ: ⁊ si non est processus in infinitum oz
ꝙ deueniatur ad primũ ꝙ appareat rationi veruz
in se vel sm se: ⁊ tale cũ se cõcordat rõni: igr̃ fides
non excludit rõnem sz supponit ipsam: lz nõ rõnē
demonstratiuam. Unde ipse saluator doctrinam
quam docuit reduxit ad quedã apparentia in se. s.
ad miracula vt ex apparentibus ⁊ visis rõ assenti
ret dictis non apparentibus. Unde ipse dixit Io.
10. Postq̃ dixerat ego ⁊ pater vnum sumus ꝙ nõ
est apparent in se: sed si michi non vultis credere
opibus credite: vt cognoscatis ⁊ credatis / qz ego
in patre et pater in me est: ⁊ idez fuit de doctrina
apostolorũ: de qua dr̃ Mat. vltimo. Predicauerũt
vbiqz domino cooperante et sermonez confirmã-
te sequentibus signis. Et sic ptz primũ scilicet ꝙ
credere est meritoriũ supposita charitate cum sit
actus liber et bonus et concors rationi.

2. articls.

¶ Quantum ad secundũ est aduertendum scdm
eosdem ꝙ quãtitas meriti põt augeri vel minui
dupliciter. Uno modo ex pte operis. Alio mõ ex
pte opantis. Ex parte operis intenditur quanti-
tas meriti ex eius bonitate et difficultate. ⁊ ideo
qd facit ad bonitatē vel difficultatē auget vel mi
nuit quantitatē meriti ex pte operantis attendit
quãtitas meriti sm ꝯditionē volũtarij: et ideo il-
lud qd auget vel diminuit voluntariũ auget vel di
minuit meritum. Ex his ad ppositũ rõ q̃ adduci
tur vel pro fide vel contra fidem adducta. ¶ Si
sit cõtra fidē addit ad difficultatem actus q̃tum
in se est: ppter qd manente eadem firmitate et bo
nitate vt prius augetur meritũ. ¶ Si vero ratio ad
ducta sit pro fide aut precedit fidem aut sequitur:
si precedit aut est demonstratiua ⁊ tunc totaliter
tollit meritum fidei: qz tollit libertatem et indu-
cit necessitatem: tollit etiam necessitatem fidei: qz
sciens demonstratiue deũ esse vnũ non indiget ad
hoc credendum fide cum talis ratio demonstrati
ua non possit adduci ad ea q̃ sunt proprie fidei: vt
deum esse trinum et incarnatum vel huiusmodi.
¶ Si vero rõ non sit demõstratiua: sed solum pro
babilis et persuasiua et accipitur vt talis sit non
tollit meritũ fidei nec minuit. non tollit qz non in
ducit necessitatem assentiendi: imo sine aliqua ta
li non est possibilitas assentiēdi vt dictum fuit su-
pra nec minuit: qz qd non minuit difficultatem ex
pte act9 credēdi scdm se nec volũtariũ ex pte ho-
minis credentis nullo modo minuit meritum fi-
dei talis ratio est hmõi: non enim minuit difficul
tatem actus credendi scdz se: qz talis ratio in nul
lo facit euidentiã de re credita propter ineuiden-
tiam enim est difficultas actus credendi scdm se
nec minuit volũtariũ ex pte nr̃a: immo potius au
get sed minuit difficultatem ex parte nostra sicut
habitus virtuosi minuunt ex parte nostra difficul
tatem. sed augent voluntariũ. quare. zc. ¶ Si au
tem ratio sequatur fidem videtur idem dicenduz
sicut prius: quia si ratio sit demõstratiua euacuat
sequens meritum fidei: q̃uis homo ex charitate
sic sit depositus ꝙ etiam assentiret si demonstra-
tionē non haberet: qz bene in hoc non meretur nõ
tamen in eo qd assentit cũ illud sit necessarium.
¶ Si autem ratio sit psuasibilis vel probabilis
non tollit meritum nec minuit propter rationem
prius dictam: immo auget si nitatur quis ad talia
amore fidei: quia signum est maxime voluntatis
et amoris: et per consequens causa maior meriti.
Per hoc respondetur ad argumenta.

Ad rõnes añ oppositum.

¶ Ad primũ dicendũ ꝙ rõ cõtraria fidei ⁊ rõ cõ

sona fidei quãtum ad hoc tēdũt ad ꝯtrarios effe
ctus p se: qz sicut vna hz corrũpere fidē si ei assen
tiatur: ita alia habet confirmare: sed supposito
qd ppter neutrum assentiat vel dissentiat: sz tñ p
fidē assentiat tũc nõ se hñt modo cõtrario ad aug
mentũ vel diminutionē meriti. Rõ em̃ repugnãs
fidei addit ad difficultatē actus ppter ꝙ si nõ cre
ditur a põri prõptitudine credēdi auget meritum
Rõ vero pbabilis ⁊ psuasiua fidei cõsona nõ mi-
nuit difficultatē act9 p se ⁊ ppter hoc auget prom
ptitudinem voluntatis ex pte nr̃i: iõ ex nulla pte
minuit meritũ q̃n potius auget. ¶ Ad scdm dz
ꝙ nõ simil̃r se hñt rõ efficaciter pbans vel demõ-
strans ea q̃ sunt fidei ad tollendũ merituz ⁊ ratio
psuadēs ad minuendũ: qz pma tollit oēm difficul
tatē actus ⁊ inducit necessitatē assensus q̃ nõ stat
cum merito: sed ratio psuadens / nec tollit nec mi
nuit meritum vel difficultatem actus nec liberta
tē / nec prõptitudinē volũtatis / ideo nec merituz.

2' articls.

¶ Quantũ ad tertiũ de ꝯcursu plurium habituũ
ad vnũ actũ. Primo ponet mod9 ponendi quorũ
dam pbabilis. Scdo arguet ꝯtra ipsum triplicit
et soluetur arguendo inquisitiue tñ sine assertiõe
dando materiã cogitandi. ¶ Quantũ ad primũ
ergo dicit ꝙ plures habit9 intellectuales possunt
elicere vnũ actum intelligendi sicut plures mora
les vnũ actum apperendi vt homo elicit ieiunare
ex voto amore dei ex inclinatione charitatis ⁊ la
trie: ⁊ qz vnus motus numero põt esse a pluribus
motorib9 sicut vn9 tract9 nauis a plurib9 trahen-
tibus ⁊ vna gñatio hoĩs a duob9 parētib9 ꝙ vide
tur pbare actionē transeuntē nõ esse in agente qz
in pluribus agentib9 supposito distinctis non põt
esse vnũ accidens numero nec absolutũ nec rela-
tum: opz aũt esse vnam actionē vbi est vna passio ⁊
vnus motus. ergo cũ non sit nisi vnum trahi sicut
non est nisi vnum mobile qd trahitur: ita non erat
nisi vnũ trahere: ⁊ p ꝯñs illud nõ erit in trahenti
bus q̃ sunt plures: sed hoc est manifestum vnum
effectũ esse a plurib9 efficientib9: vt vnũ lumen in
aere a pluribus luminarib9 ⁊ hmõi: ⁊ ꝙ plures ha
bitus eliciãt vnũ actũ pz q̃ñ post discursuz ratio-
nis hõ vno actu videt cõclusionē in principio: tũc
em̃ ꝙ videt cõclusionē est ab habitu cõclusionis q̃
est scĩa ꝙ vero videt eũ in pncipio: ⁊ p ꝯñs videt
principiũ est ab habitu pncipiorum q̃ est intelle-
ctus ⁊ sic videtur in alijs habitib9 subordinatis.
¶ Sed de diuersitate habituum simul existentiũ
sciendum ꝙ diuerse opiniones aut diuerse sciẽtie
sunt vnius speciei logice loquendo: sed differunt
specie phisice loquendo qz cum logicus sit cõis ⁊
generalis artifex sicut metaphisicus aliquid est
materiale scdz eius cõsiderationē qd est formale
scdm cõsiderationem specialis artificis. subiectũ
em̃ logice syllogismus est cuius formales differē
tie sunt cões omi materie et in gñalib9 terminis
a. b. c. pcedit qz ei accidit omis materia ptialis.
Unde eodē mõ sciendi pcedit cõmunis scientia a
priori et omnis a posteriori. Unde eadem logica
est in omi scientia habente modum procedendi si-
milem et per ꝯñs ipsa est eadē specie logica. Un-
de logicus non aliter diffiniet musicã q̃ arismeti
cam. Dicet em̃ vtrãqz esse habitus ex necessarijs
concludentem et prioribus non dicet de q̃bus et
ex quibus phisicus vero dicit hanc esse cognitiuã
huius ⁊ illã illius: vt patet scdo phisicor̃. Unde

phisice loquendo secantur scientie quēadmodum
et res tertio de anima. sicut homo ⁊ asinus diffe-
runt specie phisica habentes alias diffinitiones
formales: sed sunt idē specie logica qz quodlibet
est predicabile de pluribus differētibus numero
tñ: non em̃ pertinet ad logicum que sint ista diffe
rentia numero: dũ tamen differãt solo numero sz
phisice diffinitio hoĩs ē aĩal rationale. zc. nec ho
mo vt homo est de cõsideratione logici: sed soluz
vt est species quo mõ etiam asinus est de ꝯsidera-
tione eius. ¶ Contra istum modum arguit mul-

Contra istũ modũ obijcit mltipliciter.

tipliciter. Primo sic. diuerse qualitates eiusdem
generis etiam non contrarie non possunt simul eē
in eodem subiecto sicut in eadem superficie nõ se
cõpatiuntur diuersi colores etiam aliũ ab albedi-
ne et nigredine q̃ soli sunt cõtrarij: sed habit9 co-
gnitiui ⁊ appetitiui sunt omes eiusdez generis: qz
omnis habitus est in prima specie qualitatis: er-
go non simul sunt in eadem potentia siue sint con
trarij vt habitus vicij et virtutis vel scientie ⁊ er
roris siue disparati vt due scientie et oppositiões
vel virtutes. ¶ Si dicat ꝙ verũ est de existētib9
in eodē gñe ppinquo vt color: sed falsum de exi-
stentibus in eodem genere remoto vt habitus co
gnitiui: nõ valet: quia si loquamur de genere lo-
gico sic adhuc videntur eē in eodem gñe propin
quo: quia immediate genus habitus descendit p
differentias formales in omnes habit9 cognitio-
nis specificos. s. demonstrationē oppositã vel fidē
q̃ differentie sunt pcedere per medium probabile
vel necessarium non per materiales differentias
puta ꝙ demonstratio est per causam vel effectum
phisicum vel mathematicum non diuersificãt syl-
logismum in forma: qz vtrobiqz ex veris ⁊ neces-
sarijs: sed solũ in materia. Idem videtur in gene-
re phisico vel metaphisico: qz omis diuisio redu-
citur ad bimembrem. Unde nullum genus descē
dit in species immediate nisi per duas differenti-
as oppositas: et per consequens nullum gen9 ha
bet immediate nisi p duas species. sed quia diffe-
rentie rerum essentiales sunt nobis ignote circũ
loquimur eas aliquando p priuationes vt diffe-
rentias animalis p rõnale ⁊ irrationales. ¶ Ali-
quando per differentias materiales vt volatile
gressibile. ⁊ cetera. aliquando per accidētales. vñ
restat adhuc argumentum qz aliqui duo habitus
cognitiui sunt eiusdem generis proximi: vel habi
tus etiam appetitiui que tamen sunt in eodē sub
iecto: sicut due oppositiones / vel due scientie / vel
virtutes. Unde dicendum ꝙ in pma specie qua-
litatis non est cõtrarietas formalis sicut est ĩ ter-
tia in qua est vera ⁊ ppria et formalis contrarie-
tas: sicut inter album et nigrum calidũ et frigidũ
propt̃ qd non se compatiuntur in aliquo gradu et
pari ratione nec medie qualitates q̃ sapiũt natu-
ram extremorum. Unde in qualitatibus talibus
est vera maior non autem in pma specie in qua ha
bitus qui videntur contrarij compatiuntur se in
gradibus remissis vt alibi dictum est. ¶ Alij au-
tem habitus etiam in gradibus summis imo quī
dam eorum sunt connexi vt virtutes morales. vn
de inter multos habitus est contrarietas forma-
lis et absoluta. sed inter quosdam solum virtua-
lis et respectiua vt qz inclinãt ad ꝯtraria vt habit9
boni et mali: q̃nqz nulla vt q̃ñ inclinãt ad dispata
q̃nqz ꝯuenientia vt quando inclinant ad connexa

vel subseruiētia:ꝛ iō lꝫ sint eiusdē gn̄is ꝓpinq̄: se
2 cōpatiunt̄:qꝛ formalē oppositiōeꝫ nō h̄nt. ❡ Ad
dicebat opinionē ꝛ scientiā nō cōpati: ꝯtra cuius
gn̄a se ꝯpatiunt̄ ꝛ species ꝛ indiuidua:qꝛ eiusdem
nature sunt superiora ꝛ inferiora:cum nihil reale
addant sup̄ illa. Uñ cum cōtrarietas sit differen-
tiū scđm formā ꝛ essentiā si non est repugnātia in
superioribus nec in inferiorib⁹ sicut calor ꝛ sapor
in gn̄e nō repugnant nec h̄ calor nec h̄ sapor:sꝫ sci
entia et opinio in generali nō repugnāt cū aliqua
opinio ꝛ scientia simul stent:puta de diuersis sub-
iectis.ergo ꝛ oēs ꝛ p ꝯñs de eodem. ❡ Solutio.
maior est falsa/qꝛ substantia et qualitas nō repu-
gnant in generali cū simul stent in corpalibus sed
repugnant in speciali:qꝛ multe substantie nō com
patiuntur quantitatē. Uñ si supiora repugnāt be
ne seq̄tur.ergo ꝛ inferiora vt si album ꝛ magnum
repugnāt ergo hoc albū ꝛ hoc magnū:sꝫ nō econ
uerso:qꝛ inferius includit supius ꝛ prius. Unde
si supius importat repugnantiā ꝛ inferi⁹:si autem
supius nō iportat eā in eo ꝙ species habundat a
gn̄e pōt eam iportare inferius. Unde bonū ꝛ ma-
lū in gn̄ali non sunt cōtraria cū oīm malum ꝙ est
eius ꝑuatio.puta visus q̄ est hoc bonuꝫ ꝛ cecitas
q̄ est eius ꝑuatio nō se cōpatiunt̄. quō autē scien-
tia ꝛ opinio vel fides simul stent dictum est in ꝓlo
go ꝛ dicetur infra.31.di. Iuxta hoc aūt notanduꝫ
ꝙ q̄dam dicunt formas oēs habere repugnantiaꝫ
in essentia:qꝛ hec non est illa:ꝛ ista repugnātia nō
impedit earꝫ existentiā simul in eodē subiecto.ali-
que aūt habent repugnantiā in existere:ꝛ ista īpe-
dit q̄ est ex hoc qđ p modum incōpossibilē h̄nt in-
duci sicut odor p talē ꝓportionē vitalē ꝑmarꝫ qua-
litatum:ꝛ color p lucis pticipationē q̄ se cōpatiū-
tur:sed duo colores p diuersam lucis pticipatio-
nē:quarū vna includit oppositiōeꝫ alteri⁹.ideo nō
3 se cōpatiūt̄. ❡ Sꝫ ista opinio nō est ꝓbabilis:tuꝫ
qꝛ esse vel est idē existentie cū esse essentie vel est ei
ꝓportionabile:vt si sit repugnantia ī vno sit ī alio
et econuerso:tū qꝛ si essent nature cōpossibiles mō
cōpossibili ītroducerent̄ cū finis gn̄atiōis sit for
ma. Uñ nō ideo sunt alique forme cōtrarie aut in
cōpossibiles:qꝛ mō cōtrario aut incōpossibili tra
4 ducuntur sed ecōuerso. ❡ Notandū est etiā ꝙ for
me nunq̄ h̄nt incōpossibilitatē ex hoc ꝙ sunt vni
us gn̄is ꝓpinq̄:qꝛ ex hoc ꝙ magis inter se ꝯueni
unt inter se in essentia magis deberēt cōuenire in
esse:nec ex hoc ꝙ sunt vnius speciei:qꝛ ex hoc ma
gis possunt simul stare:imo qñ forme solo nume-
ro diuerse sunt si earꝫ subiecta fiant vnū:ex hoc so
lū fiūt vna sicut qñ due aque fiunt vna.oīa earꝫ ac
cidentia fiūt vnū accidēs numero.sed ex hoc so-
lo h̄nt forme incōpossibilitatē ꝙ h̄nt adinuicē op
positiōeꝫ:vel ꝯtrariā vel aliā:vñ licꝫ ꝯtraria ꝓꝑe
dicta sint illa q̄ sub eodē gn̄e posita/ maxie distāt
a se tñ qꝛ media ad quodcunq̄ contrariorꝫ cōpa-
ta h̄nt rōnē cōtrarꝫ ꝛ ad seinuicē:ideo sunt incom
possibilia cū eīm sit ꝯtradictio ꝙ aliq̄d pticipet lu
cem pfecte ꝛ nō pticipet perfecte albedinē q̄ pfe-
cte ꝛ rubedo q̄ min⁹ pfecte q̄ albedo.lꝫ plus q̄ ni
gredo pticipet cōtradicit albedini.ꝫ.ꝛc. ❡ Et si
milit̄ dicēdū est de formis substantialibus q̄ sunt
incompossibiles q̄uis non sit vera contrarietas
in genere substantie qꝛ omnes forme ibi differunt
p differentias formales oppositas vel ꝓprias vel
cōmunes. Uñ mirū est ꝙ in vno ente aliq̄ ponunt
plures formas substātiales/puta in aiali formam
mixti ꝛ formā aie cū eīn corporeum diuidat̄ ī aīa
tum ꝛ in inaiatum et sub in inaiato cadat forma
mixti:videtur ꝙ eā concurrere cū forma aialis ī
eodē sit magis absurdum q̄ rōnale ꝛ irrationale
qꝛ irrationale cū sit sensitiuū est ꝓpinqui⁹ rōnali 6
q̄ mixtū. ❡ Notandum est etiā ꝙ q̄dam dicūt ha
bitū non esse quid absolutū et nichilominus esse
in ꝑma specie q̄litatis/qꝛ distinctio ꝑdicamentorꝫ
nō erat in res diuersas nisi quantum ad tria pria
et ideo vna ꝛ eadem res quātum ad diuersos mo
dos poterat esse in diuersis ꝑdicamentis quādo
ei.s.cōuenit pfecta ratio diuersorꝫ ꝑdicamentorū
Uñ qꝛ tota rō qualitatis est informare q̄litatiue
et disponere subiectū relationis vero esse ad ali-
ud:inde est ꝙ habitus est vera qualitas:qꝛ vere
disponit subiectum et pficit et denominat quale:
nam scientia dicitur sciens quis virtute virtuo-
sus:et nichilominus est vera relatio:qꝛ disponit
in ordine ad aliud:puta ad actū et obiectū ❡ Sꝫ
hoc non videtur verū:qꝛ s̄m ph̄m.5. Metaphisi-
ce cōuenire in agere ꝛ pati aut relatione nō facit
simile:ꝛ tñ cōuenire in qualitate facit simile:cuꝫ
ergo actio ꝛ passio et relatio denominent subie-
cta sicut et qualitas.ergo nō q̄cquid scđm ꝙ qua
les dicimur est qualitas:nisi s̄m ꝙ dicimur qua-
les accidentaliter et absolute. ❡ Quantū ad id
qđ dictū est solas formas q̄ habēt oppositiōeꝫ es
se incōpossibiles.cōtra:qꝛ diuerse figure sunt in-
cōpossibiles in eodē cōtinuo ꝛ diuerse spēs nūe-
rorū in eisdem discretis:q̄ tamen nō habēt cōtra
rietatem. ❡ Solutio.ꝛ si non contrarietatem ta
men implicant oppositiōeꝫ numeri quidē:qꝛ qua
ternarius formaliter includit semel quatuor nec
plus nec minus:quia contradicit ei qđ est pl⁹ vel
minus:et per consequens idem est de figuris qua
rum species species numerorum includūt.
❡ Aliȷ̄ ṽo soluūt ꝙ figura numerus ꝛ huiusmodi
que sola diuisione causantur non sunt forme rea-
les sicut nec forma domus que fit per artem cum
ratio non sit causa effect⁹ realis:nec obstat ꝙ de
numero et figuris sunt scientie reales:qꝛ hoc est
ratione fundamenti:sicut de lineā visuali aut de
numero sonorum sunt scientie reales q̄uis esse vi
suale vel visum in linea/aut relatio numeri ad so
num nihil reale ponat ī eo:sed hoc est ratiōe fūda
mēti. ❡ 7ᵒ.plures act⁹ specie nūq̄ producūt vnū 7
habitum:ergo nec econuerso. ❡ Solutio actus
producunt habitum scđm substantiā. vnde diuer-
si specie diuersos:sꝫ habitus ꝑncipaliter respicit
modum magis potentie q̄ actus.s. quia inclinat
ad prōpte faciliter ꝛ delectabiliter operandū qđ
prius difficult̄ et per ꝯñs minus pfecte:quia dele
ctatio auget operationem. Unde ad eundē actuꝫ
et specie et numero in substantia diuersi habitus
inclinant:ꝛ tunc potentia habebit duplicem faci-
litatem ad illū actum:quia ex duplici habitu incli
nato licet ex diuersis motis. ❡ Octauo habitus 8
opus bonū reddit.ꝫ si sunt diuersi habitus actus
elicientes/erunt diuerse bonitates in actu non es-
sentiales nec accidentales:qꝛ actus non est ꝯposi
tus nec ex forma nec ex materia nec ex substantia
et accidente cū sit vnus actus simplex.ergo.ꝛc.
❡ Solutio.dicūt q̄dā ꝙ sicut in vno actu possunt
esse due difformitates ita ꝛ due bonitates qꝛ sunt
ꝯtraria ꝛ hit⁹ ꝛ ꝑuatio h̄nt fieri ꝯtra idē ꝛ q̄t mo-

dis dr̄ vnū oppositorū tot modis dr̄ et reliquum.
Uel pōt dici scđo ꝙ sicut vn⁹ actus in genere mo-
ris pōt habere duas difformitates vt ī eo q̄ furat̄
vt mechet̄ siue sit vnū pctm̄ siue plura: sic in vno
actu moris possunt eē plures bonitates morales
sicut cum vnus ꝓpter charitatē et castitatem vult
cōtinere vel h̄mōi.sed iste due bonitates sup essen
tiaꝫ actus nihil positiue addūt re:sicut nec diffor
mitates sed tm̄ ratione cū sit actus simplex:sꝫ bo
nitates reales plures actus vnus nō hꝫ sicut nec
entitates. Uel dicendū est etiā de bonitate mora-
li:quia bonitas illa integratur ex oībus circūstā-
tijs:quia bonū est ex tota causa/malū aūt ex pti-
cularibus defectib⁹:ideo licet in vno actu sint mlt̄
te malicie s̄m diuersas difformitates:nō tñ econ
uerso ꝓpter diuersas bonas circūstantias vnius
actus sunt in eo plures bonitates. Uñ in ꝓposi-
to nō opꝫ ꝙ actus a duobus habitib⁹ ꝓcedēs ha
beat duas bonitates:sed sufficit ꝙ habeat vnam
bonitatem pfectiorē q̄ si ex altero ꝓcederet sicut
ī duob⁹ luminibus a diuersis luminarib⁹ qđ est p-
fectius q̄ ab vno. ❡ Sed cōtra hoc est:qꝛ si vnus
actus eliciat̄ a fide vel opinione et scīa:vt q̄bus-
dam videt̄ possibile.non erit pfectior q̄ si ex sola
scīa:qꝛ nec maiorē cognitionē fecerit nec maiorē
9 adhesionem.ergo.ꝛc. ❡ Solutio istđ accidit ex
sufficientia pfectionis alterius habitus. vt si aer
eēt in vltīa dispositiōe tm̄ lumē recipet a sole q̄tū
ab omnibus luminarib⁹ mundi ex q̄ sol natus est
de se causare lumen pfectū:ꝛ tñ si cū sole cōcurrat
lāpas:nichilominus vtrūq̄ erit cā luminis ī aere
et similit̄er cum ex habitu phisico et metaphisi-
co simul elitio actū cognoscēdi hoīem pfectior ē
iste q̄ simul cognosco hoīem vt est ens ꝛ vt est hō:
q̄ q̄libet q̄ p se suo habitu causaret̄ q̄ haberet tm̄
alterā cognitionē:qꝛ vnus habit⁹ sine alio non est
sufficiēter pfectus:sed qñ ex habitu opinatio vel
creditiuo simul cū scientifico elicit̄ act⁹ nō videt̄
esse pfectior q̄ si esset ex scientia solū:lꝫ sit pfecti-
or q̄ si ex fide tm̄ vel opinione. Unde verum est ꝙ
cum scientia nō necessario ꝯcurrit alius habit⁹ q̄
ipsa indigeat:sed bene ecōuerso cū habitu iperfe-
10 cto ꝯcurrit habitus pfect⁹. ❡ Uel pōt dici ꝙ act⁹
ille esset prōptior ꝛ facilior vel saltē delectabilior
qꝛ ex pluribus causis:q̄rꝫ q̄libet p se causat oīa il-
la. ❡ Adhuc ad ꝑncipale arguit̄:qꝛ vn⁹ ꝛ idē act⁹
simplex nō potest esse perfectus a fide ꝛ opinione
impfectus videt̄ ꝫ īpossibile ꝙ ab vtroq̄ habitu
sit idē actus et pari rōne nec ab aliȷ̄s q̄busq̄ q̄ sēp
differunt sicut magis ꝛ minus pfectū. ❡ Solu-
tio:vnus act⁹ non est simul pfect⁹ ꝛ iperfectus:sꝫ
actus q̄ ē procedēs ab agente vel principio imp-
fecto esset impfectus ꝛ procedens a solo pricipio
pfecto esset pfectus ille ꝓcedens ab illis duobus
simul erit pfectus aliquando quidē pfectior q̄ si
ab altero aliqñ forte eq̄ pfectus ꝛ nō plus:ꝛ sic q̄-
dem actus non diuidet̄ in duas res quarū vna fit
ab agente pfecto:alia vero ab agente imperfecto
sed totus reducetur ad vtrūq̄ sicut ad causam sꝫ
rem:tñ scđm rōnē qñ est perfectior q̄ prius. Utrū
q̄ sic est cā ꝛ essentialiter ipsius essentie ꝛ pfectio
nis ꝙ tamen magis est causa principium pfectuꝫ
q̄ imperfectum sicut de maiori ꝛ minori luminari
et licet non sit plus cā extensiue est tamē plus cau
sa intensiue:quando vero actus non est pfectior
q̄ esset ab altero:tunc secūdū rem est ab vtroq̄:sꝫ

secūdū rationē pfectio soluꝫ est a pricipio pfecto
❡ Contra.qꝛ ad vnum effectuꝫ bene concurrunt 11
duo agentia sufficientia eiusdē rationis sicut duo
luminaria ad vnum lumen. duo trahentes nauem
ad vnum tractū sed non duo diuersarum rationū
Unde negamus duos angelos esse in codeꝫ loco
❡ Solutio imo pn̄t sicut ad murē generandū ad
quē sufficit sol aliquando cum sole cōcurrit mus
particularis generans:et quando aliquis impel-
lit deorsum graue vel adamas trahit deorsuꝫ gra
ue vnius descensus sunt duo ꝑncipia diuersarum
rationum:ꝛ quodlꝫ p se sufficiens. ❡ Itē ꝙ 12
plures habit⁹ appetitiui non possunt elicere vnuꝫ
actum:qꝛ cū habeant diuersam rōnē obiecti opor
teret ꝙ intellectus simul vtrūq̄ ꝑsentaret vel vo
luntas ferret̄ in nō cognitū non ꝯtingit aūt simul
intelligere plura vt plura sunt. ❡ Solutio intel-
lectus pōt dicere ieiuniū esse bonū ꝛ eligendū:tū
qꝛ deo debitum ꝛ sic mouet latria ad soluendū vo
tū:tū qꝛ deo placitū et sic mouet charitas q̄ vult
placere amico ꝛ habere vnum velle cum eo:quia
tunc intellectus illa duo scilꝫ deo placitum ꝛ deo
debitum cōparat ad vnū:qꝛ ad prosecutioneꝫ vel
fugā. ❡ Argumēta pricipalia soluta sunt in secū
do articulo.

❡ Distinctio.xxv.
❡ Questio.j.

Circa.xxv.distinctionē que-
runtur q̄tuor. Primuꝫ est de Primum.
necessitate fidei explicite.
Secundum de necessitate fi-
dei acquisite. Tertiuꝫ ē vtrū
actus fidei differat ꝛ a poten
tia ꝛ a specie creditīa. Quar
tum vtrū repugnet fidei ali-
quod complexum esse causa-
tum:ꝛ simul cum hoc sit necessarium.
❡ Primo ergo queritur vtrum necessariuꝫ sit ad
salutem et semper fuerit habere fidem explicitaꝫ
Et videt̄ ꝙ sic:quia sicut cognitio preceptorū iu-
uat ad vitandum peccatum mortale:sic cognitio
articulorum iuuat ad vitandum errores heresū.
sed propter primum necessaria est explicita cogni
tio ꝑceptorū:ergo ꝓpter sꝫ necessaria est explici
ta cognitio articulorum. ❡ Itē si non requirere-
tur in oībus fides explicita hoc esset qꝛ sufficeret Secundū
minoribus habere fidē implicitam.in fide maio-
rū:sed istud non valet Primo.quia nullus potest
habere scientiam implicitam in scientia alterius
ergo nec fidem implicitam in fide alterius.
❡ Secūdo.quia si sufficeret minoribus credere
implicite ꝙ maiores credunt explicite non impu
taretur eis si ꝯformarēt se erroribus maiorum:qꝛ
maiores essent regula minorum.hoc autem est fal
sum.ergo.ꝛc. ❡ In contrarium est:qꝛ explicatio In oppōꝫ
articulorum est p sacram scripturam:sed scire sa-
cram scripturam non est de necessitate salutis:qꝛ
pauci saluarentur.ergo habere fidem explicitam
non est de necessitate salutis.
❡ Item explicatio articulorum est per symbolū
sed laici non tenentur scire omnia cōtenta in sym
bolo.ergo.ꝛc. ❡ Responsio.duo videnda sunt in
generali. Primo de eo ꝙ queritur scilicet de ne-
cessitate fidei explicite. Scđo de eo quod implica
tur in vltimo argumento:scilicet an articuli suffi
cienter ponantur in symbolo.

Durãdus q.j.huiꝰ d. ¶ Quantum ad primum sic procedunt aliqui et bene dicentes ꝙ videnda sunt duo. Primum est quid vocatur implicitum ⁊ explicitum. secundũ est principale questitum. ¶ Quãtum ad primum sciendũ ꝙ dupliciꝭ dicitꝭ aliq̃d implicitũ. vno modo sicut actus in potentia vel habitu habens eñ potentiam vel habitum habet implicite actum. ¶ Alio mõ sicut ꝑticulare in vlĩ cognito eñ vlĩ cognoscitꝭ i ipõ ꝑticulare iplicite cognito ei aiali cognoscitꝭ in ipso implicite homo. ergo p̃mo modo dicitur aliquis credere implicite qñ hꝫ habitũ sed non exit in actũ. Secundo mõ qñ actu credit sed tñ in vlĩ non descendendo ad aliqđ creditum vel aliquem articulũ/⁊ ꝑ oppositũ aliq̃s dicitur habere fidem explicitam dupliciꝭ. Primo mõ qñ habet fidẽ non in habitu tñ: sꝫ cũ hoc actu credit ſm ipsum habitũ. Secundo quando credẽdo nõ solum stat in gñalibus terminis sed descendit ad specialia credita: puta ꝙ deus est trinus ⁊ incarnatus. ⁊ sic de ceteris. ¶ Quantũ ad ſm dõm ꝙ si questio intelligatur de iplicito ⁊ explicito. Primo mõ sic adultis necessaria ẽ ad salutẽ fides explicita ⁊ semꝑ fuit hoc est fides nõ solũ in habitu sed exiens in actũ ꝙ pꝫ sic: adultis nõ est salus sine merito ꝓpõ q̃uis ei pueris q̃ nõdũ hñt vsũ liberi arbitrij sufficiat ad salutẽ meritũ xp̃i ꝙ cõicatur eis in ꝑceptiõe baptismi: tñ adultis opꝫ ꝙ ad meritũ xp̃i addatꝭ ꝓpũ meritũ: in eis eñ fides sine opibus mortua est: oẽ aũt meritũ cõsistit i actu ergo cũ fides sit necessaria ad salutem: qꝛ sine fide impossibile est placere deo: vt dꝛ Heb. xj. necesse ẽ adultis q̃ non saluantꝭ sine merito ꝓpõ qñq̃ exire in actũ fidei ꝙ est habere fideꝫ explicitam primo modo. Si aũt loquamur de implicito ⁊ explicito scđo modo sic dicendum est ꝙ nunq̃ sufficit ad salutẽ fides implicita totaliter: sed semꝑ oportuit ꝙ quantũ ad aliq̃d specialiꝭ explicaretꝭ ꝑ omni statu/ sicut est credere deũ esse: ⁊ esse remuneratorem bonorũ. Qꝫ patet rõne et auctoritate. Rõne sic: nullus põt dirigere meritorie actus suos in fineꝫ ignotũ: sed finis meriti est remuneratio/ q̃ datur ꝑ merito a deo: ergo opꝫ hũc finẽ nõ esse ignotuꝫ ad hoc vt actus nostri meritorie dirigantꝭ i ipm hoc aũt ẽ inquãtũ credimꝰ deũ remuneratorẽ bonorũ quare semper fuit necessariũ de hoc habere explicitam fidem vt q̃s saluari posset. ¶ Ad idem est expressa auctoritas apl̃i Heb. xj. credere eñ opꝫ accedentem ad deum qꝛ est ⁊ ꝙ inquirentibus se remunerator sit: sic igiꝭ credere explicite fuit necessariũ ad salutẽ oñi tpe etiã añ peccatũ. ¶ De ampliori aũt ⁊ specialiori explicatione articulorꝫ est differenter dicendũ: ſm differentiã statuũ ⁊ tẽporũ: qꝛ cũ prima explicatio articulorꝫ nõ potuit fieri nisi a deo reuelante. Scđa aũt cognitio et q̃ deinceps fuerunt habite sunt ab illis q̃bus facta est p̃ma explicatio vel reuelatio: ideo tã in istis q̃ in illis cõsiderandũ q̃d cõgruum: ⁊ primo de illis q̃bus facta est reuelatio postea de alijs. ¶ Quantum ad illos q̃bus p̃mo facta est reuelatio cõstat ꝙ tenebantꝭ explicite credere quicq̃d eis fuit explicite reuelatũ ⁊ nihil aliud. ¶ Qꝫ pꝫ quãtũ ad ꝑtẽ affirmatiuã ⁊ quantũ ad ꝑtẽ negatiuã: quãtũ ad ꝑtẽ affirmatiuã: pꝫ sic: non acq̃escere deo reuelanti est peccatum infidelitatis: sed illud non stat cũ salute: ergo necessarium fuit his quibus facta est reuelatio assentire oĩbus sibi reuelatis. Negatiua etiã de se pꝫ: qꝛ cum p̃ma traditio credibilium sit a deo nõ est possibile aliq̃d eorꝫ cognoscere primo nisi ſm ꝙ reuelata fuerũt a deo: quare. ⁊c. ¶ In alijs aũt qui fuerũt et modo sunt est triplex gradus: qꝛ quidã sunt supremi vt papa et ep̃i: ⁊ q̃dam infimi ⁊ quidam medij. ¶ Supremi tenẽtur scire oẽs articulos explicite ⁊ nõ solũ hoc: sꝫ etiã cõtra hereticos defendere ⁊ dispositis ad credendũ declarare ⁊ ꝑsuadere. qđ pꝫ sic ad pastores ꝑtinet gregẽ nutrire multiplicare defendere a lupis: sed papa et ep̃i sunt pastores ecclesie: ergo ad eos ꝑtinet gregẽ fideliũ nutrire i doctrina fidei quãtum ad credenda ⁊ multiplicare quantũ ad dispositos ad credendũ ⁊ defendere a lupis. s. a subuersione hereticorũ. ⁊ ꝑ his si necesse esset tenerentur mortẽ subire. sed hoc non possent facere nisi explicite scirent sacrã scripturã ⁊ oẽs articulos q̃s debent docere ⁊ scirẽt eos ꝑsuadere ex dictis sacre scripture ad trahendũ efficatius aliquos ad credendũ qui dispositi sunt credere et scirent defendere ꝯtra ipugnatiões hereticorꝫ sacrã scripturã ꝑuertentiũ. ergo q̃re. ⁊c. et qꝛ hoc fit ꝑ sacrã scripturã: ideo tenentꝭ eã scire ꝓpter qđ in cõsecratõe eorum petitꝭ si sciunt nouum ⁊ vetꝰ testamentuꝫ ⁊ ipsi respondent ꝙ sic. quare. ⁊c. ¶ Itẽ ꝯstat ꝙ alij de ecclesia tenentur ex officio ad predicandũ alioquin ecclesia non fuisset sufficienter a xp̃o instituta: sꝫ nulli alij magis vel eque tenentur ex officio q̃ papa et ep̃i q̃ tenent locum petri ⁊ aplõrꝫ q̃ ad hoc tenebantꝭ: quare. ⁊c. ꝓpter qđ apl̃s ad titũ primo dicit ꝙ opꝫ ep̃m sine crimie esse ãplectẽtẽ euꝫ q̃ ſm doctrinã est fidelem sermonẽ vt potẽs sit exhortari et eos q̃ ꝯtradicũt arguere. ¶ Medij aũt in ecclesia sunt curati simplices et q̃ ex officio habent alios docere vt predicatores ⁊ doctores: et hi tenentur scire explicite q̃cq̃d ꝑtinet ad suum officium ⁊ hoc est articulos quãtuꝫ ad substãtiã eorum. ¶ Infimi autẽ vt ppl̃s cõis non tenentꝭ explicite credere vel scire nisi quãtum traditum est eis ex doctrina maiorum ⁊ ritu ecclesie q̃ neminẽ latꝫ nisi ob culpã suã ab hoc impediatꝭ. ¶ Puto autẽ ꝙ moderno tpe nullus põt excusari si ignoret articulum trinitatis/incarnationis/passionis/resurrectionis/ascensionis/⁊ aduentus ad iudiciuꝫ: cũ ex plubico ritu ecclesie et festiuitatum celebri solẽnitate et vulgata predicatione hec oĩbus innotescat. ¶ Cui autẽ non sunt explicita vt nato et nutrito in deserto tenetꝭ (ꝙ sufficeret ex ꝑte eius) bene viuere secundum legem nature et hoc facto deus ei reuelaret vel subueniret in necessarijs ad saluteꝫ reuelando quid credere deberet vel per se ipsum vel ꝑ angelum vel per predicatorẽ missum.

2 articulꝰ. Durandꝰ q.2. ¶ Quantum ad secundum de symbolis proponunt aliqui tria. Primum est quid sit articulus. Secũdum est quid sit symbolum: ⁊ sic qua vniuersalitate et necessitate sit compositum. Tertiũ est de distinctione articulorum in symbolo contentorum. ¶ Quantum ad primum sciendum ꝙ scđm ricardum de sancto victore articulus est indiuisibilis veritas de deo artans ad credendum nos. Dicitur autem indiuisibilis veritas non quia sit de incomplexo: quia circa incomplexa nõ ẽ proꝑe veritas: sed quia est de complexo non resolubili i plures ṽitates hñtes spãles difficultates: et dꝭ talis ṽitas ad siĺitudinẽ articl̃i i rebꝰ corꝑalibus in quibus articulus vocatur organum qđ non est diuisibile in plura: qđ aũt est disibile in talia: sicut manꝰ q̃ diuiditꝭ i digitos nõ dꝛ articulꝰ: sꝫ digitꝰ q̃ vlterius nõ diuiditꝭ in organa alia. similiꝭ ṽitas fidei q̃ vlteriꝰ non diuiditꝭ in plures ṽitates difficultatẽ habẽtes dicitꝭ articulus. dico autem difficultatẽ habẽtes: qꝛ cũ fides sit de his q̃ sunt supra rationẽ humanã que habent difficultatẽ specialẽ articuli habẽt difficultates speciales: ⁊ ideo si ex vno articulo aliqua sequuntꝭ vel cõcomitentꝭ que eo credito facile est credere non faciunt nouũ articulum: sicut credito ꝙ xp̃s mortuꝰ fuerit: facile est credere ꝙ fuit sepultus: et ideo de morte et sepultura eiꝰ non sunt distincti articuli. qđ autẽ ad ditꝭ ꝙ est veritas artans nos ad credendũ: nõ est intelligendũ de artatione coactionis/cũ nullꝰ credat nolẽs. sed est itelligendũ de artatione suppositionis: qꝛ si volumꝰ saluari artamur ad credendum. ¶ Est autẽ aduertendũ ꝙ articulꝰ põt dici vel illud ad qđ credendum artat nos fides: vel illud ad quod nos artat sola fides. Primo mõ dicitꝭ esse articulꝰ. deum esse creatorẽ vnũ oĩpotentem/⁊ q̃dẽ talia ad q̃ ꝑ fidẽ artamur: qꝛ his amotis non esset fides: nichilominus non tenentur/sola fide: sed possunt sciri vera demonstratione. Secũdo modo dicitꝭ articulꝰ solũ illud qđ excedit rationem naturalẽ viatoris: vt deũ esse trinũ in ꝑsonis filium incarnatũ ⁊ hmõi. Stricte autẽ ⁊ proprie loquendo hi soli dicuntur articuli fidei tãtũ de primo. ¶ Quãtũ ad secundũ dicendũ ꝙ symbolũ dꝛ a simultate vel collectione. Symbolizare eñ dicuntꝭ aliqui/qñ ex pluribꝰ partibꝰ faciunt vnum cõuiuiũ: et hoc modo a collectione triplici dicitꝭ symbolũ. Primo scꝫ ex collectione multorꝫ hoĩm in vna fide. Scđo a collectione multorum predicãtiũ ⁊ declarãtiũ fidẽ articulorũ. Tertio a collectione articulorꝫ ex diuersis locis scripture: in qua tota fides q̃tũ ad p̃ncipalia credibilia ꝯtinetꝭ. ¶ Fuit aũt duplex vtilitas cõdendi symbolum: scꝫ certa ⁊ facilior cognitio credẽdorũ: ⁊ maior cautela cõtra fraudẽ hereticorꝫ fidẽ corrũpentium. Cũ eñ fidei veritas in sacra scriptura cõtineatꝭ/⁊ in pluribꝰ locis obscure: ita ꝙ ad eligẽduꝫ fidei veritatẽ clare ex sacra scriptura/req̃reretꝭ lõgum studiũ: cui nõ possunt intẽdere oẽs illi q̃bus necessariũ est cognoscere fidei ṽitatẽ: necessariuꝫ fuit ex itimis sacre scripture sũmatim colligere aliq̃. vt sic collecta oĩbꝰ ꝓponerentꝭ ad credendũ: ne fides simpliciũ ꝑ hereticos deprauantes scripturas corrũperetꝭ. Hoc aũt factũ est in tribꝰ symbolis. Primo in symbolo aplõrꝫ: qđ fuit conditũ tpe veritatis nondũ ꝓpalate: et ideo dꝛ submisse. Scđo in symbolo Niceno tpe veritatis propalate cõtra hereticos: ⁊ ideo in missa solẽniter cãtatꝭ post euãgelium in quo quedam difficilia q̃ continebantꝭ in p̃mo/expressiꝰ dicũtꝭ. Tertiũ ṽo symbolum cõditũ est tpe veritatis ꝑ hereticos concusse sed tñ ꝑualẽtis: scꝫ symbolũ athanasij: ꝓpꝭ qđ dicitur/mane pulsis tenebris: q̃uis hoc sit magis ꝑ modum cuiusdã doctrine q̃ ꝑ moduꝫ symboli. In his tribꝰ ꝯtinetꝭ eadẽ veritas/ sed in vno magis explicite q̃ in alio ſm ꝙ necessariuꝫ fuit ꝓpꝭ hereses diuersis tpibꝰ insurgẽtes. ¶ Quantũ ad tertiũ sciẽdum ꝙ cũ articulꝰ sit veritas de deo vt dictũ fuit: aut est ṽitas ꝑtinẽs ad maiestatẽ diuinitatis: aut ad mysteriuꝫ assumpte humanitatis. Circa maiestatẽ aũt diuinitatis tria nobis credẽ

da ꝓponuntꝭ. Primũ est vnitas diuinitatis: et sic est primꝰ articulꝰ/credo in vnũ deũ. Secundũ est trinitas ꝑsonarꝫ: et ad hoc sũt tres articuli. Vnꝰ ꝑtinẽs ad patrẽ. Patrem oĩpotentẽ. Aliꝰ ꝑtinẽs ad ꝑsonã filij. Et in iesum xp̃m filiũ eiꝰ. Aliꝰ ꝑtinens ad ꝑsonã spũs scti. Credo in spm̃ sctm̃. Tertiuꝫ qđ nobis ꝓponitꝭ circa deitatẽ sunt opa deitatis ad q̃ ꝑtinẽt tres articuli. Vnꝰ ad opꝰ nature Creatorẽ celi ⁊ tre. Aliꝰ ad opus gratie. Sanctã ecclesiam catholicã/ sanctorũ cõmunionẽ/peccatorũ remissionẽ. Alius ꝑtinet ad cõfirmationem glorie. Carnis resurrectionẽ: vitã eťnã. ¶ Circa mysteriũ assumpte humanitatis ꝓponuntꝭ nobis septẽ credẽda. scꝫ ꝯceptio/natiuitas/passio/descẽsus ad inferos/resurrectio/ascẽsus in celũ/aduẽtus ad iudiciũ. et de his septẽ sunt septẽ articuli: quorũ p̃mꝰ exprimitꝭ. Qui cõceptꝰ est de spũ sctõ. secũdus. Natus ex maria virgine. tertiꝰ. Passus sub põtio pylato/crucifixus/mortuꝰ/ ⁊ sepultus. quartus. Descẽdit ad inferna. quintꝰ. Tertia die resurrexit a mortuis. sextus. Ascẽdit ad celos/sedet ad dexteraꝫ dei pr̃is oĩpotẽtis. septimꝰ. Inde vẽturꝰ est iudicare viuos ⁊ mortuos. ¶ Alij assignant distinctionẽ ⁊ numerũ articulorꝫ iuxta numerũ apl̃orũ qui p̃mũ symbolũ ediderũt: sed qꝛ talis distictio est ꝑ accidẽs ⁊ minꝰ artificialis: ideo dimittatꝭ.

¶ Ad argumẽta in oppositũ. Dicendũ ad primũ ꝙ non est simile de p̃ceptis ⁊ articulis: qꝛ p̃cepta sunt de iure naturali: ideo nullꝰ excusatꝭ si faciat cõtra ea cũ ratio naturalis doceat ea. articuli aũt sunt supra rõnẽ nec habẽtꝭ nisi ex alteriꝰ reuelatione seu doctrina: ꝓpꝭ qđ ignorãtia eorũ est oĩno excusabilis q̃tũ ad illos q̃bꝰ non fuissent ꝑ aliquẽ modũ explicati si ꝑ eos nõ stetisset: ⁊ nichilominꝰ tales possent vitare errores heresum/ nõ recipiẽdo statim audita: sed discutiẽdo ꝑ se/et interrogãdo ab alijs ⁊ suspẽdẽdo assensum quousq̃ pleniꝰ certificaretꝭ. in talibꝰ eñ nõ est credendũ oĩ spũi. q̃ eñ cito credit: leuis est corde. ¶ Ad secũdum dicendũ ꝙ nõ est simile de scientia et fide: qꝛ scire est cognoscere effectũ ꝑ causam/ vel causam ꝑ effectũ: ⁊ qꝛ hec sunt i rebꝰ ideo nullꝰ potest hr̃e sciẽtiã nisi cognoscat cãm vel effectũ in se: ⁊ qꝛ ex hoc ꝙ vnꝰ nouit causam alteriꝰ effectꝰ/nõ ꝓpꝭ hoc alius nouit: ideo nullus põt hr̃e sciẽtiã explicitã in sciẽtia alteriꝰ: sed fides assentit auctoritati diuine reuelãti credibilia q̃bꝰ oĩbus assentit q̃libet fidelis saltẽ in gñali. et qꝛ aliqua horuꝫ explicita sunt manẽtibus in ecclĩa scientibus sacrã scripturam: ideo minores initẽtes auctoritati superiorum vt superiores sunt in ecclesia q̃ ṽe est ſm auctoritatem diuinã ſm illud Luc. 10. Qui vos audit: me audit. dicuntꝭ hr̃e fidẽ iplicitã in fide eorꝫ. ⁊ ex hoc sequitꝭ ꝙ ex errore aliquorũ maiorũ nullũ ꝑiculũ iminet minoribus: qꝛ nõ inituntꝭ fidei ꝑsonali huius vel illiꝰ q̃ põt deficere: sed fidei eorũ quatinꝰ sunt rectores ecclesie quam impossibile est deficere in q̃tum gubernatꝭ regimine spũs sancti.

Ad rõnes añ oppõꝫ.

¶ Questio secunda.

Secundo queritꝭ vtrũ fides infusa sufficiat ad eligendũ actũ fidei sine fide acq̃sita. ¶ Et videtꝭ ꝙ sic: qꝛ habitꝰ est quo quis põt vti cũ voluerit p̃sente obiecto: sed hoc nõ esset nisi ꝑ habitũ fidei ifuse posset fides exire i actũ absq̃ quocunq̃ alio acq̃sito. ergo. ⁊c. Primum. ¶ Itẽ ꝑfectior est fi- Secundũ

des infusa q̃ acq̃sita: sed ꝑ fidẽ acq̃sitã põt aliq̃s exire in actũ sine fide infusa. ergo ꝑ fidẽ infusam

In oppõꝫ sine acq̃sita. ¶ In cõtrariũ est qđ dicit̃. Joh.20. Quõ credẽt ei quẽ nõ nõ audierũt. ⁊ ibidẽ. Fides est ex auditu ergo ad credendũ oportet ꝙ hõ habeat fidẽ ex auditu: sed talis est acq̃sita. ergo preter fidẽ infusaꝫ necessariũ est ad actũ credẽdi hr̃e fidẽ acquisitã. ¶ Respõsio. hic est triplex opinio

Respõsio 1. opio q̃ ẽ Durandi q.3 huius distĩctõis ¶ Prima ꝙ fides infusa non sufficit ad eliciendũ actũ fidei vel credẽdi sine fide acq̃sita/ vocando fidem acquisitã oẽm cognitionẽ acceptã ex apparẽtibꝰ. ⁊ hoc patet. Primo sic. si fides ĩfusa sufficeret ad actũ credẽdi eliciendũ sine fide acq̃sita tũc baptizatꝰ in quo est fides infusa/ factꝰ adultꝰ naturalibꝰ ꝑditꝰ ꝓpositis credibilibꝰ ⁊ oppositis credibiliũ absq̃ ꝑsuasione ad quãcũq̃ ptẽ/ assentiret credibilibꝰ/ ⁊ dissentiret oppositis. hoc autẽ est falsum. ergo fides infusa nõ sufficit sine acq̃sita ad credendũ. Maior patꝫ: qꝛ habitꝰ q̃ s̃m se sufficit ad eliciendũ aliquẽ actũ ꝓpoĩto obiecto põt illũ actũ elicere. Minor ꝓbat̃ dupliciter: qꝛ habẽs fidẽ nõ solũ quo ad habitũ sed etiã quo ad actum respectu aliquoꝝ nõ minꝰ põt exire in actũ respectu aliquorũ credibiliũ sibi ꝓpositorũ q̃ habens fidem solũ s̃m habitum posit exire in actũ respectu quorũ credibiliũ sibi ꝓpositorũ. oĩa eñ sunt ei noua ⁊ de nouo ꝓposita: sed iudei habẽtes fidẽ s̃m habitũ ⁊ s̃m actũ respectu aliquorum credibiliũ ꝑ illa nõ assentiebãt nouis articulis a xp̃o eis ꝓpositis: alioquin oẽs hñtes fidẽ assensissent: qđ non est verũ. ⁊ q̃ assenserũt/ hoc fuit cõcurrẽte cũ noticia acq̃sita ex vita et ex miraculis. ergo fortiori rõne ille qui haberet solũ fidẽ q̃ nunq̃ exisset in actũ respectu quorũcunq̃ credibiliũ nõ assentiret articulis sibi ꝓpositis plusq̃ oppositis eoruꝫ ꝑ solã fidẽ infusam nisi cõcurreret aliqua noticia acquisita: imo forte si esset preditꝰ cognitione naturali faciliter assentiret oppositis articulorum q̃ articulis. talis eñ facilꝰ crederet vnũ suppositũ esse in diuinis q̃ tria. ⁊ deũ non esse hoiem q̃ hominẽ esse. Scđo ꝓbat̃ eadem minor ꝑ id qđ dicit Augustinꝰ cõtra fundamentũ manichei vt habitum fuit supra. Nõ crederẽ euãgelio si nõ crederẽ ecclesie approbãti. ⁊ iterũ euangeliũ nazarenorũ nõ admitto: qꝛ ecclesia nõ admittit. assensus autẽ dependẽs ex approbatiõe ecclĩe est acq̃sitꝰ. ergo fides infusa nõ sufficeret ad credẽdum articulos in euãgelio ɔtẽtos/ si nõ cõcurreret noticia ex ap

2 probatiõe ecclĩe aq̃sita. ¶ Scđo ꝑncipalr̃ pꝫ idẽ sic. actus q̃ depẽdet ex aliquo apparẽte in se/ si sit respectu obiecti nõ apparẽtis in se nõ põt ꝓcedere ex solo habitu infuso: sed actꝰ credendi articulos est hmõi. ergo nõ põt ꝓcedere ex solo habitu infuso. Maior patet: qꝛ cũ habitꝰ infusus non faciat obiectũ qđ in se est nõ apparẽs esse apparẽs: si actꝰ depẽdet ex aliquo apparẽte ĩpossibile est ꝙ ad talẽ actũ sufficiat habitꝰ ĩfusus. Minor declarata fuit priꝰ vbi ostẽsum fuit ꝙ oportet actũ credẽdi resoluere ad aliqđ mediũ qđ ẽ in se apparẽs Et cõfirmat̃ hoc ꝑ dictũ saluatoris. Joh.15. q̃ dicit. si nõ venissem ⁊ locutꝰ eis nõ fuissem peccatũ nõ haberẽt. Itẽ si opa nõ fecissem in eis q̃ nullus alius facit: pctm̃ nõ haberẽt. Cõstat autẽ ꝙ non habuissent excusationẽ de pctõ incredulitatis dato ꝙ xp̃s nõ fuisset eis locutꝰ vel aliqua miracula fecisset si fides infusa suffecisset ad credendum dũmodo credibilia fuissent eis ꝓposita. videt̃ ergo ꝙ ad credẽdum non sufficiat fides infusa sine aliqua noticia acq̃sita. ⁊ ideo s̃m aplm̃ Rom.10. ad credendũ opꝰ est ꝑdicatione. ꝑdicatio autẽ nõ est simplex ꝓpositio credibiliũ: sed est cũ ꝑsuasione ex scripturis/ vel signis/ vel aliquo apparenti.

Ad rõnes añ oppõꝫ. ¶ Ad ꝑmũ argumentũ in oppositũ dicendũ ꝙ illud dictũ/ habitꝰ est quo q̃s. ⁊c. itelligendũ est de acq̃sito habitu ex actibꝰ: qui causat ꝓnitateꝫ ⁊ facilitatẽ ad siles actꝰ: nõ aũt de hitu infuso.

Ad scđm. ¶ Ad secundũ dicendũ ꝙ gr̃a supponit naturã ⁊ nõ ecõuerso. ⁊ ideo cognitio ꝑ habitũ acquisituꝫ potest ex naturalibꝰ esse sine habitu infuso: sed cognitio s̃m habitũ gratis infusum nõ põt esse sine aliqua noticia modo naturali acq̃sita.

2. opinio ¶ Scđa opinio ẽ totaliter cõtraria scꝫ ꝙ fides ĩfusa sufficit ad eliciendũ actũ fidei sine acquisita: qđ patet triplicit̃

1 Primo qꝛ existẽs in gr̃a põt vincere oẽm tẽtationẽ sine adiutorio hoĩs/ vel in speciali in fluxu non cõsentiẽdo s̃m illud/ sufficit tibi gr̃a mea. si ergo puero baptizato q̃ nihil audiuit de articulis diabolus vel hereticꝰ ꝑsuaderet cõtrariũ fidei: puta deũ nõ esse trinũ/ vel incarnatũ/ aut nõ passum nõ assentiret errori: ⁊ sic nõ sufficit gr̃a ad salutẽ. aut posset non assentire/ ⁊ hoc esset ꝑ fidẽ: qꝛ imediate nõ vitat̃ viciũ nisi ꝑ virtutẽ oppositã: habitꝰ autẽ nõ refugit suũ cõtrariũ nisi qꝛ inclinat̃ ꝑ se ad suũ ꝓpriũ obiectum: sicut graue nõ recedit a sursum: nisi qꝛ attẽdit deorsuꝫ. si ergo fides sufficit ad nõ assentiedũ/ hoc est qꝛ determinate iclinat ad assentiẽdũ veritati nõ tñ necessario: sicut scientia que habet euidẽtiã: q: nõ sic inclinat aliquis habitus vie infusus.

2 ¶ Scđo patet idẽ sic: qꝛ nõ minꝰ inclinat habitꝰ ĩtellectualis ad iudicandũ q̃ moralis ad eligendũ: sed castitas infusa oblata materia tentationis: puta cũ ꝑmo sentit tẽtatiões carnis/ iclinat determinate ad eligẽdũ castitatẽ et refugiendũ oppositũ: imo etiã luxuriosus cõtritus licet habitus acquisitꝰ inclinet eũ ad luxuriã cum ecõuerso infusus inclinat eũ determinate ad castitatẽ sine oĩ exteriori adminiculo in speciali influxu licet nõ necessario sed tñ sufficiẽter. ergo pari ratione fides habitꝰ intellectualis infusus occurrente materia fidei etiã occurrẽte ratione in contrariũ inclinabit sufficiẽter ad assentiẽdũ veritati ⁊ dissentiẽdũ errori.

3 ¶ Tertio sic: qꝛ oĩs habitꝰ ꝑ se sine oĩ alio potẽtiã determinãte determinat ad aliquid plꝰ q̃ si nõ esset aliter cũ sit ꝓpter determinationẽ tollendã si ad nichil determinate inclinaret oĩno frustra esset ⁊ frustra nomen habitꝰ haberet. si igit̃ habẽs infusam fidẽ ꝓposito sibi articulo credibili ad nichil determinate inclinat̃ plꝰ q̃ fidẽ nõ haberet: tũc solũ inclinat̃ ꝑ fidẽ qñ articulus ꝓponit̃ cũ aliquali ꝑsuasione aut cũ miraculis cũ fides acquisita inclinat ad assentiendũ facilius/ ꝓ̃ptiꝰ/ ⁊ discretiꝰ q̃ si nõ haberet: tũc fides infusa est miserabilior habitꝰ de mũdo: cũ omnis alius habitꝰ ꝑ se ad aliq̃d inclinet: iste autem nõ nisi cũ alio. ¶ Et cõfirmat̃ ratio: qꝛ si fides infusa ad nichil determinate inclinat: tunc si ꝓponat̃ articulꝰ sub dubio nõ arguẽdo pro/ nec cõtra: nec affirmãdo alterũ/ nesciet q̃d eligat: qđ videt̃ absurdũ qꝛ maior debet esse determinatio ⁊ certitudo in fide q̃ in opinione: ⁊ tñ opinio q̃ est distincta cõtra fidẽ/ determinate ad alterum inclinat si etiã diabolꝰ vel hereticꝰ suaderat oppositũ in nul

lo plus inclinabit̃ fidelis cõtra errorẽ q̃ non habens fidẽ/ qđ est incõueniẽs. Videt̃ etiã male dictum ꝙ fides ꝑ se nichil determinat: sed cũ miraculo vel ꝑsuasiõe magis inclinat: qꝛ nichil est magis causa cũ alio qđ non est causa simplr̃ ꝑ se sine

Rñsio ad rões ꝑme opi. scđm istã secundã opionẽ alio: qꝛ ex eisdẽ aliq̃d generat̃ ⁊ auget̃. ¶ Scđm istam opinionẽ põt respõderi ad argumẽta prime opinionis. Ad ꝑmũ dicendũ ꝙ maior est vera/ minor falsa. Ad primã ꝓbationẽ dicendũ ꝙ qñ xp̃o ꝑdicãte ⁊ miracula faciẽte/ vnꝰ credebat aliꝰ nõ: põt dici ꝙ hoc esset ꝓpter fidẽ cũ miraculo inclinãte: qꝛ sine miraculo nõ inclinaret: qꝛ etiã nõ habentiũ fidẽ q̃dã miracula deprauabãt nõ credentes. aliꝗ aũt honorabãt credẽtes: et cõiter ita erat de habẽtibꝰ fidẽ ante. sꝫ verũ est ꝙ discredẽtes si prius fidẽ habebãt/ ꝑ ĩfidelitatẽ eã ꝑdebãt. habẽtes x̃o credẽdo in fide ꝓficiebãt. ꝙ ergo aliq̃ credebãt: aliq̃ non: erat qꝛ credẽtes haberẽt fidẽ ⁊ viderãt miracula quasi hec duo sufficerent ad posse credere/ nõ alterũ: sed aliqui sine miraculo sola fide credebãt: vt petrus ⁊ andreas filꝗ zebedei/ secuti sunt anteq̃ vidissent. aliꝗ ecõuerso solo miraculo fidẽ recipiebãt. sed qꝛ isti deꝰ inspirabat/ illi non: vel iste volebat/ ille nõ: ad volẽdũ autẽ vtrũq̃ inclinabat plꝰ q̃ alterũ tñ ⁊ q̃ ad suũ oppositum: sed neutrũ etiã simul iunctũ necessario iclinabat. Unde sicut tẽperatus cũ sermone suadẽte castitatẽ magis determinat̃ ad respuẽdũ fornicationẽ q̃ cõtinẽs cũ ꝑsuasione: ⁊ tñ ɔtingit tẽperatum cõsentire visa muliere/ ⁊ cõtinentẽ respuere: qđ est/ nõ qꝛ habitus in nullo iclinat: sed qꝛ nõ necessario iclinat. sic fides infusa ꝑ se sine alio inclinat nõ tñ necessario. idẽ habẽs fidẽ q̃nq̃ non credit qđ nõ plus habẽs credit. Unde sicut in secunda rõne ɔtrarie opinionis visum est/ habẽs intẽperãtiã acquisitã ⁊ tẽperãtiã infusam tentatione surgẽte ɔtra naturã corruptã et habitũ viciosum acquisitum inclinatur sufficiẽter ad necessarium saluti: sed tñ libere ⁊ cõtingẽter. ⁊ silr̃ habẽs rationes ɔtra fidẽ phoꝝ ⁊ hereticoꝝ infusa sibi fide inclinat̃ sufficiẽter ad credendũ ⁊ efficaciꝰ q̃ fide acq̃sita q̃to habitꝰ infusus a deo est efficacior q̃ habitꝰ acq̃situs. ¶ Ad aliã ꝓbationẽ dicendũ ꝙ ecclesiã regi spũ sancto forte nõ est ꝑmũ creditũ a nobis/ cũ multi explicitã fidẽ habeãt de aliꝗs q̃ hoc explicite nesciũt. Itẽ qꝛ si habẽti fidẽ ꝓponeret̃ hoc ipsum. s. an ecclesia regat̃ spũ sancto/ fides infusa inclinaret ad assentiendũ magis q̃ articulis trinitatis ⁊ incarnationis q̃ sunt magis supra naturã: sꝫ ad credendũ scripture bene est ꝑmũ vt dicit Augustinus credere ecclesie recipiẽti: nõ tñ ꝓpter hoc sequit̃ ꝙ ad oẽ credere qꝛ etiã ante omnem scripturã ⁊ ante ecclesiã ĩ solo adã fuit fides

Ad scđm. ¶ Ad secũdũ dicendũ ꝙ minor est falsa. s. ꝙ actꝰ fidei depẽdeat ex aliquo apparẽte in se: qꝛ tũc non haberet meritũ: vel si depẽdet ex aliquo apparente/ hoc est ex naturali cognitione qua nõ supposita: vt si hõ nõ haberet vsum rationis vel nõ intelligeret termĩos nõ posset assentire. Et ꝑterea patet minor esse falsa: qꝛ ꝑ solã ĩfusionẽ posset homo

Ad tertiũ credere: si igit̃ reuelaret̃ q̃cq̃d aliꝗ ꝑ doctrinã credunt: ⁊ sic solꝰ habitꝰ infusus sufficere põt. ¶ Ad tertiũ dicendũ ꝙ si xp̃s nõ fuisset locutꝰ/ vel miracula nõ fecisset/ nõ credẽtes ei nõ peccassẽt: nõ qꝛ aliter credere nõ possent: sed qꝛ aliter credere nõ tenebãt̃: qꝛ scriptura dicebat/ xp̃s cũ venerit euãgelizabit pauꝑibꝰ et faciet miracula/ et talia: Unñ si nõ ꝑdicasset nec signa fecisset/ credere nõ tenebant̃: sꝫ tamen credere poterant sine signis: quia signa ĩfidelibꝰ nõ fidelibꝰ data sunt. vnde ⁊ nũc cũ ꝑdicat̃ habẽtibꝰ fidẽ nõ sunt miracula necessaria: quasi fides sufficiẽter iclinet/ alr̃ deꝰ in necessariꝗs deficeret magꝭ fidelibꝰ q̃ ĩfidelibꝰ.

3. opi. q̃ est doctoris. ¶ Nichilominus tertia opinio põt imaginari media iter istas sic ꝙ fides nõ põt exire in actũ credẽdi aliquo mõ nisi ipsum credibile ꝓponat̃ ꝑ quẽcũq̃ quõcunq̃ vel ab hoĩe x̃bo vel scripto: vel a deo/ vel angelo. et sic fides est ex auditu. et sic vera ẽ ꝑma opinio. et huiꝰ ratio est: qꝛ fides est habitꝰ assensiuꝰ nõ cognitiuus. vnde cũ nõ magis determinet itellectũ q̃ habitus naturalis sicut habitus ꝑmoꝝ intelligibiliũ speculabiliũ vel agibiliũ nũq̃ inclinat ad assentiendũ eis si nõ ꝓponant̃ termini aliquo sensu iteriori vel exteriori: sicut puer nũq̃ sciret istđ principiũ/ de quolibet esse vel nõ esse. nisi audiuisset vel legisset vel alio sensu cepisset. sic nec ea q̃ sunt fidei: sed in hoc est differẽtia: qꝛ principia naturalia põt ꝑ se inuenire sine alteriꝰ x̃bo vel scripto: ⁊ ipsis ꝓpositis nõ põt nõ assentire: nec in eis põt errare. 4. metaphisice. in articulis auteꝫ nec ꝑ se põt eos iuenire/ et ab alio ꝓpositis pñt nõ assentire/ ⁊ circa eos errare. ¶ Scđo ꝙ in omnem

2 actũ fidei in quẽ põt hõ exire ꝑ fidẽ infusam solaꝫ nõ illã q̃ est virtꝰ theologica sed q̃ est gr̃a gratis data. de qua dicit̃ alteri fides in eodẽ spũ. qꝛ quicquid põt fieri mediãte doctrina hoĩs/ põt fieri immediate ꝑ ifusionẽ ⁊ reuelationẽ. ⁊ isto modo Johãnes baptista/ ꝓphete/ apl̃i/ nõ sensu ⁊ auditu exteriori habẽtes nõ solũ fidẽ q̃ est virtus theologica: sed sciẽtiã theologie infusam exibãt in actum credẽdi: imo docẽdo x̃bo et scripto magis q̃ aliꝗ humanitus docti: qꝛ etiã sciẽtias naturales habẽtes ꝑ ifusionẽ: vt adã et salomon nõ minꝰ in actuꝫ speculandi vel docẽdi exire poterãt q̃ si eas ꝑ iuẽtionẽ et doctrinã habuissent. ¶ Tertio qꝛ habẽs fidẽ infusam q̃ est virtꝰ theologica/ sine oĩ alio influxu speciali et adminiculo exteriori ꝓposito/ si aliquo credibili ꝑ fidẽ põt exire in actũ ĩplicitũ q̃ sufficit ad salutẽ. et sic vera est secũda opinio. nõ autẽ in explicitũ q̃ est sibi necessariꝰ. et sic vera est prima opinio. Ratio huius est: qꝛ cũ ꝑ rationẽ naturalẽ hõ possit scire deum posse facere aliqua supra rationẽ humanã/ et in deo aliqua talia eẽ que ratio humana explicare nõ valet: tñ ꝑ rationẽ naturalẽ nõ põt hõ scire q̃ sunt illa in deo cõprehẽsibilia rõe: nec vtrũ deꝰ aliq̃d vltra naturã fecerit/ vel sit facturus: et multo minus q̃ sunt illa ꝑ fidẽ sibi infusam q̃ est virtꝰ theologica. Homo disponit̃ et ꝑficit̃ ad hoc ꝙ prompte ⁊ faciliter credat a deo esse aliqua diuina itranea reuelata q̃ ratio nescit iuenire: et deũ aliqua sibi reseruasse in tpe facturũ supra naturã ꝓ salute hoĩm et fecisse et facturũ esse quedaꝫ talia et hoc a deo reuelata: et ꝙ deus vult ista credi ad q̃ naturalis rõ nõ inclinat sed fides nõ docet q̃ sunt illa: tñ fides nisi ꝑ pctm̃ abꝗciat̃ nõ sinit errare ꝑtinaciter circa illa. decreuit autẽ deus illa ĩnotescere mõ supnaturali puta ꝑ miracula/ et inferioribꝰ ꝑ superiores Unde ꝑmi annunciatores fidei scꝫ ꝓphete et apl̃i miraculis fulserunt. fides ergo inclinat ad assentienduꝫ aliq̃ esse a deo reuelata q̃ naturaliter nõ sunt cognoscibilia/ s̃m illud Ecclĩastici. Plurima sup sensum

hois ostēsa sunt. ¶ Itē ad credendū reb⁹ diuinis in speciali: modo cōgruo annunciatis ꝛ qñcunqꝫ modo sufficiēti annūciaƚ habēti fidē/ fides īclinat ad assentiendū: qꝛ vnctio docet de omnib⁹: sed tñ potest nō assentire ꝛ ꝑdere fidē. qñ autē nō annunciaƚ modo sufficiēti non teneƚ homo credere/ nec fides incliat ad assentiendū vel nō assentiendum firmiter sed q̄tum sufficit ab salutē: sed ad suspendēdū actū quousqꝫ aliter de⁹ inotescat vel ad assētiendū alteri parti sine assertione: ꝛ sic errare potēs hereticus nō ero ſm Augustinū. Unde si alicui de dꝛo occurrat qđ non appareat declaratū ꝑ articulū vel ꝑ cōsiliū salua fide pōt neutri parti cōsentire vel indifferēter etiā false parti: dū tñ paratus sit aliud credere si aliud habet fides ecclesie. nā si cornelio ante doctrinā petri dixisset demon/ xp̄s nondū est nat⁹: fides implicita quaꝫ habebat inclinasset ad dicendū/ paratus sum credere īcarnationē factā qñ michi sufficiēter intimabiƚ: nūc autē nō nego nec assero/ et ad hoc īclinasset fides/ potuisset etiā dicere: non credā factā esse quousqꝫ aliter audiā: sed ad hoc falsum fides nō inclinasset: sed ꝓprio motu salua fide hoc dicere potuit sine ꝑtinacia.

Ad rōnes scđe opinionis.

¶ Per hoc ad p̄mā rationē secunde opinionis ꝙ ꝑ fidē ante institutionē tētat⁹ pōt tētationem vincere nō exeundo in actū explicitū vt faciat quod est veri⁹: sꝫ iplicitū dicēdo/ parat⁹ sum credere qđcunqꝫ istoꝝ nō obstāte rōne in ꝯtrariū qñ michi īnotuerit sufficiēter: sꝫ explicite nec credo nec discredo

Ad scđm.

¶ Ad scđm dicendū ꝙ nō est simile de habitu morali ꝛ intellectuali: qꝛ moralis īfusus ē de his q̄ nō excedūt rōnē ꝓpƚ qđ naturali ratione sine alia doctrina hō pōt iudicare quid eligendū: nō sic aūt de fide in qua ratio nescit qđ credendū.

Ad tertiū

¶ Ad tertiū dicendū ꝙ fides efficaci⁹ inclinat determinate ad credendū ꝛ fugiendū īfidelitatē q̄ quicūqꝫ habit⁹ ad fugiendū viciū sibi oppositū: sed ꝓpter hoc ꝙ naturalis ratio nō determinat quid credendū est sicut qđ agendum est ꝓpter hoc aliꝗ habit⁹ determinate inclināt in speciali ad iudicandū vel agendū hoc vel illud: quia aliter nō sufficeret ad vitandū pctm̄ in moribus. nā si incōtinēs iudicat in generali nichil inhoneste agendū/ ꝛ in particulari fornicandū nō euitat pctm̄. In fide aūt cui nichil est in speciali reuelatum sed ipse credit q̄dā supnaturalia fecisse vel facturū esse: sed in speciali nescit de hoc vel de illo/ parat⁹ tñ credere oppositū q̄ cito sibi sufficienter ostendeƚ/ nō est hereticus nec peccat contra fidē. ¶ Per hāc distinctionē patet respōsio ad vtrūqꝫ principale: qꝛ fides infusa non min⁹ pōt q̄ acq̄sita quo ad actū implicitū: sed min⁹ quo ad explicitū: qꝛ ista est habit⁹ assensiuus nō cognitiu⁹: illa sic: qꝛ ex actib⁹ explicitꝭ. Et ad illud fides ex auditu. verū est de fide explicita non implicita que est donum dei. ¶ Ad argumenta solutum est in prima opinione.

¶ Questio tertia.

Primum.

Tertio queriƚ/ vtrū actus credēdi differat re absoluta a potentia ꝛ spē creditiua. ¶ Uideƚ ꝙ nō: qꝛ ois forma est act⁹ primus: sed opatio nō est act⁹ primus sed secūdus ex opposito distinctus .2. de aīa. ergo nō differt re absoluta: qꝛ sic esset forma ꝛ actus p̄mus.

In oppō3

¶ Contra. qꝛ potētie distinguunƚ ꝑ actus/ ꝛ actus per obiecta: sed actus differunt ab obiectis. ergo pari rōne potētie ab actibus. ¶ Preterea spēs est in medio: act⁹ autem cognitionis non pōt esse in medio. ergo spes differt ab actu.

Respōsio

¶ Respōsio. idē est de actu credēdi ꝙ de quocūqꝫ actu intelligēdi/ de quo p̄ter illud qđ dictū est de hoc in scđo libro di.3. tractāde sunt modo tres opiniōes. Prima de actu in cōparatione ad potentiā et speciē simul. Scđa de actu in ꝯparationē ad solā potentiā. Tertia de actu in ꝯparatione ad p̄ncipiū. ¶ Prima opinio vera ꝛ cōmunis est: qꝛ act⁹ differt a potētia ꝛ a specie: sꝫ ē q̄dā modus nou⁹ circa quē sic ꝓcediƚ: qꝛ recitabiƚ ille modus ponēdi. Scđo īpugnabunƚ dicta istorum Tertio argueƚ ꝯtra cōclusionē. Quarto rñdebiƚ

Nou⁹ modus.

¶ Quantū ad primū/ dictū fuit plen⁹ in secūdo di.3. ꝛ ostēsum ꝙ actus differt re absoluta ab vtroqꝫ. hanc tñ cōclusionē licet verā aliqui defendunt modo tñ incōgruo sic arguētes. Principia manētia differūt a suo principiato nō manēte: sed potētia ꝛ species ꝯparanƚ ad actū isto modo sicut p̄ncipia manētia ad principiatū nō manēs. ergo differunt ab eo re absoluta. Maiorē ꝓbāt ex vtraqꝫ contradictione scꝫ ex rōne p̄ncipiꝗ qđ differt re a p̄ncipiato etiā in diuinis: sed in creaturis re absoluta ꝛ etiā ex varietate: qꝛ q̄ nō simul generanƚ ꝛ corrūpunƚ sed seorsum corrūpiƚ vnū realiter altero manēte realiter/ illa nō sunt idē realiter. 4. metaphisice. multo igiƚ magis qñ vtrūqꝫ concurrit/ scꝫ habitudo pricipiꝗ ꝛ p̄ncipiati/ ꝛ cū hoc diuersa et distincta generatio ꝛ corruptio. Probant etiā minorē sic. Nā q̄tum ad p̄mā partē patet ꝙ potētia est prim⁹ act⁹ vel actiuū vel passiuū ſm omnes vel vtrūqꝫ ſm quosdā. de specie etiā patet ſm ponētes species: qꝛ ipsa est principiū actus. q̄tuꝫ ad aliā partē ꝓbant: qꝛ habēs potētiā ꝛ speciē in memoria et etiā habitū est adhuc in potētia accñtali ad cōsiderare .2. de aīa. ꝛ sic manent illa principia trāseūte isto p̄ncipiato qđ est act⁹. ꝛ hec fuit mioꝛ ¶ Respō dēt autē ad argumēta dicētes ꝙ actus differt a specie ꝛ a potētia sicut act⁹ scđs a p̄mo/ ꝛ ꝑ ꝯsequēs realiƚ: sicut calefacere differt re a calore a quo est: licet non differat ſm eos a calore ad quem est.

Contra illū nouum modum.

¶ Primo argueƚ ꝯtra dicta: ꝛ scđo inq̄reƚ de cōclusione. Prio videƚ maioꝛ falsa/ vel nō est ad ꝓpositū: qꝛ ipsi nō sunt contēti actū differre re relata nisi etiā differat re absoluta. hoc auteꝫ nō oportet ex p̄ma ꝯditione sola/ nec ex secunda/ nec ex vtraqꝫ siƚ sumpta. Uerbi grā de potētia nō solū in diuinis in quib⁹ p̄ncipiū ꝛ principiatū differunt solū re relata nō absoluta: imo etiā in creaturis qđ patet multis exēplis: qꝛ pūctus est principiū linee a qua tñ nō videƚ differre re absoluta: ꝛ siƚr fūdamētū ē p̄ncipiū relatiōis q̄ sup se nō addit nisi purū respectū. motus etiā est p̄ncipiū termini q̄ acquiriƚ ꝑ motū a quo tñ ſm istos nō differt re absoluta. Isti etiā dicūt ꝙ causa formalis nō differt re absoluta ab effectu: ad min⁹ p̄m oēs nō differt sicut forma a forma: qꝛ forme nō est forma: ꝛ tñ ois causa est p̄ncipiū licet non ecōuerso. Idē etiā patet de secūda cōditione: qꝛ in aīa non sunt due res esse ꝛ esse forme: ꝛ tñ in morte realiƚ desinit esse forme nec tñ desinit esse simpl'r. et similiter ſm istos vna paternitate referƚ pater ad plures filios quoꝝ vno mortuo corrūpiƚ paternitas ꝓut erat ad illū ꝛ realiter: qꝛ realiter nō est ad q̄d

realiter erat: manet tñ realiter ad supstites. ꝛ sic est generaliter de re q̄ includit respectū ꝙ ꝓpƚ respectū potest vno modo corrūpi/ alio mō remanere/ sic autē qꝛ esse formā sup esse addit respectū nō rei sed rōnis. inde est ꝙ aīa desinit realiƚ esse forma ꝓpƚ corruptionē corpis nō suā. ꝛ similiƚ relatio ad filiū mortuū ꝓpter corruptionē extremi nō suā/ diciƚ realiter corrūpi: ꝑ qđ etiā in alia materia multa sophismata euadūƚ. ¶ Tertio patꝫ idē si vtrūqꝫ simul iungaƚ. est eñ aliq̄d p̄ncipium alicuius cū quo nō manet: ꝛ tñ nō differt ab eo re absoluta: sicut ƚmin⁹ mot⁹ et mutationis manet illa nō manēte: ꝛ tñ nō differt sicut forma a forma ſm eos: ꝛ ecōuerso descēsus deorsum p̄ncipiaƚ a grauitate effectiue vel passiue qua manēte nō manet: nec tñ ipse flux⁹ distinguiƚ ab ea sicut res ꝛ forma absoluta. ꝓpƚ qđ maioꝛ videƚ simpl'r falsa: vel nō sufficiēter ꝓbare cōclusionē/ scꝫ ꝙ act⁹ differat re absoluta a potētia ꝛ a spē ꝑ hoc ꝙ est p̄ncipiat⁹ ab eis manētib⁹ ipe nō manēs/ cū hoc cōtigat ī aliꝗs. Diceret eñ aliquis ꝙ sicut albedo causat in subiecto similitudinē addito alio a subiecto aliƚ non que solū respectū addit: sic species in potētia causat ītellectionē q̄ est similitudo ad obiectū qñ fantasiādo est p̄sentatum: aliter nō ¶ Cōtra minorē etiā pōt argui q̄tum ad vtrāqꝫ partē. p̄mo de spē/ nō eñ sequiƚ supposito ꝙ intelligere sit ꝑ speciem ꝙ ꝓpter hoc species sit p̄ncipiū actus intelligēdi sicut causa efficiēs q̄ differt re absoluta: sed sufficit ꝙ sit p̄ncipiū sicut causa formalis q̄ nō differt ab effectu. Unde intelligere est ꝑ speciē sicut ꝑ intellectionē sicut videre ꝑ visionem/ calere est ꝑ calorē: qꝛ ipse est act⁹ species expressa: ꝛ sic simile dicit cognosci siƚ etiā in deo q̄ p̄habet rerū similitudines ꝑ quas cognoscit eas: nec tñ in eo differūt re species ꝛ act⁹. ¶ Siƚr ꝙ assumiƚ potentiā esse principiū act⁹/ diceret aduersari⁹ ꝙ sic est potētia p̄ncipiū agēdi sicut essentia p̄ncipiū essēdi: qꝛ ſm istos essentia ē in potētia ad eē/ ꝛ eē nec est act⁹ ei⁹ nec ista p̄ncipiatio arguit ea differre adiuicē sicut duas formas ꝛ essentias: sicut esse differt ab essentia/ diceret etiā aliquis ꝙ intellect⁹ est principiū intelligēdi: sicut caloꝛ calēdi/ lux lucendi: et sic de aliꝗs ñ differētib⁹ re. ¶ Qꝫ dicūt postea ꝙ act⁹ ñ manet istis manētib⁹ diceret ꝙ ē duplex act⁹ secūdus. Unus absolut⁹: ꝛ iste inseparabiliter concomitaƚ actum primū in subiecto/ sicut lucere lucē. Alius ꝟo respectiu⁹: ꝛ iste cum subiecto requirit obiectum. sed si sit manēs nō differt ab actu p̄mo sicut nec absolut⁹. sicut ergo lucere est idē ꝙ lux: sic sentire est idē ꝙ sensus/ ꝛ ītelligere idē est ꝙ intellectus/ ꝛ appetere ꝙ appetit⁹: nec addit nisi solum respectum actualē ad obiectū: ꝑꝑ qđ nō separabiliter cōcomitaƚ actū p̄mū in subiecto: sicut nec actus transiens cōcomitaƚ semp in alio subiecto. Unde sicut calidū nō semp calefacit q̄diu habet calorē: sic nec calefactibile semp calefit q̄diu haberet calorē/ q̄uis calefieri nō fit in eo aliqua q̄litas a calore ꝓpter respectū cōnotatū. ꝛ sic ē de cognoscere et appetere. Propter qđ tertio videƚ impugnari solutio ad argumentū: qꝛ qñ supponunt ꝙ ois actus secūdus differt ab actu p̄mo re absoluta/ verū est de actu secundo trāseūte. qui differt etiā subiecto: nō autē verū est de actu secundo manēte. Uerbi grā/ cōstat ꝙ calefacere est act⁹ secundus caloris trāsiēs/ aut secūdus act⁹ caloris manens videƚ esse calere ſm illos q̄ distinguunt esse ab essentia. qꝛ ois act⁹ est aut p̄m⁹ aut secūd⁹: sꝫ eē si differt ab essentia q̄ ē act⁹ p̄m⁹/ nō est act⁹ p̄m⁹: qꝛ tūc esset essētia. ꝫ cū calere nō differat a calore sicut forma a forma/ patꝫ ꝙ act⁹ secūd⁹ manēs nō differt a p̄mo sicut forma a forma. Si autē esse nō differt ab essentia/ ꝛ sic calere sit primus act⁹ sicut caloꝛ et nō secundus: tunc saltē videƚ ꝙ calefacere et calefieri siƚr sit act⁹ secundus caloris manēs cum eo in subiecto nō q̄dē illud quo p̄mum caloꝛ ꝓduciƚ qꝛ actus secūdus nō p̄cedit: sed illud calefieri ꝛ calefacere quo caloꝛ ꝓductus intēdiƚ: sed nec iste differt ab actu suo p̄mo sicut forma a forma. nō eñ sunt due qualitates forma et flux⁹ forme: qꝛ tunc motus ꝑ se posset esse ƚmin⁹ alteri⁹ motus ꝛ ꝓductionis sicut et q̄libet forma absoluta. cū ergo ſm istos cognoscere et appetere sint act⁹ secūdi ꝛ ītellectus sensus ꝛ appetit⁹ sicut act⁹ primus idē subiecto. ergo nō differunt sicut due forme. ¶ Itē qđ est in actu essentiali ꝛ in potētia accidētali nō indiget ad habendū illū actū secūduꝫ nisi remouēte ꝓhibēs qđ est causa ꝑ accidēs: sed habēs potētiā et speciē adhuc ad ītelligendū ꝑ se indiget fantasmatibus q̄ se habēt ad intellectum vt colores ad visum. coloꝛ autē ꝑ se et non ꝑ accidēs est motus visus vt oculi dyaphani vel mediꝗ ſm actū. ergo nō ꝯparaƚ act⁹ ad potentiā ꝛ speciē sicut actus secūdus ad actum primum qđ illi supponunt. ¶ Deinde inq̄rendo de ꝯclusione arguiƚ tripliciƚ ꝯtra eā. Primo ostēdiƚ ꝙ nō differt etiaꝫ ab essētia. Scđo ꝙ saltē nō differt a potētia. Tertio ꝙ saltē nō differt a potētia ꝛ specie. ¶ Primū patet sic. In oī g̅ñe abstractū ꝛ ꝯcretuꝫ de formali significato ꝛ pricipali significāt vel īportāt vnā formā realiƚ siue in absolutis sicut albū solā q̄litatē significat: siue in relatiuis/ sicut pater ꝛ paternitas in diuinis ꝛ creaturis: sed intelligēs ꝛ ītellectio se habēt sicut abstractū et cōcretū sicut operans et opatio et p̄ncipale significatū vel in significato intellectionis est actus intelligēdi. p̄ncipale ꝟo significatū ītelligētis est forma substātialis vel natura ītellectualis. ergo in angelis ꝛ aīa etiā sensitiua idē est opatio sensitiua sub substātia accipiēdo ꝑ cōcreto ꝛ abstracto sentiēs ꝛ sentiatio. imo ī oī aīa vt viuere ꝛ viuēs p̄mo ī oī re vt ī igne calefactiuo et calefaciēs. Maioꝛ iā ꝓbata ē. Nec obstat instātia quorūdā dicētium ꝙ relatiua scđm dici sunt illa in quib⁹ differunt abstractum ꝛ concretum/ qꝛ relatio in abstracto semꝑ de principali significato importat relationē. vnde nō est aliqua relatio ſm dici: sꝫ ois relatio est ſm esse/ sed relatiuum ſm dici de p̄ncipali significato īportat aliquā relationē/ sicut sciētia īportat qualitatē quaꝫ cōsequiƚ relatio. Hoc inq̄ non valet. qꝛ imo in oī materia idē semꝑ significāt abstractum et concretum licet aliud cōnotāt vnum q̄ aliud. ꝛ in exemplis de quib⁹ instaƚ relatiuuꝫ ſm dici et relatio vt sic sumpta in ƚminis g̅ñalib⁹ habent se isto modo relatiuum siue ſm dici siue ſm esse/ sed ſm istud nullū relatū siue ſm dici siue ſm esse: sꝫ istud nomen relatiui qđ ꝟe est cōcretum hui⁹ abstracti qđ est relatio/ semꝑ in p̄ncipali significato importat ipsam relationē: sed in materia ꝯtracta si īportat aliud q̄ relationē: nō tñ aliud q̄ suū abstractum. sicut scibile idē importat ꝙ scibilitas: q̄ non est relatio sed aptitudo naturalis ad sciendum: q̄ est ꝑ

aliquid absolutū:q2 relatio non est pncipiū mot⁹ nec realis nec intētionalis. Minor licz sit pbata in parte:tn̄ pbat' q̃tum ad illā partē dubiā/scz q pncipale z formale significatū itelligent(is) sit natura itellectualis z substantial':q2 idē est significatū cōcreti actualis z potētialis z agētis z actiui: sicut eodē aliqd est motiuū z mobile. Unde cū itellectiuum siue itellectuale pncipaliter iportat formā substātialē q2 est differētia substantialis z non accidētalis. ideo zc. Et cōfirmat' ratio:q2 de pncipali et formali significato intellectiuum est illud quo aliquid est potēs itelligere:intellect⁹ autē illud quo actu intelligit: sed idē est quo intelligere potest z quo intelligit: q2 si aliqd operet' nō p potentiā qua pōt opari impossibile seq̄ret'/scz q operaret' z nō posset opari. illud aūt quo aliqd pncipaliter itelligere pōt est aīa nō potentia q̄ est id q̄ instrumētat'.ergo zc. Et ptereā illo pncipalit' aliquid agit quo pncipaliter est:q2 vnūqdq3 agit fm q est in actu:sed ɔstat q intellectiuū pncipalit' est p substātiā nō p potētiā nec p operationē.ergo intelligēs pncipaliter importat substātiā. ¶ Scdo arguit' q actus nō differat re a potētia sic: q2 aut differret re relata aut re absoluta/ neutra differt vt pbat'.ergo nulla. Maior patet p Augustinū z phm̄:q2 oīs res aut est ad se aut ad aliud:z p conseq̄ns aut absoluta aut relata/ z silr oīs res realis aut p relata vt in diuinis etiā in humanis etiaz p absoluta sicut in plurib⁹ creaturis. Minor patet q̃tum ad vtrāq3 partē. pmo q nō differūt re absoluta:q2 oīs cognitio fit p assimilationē. simile em̄ simili cognosci fuit cōis animi cōceptio apd oēs philosophātes:sz assimilatio potētialis fit actualis p solā p̄sentiā obiecti nō addita re absoluta sz puro respectu qui est ipamet similitudo.ergo silr cognitio habitualis fit actualis p solā additionē q̄ est respect⁹ scz similitudo expressa obiecti p̄sentati z est ipsamet cognitio.aīa em̄ est quodam mō oīa:sed esse similitudinariū in potentia z p cognitionē actualē fit actu similis. sic em̄ deus fecit res in mētib⁹ angelicis p similitudinē cognitiōis/ ita q sicut ad coexistentiam albi de nouo pducti fit relatio in albo p̄existēte q̄ est similitudo:sic ad rep̄sentationē obiecti cognoscibilis fit relatio in potētia cognitiua q̄ est similitudo ipsi⁹/ z ipā ē ipsamet cognitio z vbi causat' ab obiecto tunc est realis relatio sicut mēsurati ad mensuram sicut in nobis. vbi vero nō causat' ab obiecto tunc est tm̄ rationis sicut in angelo z in deo. de deo qdē oēs cōcedūt:de qualibet aūt substātia separata q sit sua opatio vult phs.12.metaphisice. ¶ Scdo q etiā nō differāt re relata:q2 actus z potētia sunt in eodē genere fm oēs sic scz intelligēdo q illud quod exit de potētia in actū idē genere spē numero est i actu qd pri⁹ fuit in potētia. ¶ Itē sic q illud quo prius erat in potētia z nūc est actu reduc[itur] ad idē genus speciē z numerū in accidētib⁹:sed [in] substātia materia z forma differētes numero f[aciunt] in eodē genere z specie:faciūt etiā idē ɔpositū [n]umero sed n̄ī accidētib⁹ q2 totū est act⁹ nō possunt potētia et act⁹ distingui solo numero/ ppter qd videt' idē re. vnde cū potētia cognitiua et ei⁹ act⁹ sint accidētia z habeāt se sicut potētia et actus q2 quo possumus esse cognoscētes est potētia:qua sum⁹ actu ē actus ipse.ergo sunt in eodē gn̄e z specie z nō pn̄t differre solo numero cū vtrūq3 sit actus qdāet in eodē subiecto.ergo sunt penit⁹ idem re.

Arguit' q act⁹ nō differt re a potentia.

2. ratio.

¶ Tertio q actus nō differt re a specie itelligibili:q2 aut poneret' ppter determinationē act⁹ aut ppter causationē ipsi⁹ aut ppter rep̄sentationē obiecti:sed ppter nullū istoz est necessaria species differēs ab actu itelligēdi. ergo frustra z supflue ponit'. Maior patet p ponētes species q̄ nullā aliā necessitatem nec vtilitatē assignāt nisi alteram ex p̄dictis. Minor patet quo ad partē primā:q2 ad hoc q sequat' determinata actio vel in determinato agēte in indeterminato passiuo sufficit cōcursus determinati agētis in indetminatione formali passiui. Vbi gr̄a. in naturalib⁹ ad hoc q materia recipiat determinatā formā substātialē vel accidētalē ad que est indifferēs a sole q̄ est idifferēs ad multas non oportet materiā p̄determinati aliqua formali dispositione q2 pcederet' in infinitū nisi deueniret' ad pmā q̄ nō ppt' p̄existentē detminat sufficiēter cōcursus agētis particularis detmiati ad vnā formā z dipositionē pl⁹ q̄ ad aliā. Idē est in artificialib⁹. vnde q magis detminatā figurā imprimat cere vel alteri materie cū idifferēter possit ipsa oēm facere/z illa oēm recipere: hoc ē p detmiationē volūtatis q̄ pl⁹ vult vnā q̄ aliā iprimere. ergo nō obstāte idetmiatione intellect⁹ agētis q̄ est oīa facere z possibilis q̄ est oīa fieri sequit' detminata itellectio sine formali ipressione spēi p̄cedēte ex solo ɔcursu fantasmatis detmiati. vnde fm ponētes species/ detminata spēs iprimit' nō ppt' p̄cedentē detminationē formalē/sed ppt' detminationē fantasmatis ad actionē cōcurrēt(is). ¶ Scda pars de causatione patet duplr. Primo/q2 tūc angelus q̄ itelligit se p essentiā z nō p speciē nō causaret in se suā itellectionē/z sic esset sibi min⁹ naturalis q̄ itellectio alioz p speciē q̄ est naturalis et a pncipio actiuo z passiuo. Scdo q2 voluntas hz se ad volendū sicut itellect⁹ ad itelligēdū. si ergo itellect⁹ ad causandū itellectionē idiget spē: pari rōne z volūtas ad causandū volitionē/qd nullus diceret. ¶ Tertia pars patet:q2 si ppter obiectū species req̄rit'/tūc de⁹ nō posset in me sine spē facere cognitionē. ɔn̄s est falsum. ergo z antecedens. Falsitas ɔn̄tis appet:q2 spēs nō est causa formalis act⁹ nec materialis susceptiua in me eque immediate recipit' in nuda essentia potētie act⁹ sicut spēs.ergo deus pōt supplere vicē ei⁹ sicut facit in pma. Cōsequētia patet:q2 si spēs req̄rat' ppt' obiectum hoc est duplr. aut ad hoc q habeat' obiectū/ et tūc de⁹ nō pōt hoc supplere nisi de seipō/ qd nō pōt vna creatura alteri⁹ illabi distincte subiecto z supposito. nec pōt facere q potētia ferat' nisi i obiectū suū/aut req̄rit' spēs ad hec vt rep̄sentet obiectum:vt sicut actio realis req̄rit obiectū p̄sens situalit' in quo recipit'. sic actio spūalis q̄ ē cognitio et desideriū req̄rat obiectuz p̄sens spūalit' ad qd t'miet'. hoc em̄ nō ē verū:q2 etiā in visu req̄rēte p̄sentiā realē coexigit' p̄sentia spūalis p effectum ¶ Itē angel⁹ corp⁹ p̄sens qd mouet nō itelligit nisi p speciē sm eos. Itē nec deus hoc posset supplere sicut nec illd q2 hoc esset creare si scz calidū causaret calorē sine subiecto. tūc em̄ nō educeret de potētia sed pduceret de nichilo. ¶ Sustinendo aūt ɔclusionem cōmunē pōt respōderi ad ista. ¶ Ad primū cōcedēdo maiorē posset dici ad minorem q intelligēs/cognoscēs/z hmōi sunt concreta equoca respectu duoz vel triū abstractoz:z ppter hoc sicut z illa diuersimode significāt. itellectus em̄ significat pncipaliter id quo intelligit: hoc autē est pncipiū formale vel potētiale vel substātiale:q2 tria trib⁹ abstract(is) significant'. fm q̄ q est cōcretū itellectionis illā solā significat fm q est cōcretū potētie intellectiue sic illā solā fm q forme itellectiue illā sic illā solā. silr ē de cōcreto potētiali qd est equocū. ¶ Scdo pōt responderi q aliud significat cōcretū actuale/ aliud potētiale:sicut motiuū z mouēs:q2 cōcretū importat pncipiū formale nō effectiuū. vnde cū illud quo formaliter agēs agit:sic actio ipsa agēs iportat formaliter actionē nō pncipiū ei⁹ nec accidētale nec substātiale:sed actiuū vel motiuū iportat potentiā ipsam qua formalit' est potēs agere vel mouere. et qn̄ dr q eodē agit agēs z pōt agere. sic est intelligendū q idē quo est motiuū formalit' mouet effectiue. Si autē dicat' agēs sicut absolute significat illud quo agit sic pncipalit' significat illud q̄ pncipalit' agit:hoc aūt est forma substātialis. q̄ illā pmo iportat. ¶ Dicēdū q agēs formalit' significat illud quo agit formalit' nō illud quo agit aliter puta effectiue. Un̄ cū sola actiōe agat formaliter illā solā significat formalr' z pricipalit': sec⁹ aūt de significato actiui vt dictū est

Arguit' q act⁹ nō differt re a specie itelligibili.

Sustinendo opionē cōez respōdet doc. ad ratōes factas.

Ad scdm̄.

¶ Ad secūdū pncipale cōcessa maiore/dicendū ad primā partē minoris q cognitio fit p assimilationē differēter i deo z creaturis:q2 silitudo qua de⁹ cognoscit ē ipsemet de⁹ z suus actus. in nobis aūt q̄dā qualitas absoluta qua itellect⁹ assimilat' intelligibili z nō prius respect⁹:q2 itellectus agēs est oīa facere et intellectus possibilis est fieri: nō cōtingit aūt nec facere nec fieri solā relationē sed formā absolutā cū autē intellectionē recipiat intellectus possibilis quā efficit agēs ipsa nō erit tantum respectus. ¶ Preterea sicut se hn̄t colores ad visum sic fantasmata ad intellectū:sed colores nō iprimūt solū respectū vel relationē sed rē absolutā: q2 color est motiu⁹ dyaphani:relatio aūt nō ē p se res motus.ergo. zc. Qn̄ q̄ dr q cognitio est p assilationē/p̄dicatio est p causam nō p essentiā:z silitudo ē ɔn̄s nō an̄cedēs put est relatio. qn̄ q̄ dr q assimilatio potētialis fit actualis p solū respectū. verū est de assimilatione potētiali respectu illi⁹ soli⁹ similitudinis z actuali respectu fundamēti. sec⁹ est de illa vbi est potētia z ad fundamētū z ad ipsum respectū sicut ē hic. nec ē sile de duob⁹ albis quoz vnū nō mouet alid nec realit' agit in alid z de obiecto z potētia q̄ se hn̄t realr' sicut mouēs z motū Un̄ intercidit effect⁹ medi⁹ absolut⁹. Q(uod) aūt aristoles dicit. 12. metaphisice. negandu3 est nisi quo ad deū respectu alioz a se. ¶ Ad aliā partē dicendum q actus et potētia sunt in eodē genere sic q illud qd fuit in potentia est in actu idē numero et specie. et tenet in oī p̄dicamēto sed vltra exponēndo q illud quo aliqd est in potētia z quo actu sint idē illis modis/nō est vniforme nec generale:naz in substātia cōposita ex actu et potētia fit p se vnū et simplr: vnde ibi potētia et act⁹ reducunt' ad idē genus et speciē et numerū sic q itegrāt idē re numero in se tn̄ manēt distincta:sed accidēs simplex est:nec ex plurib⁹ accidētib⁹ fit vnū p se. Unde potentia et actus in accidētib⁹ semp quidē sunt idez subiecto/nunq3 autē idē specie:sed qn̄q3 idē genere generalissimo: vt potētia habitus et act⁹. qn̄q3 non: vt substantia est in potentia ad q̃titatem/z illa ad qualitatē.

Ad tertiū

¶ Ad tertiū pncipale dicendum cōcessa maiore et pma parte minoris/ ad secundā partē licet verū cōcludat tn̄ accipit duo falsa. primū est q angel⁹ efficiat intellectionē qua se intelligit:q2 tūc aget imediate p essentiā: nā p potētiā intellectiuā qua eā recipit ipsam nō efficit. sic qdē volitionem mediāte itellectu et intellectione qua se cognoscit pōt efficere/ sed intellectionem nullo supposito:q2 creatura nihil agit imediate p essentiā sed est a creāte:nec est minus naturalis q̄ alie quas facit imo magis: sicut potētie increate sunt naturaliores q̄ opationes earū. Similiter nō est simile de volūtate q̄ habet obiectū in qd pōt ferri p opationē intellectus. nō sic autē intellect⁹ p operationē fantasmatis qd nō rep̄sentat nisi singularitate qd nō est primū z directū obiectū intellect⁹ sed i hoc bene cōcludit ratio q ppt' opationē causandā nō videt' necessaria. ¶ Quantū ad tertiuz dicēdū q imo ppter rep̄sentationē obiecti est necessaria species in oī potētia cognitiua q̄ non habet p̄sens suū obiectū p essentiam in rōne obiecti. Unde q2 fantasma nō rep̄sentat vniuersale req̄ritur cū illo species itelligibilis:et q2 interior sensus intimi⁹ cognoscit exteriori cognoscente/et hz aliā rōnē obiectalem:ideo p̄ter illū req̄rit speciē: similiter q2 visibile positū sup oculū non facit sensum:ideo nō intimat⁹ oculo p essentiā indiget representari p speciē. pōt tn̄ de⁹ facere cognitionem sine specie/q licet non possit facere q ferat' nisi in obiectū:pōt tn̄ facere q ferat' i obiectū z nō p̄sentatū. nec est simile de actiōe trāseūte fm rē z trāseunte fm rationē tm̄/q̃uis istud sit bene dubium.

2. articl(u)s. Opinio.

¶ Quātum ad secundū repetet' opinio posita et impugnata vt supra. 2. libro. di. 3. cū suis motiuis. z recitabitur scdo quorūdā ipugnatio. Tertio eorūdē solutio ad motia. ¶ Ad euidētiā pmi sciēd fm illos q act⁹ pm⁹ z secūdus qn̄q3 nullā habitudinem important ad aliquid aliud:sicut lux z lucere. z talia sunt semp simul actu. vnde q̃diu ē lux semp est lucere. qn̄q3 ṽo iportat aliquā habitudinē ad extra:sicut calefactiuū importat habitudinem ad calefactibile/ z calefaciēs ad calefactiuū ¶ Modo dicūt q in istis semp sunt simul forma a qua dicit' aliqd esse calidū z esse calefactiuū: q2 calefactiuū importat calefacere fm esse possibile. nūc autē licet calefactibile semp nō sit calefactiuo p̄sens:semp tn̄ est p̄sens aptitudine z possibilitate:sed in calefaciēte et calefactiuo forma p quā cōuenit alicui calefacere trāsit in aliud. Un̄ calefaciēs z calefacere non semp sunt simul/sicut nec calor et calefacere. modo dicunt q intellectiuū z intelligibile se habēt adinuicē sicut calefactiuum et calefactibile. intelligēs aūt z intellectiuū sicut calefaciēs z calefactiuū. z dicūt q sicut intellectiuum nichil addit sup potētiā itellectiuā nisi solū respectū ad obiectū possibile esse p̄sens:ita intelligēs sup potentiā nichil addit nisi habitudinē ipsius potētie ad obiectum presens:et ppter hoc q2 non semp obiectum est presens licet semper itelligens sit intellectio:non tn̄ semp intelligit ¶ Q(uod) autem intelligere non dicat aliquam formā absolutā sed solū rationē pbant quadrupliciter. Primo sic. nulla forma absoluta est operatio:intelligere est operatio.ergo. zc. Minor cōcedit' ab omnibus. Maior pbat' tripliciter. Primo sic: q2 idē non est principiū suiipsius:sed forma absoluta est

principiū opationis: ergo. ₇c. ¶ Scđo sic. illa q̄
ex opposito distinguunt vnū non est alterum: sed
actus primus ₇ actus secūdus qui se habent sicut
forma absoluta ₇ opatio ex opposito/ distinguun
tur. ergo. ₇c. ¶ Tertio sic. qꝛ si operatio esset for
ma absoluta illa forma posset habere oppositum
et tunc q̄reret de illa vtrū sit forma absoluta/ aut
non. si nō: eadē rōne standū fuit in prima. si sic. er
go illa forma habebit aliā. ₇ sic ꝓcedit in infinitū
2 ¶ Scđo p̄ncipalit sic: qꝛ in opatione itramanēte
que nō importet aliquē respectū ad extra/ forma
et operatio nō differūt nisi ſm modū significādi
noīaliter ₇ verbaliter/ sicut lux ₇ lucere: et p ꝯn̄s
vnū nichil addit sup alterū: sed itelligere est ope
ratio manēs. ergo videt q dicere q itelligere ad-
dat sup intellectiuū/ est dicere q calere addit sup
calorē/ qđ est absurdū. ¶ Tertio sic: qꝛ si itellige
3 re dicit formā absolutā/ deus posset separare itel-
ligere ab intellectu: qꝛ deꝰ potest quecūqꝫ absolu-
ta separare dū tn̄ dicāt actū. ꝯn̄s est falsum: quia
deus hoc nō posset facere: qꝛ esset intelligere sine
4 intelligēte. ¶ Quarto sic: qꝛ si itelligere diceret
aliquā formā absolutā: ergo ₇ sentire. ꝯn̄a patet.
ꝯn̄s est falsum: ergo ₇ antecedēs. Probo falsitatē
ꝯsequētis: qꝛ simul ₇ semel aliquis videt album/
nigrum/ viride/ ₇ silia: aut ergo eodē actu aut plu
ribus. si pluribꝰ: ergo plures actꝰ sentiēdi in vno
particulari sensu puta visu sunt simul: qđ est incō
ueniēs. si vno/ ₇ ille vnus est actꝰ absolutꝰ: sequit
q vno ₇ eodē actu sentit albū/ nigrū/ viride/ qđ est
incōueniēs. ¶ Ista aūt positio videt falsa aliqs ₇
impossibilis. et arguūt p̄mo cōtra positionē. scđo
cōtra modū ponendi. Cōtra positionē arguit tri-
pliciter. Primo ex nouitate ₇ mutatione q̄ in itel
ligēdo apparet. Scđo ex natura ipsiꝰ relationis.
Tertio ex his q̄ attribuunt actui intelligēdi. Ex
p̄mo quadrupl'r. ¶ Prio sic. Ista mutatio noua

Cōtra opinionem arguit mltipliciter Herueus qlt. 3. q. 8. Prio p̄ncipalit arguit q̄drupliciter.

qua fit de nō intelligēte itelligēs/ aut termiat ad
aliquē actū absolutū in potētia/ aut ad hoc q ob-
iectū fiat/ aut ad hoc q vnū applicet qualitercūqꝫ
ad alterū. si p̄mo mō/ habet intentū. si scđo modo
sequit q intelligere fiat nō p aliquā mutationē fa
ctam in potētia sꝫ in obiecto: qđ est absurdū. Ter
tio mō q̄ro qualis est illa applicatio/ aut ſm locū
qđ est manifeste falsum. aut ſm informationē/ vt
scꝫ obiectū informet potentiā: qđ est silr absurdū
et tn̄ etiā p hoc habet ꝓpositū: qꝛ scꝫ addit aliqđ
absolutū sup potētiā informās ipsam: aut ſm pre
sentialitatē vt q̄dā dicūt. et sic q̄ro qualis est illa
p̄sentialitas: aut ſm coexistētiā tm̄/ ₇ sic cū deus
semp coexistat cuilibet itellectui semp itelligere
tur a quolibet itellectu: qđ est falsum. aut ſm dis-
positionē mouētis ₇ mobilis: ₇ tūc q̄ro aut hoc ē
p hoc q itellectꝰ mouet obiectū/ ₇ hoc dicere esset
absurdū: aut hoc est p hoc q obiectū mouet potē
5 tiā: ₇ tunc q̄rā adhuc qđ sit sicut priꝰ. ¶ Scđo sic
et est cōfirmatio p̄cedētis: qꝛ ipsi dicūt q ipsa no-
uitas ꝓuenit ꝓpter nouitatē p̄sentie obiecti latē-
tis: quero quid intelligunt p nō latentiā p̄sentie/
aut p presentiā latentie: aut purā negationē/ aut
aliqđ positiuū. si purā negationē: ergo intellige-
re formaliter nō dicit nisi puram negationē. si ali
quid positiuum/ hoc non est nisi manifestatio. er-
go manifestatio siue cognitio est aliquid aliud p̄
ter obiectum et potentiā ₇ p̄ter p̄sentiā siue coexi
stentiā vtriusqꝫ. ₇ q̄ro qđ sit illud. vtrū aliqđ cau-
satū in potētia vel in obiecto: ₇ sequit idē qđ priꝰ
¶ Tertio sic: qꝛ vbicūqꝫ aliqđ fit de nouo qđ priꝰ 5
nō fiebat: oportꝫ q hoc fiat aut ꝓpt remotionē ꝓ-
hibētis/ sicut graue mouet deorsū remoto detinē
te/ vel p hoc q passum approximat agēti vel ecō-
uerso. tunc ergo qn̄ de nō intelligēte fit itelligēs:
quero qđ istorꝫ sit ibi de nouo? si dicat q remotio
ꝓhibētis: q̄ro qđ est illud ꝓhibēs qđ remouet/ et
qđ est remouēs vel qđ remouet. si dicat q est re-
motio ꝓhibētis negatiui scꝫ absentia obiecti q̄ ꝓ
hibebat/ sicut absentia aeris ꝓhibet corpꝰ lumino
sum ne illuminet/ hoc est ignorare ꝓpriā vocē: qꝛ
hoc nō est remouere ꝓhibēs ꝓprie loquendo: sed
hoc est applicare ipsum passiuū actiuo. si scđo mō
tūc se habebūt obiectū ₇ potētia sicut mouens et
motū. ₇ tunc q̄ro vt priꝰ qđ mouet/ ₇ qđ mouet. et
iterū qđ faciat vel facit mouēs i moto. ¶ Quar 4
to sic. qn̄ aliqs de nouo videt deū/ quero vtrū ali
qua noua mutatio fiat ibi/ aut nō. si nō: ergo eodē
modo se habet beatꝰ ₇ nō beatꝰ. si aliqua mutatio
fit/ q̄ro aut in potētia/ aut in obiecto/ aut in vtroqꝫ
Dicere q in obiecto scꝫ in deo vel in vtroqꝫ/ est ab
surdū: qꝛ in deo nulla est mutatio. si i potētia aut
est acceptio alicuiꝰ absoluti/ ₇ sic habet ꝓpositū:
aut terminat ad relationē tm̄ nulla mutatione fa
cta i absoluto aut ſm se aut ſm applicationē vniꝰ
ad alterū/ q̄ret qualis esset illa applicatio vt priꝰ
et nō poterit fingi. ¶ Ex pte relatiōis arguo du
pliciter. Primo sic: qꝛ illa relatio quā tu dicis in-
telligere/ aut est relatio rei aut rōnis tm̄: si ratio-
nis tm̄: tūc intelligere erit ens rationis tm̄: ₇ tūc
ens rōnis btificabit hoiem/ qđ est satis absurdū.
si realis: ergo in deo nō est intelligere: qꝛ inter in-
tellectiuū diuinū ₇ suū p se obiectū nulla est rela-
tio realis. ¶ Scđo sic. qꝛ si itelligere non addit 2
aliquid absolutū sup potētiā sed tm̄ respectū nul
lam ꝯpositionē facientē cū eo/ intellectꝰ nō est pfe
ctior q̄ nō intelligens: sed hoc est silr absurdum.
Probo p̄mo ꝯsequentiā ₇ ſm eos ₇ ſm veritatē.
scđm eos: qꝛ vt ipi dicunt relatio nullā pfectionē
dicit preter ipsammet pfectionē que est fundamē
tum: sed fundamentū est equaliter in intelligente
et nō intelligente. ergo si intelligere nō dicit nisi
talem respectū/ eque perfectus erit nō intelligēs
sicut intelligens. hoc etiam patet ſm veritatem:
qꝛ perfectio videt dicere formā alicuiꝰ pfectibi-
lis differentem re a pfectibili/ sed scđm istam po-
sitionem intelligere non dicit aliquam pfectionē
differētem re ab intellectu. ergo. ₇c. Falsitas con
sequentis est manifesta/ scꝫ q non intelligens sit
eq̄ pfectꝰ sicut itelligēs. Primo. qꝛ ad hoc sequit
q eque perfectus erit beatus et non beatus si po
natur beatitudo in visione siue in dilectione/ quia
idem est iudicium de vtroqꝫ. Scđo sequit q om-
nia intelligere eiusdem intelligentis essent eque
perfecta/ qꝛ fundamentum ipsius intelligere qui
ponit respectus est cōmune omnibus. et sic patet
falsitas cōsequentis. ¶ Sed ad hoc dicunt q li-
cet intelligens et non intelligens sint eque perfe-
cti per se/ loquēdo tamen per accidens intelligēs
est perfectior/ sicut graue deorsum est magis pfe
ctum q̄ sursum. ¶ Cōtra. sicut vnūquodqꝫ se ha
bet ad perfectum esse/ et ita ad perfectionem ha-
bere/ sed intelligens scđm eos nullam habet pfe
ctionem plusqꝫ non intelligens/ qꝛ non habet nisi
respectum qui non est perfectio saltem alia a fun-

Scđo p̄ncipalit arguit dupliciter

3. p̄ncipaliter arguit

damento ₇ ſm eos ſm veritatē. ergo. ₇c. ¶ Si autē
dicitur de graui falsum est. qꝛ in quocunqꝫ loco sit
si est equaliter graue/ est equaliter perfectū: licet
in vno loco magis cōseruetur q̄ in alio. Ex hoc
autem q attribuitur actui intelligēdi arguo sic:
nullus respectus est principiū agendi sꝫ intellige-
re et velle sunt principia agendi. ergo non sunt re-
spectus. Maior patet. probatio minoris qꝛ agens
p intellectum et voluntatē aut agit p ipsas solas
potētias: ₇ sic ita aget dormiens sicut vigilās aut
p actus ₇ sic habeo propositum. ¶ Contra etiam
modum ponendi arguo qꝛ sicut ipsi dicunt actus
primus et secūdus siue forma ₇ operatio sicut lux
et lucere in illis in q̄bus nō dicunt respectū sunt
semp simul: nec differunt nisi sint nominalit et ver
baliter dicta ex vtroqꝫ istorum ostendo q contra-
dicūt sibi. ex primo sic: quia illđ qđ nō dicit respe-
ctum dicit formā absolutā: sed vt ipsi dicunt que-
dam sunt in q̄bus actus secundus nō importat re
spectū. ergo de necessitate ſꝫ eos in illis dicit for
mam absolutā: sed cū hoc ipsi accipiūt vlr q nulla
opatio dicit formā absolutā ₇ p̄ma sua ratiōe. er-
go manifeste contradicunt sibi. Et secundo qꝛ si in
illis in quibus forma et opatio: puta lux ₇ lucere
non differūt nisi vt noīaliter et v̄baliter dicta nul-
lam differentiā realē dicunt absolute ab absoluto
vel absoluti a relato vel relāti a relato ergo nec in
aliis: puta calor et calefacere cū oīa talia possint
equaliter dici noīaliter et verbaliter. ¶ Secundū
q ipsi dicunt est q intellectū ₇ intelligere se habēt
sicut calefactiuū ₇ calefacere ¶ Cōtra hoc arguit
sic qꝛ calefacere đt causalitatē effectiuā aptitudi-
ne et actu: ergo p sile itelligere đt cālitatē effectiuam
aptitudie ₇ actu: ₇ sic itelligere ē efficere actū itel
ligēdi: sed hoc est falsum: ₇ scđm opinionē cōēm ₇
scđm veritatem: qꝛ sic deus nō diceretur intellige
re nisi qꝛ efficit actum suum intelligendi qđ est ab
surdū: si dicat q nō est simile quantū ad hoc q hic
inde importētur respectus causalitatis ₇ effectus
sed quantū ad hoc q hinc inde est respectus apti-
tudinalis et actualis. ¶ Contra quia quando di
cimus intellectum aut dicit actum proprie dictum
et secundū rem: aut dicit passiuū secundū rem: sed
actiuū scđꝫ vocem sicut recipe significat actiē aut
neutrum horum. ¶ Si primo mō ḡ intelligere est
proprie facere. si secundo modo ergo intellectiuū
est receptiuum alicuius actus: ₇ quero qđ sit ille
actus sicut prius ₇ non pōt fingi nisi absolutus. si
neutro mō quero in qua habitudine se habet intel
lectiuū ad intelligere vel in habitudine receptiui
vel in habitudine actiui vt dictū est vel in habitu-
dine fundamenti illius respectus quē dicit intelli-
gere: ₇ tunc mirabile est quō aliqs fundat nouum
respectum nulla mutatione facta in se vel in alio/
vel in applicatione ad alterum: ₇ tunc q̄ro q̄ est illa
applicatio sicut prius ₇ non poterit inueniri.
¶ Ad solutionē aūt argumentorū prime opinio
nis p̄mittunt isti q p̄ter causam finalem ponuntur
tria principia. s. formale: receptiuum/ ₇ effectiuū.
Operatio p̄ncipii formalis est facere formalit ta-
le: puta albedo facit formaliter album illud cuius
est. forma aūt principii receptiui est vel ipsa forma
recepta quantū ad rem loquendo vel recipe ipsam
formam q quidem ex mō significandi dicit habitu
dinē receptiui ad ipsum receptum. opatio autem
principii actiui est facere actum ita q effectus ſm

Cōtra modū ponēdi arguitur.

se acceptꝰ differt a seipso vt dicit opus vel opera-
tio efficientis sicut forma aliqua scđm se accepta
prout denominat causam efficiētem. Unde teneo
q actio nichil aliud sit q̄ effectus formalis cau-
se efficientis: vt denominat causam efficientē. vn
de calefacere nihil aliud est q̄ habere calorem a se
factum. Operatio autē principii formalis quātū
ad id qđ est nihil aliud est q̄ ipsa forma: qꝛ forma
nihil aliud a se dat ipsi pfectibili: nec eius opatio
importat aliud ab ea nisi quādā habitudinē ad p-
fectibile qđ pficit formalit. operatio autem princi
pii receptiui vel passiui nihil aliud est q̄ actus vel
forma recepta nisi q ex modo significandi impor-
tat habitudinem ipsius recipientis ad formā rece
ptam. Descendendo autē ad propositum dico q i
potentia intellectiua qn̄ aliquis actu intelligit est
quidam actus absolutus q̄ formaliter non dicit re
lationem. sed relatio cōsequitur ad ipsum ₇ intel-
ligens dicit formaliter intelligens tali actu subie-
ctiue a potentia intellectiua effectiue aūt ab obie
cto et intellectu agente vel a specie scđm alios.
¶ His p̄missis dicendū est ad rōnes Ad primū
dico q maior est falsa ꝓut ponitur: nam opatio p̄n
cipii formalis ₇ ipsamet forma absoluta et opera-
tio principii receptiui est forma recepta absoluta.
¶ Ad primā ergo probationē huius maioris di
cendum quando dicitur q nihil est principium sui
ipsius dicendū q in opatione principii formalis p
prie loquendo vnū nō est causa vel principium al-
terius nisi inq̄tum ex modo significandi importa
tur cum forma hn̄s formā q ex ea pficit: ₇ ex hoc
ponit principiatio iter formā et cōpositum: nō au
tē q p̄ter formā ₇ ipsum pfectibile q p ipsam per-
ficitur ipsum totum cōpositum sit aliqs alius effe
ctus forme diuersus ab his: et sic non oportet in
tali principio quod principium operationis non
includatur in propria operatione vel q sit diuer-
sum ad ea. In aliis autem bene principium est di-
uersum ab operatione cuius est principiū: sed nō
sequitur q si forma sit principium operationis q
ipsa operatio non sit forma absoluta: quia vna for
ma pōt esse p̄ncipiū altiꝰ ₇ receptiē ₇ effectiē et bū
sequit q illa forā nō est illa opatio cuiꝰ ē pricipiū
¶ Ad secundam probationem dicendum q illa q̄
ex opposito distinguitur vt sic vnum non est alte-
rum: et ideo actus primus nunq̄ est actus secun-
dus respectu cuius dicitur primus excepto prin-
cipio formali et operatione eius: sed iste qui est a-
ctus secundus respectu vnius potest esse primus
respectu alterius sicut illud qđ est effectus respe-
ctu vnius potest esse causa respectu alterius quo-
usqꝫ ꝑueniat ad vltimū actū sꝫ q̄ differt a primo a-
ctu nō sicut respectus a forā absoluta sꝫ sicut forā
recepta absoluta a recipiēte ₇ effecta ab efficiēte.
¶ Ad tertiam probationem dicendum q in per
se ordinatis nō opꝫ ex ista ratione q sequatur pro
cessus in infinitum qꝛ venitur ad vltimam formā
que est operatio siue effectus precedentium ₇ hoc
dico in per se ordinatis sicut si dicatur q operatio
celi est animal effectiuum a celo ₇ operatio anima
lis est ambulare et ibi status in p accidens ordina
tis non est inconueniens dare processum in infini-
tum: ita q sicut non erit deuenire ad aliquam ope
rationem vltimam que non sit principium alteri-
us: vt sicut calefactū a sole calefacit alterū quod
dā ₇ illud quoddā alterum. ₇ sic in infinitum.

Ad rōnes opinionis

Ad scdm. ¶ Ad secundū dōm q ibi equocatur intellectus
nā intellectus potest dici potētia intellectiua vel
actus sibi inherēs. modo qñ dicimus aliquid itel
ligere opatio manēs que est intelligere ꝛ intelle-
ctus put stat p actu intelligēdi non sunt diuersa
re sed idē nominaliter ꝛ verbaliter dictū. sicut lu-
men in aere et luce. sed intelligere qd est idem re-
aliter q actus intelligendi et intellectus put stat
p potētia intelligendi sunt diuerse res sicut lumē
aeris et eius dyaphaneitas. Vñ dicere q itellige
re aliqd addat reale sup intellectū qui est act⁹ in-
telligendi erit idem incōueniens. sicut si diceret/
q lucere addit sup lucē/ vel calere super calorem.
sed dicere q intelligere addat rem absolutā super
intellectū qui est potētia intellectiua nō est incide
re in predictū inconueniēs. sed est simile/ ac si dice
retur q lucidū addit supra dyaphaneitatē aeris:
q habet veritatem. ¶ Ad tertiū dicendū q ma-
Ad tertiū ior ꝛ minor sunt dubie. q2 dubiū est an deus possit
separi quecunq absoluta abinuicē posito etiā q
possit separe quecunq absoluta abinuicem nō est
certū q ipe non separe possit quodcūq intellige-
re creatū ab intellectu eius. nec sequitur q intelli
gere sit sine intelligente sed q tale intelligere sit
intelligere subsistēs. sicut qtitas sepata est qtū
subsistens. ¶ Si dicatur q intelligere subsistens
est deus. Dicendū q verū est de subsistente aptitu
dine ꝛ actu. q2 intelligere dei nec actu nec aptitu-
dine pōt inherere. tale aūt intelligere datum licet
ad quartū actu esset subsistens aptitudine tamen esset inhe-
rens. ¶ Ad quartum cuius vis cōsistit in hoc q
si sentire est actus absolutus eodē actu videtur al
bum nigrū viride. Dicendū q ista ratio ita curre
ret cōtra eos sicut contra me. q2 nō differt positio
eoꝝ qui ponūt sentire eē respectum a pōne eorum
qui ponunt sentire eē quid absolutum de nouo fa
ctū in potētia. nisi q pmi ponut absolutū antiquū
scz potentiā. ꝛ aliȷ ponūt absolutum nouū. s. actū.
q2 omnes concedunt q in aliquo absoluto siue sit
potētia/ siue actus fundatur respectus cognoscē-
tis ad cognoscitiā. Vnde sicut ipi possunt dicere
q i eodē subiecto absoluto qd est potentia fundā
tur isti diuersi respectus ad diuersa. ita etiā possūt
dicere illi qui ponūt nouū absolutum ibi. s. actum
q fundantur respectus diuersi in eo ad diuersa. di
cendū ergo q eodē actu absoluto pñt sentiri talia
ꝛ q obiectū talis sensationis est vnū aliqualiter:
puta differentia albi et nigri. q2 sicut sensus com
munis apprehendit differentiā diuersoꝝ obiecto-
rū diuersorum sensuū: puta visibilis ꝛ audibilis:
ita sensus pticularis apphendit differentiam cir-
ca obm suum pprium. ¶ Quantum ad tertiū de
3. articul⁹ principio effectiuo actus intelligēdi primo repeti
tur opinio cū suis motiuis q ꝛ in secundo fuit ta-
cta ꝛ impugnata. Scdo recitabitur impugnatio
alioꝝ. Tertio solutio illoꝝ ad argumēta prime o-
pinionis. Ad videndū ergo a quo sentit actus in
Oppositō telligendi sciendū q illi met pmi ponunt tres con
clusiōes. Prima est. q talis actus nō cātur a spe-
cie vel obiecto. Secūda est: q est ab obiecto sicut
est a causa sine qua nō. Tertia ē: q est a dante potē
tiam intellectiuam sicut a cā ppter quam sit.
¶ Quantum ad primū adducunt rōnes. pmo ad
pbandum q non a specie. scdo q non ab obiecto.
tertio rōnes cōmunes a neutro. ¶ Primū pbāt
Prima rō quadrupliciter. Primo sic. intelligere potest esse
sine specie. ergo spēs non est principiū eius. añce-
dens patet. puta in visione btā. pbatio cōsequētie
q2 intelligere est actus manēs in eo cuius est act⁹
ergo nec est effectus ei⁹ sine quo vel extra q ma-
net. ergo si manet sine spē spēs non est eius causa.
¶ Si dicatur q de⁹ potest facere effectū speciei
sine spē. q2 potest facere effectū secundarū causaꝝ
sine ipis non valet vt videtur. q2 licet possit face-
re effectum cause efficientis sine causa efficiente/
qtum ad actiōes transeuntes: nō tamen qtū ad
actiones manētes. q2 debēt māere i suis pncipijs Scdā rō
¶ Scdo sic. q2 qua ratione ponitur spēs in intel-
lectu eadem ratione ꝛ in sensu. hoc aūt est falsum.
cōsequentia patet. pbo falsitatem cōsequētis. q a
si spēs aliqua eēt in sensu causans sensatiōem ꝛ il
la que est i medio causaret. Dices q diuersitas re
ceptibiliū impedit q aer nō est receptiuus actus
sentiendi/ sicut potentia sensitiua. Contra. q2 cū
sentire sit opatio manens et spēs est eius cā erit
receptiuū eius spēs. ꝛ si similis est vtrobiq sicut
potest recipi in vno ita in alio. ¶ Tertio sic: quia Tertia rō
spēs aut requiritur vt mediū cognoscendi qd est
cognitiuū aut vt silitudo cogniti. nō primo mō vt
actiones illius positiōis pñt de specieb⁹. pbatio
q nec secundo modo. Primo: q2 talis similitudo
vt dicunt est eiusdē speciei cum eo cuius est simili
tudo sicut albedo ꝛ similitudo ei⁹ i aere: vt dicūt
est eiusdem speciei licet habeāt diuersum modū
essendi. sed spēs in intellectu nō potest esse eiusdē
speciei cū re materiali intellecta. ¶ Scdo: q2 qñ
aliquid ducit in cognitionem alterius vt similitu
do nō ducit in cognitionē eius/ nisi put assimilat
sibi. sed res extra non pōt assimilari speciei in itel
lectu. ergo ꝛc. ¶ Quarto sic: q2 sm ponentes spe Quarta
cies spēs manent sine actu intelligendi. hoc autē
est incōueniens q scz spēs plures eiusdem gene-
ris ppinqui sint in eodē subiecto vt dicūt. Q nō
ab obiecto pbant Primo sic. q2 effectus eēt noti 1
or sua causa. q2 actus intelligendi est notior obie
cto. Si dicatur q non oportet: q2 cōcurrit intelle
ctus agēs. Cōtra. q2 in sensu non est sensus agēs.
ergo nec ibi. Si dicas q obiectū sensus puta sensi
bile mouet sensus in virtute alicuius intelligētie
Cōtra. q2 intelligētia nō causat nisi motū localē.
mouēs autē localiter minus facit ad actionem q
ipm qd mouetur sic localiter vt agat sicut minus
calefacit applicās calidum calefactibili q ipz ca
lidum. ergo minus facit ad sensationē applicans
sensibile q ipm sensibile. ꝛ p cōsequēs non potest
dici q sensibile faciat effectū nobiliorē se in vtute
intelligentie ¶ Scdo sic. q2 si subiectū mouet tūc 2
intelligere est pati et intelligi ē agere. sed hoc ē in
conueniens. ergo. ꝛc. Probatio cōsequētie q2 itel
ligere se tenet ex parte potentie mobilis: ꝛ intelli
gi ex parte obiecti mouentis. Probo falsitatē cō
sequētis. q2 si intelligi est mouere et intelligere ē
moueri. et intelligi est nobilius q intelligere. sed
hoc est falsum: q2 intelligere non conuenit nisi no
bilioribus entibus intelligi conuenit omnibus.
¶ Tertio sic/ ꝛ est ꝯfirmatio pcedentis rōnis: q2 3
si intelligi ē mouere ꝛ itelligere moueri. seqt q iō
itelligēs itelligit: q2 res itellecta itelligit ꝛ ñ ecō
uerso. sed hoc ē incōueniēs. g. ꝛc.
Si dicas ad hoc q intelligere nec est mouere nec
moueri vt quidam dicunt Contra. quia in intelle
ctu ē itelligere: sicut caritas in mēte/ ꝛ lumē i aere

sed ista sz. b. augu. sunt semp in fieri. ergo oz q di
cant mouere vel moueri. ¶ Quarto sic. q2 si obie
ctum requiratur vt mouēs: tunc deus potest face
re actū intelligēdi sine obiecto cognito: q2 pōt ef-
fectū secūde cause sine ipa facere. hoc aūt est incō
ueniens: ergo. ꝛc. ¶ Si dicat q deus pōt facere
cognitiōem sine obiecto mouēte/ nō tñ sine obie-
cto terminante istā cognitionē. cōtra. secundū. s.
eē terim cognitiōis psupponit primū. s. eē mouēs
Q aūt a neutro pbant pmo sic. q2 actus vitalis
qualis est intelligere dz esse a principio viuēte sed
spēs et obm non sunt hmōi. ergo ꝛc. ¶ Scdo sic.
q2 nulla res indiget aliquo pncipio extrinseco ad
suā opationē. sed ppria ꝛ naturalis opatio intelle
ctus possibilis est intelligere. ergo nō indiget ad
hoc specie vel obiecto que dñt ibi quedā extrinse
ca. ¶ Tertio q2 si actus itelligēdi esset aliqd cau
satū ab obō vel specie diuersoꝝ subiectoꝝ ꝛ diuer
saꝝ specierū eēnt diuersi actus intelligendi speci-
fice hoc aūt est incōueniēs. Consequētia ptz. pbo
falsitatem cōsequētis. q2 pprietas speciei specia-
lissime est spēs specialissima. sed hō est spēs speci
alissima. ergo non possunt plura intelligere hois
differre spē. ¶ Secundā aūt cōclusionē. s. q obm
requiratur vt cā sine qua nō pbant vnico medio
sic sm. b. aug. 6. musice. ad cognitionē requiritur
pñtia obiecti nō latentis sed pñtia obiecti nō req
ritur vt cā pp quam sit. ergo reqritur solum vt cā
sine qua nō ¶ Tertiā cōclusionē. s. q dans formā
sicut dans intellectū causat intelligere pbant du-
pliciter. Primo sic. q2 sic se hz intelligere ad intel
lectū sicut descendere ad grauitatē. sed sm ph'lo
sophū. 8. phisicoꝝ descēdere grauis est a dāte gra
uitatē. ergo intelligere a dāte intellectū Scdo sic
q2 potens exñs in potētia accñtal' ad actū nō in-
diget noua forma ad hoc q in actū exeat: sicut pz
de graui qd non indiget noua forma ad hoc vt de
scendat. sed hñs potentiā intellectiuā est in potē-
Cōtra opinionem Herueus vbi supra tia accñtali vt intelligat. ergo ꝛc. Hec aūt pō vide
tur aliȷs falsa ꝛ impossibilis: ꝛ q2 illa positio poit
q actus intelligendi est a dāte pōam intellectiuā
sicut cā pp quā fit. tales aūt stati exeūt i actū nisi
phibeant. ꝛ p ꝯñs ad hoc q de nouo exeant i actū
requirūt remouens phibens. Ideo cōtra istā po-
sitionē arguunt duplr. vno mō ex parte motoris:
alio mō ex parte phibētis. Primo sic. q2 dās for
mā non dicitur mouere formaliter: ita q dare for
mā sit ipm mouere. q2 si dare potētiā intellectiuā
esset ipa motio que dr intelligere formalir loquē-
do qdiu maneret potētia intellectiua tādiu ipsū
intelligere. ergo dando formā que dr potētia itel
lectiua oz dare moueri qd dr ꝛ est actus intelligē
di cāliter inqtum dat formā que est cā talis act⁹.
ꝛ tūc qro aut est causa effectiua talis act⁹ tm. aut
est cā passiua aut vtroq mō. si effectiua tm tūc po
tentia intellectiua cābit actū intelligēdi in quodā
alio: qd est incōueniēs: pmo. q2 intelligere nō eēt
opatio manēs respectu intellectus. scdo q2 nō po
test fingi in qd aliud hoc fieret. Si passiuo tm. er-
go oz dare aliud qd moueat ipm passiuū: qd quid
aliud oz esse aliud et ab intellectu ꝛ a dante intel-
lectū vt sit qd ideo dr. q2 lz deus posset mouere ad
oēm actū nō tamē hoc est dādo potētiā passiuam.
Si aūt vtroq mō: tūc idē sm idē est actiuū ꝛ pas
siuū. qd quidē puilegiū lz quidā sequētes suū bñ
placitū nō rōem dederūt volūtati. hoc tñ nullus
vnq dedit intellectui ¶ Ex pte remotionis phibē
tis arguitur sic. q2 qñ non intelligens de nouo fit intelli
gens cū illud qd est in potētia accñtali ad hoc q
exeat in actū nō indigeat nisi remouente. phibēs
tūc qro q phibens remouet hoc ꝛ quod remouet
Si dicat q remouet phibs puatiuum. scilz absen
tia obi: sicut applicās calefactibile ad calefactīm
remouet absentiam calefactibilis. Contra. q2 re-
mouere illud phibēs nichil aliud est q applicare
ipsum per se pncipium passiuū actionis ad ipsum
agens. ꝛ per consequens talis applicatio obiecti
est applicatio obiecti ad recipiendum aliquid ab
intellectu: quod est absurdum. Si autē est ecōuer
so. scz applicatio mouentis ad mobile ꝛ tunc ha-
betur propositum. scz q obiectum mouet potenti
am ad intelligendum.
¶ Item qro qd est illud remouēs phibēs aut il-
lud qd facit obiectū in suo eē reali aut illd obiectū
mouēs sensum. aut fantasiā. nō pmo mō: tuz. quia
cōtingit intelligi aliqd nō exñs in actu tū nō q2 sp
re exñte intelligit. si scdo mō habet q obiectū mo
uet sensum vel fantasiā vel ad actū vel ad speciē ꝛ
eodē mō dz cōcedi q intellectiuū mouet median-
tibus illis ¶ Isti etiā rñdēt ad rōes illoꝝ. Ad pri Ad rōnes opinionis
mum q qd opponit de specie dicendū negādo ꝯse- Ad pmū
quentiā. ad pbationē dicūt q act⁹ itelligēdi nō est
opatio manens ipsius speciei vel alicui⁹ alterius
a quo sit effectiue: imo videt illis q dicere opatio
nē imanentē: q2 sit in eo a quo est effectiue est igno
rare propriā vocē: opatio q speciei nō est itellige-
re sz itelligere facere: sz intelligere est opatio ipsi
us intellect⁹ possibilis vt receptiui illd aūt a quo
aliqd est formalir intelligēs est ipe actus itelligē-
di. ¶ Ex dictis pz ad instantiā adiectā isti ratiōi
q2 procedit ex ignorātia eius q dicit actio manēs
¶ Ad scdm pōt dici duplr: vno mō q non est silis
species in sensu et in aere: loquor autē de specie q Ad scdm.
est in organo nō prout est dyaphanum tm est: sz p
ut est cōpositū ex potētia ꝛ organo prout cōiūcti
sunt subiectū sensitiuū. ¶ Alio mō dōm q ppter
diuersitatem receptiui est q non sensatio sit i aere
sicut in organo dato q sit silis species vtrobiq.
¶ Ad illud aūt qd dr contra dōm q pcedit ex si-
mili sicut pcedens rō ex ignorātia. s. opatiōis ma
nentis q2 vel habz se i rōne opatiōis manentis re
spectu eius a quo est effectiue. Vñ dato q idē sub
iecto moueret seipsum: tñ motus ille vel actus nō
se haberet ad illd totū in q est accipiēdo totū quā-
tum ad illd qd est cā efficiens. ¶ Ad tertiū dōm Ad tertiū
q reqritur vt similitudo informans intellectū mo
uens ipsum ad cognoscendū et nō vt medium co
gnitum prout vna res cognita ducit in cognitiōē
alterius. ¶ Ad probationē q adducit in cōtrariū
dōm q illa rō peccat in duobus: pmo q2 illa rō p-
cedit de similitudine inesse. nos autem loquimur
de similitudine q est scdm esse repñtatiuū put si-
militudo exñs in intellectu repñtat itelligibile.
¶ Scdo deficit q2 procedit vtēdo simili vt medio
cognitio ad cognoscendū alterū sicut si pbaretur
aliqd de niue alba in eo q alba ꝛ ex hoc cōcludere
tur q cōueniret lapidi albo. nos aūt loquimur de
similitudine q est ratio cognoscendi nō vt mediū
cognitū. ¶ Ad qrtū pz ex dictis i quoli. tertio. q. ad quartū
7. vbi ostēdit quō plures species eiusdē gñis pos
sunt stare simul. si aūt qratur qre due spēs possunt
stare simul et non duo actus intelligendi.

¶ Quantum ad nūc pertinet dico ꝙ nichil ꝓhi-
bet actus aliquos habere repugnātiam: quorum
tamen principia bene stant simul: sicut patet de im
pressione facta a magnete in ferro q̄ stat cuꝫ ferri
grauitate: que tamen impressio habet inclinationē
ad opposita grauitatis qñqꝫ puta ad ascensū sur-
sum. qñ magnes ponitur sursum videlicet motus
sursū: ⁊ motus deorsum sunt repugnantes. tñ ista
eorum duo principia nō sunt repugnantia sed stāt
simul. ¶ Ad primū qd̄ dicitur de obiecto dicend̄
ꝙ illud esset facile soluere ꝫm eos qui ponunt: ꝙ
actus intelligendi est relatio. ⁊ si sit minimū absolu
tum cū plus habeat de entitate plus habet de no
bilitate q̄ relatio. ꝫm veritatē aūt non oportet ef
fectū nobiliorem esse sua causa. qꝛ concurrit cum
obiecto intellectus agens. ¶ Ad illud aūt qd̄ cō
tra hoc dicunt dn̄m ꝙ licet aristoteles nō inuenia
tur posuisse sensum agentem. nō tamen inuenitur
ipm̄ negasse. et cōmētator videt ponere mot⁹ hac
rōe. Quare aūt phs non posuerit sensum agenteꝫ
sicut intellectū agentē dicendū ꝙ nō ita euident
excedit sensus qualitates sensibiles sicut intelle-
ctus quidditates materiales. aliter etiā posset di
ci ad hoc ꝙ. s. in virtute alicuius spūalis virtutis
sensibile mouet sensum. ꝙ aūt dr̄ hoc qd̄ intelligē
tia non facit nisi motū / parū valet. qꝛ preter intel
ligentiā dantē motum localē oꝫ dare intelligētiā
a qua habet esse orbis in cuius virtute agat orbis
¶ Ad secundū dicendū ꝙ licet itelligere sit q̄dā
actus qui est effectus ab aliquo efficiente et rece
ptus in aliquo tñ vt sic nō dicitur formaliter age
re vel pati: sed habere actū intelligendi aut nō di
cit ipām actionē obiecti mouētis: qꝛ hoc dicit in
telligere facere. sed dicit eē terminū ad quē: vt ad
cognitū terminat actus intelligendi. Et per hoc
patet qꝛ non sequitur ꝙ intelligi sit nobilius q̄ i-
telligere. forma aūt arguendi nulla est. qꝛ non oꝫ
ꝙ illud qd̄ est ꝓprium quibusdā creaturis nobili
bus sit nobilius eo qd̄ est cōe oībus creaturis pro
ut accipitur in determinata natura. q̄a esse qd̄ est
cōe omnibus ꝓut accipitur in natura diuina ē no
bilius omni intellectione ⁊ oī ratiocinari: ⁊ ideo
non sequitur ꝙ si intelligi conuenit oībus ꝙ sit ꝓ
pter hoc ignobilius q̄ intelligere. Per hoc patet
ad tertium. qꝛ nō sequitur ꝙ ideo intelligens in-
telligit: qꝛ res intelligitur / qꝛ intelligit vt dictum
est non dicit mouere nec intelligere moueri. sꝫ ve
rum est ꝙ intelligens qd̄ educitur de potentia in
actum intelligit. ⁊ sic intelligit qꝛ obm̄ / vel aliqd
vice obiecti intelligere facit. ¶ Ad illud qd̄ con-
tra hoc dr̄ qd̄ licet intelligere sp̄ sit in fieri: qꝛ con
tinue dependet a cā sua ꝓxima cū intelligere non
importat ipm̄ pati vel fieri. vel ipm̄ facere forma
liter. sicut i aerē lucidū esse importat lumē facere
vel lumē fieri. ¶ Ad quartū doꝫ ꝙ deus pōt face
re actū intelligēdi sine obiecto mouēte: nō tñ sine
obiecto cognito. ¶ Ad illud qd̄ cōtra hoc dr̄ di-
cendū ꝙ obm̄ cognitū suppoīt motionē ad intelli
gēdū: nō tñ sp̄ a se. ¶ Ad primū qd̄ obijcit dr̄ vtro
qꝫ dn̄m ꝙ illa rō deficit in trib⁹. Primo qꝛ pōt dici
vitalr̄ a p̄ncipio passiuo qꝛ scꝫ ē act⁹ ipi⁹ viui subie
ctiue. Scd̄o ēt deficit qꝛ etiā ē ipi⁹ viui actiue cuꝫ
ponat intellect⁹ agēs ibi actōeꝫ hr̄e. Tertio quia
spēs ē ita intriseca ipi viuēti sicut actus ipē. vtrū
qꝫ eīn ē act⁹ ipi⁹ viuētis. ¶ Ad. 2. dn̄ ꝙ maior est
fl̄ā. qꝛ actiuū agēdo reqrit passiuū ⁊ passiuū acti-
uū. sed verꝫ ē ꝙ nulla res ad ꝓpriū actū ⁊ naturalē
respctū c⁹ ē sufficiēs r̄qrit aliqd alid̄ i suo gn̄e pu
ta actiuū nō reqrit alid̄ actiuū: ⁊ passiuū nō reqrit
alid̄ passiuū: sꝫ bn̄ sp̄ reqrit actiuū ⁊ passiuū ⁊ ecō
uerso. nūc aūt intelligere ē ꝓpri⁹ act⁹ intellectus
polr̄s ⁊ passiui. hoc aūt nō tollit reqrere actiuum.
¶ Ad. 3. dn̄. ꝙ illud argumētū fundat sup vnum
modū ipōleꝫ. s. ꝙ oē intelligere hoīs sit eiusd̄ spēi.
p̄mo: qꝛ hoc ē ꝯtra doctrinā phi vbiqꝫ dicētis ꝙ di
uersificant p obā. ſo. qꝛ oēs act⁹ itelligēdi eēnt eq̄
pfecti q̄ntū ad eoꝝ pfectōeꝫ intraneā specificā. ter
tio qꝛ seqret ꝙ oēs eēnt beati. si ponat ꝙ btitudo
et nō btitudo sint eiusd̄ spēi. Si dicat ꝙ nō pp re-
lationē ad diuersa: q̄ro vtrū act⁹ intelligēdi dicat
formalr̄ relatōeꝫ ipām vel absolutū. si absolutū: ē
vnū ⁊ idē. ⁊ tūc sequūt p̄dicta incōueniētia. si rela
tionē formalr̄: tūc q̄ro vtrū oēs act⁹ itelligēdi re-
lationē eandē spē dicāt. Si sic: tūc seqtur ꝫm ideꝫ
incōueniēs qd̄ pri⁹. Si nō: rō est nulla q̄ dicit ꝙ qꝛ
itelligere ē ꝓp̄etas spēi spāliſſime. iō nō dr̄t spē: qꝛ
imo dr̄t ꝫm hoc. dn̄m ḡ ꝙ aliqñ ꝓp̄etas ē vna spē
maxie de ill' q̄ de necessitate cōsequūt sicut risibile
i hoīe et pōa intellectiua qñqꝫ aūt ꝓprietas spēi
spāliſſime dicit pl'a sub i dr̄a: sicut propetas linee
ē rectitudo vel curuitas ⁊ curuitas pōt eē arcualr̄
vel circlāris. ¶ Quātū ad. 2. eoꝝ ꝯclōꝫ ꝙ. s. obm̄
est cā sine q̄ nō eoꝝ rō nō probat: qꝛ fundat sup rō
nib⁹ quib⁹ credūt se probasse ꝙ obm̄ nō reqrat vt
cā pp quā fit. ostensū aūt ē ꝙ ille rōnes nō valent.
¶ Qꝫ aūt dicūt tertio ꝙ dās formas ē cā pp quā
fit. s. dans potentiā intellectiuā. Dicendū ꝙ dans
formā p tāto dr̄ cā act⁹ inq̄ntū dat formā pp quaꝫ
est act⁹. ⁊ si forma illa sit p̄ncipiū passiuū vt dya-
phaneitas in aere dās tale p̄ncipiū dat pati. ⁊ hoc
nō excludit requirere actiuū: sicut dare dyapha-
neitatē aeri nō excludit requirere corp⁹ illumiatē
uū. Si aūt sit principiū actiuū: tunc dans formaꝫ
dr̄ agere: sicut dans calorē dr̄ calefacere. nūc autē
intellectus polr̄s est p̄ncipiū passiuū ⁊ receptiuuꝫ
respectu act⁹ intelligēdi. ⁊ iō dans intellectū possi
bilē nō excludit necessitatē reqrēdi actiuum: siue
hoc sit intellectus agens / siue obm̄ / siue vtrunqꝫ.
¶ Ad illud aūt qd̄ dr̄ de esse i potētia accidētali:
dn̄m ꝙ ista verba eē in pōa accn̄tali vel eēnali. nō
sunt directe v̄ba aristotelis in. 8. phisicoꝝ. ⁊ sui cō
mētatoris. q̄ ista v̄ba vr̄ accepisse ex v̄bis aristo.
in quib⁹ dicit ꝙ aliter est in pōa ad esse sursū illd̄
qd̄ est in pōa leue: ⁊ aliter illd̄ qd̄ ē actu leue. quo
rū primū vocat cōmentator esse sursū in pōa eēna
li: ꝫm aūt in pōa accn̄tali. Ad cuius euidentiā sci
endū ꝙ ꝫm vtrāqꝫ potentiā pōt aliquid dici in po
tētia eēntiali et accn̄tali ꝫm q̄dē potētiā actiuaꝫ
dr̄ esse aliqd eē in pōa eēnali qñ est i potentia ad
habendū p̄ncipiū ⁊ ad agere ꝫm ipm̄: sicut si dice
retur esse in pōa eēntiali ad calefaciendū illud qd̄
est in potētia ad calorē ⁊ agendū p calorē. in potē
tia vero accn̄tali qd̄ est actu calidū et non calefa-
cit ꝓpter aliqd prohibens et tale dicit esse in pōa
accn̄tali ad agēdū. qꝛ ꝙ nō agat nō est pp aliqd qd̄
requiratur ex pte sua: sꝫ pp ꝓhibēs ⁊ sile est ex pte
potētie passiue. nā nō hn̄s potētiā passiuā dr̄ i po-
tentia eēnali ad ipm̄ ⁊ ad pati ꝫm eā. hn̄s āt eā et
nō recipiēs actū ꝫꝫ eā p̄cipue pp aliqd ꝓhibēs ne
recipiat actōeꝫ agētꝫ ē i pōa accn̄tali ꝫm eā: sicut
aer quando non recipit illuminationem pp inter
positionem fenestre: tūc dicit esse in potentia acci

dentali ad illuīationē. qñ ḡ dr̄ illd̄ qd̄ est in poten
tia accidētali p se vadit ad actū remoto ꝓhibente
verū est actiue vel passiue: nūc aūt hn̄s intellectū
possibilē est in potentia accidentali passiua ad in-
telligere: ⁊ iō presente obiecto cōuenienti in se vel
in sui similitudine cuꝫ alijs actiuis vadit ad actū
passiue. Vñ nō seqtur q̄n requirat actū vel speciē
vel obiectū. ¶ Argumentū p̄ncipale solutum est
in primo articulo.

¶ Questio. 4.

Quarto q̄rit vtruꝫ repugnat
fidei ponere aliqd ꝯplexū es
se creatū ⁊ cū hoc necessariū:
Primū. et videt ꝙ sic. qꝛ repugnat fi
dei ponere icōplexū creatuꝫ
⁊ cū hoc necessariū. ergo ⁊ fi
dei repugt ponere aliqd ꝯple
xū creatū ⁊ tñ hoc necessariū
Probatio añcedētis qꝛ po-
nere aliqd icōplexū eē creatū ⁊ cū hoc necessariū
ē ponere aliqd creatū eē creatū a deo de necessita-
te: qꝛ oē creatū est a deo mediate vel immediate:
sed hoc repugnat fidei q̄ ponit deum agere libero
arbitrio: qd̄ aūt fit libero arbitro nō est necesse eē
ergo. ⁊c. Probatio cōsequētie qꝛ ponere cōplexū
esse creatū ⁊ esse necessariū nō repugnat fidei nisi
propter hoc ꝙ creatū ponit necessariū: sꝫ i hoc ꝫm
hypothesim cōueniūt cōplexū ⁊ icōplexū: qꝛ vtrū
qꝫ ponit creatū ⁊ necessariū. ḡ. ⁊c. ¶ In cōtrariū
In oppōꝫ est qꝛ incōplexū esse creatū ⁊ necessariū non repu-
gnat fidei. ḡ nec cōplexū cōsequētia supponit. ꝓ-
batio añtis qꝛ creatura possibilis est necessaria sꝫ
creatura possibilis habet causaꝫ. ḡ. ⁊c. ꝓbatio mi
noris: qꝛ sicut se hꝫ deus creās ad creaturam cre
atā: ita deus potēs creare ad creaturā possibilem
creari. sꝫ de⁹ creans actu est cā creature actu crea
Rn̄sio te. ḡ. ⁊c. ¶ Rn̄sio. q̄nqꝫ sunt faciēda recitando so
lū dicta alioꝝ. Primo ponet vna opinio. Scd̄o eius
dē ab alijs ipugnatio. Tertio ponet opinio impu
gnātiū p̄mā q̄ est ꝓbabilior. Quarto rn̄sio eoꝝ ad
rōnes p̄me opiniōis. q̄nto respōdet ad q̄stionē ꝓ-
1. articul⁹. positā. ¶ Quātū ad p̄mū sciendū est ꝙ q̄dā po-
1. opinio nūt idistincte ꝙ nullū ꝯplexū necessariū hꝫ cāꝫ effe
ctiuā: et hoc ꝓbāt q̄ttuor rōnibus: q̄rū p̄ma talis
p̄ma ratio est: nulla res habens causaꝫ agētē libero arbitrio
est necessaria: sed talia ꝯplexa ponūtur necessario
ergo talia cōplexa nō hn̄t cāꝫ agentē libero arbi-
trio: sꝫ oē qd̄ hꝫ cāꝫ effectiuā hꝫ cāꝫ agentē libero
arbitrio qꝛ oīa reducūt mediate vel imediate i de
um. ergo talia nō hn̄t causaꝫ effectiuā. ¶ Si dica
tur ad hoc ꝙ talia hn̄t necessitatē nō absolutā sed
connexionis. Cōtra. qꝛ ꝯnexio supponit cōnexa
igr̄ necessitas ꝯnexiōis p̄supponit necessitatē ꝯne
xoꝝ: sꝫ ꝯnexa cū sint simplicia nō possunt hr̄e ne-
cessitatē: qꝛ tūc aliqd creatū esset necessariū. ḡ nec
cōplexio poterit esse necessaria: nec p ꝯn̄s poterit
2. ratio ibi esse necessitas ꝯnexionis. ¶ Scd̄a rō talis est
oīa ꝯplexa necessaria eq̄lr̄ necessaria sunt q̄ nō ha
bent cām sicut cōplexa diuina: puta deū esse vnum
deū eē trinū ⁊ hmōi. ḡ nullū ꝯplexū necessariū hꝫ
causam. minor pꝫ. Maior ꝓbat. qꝛ illa ꝯplexa ne-
cessaria. q̄rū opposita sunt eq̄lr̄ ipossibilia sunt eq̄
lr̄ necessaria: sꝫ opposita oīm ꝯplexoꝝ necessario
rū sunt eq̄lr̄ ipossibilia: qꝛ oīa sūt ipossibilia iq̄ntū
icludūt cōtradictiōeꝫ: oīa aūt q̄ includūt ꝯtradi-
ctorie eq̄lr̄ icludūt ꝯtradictoria. ḡ. ⁊c. ¶ Tertia
3. ratio talis est. qꝛ illd̄ qd̄ eq̄lr̄ ꝯuenit enti ⁊ nō enti nō hꝫ
cām effectiuaꝫ: sꝫ rō talis necessitatis eq̄lr̄ ꝯuenit
enti ⁊ nō enti. ḡ. ⁊c. Maior patet qꝛ nō ens nō hꝫ
cāꝫ. Minor ꝓbat: qꝛ rō talis necessitatis ē ydēti-
tas p̄dicati ⁊ subiecti: sꝫ vnū qdqꝫ est idē sibiipsi si
ue sit siue nō sit. ḡ. ⁊c. ¶ Et cōfirmat rō qꝛ cōtin-
gens necessario ē cōtingēs: ⁊ hoc ꝓpter ydētitatem
p̄dicati ⁊ subiecti: sed cōtingēs nō hꝫ cām effecti-
uā ꝙ sit cōtingēs qꝛ cōtingēs est anteq̄ꝫ sit ⁊ p cō
sequēs anteq̄ꝫ habeat cāꝫ. ḡ. ⁊c. ¶ Quarto sic: qꝛ 4. ratio
qd̄ cōuenit ipossibilib⁹ nō hꝫ cāꝫ qꝛ ipossibilia nō
hn̄t cām. sꝫ talis necessitas cōplexoꝝ cōuenit ipos
sibilib⁹: nā chimerā eē chimerā ē necessariū. ḡ. ⁊c.
¶ Quātū ad ꝫm arguūt alij ꝯtra istā pōnē trib⁹
rōnibus: quaꝝ p̄ma talis est esse aīal qñ dicimus Herueus
hoīeꝫ eē aīal aut dicit rē verā existētē extra aīam i quolibeto
reꝝ natura aut nō. si sic aut dicit esse creatū aut di 1. q. 10.
cit esse increatū: qꝛ oē esse extra aīaꝫ est alteꝝ isto-
rū. si dicit esse icreatū tūc ē de⁹ ⁊ esse aīal erit eē de
um ꝙ est absurdū si dicit esse creatū. ḡ dicit eē cre
atū: ⁊ sic habet ꝓpositū. Si dicat ꝙ esse aīal nō di
cit esse reale extra animam. igitur esse animal est
eē figmētum: ⁊ tūc i nullo differt esse animal ⁊ esse
chimerā ⁊ hoc vr̄ absurdū. ḡ. ⁊c. ¶ Ad hoc vide-
tur posse rn̄deri tripl'r. vno mō dicēdo ꝙ qñ dr̄ hō
est aīal ꝙ esse ibi non dicit esse reale nec esse fig-
mentū: sed dicit eē qd̄ dicit vnitatē ꝓpōnū siue cō
uenientiā p̄dicati cū subiecto ꝙ est commune reb⁹
et figmētis: nā sicut ista ē v̄a hō ē aīal ita ista chi-
mera est figmētū: ⁊ tale esse nō opꝫ ꝙ hēat cāꝫ effe
ctiuā. ¶ Scd̄o dicēdo ꝙ esse dicit ibi esse essentie
nō exn̄tie. Primū esse nō hꝫ cām sꝫ scd̄m. ¶ Ter
tio dicēdo ꝙ esse dicit ibi esse potētiale creature vl'
esse nō repugnās tale aūt nō opꝫ ꝙ hēat causam.
¶ Prīa rn̄sio nō valet ꝓpter duo. p̄mo qꝛ qñ q̄rit
vtrū talia ꝯplexa cāꝫ habeāt: puta hō est aīal vel
v̄itas eoꝝ. Intentio q̄stionis nō est q̄rere de istis
quātū ad id qd̄ ꝯuenit eis ex pte intellect⁹ siue de
esse rōnis qd̄ cōuenit eis i hītudīe ad itellectū: sꝫ
ē itētio q̄stiōis q̄rere de fundamēto v̄itatꝫ ex pte
rei vt q̄rat vtrū fundamētū v̄itatis taliū cōplexo
rū qd̄ hn̄t ex pte rei hēat cāꝫ. vñ rn̄sio nō est ad ꝓ-
positū. ¶ Scd̄o: qꝛ est qd̄ dicit v̄itatē ꝓpōnū qñ ē
tertio adiacens dicit esse qd̄ ē i alio. s. i p̄dicato ⁊
p ꝯn̄s ad v̄itatē ꝓpōnis qñ est ē tertiū adiacēs re
quirit eē qd̄ p̄dicatū dicit. ḡ ad v̄itatē talis ꝓpō-
nis reqrit esse reale si p̄dicatū dicit eē reale: qꝛ ta-
le esse ibi reqrit q̄le p̄dicatū dicit: sꝫ qñ dicit hō ē
aīal est dicit ibi esse reale aīal vt ꝓbatū est: ḡ v̄itas
hui⁹ ꝓpōnis reqrit esse reale: ⁊ p ꝯn̄s hꝫ cām. s. ex
pte fundamēti rei. ¶ Scd̄a rn̄sio nō valet ꝓpter
duo: qꝛ esse ⁊ essentia vel sunt idē re vel saltē sunt i
sepabilia. si sunt idē re: ḡ si vnū habet causam ⁊ re
liquū. ꝓbatio ꝯn̄e qꝛ ꝫ phꝫ. 4. Meth. ens ⁊ verū
sūt idē: ⁊ hoc ꝓbat qꝛ nō sepant nec i gn̄atiōe nec i
corruptiōe ⁊ mltopl⁹ ista q̄ sūt idē re sepant i hn̄-
do cāꝫ vel nō hn̄do: si aūt nō sunt idē re sꝫ isepabi
lia tūc arguo. q̄cūqꝫ sunt isepabilia qñcūqꝫ ē vnū
et alterū: sꝫ si essentia creature nō hꝫ cāꝫ essentia ē
ab eterno ḡ et esse sed hoc est falsum. ḡ falsum est es-
sentiam creature nō hr̄e causam effectiuā. ¶ Se-
cundo qꝛ qd̄ nō hꝫ causam est increatū sꝫ ꝫm te es-
sentia creature nō hꝫ cāꝫ: ḡ est ens icreatū: sꝫ ens
increatum est deus: ergo essentia creature est de⁹
qd̄ est absurdū. ¶ Tertia rn̄sio nō valet ꝓpter duo.
primo: qꝛ quando dr̄ hō est aīal si hō ⁊ aīal suppo
nunt ibi p ente potētiali seqret ⁊ esset bona conse

quentia ens potentia.ergo hõ qꝛ scđm te hõ vꝛ
acceptus supponit ꝓ hoīe existente in potentia:ꝛ
ideo hõ existens in potentia põt inferre hoīez sim
pliciter/sed hoc est falsum.ergo.ꝛc. ¶ Probatio
falsitatis hui⁹:qꝛ hõ et aīal aut q̄nqꜫ supponunt
pro ente actu aut non.si non.cõtra.termin⁹ debet
supponere ꝓ illo cui cõuenit ꝑfectissime res sig̃ta
per terminũ sed res significata ꝑ istos terminos
homo et aīal ꝑfectissime cõueniunt hoī et aīali in
actu.ergo.ꝛc.et sic habeꝫ ꝙ hõ et aīal saltẽ q̄nqꜫ
supponunt pro homīe ꝛ aīali in actu. Tunc ꝗ q̄ro
de ista ꝓpositione hõ est aīal quādo hõ ꝛ aīal sup
ponunt ꝑ hoīe ꝛ aīali in actu.aut ē necessaria aut
non.si est necessaria.ergo aliquod complexum ne
cessarium habet causam efficientem: qꝛ hoīem in
actu esse aīal in actu hꝫ causaꝫ efficiẽtẽ.si dicatur
ꝙ non est necessaria:cõtra:qꝛ sꝫ eos cā necessitatꝭ
in talibus cõplexis ē ydẽtitas ꝑ essentiaꝫ p̄dicati
cum subiecto:sed homo in actu ꝛ aīal in actu sunt
idẽ ꝑ essentiam:sicut hõ in potentia ꝛ aīal in potẽ
tia sunt idem.ꝗ.ꝛc. ¶ Itẽ si ista homo est aīal q̄n
termini supponunt ꝓ ente in actu non est necessa=
ria eius opposita est cõtingẽs.s.hui⁹ hõ nõ est ani
mal:sed ad hanc hõ non est aīal seq̄tur hec hõ nõ
ē hõ qꝛ ad nõ animal sequitur nõ homo:ergo ista
hõ non est homo erit contingens qđ est cõtra ve=
ritatẽ ꝛ cõtra eos qꝛ ista hõ non est hõ implicat cõ
tradictionẽ saltẽ in sensu cõposito mõ quo expo=
netur propositio/aut implicans cõtradictionẽ et
scđm veritatẽ ꝛ scđm eos est impossibilis ꝛ ꝑ cõse
quẽs eius opposita est necessaria: ꝛ sic hec homo
est homo et hõ est aīal ꝓut etiā opponunꝫ p̄dictꝭ
impossibilibus sunt necessarie. ¶ Scđa rõ p̄nci 2.ratio.
palis talis est:illud cõplexũ hõ existit in actu sm
eos est necessariũ vt ꝓbabo:sed istud cõplexũ hõ
existit in actu hꝫ causaꝫ.ergo cõplexũ necessariuꝫ
habet causaꝫ.Minor ptꝫ.s.ꝙ hoīez existere ī actu
hꝫ cāꝫ.Maiorẽ ꝓbo.s.ꝙ p̄dictũ cõplexũ sm eos
ē necessariũ qꝛ sꝫ eos illđ complexũ ī q̄ p̄dicatũ ꝛ
sbm̄ sũt idẽ re ꝛ ꝑ essẽtiā ē necessariũ ꝛ sꝫ eos talis
vnitas est causa necessitatis talis:sꝫ scđm eos hõ
et esse suum sunt omnino eadẽ res ꝑ essentiam: qꝛ
sm eos esse et essentia in creaturis non differunt:
igitur.ꝛc. ¶ Ad hoc videꝫ posse dari duplex re=
sponsio.Primo sic.quia quando dꝫ homo existit
plus importaꝫ q̄ terminos sibi ipsis nõ repugnare
incõplexis aũt necessarijs nõ importaꝫ nisi ꝙ ter=
mini sibi nõ repugnẽt. Scđo sic:quia licet esse nõ
differat ab essentia tñ dicit aliā formalitatẽ ꝛ pro
pter istā formalitatẽ est ꝙ nõ opꝫ verificari esse de
quo verificaꝫ essentia ¶ Pria respõsio non vꝫ ꝓp
duo.Primo qꝛ illa responsio si aliq̄d valeat eadẽ
est cũ illa q̄ ponit ꝙ termini supponũt ꝓ esse potẽ=
tiali/q̄ reprobata est. ¶ Scđo:qꝛ si ad necessitatẽ
ꝓpositionũ sufficit non repugnantia terminoruꝫ
ista propositio hõ est albus esset necessaria:qꝛ ter
mini non repugnant. ¶ Secunda responsio nõ va
let ꝓpter duo similr̃. Primo qꝛ positionẽ de for=
malib⁹ nego. scđo etiā qꝛ etiā si illa põ esset vera
adhuc nihil ad ꝓpositũ:qꝛ q̄cũqꜫ sunt oīno īsepa=
rabilia quātũcũqꜫ differāt formalit̃ cui conuenit
vnũ ꝛ reliquũ saltẽ in cõcreto: vnde cuicũqꜫ cõue
nit esse quātũ sibi cõuenit de necessitate esse figu=
ratum quātũcũqꜫ quantitas et figura differāt for
maliter:sed esse et essentia siue sint eadẽ formalit̃
siue differant cũ sint eadẽ res ꝑ essentiā scđm eos

sunt oīno īseꝑabilia:ergo īpossibile est aliq̄đ ipso
rum verificari de aliquo saltẽ in cõcreto q̄n verifi
cetur ꝛ alterũ ita ꝙ q̄cq̄d est ens scđꝫ esse essentie
de necessitate est existens ꝛ eodẽ mõ quo cõtingit
vnũ ꝛ reliquũ:ita scꝫ ꝙ si vnũ cõtingit esse ī actu
et reliquũ:ꝛ si vnũ in potentia et reliquũ in poten
tia. ¶ Tertia rõ p̄ncipalis est talis q̄n aliq̄d pre 3.ratio.
supponit alterũ:vt passio : vel ꝑ modũ passiõis se
hñs si illud qđ p̄supponiꝫ hꝫ causam:seq̄tur ꝙ ip=
sũ p̄suppones hꝫ cām:sed ydẽtitas vniuscuiuscũ=
qꜫ sic se hꝫ ad ipsum.ergo ydẽtitas eorũ q̄ hñt cau
sam hꝫ causam:sed res importate ꝑ subiectũ ꝛ pre
dicatũ in creaturis hñt causam:nam creatura hꝫ
causam:puta homo risibile:igꝫ ꝛ idẽtitas eoꝝ hꝫ
causam:sed vnitas vel idẽtitas istoꝝ vel necessi=
tas istoꝝ cõplexorũ fundatur super ydẽtitatẽ pre=
dicati ꝛ subiecti:scđꝫ eos.ergo ỹitas ꝛ necessitas 3.articul⁹
taliũ complexoꝝ habet causam. ¶ Quantuꝫ ad herueus
tertiũ de oppositione ꝓbabiliori sciendũ ꝙ isti ꝓ= vbi supra
ponunt tria.Primũ est ostendere ꝙ talia cõplexa
eodem modo habent causam q̄ ꝛ termini ex q̄bus
sunt complexa. ¶ Secundo ostendeꝫ quõ incom=
plexa habent causam effectiuam. ¶ Tertio.qua=
lẽ necessitatẽ habeant talia cõplexa.Primum pro
batur duplici ratione.Prima ratio talis est illud
qđ cõuenit alicui sm id qđ est eodẽ modo hꝫ cau
sam sicut ꝛ illud cui cõuenit. sed veritas taliũ cõ=
plexorum cõuenit rebus de quibus talia comple=
xa formanꝫ scđm id ꝙ sunt:qꝛ veritas talium cõ=
plexorum consistit in hoc ꝙ vnum includit alterũ
hoc autem est scđm id ꝙ sunt : puta homo secũdũ
id qđ est includit animal scđꝫ id qđ est:ergo talia
cõplexa habent causam sicut et res sig̃te per ter=
minos ex quibus cõponuntur. ¶ Secunda ratio
talis est:quia veritas complexoruꝫ sic habet cau
sam sicut et eorum ydẽtitas:ydẽtitas autẽ eorum
sic habet causam sicut et termini ex quibus cõpo
nuntur vt supra.igiꝫ.ꝛc.et sic patet primũ:scꝫ ꝙ ta
lia complexa et eorum veritas eodem modo ha=
bent causam sicut et termini ex quibus cõponun
tur. ¶ Quantũ ad scđm sciendũ ꝙ quedam incõ
plexa sig̃nt impossibilia sicut chimera et similia:
quedā significant ens diuinum sicut deus/trini=
tas/omnipotens/et hmõi.quedam sig̃nt creatu=
ram/vt homo/animal: ꝛ consimilia. quantũ ergo
ad primā.s.quantũ ad ea que dicuntur impossibi=
lia talia non habent causam:qꝛ omne illđ ꝙ est in
creatura vel potest esse hꝫ causaꝫ: ꝛ ecõuerso illud
qđ hꝫ causam est vel potest esse:quia omnis causa
dicitur respectu alicuius esse existentis vel possi=
bilis:sed nullum impossibile vt sic est vel potest
esse.ergo.ꝛc. ¶ Quantum ad scđm.s. quantũ ad
ea q̄ pertinent ad intra in diuinis.s. esse deum esse
omnipotentem.ꝛc.manifestũ est ꝙ nullam causaꝫ
habent:quia deus est prima causa. ¶ Quantum
autem ad tertium.s.quantũ est de essentia creata
distinguo:qꝛ illa possunt accipi secũdũ esse ī actu
et sm esse in potẽtia si loq̄mur de eis quātũ ad es
se in potẽtia tũc dico duo:p̄mũ est ꝙ quātũ ad pos
sibilitatẽ suā nõ hñt causaꝫ nec actu nec potentia.
scđm est ꝙ illud cui attribuiꝫ talis possibilitas.s.
ipa creatura q̄ dꝛ eẽ possibilis hꝫ causā in potẽtia
Primũ ꝓbo vnica rõne sic:qꝛ possibilitas accipiꝫ
penes potentiam diuinam et non repugnantiam
sed neutrũ istoꝝ hꝫ cāꝫ actu vel potẽtia.ꝗ.ꝛc.Ma
ior pꝫ qꝛ nihil est rõne cuius creatura dicaꝫ possi=

bilis nisi potẽtia creātis anteq̄ sit ꝛ nõ repugnan
tia eius ad esse.Minor etiam satis ptꝫ:qꝛ potẽtia
dei q̄ de⁹ dꝫ potens et creatura dꝫ obiectiue pos=
sibilis nullā cām hꝫ sicut nec de⁹ silr̃ nõ repugnan
tia creaturarũ ad esse:qꝛ nihil aliđ est q̄ negatio
impossibilitatis ad eẽ nõ hꝫ causaꝫ. ¶ Scđꝫ etiā
pꝫ.s.ꝙ creatura cui talꝫ pos̃itas attribuiꝫ hꝫ cāꝫ in
potẽtia.s. cām potẽtẽ ei dare esse:qꝛ oẽ nõ ẽs actu
potens esse habet cām in potentia tm̃ cām.s. potẽ
tem sibi dare esse:sꝫ creatura cui attribuitur talis
possibilitas anteq̄ sit est nõ ens potens esse.ꝗ.ꝛc.
¶ Loquẽdo autẽ de entibus creatis quātum ad
entia in actu certũ est ꝙ oīa talia hñt causaꝫ effe=
ctiuā in actu:qꝛ oẽ aliđ a deo ens actu hꝫ causam
effectiuā actu:sꝫ oīa entia creata exñtia actu sunt
hmõi.ergo.ꝛc. ¶ Quātũ ad tertiũ.s.qualẽ neces
sitatẽ hñt hmõi cõplexa sciẽdũ ꝙ duplex ponitur
necessitas.q̄dā dꝛ absoluta ꝛ q̄dā cõnexiõis in cõ
positiõe est necessitatẽ absolutā voco necessitatẽ q̄
aliq̄d in se ꝛ absolute īpossibile est alit̃ se hr̃e sicut
deus hꝫ necessitatẽ absolutā.Necessitas autẽ cõne
xionis siue in cõpositiõe dꝫ non qꝛ ipa cõnexio sꝫ
qđ ē sꝫ se ꝛ absolute accepta:sicut q̄dẽ nciũ ꝙ ipa
cõnexio sit sbm̄ necessitatꝭ: sꝫ dꝫ necessitas cõnexio
nis q̄ ipoĩe est aliq̄d esse sine alio sicut īpossibile ē
hoīem esse sine aīali vel sine risibili siue illud aliđ
sit idẽ cũ eo ꝑ essentiā sicut aīal cũ hoīe siue diffe=
rat ab eo sicut volitio nõ põt esse sine cognitione
q̄ differt ab ea ita ꝙ ipi termini sunt subiectũ ne=
cessitatis:sꝫ ipa cõnexio dicit modũ eius qđ ē ne
cessariũ sicut hoīem eẽ aīal est necessariũ:ꝛ idẽ est
dicere ac si dicatur ꝙ hoī inest necessitas nõ essen
di sine aīali. ¶ Ista aũt duplex necessitas scꝫ con
nexionis ꝛ absoluta põt accipi ꝛ affirmatiue ꝛ ne
gatiue tā in simplicibus q̄ in cõplexis. in simpli
cibus sicut deus dicit quoddā necessariũ eẽ posi=
tiue.chimera aũt quoddā impossibile eẽ quedam
necessitas negõis.in cõplexis aũt sicut deum esse
trinũ dicit necesse esse positiue.deũ aũt non eẽ tri=
nũ dicit quid impossibile siue necesse nõ esse.His
p̄missis/dico ꝙ illa cõplexa q̄ dñt ea que pertinẽt
ad diuina intrinseca hñt vtrāqꜫ necessitatẽ.s.abso
lutam ꝛ cõnexionis:qꝛ īpossibile est ea alit̃ se hr̃e
qualitercũqꜫ īpossibile est etiā in talib⁹ predicatũ
esse sine subiecto.vel subiectũ sine p̄dicato:sed pri
mum istorum ꝑtinet ad necessitatẽ absolutā.Se=
cũdũ aũt ad necessitatẽ cõnexiõis. ¶ Quātũ aũt
ad cõplexa ꝑtinẽtia ad esse actuale creature quātũ
ad illa cõplexa.s.q̄ dicũtur esse ꝑ se: vt hõ est aīal:
hõ est risibilis.ꝛ sic de alijs.talia habent necessita
tem connexionis in sensu cõposito mõ quo expo=
netur:sꝫ nulla talia hñt necessitatẽ absolutā. Pri
mum ptꝫ:qꝛ necessitas connexionis dꝛ q̄ subiectũ
nõ põt esse sine predicato.sꝫ in talibus complexis
subiectũ nõ potest esse sine p̄dicato.Vñ accipiẽdo
hõ et aīal quātũ ad esse actuale:impossibile est ho
minẽ in actu esse sine aīali in actu.ergo.ꝛc. ¶ Se
cundũ igꝫ facilit̃ ꝓbaꝫ qꝛ illa cõplexa dicũtur ha
bere necessitatẽ absolutā q̄ nullo mõ qualitercũqꜫ
pñt alit̃ se hr̃e.s.nec in sensu cõposito nec in sensu
diuiso:sed predicta complexa:licet in sensu cõpo
sito in quo denotaꝫ sbm̄ non posse esse sine p̄dica
to non pñt aliter se habere tñ absolute et in sensu
diuiso possunt aliter se habere:qꝛ eorũ termini et
eorum connexio simpliciter et absolute potest nõ
esse sicut statim apparebit.ergo talia non habent

necessitatẽ absolutā. ¶ Ad cuius euidentiam scẽ
endum ꝙ sicut album est album et album disgre=
gat et currens currit et currens mouetur: ꝛ nega=
tiue ex opposito possunt distingui:sm sensuꝫ cõpo
sitũ ꝛ diuisum:ita etiam iste homo est aīal ꝛ hõ est
risibilis in actu eodẽ modo possunt distingui.
¶ Sciendũ igiꝫ ꝙ ista albũ de necessitate est albũ
potest habere duplicẽ sensum vnũ cõpositũ vt sit
sensus album de necessitate.ꝛc.i. album nõ potest
manere album quin sit album : ꝛ sic est necessaria:
et idem est de disgregatione:qꝛ album non potest
manere album quin sit disgregatum et ei⁹ opposi
ta est impossibilis:qꝛ album nõ esse album est im=
possibile in sensu cõposito aliũ sensum põt habere
scꝫ diuisum.s.q̄n dꝫ albũ de necessitate est album
vt sit sensus ꝙ albũ absolute loquẽdo diuisim nõ
põt non esse albũ:ita ꝙ nõ supposito subiecto nul=
lo modo possit eẽ subiectũ sine p̄dicato. ꝛ isto mõ
ꝓpõ est falsa.et eius opposita est cõtingens.nam
ista:albũ potest nõ esse albũ vel eẽ nigrũ est vera ī
sensu diuiso:non aũt ī sensu composito.et eius op
posita accepta in eodem sensu non est necessaria.
Vñ in talibus complexis vtraqꜫ pars contradicti
onis in sensu diuiso est contingens.sed in sensu cõ
posito affirmatiua est necessaria:ꝛ negatiua ē im
possibilis:vt deductũ est.ꝛ idem est de ista:homo
est aīal.ꝛ de quibuscunqꜫ ꝓpõnibus per se ꝑtinen
tibus ad esse actuale creaturaꝝ.ꝛ prima rõ huius
cõtingentie in sensu diuiso est cõtingẽs habitudo
terminoꝝ in esse suo ad suā cām ꝛ q̄ vlterius seq̄ꝫ
contingẽs cõnexio terminoꝝ inter se in sensu diui
so. ¶ Q̄ aũt necessitas istoꝝ complexoruꝫ sit ne
cessitas cõnexionis ꝓbo per dictũ aduersariorũ:
qꝛ ipi dicũt ꝙ simplicia ex q̄bus talia cõplexa cõ
nectuntur non sunt necessaria:sed dicũt ꝙ ipsa cõ
plexa sunt necessaria ex hoc arguo sm eos ista cõ
plexa sunt necessaria sm eos ista complexa vt cõ=
plexa sunt necessaria et nõ aliter. sed necessitas q̄
cõpetit complexis vt cõplexa sũt et nõ aliter ē ne
cessitas cõnexiõis.ergo.ꝛc. ꝛ sic ptꝫ qualẽ necessi
tatẽ habent talia complexa. ¶ Hic duo dubia eẽ
videntur.Primũ est de hoc ꝙ dꝛ ꝙ sicut album đ Mouẽtur
necessitate est albũ vel põt esse non album.ista pro 2.dubia.
positio põt distingui nõ videtur ꝙ illa possit disti 1.dubium
gui hõ de necessitate est aīal./qꝛ ꝙ albũ potest esse
non albũ distinguitur sm sensum compositũ ꝛ di=
uisum.id est ꝙ iste termin⁹ albũ potest supponere
vel ꝓ subiecto hñte albedinẽ qđ est materiale ī si
gnificato termini:vel pro ipa albedine cõcretiue
accepta qđ est formale ī significato termini.sic aũt
nõ potest esse de hoīe qꝛ homo non importat ali=
quod subiectũ diuersum re ab humanitate: ita ꝙ
quandoqꜫ possit supponere pro humanitate:q̄nqꜫ
non. ¶ Secundũ dubiũ est qꝛ sꝫ premissa ista eẽt 2.dubiũ.
necessaria hõ actu existit:qꝛ accipiendo hominez
quantũ ad hominẽ in actu: subiectum non potest
eẽ sine predicato:qđ videtur incõueniẽs. quia nõ
est necessariũ hoīem eẽ. ¶ Ad p̄mũ istoꝝ dico:ꝙ Ad p̄muꝫ
non solum ista est distinguenda album potest esse dubiũ
non album. vel eius opposita.qꝛ.s. album põt ac=
cipi pro subiecto vel pro forma: sed accipiẽdo scꝫ
pro ipsa forma tm̃ distinguenda est scilicet sm ꝙ
sm subiectum vel predicatum quantum ad ipsaꝫ
formam absolute potest non esse in actu.et per cõ
sequens vnum non potest non esse alteruꝫ in actu
quia albedo que nunc ē in actu absolute loquen=

do potest nõ esse in actu ꝙ pertinet ad sẽsum diui
sum ꝛ scõm ꝙ vnũ in actu nõ potest esse sine alio
Ad scõm in actu qd ꝑtiet ad sensuȝ cõpositũ. ❡ Ad scõm
dicendũ ꝙ ista homo existit est distiguenda sicut
ista homo ẽ aĩal in actu. ꝛ in sensu ꝯposito ẽ vna
necessaria sicut alia. vñ ista in actu homo existit
est necessaria: qꝛ nõ est ponere hominẽ in actu si
ne existere. ꝛ qñ dicit̃ ꝙ existere nõ est necessariũ
dico ꝙ verũ est in sensu diuiso. qꝛ hominem abso
lute esse nõ est necessariũ vel existere. sed accipiẽ
do in sensu cõposito necessariũ est hoiem in actu
existere. qꝛ impossibile est vnũ esse sine alio vt di
4ꝰ. articulus q̃ rñdet ad rationes .1. opinionis ctum est. ❡ Quantũ ad quartum sciendũ ꝙ isti
respondent ad motiua alioꝝ. Unde ad primũ mo
tiuum in oppositũ dicunt: ꝙ necessitas absoluta
repugnat effectui agentis libero arbitrio. qꝛ ne
cessitas absoluta effectus est qua impossibile est
ipm non esse simplr. hoc autem repugnat effectui
cause agentis libero arbitrio. sed necessitas con
nexiõis non repugnat effectui cause libere: quia
nichil prohibet aliqua contingentia ꝑduci a cau
sa agente libero arbitrio: ꝛ tamẽ vnũ non possȝ eẽ
sine alio qd pertinet ad necessitatem cõnexionis
❡ Ad probationẽ que adducitur in cõtrariũ / di
cendum ꝙ illa ratio ꝓcedit / ac si necessitas cõne
xionis intelligatur sic: vt scȝ cõnexio dicat qddã
ens qd sit subiectũ absolute necessitatis. nunc au
tem nõ est ita / imo necessitas cõnexiõis dicit mo
dum necessitatis qua vno posito necessariũ ẽ ali
ud ponere. ꝛ qua vnum non potest esse sine alio.
Unde est idem ac si dicatur ꝙ vno posito in actu
de necessitate cõsequitur connexio ad alterum. ꝛ
hoc in sensu cõposito. Et qñ dicitur ꝙ connexio
presupponit connexa si accipiãtur cõnexa forma
liter / falsum est. qꝛ cõnexum vt includens cõnexi
onẽ magis supponit cõnexionẽ ꝙ̃ ecõuerso. sicut
cõcretũ supponit abstractum: et ideo vt sic nõ oȝ
ꝙ cõnexio presupponat cõnexa vel necessitas cõ
nexionis presupponat connexa vel necessitas cõ
nexionis ꝑsupponat necessitatẽ connexoꝝ vt aliã
ab ea. Si aũt accipiantur connexa materialiter:
tunc saltem ẜm rationẽ connexio presupponit cõ
nexa. s. illos terminos qui cõnectuntur. sed non
oportet ꝙ necessitas connexionis ꝑsupponat ali
quã aliã necessitatẽ ab ipa in ipis terminis cõne
xis. qꝛ cum cõtingẽtia absoluta qua aliqui termi
ni absoluti sunt cõtingẽtes in suo esse stat necessi
tas connexiõis qua vnum nõ potest esse sine alio
❡ Ad secũdum dicendũ ꝙ maior est falsa. Ad ꝓ
Ad scõm. bationẽ maioris dicendũ ꝙ maior q̃ accipitur ad
ꝓbandũ illã hoc. s. ꝙ oĩa impossibilia equalit̃ sũt
impossibilia et falsa. Ad ꝓbationẽ eius dico. ꝙ
non oĩa impossibilia equaliter includunt cõtradi
ctionem sicut põt patere ex dictis. qꝛ quedam ꝓ
põnes includunt contradictionem in vtroqȝ sen
su. s. composito ꝛ diuiso. ꝛ tales maxime iplicãt
contradictionẽ ꝛ maxime sunt impossibiles. alie
autẽ ꝓpositiones solũ includũt contradictiõem
in sensu ꝯposito. nõ autẽ in sensu diuiso. et iste mi
nus implicant contradictõeȝ vel minꝰ sũt impos
sibiles imo plus dico ꝙ nulla negatiua implicat
contradictionẽ nisi ꝓpter necessitatẽ affirmati
ue opposite. vnde ista deꝰ nõ est nõ de necessitate
includit contradictionẽ nisi inquantũ ista deꝰ est
est necessaria. ꝛ sicut vna necessitas põt esse maior
alia. sicut qñ vna. s. simpliciter ꝛ alia suppõnis. ita
etiam vna impossibilitas põt eẽ maior alia.
❡ Ad tertiũ dicendũ ꝙ maior est falsa. qꝛ ydẽti Ad tertiũ
tas predicati ꝛ subiecti que ponit̃ eẽ causa necessi
tatis in ꝓposito nõ eodẽ mõ cõuenit enti et nõ en
ti. qꝛ esse in actu cõuenit enti in actu. nõ enti autẽ
possibili eẽ in potẽtia. ꝛ sic illa idẽtitas qñ ꝯueit
enti in actu hȝ cãm effectiuã in actu. ita etiã neces
sitas ꝯseqñs eã hȝ cãȝ effectiuã i actu ❡ Ad ꝯfir
mationẽ qñ dicitur ꝙ contingẽs necessario est cõ
tingẽs dicendũ ꝙ idẽ iudiciũ de contigẽtia ꝛ pos
sibilitate creature. ꝛ eodẽ mõ dicẽdũ est de vtroqȝ.
ꝛ sicut possibilitas creature est necessaria / non ta
men creatura possibilis. ita cõtingentia creature
est ncc͠ia: nõ ãt creatura. q̃ est cõtingẽs. ❡ Ad q̃r Ad q̃rtuȝ
tũ dicendũ ꝙ qñ dicit̃ ꝙ chimera est chimera. ꝛ si
milia illa necessitas hȝ esse loquendo est negatiua
quia nichil aliud est ꝙ̃ dicere est impossibile chi
merã esse in possibilitate absoluta. nec talis iposs
bilitas habet cãm. nec est simile de tali necessita
te ꝛ de necessitate posita que cõuenit cõplexis im
portantibus esse creatũ in actu. qꝛ ista necessitas
hȝ causam vt dictũ est. ❡ Quantũ ad quintũ rñ Articlꝰ.5
dent ex his ad queqȝ: qñ queritur vtrũ repugnet
fidei ponere aliquod cõplexũ necessariũ ꝛ habere
cãm effectiuã. dicendũ ꝙ sic loquendo de necessi
tate absoluta. nõ autẽ loquendo de necessitate cõ
nexiõis. Primũ patȝ. qꝛ necessitas absoluta posi
tiua est qua nullo mõ absolute aliqd põt non esse
vel nõ potest alit̃ se habere. sed hoc repugnat om
ni effectui cause efficiẽtis ẜm fidẽ. qꝛ ẜm fidẽ oĩs
effectus cause efficientis põt esse ꝛ nõ eẽ et aliter
se habere absolute loquendo. qꝛ ẜm fidem prima
causa effectiua oĩm agit libero arbitrio. ꝛ tale a
gens absolute loquendo potest efficere effectum
vel non efficere. Secundũ pȝ qꝛ sicut dictum est:
nichil prohibet aliqua duo contingẽter ꝑduci li.
ar. quoꝝ vnum nõ põt esse sine alio. sed necessitas
cõnexiõis cõsistit in hoc ꝙ vnũ nõ possit esse sine
alio. ꝙ. ꝛc. ❡ Ad rõeȝ factã ad primã parteȝ dõȝ Ad ꝓbationẽ dicẽdum.
ꝙ ꝯña ẽ nulla necessitas simplicitat̃ repugñt fidei
qꝛ non potest habere nisi necessitatẽ absolutã que
repugnat effectui agentis libero arbitrio. necessi
tas aũt complexi põt esse necessitas connexionis
sine necessitate absoluta q̃ necessitas connexiõis
non repugnat effectui agẽtis libero arbitrio: vt
ostẽsum est. ꝛ qñ dicit̃ ꝙ stante hypotesi vtrũqȝ cõ
uenit in hoc ꝙ est esse necessariũ et habere causaȝ
Dicendũ ꝙ licet cõueniant in necessitate gñalit̃
dicta: nõ tamẽ conueniũt in eodẽ modo necessita
tis. qꝛ vni cõuẽit tm̃ necessitas absoluta. alteri ṽo
etiã necessitas cõnexiõis. ❡ Ad rõem factaȝ ad
aliã partem dicendũ qñ dicitur ꝙ creatura possi
bilis est necessaria ꝛ habet cãm in potẽtia. Dicen
dũ ꝙ creatura q̃ est possibilis nõ est necessaria. vñ
creatura cui attribuitur possibilitas eẽndi nõ est
necessaria necessitate absoluta sed est potens esse
et nõ esse ꝛ hȝ cãm in potentia. sed eius possibili
tas hȝ necessitatẽ absolutã nec hȝ cãm vt declara
tum est in prima solutiõe. Uñ creaturã esse possi
bilem absolute est necessariũ eẽ. sed nõ est necessa
riũ ꝙ creatura q̃ est possibilis de necessitate hẽat Inquirit doctor de istis opinionibꝰ ꝛ cõcordat eas
esse. ꝛ ex hoc patet ꝙ necessitas absoluta nõ habet
cãm. sed necessitas suppõnis hȝ eam. ❡ Inquirẽ
do aũt de ꝑdictis videtur opiniões sic posse con
cordari. qꝛ cũ queritur vtrũ complexa necessario
habeãt cãm / aut querit̃ de complexis materialit̃

ẜm id ꝙ sunt: ꝛ sic in creaturis vtraqȝ opinio cõce
dit ea habere cãm effectiuam actu si sunt actu vel
in potẽtia. si in potẽtia ãt q̃ritur q̃tũ ad eoꝝ cõne
xionẽ formaliter. ꝛ tunc sic distinguo de cõnexis
necessarijs. qꝛ quedã habent incomplexa differen
tia re / sicut subiectũ ꝛ ꝓpria passio. sicut cũ dico:
subãm corporeã esse actu q̃tã. ꝛ de istis bene ꝓ
bat secunda opinio: ꝙ hñt cãm realẽ et realiter cõ
nectentẽ. nec hoc intendit negare prima opinio. ꝛ
ꝓbatur istud sic. qꝛ preter actõnẽ qua producitur
subã. ꝛ illã qua ꝑducitur accñs seorsum miraclo
se requiritur actio cõiungẽs si deberent vniri. vñ
nõ solũ extrema habẽt cãm imo eoꝝ vnio et cõiun
ctio habent cãm ꝓprie siue simul producantur et
vniãtur vna actiõe. sicut in oĩ gñatione naturali
et alteratione ꝑ quã compositũ ꝑducitur / siue se
orsum diuersis actionibus / sicut posset fieri ꝑ mi
raculũ. Alia sunt cõplexa necessaria in quibus ꝑ
dicatũ nõ differt re a subiecto sicut in oĩ ꝓpositio
ne ꝑ se ꝑmo modo. et ista quantũ ad cõnexionem
formalit̃ sumptã nõ hñt cãm realẽ. ꝛ sic est ṗa pri
ma opinio. sed hñt cãm rõnis. ꝛ sic est vera alia scȝ
secũda opinio. et nõ aliter. ꝛ ꝓbatur vtraqȝ cõclu
sio. illud qd non est effectus realis sed solũ rõnis
non habet cãm realem sed solũ rõnis. qꝛ causa et
effectus sibi mutuo corrñdent in talibus: vt dꝛ. 2.
phisicoꝝ. sed cõnexio illoꝝ que sunt idem re diffe
rentia solũ rõne est effectus rõnis nõ rei. qꝛ nexꝰ /
vnio / ꝛ coniũctio requirũt distinctionẽ extremoꝝ
qꝛ idem nõ coniũgitur sibi. Uñ non põt esse cõne
xio nisi rõnis extremorum sola ratione differen
tiũ. ꝙ. ꝛc. ❡ Rõnes ꝓcedunt suis vũs: qꝛ rõnes
ꝑme opiõnis cõcludũt de cã reali cõplexorũ idif
ferentiũ re. rationes vero scdẽ cõcludũt de cã rea
li cõplexorum matialit̃ ꝛ de cã reali cõplexionis
formalr̃ indifferẽtibus de cã vero rõnis indifferẽ
tibus cũ dico hõ est aĩal vtrũqȝ hȝ realẽ causam:
qꝛ vtrũqȝ realiter est: sed cõiunctio eoꝝ non est re
alis nec per consequens habet causam realem.

❡ Distinctio. 26. ❡ Questio. 1.

CIrca. 26. distinctionẽ de spe
q̃runt̃ tria. Primũ est vtruȝ
spes sit virtus. Secundũ est
vtrũ sit virtus theologica.
Tertiũ vtrũ virtutes theolo
gice distinguerentur seipsis
Primuȝ. si nõ distiguerẽtur obiectis.
❡ Quãtũ ad primũ videtur
ꝙ spes nõ sit virtus: qꝛ virtꝰ
est dispositio perfecti: vt dicitur. 7. Phisicoꝝ. sed
spes ẽ dispositio impfecti eiꝰ scȝ q̃ nõdũ hȝ qd spe
rat cũ spes sit de non hñte. ergo spes nõ est virtꝰ.
Secundũ ❡ Itẽ ad ꝯsecutionẽ finis supnaturalis videtur
sufficere cognitio finis supnaturalis ꝛ amor eius
dẽ: sed ꝑmũ. s. cognitio sufficienter habet̃ ꝑ fidem
amor aũt sufficiẽter ꝑ charitatẽ. ꝙ spes superfluit
In oppositum. sed nulla virtus est supflua. ergo. ꝛc. ❡ In cõtra
riũ est ꝙ spes numerat̃ iter fidẽ ꝛ charitatẽ q̃ sunt
ṽtutes. ꝙ et ipa ẽ ṽtus. ❡ Rñsio circa istã q̃stiõeȝ
1. opinio q̃ est durãdi q.1. huiꝰ d sunt due opiniones. Pria sic ꝓcedit ꝓponẽs tria
eẽ vidẽda. Primũ ẽ q̃t modis dꝛ spes ꝛ i q̃ sigtio
ne nunc accipiat̃. Scõm est vtrũ sit ṽtus. Tertiũ
est vtrũ habeat certitudinẽ. hoc eñ ponit̃ i diffini
tione dicente q̃d est spes. ❡ Ad ꝑmũ sciendũ est
ꝙ spes accipit̃ q̃nqȝ modis. Uno mõ ꝓ certitudie
et sic accipit̃ Ro. v. vbi dꝛ ꝙ tribulatio patientiã

opat̃. patiẽtia vero spem. i. certitudinẽ q̃si diceret
patiẽs in tribulatione dȝ esse certꝰ de retributiõe
Scdo mõ ꝓ passiõe appetitꝰ sensitiui ꝛ sic cõnu
merat̃ inter q̃tuor ꝑncipales passiões q̃ sunt spes
timor / gaudiũ / ꝛ tristitia. Tertio mõ accipit̃ ꝓ re
spata ẜm ꝙ dicit̃ Thi. 3. Expectãtes beatã spem
id est btitudinẽ spatã. Quarto mõ accipit̃ ꝓ actu
expectãdi vt cũ dr̃ ꝙ spes est expectatio. ꝛc. ꝛ neu
tro istoꝝ modoꝝ spes est virtus: qꝛ cũ virtꝰ sit ha
bitus ipa nõ est certitudo q̃ est q̃dã actus vel eius
cõditio nec res spata nec passio nec actus. oĩa eñ
hec realiter differunt ab hitu. Quito modo acci
pitur ꝓ hitu inclinãte et determinãte volũtatem
ad expectandũ bonũ supnaturale ꝛ arduũ: ꝛ qd sit
cõueniens ponere talẽ habitũ ꝓbat̃. sicut se hȝ in
tellectꝰ nr̃ ad cognitionẽ ṽi supnaturalis: sic se hȝ
volũtas ad ꝯsecutionẽ eiusdẽ: sȝ ꝓpt̃ ꝑmũ intelle
ctũ ponit̃ hitus fidei. ꝙ pari rõne ponẽdus ẽ in vo
luntate ꝓꝑ ẜm actũ illũ aũt dicimꝰ spem. q̃re. ꝛc.
❡ Est tñ hic aduertẽdũ ꝙ sicut hitus fidei ifuse
nõ est simplr̃ necessariꝰ intellectui ad hoc vt assen
tiat ṽo supnaturali: sed solũ vt perfectius ꝛ prom
ptius ꝛ discretiꝰ assentiat. sic ad inclinandũ volun
tatẽ i ꝯsecutionẽ boni supnaturalis nõ est simplr̃
necessarius aliqs habitꝰ infusus: qꝛ ad hoc suffi
cit cognitio talis boni sub rõe possibilis hri: req̃
rit̃ tñ habitꝰ spei ifusꝰ ad hoc ꝙ ꝓptiꝰ ꝛ ꝑfectiꝰ
et firmiꝰ inclinet̃ voluntas ad ꝯsecutionẽ talis bo
ni. ❡ Spes aũt sic accepta diffinit̃ a doctoribus:
ꝙ est certa expectatio future beatitudinis ex me
ritis ꝛ gr̃a ꝓueniens. ❡ Ubi aduertẽdũ ꝙ cum
habitus inotescat ꝑ actum ꝛ obm̃ ꝛ circunstãtias
actꝰ, oĩa hec exꝑmunt̃ in ꝑdicta descriptione actꝰ
cũ dicit̃ expectatio. q̃ sonat i motũ volũtatis ten
dentis in obm̃: ꝛ est sensus ꝙ spes est habitꝰ q̃ ex
pectamus. obm̃ vero innitit̃ cum dꝛ future btitu
dinis: cicunstãtia vero actꝰ cuȝ dꝛ certa: ꝛ hec est
gñalis cõditio cuiuscũqȝ habitꝰ: qꝛ oĩs ṽtus incli
nat certitudinaliter in actũ suũ ꝛ obm̃. circunstan
tia vero actus vt tẽdit in tale obiectũ innuit̃ cum
dꝛ ex meritis ꝛ gr̃a ꝓueniẽs: qꝛ res sperata expe
ctata nõ habet̃ nec expectat̃ hr̃i nisi mediãte gr̃a
dei ꝛ meritis ipsiꝰ opantis vt nõ sit sensus ꝙ spes
q̃ est virtus ꝓueniat ex meritis sed potius ꝙ res
sperata ex eis habeat̃: ꝛ actꝰ spei tendat i rẽ spatã
ꝑ merita tanq̃ ꝑ media ꝑ q̃ acq̃rit̃: ꝛ sic ptȝ primũ
❡ Quantuȝ ad scõm dõm ꝙ spes est ṽtus largo 2. ꝯclusio.
modo accipiendo ṽtutẽ sicut ꝛ ꝑus dictuȝ fuit de
fide qd sic ptȝ: oĩs habitus inclinãs ꝛ determinãs
voluntatẽ ad bonuȝ actuȝ est ṽtꝰ: et hoc ptȝ ex. 2.
Ethicoꝝ. vbi dꝛ ꝙ ṽtus est q̃ hñtẽ ꝑficit ꝛ opꝰ eiꝰ
bonũ reddit: sed spes declinat ꝛ determinat volũ
tatẽ ad bonũ actuȝ. ꝙ ipa est ṽtus. Minor decla
rat̃: qꝛ actꝰ est bonus q̃ est conformis sue regule:
actus aũt ad quẽ inclinat spes est cõformis regu
le sue. cum eñ regula voluntatis sit rõ recta q̃ po
test eẽ recta scõm leges supiores ꝛ iferiores: vtro
qȝ mõ spes initit̃ rõi recte qꝛ initit̃ rõi illuiate ꝑ fi
dẽ cũ q̃ ncẽio ꝯcurrit cõcordit̃ rõ hũana initẽs a
liqbꝰ apparẽtibꝰ vt declaratũ fuit supra. quare. ꝛc
❡ Quantũ ad tertiũ aduertendum est ꝙ certitu
do dꝛ ꝓprie firmitas euidentie ṽtutis cognitiue 3. cõclusio
respectu sui obiecti: ꝛ qꝛ firmitas euidentie deter Durandꝰ
minationẽ quãdã hȝ respectu dubitationis. dubi q.3. huiꝰ d
tans eñ fluctuat in alterã ꝑtẽ: iõ nomẽ certitudi
nis trãslatũ ẽ ad sigñdũ determinationẽ cuiuscũqȝ

virtutis tã naturalis q̃ moralis in suũ actũ ꝛ obiectũ: queadmodũ dicim⁹ ꝙ natura certitudinalit opat. et phs dicit ꝙ virt⁹ est certior arte: qꝛ ꝑ artẽ nõ sic determinat q̃s ad operandũ: sed põt opari sic vel alit/ sicut ꝑ ꝟtutẽ q̃ iclinat ad vnũ ꝛ ꝑ vnũ modũ. certitudo ꝑ pmo et pncipalr ptiet ad vim cognitiuã: sꝫ participatiue ꝛ q̃si trãslatiue ptinet ad vim appetituã et motiuã/ ꝛ ẽ alteri⁹ rõnis hec ꝛ illa: qꝛ certitudo cognitiõis nõ põt deficere. Ei eñ nõ põt subesse falsum: sed certitudo iclinatiõnis põt deficere/ ꝛ q̃nq̃ deficit ab eo ad qꝺ iclinat vt graue ipedit a motu deorsuꝫ: ꝛ h̃ñs ꝟtutẽ q̃nq̃ agit pter eã vl' ɔtra eã: ꝛ tñ certitudo iclinatiõis manet in vtroq̃: qꝛ grauitas certitudinalit inclinat. i. determinate ad motũ deorsum: et oĩs virt⁹ determinate iclinat ad vnũ. Ex q̃ pꝫ ꝙ spes certitudinẽ hꝫ scꝺo mõ dicta cũ qua põt stare ꝙ sperans nũq̃ ɔsequat rẽ speratã. Vñ põt sic argui. illꝺ qꝺ ɔuenit oĩ virtuti ɔuenit spei: sꝫ certitudo scꝺo mõ dicta ɔuenit oĩ virtuti: ꝑ ꝛ spei. ¶ Alia opĩo põt

2. opĩo q̃ẽ doctoris.

imaginari h̃ñs tres ɔclusiones. Prima ꝙ spes est virt⁹ si ꝓprie sumat. Scꝺa ꝙ est virtus necessaria simplr ꝛ ad salutẽ. Tertia ꝙ habet p̃ aliis specialẽ certitudinẽ.

1. cõclusio.

¶ Primũ patꝫ: qꝛ spes accepta ꝓ re sperata nõ est virtus sed virtutis obiectũ. scꝺo accepta ꝓ certa expectatione nõ est virt⁹ sed virtutꝭ actus: ꝛ sic nõ accipit ꝓprie. sꝫ spes ꝓ habitu quo elicit act⁹ respectu talis obiecti est virt⁹: qꝺ patꝫ duplr. Primo qꝛ habit⁹ iclinãs volũtatẽ ad actũ cõformẽ rõni supiori est virt⁹ nõ min⁹ q̃ eliciens cõformẽ rõni inferiori/ cũ hõ magis debeat se regulare ꝑm leges supiores q̃ iferiores captiuã do itellectũ in obsequiũ fidei: sꝫ spes est hmõi: a qua est certa expectatio future btitudinis ex meritis et grã ꝓueniẽs. hoc eñ est ꝑm dicta nõ fidei ifuse ꝛ ꝓmissionis diuie. ꝑ. ꝛc. ¶ Scꝺo qꝛ habit⁹ dispõnẽs ad btitudinẽ est virt⁹: spes ẽ hmõi vt pꝫ ex diffinitione data. ergo. ꝛc.

2. cõclusio

¶ Secũda cõclusio est ꝙ spes est habit⁹ simplr necessari⁹ ad salutẽ. qꝺ patꝫ duplr. Primo: qꝛ nõ min⁹ indiget potẽtia habitu ad tẽdendũ in bonũ supnaturale q̃ in bonũ morale: sed q̃uis intellect⁹ ꝑ prudẽtiã sufficiẽter ostendat q̃d eligendũ: tñ cũ hoc indiget appetit⁹ habitu ad ꝓsequendũ/ sicut patet in trib⁹ virtutib⁹ moralib⁹ q̃ sunt necessarie cũ prudẽtia. ergo q̃uis intellect⁹ ꝑ fidẽ ostẽdat btitudinẽ vt arduã ꝛ possibilẽ haberi: tñ ad sperãdũ eã idiget volũtas hitu ¶ Scꝺo: qꝛ illud necessariũ est ad salutẽ cõcomitatiue sine quo hñi non põt illud qꝺ est necessariũ absolute: sed ad salutẽ necessaria est absolute virtus caritatis q̃ in puro viatore esse nõ põt sine virtute spei. ꝑ. ꝛc.

3. cõclusio

¶ Tertia conclusio est/ ꝙ spes hꝫ specialẽ certitudinẽ sup virtutes acq̃sitas ꝛ etiaꝫ morales infusas. Vñ apls. Spes autẽ nõ cõfundit. virtutes eĩ morales in viro virtuoso etiã sine culpa pñt frustrari fine intẽto/ ꝛ silr itellectuales sicut domificatiua hꝫ ꝑ fine domũ/ a quo põt iuit⁹ artifex ipediri. largus ꝛ magnific⁹ dare magna/ a q̃b⁹ pauptate ipedit. iusticia etiã legalis ab exteriore bono qꝺ maxie intẽdit. ꝛ fortitudo a martyrio. ꝛ tẽperantia foris oppimi. Sic igit oĩs virt⁹ acq̃sita licet determinate ad aliq̃d declinet/ ꝛ sic certior est oĩ arte: tñ qꝛ põt deficere in viro virtuoso ab eo qꝺ pncipaliter vel scꝺario inclinat deficit a certitudine. spes aũt nõ ɔfundit: qꝛ a cõsecutione glie aie quã intẽdit pncipalit/ et corpis quã accidẽtaliter/ nõ põt manens virt⁹ ipediri.

Ad rõnes añ oppõm

¶ Ad primũ argumẽtũ dicẽdũ ꝙ spes est dispositio ꝑfecti in cõparatione ad actũ sibi cõuenientẽ qꝺ est sperare. ad hũc eñ spes sufficiẽter ꝑficit volũtatem q̃uis sperãs in hoc sit ipfect⁹: qꝛ caret re sperata.

Ad scꝺm.

¶ Ad secundũ dicendũ ꝙ ad cõsecutionẽ finis supernaturalis nõ sufficit cognitio ꝛ amor: sed req̃rit inclinatio in ipsum tanq̃ in possibile haberi: ꝛ hoc facit spes ꝓpter qꝺ pter fidẽ et caritatẽ oportet ponere spem inclinantem.

¶ Questio secunda.

Secundo q̃rit/ vtrũ spes sit virt⁹ theologica? ¶ Et arguitur ꝙ nõ: qꝛ virt⁹ theologica non cõsistit in medio duoꝝ vicioꝝ: sed spes ɔsistit in medio duoꝝ viciorum scꝫ p̃suppositionis ꝛ desperatiõis. ergo nõ est virt⁹ theologica.

Primum

¶ Itẽ obiectũ spei est arduũ: sed tendere in arduũ ptinet ad magnanimitatẽ q̃ est virt⁹ moralis. ergo ꝛ spes.

Secundũ

¶ Itẽ ille virtutes sunt eedẽ qua rũ extrema opposita sunt eadẽ: sed spei ꝛ fortitudinis sunt eadẽ extrema vtriq̃ opposita/ scꝫ timiditas ꝛ audacia. ergo spes et fortitudo sunt eadẽ virt⁹. cõstat aũt ꝙ fortitudo est virt⁹ moralis ꝛ nõ theologica. ergo ꝛ spes.

Tertium.

¶ In ɔtrariũ arguit: qꝛ spes nõ est virt⁹ itellectualis cũ sit habit⁹ volũtatis. nec moralis cũ non sit circa passiones ꝛ actiones nr̃as. ergo est theologica.

In oppõꝫ

¶ Respõsio. Hic sunt due opiones.

Respõsio. 1. opĩo q̃ẽ durã. q. 3.

¶ Prima ꝓponit circa q̃stionẽ istã tria vidẽda. Primũ est an spes sit virt⁹ theologica: ꝛ qualiter ab aliis distinguat: scꝫ fide ꝛ caritate. Scꝺm est de ordie spei ad fidẽ ꝛ ad caritatem. Tertiũ est in quib⁹ sit spes. ¶ Quantum ad primum sciendũ ꝙ virt⁹ theologica dr̃ q̃ hꝫ deũ ꝓ obiecto. sꝫ hoc põt itelligi duplr. Vno mõ de obiecto imediato. Alio mõ de obiecto pncipali q̃uis mediato. si de obiecto imediato: sic spes nõ esset virtus theologica: qꝛ imediatũ obiectum spei nõ est de⁹ sed beatitudo formalis q̃ est q̃d creatũ: qꝺ patꝫ: qꝛ spes ptinet ad amorẽ ɔcupiscẽtie quo volum⁹ nobis aliqꝺ bonũ: sed ꝓximũ ꝛ imediatũ obiectũ amoris cõcupiscẽtie nõ est ipse de⁹ ꝑm se: sic eñ amãdus est ꝓpter se de⁹ ꝛ amore amicitie. ergo est aliquid aliud/ nõ nisi beatitudo creata vt patet ex descriptiõe spei scꝫ ꝙ est expectatio future btitudinis. ergo. ꝛc. ¶ Itẽ/ idẽ est obiectũ spei et gaudii seu delectationis/ nec differũt nisi scꝺm p̃sens et futurum: sed obiectuꝫ ꝓximũ gaudii seu delectatiõis nõ ẽ de⁹ ꝑm se sꝫ btitudo creata: sicut ꝓbatum fuit pmo libro. di. 1. ergo ꝛ spei. Si vero loquamur de obiecto pncipali sꝫ tñ mediato: sic deus est obiectum spei/ ꝛ spes est virt⁹ theologica Beatitudo eñ q̃ hꝫ deũ ꝓ obiecto est ꝓximũ obiectum spei. ꝛ ita obiectũ btitudis est pncipale obiectũ spei q̃uis mediãte btitudie est tñ pncipale: qꝛ totã bonitatem et arduitatẽ quã spes attendit in obiecto suo hꝫ btitudo ex hoc ꝙ est circa deũ sicut circa obiectũ ꝓximũ. hoc aũt itelligẽdũ ẽ de obiecto qꝺ ẽ res spata: qꝛ si obiectuꝫ spei dicat illud a q̃ spam⁹ btitudinẽ: tũc ipe de⁹ ẽ imediatũ obiectũ spei. ¶ Ex hoc pꝫ qualit spes distiguat a fide ꝛ caritate. distiguit eñ ab vtroq̃ duplr. Vno modo penes obiectũ: qꝛ obiectũ fidei ꝛ caritatis imediatũ ẽ ipse de⁹. obiectũ aũt imediatũ spei est btitudo creata. q̃uis pncipale et mediatũ sit ipse

deus. Alio modo distiguit spes a fide penes subiectũ: qꝛ fides ꝑficit intellectũ: spes autẽ volũtatẽ. a caritate aũt penes actũ: qꝛ act⁹ caritatis ptinet ad amorẽ amicitie: act⁹ aũt spei ad amorẽ ɔcupiscẽtie: ꝛ sic patet pmũ.

2. ɔclusio.

¶ Quantũ ad secundũ notandũ ꝙ sicut dictũ fuit supra. di. 21. aut q̃rit de ordine tpis aut nature. si de ordine tpis/ tũc q̃stũ ad pmã infusionẽ istoꝝ hituũ/ nõ ẽ iuenire in eis talẽ ordinẽ qꝛ simul infundunt ꝛ cã tũc tacta fuit. Si ꝟo q̃rit de ordie nature/ sic planũ ẽ de fide: qꝛ ipsa pcedit naturalit spem ꝛ caritatẽ vt tũc ꝓbatum fuit. De spe aũt ꝛ caritate qualẽ ordinem habeãt nõ est adhuc clarũ. si eĩ cõsiderem⁹ actũ amãdi ꝛ sperãdi q̃ vident esse a spe et caritate: sic caritas videt pcedere spem sicut diligere pcedit spare pri⁹ eñ diligit aliq̃d tãq̃ bonũ q̃ speret tãq̃ possibile. Sed hoc nõ obstãte dicendũ ꝙ spes pcedit caritatẽ ordie nature: qꝺ pꝫ duplr. qꝛ illꝺ est pri⁹ q̃ amoto amouet alterũ ꝛ nõ ecõuerso: sed amota spe amouet caritas et nõ ecõuerso. ꝑ spes pcedit caritatẽ. Scꝺo qꝛ ꝓpriũ est caritatꝭ ponere circa oẽm bonũ actũ rõnẽ meriti: sine caritate eĩ põt voluntas amare tã bonũ naturale q̃ supnaturale ꝛ etiã sperare vt pꝫ in h̃ñtib⁹ fidẽ informẽ: sꝫ nullũ meritũ põt esse sine caritate. vt pꝫ. 1. Corin. 13. meritũ autẽ est vltima ꝑfectio q̃ est possibilis in actibus volũtatis saltẽ in viatorib⁹. ꝑ caritas ẽ vltimus hit⁹ volũtatis/ ꝛ sic pꝫ scꝺm.

3. cõclusio Durãdus q. 3. arti. 2.

¶ Quantũ ad tertiũ in quib⁹ sit spes/ aduertẽdũ est ꝙ aut q̃rit de spe quo ad habitũ/ aut quo ad actum. si quo ad habitũ/ sic spes nõ est in demonib⁹/ nec in dãnatis hoĩb⁹/ si verũ est qꝺ assũptuꝫ fuit pri⁹ ex cõi dicto alioꝝ. s. ꝙ hit⁹ infusus amittit ꝑ vnicũ actũ malũ cõtrariũ. ɔstat autẽ ꝙ in dãnatis est act⁹ desperatiõis de h̃ñda btitudie: qꝛ sicut ad ꝑfectionẽ btitudis ptinet securitas de ea nõ amittenda: sic ad cumulũ misẽie dãnatorũ ptinet: qꝛ ipsi sciũt ꝙ nullo modo pñt euadere dãnationẽ nec ad btitudinẽ ɔuenire ꝓpt qꝺ desperãt de ea ergo in eis nõ est spes quo ad hitũ. ¶ Hec autẽ rõ nõ cogit q̃n habitus spei possit manere in btis/ nec alia rõ appet apparẽs ad pñs/ nisi q videret frustra manere cũ nõ possit exire in actũ suũ pncipalẽ vt statim patebit. In xp̃o autẽ nũq̃ fuit spes/ ꝛ si fuisset frustra fuisset ꝓpter eandẽ rõnẽ. ¶ Si autẽ q̃rat de spe q̃ ad actũ/ sic dicendũ est ꝙ ꝓprie act⁹ spei nõ est in beatis/ nec in dãnatis/ sed solũ in viatorib⁹: qꝛ deficiẽte obiecto necesse est actũ deficere: sed i btis ꝛ in dãnatis deficit obiectũ spei. ergo deficit act⁹ eius. Maior de se patet: sed minor ꝓbat: qꝛ obiectum spei vniuersaliter loq̃ndo est bonũ ꝛ in hoc differt spes a timore q̃ ẽ de malo. Itẽ non qꝺlibet bonũ sed arduũ qꝺ difficultatẽ hꝫ/ ꝛ in hoc differt a ɔcupiscẽtia vel desiderio q̃ est de bono absolute Itẽ oportet ꝙ sit futurũ/ in quo differt a gaudio vel delectatione. ꝛ istud tertiũ sequit scꝺm: qꝛ bonũ pñs difficultatẽ vel arduitatẽ nõ habet ad ɔcupiscendũ cũ iã sit habitũ. oportꝫ etiã ꝙ sit possibile h̃ñi/ et ꝙ vt sic appheñdat/ in quo differt a desperatione. Preter hec autẽ ad pncipalẽ et formale obiectum spei vt est virt⁹ theologica req̃rit ꝙ illud bonum arduum possibile h̃ñi sit btitudo supnaturalis. cõstat autẽ ꝙ in dãnatis/ angelis/ vel hoĩb⁹ nõ est hoc iuenire: sed poti⁹ opposita vt dictũ fuit Beatis ꝟo sua btitudo essentialis non est futura sed p̃sens: accidẽtalis ꝟo quo ad gloriã corpis/ ẽ cis futura: ꝛ similiter fuit in xp̃o ante resurrectionem sed tamen non habet rationem ardui et difficilis: qꝛ licet gloria corporis sit quid arduum per comparationem ad naturã humanã absolute consideratã: non tamen ꝑ cõparationẽ ad eã habentẽ iam gloriã anime: tuꝫ qꝛ gloria corporis est minimum quid in comparatiõe ad gloriã anime: tum qꝛ habens gloriã anime habet sufficientẽ causam glorie corporis. patꝫ ergo ꝙ tã in damnatis q̃ in beatis deficit aliqua conditio obiecti spei. ergo in eis nõ põt ꝓprie esse actus sperandi. dico autẽ ꝓprie: qꝛ accipiẽdo sperare ꝓ quacunq̃ expectatione boni futuri: sic in beatꝭ est expectatio stole corporis vel alterius premii accidentalis. sic etiã sperare dicunt. sicut ex psona xp̃i dicit in psal. In te dñe speraui. vt glosa exponit.

Ad rõnes añ oppõm

¶ Ad primum argumentum dicendũ ꝙ non est ꝓprium virtuti morali consistere in medio duoꝝ vicioꝝ: qꝛ non cõuenit omni nec soli. nõ omni: qꝛ non cõuenit iusticie: nec soli: qꝛ sicut circa passiones contingit excedere regulã rationis et ab ea deficere ꝑm que attenditur vicium supabundantie et defectus/ iter que virtus moralis tenet medium tanq̃ ɔcors regle rationis/ sic in actibus rationis respectu regule supnaturalis ɔtingit excedere et deficere ꝛ equari: sicut contingit plus credere q̃ oportet/ ꝛ min⁹ q̃ oportet/ ꝛ q̃tum oportet. ꝛ ꝑm hoc fides ꝑ quã credit q̃d et quãtum oportet est medium iter duo vicia/ licet nõ sint eis ꝓpria noĩa imposita: sed vocatur vtrumq̃ generali noĩe infidelitas. et eodeꝫ modo est de spe nisi ꝙ viciis oppositis sunt nomina iposita/ scꝫ presumptio et desperatio. nec istud arguit spem virtutem esse moralem. verum est ꝙ hoc magis attribuit virtutib⁹ moralib⁹ q̃ aliis qꝛ plures ex virtutibus moralibus habẽt esse circa passiones in quibus est inuenire ex natura eaꝝ supabundantiam et defectum et medium.

Ad scꝺm.

¶ Ad secundum dicẽdum ꝙ magnanimitas est circa bonum arduum humanum tñ qꝺ est ꝓportionatum tãq̃ possibile haberi ꝓpriis viribus/ vnde est virtus moralis: sed spes est circa bonum arduum supernaturale qꝺ excedit facultatem nature: ꝛ ideo est auxilio alterius assequendum/ vnde est virtus theologica.

Ad tertiũ

¶ Ad tertium dicẽdum ꝙ spes ꝛ fortitudo non sunt idem nec habent idem obiectum nec eadem extrema. obiectum eñ spei est bonum. obiectum vero fortitudinis est periculum qꝺ habet rationem mali. extrema etiam spei sunt p̃sumptio et desperatio. Bonum eñ arduum vel ꝓpter difficultatem dimittitur totaliter: et sic est desperatio: vel preter media ad ipsum ordinata appetitur/ et sic est presumptio: vel tẽditur in ipsum ꝑm media ad hoc diuinitus inspirata/ ꝛ sic est spes. extrema autem fortitudinis sunt timiditas et audacia. Propt periculum eñ vel totaliter fugitur/ ꝛ sic est timiditas/ vel preter rationem in ipsum tẽditur/ et sic est audacia. Fortitudo ꝟo medio modo se habet. et sic patet ꝙ nõ sunt idem spes ꝛ fortitudo. Aduertendum tamen est ꝙ qꝛ fine dirigũtur ea que sunt ad finem. ideo virtutes theologice que habent vltimum finem pro obiecto importãt actus aliarium virtutum qui sunt circa ea q̃ sunt ad finem: ꝓpter quod spes importat actum fortitudinis. scꝺm illud ysa. 30. In silentio ꝛ in spe erit fortitudo. et similiter patientie longanimitati/ q̃ dicunt quedã expectatio vt dicitur Roñ. 8. ꝑ pa-

tietiã expectam⁹.et ad Gala.5.Lõganimitas ex=
2.opinio q̃ ẽ doctoris. pectatiõis.⁊c. ¶ Scda opinio põt imaginari ha
bens duos articulos. Prim⁹ q spes est virt⁹ theo
logica. Secundo de subõ spei. Prim⁹ articul⁹ hʒ
1.cõclusio tres cõclusiones. Prima est q spes est virtus the
ologica.scda q est realr disticta ab aliis fide ⁊ cha
ritate.tertia q est media inter illas ordie nõ tpis
sed nature. ¶ Primũ dicunt qdã pter obiectuʒ
pncipale nõ imediatũ vt visum est tñ sicut pncipa
le obiectum:et etiã imediatuʒ fidei est illud de q̃
oĩa credũtur.s.de⁹ ipsum aũt creditũ qd aliqñ est
creatũ si dicaȓ creditũ id qd de alio crediȓ nõ est
imediatũ obiectũ fidei. et sicut imediatũ obiectũ
charitatis est deus a q̃ dilectio charitatis ad alia
deriuaȓ ⁊ nõ prim⁹ vel ipsemet q̃ tñ est pmo dile
ctum:sic etiã de⁹ i quẽ imediate speram⁹ et a quo
oĩa bona speramus videȓ nõ solũ pncipale sʒ etiã
immediatũ obiectum spei et nõ res ab eo spata si=
cut in habitibus appetitiuis q̃ sunt circa passiões
nõ dicimus q res p illos habitus electa vel intẽ=
ta etiã pncipaliȓ sit obiectuʒ imediatũ sed magis
finis sed magis passiones ipe circa qs opanȓ sicut
tẽperãtia p obiecto hʒ passiões cõcupiscibilis vt
illd nõ qd opaȓ sʒ circa qd:moderantiã aũt passio
nũ quã efficit nõ hʒ p obiecto.sed p effectu: qetẽ
etiã animi quã finaliȓ ⁊ pncipaliȓ cõsequi intẽdit
hʒ p fine nõ p obiecto: ita et spes deũ in quẽ ferȓ
et a quo ⁊ in quẽ sperat hʒ p obiecto imediato cir
ca qd exercet actũ suũ:ipam aũt rẽ spatã quã me=
ritorie efficit hʒ q̃si p effectu vel pro fine. i illd enĩ
tendit sicut in bonũ arduũ qd est inquãtum est vl
timus finis:⁊ sic magis est finis q̃ sit primũ obie
2.pclusio. ctum ⁊ imediatũ. ¶ Scda cõclusio est q spes est
virt⁹ theologica distincta ab aliis virtutib⁹ theo
logicis: et pʒ q differt a fide subiecto ⁊ obiecto et
actu:qr fides in intellectu spes in voluntate obie
ctum fidei deus sub ratione veri spei sub ratione
boni vel beatitudo creata ¶ Item actu qr potest
desperare cum discredere vt in heretico et ecõuer
so vt fidelis desperat seipsum. Sed quõ differat a
caritate:ex pte q̃dẽ obiecti: sicut irascibilis ⁊ pcu
piscibilis:quia spes non est nisi in arduuʒ bonum
ex pte autẽ subiecti non differũt:sʒ si spes ad amo
rem cõcupiscẽtie solũ ptinet cũ charitas sit amor
amicitie manifesta est differentia rõnis:sed pter
hoc non apparet differẽtia realis:qr btitudo ipsa
q̃ per spem spaȓ eadẽ p charitatẽ desideraȓ ⁊ vter
q actus est cõcupiscentie tã sperare q̃ amare/vel
desiderare bonũ ⁊ nõ põt spari bonũ nisi qd amaȓ
vel desideraȓ pter qd videreȓ vnus habitus suf
ficere:maxime cũ scriptuʒ sit charitas oĩa sperat
sed qr desperãs põt desiderare cõcupiscere natu=
raliter et etiã deliberata quadã velleitate q̃ est im
possibilium:nam beatitudie de qua dãnati despe=
rant naturali tñ appetitu desiderãt ⁊ deliberãdo
vellent hr̃e si possent:ideo ex hac distinctiõe actu
um põt pbabiliter distingui habitus spei ab habi
tu charitatis. ¶ Tertia conclusio est q spes est
3.cõclusio media.dicũt tñ omnes q licet oẽs vel tẽpe infun=
danȓ:tñ natura prior est fides:posterior charitas
media spes. Et q fides precedat spem naturaliȓ
patet ex naturali ordine primorũ obiectoꝝ actuũ
qr intellectus est prior volũtate ⁊ verũ bono specia
liter quodam puto arduo et prius est credere q̃
sperare ⁊ licet posset aliquis in vno discredere in
alio sperare.nõ tamen sperare põt illud qd nõ cre
dit possibile.sicut ecõuerso potest desperare etiaʒ
ab illo qd credit eẽ vel esse possibile.⁊ si non forte
illo mõ quo desperat prius aũt est quo non cõuer=
titur cõsequentia. Sed q caritas sit posterior spe
probant quidã vt visum est.qr sublato priore sub Cõtra durãdi d prioritate spei ad caritatem.
mouetur posterius.sed nõ valet:qr in xpo ⁊ beatꝭ
est caritas sine spe.⁊ illud videtur prius qd rema
net alio sublato p se:non per accidens. Per se au
tem est q euacuetur spes ⁊ remaneat caritas in
patria.sed per accñs est q homo in via perdat ca=
ritatem ⁊ retineat spem.qr non ad hoc datur cari
tas vt perdatur:sed vt perficiatur . ⁊ spes ad hoc
vt itroducat i gloriã. Q; etiam probant secundo
charitatem esse vltimã pfectionẽ viatoris q̃ est ra
dix merendi non valet:quia istud probaret ipsam
etiã esse vltimã respectu donorũ q̃ sunt in appetitu
sensitiuo. Videȓ igr aliȓ dicendũ:qr cõparãdo ha
bitus scdm ordinẽ actuũ videȓ q spes pcedit cha
ritatem quantũ ad illud i quo spat:sʒ seqtur quã=
tum ad illd qd spat. Primũ apparet: qr ex hoc q
scio aliquẽ me diligere spero in eũ etiã si ego non
diligã eũ qr hõ benefacit ei quẽ diligit. nõ autem
diligenti quẽ nõ diligit per fidem igr sciens q de⁹
me diligit parat⁹ dare gloriã ex virtute ⁊ grã sta
tim spero in eũ:sed qr nõ possum eum diligere me
ritorie nisi ipse dat mihi hoc ipsuʒ donũ spero me
ab ipso ⁊ sic sperare in deuʒ pus est q̃ diligere eũ
meritorie. Sed dico scdo q prius est vitam beatã
amare q̃ ipsam sperare qr amor est prior omi alia
passione et affectione pter q non est spes nisi p̃=
cedat amor;nec est spare aliquid nisi amatũ ¶ Et
si dicaȓ q p idẽ seqtur q prius est amare deum q̃
sperare in eũ nõ valet:qr bene est pus amare q̃ il
lud sperare a quocũq si illd amatũ etiã vt possum
sperare ab illo quẽ nõ amo sed odio:dũ tñ ipe me
diligat:et sic amor pcedit oẽm passionẽ lʒ nõ sic q
oẽ obm̃ passiõis sit obiectũ amoris: qr amor q̃ p̃=
cedit timorẽ ⁊ tristiciã nõ est illi⁹ qd timeȓ sed op=
positi:sʒ amor qui pcedit passiões q̃ sunt respectu
boni est bene respectu illorũ sic q non est spes nec
desiderium nec gandiũ nisi de re prius amata ẽ tñ
spes in aliq̃ nõ amato sed de re amata. ¶ Quãtũ 2. articls.
ad scdm articulum de subiecto spei sunt alie tres 1.cõclusio
cõclusiones. Prima q spes nõ est i beatis. Scda
q non est in dãnatis. Tertia q põt esse i omibus
aliis. Primũ apparet qr aut sunt beati i aĩa ⁊ cor=
pore:⁊ sic nõ põt in eis esse spes qr non est nisi re=
spectu glorie essentialis ⁊ accidẽtalis non habite
qr nõ ẽ spes nisi respectu futuri: frustra autẽ esset
in eis habitus q̃ nõ posset exire in actũ. ¶ Idem
aũt est de hñtibus gloriã aĩe respectu glorie cor=
poris expectate:qr nõ hʒ res sperata rõneʒ ardui
respectu spantis qui iam habet qd maius est et il
lud in cã sua:ideo illd sperare xpi añ resurrectio=
nem et animaꝝ beatarum stole corporis non põt
esse spei virtutis. ¶ Secunda conclusio apparet 2.pclusio.
de dãnatis pena sensus et dãni vt demones ⁊ ho=
mines qr habitus infusus nõ stat cũ actu ptrario
in illis autem est desperatio et similr de pueris dã
natis perpetuo pena dãni qr non sperant vitã bea
tã siue qr non cognoscunt siue quia non habentes
sciunt nec in hac vita habuerũt aliquẽ habitũ in=
fusum pter qd nec nunc hñt que etiã ratio valet
ad dãnatos infideles in quibus nunq̃ fuit spes in
via. ¶ Tertia conclusio est q spes põt esse in oi= 3.cõclusio
bus aliis ⁊ hoc apparet pmo de oibus viatoribus

quibus etiam in extremo charitas potest infundi
et per consequens spes dicente Augu. de nemine
q̃diu viuit desperandũ est:esset autẽ si spei capax
non esset. ¶ Idem patet secũdo de illis qui sunt
in purgatorio.nõ em̃ magnitudo penarũ despera
re facit sicut hic aliquos:sed magis consideratio
premiĩ minuit vires flagelli sm quosdam.spes em̃
infusa nõ tolliȓ nisi p culpã vel gloriã:sed quicũq
est in purgatorio habuit i morte spem/als si despe
rasset in morte fuisset dãnat⁹ vt iudas/nec cõmisit
postea culpã sʒ magis abolet eã/ nec adhuc hʒ glo
riam.ergo habet spem suã quo ad actũ ⁊ habitum
sicut fidẽ. Idẽ patet tertio de patrib⁹ in limbo per
eandẽ rationem: qr ipsi in spe defuncti sine culpa
et gloria et pena nec dãni ibi sunt sperãtes sangui
nem agni de lacu educti. Argumẽta soluta sunt.

¶ Questio tertia.

Tertio queriȓ/vtrum virtutes
theologice distiguanȓ seipsis:
si non distinguerenȓ obiectis.
Primũ. ¶ Et videȓ q nõ: qr sicut ha=
bit⁹ distinguunȓ p obiecta:ita
⁊ potẽtie:sed sublata formali
distinctione obiectoꝝ tollere=
tur distinctio ipsoꝝ.ergo. ⁊c.
Maior est:3. de de aĩa. sciẽtie
secanȓ queadmodũ ⁊ res.⁊.6.ethicoꝝ. Minor p
baȓ:qr remotis primis distinctis tolliȓ distinctio
totaliter:sed prima distinctiua potẽtiarũ sunt ob
iecta distincta formaliter.ergo.⁊c. Minor pbaȓ:
qr maior patet. Phs em̃ dicit.2. de aĩa.q potẽtie
distinguunȓ p act⁹/ ⁊ act⁹ p obiecta/ ⁊ sic obiecta
In oppõʒ sunt prima distinctiua. ¶ Cõtra: qr qd distiguit
potẽtias multo magis habitus: sed diuersus mo
dus tendendi in idẽ obiectũ sufficit ad distinguẽ=
dum potentias.ergo.⁊c. Maior patet. Probatio
minoris: qr tẽdere in aliqd obiectum patiẽdo ab
eo ⁊ mouẽdo seipsum est diuersus modus tẽden=
di in obiectum:sed primũ pvenit itellectui ex na=
tura sua siue volũtati / scilicet nõ pati ab obiecto
et mouere seipsum/alioquin periret liberum arbi
trium vt quidã dicũt. ergo stãte eodẽ obiecto for
mali pñt hr̃e diuersum modum tendẽdi in ipsum
¶ Respõsio. Ad euidentiã isti⁹ questionis quat=
tuor sunt facienda. Primũ est vnde aliqd habet
distigui ab alio. Scdm est/quõ potẽtie distinguũ
tur p obiecta. Tertium est videre quõ obiecta di=
stinguunȓ inter se. Quartum est soluere ad q̃stio=
Herueus quolibeto 1.q.12. nẽ. ¶ Quantũ ad primũ sciendũ q sicut res ha=
bet esse p principia itrinseca et extrinseca/ita ⁊ di=
stingui. q̃tum ergo ad pncipiũ intrinsecũ loquen
do de distinctiõe specifica et formali de qua hic lo
quimur/vnũqdq distiguiȓ ab alio vl'se toto sicut
simplicia/vel aliq̃ sui.s. ipsa forma sicut cõposita:
ita q formale distictiuũ itrinsecũ rei/vel ẽ ipa to
ta essentia ei⁹ sicut simplicia distinguunȓ abinuicẽ
sicut albedo ⁊ nigredo distinguuntur seipsis / vel
pars q̃ est forma: sicut in pposìtis iueniȓ/ vt hõ et
equus distinguunȓ p suas formas.forma auteʒ et
materia distinguuntur seipsis / p principia etiã ex
trinseca distinguunȓ res sicut per finem ⁊ causam
efficientẽ: p finẽ sicut serra et dolabra distinguun
tur p diuersum modum secandi ad quẽ ordinãtur
Dicunȓ autẽ aliqua distingui p finem inq̃tum di=
uersi fines requirũt diuersa media formaliter dif
ferẽtia quib⁹ attingantur. per causam autẽ effecti
uam dicunȓ res distingui dupliciter. Vno modo:
quia vnum efficiens facit multa ex vno. sicut si ex
vna massa luti fiat q̃tum ad vnam partẽ pott⁹/⁊
q̃tum ad aliã parteʒ godetus. vel aliquod aliud
vas.alio modo qñ aliquod vel aliqua plura effi=
cientia aut q̃ plura causant: qr anteq̃ fiũt vnum
nec sunt nata fieri ex vno:sicut si aliqua causa po=
naȓ esse causa plurium intelligẽtiarũ: et sic distin=
guunȓ res p causam effectiuã. ¶ Quãuis autem Obiectio doctoris cõtra herueum.
ista sint pbabiliter dicta: tamen iter distinguẽtia
extrinseca preter efficiens et finẽ potest cõnume
rari materia in qua. dicunȓ em̃ actu distingui sub
iectis:qr si oẽ qd est causa essendi est causa distin=
guendi cum subiectum sit causa accidentis in esse
p psequens et distingui ⁊ q̃tum ad esse specificũ/
et q̃tum ad accidentia ppria que sibi determinãt
subiecta/vnde et dicuntur causari a ppriis princi
piis spẽi ⁊ q̃tum aliqua cõmunia in formis artifi
cialibus quarũ tota substantia videtur esse subie=
ctũ/et p psequens ab ipso est totum esse etiam spe
cificum vt diciȓ.8.metaphisice. qr differũt vel agẽ=
te;ex materia et differentia materiali/ sicut circu=
lus aureus et cupre⁹: q̃uis posset dici q subiectũ
si non sit causa efficiens est tamen causa finalis.
¶ Quantum ad scdm scʒ quõ potẽtie distinguã 2.articul⁹ Herueus vbi sup:a.
tur per obiecta sciendum sm quosdam q potẽtie
et actus non distinguuntur p obiecta sicut p prin
cipium intrinsecũ intrans essentiam rei quo vnuʒ
formaliter ab alio distinguiȓ/quod pbant:qr pri=
mum ⁊ p se obiectũ alicui⁹ act⁹ vel potẽtie nõ est
ipsa potentia vel actus vel aliquid essentie sue: sʒ
sicut dictum est principiũ distinctiuũ itrinsecũ est
ratio essentie rei vel aliqd eius.ergo.⁊c. Et ideo
loquendo de distinctione intrinseca potentie cum
sint quedam forme simplices ⁊ similiter actus se=
ipsis distinguuntur:sicut seipsis distinguunȓ albe
do et nigredo. Vlterius vero potẽtie distinguũȓ
p actus sicut p fines.et hui⁹ rõ aliq̃liȓ patʒ/nã illa
q̃ ordinanȓ ad aliquos fines/ quorum diuersitas
requirit diuersitatem formalem in mediis ordi=
natis ad finem dicunȓ distigui p fines:sed ille po=
tentie ordinanȓ ad illos actus sicut ad fines.s.ad
velle ⁊ intelligere:qr quicq̃d sit de potẽtia actiua
non est dubium quin potẽtia passiua ordinetur ad
actum suũ sicut ad finem.predicti autẽ actus ha=
bẽt talem diuersitatẽ que requirit diuersitatẽ for=
malem in principiis receptiuis illorum actuum.
ergo pdicte potentie que sunt principia receptiua
illorũ actuũ distiguũȓ p illos actus sicut p fines.
actus autẽ per obiecta/per causas efficientes/et
per terminos extrinsecos. ¶ Ad cuius euiden=
tiam sciẽdum q scdm positionem que ponit illas
potentias moueri ab obiecto quã ad nunc teneo
actus earum comparantur ad obiecta dupliciter
Vno modo sicut ad mouens inquantum obiectũ
causat actum intelligendi vel volendi. Alio mo=
do sicut ad terminum inquãtum intelligere ⁊ vel
le terminantur ad obiecta sua vt ad cognitum et
volitum accipiendo predictos actus prout com=
parantur ad obiecta vt ad motiua distinguuntur
per obiecta sicut per causam efficientem:quia di=
stingui per causam efficientem est quando plura
formaliter distincta fiunt ab aliqua causa effecti=
ua vna vel pluribus:ita q causalitas illa se extẽ=
dat ad causandum pluralitatem istam effectiue:
pront vero comparantur ad obiecta illa sicut ad

terminos/ sic dicuntur distingui per terminos vt
hic accipio est terminum vel vnū vel plures posse
terminare diuersos act9 nati terminari ad diuer-
sos terminos/vel tendere in eūdē terminū diuer-
simode.sic autē est in ꝓposito:nā actus q̄ sunt vel-
le et intelligere terminant̄ ad volitū et ad cogni-
tum/vel sicut ad diuersos t̄minos/ vel sicut ad eū
dem terminū diuersimode ꝑ tales actus acq̄situz
vel habitū. ¶ Quid aūt sit de hoc/vtrū cognitū
vel volituz sint diuersi termini vel vnus. Ad hoc
hēbit̄ in q̄rto articulo. Potētie autē distiguunt̄
ꝑ obiecta ꝓut sunt motiua / sicut p̄ncipia passiua
distingui dicunt̄ ꝑ motiua sua. qd̄ q̄dē ꝯtingit q̄n
motiuū natū est causare diuersos actus req̄rētes
diuersa p̄ncipia receptiua.sic autē est in ꝓposito:
nā obiecta mouētia ad itelligere et velle causant
diuersos actus req̄rētes diuersa p̄ncipia recepti-
ua. Prout v̄o ꝯparant̄ ad ea vt ad t̄minos distin
guunt̄ sicut ꝑ fines. ¶ Ad cuius euidentiā sciē-
dum ꝙ finis alicui9 dr̄ dupl'r .s. res extrinseca quā
q̄s assequit̄ ⁊ assecutio ipsi9. sicut finis auari ē pe-
cunia vt res et possessio pecunie vt assecutio rei/
finis aūt istarū potētiaꝝ vt assecutio rei sunt act9
sui.s. velle ⁊ itelligere:sed finis vt res quā hn̄s po
tentiā mediātib9 actibus eaꝝ assequit̄ est obiectū
Et sicut diuersitas actuū tāq̄ finis req̄rit diuer-
sitatē potētiarū accipiēdo finē ꝓ assecutione rei:
ita etiā q̄n obiectū vnū vel plura natum est attin
gi diuersis actib9 req̄rētib9 diuersitatē talium p̄n
cipioꝝ receptiuoꝝ dr̄ esse cā finalis talis distictio
talium p̄ncipioꝝ/accipiēdo finē ꝓ re quā q̄s asse-
quit̄ ꝑ actū suū. ⁊ sic pꝫ quō distiguunt̄ pōe ꝑ act9
et actus ꝑ obā. ¶ Inq̄rēdo aūt de his ꝙ p̄mo di

Inquirit doctor de dictis herueī i isto.3 articulo.

cunt potentias nō distingui intrinsece ꝑ obiecta/
verum est s̄m cōem opinionē q̄ distinguit potētiā
ab essentia/sed si in angelis essent idē potētia ⁊ es
sentia/cū ꝓpriū obiectū potētie intellectiue et vo
litiue/sit essentia angeli tūc itrinsece distingueret̄
in diuersis angelis potētia ꝑ obiectum ⁊ itrinsece
ꝑ actum/si actus quo se itelligit ⁊ diligit naturali
ter nō addit rem aliquā vt q̄dā dicunt. ¶ Potest
etiā dici ꝙ potētie distinguuntur itrinsece ꝑ obie
cta.i.ꝑ ordinē aptitudialē ad obiecta/q̄ est eis es-
sentialis ⁊ intrinsec9. ⁊ dico aptitudinalē:q2 ordo
accidētalis est in gn̄e relationis/⁊ sic extra essen-
2 tiā potētie q̄ est qualitas. ¶ Q; dicunt scd̄o potē
tias distingui ꝑ obiecta sicut ꝑ causas motiuas/
verum est q̄tum ad potētias passiuas sicut est co
gnitiua ⁊ appetitiua:sed itellect9 agēs nō mouet̄
ab obiecto sed cū obiecto mouet possibilēꝫ a quo
distinguit̄/sicut potētia actiua ⁊ passiua. a fantas
mate autē sicut potētia actiua vniuersalis a potē
tia actiua ꝑticulari. Nō est autē itelligendū ꝙ po
tentie distinguant̄ ꝑ obiecta sicut ꝑ causas efficiē
tes: q2 obiecta nō efficiunt potentias/sed sicut ꝑ
causas motiuas:q2 ꝓprio motori respōdet ꝓpriū
mobile:sed bene verū est act9 distingui ꝑ obiecta
sicut ꝑ causas efficiētes:q2 diuersoꝝ effectuū sūt
diuerse cause ꝓprie. ¶ Q; dicunt tertio potētias
3 distigui ꝑ actus sicut ꝑ fines quo/ꝑ obiecta v̄o fi-
nes gr̄a cui9 et restringi ad potētias passiuas/vi-
det̄ idē de actiuis: q2 ois potētia est ꝑpt suā opa
tionē maxime potētia aīe de qua loq̄mur. Cū eīn
oēs pōe aie vegetatiue sint actiue cū nō min9 sunt
ꝓpter suas opationes q̄ potētie sensitiue/q̄ oms
sunt passiue. ¶ Itē intellect9 agēs ita est ꝑpt itel
ligere qd̄ efficit sicut possibilis q̄ ipm̄ recipit/imo
fantasma hois magis est ꝑpt itelligere qd̄ efficit
q̄ ꝑpt sentire qd̄ recipit. ¶ Itē dubiū est ꝙ dicūt
obiectū vt finē gr̄a cui9:q2 talis finis nobilior est
eo qd̄ est ad finē ⁊ nō ecōtrario est ꝑpt illud. vide
mus aūt ꝙ oia sensibilia sunt ignobiliora sensib9
ipsis ⁊ sensatiōib9:⁊ tn̄ sunt ꝑpt hoiem vt veniāt
in vsum ei9 nisi ꝑ sensus videret̄ eē magis ꝑpt sen
sus q̄ ecōuerso/vel sicut tā itellect9 agēs q̄ possi-
bilis sunt ꝑpt intelligere:vn9 q̄dē ad agēdū/ali9
v̄o ad patiēdū vel recipiēdū:sic videt̄ ꝙ sensus et
sensibile sint ꝑpt sentire:sensibile q̄dē vt efficiat/
sensus vt recipiat̄. ¶ Quātū v̄o ad tertium/ scꝫ 3.articul9 Herueus vbi supra.
quō distinguant̄ obiecta istaꝝ potētiaꝝ abinuicē/
ꝓponunt aliq̄ tria. Primum est q̄ sint obiecta for
malia istaꝝ potētiarū. Scd̄ꝫ quō distinguunt̄ ab
inuicē. Tertium est qd̄ dā dubiū cū sua solutione.
¶ Quātum ad primū aduertēdū si accipiat̄ ob-
iectum itellect9 s̄m statum p̄sentis vite ei9 videt̄
ꝙ obiectum intellect9 s̄m statū illū sit natura sen-
sibilis ⁊ formale obiectū:q2 videt̄ ꝙ illa q̄ p̄mo oc
currunt sensui vident̄ p̄mo nata q̄ ad nos ⁊ intel-
lecta. verū vtrū res sensibiles sint nobis pri9 note
s̄m substātiā q̄ s̄m accn̄s ꝑtermitto quo ad nunc.
¶ Quantū autē ad obiectum voluntatis videt̄
eis ꝙ obiectum volūtatis formale icludat duo.s.
bonū ipsi9 volūtatis vel alicui9 ad qd̄ volēs se hꝫ
sicut ad seipsum et cognitionē talis boni: quoꝝ p̄-
mum.s.esse bonū est p̄ncipale in obiecto volunta-
tis. ꝙ autē bonū s̄m ꝙ bonū si formale obiectum
volūtatꝭ pꝫ ꝑ dictū ph̄i.1.ethicoꝝ. vbi dicit ꝙ bo
num ē qd̄ oia appetūt. q̄ q̄dē descriptio est a poste
riori:q2.s.describit ipm̄ ꝑ hoc ꝙ ois appetit9 tēdit
in ipm̄ in eo quod tale. Ex q̄ habet̄ ꝙ ois appeti-
tus in eo ꝙ talis tendit in bonū sicut in ꝑ se obie-
ctum i eo qd̄ tale:sꝫ volūtas ē q̄dā appetit9. ꝫ.⁊c.
¶ Q; autē debeat itelligi de bono volūtatis vel
de bono alicui9 ad quē se hꝫ sicut ad seipm̄/pꝫ sic:
q2 oē qd̄ amam9/amamus vel amore amicicie vel
amore ꝯcupiscētie:sed q̄cq̄d amat̄ quocūq̄ istorū
modoꝝ est bonū amātis vel amici ei9 ad quē se hꝫ
sicut ad se. ꝫ.⁊c. Minorē ꝓbo:q2 q̄cq̄d amat̄ amo
re amicicie amat̄ vt cui volum9 bonū sum9 nos vel
amici nr̄i. ꝫ.⁊c. Q̄tum ad aliū amorē ꝓbo eandeꝫ
minorē:q2 oē qd̄ amam9 amore ꝯcupiscētie ama-
mus vt bonū qd̄ volum9 nobis vel amicis: sed ta
le est bonū amātis vel amici ei9. ꝫ.⁊c. ita ꝙ videt̄
ꝙ bonū qd̄ est obiectū voluntatis est bonū volētꝭ
vel amici ei9 ad quem se hꝫ sicut ad seipm̄. ¶ Ter
tium.s.ꝙ eē cognitū icludat̄ in obō volūtatis ali-
quo mō ꝓbāt ⁊ ex natura rei:q2 appetit9 sensitiu9
et intellectiu9 differt in hoc ab appetitu naturali:
q2 isti duo appetit9 sequunt̄ cognitionē appetētis
quā hꝫ de bono amabili/ qd̄ nō eēt nisi aliquo mō
in obiecto voluntatis ⁊ appetit9 sensitiui include
ret̄ esse cognitū ab appetente. Et ꝑ dictū ꝯīe ma
gistroꝝ q̄ ponunt ꝙ voluntas non pōt velle inco-
gnitū: q2 tunc vellet sine obiecto/qd̄ nō esset verū
si esse cognitū nō icluderet̄ in per se obiecto volū
tatis. ꝫ.⁊c. Sic ergo patet de obiectis istaꝝ potē
tiarum. ¶ Quātum autē ad differētiam obiecto
rum sciēdum ꝙ differentia earū dupl'r pōt accipi.
Vel s̄m rōnē/vel s̄m rem. Si loq̄mur s̄m rōnem/
oēs ꝯcedunt ꝙ ista obiecta differūt s̄m rationem
Si autē loquamur de differētia istoꝝ obiectorum
s̄m rē:tūc possum9 dupl'r accipere obiectū volūta-

tis. Uno mō ꝑ ipo bono tm̄ exp'ssa cognitiōe. alio
mō accipiēdo ipꝫ bonū ⁊ eē cognitū ei9. si p̄mo mō
sic vt michi videt̄ obiectū voluntatis et obiectuꝫ
intellect9 differūt sicut supi9 ⁊ inferi9:q2 obiectuꝫ
voluntatis est bonū alicui9 voluntatis vel amici
ad quē se hꝫ sicut ad seipsum. obiectū autē intelle
ctus est ens cōiter dictū:sed licet bonū in cōi con
uertat̄ cū ente:tn̄ tale bonū vel hmōi volūtatꝭ nō
ꝯuertit̄ cū ente/q2 ens se hꝫ in plus. ꝫ.⁊c. Et ideo
obm̄ volūtatꝭ differt ab obiecto itellect9 sicut supi
us ⁊ iferi9 ¶ Supi9 aūt realit̄ differre ab iferiori
pōt intelligi dupl'r. Uno mō ꝙ illud qd̄ dicit supe
rius/et illud qd̄ dicit iferi9 in eodē sint diuersa re
vt scꝫ in forte illud qd̄ dicit aīal ⁊ illd̄ qd̄ dicit hō
sint diuerse realitates/⁊ hoc est impossibile. Alio
modo vt dicat̄ supi9 realit̄ differre ab inferiori:q2
se extēdit ꝑ p̄dicationē ad aliqd̄ diuersuꝫ re ab o
ꝯtento siue determinato inferiori. et talis distin-
ctio realis pōt cōpetere supiori respectu inferio-
ris:sicut aīal se extendit ad aliqd diuersum re ab
oī hoie/et talis differētia est iter obiectū itellect9
et voluntatis. Accipiēdo aūt obiectū volūtatis
s̄m totū qd̄ est bonū cognitū includēdo ipsuꝫ esse
cognitū in obiecto voluntatis/tūc dico ꝙ p̄ter p̄-
dictā differentiā obiectū voluntatꝭ differat ab ob
iecto intellect9 realit̄:q2 addit rē diuersā ab obie-
cto intellect9 scꝫ cognitionē:nisi q̄n idē act9 intel-
ligendi est bonū cognitū/⁊ est act9 cognitiu9 ⁊ eli
citiuus sil'/qd̄ q̄dē i deo hꝫ esse:nā idē est ibi eē ob
iectum et esse cognitū et bonū cognitū ⁊ act9 co-
gnit9 ⁊ elicit/si tn̄ aliq̄d ibi debet dici elici. Utrū
autē in intellectu creato aliq̄n possit eē idē act9 co
gnit9 et elicit9/dimitto ad p̄sens. ¶ Q; autē p̄di
cto modo differat obiectū voluntatis ab obiecto
intellectus.s.addēdo hāc cognitionē ꝓbo: q2 re-
spectu boni qd̄ volūtas vult ⁊ intellect9 itelligit
in obiecto intellectus nō icludat̄ ipa cognitio eli
cita vel esse cognitū qd̄ est diuersum ab ipso bono
cognito:sed hoc includit̄ in obiecto volūtatis. er-
go.⁊c. Minor patꝫ ex p̄missis.s.ꝙ esse cognitū in
cludit̄ in obiecto volūtatis. Maiorē ꝓbo: q2 in ꝑ
se obiecto intellect9 nō includit̄ act9 elicit9 ei9. et
sic patet quō obiecta p̄dicta differant abinuicem

Inquirit doctor de dictis heruei in isto tertio ar.

¶ Prima aūt ꝯclusio ꝓbat̄ ꝑ aristotelē.3.de aīa.
vbi dicit ꝙ obiectū itellect9 est q̄dditas habentiū
sp̄ēm in materia. hoc autē est natura sensibilis. er-
go.⁊c. ¶ Sed tunc est dubiū quō in aīa rōnali se
parata remaneat eadē potētia q̄ tunc hꝫ aliud ob
iectū puta substātiā suā vel q̄dditatē imaterialē:
sꝫ de hoc al's dictū ē. ¶ Secūda etiā cōclusio ab
2 oib9 est cōcessa.s.ꝙ bonū sit formale obiectū volū
tatis ⁊ p̄ncipale:habet tn̄ dubitationem ꝓ tāto q2
potētia nō hꝫ actū positiuū nisi respectu sui obie-
cti/q̄uis respectu oppositi ei9 possit dici ferri in ip
sum ꝓuatiue:sicut visus ꝑcipit tenebrā/nō tamen
actu positiuo. sꝫ voluntas hꝫ actū positiuū respe-
ctu mali sicut respectu boni. ergo sicut obiectū ta
ctus nō est calidū/q2 ita sentit frigidū sꝫ aliqd̄ cō
sequētie vtrūq̄ nobis tn̄ inoiatū ⁊ ignotum:sic vi
det̄ obiectū volūtatis esse ens qd̄ pōt eē bonū vel
malū/⁊ nō tm̄ ipm̄ bonū. ¶ Sed ad hoc p̄t dici ꝙ
q̄n oppositū est ꝓuatio vel vnū nō ē rō potētie ten
dēdi in aliud. tūc potētia non hꝫ actū positiuū re-
spectu illi9 vt i primo casu de tenebra/vel vnū op-
positum nō est magis obiectum potentie q̄ aliud
sed tantū cōmune. nec in secunda instantia:sed q̄n
oppositum includit aliq̄d positiue ⁊ in ipsum non
tēdit potētia nisi ꝑpt aliud oppositum/ tunc potē
tia ⁊ habet actum positiuū circa illud/ et hꝫ ꝓ ob
iecto oppositū ei9:sub cui9 rōe in ipm̄ fert̄ respuē-
do/et sic ē in ꝓposito. ¶ Tertia ēt ꝯclusio ꝓbabil' 3
est.s.ꝙ esse cognitū icludat̄ in rōne appetit9 cogni
tiui/q̄uis ꝓbabili9 videret̄ ꝙ sicut sensus iferior
in suo actu p̄supponit exteriorē a quo mouet̄:non
tn̄ actus illi9 cadit in obiecto actus iterioris sine
quo et deus pōt facere actū iteriorē/sic et de actu
volūtatis q̄ naturalit̄ p̄supponit cognitionē et ab
ea mouet̄:sꝫ de hoc al's dictū ē pleni9 in isto tertio
¶ Quarta ꝯclusio.s.ꝙ obiecta differūt rōe v̄a ē d̄ 4.
p̄mo obiecto cuiuslibꝫ potētie sꝫ nō de obiecto qd̄
imediate ⁊ actu mouet vtrūq̄: q2 sub eadē rōe est
aliqd̄ volitū sub qua intellectum nō sub alia: al's
volūtas ferret̄ i icognitū. vn̄ oportet ꝙ illa sit se
cundaria materialis rō obiecti intellect9 q̄ est p̄n- 5
cipalis et formalis rō volēdi. ¶ Quita cōclusio
ꝙ differūt re sicut supius et inferi9. sil'r debet itel
ligi de obiecto p̄mo ꝑpt idē:sed ꝙ supponūt nūc
et pri9 obiectū volūtatis esse bonū suum vel ami-
ci supplendū est vel ei9 qd̄ est plus q̄ amicus. sicut
dei cui9 bonum est amādum nō solum sicut suum:
immo plusq̄ si esset suum:immo ꝓpter bonuꝫ dei
est amandum bonum sui ⁊ amici.
¶ Sexta etiā cōclusio est ꝓbabilis q2.s.differāt
re in obiecto totali:q2 qd̄ est totale in obiecto in-
tellect9 est solū partiale:sed formale ⁊ p̄ncipale in
obiecto volūtatis coincludit cognitionē. Uerbi
gr̄a/ꝙ hō sentit q̄nq̄ inflāmationes ⁊ mot9 quos-
dā in sensualitate sine aliq̄ turpi imaginatione/ il
le nō est mot9 aīalis q̄ ē act9 ꝯcupiscibilis vel ira-
scibilis sed pur9 naturalis q̄ seq̄t̄ ad ipulsum spi-
rituum vitaliū. et sic semꝑ bonum cognitū est ob-
iectū voluntatis ⁊ appetit9 cognitiui s̄m istā opi-
nionē. ¶ Quātū ad quartū dicūt ex his ad q̄stio 4.articl's
nē q̄n q̄rit̄/vtrum remota distictione formali obie
ctoꝝ maneat distictio istaꝝ potētiaꝝ. Dicūt p̄mo
ꝙ si intelligat̄ q̄stio de distictione formali ⁊ intri
seca vt sit sensus ꝙ q̄ram9: vtrum p̄ter obiecta ha
beant iste potētie aliq̄ formalia itrinseca distiguē
tia. Dico ꝙ sic:q2 nullo alio q̄ seipsis distinguun
tur formaliter: ita ꝙ circūscripta oi re de mūdo
alia ab eis/adhuc si ponantur esse necesse esset ip-
sas seipsis formaliter distingui:sicut albedo ⁊ ni-
gredo seipsis distinguunt̄ formaliter. ¶ Si autē
queratur/vtrum remota distinctione obiectoꝝ re
maneat necessitas essendi tales potētias distictas
in ordine ad talia obiecta vt ad finē vel ad mouēs
Tūc aut q̄rit̄ de distinctione rationis vel rei. si lo
quamur de distictione rationis : tunc q̄stio q̄ q̄rit̄
vtrū remota distinctiōe obiectoꝝ remoueat̄ disti
ctio potētiarū/dupl'r pōt accipi.s. cālit̄ ⁊ ꝯsecutiue
causaliter vt sit sensus ꝙ q̄ratur vtrum remotio di
stinctionis ratiōis obiectorū sit causa remotiōis
distinctionis realis potētiarū. ⁊ dico ꝙ non: q2 si-
cut distinctio s̄m rōnē non est causa distinctionis
s̄m rem:ita remotio non est causa remotionis im
mo ecōuerso:q2 teneo ꝙ ois distinctio ratiōis ha
bet ortū a distinctione reali sicut a fundamēto re-
moto. si aūt teneat̄ cōsecutiue vt sit sensus quere-
re vtrū ad remotionem distinctionis rōnis in ob-
iectis sequatur remotio distinctionis realis i po-
tētijs. tunc dico ꝙ sic:q2 impossibile est ꝙ illud in
quo nulla est differentia ratiōis respiciat diuersa

re: quia ex hoc ipso ꝙ aliquid respicit diuersa re: sequitur ꝙ in ipso sit aliqua differentia rationis: sicut etiã ex hoc ipso qđ aliqđ est hõ seqꝛ de necessitate ꝙ sit risibile. et iõ ad nõ risibile siue ad remotionẽ risibil' seqꝛ remotio hoĩs ↄsecutiẽ nõ cãliꝛ. Si aũt loqmur de distictiõe reali obõꝝ vtꝝ scꝫ remota distictione reali obiectoꝝ remaneat necessitas habendi tales potẽtias distinctas: tunc si accipiamus obiectum voluntatis ꝓ bono non icludendo cognitionẽ / tunc videꝛ michi ꝙ dato ꝙ hoc sequeretur gratia materie: qꝛ scꝫ de ratione intellectus est habere obiectũ cõmuni⁹ ꝗ̃ sit obiectuꝫ voluntatis: et ꝑ ↄsequens hoc ablato tolleꝛ natura potentie / et ꝑ ↄsequens eius distinctio a quolibet tamen non videꝛ michi ꝙ teneat illa cõsequẽtia gratia forme. Dico autẽ tenere gr̃a forme: ita scꝫ ꝙ ipsa ablatio siue remotio distinctionis realis talis obiectoꝝ sit ratio precisa inferẽdi remotionem distinctionis potẽtiarũ siue accipianꝛ obiecta vt motiua potentiarũ siue vt termini: qꝛ illud qđ manet cũ vnitate formali alicui⁹ obiecti nõ tolliꝛ ablata distictione formali obi: qꝛ qđ tolliꝛ ablata distinctione nõ manet cũ sola vnitate: sed necessitas distinctionis istarũ potẽtiarũ stat cũ vno eodẽ formali obiecto amota ab eo oĩ distinctione reali. ergo ⁊c. Maior patet. Minor ꝓbaꝛ: qꝛ eadẽ bonitas est ⁊ ẽm ꝙ bonitas realiter est quã intellectus intelligit ⁊ volũtas vult ita ꝙ eadẽ bonitas ⁊ ẽm eãdẽ rõnẽ formalẽ mouet ad intelligendũ ⁊ ad amandũ: alioqn aliqđ icognitũ possit esse amatũ: sed manẽtib⁹ distictis actib⁹ amandi ⁊ volẽdi manet necessitas distinctionis ꝑdictarũ potẽtiaꝝ: qꝛ vt dictũ ẽ isti actus reqrũt diuersa receptiua. ꝗ exñte eodẽ fořali obõ vt motio remanet necessitas distictionis ꝑdictarũ potẽtiarũ. et hoc etiã pꝫ ꝙ necessitas distictionis istarũ potẽtiarũ manet respectu vnius obiecti formalis vt termini: qꝛ manẽte eadeꝫ bonitate vt termino: nati sunt esse diuersi act⁹ scꝫ intelligere ⁊ amare mediantibus qb⁹ dicte potẽtie diuersimode tendãt in eũdẽ terminũ cognitũ ⁊ amatũ. ¶ Ad hoc autẽ videꝛ respõderi sic: qꝛ licet idẽ sit cognitũ ⁊ amatũ: non tñ est idẽ formale obiectũ volũtatis ⁊ intellectus imo vt videꝛ illud qđ est cognitũ ab intellectu vt obiectũ est formale est materiale obiectũ amatuꝫ a voluntate vt ei⁹ et ecõuerso. verbi gratia. in ipso bono est ↄsiderare duo. s. esse ipsi⁹ bonitatis ⁊ bonitatẽ ipam: mõ obm̃ formale itellect⁹ ẽ eẽ ipi⁹ bonitatis: sed m̃ale obm̃ est ipa bonitas / ⁊ ecõuerso de volũtate. ¶ Ista rñsio nõ valet ꝑpꝛ tria. Prio qꝛ vt suppono ad nũc bonitas ⁊ esse bonitatis nõ differũt nisi ẽm rõnẽ sed distinctio ẽm rõnẽ nihil ad distinctionẽ realẽ. ꝗ ⁊c. Scđo qꝛ ipsa bonitas ẽm rõnẽ qua est bonitas cadit sub obiecto intellect⁹ ⁊ ꝑ ↄñs bonitas ẽm ꝙ bonitas põt esse formale ⁊ per se obiectũ act⁹ intelligendi. ¶ Tertio qꝛ qñ est / est tertiũ adiacẽs dicit ens qđ est in alio. s. in predicato. ꝗ qñ intellect⁹ iudicat aliqđ esse bonũ eẽ ꝙ est ibi tẽrio adiacẽs nihil dicit nisi bonitatẽ. ⁊ iõ illius actus quo iudicaꝛ aliquid eẽ bonũ obiectũ formale est bonitas. si autem accipiatur obiectũ volũtatis ⁊ intellect⁹ cũ esse cognito ⁊ q̃ratur vtrũ remota distinctiõe inter obiectũ volũtatis ⁊ intellect⁹ q̃ est ꝑ additionẽ esse cogniti ꝙ addit obiectũ volũtatis sup obiectũ itellect⁹ remoueaꝛ distictio potẽtiaꝝ. dico ꝙ remota tali distinctione remoueꝛ distinctio potẽtiarũ ita ꝙ ad remotionẽ talẽ seqretur remotio distinctionis ꝑdicte saltẽ gratia materie qꝛ in natura istarũ potentiaꝝ includiꝛ habere talia obiecta. ⁊ iõ ablata distinctione ꝑdicta ꝑdictoꝝ obiectoꝝ ⁊ ꝑ ↄñs auferuꝛ potẽtie que determinãt sibi talia obiecta ablatis aũt potẽtijs auferꝛ distinctio eaꝝ ita ꝙ in istis potẽtijs dũ sequitur ꝙ ablata distictione ꝑdicta obiectoꝝ mouẽtiũ auferꝛ distictio potẽtiarũ mobiliũ sed nõ videꝛ mihi vniuersaliter necessariũ ꝙ remota distinctione reali formali ꝑncipiꝫ motiui necessariũ sit remouere diuersitatẽ ꝑncipiorũ receptiuorũ mobiliũ: qꝛ videꝛ michi ꝙ vnum agẽs per vnũ principiũ formale excedens possit causare diuersos act⁹ reqrẽtes diuersa ꝑncipia receptiua: ⁊ hec sufficiant de qõne.

Ad rõnẽ in oppositũ.

¶ Per hoc ipi rñdent ad rõnẽ in oppositũ dicẽtes ꝙ phs ibi nõ ponit ꝙ actus vel potentie distinguantur per obiecta sed ꝙ prius est de obiectis determinandum ꝗ̃ de actibus et de his ꝗ̃ de potentijs: quia ob causã sunt prius nota quo ad nos et ex his inuestigantur. ⁊ si phs diceret ꝙ per ea potentie distinguũtur dicendũ ꝙ hoc debet intelligi sicut per ꝑncipia extrinseca ⁊ gratia materie mõ quo expositum est.

Inquirit doctor de dictis i isto 4. articlo

Inquirẽdo aũt de his patet ꝙ prima cõclusio est ꝓbabilis: scꝫ ꝙ potentie distiguũtur seipsis formaliter: quia sunt actus primi et forme quedã absolute non relationes. ¶ Scđa aũt conclusio ꝙ distinctio earum tolleretur sublata distinctione rationis obiectoꝝ non causatiue sed cõsecutiue: vera est dũ tamen intelligatur ꝙ non oĩs distinctio rationis sufficit. imo nec omnis realis quia mĩma potentia hꝫ plura materialia obiecta q̃ et re ⁊ rõne differunt sed conueniũt in aliqua ratione gñali vniuoca vel analogica magis qđ sufficit ad vnitatẽ potentie. ¶ Tertia aũt cõclusio est sufficienter per eos examinata / ⁊ probabiliter declarata: vnde dimittaꝛ sic.

Mouent dubia circa istam q̃stionem. Heruens vbi supra.

¶ Sed contra istam questionẽ illi mouent multa dubia ⁊ soluũt. Primuꝫ est: qꝛ dictũ est ꝙ potẽtie nõ distinguũtur formaliter per obiecta qꝛ cõmuniter dicꝛ ꝙ formalis distictio potẽtiarũ ẽ ꝑ obiecta ⁊ ab eis accipiꝛ ¶ Scđo dubitaꝛ circa ꝑmã differẽtiã obõꝝ q̃ dꝫ differt sicut supi⁹ ⁊ iferi⁹. ¶ Cõtra qđ arguiꝛ sic. qꝛ ois creatura itellectualis debꝫ amare oẽ bonũ quod est ad honorem dei: sed omne bonum quod est ad honorem dei includit simpliciter omne bonum: ergo voluntas cuiuslibet volentis habet ꝑ se et formali obiecto vniuersaliter omne bonum: sed tale bonum conuertitur cũ ente. ergo obiectũ voluntatis cõuertitur cũ ente / quod est obiectum intellectus: et sic non est inferius eo.

Secundũ

¶ Scđo arguitur contra secũdam distinctionem qua dicitur ꝙ obiectũ voluntatis differt ab obiecto itellect⁹: qꝛ addit sup ipsum cognitionẽ siue esse cognitum ¶ Cõtra: qꝛ illđ qđ ẽ qđdã bonũ nõ dicit aliquã rationẽ obiecti volibilis distictã ↄtra rõnẽ cõiter dictam: sed cognitio vel esse cognitũ est quoddaꝫ bonum. ergo ⁊c. ¶ Itẽ ad idẽ. cognitio est qñqꝫ obiectum intellect⁹: sed illud qđ se habet ꝑ additionẽ ad obiectũ intellect⁹ non est obiectũ intellectus: imo est extra obiectuꝫ ei⁹. ergo cognitio nõ se hꝫ ꝑ additionẽ ad obiectũ itellect⁹.

Tertium.

¶ Tertio ad idẽ: qꝛ si ꝑpꝛ hoc ꝙ nichil est volitũ nisi cognitum / dꝫ ꝙ obiectũ volũtatis icludit esse cognitũ eodẽ modo cũ nihil cognoscaꝛ a nobis nisi aliq̃ modo cadat sub sensu esse sensatũ icluderetꝛ ꝑ se ĩ obõ itellect⁹: sꝫ hoc nõ poniꝛ. ꝗ nec ꝑmũ oꝫ poni.

Tertium

¶ Tertio cõtra cõclusionẽ ꝑncipalẽ arguiꝛ q̃drupliciter. primo qꝛ vnaqueqꝫ potentia dꝫ hr̃e ꝓ formali obiecto aliqđ obiectum adequatum: sꝫ si idẽ obiectũ posset esse obiectum plurium potentiaruꝫ formale illius potentie esset obiectum inadequatum. ergo ⁊c. ¶ Scđo qꝛ sicut se habet effect⁹ ad causam ita videtur se habere modo potẽtia ad obiectũ: sed vnusquisqꝫ effect⁹ habet propriam causam: ita ꝙ ipossibile esset ponere plures effect⁹ q̃ꝝ vnũquodqꝫ excedaꝛ a sua ꝓpria causa. ergo ⁊c. ¶ Si dicatur contra ꝙ aliqua causa agens: per vnũ primũ effectũ dicitur excedere effectum: puta si dicatur sol agere ꝑ vnã virtutẽ duos effectus q̃ sunt a et b. tunc q̃ro vtrũ virtus solis ꝑ quam agit a ⁊ b excedit causam ipsius a aut nõ. si nõ ergo virtus solis nõ fuit excedẽs cã si sic aut excedit scđm rationẽ aut scđm rem. si ẽm rõnẽ nihil facit ad propositum qꝛ esse scđm rõnem nihil facit ad esse reale: sed scđm rem cum nihil excedat seipsum secundũ rẽ tunc seqtur ꝙ scđm principia diuersa in sole sint causa ipsius a ⁊ b. ⁊ sic adhuc habetur propositum. scilicet ꝙ diuersi effect⁹ reqrũt diuersas causas realiter. saltem quantũ ad principia actiua. ¶ Tertio qꝛ obiectũ se habet ad potentiã sicut ꝑfectio ad ꝑfectibile: sꝫ vni⁹ ꝑfectibilis est vna sola ꝑfectio: ita ꝙ ipossibile est vnã ꝑfectionẽ esse plurium ꝑfectibiliũ. ꝗ a simili impossibile est vnum formale obiectum esse pluriũ potentiarũ.

Respõsio ad ista dubia.

¶ Ad hec autẽ ipi ꝓbabiliter respondent ꝑ ordinẽ ad ꝑmuꝫ ꝑncipale istoꝝ dicunt ꝙ qñ dicitur ꝙ distictio formalis potentiaꝝ accipitur penes obiecta nõ sic intelligendũ est ꝙ obiecta sint ꝑncipia intrinseca potentiaruꝫ q̃bus formaliter et intrinsece potẽtie distinguũtur. sed hoc ꝓ tanto dicitur ꝙ illius distinctionis formalis gratia potentie seipsis distinguũtur. obiecta dicuntur causa extrinseca modo quo supra ostensum est: ita ꝙ non oportet ꝙ diuersitas sit causa intrĩseca illius distinctiõis. sed vel diuersitas obiectoꝝ vel idem obiectũ in causando excedens est causans diuersos actus requirẽtes diuersa principia receptiua. ¶ Ad illud quod arguitur de secundo ꝑncipali. s. de distinctõne obiectorum penes superius ⁊ inferius. Dicendũ ꝙ licet omnia bona sint ad honorem dei: tamen nõ omia bona que sunt ad honorẽ dei cadunt ꝑ se sub obiecto voluntatis ⁊ rõne volentis. licet honor dei q̃ est de eis cadat ꝑ se sub tali obiecto. vnde sicut potio amara nõ est per se volibilis sed potio amara vt valet ad sanandũ sic est ꝑ se appetibilis sic ẽ de obiecto voluntatis. sed oia per se ⁊ directe cadũt sub obiecto intellectus formali. et ideo non obstãte ꝑdicta obiectione adhuc stat ꝙ obiecta formalia ꝑdictarum potentiaꝝ se habent sicut superi⁹ ⁊ inferius.

Ad scđm.

¶ Ad illa que arguũtur de tertio principali. s. de distinctione obiecti voluntatis. s. per additionẽ esse cogniti dicendũ ad primũ ꝙ illud qđ ẽ quoddã bonũ ꝓut accipiꝛ vt qđdã bonũ nõ se hꝫ ꝑ additionẽ ad bonũ cõiꝛ dictũ. tñ illđ qđ ẽ bonũ ꝑ se acceptũ vt quedã circunstantia alterius boni se habet ꝑ additionẽ ad illud bonuꝫ. ⁊ sic cognitio prout accipitur vt quoddam bonũ in se ꝓpositũ vt quoddam eligibile / licet vt sic nõ se habeat per additionem ad obiectũ intellectus imo ꝓportionatur vt sic ipi intellectui vt obiectũ volibile / tñ quando aliud a cognitione proponitur ipi intellectui vt obiectũ volibile cognitio qua hoc cognoscitur se habet vt circunstantia illius boni cogniti: ⁊ se habet per additionẽ ad illud bonũ vt ẽ obiectum intellectus non aũt vt est obiectũ volũtatis imo includitur in ipo obiecto voluntatis mõ quo dictum est. ¶ Ad secundũ dicendũ ꝙ quãdo cognitio ꝓponitur intellectui vt quoddam bonuꝫ preter cognitionẽ que poniꝛ obm̃ cognitum oportet ponere cognitionẽ elicitã qua cognoscitur et illa non includitur in per se obiecto intellectus. qꝛ actus elicitus potẽtie vt elicitus non includiꝛ in per se obiecto eius. ⁊ talis se habet ꝑ additiõeꝫ ad obiectũ intellectus. nõ habet aũt se per additionẽ ad obm̃ voluntatis sed includiꝛ in per se obiecto eius quo mõ dictũ est. ¶ Ad tertium dicendum ꝙ non est ita per se ordo inter sensũ ⁊ intellectũ ex natura ipsaꝝ potẽtiaꝝ ꝑcise acceptaꝝ: sicut inter intellectũ ⁊ voluntatem. alioqn sicut impossibile aliquid velle nisi cognitum i quocũqꝫ statu sic aĩa separata non posset intelligere qđ falsum est. Vñ ordo iste non conuenit istis potentijs ex ipsis suis naturis ꝑcise acceptis: sed ex coniũctione intellectus ad corpus: sed ordo intellectus ⁊ voluntatis est ꝑ se ex ipis naturis potẽtiaꝝ. vñ ⁊ licꝫ intellectus cõiũctus nõ possit cognoscere nisi sensibilia vel ea q̃ concluduntur ex sensibus tamẽ bene potest cognoscere aliquid qđ directe non cadit sub sensu: sed voluntas non potest velle ꝙ directe nõ cadat sub cognitione intellectus.

Ad tertiũ

¶ Ad ista q̃ arguũtur de q̃rto ꝑncipali. s. cõtra ꝑncipalẽ cõclusionẽ dicendũ ad ꝑmũ ꝙ obiectũ formale potentie non opꝫ ꝙ sit adequatum ei nisi possit respicere aliam potentiam ꝑ eandẽ rationem formalem realeqꝫ q̃uis q̃tũ ad hoc aliquã adeq̃tionẽ habeãt ad potentiam quo ad esse ꝙ ↄtentũ sub eo aliquo modo se extendit potentia. ¶ Ad scđm dicendũ ꝙ etiaꝫ maior et minor sunt false: nã obiectum non est causa effectiua potentie: licet sit cã effectiua ipsi⁹ act⁹ potentie sicut motor non est causa effectiua mobilis sed ipsius motus obiectũ aũt cõparatur ad potentiam sicut motiuum ad mobile. Minor etiam est falsa quia vna causa excedens ⁊ immediata potest habere plures effectus. ¶ Ad probationem autẽ eius dicẽdum ꝙ si ponatur ꝙ sol sit cã immediata plurium. s. a et b. non dicitur ꝙ sol sit cã excedens qꝛ causa ipsorum a et b excedat causam ipsius a secundum rem qꝛ sunt idem scđm rem sed dicitur causa excedens qꝛ põt in effectũ excedenteꝫ ẽm rem a quia potest in a et b. a autẽ et b excedunt a sicut totum partem. ¶ Ad tertium dicenduꝫ ꝙ maior est falsa: quia obiectũ non se habet ad potẽtiaꝫ sicut ꝑfectio formalis ad perfectibile per causam et sicut perfectiuum effectiuum et motiuum ad mobile ad perfectionem ad effectuꝫ ⁊ licet idẽ non possit esse plurium vt forma formaliter perficiens: idem tamen potest esse plurium vt motiuuꝫ perfectiuum effectiue.

¶ Distinctio. 27.

¶ Questio prima.

Circa vicesimamseptimam distictionem querũtur tria. Primo vtrum amor sit pricipalis passio Secundo vtrum amor dei habeat modum. Tertio vtrum mod⁹ diligendi deum possit impleri in via. ¶ Quantum ad primuꝫ vi

Primũ.

detur ꝙ amor prout est passio appetitus nõ sit prĩ
cipalis passio. qr ſm augustinum. lxxxiii. questio
nũ. nemo est qui non magis dolorem fugiat q̃ ap
petat voluptatem. ex quo sic arguitur. principaliꝰ
fugitur malum q̃ appetatur bonum. ꝛ per odium
est fuga mali ꝛ appetitus boni ꝑ amorem. ergo o-
Secundũ dium est principalior passio q̃ amor. ¶ Item de-
nominatio fit a principaliori. sed appetitus tã ira
scibilis q̃ concupiscibilis denominatur ab ira et
concupiscentia. ergo sunt principaliores passiões
Tertium. q̃ amor. ¶ Item qđ vincitur ab alio est minꝰ po
tens et minus principale. sed amor vincitur ab ira
qr ira odiuʒ generat. ergo ira est principalior pas-
In oppõʒ sio q̃ amor. ¶ In contrarium est. amor compara
tur igni et morti. Cant. 8 sed nulla passio est vehe
Rñsio. mentior q̃ ab istis. ergo. ꝛc. ¶ Item augustinus
dicit ꝙ omnis affectio ex amore est. ¶ Respõsio
tria vidẽda sunt. Primo de amore prout dicit actũ
vtrum ꝛ quando ꝛ qualis passio sit. Scđo đ amo
re prout dicit habitum amicicie vtrum. s. amicicia
sit virtus. Tertio de amore qui est caritas vtrum
deus possit simul infundere caritatem ꝛ intẽdere.
1. articulꝰ ¶ Circa primũ recitabo primo dicta aliorum. se-
Durandꝰ cundo inquiretur aliqualiter de ipsis. Dicunt er-
q. i. d. prĩi go sic aliqui ꝙ q̃uis amor prout est passio proprie
pertineat ad appetitum sensitiuum: cũ nomẽ amo
ris absolute inuenitur pertinere ad appetitum in
tellectiuum. ꝛ sic amor est quedã affectio magis
q̃ passio. ꝛ qr omnis passio est affectio ꝛ non econ
uerso. ideo loquendo de amore cõmuniter prout
dicit affectionem tam ptinentem ad appetitiuum
sensitiuũ q̃ intellectiuũ. Dicendum est ad q̃onem
ꝙ aliqua passio vel affectio potest dici principali
or dupl'r. aut qr prior/aut qr cõpletior. Si primo mõ
sic amor potest cõparari ad passiões vel affectões
que sunt respectu mali vt odium/ira/timor/ ꝛ hu-
iusmodi. vel ad passiones que sunt respectu boni.
vt desiderium ꝛ delectatio Si cõparetur ad passio
nes que sunt respectu mali: sic amor est principali
or affectio: qr prior ꝛ efficatior. ¶ Qʒ autem sit
prior patet. qr sicut se habent habitus ꝛ priuatio/
affirmatio ꝛ negatio ad cognitionem. sic se habẽt
bonum ꝛ malum ad appetitum. sed affectio ꝛ ha-
bitus prius naturaliter cognoscuntur q̃ priuatio
ꝛ negatio. priuatio enĩ non cognoscitur nisi per hĩ
tum nec negatio nisi per affirmatiõeʒ. ergo simili
ter actus appetitiuus prius cadit super bonuʒ q̃
super malum qđ est priuatio boni. ¶ Scđo qr in
illud prius mouetur appetitꝰ cuius formalis ra
tio includitur per se in ratiõe finis illud cuius ra-
tio nullo includitur in ratione finis. ratio autem
mali nequaq̃. ergo prius mouetur naturaliter ap
petitus in bonum q̃ in maluʒ. Minor de se patet.
sed maior ꝓbatur. qr finis est prior in intẽtione q̃
est actus appetitus. ꝛ ideo illud quod per se inclu
ditur in ratione finis ꝑ prius se habet ad appetitũ
sic igitur patet ꝙ comparãdo amorem ad affecti
ones que sunt respectu mali amor est principalior
affectio qr prior. ꝛ non solum sic sed qr efficacior.
cum enĩ malum non agat nisi virtute boni secun-
dũ Dionysiũ bonum autem non agat ſm se / ideo
mouet efficatius bonum appetitum q̃ malum si-
bi oppositum. qr enĩ q̃ritur bonũ id refutatur vel
fugitur oppositum malum. Si autem amor cõpa-
reṫ ad alias affectões q̃ sunt respectu boni: vt sũt
desideriũ ꝛ delectatio: sic de ordine amoris ad de

siderium ꝛ delectationem est duplex modus dicẽ- 1. opinio.
di. Unus est ꝙ amor nõ precedit desiderium ꝛ de
lectationem ſm rẽ: sed solum ſm rationem: qr de-
siderium ꝛ delectatio non distinguuntur ab amo-
re nisi sicut inferiora a suo superiore. qr om̃e deside-
rium vel delectatio est quidam amor et nullus est
amor in re qui non est desiderium vel delectatio. ꝛ
hoc probatur dupliciter. Primo sic: sicut se habʒ
appetitus seq̃ns cognitionẽ sic se habet ad actũ
sibi proportionatum ꝛ conuenientem. sed appeti-
tus naturalis: puta grauitas solum habet dupli-
cem actum. s. moueri ad locum non habitum: ꝛ q̃e
scere in loco habito. ergo similiter appetitꝰ seq̃ns
cognitionem nõ habet nisi duplicem actum. s. mo
ueri in bonum non habitũ / ꝛ quiescere in bono ha
bito. sed primũ pertinet ad desiderium: ſm ad dele
ctationem. ergo preter hoc appetitus sequens co
gnitionem nõ habet alium actum. Secundo sic.
omnis amor vel est boni habiti vel non habiti. si
sit habiti: sic ẽ delectatio. si sit nõ habiti ẽ deside-
riũ. q̃ amor nõ ẽ aliq̃s actꝰ pter desideriũ vel delecta
tiõeʒ. ¶ Pro hac opinione vr̃ esse Augu. 14. de
ci. dei. vbi dicit ꝙ amor inhiãs habere qđ amatur
cupiditas est. si aũt habens eoq̃ fruens letitia est
¶ Alius modus dicendi est ꝙ amor est actus di- 2. opinio
stinctus a delectatione et desiderio prior vtroq̃.
Qđ ꝓbatur sic. Uoluntas fertur per amorem in
bonum cognitum: sed bonuʒ põt cognosci dato ꝙ
nõ cognoscatur vt habitum vel non habituʒ: sicut
superius et commmune potest cognosci sine quoli
bet inferiori. ergo bonũ sic cognitũ potest a volũ
tate amari: sed talis amor non potest dici desideri
um qđ est de bono vt non habito. nec delectatio q̃
est de bono non habito vt habito. ergo amor ẽ actꝰ
distinctus a desiderio ꝛ delectatione ¶ Est etiam
prior: prius enĩ afficitur voluntas ad bonum et ei
complacet in eo deinde tendit ĩ ipsum ꝑ desideriũ
si non sit habitum. Ultimo ṽo quiescit ĩ bono ha
bito ꝑ delectationem. Et secunduʒ hanc viã amor
est principalior affectio inter affectões q̃ sunt re
spectu boni qr prior. ¶ Alio modo dicitur aliqua
passio vel affectio principalior: qr cõpletior: et sic
amor non est principalis passio: sʒ iste quatuor gau-
dium/et tristitia/spes/et timor. Cuius rõ est quia
complementum et principalitas passionis cõsistit
in duobus: vnum est ex parte obiecti: vt scʒ sit mo
tus appetitus tendentis in obiectum scđm rõneʒ
et aptitudinẽ obiecti: vt scʒ bonum prosequatur ꝛ
fugiat malum. Secũdum est ex parte ipsius passi
onis vt scʒ motus ille sit perfectus quantũ est pos
sibile scđm genus suum: ꝛ scđm hoc iueniunṫ due
generales passiones ꝛ principales in appetitu con-
cupiscibili scilicet gaudium/ vel delectatio/ ꝛ tri-
stitia. In istis enim duabus completur finaliter/
et terminatur omnis motus concupiscibilis: quia
in gaudio vel delectatione respectu boni et scđm
conuenientiam ad obiectum. In tristitia vero q̃ ẽ
de malo habito qđ repelli non põt terminatur om
nis motus concupiscibilis respectu mali: et scđm
conuenientiam obiecti: qr sicut conuenit bono vt
appetatur et in eo quiescatur sic malo conuenit vt
fugiatur: ꝛ si non possit ꝙ displiceat: ꝛ hoc fit per
tristitiam sicut primũ per delectationem: et sic de
lectatio vel gaudium et tristitia sunt principa-
les et completiue passiones appetitus concupi-
scibilis: sed spes et timor sunt pricipales passiões

appetitus irascibilis. qr in his perficitur motꝰ ira
scibilis nõ simpliciter: sed q̃tum possibile est ĩ il-
lo genere. qr motus irascibilis inq̃tum hmõi nõ
terminatur in obiectum presens. qr obiectum ira
scibilis est bonum arduũ quod habet difficultatẽ
ad assequendum. bonum autem pñs ꝛ habitum ta
lem difficultatem nõ habet propter quod ad obie
ctum pñs non terminatur motus irascibilis tan-
q̃ ad terminum proprium sui generis. sed pficiṫ ĩ
certitudine inclinationis ad obiectum suũ. Hãc
autem certitudinem respectu boni habet spes/ et
ſm conuenientiam obiecti: qr de natura boni est
si non sit habituʒ qđ expectetur: similiter talẽ cer
titudinem habet timor respectu mali ꝛ ſm conue
nientiam eius. qr de natura mali est vt fugiatur.
Et ideo consueuit naturalis istarum passionũ prĩ
cipaliũ sumi ſm differentiam boni ꝛ mali presen-
tis ꝛ futuri. qr delectatio est de bono pñti/ in quo
finaliṫ q̃esciṫ. tristicia ṽo de malo pñ̃ti cui renũ
ciatur. spes vero de bono futuro in quod tendiṫ
timor vero de malo futuro a quo fugitur. et quia
amor de se non dicit motum appetitus vel quietẽ
eius ſm complementũ et terminum modis pdi-
ctis. ideo non ponitur principalis passio vel affe-
Ad rões ĩ ctio. ¶ Ad rationes in oppositum. ¶ Ad primaʒ
oppositũ. dicendum ꝙ magis appetitur bonum q̃ fugiatur
Ad pmuʒ malum sibi oppositum. ꝛ plus appetit vnusq̃sq̃ vo
luptatem q̃ fugiat tristiciam illi voluptati oppo-
sitam. Nullus enĩ fugit malum vel tristiciam nisi
qui appetit bonũ vel delectationem oppositam. ꝛ
ita fuga mali et tristicie oritur ex amore boni seu
delectatiõis. nihil tamen ꝓhibet ꝙ aliquis dolor
plus fugiatur q̃ aliqua delectatio appetatur. inq̃
tum ille dolor priuat magis bonũ q̃ sit delectatio/
sicut dolor qui cõsistit in diuisione corporis priuat
vitam/vel tendit in priuationem vite q̃ est maius
bonũ q̃ sit delectatio venerea/ vel quecunq̃ alia
delectatio corporalis nature supaddita. ꝛ sic loq-
tur augustinus: ꝙ nemo est qui non magis fugiat
dolorem corruptiuum q̃ appetat voluptatem sup
additam nature. ipa tamen vita plus diligitur et
appetitur q̃ dolor eius corruptiuꝰ fugiatur. ꝛ hoc
verum est vĩr in delectatione ꝛ dolore sibi directe
Ad scđm. oppositis. ¶ Ad secundũ dicẽdum ꝙ concupiscẽ
tia et ira non sunt principales passiones: qr concu
piscentia vel desyderium cum ptineat ad appeti-
tum concupiscibilem et sit de futuro nõ ẽ comple-
ta passio: quia motus concupiscibilis naturalis
terminaṫ in bono presenti: ira ṽo non habet motũ
in malum scđm cõuenientiã mali: sʒ ĩ ipʒ aggredi
endũ. Nec obstat ꝙ appetitus irascibilis et cõcupi
scibilis denoiatur a cõcupiscentia ꝛ ira. quia de-
nominationes nõ sp fiunt a principaliori sed quan
doq̃ ab euidentiori: ꝛ quia concupiscẽtia iter om-
nes passiones appetitꝰ concupiscibilis euidẽtior
est ꝛ magis sensibilis: qr est de futuro ꝛ nõ habito
Scđʒ aũt Augustinum. x. de tri. Amor magis sen
titur cum prodit indigentia: ideo ab ipa tanq̃ cui
dentiori ꝛ magis sensibili denoiatur potentia cõcu
piscibilis ꝑ eandem rationem denominatur irasci
bilis ab ira: qr ira est vltimũ in passionibus eius ꝛ
Ad tertiũ ideo est euidentior maxime: qr crebrius pcedit in
exteriorem actum. ¶ Ad tertium dicẽdũ ꝙ amor
nõ vinciṫ ab ira in virtute propria: sed ĩ virtute al
terius boni qđ plus amatur sicut corrumpiṫ amor
quẽ aliq̃s hʒ ad aliũ ex hoc ꝙ in alio ppendiṫ ali-
T

quid qđ est contrarium bono proprio ꝛ amori quẽ
aliq̃s habet ad seipsum: et qr maior est hoĩs amor
ad seipsum q̃ ad alium: qr amicabilia q̃ sunt ad al
terum venerunt ex his q̃ sunt hoĩs ad seipsuʒ: ideo
ꝑ iram corrumpitur amor ad alterum qr est cõtra-
rius amori hoĩs ad seipsum. ¶ Inq̃rendo aũt de Inq̃rit doctor de di-
predictis sunt tres q̃stiones. Prima ꝙ amor ẽ prĩ- ctis durã.
cipalis passio ꝛ affectio respectu illaꝝ q̃ sunt respe
ctu mali qr prior ꝛ efficatior. Scđa ꝙ similiter re
spectu illarum que sunt respectu boni. Tertia ꝙ
quattuor ille sunt principaliores amore quãtũ ad
hoc ꝙ sunt cõpletiores. ¶ Prima cõclusio pʒ per
ea q̃ dicta sunt ab aliĩs nisi ꝙ videṫ differentia quo
ad hoc ĩter intellectũ ꝛ appetitũ: qr intellectꝰ non
hʒ aliquẽ actũ respectu priuationis vel negatiõis
aut nõ entitatis nisi illum eundeʒ qui est respectu
habitus affirmationis et entitatis: ꝛ ideo sp actu
explicito intelligitur ens quando intelligitur nõ
ens sicut intellectio cecitatis non est realiṫ alia ab
intellectione visus cum enim diciṫ quis videre te
nebram vel audire silentium nulla est visio nulla
est auditio quia non est visio nisi coloris aut lucis
nec auditus nisi soni: sed est sensus interior qui ali
quid sentiendo dũ nõ percipit se ĩmutari a visu iu-
dicat tenebram sentiens oculum aptũ ꝛ silentium
sentiendo aurẽ non immutãtem: Q̃uis sit difficile
videre quomodo sensus exterior sentiatur ab inte
teriori quẽ nõ immutat cum fantasia sit motus fa
ctus a sensu scđm actum: sed ex pte appetitus non
sic est qr habet actum positiuum respectu mali si-
cut respectu boni vnũ ab alio distinctũ. Concupi-
sco enĩ delectationẽ vno actu ꝛ q̃nq̃ alio fugio tri-
stitiam. Unde sicut dicitur oĩa appetere propṫ be-
atitudinẽ virtualiter ꝛ implicite non sic aũt ꝙ ex-
plicite actualiter beatitudo appetaṫ in cĩ̃i quod
appetitur: qr multa appetuntur in quibꝰ nichil de
beatitudine cogitatur: ita et timor et tristitia non
sunt de malo nisi in virtute amoris boni oppositi
sed non oportet actu ꝛ explicite bonum oppositũ
amari ad hoc ꝙ malum oppositum timeatur/ vel
contristet: sicut homo experitur in se qui sentiens
lenociniũ statim tristatur sine hoc ꝙ cogitet de de
lectatione opposita. Non ergo sic per omnia refu
giatur malum ꝑ amorem boni sicut intelligiṫ non
ens per ens: sed sicut ꝑ primum principium intel-
ligiṫ omne quod intelligitur. ¶ Secunda cõclu
sio patet quo ad prioritatẽ rei et diuersimode sũt
due opiniones recitate ques in diuersis locis te
net doctor vñ possunt sic concordari videtur vt. s.
dicatur ꝙ bonuʒ aliquãdo accipitur sub absoluta
ratione boni non considerando vtrũ sit habitum/
vel habendum. ꝛ sic vera est secunda opinio ꝙ secꝫ
tur bonuʒ simplex q̃ nec est desyderiũ nec delecta
tio. ꝛ idem videtur si apprehẽdatur vt bonum nõ
habitum sed vt impossibile tunc aũt non est deside
rium ꝓprie sed amor qui est velleitas. sed aliq̃ di-
cerent talẽ esse desiderium qualem amorem. s. cõ-
ditionalem si esset possibile. Quando aũt intelle
ctus practicus dicit bonum habitũ vel vt habẽdũ
tunc amor est idem re cũ altero vt dicit prĩma opi-
nio: qr nõ est desideriũ actu nisi sit amor actu. si et
odio vel non amo quod prius amaui non plus de
sidero. ꝛ similiter si habeo quod non amo sed ama
ui: non gaudeo. quando autem desidero illud qđ
amo/vel q̃ñ delector ĩ eo qđ amo. nõ pñt dici duo
actꝰ volũtatꝭ respectu eiusđ obi. qr eẽnt eiusđẽ rõ-

nis. ⁊ sic sunt vnus actus numero. sicut sillogizan
do primo intelligo maiorez vno actu. secũdo actu
simul intelligo maiorem et minorem . tertio actu
intelligo vtrãqȝ et conclusionem priore actu imp
fecto cedente et alio perfecto succedente. et simi-
liter primo amo aliquid tm̃. secũdo amo ⁊ deside
ro. tertio amo ⁊ delector. ⁊ similiter primo volo fi
nem, postea eodem actu nouo intendo finem. ⁊ e-
ligo quod ē ad finē licet difficile sit videre in pa
tria ꝙ sint vnus actus dilectio dei amicicie ⁊ frui
tio que est cõcupiscentie. nõ propter hoc. sed quia
dilectio est debita/ fruitio aũt est merces soluta. il
lud etiam quod dictum est secundo actu intelligi
maiorem ⁊ minorem ⁊ non conclusionem videtur
esse contra philosophum qui dicit ꝙ cognita vtra
qȝ premissarum non ignoratur conclusio. Unde
dicit ꝙ simul inducens cognouit quod potest dici
ꝙ in secundo actu cognoscatur conclusio implici-
te ⁊ necessario que in primo implicite non necessa
rio: qꝛ cognita quacunqȝ premissarum sola nichilo
minus potest errari in conclusione. non autem co
gnita vtraqȝ. sed in tertio actu cognoscitur expli
cite ⁊ necessario. ¶ Scdm hanc opinionem terti
am potest respõderi ad primum prime opinionis:
ꝙ non est simile de appetitu naturali: qui conseq-
tur apprehensiuam q̄ potest apprehendere bonum
non apprehendendo qd̄ est habitum vel non. et de
appetitu naturali qui fertur in rem que semper ē
habita vel non habita in re non in apprehensione
Et per idem ad secundum. qꝛ licet bonum appre-
hensum scdm id quod est sit habitum vel non ha-
bitum. tamen scdm ꝙ apprehensum est accidit ei
vtrũqȝ. sicut choruscus est de necessitate vel veni-
ens vel non veniens. qui tamen ē cognit⁹ nõ vt ve
3. cõclusio niẽs: nec vt nõ veniẽs. ¶ Tertia cõclusio patet ex
dictis aliorum. qꝛ motus irascibilis non complet
in amore sed i spe respectu boni vltra quod nichil
habet. qꝛ cum tentio venerit euacuatur/ ⁊ in timo
re respectu mali. ⁊ similiter motus concupiscibi-
lis qui inchoatur in amore/ ⁊ terminatur in gau-
dio et delectatione respectu boni habiti. in tristi-
cia ⁊ dolore respectu mali habiti. amor autem ē af
fectio concupiscibilis non irascibilis vt videtur.
ꝓpter quod concupiscibilis precedit irascibilem.
que ab eius amore excitatur.

1. opĩo q̄ē Hērici de gandauo. quol. 10. q. 12. quã etiam seqtur guido carmelita: in quolibet

¶ Quantum ad secundũ vtruz. s. amicicia sit vir
tus est duplex modus dicendi. Primus respõdet
qꝛ qd̄ philosophus dixit sub disiunctiõe. viii. ethi
coꝝ. ꝙ amicicia vel est virtus/ vel cum virtute: cũ
disiunctiua artis equipolleat copulatiue: dicit ꝙ
amicicia ⁊ est virtus ⁊ cum virtute. Qd̄ autem sit
virtus declaratur per philosophuz: qui dicit ꝙ a-
mici amant se ex electione/ non ex passione sed ex
habitu. virtus autem est habitus electiuus: ergo
amicicia est virtus. ¶ Ad maiorem manifestatio
nem huius dicit: ꝙ tria requiruntur ad generatio
nem amicicie. Primo aũt requiritur aliqua/ vł ali
que virtutes super quas fundetur. ⁊ hoc sic ꝓbat
qꝛ omnis amicicia fundatur super aliquod bonuz
vel vtile/ vel delectabile/ vel honestum. sed amici
cia fundata super vtile ⁊ delectabile ſm philoso-
phum non est vera amicicia: sed solum amicicia
fundata super honestũ/ ⁊ bonuz honestũ est bonũ
virtutis: ergo omnis vera amicicia fundatur sup
aliquam virtutem precedentem. ¶ Secundo req
ritur quedam dispositio naturalis ſm quam ille i
quo debet generari virtus amicicie sit ita natura
liter dispositus vt sit amatiuus: que dispositio po
test dici amatio. vñ illi in quibus non est talis dis-
positio: sicut sunt solitarij/ siluestres/ seui/ ⁊ disco-
li non sunt apti ad amiciciam. in alijs autem exce
dit dicta dispositio: qꝛ se extendit ad omnes amã
dos tam notos q̄ȝ ignotos Ex hoc posset formari
talis ratio ad ꝑncipale. virtus est que reducit ex-
cessum et defectum ad medium. sed vt dictum est/
contingit aliquem esse dispositum ad excessiue a-
mandum. vel etiam ad defectiue amandum. ergo
oportet dare virtutem amicicie: que hec reducat
ad medium. ¶ Tertio vt dicit requiruntur ad ge
nerationem amicicie actiones/ siue operationes
conuenientes quibus generetur. que quidē opera
tiones sunt mutua dilectio duorum adinuicem. et
cuz dilecto ad tertiũ. Et hoc probat per hoc quia
homo debet amare bonum virtutis in se ⁊ se pro-
pter virtutem. ⁊ illud bonum debet diligere in p-
ximo. sed qꝛ perfecta dilectio non est sine dilecto.
ideo ista amicicia se debet extendere ad amanduz
illud bonum in tertio. ¶ Alia operatio siue actio
que requiritur: est beniuolentia qua amicus vult
bonum virtutis amico ⁊ alia bona. cum hoc etiaz
requiritur beneficiētia qua amicus communicat
bonum quod habet siue virtutis/ siue fortũe ami
co vt coequatur in bonis: qꝛ paritas multuz facit
ad amiciciam. ¶ Tertia operatio que requiritur
est confidentia mutua reuelando sibi secreta sua:
qꝛ cum suspitione non est perfecta amicicia. ⁊ ta-
lis amicicia est pars iusticie generalis complens
illud preceptum hoc facias alij quod tibi vis fieri
et non facias alij quod tibi nõ vis fieri. ⁊ decor/ et
perfectio aliarum virtutum. qꝛ in alijs virtutibus
non est perfectio nisi quando in eis sibi communi
cant amici. ⁊ illa amicicia tenet in actionibus me
diũ que sunt amici ad amicum. s. in delectatione
beniuolentia. beneficientia. et confidentia.
¶ Alia vero est amicicia q̄ magis debet dici ami
cabilitas que tenet medium circa passiones scdm
quas aliqui sunt qui volunt esse nimis placidi/ et
delectabiles alijs: qui dicuntur adulatores. Alij
vero qui parum volunt esse tales: sicut siluestres
⁊ discoli. Alij vero tenent medium existentes pla
cidi vt oꝫ: nõ pl⁹. ¶ Si dicat ꝙ amicicia amittit
ex vicio alterius quod non conuenit virtuti. Rñ-
dent ꝙ illud qd̄ relationis est in amicicia/ scilicet
mutuitas amandi siue amicicie perit in vno ami-
corum per viciũ alterius. sed illud quod est ibi de
habitu absoluto nõ tollitur in vno per vicium alte
rius/ imo ille qui remãet in virtute adhuc exercet
circa alium actiones amicicie/ saltem aliquis: re-
ducendo eum ad amiciciam/ quousqȝ sit omnino
incorrigibilis. ¶ Secundus modus dicẽdi vtrꝫ

2. opinio Herueí

amicicia sit virtus est qꝛ dicunt ꝙ actus amicicie
qui est inter virtuosos quibus mutuo se diligunt
⁊ bene sibi faciunt ⁊ se iuuant specialiter in actib⁹
virtuosis: non est dubium esse laudabiles ⁊ virtu-
osos. nec est intentio querentis vt credo scȝ que-
rere vtrum tales actus sint laudabiles ⁊ virtuosi.
omnis eñ actus qui est scdm rectam rationem q̄ȝ
tum est ex genere actus est virtuosus/ licet defici-
at a ratione virtutis quandoqȝ. quia est cum diffi
cultate. vnde si sola voluntas sufficeret ad prom-
pte ⁊ faciliter eligendum quicquid recta ratio di
ctat faciẽdum intellectus per se sufficeret ad hoc

iudicandum prompte ⁊ faciliter non esset aliqua
alia virtus ab intellectu et voluntate ⁊ tamē om
nes actus essent virtuosi Unde de intentione que
rentis vt credo fuit querere vtrum preter habi-
tus aliarum virtutuz qui sunt in amicis virtuosis
requiratur aliquis habitus specialis quo bene ⁊
prompte in actus amicicie sibiinuicem commu-
nicent an ad hoc sufficiant alie virtutes.
¶ Ad hoc dico ꝙ probabiliter potest teneri ꝙ pre
ter alias virtutes requirit aliquis habit⁹ specia-
lis ad actus amicicie cõuenientes exercendos.
Et hoc probo tali ratione qꝛ actus ꝟtutis a vir-
tute elicitus nõ est eius primum obm̄ nũc autē ac
tus aliaruz virtutũ que sunt in amicis virtuosis
est primũ ⁊ per se obiectum amicicie. Nam amici
virtuosi precipue communicant sibi actus virtuo
sos ⁊ eos sibi mutuo optant et super bonũ virtu-
tis talis amicicia fundatur sicut super propriam
materiaz. vnde preter alias virtutes oportet esse
specialem virtutem et specialem habitum que est
amicicia. ¶ Potest hoc etiam suaderi aliter sic
quia illa virtus que ordinat hominem ad bene se
habendum ad alterum differt ab omni virtute q̄
ordinat hominem ad bene se habendum in seipo:
sed amicicia ordinat hominem ad bñ se habendũ
ad alterũ ergo differt ab omni virtute que ordiat
hoīez ad bñ se hñduz in seipo. Amicicia autē q̄ or
diat hoīez ad alterũ dr̄t a iusticia ⁊ liberalitate qꝛ
iusticia attēdit rõez debiti: sed aicicia attēdit ad
rõez ꝗtuiti. ⁊ si etiaz in amicicia sit aliquo modo
debitũ tale tamen debitũ est magis debitũ amica
bile q̄ȝ debituz legale circa qd̄ ꝑcipue est iusticia.
¶ Liberalitas etiam q̄ ordinat hoīem ad alterũ
non attēdit in eo aliquã rationem amicicie/ ⁊ est
circa pecunias nõ sic amicicia. Et sic ꝓbabiliter
potest teneri ꝙ preter alias virtutes oportet esse
aliam aliquam specialē ꝟtutē q̄ sit amicicia ſm
quã bene se habēt amici in hijs que sũt amicicie.

Obijcitur contra dicta i opinione pma.

¶ Qz aũt de hoc dicunt primi videtur istis non
valere. Nam pmo dicit scȝ ꝙ philosoph⁹ dicit ꝙ
amici diligũt se ex habitu et electione põt aduer-
sarius dicere ꝙ veruz est sed ille habitus virtuo-
sus quo se diligũt amici virtuosi nõ est alius ha-
bitus ab habitibus aliarũ virtutũ ⁊ ꝙ per habit⁹
aliarũ virtutũ sufficiēter inclinant ad diligẽdũ se
mutuo ¶ Et ꝙ dicit ꝙ disiũctiua artis eqpollet
copulatiue dicetur sibi ꝙ nõ est verũ semper imo
sepe est falsũ. ¶ Qz dicit in secũda ratione ꝙ ille
habitus q̄ reducit abundãtiam placẽdi ⁊ defectũ
placendi ad mediũ est specialis virtus potest ad
uersarius dicere ꝙ verũ est: sȝ tamen ista special'
virtus non est amicicia amicoruz virtuosorũ vel
simplr loquendo amicicia imo est virtus affabi-
litatis cuius extrema sunt aggressiblitas ⁊ adula
tio sicut ipse dicit. ⁊c. ¶ Qz dicit postea ꝙ requi
runtur inter amicos operationes ad amiciciam
põt dicere aduersarius ꝙ veruz est ꝙ requirũtur
operationes amicicie inter virtuosos nõ ad gene-
randũ nouum habitum sed ad conseruãdum iam
existentem: sicut etiam oportet ꝙ iustus exerceat
actus iusticie loco ⁊ tempore ad seruãdũ iusticiã.
¶ Qz dicit postea ꝙ est pars iusticie gñalis cre
do ꝙ male dicit qꝛ iusticia ꝓprie loqndo de iusti-
cia in q̄cunqȝ specie iusticie respicit rationē debi-
ti legalis ita ꝯrespicit rationem debiti nõ solũ sȝ
ꝙ debitum dicit quãdaz cõgruitatē scdm ꝙ debi-
tum põt dici quod est cõgruũ fieri sȝ magis scdȝ
ꝙ debitũ importat quandam obligationē illius
qui debet ita ꝙ actus eius non sit ꝗtuita impēsio
sed redditio debiti ad quod obligat. amicicia au
tem magis iportat rationez ꝗtuiti. ¶ Et ꝙ dicit
ꝙ implet illud preceptũ hoc facias alij quod tibi
vis fieri. dico ꝙ non plus implet illud preceptum
q̄ȝ alie virtutes que sunt ad alterum: quia sensus
precepti est hoc facias alteri qd̄ iudicas tibi de-
bere fieri ab alio/ hoc autem quilibet implet faci-
endo quod debet facere alteri/ quod fit secunduz
omnes virtutes ordinãtes hominem ad alterum
et non secunduz istam solam imo magis fit scdm
iusticiam q̄ȝ secundum istam. ¶ Qz autem
dicit ꝙ est decor ⁊ perfectio aliarum virtutũ si in
telligat per hoc dicere ꝙ alie virtutes cum ami-
cicia sunt perfectiores ⁊ ꝙ perfectiores actus eli
ciunt/ verum dicit quia per amiciciã vnus virtuo
sus ad alium disponitur ad perfectius agẽdũ o-
pera virtutum quia per hoc mutuo se iuuãt. Si
autē intelligat ꝙ amicicia sit perfectior alijs ꝟtu
tib⁹ falsum est qꝛ magis ē perfectio amicicie ex
alijs virtutibus q̄ȝ econuerso nec ipse probat con
trarium. nam auctoritates quas adducit ad pro
bandũ ꝙ amicicia sit perfectio aliarum virtutum
possunt exponi secundũ primũ sensũ modo positũ
¶ Ad argumentum in oppositũ quod ꝓbat ami
ciciam esse virtutem quia amittitur per viciũ al-
terius dici potest ꝙ amicicia dupliciter accipitur
vno modo pro cõuentione aliquoruz plurium in
amicicia ⁊ isto modo non dicit vnũ habitum vni-
us sed ꝯcursum plurium habituũ i pluribus ami
cis et sic amittitur amicicia per vicium alterius
amicorum quia in vicioso iam non cõcurritur cũ
amicicia virtuosi. Alio mõ accipit pro vno hītu
vniuscuiusqȝ amicorũ ⁊ isto mõ non amittitur in
vno per viciũ alterius. ¶ Aduertendũ etiam ꝙ
amicicia ex sua ratiõe vnde amicicia non ē virt⁹/
sicut iusticia et temperãtia ex sua ratione dicunt
virtutes alioquin amicicia viciouz esset virtus
quia inter viciosos est bene amicicia delectabilis
vel inutilis sed quantuz ad aliquam eius speciē
bene est virtus scȝ quantum ad amiciciam hone-
sti et virtuosorum. ¶ Quantũ ad tertiã vtrũ scȝ

3. articul⁹ 1. mod⁹ dicẽdi qui ē heruei q̄l. 2. q. 6.

deus simul possit caritatē infundere ⁊ intendere
est duplex modus dicẽdi Primus proponit duo.
primo dare intellectũ questionis. secundo solue-
re ad questionem. ¶ Quantum ad primum scien
dum ꝙ ista questio potest habere duplicē intelle-
ctum vnus est vt quereret vtrum deus posset ca-
ritatem vel quamcumqȝ formã infundere simul ⁊
augere. Alius potest esse vt querat vtrum deus
absolute possit aliquã formaz infũdere ⁊ augere
q̄ȝtũ ad formas q̄ recipiũt magis ⁊ min⁹. ¶ Pri-
mus autem intellectus subdīdit quando querit
vtrum scilicet deus possit caritatem vel formam
simul infundere et augere vno modo vt queratur
vtrum in principio quando deus infundit carita
tem possit eam infundere in gradu intenso ita ꝙ
infundere ⁊ augere nichil aliud sit q̄ȝ infundere
vel a principio eam facere in gradu intenso. Ali-
us modus vt queratur vtrum deus possit facere
in eodez instãti remissã caritatē infundẽdo ⁊ illã
eandē in eodē instãti intẽdere seu facere intensã.
¶ Accipiendo ergo primum intellectum de istis
subdiuisis simpliciter dicendũ ꝙ deus potest ca-

ritatem in eodem instanti infundere ⁊ augere se-
cundum primum intellectum subdiuisum: quia
tunc infundere et augere nichil aliud est ꝙ̃ infun-
dere charitatem in gradu intenso. sed deus potest
charitatem vel quãcunqȝ formam aliam suscipiẽ
tem magis ⁊ minus efficere vel infundere in quo
cunqȝ gradu non repugnante rei. ergo ⁊c.
¶ Sciendum tamen ꝙ istud non est proprie intẽ
dere formam: sed est a principio formã generare/
siue nõ existentem prius ꝙ̃ ad esse suum de nouo
producere. Nam hic accipitur generare prout se
extendit cõmuniter ad omne producere. Nam in
tendi proprie est aliquid de minus tali facere ma-
gis tale. non autem facere de simplr non tali tale
Si autem accipiatur sensus intellectus questio-
nis de intellectibus diuisis queratur vtrum deus
possit in eodem instanti facere caritatem remissã.
⁊ simul cum hoc facere eam intensam. dico ꝙ non
qꝛ nulla virtute possunt simul fieri opposita in eo
dem. sed caritas intensa ⁊ remissa sunt opposite.
ergo impossibile est quacũqȝ ꝟtute ꝙ aliqua qua
litas fiat remissa ⁊ ꝙ in eodem instanti in quo fit
remissa fiat intensa. Maior patet qꝛ ꝯtradictoria
non possunt quacũqȝ virtute simul verificari de eo
dem. sed cõtradictoria includũtur in omni opposi-
tione ꝫ. ⁊c. Minor etiam patet qꝛ caritas intẽsa
et remissa vel habẽt se sicut ꝓuatiue opposita vel
sicut contraria qꝛ scd̃m quosdam caritas remissa
dicit caritatẽ cum ꝓuatione vlterioris g̃dus quẽ
importat intensa. scd̃m alios autẽ qui ponunt ꝙ
impossibile est ꝙ eadeȝ numero. qualitas vel for
ma sit intẽsa ⁊ remissa caritas intẽsa ⁊ remissa se
habent sicut cõtraria vel forme contrarie: quaruȝ
vna est perfectior alia. ¶ Si aũt accipiatur sen-
sus intellectus questionis simpliciter vt queraꝛ
vt deus possit caritatem vel aliquã formaȝ simul
infundere ⁊ augere: dico ꝙ scd̃m ponentes ꝙ im-
possibile est eandem formam numero esse intẽsaȝ
⁊ remissam. qꝛ impossibile est deum vel quodcun
qȝ agens aliqd intendere aliquam formã. qꝛ si ali
quod agens formã prius remissam intẽderet: aut
remissa manet aut non. Si manet facta intensiõe
aut cedit in idem per essentiã cũ itẽsa aut nõ. Si
sic ꝫ falsa est illa ꝓpositio q̃ ponit ꝙ forma q̃ fuit
prius remissa nõ sit eadeȝ cũ prima q̃ postea est in
tensa. Si non. sequitur ꝙ due forme eiusdem spe
ciei differentes solo numero sint simul i eodẽ sub
iecto: ⁊ qd peius ẽ ꝙ duo opposita possunt simul
esse. Nam scd̃m oẽs intensum et remissum habent
aliquã oppositionẽ vel cõtrariã vel priuatiuã vt
dictũ est. Si autem ponaꝛ ꝙ remissa non maneat
tunc remissa corrumpiꝛ: sed qd corrumpiꝛ nõ intẽ
ditur ergo forma ꝓus remissa non intẽdiꝛ nec eti
am sequens. qꝛ de nouo generari ⁊ intẽdi nõ sunt
ideȝ: sed sequens forma de nouo totalr g̃natur. er
go. ⁊c. ¶ Si dicatur ad hoc ꝙ forma intendi non
põt propter vnitatẽ forme intẽse ⁊ remisse: sed pro
pter vnitatem subiecti: qꝛ scd̃m idẽ subiectũ fit de
minus tali magis tale. ¶ Cõtra. lȝ subiectũ dica
tur de minus tali fieri magis tale non tñ subiectũ
dicitur intendi et remitti: sed forma ipa scdȝ quã
subiectum dicitur fieri de minus tali magis tale
sed forma non posset dici intendi proprie nisi ea-
dẽ forma q̃ fuit remissa postea esset intensa. ꝫ. ⁊c.
Et ista est vna ratio ꝑ quaȝ ꝓbatur ꝙ eadem for-
ma numero est intensa ⁊ remissa. et sic patet ad q̃-
stionem. ¶ Isti tñ contra se obijciunt dupliciter.
Primo sic. deus non potest intendere aliquã cha
ritatẽ. ergo non potest simul infundere ⁊ intende-
re. ꝯña patet: qꝛ qd non potest in alteram partem
copulatiue non potest in totã copulatiuã. Proba
tio antecedentis: qꝛ supposito vt quidã ponunt ꝙ
impossibile est eandẽ formã numero esse intẽsã ⁊
remissam si de⁹ intẽdit charitatẽ aut intendit pre
cedentẽ aut sequentẽ. nõ precedentẽ quia illa cor
rũpitur: et ideo non intendiꝛ: similiter nec sequẽ-
tem qꝛ illa tota de nouo g̃natur siue produciꝛ. nõ
est autẽ idẽ formã nõ p̃cedẽtẽ g̃nare ⁊ intẽdere eã
ergo. ⁊c. ¶ In oppositũ etiã arguunt ꝙ deus pl⁹
potest ꝙ̃ actus moralis sed ille statim cũ ẽ põt in
tendere habitum moralẽ: ergo deus vt videꝛ põt
simul intendere ⁊ infundere charitatẽ. ¶ Ad ista
ambo respondent. Ad primã ergo dicendũ iq̃uan
tum est contra ꝓpositũ ꝙ añs est falsum. Ad ꝓba
tionẽ dicẽdum ꝙ ipe intendit p̃cedentẽ ⁊ qñ dr ꝙ
nõ. ꝙ p̃cedẽs corrũpitur dico ꝙ ꝑ interemptionẽ
ꝙ nõ corrũpitur qꝛ teneo ꝙ forma eadẽ numero q̃
prius fuit remissa postea est intẽsa. ⁊ de hoc an scȝ
eadẽ forma sit remissa ⁊ intẽsa dicit se alibi tracta
re diffuse: vbi de hoc habet questionem motam.
¶ Ad rõnẽ factã ad alterã ptẽ rñdent inquãtum
videꝛ esse cõtra ꝓpositũ suũ ꝙ licet act⁹ moralis
statim cũ est possit intendere habitũ preexñtẽ / nõ
tñ stati cũ est habitus in gradu remisso g̃naꝛ in eo
dẽ instanti in quo est g̃natus in gradu remisso po- 2. opinio q̃ est Godefri. de fontib⁹ qli. 9. q. 10.
test fieri intensus. ¶ Secund⁹ modus dicendi in
uestigat vtrũ charitas habeat esse in fieri an in fa
cto esse. Ad quod dicunt sic ꝙ quedam forme ha-
bent acquiri ꝑ motum: ita ꝙ motus siue mutatio
successiua non sunt in tali forma que ꝓut est i suo
continuo acquiri non habetur scd̃m eundẽ gradũ
in aliquibus duobus instãtibus et tale acquiri di
citur suũ fieri in termino autem vni⁹ acquiri dici
tur factũ esse talis nature. ¶ Quedã aũt sunt in
quibus non est per se motus: sed tñ sunt termini
aliquorum motuum: sicut illuminatio aeris ⁊ in-
troductio forme substantialis et talium fieri voca
tus motus eis annexus et earum introductio est
suum factum esse: ista ergo habent fieri et factum
esse sed non simul: qꝛ eorum fieri est motus vel qui
in eis est vel q̃ est eis annexus et in termino mot⁹
habent suum factũ esse. ¶ Quedã autem sunt in
quibus nec est mot⁹ nec ipsa sunt termini aliquo-
rum motuum sed habent esse ab alio sine successio
ne per simplicem cõmunicationem: sicut ea que a
deo fiunt immediate vt charitas et gratia et con
similia: q̃ successionem non important: licet enim
deus possit immediate causare motum / cuius rõ
consistit in successione tñ ea que successionem nõ
important: vt charitas/gratia/et similia habẽt eẽ
a deo per simplicem cõmunicationẽ essendi absqȝ
hoc ꝙ sint termini motus/et per eandem actionẽ
qua simplici communicatione habet esse ab alio
nũc primo quod est fieri talis rei habet etiam to-
te suo esse conseruari: ⁊ ita ꝙ sicut ꝑ simplicem cõ
municationem habet esse charitas i eo qui prius
eam non habebat: ita etiam quando augetur cha
ritas: sic per consimilem simplicem communica-
tionẽ maior caritas/hoc excepto ꝙ i augmẽto ca
ritatis oportet dare duo scilȝ maiorem et mino-
rẽ caritatem quarum vna succedit alteri: ita ꝙ cõ
parando maiorem ⁊ minorem adinuicem est ibi

successio. sed quelibet earum secundum se accepta
habet esse ꝑ simplicẽ cõicationẽ. Sic ergo accipi
endo fieri proprie ꝓ successiua ⁊ continua acq̃siti
one alicuius negatur caritas nõ habet esse. nec ẽt
incipe esse per tale fieri. Sed si accipiatur fieri ꝓ
nunc p̃mo esse ab alio: sic caritas incipit eẽ ꝑ fieri.
Accipiendo aũt fieri ꝓ dependentia in suo esse a
causa immediata: sic etiã caritas est in fieri sicut
lumen respectu corporis luĩosi. Quedã aũt dicunꝛ
quantũ ad hoc respectu causaꝝ suaꝝ imediatarũ
esse in facto esse ⁊ non fieri. ⁊ q̃tum in suo esse iaȝ
acquisito nõ dependẽt ampli⁹ ab eis. respectu aũt
dei non solum caritas hȝ sic semp esse in fieri: sȝ ẽt
ois creatura. ¶ Contra predicta tñ arguitur. qꝛ
ſm Augu. sup Geñ. ca. 19. gratia ⁊ caritas habẽt
esse in aia sicut lumen in aere. sed ſm eundẽ: lumẽ
in aere habet esse in quodam fieri. ergo. ⁊c. Dicen
dum ad hoc qd ꝓcedit de fieri quod nõ est succes
sio continua in acq̃rendo esse sed ꝓ tali dependen
tia a deo que est cã immediata caritas fit. vñ cari
tas cum det esse spũale sicut forma naturalis na-
turale: sicut illa potest habere esse in facto esse per
simplicem effluxum/sic ⁊ caritas. ¶ Ad argumẽ
ta: solutum fuit in primo articulo ſm illos de pri
ma opinione. ¶ Questio secunda.

S Ecundo q̃ritur de amore ꝑ-
ut ptinet ad caritatẽ vtruȝ di-
lectio vl' amor dei habeat mo
dum. ¶ Arguitur ꝙ sic. p̃mo
Primum ꝑ augustinũ q̃ dicit sic de hĳs
tribus q̃ sunt mod⁹ species ⁊
ordo ꝙ vbi sũt hec magnũ bo
num sũt vbi parua ꝑuum vbi
nulla nullũ sȝ ꝯstat ꝙ dilectio
est magnum bonũ. ꝫ hec tria sũt in dilectione dei
ergo ipsa habet modũ. ¶ Itẽ habit⁹ appetit⁹ mo
Secũduȝ dificanꝛ in actu suo ꝑ actum intellectus sicut vir
tutes morales modificanꝛ ꝑ prudentiã: sed fides
q̃ ꝑficit intellectum in actu suo habet modũ scd̃m
illd̃ Ro. nõ plus sapere ꝙ̃ opȝ sapere: ergo fortio
In oppositum. ri rõne charitas hȝ modũ in actu suo. ¶ In con-
trarium est qd dicit Bernar. in lib. de diligẽdo de
um cã diligendi deũ deus est modus aut sine mo-
Rñsio. do diligere. ¶ Responsio. tria videnda sunt. Pri
mo de mõ de q̃ queriꝛ. Scd̃o an modus diligendi
deũ sit imediatior: vel modus cognoscendi. Ter
tio an modus charitatis ad merendũ req̃rat spe-
1. articls. cialẽ motionẽ. ¶ Quãtũ ad primũ dicũt aliq̃ ꝙ i
Durãdus dilectione dei ⁊ actu cuiuscũqȝ virtutis põt acci-
q. 2. hui⁹ d pi triplex modus scȝ scd̃m limitationem essentie
et scd̃m determinationẽ circunstantie: ⁊ scd̃m pro
portionẽ medĳ ad superfluum ⁊ diminutũ. ¶ Si
primo mõ sic dd̃m ꝙ dilectio dei hȝ modũ cui⁹ rõ
est: qꝛ oẽ illud qd est in certo g̃ñe ⁊ in certa specie
hȝ moduȝ scd̃m limitationẽ essentie: sed dilectio
dei est in certo g̃ñe ⁊ in certa specie. ꝫ hȝ modum
scd̃m limitationem essentie. ¶ Si aũt loquamur
de modo scdȝ determinationẽ circũstãtie: sic ad-
huc dilectio dei habet modũ. ¶ Q; ptȝ qꝛ sicut
se habet malicia ad actum viciosum: sic se hȝ boni
tas ad actum ꝟtuosum: sed malicia cõsistit i actu
vicioso propter defectũ determinate ⁊ debite cir
cunstantie. ergo similr bonitas consistit in oi actu
ꝟtuoso ꝓpter iformationẽ act⁹ ſm debitas circũ
stantias. ¶ Si aũt accipiaꝛ modus scd̃m ꝓpor-
tionẽ medĳ ad supfluũ ⁊ diminutũ: sic dilectio dei

non habet modũ. Q; pȝ dupl'r. primo sic: vbicũqȝ
inueniꝛ talis modus ibi possibile est viciari actuȝ
ꝑ excessum: sȝ dilectio dei nõ potest viciari ꝑ exces
sum ꝑ se loquendo: non eñ põt deus nimiũ amari
ergo dilectio dei nõ hȝ talẽ modum. ¶ Scd̃o sic:
qꝛ actus charitatis seq̃tur actũ fidei: sȝ in actu fi-
dei quo credimus in deũ nõ est inuenire modũ ſȝ
ꝓportionẽ medĳ ad supfluũ et diminutũ: null⁹ eñ
nimiũ potest credere in deũ vel inniti nimis veri-
tati diuine. ergo similiter in actu diligendi deum Ad rõnes añ oppositum.
non est inuenire talẽ modũ. ¶ Ad primũ argumẽ
tum pȝ rñsio qꝛ ꝓcedit de mõ q̃ est scd̃m limitatio
nẽ essentie q̃ modus est in dilectiõe dei: ⁊ modus
est secundũ determinationẽ circũstantie q̃ est deũ
diligere ex toto corde. ⁊c. ꝙ̃uis nõ sit ibi modus Ad scd̃m.
tertio modo dictus. ¶ Ad scd̃m dd̃m ꝙ similem
modificationeȝ habet actus charitatis sicut act⁹
fidei: qꝛ vterqȝ habet duas p̃mas modificatiões
et null⁹ tertiã saltem respectu principalis obiecti
qd est deus: ꝙ̃uis fides respectu obiectorum secũ
darioꝝ possit habere supfluum ⁊ diminutum ⁊ me
dium. Potest eñ aliquis credere plus ꝙ̃ oportet
⁊ minus ꝙ̃ oportet. ⁊ idẽ est de actu caritatis: nõ
quidẽ respectu dei sed respectu alioꝝ. potest tãtũ
aliquis diligere propter deũ minus ꝙ̃ oportet: vt
si diligat malos in malicĳs suis. sic eñ diligendi
sunt homines vt non diligantur eoꝝ errores scdȝ
Augustinũ. ⁊ quantum oportet. vt cum diligitur
deus ⁊ oẽ bonum propter ipm̃ vt ad deum ordi
natur. ¶ Sic igitur triplex modus potest imagi
nari in virtute ⁊ actu eius. vnus ſm limitationẽ
essentie. ⁊ istum habet caritas ⁊ amor dei nisi ille
qua deus diligit se ⁊ alia. qꝛ est illimitatus. omis
alius est finitus. ꝙ si caritas potest augeri in infi-
nitum: tunc non habet hunc modum aptitudine:
sed semper habet ipsum actu. ¶ Secũdus mod⁹
est quo ad determinationẽ circunstantie. ⁊ similiꝛ
hunc habet caritas sicut cetere virtutes. qꝛ nõ oȝ
nec potest exire in actum diligendo deuȝ omni lo
co ⁊ tempore: sed debito loco ⁊ tempore. Nam si
quando debet vacare vite actiue vacaret vite cõ
templatiue vel spũali: peccaret ¶ Tertio quo ad
proportionem medĳ inter superfluum ⁊ diminu-
tum. et sic dicunt aliqui ꝙ virtutes theologice nõ
hñt mediũ respectu obiecti p̃ncipalis. sȝ tm̃ respe
ctu secundarĳ. sicut de fide põt hõ pauca et mĩma
credere: et vtrũqȝ ẽ ifidelitas circa etiã illa q̃ sunt
de deo credita et credenda: sed ipi deo non potest
nimis credere licet possit parum: similiter in deuȝ
non potest homo nimis sperare: sed in re sperata:
et modo potest errare ⁊ excedere ꝑ presumptionẽ
et deficere ꝑ desperationem. ¶ Cõsimiliter dicũt
ꝙ proximus põt nimis parum amari vt si ametur
tantũ amicus nimis amari vt si ameꝛ in malo: qꝛ
est obiectum charitatis scd̃ariũ: sȝ deus q̃ est obi-
iectum principale charitatis parũ quidem potest
amari sed non nimis propter qd non viciatur per
excessum. ¶ Sed contra hoc est primo qꝛ ſm istã Cõtra durãdũ obĳcit doctor
opinionẽ non plus attribuitur caritati eẽ sine mõ
ꝙ̃ fidei vel spei. cũ tamen specialiter dicat hoc de
caritate ⁊ nõ de spe. ¶ Scd̃o qꝛ videtur ꝙ nõ pl⁹
sit caritas sine modo ꝙ̃ alie virtutes: qꝛ licet pos
sint habere excessum viciosũ in actu intẽperato ⁊
in frequentia actus eliciti quando alias est bo-
nus non potest esse actus viciosus. quanto enim
intensior est electio qua volo castitatem vel mor-

tē pro republica vel aliquid hmõi tanto melior.
¶ Similiť dilectio p̄ximi supposito ꝙ alias sit
bona q̄to est intēsior tanto est melior. constat aūt
ꝙ actus caritatis impatus sicut lacrime ieiuni-
um ⁊ talia põt esse nimius. dilectio etiā dei actua
lis potest habere frequētiā nimiā si ꝙ sola intētio
eius est q̄ non põt esse nimia idem est in oī virtute
¶ Et dicendū ad primū ꝙ credere deo ⁊ spare in
eo debēt ordinari in diligere deū vnū ⁊ aliter non
Unde si nõ credat pp diligere aut sperat excedit
sed diligere deū nõ est ordinabile in aliquid aliud
vie. iõ non põt esse nimiū: qꝛ in via nõ põt hr̄e ma-
ius nec debet. Illa aūt qꝛ p̄nt ⁊ debēt habere ma
ius aliquid in via pro tanto dr̄ posse viciari per
excessum. Vel forte argumentū ꝯcludit verū, scꝫ
ꝙ non sit p̄prium caritatis non posse viciari p ex
cessū: sꝫ cõe est v̄tuti theologice respectu primi ob
iecti vt dicit prima opinio. ¶ Ad secundum dicē
dū dupl'r. p̄mo qꝛ electio alterius virtutis ⁊ dilec
tio p̄ximi est circa aliquod bonū creatū in quo ē
vel esse põt aliquod malū vel aliq̄s defectus non
amicabilis. et iõ non totū qđ ibi est vel esse potest
est amandū: sicut in p̄ximo põt esse pctm̄. ⁊ sic pro
xim⁹ põt nimis diligi. puta qñ sic indiscrete ama
tur ꝙ quantū ad oē id quod est in eo vel eē potest
amať in deo. aut oē qđ est vel esse põt deus est/ et
equaliter diligibile pp qđ nõ potest nimis diligi
ex parte sui: qꝛ totus est desiderabilis. ¶ Aliť po
test dici ꝙ ois dilectio non dei dꝫ esse in deū. ⁊ iõ
si aliquod diligať p̄pter se non p̄pter deū nimis
amatur ⁊ peccatur de⁹ aūt p̄pter se est diligendus
Q; autem p̄pter se diligiť plusq̄ȝ aliud amatur
cū igiť ois electio v̄tutis sit q̄dā amor aut amat
illđ qđ eligit p̄pť deum: ⁊ sic nõ nimis amat sꝫ nõ
minus q̄ȝ debeat sꝫ q̄ȝ deum diligat aīa ꝙ illa dilc
ctio vt est dei est intēsior vt autē creati remissior
¶ Si autē diligeret nõ p̄pť deū sꝫ magis remis
se/esset tñ nimia ⁊ pctm̄. ¶ Cum antē de⁹ p̄pť se
diligiť nõ põt nimis amari isto modo: qꝛ nõ est p
pter aliud diligendus ¶ Itē cū de⁹ sit verus finis
vltimus dꝫ amari in infinitum qꝛ finis appetiť in
infinituꝫ p̄pter qđ non põt nimis amari: qꝛ vltra
infinitū nihil est. ¶ Quātuꝫ ad s̄m de mediatiõe
2⁹ articl's de fontib⁹ in quoli. charitatis dicunt q̄dā sic ⁊ p̄babiliť ꝙ tripl'r põt
intelligi ꝙ aliq̄d intelligať nõ imediate ab itelle-
ctu ⁊ tñ ameť immediate a voluntate. Uno modo
ex p̄te discursus actuū vt sit sensus ꝙ illud qđ itel
lectus nõ intelligit simplici apprehēsione/imo cū
discursu: volūtas velit simplici actu volendi ⁊ si-
ne discursu: ⁊ sic verū est ꝙ voluntas vult imedia
te illđ qđ intellectus nõ intelligit imediate: qꝛ in
actu voluntatis nõ est discursus sicut in actu itel
lect⁹ sed terminato discursu itellectus ⁊ apprehē-
so eo qđ dꝫ diligi volūtas actu simplici ferť in ip
sū: ⁊ hoc est qđ dr̄ cõiter ꝙ vbi terminať act⁹ intel
lect⁹ ibi icipit act⁹ volūtatꝭ nõ sic ꝙ act⁹ volūtatꝭ
tēdat ad amādū vltra illđ qđ itelligiť de re qꝛ nõ
põt amari nisi cognitū: sꝫ qꝛ finito discursu itelle-
ctus in cognoscendo et habita cognitiõe rei dili-
gibilis seq̄tur dilectio eiusdeꝫ rei in voluntate q̄
fuit cognita ab intellectu. ¶ Alio mõ põt intelli-
gi ꝙ volūtas imediate diligat ꝙ itellect⁹ imedia
te nõ cog̃scit sic ꝙ itellect⁹ nõ ptigat ad cognitio
nē illi⁹ rei i se nec sine discursu nec post discursum
sꝫ ei⁹ cognitio sistit i aliq̄ medio: ⁊ voluntas ad il
lā rē nõ cognitā sꝫ se attingit amādo illā scđm se
⁊ hoc modo nõ põt: qꝛ tunc obiectum volūtatis e
set aliquid non apprehensum. Uñ impossibile est
ꝙ aliq̄d ametur quātū ad aliquā rationē s̄m quā
non est apprehēsum: ⁊ iõ s̄m oēm rõnē s̄m quā ali-
quid est amatū s̄m oēm illā opꝫ esse apprehēsum.
¶ Tertio modo põt intelligi ꝙ ametur imedia-
te illud qđ non intelligiť imediate sic scꝫ ꝙ ipsum
est rõ sibiipsi ꝙ ametur ⁊ non sit rõ sibiipsi ꝙ itel-
ligatur sꝫ aliq̄d aliud ⁊ hoc simpl'r est ipossibile qꝛ
tunc aliq̄d esset amatū qđ non esset apprehensum
nec obiectū voluntatis est bonū apprehensum sꝫ
ꝙ apprehensum. si ꝙ de⁹ cognosceret non in se sed
in quodā alio sic ꝙ ipse quātū ad suā entitatē non
attingeretur: sꝫ tm̄ creatura q̄ est medium cogno
scendi eum non diligeretur deus/ sed creatura.
¶ Unde dicendū ꝙ sicut deus diligitur immedi
ate ita cognoscitur imediate ⁊ s̄ꝫ se: vt alibi dictū
est. Unde Augustinus de orando deum ad p̄bam
si omnino deum quid sit nesciremus eum oīno nõ
amaremus. ¶ Et hoc etiam ad presens potest p-
suaderi tali ratione: qꝛ sicut se habet diligere ad
cognoscere: ita se hꝫ diligere imediate ad cogno-
scere immediate: sed nichil diligiť nisi cognoscať
ergo nihil immediate diligiť nisi immediate co-
gnoscatur. ¶ Et p hoc patet ꝙ argumentuꝫ quo
arguitur oppositum scꝫ ꝙ in vita ista deus nõ co-
gnoscitur immediate: sed p creaturas siue per si-
militudinem creature videmus nunc p speculum
⁊c. sed in hac vita diligimus deum immediate cū
ametur propter se. ergo. ⁊c. hoc inquā argumentū
falsum presupponit scꝫ ꝙ deus non cognosciť im
mediate in statu vie. ¶ Sed contra ista adhuc po Obiectio ꝯtra dicta
test obi̇ci. deum non videmus vel non cognosci-
mus in p̄pria forma: sed deū cognoscere vel vide
re in p̄pria forma desideramus: ergo aliquid de-
sideramus qđ non cognoscimus: vel plus deside
ramus q̄ȝ cognoscamus. ¶ Ad hoc est dicendum Solutio.
ꝙ sicut deum in propria forma desideramus vide
re ita cognoscimus quid est ipsum videre in p̄o-
pria forma et eius propriam formam non in speci-
ali sed in generali ex quibusdā attributis eius: et
sic etiam in generali voluntas tendit p desideriū
ad videndum eum in sua forma: ita ꝙ sicut deum
habere propriam formam sue nature intelligit in
generali. sic ⁊ i gñali desiderat habere visionē spe
cialem ⁊ in speciali de essentia diuina in speciali.
¶ Sed adhuc dicunt quidam ꝙ aliquis pl⁹ dili- Alia obiectio.
gitur q̄ȝ intelligatur: quia secundum Hugonem
amor subintrat vbi cognitio foris stat ⁊ dicūt etiā
ꝙ voluntas p amorē se transformat in amatum ⁊
attingit ipsum scđm esse reale non sic intellectus
ergo. ⁊c. ¶ Ad ista est dicendum ꝙ si dicať ꝙ vo- Solutio.
luntas plus diligat q̄ȝ intellect⁹ intelligat exten-
siue non potest esse: quia tunc obiectum volunta-
tis esset non apprehēsum. Si autem negatur ꝙ vo
luntas realius et magis scđm esse reale cõiunga
tur obiecto q̄ȝ intellectus. hoc etiam nõ potest/ qꝛ
obiectū se habet ad vtrūq̄ȝ: sicut motor ad mobi-
le: nec coniungitur alicui eorum scđm ydētitatē
essentialem. Unde obiectum secundum esse reale
ita coniungitur vni sicut alii: sed secundum esse re
ale quo motor debet cõiūgi mobili i quo causat
actum realem. Nec potest dici ꝙ voluntas se trās
format in rem amatam: quia actus eius sic tran-
siens in amatum cum amare sit in voluntate sicut
in subiecto sicut intelligere est in intellectu.

Q; autē dicit Hugo/dilectio intrat. ⁊c. põt intel
ligi vno modo ꝙ cū volūtas sit quedā inclinatio
volētis licet nõ possit velle nisi cognitū: qꝛ tñ po-
test desiderare cognitū absens vt p̄sens iclinat ip
sum volentē ad illud absens habendū p̄sentialiť.
licet eñ p̄sentialitas nõ habeať: tñ eius p̄sentia-
litas desiderať ⁊ cognoscitur: sed inclinatio ad ip
sam p̄sentialitatē habendā est p actū volēdi: nõ tñ
oportet ꝙ illa p̄sentialitas inq̄ȝtū iclinat act⁹ vo-
lendi sit s̄m actū volūtatis sed s̄m aliū actū. sicut
aliquid appetit hr̄e p̄sentialitatē alicui⁹ s̄m tactū
cuius tactū audiuit esse bonū/ vel s̄m visionē nu-
dam ⁊ aptā: qꝛ talē visionē talis visibilis audiuit
esse bonā ⁊ summe delectabilē. Scđo mõ põt hoc
intelligi qꝛ habita re amata s̄m aliū actū puta ha
bito deo ad videndū/tunc volūtas põt dici intra
re vbi intellect⁹ foris stat: qꝛ adhuc plus vellet ip
sum habere s̄m talē actū vidēdi si esset possibile ⁊
cõueniēs/ et inclinať vt ab ipso nullaten⁹ auellať:
⁊ hoc tñ absq̄ȝ afflictione ⁊ tristicia. Et sic etiā po
test dici aliquis trāsformari s̄m volūtatem quasi
effectiue inq̄ȝtum voluntas inclinat ad hoc ꝙ hõ
s̄m alias potētias informeť/puta scđm potētiam
visiuā actu vidēdi: et scđm tactū actu tangēdi: et
sic de aliis. Tertio põt intelligi ꝙ volūtas magis
vniať suo obiecto: qꝛ act⁹ amādi in genere est itē-
sior q̄ȝ actus intelligēdi/nõ ꝙ sit p̄prie cõparatio
inter actū amādi ⁊ intelligēdi scđm intēsum ⁊ re-
missum: q̄ cõparatio p̄prie accepta requirit vnita
tem specificā inter ea q̄ cõparanť: sed s̄m quandā
proportionē in genere cuiuslibet/ esse potest ꝙ ali
quid vehemēti⁹ ameť q̄ȝ cognoscať: qꝛ itēsior act⁹
amandi nõ solū dependet ex intēsione vel certitu
dine cognitionis: sed ex magnitudine boni quam
quis estimat esse in re desiderata licet de ea clarā
euidētiā nõ habeat. ¶ Quantū ad tertiū de spe-
3. articul⁹. ciali motione est duplex modus dicendi. ¶ Pri
1. opinio. mus dicētiū ꝙ habēs caritatē nõ põt elicere actū
Pria rõ. meritoriū sine noua ⁊ speciali influentia. ¶ Pri-
mo: qꝛ sicut puer se habet ad scribendū p pennam
quā habet in manu respectu magistri: ita habens
caritatē ad exeūdū in actū meritoriū respectu spi
ritus scti: sed puer nõ posset recte scribere nisi ma
gister manū ei⁹ moueret. ergo sicut op⁹ scribendi
est iproportionatū puero q̄ȝtūcunq̄ȝ habeat pēnā
ideo indiget vel req̄rit motionē magistri. Ita eli
cere actū meritoriū est iproportionatū viatori vel
libero arbitrio q̄ȝtūcunq̄ȝ habeat caritatem: ideo
cū caritate req̄rit specialē motionem spūs sancti.
Secunda ¶ Scđo qꝛ pl⁹ req̄riť ad eliciēdū actū meritoriū
q̄ȝ ad eliciendū opationē naturalē: sed ad elicien
dū opationē naturalē req̄riť generalis influentia
dei. ergo ad opationē meritoriā p̄ter gr̄am ⁊ influē
tiā gñalē dei req̄riť influētia specialis in quocūq̄ȝ
Tertia; actu ¶ Tertio p auctoritatē Ro. 8. q̄ spū dei agū
tur: hi filii dei sunt. oīa opa nr̄a opat⁹ es in nobis
dñe. ⁊ siḿa multa in scriptura. ¶ Scđs mod⁹ di-
2. opio q̄ ē de fontib⁹ in quoli. cendi p̄babilior est dicentiū: qꝛ motionē specialē
preter influentiā qua de⁹ ꝯseruat gr̄am ⁊ virtutes
eas applicat ad suas opatiões sicut suo modo fa
cit in oīb⁹ reb⁹ esse necessariā ad eliciendū actum
meritoriū/dupl'r põt itelligi. Uno modo ꝙ talis
influentia siue motio specialis sic sit necessaria ꝙ
absolute sine ea habens caritatē nullū actū meri
toriū possit elicere. ⁊ hoc est falsuꝫ. Alio mõ ꝙ sic
sit necessaria/ ꝙ hõ sine ea ꝑseueranter ⁊ firmiter

sine aliquo casu non possit ꝑdurare in opib⁹ meri
toriis. ⁊ hoc est verū. ¶ Primū patet tripl'r. qꝛ si Pria rõ.
cut res naturales cõstitute in suo esse naturali et
principiis opatiuis se hñt ad opationē naturaleꝫ:
ita cõstitut⁹ in eē supnaturali ⁊ p̄ncipiis opatiuis
supnaturalib⁹ p gr̄am ⁊ virtutes se habet ad ope-
rationē meritoriā: sed res naturales dicto mõ in
esse constitute possunt exire in opationes natura-
les sumpta gñali influētia dei qua res in esse con
seruat ⁊ eas ad suas opationes applicat. ergo et
cõstitut⁹ in esse supnaturali supra dicto mõ põt in
opationē meritoriā sumpta influētia diuina con-
seruāte talia/ ⁊ ea applicāte ad act⁹ suos sine alia
speciali motiõe supaddita. ¶ Scđo: qꝛ nulla res Secunda
destituiť p̄pria opatiõe: qꝛ s̄m Augu. 10. de ciui.
dei. deus sic res administrat vt eas p̄prios mot⁹
agere sinat. sed deus põt talē motioneꝫ subtrahe-
re manēte gr̄a. ergo gr̄a põt hr̄e opationē sine ta
li motione: sed ois opatio q̄ p̄cedit a gr̄a est meri
toria. ergo ⁊c. ¶ Tertio qꝛ illa eadeꝫ opa q̄ facta Tertia.
sine caritate nõ eēnt meritoria essent meritoria si
fierent in caritate sicut opa bona ex gñe: sed dice
re ꝙ habens caritatē non põt elicere sine speciali
motione talia q̄ pri⁹ nõ habēs caritatem eliciebat
sine hac motiõe est incõueniēs. ergo. ⁊c. Incõue-
niēs est ergo dicere ꝙ hñs caritatē nõ possit i op⁹
meritoriū sine tali motione. Maior patet p glo.
sup illud. 1 Corin. 4. Nõ ego: sed gr̄a dei mecum
Ubi dr̄ cū data fuerit gr̄a tūc incipiunt meritoria
esse opa nr̄a. ¶ Scđm patet/ scꝫ ꝙ ad ꝑseueran-
dū sine casu in opib⁹ meritoriis necessariū est cuꝫ
gr̄a auxiliū motionis diuine: qꝛ ad ꝑsistendum in
opib⁹ illis imobiliter in q̄b⁹ aliq̄s patiť magnaꝫ
difficultatē indiget auxilio alteri⁹: sed q̄ȝtūcunq̄ȝ
homo habeat scđm cõem cursum propter corru-
ptionem fomitis. multitudinem grauiū tentatio
num/habet magnā difficultatē in opibus merito
riis ergo ad ꝑsistendū in talib⁹ operib⁹ idiget hõ
auxilio specialis motionis preter gratiam et vir
tutes. ¶ Ad primū ergo dicendum ꝙ gratia vel Ad rõnes
caritas non sic se habent ad se habentē vel eius li p̄me opi.
berum arbitriū sicut penna ad puerum: que nullā
perfectionem formaliter facit in puero. sed se ha-
bet ad ipsum sicut ars scribendi ad scriptoreꝫ: sed
bona exteriora quibus homo bene p caritatē vti
tur/se habent ad ipsum sicut penna ad scriptorem
Unde dempta est illa adaptatio: sed verū est ꝙ si-
cut puer habens manum debilē/indiget ad persi-
stendū in scribendo aliquo confortante manum:
ita habens gratiam ad ꝑsistendum imobiliter in
operibus meritoriis indiget motione speciali di-
uina retrahente eū a malo et promouente ad bo-
nū. ¶ Ad secundū dicendū ꝙ de⁹ aliter se habet Ad scđm.
respectu operum meritoriorū ⁊ respectu effectuū
naturalium inquantū ad ea exercenda supaddit
bona supernaturalia scꝫ esse supnaturale ⁊ princi
pia supnaturalia dato ꝙ illam motionem non su-
peraddat. ¶ Ad tertium dicendum ꝙ deus ope- Ad tertiū
ratur opera nostra ⁊ agit in nobis inquātum dat
nobis et conseruat principia quibus inclinamur
et possumus in opera meritoria. ¶ Ad argumen
ta principalia responsum est in primo articulo.

¶ Questio tertia.

TErtio querit̄/ vtrū modus di-
ligendi deū possit in via cōple
Primum
ri? ¶ Et arguit̄ ꝙ nō: q2 mo-
dus diligendi deū est vt totali
ter diligat̄: ſm illud. Diliges
dn̄m deū tuū. ꝛc. ſ3 ī via nō po
test totalr̄ diligi. ergo. ꝛc. Mi
nor pbat̄: q2 dilectio supponit
cognitionē. sed deus nō pōt totaliter ī via cogno
Secundū
sci. ergo nec totaliter diligi. ¶ Itē ille nō pōt to-
talit̄ deū diligere q̄ nō pōt totaliter oē pctm̄ vita-
re: sed null9 in via pōt totalit̄ oē pctm̄ vitare: ſm
illud Ioh. 1. Si dixerim9 q2 pctm̄ nō habem9. ꝛc.
ergo nullus pōt in via deū totaliter diligere: ſ3 il
In oppōz Primum
le est mod9 diligēdi deū. ergo. ꝛc. ¶ In cōtrariū
est q2 act9 caritatis est magis necessari9 in via q̄
actus aliarū virtutū ſm illud. 1. Corin. 13. Si ca-
ritatē nō habuero nichil sum ꝛ nichil michi pdest
sed actus aliarū virtutū pn̄t in via ꝯpleri. ergo et
Secundū
actus caritatis quo iubemur deū diligere. ¶ Itē
oīs lex ligat: ſ3 null9 pōt ligari ad id qđ est sibi im
possibile. ergo nullū p̄ceptū legis pōt esse de im-
possibili. p̄cipit̄ autē nobis diligēdi deū. ergo. ꝛc.
Respōsio
¶ Respōsio. Tria vidēda sunt. Pmo de hoc qđ
q̄rit̄. Scđo. vtrū in via aucta caritate augeat̄ ca-
pacitas volūtatis? Tertio. vtrū caritas eleuet in
Durādus q 3. hui9 distinctiōis.
tellectū ad supnaturalit̄ cognoscēdū. ¶ Quātum
ad p̄mum sunt duo modi dicēdi. Prim9 quorūdā
p̄mittētiū duo vidēda. Primū q̄s sit ille modus
quo iubemur deū diligere/ ꝛ qualit̄ itelligendus.
Scđm. an possit in via totalit̄ ipleri. ¶ Quantū
ad p̄mū itelligendū est ꝙ in modo quo iubemur
deū diligere quattuor icludunt̄ ſm ꝙ patet ex va-
rijs locis scripture sc3 ꝙ diligam9 deū ex toto cor
de ꝛ ex tota aīa ꝛ ex tota mēte ꝛ ex tota virtute: q̄
est idē fortitudini. vn̄ ꝛ in alio loco dr̄ ꝛ ex fortitu
dine tua. et alibi ex oīb9 virib9 tuis: qđ idem est. et
hec quattuor insinuant̄ Math. 12. ꝛ Luc. 10. Quis
in alijs locis scripture aliqua hoꝝ omittunt̄: hoc
em̄ est q2 illud omissum ex alijs intelligit̄. ¶ Ra
tio hoꝝ quattuor hinc accipiēda ad p̄sens est: q2
dilectio de qua agim9 est act9 volūtatis qui hic si
gnificat̄ p cor: nā sicut cor vt dicūt mēbrū natura
le est p̄ncipiū oim corporaliū motuum: ita volū-
tas q̄tū ad intētionē vltimi finis q̄ est obiectū ca
ritatis/ est p̄ncipiū oīm actuū quarūcunq3 poten-
tiarū q̄ mouent̄ a voluntate. ¶ He autē sunt tres
sc3 itellect9 q̄ significat̄ p mentē/ vis appetitiua i-
ferior q̄ significat̄ hic p aīam. vn̄ ſm eam dicimur
agere vitā aīalē/ et vis executiua exterior: q̄ signi
ficat̄ p fortitudinē seu virtutē siue vires. Precipi
tur ergo nobis vt tota nr̄a itētio ferat̄ in deū: qđ
est ex toto corde diligere/ ꝛ ꝙ intellect9 nr̄ totalit̄
subdat̄ deo/ qđ est ex tota mēte: ꝛ ꝙ appetit9 infe-
rior reguletr̄ ſm aīam: qđ est ex tota aīa. ꝛ ꝙ actus
nr̄ exterior ordinet̄ ad deū: qđ est ex tota fortitu-
dine vel virtute vel virib9 deū diligere. Alie autē
expositiones ponunt̄ a q̄busdā doctorib9: sed ista
videtur michi magis ppria/ ꝛ sic patet primum.
¶ Quantū ad secundū aduertēdū est ꝙ sicut dr̄
3. phisicoꝝ totū ꝛ pfectū sunt idē/ ꝛ ideo totalit̄ di
ligere est pfecte diligere. Sicut ergo duplex est p
fectio: ita duplex est totalitas. dr̄ ei aliq̄d pfectū
vno mō: q2 nichil deest ei eoꝝ q̄ natum est hr̄e ſm
statū suū. Prima ergo pfectio nature humane est
solū i gl̄ia: qn̄ natura habebit oēm pfectionē quā
nata est hr̄e. Sed secūda pfectio fuit in statu ino-
cētie: qn̄ natura habuit quicq̄d hr̄e debuit ſm sta-
tum illū/ et forte plus: q2 habuit iusticiā originalē
gratuito nature supadditam. Ab vtraq3 autē pfe
ctione deficit pfectio quā h3 ſm cursum cōem na
tura humana ī statu nature corrupte: q2 nō pōt to
taliter euitare q̄n incidat in aliquē defectū rōnis
saltē ī aliqđ pctm̄ veniale ſ3 hoc. ergo in dilectio
ne dei pōt attēdi duplex pfectio et totalitas vna:
qn̄ nichil deest de his q̄ nō pōt expēdere in amore
dei qn̄ totū ponat semp ꝛ in actu in dilectione deī
Et hec totalitas seu pfectio non ponit̄ nobis sub
p̄cepto p statu vie: q2 nō est nobis possibilis. stat9
em̄ vie nō patit̄ cōtinuationē in actu: sed iplebit̄
in patria/ qn̄ beati semp videbūt deū ꝛ diligēt ip-
sum/ ꝛ oīa in eius dilectionē referunt̄ vt in finem.
¶ Alia est totalitas vel pfectio ſm quā hō nihil
subtrahit de his q̄ hō debet ponere in dilectione
dei. ꝛ hec pfectio nō excludit cōtinuationē i actu:
nec amorē cuiuscūq3 alti9 a deo/ etiā si actu in deū
nō ordinet̄ dū tn̄ nō sit cōtrariū seu repugnās ca
ritati/ sicut est pctm̄ veniale: et hec totalitas p̄ci-
pit̄ nobis vt nūc iplēda/ ꝛ cōstat ꝙ impleri pōt: q2
hoc mō diligit deū totalit̄ ꝛ ex toto corde. ꝛc. qui
cunq3 vitat oē pctm̄ mortale/ qđ solu3 est caritatī
cōtrariū: sed q̄libet hō pōt hoc p statu vie facere.
Ad rōnes añ oppōm
ergo. ꝛc. ¶ Ad p̄mū argumētū dicendū ꝙ de9 po
test in via totalit̄ amari nisi ꝙ est distinguendum
de totalitate dilectionis. hoc em̄ pōt sumi vel ex
pte rei dilecte/ ꝛ sic totalit̄ diligit̄ res cui9 nichil ē
qđ nō diligat̄. ꝛ sic cū nichil sit in deo qđ nō possit
ab hoīe diligi/ de9 pōt hoc modo ab hoīe totalit̄
amari ꝛ in via et in patria. et sicut dictū ē de amo
re/ sic intelligendū est de cognitione. Alio mō po
test sumi hec totalitas ex pte diligētis. ꝛ sic deus
pōt totaliter diligi ꝛ diligit̄ ab his q̄ sunt in pr̄ia:
q̄ nihil de potestate sua subtrahūt qn̄ totū ponūt
in dilectione dei semp ꝛ in actu. In via p̄o nō pōt
sic diligi sed solū ſm habitū modo quo expositu3
est quo solū cadit p nūc sub p̄cepto. Alio mō pōt
sumi hec totalitas ex relatione dilectionis ad di-
ligibile. ꝛ sic totaliter diligit̄ illud cuius bonitati
equat̄ q̄titas dilectiōis. et sic deus nō pōt diligi
ab alio q̄ a seipso. ¶ Ad secundū dicendum ꝙ il
lud argumentū bn̄ pbat ꝙ deus nō pōt in via di-
ligi totalit̄ vel pfecte put totalitas vel pfectio ex
cludit oēm defectū: sed illud vt dictū est nō cadit
sub p̄cepto: pōt tn̄ totaliter diligi totalitate exclu
dente oē repugnās et ꝯtrariū. ꝛ hoc sufficit ad im
2. opio doctoris.
pletionē p̄cepti. ¶ Secūdus modus dicendi bre
uior sic pōt imaginari q̄tum ad quattuor questio
nes. Primo quō illud itelligit̄ q2 vno mō referū
tur ad q̄ttuor potētias aīe rōnales: vt sc3 diligere
ex toto corde ad volūtatē/ ex tota mēte ad itelle-
ctum/ ex tota aīa ad concupiscibilē/ ex tota forti-
tudīe vel virib9 ad irascibilē/ vel tertiū ad sensua
litatē. quartū q̄tū ad executiuā: q2 etiā in actu ex
teriori est meritū ꝛ demeritū: vt aureola ꝛ opposi
tum. ¶ Scđo quō p̄cipit̄. Primo em̄ quo ad ha-
bitum ꝛ p̄parationē animi: q2 caritas circūstātio
nata est q̄tū et qn̄ ſ3 ꝙ oportet ex toto corde. ꝛc.
Scđo q̄ ad actū p̄uatiue: vt hō nihil ꝯtra hāc ani
mi p̄parationē in his habeat qđ ē solū pctm̄ mor
tale. Itē quo ad actū positiuū qn̄ ꝛ q̄tū ē necesse
aliter nō. Tertio quō ꝯsulit̄ ꝛ quidē q̄tū ad actū
q̄tū est possibile ꝛ determiatis circūstātijs obser

uatis. nō em̄ tenet̄ homo quantū pōt ex toto cor-
de. ꝛc. q2 nō tenet̄ facere oīa bona q̄ pōt: sed quan
to plura bona fecerit ꝛ deum plus dilexerit: tāto
meli9 erit: ꝛ q2 cōsiliū dat̄ de meliori nō isto modo
est cōsiliū: sicut etiā illud/ quodcūq3 pōt man9 tua
opare. ¶ Quō autē pmittit̄ sc3 quo ad actū pfe-
ctum ꝛ nō interruptū. sic em̄ est in pmisso etiā no
bis quib9 nūc nō est in p̄cepto nec in cōsilio cū sit
impossibile qđ tūc erit facile ꝛ delectabile qn̄ non
2. articul9 Goď. de fontib9 in quoli.
cessant nocte et die dicere sctūs. s. s. ꝛc. ¶ Quātū
ad scđm de augmēto capacitatis ad augmentum
caritatis dicunt aliq̄ ꝙ sicut in materia iuenit̄ du
plex capacitas/ vna que ē possibilitas susceptiua
forme p quā sc3 ipsa est subiectū cuiuscūq3 forme
absolute accepta. ꝛ ista est essentia p̄me materie q̄
non variat̄ sed manet/ ꝛ det̄minās eā in ordine ad
determinatā formā ꝛ hoc respectu agētis natura
lis ꝛ ſm cōem cursum put materia existēs sub for
ma vini est capax aceti ꝛ non ecōuerso: ꝛ existens
sub forma mēstrui est capax forme embriōis ꝛ nō
ecōuerso. Sic etiā est duplex capacitas volūtatis
respectu caritatis/ q̄ est dispositio ipsi9 volūtatis
ad recipiendum caritatē ſm modū cōmunē q̄re-
perit̄ in adultis: q̄ q̄dē dispositio est p quēdā cona
tum quo q̄s tendit in deū. ꝛ ista capacitas pōt va
riari ꝛ minui et augeri. et loquendo de tali capaci
tate/ aucta caritate auget̄ capacitas volūtatis: q2
quāto aliq̄s habet maiorē caritatē/ tāto bene pl9
vtēdo ea pōt elicere pfectiorē actū tendēdi in deū
et conatū/ et magis se disponere: et si caritas pos
sit augeri in īfinitū/ talis capacitas auget̄ in infi-
nitum: sicut em̄ materia sub forma vini est ppin-
quior forma aceti q̄ existenti sub forma alteri9 li
quoris. ita etiā volūtas existens sub magna cari
tate est ppinquior alijs maiori q̄ si esset sub parua
et hoc est ſm cōem cursum. nā absolute loquendo
deus pōt sine tali p̄paratione cōferre quātācūq3
caritatē vellet. ¶ Quantū ad t̄tiū de eleuatione
3. articul9 de fontib9 in quoli.
itellectus p caritatē. Dicūt aliq̄ ꝙ dupl̄r pōt ali-
quis habit9 eleuare aliquā potentiā. Uno mō di
recte ꝛ formalit̄ pficiēdo eā ad suū actū eliciendū
ꝛ sic caritas nō eleuat itellectū sed fides: q2 sicut
intellectus ꝛ voluntas cum sint diuerse potentie
habentes diuersos actus formaliter distictos re-
quirunt diuersas rectitudines / sc3 volūtas rectā
inclinationē naturalē in bonū/ ꝛ rectitudinem in-
tellectus p rectā estimationē p̄moꝝ p̄ncipioꝝ ad
recte viuendū in vita naturali: ita req̄runt diuer-
sos habit9 supnaturales infusos supnaturalit̄ ele
uātes easdē ad recte viuēdū in vita sp̄uali: q̄ q̄dē
habitus sunt fides spes ꝛ caritas/ indirecte tn̄ et
quasi iperatiue pōt dici eleuare intellectū: suppo-
sita tn̄ eius formali eleuatione p fidē: ꝛ hoc q2 ele
uatio volūtatis redūdat in eleuationē intellect9/
cum habeat mouere intellectū et alias potentias
q̄tum ad exercitiū act9: ita tn̄ ꝙ pri9 moueat̄ ab
intellectu pri9 facto in actu/ ꝛ hoc etiā vlteri9 dat
actui intellect9 ꝛ cuiuscūq3 alteri9 ꝙ sit meritori9
et sic p̄supposita ei9 formali eleuatione ad creden-
dū supnaturalia facit ꝙ hoc credere sit meritoriū
¶ Itē pōt dici ꝙ eleuatio voluntatis ponit eleua
tionē intellect9 coexigitiue inq̄tum pfectio volū
tatis coexigit pfectionē intellectus. ꝛ sic aliq̄ mō
pōt dici intellect9 eleuari indirecte ꝛ ex ꝯsequēti/
p̄supposita tn̄ ppria ꝛ formali eleuatione p fide3.
¶ Sed isti arguunt contra se ꝛ dicunt q2 beatitu
do cum actu voluntatis includit actū intellectus
et magis actum intellect9 ſm quosdā q̄ actū volū
tatis: sed p actū voluntatis hō ordinat̄ ad btitu-
dinē in via ꝛ habet eam in patria. ergo caritas ele
uat ad vtrūq3 actum sc3 intellectus ꝛ voluntatis
¶ Ad hoc autē respondēt dicētes ꝙ ad btitudinē
ordinamur p caritatē ꝛ p eā sum9 in statu btitudi-
nis/ nō sic ꝙ p caritatē habeamus quicq̄d ptinet
ad merēdum in via btitudinē/ nec ad habēdum in
patria: sed p eā vna cum alijs habem9 vtrūq3. q̄d
autē p̄ncipali9 ptinet ad beatitudinē/ videt̄ ꝙ act9
intellectus: q2 vbicunq3 de beatitudie fit mētio a
sctis et a canone/ semp fit mētio expressa de visio-
ne/ nō sic autē de amore. Unde mirum est quō ali
qui dicūt ꝙ visio facit ad beatitudinē nō essentia
liter sed dispositiue: q2 si sic esset/ sācti fecissent de
hoc mentionē/ qđ tn̄ nō fecerunt. ¶ Ad argumen
ta solutum est in primo articulo.

¶ Distinctio. xxviij. ¶ Questio prima.

CIrca vicesimāoctauam distin
ctionē q̄runt̄ tria. Primū est:
vtrum oīa sint ex caritate di
ligēda? Secundū/ vtrū hō ex
caritate debeat diligere seip-
sum? Tertiū est/ vtrū caritas
Primum
possit diminui? ¶ Quantum
ad primū videt̄ ꝙ omnia sint
ex caritate diligēda: q2 p cari
tatē cōformamur deo: sed deus diligit oīa q̄ sunt:
vt habet̄ Sap. xj. ergo ꝛ nos debem9 ex caritate
Secundū
oīa diligere. ¶ Itē caritas correspōdet fidei: sed
p fidē cognoscim9 oīa vel cognoscere possum9 put
oīa possunt haberi p reuelationē diuinā cui fides
innitit̄. ergo videt̄ ꝙ caritate diligenda sunt oīa.
In oppōz
¶ In cōtrariū est qđ dicit Augu. in littera/ ꝙ il-
la sola sunt ex caritate diligēda q̄ nobiscū societa
te quadā referunt̄ in deum: sed non oīa sunt talia
Respōsio.
sed solū creature rōnales. ergo. ꝛc. ¶ Responsio.
Tria vidēda sunt. Primo q̄ sunt ex caritate dili-
genda/ ꝛ q̄ nō. Scđo/ vtrū caritas aucta ꝛ remissa
sint vna forma numero realit̄? Tertio/ vtrum si es
sent diuerse forme seq̄ret̄ ꝙ in augmēto caritatis
si fieret successiue ꝛ p motū/ essent actu īfinite for
me? ¶ Quātum ad primū sunt duo modi dicēdi.
1. articl9. Durādus di. presenti. q. 1.
¶ Primus p̄mittit duo vidēda. Primū est ꝙ nō
oīa sunt ex caritate diligēda: sed solum de9 ꝛ crea
ture rōnales. Scđm est/ ꝙ nō oēs creature ratio-
nales sunt ex caritate diligēde: q2 nō damnati an
geli vel hoīes. ¶ Quantum ad primū aduerten
dum ꝙ licet sit ppriū caritatis ponere in actu ra-
tionē meriti: nichilomin9 ipse act9 intelligēdi deū
magis respicit amorē amicitie q̄ amorē ꝯcupiscē
tie. Nec est intelligendum istos duos amores esse
duos actus sed vnū q̄ dupliciter noiat̄ ſm duplex
obiectum. Cū em̄ amare sit alicui velle bonū/ iste
actus respectu illi9 cui bonū volum9 ppt̄ se dicit̄
amor amicitie. bonum autē quod ei volum9 Dici
tur amari amore ꝯcupiscētie. ꝛ q2 pfectior ē amor
quo q̄s amat̄ ppter se/ q̄ ille quo q̄s amat̄ ppter
aliud. Ideo caritas q̄ est sūma pfectio in actu di-
ligēdi magis respicit amorē amicitie q̄ concupi-
scētie: imo illū nō respicit nisi q2 ad aliū ordinat̄.
¶ Ex hoc pōt dupl̄r argui ad ppositum pbandū
Primo sic. Ad illum non habet̄ pprie caritas ad
que non pōt haberi amor amicitie: sed ad creatu-
ras irrationales nō potest haberi amor amicitie.

ergo nec caritas. Minor patz:qz pprie nõ habet
amor amicitie nisi ad illud cui volum⁹ bonũ ppt
se:creaturis autẽ irrationabilib⁹ nichil tale volu
mus sed totũ ad nos referim⁹.nõ em̃ volo vinum
esse bonũ ppter vinũ sed ppter me vel ppter ami
cum:et sic de oib⁹ aliis:qz nos sum⁹ quodã modo
fines oĩm vt dr.2.phisicoꝝ.ergo.ꝛc. ¶ Scdo pa=
tet idẽ ꝛ ex eadẽ radice sic. Amor amicitie atten=
dit fm aliquã cõicationẽ in vita: sed nulla creatu
ra irrationalis habet nobiscũ cõicare ĩ vita:qz ta
lis cõicatio cõsistit in cõicatiõe vite:creature aũt
irrationales pprie nõ agunt sed agunt magis.er=
go ad ipsas pprie nõ est amor amicitie:quare nec
caritas.amor tñ taliũ includit in amore caritatꝫ
inq̃ʒtum ex caritate aliqd diligim⁹ cui talia volu
mus siue sint bona spũalia vt virtutes/ siue bona
corpalia vt res exteriores. ¶ Scdm patet:qz ad
damnatos demones vel hoies nõ habet pprie ca
ritas. Primo/qz caritas fundat sup cõicationem
vite beate habite vel possibilis haberi:sed dãnati
siue hoies siue angeli nõ possunt nobiscũ in ista vi
ta cõicare. ergo nõ sunt ex caritate diligẽdi. ¶ Se=
cũdo:qz sicut amor ciuilis fundat sup virtutes ac
quisitas/sic amor caritatꝫ super virtutes infusas
vt nate sunt ad btitudinẽ pducere: sed ad illos q̃
nõ habẽt virtutes ciuiles ꝛ iã sunt in malicia ob=
durati adeo vt sint incorrigibiles soluẽda est ami
citia fm aristolẽ.9.ethicoꝝ.ergo ad dãnatos ho=
mines vel angelos q̃ sunt totaliter obstinati/ nec
reuerti possunt ad statum virtuose vite ꝛ supnatu
Ad rões aã oppõm ralis/nõ est habẽdus amor caritatis. ¶ Ad pmũ
argumentũ dicendũ q̄ de⁹ diligit oia volẽdo ali=
qd bonũ oib⁹ sed nõ bonũ gre vel glorie/in cuius
cõicatione fundat amor caritatis: ꝛ ideo nõ debe
mus oẽs ex caritate diligere sed illos q̃ sunt ca=
paces gre et glie:nec in hoc diuertim⁹ a dilectio=
Ad scdm. ne dei et a forma eius. ¶ Ad scdm dicẽdũ q̄ nõ ẽ
simile de fide q̃ ptinet ad cognitionẽ ꝛ de dilectio
ne caritatis:qz cognitio põt se extẽdere ad oia bo
na vel mala:dilectio nõ nisi ad bona ꝛ mala:et di=
lectio caritatꝫ nõ nisi ad illos qb⁹ bona gre ꝛ glo=
rie sũt cõicabilia:ꝛ hec sũt inf creaturas sole rõa
Secũdus mod⁹ dicẽdi q̃ ẽ doctoris. les beate vel in via existẽtes. ¶ Alius modus di
cẽdi põt imaginari sic q̄ cũ caritas includat amo
rẽ amicitie et ɔcupiscẽtie qdã sunt diligẽda ex ca=
ritate pmo modo/ quedã scdo mõ/ qdam neutro.
Quicqd aũt actu vel aptitudine est particeps su
pernaturalis q̃ est pmo cõcupita p caritatẽ/ipsuʒ
est diligibile ex caritate amicabiliter.et sic pmo ꝛ
pncipaliter diligit de⁹ q̃ est pma et summa btitu=
do essentialiter ꝛ est ois beatitudo virtualit:hoc ẽ
illud qd est supra nos. post hoc idipsum qd sum⁹
nos/qd imediate participat a deo btitudinem:id
est aia.postea qd est iuxta nos ppter consortium
ipsi⁹.deinde qd est infra nos ppter accidẽtalẽ par
ticipationẽ. ¶ Sed dubiũ est sub quo membro ca
dat xps fm q̄ hõ. Et dr q̄ diligẽdus est minus q̃
deus/ꝛ magis q̃ nos obiectiue:qz sibi mai⁹ bonũ
volumus ꝛ habitũ quo ad vnionẽ glorie aie ꝛ cor
poris/ꝛ habendũ quo ad gliam et honorẽ:sed intẽ
siue min⁹ q̃ nos/ cũ solũ de⁹ sic plus debeam⁹ di
ligere:sed qz ex ei⁹ humanitatis merito ꝛ satisfa
ctione depẽdet nr̃a beatitudo/ forte intẽsi⁹ ipsum
q̃ nos caritas diligit. ¶ Quo ad secundũ scien=
dum q̄ pmo et pncipaliter concupita ex caritate
cuicũq3 sint bona patrie:qz illud est mai⁹ bonũ qd
possit optari ꝛ adipisci.caritas autẽ q̃ est maxim⁹
amor optat maxima bona.scdario autẽ sunt illa si
ne quib⁹ ad illa nõ puenit/sicut virtutes et meri
ta quib⁹ recte viuit/qb⁹ nullus male vtitur q̃ sunt
maxime bona in vita ista/et esse et viuere et posse
q̃ sunt bona media. Tertio bona minima sicut bo
na fortune ꝛ tpalia q̃ʒtum ad hec subseruiũt et nõ
plus. Qui ergo pl⁹ optat et pcurat aliũ tpalia q̃
eterna corpalia bona q̃ spũalia/non diligit ex ca
ritate. sed ex carnalitate debent etiã optari mala
tẽpalia haberi quantũ sunt medicine ei/ si alit nõ
possit corrigi:sicut medic⁹ amat dum secat ꝛ qz li
cargicum excitat ¶ Quo ad tertiũ sciendũ q̄ ca
ritas conformat se deo q̃tuʒ põt: et qz de nemine
q̃diu viuit desperandũ est:ideo oẽs viatores dili
gendi sunt:qz nescimus pscitos cũ in morte aliq̃s
peniteat vt latro. Similiter qz fide tenem⁹ illos q̃
sunt in purgatorio et in limbo patrũ erãt beatifi=
cãdos illos q̃ in patria iã beatos/ oẽs hi ex cari=
tate diligẽdi sunt contẽti sub illo qd est iuxta nos
id est pxim⁹. sed dãnati tã hoĩes q̃ demones/qz
tenemus nũq̃ eos saluãdos:non sunt ex caritate
diligẽdi simplr:sic scʒ vt optet salus eterna sʒ ma
gis dãnatio eterna sicut deus vult:sed fm qd dili
gi possunt a nobis/fm q̄ illud bonũ nec eis volu=
mus qd de⁹ vult eis:nõ tñ ad eos est amor aicitie
pprie/qz sunt incorrigibiles in malo moris ꝛ de=
sperati vt dicit pma opinio. ¶ De pueris autẽ in
limbo dicendũ q̄ non solũ fm qd vt demones: sʒ
amicitia naturali sũt diligẽdi/quo mõ ois virtuo
sus est diligẽdus:et optare debem⁹ eis tãta bona
sicut nobis naturalia:sed pprie amicitia caritatꝫ
non sunt diligendi:qz non debem⁹ eis optare bo=
na supnaturalia qz hoc esset ɔtra volũtatẽ dei.vñ
dãnati pena sensus vel dãni sunt illa q̃ nõ sunt ex
caritate diligẽda/nec cõcupiscibiliter: qz nõ sunt
creature irrationales inq̃tũ in eis relucet dei iu=
sticia.et sic caritate patrie letabit iust⁹ cũ viderit
vindictã.nec sunt diligẽdi ex caritate amicabilit.
pmo mõ:qz nõ est eis optãda beatitudo. ¶ Quã 2.articul⁹
tum ad scdm pncipale/scʒ an caritas vel alia for=
ma possit eẽ eadẽ numero intẽsa ꝛ remissa. Scdo
ostẽdere qualiter hoc fiat. Tertio obũcere in con
trariũ et soluere. ¶ Quãtum ergo ad pmũ scien Herueus qli.2.q.13.
dum q̄ intẽsum ꝛ remissum pñt ɔparari adinuicẽ
vel sicut pmanẽs ad pmanẽs/ vel sicut fluẽs ad p
manens/vel sicut fluẽs ad fluẽs. verbi grã.pona=
tur q̄ aliqd remisse calidũ calefiat vlteri⁹/põt esse
q̃stio vtrum calidũ qd pri⁹ erat in esse pmanẽti sit
idẽ cũ calore q̃ habet in tmino motus:vel põt esse
q̃stio/ vtrũ calor q̃ erat in fluxu alterationis sit idẽ
cũ calore q̃ erat res a q̃/ et ideʒ cũ calore q̃ res ad
quẽ erat. Vel vtrũ intẽsum et remissum in motu
alterationis sit eadẽ forma numero. Si ergo lo=
quamur de ɔparatiõe intẽsi et remissi put sunt in
fluxu forme oportet q̄ sit eadẽ forma:qz alit seq̃re
tur q̄ essent infinite forme in actu in eadẽ altera=
tione/vel q̄ nulla alteratio esset ɔtinua:qd est fal
sum ꝛ ipossibile/ꝛ ideo antecedens ex quo sequit
¶ Scdo idẽ patet:qz si nõ esset latitudo in vna ꝛ
eadẽ forma numero fm intẽsum et remissum q̃li=
bet alteratio numero esset acceptio alicui⁹ indiui
sibilis numero:sed acceptio iduisibilis est instã=
tanea:ergo q̃libet alteratio esset instãtanea/qd est
falsum. Si autẽ ɔparet forma q̃ est ĩ tmino a quo/
ad ipsam formã fluentẽ:oportet ponere q̄ sit eadẽ

forma siue intẽdat siue remittat. Et pbo triplici
ter/quarũ due pme rões sunt cões vtriq3 modo
Prio sic/qz forma illa aut abũcit in tpe aut ĩ nũc
solũ. Si in tpe.ergo in tpe alterationis pcedens
forma remansit cũ eo qd acquisitum fuit p altera
tionem/ꝛ p ɔsequẽs forma pri⁹ pmanens cedit in
eandẽ essentiã cũ forma fluente:qz due forme solo
numero differentes nõ possunt esse in eodẽ subie=
cto. Si dicat q̄ in instãti/eadẽ rõne sequẽs forma
erit acq̃sita in instãti.et sic ois alteratio erit instã
tanea. Si dicis q̄ abiectio pme erit instãtanea/ ꝛ
ĩtroductio secũde erit instãtanea/sed intẽsio iã in
troducte erit successiua. ¶ Cõtra pmo/qz illa se=
cunda in sua introductione aut est intẽsior pcedẽ=
te aut nõ.si nõ/ergo nõ pl⁹ facit ad intẽsionẽ seq̃n
tem q̃ pcedẽs ꝛ oportebit eã ita expellere sicut p=
cedentẽ:qz fm te intensa nõ põt stare cũ remissa/ꝛ
sic redibit eadẽ q̃stio/ vtrũ illa remissa abũciat in
tpe aut in instãti/et ibit in infinitũ. si autẽ illa se=
quens sit intẽsior in sua receptione sequit q̄ alte=
ratio nõ req̃rit successionẽ nec ppter receptionem
forme nec ppter intensionẽ: nisi tu velis dicere q̄
parua intẽsio nõ req̃rit successioneʒ/sed magis q̄
est quedã fictio. ¶ Itẽ q̃ñ fit mot⁹ de cõtrario in
cõtrariũ nõ statim in istãti abũcit pma forma: qz
sensibiliter apparet q̄ q̃ñ fit de calido frigidũ/nõ
statim abũcit calor:sed fm te intẽsum ꝛ remissum
se habent sicut cõtrarie forme. ergo q̃ñ ex remisso
fit intẽsum/remissum nõ abũcit in istãti. ¶ Scdo
pncipaliter sic: qz sicut se habet forma pmanẽs in
tẽsa vel remissa ad motũ sequentẽ vel formã fluẽ=
tem sequentẽ/ita in forma fluẽte remissum vnius
se hʒ ad itẽsum alteri⁹ nũc:sed remissum vni⁹ nũc
in forma fluẽte/ꝛ intẽsum alteri⁹ nũc sunt vna for=
ma nũero.ergo.ꝛc. Minor pbata est Maior etiã
facilit pʒ:qz in nũc in q̃ tminat motus posset vlte=
rius fluere absq3 ĩterpolatiõe/ et in quolibet etiã
nũc ipsi⁹ fluxus posset terminari mot⁹:sed si illud
qd terminat vlteri⁹ flueret/sic se haberẽt adiuicẽ
sicut fluẽs ad fluẽs.ergo etiã si tminaret pri⁹ post
ea fluat/sic sʒ habebit illa forma permanẽs a qua
incipit motus ad formã in fluxu sicut vn⁹ gradus
vnius nũc in fluxu ad gradũ alteri⁹ nũc ĩ fluxu.er
go.ꝛc. ¶ Tertio sic/ꝛ hoc ptinet pncipalit ad for
mã ptinentẽ in ɔparatione ad fluxũ q̃ est remissio
vt q̃ñ aliqd frigidũ remittit calorẽ/ tũc ergo q̃ro
vtrum facit aliqd remittẽdo aut nõ imittendo. q̃
nichil est ibi de nouo qd pri⁹ nõ esset: sed prius nõ
erat ibi ille calor q̃ erat itẽsus. ergo null⁹ calor est
ibidẽ de nouo nisi ille q̃ erat ibi prius intẽsus. er=
go calor q̃ erat ibi pri⁹ intẽsus ꝛ nũc remissus sunt
eadẽ forma si remittit ꝛ imittit aut ĩmittit calorẽ
aut frigiditatẽ/nõ frigiditatẽ qd patet ad sensum
qz ibi est calor.nõ calorẽ:qz frigidi nõ est caleface
re. ¶ Ad hoc dicũt aliũ q̄ frigidũ remittit calorẽ
ĩmittẽdo calorẽ remissum:nec est incõueniẽs vt di
cunt q̄ frigidũ imittit calorẽ q̃ñ nõ vincit ex toto
passum qd est calidũ. ¶ Cõtra hoc est:qz videt q̄
illud vincit calidũ qd formã caloris ex toto corrũ
pit:sed fm istos frigidũ corrũpit totalit calorẽ in=
tensum ꝛ p ɔñs simplr vincit passum. Dices q̄ or
do est formarũ:qz subiectũ nõ põt trãsire de extre
mo in extremũ nisi p mediũ/ ꝛ ppter hoc frigidũ
nõ põt a principio inducere frigidũ nisi mediante
calore remisso. ¶ Sed nec hoc valet: qz dato q̄ si
esset q̄ req̃reret de extremo in extremũ trãsire p
medium/tñ oportet dare agẽs pportionatũ effe=
ctui:sed frigidum nõ est agẽs pportionatum cali
do/cũ calidum ꝛ frigidũ q̃tum ad id qd pmo im
primunt vel iportãt sint opposita agẽtia vniuoca.
ergo ꝛc. ¶ Scdo sic ad idẽ qz peto vtrũ calor abũ
ciat in tpe vel in nũc.si in tpe: ergo aliqd caloris
intẽsi remanet cũ remisso ꝛ cedit in eandẽ speciem
cũ eo/ꝛ p ɔñs ĩ idẽ numero/cũ due forme vni⁹ spe
ciei nõ possint esse in eodẽ subiecto. Si in nũc/tũc
eadẽ rõne qua calor intẽsus abũcit in nũc/eadem
rõne calor remissus ĩtroducet in nunc: et ita non
erit ibi aliqua alteratio successiua sed instãtanea.
¶ Itẽ q̃ro vtrum aliqua introductio alicui⁹ calo
ris remissi sit successiua vel nõ? Si nõ/hoc est cõ=
tra sensum:qz apparet aliquã remissionẽ eẽ succes
siuã.si sic ita scʒ q̄ introductio alicui⁹ caloris re=
missi successiua sit/tunc q̃ro vtruʒ eq̃ remissa sit in
tota remissione aut nõ. Si dicat q̄ sic/hoc est con
tra sensum qz apparet in motu remissionis q̄ nõ ẽ
dare duo nunc/in qb⁹ eq̃ remissum sit qd remittit/
et sic eadẽ forma põt esse magis ꝛ minus remissa.
¶ Cõparãdo autẽ motum siue fluxũ ad formam
pmanentẽ put ptinet ad terminũ ad quẽ/ similit
oportet dicere q̄ forma fluẽs q̃ in tpe flux⁹ est re=
missior q̃ in termino sit eadẽ cũ illa q̃ est in termi
no:qz fm cõiorẽ opinionẽ ꝛ veriorẽ vt credo/ for=
ma q̃ acq̃rit p motum ꝛ mot⁹ sunt idẽ re/ita q̄ di=
cunt eandẽ rem:sed mot⁹ dicit eã vt est in fluxu et
fieri.terminus autẽ dicit eã vt est in esse pmanẽti:
et fm hoc forma q̃ est in fluxu ꝛ est magis remissa
q̃ in termino saltẽ q̃tũ ad aliquã partem fluxus
est eadẽ forma. ¶ Scdo sic/qz si qualitas acq̃sita
p alterationẽ nõ esset eadẽ cũ qualitate q̃ est ĩ flu
xu vel alteratione qualitas acq̃sita p alterationẽ
nõ plus esset termin⁹ ĩtrinsecus alterationis q̃ in
troductio forme substãtialis q̃ est termin⁹ extrin
secus alterationis q̃ñ alteratio terminat ad gene
rationẽ substãtie:sed hoc ẽ falsum:qz introductio
forme substãtialis est tmin⁹ extrĩsec⁹ alterationis.
¶ Sed ɔtra hoc posset obũci:qz qualitas q̃ est in
alteratione pcedẽte in generatione substãtie cor=
rumpit/ꝛ etiã qualitas q̃ ĩtroducit cũ forma sub=
stantiali est diuersa ab ea/ et est ibi termin⁹ extrin
secus. ¶ Et ad hoc dicendũ q̄ hoc est p accidẽs/
qz scʒ qualitas que est in alteratione pcedẽte cor
rũpit corruptione subiecti:sed manẽte eodẽ subie
cto semp qualitas q̃ est in acq̃sitiõe in fluxu semp
est eadẽ cũ ea q̃ est in acq̃sitione: sed de forma sub
stãtiali aliter est:qz ipsa nõ põt esse eadẽ cũ quali=
tate existente vel in fluxu vel in facto eẽ:qz forme
diuersarũ specierũ vel diuersoꝝ generũ nõ pñt es
se eedẽ:et ideo semp introductio forme substãtia
lis est termin⁹ extrinsec⁹ alterationis pcedentis.
¶ Cõparando autẽ formã pmanentẽ remissam q̃
est termin⁹ in motu intensionis ad formã intẽsam
pmanentẽ est termin⁹ ad quẽ respectu eiusdẽ mot⁹
Dico q̄ sunt eadẽ forma. Et pbo duplr. Primo:
qz sicut dictum est forma q̃ est remissa que est res
a quo est eadẽ cũ forma in fluxu/ꝛ ista eadẽ in flu
xu est eadẽ cũ forma intẽsa q̃ est res intẽsa ad quẽ.
ergo a pmo ad vltimuʒ forma remissa que est res
a quo /ꝛ forma intẽsa que est res ad quẽ/est eadeʒ
numero. ¶ Scdo sic/q̃ñ fit de remisse calido intẽ
se calidũ:aut illa eadeʒ forma que fuit remissa est
postea intẽsa aut nõ. Si sic habet ppositũ.si non:
ergo forma q̃ pri⁹ fuit remissa nõ intendit/sed no=

na generat/q̄ʒ eſt cōtra id q̄ʒ oēs cōcipiunt de in
tenſione formarū. ¶ Et ad hoc dicunt aliĳ ꝙ intē
ſio dr̄ fieri ꝑ hoc ꝙ idē ſubiectuʒ de minus tali fit
magis tale nō ſm̄ eādē formā: ſʒ ſm̄ diuerſas for
mas/ſcd̄m tn̄ idē ſubiectum. ¶ Sed hoc non va-
let: qꝛ non ſolū dicit̄ fieri idē ſubiectū de min⁹ tali
magis tale/vt ſolum requiratur vnitas ſubiecti:
immo etiam dicitur ꝙ ipſamet forma intenditur:
quod non poſſet eſſe niſi eadem forma que fuit re
miſſa eſſet poſtea intēſa. ¶ Quātum ad ſecūdum
ſcʒ qualit̄ intēſum ⁊ remiſſum ſint vna forma. Di-
co ꝙ q̄tū ad intēſum ⁊ remiſſum ꝓut ſunt in fluxu
vnum oportet eſſe idē cū alio altero duoꝝ modo-
rum: vel ꝙ toto pri⁹ accepto remanēte q̄ʒ ſupue-
nerit cedat in vnitatē cuʒ eo ſicut in eo q̄ʒ nutrit̄
materia tota p̄cedēte: ita q̄ʒ ſupuenerit cedat in
idētitatē cū p̄cedēte/vel ꝙ aliq̄d p̄cedēt; materie
q̄ʒ ſupuenerit cedat in idētitatē cū illo manente/
quoꝝ p̄mum videt̄ michi ꝓbabili⁹. Primo qꝛ nō
videt̄ quare ſecundus grad⁹ ſit intēſior q̄ȝ p̄m⁹/et
terti⁹ q̄ȝ ſecūd⁹/ ſed ita eſt ꝙ motio talis fiat ſic ꝙ
aliq̄d p̄cedēs expellat̄ q̄n̄ aliq̄d ſequēs itroducit̄
ſicut etiā mobile mai⁹ vbi hʒ in q̄cunꝗ pte ſpaciĳ:
qꝛ nō acq̄rit aliq̄d de nouo niſi cum expulſiōe ali-
cuius particularis ad p̄cedēs. ¶ Scd̄o/qꝛ ita dif
ficile eſt videre quō aliq̄d ipſius p̄cedētis cedat in
vnitatē cū ſequēte vel differat ab eo/ſicut ſi totuʒ
p̄cedēs ponat̄ remanere. qualit̄ autē p̄cedēs ⁊ ſe-
quens ſint vnū vel etiā differāt. dico ꝙ ipſum intē
ſum differt a remiſſo ſicut ipm̄ hn̄s ⁊ pl⁹/nō ſcd̄m
ptes ſignificabiles/ ita ꝙ vna poſſit ſignificanter
diſtingui ab alia: ſed ſicut totum ꝑfectibile cōpre
hendēs aliqua nō ſicut partes ſignificabiles diſti
cta. ¶ Et de hoc ſunt duo exēpla. Primum eſt de
cōuerſione materie nutrimenti in nutritū vt ma-
teria aduenies nō pōt diſtingui ſignificāter a p̄ce-
dente. et ſilr̄ q̄n̄ pellis efficit̄ maior ꝑ extēſionem/
maioritas aduenies nō pōt diſtingui a p̄exiſtente
quantitate. ¶ Contra hoc obĳcit̄ multipliciter.
Primo ſic: qꝛ agēs intendēs aut imprimit aliq̄d
diuerſum a p̄cedente aut nō. Si nō: ergo nulla va
riatio eſt in intenſione/q̄ʒ eſt ꝯtra ſenſum. Si ſic:
ergo forma intēſa quā īprimit eſt diuerſa a p̄cedē-
te remiſſa. et ex hoc vlterius ſequit̄ ꝙ iſta remiſſa
corrūpit̄: qꝛ due forme eiuſdē ſpeciei nō pn̄t ſil' eē
2 in eodē ſubiecto. ¶ Scd̄o ſic: qꝛ variatio q̄ ē ī mo
tu intenſionis aut eſt in ipſa forma/ aut in aliquo
alio. Si in ipſa forma: ergo ſunt ibi plures/ qꝛ va
riatio vt videt̄ nō eſt niſi iter diuerſa. Si dicas ꝙ
ſint ibi diuerſi gradus licʒ ſit eadē forma. Pri mo
q̄ro vtrum grad⁹ illi ſint idē cū eſſentia forme aut
nō. Si nō: ergo mutatio ſm̄ illos gradus nō ē mu-
tatio ſm̄ formā/nec ꝑ ꝯn̄s eſt alteratio/q̄ʒ eſt fal
3 ſum. ¶ Item etiā idē dubiū eſt de illis gradib⁹/
vtrum maneāt cū alio ſicut de formis. Si autē il
li gradus ſint eſſentie forme/ tūc ponere diuerſos
grad⁹ eſt ponere diuerſas formas: ⁊ ſic adhuc ſtat
ꝙ intēſum ⁊ remiſſum aliquo modo differunt rea
liter: ſed quecunꝗ differunt realiter differunt nu
mero: q̄ cū nō differunt numero ſunt idē. ḡ forma
4 intēſa ⁊ remiſſa ſunt diuerſe numero. ¶ Quarto
ſic: qꝛ ſi intēſum habet pluſq̄ȝ remiſſuʒ aut hoc eſt
ſuccedēte forma forme aut manente eadē forma.
Si p̄mo mō/ habet̄ ꝓpoſitum ſcʒ ꝙ intēſum ⁊ re-
miſſum ſunt diuerſe forme. ſi ſcd̄o mō/tūc nulla ē
5 ibi variatio. ¶ Quito ſic: qꝛ ſi forma remiſſa ma
net intēſa aut manet ī ꝓp̄a forma aut nō. ſi manet
in ꝓpria forma nō manet virtualiter intēſa/q̄ʒ eſt
cōtra me. ſi autē non manet in ꝓpria forma: ergo
differt realiter a forma intenſa in qua non manet
ſcd̄m ꝓpriam formā. ¶ Sexto ſic ⁊ eſt confirma 6
tio p̄cedentis: qꝛ q̄ʒ cōtinet̄ in aliquo virtualiter
in aliquo differt ab eo realiter/ſicut de creatura ⁊
deo in quo cōtinet̄ virtualit̄ creatura/⁊ de miſci-
bilib⁹ ⁊ mixto in quo ꝯtinent̄ vi tualiter miſcibi-
lia: ſed vt videt̄ ſcd̄m me remiſſum manet virtua-
liter in intēſo. ergo. ⁊c. ¶ Septimo ſic: qꝛ frigidū 7
remittēs calidū aut aliq̄d īprimit aut nō. ſi aliq̄d
īprimit/hoc nō pōt eſſe niſi calor remiſſus. nec po
teſt de nouo īprimere calorē remiſſum niſi corrū-
pēdo calorē intēſum: qꝛ aliter duo calores ſimul eſ
ſent. ¶ Si dicat̄ ꝙ nichil īprimit. Cōtra: p̄mo: qꝛ
ſi nichil īprimit nichil agit: ⁊ ſic agens remittens
eſt nichil agēs. Scd̄o: qꝛ agēs particulare nichil
remouet niſi oppoſituʒ īprimēdo: ſed agēs remit
tens remouet intēſum. ergo. ⁊c. Si dicat̄ ꝙ remit
tit calorē īpediēdo actionē cōſeruātis calorē/non
valet: qꝛ tunc deberet poni frigidū iuxta ꝯſeruās
q̄ʒ dicit̄ īpediri ꝑ frigidū ⁊ nō ad calidū. ergo ⁊c.
¶ Octauo ſic: qꝛ in oī motu abĳcit̄ termin⁹ a quo 8
ſed in motu intēſionis termin⁹ a quo eſt forma re
miſſa: ergo in tali motu forma remiſſa abĳcit̄/et ꝑ
conſequens nō manet eadē cum intēſa. Si dicat̄
ad hoc ꝙ forma remiſſa nō eſt ꝑ ſe termin⁹ ſed pri
uatio maioris grad⁹ q̄ nō manet ¶ Cōtra qꝛ ter-
mini mot⁹ ſunt poſitiui: qꝛ ſm̄ ph̄m. 5. phiſicorum
motus eſt a ſubiecto in ſubiectū: id eſt ab affirma
to in affirmatū: ſʒ ꝑuatio nō dicit aliq̄d poſitiuū
q̄ʒ ſit termin⁹ a quo ipſi⁹ mot⁹ intēſionis q̄ abĳcit̄:
ſed hic non poteſt eſſe niſi forma remiſſa. ergo. ⁊c.
¶ Nono ſic: ſicut in remiſſione tēdit̄ ad ꝑuatio- 9
nem/⁊ nō eſſe ita in intēſione recedit̄ a ꝑuatione ⁊
nō eſſe: ſed in remiſſione tēdit̄ ad nō eſſe forme q̄
remittit̄. ergo in intēſione recedit̄ a nō eſſe forme
que acq̄rit̄: ⁊ ꝑ ꝯn̄s iſta forma q̄ acq̄rit̄ ꝑ itēſiones
nō p̄exiſtebat/nec eſt eadē cū p̄cedēte/nec ꝑ cōſe-
quēs eſt forma remiſſa. ¶ Decio ſic: qꝛ mot⁹ incō 10
poſſibiles dicunt̄ eſſe ſm̄ formas incōpoſſibiles:
ſed motus intēſionis ⁊ remiſſionis ſunt incōpoſſi
biles ſm̄ ſe totos: qꝛ forma intenſa ⁊ remiſſa ſunt
incōpoſſibiles: ⁊ ꝑ ꝯn̄s nō pn̄t eſſe eadem forma.
¶ Undecimo ſic: qꝛ ſi eadē forma manens variat̄ 11
ſm̄ grad⁹ ſequit̄ ꝙ forma ſit ſubiectū variationis
q̄ʒ eſt falſum. ḡ. ⁊c. ¶ Duodecimo ſic: et eſt ꝯtra 12
illud dictū q̄ʒ dr̄ ꝙ intēſum continet remiſſum et
plus nō ſm̄ partes ſignificabiles: qꝛ ſm̄ ph̄m. 4.
phiſicoꝝ. id q̄ʒ excedit alterū/diuidit̄ in id q̄ʒ ex
cedit ⁊ in reliquū: ſcʒ in id q̄ʒ excedit̄. qꝛ ſcd̄m te
intēſum excedit remiſſum: ergo diuidit̄ in illud ⁊
reliquū: ſed illud nō pōt eē niſi illud q̄ʒ excedit et
reliquū poſſint diſtigui ꝑ ſignificabiles partes. er
go. ⁊c. ¶ Ad primum ergo dicendū ꝙ imprimere Rō ad obiecta.
aliud a p̄cedēte pōt duplr̄ intelligi. Uno mō qꝛ fa
cit de nouo formā oīno diſtinctā a p̄cedēte/ita ꝙ ī
nullo ſit eadē cū ea. et iſto mō nō īpmit diuerſum
a p̄cedēte. Alio mō pōt accipi ſcʒ impmere diuer-
ſum a p̄cedēte/facere p̄cedēs ꝑfecti⁹: ⁊ ſicut facit
diuerſum a p̄cedēte mō quo idē magis ꝑfectū dif
fert a ſeipō min⁹ ꝑfecto. ſi autē fiat vis ī noīe ꝑfe
ctionis poſſet dici ꝙ nō imprimit de nouo: ſed im
preſſum ꝑficit/⁊ ſic agit. ¶ Ad ſcd̄m dicēdū ꝙ eſt Ad ſcd̄m.
ipſa forma: ⁊ q̄n̄ infert̄ ergo ſunt plures forme. dī
cēdum ꝙ nō ſequit̄: imo eſt fallacia conſequētis a
plurib⁹ cauſis veritatis ad vnam: qꝛ iſta variatio
pōt eē: vel qꝛ ſunt plures forme: vel qꝛ vna forma
magis ⁊ min⁹ ꝑfecte hita. ¶ Ad illud q̄ʒ dr̄ in cō
trarium/q̄n̄ q̄rit̄ vtrū gradus ſint idē cum forma.
Dico ꝙ ſic/⁊ ꝙ ſicut vna forma eſt intēſa ⁊ remiſ-
ſa: ita idē grad⁹ intēſus eſt/ q̄ antea fuit remiſſus
⁊ intenſus differt a remiſſo ſicut includēs ipſuʒ et
plus nō ſm̄ ptes ſignificabiles eodē mō ſicut di-
ctum eſt de forma intenſa ⁊ remiſſa. Et ſi dicas ꝙ
ſi nō eſt niſi vnus grad⁹ nō eſt aliqua variatio. di-
co ꝙ verū eſt ſi iſte grad⁹ nō pōt hr̄e latitudinem
ſm̄ eſſe magis ⁊ min⁹ ꝑfectū. Si autē facias vim
in hoc q̄ʒ dicit̄ grad⁹/ ita ꝙ dicat̄ grad⁹ remiſſus
ipſa forma cū p̄ciſione maioris ꝑfectionis ⁊ gra-
dus intēſus ipſa forma cū incluſione maioris ꝑfe
ctiōis: tūc iſti grad⁹ nō ſunt diuerſe eſſentie diuer
ſarum formarū: ſed ſunt eadē eſſentia accepta cū
ꝑuatione maioris ꝑfectionis ⁊ accepta cū inclu
Ad tertiū ſione maioris ꝑfectionis. ¶ Ad tertiū dicēdum
ꝙ intēſum ⁊ remiſſum aliquo modo differunt rea
liter: nec tn̄ ſequit̄ ꝙ differant ſicut diuerſe forme
numero: ſed differunt ſicut eadeʒ forma magis et
minus ꝑfecta/vel magis ⁊ min⁹ ꝑfecte habita. Et
q̄n̄ dicit̄ ꝙ iſta q̄ nō differunt numero ſunt idē nu-
mero/ verū eſt ꝙ ſunt idē numero qꝛ eadē eſſentia
nūero: tn̄ nō ſeq̄t̄ ꝙ iſta q̄ ſunt diuerſe eſſentie nu-
mero nō differāt realit̄: ſicut ea dē eſſentia magis
⁊ min⁹ ꝑfecta. vn̄ q̄n̄ dr̄ differūt realit̄. ḡ ſūt diuer
Ad q̄rtuʒ ſe eē nūero. fallacia ꝯn̄tis ē ſicut pri⁹. ¶ Ad q̄r
tum dicendū ꝙ intēſum habet magis q̄ȝ remiſſum
manēte eadē forma. ⁊ q̄n̄ dicitur ꝙ nō: qꝛ tūc non
eſſet variatio. dico ꝙ imo: qꝛ non ſolū pōt eſſe va-
riatio ſm̄ ſuſceptionē forme poſt formā: ſed etiam
ſm̄ ꝙ eadē forma poteſt eſſe magis vel minus ꝑ-
fecta/ vel magis ⁊ minus ꝑfecte habita. vnde ibi
Ad q̄ntuʒ etiā eſt fallacia ꝯſequentis. ¶ Ad quintū dicen-
dum ꝙ forma remiſſa q̄ȝtum ad id q̄ʒ eſt poſitiuū
in eo manet in ꝓpria forma: id eſt q̄ȝtum ad eſſen-
tiam ipſi⁹ forme cū maiori tn̄ ꝑfectione: ita ꝙ in-
tenſum includit eā et aliq̄d plus nō ſm̄ partes ſi-
gnificabiles vt dictū eſt: et ꝓpter hoc illud pl⁹ nō
eſt aliq̄d ſignificāter diſtinctū a p̄cedēte: ſed ipſa-
met forma p̄cedēs facta ꝑfectior. Et q̄n̄ dr̄ ꝙ hoc
nō pōt eſſe: qꝛ ſm̄ me remiſſum cōtinet̄ in intenſo
virtualiter. Dico ꝙ aliq̄d ꝯtineri in aliquo tripli
citer eſt. Uno mō ſm̄ cauſalitatē effectiuaʒ: ſicut
effect⁹ cauſe efficiētis ꝯtinet̄ in cauſa. Alio modo
ſicut diſpoſitiones materie trāſeūtis aliq̄ mō ꝯti-
nent̄ v̄tualit̄ in effectu: ſicut dicit̄ miſcibilia ma-
nere ī mixto q̄ʒ gn̄at̄ ex miſcibilib⁹ ſicut ex mate-
ria trāſeūte. Tertio mō aliq̄d dr̄ eē v̄tualit̄ in aliq̄
ſcd̄m ꝯtinētiā formalē/ſicut dicit̄ vegetatiuū eſſe
in ſenſitiuo/⁊ ſenſitiuum in itellectiuo. modo iſta
que cōtinent̄ p̄mo mō virtualiter ⁊ ſcd̄o mō in ali
quo differunt realiter ab ipſo ſm̄ illud q̄ʒ cōtinet̄
in alio tertio mō. q̄n̄ accipiunt̄ in eodē nō differūt
realiter ab illo in quo cōtinent̄ virtualiter. Unde
in hoīe nō differt realiter ſenſitiuū ⁊ intellectiuū
nec vegetatiuū a ſenſitiuo. Iſto autē mō ꝯtinet̄ re
miſſū ī intēſo: qꝛ forma itēſa ꝯtinet illā ⁊ aliq̄d pl⁹
formaliter modo quo expoſituʒ eſt. [D]iffert tn̄ in
duob⁹ hincinde: qꝛ vegetatiuū tn̄ ⁊ ſenſitiuū tn̄ ⁊
intellectiuū in diuerſis differūt ſpē: ſed intēſum ⁊
remiſſum in diuerſis differunt numero ſed nō ſpē
qꝛ differunt ſicut ꝑfectū ⁊ imꝑfectū in vna ſpecie.
¶ In alio: qꝛ vegetatiuū ⁊ intellectiuū in eo deʒ
ſunt ſil'/⁊ ſilr̄ ſenſitiuū ⁊ vegetatiuū ꝓ eodem nūc
verificat̄ vnū de alio. Eſt eī verū dicere/hoc vege
tatiuum eſt hoc ſenſitiuū. ⁊ ſilr̄ ſenſitiuū eſt intel-
lectiuum. ſed in remiſſo et intēſo nō eſt ſic. vn̄ non
eſt verum ꝓ eodē nūc ꝙ remiſſum ſit intēſum/ vel
ecōuerſo. ſed bn̄ verū eſt ꝙ forma q̄ pri⁹ fuit remiſ
ſa nūc eſt intēſa. Cui⁹ cauſa eſt qꝛ itēſum dicit for
mā cū incluſione maioris ꝑfectiōis ſine priuatio-
ne: ſed remiſſum dicit formā cū excluſione maio-
ris ꝑfectiōis ſiue ꝑuatiōe. Et ideo nō pōt dici ꝙ
eadē forma ſit ſimul intenſa ⁊ remiſſa. ſed in hoīe
vegetatiuū nō iportat excluſionē ſenſitiui: nec ſen
ſitiuū intellectiui: niſi forte ſolū ſm̄ vocē in q̄ȝtuʒ
vox ſignificans hoc non ſignificat illud. Et ideo
poſſunt verificari ſimul de eodē. ¶ Ad ſextum pa Ad ſextū.
tet ex his q̄ dicta ſunt ad iſtā rōnem. ¶ Ad ſepti- Ad ſepti.
mum dicendū ꝙ frigidū remittēs calidū/nō īpri-
mit aliq̄d ipſi calido: ſed diminuit calorē īpediē-
do actionē cōſeruātis. nō ſequit̄ ꝙ ſi nichil impri-
mit nihil agat/ſicut etiā corrūpēs in eo ꝙ corrum
pens nichil imprimit ſʒ ſubtrahit. ſi etiā de⁹ anni-
chilaret res nichil īprimeret ſed ſubtraheret: q̄ʒ
quō poſſet itelligi ⁊ quō fieri/ad p̄ſens nō ptinet.
Unde agere ſe extēdit large ⁊ ad īprimendū actū
et ad remouendū actū. ⁊ q̄n̄ dr̄ ꝙ tale frigidū de-
beret poni ad cōſeruās q̄ʒ agere īpedit. dicēdū ꝙ
non opʒ: qꝛ nō ſolū aliq̄ʒ agens pōt īpedire actio
nem alteri⁹ agētis remouēdo virtutē actiuā eius
vel debilitando: ſed etiā ex pte ſubiecti in q̄ʒ agit
expellēdo ne habeat ꝑfectū dn̄ium ſup ipſum/ vel
introducēdo formaʒ de nouo vel cōſeruādo eam.
¶ Ad octauū dicendū ꝙ in motu intenſionis ter Ad. 8.
min⁹ a quo q̄ abĳcit̄ eſt ꝑuatio vlterioris ꝑfectio-
nis q̄ nō manet facta forma intēſa nō autē ipſa eſ
ſentia forme q̄ȝtuʒ ad id q̄ʒ eſt quia in fine manet.
¶ Ad dictū autē ph̄i dicendū ꝙ ph̄s intēdit dice-
re ꝙ mot⁹ differt a gn̄atione et corruptiōe ex hoc
ꝙ mot⁹ eſt ab affirmato in affirmatuʒ: alia v̄o nō/
nō qꝛ motus aliq̄n̄ incipiat ab aliqua ꝑuatione ⁊
terminet̄ ad aliquā ꝑuationē: ſed qꝛ in ſua ratiōe
nō includit ſic incipere a ꝑuatione ⁊ terminari ad
priuationē ſicut generatio ⁊ corruptio quoꝝ vnū
ſcʒ generatio habet incipere a nō eſſe rei generate
aliud v̄o ſcʒ corruptio habet terminari ad nō eſſe
illius rei q̄ corrūpit̄: vel forte ꝓ tāto dictū eſt: qꝛ
in vtroꝗ termino motus ſubĳcit̄ aliq̄ʒ ens actu:
nō ſic aūt in aliĳs. Q̄ʒ aūt nō ſit itētio ariſtotelis
ꝙ mot⁹ aliq̄n̄ nō incipiat a ꝑuatione patet ex hoc
q̄ʒ dicit in fine illi⁹ capl'i q̄n̄ cōcludit ꝙ motus eſt
a ſubiecto in ſubiectū/dicit etiā ꝑuatio accipit̄ ꝓ
ſubiecto: id ē ꝓ affirmato/⁊ ꝙ q̄n̄ꝗ ꝑuatio affir-
matione demōſtrat̄ vt nudū. ¶ Ad nonum dicē- Ad nonū.
dū ꝙ in remiſſione q̄n̄ꝗ itur non ad totale nō eſſe
forme: ſed ad nō eſſe intēſum vel ꝑfectū/ et ſiliter
in intēſione nō incipit̄ ſemꝑ a totali nō eſſe forme
que intēdit̄: ſed a nō eſſe ꝑfecto vel intēſo. ¶ Ad Ad decimum.
decimū dicendū ꝙ intēſio ⁊ remiſſio ſunt incōpoſ
ſibiles mot⁹/nō qꝛ ſemꝑ ſint ſm̄ diuerſas formas
ſed qꝛ ſunt ſm̄ ꝑuationē et poſitionē eiuſdē forme
toti⁹: vel ſm̄ poſitionē vel priuationē alicui⁹ ꝑfe-
ctionis maioris in eadē forma. vnde ſunt incōpoſ
ſibiles ſicut poſitio et priuatio eiuſdē. ¶ Ad vn- Ad vndecimum.
decimū dicēdū ꝙ q̄n̄ꝗ illud q̄ʒ ſcd̄m agens agit
dicit̄ agere: ſicut dicit̄ ꝙ calor calefacit. et ſic etiā
dicim⁹ ꝙ in forma eſt variatio intēſi ⁊ remiſſi: non

qꝛ sit subiectũ talis variationis:sed qꝛ ſm eã fit/ꝛ
hoc nõ posset esse nisi haberet latitudinẽ talẽ sicut
Ad duodecimum dictũ est. ¶ Ad duodecimũ dicendũ ꝙ phs in. 4.
phisicoꝝ volẽs ꝓbare ꝙ mot⁹ nõ esset ĩ vacuo nisi
in instãti vult ostẽdere hoc ꝙ nulla est ꝓportio ple
ni ad vacuum sicut est proportio pleni ad plenuȝ
q̃tũcunq; sit vnum plenũ magis subtili corpe/ et
aliud min⁹ subtili. ꝛ vult hoc ꝓbare ꝑ hoc ꝙ id qđ
excedit aliud est diuisibile in id qđ excedit ꝛ ĩ reli
quum:nũc autẽ plenum nõ est diuisibile in vacuũ
et in illud qđ excedit:qꝛ vacuum nichil est. Et ex
hoc nõ vult phs ꝙ subtili⁹ cõparatũ minus subti
li diuidat ĩ partes significabiles:qꝛ hoc esset etiã
cõtra istos:qꝛ tunc seq̃ret ꝙ forma intẽsa se habe
ret ad remissã in eodẽ subiecto sicut totũ ad par=
tem significabilẽ in ipo:quia si totum intensum di
uidit in illã formã remissam sicut ĩ partẽ significa
biliter distinctã ab alia/qđ est ꝯtra phos. Est er=
go intẽtio phi ꝙ excedẽs aliqđ diuidit in illud et
aliud/vel sicut ĩ ptes significabiles/vel sicut ĩ par
tes nõ significabiles: neutro autẽ istoꝝ modoruȝ
ens diuidit aliqđ et nichil nullum eñ ens potest
ꝓportionẽ hr̃e ad nichil/vel plenuȝ ad vacuũ/ vel
ſm partes significabiles vel nõ significabiles. vñ
sicut nõ põt dici ꝙ ens diuidat in aliqđ et nichil/
vel ꝙ nichil sit aliquota pars entis:ita nõ põt di=
ci ꝙ nichil ſm aliquã ꝓportioneȝ min⁹ calefiat q̃
ens vel aliqđ cõsimile cõueniat et in cõparatione
3. articul⁹. Herueus vbi supra ad ens. et sic patet ad q̃stionẽ. ¶ Quãtum ad ter
tium de illa ꝯña/vtrum scȝ ad diuersitatẽ intẽsi et
remissi sequit infinitas actualis formarũ. dicunt
quidã et bene ꝙ sic/ꝓbantes sic:qꝛ si intẽsum ꝛ re
missum differunt realiter/tot sunt diuerse forme ĩ
alteratiõe realiter quot sunt ibi differẽtie ſm ma
gis et min⁹. Sed ibi sunt ĩfinite differẽtie ſm ma
gis et min⁹. ergo. ꝛc. Maior patet:qꝛ magis ꝛ mi
nus se habẽt sicut intẽsum ꝛ remissum. Minor ꝓ=
batur:qꝛ tot sunt ibi differẽtie scdm magis et mi=
nus quot nunc possunt accipi in tpe alterationis:
qꝛ in tpe alterationis nõ est dare duo nunc in q̃b⁹
mobile eque intẽse alterat: sed in quolibȝ tpe pos
sunt accipi infinita nunc. ergo ꝛc. ¶ Et ista dedu
ctio cõcludit/nisi aliqs velit dicere ꝙ oĩs altera=
Rñsio aliquoꝝ ad rationẽ iã factam. tio sit instãtanea/qđ nemo ponit. ¶ Isti autẽ ra=
tioni respõdet dupliciť ab aliis. Primo dicẽdo ꝙ
in qualibet alteratione sunt diuerse forme differẽ
tes scdm differẽtiã intẽsi ꝛ remissi tñ sunt idẽ cõti
nuatiue. ¶ Scdo dicẽdo ꝙ iste ĩfinite forme sunt
in potẽtia:ĩfinita autẽ esse in potẽtia in aliquo nõ
est incõueniẽs:sicut in cõtinuo sunt infinite diui=
Contra ĩ istã respõsionem. siones in potẽtia ¶ Cõtra primũ arguit duplici
ter. Primo sic:qꝛ si forme q̃ ponunt in motu alte=
rationis sunt vnũ cõtinuatiue cũ vnũ cõtinuatiue
sit vnũ nũero/oẽs iste forme erunt vna forma nu=
mero:sed si oẽs iste forme sint vna forma numero
cũ ibi iueniant differẽtie intẽsi et remissi forma in
tensa et remissa erit eadẽ nũero/qđ est cõtra istos
¶ Scdo sic:qꝛ si iter tales formas vel ĩter tales
gradus qđ est intẽsum et remissum est cõtinuitas
siue vnitas cõtinuitatis:aut hoc est ꝓpter vnita=
tẽ numeralẽ forme:aut ẽ ꝓpť vnitatẽ subiecti/aut
ꝓpť vnitatẽ siue ꝯtinuitatẽ tpis. si pmo mõ hoc ẽ
ꝯtra eos:qꝛ oẽs ille dr̃e itẽsi ꝛ remissi hñt vnitatẽ
ꝓpť vnitatẽ nũeralẽ ipsi⁹ forẽ itẽse et remisse. ꝛ sic
eadẽ forma numero põt esse intẽsa ꝛ remissã succes
siue. ¶ Si scdo mõ. Cõtra pmo: qꝛ si vnitas sub
iecti sufficeret ad vnitatem eoꝝ q̃ sunt in subiecto
eodẽ tũc oĩa illa q̃ essent in eodẽ subiecto essẽt vnũ
continuitate/qđ est falsum: qꝛ due qualitates di=
uersarum specierũ non possunt cõtinuari. nec etiã
duo motus diuersi genere vel specie/sicut altera=
tio et mot⁹ localis:q̃ tñ possunt esse in eodẽ subie=
cto. ¶ Scđ sic: qꝛ vnũquodq; hñs vnitatẽ hȝ aliđ q̃
formaliter ꝛ essentialiter sit vnũ:sed forma nõ ha
bet essentialiter ꝙ sit ens et vnũ ꝑ subiectuȝ: qꝛ ꝑ
subiectũ hȝ esse subiectiue ꝛ nõ formaliter:ergo in
motu oportȝ dare aliqđ formaliter ꝑ qđ mot⁹ for
maliter est vn⁹ numero. sed illud nõ põt esse aliud
nisi forma fluens q̃ cõiter ponit esse ipse mot⁹. er=
go in tota alteratione nõ est nisi vna forma nõ ob
stante diuersitate intẽsi ꝛ remissi: ꝛ sic idẽ qđ pri⁹.
¶ Si dicat tertio mõ ꝯtra hoc arguitur quadru
plici rõne et auctoritate. Primo sic:qꝛ in tempo
re cõtinuo cõtingunt motus oppositi cõsequẽter
se habẽtes sicut habet. 8. phisicoꝝ. sed ſm te cõti=
nuitas tpis sufficit ad ꝯtinuitatẽ motus. ergo op
positi motus ꝯsequẽter se hñtes possunt esse cõti=
nui:qđ est ꝯtra phm ibidem. ¶ Scđo sic: qꝛ si ad
cõtinuitatẽ mot⁹ sufficit vnitas tpis/tunc opera=
tiones angeloꝝ q̃ ꝑ coassistẽtiã sunt ĩ eodẽ tpe cõ=
tinuo facerẽt vnũ motũ cõtinuum: sed hoc est fal
sum. ergo ꝛ antecedẽs. Falsitas ꝯñtis patȝ. Pro
batio ꝯñe ex pmissis patet. ¶ Si dicat ad hoc ꝙ
operationes indiuisibiles ꝛ distincte sicut sunt opa=
tiones angeloꝝ/nõ sint in tpe cõtinuo sicut in ꝓ=
pria mẽsura/sicut est mot⁹ q̃ est in tpe ꝯtinuo sicut
in ꝓpria mẽsura/nõ valet:qꝛ oportet dare rõnem
quare mot⁹ fit ĩ tpe cõtinuo sicut ĩ ꝓpria mẽsura ꝛ
nõ tales opatiões/nõ poterit iueniri nisi qꝛ mot⁹
hȝ quãdam vnitatẽ cõtinuitatis in seipso quã nõ
habẽt iste opationes: ꝛ tunc si habet istã vnitateȝ
cõtinuitatis itrinsecã ĩ seipsa saltẽ subiectiue:nec
ad istã vnitatẽ sufficit vnitas subiecti nec tpis si=
cut dictũ est. et ideo oportet ponere vnitatem for
me ſm quã est motus. ¶ Tertio:qꝛ cessante mo=
tu celi ponam⁹ aliquã alterationẽ q̃ est mot⁹/esse
quacunq; virtute fiat:tunc q̃ro de ista alteratione
vtrum partes ei⁹ habeãt aliquã vnitatẽ cõtinuita
tis inter se aut nõ. Si sic:ergo pter cõtinuitatem
que est in motu celi/cui⁹ successio vel qualitas po
nit tps/oportet ponere vnitatem cõtinuitatis in
istis ab aliquo alio q̃ sit tps:nisi quis velit voca
re tps successionẽ cuiuslibet motus. Si non:ergo
talis alteratio nõ esset motus:sȝ est composita ex
vnitatibus instãtaneis. ¶ Quarto. qꝛ dictum est
ꝙ in omni eo quod est vnum oportet ponere vni=
tatem essentialem ꝑ aliqđ intrinsecum sibi: sed al
teratio ꝛ omnis motus est aliquid vnum realiter:
ergo oportet põere aliquod intrinsecum realiter
per quod sit vn⁹ mot⁹ vel alteratio. Nec põt dari
pter subiectũ vel tps nisi forma ſm quã est mot⁹.
¶ Auctoritate etiam phi hoc patet. 5. phisicoꝝ q̃
dicit ibi:simpliciter aũt vnus motus qui subiecti
quidem vnius ꝛ numero est. Quis aũt huiusmo
di est manifestũ est diuidentibus. tria eñ sunt ſm
numerũ circa q̃ dicimus motũ vnũ ꝙ in quo ꝛ qñ
ꝙ qui necesse est aliqđ esse qđ mouetur vt hoĩem
aut currũ ꝛ in aliquo hoc moueri vt in loco. aut
in passione ꝛ quãdo vt in tẽpore. Omne eñ quod
mouet: aut ĩ genere quidẽ aut specie oportet esse
vnũ ꝛ est vnũ in re in qua mouetur habitum: aut
erat in tẽpore simpliciter aut vnũ in oĩbus est: et

nãq; in quo est vnum oportet esse et indiuisibile:
vt speciẽ ꝛ qñ vnum. ꝛc. ¶ Ex his apparet scdm
philosophuȝ:qꝛ vnitas motus non solum requirit
vnitatem subiecti et temporis:sed etiam forme se
cundum quã est motus: ꝛ sic in toto motu altera=
tionis est tantũ vna forma numero in quo tamen
sunt diuerse differentie intensi ꝛ remissi.
¶ Si forte dicatur ad omnia ista ꝙ licet forme
intense ꝛ remisse plures numero sunt in alteratio=
ne tamen earum successio est vna et cõtinua ꝛ dat
vnitatem et continuitatẽ motui.
¶ Contra hoc arguitur dupliciter. Primo: quia
successio aut est ipse motus:et tunc eadem questio
est de vnitate successionis sicut de vnitate motus.
Si autem sit passio motus cum vnitas et entitas
passionis magis dependeat ab vnitate et entitate
subiecti q̃ ecõuerso sequitur ꝙ motus non habet
vnitatem a successione: sed ab aliquo scȝ a forma
scdm quã est motus. ¶ Si dicatur ꝙ motus habȝ
cõtinuitatem a seipso:sed vnitatem cõtinentis ha
bet ab illa successione:non valet:qꝛ oportet vnum
motum esse vnius successionis et vnam successio=
nem esse vnius motus:tunc ergo quero de vnita=
te essentiali a quo habet causam ipse motus: nec
sufficit dr̃e a subiecto vel tempore/ vt dictum est.
¶ Religatis igitur his relinquitur qđ requirat
cum his vnitas forme scdm quaȝ est motus. Phi
losophus etiam quinto Phisicorum dicit expres=
se sicut dictum est ante ꝙ vnitas motus requirit
vnitatem forme scdm quã est motus. nec sufficit
2. ratio pncipalis. quecunq; vnitas sine ista. ¶ Secũdo sic quia for
me diuerse q̃ ponuntur in vna alteratione quaȝ tu
ponis esse vnam propter vnam successionem/aut
sunt finite aut infinite: si ponatur ꝙ finite contra.
quia tot sunt ibi diuersitates formarum quot di=
uersitates scdm intensum et remissum. Scdm te
enim eadem forma numero potest esse intensa et
remissa:sed in qualibet continua alteratione sunt
infinite dr̃e intensi et remissi:quia tot diuersitates
sunt intensi et remissi quot possunt accipi nũc in tẽ
pore in quo est talis alteratio. In tempore autem
tali pñt infinita nunc accipi. g̃. ꝛc. Si autẽ ponat
ꝙ sint infinite hoc est inconueniens ꝛ impossibile
ꝙ vna ꝛ eadem generatione alterent ꝛ corrũpant
Obiicitur cõtra istaȝ rationem. infinite forme. Nec valet dicere ꝙ sunt in potentia
sicut statim patebit. ¶ Contra tamen ista arguit
quadrupliciter ab aliis. Primo sic:qꝛ in toto mo=
tu locali qui est vnus non est idem vbi : ergo nõ oȝ
ꝙ in tota alteratione sit eadem forma.
2 ¶ Secundo sic. quia si aliquis vadit per aliquod
spacium vt esset ignis vel aliquid simile non esset
eadem sensatio per totum. ꝛ tamẽ sensatio conti=
nuaretur. ergo a simili non oportet ꝙ in motu al=
terationis sit idẽ act⁹ vel eadẽ forma/lȝ sit ꝯtinu⁹
3 ¶ Tertio sic:quia philosophus sexto phisicoruȝ.
vbi probat ꝙ ante quodlibet mutatum esse est mu
tari. et ante mutari mutatum esse in motu. ꝛ hoc ĩ
infinitum dicit sic eadem autem demonstratio et
in nõ ꝯtinuis accipiemus eñ tempus in quo ẽ mo
tus. ꝛc. et sic videtur dicere ꝙ non oportet ꝙ alte=
ratio sit continua. sed propter continuitatem mo=
tus requiritur vnitas forme ꝛ non propter aliud.
g̃ vr̃ ꝙ ĩ alteratione non requiritur vnitas forme.
4 ¶ Quarto sic. quia vt dicunt: continuitas prope
dicta non est nisi in quantitate dimensiua. sed alte
ratio non dicit talem quantitatem. ergo. ꝛc.

¶ Ad primum istorum dicendum ꝙ mobile nun= Rñsio ad obiecta.
q̃ mutat totum vbi primum quando mouetur ad
secundũ. sed semper cõtinuat precedens vbi sequẽ Ad pmũ
ti ꝛ vtitur omnibus illis vbi in quibus non facit
interpollationem vt in potentia:quod non potest
dici de formis totaliter diuersis vt satis cito pate
bit. vnde in tali toto motu nunq; dimittitur totuȝ
vbi primum simul nec simul occupatur totum vbi
secunduȝ:sed manente aliqua parte vbi primi suc
cessiue occupatur pars post partem vbi secundi.
¶ Ad secundum dicendum ꝙ in motu alteratio= Ad scdm.
nis dupliciter potest esse successio. Uno modo ex
parte mobilis prout forma etiam habet esse exten
sum per accidens:sicut si successiue calefit aliqua
pars post partem. et vnitas talis motus requirit
vnitatem continuitatis quam habet forma per ac
cidens quãta put dicit tota albedo alicuius subie
cti non discontinuata esse vna. ꝛ similiter de aliis
accidentibus quantitatis per accidens. ꝛ si etiam
tale mobile sic alteraretur ꝙ quantuȝ ad aliquid
sui corrumperetur forma: ꝛ quantũ ad aliquid sui
de vno acquireretur:sicut contingit in illuminatio=
ne aeris a sole. qꝛ vertitur circa aerem. cõtinue eñ
ex vna parte deficit lumẽ ex alia acquiritur scdm
motum solis continuitas etiã illuminationis pro
uenit ex h̃ ꝙ aliqđ prioris luminis manet ꝯtinuatũ
cum sequente et sic etiam dicitur de sensatione si
est quanta per accidens qđ continuatur transeun=
do per aliquod sensibile / per hoc ꝙ aliquid prio=
ris remanet continuatum cum secundo et sic dein
ceps. sicut si portaretur speculum iuxta parietem
album continua immutatio in speculo continua=
retur per hoc ꝙ aliud potentie immutationis sem
per maneret cum secunda. Alio modo potest esse
successio scdm intensum et remissum eadem parte
mobilis et successio cõtinua in talibus oportet ꝙ
sit vel per hoc ꝙ totum acceptum remaneat idem
cum sequente vel per hoc ꝙ aliquid preaccepti re=
manet idem cum sequente aliter enim posset salua
ri vitas ĩ tali successiõe it pmũ et sȝ. ¶ Tertia aũt
ratio maifeste ẽ ꝯtra arguẽtes ꝛ ducere ꝯtra veri= Ad tertiũ
tatẽ. Contra arguẽtes:qꝛ ipsi dicunt ꝙ in alterati
one est vnitas continuitatis. et per consequens cõ
tinuitas proprie dicta. vnde ipi dicunt ꝙ ille for=
me que sunt in alteratione sunt vnum cõtinuitate
ꝛ sic redarguunt seipos. Dicunt etiam contra ve=
ritatem:qꝛ non solũmodo in quãtitate dimensiua
permanente inuenitur continuuȝ sed etiam in suc
cessiua. Dicunt etiam contra philosophum expres
se:qꝛ ipse dicit ꝙ non solum in motu locali/sed eti
am in alteratione contingit accipere moueri ãte
mutatũ:ꝛ mutatũ eẽ añ moueri ĩ infinitũ. sed sicut
vnũ accipe añ alteꝝ nõ ꝯtingit nisi ĩ ꝯtinuis. g̃. ꝛc
¶ Ad argm̃ q̃ dõȝ ꝙ illđ qđ assuit. s. q̃titas ppe
inuenit solũ in q̃titate dimensiua simpľr est falsũ.
¶ Ad quartum dicendum: ꝙ aristoteles illud ve Ad q̃rtuȝ
rum dixit non qꝛ imponeret illuminationeȝ conti
nuam esse. qꝛ aliter sua demonstratio nulla esset q̃
intendit probare moueri in talibus esse mutatum
esse ꝛ econuerso in infinitum. sed intensio sua est
ꝙ quando est successio in motu alterationis ꝑ h̃ ꝙ
eadẽ ps subiecti mag; ac mag; alterat nõ põt ac=
cipi mediũ ad ꝓbãdam questionem pdictam ex
partibus continuis mobilis:vel ex parte etiam
pticulariũ significabiliũ forme ſm se accepte sicut
possunt accipi in spacio:et ideo oportuit ꝙ accipe

ret medium ex partibus temporis sibi correspõ-
dentis et medietas alterationis in medietate me
dietatis tpis: ⁊ sic ĩ infinitum: ⁊ sic p3 de pña illa.
¶ Rñsio etiã scda q̃ dr̃ ꝙ iste infinite forme sunt
ibi in potentia nihil valet qr aliquid potest dupli
citer dici in potẽtia esse ĩ aliq̃. Uno mõ sicut forma
aliqua qua aliqd subiectũ simplicit' caret dr esse ĩ
potentia in illo: sicut si diceret' ꝙ calor est in poten
tia in aqua frigida. Alio mõ dr̃ aliquid esse in po-
tentia in aliquo sicut ptes toti⁹ cõtinui sunt in to-
to ⁊ tales ptes dicũtur esse in potentia in toto: nõ
qr tales ptes nõ sint actu in toto cum q̃l3 ps hẽat
formã toti⁹ in actu pficiens eã formalit': qr forma
ignis est in qualibet pte ignis: licet nõ tota loquẽ
do de totalitate quã h3 put extensa est p accidẽs.
sed dñr esse in potẽtia in toto qr sunt in potẽtia ad
hoc ꝙ sint diuise nec actu sunt diuise vt singl'e ea
rũ habeant suũ esse diuisum ab alia q̃diu sunt i to
to ⁊ isto mõ infinita pñt eẽ in potentia in solo cõti
nuo. Cũ ergo dr̃ ꝙ in alteratione pñt esse infinite
forme in potẽtia: aut recipiũt esse in potentia pmo
modo aut scdo mõ. Si primo mõ tunc illud qd ca
lefit dũ calefit nihil h3 de calore sicut nec aq̃ frigi-
da qd falsum est ⁊ cõtra sensum. Si scdo mõ tunc
op3 ponere iter istas formas ordinem ɔtinuitatis
simpliciter: ⁊ hoc non põt esse si oẽs ab inuicẽ sunt
diuerse numero: imo tũc essent ĩfinite forme actu
simpliciter diuerse vt dictum fuit. Unde ad vnita
tem numeralem alterationis oportet ponere vni-
tatem numeralẽ forme sc3 quã est alteratio. ⁊ sic
patet ꝙ responsio vtraq3 nulla est. ¶ Ad argumẽ
ta solutum est in primo articulo.

¶ Questio secunda.

Secundo q̃rit' vtrũ hõ ex carita-
te debeat diligere seipm. et vide
tur ꝙ non: qr scdm Gregorium
in quadã omelia. Caritas min⁹
q̃ iter duos haberi non potest s3
eiusdẽ ad seipsum non est realis
Primum
dualitas: ergo eiusdẽ ad seipsu3
nõ est charitas. ¶ Itẽ nihil ptinẽs ad charitate3
Scdm
est vituperabile: sed amare seipsum est vituperabi
le: scdm illud. 2. Thi. 3. In nouissimis instabũt tẽ-
pora piculosa: ⁊ erũt hoies seipos amãtes: g nul-
lus põt seipsum ex charitate diligere. ¶ Ad idẽ
Tertiũ.
est qd dr̃. 1. Cho. 13. Caritas nõ querit q̃ sua sũt sed
diligere se est querere que sua sunt cum diligere se
sit velle bonum sibi. ergo nullus potest ex charita-
In ɔtrarium
te se diligere. ¶ In cõtrarium est qd dr̃ Leuit. 18.
Diliges amicũ tuum sicut teipsum: sed amicos di
Responsio.
ligimus ex charitate: ergo ⁊ nosipos. ¶ Respon
sio. tria sunt videnda. Primo illd qd q̃rit' pncipa
liter. Secundo/an charitas eliciat actum diligẽdi
1. articul⁹. Durand⁹ di. presenti. q. 2.
in via. Tertio an eadẽ charitas numero possit eli-
cere actum meritorium et beatificum. ¶ De pri-
mo proponũt aliqui duo vidẽda. Primũ ẽ an ali-
quis possit seipsum ex charitate diligere. Secũdũ
est de numero diligendorũ ex charitate an sufficiẽ-
ter assignentur in littera. ¶ Quantũ ad pmũ est
aduertendũ ꝙ null⁹ hesitat an hõ seipsum diligat
cum em̃ diligere sit velle bonũ dilecto cõstat ꝙ si-
cut hõ vult maius bonum sibi q̃ aliis ceteris pa-
ribus sic hõ magis diligit seipsum q̃ ceteros ho-
mines vel aliũ quẽcunq3: immo amicabili ad alte-
rum veniunt ex amicabilibus ad seipsum: vt dicit'
9. Ethicorũ. ¶ Restat ergo solũ iquirendũ an ta-
lis dilectio sit ex charitate: ẽ dicendũ ad hoc ꝙ si-
cut prius tactum fuit charitas ponit in actu ratio
nem meriti: ⁊ cũ hoc in ipso actu diligendi magis
respicit amorẽ amicitie vel beniuolentie q̃ cõcupi
scentie. Sed quãtum ad secundũ sic amicitia ppe
sc3 cõem nois acceptionẽ est ad alterũ: ⁊ nõ ad se
ipsum sed aliquid maius amicitia sicut vnitas sim
pliciter q̃ est potior vnione ex amicitia q̃ est ad al-
terum: sic hominis ad seipsum non est charitas vt
includit amicitiã: sed put includit aliquid maius
et forte verius habet rationem charitatis. ¶ Q3
patet: qr dilectio charitatis sup rationem cõmunẽ
dilectionis attendit in obiecto pciositatẽ sicut ip-
sum nomen sonat carum enim dicimus id qd repu
tamus pciosum vnusquisq3 autem preciosior est si
bi q̃ alius ppter quod amor hois ad seipsum q̃tũ
ad hoc si sit ordinat⁹ in deum videtur magis esse
amor charitatis q̃ sit amor ad proximum.
¶ Quantũ ad secundũ notandum est ꝙ numer⁹
et sufficientia diligendorũ ex charitatate put nu-
merantur ab Augustino sumit' hoc modo: qr ob-
iectum charitatis est duplex qddã formale qd h3
p se rationẽ obiecti sc3 summũ bonũ qd est btm̃ in
se et beatificatiuũ aliorũ: quoddã aũt materiale p-
pter pticipationẽ summi boni. bonũ g ex charita-
te diligendũ/vel est primum et principale obiectũ
ex charitate diligendum: vel est tale per participa
tionẽ. Si pmo modo sic est ipse deus/ vel bonum
diuinum in se. Si secundo modo sc3 per participa
tionem aut p participationẽ intrinsecã aut p parti
cipationẽ extrinsecã. Si extrinsecam sic est proxi-
mus. Si intrinsecam/hoc contingit dupliciter: qr
vel quo ad participationem beatitudinis essentia
lis: ⁊ sic est aĩa nostra/vel accidentalis: ⁊ sic est cor
pus nr̃m. Et sic secundum hunc modum assigna-
tionis quatuor sunt ex charitate diligenda: vnum
qd est supra nos sc3 deus: alid qd nos sumus scili
cet aĩa nr̃a: qr vnusq̃sq3 est illud qd est supremũ in
eo: vt dr̃. 9. Ethicorum. Tertium est illud qd ẽ iu-
xta nos sc3 proximus. Quartũ qd est infra nos sc3
corpus nr̃m: nec ponunt' corpus ⁊ anima proximi
duo diligibilia ex charitate sicut anima nostra et
corpus nostrum: qr in cõparatione ad vnũquẽq3 q̃
obligatur ad dilectionẽ charitatis corpus et aĩa
proximi cadunt sub eadẽ rõne pticipandi btĩtudinẽ
sc3 extrinsece: ⁊ ideo non distinguũtur vt duo dili-
gibilia: sed aĩa nr̃a et corpus nr̃m licet conueniãt
in participatione intrinseca quo ad nos: tñ diffe-
runt in beatitudine participata ꝙ aĩa pticipat be-
atitudinem essentialem: corpus vero nr̃m non nisi
accidentalem rõne cuius ponuntur duo diligibi-
lia. ¶ Salua tamen reuerẽtia cuiuscũq3 nõ video
quare idẽ nõ possit dici de anima et corpore proxi
mi quo ad participationem extrinsecam sicut de
anima et corpore nostro quo ad participationem
extrinsecam: quia vtrobiq3 potest equalit' subdi ta
lis participatio scilicet secundum beatitudinẽ es-
sentialem ⁊ accidentalem propter qd insistendo in
paucioribus non esset maledictum ꝙ tria essent di
ligibilia ex charitate sc3 deus vt principale obie-
ctum qd est supra nos ⁊ aliud qd sum⁹ nos p parti
cipationem intrinsecam/et tertium sc3 proximus
per participationem extrinsecam nobis adiunctã
Ad rõnes ante oppositum.
¶ Ad primum argumentũ dicendum ꝙ Grego-
rius loquitur de charitate prout dicit amicitiã s3
communem acceptionẽ nois: sic em̃ semper est ad

alterum aliis tñ modis põt esse eiusdẽ ad seipsu3.
Ad scdm.
¶ Ad scdm dicendum ꝙ amare seipsum scdm ex-
teriorẽ hoiem plusq̃ interiorẽ est vituperabile: et
hoc reph̃endit' ab aplo: qr est contra ordinẽ chari-
tatis: sed amare seipsum q̃tum ad interiorẽ hoie3
Ad tertiũ
est laudabile: ⁊ est charitatis. ¶ Ad tertiũ dicẽ-
dũ ꝙ charitas non querit que sua sunt: qr sm Au
gustinum cõia propriis nõ ppa cõibus anponit p
hoc tñ nõ excludit' cura ⁊ dilectio propriorũ absq3
preiudicio cõium. ⁊ sic q̃l3 põt ex charitate dilige
2. articul⁹. Godefri. de fontib⁹ ĩ quolib.
re seipm. ¶ De secundo principali videtur ꝙ chari
tas non eliciat actum amandi: qr si ita esset chari-
tas etiam sepata a subiecto eliceret actum diligẽ-
di: sicut calor sepatus calefaceret: sed hoc est falsũ
sc3 ꝙ charitas sepata diligat vel actum diligendi
eliciat cũ nõ sit creatura rationalis. ergo. ⁊c.
¶ Contra. illud qd h3 se ad aliquid sicut act⁹ pri
mus ad secundũ est elicitiuũ illius: sed charitas
se h3 ad actum diligendi ex charitate sicut actus
primus ad secundũ: ita ꝙ talis dilectio non potest
esse sine charitate. ergo. ⁊c. ¶ Dicendũ ꝙ secun-
dũ ꝙ voluntas se h3 ad actũ diligendi: ita ⁊ dispo
sitiones q̃ sunt in ea: et ideo si volũtas habeat acti
ue elicere actum diligendi: ita ⁊ dispositiões que
sunt in ea elicient dispositiue actiue: ⁊ si voluntas
se habeat ad hoc passiue ⁊ dispositio passiue se ha-
bebit. ¶ Est autẽ sciendum ꝙ cu3 potentia dicat
principium operationis siue actus in quolibet actu
potentia est illud qd p se ⁊ principaliter elicit actũ
sed habitus supadditus ei coopant' dispositiue/ali
ter tñ respectu eorũ q̃ non excedũt facilitatẽ natu
re et aliter respectu eorũ q̃ excedũt: nã respectu non
excedentiũ habitus vel dispositio supadditi non
necessario reqruntur ad eliciendũ actũ q̃litercũq3
qr sine eis posset elici: licet cũ difficultate: sed req̃
runtur ad prompte et faciliter eliciendum. In ex-
cedentibus autem sic requiruntur habitus ꝙ sine
eis talis actus nõ posset elici simplr. Unde actus
meritorius vite eterne de condigno non posset eli
ci qualitercũq3 ab hoie: nisi esset iformatus habitu-
gratie q̃ est vel charitas vel habitus ei annexus p
quem habitum opera nostra sunt deo accepta ⁊ di
gna retributione vite eterne: ⁊ etia3 nos ipsi sum⁹
accepti: nec sine istis donis possem⁹ cõformari s3
esse supnaturale ipsis supnaturalibus ⁊ supnatu-
raliter diligentibus cognoscibilibus. Ex dispositio
ne em̃ appetitus et appetentis est ꝙ aliquid ei ap-
pareat bonũ ⁊ diligendũ: ⁊ ideo in talibus hõ non
factus cõformis ⁊ pportionat⁹ supnaturalit' dili-
gibilibus nõ iudicaret talia sic diligenda: nec sic
diligeret: nec tñ propter hoc op3 charitatẽ esse po
tentiã nõ habitũ qr respectu taliũ nihil phibet po
tentiã ante aduentũ habitus simplicit' ea non pos-
se: ⁊ post aduentum habitus simplr ea posse.
¶ Dicendum ergo ꝙ potentia volitiua oẽm actũ
diligendi elicit sicut p se pncipium actus sed cha-
ritas facit ad eliciendũ actũ siue elicit dispositiue
ita tamen ꝙ talis actus sine ea simpliciter esse nõ
posset. ¶ Et ex his p3 ꝙ illi q̃ plura sciunt de deo
et de virtutib⁹ speculatiue syllogisando diuiden-
do diffiniendo non plus amant deũ dilectione vir
tuosa ppter defectũ talis cõformitatis appetitus
propter qd etiam dicit Anselmus ꝙ voluntas mo
uet se p suas affectiones inquãtum tales affectio-
nes faciunt aliquid apparere bonũ esse. ¶ Ad ra
tionem in oppositum dicendum ꝙ non oportet ꝙ
illud qd est ratio agẽdi ĩ aliquo separato sit agẽs
quia differt ratio agendi et agens: ⁊ ideo aliquid
potest esse ratio agendi qd nõ potest esse agẽs: pre
cipue in his q̃ non agunt per suam substantiam sed
per virtutem additam: sicut ignis generat ignem
per virtutem additã ad suam substantiã que si se-
pararetur forte nichil posset generare. ¶ Item
calor quacunq3 vtute nõ est separabilis a suo sub-
iecto proprio qd est quãtitas si separaretur cũ es-
set qddã idiuisibile: nullã actionẽ naturalẽ posset
habere ¶ Ad aliud dicendum ꝙ charitas se hab3
ad actum diligẽdi ex charitate sicut actus prim⁹
qui est habitus cooperans et non sicut act⁹ prim⁹
qui est potentia: et dato ꝙ talis actus nõ possit eli
ci sine charitate: non tamen propter hoc sequitur
ꝙ sit ipsa potentia dilectiua sicut patuit in princi-
pali solutione. ¶ De tertio arguit' ꝙ idem habit⁹ 3. articul⁹. Herueus q̃libeto. 1. q. 14.
non possit elicere actum beatificum et meritoriu3
qr idem habitus debet semp elicere actus eiusde3
rõnis: s3 actus btĩficus et meritorius nõ sũt eius-
dem rationis. ergo. ⁊c. ¶ Contra. quia idem habi
tus potest elicere diuersos actus variato motiuo:
sed motiuum voluntatis variat' in via et in patria
manente eadem charitate: nam in via motiuũ vo-
luntatis est bonũ diuinũ creditũ. In patria aute3
motiuum eius est bonum diuinũ visum. ergo cha-
ritas põt elicere in via ⁊ in patria act⁹ diuersaru3
rõnũ: ⁊ p consequens supponendo ꝙ beatitudo sit
actus voluntatis idem habit⁹ potest elicere actũ
beatificum et meritorium. ¶ Responsio. ad euidẽ
tiam istius questionis tria sunt facienda. Primo
videndum quid importat meritũ. Scdo quid im-
portat actus beatificus. Tertio autem dicendum
est ad questionem. ¶ Quantum ad primum scien
dum ꝙ meritum consistit in aliquo actu cuius ille
cui attribuit' meritũ dicitur esse dominus. ⁊ ꝙ a ta
li cui scil3 attribuitur meritũ libere põt impendi ei
a quo expectatur merces siue premium qui quidẽ
actus videtur dici meritum: qr facit merentem di
gnum mercede: vel facit mercedem debitam me-
renti. ¶ Quantum ad scdm dicendum ꝙ act⁹ be-
atificus dupliciter potest accipi. Uno modo pro
omi actu pertinente ad statum beatitudinis: et sic
certũ est ꝙ tã actus voluntatis q̃ actus intellect⁹
sunt beatifici: immo accipiendo isto modo beatifi-
cum sc3 omne illud qd pertinet ad statum beatitu
dinis etiam dotes corporis possunt dici quedam
beatifica. Alio modo potest dici actus beatificus
actus ille in quo vel solo vel principalr consistit be
atitudo. et de actu isto secundo modo intelligitur
hec questio proposita qñ querit' vtrũ idẽ possit esse
act⁹ beatific⁹ et act⁹ meritorius. ¶ Ex his tertio
ad questionem quando queritur vtrum idem habi
tus possit elicere actum beatificum ⁊ actum meri
torium: dico ꝙ aliquis potest mereri sibi vel aliis si
loquamur de merito quo aliqs meretur aliis sic di-
co ꝙ idem habitus potest elicere actũ meritoriu3
ipsius beatitudinis ⁊ etiam actum beatificu3 pro
eodem tempore. ¶ Ad cuius euidentiam sciendũ
ꝙ sicut voluntas per charitatem vna cum delecta
tione quam habet de deo vt quoddã cõmodũ et cũ
amore amicitie quo amatur deus vt deus et cum
amore amicitie quo amatur deus vt amicus: ha-
bet quosdam actus quibus eligit aliqua in ordi-
ne ad deum libero arbitrio: sicut anima christi eli-
gebat sustinere passionem. Ita etiam videtur ꝙ

intellect⁹ p hitũ gloriosum pter visionẽ btificã põt hre aliquã noticiã supnaturalẽ corrñdẽtẽ tali ele-ctiõi volũtat;. ¶ Ex his arguo ad qõnẽ oppositã sic. ille habitus põt elicere actũ meritoriũ quo qs meretur alteri: ⁊ ex pte intellectus: ⁊ ex pte volũ-tatis q̃ potest habere noticiam vel elicere q̃ iudice tur aliq̃d faciendũ ppter deũ et elicere actũ eligẽ-di hoc qđ est iudicatiuũ in ordine ad obtinendum alteri etiam pmiũ supnaturale qđ est btitudo dũ-modo sit in statu merẽdi: sed aliqs hñs actu actũ beatificũ p charitatẽ et habitũ gloriosum intelle-ctus a quorũ altero necessario est elicit⁹ act⁹ bea-tificus põt elicere talẽ noticiã et talem electionez ergo. ⁊c. Maior ptz qr mereri est elicere actũ cui⁹ eliciens hz dominiũ et libere exhibere euz illi a q̊ expectatur premiũ. Minor pz de xp̃o q̃ hñs act⁹ beatificos voluntatis ⁊ intellectus meruit oĩbus aliis etiã ipsam btitudinẽ p electionẽ voluntatis elicitam a charitate ⁊ iudicium correspondens in tellectus quod potuit elici ab habitu glorioso: vt dictum est: ⁊ sic patet q habitus a quibus eliciun-tur actus beatifici possunt elicere actus meritori-os quos aliqs meref alteri etiã in ipsaz btitudinẽ ¶ Si autem loquamur de merito quo quis mere tur sibiipsi aliquid aut illud meritũ est alicui⁹ alte rius a beatitudine aut ipsius beatitudinis. ¶ Si loquamur de merito quo quis meref aliquid aliđ a beatitudine: sic adhuc dico q habitus elicitiu⁹ actus beatifici potest elicere actũ sic meritoriũ: et hoc similit̃ patet de xp̃o q̃ beat⁹ scđm aĩam meru-it sibi resurrectionẽ ⁊ dotes corpis. constat autem q potuit ista mereri p predictos habit⁹ sicut ⁊ po tuit mereri alter. ¶ Si aũt queraf de merito quo quis meref sibiipsi btitudinẽ ipsaz: tũc est duplex opinio circa hoc. Nam illi qui ponũt q beatitudo consistit in actu voluntatis vel solo vel pncipalit̃ necesse habent cõcedere q idẽ est habitus qui eli-cit actũ meritoriũ quo quis meref sibiipsi btitudi nem et qui elicit actũ elicitum beatificum vocan-do actum beatificum illum actum in quo solo vel pncipaliter cõsistit beatitudo: qr scđm eos chari-tas patrie elicit actum beatificum sicut dictum ẽ: sed charitas vie qua quis elicit actum quo meref sibi beatitudinem est eadem cum charitate patrie numero vel saltem specie. ergo. ⁊c. ¶ Ista opinio non videtur mihi vera ppter duo. Primo quia q q̃d sit de delectactiõe q̃ delectamur in deo sicut in bono cognito: tñ amor amicitie q̊ amamus deum vt amicum videtur esse eiusdem rationis in via et in patria quantũ ad id qđ est pricipaliter de ratio ne talis amoris: qr talis amor est eiusdem potẽtie et eiusdez habitus et eiusdẽ formalis obiecti quã-tum ad id qđ est principale in formali obiecto in via et in patria: sed actus qui sunt eiusdem poten tie habitus et obiecti formalis videntur esse eius-dem rõnis. ergo. ⁊c. ¶ Ex hoc arguitur vlterius sic qr amor vie ⁊ patrie sunt eiusdẽ rõnis vt dictuz est: sz amor vie non ẽ btitudo: ergo nec patrie.

¶ Si dicatur ad hoc q obiectum formale non est idem: quia in obiecto formali voluntatis includi-tur esse cognitũ in via ⁊ in patria: quia ĩ via est cre ditum: in patria aũt est visum non videf sufficere: qr qñ cognitio nõ est ipsum bonũ pncipaliter ama tum: tunc ipsa cognitio non est formale obiectũ vo luntatis: sed ipsa bonitas cognita et amata: licet non posset amari sine cognitiõe propter essentialẽ ordinẽ istarum potentiarum: ⁊ ideo manente eadẽ bonitate formali videtur q maneat idem obie-ctum formale quantum ad id qđ est principale in ipso. ¶ Secundo. quia secundum istã positionem status vie et patrie differunt principaliter soluz ⁊ penes actus et non penes habitus: hoc aũt videf incõueniens. ergo. ⁊c. ¶ Q; aũt talis dispositio non sit scđm habitus: sed scđz actus pbo: qr si sta tus patrie distinguitur a statu vie ⁊ habitus dz di stingui pncipaliter et precipue per illum habitum qui elicit actum in q̃ principalit̃ cõsistit beatitudo qr talis habitus quãtũ ad habit⁹ pertinentes ad statũ patrie maxime cõstituit statũ patrie: qr stat⁹ patrie est status beatitudinis: sz hoc est falsũ. si po natur q beatitudo principaliter cõsistit in actu vo luntatis: qr in habitu voluntatis qui est charitas cõueniunt status vie ⁊ patrie. ergo. ⁊c. ¶ Q; aũt hoc sit incõueniens pbo: qr sicut status gratie quo qs disponif ad hoc q possit mereri vitã eternã di stiguif a statu pure nature in q̃ hõ nõ est disposit⁹ ad tales actus non solum per actus sed etiã p ha-bitus ita etiã status patrie dz p se distigui a statu vie non solum per actus sed etiam per habitus et precipue per illum habitum quo homo disponitur ad principalem actũ beatificũ. ¶ Alia ẽ opinio q̃ ponit beatitudinẽ sistere in actu intellect⁹ perfe-cti per lumen glorie q̃ est habit⁹ intellectus perfe cti per lumẽ glorie in patria q̃ nunq̃ habetur nisi cũ actu beatifico scđm cõmunẽ cursũ ⁊ scđz istos ĩpossibile est q habit⁹ eliciens actũ beatificũ pos-sit elicere actũ meritoriũ quo aliqs meretur bea-titudinẽ sibiipsi. ¶ Ad cuius euidentiã sciendum q non dicitur simpliciter beatus nisi qui hz actuz beatificum vt simpliciter suum ĩperpetuũ haben-dum. ¶ Ex hoc arguif ad questionem premissam qr nullus potest mereri quod iã est suũ simpliciter quia mereri est exercere actum ad aliquid obtinẽ dum qđ non est suum sed scđm predictam positio-nẽ impossibile est aliquez habere habitum beatifi cum qui non habet beatitudiuẽ vt suã: quia scđm cursum cõmunem a deo rebus inditum impossibi le est habere lumen glorie qñ habeatur visio bea-ta q̃ ponitur beatitudo ab istis. ergo impossibile ẽ q qs p habitum mereatur sibiipsi beatitudinem. ¶ Ad rationes vtriusq̃ partis respondenduz: qr quicq̃d sit de veritate questionis rationes non vi denf concludere. ¶ Ad rationem ergo factam ad ptem negatiuã dicendũ q act⁹ eiusdẽ habit⁹ dicif esse eiusdem rationis in generali / puta / qr omnes actus charitatis sunt charitatiui ⁊ non solum mo do actus vnius habitus: sed etiam actus vni⁹ po tentie dicuntur esse vnius rationis in generali. vn de non plus cõcludit de habitu q̃ de potentia sub ista tñ vna rõne generali possunt esse act⁹ diuersa rũ rõnum in speciali: sicut ptz de actibus intelle-ctus q̃ est vna potentia q sunt diuersi act⁹ ei⁹ q̃ ha bent vnam rationem in generali et diuersas ĩ spe-ciali et videntur ptinere ad diuersos stat⁹ scilicet vie et patrie. ¶ Ad rationem ad partem oppositã dicendum q deficit in duobus: primo qr ponit bea titudinem principaliter consistere in actu volunta tis: secũdo qr formale obiectum amoris amicitie quantum ad id qđ est principale in eo non variaf in via et in patria. ¶ Ad argumẽta prime questio nis solutum est in primo articulo. 2. opinio.

¶ Questio tertia.

Primũ
Secundũ

Ertio querif vnũ omissũ in pri mo scz vtruz caritas possit di-minui. ⁊ arguif q sic. qr cõtra ria nata sunt fieri circa idez sz caritas est augmẽtabilis ergo ⁊ diminuibilis q̃. ⁊c. ¶ Itẽ ar guif iuxta hoc q sit diminui-bilis cũ effectu. qr quod habz cõtrariũ ponibile ⁊ augmẽtabile ĩ effectu hoc ha bet esse diminuibile in effectu. qr ad augmentũ cõ trariũ sequitur diminutio alteri⁹ sz caritas habet cõtrariuz ponibile ⁊ augmẽtale in effectu cupidi tatẽ scz. ergo ipa ẽ diminuibilis ĩ effectu / minorẽ ponit augustinus. 83. questionũ. q. 36. q cũ carita tis venenũ sit cupiditas adipiscẽdorũ aut retinẽ dorũ temporalium nutrimentũ sit diminutio cha ritatis q̃ augmentũ cupiditatis in effectu est di-minutio caritatis ĩ effectu. ¶ Oppositũ vtriusq̃ arguitur scz q non possit minui nec cũ effectu sic. Que distant in infinitũ nõ possunt inuicem se mi-nuere: sed sic distant inuicẽ pctm̃ veniale qđ soluz posset minuere et caritas. ergo. ⁊c. Minor probaf qr obiectum charitatis est deus. obiectum autem peccati venialis creatura. deus aũt et creatura di stant in infinitũ: ⁊ sic vnum nõ minuet alterum. (In opposi tum)

Secundũ ¶ Item charitas assimilatur igni fm illđ Cant. 8. Lãpades ei⁹ scz charitat; ⁊ lãpades ignis atq̃ flãmarũ: sed ignis semper ascẽdit q̃diu manet: er-go charitas semper crescet: ⁊ sic non potest minui

Respõsio ¶ Responsio. de ista questione sunt tres opinio-nes ⁊ triplex modus dicẽdi. Ad cuius euidentiaz quattuor sunt facienda. Primo tangetur intelle-ctus et difficultas q̃stiõis. Secundo ponetur vna opinio. Tertio ponetur alia cõtraria. Quarto po netur quorũdã modernorum positio sustinentium secundã opinionem. ¶ Quantum ad primum pre mittũt aliq̃ q charitas potest intelligi dupliciter augeri. Uno modo ex parte obiecti et extensiue: ⁊ hoc modo charitas non potest augeri: quia queli-bet quãtũcũq̃ minima charitas se extẽdit ad oĩa diligibilia scz deũ et proximũ. Alio mõ ex pte sub iecti: ⁊ sic est possibilis augeri. quia vnus alio pfe-ctius habet charitatẽ: ⁊ idem seipso est perfectius in vno tpe q̃ in alio. ¶ Sic et minui põt intelligi dupliciter. Uno mõ ex pte obiecti. Alio modo ex pte subiecti. Et quia respectu obiecti diminui nõ potest sicut nec augeri recipienda est qo in secun-do intellectu vtrum potest diminui in cõparatiõe ad subiectum: vt sicut contingit in homine charita tem augeri ⁊ effectiue a deo ⁊ meritorie ex actib⁹ hominis: sic et diminui cõtingat et effectiue a deo et meritorie vel demeritorie ex actibus hominis: hoc excepto q diminutio charitatis in homine a deo fieri intelligatur p modum pene aliter non qr nullus defectus in nobis a deo causatur: ⁊ sic fiet ex actibus hominis qđ non contingit ex quibuscũ q̃: sed ex peccatis: ex sola autem cessatiõe ab actu nõ põt intelligi diminui charitas tali em̃ diminu tiõis modo diminuunf virtutes proprie ex actib⁹ acquisite: quarũ alique ex cessatione tollũf fm il-lud philosophi. 8. Ethicor: multas vtiq̃ amiciti-as iappellatio dissoluit: ⁊ hoc qr cõseruatio rei de pendet a causis suis hoc etiam excepto q nõ intel ligimus q̃stionem de diminutione illa quam aliq̃ ponunt p successionẽ scđm q charitati maiori cor rupte p pctm̃ mortale succedit p infusionẽ minor et fm minorem pportionez. ¶ Aliq̃ pmittũt q nõ est dubium q ex parte dei absolute loquendo pos-sit charitas augeri ⁊ diminui in quantocunq̃ gra du voluit saltẽ possibili infundi: vel etiam conser-uari. ¶ Itẽ nõ est dubium ex parte nr̃a q peccatũ mortale nõ diminuit charitatẽ aliq̃d relinquendo sed totaliter tollit. relinq̃tur ergo hoc solum dubi um vtrum: scz ex parte nostra cessatio ab actu vel peccatum veniale possit diminuere charitatẽ. Po nere aũt cessationez ab actu causam diminutiõis charitatis dupliciter potest intelligi. Uno modo per modum subtractionis cõseruantis. Alio mo-do p modũ demeriti. Primo modo non qr chari-tas nec generari habet nec conseruari ex actibus nisi pro quanto actus nostri a pncipio disponunt ad eum per modum meriti de congruo ⁊ per con sequens cessatio ab actu non potest facere ad di-minutionem eius nisi per modum demeriti. si aũt ponatur cessatio ab actu diminuere caritatẽ p mo dum demeriti istud demeritum vel est peccatũ ve niale vel mortale. si mortale non diminuit aliquid relinquendo sed totaliter tollit. si veniale: tunc to tum dubiũ stat in hoc vtrum scz peccatum venia-le omissionis vel commissionis diminuat carita-tem. ⁊ sic patet primũ. f. in quo est difficultas que stionis. ¶ His suppositis est vna opinio q pecca tum veniale meritorie diminuit charitatem ⁊ hoc probant multipliciter Primo sic. sicut perfecta deordinatio que est in peccato mortali meritorie corrumpit caritatem qr ex hoc meretur homo q deus eam sibi tollat. ergo imperfecta deordĩatio que est in peccato veniali diminuit meritorie cari tatem sic videlicet q talis meretur q deus eam si bi diminuat. ¶ Nec valet quedã respõsio que daf ad hoc videlicet q inordinatio pfecta siue simpli citer attingit animam fm superiorem partem in qua est caritas. ⁊ ideo non diminuit eam: sicut pz in exemplo inducto p eos. f. q nigredo in pede ni chil diminuit de albedine q̃ est in capite. Hoc inq̃ unt non valet. qr vel intendunt simpliciter dicere / q peccatum veniale non sit in superiore parte ani me: que fm augustinum dicitur ratio superior vel intendunt dicere q non est in ea directe in ordine ad vltimum finem inquantum scz non omnino a-uertit a deo. Si primo modo: hoc est expresse con tra eos alibi vt planc dicunt q peccatum veniale potest esse ⁊ est interdũ in superiori ratione prout inheret rõnibus eternis conspiciendis et consulẽ dis. Si secundo modo nõ valet quia dicunt quia defectus qui est circa ea que sunt ad finem specia-lem potest rationem inducere in habitu qui est re-spectu finis specialis. ¶ Et q dicunt q peccatum veniale non auertit totaliter ab vltimo fine non valet quia oppositum sequitur q videlicet sicut id qđ totaliter auertit ab vltimo fine corrumpit cha ritatem scilicet peccatum mortale sic q non tota-liter auertit sed deordinationem aliquam dicit re spectu talis finis sicut peccatum veniale de quo certum est q qualemcunq̃ deordinationem im-portat respectu dei et finis vltimi debet minuere charitatem.

2. articl'. 1. opinio. 1. ratio.

Larticul⁹. 2.2. q. 24. ar. 10.

¶ Secunda ratio talis est: illud quod facit q a principio minor charitas infundatur / facit etiam vt post infusionem charitas minor est: non enim ẽ intelligibile q aliquid faciat q alicui minor cha ritas infundatur: nisi propter aliquã repugnantiã 2. ratio.

quam habet ad eam: sed non minorem habet q̄ prius: si illud vel aliquid eiusdem rationis iueniatur post sicut ante: sed peccatuȝ veniale facit secundū eos ꝙ a principio minor charitas infundaꝛ a deo: ergo post chartatis infusionem faciet ꝙ infusa minor eꝛa deo.
3. ratio. ¶ Tertia rõ est qꝛ sicut se hȝ act⁹ disponẽs ad pfectū ꝛ cõpletã charitatẽ ad augmẽtū caritatis sic actus disponens ad tollendū caritatem totaliter ad diminutiõeȝ eius: sed actus disponens ad complementum ꝛ perfectionem caritatis augmentat caritatẽ vel multiplicatus vel vn⁹ in virtute plurium. ergo actus peccati venialis q̄ ꝫȝ eos disponit ad ãnihilatiõeȝ ei⁹ diminuit ipaȝ vel plurificatus vel vnus in virtute plurium.
4. ratio. ¶ Quarta ratio talis est. Ille quẽ deus minus diligit minus habet de caritate qꝛ ex dilectõe dei datur hominibus charitas: ꝛ ꝑ cõsequẽs ex maiori maior: ꝛ iterū quẽ min⁹ diligit minus habet carū cū idẽ sit min⁹ diligere ꝛ minus hr̄e carū: quia deus dilectio est: sed hñs deordinationẽ freq̄nter circa ea q̄ sunt ad finẽ minus a deo diligiꝛ q̄ raro illã hñs. ergo minus habet de charitate. minor ꝓbatur ꝙ talis min⁹ a deo diligiꝛ ꝑ illđ Prouer. 8. Ego diligẽtes me diligo. ꝛ hoc accipiꝛ ꝑ se: sȝ ille plus diligit q̄ plus a deordinatione abstinet ꝓpt dei amorẽ. ğ min⁹ abstinẽs min⁹ diligit ꝛ min⁹ diligiꝛ: vt sic minus habeat de charitate: ꝛ sic charitas ꝑ venialia diminuta ẽ in eo.
5. ratio. ¶ Quita rõ talis est: qꝛ oẽ malū adimit ꝫm Augustinū: sȝ pctm̄ veniale malū qđdã est: ergo aliq̄d adimit. nõ aũt videꝛ ꝙ possit adimere aliq̄d aliud nisi de hitu charitatis: ꝛ sic pctm̄ veniale diminuit charitatem.
Instãtia. ¶ Sed ad hãc rõnẽ rñdent aliq̄ ꝙ peccatū veniale minuit feruorẽ q̄ est in virib⁹ sensitiuis ꝛ nõ caritatem.
Solutio. Hoc non valet quia feruor ille vel est in parte sensitiua ex obiecto ꝓꝓo vel ex redūdantia viriū supiorū. Primo feruori nullo mõ opponiꝛ peccatum veniale: quia non importat deordinationẽ in actu potentie sensitiue vt de se fertur in obiectum suum ꝓprium: sed importat deordinationeȝ voluntatis in actu suo vel in actu appetitus sensitiui ꝓcisi vt a rõne ꝛ a volūtate mouetur. si ğ diminuitur feruor in talibus virib⁹ hoc est solū īquantū est in eis ex redūdãtia supior̄ viriū. ¶ Ex quo seq̄tur ꝙ ꝓmo i iferuoribus virib⁹ adimat vel diminuat aliq̄d ꝙ nõ potest aliđ eẽ q̄ charitas vt videtur: qꝛ deordinatio pcti venialis nõ opponiꝛ nisi amori dei: licet em̄ in toto non auertat: a deo tñ deordinatiua est et displicens deo: vt puta illicita et contra deū.
Instãtia alia. ¶ Sunt aũt ꝛ aliȷ̄ dicentes ꝙ cum ad actum dilectionis duo cõcurrant scilicet liberum arbitrium et charitas: peccatum veniale non remittit charitatẽ in se: sed in inclinatiõe sua quã hȝ ad actū ꝛ in feruore nõ inquãtū actus ꝛ inclinatio illa se nõ tenẽt ex ꝑte charitatis: sed inquãtuȝ se tenent ex parte liberi arbitriȷ̄.
¶ Sed istud non valet: quia inordinatio peccati venialis non opponitur actui naturali siue substãtie actus liberȷ̄ arbitriȷ̄: sed opponitur virtuti vel actui morali inquantum est deordinatio quedam volūtatis: iquãtū aũt est displicẽs deo ꝓut a theologo consideratur necesse est ꝙ opponatur habitui vel actui ꝑ quẽ sumus deo placẽtes vel grati qualis non est nisi habitus caritatis vel fidei ꝑ dilectionem operantis. ¶ Si autem dicatur ꝙ hoc verum est qꝛ non potest aliter dici conuenienter: sed ponetur ꝙ actus peccati venialis ẽ remittẽs actū caritatis: non autem habitum: qꝛ actus non opponitur habitui sed actui. hoc non sufficit vt videꝛ. quia ex actibus peccatorum venialiū frequentatis causatur quidam habitus viciosus qui sic opponitur habitui caritatis: sicut actus venialis peccati actui caritatis. Ille ergo saltem habitus poterit remittere ꝛ dimittere caritatem sicut act⁹ actum. ¶ Et preterea actus peccati mortalis destruit caritatem nõ obstante hoc ꝙ actus opponitur actui: non aũt habitus habitui. Pari ergo ratione poterit dici ꝙ actus peccati venialis diminuit caritatem q̄uis directe non opponatur act⁹ habitui: sic ergo ponit ista positio: ꝙ peccatum veniale potest meritorie diminuere caritatem
Instãtia quaȝ facit illa opio contra se. ¶ Sed contra se mouẽt quandã difficultatẽ hãc si peccatum veniale diminuit caritatem cum caritas sit habitus quidã finitus: ꝛ omne finitum semper cõsumitur finaliter ablato quodam: ꝓmo physicor̄. sequitur ꝙ peccatum veniale reiteratum finaliter corrumpet ꝛ destruet caritateȝ ex toto. qđ non videtur: qꝛ contingeret hominem damnari ꝑ venialia. ¶ Ad hanc difficultatem tollendam dãtur alique euasiones. Una ꝙ nõ est inconueniẽs ꝙ peccata venialia multiplicata tollant caritateȝ sic scilicet ꝙ non vnum peccatum veniale ꝫm se vl' quodlibet ꝫm se sed vnum agens in virtute plurium qꝛ isti dicerent ꝙ peccatum veniale ꝛ mortale multum differant in corrumpendo caritatem. qꝛ peccatum mortale quodcūq̄ꝫ corrumpit caritatem scđm se. sed peccatum veniale vnuȝ ꝫm se nū q̄ sed bene multa vel vnum agens i virtute illor̄ multorum. ¶ Si dicatur ꝙ ꝑ peccatū veniale nõ constituitur finis in creatura nec auertitur homo a deo simpliciter dicetur est verum hoc nisi multiplicentur tantum ꝙ separarent ab amplexu sponsi celestis. dicit enim Augustinus libro de penitentia: ꝙ si peccata venialia multiplicentur: ita doctorem nostrum determinant vt a celestis sponsi amplexibus separent.
2. solutio. ¶ Secūda euasio est ꝙ charitas cū est in minimo gradu non est nata minui sed corrumpi: et ideo diminuitur vsq̄ꝫ ad illum per peccatum veniale et tollitur per peccatum mortale. ¶ Exemplum datur ad hoc de dispositione ad formam in naturalibus que est in summo vel infimo que iam non alteratur nec remittitur nec intenditur sed corrumpitur, potius et altera generatur.
¶ Iteȝ ad hoc est adhuc aliud exemplū de actib⁹ qui procedunt ab habitu qui non generant nouuȝ habitum scđm istos: sed augent vel confirmãt precedentem. ¶ Q; ideo contingit quia precedens habitus non est generabilis sed augmentabilis: et eodem modo in proposito charitas in infimo gradu non est diminuibilis sȝ corruptibilis: ꝛ corrumpi potest per peccatum mortale: non auteȝ minui per peccatum veniale ¶ Sed istud non valet idem enim agens īducens vel disponens est ꝛ corrumpens. ꝛ ideo cum diminutio sit dispositio sufficiens ad corruptionẽ ꝙ nõ põt in corruptionẽ nec in diminutionem.
Tertia. ¶ Tertia via euadendi est ista ꝙ peccatum veniale non opponitur charitati sed augmentationi vl' intensioni ei⁹: et ideo cū deuentū est ad minimã caritatẽ nõ tolliꝛ ꝑ veniale: qꝛ cum nõ sit minuibilis ei nõ opponiꝛ veiale. ¶ Sed hoc nõ vꝛ valere/ qꝛ

cupiditas q̄ ꝑ veniale causaꝛ non solū opponitur intensioni caritatis sed etiam ipi substãtie caritatis ꝛ iterum non debet diminui id quo caritas ẽ aucta vel perfecta ab essentia caritatis simpliciꝛ nec sunt ista diuersarum rationū sed vnius ꝛ eiusdem. et iđo nõ põt aliquid repugnare caritati aucte vel perfecte quin repugnet caritati simplr̄.
4. euasio. ¶ Est quarta euasio subtilior dicẽs ꝙ ꝑ act⁹ venialiū peccator̄ gñaꝛ q̄dã dispõ ꝯtraria caritati q̄ ẽ diminutiua caritatis ꝑ modū meriti. ꝛ hec dispositio tm̄ roboratur ꝛ augetur ꝙ fit talis dispositio q̄ est necessitatis ad caritatis corruptionẽ ita ꝙ habẽs talem dispõem si vlterius agat ꝫȝ eã de necessitate peccabit mortaliter licet non cogatur agere ꝫm illam: sed potest agere ꝫm caritateȝ ꝛ sic aget virtuose ꝛ dispõni resistit. nõ est ergo dare caritatẽ que non possit minui dummodo possit peccare quis venialiter. Sed qñ aliquis acq̄siuit talem dispõnẽ que est necessitatis ad mortale: tūc illa minima caritas tollitur ꝑ mortale: nõ autẽ ꝑ veniale. qꝛ non potest peccare venialiter si agat ꝫȝ inclinationẽ dispõnis illius. sed mortaliter tantū
Contra 4. ꝯclões 1 ¶ Cõtra tamẽ istã euasionẽ videntur esse aliqua Primū. ꝙ cum pctm̄ veniale non opponatur caritati impossibile videtur ꝙ ipm̄ possit esse dispositio necessitãs ad mortale vel ipm̄ multiplicatum causare dispositõnẽ necessitãtẽ ad mortale qđ tollit illã ꝛ maxie qꝛ effectus nõ est maioris ꝟtutꝭ q̄ causa. cū ğ venialia nõ cogant necessario peccare mortaliꝛ imo nec possint facere peccare mortaliter non possunt inducere ad illud necessitans
2 ¶ Preterea sicut disponẽs necessario ad actū viciosum ẽ impossibile habitui virtuoso sicut ꝛ vicios⁹ habit⁹. sic dispositio necessitãs ad mortale cū nõ sit actus ymo potius vt habit⁹ impossibilis erit caritati scđm quam agẽs necessario agit meritorie: qꝛ vno quoq̄ꝫ bene vtitur. ergo. ꝛ cetera.
¶ Item arguitur tertio sic. ab aliȷ̄s. Si creeꝛ hõ in gradu isimo caritatꝭ potiꝛ peccare venialiꝛ nec erit necesse eū peccare mortaliꝛ eo ꝙ nõ hȝ dispositionẽ illã acq̄sitã ex venialib⁹ ꝑ quã poniꝛ ꝙ habeat necessario oĩo peccare mortalr̄. ꝑ illđ ğ pctm̄ veiale tolletur caritas: qꝛ non est minuibilis cuȝ minimo nõ sit minus. sequeretur ergo necessario
3. articul⁹ 2. opinio q̄ est s. tho. 2 2. q. 24. articulo. 10. ex positione tali ꝙ peccatum veniale corrumpat caritatem: quod est incõueniens. ¶ Secunda opinio est huic opinioni contraria ꝙ per actus venialiū nullo modo caritas minuitur essentialiter Qđ sic declarant. peccatum mortale corrumpit caritatem et effectiue ꝛ meritorie. effectiue quiđ. qꝛ contrariatur caritati. meritorie autem qꝛ peccans mortaliter agit contra caritatem. ꝛ ideo dignum est vt deus ei subtrahat caritatem. neutro autem istor̄ modor̄ peccatū veniale potest diminuere caritatẽ. Primo mõ scȝ effectiue nõ: qꝛ ad ipsam non attigit. est enim caritas circa vltimuȝ finẽ. peccatū ꝟo veniale est quedaȝ deordinatio circa ea que sunt ad finem sicut videmus ꝙ alias infirmus multum amãs sanitatem inordinate tñ illo non obstante se habet in obseruatiõe directe q̄ facit ad salutem non tamen ꝑꝑ hoc diminuitur in eo desideriū sanitatis hoc etiam in speculabilibus videmus in q̄bus principia se habent sicut fines i agibilibus. secundo phisicorum ꝛ septimo methaphisice: ꝙ false opiniones circa ea que ex ꝓncipiȷ̄s deducūtur nõ minuūt certitudieȝ cognitionis principior̄. ¶ Hoc idem patet per hoc sicut alibi dicūt ꝙ amor q̄ est vni⁹ rõis sicut amor ad amicos non diminuit amoreȝ ad filios vel ad vxorem sed amor eiusdem ratiõis bene diminuit amorem eiusdem rõnis. Si quis amaret multas vxores diminuereꝛ amor que esset ad vnã amãs multos diminuereꝛ amor q̄ esset ad vnigenitum ¶ In peccato autem veniali amantur creature non vt finis. per caritatem autem amatur de⁹ vt finis nõ ergo amor peccati venialis diminuit amorem caritatis q̄ est alterius rationis. ¶ Similiꝛ et peccatū veniale non est in aĩa sed id ꝫm ꝙ iest ei caritas. Nam caritas inest aĩe scđm superiorẽ ei⁹ partem in ordine ad summum bonuȝ. peccatū aũt veniale hȝ mordiatõeȝ non attigentẽ i ordĩe vltimi finis. vñ si etiã contrariū caritati nõ diminueret eã sicut nec nigredo i pede diminuit albedinem i capite ꝛ sic patet ꝙ pctm̄ veniale non põt effectiue minuere caritatẽ. ¶ Nec etiã meritorie scđo mõ scȝ. cum enim aliq̄s deliquit i minori non meretur pati detrimentum in maiori: qꝛ deus nõ pl⁹ se auertit ab homine q̄ homo se auertat a deo vnde si homo se habȝ inordinate ad ea que sūt ad finem non meretur pati detrimentū in charitate ꝑ quã hõ ordinatur ad vltimū finem: ꝛ sic veniale peccatum non diminuit caritatẽ. ¶ Sed contra hanc positionẽ arguūt q̄dã dubitantes de hoc ꝙ ponit peccatuȝ mortale effectiẽ corrūpe caritatẽ ꝯtra opininẽ sci tho. obijciunt. nõnulli. 1. ex eisdẽ enim habitus generatur ꝛ per eadem cõtrario mõ facta corrumpitur scđm philosophum scđo ethicorum sed habitus caritatis nõ est nat⁹ generari siue induci ꝑ opa nr̄a. ğ nec effectiue corrumpi. ¶ Item solus deus auget i nobis caritatem effectiue act⁹ aũt nostri meritorie tm̄. ğ a simili solus de⁹ subtrahit caritatẽ pricipalr̄ act⁹ aũt nostri meritorie tm̄. 2. ¶ Item contra exemplū qđ inducūt scđo de desiderio. nõ enim verisimile videtur ꝙ sic intense desiderẽt finẽ q̄ se habẽt inordinate ad obseruationẽ eorum que sunt ad finem sicut ille habet qui se habet ordinate ad ea: nullus em̄ diceret qui ille magis desideret scientiã q̄ ꝑ nulla impedimenta retrahitur addiscẽdo q̄ ille q̄ frequenter retrahiꝛ. 3. ¶ Sic etiã de ꝓncipiis arguiꝛ cõtra eos qꝛ licet peccareȝ circa ꝯclões ꝑticlares remotas mlt̄ū si sequaꝛ error circa maxime cõia nichilominus tamen error circa aliquas cõclões propinquas inducit bene errorem circa ꝓncipia sicut dicere ꝙ oĩa sūt i motu inducit errorẽ satis ꝙ non ipossibile est idem simul esse et non eẽ sicut patet quarto metaphisice. 4. ¶ Item in principiȷ̄s agibilium hoc patet: qꝛ malicia est corruptia ꝓncipiorum. 6. ethicorum. 5. ¶ Item ꝙ amor qui est ad filios non diminuit amorem qui est ad vxoreȝ est ex hoc qꝛ amor vnius non inducit aliquid oppositum alteri. diligens em̄ vxorem non incurrit displicentiam amici ꝓpter hoc. sed cõmittens veniale facit aliquid deo displicens ꝛ aliquam inordinationẽ ad deum committit. ꝛ sic ex simili magis induciꝛ oppositum. ¶ Item dubitant de dicto quod dicitur ꝙ qui inordinate se habet ad ea 7. que sunt ad finem non meretur pati detrimentuȝ in caritate per quam ordinatur ad vltimum fineȝ ostensum enim reputant ꝙ defectus circa illa q̄ sunt ad finem inducit necessario rationem: et defectum in habitibus que ordinãtur ad speciales fines.

Solutio ad obiecta contra opinionez scti thõe.

¶ Quidã aũt sustinẽtes hanc opinionẽ respõdẽt ad obiecta in cõtrarium. cuz eñ dr̃ primo ꝙ pctm̃ mortale corrũpit charitatẽ effectiue est falsuz simpliciter. dico ꝙ male increpant ꝛ sine causa. effectiue eñ corrũpere charitatem potest intelligi dupliciter: vel ꝙ effectiue corrũpens sit ipsam remouẽs vel ad ipsam nõ influens ꝑncipaliter: ꝛ sic sol⁹ de⁹ effectiue corrũpit charitatẽ: vel effectiue disponere ad corruptionẽ: ꝛ sic mortale corrũpit charitatem: qꝛ disponens ꝛ cõsilians reducit̃ ad efficiens sm̃ phm̃. 5. Metaphisice: ꝛ. 2. Phisicoꝝ. ¶ Et sic pꝫ ad scd̃m ex toto. stant eñ ista simul et hoc isti q̄ sic arguũt ꝯcedũt ꝙ deus effectiue et ꝑncipaliter charitatẽ corrũpat vel tollat: pctã vero venialia disponẽdo dispositiõe q̄ ẽ necessitãs. Sic etiaz ponimus ꝙ gñatio hoĩs ab hoĩe est vnica: ꝛ ꝙ homo gñat hominẽ effectiue: qꝛ ꝛ si aĩam intellectiuã nõ causet ad ipsam: tñ effectiue disponit: et sic posuit Auicẽna oĩa scd̃a agentia disponere respectu itelligentie ꝑme.

Ad scd̃m.

Ad tertiũ

¶ Ad tertiũ dd̃m ꝙ stante deordinatiõe circa talia q̄ sunt ad finẽ sine quibus ꝛ cũ quibus põt haberi finis stat amor finis eq̄ intẽsus. nõ eñ fit deordinatio cũ apprehensione ꝙ illa sint aliquo modo fini contraria: sꝫ est nõ aduertẽtia etiaz inconsideratio: ꝛ ideo nõ opꝫ ex hoc ꝙ amor finis remittatur: sciuit eĩ doctor iste et scripsit ꝙ equali necessitate q̄ quis vult finẽ vult ea sine q̄bus finis haberi nõ põt: ꝛ ꝙ q̄ intense diligit finẽ diligit intẽse et media. ¶ Argumentũ aũt qd̃ inducũt nõ est ad ꝓpositũ. ille eñ q̄ retrahit̃ ꝑ ipedimenta a sciẽtia acq̄renda: vel addiscendo auertit̃ a tali fine: sꝫ ille q̄ peccat venialiter nõ auertitur a fine: qꝛ talis deordinatio est solum circa ea q̄ sunt ad finem.

Ad q̄rtuz

¶ Qꝫ vero q̄rto subdunt de errore circa cõclusiones propinq̄s toto concesso nõ ẽ ad ꝓpositũ: quia error illorum q̄ sunt ad finem sine quibus finis nõ posset haberi assimilaret̃ talibus cõclusionib⁹: nõ aũt circa talia q̄ p̄nt indifferent̃ ad finẽ se hr̃e: immo si bene consideret stat scientia alicui⁹ recta in vniuersali cũ ignorantia eiusdem in ꝑticulari: vt pꝫ scd̃o prioꝝ: nec min⁹ scit q̄ hꝫ illã scientiã cum ꝑtractatiõe q̄ cũ pertractabit stabit eñ eadẽ sẽp. in principijs eñ agibiliũ nõ adducunt simile. malicia eĩ illa q̄ est corruptiua principij est de malicia habitus oppositi. Hec aũt malicia nõ est deordinatio simpl'r.

Ad q̄ntũ.

¶ Ad q̄ntũ vero de amore filiorum stat adhuc simile. In eodẽ eñ gñe amoris nõ põt q̄s eque diligere multos sicut vnũ. vñ ꝑfecta amicitia sm̃ Aristotelẽ videt̃ eẽ ad paucos vel ad vnũ qꝛ qd̃ ꝑ superhabundãtiã dicitur. ꝛc. 8. Ethicorum. ¶ Qꝫ aũt dicitur cõtra istud ꝙ in pctõ veniali aliquid sit displicẽs deo dico ꝙ immo ex solo veniali non redditur displicens deo qꝛ remanet dilectus et carus: ꝛ sic placens sm̃ illd̃ Sapie. 4. Placẽs deo factus dilectus Supponitur eñ ibi vnũ falsũ scꝫ ꝙ cõmittat venialit̃ peccãs aliquã inordinationem ad deum. hoc eñ est omnino falsũ: sic eñ peccaret mortaliter. ¶ Ultimum qd̃ inducunt cõtra dicta non soluit id qd̃ est cõtra eos. et falsuz supponit ꝙ illa deordinatio inducat deordinationem circa finẽ cuius oppositum iam ostensum est.

Ad rõnes ꝑme opinionis.

¶ Ad rõnes positionis contrarie dici posset cuz arguit̃ primo ꝙ sicut se hꝫ ꝑfecta deordinatio ad corruptionẽ: sic impfecta deordinatio ad diminutionẽ. dicendũ ꝙ non est simile: qꝛ impfecta deordinatio nõ est circa finẽ: sed circa ea q̄ sunt ad finem cum quibus et sine quibus põt haberi. ¶ Itẽ prima attingit superiorem ꝑtem in qua est charitas secunda non: vnde bene dictũ est ꝙ deordinatio perfecta ꝛ iperfecta non sunt eiusdẽ rõnis. hec eñ q̄ ẽ ꝑ veniale non deordinat a fine cũ nõ sit cõtra preceptum. illa vero sic.

Ad scd̃m

¶ Ad scd̃m vero dicendum est ꝑ interemptionẽ minoris: qꝛ peccatum veniale vnum vel multa non facit ꝙ a ꝑncipio minoris detur charitas nisi faciat ꝙ conatus voluntatis sit minus intensus sm̃ cui⁹ ꝓportionẽ datur caritas de congruo. ꝙ si cum peccatis venialibus conat⁹ possit eẽ eque intensus: sicut sine eis daretur equalis charitas. Uel põt dici pro habita charitate licet minuatur feruor et intensio actus charitatis per peccata venialia: inde non minuit̃ charitas: qꝛ charitas nunq̄ minuit̃ nisi ꝑ nostrum demeritum de cõdigno: licet detur ꝑ solum meritũ de cõgruo differẽter: ergo se habet ad infundi charitas ꝛ ad minui: qꝛ nunq̄ infundit̃ nisi de cõgruo: ꝛ iõ qd̃ diminuit congruum facit vt minor inducatur: licet non diminuitur nisi de cõdigno. diminutio aũt feruoris actus q̄ fit ꝑ venialia nõ meretur de ꝯdigno diminutionem charitatis: alioq̄n de cõ digno posset aliquis ꝑ venialia mereri dãnationem ꝛ remotionẽ charitatis: qd̃ falsum est.

Ad tertiũ

¶ Ad tertiũ soluitur ꝑ interemptionẽ illi⁹ ꝙ pecatum veniale disponat ad remotionẽ de cõdigno: non eñ disponit nisi ad diminutionẽ feruoris et illã inducit ꝛ disponit ad inductionẽ cuiusdẽ alterius qd̃ adimit vt iam dicetur.

Ad q̄rtuz.

¶ Ad quartum dicendũ ꝙ habens deordinationẽ minus diligit̃ a deo nõ qꝛ minorẽ habeat charitatẽ sed minus diligit̃ qꝛ ad effectum aliquẽ non diligit̃ sicut alterius habẽs illã deordinationẽ: vtpote ad assecutionẽ ꝑmij: ꝛ sic notant doctores aliqui ꝙ aliq̄s potest dici carus deo tripliciter. Uno mõ denoĩatõe intrĩseca ab habitu sibi ĩherẽte formal'r: et sic illi q̄ sunt ineq̄li caritate sunt eq̄liter deo cari: licet vn⁹ venial'r peccet ꝛ alter nõ.

Durãd⁹. I di. 17. q. 10 ad tertiũ.

¶ Scd̃o dr̃ aliq̄s carus denominatione extrinseca a deo diligente: ꝛ sic oẽs electi a deo equalit̃ sũt licet maiorẽ charitatẽ vnus altero habeat: qꝛ dilectio intrinseca deo non est maior nec minor. ¶ Tertio dicitur aliq̄s carus denoĩatiõe extrinseca ab effectu ꝑparato vel amoto effectu dicitur dr̃ eñ deus illos diligere quibus bonuz preparat et illos odire quibus malum: ꝛ sic duo existentes in equali charitate: quorum vn⁹ peccat veĩaliter ꝛ alter nõ equaliter a deo diliguntur quo ad ꝑmiũ essentiale: licet nõ q̄ ad illius exhibitionẽ in modo

Ad q̄ntũ.

¶ Ad quintũ ꝛ vltimũ dicendũ ꝙ adimit qꝛ diminuit feruorẽ actus charitatis. non quidem diminuendo charitatẽ scd̃m habilitatẽ illã q̄ generatur ex actibus frequenter a charitate elicitis q̄ q̄dem habilitas vna cũ charitate nata ẽ reddere actũ feruentiorẽ: ꝛ ideo illa diminuta nõ cũ charitate diminuit̃ quando concurrunt ad vnũ effectum ipedimentum põt contingere effectum ex impedimẽto cuiuscũq̄ illorum.

4 artic'ls 3⁹ modus dicendi.

¶ Terti⁹ dicendi modus ꝓcedit sic. dicunt eñ ꝙ charitatem diminui põt itelligi tripl'r. Uno mõ quantũ ad gradũ in esse vel in essentia. Scd̃o mõ quantũ ad radicationem eius in subiecto. Tertio mõ quantũ ad feruorem. ¶ Quantũ ad primũ siue intensio formarũ intelligatur quantũ ad gradus in esse vel in essentia dicit̃ ꝙ charitas non potest diminui per purum veniale: ita ꝙ charitas in se remittat̃: ꝛ hoc ꝓbant du-

plici ratione. ¶ Prima talis est: qꝛ si veniale peccatum remittit caritatem/aut hoc est ꝑ modũ cõtrarij/aut ꝑ modum demeriti. Non primo modo: qꝛ peccatum veniale potest stare cũ caritate/contraria autẽ simul stare non possunt: tamen qꝛ non sunt respectu eiusdẽ formalis: qꝛ caritas est circa deũ qui est finis. peccata autez venialia sunt circa ea que sunt ad finem/ꝛ si aliqui actus veniales sunt circa finem motus sunt subiti qui non cõtrariantur habitui/ et sic per modũ contrarij veniale non diminuit caritatem. Nec etiam per modũ demeriti: qꝛ pena non debet excedere culpam: pena autem si diminueret excederet culpã cũ quicunq̄ grad⁹ caritatis excedat maliciam peccati venialis. ¶ Secunda ratio est talis. Illud quod diminuit aliquod finitum aliquotiens repetitum potest tollere totum: sed ĩpossibile est venialia tollere caritatem etiam qualitercunq̄ et quotienscunq̄ repetita. ergo. ꝛc. Maior patet per philosophũ 6. phisicoruz. qui dicit ꝙ dempto aliquo finito de alio finito totiens potest diminui ꝙ illud finitum totaliter consumitur. Minor etiã cõmuniter supponitur ab oĩbus vsq̄ ad tempora ista/ scꝫ ꝙ impossibile est ꝑ caritatẽ habitã ꝑ sola venialia tolli. ¶ Si autez loquamur de diminutione caritatis q̄tum ad radicationẽ dupl'r põt itelligi. Uno mõ vt maior vel minor radicatio accipiat̃ sm̃ magis et min⁹ ꝑficere subiectum sm̃ gradus essentie vel eẽ. ꝛ isto mõ caritatẽ diminui sm̃ radicationẽ est caritatẽ diminui mõ ꝑmo/scꝫ sm̃ grad⁹ in esse vel in essentia. et isto mõ nõ põt caritas diminui ꝑ venialia sicut nec ꝑmo mõ. Et hoc põt ꝓbari ꝑ eadẽ media ꝑ q̄ hoc ꝓbatũ ẽ ꝑmo mõ. Alio mõ põt accipi diminutio caritatis sm̃ radicationẽ q̄tuz ad hoc scꝫ ꝙ homo reddit̃ min⁹ ꝓpt⁹ ꝛ firm⁹ ad resistendũ tẽtationib⁹ q̄b⁹ tollit̃ caritas. et isto modo põt radicatio caritatis diminui ꝑ venialia. et sil'r nõ solũ ꝑ pctm̃ veniale sed etiã ꝑ aliquã penalem indispositionẽ: qꝛ homo non solũ resistit tentationib⁹ ꝑ caritatẽ: imo etiã põt magis vel min⁹ disponi ad resistẽdũ ꝑ dispositionẽ corporis: qꝛ aliter tẽtationibus infirmus/aliter sanus resistit: et aliter calidus ꝛ aliter frigid⁹ sm̃ dispositionẽ mẽtis in his q̄ directe nõ ꝑtinẽt ad caritatẽ: sicut aliter resistit tẽtationib⁹ superbie magn⁹ cleric⁹ in secularibus/et aliter ĩscius. et hoc patet in istis possessionibus: qꝛ aliter resistit paup/ alter diues q̄tuz ad aliquas tẽtationes. sed ista dicunt̃ posse facere ad diminutionẽ radicationis caritatis/q̄ p̄nt facere ad min⁹ resistendũ tẽtationibus. ergo dispositiones q̄ non sunt pctã possunt facere ad radicationẽ caritatis modo predicto: et multo pl⁹ peccata venialia/ꝛ dispositiões derelicte ab eis.

Feruor caritatis põt tripl'r accipi.

¶ Si autẽ loquamur de tertio scꝫ de diminutiõe feruoris caritatis. Sciendũ ꝙ feruor caritatis tripliciter potest accipi. Primo q̄tũ ad intẽsionẽ habit⁹ Scd̃o q̄tum ad intẽsionẽ act⁹ eliciti: q̄ est intense amare. Tertio q̄tum ad intẽsionẽ act⁹ iperati in virib⁹ sensitiuis ꝓut obediũt rationi et volũtati. ¶ Quantũ ad feruorẽ ꝑmuz. feruor caritatis nõ põt diminui ꝑ pctm̃ veniale: qꝛ feruorez caritatis ꝑmo mõ acceptũ diminui/est idẽ ꝙ caritatẽ q̄tuz ad gradus in esse vel in essentia ꝑ peccatũ veniale diminui: sed sicut ꝓbatũ est caritas non põt diminui q̄tum ad gradus in essentia vel in esse ꝑ peccatum veniale. ergo. ꝛc. ¶ Si aũt loquamur de feruore scd̃o modo q̄tum ad intensionẽ actus eliciti vel etiã actus iperati/ qd̃ ꝑtinet ad tertiũ moduz sic feruor actus vtriusq̄ dum actu venialiter peccat̃: nõ diminuit̃ ꝑ pctm̃ veniale aliq̄d relinquendo sed totaliter tollit̃: qꝛ ĩpossibile est simul elicere actum pcti venialis ꝛ exercere actũ volũtatis meritoriũ vite eterne elicitum vel imperatũ. Potest tñ relinqui aliqua dispositio trãseũte actu peccati venialis, qui faciat actũ volũtatis sequentez elicitũ vel imperatũ esse min⁹ intẽsum: ꝛ sic peccatum veniale ratione dispositionis derelicte potest facere ad diminutionẽ feruoris caritatis act⁹ eliciti vel iperati: qꝛ dispositiones derelicte a peccatis venialib⁹/nõ min⁹ possunt facere ad remissionem act⁹ caritatis q̄ dispositiones penales: sed ille hoc faciũt sicut põt patere de facili inducẽdo ꝑ multas dispositiones que faciũt hoĩem remisse affici ad deũ ꝛ ad ea que sunt dei: sicut ĩfirmitas/ lassitudo/ꝛ multa cõsilia. ergo. ꝛc. ¶ Sciendũ tñ ꝙ licet ista possint facere ad remissionẽ talis actus: nõ tamen de necessitate faciunt talẽ remissionem.

Obijcit ista opĩo contra se multipl'r ꝛ soluit.

¶ Postea isti replicant cõtra se multipliliter/ et soluũt repetẽtes multa de ꝑdictis pro/ꝛ cõtra: et arguũt cõtra rationes/et postea contra positionẽ Arguunt autẽ contra primã rationẽ/ et primo cõtra primã partẽ minoris illius rationis qua dr̃ ꝙ pctm̃ veniale nõ diminuit caritatẽ ꝑ modũ cõtrarij. ¶ Cõtra ꝓbationẽ isti⁹ minoris qua dr̃ ꝙ contraria nõ possunt esse simul/arguitur sic. qꝛ qd̃ nõ tollit totaliter alterũ põt stare cũ eo sm̃ aliquem gradũ: sed vnũ cõtrariũ a principio nõ tollit totaliter alterũ sed remittit ipsum: alioquin null⁹ motus esset remissio forme. ergo vnũ cõtrariũ a principio potest stare cũ alio in aliquo gradu. ergo ꝛc. ¶ Scd̃o arguit̃ sic cõtra aliã partẽ ꝓbationis illius eiusdẽ partis illi⁹ minoris q̄ dr̃ ꝙ nõ sunt cõtraria: qꝛ nõ circa idẽ obiectũ: qꝛ vnũ circa finẽ/et aliud circa ea q̄ sunt ad finẽ. ¶ Cõtra hoc arguit̃ dupl'r. Primo sic: qꝛ q̄ plus amat finẽ plus amat ea q̄ sunt ad finẽ: ꝛ q̄ minus amat ea q̄ sunt ad finẽ minus amat finẽ: sed peccatũ veniale sm̃ te facit minus amare ea q̄ sunt ad finez. ergo facit minus amare finẽ: sed illud qd̃ facit min⁹ amare finẽ contrariũ est caritati/ꝛ est etiã circa idẽ cũ caritate. i. circa finẽ cuius amore fecit remissuz. ¶ Scd̃o sic qꝛ quedã sunt pctã venialia q̄ sunt q̄dã mot⁹ infidelitatis: sed tales motus sunt cõtra finẽ scꝫ contra deum. ergo pctã venialia sunt cõtra idẽ cũ caritate. ¶ Cõtra secundã partẽ illius minoris qua dicit̃ ꝙ pctm̃ veĩale nõ diminuit caritatẽ ꝑ modũ demeriti. Arguit̃ dupl'r. Prio sic: qꝛ sicut ante ĩfusionẽ caritatis pctm̃ veniale se habet ad reddẽdũ hoĩem indignũ maiori caritate infundenda/ita se habet ad faciendũ hoĩem indignum tãta caritate iã habita: sed ante infusionẽ caritatis pctm̃ veniale reddit hoĩem indignum magna vel maiori caritate. ergo. ꝛc. ¶ Scd̃o sic: qꝛ illud qd̃ non excedit alterũ in infinitũ potest ei sm̃ aliquẽ gradum adequari: sed caritas in bonitate non excedit infinitum in bonũ demeritũ pcti venialis/nec ꝑ ꝯñs excedit in infinitũ penã determinatã peccato veniali. ergo diminutio caritatis scd̃m aliquem gradũ potest esse pena et adequata peccato veniali.

Solutio.

¶ Ad primam istorum dicendum ꝙ nunq̄ cõtraria possunt simul esse formaliter circa idem scd̃m quẽcunq̄ gradum intensum vel remissum: qꝛ ma-

nente contrarietate/illa quibus contingit contra rietas non possunt manere circa idē: qꝛ contrarietas facit ipsa esse incōpossibilia circa idē: sed contrarietates formarū cōtrariarū manēt manētibꝰ quidditatibus earū: qꝛ ꝯtrarietas cōpetit eis ſm suas rōnes quidditatiuas. ergo impossibile est ꝙ manentibus earū quidditatibꝰ possunt esse in eodē simul. ¶ Ad illud autē quod dicit ꝙ illud qđ a principio nō tollit alterū/stat cū illo altero/cōcedit. Ad minorē qñ dicit ꝙ vnum contrariorum a principio nō tollit alterū. Dicēdum ꝙ vnum cōtrarioꝝ tollere alterum dupliciter est/effectiue et formaliter. Effectiue sicut calor ignis tollit frigiditatem aque vel remittēdo eam/ vel totaliter tollēdo eā ꝑ calorē īpressum. Formaliter sicut calor īpressus aq̄ tollit frigiditatē eiꝰ. qñ ergo dꝛ ꝙ vnū cōtrarioꝝ nō tollit totaliter alterū. verū est accipiendo tollere effectiue: sicut non oportet ꝙ ignis applicatꝰ aque tollat totaliter frigiditatem aque a principio: sed loquendo de tollere formaliter falsum est: nam īpossibile est si calor imprimat aq̄ formalit̄ qn totalit̄ tollat frigiditatē: ita ꝙ nō maneat ſm aliquē gradum eiꝰ. Nūc autē si peccatum veniale diminueret caritatem ꝑ modum contrarij tolleret eā formaliter. ideo. ⁊c. ¶ Ad illud autē qđ dicit cōtra ꝓbationē eiusdē. dicendum ꝙ iste qui minꝰ diligit ea q̄ sunt ad finē vt sunt inductiua finis minus diligit finē: sed non oportet ꝙ ille qui minus diligit ea q̄ sunt ad finē nō ꝓut sunt inductiua finis: sed ꝑpter aliā causam minus diligat finē. sicut non oportet ꝙ ille qui minus diligit potionem ꝑpter eius amaritudinem minꝰ diligat ꝑpter hoc sanitatem. Sic autē dicit peccās venialiter minus diligere ea que sunt ad finē non propter causam principalem: qꝛ scꝫ sunt inductiua finis: sed ꝑpter aliam causam. ¶ Ad secundū quod est cōtra hoc. Dicēdum ꝙ motus infidelitatis siue sint circa idem obiectuꝫ cum caritate siue non/non contrariantur caritati nec eius actui directe: qꝛ actus intellectus non opponitur directe actibus caritatis: nec similiter deliberata infidelitas tollit caritatem ꝑ modum contrarij: sed magis ꝑ modum demeriti vel per modum contrarij non directe habentis contrarietatem ad caritatē sed ad antecedens/scꝫ ad veram cognitionē ⁊ habitualem de deo. Illi autē motꝰ īfidelitatis subiti nec caritati nec habitui fidei sunt contrarij cuꝫ stent simul cum eis. et ideo nec tollunt nec diminuunt istos habitus fidei ⁊ caritatis per modum contrarij/ nec etiam per modum demeriti. ¶ Et si dicat ꝯtra hoc ad minꝰ secūda rō nō valet qꝛ circa idē sunt. Dicendū ꝙ imo: qꝛ ītelligendū est circa idem scđm eandem rationem formalem ⁊ eodē modo motus illi subiti: si sint motus infidelitatis vel non sunt circa idem scđm eandem rationē formalem: sicut quādo motus infidelitatis sunt circa aliud q̄ circa bonitatem diuinam prout est obiectum caritatis/vel non eodem modo: quia vnū respicit illud obiectum scđm actum subitum puta peccatum veniale/et aliud scđm habitum puta caritas. Unde subitus actus non est contrarius habitui etiam si actus ꝑtineret ad bonitatē. vt si esset subitus motus odij quod tamen nō potest esse inquantum deus est finis: sed posset esse inq̄tum deus est punitiuus/vel aliquid tale. ¶ Et si dicatur vltra ꝙ diuersitas rationis non facit ad diuersitatem realem vel contrarietatem realem. Dicēdum ꝙ diuersitas rationis nichil facit directe ad diuersitatem realem vel contrarietatem excessus realis obiecti in quo inueniūtur diuerse rationes quibus excedit hoc vel illud iudicium ratiōis potest facere ad iudicia contraria rationis amabilitatis vel oppositi. et sic est de deo scđm ꝙ est amatiuus vel punitiuus. ¶ Ad primum quod dicitur contra ꝓbationē secunde partis illiꝰ minoris. dicendum ꝙ peccatum veniale nō reddit hoīem indignum magna caritate vel parua: sed verum est ꝙ peccans venialiter non facit se dignum magna caritate vel parua. Potest autem aliquis ꝑ peccatum veniale disponi ad minus intendendū ad habendum caritatem: et per cōsequens ad habendū minus de caritate quam quis anteq̄ habeat meretur de congruo per conatum suum: non tamen postq̄ illam habet aliquis potest demereri eius ablationem/vel eius diminutionem: qꝛ deus non tollit caritatem nec eam diminuit nisi per demeritum de condigno: quod non est in peccato veniali respectu ablationis caritatis vel eius diminutionis. ¶ Ad secundum ad idem dicendum ꝙ licet caritas data non excedat in infinituꝫ simpliciter bonum ablatum per peccatum veniale: tamen excedit in infinitum scđm quid tale bonum: ita ꝙ si multiplicaretur in infinitum non adequaret quē cunq̄ gradum caritatis/ sicut nec gradus nigredinis si multiplicaretur in infinituꝫ adequaretur cuicunq̄ gradui albedinis.

Cōtra secūdā rōnē obijcitur

¶ Contra secundam rōnē arguo primo soluēdo eā tripliciter. Primo dicendo ꝙ diminutio caritatis procedit scđm eandem proportionem. Verbi gratia/ ꝙ primo tollatur medietas caritatis/et scđo medietas medietatis/et postea medietas residui. et sic diuisio potest procedere in infinitum non consumpto totaliter primo: sicut patet in diuisione cōtinui.
¶ Secundo videtur posse dici ꝙ in ratione supponitur falsum scꝫ ꝙ si procedatur in venialibus ꝙ tandē non sit deuenire ad peccatum mortale. et sic tolletur caritas non solum per venialia aliquotiēs repetita. 2
¶ Tertio qꝛ videtur quibusdam ꝙ nō habetur ex fide quin aliquis ꝑpter sola venialia possit priuari caritate et damnari. 3

Iterū obijcitur.

¶ Contra eandē rationem arguitur contra arguendo/⁊ primo sic. qꝛ qua rōne vna caritas finita potest tolli per peccata venialia aliquotiens repetita si caritas diminuatur ꝑ ea/ eadem ratione totus feruor ⁊ totus actus poterit totaliter tolli per pctā venialia cum ponatur ꝙ feruor actus vel ipse actus feruidus diminuatur ꝑ pctā venialia.
¶ Scđo sic: qꝛ ego video ꝙ quanto minor est circulus tanto minor est angulus: et tamen hoc pōt ꝓcedere in infinitum scꝫ ꝙ detur semper minor circulus circulo et angulus angulo minor: et tñ hoc nō obstāte nō potest perueniri ad nulluꝫ angulum quin maneat angulꝰ semper. ergo a simili potest caritas in infitum minorari per peccata venialia: nec oportebit deuenire ad illam caritatem vel ad totalem ablationem caritatis. 2
¶ Tertio sic/et est idem cū isto secundo: qꝛ manente eadem base/quanto plus ꝓtrahūtur linee tanto fit minor angulus: sed talis minoratio anguli/⁊ tales protractiones linearuꝫ maiores possunt procedere in infinituꝫ absq̄ hoc ꝙ deueniatur ad nullum angulum. ergo similiter in proposito de caritate. 3
¶ Quarto sic: quis sicut 4

dictū est radicatio caritatꝭ pōt diminui ꝑ pctm̄ veniale: sed hoc nō obstāte radicatio caritatis non pōt totaliter tolli ꝑ pctm̄ veniale q̄tumcūq̄ multiplicet. ꝗ a sili caritas pōt diminui ꝑ pctm̄ veniale ⁊ totaliter tolli. ¶ Quinto sic: qꝛ dispositio q̄ est ad caritatis amissionē nō ita vadit in infinituꝫ qn aliq̄ñ oporteat deuenire ad tale pūctū ꝙ oportet mortaliter peccare/⁊ ꝑ ꝯñs caritatē amittere: sed pctā venialia disponūt ad amissionē caritatis ergo ꝑ pctā venialia pōt veniri ad tale punctū qđ debet caritatē amittere. ⁊ sic nō est incōueniēs caritatē amittere ꝑ sola venialia. Maior pꝫ qꝛ nullꝰ habitꝰ vel dispositio ꝓcedit in īfinitū. Minor etiā ꝯcedit ab oībꝰ. s. ꝙ pctm̄ veniale disponit ad amissionē caritatis: qꝛ disponit ad mortale ꝑ qđ tollit caritas.

Rñsio ad rōnes factas ꝯtra cōcludendam ꝯclusionē (?)

¶ Ad p̄mū istoꝝ dicendū ꝙ ista rñsio est fuga nō apparentia. Primo qꝛ licet ī rebꝰ mathematicis ſm ꝯsiderationē mathematicā sit ꝓcedere in infinitū ſm talē modū q̄tū ad cōsiderationē mathematicā: tñ hoc nō hꝫ veritatē de rebꝰ naturalibꝰ in esse naturali/vel etiā supnaturalibꝰ. nos autē loq̄mur hic de caritate existente in determinato gradu. Scđo qꝛ talis diuisio ſm talē ꝓportioneꝫ nō est in diminutione caritatis sic scꝫ ꝙ p̄mo tollat medietas ⁊ postea medietas medietatis/⁊ sic deinceps: qꝛ in talibꝰ ablationibꝰ semꝑ minꝰ tollit in secūda q̄ in p̄ma. si aūt diminuat caritas ꝑ peccatū veniale/non oportet ꝙ minus diminuatur q̄ ꝑ p̄mū inq̄tū pōt ibi esse maior ꝑnitas.

Ad scđm

¶ Ad secundū dicēdū ꝙ deficit dupl'r. Primo qꝛ īpossibile ē ꝙ ꝑ pctm̄ veniale deueniat ad tale punctū ꝙ oporteat vltra peccare mortalit̄ vel venialiter etiā existēte in mortali/⁊ multo minꝰ hoc est necessariū de existēte in solis venialibꝰ. Scđo: qꝛ siue falsum sit siue verū illud qđ supponit: tñ ista ꝯña est vera ꝙ si pctm̄ veniale diminuit caritateꝫ ꝑ sola venialia aliq̄tiēs repetita tolleret totaliter caritas si sola venialia essent vel etiā possent/qđ ē falsuꝫ. s. ꝙ ꝑ sola venialia caritas q̄litercunq̄ possit amitti mō sup virtutē illiꝰ ꝯñe fundat ꝓcessus illiꝰ rōnis.

Ad tertiū

¶ Ad tertiū dicendū ꝙ illud nō est bñ sꝫ temere dictū. s. ꝙ ꝑ sola venialia possit caritas amitti: qꝛ ꝑuatio grē vel dānatio est mors aīe a q̄ dꝛ pctm̄ mortale vñ dicere ꝙ aīa semel viua ꝑ grām/ fiat spūaliter mortua ꝑ amissionē grē sine pctō mortali est ignorare ꝓpriā vocē ⁊ q̄d mortale/⁊ quid nō mortale.

Ad rōnes iterū positas cōtra eandē probationem

¶ Ad p̄mū qđ obijcit cōtra arguēdo. dicendum ꝙ feruor actꝰ nō diminuit ꝑ pctm̄ veniale qñ actu exercet aliq̄d relinquēdo: sed totaliter ⁊ feruor ⁊ actus vel magis ꝓpꝛie īpedit: sed q̄tū ad dispositionē derelictā a pctō veniali feruor actꝰ sequētis pōt diminui. nō tñ sequit ꝙ possit totaliter tolli: qꝛ diminutio feruoris actꝰ nō ꝓcedit sic ꝙ plures diminutiones fiat circa idē: sicut in caritate. p̄mo si sint plures diminutiones sunt in pluribꝰ actibꝰ nec etiā sequit ꝙ potior actus semꝑ sit minoris feruoris: qꝛ nulla dispositio pōt inducere necessitatē eliciēdi tepidū vel minꝰ feruidū actū.

Ad scđm.

¶ Ad scđm dicendū ꝙ licet ꝓcedēdo ſm eādē ꝓportionē ī circulo ⁊ angulo possit ꝓcedi in infinitū nō veniēdo ad nullū circulū vel nullū āgulū q̄ possit amplꝰ ꝓcedēdo tñ nō ſm eādē ꝓportionē oporteret deuenire ad nullū angulū vel circulū sicut etiā ī diuisione cōtinui. diminutio aūt caritatis nō est ſm eādē ꝓportionē vt dictū est. ¶ Itē iste diminutiones sunt in diuersis circulis: illa aūt in eadē caritate.

Ad tertiū

¶ Ad tertiū dicendū p̄mo ꝙ diminutio ī angulis ꝯstitutꝭ a diuersis lineis est diminutio multiplicata in diuersis angulis: sed diminutiones ī caritate sunt in eadē caritate/ vñ nō est sile. Scđo qꝛ licꝫ mathematice loquēdo talis ꝓcessus sit possibilis in ītellectu vel in imaginatione: nō tñ ē possibilis in esse reali actuali: nam data aliq̄ basi possent linee ꝓtrahi vsq̄ ad extremū mūdi: ⁊ tñ non possent in esse reali vltra ꝓtrahi nec minor angulus fieri: imo vltra nullꝰ est angulꝰ vel linea. nunc autē loq̄mur de caritate ſm esse reale.

Ad q̄rtuꝫ

¶ Ad q̄rtum dicendū ꝙ radicatio caritatꝭ q̄tū ad esse eiꝰ vel essentiā nec pōt diminui/ nec q̄tū ad aptitudinē viriū naturaliū subtrahēdo/ nec ꝑ ꝯñs tolli: sed illa dispositio q̄ est in viribꝰ deseruiētibꝰ caritati pōt diminui ⁊ totaliter tolli. vñ radicatio q̄ est ex parte caritatis ⁊ vna p̄dictarū tota remanet ꝓpter qđ tota radix caritatis nō pōt tolli: nisi q̄tū ad illā dispositionē viriū inferiorū vt dictū est: q̄ ablata non oportet charitatem tolli vel diminui

Ad quītū

¶ Ad quintū dicendū ꝙ pctm̄ veniale nō disponit ad annichilationē diminuēdo caritatē vel etiā tollēdo aliq̄d quo ablato necesse sit caritatē amittere. vñ dispositione habituali posita q̄tū pñt facere venialia nō est necesse caritatē amitti. disponitur ergo derelicta a venialibꝰ habitualis non vadit in infinitū: sed ipsa cōpleta q̄tū pōt nō est necesse amittere caritatē. dispositio autē q̄ est actus pōt ꝓcedere in infinitū: qꝛ actꝰ pñt multiplicari in infinitū.

Cōtra ꝯclusionem

¶ Cōtra ꝯclusionē arguit sic p̄mo: qꝛ dicit Augu. lib. 83. q̄ō. venenū aūt caritatis est spes adipiscēdoꝝ vel retinēdoꝝ tꝑaliū/nutrimentū eiꝰ diminutio cupiditatis ꝑfectio eius nulla cupiditas. ¶ Ex hoc arguit sic. sicut diminutio cupiditatis se hꝫ ad augmentū caritatis/ ita augmentū cupiditatis ad diminutionē caritatis: sed diminutio cupiditatis est augmentū caritatꝭ vt pꝫ ex auctoritate. ergo augmentū cupiditatis est detrimētum caritatis: sed caritas nō pōt diminui ꝑ pctm̄ mortale sed totaliter tolli. ergo hoc est ꝑ veniale.
Scđo sic: qꝛ sicut se hꝫ actꝰ disponēs ad actū caritatꝭ ad augēdo eā a p̄ncipio ita actꝰ disponēs ad ānichilationē se hꝫ ad eiꝰ diminutionē: sed actꝰ disponēs facit eiꝰ augmētū. ꝗ. ⁊c. 2
¶ Tertio sic: qꝛ peccās venialiter minꝰ diligit deū: tūc q̄ro aut hoc ē actualiter aut habitualit̄. nō p̄mo mō: qꝛ peccās venialit̄ nō simpl'r diligit deū actualit̄ sꝫ habitualiter. ⁊ sic hꝫ ꝓpositum/scꝫ ꝙ peccās venialiter hꝫ minorē caritatē ad diligendū. 3
¶ Quarto sic: qꝛ pctm̄ veniale adimit aliq̄d bonū: sed hoc nō facit tollēdo totaliter caritatē. ergo diminuēdo. Si dicas ꝙ tollit caritatꝭ feruorē: aut iste feruor est intēsio habitꝰ: et sic habet ꝓpositū. aut intēsio actꝰ: et sic nichil est certū: qꝛ ambulare vel dormire pōt totaliter tollere actū vel eiꝰ intēsionē. 4
¶ Quinto sic. aut feruor dicit intēsionē caritatis in ordie ad obiectū ⁊ sic habet ꝓpositū: aut dicit aliq̄d ꝑtinēs ad redūdātiā in viribꝰ sensitiuis/⁊ hoc nō est actꝰ caritatis cū sit actꝰ volūtatis. 5

Solutio.

¶ Ad primū ꝯtra cōclusionē dicendū ꝙ licet maior possit cōcedi respectu caritatis acq̄rēde: nō tñ hꝫ veritatē respectu caritatꝭ acq̄site: qꝛ licet diminutio cupiditatꝭ possit meritorie augere caritatē habitā vel de cōdigno vel de congruo: nō tñ augmētū cupiditatis pōt mereri diminutionē caritatis si sit veniale de cōdigno. deus autē nō aufert donū gratuitū col-

Ad scðm. latum nisi sit demeritum de ꝯdigno. ¶ Ad scðm
dicendum ꝙ maior est falsa ꝙ ante infusionē non
requirit dispositio ad infusionē vel augmentū ei⁹
de cõgruo: sed ad annichilationē vel diminutionē
de cõdigno pctm̄ veniale nõ meret de ꝯdigno qð
Ad tertiū cunqꝫ istoꝝ. ¶ Ad tertiū dicēdū ꝙ peccās veniali
ter nõ diligit actualiter nec min⁹ habitu: licet pos
sit derelinqre dispositionē ad tepidi⁹ diligendum
Ad q̄rtuz postea. ¶ Ad quartum dicenduz ꝙ nõ oportet ꝙ
adimat habitū sed adimit actū nõ tollendo existē
tem sed īpediēdo possibilē vel natum: põt etiā adi
mere tollēdo vel diminuendo aliquā dispositionē
Ad q̄tū virium inferioꝝ. Ad q̄ntum dicendū ꝙ non opor
tet ꝙ tollat feruorē actus vel habitus: sed adimit
siue tollit simplr̄ actum mõ q̄ dictū est. Q3 aūt dr̄
ꝙ redundātia q̄ fit in virib⁹ sensitiuis nõ est actus
caritatis nichil ē: qꝛ nõ est act⁹ elicit⁹/ē tñ act⁹ ca
Ad rões pncipales ritatis iperat⁹. ¶ Ad rões pricipales. Ad p̄mā
dicēdū ꝙ nõ pl⁹ ꝓbat nisi ꝙ q̄tū de se ē diminuit:
quare autē de facto nõ minuat dictum est. ¶ Uel
meli⁹ dicendū ꝙ illa ꝓpositio ītelligēda est/ꝯtra
ria nata sunt. ꝛc. q̄n subiectum equaliter se hꝫ ad
vtrūqꝫ ꝯtrarioꝝ: nõ sic autem se hꝫ caritas: hꝫ eñ
causam augmenti sed diminutionis nõ. deus eñ
ꝓprie auget sed nõ diminuit nisi in penā/et illa de
bet pctõ mortali: et sic magis destruit q̄ minuat.
Uel dr̄ ad maiorez nisi alterum insit naturaliter.
Ad scðm. ¶ Ad scðm de cupiditate dicēdū ꝙ nõ est cupidi
tas eiusdē rõnis mortalis ꝛ venialis/mortalis i q̄
amat creatura vt finis: ꝛ hec mortificat caritatē.
alia qua amat creatura non vt finis: et hec dimi
Ad tertiū nuit p caritatē licet non diminuat. ¶ Ad tertiuz
est corruptibilis p mortale. ergo est diminuibilis
p veniale est interimēda: qꝛ veniale nõ attingit: et
cū dr̄ ꝯtrariū. ꝛc. dico ꝙ nõ circa idē. ¶ Ad alias
in oppositū dr̄ ꝙ ignis põt deficere subtracto cõ
bustibili. et sic caritas ex venialibus. ¶ Ad scðm
dicendum ꝙ distant tantum sicut obiecta.

¶ Distinctio. xxix. ¶ Questio prima.

Circa vicesimānonam distin
ctionē q̄runt quattuor. Pri
mum est/vtrum in caritate sit
ordo. Scðo vtrum teneamur
deū diligere plusq̄ nos. Ter
tio/vtrū p̄ter caritatē sit virt⁹
aliqua appetitiua generalis.
Quartto vtrum p̄ter carita
tē et iusticiā sit aliqua virtus
generalis. ¶ Quantum ad primū videt ꝙ in ca
Primum. ritate nõ sit ordo: qꝛ sicut se habet fides ad credē
da/sic caritas ad diligēda: sed p fidē credim⁹ oīa
equaliter, ergo p caritatē diligim⁹ oīa equaliter.
ergo in ea nõ est grad⁹. ¶ Itē bernar. dr̄ ꝙ amor
Secundū gradum nescit dignitatē considerat: sed oīs ordo
hꝫ grad⁹. ergo in caritate non est ordo. ¶ Itē il
Tertium. le ordo attēdit ſm habitum vel ſm actū: si ſm ha
bitum. ergo caritas non esset vnus habitus: qꝛ or
do nõ ē vn⁹ tm̄: hoc aūt ē incõueniēs. si ſm actū ꝙ
caritas in dormitente etiā esset ordiata: qð videt
In oppõz silr̄ incõueniēs. quare. ꝛc. ¶ In cõtrarium est qð
dr̄ Canti. 2. Ordinauit in me caritatē. Et arguit
p rõnē ꝙ plura diligēda sunt ex caritate. aut ergo
equaliter aut non. si equaliter. ergo tm̄ diligēduz
est min⁹ bonū sicut maius vel summū/qð est incõ
ueniēs. Si nõ equaliter. ergo est grad⁹ et ordo in
Responsio diligendo ꝛ dilectione. ¶ Responsio. tria sunt vi
dēda. Primo an ī caritate sit ordo. Scðo quo or
dine in caritate possit haberi respectus ad merce
dē. Tertio an extranei meliores sint in hoc ordīe
p̄ferēdi. ¶ Quantū ad p̄mū ꝓcedunt sic aliq̄ di
centes ꝙ cū caritas vt pri⁹ dictum fuit supponat Durā. dis. p̄nti. q. i.
vel īcludat amorē amicicie ꝛ beniuolētie/ꝛ vltra
hoc īportat in actu amoris rõnē meriti: ordo cari
tatis põt attēdi ſm gradus dilectionis vel scðm
grad⁹ meriti. ¶ De ordīe caritatis ſm grad⁹ me
riti dicet postea. sed de ordine ei⁹ quo ad grad⁹ di
lectionis inq̄rendū est nunc: de quo inq̄renda sunt
duo. Primū/an in caritate talis sit ordo. Secun
dum/an attēdat solū ſm affectū vel ſm effectum
¶ Quantū ad primum aduertendū est ꝙ cū dili
gere est velle bonū/gradus dilectionis p̄nt attēdi
ſm grad⁹ bonoꝝ volitoꝝ/ita vt illud dicam⁹ ma
gis diligere cui volum⁹ mai⁹ bonū/ꝛ min⁹ cui mi
nus bonum volumus. Uel possunt attendi scðm
intensionem maiorem vel minorem in actu volen
di respectu eiusdē boni voliti: vt dicam⁹ illud ma
gis diligere cui intēsius volum⁹ aliqð bonū: ꝛ il
lud min⁹/cui min⁹ intēse volumus sibi bonū. Acci
piēdo primo mõ gradus dilectionis ſm grad⁹ bo
noꝝ volitoꝝ/adhuc volūtas duplr̄ põt ferri in bo
num/scꝫ p velle ꝯplacētie ꝛ approbationis q̄n bo
num est habitū/ꝛ p velle desiderij et optatiõis q̄n
bonum nõ est habitū. Primo modo cõstat q̄ gra
dus ꝛ ordo est in caritate: qꝛ p caritatē ꝯplacet no
bis bonū gr̄e et gl̄ie in quocūqꝫ sit: sed cõstat ꝙ ta
le bonū est in diuersis ſm diuersos gradus nõ so
lum cõparando creaturas ad deum: sed etiā cõpa
rando creaturas iter se: qꝛ in viatorib⁹ est solū bo
nū gr̄e: in beatis autē bonū glorie qð est maius/
ꝛ inter beatos est gradus bonorum glorie ſꝫ illð
Joh. 14. In domo patris mei mansiones multe
sunt. ꝛ in viatorib⁹ est gradus bonoꝝ gratie: ergo
cõplacentia et approbatio caritatis de bonis ha
bitis habet gradus ſm differētiā bonorum habi
toꝝ. ¶ De velle autē desiderij ꝛ optiõis respectu
boni nõ habiti aliter est dicendū: qꝛ si cõparemus
iter se creaturas rationales ad quas est caritas:
sic debemus oībus optare equale bonum gratie
et gl̄ie. Cuius ratio est: qꝛ p caritatē optam⁹ crea
turis bonum diuinū quo sunt capaces/ꝛ p qð ten
dunt in deum: sed oēs creature itellectuales sunt
capaces equalis boni gratie et gl̄ie vt cõmuni⁹ te
netur/ꝛ indubitāter verū est de his q̄ sunt eiusdez
speciei ꝛ equaliter possunt tendere in ipsū deū. er
go p caritatē equale bonum est oībus optandum
¶ Et cõfirmat p illud qð dicit. i. Corin. 13. Cari
tas non emulat. Esset autē emulatio si non opta
ret vnicuiqꝫ tātum bonum q̄ti est capax ꝛ maxi
me q̄n vnum bonū non est diminutiuū nec impe
ditiuum alterius: sicut est de bonis gratie et gl̄ie
que respicit caritas. imo videt esse in p̄iudiciū di
uinum: qꝛ cū caritas sit primo et simplr̄ ad deum/
nec optat alicui bonum nisi vt tendat in deum si
cut in finē/in p̄iudiciū diuini amoris esset nisi cui
libet optaret bonum quo potest efficacius tende
re in deum: tale autē est bonū gratie ꝛ glorie quo
pura creatura capax est. et in isto non est gradus
vt dictum est. quare. ꝛc. Hec autē optatio est con
ditionata supposita ordinatione ꝛ volūtate diui
na/cui primo inheret caritas ꝛ ſm quā oīa optat
fieri. ¶ Si autē comparem⁹ creaturas ad deum:
sic caritas nullum actū habet talem respectu dei

quo ad bonum intrinsecum nõ habitū: qꝛ de⁹ nul
lo bono intrinseco caret qð caritas optet euz ha
bere. De bonis autē extrīsecis q̄ sunt honor ꝛ cul
tus diuinus ꝛ cõsilia/cū hec sint in creaturis ꝛ re
ferant in deū vt in finē: nõ põt esse differētia act⁹
optādi quo ad bonū optatū sed quo ad rationem
optandi põt esse gradus ſm rõnē finis vel eorū q̄
sunt ad finē. Uñ p caritatē ista optant esse in crea
turis. et sic patet qualiter est grad⁹ in caritate ex
parte voliti. ¶ Si autē attēdat gradus in carita
te ſm intēsionē ꝛ remissionē ex parte act⁹ volendi
sic dicendū ē ꝙ talis ordo est in caritate: qꝛ intēsi⁹
tenemur diligere deum q̄ nosipsos: ꝛ mai⁹ bonū
magis debem⁹ nobis velle ꝛ ꝓximo q̄ min⁹ bonū
et eq̄le bonū magis nobis q̄ ꝓxio ceteris parib⁹
Et de deo q̄dē ꝙ magis sit diligēdus q̄ nos pate
bit in sequēti q̄stiõe. ¶ De alijs autē duob⁹ ꝓbat
hoc ex dicto aristotelis. 8. ethicoꝝ vbi dicit sic. bo
nū simplr̄ est amabile simplr̄. vnicuiqꝫ autē bonū
ꝓpriū. Ex quo põt sic argui. Sicut simplr̄ ad sim
plicit/ꝛ magis ad magis/ꝛ maxime ad maxime:
sed bonū simplr̄ est amabile simplr̄. ergo mai⁹ bo
num est magis amabile/ꝛ maxime bonū maxime
amabile. Nunc autē est ita ꝙ inter oīa bona q̄ no
bis vel amicis optam⁹ est dare maius ꝛ min⁹ bo
nū ꝛ maxime bonū. ergo vnū est magis alio optā
dū ꝛ magis amandū. ¶ Scðo sic põt argui ex al
tera clausula dicti aristotelis/vnicuiqꝫ est amabi
le bonum ꝓpriuz: sed qð est bonū michi est michi
magis ꝓpriū q̄ illud qð est bonū ꝓpinqui vel ꝓ
ximi: qꝛ licꝫ proxim⁹ sit alter ipse: nõ tñ est egoip
se: sꝫ alter. ergo equale bonū debeo mihi diligere
magis ꝛ optare q̄ ꝓximo: ita ꝙ si ambo nõ posse
mus hr̄e/plus debeo eū velle carere q̄ me, qð est
ītelligendū semp ceteris oīb⁹ parib⁹. ꝛ sic pꝫ p̄mū.
¶ Quātū ad scðm an. s. iste ordo attēdat solum
ſm affectū vel ſm effectū. dicendū est ꝙ ſm vtrū
qꝫ. cui⁹ rõ est: qꝛ q̄n duo act⁹ sic se hn̄t ꝙ vnus depē
deat ab alio p̄cise ꝛ sicut posteri⁹ a p̄ore/ſm ordinē
q̄ est in p̄mo oportꝫ ponere ordinē q̄ est in secūdo
sed affectus interior ꝛ effectus exterior se hn̄t ſm
prius ꝛ posteri⁹: qꝛ effect⁹ posterior ē affectu ꝛ ab
ipso depēdet p̄cise: qꝛ ad ꝯpletū affectū siue ad cõ
pletū velle seq̄t effectus seu opari respectu eoꝝ q̄
sunt nobis possibilia. ergo ſm ordinē q̄ ē i affectu
est ordo in effectu. vñ Grego. in omel. Probatio
dilectiõis exhibitio ē opis. vñ ei quē plus teneor
diligere i affectu: teneor ex debito caritatis plus
īpēdere ī effectu. si eq̄lr̄ īdiget ita ꝙ si oportet al
terū carere/eligēdū esset illū carere q̄ min⁹ ex ca
ritate est diligēdus. dico si eq̄lr̄ īdiget: qꝛ q̄nqꝫ q̄
plus diligūt/nr̄is auxilijs nõ īdigēt. ¶ Est etiaz
aduertēdū ꝙ cū dr̄ affectus correspõdet effectui:
ītelligēdū ē de affectu q̄ nõ ē ex alia causa debit⁹:
qꝛ si quis ex debito iusticie/puta ex mutuo vel ex
alia causa teneat in aliq̄ t̄mino illi quē minus dili
git si sit in eq̄li necessitate sicut ille q̄ plus diligit:
et vterqꝫ perat sibi ī tāto subueniri ꝛ nõ possit cui
Ad rões aū oppõm libet/tenet tūc illud īpēdere imo poti⁹ reddere il
li cui ē ex iusticia obligat⁹ q̄ illi quē plus diligit.
¶ Ad p̄mū argumentū dicendū qð factū fuit ad
ꝓncipale ꝙ nõ ē silr̄ de fide respectu credibiliuz et
de caritate respectu diligēdoꝝ: qꝛ ideo credēda ē
veritas diuia vt ē nobis p sacrā scripturā annun
ciata: ꝛ qꝛ oīa credibilia sunt p eā nobis eq̄lr̄ an
nūciata/ideo oīa tenent eq̄li certitudīe: sed rõ di
ligēdi aliq̄ ex caritate est caritas diua p̄mo q̄dem
vt in se existēs ac deīde vt ab alijs ꝑticipata: ꝛ qꝛ
in hoc ē multiplex gradus/ideo ꝛ in actu dilectio
nis caritatis ē dare multos gradus. ¶ Ad scðm Ad scðm.
dicendū ꝙ in amore põt attēdi duplex grad⁹. vn⁹
diligibilis ad diligibile: ꝛ talis ē in caritate vt di
ctū est: nec de hoc loq̄mur hic. Ali⁹ ē grad⁹ diligē
tis ad diligibile: ꝛ hūc aliq̄ mõ nescit amor: qꝛ iq̄
tū vnit amantē amato facit eos aliq̄ mõ eq̄les ꝛ si
prius erāt ineq̄les. vñ p amorē habem⁹ nos ad su
periores magis ꝯfidēter: ꝛ ad iferiores magis so
cialit. ꝛ de hoc loquit Ber. ¶ Ad tertiū dicēdum Ad tertiū
ꝙ ordo caritatis attēdit ſm actū prout tēdit i ob
iecta in q̄bus iuenit differētia bonitatis: ꝛ p ꝯn̄s
in ipso actu est gradus intēsionis: nichilomin⁹ ca
ritas ipsa dr̄ ante actū ordinata/inq̄tū p eā volū
tas sic disponit vt cū opus fuerit exeat ī actū ſm 2. articul⁹.
ordinē supradictū. ¶ Quantū ad scðm de oculo Durā. q. 3
ad mercedē. dicunt sic illi q̄ supra/ꝙ aduertenduz di. p̄senti.
est ꝙ merces dr̄ illud qð aliqs p actionē meretur
tāq̄ p̄miū sue actiõis. Premiū autē est cõmoduz
qð reddit operāti: ꝛ qꝛ oē cõmodū est bonū ordi
natū ad illū cui⁹ est cõmodū: ideo illud qð est pro
prie ꝛ imediate merces vel p̄miū est bonuz finalit
ordinatū ad operantē: ꝓpt qð nõ põt esse vltimus
finis simplr̄. Est eñ bonū amatū amore ꝯcupiscē
tie cū amet vt cõmodū. ¶ Hoc supposito cū q̄rit
vtrū in dilectiõe dei possit haberi respect⁹ ad mer
cedē. Dicendū ꝙ respectus ad mercedē põt habe
ri duplr̄. Uno modo ꝙ merces sit finis rei amate
Alio mõ ꝙ sit finis illi⁹ amoris. Prio mõ nõ ē li
citū in dilectione dei hr̄e respectū ad mercedē/ita
vt merces sit finis ad quē de⁹ dilectus ordinetur.
Si autē intelligat scðo mõ scꝫ ꝙ merces sit finis
dilectionis ꝛ nõ dei dilecti/adhuc dicendū qꝛ vel
accipit vt finis ꝓpt quē totalit diligit deus ꝛ sine
quo nõ diligeret: ꝛ sic adhuc nõ ē licitū hr̄e respe
ctum vel oculū ad mercedē: qꝛ deū debemus dili
gere dato ꝙ nichil cõmodi ex tali dilectiõe nobis
eueniret multo ampli⁹ q̄ q̄cūqꝫ virtuosus debeat
diligere actū virtuosuz. Oīs eñ bonus est diligē
dus circūscripto q̄cūqꝫ/cū bonū ſm totā latitudi
nē suā sit obiectū amoris. Si autē merces inten
dat vt finis dilectionis nõ totalit q̄n sine illo de⁹
diligeret: sed qꝛ p dilectionē q̄ diligit deus intēdi
mus ꝯseq̄ btitudinē q̄uis diligeremus deū si esse
mus certi etiā ꝙ btitudinē nõ haberem⁹/sic licitū
est in dilectiõe dei hr̄e respectū ad mercedē. Cui⁹
ratio est: qꝛ q̄n duo bona habēt rõnē cõmodi vbi
vnum est altero melius: min⁹ bonū põt licite ordi
nari ad maius bonum sicut ad finē. Nunc autē ita
est ꝙ dilectio dei in via ꝛ btitudo hn̄t rõnē cõmo
di/btitudo tñ est aliq̄d meli⁹ dilectiõe vie. ergo di
lectio dei põt licite ordinari ad beatitudinē vt ad
mercedē ꝛ vt ad finē. ¶ Si autē aliud cõmodum
esset minus bonū q̄ dilectio dei/vt sunt bona tē
poralia: ad ista nõ posset licite hr̄i respect⁹ vt ad
finē: qꝛ cõtra rõnē finis est ꝙ sit minus bonū his q̄
sunt ad finē. ꝛ in hoc sensu vituperat mercennari⁹
Joh. 10. q̄ opus sp̄uale ordinat ad mercedē tpalē.
posset tñ ad ea haberi respectus ad aliqua admi
niculatiua: inq̄tum oē bonū additū alio bono
redditur eligibilius. ¶ Quantum ad tertium an 3. articul⁹.
extranei meliores sint magis diligēdi q̄ ꝓpinq̄. Duran. q.
Premittunt aliqui duo videnda. Primo quomõ 4. hui⁹ di.
amicicia caritatis se habeat ad alias amicicias.

Scđo ex his respõdent ad q̄stionē. ¶ Quantum ad p̄mū notādū est s̄m eos q̄ cū oīs amicicia fundet in aliq̄ cõicatiõe s̄m diuersitatē cõicationū diuersificant amicicie. Inuenit autē q̄druplex cõicatio. ¶ Prima est oīm hoīm ꝛ etiā angeloꝝ īq̄tū ꝯueniūt in hoc q̄ sunt facti ad imaginē dei s̄m quā sunt capaces btitudis: ꝛ s̄m hanc cõicationē q̄uis latissimā fundat caritatis amicicia/ nõ q̄dē respiciēdo naturā absolute sed vt est capax btitudinis. ¶ Secūda cõmunicatio est politica: scđm quā cõciues cõicāt in his q̄ ad naturalē vitā ptinēt: et sup hāc fundat amicicia ciuilis. ¶ Tertia est yconomica: s̄m quā hoīes vni⁹ dom⁹ vel familie cõicāt in domesticis officijs: ꝛ sup hāc fundat amicicia yconomica. ¶ Quarta cõicatio est naturalis originis put aliq̄ trahūt ab vno originē: et sup hāc fundat amicicia naturalis p̄ris ad filiū ꝛ ecõuerso/ ꝛ ꝯsanguineoꝝ adinuicē. ¶ Ex q̄ pꝫ q̄ p̄ma amicicia icludit ī oīb⁹ ꝛ nõ ecõuerso. In reliq̄s aūt vt cõi⁹ prior includit in posteriore/ q̄uis q̄nq̄ ꝯtrariū ꝯtingat. Scđm quālibet autē istaꝝ amiciciarū volum⁹ amicis bona correspõdētia ei in q̄ fundat amicicia: ꝛ coopant ad hoc s̄m modū nr̄m. de alijs autē bonis ip̄tinētib⁹ ad talē amiciciā nõ opꝫ nisi in necessitate. ¶ Hoc p̄notato dicendū est ad q̄stionē q̄ cū diligere aliquē sit ei velle bonū/ grad⁹ dilectionis pñt accipi s̄m gradus boni voliti/ vel s̄m intēsionē volēdi. Si attendat s̄m grad⁹ boni voliti sic cū sit qđdā velle approbationis ꝛ cõplacētie de bono habito/ qđdā vero optationis ꝛ desiderij de bono nõ h̄ito s̄m p̄mum velle pl⁹ amam⁹ extraneos meliores ex caritate q̄ ppinquos min⁹ bonos inq̄tuꝫ cõplacet nobis mai⁹ bonū in eis. s̄m autē bonū optationis ꝛ desiderij eq̄lr diligim⁹ extraneos ꝛ ppiquos ppt rõnem q̄ fuit posita supra p̄mo articulo. Si ꝟo accipiat grad⁹ s̄m ītēsionē act⁹ diligēdi/ sic magis debem⁹ diligere ppinq̄s ad illud bonū ad qđ eos diligim⁹/ q̄ extraneos meliores. ¶ Qđ pꝫ dupl̄r. Primo/ q̄r alios diligim⁹ inq̄tū sunt vnū nobiscū sed ppinq̄ores sunt magis vnū nobiscū q̄ remotiores vel extranei: q̄r magis sunt nobis vniti. ergo magis sunt a nobis diligendi. ¶ Scđo sic: q̄r illos intēsi⁹ diligim⁹ respectu quoꝝ cõcurrūt plures rõnes diligēdi: sꝫ respectu ppinq̄ꝝ cõcurrunt plures rões diligēdi q̄ respectu extraneoꝝ. ergo ꝛc. Maior patet: q̄r multiplicatio cause vigorat effectum. Minor declarat: q̄r ad dilectionē amicorū ppinq̄ꝝ cõcurrūt oēs cause diligēdi. s. cõicatio in naturali origine ꝛ ī opib⁹ domesticis/ ꝛ in ciuilib⁹/ ꝛ in capacitate btitudis: supra quā solā fundatur amor dilectionis ad extraneos ꝛ īimicos. Patet igit q̄ ppinq̄ores sunt intēsi⁹ diligēdi nõ solū dilectione naturali sed etiā dilectione caritatis: q̄r cū caritas respiciat vltimū finē/ alie autē amicicie sīt sub fine. amicicia caritatis iportat act⁹ omniū aliarū amiciciarū/ q̄b⁹ oīb⁹ cõcurrētib⁹ intēsior ē act⁹ amoris q̄ ē nõ solū aliarū amiciciarū sꝫ caritatis vt iperātis ꝛ cõcurrētis. Ex hoc tñ nõ seq̄t/ q̄ maiora bona volum⁹ ppīq̄s: sꝫ q̄ bona pportionata eis s̄m fundamentū dilectiõis quā habem⁹ ad eos ītēsiori mõ: ꝛ ideo intēsi⁹ eis volum⁹ sed si facultas assit eis etiā cui⁹ exhibemus ceteris paribus. ¶ Sed p̄dictis posset obstare vna rõ hec/ scꝫ q̄r p caritatē ꝯformamur dilectiõi diuine: sꝫ de⁹ magis diligit extraneū meliorē q̄ nobis ppiquū min⁹ bonū. ergo ꝛ nos debem⁹ eos silr pl⁹ diligere ¶ Ad hoc dici pt q̄ de⁹ nõ diligit vnū plusq̄ aliū accipiēdo gradus dilectiõis s̄m ītēsionē act⁹ diligēdi: sꝫ solū q̄tū ad gradū boni voliti ꝛ respectu talis boni plus diligit meliorē: sꝫ melior est aliq̄s q̄nq̄ s̄m p̄sentē iusticiā q̄ nõ ē melior s̄m p̄scientiā et s̄m hoc melior p̄sentialit nõ diligit plusq̄ simpliciter: q̄r nõ est tm̄ gr̄e bonū qđ q̄s hꝫ pñtialit/ q̄tum est bonum gl̄ie qđ pparat alicui s̄m p̄destinationē: ꝛ eodē mõ q̄tum ad velle approbationis et ꝯplacētie de bono h̄ito plus diligim⁹ meliores: sed q̄tum ad velle desiderij ꝛ optationis de bono habēdo pl⁹ vel tm̄ diligim⁹ ppiquos licꝫ actualit minus bonos: ꝛ p̄ter hoc est ī nobis grad⁹ intēsionis in actu diligēdi ppt maiorē ꝯiūctionē quā habēt aliq̄ ad nos pl⁹ q̄ alij. ¶ Aliter respõdet cõit q̄ in hoc cõformamur deo q̄ pl⁹ diligim⁹ eos q̄ nobiscum magis cõicāt sicut ipse eos q̄ secū magis cõicāt q̄uis non sint idem hi ꝛ illi. ¶ Ad argumēta solutū est in primo articulo. ¶ Questio. ij.

Secūdo querit/ vtrū teneamur deū diligere pl⁹ q̄ nos. (Primum) Et arguit q̄ nõ: q̄r s̄m phm̄. 8. ethi. Amicabilia q̄ sunt ad alterum veniūt ex amicabilibus q̄ sunt ad seipsum: sed cā potior est effectu. ergo potior ē amicicia hoīs ad seip̄m q̄ ad quēcunq̄ aliū: pl⁹ ergo debet diligere se q̄ deum. (Secundū) ¶ Itē. 8. ethicoꝝ. dr̄ q̄ amabile q̄dē bonum vnicuiq̄ autē qđ est sibi bonū. sed q̄cq̄d diligit q̄r sibi bonum vel nobis ppt nos diligimus: sꝫ illud ppt qđ alia diligim⁹ magis diligim⁹. q̄re. ꝛc. (In oppõꝫ) ¶ In cõtrariū est: q̄r finis est magis diligend⁹ q̄ ea q̄ sunt ad finē: sed deus est finis oīm. ergo ꝛc. (Respõsio) ¶ Respõsio. Primo dabit ītellectus q̄stionis: postea ponētur tres opiniones. (Durā. q. 2 huius dis.) ¶ Quātum ad p̄mū dicunt aliq̄ q̄ duplex est amor. s. amicicie ꝛ cõcupiscētie. ꝛ s̄m hos duos nõ silr īmo valde dissimiliter amat de⁹ q̄r deus põt esse imediatū obiectū amoris amicicie sed nõ amoris ꝯcupiscētie. Et q̄ possit esse immediatum obiectū amoris amicicie/ ē satis de se clarum: volumus eñ deo suā bonitatē/ suā potentiā ꝛ hmõi. sed q̄ de⁹ nõ possit esse īmediatū obiectū amoris ꝯcupiscētie quo ad nos: sꝫ solū aliq̄s actus quo a nobis attigit/ pbatū fuit supra libro p̄mo di. i. ¶ Adhuc tñ põt alit pbari sic: q̄r illud qđ amat amore ꝯcupiscētie amat finaliter ppt illum cui cõcupiscit: sicut amam⁹ vinū ppt nos sed deus s̄m se ꝛ in se nõ est amād⁹ ppt qđcunq̄ aliud finaliter. ergo de⁹ s̄m illud qđ est aliq̄d in se nõ ē amādus amore ꝯcupiscētie: amam⁹ tñ amore cõcupiscētie actū quo deū attingim⁹ sicut visionē vel sequentē fruitionē q̄ diligim⁹ nobis et ppter nos. Uerū q̄r de⁹ est obiectū taliū actuū: ideo p ꝯñs ē obiectū remotū amoris ꝯcupiscētie: q̄r ē obiectū obiecti. ꝛ ppt hoc q̄nq̄ dicūt doctores q̄ de⁹ amatur amore cõcupiscētie: sicut dicimur amare vinū licet nõ īmediate amem⁹ vinū sed gustare vinum. Cū ergo q̄rit q̄d pl⁹ diligere debeamus deū. s. vel nos: põt ītelligi dupl̄r. Primo ꝯparādo dilectionē q̄ hõ diligit deū amore ꝯcupiscētie/ ad dilectionē qua hõ diligit se amore amicicie vt sic loq̄mur et hic sensus non est ppri⁹ nec ad ppositum. Primo: q̄r de⁹ s̄m illud qđ in se est/ nõ est obiectū amoris concupiscētie: sicut hõ est īmediatū obiectum amoris amicicie q̄ diligit se vt visum est: ꝛ ideo nõ pportionalit accipit obiectū amoris hinc ꝛ inde Scđo q̄r nõ solū de⁹ diligit amore concupiscētie: sed pl⁹ amore amicicie/ ppter qđ ex illo amore nõ põt ꝯcludi q̄tū simplr̄ ꝛ absolute de⁹ debeat amari. Alio mõ põt ītelligi vt vtraq̄ dilectio sit amicicie/ ꝛ q̄rat q̄s s̄m eā pl⁹ diligat: de⁹ scꝫ an nosipsi: ꝛ et sic ītelligēda est q̄stio. ¶ Quantū ad scđm sunt due opiones in generali ꝛ tres modi dicendi

(Pr̄a opi.) inspeciali. ¶ Prima est q̄ hõ naturali dilectiõe plus debet diligere seipsum q̄ deū: sed p caritatē eleuat pl⁹ ad diligendū deū q̄ seip̄m. Et istud pbant tripl̄r.

1 Primo sic. quicq̄d amat/ amat vt vnū cū amante. vñ amicus dr̄ alter ipse ꝛ naturalit oē aīal diligit sibi sīle: q̄r sic aliquo mõ sunt vnū: sed hõ cū nullo põt sic pfecte esse vnū sicut cū seipso. ergo naturali dilectione excludēdo oē donū supnaturale additum debet homo diligere seipsum plus q̄ quemcunq̄ alium ꝛ q̄ deum.

2 ¶ Secūdo sic. deus diligitur a nobis tam amore concupiscētie q̄ amore amicicie: sed caritas eleuat volūtatē ad diligendū deum amore ꝯcupiscētie vltra id qđ posset ipsum ex naturalib⁹ diligere: q̄r cū ex naturalibus diligam⁹ deū inq̄tū est vniuersale principiū pductiuū ꝛ conseruatiuū oīm/ caritas eleuat ad diligēdū ip̄m vt est bonū beatificās. ergo nulla caritas eleuat ad diligendum deū amore amicicie vltra id qđ posset ipsum ex naturalib⁹ diligere. hoc autē nõ est aliter nisi q̄tū ad modū ꝛ ordinē diligēdi quē attēdit caritas q̄ est q̄ de⁹ ppt se ꝛ

3 sup oīa diligat. ergo. ꝛc. ¶ Et cõfirmat sic: p gratiā eleuat hõ aliquo mõ ad esse diuinū ppter qđ sicut dilectio naturalis sequit eē naturale: sic gratuita gratuitū qđ est diuinū: et ideo sicut dilectio naturalis facit q̄ hõ diligat deū ad cui⁹ esse eleuatur p grām magis q̄ seipsum. et sic est ordo cõuersus in dilectiõe naturali et gratuita: q̄r sicut ī naturali amicabilia q̄ sunt ad alterū veniūt ex amicabilib⁹ q̄ sunt ad seipsum: sic in dilectione gratui-

4. ta amicabilia ad seipsum/ ꝛ ad primū veniunt ex amicabilib⁹ ad deū. ¶ Qđ iterū ꝯfirmat p aliud q̄r sicut est de cognitione naturali ꝛ de supnaturali/ sic ꝛ de dilectione: sed cognitio naturalis incipit a creaturis ꝛ terminat ad deū: supnaturalis ꝟo ecõuerso. ergo silr est in dilectione naturali ꝛ sup naturali. ¶ Tertio patet idē p dictū Ber. de diligēdo deū. Distinguit eñ ibi quattuor grad⁹ diligēdi. Prim⁹ est cū hõ nichil diligit nisi se. Scđs cū nichil diligit nisi ppter se. Terti⁹ cū diligit deū ppt deū. Quart⁹ cū diligit se ꝛ oīa alia ppt deuꝫ Et dicit q̄ tti⁹ ꝛ q̄rt⁹ grad⁹ sunt gratuiti. Quartus ꝟo a paucis ꝛ q̄si raptim in hac vita attingit. Et q̄r diligere se ppter deū est pl⁹ diligere deū q̄ seip̄m: nõ est ergo attribuēdū dilectioni naturali cū ad hoc vix gratuita in hac vita attingere possit. Sic igit s̄m istos amore naturali q̄libet diligit se pl⁹ q̄ deū: sed p gratiā ꝛ caritatē eleuamur ad diligēdū deū pl⁹ q̄ nosipsos.

(Contra opiniones obÿcitur) ¶ Istud autē nõ videt verū alijs q̄tū ad hoc scꝫ q̄ gr̄a habitualis vel caritas eleuet voluntatē ad diligēdum aliq̄d intēsi⁹ q̄ posit vel debeat diligere s̄m se circūscri-

1 pto quocūq̄ dono supnaturali. ¶ Qđ patꝫ p̄mo q̄r sicut se hꝫ caritas ad dilectionē/ sic fides ad cognitionē: sed fides vt est habit⁹ infusus nõ eleuat intellectū ad cognoscendū aliq̄d intēsi⁹ q̄ possit sine fide infusa: imo q̄cq̄d cognoscim⁹ p fidē infusam possem⁹ sine ea cognoscere et eque intense vt declaratū fuit supra. ergo caritas nõ eleuat volūtatē ad diligendū deū intēsi⁹ q̄ posset sine caritate. ¶ Scđo q̄r inclinatio nature non põt esse contraria inclinationi gr̄e/ alioq̄n inclinatio natura- 2.
lis esset viciosa/ qđ est icõueniēs nisi q̄ ad illos q̄ dicerent q̄ natura hūana esset mala ꝛ a malo deo istituta/ qđ est mai⁹ incõueniēs: sed si dilectiõe naturali hõ diligeret se pl⁹ q̄ deū: dilectione ꝟo gratuita ecõuerso/ iste dilectiões essent ꝯtrarie. ergo inclinatio nature esset contraria inclinationi gr̄e. quare. ꝛc. (Solutio.) ¶ Ad hoc respõdet q̄ nõ puenit ex cõtrarietate vel puersitate nature ad grām q̄ aliq̄s intēsi⁹ diligat se q̄ deū: q̄ tñ s̄m se est magis diligibilis: sed ex ei⁹ debilitate vel ipfectiõe/ sicut q̄ cognoscim⁹ pfecti⁹ creaturā q̄ deū: q̄ tñ s̄m se ē magis cognoscibilis: puenit solū ex debilitate ꝛ imperfectione nature ītellect⁹ nr̄i. et sic tā cognitio q̄ dilectio supnaturalis pficit naturā eleuādo eā ad illud qđ s̄m se nõ põt: esset aūt puersitas nature si hõ aliq̄d aliud a deo diligeret tāq̄ finē sꝫ hoc nõ est: imo in cognitione naturali ꝛ dilectione naturali cognoscit ꝛ diligit deus vt p̄ncipiū et finis oīm. et sic diligere deū est diligere eū amore cõcupiscētie: nūc autem loquimur de amore amicicie. (Contra.) ¶ Istud aūt nõ sufficiēter soluit: q̄r nõ est sīle de cognitione ꝛ dilectiõe: q̄r nõ est de rõne cognitionis supnaturalis q̄ pfecti⁹ cognoscat de⁹ q̄ creatura: imo cognitiõe supnaturali põt creatura pl⁹ et pfecti⁹ cognosci q̄ de⁹. Intellectus eñ btatus vidēs res ī ꝟbo forte pfecti⁹ cognoscit res q̄ ꝟbū q̄r ꝯprehēdit res ꝛ nõ ꝟbū. Et quicq̄d sit de facto ꝯstat saltē de possibilitate ppt qđ cognitio naturalis ꝛ supnaturalis nõ opponunt: sꝫ de rõne dilectionis gratuite est q̄ de⁹ sup oīa diligat s̄m istos et q̄ nullo mõ eq̄t dilectio creature dilectiõi dei. Si ergo dilectione naturali pl⁹ debeat hõ se diligere q̄ deū: sequit q̄ inclinatio nature sit ꝯtraria iclinatiõi gr̄e ꝛ ideo puersa / quod est incõueniēs ¶ Et iterum puersitas ꝛ viciū nature respiciunt
actū q̄ est in potestate nr̄a: nõ est autē in ptāte nr̄a 2.
q̄ ex naturalib⁹ pfecti⁹ cognoscamus deū q̄ creaturā/ et ideo nulla est puersitas vel viciositas nature q̄ pfectius cognoscam⁹ creaturā q̄ deū: sed est q̄dā defectus naturalis: sed in ptāte nr̄a est diligere deū pl⁹ q̄ nos cū rõ naturalis dictet q̄ nos debemus nosmetip̄os ordinare ī deū tāq̄ in finē/ et ita diligere ppter deū sicut diligunt ea q̄ sunt ad finē ppter finē: q̄ debēt minus diligi q̄ finis. ppter qđ etiā viciū ꝛ puersitas esset si diligeremus nos pl⁹ q̄ deū. ¶ Isti etiā ꝯcedūt q̄ puersitas nature esset si aliq̄d aliud a deo diligeret vt finis ī q̄ necessario incidūt in oppositum dicti sui nisi q̄ volunt euadere p hoc qđ dicūt q̄ amor quo de⁹ naturaliter diligit vt finis oīm est amor cõcupiscentie qđ nullo mõ põt eē verū: q̄r illud qđ amat ex amore cõcupiscētie amat finaliter ppter illud cui concupiscit: sicut amo vinū ppt me. si ergo de⁹ amat amore ꝯcupiscētie/ sequit q̄ vt sic nõ amat vt finis noster. ¶ Tertio pbat idē p̄ncipaliter sic. Illud
qđ nõ facit q̄ de⁹ ostēdat volūtati sub rõne maio- 3
ioris boni nõ facit q̄ de⁹ debeat plus diligi: sꝫ caritas nõ facit q̄ deus ostendat voluntati sub rõne maioris boni q̄ sine caritate. ergo nõ facit q̄ de⁹ debeat pl⁹ diligi q̄ si essem⁹ sine caritate. Maior patet: q̄r bonū est amabile/ et magis bonū magis

amabile. Minor patet: qꝛ omnem rationem bonitatis quã apprehendit iustus existens in caritate in deo/apprehendit etiã peccator fidelis existens sine caritate/⁊ apprehendere posset ꝑ doctrinam ex auditu etiã sine fide ĩfusa. quare. ⁊c. ¶ Et si dicatur/in quo ergo ꝑficit gratia naturam? Dicendum ꝙ quantum ad rationem meriti quod ꝓprie innititur gratie et caritati. Sic igitur patet ꝙ nõ est verum ꝙ debeamus nos plus diligere q̃ deuꝫ dilectione naturali: dilectione vero gratuita deũ plus q̃ nos. ¶ Secũda opinio est cõmunis ꝙ na-

2. opio q̃ e sci tho. in mltꝫ locis turali dilectione debet homo plus diligere deum q̃ seipsum. Qð probaꝛ multipliciter. Primo sic: Bonum vniuscuiusq; cõparatur ad bonum diuinum sicut bonum partis ad bonum totius: qꝛ deꝰ est bonũ qð est causa omnis boni/⁊ totale bonũ respectu cuiuscũq; alterius boni: sed pars plꝰ amat bonum totius q̃ suum bonum proprium sicut patet in naturalibus ⁊ politicis. In naturalibus vt pars puta manus exponit se periculo ꝓ conseruatione totius corporis. et ciuis exponit se periculo ꝓ conseruatione boni cõmunis. ergo non solũ per gratiam sed naturaliter quilibꝫ tenetur plus diligere deum q̃ seipsum/adeo ꝙ homo deberet oĩa mala sustinere ⁊ morti se exponere ꝓ cõseruatione honoris et boni diuini si posset in seipso pa-

Euasio. ti detrimentum. ¶ Ad hoc autem respõdeꝛ multipliciter. Primo: qꝛ non est simile de parte naturali et ciuili respectu totius et cõmunitatis/et de bono ꝓprio respectu boni diuini: qꝛ in toto naturali/ puta in corpore continetur pars formaliter ꝫm id quod est in propria natura ⁊ in cõmunitate et de bono cõitatis contineꝛ ciuis et bonũ eiꝰ: nõ autẽ sic cõtineꝛ bonũ cuiuslibꝫ in bono dĩno: et qꝛ vnicuiq; est amabile bonum proprium vt diciꝛ. 8. ethicoꝝ. ideo non est similis cõparatio hinc ⁊ inde ¶ Scðo: dato ꝙ esset similis comparatio hinc et inde. adhuc posset dici ꝙ falsum assumiꝛ. s. ꝙ pars naturalis exponat se pro defensione totius: dicetur enĩ ꝙ pars vt pars non exponit se: sed totũ exponit partem. et ideo bene sequitur ꝙ totum diligit se plus q̃ partem: sed non sequitur ꝙ pars diligat totum plus q̃ se. Ciuis autem exponit se pro defensione boni cõmunis: non qꝛ diligat bonũ cõmune plus q̃ se: qꝛ preponit bonũ virtutis quod acq̃rit: sed defendẽdo rem publicã saluti corporali. Qð patet: qꝛ ciuis plus deberet velle totã cõmunitatẽ fecisse contra virtutẽ q̃ se solũ. ¶ Ter-

Ad euasionem. tio: quia videmus ꝙ homo exponit se licite cõtra rapientes iniuste bona sua temporalia que tamen non diligit plus q̃ se: immo minus. quare etiam quando exponit se pro defensione rei publice: nõ est argumentum sufficiẽs ꝙ diligat eam plꝰ q̃ se. ¶ Ad primum istorum dicẽdum ꝙ omnino simile est quod inducitur pro simili quantuꝫ pertinet ad propositum: qꝛ quãuis in bono diuino non cõtineatur formaliter bonum nostrum proprium sicut in toto continetur pars: et in cõmunitate contineꝛ ciuis: tñ sicut pars nõ manet corrupto toto nec bonũ ciuis destructo bono cõi/ sic bonum cuiuslibet creature non maneret destructo bono diuino/propter quod quantum se pars diligit in toto/⁊ ciuis in cõmunitate/tantum debet quis se ⁊ bonum proprium diligere in bono diuino: et etiaꝫ plus q̃ ciuis diligit bonum proprium in bono cõmuni: qꝛ bonum ciuis posset manere aliquo modo sine bono cõmuni: sed bonum creature nullo modo manere posset sine bono diuĩo. ¶ Ad secũdum dicendum ꝙ non solum prouenit ex naturali appetitu totius ꝙ pars exponatur pro toto: sed ex naturali appetitu partis. nam si pars haberet propriam electionem deberet se exponere pro defensione totius in quo includitur totũ bonũ partis ⁊ amplius. Qð autem additur de ciue ꝙ non exponit se pro cõitate ꝙ diligat eam plus q̃ seipsum: sed plus diligit bonum virtutis q̃ salutẽ corporis. puto ꝙ hec sit intensio aristotelis. 9. ethicorum sicut patet ex toto processu illiꝰ capituli. Dubitatur autem vtrum oportet vbi tractat istã materiam vbi dicit ꝙ ciuis exponẽdo se pro amicis vel patria optat sibi maxima bona scꝫ bona virtutis. amicis autem ⁊ cõmunitati tribuit plus de ceteris bonis ⁊ concludit ꝙ in omnibus laudabilibus studiosus videꝛ sibiipsi plus tribuẽs. ¶ Unde non est verum ꝙ aliqui dicunt ꝙ qñ aristoteles dicit ꝙ studiosus exponens se pro amicis vel patria velit sibi maximum bonum: et ita maxime se diligit/ ꝙ ibi non fit comparatio dilectionis qua homo diligit se ad dilectionem qua diligit bonũ cõmune: sed fit cõparatio ad dilectionem qua homo diligit se vno modo ad dilectionem qua diligit se alio modo. et est sensus ꝙ homo exponendo se morti ꝓ bono cõmuni magis diligit se hoc faciendo q̃ oppositum vel qðcunq; aliud. ¶ Istud enim non est verum: ĩmo fit comparatio prima ⁊ non secunda vt patet ex ordine textus ⁊ per rationẽ: qꝛ vt priꝰ dictũ fuit plus deberet aliquis dolere se fecisse contra bonum virtutis q̃ si tota ciuitas fecisset. ergo quilibet debet bonũ virtutis plꝰ diligere sibi q̃ cõmunitati. Qð fit si exponat se pro communitate/hoc est retribuendo communitati minus bonum scꝫ corporale: sibi autem maius bonum scꝫ bonum virtutis.

¶ Confirmatio autem huius dicti que tertio est adducta videtur bona: quia cõstat ꝙ quilibet debet se diligere plꝰ q̃ amicum: et tamen sicut philosophus dicit. 9. ethicorum. oportet pro amicis multa pati et mori si oporteat. ergo ex hoc ꝙ aliquis exponit se morti pro alio non sufficienter arguitur ꝙ diligat alium plus q̃ se quicquid sit illud siue persona priuata siue respublica: propter quod ille modus probãdi quo ad hoc videtur insufficiens quia falsum assumit scꝫ ꝙ ciuis diligat bonum commune plus q̃ se: nisi includendo se in bono communi.

2. rõ ꝑncipalis. ¶ Aliter probant aliqui eandem cõclusionem sic Amore amicicie plus amatur amicus q̃ aliquid prouenienss ex amico. 8. ethicorum. sed deus amatur amore amicicie. ergo plus amatur q̃ quodcunq; nobis proueniens ex ipso: sed ex deo prouenit nobis illud quod sumus. ergo deum debemus magis diligere q̃ nosipsos. ¶ Sed nec istud videtur sufficere: quia quando dicitur ꝙ amicus plus diligitur q̃ quodcunq; proueniens ex ipso. intelligendũ est de bonis superadditis nature: sicut sunt vtilitates/et delectationes/que proueniunt vni amicorum ex altero. de bono autem qð sumus non est verum. Quod patet: qꝛ ex parentibus sumus. habemus enim ex ipsis esse/nutritionem/et eruditionem: nec possumus eis reddere equiualens. vt dicitur. 8. ethicorum. et tamen debemus nos diligere plus q̃ parentes. ergo. ⁊c.

¶ Probatur ergo aliter sic. Plura bona ꝫm rationem rectam sũt magis diligẽda quolꝫ eoꝝ ꝑ se et carentia alterius solum magis est diligenda et eligenda q̃ carentia vtriusq; simul nunc aũt ita ẽ ꝙ bonum diuinũ et bonum cuiuslibet ꝑsone sic se habent ꝙ ad carẽtiam boni diuini sequitur carentia boni proprii cuiuslibet creature/ad carentiam autem ꝓprii non sequitur carentia boni diuini. ergo carentia boni proprii magis est diligenda et eligẽda q̃ carentia boni diuini. quia et entitas boni diuini magis est diligenda et eligenda q̃ entitas boni proprii vel propria. ¶ Item sic et redit in idem. quando duo bona sic se habent ꝙ vnum cõtinet aliud et includit et non econuerso bonum cõtinens est magis diligendum q̃ bonum contentum sed deus et homo sic se habent ꝙ in bono diuino continetur totum bonum hominis et nõ ecõuerso multo amplius q̃ in bono communi contineatur bonum ciuis. ergo sicut ciuis plus debet diligere bonuꝫ commune prout in ipso continetur vel includitur bonum proprium/q̃ solum bonum ꝓprium sic quilibet tenetur plus diligere bonum diuinum vel deum q̃ seipsum. ¶ Et si dicatur ꝙ per hoc non probatur nisi ꝙ homo plus debet diligere deum et se: q̃ se solum: quia diligendo deum diligit deum et se: quia in deo continetur bonum proprium vt prius dictum fuit diligendo se diligit alterum solum concedatur: quia ad presens non appet alius modus probandi cõclusionem predictam sed forte alias occurret.

Ad rões. 1 opinionis ¶ Ad rationes prime opinionis respondẽduꝫ est Ad primam cum dicitur quicquid amaꝛ: amatur vt vnum cum amante concedatur/et cum dicitur ꝙ nichil potest sic esse vnum cum aliquo sicut ipse secum. Adhuc verum est: ⁊ ideo concluditur ꝙ nullus potest amare aliud plus q̃ se si in amore illius non includatur amor sui et si includatur tunc quilibet debet magis diligere alium et seipsuꝫ q̃ se solum. sic est de amore dei respectu nostri: quia amando deum amamus nos: quia bonum nostrũ non potest esse sine bono diuino.

Ad scðm. ¶ Ad secundum dicendum ꝙ deus non amatur immediate amore concupiscẽtie vt declaratũ fuit supra. et dato ꝙ sic ametur adhuc caritas non eleuat naturam ad amandum ipsum scðm specialem rationem. s. scðm rationem beatificantis sed hoc facit fides: que ostendit nobis in deo esse rationem beatifici nec iterum ad hoc necessario requiritur fides infusa cum sine ea possumus de deo cõcipere rationem beatificantis. vt plurics dictum fuit. ¶ Dato etiam ꝙ sic naturam eleuaret ad amandum deum amore concupiscentie oporteret proportionabiliter ponere ꝙ eleuaret naturam ad amandum deum amore amicicie quantum ad aliquam rationem specialem: que esset in deo amato et non quantum ad modum amandi ex parte nostra: hũc scꝫ ꝙ ametur super omnia: quia amor amicicie consurgit ex bono apprehẽso in eo q̃ amatur. sicut amamus virtuosum propter bonum virtutis in ipso existentis. propter qð si nulla ratio bonitatis absolute possit esse: vel concipiatur esse in eo per gratiam preter illam quam concipimus esse in eo per naturam: nulla ratio est quare natura eleuetur per gratiam ad amandum deum amore amicicie quo ad modum diligendi predictum. ¶ Dicendum est ergo ꝙ caritas eleuat naturam ad amandum meritorie: qꝛ sine caritate nulla dilectio dei esset meritoria. nõ oportet aũt ꝙ plus/vel aliter eleuet. Et qð subditur ꝙ sicut se habet dilectio naturalis ad esse naturale: ita dilectio gratuita ad esse gratuitum: quod est esse diuinum. ⁊c ¶ Dicendum ꝙ esse nostrum gratuitum/non est esse diuinum per essentiam. sed per participatiõeꝫ et eodem modo esse nostrum naturale est esse diuinum per participationem. et vtrũq; a deo equaliter dependet. Propter qð vtraq; dilectione naturali/scilicet ⁊ gratuita debemus eum diligere plꝰ q̃ nos. Nec est ordo conuersus inter has duas dilectiones. sed similis. Qð etiaꝫ subditur ꝙ cognitio naturalis incipit a creaturis et terminatur ad deum. ita ⁊ dilectio. veruꝫ est: sed non propter hoc plus diligitur creatura q̃ deus sed prius. deus tamen plus cum ratione naturali ostendatur ꝙ deꝰ est maius bonum a quo dependet omne aliud bonum. nos autem non querimus quid prius diligatur: sed quid plus.

¶ Ad auctoritatem Bernardi dicẽdum est ꝙ bernardus pro tanto dicit ꝙ tertius ⁊ quartus gradus dilectionis sunt gratuiti et non duo primi qꝛ duo primi sunt nature corrupte: nec stant cum gratia. sed tertius et quartus sunt nature per rectam rationem regulate: ⁊ stant cum gratia. nec per hoc excluditur quin sint a natura.

¶ Tertia opinio potest imaginari faciendo quattuor 3. opinio. q̃ ẽ doctoris.

¶ Primum est ostendere in quo est difficultas questionis.

¶ Secundo ostendere inefficaciam trium rationum inductarum.

¶ Tertio adducere quattuor rationes vt videꝛ probabiliores.

¶ Quarto respondere aliter ad obiecta.

¶ Quantum ad primum non est dubium quin ex caritate deum super omnia diligamus: sed vtruꝫ per naturam dubium est.

¶ Item si accipiatur plus diligi obiectiue quo ad bonum volitum. sic etiam clarum est ꝙ naturalis ratio dictat deum plus esse diligendum: qꝛ nulli creature recta ratio optat intrinsece bonum diuinum per essentiam: nec equale. cum hoc sit impossibile: sicut hoc bonum vult deo complacendo. Similiter bonum habendum extrinsece nulli creature recta ratio optat tantum. puta tantum honoreꝫ et gloriam tantam quantam deo. ĩmo oppositum est ydolatria.

¶ Si etiam dicatur plus diligi intensiue et accipiatur bonum diuinum secundum ꝙ est omnis boni bonum. et secundum ꝙ bonum diuinum est omnis alterius conseruatiuum. Ita ꝙ destructo bono diuino destruatur propriuꝫ. Sic adhuc non est dubium deum naturali instinctu diligendum super omnia: et sic concludit ratio Thome: ⁊ due vltie rationes posite in secunda opinione Et si propter hoc solum plus diligerem deum q̃ me: quia sine bono diuino non est bonum meum. hoc non esset

precise deum plus diligere q̃ me:sed hoc esset pl⁹
diligere me et deum q̃ me tantum:immo si nõ ꝓ=
pter aliud plus diligerem deum.plus diligerẽ me
q̃ deum:q̃ non deum nisi propter me. ¶ Alteri⁹
si diligere plus alium q̃ seipsum.esset se morti ex
ponere propter eũ.sic cõstat ꝙ hõ debet plus dili=
gere deũ q̃ seipsum.scdm illud. Abneget semet=
ipsum et odiat aiam suam.si eñ pars exponit se ꝓ
toto et homo ꝓ republica: multo magis pro deo:
si necesse est tenetur homo martyrio se exponere:
sed si plus non esset:adhuc hoc non probaret plus
deum diligi absolute q̃ se/ quia et nos debemus
pro fratribus animas ponere et pastores pro gre=
ge:qui tamen non debent plus diligere proximos
2. articul⁹ pro quibus moriuntur q̃ seipsos. ¶ Sed vtrum
simpliciter et absolute sicut homo debet se dilige
re plusq̃ proximum.et animam ꝓximi plusq̃ cor
pus proprium.vtrum ita simpliciter teneatur ho=
mo naturaliter plus diligere deũ intensiueq̃ ani
mam suã/sicut sonant verba sanctorum. Dicendũ
ꝙ sic.qd̃ p̃mo ꝓbabitur vijs aliorum inefficaciter/
secũdo efficaciter. et tertio respondebitur ad con
1 traria. ¶ Prima. ratio tacta contra primã opi=
nionem sicut fides se habet ad cognitionẽ/sic cha
ritas ad dilectionem.ꝛc. non videtur cogere quia
falsa est minor/cũ enim fides ĩfusa sit perfectio in=
tellectus maior q̃ acq̃sita/ et omnis habitus in=
fusus perfectius attingat finem suum q̃ acqui=
situs/quia dei perfecta sunt opera/illum actũ pro
pter quem est fides infusa/perfectiorem et intensi=
orem efficit illo modo quo habitus facit ad intẽ=
sionem directe vel indirecte magis q̃ quecunq̃
acquisita:sed fides infusa non est ad cognoscendũ
clare:sꝫ ad assentiendũ firmiter et discrete: ꝛ hoc
multo perfectius habet q̃ acq̃sita.sicut virt⁹ mo=
ralis infusa ꝑfectior est acq̃sita: ꝛ sicut in corpora
libus que deus fecit supernaturaliter optima fue
runt.sicut vinũ ꝛ talia sic ꝛ in spiritualib⁹: ꝛ simili
ter cum charitas infusa sit perfectior cum habitu
amatiuo acq̃sito scdꝫ totã speciẽ minima caritas
elicit actũ magis ꝑfectũ ceteris paribus ꝛ intẽsũ
etiã q̃ ad esse nature non solũ in efficatia meriti q̃
quicũq̃ habitus amatiuus.sꝫ ꝑ accidens contin=
git ꝙ peccator intensior cõpatitur pauperi.q̃ ha=
bens charitatem vel propter complexionem piaꝫ
vel propter aliquid aliud : sed ceteris paribus: si
voluntas vult tantum conari cum charitate quã=
tum sine ea semꝑ inperfectiorem actum exiet cum
ea q̃ sine ea:sed ꝑ hoc non sequitur si charitas fa
cit deũ intẽsius diligi q̃ natura ꝙ ꝓpter hoc na=
tura diligat deũ minus q̃ se: ꝛ charitas plusq̃ se/
q̃ vtrũq̃ diligit supra se:sed cum hoc alterum pl⁹
alterum minus:sicut charitas minima ꝛ maxima
vtraq̃ diligit deũ sup oĩa:sed cum hoc vna plus
altera minus. et similiter omnium angelorum et
beatorum hominum voluntas deum super omnia
2 diligit:sed tamen plus et minus. ¶ Secunda ra=
3 tio cõtra primã opinionẽ bona ẽ. Sꝫ tertia ratio/
q̃ non dat obiecto maiorem apparentiam bonita
tis.ꝛc.nõ valet:q̃ maior falsa : q̃ charitas maior
facit plus diligere deũ q̃ charitas minor: ꝛ tñ ca
ritas maior non monstrat deũ diligibiliorem q̃
charitas minor.si vera est minor:que dicit ꝙ cha=
ritas non plus facit hoc q̃ non charitas : quia si
simpliciter ad simpliciter.ꝛc.
¶ Item minor videtur falsa:quia qualis est vnus

quisq̃ talis sibi finis.vnde supra dixerunt. ꝙ hab
tus facit ad modũ intensiõis ĩ actu.ꝑ hoc ꝙ facit
apparere obiectum conuenientius : ꝛ per conseq̃ns
intensius amatur:sic igitur charitas sic disponit
affectum qd̃ reddit deũ magis amabileꝫ: cũ etiã
caritas reddat ĩimicũ amabilẽ cum oĩs hñs cha=
ritatẽ diligat ĩimicũ qd̃ raro facit nõ hñs caritatẽ
¶ Quando ergo dicitur ꝙ ratio et fides sine cha
ritate ostendunt eque amabilem/dico ꝙ non/quia
licet ostendant summe amabilem/nihilominus ta
men et in summe amabili ex parte amantis po=
test esse gradus vt dictum est. Conclusio etiã quã
inferunt falsa est.s. ꝙ ceteris ꝑibus non plus ame
tur deus ab habente charitatem q̃ a non haben=
te cum habitus perficiẽdo potentiã perficiat actũ
eius:sed verum est ꝙ licet faciat actum nõ tñ opꝫ
ꝙ det sibi hanc ꝑfectionẽ ꝙ de malo perficit bonũ
sed ꝙ de bono meliorem non solum ĩ itensione sed
moraliter. ¶ Tertia ratio scd̃e opinionis.amic⁹
plus diligitur q̃ qd̃cũq̃ donũ eius.ꝛc. Non valet
quia maior est vera de beneficijs accidentalibus
non p̃ncipaliter diligendis:non de alijs q̃ a parẽ=
tibus nosipsos habemus. quos tñ minus q̃ nos
diligere debemus. ¶ Si autem dicatur ꝙ a parẽ
tibus non habemus animam:sed corpus qd̃ min⁹
diligere debemus.non valet. q̃ si dicitur ꝙ nõ ha
bemus ab eis animã:sed corpus:pari modo dicẽ=
dũ est ꝙ non habemus corpus ab ipsis : sed a cor=
poribus eorum.scdm illud. hoc autem nunc os ex
ossibus meis: ꝛ caro de carne mea. ꝛ plus debem⁹
diligere corpus nostrum q̃ parentum: igitur non
oportet minus se diligere q̃ causam suam vel sem
per beneficium amici q̃ ipsummet. 3.articul⁹
¶ Sed ista ꝟitas aliter ꝓbari potest ꝙ.s.precise
diuinitas plusq̃ aliud amanda sit per se etiam si
constaret creature rationali ꝙ esset a deo dãnãda
vel ab ipso amanda adhuc seorsum ꝛ ꝑcise dꝫ deũ
diligere plusq̃ se. ¶ Preterea rõ talis est: q̃ incli=
natio nature institute nõ põt esse pctm̃ mortale q̃
et si inclinatio nature corrupte est veniale: vt pri=
mi motus:nõ tñ mortale:illa tñ q̃ est nature insti=
tute non potest esse malũ culpe:q̃ tunc esset a deo
sed diligere se plusq̃ deum est mortale cũ sit cõtra
charitatem:ergo non est a natura instituta. ꝗ.ꝛc.
¶ Preterea.gratia ꝑficit naturã nõ destruit.nec 1
cõtrariaꝫ:sꝫ si naturaliter hõ pl⁹ diligeret se q̃ de
um gratia supueniens destrueret naturalẽ iclina
tionẽ nõ ꝑficeret.ergo.ꝛc. ¶ Scd̃o q̃ finis gratia 2
cui⁹ aliq̃d est plus est diligend⁹ simpliciꝫ q̃ illud
qd̃ est ad finẽ:sed rõ naturalis dictat hoĩ ꝙ deus ẽ
finis suus.cũ enim finis sit obiectum voluntatis/
opꝫ esse aliquid:ꝓpter qd̃ cetera diligãtur.sed ra=
tio si dictaret hoĩ aliud a deo esse fineꝫ gratia cui⁹
erraret dictat aũt deum esse finem omnium : ꝛ nõ
finẽ quo sicut est beatitudo creata/sed gratia cui⁹:
ergo naturalis rõ dictat ꝙ deũ plusq̃ se dꝫ dilige=
re sicut finẽ plusq̃ id qd̃ est ad finem. ¶ Tertio sic 3
illd̃ dꝫ magis diligi qd̃ rõ deliberatiua indicat eẽ
magis diligendũ:q̃uis alius naturali necessitate
intensius et incuitabilius diligatur:sicut bonũ vir
tutis plus debꝫ diligi q̃ vita tẽporalis ꝛ corpalis
q̃uis naturali affectu hõ nõ possit odire carnẽ suã
et intense eam diligit.q̃ tñ quandoq̃ odit virtutẽ
aut remisse diligit:sed ratio deliberatiua dictat de
um tãq̃ finẽ plus esse diligẽdum.ergo licet homo
posset deũ odire vt dãnati faciũt ꝛ tepide diligere

vt negligentes se aũt nõ possit nõ amare/etiã intẽ
se/nichilominus tñ dꝫ plus q̃ se deum diligere.
¶ Quarta rõ q̃ illd̃ qd̃ est summũ ꝛ maximũ bo
nũ est sũme ꝛ maxime diligẽdũ.q̃ si simpl'r ad sim
pliciter.ꝛc. Sꝫ de⁹ est hmõi.ꝗ.ꝛc. ¶ Si dicaꝫ ꝙ
bonũ non est amabile nisi vt est bonũ amãti: et sic
deus sibi cui est summũ bonũ est sibi ꝛ a se summe
amãd⁹. Nõ vꝫ.q̃ non solũ ꝓprium bonũ formale
est diligibile:etiam bonũ suũ quacũq̃ habitudi=
ne sit suũ vt est amicus.ꝗ de⁹ nõ solũ est suũ sum
mũ bonum:sꝫ etiã sũmũ bonũ meũ effectiue et ob
iectiue: ꝛ iõ est mihi summe amãd⁹. ¶ Quarto re
spõdẽdũ est ad.5.rõnes ɔtrarias ꝛ ad duas alias
addẽdas. ¶ Ad p̃mã ꝙ bonũ magis vnitũ ẽ ma
gis diligendum. ¶ Solutio ꝑ interẽptionẽ maio
ris:q̃ corp⁹ meum est quoddã bonũ magis vnum
mecum q̃ aĩa xp̃i:q̃ vnũ numero essential'r ꝑ se: il
lud aũt tantum vnum vnitate speciei:et tñ illd̃ est
magis diligẽdum:ita ꝛ bonũ diuinum: vel ꝑ inter
emptionem minoris : q̃ magis est deus intimus
omni rei q̃ ipsa sibi.vel aliter sicut supra dictũ est.
¶ Scd̃o:q̃ charitas vt amor ɔcupiscẽtie eleuat
ergo vt amicitie. ¶ Scd̃o ɔcedo ꝙ vtroq̃ modo
eleuet naturã:puta quãtum ad merẽdũ ꝛ q̃tũ ad
intensius amandũ.sed nõ opꝫ ꝙ eleuet isto mõ vt
arguũt:q̃ habit⁹ nõ mutat substãtiã act⁹. ¶ Ter
tia rõ:q̃ charitas eleuat ad esse diuinũ:bñ soluta
est ab alijs. ¶ Quarta rõ:q̃ sicut cognitio natu=
ralis incipit a creatura.ꝛc. Nõ valet.q̃ nõ est simi
le de cognitione ꝛ dilectione: q̃ cognitione natu=
rali de⁹ cognoscitur plus diligendus : ꝛ iõ natura
liter pl⁹ debet diligi. ¶ Quinta rõ: q̃ beat⁹ Ber=
nar.ponit q̃tuor gradus.ꝛc. Nõ valet.q̃ duo p̃mi
sunt mali.duo vltimi sũt gratuiti:vel q̃ disponũt
ad gratiã sic etiã actus:vel non sunt sine gratia vt
vltimus:q̃ scdm legẽ cõeꝫ ex hoc ipõ ꝙ hõ diligit
deũ sup oĩa est sine mortali: ꝛ ꝑ ɔñs in grã : sꝫ hoc
põt esse ex puris naturalibus: q̃ natura ꝑfecta est
dispositio necessitans ad gratiaꝫ. ¶ Sexta ratio
põt addi:q̃ natura nõ obligat ad ĩpossibile sibi vĩ
detur aũt ĩpossibile nature nõ adiute deũ itensius
q̃ se diligere:q̃ illd̃ qd̃ est de necessitate nature vi
detur fieri toto conatu:sed creatura rationalis nõ
põt non diligere se:ꝗ diligit se toto conatu deũ au
tem in via potest nõ diligere:sed odire.ergo q̃ñ di
ligitur si non diligitur toto conatu minus diligiꝫ
seipso.si aũt diligiꝫ toto conatu. equaliter diligiꝫ
non aũt põt diligi plusq̃ toto conatu.ꝗ ꝑ naturaꝫ
nõ põt diligi intensius seipõ. ¶ Respõsio. dilige
re toto conatu põt intelligi dupl'r / vel tota incli=
natiõe naturali:sic creatura se diligit/ vel ĩ eadem
iclinatiõe ꝛ conatu mõ tñ intẽsiori/ ꝛ sic plus dili=
git deũ q̃ se:exẽplũ supra/sicut charitas et etiam
natura facit vt de⁹ diligaꝫ sup oĩa et magis q̃ hõ
seipm̃.caritas tñ facit hoc itẽsius. Etiam dicẽdũ
ꝙ si deus nõ possit diligi intẽsius. põt tñ optari di
ligi intensius si esset possibile: ꝛ ad hoc natura ob=
ligat nõ ad illd̃. ¶ Septima addi põt sic: illd̃ qd̃
est naturaliꝫ ab oĩb⁹ diligibile ẽ magis diligẽdũ
natural'r q̃ illd̃ qd̃ nõ est natural'r diligibile ab oĩ=
bus sed solum a q̃busdã:sed de⁹ nõ põt diligi nisi
a creaturis rõnalibus a quaꝝ q̃busdã odio habeꝫ
Bonũ aũt propriũ est ab oĩbus amabile natural'r
etiã irrõnalibus.ꝗ dꝫ hõ plus diligere se q̃ deum.
¶ Dicendũ:ꝙ si aliquid nõ diligaꝫ ab oĩb⁹ ꝓpter
defectũ bonitatis in se:tunc est minus diligẽdum

sꝫ ꝙ de⁹ nõ diligiꝫ ab oĩb⁹ nõ ꝓpꝫ hoc ẽ.sed ꝓpꝫ de
fectum amantiũ q̃ nõ cognoscũt:sed ab illis q̃ co=
gnoscunt tamen non propter hoc est min⁹ diligen
dus. ¶ Ad argumenta principalia dd̃m ad p̃muꝫ Ad rõnes
ꝙ auctoritas p̃hi ẽ intelligenda iter ꝑsonas inter p̃ncipales
q̃s aliquo modo inueniꝫ eq̃litas:sicut est hoĩs ad
hoĩem vnũ vel mltos et inter q̃s bonũ vni⁹ nõ cõ
tinetur in altero:nõ aũt iter illas inter q̃s nõ põt
inueniri talis equalitas vel proportio sicut est iter
hoĩem et deũ:cũ a deo dependeat totũ bonũ nr̃m.
¶ Ad scdm dicendũ ꝙ forte dictũ p̃hi est itelligẽ Ad scdm
dũ de bono qd̃ amam⁹ amore cõcupiscẽtie.tale eñ
amam⁹ ꝓpꝫ nos ꝛ illd̃ magis qd̃ ĩ nobꝭ magis bo=
nũ.amicũ aũt quẽ amam⁹ amore amicitie nõ ama
mus p̃ncipaliꝫ q̃ sit nobis bonũ: sꝫ q̃ est in se bo=
nus. Vñ q̃ñ p̃hs dicit ꝙ amabile ẽ vnicuiq̃ bonũ
ꝓpriũ:nõ excludit q̃n aliqd̃ bonũ sit diligendũ da
to ꝙ non ordinetur ad nos:imo videꝫ hoc innuere
cũ p̃mittat amabile q̃dem simpliciter bonum vni=
cuiq̃ autem proprium. ¶ Questio.3.

TErtio queritur vtrum preter
charitatẽ sit aliqua virtus ap
petitiua gñalis. Et videtur ꝙ
non: q̃ si aliqua talis eẽt hoc
maxime esset amicitia/q̃ ẽ idẽ
in politicis qd̃ charitas ĩ the=
ologicis:sed amicitia nõ ẽ vir
tus gñalis:imo nec est virt⁹ sꝫ
quosdã.ergo nec.ꝛc. ¶ Cõtra: q̃ iusticia legalis
est virtus appetitiua cũ oĩs iusticia sit ĩ appetitu
et differt a charitate q̃ est infusa illa acquisita et ẽ
gñalis.q̃ ipsa est oĩs virtus:vt dicitur.5. Ethico
rũ.ꝗ alia virtus appetitiua ꝑter charitatẽ ẽ gña=
lis. ¶ Responsio.in questione ista aliquid suppo= Respõsio
nitur.s.ꝙ charitas sit virtus generalis et aliud
queritur vtrũ.s.preter eam sit alia ꝟtus appetiti=
ua gñalis.suppositio aũt declarabiꝫ in q̃stiõe seq̃n
ti. ¶ Sed ad euidentiã eius quod q̃riꝫ et arguiꝫ
videda sunt duo in generali. Primũ ꝙ iusticia le=
galis ẽ ꝟt⁹ gñalis. Scdm ꝙ amicitia politica nõ
est virtus gñalis. ¶ Circa primũ ꝓponũt aliqui ꝛ De fonti=
ꝓsequuntur q̃tuor ꝑ ordinem. ¶ Primo.ꝙ inter b⁹ ĩ q̃libe.
ꝟtutes acq̃sitas polyticas.i. ad bonã cõuersatio=
nem hoĩs in ordine ad seipsum et in ordine ad ali=
os ꝓut est sibi possibile et cõueniens ex naturali=
bus ꝑtinentes ponenda est aliqua ꝟtus gñalis.
Secundo.ꝙ hmõi ꝟtus est iusticia quedã. Tertio
est declarãdũ q̃lis est gñalitas talis virtutꝭ Quar
to quõ est distincta ab alijs ꝟtutibus specialibus
Circa primũ est intelligendũ scdm eos ꝙ ꝓut dicit
p̃hs in fine primi Ethicoꝝ. Habit⁹ laudabilis vir
tus est. Et in scd̃o Ethicoꝝ dr̃/ꝙ hoĩs ꝟtus ẽ q̃ ho
minẽ bonũ facit ꝛ suũ opus bonũ reddit. Constat
aũt ꝙ passiones q̃ sunt hoĩs scdm seipm̃ et opatio
nes eius q̃ insurgunt ex conditione ꝛ dispositione
passionũ p̃cipue ꝓ statu hoĩs lapsi siue hmõi ope=
rationes sint hoĩs scdm seipsum: siue hoĩs vnius
ad alteꝝ:ex natura sua absoluta non sunt regula=
te ꝛ mẽsurate:sic.s.vt nõ insurgãt passiões vel eli=
ciantur:vel etiã impereꝫ opationes scdm exces=
sum vel defectum:sed solũ scdm ꝙ attingũt regu=
lã recte rõnis ꝑ quã hõ est hõ ꝛ scdm quã humani
actus regulanꝫ et rectificanꝫ et scdm actus hoĩs
nõ oĩs est laudabilis:sed q̃ elicitur vt conueniẽter
se hñs ad rectã rõnẽ. hoc aũt nõ põt fieri faciliꝫ et
firmiꝫ nisi sit in appetitu habit⁹ sic disponẽs ipꝫ vt

scdm apprehensionē et iudiciū recte rōnis īsurgāt
passiões debite mēsurate ꝛ eliciāt opatiões regu
le recte rōnis cōuenientes: ꝛ habitꝰ sic disponens
2 hoiem est laudabilis. ¶ Est etiā intelligendū ꝙ
quelibet pars id qd est totius est et bonum ipsius
ad bonū totius est referibile/quilibꝫ aūt hō est ps
alicuiꝰ cōitatis politice cōuiuētiū: cum sꝫ ꝙ dicit
phs pmo Politicoꝝ ꝛ hō nalr aial ciuile est. Vñ
nō ē aliqd ita ppriū alicui hoi qn illd sit ad bonū
siue ad rēpublicā siue ad eiꝰ obseqū ꝛ vtilitatē ali
q mō referibile: ꝛ scdꝫ hoc ad hoc ꝙ hō sit cōueniē
ter dispositꝰ ꝛ pfectꝰ ſm habitꝰ laudabiles: ita. s.
ꝙ in eo insurgāt passiões et ab ipso eliciant opa-
tiones sibi scdm rectam rationē cōuenietes optꝫ
ponere aliquos habitus ipm hoiez cōueniēter dis
ponētes et pficiētes respectu hmōi passionū ꝛ ope
rationum: ꝛ hoc in ordine ad seipsum et in ordine
ad alterū aliquē singulariter cōsideratū et in ordi
ne ad cōicationē siue ad alteꝝ quecūqꝫ cōsideratū
vt sub cōitate cōtinetur: ꝛ quilibet talis habitꝰ est
3 laudabilis et ṽtuosus. ¶ Habitus eñ q sic dispo
nitur tēperatꝰ aliqs ꝙ ppter bonū tēperātie scdm
se consideratū ꝙ ppr se: vt qdā specialis finis bo-
nus ab aliquo in ordine ad seipsum pcise qrit: nō
insurgant passiones inordinate in ipso: nec elician
tur opationes rationi recte nō cōuenientes: ꝛ si ni
chil aliud vlterius intendat ꝙ sic passionari et sic
agere est passionari et agere recte scdm ꝙ homini
cōuenit scdm ꝙ hō vel scdm rectā rōnē est habitꝰ
laudabilis vel ṽtuosus: sꝫ non est habitus gnalis
sed specialis ꝛ ratione materie et ratione finis vt
ptꝫ de se: ꝛ sic pōt induci ī aliis ṽtutibus cōsimili-
4 bus ꝯsimiliter. ¶ Habitus etiam quo disponitur
aliqs cōuenienter in ordine ad aliquē alterū cōsi-
deratū vt est qdā singularis psona hñs aliquā de
terminatā habitudinē ad ipsum rōne aliquaꝝ reꝝ
qbus hoies adinuicē cōicant vt. s. in eo nō īsurgāt
passiones nec eliciant opationes ab eo nō cōueni
entes in ordine et habitudine ad illū ē etiā hitus
laudabilis et virtuosus: sed spālis tā rōne mate-
rie ꝙ finis: vt patꝫ intuenti ꝛ infertꝰ ampliꝰ decla
5 rabitur. ¶ Ex his vlterius apparet ꝙ est non so-
lum laudabile hoiez: sic bene disponi respectu pas
sionum et operationum in ordine ad seipsum vel ī
ordine ad alterū scdm ꝙ est qdā psona determina
ta: imo magis laudabile est ꝙ hō sit cōueniēter di-
spositus respectu passionū ꝛ opationū ī ordine ad
bonū cōe siue quecūqꝫ alium inquātū est sub cōita
te rōne. s. boni cōitatis. qd etiā qrit ꝛ intēdit scdꝫ
hoc. s. habitꝰ sic hoiem disponēs est habitꝰ lauda-
bilis et ṽtuosus. qꝛ prout dicit phs pmo ethicoꝝ
si amabile est bonū qd est bonū vni soli. melius ꝛ
diuinius qd est bonū gēti et ciuitatibꝰ. ꝛ est hitus
iste nō sicut specialis vt alii: sed gnalis ꝛ rōne ma
terie et ratione finis. qꝛ nō determinat sibi materi
am specialē vt alie ṽtutes: imo materia et actibꝰ
oim ṽtutū spāliū aliaꝝ vtitur p materia ꝛ est finis
suus sic cōis ꝙ bonū totius cōitatis siue oiū de cō
munitate cōprehēdit ꝛ ad ipm oēs actꝰ aliaꝝ ṽtu-
2.articulꝰ tum referuntur. ¶ Quātū ad scdꝫ ꝙ hmōi ṽtus
polytica sit iusticia qdam dicūt q supra: ꝙ cū oēs
ṽtutes morales politice sub iusticia fortitudine ꝛ
tēperantia cōprehendant: qꝛ ṽtutes alie istis sūt
annexe: vel ad ipsas reducunt ṽtus gnalis quam
querimus: nō pōt esse tēperātia nec fortitudo nec
virtus aliqua his annexa: nō qꝛ sunt in appetitu sē
sitiuo. s. irascibili et cōcupiscibili: appetitus autē
sensitiuus non est appetitus. nisi quorūdā bonoꝝ
pticulariū sicut sensus est cognitiuus pticulariū
Virtus aūt generalis est respectu vlis boni cuiꝰ
intellectꝰ est apphensiuꝰ ꝛ volūtas appetitiua: qꝛ
falsū iplicat in hoc. s. ꝙ tpantia et fortitudo non
possunt esse ṽtutes gnales ab hoc solum qꝛ finis ꝛ
bonū qd in ipis attēdit: ꝛ ad qd p se ꝛ immediate
ordinant est bonū aliqd pticulare nō vle. Nā licꝫ
hmōi ṽtutes non sint gnales: imo speciales ꝛ pti
culares: hñt tñ pro fine et obiecto pncipali aliqd
bonū non singulare siue particulare pprie dictum
sed cōe et vle: licet eñ opatiões cuiuscūqꝫ ṽtutis
sint particulares: ꝛ circa pticulare cōclusum p syl
logismum practicū tñ finis ppter quē agūtur nō
est simplicit singularis: sed scdm se acceptus ē ali
quod cōe: bonū eñ tēperantie non est aliqd bonū
singulare a sensu apprehēsum. sed bonū vle qd est
obiectū itellectus ꝙ multis pticularibus natum
est cōuenire. ꝛ p mltas opationes est attingibile: ē
ei prudētia q ē regla q rectificat opatiões ṽtutū
moraliū virtus intellectualis cōsideratiua etiam
vliū pncipioꝝ. s. q a fine vli sumunt ꝛ pticularium
cōclusionū q opationi subdūtur: nō opꝫ ppter hoc
dicere tēperātiam ꝛ fortitudinē nō posse esse ṽtu-
tes gnales: qꝛ nō respiciūt aliqd gnale vel cōe qd
est obiectū intellectꝰ. i. vle p obiecto vel pro fine.
¶ Itē falsum implicat in hoc ꝙ dr qd ppter cau
sam predictā ad hoc qd alia virtus a fortitudine ꝛ
tēperantia sit gnalis. opꝫ eā esse in voluntate vt ī
subiecto cui rñdet aliqd cōe p obiecto: qꝛ vt alis ē
declaratū nulla virtus politica moralis ponēda ē
in voluntate. Vnde nō obstante ꝙ simul vel obie-
ctū pncipale ṽtutis gnalis est bonū cōe siue vni-
uersale qd apprehēditur a rōne ꝛ in qd inclinat vo
luntas si nō fuerit ipedimētū ex pte appetitꝰ sensi
tiui tñ q virtꝰ disponet appetitum ad hoc qd pro-
pte ꝛ firmit eliciant opationes p quas bonū attin
gitur hmōi erit in appetitu sensitiuo: qꝛ ex pte eiꝰ
contingit hmōi ipedimentū ne voluntas in illd sꝫ
qd dictāt recta rō pmpte ꝛ firmiter iclinet. ¶ In
telligendū est etiam ꝙ illd cōe qd respicit virtus
gnalis inquātū distinguit ab aliis q respiciūt bo-
nū pticulare nō est cōe vel gnale p abstractionem
a pticularibꝰ: sed est aliquod vnū totum singula-
re et vnū scdm numerū cōe quidē sicut multa sin-
gularia vt ptes qsi integrales cōtinens sicut cōue
nit in ciuitate vel puincia vel regno put etiā totꝰ
mundꝰ est qdā vnū singulare aliq tñ modo cōe:
qꝛ oia entia singularia cōprehendēs/bonū etiam
cōe qd hñs hmōi ṽtutē gnalē vult ꝛ opat tali cōi
vel in ordine ad tale cōe: etiā est cōe non p abstra-
ctionē: sed est bonū cōe cōitate alterius rōnis ꝙ
bonum specialiū ṽtutū inquātū virtute ꝛ quadā
cōgregatione. p modū cuiusdā totius integralis
continet bonum cuiuslibet specialis virtutis: sicut
etiam felicitas dicit quoddam bonum commune
comprehendens bonum omnium virtutum.
¶ Qd ꝙ fortitudo ꝛ tēperātia nō possunt esse ge
nerales ṽtutes: sꝫ iusticia vel aliqua alia ṽtꝰ ei an
nexa ꝛ cōsimilis est gnalis ṽtus nō cōtingit eis p
pter diuersitatē subiectoꝝ siue obiectoꝝ circa que
sunt et ppter diuersitatem finiū ppter qs vel ad
qs sunt: sꝫ qꝛ p ea q ad fortitudinē ꝛ tēperātiā p se/
et primo ptinent non ordinatur hō nisi ad seipm. ꝛ
sic ad bonū quodā mō sibi ppriū. p ea aūt q ad ṽtu

tē gnalē p se ptinēt ordinat hō maxime ad alterū
qꝛ de rōne eiꝰ est ꝙ nō solū sibi sꝫ alteri velit ꝛ ope
retur bona et vtia. ¶ Vnde virtus que pprie gna
lis dr est non solum ad alteꝝ vt aliquā determinatā
habitudinē ad ipsum habentē: sed ad alterū quecū
qꝫ extraneū inquātū sub cōitate eiꝰ bonū p scintē-
ditur et cōprehēditur ppter qd vt dr 5. Ethicoꝝ
bonū ꝙ hmōi virtus gnalis respicit bonū alienū
videtur hoc aūt. s. disponere hoiem cōueniēter in
ordine ad alterum cuiꝰ bonū velit ꝛ operet est pro
prium iusticie. Ideo inter predictas virtutes: vir
tus generalis nō nisi iusticia esse potest: sed nō om
nis iusticia/puta pticularis cū sibi annexis. sꝫ illa
q legalis dr: qꝛ iusticia pticularis lꝫ sit ad alterū
et hoc p se tñ nō respicit bonū cōe al: qd: qꝛ nō ē ad
alterū quecūqꝫ: sed ad alterū aliquē detmiate. ſm
aliquā determinatam hitudinē quā hꝫ ad agētē et
ad materiā q actioni agentis subiicit. ē ꝙ qdā ṽtꝰ
gnalis et hec iusticia dr. ¶ Qd aūt dicūt oēm vir
tutē politicā eē in appetitu sensitiuo ꝛ nullā in vo
3.articl's. luntate reprobabit infra distictiōe. 33. vbi ostēde-
tur iusticia esse in volūtate. ¶ Quātū ad tertiū
de mō gnalitatis ſm eos ad vidēdū qlis est gnali
tas hmōi ṽtutis q iusticia dr esse: intelligēdū ꝙ cū
iusticia qddā debitū icludat. Iusticia vno mō dr:
rectitudo quedā per quā intelligit dispositio ī ho
mine scdm quā iclinat p appetitū ī actiões vel ope
ratiões sibi scdm ꝙ hō vel scdm rectā rōnē ꝯueniē
tes cui oia q sunt in ptāte hois dr cōcordare: vide
licet ꝙ sit hō sic dispositus ꝙ nō faciat nisi ꝙ face-
re debet et sicut debet facere ꝛ propter qd dꝫ face-
re. ꝛ hoc modo diffinit Anselmꝰ iusticiā: lib. de ve
ri. c. xii. dicens ꝙ iusticia est rectitudo voluntatis
pp se seruata: et sic iusticia nō dicit habitū vnum
scdm essentiā: nec tñ dicit habitū pficiētē ipm ho
minē circa operationes q sunt ad alteꝝ. sꝫ pficien-
tē ipsum ad agendū ꝯueniēter opatiões quaslibet
hoi scdm ꝙ hō debitas et cōueniētes. ꝛ iō est gene
ralis p pdicationē: ꝛ est eadē in esse cū oñi ṽtute
in speciali sicut genus cū vna qqꝫ specie est idē esse
tialr. ¶ Alio modo dicit iusticia habitꝰ scdꝫ quē
hō pficit ad cōueniēter agendū determinate ope-
rationes q cōueniūt vni in ordine ad alterū: et sic
iusticia nō est etiā vna scdm essentiā: sed est gene-
ralis p pdicatiōeꝫ. gnalitas tñ ista nō ē scdm pdi
cationē pure vniuocā sed analogam vel equiuocā
put dicit phs. 5. Ethicoꝝ. ꝙ videt multipharia di
ci iusticia ꝛ iniusticia pp ppinquā esse equocatio-
nem ipsoꝝ latet: videlicet qꝛ vtraqꝫ iusticia dispo-
nit hoiem ad recte agendū operatiões q ꝯueniūt
vni in ordine ad alterū: ꝛ hmōi ꝯuenientiā q reqri
tur ad vniuocationē hñt: sꝫ qꝛ p modū cuiusdā opi
nionis cōtrarie vel disparate sub codē cōmuni di
uersitatē specificā nō iportāt: qꝛ vt infra videbitur
vna respicit p materia totā materiā moralē: quia
oēs ṽtutes morales ꝛ respicit finē cōeꝫ in quā om
nes alii referūtur: ꝛ sic etiā aliquo mō aliā cōtinet
illa vero q est circa materiā determinatā. s. circa res
q scdm suā substātiā veniūt in vsum hoim: ꝛ respi
cit bonū determinatū tanqꝫ finē q est etiam sub fine
pdicto ppter ꝙ etiā sub alia aliquo mō cōtinet: et
sic non ex equo sub noie iusticie cū alia iusticia cō-
prehendit: ideo nomen iusticie non dicitur de vtra
3 qꝫ pprie vniuoce. ¶ Tertio mō dr iusticia habitꝰ
scdm quā hō pficit ad cōueniēter agendū opatio-
nes q sunt ad alteꝝ in ordine ad alterū nō quācūqꝫ
sed vt est qdā psona singularis et determinatā ha
bitudinē hñs ad illud qd agit vel scdm cōem vel
scdm distributionē: ꝛ sic est iusticia virtꝰ vna scdm
essentiā non qdē vniuoce singularis indiuidui: sed
vniuoce speciei non specialissime sed subalterne.
Quia cōmutatiua ꝛ distributiua sunt due spēs iu
sticie ꝛ est vna virtus specialis sicut fortitudo ꝛ tē
perantia non habens gnalitatē respectu aliarum.
¶ Quarto modo dicit iusticia habitus scdm quē
hō pficit ad cōuenienter agendū oia qꝝ vsus est
referibilis ad bonū cōe ꝛ oia ptinētia ad cōitatē
in ordie ad hmōi bonū cōe: ꝛ sic est vna ṽtꝰ sꝫ esse
tiā hñs formā ꝛ speciē sꝫ quā eētialr a qlibꝫ alia
specie ṽtutis ꝛ virtute distiguit: sicut infra vide-
bitur. Est tñ gnalis respectu aliaꝝ non pdicatiōe
nec efficatia ꝛ virtute sicut cā vlis q ē vna sꝫ essen
tiam dr gnalis ad multos effectꝰ qs ṽtute ꝯtinet
sicut etiā charitas vna virtus exñs ſm essentiā est
nichilominꝰ gnalis ṽtute iquantū ordinat actus
oim ṽtutū ad bonū diuinū. sꝫ est gnalis etiā gnali
tate cuiusdā aggregatiōis ꝛ cōtinētie multoꝝ per
modū cuiusdā totius integralis inquātū obiectū
eiꝰ cōprehendit cōitatē hoim quibus vult et ope-
ratur bonū et inquantum comprehendit cōitatē
bonoꝝ. q illis vult ꝛ opat in q cōitate bonoꝝ q ha
bens hmōi ṽtutē vult ꝛ operat aliis bona ſm oēs
ṽtutes ꝯgregāt et ꝯtinent sicut ī illa alia cōitate
cui vult et operat habens hmōi ṽtutē tale bonum
omnes homines ad talem cōitatē ptinētes aggre
gantur et cōtinētur. ¶ Est ꝙ hmōi ṽtus genera-
lis ṽtute ꝛ hmōi aggregatione multoꝝ inquātū
quodāmodo in se oēs ṽtutes cōprehēdit et eis
vtitur qd ꝯuenit ei solū respectu aliarū ṽtutū pre
dictarū inquātū p fine ꝛ obiecto principali habet
bonū cōmune et ad qd actꝰ oim aliaꝝ ṽtutū sunt
referibiles. In hoc enim materia ꝛ actꝰ oim alia-
rum ṽtutū sūt huic ṽtuti etiā p materia hoc vide
tur importari p hoc ꝙ dicit phs. 5. ethicoꝝ ꝙ ista
iusticia est eadē oi virtuti eē aūt nō idem. ¶ Itē
ꝙ hmōi iusticia nō est pars virtutis sꝫ est tota vir
tus. qꝛ respiciēdo ad materiā ꝛ subiectū materiale
circa qd est ṽtus sic iusticia est eadē omni ṽtuti
speciali qꝛ materiā ꝛ actꝰ cuiuslibꝫ ṽtutis p ma-
teria respicit inquātū sunt quedā referibilia in su
um obiectū formale. siue finem imo iquantū p illa
hmōi suus finis attigit ptinēt ad essentiā huiꝰ vir
tutis: sed scdm esse formale ꝛ specificū non est ea-
dē sꝫ distincta a qlibet ṽtute speciali: hꝫ eñ obie-
ctū pncipale ꝛ finē pncipalē: ꝛ ppriū sibi. s. bonum
cōe pp ꝙ itēdit agere qcūqꝫ agit ab isto hꝫ formā
et speciē scdm quā ab oibus aliis ṽtutibus essen-
tialiter distinguitur: sed quia in operando pp hūc
finem non hꝫ materiā q vtat nisi materiā et actus
aliaꝝ ṽtutū q naturali ordine sibi subsunt rōne sui
subiecti ad qd naturali ordine sunt referibiles: iō
nō solū quadā cōtinētia ṽtuali rōne sui finis aliq
modo est oīs ṽtꝰ ṽtualr: sed etiā quadā cōtinētia
materiali et substātiali. Et ſm hoc actus legalis
iusticie cōprehēdēs actū alicuius virtutis spālis
relati ad bonū cōe vt ad finē suū ppriū ꝛ obiectū
pncipale ē vnꝰ actꝰ ꝛ vniꝰ ṽtutis actꝰ formalr sed
materialr ī hoc icludūt due ṽtutes ꝛ duo actꝰ dua-
rū ṽtutū inquātū eñ talis actꝰ agit ī ordine ad
finem pprium ṽtutis cuius est actus pprius. s. li-
beralitatis vel temperantie: vt ad finē sub fine: sic
est vnus actus virtuosus: ꝛ talis virtutis vniꝰ spē

cialis. ¶ Inquãtũ aũt in hoc fine non sistitur:sed agitur etiã in ordĩe ad vlteriorẽ finẽ magis pͥncipalem ꝟtutis gñalis.cui⁹ est materia. ¶ Sic etiã eius est vnus actus virtuosus vni⁹ alterius ꝟtutꝭ scʒ iusticie legalis:est tñ hoc totuʒ vt simul vtrũqȝ cõtinet vna virtus formalis.s.iusticia legalis habens ꝟtutẽ specialẽ siue actũ eius ꝓ materia: ꝛ iõ sic agens magis dr̃ iustus q̃ȝ largus vel tẽperatus et dicit̃ iustus formalit̃:larg⁹ aũt aut tꝑatus materialiter sicut etiã in actu q̃ q̃s vt furet̃ materialiter ꝯtinet̃ act⁹ duarũ maliciaꝝ ꝛ due malicie materialiter cõmittuntur: tñ sic agẽs magis dicitur fur q̃ȝ mechus: ꝛ est fur formaliter:mech⁹ aũt materialit̃:qꝛ mechia vtit̃ vt materia ꝛ istrumẽto vt ad furtũ pͥncipalit̃ valeat peruenire. ¶ Circa hoc tñ intelligẽdũ ꝙ cũ assumitur act⁹ vni⁹ malicie vl' ꝟtutis specialis i ordĩe ad finẽ alterius malicie vl' virtutis etiã specialis alicui⁹ est duplex actus moraliter siue quantũ ad eẽ morale ꝛ materiale q̃ȝ q̃n assumitur actus alicuius virtutis specialis in ordine ad finẽ iusticie legalis.qꝛ cũ ꝓpͥa materia iusticie legalis non sit nisi actus specialium virtutũ cũ assumitur aliquis talis actus in ordine ad talẽ finem.nõ ibi assignari duo actus possunt materialiter sic ꝙ seorsuʒ possint accipi vt sunt naturaliter et ꝫm se essentialr̃ differẽtes:sed solum sic ꝙ vnus et idem actus ꝫm rem et substantiã põt accipi vt materia determinata vnius spãlis virtutis tñ:et vltra etiã põt hoc accipi vt materia ad finẽ supiorẽ et principaliorẽ ordĩata. ¶ Secus autẽ in aliis maliciis et virtutibus spãlib⁹ vbi vnaq̃qȝ hʒ materiam ꝓpͥã ꝛ distinctã ꝛ ꝫm hoc: g̃ ꝟtutis gñalis ꝛ specialis est vnus et idẽ actus ꝫm rem et substãtiã diuersificat⁹ solũ rõne cõsiderato esse nature sʒ ꝫʒ ꝙ sic ad diuersos fines refert̃ est plures realiter realitate moris scđm ꝙ vtrũqȝ simul cõprehenditur a rõne iudicãte ꝛ a volũtate eligẽte.s. ipẽ act⁹ ꝛ finis ad quẽ ordinat̃ siue ordo act⁹ talis ad talẽ ꝛ talem finem:sicut et homo in domo ꝛ in theatro ꝫm ꝙ cõsiderat̃ in ordĩe ad eẽ qđ hʒ in domo ꝛ in theatro est vnus et idẽ scđm rẽ ꝛ diuersificat̃ solũ rõne sʒ scđm ꝙ simul cõprehendit̃ hõ cũ esse in domo siue cũ vbi qđ hʒ exñs in domo.ꝛ cũ esse in theatro siue cũ vbi qđ hʒ in theatro sicut sunt plures res realit̃ differẽtes.s.realitate accidẽtis nõ substãtie ꝓut ab oĩb⁹ ph̃is ꝛ sapientib⁹ hacten⁹ fuit suppositum ꝙ.x.p̃dicamenta de q̃rũ numero vbi est vnũ sunt vere res et vere quantũ ad entitatẽ realẽ vnũ cũ substantia faciẽda. ¶ Hoc etiã eodẽ mõ põt declarari:sʒ si cõparet̃ hõ ad eẽ qđ hʒ sub albedine et nigredine de quibus adhuc nõ ponit̃ ꝙ nõ sunt vere res.ꝛ licet forte venient qui hoc ponẽt eadẽ facilitate q̃ hoc ponit̃ de.7.gñib⁹ accidẽtiũ a q̃busdã modernis.

Obĳcit doctor cõtra vnũ dictũ de fõ.

¶ Qꝫ aũt dicit esse vnũ actũ virtutꝭ gñalis ꝛ specialis plusq̃ȝ duaꝝ specialiũ nõ videt̃ qꝛ q̃n actus pluriũ ꝟtutũ simul cõcurrũt i vna potentia qualescũqȝ sint ille ꝟtutes. dũ tñ hoc sit in statu vie illi actus non possunt esse plures ꝫm esse nature in vna potẽtia q̃ nõ simul informat̃ plurib⁹ actib⁹ naturalr̃:sic nec corp⁹ simul figurat̃ plurib⁹ figuris actu.sed si non cõcurrũt tũc videt̃ ꝟt⁹ gñalis:ita hr̃e ꝓpͥũ actũ et distinctũ sicut q̃cũqȝ alia Alioquin non esset ab aliis distincta:qꝛ habit⁹ distinguũtur per actus sicut ꝑ fines proprios. Unde actus proprius et elicit⁹ iusticie legalis est velle oĩe bonũ cõitatis. ¶ Hoc eñ certũ est, ꝙ nõ ẽ act⁹ ꝓpͥ⁹ tẽperãtie nec fortitudinis nec iterũ iusticie ꝑticularis:qꝛ illa est ad determinatã ꝑsonaꝫ ꝫm determinatã habitudinẽ. sicut istimet dicunt. ergo non est alterius virtutis.sʒ tñ iusticie legalis/ꝛ sic ipsa hʒ actũ ꝓpͥũ ab actibus oĩm aliaruʒ ꝟtutũ distictũ. ¶ Quãtũ ad quartũ de distinctione hui⁹ ꝟtutis ab aliis scđm eos ex p̃dictis põt patere ꝙ hmõi virtus ab aliis ꝟtutibus specialib⁹ est distincta:ꝛ hoc pʒ duplr̃:pͥmo rõne materie vel obiecti circa ꝙ operatur:qꝛ q̃libet alia virtus hʒ aliquã materiã specialẽ:ꝛ hoc pʒ in singulis inducendo:ista aũt ꝓ obiecto materiali hʒ materiã ꝛ actũ cuiuslʒ ꝟtutis spãlis:ꝛ nullã hʒ sepatã opationeʒ a materia ꝛ actibus ꝟtutũ specialiũ:vt pʒ idũcẽdo Unde dicit ph̃s.5.Phisicoꝝ.iusta oĩs factiua et cõseruatiua felicitatꝭ et ꝑticularũ ei⁹ politica cõmunicatione in ordĩe ad cõicationẽ politicã vl'ad bonũ cõe. Hoc aũt fit ꝑ act⁹ oĩm ꝟtutũ specialium vbi dicit cõmentator ꝙ legis positores de his que scđm virtutes diuersa dicũt nõ simplr̃ naturã ꝟtutũ intẽdẽtes:sʒ cõiectãtes cõiter cõferẽs ꝛ ad illđ relationẽ faciẽtes p̃cipiũt que ꝫm virtutes opari. ¶ Itẽ ibi dicit ph̃s ꝙ iusticia simul.i. cõphensiue ꝫm ꝯmẽtatorẽ oĩs ꝟtus est vbi dr̃ ꝯmẽtator ꝙ iusticia ꝑficit̃ ex oĩ ꝟtutũ cõgregatiõe inquantũ.s. vna forma gñalis iusticie oẽs iformãtur inquãtũ.s. habens hãc ꝟtutẽ:vt ibi dicit ph̃s põt vti q̃libet ꝟtute spãli nõ solũ ad seipsuʒ sʒ ad alterũ. ¶ Itẽ ph̃s 5.Ethicoꝝ.assignat distinctionẽ iusticie legalis /a particulari ex parte materie dicens de ꝯtrario ei⁹ scʒ de iiusticia ꝙ iiusticia ꝑticularis ẽ circa illa ꝫʒ q̃ attendit̃ cõiũctio iter hoĩes.s.circa bona circa q̃ est fortuna et infortuniũ:q̃ꝝ ipse vsus est cõis vt circa honorẽ vel circa ea q̃ ꝑtinẽt ad sensum et bonam dispositionẽ corꝑis:vel si ꝙ habeam⁹ vno nominẽ cõp̃hẽdere hec oĩa:est eñ contra omĩa ordinata ad lucrũ.ꝛ hoc ꝑꝑ delectationẽ q̃ est a lucro i q̃ auarus fĩnaliter requiescit. ¶ Iusticia aũt legalis ꝛ iniusticia est vlr̃ circa totã materiã moralem qualitercũqȝ põt aliq̃s studiosus dici qꝛ cõsistit in oĩbus q̃ ad cõitatẽ siue ad bonũ cõitatis ꝫʒ aliquã modũ vsus referri pñt. Licʒ ẽt q̃dã illoꝝ ꝫm essentiã et naturã cõia esse nõ pñt. Intẽdit g̃ ph̃s dare distictionẽ iusticie legalis ꝛ ꝑticularis ꝑꝑ diuersitatẽ materie:cõstat aũt ꝙ si iusticia gñalis nõ esset aliqua ꝟtus vna disticta essentialr̃ a ꝟtutibus specialibus non differret etiã a iusticia ꝑticulari realiter cũ qua videt̃ maiorẽ hr̃e cõuenientiã cũ ergo ponẽdo differẽtiã iter legalẽ iusticiã ꝛ ꝑticularem nõ ponit eã solũ ꝫʒ diuersitatẽ ordĩs act⁹ eiusđ ad diuersos fines.qꝛ.s.actus aliq̃s vt est iusticie ꝑticularis est act⁹ ꝫm quẽ hõ cõueniẽter ordinat̃ ad alterũ aliq̃d/vt ad determinatã ꝑsonã.vt aũt ꝫʒ ipꝫ ordinat̃ hõ ꝯueniẽter ad bonum cõe ꝛ ad quẽcũqȝ ꝑtinẽtẽ ad cõitatẽ est actus iusticie legalis. sʒ ponit hmõi differẽtiã eẽ realẽ penes materiã dicens ꝙ ad iusticiam legalem vt distinguitur a particulari non solum ꝑtinet talis finis et ordo materie vel act⁹ iusticie ꝑtinẽs in ipm̃.sʒ ꝑ se ꝑtinet ad ipꝫ materia cuiuslʒ ꝟtutꝭ alteri⁹.manifestũ g̃ ẽ ꝙ drãm eẽntialẽ itẽdit dare int̃ istas ꝟtutes.s.iter iusticiã legalẽ et alias ꝟtutes spãles. Eodẽ ei mõ quo arguit ꝙ iusticia legalis realit̃ differt a iusticia ꝑticulari põt argui de illa i ꝯpatiõe ad tꝑãtiã.ꝛ ad alias. Sic tẽperãtia ẽ tm̃ circa passiões ꝛ opationes ꝫm cõcupiam carnalẽ.sʒ iusticia legalis lʒ sit

4.articl'

ẽt circa illos:nõ tñ ẽ tm̃ circa illas. sʒ ẽt circa passiões ꝛ opatões q̃ cõtingũt ꝫm tiores ꝛ audacias ꝛ sic de aliis. g̃ realit̃ ꝛ eẽntialit̃ drt̃ ꝑ se ab vtraqȝ ꝛ vnaquaqȝ virtute spãli sic seorsũ ꝯsiderata ꝛ ꝯꝑata ad iusticiã legalẽ ꝫm ꝙ oẽs ꝟtutes sit̃ in se ꝯpͥehendit. Si aũt cõsideret̃ iusticia legalis oẽs ꝟtutes in se cõprehẽdẽs in cõꝑatõe ad tꝑantiã i se cõprehẽsam sic drt̃ ab illa nõ ꝑ se sed ꝑ accñs inq̃ȝtũ s.ipa iusticia legalis ẽt sit̃ cũ tꝑantia cõprehẽdit fortitudinẽ a qua ꝑ se drt̃ ipa tꝑãtia sicut dr̃ totũ differre a suis ꝑtib⁹ ꝑ accñs. hec ãt distictio hui⁹ virtutis ab aliis pʒ ex ꝑte finis.q̃ pͥncipalit̃ ꝛ ꝑ se intendit̃ in ꝟtute.qꝛ finis ꝛ bonũ virtutis special' q̃ȝtũ ad tꝑantiã ꝛ fortitudinẽ cõsistit incõueniẽt' aliquẽ se hr̃e in his q̃ ꝑtinẽt ad materiã talis ꝟtutis in ordine ad seipꝫ absolute puta incõueniẽter passionari ꝫm tiores ꝛ audacias:ꝛ incõuenienter passiõari ꝫm delectatiões ꝛ tristicias carnales. ẽt incõuenient' opari ꝫm hmõi passiões q̃ȝtũ spectat ad illũ in quo sũt hmõi passiões. finis aũt ꝛ bonũ ꝟtutis spãlis q̃ est iusticia ꝑticularis ꝯsistit incõuenient' aliq̃d se hr̃e in his q̃ ꝑtinẽt ad materiã illi⁹ ꝟtutis i ordĩe ad seipm̃ nõ absolute sed in habitudine ad alteꝝ.nõ quẽcũqȝ: sed vt ẽ aliq̃ ꝑsona singularis ꝫm aliquã spẽalem rõem ꝛ habitudinẽ quã hʒ ad agentẽ et ad materiã actõis. vt.s.aliq̃s recte se hẽat in restituẽdo: in distribuẽdo q̃d alteri ꝑsone deteriate qđ ẽ sibi debitũ. In hoc tñ ꝑ se ꝛ directe nõ intẽdit̃ bonũ illius ad quẽ hmõi act⁹ ordinat̃ loq̃ndo ꝓpͥe de bono morali. ꝛ iõ dictũ est ꝙ sic agẽs agit id qđ agit in ordine ad seipꝫ. i. in ordine ad bonũ suũ morale. nõ tñ in ordine ad seipm̃ absolute.qꝛ hoc bonũ nõ cõueit ei nisi ꝫm ꝙ ꝑ tale opus cõuenient' se hʒ ad aliũ. ꝑꝑ qđ ẽt licet hmõi iusticia sit ad alteꝝ:nõ tñ dr̃ bonũ alienum bonũ aũt gñalis iusticie ꝯsistit icõuenient' aliquẽ se hr̃e in his q̃ ꝑtinẽt ad totã materiã moralẽ.non solũ in ordine ad seipm̃ absolute vel etiã i habitudine ad aliquẽ actũ aliũ vt q̃dã deteriata ꝑsõa. sʒ in ordĩe ad seipm̃.i.ad bonũ suũ nõ absolute sed i habitudine ad alteꝝ sic ꝙ in ordĩe ad bonũ ipi⁹:ñ ꝙ in ordine ad aliquẽ vnũ deteriatũ: sicut cõtigit i iusticia ꝓpͥe dicta:sed in ordĩe ad quẽcũqȝ aliũ. inq̃ȝtũ ẽ aliq̃d cõitatꝭ cui⁹ bonũ ꝑ se itẽdit. vnde ph̃s.5.ethic.de hac ꝟtute splr̃ q̃ȝtũ ad ei⁹ finẽ ꝛ dignitatẽ ex hoc sibi cõueniẽtẽ dr̃ ꝙ iusticia hec ꝟt⁹ q̃dẽ est ꝑfecta:sed nõ simplr̃/sed ad alteꝝ. ꝑfcã ei est q̃m hñs eũ ad alterũ põt ꝟtute vti ꝛ nõ solũ ad seipꝫ ꝑꝑ hʒ p̃clarissima ꝟtutũ eẽ vr̃/mlt̃i ei i ꝓpͥis q̃dẽ ꝟtute vti pñt. In his ãt q̃ ad alteꝝ nõ pñt ¶ Ex his g̃ põt sic argui. ꝟt⁹ q̃ ponit aliquẽ i aliq̃ solũ in ordie ad seipm̃ absolute vel i ordie ad seipꝫ i habitudie tñ ad aliquẽ aliũ singl'arit̃ ꝯsideratũ est alia realr̃ a ꝟtute q̃ ponit aliquẽ in aliq̃ ordie ad seipꝫ in hitudine ad alterũ quẽcũqȝ: qꝛ i ordie ad totuʒ bonũ cõe ꝛ oĩm q̃ ad seipꝫ ꝑtinẽt q̃ȝtũcũqȝ sint extranei ꝛ ignoti.sʒ tales sũt ꝟtutes speciales respectu iusticie gñalis.g̃.ꝛc. ¶ In hoc g̃ vr̃ consistere formalis rõ differẽtie q̃ accipit̃ ex ꝑte finis inter iusticiã gñalẽ ꝛ alias: qꝛ iusticia gñalis illđ qđ agit agit i ordie ad alteꝝ vl' i hitudie ad alteꝝ ¶ Si dicat̃ ꝙ nõ est ita. cũ iusticia ꝑticularis sit ad alteꝝ.
3 Dicendũ ꝙ q̃ȝuis iusticia ꝑticularis sit ad alterũ. nõ tñ sic est ꝓpͥe ad alteꝝ:sicut iusticia gñalis: ꝑꝑ qđ etiã ph̃s.5.Ethic. dr̃ iusticia legalis. specialit̃ et sola dr̃ alienũ bonũ q̃m ad alterũ est.aliĩ eñ cõferẽtia opat̃. Nã licʒ iusticia ꝑticularis sit ad alterũ et nõ ad seipm̃ ꝑ tãto qꝛ ẽ cõseruatiua eq̃litatis int̃ aliq̃s diuersos ꝛ reductiua i eq̃litatis ad equalitateʒ ꝙ nõ hʒ locũ nisi iter diuersos:qꝛ tñ alt̃ ad queʒ respicit hmõi iusticia nõ est q̃dã ꝑsona determinata/determinatã habitudinẽ hñs ad materiã operationis q̃ sit ad equalitatis cõseruatiõeʒ vel ieq̃litatis rectificationẽ:iõ talis ꝑsona non dicit aliq̃d ꝓpͥe alterũ. vt ꝑ alieno vel ꝑ extraneo sumi possit:talis ei ꝑsona nõ reputat̃ aliena respectu ei⁹ q̃ agit ꝫm hãc ꝟtutẽ aliq̃d in ordine ad ipsum q̃ȝtum ad materiã q̃ sue actiõi subĳcit̃:siue ꝫm ꝯmutationẽ siue ꝫʒ distributiõeʒ.talis ei iusticia sic respicit alterũ nõ vt quẽcũqȝ: sed vt determinatã ꝑsonam ꝛ respicit ita vnã ꝑsonã determinatã ꝙ nõ aliam. vñ q̃n ẽptor reddit vẽditori iustũ p̃ciũ ꝑ re empta nõ respicit illũ vẽditorẽ vt hoĩem quẽcũqȝ. sʒ vt vẽditorẽ talis rei. Et q̃ȝtũ ad hoc iustũ nullũ aliũ respiceret et illđ qđ dat illi dat nõ vt bonũ cõe siue nulli approꝑatũ. sʒ vt bonũ suũ vt sibi ꝛ nõ alteri debitũ. nõ sic aũt ẽ in iusticia legali:qꝛ cũ illa ꝑ se respiciat bonũ toti⁹ cõitatis/i hoc etiã intẽdit bonũ vniuscuiuscũqȝ ꝑsone quãtũcũqȝ extranee inq̃ȝtum ẽ ꝑtinẽs ad cõitatẽ. ¶ Itẽ lʒ iusticia ꝑticularꝭ itẽdat bonũ morale i eo ꝙ agit:tñ ꝑ se nõ itendit bonũ illi⁹ morale ad quẽ ẽ vt ad alteꝝ qꝛ solũ itẽdit ꝙ cõseruet̃ eq̃litas ꝛ mediũ realr̃ iter aliq̃s. i bonis q̃bus ab iuicẽ cõicãt. Hoc aũt bonũ hmõi equalitatis itẽdere est q̃đã bonũ moris ipi⁹ sic agentꝭ nõ aũt illi⁹ alti⁹ cui⁹ corꝑale aliq̃d bonũ itẽdit̃:qꝛ circa ipiũ vltra hmõi bonũ eq̃litatis nihil attẽdit̃ sed agens ꝫm iusticiã legalẽ lʒ operet̃ bonũ morale sibi operet̃ etiã ad ꝑfectũ alteri⁹. na i hoc itẽdit cõcordiã ꝛ trãq̃llitatẽ tꝑalẽ i cõitate ꝓpt̃ bonũ ꝟtutis pͥncipaliter i hoc etiã itẽdit bonũ simplr̃ cuiuslibet ꝛ temꝑale ꝛ morale. ¶ Si dicat̃ ꝙ amicicia
politica ẽ sic ad alterũ ꝙ itẽdit facere aliq̃d ꝙ sit 4
illi bonũ spãlit̃ ꝛ sic est bonũ alienũ ꝛ p̃clarissima ꝟtus sicut legalis iusticia qꝛ ꝓut dr̃. 5. Ethicorũ. Pessim⁹ ẽ q̃ malicia vtit̃ ad seipm̃ ꝛ amicos. g̃ ecõtra optim⁹ est. q̃ ꝟtute bñ vtit̃ ad seipm̃ ꝛ ad amicos. ¶ Dicẽdũ ꝙ q̃ vtit̃ ꝟtute ad amicũ nõ vtit̃ ꝓ ꝓpͥe vt ad alteꝝ vel alienũ:imo vtit̃ q̃dãmõ vt ad seipm̃ inquãtũ amicus vn⁹ respectu alteri⁹ est vt alter ipẽ:ꝛ iõ vt dicit ibi ꝯmẽtator nõ ꝓpͥe ẽ optim⁹ q̃ ꝟtute vtit̃ ad seipsũ et ad amicos qꝛ vtit̃ ad amicos ꝫm quẽdã modũ vtit̃ ad seipꝫ. est tñ pessim⁹ q̃ male vtit̃ sed est optim⁹ qui ad seipm̃ et ad alteros qualescũqȝ existentes virtute vtit̃ non solum qui ad seipsum et q̃ ipsius sunt. ipsius eñ amici ꝛ que amicoꝝ. ¶ Preterea. cũ aic⁹ aliquo mõ sit alt̃ ab amico q̃ sibi vult bonũ qđ ẽt ꝑtiet ad rõneʒ iusticie gñalis.s.alteri velle ꝛ opari bonũ nihilomin⁹ tñ ẽ drã aliq̃ ex ꝑte finis ꝛ pͥncipal' obi: qꝛ bonũ qđ respicit hmõi aicicia ẽ aliq̃ singularis ꝛ deteriata ꝑsona siue bonũ ipi⁹ alicui⁹ deteriate ꝑsõe. bonũ ãt qđ respicit legal' iusticia ẽ tota cõitas siue bonũ
toti⁹ cõitatꝭ ¶ Ex p̃dictis g̃ colligi põt drã real' 5
ꝛ ꝫm essentiã iusticie legalis vel gñalis et actuũ ei⁹ ab aliis virtutib⁹ specialib⁹ et actib⁹ earũ ex cõditiõe obiecti principalis ꝛ finis ipi⁹ iusticie legalis. qꝛ i gñe moris realit̃ differt act⁹ rationis ꝛ volũtatis ꝓut soluʒ cõp̃hẽdit actũ aliquẽ ordĩatũ i finẽ aliquẽ specialẽ in ipꝫ finẽ quo quidẽ actu rõis ꝛ volũtatis aliq̃s act⁹ alicui⁹ virtutis ordĩat̃ solũ i finẽ ꝓpͥũ talis virtutꝭ q̃ ẽ bonũ alicui⁹. ꝫm seipꝫ

vel ĩ ordine ad aliquẽ aliũ determiate ꝛ act⁹ rõis
et volũtatis put cõphẽdit talẽ actũ put ordiaꝛ
vltra hoc ad finẽ cõmunẽ ſiue q̃ ẽ bonũ cõe ſiue cõ
mũitatis et ſcḋm talẽ finẽ. ſicut eni ĩ gñe moris nõ
nihil eſt talis finis pprius ſiue tale bonũ ſpeciale
ymmo ẽ formale in reb⁹ illi⁹ gñis. Ita etiã ẽ dicẽ
dũ de fine vel de bono cõi vñ actus rõis ꝛ volũta
tis ſiue a ratiõe et volũtate elicit⁹ quo act⁹ alicui⁹
virtutꝫ ordiaꝛ ad finẽ pprĩu talis virtutꝫ ſiue hoc
totũ ꝙ ẽ act⁹ ſic ordiat⁹ ꝛ finis ad quẽ ordiaꝛ ꝯphẽ
ditur ſimul ſub actu ratiõis ꝛ volũtatis rõe talis
ordinis ẽ vnus act⁹ realis ſm eẽntiam in gñe mo
ris et act⁹ rõnis et volũtatis quo act⁹ talis ꝟtutꝫ
ordinat⁹ ad finẽ illi⁹ ſpecialis virtutis ꝛ vlterius
ordinat⁹ ad ſuperiorẽ et cõez finẽ. ſiue hoc toto ꝙ
eſt actus ſic ordiatus et finis ad quem ordinatur
put hoc totũ ꝯprehẽditur ſimul rõe talis ordis
ẽ vn⁹ act⁹ ali⁹ realis ſm eſſentiã ĩ genere moris.
Si aũt dicatur ꝙ tales act⁹ nõ differant realiꝛ ꝛ
eẽntialiꝛ in genere moris. ſic. ſ. ꝙ pertineãt ad di
uerſas ꝟtutes ſꝫ accidẽtaliꝛ ſm diuerſos gradus
ad eandem ꝟtutẽ ptinẽtes eẽntialiꝛ: vt ſi dicaꝛ ꝙ
act⁹ alicuius ꝟtutis relat⁹ ad finẽ ſpecialẽ eſt bo-
num ſimpliciꝛ ꝛ etiã ꝟtutis ſimpliciꝛ nõ tamẽ pfe
ct⁹ ẽ nec act⁹ ꝟtutꝫ pfecte. qꝛ ſibi deficit ordo ꝛ re
latio pfectior. ꝛ ad pfectiorẽ finẽ ꝛ vt ſic ẽ act⁹ ali-
cui⁹ ꝟtutis q̃ vt ſic habet rationẽ ꝟtutis ſimpliciꝛ
licꝫ impfecte. Idẽ aũt act⁹ relat⁹ ad finẽ cõmunẽ
et pfectũ eſt pfect⁹ qꝛ in hoc ꝯſecut⁹ ẽ pfectionem
ad quã nat⁹ eſt ſꝫ ſic etiã ẽ actus eiuſdẽ ꝟtutis q̃
tñ vt ſic habet rationẽ ꝟtutis pfecte ꝛ hec videnꝛ
importare ꝟba phi. 5. ethicoꝝ. dic. virtus ſimplr
ꝙ ſũpta eſt eadẽ cũ iuſticia generali. eſſe aũt non
idem. ſed ſm qḋ alterũ quidẽ iuſticia eſt ſm autẽ
ꝙ talis habitus ſimpliciter virtus eſt. ¶ Dicen
dũ ꝙ hoc nõ valet. qꝛ cũ hmõi finis cõis ſit quod
dã bonũ in genere moris p ſe ꝛ eẽntialiter ad bo
nũ virtutis ptinens ſicut ꝛ finis quicũqꝫ ſpecialꝛ:
cum ex bonitate hmõi finis quandã perfectionez
conſequatur actus virtutũ ſpecialiũ. oꝫ ꝙ ad ali
quã virtutẽ aliam a virtutibus ſpecialibus p ſe ꝛ
primo pertineat ſicut quicunqꝫ alius finis ſpecia
lis ad aliquã virtutẽ pertinet. qꝛ ad nullam ſpeci
alem per ſe. et primo põt pertiere. codẽ eñ modo
ptinet ad vnã ſicut ad aliã et iõ ſicut hmõi finis ẽ
cõis ſiue gñalis. Ita etiã opꝫ ꝙ ad aliquã aliam
virtutẽ etiã cõez ptineat: nec põt talis diuerſitas
ĩ actu ex diuerſo ordie ad diuerſos fines facere di
uerſitatẽ ſolũ accidẽtalẽ ſm pfectũ: ꝛ ĩpfectũ in
eadẽ ſpecie: qꝛ talis diuerſitas ſcḋꝫ pfecti⁹ ꝛ ĩper
fectius in eadem ſpecie ſiue ſm magis et minus
eſt ſcḋm intenſius et remiſſius que non ſumuntur
ex habitudie ad diuerſos. ſed alio mõ. fine tñ nõ
variato. Nec põt dici ꝙ hmõi finis p ſe ptieat ad
actũ alicui⁹ ꝟtutꝫ ſpãlis vt ꝯplemẽtũ ꝛ pfectiuũ il
lius in eſſe ſpecifico morali. qꝛ cũ actus ꝟtutis ha
beat formã ꝛ ſpẽm in gñe moris a fine pñcipaliꝛ
nullus actus virtutꝫ ſpãlis eẽt virtuoſus ſimplr
niſi illũ finẽ cõez icluderet: ꝙ ſi oẽs icluderẽt tũc
oẽs ꝟtutes eẽnt vna ꝟt⁹ ſm ſpẽm. et nõ differunt
virtutes ſpãles abĩuicẽ eẽntialiꝛ ꝛ dfa ſpecifica
ſed ſolũ materialiꝛ. ſicut poniꝛ de iuſticia legali/
ſi bñ intelligatur ꝙ eſt virtus vna ſm eẽntiam ꝛ
ſpẽm: eſt tñ oĩs virtutis ſiue oĩs virt⁹ materialiꝛ
cũ ergo ab oĩbus ponãtur virtutes ſpãles hẽre fi
nes ſpãles intrinſecos ſpẽ differẽtes nõ põt poni

ꝙ ab hmõi fine cõi eis intrinſeco ſpẽm habeant:
ſm qḋ adiuicẽ ſpẽ diſtinguũtur. Sed qꝛ fines ſpe
ciales ſpãliũ virtutũ ſũt fines ſub fine: qꝛ ad illuꝫ
finẽ cõem extrinſecũ ordinabiles. nõ quidẽ ꝟtute
ppria ipaꝝ virtutũ ſpãliũ: qꝛ nullã eaꝝ tranſcen
dit ex ſe finẽ ſibi pprĩu hoc fiet virtute alicui⁹ vir
tutꝫ ſupiorꝫ et potioris ꝛ cui hmõi finis cõis ẽ pp
us et q̃ nulli virtuti ſpãli pprius eẽ põt. Sunt ei
iſti fines diuerſaꝝ rõnũ. ꝛ ad hoc ꝙ hõ bene ſe ha
beat reſpectu illoꝝ ſunt diuerſe difficultates: qa
amota vna p exercitiũ actus alicui⁹ virtutis ſpã-
liter in ordine ad bonũ hoĩs ſm ſeipm q̃ꝫ amoue
ri nichil aliud eſt q̃ꝫ virtutẽ ſpecialẽ ſm ei⁹ pprĩã
rõem in aliquo pter bonũ ipſius acquiri nõ amo
uetur alia q̃ eſt reſpectu boni alieni ſiue in ordine
ad bonũ cõe niſi hõ etiã exerceat actũ illi⁹ ꝟtutis
ſpecialis in ordine ad talẽ finem ſicut p experiẽ
tiã patere poteſt: ꝛ ſic dicit phs ꝙ multi in pprĩis
bene vtunꝛ virtute. in hĩs aũt que ad alterũ non
verum ẽ tamen ꝙ pro tanto finis talis ẽ cõmunis
ſic pertinens ad quancunqꝫ ſpecialem virtutem
vt finis tamen extrinſecus ꝙ habẽs virtutẽ ſpeci
alẽ nõ ita virtuoſe vtitur actu illius virtutis: ta-
men vtitur eo p hmõi virtutẽ in ordine ad ſeipm
vel ad bonũ ſuũ propriũ ſicut vtitur eo in ordine
ad bonũ cõe ꝙ ſit p virtutẽ ſupiorẽ ꝛ cõmunẽ/ nec
tñ hmõi virtus ſpãlis cũ ſit act⁹ ei⁹ ordiaꝛ ad fi-
nẽ altiorẽ trãſit ĩ ſpẽꝫ ꝟtutis cõis/ nõ eni ſic ꝟtu-
tes ſpẽ differẽtes cõmiſcẽꝛ nec ipa virt⁹ ſpecialis
ex hoc pfectior reddiꝛ ſꝫ in ſua ſpecifica pfectõe ꝛ
entitate ſcḋm ſe manet ſed verum ẽ ꝙ virt⁹ genera
lis hñs actũ cũ ſuo fine cõphẽdẽs ẽ virt⁹ pfectior
et ille act⁹ etiã virtutꝫ ſpecialis inquãtum eſt actu
materia virtutis pfectioris põt dici pfectior pfec
tiõe talis virtutis cõmũis quam habẽt ex pfecti-
one finis. Ex pdictis igꝛ patet quomõ intelligẽ
da ſũt verba philoſophi pallegata/ patꝫ etiã quõ
eſt ponẽda aliqua virtus que ẽ iuſticia generalis.
¶ Quantũ ad ſcḋm pñcipale de aĩcitia politica
declarãt illi duo vnũ ꝙ aĩcicia ẽ virt⁹. Scḋo ꝙ nõ
ẽ ꝟtus gñalis. ¶ Quantũ ad primũ ſm eos ẽ in
telligẽdũ ꝙ videꝛ aliquibus ꝙ amicitia ſm phm — 2. articul⁹ Idẽ deſõ tib⁹ ĩ quo libet.
ſi ſit virt⁹ ſed aliõ ꝯñs ad virtutẽ ꝛ ex pte amãtꝫ
qꝛ aĩcicia. ꝛ ex pte amati ꝟtuoſa eſt pp bonũ hone
ſtũ videꝛ eſſe in amãte ex eo ꝙ p virtutes que ſũt
ipſũ bonũ honeſtũ ſcḋm habitũ appetitus ei⁹ ſic
cõuenienter ẽ diſpoſit⁹ ꝙ bñ afficiꝛ ad oẽ bonũ ho
neſtũ et iclinaꝛ ad opatiões honeſtas et ſic amare
aliquẽ propꝛ bonũ honeſtũ ꝙ ẽ in amato videꝛ eẽ
ꝯñs ad bonũ honeſtũ et virtutꝫ ꝙ ẽ in vtroqꝫ ꝛ ſic
verificaꝛ diſtinctio phi in pñcipio. 8. ethicoꝝ ſolũ
pro altera parte. ſ. ꝙ amicitia proprie non eſt virt⁹
ſcḋm eſſentiam ab alĩs diſtincta ſed eſt cum vir-
tute quia bonum virtutis exigit et illud ſequitur
ſicut dictum eſt. ¶ Sed melius videꝛ dicendum
ꝙ dictã diſiũctia vĩ copꝛatie hñs p vtraqꝫ pte ꝟifi
ceꝛ ꝛ ꝙ aĩcicia ꝟe ꝛ pprie ſit virt⁹ ſpecialꝛ ab alĩs
ꝟtutib⁹ eſſentialiꝛ diſticta ꝛ ꝙ etiã ẽ cũ ꝟtute alia
ſ. quã coexigit: ꝛ reqrit in acĩs. ¶ Iſta tñ aĩcicia
ñ ẽ ſic ꝯñs ad ꝟtutẽ ſiue cũ ꝟtute q̃ ĩ oĩ hñte bonũ
ꝟtutꝫ reſpectu cuiuſcũqꝫ bonũ ꝟtutꝫ hñtꝫ ſit talꝛ
amicicia/ ꝛ ꝙ etiã ĩter illos dicit quos hmõi ami
citia iueiꝛ ſtatĩ cũ habeꝛ bonũ ꝟtutis ſcḋm alias
ꝟtutes quas requirit ſimꝛ etiam ipa amicitia ha
beatur. et ſi ſit aliqua amicicia ſit ꝯñs ad bonum
virtutis inclinatur: ſic ad omnem alium in quo

etiã eſt bonũ virtutis ꝙ eũ diligit ppꝛ ſe ꝛ ꝙ vult
ei bonũ: talis amicicia nõ dicit aliquem hitũ ſm
eſſentiã diſtinctũ ab alĩs ꝟtutib⁹: ſꝫ eſt ſic ꝯſeqñs
alias virtutes ꝙ ſtatim ĩſurgit act⁹ talis amoris
inter tales q̃ſi mõ q̃dã naturali abſqꝫ hitu aliquo
ſpãli. ¶ Qꝫ aũt vt dictũ eſt ſit q̃dã amicicia q̃ eſt
virt⁹ ſpãlis ſm intẽtionẽ phi põt patere ex dictis
phi ꝛ ꝯmẽtatoris circa pñcipiũ. 8. ethicoꝝ. vbi di
cit phs ꝙ amicicia videꝛ ꝯtinere ciuitates ppter
ꝙ legis poſitores magis circa ipſam ſtudẽt q̃ꝫ cir
ca iuſticiã: qꝛ etiã iuſti exiſtẽtes indigẽt amicicia
Nec eñ ꝛ multa alia ꝟificarenꝛ nequaq̃ꝫ de ami-
cicia ſi ipa nõ eſſet q̃dã virt⁹ eſſentialiter ab alĩs
diſtincta: qm̃ ſi ſic nõ eſſet/ alĩs habitis habereꝛ.
5 ¶ Itẽ hoc deꝛminat ibi ꝯmẽtator dicẽs. Eſt aũt
amicicia vna virtutũ moraliũ ſicut fortitudo ꝛ tẽ
perãtia. Ex hoc probat ꝙ eſt circa actiões ꝛ paſ-
ſiones ſicut reliq. et ei amare q̃dã paſſio ẽ/ ꝛ actio-
nes ſunt amabiles ſiue amicabiles. docet eñ ꝙ in
hoc qḋ eſt amare vt p paſſione accipiꝛ/ eſt accipe
ſupabũdantiã ꝛ defectũ: et ideo etiã mediũ. Aliq̃
eñ ſupabundãt ꝛ quaſi maniace vtunꝛ in amore/
q̃lis dꝛ q̃dã cayr⁹ nõĩe ad patrẽ ſuuꝫ fuiſſe: q̃ neqꝫ
viuere volebat mortuo patre. Ali⁹ autẽ ſic deficit
et ſic eſt ſeuer⁹ ꝙ q̃ſi impaſſibilis exiſtens neqꝫ vo
lens neqꝫ potẽs eſt amare. Alius autẽ medio mo
do vtẽs eo qḋ eſt amare amicus eſt. ¶ Qꝫ autez
4 ita ſit videꝛ: qꝛ oĩs habit⁹ laudabilis virt⁹ eſt: ami
cicia aũt ẽ habit⁹ laudabilis. ꝙ aũt illud qḋ noĩe
amicicie ĩportaꝛ ſit laudabile eſt manifeſtuꝫ. Qꝫ
autẽ ſit habit⁹ videꝛ: qꝛ nõ ſtatim hõ virtuoſus ẽ
ſic diſpoſit⁹ erga aliã aliquã pſonã determiatã ꝙ
ei ſpãliter p alĩs cõuiuere ſit delectabile/ et ami-
cabilia opa/ q̃ ſcꝫ nõ ex debito ſꝫ mere liberaliter
exhibenꝛ/ erga ipſum delectabiliter exercere: ſed
talis diſpoſitio conſuetudine acquiriꝛ et firmaꝛ.
vnde dicit phs. 8. ethicoꝝ ꝙ amicicia indiget tpe
et ꝯſuetudine vt ſe ĩuicẽ poſſint cognoſcere ꝙ ſint
amicabiles. i. virtuoſi et ꝙ ſint amici. ¶ Itẽ dicit
ꝙ licet loca nõ diſſoluãt amiciciã p ſe ſm opatio-
nẽ: ſed tñ ſi diuturna abſentia fiat/ amicicie videꝛ
obliuionẽ facere. vnde dictũ ẽ multas amicicias
non appellatio diſſoluit: qꝛ nichil eſt ita amicorũ
ſicut cõuiuere. nõ tamẽ ppter hoc ſi amicicia diſ-
ſoluaꝛ/ alie virtutes pereũt. ¶ Et ex iſtis patꝫ ꝙ
amicicia eſt q̃dã habit⁹ ex cõſuetudine ꝛ frequen
tia actuũ acq̃ſit⁹: qḋ etiã declarat phs in eodẽ. di
ſtiguẽs eñ iter amiciciã ꝛ amationẽ/ dicit ꝙ ama
tio aſſimilaꝛ paſſioni/ amicicia autẽ habitui. ama
tio autẽ ſimplex põt eſſe ad inaĩata. amici autẽ re-
amãt cũ electione. reamare eñ qḋ ptinet ad rõnẽ
amicicie qḋ nõ eſt niſi rationabilium adinuicẽ/ nõ
fit niſi ex electione. electio autẽ ab habitu fit: ꝛ bo
2. articul⁹ num volũt amatis illoꝝ grã nõ ſm paſſionẽ ſꝫ ſm
habitum. ¶ Quantũ ad ſcḋm an ſit virt⁹ genera-
lis. dicunt de tali virtute amicicie q̃ eſt virt⁹ mora
lis ꝙ nõ eſt virt⁹ gñalis: et planũ eſt ꝙ nõ eſt gene
ralis a gñalitate vꝛ cõitate obiecti ꝛ finis pñcipa
lis: qꝛ nõ reſpicit bonũ multitudis ſiue cõitatis:
ſed tm̃ bonũ vnius vel paucoꝝ. qꝛ in eodẽ. 8. dicit
phs ꝙ multis eſſe amicũ ſm pfectã amiciciã non
cõuenit: qꝛ tñ talis amicicia q̃ ſcꝫ eſt ppter bonuꝫ
virtutis/ ꝛ ad quã vt pdictũ eſt plura reqrunꝛ de
quib⁹ nõ põt haberi certitudo reſpectu multoruꝫ.
Ipſa eñ eſt pfecta et q̃ſi maxima q̃ põt eſſe inter
hoĩes ſm curſum naturalẽ/ ꝛ cuidã ſupabundãtie

in amãdo aſſimilaꝛ. ſupabundãs autẽ amor nõ eſt
natus fieri ad multos. ideo. ꝛc. ¶ Eſt tñ ſic gñal- 2
lis: ſicut amor quo q̃s amat ſeipſum põt dici ge-
neralis nõ gñalitate finis cõis vt dictũ eſt: qꝛ nõ
diſponit ꝛ pficit hoĩem in ordine ad multitudinez
cuius ſit pars: ſed in ordine ad ſeipſum et ſic in or
dine ad bonũ vnius tm̃: ſed qꝛ iſtud min⁹ bonũ qḋ
amãs vult ſic amato nõ cõſiſtit in bono vnius vir
tutis tm̃: ſed ſub quadã gñalitate indeterminate
includit oẽ bonũ poſſibile illius cui⁹ bonũ reſpi-
cit ille amor. ideo quadã gñalitate alicui⁹ totius
q̃ſi ĩtegralitatis multa in ſe aggregãtis eſt hmõi
virtus generalis/ nõ ſm ſuã eſſentiã et naturam:
ſed q̃ꝫtũ ad obiectũ materiale qḋ reſpicit. ſ. q̃ꝫtuꝫ
ad bonum qḋ amãs vult illi q̃ p ſe ꝛ ppter ſe ama
tur. Sicut eñ in iuſticia legali p ſe obiectũ eius ꝛ
pñcipale eſt cõitas ꝯtinẽs multos quib⁹ p iuſticiã
iuſtus vult et opaꝛ nõ ſolũ vnũ bonũ determina-
tum ſed oẽ bonũ qḋ cedit ad pfectũ illi⁹. et ſic eſt
generalis reſpectu duorũ ſcꝫ reſpectu ei⁹ cui vult
et operaꝛ bonũ: et reſpectu boni qḋ vult ꝛ operaꝛ
Ita etiã in pposito/ obiectum pmũ et principale
amicicie pprie dicte. ſ. ꝙ ppter ſe amaꝛ/ nõ eſt ali
qḋ bonũ cõe ſed determinatũ aliq̃d: ſed obiectuꝫ
ſecundariũ qḋ. ſ. amãs vult amico/ hꝫ cõitatẽ mõ
ſupradicto. ¶ Non ſic autẽ de alĩs virtutib⁹ ſpe- 3
cialib⁹: qꝛ illud bonum vni⁹ qḋ reſpiciunt cõſiſtit
p ſe in quodã bono determinato vni⁹ virtutis tm̃/
qḋ pꝫ in tẽperãtia ꝛ in alĩs. Tẽperat⁹ eñ intẽdẽs
operari: ſm tẽperantiã nõ intendit agere niſi que
ſunt bona ſibi et q̃ cõueniunt ſibi ſm ea q̃ ſolũ ad
virtutẽ tẽperãtie ptinent. Amicus autẽ intendẽs
opari ſm virtutẽ amicicie qua diligit ſeipſum vel
aliuꝫ amicũ nõ intẽdit deꝛminate agere q̃ ſunt bo
na ſibi vel q̃ cõueniũt ſibi ſm ea q̃ ad virtutẽ tẽpe
rantie ptinẽt: ſed q̃ ptinẽt ad oẽ gen⁹ virtutis qua
pfici põt qui ſeipſum amat ꝛ amicus quẽ amat. et
ſm hoc amicicia qua ſe q̃s diligit vꝛ alterã pſonã
deꝛmiatã ꝯſideratã ĩ ordie ad bonũ qḋ amat amo
re amicicie/ nõ eſt aliq̃ modo generalis virtus: qꝛ
illud eſt aliq̃s hõ determiat⁹: reſpiciẽdo tñ ad bo
num qḋ amat amore cõcupiſcẽtie ſcꝫ ad bonũ qḋ
amans vult amico/ ſic eſt aliquo mõ virt⁹ gñalis:
qꝛ bonũ tali modo amatũ ꝯtinet quadã gñalita-
te oĩa bona q̃b⁹ cõuenienter pfici põt amic⁹. ¶ Et 4
ex his patet quõ hmõi amicicia eſt virt⁹ realiꝛ dif
ferens ab alĩs virtutib⁹ conſiderãdo illud quod
ad obiectum virtutis ptinet: qꝛ obiectum ei⁹ pri-
mũ ꝛ pñcipale ẽ pſona rõnalis alia a pſona amã-
te in qua eſt bonum honeſtũ rõne cui⁹ eſt ppter ſe
amabilis et q̃ſi obiectũ ſecundariũ eſt oẽ bonũ
poſſibile illi ineſſe vel habere/ ſalua tñ pportione
et habitudine illius ad amantẽ ſm rõnẽ talis ami
cicie. ¶ Et ſiꝛ amicicia eſt virt⁹ qua pficiꝛ hõ in
ordine ad aliũ nõ quẽcunqꝫ ſed determiate ad ta
lem modo pdicto vt nõ ex debito iuſticie inclineꝛ
ſed ex honeſtatis cõplacentia libere ſe inclinãs il
li/ vt velit ſibi bonũ et opereꝛ nõ aliqḋ quidẽ de-
terminatũ ſꝫ quodã modo oẽ bonũ ſibi cõueniẽs
Patet autẽ p virtutes alias et ſingulas diſcurrẽ
do quõ habent alia obiecta. ¶ Preter hanc ami-
ciciam ſic pprĩſſime dictã determiat phs de alĩs
multis modis amiciciarũ que fundanꝛ ſup cõica
tionib⁹ diuerſis ſm quã iueniꝛ inter amantes ha
bitudo ſcḋm rationem alicuius debiti et iuſti: et
ideo magis pprie ad iuſticiam reducũꝛ q̃ꝫ pdicta

amicicia: propter quod etiã in illis non inuenitur
vnde debeãt dici virtutes generales: qꝛ q̃libet ha
bet determinatũ obiectũ. Itẽ nec in eis inuenitur
generalitas illa q̃ est in amicicia p̃dicta magis ꝓ
prie dicta: qꝛ amicus alteri⁹ ſm illos modos ami
cicie nõ amat aliũ sicut seipm siue sicut alterũ se.
Amicicia eñ de cui⁹ rõne est sic amare/nõ est nisi
vna ꝛ vnius rõnis: sed amat aliũ sicut q̃dã alte-
rum/aliquo tñ mõ ſm aliquã habitudinẽ determi
natã sibi ↄiunctũ/sicut patet in singulis ĩducẽdo.
ꝛ ideo etiã amãs aliũ ſm aliquẽ modũ dictarum
amiciciarũ p se et rõne hmõi amicicie nõ vult nec
opaꝫ tali amico oĩa bona q̃ sibiipsi vult sicut cõue
nit in alia amicicia ꝓprie dicta/ sed bona determi
nata ſm exigentiã habitudinis ꝛ cõicationis sup
quaꝫ hmõi amicicia fundaꝫ: quia talia bona vult
amãs amico ſm hmõi amiciciã inq̃tum hoc exi
git vt debitũ talis cõicatio ꝛ habitudo q̃ est inter
tales. ¶ Ex hoc autẽ ꝙ sic est realis et formalis
distinctio ĩter amiciciã ꝓprie dictã ꝛ alias/et etiã
inter diuersos modos amiciciarũ nõ sic ꝓprie di-
ctarũ põt cõcludi ꝙ amicicia est ꝑse virt⁹ essentia-
liter distincta ab aliis/ꝛ nõ est solũ aliqd ↄsequẽs
ad bonũ honestũ aliarũ virtutũ statim cũ habenꝫ
qꝛ lꝫ ex bona dispositione ſm alias virtutes ꝓ-
pte ꝛ faciliter inclineꝫ virtuosus ad aliquẽ actum
amoris: respectu virtuosi tñ ad hoc ꝙ talis ĩclina
tio fiat p modũ habit⁹ nõ sufficiũt virtutes alie: sꝫ
oportet ꝙ habeaꝫ p acq̃sitionẽ habit⁹ q̃ amicicia
diciꝫ. Unde dicit phs. 8. ethicoꝝ. q̃ cito adinuicẽ
amicabilia faciũt/volunt q̃dẽ amici esse. nõ sunt
autẽ statim: qꝛ nõ amici nisi sciãt se ĩuicẽ amicabi
les. i. virtuosos ꝛ amicos. Uoluntas igitur ami-
cicie velox fit sicut etiã dicit phs. 9. ethicoꝝ. ꝙ be
niuolẽtia amicabilis assimilaꝫ et amicicia videꝫ:
nõ tñ videꝫ esse amicicia/qꝛ fit etiam ex repẽtino
motu: amicicia autẽ nõ: qꝛ vt dicit phs in. 8. indi-
9 get tpe ꝛ cõsuetudine amicicia. ¶ Itẽ est intelli-
gendũ ꝙ sicut dictũ est/ amicicia cõiter dicta que
cõsequẽter quodã mõ se hꝫ ſm quãdã generalita-
tẽ ad bonũ honestũ virtutis qd sub quadã genera
litate respicit in quocũq; ĩueniaꝫ/ illa q̃dẽ habeꝫ
statim habitis aliis virtutib⁹ cũ actu interiori cu
iusdã beniuolẽtie simplicis ꝛ nõ sub rõne habitus
et virtutis. ¶ Et silr dicendũ est de iusticia lega-
li: q̃ etiã respicit bonũ cuiuslibet virtutis cui⁹ ob-
iectũ est bonũ ↄmune et alienũ: ꝙ nõ statim habi
tis aliis virtutib⁹ habeꝫ tali mõ: qꝛ ex hoc hõ si sit
disposit⁹ ꝙ velit bonũ alteri cuicũq; q̃tũcunq; ex
traneo in ordine ad bonũ cõmune ꝛ sit ꝓpt⁹ ad
hoc cooperari cũ effectu licet etiã quodã actu vo
luntatis cuiusdã simplicis beniuolentie velit cui
cunq; extraneo bonum in ordine ad bonũ ↄmune:
qꝛ bonũ cõmune est in quo vt dictũ est/includitur
bonum alienũ: sed qꝛ bonũ q̃tũcunq; extraneorũ
in ordie ad bonũ illud cõe quãdã arduitatẽ ꝛ dif
ficultatẽ specialẽ ĩportat q̃ nõ tolliꝫ sufficienter p
habitus aliarum virtutũ: nec p eas habeꝫ sufficiẽ
ter facultas et promptitudo respectu hmõi boni.
ideo p̃ter exercitiũ aliarũ virtutum requiriꝫ con
suetudo et frequẽtia multoꝝ actuum ad hoc ꝙ ta
lis habitualitas acquiraꝫ ¶ Ex predictis igitur
patet ꝙ ſm phm videꝫ ponẽda quedã amicicia q̃
vere ꝛ proprie est virt⁹ ab aliis essentialiter distin
cta: ꝛ hec non est virtus generalis. ¶ Ad rationẽ
ꝓ questione facta dicendũ ꝙ amicicia est virtus:
sed non est virtus generalis cuius ratio dicta est.

Questio quarta.

Quarto queriꝫ/vtrum p̃ter ca
ritatẽ ꝛ iusticiã sit aliqua vir
tus generalis? ¶ Et videtur
ꝙ nõ: quia de nulla alia dicit
phs. ꝙ sit oĩ virt⁹ nisi de iu-
sticia legali. ¶ Cõtra: qꝛ oĩs
generalitas in qua ferꝫ appe
titus pri⁹ est iudicata a rõne:
sicut igiꝫ in appetitu est virt⁹
generalis scꝫ iusticia: sic oportet ꝙ in rõne sit vir
tus generalis prudẽtia ¶ Rñsio. sex vidẽda sũt
Primo ꝙ ſm phm non est ponẽda talis amicicia
qualis est caritas. Scd̃o ꝙ ea supposita ſm fidem
ipsa est virt⁹ generalis qd supponebaꝫ in ista que
stione ꝛ in p̃cedẽti. Tertio poniꝫ differẽtia ĩter ge
neralitatẽ caritatis ꝛ iusticie. Quarto ostẽdeꝫ ꝙ
prũdẽtia est virtus generalis. Quinto ex hoc in-
ferꝫ vnũ correlariũ contra illos q̃ ponunt theolo
giã affectiuã et pure speculatiuã. Sexto tãgenꝫ ꝛ
soluẽtur q̃dã dubia circa istã q̃stionẽ et p̃cedentẽ.
¶ Quantũ ad primũ ſm quosdã est ĩtelligendũ
ꝙ non est ſm phm ponẽda talis amicicia q̃lis est
caritas: qꝛ vt dictũ ẽ amicicia fundaꝫ sup aliqua
cõicatione. nichil eñ sic ẽ amicoꝝ velut cõuiuere
8. ethicoꝝ. phs nõ nouit aliquã cõicationẽ specia-
lem cũ deo ꝛ substãtiis spiritualib⁹/ nec p̃sentem/
nec futurã. non eñ supponit ꝙ deus cõicet nobis
aliqua bona gratuita ĩmediate p ĩfusionẽ vel ali-
quo mõ: nec ꝙ ĩmediate cõionẽ hanc habeam⁹ ad
ipsum. ꝙ nostras orões et meditationes audiat
vel attẽdat. nõ supponit etiã ꝙ post hãc vitã exp̃s
siorẽ cõicationẽ cũ eo habeamus. vnde cũ phs dif
fuse tractauerat de amicicia/ ꝛ amicicie mõis plu
rib⁹. 8. ꝛ. 9. ethicoꝝ. nullã tñ posuit amiciciã quaꝫ
diceret virtutẽ gñalẽ: ĩmo cũ p̃ter amiciciã q̃ ma
gis ꝓprie ẽ virt⁹ essentialiꝫ ꝛ p se ab aliis distĩcta
q̃ est vni⁹ ad vnũ vel ad paucos ẽ ꝛ ĩter hoĩes ex-
traneos. i. nõ ↄiunctos ſm gñationẽ naturalẽ. tra
ctat etiã ibi de diuersis modis amicicie fundatis
sup aliqua habitudine speciali ĩter aliquos/ puta
parentũ ad filios ꝛ ecõuerso. viri ad vxorẽ: ꝛ gñã-
liter ĩperãtis ad ĩperatũ: ꝛ sic de aliis. ¶ In tali-
bus autẽ nõ est amicicia ꝓprie dicta q̃ nõ respicit
p se aliquod debitum/sed gratuitã et liberalem ꝛ
cõicationẽ eoꝝ q̃ ptinẽt ad amãtes: nec aliqua ta
lium habet generalis virtutis rationẽ: sed perti-
net ad virtutẽ aliquã specialẽ: q̃ ſm aliquẽ moduꝫ
specialẽ iusticia dꝛ/vel ad ipsam reducũꝫ hec ĩ ta-
lib⁹ ſm aliquẽ modũ specialẽ/vel ſm aliquã par-
ticipationẽ ratio amicicie et beniuolentie ĩueniri
possit: qꝛ tales inclinatiões volũtatis respectu ta
lium p̃sonarũ aliquã talẽ amiciciã videtur funda
ri sup obligatione naturali q̃ est ĩter tales ſm ha-
bitudinẽ naturalẽ inter ip̃os. Uñ phs. 5. ethicoꝝ
dicit ꝙ iustũ simplr ꝛ ꝓp̃e dictũ ẽ inꝫ hoĩes simplr
distinctos ꝛ q̃ simplr sunt alteri abinuicẽ: sicut cõ
tingit in duob⁹ hoĩb⁹ quorũ vn⁹ non est sub altero.
sed ambo sunt sub vno p̃ncipe. ¶ Inter alios aũt
qui non sunt simplr alteri/sed vn⁹ est q̃si aliqd al-
terius existẽs put fili⁹ est aliq̃d patris/et seru⁹ ali
quid dñi/nõ est simplr iustũ sed q̃dã scꝫ paternũ
vel dñatiuũ. et sic potest intelligi in aliis. Et iter
istos modos amicicie ↄprehẽdiꝫ amor dei eo mõ
quo ſm phm de⁹ tali amicicia est amãdus inq̃tuꝫ

scꝫ principiũ ꝛ causa essendi oĩbus aliis entibus.
Uñ dicit phs. 8. ethicoꝝ. Est aũt ad parẽtes ami
cicia filiis ꝛ hoĩb⁹ ad deos vt ad bonum et super-
cellẽs essendi eñ esse. ꝛc. et sic patet ꝙ nõ videtur
ſm intẽtionẽ phi. ꝙ ꝓprie dicta amicicia sit q̃dam
virt⁹ gñalis: nec tales modi amiciciarũ ꝓprie lo
quẽdo ptinẽt ad amiciciã ꝓprie dictã: sed magis
ad iusticiã vt dictum est. Unde dicit phs. 8. ethi-
coꝝ. Amicicia nõ est ad ĩaĩata/nec iustũ: sed neq;
ad bruta aĩalia/ neq; ad seruũ ſm ꝙ seru⁹: sed ſm
ꝙ hõ. videꝫ eĩ q̃dã iustũ esse oĩ hoĩ ad oẽm potẽ
tem cũ ipso cõicare lege/ↄpositione seu ↄuẽtione.
seru⁹ g̃ ſm ꝙ hõ cõicare poterit amicicia cũ dño.
¶ Preterea si ſm phm ponenda sit aliqua amici
cia q̃ sit vna virt⁹ cõis/q̃reꝫ q̃d sit obiectuꝫ ei⁹ qd
debet esse gñale vel ↄmune. aut eñ illud est bonũ
totius cõitatis/ꝛ sic nõ nisi iusticia legalis. nã et
si bonum cõe ꝛ bonũ vniuscuiusq; vt ad cõitatem
ptinet a virtuoso ameꝫ ꝛ ꝓmoueaꝫ cũ hoc habeat
rõnẽ debiti vt pꝫ ex p̃dictis/ꝛ cũ hoc nõ attendaꝫ
p̃ncipaliꝫ ad aliquã determinatã p̃sonã: q̃ princi-
paliter ameꝫ/et cui⁹ bonũ p̃ncipaliꝫ queraꝫ. ideo
hoc ad iusticiã ptinet/nõ ad amiciciã ꝓprie dictã
¶ Si dicaꝫ ꝙ amicicia gñalis est respectu boni
honesti vel respectu finis vltimi naturaliꝫ diligi-
bilis qd volum⁹ vnicuiq; ſm modũ ꝛ cõditionem
suã/ꝛ q̃tũ in nobis est ad hoc agim⁹ vt illud q̃libꝫ
assequaꝫ. cõstat ꝙ talis amicicia non habet ꝓprie
rõnẽ amicicie qua amaꝫ aliq̃d amore amicicie/sꝫ
ↄcupiscẽtie: qꝛ bonũ honestũ ꝛ finẽ vltimũ siue as
secutionẽ finis vltimi amam⁹ nobis ꝛ ꝓxis amo-
re cõcupiscentie. Amore autẽ amicicie amamus
directe ꝓximos volendo/faciẽdo/loquẽdo bona:
sic autẽ amare ꝓximos sub rõne cõis boni: inq̃tũ
scꝫ volum⁹ vnicuiq; bonũ ꝛ honestũ ꝛ etiã bonuꝫ
cõmodi. s. qd est aliq̃d cõitatis cui p se hoc bonuꝫ
volumus: qꝛ hoc bonũ sit ꝓxis volitũ licet nõ sit
p se obiectũ amicicie. i. aliq̃d qd p se ꝛ ꝓpꝫ se ame
tur/est tñ obiectuꝫ iusticie: ideo ptinere videꝫ ad
iusticiã legalẽ ꝓp̃e/ꝛ nõ ad amiciciã ꝓp̃e dictã. ta
li eñ virtuti maxime cõuenit qd dꝛ de iusticia le-
gali. s. ꝙ est alienũ bonũ q̃ñ ad alteruꝫ est: aliq̃ eñ
ↄferẽtia opaꝫ. Patet g̃ ꝙ ſm phm nõ poniꝫ aliq̃
amicicia q̃ sit amicicia ꝓprie dicta a iusticia essen-
tialiꝫ ꝛ pfecte distĩcta: nisi illa qua diligiꝫ vn⁹ aut
si plures diligũꝫ/pauci tñ sunt. et req̃rit talis ami
cicia aliquã equalitatẽ in amãte ꝛ amato: qꝛ vt di
cit phs. 8. ethicoꝝ. si multa distãtia sit/non adhuc
sunt amici. Et ideo oẽs alie amicicie de q̃bus tra
ctat phs in p̃mo libro sunt q̃dã iusticie siue ad iu-
sticiã ptinẽt. vnde dicit idẽ phs ꝙ oẽs cõicationes
speciales ↄtinenꝫ sub politica sicut quedã partes
entis inq̃tum ordinanꝫ ad q̃dã particularia com
moda. politica ꝟo ad cõem vtilitatem. et qꝛ ami-
cicie ↄsequẽter se habẽt ad tales cõicationes poli
ticas attẽdiꝫ etiã ſm vnãquãq; vrbanitas politi
ci ordinis. et ideo videꝫ esse quedaꝫ amicicie sp̃es
iusticie igiꝫ vt videꝫ nõ põt ſm phm inueniri ali-
qua virt⁹ gñalis nisi iusticia legalis. ¶ Si autem
dicaꝫ ꝙ cũ finis vltim⁹ hoĩs etiã naturalib⁹ possi-
bilis haberi ſm ꝙ in vita ↄtẽplatiua poniꝫ maxi-
mũ hoĩs bonũ: constat in cognitione dei ꝛ amore
eius siue in executione cognitionis ꝛ amoris dei:
et hoc ẽ bonũ cõe qd volum⁹ nobis ꝛ ꝓxis/ad qd
licꝫ amorẽ amicicie ꝓprie nõ habeam⁹ sꝫ ↄcupicẽ
tie: qꝛ tñ deus q̃ est obiectũ taliũ actuũ q̃bus ho-
mo finaliter perficiꝫ est aliq̃d p se ꝛ ꝓpter se ama-
bile. et sic etiã talis amicicia q̃ ẽ respectu boni cõ-
munis habet obiectũ qd est obiectũ amicicie pro
prie dicte. ꝛ in hoc videꝫ haberi ꝓpositum. s. ꝙ est
amicicia q̃dã vera ꝛ ꝓprie ꝛ vere est amicicia et est
virtus cõis. Non valet: qꝛ licet ita sit ꝙ tale obie-
ctum de se natũ sit esse obiectuꝫ amicicie ꝓprie di
cte saltẽ fidelib⁹ beatis: hoc tñ nõ ↄuenit ei/scꝫ ꝙ
est obiectũ actus quo volum⁹ nobis ꝛ ꝓxis vlti-
mũ finẽ q̃ est dei cognitio ꝛ dilectio: ĩmo obiectuꝫ
p se hmõi act⁹ est cognitio et dilectio quã nobis ꝛ
ꝓximis volum⁹ ꝓpter se. et sic nos ꝛ ꝓxim⁹ sum⁹
q̃ amamur p se ꝛ directe/ꝛ nõ de⁹ ſm se. s. ſm ꝙ est
aliqd bonũ ſm seipsum: cui scꝫ volum⁹ bonũ ꝓpꝫ
se: sed solũ inq̃tũ est cognitiu⁹ siue causa hmõi p-
fectionis nr̃e. ¶ Quãtum ad scd̃m ꝙ caritas est
virtus gñalis. dicunt q̃ supra/ꝙ qꝛ ſm veritatem
fidei alia est q̃dã cõicatio substãtiarũ spiritualiuꝫ
et hominũ inter se ꝛ cũ deo q̃ est summum bonum
oĩs boni: qꝛ bonũ cuiusq; pfectiori mõ in se conti
net q̃ ĩ creatura ↄtineaꝫ qua cõicatiõe iã pcipiãt
boni pfecte/ fideles autẽ ĩpfecte: sꝫ pfectã habẽt ĩ
spe. Ideo scd̃m veritatẽ fidei respectu talis boni
cõis est aliqua virt⁹ gñalis ponẽda: sed illa ꝓprie
nõ diceꝫ iusticia sed amicicia q̃daꝫ siue caritas: qꝛ
iusticia gñalis p p̃mo ꝛ principali obiecto habet
bonũ cõe siue toti⁹ cõitatis qd non respicit amici
cia ꝓprie dicta: qꝛ amicicia p obiecto hꝫ aliquam
determinatã p̃sonã rõnalẽ vel intellectualẽ ama-
tã ꝓpter bonuꝫ honestũ ipsi⁹ p̃sone dilecte cũ qua
p̃sona diligẽs habet aliquã cõicationẽ et ↄuersa-
tionẽ familiarẽ. et ideo virt⁹ gñalis politica ami-
cicia nõ põt dici: qꝛ amicicia hꝫ p obiecto p̃ncipa
li aliquã p̃sonã ĩtellectualẽ determinatã nõ ipsuꝫ
bonum cõe toti⁹ ciuitatis ꝛ oĩm quorũcunq; inq̃
tum ad illã cõitatẽ ptinent. si ergo sit aliqua virt⁹
cõis q̃ habeat p obiecto aliquã p̃sonã determĩatã
ĩtellectualẽ/talis tñ cõditionis ꝙ nõ possit cõue-
niẽter amari nisi simul cũ ipsa/siue ꝓpꝫ ipsam bo-
num cõe siue tota cõitas ameꝫ. et ideo habens ta
lem amiciciã et amato pricipaliter/ primo ꝛ prĩci
paliter velit et opeꝫ bonum/ꝛ ꝓpter ip̃m etiam to
ti cõitati. talis virt⁹ põt dici amicicia inq̃tum est
ad determinatã p̃sonã ĩtellectualẽ primo ꝛ prĩci-
palr ꝓpter se amatã. põt autẽ dici gñalis inq̃tum
est ad totã cõitatẽ ꝓpter illã p̃sonã amatã. sed vir
tus theologica. s. caritas p obiecto principali ha
bet aliquã p̃sonã determinatã ĩtellectualẽ. s. deuꝫ
ipsum q̃ ꝓpter se ꝛ ꝓpter bonum honestũ qd ipse
est summe diligiꝫ et est diligẽdus/ ꝛ q̃ hꝫ aliquam
cõicationẽ nobiscum ſm ꝙ nobis suã btitudinem
cõicat pfecte in alia vita ꝛ impfecte in hac vita in
qua etiã cõicat nobis nũc bñficia spũalia: p q̃ iam
aliquo modo impfecte cũ ipso cõicationem habe
mus ſm actus vite ↄtẽplatiue q̃ multũ diciꝫ a cõ
tẽplatione phoꝝ circa deũ meditãdo/ ip̃m orãdo
et ab ipso ĩmediate ĩfluẽtias spũales recipiẽdo/p
quas ꝛ disponimur et adiuuamur: vt illam q̃ erit
in alia vita pfecte assequamur. Sup hmõi ergo
cõicatione vel ↄuersatione q̃ est et nata est esse in
creaturas rõnales adinuicẽ in deo et ꝓpter ip̃m
fundaꝫ virtus q̃ amicicia vel caritas dꝛ. de qua cõ
municatione põt exponi illud. 1. Corin. 1. Fidelis
deus ꝓpter quẽ vocati estis in societatẽ/scꝫ nõ so
lum angeloꝝ sed filii eius. Est igiꝫ possibilis vni-
cuiq; ↄuersatio siue cõicatio familiaris cum ipso

et alijs substātijs spūalib9/ nō qdē fm vitā exte=
riorē corpalē z sensibilē:qz spūs est de9:sed fm vi=
tā spiritualē et scdm mentē in p̄senti statu q̇dē im
perfecte/fm illud ad Philip.3.Nostra conuersa=
tio in celis est.pficiet autē in futuro qñ videbim9
deum facie ad faciē/fm illud Luc.22.Vos estis
q̄ pmāsistis mecum in tribulationib9meis:et ego
dispono vobis sicut disposuit michi pr̄ me9 regnū
vt edatis z bibatis sup mēsam meā in regno meo
glosa.hec est mutatio dextere excelsi: vt q̄ hūiles
nunc gaudēt ministrare cum seruis tūc sublimes
sup mēsam dñi ppetuis dapib9 alant. Mēsa autē
q̄ oībus sctis est ad fruēdū pposita/ est celestis vi
te glīa in qua saturabunt fruendo.s. olim deside-
rato z amato gaudio sūbi boni.Per hoc autē pa=
tet q talis virt9vere est amicicia inq̄tū p̄mū z p̄n
cipale obiectū eius est vna psona intellectualis.
Sed qz lz obiectū hmōi virtutis amicicie sit qd=
dā bonū singulare inq̄tū est q̄dā essentia z natura
in se subsistēs ab oī alia natura distincta/quādam
tñ hz bonitatē cōem virtute inq̄tū in ipo rō oīs bo
ni pfecte ptinet/z inq̄tum bonū cuiuslibz creatu
re nō est nisi q̄dā participatio talis boni/et est de9
illud bonum solū qd ppter se z p̄mo est amādum
z in quo quodā mō oīa alia amant. Unde de hoc
tractans Augustin9.8. de trinitate.ca.8.sic dicit.
Nō amat q̄s aliq̄d nisi qz bonū. et sic nō est aliq̄d
p se z p̄mo obiectū amoris nisi illud qd est oē bo=
num. Si eñ aliqd pticulare bonū esset p se z prīo
obiectum amoris/bonū illud qd est quasi oē non
amaret nisi in ordine ad illud vel ppter illud.vñ
Augustin9dicit ibi.Bonū hoc z bonū illud:velle
hoc z velle illud.tolle hoc z tolle illud/ q̄ partici=
patiōe boni bona sunt:et vide ipsum bonum si po
tes z ita deū videbis.nō alio bonum modū: sz bo
num oīs boni/z cui9participatiōe bona sunt alia.
sic amādus est de9/non hoc vel illud bonū: sed ip
sum simplr̄ bonum.vñ idē Augu.Pudeat autem
cū alia non ament nisi qz bona sunt eis inherendo
nō amare bonum ipm vnde oīa bona sunt. Illud
ergo est p̄mo z p se obiectum amoris pfectū:sz in
hoc etiā oīa alia in ipso z ppter ipsum amant. Sz
qz vt dictū est amor amicicie pprie habet ad natu
rā intellectualē vel rōnalē/amicicia q̄ p se et p̄mo
habet ad summū bonū qd de9ē/et ex psequēti ppt
ipsum habet ad oēm creaturā itellectualē z rōna
lē inq̄tum sunt q̄si de familia eius cū ipo.s.amica
biliter puiuētes vel cōuiuere potētes.qz eñ ami=
cicia fundat sup aliqua cōicatione/non de9 pprie
habet amiciciā nisi ad illos cū q̄b9 delectabiliter
cōuiuit.nec nos debem9 hr̄e amiciciā ppter deuz
nisi ad illos q̄ sic cōuiuūt/vel inq̄tum conuiuere
apti nati sunt. Ideo talis amicicia vel virt9amici
cie qua.s.amam9 p̄mā substātiā intellectualē pri=
mo z pricipaliter ppter seipsam/z oēs alias ppt
illā vere est amicicia z est virt9 gñalis:qz ppriū est
ei q se extētit ad totā pitatē siue ad oēs psonas q̄
ptinēt ad cōitatē vel ad cōicationē btitudis eter
ne sup quā hec amicicia p̄ncipaliter fundat. Pa=
tet ergo ex p̄dictis q loq̄ndo de virtutib9 moralib9
id est appetitiuis duo sunt gña virtutū gñalium.
Una scz q̄ respicit bonū cōe fm cōicationē: q̄ attē
dit solū in vita p̄senti fm ea q̄ solū ex naturalib9
nobis possibilia et cōueniētia reputantur: nec ad
aliud vlteri9ordiatur:z q̄ ad cōicationē phoz pti
net. z hec est iusticia legalis. Alia vero est caritas
et qz bonū q̄to cōi9 tāto diuini9 et dignius.bonū
autē qd attēdit i caritate est cōi9z ideo diuinius:
imo est ipse de9vt obiectum p̄ncipale.et i hoc etiā
alia oīa bona cū illo cōicationē habentia/oportet
ponere q iter morales de quibus tractare habēt
phi in sciētia:legalis pfectissima est: ppter qd de
ipsa dicit phs.5.ethicoz.q est p̄clarissima virtutū
et pfecta maxime virt9est:qm pfecte virtut; vsus
est:sed caritas inter oēs simplr̄ est pfectior z nobi
lior de qua dicit Augustin9.xi.de trini.ca.99. nul
lum isto dono dei excellētius est quod solum di=
uidit inter filios regni eterni z filios perditionis
eterne. Hic tñ includit vnū dubium:qz si verū
est qd dixerit in p̄mo articulo q amicicia pprie di Obijcit doctor.
cta excludit rationē debiti/z includit rōnē gratui
ti:ppter qd fm eos amicicia ad parētes/piuges
dños:et ad deū ē magis iusticia q̄ amicicia. Sic
multo min9caritas erit amicicia ppe dicta:nec re
spectu dei:nec respectu pximi:qz null9 act9 virtut;
habet magis rōnez debiti/fm illud.Nemini q̄cq̄
debeatis:nisi vt iuicē diligatis. Iterū.Hoc est p̄=
ceptū meū vt diligatis.zc.qz in his duob9mādat;
vniuersa lex pendet et pphete. Quantū ad ter
tiū de differētia iter gñalitatē caritatis z iusticie: 3.articul9
dicunt q differunt iste due virtutes gñales q̄tuz
ad modū generalitatis in hoc q illa q̄ ve et pprie
est iusticia est generalis p̄mo z p se nō solum gene
ralitate causalitatis z virtutis z solū quasi p mo
dum imperij/que scz non habeat alijs p se vti siue
actus earum exercere sed solum imperare vt sibi
in ordine ad finē suum magis principalē sub mini
strantibus z aliqua sibi necessaria ad hunc finem
suum respectu cuius habet actus pprios z distin=
ctos ab alijs z exercitium imperantib9 put virt9
vel ars ad quā ptinet vltimus finis imperat vir=
tutibus z artibus ad quas ptinēt alij fines secun
darij:sicut militaris iperat eq̄stri.vt dr.1.ethicoz.
sed est gñalis gñalitate cuiusdā ptinētie p modū
totius q̄si integralis/z rōne finis/z rōne materie
in se multa vt partes suas aggregātis sicut dictū
est: ppter qd alijs virtutib9 nō solum hz iperare:
sed habet p materia vti actib9 earū sic q habet ip
sos exercere. Alia vero q̄ vere et pprie est ami
cicia/cuius p̄mum z p̄ncipale obiectum nō est ali
quid cōmune formaliter:sed aliquo mō virtute ē
generalis p̄mo z p se generalitate causalitatis et
generalitate virtutis:qz inq̄tum illud suū primū
et p̄ncipale obiectum est summū bonū/z est finis
vltimus totius humane vite extendit se ad actus
totius humane vite per modum cuiusdam impe=
rij nō quasi eliciēs omnes actus specialiū virtu=
tum/sed eis quasi quibusdā ministris vtēs vel in=
strumētis magis pprie vt bono amato magis pla
ceat z in amore eius amplius roboret et mereat
qd ad ei9 p̄sentiā vt eo pfruat valcat puenire:sed
inq̄tum obiectū ei9 secūdariū est cōe formalit:ex
psequēti est generalis consilī gñalitate qua iusti=
cia p̄dicta dr generalis/z in hoc etiā virtualiter
est quodā mō iusticia gñalis inq̄tum vim et effi=
caciā cōsimilē illi habet. Ex p̄missis igit patz
q aliter se habet caritas respectu aliarū virtutuz
quib9vtit materialit/et aliter iusticia legalis:qz
iusticia legalis sic respicit alias virtutes et actus
earū vt materiā q respectu sui obiecti pricipalis
siue finis cōis nō habet aliquā materiā propriam
vel proprias opatiōes alias a materia z ab acti=

bus specialiū virtutū. Unde sic est inseparabilis
ab alijs virtutibus vt a sua materia/q nō hz act9
pprios suos fm se. q̄bus suppositis nichilomin9
actus specialiū virtutū ad finē hmōi gñalis virtu
tis ordinant p actum ppriū z separatuz ab actib9
aliarū virtutū ipsi9 gñalis virtutis/ sicut ptingit
de caritate z alijs virtutib9: qz caritas nō solū hz
finē z obiectū p̄ncipale sibi propriū: sz respectu il
lius hz etiā pprias opationes q̄ non sunt opatio=
nes aliarū virtutū.s.deū amare z velle bonum sic
ppter se.et ideo caritas sic est virt9essentialit di=
stincta ab alijs q pōt esse in actu suo primo absq̄
hoc q adsit act9alteri9virtutis: ita q qñ assumit
actus alteri9 virtutis specialis in ordine ad finez
caritatis/cōcurrūt ibi due virtutes z due opatio
nes duarū virtutū q̄ sunt abinuicē separabiles sic
q vtraq̄ p se erit q̄dā virt9habēs suā ppriā opa=
tionē sicut patet iducēdo: put etiā appet in duo=
bus vicijs/quoz vnū cū suo actu ad finē alterius
ordinat. Ratio autē hui9 diuersitatis pōt esse: qz
illud qd est p̄ncipale obiectū z finis iusticie lega=
lis.s.bonū cōe siue bonū cōitatis est bonuz qd nō
diligit amore amicicie sz amore pcupiscētie:sicut
etiā cōtingit in obiectis p̄ncipalib9aliarū virtu=
tū specialiū p̄ter amiciciā:et ideo sicut spāles vir
tutes alie ab amicicia nō habēt aliquas proprias
rōnes respectu suoz ppriorz obiectoruz alias ab
illis p quas tales fines attingunt/ita etiā est i iu=
sticia legali respectu materie vel actuū specialiuz
virtutum:secus autem est in caritate.ergo.zc.
Q; autē dicūt hic iusticiā legalē nō hr̄e ppriū
actum/iprobatū est in p̄cedēti q̄stione. Item q
dicunt qñ caritas vel alia virt9assumit actū alte=
rius esse duas opationes/nō est intelligēdū ines=
se nature sed q in volūtate nō sunt duo act9simul
nec boni nec mali.vñ q̄ vult mechari vt furet/nō
habet tunc nisi vnū velle:sed in esse moris sunt bīi
duo mala/z silr̄ econuerso duo bona: nisi dicat q
malum ptingit ex particularib9defectib9:bonum
autē ex tota causa.vnde magis videt etiā in gene=
re moris esse min9pfect9act9 q̄ elicit in duab9vir
tutibus.licet ecōuerso sint duo pctā/cū vnū malū
4.articl9 eligit ppter aliud. Quātū ad quartū de gene
ralitate prudētie dicūt q cū virt9generalis vt di=
cunt patere ex p̄dict; nō possit dici nisi q̄ hz bonū
cōe p obiecto p̄ncipali z fine/nō est aliqd bonum
cōe ad qd respicere possit hō ex puris naturalib9
nisi q psistit in cōi puersatiōe hoīm in hac vita:et
tale bonum cōe est obiectū legalis iusticie. Ideo
cōsiderātibus de virtutib9fm dictamen rōnis na
turalis nō hñt ponere aliam virtutē gñalē q̄ iusti
ciā legalē. Loquēdo autē de virtutibus mora=
libus magis cōiter cōnumerādo iter virtutes mo
rales virtutē itellectualē practicā/q̄ moralib9vir
tutibus pprie dictis z actibus earū iponit modū
debitum z mēsurā debitā fm rectā rōnē fm quam
hūani act9 rectificant. Sic oportet ponere virtutē
gñalē aliā a p̄dictis q̄ prudētia dr. Ita tñ q licet
sint plures morales pprie dicte.s. quedā spāles z
quedā gñales:nō sunt tñ plures prudētie ponēde
vt sint quedā prudētie spāles respectu specialium
virtutū moraliū:z quedā gñalis respectu virtu=
tis gñalis:sed est vna sola prudētia pprie dicta re
spectu oīm virtutū moraliū/ quarū psideratio ad
phm ptinet. Hec aūt est gñalis gñalitate obiecti
et cōsiderationis:qz ei9 est considerare fines oīm
specialium virtutū z generaliū/et etiā actus oīm
virtutū rectificare z dirigere sub vna cōi rōne in=
q̄tū.s.sunt hoīs bona vel mala. z sic est gñalior in
gñe suo quacūq̄ p̄dictarū virtutū moraliū/et ideo
etiā nobilior z rōne obiecti qd p se quodā mō re=
spicit: z rōne subiecti in quo existit: qz est dignius
subiecto in quo sunt virtutes morales p̄dicte que
fm phm sunt i appetitu sensitiuo. Et silr̄ ē dicē
dum q caritati respōdet aliqua virtus itellectua
lis practica adeo gñalis sicut est ipsa caritas que
habet obiectum ei9 p̄ncipale z finē cōem illi9 vir=
tutis attēdere z actus oēs q̄ ad illā virtutē refe=
runt regulare. Est tñ circa hoc intelligendum
q tales virtutes itellectuales nō sic pprie dicun=
tur gñales respectu appetitiuarū p̄dictaruz sicut
iusticia legalis z caritas:qz gñalitas q̄ ppetit ist;
virtutib9appetitiuis respectu aliarū vt dictū est/
est gñalitas cālitatis vel virtutis z cuiusdā regi=
minis z dñij pueniētis eis ex rōne formalis obie=
cti z finis ad quē fines aliarū ordinant. z ideo ad
illas virtutes dictarū virtutū gñales act9 oīm alia
rum referunt. Generalitas autē aliarū est quedā
ptinentia materialis sub rōne cōi obiecti inq̄tuz
scz oīa q̄ ad alias virtutes ptinēt subsunt cōside=
rationi istarū virtutū. Cōsiderāt etiā et fines vir
tutum earū in ordine ad hmōi fines cōueniētes z
ordinē z pportionē eoz que ordinant in fines ad
ipsos fines: sz nulla ipsarū p materia sibi spāli ali
quid hz ad qd tāq̄ ad aliq̄d p̄ncipali9 alia referā
tur:qz quelibet illarū virtutū intellectualiuz vna
existēs totā materiā moralē habet p se p materia
vel p materia vel obiecto. et ideo etiā non est po
nere prudentiā gñalē et specialē sicut ponit in vir
tutibus appetitiuis vel moralibus. Est etiam
circa p̄dicta vlteri9 intelligendū q sicut respectu
dictarū moraliū ē quedā virt9itellectualis practi
ca q̄ prudētia dr ad quā ptinet psideratio quorū=
dā vniuersaliū z particulariū circa agibilia etiaz
particularia nō sciētifice sz magis expimētalis. z
hec est vere prudētia etiā cōnexa virtutib9mora=
libus. et p̄ter istā virtutē intellectualē practicā est
alia virt9itellectualis non pprie practica/imo sic
speculatiua quasi tradēs noticiā agibiliū scienti=
fice p̄ncipaliter. licet etiā ad hoc req̄rat q̄dam co
gnitio expimētalis circa singularia z aliqua exer
citatio in actibus virtutū moralium p modū dis=
positionis vt addiscēs sit habilis ad addiscēdum
put docet phs.1.ethicorū.q politice nō est ppri9
auditor iuuenis iexptus eñ eoz q̄ fm vitā actuū
rationes autē de his z ex his: qz cū pprie p talem
noticiā scientificā nō reddat hñs eā sufficiēter co
gnoscitiuus eoz q̄ ad opationē sunt necessaria/ta
lis habitus nō dr virtus practica.i.opatiua:q̄ di=
uidit in artē et prudētiā:sz est hītus q̄ dr virt9itel
lectualis pprehēsus sub hītu q̄ sciētia dr:q̄ diuidi
tur in practicā z speculatiuā.et hec est sciētia mo=
ralis tradita in libro ethicoz p̄cipue quo ad virtu
tes morales spāles:qz videt esse quedā alia scien
tia q̄ legispositiua dr: que magis respicit iusticiā
legalē que debet tradi in libro politice. Ita etiaz
respectu caritatis ponenda est q̄dam virt9 itelle=
ctualis practica q̄ etiā prudētia dici pōt:que etiā
est cōnexa caritati. et preter illā est etiā ponenda
alia virtus intellectualis tradens modū cogno=
scendi obiectū suum principale/z eorū q̄ circa hec
sunt cōsiderāda fm modum sibi conuenientem:z

ista virtus sub habitu itellectuali q̃ dr̃ sciẽtia cõ-
prehendit nõ q̃dẽ speculatiua sed vere ⁊ ꝓprie pra-
ctica: ⁊ nõ videt alia nisi scientia fideliũ q̃ theolo-
Inquirit doctor de dictis in isto arti. gia dr̃. ¶ Inquirẽdo autẽ de dictꝭ in isto articu-
lo: videt i duobꝰ deficere. Primo in prudẽtia acq̃-
sita quã dicunt esse vnã tm̃ respectu oim virtutuꝫ
moraliũ/ nõ autẽ distinctã in gñalẽ ⁊ specialẽ: nec
in plures spãles. hoc em̃ videt falsuꝫ: q2 si ꝫm prin-
cipia eoꝝ actus habẽs distinctã laudẽ ⁊ difficul-
tatem req̃rit distinctã virtutẽ. si etiã ꝫm eũ diffi-
cultas appetitiue dependet ex difficultate appre-
hẽsiue/ cũ sicut electio tẽperãtie et fortitudinis et
iusticie pticularis et gñalis habẽt spãles laudes
et difficultates et distinctas a se iuicẽ: sic etiam ⁊
ꝯclusiones prudentie quas sequunt habẽt nõ mi-
nus distinctas laudes ⁊ difficultates: q2 iste po-
tẽtie sunt eq̃les in se mutuo capiẽdo. vnde si vno
actu ⁊ hitu põt itellectꝰ iudicare ⁊ esse in tota ma-
teria morali/ p ꝯñs appetitus vno actu et habitu
põt virtuose eligere. Vñ cũ ꝯñs sit falsum/ q2 req̃-
runt plures ṽtutes morales/ tres scꝫ pticulares:
et quarta generalis. etiã pari rõne antecedẽs est
falsum scꝫ ꝙ sufficiat vna virtus itellectualis di-
rectiua: ⁊ sic p ꝯñs erunt tot prudẽtie quot virtu-
tes morales ⁊ illis ꝓportionaliter correspõdẽtes
prudẽtie spãles/ ⁊ quarta generalis ¶ Scdo vide-
tur deficere in hoc ꝙ nõ ponunt nisi vnã prudẽtiã
generalẽ/ ⁊ vnã iusticiã generalẽ/ sicut ⁊ specialis
difficultas inest nature corporee ad amãdũ bonũ
cõe sicut ꝓpriũ: q2 nãlit negligit qd̃ cõit possidet
ppt qd̃ cõtra platonẽ pbat aristoteles ꝙ nõ ẽ bo-
na policia in qua oia sunt cõia etiã quo ad vsuꝫ: et
tñ illud ẽ laudabile: ⁊ ppt hoc req̃rit semp ṽtutẽ
appetitiuã distinctã ab illis q̃ appetũt bonũ pro-
priũ: sic inest hoi difficultas ad appetendũ bo-
nũ honestũ oẽ sibi etiã cũ detrimẽto boni vtilis ⁊
delectabilis: q2 a natura corrupta plꝰ appetit ho-
mo bonũ corpis q̃ꝫ bonũ aie: ꝓpter qd̃ pter virtu-
tes pticulares q̃bꝰ appetit bonum honestuꝫ/ ⁊ il-
lud in pticulari req̃rit virtꝰ gñalis p quã hõ prõ-
pte ⁊ faciliter in gñali ꝓponat firmit oẽ honestuꝫ
prosequi in q̃cũq3 materia/ qualecũq3 dãnũ corpa-
le inde accidat/ et oẽ inhonestũ fugere q̃ꝫtũcunq3
vtile vel delectabile. cõstat em̃ ꝙ talẽ voluntatem
habuerunt multi sine caritate: nec illa inerat a na-
tura cũ aliq̃ habeãt oppositã volũtatẽ: sicut ponẽ-
tes felicitatẽ i diuitijs vel delicijs. nec inerat eis
p virtutẽ specialẽ q̃ p se nõ inclinat ad honestateꝫ
alteriꝰ virtutis. nec p iusticiã legalẽ q̃ respicit bo-
num alienũ non propriũ. ergo hoc inerat p virtu-
tem distictã ab oibꝰ alijs: q2 hoc est magis lauda-
bile. s. velle oẽ bonũ honestum: q̃ꝫ velle vnũ tm̃. et
hic sic dispositus/ adhuc patit difficultatẽ in ꝓse-
quendo pticulare honestũ. vnde pter hãc virtutẽ
generalẽ req̃runt speciales. ¶ Itẽ sicut aliq̃ mora-
li generali respõdet practica gñalis ex pte obie-
cti ⁊ finis: sic isti q̃ ẽ specialis respectu obiecti: q2
respicit tm̃ suũ obiectũ est necessaria generalis re-
spectu finis: q2 sibi optat oẽ bonũ virtutis/ corre-
spõdet ꝯsilis prudẽtia in intellectu specialis q̃dẽ
respectu obiecti: sed generalis respectu finis.
5. articulꝰ ¶ Quantũ ad quintũ de affectiua inferũt qui su-
pra ꝙ nõ bene vident ponere q̃ ponunt ꝙ illud qd̃
pncipaliꝰ itẽdit in theologia est dilectio dei: et tñ
ponunt ꝙ pncipalit est speculatiua ⁊ simplr ⁊ non
practica: et etiã illi q̃ ponũt eã vt dictũ est/ pnci-
paliter intẽdere dilectionẽ dei: ⁊ tñ subiectũ theo-
logie ponunt deũ. Si em̃ dilectio dei est pncipale
qd̃ in hac sciẽtia intẽdit/ hoc nõ est pncipaliter di-
lectio dei actiua qua diligit: sed passiua qua ipsuꝫ
diligimꝰ. Sciẽtia autẽ pncipaliter tractãs de di-
lectione alicuiꝰ cuius ipse diligẽs est nõ obiectuꝫ
vel terminꝰ/ sed subiectuꝫ: q2 est eiꝰ pfectio/ debet
dici de dilectione talis diligẽtis: nõ autẽ de dile-
ctiõe talis dilecti/ ⁊ debet poni subiectũ talis sciẽ-
tie vel ipa dilectio talis subiecti respectu talis ob-
iecti: vel tale subiectũ ꝫm qd̃ est pfectibile tali di-
lectione: nõ aũt ipsum obiectũ talis dilectionis. ⁊
ꝫm hoc deus nõ debet p se cadere in rõne subiecti
sciẽtie q̃ pncipaliter tractat de dilectione qua di-
ligit ab hoie sed p accidẽs. dilectio autẽ ipsa pri-
mo ⁊ p se vt est hois: respectu tñ talis obiecti ⁊ ip-
se hõ vt est natꝰ pfici tali dilectione etiã p se licet
nõ pmo/ debet dici subiectum: et tñ nõ posset dici
scientia practica nisi q̃ cõsiderat de agibilibus vel
factibilibꝰ a sciẽte. nã scimꝰ aliqua esse circa ope-
rationes ⁊ mores aliquoꝝ aialiũ respectu quoꝝ si
nichil agere possumꝰ licet talis sciẽtia sit de aliq̃-
bus oparionibus/ nõ tñ est sciẽtia practica. circa
deum autẽ nichil agere vel facere possumus cuꝰ
ipse sit subiectũ put põt hõ hr̃e scientiã practicaꝫ
de egro ⁊ sano aliquoꝝ aialium: q2 illoꝝ põt esse
causa effectiua. ergo. ⁊c. Ideo in nulla sciẽtia nr̃a
practica põt esse deꝰ subiectũ: imo si aliquas opa-
tiones deo in seipso vel in ꝯparatione ad creatu-
ras cõuenientes in aliqua scientia ꝯsideramꝰ/ nõ
propt hoc illa sciẽtia debet dici practica sed oĩno
speculatiua. Scientia ergo q̃ tractat pncipaliter
solum de dilectione qua deus ab hoie diligit ⁊ de
alijs quibꝰ deꝰ colit inq̃ꝫtũ talia sub eiꝰ ꝯsideratio-
ne cadũt/ nõ põt dici nisi ṽe practica/ ⁊ nõ põt di-
ci de deo tãq̃ꝫ de subiecto: ⁊ sic nõ debet dici theo-
logica/ imo q̃dã scia simplr moralis: appellando
sciẽtiã moralẽ q̃ tractat de his q̃ cõueniũt hoi ꝫm
appetitũ siue de actionibꝰ q̃ eliciunt vel iperant
ab hois appetitu. ¶ Si dicat ꝙ scientia tractans
de dilectione qua deus ab hoie diligit: nõ solũ ha-
bet tractare de ipsa dilectiõe hois vel de hoie ꝫm
ꝙ natus sit diligere: sed etiã de ipso diligibili ꝫm
ꝙ natꝰ est diligi vel esse diligibile. hoc autẽ cõue-
nit ei ꝫm pfectionẽ ⁊ bonitatẽ essentialẽ ⁊ ꝫm bñfi-
cia q̃ ab illa bonitate ad nos deriuant. sꝫ hec sciẽ-
tia poterit dici speculatiua ⁊ de deo tãq̃ꝫ de subie-
cto. ¶ Dicendũ ꝙ si loquamur de deo ⁊ de ꝯside-
ratiõe dei ꝫm ꝙ diligibilis. i. ꝫm ꝙ cadit sub actu
dilectionis/ qd̃ nichil aliud est q̃ꝫ cõsiderare q̃ꝫtũ
et quõ/ ⁊ propter q̃d diligit/ ⁊ q̃lis est dilectio qua
diligit/ et sic de alijs. ⁊ sic oia cõsiderent non nisi
vt ipse deꝰ ꝯueniẽter ⁊ ꝯueniẽti dilectiõe diligat.
sic cõsiderare de deo diligibili nõ ptinet ad scien-
tiã speculatiuã sed solũ practicã. nec deꝰ simplr es
ꝫm se in illa põt esse subiectuꝫ. Sed si loq̃mur de
deo et de cõsideratione eiꝰ ꝫm ꝙ diligibilis: hoc ꝫ
ꝫm cõditiones sibi cõuenietes p quas reddit di-
ligibilis pncipalit ꝓpter ipm scire siue vt deꝰ: et
talia circa ipsum cognoscant. ꝯsiderare sic de deo
diligibili nõ ptinet ad sciẽtiã practicã sed specu-
latiuã: et i tali sciẽtia dilectio ⁊ q̃ ad ipsam ptinẽt
p se nõ est subiectũ: q2 nec in illa de dilectione sal-
tem p se cõsiderat: ꝓpter qd̃ oportꝫ dicere ꝙ sunt
simplr plures ⁊ distincte sciẽtie/ quarũ vna cõside-
rat de deo speculatiue ea q̃ ad eiꝰ pfectionem pti-

nent: ex quibꝰ nichilominꝰ reddat diligibilis vt
dictũ est. Alia ṽo considerat de deo practice sic. s.
ꝙ cõsiderat de dilectiõe ⁊ de alijs virtutibꝰ ⁊ acti-
bus virtutũ quibꝰ deus diligit et colit: aut ꝙ vna
realit aliq̃ mõ sit cõsideratiua taliũ: et illa inq̃ꝫtũ
non pfecte vna oĩno sed aliquo mõ plures sit pra-
ctica et speculatiua. sed inq̃tum vna vel erit ma-
gis pncipaliter practica vel magis pncipalit spe-
culatiua. ¶ Quantũ ad sextũ de dubijs circa pre-
6. articulꝰ dicta. Primo arguit ꝙ nõ oportet ponere virtutẽ
generalẽ q̃ sit iusticia: sed solũ quandã amiciciam
generalẽ acq̃sitã: q2 sicut caritas q̃ est amicicia su-
pernaturalis sufficienter ordinat oẽs alias virtu-
tes morales in suũ finẽ supnaturalẽ: nec ad hoc ꝙ
hoc fieri possit req̃runt virtutes morales alie ab
acquisitis infuse. Ita etiã videt ꝙ amicicia acq̃si-
ta ex naturalibꝰ sufficiẽter ordinat oẽs alias vir-
tutes in finẽ hois naturalẽ: nec req̃rit ad hoc fa-
ciẽdũ aliqua virtꝰ q̃ iusticia legalis dicat. ¶ Ad
hoc dicũt dicendũ ꝙ silitudo q̃ assumit nõ est con-
ueniens: q2 licet respectu finis supnaturalis sit q̃-
dã virtus generalis ad oẽs alias virtutes q̃ vide-
tur q̃dam amicicia ⁊ q̃ sufficit ad hoc ꝙ oẽs alias
virtutes referat in finẽ suũ: tñ respectu finis natu-
ralis non est aliqua virtꝰ gñalis q̃ ꝓprie amicicia
dicat: sed alia q̃ iusticia legalis dr̃. posito etiaꝫ ꝙ
verũ sit ꝙ pter virtutẽ generalẽ q̃ caritas dr̃ nõ re-
quirat ꝙ ifundant alie virtutes morales sites tẽ-
perãtie fortitudini ⁊ alijs acq̃sitis: q2 ipa caritas
sufficit ad hoc ꝙ p eã actus oim aliarũ virtutum
referant ad suũ finẽ put sufficit ad salutẽ: q2 tñ est
alia rõ boni cõis/ ⁊ alia est etiã ratio cõicationis/
sup quibꝰ fundat ista amicicia caritatꝭ a bono cõi
et a bono quo adinuicẽ cõicãt cõtenti sub illa cõi-
tate cuius bonũ intẽdit iusticia generalis q̃ est vir-
tus acq̃sita. ideo nõ obstãte ꝙ caritas est virtꝰ ge-
neralis tñ req̃rit etiã iusticiã generalẽ acq̃sitã cu-
ius actꝰ etiã in suũ finẽ referũt/ sicut req̃rit alias
virtutes morales acq̃sitas ad hoc ꝙ prõpte ⁊ de-
lectabiter possit actus oim moraliũ virtutũ ad fi-
nem suũ ꝓpriũ referre: nec est hoc incõueniẽs: nec
supfluum ꝙ virtus caritatis que est generalis exi-
git aliã virtutẽ moralẽ q̃ etiã est generalis: q2 sunt
diuersarũ rationũ/ ⁊ vna ad aliã vt ad superiorem
ordinat. ¶ Ad hoc ergo ꝙ p virtutẽ supnaturalẽ
caritatis actus omnium moralium virtutum in fi-
nẽ vltimũ ⁊ supnaturalẽ referant: non requirit ꝙ
alie virtutes morales ifundant: requirit tñ ꝙ iu-
sticia legalis q̃ est etiã virtꝰ generalis cũ alijs ha-
beat. vel dicitur ꝙ imo requirunt morales infuse
2 sicut infra videbit. ¶ Scdo arguit. Illa virtꝰ est
generalis q̃ saluat oẽm ṽtutẽ/ talis est tẽperãtia q̃
ꝫm phm. 6. ethicoꝝ. saluat prudentiã: qua saluata
ois virtꝰ saluat. ergo tẽperãtia est virtus gñalis.
¶ Dicendũ ꝙ verũ est ꝙ prudentia q̃ est virtꝰ in-
tellectualis aliquo mõ est virtꝰ generalis vt supra
dictũ est: ⁊ qua existẽte oẽs alie saluant: sed tẽpe-
rãtia q̃ est virtus moralis non est virtꝰ generalis.
cũ ergo dicit ꝙ imo q2 saluat prudẽtiã. dicendum
ꝙ supposito ꝙ vna esset tẽperãtia q̃ saluat pruden-
tiã q̃ generalis est: tñ illa tẽperãtia nõ esset ꝓprie
generalis: q2 tẽperãtia in saluãdo prudẽtiã nõ ha-
bet rõnẽ alicuius gñalitatis virtutis ⁊ pfectionis
rõne sue nobilioris et pfectioris forme: rõne cuiꝰ
habeat regulare vel ordinare prudẽtiã/ et ex ꝯñti
alias virtutes: sed tm̃ dispositiue siue vt remouẽs
et disponẽs in subiecto habet saluare prudentiam
inq̃ꝫtũ. s. remouet excessum ⁊ iordinationẽ passio-
num q̃ ipediũt vsum rõnis pcipue in agibilibꝰ de
q̃bꝰ est prudẽtia put declarat cõmẽtator ibideꝫ: q2
tres ṽtutes morales. s. tẽperãtia/ fortitudo ⁊ iusti-
cia/ aliquo mõ sunt circa delectatiões ⁊ tristicias
lꝫ ꝫꝫ hoc specificã nõ habeãt dr̃aꝫ iter se/ ⁊ virtꝰ q̃
respicit pcipuas delectatões et tristicias q̃ sunt. s.
tactũ ⁊ gustũ/ tẽperãtia dr̃ approp̃ate. sꝫ hoc etiaꝫ
extẽdi põt ad vnãquãq3 aliarũ ṽtutũ inq̃ꝫtũ etiã
habet esse circa delectatiões ⁊ tristicias. Et ideo
dicendũ ꝙ phs hic non accipit tẽperãtiã saluantẽ
prudentiã p tẽperãtia q̃ est vna spãlis virtꝰ distin-
cta ꝯtra alias virtutes morales. sed de tẽperãtia
cõiter dicta put se extẽdit ad oẽs alias virtutes
morales. verũ est tñ ꝙ tẽperãtie ꝓprie dicte magꝭ
cõuenit saluare prudẽtiã/ q̃ꝫ cuicunq3 alteri virtu-
ti: eo ꝙ inordinatio passionũ siue passiones quas
respicit magis ipediunt vsum rõnis q̃ꝫ passiones
quas respiciũt alie. ¶ Tertio arguit ꝙ nulla vir-
tus appetitiua est generalis sic. sicut virtꝰ specia- 3
lis dicit appetitiua q̃ est respectu alicuius specia-
lis appetibilis: ita etiã virtus gñalis debet dici q̃
est gñaliter respectu cuiuscũq3 appetibilis: sꝫ nul-
la virtꝰ vna appetitiua põt esse virtꝰ gñalis. ꝙ. ⁊c.
Maior patꝫ. Minor pbat: q2 maior est ambitus
potẽtie q̃ꝫ cuiuscũq3 habitꝰ existentis in ea pcipue
qñ est subiectũ pluriũ habituũ. cũ igit potẽtia ap-
petitiua in qua ponunt plures habitꝰ respectu ap-
petibiliũ extẽdat se ad oia appetibilia vna existẽs
cũ appetitꝰ sensitiuꝰ q̃ solus est subiectũ virtutuꝫ
sit duplex. ergo nõ est aliq̃s habitꝰ appetitiuꝰ qui
ad oia se extẽdat. ¶ Dicendũ ꝙ q̃uis in itellectu
possit esse vna virtꝰ cognoscitiua respectu oim ap-
petibilium. s. prudẽtia: tñ in appetitu nõ põt poni
aliqua virtus appetitiua qua p se directe ⁊ imedia-
te ⁊ tanq̃ꝫ in obiectũ formale sit inclinatiua respe-
ctu oim appetibiliũ: q2 sub vna cõi rõne pñt appe-
tibilia cadere sub cognitione intellectus put etiã
cõtrarioꝝ eadẽ est disciplina: q2 ꝫm esse qd̃ habẽt
in apprehẽsione ꝫm aiam vel in aia nõ habẽt con-
trarietatẽ: imo vnũ cõtrariũ põt esse ratio cogno-
scẽdi alterũ/ licet in essendo in rerum natura repu-
gnantiã habeãt/ ⁊ vnũ nõ est ratio essendi alteruꝫ
imo est potius rõ nõ essendi alterũ: sed cũ appe-
titus inclinet in rẽ appetibilẽ ꝫm cõditionẽ appe-
tibilitatꝭ ex parte ipsiꝰ siue q̃ est i ipsa re ꝫm se put
dicit ꝙ bonũ est in rebꝰ: ideo nõ põt inclinatio ap-
petitus esse vna vel vnius rõnis respectu obiecto-
rũ formaliter in rõne appetibilitatis differẽtiũ: ⁊
ꝫm hoc etiã nec habitus disponẽs appetitum p se
et imediate in ordine ad tales iclinationes respe-
ctu diuersoꝝ appetibiliũ poterit esse vnꝰ ⁊ vniꝰ ra-
tionis. nec vna virtꝰ appetitiua põt pficere appe-
titum in ordine ad oẽ bonũ appetibile p se ⁊ dire-
cte ⁊ imediate tãq̃ꝫ obiectũ formale sed materia-
liter/ ⁊ sic p accidẽs: q2 ꝯseq̃nter ⁊ mediate ⁊ q̃ꝫtũ
scꝫ p se ⁊ pmo hmõi virtus respicit aliqd̃ bonum
cõe vel gñale nõ cõitate pdicationis q̃si non sit es-
sentialiter aliq̃d nisi ptinet ad bonũ spãle cuiusli-
bet virtutis qd̃ p se oẽ bonũ appetibile respiciat:
sed gñalitate cuiusdã totalitatꝭ itegralis inq̃ꝫtũ. s.
respicit aliqd̃ bonũ vnũ cõe in quodã toto q̃si ite-
grali in quo plurimi ꝯtinent q̃bꝰ hñs talẽ habituꝫ
inq̃ꝫtũ sub hmõi cõitate ꝯprehendunt vult ⁊ ope-
rant oẽ bonũ ordinabile ad vtilitatẽ ⁊ pfectioneꝫ

talis habitus cōmunis: qz ad bonum toti⁹ z cōis ordinabilia sunt bona specialia omniū virtutum: vnde talis virtus se extendit ad oīa bona sm speciales virtutes. et sm hoc pōt dici q virtus generalis est illa vel pōt esse qlibet nō sic respectu oīs boni appetibil' p se z formal'r respectu vni⁹ alic⁹: tñ in illo virtualiter et materialiter oīa specialia includunt. ad illa autē se nō extendit quidem p se z immediate sic. s. q ad hoc nō indiget virtutib⁹ specialib⁹ q p se z imediate illa bona respiciūt z in illa inclināt: imo mediātib⁹ illis hoc agit et p tāto etiā dictū est sil'r q hmōi virtus p modū cuiusdā totius integralis in se continet oēs virtutes speciales: qz sine illarū actib⁹ finē suum nō attingit. Unde ipsa est talis virtus generalis sic: et sic sua generalitate alias cōtinens quantū ad suā entitatem/ z ad hoc q operatōnes suas exerceat/ exigit alias virtutes alio modo q vna specialis aliā specialē coexigit inquantū dz illi cōnexa. ¶ Qz aūt isti dicūt nō posse esse vnā virtutē appetitiuam respectu oīm appetibiliū sicut vnā intellectiuā/ reprobatum est in .4. articulo: qz sicut se habet potētia ad potentiā/ et act⁹ ad actū: sic habitus ad habitum. vnde sicut volūtas capit intellectū vt possit velle quicqd ille intelligit/ sic q vno actu pōt velle quicqd ille vno actu iudicat: imo trib⁹ actibus syllogismi practici rñdet vnica electio volūtatis. et pari ratione vno habitu pōt appetere qcquid ille vno habitu iudicare. vnde eo modo quo prudentia que est spāliter directiua iusticie legal' iudicat oē bonū volendū cōitati: eo modo hoc eligit iusticia legalis, sic est eius obiectū bonum vniuersale vel integrale sicut prudētie sibi corrñdentis. ¶ Itē si est dare vnā prudētiā gnalē directiuā in omni bono virtutis sibi z alij z cōitati volendo et operādo: est dare etiā quādā appetitiuā generalē electiuā z factiuam oīs honesti respectu cuiuscūqz. et sic essent tres appetitiue gnales vna respectu oīs amabilis amore amicicie z concupiscētie virtuose. Alia respectu oīs honesti sibi volendi. Tertia respectu oīs honesti volēdi cōitati. de quib⁹ solam tertiā ponit phs. alias duas
4 nec negat nec affirmat expresse ¶ Quarto arguitur q non est virt⁹ appetitiua nisi generalis: qz ad hoc q aliqs sit pfectus in esse moris/ duo genera virtutū reqrunt z sufficere vident. s. virt⁹ directiua in bonū in itellectu. z virt⁹ inclinatiua in illud in appetitu: sed virt⁹ directiua existens in intellectu non est nisi vna. s. prudētia q est vna et est virt⁹ gnalis: qz ad oīa agibilia se extendit. ergo similiter virtus inclinatiua in appetitu non est nisi vna z illa etiā est generalis. Dicendū q est ppter causam supradictam. vna est tantum virtus directiua in intellectu: sed non potest esse nisi vna in appetitu qua p se z immediate incline appetit⁹ in omīa appetibilia. Sed melius dr q quot sunt morales particlares vel generales/ tot sūt etiā prudētie vt
5 est dictū. ¶ Quinto arguit q ppt' iusticiā nō est aliqua virt⁹ alia generalis sic: illa virt⁹ est solum virtus generalis q pficit hoīem in ordīe ad bonū cōmune siue in ordie ad alterū quodcūqz vt est ps cōitatis z q nō est determinata ad actus determinatos sm aliquā determinatā materiā: sed nulla alia virt⁹ est hmōi. z hoc declarat spāliter de caritate/ de qua tñ magis videt q sit generalis: quia virt⁹ q pficit hoīem p se et determinate vel directe in ordine ad aliqd bonū ppriū vel spāle z ab alijs distinctū/ z q respectu illi⁹ habet opatiōes pprias ab actib⁹ aliarū virtutū distinctas nō pficit hominē in ordine ad bonū cōe: sed bonū qd respicit caritas p se z directe est bonū diuinū siue deus ipse q est bonū qddaz spāle essentialit' ab oī bono alio distinctū/ z respectu illi⁹ habet opationes pprias scz act⁹ amoris ab actib⁹ aliarū virtutū distictas. ergo. zc. ¶ Dicendū q verū est q virt⁹ generalis pprie loquēdo habet p obiecto aliqd bonuz cōe cōitate cuiusdā aggregatiōis pluriū insimul. nō in cōitate pdicationis vel solius causalitatis: sed hoc contingit dupl'r. qdā eñ sic hz tale bonū cōe p obiecto: qz illud est ei⁹ obiectū pmū z principale. s. q pmo z p se respicit/ z talis est pcise et pprie virt⁹ gnalis: ppter qd etiā vt supra dictū est respectu talis obiecti non hz aliqs opationes pprias circa materiā aliquā ppriā al's ab actib⁹ virtutū spāliū Alia aūt hz obiectū tale cōe nō sic qdē p se qsi primū z pncipale sz pmū seu pncipale obiectū est aliqd bonū determinatū sm essentiā cōe tamē causalitate z virtute qlis est de⁹ sicut supra determinatū est. Bonū autē cōe modo supradicto hz p obiecto nō qdē simpl'r p accidēs siue accidēdalit' sz p obiecto scdario: sic tñ q respicit illud aliquo modo p se qz essentiali z inseparabili cōna/ z talis est caritas cui⁹ obiectū pmū z pncipale est bonū diuinū/ siue deus ipse. Secundariū autē z minus pncipale est oīs creatura rōnalis siue intellectualis: sub rōne cuiusdā cōitatis cuiusdā toti⁹ integralis in habitudine ad deū cōprehēhēsa put est superi⁹ declaratū ppter qd cōuenit huic virtuti q respectu sui obiecti pmi z pncipalis hz opatiōes pprias pter act⁹ aliarū virtutū. s. amare cōuenit ter z hmōi: et sic est virt⁹ q vere amicicia est: z preter hoc hz p materia act⁹ oīm aliarū virtutū inqtum ordinant ad hoc bonū pmū. s. ad honorez dei et ad scdariū. s. ad vtilitatē z pfectū oīm prioz. et sic pōt dici virt⁹ gnalis sm efficaciā et virtutē ¶ Qz aūt dicūt nō esse aliā virtutē gnalem que habeat obiectū cōe aggregatione sicut iusticia legalis/ verū est in appetitu: sed in intellectu oportet ponere prudētiā corespōdentem vt visum est. ¶ Itē q dicūt iusticiā legalē nō hre aliquē actū distinctum supra iprobatum est: cetera vera sunt.
¶ Sexto arguit. qz virt⁹ gnalis nō est pars virtu 6
tis vel aliqua virt⁹: sed est tota virt⁹ vel oīs virt⁹ put phs dicit. 5. ethicoz. sed caritas non est tota virt⁹ vel oīs virt⁹ sed est pars virtutis vel aliqua virtus: qz hz obiectū nō cōe sed determinatū/ scz deū z opatiōes pprias respectu illi⁹. s. amare deū et hmōi. g. zc. ¶ Dicendū est q caritas est aliquo mō tota virt⁹ vel oīs virt⁹/ z aliq mō est pars virtutis z aliq virt⁹. i. qdā virt⁹ spālis. inqtū eñ vt dictū ē hz obiectū pmū z pncipale determinatū sm essentiā z nō cōe/ z respectu illi⁹ exercet opatiōes pprias est qdā spālis virt⁹ z pars virtutis: ita q nō solū ē essentialit' alia z distīcta ab alijs: sicut est iusticia gnalis respectu virtutū spāliū: sed etiā vt sic nō icludit gnalitatē pprie dictā sup alias: sz ē qdā virt⁹ spālis sicut alie. sed qz istud obiectū rōe sue sūme pfectionis hz gnalitatē cālitatis z virtutis ad qd sunt oīa referenda/ z cū q hñt vel nata sunt hre cōicationē oīs nature/ rōnales vel itellectuales amore amicicie diligibiles. ideo spālitas quā cōtrahit ex hmōi pmo et p se obiecto nō impedit

qn etiā sit gnalis etiaz pprie rōe cōitatis obiecti scdarii z min⁹ pncipalis. z hoc mō dicendū q ē tota virtus vel etiā oīs virtus sicut dicit de iusticia
7 gnali. ¶ Septimo arguebat cōtra rñdētē q dicebat q caritas ē virtus gnalis respectu aliaz. quia alias habet referre i finē suū. q hoc nō sufficiebat tum. qz talis generalitas nō est nisi cuiusdā causalitatis inqtum. s. p modū imperij alias refert in suū finē nūc aūt non querit principalit' de tali gnalitate vel cōitate sed magis de quadā gnalitate q fundat sup quadā cōitate cuiusdā totalitatis multa bona insimul aggregātis: sicut patet de iusticia legali.
¶ Preterea si hoc sufficeret ad ponēdū caritatē
8 esse virtutē generalē amicitia pprie dicta q ē vna virtutū pticulariū esset virtus gnalis. qz habens amicū p virtutē amicitie qua vere diligat illū pp bonum honestū et vult z operat ei oē bonū honestum: et alias virtutes refert in ipsum amicum vt patet in singulis inducendo. ¶ Preterea qlibz
9 virtus etiā posset dici gnalis. qz quelibz virt⁹ posset referre actus aliaz virtutū ad finē suū puta tēpatus propter bonū tēperantie qd vult cōseruare eligit liberalis esse: z fortis esse: z operari cōuenienter sm has virtutes ne a bono tēperantie p istaruz carētiā ipediat: z ita est i alijs. ergo. z cetera.
¶ Dicendū ad horū primū q verū est q ex hoc: q caritas sic habet referre act⁹ oīum aliaz virtutū in finē vnū. q est obiectū suū primū z principale. s. i deū. vel i bonū diuinū. habet rationē qdā vere/ et pprie dicte generalitatis. licet non illi⁹ cui⁹ ē gnalitas iusticie generalis. qz eniz vt dictū ē illud obiectū primū z principale q ē determinatū sz essentiam. ē nichilomin⁹ cōmune vel gnale. z ideciatū sm causalitatē z virtutē cuius bonitas infinita cōtinet oēz rationē amabilitatis et exigit vt sup oīa amet. z omnia ad ipm referant q in nullo alio iuenitur. iō virtus q sic respicit tale bonū pro suo tali obiecto habet huiusmodi generalitatem respectu oīm aliarū virtutū. s. cuiusdā causalitatis z virtutis et p modū imperij. sz huiusmōi generalitas nō excludit ab ipa aliā gnalitatē cōsimilē gnalitati iusticie generalis. imo poti⁹ illā includit. qz ad cōitatē hāc primā huiusmōi obiecti principalis cōsequitur alia cōitas in obiecto eiusdē virtutis scdario z min⁹ principali rōne cui⁹ eadē virt⁹ q illā respicit pōt etiā dici vere gnalis alia gnalitate cōsimili illi que ē iusticia generalis. Est etiam vlteri⁹ dicēdū ad huiusmōi gnalitatē causalitatis nō hz aliq alia virt⁹ spālis pprie loquendo. qz ista gnalitas fundat in hoc q huiusmodi virtutis obiectū rōne sue eminētis bōitatis z pfectiōis sūme ad nullam aliā rem ordinabile ē sed omnes alie res referibiles sunt in ipum tāq minora. z ipfecta. et iferiora bōa i superi⁹ z pfectius bonū. qz virtual'r z cālit' continet in virtute sua oīa bona specialia / z ex nā sua que nata sūt illi tanq digniori instrumētalit' subseruire hoc aūt inueitur in obiecto caritat. et idō talis gnalitas q contingit aliquid alijs ipare merito attribuit caritati prout virtus vel ars ad quā ptinet finis supior imperat virtutibus vel artibus ad quas pertinēt alij fines inferiores vel secūdarij sicut militaris impat equestri. si g contingat q habens amicitiam virtuosam et propter bonum honestum ad aliquam personam determinatam ordinet act⁹ aliarum virtutum ad bonum amici. quia tamen hoc non fit propter hoc q bonitas amici ratione sue eminētie hoc magis icludat q bonitas alterius/ immo forte minus nec ppter hoc q alia bona tanq minora z iferiora z perfectā bona in quocūqz inueniant ad bonū amici tāq ad bonū maius superius et pfectius referant/ immo ipe amicus qui amatur non amatur vt bonum sit cōmune vel generale causalitate virtute p omīb⁹ z sup oīa qtū est ex natura rei amabilis sz solū vt qddā ens determinatū determiātā habēs vnionē et habitudinē ad diligentē ex speciali cōmūicatione quā habēt inter se ad inuicē/ quis ea q amans vult amico nō sint determinata inqtuz vult oē bonuz sicut sibi ipsi ex hoc non debet talis virtus habere talē generalitatem pprie loquendo.
¶ Similiter ē dicēdū q vna virtus q est specialis. licet alijs ipet illas ad bonū suū referendo. ex hoc tñ non habet generalitatē causalitatis et virtutis proprie loquēdo respectu illarū. qz hoc nō facit rōne eminētie bonitatis et dignitatis q p se respicit ad quā p se ordinet bonitas aliaz cū illa q sit alijs imperet etiā supra se recipiat ipium ab alijs et ad bonū eaz cōsimiliter referat sed talis ordo z relatio ē non p se sz p accidens inqtū vna virt⁹ istrumētalit' pōt ad aliā ordinari vel remouēdo phibēs vel pstando aliqd iuuamentū. pz g q alie virtutes nō pnt dici gnales ratione finis ratione cui⁹ act⁹ multarū virtutū ad aliquā virtutē vnā pertinere possūt qz ad finē quē respicit vna virtus spālis pnt actus aliarū virtutū referri nam sicut i viciis act⁹ vnius vitij possūt ad finē alteri⁹ ordiari. Ita etiā ptigit i virtutibus. qz talis finis non est aliqd p se cōe. qz oīa que sic agēs facit agit in ordīatiōe ad seipsuz et ad bonū suū ad q ordinat. primo et per se bonū alicuius virtutis magis determinate / et propter illud bonū aliaz virtutū/ z electio etiā ad talē finē non ē p se sed p accidēs / qz talis finis non est p se finis actuū alterius virtutis.
¶ Qz patet per hoc q eodem modo finis virtutum quarum actus ad hunc finem referuntur potest accipi pro fine respectu actuum talis virtutis nā liberalis pp bonū liberalitat firmi⁹ cōseruādū pt' eligere opa cōtinentie nec ppter icōtinētiā aliqd agendū illi liberalit' inducatur/ z ecōuerso. ¶ Et ideo nulla huiusmodi virtus habet ex ratione / et natura sui obiecti vel finis generalitatē respectu alterius. sed sunt virtutes ad inuicem disparate.
¶ Sunt etiam earū obiecta diuersa et distincta sed finis iusticie legalis / et etiam caritatis est ex natura sua communior/ et etiam superior sic q ad ipsum actus aliarum virtutum per se referuntur. sicut specialia quedam et inferiora bona / et sic ad iusticiam legalē inqtum ordinat hominem ad bonum commune virtutes omnes speciales/ et act⁹ earum inquātum pficere possunt ad bonū commune ptinēt siue sint practice siue speculatiue z illas quodammodo in se cōprehendunt consimiliter intelligendum est circa caritatem.
¶ Ad primum argumentum principale dicenduz q philosophus non dicens virtutem moralem esse generalem/ nisi iusticiam accipit stricte virtutē moralem que est in appetitu sensitiuo. quo modo prudentia non est virtus moralis.

questio. i.

¶ Distinctio. 30. Questio. i.

Circa tricesimā distinctionez q̄rūt tria. Primū ē. vtrū diligere iimicum sit magis meritorium q̄ diligere amicum vel ecōuerso. Secundo: vtrum sit aliqua caritas acquisita. Tertio. vtrum aptitudo naturalis ad caritatē acq̄sitaz trāsmutet̄ i eā ¶ Quātū ad p̄mū

Primum

vr̄ q̄ diligere aicū sit magis meritoriū q̄ diligere iimicū. q: illd qd ē meli⁹ ē magis meritoriū. sz diligere aicū ē meli⁹ q̄ diligere iimicū. ergo. ⁊cetera. Maior pz. sed Minor probat̄. q: min⁹ bonū est dimittendū magis bono. si incūbat necessitas alterr dimittēdi. sed dilectio iimicorū q̄ ad exteriorē effectū q̄ affectui interiori proportionat̄ dimittēda est p dilectiōe aicorꝝ. q: qñ non possum⁹ vtrisq̄ subuenire tenemur subuenire aicis dimissis iimic. q̄re. ⁊c

Secūduz

¶ Item si oppositū i opposito ⁊ ppositū in pposito sed odire amicū ē peius q̄ odire iimicū. ḡ diligere amicū est meli⁹ et p cōsequens magis meritoriū.

In oppm̄.

¶ In cōtrariū arguit̄. q: s̄z Grego. seruitia tāto sūt mag⁹ accepta q̄to minus debita. sz min⁹ ē debitum diligere iimicū q̄ diligere amicū. ḡ est deo magis acceptū ⁊ p ꝯñs magis meritoriū

¶ Rñsio. duo sunt vidēda. Primū ē de dilectiōe iimici absolute. Scd̄o de ipa i cōparatiōe ad dilectionem amici.

i. opio q̄ est Durā. di. pūti q. i.

¶ De primo est duplex opinio. prima habet duos articulos. s̄m q̄ caritas attēdit̄ penes duo. s. affectum et effectum..

¶ Primo igitur inquirunt. vtrum teneamur inimicos diligere quo ad effectū. ¶ Scd̄o. vtruz teneamur eis exhibere signa dilectiōis i effectu.

¶ Quantū ad primū aduertēdū ē q̄ inimic⁹ pōt accipi dupl̄r. s. formaliter s̄m qd inimicus. vel material̄r s̄m q̄ hō ad ymaginē dei existēs. primo mō nō tenemur diligere inimicū. s. inq̄tū ē inimicus. immo magis odire. cui⁹ rō est. q: approbare malū culpe in alio ē puersū ⁊ caritati cōtrariū sz diligere iimicū iq̄tū iimic⁹ ē. virtuoso ⁊ habēti caritatē ē approbare malū culpe i eo. ergo hoc ē puersū ⁊ caritati cōtrarium.

¶ Item. equalis peruersitatis est odire amicū et diligere iimicum accipiendo vtrumq̄ formaliter sed p se malū ē odire aicuz iq̄tum aicus est. ergo ⁊ diligere iimicū iq̄tuz iimicus est. Si autez accipiat̄ mal̄r. s. iq̄tum homo ad ymaginez dei existēs sit dicendum q̄ diligere iimicum in generali est de necessitate salutis vt. s. diligens deum et proximū ab illa generalitate non excludat iimicum. sed nō est de necessitate salutis vt speciali motu dilectionis afficiatur quis ad inimicum. nisi vbi apparet euidens necessitas.

¶ Primum patet. q: caritas attendit in eo qui ex caritate diligitur rationem diuine imaginis scd̄z quā est capax beatitudis. sed hec ratio inuenitur in oi hoie/tā amico q̄ iimico. ḡ s̄m hanc generalē rationem in dilectione caritatis includit̄ iimicus

¶ Secundum patet. quia ille motus dilectionis qui non est de necessitate salutis ad inimicum non est de necessitate salutis ad inimicum. sed specialis motus dilectionis ad amicum non est de necessitate salutis extra casum necessitatis nisi scd̄m p̄parationem animi si necessitas adesset. ergo minus est de necessitate salutis ad inimicum.

Sed forte dices q̄ simpliciter nō oportet diligere inimicos. quia natura non inclinat in contrarium caritatis sed quelibet res naturaliter odit contrarium. ergo inimicus cum sit contrarius non est diligendus sed odiendus. ¶ Dicendum q̄ sicut nā inclinat in odium: sic et caritas inclinat in odium inimici iq̄tum iimic⁹ ē. s̄m illud ps̄. pfecto odio oderā illos iimici fcti sunt mihi. sic eni est caritati contrarius. iq̄tum autē hō ad ymaginem dei existens ⁊ capax habitudinis sic nō est cōtrari⁹ caritati: sed poti⁹ habet illud qd in vnoquoq̄ attēdit caritas ⁊ hoc modo est ex caritate diligendus.

2. cōclusio

¶ Quantū ad scd̄m aduertēdū ē q̄ cū exterior effectus dilectōnis correspōdeat interiori affectui: sicut diligere tenemur iimicū i affctū ita tenemur exhibere signa dilectionis in effectu. cuz igitur vt patz ex primo articulo iterior affectus dilectōis ad iimicū sit de necessitate salutis solum i communi: nō aūt in speciali nisi s̄m p̄parationē ai si necessitas adesset. ¶ Sic dicēdū est de effectu vel signo dilectōis extrinseco. q: signa ⁊ beneficia dilectionis que exhibent̄ pximis gn̄aliter puta cuz aliq̄s orat p oibus fidelib⁹ gn̄al̄r vel pro toto pplo non sunt negāda vel subtrahēda iimicis. hoc eni pertinet ad liuorē vīdicte. contra illud Leui. 19. nō queres vltionē nec memor eris iiurie ciuiū tuorꝝ bñficia vero vel signa dilectionis. que q̄s exhibet specialiter ⁊ pticularit̄. aliq̄b⁹ psonis non est necessariū exhibere iimicis. q: nō est necessariū. sz pfectōnis ē talia exhibere amicis extra casū necessitatis in casu aūt necessitatis necessariū ē vtrisq̄ tā aicis q̄ iimicis talia exhibere. scd̄m illud Prouerb. 5. si esurierit iimicus tuus ciba illū. si sitit potū da illi

3. cōclusio

¶ Dicunt etiā q̄ nō est necessariū diligere ex caritate iimicū q̄tū ad hoc quod nō ē ei licitū optare malū oppositū bono: qd p se respicit caritas. tale ei bonū est gratia ⁊ gloria quorū oppositū non est licitum optare amicuz iimico/ad bona aūt tēporalia non respicit caritas nisi inq̄tum ordinatur ad bona gratie et glorie. ⁊ q: psperitas in hīs bonis quandoq̄ est occasio subuersionis bonoruz gratie scd̄m illud Deutero. 33. Incrassatus est dilectus. sequit̄ dereliquit deum factorem suuz. aduersitas vero est occasio reuertendi ad dominum: scd̄m illud osee. 6. In tribulatione sua mane consurgent ad me. ideo licitum ē tam amicis q̄ inimicis mala talia optare et de ipis/si euenerit gaudere/ non q: mala sunt sed inq̄tum promotiua sint ad bonum ⁊ impeditiua maiorum malorꝝ/ Rursus. quia caritas ordinem habet et plus debet quilibet se diligere q̄ alium. et propinquos q̄ extraneos. ⁊ amicos q̄ inimicos. et bonum commune quam prius tum. ideo potest aliquis salua caritate optare malum temporale alicui. non inq̄tum malum est illius: sed inq̄tum est impeditiuum malorum alteri⁹ quē plus tenetur diligere.

¶ Et si dicatur. contra hoc qd dicit̄ Mathei. quinto. a domino audistis quia dictum est antiquis diliges amicum tuum et odio habebis inimicum tuum.

¶ Si ergo licet odire et licebit imprecari malum ¶ Dicendum q̄ numq̄ scriptum est in lege veteri Odio habebis inimicum tuum sed additum fuit ex praua interpretatione iudeorꝝ. q: ex hoc q̄ p̄cipiebatur dilectio amici, Leuitici decimo nono.

Concludebant q̄ inimici essent odiendi dñs autē hanc interpretationem simul elisit cū dilectōe inimici addens cōsiliuz de ostensione signorum beni-

2. opio q̄ doctoris

uolentie. ¶ Secunda opinio potest imaginari habens tres conclusiōes. q: dilectio inimici vno mo-

i. cōclusio

do est precepta. alio modo prohibita. tertio mō cōsulta. In precepto est quando ipse est in necessitate prima vel secūda. Nā elemosyna quandoq̄ ē in p̄cepto. ita q̄ tenetur hō eam erogare. etiā iimico effectu si habeat. vel affectu si nō habeat: Si esurierit inimicus tuus. ⁊c. ¶ Scd̄o qñ inimicus petit veniam. septuagies septies debet sibi dimitti. etiā significat familiaritatē. vt prius exhiberi alias de⁹ dimissa repetit Mat. 18. ¶ Tertio q̄tuz ad dimissionē rācoris etiā in corde. q: tenet̄ non audire etiā inimicitias exercētez s̄m illd nisi dimiseritis ⁊c. Math. 6. licet nō petēti non teneat̄ extra necessitatē siḡt dilectiōis exhibere. ¶ Scd̄o dilcō inimici aliq̄ñ cadit sub prohibitione. ¶ Primo ei non licet diligere inquātū inimic⁹ ē. q: caritas nō gaudet super iniq̄tate Si tamē est possibile diligere inimicū pprium inquātū hmōi: sed inimicū alterius inquantū hmōi pōt homo diligere sed nō dz. ¶ Scd̄o prohibitū est diligere inimicū quantuz ad bñficii exhibitionē illi⁹ q̄ non est nisi digno cōferēdū. q: iimicicia cū sit culpa mortalis facit indignum oi beneficio ecclesiastico. vñ fatua eēt illa caritas que sic benefaceret inimico. vt indigno daret qd nō nisi iusto est dandū. ¶ Tertio phibituz est sic diligere inimicū q̄ homo credat se ei/ et i eo cōfidat et sibi sua secreta cōicet aut equaliter sicut ad amicū se habeat. hoc em̄ fatuū est et iniustum. non credas inimico tuo ineternū.

¶ Tertio dilectio iimici cadit sub ꝯsilio illis modis quibus non cadit sub p̄cepto/nec sub prohibitione puta q̄ homo speciali motus dilectiōis/vel bñficii exhibitōis feratur ad eū extra necessitatez qñ etiam non tenetur amico. sed magis dz consilium respectu inimici q̄ amici. q: est magis meritoriū. et q: minus natura inclinat sicut homo q: pl⁹ naturaliter diligit se q̄ aliū. nō necesse habuit speciali precepto instrui de dilectiōe sui. ¶ Secundo idulgere nō petēti. aut p̄mo petere veniā ab illo q̄ offendit pfectionis est ⁊ ꝯsilii. ¶ Tertio remittere non solum rancorē sed emendā et damnū in casu tamē vbi nec ip̄e nec alius fieret deterior.

2. articul⁹ i. opio q̄ ē Dur̄. q. 2.

¶ De secundo. s. que dilectio sit maior. est duplex opinio. Prima dicentiū q̄ dilectio amici ⁊ inimici possunt accipi dupliciter. Uno modo sic q̄ vna excludat aliam: vt cum aliquis sic diligit amicos: q̄ nullo mō diligit inimicos /nec actu nec habitu. sed forte odit. ecōtrario autē aut forte non est possibile: scz q̄ aliquis diligat inimicos ⁊ non diligat amicos. Alio mō possūt sic accipi. q̄ neutra excludat alteraz. Primo mō q̄stio ē nulla. q: cōparatio s̄m magis ⁊ minus tale supponit vtrūq̄ esse tale. ergo comparatio s̄m esse magis ⁊ minus meritoriū inter aliqua supponit vtrūq̄ esse meritorium. sed dilectio amici excludēs dilectionez inimici nō est meritoria cum ex caritate teneamur inimicos diligere vt prius patuit. ergo nulla potest esse comparatio inter ipam et dilectionem inimici q̄ sit magis meritoria. q: altera nullo mō est meritoria. scz dilectio amici excludēs dilectionem inimici: dño dicente Math. v. si diligitis illos qui vos diligūt quam mercedē habebitis? quasi diceret. nullam.

Si vero vtraq̄ dilectio sic accipiatur q̄ neutra excludat alteram. adhuc potest esse dupliciter. Uno modo q: vna non solum nō excludit aliam/ sed includit. et nō econuerso. sicut cum aliq̄s actuali dilectione fertur in iimicū et amicum. alius vero fertur in amicum tm̄ non includēdo inimicum: nō tamen excludendo: q: de inimico non cogitat.

¶ Alio modo q: vna nec excludit alterā nec icludit. primo modo q̄stio non est dubitabilis. q: constat q̄ diligere amicum ⁊ inimicū ppter deum pfectius est q̄ diligere amicum. q: oē bonuz includēs secum aliud melius ⁊ pfectius est q̄ bonū inclusū et non includens. sic est in proposito. quare. ⁊c.

Et iterum pfectior est actus q̄ extēdit se ad remotiora. sed dilectio qua diligitur amicus ⁊ inimic⁹ se extendit ad remotiora q̄ dilectio amici. ergo ē pfectior. quare. ⁊c ¶ Si vero vna nō includat nec excludat alteram. sicut cū aliquis fertur per actū dilectionis in amicū nichil cogitans de inimico. alius vero fertur per actū dilectionis in inimicū/ nichil cogitans de amico sic videtur q̄ ceteris paribus. s. habitu caritatis in vtroq̄ ⁊ intensiōe act⁹ hinc ⁊ inde dilectio inimici est magis meritoria q̄ dilectio amici. Qd patet dupliciter. Prio sic. qñ duo actus boni sic se habēt et pcedunt ex pari⁹ habitu et sunt eque intensi ad vnuz cū requiritur maior conatus ex natura operis q̄ ad alium: ille ad quem req̄ritur maior conatus est magis meritorius. sed ad dilectionē inimici si sit eque intēsa vt dilectio amici: req̄ritur maior conatus ex natura operis. ergo est magis meritoria. Maior patet. conatus em̄ maior quādo requiritur solum ex parte opantis qui est male dispositus nō auget meritū: alioq̄n plus mereretur cōtinens q̄ temperatus faciendo simile opus de genere virtutis. q: oz ꝯtinētē pl⁹ conari ppter malā dispositionē/q̄ tempatū hoc autē nō ē verū. q: tūc virtutes magis obessēt q̄ pdessēt. ¶ Sed qñ maior conat⁹ requirit̄ nō ppter indispositionē opantis. sz propter difficultatē operis tūc maior conatus faciēs q̄ act⁹ difficilior sit eque intensus sicut actus facilior auget meritum. Minor de se patet. scilicet q̄ ad diligendum inimicum eque intense sicut alius diligit amicum requiritur maior conatus: cum sint hic plura repugnantia et pauciora attrahentia. quia. ⁊ cetera.

¶ Secundo sic ille actus cuius tota intensio reducitur in caritatem est magis meritorius/ q̄ ille cuius similis intēsio nō totalit̄ reducit̄ i caritatē. ⁊ cā hmōi est. q: meritū initit̄ p̄ricipal̄r caritati Sed dilectio inimici est talis actus. q: tota ratio diligendi inimicum est caritas ad deū. tota autez ratio amandi vel diligendi amicū nō semper ē caritas: sed concurrit aliq̄ua alia ratio. scz cōmunicatio in bono aliquo consanguinitatis. vel ciuili/ vel hmōi. ergo. ⁊c. ¶ Sed contra hoc arguitur sic sicut caritas necessario exigit vt diligatur inimicus. sic ordo caritatis exigit vt diligatur amicus plusq̄ inimicus, et hoc est necessario. sed ppter primū dilectio amici que excludit dilectionem inimici non est meritoria vt dictum fuit. Ideo inter ipsam ⁊ dilectionem inimici non est comparatio/ que eaꝝ sit magis meritoria. ergo propter secūdū dilectio inimici cum equatur dilectioni amici non est meritoria. quare vt videtur inter ipam ⁊ dilectionem amici non est recta compatio que earuz sit magis meritoria. ḡ questio in hoc est nulla. Et di-

cendũ ad hoc ꝙ diligere amicũ plus ꝙ̃ inimicũ ẽ
de ordine caritatis respectu eiusdem diligẽtis in
casu necessitatꝫ qñ affectus cũ effectu nõ põt vtrꝙ
exhiberi. tũc ei idẽ hõ eq̃ diligẽs amicũ sicut iimi=
cũ peccat faciẽdo cõtra ordinẽ caritatꝫ ſꝫ respectu
diuersorũ diligẽtiũ et maxie extra casũ necessitatꝫ
nõ ẽ cõtra ordinẽ caritatꝫ ꝙ vnꝰ ꝑpt deũ velit tm̃
bonũ inimico et tãto affectu sicut aliꝰ vult amico/
immo ptĩet ad pfectõnẽ caritatꝫ in eodẽ etiã hoie
pro alio ꝛ alio tpe et extra casum predictuꝫ non est
contra ordinem caritatis ꝙ velit par bonum: et
equali affectu amico et inimico et in hoc sensu pro
cessit ratio et non in primo. Si autem cetera non
essent hinc inde paria/ vel saltem intensio actus
non esset equalis non posset vno sermone deter=
miari que dilectio sit magis meritoria: quia in
tantum potest esse dilectio inimici imperfecta in
vno. ꝙ erit secũdũ infimum gradum necessitatis
in alio dilectio amici poterit esse multum ꝑfecta ꝛ
tũc dilectio erit magꝫ meritoria ꝙ̃ dilectio iimici
ꝛ ecõuerso dilectio iimici i vno poterit eẽ valde ꝑ=
fecta in alio ãt dilectio amici valde imperfecta et
tunc oportet econuerso dicere. ꝙ dilectio inimici
sit magis meritoria. et multe alie varietates pote
rũt incidere ꝑpter quas oportebit variare iudiciũ
nisi cetera supponantur hinc et inde paria vt dictũ
est. ¶ Secunda opinio potest imaginari habens
2 opinio q̃ ẽ doctoris — tres conclusiões. ¶ Prima ẽ. ꝙ dilectio amici ma
gis ẽ debita. scđo ꝙ ẽ melior. tertio ꝙ dilectio iimi
1. cõclusio — ci ẽ magis meritoria. ¶ Primũ pꝫ. qꝛ lꝫ quo ad op
tatum effectum spiritualeꝫ qui põt a pluribꝰ inso=
lidum hẽri sicut est gratia ꝛ glĩa debeamus omnes
equalr diligere. qꝛ ad equale bonũ habẽdũ tñ quo
ad effectum et affectum vbi non possemus om=
nibus magis tenemur amicis ꝙ̃ inimicis sicut pro
piq̃s ꝙ̃ extraneis. vnde in necessitate dimittẽda ẽ
dilectio inimici ꝑ dilectione amici: quia illius di
lectio est magis debita in qua nichil ẽ nõ diligibile
ꝙ̃ illius in qua est aliquid odibile. sicut deus est su
per omnia diligendus in quo nichil est nec esse po
test non diligibile scđm rationem rectam: sed a=
micus inquantum huiusmodi nichil includit nisi
diligibile inimicus autem includit cum natura a=
liquid odibile. ꝙ illiꝰ dilectio ẽ magis debita.
¶ Scđm patet. s. ꝙ sit etiam melior eẽ naliť in ge=
nere moris. qꝛ dilectio inimici põt dupliciť cõside=
rari. vno modo inq̃tũ ex nã actꝰ aptitudie icludit
dilectõnẽ amici qꝛ q̃ diligit inimicũ multo magis
diliget aicũ. non sic aũt ecõuerso. qꝛ multi diligũt
aicos q̃ odiũt iimicos. Et sic iq̃tũ hmõi dilectio
iimici est melior sicut omne totum cõtinẽs est me
lius parte contenta. sicut diligere vtrũꝙ actu est
meliꝰ: ꝙ̃ alterũ tm̃ Alio modo potest proprie ꝯsi=
derari dilectio inimici prout ex opposito distĩguiť
contra dilectionẽ amici seorsum acceptam et sic di
lectio inimici cum precisione sumpta non vt est al
terius contẽtiua actu/nec habitu est minus bona.
¶ Primo qꝛ actus cadens sup materiã magis cõ
gruã est melior ex genere moris, amicus aũt ẽ ma
gis aptus amari ꝙ̃ inimicus. ergo. ꝛ cetera.
¶ Scđo. qꝛ licet debito accidẽtali aliquid possit
esse magis debitum qđ est minus bonum sicut ma
trimonium iuratum ꝙ̃ virginitas non promissa:
tamen nõ sic videť de debito naturali. qꝛ nã facit
qđ melius est ꝛ iõ magis obligat ad id qđ ẽ meliꝰ
vñ cũ dilectio aici sit magꝫ debita nãlr cuiꝰ signũ
ẽ ꝙ peiꝰ ẽ odire amicũ ꝙ̃ inimicum. q. malus pctm̃
ꝛ ꝑ ꝯñs magis idebitũ. ꝙ oppositũ est magis debi
tũ ꝛ ꝑ ꝯñs maiꝰ bonũ. ¶ Tertiũ pꝫ tripliř. pmo ce
teris pibus. scđo dispare hitu. ꝛ tertio dispe actu.
¶ Qꝫ aũt dilectio inimici sit magis meritoria ꝙ̃
dilectio aici ceteris paribꝰ. puta qñ ex equali cari
tate e q̃li itensiõe actꝰ ẽ vtrũꝙ põt declarari tribꝰ
exẽplis. Vnũ est. qñ eodẽ actu aliq̃s simul diligit
amicũ et inimicũ nam tunc ſm rationẽ ille actꝰ est
magis meritoriꝰ. ex ea parte q̃ terminať ad inimi
cũ ꝙ̃ ex illa q̃ ad amicũ. Scđm exemplũ ẽ i duobꝰ
quoꝝ vnꝰ eq̃li caritate et eq̃ itenso actu diligit ii=
micũ nichil cogitãs de amico. aliꝰ diligit amicum
nihil cogitãs de iimico tũc ei actꝰ diligẽtꝫ iimicuꝫ
ẽ magꝫ meritoriꝰ. Tertiũ exẽplũ i vno ꝛ eodem q̃
diuersis actibus equalibꝰ ꝛ equali caritate diligit
nunc amicũ tantum nunc inimicum non quiđ alte
rum excludendo. quia sic non esset meritoria. sed
non includendo vt sit questio dubia.
¶ Qꝫ aũt ita sit i hĩs tribꝰ ptꝫ dupliř. primo. quia
vbi maior conatꝰ ibi ceteris paribꝰ ẽ magꝫ meritũ
qñ difficultas cõsurgit ex natura actꝰ nõ malicia a
gentis sed sic ẽ in ꝑposito. ꝙ. ꝛc. ¶ Scđo. qꝛ q̃to
meritũ ẽ puriꝰ tãto ẽ maiꝰ/ est aũt puriꝰ vbi pure
ꝑp deũ q̃re. ꝛc. ¶ Ad istãtiã aũt quã pmi i hoc cõ
tra se faciũt ꝯsiderãdũ ꝙ lꝫ bene soluãt tamẽ aliť
solui põt. qꝛ lꝫ homo teneať magis diligere ami=
cũ ꝙ̃ inimicũ nõ tñ ad sp teneť diligere ꝛ mľto mi
nꝰ magis diligere. tunc ꝙ ꝑcedit questio qñ eque
intense diligit vtrũꝙ vbi nõ teneť diligere actu a
liquẽ sicut homo aliñ diligit dñm remisse seu aliũ
intense nõ tñ ꝑpter hoc peccat. qꝛ nec peccaret si ꝑ
tunc nec remisse nec aliť deũ diligeret actu. ¶ Sꝫ
alia ẽ instantia. qꝛ oẽ meritũ aut respicit premium
essẽtiale qđ mẽsurať ſm quãtitatẽ habitꝰ/aut acci
dentale qđ ſm quãtitatẽ actꝰ mẽsurať. si ꝙ vtraꝙ
dilectio sit equalis actus ex equali habitu neutra
põt esse magis meritoria nec minꝰ/nec quo ad pre
miũ essentiale nec q̃ ad premiũ accidentale.
¶ Et dicendũ ꝙ verũ est hoc si remaneret illa eq̃=
litas añ ꝛ post sed solo actu qui est cũ conatu cari=
tas augeť ita ꝙ lꝫ añ actũ sit caritas eq̃lis: tñ nõ
solũ post actũ sed in ipõ actu meritorio augmenti
sit iequalis sicut eodem instãti fit dispõ ad gratiã
et infusio sic eodem instanti augmentũ et eiꝰ meri
tũ ꝛ tãto plꝰ ꝙ̃to ħ est meritũ cõdigni: ibi tantum
congrui. qꝛ ꝙ ex natura sua dilectio inimici reqrit
conatũ non amici. ideo hec ẽ magis meritoria ꝙ̃
illa. Quantum ad pmiũ essentiale ꝑpter maiorẽ
habitũ et ꝙ̃tum ad accidẽtale ꝑpter maiorẽ cona
tũ/ qꝛ premiũ accidentale non solũ respicit actus
bonitatem sed etiã difficultatẽ ¶ Secũdo dico ꝙ
habitu etiam caritatis existente dispare et mino=
re i diligente inimicum potest esse magis meri=
toria. non sic quin dilectio amici possit procedere
ex tanta caritate. ꝙ dilectio inimici procedens ex
minori non attingeret ad meritum illius cum tan
to augmento suo/sed sic qꝛ dilectio inimici ex ma
iori feruore nata est procedere cum etiam amici
dilectio sit i habentibus caritatem siue non habẽ=
tibus idifferenter. non autem dilectio inimici in
carẽtibus caritate nisi raro valde. ¶ Unde quia
dilectio inimici ratione conatus semper est nata
augere caritatem et habitum eius. non sic au=
tem dilectio amici ad quẽ nihil oportet conari. qꝛ
caritas nõ augetur illo actu q̃ est sine conatu: ita

de contingit ꝙ minori caritate diligens inimicuꝫ
consequitur maiorẽ caritatem caritate quã habe
bat ꝛ adhuchꝫ diligẽs amicũ q̃ prius erat maior
isto ꝙ mõ q̃ ad disparitatẽ hitꝰ ẽ magis meritoria
hec ꝙ̃ illa. qꝛ maiori charitati debeť maiꝰ pmium
essentiale. ꝛc. ¶ Tertio mõ. quo ad dispitatẽ actꝰ
vbi. s. eẽt equalis caritas hinc ꝛ ide ꝛ intensior di=
lectio amici et remissior inimici adhuc ista eẽt ma
gis meritoria ex natura actus ꝑ se loquendo. quia
lꝫ illa forte ratione intensionis actus esset magis
meritoria respectu pmĳ accñtalis. tñ ista eẽt ma=
gꝫ meritoria respectu pmĳ essentialis. quia nata ẽ
haberi cum maiori conatu q̃ semp auget caritateꝫ
ad quã seqť maior glĩa. q̃ est pmiũ essẽtiale simpľr
ꝙ. ꝛc. ¶ Sicut et dilectio amici põt esse sine omi
conatu/dilectio autem inimici non sit intensior di
lectio amici / potest esse cum minori conatu ꝙ̃ re=
missa dilectio innimici/ Et iste maior conatus nõ
est ex sola malicia conãtis. sed ex natura et diffi=
cultate operis consequiť propter qđ plꝰ meretur
augmentuꝫ caritatis. ꝛ ꝑ ꝯñs etiã maius pmium
essentiale immo etiam accidentale: qꝛ vt dictum
est illud non solum crescit ſm cremẽtum bonitatꝫ
actꝰ sed magis ſꝫ cremẽtũ difficultatis. vñ melior
est aureola martiꝝ ꝙ̃ magisterii licet hẽat minus
Ad rões añ opposi tũ Durã. vbi supra. — de bono per se martiriũ ꝙ̃ doctrina propter maio
rem difficultatẽ solũ. ¶ Ad argumenta rñdent il
li de prima opione. sic ad primum dicunt ꝙ magis
bonũ est magis meritoriuꝫ supposita equali ratio
ne debiti sed si est magis debitum non est verum/
sicut reddere mutuũ melius est cum sit actus iu=
sticie ꝙ̃ dare suum q̃ est actus liberalitatis / et tñ
non ẽ ita meritoriũ. plus eñi obligatur beneficus
bñfico q̃ liberalr dedit ꝙ̃ recipiens mutuũ. ꝙ tra=
didit obligeť illi qui mutuum reddit ꝙ non esset
nisi dare suum esset magis meritorium quam red=
dere alienum. diligere autem amicum est magis
debitum quam diligere inimicum. et ideo dato
ꝙ sit melius non tamen sequitur ꝙ sit magis me=
ritorium. Potest etiam dici ad minorem ꝑ inter=
emptionem/ quia dilectio amici non est melior ꝙ̃
dilectio inimici. quia dilectio inimici includit di=
lectionem amici actu vt cum quis diligit inimicũ
et amicum propter deum vel habitu. et ex natura
rei: et non solum ex suppositione. quicunꝙ enim
diligit inimicum sequitur ex natura actus et ob=
iecti ꝙ diligat amicũ habitu et diligeret actu et ef
fectu si occurreret et opus esset/ non sic autem se=
quitur econuerso bonum autem includẽs aliđ me=
liꝰ ẽ. q̃re vt videtur dilectio iimici meliorẽ ꝙ̃ aici
dilectio. ¶ Et cum ꝑbatur ꝙ non. qꝛ illud q ꝫ ẽ di
mittendũ ꝑpter alterũ est minꝰ bonũ. dđm ꝙ non
oꝫ. ſꝫ ẽ bonum mĩoris necessitatis ꝑ bigratia philo
sophari melius ẽ ꝙ̃ ditari et tamen indigẽti dimit
tendũ ẽ phari propť ditari. qꝛ ẽ minoris necessita=
tis similiter dilectio iimici dimittenda est q̃ ad ef
fectũ propť dilectionẽ amici qñ nõ põt vtrꝙ sub=
ueniri. non qꝛ sit minꝰ bona. sed qꝛ minꝰ necessaria
ꝛ minꝰ debita. ¶ Ad scđm dđm ꝙ i illis in quibꝰ
vnũ se habet ꝑ additionẽ ad alterũ tꝫ ꝯña ecõtra=
rio ꝛ nõ ꝯña in ipso vt patet in viuere ꝛ esse sicut et
omne qđ viuit est. sic omne qđ nõ est non viuit. et
qꝛ dilectio inimicoꝝ se habet per additionẽ ad di=
lectionem amicorum/ ꝙ̃ aliquo modo includit. iõ
sicut melius est diligere inimicum. sic peius est
odire amicum. ¶ Qꝫ autem dñt dilectionẽ iimici
meliorẽ non est veruꝫ nisi prout aliam icludit nec
sua ratio concludit.

¶ Questio secũda.

SEcũdo q̃ritur. vtrũ sit aliq̃ cari=
tas acq̃sita/ Et videť ꝙ nõ. quia
ãt eẽt idẽ cũ infusa aut differret/
non idem qꝛ impossibile ẽ ꝙ idẽ
simplex sit acq̃situ ꝛ infusũ. nec
differẽs: qꝛ haberẽt idẽ subiectũ
et obm̃ re ꝛ rõe. ¶ Contra: qꝛ si
cut caritas ẽ donũ dei. ita et fides. sed preter fideꝫ
infusam est ponere fidẽ acq̃sitam ex sensibus et a=
ctibus. ſm illud Roma. 19. Fides aũt ex auditu:
auditꝰ autem per verbum dei. ꝙ et caritas. vñ ro.
6. Caritas dei diffusa est in cordibus nostris per
spm̃sctm̃ qui datꝰ est nobis. quasi diceret ꝑ carita
tem datam operãtẽ dilatatur ipã. se extendens et
diffundens: vt perficiat in acquisitam. ¶ Rñsio Responsio.
tria sunt facienda. Primum ẽ ostendere ꝙ ẽ põere
fidẽ acq̃sitã. Secũdo ꝙ ẽ põere caritatẽ acq̃sitam
Tertio an caritas acquisita et infusa habeãt ideꝫ
obiectum ¶ Quantum ad primũ sũt. 7. cõclõnes
quorũdam. Prima cõclusio ꝙ habitus acq̃siti ex 1. cõclusio
actibus virtutuꝫ infusarũ theologicaꝝ non possũt Guido in
habere rationem virtutis. ꝙ sic probant ꝙ̃tum ad q̃libetis.
fidem/quia ex naturalibus et assuetudine. de hĩs
que sunt supnaturalia non potest acquiri habitus
veridicus cui non subsit. vel subesse possit de faci=
li falsum ꝙ̃tum est ex ratione talis habitus respe=
ctu talis obiecti et modi quo acquiriť qꝛ respectu
talis obiecti a rebus creatis non possunt accipi ra
tiones sufficientem euidentiam de eo facientes im
mo ad partem falsam aliquando inueniuntur ra=
tiones. que ex lumine naturali intellectus a rebꝰ
creatis assumuntur probabiliores quam ad veraꝫ
Et ideo qui innititur talibus tunc credibilibus
supernaturalibus virtute talium rationum decipi
potest et propť hoc talis habitus vt innititur tali
bus ratiõibꝰ nõ põt esse habitus ꝟtuosus. ¶ Siľr
hoc pꝫ ex mõ acquirẽdi talẽ habitũ ab aliis. s. ex
consuetudine audiendi talia a viris autenticis in
ꝙ̃tum homo, q. continue conuiuit cum talibus: a
quibus talia semper audit cum eñi non sit certum
quin tales mentiri et decipi possunt. ex hoc non ac
quiritur certitudo de credibilibus cui non possit
subesse falsum. ꝙ igitur habens talem habitũ ali=
qñ assentit veris. hoc accidit. qꝛ ex natura eius po
test etiam falsis assentire.
¶ Scđa conclusio est ꝙ fides infusa est necessaria 2. cõclusio
vnde dicunt. ꝙ ad hoc ꝙ homo absꝙ periculo fal=
sitatis et erroris certam et verã hẽat cognitioneꝫ
respectu supernaturaliũ. ad quorum cognitionem
ex naturalibꝰ non potest attingere et quorũ verita
tem in statu vie per se et immediate videre non po
test oportet ꝙ ab illo qui est veritas per essentiam
et qui certissime nouit veritatem circa talia/aut
q̃d in aĩa infundať et ꝙ aliq̃ dispositionẽ efficiat i
aĩa per quã inclineť ad assentiendũ veridice eis q̃
supnaturaliter sunt credenda et contraria reĳci=
at. si enim est possibile ꝙ ex mala doctrina et con
suetudine ꝑuersa aliq̃s acq̃rat talẽ dispositionem
malã in aĩa rõe cuiꝰ circa supnãlia assẽtit falsitati
tãꝙ̃ certissime ꝟitati sibi ꝑ rationẽ euidẽtẽ nĩãte=
nus apparẽti mľto minus debet hoc ipossibile re=
putari qui in aĩa possit deꝰ ĩpmere aliq̃ dispositio
nẽ bonã rõe cuius assentiat non falsitati: sed soluꝫ

veritati sibi: tñ per rõnem euidentẽ nõ apparenti. ¶ Ex hoc tertio concludũt: ꝙ licet fides acq̃sita non sit virtus infusa tñ est virtus. vñ dicũt ꝙ talis dispositio erit habitus intellectualis: q2 virt⁹ vere dici debet: q2 habentem pficit/ ⁊ opus ei⁹ bonũ reddit quantum ad hoc: ꝙ licet non faciat pfectã euidentiam tñ est semper veridicus

¶ Quarta conclusio ꝙ habit⁹ q̃ hẽtur ex acq̃sitione respectu supnaturaliũ essentialr̃ differt ab hitu qui respectu illorum habetur ex infusione: ⁊ videt formalit̃ i hoc differre: q2 lꝫ materiale obiectũ. s. illud qđ materialiter cognoscitur puta. aliquis articulus fidei. ſm ꝙ consistit in aliqua cõplexione ẽminoꝝ. puta ꝙ mortui resurgent. sit vnũ ſm substãtiam et materialit̃ respectu cuiuscũq3 cognitiõis ſm dictos habitus. tñ scðm formalem rationem differre videt q2 illud ꝑ qđ cognoscitur ꝙ ẽ formalis ratio obiecti differt essentialiter sicut contingit in scientijs. ꝙ vna et eadem conclusio scðꝫ substantiam potest scire per diuersa media diuersarũ demõstrationum et rationum/ ⁊ scðm hoc erit materialiter vna differens et plures formaliter. formalis enim ratio sciendi conclusionẽ q̃ ẽ obiectuꝫ suũ sũt media rationũ ꝑ q̃ concl'ones cognoscũt.

5. cõclusio ¶ Quinta cõclusio ꝙ hmõi media differentia respectu obiecti supnaturalis ſm istos habitus hec videtur esse. s. auctoritas humana fallibilis siue veritas realiter i aliquo cognoscibili supposita ex dispositione acq̃sita ꝑ doctrinam ⁊ ꝑ cõsuetudinẽ talia audiendi. licꝫ hoc supponatur veritati diuine inniti siue a deo esse reuelata et auctoritas diuina infallibilis siue veritas prima non solum scðꝫ suppositum sed realiter et existens secundum rem ex dispositione infusa ratione cuius sit dispositus non solum supponit se inniti prime veritati sed ei realiter innititur/ licet hoc sibi non appareat euidenter sed habens fidem acquisitã supponit ꝙ illud cui assentit est a deo reuelatum propter quod assentit vt videtur: sed non est ita ymmo habens habitum talem inquantum ratione talis dispositionis assentit realiter non assentit illi nisi quia sic communiter tenetur ab alijs a quibus est instructus et cum quibus consueuit conuersari. sed aliter se habet in habente habitum infusum.

6. ꝯclusio. ¶ Sexta conclusio ẽ ꝙ fides ẽ q̃dã lumẽ: q2 eñ illđ ṽtute cui⁹ sine cui⁹ adiutorio aliqđ cognoscit lumen dr̃ ꝑpter hoc talis hitus dr̃ quoddaꝫ lumẽ supnat̃ale respectu supnãliter cognoscibiliũ sic ẽt hitus glie q̃ disponit ⁊ eleuat intellect⁹ ad capiendũ ṽitatẽ supnaturaliũ talis dispositio ꝯuenient̃ lumẽ qđ dr̃. vnde Aug. cõtra epistolã fũdamẽti ꝙ credim⁹ ⁊ credit intelligim⁹ nõ tm̃ hoie sꝫ ipõ deo intrinsecus mentẽ nostrã illuminãte atq3 firmãte

7. ꝯclusio. ¶ Septima cõclusio ẽ ꝙ fides ẽ habit⁹ nõ potẽtia vñ dñt ꝙ licet talis hitus q̃ sic lumẽ q̃dam dr̃ nõ hẽat rationẽ potẽtie simplr̃ ⁊ ꝑprie dicte imo cuiusdã dispõnis ipam potentiã pficientꝭ ⁊ eleuãtis cũ hoc ꝯsequit ex huius dispositione in ipa potentia sic disposita ꝙ assẽtit alicui veritati certitudinalit̃ sic siue hoc nõ assẽtiret ꝑut ẽt hñs fidẽ acq̃sitã assentit aliq̃b⁹ q̃ nõ hñs illã nõ assẽtiret lꝫ ẽminos eodẽ apphẽdet ⁊ ꝯplexionẽ eãdẽ formet.

Inq̃rit doctor de dictis in isto articulo. ¶ Inq̃rẽdo aũt de pdictis sciẽdũ ꝙ ẽ triplex fides acq̃sita vna ex auditu ⁊ cõuictu alioꝝ solũ nõ concurrente hitu fidei infuse/ vel non inclinante ad hmõi credere. de tali vero sũt oẽs iste cõcl'ones et rões de ea inducte bene ꝑbãt. ¶ Alia est fides acq̃sita ex actib⁹ ad quos ꝑ se inclinat fides infusa ex actibꝫ ab ea elicitis. lꝫ cũ adminiculo doctrine hoĩs et de ista supra ẽ ꝑbata. 3. 4. 5. cõclusio: q2 talis ẽ ṽt⁹ nec põt ei subesse falsum et scðm rem innitit veritati diuine nec ex veris seq̃tur nisi verũ. vñ sicut fidei infuse nõ potest sub esse falsum sic: nec actui ꝑ se ab ea elicito et nec per consequens habitui ab illis cãto: sicut nec in agibilibus ex bonis actibus non elicit nisi bon⁹ habit⁹ sic ex veris actib⁹ ꝑ se nõ causat nisi veridicus habitus ꝑ se et cui primum innititur immediate eidem ſm rem innititur scðm et tertium mediate. ¶ Item idẽ est formale obiectũ habit⁹ ⁊ actuũ ꝑ se causantiũ et cãtoꝝ idẽ ẽ formale obiectoꝝ omniũ istoꝝ. ¶ Tertia ẽ fides acquisita ex studio sacre scripture ⁊ ista est etiam virtus et habitus ꝑ se veridicus habens idem obiectum ⁊ initens eidem adiumento scðm rem ꝑpter idem primum principiũ: q2 sic ex veris nõ seq̃t nisi veꝝ sicut deductũ ẽ

Inq̃rit doctor de dictis i secũdo articlo ¶ Inq̃rẽdo aũt de his dcðꝫ ꝙ oẽs ꝯclusiões sunt vere pꝛeter secũdã et tertiam q̃ sunt false: q2. s. caritas acquisita ex actibus elicitꝭ a caritate infusa est vera virtus pfectior tñ appetitiua ex puris naturalib⁹: q2 cum plus possit appetitus adiutus caritate infusa quam nudus. et nudus ex actibus possit generare in se verã virtutem. ḡ multo magis caritate adiutus quãdocũq3 vnus habitus causat ab alio ꝑ se Si primus ẽ virtus et scðs. s. habitus concl'onum ex habitu principiorum causat. s. scientia ex principiis. Sꝫ caritas est ṽt⁹ vera. q2 infusa. ḡ. ⁊ hitus ex eius actib⁹ generatus. ⁊ tãto magis. q̃to immediati⁹ causat ex eius actibus q̃ habitus sciẽtie ex actibus ipsi⁹ hit⁹ ꝑncipioꝝ. ¶ Ad rões ⁊ i ꝯtrariũ dicit ꝙ caritas acq̃sita ex actib⁹ infuse hẽt in itellectu verã virtutẽ sibi correspõdẽtẽ. s. prudẽtiã acq̃sitã ex actib⁹ prudẽtie ifuse siue prudẽtia ifusa sit idẽ ꝙ fides siue sicut dictũ est. s. siue aliq̃d distictũ ab oĩbus istis.

Ista clausula. Inq̃rendo: vsq3 q̃tũ ad scðꝫ. dꝫ poni añ q̃tũ ad tertiũ de obiecto caritatis. ⁊c.

2. articul⁹ 1. cõclusio. ¶ Quantum ad scðꝫ de caritate acq̃sita sũt ꝯcl'ones. ¶ Prima conclusio ꝙ est ponere charitateꝫ acq̃sitã ꝯformiter ad fidem de qua dictũ est ⁊ ꝙ ex actibus caritatis infuse frequentatis generatur aliquis habitus patet. q2 non minoris virtutis est voluntas cum caritate q̃ sine ea. sed ex frequenti dilectione dei ex potentia nuda aggenerat habitus amicicie ad deum. ergo. et cetera.

¶ Nec obstat si dicatur ꝙ pari ratione quando habitus est in summo gradu adhuc intenderetur q2 posita eq̃ sufficienti cã ponit effectus nisi aliud impediat: ibi aũt est impedimentũ ex ꝑte termini ꝙ nõ recipit augmentũ ⁊ ex ꝑte potẽtie q̃ sufficienter est pfecta: nec est plus pfectibilis. ¶ Nec obstat ꝙ aut esset habitus eiusdẽ speciei: ⁊ sic caritas ex actibus causaretur/ ⁊ tunc essent duo accidẽtia solo nũero dr̃a i eodẽ subiecto ãt differrẽt specie ⁊ tũc ad idẽ nũero essent duo hit⁹ ⁊ cũ hoc act⁹ q̃ augerẽt vnã gñarẽt aliã qđ nõ videt ¶ Sꝫ ad ħ põt dici ꝙ dr̃nt nũero ⁊ spẽ. vñ ⁊ i ꝑdendo caritatẽ vno actu remanet ex ꝯsuetudie promptitudo ad opera caritatꝭ post mortale qđ nõ est nisi habit⁹ acq̃situs nec ẽ incõueniẽs eodẽ actu augeri habitũ infusũ per modum meriti ⁊ generari alium per modum dispositiui.

2. cõclusio ¶ Secunda cõclusio q̃rũdam est ꝙ talis habitus non est virtus proprie loq̃ndo ꝙ probãt: q2 sicut virtus moralis ad virtutes morales pertinet habere cõnexionem cum in intellectuali:

q̃ ẽ prudẽtia propt̃ qđ i diffinitiõe illaꝝ ponit illđ qđ ad rationẽ ꝑtinet: q2 ṽt⁹ moralis ẽ hit⁹ electiu⁹. in mediocritate cõsistens determinata a rõne prout dicit Phs. 2. ⁊ 6. Ethicoꝝ ꝙ ṽtus moralis est habit⁹ cũ recta rõne/ q2 ergo habit⁹ in volũtate vl' appetitu acq̃situs respectu supnat̃aliũ nõ icludit i intellectu cognitionẽ q̃ ex naturalib⁹ põt haberi ⁊ illa est respctũ supnaturalis: vt iã dictũ est. nõ ẽ talis: q2 semꝑ volũtati innitit ꝑ ꝑ qđ nõ põt hr̃e rõeꝫ virtutis intellectualis. ideo etiã nec habitus volũtatꝭ vl' appetit⁹ dei ꝑportionat hꝫ rõnẽ ṽtutꝭ moralis

3. cõclusio ¶ Tertia ꝯclusio eoꝝ ẽ ꝙ caritas acq̃sita nõ est virtus etiã supposita fide infusa: qđ probãt: q2 si per fidẽ intelligatur habitus: quo habet q̃dã cognitio gñalis circa supnaturalia: puta circa articulos fidei: ⁊ circa ea q̃ conuenienter sunt credenda sic dicit habituꝫ quasi speculatiuum siue noticiam speculatiuam non proprie practicam. Inquantũ scilicet non est sufficiens principium operandi virtuose ſꝫ voluntatẽ vel appetitũ/ nisi assit quedam cognitio magis particularis: sicut etiã patet in cognitione generali agibiliũ mõ naturali: q2 nõ sufficit ad recte agendũ/ nisi assit cognitio pticularis q̃ habetur scðm alium habitũ q̃ prudentia dr̃: ⁊ q̃ non est sine virtutibus moralibus. Licet ergo talis habitus vere sit ṽtus intellectualis/ q2 tamen nõ est sufficiens ꝑncipium ad opationes supnaturales speciales ṽtuosas voluntatis vel appetit⁹/ ideo hñs talẽ habitum intellectualẽ nullã ṽtuteꝫ moralẽ acq̃rit i voluntate nisi assit alia cognitio magis specialis/ ⁊ iõ ꝯcludũt ꝙ nec ex puris naturalibus nec adiutorio solius fidei etiã infuse ꝑmo modo accepte põt acq̃ri habitus in voluntate que sit vere ⁊ ꝑprie ṽt⁹: q2 nec cognitio naturalis nec cognitio fidei sufficiũt ad esse talis ṽtutis: q2 istis habitis non habetur certa cognitio particularis/ sꝫ põt errare itellect⁹ circa talia ꝑut pꝫ i pctõre habẽte fidem informẽ: ⁊ de hoc pleni⁹ alias inq̃retur

4. cõcl'o. ¶ Quarta cõclusio eoꝝ est ꝙ preter fidem infusã est dare prudentiã infusam q̃ erit ad habitũ supnaturalẽ ꝑtinens ⁊ que erit ꝑprie practica ⁊ habitui existẽti i voluntate ꝯnexa ⁊ poterit non esse in hñte habitũ fidei infusum/ sicut charitas q̃ ꝯnexionem hꝫ cũ hmõi practica speciali/ sicut ṽtutes morales ⁊ prudẽtia sunt cõnexe/ ⁊ hmõi specialis cognitio põt esse illud qđ dicit fides formari: sicut generalis cognitio et ꝯfusa dr̃ formari ꝑ specialẽ et determinatã in qua formalr̃ explicant que in generali. q. materialr̃ et idistincte cõtinent: q2 nihilominus dr̃ formari ꝑ caritatẽ cui hmõi noticia ẽ ꝯnexa et potest poni exẽplũ: q2 tẽperat⁹ icõtinẽs quantũ ad cognitionẽ vniuersaliũ in agibilib⁹ possit querere sic ꝙ vterq3 habet rectum iudicium circa illa inquantũ talis cognitio respicit finem cõmunẽ agibilium. siue sub ratione communi differunt tñ in cognitione pticulari inq̃tum cognitio particularis includit finem particularẽ de quo nõ habet rectum iudiciũ ymmo peruersũ icõtinẽs et potest dici habitus quo habetur rectum iudicium circa agibilia in vniuersali modo naturali habitus informis respectu illius quo habetur cognitio illorum in speciali ita etiam potest dici in proposito circa cognitionem supernaturaliũ. per fidem infusam que quantũ ad cognitionem generalem ⁊ vniuersalium eiusdem rationis potest esse in fideli iusto et peccatore nõ aut quantum ad cognitionem particularem et sicut in habitibus acq̃sitis nunq̃ separãtur ab inuicẽ habitus i appetitu et habitus talis in intellectu ita etiam in infusis et sic habitus voluntatis qui dicitur caritas non separatur a tali cognitione particulari in intellectu. ſꝫ illud 1. Jo. 2. vocatio docet de omnibus. glo. que tenenda sunt. ⁊c. ¶ Et sic nũquã potest esse virtus appetitus acquisita nisi assit vere talis virtus cognitiua acquisita. ita etiam est intelligendum i ꝑposito circa infusos et ſm hoc dicunt ꝙ in intellectu respectu supnaturalium erit duplex habitus. vn⁹ q. generalis fidei infuse. alius magis specialis. q. cuiusdã prudentie infuse q̃ tñ non ꝯsueuit distigui et seorsum poni: q2 semꝑ cõnexa cum caritate ⁊ iõ semper sub caritate apprehenditur et ratione illius dicitur aliquo modo fides prius informis per caritatem habent hitum includentẽ formari.

¶ Quinta conclusio eorum est ꝙ forte posset dici ꝙ talis habitus cõgnoscitiu⁹. q. particularis q̃ requiritur ad esse caritatis ẽ aliqđ donoꝝ spũsscti 5. cõclusio

¶ Sexta conclusio ꝙ charitas acquisita differt numero ⁊ specie ab ifusa. quod probat simili mõ sicut de fide probatum ⁊ dictũ est i primo articulo 6. ꝯclusio.

¶ Septima conclusio est illorum ꝙ non videtur inconueniens. qđ eo modo quo est quidam habit⁹ dicatur habit⁹ generalis cõsimili generalitate q̃ generalis est caritas. 7. concl'o.

¶ Quantum ad tertium de obiecto caritatis acq̃site ⁊ ifuse est duplex opio Terti⁹ articulus 1. opinio.

Prima dicit ꝙ licet actus amicicie acquisite ⁊ caritatis possint esse idem obiectũ et vnum materialiter siue ſm substantiam / non tamen formalr̃ ⁊ in esse moris sicut dictũ est circa fidẽ acq̃sitã ⁊ ifusã vñ act⁹ formalr̃ differunt non obstante ydẽtitate obiecti vnius ſꝫ materiã: q2 ſm diuersã rationem formalem cadit sub cognitione intellectus ſm ꝙ iformat habitu fidei ifuse ⁊ ſꝫ aliã ſꝫ ꝙ informat⁹ est habitu fidei acquisite ⁊ ex hoc vlteri⁹ ẽ dicẽduꝫ ꝙ cũ obiectũ volũtatꝭ sit bonũ apphensũ ſm ꝙ apphẽsum. ſm aliã rationẽ est aliqđ obiectũ volũtatis ſm quod iformata est habitu caritatꝭ ⁊ ſm qđ ẽ informata alio habitu acq̃sito.

2. opinio. ¶ Aliĩ dicũt ꝙ nõ solum caritati acq̃site ex actibus et infuse ẽ idem obiectum formale ymmo etiã simplicit̃ ⁊ gñaliter est formale et primum obiectũ dilectionis naturalis ⁊ supnaturalis qđ ꝑbat. 7. mediis. ¶ Primo sic: q2 de⁹ ẽ obiectũ caritatis sub nobilissima rõne diligẽdi sed hmõi est ratio sũmi boni sub qua etiã est obiectũ amicicie naturalis. ḡ. ⁊c. Non enim rõ beatificanti ẽ pfectissima. q2 ꝑus ⁊ pfectius ẽ bon⁹ i se q̃ bon⁹ aliĩ. nõ ei ẽ bon⁹ aliĩ nisi q̃tũ illud aliđ ẽ capax ꝙ ẽ finitũ et ꝑ ħ ꝙ est bon⁹ i se cãt bonitatẽ i alijs etiã naturalẽ ⁊ supnaturalẽ vnde etiã rõ naturalis dictat eũ plus esse diligendũ propter bonitatẽ suã q̃ ꝑꝑ boĩtatẽ creatã q2 illa ẽ cã hui⁹ ⁊ potior ¶ Preterea si non esset deus beatificatiu⁹ adhuc eẽt ex caritate diligẽd⁹: sed si esset btificatiu⁹ ⁊ nõ summũ bonũ non esset simplr̃ diligẽdus. si eni bonũ diligibile. ḡ sũmũ bonũ summe diligibile: q2 sicut simplr̃ ad simplr̃ ita magis ad magis et maxime ad maxime/ quãuis istaꝝ ratio hẽat instantiã in creaturis. quia non patet ꝙ angelus inferior plus diligat supiorẽ q̃ seipsum. ¶ Tertio: q2 de⁹ est obiectũ charitatis. sicut fidei ⁊ spei cum omnis virtus theologica habeat deum pro imediato obiecto: sꝫ deus est obiectum fidei ſm ꝙ est in se veritas prima ⁊ nõ ſm cõparationẽ ad creaturã. ḡ. ⁊c.

¶ Quarto: qr actus eiusdẽ speciei ſm substantiã
hñt obiectum formale ideo cum actus habeãt spe
ciẽ ab obiecto sic.s.ꝙ licet differentiũ specie possit
esse idem obiectum formale vt sciendi et opinandi
non tñ econuerso ꝯuenientium specie põt eẽ diffe=
rens obiectuʒ formale: sʒ dilectio supernaturalis
vie ꝛ naturalis non differunt specie in genere natu
re alias posset homo scire se habere caritatem et
ipse habitus esset potentia ſi scilicet posset in ali=
quẽ actũ potentia cum eo in quẽ non posset sine eo
ipsa potentia.ꝫ.ꝛc. ¶ Preterea amor amicicie p̃=
cedit amorẽ cõcupiscentie.maxime in deo qui ꝑ se
est diligendus non ꝑpter aliquid.sʒ diligere deuʒ
inquãtũ ẽ communicatiuꝰ eẽ naturalis ꝛ supnatu=
ralis ẽ diligere deũ dilectione pertinente ad amo=
rem concupiscentie.ꝫ tã rõ naturalis ꝙ̃ fides di=
ctat deũ esse plus diligendum.quia bonus in se et
summum bonum. ¶ Sexto illud est primum et ꝑ
se obiectum caritatis in qđ reducuntur oĩa dili=
genda ex caritate.hic aũt est deꝰ ſm ꝙ ẽ in se sum=
mum bonum: qr deus est bonꝰ ideo sumꝰ qui tamẽ
post deum nos plus diligimus.ꝫ.ꝛc.nõ ꝫ.qr bea=
tificans. ¶ Septimo qr sub eadem rõe ẽ deꝰ obie
ctum dilectionis sue et nostre qr caritas in nobis
accipit ordinem a deo sed ipse ẽ primũ obiectũ sue
dilectionis scđm suã bonitatẽ formaleʒ infinitam
ſm quã faciat suum appetitũ et nõ ſm bonitatem
suaʒ causalẽ eẽ naturalis vel supnaturalis q̃ cũ sit
Contra secũdã opinionẽ obijcitur. finita non saciaret.ꝫ.idẽ qđ prius. ¶ Sed contra
istam opinionẽ propria opinione obijcit quattuor
medijs que simul soluentur.pmo: qr deꝰ ẽ obiectũ
sub perfectissima ratione sed ꝑfectior est illa qua
deus consideratur vtroqʒ modo.s.vt summum bo
num in se communicatiuum ipsius: quia vtraqʒ ra
tio per se et precise sumpta esset sufficienter dicẽs
sibi rationem diligẽtis ergo coniuncta est magis
dans illud : ergo.et cetera.
Solutio. ¶ Et dicendum ꝙ non est deus magis diligendꝰ
intensiue ꝑpter has duas rõnes ꝙ̃ ꝑpter pmã tñ
sed pluribus rõnibus: quaꝝ tñ pma est cã secunde
2 ¶ Scđo sic illud idem qđ sperat illud ex charita
te amatur: sed spes habet ꝑ obiecto beatitudinem
creatam.ergo et charitas. ¶ Solutio. spes perti
net ad amorem concupiscentie. vnde pro obiecto
parato hʒ rẽ creatã: sed pro obiecto a quo sperat il
lam habere: ꝛ in quem sperãt habet rem increataʒ
caritas tñ ꝑtinet ad amorem amicitie. Unde pri=
mum obiectum eius non est res cõcupita nec res
vt dans rem concupitam: sed res ipa cui cõcupisci
tur vt amicus : ꝙ autem spes ꝑtineat ad amorem
cõcupiscentie.ptʒ: quia de eodem s. nt spes ꝛ desi=
3 derũ. ¶ Tertio/quia actus sequẽtes formas spe
cie differentes videntur specie differre et obiecto
sicut motus grauium et leuium sunt ad opposita
obiecta: ꝛ differunt specie/ sicut et leuitas graui=
tas: sed dilectio naturalis cõsequit cognitionem
naturalẽ ꝛ habitũ metaphisice/supnaturalis vero
cognitionem fidei et habituʒ virtutis infuse.ergo
Solutio. ꝛc. ¶ Solutio maior est vera de actibus ꝯñtibus
causaliter ꝛ ꝑ se: qr diuersaꝝ causaꝝ particulariuʒ
sunt diuersi per se effectus: sed actus cognitionis
naturalis et supernaturalis in via nõ differũt spe
cie habitus vero fidei et metaphisice et similiter
habitus caritatis et amicicie naturalis differunt
specie ſm ꝙ non sunt per se perfecta causa horum
actuum cum sine habitibus sint idem actus specie

ideo.ꝛc. ¶ Quarto: qr formalis ratio obiecti in 4
moralibus sumitur a fine sed dilectionis natura=
lis non potest esse obiectum finis nichil naturalis
caritatis vero est supernaturalis : quia vita bea=
ta in patria dilectionis aũt naturalis felicitas in
via.ergo.ꝛc. ¶ Solutio .minor ẽ falsa Solutio.
de fine vltimo: quia deꝰ diligẽdꝰ est propter se.nõ
ꝑꝑ aliud.vnde finis principalit intentus in vtraqʒ
dilectione est deus in se et non felicitas creata nec
vie nec patrie : quia finis quo reducitur in finem
eius in omnibus ad que est amor amicicie.secus
autem in hiis ad que est amor concupiscentie:
qr cõcupisco gustare cibũ nõ propter cibuʒ sʒ cibũ
propter gustum deũ aũt diligo non propter videre
eum sed videre deum ordino in ipsum deum.
¶ Tertia opinio videtur probabilior habẽs tres 3.opinio.
cõclusiones Prima ꝙ amicicia ad deum acq̃sita 1.cõclusio.
ex puris naturalibꝰ accepta in actu vel ꝑ habitu
habet aliud obiectũ formale a caritate infusa et
eius actu: qr cum ex puris naturalibus circũscri
pta oĩ reuelatione nõ possit sciri aliqs conuictꝰ
creature rationalis ad deũ qui tamẽ est de ratione
amicicie/inde ẽ ꝙ huius amoris deꝰ nõ potest eẽ
obiectũ sub ratione amici sub qua nunc potest ap=
prehendi sed per fidem infusã vel prudentiam ꝙ̃
caritati infusa sequit deꝰ sub tali ratione apphen=
ditur ꝛ ꝑ cõsequens amat bñ.obiectum caritati in
fuse est deꝰ sub rõne sũmi boni amici vel amicabi=
lis obiectũ vero amoris pure naturalis ẽ sub rõne
summi boni nõ amici nec amicabilis. Per qđ pꝫ
respõsio ad omnes ratiões scđe opinionis: qr oẽs
supponunt ꝙ deus sub rõe p̃cisa sũmi boni sit obie
ctum vtriusqʒ amoris qđ falsum ẽ/nec seqtur si deꝰ
diligitur ꝑ caritatẽ primo sub rõe amici sũmi ꝙ sit
amor cõcupiscentie: qr amicꝰ nõ amat ꝑpter cõui
ctum sʒ econuerso: licʒ amet sub ratione amicabi
lis cũ q̃ est cõuictus ꝛ societas. ¶ Scđa ꝯclusio 2.cõclusio
est ꝙ ẽ idem obiectũ formale caritati infuse et cari
tati acquisite quod eius actibus: quia idem est ob
iectum actuum et habituum per se: qr nichil agit
vltra suam speciem maxime imedietate qđ dico ꝑ
pter habitus pncipioꝝ ꝛ cõclusionũ et actuũ ipo=
rum quoruʒ ſm quosdam non est idem obiectum
formale licet vnꝰ sit cã alterius: qr hoc nõ est imedi
ate sed intercidunt media duo genera actuum.
¶ Alius eni actꝰ est consideratio principij/alius
est actus cõsideratio conclusionis: sed hoc suppo
nitur ꝙ imediate actibꝰ caritati infuse generetur
caritas acq̃sita nlla dilectione nisi caritate infusa
concurrẽte propter ꝙ idem est penitꝰ obiectũ vtri
usqʒ.et idẽ videtur dici de caritate acquisita ex di=
lectione informi prout ibi sit ex fide informi infu=
sa vel acquisita non errante: qr sub eadem ratione
s.summi amici diligit deum fidelis peccator ꝛ iu
stus ymmo etiam hereticus qui non errat circa ar
ticulum de vita eterna nec desperat de ea.
¶ Tertia conclusio ꝙ non videt esse idem forma 3.cõclusio.
le obiectum caritatis vie et patrie: qr cuʒ vtriusqʒ
sit obiectum sub ratione pmi ꝛ summi amici cum
alterꝰ rõnis sit eius amicabilitas i via ꝛ i patria
per consequens ꝛ obiectuʒ: constat eni ꝙ alius est
conuictus ad deum i via per gratiã/alius i patria
per gloriam/nec per hoc sequit ꝙ caritas excidat
qr ꝑꝑ hoc diuersum modum essendi et habẽdi ob
iectum.sicut intellectum anime separate et cõiun
cte est idem habens tamen diuersuʒ obiectuʒ ꝑpẽ

diuersum modũ essendi. ¶ Ad argumentũ prin=
cipale dicendum ꝙ differũt essentialiter etiã si nõ
differrẽt ex parte obiecti: qr de eodẽ obiecto etiã
formaliter possunt esse actus ꝛ habitus differen=
tes: sicut patet in habitibꝰ ꝛ actibꝰ ꝯtrarijs: qr nõ
esset cõtradictio nisi essent vniꝰ ꝛ eiusdẽ scđm idẽ.

¶ Questio tertia.

Tertio querit/vtrũ aptitudo
naturalis ad caritatẽ acqui=
sitã trãsmutet in eã qsi ipsa
acq̃rit? Et videt ꝙ sic: qr sic
insunt virtutes aĩe ex natu=
ra sicut forme in materia : sʒ
in materia est aptitudo natu
ralis q̃ transmutat in formã
vt aliq̃ dicũt: ergo silr est in
Contra. virtute. ¶ Cõtra: qr aptitudo materie ad formã
nõ ẽ nisi naturalis potẽtia materie ad formã q̃ est
ipsa materia: sed illa nõ sit forma.ergo nec aptitu
Respõsio do ad virtutẽ sit virtꝰ. ¶ Respõsio. De aptitudi
ne ad virtutẽ acq̃sitã q̃ est in potentia aĩe/ suo mõ
loquẽdũ est sicut de aptitudine materie ad formã
naturalẽ/de qua sunt opiniones. ¶ Prima opĩo
1.opinio. est ꝙ in materia est vnũ qđ reale qđ ſm ꝙ diuersi
mode pficit. efficit qñqʒ forma elemẽtaris: qñqʒ
forma mixti iaĩati: qñqʒ aĩa vegetatiua: qñqʒ aĩa
sensitiua.et illđ dicebãt eẽ ichoationẽ forme i ma
An sit ponere ichoationẽ formarum. teria. ¶ Sed hoc est impossibile ſm alios. Prio
qr seq̃ret ꝙ ꝑ eãdẽ formã re diuersificatã ſm intẽ
sum ꝛ remissum aliq̃d esset nũc aqua/nunc ignis
nũc plãta/nũc aĩal/qđ est absurdũ. qr forme diuer
Contra. sarum specierũ differũt plꝰ ꝙ̃ intẽsum ꝛ remissum
qr intẽsum ꝛ remissum semꝑ ꝑtinẽt ad eandẽ spe=
ciẽ.cõparatio eñ ꝑprie est indiuiduoꝝ eiusdẽ spe
2 ciei.7.phisicoꝝ. ¶ Scđo : qr oĩs generatio esset
intẽsio ꝛ remissio illꝰ forme ꝛ esset ꝑ ꝯñs motus.
3 ¶ Tertio: qr oĩs forma etiã substãtialis recipiet
magis ꝛ minꝰ: qr ſm p̃dictã positionẽ oĩs forma
est realiter illa forma ſm diuersos gradꝰ intensio
4 nis ꝛ remissionis. ¶ Quarto: qr aut alia forma ẽ
qñqʒ forma accidẽtalis/ aut nõ: si nõ. ergo forma
accidẽtalis non habet inchoationẽ in materia/et
ita ꝙ̃tũ ad formã accidentalẽ sequunt ꝯtra istos
oĩa incõueniẽtia q̃ sequunt cõtra illos q̃ vniuersa
liter negauerũt inchoationẽ forme.si autẽ illa est
qñqʒ accidẽtalis: tunc sequit ꝙ idẽ est qñqʒ forma
accidẽtalis/ꝛ qñqʒ substãtialis/qđ est absurdum
5 qr qđ ꝑ se est nulli accidit.1.phisicoꝝ. ¶ Quito: qr
si oĩs forma q̃ itroducit in materiã req̃rit ichoa=
tionẽ/nec sit nisi vnũ quid qđ est inchoatio respe=
ctu oĩm formarũ q̃ causant in eadẽ parte materie
cũ simul introducant plures forme in materiã.s.
substãtiales ꝛ plures accidẽtales/sequit ꝙ vel sit
dare aliquã vel aliquas formas in materia q̃ non
habẽt inchoationẽ in ea: vel ꝙ vnũ ꝛ idẽ reꝑficiat
vt simul sit forma substantialis ꝛ plures alie for=
6 me substãtiales ꝛ accidẽtales. ¶ Sexto: quia sic
oẽs forme ꝙ̃tũcũqʒ opposite essent vna forma: qr
q̃cunqʒ vni ꝛ eidẽ sunt eadẽ/ iter se sunt eadẽ: nec
ex vno indiuisibili nõ corrupto sʒ ꝑfecto/possunt
2.opinio. ꝑduci plura realiter diuersa. ¶ Secũda est opĩo
ponentiũ cũ pmis inchoationẽ formarũ in mate=
ria.dicunt tñ ꝙ illa ichoatio nichil aliud est ꝙ̃ ip=
sa essentia forme sub esse incõpleto: ita ꝙ quelibet
forma q̃ introducit in materia p̃existit in ea essen=
tialiter ſm esse incõpletũ/cooperat agẽti ꝑducẽ=

ti ipm in esse cõpletũ: ꝛ facit esse motũ naturalẽ ꝛ
ꝑ hoc etiã forma causat ex aliquo/ ꝛ nõ fit de ni=
chilo sicut forme supnaturales. ¶ Hãc autẽ opi Contra.
nionẽ alij reprobãt. qr esse istꝰ forme põt dici mul
tipliciter. Ideo q̃runt ab istis vtrũ ꝑ hoc ꝙ dicũt
essentiã forme ſm esse incõpletũ p̃existere in ma=
teria intelligãt formã tm̃ esse in materia in poten
tia: ita ꝙ nichil actu est de essentia forme in mate=
ria/ꝛ tũc sequit ꝙ nõ poterit cooperari aliter ſm
illud: qr forma nõ põt esse principiũ agẽdi nisi es=
sentia forme sit in aliquo actu. ¶ Sequit etiaʒ si
forme competit fieri ꝙ ipsa fiat ex nichilo/qđ ipsi
volũt vitare. Aut itelligũt ꝙ forma actu est i ma
teria: ita ꝙ i materia ẽ essentia forme sʒ actu incõ=
pleto: ita ꝙ cõpletũ et incõpletũ accipiant nõ ſm
esse in actu ꝛ in potẽtia: sʒ ſm esse in actu nũc im=
perfecto nũc ꝑfecto.tunc querent de illo incõpleto
qđ ponit esse in materia/ꝛ de cõpleto quod restat
vtrũ differãt ſm cõpletũ et incõpletũ in diuersis
speciebꝰ.et si sic/ sequit ꝙ nihil forme acq̃rẽde est
in aliquo actu in materia.nã formarũ specie diffe
rẽtiũ vna nichil est alterꝰ: aut ſm cõpletũ ꝛ incõ
pletum eiusdẽ speciei/ꝛ sic nõ possunt differre nisi
ſm differẽtiã partis ꝛ totꝰ/sicut tota albedo ali=
cuius totꝰ corpis differt a determiata parte eius=
dẽ albedinis/vel ſm intensum ꝛ remissum. si diffe
rant sicut pars ꝛ totũ/sequit ꝙ nullũ corpꝰ possit
de nouo recipe aliquã formã nisi aliqua pars eiꝰ
sit actu informata aliqua parte illꝰ forme/puta ꝙ
nullũ corpꝰ possit calefieri nisi aliqua pars eiꝰ es=
set actu calida: qr forma nõ põt habere tales par
tes ꝙ̃titatiuas nisi ſm ꝑtes subiecti/qđ ridiculo
sum ẽ valde. Si aũt differt ſm itensum ꝛ remissũ
Primo sequit ꝙ oĩs forma q̃ iducit in materia re
cipiat magis ꝛ minꝰ/qđ est incõueniẽs ꝛ ꝑpt oẽs
formas substãtiales ꝛ ꝑpter quasdã accidẽtales:
que nõ suscipiũt magis ꝛ minꝰ. Sequit etiã scđo
ꝙ generatio substãtie sit motꝰ vel saltẽ possit esse
motus: qr acq̃sitio forme recipiẽtis magis et mi=
nus/est vel põt esse successiua maxime qñ itrodu
cit in materia existente sub cõtraria dispositione
Tertio sequit ꝙ nunqʒ fiat aliq̃d ex non simplici
ter tali tale/puta ex nõ calido simplr calidum: sed
semꝑ fiet ex minꝰ tali tale. Quarto sequit ꝙ idem
erit simul calidũ et frigidũ/bos ꝛ asinus ꝛ oĩa: qr
oportet ſm hoc essentias oĩm formarũ q̃ possunt
iduci in aliqua parte materie esse semꝑ in illa par
te materie saltẽ ſm graduʒ remissum: sed essentia
albedinis ꝙ̃tũcunqʒ remissa facit subiectũ suũ for
maliter albũ.et silr est de alijs formis. ergo qđli
bet est oĩa/et oĩa in oĩbꝰ. ¶ Tertia est opinio di= 3.opinio.
centiũ ꝙ est ponere in materia aliqđ purũ possibi
le cõuertibile in formas naturales q̃ ob hoc dicũ
tur educi de potentia materie: non autẽ in supna=
turales vt est caritas/gr̃a/ꝛ hmõi. ꝛ ideo ille dicũ
tur induci in materiã. ¶ Sed hec positio est ipos
sibilis sicut in alijs videt: qr illud purũ possibile Contra.3. opinionez
aut est idẽ subiecto cũ materia/aut nõ.si nõ: ergo
est aliq̃d extra materiã ꝑ se: nec ꝑ ꝯsequẽs forma
in quã cõuertit tale potẽtiale vniet materie ꝑ con
uersionẽ talis pure potẽtialis in eã. Si aũt est idẽ
subiecto cũ materia/oportet ꝙ alterum ipsoꝝ ha
beat rõnẽ actus/alterũ rõnẽ potẽtie: sed materia
pma nõ põt habere rõnẽ actꝰ iherẽtis aliter. ergo
illud qđ dr purũ potẽtiale est actꝰ in forma. ¶ Si
dicas ꝙ illud purũ potentiale nũqʒ est nisi in for=

ma in quã cõuertit̃ ⁊ informat materiã inq̃tũ cõ
uertit̃. ¶ Cõtra qꝛ nichil põt dici ꝯuerti in aliud
nisi q̃ñq̃ in se habeat esse distinctũ saltẽ essentiali
ter ab alijs: qꝛ qđ q̃ñq̃ nõ est in se aliq̃d reale disti
ctum ab alijs nõ dicit̃ cõuerti in aliq̃d: ⁊ tũc q̃ñq̃
habet suũ ꝓpriũ esse/ oportet ꝙ sit vel q̃d separatũ
a materia ꝑ se: vel ꝙ cõiungat̃ materie vt sint vnũ
subiecto vt assumebat ratio. sed hoc ñ põt eẽ: qꝛ se
queret̃ vel ꝙ materia esset saltẽ in aliquo nũc sine
aliqua forma substãtiali et hoc naturaliter: vel ꝙ
idẽ simul esset ⁊ nõ esset. qđ patet sic: qꝛ q̃ñ ex aere
fit ignis/ oportet ꝙ resoluat̃ forma aeris in illud
purũ potẽtiale/ ⁊ in illo nũc oportet formã aeris
primo nõ esse/ ⁊ illud purũ potẽtiale qđ debet cõ-
uerti in formã ignis primo esse. q̃ro vtrum in illo
nunc sit forma ignis vel forma aeris vel aliq̃ alia
in materia aut nulla. nõ forma aeris: qꝛ ĩ illo nũc
ponim⁹ eã resolutã in illud purũ potẽtiale ⁊ pri-
mo nõ esse. nec forma ignis: qꝛ non põt esse forma
ignis in illa materia nisi pri⁹ ordine nature cõuer
so in eã illo puro potẽtiali. Illud autẽ purũ potẽ-
tiale in illo nũc nõ potuit esse cõuersum: qꝛ tũc po
nit̃ primo esse ⁊ formã priorẽ in ipsum esse resolu-
tam. Quis eñ sint plura potẽtialia ſm eos: tñ ꝓ-
babile est fieri resolutionẽ in ꝯuertendũ: vt corru
ptio vni⁹ sit alteri⁹ generatio. Nec etiã põt dici ꝙ
ibi sit aliq̃ forma alia: qꝛ in toto tꝑe quo mouetur
seu trãsmutat̃ materia a forma aeris ad formam
ignis/ nõ põt inesse aliqua forma nisi altera illarũ
Si autẽ aliq̃s ponat ꝙ in illo nũc illud purũ potẽ
tiale sit ꝯuersum ĩ formã ignis: tũc sequit̃ ꝙ illud
purũ potẽtiale ĩ illo nũc sit ⁊ nõ sit: qꝛ q̃ñ ẽ ꝯuersũ
in formã ignis iã nõ est. si ergo in illo nũc est con-
uersum in formã ignis in illo nũc est. ¶ Itẽ in illo
nunc in quo est forma aeris resoluta in ipsum est:
sicut ĩ illo nũc in quo mixtũ est resolutũ in elemẽ
ta/ sunt elemẽta. ⁊ sic sequit̃ ꝙ vel materia in aliq̃
nũc sit ꝑ naturã sine oĩ forma/ vel ꝙ illud purũ po
tẽtiale sit et nõ sit in eodẽ nunc. ¶ Sed ista rõ nõ
est ad mentẽ eoꝝ q̃ ponũt cuilibet forme specifice
correspõdere suum distinctũ potẽtiale ꝙ in eã ge-
nerandã cõuertit̃ ⁊ in qđ ipsa corrũpẽda resoluit̃
Unde ſm eos cũ ex aere generat̃ ignis/ forma ae
ris resoluit̃ in suũ potẽtiale qđ fuerat in eã cõuer
sum/ et eodẽ instãti potẽtiale forme ignis cõuerti
tur in eã. ¶ Tertio nõ põt hoc esse: qꝛ pl⁹ esset cõ
uertere actũ in purũ potẽtiale q̃ in aliũ actũ: qꝛ
in habentib⁹ symbolũ facilior est transit⁹: et purũ
potẽtiale est min⁹ ꝓportionatũ ad hoc ꝙ in ipsum
ꝯuertat̃ actus q̃ alius act⁹. sed ſm istã positionẽ
oportet ꝙ agens naturale cõuertat actũ q̃ est for
ma in aliud purũ potẽtiale. nã nõ põt forma resol
ui in illud purũ potẽtiale qđ ponit̃ esse cõuersum
in eã: nisi ꝑ hoc ꝙ ecõuerso forma recõuertit̃ ĩ ip
sum. ergo agẽs naturale poterit cõuertere formã
in aliã formã/ qđ est ĩpossibile. vnde patz illud pu
rum potẽtiale esse purũ nichil. ¶ Quarta ẽ opi-
4. opinio nio dicẽtiũ ꝙ illud additũ materie ex quo fit for-
ma est essentia forme nõ ſm gradum incomplete
actualitatis sed ſm gradũ potẽtialitatis. Ita ꝙ
illa eadẽ manẽs in essentia q̃ pri⁹ erat in materia
ſm gradum potẽtialitatis vel scđm esse possibile
postea fit ſm gradũ actualitatis vel ſm eẽ ĩ actu
Necessitas autẽ ad ponendum q̃tuor opiniones
ꝑdictas fuit vna ⁊ eadẽ. Uisum est ei aduenienti-
bus has opiniones vel earũ inuẽtorib⁹/ qđ nisi sic

esset sicut ponunt ꝙ forma inducta ab agente na-
turali in materia fieret ex nichilo. hoc aũt est qđ
timuerunt oẽs antiqui philosophãtes ex nichilo
aliquid fieri. ¶ Hec autez opinio ſm alios nulla
est. qꝛ ratio actus et potẽtie nõ sunt in aliquo nisi Contra;
ratione diuersoꝝ existẽtiũ ĩ ipso vel scđz cõpara
tionem ipsius ad diuersa/ sicut intelligẽtia ſm cõ
parationem suiipsius ad seipsam est actus. scđm
comparationẽ vero ipsius ad deum a quo recipit
esse est potentia. Nunc autẽ iste due rationes ĩue-
niuntur in forma naturali ratione diuersoꝝ existẽ
tium in ipsa: qꝛ nõ est quid cõpositum ex diuersis
naturis. nec scđo modo: qꝛ q̃ñ aliq̃d habet ratio-
nem actus ⁊ potentie ex comparatione ipsius ad
diuersa/ tunc est actus simpliciter/ ⁊ potẽtia scđm
quid scz in comparatione ad aliud vel econuerso.
nunc autẽ gradus potentialitatis qui est in mate-
ria nõ est potentia simpliciter vel possibilitas: qꝛ
sic nõ differret a materia. ergo est actualitas sim-
pliciter/ et potentia ſm quid. Nõ differt ergo hec
opinio ab illa que ponit precedẽs in materia gra
dum actualitatis incõpletum. ¶ Itẽ gradus po 2
tẽtialitatis ⁊ grad⁹ actualitatis vel sunt due res
diuerse inter se vel non. si sic: ergo vnus grad⁹ nõ
fiet ex alio gradu sicut ex aliquo sui/ ⁊ cum forma
fiat ex aliquo sui vt tu ponis/ sequet̃ ꝙ ambo gra
dus differrẽt ab essentia forme. Ulterius ex quo
forma fit ex aliquo sui/ ⁊ nullus predictorum gra
duum est de essentia forme/ sequetur ꝙ in essentia
forme sit compositio qđ falsum est. ¶ Si autẽ di
catur ꝙ isti gradus sunt idem re/ differentes tãtũ
ratione. ergo in inductione forme nõ erit genera
tio realis sed tantũ rationis. ¶ Itẽ ponamus ꝙ 3
ex aqua fiat ignis/ tũc in aqua ꝑexistebat forma
ignis ſm gradum potentialitatis. tũc quero/ iste
gradus potẽtialitatis vel erit in materia ĩforma
ta forma aque ꝑ actualitatẽ propriã/ vel ꝑ actua-
litatẽ alterius. nõ propriã qꝛ est purus gradus po
tentialitatis. nec alterius. nõ eñ materie: qꝛ ma-
teria nullũ actum habet. nec forme ignis qꝛ illa
nondũ est nisi in potentia. nec ꝑ actualitatẽ aque
qꝛ tũc aliquid ꝑtinẽs ad formam ignis existeret
ꝑ actualitatẽ aque/ et sic idẽ in essentia simul esset
actualitas ignis ⁊ actualitas aque. Et vlteri⁹ se
quitur ex hoc ꝙ cũ idẽ ſm essentiã prius corrũpa
tur q̃ generet̃. prius corrũpet̃ actualitas aque q̃
fiat actualitas ignis/ qđ necesse est ponere: qꝛ idẽ
est actualitas simpliciť. ergo sequet̃ ꝙ actualitas
ignis fieret ⁊ ex nichilo. ¶ Quita opinio cõmu
nis et vera est ꝙ in materia nõ ꝑexistit aliq̃d ex q̃ 5. opinio.
fiat forma/ vel ꝙ transmutet̃ in actualitatem for-
me. ¶ Circa qđ est intelligendũ ꝙ forma non fit
ꝑ se: qꝛ nec habet esse ꝑ se sed solum cõpositum. ⁊
ideo solum compositum fit ꝑ se: ⁊ hoc cõpositum
non fit ex nichilo saltẽ ab agẽte naturali. ergo fit
ex aliquo. nec debemus querere ex quo forma fit
vel quõ forma fit: qꝛ non fit ꝑ se/ sed debem⁹ q̃rere
quomõ illud fit/ de cui⁹ ratione essendi est forma.
Immo si vellem⁹ dicere ꝙ forma fiat ex alio sub-
iecto q̃ compositum/ tũc quereremus ipsi forme
aliam factionem ꝑ se a factione compositi. Non
debem⁹ ergo querere ex quo fit forma nisi querẽ-
do ex quo fit compositum. Nũc autem in compo-
sito duo sunt/ scz materia et forma: ꝑ quorũ vnuz
est in actu/ ꝑ aliud in potentia. et sic ꝑ solã formã
totum compositum est in actu/ ⁊ ꝑ solã materiam

totum cõpositũ est in potẽtia/ nec debem⁹ in potẽ
tialib⁹ q̃rere duo/ ꝑ que cõpositũ sit in actu: sed to
tum cõpositũ est in potentia ratione materie vni⁹
et solius: ita ꝙ compositũ in potẽtia duo includit
quoꝝ vnũ existit realiter scz materia: sed alterum
solũ potẽtialiter existens in illo qđ existit realiter
sic qꝛ materia põt dici totũ cõpositũ inquantũ est
vnũ principioꝝ cõstituentiũ cõpositum ſm actua
litatẽ: alterum vero ſm potentialitatẽ: sed post ge
nerationẽ non dicit̃ totũ sed pars quedã toti⁹ ſm
actum: licet ante generationẽ posset dici totuz in
potẽtia. Unde compositum potest diuidi in actuz
et potentiã dupl'r. Uno modo sicut diuidit̃ ignis
in ignẽ in potẽtia/ ⁊ ignẽ in actu ſm ꝙ potentia et
actus noĩant diuersas naturas. s. materiam ⁊ for
mam. Alio modo põt diuidi in hec duo ſm ꝙ po
tentia ⁊ act⁹ nõ sunt diuerse res sed vna ⁊ eadem
natura sub diuersis gradib⁹ essendi. et hoc mõ cõ
parando actũ ⁊ potentiã cũ fit aliq̃d in actu ex eo
qđ est in potẽtia nõ sunt plura q̃ prius. et ſm hoc
debet intelligi cõmẽtator sup. 12. metaphisice vbi
dicit ꝙ agẽs naturale nõ largit̃ ipsi facto multitu
dinẽ sz ꝑfectionẽ in esse. sicut eñ in igne ſm actuz
sunt duo scz forma ⁊ materia: sic ĩ igne in potẽtia
sunt duo scz materia ⁊ forma: sed in igne in poten
tia nõ est forma ignis realiť ⁊ formal'r vel actuali
ter: sed tñ potentialiter. põt ergo materia accipi
vel vt totũ ꝯpositũ potẽtialiter vel in potẽtia. sic
cõpositũ fit ex materia vt est in potẽtia ad formã
nõ vt est in potẽtia ad cõpositum: tunc sine dubio
agẽs naturale largiret̃ ipsi facto multitudinẽ nõ
solum ꝑfectionẽ in esse sicut dicit cõmentator. vel
põt accipi materia vt est pars toti⁹ in actu. et sic
falsum est dicere formã fieri ex materia: sed verũ
est dicere ꝙ forma fit in materia simpl'r/ nec actu
fit ꝯpositũ isto mõ ex materia sic accepta: qꝛ hoc
modo materia accepta est aliq̃d actu ꝑ formã. sic
autẽ sibi non conuenit ratio eius ex quo fit aliud
¶ Sciendũ ꝙ ꝓductio alicui⁹ qđ fit nõ ꝓductio
ne alterius cuius est pars neq̃ ex aliqua ratione
seminali ꝑexistẽte ꝓprĳssime est creatio. Produ-
ctio autẽ alicui⁹ qđ fit ꝓductione alteri⁹ cuius est
pars nõ tñ ex rõne aliqua seminali ꝑexistẽte/ et qđ
natũ est ꝑ se eẽ aliq̃ñ post ipsi⁹ ꝓductionẽ est crea
tio sed min⁹ ꝓprie vt patet de intellectu humano.
Productio autẽ ei⁹ qđ fit ꝓductione alteri⁹ cui⁹ ẽ
pars/ nõ tñ ex aliqua ratione seminali ꝑexistente
qđ nõ ẽ natũ ꝑ se subsistere: min⁹ ꝓprie dr̃ creatio
sicut de grã in aĩa patet. Productio autẽ forme
que nõ est nata ꝑ se esse/ et fit ex aliqua rõne semi-
nali ꝑexistente/ dr̃ ꝓprie generatio ⁊ nullo modo
creatio: nisi creationẽ voces ꝓductionẽ cuiuscũ-
q̃ forme non ex aliquo qđ est pars sui. sic eñ põt
dici creatio/ ⁊ põt dici ꝙ agẽs naturale ꝓducẽdo
formã creat. ¶ Hãc autẽ opinionem alĳ lati⁹ de-
clarant sic. Primo distinguendo de his que fiunt
ꝙ quedã sunt substãtie/ q̃dã accidẽtia. Accipiẽdo
sic largo modo ꝓut forma ex ꝯseq̃nti dr̃ fieri/ sunt
etiã quedã forme q̃ sunt quante quantitate dimẽ
siua/ vel ꝑ se vt quantitas/ vel ꝑ accidẽs vt quali
tas/ q̃dam nõ: vt aĩa rationalis ⁊ sue ꝓprietates.
¶ Item formarum/ quedam suscipiunt magis ⁊
minus: quedam non. ¶ Item eoꝝ que fiunt que-
dam habent principium actiuum motus quo mo
uentur: sicut in animalibus est principium sui mo
tus animalis: quedam non: sicut de ligno non est

principium actiuum motus ad formam statue.
¶ Scđo distiguendũ de inchoatiõe forme in ma 2
teria/ vel qꝛ illud forme preexistens in materia sit
quedam pars essentie forme vel ſm partes quãti
tatiuas quantum ad formas extẽsas ꝑ accidens:
vel quantum ad partes formales scinduntur di-
uersi gradus ſm intẽsionem ⁊ remissionem. Alio
modo ꝙ illud non sit aliqua pars forme modo ꝑ-
dicto: sed sit aliquid in materia existens ordina-
tum ad inchoationem forme/ vel sicut principiuz
passiuum sicut dispositio aliqua passiua/ vel sicut
principium actiuũ. ¶ Tertio distinguendum est 3
de potẽtia materie: que vno modo distinguitur ex
parte materie scđm ꝙ materia accipit̃ dupliciter
Uno modo hec signata pars materie in qua de-
bet forma induci. Alio modo tota machina rerũ
corporalium. sicut dicit philosoph⁹ ꝙ mũdus cõ-
stat ex tota sua materia. Alio modo ex parte ipi⁹
potentie: qꝛ potentiarũ quedã est actiua/ quedam
passiua. Passiua autem dupl'r accipit̃. Uno mo-
do ꝓ eo qđ est subiectum forme faciens vnum cũ
ea ꝑ se vel ꝑ accidens. et isto modo quantitas est
potẽtia ꝑ quam aliquid est figurabile: quia nulla
res potest esse subiectum figure nisi ꝑ quantitatẽ
Alio modo ꝓ eo qđ disponit subiectum ad patiẽ
dum a tali agente. sicut mollicies cere disponit eã
vt sit figurabilis a sigillo ꝑ impressionem. ⁊ talis
potentia distiguit̃: qꝛ quedã dicit̃ naturalis/ sicut
humiditas vel mollicies que disponit materiam
ad patiendũ ab agente naturali. Alia obedientia
lis/ illud scz ꝑ quod ipsum subiectũ natũ est obe-
dire deo ad hoc ꝙ de eo fiat quod deus vult.
¶ Quarto videndũ quõ ponendũ est inchoatio 4
nem forme in materia/ ⁊ quõ non. Circa qđ scien
dum ꝙ forma dupliciter se habet ad potentiã pas
siuam. Uno mõ ꝙ depẽdeat ita ab ipsa in suo esse
et fieri sicut figura dependet a quãtitate in fieri et
esse: a mollicie autẽ nõ in esse nec in fieri nisi respe
ctu determinati agentis qđ non potest imprime-
re nisi molli. Alio modo nõ dependet nisi in fieri:
vt anima rationalis a materia quã informat. Lo
quendo de potentia materie signate in quam de-
bet ĩduci aliqua forma/ dicit̃ educi de potẽtia ma
terie q̃ñ dependet ab ea: ita ꝙ educi sic dictum ni-
chil addit sup id quod est induci: nisi depẽdentiã
forme ad subiectum: ⁊ q̃ñ forma dependet a potẽ
tia que est subiectum forme ꝓut disponitur ꝑ ali-
quas dispositiones naturales dicitur educi de po
tentia naturali. sicut dicit̃ ꝙ figura que inducitur
in ceram ꝑ impressionem educitur de potentia im
pressibili. Si vero forma depẽdeat a subiecto for
me nõ scđm ꝙ illud subiectum disponit̃ ꝑ disposi-
tiones naturales quibus habilitatur ad patiẽdũ
ab agente naturali: sed tñ scđm ꝙ deus potest ex
eo aliquid imediate facere/ dicit̃ educi de poten-
tia obedientiali. Dicit̃ autez tale fieri educi: qꝛ in
tali fieri ipsum fieri non est ipsius forme per se sed
alicuius cõpositi ex forma et subiecto: et ideo fie-
ri talis forme inquantũ fit ex consequenti' ad fa-
ctionem cnmpositi/ dicit̃ fieri ex aliquo siue educi
de potentia materie: sed si forma que non depen-
det a subiecto fieret in eo/ dicitur induci non edu
ci: vt anima rationalis. forma etiaz que educitur
de potentia obediẽtiali dicitur bene induci in po-
tentiam naturalem: qꝛ recipitur in subiecto habẽ
te dispositiones naturales: non tñ dr̃ educi de po

tentia naturali:qz non depẽdet in suo fieri ab istis
dispositionib⁹ naturalib⁹.vnde ꝛ forme supnatu=
rales sicut est grã ꝛ caritas/licet educant̃ de potẽ
tia obediẽtiali:qz depẽdet in suo esse et fieri a sub
iecto/tñ cõiter dicunt̃ induci ꝛ nõ educi:ꝛ hoc ve
rum est respectu potẽtie naturalis: qz de illa non
educunt̃ licet in illam ĩducant̃.ꝛ sic patet quõ dif=
ferant induci ꝛ educi respectu potẽtie materie si=
gnate: qz differũt penes depẽdere ꝛ nõ depẽdere.
¶ Si autẽ loquamur de potẽtia materie ꝓut po
tẽtie materie dicũt̃ oẽs ꝟtutes collate reb⁹ corpo
ralib⁹ quib⁹ inclinant̃ ad ꝓducendos effect⁹ suos:
sicut celo collata sunt lumen ꝛ mot⁹ quib⁹ agit in
ista inferiora.et silr istis iferiorib⁹ collate sunt vir
tutes aliq̃ quib⁹ ꝓducũt suos effect⁹/ loquẽdo de
educi de tali potẽtia materie ꝓprie dicunt̃ educi q̃
talib⁹ virtutib⁹ reb⁹ corporalib⁹ collatis prodeũt
in esse. Illa vero q̃ ex talib⁹ nõ prodeunt in esse/nõ
5 dicunt̃ educi: vt gratia que nõ prodit in esse ꝑ ali=
quam virtutem reb⁹ corporalib⁹ collatã. ¶ Si er
go vocet̃ aliq̃d forme pars ei⁹ formalis vel q̃ti=
tatiua/sic non oportet ponere inchoationẽ forme
in materia signata nec mũdi machina vt patet ex
dictis ɔtra secũdã opinionẽ. sed isto modo aliq̃d
forme põt ꝓcedere cõplementũ forme in formis
habentib⁹ partes ꝑdictas:non autẽ in aliis q̃ neu
tro modo habẽt latitudinẽ. ¶ Si autẽ aliq̃d for=
me vocet̃ ordinatũ ad inductionẽ forme in mate=
ria si loquamur de ordinato ad formã passiue: sic
respectu oĩs forme q̃ ĩducit̃ in materia oportz ali
quid ei⁹ vel inchoationẽ ꝑexistere in materia illa
etiã signata in qua debet forma induci: qz forma
nõ potest alicui vt subiecto vniri nisi in eo sit ali=
qua aptitudo naturalis vel obediẽtialis ad reci=
piẽdũ talẽ formã. ¶ Si autẽ loquamur de eo qd̃
ordinat̃ ad formã actiue: sic oportet respectu for=
me q̃ scd̃o mõ educit̃ de potẽtia materie aliq̃d ei⁹
ꝑexistere in materia nõ q̃dẽ hac signata:sed in ali
quo corpe qd̃ ꝑtinet ad machinam mũdi. In hac
etiã materia signata potest eẽ aliq̃d actiuũ respe=
ctu forme vel actus inducendi/ sicut grauitas in
graui/ virt⁹ motiua in aĩali : tamen vniuersaliter
non est ita:nã respectu forme substãtialis non est
aliqua virtus in materia cũ sit pura potẽtia.mul=
ta etiam accidẽtia acquirunt̃ in subiectis/ in qui=
bus ipsorum non est aliquod principiũ actiuũ:sed
sunt ad extra vt accidentia cõmunia. respectu er=
go formarũ scd̃o mõ de potentia educibiliũ opor
tet ꝑexistere in materia q̃ dr̃ mundialis machina
quantum ad aliquam partẽ sui aliquod principiũ
actiuum: qz ideo dicunt̃ forme educi illo scd̃o mõ
de potentia materie: qz sequunt̃ ex principiis acti=
uis et passiuis collatis rebus corporalib⁹ in crea
6. opinio. tione mundi. ¶ Sexta opinio a quibusdã supin=
ducta/ est realiter quidẽ eadẽ cũ quarta:sed scd̃m
verba differt. vnde dicentes se ponere viam me=
diam inter positiones aliquas ponentes creatio=
nem ꝛ latitationem formarum/ et fingentes se in
hoc tenere viam phi dicunt ꝙ ante terminum ge=
nerationis forma in seipsa formaliter ꝛ in propria
natura non solum virtualiter in potentia materie
vel agentis ꝑexistit in materia scd̃m totalem en=
titatem ꝛ essentiam nature sue cum sit quid indi=
uisibile.sed forme competit duplex modus essen=
di potentialis.alius est modus essendi actualis.
et cum habet esse scd̃m primum modum dicunt ꝙ
habet eẽ in potẽtia: ꝛ cũ habet esse ſm secũdũ mo
dum:dicunt ꝙ habet esse in actu. ¶ Differunt er=
go isti vt dicunt a positione falsa Auicẽ. in hoc ꝙ
dicunt formam non creari inquantum eam dicũt
preexistere ſm eius entitatem ꝓpriam formaliter
differunt autẽ ab anaxag. inq̃tum dicunt eã nõ
preexistere scd̃m eius modum actualẽ. ¶ Dicũt
ergo ꝙ ista est positio aristotelis: cuius sententia
est ꝙ forme anteq̃ sint actu in materia/ sunt in ea
in potentia. vnde non inducuntur ab extra ꝑ crea
tionem sed preexistunt in ea. non quidem in actu
latitantes tantum sicut alii dixerunt:sed in poten
tia/qd̃ est medium iter esse actu ꝛ omnino nõ esse.
Potẽtia autẽ ꝛ act⁹ potẽtiã ꝑficiens circa eãdem
rem non dicunt diuersas sed diuersos modos exi
stendi eiusdem rei. hic autez diuersus modus est
perfectio et imperfectio/ vel determinatio ꝛ inde
terminatio vel informitas ꝛ forma. nã esse in po=
tentia dicit imperfectionem et indeterminationẽ
et informitatem.esse vero in actu dicit perfectio=
nem/determinationem/ꝛ formam siue speciẽ. Et
scd̃m hoc ꝙ forma realiter ante terminum gene=
rationis preexistit/ confirmant ꝑ commẽtatorem
8.metaphisice vbi loquẽs de generatione compo=
siti que est trãsmutatio de potentia in actũ. ¶ Di
cendũ est ꝙ aliqd̃ vnũ qd̃ pri⁹ est in potẽtia/ ꝛ post
transfertur de potentia in actum.translatio enim
eius non largitur ei multitudinem ſm perfectio=
nem in esse. ¶ Item dicit.12. metaphisice ꝙ agẽs 2
apud aristotelẽ est non congregãs iter duo in vni
tate:sed est extrahens illud quod exñt in potẽtia
ad actum. Ex quibus patet ꝙ per hoc ꝙ aliquid
per agens transmutatur de potentia ad actũ non
acquiritur aliqua res noua:alioquin cõpleta ge=
neratione vel transmutatione essent plures res q̃
ante:sed solum nouus essendi modus. ¶ Preter 3
ea vnumquodq; ens scd̃m genus et speciem diui=
ditur scd̃m actum et potentiam. Est eñ album in
actu/ꝛ album in potẽtia, ignis in actu/ ꝛ ignis in
potentia. Hoc autem nõ posset saluari nisi res es=
set forma in actu ꝛ forma in potentia cũ idẽtitas
speciei sumatur a forma. ¶ Item esse in potentia 4
medium est inter esse in actu ꝛ non esse simpliciter
et omnino/qd̃ non est nisi negatio.medium autez
cõmunicat aliqualiter cum extremis:quia cum al
bum in potentia sit medium inter album in actu/
ꝛ omnino non album qd̃ est negatio albi sicut ne=
gatio albedinis et albedo in actu sunt aliud a sub
iecto.ita albedo in potentia realiter est aliud ab
eodem subiecto.ideo.ꝛc. ¶ Preterea si non po= 5
natur ꝙ forma preexistat in materia modo predi
cto in generatione inducetur ab extra/ sicut dixe=
runt ponentes datores formarum. Cum eñ essen
tia forme sit alia ab essentia materie si sola mate=
ria preexistit forma fit ex nichilo. ¶ Nec videtur
valere quod dicitur ꝙ forma non fit ex nichilo:qz
non fit sed compositum est quod per se fit:quia li=
cet non fiat forma per se:sicut nec existit ꝑ se : sed
fiat in materia qd̃ est fieri compositum : tamen ex
quo est res alia a materia/oportz assignare vnde
habeat suam entitatem in materia/non a materia
que est ab ea diuersa/et nichil causare potest cum
sit ens in potentia/nec ab agẽte:quia nichil indu=
citur ab extra nisi ꝙ creatur. ergo oportet formaz
ipsam ſm suã essentiã preexistere in materia non
quidem in actu sed in potentia per generationem

extrahitur per agens de potentia in actum.
¶ Hanc autem opinionem alii reprobant quat=
tuor facientes. Primo ostendunt ꝙ ipsa est cõtra
phm ꝛ cõmentatorẽ. Scd̃o ꝙ est deterior positio
nibus antiquorum. Tertio respondent ad rationes
eorum. Quarto destruunt modos reales q̃s ista
1. ratio. opinio ponit. ¶ Primũ autẽ ostẽdũt octodecim
rationib⁹/quarũ ꝑma talis est. Phs eñ si intẽdis
set ꝙ sic forma ꝑcederet ſm suam entitatẽ in sua
propria natura formaliter licet sub aliquo modo
tali potentiali hoc alicubi expressisset:sed nõ iue=
nit̃ dicere ꝙ ꝑcessit nisi in potentia.certũ est autẽ
ꝙ aliquid bene dicit̃ esse vere in potentia cuius tñ
nichil existit scd̃m seipsum formaliter in sua pro=
pria natura/sicut patet de his q̃ habent esse in aĩa
per creationem/ꝛ non minus est verum quantum
ad hoc de aliis q̃ vere habẽt esse in potentia. sicut
eñ i aere tenebroso ẽ lux in potẽtia:ita in aĩa põt
dici caritas ꝛ gratia in potentia: licet quantũ ad
modũ agendi ꝛ principia actiua inter hmõi sit ali
qua differẽtia. sicut eñ gratia ſm suã entitatẽ nõ
est in aĩa ante dei infusionẽ:ita etiam lux scd̃m id
qd̃ est scd̃m seipsam non est in aere tenebroso ꝓut
dicit Augu. 8.sup Geñ.ad litterã.c.19. Sicut aer
presente lumine fit lucid⁹.sic homo deo sibi pre=
2. sente illuminatur. ¶ Scd̃o. qz si etiã doctrina phi
que ad nos ꝑuenit consideret̃/non inuenitur ꝙ di
cat aliquid qd̃ scd̃m ꝓpriam entitatem sue ꝓprie
nature formaliter est in rerum natura siue sit sim=
plex siue sit compositũ qd̃ sit in potentia simplici
ter illud quod ꝑ naturam talem intelligitur.si er=
go forma aliqua ſm entitatem sue nature in ma=
teria existat/illa non potest dici simplr in potẽtia
scd̃m tale genus entis qd̃ est forma: sed dicit̃ ſm
illud simpliciter esse in actu/ꝛ ſm hoc etiam cõpo
situ in quo habet esse materia ꝛ forma scd̃m suas
ꝓprias entitates non dicet̃ esse compositum tale
3. in potẽtia simpliciter sed in actu. ¶ Tertio: qz si=
cut ſm doctrinam phi in rebus materialibus sub
stãtialibus sunt duo principia rei itrinseca quorũ
vnũ dicit̃ potentia simplr/ siue id ſm qd̃ aliq̃d est
in potẽtia simplr scz materia.aliud aũt dr̃ act⁹ sim
plicit̃/siue id ſm qd̃ aliq̃d dr̃ actu eẽ simplr.s.for=
ma.sicut ĩpossibile est ponere materiã primã in ali
quo ſm entitatem cõuenientem sibi ſm proprieta
tem natu re sue:et dicere ꝙ illud non sit vere ꝛ pro
prie in potentia et simpliciter aliquid aliud/ cum
materia sit illud quo aliquid potest eẽ simpliciter
aliquid quod non est in actu. Ita impossibile est
ponere formam in aliquo esse ſm entitatẽ cõueniẽ
tem sibi ſm proprietatem nature sue/ꝛ dicere ꝙ il
4 lud non sit actu simpliciter:sed adhuc sit in poten
tia simplr. ¶ Quarto: qz sicut materia cui⁹ potẽ=
tia que est medium inter non esse simplicit̃/ et esse
simplicit̃ ꝓpter quod ipsa est ꝓprie nichil ſm Au
gustinum inquantũ infra ipsum non potest esse ali
quid quod habeat aliquam entitatem realem ſm
se:ita forma que est alterum extremũ/ et est illud
quo aliquid est simplicit̃ non potest poni ſm suaz
entitatem propriam in materia ipsa quin compo=
5 situm cuius est talis forma habeat esse simplicit̃
in actu et non solum in potentia. ¶ Quinto: quia
sicut scd̃m Augustinũ non potest esse nec poni de=
scẽsus infra materiam quin sit casus in nichil: ita
non potest esse ascensus in entitate supra materiã
quin simplicit̃ sit recessus a potentia per consecu=
tionem actus simplicit̃.ergo.ꝛc. ¶ Sexto. quia 6
sicut illud in quo est entitas materie ratione illi⁹
non est nisi ens in potentia simplicit̃: ita etiam il=
lud in quo est entitas forme ratione illius non est
ens in potentia simplicit̃:sed ens in actu simplici
ter. ¶ Septimo:quia sicut absurditas esset dice= 7
re scd̃m doctrinam philosophi ꝙ materie vel ei in
quo est materia ſm suam entitatem ratione mate
rie conueniat modus essendi ſm esse potentiale ꝛ
ſm esse actuale: sed solum modus essendi ſm esse
potentiale. Ita etiaz dicere ꝙ forme vel ei in quo
est forma scd̃m suam entitatẽ ratione ipsius for=
me conueniat modus essendi ſm esse potẽtiale:ra
tione cuius possit dici esse in potentia simpliciter
et scd̃m esse actuale ratione cui⁹ possit dici in actu
simplicit̃:sed solum modus essendi ſm esse actua
le. ¶ Octauo:quia sicut potentialitas materie si 8
ue illud quo habens materiam est in potẽtia sim
pliciter ad formam siue ad esse in actu ꝑ formam/
non est aliquid rea liter differens a materia: ĩmo
nec est aliquis modus realis circa ipsam:licet ad
hoc ꝙ subiiciatur transmutationi ad formam cui
nata est subesse scd̃m rationem hmõi sue potentie
que est idipsum ꝙ essentia materie requirãtur ac=
cidentia:ita ꝛ actualitas forme siue illud quo ha
bens formam in actu est simpliciter non est aliq̃d
realiter differens a forma siue ab entitate forme:
immo nec est aliquis modus realis circa ipsam:
sed ad agendum forma indiget qualitate actiua.
¶ Nono:quia licet inter primam formam que est 9
maxime materialis/ꝛ vltimã que est minime ma
terialis sint multi gradus actualitatũ ſm diuer=
sas formas ꝛ scd̃m diuersos gradus in perfectio=
ne/quelibet tamen dat esse simpliciter in actu: in
natura tamen materie que non est nisi pura potẽ=
tia/non possunt gradus potentialitatum inueniri
loquendo de illa potentialitate que non est aliud
ab essentia materie. ¶ Decimo patet ꝙ cuz dici=
tur ꝙ per formam scd̃m esse potẽtiale intelligitur 10
indeterminatio/ vel imperfectio / vel informitas
forme. Per esse autem actuale intelligitur deter=
minatio/perfectio/et forma/ vel species/ vel for=
malitas ipsius forme:talia non innituntur funda
mento reali:quia iperfectio et perfectio forme re
spectu ipsius forme perfecte ꝛ iperfecte non dicũt
aliam rem nec alium modum realem: sed alietas
quã iportant non est nisi quedaz alietas rationis
que conuenit forme vni ex habitudine vel cõpara
tione scd̃m rationẽ ad aliaz. Sicut eñ materiali=
tas respectu materie nullo modo potest attribui
materie:nec vt res alia a materia:nec vt quidam
modus realis circa ipsum.ita etiam nec formali
tas potest attribui forme. et ideo per talia dicta
non nisi quedã figmenta iportari videntur.
¶ Undecimo patet ꝙ non potest scd̃m doctrinã
philosophi accipi distinctio scd̃m actũ ꝛ potentiã 11
considerando vnã ꝛ eandez rem que est vere for=
ma scd̃m suã entitatẽ propriã existens in materia
ita vt sub quadã differẽtia se habeat ad hos duos
modos essendi:vt ipsa non variata scd̃m suã rea=
lem et essentialem entitatem sit indifferens ad ta
les diuersos modos vt scd̃m vnuz dicatur ens in
potẽtia simpliciter scd̃m aliũ dicatur ens in actu
simpliciter. Et tamen per istos modos nulla res
alia ab entitate forme iportetur. vt eñ dictuz est
scd̃m doctrinã philosophi sola materia est id quo

aliquid est in potentia simpliciter/ et quelibet for-
ma substantialis quantūcunq; perfecta vel iper-
fecta est id quo aliquid est in actu simpliciter: ta-
men talis forma ponitur esse realiter in materia.
12 ¶ Duodecimo patet q solum de materia pōt ve-
re dici q ipsa est indifferēs ꝓprie ad tales modos
sc3 ad actū aliquē & formā & ad illius priuationez
in habēdo contrariaz. quod enī sic est indifferens
ad aliqua duo habētia rationem terminorum in-
cōpossibiliū oportet q realiter differat ab vtroq;
Per hoc enī philosophus .i. phisicorum sc3 ex com-
possibilitate terminorum motus siue transmutatio-
nis ꝓbat q illud qđ stat vnum et idem sm rem cū
vtroq; termino/ab vtroq; realter est diuersum ꝓ-
pter qđ ostēderit materiam esse aliquid differens
a formis contrarijs respectu quarū indifferentiā
dicit habere. ergo similiter in proposito si essentia
forme sit aliquid indifferens ad modum ei9 essen-
tia potentialem & actualez realiter erit differens
13 ab vtroq; cū isti modi sint incōpossibiles. ¶ De-
cimotertio: qr sm hoc essentia forme non erit ter-
minus generationis: qr p generationem non acq̄-
ritur: sed quidā modus forme erit terminus ge-
nerationis/& dicet generatio trāsmutatio moda-
lis & accidentalis non realis nec substantialis: cū
sm tenentes hanc positionem/ potentia siue mo-
dus potentialis essentie forme et actualitas siue
modus essendi actualis eiusdē ad genus qualita-
tis ptineant: qr dicere q forma substantialis q̄tū
ad rem quā dicit est in pdicamēto substātie. q̄tuz
vero ad diuersos modos est in predicamento q̄li-
tatis. ipsa enī potentia siue modus potētialis ad
secundā speciē qualitatis. actualitas siue modus
essendi actualis eiusdem ad primā ab istis dicitur
ptinere. ipsa autē forma sm suam essentiā non va-
riatur: sed sm modos predictos sicut isti dicunt.
14 ¶ Decimoquarto q tales modi essendi potētia-
lis et actualis nō dicunt modos ꝓprie loquendo
hoc videt: qr modus de ratione sua videt impor-
tare aliquid cōsequenter se habens ad rem cuius
est modus dicens aliquā dispositionē vel habitu-
dinem circa illā rem & rem ipsam cui intelligitur
adesse/supponit habere entitatē sibi cōuenientem
sm se: nec illa ei p hmōi modos attribuit. ergo vi-
det q forma debet esse in actu seipsa formalit an-
teq̄ sint ei modi sibi ꝯuenientes attribuendi. ergo
id quo forma dicit esse aliq̄d in actu/modus eius
nō pōt esse: sed est aliq̄d a modis suppositum.
15 ¶ Decimoquinto q de intētione aristotelis sit po-
nere q forma ante terminū generationis nō p̄exi-
stat in materia sm essentiā suā realē sm quā realē
cōpositionē faciat cū materia: sed ipsa sm nullam
aliā realitatez a realitate materie p̄existat in qua
dicit p̄existere in potētia inq̄tū materia est in po-
tentia cui9 transmutatione pōt generari aliqđ cō-
positum p se cōprehendens materiā & formam in
actu: q̄ ꝓ tanto dicit pri9 fuisse in potentia non sic
q ipsa in ꝓpria entitate sub modo tali p̄existeret
imo hmōi sue entitatis sm se nihil p̄exeat sed sic
q p̄erat aliquid realiter sm suā talē entitatem q
eius trāsmutatione p se poterat fieri aliqđ cōposi-
tum. et ad euitandū incōueniēs de creatione/ hoc
posuit phs sc3 q fit ex aliquo sui illud nō creatur
Illud autē qđ fit ex aliquo sui oportet esse cōposi-
tum ex talibus duob9 q sc3 vnū istorum p̄existat ex
quo fieri possit/& sm aliud nō preexistat vt sm id
fieri possit: qr tn̄ illud in quo tale cōpositum p̄erat
est talis nature q sua transmutatione tale cōposi-
tum fieri pōt p se. ideo totū & in hoc etiā ipsa for-
ma p̄erat in potētia. & hoc patz si cōsideret que
circa hoc dicit in .7. metaphisice vbi tractat prīci-
paliter hanc materiā: qr volens excludere dictas
positiōes de creatione & latitatione formarum acce-
pit duas ꝓpositiones p fundamento quas proba-
uit satis diffuse: quarū vna est q forma nō genera-
tur p se sicut nec materia: sed totū cōpositū. Alte-
ra autē est q oē qđ generat/generat ex materia q̄
est pars sui. et ex istis cōcludit q cōpositum gene-
rat ex materia q̄ est pars sui: & p hoc euadit diffi-
cultatē de creatione: vbi cōcludit ibi palam. ergo
q nec species aliquodcūq; oportz vocare in sensi-
bili formā non fit/nec est eius generatio. et ibi di-
cit cōmentator q si forma esset artificiata .i. facta
tunc constitueret ex actione illi9 ab agente/et sic
16 forme esset forma. ¶ Decimosexto cōmētator ex-
ponens illa verba in .7. q̄m nec ex ligno fit statua
aut de laterib9 domus si q̄s valde inspexerit non
vtiq; simplr dicet q oportz pmutatio fieri ex quo
sequit sed nō pmanēte. et addit q nō dicenduz est
q generatū fit vnū simplr .i. forma tm̄ sed cōposi-
tum ex materia & priuatione p̄cedēti: qr nō gene-
ratio erit q̄n generās & agēs trāsmutat materiaz
donec in ea faciat formam: nec est ex aliquo q re-
maneat in sua dispositione eadē: qr si materia re-
maneret in sua dispositione q̄n generans generat
generatū. tunc generans non nisi formā tm̄ face-
ret: sed agens cū aliq̄d facit ex cupro/ nō facit ex
cupro formā tm̄ queādmoduz nō facit materiā: sz
artifex facit cuprū rotundū esse/aut sanguinē esse
equū. et non facit aliqđ vnū in aliquo vno. Ver-
bi grā. Formā in subiecto q̄m manifestum est q si
facit ex aliquo aliud nō aliud in aliud. facit enī ex
materia formatū nō in materia formā. Patet er-
go q phs & cōmētator p hoc excludūt creationez
sc3 q generās generat totū ꝯpositū p transmuta-
tionē materie ex qua poterat fieri tale ꝯpositum:
qr enī materia nō materiā intrāsmutata: ideo to-
tum fit. Sic ergo sm intētionē eorū forma erat in
potētia materie nō qr ibi esset sm esse ei9 reale di-
stinctuz a materia: sed qr sic poterat transmutari
materia/nichil entitatis forme realiter p̄habens
17 vt fieret aliqđ formatū ab agēte. ¶ Decimosepti-
mo: qr mirū fuit q cū p talē modū qualem isti po-
nunt nimis facile & euidēs sit destruere creationē
imo etiā hoc est vere destruere generationē cū po-
nat forma sm suā realē entitatē semp p̄existere i
materia: q̄re p talē modū pcesserit & ad expressio-
nem modi nūc īuēti attingere nō poterāt: qr q̄cū-
q; q̄ faciūt mētionē de forma quō fit & quō acq̄rit
sibi esse in termino trāsmutatiōis nūq̄ faciūt mē-
tionē de tali modo accidētali sm quē fiat ipsa for-
ma p̄existēs in sua entitate essentiali: immo semp
exprimūt formā noīe forme simplr sm suā entita-
tē realē essentialē dicētes ipsam simplr fieri & acq̄-
rere esse eo modo quo sibi competit fieri: vt patet
dicta eorum inspicienti. Dicit enī cōmētator vbi su-
pra. generatio erit q̄n generans transmutat mate-
riam donec in ea faciat formā. &c. ¶ Euidēter er-
go apparet sm intentionē philosophi & commen-
tatoris in pluribus locis & p̄cipue in .7. metaphi-
sice q factioni siue generatiōi nō p̄existit nisi ma-
teria cum priuatione forme fiende: ita q ex nō fa-

18 nō fit san9. Decimooctauo: qr eandē sententiā phs
etiā ponit .i. phisi. vn̄ phs inq̄rit modū & gn̄atio-
nis & q̄d p̄existat/q q̄dam pars ex necessitate exi-
stit: materia nāq; pars inest enī & fit hoc planū est
ergo qđ nō supponit aliq̄d de generato p̄existere
gn̄ationi nisi solū materiā. vn̄ nō magis pōt dici
de forma naturali q materia existēte sub opposi-
ta forma pl9 habeat de entitate reali sm se sm ꝓ-
prietatem nature sue q̄ materia nō existēte q̄n nō
habet esse nisi in potētia agētis ponētis totum cō-
positum ꝓducere ex nichilo. phs tn̄ hoc supposi-
to diceret eā nullo modo esse in potētia: qr ponit
q ex nichilo nichil pōt fieri/negās simpliciter crea-
tionem. fideles autez dicunt q imo simpliciter est
in potentia et vere habet esse in potentia sic q po-
test habere esse actu potētia agētis. sm phm̄ autē
materia existēte licet forma nō habeat sm se ali-
quid entitatis sue nature: dicit tn̄ esse in potentia
inquantum in rerū natura iam existat aliqđ ens
potentiale sic q eius trāsmutatione potest per se
fieri aliquod cōpositū cuius pars est materia pre-
existens & forma que fit factione talis compositi.
¶ Scđo ostendūt q falsitas & impossibilitas dicte
positiōis sit maior & manifestior q̄ aliarū: qđ ostē-
1 dunt .xj. rationib9: quarū prima talis. ¶ Constat
enī q licet phi p maiori parte creationē tanq; rem
impossibilē negauerit: tn̄ illa nō est negāda simpli-
citer: imo sm fidē catholicā ponēda est necessario
Supposita autē possibilitate creationis formam
aliquā creari nō solū a deo sed etiā a creatura spi-
rituali et separata p̄cipue nō est incōueniēs adeo
manifestū q possit hoc euidēter ab vnoquoq; im-
probari. silr etiā supponēdo latitationē formaruz
non est falsitas adeo manifesta statim vnicuiq; si-
cut est īponēdo qđ ponit i ista: qr etiā est aliq̄n cō-
mixtio pluriū rerū quarū q̄libet est aliq̄d in actu
simplr: et tn̄ nō apparet qđlibz in sua actualitate.
vnde in dictis positionib9 nō apparēt incōpossibi-
lia & contradictoria q̄ in illis aliquo modo inclu-
dunt ita euidēter sicut in hac positione: qr in ista
apparēt manifeste cōtradictoria intuēti. et ideo a
sapiētib9 philosophis saltē sub hac forma non iue-
nit positum. Per istā enī ponit forma vel habens
formā simul ens & nō ens: vel esse & nō esse simplr.
2 ¶ Scđo: qr posito sm illā aliq̄d vere fieri et non
fieri/& vera & nonvera trāsmutatione reali. cū enī
illud qđ est in potentia simplr/sic nō ens simplr. &
hoc qđ ponit forma habere in materia solū in po-
tentia ex illo modo essendi non pōt dici illud in q̄
est ens simplr: imo ē nō ens simplr. Itē cū forma
sm suā realitatē in materia existēs sit pfectio ma-
terie q̄ est illud quo aliquid est ens simplr ponere
formā sm suā ꝓpriā naturā realiter esse in mate-
ria est ponere compositū cuius est esse simpliciter/
siue qđ est ens simpliciter. ¶ Tertio: qr dicere q
3 ipsa forma siue essentia seu entitas forme p quan-
dam indifferentiam potest cōsiderari sub positio-
ne modi essendi actuali vel potentiali et cum exi-
stit sub vno vere est ens in potentia & non est ens
simpliciter tam ipsa q̄ illud cuius est. Cum autē
existit sub alio vere est in actu & ens simpliciter: si
p hmōi indifferentiam intelligatur q id quod no-
mine forme importat/potest cōsiderari vt nō ha-
bens aliquod esse reale in rerum natura sm suam
propriam entitatem sed in potentia agentis nul-
la materia existente sicut erat in potentia soli9 dei
creantis ante rerum creationem/ aut etiam in po-
tentiā materie inquantū est trāsmutabilis ab agē-
te transmutatione qua potest produci p se cōposi-
tum aliquod cuius est forma si per modum actua-
lem intelligat forma vt habēs esse reale in rerum
natura sm suā propriā naturā & entitatē/sic est ve-
rum q forme cōpetit duplex modus essendi/& sm
vnum ipsa est illud cuius est/ est ens simpliciter &
in actu: et sm alium in potentia/ & nulla contradi-
ctio in hoc inuenit. sed si forma inuenit in rerū na-
tura existens/itelligat hmōi differentia taliū mo-
dorum essendi circa ipsam: hoc est omnino irratio-
nabile cōtradictionē implicans manifeste. Cū enī
vt dictū est realitas forme non sit nisi ei9 actuali-
tas/sicut realitas materie non est nisi eius poten-
tialitas quedā ponere formā esse in rerū sub essen-
tia potētiali vel modo tali q nō possit dici actua-
litas simplr: sed solū potētialitas quedā/est dice-
re q sit forma & actus/& non sit forma & act9: sicut
ponere materiā in rerū natura sic tn̄ q non possit
dici potētialitas quedā/est dicere q sit potētia et
materia quedā/& q non sit potētia & materia q̄dā.
¶ Quarto: qr q̄uis forma vna possit esse actualior 4
alia qr est pfectior siue in eadē spē cū differant sm
magis & minus aliq̄n siue in diuersis specieb9 nec
est nisi vna forma q̄ sit act9 pur9: tamen nō pōt po-
ni q sit aliqua forma in rerum natura cui non cō-
ueniat esse formā simplr in genere suo: nec imper-
fectio vel pfectio forme p que exprimūtur hmōi/
dicunt aliquid p quod possint cōuenire forme exi-
stenti in rerum natura habere esse sm modū potē-
tialez: qr p impfectionē forme nō intelligit aliud
q̄ forma impfecta: & p pfectionem aliud q̄ forma
pfecta. ¶ Quinto: qr licet tales modi essendi re- 5
spectu forme habentis esse realiter in materia nō
possint diuersificari modo predicto: imo si forma
existit in rerum natura siue in materia est ens sim-
pliciter: tn̄ si hoc referat ad totum ꝯpositū sic bn̄
dicunt diuersos modos essendi reales/sic q illud
habet eē aliqđ reale vel in rerū natura sm dictos
modos/sic q sm modum essendi ei9 potētialē ve-
re est in potētia & nō est ens simplr: & sm alium in
actu & ens simplr. existēte enī cū materia trāsmu-
tatione cui9 produci pōt cōpositū in actu/pōt dici
q ratiōe talis materie tale cōpositū habet eē rea-
le: sed sm modū essendi potētialē & impfectum: qr
iā est ad tale cōpositū ptinens aliquid in rerū na-
tura p quod siue p cuius trāsmutationē ipsum cō-
positū natū est habere esse in actu simplr: illo aūt
cōposito ꝓducto habet esse sm modū actualem &
pfectū qr iā est in rerū natura illud sm qđ ꝯuenit
sibi esse in actu et esse simplr: sed hoc nō potest di-
ci de forma simplici q̄ nō habet partē potētialem/
et partē actualē sicut cōpositū. ¶ Sexto: qr cū ge- 6
neratio sit transmutatio ad esse vel ens simplr sm
substantiā ex nō ente simplr sm talē substātiā po-
nendo q ante terminuz generationis habeat esse
realiter forma in materia/ponit q illud in quo est
forma generat sicut patet p se: qr nulla transmu-
tatio realis est in qua terminus ad quem realiter
non differt a termio a quo. sed ita est hic si forma
q̄ habet esse in termino generationis realiter ha-
bebat esse q̄n subiectum generatiōis erat sub ter-
mino a quo. Nec sufficit dicere q sit variatio rea-
lis scđm modos reales nō scđm res diuersas: qr
non potest aliquis duci ad maius incōueniens q̄

ꝙ concedat ꝙ nulla est transmutatio realis sic ꝙ
termini trãsmutatiõis ĩportẽt diuersas res sed so
lum diuersos modos circa eãdẽ rẽ/ꝛ ꝙ nõ est ali=
qua trãsmutatio simplr̃ sed solũ modalis. ¶ Se=
7 ptimo: qꝛ ponere aliqđ mediũ inter ens ꝯm rõnez
ꝛ ens ꝑ se qđ ẽ res aliqua ꝑdicamẽtalis/est figmẽ=
tum. sicut ergo alias fuit declaratũ circa transmu=
tationẽ q̃ fit ꝯm magis ꝛ min⁹ ꝛ q̃ in terminis trãs
mutationis minorẽ differentiã ĩportat: qꝛ etiã po
nit ꝙ nõ fit sic a cõtrario in cõtrariũ sic ꝙ diuersi
ficẽt speciẽ de quo tñ apud aliquos posset esse du
bium saltẽ est talis differẽtia inter ipsos terminos
realis ꝙ nõ põt saluari realis transmutatio scđm
aliquã formã accidentalẽ ꝯm gradus q̃ ĩportant
ꝑ magis ꝛ min⁹ nisi in termĩo trãsmutationis ve
e ꝛ realiter sit alia forma ꝯm essentiã q̃ꝫ in termi
r o a quo: nec manere põt subiectũ trãsmutatiõis
talis realit̃ sub forma aliq̃ q̃ erat in t̃mino a q̃/ cũ
ponat̃ esse in termĩo ad quẽ si ponat̃ ꝙ sit trãsmu=
tatio realis. ita etiã in ꝓposito cũ in trãsmutatio=
ne illa q̃ est manifeste de cõtrario in cõtrariũ/et q̃
est maxima transmutationũ ꝯm quã variatio ma
xima fit in reb⁹ q̃ꝫtũ ad trãsmutationes possibiles
in natura sic scꝫ ꝙ subiectũ transmutationis si ve
re ꝛ realr̃ trãsmutet̃ dꝫ eẽ sic ꝑuatũ for̃a q̃ abijcit̃ i
t̃mino trãsmutationis ꝙ ꝯm essentiã nullo mõ sit
eadẽ cũ forma sub qua est in termĩo a quo. ꝛ sicut
idẽ declaratũ fuit nõ sufficit dicere ꝙ magis ꝛ mi
nus dicãt diuersos modos reales eiusdeꝫ forme
ꝯm q̃s põt talis variatio realis sumi qđ ĩpossibi=
le est ꝙ magis albũ differat a minus albo aliq̃ mõ
realiter/ꝛ cũ magis albũ nõ sit res alia a min⁹ al=
bo vel in magis albo nõ sit res aliqua q̃ nõ erat in
minus albo. Ita etiã in ꝓposito nõ sufficit dicere
ꝙ esse potẽtiale ꝛ actuale dicant diuersos modos
reales eiusdem forme ꝯm quos sit talis trãsmuta
tio realis ꝓpter candẽ rationẽ. Incõueniẽs est er
go ponere ꝙ in trãsmutatione maxĩa ꝯm ꝑncipia
nature possibilia nõ fiat trãsmutatio nisi ꝯm q̃sdã
modos reales. ¶ Octauo hoc patet ꝑ exemplũ q̃
8 dictũ suũ cõfirmare nitunt̃. dicũt eñ ꝙ mot⁹ loca=
lis est motus ver⁹ ꝛ prim⁹ iter ceteros mot⁹ vt pa=
tet. 8. phisicoꝝ. ꝛ tñ nõ ẽ ibi variatio nisi ꝯm q̃sdã
modos: qꝛ cũ idẽ qđ erat in vno loco habet esse in
alio loco ex hoc nõ ꝯtigit vl' variari ꝯm rẽ sꝫ solũ
ꝯm quosdã modos qꝛ ꝯm vbi. et sic est talis trans
mutatio realis ꝛ tñ nõ est nisi modalis ꝑ q̃ꝫto est
ꝯm tales modos. Sed istđ nõ valet. nã sicut dicit
ꝯmẽtator 5. phisicoꝝ. mot⁹ habet duplex subiectũ
Vnũ est ipsa res mota/ꝛ ab isto subiecto nõ deno
minat̃ mot⁹/nec sortit̃ speciẽ/nec est id qđ ꝑ motũ
acq̃rit̃. Aliud est natura in qua fit mot⁹ a qua sor=
tit̃ speciẽ. ꝛ ideo licet in motu locali nõ sit trãsmu
tatio subiecti mot⁹ qđ est res ipsa mota: nisi scđm
modũ appellãdo modũ rei dispositionẽ aliquam
realẽ ꝯm quã ipa res ĩ essentia ꝛ natura sua nõ va
riat̃: nichilomin⁹ in natura in qua fit mot⁹ scꝫ vbi
est vera ꝛ realis trãsmutatio ꝛ essentialiter nõ ꝯm
modũ. ꝑ motũ eñ localẽ nouũ vbi acq̃rit̃ nõ solũ
aliquis modus ipsi⁹ vbi. et ideo sicut mobile qđ ẽ
in sphera ignis nõ est realiter ĩ loco terre: ita nec
in ipso est realiter vbi qđ derelinquitur ex loco ter
re in suo locato in natura. ergo ĩ qua fit mot⁹ sem=
per est transmutatio essentialiter: et ipsa per mo=
tum acquiritur realiter non modus eius tantum
ꝓpter quod etiam motus distinguit̃ scđm distin=
ctionem predicamentoꝝ quorum nature per mo=
tum acquiruntur vt patet. 5. phisicoꝝ. Nec in tota
phisica ĩuenit̃ ꝙ alicubi dicat̃ a philosopho vel cõ
mentatore ꝙ mot⁹ alterationis habeat speciem a
termino ad quem. nõ autem motus localis: nec ꝙ
motus sursum ꝛ deorsum sint vnus specie. ¶ No
9 no: qꝛ si dicat̃ scđm aliquos qui vno actu perimũt
et excludunt a rerum natura septẽ predicamenta
vt illa non dicant veras res veram ꝛ realem com
positionẽ cũ suis subiectis faciẽtes / sed dicũt tñ
modos quosdã/siue quasdam habitudines qꝛ nõ
addunt rem aliquam: et ideo in ꝓpposito q̃ꝫtum
ad motum localem fit variatio solum ꝯm quosdã
modos reales: non autem scđm res/ cum tamen
adhuc reseruentur scđm eos duo ꝑdicamẽta rea=
lia ꝑter substãtiã saltem cũ transmutatio fit scđm
naturas illoꝝ non poterit dici q̃n fiat illa realiter
ꝯm essentias rerum que sunt vere res simpliciter
et nõ solũ quidẽ modi reales/sicut patꝫ cũ fit mo=
tus de albedine ad nigredinem. esse eñ album nõ
dicit illud solum habere quẽdam modum realem
sed verã rem absolutã. Patet ergo ꝙ predicta po
sitio inter oẽs falsas ꝛ impossibiles est in sua im=
possibilitate manifestior. ¶ Decimo huiusmodi 10
falsitas potest adhuc ostendi sic: qꝛ si ponat̃ ꝙ in
materia preexistit ꝯm esse potentiale forma ꝑ ge=
nerationem naturaliter producẽda/ et est aliquid
realiter distinctum a materia/ponat̃ ꝙ sit aliqua
materia in qua sit forma ignis in actu/ꝛ in ea non
sit forma aque ꝯm realitatem suã propriam scđm
modum suũ essendi potentialem contenta/qđ vi=
detur possibile ex quo sunt res essentialiter diffe=
rẽtes/talis ignis non erit aqua in potentia: vt na
turali trãsmutatiõe ex ipso possit fieri aqua/sed il
la fiet per creationem/quod videtur inconueniẽs
¶ Undecimo. cum scđm aliquos impossibile sit 11
ponere in rerum natura aliquid existere scđm esse
potẽtiale excluso esse actuali ꝓpter quod ponitur
ab aliquibus ꝙ nõ potest poni in rerũ natura ma=
teria que non sit ꝑfecta forma ꝛ actu. ergo simili=
ter nõ poterit poni forma in materia scđm ei⁹ esse
reale solũ sꝫ eẽ potẽtiale absq̃ aliq̃ actualitate ei⁹
¶ Tertio respõdent rõnib⁹ ꝛ auctoritatib⁹ ꝯtra= 3. articul⁹.
rijs dicẽtes ꝙ patꝫ ex ꝑdictis ꝙ auctoritas phi ꝛ
ꝯmentatoris nichil facit ꝓ eis. Unde cũ dicit cõ
mẽtator ꝙ ꝯpositũ materiale est aliqđ vnũ: qꝛ est
illud qđ ꝑmo est in potẽtia ꝛ post trãsfert̃ de potẽ
tia ad actũ/ꝛ trãslatio ei⁹ nõ largit̃ ei multitudinẽ
sed ꝑfectionẽ in esse ꝛ in toto hoc est vnũ in actu
itelligẽdũ ẽ qđ ꝑ ista itẽdit ꝯmẽtator ibi ostẽdere
ꝙ diffinitio ꝯpositi ex mã ꝛ forma est vna simplr̃:
qꝛ etiã diffinitũ. s. cõpositũ ex talib⁹ duob⁹ est vnũ
simplr̃ siue vnũ ꝯm essentiã simplicẽ. etiã sic ꝙ nõ
ꝯstituit̃ ex duob⁹ essentijs sꝫ ex duob⁹ ꝑncipijs es=
sentialib⁹ talib⁹ q̃ꝝ vnũ depẽdet ex alio ꝯm essen=
tiã et esse. sicut materia q̃ est potẽtia ꝛ forma q̃ est
actus/ꝑut etiã dicit ꝯmẽtator. 2. phisicoꝝ: ꝙ ma=
teria et forma mutuo sibi sunt concomitatiue. ꝛc.
Non vult ergo dicere ꝙ in termino generationis
cum illud quod erat in potentia productum est in
actum nõ sit aliqua res vera causata sed ꝙ illa est
talis nature ꝙ cum illa que preerat non cõstituit
multitudinem ita scꝫ ꝙ ex illis congregatis con=
stituatur aliquid non vnum simpliciter sed tale ꝙ
sit multa realiter: sed est tale illud quod acquiri=
tur in termino generationis ꝙ illi composito qđ

pri⁹ erat ipfectũ. qꝛ nõ erat ĩ rerũ nã nisi ꝯꝫ alteraꝫ
sui ꝑtẽ. s. mãꝫ dꝫ eẽ ꝑfectũ qꝛ ꝑ illđ habꝫ actualita
tem. Per hoc ergo qđ dicit ꝙ cũ illud quod erat
in potentia prius postea est actu ibi non est aliud
intelligat ꝙ totum compositum cum habet esse in
actu non includit aliquid aliud. s. formationem ꝙ
prius non includeret aliquomodo cum soluꝫ erat
in potentia illud tamen vt includit ratio est com=
positum in actu qđ illud scđm propriam entitatẽ
realiter comprehendit. quia cum est illud quo cõ=
positũ simpliciter habꝫ esse tale aliud cũ potẽtia
siue cũ mã non includit alietatem que constituat
multitudinẽ simplr̃ cum eo cui aduenit ĩ termino
generatiõis siue ĩ cõposito ꝙ prius hẽbat eẽ soluꝫ
in potentia cum aũt est solum sic ĩ potentia illđ ãt
si mã sic includit huiusmodi cõpositionẽ ꝙ nõ cõ=
prehendit illud scđm suã realitatem totã formalr̃
sed solũ virtualiter inq̃ꝫtũ transmutatione sue ptꝫ
s. materie ꝯm q̃ꝫ preexistit huiusmodi compositũ ĩ
perfectũ natũ est perduci ꝯm esse eius perfectum
ĩ hoc actu ꝛ hoc modo bene differt cõpositũ ĩ actu
non sicut aliquid qđ est vnũ simplr̃ ꝛ aliquid quod
est multa sed vt perfectum ꝛ impfectum ita tanq̃ꝫ
in ipso vt perfectũ includit̃ aliquid in actu realit̃
qđ nõ includebat̃ in illo ꝙ ꝯm ipfectum sed soluꝫ
virtualiter ꝛ ĩ potentia ꝛ hoc ꝯsiderans cõmẽta=
tor valde rationabilit̃ dicit ꝙ trãslatio sic existẽs
in potentia ad sic existere in actu non largitur mul=
titudinẽ sed ꝑfectionem. qꝛ in trãslato non est a=
liquid realit̃ ꝙ non esset in ipso trãsferendo virtua
liter aliud etiã cũ hꝫ esse in actu nõ constituit mul
titudinẽ cũ alio sed ꝑfectionem vt dictũ ẽ. sed neu
trum dictorũ principiorũ ẽ aliquid ꝙ sit aliquod
ens simpliciter ꝯꝫ se sed vnũ habꝫ dependentiam
essentialem ꝛ habitudinẽ ad aliud. ꝛ ecõuerso. ꝛ iõ
constituunt vnũ simplicit̃ nõ continens aliqua q̃
possint dici plura simplr̃. ꝛ ideo illud qđ acq̃ritur
ĩ termino transmutatiõis cũ non sit aliquid ꝙ sit
ens aliud simpliciter scđm se. sed est illud q̃ aliq̃d
natũ ẽ esse simplicit̃ cũ aduenit entitati ꝙ aliquo=
modo ꝑerat cũ nõ adueniat ei vt alicui ꝙ sit aliqđ
ens simplr̃ ꝯꝫ se sed ẽ illud quo aliquid põt eẽ nõ
dicit̃ facere multitudinẽ cum ẽ sed ꝑfectionẽ eius
causare inq̃ꝫtũ ẽ illud sine quo aliud ꝛ ꝑ qđ aliđ nõ
potest habere esse simplicit̃ ꝛ perfectũ sed solũ in
potentia ꝛ impfectũ ꝛ ꝑ qđ aliud cõsequitur esse
simplicit̃ ꝛ perfectum ꝛ sic forma aduenĩẽs sꝫ ma
terie ipsa materia ꝛ forma nõ possũt dici aliq̃ mul
ta ꝛ plura sed aliquod vnũ ꝑfectũ. ¶ Qꝫ autem
ita sint intelligenda dicta philosophi ꝛ commen=
tatoris patet. qꝛ phs querens ibi causaꝫ vnitatis
compositi ex materia et forma: siue quare illud ꝙ
est in potentia postea habet esse in actu est esse vnũ
simplicit̃ cum habeat in actu aliquid qđ prius nõ
habebat in actu sed in potentia: ostendit ꝙ qꝛ illa
ex quibus constituitur compositum sunt talia: ꝙ
vnum est potentia scꝫ materia ꝛ aliud est actus scꝫ
forma. ideo compositũ oportet ꝙ sit vnuꝫ ex natu
ra suorũ principiorũ intrinsecoꝝ. qꝛ ei mã essentia
liter depẽdet a forma sicut potẽtia ab actu. qꝛ ẽ ꝯm
se potẽtia talis actualitatẽ non hñs. qꝛ etiã forma
materialis depẽdet a materia eo ꝙ nõ est aliquod
ens cui ꝯꝫ se ꝯueniat eẽ in actu qꝛ non est forma sub
sistẽs sed est illud q̃ aliq̃d ẽ in actu ꝙ natũ ẽ eẽ ĩ po
tẽtia ꝑ materiã iõ ad hoc ꝙ tale cõpositũ sit vnuꝫ
simplicit̃ nõ est alia cã querenda ꝯiungẽs ista nisi
cã extrinseca agens scꝫ ꝙ tale ens cõpositũ ꝙ ꝑus
erat in potẽtia facit eẽ in actu sic ꝙ vna actione hic
agit et ꝙ huiusmõi actiõis solũ est vn⁹ teri⁹ ꝯꝫ se. s.
ens in actu ꝙ ẽ cõpositũ ex materia ꝛ forma ꝑ mo=
dũ aũt ꝑ quẽ põit alia põa nõ reddit̃ cã supioris q̃
siti nec satisfacit sic q̃oni. Ad reddẽdũ ei causã hu
iusmõi quare scꝫ tale cõpositũ ex talib⁹ plurib⁹ sit
vnũ simplr̃ vel facit ꝙ ipa forma nõ variata in essẽ
tia sua simplr̃ sꝫ solũ ꝯm quosdã modos q̃nq̃ꝫ dica
tur ĩ potentia q̃nq̃ꝫ ĩ actu. qꝛ etiã ꝛ hoc eẽt potẽtia
le ad h̃ remanet questio sicut prius scꝫ quare forma
iã cõstituta ĩ actu cũ materia ꝑexistẽte facit vnũ
simplr̃ licet ei ex hoc aliquo mõ videret̃ declarari
ꝙ cũ forma ꝯꝫ istum modũ nõ variet̃ essentialiter
ꝙ sicut prius faciebat vnũ cũ materia cum si hẽat
esse solum in potentia ita etiam cum postea habet
esse in actu faciet vnum cum eadem ex hoc tamen
nullo modo ostendet̃ causa propt̃ quam ipsa essẽ=
tia forme siue ꝯꝫ eius modum essendi actualem vl'
potentialẽ faceret vnũ simpliciter cum materia. ꝛ
ideo mediũ ẽ ꝙ intentio philosophi ẽ ibidẽ accipe
actũ ꝛ potentiã non ꝓ eẽ forme sic scđm diuersos
modos variare sꝫ pro ipa materia. ꝛ ꝑ ipsa forma
prout rationem act⁹ ꝛ potẽtie imptãt. ¶ Ad aliđ
est dicendũ ꝙ verũ ẽ ꝙ act⁹ ꝛ potẽtia siue ens actu
ꝛ ens in potẽtia ad eandem speciem pertinet non
tñ simplr̃ ꝛ viuoce. s. ꝯꝫ q̃d ꝛ analogice ꝙ si sic ĩtel
ligẽđ ẽ ꝙ vtrumq̃ꝫ speciẽ participet simpliciter: et
in actu sed sicut illud qđ iam actu est sub specie ha
bens quicq̃d ad speciem ꝑtinet: ꝛ illud qđ natũ est
esse sub illa nõdũ tamen existẽs sub eadẽ. qꝛ est ca
rens eo ꝙ principali⁹ ad ipm pertinet. s. ipa forma
ꝛ ideo cũ species sit a forma differũt sicut illđ qđ
hꝫ iã formã spẽi simplr̃ ꝛ ĩ actu ꝛ sicut illđ qđ ipaꝫ
nõ hꝫ sꝫ solũ natũ est habere. cũ ei aliq̃d sit ĩ potẽ
tia duplr̃. vno mõ ꝯꝫ aliq̃d sui sicut mãlia existunt
in potẽtia ex̃ñte mã ĩ reꝝ nã. Alio mõ ꝯꝫ potẽtiaꝫ
agentꝫ qꝛ. s. pñr eẽ t̃min⁹ actiõis diuĩe de nullo ali=
q̃d ꝓducentꝫ sicut cũ de aliquo cõpõ mãli nichil ẽ
ĩ reꝝ natura dr̃ tñ esse ens ĩ potentia inq̃ꝫtũ actiõe
dei potest hr̃e esse ĩ reꝝ natura ꝯꝫ se. ꝛ tale ens ĩ po
tẽtia ꝑtinere dr̃ ad eãdẽ speciẽ ad quã ꝑtinet cũ hꝫ
esse ĩ actu. ꝯstat tñ ꝙ multũ realis ẽ differentia en
tis sicut ĩ potẽtia ꝛ in actu. s. ꝯm ꝙ hꝫ eẽ solũ virtu
alit̃ in potentia cãe efficiẽtis ꝛ ꝯꝫ ꝙ habet eẽ ĩ seip
sa formaliter. licet ꝯ nõ ꝑtineant ad diuersas spẽs
diuersas ꝛ disparatas entitates importantes non
tamen pertinent ad eandem speciem simpliciter sꝫ
modo supradicto qđ patet qꝛ nomen spẽi ꝛ diffini
tio ipi⁹ de vno ꝑdicat̃ simplr̃ nõ aũt de alio. ignis
enim in actu est ignis simplicit̃ sed ignis in poten=
non est ignis simplicit̃ sꝫ est non ignis simplr̃ ignis
aũt solum ĩ potentia. similiter etiam patet ꝙ diffi
nitio ignis de vtroq̃ꝫ non simplr̃ ꝛ vniformiter ꝑ=
dicat̃. ¶ Ad aliud ẽ dicendũ ꝙ si cõuenienter ac=
cipiat̃ ens ĩ potentia scđꝫ ꝙ ẽ mediũ int̃ ens ĩ actu
ꝛ negationẽ simplr̃ siue nõ ens simplr̃ qꝛ scꝫ nullã
realẽ entitatẽ habet scđm seipsum ĩ reruꝫ natura:
cũ illud debeat realiter differre ab extremis sicut
non potest realiter differre a negatione vel a non
ente simpliciter. vbi aliquid entitatis in rerum na
tura existentis non importatur per qđ nõ entitas
siue negatio simpliciter excluditur: ita etiam non
potest realiter differre ab alio extremo ꝙ est act⁹
si formaliter aliquid illius entitatis icludat. ꝛ ex
hoc habetur ꝙ tale ens in potẽtia non sit realiter

aliquod a materia q̄ q̄dē materia sola ē id p̄ quod aliquid vere est ī potentia ⁊ ꝙ vere ē mediū int̄ nō ēs siue negationē simpl'r ꝙ ē oīo nō ēs siue nihil ⁊ int̄ ēs simpl'r ꝙ est ēs ī actu. ¶ Itē si materia nō ē illud qđ sic dr̄ mediū ipsa etiā nō est aliquod extremoꝝ. ġ ipsa nihil oīno ē in reꝝ natura. ¶ Per supradicta ptʒ sufficiēt̄ responsio ad aliđ dicēdo ꝙ lʒ añ terminū gñationis vel p̄existat de entitate forme sed tota accipiet eē in termio gñationis ex hoc tamē nō cōcludit̄ ꝙ creetur immo etiā ꝙ nec generet̄ ꝓprie ⁊ p̄ se qꝛ vt dictū ē forme naturali nō cōpetit fieri nec p̄ creationē nec p̄ gñationē: qꝛ nō dicit entitatē q̄ sit aliqua essentia absoluta ſm se sed dependētēʒ ī suo esse ab alio cū q̄ facit vnā essentiā simplicē q̄dē sic ꝙ nō cōpositā ex pluribus p̄fect eēntiis et iō cōpetit ei per se esse et fieri ⁊. qꝛ illud anteq̄ fiat p̄existit hʒ aliq̄d sui. s. ſm materiā q̄ ad ei⁹ essentiā patet. iō non fit ex nichilo et qꝛ cum sit cōpositū siue formatū transmutatōe materie p̄ se vt res p̄ se gñatiōis fit etiā forma hʒ quā habet eē in actu iō etiā forma p̄ se nec fit ex aliquo nisi fit ex nihilo fit cū nō ex nihilo imo ex aliquo iq̄tū fit factiōe cōpositi ex quo tamē hʒ aliā entitatem a materia querēdū ē a quo habet suā entitatem Dōʒ ꝙ licet entitatem aliā habeat dicto modo: s. sic a mā depēdētem tamē nō est querendum vnde hēat entitatem nisi sicut q̄reret̄ de composito ⁊ ideo dicēdū ꝙ qꝛ compositū est qđ p̄ se fit / ⁊ fit ex aliqua p̄te sui in qua totum compositum erat in potentia inq̄tum. s. transmutatione materie ab agente pōt fieri in actū / dicendū ꝙ vnde compositum habet suā entitatem. inde habet forma suā entitatem. si ex mā vt ex materiali principio et ex efficiente efficient̄ / et ex seip̄a formaliter. ¶ Item esse forme existens ſm modum potentialem non potest dici tale medium inter ens ⁊ nō ēs: cum ipsa sit in mā aliq̄d existens in reꝝ natura infra quā nō ē nō ens simpliciter sʒ materia. ¶ Ex hoc vlterius pōt cōcludi ꝙ ꝯpositū ex materia ⁊ forma ſm modū potentialē fore non sit etiā medium inter ēs ⁊ nō ens simpl'r cū non cōtineat in se solū naturā ꝓximā nō enti simpl'r q̄ nō est aliud q̄ materia et sic patet ꝙ materia solū dʒ dici medium int̄ ēs simpl'r ⁊ nō ēs in quo. s. entitate comprehenditur esse forme.

4. artic'ls ¶ Quarto destruūt simile qđ adducūt de modis diuinis. dicunt ei primi ꝙ sicut a diuina essētia simplicissima oriunt̄ diuersi modi reales absoluti ⁊ ī diuino esse simplicissimo radicant̄. qꝛ bonitas ⁊ veritas ⁊ alia huiusmodi q̄ dicunt aliquid realiter in deo non autem res absolutas. qꝛ compositionem faceret ī deo oportet aūt ꝙ dicāt vel res vl' modos reales. qꝛ nō possunt dicere aliq̄d ꝙ sit ens ſʒ rōeʒ solū. qꝛ nō hñt esse in deo solū per cōparationē intellectus sʒ illa circūscripta realit̄ sunt ī ip̄o. ġ relinquitur ꝙ dicāt quosdaʒ modos reales ita etiaʒ in materia possunt esse multi modi reales potētiales forma. ¶ Ad quod isti respondent ꝙ in diuinis non ponit̄ aliqua pluralitas nisi suppositoꝝ realiter ab inuicem distinctorum scđm oppositionem relatiuam inq̄tum vnum est ab vno. et tertium a duobus et ꝓꝓetatibus relatiuis scđʒ quas huiusmodi distinctio attenditur. sed propter hoc ad essentiam diuinam comparantur / nulla est ibi realis distinctio sed tamen scđm ens rationis esse enim in patre et pater non dicunt plura scđm rem sed solum scđm rationē. similiter etiā essentia p̄ris et ipsa paternitas et sic de aliis. ⁊ qꝛ diuina eēntia ē simplicissima. qꝛ act⁹ pur⁹ cui repugnat q̄cūq̄ cōpositio vel multitudo realis q̄tum ad ea / q̄ iptāt entitatē absolutā ⁊ sola fide tenetur ꝙ in deo sit talis distinctio scđm supposita ⁊ ſʒ ꝓprietates relatiuas cuius veritatis euidentiā itellectus ex nālib⁹ nō capit q̄tū ad oīa alia q̄ de deo dñr vl' dō ꝯueñt esse tenendū ꝙ nec ab eēntia diuina nec ab inuiceʒ differūt nisi sola rōne. vñ ſm boetiū: ī diuinis substantia cōtinet vnitatē. s. ſm substantiā siue ſʒ ea q̄ ſʒ sbāʒ dicūt̄ ⁊ trib⁹ p̄sonis ꝯueñt ꝯueniūt ī diuinis nulla distinctio inuenit̄. relatio vero multiplicat trinitatem. i. omnis pluralitas realis q̄ ī diuis inuenit̄ ꝯsistit ī suppositis relatiuis vel ꝓprietatibus q̄ relatiōes dicunt̄. ¶ Circa hoc autē est pleni⁹ intelligendū ꝙ q̄cquid ē in reꝝ natura est ens aliqđ / ēs ei diuidit̄ ī ens ſm aīam ⁊ ī ens extra aīaʒ siue in ens cui conuenit esse id qđ ē solū ſm aīe aliquā cōceptionem. Ens aūt extra aīam diuiditur in ens p̄ se ⁊ in ens p̄ accidens. Ens aūt p̄ accidēs ē qđ cōtingit ex cōcursu aliquoꝝ entiuʒ ad se iuicem essentialiter non connexorum siue habitudinem essentialem: ⁊ p̄ se inter se non habentium ꝙ sub nullius artis consideratōnem consistit p̄pt̄ ꝙ ad considerationem metaphisice que est sciētia vniuersalissima comprehēdit̄. ens aūt p̄ se qđ ē ēs cui conuenit ex natura sue speciei esse aliquid determinatuʒ in natura seipso formaliter est qđ per se diuiditur in decem predicamenta vel rerum genera. hoc autem patet in sexto Metaphisice. ⁊ circa ista genera entis insudauerūt qui de rebus scientias tradiderunt. nec inuenitur ab antiq̄s sapiētibus traditum aliquod aliud genus entis. non ē ġ ī genere entis de quo considerare habeat aliqua scientia mediū inter ens simpl'r reale extra aīam ⁊ inter ens ſm rōneʒ nec est differentia media inter differre aliqua re ⁊ inter differre aliqua ratione. ⁊ entia predicta sic se habent ad inuicem ꝙ quandocunq̄ plura ex ipsis conueniunt in vnum scđm subiectum ibi est vere compositio realis. quia entiuʒ pluralitas in eodem. sed in talibus que sunt entia per se extra aīam est ordo et sūt gradus in p̄fectione entitatis inter illa. qꝛ quedā sunt ētia simpliciter. s. que sunt in genere substantie quedam autem entia. quia sunt entis simpliciter quedam hītudines et dispositiones q̄ est substantia talia aūt ētia sunt nouē genera accidentis q̄ possūt dici modi q̄dam reales substantie respectu cuius sunt ētia diminuta. ¶ Circa ens autem secundum rationem ē intelligendum ꝙ ī ente p̄ se ⁊ circa ens p̄ se nihil ponit sʒ tota ei⁹ entitas q̄ est ex cōsideratione aīe est in ip̄a aīma realiter non in rebus conceptis. si ġ circa aliquam rem vnā inueniantur plura aliq̄ que dicunt̄ ratione differre ex hoc non dicetur talis res compositio vel magis compositum. quia ista multitudo non est aliq̄d ī re cui attribuit̄ sʒ in aīa cōcipiēte rē vnā sub talibus diuersis rōib⁹ q̄b⁹ tñ rñdēt ex p̄te rei ꝓ fūdamēto aliq̄ res vna et simplex q̄ ab intellectu pōt ꝯparari ad diūsa. ex cuius mōi comparatione sub talibus diuersis ratōibus potest huiusmōi res vna concipi. ¶ Ad propositū ġ est dicendū ꝙ dicere hēre aliquid in reꝝ natura nō tm̄ ſm cōceptionē anime ꝙ est ens ſm rōnem sed extra aīam id est cuius entitatis realis nō ē ex cōceptione aīe: ⁊ tamē non sit ens vel res simpliciter ⁊ realiter sic. s. ꝙ cū alio verā compōem ⁊ verā

multitudinē faciēs est figmentū loquendo vniuersal'r de oībus que entia absoluta iportāt: ⁊ etiā de illis q̄ relatiōes reales dicūt exceptis diuinis relatiōibus que licet sint relationes reales nullā tamē cōpositionē faciūt cū relato. sapientia ġ ⁊ bonitas ⁊ alia q̄cūq̄ huiusmodi que de eo p̄dicantur ⁊ tribus personis cōueniūt respectu essentie diuie nō dicunt nisi ens ſm rationē nec iptant aliq̄d differēs ab ea nisi sola rōe. nec etiā ista int̄ se differūt nisi sola rōne ⁊ hoc etiā patet per cōmentatorē. 12. methaphisice. rep̄hendēteʒ fideles ī hoc ꝙ reputabāt eos ponere trinitatē p̄sonarū distinctarum realiter rōne distinctionis huiusmōi attributorum ostendēs ibi ꝙ cū hec differāt nisi solū rōne circa deū nullā pluralitatem dicunt realē. Consiliter sūt reprobandi fideles qui ex talib⁹ nitunt̄ declarare veritatem trinitatis personarū. qꝛ ad h̄ nō faciunt plus illa q̄ essentia diuina simplex ⁊ indistincta ⁊ ex talib⁹ derogat̄ veritati fidei inq̄tum hi. q̄ circa rōeʒ sciunt ꝙ talia nō dicunt aliquos mōs reales sed tantū entia ſʒ rationē ⁊ videtes ꝙ magni theologi nichilōin⁹ nitūtur declāre magis ꝙ talis dr̄a realiū mōruʒ requirit̄ ad euacuationē distinctarū p̄sonaꝝ min⁹ firmit̄ inheret virtuti fidei. ¶ Si ġ per modos reales itelligit̄ aliud q̄ p̄ ens ſʒ rōeʒ nō potest dici ꝙ talia ī deo dicāt modos reales. qꝛ faceret ī eo cōpositionē non ē tm̄ p̄ hoc intelligendū ꝙ bonitas separata. ⁊ alia huiusmōi q̄ respectu dei dñr ētia ſʒ rōeʒ: ⁊ ab inuicē differre rōe habeāt esse id ꝙ sunt p̄ ꝯceptionē itellectus. qđ si nō esset itellectus ꝯcipiēs ꝙ de⁹ non esset sapiens ⁊ bon⁹ ⁊ huiusmōi ex cōceptione ei intellectus deo nichil acq̄rit̄: imo qꝛ de⁹ ratione sue infinite et illimitate perfectionis omnia que in creaturis ſm realē diuersitatem p̄fectionem simpl'r iportāt ī seipso vnite absq̄ quacunq̄ multitudine p̄fectissime cōprehendit ideo id qđ ī creaturis noīe sapientie itelligit̄ vt realit̄ differens a bonitate ⁊ iūt in deo sapiētia bonitas res ita vna ⁊ simplex et omnino indistincta re ⁊ rōne circunscripta cōceptōe intellect⁹ sicut est ip̄a essentia diuina / ab intellectu auteʒ nō causantur huiusmodi perfectiones in deo sed ipse q̄ in deo sunt vna ratio simplex ab intellectu apprehenduntur sub diuersis rōnib⁹ ex comparatione eminentis perfectionis diuine vnius et simplicis ad perfectiones creaturaꝝ multiplices ⁊ distictas ¶ Qʒ autem si per modum realem intelligatur aliquid in rerum natura importans aliquid aliud q̄ per ens scđm rationem importetur sic aliud realiter ab eo cui⁹ est modus compositionē cum eo faciens potest sic declarari. quoniam enim dicitur modus realis hoc ꝙ dico reale importat quandā declarationem et contractionē respectu modi cui videtur respondere alia determinatio que potest dici rationalis. sicut ergo distinguitur res in rem que est in anima et in rem simpliciter que est extra naturam sic modus distinguitur vt dicatur modus realis que conuenit rei scđm ꝙ est aliquid in rerum natura p̄ter conceptionem intellect⁹. modus autem rationalis dicatur ꝙ conuenit rei ſm ꝙ cadit sub cōceptione intellectus sed ita se habet modus rationalis respectu illius cuius est mod⁹ ꝙ est aliquid essentialiter differens ab eo. qđ patet ex eo. quia illud quod de vno predicatur essentialiter ⁊ per se non potest de alio consimiliter predicari. vbi contra. hoc nomīe homo importatur aliq̄d quod cādit sub conceptione intellectus prima / et dicitur prima intētio circa ꝙ secunda intellectus conceptione constituitur quidam modus qui dicitur vniuersale vel species et dicitur secunda intentio. constat auteʒ ꝙ huiusmodi modus qui nomīe vniuersalis exprimitur essentialiter differt ab huiusmōi re concepta ab intellectu que nomine hoīs exprimit̄. ⁊ ei ista ē vera p̄ se hō ē substātia ista ē fl'a vl'e vel species ē sbā. ġ similit̄ ita se hēbit mod⁹ realis respectu illi⁹ cui⁹ est modus. qꝛ essentialit̄ erit dr̄ñs ab eo. ⁊ hoc videt̄ eē itētio auicē. 4. 5. metha. vbi dʒ ꝙ rei cōuenit duplex esse: triplicem autem habet considerationē. res eñ nō habent eē nisi in aīa ſm ꝙ cadit sub ꝯceptōe itellectus: aut in re extra ꝙ cōpetit sibi ſm se absq̄ cōparatiōe aīe ⁊ vtriq̄ istoꝝ modoꝝ essendi competit sua cōsideratio ꝓpria ⁊ ſm hoc res habent duplicē cōsiderationē sed p̄ter hoc habet tertiam cōsiderationē ſm ꝙ cōsideratur absolute ⁊ indeteriate absq̄ hoc ꝙ cōsideret̄ deteriate ſm eē qđ habet in aīa. vel ſʒ eē qđ hʒ extra aīam ſm se / licet huic tertie considerationi non rñdeat aliquod eē siue aliquis modus eēndi realis. quibus suppositis declarat Auicenna: ꝙ rei ſm esse qđ habet in aīa cōueniūt p̄dicti modi rōnales siue accidentia que sunt intētiones secunde logicales. ſm esse aut qđ hʒ extra aīam ī se ip̄a cōueniunt ei modi reales q̄ sunt accidētia realia verā cōpōem cum rebus quarū sunt modi faciētia: alioquin si modus realis nō importet aliquā alietatē realē respectu rei cuius est modus seq̄tur ꝙ vnū ⁊ idem simplex sit modus respectu suiipsi⁹ ¶ Ad rōnem ergo dicendū ꝙ ꝓprie loquendo de modo reali sapientia ⁊ bonitas / ⁊ alia hmōi ī deo non dicunt aliquos modos reales sed extendēdo nomen modi realis ad ens ſm rōem qui rñdet ex parte rei ꝓ fundamēto vnū ens reale. sic predicta in deo possūt dici modi reales. qꝛ ei qđ in istis noibus exp̄mitur rñdet p̄fectio diue essentie ꝓ fundamento. q̄ p̄dicta vnita in se eminēter cōprehendit. qñ ergo dr̄ ꝙ non solum dñt ista in deo entia scđm rōem. qꝛ absq̄ cōceptiōe intellectus in deo fit sub rōe simplicis p̄fectionis illud quod ꝓ fundamento eis q̄ predictis noībus signtur rñdet: dū tamē oīs diuersitas ⁊ distinctio talis p̄fectionis scđʒ ꝙ est extra aīam illam in cōparatione ad diuersas p̄fectiōes concipientem si non eēt intellectus concipiet oīno cessaret. qꝛ vt predictū est talis multitudo vel diuersitas scđm rōem nō est nisi ab intellectu cōcipiente.

¶ Octaua opinio magis fantastica quorūdā est posteriorū ꝙ. s. materia conuertatur in formā in transmutatiōe naturali circa qđ tria faciunt. primo ꝓbant hoc. scđo declarant. t̄tio remouēt quasdā instantias. 8. opinio.

¶ Qʒ ergo materia conuertatur in formā pʒ quattuor vijs. Primo ex p̄te transmutationis: 1. sic p̄ma transmutatio debet eē simplex. qꝛ in oī genere motuū ⁊ mutationuʒ ē dare aliqđ primū simplicissimū: sicut motū primi mobilis. sed mutatio simplex est illa / cuius termi sunt simplices et ip̄a in se non est successiua. ergo ante oēm generationē cuius terminus a quo vel ad quē est q̄d cōpositū ⁊ quē p̄cedit alteratio successiua ē dare vnā simplicē trāsmutationem. nec ē alia nisi illa q̄ materia ꝯuertit̄ ī obiectum simplex qđ nō sit cōpositū ex materia ⁊ forma. qꝛ et hoc sonat nomē elementi. ġ el'a simplicia et celū formata sūt ex p̄existēti mā simplici mutatōe sbā. Scđo ex p̄te 2

materie sicut se habet pōa ad mutabilitatē sic actꝰ
ad imutabilitatē sed deꝰ qꝛ ē actꝰ purus ē oīno imu
tabilis. ꝫ materia q̄ est potentia pura est omnino
transmutabilis et totaliter ita scilicet vt nichil eiꝰ
maneat in termino transmutationis sed tota mu=
tetur in formā non q̄ sit altera pars ꝯpositi sꝫ i sup
positum simplex ens actu sine aliquo potentiali
3 distincto essentialiter ab actu. ¶ Preterea mate=
ria determiat̄ per formā sed si materia itrāsmuta
ta manet sub forma q̄lꝫ ita indetminata ē in eētia
sua sicut ante. vel sine ea. vnde sicut essentia hois
non fit alterius speciei per hoc ꝙ substernitur acci
denti. qꝛ ipa essentia non mutat̄ ita non eēt rō qua=
re essentia marie magꝭ ptineret ad istam spēꝫ q̄ ad
4. illā p hoc ꝙ sit sub hac forma nō illa. ¶ Preter=
ea materia est ingenerabilis et incorruptibilis
per se ꝛ per accidēs. primo phisicorum. forma aūt
p accidēs generat̄ / et corrumpit̄. cum igit̄ forma
sit in materia: et non econuerso: si materia manet
sub ea videt̄ ꝙ magis materia sit causa subsisten=
di forme q̄ ecōuerso. ¶ Nec obstat ꝙ materia nō
pōt esse sine forma. qꝛ nec ecōuerso vt i pluribꝰ. P=
terea subiectū est cā subsistēdi passiōi q̄uis nō pos
sit esse sine eis. ¶ Tertio ex parte forme: forme
5. quarum subiectū est vnū et indeterminatuꝫ ꝛ vltiate
dispositū non habētes ad seinuicē cōtrarietatē si=
mul recipiunt̄ i eo vt plures species in dyaphano
sed substantie nichil est contrariū. ꝫ forme plures
ꝛ substantiales nō ordinate simul eēnt in eadē par
te materie: si materia ē subiectū forme substractū
¶ Preterea si forma nō sit sed compositum ꝫ nec
6. aīa creat̄. ¶ Quarto ex parte ꝯpositi vl' suppositi
qd̄ prio fit. qꝛ āt ipꝫ ē ꝯpositū ex mā ꝛ foā: āt foā
tm̄ / si foā tm̄ / hēo ꝓpositū. si āt fuit ꝯpositū ex mā
ꝛ forma. aut oēs ptes eiꝰ fiūt aut nō. si nō ōs ptes
eiꝰ fiunt de nouo ꝫ tantū forma. ꝫ ꝯpositū nō p̄mo
fit. qꝛ vt videt̄. 7. phisicorū: in pricipio. qd̄ cōpetit
toti ratione partis nō cōpetit ei primo ꝛ per se. si
autē ambe ptes fiant cū ex ente in potentia fiat ēs
actu forma quidē sic ex materia / materia autē non
fit id qd̄ erat puta materia / vel potentia. ergo fit
7. actꝰ ꝛ forma ¶ Preterea diuersitas i effectibꝰ du
plex ē. 8. metaphisice aut ex parte agētiū aut ma
terie. nō aūt ex pte materie si ipa semp eadē manet
8. ergo. ꝛc ¶ Pretea determiatū fit ex indeterīato ꝫ ē
forma ex materia id aūt ex quo fit aliq̄d nō māet
i illo sicut ex isano fit sanꝰ lꝫ illd̄ qd̄ fit alid̄. māeat
vt hōq̄ fit albꝰ manet sub albedie. ꝛ si dicatur ꝙ ex
ere fit statua hoc ē rōe insignificati ꝙ nō manet.
¶ Scd̄o declarat qualis sit ista transmutatio. qꝛ
2. articulꝰ nō est accidentalis. tū qꝛ / cū qꝛ termini a quibus
denoīatur sunt substātia sꝫ substantialis non que ē
generatio ꝛ corruptio cū mā sit ingenerabilis ꝛ in
corruptibilis sed trāsubstantialis non entis i ens
actū p̄exn̄s q̄lis ē in ꝯsecratione: ꝫ entis i potētia
p̄existentis i ens actu nō preexistens: ꝛ hoc est pri
ma mutatio simplex. scd̄a vero nō ē eque simplex
elemētoꝝ. s. in mixta in quibꝰ manēt ꝫm esse relatuꝫ
non aūt ꝫm esse absolutum. Unde mixta realiter
sunt cōposita ex elemētis pluribus ꝫ esse relata nō
absoluta. qꝛ p resolutionē fiunt absoluta. ¶ Ter=
tia mutatio magis cōposita ē i ꝓcessu nature. qꝛ i
processu nature ad actum et perfectionem semper
proceditur. et a simplicioribus ad compositiora.
2. vnde ex mixtis manētibus scd̄m esse relatum i di
uersis partibus fiunt animata. ¶ Et sciendū ꝙ

prima mutatio pertinet ad auctorem nature tātū
alie vere ad naturam tm̄ qꝛ virtus eius extensa nō
se extendit vsq̄ ad materiam primā sed ipam sup
ponit vt stramenta. idō vsq̄ ad elemēta tm̄ resoluit
¶ Preterea. potentie passiue determinate rn̄det
actiuū determinatū. indeterminate aūt agens vni
uersale qd̄ est deus: talis aūt est potentia materie 3.
prime. vnde nec natura vnū elementum mutat in
aliud sed probet scripturas ꝙ quattuor elementa
sunt cōtinua nec se alterāt per cōsequēs in suis ex
tremitatibus. q̄ autem videtur se corrumpere mix
ta sunt q̄uis elementa esse videantur: sicut aqua q̄
est apud nos cuius sapor ostendit eam esse mixtā:
qꝛ illa qualitas est ꝓprietas mixtorum vt color. odor
et sapor. Hoc eīm confirmatur primo per dicta sā=
ctorum qui omnia corpora simplicia dicunt ꝓdu=
cta ex materia inuisibili primo creata. Hebre. xi.
aptata secula vt ex inuisibilibus ꝛc. et materia est
vnū de quattuor coequeuis ¶ Preterea. quod hꝫ
oppōm ad terminū ad quem non manet cum eo in
fine transmutationis. vt cum ex albo fit nigrū: ma 4.
net quidē subiectum sed non albedo. i. phisicoruꝫ.
sed materia habet oppōm ad formam que non est
maior oppositio sub ente q̄ actus ꝛ potentie: que
sunt prime eiusdem. vel quasi dr̄e. Sed prime dr̄e
cuiuslibet generis maxime a se distant. ergo. ꝛc.
¶ Preterea. 5. phisicorū ꝛ primo de generatione
licet alteratio fiat ex subiecto in subiectū cum ge 5.
neratio et substātialis mutatio ex non subiecto.
¶ Preterea. 7. methaphi. qd̄ fit sic ex non pmanē
te. ¶ Preterea. 8. ꝙ potentia fit actus ¶ Pretea
ibidem. vltima materia et forma idem. ¶ Itē au
gustinus libro. 9. trini. mutabilitas rerum muta=
biliū est capax formarū. ꝛ idem qd̄ se habet ad for
mas sicut sonus ad cātum speciosum. constat autē
ꝙ cantus speciosus non dicit aliquid realiter cō=
positū ex specie sicut forma et sono sicut materia.
¶ Preterea. Ex elementis fiunt mixta sicut ex
massa cubitali fit duorum cubitorum non ꝙ massa
tollatur aut q̄titas sed ipa terminatio mutatur.
ergo cum in elementis inducitur forma mixti ma
net substantia sola actualis terminatio et absolu=
ta mutatur. Similiter cū quantitas augetur vel
minuitur: sola termiatio mutatur sed essentia q̄ti
tatis manet. Unde ꝫm eos in oī transmutatione
naturali manet aliquod idē subiectum: qꝛ est non
p̄ma mutatio. et p̄ma mutatio debet esse tota mu=
tatio vt nichil preexistens maneat non mutatum.
ꝛ talem dicūt p̄mā productionē corporum simpli=
cium ex materia simpliciter prima.
¶ Tertio remouēt quattuor istātias. vn̄ cū dici
tur eadē est materia cōtrarioꝝ: verū est p indr̄am. 3. articulꝰ
qꝛ ex materia p̄ma quātū est de se eq̄ pōt fieri ignis
ꝛ aqua. ¶ Itē materia fuit eadē nūero ex q̄ p̄mo
factꝰ fuit ignis et de qua mediante igne fit aq̄ nō tm̄
sic qꝛ vna eētia sig̃ta maneat sub vtroq̄ cōtrari
orū: qd̄ pꝫ. qꝛ materia ponit̄ i diffione naturaliū si
cut ꝛ forma. vn̄ sicut ē alia diffio ꝯtrarioꝝ quo ad
oēs ptes sicut et alia mā / q̄uis diffio logica q̄ ad
genꝰ sit eadē cōtrarioꝝ. ¶ Ad secūdū. si mā nō ma
net pꝰ trāsmutatōeꝫ ꝫ nō dr̄t a p̄uatiōe. ¶ Solo.
imo: qꝛ mā manet i esse trāsmutato. p̄uatio āt nō.
qꝛ i nihil trāsmutat̄. ¶ Ad. 3. mā ē igñabilis ꝛ in=
corruptibil' ¶ Sol. nō ē ꝓp̄e gñatio nec corruptio
nec ꝯuersio ꝓp̄e qꝛ res ad quē nō p̄existit sꝫ simplex
mutatio. ¶ Pre. i reliq̄is scōꝝ nō māet foā. si ꝫ

etiā nec remanet materia nihil i eis erit adorādus
¶ Solutio q̄uis maria maneret nō pp̄ hꝰ eēnt ado
rāde. nā si canis comederet reliq̄as māeret i ipso
mā alimēti ꝫ istos ꝛ tn̄ nō adoraret̄: sed dicendū
ꝙ forma manet q̄ priꝰ: qꝛ sicut i generatiōe ex mix
to fit aīatū sic in resolutione ex aīato fit mixtū et
idō q̄diu reliquie manēt sub resolutione ꝓxia sub
qua apparēt ꝯposuisse corpꝰ scti puta sub foā ma
nꝰ digiti vel huiusmodi sunt adorande. ¶ Sic igi
tur dicunt ꝙ materia mutatur in formā ita vt essē
tia materie non maneat post generationē sꝫ sola
forma sit tota essentia generati al's secundū eos si
materia maneret forma de nichilo fieret et sic ge=
neratio esset creatio: sicut aīa rationalis creatur
sub qua māet mā ex qua non fit ipsa anima. et di=
cunt ꝙ forma in quam maria est ꝯuersa habꝫ vim
materie sicut posterius habet vim prioris ꝛ mixtū
elemētorū ꝛ ita post primam mutationem materie
Cōtra opinionem octauā fātasticā arguit doct.
i formā. forma p̄or in formam posteriorē. ¶ Sed
cōtra ad hoīes: qꝛ auctor huiusmōi positionis po
nit gradū in formis hec aūt positio destruit plura
litatē formaꝝ: qꝛ cum materia nō sit in potētia ad
plēs formas eq̄ primo optet ꝙ primo ipsa mutet̄
tota in totā primam formam puta corpeitatē vel
elemēti ꝛ postea illa forma prima mutabit̄ i scd̄am
co mō quo materia mutata est in ipāꝫ scꝫ p sui cor
ruptionem ꝛ sic semp erit vnica forma / nisi forte
in hoie in q̄ ꝫm istos vltima forma nō producit̄ ex
ꝯuersiōe penultie in ipāꝫ sꝫ p creationeꝫ manente
1. prima ¶ Nec valet si dicas ꝙ materia ꝫ diuersas
partes sui mutat̄ simul in diuersas formas qꝛ tūc
ille non essēt forme totiꝰ cōpositi ¶ Preterea ꝫ
2. istos ꝙ cōuertit̄ adnichilat̄. vnde dicūt ꝙ panis q̄
cōuertit̄ in corpus xp̄i annichilatur: ꝙ nichil eius
māet sed agēs naturale nō potest annihilare sicut
3 nec creare. ꝫ nec illo modo cōuertere. ¶ Est aūt
hec opinio contra plonicos q̄ vocāt materiā p̄mā
yle locū formarū ꝛ receptaculū et huiusmōi q̄ ma
nēt pꝰ aduētū eiꝰ respectu cuiꝰ hn̄t hāc denoīatio=
4. nē. Est etiā contra peripateticos. 7. ꝛ 12. metha. ꝛ
primo phisicoꝝ. vbi dicit philosophus materiam
manere tertiū pricipiū sed non p̄uatōnē. boeciꝰ di
5. cit idē de duabꝰ naturis. ꝛ cōmēta. 4. phisicorū.
¶ Preterea diffinitio dat̄ per ea q̄ insunt sꝫ natu
ralia diffimūt̄ p materiā. i. de aīma. et. 7. metha. ꝫ
6. materia eis iest. ¶ Preterea idē nō est p̄ncipiū pas
siuū et actiuū vel potētia et actus simplicit̄ q̄uis
forma substantialis q̄ est actus simpliciter possit
esse in pōa ꝫm q̄d puta respectu accn̄tis silr actꝰ ꝙ
est actꝰ ꝫm q̄d respectu precedentis est potentia ꝫ
quid respectu subseq̄ntis sicut q̄titas ē actꝰ substā
tie et potentia coloris sed id qd̄ est ignis simplici
ter ē potentia aer simplr et id qd̄ pōt ignis simplr
facere de aere ignē ꝛ simil'r potest fieri de igne aer
nō ꝫ totꝰ ignis ē sola forma qua sit actu ignis / et
potentia aer nec q̄ possit agere ꝛ pati sꝫ i igne sunt
due essentie distincte materia. s. et forma materia
q̄ ē potētia aer potēs pati ab aere et forma qua est
7. actu ignis potēs sibi simile generare. ¶ Pretea
ex vno simplici non possunt per se et p̄mo pl'a fieri
nec ecōuerso sed elemēta mixta faciūt mixtū vnū
ꝛ vnū mixtū resoluit̄ in quatuor elementa. ꝫ mix=
tū nō ē vna forma simplex imaterialis ¶ Pretea
8. ꝫ eos ꝛ ꝫ phm i fine p̄mi phisicoꝝ. mā est igñabi
lis ꝛ incorruptilis sed quod conuertitur in illud i
quo ꝫm nichil sui māet dꝛ corrūpi. ꝫ mā nō ꝯuertit̄

¶ Pretea nō oē posteriꝰ hꝫ vtutē prioꝝ nec teriꝰ 9
ꝯuersiōis ad quā hꝫ vim teri a quo cuiꝰ nihil māet
sicut i mutatiōe de ꝯtrario i ꝯtrariū puta de albe=
die ꝛ nigredie nl'ꝰ hꝫ teriꝰ ad quē d tio a q̄: silr nec
corpꝰ xp̄i p hoc fit mutabile ꝙ alid mutabile ꝯuer
tit̄ in ipꝫ. ¶ Preterea q̄to termini magis distāt
tāto mutatio ē difficilior sꝫ plus distant actꝰ ꝛ potē 10.
tia q̄ duo contraria: qꝛ duo contraria sunt in eodē
gñe actꝰ āt ꝛ potētia sūt p̄me dr̄e vl' passiōes entꝭ
q̄ maxime sub ente debēt differre sicut prime dr̄e
maxie dr̄īt in toto genere substātie. ꝫ cū nō possit
cōuerti vnū cōtrariū i aliq̄d puta albedo i nigredi 11.
nē. i. phisicoꝝ multo minꝰ materia. s. potētia i for=
mā. s. actū. ¶ Preterea appetitꝰ nālis nō ē illd̄ ad
qd̄ seq̄ret̄ nō eē nāle q̄uis hret̄ meliꝰ esse. Unde
creatura nō pōt appetere esse deꝰ: sꝫ maria natura
lit' appetit formāꝫ vt turpe bonū. ꝫ iste appetitus
nō ē ad hoc ꝙ materia fiat forma ꝛ desinat esse ma 12.
teria. ¶ Pretea subm̄ non mutat̄ i accn̄s: sꝫ ꝫm
istos oīs forma q̄ nō ꝓducit̄ p ꝯuersionē alicuius 13.
p̄exn̄tꝭ i ipāꝫ creat̄ ꝫ oē accn̄s crearet̄. ¶ Pretea
denomiatio fit a notiori ꝛ maifestiori sꝫ soluꝫ p̄ma
gñatio fuit p ꝯuersionē materie in formam. oēs āt
alie p ꝯuersionē forme i formā. ꝫ generatio magis
dēt dici cōuersio forme i formā q̄ conuersio mate
rie i i formā ¶ Preterea materia ꝛ forma trāseūt 14.
i naturā ꝯpositi mq̄tū nō possunt eē sine eo: qꝛ mā
vl' foā nō sūt id qd̄ est: sꝫ ꝯpositū ē id qd̄ ē. mā aūt
est illud quo aliquid potest esse sed forma est illud
quo aliq̄d est actu. 2 de aīa ꝛ sic vtrūq̄ trāsit in ter
tiū pp̄ essentialē depēdētiaꝫ ad inuicē ꝛ pōt dici ꝙ
materia trāsit i formā eo ꝙ nō hꝫ esse nisi p eā nō
sic āt forma in materiā cuꝫ nō habeat eē per eā q̄=
uis in ea vel cum ea sicut in fundamēto sed ꝙ maria
sic transeat in forma vel compositum ꝙ ipa nō ma
neat distincta a forma eiꝰ ē oīo falsū et cōtra ꝯmē
tatorē. 7. metha. qꝛ generatū ꝫ eū est cōpositū ex
materia ꝛ forma ꝛ differt ab eis. qꝛ hec differt ab i
uicē. ¶ Pretea. i. phisic. ad hoc ꝙ sit trāsmutatio 15.
duo p se req̄rūt̄. s. cōtrariū et ꝯñe subiectū. qꝛ vnū
ꝯtrarium non fit aliud requiritur vnum ꝯñe. viri
q̄ quod ordie ꝙ ē mā al's eēt motꝰ sine mobli trās=
mutatio sine trāsmutabili. Nec vꝫ si dicat̄ formāꝫ
corrūpendā prius resolui i mām ꝛ tūc ex mā fieri
formā. qꝛ tūc vnū cōtrariū nō fieret ex alio sꝫ p̄us
aliud. ¶ Preterea omnis forma erit icorruptibi
lis: qꝛ simplex ꝛ carēs subiecto corruptionis. ꝛ qꝛ 16.
nō depēdet a materia sicut anima rōalis: nō enim
dependet a mā q̄ nō est qꝛ a nō ente nihil depēdet
neq̄ ab illa que est. quia q̄diu forma est materia
eius non est sed esse desiit. ¶ Preterea il= 17.
lud in q̄ non est p̄ncipium passiuū ē incorruptibile
per naturā: sꝫ i forma simplici non est p̄ncipiū pas
siuum qd̄ est materia. ergo. ꝛ cetera. ¶ Nec valet
si dicas ꝙ in forma est materia virtute. qꝛ ad hoc
ꝙ sit passio actu requiritur p̄ncipiū passiuum actu
¶ Preterea resolutio forme prime in materiam
ꝛ factio forme sequentis ex materia. id ē trāsitio 18.
materie in formā secundam aut fiunt eodem instā
ti aut i diuersis: constat enim ꝙ non fiunt in tem=
pore qꝛ mutatio substātie est momētanea cū ipa sit
idiuisibilis. nō aūt in eodē instanti. quia sic silr ēs=
set ꝛ nō esset: neq̄ diuersis. qꝛ tunc caderet tempꝰ
mediū quo vel materia p naturā esset sine omi for
ma vel si hret̄ aliam formā tunc eēt q̄d ꝯpositū vel
esset transitionis transitio in infinitum.

Solutio rōnū opinionis.8. ❡Ex his ergo dōm ad dicta eoꝝ ꝙ nulli⁹ sunt va loris. vñ ad primū dicēdū de pura. s. potentia q̄ dr̄ si purus act⁹ ē oīno intrāsmutabilis. ḡ pura poten tia est oīo transmutalis: veꝝ est supnaturalit̄ qꝛ si cut pōt annichilari ita ī q̄dcūq; ꝯuerti: sed natura liter nō pōt totalr̄ ꝯuerti sicut nec anihilari: qꝛ oīs mutatio naturalis suppōit sbm̄. ❡Ad s̄m prima trāsmutatio dēt eē simplicissima verū ē q̄ pōt eē in gñe trāsmuationū sȝ hoc reqrit neq̄ꝫ simplicita tē terminoꝝ. imo excludit si sit naturalis: qꝛ ī oīm motu ꝛ mutatōe termin⁹ a quo ꝛ ad quē ē cōposit⁹ ex subiecto qd̄ sēper manet ꝛ cōtrario qd̄ abijcit̄ ꝛ iducit̄. ❡Ad alia patet facilr̄ solutio ex dictis.

❡Ad argumētum aūt pncipale ꝑ questōe fcm̄ di cēdū ꝙ minor ē fl̄a: sicut pȝ ex toto ꝓcessu q̄stiōis.

❡Distictio.31. ❡Questio.1.

Circa .xxxi. distictionē q̄runt̄ tria. Primū ē: vtrū caritas e
1. uacuet̄ i pr̄ia. scdm vtrū fides euacuet̄ q̄ ad hitū. tertiū vtrū euacuet̄ q̄ ad actū. ❡Quātū ad primū videt̄ ꝙ caritas eua cuet̄ i pr̄ia: qꝛ eiusdē rōis ē ca ritas ivia ꝛ ī patria sȝ ī via pōt amitti. ḡ pari rōe ī patria pōt
In oppm̄. euacuari. ❡Contra. stabilior ē caritas q̄ꝫ scientia qꝛ sciētia destruet̄ caritas aūt nūq̄ꝫ excidit sȝ scia manebit in patria s̄ȝ illud Hie. ad paulinū discā⁹ in terris quoꝝ sciētia nobiscū perseueret ī celis. ꝛc.
Respōsio. ❡Responsio ad euidētiā q̄ōnis ꝛ argumētoꝝ tria vidēda sunt. primo de amissiōe caritatis. scdo de euacuatione ipius. tertio de euacuatiōe sciētie
Durā.q.1. huius.di. ❡Quantū ad primū ꝓponūt aliq̄ tria. primū ē an caritas semel hita possit amitti. scdm qualit̄ rōne talis amissiōis aliq̄s dr̄ deleri de libro vite. tertiū ē an resurgens ꝑ penitētiā ad caritatem sēp resur gat ad equalē. ❡Q̄ꝫ caritas semel habita possit
1. amitti: ꝑsuadet̄ tribus rōnibus. Prio sic. sicut se hñt act⁹ hūani siue nr̄i effectiue ad hitus acq̄sitos sic se hñt act⁹ nr̄i meritorie vel demeritorie ad ha bitus infusos. sȝ habit⁹ acq̄siti ex actib⁹ nostris corrūpūt̄ effectiue ex actib⁹ cōtrarijs vt pȝ ex secū do ethi. ḡ habit⁹ infusi corrūpunt̄ demeritorie in nobis ꝑpt̄ actus cōtrarios his q̄bus meremur vt nobis infundāt̄. sed omē pctm̄ mortale est act⁹ cō trarius actui ꝑ quē meremur de congruo vt cari tas nobis infūdatur. ḡ ꝑ q̄dlibȝ pctm̄ mortale ca
2. ritas habita corrūpit̄ ❡Scdo sic oīs forma q̄ nō implet totā capacitatem subiecti pōt amitti sicut patet de formis generabiliū et corruptibilium q̄ꝝ nulla replet totam capacitatē materie et ecōtra rio forma celi que replet totā capacitatē materie celi scdm ponētes celum compositū ex materia et forma inamissibilis est sed caritas vie non implet totam capacitatem voluntatis sicut nec fides im plet totam capacitatem intellectus ergo caritas
3. vie potest amitti. ❡Tertio sic. quecunq; habent per se ordinem secūdū prius et posterius si prius est amissibile et posterius sed fides et caritas vie habent per se ordinem talem ꝙ caritas ex necessi tate supponit fidem: secundum illud Hebreoꝝ. vn decimo. sine fide impossibile est placere deo / ergo cum fides possit amitti a viatoribus consequens est ꝙ caritas amitti potest. amittitur autē ex hoc ꝙ ex demerito peccati mortalis de⁹ subtrahit suā influētiam per quā caritas in nobꝭ fit ꝛ ꝯseruatur. ꝛ sic pȝ primū
De libro vite. ❡Quantum ad secūdū est aduertē dum ꝙ liber dr̄ noticia diuina per similitudinē ad li brum materialem de cuius ratione est ꝙ represē tet aliqua per figuras. q. per quasdam similitudi nes. et quia noticia dei ab eterno est de omnibus cogitatis dictis et factis. iō ipsa dr̄ liber vite sed magis ꝓprie respectu bonorum q̄ꝫ respectu malo rum. quia in diuina noticia bona representant̄ per ydeas proprias. q. per suas similitudines. mala aūt nō sed ꝑ modū ꝑuatōis. ꝛ qꝛ boni ordināt̄ ad vitā gl̄e q̄ prope ꝛ simpliciter erit vita que non cō patietur secū mortē aliquā cui⁹ vite sola rōnalis creat̄a capax est ꝛ ad quā peruenit ꝑ bona opera. ideo noticia diuina de creaturis intellectualibus vel rationalibus q̄ꝫtum ad bona meritoria per q̄ ordinātur ad gloriam dr̄ liber vite qui scdm ratio nem nostram distinguitur. q. in duas paginas qua rum vna dicitur pagina presentis iusticie: alia ve ro dicitur pagina ꝑdestinationis eterne s̄m ꝙ in creatura rationali potest inueniri duplex meritū vnum finale et s̄m tale dicit̄ aliquis scribi in libro vite s̄m paginā predestinationis eterne. et qui sic est scriptus in libro vite nunq̄ꝫ dicitur ab eo deleri ❡Aliud est meritum quod quis habet in presen ti sed non perseueranter: et talis dicitur scriptus esse in libro vite quantum ad paginam presentis iusticie. et q̄ sic scriptus est deleri dicitur quando ꝑ pctm̄ mortale cadit a merito quo sibi vita glorie
3. conclo. debebat̄. ❡Quantum ad tertiū dicēdū ꝙ resur gēs per pniaȝ ad caritatē potest resurgere ad eq̄ lem vel ad minorē vel ad maiorem: cuius ratio ē quia per bona opera ex genere precedentia carita tē meret̄ de cōgruo caritatem nobis dari s̄ȝ modū conatus voluntatis nunc est ita ꝙ nō hñs carita tem potest scdm libertatē arbitrii et diuini adiuto rii habere conatum de congruo respondentem ca ritati minori vel equali vel maiori ei q̄ꝫ prius ha buit. ergo potest resurgere ad caritatem maiorem minorem vel equalem s̄m modū conatus sui ꝛ di uini adiutorii.
Cōtra rōnes Durā di obiicit doctor. ❡Sed contra primam rationem est. quia per eam caritas posset perdi in patria, qꝛ habitus acquisiti semper possint perdi. ❡Si dicatur ꝙ veꝝ est in vita ista non autem in alia cō tra. quia in purgatorio deletur habit⁹ peccati mor talis vel venialis macula hic dimissa.

❡Sed hic pōt respōderi. quia habitus acq̄situs potest perdi q̄ꝫ diu pōt cessari ab eius actibus vel intendi actibus contrariis sed in patria homo nō potest cessare ab actibus caritatis nec intendere contrariis cuius oppositum est in via. Ideo ratio bene probat caritatem bene posse perdi in via non aūt in patria nec etiam post hanc vitam. in purga torio aut olim in lymbo peccatum in quibus si est interruptio actus tamen non est ibi contrarietas nec omissio debita.

❡Secūda autem rō non videtur necessaria. quia tunc caritas in purgatorio posset perdi et in lym bo sicut in via. quia ibi non implet capacitatem sicut nec hic: cum impletio desideriorum non sit citra beatitudinem.

❡Tertia etiam ratio non videtur necessaria, qꝛ si propter hoc pōt perdi caritas. quia fides ꝛ spes que sunt priores possunt perdi. ergo in patria eua cuatur sicut illa: quod falsum est.

2. articul⁹. ❡Quantū ad scdm de euacuatione charitatis di citur cōiter: qꝛ charitas in patria quātū ad essen tiā manet ꝛ nō euacuat̄: sȝ q̄ꝫtuȝ ad īperfectionem euacuatur: qꝛ ibi ꝑficitur. Sed cōtra hoc arguitur et videt̄ ꝙ etiā q̄ꝫtum ad essentiā specificā caritas euacuetur: qꝛ mutato ꝑ se obiecto mutatur habit⁹ sed ꝑ se obiectū volūtatis est bonū nō absolute qd̄ est obiectū appetitus naturalis / sȝ bonū cognitū: ergo cū bonū ex charitate dilectū in patria variet̄ et si nō vt bonū / tm̄ vt cognitū: ꝛ ꝑ ꝯñs q̄ ad rōneȝ formalē obiecti videt̄ ꝙ alia sit charitas vie / alia patrie: sicut et alia cognitio. ❡Solutio. obiectuȝ appetit⁹ naturalis est terminatiuū appetit⁹ nō au tē motiuū / sicut locus deorsum termiāt appetituȝ grauis: non tm̄ trahit ipm̄ graue ad se / qꝛ nō dedit ei formā qua deorsuȝ mouetur sȝ gñans. Obiectū aūt appetitus rōnalis et aīalis non solū terminat actum appetitus / sȝ mouet ipm̄ appetitū cognosci tiuū. qꝛ talis appetitus est mouēs motū. 3. de aīa. Vñ obiectū appetit⁹ cognoscitiui pōt cōsiderari et vt motiuū: ꝛ sic nō est obiectū vt bonū absolute sed vt cognitū / qꝛ bonū nō mouet appetitum nisi cognitū vel estimatū. Alio mō vt terminatiuū: et sic est obiectū vt bonū absolute ꝛ nō vt cognitum. Vñ in hoc ꝯuenit cū appetitu naturali / nō ei volū tas sistit in bono cognito / nec ei⁹ affect⁹ terminat̄ in similitudie boni apphēsi sȝ tēdit ī ipȝ bonum ex tra variato. ḡ obiecto vt est terminatiuuȝ / dato ꝙ nō variaret̄ vt est motiuū opȝ variari habitū sicut differt spes: cui⁹ obiectū est bonū arduū a charita te / cui⁹ obiectū est bonū absolute: vtrūq; tm̄ nō mo uet ī se vt cognitū. Vñ differūt vt termināt nō vt mouēt variato aūt obiecto vt est motiuū. tm̄ nō oꝫ variari habitū nisi q̄ñ obiectū sua motione causa bat habitum: tūc em̄ diuersa motione causabit di uersum habitum: ꝛ ita forte differt amicitia agni ta ex credulitate ꝛ ex sciētia: sȝ caritas q̄ꝫuis cau set̄ ex bono principalit̄ dilectio ex caritate. s. a dō. non tm̄ vt est cognitus nec ꝑ fidem: nec alit̄ / imo ī mediate a deo causat̄ vel infūdit̄. Vñ nō oꝫ ꝙ mu tata cognitione mutet̄ habitus. sȝ forte mutatur actus. qꝛ cognitio est cā actus. non autē habit⁹ in fusi. Sed hic est dubiū: qꝛ s̄m hoc spes maneret in patria. ❡Preterea. actus caritatis patrie nō vr̄ differre specie a caritate vie et actu suo ꝛ hit⁹ non differunt. ❡Preterea. si cognitio nō est formalis in obiecto volūtatis vt termiat sed tm̄ vt mouet: tunc deus q̄ potest supplere vicē oīs cause agētis pōt facere ꝙ voluntas amet bonum non cognitū.

❡Ad primū aūt dōm ꝙ in patria mutatur obiec tum spei nō solum vt est motiuū: qꝛ visio differt a fide. imo etiam vt est termiatiuū: qꝛ iam non habȝ rōem boni ardui bonū pñs habitū ꝛ possessum ad libitū. ❡Ad secundū dōm ꝙ habitus voluntatis non est tota causa sui actus. sed actus intellectus q̄ mutatur est tota causa inq̄ꝫtū bonū cognitū nec in via nec in patria causat amorē vel delectationē nisi mediante cognitione ipa. Vel dicendū ꝙ ī pa tria nec habitus nec potentia nec vnus act⁹ respe ctu alterius est cā effectiua actus nisi sine qua non sed solus deus qui vtrūq; actū creat solus.

❡Ad argm̄ qd̄ īplicat nouā difficultatē alias di ctū ē. Itē notād̄ ꝙ actus caritatis vr̄ euacuari in patria quantum ad hoc ꝙ non solū si sit vnus nūe ro sicut est habitus ꝙ omnes concedūt. sed nec vn⁹ specie. nā ꝙ fruitio patrie non sit vnius rōnis cum delectatōe vie manifestū est. qꝛ illa in cor hominis nō ascēdit sicut ista que expimēto sentit̄ aut ꝑcipi tur. Dilectio autem patrie si nō differt a delectati one vie ideȝ seq̄tur. si aūt differt idē sequitur ꝙ di uersas operatiōes cōsequētur diuerse delectatio nes et ecōuerso. ꝑpter qd̄ nisi delectatiōes differ rent specie nec delectatiōes ❡Preterea vbicūq; cognitio differt specie ꝛ ꝑ cōseq̄ns ꝛ amor ꝯseq̄ns qꝛ ad diuersitatē cāe ꝓprie ꝛ īmediate necessario agētis effectiue vel dispositiue seq̄tur diuersitas effectus. sed cognitio tam in via q̄ꝫ in patria ē cau sa actus volūtatis. vel effectiua. vel sicut dispō ne cessitās s̄m legem cōem. ergo cum variet̄ in via et in patria per consequens volitio consequens.

❡Quantū ad tertium de euacuatione sciētie di cūt aliqui ꝙ q̄ꝫuis difficile sit videre valde quomō duo actus intelligēdi possint simul esse in eodē in tellectu et maxime respectu eiusdē obiecti: tamen doctores tenēt cōiter ꝙ scientia hic acquisita ma net in beatis. non solum quātū ad habitū: sed etiā quantū ad actum: exclusa tamen imꝑfectione que in actu scientie acquisite inuenitur pro statu vie. 3. articul⁹. Durand⁹. q.7.

Et persuadēt hoc tali ratiōe. gloria non tollit per fectionē nature sed scientia nō solū quo ad habitū sed etiam quo ad actum ꝑtinet ad ꝑfectionem na ture / immo summa perfectio nature humane q̄ꝫ ex naturalibus potest attingere ponitur in actu sciē di. ḡ gloria non tollit scientiam: nec quantum ad habitum nec quātū ad actum. ḡ solū quantum ad modum imperfectionis quem habet in statu ꝑsen ti. ❡Et q̄ꝫuis ad hanc rationem posset dici ꝙ glo ria non tollit perfectiōȝ nature nisi dando maiorē ꝑfectiōeȝ ꝑmā eminēti⁹ ꝯtinētē q̄lit̄ cognitio btā ꝯtiet oēȝ perfectiōȝ vel oēȝ cognitionē naturaleȝ tamen in supradicta rōne sistunt doctores.

❡Istud aūt dictum doctorum intelligēdū est de scientia ꝓprie dicta que habet euidentiam que manet ī hoībus et animab⁹ beatis sicut in angelis mansit cognitio vespertina cū matutina non solū quo ad habitū sȝ etiā quo ad actū. ꝛ sicut q̄litates corporis ꝑficientur ꝛ remāebūt cum dotib⁹ corpo ris sic ꝛ qualitates aīe cum dotib⁹ ipsius. de scien tia aūt enigmatica que initit̄ fidei necesse ē ꝙ eua cuetur si illa euacuet̄ qꝛ destructis ꝑmis īpossibi le est aliquid alioꝝ remanere. si vero fides quo ad habitū vel actū possit remanere et illa cōsimiliter de quo in seq̄ntib⁹ inquiretur ❡Vñ si loquamur de sciētia naturali illa nllō modo tollitur / nec quo ad vniōeȝ resumpto corpore: q̄m̄ nullum icōueni ens v̄ vti fantasmate: sed de scientia fidei intelligē dum q̄ quo ad modū ꝛ vsū mutat̄: qꝛ si habeo ha bituȝ theologie nunc assētio scripture qꝛ ita audi ui vel propt̄ fidem infusam tūc memoriter tenebo omnia sicut nunc sed illis assentiā non qꝛ credam vel audiā solum sed qꝛ ita videbo. ❡Ad argumē tum dicenduȝ ꝙ de potentia absoluta posset perdi caritas patrie sicut vie cum sit eadem specie saltē et forte nūero: sed de potētia ordinata nō sic: qꝛ in via potest homo peccare et sic meret̄ eam perdere in patria aūt non ꝛ sic nō dȝ eā ꝑdere. ❡Ad scdm patet quō scientia euacuet̄ per tertiū articulū.

❡Questio secunda.

Secundo queritur vtrum habitꝰ
fidei possit manere ĩ patria absqꝫ
Primum. actu Arguitur ꝙ nõ: qꝛ pfectũ ꝛ
ĩperfectũ respectu eiusdẽ nõ stãt
simul: qꝛ pͥma Coꝝ.13. dicitur ꝙ
cum venerit qđ pfectũ est/euacu
abitur qđ ex pte ẽ: ſꝫ fides est ha
bitus impfectus: gloꝛia ꝟo habitus pfectus: ĝ nõ
pñt sĩl stare ¶ Itẽ dispositio noctue ꝛ aqle nõ pos
Scđm. sunt simul stare in eodem oculo: ergo dispositio p
habitum fidei ꝛ p lumẽ gloꝛie sunt icõpossibiles ĩ
eodẽ intellectu. ¶ Itẽ spes nõ põt manere in pa
Tertium. tria/ergo nec fides. Añs pbaꝛ p illđ Ro.8. spes
q̃ videꝛ nõ est spes ꝙ em̃ videt q̃s sperat. ꝯña ptꝫ:
qꝛ fides nõ est sine spe qꝛ ponitꝛ in eius diffinitione
Quartuꝫ Heb.11. ergo. ꝛc. ¶ Itẽ ꝙ nõ possit manere hitꝰ ni
si possit manere actꝰ. Probo/qꝛ qñ ad añs seqtur
ꝯñs/si ꝯñs est ipossibile ꝛ añs/sed ad habitum se
quitꝛ actꝰ vel possibilitas actus/ qꝛ habitus haben
tem pficit/ꝛ opus eius bonũ reddit. ergo si actus
fidei nõ est possibilis in patria/ nec habitꝰ. ¶ Itẽ
Quintuꝫ. potentia q̃ritꝛ propter actũ ꝛ habitus ẽ q̃ q̃s vtitur
cũ voluerit. ergo in q̃cunqꝫ sunt habitus et poten
tia/ibi põt esse actus/alioqñ essent frustra ꝛ maxi
Sextum. me ẽ hoc veꝝ de potentia ppinqua. ¶ Itẽ ĩ cogni
tionem actꝰ deuenimꝰ p obiectũ ꝛ in cognitionem
habitus p actum: igitur vbi non est possibile obie
ctum/nec habitus/nec actus/sed in patria non est
possibile obiectum fidei. s. nõ visum. q̃re. ꝛc.
¶ Confirmatur p sanctum Jacobũ ĩ cano. sua. 2.
Ostende mihi faciẽ tuã sine opibus / ꝛ ego osten
dam tibi ex opibus fidẽ meã. ¶ Ad hoc sunt mul
te auctoꝛitates Augustini de doct. xp̃ia. de trinit.
In opposi tum et in enchiri. et in pluribus aliꝭ locis. ¶ In ꝯtra
rium est ꝙ fundamentũ nõ tolliꝛ p edificiũ cõsum
mationem: sed fides est fundamentũ totius spũa
lis edificiũ: scđm illđ. 1. Coꝝ. 3. fundamẽtũ aliđ. ꝛc
et Heb.11. Fides est substãtia. ꝛc. i. fundamẽtum.
q̃re. ꝛc. ¶ Itẽ lumẽ minꝰ nõ destruitur adueniẽte
maioꝛe: sed lumẽ fidei ꝛ lumẽ gloꝛie se habẽt sicut
maius et minꝰ. ergo. ꝛc. ¶ Responsio: duo viden
Respõsio. da sunt. Primũ vtrũ fides stet cũ scia ĩ via. Scđm
vtrũ stet cũ visione in patria. ¶ Quãtuꝫ ad pri
mũ sun tres opiniones. Prima cõis ꝙ fides et sci
entia etiam quãtũ ad solas essentias habituũ non
possunt simul stare in eodẽ de eodẽ. ¶ Ad cuiꝰ eui
dentiã pponũt tria. Prio quõ auctoꝛitas ꝛ fides
se habent ad intellectũ etiã ipe actus credẽdi. Se
cundũ est quõ se habeat fides ad scientiã. Tertiuꝫ
est rñdere ad q̃stionẽ. ¶ Quãtum ad primum sci
1. opinio. Herueus q̃li. 2. q. 15. endũ ꝙ auctoꝛitas põt dupliciꝛ se habere ad itelle
ctum. Uno mõ vt obiectũ cognitum. Alio mõ vt
mediũ cognoscendi alterum vel assentiendi alteri
accipiendo mediũ ex pte rei put vna res cognita
hꝫ ducere in cognitioneꝫ alterius. verbi gratia. si
aliqs dicat michi ꝙ Roma sit rotunda/istđ dice
re siue istđ dictũ quãtũ ad actũ dicendi potest ac
cipi: vt obiectũ cognitũ put scio istũ michi dicere
talia. ꝛ de auctoꝛitate sic dicta nõ habebitur fides
immo euidẽs noticia qꝛ ad sensum michi apparet
istum michi dicere talia. ¶ Si aũt accipiaꝛ talis
auctoꝛitas vt medium cognoscendi: sic non soluꝫ
modo accipio dictum istius vt cognitum a me: sed
etiam vt inclinans me ad credendũ Romã esse ro
tũdã: ita ꝙ alia ẽ noticia quã hẽo de auctoꝛitate
alia: vt de re significata p auctoꝛitatẽ de q̃ nõ hẽo
nisi credulitatẽ/q̃ credulitas q̃lis sit infra patebit
Similiꝛ habitus q̃ est fides dicitur se habere ad
intellectum. Uno mõ p modũ obiecti cogniti: si
cut qñ aliqs cõsiderat habitũ fidei. Alio modo si
cut p modũ habitualiꝛ inclinantis ad eliciendum
actũ credẽdi/sicut qñ aliqs vtiꝛ fide ad credendũ
illud qđ dꝛ in auctoꝛitate: similiter actus creden
di dupliciꝛ põt se habere ad illum. vno mõ vt obie
ctum cognitũ: vt qñ aliqs cõsiderat de actu. Alio
modo vt actu eliciꝛ q̃ intellectus aliud credit ab
actu credendi. ¶ Ulterius sciendũ ꝙ auctoꝛitas
put est medium credẽdi dupliꝛ põt se hr̃e. vno mõ
ꝙ sit p se notũ illã dici ab eo q̃ non potest mẽtiri si
ue falsum dicere. ꝛ talis auctoꝛitas facit scientiaꝫ
pꝓie dictã/qꝛ scientia pꝓpe dicta causaꝛ qñ pre
misse sunt p se note: sed qñ p se notũ est auctoꝛita
tẽ dici ab illo q̃ non põt falsum dicere premisse ex
q̃bus assentiꝛ rei dicte p auctoꝛitateꝫ sunt ꝙ talis
auctoꝛitas diciꝛ a tali: ꝛ ꝙ talis nõ põt falsum di
cere: sed iste sunt p se note stante ypothesi. s. ꝙ p se
notũ sit auctoꝛitatem dici: ꝛ ꝙ auctoꝛitas dicta sit
ab eo q̃ non potest falsum dicere. ¶ Alio mõ põt
se habere auctoꝛitas ad credere. s. ꝙ non sit per se
notum auctoꝛitatẽ dici ab eo vel saltem qꝛ neutrũ
istoꝛum põt deduci ex per se notis/et tunc auctoꝛi
tas non generat scientiam necessariã / ſꝫ credulita
tẽ ĩeuidentẽ. ¶ Quantũ aũt ad scđm pͥncipale. s.
quomodo se habeat fides et scientia sciendũ ꝙ in
hoc conueniunt fides q̃cunqꝫ sit illa et scientia ꝙ
vtraqꝫ dicit noticiã p mediũ aliq̃d acceptã: sed in
hoc differunt: qꝛ fides q̃ facit scientiã q̃ est qñ. s. p
se notũ est ab aliquo auctoꝛitatẽ esse q̃ nõ põt fal
sum dicere: ꝛ talis fides in minus se hꝫ q̃ scientia
et scientia in plus q̃ fides sic dicta: quia fides sic
dicta dicit scientiã procedentem p determinatum
medium euidens. s. p talem auctoꝛitatẽ: sed scien
tia communiter dicta impoꝛtat processum per me
dium euidens qđcũqꝫ sit illud: sed fides p quã as
sentitur pter auctoꝛitatem de qua nõ est certum
ꝛ per se notũ/ꝛ dicatur ab illo q̃ non põt falsum di
cere differt a scientia/sicut habitus procedens per
medium ineuidens ab habitu procedente per me
dium euidens: et hoc patet quia quacũqꝫ pͥmissaꝝ
existente ĩeuidẽte medium inferens est ineuidens
sed in tali habitu est altera premissarum ineuidẽs
ergo. ꝛc. quia vel ineuidẽs est auctoꝛem dicti non
posse falsum dicere: aut est ineuidens eum dixisse
quando auteꝫ nunc loquimur de fide vtrum possit
stare cũ scientia intelligendum est de fide scđo mo
do dicta q̃. s. facit assentire per auctoꝛitateꝫ de qua
nõ est per se notum ꝙ dicatur ab illo qui nõ potest
falsum dicere: ꝛ talis est fides nostra: nam dato ꝙ
esset p se notum ꝙ deus non posset falsum dicere
nõ tñ est per se notum illa que ecclesia tenet ẽẽ di
cta a deo: sed bene per experientiam p se notum ẽ
ecclesiam siue collegium fidelium tenere ea esse di
cta a deo. vnde ecclesiam hoc tenere non est credi
tum/ sed euidenter notum/sed illa esse vera/vel di
cta a deo est creditum. ¶ Quantum ad tertium
aũt vtrũ fides possit stare cum scientia de obiecto
eodem foꝛmali dico ꝙ fides ꝛ auctoꝛitas ꝛ actus
credẽdi in ratione obiecti cogniti possunt stare cũ
scientia de eodem de quo sunt habitus et auctoꝛi
tas et actus in ratiõe obiecti cogniti predicti sub
hoc sensu scilicet ꝙ adueniente scientia de aliquo
ille qui habet scientiam potest habere noticiam

de auctoꝛitate aliqua alicuiꝰ qua illud scitũ dꝛ il
la auctoꝛitate/ꝛ põt scire etiã ꝙ habuit hitũ credi
tum de illo scito: nec hoc est esse idẽ creditũ et sci
tum de eodẽ: qꝛ noticia qua cognosciꝛ actꝰ credẽ
di nõ est noticia obiecti crediti. Nã infidelis ha
bet etiã certitudinẽ euidẽtie de credulitate nr̃a ꝛ
de auctoꝛitate cui assentimus: ipe tñ discredit nec
assentit. Sed ꝙ simul stent de eodẽ habitꝰ fidei ꝛ
sciẽtie est impossibile ſm eos p rõnes tactas in ar
guẽdo. ¶ Secũda opinio est ꝙ fides de eodẽ põt
2 opinio: stare cũ sciẽtia ꝛ siliꝛ opinio: qꝛ postq̃ aliqs q̃ priꝰ
habebat opinionẽ vel fidẽ p mediũ pbabile acq̃si
uit scientiã adhuc manet in eo pꝛõptitudo vtendi
p medio/ꝛ statim occurrit illud medium cũ cogi
tat de illa cõclusione. pꝛõptitudo aũt ad actũ itel
lectualẽ ptinẽs nõ respectu pͥncipioꝝ opoꝛtꝫ ꝙ sit
p habitũ itellectiuũ: nõ aũt est illa pꝛõptitudo ex
habitu scientifico: ergo ex opinatiuo vel fidei: qꝛ
nõ est dare plures habitꝰ itellectiuos. ¶ Ad hoc
autẽ respõdeꝛ altero triũ modoꝝ q̃uis vltima so
lutio coincidat cũ pͥma. Posset ergo pͥmo dici qꝛ
licet oĩs habitꝰ itellectiuus q̃ facit pꝛõpte assenti
re ꝯclusiõi/ sit opĩo vel sciẽtia vel fides: nõ tñ oĩs
habitus itellectiuꝰ q̃ facit pꝛõpte deducere cõclu
sionẽ vel pꝛõpte vti medio. possibile est em̃ ꝙ ali
quis p frequẽter syllogisare p mediũ demõstrati
uũ qđ nescit esse demõstratiuũ: qꝛ illud nõ est sibi
euidẽs habet in pꝛõptu illud mediũ quotiẽscunqꝫ
cogitat de ꝯclusione: illa tñ pꝛõptitudo nõ est ex
habitu sciẽtifico: qꝛ nec de cõclusione hꝫ sciẽtiam
qꝛ nõ habet euidentiã sicut viatoꝛ theologꝰ pbat
pꝛõpte xp̃m esse risibilẽ: qꝛ hõ qđ est mediũ demõ
stratiuum btõ q̃ videt xp̃m esse hoiem: nec hꝫ opi
nionẽ nec fidẽ: qꝛ mediũ est necessariũ ſm verita
tem. nõ ergo oĩs talis pꝛõptitudo pcedit ex aliq̃
triũ pͥdictoꝝ habituũ: qꝛ illi habitꝰ sunt respectu
cõclusionis vt eiꝰ pꝛõpte assentiaꝛ cũ foꝛmidĩe vel
sine foꝛmidine. ¶ Uel põt dici ꝙ opinio ꝛ sciẽtia
nõ sũt simĩl q̃tũ ad rõnes suas foꝛmales ſꝫ mate
rialiter tm̃. Uerbi gr̃a. qñ aliqs habẽs habitum
opinatiuũ vel fidei respectu alicuiꝰ cõclusionis p
aliqđ mediũ acq̃rit p aliud medium sciẽtiã vel vi
sionẽ de eadẽ cõclusiõe/ tolliꝛ pͥmꝰ hitꝰ inq̃tũ est
opinatiuꝰ vel credituus. nõ em̃ hꝫ ampliꝰ pꝛõpti
tudinẽ foꝛmidolose assentiẽdi vel enigmatice: sed
nõ tolliꝛ respectu mediũ: qꝛ ita pꝛõpte ꝯcurret sibi
mediũ pͥmũ ad eandẽ cõclusionẽ sicut prius: ꝛ ita
manebit habitꝰ opinatiuꝰ vel fidei quo ad substã
tiã: sed tolleꝛ q̃tuꝫ ad illud foꝛmale quo dꝛ fides
vel opinio: sicut dꝛ de timoꝛe seruili ¶ Aliꝭ dicũt
ꝙ habitus assentiẽdi cõclusioni est realiter diffe
rẽs ab habitu deducẽdi cõclusioneꝫ ex pͥmissis: et
possunt abiuicẽ separari. nã aliqs qñqꝫ pꝛõpte as
sentit cõclusioni sine medio/ vel cũ medio diuer
so ab alio assentiẽte. aliqs etiã pꝛõpte deducit cõ
clusionẽ ex pͥmissis/q̃ tñ nõ assentit cõclusioni: qꝛ
videt defectũ syllogismi quẽ alius reputat demõ
strationẽ. modo dicũt ꝙ pꝛõptitudo assentiẽdi cõ
clusioni foꝛmidolose vel enigmatice bñ est ex ha
bitu fidei vel opinatiuo/ et iste habitus totaliter
euacuaꝛ adueniente sciẽtia vel visione. Pꝛõptitu
do autẽ vtẽdi medio pbabili inq̃tũ habeꝛ ꝛ pͥcise
accepto nõ est ex aliquo habitu pͥdictoꝝ ſꝫ quadã
habitudine innoiata: ꝛ ista nõ euacuaꝛ adueniẽte
sciẽtia vel visione. ꝛ ista solutio est eadẽ cũ prima.
Contra. ¶ Sed pͥma ꝛ tertia solutio nõ valẽt: qꝛ licet qñ

hõ nõ assentit cõclusioni nõ sit idẽ habitꝰ deducti
uus et assentiuus tñ qñ assentit ꝛ simul acq̃riꝛ ha
bitus vtriusqꝫ vnus est habitꝰ ꝛ nõ duo. ¶ Secũ
da autẽ solutio confirmat opinionẽ: qꝛ sufficit eis
ꝙ essentia habitꝰ maneat licet nõ maneat quo ad
nomen vel quo ad actum. ¶ Tertia opinio redit 3. opinio
ad pͥmã dicẽs/supposito ꝙ actus fidei vel opinio
nis ꝛ sciẽtie sint icõpossibiles ꝛ pbãt dupliꝛ. Prio
sic: si antecedẽs est possibile/ꝛ ꝯñs. ergo p opposi
tum si ꝯñs est ipossibile/et antecedẽs. Jlla ĝ duo
antecedẽtia sunt incõpossibilia quoꝝ ꝯsequentia
sunt incõpossibilia: qꝛ possibili posito in esse/ nul
lum sequiꝛ ipossibile: sed actꝰ est cõsequẽs ad ha
bitum ſm habitudinẽ ꝛ si nõ ſm actũ: qꝛ habitꝰ est
quo quis opaꝛ cũ voluerit. ergo si actus sint incõ
possibiles ꝛ habitus. ¶ Scđo sic. cõtrarioꝝ effe 2
ctuũ sunt contrarie cause p se pꝓpꝛie ꝛ imediate: ſꝫ
habitus sunt p se pꝓpꝛie ꝛ imediate esse actuũ. er
go si actꝰ sunt ꝯtrariꝭ ꝛ incõpossibiles/ꝛ p ꝯñs ha
bitus. ¶ Si q̃s autẽ velit sustinere opinionẽ secũ Rñdet doctoꝛ ad rõnes istius 3. opionis
dã q̃ videꝛ michi pbabilis põt respondere ad ista
¶ Ad pͥmũ dicendũ ꝙ si antecedẽs est incõpossi
bile ꝛ ꝯñs similiꝛ est ipossibile: nõ aũt ꝯñs ex sup
positione sublata illa suppositione. Uerbi gratia
Ad potẽtiã cursiuã ꝯseq̃ns ẽ posse currere suppo
sito ꝙ nõ sedeat. Unde hñs potentiã cursiuã sup
posito ꝙ sedeat nõ põt currere/et sic q̃uis curre
re ꝛ sedere sint incõpossibilia: tñ posse currere/ et
posse sedere sunt cõpossibilia: qꝛ actus cõsequunꝛ
ad potẽtias suppositis q̃busdã nõ aũt aliter: ita ꝛ
de habitibꝰ: qꝛ actꝰ itellectꝰ specie differẽtes incõ
possibiles/ꝛ tñ principia eoꝝ sunt cõpossibilia in
simultate: sicut plures sciẽtie sunt simul nõ actus
et siliꝛ est de hitibꝰ de q̃bus arguiꝛ ꝙ sunt ꝯpossibi
les. ¶ Ad scđm dicendũ ꝙ actus fidei ꝛ scie sunt
incõpossibiles nõ pter repugnantiã foꝛmalẽ sed
pter multitudinẽ actualẽ actus secũdi: qꝛ poten
tia nõ simul patiꝛ duos actus secũdos nõ solũ cõ
trarios: sed nec etiã cõuenietes. Unde iste due ra
tiones eq̃liter destruũt cõpossibilitatẽ oĩm habi
tuum quarũcunqꝫ potẽtiarũ sicut fidei ꝛ potentie
ꝛ scie. qꝛ nulla potẽtia hꝫ siĩl duos actꝰ naturales.
¶ Quantũ ad scđm de cõpossibilitate istoꝝ ha 2. articulꝰ Durã. q. 3 huius dis.
bituũ in patria/pponũt aliq̃ duo vidẽda. Primũ
est/an ponere ꝙ habitꝰ fidei maneat in patria/ sit
hereticũ vel possit manere. Secundũ/ an saltẽ sit
falsum. ¶ Quantũ ad primũ sciẽdũ ꝙ ponere ali
quid de facto qñqꝫ est hereticũ/ꝛ non est hereticũ
ponere illud possibile vel de possibili: qꝛ scriptura
cui initiꝛ fides quatenꝰ habeꝛ fides a deo inspira
ta/dicit illud qđ est facti ꝛ nõ dicit illud quod est
possibilitatis. Uerbi gr̃a. dicere mundũ fuisse ab
eterno de facto/est hereticũ: qꝛ scriptura plane di
cit oppositũ Geñ. 1. Sed dicere ꝙ mũdus potuit
fieri ab eterno/non est hereticũ nec foꝛte falsum.
De heresi ꝯstat: qꝛ ibi nõ est eo ꝙ scriptura nõ di
cit oppositũ. Siliꝛ si scriptura diceret ꝙ habitꝰ fi
dei euacuareꝛ de facto/ꝛ nõ diceret aliq̃d contra
possibilitatẽ remanẽdi/ dicere ꝙ posset remanere
nõ esset hereticũ qꝛ nõ esset cõtra scripturã. modo
cõstat ꝙ sacra scriptura non dicit aliq̃d ꝯtra pos
sibilitatẽ remanendi: sed quicq̃d dicit patet de fa
cto q̃litercũqꝫ sit ibi intelligẽda scriptura/de quo
postea diceꝛ. ergo dicere ꝙ habitus fidei possit re
manere in patria nullo mõ est hereticum: qꝛ nullo
modo scriptura dicit ꝯtrariũ. ¶ Q autẽ scriptu

ra nichil dicat ꝯtra possibilitatē remanēdi/patȝ.i.
Corin.13. vbi hec materia specialiꝰ tāgit̄ ⁊ expres
sius/plus dico ꝙ videt̄ ꝙ scriptura recte itellecta
nichil dicit cōtra factū q̄n hītꝰ remaneat. Proba
tio in eodē capl'o vbi de hoc agit̄/dꝛ sic. Siue pro
phetie euacuabunt̄/siue lingue cessabūt/siue sciē
tia destruet̄. subdit eñ similē causam de fide. di
cit eñ de sciētia ⁊ pphetia. Ꝙ ex parte cognosci
mus/et ex parte pphetamꝰ. cum autē venerit qđ
pfectū est/euacuabit̄ qđ ex parte est/sicut de fide
subdit. Videmꝰ nunc p speciē in enigmate: tūc aūt
1 facie ad faciē. ¶ Ex quo arguit̄ tripliciter. Pri
mo sic. Sicut scriptura dicit fidez euacuari in pa
tria: sic eadē scriptura ⁊ eodē capl'o dicit donum
pphetie ⁊ donū linguarū ⁊ sciētiā cessare ⁊ destrui
sed ſm doctores sciētia nō destruet̄. donū autē
linguarū in se nō destruet̄ q̄n faciāt loq̄ varijs lin
guis. Quicq̄d sit de actu de quo in seq̄nti q̄stiōe
dicet̄/donū etiā pphetie fuit in xpo ſm doctores
et ipse vocat se pphetam Matthei.13. vbi dicit ꝙ
non est ppheta sine honore nisi in patria sua. xps
autē ſm mentē fuit beatꝰ: ergo cū hec nō euacuē
tur ſm habitū/videt̄ ꝙ nec fides: saltē ex scriptu
ra nō pōt hoc cōuinci. qꝛ de pari loq̄tur de oibꝰ il
2 lis cū fide p totum capl'm. ¶ Scđo sic. apl's eua
cuationē fidei doni linguarū ⁊ sciētie ꝯparat pfe
ctioni etatis dicēs. Cum essem paruulꝰ loq̄bar vt
paruulꝰ. ⁊c. cum autē factꝰ sum vir/ euacuaui ea q̄
sunt paruuli: sed q̄n ex paruulo fit vir/nec potētia
p quā loq̄bat̄ sapiebat vel cogitabat nec habitus
si quē habebat ad hos actus euacuat̄. ergo nec ha
bitus pdicti euacuant̄ in patria. Si dicat̄ ꝙ non
est simile de fide et de habitibꝰ alijs: qꝛ de essentia
alioꝝ habituū nō est in pfecto: sȝ de essentia fidei
est in pfecto: et ideo adueniēte pfectione/ alij non
euacuant̄: qꝛ nō habēt ad eā oppositionē sed solū
fides que ei opponit̄. ¶ Dico ꝙ nō valet ad ppo
situm qꝛ ex scriptura no habet̄ illa differētia: sȝ si
sic erit ex natura taliū habituū/ qꝛ adhuc nō cre
do verū ⁊ patebit infra. cū igit̄ ex scriptura nullo
modo habeat̄ illa differētia/dicere ꝙ nō plus eua
cuet̄ habitꝰ fidei q̄ȝ alij de qbꝰ de pari fit ibi mētio
nō est cōtra scripturā. ⁊ ideo nō est hereticū ꝙ so
lum inq̄rimꝰ in hoc articulo: qꝛ i alio inq̄ret̄ an sit
3 falsum. ¶ Itē scriptura loquens de euacuatione
istoꝝ exponit seipsam ostendens ꝙ hoc intelligit̄
quo ad actus dicens. loquebar vt paruulꝰ. ⁊c. et
postea. videmꝰ nunc p speculū. ⁊c. ergo ex scriptu
ra nō pōt haberi ꝙ euacuent̄ habitus sed actꝰ. ꝙ
etiā recipit expositionē vt apparebit in sequēti q̄
stione. Sic igit̄ patet ꝙ nullo modo est cōtra scri
pturā recte intellectam put circūstātia scripture
exponit seipsam q̄ est optima expositio ſm Aug.
83.q. dicere ꝙ habitus fidei possit manere vel ma
neat i patria. et sic nō erit hereticū/ ⁊ hoc est pmū
¶ Quantū ad scđm scȝ an sit verū vel falsum ꝙ
possit remanere vel ꝙ remaneat. Dicendumꝙ q̄c
quid sit de facto an remaneat vel nō: tamē de pos
sibilitate teneo ꝙ possit remanere etiam sine actu
1 ¶ Qȝ autē possit remanere pbat̄ tripl'r. Primo
sic: qꝛ sicut ē de hītibꝰ pficiētibꝰ appetitū/sic ē de
habitibꝰ pficiētibꝰ intellectū: sed duo habitꝰ appe
titū pficiētes quoꝝ vnꝰ est impfectꝰ respectu alte
rius stāt simul in eodem ⁊ respectu eiusdē obiecti
vt pbabo. ergo sil'r fides q̄ est habitꝰ impfectꝰ re
spectu gl'ie pōt stare cū gl'ia etiā respectu eiusdez
obiecti. Minor pbat̄ qꝛ virtꝰ tēperātie est impfe
cta respectu latrie: et tñ respectu euisdē obiecti et
actus inueniunt̄ he due virtutes concurrere: sicut
cū aliquis ieiunat ex voto sic ꝙ ieiunare ei placet
et qꝛ est bonū tēperātie/ ⁊ qꝛ est debitū deo ratio
ne voti: sic eñ ptinet ad latriā. ergo. ⁊c. ¶ Scđo 2
qꝛ virtꝰ p quā ferrū mouet̄ ad magnetē sursū stat
simul in ferro cuȝ grauitate/q̄uis motꝰ sursum et
deorsum nō stēt sil'. q̄ duo hītꝰ pñt stare sil': vtpote
fides ⁊ gloria: q̄uis actus eorum non possint sta
re simul. ¶ Respōdet̄ ad hoc ꝙ illa virtꝰ nō est in
ferro simpl'r sed ſm q̄d: qꝛ si esset simpl'r ferruȝ/ in
quacūq; distantia moueret̄ ad magnetē/ qđ nō est
verum/ et etiā si ferrū esset inunctū alleis: qꝛ tūc
etiam nō moueret̄. Hoc non valet: qꝛ peto si illud
qđ ex ꝟtute est in ferro/habet naturā speciei illiꝰ
aut nō. si nō/moueret̄ nūc plus q̄ȝ priꝰ. si sic: ergo
est ibi simpl'r/sic ꝙ q̄tūcunq; esset pfecta in specie
posset stare cū grauitate. cū quocūq; eñ pōt stare
albedo quantūcunq; remissa pōt et intensa: qꝛ op
positio et repugnātia in istis est rōne speī. ¶ Itē
pbo ꝙ sit ibi simpl'r: qꝛ pfecti est agere: sed ferruȝ
motū ad magnetē attrahit ferruȝ et mouet ad se:
ergo virtꝰ illa est in ferro pfecte. ¶ Nec valet qđ
dꝛ/ qꝛ si esset ibi simpl'r ferrū in quacunq; distātia
moueret̄ ad magnetē. dico ꝙ nō: qꝛ ꝟtꝰ illa de no
uo causat̄ in ferro a magnete p verā alterationeȝ
q̄ nō pōt ptingere ad quācunq; distantiā sed ad de
terminatā. sicut ignis nō pōt calefacere ad quā
cunq; distātiā/ ⁊ ideo ferrū nō ferret̄ ad magnetē
nisi ab illa distātia a qua pōt sufficienter alterari:
ita vt virtꝰ recepta pualeat inclinationi grauita
tis. et p eandē rōnē non mouet̄ si iungat̄ alleis: qꝛ
talis iunctio impedit alterationē/sicut lignū nō
calefieret ab igne si in ligno esset aliq̄d qđ impedi
ret calefactionē vel circa lignum. ¶ Tertio sic: qꝛ 3
paulꝰ in raptu vidit deū: et tñ in eo māsit habitus
fidei ſm doctores. ergo habitꝰ fidei pōt stare cum
visione. ¶ Respōdet̄ ad hoc ꝙ nescit̄ an paulus
in raptu fuit in corpe an extra corpꝰ: qꝛ ipemet ne
sciuit vt dꝛ 1. Corin.12. Si autez aīa eiꝰ fuit extra
corpus tunc nō habuit fidē sed solū visionē: sed re
stituta corpi habuit fidē sine visione: et ita nunq̄ȝ
fuerūt sil' fides ⁊ visio. ¶ Sed hoc nō valet: qꝛ si
nescit̄ an fuit in corpe vel extra corpꝰ/ q̄re magis
ponit̄ ꝙ fuit extra corpꝰ q̄ȝ i corpe: ⁊ q̄re nō respō
det̄ si fuit in corpe stetit fides cū visione: nisi ei ra
ptus esset possibilis anima existēte in corpe/pau
lus sciens se raptū nō dubitaret an esset in corpe/
vel extra corpꝰ: sed absolute dixisset ꝙ extra cor
pus. ⁊ si raptꝰ est possibilis aīa existente in corpe/
q̄re ppter raptū oportet ponere paulū mortuum
et si de facto ponat̄ mortuꝰ tñ potuit rapi viuꝰ: nā
⁊ moyses fuit raptꝰ vel saltē vidit essentiā diuinā
sicut paulꝰ vt Augu. dicit sup Geñ. ad litterā: qui
tñ nō fuit mortuꝰ/ ⁊ sic stat argumētum ꝙ potuit
fides esse cū visione. ⁊ sic patet ꝙ habitꝰ fidei pōt
manere in patria. nec hoc dicere est hereticuȝ/nec
falsum sed verū. ¶ Qȝ autem possit manere sine
actu pbo vnica rōne q̄ talis est. Que possunt vno
instāti stare sine iuicē sil' pñt sil' sine ꝯtradictione
semp sil' esse sine iuicē: sȝ nulli dubiū est q̄n habitꝰ
fidei nūq; possit esse sine actu. ergo. ⁊c. Probatio
maioris. Quecunq; possunt sil' esse p vnū instans
possunt sine contradictione semp simul esse: qꝛ si
multatē nō ipedit lōgitudo vel breuitas tpis sed
natura oppositionis. ergo q̄ possunt ad tēpus sine
inuicē esse possunt semp sine inuicē esse absq; con
Ad primū tradictiōe. ¶ Ad rōnes in oppositū. Ad pmā cū
dꝛ pfectū et ipfectū respectu eiusdē nō stāt sil'. Di
cēdum ꝙ verū est ꝙ idē p essentiā nō est sil' pfectū
⁊ ipfectū/puta ꝙ idē habitꝰ sit sil' pfectꝰ et ipfectꝰ
nō sic ꝙ idē specie q̄uis aliud nūero sit sil' pfectū
⁊ impfectū in eodem subiecto: vt ꝙ in eodē subie
cto sit simul albedo pfecta ⁊ impfecta: qꝛ q̄ sunt in
eodē subiecto differūt specie vt dꝛ.5. metaphisice
sed ꝙ diuersa genere aut specie quoꝝ vnū semp est
pfectiꝰ altero non possint simul esse in eodē subie
cto etiā respectu eiusdē obiecti/nō ē verū: ⁊ q̄uis
hoc declaratū sit in habitibus appetitiuis/adhuc
patet in habitibꝰ intellectiuis. Cōstat eñ ꝙ habi
tus scientie hic acq̄site p quē scio deū esse vnū re
manebit in patria: ⁊ tñ est impfectior q̄ȝ lumē glo
rie p qđ video deū esse vnū. sil'r fides cū sit alteriꝰ
rationis a gl'ia pōt stare cū ea q̄uis differant ſm
Ad scđm. pfectū ⁊ impfectū. ¶ Ad scđm dicenduȝ ꝙ nō est
sil'r de dispositione oculi noctue ⁊ aquile ⁊ de fide
et de habitu gl'ie: qꝛ ille dispositiones sunt differē
tes ſm pfectū et impfectū in eadē specie q̄ nō stāt
sil': q̄uis eñ noctua ⁊ aq̄la differant specie: nō oȝ
tñ ꝙ potētie sēsitiue ⁊ dispositiōes organoꝝ potē
tijs corespondētiū differāt specie: imo sicut obie
cta sensuū in diuersis aīalibꝰ sunt eiusdē rationis/
sic et potētie sensitiue sunt eiusdē rōnis in eis/ et
dispositiones organoꝝ ppter qđ nō possunt plu
res esse simul: sed sic nō est de fide et de gl'ia: qꝛ fi
Ad tertiū des et gl'ia nō solū specie sed genere prio differūt.
⁊ ideo nō sequit̄ q̄n possint esse sil'. ¶ Ad aliud cū
dicit̄ spes nō stat cū gloria: ergo nec fides. Dicen
dum ꝙ nec antecedēs pbat̄ nec ꝯsequēs. cū eñ di
cit̄ ad pbandum antecedēs ꝙ spes q̄ videt̄ non est
spes. Ro.8. sensus est ꝙ id qđ videt̄ vidēdo habet̄
non sperat̄: et ita auctoritas loquit̄ de actu spei et
nō de habitu. ꝯsequētia etiā non pbat̄ ꝙ cū fides
sit pōr spe ⁊ caritate pōt remanere sine vtroq;. vñ
fides nō solū quo ad hītū sȝ etiā q̄ ad actū manet
in desperatis. ⁊ cū dꝛ ꝙ ponit̄ in diffinitione fidei.
Dicendū ꝙ nō puto ꝙ intētio pauli fuit ibi diffi
nire fidē ppria diffinitione: sed dare q̄lēcunq; no
tificationē in qua nō ponit̄ spes in recto: qꝛ sic fi
des esset spes: nec i obliquo nisi denoīatiue. fides
est substantia sperādarū rerū. i. fundamentū p qđ
in futuro erūt i nobȝ bona q̄ spamꝰ: qꝛ p opꝰ meri
torium cuiꝰ primū fundamentū est fides adipisci
mur bona futura q̄ speramꝰ. et ex hoc bene sequit̄
ꝙ spes nō est sine fine q̄ est fundamētū: sed nō seq
tur ꝙ fides nō possit eē sine spe: qꝛ fundamētū nō
Ad q̄rtuȝ. depēdet ab edificio: sed ecōuerso. ¶ Ad aliud p
qđ pbat̄ ꝙ habitꝰ nō possit manere sine actu. Di
cendū ꝙ aliq̄d est possibile absolute qđ tñ nō pōt
poni in esse stāte aliqua suppositione. sicut sortes
sedēs pōt currere loquendo absolute de potētia q̄
est in sorte: tñ cū hac suppositione ꝙ sedeat nō po
test poni in esse ꝙ currat ⁊ si ineternū staret suppo
sitio/ineternū nō posset poni in esse ꝙ currat. ⁊ sic di
co i pposito ꝙ licet ad habitū sequat̄ possibilitas
actus absolute/tñ si in eadē potētia ponit̄ actꝰ de
nouo ineternū pmanēs q̄ sit incōpossibilis actui
primi habitꝰ nūq̄ȝ poterit poni esse q̄uis maneat
habitꝰ. et hoc modo si actꝰ visionis est incōpossibi
lis actui fidei/qđ tñ nō assero/nunq̄ȝ actꝰ fidei pos
Ad quītū set poni i eē ⁊ tñ absolute esset possibilis. ¶ Per
idē patet ad aliud: qꝛ eadeȝ est virtꝰ sed sola ver
ba multiplicata/nisi ꝙ addit̄ ꝙ habitꝰ esset frustra
in quo est duplex defectus. vnꝰ qꝛ p hoc non pbat̄
q̄n hītꝰ possit esse sine actu sȝ solū ꝙ nō couenieter
esset. posset eñ esse serra q̄ nō posset secare puta si
eēt de butyro ⁊ si frustra esset nichilominꝰ esset/in
pposito sil'r. Aliꝰ defectus est: qꝛ nec frustra esset
habitꝰ fidei dato ꝙ nō posset exire i actū qꝛ ptine
ret ad pfectionē vt pleniꝰ esset deo subditꝰ inq̄ȝtū
esset sic dispositꝰ ꝙ nō assentiret deo solū ex eui
dētia rei sed etiā ex dicto dei esto ꝙ res dicta non
videt̄. ¶ Ad aliud cū dꝛ vbi nō est possibile obie
ctū ibi nō est possibilis actꝰ nec habitꝰ. Dicenduȝ Ad sextū.
ꝙ verū est de actu nō de habitu: qꝛ actꝰ necessario
req̄rit p̄sentiā obiecti nō autē habitꝰ q̄ nō necessa
rio req̄rit actū. Minor etiā vel est falsa simpl'r vel
nō/pbat̄: qꝛ cū dꝛ obiectū fidei est non visum. Di
cendū ꝙ formalis rō obiecti fidei nō est nō visum
vt pbatū fuit priꝰ: nec ē cōditio necessario conco
mitās nisi p statu vie: ⁊ si esset excluderet actū nō
habitū. ⁊ mirū est si aliq̄s sit habituatꝰ in credēdo
alicui quē credit veracē si videat aliq̄d euenire il
loꝝ q̄ dicit ꝙ ppter hoc desinat sic esse dispositus
hoc eñ nō videt̄ imo potiꝰ deberet firmari in illa dis
positione: qꝛ experimentū sermonū veroꝝ est vt
ꝯcordet rebꝰ significatis/ppter qđ cū experimur
ꝙ aliq̄d eoꝝ q̄ dicunt̄ ab aliquo euenit ampliꝰ dis
ponimur vt dictis eiꝰ accomodemꝰ fidē. ¶ Ad illđ
qđ dꝛ de btō Jacobo ꝙ fides ostēdit̄ p opa. Dicē
dum ꝙ loquit̄ de opibꝰ exterioribꝰ sicut patet ex
serie capl'i. subdit̄ eñ statim Abrahā pater vester
nōne ex opibꝰ iustificatꝰ est offerēs ysaac filiū suū
sup altare. Rursus raab meretrix: nōne ex opibꝰ
iustificata est suscipiēs nūcios/ ⁊ p aliā viā eos eij
ciēs. sed nūq̄d intēdit beatꝰ Jacobꝰ dicere ꝙ sine
operibus istis non sit fides/certe ridiculum esset
hoc credere: qꝛ tūc in pctōribꝰ nō esset fides in qbꝰ
nō sunt ista opa sed potiꝰ ꝯtraria soluȝ. ergo inten
dit ꝙ fides sine opibus vbi adest facultas operā
di nō sufficit ad salutē. Et ppter hoc dicit̄ ociosa
et mortua qꝛ non pducit ad finē q̄ est vita eterna.
Ex eadē ratione ꝯmēdat̄ fides ex operibꝰ/ vbiq;
sit mētio de hoc ⁊ in hoc sensu ⁊ nō qꝛ nō possit eē
sine opibꝰ tā interioribꝰ q̄ȝ exterioribꝰ. ¶ Qđ di
cit̄ de auctoritatibꝰ sctōꝝ. Dicendū ꝙ oēs sunt in
telligēde de euacuatione fidei nō q̄ȝtū ad habitū
sed quantum ad actū. Qualiter autem intelligat̄
euacuatio fidei quantū ad actū videbit̄ in sequēti
questione in tertia opinione.

¶ Questio tertia.

TErtio querit̄ vtrū fides q̄ȝtū
ad actū possit remanere i pa
tria. ¶ Arguit̄ ꝙ nō: qꝛ ipos Primum.
sibile est ꝙ idem obiectū for
male sit simul euidēs ⁊ ineui
dens: sed si actus fidei posset
simul stare cuȝ actu visionis
idem obiectū simul esset eui
dēs ⁊ ieuidēs. ergo. ⁊c. Ma
ior patet p oppositionē euidētis ⁊ ineuidētiȝ. Mi
nor pbat̄: qꝛ assentire rei vise in se est assentire eui
dens vt de se patet. Assentire ꝟo p fidem est assen
tire ineuidens: qꝛ assentire p mediū ineuidens est
assētire ieuidēs: sȝ assētire ppr' auctoritatē dicētis
q̄le est assentire fidei est p mediū ieuidens: qꝛ p p
positionē nō p se notā. ergo assentire p fidē ē assen

tire ineuidens: ꝛ sic assentire rei vise in se/ ꝛ assen=
Secundū tire ꝑ fidē est assentire euidēs ꝛ ineuidēs. ¶ Itē
īpossibile est aliquē sic esse dispositū ꝙ sit sil' deter
minat⁹ ꝛ indeterminat⁹ ꝛ ad infallibilē veritatē. ꝛ
sic esset si cū fide staret visio vel sciētia q̄tum ad
actū. ergo. ꝛc. Probatio minoris: qꝛ ꝑ mediū cer
tum est aliq̄s determinat⁹ ad infallibilē veritatē.
ꝑ mediū vero incertū est indeterminat⁹. Uidere
autē est scire ꝑ mediū certū. credere aūt ꝑ mediū
Tertium. incertū saltē ipsi credēti. q̄re. ꝛc. ¶ Itē īpossibile
est sciētiā stare cū opiōne q̄tū ad actū. ergo īpossibi=
le est stare fidē cū visione vel sciētia q̄tū ad actū.
ꝯña patet: qꝛ sil'is est cōparatio ꝛ oppositio euidē
tis et ineuidētis sicut formidātis ꝛ nō formidan
tis. ꝛ ideo sicut opinari ꝛ scire nō possunt stare sil't
qꝛ nullus pōt formidare sil' ꝛ nō formidare: sic vi
dere ꝛ scire cū eo q̄d est credere nō pñt stare sil' ꝓ=
pter oppositionē euidētis ꝛ nō euidētis. Antece=
dēs de se patet: qꝛ opinās formidat: sciēs vero nō.
Quartu3. ¶ Itē actus spei nō pōt stare cū actu visionis. er
go nec actus fidei. ꝯña patet ꝑ sil'e. Antecedēs ꝑ
id quod habet Romanoꝝ. 8. q̄d eñ q̄s videt: q̄s
Quintu3. sperat. q.d. nullus. ¶ Itē si fides remaneret q̄tū
ad habitū ꝛ actū seq̄ret ꝙ nō pl⁹ euacuaret fides
q̄ caritas: qꝛ caritas euacuat q̄tū ad modū ipfe
ctū dilectiōis vie. ꝯñs est falsum vt patet ꝑ apl'm
i. Corin. 13. ergo. ꝛc. ¶ In cōtrariū arguit: qꝛ q̄ꝝ
In oppm̄. rōnes ꝑcise ꝛ formales sunt cōpossibiles ipsa sunt
cōpossibilia: sed rōnes formales ꝛ ꝑcise act⁹ credē
di ꝛ vidēdi seu sciēdi sunt compossibiles. ergo. ꝛc.
Maior patet. Minor ꝓbat: qꝛ videre est assenti=
re rei p̄senti in se. scire vero est assentire alicui ꝓpt'
causam vel ꝓpt' noticiā cause. credere aūt ē assen
tire alicui ꝓpter auctoritatē dicētis. Et in his cō
sistit ꝑcisa ꝛ formalis rō eoꝝ. Constat autē ꝙ ali=
quis pōt assentire alicui cōclusioni ꝛ qꝛ videt eā ī
se/ puta videt lunā eclypsari ꝛ qꝛ scit causam qꝛ ex
tali motu interponit terra īter solē ꝛ lunā: ꝛ qꝛ au
diuit a ꝑito astrologo cui credere ꝯsueuit. q̄re ꝛc.
¶ Respōsio. hic sunt tres opiniones. ¶ Prima
Respōsio. ꝓponit duo vidēda. Primū est an ponere ꝙ act⁹
1. opio q̄ē fidei possit manere cū actu visiōis in patria/ sit er
durā. q. 4 roneū. Secundū est an sit falsum vel verum vt sit
hui⁹ distin. sil'is ꝓcessus in hac q̄stione ꝛ in ꝑcedēti. ¶ Quā
tum ad primū dicunt breuiter ꝙ ponere possibili=
tatē actus fidei cū actu visionis in nullo est cōtra
scripturā sacrā: qꝛ in nullo loco sacre scripture ne
gat possibilitas vel ꝯpossibilitas dictoꝝ actuū: li
cet in aliq̄b⁹ locis quantū ad supficiē text⁹ videat
negari simultas eoꝝ de facto: ꝛ qui dicūt opposi=
tum sc3 ꝙ ꝑ scripturā neget cōpossibilitas/ addu=
cāt auctoritatē ad hoc sicut adducunt auctorita
tes ꝯmētatoris ꝛ phoꝝ: qꝛ cōueniēti⁹ ꝛ crebri⁹ al=
legant: qꝛ nōdū adducta est talis auctoritas/ nec
puto ꝙ possit adduci. ¶ Quantū ad scd̄m/ an po
nere ꝙ stent simul sit cōtra scripturā: adhuc dico
ꝙ nō: qꝛ sicut in ꝑcedēti q̄stione dictū est: sicut scri
ptura dicit euacuari fidē/ sic sciētiā ꝛ donū lingua
rum/ nec in his poīt differētiā aliquā nec quo ad
actum nec quo ad habitū. et eandē rationem assi=
gnat. s. ꝙ cū venerit q̄d ꝑfectū est euacuabit q̄d ex
parte ē. et iterū. Uidem⁹ nunc ꝑ speculū ꝛ in enig=
mate: tunc autē facie ad faciē. sed scd̄m oēs docto
res scientia nō euacuat quo ad actū sed solū quo
ad modū ipfectionis: donū etiā linguaru3 nescio
si euacuat quo ad actum nec quo ad modum/ si tñ

laus vocalis sit in patria: qꝛ ꝓbabile est si de⁹ lau
dat ibi vocaliter/ ꝙ beatus habens donū lingua=
rum q̄nq3 laudabit eū in vna lingua/ q̄nq3 in alia:
vt sic nichil vacet in eo a laude diuina: euacuabit
tñ quo ad necessitatem sicut glosa exponit: qꝛ non
erit necessarium loqui linguis/ vbi quilibet in deo
cognoscit quicq̄d ad eū ptinet. et hoc modo q̄tū
est ex textu scripture act⁹ fidei euacuat in patria:
aut qꝛ ipfectio actus tollit ꝛ nō act⁹ ipse: sicut
dictū est de actu scientie: aut qꝛ nō est necessarius
sicut dictū est de dono linguarū quantum ad actū
Uisio eñ bene excludit necessitatē fidei et actus
eius: sed quātum est ex dicto scripture non exclu
dit possibilitatē eius/ nec actualē simultatē. Et si
dicat ꝙ imo: qꝛ ipfectio q̄ necessario euacuatur
adueniēte ꝑfectione est de essentia act⁹ fidei et de
essentia fidei. et ideo vno euacuato euacuat alte=
rum: nō sic autē de actu scientie de cui⁹ essentia nō
est imperfectio q̄uis sit ei adiuncta pro statu vie.
¶ Dicendū ꝙ hoc non valet: qꝛ ista differētia in=
ter actū fidei ꝛ actū scientie in nullo habet a scri=
ptura q̄ de pari oīno loquit de vtroq3 sicut patet
ex serie text⁹ illi⁹ capl'i. 1. Corin. 13. ideo dicere con
trariū nō est contra scripturā. Utrum autē sit cō=
tra veritatē rei patebit in ꝓcessu. Patet ergo pri
mum ꝙ in nullo est ꝯtra scripturā dicere ꝙ actus
fidei et visionis possint stare vel actu stent simul.
¶ Quātum ad scd̄m sc3 vtrum sit verū ꝙ possint
stare simul. Dicendum ꝙ q̄uis quidā ꝓbabiliter
teneant ꝙ non: ad q̄d multū iuuat consuetudo: qꝛ
auditiones fiunt s̄m cōsuetudīes. vt habet. 2. me
taphisice. tñ eque ꝓbabiliter pōt teneri cōtrariū
sc3 ꝙ possint stare simul. et istud pōt ꝓbari dupl'r.
Primo ponēdo ꝙ actus visionis ꝛ act⁹ fidei sint
duo actus diuersi. Scd̄o ponendo ꝙ sit vn⁹ ꝛ ide3
actus. ¶ Primum ꝓbat sic: sicut opponunt eui=
dens et ineuidēs: ita magis et minus euidēs: sed
eadē cōclusio pōt eidē esse magis ꝛ min⁹ euidens
simul scd̄m diuersos actus: ergo pōt esse euidens
ꝛ ineuidēs s̄m diuersos act⁹ puta ineuidēs scd̄m
actum fidei/ ꝛ euidēs s̄m actum visionis. Maior
pat3: Probatio minoris: qꝛ beati habēt in patria
de rebus creatis euidētē cognitionē in verbo. de
hisdē autē hñt min⁹ euidētē in ꝓprio genere. ergo
ꝛc. ¶ Si dicat ꝙ nō est idē formale obiectū hic ꝛ
ibi: qꝛ in visione rerū in verbo diuina essentia est
formale obiectū: in cognitione autē rerum in pro
prio genere res creata est obiectū principale. Cō=
tra: qꝛ ꝙ in visione beata res nō sit pricipale obie=
ctum/ istud nō sic facit q̄n res s̄m illud q̄d est for=
maliter in se sit cognita acsi esset s̄m se primo co=
gnita. non eñ beat⁹ vidēs res in verbo cognoscit
solum esse q̄d habent res in verbo: qꝛ cū illud nō
sit nisi esse diuinū nō cognosceret nisi deū: sed co=
gnoscit in verbo et ꝑ verbū ꝓpriū esse rerū crea=
tarū/ ꝛ idē cognoscit ꝑ cognitionē qua3 habet de
ipsis in ꝓprio genere. ergo idē obiectu3 formale
cognitū est vtrobiq3. sed ꝑ vnā cognitionē euidē=
tius/ et ꝑ aliā min⁹ euidēter. ¶ Itē scd̄o patet po
nēdo tñ vnū actum: qꝛ tota repugnantia q̄ videt
esse circa hoc est qꝛ idē act⁹ diceret euidēs ꝛ ieui
dens. ideo ostendo ꝙ hoc non sequeretur osten=
dendo ꝙ euidentia non est de rōne actus fidei nec
etiā circunstantia inseparabiliter cōcomitans ip
sum sed accidētaliter solū ratiōe stat⁹ vie. Et hoc
ꝓbat dupl'r. Primo sic. oēm obscuritatē ꝛ ieuidē

tiā qu ā habet actus elicitus ab intellectu forma
to ꝑ fidē haberet actus elicitus ab ītellectu s̄m se
exclusa fide aliōq̄n hit⁹ fidei nō ꝑficeret ītellectu3
sed poti⁹ tolleret ꝑfectiōe3 si clarior eēt intellect⁹
sine fide q̄ cū fide: q̄d ē icōueniēs. qꝛ hit⁹ hñtē ꝑfi=
cit: ꝛ op⁹ ei⁹ bonū reddit. sed act⁹ elicit⁹ ab ītellctū
respectu articuloꝝ fidei. ab ītellectu dico s̄m se nō
ꝑfecto ꝑ fidē/ nec ꝑ aliquē aliū hitū nō h3 obscuri=
tatē vel ieuidētiā q̄ sit eēntial' ꝛ ītriseca/ vel q̄ sit in
sepabilit' cōiūcta. ergo nec act⁹ elicit⁹ ab ītellectu ꝑfe
cto ꝑ fidē. maior p3 ex dictis. minor ꝓbat. qꝛ si d rō
ne act⁹ eliciti ab ītellectu s̄m se eēt obscuritas vel
ieuidētia/ vel si eēt circūstātia insepabilit' cōiūcta
seq̄ret ꝙ act⁹ ītellect⁹ nō poss3 eē euidēs: qꝛ sp eēt ie=
uidēs/ aliōq̄n sp eēt sil' euidēs ꝛ ieuidēs. Et si di=
cat ꝙ verū est: qꝛ act⁹ elicitus ab intellectu s̄m se
excluso quocūq3 addito non pōt esse euidens sed
ꝑ se est ineuidens semp: sed adiuncto aliquo alio/
puta lumīe gl'ie est euidēs. Idē dico de fide: quia
actus elicit⁹ ab intellectu ꝑfecto ꝑ fidē solū absq3
quocūq3 alio est ieuidēs: sed actus elicit⁹ ab eodē
intellectu ꝑfecto ꝑ fidē adiūcto lumine gl'ie ē eui
dēs. ¶ Scd̄o patet idē sic p̄mittēdo q̄d sit causa
euidentie/ ꝛ sit causa ieuidētie/ ꝛ q̄d sit indifferēs
ad ieuidentiā ꝛ euidētiā. Causa euidētie visionis
est p̄sentia obiecti in sua actuali existentia/ vel il=
lud q̄d facit talē p̄sentiā. Causa vero euidētie sciē
tialis est p̄sentia obiecti in sua causa vel in cogni
tiōe sue cause/ vel illud q̄d facit talē p̄sentiā. Cau
sa ꝟo ieuidētie oppositevtriq3 ē absentia obiecti ī
se vel ī sua causa/ vl' illō q̄d facit talē absentiā seu
īpedit p̄sentiā. indifferēter ꝟo se habēt ad euidē=
tiā ꝛ ieuidētiā illud q̄d nō facit p̄sentiā obiecti p̄=
dictis modis nec absentiā. et declarat hoc in cor=
poralibus nobis notiorib⁹. quid eñ facit aerē il=
luminatū? certe p̄sentia corpis illuminātis ꝛ pre=
sentās ipm̄. tenebrosum ꝟo facit absentia corpis
luminosi ꝛ illud q̄d facit talē absentia3 vel īpedit
eius actionē. sed indifferēter se habet ad lumino=
sitatē aeris ꝛ tenebrositatē illud q̄d nō facit p̄sen
tiā corpis lucētis nec absentiā. Uerbi grā Si q̄s
posset facere aerē rarū ꝛ nō pl⁹/ talis fecerit aerē
qui esset actu illumiat⁹ vel actu tenebrosus: qꝛ nō
est dare mediū cū ista opponant ꝑuatiue circa sub
iectum aptū natū: tñ nō faceret illuminationē ae=
ris vel tenebrositatē: sed lumē aeris faceret luci=
dum p̄sens si actio ei⁹ cōcurreret cū actione cau=
santis aerē rarū. tenebrosum ꝟo faceret absentia
corpis lucidi: faciēs autē aerē rarū neutrum face
ret sed indifferēter se haberet ad vtrūq3/ ꝛ posset
eius actio cōcurrere cū vtroq3/ ita ꝙ aer fact⁹ ab
isto q̄nq3 esset illuminat⁹/ q̄nq3 tenebrosus: nō tñ
ꝑ actionē ipsi⁹. Ex quo patet ꝙ nō oē illud q̄d fa=
cit lumē vel claritatē/ facit tenebrā vel obscurita
tē: licet illud q̄d facit necessario sit lucidū vel tene
brosum. Et idē intelligendū circa intellectum de
euidente ꝛ ineuidēte. ¶ Tūc arguit sic. obscuri=
tas vel enigma nō est ꝯditio essentialis ꝛ intrinse
ca vel inseparabiliter cōiuncta illi actui q̄ elicit a
sentia ꝑfecta ꝑ talē habitū q̄ habitus nō facit p̄=
sentiā obiecti nec absentiā: sed cōpatit p̄sentiā et
absentiā/ ꝛ ista ꝓpositio est declarata ex ꝑcedēti=
bus: sed habit⁹ fidei est habit⁹ hmōi. Q̄uis eñ nō
facit p̄sentiam obiecti in se ꝛ in causa sua ꝛ ab hoc
nō faciat euidētiā visionis vel sciētie: tñ nō facit
absentiā nec p̄sentiā īpedit. habit⁹ eñ fidei nichil

aliud facit nisi ꝙ disponit formalit' intellectu3 ad
assentiendū vero dicto/ q̄d q̄dē verū q̄uis non sit
verū p̄sens in se sed qꝛ dictū est: tñ nō īpedit p̄sen
tia ei⁹ ex hoc q̄d est dictū vt de se pat3. quare. ꝛc.
¶ Nō est ergo imaginandū ꝙ potētia cū habitu
fidei cōiter cōcurrat vt duo agētia ipfecta supplē
tia vnius agētis ꝑfecti ad causandū vnū actū ob
scurum: ꝛ eadē potētia cū lumine gl'ie ꝯcurrat ad
causandū clarū: sed est imaginandū ꝙ actus elici
tus a potētia p̄sente obiecto a quocūq3 eoꝝ sit ef=
fectiue. habit⁹ aūt fidei vel lumen gl'ie nō sunt nisi
dispositiōes potētie ad assentiendū obiecto ꝓpo=
sito/ q̄d si sit ꝓpositū solū ꝑ alteri⁹ dictū/ est assen
sus nō euidēs. si ꝟo sit ꝓpositū in se vel in sua cau
sa est euidēs assensus. Si autē his oīb⁹ modis sit
ꝓpositū adhuc est assensus euidēs: sed euidētiam
nō facit hoc q̄d ꝓpositū est ꝑ dictū: s3 qꝛ ꝓpositū ē
in se vel in sua causa. ꝛ tūc iste vn⁹ assensus a duo=
bus hitib⁹ est nō q̄dē effectiue sed vt sic dicat itel=
lectualiter: qꝛ habit⁹ disponit formaliter potētiā
ad assentiendū obiecto. sic ꝛ in ꝓposito. Patet er
go ꝙ ꝓbabiliter pōt teneri ꝙ act⁹ fidei pōt rema
nere in patria/ siue ponat actus distict⁹ ab actu vi
sionis/ siue sit idē cū eo. ¶ Secūda opinio sic ꝓ= 2. opinio.
cedit. qꝛ p̄mo ponit cōtrariā opinione3 cū rōnib⁹ Herue. 2.
ꝛ defensionib⁹ suis vel aliq̄bus. Scd̄o ponūt opi q̄li. q. 15.
nionē suā cū rationib⁹ et defensioni⁹ suis. Tertio
respondēt ad rōnes alioꝝ. ¶ Quantū ad primu3
implicāt questionē ꝑcedentē de habitu cū ista de
actu dicētes ꝙ de hoc est dubitatio vtrū cū scien
tia maneat fides vt est habit⁹ inclinatiu⁹ ad credē
dum et vt formaliter inheret intellectui: et aucto
ritas vt medium cognoscēdi loquendo de aucto=
ritate de qua nō est ꝑ se notū ꝙ dicat ab illo q̄ non
pōt falsum dicere: ꝛ ipse actus credēdi vt elicitus
quo sc3 intellect⁹ formaliter sibi īherēte credat id
q̄d est scitū ab eodē. et de hoc est q̄dā opinio talis
sc3 ꝙ oīa possunt manere in oīb⁹ istis. sc3 habitus
cū habitu/ fides cū sciētia ꝑut dicūt habitū ꝛ me=
diū cū medio sc3 auctoritas de qua dictū est ꝛ me
diū demōstratiuū: ita ꝙ vtrūq3 maneat vt mediu3
cognoscendi/ ꝛ etiā actus cū actu/ sc3 credere cum
scire. Et hoc ꝓbāt septē rationibus principalib⁹
¶ Primo adducūt talē rationē principalē sic: qꝛ
illi habitus ꝛ act⁹ nō sunt incōpossibiles quoꝝ ra
tiones formales nō sunt incōpossibiles. sed habi=
tus ꝛ actus credēdi ꝛ sciendi sunt hmōi. ergo. ꝛc.
Maior patet. Minor ꝓbat: qꝛ ratio formalis cre
dendi cōsistit in hoc q̄d est assentire ꝑ auctoritatē
Ratio autē formalis sciēdi cōsistit in hoc q̄d est
assentire ꝑ mediū demōstratiuū: sed ista nō habēt
incōpossibilitatē. ergo. ꝛc. Maior isti⁹ ꝑ sil'i patet ex
ratione terminoꝝ. Minor ꝓbat quadrupl'r. Pri=
mo sic: qꝛ illud q̄d stat cū demōstratione pōt stare
cū scire: sed auctoritas stat cū demōstratione/ ꝛ ꝑ
ꝯñs etiā assentire ꝑ auctoritatē. ergo assentire ꝑ
auctoritatē nō est īpossibile stare cū scire: nec ꝑ cō
sequēs cū assentire ꝑ mediū demōstratiuū. Scd̄o
sic: qꝛ ponat ꝙ aliq̄s credat auctoritati alicui⁹ di=
cētis ꝛ postea iueniat id q̄d dictū est sibi ab illo/ ꝑ
demōstrationē esse verū non min⁹ credit auctori=
tati isti⁹ habita demōstratione q̄ ante vt videtur
imo magis credit ei q̄ ante: sed nō habita demō=
stratione credebat illud q̄d erat dictū a tali ꝑ au
ctoritatē ei⁹. ergo ꝛ habita demōstratione adhuc
assentiet ꝓpter auctoritatē talis. et sic stat assen=

ſus ꝑ auctoritatē cū aſſenſu ꝑ demōſtrationē ⁊ ſta
re pōt. Si dicat̄ ꝙ nō pl⁹ aſſentit̄ ei in iſto ⁊ bñ aſ-
ſentit̄ ei in alijs. ¶ Cōtra: qꝛ qua rōne aſſentit̄ ei
in alijs et in iſto ꝓpter ſuā auctoritatē: qꝛ oēs au-
ctoritates eiuſdē ſunt equalis efficacie. ergo ⁊ re
ſpectu ei⁹ de quo eſt demōſtratio aſſentit̄ auctori-
tati ei⁹. Tertio ſic: qꝛ ſi aſſentire ꝑ demonſtratio-
nem ⁊ auctoritatē nō ſtāt ſimul/ aut hoc eſt ꝓpter
repugnātiā medioꝝ/ aut obiectoꝝ/ aut actuū. non
primo mō vt dictū eſt: qꝛ auctoritas ⁊ demonſtra
tio ſtāt ſimul. nec ſcđo mō: qꝛ ponitur a multis ꝙ
idē obiectū formale pōt eſſe fidei ⁊ ſcie ⁊ etiā ipſi⁹
viſionis. Nec tertio mō: qꝛ ſi ita eſſet hoc eſſet ꝓ-
pter repugnātiā actus euidētis ⁊ ineuidentis: ſed
talis repugnātia nō eſt inter credere ⁊ ſcire: qꝛ li-
cet fides nō faciat euidentiā: ſicut licet albedo nō
faciat videre: non tñ facit cecū eſſe. ergo ⁊c. Quarto
qꝛ nō videnť ſibi plus repugnare ſcitū et creditū
ꝙ ꝑ ſe notū ⁊ demōſtratū: ſed idē pōt eſſe ꝑ ſe no-
tum ⁊ demōſtratum. ergo ⁊c. Probatio minoris
qꝛ principia ſunt ꝑ ſe nota in ſciētia ſubalternata/
et ſunt demonſtrata in ſcientia ſubalternante.

2 ¶ Scđo ṗncipaliter ſic: qꝛ non pl⁹ repugnat fidei
ſciētia ꝙ opinio: ſed opinio et fides poſſunt ſtare
ſimul. ergo ⁊c. Probatio minoris: qꝛ ſi opīo non
pōt ſtare cū fide hoc nō eſt niſi qꝛ de rōne opinio-
nis eſt formido: ſed hoc eſt falſum. ergo ⁊c. Pro-
batio minoris iſti⁹. Primo: qꝛ qđā nō formidant
vtrū in qualibet corruptione ſubſtātie fiat reſolu-
tio vſqꝫ ad materiā primā: ſed hoc nō habēt niſi ꝑ
opinionē: qꝛ cū hoc ſit falſum ⁊ ꝯtra ſenſum ſcđm
alios hoc nō pōt haberi ꝑ ſciētiā. ergo de ratione
opinionis nō eſt formido. Scđo ſic: qꝛ ſcđm Augu
ſtinū in principio libri de mēdacio/ iſta eſt differē-
tia īter credere et opinari: qꝛ ille ꝗ credit ꝑcipit ⁊
cognoſcit ⁊ fatet̄ ſe nō ſcire illud qđ credit. opi-
nās vero eſtimat ſe ſcire qđ opinat̄: ſed ille ꝗ eſti-
mat ſe ſcire nō formidat. ergo ⁊c. Tertio. phs. 6.
ethicoꝝ dicit ꝙ quidā opinātiū nō dubitāt ſꝫ eſti
māt ſe ſcire certitudīaliter. ⁊ ſic idē qđ pri⁹. Mul
te etiā auctoritates cōſiles adducunť: ꝗ hñt eādē
vim. Quarto ſic. a ꝓbabilib⁹ oportet deuenire ad
prima ꝓbabilia/ alr̄ eſſet ꝓceſſus in infinitū: ſed
de iſtis p̄mis ꝓbabilib⁹ nō eſt heſitatio vel formi
do cū ꝓpter ea aſſentiat̄ alijs: ſed ꝓpter illa credi
tur alijs de qb⁹ eſt opinio. ergo opinio non reqrit
formidinē. ¶ Itē ꝙ ſtet opinio cū fide arguit̄ ſic:
qꝛ ſacri doctores ad ea ꝗ ſunt fidei adducūt aliqs
ꝑſuaſiones naturales: aut ergo ꝑſuaſiones cau-
ſant noticiā aut nō. ſi non: ergo fruſtra adducunť
qđ ē incōueniēs. ſi ſic: aut cauſant ſciētiā/ aut opi-
nionē. nō ſcientiā: qꝛ illa ꝗ ſunt fidei ⁊ trāſcēdunt
cognitionē naturalē nō pñt ſciri ex naturalib⁹. er
go cauſant opinionē. ⁊ ſic de eodē de quo eſt fides
pōt haberi opinio.

3 ¶ Tertio ad principale ſic: qꝛ
nō plus repugnat fides ſcie ꝙ opinio: ſed opinio
ſtat cū ſcia. ergo ⁊c. Maior patet: qꝛ dato ꝙ opi-
nio poſſet habere formidinē/ tñ fides nō habet: et
ideo min⁹ repugnat ſcie ꝙ opinio. Probatio mi-
noris. Primo: qꝛ phs poſtꝙ ꝓbauit intentū ſuum
adduxit auctoritates ad ꝯfirmandū. tūc ergo qri
tur de illis auctoritatib⁹/ vtrū aliquā noticiā cau
ſent aut nō. ſi nō: tūc fruſtra adducunť/ qđ eſt incō
ueniēs. ſi ſic: aut cauſant ſciētiā aut opinionē. non
ſcientiā: qꝛ locus ab auctoritate hūana nō cauſat
ſcientiā. ergo opinionē. ⁊ ſic patꝫ de eodē obiecto
formali poteſt haberi ſciētia ⁊ opīo. Scđo ſic ad
idē: qꝛ ꝯtingit eūdē habere mediū demōſtratiuū ⁊
ꝓbabile/ ⁊ ꝯtingit eūdē obliuiſci ad tp̄s medium
demōſtratiuū/ ⁊ tūc vtit̄ medio ꝓbabili ad opinā
dum. Ex hoc ſic arguit̄. talis vt dictū eſt pōt vti
medio ꝓbabili ad opinandū: ſed nō eſt ꝓbabile ꝙ
talis amiſerit ſcientiā ſecūdariā/ licet nō tūc vta-
tur. ergo ſil' ſtat opīo cū ſciētia.

4 ¶ Quarto ſic ad
ṗncipale: qꝛ multi fideles habēt demōſtrationem
de aliqb⁹ de qb⁹ eſt fides: ſicut de hoc qđ eſt deum
eſſe vnū: ſed hoc nō poſſet eſſe niſi de eodē poſſet
eſſe fides et ſcia. ergo ⁊c. Si dicat̄ ꝙ poſtꝙ fuerit
demōſtratū ille ꝗ habet demōſtrationē/ nō habet
fidē de talib⁹ demōſtratis. ¶ Cōtra: qꝛ nō eſt po
nendū ꝙ in talib⁹ ꝗ laborāt ad demōſtrandū talia
tollat̄ vel minuat̄ meritū fidei: ſed ſi demōſtratio
vel ſciētia adueniēs tolleret fidē de demōſtratis
illis ꝗ laborant ad demōſtrandū talia demōſtran
do/ tollet meritū fidei. ergo ⁊c. Probatio minoris
qꝛ habētes demōſtrationē de talib⁹ quantum ad
iſta nō haberēt meritū fidei/ ſed ſolū quo ad alia.
et ſic in parte diminueret̄ meritū fidei. Maior autem
quantū ad iſta tales nō haberēt meritū/ ꝓbat̄: qꝛ
meritū virtutis nō eſt in eo in quo nō eſt virt⁹: ſꝫ
in talib⁹ nō eſt fides quantū ad talia demōſtrata.
ergo nec meritū fidei. Si dicat̄ ad hoc ꝙ īmo: qꝛ
in his manet meritū fidei ꝓpter prōptitudinē ani
mi. Cōtra: qꝛ min⁹ eſt habere ad credendū ſolam
prōptitudinē/ ꝙ credere ⁊ habere prōptitudinem
ad credendū: ſed in illis ſcđm te ꝗ habēt de talibus
demōſtrationē eſt ſola prōptitudo ad credendū
ſine credere. ergo adhuc ſtat ꝙ in iſtis minuit̄ me
ritū fidei.

5 ¶ Quinto ṗncipalit̄ arguit̄ ſic ꝙ non
plus repugnāt fides ⁊ ſciētia vt videt̄/ ꝙ clara et
obſcura cognitio: ſꝫ clara ⁊ obſcura cognitio poſ
ſunt hr̄i de eodem ſubiecto formali. ergo ⁊c. Ma
ior patet. Minor ꝓbat̄: qꝛ creature cognoſcunť a
beatis cognitione matutina in ꝟbo ꝗ eſt clara: ⁊ co
gnitione veſꝑtina ꝗ eſt ꝑ mediū/ ꝗ eſt obſcura. er-
go ⁊c.

6 ¶ Sexto ſic ad ṗncipale: qꝛ paul⁹ in raptu
habuit viſionē clarā: ſed in paulo in raptu manſit
fides. ergo fides pōt ſtare cū viſione clara/ ⁊ mul-
to magis cū ſcia.

7 ¶ Septimo ṗncipalit̄ ſic: qꝛ ca-
ritas ꝗ eſt in via remanet in patria. ergo eadē rōe
fides. Probatio ꝯñe: qꝛ manēte poſteriori manet
prius: ſed caritas ꝓſupponit fidē vt quoddā pri⁹.
ergo ⁊c. ¶ Quantū ad ſcđm ponūt opinionē ꝓ- Opio ꝓpria Heruei.
priā ꝑ hunc modū ⁊ dicūt ꝙ vtrū maneat habit⁹
fidei quantū ad illud qđ eſt vel etiā ſcia in viſione
beata nō eſt michi euidēs: qꝛ licet multe auctori-
tates ſctōꝝ ponāt fidē euacuari in patria: tñ non
habet̄ expreſſa auctoritas ad hoc ꝙ nō poſſit ſtare
cū viſione beata vel cū ſciētia quo ad habitū. nec
etiā ex hoc ꝙ habeat actū ꝯtrariū actui ſciētie: qꝛ
ſcꝫ actus vni⁹ eſt act⁹ ineuidēs/ et act⁹ alterius eſt
actus euidēs/ pōt ꝯcludi ꝙ vtriqꝫ habit⁹ nō poſ-
ſint ſimul ſtare: qꝛ nichil ꝓhibet oppoſitoꝝ ⁊ incō
poſſibilium actuum eſſe principia non oppoſita/
nec incōpoſſibilia. Verbi grā. Si adamas ponat̄
ſup ferrū imprimit ſibi quandā īclinationē ꝑ quā
ferrū ſurſum mouet̄ ad adamantē ipſum/ ⁊ cū iſta
īclinatione admouere ferrū ſurſum ſtat grauitas
ꝑ quā habet moueri deorſum: ita ꝙ due īclinatio
nes habituales ad diuerſos mot⁹ ſtāt ſil' licet illi
diuerſi motus nō ſtēt ſil'. ¶ Itē qꝛ cōiter ponit̄ ꝙ
fides māſit ī paulo in raptu pauli: ꝗ habuit clarā
viſionē dei/ michi multū dubiū eſt vtrū fides poſ-
ſit ſtare in viſione beata. Sed ꝙ fides cū ſcientia
nō īpedita habeat effectū ſuū ꝗ eſt credere ꝓpter
talē auctoritatē qualis dicta eſt/ ⁊ ꝙ talis auctori
tas maneat vt mediū inclinās ad aſſentiendū rei
dicte/ ⁊ ꝙ talis aſſenſus remaneat vt actus elicit⁹
quo aliquis credat ꝓpter talē auctoritatē / teneo
eſſe impoſſibile: ⁊ multo īpoſſibili⁹ eſt ꝙ talis au-
ctoritas ꝯcurrit cū medio demōſtratiuo vel obie
cto p̄ſente ad cauſandū actū videndi vel ſcīēdi: et
hoc ꝓbo triplici rōne. Prima talis eſt: qꝛ īpoſſibi
le eſt idē eſſe euidēs ⁊ ineuidēs: ſed credere modo
p̄dicto ꝑ auctoritatē īeuidentē. ſ. eſt aſſentire īeui
dēti: ſcire autē eſt aſſentire euidēti. ergo ⁊c. Ma-
ior patet: qꝛ euidēs ⁊ ineuidēs reſpectu eiuſdem
ſubiecti ⁊ obiecti ſunt oppoſita. Minor etiā patꝫ
quantū ad hoc ꝙ ſcire vel videre eſt aſſentire eui-
dēti. ꝙ autē credere ꝑ auctoritatē talē ſit aſſenti
re ineuidēti ꝓbo: qꝛ aſſentire ꝑ mediū incertū et
ineuidēs eſt act⁹ ineuidēs: ſed aſſentire ꝑ talē au-
ctoritatē eſt aſſentire ꝑ mediū ineuidēs ⁊ incertū
ergo ⁊c. ¶ Ad iſtā autē rationē dupl'r reſpondet̄
Dicēdo p̄mo: qꝛ licet idē nō poſſit eſſe euidens et
īeuidēs eidē ꝑ vnū mediū: idē tñ pōt eſſe eidē eui-
dēs et īeuidēs ꝑ diuerſa media. ⁊ ſic eſt in ꝓpoſi-
to: qꝛ ſcꝫ idē poterit eſſe euidēs alicui ꝑ mediū de
mōſtratiuū vel viſiuū: ⁊ ineuidēs ꝑ mediū qđ eſt
auctoritas. Unde eſt fallacia cōſequētis/ eſt īeui-
dens ꝑ fidē. ergo eſt ineuidēs ſimpl'r: qꝛ ſimpl'r in-
euidēs habet ſe in plus ꝙ ineuidēs ꝑ tale mediū
Scđo reſpōdet̄ ſic ꝙ non ſequit̄ ſi fides non facit
euidētiā ꝙ faciat ineuidentiā: qꝛ ꝓpoſitio de p̄di-
cato infinito vel negato nō infert ꝓpoſitionem de
p̄dicato p̄uato. vnde nō eſt iuſtus ergo eſt iniuſt⁹
non ſequit̄. vnde ſil'r nō ſequit̄/ nō facit euidētiā
ergo facit ineuidentiā. ⁊ ꝙ nō ſit de rōne fidei ha-
bere obiectū priuatiuū. ꝓbant: qꝛ habit⁹ poſitiu⁹
nō debet hr̄e obiectū p̄uatiuū: ſꝫ fides eſt habit⁹
poſitiuus: ineuidēs autē eſt p̄uatio. ergo ⁊c. Pri
ma reſpōſio nō valet: qꝛ licet diſparata poſſint ali
cui ꝯuenire ꝑ diuerſa media: tñ impoſſibile eſt ꝙ
oppoſita cōueniāt eidē ꝑ quecūqꝫ diuerſa media
et hoc patet inducendo in oīb⁹ oppoſitis vel in oī
genere oppoſitionū: ſed idē eſſe euidēs ⁊ ieuidēs
ſunt oppoſita priuatiue. ergo ⁊c. Nec eſt ibi falla-
cia ꝯſequētis vt ipſi dicūt. ¶ Ad cui⁹ euidētiam
ſciendū ꝙ aliud eſt negare aliqđ ſimpl'r de aliquo
ſubiecto ⁊ ponere aliqđ in ſubiecto qđ nō eſt cau-
ſa oppoſite affirmationis: ſicut aliud eſt ponere
aliquē nō videre/ ⁊ aliud eſt ponere aliqđ qđ non
eſt cauſa viſionis: nā primū nō pōt ſtare cū viſio-
ne: qꝛ impoſſibile eſt ꝙ vidēs ſit nō vidēs ꝑ qđcū-
qꝫ mediū/ ita ꝙ vtrūqꝫ cōueniat ſibi ſimpl'r. ſecun
dū autē pōt ſimpl'r ſtare cū viſione: qꝛ iſta duo poſ
ſunt ſil' ſtare. ſ. ꝙ aliqđ ſit vidēs ⁊ ꝙ habeat criſpi
tudinē vel aliqđ aliud qđ nō ſit cauſa viſionis: qꝛ
hoc nō eſt negare actū vidēdi a tali: ſed eſt nega-
re cauſalitatē in ipſa criſpitudine reſpectu act⁹ vi
dendi. ¶ Item ſciendū eſt ꝙ aliud eſt ponere ali
quid nō habere cauſalitatē reſpectu alicui⁹ poſiti
ue/ ⁊ aliud eſt habere cauſalitatem reſpectu nega
tionis oppoſite. ſicut aliud eſt dicere criſpitudinē
nō eſſe hoī cauſam vidēdi/ et aliud eſt dicere criſ-
pitudinē eſſe cauſam hoī nō vidēdi: qꝛ in p̄mo ne-
gat̄ cauſalitas reſpectu poſitiui/ ⁊ pōt ſtare cū po
ſitiuo reſpectu cui⁹ negat̄ cauſalitas criſpitudinē
nō eſſe cauſam videndi pōt ſtare cū videre. In ſe
cūdo ꝟo ponit̄ cauſalitas affirmatiua reſpectu ne
gationis oppoſite/ ⁊ oppoſita affirmatio non pōt
ſtare cū eo. Unde iſta duo nō pñt ſimul ſtare. ſ. ꝙ
homo ſit vidēs/ ⁊ ꝙ criſpitudo vel qđcūqꝫ aliud
faciat eū nō videre. qñ ergo dr̄ ꝙ idē pōt eſſe eui-
dens ⁊ ineuidens ꝑ diuerſa media/ ipſi ponunt di
uerſa media in eodē eſſe cauſam ſimul affirmatio
nis ⁊ negationis vel priuationis: ſed hoc eſt īpoſ
ſibile vt oſtenſum eſt: qꝛ īpoſſibile eſt ꝙ cū aliqua
affirmatione ſtet ꝙ aliqđ ſit cauſa oppoſite nega-
tionis in eodē vt oſtenſum eſt. et ſic falſa eſt illa ſo
lutio ꝗ dicit ꝙ idē euidens ⁊ ineuidens pñt ineſſe
eidem ꝑ diuerſa media. Si aūt velint dicere ꝙ nō
intendūt ꝙ fides in habente fidē facit nō euidētiā
vel īeuidētiā/ qđ eſt nō ponere cauſalitatē in fide
reſpectu ineuidētie vel nō euidētie: ſed intēdūt di
cere ꝙ fides nō facit euidentiā/ qđ eſt negare cau
ſalitatē in fide reſpectu euidentie: tunc reſponſio
data nichil valet ad ꝓpoſitum: qꝛ hr̄e euidentiā ꝑ
mediū euidens ⁊ nō hr̄e cauſalitatē ꝑ fidē vel au
ctoritatē nō eſt hr̄e euidentiā et ineuidentiā ꝑ di-
uerſa media: ſed eſt hr̄e euidentiā ꝑ vnū medium
et nō hr̄e ꝑ aliud: ſicut videre ꝑ oculū ⁊ nō videre
ꝑ pedē/ nō eſt videre ⁊ nō videre ꝑ diuerſa media:
et ideo reſponſio data nō eſt vera ſed falſa/ vel ni-
chil facit ad ꝓpoſitū. ¶ Qꝫ aūt dicit̄ ꝙ eſt ibi fal
lacia ꝯſequētis: qꝛ nō ſequit̄ ꝙ ſi nō eſt euidēs per
fidem ꝙ nō eſt euidens ſimpl'r: qꝛ in plus ſe habet
euidens ſimpl'r ꝙ euidēs ꝑ fidem. et ſic ꝓcedit̄ ab
inferiori ad ſuperi⁹ negādo. Dico ꝙ verū eſt ſi ſcđm
iſtā formā argueret̄/ ſcꝫ ꝙ nō eſt euidens ꝑ fidem
ergo nō eſt euidens. ſed ſic non arguit̄: ſed arguit̄
ſupponēdo ꝙ illud de quo habet̄ fides mō predi-
cto eſt ineuidens vel non euidens habenti fidem.
Hoc autē ꝓbat̄ ꝑ hoc ꝙ aſſentire ꝑ mediū incer-
tū eſt act⁹ incert⁹ ⁊ nō euidens. et hoc etiā magis
ſtatim patebit. dico ergo ꝙ ſi argueret̄ ſcđm reſponſio
nē ab eis datā nō argueret̄ dicēdo nō eſt euidens
ꝑ fidē. ergo non eſt euidens. ſed argueret̄ ſic/ ꝑ fi-
dē eſt ineuidens vel nō euidens. ergo eſt īeuidēs
vel nō euidens. ⁊ tūc hic nō eſſet fallacia ꝯſequē-
tis: qꝛ inferret̄ ꝑ ineſſe ꝑ talē cauſam ineſſe ſimpl'r
vel ꝑ eē cauſatū a tali cauſa ineſſe ſimpl'r ei in quo
eſt cauſatū ꝙ oporteat ante actū cauſatū ꝑ talem
auctoritatē eſſe ineuidentē vel nō euidentē. Pro-
bo cōfirmādo rationē ſuperi⁹ datā: qꝛ talis aucto
ritas aut cauſat actū euidentē aut actū ineuidētē
vel neutrū. Nō pōt dici ꝙ cauſet actū euidentem:
qꝛ ꝑ mediū incertū nō pōt cauſari actus euidens.
nec neutrū ſi cauſet aliquē actū. qꝛ oīs act⁹ eſt eui
dens vel ineuidens. ergo relinquit̄ ꝙ cauſet actū
īeuidentē: ⁊ ꝑ ꝯſequēs ꝙ obiectū cui aſſentit̄ ꝑ ta
le mediū ſit ineuidens aſſentiendi. ¶ Si dicat̄ ꝙ
fides vel auctoritas talis nō cauſat euidētiā. nec
cauſat ineuidentiā vel nō euidētiā ſed cauſat ſub
ſtantiā actus ſine quocūqꝫ iſtorum: ſed medium
euidēs cum eo cauſat euidentiam. ¶ Con
tra p̄mo: qꝛ videnť iſti ponere ꝙ actus ⁊ acciden-
tia ſint diuerſa quod eſt falſum: ſicut etiā ponere
ꝙ lumen ⁊ claritas luminis ſint diuerſa eſt falſū
¶ Scđo qꝛ ſi actus ſe habet ad euidentiā ⁊ ineui
dentiā vel nō euidentiā ſicut ſubiectū ad habitū
vel priuationē ſequit̄ ꝙ idē actus poſſet qñqꝫ eſſe
opinari qñqꝫ ſcire/ ⁊ idē habit⁹ cauſaret vtrūqꝫ.
Et ꝑ hoc etiā patet ꝙ ſatis eſt friuolum dicere ꝙ

nō oportet ꝙ si mediū aliqꝺ causet actū cognoscēdi ꝙ nō ꝓpter hoc causat actū euidentē vel nō euidentē sicut vt dicūt ꝗ facit aerē nō facit clarū vel obscurū: qꝛ ꝯparatio actꝰ ad euidēs vel nō euidēs non est sicut ꝯparatio aeris ad clarū ⁊ obscurū: qꝛ cōparatio actus ad euidēs vel nō euidens est cōparatio actus in cōi ad actū ꝑfectū ⁊ imꝑfectum et oppositū: sed cōparatio aeris ad clarū ⁊ obscurum est cōparatio eiusdē subiecti ad habitū ⁊ priuationē: sed verū est ꝙ cōparatio actus intellectꝰ ad actū itelligēdi euidentē vel nō euidentē est sicut cōparatio aeris ad clarū et obscurū. et ex hoc sequit ꝙ ꝗ facit itellectum nō facit euidēs vel ineuidēs intelligere. nō autē sequit ꝙ ꝗ facit actum intelligendi nō facit actū euidentē vel nō euidentem. Cū autē dꝛ ꝙ habitꝰ positiui nō pōt esse obiectum formale aliqd priuatiuū: ideo ineuidens nō est obiectū fidei. dico ꝙ verū est ꝙ ineuidentia nō est obiectū formale quod credit nichil tñ ꝓhibet aliqꝺ mediū īꝑfectū hr̄e modū mouēdi ad cognitionē ꝗ excludit modū ꝑfectū. et sic fides hꝫ obiectum ineuidens obiectum. s. imꝑfecte cognitum. ¶ Secūda etiā responsio nō valet. Primo qꝛ impossibile est nō solū idē esse euidēs et ieuidēs eidē sed impossibile est idē esse euidens ⁊ ineuidens cū euidēs ⁊ nō euidēs sint contradictoria. Scđo: qꝛ falsum est ꝙ ad negatiuam respectu subiecti susceptibilis non sequat affirmatiua de ꝑdicato priuato. Unde oīs homo capax rationis ꝗ nō est iustꝰ/ est iniustus. et silr oīs cognitio q̄ nō est euidens est ineuidēs. ¶ Sciendū tñ ꝙ nō pono euidentiā se habere ad cognitionē sicut ad subiectū: sꝫ magis se habet sicut differentia essentialis. ¶ Secunda
2 ratio ꝑncipalis talis est qꝛ sciens vel vidēs nō potest moueri ad assentiēdū opposito rei vise vel scite quocūqꝫ alio dicente oppositū: qꝛ ꝑ se notū est opposita nō posse silr̄ inesse eidē: sed ille ꝗ mouet ꝑ talē auctoritatē incertā qualis dicta est pōt moueri ad vtrūqꝫ oppositorū q̄ntū est ex dispositione sua alio dicēte oppositū diuisim. ergo impossibile est scientē vel videntē moueri ad assentiendū ꝑ auctoritatē incertā. Maior patꝫ. Minor ꝓbat: qꝛ ille ꝗ assentit ꝑ auctoritatē de qua incertum est sibi vtrū sit vera vel falsa: ⁊ vtrum dicat ab illo ꝗ pōt verū vel falsum dicere q̄ntū est ex ꝑte sua aptꝰ est ad assentiendū cuilibet parti q̄ talis est cuiꝰ est illa auctoritas pōt dicere: sed talis q̄ntū est de se natus est assentire oppositis diuisim si aliꝰ illa dicat ergo. ⁊c. ¶ Cōtra hoc forte posset obijci sic: quia idē vt videt sequit de auctoritate de qua cōstat ꝙ dicit ab illo ꝗ nō pōt falsum dicere: qꝛ si talis diceret opposita assentiēs ei assentiret oppositis. Dicendū ꝙ nō est silr̄: qꝛ sicut talis nō pōt falsum dicere/ ita nec pōt dicere opposita ⁊ ꝑ se notū est assentiēti ꝙ talis non pōt falsum dicere/ nec pōt dicere opposita. ⁊ ideo nō est natꝰ moueri ad opposita aliquo mō: sed iste ꝗ assentit auctoritati icerte q̄uis dato ꝙ ille ꝗ loquit nō possit falsum dicere nec opposita: qꝛ tñ nō habet ꝓ ꝑ se noto talem nō posse falsum vel opposita dicere quantū est ex ꝑte sua natꝰ est moueri ad opposita. ergo. ⁊c. ¶ Ter-
3 tia rō ꝑncipalis talis est: qꝛ sicut opponunt opinioni fides et scientia/ ita opponunt fides ⁊ scientia inter se: sed opinio nō pōt stare cū fide ⁊ sciētia ergo nec fides ⁊ sciētia. Maior patet: qꝛ sicut repugnāt certitudo ⁊ incertitudo/ siue sit certitudo euidētie/ siue certitudo adhesionis/ ita repugnāt euidētia ⁊ ineuidētia. Minor etiā patet quantum ad alterā partē. s. ꝙ opinio nō pōt stare cū scientia ꝑ phm .i. posteriorꝝ: et q̄ntū ad alterā partē patet: qꝛ fides ⁊ opinio opponunt s̄m certitudinē ⁊ incertitudinē: vel s̄m opinionē ⁊ firmam adhesionem. ¶ Ad istā rōnē dicūt qdā ꝙ nō oportet ꝙ de rōne opinionis sit formido ⁊ ꝑter rōnes priꝰ adductas adducūt duas alias. ¶ Prīo sic: qꝛ de rōne opinionis nō est nisi ꝙ sit assensus ꝑ mediū ꝓbabile: sed assentire ꝑ mediū ꝓbabile nō est formidare. ergo. ⁊c. ¶ Scđo sic: qꝛ si opinās necessario formidat nō posset haberi opinio vera de quolibet scibili: sed hoc est falsum. ergo. ⁊c. Falsitas ꝯsequētis supponit. Probatio ꝯsequētie: qꝛ si formidat opinās de cōclusione opinās opinat illā conclusionē posse aliter se hr̄e: sed ipossibile est ꝯclusionē scibilem aliter se habere. ergo si opinans semꝑ formidat ipossibile est hr̄e opinionem verā de re scibili. ¶ Ad primū dicendū ꝙ moueri ꝑ mediū ꝓbabile importat ꝓbabiliter assentire: sꝫ ꝓbabiliter assentire est assentire sine certitudine/ alioqn nō differret a sciētia ⁊ fide. assentire autē sine certitudine ē assentire cū formidine nō accipiēdo ꝑ passione appetitꝰ q̄ est timor: sed ꝑ dubitatione itellectꝰ. Unī dato ꝙ ita esset ꝙ opinari formaliter nō esset ipm dubitare ꝙ aliqs pōt dubitare nullo medio habito ad quācunqꝫ partē cū opinari nō excludit talē dubitationē ꝓpter defectū certitudinis in medio ꝓbāte. ¶ Ad scđm dicendū ꝙ formido q̄ est i opiniōe nō ē accipiēda respectu rei credite i se: sꝫ s̄m ꝓportionē mediꝫ ad conclusionē certificandā: ita ꝙ opinās nō semꝑ opinat cōclusionē esse ꝯtingentem: imo qñqꝫ opinat cōclusionē esse necessariam sed sic assentit alteri parti ꝙ dubitat de oppositis ꝓpter incertitudinē mediꝫ. opinari autē aliqd esse necessariū de se/ et dubitare vtrū ita sit ꝓpter hoc ꝙ mediū nō facit plenā certitudinē/ nō est opinari falsum. ⁊ sic patet ad q̄stionē. ¶ Quantum ad tertiū respōdent ad illas septē rationes ꝑ ordinē et ad defensiones earū.

Solutio rōnū alteriꝰ opiōis.

¶ Ad primā rōnē ꝑncipalem adductā ab alijs in oppositū dicendum ꝙ minor est falsa. Ad ꝓbationē minoris dicendū ꝙ minor illiꝰ ꝓbationis est falsa. Ad primū ergo ꝑ qꝺ minor istiꝰ ꝑ silr̄ ꝓbat/ dicendū ꝙ licet auctoritas possit stare cū demōstratione ⁊ scire vt obiectū cognitū: nō tñ pōt stare vt mediū assentiēdi vt supra patuit accipiēdo auctoritatē de qua loqmur. Ad secūdā ꝓbationē eiusdē dicendū qñ iuenit dictum alicuiꝰ cui priꝰ credebat esse euidēs ꝑ demōstrationē magis credit ei postea q̄ ante q̄ntū ad ea q̄ nata sunt credi: ⁊ qꝛ illud qꝺ iā est euidēs nō est natum credi cū sciat: ideo q̄ntum ad illud nō creditur nisi q̄ntum ad ꝓ̄ptitudinē animi. ¶ Ad illud qꝺ dicit ꝯtra hoc/ dicendū ꝙ oēs auctoritates eiusdē sunt equaliter credibiles/ dūmō credēs equali dispositione sit ad oēs dispositꝰ. nunc autē nō similiter est dispositꝰ ille ꝗ audit auctoritatē respectu eius qꝺ est sibi ꝑ se notū ⁊ ab eo scitū/ et respectu eius qꝺ ē sibi ignotū. ⁊ ideo nō opꝫ ꝙ si opinet vel ꝙ illꝺ credat est sibi notū ꝙ possit opinari vel credere illꝺ qꝺ est sibi ꝑ se notū vel scitū ab eo quātūcunqꝫ vtrūqꝫ dicat ab eodē. ¶ Ad tertiā ꝓbationē eiusdē dicendū ꝙ credere ⁊ scire nō possunt stare simul ꝓpter repugnātiā mediorū in mouendo ⁊ etiā actuum. ¶ Ad illud qꝺ dicit cōtra hoc/

dicendū sicut dictū ē ꝙ licꝫ auctoritas maneat cū medio demonstratiuo vt obiectū cognitū. nō tamē manet vt mediū ꝑ qꝺ credat. ¶ Cū aūt dicitur ꝙ non est ibi repugnantia inter actus scđm euidens ⁊ ineuidens dꝺm ꝙ falsum est. et dato ꝙ fides non faciat euidentiam adhuc sequetur ꝙ faciat ineuidentiam ita ꝙ causa sit directe priuationis. qꝛ opꝫ ꝙ faciat actum euidentem vel non euidentem: ⁊ si faciat nō euidentē opꝫ ꝙ faciat ineuidentem. qꝛ oīs actꝰ cognoscendi ē euidens vel non euidens.
¶ Item etiā q̄litercūqꝫ accipiatur impossibile est ꝙ idē actꝰ numero sit euidens ⁊ nō euidēs. et iō opꝫ ꝙ vel fides faciat actum euidentem vel ꝙ non possit cū eo concurrere demonstrato ad eundē actum qꝛ illud medium facit actū euidentem ⁊ si dicatur ꝙ non facit actum euidentem quātum ad hoc ꝙ sit causa ipsiꝰ euidentie est tñ causa substantie actꝰ q̄ ē euidēs ostensū ē etiā supra qꝺ ē valde friuolū ⁊ hoc i questionis corpore ⁊ qꝺ inducit ꝑ simili nō est simile qꝛ albedo nō facit actum videndi nec potentiam visiuam vel aliquid aliud ad quod necessario sequat cecum vel vidēs sed fides facit necessario actum aliquem quē cōsequit euidens vel ineuidens: qꝛ oīs actꝰ cognoscedi ē euidens vel nō euidēs. ¶ Ad quartā ꝓbationem dicendū ꝙ maior est dubia qꝛ nō sic forte includit scire non esse per se nō tñ sicut credere tale de quo loquimur. qꝛ ad credere de quo loqmur vt dictū ē sequitur posse moueri ad vtrāqꝫ ꝑtē cōtradictionis: nō sic autē per se nosse. ⁊ scire q̄ determinata sunt ad alterā ꝑtem. et ideo ista non repugnant ad inuicē sicut credere repugnat cuilibet eorum. quicquid autem sit de maiore minor non est probata qꝛ principia sciētie subalternate sunt ꝑ se nota i sciētia subalternata quantū ad qꝛ. sed sunt demonstrata i subalternāte quātum ad propter qd. Ad scđam rationē principalem dꝺm ꝙ minor est falsa.

Ad scđaꝫ rōem pꝛīcipalem.

¶ Ad probationē dꝺm ꝙ ꝓprie opinans opinat cū formidine. si aūt aliquis non hñs scientiam. sꝫ tñ mediū ꝓbabile reputet se certū erret sꝫ talis proprie se non habet vt opinans nisi opinio accipiat ꝓ omi cognitione alia a scire ⁊ nosse ꝑ se etiā si cōclusio talis eēt qualē opinās opinat erraret tamē i hoc ꝙ reputaret se certum ꝙ nō sit siue aūt talis opinans dicat opinans siue nō tñ opinio q̄cūqꝫ non stat cū fide: quia opinio vel est cum formidie vel est errones quorū neutrū stat cum fide per hoc patꝫ ad auctoritates Augu. ⁊ Phi. et ad alias similes. ¶ Ad tertiam probationē q̄ ꝓbat ꝙ opinio stat cū fide dicēdū ꝙ de primis ꝓbabilibꝰ ē opinio. ⁊ ꝙ opinio de talibꝰ ē cum formidine. ¶ Ad illud aūt qꝺ dr̄ in cōtrarium dꝺm ꝙ propter prima probabilia crederet aliquis nō sicut ꝓpter oīa certa. sed sicut ꝓpt ꝓbabilia magis. vñ opinio nō ex toto excludit dubiū/ vel formidinē. ¶ Ad quartā ꝓbationē dꝺꝫ ꝙ ratiōes adducte a sacris doctoribus ad ea q̄ sunt fidei non causant scientiam nec opinionē de eis q̄ sunt fidei nec tamē sequitur ꝙ nullam noticiam causēt nec ꝙ frustra adducant. qꝛ causant noticiam fidei acq̄sitē qꝛ tales rationes adducibiles sūt ad ꝓbandum ea q̄ sūt fidei illis ꝗ non habent fidem. vnde tales doctores non vtuntur talibus medijs ad probandum ea que sunt fidei demonstratiue vel opinatiue
¶ Item vtuntur talibus medijs ⁊ habitibus eorū ad ea que sunt fidei vt obiecto cognito.

Ad tertiā

¶ Ad tertiam rationem principalem dicendū ꝙ minor est falsa. Ad primā ꝓbationem dicendū ꝙ philosophus ad ea que demonstrata sunt per ipsū adducit auctoritates aliorꝝ non ad causandum in ipso vel in quocunqꝫ alio cui conclusio demonstrata est scientiam vel opinionem per auctoritatem. sed ad ostendendum ꝙ dicta aliorꝝ concordant cū dicto suo vt illi qui nō capiunt demonstrationem assentiant ꝓpter auctoritatem. vnde adducit illas auctoritates non ad confirmandum sibi ipsi sꝫ alijs dicta sua. ¶ Ad scđam ꝓbationem dꝺm ꝙ illa rō non probat nisi ꝙ habitꝰ fidei ⁊ scientia possunt stare simul. vel ꝙ vsus vnius potest stare cum altero habitu. non aūt probat ꝙ vsus vtriusqꝫ habitꝰ possint simul stare. ⁊ nichilominus ꝙ possint esse idem actus. de hoc aūt non agitur nec puto ꝙ aliqs hñs scientiam possit vti medio ꝓbabili ad opinandum respectu eiusdē nisi forte habitus esset: per aliquā dispositionem impeditus qꝛ obiectū scibile occurrēs alicui habēti scientiā nō ipeditā natū ē mouere ipm ad sciendū cū q̄ nō potest stare opinio vt dictū est. Ad quartam rationem principalem dicendum ꝙ minor est falsa.

Ad q̄rtaꝫ

¶ Ad ꝓbationem dꝺm ꝙ adueniente demonstratione de his q̄ sunt fidei in illo ꝗ ante de his habebat solam fidē ex tunc non habet amplius vsum fidei quātum ad talia.
¶ Ad illud qꝺ dicunt i contrariū dꝺꝫ ꝙ i talibus respectu taliū demonstratorū nō remanet meritū fidei respectu talium formaliter ita scꝫ ꝙ habeant meritum actus eliciti a fide respectu talium sed in eis est meritum fidei s̄m eq̄pollentiam ⁊ ꝓpter ꝓ̄ptitudinem animi ad credendū si non eēnt scita. ⁊ ꝓpter hoc ꝙ defendendo fidē ꝑ tales rationes ita possunt mereri sicut credēdo si nō haberēt sciētiā.
¶ Illud aūt qꝺ dicitur contra hoc ꝙ. s. plꝰ meret. ꝗ credit. ⁊ habet ꝓmptitudinē aī q̄ ꝗ habet ꝓmptitudinem animi tm̄. Parū valꝫ: qꝛ ꝗ credit ⁊ hꝫ promptitudinē aī plus meret extensiue qꝛ pluribꝰ modis meret nō tamē opꝫ ꝙ plus mereatur intensiue. immo pōt eē maiꝰ meritū i nō hñte aliquā fidē q̄ in habente fidem vt in christo. ⁊ si fiat vis de hoc ꝙ saltem non est in eis meritum fidei respectu talium. dico ꝙ verum ē formaliter et elicitiue vt dictū est: non tamen sequitur quin sit in eis meritum eq̄pollens vel meritum excedens respectu talium.

Ad quītā

¶ Ad quintā rōnē principalē. dꝺꝫ ꝙ ꝑmo saltē impossible ē ostēdere cōclonē eandē nūero eē clarā ⁊ obscurā ⁊ hꝫ h̄ saltē seqt ꝙ ipossibile ē eūdē actū eē scire ⁊ credere tale q̄le dictū ē cuiꝰ oppositū qdā dicūt. ¶ Scđo dꝺꝫ ad maiorē ꝙ maior nō ē euidēs nec forte vera. qꝛ habere noticiam minꝰ perfectam ⁊ noticiam magis perfectam non habentes oppositū modum cognoscendi non est ita impossibile sicut habere noticias habentes oppositum modum nunc aūt cognitio creature ꝑ propriū medium nō dt obscuritatē ꝓprie loquēdo oppositā claritati visiōis gr̄e sꝫ dicit iꝑfectōez siue actū iꝑfectū dispatū. ¶ Tertio dꝺm ꝙ minor est falsa. qꝛ nō ē idē obm̄ formale visiōis btē ⁊ cognitiōis creature ꝑ ꝓpriū mediū. qꝛ obm̄ formale visiōis btē ē eēntia diuina obm̄ aūt creature ꝑ ꝓpriū mediū ē ipa creatura. lꝫ ipa creatura i visiōe beata sit obiectū secundariū.

Ad sextaꝫ

¶ Ad sextā rōeꝫ principalem dꝺm ꝙ illa rō nō concludit nisi ꝙ habitus fidei mansit in raptu pauli cum visione clara: non autem ꝙ vsus fidei in eo manserit et de hoc agitur.

ad septīāꝫ

¶ Ad septimam rationē principalem dicūt ꝙ fides nō dicitur prior

caritate scđm dependētiam vniuersaliter acceptā sed quo ad statum. ¶ Itē quo ad vsū act⁹ volūtat; dependet ab actu intellectus: sed non oꝫ ꝙ actus voluntatis depēdeat determiate ad credere vl' scire vl' videre sꝫ ad hoc vel illō ideterīate: q̄tū aūt ad eē ipsoꝝ habituū dico ꝙ nō depēdent abinuicē q̄n de⁹ possit ꝯseruare vnū sine alio vl' ecōuerso. Quicq̄d aūt sit de posse de facto nulla fides remāebit ī patria etiā q̄tū ad habitū fidei ꝛ huic magis ꝯcordāt dicta sctōꝝ ꝛ ꝙ nichilomin⁹ remāebit ī p̄ria eadē caritas q̄ in via.

3. opinio q̄ ē doctoris ¶ Tertia opinio pōt imaginari videndo tria. primo q̄d circa euacuationē fidei sit hereticū. scđo q̄d verū. tertio q̄d impossibile.

1. cōclusio ¶ Quātū ad primū ē p̄ma cōclusio ꝙ nō videt̄ hereticū nec erroneū ponere de potētia absoluta posse manere fidem in patria q̄ ad actū vel hitū. q2 nichil ē hereticū nisi ꝙ ē cōtra articulos fidei i simbolo apostoloꝝ/ aut ꝯtra sacrā scripturā/ aut contra determinationē ecclesie vniuersalis sicut i simbolo Niceno ꝛ alijs maxime principalibus aut ecclesie romane ad quā ardua dubia fidei referūt̄ quāuis sit cōtra dicta al' q̄ꝝ sāctoꝝ vel determinationem alicui⁹ pticular; ecclesie. q2 lꝫ docēs ꝯtra articlos parisiēn. ex hoc sit ex cōicat⁹: nō tn̄ heretic⁹ nec cōtra dictū aug. vl' Hiero. nisi ī q̄tū ē receptū a tota ecclesia vel romana q̄ est caput ꝛ dat auctoritatem cōcilijs ex q̄ dicere cōtra simbolū athanasij: qđ est ab vniuersali ecclesia approbatū eēt bene hereticū sꝫ ī simbolo neqꝫ ī scriptura nec ī ꝯcilio nec ī decretali ī iur; corpe clausa/ vl' alia ē aliq̄d declaratum de possibili. ꝫ. ꝛc.

2 ¶ Secunda cōcl'o ē ꝙ dicere de facto ꝙ fides remaneat q̄ ad habitū ꝛ actū vl' vtrūqꝫ dū tn̄ cōcedat̄ euacuari alit' ꝛ plusq̄ caritas nō ē hereticū cū scriptura q̄ pl⁹ loq̄t̄ de ista euacuatiōe q̄ alia de pari dicat euacuari fidē scientiā ꝛ p̄hiaꝫ ꝛ linguas de q̄b⁹ nō ē hereticū dicere ꝙ maneat q̄ ad hitū ꝛ actū sicut etiā dicūt illi de p̄ma opiōne ꝫ. ꝛc.

3. ¶ Tertia cōcl'o est ꝙ a ppiq̄us vr̄ heresi dr̄e ꝙ nō possit māere de pōa absoluta q̄ oppositū. q2 ꝯtra art. fidei ē negare deū oipotētē ꝛ ꝯtra scripturā ī multis locis, aut dicere ꝙ de⁹ nō possit cū ē simplr̄ possibile. q2 nō erit ipossibile apđ deū oē verbū sꝫ istud ē simplicit' possibile q2 nō iplicat cōtradictionē. ꝫ. ꝛc.

4 ¶ Quarta ꝯcl'o ē ꝙ eēt hereticū dr̄e ꝙ fides nō excidit nec euacuat̄ nec cessat ī p̄ria aliter nec magis q̄ caritas. q2 hoc eēt ꝯtra itentionē apl'i ꝛ cōmūeꝫ p̄dicationē ꝛ doctrinā eccl'e ¶ Itē dicere ī spāli ꝙ lumē glie ē idē nūero cū fide nec est aliđ q̄ fides ifusa sicut caritas vie ꝛ p̄rie. q2 illđ ē lumē qđ ocl's nō vidit. vl' qđ visio p̄rie nō differt a credere vie specie sicut aliq̄ dicunt ꝙ est idē specie act⁹ caritatis vie ꝛ patrie quāuis illđ nō sit hereticū. q2 adhuc mlti catholici hoc pbāt inferētes per illud ꝙ in actuꝫ caritatis nō pōt cōsistere btitudo eēntialit' q̄ in cor hois nō ascēdit nichilomin⁹ de visione q̄ est tota merces nō lꝫ hoc imaginari vel vt magis ppie dicā opinari. ¶ Secūdo q̄d ē h̄ verū ꝛ q̄d falsum: dōm ꝙ s̄m veritatē fides euacuatur sicut ꝛ spes eēntialiter q̄ ad habitū ꝛ q̄ ad actū i ill' q̄ sunt beati simplr̄. qđ dico ppter paulū ꝛ moysen in quoꝝ raptib⁹ ꝑmāserūt habit⁹ fidei ꝛ spei. hoc autē magis tenet̄ ex cōi doctrina sctōꝝ/ q̄ cōuincat̄ auctoritate canonis vel ratione quacunqꝫ.

¶ Potest tn̄ sic ꝑsuaderi: ī p̄ria nichil ē sup̄fluum q2 de⁹ minus q̄ natura abūdat sup̄fluis sꝫ frustra est vel sup̄fluum qđ est ppter finē quē nō cōseq̄tur: hitus āt est ppt' actū. frustra ꝫ est hit⁹ q̄ nūq̄ exit i actū sꝫ ille act⁹ spei ē ipossis. act⁹ aūt fidei essꝫ sup̄fluus. q2 nullus idiget credere illud qđ clare videt̄ ꝛ sic nō ē necessaria fides ppter credere sicut caritas ppter diligere vel frui. q2 ad btitudinē nō ē necesse nisi videre ꝛ frui. quoꝝ primū ē a lumie glorie. scđm a caritate. ꝛ sic vterqꝫ act⁹ ē necessari⁹ ibi ꝛ ꝑ consequēs habit⁹ ad quoꝝ neutrum valet fides ¶ Si dicat̄. pari ratione sup̄fluit ibi cognitio vespertina ppt' matutinā nichilomin⁹ q2 ipa ē aliq̄lis pfectio nature licet nō eq̄lis ppt' hoc manet. ꝫ a simili de fide ꝛ spe Nō vꝫ q2 natura desiderat suā pfectionē ppt' qđ illud qđ ē simplicit' de pfectiōe nature nō euacuat̄ ppter pfectionē glorie. dico aūt pfectionē nature simplr̄ ī quā fert̄ appetit⁹ nature simplr̄ hoc āt ē scire ꝛ itelligere q2 oēs hoīes natura scire desiderāt nō aūt credere vel opinari nō eñ appeto credere vel opinari aliq̄d sꝫ appeto pfctē cognoscere iō nulla fides nulla opinio ibi erat sꝫ tn̄ virtutes intellectuales q̄ sūt pfectio simpl'r. q2 melius ē eis eē q̄ nō esse simplr̄ ppt' ꝙ sunt in deo. nō sic aūt de fide ꝛ opinione q̄ ī ipfectiōeꝫ incidūt vn̄ nec sūt in deo. Ista aūt rō lꝫ sit pbabilis nullā tn̄ necessitatem hꝫ q2 habit⁹ fidei acq̄site vel ifuse: et habit⁹ opinatiu⁹ ꝛ coꝝ act⁹ sūt q̄dā vere res actuales absolute ꝛ ꝑ ꝯñs dicūt pfectioneꝫ aliquā q̄to aūt habet plures pfectiones tāto ē pfecti⁹. vn̄ ex q̄ pfectio istoꝝ habituū ꝛ actuuꝫ pōt stare cū pfecta gloria vt postea videbit̄ i nullo eā diminuēs videt̄ nichil in mūdo derogare sꝫ actu cumulare ad gloriā si ista ibi iuenirent̄ Et quando dr̄ ꝙ nō sunt ꝑfectio nature. q2 natura non appetit. dōꝫ ꝙ natura semp appetit qđ est meli⁹ dū tamē ē possibile vn̄ de hoc ꝙ natura pōt scire nō ē cōtēta opinari vel credere sꝫ si nō posset clare cognoscere desideraret aliq̄lit' cognoscere sicut dicitur ꝙ desiderabili⁹ ē de altissimis causis vel thopice aliq̄d cognoscere q̄ de vilissimis demonstrare. illud aūt eēt si cognoscere ipfecte nō esset in se aliqua pfectio licet non tanta

¶ De tertio dōm ꝙ de fide possum⁹ loqui dupl'r. vno mō quo ad id qđ est. alio mō quo ad rōeꝫ nomis: put cōiter scti ꝛ philosophi vtūt̄. ꝛ sil'r aliud est loq̄ de potētia absoluta: aliđ de potētia ordiata 3. articul⁹

1. cōclusio Sit ergo hic p̄ma cōclusio. ꝙ loq̄ēdo de fide q̄ ad rōem nois scđm vsum cōiter loquentiū sic non pōt stare in patria: nec quo ad habitū: nec quo ad actū q2 fides accepta p actu est credere qđ nō vides. accepta vero pro habitu est virtus qua creditur q̄ n̄ videt̄ et argumentū non apparentiū. ꝫ scđm hanc rōeꝫ nois inclusā in fide cōtradictio est manifesta ꝙ ipa maneat. q2 cōtradictio est ꝙ illud qđ non vr̄ videatur: ꝛ ecōuerso simplr̄ ꝛ absolute. sed quicq̄d fides credit totū in p̄ria videt̄. ꝫ put fides ē de rebus nullo modo visis inq̄tū hmōi non poīt ibi eē ꝛ sic vno modo pn̄t intelligi omnes rationes ꝛ auctoritates que hoc pbāt sicut illa que dicūt fidē euacuari essentialiter. q2 imperfectio est ei essētial'r put includit ineuidentiam in quid nois. non aūt in quid rei. sicut aliquis diceret ꝙ fides informis de potentia absoluta: nō stat cū caritate. nō q2 eēntia non stet cum essentia: sed quia informitas q̄ est de eēntia fidei vt est iformis nō stat cū caritate: sicut nec p̄uatio cum hitu. ꝛ si aliq̄s vocauerit fideꝫ illud idē qđ vocamus fidē informem fides sic accepta: non staret cum caritate.

2. cōclusio ¶ Secūda ꝯclusio ē: ꝙ loq̄ēdo de fide q̄tum ad id qđ est in habitu vel in actu nō curādo de nomie hoc de potentia ordinata adhuc idē ē dicendū. s. ꝙ ī p̄ria nō pt̄ māere. q2 cū illa p̄ria sit ordiatissima dina sapia nihil pt̄ ibi eē de pōa ordiata nisi ꝙ ibi ē vel erit de facto. de facto āt nō manent ibi hoc. ꝫ nec de possibili sic loq̄ndo ꝛ in hoc sensu pōt itelligi opinio cōtraria cū suis fulcimentis.

3. ꝯclusio ¶ Tertia ꝯclusio ē ꝙ de potētia absoluta cēna hit⁹ fidei sꝫ id qđ ē pōt manere in patria siue pdat nomē suū sicut fides iformis adueniēte caritate siue nō. qđ patet q2 aut ipediret̄ ppt' visionē cause ppter lumē glorie nō ppter visioneꝫ q2 nō plus repugnat fidei infuse visio itellectualis q̄ visio corpalis fidei acquisite sꝫ si habeo fidē acq̄sitā vel opinionē ex multis actib⁹ de aliquo futuro puta eclipsi vel aduētu iudicij q̄n oculo corpali cerno ꝙ prius pl⁹ credebā vl' opinabar nō stati corrūpit̄ i me habit⁹ opiatiu⁹ vl' creditiu⁹ mltis actib⁹ gn̄at⁹: q2 sicut vno actu non pōt generari sic nec vno actu corrūpi. ꝫ a simili in ꝓposito. ¶ Item nec ppt' lumē glorie: q2 nō ē pl⁹ de euidentia ī habitu q̄ in actu sꝫ actus non repugnat vt mō pbatū ē ꝛ patuit in paulo q̄ cū visione habuit habitū fidei ꝛ similit' moyses. ꝫ ꝛ cetera.

¶ Tertio pꝫ idem sic. q2 aut eēt repugnantia formalis int' fidem ꝛ visioneꝫ aut eēt tn̄ virtualis. formalēs nō potest sicut albi ꝛ nigri q2 illa non est nisi illoꝝ que sunt vnū genere. si autem est virtualis illa subiacet virtuti diuine q̄ pōt cōiūgere repugnātiam quancunqꝫ dum tamen nō sit terminorum: sicut maternitatem virginitati et sic de alijs repugnantibus virtuti nature.

4. ꝯclusio ¶ Quarta conclusio. ꝙ de potentia absoluta possunt simul stare act⁹ credendi s̄m id qđ est quicq̄d sit de noīe ī patria ꝛ ipa visio ī eodē respectu eiusdē sic ꝙ sicut diuersi act⁹ sicut cognitio matutia ꝛ vespertina: vt si q̄s accipit hic fidē de aliquo ꝛ nō scientiā ꝛ sic morit̄ ī patria poterit illud credere sicut hic. ꝛ nichilomin⁹ videre i v̄bo. ꝛ similit' de fide infusa respectu credibiliū dato ꝙ fides nō possit facere visionē. q2 licet simplicit' loquendo aliquid nō possit eē visū ꝛ nō visū nec aliq̄d vidēs ꝛ nō vidēs tamen nichil prohibet colorē eūdē eē visū a me oculo aperto ꝛ eē nō visum a me alio oculo clauso vel ceco. nec etiā ipossibile est me eē videntem vno oculo ꝛ nō videntem alio. ꝛ similiter est impossibile deum videri ꝛ nō videri simpliciter ꝛ beatum videre deum ꝛ nō videre. sꝫ videre actu luminis ꝛ non videri vel non videri actu fidei nulla ē cōtradictio sicut nō ē cōtradictio vnū ꝛ idē cognosci clari⁹ cognitione matutina: et minus clare cognitiōe vespertina.

Contra. ¶ Contra hoc primo sic. pfectū ꝛ ipfectum in eodē respectu eiusdem se nō cōpatiuntur sicut dispositio noctue: et aquile i eodē oculo. ¶ Responsio lꝫ vna et eadem essentia simplex nō possit eē simul pfecta ꝛ imperfecta sicut eadem albedo simul intensa ꝛ remissa cū i eodē subiecto respectu eiusdē obiecti possunt esse due essentie vna pfectior alia min⁹ pfecta sicut scientia ppt' q̄d ꝛ q2. vn̄ de eodē ꝛ eadē cōclusione hꝫ homo diuersas scientias propt' diuersum medium q̄ se hn̄t sicut magis et minus pfectū. igr̄ dispō noctue ꝛ aq̄le si sint intensio ꝛ remissio potentie visiue non se compatiūt̄ i eodē oculo: q2 eadē eēntia esset simul magis ꝛ min⁹ pfecta. Si aūt essent dispositiones differentes a potentia nec hn̄t aliam ibi formalē repugnātiā simul esse possēt: sꝫ act⁹ credendi et videndi in eodem respectu dei ī patria nō

essent vna essentia sꝫ diuerse. iō simul esse possent sicut cognitio matutina ꝛ vespertina. ¶ Secundo instant de actu opinandi qui non stat cum actu sciendi vbi non valet solutio illoꝝ de prima opinione. s. ꝙ ad rationem opinionis sufficiat scire mediū nō eē necessariū hoc eni cōcurrit in fide infusa ꝛ acquisita ꝛ sic non differret fides ꝛ opinio. ꝛ similit' qđ dicit. ꝙ ad opinionē non requirit̄ formidare de ꝯclusiōe. q2 cū in medio non differāt. q2 vtrūqꝫ idifferēter assentit propt' rationē ꝛ pp auctoritatē. auctoritas ei de qua dubitat̄ non causat fidē. sed opinionē ꝛ econuerso. ratio de qua non dubitatur causat fidem. iō videnť in hoc differre ꝙ vnū cū formidine alteꝝ firmit' fiat assentire enim ppt' mediū quo res videt̄ facit intellectū si videt̄ in se vel scientiam si in alio ꝛ istc assensus semp ē firm⁹: sꝫ assentire ppt' mediū nō faciens visionem i se ꝛ ex se nec in alio ꝑtinet ad fidē si sit cū firmitate ꝛ ad opinionē si cuꝫ formidine. ¶ Ad argumentū ꝫ dicendū ꝙ nō ē simile. q2 formale ī fide ē firmitas ī euidentia auteꝫ accidit sꝫ formidare ē formale in opinione ꝛ ppter hoc credere stat cū visione. q2 ppt' hoc ꝙ homo videt nō min⁹ firmit' assentit sed opiari nō stat cū visione q2 nō pōt formidare de hoc ꝙ videt ꝫ licꝫ formidare q̄tū ad quid nois sit de rōne opinionis nō videre tn̄ nō ē de rōe fidei sꝫ accidit ei q̄n obiectū ē absens ita ꝙ in p̄ria credere essꝫ videre etiā si differt ab actu visionis. q2 lꝫ de⁹ nō possit videri: nisi luie glorie illo tn̄ cōcurrēte videt̄ etiā lumie fidei. sicut i luce stelle videt̄ aliquid sole presente ꝙ sine illo nō videret̄ ꝛ sic videt̄ ꝙ in eodē stet act⁹ opinādi ꝛ eođ mō cū sciret sicut act⁹ credēdi ita. s. vt sint diūsi act⁹ et si de rōe h⁹ ē foridare ꝛ de rōe illi⁹ n̄ videre ꝙ tn̄ n̄ ē veꝝ vt p⁹ dicet̄.

3. instantia ¶ Tertia istātia ē de spe q̄ dicit̄ euacuari sicut fides cui⁹ act⁹ nō pōt manere Dicendū ꝙ q̄tū ad id ꝙ est de facto ꝛ de potētia ordiata dei idē est de fide ꝛ de spe q̄tū ad actū ꝛ habitū. ¶ Item q̄tū ē de habitib⁹ spei / fidei/ et opinionis de potētia absoluta đi parit' possunt remanere sed quātum est de actu spei nō videt̄ ꝙ etiā de potentia absoluta possit manere in patria saltē quātū ad id qđ importat̄ per nomen. sperare enim est futurum sicut ꝛ desiderare. vnde sicut nō potest desiderari habitum sic nec sperari sꝫ si vn⁹ act⁹ nūero qui fuit sperare vel desiderare futurum sit tētio vel quietatio in habito sic quo ad id ꝙ sūt possunt manere in patria nō q̄ ad modum.

5. ꝯclusio ¶ Quinta concl'o ē ꝙ sic nō pōt manere act⁹ fidei ꝙ sit vn⁹ numero cum actu visionis. q2 q̄ differt genere nō possūt eē vnū nūero essentialit'. act⁹ aūt fidei infuse ī genere nature: est idē cū actu fidei acquisite. vn̄ sicut cognitio matutina q̄ ē sup̄naturalis ꝑ essentiam non pōt esse vn⁹ act⁹ nūero cū cognitione vespertina. sic nec cognitio fidei cū cognitione beatifica.

Sꝫ si q̄reret̄ de cognitōe q̄ ē ꝑ scientiā acq̄sitam: et credere qđ ē ꝑ fidē acq̄sitā vtrū possēt eē vn⁹ actus nūero: vr̄ ꝙ sic. si ei sil' eēnt n̄ differrēt nūero. q2 sūt vni⁹ gn̄is. ꝛ sic simul eē nō possent nisi vt vnū sicut ꝫ a luie solis ꝛ stellaꝝ ī die ē vnū lumē claꝝ ī aere ꝙ nō solū quo ad substātiā sꝫ etiam quo ad claritatem est vtriusqꝫ vel vtrorūqꝫ q2 nō dn̄t lux ꝛ claritas ī eodē ꝛ nichil phibet ibi agē stellas cū sole et lꝫ nō sit necesse ꝑꝑ finem si solus sol h̄ eque pfecte faceret cum necesse sit actiuis approximatis fieri actionē sꝫ appropriate posset dici lux eē ab vtroqꝫ claritas a sole q̄ sol⁹ lucē clarā facere poterat: stel-

le vero obscurã solũ ita si simul hñtl de eodẽ scien
tiã fidẽ ⁊ opinionem concurrat illd obiectũ ex tri
b⁹ habitib⁹ eliciet vna cognitio q̃ nõ simlerit eui-
dens ⁊ ineuidẽs formidãs ⁊ nõ formidãs sz erit to
ta euidẽs ⁊ firma ⁊ totũ habebit a trib⁹ hĩtib⁹. q2 ĩ
ea nõ sũt due res vel tres sz vna simplex q̃ a q̃cũqz
ẽ tota vñ ei⁹ euidẽtia erit a fide ⁊ firmitas ab opini
one/sz per accidẽs: sed appropriate euidẽtia erit a
sola scientia firmitas ab illa ⁊ fide substãtia a tri-
b⁹ sed tũc nõ manebit proprietas nõis ĩ opinione
de cui⁹ ratione formali est formidare. ❡ Hoc aũt
probãt illi de prima opinione sicut in ea visũ est du
plicit sz ĩ p̃ma pbatõe videt defect⁹ ĩ maiore q̃ po
tẽtia ẽ ĩdeterĩata respectu ei⁹ respectu cui⁹ hĩt⁹ ẽ
determinat⁹ cõstat q̃ habit⁹ virtuosus ẽ determia-
tus ad bonũ habit⁹ viciosus ad malũ potentia au
tem indifferẽs ad vtrũqz silr ĩ bonis ẽ determiata
ad perfectũ ⁊ ĩpfectũ hĩtum sz habit⁹ determiatus
ad alterũ sicut ḡ ĩtelect⁹ p habitũ remissũ determi
nat ad remisse intelligendũ q̃ tñ de se erit indiffe-
rẽs nec tñ p hoc sequit q̃ hĩt⁹ reissus destruat pfe
ctionẽ ĩtellect⁹. q2 licet nõ cõpatiũt se simlr ⁊ semel
ĩtensũ ⁊ remissũ ĩ eodẽ hĩtu tñ ẽ dispositio remissuz
ad intensum sic diceret aliquis q̃ de ratione fidei ⁊
opiniõis ẽ enigma ad qd intellect⁹ ẽ ĩdifferẽs nec
cũ istis potest videre sz p ista dispõit vt euacuatõe
istorũ videat ⁊ sic dant sibi pfectionem sz impfectã
❡ Secũda etiã sua ratio deficit. q2 illd qd nõ cau
saret absentiam siue presentiam luminosi si tamen
esset causa substantie act⁹ luminis p ɔñs eẽt cã cla
ritatis vel obscuritatis ei⁹ q̃ nõ differũt ab ĩpis si-
cut ipsi supra dixerũt q̃ habit⁹ eo mõ quo ẽ causa
intẽsa ĩ actu ẽ causa substãtie. si ḡ vn⁹ act⁹ eliceret
a luĩe ⁊ a fide q̃ eẽt vtriqz euidẽs eo mõ q̃ vtrũqz es
set cã substãtie esset etiã causa euidentie licet vnuz
p se aliud p accidẽs ⁊ vbi fides ẽ causa act⁹ ĩeuidẽ
tis ĩpa etiã ẽ cã ĩeuidentie eo mõ q̃ hz causam.
Ad rões añ oppõz. Durãdus vbi supra. Ad .1. ❡ Ad argumenta principalia respondẽt illi de p̃-
ma opinione. ad primũ ĩ oppositũ cũ dicit q̃ ĩpossi
bile ẽ q̃ idẽ formale obiectum sit simlr enidẽs ⁊ ĩe-
uidẽs. Dicẽdũ q̃ hoc nõ ẽ verũ si referat ad diuer
sos act⁹. q2 sicut dcm̃ fuit sicut opponũtur euidẽs
⁊ ineuidẽs ita magis euidẽs et minus euidens sz
magis et minus euidens stant in eodem respectu
eiusdẽ obiecti fm aliũ et aliũ actũ sicut dictũ fuit
de cognitione rerũ in verbo ⁊ in proprio gñe quare
eodẽ mõ idẽ obiectũ põt esse simlr euidẽs ⁊ ĩeuidẽs
fm aliũ ⁊ aliũ actũ puta fm actũ fidei ⁊ fm actum
visionis si ponant diuersi act⁹ / si aũt intelligatur
q̃ illud non potest simul esse euidens et ineuidens
scdm eundem actum concedatur. ⁊ tũc ad mino-
rem p interemptionez. ⁊ cũ pbat q̃ assentire rei vi
se ĩ se est assentire euidẽs verũ est. assentire aũt p fi-
dem est assentire ineuidẽs. dicendũ q̃ nõ ẽ verũ vlr
nisi addatur q̃ sit assentire solũ p fidem tunc enim
talis assensus est ineuidens / q̃uis ineuidentiam
per se non faciat fides / ⁊ absentia obiecti in se ⁊ in
sua causa quam absentiã non facit fides q̃uis non
faciat talem presentiam sed compatitur secum taz
absentiam q̃ presentiam. si autem assensus sit per
fidem sed non solum per fidem . sed per aliquid a-
liud quod facit presentiam obiecti vel eam requi-
rit tunc talis assensus ẽ euidens / q̃uis euidentia
non sit a fide sed a principio obiecti assensus tamẽ
talis est a fide eo modo quo assensus est ab habi-
tu inclinante in obiectũ. ❡ Per idem responden
dum est ad sequentes pbationes cũ dicit q̃ assen-
tire p mediũ ĩeuidẽs est assentire ĩeuidẽs: q2 hoc
est verũ si sit p tale mediũ soluz. si autem sit p tale
mediũ cũ alio qd facit vel req̃rit p̃sentiã obiecti.
et sic assentire euidẽs q̃uis euidentia nõ sit a me-
dio ineuidẽti: a quo tñ est iste assensus inclinatiue
❡ Ad secundũ dicendũ cũ dr q̃ ĩpossibile est ali- Ad.2.
quẽ sic esse dispositũ q̃ sit silr determĩat⁹ ⁊ indeter-
minat⁹ ad infallibilẽ veritatẽ. Dicendũ q̃ si intel-
ligat de dispositiõe q̃ est p habitũ / falsum est: q2 vt
ostẽsum fuit in p̃cedẽti q̃stione: habit⁹ fidei ⁊ glie/
opinionis et sciẽtie possunt esse silr: p vnũ tñ itelle-
lectus est determinat⁹ p alterũ nõ. Et iterũ in eo-
dẽ silr stant grauitas ⁊ virtus p quã mouet ad ma
gnetẽ: ⁊ tñ p grauitatẽ ferrum determinat ad mo
tũ deorsum: p aliã autẽ virtutẽ nõ est determinatũ
ad motũ deorsum: sed indifferẽter põt mouere ad
quãcunqz partẽ sicut magnes. igit de dispositiõe
que est fm habit⁹ ppositio nõ hz veritatẽ. Si aũt
intelligat de actu scz q̃ fm eundẽ actũ aliqs non
põt esse silr determinat⁹ ⁊ indeterminat⁹ ad fallibi
lẽ veritatẽ cõcedat: ⁊ tũc ad minorẽ p̃ ĩterẽptionẽ
q2 si actus fidei ⁊ visionis sint vn⁹ act⁹. tũc p istũ
actũ intellectus erit determinat⁹ infallibiliter ad
veritatẽ: sed ñ rõe qua reducit in fidẽ sed rõne p̃ñ
tie obiecti: ita q̃ idẽ actus q̃ est determĩat⁹ põt re-
duci in duo / a quorũ vno habet talẽ determinatio
nem ⁊ nõ ab altero. Verbi grã. q̃titas alba deter
minate disgregat visum: sed ista determinatio nõ
est a q̃titate q̃ põt esse cũ nigredine q̃ congregat:
sed est ab albedine que disgregat: ⁊ disgregare q̃
tum ad hoc q̃ includit vel includere videt nõ so-
lum ergo dependet ab albedĩe / sed etiã a quantita
te. ⁊ similiter est in pposito. ❡ Ad tertiũ cũ dicit Ad.3.
q̃ act⁹ scientie ⁊ opinionis nõ possunt stare simul:
ergo nec actus fidei ⁊ visionis. Nego antecedẽs.
Ad pbationẽ cũ dicit q̃ opinãs formidat / sciens
autẽ nõ formidat. Si intelligat de formidine cõ
clusionis / falsum est. nõ est enĩ de rõne opinãtis q̃
estimet cõclusionẽ posse aliter se habere: sed soluz
q̃ cognoscat cõclusionẽ cõcludi p mediũ nõ neces
sariũ. sed ex hoc nõ sequit q̃ cõclusio nõ sit neces-
saria. sciẽs ergo cõclusionẽ ⁊ habẽs de ea opinio-
nem / nõ formidat de cõclusione sed cert⁹ est: quaz
certitudinẽ hz ex solo medio sciẽtifico ⁊ nõ ex me
dio pbabili. q̃uis ex vtroqz assentiat cõclusioni.
põt ergo formidare de medio pbabili: et non for
midare de medio necessario quia cum sint circa di
uersa nõ opponuntur: sed de cõclusione vera non
est verum q̃ formidet: sed cert⁹ est tñ ⁊ nõ formi-
dãs. Si autẽ de rõne opinionis esset q̃ opinãs de
cõclusione formidaret: tũc ĩpossibile esset aliquẽ
silr opinari ⁊ scire aliquã ɔclusionẽ: sz tũc nõ esset
silr de fide ⁊ sciẽtia / sicut de sciẽtia ⁊ opione: quia
ineuidẽtia nõ est de ratione act⁹ fidei vt probatuz
est sicut ponit scdm hanc viã quam nõ puto verã
q̃ formidare de conclusione sit de ratione opinio
nis. ❡ Ad aliud dicendũ q̃ nõ est simile de actu fi Ad.4.
dei et de actu spei: q2 obiectum spei est bonũ futu
ruz ad quod sequit de necessitate q̃ nõ sit habituz
ppter quod non esse habitũ ⁊ non p̃sens est cõdi-
tio necessario cõcomitãs obiectũ spei. obiectũ au
tẽ visionis est p̃sens ⁊ hĩtũ: q2 nõ ẽ aliud p̃sens eẽ
et hr̃e q̃ videre deũ ĩ se ⁊ ĩmediate. ⁊ ideo ɔditio-
nes visiõis ⁊ spei sũt sibi opposite ⁊ incõpossibiles
q̃ ⁊ actus q̃ req̃rũt in obiectis siles ɔditiones. de

rõne aũt obiecti fidei nõ est nõ eẽ visũ vel nõ p̃sens
vel nõ hĩtũ nec etiã ɔditio necessario ɔcomitãs
vt declaratũ fuit prius sz solũ ẽ de ratione eius q̃
sit aliquod verũ diuina auctoritate propositũ q̃ cõ
dicio non repugnat presentie obiecti vt plenius
dictum fuit. ❡ Ad aliud cum dr q̃ si fides rema-
Ad q̃ntũ. neret q̃tum ad habitum ⁊ actũ in patria ⁊ euacua
ret q̃tũ ad enigma vel impfectionem quã habet in
via sequeretur q̃ tantuz euacuaretur caritas q̃tũ
fides. Dicendũ propt duo. p̃mo q2 necessitas fidei
⁊ actus sui totalit euacuatur in patria quia videnti
nõ ẽ necessaria fides cũ habeat aliquid poti⁹ fide
⁊ ob hanc causam xp̃s qui ab instanti cõceptionis
sue fuit beatus nõ ponit habuisse fidem q2 nõ fuit
ei necesse cũ haberet visionẽ. necessitas aũt carita
tis eq̃liter manet ĩ p̃ria ⁊ ĩ via ⁊ ppt hãc necessita-
tem ponit manere in p̃ria non aũt fides q̃ ibi nõ ẽ
necessaria sz dicit euacuari q2 forte de facto euacu
atur cum nõ sit necessaria sicut etiã a principio nõ
fuit data christo ppter eandẽ causam. ⁊ nõ q2 non
possit ibi manere fm habitũ ⁊ fz actũ vt declaratũ
fuit nos aũt querimus de possibili nõ de facto.
❡ Secũdo q2 pfectio ⁊ ĩpfectio caritatis ⁊ act⁹ ei⁹
ĩ via ⁊ ĩ patria ẽ solũ fm intensũ ⁊ remissum. ⁊ q2 se
cõpatiunt in eadez re scdm speciẽ. ideo caritas nõ
dr euacuari sed solũ ei⁹ ĩpfectio sicut dr de intẽtio
ne aliarũ formarũ impfectio aũt act⁹ fidei pro statu
vie ⁊ pfectio act⁹ visionis p statu p̃rie nõ se hñt si-
cut intẽsum ⁊ remissũ in eadẽ spẽ sz ĩ diuersis. et iõ
sic euacuat ĩpfectio act⁹ fidei q̃ nõ acq̃rit pfectio
eiusdẽ act⁹ fz eundẽ habitũ sz scdm aliuz puta fm
lumen glorie. ⁊ iõ nõ dicitur manere vel pfici sicut
caritas. Per hunc modũ respondendũ est ad mlr-
tas auctoritates Augustini. Gregorij. Ricardi.
Hugonis de sancto victore q̃ vident dicere q̃ fides
⁊ act⁹ ei⁹ nõ possunt mãere ĩ patria. q2 aut loquũt
vt credo de fide nõ fm se ⁊ absolute sed prout facit
ad meritũ ⁊ respicit statũ vie p quo semp habet e-
nigma adiũctũ qd non erit in patria. aut q2 fides ⁊
actus eius non erunt necessarij in patria apl̃s eniz
Heb. xi. dicens ẽ argumentũ nõ apparentiũ sic lo
quit de fide. s. put facit ad meritũ ⁊ nõ absolute q̃
patet ex hoc q̃ in eodẽ capitulo dicit q̃ sine fide im
possibile ẽ placere deo. constat aũt q̃ beati placerẽt
deo pl⁹ q̃ viatores ⁊ ita scdm dictũ apostoli in he
reticis eẽt fides ⁊ act⁹ ei⁹ sicut ĩ viatorib⁹ nisi di-
cat vel intelligat de ɔplacentia p meritũ ad quod
necessaria ẽ fides ⁊ ad hunc sensũ exponit mgr̃ sen
tentiarũ predictũ verbum dicens q̃ fides est argu
mentum. s. conuinctio non apparentium q2 si ratio
nabiliter ponitur fides conuincitur q̃ aliqua sunt
non apparentia: non quia fides non possit stare q̃
tum est de se cum apparentibus. sed q2 nõ ẽ necessa
ria ⁊ q̃ frustra eẽt ponere fidẽ vbi habem⁹ visionẽ.

❡ Distinctio. 32. ❡ Questio. 1.

Primum Circa tricesimã secundã disti-
ctionẽ q̃rũtur tria. Primũ est
vtrũ dilectio qua de⁹ diligit
creaturã ab eterno faciat creatu
rã ab eterno habuisse aliqd eẽ
eẽntiale reale ab eterno distictũ
ab eẽntia diuina Secũdo q̃rit
vtrũ eadẽ dilectio eterna faciat
creaturã ab eterno hũisse eẽ af-
firatũ vl negatũ q̃tũ ad esse p̃dicamẽtale ⁊ logica
le. Tertio, vtrũ eadẽ dilectio faciat creaturã ab eter
no habuisse eẽ potentiale. ❡ De primo arguit ⁊ vi
det q̃ dilectio dei q̃ ab eterno dilexit creaturã ponat
causaz eternã fz oẽz suã essentiã. q2 posita cã ĩ actu
ponit effect⁹ in actu scdo phĩsi. sz dilectio dei ẽ actu
ab eterno q̃ est causa bonitatis ⁊ per ɔñs entitatz
creaturarũ. q2 entitas ⁊ bonitas cõuertunt. ḡ enti-
tas ⁊ bonitas creaturarum fuit actu ab eterno.
❡ Contra. q2 solus deus hz immortalitatem ⁊ eter
nitatẽ q̃ nõ eẽt si creatura hẽret aliqd eẽ ab eterno. In oppm̃
❡ Responsio. de ista q̃stione sũt tres opiniones.
❡ Prima dicentiũ q̃ res habent triplex eẽ. s. esse Respõsio 1. opĩo hẽrici q̃libe. i. q. septia
cognitũ qd est eẽ diminutũ q̃tũ ad rẽ que hz eẽ co
gnitũ apud aĩam. Aliud ẽ extra eẽ in effectu in sin-
gularibus. Tertiũ est esse absolute id qd ẽ res essẽ
tialit ⁊ vocat ab eis eẽ eẽntie. Dicunt ḡ q̃ creatu-
ra habuit ab eterno non solum eẽ cognitũ sz etiaz
eẽ reale eẽntie diuersũ realiter ab eẽntia diuina ab
eterno ⁊ dicunt q̃ de⁹ scdm ratiõnẽ cause exẽplarz
q̃ ẽ exemplar eẽntias rerũ ab eterno representans
dat creature ab eterno eẽ eẽntie. Secundum vero
rationẽ cause efficiẽtis dedit ei ex tempore eẽ exñ
tie in effectu. Probatur autẽ quatuor rationibus
q̃ creature habeant verum eẽ reale eẽntie actu di-
uersum ab eẽ diuino ab eterno. Primo sic. illud qd ẽ
verũ obiectũ intellect⁹ diuini ⁊ ab eo cognoscitur
vt quoddã exẽplatũ et ydeatũ hz verã q̃dditatẽ q̃
possit eẽ verũ obiectum ĩtellect⁹ ⁊ illã ẽtitatẽ oz eẽ
aliã ab entitate diuia cũ ydeatuz nõ possit eẽ ydea
nec exẽplatũ exẽplar sz creature sic ab eterno cogno
scãt a deo. ḡ. ⁊c. ❡ Scdo q2 fm Aug. nõ aliter co
gnoscit de⁹ facienda ⁊ facta sed deus cognoscẽdo
res fctãs cognoscit q̃dditates earũ veras alias a
q̃dditate sua. ḡ et sic ab eterno silr cognoscendo
res faciendas cognouit veras quidditates earuz
alias a q̃dditate sua. ❡ Tertio sic. nã creature ab
eterno intellecta a deo aut ẽ ab eterno alia ẽtitas
a diuiã aut nõ. si sic hẽtur ppositũ. si non ẽ ideo q̃ ip
sa eẽntia diuina cũ entitas creature vere dicat ab
eterno creabilis eẽ seq̃ret q̃ etiã eẽntia diuina eẽt
creabilis qd ẽ impossibile. ❡ Quarto sic. diminu
ta entitas nõ ẽ vera ẽtitas sz si creatura nõ hẽret ab
eterno nisi esse cognitũ ita q̃ non haberet realẽ en-
titatẽ ab eterno tunc diminuta entitas fieret vera
entitas q̃ñ creatura fuit fctã ĩ eẽ reali. ḡ creature
nõ hñt tñ eẽ cognitũ ab eterno immo eẽ reale eẽn
tie ĩ ppria nã. ❡ Quicq̃d aũt sit de veritate ɔclo-
nis ad istas rões alij rñdent ❡ Ad primũ dicũt q̃ Solutio rationum iã factarũ.
illd qd de⁹ ĩtelligat ab eterno ĩtelligẽdo creaturã
siue ipsa creatura intellecta est verum ens reale ab
eterno nõ. in actu sed ĩ potẽtia nec aliã entitatez re
quirit creatura ad hoc q̃ sit talis qualem eam de⁹
ab eterno intelligit ⁊ similiter ydeatum ⁊ exempla
tum est alia res ab ydea ⁊ exemplari ab eterno. nõ
in actu sed in potentia / sicut enim aliquid habet eẽ
in actu et in potentia ita et differre vel distingui
in potentia et in actu. ❡ Ad secundum dicendum Ad scdm.
q̃ deus non aliter nouit facta et facienda quantuz
est ex parte sua: quia eodem actu et per idez me-
dium q̃ est essentia sua omnia nouit preterita pre-
sentia et futura. ex parte tamen rerum aliter dici-
tur nosse factum et sciendum. ita q̃ ly aliter. non
determinet intelligere dei sed rem intellectam. cõ
stat enim q̃ nunc intelligit antichristum nascitu-
rum. quando autem actu existet non intelliget ip-
sum nasciturum sed natum. et similiter ab eter-
no intellexit res esse futuras: et esse tantum

in potentia sed i tēpore intellexit eas eē i actu ita
ꝙ alit itellexit eas ab eterno ꝛ in tempore ſm ꝙ ly
alit determinat res itellectas ꝛ creatas nō aūt in-
tellectū dei ꝙ de⁹ itelligendo creaturas sic ꝛ sic in
tellexit eas non actu intelligendi alio modo se hñ
te sȝ intellexit res alit se hñtes. ¶ Ad tertiū dōm
Ad.3. ꝙ natura creature a deo ab eterno intellecta ē aliō
a deo nō in actu sȝ i potentia et hoc sufficit ad hoc
ꝙ creabile nō sit creator. naȝ creabile nō dicit ꝙ est
actu p creationē sȝ per creationem natū ē eē. nec dr
creabile ab aliqua potētia passiua creature creata
q̄ sit ab eterno sȝ a potētia creatoris. ¶ Ad q̄rtum
Ad q̄rtū dōm ꝙ qñ sit domus vel creature res prius intel-
lecta non ponitur ꝙ esse cognitū siue eē diminutū
rei qd ē cogitio fiat res extra postea sȝ ponitur ꝙ
illa res que fuit prius cognita ꝛ que nullum esse a-
ctu habebat nisi esse cognitum erat tñ vera res in
rerum natura in potentia sit realiter ita ꝙ quando
deus facit creaturam prius actu non existentem
esse actu non facit ꝙ ens tm̄ rationis sit ens reale
sed facit ꝙ ens reale i potētia sit ens reale in actu
Nec valet ꝙ dicunt quidā volētes exponere p̄di-
ctam opinionem ꝙ creatura prout respicit ab eter
no deum vt causam ꝛ vt potentiam productiuaȝ sic
habet esse reale distinctū ab eē diuino ab eterno ꝙ
obiectum potentie productiue siue cause est aliud
re a causa. qꝛ istud non concludit creaturam eē ha
bere reale i actu ab eterno sed tātum i potētia. ad
p̄dictā aūt potentiam sequitur hr̄e eē reale i actu
cum ponat creaturam in esse essentie constitutam
p diuinū exēplar hr̄e relationē realē i actu ad exē-
plar ꝙ esse non potest nisi essētia creature ponatur
i actu ꝛ i esse reali ab eterno. qꝛ qd nō est actu non
potest referri actu. ¶ Unde est secunda opinio ꝙ
2. opinio De fonti b⁹quolib. 3.q.1.ꝛ.2. duplex ē esse rei vnū scȝ apud aīam qd dicit esse di
minutū ꝛ istud esse nihil aliō ē q̄ȝ cognitio rei extrā
apd intellectū ꝛ dr esse diminutū. qꝛ non ponit. in-
q̄ȝtum huiusmōi aliqd eē reale cognitū i prop aīā
ꝛ q̄ȝtū ad istud eē habēt creature eē i actu ab eterno
si esse actu cognitū qd nō ponit aliquid aliud q̄ȝ co
gnitionē diuinā que licet i se sit realissima ꝛ pfectis
sima entitas dr tñ ꝙ creatura ſm eā hȝ esse diminu
tū ꝯsiderando eā vt cognitio ē tm̄ ꝛ non vt est cā. qꝛ
vt sic nō ponit aliqd esse reale creature neqȝ i actu
nec in potentia. ¶ Aliud est esse rei i ppā natura
ꝛ hoc distinguit. qꝛ aliquid pōt esse in actu ꝛ i potē
tia dupliciter. vel tantum i potentia agētis de ni
chilo pducentis ꝛ sic omnes creature fuerunt ab
eterno i potētia. s. i potētia creatoris. Aliomodo
pōt eē in potentia passiua q̄ est pars intrinseca rei
ꝛ in potentia actiua naturali ei correspondēte. ꝛ sic
sūt i potētia res ex tempe: sicut dicit rosa i hyeme
eē in potētia. in actu aūt nulla creatura fuit ab et-
no nec q̄ȝtū ad eē eēntie āt qdcūqȝ eē reale ppe na
ture. ꝙ aūt creatura nō habuit aliqd eē reale ab et
3 no confirmāt decem rōib⁹. ¶ Prima ratio talis ē
qꝛ creatio ſm hoc non esset facere res de nichilo qꝛ
illud qd ē vere et realit substantia sicut ipi ponunt
de creatura ab eterno est vere ꝛ realiter aliqd sȝ ꝙ
est aliquid realiter in actu q̄cūqȝ reali anq̄ȝ fiat nō
fit ex nichilo. ḡ creatura non potest creari vel fieri
ex nichilo ſm istā positionē. ¶ Sed dicunt ꝙ scdȝ
quod ly ē. est tertio adiacens creatura est aliquid
ab eterno sȝ ſȝ ꝙ ly est ē secūdo adiacens creatura
simpliciter non est ab eterno. Sed istd non valet:
qꝛ qñ ē predicat tertio adiacēs si illud tertium nō
dicat ens diminutū lȝ iferre eē simplr. sed eē reale
substantie nō dicit eē diminutū. ḡ de eo qd ē vere
substantia lȝ inferre eē simplr. ¶ Secundo p istaȝ 1
pōnem p creationē nō acqrit creature nisi illd qd
addit esse existentie sup essentiam ꝛ eē essentie sed
hoc est scdm auctorē dicte positionis pur⁹ respect⁹
ḡ p creationē non acquiritur nisi purus respectus
¶ Tertio seqt vlteri⁹ ex hoc ꝙ p creationē nichil
pducat. qꝛ p actionē aliquā non pōt pduci pur⁹ re 3
spect⁹. sȝ optet semp dare aliqd obiectū ad qd ꝯse
qt respectus. sed scdm istā positionē non pōt dari
aliquid absolutū pductū vel constitutum p crea-
tionē ḡ seqt ꝙ p creationē nichil pducatur.
Maior probat a simili. ad cui⁹ euidentiā sciendū
ꝙ cū creatura constituta sit ab eterno i eē essentie
tñ ſȝ ratōnē intelligendi oportuit eā pri⁹ intelligi
nō eē ſm p̄dictū eē q̄ȝ hr̄e p̄dictū eē eēntie ꝛ acq̄si-
uit illud eē essentie actione siue pductione eterna
p causā extra rē sicut posuit phs mundū fuisse ab
eterno. et tñ prius ordine nature hr̄e nō eē q̄ȝ eē et
sic in pductione ista pducta fuit ipā q̄dditas vel
essentia q̄ est q̄d absolutū ꝛ ad ipam cōsecut⁹ est re
spectus q̄ imptat p esse eēntie. ḡ a simili si p creati
onē dȝ aliquid acquiri oȝ de re aliq̄d absolutū cō-
stitui per ipam ꝛ sic pȝ maior. Minor silr probatur
qꝛ in creatura nō ē aliq̄d ꝙ sit absolutū nisi ipā q̄d
ditas siue eēntia scdm se ꝛ absolute accepta.
¶ Preter enī istā quidditatē non est i ea scdm au-
ctorē p̄dicte pōis nisi eē eēntie. qd addit supra q̄d
ditatē respectū ad cām exēplarē et eē existentie ꝙ
addit respectū ad causam efficientē p creationem
non acq̄rit nec constituitur ipā quidditas creatu-
re ſm se cū sit iā cōstituta p causam exēplarē. ergo
non potest dari ſm istā pōnem aliquid absolutum
constitutū siue productum p causam efficientem
in creatione. ¶ Si dicatur ꝙ ipā eēntia ſm
suam totalē entitatē sit res creatiōis sub rōne esse
existentie.
¶ Contra. sicut respect⁹ non est per se teri⁹ alicu-
ius productionis ita nec potest esse aliquid inclu-
sum infra p se terminū productionis. qꝛ respectus
non est ipsum p se pductum sed est quid cōsequens
ad pductum sȝ si totalis entitas eēntia acquirere
tur p creationē vt sub ratione eē existētie respect⁹
qui p esse existentie importatur includeretur in p
se producto. ergo non valet predicta responsio.
¶ Si dicatur ꝙ in creatura sunt duo absoluta sci
licet. essentia ꝛ existentia ꝛ duo respectus scilicet
esse essentie. ꝛ esse existentie. Non valet. quia pont
tur falsum. quia essentia et existentia non sunt di-
uersa inquantum huiusmodi. vnumquodqȝ enim
q̄ȝtum habet de essentia tantum habet de existen-
tia et q̄ȝtum de esse tantum de existere et sicut vnū
diuiditur in substātiam ꝛ accidens in potentiam ꝛ
actū ita ꝛ reliquū. sic igr cālitas p̄ma. s. cālitas exē
plaris hȝ aliqd absolutū ad qd terminet. sȝ cālitas
efficiētis q̄ dr cālitas secunda nō ſm hāc pōnem.
¶ Quarto. qꝛ exēplatū qd ē eēna est illd per cui⁹ 4
participationē indiuiduū hȝ esse existentie sȝ pone
re illud p cuius pticipationē habȝ idiuiduū eē re-
ale nō existente indiuiduo est peius q̄ȝ ponere yde
as platonis subsistētes per quarum participatio-
nem ponebat idiuidua esse. ergo hec positio est pe
ior platonica.
¶ Quinto. quia licet effectus possit esse sine ma- 5
teria vel causa materiali vt patet i angelis: nō tñ

potest esse reale i actu siue causa efficiente. ḡ pōere
creaturā est effectū alicui⁹ q̄ȝtū ad suū esse reale a-
ctuale scdm causā exēplarē ꝛ nō habere causā effi-
6 cientem est inconueniens. ¶ Sexto. qꝛ sicut alibi
ostensum est causā exēplarē optet eē causā efficiētē
nā cū nō sint nisi quatuor cāe scdȝ doctrinā oīȝ itel
ligentiū phisicoꝝ scȝ efficiens ꝛ formalis intra q̄
est ps rei et materia. ꝛ finalis oportet omnē causaȝ
reducere ad vnā istaꝝ quatuor. sȝ causa exēplaris
quā ponūt nō pōt esse forma nec materia nec finis
ḡ oportet ꝙ sit efficiēs nec debet distingui ei⁹ cāli
7 tas cōtra cālitatē agentis p intellectū. ¶ Septi-
mo. qꝛ creatura cum habeat esse ab exemplari di-
uino constituit in tali esse p hoc ꝙ a deo p exēplar
tale itelligit sed ſm eos creatura nō potest eē vnū
obiectum intellect⁹ diuini nisi preintelligat hr̄e
vnū esse reale q̄dditatiuū scdm ꝙ sit eius obiectū
verū ꝛ p consequens hȝ tale esse prius nā q̄ȝ itelli-
gatur a deo. ḡ prius habet creatura tale esse q̄ȝ sit i
esse tali constituta quod ē omnino inintelligibile.
8 ¶ Octauo qꝛ si de⁹ nō pōt vere intelligere creatu
rā nisi ipā creatura preintelligat habere suum esse
reale ſm qd intelligitur seqt ꝙ itelligere dei depē
det ab alio a se. Si dicat ꝙ qñ dr deus nō potest i
telligere creaturā nisi ipsa sit qd hoc nō intelligit
causaliter ita ꝙ esse creature sit a deo causa itelli-
gendi eā sed cōsecutiue. qꝛ. s. non potest itelligi qñ
ipsa sit sicut non pōt de⁹ creare creaturam qñ ipsa
sit. Non valet. quia intelligere nō est act⁹ trāsiens
vt creare qd nō possit dici non eē sine altero p ipȝ
in esse reali constituto ꝙ consecutiue se hȝ ad ipm
immo actus manens et suum obiectū siue cui⁹ esse
reali non potest esse intelligit vt mouēs ꝛ vt cā ci⁹
9 a quo depēdet ¶ Nono. qꝛ non min⁹ ē de⁹ potens
ſm rōnē cāe efficientis q̄ȝ scdm rōnes cāe exēpla-
ris. si ḡ potest dare esse reale ſȝ rationem cāe exē-
plāris ab eterno. ḡ ꝛ potuit dare ſm rōem cāe effi-
ciētis eē existētie ab eterno qd est omnino cōtra au
ctoritatē dicte positionis. ¶ Si dicat ꝙ ex parte
creature plus repugnat vnum q̄ȝ aliud.
¶ Contra. qꝛ ſm eos creature repugnat hr̄e esse
existentie ab eterno propt hoc ꝙ hoc habet ab alio
ꝙ eñ habet esse ab alio oportet ꝙ habeat esse post
nō esse: non solū natura sed duratione. qꝛ qd sēper
ē non pōt ab alio habere esse ſm eos sed constat ꝙ
sicut creatura habet esse existentie ab alio ita ꝛ esse
essentie ꝛ hoc ipsimet dicunt. ḡ nō pōt creatura ha
bere istud esse reale ꝛ in actu distincto a deo ab e-
terno. vel si pōt hoc eē hr̄e ḡ et aliō scȝ eē existētie
¶ Decimo. qꝛ sicut deus intelligit ab eterno vere
10 essentiā creature ita ꝛ eius existentiam si ḡ eēntiā
creature a deo intelligi facit creaturā hr̄e eē reale
ab eterno ſȝ eē essentie ita intelligi ab eterno scdȝ
suā eēntiā dat ei eē reale ab etno q̄ȝtū ad eē exñtie.
¶ Si dicat ꝙ ex hoc ꝙ essentia intelligit hr̄e esse
essentie sic ꝙ essentia ē essentia nō tamē ppter hoc
seqt ꝙ essentia sit simplr: sic etiā nō seqt existētia
dȝ itelligi. ḡ existentia est. Non valȝ. qꝛ saltē ſȝ ꝙ ē
ponit tertio adiacēs. sicut ad intelligi essentiam
creature seqt eā eē ſm eē essentie. ita seqt eā eē ab
eterno scdȝ eē existentie. qꝛ ei⁹ existentia itelligit
ab eterno vnde sicut etiā dicūt aduersarij deū itel
ligere rem ſm eē essentie nichil aliud est q̄ȝ deum
itelligere rei essētiam siue existat actu siue non ita
etiam deum intelligere scdm esse existentie nichil
aliud est q̄ȝ deum intelligere rei existentiam siue

existat in actu siue non. Et ideo non sequitur deus
intelligit rei existentiam. ergo essentia vel existē
tia simplicit: tamē si ad intelligere rei essētiam se-
quit eā esse in propria natura i esse reali ſm esse es
sentie ita ad itelligi exñtiā rei sequit i eē eēntialr
ſm eē exñtie. Et ideo optet dicere ꝙ ad hoc ꝙ res
vere intelligatur nō oportet ipsam rem esse i actu
i propria natura ſm esse reale essentie vel existētie
sed sufficit ꝙ aliqua ei⁹ similitudo eā rep̄sentans
intellectui sit presens intellectui et ideo cū diuina
essentia sit similitudo perfectissime representans
omnia ad hoc ꝙ omnes creature intelligant ab et
no non requirit aliquod esse actuale reale ipi⁹ cre
ature sed sufficit essentia diuina in qua omnes cre
ature representantur. Augustinus etiam super il
lud. Hebre. 11. vt ex iuisibilibus. ꝛc. et super Gene.
libro quinto capi. 40. Ansel. monol. 33. cap. dicūt
creaturā non habuisse aliquod eē reale actuale anī
mundi creationem nisi esse in sapiētia dei qd est eē
cognituȝ. ꝛ eē in eo sicut in arte pductiua qd est eē
in potentia agentis p intellectū. ¶ Un̄ etiā dnt
ꝙ eē creature qd habet anteq̄ȝ sit non est aliud q̄ȝ
eēntia diuiā q̄ est vita qꝛ nulli eē actuale hȝ: preter
eē cognituȝ quod est ipsa noticia dei de creatura/ ē
tamē in potentia res alia a deo ab eterno ita ꝙ si-
cut habet eē reale in potentia ab etno ita hȝ eē di-
stinctū ab eē diuino. ¶ Tertia est opinio dicentiū 3. opinio
ꝙ prima opinio est impossibilis et falsa. ꝛ q̄ȝtum
ad modū ponendi. quo ponit creaturam hr̄e eē es-
sentie reale propt respectum ad exēplar: ꝛ habere
eē existentie propter nouū respectum ad deum vt
ad causaȝ efficientem ꝛ q̄ȝtum ad ipsā positionem
q̄ ponit creaturam habere eē eēntie ab eterno.
¶ Contra primū adducit tres ratōes: q̄ꝝ p̄ma ta
lis est ex hoc ꝙ aliquid habet eē rōnis mere. nō hȝ
aliqd eē reale sed habere respectum ad exēplar cu
i⁹ scripta cā effectiua ꝛ ei⁹ cālitate ē mere hr̄e esse
rationis. ḡ creatura ex hoc ꝙ habet talem respe-
ctum ad exēplar nō habet ad eē reale Minor patȝ
p illud quod dictū ē in q̄stione de esse ꝛ essentia.
Maior patȝ etiam de facili. qꝛ dictio exclusiua ad
dita vni eoꝝ que ex opposito diuiduntur excludit
reliquū sed eē ratiōis ꝛ eē reale diuidunt ex oppo
sito vt patȝ p phm. 6. metaphi. ḡ ex hoc ꝙ aliq̄d hȝ
eē rōnis tantum non hȝ aliquod eē reale. qꝛ habe-
re eē rationis tantum excludit eē reale.
¶ Secūda ratio talis est. nulla actio realis qua 2
aliquid pducitur termiat ad solum respectū pdu
ctione scilicet reali. sȝ si creatura haberet eē eēntie
reale ab eterno ꝛ actuale creatio creature termina
ret ad respectū tantuȝ. ḡ ipossibile est creaturā hr̄e
aliquod eē reale actuale ab eterno.
¶ Utrāqȝ pbo et primo p̄mā. qꝛ ſm philosophū
5. phisicorum. in ad aliquid non est motus vl muta
tio hoc aūt nō est nisi quia actio realis productio
nis alicuius non termiatur ad respectū solū. ḡ. ꝛc.
¶ Maiorem probo quia in creatura nichil aliud
est nisi vel esse essentie tantum/ vel esse existentie
simlr cū eē eēntie. sed ſm pōnē predictā esse existen
tie nichil addit super esse essentie nisi solum respe
ctum ad agens. ḡ si creatura ante suam creationē
habet esse essentie reale actuale eius creatio nō ter
minabitur nisi ad solum respectū ꝛ sic patet minor.
¶ Si dicas: ꝙ creatio terminatur ad essentiam
vt est sub respectu non valet. quia ad illud solum vt
ad formalē terminat actio quod non presupponit

actor sed ꝑ ipsam acqrit sicut qñ homo fit alb⁹ albedo est principalis et formalis terminus qui acquirit per dealbationẽ et non ꝓsupponitur. sed si creatura hꝫ eẽ eẽntie reale actuale añ suã creatõeꝫ esse essentie creationi ꝓsupponit nec ꝑ eã acquirit ꝫ adhuc stat ꝙ solus respectus sit formalis termi⁹ ad quẽ terminat creatio ⁊ si dicat creari ad essẽtiã sub respectu hoc erit ratiõe respectus formaliter.
5 ¶ Tertia ratio talis ẽ eẽntia ⁊ esse exñtie scđꝫ auctores ꝓdicte põnis dr̃t sicut cursus ⁊ currere. ẽ curs⁹ nõ pt eẽ sine currere nec ecõuerso. qꝛ ĩpossibile ẽ cursũ esse nisi aliqs eo currat ⁊ impossibile etiam ẽ aliquẽ currere nisi aliquo cursu. ꝫ a simili eẽ essentie nõ potest esse sine esse existẽtie nec ecõuerso sed nullus põit creaturã hẽre esse essentie ab eťno nisi solũ in potentia. Ipsã aũt positionẽ ĩ se imꝓbant sic illud qđ ꝓducit nullo sui ꝓsupposito nullũ esse reale habet ante suam ꝓductionẽ nisi tãtũ in potentia sed creatura producta est in creatione nullo sui ꝓsupposito. ergo creatura non habuit aliquod esse reale añ suam creationẽ nisi tm̃ in potentia. Utramꝫ assumptã ꝓbant ⁊ primo. primã qꝛ illđ cui⁹ aliqđ eẽ reale ꝓcedit suã ꝓductionẽ ꝗ̃tũ ad aliqđ sui suppõit suc ꝓductõi. sꝫ illđ qđ ꝗ̃tũ ad aliqđ esse reale ante suam productionem presupponit non de nouo ꝓducit. tunc ꝫ si eẽ in sui ꝓductione de nouo producatur nichil sui presupponitur et hoc fuit maior. Maiorem probo. qꝛ creatio simpliciter dicta que est productio tocius entꝭ in hoc differt ab aliis factõnibus ꝙ illud quod fit per creationem dicitur fieri ex nichilo sed fieri sic ex nichilo non est aliud nisi fieri nullo ꝓsupposito quia per hoc alie factiones differunt a creatione. quia illud quod fit per eas fit aliquo presupposito ergo per oppositũ creari qđ est fieri ex nichilo erit nullo presupposito ergo creatura in sui productione vel creatione producta ẽ nullo sui presupposito
¶ Preterea. quecunꝫ sunt inseparabilia vnum non potest esse sine alio ꝫm esse essentie et esse existentie sunt inseparabilia magis ꝗ̃ proprietas: et per se passio et suum subiectum. ergo vnum nõ põt esse sine alio sed scđm omnes esse existentie non est ab eterno. ergo nec esse essentie rerum et per consequens non habet aliquod esse reale ab eterno.
¶ Sic ergo dicũt ꝙ creatura nullum esse reale actuale habuit ab eterno sed solũ in potentia non q̃cunꝫ sed solum in potentia actiua creantis.
Contra. ¶ Sed obiiciunt tripliciter contra se ⁊ soluunt ꝓmo sic ꝙ creatura habuit aliquod esse reale ab eťno. qꝛ relationes exemplaris ydee creature que in deo sunt ab eterno oportet terminari ad aliqđ aut ꝫ ad deum aut ad creaturam. nõ ad deum qꝛ tunc deus esset exemplatum ideatũ ⁊ creabile qđ ẽ impossibile ꝫ oportet ꝙ terminetur ad creaturam qđlibet istoꝝ sed nõ possent tales relationes ab eťno terminari ad creaturam: nisi creatura aliquod eẽ reale haberet ab eterno. ergo et cetera.
¶ Preterea si creatura non habuit aliqđ esse reale ab eterno sed tantum esse rationis sequeretur ꝙ deus faciendo creaturaꝫ in esse reali de nouo faceret de ente ratiõis ens reale qđ est impossibile ꝫ ⁊ cetera. ¶ Tertio. qꝛ ab eterno deus intelligendo creaturam si non intellexerit ab eterno aliquod eẽ reale creatum intellexit autem postea. ergo si creatura non habuit aliquod esse reale ab eterno de⁹ de nouo aliquid intelligeret quod prius non intellexit: qđ est inconueniens
Solutio. ¶ Ad ista aũt respondent per ordinem.
¶ Ad primũ dicũt ꝙ relationes exẽplaris ydee ⁊ creatiui terminantur ab eterno ad creaturaꝫ sicut ad correlatiuum illorũ. ⁊ qñ tu dicis ꝙ hoc nõ posset esse nisi creatura hũerit aliquod esse actuale reale ab eterno. dico ꝙ nõ est verũ. qꝛ ille relatiões sunt rationis tantum ⁊ sufficit ꝙ relatiuum eis respondens sit ens rationis hoc excepto ꝙ creatiuũ requirit in suo correlatio ens reale in potentia eẽ autem in potentia creaturarum concedim⁹ esse ab eterno. ¶ Ad secundũ dicendũ ꝙ sicut qñ fit ex albo nigrũ agens non facit ꝙ album sit nigrum ꝯiũcti: sed facit ꝙ illud qđ prius erat album postea sit nigrũ. ita etiã nõ oꝫ ꝙ deus faciendo creaturã faciat ꝙ nichil fit ens vel ꝙ ens rationis sit ens reale sed facit ꝙ illud qđ prius non habebat ens reale sed ẽs rõis postea habet eẽ reale nec tñ oportet ꝙ sit in eo ꝙ fit ex albo nigꝝ substernit id subiectũ successiue albedini et nigredini qđ prius fuit albũ et postea nigrum ita etiaꝫ intelligatur essentia creature substerni non eẽ suo añ creationeꝫ ⁊ post creationẽ ipsa esse sed ꝑ hoc solum intelligit ꝙ creatura q̃ nunc est ⁊ habet habitudinem ad durationem q̃ nunc est non habet habitudinem ad durationem aliqꝫ ꝓcedentẽ instans creationis. non enĩ oportet ꝙ illud quod ẽ sbm̃ ꝓpõnis sit realiter substractũ ei quod predicatur vel qđ significatur qꝛ nec semp hoc sigt propositio. s. ꝙ illud quod ẽ subiectũ ꝓpositiõis substernat in re ei ꝑ qđ predicatũ sigtur sicut patet qñ dicit chimera est chimera. ¶ Ad tertium dicendũ ꝙ qñ dicit. ꝙ deus non intelligit aliquid habere esse reale ab eterno sꝫ de nouo. ly ab eterno ⁊ ly de nouo possũt determinare actũ intelligendi dei vt sit sensus ꝙ deus aliquo actu intelligendi non eterno sed nouo intelligat aliquid habere esse reale ⁊ hic intellectus ẽ falsus. ⁊ ꝫm hunc intellectũ ꝓcedit obiectio illa. alio modo potest ĩtelligi ꝙ ly ab eterno ⁊ ly de nouo non determinent nisi esse rei intellecte vt sit sensus ꝙ de⁹ intellectu eterno intelligit aliqđ non habere esse reale actuale ab eterno: sed de nouo. ⁊ iste sensus est verus. ⁊ sic verum est dicere: ꝙ deus intelligẽs creaturam nõ itellexit aliqđ qđ hr̃et eẽ reale actuale ab eterno: sꝫ de nouo ¶ Ad quartũ pꝫ solutio ex dictis
¶ Ad rõnẽ principalẽ dđm ꝙ de⁹ ab eterno dilexit creaturã actu sed diligere est velle bonum alicui voluit autem bonum actuale creature nõ ab eterno sꝫ ex tempore iđ nec ante creauit.

Questio secunda. SEcũdo querit. vtrũ dilectio dei ab eťno diuidit creature eẽ ꝓdicamẽtale ab eťno. ⁊ vr̃ ꝙ sic qꝛ ad eẽ ꝓdicamẽtale sufficiũt duo. s. vnũ materiale qđ ẽ esse ĩ potentia nõ sicut figmẽtũ. ⁊ aliđ formale. s. eẽ ab intellectu apprehensũ q̃ facit vniuersalitatem in reb⁹ sine qua non est ordinatio predicamẽtoꝝ sꝫ res habuerunt eẽ potentiale ab eterno et eẽ intellectum a deo. ꝫ ⁊c. ¶ Contra. qꝛ nõ entis non sunt species nec differẽtie: sed creatura ab eterno fuit non ens. quia de nichilo producta. ꝫ. ⁊c.
Responsio. ¶ Responsio. hic sunt tria videnda. Primo. vtrum aliq̃ propositões precipue ille que sunt per se sicut homo est aĩal. ⁊ huiusmodi sunt vere ab eterno. Secũdo an res habeant esse in genere ab eťno. Tertio an de⁹ ab eťno diligat creaturã

1. opinio Heruei. ¶ Quantum ad primũ sunt quattuor opiniones
¶ Prima est/ ⁊ ponũt eã illi q̃ posuerũt essentias rerum ab eterno/ ꝙ ille ꝓpositiones sunt vere ab eterno oẽs ꝗ̃tum ad esse essentiale actuale/ ⁊ ꝙ verum sit hoiem esse hoiem / et hoiem esse aĩal actu ab eterno. Dicunt ergo ꝙ oẽs sunt vere: qꝛ essentie quo ad esse suũ fuerint ab eterno. esse autẽ tertio adiacẽs ꝓdicat esse essentie nõ actualis existẽtie. vnde sicut ista est nunc vera/ sortes currit: ꝓpť habitudinẽ terminoꝝ ꝫm eẽ actualis existẽtie. sic ista ab eterno/ hõ est aĩal. ꝓpter habitudinẽ terminoꝝ quo ad esse essentie. Nec sequit hõ est aĩal. ergo homo est. ꝫm eos: qꝛ ab esse tertio adiacẽs/ nõ licet inferre scđo adiacẽs: qꝛ hoc esset inferre ab esse ꝫm qđ ad esse simpl'r/ cũ esse essentie nõ sit eẽ simpl'r: sed solũ esse actualis existẽtie. ¶ Confirmat autẽ hec opinio trib⁹ rõnib⁹ quarũ prima talis est: ꝙ tales ꝓpositiones sunt necessarie: sed illud est necessariũ qđ impossibile est aliter se habere. ergo ĩpossibile est q̃n iste ꝓpositiões sint semp vere/ ⁊ ꝑ ꝯñs est ĩpossibile q̃n sint vere ab eterno. Si dicas ꝙ ibi nõ est necessitas absoluta: sed necessitas habitudis terminorũ. ¶ Cõtra. illud qđ depẽdet ab alio nõ põt esse necessariũ: nisi illud de quo depẽdet sit necessariũ: sed habitudo termioꝝ depẽdet ex ipsis terminis. ꝫ ĩpossibile est ꝙ sit ibi necessitas hĩtudis ťmioꝝ/ ⁊ nõ necessitas ťminoꝝ
¶ Preterea necessitas habitudis terminoꝝ videtur esse necessitas ex suppositiõe: sꝫ ad necessitatẽ veritatis ꝓdictarũ ꝓpositionũ nõ sufficit necessitas ex suppositione. ergo in ꝓdictis ꝓpositionib⁹ nõ solũ est necessitas habitudinis terminoꝝ: imo necessitas absoluta terminoꝝ. Maior videt plana: qꝛ necessitas habitudinis termioꝝ est qua posito vno terminoꝝ oportet ponere reliquũ. Minorẽ ꝓbo: qꝛ ad necessitatẽ quã reqrit certitudo sciẽtie nõ sufficit necessitas ex suppositiõe: alioqn de hoc qđ est sortẽ currere esset sciẽtia/ cũ hoc possit esse necessariũ ex suppositiõe. sortẽ eñ currere cũ currit est necessariũ: sed ꝓdicte ꝓpositiones habẽt necessitatẽ quã reqrit certitudo sciẽtie: cum oĩs sciẽtie humane sicut de ꝓdictis ꝓpositionib⁹ vt de ꝓncipiis vel cõclusionib⁹. ergo ad veritatẽ necessariã ꝓdictarum ꝓpositionũ nõ sufficit necessitas
Contra opinionem h e fontibus. qli. 4 q. 2. ex suppositiõe. ⁊ sic patet mior. ¶ Sed fundamẽtũ hui⁹ opinionis est improbatũ ꝑ duas opiones in ꝓcedẽti q̃stiõe. Pretea si esse essentie nõ est esse simpl'r: sed illud dꝛ esse simpl'r qđ habet esse actualis existẽtie/ cũ dico hõ est aĩal. debet intelligi de esse aĩalis ꝫm actualẽ existẽtiã nõ ꝫm esse essentie tm̃. est eñ sensus/ homo est aĩal. i. habet esse aĩale. Esse autẽ aĩale sicut ⁊ qđcũqꝫ est duplex. scꝫ eẽ essentie/ ⁊ esse existẽtie. qđ autẽ ꝑ se dꝛ ⁊ nullo addi
2 to/ stat ꝓ eo ꝑ quo dꝛ simpl'r/ non ꝫm qđ. ¶ Preterea habitudo ꝑ accidẽs causat ꝓpositionis veritatẽ ꝑ accidẽs. sicut habitudo ꝑ se causat veritatẽ ꝑ se. Sicut aũt sunt ꝫm eos essentie substãtiaꝝ ab eterno: sic ⁊ accidẽtiũ/ ⁊ ꝑ ꝯñs habitudo. vnde si ista fuit vera ab eterno/ hõ est aĩal ꝑ se. ꝑ ꝯseq̃ns ista fuit vera ꝑ accidẽs/ homo est alb⁹. vel currit. vel hmõi. qđ est ĩpossibile: qꝛ qđ est aliqđ eternaliter nõ põt esse oppositũ in tpe/ nec oppositũ habere sir̃. qua rõne autẽ hõ fuit albus ab eterno/ ea=
3 dẽ rõne niger. ¶ Preterea sequit / est aĩal. ergo ẽ ens. si autẽ est ens. ergo est. si nõ sequit: da oppositũ. s. nõ ens. hoc aũt est ĩpossibile. s. ens nõ eẽ sicut non ens esse: qꝛ esse est ꝓpriũ entis / sicut nõ eẽ nõ entis/ ⁊ risibile hois. ⁊ sicut sequit / est. ergo ẽ ens. ita sequit / nõ est. ergo est nõ ens. vel nõ est ens. vñ si põt esse ens. ⁊ nõ eẽ poterit esse ens ⁊ nõ ens sit.
Ad rõnes 1. opionis. ¶ Ad rõnes aliĩ respõdẽt. Ad ꝓmũ dicẽdũ ꝙ tales ꝓpositiões sunt necessarie necessitate habitudinis terminoꝝ. ex hoc aũt nõ sequit ꝙ hõ sit aĩal actu ab eťno/ vel ꝙ necessariũ sit hoiem eẽ actu ab eťno: sꝫ sequit ꝙ necessariũ sit semp eo mõ eẽ aĩal quo est hõ. ¶ Ad scđm dicendũ ꝙ ꝓcedit ex falsa imaginatione. supponit. eñ ꝙ dicat necessitas habitudis ťminoꝝ ꝙ ipsa hĩtudo sit q̃dã res in seipsa necessaria esse/ ⁊ ťmini nõ sint necessarĩ/ qđ falsuꝫ est: imo ipsi ťmini sunt necessarĩ necessitate hĩtudinis: qꝛ ĩpossibile est vnũ esse sine altero: ita ꝙ ẽ sensus ꝙ ipsi ťmini ꝫm talẽ modũ necessitatꝭ sunt necessarĩ. ⁊ ly hĩtudo/ dicit ibi modũ necessitatis
¶ Ad tertiũ dicendũ ꝙ nõ est eadẽ necessitas habitudis ťminorũ/ ⁊ necessitas ex suppositiõe: qꝛ illud qđ est necessariũ ex suppositiõe nõ ẽ simpl'r necessariũ ⁊ ex natura rei: sed ex possibili data. nõ eñ est simpl'r necessariũ ⁊ ex natura rei/ sortẽ currere sed ex ista suppositione si currat. illud aũt qđ ẽ necessariũ necessitate hĩtudis est simpl'r necessariuꝫ et ex natura rei. nõ eñ ex aliq̃ suppositiõe ẽ necessariũ hoiem esse aĩal eo mõ quo est hõ: imo ex natura rei: qꝛ ĩpossibile est hoiem eẽ sine aĩali vel q̃n sit aĩal eo mõ q̃ est hõ. Et qñ tu dicis ꝙ immo: qꝛ ista necessitas est ex hoc ꝙ semp posito vno ponit reliquũ. nõ tñ ex hoc ꝙ ponit alterũ ipsoꝝ hñt ꝙ aliud de necessitate sequat: imo ex hoc ꝙ ex natura rei se hñt sic ꝙ vnũ ĩcludit alterũ qñ vniformit accipiunt ⁊ ĩpossibile est vnũ poni q̃n ponat reliquũ. Vñ siue tu ponas aliqđ siue nõ ĩpossibile est nisi vnũqđcũqꝫ eo mõ sit aĩal q̃ est hõ: sꝫ verũ ẽ ꝙ aĩal eẽ actu ĩ tali tpe vl' tali nõ ẽ necessariũ nisi ex suppositiõe q̃ supponit hoiem vel aliã speciẽ aĩa'l esse in aliquo tpe actu. Dicendũ ꝫ ꝙ minor illius rõnis est falsa/ ⁊ ad ꝓbationẽ pꝫ. Et si tu dicas ꝙ ibi nõ videt necessitas absoluta sed magis respectiua/ ⁊ ꝑ ꝯñs nõ eẽ necessitas simpl'r. Dico ꝙ necessitas absoluta põt accipi dupl'r. Uel ꝑ necessitate q̃ aliqđ est simpl'r necessariũ put distiguit necessarium simpliciter contra necessariuꝫ scđm qđ/ et ex hoc possibile. ⁊ ista necessitas dꝛ absoluta: qꝛ simpl'r ⁊ absolute est aliqđ ea necessariũ. Alio mõ potest dici necessitas absoluta ꝫm ꝙ dicit specialem moduꝫ necessitatis simpl'r illa. s. necessitas q̃ aliqđ dꝛ necessariũ nõ in respectu ad alterũ sed in se. et isto mõ necessitas hĩtudis nõ ẽ necessitas absoluta.
2. opinio. ¶ Scđa ẽ opio dicẽtiũ absqꝫ distictione ꝙ ille ꝓpositiões sũt vere semp siue res sint/ siue nõ qꝛ lꝫ hõ ⁊ aĩal corrũpant ⁊ generent: tñ hoc qđ est hoiem eẽ aĩal/ nõ gñat nec corrũpit. ⁊ ideo semp ẽ verũ hoiem esse aĩal/ ⁊ ꝯsĩlia. ¶ Probat aũt cõclusio: qꝛ de quolibet affirmatio vel negatio. si ꝫ hec nõ ẽ ṽa ab eťno/ hõ ẽ aĩal. ꝫ ab eťno erit ṽa/ hõ nõ ẽ aĩal. sꝫ ad nõ aĩal sequit nõ hõ. ꝫ hec ẽ ṽa ab eťno/ hõ nõ ẽ hõ. sꝫ hoc ẽ ĩ possibile: qꝛ ibi enũciat oppositũ de opposito. relinq̃t ꝫ ꝙ ꝓma sit ṽa ab eťno/ hõ ẽ aĩal. s. ¶ Sed ꝯtra hoc dicũt aliĩ q̃cq̃d sit de ṽitate ꝯclusionis ⁊ illarũ ꝓpõnũ. hoc nõ videt eẽ bñ dictũ: qꝛ lꝫ hoiem eẽ aĩal/ vel hoiem esse album/ nõ gñet ꝑ se/ nec corrũpat: tñ ista ṽificari ꝯseq̃nt se hñt ad gñationẽ et corruptionem: qꝛ ab eo ꝙ res est vel nõ est etiã ꝗ̃tũ ad esse reale extra

aĩam correſpõdẽs ↄceptioni vel enũciationi de re
formate ðr cõceptio vel enunciatio vera vel falſa
Et hoc pȝ ꝑ phm in p̄dicamẽtis vbi dicit ꝙ ꝓpoſi
tio q̄ dicit ſortẽ ſedere dũ ſedet eſt v̄a. ſi nõ ſedet ẽ
falſa. ſedere aũt ꝛ nõ ſedere ꝑtinẽt ad eẽ reale: ſed
generatio ꝛ corruptio facit ad eẽ reale ꝛ nõ eſſe. ḡ
verificationes ꝓpoſitionũ enunciatarũ de creatu
ris ↄſequẽter ſe hñt ad gñationẽ ꝛ corruptionẽ/et
ꝑ ↄñs aliter ſe hȝ hõ ad hoc ꝙ verificet̃ de ipſo eẽ
aĩal ante gñationẽ ꝛ poſt/ ꝛ añ corruptionẽ ꝛ poſt.
et ideo videt̃ ꝙ nõ vniformiter ſe habeãt dicte ꝓ-
poſitiones ad veritatẽ qñ res ſunt ꝛ qñ non ſunt.
¶ Arguũt ↄtra ↄcluſionẽ: qr ab eo ꝙ res ẽ vel nõ
eſt ꝓpõ ðr v̄a vel falſa: ſȝ creature de q̄b9 formant̃
dicte ꝓpões nõ habuerũt aliqđ eſſe reale actua
le ab et̃no vt p̄miſſuȝ eſt. ḡ p̄dicte ꝓpões nõ ſunt
Solutio. vere ab et̃no. ¶ Sed ad hoc ipſimet reſpõdent ꝙ
ab eo ꝙ res eſt vel nõ eſt ðr oṙo v̄a vel falſa. verũ
eſt quãtum ad eẽ qđ ꝑ oṙonẽ ſignificat̃. nunc autẽ
qñ ðr/hõ eſt aĩal ab et̃no. vel hõ eſt hõ ab et̃no. nõ
oportet ꝙ accipiat̃ q̄ꝫtum ad eẽ actuale: ſed põt ac
cipi quãtum ad eẽ potẽtiale. tale aũt eſſe. ſ. eẽ i po
Contra. tẽtia actiua dei hȝ creatura ab et̃no. ¶ Vñ aliter
põt argui ꝙ ens ðr ſm q̄d de ente in potentia. vñ
nullo addito dictũ ſemꝑ ſtabit ꝓ ente in actu. vñ
iſta eſt falſa/hõ fuit. vel ab et̃no. qr eſt ſenſus/hõ q̄
eſt actu hõ fuit ab eterno actu aĩal. hoc autẽ ẽ fal-
2 ſum: qr nullã actualitatẽ habuit ab et̃no. ¶ Pre-
terea hõ nõ fuit pri9 aĩal q̄ꝫ ens: ſed hõ nõ fuit ens
anteq̄ꝫ crearet̃/imo nõ ens: qr ex nõ ente fit ens ꝑ
creationẽ. ḡ. ꝛc. ¶ Preterea hõ nõ fuit aĩal añq̄ꝫ
3 ficeret aĩal: qr aĩal fit ex nõ aĩali: ſed hõ nõ eſt fact9
hõ nec aĩal ab eterno ſed ex tꝑe. ḡ hõ non fuit. ꝛc.
¶ Ad illud ꝙ nulla ꝓpõ eſt. verior illa in q̄ idem
p̄dicat̃ de ſeipõ: ꝛ nulla magis falſa illa in q̄ ↄtra-
dictoria de ſeinuicẽ p̄dicant̃. ḡ hec ſemꝑ eſt vera/
roſa eſt roſa. ꝛ ſua oppoſita ſemper falſa/roſa non
eſt roſa. ¶ Solutio. non ens non eſt idem nec di-
Solutio. uerſum/cũ hec duo ſint paſſiones entis. vñ cũ di-
cit̃/ roſa eſt roſa in hyeme: ſm rem nõ ens p̄dicat̃
de nõ ente. ſed ſm rõnẽ ens de ente. vñ oṙo eſt fal-
ſa: qr nõ eſt ita in re ſicut in voce. cũ aũt dico/roſa
eſt nõ roſa. vera eſt: qr eſſe fert̃ ad p̄dicatũ non ad
ſubiectũ. vñ roſa ꝓut tenet ſe ex ꝑte ſubiecti: non
ponit̃ eſſe nec nõ eſſe: ſed ex ꝑte p̄dicati ſic. vñ cũ
dico roſa eſt roſa. ſenſus eſt/ id qđ ſignificat̃ noĩe
roſe eſt ens extra in ſpecie roſe/qđ eſt falſuȝ ꝛ ei9
oppoſitũ verũ: ꝛ qua rõne hec eſt falſa in hyeme/
roſa eſt roſa. eadẽ rõne iſta/ab eterno aſin9 eſt aſi-
nus. ¶ Itẽ iſta nũc eſt falſa/ hõ fuit hõ ab et̃no.
2 qr ſignificat̃ ꝙ res ſignificata noĩe hõ fuit ab eter
no extra vera res i tali natura. ergo ꝛ iſta/hõ ẽ hõ
¶ Ad rõnẽ in oppoſitũ dicũt ꝙ accipiẽdo aĩal ꝓ
aĩali in potẽtia iſta eſt vera/ab eterno hõ eſt aĩal.
qr tũc accipiunt̃ t̃mini vniformiter. hõ eñ nõ põt
ſupponere ꝓ hoĩe in actu ab eterno niſi falſo. ꝛ iõ
ad reddendũ locutionẽ verã oportet ꝙ ſupponat̃
ꝓ hoĩe in potẽtia ab eterno. ꝛ ſic etiaȝ aĩal ad hoc
ꝙ reddat locutionẽ veram oportet ꝙ ſupponat ꝓ
aĩali in potẽtia. ꝛ qñ dicit̃ ꝙ de quolibet affirma-
tio vel negatio vera vel falſa/ cõcedat̃ accipiẽdo
affirmationẽ vel negationẽ codẽ modo. Unde lo
quendo de aĩali in actu ab eterno ꝙ nõ ↄcedit̃ de
hoĩe cui9 negatio debet concedi/ ſcȝ ꝙ homo non
eſt aĩal in actu ab et̃no. ꝛ qñ dicit̃ ꝙ a nõ aĩal ſeq̄-
tur nõ homo. verum eſt accipiendo vniformiter: ꝛ
ideo etiã hec eſt vera/homo non eſt hõ in actu ab
eterno. nec ſequit̃ ꝙ oppoſitũ p̄dicet̃ de oppoſito:
qr affirmatio ꝛ negatio quaruȝ vna accipit̃ ſcdm
actũ ꝛ altera ſm potentiã nõ ſunt oppoſite. ſic au
tem eſt hic. nã qñ dicit̃/homo non eſt aĩal actu ab
eterno/negat̃ eſſe hoĩem actu ab eterno ab hoĩe i
potentia ab et̃no. nã homo nõ põt vere ſupponere
ꝓ aliq̄ q̄ habuit ab eterno actu naturã hũanã niſi
negatiue: vt qñ negat̃ de hoĩe ꝙ ſit hõ actu ab et̃-
no. ¶ Tertia eſt opinio ad eandẽ cõcluſionẽ ꝙ eſ 3. opinio.
ſentia rei create eſt eſſentia ab et̃no: qr q̄ꝫcito fuit
eſſentia intellecta tã cito fuit eſſentia abſolute: qr
eſſe intellectũ nõ eſt eſſe diminutũ ſicut eẽ opina-
tum. ¶ Sed cõtra. ſicut nõ ſequit̃/eſt opinatũ er Contra. 3.
go eſt ens: ita nõ videt̃ ſequi/eſt ens intellectum. opiniones
ergo eſt ens. qr ſicut opinio eſt veri ꝛ falſi entis ꝛ
nõ entis. ſic intellect9 eſt entis in potẽtia ꝛ in actu
q̄ꝫuis eñ nichil intelligat̃ niſi ſm ꝙ eſt in actu cũ
aliq̄d qđ nõ eſt actu in ſe intelligit̃ ꝑ actũ in alio:
vt materia ꝑ formã/effect9 futur9 ꝑ cauſam p̄ſen-
tem eſſe: aut in potẽtia nõ eſt eẽ ita ꝑfectũ ſicut eẽ
actu: imo diminutũ reſpectu ei9. ¶ Preterea q̄ꝫ- 2
uis tãtũ habeat res de intelligibilitate q̄ꝫtum de
entitate. 2. metaphiſicc. ꝛ ſic itellect9 nõ eſt niſi ve
rorũ nec eſt niſi entis: et res habeat q̄cq̄d ver9 in-
tellect9 ſibi attribuit ſiue intellect9 ſit cauſa rei ſi
cut in deo: ſiue econuerſo: vt in nobis: ſiue neutro
modo/vt in angelis: tñ aliq̄d eſt vere intellectũ ꝛ
ſcitũ qđ tñ nõ eſt ens verũ actu in ſe. creature eñ
fuerũt vere ab eterno a deo itellecte ſcite ꝛ cogni
te: nõ tñ fuerũt ſimpl̃r ab eterno. nec ex hoc ſequi
tur ꝙ intellect9 ſit falſoꝝ: qr verũ ꝛ falſum conſi-
ſtunt circa cõpoſitionẽ ꝛ diuiſionẽ/ꝛ nõ circa ſim-
plicẽ apprehẽſionẽ. Vñ intellect9 q̄ non attribuit
rei niſi qđ ei cõuenit eſt ver9 ꝛ nõ falſus. Intelle-
ctus autẽ cognoſcẽs effectũ futurũ non attribuit
ſibi niſi entitatẽ in potẽtia q̄lẽ hȝ vñ eſt ver9 intel-
lect9: qr itellect9 nõ ſolũ eſt entis in actu: ſed etiaȝ
entis in potẽtia: ꝑ aliq̄d tñ in actu. nec pl9 hȝ res
de itelligibilitate q̄ꝫ de entitate ſi intelligat̃: ꝛ eſt
nõ ens actu: qr intelligit̃ nõ ꝑ ſe: ſȝ ꝑ ens actu. nec
intelligit̃ eſſe actu: ſed in potẽtia tm̃. ¶ Preter- 3
ea ſi fuit eſſentia/aut creata aut icreata. creata nõ
qr creatura nõ fuit ab et̃no. increata nõ: qr creatu
ra nũq̄ꝫ fuit creator. eſſentia aũt rei create creatu
ra eſt. ¶ Preterea creatura ſemꝑ habuit quicq̄d 4
eſt ſua eſſentia cũ habeat ſuã eſſentiaȝ q̄ nõ p̄ceſſit
eſſe: ſicut albedo nõ p̄ceſſit album. album ſemꝑ ha
buit q̄cq̄d vnq̄ꝫ fuit albedo: ſed creatura non ha-
buit eſſentiã ab eterno. ergo eſſentia creature nõ
fuit eſſentia ab eterno. ¶ Quarta eſt opinio dicẽ 4. opinio
tiũ ꝙ ad iſtã q̄ſtionẽ op9 eſt multiplici diſtinctione
Primo diſtinguẽdũ eſt ꝙ iſte ꝓpoſitiones pñt di
ci vere veritate rei ꝛ veritate ſigni. Querere ergo
vtrũ ſint vere ab et̃no v̄itate rei/eſt ideȝ acſi q̄rat̃:
vtrũ iſte ꝓpoſitiones fuerunt ab et̃no in ſuo vero
eſſe reali: ꝛ q̄ꝫtũ ad hoc idẽ ẽ iudiciũ de eis ꝛ aliĩs
creaturis vtrũ habuerũt aliqđ eẽ reale ab eterno
¶ Quãtũ aũt ad hoc dico ꝙ nõ habuert̃ aliqđ eẽ
reale actuale ab et̃no: ſicut nec alie creature. Si
autẽ q̄rat̃ de veritate ſigni: ſic idẽ eſt q̄rere vtrum
iſte ꝓpoſitiones ſint vere ab eterno: ꝛ vtrũ ſit ita
verũ ab eterno ſicut tales ꝓpoſitiones ſignificãt
vtrũ. ſ. verũ ſit ab eterno hoĩem eſſe aĩal. et ſic de
aliĩs. hoĩem autẽ eſſe aĩal aliquo tꝑe vel aliqua du
ratione põt deſignari dupl̃r: ſcȝ ſignificatiue ꝛ cõ

ſignificatiue. Significatiue: vt qñ dicit̃/homo eſt
aĩal heri. Conſignificatiue vero ꝓpter hoc ꝙ ver
bum ex ſuo modo ſignificãdi iportat ſiue cõſigni-
ficat tempꝰ: ſicut curro/ cõſignificat p̄ſens. cucur-
ri/cõſignificat p̄teritũ. ¶ Alteri9 eſt diſtinguen-
dũ de ſupiori poſitiõe iſtoꝝ t̃mĩoꝝ hõ/aĩal/et cõ-
ſimiliũ. qr homo/analogice ꝛ indet̃minate ſuppo
nit ꝓ hoĩe in potẽtia/ ꝛ ꝓ hoĩe in actu. hõ vero in
actu ſupponit ꝓ hoĩe habẽte eſſe in actu ꝓ aliq̄ dif
ferentia tꝑis. homo v̄o in potẽtia ſupponit ꝛ pre-
cipue ꝑ ↄparationẽ ad potẽtiã dei ꝓ quolibet ho-
mine quolibet mõ poſſibili a deo fieri. et ſit̃e eſt de
aliĩs terminis. ¶ Notandũ auteȝ ꝙ hõ ad hoĩem
in potẽtia/ ꝛ ad hoĩem in actu eſt ↄñe analogũ nõ
vniuocũ. analogũ autẽ ꝑtim conuenit cũ termino
vniuoco/et ꝑtim cũ termino equoco. Nũc autem
ita eſt ꝙ illud qđ verificat̃ de aliquo ſuppoſito ter
mini vniuoci ſimpl̃r enũciat̃ de ipſe termino vni-
uoco. vt ſi verũ ſit ſortẽ currere/verũ eſt ꝛ ſimplici
ter hoĩem currere: qr homo ꝓ aliquo ſuppoſito ve
rificat̃ de ſorte. illud autẽ qđ verificat̃ ꝓ aliq̄ ſup-
poſito ſignificato termini equoci/ nõ enunciat̃ de
eo ſimpl̃r ſed cũ diſiunctione: ſicut dicim9 canẽ la-
trabilẽ currere. ꝛ ĩde eſt ꝙ ꝓpter vicinitatẽ termi
ni analogici cũ vtroq̄ꝫ qñq̄ꝫ etiã enunciat̃ ſimplici
ter de termino analogico/qđ cõuenit ſibi rõne ali
cui9 ſuoꝝ ſuppoſitoꝝ. vt cũ dicim9 ꝙ ens ſubſiſtit
vel ꝙ ens accidit. et etiã ex parte p̄dicati enũcia-
tur ſimpl̃r termin9 analogic9 de ſuo ſuppoſito vel
de ſuis ſuppoſitis. vt cũ dicim9 ſubſtantia eſt ens.
accidẽs eſt ens. His ḡ p̄miſſis dico ꝙ qñ q̄rit̃ de
iſtis ꝓpoſitionib9 q̄ꝫtũ ad veritatẽ ſigni/vtrũ ſint
vere ab et̃no: ꝙ idẽ ẽ acſi q̄rat̃/vtrũ verũ ſit hoĩes
eſſe aĩalia: vel hoĩem eſſe aĩal ab eterno. ꝛ loquẽ-
do de eſſe in tali determinatione ꝓut iportat̃ per
ꝓpoſitionẽ ſignificatiue. vt cũ q̄rit̃/ vtrũ verũ ſit
hoĩem eſſe aĩal ab eterno. dico ꝙ inquãtũ termi-
nus analogus põt reddere locutionẽ verã ꝓ quo-
libet ſuo ſuppoſito indetermiate/põt abſolute cõ
cedi ꝙ homo eſt homo ꝛ animal ab eterno: qr ho-
mo ꝛ animal in iſta locutione poſſunt reddere lo-
cutionem veram ꝓ hoĩe et aĩali in potẽtia. nõ au-
tem ꝓ hoĩe in actu vel aĩali/ſi accipiat̃ ex ꝑte p̄di
cati. qđ ideo dico ꝙ hõ nunc ens actu eſt homo et
aĩal in potẽtia ab eterno: nõ autẽ eſt hõ vel aĩal i
actu ab eterno. Unde ſi q̄rat̃ ꝓ quo reddit locutio
nem verã. Dicendũ ꝙ nõ ꝓ quocũq̄ꝫ ſed ꝓ hoĩe et
aĩali in potẽtia modo quo dictũ eſt. et licet tales
ꝓpoſitiones ſic poſſint ſimpl̃r ↄcedi/magis tñ cõ
grueret eas cũ diſtinctiõe cõcedere inq̄ꝫtũ termi-
nus analogus recedit a veritate termini vniuo-
ci: nec vnũ cõtentoꝝ eius participat naturã ipor-
tatã ꝑ terminũ ſicut aliud. Vñ ꝛ qñ q̄rit̃ vtrũ ac-
cidens ſit ens. reſpõdem9 cũ diſtinctione dicendo
ꝙ nõ eſt ens p̄ncipaliter ꝛ p̄mo: ſed ẽ ens ſcđario:
ſic etiã magis cõgrueret cum diſtinctione dicere
hoĩem eſſe hoĩem/ vel aĩal in potẽtia ab eterno/q̄ꝫ
ſimpl̃r cõcedere hoĩem eſſe aĩal ab eterno. Si au
tem addat̃ hec determinatio q̄ eſt eſſe in potẽtia/
et q̄rat̃ vtrũ verum fuit hoĩem eſſe aĩal in potẽtia
ab eterno. cõcedẽduȝ eſt ſimpl̃r ꝙ ſic: qr homo ab
eterno fuit in potentia actiua creatoris ad hoc ꝙ
eſſet aĩal/ verũ ẽ etiã dicere ꝙ hõ i actu fuit aĩal i
potẽtia ab eterno: qr eſſe aĩal in potẽtia ab eterno
verificat̃ de q̄cunq̄ꝫ hoĩe habẽte eſſe in actu ꝓ qua
cunq̄ꝫ differẽtia tꝑis. ¶ Si autẽ eſſe in actu acci-
piat̃ cũ p̄dicato tm̃/ ꝛ q̄rat̃ vtrum iſta ſit vera/ho
mo eſt aĩal in actu ab eterno. dicẽdum ꝙ non: imo
eſt ſimpl̃r falſa: qr veritas ꝓpoſitionis ſiue enun-
ciationis ↄſiſtit in conformitate ſui ad eſſe rei de
qua ſit enunciatio ſm repreſentationem/ita ſcȝ ꝙ
talis ſit res qualis enunciat̃ eſſe ſm eſſe rei/qđ ſi-
gnificat̃ ꝑ ꝓpoſitionẽ iſtã/hõ eſt aĩal actu ab eter
no. nõ reſpondet ꝓpoſitioni vt ſit tale quale ꝑ di
ctã ꝓpoſitionẽ enũciat̃: qr iſta ꝓpoſitio ſignificat
creaturam habere aliqđ eſſe reale actuale ab eter
no. hoc autẽ eſt falſum: qr oſtẽſum eſt ſupra ꝙ crea
tura non habet aliqđ eſſe reale actuale ab eterno.
ergo predicta poſitio ſimpl̃r eſt falſa. ſi autem ex
eadẽ ꝑte adiũgat̃ hoc qđ dico in actu ꝛ q̄rat̃/ vtrũ
hec ſit vera homo in actu eſt ab eterno. dico ꝙ hoc
põt accipi in vi cathegorice de ſubiecto ĩplicato:
vt ſit ſenſus/ꝙ ille q̄ habet actu eſſe hõ ab eterno/
ſit ſimul actu ab eterno. et iſto mõ eſt falſa ꝓpter
implicationẽ falſaȝ factã in ſubiecto: qr null9 fuit
homo ab eterno in actu. Alio mõ põt accipi q̄ſi in
vi cuiuſdã ↄditionalis: vt ſit ſenſus/ꝙ cuicũq̄ꝫ cõ
ueniret eſſe hoĩem in actu ab eterno/neceſſario ei
cõueniret eſſe vel actu ab eterno. et ſic eſt vera: et
ſuꝑ talẽ habitudinẽ tm̃ fundat̃ certitudo oĩm ſciẽ
tiarum humanarũ de reb9 creatis habitarũ: null9
tñ eſt cert9 ꝑ ſciẽtias humanas vtruȝ hõ ſit vel nõ
ſit actu tũ c vel tũc/tali tꝑe vel tali: ſȝ de hoc habe
tur certitudo ꝙ ĩpoſſibile eſt hoĩem eẽ qñ ſit aĩal/
eo modo quo eſt hõ: ꝛ qr talis habitudo termĩoꝝ
nõ cõſequit̃ res ſiue termĩos res ſignificãtes ſm
determinationẽ acceptã: qr nõ eſt neceſſarium ho
minẽ eſſe aĩal in actu tunc vel tũc/tali vel tali tꝑe:
ſed ↄſequit̃ res in gñali abſtrahẽdo a quali bet ac
ceptione determiata et quolibet tꝑe. ideo dicit̃ ꝙ
res ſm rõnes ſuas vniuerſales habẽt talẽ neceſſi-
tatẽ qualis dicta eſt/ ꝛ ꝙ de eis ſunt ſciẽtie. ¶ Si
autẽ loquamur de tꝑe cõſignificato idẽ eſt quere-
re/ vtrũ iſta hõ eſt aĩal ſit vera ab eterno/ ꝛ quere
re/vtrũ ſi aliq̄s ꝓferret ab eterno iſtã ꝓpoſitionẽ
homo eſt aĩal tunc eſſe vera ꝓpter hoc ꝙ hoc v̄bũ
eſt/cõſignificat p̄ſens tp̄s. et quantũ ad hoc videt̃
michi ꝙ idẽ eſt iudiciuȝ de tꝑe ſignificatiuo. Vn-
de ad hoc ꝙ hec ſit vera/homo eſt aĩal in actu vel
homo currit in actu. req̄rit̃ p̄ſentia actualis rei q̄
ſic enunciat̃ ꝓ tꝑe ꝓ quo et in quo ꝓfert̃ oṙo. ꝛ bre
uiter dico ꝙ ad veritatẽ ꝓpoſitionum requirit̃ ꝙ
res ꝑ eas ſignificate habeant illud eſſe qđ ꝑ ꝓpo-
ſitionẽ annunciat̃ ꝛ ſignificat̃ ꝓ tẽporib9 q̄ ꝑ ver-
ba cõſignificant̃. Sic ergo qñ q̄rit̃ de iſtis ꝓpoſi-
tionib9 ꝑ ſe vtrũ ſint vere ab eterno/patet quõ ſic
et quõ nõ. ¶ Quãtũ ad ſecũdũ de et̃nitate p̄di- 2. articul9
camentoruȝ ſunt quatuor opiniones. ¶ Prima 1. opinio.
ꝙ res ſunt in genere p̄dicamẽtali ab eterno/qđ ꝓ
bãt tripl̃r. Prio ſic: qr res hñt eẽ i gñe ſm ſuũ eẽ
potentiale nõ ſm ſuũ eſſe actuale: ſed res hñt eſſe
potẽtiale ab et̃no. ergo ſm iſtos res ſunt in gene-
re ab eterno. Scđo qr idẽ eſt aliq̄d eſſe in gñe ſub
ſtãtie et eſſe ſubſtantiã/ ꝛ ſic de aliĩs generib9: ſed
hec eſt vera ab eterno/hõ eſt ſubſtantia/ ꝛ albedo
eſt q̄litas. ergo res ſunt in gñe ab eterno. ¶ Pre-
terea ſi res nõ eſſent in genere añq̄ꝫ eſſent i actua-
li exiſtentia/tunc idẽ eſſet iudiciũ de eis anteq̄ꝫ eſ
ſent de actu ſicut de chymera. hoc autẽ eſt falſum.
ergo res ſunt i gñe añq̄ꝫ ſint in actuali exiſtẽtia.
et ſic ſequit̃ ꝙ fuerint in gñe ab eterno. ¶ Sed Contra.
hoc videt̃ ab aliĩs ĩprobabilit̃ dictũ ꝙ vnũ q̄d itm̃

est in aliquo gñe inquãtum recipit p̄dicationẽ il-
lius generis vere. vñ vnũqdq̄ tm̄ est in gñe sub-
stãtie inquantũ est substãtia vere. vnũqdq̄ autẽ
verius est substãtia inquantũ est substãtia in actu
q̄ inq̄tũ ẽ substãtia i potẽtia. ergo vnũqdq̄ veri⁹ ẽ in
gñe sm̄ suũ esse actuale q̄ sm̄ suũ esse potentiale.
Falsum est ergo dicere sicut isti dicũt ꝙ res sunt in
gñe sm̄ suũ esse potẽtiale/⁊ nõ sm̄ suũ esse actuale
2. opinio. ¶ Secũda est opinio dicẽtium ꝙ cum p̄dicamen
ta dicãt naturã substractã ordini rõnis ad hoc ꝙ
aliqd sit in gñe oportet tria ꝯcurrere. Primũ est
ꝙ natura substracta ordini rationis q̄ dr̄ genus il
lius p̄dicamẽti ꝯueniat vere illi qd̄ dr̄ esse in gñe:
cũ ad hoc ꝙ aliqd sit i gñe substãtie vt spẽs/ opor
tet ꝙ vere cõueniat sibi ꝙ sit substãtia. Secundũ
est ꝙ oportet ꝙ ꝯtineat infra limites illi⁹ generis
ita scz ꝙ dicat naturã includentẽ ꝑfectionẽ gene-
ris substãtie ⁊ nullã aliã ꝑfectionẽ cuiuscũq̄ alte
rius generis. ⁊ ꝓpter hoc licet ens sit vera substã
tia: nõ tñ est in gñe substãtie: q2 nõ cõtinet infra li
mites substãtie: sz se extẽdit ad oĩa genera. ⁊ etiã
eodẽ modo de⁹ nõ est in aliq gñe: q2 ꝯprehẽdit ꝑ-
fectiones oĩm generũ. Tertiũ est ꝙ substernatur
ordini rõnis sm̄ ꝙ lumen substernit sm̄ rõnẽ itel-
ligẽdi alteri/vt spẽs gñi/⁊ spẽs specialissima spe-
ciei subalterne/⁊ indiuiduũ speciei specialissime.
¶ Quantũ ad p̄ma duo dico ꝙ res sunt in poten
tia in gñe ab eterno/nõ aũt in actu: q2 eẽ in gñe sub-
stantie quantũ ad p̄ma duo ⁊ idẽ est de aliis gene
rib⁹/est eẽ substãtiã realiter ⁊ hr̄e naturã limita-
tã ad hoc qd̄ est p̄cise esse substãtiã sm̄ esse realit
substãtiã ⁊ hr̄e naturã limitatã ad hoc qd̄ est p̄ci-
se esse substãtiã vere ⁊ realiter nõ ꝯuenit reb⁹ crea
tis ab eterno nec in potẽtia sicut patz ex articulo
p̄cedẽti: q2 idẽ est iudiciũ de hoc ⁊ de veritate ꝓ-
positionũ ꝑ se de creaturis enũciabiliũ: sicut ẽ ho
minẽ esse aĩal/⁊ cõsilia. et ideo res hñt esse in gñe
ab eterno quãtũ ad p̄dicta duo nõ in actu sz i po-
tẽtia. ¶ Quantũ vero ad tertiũ habuerũt eẽ in ge
nere ab eterno in actu: q2 ad habendũ ordinẽ rõ-
nis in actu in reb⁹ itellect sufficit ꝙ cũ tali ordie
sicut itelligere in actu. res autẽ potuerũt ab eterno
esse itellecte in actu cũ tali ordine ⁊ fuerũt ab itel
lectu diuino. Vñ cũ talis ordo cõsequit eas put
sunt subiectiue in itellectu diuino ab eterno. ideo
res q̄tũ ad talẽ ordinẽ rõnis potuerũt esse ⁊ fue-
rũt in gñe ab eterno. nõ eñ semp actualitas q̄ actu
intelligit res depẽdet ab actualitate in se rei itel
Solutio. lecte. ¶ Per hoc respõdẽt ad rõnes in oppositũ
Ad primã: q2 nõ esse potẽtiale ad hoc ꝙ aliqd sit
actu in gñe vt visum est. ¶ Ad scdm̄ dicẽdũ ꝙ nõ
seqt ꝙ aliq creatura fuit substantia ab eterno actu:
sed potẽtia tm̄. ¶ Ad tertiũ dicendũ ꝙ nõ est sile
de chymera ⁊ de creaturis anteq̄ sint in existẽtia
actualit' sm̄ p̄missam positionẽ: q2 chymera est pu-
rũ figmentũ: nec est ens actu nec potẽtia. creature
autẽ anteq̄ sint in actu sunt entia/i potẽtia ⁊ sunt
in gñe in potẽtia. ¶ Tertia est opio dicentiũ ꝙ lz
3. opinio esse ꝯplexe dictũ qd̄ dicit veritatẽ ꝓpositionũ sit
p̄dicatũ de accidẽte nec sit in p̄dicamẽto: tñ eẽ di-
ctũ incõplexe qd̄ dicit actũ essendi qd̄ est idẽ cũ es
sentia est p̄dicatũ substãtie. vnde tm̄ est res in p̄di
camẽto quantũ ad esse existẽtie sicut quantũ ad es
se essentie. ¶ Scdo sciẽdũ ꝙ res habet esse tripl'r
Primo in sola potẽtia dei/sicut ante creationem.
Scdo in potẽtia ꝓpinqua principiorũ tã extrinse-
corũ q̄ intrinsecorũ: sicut rosa est in potẽtia materie
et agẽtis anteq̄ sit. Tertio in seipsis in actu: sicut
rosa qñ est in rerũ natura/⁊ sm̄ hoc sicut res ha-
bet diuersum esse/sic diuersimode est in gñe acci-
piẽdo gen⁹ nõ ꝓ intẽtione secũda sed ꝓ re substra
cta intẽtioni: sic esse in gñe substãtie est esse substã
tiam. ¶ Tertio sciendũ ꝙ vnũqdq̄ gen⁹ diuidit
in actũ ⁊ potẽtiã/q̄ nõ est diuisio in materiã ⁊ for-
mã: sed dicit diuersum modũ essendi rei: sicut dici
tur hõ in actu et hõ in potẽtia/ ita ꝙ qdlibet dicit
totũ ꝯpositũ: sed rõne materie dr̄ in potẽtia/rõne
forme dr̄ in actu. et q2 potẽtia p̄cipue passiua ha-
bet diminutã entitatẽ rei/ put dr̄ eẽ in potẽtia dr̄
hr̄e esse sm̄ qd: sm̄ aũt ꝙ actu dr̄ eẽ simpl'r. ⁊ ideo
res sm̄ esse qd̄ hz in actu ⁊ in rerũ natura hz sim-
pliciter esse essentie ⁊ esse i gñe: q2 hõ in actu sim-
pliciter est hõ ⁊ simpl'r est substãtia: sed sm̄ esse qd̄
habet in suis principiis hz esse in gñe nõ simpl'r sz
in potẽtia: q2 hõ in potẽtia est hõ vel substãtia non
simpl'r sed aliquo modo scz inquãtũ eius p̄ncipia
sunt existẽtia ⁊ determinata ad gen⁹ substãtie mo
do quo principia ꝑ reductionẽ sunt in eodẽ gñe cũ
re cui⁹ sunt p̄ncipia. ⁊ sic forte intendunt illi q̄ po-
nunt res esse quantũ ad esse q̄dditatiuũ et p̄dica-
mẽtale in gñe ab eterno/licet nõ sint quantũ ad exi
stẽtiã: q2 scz nõ sunt simpl'r sed in suis p̄ncipiis ꝓ-
ximis. et sic etiaz est de eis scientia: q2 sicut qñq̄
sunt in actu ꝓprie nature/qñq̄ i suis p̄ncipiis: ita
põt haberi scientia de ipsis in se vel in suis princi-
piis: sed nõ sic pot hr̄i sciẽtia de chymera: q2 nullã
realitatẽ habet nec in actu nec in potẽtia. Scdm
autẽ illũ modũ essendi sm̄ quẽ sunt in potẽtia dei
sic adhuc min⁹ ꝓprie sunt i gñe: q2 de⁹ nõ est i aliq
genere sed extra oẽ genus: habẽt tñ aliquo modo
sic esse scz sm̄ quãdã aptitudinẽ inquãtũ. s. nõ ha-
bent repugnãtiã ad entitatẽ generis: sed sunt na-
ta volũtate diuina participare naturã alicui⁹ ge-
neris. vnde magis fuit ab eterno ceru⁹ q̄ chyme-
ra: q2 chymera nullã aptitudinẽ hz ad aliqd gen⁹
sicut ceruus. Nec est contra p̄missa illud qd̄ dicit
simplici⁹ sup p̄dicamenta scz ꝙ q̄tũ ad gen⁹ sub-
stantie ꝑtinet/nõ refert vtrũ res sint in reb⁹ an in
ꝯceptu: q2 loqt ibi nõ de re subiecta intẽtioni/sed
de ipsa intẽtiõe: qd̄ ꝯuenit reb⁹ nõ i suo eẽ reali: sz
vt hñt esse in itellectu sm̄ ꝙ esse gen⁹ gñalissimuz
est esse maxie abstractũ/esse gen⁹ subalternũ ẽ mi
nus abstractũ. nos autẽ loqmur nõ de esse abstra 4. opinio.
cto: sz de re subiecta intẽtiõi. ¶ Quarto dici põt
ꝙ q̄uis essentie nõ sint ab eterno: q2 tũc p̄dicat est
vel esse scdo adiacẽs: tñ essentie sunt essẽtie ab et-
no: q2 sic nõ p̄dicat aliqd extra sz essentia de essen
tia cui accidit esse extra vel in aĩa. Vñ sicut i hye-
me possum dicere rosa est rosa vel qdã essentia: ita
deus ab eterno dicere potuit ⁊ dixit vel cõcepit. vñ
tale esse nullo mõ est extra: sz si ei nõ repugnat eẽ
extra. vñ hõ absolute dict⁹ est hõ simpl'r lz hõ i po
tentia sit hõ sm̄ qd: q2 essentia abstrahit ab esse in
actu ⁊ ab esse in potẽtia/qd̄ ẽ esse sm̄ qd: q2 addit
aliqd diminuẽs. act⁹ ei ⁊ potẽtia diuidũt ens ⁊ di
uisum pri⁹ est diuidentib⁹. vñ essentia simpl'r dicta
prior ẽ q̄ actu vel potẽtia cõsiderata: sicut aĩal est
pri⁹ hoĩe vel asino. vñ sicut cũ dico aĩal est aĩal/nõ
est sensus ꝙ sit bos capra vel aliqd diuidẽtiũ ab-
strahit p̄dicatũ sicut subiectũ a q̄libet iferiore vni
uoco. sic cũ dico aĩal ẽ aĩal ab eterno vtrũq̄ abstra-
hit ab vtroq̄ iferiore analogo/ita. s. ꝙ non p̄dicat

aĩal: nec put est in actu sed put est in potentia: sed
notat sola idẽtitas t'minorũ taliter in ista/ essentia
est essentia ab eterno. Vñ si q̄rat vbi est talis essen-
tia incipiẽda est q̄stio: q2 q̄rit de eẽ existẽtie actu a
quo ipa abstrahit: sed ponere essentiã esse realiter
sine existere in actu extra itellectũ extra sua p̄nci
pia est figmentũ: q2 esse qd̄ abstrahit ab esse in po
tẽtia ⁊ in actu est solũ esse rõnis: q2 nõ sufficit ad
eẽ p̄dicamẽtale: al's p̄dicamẽta nõ essent de ꝯside
ratione metaphisici sed solũ logici. ideo simpl'r lo
quẽdo res nõ fuerũt in gñe ab eterno nec sm̄ se nec
sm̄ aliqd sui: q2 nichil sui fuit nisi i itellectu diuino.
¶ Ad argumentũ posset dici ꝙ esse potẽtiale qd̄
reqrit ad esse in gñe/debet eẽ itraneũ rei cũ tã ge
nus q̄ differẽtia sumant ab itra potẽtia aũt crea
3. articul⁹. ture eterna fuit extra eã nõ itra. ¶ Quantũ ad ter
tiũ de eternitate dilectionis diuine/dicendũ ꝙ de⁹
ab eterno dilexit oẽm creaturã/qd̄ pz q̄drupl'r. Pri
mo ex ꝑfectiõe ipsi⁹ act⁹: q2 act⁹ vn⁹ ⁊ ꝑfect⁹ semp
ad eq̄lia se extẽdit/al's si qñq̄ ad pl'a qñq̄ ad pau
ciora esset aliquando ꝑfectior/aliqñ min⁹ ꝑfect⁹.
¶ Preterea ex mẽsura: q2 act⁹ q̄ mẽsurat eternita-
te sil' respicit oĩa obiecta sua sicut eternitas est tota
sil. ¶ Tertio ex cognitione: q2 ab eterno cognouit
creaturã. ergo ⁊ dilexit. ¶ Quarto/causa prior ẽ
effectu: sed amor dei est causa rerũ cũ sit agẽs ꝑ in
tellectũ. ergo amor quo dilexit creaturam est prior
Contra. creatura por tpe ⁊ euo: q2 sunt qdã concreata vel
coeua: hoc aũt nõ ẽ nisi eternitas. ¶ Sed ꝯtra hoc
arguit multipl'r/⁊ p̄mo ꝯtra p̄mã rõnẽ sic: q2 illu-
minatio solis est actio vna ⁊ ꝑfecta nõ tñ semp ad
2 eq̄lia se extẽdit ꝓpter defectũ obiecti. ¶ Preter
ea act⁹ visionis btifice est ꝑfect⁹ q̄ tñ nõ sꝑ ad eq̄-
lia se extẽdit: q2 ꝑ reuelationes angeli supme hie
Solutio. rarchie ꝓficiũt in pluralitate cognitorũ. ¶ Solu
tio. Ad p̄mũ dicẽdũ ꝑ iterẽptionez: q̄uis eñ act⁹
lucẽdi solis q̄ ẽ i sole sit vn⁹ sicut ⁊ lux solis ẽ vna:
tñ act⁹ illuminãdi q̄ trãsit in illuminabilia est tot
q̄t sunt illumiata: q2 cũ actio ⁊ passio sint vn⁹ mot⁹
et vna forma nũero absoluta materialit' multipli
cato vno realit'/multiplicat reliquũ. Illumiatio
aũt passio ⁊ lux vl' spẽs q̄ ẽ t'min⁹ ei⁹ nũerat nũero
subiecti. Vel dicẽdũ ꝙ sec⁹ ẽ de actõe trãseũte q̄ ẽ
ꝑfectio obiecti sec⁹ de manẽte q̄ ẽ ꝑfectio subiecti
agẽtis. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ visio btifica est ꝑfe-
cta in gñe vñ additionẽ recipit in ꝑfectione acci-
dẽtali q2 nõ est simpl'r ꝑfecta: sed dilectio diuina est
simpl'r ⁊ vniuersalit' extra gen⁹ ꝑfecta cui nulla ꝑ-
2 fectio addi põt. ¶ Scdo arguit sic: q2 sicut dile-
ctio dei est actio ei⁹ ita ⁊ creatio: sz creatio nõ fuit
Solutio. aũ creaturã. ergo nec dilectio. ¶ Solutio. actio dei
manẽs itra vt est dilectio mẽsurat eternitate: sz crea
tio put trãsit non mẽsurat eternitate/dato etiã ꝙ
creatura esset ab eterno: q2 creatio est idẽ ꝙ essentia
absoluta/cũ mot⁹ ⁊ termin⁹ nõ differũt re absolu-
ta. essentia aũt creature etiã si fuisset creata ab et
3 no nõ mẽsuraret eternitate sz euo vel tpe. ¶ Ter-
tio arguit sic: q2 nõ est sil'e de cognitione q̄ est mo
tus ad aĩam a reb⁹/⁊ de dilectiõe q̄ ẽ mot⁹ ab aĩa
ad res. posito ei termio mot⁹ p̄t poni mot⁹: sz nisi
sit t'min⁹ ad quem mot⁹ terminetur mot⁹ esse non
põt. Vnde cognitio diuina de creaturis est eterna/
et termin⁹ q̄ est de⁹: sed dilectio tpalis sicut ⁊ res.
Solutio ¶ Solutio. magis motus supponit a quo q̄ ad
quẽ. vnde si ideo dilectio diuina de creaturis non
potuit esse ante res q2 terminat ad eas: sic nec co-
gnitio q2 incipit ab eis. ¶ Sed diceret ꝙ licet co
gnitio nostra iportet motũ a reb⁹ ad aĩam: non tñ
cognitio dei: dilectio autẽ vtriusq̄ tẽdit i amatũ.
Vnde dicendũ ꝙ duplex est termin⁹ actus vnius
subiecti. Vnus in quẽ trãsit sm̄ effectũ. ⁊ sic opor
tet p̄existere terminũ motui vt accidẽti subiectuz
Alius est termin⁹ obiectiuus in quẽ nõ trãsit nisi
sm̄ effectũ vel respectum. ⁊ sic nõ oportet in re ex
tra p̄existere terminũ actui: sz sufficit ꝙ p̄existat
in sua sil'itudine respectu actus intellectus vel in
esse cognito respectu actus affect⁹. cũ aũt dicit ꝙ
actus volũtatis iportat motum ad res actus itel
lectus. ecõuerso nõ est intelligẽda illa differentia
penes obiecta vel subiecta ꝙ voluntas velit aliqd
extra qd̄ nõ intelligat: q2 illa eadẽ q̄ diligunt pri⁹
itelligunt: ⁊ sicut actio itellect⁹ manet itra subie-
ctiue sic ⁊ actio volũtatis: sed q2 voluntas non est
contenta habere rem sm̄ esse cognitũ vel volituz
sicut intellectus: sed appetit eã sibi vel aliis poten
tie realiter vt est in se/⁊ ad hoc mouet alias potẽ
tias. ¶ Quarto arguit. posita causa ponitur effe 4
ctus. ergo si amor diuin⁹ est causa rerũ ⁊ est eter-
nus/sequit ꝙ ipse res sint eterne: q2 nõ oportet ꝙ
causa sit prior effectu tẽpore: sed sufficit ꝙ natura
non agat ꝑ motuz. ¶ Solutio. q̄uis amor dei sit Solutio
causa rerũ non tamen agit ꝑ necessitatẽ nature: et
q̄uis amor dei sit eternus: nõ tñ est etern⁹ vt cau-
sa actu/⁊ ideo nõ sequitur eternitas effectus: sed
si deus voluisset bene potuisset habere effectũ co
eternum. ¶ Ad argumentũ p̄ncipale solutũ est.

¶ Questio tertia.

Tertio q̄rit/ vtrũ dilectio dei
eterna fecerit creaturam ha
buisse eẽ potẽtiale reale aliq
a deo ab eterno? Et videtur
ꝙ sic: q2 diuisio entis in actũ Primum.
et potẽtiã/est diuisio in plu-
ra re: sed creatura habet esse
reale ꝑ hoc ꝙ dilectio dei fa
cit eã nũc eẽ actu. ergo cũ di
lectio dei eterna fecerit eã esse in potentia ab eter
no/videt ꝙ ab eterno habuit esse reale: q2 esse po-
tentiale obiectiue cognitionis ⁊ dilectionis diui
ne. Minor patet. Probatio maioris: q2 diuisio q̄
ꝯuenit enti sm̄ esse qd̄ hz extra aĩam est diuisio in
plura re: sz diuisio entis in actũ ⁊ potẽtiã est hmõi.
ergo. ⁊c. Maior pz. Minorez ꝓbo: q2 illa diuisio de
qua tractat metaphisic⁹ ꝑ se ẽ diuisio extra aĩam:
q2 metaphisicus ꝑ se de tali ente ꝯsiderat vt pz. 6.
metaphisice: sed diuisio entis in actũ ⁊ potẽtiam
est hmõi vt patet. 9. metaphisice. ergo. ⁊c. ¶ Con
tra: q2 illa diuisio q̄ ꝯuenit vni ⁊ eidẽ nõ est in plu Secundũ
ra re: q2 idẽ nõ est diuisum a seipso: sed diuisio en-
tis in actũ et potentiã est hmõi. ergo. ⁊c. Proba-
tio minoris: q2 diuisio in actũ ⁊ potẽtiam cõuenit
cuilibet enti: q2 qñq̄ est actu qñq̄ potẽtia: sed qd̄
cõuenit cuilibet enti ꝯuenit vni ⁊ eidẽ enti. ergo. ⁊c.
¶ Preterea nichil posset annichilari q2 semp re-
maneret in esse potẽtiali qd̄ est necesse esse sm̄ illã
positionẽ: ⁊ pari rõne nec creari q2 qd̄ de potẽtia
ad actũ reducit nõ creat sed generat. ¶ Respõ- Responsio.
sio. Videnda sunt tria. Primo illud qd̄ q̄rit vtruz
scilicet res habeãt esse potentiale ab eterno: aliud
ab esse diuino. Scdo illud qd̄ vltimo arguit an. s.
deus possit aliquid annichilare. Tertio illud qd̄
in istis tribus rationib⁹ suppponit scz an de⁹ dili

1.opinio gat creaturã. ¶ Quantũ ad primũ sunt tres opi
niones. Primi dicunt ꝙ res habẽt ab eterno mo=
dũ eẽndi realẽ potẽtialẽ extra deũ dicentes ꝙ di=
uisio entis in ens actu ⁊ in potẽtia est diuisio eius
dem rei ẽm diuersos modos reales. ita ꝙ vn⁹ mo
dus realis ẽ esse in actu. ⁊ alius est eẽ in potentia
res aũt cõprehẽdit vtrũq; modũ. ¶ Q; aũt ita
sit. s. ꝙ isti modi sunt duo modi reales diuersi ab=
inuicẽ pbãt. supposito q̃dẽ ꝙ esse ĩ actu dicat mo=
dũ realem. ⁊ supposito ꝙ modus essendi in poten
tia nõ sit idẽ cũ mõ existẽdi in actu. Unde pbatio
eorũdem tendit in hoc ꝙ modus exñdi in potẽtia
vt creature anteq̃ƺ creent sit quidã modus realis
hoc dicto probãt quadrupliciter ¶ Primo sic. q;
1 inter deũ intelligentẽ et creaturã intellectã est re=
latio realis ab eterno. q; inter cognoscens et cog
nitũ: ⁊ potentiã ⁊ obiectũ est relatio realis. sed re
latio realis nõ ẽ aliq̃d nisi ad aliquod reale. g. ⁊c.
⁊ eadẽ ratio est quã quidã faciunt ꝙ ydeatum dr̃t
realiter ab ydea. sed ydea est eterna. ergo. ⁊c.
¶ Scđo sic. q; res sunt in gñe ab eterno. sed eẽ in
2. genere dicit eẽ reale nõ solũ potẽtiale. g ⁊c ¶ Ter
3 tio sic. q; hõ anteq̃ƺ eẽt aut hẽbat añq̃ƺ eẽt possibilit
ex natura rei plusq̃ƺ chimera: aut non. si non. ergo
nunq̃ƺ potuit fieri. si sic. g realitatẽ habebat p quã
erat possibilis. Dices ꝙ verũ est ꝙ habebat reali
tatẽ p quã erat possibilis. sed illa realitas est po=
tẽtia agẽtis. ¶ Contra. q̃ro vtrũ illud quod dicit
habere hãc realitatẽ erat aliq̃d reale/ aut nichil. si
nichil: sequit ꝙ nichil sit aliq̃d reale. si erat reale/
habet ppositũ. s. ꝙ homo anteq̃ƺ fit/ sit aliq̃d reale
4 ¶ Quarto sic: q; aut esse creature anteq̃ƺ sit dicit
aliq̃d esse reale/ aut nõ. si sic/ habet ppositũ. si nõ/
videt ꝙ diuisio entis realis ĩ actũ ⁊ potẽtiã sit di=
uisio in esse rei ⁊ eẽ rõnis. hoc aũt est ĩcõueniẽs. g
⁊c. ¶ Cõtra autẽ istã positionez arguũt aliĩ q̃dru
Contra opinionez plicĩter. Primo sic: q; q̃cunq; sunt eadẽ p essentiã
in tertio sunt inter se eadez ⁊ p̃cipue de absolutis
habet veritatẽ in q̃cunq; natura creata vel increa
ta: sƺ ẽm te vnusq̃sq; istoꝝ modoꝝ sunt res ipsa p
essentiã cui⁹ sunt modi. ergo inter se sunt idẽ ⁊ vn⁹
realiter ⁊ essentialiter est alius/ ⁊ p ꝯsequens non
sunt distincti numero ẽm rẽ. Scđo sic. q; isti duo
modi aut sunt due res/ aut nõ. si sunt due res qua
rũ vna nõ ẽ alia/ ⁊ sunt due res creabiles vel crea
te: oportet ꝙ q̃libet earũ habeat modos/ modum
entis in actu/ et modũ entis in potẽtia: ⁊ quilibet
est creabilis. ⁊ sic abitur in infinituz. ergo. ⁊c. Si
non sunt due res: nõ habent distinctionez realem.
Probatio: q; differre realr/ est differre diuersis
realitatib⁹ quarũ vna nõ est alia: sed vbi sunt due
realitates diuerse abinuicẽ sunt due res distincte
realiter. ergo. ⁊c. Tertio sic: q; sicut se habet crea
tũ in actu ad creabile: ita anichilatũ ĩ actu ad ani
chilabile: sed ẽm te creatũ in actu ⁊ creabile dicũt
diuersos modos eiusdẽ rei. ergo silr anichilabile
et anichilatũ dicũt diuersos modos eiusdẽ rei. ⁊
certum est ꝙ non sunt alterius rei nisi anichilabi=
lis ẽm quã aliquid dicit in potentia/ ⁊ anichilatũ
in actu. Tunc quero de isto modo quo aliquid est
anichilabile anteq̃ƺ sit anichilatũ/ aut est aliquid:
aut nichil. si aliquid/ sequit ꝙ aliq̃d sit anichilei=
tas: q; ẽm te modus iste est res ad quaz terminat
anichilatio ẽm rem. Si aũt iste modus sit nichil.
ergo iam est rei anichilabilis anichileitas anteq̃ƺ
anichilet: q̃d est incõueniens. Quarto sic: q; si ex
parte rei creabilis anteq̃ƺ crearet esset aliq̃d esse
reale distinctũ ab esse dei creatio non supponeret
nichil: immo aliquid: sed hoc est falsum. ergo. ⁊c.
Sed ad hoc respondẽt ꝙ creatio nõ supponit ali=
quid subiectiue in quo sit: sed suppõit aliq̃d obie=
ctiue. ¶ Cõtra: si creatio obiectiue presupponit
aliquid aut actiue aut passiue/ p̃supponit illud. nõ
passiue: q; nulla est potẽtia passiua ante creationẽ
ẽm te ⁊ ẽm veritatẽ: q; creatio non p̃supponit ali=
quid subiectiue. Si actiue cũ obiectũ potẽtie acti
ue sit effecus eius: sequit ꝙ creatio p̃supponit ef=
fectum potentie actiue dei. Dices ꝙ p̃supponit ef
fectum nõ vt existentẽ sed vt possibilẽ. ¶ Contra:
q̃ro a qua potẽtia dicit ille effect⁹ possibilis: vtrũ
a potentia actiua vel passiua. nõ a passiua: q; illaz
non req̃rit creatio: sed a potentia actiua. ergo illa
potẽtia actiua nõ p̃supponit illud: q; ab illa dicit
possibilis. Dices a potentia obiectiua. ¶ Cõtra:
q; nichil est dictu potentia obiectiua vt dictũ est:
sed possibile obiectiue. s. illud q̃d natũ est esse obie
ctum act⁹ potẽtie. Et ideo isti tenẽtes istã positio
nem de istis modis esse ficticiã ⁊ impossibilem re
spondẽt ad opposita. ¶ Ad primũ ergo dicenduz Solutio rõnũ p̃me opinionis
ꝙ nõ est verũ ꝙ ĩter intellectũ ⁊ intelligẽs sit sem
p relatio realis: sed solũ tunc qñ ĩtelligere ⁊ suuz
obiectũ sunt diuersa realr/ ⁊ vtrũq; est ens in actu:
q; ad ens ĩ potẽtia: q̃d nullũ eẽ reale ĩ rerũ nã hƺ/
nõ ẽ relatio realis. nũc aũt dei potẽtia intelligẽdi
nõ dr̃t realr a p̃mo ⁊ p se obiecto ei⁹. ⁊tñ etiã mul
ti ponunt ꝙ deus nõ haber relationẽ ad creaturã Ad scđm
actu existem multoꝝmin⁹ ad possibilẽ. ¶ Ad secun
dũ dđm ꝙ ad esse in gñe duo cõcurrũt. intentio/ ⁊
res subiecta intentiõi esse in gñe. q̃tũ ad p̃mũ est
eẽ rõnis. ⁊ ideo non oƺ ꝙ res anteq̃ƺ sit in genere/
quantũ ad hoc habeat aliud eẽ q̃ƺ esse rõnis. eẽ au
tem in gñe quantũ ad secũdũ dicit esse reale actu/
vel potentia. vñ esse in genere nichil aliud dicit q̃ƺ
esse subãm. vnde res quantũ ad illud eẽ eo modo
fuerũt in gñe ab eterno quo habuerũt eẽ. sed hũe=
runt in potẽtia esse ab eterno. g ⁊ sic fuerũt in gñe Ad tertiũ
ab eterno. ¶ Ad tertiũ dđm ꝙ hoĩnem ex natura
rei anteq̃ƺ sit esse possibile plusq̃ƺ chimerã duplicit
potest intelligi. Uno mõ ꝙ natura hũana sit in eẽ
reali: ⁊ ab ea habeat homo ꝙ sit possibilis. ⁊ hoc ẽ
falsum. q; simul ẽ natura hũana ⁊ homo. Alio mõ
põt intelligi q; nature hũane non repugnat eẽ ⁊in
rerũ natura est aliquid vnde hoc põt esse ⁊ non il=
lud. s. potentia agẽtis. ⁊ sic est verũ. vñ nõ pprie dr
ꝙ hõ anteq̃ƺ sit habeat potentiã p quã possit eẽ ẽm
ꝙ est potentia per quã põt eẽ. ¶ Et si dicatur. nõ
ne habet potentiã ad essendũ? Dicendũ ꝙ non: lo
quendo de potentia reali actiua vel passiua. sƺ ha=
bet nõ repugnantiam ad essendũ. ¶ Et si querat
nõne nõ hr̃e repugnantiã est aliq̃d hr̃e? Dicendũ
ꝙ nõ oƺ q̃tũ ad realitatẽ intrinsecã eius: q; hr̃e p
ut subm̃ hƺ p̃dicatũ cõuenit tam enti q̃ƺ nõ enti. q;
nõ ens dr hr̃e non esse. Unde si argueret sic. illud Ad q̃rtũ
hƺ non esse. g hƺ aliquod esse. fallacia est ẽm quid
ad simplr. ¶ Ad quartũ dđm ꝙ diuisio entis ĩ ẽs
actu ⁊ potẽtia si referatur ad ens ⁊ eius possibili
tatem est diuisio in diuersas res modo quo potẽ=
tia a qua dicitur possibile actiua vel passiua est di
uersa ab eo sƺ hoc nõ est ponere diuersas res: qua=
rũ vna sit actualis ex natura rei: ⁊ alia sit possibi=
litas ei⁹ q̃ sit alia a potẽtia actiua ⁊ passiua vt di=
ctũ est. Diuisio aũt q̃ est in actu ens ⁊ eius possibi

bilitatẽ/ ⁊ in nõ ens actu et ei⁹ possibile/ nõ est di=
uisio in diuersas res: sƺ est diuisio vel distictio eius
dem rei a seipsa put accipit ẽm illud q̃d est ad exi
stentiam ppriã ⁊ put denoiat a potẽtia actiua vel
passiua p tpe quo actu nõ erat. Uñ rẽ esse in potẽ
tia nichil aliud est q̃ƺ rẽ illã nõ esse in se sed in p̃n=
cipiis suis modo supra exposito. Unde notandũ
hic ꝙ aliud est distinctionez aliquã esse in esse rei/
et distinctionẽ esse ẽm rõnẽ. nã distinctionẽ in esse
rei ⁊ rõnis est vt si distiguat ens in ens vel esse rea
le extra aĩam ⁊ in esse rõnis q̃d est ẽm aĩam/ sicut
est esse gen⁹ ⁊ esse speciẽ ⁊ silia. Distinctio autẽ ẽm
rõnẽ est qñ illa q̃ dicunt distingui non hñt diuersi=
tatẽ realẽ siue vtrũq; dicat ens rei: sicut hõ ⁊ aĩal
siue ens rõnis/ sicut gen⁹ ⁊ esse ꝯ̃e multis ⁊ ĩ mul
tis ⁊ esse p̃ter multa. vñ in p̃mo mõ qñ fit distictio
in ens rei ⁊ ens rõnis. ens rõis se hƺ ibi vt alteruz
membrũ distinctionis ꝯtra aliud distinctũ. sed qñ
dr distinctio ẽm rõnẽ dicit modum distinctionis.
2.opinio. ¶ Secũda opinio cõcedẽs esse potẽtiale eternũ
reale extra deũ dicit ꝙ est q̃druplex potẽtia acti=
ua ⁊ passiua potẽtia/ ⁊ potẽtia q̃ est nõ repugnãtia
et p̃ter has est potẽtia obiectiua. Et dicũt ꝙ potẽ
tia actiua nõ est ad esse sed ad facere. Silr potẽtia
passiua nõ est ad esse sed ad pati vel fieri. Potẽtia
aũt q̃ ẽ nõ repugnãtia/ nec ẽ ad fieri nec ad facere
nec etiã ad esse. Potentia aũt obiectiua est poten
tia ad esse/ nõ aũt ad fieri vel ad facere. Q; autez
potẽtia obiectiua sit alia a nõ repugnãtia t̃mioꝝ/
pbat sic: q; in deo nõ est repugnãtia terminoꝝ nõ
autẽ ibi est potẽtia obiectiua qua aliq̃d dr possibi
le. ergo. ⁊c. Q; autẽ differat a potentia actiua pƺ:
q; potẽtia actiua est potentia in actu ad agere: po
tentia aũt obiectiua est potentia nõ entis in actu
ad esse: sed hec nõ est illa. ergo. ⁊c. Q; autez nõ sit
potẽtia passiua arguit sic: q; potẽtia passiua vt di
cunt est potentia ad fieri ⁊ ad pati: sed talis potẽ=
tia obiectiua nõ est potẽtia ad fieri vel pati sed ad
esse. ergo. ⁊c. Probatio minoris: q; aliter est ma=
teria in potentia anteq̃ƺ sit/ ⁊ aliter qñ iã est. vnde
potẽtia obiectiua materie est potẽtia ẽm quã ma=
teria est in potẽtia ad esse anteq̃ƺ sit. potẽtia autẽ
Contra.2. ad pati et fieri qñ iã est/ ẽ potẽtia passiua. ergo. ⁊c.
opinionẽ. ¶ Ista autẽ nõ vident aliis bñ dicta: ⁊ primum
q̃dẽ q; hoc q̃d possibile obiectiue dicat ab aliqua
potentia p̃ter actiuã vel passiuã sumpta tñ non re
pugnãtia termioꝝ nõ sit verũ pƺ: q; possibile obie
ctiue dr ex hoc q̃d dr est obiectũ vel natũ esse obie
ctũ alicui⁹ potẽtie: sed nihil est obiectũ alicui⁹ po
tentie realis nisi actiue vel passiue. g. ⁊c. Proba=
tio minoris: q; potẽtia cui⁹ dr esse obiectũ aut est
ipsummet obiectũ/ aut aliq̃d diuersum ab eo. non
põt esse ipsummet obiectuz: q; in esse reali p̃cipue
ipossibile est ipsummet esse obiectũ suipsi⁹ pduci
bile. s. a seipõ. g relinquit ꝙ sit aliq̃d diuersum ab
eo. Tũc arguo/ potẽtia cui⁹ obiectũ pducibile pos
sibile est esse est aliq̃d p̃ncipiũ p q̃d illud obiectuz
pri⁹ nõ ens põt esse: hoc autẽ nõ est p̃ncipiũ aliud
nisi actiuũ vel passiuũ: nec Aristoteles ꝯnumerat
plus. g. ⁊c. ¶ Scđo de hoc ꝙ distinguit potẽtiaz
nõ entis ad esse cõtra potẽtiã ad fieri: q; oĩs potẽ
tia cuiuscũq; nõ entis ad esse/ aut ẽ potẽtia ad eẽ
factũ/ aut esse nõ factũ. si est potẽtia ad esse nõ fa
ctũ. g illud eẽ nõ hƺ causam efficientẽ: sƺ tale esse
est esse increatũ. g esse ĩcreatũ est possibile eẽ: q̃d ẽ
absurdum. Si aũt est potẽtia ad esse factũ. tũc ar
guo. oẽ factũ est factũ p aliq̃d fieri. sed talis potẽ=
tia quã tu ponis ẽm quã nõ est in potẽtia ad eẽ fa
ctũ. g oportet ꝙ illa potẽtia sit ad aliq̃d fieri q̃d p
illud est factũ. g ⁊c. Uñ ponere aliq̃d posse hr̃e eẽ
factũ ⁊ nõ posse fieri/ est ꝯtradicere ⁊ ignorare p=
priã vocẽ. Itẽ etiã ponere potẽtiã ad facere ⁊ non
posse fieri/ est cõtradictio: q; nichil põt facere nisi
q̃d põt fieri. ¶ Unde ponũt tertiã opiõnẽ suaz ꝙ 3.opinio.
p̃ter potẽtiã q̃ est nõ repugnãtia t̃mioꝝ nõ est aliq̃
potẽtia nisi actiua vel passiua a q̃ aliq̃d ẽm rẽ di=
cat possibile. ¶ Ad cui⁹ euidẽtiã sciendũ ꝙ possi=
bile dr possibile p denoiationẽ aliquã a potentia.
Notandũ g ꝙ vna ⁊ eadẽ potentia est a q̃ sibi ĩexi
stẽte vel ĩherente agẽs dr potẽs ⁊ obiectũ natum
fieri p ipsum/ dr possibile obiectiue nec in obiecto
obiectiue oportet ponere aliquã potẽtiã p̃ter non
repugnãtiã t̃minoꝝ vbi totũ q̃d est pducit nullo
p̃supposito: q; illa potẽtia vt pbatũ est/ est poten=
tia p quã aliq̃d põt hr̃e esse factũ vel fieri: sed oĩs
potẽtia p quã aliq̃d põt fieri/ vel est actiua vel pas
siua: sed vbi aliq̃d pducit nullo p̃supposito nõ est
aliq̃ potẽtia passiua ẽm rẽ loq̃ndo: ⁊ ideo tale pos
sibile fieri dr possibile fieri p denoiationez extrin=
secã agẽtis vt natũ est esse effect⁹ ei⁹. ¶ Et si dica
tur/ nõne fieri dicit q̃ddã pati? Dicendũ ꝙ pati est
pprie fieri in q̃ aliq̃d subiicit motui ⁊ forme facte
p̃existẽs tpe ipsi forme introducte: sed nõ oẽ fieri
est tale pati: q; creari nõ est tale pati. Alio mõ po
test accipi pati min⁹ pprie obiectiue se hr̃e vt effe
ctus ad potẽtiã actiuã. et accepto sic ĩproprie pa=
ti/ oẽ fieri esset pati. sed nõ oẽ tale fieri req̃rit sub=
iectũ receptiuũ ex pte pducti sicut dictũ ẽ de crea
tione/ ⁊ silr potentia passiua pprie dicta ẽm quam
aliq̃d est susceptiuũ act⁹ vel forme denoiat subie=
ctũ receptiuũ/ ⁊ formã receptibilẽ/ subiectũ q̃dez
receptiuũ vt subiectũ in quo est illud p̃ncipium p
q̃d põt recipere. vñ potens dr recipere vel possibi
le subiectiue formã autẽ vt obiectũ talis potẽtie
q; est receptibilis. nã sicut factũ vt sic est obiectũ
potentie actiue/ ita etiã receptiue in subiecto ẽ ob
iectũ potentie receptiue: sed in creabili nõ est q̃re
re aliã potentiã ĩ subiecto receptiuã p̃ter nõ repu
gnãtiã t̃minoꝝ. ¶ Ulteri⁹ notandũ ꝙ qñ dr ꝙ po
tentia actiua est ad facere/ põt ĩtelligi duob⁹ mo=
dis. Uno mõ ꝙ dicat potẽtia ad facere q̃si poten
tia q̃dã ordiata ad recipiendũ illũ actũ q̃ est face
re. ⁊ sic est falsissimũ: q; tunc idẽ esset agere ⁊ pati
Alio mõ põt ĩtelligi ꝙ potẽtia actiua est ad face=
re/ ita ꝙ hƺ ad hoc ordinẽ q̃d hƺ effectũ factũ: ⁊ il
la eadẽ potẽtia est etiã ad fieri: q; illa eadẽ poten
tia hƺ ordinẽ nõ q̃dẽ ad hoc ꝙ agẽs fiat: sƺ ad hoc
ꝙ p potẽtiã agentis aliq̃d aliud fiat/ ⁊ illud q̃d fit
passiue dr/ respicit potẽtiã agẽtis p quã est: nec oƺ
ꝙ respiciat aliquã potẽtiã agẽt; p quã eẽ recipiat
Silr potẽtia ad fieri duplr põt ĩtelligi. Uno mõ
ꝙ dicat potentia ad fieri: q; s. est receptiua alicui⁹
act⁹ facti vel forme facte: ⁊ talis potentia ad fieri
est potẽtia passiua/ ⁊ subiectũ talis potẽtie cũ sua
potentia nõ dr pprie fieri sed fieri hoc. vñ qñ ali=
q̃d subiectũ dealbat nõ dr subiectũ simplr fieri sƺ
fieri albũ. Alio mõ põt dici potẽtia ad fieri q; hƺ
ordinẽ ad hoc ꝙ aliq̃d p ipsam fiat mõ quo iã di=
ctũ est. ex pte autẽ pducti dicit etiã possibile fieri/
vel a potentia actiua: q; p ipsam põt fieri vt dictũ
est. vel a potentia receptiua: q; in ipsa potest reci=
pi: sicut albedo anteq̃ƺ fiat dicitur possibilis fieri.

Primũ autẽ dr possibile obiectiue.s.posita nõ repugnantia terminoꝝ:qꝛ natũ est esse obiectũ alicuius potẽtie actiue vel passiue. ¶Ex his patet ꝙ qñ dr ꝙ potentia actiua est ad facere ⁊ nõ ad eẽ nichil est dictu:qꝛ ita se hꝫ ad esse factũ sicut ad facere ipm/cuiꝰ ꝗdẽ esse facti ipa est causa effectiua et silr potẽtia passiua ꝗ est ad fieri ⁊ ad factuꝫ esse: qꝛ derisio est dicere ꝙ sit ad fieri ⁊ nõ ad factũ eẽ: cũ oẽ fieri termineẽ ad factũ esse.potentia autẽ obiectiua nõ ꝓprie dr sed magis debet dici possibile obiectiuũ:qꝛ scꝫ natũ esse obiectũ potentie actiue vl' passiue vel vtriusqꝫ. ¶Per hoc respõdẽt ad argumẽta secũde opinionis.

Ad rõnes 2. opionis

¶Ad primuꝫ cũ dr ꝙ potẽtia obiectiua est illd qd nõ repugnãtia terminoꝝ dico ꝙ ꝓprie loquẽdo potentia obiectiua est nichil:sed possibile obiectiuũ. Sed qd dr ꝙ potẽtia ꝗ est nõ repugnãtia terminoꝝ est in deo:nõ autẽ potentia obiectiua. Dicendũ ꝙ potentia ꝗ ẽ nõ repugnãtia terminoꝝ est in deo:sed potẽtia obiectiua ꝗ nichil est dictu/nõ est in deo:nec etiaꝫ possibile obiectiuũ:qꝛ nõ est obiectum alicuiꝰ potẽtie actiue vel passiue. ¶Si aũt ꝗraẽ quõ se hꝫ possibile obiectiue ad nõ repugnantiã terminoꝝ/ vtrũ.s. sit oĩno idẽ: Dicendũ ꝙ non:qꝛ sicut dictũ est possibile obiectiue dr a potẽtia actiua vel passiua:sed possibile quantũ ad nõ repugnãtiã terminoꝝ dicitur ꝙ ãteꝗ tale ens sit/est nõ ens cui nõ repugnat esse. Unde repugnãtia terminoꝝ in generali accepta importat ꝑdicatũ nõ repugnare subiecto. vnde põt cõuenire deo ⁊ creature. qñ ꝟo dr de creatura ꝗ nõ est ⁊ põt esse. vt qñ dicimꝰ ꝙ creatura anteꝗ sit põt esse/dicit determinatã nõ repugnãtiã determĩati subiecti ad deẽminatũ ꝑdicatũ scꝫ nõ repugnãtiã creature possibilis ad eẽ.

Ad scdm.

¶Ad secũdum dicendũ ꝙ potẽtia actiua est potẽtia entis in actu agẽtis ꝑ ipsam qd põt denoĩari denoĩatione intrinseca ab ipsa. et illa eadẽ potentia est ꝑ quaꝫ effectꝰ ꝗ est obiectũ talis potentie est ꝓducibilis ab ipsa ⁊ ꝓduciẽ qñ fit. et silr potẽtia passiua proprie accepta est potentia ꝑ quã aliqd subiectiue ⁊ passiue põt moueri et reduci ad actuꝫ quẽ recipit/ ⁊ ꝑ eandẽ potẽtiã dr actꝰ ille receptꝰ/⁊ anteꝗ fiat receptibilis:et ꝑter istas duas potẽtias nõ oportet ponere aliquã aliã potẽtiã ꝑ quã effectus sit ꝓductibilis excepta nõ repugnantia terminorum.

Ad tertiũ

¶Per hoc patet ad tertiũ:qꝛ scꝫ ens in potẽtia/ puta materia aliter est in potẽtia anteꝗ sit in rerum natura vt fiat ꝑ creationẽ vt pars cõpositi:⁊ aliter est in potẽtia qñ iã est in actu in rerũ natura vt recipiat actũ quo caret. nã ꝑmo dr in potentia esse ꝑ potentiã agẽtis respectu cuiꝰ dr esse possibile obiectiue. Scdo mõ est in potẽtia passiua respectu actus ĩ ea receptibilis ꝺm quã potẽtiã dr materia esse possibilis subiectiue et actꝰ in ea receptibilis dr possibilis obiectiue. et ex hoc nõ sequiẽ ꝙ ꝓpter nõ repugnantiã terminorũ ⁊ potẽtiã actiuã et passiuã sit quarta potẽtia. ¶Per hoc etiam respondẽt ad ꝑncipalia argumenta facta ꝑ ꝗstione Nã illa rõ ꝗ ꝓbat ꝙ ẽ diuisio in diuersa re:qꝛ est diuisio ꝺm esse reale vñ cõcludit ꝗtuꝫ ad hoc ꝙ ens in actu est diuersum re a potẽtia ꝑ quã est possibile. Alia aũt rõ ꝗ ꝓbat ꝙ non est diuisio in diuersa qꝛ cõuenit vni ⁊ eidẽ:bene ꝓbat ꝙ illa diuisio non est in diuersa re ꝗtũ ad hoc ens actu qñ est/⁊ ipmmet ens potẽtiale anteꝗ sit ꝗtũ ad se vt est possibile nõ dicat aliã rẽ diuersam a se in actu ꝗ sit ꝗdã res tertia ab ipsa existẽtia/⁊ a potentia actiua vel passiua. ¶Quãtũ ad scdm an aliqs possit a deo annichilari. Primo videbiẽ qd de possibili. Scdo qd de facto esse. Tertio de quibusdam instantijs.

2. articulꝰ

¶Quantũ ad primũ dicendũ ꝙ deꝰ de absoluta potẽtia põt oẽm creaturã annichilare. Qd patꝫ ꝑmo ex ꝯparatione annichilationis ad creationeꝫ ꝗ est mutatio ꝑuatiue opposita ⁊ nõ contrarie: qꝛ annichilatio ⁊ si ꝑ moduꝫ actionis significeẽ:non tñ est actio sed magis cessatio actionis ꝗ est cõseruatio ⁊ ꝑ ꝯñs creatio. ꝯmẽtator i fine de substãtia orbis/ res nõ ꝑmanet ꝑ aliquã dispositionẽ superadditã:nec ꝑ ꝯñs ꝑ actionem nouã. ⁊ hoc seduxit manicheos ꝗ ꝗserũt causaꝫ mali: qꝛ nõ est effectꝰ sed defectꝰ. vñ nec hꝫ causam efficientẽ nec actionẽ ꝑuiã sed defectũ actionis. rõ. aũt ꝑuationis sumiẽ ex hitu. cũ ergo nõ plꝰ distet nõ esse ab esse ꝗ ecõuerso:nec deꝰ necessitareẽ ad cõseruationẽ rei magis ꝗ ad creationẽ/sicut creãdo potuit ens facere ex nichilo:ita actionẽ cõseruantẽ substrahendo põt oẽ ens creatũ in nichil redigere vel annichilare. Scdo ex cõparatione annichilationis ad corruptionẽ. sicut em̃ entia naturalia depẽdent a causis naturalibꝰ quantũ ad gñari ⁊ corrũpi: ita oẽ ens creatũ a deo quo ad esse et nõ esse: sed oẽ ꝑ naturã gñabile/est etiã ꝑ naturã corruptibile. 1. celi ⁊ mũdi. ergo ꝺm Dam. oẽ qd est a deo ex nichilo/vertibile est in nichil. ¶Sciendũ est em̃ ꝙ entiũ ꝗdã hñt potentã actiuã ad nõ esse ꝑ aliqd sui: ⁊ ista pñt corrũpi ex seipsis vt aĩalia. nõ aũt hmõi sunt oĩa mixta sicut ꝗdã arbitranẽ: qꝛ mixta hõgenea ꝗuis habeãt ĩ se ꝗlitates ꝯtrarias virtute qd sufficit ad agendũ in aliud vel patiendũ alio ꝗcũꝗ ꝯtrariorꝝ: nõ tñ ĩ se hñt ꝗlitates ꝯtrarias actu etiã ꝺm diuersas partes/qd tñ reꝗriẽ ad hoc ꝙ se ipa corrũpãt. nisi em̃ inter agẽs ⁊ patiẽs sit pluralitas ꝗlitatũ actu ꝗ sunt cõtrarie adiuicẽ vel formaliter vel virtualiẽ nũꝗ erit actio actu. vnde lapis hõgeneꝰ vel aurũ ⁊ hmõi ĩppetuũ durarẽt sicut ⁊ elemẽta remoto exteriori corrũpẽte. secꝰ aũt de lapidibꝰ ⁊ hõgeneis ĩter ꝗs sunt ꝗdã vere habẽtes ꝗlitates extraneas ⁊ contrarias scdm eos. Alia aũt hñt potẽtiã passiuã ad nõ esse ⁊ solũ passiuã/⁊ hoc ꝑ aliqd sui:⁊ ista pñt corrũpi ab extrinseco naturali/vt elementa ⁊ mixta hõgenea. Alia aũt neutrũ:sed qꝛ hñt esse differens ab essentia vt supponũt etiã ex seipsis tẽdũt in nõ eẽ ꝺm Auicẽ. Sed istud nõ videẽ:qꝛ ꝗuis in celo sit materia et forma:qꝛ tñ nec materia illa machinaẽ ad maleficiũ: nec forma nichil iplicat i se tẽdẽs ad nõ eẽ positiue. ergo multo minꝰ substantia spiritualis dato ꝙ in ea sit cõpositio ex essentia et esse:qꝛ essentia determinata est ad suum esse/nec est in potentia ad aliud. similiter nec suũ esse natum est informare aliam essentiam: non potest dici tñ sicut natura separat corrũpendo formam a materia in illis in quibus generando cõiungit vtrũꝗ. sic deus dans essentie esse creãdo potest ei auferre esse annichilando. Tertio ex ꝯparatione essentie ad esse qꝛ aut differunt ⁊ tũc deꝰ potest ea separare vt modo dictum est:aut sunt idem/ ⁊ tunc deus annichilabit:qꝛ quicquid est in creatura totum dependet a deo et quo ad esse ⁊ quo ad fieri. cum ergo remota causa remoueatur effectus inquantũ est effectꝰ remota actione et causalitate diuina iã creatura totaliẽ fit nichil siue ipsa sit simplex siue ꝯposita:

siue sit suũ esse siue non. vnde si deus separaret eẽ ab essentia ita vt seorsum subsisterẽt ꝑ impossibile adhuc seorsũ essent annichilabilia alias maneret causatũ siue causa. Nec obstat ꝙ quidam dicunt ꝙ eẽ subsistens esset actus purꝰ. qd aũt nichil habet potẽtialitatis ẽ immutabile omnino. qꝛ licet eẽ ꝺꝫ intentionem noĩs abstrahat ab omni potentialitate nec habeat adnihilatiõeꝫ alicuiꝰ alterius:tamẽ res substracta huic intentioni eo ipso ꝙ creatura est. ẽ participatiue id qd est:⁊ ꝑ consequẽs potentialis. Quarto ex cõparatione agẽtis naturalis ⁊ artificialis nã enim. q. nascitura determinata ẽ ad simile ⁊ ad ens. voluntas aũt ad neutrũ sed ad bonum. nõ ens aũt potest habere rationẽ boni ex suppositione vñ natura nõ appetit corruptionẽ nisi ꝑ accidens. sed voluntas diuina sicut potuit appetere esse creaturarum non sicut aliquod bonum sibi conferens ita preter detrimẽtum sui principal' voliti põt de potentia absoluta appetere nõ eẽ alicuius creature. qꝛ sicut vna virtus infinita mõstrata est creando ita sua libertas manifestaretur annichilando. vñ cum creare non sit magis bonum suum ꝗ annichilare equaliter potest velle vtrũꝗ ⁊ nolle. sic ꝗ deo nõ existente nichil creatum esset. qꝛ remoto priori remouetur posterius ꝺꝫ oẽ genꝰ cause. 1. posteriorum. 7. ⁊ 8. phisicoꝝ. 2. metaphisice. sic deo existente ⁊ nolẽte ẽs eẽ. sicut ei nauta absens ẽ causa periculi sic nauta ꝑsens ⁊ nolẽs gubernare supposito ꝙ sola voluntas gubernet.

2. articulꝰ 1. opinio. An gfa ãnichiletur qñ corrũpitur.

¶Quantũ ad scdm de facto eẽ sunt due opiniones. Prima dicentium ꝙ si queraẽ de gratia ⁊ caritate ꝗ creantur ex nichilo aut corrũpũẽ redigantur in nichil. Dicendum ꝙ sicut non fit albedo sed album ita proprie non fit gratia sed gratum sic proprie. sicut ꝗ respectu aliarũ formatuꝫ ita respectu gratie illud quod fit ꝓprie ẽ compositũ. s. ipꝫ gratũ ⁊ qꝛ anteꝗ infundaẽ gratia aliqd grati ꝑexistit s. subiectũ ⁊ post corruptionẽ ipsius grati ꝗtuꝫ ad gratiam aliquid ipsius grati remanet. s. subiectuꝫ iõ in corruptione qua diciẽ gratia corrumpi immo magis gratum nõ redigiẽ illud quod corrumpitur in nichil. qꝛ aliquid eius manet. nec gratia proprie potest dici creari ex nichilo cum suppõat subiectuꝫ ⁊ educatur de potentia obedientiali sed pro tanto dicitur creari. quia non potest produci nisi a solo creatore ⁊ sic deus nullam rem rediget in nichil. ¶Preterea sublata causa tollitur effectus:cum autem omne per accidens reducatur ad aliquid ꝑ se tunc illud qd est per se ẽ cã eius quod est per accidens. vñ si nõ ẽ per se non est per accidens. ergo cuꝫ accidens fiat vel corrũpatur per accidens. subiectũ autem per se in mutationibus alꝗs a creatione vere potest dici accidens fieri vel corrũpi ꝑ accidens qꝛ i eis nõ fit cõpositum ꝑ se. qꝛ em̃ vere hõ albus fit ꝑ se. iõ vere albedo fit ꝑ accidens ⁊ simil'r qꝛ vere hõ desinit eẽ albus. ꝑ se vere albedo corrũpitur ꝑ accidens. nec dico ꝙ hõ albus fit vnũ ꝑ se. licet fiat per se. Similiter potest dici ꝙ gratum ꝑ se fit ⁊ corrumpiẽ gratia autem ꝑ accidẽs. sꝫ ꝗuis gratum fiat et corrumpatur non tamen gratuꝫ creatur vel annichilaẽ. qꝛ aliquid eius actu preexistit ⁊ remanet. ⁊ ideo nec per cõsequẽs potest dici gratia per accidens creari vel annichilari etiam ꝑ accidens nisi forte simul crearetur creatura sub gratia vel simul annichilaretur cum est.

2. opinio.

¶Secunda est opinio dicẽtium ꝙ immo caritas ⁊ gratia creantur/qñ fiunt: ⁊ annichilãtur/quãdo corrũpũẽ. qd ꝓbant tripliciter. Primo. qꝛ quod nec est actu. nec põa. nec actiua vl' passiua nãli creatur annichilaẽ non em̃ sufficit ad hoc ꝙ aliqd sit non nichil ꝙ sit in potentia dei actiua. qꝛ sic nichil fieret de nichilo. nec cum hoc ꝙ sit in potentia obedientiali creature. qꝛ sic anima nõ esset de nichilo sed sic est de gratia. ergo et cetera. ¶Scdo. qꝛ sctĩ dicunt ꝙ nihil fiunt homines cum peccant. qd non potest eẽ verum nisi ꝓpter annichilationẽ gr̃e

3 ¶Preterea quicquid potest dici aliquid eẽ eo mõ põt dici nichil per contrarium eius quo ẽ aliquid qꝛ aliquid ⁊ nichil cõtradicunt sicut aliꝗs ⁊ nullꝰ. vñ ꝙ dicitur eẽ aliquid qñ ẽ actu vel potentia põt dici nichil. qñ nec ẽ actu. nec potẽtia: ⁊ ꝑ cõsequẽs talis desitio eẽ cõpleta est annichilatio. sed gratia cum erat in subiecto poterat dici ens: et aliquid non minus ꝗ accidentia naturalia. ꝗ cum desinit esse in actu: ⁊ potentia fit nichil: ⁊ sic annichilatur.

Solutio.

¶Ad argumentũ i oppositũ creatio nichil supponit ꝙ ꝑexistat annichilatio ex parte post quod remaneat dcm ꝙ ad rationem creationis sufficit ꝙ illud qd producitur non preexistat in potentia naturali actiua vel passiua. ꝗuis preexistat aliquid in qd inducitur: sicut patet de anima rationali. sicut enim ꝓducitur de nichilo ꝗuis non in nichilo generatio aũt naturalis ẽ ex ente in potentia ⁊ silr dico ex parte annichilationis. qꝛ ad eam sufficit ꝙ non remaneat potentia naturalis dato ꝙ remãeat subiectuꝫ sicut in illuiatione ceci forte potentia dicitur creari. qꝛ subiectum non erat ad eam in potẽtia naturali. ¶Ad aliud dicendum ꝙ ꝑ se fit ⁊ corrumpitur compositum per accidens auteꝫ forma que ẽ terminus factionis substãtialis quidem simpliciter accidentalis scdm qd. vñ ꝑ se fit gratũ ꝑ accidens gratia ⁊ per se corrumpitur gratiatum: ⁊ ꝑ accidẽs gr̃a ⁊ eo mõ quo gratie cõpetit fieri. s. ꝑ accidens eo mõ gratie competit creari scdm quid i. cõcreari qꝛ non preexistebat in potentia naturali. ⁊ similiter eo modo quo corrumpitur. s. per accidens eo mõ diciẽ ãnichilari. qꝛ nõ redit in potentiam subiecti. ¶Ad tertiũ. qꝛ eꝗ cõcluderet aiaꝫ rationalẽ nõ creari nec posse annichilari. qꝛ aĩa nõ fit ꝑ se sꝫ homo ꝗ non creatur ꝙ esset contra sanctos iõ dcm ad argumẽtuꝫ. ꝙ lꝫ gratũ rõne subiecti nõ creeẽ. nec annichileẽ. nec ꝑ se. nec ꝑ accidẽs: cũ rõe forme ⁊ inquãtũ gratũ per se: creatur/⁊ annichilatur. qꝛ eẽ gratũ nõ est nisi per actionem dei que est creatio ex nichilo. qꝛ nõ ex ente in potẽtia sicut etiam homo. ⁊ si non simpliciter creeẽ. tñ scdm aĩam creatur. ¶Uel dcm ꝙ etiam gratũ rõne subiecti nõ ẽ ꝓductuꝫ nisi ꝑ creationẽ: qꝛ nõ est ꝺm̃ gr̃e nisi substantia vl' potentia spũalis. ¶Si qs aũt vellet sustinere ꝑmã opinionẽ: posset eã cõfirmare dupl'r

Cõfirmaẽ

Primo. qꝛ creatio nõ solũ excludit potentiã nãleꝫ sꝫ etiã obediẽtialem vt puta: si de trunco fiat vitulus nõ creaẽ. nec tñ naturaliter ꝓducitur. similiter caracter supnaturaliter ꝓduciẽ nõ tñ creatur vnde cum oẽ qd a deo ꝓducitur i subiecto a quo dependet ꝗ ad eẽ educaẽ de potentia obedientiali gr̃a ꝗ est hmõi nõ videẽ creari. ¶Preterea creari ꝑ se: ⁊ ꝑ accidens dr dupl'r. vno mõ vt hec distinctio accipiatur ex parte generis ꝙ est productio ⁊ tũc illud dicitur ꝑ se creari: quod natum ẽ per se ꝑ creationem ꝓduci. sicut anima vel ãgelus. per accidẽs au

tem quod est pars eius ꝙ per creationem produci
tur/vel naturaliter consequtur ipsum/ꝗuis ipsȝ nõ
sit natum ꝑ se ꝓduci. ꝛ sic mã ꝛ forma celi ꝛ ꝑmoꝝ
indiuiduoꝝ̃ dupl'r ꝑ accidẽs creata ꝛ ꝓprietates
cõcreate. Alio mõ ex pte diceret q̃ ẽ ꝓduci ex nichi
lo ꝛ sic dicit̃ ꝑ se creari illd suppositũ cui⁹ natura
absolute hȝ vt nõ sit ꝓductibilis ex alio sicut celũ
ꝛ angel⁹ ꝛ istud creatura ꝑ se simplicit̃ ꝛ absolute
ꝑ se aũt ſm q̃d vt prima indiuidua corruptibilium
qꝛ licet asinus vt asinus ꝓductus sit ex ente in po
tẽtia ꝛ ꝑ naturã ꝛ elemẽta ꝛ huiusmõi: nõ tñ ignis
vl' vt primũ suppositũ sȝ ꝑ accidens simpliciter illd
cui omnino accidit creari puta si deus mõ crearet
vnũ asinũ vñ anima rationalis nõ creat̃ ꝑ accidẽs
qꝛ null⁹ homo ꝑ se creatus ẽ sȝ ex alio ꝓduct⁹. sȝ dr̃
aĩa creari ꝑ se. nõ qꝛ ꝓducat̃ per se. sed qꝛ ꝓducti
bilis ẽ ꝑ se. ꝛ si nõ vt est formatum vt ẽ quid subsi
stens licet nõ ꝓprie dicat̃ creari ꝑ se. qꝛ nõ ꝓduci
tur ꝑ se nec iterum ꝑ accidẽs. qꝛ nõ ẽ ps creati ꝑ se
nisi a deo dicat̃ creata ꝑ accidẽs. qꝛ ẽ creabilis per
se. hic ẽ ei vnus modus q̃ productio per accidens
reducit̃ aũt ad per se. secundo modo qñ est pars ꝓ
ducti ꝑ se vt materia vel forma quãuis neutrũ sit
natum ꝓduci ꝑ se. tertio qñ est terminus per se ex
trinsecus de necessitate ꝯñs quanuis non intrinse
cus. qꝛ ille terminus est forma. exemplum de hoc
est in ꝓpria passione. quarto qñ est termin⁹ conse
quens necessario quãuis non ꝑ se per accidens. si
cut relatio dr̃ eẽ quid ꝓductũ cum tamẽ non possit
eẽ per se terminus actiõis. vnde cũ gratia non sit
pars esse vel grati nec sit termin⁹ per se vel necessa
rio consequens ꝓductionẽ grati sed alia actione
separata a ꝓductione subiecti ꝓducatur non vide
tur creari ꝑ accidẽs nec ꝑ cõsequens annichilari.

Respõsio ad istas cõfirmatões .i. opiõnis

¶ Sustinendo aũt scdam opinionẽ q̃ magis con
sonat dictis sctõꝝ potest responderi ad ista.
¶ Ad primũ dõm ꝙ creatio nõ excludit oẽȝ potẽ
tiam obediẽtialẽ: sȝ aliquã sic et aliquam non. qꝛ
illã potentiam obediẽtialem q̃ includit potentiaȝ
naturalem quo ad substantiam facti licet excedat
quo ad modũ faciendi bñ excludit sicut illam per
quam de trũco fit vitulus subito/ ꝛ vnica transmu
tatione ꝙ natura multis mutationibus ꝛ mlto tẽ
pore faceret sed quem modũ de gratia dici nõ põt
qꝛ natura nullo tempe nullis mutationib⁹ faceret
de non grato gratũ Alia est potentia obediẽtialis
cuius reductio ad actum instrumentaliter est cõ
municabilis creature sicut illa de qua educitur ca
racter. et hanc etiam excludit creatio q̃ communi
cari non potest nec tali educitur gratia cuius ꝓdu
ctio cõmunicari nõ põt vt nũc supponit̃. ¶ Tertia
est potentia obedientialis quo ad substantiam/et
quo ad efficatiam. qꝛ excedit naturalem ꝛ super
naturalem actionẽ creatam de q̃ educũtur anima
ꝛ gratia. vnde istud nõ excludit creatio plusq̃ po
tentiam obiectiuã qꝛ respectu nature ẽ de nichilo.
¶ Ad secundum dõm ꝙ ẽ diuisio isufficiens. quia
perseitas ꝛ accidentalitas cãtionis accipit̃ dupl'r
respectu eẽndi vt dicatur causari per accidens nõ
per se illud quod habet esse per accidens non per
se. ꝛ sic accidens non potest causari per se/sed solũ
per accidens. nam qꝛ fieri terminat̃ ad se sicut sunt
aliquid fieri per se vel per accidens sicut habet eẽ
alio modo ista accipiuntur ratione principij vt qꝛ
creatio est actio solius debet illud dicat̃ per se cau
sari ꝙ non est producibile a creatura nec naturali

ter/ nec supernaturaliter/nec per se. nec cuȝ aliquo
alio siue illud habeat esse per se / vt angelus / siue
in alio. vel separabiliter vt anima rationalis. vel
inseparabiliter vt forma celi. ꝛ isto modo contra ꝑ
se causatur. qꝛ sola dei virtute producibilis est/li
cet non ante alia que tamen myraculose posset per
se produci sicut aliud accidens absolutum.
¶ Quantũ ad tertiũ de instantijs instant aliqui
contra primum quadruplicit̃. ꝛ soluunt Primo ꝙ
deus non possit aliquid redigere in nichil. qꝛ deus
redigere in nichil potest intelligi tripliciter. vno
modo ꝙ efficiat indirecte ipsum nichil. ꝛ hoc non
potest esse. qꝛ nichil non põt esse terminus alicui⁹
actiõis positiue. Alio mõ subtrahẽdo influentiaȝ
quod eẽ non põt. qꝛ cũ sit propriũ dei isluere eẽ non
põt facere contra id qd est sibi propriũ nõ influẽdo
vel influentiã subtrahẽdo. ¶ Tertio mõ ꝙ faciat
aliquẽ effectũ ad quem sequat̃ nichil/sicut generã
do vnũ corrũpit̃ aliud. et similit̃ hoc nõ cõueit deo
qꝛ corrũpere vnũ generãdo aliud cõuenit agenti
ex imperfectione sua. ¶ Secũdo ꝙ annihilat per
actionem positiuaȝ. nã qꝛ de⁹ conuertat totum pa
nem ꝛ quãtum ad substantiam ꝛ quãtũ ad accidẽ
tia tũc vbi prius erat panis ibi erit vacuũ ꝛ sic acti
one dei positiua fiet ex conuerti vacuum ꝙ est ni
chil. ¶ Tertio ꝙ deus nõ põt annichilare panem
qꝛ concurrerent latera cõtinentis ad locum quem
prius occupabat panis nõ in instanti sed in tempe
vnde toto illo tempore esset vacuum et motus in
vacuo. ¶ Item si annihilaret omnia que
sunt infra latera celi /latera celi eẽnt simul et non
simul/simul. qꝛ nichil esset medium/non simul. qꝛ
cum latera celi ante distarent nec ex ãnichilatione
intermediorum ponatur aliquod agens coniun
gens sequit̃ ꝙ adhuc distarẽt sic auteȝ nec eẽnt si
mul. ¶ Ad ista respondẽt. ad primũ dicũt ꝙ deus
põt ea q̃ sunt annichilare nõ actione q̃ sit aliqd fa
cere positiue sȝ magis subtractione actionis et in
fluentie. Et qñ dicitur cõtra hoc qd ꝓpriũ ẽ dei da
re esse dõȝ ꝙ dupl'r põt aliquid eẽ ꝓpriũ dei. Uno
modo qꝛ ei cõuenit et non alij et sic creare btifica
re ꝛ huiusmodi sunt proprium dei. oppositum autẽ
ꝓprij sic dici potest conuenire ei cuius dicitur ꝓ
prium ꝛ sic influere esse generaliter se extendẽs ad
oẽ esse creatum est ꝓprium dei. Alio modo dicitur
aliqd eẽ ꝓpriũ dei. qꝛ eius naturã ꝑ se ꝛ de necessi
tate cõseqt̃. sicut risibile dr̃ eẽ propriũ hoĩs. ꝛ op
positũ talis proprij nõ põt cõuenire ei cui⁹ illud ẽ
ꝓpriũ. ꝛ sic dare eẽ creature nõ est ꝓpriũ dei. vnde
oppositũ ei⁹ põt deo cõuenire. s. nõ dare creature
eẽ. ¶ Ad scdm dicũt ꝙ stante ypostasi nõ faceret
nichil nec ꝑ se nec per accidens sȝ faceret ꝙ ei⁹ qd
aliqd erat non maneat aliquid. hoc autem non est
proprie facere ipm nichil sed subtrahere illd qd ẽ
aliqd. cõuertẽdo aũt illd i aliqd positiuuȝ bñ face
ret aliqd ad qd seqtur nõ esse illi⁹ cõuersi i propria
natura sȝ illud nõ eẽ nõ sequit̃ vt qddã fctm. si aũt
ãnichilaret panẽ tũc nõ faceret aliqd sȝ desineret
dare esse. ad quod sequeretur nichil ipsius panis
esse. sed nõ sequeretur vt quoddam factum sed qd
dam consequens ad non facere.
¶ Ad tertium dicendum ꝙ stante illa ypostasi la
tera aeris concurrerent: non per motum localem
aeris primo et per se ita ꝙ primo occuparent vnaȝ
partem vacui qd ponitur esse nichil quod ipsius
(nichili non est aliqua pars: sed per

motũ rarefactionis i q̃ nõ attẽdit̃ motus ꝑ se per
comparationẽ ad aliquod spaciũ extra sȝ ꝑ ꝯpatio
nẽ ad sitũ ptiũ i toto ad maiorẽ distantiã extremo
rum a centro corporis rarefacti ita ꝙ ista distan
tia non accipiatur in spacio extra corpus rarefa
ctum sȝ infra ipsum corpus rarefactum.
Ad.4. ¶ Ad quartũ dicunt ꝙ stante ypostasi latera celi
nec distarent: nec eẽnt simul. qꝛ distare et eẽ simul
cõuenit aliquibus i habitudine ad distantiam lo
calem qua ablata tollit̃ oĩs situs tã distãtie q̃ si'i
litatis distare ei ꝛ eẽ simul sũt opposita sȝ nõ dista
re ꝛ nõ eẽ simul non sunt opposita: sȝ se cõpatiũtur
in illis q̃ nõ habent habitudinẽ ad distantiam loca
lem sicut angeli nec distant abinuicẽ nec sũt simul
si non habent habitudinem ſm suam essentiam ad
distantiã localẽ vt quidã dicũt. ꝛ qꝛ stante ypostasi
tollitur distantia localis q̃ erat int̃ latera celi. ideo
Contra tollit̃ ꝛ esse simul habitudo ad talẽ distantiam ꝛ ꝑ
consequens tollitur eis distare. ¶ Sed adhuc so
let adduci quinta instantia difficilior ꝙ de⁹ nec ca
ritatẽ nec aliquid aliud possit anichilare. qꝛ in his
q̃ desinunt eẽ nõ ꝑ motũ ẽ dare vltimũ instans quo
sunt etiam tẽpis nr̃i si mensuret̃ illud eẽ tpe nr̃o
sȝ esse corruptibilis rei mensurat̃ vel nunc tempis
qꝛ est mutabile: ꝛ si actu non mutet̃. ergo si lapis
ãnichiletur erit dare instans temporis nostri in q̃
vltimo est ¶ Item ẽ dare primũ instans in tempe
nostro quo primo non est tamẽ qꝛ anichilatio que
idem est ꝙ aliqd primo nõ esse mensurat̃ instãti tẽ
poris nostri sicut et creatio rei temporalis. tum:
qꝛ nõ esse nõ acqritur per motũ in annichilatione
ꝫ est dare primũ nõ esse quãuis in motu non sit da
re primum mutatum esse. ergo cum inter duo istan
tia temporis nostri necesse sit cadere tempus me
dium inter vltimũ eẽ ꝛ primuȝ nõ esse eiusdem rei
Solutio videt̃ impossibile ꝙ res temporalis annichiletur
¶ Solutio dicũt quidã ꝙ licet inter duo instantia
eiusdem temporis nostri positiue accepta sit dare
tempus medium tamen inter instans verum tem
poris nostri et instãs imaginatuȝ nõ oportȝ. et sic
est in ꝓposito. qꝛ illud instans quod ponit̃ mensu
rare vltimum esse rei annichilande est instans po
sitiuũ ꝛ reale: sed instans qd mensurat ãnihilatio
tionẽ ẽ aliquid ymaginatũ tm̃ sicut et tps qd men
surat nõ eẽ sequens. qꝛ ei qd est nichil ſm rẽ nulla
realis mensura respõdet. ¶ Sed contra qꝛ quies
Contra mensurat̃ tpe ita reali sicut et mot⁹ cũ tamẽ sit pu
ra priuatio. ¶ Preterea. inter instantia temporis
cõtinui imaginata vt distincta oȝ imaginari tẽpus
medium. vnde si imaginor ad instans ãnichilatio
nis ab instanti quo vltĩo ẽ oȝ imaginari temp⁹ me
dium quo res nõ habet eẽ nec nõ eẽ qd est impoẽ.
¶ Unde alij dicũt ꝙ ẽ dare primum instans q̃ ici
pit non esse q̃ mensurat̃ annichilatio sed vltimum
quo sit nequaq̃ ¶ Sed contra hoc est. quia ꝙ qui
escit in aliquo tempore est in quolibet nunc illius
temporis licet aliud sit de motu vnde alij dicũt ꝙ ẽ
dare vtrumq̃ instans nec tamen ẽ temp⁹ medium
qꝛ ãnichilatio nõ hȝ istãs tẽpis nr̃i nisi ꝑ coexñtiã
¶ Sed hoc nõ valet qꝛ int̃ illa q̃ sũt diuersis tpis
nr̃i instantib⁹ siue ꝑ mensurã siue ꝑ coexistẽtiã: de
necessitate est tẽpus nostrũ medium saltẽ ꝑ coexi
stentiam. si eñ itellectio angeli de asino tmiaret̃
in instanti temporis qd est. b. et intellectio de leõe
inchoaretur in instanti eiusdeȝ tpis alio qd est. c.
de necessitate coexisteret tps mediũ vtriq̃ intelle

ctiõi in q̃ neutrũ extrẽoꝝ intellexisset. vñ melior ẽ
ꝑma solutio. qꝛ ꝛ si celũ anichilaretur esset dare vl
timũ tpis: nec tamen simul esset: et inciperet non
esse. qꝛ aliqua possunt nõ esse simul: vel qꝛ nõ sunt
in eodem tempe vel instanti: sicut duo entia positi
ua. vel qꝛ vnũ est in tempẽ vel instanti. aliud autẽ
in neutro: qꝛ est nichil. Nec obstat de quiete. quia
quies nõ mensuratur tpe rõne qua dicit negatiõeȝ
motus. sed rõne aptitudinis ad motũ q̃ includit̃ i
priuatione. Similiter corruptio et non esse prime
forme. non mensuratur tempe vel instãti: nec etiã
coexistũt eis nisi ꝑ accidẽs ratione generationis
et forme ãnexe quia nichil nec mensuratur nec co
existit mensure. Nec obstat de ymaginatiõe. qꝛ fal
sa ẽ illa imaginatio q̃ accipit instans vel tẽpus mẽ
surare nichil coexistere ei sȝ vera imagĩatio ẽ q̃ di
cit rẽ ãnihilandã fuisse tpe et vltimo eẽ i instanti i
cipere aũt nõ eẽ et durare nõ esse sine tempore et in
stanti sibi correspõdente vel coexistente Notandũ
est ergo esse priuatiuũ rõne sui nullo mensurari. sȝ
omne esse positiuum aliqua duratione mensuratur
primo quidẽ esse successiuũ mensuratur tempe cõ
tinuo vt motu. scdo esse ꝑmansiue. cui non est na
tum aliud succedere: vel qꝛ caret subiecto. vt esse
substãtie simplicis. qꝛ successio est proprie duoruȝ
alternantiũ in eodẽ subiecto. vl' qꝛ nõ deserit subm̃
per naturã: vt esse celi incorruptibile ꝛ forte corru
ptibilis gloriosi mensuratur euo et beatitudo cre
ata ꝛ intellectio supsius in angelo ſm quosdam.
Tertio esse qd est totum simul si est e i natuȝ aliud
succedere: cũ sine motu nunc tempis discreti: vt ẽ
intellectio ꝛ affectio angeli. Quarto esse stãs cui
natum est aliud succedere cuius acq̃sitio vel desi
tio est terminus motus ſm se quidẽ absolute mẽ
suratur nunc temporis discreti sicut et tertiũ sȝ ꝓȝ
ꝙ natum est desinere ꝛ incipere ꝑ motum nunc tẽ
poris continui. qꝛ vltimo instanti tpis mensurãti
tis alterationẽ introducitur forma accidentalis:
que est terminus intrinsecus motus, ꝛ substãtiat̃:
q̃ est terminus principaliter intentus.
¶ Quantum ad tertiũ principale de dilectõe dei ꝫ articul⁹.
ad creaturam ꝓponunt aliqui tria videnda. Pri Durã. q. i.
mũ est an deus diligat creaturam. secundum est: huius dis.
an diligat omnẽ. tertium est an equaliter.
¶ Quantũ ad primum sciendũ ꝙ deus creaturã
diligit: cuius ratio. qꝛ vbicunq̃ est voluntas bene
ordinata apprehensionẽ boni seqtur eius dilectio
sed in deo est voluntas optime ordinata: ergo cuȝ
deus comprehendit nõ solũ bonũ increatum: sȝ
etiam bonũ creatum: patet ꝙ nõ solũ diligit se: sȝ
etiam alia a se. s. creaturas. ¶ Quantũ ad scdm
est aduertendum ꝙ est duplex dilectio. Una qua
quis diligit alium volẽdo equale bonũ sibi: ꝛ hec
est dilectio amicicie. Alia est dilectio q̃ quis vult
alteri bonũ qualecunq̃ bonum illud sit. et hec du
plex dilectio non est in deo distincta ſm rẽ sed ſm
rõem. Prima ergo dilectione deus nõ diligit oẽȝ
creaturaȝ sed intellectualẽ tm̃. Cuius ratio est. qꝛ
deus non vult creature aliquod bonum: nisi illud
tm̃ cuius ipsa est capax: sed sola creatura intellec
tualis est capax boni diuini. s. beatitudinis. ꝫ de⁹
non diligit oẽm creaturam dilectione amicitie: sȝ
tm̃ intellectualem. nec oẽm talem sic diligit nisi di
lectione pertinente ad voluntatem antecedentem
qua vult omẽs hoĩes saluos fieri vt expositũ fuit
in primo lib. dilectõe aũt ptinẽte ad volũtatẽ ꝯñtẽ

dilig͞it solū pdestinatos τ electos. Si vero loq̄mur
de dilectione qua quis vult alteri bonum q̄dcūq̄
sit illō. sic de⁹ diligit omēs creaturā. q: de⁹ est cau
sa bonitatis in creaturis nō ē autē cā p necessitatē
sʒ per voluntatem ḡ omne bonum quod est in crea-
turis ē a deo volitū sʒ velle alicui bonū nō est aliō
q̄ diligere ipsum. ḡ τc. ¶ Quātū ad tertiū aduer
tendū ē q cū diligere nō sit aliud nisi velle alicui
bonū equalitas vel gradus i dilectione potest at-
tendi vel ex parte act⁹ volendi: vel ex parte voliti:
si ex parte actus volendi sic deus diligat se. τ om
nem creaturā equalit: nec pl⁹. nec intensi⁹ diligit
se q̄ creaturā nec vnā creaturam q̄ aliā. Cui⁹ rō ē
q: idē act⁹ simplex nō potest simul eē magis τ mi⁹
intensus si ei in eodem actu possint esse intensio τ
remissio oʒ q hoc sit vel sm diuersas ptes illi⁹ act⁹
sicut vna albedo cōtinua pōt i vna pte esse itensior
τ in alia remissior τ tūc talis actus nō est simplex
sʒ hʒ ptē τ partē. vel oʒ q si sit intensio et remissio
sʒ idē simplex q hoc nō sit sil' sʒ successiue sicut a q̄
busdā pōit q vna τ eadē forma nūero nl'lo addito
vel remoto ē q̄nq̄ itensior: sed nunq̄ simul.
His ergo duobus exclusis. s. q act⁹ nō habeat p-
tē τ ptē sm q sit simplex τ ferat i plura simul ipossi
bile ē q respectu illoꝝ pluriū sit in tali intenso τ re
misso. sʒ dilectio qua de⁹ diligit se τ omnē creatu
ram est act⁹ simplex τ ab eterno fert i bonū creatū
τ increatū. ḡ impossibile ē ex parte talis actus in
neiri iequalitateʒ sm intensionem τ remissionem
Si vero iequalitas vel grad⁹ attendatur ex parte
boni voliti sic de⁹ nō equaliter diligat se τ creatu-
ras sed plus se q̄ creaturas nec creaturas omnes
equaliter sʒ pl⁹ rationalē q̄ irrationalē cuius rō est
q: scdm hūc modū illud deus diligit plus cui vult
magis bonū sʒ deus vult sibiipsi mai⁹ bonū q̄ cre
aturis. q: nullū bonū creatum potest equari bono
diuino qd vult de⁹ sibi soli mai⁹ etiā bonū vult de⁹
creaturis rōalib⁹ q̄ irrōalibus τ q̄tum ad bonū na
ture. q: sunt superiores gradus et q̄tū ad bōa gra
tie cuius sunt capaces nō aūt creature irrationa-
les. ḡ deus diligit se plus q̄ creaturas. τ int crea-
turas pl⁹ rationales q̄ irrationales. ¶ Secūduʒ
hunc modū deus plus diligit pctōrē pdestinatum
q̄ iustū pscitū q: maius bonū est finalis grā τ glia
quā vult τ pparat pctōri pdestiato q̄ sit presens iu
sticia l' grā quā vlt τ dat iusto quē scit casurū a grā:
τ finalit dānandū. simili mō cōsiderandū ē in oīb⁹
aliis de quibus q̄rit an a deo plus diligant q: scdʒ
gradū boni voliti attēdenda est tota iequalitas di
lectionis. ¶ Ad argumenta pncipalia solutū ē in
pmo articulo.

¶ Distinctio.33.   Questio.1.

Circa.33. distinctionē querūt
quattuor: primū ē. vtrū vtutes
insint nobis ex nā. scdm. vtrū
generent i nobis ex actib⁹. ter
tiū ē de subiecto vtutū. quartū
de virtutibus cardinalibus.
Primum ¶ Quantum ad primū videt
q virtutes isint nobis a nā. q:
qd iest a natiuitate videt inē
a natura. nam natura vno modo dicitur natiuitas
viuētiū vt dicitur quinto Metaphisice. sed virtu
tes isunt a natiuitate sm illud Job.31. ab infantia
creuit mecū miseratio. τ idē iudiciū videt eē d aliis
Secundū virtutib⁹. ḡ. τc. ¶ Item idē iudiciū eē videtur de
oib⁹ virtutibus sʒ itellect⁹ q est habit⁹ pncipioꝝ
nūerat int virtutes itellectuales inest nobis sʒ na
turā. ḡ τ cetere virtutes. ¶ In cōtrarium arguit. In oppm.
q: null⁹ assuescit i ɔtrariū illi⁹ qd iest sibi a natura
sicut lapis q̄tūcūq̄ proiciat nō assuescit ascēdere
q: oppositū iest ei a natura. sʒ nos assuescim⁹ i con
trariū virtutis p actus viciosos. ḡ virtutes nō in-
sunt nobis a natura. ¶ Respōsio tria sunt viden- Respōsio
da. primo id q̄d principaliter querit vtrum τ quo
modo virtutes intellectuales τ morales insint no
bis a natura. τ quomō non. secundo vtrū pter mo
rales acq̄sitas naturalit sit ponere i scis morales
supnaturaliter infusas. tertio vtrū nāliter acq̄site
maneant i pria: an sint tm̄ in via. ¶ De primo sūt
duo modi dicendi ad psens. ¶ Prim⁹ sic pcedit 1. articul⁹. Dur. q.1. huius di.
q: questio pōt dupl'r intelligi. pmo vtrū virtutes
insint nobis a natura. i. sm conuenientiā nature.
¶ Alio modo vtrū isint nob a natura hoc ē a pn
cipio naturali. Primo mō ly nā dicit rōeʒ pricipij
subiectiui vel materialis. Secūdo mō dicit rōem
principii effectiui. loq̄mur etiā nūc de virtutibus
nō theologicis sʒ moralib⁹ τ itellectualib⁹ de qb⁹
loquūt philosophi. ¶ Si ḡ questio intelligat pri-
mo mō. s. an virtutes isint nobis a natura. id ē sm
cōuenientiā nature Dicēdū ē q sic. quod pbat sic
illud ad qd natura hois inclinatur τ per qd pficit
inest homini a natura. i. scdm ɔuenientiā nature sʒ
virtus intellectualis τ moralis ē huiusmōi. ḡ. τc.
¶ Maior pʒ q: pfectio icludit cōuenientiā vnicui
q̄ rei ɔueniēs ē sua pfectio. τ id illud p quod nā
hois pficit inest ei sm cōuenientiam nature. Mi-
nor pʒ. hō ei p naturā inclinat ad cognitionē veri
scdm illud pmi metaphisice. hoies omnes natura
scire desiderāt ¶ Item iclinat i appetitū bōi. oīa
enim bonum appetunt. primo ethicoꝝ. τ per ista p
ficitur q̄tum ad intellectum et quo ad appetitum
per virtutes autem tam morales q̄ intellectuales
peruenit homo ad cognitionem veri τ appetitum
boni. omnes igitur insunt homini a natura hoc est
scdm conuenientiam nature. et in hoc dr̄nt virtu-
tes a formis q̄ adueniunt reb⁹ naturalib⁹ per artē
q: ad tales formas nec natura iclinat per eas: nec
perficitur. vnde lapis non est perfectior si figure-
tur figura herculis q̄ si figuretur figura canis. vel
si omni careat figura. ¶ Si autem questio intelli
gatur secundo modo. scilicet an virtutes insint no
bis a natura. i. a principio naturali distinguenduʒ
est. quia principium naturale dupl'r accipitur. vno
modo prout distinguit contra supernaturale put
dicim⁹ q quedā sunt p creationem τ a principio su
pernaturali. quedam vero per generationem τ ali
os modos qui subsunt principiis creatis τ natura
libus. Alio modo accipitur naturale put distigui
tur contra liberū put dicim⁹ q aliqua fiunt a na-
tura vel naturaliter: quedam vero nō naturaliter
sed libere. ¶ Si loquamur de principio na-
turali primo modo scilicet prout distinguitur con
tra supernaturale: sic dicendum ē q pdicte vtutes
insunt nobis a natura vel a principio naturali. id ē
creato. qd patʒ: quia illud qd causatur ex actib⁹ no
stris vel ex principiis actuū nostrorū causat a prin
cipio creato sʒ predicte virtutes morales intelle-
ctuales causantur ex actibus nostris vel ex princi
piis actuum nostrorum. vt patet ex secundo ethi-
coꝝ τ amplius patebit in sequenti questiōe. ḡ isūt
nobis a principio naturali nec oʒ q ɔcurrat aliq̄s

specialis influxus dei ad gnationē taliū virtutuʒ.
Si aūt accipiat naturale prout distinguit contra
liberꝝ sic dicendū q predicte virtutes insūt nobis
a natura ichoatiue nō auteʒ completiue. vocatur
aūt virtus eē in aliquo ichoatiue nō q aliqua ps
ei⁹ pexistat τ alia post modū acq̄rat sʒ vocat illa i
choatio aliq̄ inclinatio per quā homo inclinat ad
virtutes ad assequēdū eas pfecte. Sic ḡ accipiē-
do inchoationē probat q virtutes insunt nobis na
turalit inchoatiue a principio naturali hoc est na-
turaliter agente sicut intellectus naturaliter assē-
tit pmis principiis taʒ speculatiuis q̄ practicis si
bi propositis et voluntas ex necessitate assentit bo
no in communi sibi proposito nunc est ita q intel-
lect⁹ ex his nat⁹ est inclinari ad cognitionē cuius-
cūq̄ veri pticularis et ad appetitū cuiuscūq̄ boni
ipticulari ex qua inclinatione actuali τ ei⁹ frequē
tatione causantur virtutes tam morales q̄ intelle
ctuales. ḡ huiusmodi virtutes insunt nobis incho
atiue a natura hoc est a principio naturali.
¶ Qʒ aūt nō insint completiue a nā hoc est a pn-
cipio naturali et naturaliter agente pʒ accipiendo
drām int naturale τ liberū. Illud ei dr principium
naturale in cui⁹ potestate non est agere τ non agere
sed agit ex necessitate τ est determinatū ad vnuʒ
sic q nō pōt agere oppositū agēs aūt libere pōt a-
gere et non agere nec est determinatū ad vnū quin
possit agere oppositū hoc supposito arguit sic illō
qd inest a principio naturali vt distinguit contra
liberū cōsimiliter ē in omnib⁹ habentibus naturā
τ hoc pʒ ex eo q statim dictū est q principiū natu-
rale agit de necessitate τ vno mō. sed virtutes tam
intellectuales q̄ morales non sūt ɔsimilit in oib⁹
hominib⁹ immo q̄dā habent eas τ q̄daʒ non τ qui
habent eas non cōsimilit habēt eas. ḡ huiusmodi
virtutes non insunt nobis a principio naturali. vt
distinguit cōtra liberū. ¶ Item ex actib⁹ precedē
tib⁹ generationē huiusmōi virtutū laudamur sed
null⁹ laudat nisi ex actu libero. ḡ act⁹ ex qb⁹ gnan
tur virtutes sūt a pricipio libero τ nō naturaliter
agente. hec aūt sunt voluntas eligens et rō delibe
rans. ¶ Item illa que sunt ex principio nāli sunt
de cōsideratione naturalis sʒ virtutes nō sunt de
ɔsideratione naturalis. sʒ potius de ɔsideratione
Ad rōnes añ oppm̄. philosophi moralis. ḡ τc. ¶ Ad primū argumētū
dicendū q non oē illud qd inest a natiuitate inest
a natura. i. a naturali principio nisi cōseq̄tur ex ne
cessitate ipsam naturā alioq̄n gratia τ gloria que
xps habuit ab istanti sue cōceptionis fuissent i eo
a natura τ grā fuisset i angelis τ primis parentib⁹
naturalis supposito q fuissent creati i gratia quo-
rū neutrum ē verꝝ. Ad minorem etiā potest dici q
virtutes non isunt a natiuitate nisi inhoatiue non
quidē sm act⁹ intellect⁹ et voluntatis respectu spe
culabiliū τ agendorū sʒ sm ipas potētias q̄ aptitu
dinē naturalē habēt ad huiusmodi act⁹ cōpletiue
aūt nō insunt a natiuitate: sed cōplent τ pficiūtur
p assuefactionē operū sm q dr scdo ethicoꝝ i natʒ
q̄dem nobis suscipere pfectis aut p assuefactionē
Ad scdm. ¶ Ad scdm dicendū q intellect⁹ q̄ dicit habitus
principiorū pōt accipi dupl'r: vno mō p aptitudie
que est in intellectu respectu principioꝝ simpl'r τ cū
hec aptitudo naturaliter sit in intellectu ita q eis
ppositʒ puta de quolibet affirmatio τ negatio vel
esse totū mai⁹ sua parte intellectus nō pōt nō assē
tire scito q̄d p terminos signatur itellect⁹ sic accept⁹

nō est pprie virtus. put de virtute hic loquimur
sed ē sola aptitudo naturalis potentie intellectiue
ad huiusmodi obiecta. Alio modo pōt accipi p hi
tu principioꝝ nō quidē pmoꝝ simpl'r sʒ aliq̄ꝝ dedu
ctoꝝ ex eis q̄ et si sint cōclōes respectu principioꝝ
simpl'r primoꝝ sunt tm̄ pricipia respectu oīʒ alioꝝ τ
itellect⁹ sic accept⁹ ē virt⁹ intellectualis sicut alie
nec inest nobis a principio naturaliter agēte nisi i-
choatiue cōpletiue aūt inest a principio libero. q:
in potestate nr̄a ē ex pricipiis simpl'r pmis aliquid
deducere, vel nō deducere. Ali⁹ mod⁹ iuxta pdicta
pōt sic imagīari dōo q vtutes isūt nob a nā trib⁹ Alius mod⁹ dicendi qui est doctoris.
modis nō pluirb⁹ pus a nā. i. q̄d cōuenientiā natu
re vt dictū est in pxima opinione. Sed dices forte
cōtra q: magis inclinamur ad vicia q̄ ad virtutes
¶ Item hītus viciosus cum sit vera res τ natura
lis sicut virtutes ita pficit sicut ille Et dicēdū ad
primū q lʒ natura corrupta sit pronior ad vicia q̄
ad virtutes. q: sensus et cogitatio humani cordis
τ cetera. τ corp⁹ quod corrumpitur et cetera. pro-
pter q etiam virtus dicit a vi. quia p violentiam
τ difficultatē acq̄rit cū natura instituta non habe
bat inclinationē ad vicia sed ad virtutes. ¶ Item
ratio recta dictat vtutes nō vicia τ sic natura q̄ hō
est hō est ad virtutes licet sensitiua sit ad vicia. q:
etiam natura hois ē determinata ad principia vir
tutū p se ad principia vicioꝝ p accidēs. nam ex pri
mis principiis speculabiliū τ agibilium eliciūtur
tam boni q̄ mali habit⁹ sʒ boni p se mali p accidēs
τ p errorē. Scdō mod⁹ q̄ insunt nobis a natura ē p
acq̄sitionē naturaliū pricipiorū τ naturaliū opeꝝ
in quo differūt ab ifusis sicut dictū ē i pxima opi
nione. τ sm hoc morales sunt magis naturales q̄
intellectuales q: magis acq̄sibiles naturaliter sūt
ei aliq̄ habētes vsum rationis sʒ ita rudes igenio
q nulo mō psit acquirere scientias sʒ nulli⁹ ē ita ru-
dis dūmodo habeat vsū ratōnis q̄n possit acq̄rere
virtutes morales. ¶ Item aliqua virtus intel-
lectualis est homini impossibilis per amissionem
alicui⁹ sensus sicut scientia coloꝝ ceco nato vt per
spectiua τ scientia sonoꝝ surdo a natiuitate vt for-
te musica scdo posteriorum sʒ tā cec⁹ q̄ surd⁹ τ mu
t⁹ possūt vtutes morales acq̄rere verꝝ ē q ille q̄ ē a
natura frigid⁹, videt non posse acq̄rere in cōcupi-
scibili tēperantiā vel castitatē. q: nō exercitat cir
ca passiones τ tm̄ si in talib⁹ ponit aureola virgini
tatis que recipit actū cōcupiscibilis magis q̄ vo-
luntatis videt i eis eē hec virt⁹ ex promptitudine
τ preparatione aī. Tertio mō insūt nobis a natura
i. a principio naturali ichoatiue sʒ libero arbitrio
cōpletiue vt dicūt τ probāt illi de pxia opinione.
¶ Sʒ istoꝝ prima rō hʒ instantiam. q: q̄cūq̄ isūt
creaturis irrationalib⁹ insūt eis non libere sʒ natu
ralit. que tm̄ nō omnia insūt eis equalit/ imo etiaʒ
in hominib⁹ albedo inest a principio naturali non
libero nec ppter hoc omnes sunt albi nec omes al-
bi equalit albi. Si aūt dicat q maior intelligit de
ɔsitib⁹ nām speciei non indiuidui adhuc in hoīb⁹
rationari. q: cōseq̄t speciem sm diuersas naturas
indiuiduas diuersimode inest. et similiter ingeniū
ipsū immo non solū cōpletio virtutʒ imo ichoatio
diuersimode inest vt dicet distictione. xxxvi. de cō
nexione moralium inter se sm istū aūt modū et p-
mū videt itellectuales specl'atiue nō actiue nec fa
ctiue eē magis nāles q̄ morales sm q̄dē pmū mo
dum ppter incliationem. quia homo licet in gene

vali appetit scire q esse bonus cum ĩ speciali multi refugiunt habere virtutes qui tamen vellent semper scire omnia scibilia. Nec natura corrupta quomodocunq aufert ab homine desiderium habendi omnem scientiam z non habendi aliquem errorem in nullo enim spectabili vellet homo errare qui tamen sepe vult peccare et per consequens virtute carere z aliquando affectat ignorantiam agibilis vt liberius peccet. ergo magis sunt de appetitu nature. ¶ Item secundo quo ad eundem modum sm conuenientiã et perfectionem nature sic ei virtus ẽ naturalior q̃ natura sit pfectior. cũ autẽ vita ꝯtemplatiua i qua ꝯsistit felicitas sit pfectior q̃ fecilitas actiua: p consequens sicut beatitudo cõtemplatiua ẽ finis actiue ita virtutes ĩtellectuales sunt fines moraliũ z magis pfectiue nature sz verũ q extẽsiue morales q̃ pficiunt taz partem sensitiuam q̃ intellectiuã sũt pluribꝰ modis pfectio nature q̃ intellectuales que solum perficiunt intellectiuam. ¶ Sed q̃tum ad tertium modum adhuc sũt naturaliores intellectuales inchoatiẽ in q̃ non eq̃ natura corrupta inclinat ad habitũ erroneum speculatiuũ sicut ad habitũ moralem viciosũ non enim primi motus qui sunt nati corrumpe iudicium rationis practice ita corrũpunt iudicium rationis speculatiue. Similiter quo ad completionem cum ei tota materia moralis preter principia sit cõtingens non aliq̃ñ necessitatur ratio practica ĩ consulendo sicut ab ipsa virtute cogitur ratio speculatiua non solum intelligendo immo etiam cõcludendo non enĩ moralis demonstrat sed persuadet. tamẽ mathemathica z alius speculatiuꝰ artifex cõuincit rationem. z sic simpliciter loquẽdo videntur magis naturales intellectuales q̃ morales. ¶ Ad solutionẽ aũt datã ad secundum articulum addi põt q principia inde mõstrabilia ppt q̃d z qr. que. s. nullo noticiori etiaz quo ad nos possũt ostendi cognoscuntur nõ p aliquẽ habitũ assẽsiuũ sz aliq̃ñ p habitum recordatiuũ vt in vltima questione plogi sz pricipia demõstrabilia qr nõ ppter quid sicut ppria principia sciẽtiar principaliũ que accipiũtur via sensus experientie z memorie bñ habenẽ p habitũ acq̃situ z ille proprie ẽ itellectus habitus principior distinctꝰ a scientia q̃ est cõclusionũ z nõ est a nã ꝯpletiue sz pricipia demõstrabilia ppter q̃d sicut ppria scientiar subalternar cognoscuntur quidẽ p habitum acquisitum. sed ille non est distinctus contra scientiam sed est conclusio superioris scientie quod est principium inferioris.

2. articulꝰ 1. opinio ¶ Quantũ ad scdm de moralibꝰ infusis sũt tres opiones. pma q non oz in nobis ponere virtutes morales infusas vnde ponunt tres conclusiones.

1. cõclusio. Opio Durãdi disti. pñti. q. 6. ¶ Prima: q morales infuse nõ sũt neccessarie. qr illud nõ est necesse cũ caritate infundi sine q̃ potest caritas haberi sz caritas habeẽ ab aliq̃bꝰ q̃ nõ hñt virtutes morales infusas qd patet vbi sũt vehemẽtes passiones appetitus sẽsitiui nõ possunt eẽ ṽtutes morales q̃ formaliter sunt q̃dã mediocritates passionũ facientes appetitũ sensitiuũ delectabiliẽ exeq̃ opa q̃ sunt ĩ medio/ sz de nouo ꝯuersi post cõsuetudinem viciorum habent caritatem z rebellionem vehemẽtem. g. zc. ¶ Maior pz qr q̃ habz caritatẽ hz ea q̃ sũt necessaria ad salutẽ. vñ si caritas habeẽ sine virtutibus moralibꝰ ĩfusis seq̃ẽ q tales virtutes nõ sũt necessarie ad salutẽ. et p ꝯñs nec oz tales virtutes ponere. Minor probata est.

¶ Sed si contra eam dicatur q illa modificatio passionum non est de ratione virtutis moralis ĩfuse sed acquisite nõ valet. quia tũc ille infuse dicerẽtur morales improprie z equiuoce. sic autẽ ponere morales ĩfusas leue ẽ. possũ ei vocare id qd est album z disgregat nigrum. ¶ Item nichil scimus de infusis nisi per manuductionez acq̃sitar qd nõ esset si equiuoce dicerentur cum acquisitis. nulluz etiam alium effectum istarũ virtutum experimur in nobis. ¶ Preterea si essent superfluerent. quia in actu aliquo est considerare tria. s. ipsam substãtiam actus et meritum quando est meritorius. et moduz quo elicitur. s. prompte z faciliter. hoc aũt vltimum quo ad appetitum sensitiuum non faciũt morales infuse vt dictum est. nec secũdum q omẽ meritum est a caritate z tota ratio merendi est caritas vnde castitas cõtinentis est meritoria non a virtute temperantie qua caret ad minus acquisita sed a caritate imperante que facit omnem actũ qui est de genere bonorum meritorium eo ipso q est ab ipsa imperatus q̃uis a nulla virtute sit elicitus puta ambulare vel aliquid huiusmodi.

Nec propter primum oportet eas ponere scilicz ad eliciendum substantiam actus. qr homo per caritatem potest in omnia opera moralium virtutum quantũ ad substantiam actus ita perfecte: sicut aliquis possz per virtutes morales sine caritate. vñ homo per caritatem potest vitare passiones timoris z aggredi terribilia propter deuz vt martyres z abstinere ab illicitis delectationibꝰ. vnde potest operari opera ṽtuosa et abstinere se a vicijs z viciosis operibus q̃tum ad substantiam operis licet nõ quantũ ad modum. qr non cum delectatione appetitus sensitiui sed magis cum quadam rebellione nec solum tantum potest homo per caritatez in opera aliarum virtutum q̃tum p illas immo plus q̃tum ad substantiã actꝰ pertinet qr aliq̃s p caritatem patus esset plus sustinere q̃tum ad tristia. et plus abstinere q̃tũ a delectabili q̃ alius quicunq p moralem acquisitam licet non ita delectabiliter quantũ ad appetitum sensitiuum. ergo. et cetera.

2. cõclusi o ¶ Secunda conclusio q etiam de donis est dubium: vtrum omnes auctoritates scripture z sctõr que loquuntur de virtutibus moralibus infusis z de donis possent sic probabiliter exponi: q caritas esset omnia dona et omnes virtutes morales per essentiam. vnde habitus caritatis sm q facit amare deum supernaturaliter dicit caritas sm q facit effectiue in appetitu sensitiuo moderationem passionum moderando appetitum sensitiuum ad actꝰ virtuosos q̃tum ad substantiam/ lz non q̃tum ad modum operandi ppter tristiciam appetitus sensitiui dicatur virtus moralis infusa. si vero q plꝰ facit caritas moderãdo appetitũ sensitiuum q̃ faceret moralis saltem quo ad substantiam actꝰ dicatur donũ ita q caritas z virtus moralis infusa/ et donum sint idem re sola rõne differentia sm cõparationem ad diuina z hoc vr Augustinꝰ sentire: q̃ dicit q amor dei est omnis virtus. Probabilius tamen videtur q sint aliqui habitus infusi aliquo modo ad virtutem pertinentes moralem preter virtutes theologicas que dicunẽ dona. quia nõ est mẽtum probabile q sancti / et sacra scriptura ita diuisim loqueretur de donis z predictis habitibus distiguẽdo abiuicẽ. z totiẽs si sola rõe differrẽt. sz qr hec dõa sufficiẽt mouẽt vires iferiores ad actꝰ

virtuosos ad substantiam actus et non plus facerẽt virtutes morales infuse si eẽnt. qr non tollunt vehementiam passionum nec tristiciam appetitus sensitiui in operibus virtuosis sequitur q supfluunt.

3. cõclusio ¶ Tertia conclusio est q nichilominus dona ptinent ad virtutes morales licz ĩpfecte. ad virtutem ei moralẽ ptinet elicere actꝰ ṽtuosos appetitꝰ sensitiui. dona aũt cãnt q̃dẽ actꝰ virtuosos puta abstinere vel sustinere adhuc pfectiꝰ sed nõ cũ facilitate nec cũ delectatiõe q̃ fit ex parte appetitꝰ sensitiui. z iõ cũ dona possint ĩ actꝰ virtuosos aliq̃ modo ptinẽt ad genꝰ virtutũ moraliũ sz tñ ĩpfecte inq̃tũ deficiũt a delectatione z facilitate nec tñ seq̃ẽ q dona sint simpr impfectiora q̃ virtutes morales acq̃site.

Cõtra istã opinionẽ. ¶ Sed ista positio non placet aliis ppter tria. primo. qr sm phõphũ. tertio politicorũ. diuerse virtutes requirunẽ ad hoc q hoies bene se habeant in diuersis polichijs vñ sm eũ virtutes q̃ essent proportionate ad bñ viuendũ ĩ vna polichia non essent pportionate ad bene viuendũ in alia polichia sz policia xpiana z ciuilitas sanctor magis excedit polichiaz q̃cũq humanã q̃ vna policia humana excedit aliam. g virtutes morales ex puris naturalibus acq̃site non sũt pportionate ad bene viuendũ ĩ polichia xpiana sz modũ eiꝰ. et ideo pter illas oportet ponere alias. ¶ Scdo. qr diuersorũ agentiũ sunt diuersa instrumenta ppria virtus aũt moralis cui impat caritas ẽ q̃si instrumentum caritatis impando actũ q̃ cõpetit virtutibꝰ moralibus. z similiter virtus moralis acquisita ẽ instrumentũ respectu rõis naturalis ipant sz caritas z rõ naturalis sunt agentia z ipantia diuerse z sz diuersas rõnes mouent. g nõ põt eẽ q eedẽ virtutes morales specie eis correspondeant z hoc seq̃tur si põatur virtus actiua respectu actꝰ quẽ dr elicere illud etiã seq̃ẽ si ponatur dispositio passiua nã respectu diuersoruz agentiũ requirunẽ diuerse dispositiões appropantes eius materiã ad hoc q diuersimode moueaẽ a diuersis agentibus ad diuersa. ¶ Tertio. qr cũ pueri mox vt sũt baptizati habeant caritatem infusam si non haberent morales infusas non essent omnes virtutes connexe. Et si dicaẽ q essent cõnexe in radice caritatis non valet. quia etiam carens virtutibus moralibus acquisitis cum habeat a natura sua seminaria virtutum talium in quibꝰ sunt quasi in radice. similiter posset dici habere a natura omnes virtutes q̃ possunt acq̃ri q modo non ponit.

2. opinio. ¶ Vñ est scda opio q̃ ponit q nõ sunt in nobis aliq̃ virtutes morales infuse sz tñ acquisite: sed iste acquisite nõ sunt ex solis naturalibꝰ ĩmo acq̃runẽ virtute virtutũ theologicarũ infusarũ ita q sicut virtute luminis naturalis rõnis z primorũ principiorũ speculabiliũ et practicor acq̃runẽ virtutes q̃ habenẽ ex puris naturalibus ita virtute theologicar exercendo p imperiũ caritatis opera virtutũ moralium generãẽ virtutes morales correspondentes caritati

¶ Et confirmaẽ. qr virtus moralis pstituit z constituit finẽ ĩ actibꝰ virtuosis. sz sup fines moraliũ acquisitarũ non est nisi vnus finis supernaturalis ergo caritas que ordinat fines aliarum virtutum in finem supernaturalem que est deus sufficit cum virtutibus predictis acquisitis.

ꝯtra scdaz opiniones ¶ Sed licet isti multum probabiliter dicant: tamen videtur scdm alios q morales correspondentes caritati infundantur cum ea primo propter connexionem virtutum cum caritate q̃e connexio vt predictum est non solum requirit virtutes scdm esse inchoatiuũ z in sua radice que est caritas scdm seipsas.

¶ Scdo. qr nuda potentia appetitus sensitiui in quo sunt saltẽ quedam virtutes morales non ita proportionata est ad mediũ qd caritas statuit in passionibus nec voluntas nuda absq virtute morali ita pportionata ad mediũ qd statuit caritas ĩ talibꝰ nec p consequẽs predicte potentie nude virtutibus moralibus sunt ita proportionate imperio z motui caritatis sicut sunt proportionate imperio z motui quo moueretur scdm dictamen rationis naturalis. sed inconueniens z irrationale videtur q deus instituat hominem in eẽ grẽ minꝰ proportionatuz ad exeq̃nda illa que requirit caritas exercere in adulto q̃ instituatur in esse nature ad exequẽda illa que rationalis dicat cum illa ĩ q̃bus homo agit scdm imperium caritatis sint sibi magis necessaria q̃ ea que agit ex ipso rõis: vt pote magis necessaria saluti: qd non videẽ probabile q cum caritate maneant potentie que nate sunt caritati obedire mediantibus virtutibus immo magis debẽt infundi cum caritate. ¶ Tertia. qr aliq̃ 3.
de nouo conuersi a mala z valde peruersa vita ad bonaz vitã quãdo adhiberet magnũ conatũ ĩ suã conuersione z multũ conuertunẽ. sunt prompti ad oĩa q̃ precipit caritas nec aliquã difficultatẽ patiunẽ siue ex parte appetitus sensitiui/ siue aliunde z bñ inueniunẽ plures tales. si ergo signũ habendi habitũ ẽ operari delectabiliẽ et absq difficultate sequiẽ q tales hñt virtutes morales nec pñt eas hẽe nõ infusas cum exercuerũt se ĩ malis actibus q aũt in aliquibꝰ de nouo caritatẽ recipientibꝰ manet difficultas ad opera virtutũ moraliũ hoc ẽ nõ preparãt se nisi tepide et adhibant debilẽ conatuz respectu alior. z ideo virtutes tales eis infundũẽ sm eẽ remissum nec sufficiũt ad excludendũ pfectẽ dispositionẽ cõtrariã ¶ Ad rationẽ dicũt q habz sup fines ad quos inclinant morales acquisite non sit nisi vnꝰ finis supnaturalis vltiꝰ: sunt tñ plures fines supnaturales pprũ sm naturam moraliũ infusarũ qr mediũ qd tenet vnaq̃q virtus moralis ĩfusa est supernaturale z sup pportionez nature q̃tum ad hoc q in illud homo non tenderet nisi adiutꝰ aliquo dono supnaturali sicut nec potest in actũ meritorium aliquis absq caritate.

¶ Unde est tertia opinio doctoris nři habẽs tres conclusiones. 3. opio q̃ẽ scti tho. 1. 2. q. 63. ar. 4. et q. de ṽit. in cõi. arti. 10.

1. cõclusio ¶ Prima conclusio ẽ q preter morales virtutes acq̃sitas oz ponere morales infusas. quia in omni habente caritatem oportet ponere habitus sine q̃bus non possit prompte faciliter z firmiter operari illa que sunt necessaria ad salutem: nec eẽt perfectus in ciuilitate diuina z christiana cum per caritatem sit homo pfectior ciuis ecclesie q̃ per virtutes politicas ciuis ciuitatis mundane et per caritatem possit oĩa necessaria faciliter. qr et omnia ĩmania facilia z delectabilia z prope nulla facit amor. sed si aliquis qui non habet virtutes acquisitas baptizatur vel iustificetur illo instanti habet caritatem z p cõsequẽs facile potest operari necessaria ad salutem inter que non solum ẽ diligere deum sed concupiscere z opari moderate q̃ nõ possũt magis fieri a caritate sine virtutibꝰ infusis q̃ caritas possit imperare actum fidei vel spei nisi illis exequentibus. quia non sufficit esse habitum dis-

ponentē ad bene imperandū nisi sit habit⁹ disposi
tionis ad prompte obediēdū q̄ʒ dispositionē facit
habitus formaliter ꝛ positiue nō effectiue.
¶ Item sine acq̄sitis non esset homo perfectus i
humana ciuilitate ꝙ similiter nec sine infusis in di
uina. ꝙ cum caritate infundunf morales vt appeti
tus prompte et faciliter obediat fini caritatis ali-
ter non plus poterit caritas ꝯcupiscere vel irasci
debite sine temperātia vł fortitudie q̄ʒ credere vel
sperare sine fide et spe infusis.
2 ¶ Secūda cōclusio ē ꝙ morales infuse differunt
nō solū nūero sʒ specie ab acq̄sitis: qꝛ licʒ de⁹ possʒ
infundere easdem specie cum acquisitis cū ille q̄s
ꝯm legem communē infundit differūt. qꝛ non ē mi
nor distinctio ex pte mobiliū q̄ʒ motoꝝ sed cū mo-
rales acquisite faciant appetitū obedibilem rōni
inferiori regulate scdm leges tēporales: qd est p
habitū acquisitū ꝛ naturalem cognitionē infuse/
faciūt esse obedibilem rationi superiori. i. mouēt i
ꝯm leges eternas ꝙ est scdm habitū infusum fidei
vel aliū cognitionē supnaturalē. cū igif rō mouēs
alio fine ꝛ habitu moderef appetitū ppter tpalia
alio propter eterna bona vel mala. ꝙ sicut in rōne
cognitio naturał et supnaturalis differunt specie
quo ad hitum sicut et in appetitu habitus quo o-
bedit vni et ille quo aliij. ¶ Tertia conclusio est ꝙ
3 non habens molestiam passionū habet habitū mo
ralem acquisitū. qꝛ qui sepe domuit passiones non
ita sentit eas vt prius licet contingat per accidēs
dyabolo inflammāte vel occasione temptationis
occurrēte pati grauē molestiā vt benedictus q̄ se i
spinas ꝛ vrticas proiecit sed habens habitū īfusū
nichilomin⁹ moleste ꝛ difficultates sustinet sed ex
fortiori inherentia ad finem facilius superat gra-
uem temptationem q̄ʒ alius leuem. ¶ Uel potest
dici ꝙ sicut graue p se quidem faciliter fertur de-
orsum sed p accidēs potest totaliter impediri vel
retrahi ne faciliter descendat sic habens virtutem
moralem acquisitam vel infusam p se quidem ra-
tione potentie non patitur in actu illius virtutis
difficultatē nec tristiciā sed p accñs fit sicut senex
a principio exercitatus in castitate potest habere
tantā oportunitatem viciij puta si sit solus nudus
per noctem cum muliere ꝙ valde difficile erit sibi
continere etiam per virtutem dudum acquisitam
¶ Afferunt aūt aliqui cōtra hoc quatuor instā-
4. instātie ꝯtra dicta. tias que recitabunf soluendo Prima talis ē incli
1 natōes cōtrarie nō insūt simul eidem sed habenti
caritatem inest inclinatio frequēter ad peccatū:
vt patet ī stimulo carnis pauli. ꝙ talis non habet
virtutem moralem que inclinat ad oppositum.
¶ Solutio qñqʒ forme habent oppōeʒ ꝛ in se ꝛ in
suis effectibus ad quos inclinant. ꝛ iste non se cō
Solutio. patiunf vt calor ꝛ frigus neqʒ in gradu remisso ne
qʒ intenso. qñqʒ habent oppositionem non in se sed
in suis effectibus non p se sed per accidens sicut q̄
litas quam adamas imprimit ferro supposito in
clinat ferrū sursum per accidens qꝛ adamas ē sur
sum per se enim inclinat adamātem ad oēm dr̄am
positionis grauitas aūt deorsum et tales forme i
suis essentiis se compatiuntur sed in suis actibus
fortior superat/alia vero cedit. sic etiam appetit⁹
sensitiuus inq̄ʒtum organum est graue inclinatur
deorsum sed ratiōe delectabilis apprehēsi ꝙ est sur
sum inclinatur illuc. ꝛ sic est in proposito. qꝛ virt⁹
moralis non per se opponif appetitui sensitiuo si-
cut nec accidens subiecto vel forma materie. nec
iterum actualis inclinatio vtriusqʒ habet opposi-
tionem nisi per accidens. vere enim per se inclinat
ad bonū rōnis appetitus ad bonum sensus. ꝙ aūt
non per se habēt oppositionē sed per accidēs/ inq̄ʒ
tum accidit ꝙ bonuʒ sensibile quandoqʒ et non sē
per impedit bonum rationis. vnde sicut ferruʒ de-
scendit qñ grauitas preponderat qualitati adamā
tine. sic appetit⁹ fertur in vicium cū preponderat
virtuti morali acquisite vel infuse. ¶ Preterea 2
habitus viciij ꝛ virtutis non se compatiuntur. sed
habens caritatem quandoqʒ habet habitum viciij
vt videf sicut patet in concubinario nouiter con-
uerso qui inclinatur determinate ad concubinam
suam plusq̄ʒ ad aliam. ergo iste non habet castita-
tem infusam. ¶ Solutio etiam si non esset casti- Solutio
tas infusa sola caritas expellit habituʒ vicii vt hʒ
rationem culpe sicut lux tenebram. dico ergo ꝙ cō
cubinarius nouiter conuersus statim cuʒ habet ca
ritatem habet etiam castitatem infusam ꝛ p conse
quens purgatur ab habitu luxurie vt est culpa: nō
aūt vt est pena vel dispositio ad peccatum: sicut di
cim⁹ de originali qd manet post baptismū i fomite
¶ Preterea vnum vni opponitur tm̄ sed vna ē itē 3
perantia cui opponitur tēperantia acquisita ꝛ in-
fusa. ergo vtraqʒ est vna virtus ꝛ sic de aliis mora
lib⁹. ¶ Solutio moralis acquisita opponif vicio Solutio
vt est contra bonum rationis naturalis sed infusa
vt est contra bonum rationis lege diuina regulate
¶ Preterea virtus non solum opponitur vicio ra 4
tione culpe ꝛ virtutis sed etiam ratione inclinati
onis que sunt ad contraria. sicut enim grauitas et
leuitas opponuntur non solum ratione sui sʒ rōne
contrarietatis motuum ad q̄s inclināt sic tēpātia
et intempantia opponunf nō solū ratione deformi
tatis ꝛ perfectionis habituū in se sed etiam inq̄ʒtū
inclinant ad contraria. vnde virtus moralis acq̄
sita non solum expellit viciū oppositum vt viciuʒ
sed etiam vt inclinatum est. sicut aūt scientia infu
sa subito expellit omnē ignorātiā negationis ꝛ dis
pōis quā expellit successiue sciētia acq̄sita. sic mo
ralis infusa subito debet expellere quicquid expel
leret acq̄sita. cum ꝙ inclinationeʒ habitus ꝯtrarij
quā expelleret castitas acq̄sita nō videamus stati
expelli in fornicario nouiter conuerso vł ꝙ ei nłła
castitas infundaf vel virtus infusa erit īpfectior
q̄ʒ acq̄sita et dona erunt min⁹ bona. q̄ʒ bōa nature
¶ Solutio virtuʒ acquisita qꝛ ex actib⁹ ꝯtrarijs Solutio
vicioso habitui acq̄rif tollit funditus habitū vicio
sum et q̄ ad essentiā et quo ad deformitatē. qꝛ vtro
qʒ mō ei cōtrariatur et similiter scientia infusa vel
visus miraculose datus p̄uatiōnē oppositā tollūt
sed moralis infusa nō est eiusdē rōnis cuʒ nō hitu
vicioso acq̄sita vñ nō opponūf essētie hitus vicio
si sed solum deformitati vñ solā tollit nec tñ ē imp
fectior q̄ʒ acq̄sita. qꝛ infusa pfecti⁹ inclinat in fineʒ
suū q̄ʒ acq̄sita licet ratione habitus quem compa-
titur maiorem difficultatem patiatur.
¶ Quantum ad tertium de mansione in pr̄ia sūt 3. articul⁹.
duo modo dicendi. Primi dicūt ꝙ de virtutibus durā. q. 4
moralib⁹ possumus loq̄ dupliciter. s. q̄ʒtū ad actū huius dis.
vł q̄ʒtū ab hitū. si q̄ʒtum ad actū sic nō remanebūt
in patria cui⁹ ratio ē. qꝛ nulla potentia q̄ʒtūcūqʒ p
fecta per habitum potest exire in actū: nisi hēat p̄⁹
obiectum sed obiecta virtutum moraliū non erūt
in patria. ꝙ nō erunt ibi actus virtutum moralium

Maior patet: qꝛ siue obiectum sit causa p se/ siue
sit causa sine qua nō: semp tñ ad actū req̄rif obie-
ctum. Minor patet: qꝛ obiecta virtutū moralium
sunt ꝯcupiscētie/delectatiōes ciboꝝ ꝛ venereoꝝ/
timores ꝛ audacie circa pericula mortis/distribu
tiones ꝛ cōicationes rerū q̄ veniūt in vsum p̄sen-
tis vite: hec aūt nō erūt ī patria. quare ꝛc. ¶ Si
autē loq̄mur de his virtutib⁹ q̄ʒtum ad habitum/
adhuc pōt esse dupłr. qꝛ virtutū moraliū accipien
do large virtutes morales put iter eas numeraf
prudētia/q̄dā pficiūt appetitū sensitiuū: vt forti
tudo ꝛ tēperātia. Quis apud multos hoc sit valde
dubiuʒ: nec michi ipsi est multū clarū. Quedā ꝟo
pficiunt intellectū ꝛ voluntatē: vt prudētia ꝛ iusti
cia. De illis q̄ pficiunt appetitum sensitiuū si q̄ ta
les sint: dicendū est ꝙ remanebunt nequaq̄ʒ in pa-
tria etiā quo ad habitū. Cui⁹ rō est: qꝛ subiecto de
structo destruif accidēs: sed subiectum taliū ꝟtu-
tum scʒ appetit⁹ sensitiu⁹ destruif in morte cuʒ sit
corporalis virt⁹. ergo ꝛ ipsi habit⁹/ ꝙ si in resurre
ctione reparetur appetit⁹ sensitiu⁹ aut nō erit idē
numero/ ꝛ p ꝯñs nec tales habit⁹ si miraculose re
parenf essent idē numero: aut si essent idem nume
ro/ tā appetit⁹ q̄ʒ tales habit⁹/ hoc nō esset actione
nr̄a: nec ppter hoc posset dici ꝙ p̄cedētes habit⁹
remanerēt. De habitib⁹ autē pficiētib⁹ ītellectū et
voluntatē/ vt sunt prudētia ꝛ iusticia. dicenduʒ est
ꝙ remanebūt q̄ʒtum ad habitū: qꝛ si corrūperētur
aut hoc esset rōe subiecti qd corrūperef: aut actio
ne ꝯtrarij. nō corruptione subiecti: qꝛ ītellectus ꝛ
voluntas sunt potētie incorruptibiles sicut essen
tia aīe. nec actione cōtrarij: qꝛ glia nō ꝯtrariaf p-
fectioni nature. hmōi autē ꝟtutes ad pfectionem
nature ptinēt. ergo ꝛc. ¶ Addunt autē ꝙ non est
silr de xp̄o et de beatis: qꝛ xp̄s ꝯm corp⁹ cui⁹ pfe-
ctio est appetit⁹ sensitiu⁹ fuit viator. et ideo nō de-
cuit ꝙ careret pfectionib⁹ quas hn̄t ceteri viato-
res ppter qd debuit habere virtutes morales pfi
ciētes appetitū sensitiuū vel aliq̄d mai⁹ trib⁹ vir-
tutib⁹ mediāte quo posset in act⁹ talium virtutum
Beati autē ante resurrectionē sicut carent corpe/
ita carēt hmōi ꝟtutib⁹. post resurrectionē ꝟo aut
nō habebunt: qꝛ tunc erunt beati ꝯm corp⁹: aut si
habeāt hoc nō erit qꝛ p̄cedētes habit⁹ remāserint
Cōtra du ¶ Sed cōtra primū qd dicunt videf ꝙ ois habi
rādū obij- tus acq̄sit⁹ corrūpif p cessationē actuū. vñ dicere
cit doctor. ꝙ iusticia ꝛ prudētia acq̄sita nullū oīno actum ha
beāt in pr̄ia/ ꝛ nichil remaneat est absurdū. ¶ Un
S. tho. 3. de videf verior opinio thome ꝙ morales acq̄site
dis. p̄senti. nullo mō remanēt: qꝛ frustra essent cū iste sint so-
lum ppter istā vitā moralē. vnde sicut nō remane
bit ista vita nec talia q̄ sunt solū ppter vitā aīalē
sic nec illi habit⁹. Sed infusi remanebunt q̄ sunt ī
intellectu ꝛ voluntate. Alie in resurrectione cuʒ
corpe reparabunf eedē numero hn̄tes actum cir-
ca finē q̄ erit gaudiū de p̄terito nō aūt circa mate
riā ppriā: ita forte ꝙ aureola virginitatis eliciet
ab eadē tēperātia infusa a qua fuit ꝟginitas elici
ta/ ꝛ aureola martyrij a fortitudine / ꝛ magisterij
a prudētia nō theorica: qꝛ ad vitam actiuā ptinet
ꝛ si aliq̄s martyr doctor aut virgo habuerit sit in-
fusas et acq̄sitas: qꝛ tñ acq̄sitaruʒ nō est agere p-
pter deū sicut infusarum a caritate sicut a sua for
ma directarū. ideo qꝛ in patria de nullo bono gau
dēt nisi vt est factū ppter deū. ideo ad infusas pti
net de illis gaudere in patria/ nō ad acq̄sitas. Et
pbaf aliter de infusis ꝙ remaneāt: qꝛ eadē ē gra-
uitas p quā aliq̄d tēdit deorsum ꝛ faciat deorsum
quiescere: ita etiā pbabile est ꝙ eadē virt⁹ est q̄ fa
cit bonum eligere/ ꝛ de electo ꝛ obtēto gaudere ꝛ
in eo quiescere. sicut igif p virtutē acq̄sitā gaudet
homo in hac vita de bono virtutis adepto licʒ nō
durāte qd est habitū exire in actum habito obie-
cto in memoria. sic in patria q̄uis nō sint in re ex
tra passiones ꝛ alia obiecta moralium infusarum
ex sola tñ mēoria p̄teritoꝝ exire pñt in actū gau-
dij de preteritis. ¶ Ad argumenta principalia so
lutū fuit in primo articulo. ¶ Questio secūda.

[S]Ecundo q̄rif/ vtrum virtutes
causenf in nobis ex actib⁹. Et Primum
videf ꝙ nō: qꝛ cōtinētia est ali-
quid min⁹ virtute vt patʒ ex. 7
ethicoꝝ. sed null⁹ pōt esse cōti
nēs nisi ex dono dei scdm illud
Sap. 8. Nō possum esse ꝯtinēs
nisi de⁹ det. ergo multo minus
pōt aliq̄s esse virtuosus nisi ex
dono dei. hoc autē non esset si virtutes causarenf
ex actib⁹. ergo. ꝛc. ¶ Itē pfecti⁹ non sumit origi Secundū
nē a min⁹ pfecto: sʒ virtutes sunt pfectiores acti-
bus p̄cedētib⁹ ipsas. ergo nō causanf ex eis. Ma
ior patet ex. 9. metaphisice. Minor pbaf: qꝛ causa
est pfectior effectu: sed virtutes sunt causa actuū
sequētiū q̄ sunt magis pfecti q̄ʒ act⁹ p̄cedētes vir
tutē: ergo virtutes sunt pfectiores actib⁹ sequēti
bus/ ꝛ fortiori rōne actib⁹ p̄cedētib⁹: qꝛ qd est pfe
ctius pfectiore/ est pfecti⁹ min⁹ pfecto: ¶ In con- In oppm̄.
trarium arguif: qꝛ ꝯm Dionysiuʒ bonū est poten-
tius q̄ʒ maluʒ: sed ex malis actib⁹ generaf habit⁹
viciosus. ergo fortiori rōne ex actib⁹ virtuosis ge
nerabunf habit⁹ virtuosi. ¶ Ad ideʒ est qd dicit
phs. 2. ethicoꝝ. ¶ Respōsio. Ad euidentiā q̄stio-
nis ꝛ distinctionis ꝛ materie virtutum moralium
duo vidēda sunt. Primo/ illud qd p̄mo p̄ncipali-
ter q̄rif. s. an virtutes causenf ex actib⁹ ꝛ quō. Se
cūdo de medio virtutū quo ad actum ꝛ habitum
¶ Quātum ad primū. Primo ponenf dicta alio
rum. Scdo inquiref de ipsis. ¶ Proponunt igif Durādus
q̄dā circa q̄stionē istā vidēda duo. Primuʒ est/ an q. 2. hui⁹ d.
virtutes morales ꝛ itellectuales quas homo po-
test attigere ex puris naturalib⁹ causenf ex actib⁹
nostris. Scdm est/ p quē modum causenf ex ipsis
¶ Quātum ad primum patet dupłr ꝙ tales virtu
tes causanf ex actib⁹ nr̄is. Prīo sic. p̄ncipia opa-
tiua q̄ nō insunt nobis a natura/ sed ex acq̄sitione
causanf ex actib⁹ nr̄is: sed virtutes tā intellectua
les q̄ʒ morales sunt q̄dā principia opatiua que nō
insunt nobis a natura sed ex acq̄sitione vt pbatum
fuit pri⁹. ergo causanf ex actib⁹ nr̄is. Maior patʒ
ex. 2. ethicoꝝ. hec est eñ differētia iter p̄ncipia in
nata ꝛ acq̄sita: qꝛ p̄ncipia inata p̄cedūt actus nec
ex ipsis acq̄runf. Uisus eñ p̄cedit videre/ nec per
videre acq̄rif visus. Sed p̄ncipia acq̄sita sequun
tur actus ꝛ ex ipsis acq̄runf. fabricando eñ fabri
fimus/ ꝛ sic de alijs vt ibidē dr. et sic patet maior.
sequif ergo cōclusio. ¶ Itē ꝯsuetudo habet vim
nature/ sicut dr libro de mēoria ꝛ reminiscētia. er-
go ꝯm quādā pportionē/ pnitatē/ ꝛ facilitatē quā
habent naturalia ꝯm se ad suas opationes natu-
rales talē q̄ʒtū possunt acq̄runt potētie rōnales p
ꝯsuetudinē: sed pnitas ista vel facilitas ad operā
dum nō est aliud q̄ʒ virtus moralis vt itellectua-

lis:ꝑ quã de facili põt quis exire in actũ cõuenientem.ergo ꝑ cõsuetudinẽ actuũ talis ꝓnitas ⁊ facilitas q̃ realiter est virtꝰ acq̄rit in nobis. ¶ Ex hoc cõcludũt quidã duas ↄclusiones. Prima est ꝙ ꝑ nõ opari nõ põt in nobis causari habitꝰ viciosus. Scõa est ꝙ oẽ pctm̃ req̄rit aliquẽ actũ. Ratio primi est:qꝛ effectus positiuꝰ requirit causam positiuã:sed oĩs habitꝰ nõ solũ virtuosus ſ3 viciosus est aliq̃d positiuũ.ergo req̄runt causam positiuã:sed non opari nõ est aliq̃d positiuũ. ergo.⁊c. Rationẽ secũdi assignãt:qꝛ sil'r videt esse de vicio et habitu vicioso. et ideo sicut habitꝰ viciosus est aliq̃d positiuũ:ita viciũ vel pctm̃ vt dicũt. Et iterũ:qꝛ de rõne pcti est ꝙ sit volũtariũ: sed nihil est actu volũtariũ nisi rõe actꝰ volẽdi.ḡ ĩ oĩ pctõ req̄rit aliq̄s actꝰ saltẽ iterioꝛ:qð etiã verũ ẽ ſm istos ĩ pctõ omissiõis:qꝛ ĩ illo sp ẽ actꝰ volẽdi siue explicite siue ipl'cite. Explicite q̃dẽ/ qñ actus volẽdi directe fert sup negationẽ actus debiti: vt cũ aliquis actu cõsiderãs ꝙ tenet ire ad eccl'iam/ vult nõ ire plꝰ diligẽs aliquã aliã occupationẽ. Implicite autẽ qñ aliq̄s cõsiderãs ꝙ tenet ire ad ecclesiam/siue ꝑ obliuionẽ siue ꝑ aliã causam occupat se in talibꝰ vnde ↄtingit eũ nõ ire:talis ĩplicite dꝛ velle nõ ire inquantũ vult illud ad qð sequit non ire ad eccl'iam. ¶ Prima istarũ ↄclusionũ ṽa ẽ vt credo:et rõ q̃ ad eã adducit ẽ bona. Sed scõa cõclusio nõ videt vera.et qꝛ in secũdo libro dictum fuit de hoc:ideo sufficiat respõdere ad rõnes eoꝝ. Cũ eñ dꝛ ꝙ sil'e est de vicio ⁊ habitu vicioso/ dicendũ ꝙ nõ est verũ: qꝛ oĩs habitꝰ viciosus aliq̃d positiuũ est ex hoc ꝙ habitꝰ est. viciũ autẽ cõsistit in carẽtia alicuiꝰ boni debiti:et qꝛ bonũ debitum est tã actus q̃3 rectitudo eiꝰ: ideo pctm̃ consistere põt nõ solũ ĩ carẽtia rectitudis in actu:sed in carentia ipsiꝰ actus.ꝑmũ est in pctõ cõmissionis.secundũ in pctõ omissionis. ¶ Qƺ dꝛ postea ꝙ nichil est volũtariũ nisi rõne actꝰ volẽdi cadẽtis super ipsum. Dicendũ est ꝙ si volũtariũ accipiat ꝑ eo qð est in potestate volũtatis ꝙ sufficit ad rõnẽ pcti:sicut aliqð est voluntariũ hoc est in potestate voluntatis absq3 hoc ꝙ actus volũtatis cadat super ipsum/qð patet:qꝛ nichil est magis in potestate volũtatis quantũ suũ velle liberũ: ⁊ tñ nõ opoꝛtet ꝙ hoc sit ꝑ aliũ actũ volũtatƺ cadentẽ sup ipm̃ alioq̃n nũq3 ĩ actu volũtatƺ esset pctm̃ nisi esset ibi actus reflexꝰ quo volumꝰ nos velle/qð est falsum est ergo in potestate voluntatis oĩs actus ⁊ priuatio respectu illoꝝ obiectoꝝ respectu quoꝝ voluntas nõ habet necessariã determinationẽ.et hoc sufficit ad hoc ꝙ talis actus vel ꝑuatio eiꝰ sit pctm̃.et sic pꝫ ꝑmũ. ¶ Quantuƺ ad scõm sc3 quõ ṽtutes causent ex actibꝰ nr̃is/sciẽdũ est ꝙ aliq̃d dicit fieri ꝑ aliq̃d tripl'r. Uno mõ ꝑ actionem:sicut aqua dicit calefieri ꝑ calefactionẽ. Alio mõ sicut ꝑ ꝑncipium actiuũ: sicut aqua calefacit ꝑ caloꝛẽ ignis calefaciẽtis. Tertio mõ sicut ꝑ principiũ passiuũ: sicut terra dicit figurari ꝑ quãtitatẽ vel ꝑ molliciem. Dicendũ ergo ꝙ virtutes intellectuales nõ generant ꝑ actus:sicut ꝑ actioneƺ q̃ ꝓducant mõ quo dꝛ aqua calefieri ꝑ calefactionẽ:nec sicut per ꝑncipium actiuũ sed solũ sicut ꝑ ꝑncipiũ passiuũ modo quo inferiꝰ exponet. ¶ Primũ ꝓbãt aliq̄ sic. ꝓductio vel est idẽ re cũ termino ꝓductionis/ vel differt ab eo. Si sit idẽ cũ intelligere ⁊ appetere q̃ sunt actus intellectꝰ ⁊ appetitꝰ nõ sunt idẽ cũ habitibus ĩtellectualibꝰ ⁊ moralibꝰ/alioq̃n manẽtibus habitibꝰ semp esset homo sub actu itelligẽdi ⁊ appetẽdi.ergo patet ꝙ isti actus nõ se habẽt ad habitꝰ vt ꝓductiões eoꝝ. Si autẽ ꝓductio differat a termino ꝓductiõis/adhuc idẽ sequit ꝙ impossibile est ponere aliquã ꝓductioneƺ q̃n forma ad quã terminat de nouo acq̄rat vel saltẽ intẽdat sicut impossibile est esse calefactionẽ q̃n opoꝛteat caloꝛẽ fieri vel priꝰ factũ intẽdi:sed in habẽte virtutes ꝑfectas cõtingit istos actus esse absq3 aliq̃ istoꝝ.ergo nõ se habẽt ad habitꝰ vt ipsoꝝ ꝓductiones. Ista autẽ rõ quantũ ad primũ membrũ diuisionis deficit:qꝛ ponẽtes ꝙ ꝓductio sit idẽ cũ termino cõcedũt ꝙ terminꝰ actionis manet in subiecto transcunte actione:nec opoꝛtet tãdiu manere actionẽ q̃3diu manet terminus:qꝛ nõ dicunt ꝙ ꝓductio ⁊ terminꝰ sint idẽ nisi ꝑut termnꝰ est in fieri.⁊ isto mõ diceret ꝙ intelligere ⁊ velle sunt simꝰ cũ habitibus q̃3diu hitus sunt in actu fiẽdi. Scõo ꝓbat idẽ sic. impossibile est quacũq3 virtute fieri caloꝛẽ nisi ꝑ calefactionẽ.ergo si intelligere ⁊ velle se habẽt ad virtutes ĩtellectuales ⁊ moꝛales vt ꝓductio ad terminũ ꝓductionis queadmodũ calefactio est ꝓductio caloꝛis/ĩpossibile esset quacũq3 virtute fieri tales habitꝰ nisi ꝑ ĩtelligere ⁊ velle Istud autẽ est falsum: qꝛ virtute diuina possibile est aliquos tales habitus fieri in nobis absq3 itelligere ⁊ velle.sicut eñ fides infusa fit ĩ nobis sine istis/sic possent ⁊ aliĩ habitꝰ fieri.ergo tales actus nõ se habẽt ad habitus sicut ꝓductiones eoꝛum. ¶ Qƺ autẽ hmõi ṽtutes nõ causent ꝑ actꝰ sicut ꝑ ꝑncipiũ actiuũ pꝫ:qꝛ aut hitꝰ causaret imediate ꝑ actꝰ/vel mediate.nõ ĩmediate: qꝛ tũc aliq̃ actio ẽminaret imediate ad habitũ/ ⁊ cum illa actio esset/ alteratio seq̄ret: ꝙ ad dispositiones et habitus esset alteratio ĩmediate/cuiꝰ oppositum ꝓbat phs ex intẽsione.7.phisico. Nec mediate:qꝛ dare illud quo mediãte actꝰ causant habitũ nõ poteris Nõ eñ facile est ipsum fingere. igitur actꝰ non se habẽt ad habitũ vt principium factiuũ. Restat ergo tertiũ sc3 ꝙ se habeãt vt principiũ passiuuƺ/de quo etiã distinguũt ꝙ principiũ passiuũ vocari ꝑt ꝓprie illud qð recipit:sicut cera est principiũ passiuum respectu figure quã recipit.q̃ñq3 ṽo dispositio ſm quã recipit:sicut mollicies in cera est ꝑncipium recipiẽdi figurã passiuuƺ. Primo mõ actꝰ nõ sunt ꝑncipium receptiuũ habituuƺ: sed potentie alioq̃n abeuntibꝰ actibꝰ nõ remanerẽt habitus Sed scõo mõ actꝰ sunt ꝑncipiũ passiuuƺ respectu habituũ sicut dispositio ꝑma nõ q̃dẽ necessaria in esse sicut q̃3titas est necessaria in cera ad receptionem figure:qꝛ ad hoc seq̄ret ꝙ habitꝰ non possent esse in potẽtia nisi ꝑsentibꝰ actibꝰ: sed sicut dispositio necessaria ꝑmo ad fieri habitũ:vt mollicies in cera ad dipositionem figure:nisi illð qð causat molliciẽ cere/nõ opoꝛtet ꝙ causet figurã:sed illð idẽ qð causat actũ causat habitũ oꝛdine quodam sicut illud qð causat in aqua caloꝛem/causat in ea raritatẽ oꝛdine quodã/⁊ nõ vt q̃dã putãt caloꝛ aq̃ causat eiꝰ raritatẽ. quãto eñ aliq̃ potẽtia reducit frequẽtiꝰ in actũ/tãto reddit magis disposita ⁊ ꝓnioꝛ ad recipiendũ cõsimilẽ actũ. Hec autẽ dispositio vel pronitas seu facilitas est habitꝰ ꝓpt' quẽ illud idẽ qð causat actus ⁊ frequẽtiaƺ eoꝝ causat habitũ ꝑ ↄsequẽs. ¶ Ad primũ argumentũ dicẽdum ꝙ deus nõ solũ dat ↄtinẽtiã sed oẽs virtutes

Ad rõnes añ oppõm

nõ tñ ĩmediate sed actibꝰ mediantibꝰ et ꝑncipiis actuũ loquẽdo de virtutibꝰ acq̄sitis.

Ad scõm.

¶ Ad aliud dicendum ꝙ ꝑfectius nõ sumit oꝛiginẽ ab imꝑfecto tanq3 a ꝑncipali ꝑncipio effectiuo sit.actꝰ autẽ nõ est principiũ habitꝰ/nec ecõuerso:sed in genere principii passiui ꝑ modũ dispositionis põt ꝑfectũ sumere oꝛiginẽ ab imꝑfecto ⁊ ecõuerso/sicut q̃daƺ dispositiones accidẽtales ꝑcedũt formã substantialẽ in materiã:⁊ q̃dã sequunt.et sicut forma substãtialis sumit oꝛiginẽ a dispositionibꝰ ꝑcedẽtibꝰ que sunt imꝑfectioꝛes:⁊ dispositiones sequentes sumunt oꝛiginẽ a forma substãtiali q̃ est ꝑfectioꝛ. similiter habitus sumit oꝛiginẽ ex actibꝰ ꝑcedẽtibus:⁊ ab habitibꝰ seq̄ntes actꝰ.⁊ totũ hoc ẽ in ratione dispositionis. Q̃3uis posset dici ſm tenentes ꝙ actus sint principiũ actiuũ effectiuũ habituum ꝙ semp actꝰ sunt ꝑfectioꝛes habitibus.nec obstat ꝙ habitus sint principiũ actiuũ sequẽtiũ q̃ sunt ꝑfectioꝛes ꝑcedẽtibꝰ:qꝛ nõ sunt principiũ eoꝝ effectiuum sed solũ passiuũ ꝑ modũ dispositiõis vt dictum est.et istud est necessariũ ſm illã opinionem qꝛ in causis equocis nõ ẽ reciprocatio saltẽ in eodẽ subiecto.si eñ caloꝛ in aqua causaret raritateƺ in ea/ nõ esset possibile ꝙ raritas causaret caloꝛẽ in eodeƺ.⁊ similiter si actus causaret effectiue habitus/impossibile esset ꝙ habitus causaret effectiue sequẽtes actus/cũ habitꝰ ⁊ actꝰ sint diuersaruƺ rationũ.

Inquirit doctoꝛ de dictis Durandi.

¶ Inq̄rẽdo autẽ de dictis vidẽda sunt tria Primo ꝙ habitꝰ causant ꝑ actꝰ. Scõo ꝑ quẽ modum. Tertio/quõ ecõuerso habitus est causa actus. ¶ Primum experiẽtia docet ꝙ ꝑ frequentiã actuũ experit hõ se habere ꝓnitatẽ ⁊ facilitatẽ in faciẽdo:qꝛ qð priꝰ cũ difficultate et cũ tristicia faciebat:nũc delectabiliter facit: sed hoc est signum habitꝰ generati sc3 fieri in opẽ delectationẽ et hmõi.ergo.⁊c. Et hoc est etiã verũ ꝙ ex cessatione actuũ põt habitus coꝛrũpi non tñ generari qꝛ generatio habitus tanq3 effectꝰ positiuꝰ requirit causaƺ positiuã quã nõ req̄rit remissio nec coꝛruptio q̃ sunt effectꝰ priuatiuꝰ. ¶ Circa secunduƺ Prima cõclusio alioꝝ ꝙ habitꝰ nõ causat ꝑ actũ sicut ꝑ ꝓductionẽ/vt caloꝛ ꝑ calefactionẽ. vera est qꝛ qualitas vna nõ ꝓducit in aliã sicut ꝑ ꝓductionem:sed solũ sicut ꝑ principiũ ꝓductiuũ:sicut caloꝛ ꝑ caloꝛẽ/et lux ꝑ lucẽ:aut passiuũ:sicut lux per dyaphanitatẽ causat passiue. ꝓductio eñ ꝓprie ẽ actio vel passio ꝑdicamẽtaliter a qualitate distincta.sed intellectio et electio/ sicut appetitio sunt quedã vere ⁊ reales qualitates.si eñ calere est q̃dam vera res puta caloꝛ in tertia specie qualitatis ꝑter actionẽ q̃ est calefacere/et ꝑter passioneƺ q̃ ẽ calefieri. Unde siue differat ab istis re siue nõ: in se tñ est q̃dã res absoluta.sicut lucere et lux/ et hmõi.ita multo magis cognoscere/sentire/intelligere/velle/appetere:sunt vere q̃dã q̃litates.sentire eñ sensus/vel ĩtelligere intellectꝰ:sicut lucere est lux vt illi dicunt:qꝛ lucere ad luceƺ/ ⁊ calere ad caloꝛẽ se hñt sicut effectꝰ foꝛmalis ad causam foꝛmalẽ:q̃ non dicunt diuersas res spẽ:sed sentire ad sensum/intelligere ad intellectum se hñt sicut forma ad subiectum/ꝑfectio ad ꝑfectibile:q̃ differunt spẽ et re est igit intellectio ⁊ appetitio qualitas disticta ab habitu cognitiuo ⁊ appetitiuo. ergo nõ est ꝓductio illiꝰ sed magis ꝓductiuum seu dispositiuũ tm̃ ad illud. ¶ Secunda cõclusio est dubia ⁊ ratio nõ cõcludit.cõcedã eñ ꝙ habitꝰ causat ĩmediate ab actu/⁊ ꝙ est q̃dã actio q̃ ĩmediate terminat ad habitũ.sed ꝓpter hoc nõ sequit ꝙ alteratio sit ad habitũ sed simplex actio.sicut eñ ipsa intellectio ꝓducit ꝑ actionẽ q̃ est intellectio nec est actionis actio ĩfinitũ: sed ipsa qualitas absoluta q̃ vocat intellectio/ ꝓducit ꝑ actionẽ ꝑdicamentalẽ q̃ põt intelligefacere/⁊ passionẽ q̃ ẽ intelligefieri:vt virtꝰ ꝑ virtuefactionẽ/q̃3uis non sit nomen vsitatũ.licet eñ oĩs alteratio sit actio/nõ tñ cõuertit:qꝛ alteratio ꝓprie dicta nõ est ꝑ actionẽ ꝑ quã forma ꝓducit nisi cũ alia cõtraria expellat. vnde illuminatio nõ est alteratio ꝑ se sed simplex ꝓductio:qꝛ celũ est illuminabile qð tñ est inalterabile/q̃3uis illumiatio aeris sit alteratio ꝑ accidens:qꝛ sc3 cõsequit eam calefactio ⁊ desiccatio q̃ expellit formas cõtrarias. ¶ Itẽ alteratio est motus cõtinuꝰ. Itẽ est a cõtrario in cõtrariũ. modo ꝓductio habitꝰ nõ est a cõtrario in ↄtrariũ nec expellit aliud nisi ꝑ accidẽs si sc3 iuenit habitum cõtrariũ:tũc eñ magis impedit. Itẽ eiꝰ intẽsio nõ est ꝑ motũ cõtinuũ sed ꝑ mutationẽ subitã: et ideo nõ est illa ꝓductio alteratio. ¶ Tertia cõclusio est etiã dubia/⁊ ꝓbabilit' posset dici ꝙ imo actꝰ est ꝑncipiũ effectiuũ/ q̃3uis eñ nõ ꝓprie possit dici vnus actꝰ esse causa actiua alteriꝰ: qꝛ actꝰ primus priꝰ desinit esse q̃3 actꝰ secundꝰ icipiat esse. Nichil autẽ agit qñ nõ est/loquẽdo de actiuo immediato:tñ hoc nõ ĩpedit actũ efficere habitum: qꝛ sicut actꝰ seq̄ẽs stat cũ habitu a quo elicit: sic nichil ꝓhibet actũ generãtẽ habitũ stare aliq̃3diu cũ eo:imo necesse est ꝙ oĩs actꝰ quo habitꝰ intẽditur sit cũ eo:et pari rõne primus actꝰ cũ ꝑmo gradu stetit ꝑmo istãti saltẽ/⁊ secũdus cũ duobꝰ gradibus/⁊ sic de singulis. ¶ Itẽ nõ videt sic se hr̃e actus ad habitũ sicut mollicies ad figurã. nõ eñ ꝑ mollificationẽ dꝛ cera figurata ĩmediate/sed solum est disposita ad figurationẽ. vnde opoꝛtet adhuc dare figurantẽ illũ vel aliũ:q̃ nõ mediãte mollificatione/sed ĩmediate figurat: sed ꝑ frequenter operari nõ dꝛ hõ dispositꝰ esse ad hoc ꝙ fiat in eo habitꝰ: ĩmo ꝑ hoc fit habituatꝰ ⁊ habẽs habitum ita ꝙ ꝑ frequẽtiã operũ ĩmediate causat habitus Ita ꝙ sicut ignis calefaciendo rarefacit aquã sic ꝙ calefactio est principiũ effectiuũ rarefactionis Sic in ꝓposito: qꝛ ergo negãt caloꝛẽ ĩpressuƺ causare raritatẽ effectiue: videt posse ĩprobari ex hoc ꝙ licet caloꝛ ĩmediate habeat calefacere/nõ rarefacere:tñ qñ subiectũ est rarefactibile/nõ calefactibile:caloꝛ rarefacit/nõ calefacit:⁊ sic est qꝛ calidũ põt q̃dẽ ampliꝰ calefieri sed non distrahi a seipso:sed caloꝛ priꝰ nitit se cõseruare ⁊ augmẽtare in subiecto ꝓprio q̃3 multiplicare in alieno. Unde ad sui cõseruationẽ ꝓpriũ subiectũ desiccat et rarefacit. Ex quo eñ est ibi vis actiua raritatis et passiua/nõ est rõ quare nõ rarefiat a se.ita et etiaƺ in ꝓposito põt dici de actu respectu habitꝰ. ¶ De secũdo videt ꝓbabile ꝙ habitꝰ est causa actꝰ sequẽtis dispositiua passiue ꝓpter illa q̃ dicit:⁊ qꝛ ꝑfectio ꝓpoꝛtionat ꝑfectibili/illo ergo mõ quo potẽtia est actiua vel passiua/⁊ habitꝰ eodeƺ mõ. si eñ potẽtia esset passiua/actus cuiꝰ habitꝰ esset actiuꝰ tunc habitꝰ esset potẽtia ꝑ se actiua ⁊ nõ habitus tm̃. si rursum potẽtia esset actiua respectu alicuiꝰ actus respectũ cuiꝰ habitꝰ nõ esset actiuꝰ sed passiuus/nõ ↄgrue disponeret:imo vt supꝛadictum est cũ agere sit ꝑfecti/⁊ magis agere magis perfecti

oēm actionē quā habet potentia nuda pfecti⁹ habet cū habitu vtroq; ad agendū cōcurrēte. videt ergo pbabile q nulla potentia se habeat effectiue sm nuditatē suā ɔsideratā respectu actus q̄ respicit siue elicit: q: tunc idē sm idē esset actiuū ꝛ receptiuū respectu eiusdē/ qd in oī natura negat p impossibili/ ppter qd solū necesse est distingui intellectū agentē a possibili: sed respectu act⁹ iperati potētia se habet actiue/ vñ qd dr mouere. mouētis autē est mot⁹ effectiue q̄ est ipsi⁹ mobilis solum passiue. sm hoc ergo habit⁹ est causa act⁹ eliciti passiue ꝛ formaliter disponēs potētiā ad ipsi⁹ receptionē: sicut mollicies ad figurā: sed est causa actus iperati effectiue cū sua potentia. et sic sunt ambo q̄si duo agentia imperfecta quoꝝ tñ potentia pōt aliq̄d sine habitu ꝛ nō ecōuerso. et sic oīs habitus practicus est passiuus et actiuus: ꝛ silr oīs habit⁹ factiuus: q: habet actū elicitū ꝛ imperatū: sicut n est in intellectu passiue se habet ad cōsulere actiue ad eligere n in volūtate passiue ad eligere actiue ad cōcupiscere vel irasci sicut in appetitu sensitiuo ad cōcupiscere vel irasci se habet passiue et actiue ad actū virtutis motiue: sed habit⁹ pure speculatiui q̄ nō habēt actū aliquē iperatum sed tm̄ elicitū/ sunt pure passiui nisi ponant in fantasmate vel in intellectu agente. tunc enim respectu itellect⁹ possibilis possent eē actiui. Vel si q̄s dicat in itellectu possibili speciē actiuā ꝛ potētiaꝫ passiuā/ ꝛ ponere habitū imediate informare speciē tūc posset esse actiua cū spē: sed hoc nō est pbabile de fantasmate cū nō sit potētia rōnalis essentialiter nec participatiue q̄ solū habet habitū: nec de intellectu agente q̄ nō habet operationē manētem/ cū tñ oīs habitus habeat aliquē actū elicitū nec de spē cū in patria sint habitus vbi nō est species/ cū tñ nichil possit esse in subiecto remoto sine imediato ꝛ susceptiuo: sicut figura nō est i substātia nā quāta. ex quo etiā apparet q imediatuꝫ susceptiuū oīm istoꝝ scꝫ habitus ꝛ act⁹ est ipsa nuda potētia. Si q̄s autē pbaret habitū esse principiū actiuū elicitoꝝ p hoc q aliq̄ pbāt actus efficere habitus: q: in oī gñe cause sicut p̄mū est causa secūdi/ sic secundū causa tertij/ et sic semp in essentialiter ordinatis: ꝛ q: ordine quodā causat p̄mo habit⁹/ scdo act⁹. ergo. ꝛc. ¶ Videt p̄mo hoc ipossibile: q: nō solus habit⁹ pfectus sed imperfect⁹ etiā elicit actū. vnde quāto pl⁹ habit⁹ intēdit tanto plus elicit actū pfectū. ꝛ sic idē efficeret ꝛ efficeret respectu eiusdē: q: actus q̄ intēderet habitū eliceret ab eo intēsior. Dicendū ergo q illud non est verū vniuersaliter: q: aliqñ p̄mū pducit secūdū imediata efficiētia/ ꝛ silr tertiū: licet sit ibi mediatio tpis vel subiecti vel hmōi. sicut de⁹ pducit aiam p̄mo/ ꝛ ipsemet pducit in ea potētias scdo: et silr q̄ generat substātiā quantā ꝛ q̄lem generat qualitatē mediāte quātitate subiectiue nō effectiue: q: illa nō est actiua alicuius. silr illud qd generat actū mediāte illo generat hitū/ ꝛ generat mediāte dispositione q̄ est habit⁹ passiue nō effectiue q: habitus nō est actiu⁹ respectu act⁹ a sua potētia eliciti vt dictū est/ sed ecōuerso mediāte actu effectiue generat habit⁹: q: act⁹ inquantū hmōi est forma magis actualis q̄ habitus.

2. articul⁹ Durādus q.3.hui⁹ d:

¶ Quantū ad secundū de medio virtutū est duplex modus dicendi. Primus q cum medium dicat p ɔparationem ad aliqua extrema possumus loqui de medio duplr sm q extrema in moralib⁹ possunt accipi duplr. Vno em̄ modo pñt accipi extrema in moralib⁹ scdm oppositionē boni ꝛ mali. Alio mō sm oppositioneꝫ supflui ꝛ diminuti. Si loquamur de medio respectu extremoꝝ q̄ sunt bonū ꝛ malū: sic dicendū est q nulla virt⁹ consistit in medio sed tenet extremū: q: virt⁹ est determinate bonus habit⁹/ ꝛ nō aliq̄d inter bonū ꝛ malū. Mꝫ patet sic: inter bonū et malū nō pōt accipi mediū nisi p negationē vel participationē: sed virt⁹ neutro modo pōt esse mediū inter bonum et malū. ergo. ꝛc. Maior patet. Minor pbat: q: si virt⁹ esset mediū p abnegationē inter bonū ꝛ malū: tūc ipsa nō haberet rōnē boni vel mali/ qd falsum est cū in diffinitione virtutis ponat bonū ab Augu. q̄ dicit q virtus est bona qualitas mentis. Et per rationē: q: silr iudiciū est de habitib⁹ ꝛ de actib⁹ eis correspōdentib⁹: sed act⁹ pcedētes ab habitibus nō pñt esse indifferētes ad bonum ꝛ ad malū: sed sunt determinate boni vel mali cum sint elicitiui hoc est ab electione pcedētes. ergo habit⁹ eis correspōdētes nō pñt esse indifferētes ad bonuꝫ ꝛ ad malum: sed sunt necessario boni vel mali: ¶ Itē bonum ꝛ malū se habēt vt priuatio ꝛ habit⁹ circa susceptiuū: sed inter p̄uationē ꝛ habitū non est dare mediū circa subiectū natū aptū cū habeāt contradictionē circa ipsum. ergo bonū ꝛ maluꝫ circa habitus susceptiuos nō habēt aliqd medium. Et ɔcludit de oī medio siue p abnegationē siue p participationē: q: inter affirmationē ꝛ negationē q̄rum habēt priuatio ꝛ habitus non est dare mediā negationē cū ipsa sit extremū: nec affirmationem p eandē rōnē. Si autē loquamur de medio iter extrema q̄ sunt supfluū et diminutū/ excessus ꝛ defectus: sic dicendū est q oīs virt⁹ moralis cōsistit in medio/ ꝛ nō solū illa sꝫ oīs virt⁹ itellectualis acq̄sita. et de virtute q̄dē morali patꝫ hoc sic. oīs virtus moralis inclinat ad actū bonū vt patet ex ei⁹ diffinitione/ q̄ est q virtus habentē pficit ꝛ op⁹ ei⁹ bonum reddit: sed actus appetit⁹ ad quē pficit et inclinat virtus moralis nō esset bonus nisi cōsisteret in medio. ergo virtus pficit ad actum q̄ consistit in medio. si autē actus cōsistit in medio ꝛ habitus suo modo/ cum habitus causet ex actibus. Mꝫ autē actus appetit⁹ nō esset bonus nisi cōsisteret in medio pbat: q: bonitas cuiuslibet regulati ꝛ mēsurati cōsistit in adequatione ad suā regulaꝫ ꝛ mēsurā/ nūc est ita q actus appetit⁹ natus est regulari ꝛ mēsurari p actuꝫ rōnis. ergo bonitas ei⁹ cōsistit in hoc q adequat recte rōni. malicia autē in hoc cōsistit q deficit a rōne sicut a sua regula ꝛ mēsura: qd q̄dē cōtingit duplr. Vel p hoc q excedit mēsurā. vel p hoc q deficit ab ea/ sicut in alijs regulatis ꝛ mēsuratis. Equalitas autē est mediū inter excessum ꝛ defectum. ergo act⁹ appetit⁹ non esset bon⁹ nisi cōsisteret in medio scꝫ in adequatione ei⁹ ad suā regulā q̄ est mediū iter excessum ꝛ defectum. ¶ De intellectualib⁹ autē patet modo simili: q: sicut ratio est regula et mēsura appetit⁹: sic res est mēsura actus itelligēdi. et ideo sicut bonitas actus appetit⁹ cōsistit in adequatiōe ad rationē. sic veritas intellect⁹ cōsistit in cōformitate ad rem. ex eo em̄ q res est vel nō est/ est veritas in oppositione ꝛ in orōne dicēte rē esse qd est ꝛ nō eē qd nō ē. falsitas autē est i excessu et defectu. ē aūt excessus sm affirmationeꝫ p quā dr esse qd nō est.

et defectus sm negationē p quā negat esse qd est. ergo veritas q̄ est bonitas ɔsistit in adequatione ad rem: q̄ adequatio est mediū inter excessum false affirmationis/ ꝛ defectū false negationis. nō solum igit virtutes morales cōsistūt in medio/ imo etiā virtutes itellectuales ꝛ p pri⁹. vñ phs. 2. ethicoꝝ. pbat mediū virtutis moralis p mediū artis. Ars autem est virt⁹ intellectualis: vt patet ex. 2. ethicoꝝ. ¶ Arguunt autē ɔtra se duplr ꝛ soluunt ¶ Primo sic. Illud de cui⁹ ratione est q sit vlti-
1 mum nō ɔsistit in medio: sed de rōne vtutis est q sit vltimū de potētia/ vt dr p̄mo celi ꝛ mūdi. ergo virtus nō ɔsistit in medio. ¶ Itē si de rōne virtu-
2 tutis moralis esset cōsistere in medio/ ipsa nō pficeret sed potius corrūperet p illud qd tēdit ad extremū: sed q̄dā vtutes pficiunt tendēdo ad extremū: sicut magnanimitas q̄ ē circa magnos honores/ ꝛ magnificētia circa maximos sumpt⁹/ ꝛ virginitas q̄ abstinet ab oīb⁹ venereis delectatiōib⁹. ergo saltē tales virtutes nō consistunt in medio.

Solutio. ¶ Ad p̄mū dicunt q virtus est extremū sm oppositionē boni ꝛ mali. ꝛ sic nō est mediū nec tenet mediū: sed solū sm oppositionē excessus ꝛ defect⁹ seu supflui et diminuti/ q̄ accipiunt in ɔparatione ad regulā ꝛ mēsurā. Huius dictū phi. 1. ce. ꝛ mū. intelligat de virtute naturali q̄ attēdit sm supmuꝫ et vltimū i qd pt potētia. de vtutib⁹ aūt itellectualibus vel moralib⁹ acq̄sitis ibi nō loquit. ¶ Ad secundū dicendū q mediū in q̄ ɔsistit bonū vtutis moralis nō semp attēdit sm illud in qd tēdit: sed sm circūstātias sm q̄s pōt esse excessus ꝛ defect⁹ respectu rōnis recte. ꝛ sic in magnanimitate ꝛ magnificētia ꝛ virginitate/ est dare medium nō scdm illud in qd tēdunt sed sm circūstātias vt tēdit i illud vt oportet/ qñ oportet/ et ppt q̄d oportet. Vñ phs. 4. ethicorū. dicit q magnanimus dr et est q̄ est magnitudine extrem⁹. eo autē qd vt oportꝫ medius. et idē intelligēdum est de magnificētia ꝛ virginitate.

Mod⁹ dicēdi doctoris. ¶ Secūdus mod⁹ dicēdi pōt imaginari q̄ntum ad tria. Primo q virtus nō ɔsistit in medio put mediū accipit p ɔparationeꝫ ad extrema q̄ sunt bonū ꝛ malū: q: ipsa est de gñe bonoꝝ. Secūdo q inter supfluū ꝛ diminutū vtus moralis tenet mediū vt dicunt alij ꝛ bñ. ¶ Sed cōtra: q: si i appetitu sensitiuo q̄ pōt excedere suā regulā ꝛ deficere ab ea: q: pōt rebellare rōni/ ꝛ plus ꝛ min⁹ cōcupiscere q̄ illa dicat oportet esse virtutē adequātē ꝛ mediū ponentē p abnegationē maioris ꝛ minoris sicut est eq̄le. ergo nō ppter hoc oportet ponere virtutē iusticie in volūtate q̄ nō pōt nec magis nec min⁹ appetere q̄ rō dictat/ al's ferret in in cognitū p excessum: vel posset respuere bonum vt bonū p defectum: ꝛ silr in rōne q̄ seipsam non pōt excedere nec a se deficere nō videt ponēda prudētia q̄si medij cōiectatrix. ¶ Et dicendū q regula moraliū nō est rō absoluta/ sed rō recta q̄ pōt excedi a rōne distorta ꝛ excedere eā. et sic voluntas sequēs rōnē distortā vna cū illa pōt excedere vel deficere a rōne recta. Tertio q etiā itellectuales tenēt mediū sicut ipsi dicunt. ¶ Sed cōtra: licet effect⁹ possit deficere a causa sua nō tñ pōt excedere eā. cū ergo cognitio causet a re videt q nō possit rē excedere/ nec p ɔñs peccare p excessum plus scꝫ res attribuēdo q̄ habeat: q: res nō pōt mouere ad cognoscēdū i se illud qd nō est in se: ꝛ nichil agit nisi sm q est actu. qd ḡ nō ē i re nō pōt mouere ad cognitionē: illud autē nō est cognitū nature p cognitionē attributū ad qd cognoscēs nō ē motus. et sic videt cognitio nō posse peccare p excessum. ¶ Adhuc ex eodeꝫ videt nō posse peccare p defectum: q: nec plus nec min⁹ est in effectu q̄ causa ibi possit: ꝛ licet effect⁹ deficiat a causa put ipse est in se: nō tñ put est in causa sic itelligēdo q causa plus dederit/ et effectus min⁹ recepit. ergo non pōt nō attribuere illud ad qd res mouit. Et dicēdum q veritas est adequatio rei et intellectus sm existētiā nō sm apparentiā: q: nec pl⁹ nec min⁹ q̄ de re appareat sibi intellectus ei attribuit sed sm existētiā attribuit sibi min⁹ qñ subtrahit sibi illd qd in vitate sibi ɔuenit/ ꝛ ecōuerso attribuit min⁹ sm q in veritate res nō hꝫ illud qd itellect⁹ attribuit ecōuerso. vnde autē hic est sciendū q licet effectus nō habeat plus nec min⁹ in re q̄ dederit sibi sua causa: tñ bñ pōt male repñtare suā causam vel deficiēdo vel excedendo: et hoc ipsum pōt hr̄e a causa defectuose agēte. vnde cū res moueat itellectū mediātib⁹ multis medijs ꝛ cōcurrētibus in quib⁹ pōt cōcurrere defect⁹ representationis sm quā intellectus in rem fert. inde est q defectus ꝛ excessus isto modo iteruenire possunt in cognitione respectu cogniti.

¶ Questio tertia.

Tertio querit de subiecto virtutum moraliū: ꝛ videt q oēs sint in appetitu sensitiuo ex auctoritatib⁹: quarū p̄ma est eustacij in fine p̄mi ethicoꝝ dicētis. siue virtutes dirigunt in rationali/ puta fortitudo apponat ꝛ iusticia: vt rationi ira et cōcupiscētia obediant. et idē dicit. 3. ethicoꝝ. in pncipio capl'i de tēperātia sup illud phi. videt moralium partiū he esse virtutes. Hoc etiā videtur Aristo. inuere in fine p̄mi ethicoꝝ dicēs. determinatur autē virt⁹ sm differētiā hāc. Duplex em̄ est ratione hñs/ hoc q̄dē pncipalit ꝛ in seipso/ hoc autē queadmodū a patre audibile sequit. ꝛ sm hoc dicim⁹ alias q̄dē itellectuales/ alias morales. intellectuales q̄ sunt i rōnali p eēntiā/ cuiusmodi ē itellect⁹. ꝛ morales q̄ sunt in rōnali p participationē/ cuiusmodi est sensitiu⁹ appetit⁹. ¶ Et si dicat q volūtas ēt dr talis. s. rōnalis p pticipationē ꝛ obedietiā: q: p̄mittit parū ante. cōcupiscibile vero ꝛ vniuersaliter appetibile participāt aliq̄liter rōe. Non valet: q: st atim ante p̄mittit in aīa estimandū eē aliq̄d pter rōnē qd aduersat ꝛ obuiat rōni/ rōe aūt hoc videt pticipare. volūtas aūt est appetitus cū rōne/ nō pter rōnē nec contra. ¶ Ad idē videt facere de appetitu sensitiuo illud magistrorū moralium accidit ipsi formanti scias facienti virtutes destruere irrationalē partē aīe. hoc eī faciens destruit passiones ꝛ mores. cōstat autem q passiones nō sunt nisi appetit⁹ sensitiui vt patꝫ ex diffinitione passionis. 2. ethicoꝝ ab Eustacio. ꝛ libro. 2. ad Dam. ꝛ. 4. et. 7. politicoꝝ. Sicut corp⁹ et aīa duo sunt: ita aie videm⁹ duas partes q irrationale ꝛ rōnē habēs ꝛ habit⁹ hoꝝ duos sm numerū. ¶ Ratione sic pōt argui: q: virt⁹ moralis vel est passibilitas vel impassibilitas p̄mo. 2. ethicoꝝ. ꝛ. 7. phisicoꝝ. et secūda pars disiūctiue vera est. ergo in illa potētia est posita virt⁹ moralis cuius est illa passibilitas: sed illa est appetit⁹ sensitiuus: q: contraria nata sunt fieri circa idem. passio

autē est in appetitu sensitiuo sicut patet ex diffini=
In oppm̄. tione passionis.ergo.rc. ¶ Cōtra ꝙ saltē iusticia
sit in voluntate qꝛ virt⁹ diffinit p subiectū:sed iu=
sticia diffinit ꝙ est ꝯstās et ppetua volūtas.ergo.rc.
Respōsio ¶ Respōsio. Duo sunt pncipaliter faciēda. Pri=
mo videndū est in quo oēs cōiter ꝯueniūt. Scdo
in quo differūt. ¶ Quantū ad pmū sciendum ꝙ
tria sunt in quib⁹ oēs ꝯueniūt. Primū est ꝙ opor
tet ponere habit⁹ in intellectu ꝛ volūtate respectu
felicitatis supnaturalis:qꝛ tunc est necessari⁹ ha=
bitus in potētia/qn̄ ipa nō pōt elicere actū vel sal
tem nō pfecte et faciliter:sed neq₃ intellect⁹ neq₃
volūtas pn̄t elicere actū de natura sua quo felici-
tas supnaturalis attingit ex q̊ ponit supnatura=
lis/al's esset oppositio in adiecto. ergo oportꝫ po
nere habitus pfectos in intellectu ꝛ volūntate ad
cōtingendū in patria felicitatē istā. Sed et in via
oportet ponere in hmōi potentijs aliquos habit⁹/
licet nō ita pfectos ad eā acqrendā/q̄ qdē habit⁹
sunt multū necessarij ad hoc ꝙ iste potētie possint
operari ea q̄ ptinēt ad acqrēdū istā felicitatē sup=
naturalē: qꝛ nullus posset attingere ad articulos
fidei ex puris naturalib⁹/cū articuli excedāt oē
qđ est naturaliter cognoscibile ab hoīe. et ideo in
intellectu reqrit habitus fidei/ et silr in volūtate
habitus caritatis:qꝛ nichil est meritoriū nisi inq₃
tum elicit vl' iperat a volūtate iformata caritate
¶ Sꝫ forte alicui posset videri ꝙ sufficeret fides
in intellectu pponēs bonū supnaturale appetibi
le ad hoc ꝙ volūtas posset illud appetere sine ali=
quo habitu existēte in ea:sicut sufficit intellectus
ostendēs bonū naturale ad hoc vt volūtas possit
illud appetere. Et dicendū ꝙ nō est sile de intelle
ctu ꝛ volūtate respectu boni naturalis ꝛ respectu
boni supnaturalis. Volūtas et itellect⁹ sunt fm
sua naturalia proporcionata:ita ꝙ volūtas ex sua
naturali iclinatione apta nata est appetere bonū
cōueniēs naturale ostēsum sibi ab itellectu etiam
absq₃ habitu aliquo:sed respectu boni supernatu
ralis iste due potētie nō sunt pportionate ex purꝭ
naturalib⁹ nisi p aliquos habit⁹ supra sua natura
lia eleuent. Unde si intellect⁹ esset eleuat⁹ p fide/
voluntate manēte in puris naturalib⁹:non rema=
neret iā pportio inter intellectū ꝛ voluntatē. Itē
habitus respectu boni naturalis nō facit ꝙ volū=
tas possit in suā opationē/qꝛ sine eo posset:sed fa=
cit ꝙ possit faciliter. sed volūtas ꝛ intellect⁹ respe
ctu boni supnaturalis oīno nō possent sine habi=
tu supnaturali eleuāte:et ideo nō est sile. Sic er=
go patet ꝙ respectu boni supnaturalis reqrit ali=
quis habit⁹ in intellectu ꝛ volūtate. ¶ Secundū
est in quo oēs cōueniūt ꝙ in potentijs irrationali
bus p essentiā ꝛ p participationē nō sunt vtutes/
harū eñ qdā sūt vegetatiue q̄ dnr̄ oīno irrationa
les/vnde nō sunt subiectū alicui⁹ virtutꝭ sicut nec
alia naturalia agētia:qꝛ eq̄ sunt detminata ad agē
di modū/ꝛ ad act⁹ exercitiū. agūt eñ mediantib⁹
qualitatib⁹ pmis q̄ in nullo obediunt rōni in fine
primi ethicoꝝ. Quedā sunt sensitiue exteriores/
nec in istis est hit⁹:qꝛ licꝫ obediāt rōni nō tn̄ poli
cie vt scꝫ ex se possint reclamare sꝫ solū despotice
¶ Sed hic arguit/ꝛ videt ꝙ aīa fm oēm potētiā
est subiectū virtutis. oīs eñ potētia q̄ est obediēs
aliqualiter rōni pōt esse subiectū virtutis: sꝫ oīs
potētia aīe est hmōi. qꝛ potētie sunt ppinquiores
aīe q₃ mēbra:q̄ tamen ad nutū obediunt. ergo.rc

¶ Solutio. seruus est instrumentū/ ꝛ instrumen=
tū est seru⁹ vñ est seru⁹ aiatus instrumentum/ꝛ in
hoc est virt⁹: qꝛ ex se nō hꝫ contra moueri. ꝛ huic
seruo vel istrumēto pportionant mēbra corporis
vnde in eis nulla est virt⁹. Aliud est instrumentū
aiatū hoc seru⁹ aiat⁹ cui pportionant potētie ra=
tionales p participationē vnde in eis est virtus:
q₃uis minus obediāt rōni q₃ mēbra:qꝛ illa ē obe=
dientia despotica q̄ repugnat virtuti q̄ includit li
bertatē. Hec autē est obediētia politica q̄ non ex=
cludit electionē. qđ vero cōcludit ꝙ oēs potentie
obediūt rationi. nō sequit:qꝛ licet potentie anime
sint ppinquiores quo ad radicationē q₃ mēbra cor=
poris:qꝛ potētie fluūt radicaliter ab aīa ꝛ nō mē=
bra/ sunt tn̄ remotiores quo ad subiectionem: qꝛ
vegetatiue in nullo rōni obediūt:mēbra vo ad nu
tum. ¶ Preterea videt ꝙ potentia naturalis eq̄
sit indeterminata sicut rōnalis et p ꝯseq̄ns possit
subijci virtuti q̄ est habit⁹ determinatiu⁹:qꝛ potē=
tia rōnalis nō est ad opposita eq̄ pmo ꝛ per se vel
eq̄liter:sed ad vnū p se/ad aliud p accidens sicut
intellect⁹ q̄ p se est ad intelligendū/nō pōt esse per
se ad nō intelligendū/cū p se loquēdo oppositoꝝ
sint cause opposite. Silr autē potentia naturalis
q̄ p se est ad vnū/p accidens pōt esse ad opposita.
vnde calor p accidens frigefacit in estate fontes
q̄ sunt in viscerib⁹ terre: ꝛ frig⁹ circūstās in hyeme
ecōuerso. ¶ Solutio. potentia naturalis sic p se
determinata est ad vnū ꝙ quantū est de se nunq₃
facit oppositū etiā p accidens elicitiue sed tn̄ oc
casionaliter. nunq₃ eñ calidū frigefacit:sed bñ est
occasiō vt frigidū coadunet/ꝛ coadunatū forti⁹
frigefaciat. ꝛ isto mō sese hꝫ potētia naturalis ad
opposita cōtrarie. ad opposita vo contradictorie
silr nō p se vel ex se:sed p accidēs scꝫ ppt absentiā
obiecti vel aliqđ hmōi. sꝫ potētia rōnalis licet vt
potētia est determinet ad actū:tn̄ vt libera est in=
differens est ad agendū ꝛ nō ad agendū. et sic p se
est ad opposita cōtradictorie/puta ad velle ꝛ non
velle: vel cōtrarie/puta velle ꝛ nolle et priuatiue
qꝛ interrūpere pōt actum suū/ꝛ suspēsiue:qꝛ psenta=
to bono nō summo/pōt nūc nō velle nec nolle. qn̄
vo est ad opposita ꝯtrarie:tūc est ad vtrūq₃ p se/ꝛ
elicitū prius ad vnū q₃ ad aliū. volūtas eñ elicit
actum volēdi ꝛ nolēdi ex se ꝛ p se/licet primo actū
volendi q₃ nolendi:qꝛ amor est prim⁹ act⁹ volunta
tis. vñ patet ꝙ est maior īdeterminatio p se in po
tentijs rationalib⁹ q₃ naturalib⁹. ¶ Tertium est
in quo oēs cōueniunt/ꝙ quedā sunt potentie sen=
sitiue iteriores:in qb⁹ large loquēdo pōt poni ha
bitus fm ꝙ obediunt rōni:qꝛ imaginor qn̄ volo ꝛ
sunt indeterminate quantū ad modū agendi: qꝛ
qn̄q₃ reminiscor faciliter ꝛ prōpte ꝛ delectabilit/
qn̄ scꝫ ex frequēti reminisci generat⁹ est in mēoria
habit⁹. qn̄q₃ vix ꝛ cū difficultate qn̄ nō habeo ha
bitū/vt dicit phs libro de mēoria ꝛ reminiscentia.
qꝛ tunc virt⁹ est vltimū potentie / ꝛ habitus pprie
sumpt⁹ debet esse respectu act⁹ vltimati. actus vo
virtū sensuū interioꝝ qꝛ ordinant ad act⁹ intelle=
ctus/nō est pprie quo ad hoc in eis habit⁹. Tn̄ dr
cōiter ꝙ nec fantasia est subiectū vtutū nec hitū
q₃uis sit mobile. i. itellect⁹ possibilis sit subiectū
de fantasia qdē licet possit esse recta ꝛ nō recta:et
q₃uis virtus sit regula act⁹ recti:tn̄ virt⁹ hꝫ recti=
tudinē a rōe. est ei cōiectatrix mediū vt sapiēs det=
minauit. vnde virt⁹ nō est nata tollere omnē obli=

quitatē: sed solū illā q̄ est p exorbitationē a iudi=
cio rōnis. vnde est solū in illis potētijs q̄ oberrāt
ex iobediētia ad rōnē:sic autē fantasia nō ē nō re=
cta:qꝛ scꝫ nō obediat rōni: sed alia triplici de cau
sa vel ex mala apprehēsiōe cui⁹ causa est sensus ex
terior: vt patet in sole ꝛ alijs q̄ a remotis vident:
q̄ fantasia iudicat minora q₃ sint. Scdo ex inepta
specierū ꝯpositione:sicut cōponēdo speciem auri
cū specie mōtis errādo credit esse montē aureum.
Tertio ex inordinata speciei applicatione ad ob=
iectū:qn̄ scꝫ speciem vni⁹ rei applicat alteri. Alie
sunt potētie intellectuales vel rōales siue p essen=
tiā:sicut intellect⁹ agēs in quo null⁹ ponit virtutē
ppter sui oīmodā determinationē/ꝛ intellect⁹ pos
sibilis in quo oēs ponūt prudentiā/siue p partici=
pationē vt appetit⁹ itellectiu⁹ ꝛ sensitiu⁹ de quib⁹
1. opio q̄ē de ganda. ql. 3. q. 23. sunt opiniones. ¶ Prima/ꝙ nulla virt⁹ moralis
est in appetitu sensitiuo/nec fortitudo/nec tēperā
tia sed oēs i volūtate:sed in appetitu sensitiuo po
test esse qdā impressio virtutꝭ derelicta in eo ex fre=
quēti obediētia ad motionē volūtatis: q̄ pōt cōsi
derari tripl'r. Uno modo vt est natura: ꝛ sic nō est
subiectū vtutꝭ sicut nec agētia naturalia: qꝛ sic est
oīno detminata. vñ volūtas respectu vltimi finis
nō eget virtute. Scdo vt est libera / nec sic ꝯpatit
virtutē:qꝛ virtus est habit⁹ in modū nature cōsen
tane⁹. determiat eñ p modū nature:qꝛ est ad vnū
qđ repugnat libertati rōnali que est ad opposita.
Tertio vt deliberatiua/ꝛ sic est subiectū iusticie/
1 fortitudis/ꝛ tēperātie. ¶ Per se adducūt rōnes.
Qđ cōstituit ꝛ determinat rōne nō est nisi in potē
tia rōnali: virtus est hmōi vt patꝫ p ei⁹ diffinitio=
2 nē. 2. ethicoꝝ. ergo.rc. ¶ Preterea Augu. de mo
ribus ecclie ꝙ amor est oīs virt⁹:amor autē est in
3 volūtate. ergo.rc. ¶ Tertio sic. signum generati
habit⁹ est ex delectatione. sed delectatio est in vo=
4 luntate. ergo.rc. ¶ Quarto/virt⁹ est habit⁹ volū
5 tarius. ¶ Quinto sic. vtutes sunt electiones vel
nō sine electione fm ꝯmētatorē:sed electio nō est
6 nisi in volūtate. ergo.rc. ¶ Sexto sic pmo politice.
fortitudo/tēperātia/ꝛ iusticia in dño sunt et nō in
7 seruo. ergo.rc. ¶ Preterea virt⁹ nō est in passiōe sed
circa eas q̄si obiectiue:sed passiones sunt in appe
8 titu sensitiuo. ergo virtus non est in eo subiectiue
¶ Preter has adducūtur alie rōnes. ¶ Prima
est ꝙ volūtas magis est idetmiata respectu boni
qđ ratio ponit circa actiones pprias q₃ appetit⁹
sensitiu⁹:ꝛ ideo magis idiget habitu virtuoso de=
9 terminante. ¶ Secūda:qꝛ volūtas est simpl'r ap=
petitus sensitiu⁹. ꝛ ideo oīs virt⁹ moralis q̄ debet
esse in appetitu rōnali debet esse simpl'r magis in
10 volūtate q₃ in appetitu sensitiuo. ¶ Tertia:qꝛ vt
videt Augustin⁹ vult ꝙ in appetitu sensitiuo non
possit esse bona affectio vel delectatio: nec p ꝯn̄s
11 vt⁹ moralis q̄ facit bonā delectationē. ¶ Quar=
ta est ꝙ i. 2. ethicoꝝ videt phs ponere vtutes eo=
dē modo in oculo et in equo sicut in appetitu sen=
sitiuo:qꝛ ex eo ꝙ virtus oculi facit bonū oculum/
et opus ei⁹ bonū reddit. et idē dicit de equo. ꝯstat
12 autē ꝙ in equo et oculo nō est pprie virtus mora=
lis. ergo nec in appetitu sensitiuo. ¶ Quinta est
ꝙ appetitus sensitiu⁹ naturaliter est determinat⁹
ad obediendū rōni et volūtati/ nō ita volūtas est
determinata ad eliciendū qđ iudicat rō esse bonū
et ideo appetitus sensitiu⁹ nō indiget habitu det=
13 minante q̄ sit habitus virtutis moralis. ¶ Pre=

terea fm phm pncipiū virtutis magis est in dño
q₃ in seruo:sed in hoīe volūtas est dña ꝛ precipit:
nō aūt rō. ergo ad hoc ꝙ bñ pcipiat appetitui sen
sitiuo reqrit in ea virt moralis respectu passionū.
¶ Ultra has rōnes adducūt alias tres. ¶ Pria
est ꝙ ex frequētia eligēdi qđ rectū est circa passio 14
nes videt ꝙ aliqs habit⁹ generet in voluntate/ ꝛ
ille habitus dicet virtuosus. ergo.rc. ¶ Secūda est
qꝛ si sola cōtinētia est in voluntate/ꝛ tēperātia es= 15
set in appetitu sensitiuo:ita ꝙ nō in volūtate pfe
ctior esset habitus appetit⁹ sensitiui q₃ habit⁹ vo=
luntatis/est incōueniēs. ergo incōueniēs est non
ponere tēperātiā in volūtate. ¶ Tertia est/ꝙ cuꝫ 16
volūtatis sit ppriū eligere/ꝛ virtus sit habit⁹ ele=
ctiuus. ergo oīs virtus moralis vel solū vel ma=
gis pncipaliter debet esse in volūtate. ¶ Alij ad= 17
dunt alias:qꝛ virtutes ponunt in appetitu supio=
ri:sed supior appetit⁹ est volūtas :qꝛ est appetitus
cū rōne/ vt patet pmo rethorice. ergo.rc. Maior
pbat:qꝛ fm Augu. 2. et. 4. de li. ar. virtutes sunt
magna sꝫ magna bona sunt i optio ꝛ vli pfectibi=
li/ꝛ hoc est volūtas. ¶ Itē in illo ponēde sunt vir 18
tutes in quo ponit virt⁹ que est tota virtus ē non
pars virtutis. pars eñ nō est pars nisi toti⁹. ergo
vbi est tota ibi est pars: sed virtus iusticie q̄ est to
ta virtus et nō pars/ponit in volūtate. ergo.rc. Mi
nor pbat quantū ad alterā ei⁹ partē q̄ est ꝙ iusti=
cicia sit in voluntate. quo ad hoc eñ ꝙ est tota vir
tus ꝛ nō pars/ ponit ab Aristotele. 5. ethicorum.
Probat ergo minor. Primo sic. subiectū virtutꝭ
est illud p qđ virt⁹ notificat: sed iusticia notificat
p voluntatē. ergo voluntas est subiectum iusticie
Maior patet:qꝛ accidēs hꝫ notificari p subiectū
7. metaphisice. Minor pbat p textū Aristotelis
5. ethicoꝝ. Uidere vtiq₃.rc. sequit quo opatiui iu 19
stoꝝ sunt/ꝛ a q̄ iusta opant ꝛ volunt iusta. ¶ Ter=
tio. virtus est in illa potētia cuius act⁹ est rectifica
tiua ꝛ beatificatiua:tū qꝛ virtus est q̄ habentē pfi
cit/ꝛ op⁹ ei⁹ reddit bonū 2. ethicoꝝ: tū qꝛ vt in p=
mo eiusdē dicit p virtutes laudam⁹ ppter opa et
actus:sed iusticia nō est rectificatiua act⁹ cogni=
tiui/qđ patet:qꝛ cū iusticia sibi opposita stat pfe=
ctus actus cognitiue/dicēte pho i fine phemij po
liticoꝝ. si iusticia est/ē iiusticia hn̄s arma. hō autē
nascit habēs arma ꝛ prudētiā et virtutes quibus
ad cōtraria est vti. cū ergo rectificatiua act⁹ est i=
mediate in potentia q̄ imediati⁹ se habet ad actuꝫ
e t hic est appetit⁹ fm. phm. 9. metaphisice. sed nō
sensitiu⁹:qꝛ ille sequit cognitionē sensus quā non
sequit iusticia:qꝛ iusticia cōsistit in quodā ordine
vnius ad alterū. talē autē ordinē sensus nō pōt ap
prehēdere cum nō sit virt⁹ discursiua. ergo erit in
itellectiuo/ꝛ ille est volūtas. ¶ Itē potentiā illā 20
respicit virt⁹ p subiecto cui cōicat in obiecto/hoc
patet de habitu. 7. metaphisice. ꝛ potentia intelle
ctiua quoꝝ vtrūq₃ est circa ens:sꝫ iusticia legalis
saltē cōicat in obiecto cū volūtate ꝛ nō cū appeti
tu sensitiuo. ergo.rc. Minor patꝫ:qꝛ obiectū iusti
cie est bonū vniuersale:qꝛ est nature data in adiu=
toriū maloꝝ fm Senecā de q̄tuor virtutib⁹ volū=
tatis. aut obiectū est cōmune et vniuersale. nō au
tem appetit⁹ sensitiui q̄ fert in particulare sicut et
sensus. ergo.rc. ¶ Itē ad pncipale sic. In illa po 21
tentia est oīs virtus moralis cuius actus est ele=
ctio:sed actus volūtatis est electio. ergo.rc. Maior
patet ex cōi rōne virtutis q̄ dicit ꝙ est habit⁹ ele=

etiuus in medietate cõsistẽs.2.ethicoꝝ.Et ibidẽ.
Virt⁹ vel est vel nõ est sine electione. Minor pa-
tet:qꝛ electio est volũtariũ pconsiliati.3.ethicorũ.
22 ❡Itẽ in illa potẽtia est virt⁹ moralis p essentiã
que est rõnalis p essentiã:sed appetit⁹sensitiu⁹nõ
est rõnalis p essentiã/imo solũ p participationez
pmo ethicoꝝ.ergo virt⁹moralis nõ est in appeti-
tu sensitiuo:vel est in eo p participationẽ. ❡Itez
23 in illa potẽtia debet poni virt⁹moralis q̃ est deter
minata ꝛ indifferẽs respectu finis in quo debet ac
quirere suã pfectionẽ p ppriã operationẽ.hoc pa-
tet:qꝛ virt⁹cũ sit habit⁹ determinatiu⁹/ debet po-
ni in potẽtia q̃ maxime indiget determinãte, patz
etiã in potẽtijs cognitiuis q̃ ppter suã indetermi
nationẽ indigẽt habitu respectu pncipioꝝ ꝛ respe
ctu ꝯclusionũ:sed volũtas est ĩ potẽtia indeẽmina
ta respectu finis ꝛ boni/ꝛ ideo indiget habitu de-
24 terminãte eam.q̃re.ꝛc. ❡Item q̃dã iterũ addunt
alias rõnes ad pbandũ dictã opinionẽ ꝛ pmo sic.
Ois potẽtia q̃ est indeterminata ad finẽ ꝛ pfectio
nẽ sic ꝙ ab illo põt declinare ꝛ deficere/ ꝛ cũ ad ip
sum põt attingere indiget ṽtute q̃ determinet ad
ipsum ne deficiat et declinet ab eo sicut pꝫ de itel
lectu/q̃ qꝛ põt declinare a vero qd̾ est bonum ꝛ fi-
nis ei⁹circa pncipia ꝛ circa cõclusiones idiget ha
bitu respectu vtriusq̃ vt determinet circa ipsa ne
declinet vel deficiat circa ipsa in iudicãdo. Cum
igit finis volũtatis in quo sua cõsistit pfectio sit
ꝙ ipsa recte eligat bonũ ẽm virtutẽ ꝛ non solũ ap-
parẽs ꝛ volũtas possit deficere in eligẽdo qd̾cũq̃
bonũ excepto pmo/ꝛ est indifferẽs ad eligendum
vere ꝛ nõ vere vt manifestũ est:ideo indiget habi
tu virtutis quo determinet in electionẽ boni siue
ad eligendũ vere:hoc autẽ est habit⁹ amoris q̃ cõ
tinet oẽs virtutes morales dicẽte Augu. de mori
bus ecclie.ca.3.Illud qd̾ dr̄ virt⁹ ab ipsi⁹ amoris
noie quodã effectu dr̄.ꝛ idẽ sup titulũ.ps.35.q̃d ĩ
quocũq̃ hoie malũ opat nisi amoris dilectio nar
rari nõ põt vnũ aliud nisi amãtis nõ absit amare:
sed q̃d ames vide/purga amorẽ tuũ. oẽs ergo vir
tutes morales sunt in appetitu voluntatis:ita ꝙ
25 virt⁹moralis nõ est aliud q̃ habit⁹inclinãs volũ-
tatẽ ad amorẽ boni simplr̄. ❡Itẽ delectatio est si
gnũ gñati habit⁹/ ita ꝙ bona delectatio de bono
simplr̄ est signũ boni habit⁹.ꝛ delectatio de bono
apparẽti est signũ mali habit⁹.vbi ergo habet eẽ
bona delectatio hꝫ eẽ virt⁹/ꝛ nõ alibi:sꝫ hic est vo
lũtas rõnalis ꝛ nõ alia. sicut Augu. sup illd̾ psal:
Scrutãs corda ꝛ renes/ ĩtelligẽs bonas delecta-
26 tiões noie cordis/malas noie renũ:sic p cor intel
ligit partẽ rõnalẽ. ❡Itẽ arguit sic.1.politicorũ.
ꝛ hec rõ etiã supra posita est:sed ppter solutionez
aliã ꝛ aliã multiplicat. cõparat em̄ phs ibi rõna-
le et sensibile dño et seruo.ibi etiã ostẽdit ꝙ virtu
tes morales sunt in dño ꝛ etiã in seruo/sic est ĩ ra-
tionali ꝛ sensibili:qꝛ necesse est participare vtras-
q̃ virtutes .in hac etiã nã hoc q̃dẽ principiat:hoc
principiat:quoꝝ amborũ dicim⁹esse virtutes/pu-
ta rõnẽ hñtis ꝛ irrationalis.sed cõstat ꝙ rõnẽ ha
bẽtis principali⁹ nõ est nisi volũtas:intellect⁹aũt
practic⁹aut speculatiu⁹nõ habet pncipiari. sed so
lum iudicare/ꝛ subdit ppter qd̾ principẽ oportet
hr̄e moralẽ virtutẽ pfectã:ꝛ nõ esset sic nisi verifi
cet de pncipiãte in aĩa ad qd̾ ptinẽt morales vir-
tutes :qꝛ nullo mõ est pars ĩtellectiua vt dicit in
27 fine pmi/ꝛ in pncipio secũdi. ❡Itẽ receptũ in ali

quo est ẽm modũ recipiẽtis.10. ppositiõe de cau-
sis.virt⁹moralis nõ est nisi in hñte quodã mõ ra-
tionẽ. ẽm q̃ ꝙ volũtas differenter hꝫ ab appetitu
sensitiuo rationem scd̾m hoc erũt in eis differen-
ter virtutes morales:volũtas autem vt dictũ est/
quodã modo participat rõnẽ simplr̄ p essentiã.ap
petit⁹autẽ sensitiu⁹tñ p participationẽ.ergo vir-
tus moralis simplr̄ ꝛ p essentiã est in volũtate. in
appetitu aũt sensitiuo p participationẽ ꝛ p impres
sionẽ quãdã.ꝛ ppter hoc dr̄.2.ethicoꝝ.ꝙ virt⁹ est
habit⁹ electiu⁹seu volũtari⁹: sed in appetitu sensi
tiuo qꝛ obedit rõni ꝛ volũtati/sunt p ipressionem.
❡Itẽ volũtas nõ solũ mouet vires inferiores et 28
mẽbra p iperiũ:sed etiã mouet seipsam libere/cuz
ẽm Augu.sit instrumentũ seipsum mouẽs.Nunc
autẽ magis incõueniẽs videt dicere ꝙ mouendo
alia a se p iperiũ reqreres in illis virtutẽ ꝛ nõ se-
ipsam quasi ipsa ad actionẽ virtutis nichil faciat
nisi ꝙ ipsa rõnabiliter iperet:ꝛ vires iferiores cir
ca opus virtutũ moraliũ agũt:qꝛ ipsa seipsam ra-
tionabiliter mouet plusq̃ ipsa alteri cuicũq̃ rõna
biliter iperet/ꝛ p hoc ex freqntia actuũ pri⁹gene-
rat in seipsa virtutes q̃ ẽm eas faciat aliquas im
pressiões in virib⁹/ꝛ aliter etiã nõ facilit iperaret
bñ ꝛ expedite:pri⁹etiã debet hr̄e aliq̃d ordinatuz
in se q̃ ordinet alia q̃ sunt extra se. ❡Itẽ iidẽ ad- 29
dũt adhuc rõnes pbãtes ꝙ nulla virt⁹ ẽ in appe-
titu sensitiuo:quarũ pma est.qꝛ ois pfectio sensi-
tiui appetit⁹ põt auferri ab habente ipso iuito:qꝛ
habit⁹ sensitiuus est virt⁹ in organo.organũ autẽ
potest auferri in quocũq̃ ipso inuito/et p ꝯsequẽs
appetit⁹sensitiu⁹ꝛ sua pfectio:sed nulla virt⁹ põt
auferri ab habẽte ipso inuito vt dicit Augu. pmo
de ciui.ca.19.de pudicitia lucretie matrone roma
ne. ❡Itẽ si posset virt⁹auferri ab habẽte eo iui- 30
to:tũc iuit⁹ q̃s peccaret/qd̾ est icõueniẽs.q̃re.ꝛc.
❡Itẽ nulla virt⁹est extẽsibilis p se nec p accidẽs 31
qꝛ talia sunt corpalia:virt⁹aũt est q̃d spũale:appe
titus aũt sensitiu⁹ et oẽ qd̾ ẽ ĩ ipso siue habit⁹siue
actus est extẽsibilis: qꝛ est pfectio corpis.q̃re.ꝛc. 32
❡Itẽ nullus act⁹virtutis põt esse cũ trãsmuta-
tione corpali: ppter hoc em̄ verecũdia nõ est vir-
tus.4.ethicoꝝ. sed ois actus appetitus sensitiui
est cũ trãsmutatiõe corpali:qꝛ ois actus virtutis
corpalis trãseũtis de ocio in actũ est cũ trãsmuta
tione tpali:sed appetitus sensitiuus est virt⁹ cor-
poralis:et qñ agit cũ pus nõ egerit/ exit de ocio ĩ
actũ.q̃re.ꝛc. ❡Quarto qꝛ eẽt alteratio circa vir 33
tutes morales sicut circa q̃litates de ẽtia spẽ q̃li- 34
tatis/qd̾ negat phs.7.phisicoꝝ.q̃re.ꝛc. ❡Qui-
to:qꝛ in manu nõ est virtus moralis.q̃ nec ĩ appe-
titu sensitiuo. Antecedẽs pꝫ. Probatio ꝯñe qꝛ nõ
ponit virtus in appetitu sensitiuo : nisi qꝛ regit p
morales virtutes ꝛ rõnẽ:sed manus etiaz regit p
ista:ꝛ tñ ppter hoc non est virtus moralis in ipsa 35
❡Preterea virt⁹est habit⁹ hois ẽm ꝙ hõ:sꝫ hõ ẽ
hõ p rõnẽ. q̃ licet etiã in appetitu sensitiuo sit po-
nere habitum:tñ nõ meret nomẽ virtutis.sicut in
hoie est ars eq̃tãdi /et in equo vsus bñ currẽdi ex
assuefactione:sed solũ pma meret nomen virtut̃
❡Sed hec opinio ẽm alios est expresse ꝯtra intẽ Contra opiniones
tionẽ phi circa principiũ ꝛ finẽ primi ethicoꝝ. vbi
vult ꝙ virt⁹ nõ solum sit in habẽte rõnẽ sed in par
ticipãte.participãs aũt nõ solũ dicit appetitũ sen
sitiuũ sed oẽm appetitũ ꝛ itellectiuũ.nõ ei põt di-
ci rõnale essentialiter qd̾ nõ intelligit formaliter

licet dirigat ab ĩtellectu ꝛ ei obediat sed vnũ ẽ ꝙ
volũtas nobili⁹ pticipat rationẽ q̃ appetit⁹ sensi
tiuus sicut ꝛ irascibilis q̃ cõcupiscibilis. vñ ꝛ rõ
ẽ sbm̃ nobilioris virtutis q̃ est prudentia volũtas
vero iusticie q̃ pẽminet post prudentiã ꝛ irascibil̃
fortitudinis q̃ est nobilior tẽperantia q̃ est ĩ concu
2 piscibili ꝛ est ĩferior aliĩs. ❡Preterea difficultas
q̃ est ab ipedimento ĩtrinseco nõ põt tolli nisi p hĩ
tũ intrinsecũ ꝛ ĩtrisec⁹ iherentẽ vñ cũ difficultas
in abstinẽdo a delectabilib⁹ ꝛ in aggrediendo tri
stitia sic in sensualitate ab ĩtrinseco videtur ꝙ for
titudo ꝛ tẽperãtia q̃ tollunt has difficultates ime
diate iformẽt appetitũ sensitiuũ. ❡Licet ꝯtra
istã rõem sit ꝙ fomes q̃ trahit ad malũ ꝛ retrahit
a bono ponat subiectiue ĩ essentia anime sicut ha-
bitus quẽ priuat scꝫ.originalis iusticia. ❡Vñ p
hoc videret ꝙ virtus ois que mitigat fomitẽ esse
subiectiue ĩ essẽtia aĩe. ❡Ad qd̾ dr̄ꝫ ꝙ cũ fomes
nominet id qd̾ ẽ materiale ĩ originali pctõ scꝫ ꝯcu
piscentiã ipe ẽ in appetitu sẽsitiuo lꝫ peccatuz ori-
ginale sit in anima. ❡Qꝫ vero distinguit de vo-
luntate vt natura cõcedo vt deliberatiuã ꝛ libera
negant aliĩ ꝙ volũtas vt deliberatiua nõ eget vir
tute sic ei ẽ sufficienter determinata p prudẽtiã q̃ ẽ
ĩ itellectu:sꝫ vt libera sic ei ẽ ĩ determinata. Nec ob-
stat ꝙ ṽt⁹ ẽ habit⁹ imediate ꝯsistẽs ĩ modũ nature
inclinans.qꝛ cũ mod⁹ naturalis ꝛ sic necessarius
ꝛ sic facilis vel delectabilis in sensitiuis virtus di
citur habitus in modũ nature inclinans . qꝛ cum
modus naturalis ꝛ sit necessarius ꝛ sit facilis vel
delectabilis ĩ sensitiuis virt⁹ dicit habitus in mo
dum nature inclinans non per determinationem
necessariam qꝛ illa repugnat vt arguit sed in mo
dum nature.qꝛ facit faciliter ꝛ delectabiliter opa
ri.qꝛ non repugnat libertati. ❡Aliĩs etiã ea que
ponit predicta opinio non vident bene dicta:ꝛ pri
ma distinctio qua distinguit voluntas vt est libera
arbitrio:et vt ẽ deliberatiua videt eẽ valde icõpe
tens qꝛ nichil iputat hoi vel in bonũ vel in maluz
siue etiam in meritum vel demeritũ vbi ea que sub
sunt libero arbitrio sꝫ si volũtas vt est deliberati-
ua non est libera arbitrio vt pdicta positio ponit
ea que sub libero arbitrio.ẽm ꝙ huiusmõi ptinẽt
ad voluntatẽ ẽm ꝙ ẽ deliberatiua. q̃ in actũ volũ
tat̃ ẽm ꝙ ẽ deliberatiua non est bonũ meritoriuz
ꝛ hoc est valde absurdũ. tũ qꝛ meritoriũ et demeri
toriũ cõsistunt in electione voluntatis q̃ est actus
voluntat̃ ẽm ꝙ deliberatiua.qꝛ ẽ acceptio pcõsi-
liati ẽm phm̃.3.ethico.tũ qꝛ act⁹ q̃ egreditur a vir
tute humana ẽ meritori⁹/virt⁹ aũt ẽm eos iclinat
Solutio ad rões factas p primã opione
volũtatẽ ẽm ꝙ deliberatiua ꝛ id icõueniẽs ẽ disti
guere voluntatem vt est libera arbitrio ꝛ vt ẽ deli
beratiua. ❡Ad prima sua argumenta dicit ad
primum ꝙ destruit seipsum concludit ei ꝙ nec in
voluntate sit virtus cum ipsa nõ sit rõnalis p eẽn
tiam vnde dicendum ꝙ constitui ratione vel deter
minari potest esse tripliciter vel essentialiter ꝛ q̃d
ditatiue sicut habit⁹ itellectualis ꝛ iste est in rati
onali per essentiam vel materialiter ꝛ subiectiue ꝛ
iste similiter vt prudentia.vel causaliter ꝛ impressi
ue et hoc constitutum non oportet ꝙ sit in ratio-
nali p essentiã. ꝛ hmõi sunt tres alie ṽtutes mora
les.Vñ sunt ĩ potentia receptiua ipressiõis rõnis
Ad scdm. ❡Ad secundum dicenduz ꝙ triplex ẽ amor sicut
et inclinatio vel appetitus scilicet intellectualis
animalis et naturalis. Primus est in voluntate

subiectiue et elicitiue .scd̾s est in voluntate impe
ratiue in sensualitate elicitiue . tertius nullo mõ
est in voluntate sꝫ in potentia pure materiali .si q̃
amor accipiatur large sic est omnis virtus etiam
formaliter. nam quid est temperantia nisi amor
talis boni et sic de aliĩs virtutibus que sunt de bo
no.sed si amor accipiatur stricte p illo qui est in vo
luntate sic non est omnis virtus formaliter sꝫ vna
tm̃.s.iusticia que est amor iusti.virtualiter vero est
ois virtus.vel loquendo phisice inquãtum dirigi
tur a prudentia et importat fortitudinem et tẽpe
rantiam.qꝛ volũtas dirigitur a ratione et impat
tã ipi rationi q̃ appetitui sensitiuo.vel loquendo
theologice qꝛ caritas ẽ radix omnium bonorum
operum. ❡Ad.3.dm̃.ꝙ delectatio ẽ simlr̄ triplex Ad tertiũ
s.naturalis et ista ẽ ĩ oĩ potentia :iuxta illud.dele
ctabile est oculo videre solem et in intellectu ai-
malis et ista est in omni sensu precipue in tactu. s.
appetitu cõsequente sensui et ĩtellectualis: ꝛ ista
est in voluntate tantũ. ❡Ad.4.dm̃ꝫ ꝙ virt⁹ ẽ hĩ Ad q̃rtuz
tus voluntarius q̃ ad exercitium non aũt semper
q̃ ad subiectum vel voluntarius imperatiue vl̃ eli
citiue non autem semper elicitiue.
❡Ad quintũ dr̄ꝫ ꝙ phs et cõmẽtator p istaꝫ disti Ad q̃ntuz
ctionẽ innuũt istaꝫ distinctionẽ .s. ꝙ quedã ẽ virt⁹
que est subiectiue in voluntate:quedã vero q̃ cõi-
catiue ẽ in voluntate sꝫ subiectiue est alibi.
❡Ad.6.dm̃.ꝙ triplex est diuinuꝫ.s.pmordiale Ad sextuz
et directum ꝛ hoc est tantum ĩ intellectu.quoddã
inclinatiuum vel imperatiuũ vt in voluntate.qd̾-
dam exercitiuum vt ĩ irascibili ꝛ concupiscibili.
❡Ad.7.dm̃ ꝙ inter passiones est virtus dupli Ad septiꝫ
citer. vno modo sicut moderãs ipsas ꝛ sic virtus
nõ ẽ subiectiue ẽ sbõ passionũ sꝫ extra. Alio mõ si
cut vtẽs passionib⁹ moderatis ꝛ sic virt⁹ ẽ subiecti
ue ĩ potentia subiecta passionib⁹. sic eni fortitudo
vtitur ira moderata. ❡Ad alia.10. respõdent q̃- ad octauũ
dã sic ad primũ de idetermiatione ꝙ volũtas nõ
ẽ ideterminata sic nec cũ tanta difficultate deter-
minabilis ad appetendum bonũ rõis circa passio
nes sicut appetit⁹ sensitiu⁹.qꝛ naturalit vnusq̃sq̃
nat⁹ ẽ appetere illud qd̾ iudicat sibi eẽ bonũ nisi
illd̾ ipediat rõe cui⁹ possit apparere nõ bonũ. illd̾
aũt rõne cuius bonum rationis posset apparere
malum vel graue vel difficile est ex parte appeti-
tus sensitiui qui habet inclinationem ad passiões
contra imperium rationis.qꝛ ille in quo eẽt volũ
tas sine tali appetitu parum afficeretur immo in
nullo afficeret ad delectationẽ sensitiuã ꝓsequẽ-
do vel ad timorẽ fugiendo.ꝛ ideo non ita indiget
voluntas habitu inclinante in tale bonũ sicut ap-
petitus sensitiuus. ❡Ad secundum dicendum ꝙ Ad nonuz
volendo appetitũ rationalẽ appetitũ obedientez
rõi non solum voluntas sed appetit⁹ sensitiuus ẽ
appetitus rõnalis lꝫ volũtas sit magis appetitus
rõalis q̃ appetitus sensitiuus.ex hoc autem non
seq̃t ꝙ appetitus sensitiu⁹ nõ sit sbm̃ virtutũ mo
raliũ vel sint in sola voluntate sed hoc solum seq̃-
tur .s.ꝙ virtutes morales q̃ sunt in voluntate sint
simplicit nobiliores q̃ ille que sunt in appetitu sẽ
sitiuo. ❡Ad tertium dm̃ ꝙ intentio Augustini Ad decim
non est negare bonam delectationem in appetitu
sensitiuo sed intentio sua est dicere ꝙ illa bona de
lectatio / non est ex naturali inclinatione appe-
titus sensitiui. cui⁹ rõ est. qꝛ in hoie q̃tũcũq̃ vir
tuoso cũ non sit oĩno conformat⁹ sunt aliqui pmi

mot⁹ iordinati hoc eni̇̃ necesse habent aduersarij
dicere: qꝛ saltē incli nationem aliquam in bonum
tionis quaꝫ dicūt īpressionē virtutis ponūt in ap=
petitu sensitiuo: ꝛ ꝑ consequens necesse hn̄t pone=
re illi aliqꝫ bonā delectationem. ¶ Ad.4.dōm ꝙ
Ad.11. phs qn̄ dicit ꝙ virt⁹ oculi facit bonū oculū ꝛc̄. nō
itendit loqui de hītu virtuoso q̄ est virt⁹ humana
sꝫ intendit generaliter de virtute ꝓut quelibꝫ po=
tentia pfecta potens i pfectū op⁹ sibi conueniens
dicir virt⁹. Un̄ etiā ꝛ sm̄ illuꝫ modū potentia na=
turalis pfecta dr̄ virtus ꝛ hoc pꝫ intuenti litterā
nisi velit puertere textū ꝛ quantū ad hoc poit ibi
phs eo mō i oculo ꝛ appetitu sensitiuo ꝛ etiā i vo
lūtate ꝙ virt⁹ vniuscuiusqꝫ facit ipsum bonuꝫ: ꝛ
op⁹ ei⁹ bonū reddit. non aūt intendit ponere simi=
litudinē quātū ad hoc ꝙ sicut appetit⁹ sensitiuus
pticipat aliquo habitu q̄ sit virt⁹ humana sꝫ ꝙ hō
Ad.12. ita ꝛ oculus vel equus. ¶ Ad.5.dōm ꝙ appetit⁹
sensitiuus nō est determinat⁹ naturaliter etiā po=
sito homine in puris naturalib⁹ ad obediēdū pm
pte ꝛ absqꝫ difficltate rōni ꝛ volūtati sicut volūtas
q̄tū ē de se ē nata eligere bonū cōueniēs volūtati
Ad.13. sꝫ iudiciū rōnis. ¶ Ad.6.dōꝫ ꝙ pricipās qd̄ pci
pit principalr̄ in homine ē ratio perfecta ꝑ prudē=
tiam ꝛ illa ē que precipit appetitui sensitiuo ꝛ vo=
luntati cuius oppositū accipit ibi rō. ꝛ iō ꝓcedit
ex falsis ratio autē m q̄ pcipit ē perfecta nobiliori
virtute q̄ sit appetitus sensitiuus ꝛ illa virtus est
Ad.14. prudentia. ¶ Ad.7.dōꝫ ꝙ in potentia q̄ quātū ē
de se ē determinata ad alterū nō oꝫ ex frequentia
actus generari habitum sicut patet in oculo i quo
non generatur habitus pp frequenē videre dato
etiā ꝙ aliqs hit⁹ gn̄aret i voluntate nō oꝫ ꝙ ille
habit⁹ sit tēpantia vel fortitudo vt infra patebit.
Ad.15. ¶ Ad.8 dōm ꝙ licet oīs habit⁹ voluntatis sit no
bilior ꝛ pfectior quantū ad subiectum q̄ habitus
cuiuscūqꝫ appetit⁹ sēsitiui sicut acuties exn̄s i au
ro ē pfectior ꝛ nobilior q̄ q̄cūqꝫ existens in ferro
nichil tamen ꝓhibet aliquē habitū appetit⁹ sensi=
tiui eē pfectiorē quodā hītu voluntatis quātum
ad faciendū opus virtutū ꝓmpte ꝛ delectabiliter
quātū ad op⁹ qd̄ debet exerceri mediāte appetitu
sensitiuo sicut ē moderate cōcupiscere timere vel
audere sicut etiam acucies ferri pfectior ē quātū
Ad.16. ad secandū q̄ acucies auri. ¶ Ad.9. dōꝫ duplici
ter vnomodo distinguendo de electiuo. qꝛ vnomō
potest dici habit⁹ electiu⁹ habit⁹ eliciens actū eli
gendi ꝛ sic habit⁹ electiu⁹ accipiendo stricte ele=
ctionem ē in sola voluntate. nec oportet ꝙ omnis
habitus virtuosus sit habitus electiuus isto mo=
do. qꝛ sic prudentia nō esset virt⁹ nec oportet ꝑ cō
sequens ꝙ omnis virtus moralis vel omnis ge=
neraliter sit in voluntate. ¶ Alio modo potest di
ci electiuus habitus inclinans ad rectum finem ꝛ
tollens a voluntate difficultatem eligēdi illd̄ qd̄
est bonum ꝛ talis habit⁹ electiuus ē virt⁹. nec op=
tet omnem habitum sic electiuum esse in volunta
te nam habitus existens in apppetitu sensitiuo po
test inclinare in bonum finem qd̄ est moderate ap
petere cōcupiscere vel timere ꝛ potest tollere a vo
luntate difficultatem eligendi bonum circa passi=
ones. qꝛ non patitur crca hoc difficultatem nisi ꝓ
pter tractum appetitus sensitiui ad oppositum.
Pōt etiam dici ad hanc rationem distinguendo
de eligere proprie dicto prout eligere ē actus vo=
luntatis acceptantis ꝓcōsiliatum ꝛ sic solius vo
luntatis est eligere. ¶ Alio mō potest sumi elige
re large vt dicatur eligere quicunqꝫ actus appe=
tendi sequens iudicium rationis ꝛ ei obediens ꝛ
sic potest dici eligere actus appetitus sensitiui ꝓ=
ut obedit rationi. ¶ Ad.17.dōm ꝙ maxima bo= Ad.17.
na non sunt in vnico pfectibili sed in diuersis sm̄
ꝙ inter se habent gradus. vnde virtutes que sunt
in appetitu sensitiuo sunt maxima bona respectu
bonorum q̄ non sunt virtutes: sed sunt minora bo
na respectu virtutū q̄ sunt in parte intellectiua.
¶ Ad.18.dōꝫ ꝙ maior ē vera de eo ꝙ est talis vir Ad.18.
tus ꝑ presidentiam concomitatiuā ꝛ non essentiā
¶ M; aūt iusticia sit in voluntate cōcedar cū su Ad.19.
is ꝓbationib⁹. ¶ Ad.19. de electione solutū est i Ad.xx.
quinto argumento prius facto. ¶ Ad.20. dicēdū
ꝙ virtus moralis ꝑ essentiam potest esse in ratio=
nali non ꝑ essentiam dum tamen sit rationale par Ad.xxi.
ticipatiue. ¶ Ad.21. dōm ꝛ cōcedendum ē ꝙ i vo
luntate est aliqua virtus ꝛ quantū ad oēm diffe=
rentiam ē habit⁹ sꝫ non semꝑ qui habeat rationē
virtutis sed in appetitu sensitiō q̄ etiā ē idifferēs
ponendi sunt habitus virtutes. ꝛ nō virtutes. Ad.xxii.
¶ Ad.22. respondēr a quibusdaꝫ cum dr̄ potētia
q̄ est īdeterminata ad finem ꝛ perfectionem ꝛ cete
ra: dicitur ꝙ illa maior ē vera de potentia mobili
a diuersis motorib⁹ sic ꝙ potētia cōtra vtriusqꝫ iu
dicium mouer sic ē de sensitiuo appetitu respectu
rationis ꝛ voluntatis ex vna parte mouentis ꝛ re
spectu proprii obiecti sensibilis mouentis ex alia
ꝛ vera etiā maior est. qn̄ potentia aliqua nata est
moueri diuersimode bn̄ etiam male ab eodē obie
ctiue habitus tn̄ determinat vt ab isto moueatur
vno mō tātū ꝓmpte et delectabiliter ꝛ sic ē de in=
tellectu respectu fātasie. si aūt sit aliqua potentia
q̄ obiectiue potest moueri ab aliqua ꝛ sm̄ ei⁹ iudi
ciū mouer de necessitate si a nulla alia possit mo=
ueri obiectie sic ē de volūtate respectu itellect⁹ tar Ad.xxiii.
habit⁹ de nīlo seruiet. ¶ Ad.23.dōm de delecta=
tione falsuꝫ suppōit argm̄ qꝛ sumit ꝙ nulla sit ve= Ad.xxiiii.
ra delectatio in appetitu sensitiuo. ¶ Ad.24. de
principalitate nichil ad ꝓpositū qꝛ sumit totū ho
minē q̄ principar sm̄ ptes superiores itellectū et
voluntatem ꝛ istū habere oportet pfectā moralez
virtutem ꝛ prudentiā maxime vt ꝯcludit in tertio
¶ Ad.25.dōm ꝙ virtutes sunt in rationali ꝑ par Ad.xxv.
ticipationem ꝙ tamē est humanuꝫ ꝛ sic sūt aliquo
modo virtutes ipꝫ pficientes rōnales pticipati=
ue. qꝛ determinār a rōe. ꝑ. ethicoꝝ. nō tn̄ oꝫ ꝙ sint
virtutes ꝑ pticipationem imo ꝑ eēntiā. Cū vero ad
dir cū virt⁹ ē habitus electiuus seu volūtari⁹ dōꝫ
ꝙ cū electio sit finis ꝯsiliū nō solū voluntas moue
tur a consilio sꝫ etiam appetit⁹ sensitiu⁹/ pōt etiaꝫ
dici ꝙ electio est appetit⁹ sensitiui vt ei⁹ qd̄ seqr
electionē. Ul' dōꝫ ꝙ ē electiu⁹ nō elicitiue: sꝫ quia
nō est sine electione vn̄ dicūr virtutes siue electio Ad.xxvi
nee vel nō sine electione. ¶ Ad 26. dōm ꝙ bn̄ ali
qua virtus ē in voluntate sꝫ nō oīs. ¶ Itē respe=
ctu oīs iperij ē bene aliqs habit⁹ in volūtate for Ad.xxvii
te sed nō q̄ sit virt⁹. ¶ Ad.27. dōꝫ ꝙ potētia ꝯcu
piscibilis ꝛ irascibilis q̄buscūqꝫ mēbris ablatis ma
nēte vita remanēt. Un̄ non auferuntur ab inuito
nisi ꝑ mortem qn̄ virtus auferetur in essentia non ad.xxviii.
effectu. ¶ Ad.28. dōm ꝙ virt⁹ ē spūalis ꝑ obedi= Ad.xxix.
entiam non essentiam. ¶ Ad.29. dicendum ꝙ
actus virtutis cum suo pricipio qd̄ est ratio sit si
ne transmutatione; sed actus alius executiuus

qn̄ sit cum motu nichil obstat ꝙ etiam actus exte
Ad.30. rior ē actus virtutis. ¶ Ad.30. dōꝫ ꝙ nō ē altera
Ad.31. tio. qꝛ sm̄ eas ē salus: ꝛ pfectio. ¶ Ad.31. dōm. ꝙ
Ad.32. ma n⁹ obedit dispositiue appetit⁹ despotice. iō nō
ē simile. ¶ Ad.32. dōꝫ. ꝙ homini sm̄ ꝙ hō dicūr
Scd̄a opinio q̄ ē de fontibus. cōuenire nō solū q̄ sunt rationis ꝑ eēntiā sꝫ etiā q̄
sūt ei⁹ ꝑ obiam. ¶ Scd̄a opīo. hꝫ tres ꝯclones.
¶ Prima. ꝙ nō oꝫ ponere i voluntate aliquē hitū
pp ipsi⁹ ideterminationē sicut pmi ponūt. qꝛ ista
idetmīatio ē ex pte itellect⁹ ita scꝫ ꝙ bonū ꝯclusū
ꝑ cōsiliū determinet volūtatē sine alio. videmus
ei ꝙ ille qui iudicat aliqd faciendū vt nūc lꝫ iudi=
cet illud malū simplicir illd̄ bonū qd̄ sꝫ iudiciū rō
nis ꝑponderar vt nūc illud nūc exeqr sꝫ qꝛ apphē
dir vt malū aliquo mō sic cū q̄dā remisu. vn̄ ꝛ tale
voluntariū dicir mixtū sicut patet in illo q̄ ꝓicit
merces i mare ꝙ q̄dē nō fieret si apprehensio det=
mīaret volūtatē. ꝛ rō nullā rōem mali ondēret in
volito ꝓmpte volūtas illd̄ appeteret. vn̄ pꝫ ꝙ app
hensio retrahit voluntatem a volēdo respectu ma
liꝫ determinat respectu boni cōueniētis. cū ḡ illd̄
qd̄ ē idetermiatū de se natū detminari ꝑ aliud nō
habēs ipedimētū ꝑeūte detminatiōe detminetur
nō mirū ē ꝙ volūtas ꝑeunte itellectu ꝛ ondente si
bi bonū cōueniens detminar ꝑ ipm̄. nec pp rōem
hui⁹ detminatiōis oꝫ ponere aliquē hitū in volū
tate. hanc autem determinationem volūtatis ꝑ in
tellectū nō intelligo ꝑ aliquā coactionē vel neces
sitatē immutabilitatis. qꝛ nec talis detiatio fit ꝑ
aliquē habitū moralē sꝫ hec detmiatio tm̄ ē ꝑ quā
2.cōclusio dā iclinationē ipi⁹ voluntatis ad aliqd volenduꝫ
sicut ꝛ ꝑ habitū. ¶ Secunda conclusio est. ꝙ oēs
morales virtutes sunt i appetitu sensitiuo. qꝛ me=
dium ꝛ extrema sunt i eodē genere. 10. metaphisi=
ce. ꝛ sic i eodē sbō. qꝛ cōtraria ex eodē. 10. meta. sꝫ
moralis q̄libet mediat circa passiones. Passiōes
aūt sunt i appetitu sensitiuo vt pꝫ ex diffinitione
passiōis. 2. ethicorū ab eustachio. ḡ. ꝛc. ¶ Itē cir
ca difficile semper ars fit et virtus. 2. ethicorum.
in illo ḡ ponenda ē virtus ex parte cuius accidit
difficultas. habitus enim quo quis prompte ꝛ fa
ciliter operar sꝫ ꝯmentatorē. tertio de aīa. debet
poni in potentia patiente difficultatem ex natura
sua nuda sed difficultas bene operandi est ex par=
te appetitus sensibilis sicut patet in fine pmi ethi
corum: ꝛ in fine tertij. cum mensurat ꝛ paucas ꝛ in
nullis contrarias ratiom tale enim bene persuasi
bile dicimus. ꝛc. ¶ Item virtus est in illa poten=
tia sicut in subiecto cuius actum reddit bonum ꝑ
se ꝛ directe cuꝫ virtus sit habitus. ꝛc. dico autem
ꝑ se ꝛ directe. qꝛ virt⁹ existens in appetitu reddit
idirecte bonū actū intellectus practici iq̄tuꝫ q̄lis
est vnusquisqꝫ talis sibi finis vr. 3. ethicoꝝ ꝛ. 12. re
thorice. non similiter iudicamus amātes ꝛ odien=
tes sꝫ virt⁹ moralis reddit per se et directe bonū
actum appetit⁹ sensitiui. qꝛ vt dicitur. 2. ethicorū
capitulo. 10. habitus sunt sm̄ quos ad passiones
nos habem⁹ bene vel male ꝛ loquir de morali pas
sio autē ē appetitus sensitiui act⁹ ꝛ nō altius / q̄re
3.cōclusio ꝛc̄. ¶ Tertia cōclusio est ꝙ nulla virtus moralis
ē in voluntate volūtas ei sine habitu inherente nō
potest i obiectū supnaturale sicut ē caritas ꝛ spes
sꝫ in obm̄ naturale potest sicut ꝛ intellectus sine fi
de nō cognoscit supernālia sꝫ tm̄ nālia immo non
solum potest voluntas in velle absolute sine ha=
bitu immo faciliter ꝛ delectabiliter. potest eni na
turaliter velle quicquid intellectus potest natura
liter itelligere: ꝛ sibi ad volendū ꝑsentare cum sit
ei ꝓportionata. ¶ Itē pōt faciliter. qꝛ difficultas 2.ratio.
non contingit vel tristicia in actu voluntatis nisi
ex apprehensione rationis pp hoc ei ē graue ꝓice
re merces. qꝛ intellectus q̄ hoc ondit esse bonum
pp salutē ostendit etiā hoc eē maluꝫ pp paupꝫtatē
ceterū si intellect⁹ sibi diceret ꝓ certo ꝙ illas mer
ces sine damno et mora rehabere posset: et forte
multiplicabilitas sine difficultate eas proiceret
Un̄ qꝛ ratio potest ostendere aliter q̄ debet vel ꝓ
pter vicium sui vel propter passiōes sensualitatꝭ
turbantes eius iudicium ꝛ propter aliud. iō suffi
ciunt duo genera virtutum scilicet perficiens itel
lectum ꝛ virt⁹ pficiens appetitū sensitiuū quibus
duob⁹ pfectis cessat oē quod ꝑstabat difficultateꝫ
volūtati ad actum eius virtuosuꝫ. ¶ Preterea in 3.
voluntate nō pōt poni virtus nisi iusticia. qꝛ ipsa
non querit bonū indiuidui sꝫ excedit. Un̄ nō pōt
poni in appetitu sensitiuo q̄ nō ē ad alteruꝫ vt di=
cunt aliꝫ. ¶ Sꝫ cōtra. qꝛ aut excedit bonū vnius
indiuidui non omnis ꝛ sic non quelibet iusticia eēt
extra appetitū sensitiuū q̄ etiā ē ad alterū detiatū
idiuiduū sicut ouis diligit pastorē odit lupū / aut
excedit naturam cuiuslibet indiuidui: ꝛ sic ꝛ nām
speciei que non est aliud a natura omniū indiuidu
oruꝫ. ꝛ sic eēt habitus ifusus nō acq̄sit⁹. ¶ Preter 4.
ea. si iō ponitur iusticia i volūtate q̄ est īmālis. qꝛ
est difficil⁹ velle bonū alteri q̄ sibi cū actus forti
tudinis plus habeat de difficultate q̄ omnis act⁹
virtutū ē etiā pp alteꝝ. s. bonūꝫ reipublice pari ra
tione ipsa esset ponenda in voluntate.
¶ Preterea aīcabilia que sunt ad alterū veniunt
ex aīcabilib⁹: q̄ sunt ad se. si ḡ propter sibi velle: et
operari bonū nō oꝫ ponere virtutē nisi in appetitu
sensitiuo. ḡ nec pp velle operari bonum alteri.
¶ Itē. aliter ab aliꝫ ꝓbar. qꝛ nulle virtutes sunt 5.
in voluntate. non intellectuales planū est. nec mo
rales actus enim virtutis moralis est passio vt pꝫ
scd̄o ethicoꝝ sꝫ in voluntate non est passio. ḡ ꝛc̄.
¶ Itē nichil cui⁹ actus cū sit ē cū quadā altera= 6.
tione ē in volūtate: qꝛ ad actū volūtatis nō seqr
alteratio ad actus ei sensitiui seqr scd̄ꝫ illd̄ phi de
motibus aīaliū tristibilia ꝛ delectabilia oīa cū ca
liditate ꝛ frigiditate. hoc aūt palā ex passionibus
ē sꝫ acquisitio virtutꝭ ē cum quadā alteratiōe vt pꝫ
maxime. 7. phisicoꝝ. ḡ virtutes morales nō sunt
in voluntate. ¶ Itē ꝓbatur ꝙ positꝭ virtutibus i 7.
sensitiuo non sunt potentie in voluntate qꝛ frustra
fit ꝑ plura qd̄ potest fieri per pauciora. sed positis
virtutibus in appetitu sensitiuo eēnt frustra in vo
lūtate. ḡ. ꝛc. ¶ Probatio mioris si ponār in volū
tate altera ē de trib⁹ causis. qꝛ aut pp difficultatē
quā hꝫ de se ad bonū vel pp ideterīatiōēꝫ vel pp
passionū mensuram ꝛ modificationem. nullo isto
rū modoꝝ oꝫ in voluntate eas ponere. ergo. ꝛ ce.
cū ḡ dicir i fine primi eth. cōcupiscibile ꝛ vniuer=
salir appetibile accipit nō ꝓ volūtate. sꝫ ꝑ irasci=
bili qui ibi non exprimitur.
¶ Sed contra istud videtur quod immo in volū Contra
tate oportet ponere aliquos habitus. qꝛ sunt que opiniones
dam creature in quibus appetitus intellectiu⁹ ē secundaꝫ.
sine sensitiuo vt in angeli: squedam in quibus sen
sitiu⁹ sine intellectiuo: vt in brutis. quedam in
quibus vterqꝫ vt in hominibus. In an=
gelis ergo voluntas vult bonum propositum ab

intellectu ⁊ determinatur ad ipsum sine difficultate ⁊
resistentia. quia nichil est sibi coniunctum q̄ ipsam
retrahat ab appetitu boni determinati per intelle
ctum. vn̄ in eis nō requiritur aliquis habit⁹ i volū
tate ad assequēdū felicitatem naturalem. similiter
in brutis nō est aliquod retrahēs appetitum sensi
tiuū a psecutione sensibilium a sensu ostensoꝝ. vn̄
bruta sm̄ impetū feruntur in delectabilia nec habitū
requirunt. sed in homine vterq; appetitus radicatur
in essentia anime eadē. ⁊ iō vnus retrahit aliū. ⁊ iō
vterq; eoꝝ patitur difficultatem trudendo in suuz
obiectum voluntas q̄dē tendendo in bonū honestū
pp tractū appetit⁹ sensitiui appetitus vero sēsitiu⁹
tendēdo in bonum cōueniēs sm̄ sensum pp tractū
voluntatis: sicut patet i cōtinēte q̄ non sequitur passi
ones sine difficultate nec sequitur dilectabilia sine re
nisu ⁊ remorsu ⁊ silr tract⁹ appetitus sensitiui retra
hit voluntatē ⁊ impedit ne de facili possit determi
nari ab intellectu. ⁊ ex hoc ē q̄dā indeterminatio i vo
luntate p quā idifferēter potest trahi ab appetitu
sensitiuo vel a bono honesto et cū difficultas ista ⁊
per consequens indifferentia sic formaliter i volū
tate causata cū ab appetitu sensitiuo. oz q̄ tollatur
per habitum aliquem existentē formalr i volunta-
te ita q̄ requiritur vn⁹ habit⁹ i voluntate tollēs istaz
diffinitatē: ⁊ ali⁹ habit⁹ i appetitu sensitiuo faci-
ens eū bene obedientē rōni nō retrahentē ipam: ⁊
similiter in actu vicioso requiritur vn⁹ in volunta
te inclinās ipam ad delectabilia sm̄ sensum: ne re-
trahat ab eis appetitū sensitiuū: ⁊ ali⁹ in appetitu
sensitiuo tollēs difficultatē causatā in eo ex tractu
voluntatis ⁊ ponit exēplum de duob⁹ hoīb⁹ quo
rum si vn⁹ eēt expers rōis hūs tm̄ appetitū sensiti
uū prompte ferretur i delectabilia sm̄ sensū. ⁊ si ali⁹
econuerso esset expers appetit⁹ sensitiui hūs tātū
vsū rationis prompte ferretur in bonum honestum
¶ Sed ista rō deficit sicut apparebit in obiciendo
cōtra sequentem opinionem. ¶ Ad illud de p̄ma

Solutio. Ad rōnes opinionis

cōclusione dōz q̄ voluntas determinatur p itellectū
sz qualis ē vnusquisq; talis sibi finis videtur. vn̄ ha-
bitus existens in voluntate facit eā differēter deter-
minari a ratione: ⁊ sic ē necessari⁹ i ea. ¶ Ad illa
de scda cōclusione dōm: q̄ includit primū argumē
tū aliquas virtutes eē i appetitu sensitiuo puta tē
perātiam ⁊ fortitudinē q̄ sunt circa passiones non
aūt iusticiam q̄ ē principaliter circa operationes.
¶ Ad scdm dōm: q̄ difficultas ē non solū i appe-
titu sensitiuo sz etiā ē itellectiuo ⁊ in differentia ad
bene ⁊ male etiā sine tractu sensitiui aliter i ange-
lis non posset esse peccatum. ¶ Ad tertiū dōm q̄
virt⁹ reddit bonū actū voluntatis non solū appe-
titus sensitiui. ¶ Ad illa de tertia cōclusione dōz
ad primū p iterēptionē volūtas ei habet ipedimētū

Ad rōnes factas p 3. ɔclusiōe

intrinsecum volendi bonū sicut q: ē intellect⁹ hūa
n⁹ tardus ē et obscurus ad itelligendū verū ppter
cōiunctionē et vicinitatem ad sensum. sic volūtas
ē min⁹ prompta ad volendum bonū rationis pp
cōpunctionē ad appetitū sensitiuū ⁊ hoc ipedimē
tum ē ei naturale pp q̄ tollendū volūtas humana
habitu morali idiget q̄ ē virtus moralis sicut itel
lect⁹ human⁹ hitu vel virtutib⁹ itellectualib⁹: q̄rū
habituū neutrū ponim⁹ i angelis. volūtas ergo habz
duplex ipedimētū i volēdo bonū rōis: vnū extrin
secus ex actuali retractione sensualitatis. q: vnus
appetitus trahitur ab alio in hac vita propter fo-
mitem. Unde non est aliquis in malo ita obstinat⁹
vel habituatus cuius sensualitas ita faciliter: et
delectabiliter feratur in delectabile contra ratio
nem sicut brutum. q: semp manet synderesis rati
onis malo remurmurans nec ecōuerso ē aliquis
in bono ita hituat⁹ dū tn̄ i eo fomes nō sit extinct⁹
q̄ ita faciliter ⁊ delectabiliter feratur in bonū rōnis
sicut angel⁹ ⁊ hoc ē pp tractum fomitis in cōtra-
rium ipedimētum tollitur p virtutes morales q̄
sunt in appetitu sensitiuo. sz aliud ē ipedimentum
naturale ⁊ itrinsecum vt dcm̄ est q̄ precipue attē-
ditur in volendo bonū pximi. parum ei difficile ē
volendo bonū propriū q̄ ratio dictat. Un̄ non op
tuit pp hoc esse virtutem que est de bono ⁊ de dif-
ficili. sz difficilius ē velle ⁊ operari bonum ad alte
rū sicut ad seipsum. vn̄ pp istud impedimentū po
nitur in ipsa volūtate iusticia. ¶ Ad scdm dōm: q̄ Ad scdm.
actus iusticie ē supra naturam indiuidui nō elici-
tiue. q: quilibet homo ex puris naturalib⁹ potest
hunc actum elicere sz obiectiue q: ē ad alterum.
Un̄ ex hoc nō sequitur q̄ iusticia nō sit virtus mo Ad tertiū
ralis acquisita. ¶ Ad tertium dōm. q̄ aicabilia
q̄ sunt ad alteꝝ venerunt ex amicabilib⁹ q̄ sunt ad
seipsum non essentialiter sz originaliter: nichilomi
nus tn̄ difficili⁹ ē velle bonum alteri q̄z sibi sicut
idem ignis intēsius agit i calefactibile ppinquū Ad q̄rtū
q̄z reōtū. ¶ Ad quartum dōm. q̄ bonū alienum ē
difficilius q̄z bonū fortitudinis ad appetendū p
tanto q̄ non apprehenditur sensu sed intellectu.
iō etiā appetitur itellectiuo nō sensitiuo.
¶ Ad quintū dōm. q̄ passio est actus virtut⁊ mo Ad quītū
ralis vel elicitus vt i temperātia ⁊ fortitudine: vl
iperat⁹ vt i iusticia. ¶ Per idē ad sextū. Ad sextū. ad septimū
¶ Ad septimū dōm. q̄ positis tempantia ⁊ forti
tudine i appetitu sensitiuo non superfluit iusticia
in volūtate. nec etiā habitus correspōdentes aliis
si ponantur q̄ preter tractū appetitus sensitiui habz
voluntas idifferentiam respectu intellectus/non
quin sequatur eius iudicium. sed ex sua affectiōe
habituali mutatur eius iudicium ⁊ aliter vt dice-
tur. ¶ Tertia est opinio dicentiū omnes virtutes 3. opinio
morales essentialiter ⁊ non solum p pticipationē
eē in voluntate et appetitu sensitiuo ita scz q̄ in vo
luntate sint iusticia tēperantia ⁊ fortitudo: vere v̄-
tutes. nō autē fortitudo i cōcupiscibili. nec tēpe-
rantia in irascibili et est opinio pbabilis multū.
motiua aūt horum sunt hec.
¶ Primum tale. In illa vi posite sunt virtutes 1. ratio
que delectabiliter/et faciliter operatur id quod
ratio dictat. virtus enim est que habētem perficit
⁊ c. et que consueta sunt delectabilia sunt. secūdo
rethorice. habitum autem virtutis ex cōsuetudie
habemus. secundo ethicorum. signum supuenien-
ens habitus ē delectatio. i eodē scdo. sz volūtas
non delectabiliter faciliter ⁊ prompte operatur obse-
quendo recte rationi. similiter appetitus sensitiu⁹ Secunda
quare. ⁊c. ¶ Scdm tale ē in quacunq; potentia est
positiue aliquid retrahens a rectitudine rationis
oz ponere virtutem qua bene disponatur aliter de
uiaret a rectitudine rationis sed non solum in ap
petitu sensitiuo/immo etiam in voluntate est ali-
quid retrahens a rectitudie rationis maxime sm̄
statum nature corrupte. s. difficultas ad bonum ex
peccato originali procedens ex primis parenti-
bus. igitur in ipsa oportet ponere virtutem mo-
ralem dirigētem ipsam ne diuertat per illud ⁊ nō Tertia
solum in appetitu sensitiuo. ¶ Item preter habi

tus qui sunt in parte cognitiua intellectiua oportz
ponere habitus aliquos in parte sensitiua cogni-
tiua vt sollertiā. ⁊ prudentiam particularem vt di-
cit Aristoteles i magnis moralib⁹. q: sūt nate ali-
ter moueri q̄z sm̄ dictamē recte rationis ergo similiter
preter habit⁹ q̄ sunt in appetitu intellectiuo optet
ponere aliq̄s habit⁹ i appetitu sēsitiuo ⁊ ecō uerso
Quarta ¶ Preterea. sicut voluntas sequitur iudiciū ratio-
nis vltimatū necessario: sic intellectus possibilis
necessario iudicat sm̄ repñsentationē fantasie: sz h̄
non obstante non solū ponitur habit⁹ in fantasia sed
magis in intellectu. ergo pari rōne nō sufficit pruden
tia i itellectu nisi oīs virtus quā ipa regulat sit in
voluntate quā regulat rō ⁊ multo magis i appeti-
Quinta tu sensitiuo qui regulanti rebellat. ¶ Preterea. nō
magis determinatur voluntas ad electiōez p ɔclonē
q̄z itellect⁹ ad cōclusionem p cognitionē principi-
orū inducens ei mox cognouit. sed hoc nō obstāte
p̄ter habitū principiorū i intellectu ē ponere in ea-
dē habitū cōclusionū differētē. ergo similiter p̄ter ha
bitū cōsiliatiuū i intellectu ē ponere habitū electi
uū in voluntate ⁊ multomagis i appetitu sensiti-
uo q̄ nō ita necessario sequitur iudiciuz rationis.
Cōtra 3. opinionez arguit doctor ¶ Sed cōtra hoc pōt sic argui. q: difficultas exi-
stens in appetibilib⁹ cōiunctis ex mutua retracti
one nō est formaliter i eis p modū qualitatis ma-
nētis sz p modū fluxus ⁊ fieri vel passionis. ad tol
lendū aūt formā q̄ est in fieri nō oportet ponere in
subiecto aliquā qualitatē ɔtrariā sz sufficit tollere
agens sicut opacū inpositum sufficit ad tollendū
lucē. vn̄ sicut remoto phibente graue descēdit nec
oportz ad descensum qui cōsequitur grauitatē ali-
quid ipimere graui sz tm̄ ipedire phibēs sic ad h̄
q̄ sensualitas sequatur ostensionē non oz ponere i ea
sed solum sufficit ponere in voluntate habitū non
retrahentē. vn̄ hit⁹ quicūq; est in sensu absolute nū
q̄z ē ad hoc q̄ ipa prompte sequatur iudiciū sensus sz
si sit in ea ē ad hoc vt obediat rationi. Similiter ad
hoc q̄ voluntas pmpte sequatur iudiciū rōnis q̄ est
ei naturale nihil oino oz ei addere sz solū sēsualita
ti ne retrahat sz magis obediat ⁊ sm̄ hoc oīs habi
tus viciosus eēt in voluntate. ⁊ oīs virtuosus i sē-
sualitate. habit⁹ ei viciosus est ad sequendū iudi-
cium sensus q̄ est naturale sensualitati vnde nō in
diget hitu ⁊ innāle voluntati. ⁊ iō indiget hitu: et
ecōuerso. habitus virtuosus ē ad bonum rōis ad
q̄d voluntas ex natura sua determinata est. vn̄ nō
indiget determinari habitu. sensualitas autem est
indeterminata de se. habet eñ se ad illud inquātū
pt obedire vel n̄ obedire. vn̄ indiget hitu determiante
ad obediendū: ⁊ p ɔn̄s ad bonū rōnis psequēduz
Sed ista rō magis ē cōtra scdam opinionē q̄ nullū
ipedimētū ponit in volūtate nisi ex sensualitate. hec
aūt ponit ex peccato originali et natura sua corru
pta. Posset tn̄ responderi ad rōnes opinionis ⁊ bn̄
concludunt eē aliquas virtutes i oi appetitu sz nō
oēs. vel cōcludūt in omni appetitu eē habitus cor-
respondētes oi virtuti nō aūt qui mereantur nom̄
virtutis sp tn̄ due vltime rationes nihil cōcludūt
Prima q̄ est quarta non valet. q: non est simile de
intellectu respectu fantasie q̄ licet non posset intel
ligere nisi fantasiando potest tam̄ multa intellige
re non directa fantasiata sicut vniuersalia ⁊ fanta-
siata sed voluntas non potest velle nisi intellecta ⁊
sub illa ratione omnino. ¶ Ad quintum autem ē
dicendum q̄ est ad oppositum. q: licet habitus co
gnitiuus pricipiorum per se ⁊ absolute sine ordine
ad conclusionem sic alius ab habitu cōclusionum
demonstratarum sicut differt scientia subalternās
a subalternata ⁊ potest haberi sine illa tamen ha-
bitus quo scitur conclusio p principia: q̄ ē demon
stratiuus ē vnus sicut ē ipsa scientia subalternata
q: demonstratio tota includit premissas cū cōclo-
nib⁹. vnde si preter habitū demōstratiuū q̄ ex pmis
sis necessario ifert cōclusionē non oz ponere aliuz
habitū cōclusiuū āte ita preter habitū cōsiliatiuū
qui est prudentia in intellectu ad cui⁹ cōclusionem
vltimatā sequitur necessario electio in voluntate
non oportet ponere in eo ppter hoc solum hitū ele
ctiuum nisi alia necessitas appeat. ¶ Quarta opi 4. opinio
nio ē q̄ virtus moralis potest esse in appetitu ⁊ in
intellectu possibili: ⁊ in voluntate. primo q̄dem: q:
quot modis dicitur vnū oppositoꝝ tot modis dicitur
⁊ reliquū. vn̄ cū virtus ⁊ viciū vel peccata sint op-
posita sicut sunt tres peccatorum radices i gñe scz
ignorantia. q̄ ē corruptio intellectus. malicia que
est corruptio voluntatis. infirmitas que est condi
tio appetitus sensitiui. ita sunt tria genera virtutū
q̄dā est v̄tus q̄ radicatur subiectiue in intellectu que
dr̄ prudentia opposita scz viciis q̄ oriūtur ex igno-
rantia ⁊ subiectiue similiter radicantur i intellectu
q: priuatio ⁊ habit⁹ sunt circa idē. ¶ Alia ē virtus
q̄ radicatur subiectiue in voluntate dicta iusticia: et
opponitur viciis prouenientib⁹ ex certa malicia q̄
etiam subiectiue ponūtur in voluntate. s. iniusticia
q: ei bonū ē diffusiuū suiipsius ex bonitate puenit
q̄ aliquis alteri ius suū reddat. ¶ Alie sūt virtu
tes que radicantur subiectiue i appetitu sensitiuo vt
fortitudo ⁊ tēpātia opposite. s. viciis ex ifirmitate
pueniētib⁹. q: ex magna firmitate puēit in carne
p̄ter carnē viuere q̄ ē tēpantie. ⁊ mortis picula nō
timere q̄ est fortitudinis. ad has aūt vt ad cardina
les oēs alie v̄tutes ordinantur ⁊ ad eoꝝ sbā reducuntur
¶ Preterea. circa idē sunt mediū ⁊ extrema sz vi
cia cōsistunt i extremitate passionū: v̄tutes aūt in
medio. ergo in appetitu erūt passiōes imoderate ⁊ ad
medium redacte et per consequens vicia ⁊ virtu-
tes. similiter in voluntate erunt extrema viciosa vt
prodigalitas et auaricia ⁊ medium virtuosum vt
liberalitas et iusticia.
¶ Preterea. p̄mo politicoꝝ. v̄t⁹ regitia ē sicut ē pru
dentia ⁊ bonitas. q: tyrannus maliciosus non be
ne regit aut fatuus requiruntur in principe. in ciue
autem virtus obeditiua que corrumpitur per intē-
perantiam. q: ebrius non bene sequitur ducentem
vel duce. In seruo autem respectu domini qui vir-
tutem reclamandi nō hz non ponitur virtus mora
lis de cuius ratione ē q̄ spōte agat. In anima aūt
est duplex principatus. Un⁹ despoticus. i. dñatiu⁹
respectu membrorum que ad nutum obediūt: in q̄
bus non ponitur virtus moralis. Alius est prin-
cipatus politicus respectu potentiaꝝ anime ita q̄
potentie intellectiue scz intellectus ⁊ voluntas: q̄
regunt debent habere virtutes regitiuas. scilicet
prudentiam ⁊ iusticiam. Potentie vero appetitiue
sensitiue q̄. q. ciues obediunt debent habere virtu-
tes obeditiuas. scz temperantiam. ⁊ fortitudinem
phs eñ ibi assimilat principatum coniunctū et me
thaphoricum qui est in regno anime principatui di
stincto et proprie supposito q̄ ē i exercitu. ¶ Pre
terea. quatuor sunt gña potētiaꝝ aīe. q̄dā ei sunt ir-
rationales pure q̄ nec hīt in se nec participant in

alio rationem sicut vegetatiue in quibus nullus
ponit virtutem moralem. ¶ Alie sunt rõnales q̃s
phs.i.ethicoꝝ subdiuidit i rõnales ꝑ eēntiã q̃ sūt
due.vna actiua scꝫ.intellect⁹ agēs i qua nulla ē vir
tus.alia passiua scilꝫ intellectus possibilis in qua
ē prudentia et alie q̃ꝫ plures virtutes itellectuales
Alie sunt rõnales ꝑ participationē vt appetitiue
tã itellectiue vt voluntas q̃ꝫ sensitiue: vt irascibi-
lis ꝛ cõcupiscibilis i volūtate.q̃dã ē iusticia ꝛ ps
eius subiectiue i irascibili fortitudo i cõcupiscibi-
li tꝑantia. ¶ Ad quoꝝ euidentiã sciendū ꝙ potē
tia põt eē determiata vel ideteriata duplicit̄.vno
mõ q̃ ad exercitiū q꞉ põt agere ꝛ ñ agere.ꝛ hec det̄
miatio tollitur ꝑ volūtatē vt dr̄.9.metaphisice.ꝙ
ꝓheresis determiat. Alio mõ q̃ ad moduꝫ agendi
põt agere sic vel alit̄ puta faciliter ꝛ ꝓmpte vl' dif-
ficiliter ꝛ tarde Item potest delectabiliter ꝛ trista
biliter.ꝛ ista determiatio fit ꝑ habitū illi potentie
inherentē.est eñ habit⁹ q̃ quis opari põt cū volue
rit prompte.s.et faciliter. Item delectabilit̄.quia
hñs hitū iusticie delectat̄ i operib⁹ iustis.i.ethico
rū.q꞉ ḡ vires aie rationales sunt determinate quo
ad vtrūqꝫ rõnales vero ꝑ essentiam vt intellectus
agens. Item ratiõales participatiue vt sensitiue
cognitiue saltem exteriores sunt determiate quo
ad modū nõ ei ꝑ frequētiam actuū ꝓmpti⁹ eliciūt
suos act⁹.iõ i istis nulla ponit̄ virtus que ē detmi
natia mõi tñ.q꞉ hit⁹ nõ ē principiū act⁹ q̃ ad sub-
stantiã sꝫ q̃ ad accidentalē dr̄am. Alie vero sūt vi-
res aie ideterminate q̃ ad vtrūqꝫ vt intellect⁹ pos-
sibilis q̃ frequēter syllogisando fit ꝓmpte sillogi-
sans ꝛ sic de aliis habitibus scientificis. silr̄ volun
tas ꝛ appetitus sensitiuus q̃ ꝑ assuefactionē fit fa-
cile obediens rõni.et iõ in hiis tribus generibus
potentiarū ponit̄ virtus moralis ad terminanduꝫ
5.opinio. modū. ¶ Quinta ē opinio ꝙ virt⁹ q̃ ē circa passio
nes inclinãs i illud qđ est bonū circa passiones si-
cut ē tꝑantia vel fortitudo ē in appetitu sensitiuo
tm̃. ¶ Ad cuius euidentiã.quatuor sunt ꝑ ordinē
declaranda. ¶ Primū ē distinguere de habitibus
q̃ sunt circa passiones. ¶ Scđm ē q̃s habitus in q̃
potētia habet eē. ¶ Tertiū ē ostendere q̃s habit⁹
habeat rõem virtutis. ¶ Quartū ē ondere q̃ mõ
id qđ participat appetit⁹ sensitiu⁹ a ratiõe hꝫ rõeꝫ
virtutis humane pl⁹ q̃ꝫ illud qđ participat manus
vel oculus motus a ratione.
1.articul⁹. ¶ Quantū ad primū sciendū ꝙ circa passiões po
test eē triplex habit⁹. Vn⁹ dirigēs ostendēs ꝛ pre
cipiēs q̃d sit rectū ꝛ bonū sm̄ rõeꝫ i ipsis passiõib⁹
ꝛ iste hit⁹ ē prudētia q꞉ prudētia ē rctã rõ agibiliū
agibilia aūt hūana recta rõe regulata sūt sicut mo
derate cõcupiscere vel timere. Ali⁹ ē habit⁹ q̃ mo
t⁹ iordinatos passionū refrenat ꝛ retinet cõsensuꝫ
voluntatis ne a vehementia passionis trahatur.ꝛ
hic vocat̄ cõtinentia.q꞉ cõtinet voluntatē ne tra-
hat̄ a passionib⁹ ꝓcipue delectabilib⁹ i cõsensū ma
lū q꞉ tales passiões maxime habent ad se trahere.
¶ Terti⁹ habit⁹ ē qui facit actum virtuosuꝫ q̃ ē cir
ca passiones sicut ē moderate cõcupiscere ꝓmpte
ꝛ faciliter ꝛ delectabilit̄ in huiusmodi sicut mot⁹
qui sequitur rem ex propria inclinatione ē natura
lis facilis ꝛ delectabilis q̃ꝫt i ad rē habentem co-
gnitionem ꝛ talis habitus respectu passionum di-
citur temperantia ꝛ fortitudo.q꞉ temperatus faci
liter abstinet ꝛ delectabiliter ab illicitis.
2.articul⁹ ¶ Quantum aūt ad scđm dicunt ꝙ primus habi
tus est in intellectu.scđs in voluntate.tertius i ap
petitu sensitiuo. ¶ Primū satis patet.q꞉ omnis
habit⁹ directiu⁹ tã i agibilib⁹.q̃ꝫ scibilib⁹ ē i itelle
ctu. ¶ Secundū a sūt ꝓbant duplici ratione.
Prima ē talis ꝛ ē cõmunis i illa potentia sm̄ quã
differt cõtinēs ab icõtinēte ē cõtinentia sicut i sub
iecto sꝫ hec ē sola voluntas.ḡ.ꝛc. ¶ Maiorē sup-
pono.q꞉ videt̄ satis plana. ¶ Minorē ꝓbo.q꞉ aut
differt sm̄ intellectū.aut sꝫ volūtatē.aut sm̄ appe
titū sensitiuū.nõ sm̄ itellectū.q꞉ vterqꝫ hꝫ rectã rõ
nē estimationē habitualē licet actualis corrūpat̄
vehemētia passionū i cõtinente in hora cõsensus in
delectationē.nec sm̄ appetitum sensitiuuꝫ.q꞉ vter
qꝫ habet vehemētes ꝛ imoderatas passiones.volū
tas aūt differt in vtroqꝫ.q꞉ i vno cõsentit in malū
i alio nõ.ḡ cõtinens ꝛ icontinens i eo ꝙ huiusmõi
differūt sm̄ solã voluntatem.ꝛ sic patet minor.
¶ Sed forte cõtra hoc aliqs diceret ꝙ cõtinētia
ē in appetitu sensitiuo ꝛ ꝙ cõtinens ꝛ incontinens
differunt sm̄ habitum sensitiuum.q꞉ cõtinens hꝫ
grauiores passiones q̃ꝫ incontinens.
¶ Sꝫ hoc nõ valet.q꞉ experimento põt haberi ꝙ
frequenter ille cõtinet: q̃ habet grauiores passio-
nes: ꝛ ille labitur in cõsensum q̃ habꝫ min⁹ graues
¶ Scđa rõ talis ē q̃ continet voluntatē ne cõsētiat
i malū actū existente vehementi passione i appeti-
tu sensitiuo i appetitu sensitiuo nõ ē/sed i volunta
te.ꝛ hoc videt̄ planū.q꞉ habit⁹ appetitus sensiti-
ui nõ facit ad hoc ꝙ voluntas eligat qđ bonū ē cir
ca passiones nisi reprimēdo vel diminuēdo passio
nē ꝛ ei⁹ impetū siue tractū.talis aūt impressio vel
diminutio saltē actual' nõ est cū passionis vehemē
tia sꝫ ꝯtinētia retinet voluntatē a malo ꝯsensu exi
stente passione i appetitu sensitiuo existente etiam
vehemētiore passione q̃ꝫ sit q̃nqꝫ i incontinente.ḡ
cõtinentia nõ ē in appetitu sensitiuo.relinquit̄ ḡ ꝙ
sit in voluntate q꞉ in intellectu null⁹ ponit eam.
¶ Tertia rõ ē.q꞉ existente vehementia passionis
i appetitu sensitiuo ꝓ illa hora habit⁹ om̄is vinci
tur ꝑtinens ad gen⁹ virtutis existens i appetitu sē
sitiuo.q꞉ stãte hipostasi ad plenū durat̄ passio sup
appetitū sēsitiuū qđ etiã põt cõtingere i casu in ha
bente virtutē tꝑerantie vel fortitudinis sꝫ existen
te tali vehemēti passione i appetitu sensitiuo non
vincitur cõtinētia.qđ patet in illo q̃ habet graues
passiones cõcupiscentie ꝛ tamen continet.ḡ conti
nentia nõ est in appetitu sensitiuo.
¶ Sed forte aliquis diceret contra premissa oĩa
que sunt in precedenti conclusione dicta.q꞉ virtus
ifusa potest esse i appetitu sensitiuo nõ obstãte ꝙ sit
i eo difficultas ad opus virtutis et tractus passio
nis ad appetitū.ḡ non obstãte passione q̃ꝫtūcunqꝫ
dñetur ipsi appetitui sensitiuo i ipso cõtinente ad-
huc potest stare cõtinentia ꝛ eē i appetitu sensitiuo
¶ Sed hoc nõ valet q꞉ posito ꝙ habitus q̃ natus
ē inclinationem facere vel inclinare in oppositum
passionis posset stare cum vehementi concupiscen
tia,tamen non potest dici ꝙ aliquis operetur scđꝫ
inclinationem talis habitus presente vehementi
concupiscentia stante hypostasi ꝙ concupiscentia
dominetur appetitui sensitiuo ꝛ vincat iclinatio-
nem talis habitus communiter autem ponitur ꝙ
homo presente vehementi concupiscētia operetur
scđm inclinationem continentie.quia stãte hypo-
stasi continet.ꝛ ideo continentia non potest esse in
appetitu sensitiuo, ¶ Item etiam

cõcupiscentia nõ est ita dominãs ꝛ vehemēs i illo
q̃ hꝫ virtutē infusam licet ꝑstet difficultatem sicut
in illo qui ꝯtinet nisi in casu ꝑꝑ aliquam causaꝫ ex
tra aduenientem inflammãtē carnē ꝛ tūc ille q̃ est
in caritate non resistit sm̄ inclinationem virtutis
moralis infuse sꝫ sm̄ inclinationē caritatis.
¶ Tertium etiã ꝓbo scilicet ꝙ habitus q̃ ꝓꝑ̃te
ꝛ delectabilit̄ inclinat̄ aliquis in op⁹ bonum circa
passiones puta ad moderate ꝯcupiscendū sit in ap
petitu sensitiuo.q꞉ tūc ē mot⁹ ꝛ operatio aliqua cõ
ueniēs ꝛ delectabilis ꝛ ꝓmpta qñ ē scđm inclinati
onem mobilis in q̃ ē mot⁹ vel operatio.sicut pꝫ ꝑ
simile in naturalib⁹ i q̃b⁹ mot⁹ ē ꝯueniēs ꝛ natura
lis qñ est sm̄ inclinationem mobilis vt patet i mo
tu grauis deorsuꝫ: sꝫ moderate cõcupiscere ē i appe
titu sensitiuo sicut in subiecto.ḡ habitus faciens
cõuenientē promptã ꝛ delectabilē iclinationem in
hunc actum oportet ꝙ sit in appetitu sensitiuo.
¶ Sed forte aliquis diceret cõtra hoc.q꞉ caritas
vel magna ꝛ ꝑfecta virtus voluntatis facit talem
actū ꝓmptū ꝛ delectabilē sicut aliqs bene fortis
posset aliquod corpus graue ferre. ¶ Sed hoc nõ
valet.q꞉ licet robur talis hõis faceret actum eē cõ
uenietē ꝛ delectabilē ipi homini leuanti graue nõ
aūt ipi graui si esset capax delectationis in eo ꝙ ta
le.ꝛ sic etiam licet caritas vel alia ꝑfecta virt⁹ vo
luntatis faceret actū eligendi moderate ꝯcupisce
re eē delectabilē volūtati tñ non faceret actū con-
cupiscendi moderate esse cõuenietem appetitui sē
sitiuo ꝛ delectabilē.ꝛ iõ oportet hitū facientē ap-
petitū sensitiuū ꝓmpte ꝛ delectabiliter inclinari i
actū moderate cõcupiscendi eē in appetitu sensiti
uo.vñ etiaꝫ ꝛ actus virtutis moralis infuse faci-
entis appetitum sensitiuum moderate cõcupisce-
re lꝫ fit cū labore et aliqua difficultate ꝑꝑ disposi-
tionē inclinãtē in contrariū iq̃ꝫtū tñ ē ex habitu in
clinãte existente in appetitu sensitiuo ē simplicit̄
delectabilis.sicut ascensus montis licꝫ sit laborio
sus ratione grauitatis inclinantis i contrarium: i
quantū tñ est ex iclinatione appetitus sensitiui ap
petentis ascendere ē delectabilis. ¶ Quantū aūt
3.articul⁹ ad tertiū principale dico ꝙ prim⁹ habit⁹ ē virtuo-
sus ꝛ terti⁹ sed nõ scđs scꝫ cõtinentia. ¶ Primuꝫ
faciliter patet quãtū ad primã ꝑtem.primo scilicꝫ
quãtū ad hoc ꝙ prudentia sit virtus que dirigit ho
minem circa passiones.ꝛ etiã circa alia agibilia
q꞉ facit bonū actū q̃ꝫtū ad bonū hūanū q̃ꝫtū ad spe
ciē act⁹ q꞉ facit recte iudicare ꝛ q̃ꝫtū ad modū agē
di q꞉ facit ꝓmpte agere. ¶ Quantū aūt ad scđaꝫ
partē etiã ostendo idem scilicet ꝙ temperantia hꝫ
vere rationē ꝟtut꞉.ꝓmo q꞉ ille hit⁹ ꝑ quē cõsūmat̄
bonū op⁹ ꝛ h̃ q̃ꝫtū ad bonū rõis hꝫ rõnē virtut꞉ hu
mane.sꝫ moderate cõcupiscere qđ ē bonū op⁹ bõi
tate rationis ꝓut i passionibus cõcupiscibilis ta-
le bonū iuenitur cõplet̄ ꝑ habitū tꝑantie existen
te i appetitu sensitiuo.q꞉ moderate cõcupiscere ta
lis ē solius appetit⁹ sensitiui vt elicientis actū licꝫ
possit esse voluntatis vt iperantis ideo predictus
habitus habet rationē vere virtutis humane.
¶ Preterea predicta virtus facit elicere bonum
actum ꝛ bene q꞉ facit elicere actum in quo sit bonū
rationis prompte et delectabiliter sed hoc impos
sibile est fieri circa actum cõcupiscendi moderate
qui est actus appetitus sensitiui nisi ꝑ habituꝫ exi
stentē in appetitu sensitiuo eliciētē predictuꝫ actū
q꞉ posito quocūqꝫ motore extrinseco, nisi mobile
moueat̄ sm̄ iclinationē sibi in existentē nūq̃ꝫ mo-
uetur nisi cum difficultate ꝛ contra resistendo.et
cum tristicia quãdo motus est cum eis qui habēt
cognitionem ꝛ appetituꝫ.ḡ oportet predictum ha
bitum existentem in appetitu sensitiuo habere ra-
tionem virtutis. Nec hoc est contra illud qđ dictū
ē de virtute morali infusa cum qua stat difficultas
in opere. ¶ Primo q꞉ dato ꝙ stante dispositione q̃
est ad oppositum stet difficultas nec opus habeat
ad plenū quãtum ad modū faciendi rationem ope
ris virtuosi ꝑꝑ dispositionem impedientē incl'na-
tionem virtutis tamen ablata tali dispositone fa-
cit opus virtutis exerceri delectabiliter: qđ non
esset nisi ipsa esset in appetitu sensitiuo
¶ Secundo q꞉ licet dispositio cõtraria faciat dif
ficultatē non tamen totaliter tollit ꝓmptitudineꝫ
ꝛ delectationem ab opere habentis talē virtutem
sicut nec grauitas q̃ facit ascensum mobilis diffi-
cilem tollit totaliter a motu tali delectationem: si
autem nullã causaret inclinationem in appetitu sē
sitiuo ad opus virtutis nec posset esse aliqua dele-
ctatio in eo respectu operis. ¶ Scđꝫ silr̄ ostdo
scꝫ ꝙ cõtinentia nõ habet ꝑfectã rõem virtut꞉.q꞉
omnis habitus accipitur scđm conditionem act⁹
ad quã ordinat̄ sꝫ actus ad quem cõtinentia habet
ordinem non habet ꝑfectam rationem operis bõi
vel virtutis nec quãtū ad speciem actus nec quan
tum ad modum agendi.et ideo continentia non
habet ꝑfectam rationem virtutis. Maior patet.
Minorem probo.quia opus cõtinentie prout hic
loquimur de continentia est tenere voluntatem et
firmare ne trahatur a vehementia passionis i con
sensum malum ꝛ hoc ipsum nomen sonat.q꞉ nõ di
citur aliquid tenere reꝫ aliquã nisi impediendo ne
trahatur ab alio in aliquid quod est contrarium et
ad quod inclinat̄: sed hoc non habet ꝑfectam rõeꝫ
boni et virtuosi operis nec quãtū ad speciem act⁹
nã perfectus act⁹ ꝛ simpliciter bonus circa passi-
ones ꝓut regulantur a ratione ē moderate concu-
piscere non autem vehementi concupiscentie resi-
stere q꞉ hoc habet imꝑfectõeꝫ.nec quãtum ad mo
dum agendi.q꞉ talis actus est cum rebelliõe ꝛ dif
ficultate ꝛ tristicia saltem cum tristicia appetitus
sensitiui.ḡ opus cõtinentie nõ habet rationem ꝑ-
fectam boni et virtuosi.ꝛ virtuosi operis.ꝛ sic pa-
tet tertium ¶ Quantū ad quartū principale.qua 4.artic'la
re scilicet habitus q̃ sic est in appetitu sensitiuo ꝓ
ut obedit rationi habeat rõem virtutis hūane cū
tñ mēbra ꝛ virtus motiua mēbroꝝ puta virt⁹ mo
tiua man⁹ lꝫ obediat rõni nõ habeat rõeꝫ virtut꞉
hūane nec sit sbm̃ ꝟtut꞉ huãe Dico ꝙ hmõi ad pñs
ꝑteē triplex cã.pria q꞉ illđ qđ fit i mēbris siue põa
motiua mēbroꝝ nõ ē natum facere promptitudinē
vel difficultatem i electione voluntatis circa bonū
ꝙ ꝓponit rõ sicut illđ qđ fit i appetitu sensitiuo cu
ius cã ē q꞉ alia nõ sunt ita nata trahere voluntateꝫ
sicut appetitus sensitiuus.ꝛ q꞉ virtus ē habit⁹ ele
ctiu⁹.iõ nõ sic põt habere rõeꝫ virtut꞉ illud qđ fit i
mēbris corporis vel potētia motiua sicut illud qđ
fit i appetitu sēsitio. ¶ Scđo q꞉ virt⁹ ē circa bonū
qđ difficile est redigere añ virtutē sub regula rõis
ꝛ de ratione virtutis est difficile sed appetitus sen
sitiuus non est natus obedire ad nutum rationi sꝫ
cum difficultate ꝛ frequent̄ mouet i ꝯtrariū.mēbra
autem ad nutum nata sunt obedire voluntati ꝛ ra
tioni absqꝫ difficultate,et iõ dispositio que fit in

appetitu sensitiuo habet rationem virtutꝫ nō aūt illud qđ fit ĩ membris. tertia cā ē. qꝛ illud qđ fit in mēbris ex directione rōis nō se hꝫ ꝑ modū forme remanentis sed per modum motus: ⁊ forme transeūtis. in appetitu autē sensitiuo requirit̄ forma manēs: motꝰ aūt nō dr̄ virtus licet possit dici opꝰ virtuosum. et iđ illud qđ acquirit̄ ĩ appetitu sensitiuo hꝫ rōcꝫ ꝟtutꝫ nō sic illđ qđ acq̄rit̄ ex directōe rationis membris. Nec obstat ꝙ aliquando in mēbris acquiritur dispositio habitualis. qꝛ illa valde modicum confert ad pertinentiam: respectu eius qđ ē in voluntate.

Sexta opinio q̄ ē sci ꝓo.1.2.q.

¶ Sexta ē opinio doctoris nr̄i ad cuiꝰ euidentiā ponētur quatuor. primo ponetur positio q̄ talis ē. sunt eñ q̄dam q̄ non excedunt proportionem ĩdiuidui ad seipsum nō tñ excedunt proporcionē spēi: sicut ea q̄ sunt vnius hominis ad alterū respectu primorum nō requiritur aliq̄s habitus in voluntate sed respectu scđoꝝ requirit̄ sicut liberalitas: ⁊ iusticia: qꝛ sicut appetitꝰ sēsitiuus inclinat̄ ad ꝓsequēdū vel fugiendum ea q̄ sensus idicat cōueniētia: vel nociua appetitui Ita suo modo licet non omnino voluntas inclinatur ad ꝓsequēdum vel fugiendū. qꝛ ratio indicat bona vel mala sibimet. non aūt ita inclinatur ad appetendū ea q̄ sunt bona alteri. ⁊ iđo respectu talium requiritur habitus ĩ voluntate inclinans ipsam. respectu aūt eorū q̄ sunt hominis ad seipsum sufficit habitꝰ prudentie. in ratione q̄ dirigat in iudicando ⁊ altꝰ habitus ĩ appetitu sensitiuo vt prompte obediat.

Secundo

¶ Secundo declaratur ꝙ habitus requirat̄ ĩ volūtate respectu aliq̄ꝝ specialiter. sic qꝛ si nō esset difficultas in opere appetitus sensitiui nisi ex tractu voluntatis cum voluntas nō retrahat nisi per actum suum ⁊ dū ē in actu suo sufficeret hītꝰ ĩ volūtate nō requirer̄ in apppetitu sensitiuo aliqua virtus. Nunc aūt ē difficultas in opere appetitꝰ sensitiui q̄ñq3 ex hoc ꝙ ipa ē cōtra iudiciū sensus ꝙ ipē appetitus naturaliter sequit̄ sicut ē in omni opē cōpiscibilis cōtra iudiciū fantasie ⁊ irascibilis contra iudiciū estimatiue sicut oīs opatio virtuosa cōcupiscibilis ad minꝰ q̄ videt̄ super habūdantiā est cōtra iudiciū sensus/ immo omnis opatio cōcupiscibilis vel irascibilis virtuosa vt virtuosa est. ē cōtra iudiciū sensus vel preter. et si non materialiter tamē formaliter. nō ei oꝫ ꝙ semꝑ sensus humanus indiget plus accipiēdū de delectationibꝰ q̄ꝫ sit ĩmo hoc nō iudicat sensus nisi ꝓpt̄ corruptionē appetitus sicut patet in brutꝫ in q̄bus q̄ꝫdiu natura eorum ē bñ disposita indicat sensus sumēdū quātum necesse est ⁊ nō plꝰ. sꝫ qđ illud medium sit mediuꝫ rōis ꝙ ē formale in virtute / vel ꝙ hoc ꝓsequatur appetitus sensitiuus nō qꝛ sensus iudicat. sꝫ qꝛ voluntas ĩpat ē preter iudiciū sensus et hoc ē difficile appetitui sensitiuo eo ꝙ nō ē natus moueri a voluntate nisi mediāte sensu sicut nec voluntas a deo nisi mediante intellectu vnde requiritur habitus in appetitu sensitiuo ad hoc vt fugiat suphabundantiā ⁊ defectum in passionibus innatis ⁊ illatis siue iudicium sensus materialiter concordat cum iudicio intellectus siue non vñ fortitudo ⁊ temperantia sunt in irascibili ⁊ cōcupiscibili. Simil̄r voluntas q̄dem respectu passionum illataꝝ vel ĩnatarum nullā difficultatē omnino pateretur nisi eēt tractus appetitus sensitiui sicut post resurrectōeꝫ et in statu innocentie vñ nec fortitudo nec temperantia nec aliquis habitus ei corrñdens est in voluntate sed ipsa voluntas ex se ipsa minus prompte se habet in his que sunt ad alterum q̄ veniūt ex amicabilibus que sunt ad seipsum vñ oꝫ eē iusticiā vel habitum correspondentem in voluntate⁊ sicut prudentia vna existens dirigit oēs morales sicut iusticia vna existens in voluntate alias regit ĩperando.

Im ꝓbat opinio de fontibus.

¶ Tertio improbatur qđ dicunt illi de scđa opinione in sola pte sensitiua eē virtutes ⁊ iusticiam legalem in cōcupiscibili ⁊ irascibili etiam ponentes eā eē vnā virtutē realiter. ⁊ motiuū eoꝝ ē qꝛ cū virtus ponatur ad tollendam difficultateꝫ et voluntas non patiantur difficultatem ad bonū nisi propter appetitum sensitiuum inde est ꝙ illo modificato per virtutes nulla est necessitas ponēdi in voluntate virtutem.

Contra.

¶ Sed contra hoc est: qꝛ vnus habitus ꝑ essentiam nō ē in diuersis potētiis ꝓpter ꝙ ponere iusticiam legalem esse vnum habitū ⁊ nichilominus esse in concupiscibili ⁊ irascibili ē absurdum. ¶ Sed vlterius ad aliud motiuum q̄ñ dicunt ꝙ volūtas est deteriata necessario ad sequendum ĩtellectum propter ꝙ illo determinato ꝑ prudentiam nichil requiritur in voluntate ad obediendū. Dđm ad hoc ꝙ si ꝑ impossibile poneretur habitus in intellectu regulans voluntas etiam nuda obediret non solum faciliter sꝫ etiam necessario. sꝫ qꝛ vtraq3 potētia existēte nuda vtraq3 ē indifferēs hec ad iudicandum illa ad eliciēdū nec potest vna sine alia exercitari. qꝛ volūtas nihil pōt velle nisi ĩtellectu mediāte nec ecōuerso: ĩtellꝰu potest aliquid iudicare vltimate eliciendum vel appetendum quin voluntas eligat. ideo si exercitatio in intellectu generat prudentiam: q̄ꝫ exercitatio eius in voluntate generat virtutem aliam. Ergo oportꝫ ponere in intellectu prudētiam sicut omnes communiter ponunt in voluntate iusticiaꝫ in irascibili fortitudinem in concupiscibili tēperātiam ⁊ hec ē verior opinio. qꝛ eñ habitus ponitur ad tollendam difficultatem ⁊ indeterminationem potentie respectu boni actus eius idcirco ratio q̄ potest bene et male iudicare indiget formaliter disponi per prudentiam vt prompte et faciliter bene iudicet de omni agibili in ordine ad bonum humanum vlterius vt concupiscibilis prompte obediat indiget temperantia domāte passiones rebellantes formaliter ⁊ irascibilis fortitudine. sed qꝛ nichilominꝰ in his q̄ sunt ad ꝓximū nō est hō sic ꝓpositꝰ sicut in his que sunt ad seipsum indiget voluntas iusticia. Si dicat̄ vt prius ꝙ volūtas necessario obedit rationi preter responsion ēdatā Dđꝫ est ꝙ qualis est vnusquisq3 talis sibi finis videtur vñ vt intellectus melius ĩdicet de his que sunt ad ꝓximum oꝫ volūtatē eē bñ affectā ad illam ꝑsonā ꝑ habitum ⁊ hec est vna ratio quare preter fidem in ĩtellectu oꝫ ponere caritatem ⁊ spem in voluntate qꝛ preter rationem merendi q̄ nō ē sine caritate vt ex conformitate appetitus vt appetibile melius iudicet ratio preter fideꝫ ĩ ea requirit̄ caritas vt cōformitatem reddat deo ⁊ proximo. ⁊ spes ipi fini vltimo. Est etiā alia rō iuxta primam. qꝛ grā ꝑficit naturā ẜm modum sibi cōuenientem. vñ licꝫ nō exercitetur voluntas ⁊ intellectus acquirendo habitus infusos sicut acquisitos. que erat prima ratio ponendi in voluntate hītū corrñdentem prudentie: tamē ex quo cursus nature hꝫ vt intellectꝰ nō ꝑficiat̄ habitu sine volūtate ita eē debuit ĩ cursu gratie. Et hec est etiam alia rō ponēdi virtutes

morales infusas saltē in appetitu sensitiuo si in illo ponant̄ acq̄site: qꝛ gratia ꝑficit naturā ẜm modum eiꝰ. Si igit̄ ad ꝑfectionē nature nō sufficiūt habitꝰ in ĩtellectu et volūtate nisi cū hoc ponāt̄ in irascibili ⁊ concupiscibili. ergo sicut in ꝑfectione grē infundunt̄ theologice intellꝰui et volūtati: sic ad ꝑfectionē sensualitatis debēt infundi morales cōcupiscibili et irascibili ¶ Quarto instat̄. ꝓmo sic. virtꝰ est vltimū de potentia: sed bñ se hr̄e circa pecunias ⁊ cōmutationes circa q̄ est virtꝰ iusticie nō est vltimū ⁊ summū volūtatꝫ/ sed bñ se hr̄e circa bonū ĩtellectuale. ergo si sit aliq̄s habitꝰ in volūtate respectu hmōi: nō meret̄ tñ nomen virtutꝫ volitiue/ ⁊ ita iusticia ꝓut est virtꝰ nō est in volūtate: qꝛ virtꝰ est dispositio ꝑfecti ad optimū. i. ad finē. bona aūt tēporalia nō sunt fines voluntatis. ¶ Preteea respectu amoris pecuniarū ĩuenit̄ aliq̄s habitꝰ in appetitu sensitiuo causans facilitatē et delectationē/ q̄ tñ nō pñt seq̄ iudiciū sensus: cū bruta nō afficiant̄ ad talia q̄ nō sunt bona nisi ꝓpt̄ aliud. i. ad diuitias artificiales sed sequunt̄ imperiū rōnis. sicut videmꝰ ꝙ liberalis sensibiliter delectat̄/ ⁊ gaudet in dādo. auarꝰ ecōuerso in retinēdo ⁊ prōpte ⁊ sine deliberatione: iste hꝫ manꝰ contractas ad retinendū: ille porrectas ad dandū. ergo vterq3 hꝫ habitū etiā appetitui sensitiuo obedire facientē/ qđ est summū appetitꝰ sensitiui. ergo sicut habitꝰ q̄ moderat̄ passiones hoīs ad seipsum est virtꝰ: sic ille q̄ moderat̄ passiones hoīs ad alterū. Qꝫ ei circa opatiōes q̄ sūt ad alterū nō solū sunt affectiones voluntatis sed etiā passiones sensualitatꝫ/ apparet ex brutis q̄ nobiscū ĩ isto appetitu cōueniunt: quoꝝ q̄dā naturaliter sunt liberalia vt leo et aq̄la: alia tenacia/ vt canes et lupꝰ. ¶ Ad ꝓmū dicendū ꝙ licet bona fortune sint materia iusticie nō tñ finis sed bonū rōnis ꝓut est ad alterū qđ est etiā ꝑfectū bonū. ¶ Ad secundū dicendū ꝙ esse ad alterū nō est bonū sensus sicut rationis. vñ nō sic ꝯstituit ꝟtutē in appetitu sensitiuo sicut in ĩtellectiuo: qꝛ nō sic est ꝓpriū bonū eiꝰ. ¶ Ad argumēta ꝓncipalia dicendū ꝙ oēs ille auctoritates sunt cōcedēde inquantū cōcludūt tēperātiā ⁊ fortitudinē ꝓut sunt virtutes esse in appetitu sensitiuo. inquantū ꝟo cōcludūt ibi esse iusticiā sunt exponēde: qꝛ verū est ꝓut iusticia non est virtꝰ ꝓncipalis: sed ꝓut q̄dā ꝟtutis ĩpressio ⁊ hītꝰ correspōdēs. inq̄ꝫtū ꝟo cōcludūt in volūtate nō eē fortitudinē ⁊ tēperātiā/ cōcedēde sunt simplr̄: vel qꝛ nō sunt ibi virtutes sed habitus simplices.

7.opinio 1.cōclusio,

¶ Vltima opinio pōt imaginari habēs sex ꝯclusiones. Quarū ꝓma est ꝙ in voluntate subiectiue est ponere hītuꝫ respectu oīs materie moralis: qꝛ sicut oportet ponere ĩtellectū recte iudicare in q̄libet materia morali: sic oportet volūtatē bene eligere: qꝛ ĩtellectꝰ nō mouet appetitū sensitiuū nisi mediāte intellectiuo. Vnde qua rōne oportet ponere habitū in intellectu q̄ sit recta rō oīm agibiliū tā passionū q̄ꝫ actionū. i. ad se ⁊ ad alterū. eadē rōne in voluntate oportet ponere habituꝫ quo sit bene electiua respectu oīm istorū: nec apparet ratio q̄re ꝓter prudētiā q̄ regulat iusticiā oportꝫ ponere habitū in volūtate vt bñ eligat iusta magis q̄ꝫ ꝓter prudentiā q̄ regulat fortitudinē ⁊ tēperantiā ponat̄ habitꝰ in volūtate q̄ eligat bñ tēperata et fortia. Hoc eñ nō est ex pte ĩtellectꝰ: qꝛ nō magis determinat volūtatē respectu iusticie q̄ꝫ respectu aliarum virtutū. Vñ si in materia iusticie ꝓter prudentiā determinantē extrinsece req̄rit̄ habitꝰ in voluntate determinās ĩtrinsece/ pari rōne in materia aliarū virtutū: nec hoc est ex pte appetitꝰ sensitiui: qꝛ supposito etiā ꝙ tota causa q̄re voluntas nō faciliter bñ eligit in materia passionuꝫ sit tractus appetitꝰ sensitiui: adhuc ꝓter habituꝫ in illo extrinsece disponentē remouēdo ꝓhibēs/ oportet in ipsa voluntate ponere habituꝫ formaliter ⁊ intrinsece elicitiuū bone electionis: sicut ꝓter ꝟtutes morales ĩ appetitu sensitiuo oportet respectu aliarum ponere prudētiā in ĩtellectu ad eliciendū rectū iudiciū in materia passionū: qꝛ fortitudo et tēperātia in appetitu sensitiuo eq̄lit̄ disponunt hominē ad recte iudicandū ⁊ bñ eligendū in sua materia: sicut ecōuerso passiones ĩmoderate eq̄lit̄ ꝑturbāt iudiciū rōnis ⁊ electionē volūtatis. Vñ si hoc nō obstāte ꝓter habitꝰ in appetitu sensitiuo requirit̄ habitus in ĩtellectu ad recte iudicandū circa illa: pari rōne in voluntate ad bñ eligendū circa eadē.

¶ Secūda cōclusio est ꝙ habitꝰ q̄ est in voluntate respectu materie tēperātie ⁊ fortitudis meret̄ nomē virtutis: sicut ille q̄ ē ibi respectu materie iusticie/ licet nō ita perfecte/ ⁊ ꝙ debet vocari iusticia nō fortitudo nec tēperātia. Primū patet: qꝛ respectu eiusdē materie sicut recte iudicare virtuosum est ita bñ eligere. ꝓmū eñ est ĩchoatiuum: sed agere est ꝯsummatiuū in opē virtuoso sꝫ apud intellectū nō solū prudētia regulatiua iusticie est virtꝰ: sed etiā illa q̄ est regulatiua fortitudinis ⁊ tēperātie. ergo pari rōne in voluntate non solū virtꝰ est iusticia ꝓut est ad alterū: sed etiā ille habitꝰ quo eligit ⁊ mouet ad bñ ꝯcupiscendum ⁊ audendum: licet alia virtꝰ sit nobilior. Secunduꝫ patet: qꝛ sicut oīs habitus ĩtellectualis practicꝰ siue sit vnꝰ siue plures/ vocat̄ prudētia cuius est bñ consiliari vel iudicare cui accidit ꝙ hoc sit respectu passionū vel actionū ad se vel ad alteruꝫ: quia ĩtellectꝰ hoīs cōsiderat totū bonū humanū ⁊ non particulare tm̄: sic qꝛ voluntas etiā appetit bonū totale hoīs ⁊ oīs virtutis: et iusticia respicit ĩ generali oē debitū ⁊ decēs: ⁊ licet ꝓprie ad seipsum: tñ qꝛ hō nō minꝰ tenet̄ in se honeste viuere: nec minus tenet̄ se nō ledere q̄ꝫ aliū: nec minꝰ ius suū sibi reddere q̄ꝫ alteri. inde est ꝙ oīs habitꝰ voluntatis q̄ est cōtentiuꝰ honesti decētis ⁊ boni ẜm quācunq3 virtutē pōt dici iusticia saltē inq̄ꝫtum iustuꝫ est subditū eē deo: q̄ ꝓcipit ꝑ legeꝫ naturalē opera fortitudiuis ⁊ tēperātie. vnde habitꝰ in voluntate electionis istoꝝ inq̄ꝫtum ad ista sumꝰ obligati habet rōnem iusticie. et sic ipsa est oīs motꝰ volitiua essentialiter/ ⁊ nō tm̄ materialiter: sicut virtꝰ legalis. Tertium patet. s. ꝙ nō ꝓprie vocat̄ fortitudo nec tēperātia: qꝛ hmōi noīa a sua ĩpositione ꝓmaria ⁊ ꝓpria designāt illos habitꝰ qui ĩmediate moderant̄ passiones irascibilis ⁊ cōcupiscibilis elicitiue non ĩperādo mediate.

3. cōclusio

¶ Tertia est conclusio ꝙ iste habitꝰ nō est vnꝰ. cuꝫ eñ virtꝰ sit de bono et de difficili vbi in obiecto est differēs bonitas ⁊ difficultas: ⁊ ꝑ ꝯñs est diuersitas in ꝟtute. cōstat autē ꝙ est alia bonitas concupiscere moderate: et audere bene ⁊ bñ opari ad alterū sicut ⁊ ad alios actꝰ ē alia ⁊ alia difficultas: qꝛ q̄dā sūt ꝓni ad vnū tm̄: aliq̄ āt ad aliud. ⁊ vnꝰ ⁊ ideꝫ pronꝰ ⁊ ꝑ accidens ad vnū: respectu cuiꝰ de opposito nō tētat̄ ⁊ patit̄ difficultatē in recte iudicādo ⁊ bñ eligendo circa

aliud cõtra qđ est vł est cõplexionat⁹/vel est actu
tẽtatus. vnde respectu tã diuersoꝝ agibiliũ opoꝛ
4.ꝯclusio tet ponere prudẽtias in itellectu/ ⁊ diuersas iusti=
cias in volũtate. ¶ Quarta cõclusio est ostẽdere
ĩprobabilitatẽ opĩonis secũde q̄ ponit virtutes in
ĩtellectu ⁊ in appetitu sensitiuo/nõ in volũtate: qꝛ
nõ min⁹ determĩat appetit⁹ sensitiu⁹ a sensu q̄ vo
lũtas ab itellectu. ⁊ sicut nõ pt sensualitas trahe=
re volũtatẽ nisi mediãte itellectu: sic nõ põt volũ
tas mouere appetitũ sẽsitiuũ nisi mediãte sensu q̄
est fantasia vł estimatiua: qꝛ sicut volũtas nõ põt
velle nisi cognitũ ab itellectu/sic nec appetit⁹ sen
sitiu⁹ nisi sibi p̄sentatũ a sensu. sed hoc nõ obstãte
ponim⁹ virtutes in appetitu sensitiuo ad bñ obe=
diendũ rõni magis q̄ in sensu. ergo pari rõne ma
gis ponẽde sunt virtutes vel nõ min⁹ in volũtate
ad bñ mouendũ appetitũ inferiorẽ bñ eligẽdo: q̄
in rõne ad bñ iudicandũ. forte etiã in illis sensib⁹
q̄ ĩmediate mouẽt appetitũ sẽsitiuũ/oportet pone
re habit⁹ sicut aꝉs dicet. sed qꝛ finis virtutis mo=
ralis nõ est bñ sentire sed bene appetere: ideo ĩ ap
petitu magis ponit virt⁹/cũ finis iusticie sit ma=
gis bñ velle q̄ recte iudicare/ĩmo itellect⁹ practi
cus videt esse ꝓpter voluntatẽ nõ min⁹ est virtus
qđ est in voluntate/q̄ qđ est in intellectu.
5.cõclusio ¶ Quinta cõclusio est ꝙ habit⁹ q̄ sunt in appeti=
tu sensitiuo facientes ipsum obedire voluntati in
his q̄ ad alterũ/vtputa nõ cõcupiscere vxorẽ pxi=
mi qꝛ est ei nociuũ/vel mori ꝓ republica: qꝛ est de
bitũ nõ ptinet fm rẽ ad alias virtutes q̄ ad tem
perãtiã ⁊ fortitudinẽ elicitiue/licet ĩperatiue pti
neãt ad iusticiã q̄ est in volũtate ⁊ nõ in aliquo ap
petitu sensitiuo vt sic: qꝛ appetit⁹ sensitiui non est
appetere vnũ ꝓpter alterũ quãtũ est de se. ¶ Pre
terea sicut act⁹ exterior quocunq̄ fine fiat est vni⁹
rõnis in genere nature/sic act⁹ appetit⁹ sensitiui ĩ
se nõ diuersificat ꝑ hoc ꝙ diuerso fine ĩperat. Vñ
moderate concupiscere fm dictamen rõnis recte
semp est temperate viuere/siue hoc fiat ꝓpter ho=
nestatẽ sui/siue ꝓpter ius pximi vel dei: ⁊ siłr mo
derate irasci quocũq̄ fine fiat semp elicit a fortitu
dine/ꝓpter qđ nulla iusticia est ꝓprie ⁊ nisi in vo=
luntate nec fortitudo nisi in irascibili: nec tẽperã=
tia nisi in ꝯcupiscibili: qꝛ act⁹ iusticie elicit⁹ nõ est
debite irasci vel cõcupiscere: sed debite eligere et
velle in oĩ materia virtutis. actus vo fortitudis
fm rectã rõnẽ irasci ⁊ timere respectu terribiliuz.
actus vo tẽperãtie fm rectã rõnẽ delectari vł tri
stari respectu cõcupiscibiliũ fm sensum/q̄ tria sũt
actus illarũ triũ potẽtiarũ non vni⁹. ideo. ⁊c.
6.ꝯclusio. ¶ Sexta cõclusio est ꝙ qñ dr ꝙ virt⁹ est vltimuz
in potẽtia/nõ est itelligendũ ꝙ sol⁹ ille habit⁹ me
reat nomen virtutis q̄ attingit pfectissime ad id
qđ est summũ in potẽtia: qꝛ tunc in vna potẽtia nõ
esset nisi vna virtus/⁊ ꝑ ꝯsequẽs prudẽtia q̄ ptinet
ad vitã actiuã nõ esse virtus: sed solũ virtutes pu
re intellectuales q̄ ptinẽt ad cõtẽplatiuam que est
finis actiue/ĩmo nec scientie alie essent virtutes:
nisi sola metaphisica: sed est sensus ꝙ in qualibet
materia habit⁹ imꝑfectus q̄ est magis dispositio
non est virtus sicut cõtinẽtia: sed ille qui respectu
sue materie particularis firmiter ⁊ delectabiliter
et pfecte operat/qđ etiã non cõsistit in indiuisibi=
li/⁊ sic sũt in volũtate habit⁹ qui sunt bene electi
ui respectu passionũ sunt virt⁹ non solũ illi q̄ sunt
bene electiui ad alterum/licet isti sint pfectiores
qꝛ hoc est vltimũ et summũ bonũ agibile hoĩs ꝙ
non solum sit bene dispositus in se/sed etiã in ꝯpa
ratione ad alterũ maxime bonũ cõmune/ꝓpt qđ
iusticia legalis est clarissima virtutũ/non autẽ so
la virtus. ¶ Ad argumenta solutum est.

¶ Questio quarta.

Quarto queritur/vtrum sunt
quatuor cardinales virtutes
scz prudentia/tẽperãtia/for=
titudo/iusticia? ¶ Et videt
ꝙ nõ: qꝛ ille virtutes magis Primum.
debẽt dici cardinales vel pn
cipales q̄ sunt in principalio
ri subiecto et habẽt principa
lius obiectũ: sz itellectuales
sunt in principaliori subiecto q̄ morales: qꝛ intel=
lectus principalior et notior est q̄ appetitus: que
cunq̄ virtutes etiã theologice habẽt principali⁹
obiectũ: qꝛ habent finẽ vltimũ ꝓ obiecto scz deũ.
ergo tã virtutes intellectuales q̄ theologice de=
bẽt dici pncipales vel cardĩales q̄ p̄dicte vtutes
¶ Item virtus et viciũ opponunt: sed nõ dicunt Secundũ
aliqua vicia cardinalia. ergo nec alique virtutes
debent dici cardinales. ¶ In contrariũ est qđ di In oppõ
cit Ambro. sup lucã exponẽs illud Beati paupe=
res spũ. scz quatuor cardinales esse/prudentiam/
iusticiã/tẽperãtiã/⁊ fortitudinẽ. ¶ Respõsio. Vi Respõsio.
denda sunt quinq̄. Primo de cardinalib⁹ in gene
rali. Scđo in speciali de distinctione iusticie lega
lis a particulari. Tertio de distinctione iusticie
ab aliĩs moralib⁹ Quarto de diuisione iusticie in
distributiuã ⁊ cõmutatiuã. Quinto de quibusdã
dubiĩs. ¶ Circa primum ꝓponunt aliq̄ videnda
duo. Primũ est ꝙ sole virtutes morales debẽt di=
ci cardinales. Secundũ ꝙ inter morales ille sole
quatuor q̄ enumerate sunt debẽt dici cardinales.
¶ Quantũ ad primũ est aduertendũ ꝙ virt⁹ dici Durã. q. 5.
tur cardinalis ad similitudinẽ ad cardinẽ in cor= huius dis.
poralib⁹. sicut ei in cardie fundant mot⁹ ostiĩ me=
diante quo fit ingressus in interiora domus: sic il
le virtutes circa quarũ actus humana vita versa
tur crebri⁹ ⁊ principalius/dicunt cardinales: nũc
est ita ꝙ actus humani crebri⁹ versant circa mate
riam virtutũ moraliũ q̄ aliarũ quarũcunq̄: ideo
sole virtutes morales dicunt proprie cardinales
Q̄ autẽ circa materiã ⁊ actus moraliũ virtutuz
versef vita humana crebri⁹/patet sic. in hoĩe eñ ẽ
triplex vita/sensitiua. s. in qua participat cũ bru=
tis: et ista nõ dr ꝓprie vita humana: sed magis ꝓ=
prie bestialis. Unde dr p̄mo ethicoꝝ de sectãtib⁹
talem vitã ꝙ sunt vitã pecudũ eligentes. Alia est
vita cõtẽplatiua qua q̄s vacat soli cognitioni ve=
ritatis. ⁊ ista adhuc ꝓprie nõ est humana sz q̄si di
uina: qꝛ est solum fm intellectũ q̄ est nobis q̄d di=
uinũ vt dr. x. ethicoꝝ. Tertia est vita actiua q̄ di=
rigit in operib⁹ hoĩs ad aliũ/⁊ in moderando pas
siones ad seipsum/et ista ꝓprie dr humana: qꝛ est
toti⁹ ꝯiũcti inquantũ id qđ est principali⁹ in hoĩe
scz ratio dñat: ⁊ illud qđ est inferi⁹. s. appetit⁹ sen=
sitiuus subiicit ⁊ regulat. dicit etiam humana: qꝛ
est hoĩs ad hoĩem in cõicatione actionũ ptinẽtiũ
ad hanc vitam. Ad hoc autem pficiunt sole mora
les virtutes que dirigunt in actionibus ad alterũ
et in moderationib⁹ passionũ: ꝓpter quod ille so
le dicuntur cardinales. ¶ Quantũ ad secundum
scz ꝙ inter morales sunt quatuor solum q̄ dicãtur

cardinales patet: qꝛ inter virtutes morales ille q̄
sunt principales debẽt dici cardinales: nũc est ita
ꝙ p̄dicte q̄tuor ĩter ceteras sunt magis principa=
les. ergo debẽt dici cardinales. Minor declarat:
qꝛ illud qđ pncipalissimũ est in virtutib⁹ morali=
bus est bonũ rõnis. qđ q̄dẽ potest dupłr ꝯsiderari.
Uno mõ fm ꝙ cõsistit in ipsa cõsideratiõe rõnis.
Alio mõ fm ꝙ ordo rationis ponit circa aliquid
aliud. Primũ ptinet ad prudẽtiã q̄ est recta ratio
agibiliũ/et ideo prudentia est pncipalissima virt⁹
ĩter cardinales. Secundũ autẽ põt fieri dupłr: qꝛ
vel ordo rõnis ponit circa opationes vni⁹ ad alte
rũ/⁊ hoc ptinet ad iusticiã q̄ est post prudẽtiã pn=
cipalior. Uel ponit talis ordo circa passiões: q̄rũ
q̄dã ĩpellunt ad id qđ est cõtrariũ rõni. sicut dele
ctationes ⁊ maxime q̄ sunt circa tactũ vt ciboꝝ et
venereoꝝ quas oportet repmere/⁊ hoc ptinet ad
tẽperantiã/q̄ est circa pncipalissimas passiones si
ue delectationes sensibiles. Alie vo passiones re=
trahunt ab eo qđ est fm rationẽ/vt timor pericu=
loꝝ et laboꝝ respectu quoꝝ ĩdiget hõ vt firmet in
bono rõnis ne ab eo recedat: ⁊ qꝛ ĩter pericula pn
cipalissima sunt illa q̄ mortẽ inferũt/ideo fortitu=
do q̄ hmõi pericula respicit/ĩter ceteras virtutes
que timorẽ periculoꝝ et laboꝝ respiciunt/pncipa
lior est ⁊ cardinalis. et sic patet minor/scz ꝙ inter
virtutes morales ille sunt principaliores.
3. ꝯclusio. ¶ Ex eodẽ patet numer⁹ ⁊ sufficiẽtia earum: q̄ tñ
aliter sumi põt/scz ex parte subiectoꝝ q̄ perficiũt.
Quadruplex eñ ĩuenit subiectũ virtutũ moralis
scz rõnale ꝑ essentiã/qđ pficit prudentia. ⁊ rõnale
ꝑ participationẽ/qđ diuidit in voluntatẽ quã pfi=
cit iusticia/et in appetitũ sensitiuũ: q̄ diuidit ĩ ira=
scibilẽ quẽ pficit fortitudo: ⁊ in cõcupiscibilẽ quẽ
2. articul⁹. pficit tẽperãtia. ¶ Quantũ ad secundũ ꝓcedunt
Bod. sic aliqui ad ostendendũ ꝙ p̄ter iusticiã generalẽ
sit necessaria iusticia particularis/dicẽtes ꝙ p̄ter
iusticiã legalẽ q̄ est virt⁹ sicut etiã p̄ter iusticiã ge
neralẽ necessarie sunt alie virtutes/puta tẽperan=
tia/fortitudo: q̄uis iusticia generalis oẽm mate=
riam illarũ cõprehẽdat/⁊ actib⁹ illarũ vtat ad fi=
nẽ suũ. Qđ sic patet. illud est necessariuz hoĩ sine
quo nõ põt esse pfect⁹ vt hõ est pfectione morali:
qꝛ de tali necessario hic q̄rit nõ de necessario sim=
pliciter: sed hõ ꝑ solã iusticiã legalẽ nõ est sufficiẽ
ter pfect⁹. ergo. ⁊c. Probatio minoris: qꝛ hõ non
est pfect⁹ in eẽ morali: nisi cõuenienter possit eli=
cere opationes suas ĩteriores ⁊ exercere exterio=
res. Rursus qꝛ hõ est aĩal politicũ natura pfecti
bilis in se etiã in ꝯparatione ad alterũ/⁊ illud al=
terum est adhuc duplex: qꝛ vel illud alterũ est pso
na q̄dã singularis vel inq̄tum est ps cõitatis Di=
co autẽ opationes interiores in genere moris il=
las q̄ subiectiue sunt in appetitu ⁊ elicitiue ab eo.
exteriores vo q̄ exercent ꝑ organa exteriora ꝯiũ=
cta vel separata circa materiã exteriorẽ cõiunctã
vel separatã. Uerbi grã. Interiores sunt imedia
te appetere/cõcupiscere/vel fugere/irasci/⁊ time
re: q̄ sunt essentialit passiones. Exteriores sunt vt
comedere/tãgere se vel aliud. et he exteriores qñ
q̄ sunt cõplementũ pmarũ operationum. i. passio
nũ: nec q̄runt nisi vt illis satisfiat moderate vel ĩ=
moderate. ⁊ sic regulant eadẽ vtute cũ illis. qñq̄
aũt ꝓpter se non propter illas eliguntur. ⁊ sic ꝑ se
requirũt virtutem. Cum autẽ sit necessarium ho=
mini ad suum bene esse morale ꝙ sit conuenienter
dispositus respectu omniũ istoꝝ. i. respectu ope=
rationum interioꝝ et exterioꝝ in cõparatione ad
se et ad alium singularem hoĩnẽ ⁊ cõmunitatez
necessarie sunt ad hoc virtutes: qꝛ ad hoc natura=
lis aptitudo nõ sufficit. Experimur eñ in nobis
ꝓ statu nature lapse supabũdãtiã et defectum: ex
quibus consurgit inordinatio respectu omniũ p̄=
dictorum vt patet inducendo ꝑ singula. Unde ne
cessarie sunt nobis virtutes circa hoc quo ad tria
Primo ꝓpter ipsas operationes ĩteriores/vt nõ
insurgant ĩmoderate passiones quin fm rectã ra
tionem cõcupiscamus ⁊ irascamur. Scđo ꝓpter
opationes exteriores vt sunt cõplementũ pmarũ
vt. s. moderate vtamur exteriorib⁹ delectabilib⁹ ⁊
tristabilibus: sed hec duo ad vnã virtutem perti=
nent: qꝛ ibi duo ꝓpter vnum vtrobiq̄ tñ vnum. q̄
eñ moderate cibũ desiderat/moderate cibo vtit
comedendo/et sic de aliĩs. Unde non est alia diffi
cultas que requirat aliam virtutẽ. Tertio ꝓpter
operationes exteriores nõ vt sunt ad seipsum: qꝛ
sic sunt cõplentes ꝑsonas: sed vt sunt ad alterum
Et hoc vel rõne sui/vel ratione cõitatis: ad qđ re
quirunt diuerse virtutes. cũ eñ formale in virtu=
te sit ordo rationis vbi est diuersitas ordinis: ibi
erit diuersitas virtutis. Est autẽ alius ordo ho=
minis ad hominez vt est quedã singularis ꝑsona.
Alius ad ipsam cõmunitatẽ/vel ad hominem vt
est pars cõmunitatis. et secundus ordo supponit
primum. et bonũ cõmune/bonũ particulare. sicut
cõmunitas supponit partes particulares ex qui=
bus integrat. ergo p̄ter iusticiam generalem qua
homo cõuenienter disponit ad bene operandũ ex
terius in ordine ad cõmunitatẽ vel bonũ cõmune
oportet esse iusticiã particularẽ ꝑ quã bene dispo=
nitur ad operandum exteri⁹ in ordine ad aliã ꝑso
nam singularẽ in se et fm se cõsideratã non in or=
dine ad cõmunitatem: et sic patet distinctio iusti=
cie particularis a iusticia legali.
¶ Quantũ ad tertiũ de distinctione iusticie par= 3. articul⁹.
ticularis ab aliĩs moralib⁹ sic ꝓcedunt ostenden=
tes distinctionẽ iusticie particularis ab aliĩs vir=
tutibus particularib⁹/puta tẽperantia/fortitudi
ne. Sicut ei iusticie est moderare exteriores ope=
rationes/sic et tẽperãtie et fortitudinis/puta mo
derate vti vxore vel fugere alium/vel aggredi. ⁊
sic nõ videnf differre. ¶ Propter qđ sciendũ ꝙ
vtriusq̄ virtutum est habere exteriores operatio
nes subiectiue: qꝛ extra appetitũ existentes mate
rialiter: sed formaliter loquendo opationes alia
rũ virtutũ exercite dicunt interiores: non qꝛ sint
in appetitu: sed qꝛ sunt cõplementũ interiorum ⁊
ꝓpter bonum agentis directe et ĩmediate querũ=
tur: sed operationes iusticie nõ solũ sunt exterio=
res materialiter et in materia exteriori: sed etiam
formaliter. i. in ordine ad rationẽ: qꝛ in eis atten=
ditur proportio operis ad operantem vel bonum
eius directe: sed proportio ad alium ad quẽ est et
bonum eius: sicut vir eo ꝙ temperatus moderate
vtit vxore ne in se excedat limites rationis ⁊ pro
pter bonum suum in prole propria: sed inquantuz
iustus reddit debitum vxori ne auferat ipsi vxori
bonũ suũ. et q̄uis hoc ipsum qđ est bonũ corpale
vxoris ad quam sit bonum facientis: qꝛ bonũ vir
tutis ad illud: tñ bonum ꝓpriũ non immediate
respicit sz ad alteri⁹ bonũ. ¶ Sed tũc videt iusti Contra.
cia non esse virtus moralis que est bonũ operãtis

sed magis ars que efficit bonum operis operati. ¶ Solutio. Iusticia est circa lucrū ⁊ dānū/circa que passiones appetit⁹ nō sunt determinate a natura. vnde natus est homo ad hoc affici bñ vel male. Similiter autē et opationes ad alterū: qꝛ vult homo sibi et alteri pl⁹ de lucro et min⁹ de dāno ꝙ̄ debet/vel econuerso. Unde ad hoc necessaria est virtus ꝯueniēter disponēs: vt sic sciens ⁊ eligens et ꝓpter hoc. i. bonū vt sciat ⁊ velit moderate sibi et alteri lucrū et dānū/⁊ hoc ꝓpter bonū virtutis qđ est ipsa electio recta q̄ melioꝛ est ꝙ̄ sit bonitas electi: sed artifex inꝙ̄tū hmōi non est nat⁹ diuersimode affici ẜm appetitū ad ipsum artificiatū ẜm se cōsideratū: imo nō variata affectione ẜm bonitatē vel maliciā appetit⁹ pōt facere bonā vel malam archā/et esse bonus artifex et malus sine virtute ⁊ vicio: p accidēs autē vt artificiatū cōsideratur vt lucratiuū vel dānosum ⁊ in cōparatione ad aliū vel cōducentē opas vel emētē artificiatū statim consurgit affectio bona vel mala. et sic ars indiget virtute vt fideliter opeꝛ alteri. ⁊ sic dꝛ. 6. ethicoꝝ. ꝙ artis est virt⁹. Differt ergo iusticia ab alijs etiā inꝙ̄tū ista ⁊ ille sunt circa opationes exterioꝛes: qꝛ ille sunt circa operatiōes inꝙ̄tū sunt cōmēsurabiles operāti. Iusticia autē circa opationes vt sunt ꝯmēsurabiles alteri ⁊ in oꝛdine ad alterū. ¶ Itē instaꝛ ꝙ nō differāt: qꝛ sicut ille sūt circa passiones/ita ⁊ ista etiā p̄ncipaliter vt videꝛ qꝛ sicut aliq̄ nō ponūt virtutē acq̄sitā in volūtate aliquā: qꝛ nō patiꝛ difficultatē in seq̄ndo iudicium rationis p se: sed ꝓpter retractionē appetit⁹ sensitiui/vnde in illo est ꝓpꝛie. sic homo nō patiꝛ difficultatē in operib⁹ q̄ sunt ad alterū nisi ꝓpter imoderantiā passionū. Facile eñ nō ledit ꝓximū per adulteriū q̄ nō imoderate amat venerea. vnde circa operationes exterioꝛes nō opoꝛtet esse virtutē aliquā: sed tm̄ circa passiones circa quas oēs iueniunꝛ alie virtutes/ꝓpꝛ qđ vel iusticia nō est/vel ē circa eandē materiā cū alijs: et sic non distinguiꝛ ab eis /aut supfluit. ¶ Et sciendū ꝙ phs ⁊ cōmētatoꝛ nūꝙ̄ distinguunt has virtutes penes materiā. sic ꝙ iusticia sit circa opationes: alie aūt circa passiōes. ⁊ cū magistri cōueniēt sic eas distinguūt adinuicē. hoc nō est intelligendū ẜm p̄cisionē/sic. s. ꝙ tēperātia ⁊ foꝛtitudo ita sint circa passiones ꝙ nullo modo circa opationes exterioꝛes sed circa vtrūꝙ aliqualiꝛ: aut ꝙ iusticia sit ita circa operationes tm̄ ꝙ nō etiā aliq̄liter circa passiones: imo circa vtrūꝙ: sed hoc dꝛ ẜm quādā appꝛopꝛiationē q̄ sumiꝛ ex hoc ꝙ vnaqueꝙ virt⁹ p se et p̄ncipaliter ꝯsiderat: iusticia eñ pꝛincipaliter ⁊ p se est circa operationes q̄ sunt ad alterū: sed p accidēs et ex cōsequēti circa passiones ad remouendum ꝓhibēs. Iustus eñ inꝙ̄tuꝫ hmōi p̄mo ⁊ p se intendit alteri reddere debitum: sed quia ꝓhibeꝛ et difficultatē patiꝛ reddere debitū p inoꝛdinatā affectionē ad lucrum p quam inclinatur ad retinēdum aut capiendū alienū/ideo moderaꝛ istā passionem quā afficiꝛ ad lucrum ⁊ damnum. vt pꝛompte reddat alteri debitum/non ꝙ p se querat delectari vel tristari in lucro. Sed temperantia ⁊ foꝛtitudo econuerso/ sunt pꝛincipaliter quidē et p se circa passiones: sed ex cōsequenti circa operationes consequentes et complentes. temperatus eñ inquantum huiusmodi pꝛimo intendit vt nōn habeat aliquam passionem cōcupiscibilis nisi ẜm ꝙ recta ratio dictabit/⁊ ex ꝯsequēti moderate comedere vel tangere vt moderate delectetur. ¶ Pꝛeterea medium pꝛincipaliter attenditur in iusticia ẜm superhabūdantiam ⁊ defectum in exterioꝛib⁹ operationib⁹ ꝓut sunt ad alterum/non qꝛ debite afficiatur ad ipsum: ꝙ̄uis ista sint inseparabilia. temperatus autē est/non qꝛ sobꝛie comedit ꝙ̄uis et hoc sit necessariū. Sed qꝛ moderate cōcupiscit cibū ⁊ hmōi ẜm oꝛdinē ad rōnē et pꝛopoꝛtionē ad seipsum. Unde si q̄s simpliciter cogereꝛ vltra mēsurā bibere dū tamen vltra mensuram non appeteret/hic nichilomin⁹ esset tēperat⁹ simpliciꝛ nō autē si ecōuerso/ puta si appeteret inoꝛdinate ⁊ si nō vtereꝛ nisi moderate/vel qꝛ timet/ vel qꝛ non habet: hic non est temperatus. Et quidem veruꝫ est simr̄ hoc in iusticia: qꝛ sol⁹ actus interioꝛ denominat sine exterioꝛi si non assit facultas. Nam iust⁹ est qui vult reddere debitum/ licet non reddat: qꝛ non pōtest. non autē si ex timoꝛe: nam iniustus est qui reddit debitum inuitus: sed hoc est qꝛ rectitudo appetitus debeꝛ omni virtuti co ꝙ virt⁹ est. vnde rectitudo act⁹ interioꝛis est pꝛincipalioꝛ in iusticia vt virtus est: sed rectitudo exterioꝛ vt talis virtus est. Iusticia eñ vt iusticia pꝛīcipaliter est vt appetit⁹ inclineꝛ ad operationem alteri cōmēsuratam debite non vt afficiatur sic vel aliter nisi pꝛopter pꝛimū.

3 ¶ Iusticia ergo generalis est circa totam materiam moꝛalem vt oꝛdinaꝛ ad bonū cōmune per actum cuiuslibet virtutis particularis. Iusticia autem particularis circa damnuꝫ et lucrum et res exterioꝛes ẜm ꝙ veniūt in vsum humanum in oꝛdine ad alterū ẜm debitum. sed magnanimitas in oꝛdine ad seipum. veritas amicabilitatis ⁊ hmōi in oꝛdine ad alterum ẜm honestatem.

4 ¶ Differt etiā iusticia ab alijs virtutib⁹ quo ad medium sic ẜm quosdam: qꝛ in alijs est tm̄ medium rationis sine quo ad nos: in iusticia autem requiriꝛ medium rei. Alie eñ virtutes sunt pꝛīcipaliter circa passiones que sufficienter cōmensurantur ex sola debita pꝛopoꝛtione ad seipsum: sed iusticia est circa res exterioꝛes et operationes et ad psonas alias. vñ in ea opoꝛtet commensurare rem ad rem/puta merces quantuꝫ ad pꝛecium in cōmutationib⁹/⁊ psonam ad psonam vt in distributiuis.

Contra. ¶ Sed hoc ꝙ̄uis possit habere bonum intellectum/ est tamen impꝛopꝛie dictum pꝛopter tria. Pꝛimo: qꝛ scđm philosophum virtus moꝛalis est habitus in medietate quo ad nos. ⁊c. Que diffinitio ẜm cōmentatoꝛeꝫ etiam conuenit omni virtuti moꝛali et non medium rei. Scđo quia medium rei conuenit ei ẜm seipsum/ sic quattuoꝛ est medium iter tria et quinꝙ: tale autem mediū nō requiriꝛ semper in iusticia/ ẜm scꝫ equi distātiam ab extremis: sed in comparatione ad vtentes: qꝛ venditio eiusdem rei et pꝛecij est iusta ẜm caritatē et copiam rerum venalium. ¶ Ex quo etiam patet tertia ratio: qꝛ medium rei est idem et vniforme apud oēs/quod nō cōuenit medio iusticie: qꝛ salua iusticia id quod est vile in vno loco: est carū in alio. ¶ Pꝛeterea. iusta commutatio potest esse rerum que ẜm se considerate habent valoꝛem incomparabilē puta rei animate et inanimate/ equi vel serui et pecunie. Unde si accipiaꝛ pꝛopꝛie medium rei non potest conuenire cū medio rationis quia habent rationes diuersas et incōpossibiles: quia pꝛimum est indiuisibile et inuariabile scđm respectum ad sua extrema: medium autem rationis habet omnia opposita. Unde non accipiꝛ medium in exterioꝛibus rebus p iusticiam scđm se ipsas: sed ẜm ꝙ in vsum hominum veniunt. et sic necessitas humana ꝓpter quam sunt est mensura valoꝛis eoꝝ.

Solutio ¶ Tamen exponendo pꝛedictā opinionem/potest notari duplex differentia circa medium istarum. Pꝛima: qꝛ si ly rei teneaꝛ trāsitiue/ sic est medium rei in iusticia non in alijs: qꝛ in iusticia concurrunt plures res inanimate/puta res et pꝛecium. Uel animate vt in distributiua q̄ opoꝛtet cōmensurari debito modo adinuicē ẜm qualitatem arismeticam vel geometricam vt habeatur medium iusticie. In alijs autem virtutibus est tm̄ vna res et vna psona/puta vna passio. vnde nō est ibi medium rei. i. mediū sumptū p adequationem rei ad rem. Si autē ly rei sumatur intransitiue vt dicatur medium rei. i. reale ẜm se: sic non est in aliqua virtute. Secunda differentia penes medium est: quia alie virtutes sunt medium essentialiter ⁊ foꝛmaliter inter duas malicias in genere moꝛis: sicut cōcupiscere sicut opoꝛtet/essentialiter est medium inter plus et minus ꝙ̄ opoꝛtet: quoꝝ vtrūꝙ est vicium moꝛis: sed iusticia est medians effectiue inter duo extrema quoꝛum vtrumꝙ est maluꝫ sed alterum pene et nature: alterū culpe ⁊ moꝛis. Iustum enim facere est bonum in genere moꝛis: et iniustum facere est malum in eodem genere: sꝫ iustum pati et iniustum sunt bonum et malum in genere nature ⁊ non moꝛis: qꝛ pertinent ad commodum et incōmodum/bonum vel malum cōmodum. Iusticia eñ facit se ⁊ pꝛoximum habere tm̄ de lucro ⁊ de dāno quantū debet/ quod est mediū inter hr̄e pl⁹ de lucro/et min⁹ de damno ꝙ̄ debet: quod est vicium moꝛis pertinēs ad iiusticiam/ et bonum cōmodi: et inter habere minus de lucro ⁊ pl⁹ de dāno ꝙ̄ debet: qđ nō est malū culpe moꝛis vel iiusticie: sꝫ tm̄ malū pene nature et incōmodi.

4 articl's ¶ Quantum ad quartum de subdiuisione iusticie particularis dicūt ꝙ iusticia particularis subdiuiditur in cōmutatiuā ⁊ distributiuam sicut in diuersas species specialissimas ipsa existens species subalterna. Et hec diuisio et distictio specierum iusticie patet ex quatuoꝛ. Pꝛimo ex diuersitate materie remote que est res q̄ veniunt in vsum et cōmunicationem hominum et vite. Bonoꝛum eñ quedam sunt pꝛopꝛia singuloꝛum circa que est iusticia cōmutatiua: quedā sunt cōmunia vniuersitati/circa que est iusticia distributiua. Et ꝙ̄uis hec distinctio non sit rerum ẜm se: qꝛ illa eadē res numero vel specie que est aliq̄ñ pꝛopꝛia/ aliq̄ñ est cōmunis: tamen est distinctio ⁊ diuersitas magis rerum in cōparatione ad habentes ⁊ vtentes. aliter eñ quis habet bona pꝛopꝛia: qꝛ habet sicut dominus p se ⁊ insolidum: aliter bona cōmunitatis/ qꝛ sicut administratoꝛ tm̄. dñs autē et cōmunitas et non aliquis de cōmunitate. ¶ Item aliter vtitur quis re pꝛopꝛia: qꝛ ad libitum sine cuiusꝙ̄ p̄iudicio/aliter re cōmuni: quia non nisi ẜm intentionem cōmunitatis. i. quā haberet cōmunitas si esset vna persona/aliter peccat. Scđo patet ideꝫ ex diuersitate materie remote/que est psona cuꝫ qua operatio iusticie exercetur. vnaqueꝙ eñ persona etiam si actu sit pars cōmunitatis differt a seipsa cōsiderata vt quedam psona singularis in se/⁊ vt est pars cōmunitatis. iusticia autē respicit equalitatem ad alterum ẜm se consideratum: sed distributiua ad alterū vt habet habitudinē ad cōmunitatem cuius bona sic vel sic meruit plus vel min⁹ ꝙ̄ alius. ¶ Item distributiua cōparat vnam psonam ad aliam vt adequet eis res. cōmutatiua autem non ẜm rem ad rē. Tertio ex diuersitate materie pꝛopinque que est operatio. cōmutatio eniꝫ iusta fit ẜm cōmunicationem ⁊ conditionem rerū non quidem in se: sed in se in oꝛdine ad vsum ꝯtrahentium. distributio autē iusta ẜm dignitatē psonarum. Quarto ex parte mediј: qꝛ in cōmutatiua est medium arismeticū/hoc est ẜm equalitatē ꝙ̄titatis absolute rei ad rem in oꝛdine tñ ad vsum cōtrahentiū: vt si pꝛeciū est. x. qđ dat emptoꝛ/equus quem tradit venditoꝛ valeat. x. si autē pl⁹ valeat equ⁹ duo/illa addātur ad. x. sic eñ fit adequatio arismetica in numeris. in distributiua autē est medium geometricū ẜm ꝓpoꝛtioneꝫ. vt si duob⁹ sint distribuenda bona cōmunitatis/ ita se habeat bonum vnum distribuibile ad aliud bonum sicut psona ad psonā ẜm dignitatē. ¶ Ex q̄ patet q̄nto coꝛrelarium ꝙ in iusticia cōmutatiua potest dari alteri plus de lucro et minus de damno sine iniusticia: imo hoc erit liberalitatis/dū tamen ex cōsensu sine erroꝛe vtriusꝙ ꝓcedat. In distributiua autem plus dare alicui de bonis cōmunitatis ꝙ̄ meruerit/est peccatum iniusticie et respectu cōmunitatis contra cuius intētionem admīstratoꝛ infideliter bona eius distribuit/⁊ respectu dignioꝛis cui hec debebantur.

Contra ¶ Sed cōtra: qꝛ dignitas psone in distributiuis non attenditur per se: quia sic nō est pars cōmunitatis. vnde sic nō debenꝛ ei bona cōmunitatis: sed in oꝛdine ad ꝯmunitatē. et sic videtur esse iusticia legalis. ¶ Pꝛeterea. 5. ethicoꝝ. In pecunijs iusta fit distributio cuꝫ respicitur ad illata. cōmentatoꝛ vt plus detur ei qui plus intulit. qđ videtur ꝑtinere ad iusticiam ꝯmutatiuam

Solutio. ¶ Ad pꝛimum dicēdum ꝙ iusticia generalis nullam habet materiam pꝛopꝛiam abstractaꝫ a materijs aliarum virtutum: sed de necessitate eius materia semper est materia alicuius virtutis particularis. ¶ Sciēdum ergo ꝙ retributio ⁊ distributio bonoꝛum cōmunium que fit alicui de cōmunitate scđm merita/cedit pꝛimo in bonum singulare ipsius recipientis/ex consequenti in bonum cōmunitatis tā honestum ꝙ̄ vtile et delectabile. honestū quidē inꝙ̄tū quedā pulchꝛitudo oꝛdinis cōsurgit ex hoc ꝙ in cōmunitate q̄libet habet de bonis eius scđm merita: sicut et in coꝛpoꝛe naturali est pulchꝛitudo elegans membꝛoꝛum dispositio scđm oꝛdinatam adinuicem pꝛopoꝛtionem. Utile autem inquantum magis aliquis animatur ad seruiendum cōmunitati cum digne remuneratur. Et delectabile: qꝛ ex hoc pax et tranquillitas cōseruatur. scđm phm̄ eñ ex hoc bella et lites in cōmunitatibus oꝛiuntur/ ꝙ peioꝛes plus habent de honoꝛib⁹ et alijs bonis ciuitatis: et melioꝛes minus. Iustus autem dispensatoꝛ inquantum attendit in distribuendo bene bonū meriti singulare ipsius merentis/ agit scđm iusticiam particularem distributiuam. inquantū autem istud bonum vlterius oꝛdinat in vtilitatem cōmunē/agit ẜm iusticiā legalē. ¶ Ad secundū dicendū ꝙ ꝙ̄uis dignitas psone ⁊ illatio inseparabiliꝛ se cōcomitenꝛ: qꝛ q̄ melioꝛ est in cōitate pl⁹ infert vel cōfert: ⁊ si nō boni vtilis/tñ boni honoꝛabilis coꝛā deo ⁊ hoīb⁹:

qui parcit impio ꝓpter iustũ: tñ iusticia distributi
ua principaliter attẽdit dignitatem non illationẽ:
q̃uis iudicare possit dignitatẽ ex illatiõe: nec ſm
equalitatẽ q̃titatis ad illata in cõitatẽ distribuit
ei bona cõitatis: sed in iusticia cõmutatiua ꝑcise
habet respectus ad illationẽ etiã ſm eq̃litatẽ q̃ti
tatis. Rursus is cui fit distributio nõ intulerat id
qđ intulit amore remunerationis sed amore iusti
cie ⁊ virtutis. vñ id qđ distribuit ei nõ est merces
illati: sed p̃miũ virtutꝫ/ alˀs esset mercẽnariꝰ ⁊ nõ
ciuis virtuosus. sed in iusticia commutatiua ipse
dat tñ vt recipiat tñ ⁊ nõ amore virtutis sed ꝓpt
indigẽtiã q̃uis nollit accipere nisi ſm mẽsurã vir
tutis: et redditur sibi tantum non propter digni-
tatem eius: sed in mercedem eius quod dedit.
5. articulꝰ. ¶ Quantũ ad quintũ de dubijs circa vtrãq; iusti
ciã dubitat p̃mo de idulgẽtijs ad quã iusticiã pti
neãt. Dicendũ ꝙ nõ ad distributiuã: qꝛ nõ ſm di-
gnitatẽ recipiẽtis: sed ſm iusticiã cõmutatiuã: si-
cut cum vnꝰ p altero. satisfacit eñ de pena quam
scti sustinuerũt. tñ soluit p isto q̃tũ ipse dat. Est
autẽ idulgẽtia remissio pene tpalis debita pecca-
tis actualibꝰ nõ remisse ỽtute clauiũ facta a p̃lato
eccl'ie ex causa rõnali pie cõpensatiõeq; pene xp̃i
⁊ sctõꝝ. Unde si papa sine causa rõnali daret/ non
solum peccaret: sꝫ nec valet. si tñ essent multe cau
se rõnabiles sufficientes/ quarũ tñ vna esset rõna-
bilior altera/ et daret ꝓpter minꝰ rõnabilẽ omissa
magis rationabili/ peccaret q̃dẽ: sed valet. sicut
is qui distribuit bona cõitatꝫ bono omisso melio-
ri. ¶ Itẽ sciendũ ꝙ iusticia p se p̃mo ⁊ imediate
est circa opationes exteriores q̃ sunt ad alterũ vt
est alterũ nõ ledere/ iustum cuiq; tribuere equalit
cũ primo cõicando et ei distribuendo: sed ex cõse
quẽti circa passiones q̃ ꝓprie et directe nate sunt
impedire rectitudinẽ istarũ opationũ/ sicut sunt
affectiones circa lucrũ ⁊ damnũ. naturaliter ei ex
natura corrupta hõ appetit sibi plꝰ de lucro ⁊ mi-
nus de dãno q̃ alteri sed p accidens est circa oẽs
alias passiones q̃ indirecte possunt eiꝰ actũ p̃nci-
palẽ ipedire. si q̃s eñ imoderate delectationẽ ve-
nereoꝝ appeteret possꝫ fieri iniustus adulterãdo
et p timorẽ imoderatũ iiustꝰ distribuẽdo. et sic de
alijs. Hec autẽ gñalitas materie q̃ est p accidẽs
nõ facit virtutẽ generalẽ. ¶ Itẽ sciendũ ꝙ rex ad
monetã se hꝫ dupl'r. Uno modo sicut eiꝰ istitutor
et tunc peccat si p vtilitate ꝓpria in dãnũ subdito
rum eã istituit vel statuit: sicut si faceret legẽ qua
subditi se iterficerẽt/ hoc eñ est tyrãni et nõ regis
Nã iustus legislator cõdit legẽ subditis vtiliorẽ.
Alio mõ vt cõmutator ⁊ cõmutãs. s. massam talẽ
ei cũ pecunia fabricata ⁊ illam fabricãs: ⁊ tunc qꝛ
q̃tũ vnꝰ habũdat in lucro tñ aliꝰ in dãno. ipse qui
sic lucrat iiustus est: cuiꝰ pctm̃ reducit ad obolo-
staticã. ¶ Sed sciendũ ꝙ vsura in mutuo cõsistit
cuius eq̃litas est in indiuisibili. vnde mox noĩata
ĩuoluit malicia/ nec bñ fieri põt. vñ rex nulla re-
gni necessitate vsuram põt exigere a subditis: sed
obolostatica est i ꝯtractu vẽditiõis vel pmutatio
nis/ cuiusmodi diuersificat in valore ſm loca ⁊ tẽ
pora: ita vt sine pctõ q̃ñq; plꝰ q̃ñq; minꝰ det p eo-
dẽ: ⁊ tũc si rex p necessitate regni sic mutaret pre-
ciũ in hac monete fabricatiõe/ posset excusari sup
posito ꝙ aliter cũ minori dãno subditoꝝ non pos-
set fieri vel occurrere regno deficiẽtibus redditi
bus ⁊ thesauro: qꝛ i tali casu etiã collectã ⁊ subuẽ
tionẽ ab oĩbꝰ posset petere: sicut ꝓpter cõmune pe
riculũ merces oim ꝓijciunt in mare: ⁊ oẽs contri
buũt. ¶ Ad argumẽta p̃ncipalia. Dicendũ ad p̃- Ad rõnes p̃ncipales
mũ ꝙ virtutes theologice ⁊ intellectuales lꝫ sint
nobiliores virtutibus moralibꝰ tã ratione subie-
cti q̃ obiecti q̃tum ad aliquas eorũ tñ nõ dicunt
ꝓprie cardinales: qꝛ non pficiunt hoĩem in vita q̃
ꝓprie dicit humana sicut virtutes morales vt de
claratũ est in corpe solutionis. ¶ Ad secundũ di-
cendũ ꝙ non est simile de vicijs et virtutibꝰ: quia
viciũ ẽ p auersionẽ a fine debito ꝓpter qđ motꝰ vi
cioꝝ nõ assimilat ostio p qđ intrat in domo. p pec
catum eñ magis recedit ab eo qđ est hoĩs q̃ acce
dat: cũ homo sit hõ p rõnẽ a qua oẽ pctm̃ deuiat:
ideo vicia nõ dicunt ꝓprie cardinalia: sed actꝰ vir
tutũ sunt p accessum ad rationẽ q̃si ad id qđ est iti
mum in homine: ideo inter virtutes principalio-
res dicuntur cardinales.

¶ Distinctio. xxxiiij. ¶ Questio. j.

CIrca tricesimãquartã distin
ctionẽ querunt tria. Primo
de donis in cõi. Scđo in spe-
ciali q̃tũ ad dona directiua
vtrũ prudẽtia theologica sit
donũ spũs scti. Tertio de do
nis executiuis i speciali q̃ ad
timorẽ/ vtrũ timor suilis sit
donꝰ. ¶ Primo ergo querit
vtrũ dona sint eadẽ ỽtutibꝰ/ an sint disticta ab eis
Et arguit ꝙ sint eadẽ cũ ỽtutibꝰ: qꝛ illa sunt idẽ Primum
q̃ꝝ est eadẽ diffinitio: sed ỽtutũ ⁊ donorũ est eadẽ
diffinitio. ergo sunt idẽ. Minor pbat: qꝛ diffini-
tio quã dat Augustinꝰ de virtutute ꝯpetit donis
scꝫ ꝙ virtus est bona qualitas mentis qua recte vi
uit qua nullꝰ male vtit/ quã deꝰ i nobis sine nobis Secundũ
operat. ¶ Itẽ iter dona noĩant sapientia/ intelle
ctus/ sciẽtia/ fortitudo/ cõsiliũ/ vel prudentia. con
stat autẽ ꝙ hec sunt virtutes vt patet. 3. ⁊. 6. ethi-
coꝝ. ergo videt ꝙ dona nõ distiguant a virtutibꝰ In opp͂m.
¶ In cõtrariũ est qđ dicit Grego. p̃mo moraliũ.
ꝙ dona data sunt in adiutoriũ virtutũ: sed nichil
dat in adiutoriũ suiipsiꝰ. ergo. ⁊c. ¶ Itẽ timor cõ
numerat iter dona/ q̃ tñ nõ ẽ virtꝰ sꝫ passio. q̃re. ⁊c. Respõsio.
¶ Respõsio. Tria sunt vidẽda. Primo de distin-
ctione donorũ ⁊ virtutũ. Scđo de distinctione et
sufficiẽtia donorũ adinuicẽ. Tertio an maneãt in Durã. q. 1.
patria. ¶ Quantũ ad primũ est q̃ntuplex modꝰ huius. dis.
dicẽdi: quoꝝ duo p̃mi parũ habẽt de pbabilitate: 1. modus.
alij tres sunt pbabiliores. ¶ Primꝰ modus dicẽ
di ꝙ ỽtutes ⁊ dona realiter distiguunt: qꝛ ỽtutes
dant ad bene operandũ: sed dona ad resistendum Contra.
tentationibꝰ. ¶ Sed istud satis cõiter reprobat:
qꝛ p idẽ dat alicui facultas ad bene operãdũ ⁊ ad
resistendũ malo ꝯtrario. sicut eñ p tẽperantiã hꝫ
aliq̃s tẽperate viuere: ita p tẽperantiã habet resi-
stere oppositis tẽperãtie. ⁊ sic de alijs virtutibus
Unde de caritate q̃ iportat actus oim virtutũ dr
Cãti. 8. aq̃ multe. i. tẽtatiões q̃lescũq; nõ potuerũt
extinguere caritatẽ. Si ergo virtutes pficiunt ad
bñ opãdũ nõ oportet p̃ter eas ponere aliq̃s alios
habitus q̃ pficiant nos ad resistẽdũ cõtrarijs ten-
tationibꝰ. ¶ Secũdus modꝰ est ꝙ dona differũt 2. modus.
a virtutibꝰ: qꝛ p virtutem euitant peccata/ p dona
purgantur sequele peccatoꝝ. Et istud cõfirmat p
verbũ Grego. qui dicit. Sapiẽtia dat cõtra stulti
ciã/ intellectus contra ebetitudinẽ. ⁊ sic de alijs.

que nõ sunt pctã sed seq̃le pctõꝝ. Sed istud nõ va
let: sil'r sicut nec p̃miũ: qꝛ defectus oẽs tollunt per
virtutes sicut p dona. Sapiẽtia eñ ⁊ intellectꝰ si-
ue accipiant vt dona siue vt virtutes equaliter tol
lunt stulticiã ⁊ ebetudinẽ. ¶ Itẽ pronitas ad pec
candũ est seq̃la pcti/ q̃ tñ pronitas tollit p assuefa
3. modus. ctionẽ in actibꝰ virtuosis. ¶ Tertiꝰ modꝰ dicendi
est ꝙ aut sunt idẽ cõuertibiliter solo noĩe differẽ-
tia: aut sunt idẽ sicut superiꝰ ⁊ inferiꝰ: ita ꝙ oĩs vir
tus est donũ ⁊ nõ ecõuerso. differẽtia eñ noim est
ꝙ illud idẽ qđ dicit virtꝰ ꝓut pficit nos ad bene
operãdũ dr donũ ꝓut dat a deo. virtꝰ eñ sortit ra
tionẽ doni nõ qualitercũq; habita: sed ꝓut p infu
sionẽ habet ⁊ ex acq̃sitione/ ⁊ videt hec differẽtia
noim haberi ex ipsa scriptura. Sapiẽtia eñ q̃ ſm
se est virtꝰ q̃dã vocat ꝓut alicui infundit diuinitꝰ
donũ. ⁊ sic loquit Iacobꝰ in canonica sua dicens
Omne datũ optimũ et oẽ donũ pfectũ de sursum
est. ⁊ statim subiũgit de sapiẽtia. Si q̃s indiget sa
pientia postulet a deo q̃ dat oĩbꝰ. ⁊c. Sil'r mõ loq̃
tur apl's de fide vocãs eã donũ. ad Ephe. Grã eñ
saluati estis p fidẽ ⁊ nõ ex vobis: dei eñ donũ est.
Contra. ¶ Obijcit autẽ ꝯtra istũ modũ sic. Si dona ⁊ vir
tutes sunt idẽ re differẽtia tñ ſm rõnẽ: tunc quot
erũt virtutes tot erũt dona/ ⁊ sic tẽperãtia q̃ ẽ vir
tus erit etiã donũ ⁊ sil'r iusticia/ necnõ fides/ spes
caritas. hoc autẽ nõ dr cõiter. q̃re. ⁊c. ¶ Ad hoc
respõdẽt tenẽtes hunc modũ cõcedẽdo ꝙ tot sunt
dona quot virtutes infuse: qꝛ ex infusiõe sortiunt
rationẽ doni: ⁊ q̃n dicit ꝙ fides/ iusticia/ tẽperan-
tia/ et hmõi: nõ numerant iter dona. ysa. xj. dicũt
ꝙ imo si videat non solũ principiũ illiꝰ capl'i sed
pcessus. dicit eñ ꝯñter erit iusticia cingulũ lũbo
rum eiꝰ/ ⁊ fides cinctoriũ renũ eius. ⁊ sic habemꝰ
iusticiã ⁊ fidẽ. sub fide aũt cõprehẽdunt spes ⁊ ca
ritas. de tẽperãtia aũt dicũt ꝙ intelligit in dono
timoris: qꝛ p donũ potissime timoris retrahunt a
delectatiõibꝰ carnis ſm illud psal. Cõfige timore
tuo carnes meas. Prudẽtiã aũt noĩe cõsilij ⁊ ſm
istũ modũ oẽs ỽtutes itellectuales: vt sunt sapiã/
sciã/ itellectꝰ/ ⁊ oẽs morales: vt sunt prudẽtia/ for
titudo/ tẽperãtia/ ⁊ iusticia: vt a deo dant dona di
Contra. cunt/ necnõ et ỽtutes theologice. ¶ Et si argua
Solutio. tur ꝙ tũc erũt plã dona q̃ septẽ. Dicũt isti ꝙ non
est incõueniẽs qꝛ i bonis q̃to plura sunt tãto me-
lius est: modus aũt cõis loquendi q̃ñ dr esse septẽ
dona ⁊ nõ plura ortũ habuit ab illis q̃ cõsideraue
rũt principiũ. xj. capl'i ysa. ⁊ nõ pcessum: sed qꝛ q̃-
dã sunt q̃ inclinãt hoĩes ad bene operandũ et a cõ
trarijs retrahũt q̃uis sint ỽtutes: ideo etiã talia
q̃n a deo ifundũt sunt q̃dã dei dona/ vt timor siue
accipiat p passione siue pro affectione volũtatis
actuali habituali: ⁊ ſm hoc donũ est in plꝰ q̃ virtꝰ
4. modꝰ q̃ qꝛ nõ oĩe donũ est virtꝰ: sed oĩs virtꝰ est donum
s. thome q̃n a deo infundit. ¶ Quartꝰ modꝰ dicendi est ꝙ
dona et virtutes differũt: qꝛ dona pficiunt ad ope
randũ altiori modo q̃ ỽtutes. ¶ Ad sciendũ aũt
hoc aduertendũ est ꝙ habitꝰ nõ reqrunt ad eligẽ-
dum substantiã operationis sed ꝓpter modũ ope
randi. modus autẽ operandi est duplex/ humanꝰ ⁊
suphumanus: ⁊ primũ quidẽ experimur in nobis
De secũdo autẽ videt loqui phs. 7. ethicoꝝ dicẽs
cõtra virtutem distinguẽs absolute ⁊ simpliciter
acceptam virtutem heroicam quã vocat diuinã
eo ꝙ ſm eam homo quasi diuino modo operatur
¶ Ex hoc potest sic argui. vbi est alius et aliꝰ mo
dus operandi/ ibi est alius et alius habitus: sed
ſm virtutes et dona est alius et alius modus ope
randi: qꝛ ſm virtutes operamur modo humano:
ſm dona autẽ modo diuino vel suphumano. ergo
virtutes et dona sunt differentes habitus. Et cõ
firmat hoc: qꝛ cũ homo sit quoddam mediũ inter
bruta ⁊ substantias que diuine dicunt: sicut in ma
licijs est inuenire modum humanum ad quem pfi
ciunt virtutes/ ⁊ suphumanum seu diuinũ ad quẽ
perficiunt dona. Quis autem istorum duorũ mo-
dorum/ tertij scꝫ ⁊ quarti sit verior/ nescio si est ali
cui notum per certitudinem. ¶ Quintus modus 5. modꝰ q̃ ẽ
potest imaginari habens tres conclusiones. Pri- doctoris.
ma ostendendo ꝙ dona differunt realiter et spe-
cie a virtutibus acquisitis. Secunda ꝙ a theolo
gicis. Tertia ꝙ a moralibus infusis. ¶ Est ergo 1. cõclusio
prima conclusio ꝙ dona differunt a virtutibꝰ acq̃
sitis/ qđ patet quadrupliciter. Primo qꝛ infusum
et acquisitum differunt ad minꝰ numero: sed p do-
na intelligimus habitꝰ infusos. ergo differunt ab
omnibus virtutibꝰ acquisitis saltẽ numero. Sed
ꝙ differant specie patet sic: qꝛ licet deus omnẽ ha
bitum acquisibilem possit eundem specie infun-
dere nichilominus sicut dona gratis data vt lin-
guarũ/ ꝓphetie/ miraculoꝝ/ et hmõi differunt spe
cie ab omni acquisito. vnde nec donum illud quo
loquebatur paulꝰ omniũ linguis erat idem habi-
tus specie cũ illo: quem homo ex assuefactione di
uersi ydeomatis acquirit: sic etiam dona gratum
facientia non sunt eiusdem rationis cũ virtutibꝰ
moralibus vel intellectualibus acquisitis. Ter-
tio patet idem sic: dona directiua quattuor/ puta
sapientia/ intellectus/ cõsilium/ scientia/ non sunt
eiusdem rationis cum prudentia vel sapientia ac-
quisita: quia simplex ydeota habet illa qui nõ ha
bet ista: ⁊ ecõuerso malus habꝫ ista qui non habet
illa. ergo nec dona executiua sunt idem cum istis/
puta pietas cũ iusticia/ aut timor cũ tẽperãtia vel
fortitudo cũ fortitudine nisi in nomine. Quarta
ratio est: qꝛ habitus qui faciunt aliquid vnum be
ne mobile aduersis motoribus differũt: qꝛ aliq̃d
est bene mobile respectu vnius quod est cum dif-
ficultate mobile respectu alterius. et ideo respe-
ctu ipsius indiget habitu ipsũ mobilitãte vel ad
motum habilitãte: sicut appetitꝰ sensitiuus est be
ne mobilis a sensu. i. estimatiua ⁊ plusq̃ expediret
sed quia est difficile mobilis a ratione propter fo-
mitem indiget habitu respectu illius: ita cum vir
tutes acquisite reddant animam bene mobilem a
ratione recta: dona vero a spiritu sancto/ respectu
cuius noua difficultas insurgit. si enim intellectꝰ
indiget fide vt credat supernaturalia: ⁊ voluntas
spe et caritate/ vt tendat in ea: pari ratione tota
anima preter acquisita indiget disponi vt a spiri-
tu sctõ sit bene mobilis ad ea ⁊ vt agat propter il
la qđ est super naturam. ¶ Si autem dicatur ꝙ p
potentiam obedientem sit mobilis anima a spiri-
tu sancto ꝙ non indiget alio. Non valet: qꝛ poten
tia obedibilis in hoc est/ ꝙ creatura recipiat im-
mediate quicquid deꝰ tribuit vl' ꝙ de ea fiat quod
deus vult. Sed preter hoc ad hoc ꝙ aliqua opera
tio creature fiat sibi cõnaturalis et prompta et fa
cilis que prius non erat/ indiget habitu: al's in pa
tria vbi anima est magis mobilis a spiritu sancto
q̃ in via/ nõ essent necessarij habitus propter ope-
rationes beatificas. ¶ Secunda conclusio est ꝙ 2. cõclusio

dona differunt a virtutibus theologicis. Primo quidem quinq3 dona que ptinent ad vitam actiuam distinguūtur a theologicis ex parte obiecti: qꝛ theologice habent deum pro obiecto. dona autem vite actiue se vel proximum. Sapientia autē sī ē ī itellectu differt sbō etiā a caritate et spe. Si autem sapientia est ī volūtate vt sit habit⁹ in diuinis delectatiuus/tunc differt subiecto a fide. vbicunq3 autem sic differt ab omnibus theologicis obiecto: qꝛ indifferēter est de diuinis ꝛ creaturis: ille autē de deo tm̄ principaliter. Scđo modo differunt septem dona a fide ꝛ spe specialiter: qꝛ neq3 possunt esse informia: sed semp sunt cū caritate et nunꝙ sine illa/nec econuerso: nec euacuātur in patria. fides autē ꝛ spes/ꝛ sunt sepe informia qꝛ sine caritate/ꝛ euacuant in patria: a caritate autē differunt subiecto quatuor directiua que sunt in ītellectu: ꝛ fortitudo q̄ est in irascibili/ꝛ timor q̄ est in concupiscibili: sed pietas que est in voluntate differt obiecto: qꝛ caritas respectu dei pricipalit/pietas respectu proximi principaliter in via Tertio differunt quo ad modum vt statim dicetur.

3. cōclusio ¶ Tertio dona differunt a moralibus infusis nō quidem subiecto: qꝛ fortitudo/donum/et virtus/ sunt in irascibili: et timor cū tēperātia in ꝯcupiscibili: et pietas cum iusticia in voluntate: et sapientia/intellectus/consilium/sunt cum prudentia in intellectu. Nec scđo ex parte obiecti nisi sapiētia et intellectus: qꝛ scientia ꝛ consilium cū prudētia ꝯueniūt ī obiecto/ꝛ due fortitudīes adinuicem: ꝛ timor cū temperantia/ꝛ pietas cū iusticia. Sed distinguunt ex parte modi: ꝙuis em̄ habit⁹ faciat ad substātiam actus eo modo quo ad modū itrinsecum: tamen non est principaliter nisi ppter modum. Unde diuersitas modi sufficit ad diuersitatem habitus. sic igit in ciuilitate mundana virtutes que habent modum altiorem operandi differūt ab aliis vt magnanimitas ꝛ magnificētia/aut sicut differunt vicia: qꝛ sunt quedā vicia humana: quedā brutalia. Sic ergo distinguit virtus heroica siue diuina ab humana. sic in ciuilitate xpiana et diuina ad virtutes infusas pprie dictas ptinet disponere hoīem ad bene cōuiuendū aliis mō humano sed ad dona ꝙ hec oīa faciat modo quodā diuino et superexcellenti.

2. articul⁹ ¶ Quantum ad secundum de distinctione donorum abinuicem ꝛ sufficientia septem donoꝝ spūs sancti. Dicunt quidā sic et pbabiliter: qꝛ si dona
Durā. q. 2 et virtutes sint idem: vel donum sit in plus ꝙ virtus vt dicit terti⁹ modus in precedēti articulo tactus: sic nō est dubiū quin sint plura dona ꝙ septē cū virtutes intellectuales ꝛ morales hunc numerum excedunt: sed hic modus quāꝙ sit pbabilis: tamen cōiter non tenet. Ideo loquēdo vt plures dicendū ꝙ solū sunt septē dona spirit⁹ sancti ꝛ nō plura nec pauciora: quoꝝ numerus ꝛ sufficientia potest haberi hoc modo. sicut ꝟtutes morales pficiunt vires appetitiuas ad obediendū rationi: sic dona pficiūt hominē ad hoc vt homo prompte sequat instinctum spūs sancti: et ideo in omnib⁹ viribus hoīs que possunt esse pricipia maloꝝ actuū ponunt dona scꝫ in ratione ꝛ in vi appetitiua. Ratio autem diuiditur in speculatiuam ꝛ in practicam/non sicut in duas potentias sed sicut in vnā distinctam solum per diuersa officia/ et in vtraq3 est considerare apprehensionem veritatis et iudicium de veritate modo suphumano vel diuino pficitur speculatiua ratio per donū intellectus. practica vero per donum consilii. ad recte autem iudicandum perficitur/speculatiua tamen per sapientiam/ꝛ practica p scientiam. Uirtus autē appetitiua in his q̄ ad alterum sunt perficitur p donum pietatis. in his autē que sunt hominis ad seipsum quantum ad passiones appetitus indigemus duplici perfectione: qꝛ quedam passiones retrahūt a bono: vt timor periculorum: et respectu horum perficimur modo suphumano per donum fortitudinis. Alie vero passiones inclinant ad malum: vt delectationes et concupiscentie carnales: ꝛ cōtra istas perficimur per donum timoris. In timore enim dñi declinat omnis a malo. puerbioꝝ. 18

¶ Aliter vero accipitur distinctio predictorum a quibusdam sic. 2. opinio Dona perficiunt hominem in vita tam actiua ꝙ speculatiua. In speculatiua autem per modum visus inspicientis perficit donum intellectus. per modum autem gustus experientis perficit sapientia. In actiua autem vita quantum ad recessum a malo perficit donum timoris. ꝙtum ad operationem boni perficiunt quatuor alia dona. sed differunt: qꝛ quoddam est bonum necessarium: et respectu hui⁹ perficit scientia vt dirigens pietas vero vt exequens. Aliud est donum supererogationis ad quod non omnes tenent: et respectu talis boni perficit donum consilii p modū dirigentis. donū ꝟo fortitudinis p modū exequētis.

¶ Quantum ad tertium de perpetuitate donorū 3. articul⁹. 1. opio q̄ē. Durā. q. 4. est duplex opinio. ¶ Prima dicentiū sic: ꝙ de donis possumus loqui dupliciter scꝫ ꝙtum ad habitum et ꝙtum ad actum. si quantū ad habitum/ sic omnia dona remanebūt in patria. Cuius ratio est qꝛ dona vt predictū est / sunt quedā dispositiones ſm quas sumus bene mobiles ad instinctum spiritus sancti: sed illud maxime erit in patria. ꝙ. ꝛc. Qꝫ autē tales dispositiones sint in beatis patet: qꝛ tanto mobile magis dicit esse subiectū motori quanto est magis dispositum ad sequendum ipressiones eius: sed in patria beati maxime sunt subiecti deo. ſm illud qđ habet .1. Corin. 15. cum subiecta ei fuerint omnia: tunc ipse filius erit subiect⁹ ei qui sibi subiecit omnia: vt deus sit omnia in omnibus. ergo beati essent maxime prōpti ad sequendum instinctum spiritus sancti. ¶ Si autem loquamur de donis quantum ad actum/ sic dicendū ꝙ consilium/fortitudo/pietas/timor/ non remanebunt in patria. cuius ratio est duplex. Prima/ quia nulla potentia potest in actum nisi ad presentiā obiecti/ꝛ multo minus habitus potentie: sed obiecta illorum donorum non erunt in patria. ergo nec actus illorum donorum. Secūda ratio est qꝛ illa dona perficiunt hominē in vita actiua: sed illa euacuabitur. ergo et hec dona ꝙtum ad actū.

¶ Alia vero dona que perficiunt hominem in vita contemplatiua remanebunt non solum quantum ad habitum sed etiam quantum ad actum. Cuius ratio est: qꝛ illud donum quod dicit perfectionem et non repugnat glie/et cui⁹ obiectū manebit tale remanebit in patria non solū quo ad habitum sed etiam quo ad actum: sed dona perficientia hominem in vita contemplatiua sunt hmōi. ergo. ꝛc.

¶ Alia opinio pōt imaginari ꝙtum ad tria. 2. opio q̄ē doctoris. Primo quomō dona remanebūt in patria in generali Scđo de distinctione eoꝝ a virtutib⁹ remanētib⁹

in patria. Tertio de habitibus malis/ vtrum sint in bonis: et ecōuerso de bonis/vtrum remaneant in malis? ¶ De primo sciendum ꝙ in hoc prima opinio nō pōt repugnari dicēs ibi manere hītus sꝫ nō actus. sicut ī acquisitꝫ q̄s oꝫ corrūpi ex cessatione actuum non sic autem dona infusa nec sic in potentiis qꝛ cum potentia non solum sit propter operationem: sed sit principalius perfectio naturalis rei. iō ipsa remanebit ſm illud quod est nullam habens operationem nouā nec antiquam: sicut potentia gñatiua quando non nubent nec nubentur sicut calor remanebit in igne nec calefaciet. qꝛ naturaliter est ei copulatus non sic autem ē de habitu qui accidentaliter superadditur potētie propter operationē licet etiā cōsequent habentē pficiat. Unū videt omnino supfluū ꝙ maneat si nullā omnino operationem habere debeat. qꝛ frustra ē quod ē pp finē totalit quem non cōsequitur

¶ Dicendū ꝙ ſꝫ thomam ꝙ dona que perficiunt in contemplatiua remanebunt vt sapientia: et intellectus quo ad habitus ꝛ eosdē actus lꝫ pfectiores ꝛ dico eosdē actus quantum ad hoc ꝙ circa idē obiectum. ꝛ propriā materiam Dona vero actiua remanebunt quo ad habitū sic intelligēdo ꝙ illa que sunt in parte sensitiua in resurrectiōe sibi reddentur eadē numero ex quo est possibile: sed non habebunt actus quos solebant circa propriā materiā vt compati consulere: ꝛ huiusmodi. sed circa
2. articul⁹ suam regulam. i. deum. ¶ De secundo dicit thomas in solutione sexti argumenti ꝙ dona cōtemplatiua non remanebunt a virtutibus distincta ꝙ non sic est intelligendum ꝙ sapientia ꝛ intellectus in patria non distinguantur a fide ꝛ spe sicut ens a non ente. qꝛ illa non manent nec a caritate a qua differunt subiecto nec forma que in via differt ab alia fit vna in patria cum illa hoc enī solum contigit in formis p se vel p accidens expensis solo numero distinctis sicut cū aqua miscet aque fit vna quantitas ꝛ vna frigiditas ꝛ claritas humiditas vtriusq3. nō sic aūt potest eē de istis q̄ specie differunt ꝛ sunt forme indiuisibiles sicut subiecta earū. Nec sic etiā ē intelligendū ꝙ non differāt a virtutib⁹ succedētibus puta ꝙ sicut caritas patrie ꝛ vie sunt vna numero tunc intensa nūc remissa ita sapientia: ꝛ intellect⁹ fiant ipsum lumē glie p solā sui intensionē ꝗ nō est nisi differētib⁹ solo nūero sicut ponunt illi q̄ dicūt qualitates intendi per additionem sicut ꝛ ꝙtitates. Sed due q̄litates specie differentes nulla sui itensione fiunt vna numero: sed nec motus specie differentes possunt esse cōtinui. Nos autem supponimus. qꝛ hec duo dōa differunt specie. iō. ꝛc. ¶ Preterea si due forme fiunt vna non esset merces nostra tanta sicut credim⁹ si lumen glorie quod est ibi summū donū habituale esset eiusdem speciei cum aliquo dono vie ꝙ
3 est commune etiam minimis sanctis. ¶ Qꝫ etiam subiungit ꝙ visio que fidei succedit ad intellect⁹ donum pertinet habet p tanto dubiū. qꝛ intellectus in via habet enigma sicut/ꝛ fides: licet altiori modo perficiat. Unū si non obstante enigmate potest manere ꝛ visionem elicere/ pari ratione videretur de fide. ¶ Qꝫ autem subiungitur de di-
4. stinctione alioꝝ donorum a virtutibus potest itelligi vno modo sic ꝙ virtutes habeāt actū circa finem ꝛ dona circa regulam vt scilicet prudentie sit gaudere de bonis iudiciis consilii autem regratiari deo super hoc ꝛ scientie similiter ꝛ sic vnaqueq3 virtus gaudebit de bono actu preterito propter deum exercito sꝫ donū subiciet deo propter ipsum gratias agendo ꝛ licet vtrūq3 possit fieri vno actu potest etiam fieri diuersis actibus ꝛ sic essent distīcti actus virtutū ꝛ donoꝝ. ¶ Alio modo ꝙ actus virtutis sit gaudere de preterito vt est propter deum sed actus doni sit gaudere de eodem vt modo diuino exercito ꝙ etiam potest esse/ vel vno actu vel diuersis: sed hoc est etiam qđ dubium facit in ꝓposito. qꝛ si dona distinguūtur a virtutibus sicut heroica ab humana sicut paucorū ꝛ non oīm virtuosorum est habere virtutes heroicas sic non omnes habebunt dona qui habent gratiam: sꝫ pauci pfectissimi qui vtuntur vita diuina ꝛ angelica. q. diuini ꝛ angelici. ¶ Et ad hoc potest dici ꝙ lꝫ nō quilibet sanctus respectu alioꝝ sanctoꝝ ducat vitam supexcellentē sicut valde pauci tamen mīm⁹ sanctus respectu puri phi cui cōformatur p morales infusas habet excellentem vitam p dona credens supnaturalia ꝛ operans pp ea ī singularib⁹ cerimoniis legis xpiane q̄ oīa phi adiurantur.

¶ De tertio: sunt tres cōclusiones. Prima de dā- 3. articul⁹
natis in quib⁹ non videt remanere aliq̄s habit⁹: 1. cōclusio
nec acquisitus. nec ifusus. loquit autē non de pueris in quib⁹ nūꝙ fuit aliq̄s talis habit⁹. nec acq̄situs. nec infusus: sꝫ de dāpnatis hominib⁹ q̄ ad acquisitos infusos ꝛ de moribus quo ad infusos habit⁹ ei acquisiti corrūpunt p act⁹ cōtrarios ꝛ cessationē actuū effectiue infusi vero demeritorie. vñ cū ipsi de oī bono qđ fecerūt peniteant ꝛ nichil boni velle possint nō solū cessatiōe actuū sꝫ cōtrarietate habit⁹ bonus corrūpit excepto illo infuso cui⁹ acquisitio vel cōseruatio non dependet ex actibus etiam meritorie de cōgruo vel de cōdigno: sicut ē caracter q̄ in dāpnatis remanet nō aūt fides nec spes infuse vel acq̄site ecōuerso aūt oīs hītus mal⁹ partis itellectiue q̄ ē in mortentib⁹ pmanet in eternū pp cōplacentiam quā hñt in malis pteritis ipsi obstinati ꝛ impenitentes facti sed habitus erronei speculatiui in eis non manent. qꝛ anima separata errare non potest in cognitione rerū naturaliū sicut nec angel⁹ ꝛ min⁹ ꝙ sensus circa ppriū obiectū. De habitib⁹ aūt viciosis cū corpore corruptis nō oꝫ dicere ꝙ cū corpore redeant sicut nec deformitates corpis redibūt lꝫ istud sit dubium. qꝛ non magis debet eē deformitas ī aīa ꝙ in corpore. sꝫ deformitas moralis nō naturalis est in anima remanentib⁹ in parte intellectiua viciosis habitibus moralibus nō itellectualibus ita videret ex parte corpis. qꝛ hītus itēperantie ꝛ timiditatis vel audacie vituperabiles remnent ī corpore pulchro ꝛ īmortali maximeq3 ita erūt ipenitentes de actib⁹ viciosis ptis sensitiue sicut itellectiue. vnde ꝛ frequenter talia tunc velle fecisse posset in eis habitum generare si tunc aliquis habitus generaretur.

¶ Scđa conclusio est de purgatorio: ꝛ in lymbo 2. cōclusio patrū in quibus videtur remanere omnis bonus habitus partis intellectiue siue infusus siue acq̄situs ex complacentia de actu preterito.

¶ Et si dicatur ꝙ actus qui non generat habitū non conseruat ipsum. fuit autem habitus generatus non propter complacere sibi ī pterito sꝫ p eligere futurū. Dōm ꝙ ī mo ī generando hītum ꝑmo homo eligit aliq̄d facere et cum fecerit approbat

z cõplacet sibi in bono oblato z obtento. ¶ Itez
eiusdẽ rõnis ẽ aliquid amare non habitũ et quie-
tari in habito sicut pz i graui. vñ habit⁹ causatus
meritorie vel effectiue per appetere conseruatur
per cõplacere. hit⁹ vero mali speculatiui non ma
nent pp scientiã quã anima in sua separatione re-
cipit. ¶ Item morales mali ibi tollunt̃ p peniten
tiam. qz si cõplacentia sufficit ad habitũ conseruã
dum pari rõne ecõuerso penitẽtia sufficit ad habi
tum delendũ. sicut si aliqs post luxuriã fact⁹ ĩpo-
tens de luxuria penituit: z si deinceps nõ moleste
tur a passionibus ita vt eas domãdo nouã castita
tem acquirat tamẽ sepe dolendo z penitendo habi
tum in se corrũpit non q solus actus voluntatis
corrum pat habitum ɔcupiscibilis. sz q sicut actũ
eliciendi sequitur cõcupiscere sic forte hitũ peni-
tendi seqtur displicere sensibile. vñ z lachrime: et
alia ꝓcedunt z forte pl⁹ corrũpitur post hanc vitã
per vnum actũ penitendi de malo habitu q̃ in ista
3. cõclusio per multos. ¶ Tertia coclusio ẽ de illis q̃ sunt in
pña in quibus non potest manere habitus malus
speculatiu⁹ propter cognitionẽ matutinã z vespti
nã nec habit⁹ moralis mal⁹ acq̃sit⁹ pp hoc q pfe
cte eis displicet oẽ maluz licet illa displicentia sit
sine dolore. si autem ponam⁹ aliquẽ mori sine cul
pa z reatu pene sz cũ habitib⁹ multis viciosis pu-
ta ĩprudentie z iniusticie quam per totam vitam
exercuit z i morte sic perfecte penituit vt latro nõ
enim in vita contritio vna q̃ aliqñ delet totã pe-
nam ista potest corrumpere habitum multis acti-
bus generatum. nunquid igitur talis retardabit̃
a gloria quasi nihil inquinatum incurrit: quousq
per actus penitendi de hoc q elegerat z sepe iudi
cauerat bonuz. q. naturaliter tollatur habitus: an
intrabit gloriam z ibi paulatim tolletur vr̃ mag3
q sicut subito a corpe glorificando omnis macu-
la tolletur. qz hoc meruit sic ab aĩa latronis tolle
tur oĩs talis viciosa deformitas qz a gloria nõ re
tardat nisi culpa vel reatus pene psone vel nature
dictũ ẽ ei hodie mecũ eris i padiso. f. postq̃ extra
corpus penitueris. sed ante finem diei non est de
mente sanctorũ qui dicunt q latro euolauit. Vñ
habitus latrocinij nec ad horam a glia retardauit
ꝓpter quod videtur dõm q talis sic perfecte peni
tens meretur q in hora mortis oĩs habitus vici
osus ab eo subito tollitur q̃uis si viueret nõ ab eo
subito tolleretur. vñ hoc ẽ p accidens meret̃ ei qd
statim cum morietur euolet ex quo nõ est in culpa
nec debitor alicuius pene z per consequens mere
tur q amoueatur ob eo omne quod non stat cum
gloria. huiusmodi autem est habitus viciosus qz
beatus est qui habet q̃cquid vult z nichil mali vult
constat autem q recta ratio dictat pro omni statu
q hõ velit carere habitu vicioso. g. zc.
Ad ratio- ¶ Ad primũ argumẽtũ in oppositũ dõz ẽz quar
nes i opp. tũ modũ q illa diffinitio est sic itelligenda q virt⁹
est bona q̃litas mentis. zc. q̃ recte viuit̃ humano
mõ: et sic nõ cõuenit donis quibus viuitur mõ di-
uino z superhumano. scdm aũt tertiũ modũ cõ-
cederetur q oĩs virtus sit donũ q̃uis nõ ecõuer
so propter timorem q̃ scdm aliã sui acceptionẽ est
donum. et non virtus. sed tunc non erit habit⁹ sz
passio z affectio z q si sit habitus non tamen eque
perfectus vt virtus cum consistat in fuga mali.
Ad scdm. ¶ Ad scdm dõm. q ẽm modũ quartum q qz ea
que sunt super nos non cognoscimus nisi ẽm ea q̃
sunt secundum nos. ideo nomina donorum sumũ
tur ẽm nomina aliquaꝝ virtutum / q̃uis illa noĩa
non vniuoce donis z virtutibus ɔueniant ẽm aũt
tertium modũ cõcedit̃ totũ argumẽtuz. ¶ Argu
mentũ in oppositũ bene ꝓcedit ẽm quartũ modũ
sz scdm tertiũ dõm. est q ꝓ tanto dona dicunt̃ da-
ri in adiutoriũ virtutũ. qz habentes virtutes ex i
fusione diuina. qz vt sic dicunt̃ dona habent eas p
fectius q̃ illi q̃ habent eas ex sola acquisitiõe z si
prius habeantur p acquisitionẽ z postea habeant̃
p infusionem ex tunc dona dicuntur z i adiutori-
um virtutum. qz quod prius potuerunt facere mi
nus perfecte: postea possunt perfectius.

¶ Questio secunda.

SEcundo querit̃. vtrũ pruden-
tia ex vsu fidei acq̃sita sit virt⁹
vel donũ spũs sancti. z vr̃ p̃mo Primum
q nõ sit virt⁹. qz aut eẽt virtus
theologica: ãt politica. nõ the
ologica. qz non ẽ ĩfusa. nec po
litica. qz nõ ẽ plus de pfectiõe
in effectu q̃ i cã. sz fides nõ est
virtus ĩtellectualis. g. nec ei⁹
effectus ẽ virt⁹ moralis Scdo videt̃ q sit magis Secundũ
virtus q̃ aliq̃ politica. qz ille habitus quo magis
boni sumus: z quo magis viciũ vitam⁹ est magis
virtus q̃ habentẽ pficit z opus eius bonuz reddit
sz p prudentiã theologie moralis meliores sum⁹
z magis peccatum vitamus q̃ p prudentiam phi
losophie moralis. qz p istã omne peccatum possum⁹
vitare directe z per eã ẽ homo ad oẽ opus bonum
instructus p prudentiam autez moralem nõ sic. qz
illud peccatum / qd est in omissione precepti pure
positiui puta de baptisando de confitẽdo: z de cre
dendo omnes articulos fidei non potest homo vi
tare per prudentiam moralem. vel naturalem di-
recte licet possit forte indirecte: qz si faceret quic-
quid dictat ratio naturalis de⁹ residuuz reuelaret
g. zc. ¶ Tertio videt̃ q sit donũ. qz talis prudẽ- Tertium.
tia est bene consiliatiua. nec sine ea potest esse bo-
num consilium. sz cõsilium ẽ donum spũs sci. g. z
prudentia. ¶ Responsio certuz ẽ q prudentia de Responsio
qua queritur non potest esse donum spũs sancti qz
illa sunt infusa ista acquisita sed dubiũ põt esse an
sit virtus. Circa qd prio dicetur q verius docetur
de q̃stione. Scdo ponet̃ ĩstãtie z soluent̃ simul.
¶ Quantum ad primum tria videnda sunt. pri-
mo q etiã actibus fidei potest aliquis habit⁹ pra-
ctic⁹ gñari. ẽo q ille potest dici prudentia. tertio
q ẽ virtus. ¶ Quantũ ad primũ: dicũt q̃dã q ni
si fides esset aliqualit̃ practica nõ possz ex ei⁹ acti-
bus habit⁹ generari practicus: z cum toto hoc di
cunt q actus fidei ex quib⁹ generat̃ habit⁹ practi
cus non intrant substantialiter sz tñ virtualit̃ il-
lum sill'm practicum: ex cui⁹ vsu gñat̃ hitus pra-
ctic⁹ de cõclusione. Patet primum qz ex puris spe
culatiuis nõ generatur purũ practicuz. qz vnũ op
positum non est causa alterius nisi forte p accñs.
¶ Sed contra vtrũq est. qz licet ex puris specu-
latiuis non possit causari practicũ nisi altero prin
cipio existente practico altero pure speculatiuo /
etiã formalit̃ itrãte sillogismũ põt ɔclo practica ĩ
ferri, qz ɔstat q prima conclusio scientie subaltne

infertur formaliter ex vltima cõclusione sciẽtie su
balternantis. sed scientia pure practica potest sub
alternari scie pure speculatiue. g. zc. Maior z tota
ratio declarat̃ per exemplũ: qz astrologia naual̃ q̃
ẽ pure practica subalternat̃ astrologie speculatiue
sillogizabit ei sic: nauta nõ ẽ nauigandũ tẽpe tẽpe
stuoso sz sub tali astro orit̃ tempestas. g. illa regnã
te non est bona nauigatio. Minor est pure specula
tiua reliq̃ practica. idez de medicina respectu na-
turalis vel geometrie: q vulnera canicularia tar-
di⁹ curant̃. similiter arguã hoc summũ bonum est
summe amãdũ / z desiderandũ: z sũmũ malũ fugiẽ
dũ / vel vita optima summe amanda: z mors pessi-
ma summe fugienda. g. zc. ¶ Contra magis videt̃
ex fide infusa generari fides acquisita q̃ aliq̃d ali
ud non generat̃ aũt sz p̃supponitur alias nũq̃ fides
infusa exit in actum siue acquisita ex auditu. vnde
fides ex auditu. iõ. zc. ¶ Responsio. imo generat̃
fides acquisita sz nõ p̃existit: sicut cũ puer baptisa
tus prius audit simbolũ tunc explicite credit z in-
cipit in eo generari fides alia qd si iam p̃existebat
2. cõclusio intendit̃. ¶ Scdo. qz ex actib⁹ i quibus dirigit fi
des p dilectionẽ opans vel theologia moralis ag
generat̃ prudentia. qz sicut se hz fides ad generan
dum habitũ in ĩtellectu sic caritas ad generandũ
ĩ affectu: sz p act⁹ caritatis elicitos z iperatos ali
quis delectabilius z prompti⁹ fertur in diligẽduz
deũ: z detestandũ omne viciũ q̃ a principio sue cõ
uersionis sicut experiẽtia docz. g. similit̃ fides per
dilectionẽ opans aggenerat habitũ correspõdẽtẽ
qui dicitur prudentia que applicat vniuersalia ad
ɔclusionẽ z electionẽ circa oẽ agibile. ¶ Sz cõtra
hoc arguunt sic q̃dam. sicut se hz fides vt habitus
speculatiuus ad generandũ scientiã sic ipa vt pra
ctica ad generandũ prudentiam z tanto plus quã
to ipsa ẽ nobilior vt speculatiua seipsa vt est practi
ca sed ipsa vt speculatiua non generat habitum sci
entificum sed solum creditiuũ vt theologiã. g. zc.
¶ Solutio nõ sic requirit̃ ad prudentiam euiden
tia sicut ad scientiam. qz tota pfectio scientie est in
sciendo. sed prudentia i eliciendo. iõ non sequitur.
¶ Scdo sic. prudentia acquisita per vnũ actũ non
tollitur sz habitus ex fide aggenerat⁹ tollit̃ p vnũ
actũ cõsimiliter sicut z fides. qz destructo habitu
principioꝝ destruit̃ habitus ɔclusionũ. si ei aliqs
dum haberet rectaz estimationẽ de vita futura pp
eã opans dirigebatur cum reputabit illam nõ esse
iam nõ plus eligit operari propter illam. Et dõz:
q iste habitus non corrumpitur p vnũ actuz sicut
nec acquiritur. corrupta g. fide infusa remãebit re-
cta estimatio de fine p fidem acquisitã q̃ tã diu ma
net q̃ diu ista prudẽtia z sicut illa fides acq̃sita cor
rumpit̃ ptialit̃ vel totaliter sic pportionalr̃ corrũ
1. cõclusio pit̃ prudẽtia. ¶ Tertio vidẽdum q ista prudentia
ẽ virtus ꝓprie dicta. ¶ Ad cui⁹ euidentiã ꝓbant̃
tres cõclusiones de ista prudẽtia i generali. primo
scdm q corrñdet toti theologie practice. scdo q̃ ad
partẽ q̃ cõuenit cum morali phia. tertio. ẽz illa que
ẽ sibi ꝓpria. ¶ Primum pz sic. oĩs prudentia que
dirigit sufficiẽter ad fugã oĩs discordãtis a ratõe
recta z ad psecutionẽ oĩs concordantis cũ rõe rcã
ẽ virtus ꝓprie dicta. prudentia de q̃ queritur ẽ hu
iusmodi. g. zc. ¶ Probatio maioris. qz prudẽtia
q̃ ẽ virtus in intellectu se habet ad dirigendũ sicut
moralis in appetitu ad exequendũ. vñ etiã dicitur
auriga virtutum, qz directrix z moderatrix earuz
T
sed ad ratiõem virtutis i appetitu requiritur z suf
ficit q ipa sufficiẽter fugiat z respuat extrema sup
habundãtie z defect⁹ q̃ discordant a rõe recta z eli
gat mediũ cõforme rõi recte. Vñ virtus ẽ habitus
electiuus imediate cõsistẽs prout rctã rõ determi
nabit. g. ad virtutẽ i itellectu sufficit dirigere i hũs
ẽm cõformitatẽ ad rõem rectã. vñ prudentia q̃ est
virtus dr eẽ recta ratio agibiliũ vel eligibiliũ. qz
etiã i oĩ eligibili / z agibili dirigit / ẽm dictamẽ rõ-
nis recte. Maior ꝓbat̃. qz ita dirigit prudentia in
pticulari sicut theologia quã sequitur i vniuersali
qz ipa applicat vniuersales ei⁹ cõclusiones ad pti
culares electiones vt virtus habit⁹ principioꝝ re
manet i habitu cõclusionũ. Sz theologia practica
dirigit sufficienter ad omez fugam z psecutionem
ẽm rõez rectã: qz docet vitare oẽ pctm̃ qd sp ẽ con
tra rationem rectã vel supiorẽ vel inferiorem. et
oẽm actũ omĩs virtutis: q̃ etiam sp est conformis
rationi recte. g. zc. ¶ Scda cõclo ẽ: q prudẽtia 2. cõclusio
acq̃sita ex theologia practica in illis i quibus con
uenit cũ phia morali sicut in preceptis / z consilijs
moralibus z legis nature sit virtus qd pz sic. qz ad
virtutẽ moralem sufficit habere firmum z verũ iu-
dicium de agibilib⁹ nõ opz q fiet reductio in prima
principia. qz vetula põt habere oẽs virtutes mora
les q̃ nec vnã ɔclusionẽ sciret reducere i principia
per se nota. vñ q̃uuis theologia practica nullas
cõclusiones reducat in principia p se nota. qz tamẽ
vere z firmiter iudicat de oĩb⁹ q̃ lege naturali agẽ
da sunt z vitãda. qz initit̃ fidei cui nõ põt subesse
falsum z q̃ habet firmitatẽ adhesionis. iõ prudẽtia
ipsam cõseq̃ns i his põt eẽ virtus. ¶ Tertia cõclo 3. cõclusio
ẽ q prudentia theologica acq̃sita z etiaz in practi-
cis z naturalib⁹ z sibi ꝓpriis põt hẽre rõem virtu-
tis. qz licet cõclusiones sue p eam nõ reducãt: nec
possint reduci in principia p se nota nec p ɔseq̃ues
habeat̃ nec haberi possit euidẽtia in via ista: tamẽ
hoc nõ obstat qz etiã de cõclusionib⁹ moralib⁹ na-
turalr̃ deductis nõ habem⁹ euidentiã. q̃ si ex prin-
cipiis deducunt̃. qz illa reductio z resolutio non ẽ
demõstratiua sz psuasiua. qz paria sũt mathemati
cum psuadere z rethorẽ demonstrare / sola aũt de-
ductio demonstratiua facit euidentiam. g. z cete.
¶ Contra ista arguit̃ multiplicit̃. primo sic cõtra 2. articul⁹
rõez prime cõclonis. illud in quo conuenit virtus
cũ nõ virtute non est formalis nec cõpletiua rõ vir
tutis sz in iudicare de agibili cõformiter ad rõnez
rectam cõmune ẽ prudentie z theologie practice. g.
cũ illa nõ sit virt⁹ nec ista. ¶ Solutio per iterem-
ptionem scde partis minoris. qz licz theologia vel Solutio
fides ꝓut ẽ speculatia nõ sit virt⁹ intellectualis tñ
prout est practica ẽ virtus cuius diuersitatis rõ est
qz virtus ẽ vltimũ de potentia z dispositio perfe-
cti ad optimum non est virtus que non attingit ad
supremum in suo gñe propter qd cũ finis specula-
tiue sit veritas z cognitio veritatis i qua ẽ perfecti
us cognoscere clare z vere q̃ altero modo videtur
q non mereatur habitus speculatiuus nomen vir-
tutis intellectualis nisi habeat ista tria: veritatez:
firmitatem: et claritatem. sed finis practice est o-
pus. vnde ille habitus cognitiuus qui melius di-
rigit inuitando malum et faciendo bonum est per
fectior: et per consequens magis habet nomen vir
tutis hoc est aliqñ plus sine euidentia q̃ cũ euidẽ-
tia. qz expti meli⁹ opant̃ q̃ artifices. i. mechanici.
Vñ scire pax aut nihil facit ad ⱱtutẽ: sz bñ reqrit̃

firmiter operari ꝛ ꝑ ꝯñs iudicari. vñ opinio etiaꝫ
vera nō ē virtus. q꞉ ē cū formidine. ¶ Item reqri
tur veritas. vñ habit⁹ erroneus nūꝗ̄ ē virtuosus
vñ cū theologia practica sit habit⁹ ꝑ se veridicus
ꝛ firmus sicut ꝛ fides cui inititur licet non sit vir=
tus intellectualis vt speculatiua ē tñ vt est practi
ca magis merēt nomen virtutis intellectualis ꝗ̄
scientia moralis quorūcūꝗ̄ philosophoꝝ. q꞉ veri⁹
ꝛ firmius iudicat de oī agibili fugibili ꝗ̄ illi licet
obscuri⁹ quantū ad hoc ꝙ nō ꝓbet sed simpliciter
Secūdo narrat. ¶ Scd̄o sic qd̄ nō ē habitus ꝑfect⁹ non ē
habitus virtuosus: q꞉ virtus ē qui habentē ꝑficit
ꝛc. sed prudentia per theologiā acquisita nō ē ha=
bitus perfectus. ꝑ nec virtuosus. Probatio mino
ris dupliciter. primo sic. q꞉ si eēt habitus ꝑfectus
aut traheret hanc ꝑfectionem a lege veteri: aut a
noua. non a veteri. q꞉ nihil ad perfectum adduxit
lex. nec a noua. q꞉ ꝑfectio eius non ē nisi a gr̄a sine
qua pōt esse iste habitus sicut fides ꝛ spes.
¶ Scd̄o sic. q꞉ non ē ꝑfectum ꝙ nullum finē attin
git sed iste habitus non attingit semper finem vl=
timū cum possit eē sine gratia. Nec ꝑ consequēs fi
nē alium. q꞉ sicut ē ordo agentium sic est ordo fini=
um. vnde sicut non ē scd̄ariū agēs qñ ñ ē pmū. sic
nec hr̄ finis secūdarius nisi habeat̄ vltimus finis
Solutio ¶ Solutio. virtus ē hit⁹ ꝑfectus ꝑfectione acq̄si
ta naturali intrinseca sed non oportet ad rationeꝫ
virtutis ꝙ sit perfecta ꝑfectione extrinseca super=
naturali gratuita ꝛ infusa alioquin falsum eēt q̄c=
quid philosophi determinauerūt de virtutib⁹ ꝛ eoꝝ
actibus quantū ad hoc ꝙ dixerūt q̄sdā hit⁹ eē vir=
tutes ꝛ q̄sdaꝫ act⁹ eē virtuosos attēdētes in eis so
lam ꝑfectionem acq̄sitā ꝛ nullā gratuitā. nec infu=
sā. q꞉ nec illam nouerūt. lex aūt vet⁹ nihil adduxit
ad ꝑfectū gratie ꝙ nō cōferebat ex ope operato. sꝫ
ad perfectionē acquisitam adduxit pleni⁹ ꝗ̄ phia
moralis faciēs hoīes ꝟtuosos ꝑ p̄cepta moralia q̄
dant̄ de actib⁹ virtutū: ꝛ ꝑ alia p̄cepta. ꝛ si nō quā
tum ad sensum litteraleꝫ. quia sic erat lex timoris
saltē ꝗ̄tū ad spiritualē ꝛ similiter lex noua nō solū
hꝫ ꝑfectionē gratuitā sꝫ etiā acquisitā ꝗ̄tū ad p̄ce
pta ꝛ consilia: quibus magis homo potest fieri ma
gis virtuosus ꝗ̄ per philosophiā moralem non so
lum quo ad virtutes infusas sꝫ et acquisitas. Tñ
qd̄ dr̄ istū habitū posse eē sine gratia cū sit acq̄sit⁹:
verū ē in se sꝫ quantū ad plenū ꝛ perfectū vsum suū
nō. q꞉ si quis vitaret omnē culpā ꝛ ageret oē agen
dum sicut ista prudentia dirigit. hoc ipso dispone=
ret se ad gratiam ꝑm illud. si vis ad vitā ingredi:
serua mandata. ¶ Sed de fide est dubiū an possit
eē informis. q꞉ illa tollitur per vnicū actū ꝯtrariū
cū aūt fides dirigat in omni agibili in omni pctō
mortali homo deserit iudicium fidei ꝛ ꝑ consequēs
perdit fidem infusam Dōꝫ ꝙ non oportet ꝙ manē
te recto iudicio ī vniuersali potest error in ꝑticula
ri sufficere ad peccatum. hic autē ē contrari⁹ prudē
tie acquisite ꝛ infuse. cuius est vniuersalia applica
re ad conclusiones ꝑticulares non auteꝫ fidei que
dirigit in vniuersali. vñ nō oportet tolli fidē omni
peccato mortali. ¶ Sed ad illud de fine dicenduꝫ
ꝙ habitus q̄ nullum finem attingit. nec actu. nec
aptitudine non potest esse perfectus. nec per conse
quens virtuosus. dico autem aptitudine. q꞉ etiam
in dormiente est virtus que tamen non habet etiā
finem suum proximum qui est actus. sed ad hoc ꝙ
hit⁹ sit virt⁹ sufficit ꝙ attigat finē ꝓpriū ex se: lꝫ si

nē cōeꝫ ꝛ vltimū nō possit obtīere nisi ex alio adiū=
cto: sicut q̄libet sciētia ꝑ se sumpta siue alia dispata
est virtus intellectualis. q꞉ per se potest attingere
finē ꝓpriū q̄ ē certa ꝛ ꝑfecta cognitio talis sbī ꝑm
talē rōnē. lꝫ finē cōeꝫ q̄ ē felicitas contēplatiua nō
possit habere nisi adiuncta mechanica. ꝛ oībus
aliis scientiis. quādo vero habitus nec ꝓpriū finē
potest attingere vel natus ē attingere nisi coadiu=
uante alio habitu sine illius coexistētia non merēt
nomen ꝟtutis ꝑꝑ qd̄ virtutes morales sunt ꝯnexe
ꝙ quāuis habitus vnius sepe sit sine habitu alte=
rius non tñ ē vnus habitus virtuosus sine alio. q꞉
seinuicem indigent. non solū ad obtinendū finem
cōmunē qui ē quies. sꝫ etiā finē ꝓpriū sicut tēꝑan=
tia sine fortitudine perderet castitatem metu mor
tis vel ꝓpter pecuniā. si eēt sine iusticia vel si cre=
deret ꝑ caritate fornicandum: ꝛ esset sine pruden=
tia. vñ sciētia subalterna non est virtus sine subal
ternante sine quo non habet ꝓprii obiecti ꝑfectā
cognitionē sꝫ ecōuerso fit nisi forte qñ scientia sub
alterna a sensu accipit euidētiā suoꝝ principioruꝫ
tūc etiā pōt dici virtus sine subalt̄nāte eadē rōe q̄
econuerso. Quando autē ꝓbat̄ ꝙ sine vltimo fine
nullus ali⁹ habet̄ sicut nec aliq̄d agēs sine primo.
Dōm ꝙ simile ē de primo pricipio ꝛ vltimo quātū
ad hoc ꝙ sicut si non eēt primū agēs non esset aliqd̄
aliud. q꞉ secundariū nō agit nisi in virtute primi ꝛ
ille ē maxime agēs sic nisi esset vltimus finis null⁹
esset finis nec aliquis mouet vt finis nisi in virtute
vltimi finis hoc ē inquantū est similitudo quedam
ꝛ participatio vltimi finis vel scd̄m apparentiam
Tertio. sꝫ in alio ꝙ ē ad propositum est dissimille. q꞉ scd̄m
agens supponit semper actionem primi agētis vñ
prius ē actio primi agētis ꝗ̄ scd̄i. sꝫ assecutio secū=
darii finis nō p̄supponit assecutionem vltimi finis
sꝫ ecōuerso. q꞉ ē prior in intentione posterior ī asse
cutione. Vñ potest haberi finis secundarius non
habito fine primo. ¶ Tertio sic. ista prudētia aut
ē eiusdem rationis cum theologia practica. et sic
non sunt sil̄r in intellectu aut diuersarum rationū:
ꝛ tūc cōtra. q꞉ act⁹ ag̃nantes hitū ꝛ seq̄ntes sr̄ vni⁹
rōis quo ad sbāꝫ lꝫ d̄riānt q̄ ad modū. si āt vtriꝗ̄ ab
hitu ꝓcedāt neutro mō differrēt act⁹: nec ꝑ ꝯñs hi
tus. q꞉ habitus distinguūtur per actus. sic aūt ē in
ꝓposito. q꞉ per actus theologice ꝛ practice acq̄rit̄
prudentia de qua queritur ergo non differunt
¶ Solutio. quando ex directione theologie pra=
ctice acq̄ritur prudētia: ibi sunt duo genera actuū
quidā eliciti a theologia q̄ non sunt imediate cau=
satiui prudētie q꞉ multi magis theologi sūt īpru=
dentes et viciosi sicut ꝛ multi philosophi morales
habētes rectam estimationē in vniuersali: sed delec
tatio cōcupiscentie corrūpit in eis estimationē pru
dentie: sed postea sunt actus quibus assuescit iudi
care recte de hoc ꝛ de illo agibili. ꝛ isti eliciuntur a
potentia ꝑm ꝙ nuda ē. sed dirigūtur ab habitu the
ologie: ꝛ ex illis immediate acq̄ritur prudētia. vñ
differunt in substātia ꝛ in modo actus eliciti a the
ologia. ꝛ actus generantes prudētiam in subā qui
dē. q꞉ illi in vniuersali iudicant istū particulari in
Quarto modo. q꞉ illi eliciti ab habitu. isti non. ¶ Quarto
contra id qd̄ dictum est prudentiā iudicare in par=
ticulari. q꞉ illud quod est recta ratio oīm agibiliū
Solutio iudicat in vniuersali/non in particulari. ¶ Solu
tio. ibi est distributio pro singulis generum: non ꝑ
generibus singulorum: sicut dicitur visus esse cir=

ca oē visibile q̄ tñ nūꝗ̄ videret visibile ī vniuersali
Quinto. sꝫ solū hoc vel illud ī singulari. ¶ Quinto sic. q꞉
ista prudentia aut ē idē cū infusa siue cū acquisita
aut dr̄t. nō pōt dici ꝙ fuit idē q꞉ diuerse cause ꝑ se
habent diuersos effect⁹. sꝫ ista prudētia ē a natura
infusa a deo. ¶ Item ista acquirit̄ ꝑ fidem/alia si
ne fide. ꝑ iste tres differunt nec pōt dici ꝙ differāt
q꞉ aut ex parte principii. aut modi. non principii.
q꞉ etiā a diuersis eadē sepe causant̄. nec ex ꝑte mo
di. q꞉ iudicare ad rationem rectā ē oībus cōmune
Solutio. ¶ Solutio a prudentia infusa differt. nō qn̄ deus
possit eandē specie vel numero infundere sꝫ q꞉ vir=
tutes infuse etiā morales dr̄nt ab acq̄sitis: ꝛ ex ꝑ=
te principii extrīsece et effectiue. q꞉ īfuse a solo deo
nate sunt ꝓduci sꝫ alie a natura cū fide vel sine. sꝫ
a prudentia acq̄sita sine fide dicunt differre. q꞉ il=
la a nuda potentia acq̄rit̄ ista a potentia cum fide
sicut eñ si q̄s habens habitū principii per illuꝫ ac=
quireret habitū cōclusionis ille differret ab habi=
tu cōclusionis acquisito alias ex potētia nuda. vñ
etiā ꝑm diuersitatem habituū principiorū ē diuer=
sitas habituū conclusionum sic in ꝓposito maxīe
quantū ad illas conclusiones agibiliū q̄ naturalit̄
ꝑ se note eē non possunt sicut ꝙ homo dꝫ baptisari
confiteri ꝛ ꝙ expedit tale facere ꝛ necesse talia cre
dere ꝛ huiusmodi Sed tñ ꝑm veritatē videt̄ ꝙ sit
vna prudentia recta rō agibilium omniū ita ꝙ ha
bens prudentiā virtutem pōt eē simplex idiota sꝑ
tamen iudicans agendū ꝑm cōsciētiā/ꝛ rationem
rectam ponatur ꝑ ꝙ iste audiat philosophiā mora
lem certe multa dictabit sibi non agenda ꝛ omit=
tenda q̄ prius ignorabat. ꝛ forte prius contariū fe=
cisset ex ignorantia ꝓbabili nunc aūt eadē pruden
tia q̄ prius iudicabat ad eliciendū ꝙ prius nō iudi
cabat vel ꝙ prius iudicabat respuendū ꝛ ita ē vna
prudentia acq̄sita ꝑ potentiā nudā. ꝛ ꝑ potentiā cū
habitu p̄terito licet ad multa ista inclinet ad q̄ nō
Sexto. illa vel ad opposita. ita in proposito vna ē prudētia
acquisita sine fide cum ea ¶ Sexto. q꞉ si prudētia
ē virtus ex hoc ꝙ iudicat cōformiter rationi recte
aut intelligitur de ratione nuda/ aut habituata.
nō nuda. q꞉ tali potest conformari act⁹ qui tamen
ꝓpter hoc nō erit viciosus/nec ꝑ consequens habi
tus. q꞉ ex eodē habent ratiōes virtuosi. aut hitua=
ta ꝛ tūc aut habitu theologico aūt alio. nō alio/q꞉
ab illo non dependet hec prudentia. nec theologi=
ce. q꞉ fideles simplices non habentes hāc scientiā
Solutio. vigent tñ in agendis prudentia. ꝑ ꝛc.
¶ Solutio. prima ps argumēti lꝫ verū icludat tñ
ꝑ malū mediū. q꞉ nō sequitur si actus cōformis ra
tioni non est virtuosus. ergo nec habitus. quia ha
bitus habet firmitatem ex se actus vero ex habitu
vñ actus potentie nude nunꝗ̄ ē virtuosus forma=
liter sꝫ habit⁹ sic cū virt⁹ firmitatē requirat tamē
scd̄m veritatē prudentia nō esset virtus nisi habe
ret correspondentē hitū in intellectu bene ꝛ firmi
ter iudicantē ī vniuersali. q꞉ cū ex puris ꝑticulari
bus nichil sequat̄ ad verū ꝛ firmū iudiciū de ꝑticu
lari cōclōne ꝙ nō est sine habitu prudentie q̄ ē ꝟtus
moralis requirit̄ ꝟt⁹ itellectualis iudicās vere/et
firmiter de vniuersali ex q̄ infert̄ illa ꝯclusio. ergo
prudentia virt⁹ acq̄sita correspondentē habitū req̄
rit sꝫ accidit ꝙ ille sit vel phia moralis talis q̄lem
eā tradit aristoteles vel theologia. sꝫ oportꝫ ꝙ ex
auditu vel visu aliquis habit⁹ sit agñat⁹: ꝑ quem
de agibilib⁹ iudicet ī vniuersali vere firme ꝛ ꝓmpte

Septimo. ¶ Septimo. q꞉ aūt requiritur ꝓpter directionem
ī finem ꝙ ē cōtra rōeꝫ prudētie aut circa ea q̄ ad fi
nē Et tunc contra q꞉ sicut caritas ē amatiua finis
ꝛ ei⁹ qd̄ ad finē sic fides directiua vtriusꝗ̄ maxime
q꞉ finis ē pricipiū ī agibilib⁹ ꝛ cū sit eadē rō forma
lis obiecti ī cōclusiōe pricipio idē ē habit⁹ vtriusꝗ̄
Dōm ꝙ prudentia directe ꝛ ꝑ se est directiua circa
id qd̄ ad finē: sꝫ indirecte facit haberi rectam esti=
mationē de fine q꞉ qualis ē vnusquisꝗ̄ talis sibi fi=
nis videt̄ sꝫ ē circa ea q̄ ad finem ī singulari. fides
aūt dirigit ī vtroꝗ̄ ī vniuersali non ī ꝑticulari. q꞉
licet fides dicat oīa agenda ꝓpter deuꝫ tamē non
imediate dictat nunc istud faciendum vel omittē=
dū ꝓpter deum. sꝫ istd̄ iudiciū hic ꝛ nunc pertinet
ad prudentiā. qd̄ aūt dicit̄ de pricipio ꝛ conclusiōe
dōm ꝙ prout cadunt sub vno habitu puta ꝑut vna
scientia ītegrat̄ ex principiis ꝛ cōclusionibus quia
ista ē vni⁹ generis sbī formalr̄ sic est vna rō formal̄
ꝑut aūt distincte ꝛ seorsum vtrunꝗ̄ scit̄ sunt diuer
se formales rōes obōꝝ sicut scientie subalterne et
subalternātis. ꝛ similit̄ diligere primū ꝓpter deū
ꝛ diligere deū sunt vni⁹ habitus sꝫ diligere primū
q꞉ amicus ē alteri⁹ habitus puta amicitie natura=
lis ꝛ ꝗ̄uis ī naturalib⁹ forte maior sit vnitas habi
tuū ex ꝑte ītellect⁹ ꝗ̄ appetit⁹. q꞉ vna prudentia ē
direct̄x triū moraliū ꝑm quosdā: tamē ī supnālib⁹
spei caritati donis timoris fortitudinis pietatis
istis iꝗ̄ qñꝗ̄ respondēt ex ꝑte ītellect⁹ prudētia in
fusa sapientia scientia cōsiliū ītellectus nā fides in
fusa ad nichil dirigit explicite sꝫ solū iplicite. nec
ꝑ cōsequens īmediate. theologia silr̄ acq̄sita non
dirigit imediate q꞉ rō vlis nō mātet nisi coadiūcta
Octauo. ꝑticulari sꝫ prudentia. ¶ Ergo vr̄ prudentia non
possit retinere nomē ꝟtutis illa saltē q̄ ē ex fide vel
theologia practica sine gratia q꞉ ꝟtutes pure mo
rales ꝑ obō ꝛ ꝑ imediato fine aliq̄d creatū possūt
attigere ex hac tñ ꝑ ꝑfectione q̄ finē ꝓpriū attigūt
retinent nomē virtutis sine gratia. pōt eīn peccator
habere tēꝑātiā ita ꝑfectaꝫ ꝙ omnes philosophi
iudicarēt eā virtutē sꝫ virtutes theologice q̄ habēt
deū ꝑ obiecto ꝛ ꝑ fine vel virtutes medie q̄ hñt deū
ꝑ obō ꝛ ꝑ imediato fine sicut pnīa ꝛ latria nō vidē
tur posse retinere nomē virtutis sine gr̄a sine q̄ nec
finē ꝓpriū possunt attingere q̄ ē esse deo placitum.
itendit eñ pnīa dolere de p̄terito ad expiandū. la=
tria ꝟuire ad placendum. non est autem sine gr̄a
placare deū nec placere deo ꝛ silr̄ de prudentia the
ologica q̄ oīa opa dirigit ī finē beatitudinis ꝛ oīa
docet eligenda ꝓpter illud nō pōt dici virtus sine
gratia sine qua non habet illud. pari ratione nec fi
des que inclinat ad credēdū ꝑꝑ illud ꝛ spes ad spe
randū illd̄. Et dicendū ad hoc ꝙ si ista prudentia
q̄ est acquisita ex fide infusa/vel theologia sit ea=
dē cū prudentia politica hꝫ eūdē finē imediatū quē
illa scꝫ aliquid creatū ꝛ tūc manet virtus sine gr̄a
sicut illa. si aūt differt ab illa tūc bñ cōcludit argu
mentū ꝙ si fides iformis cui īnitit̄ ꝑdit nomē vir=
tutis sic ꝛ illa. Vel pōt aliter dici sicut dicet̄ ad de
Nono. cimū argm̄. ¶ Nono ꝙ nō sit ꝟt⁹. q꞉ prudētia cui
nō corrñdet rectitudo ī appetitu nō ē ꝟt⁹: sꝫ prudē
tia ista cū sit acq̄sita pōt stare sine rectitudīe ī appe
Solutio. titu puta cū vno peccato mortali. ꝑ. ꝛc. ¶ Solutio
necesse ē ꝙ prudētie ī itellectu ꝓportionabilit̄ cor
rñdeat aliq̄d ī affectu. q꞉ volūtas necessario seq̄t̄
vltimatum iudicium intellectus vñ nō est malicia
ī volūtate nisi sit error vel nescientia in intellectu.

nec ē bonū iudiciū ī ꝑticlari ī intellectu nisi sit electio ī volūtate. iō pōt eē rectitudo habitualis vtriusqꝫ: ⁊ obliq̄tas actualis ⁊ ecōuerso. pp ꝙ vnꝰ hītꝰ corrūpit. ⁊ contrarius generatur nunq̄ꝫ ḡ est prudentia virtus ī intellectu quin sit correspondens virtus in appetitu sed cū vtraqꝫ stat vna mala electio cū mortali q̄ꝛ virtus acquisita vno actu contrario nō tollit. ❡ Decimo. nō potest esse simplr̄

10 virtuosus q̄ est simplr̄ malꝰ et viciosus. sed q̄ habet vnā virtutem habet oēs ⁊ ꝑ cōsequēs ē simplr̄ virtuosus. qui aūt ē sine caritate ē simpliciter malus pessimus. q̄ꝛ dignus eterna miseria ⁊ nulla felicitate. ḡ cū ista prudentia sit sine caritate nō est virtus. ❡ Responsio. esse simpliciter virtuosum/ ē dupliciter. vno modo respectu beatitudis naturalis ꝑ virtutes politicas Alio modo respectu su-

Respõsio ꝑnaturalis ꝑ ifusas ⁊ ꝑ ꝯñs eē simpliciter malum ⁊ viciosum ꝑ oppositū ē etiā duplr̄ ſm ꝓuationē harū vel illaꝝ virtutū ⁊ illoꝝ finiū mō prudentia ista pōt esse sine caritate sicut ⁊ prudētia phisica sꝫ tūc ista nō facit simplicit virtuosum respectu virtutū ⁊ finis supnaturaliū respectu quoꝝ iste ē simplr̄ malus sꝫ respectu finis nālis ⁊ virtutū acq̄sitaꝝ respectu quoꝝ iste nō ē simpliciter malꝰ sed simplr̄ bonꝰ bonitate naturali ⁊ si priuat meritorie fine naturali. q̄ꝛ ē idignꝰ pane quo vescitur nō tñ priuatur illo effectiue. q̄ꝛ pōt multa de deo speculari q̄ est finis vie. ❡ Undecimo illud nō est virtus qꝺ nō ꝑficit ī

11 vltimo sui generis. q̄ꝛ virtus ē vltimū de potentia sꝫ nec fides. nec prudentia ista ꝑficiūt vltimate simplr̄ cū visio sit ꝑfectior nec etiā in statu vie. q̄ꝛ dōa perficiunt altiori mō. ❡ Solutio pōt dici ad maiorem ꝙ illa non est descriptio virtutis vt virtus est

Solutio. sed vt fine via ⁊ ꝑfectissima virtus ē q̄ꝛ tūc nō esset aliqua virtus moralis pꝛet magnanimitatē q̄ ī oī gradu attingit summū ⁊ nulla alia respectu eius ⁊ similr̄ sciētia. q̄ꝛ respectu eiusdē obiecti cuꝫ sciētia pp q̄d non attingit vltimū ⁊ tamē est virtus intellectualis. Uel pōt dici ad minorem ꝙ dona altiori modo ꝑficiunt q̄ꝫ virtutes acquisite sꝫ in genere acquisibilium respectu ꝑticularium iudicandorum hoc prudentia vltimate ꝑficit fides vero acquisita in genere reuelabiliū quo ad ꝓ̄ncipia theologica practica quo ad cōcl'oes sꝫ quātū ad habitus īfusos prudētia infusa ī ꝑticulari fides ī vniuersali q̄ ad principia cōsiliū ꝙ ē donū quo ad cōclusiones vniuersales vel fides infusa solū ē habitꝰ assēsiuꝰ intellectus sapientia cōsiliū scientia sunt habitꝰ cognitiui sapientia quidē ⁊ scīa quo ad speculabilia sapientia principioꝝ scīa cōclusionū intellectꝰ et cōsiliū quo ad practica ille principiorum istud cōclusionū ī vniuersali. ❡ Duodecimo nō est virtus intellectualis nisi habeat veritatem certā ⁊ infallibilem sꝫ hanc non potest habere habitus prudentie. q̄ꝛ ē circa agibilia contingentia quoꝝ non solū entitas immo etiam bonitas ⁊ malicia moralis nō ē certa ⁊ firma immo variabilis modis infinitis: cum ḡ veritas ⁊ firmitas insit habitui ex obiecto nūq̄ꝫ prudentia q̄ est de agibilibꝰ erit certa ⁊ firma. ❡ Solutio lꝫ agibilia in bonitate ⁊ malicia nō sūt

Solutio. certa ⁊ firma absolute tamen in comparatione ad rationem rectam fixa sunt q̄ꝛ illa sunt vere bona q̄ ratio recta iudicat eē bona nec aliter possibile ē eē ⁊ illa vere mala in genere moris que recta ratio iudicat talia. prudentia autem iudicat de eis nō nisi ſm cōformitatem ad rationem rectam. ideo. ⁊c.

Et si vlteriꝰ q̄ratur quomodo ratio potest esse de istisꝰ in vniuersali firma ⁊ certa ⁊ infallibilis: pōt dici ꝙ hoc ē. q̄ꝛ si dicat de eis ꝑ cōparationē ad ꝓ̄ma principia agibiliū que sūt infallibilia: sicut sciēntia de naturalibus potest habere certitudinem q̄uis natura non agat vt semꝑ. q̄ꝛ iudicat de illis ex principijs infallibilibus ⁊ iudicat ⁊ hoc ipsum ꝙ cōclusio nō est vt semꝑ sꝫ vt frequēter. ⁊ similit rō recta iudicat nō eē faciendū hoc vel illud vt in pluribꝰ nisi forte ī ꝑticlari aliqua ꝑticlarꝭ circūstātia mutet factum Uel pōt dici ꝙ certitudo que requirit ad virtutē nō ē vniformiter in omnibꝰ virtutibꝰ. q̄ꝛ ī morali sufficit illa q̄ ē ꝑ se ⁊ vt in pluribus nā ꝑ accidēs etiā prudētia pōt male iudicare ⁊ nō solum cū malo iudicio stare prudētia eñ iudicat in ꝑticlari sicut rō ī vniuersali. vñ si hñs prudentiam sine ꝑticlari iudicio subuertat ab heretico faciēte sibi erroneā cōscientiam ꝙ pp caritatē ē fornicādū eadē prudentia q̄ prius iudicabat nō fornicādū cū ista. q̄ꝛ ratio iudicabat nō fornicandum cū aliquo modo iudicabit fornicandū cum ista que hoc petit propter caritatem dicente habitu eius erroneo: q̄ꝛ nichil petitū propter caritatē est refutādū hoc est per accidens. ❡ Decimotertio videtur ꝙ

13 prudētia theologica acq̄sita differat a prudentia phisica. Primo: q̄ꝛ ꝑ diuersa pricipia acq̄ritur. q̄ꝛ fides et theologia ex vna parte differūt a philosophia morali ⁊ rōne naturali ex alia Secūdo: q̄ꝛ dirigit in altiorē finē sicut iusticia legalis differt ab alijs q̄ dirigit in bonum cōe. ❡ Solutio. si quis

Solutio. vellet sustinere opinionē supra positā ꝙ he prudentie nō differūt posset dicere ꝙ īmediata principia sunt eadem, licet remota differāt ⁊ principia ꝑ se eadem licet ꝓ̄ncipia ꝑ accidens varient iudicare ei eliciendū vel respuēdum aliq̄d in ꝑticlari ꝯformiter ad rōem rectam ē actus ex quo ꝑ se ⁊ īmediate causatur prudentia. omnis acquisita tam theologica q̄ꝫ philosophica. Mꝫ aūt ratio recta sit rectificatiua ꝑ habitū infusū vel acquisitū naturalē vel supernaturalem istud accidit. q̄ꝛ si hō q̄ ꝑ philosophiā acq̄siuit prudentiā subito ꝑ infusionē recipe-ret fidem ⁊ theologiā totā subito tñ non acquireret aliquā prudentiā ⁊ tñ ꝑ prudentiā prius acq̄sitā iudicaret ī particulari illud qꝺ rō nunc illustrata fide ⁊ theologia iudicaret ī vniuersali. q̄ꝛ prudētia nūq̄ꝫ iudicat cōtra rationē. ḡ accidit prudentie illud principiū remotum. ❡ Ad scꝺm posset dici ꝙ prudētia acquisita quecūqꝫ nō intendit nisi finē propriū q̄ ē bonū virtutis quietē aī vel huiusmodi sꝫ qñ ē cōiuncta fide tunc fides ipam dirigit ī vlteriorē finē Si q̄s aūt vellet sustinere ꝙ differrēt posset dicere ꝙ sicut moralibus infusis distictis a moralibus acquisitis respondet prudentia infusa distincta a prudentia acquisita: sic penitētie ⁊ lachrime que sunt virtutes acquisite distincte ab omnibus moralibus philosophicis debet respondere aliqua prudentia acquisita distincta: a prudentia communi. et pure naturaliter acquisita. vt scilicet sit quedam prudentia habens deum pro immedia to fine: et agibile pro immediato obiecto sicut latria et penitētia in hoc differūt ab alijs moralibꝰ: et sunt medie inter theologicas ⁊ pure morales.

❡ Decimo quarto sic. gratia gratum faciens 14
est nobilior habitus q̄ꝫ ista prudentia: sed illa non est virtus quia nō est habitꝰ operatiuꝰ: sed tñ caritas. ḡ. ⁊c. ❡ Solutio. gr̄a nō est virtꝰ: sꝫ est aliq̄d Solutio

altiꝰ ꝟtute ſm q̄sdā: sꝫ q̄ꝛ nichil est altiꝰ ꝟtute nisi btitudo/ pōt dici ꝙ gr̄a magis ponēda ē in operāte ꝓ̄ncipali q̄ꝫ istrumētali/ sicut in rōnali plusq̄ꝫ in sensitiuo: sed essentia est ꝓ̄ncipale ꝓ̄ncipiū operandi potētia istrumētale. ḡ in essentia magis q̄ꝫ in potētia/ ⁊ magis ille erit virtꝰ et magis meritoriꝰ cum agēti ꝓ̄ncipali priꝰ attribuat meritū. et sic gr̄a est magis radix merēdi q̄ꝫ caritas.

❡ Questio. iij.

Primum. Tertio q̄ritur de timore seruili vtrū sit bonꝰ. Et arguit ꝙ nō q̄ꝛ sicut deus est ꝑpt̄ seipsum amādus: ita ⁊ ꝑpt̄ seipm̄ timēdus: sꝫ amor mercēnariꝰ q̄ q̄s amat deū ꝑpt̄ bona tꝑalia nō est bonꝰ. ḡ timor seruilis q̄ deꝰ ꝑpt̄ penā timet/ nō est bonus.

Secundū. ❡ Itē cuiꝰ vsus malꝰ ē: ipm̄ q̄qꝫ malū est: sꝫ vsus timoris ſuilis est malꝰ. ḡ. ⁊c. Minor ꝓbat ꝑ glo. sup illud Ro. 8. Nō accepistis spm̄ timoris. iterū in timore q̄ dicit/ ꝙ q̄ timore aliq̄d facit et si bonū

In oppm̄. sit qꝺ facit/ nō bn̄ facit. ❡ In cōtrariū arguit: q̄ꝛ q̄cq̄d est a spū sctō est bonū: sed timor seruilis ē a spū sctō. ḡ est bonꝰ. Minor ꝓbat ꝑ glosā. super illud idē. Nō accepistis. ⁊c. q̄ dicit ꝙ vnus est spūs sctūs q̄ facit duos timores. s. ſuilē ⁊ castū. ❡ Re-

Respõsio. spōsio. Uidēda sunt q̄tuor. Primū de timore ī se. Scꝺm/ vtrū sit peiꝰ facere bonum timore pene q̄ꝫ amore pecunie. Tertiū/ vtrū sit laudabiliꝰ timere in ꝓsperis q̄ꝫ nō timere ī aduersis. Quartū/ vtrū seruās precepta timore mūdano peccet.

❡ Quantū ad ꝓ̄mū ponūt aliq̄ tres ꝯclusiones:

Duf. q: 4. 1. cōclusio ❡ Prima cōclusio est de diuisiōe timoris/ vbi dicūt ꝙ diuisio timoris in castū/ ⁊ initialē/ ⁊ seruilē/ nō accipit oīno ſm formales rōnes obiectoꝝ: sed accipit ſm ꝙ ꝑ iperiū aliq̄ mō ad deū ꝯuertimur/ vel ab eo auertimur. Accipit etiā hic timor nō solū ꝑprie ⁊ stricte ꝓut respicit malū/ difficile/ ⁊ arduū: sed large ꝓut respicit qꝺcunqꝫ malū dato ꝙ nō sit difficile vel arduū ad vincēdū: ⁊ illud ꝑprie loquēdo magis ꝑtinet ad odiū q̄ꝫ ad timorē. oē enī malū odibile est: sꝫ nō oē malū est timendū: sed solū illud qꝺ cū difficultate vincit. ⁊ sic malū culpe ſm se nō est ꝑprie timēdū/ q̄ꝛ est in ꝑtāte nr̄a. nō est eñ pctm̄ nisi volūtariū. timeri tñ pōt nō ſm se: sꝫ ꝑpt̄ occasiones multas/ q̄s qñqꝫ difficile est euitare/ ⁊ q̄bꝰ cōcurrētibꝰ difficile est culpā euadere. Sic igit accipiēdo timorē large/ timor diuidit hoc modo. Cū eñ timor ꝯsistat in fuga mali/ ⁊ maluꝫ sit duplex. s. culpe ⁊ pene. Est q̄dā timor q̄ cōsistit in fuga mali culpe: ⁊ ꝑ illū timorē ad deū ꝯuertimur/ ⁊ hic timor dꝛ filialis vel castus/ filialis q̄dē ꝓut ꝯparamur ad deū vt ad patrē/ ſm illꝺ Ro. 8. Accepistis spm̄ adoptionis filioꝝ in q̄ clamamꝰ abba pr̄. Castꝰ ꝟo ſm ꝙ deꝰ ꝯparat ad aīas nr̄as tāq̄ꝫ spōsus/ ſm illud Corin. Despōdi vos vni viro. ⁊c. Aliꝰ aūt timor ꝯsistit ī fuga mali pene. Pena aūt est duplex. Una ꝑ cuiꝰ vitatiōe pctm̄ qñqꝫ ꝯmittit/ sicut sūt pene tꝑales: ⁊ ꝑ hūc timorē hō a deo auertit peccādo/ ⁊ dꝛ timor mūdanꝰ et hūanꝰ quo q̄s timet amittere bona tꝑalia vel pati ꝑpriū corpis detrimentū: ⁊ ob hoc qñqꝫ peccat ⁊ lꝫ alterius rōnis sint bona exteriora ⁊ bona ꝑsonalia: tñ q̄ꝛ eadē rōne hō a deo auertit ꝑpt̄ vtrūqꝫ timorēꝫ

ideo cadunt sub vno mēbro timoris/ q̄ distinguit vt dictū est ſm ꝙ a deo ꝑ ipꝫ auertimur/ vl' ad deū ꝯuertimur. Alia aūt ē pena ꝑ cuiꝰ euitatiōe pctm̄ nūq̄ꝫ fit sed magis vitat sicut ē pena gehēne q̄ erit post hāc vitā: ⁊ ꝑ hūc timorē ad deū ꝯuertimur resiliēdo a pctō: et hāc penā recipit timor seruilis: q̄ ꝑ tāto ſuilis dꝛ: q̄ꝛ sicut aliq̄s dꝛ facere libere illud qꝺ facit spōtanea voluntate/ ita dꝛ aliq̄s facere ſuiliter qñ facit illud coactꝰ violētia vel metu: ꝑpter qꝺ vbi aliq̄s refugit culpā metu pene/ dꝛ facere seruilit. Ex q̄ pꝫ ꝙ iste timor dꝛ seruilis ab effectu/ inq̄ꝫtū. s. iclinat aliquē ad aliq̄d faciēdū/ vel dimittendū. Uñ ſuilitas nō ītrat eiꝰ diffinitioneꝫ sed est denoīatio ab effectu. si autē aliq̄s cōuertit ad deū ꝑpt̄ vtrūqꝫ. s. timorē culpe ⁊ pene/ sic dꝛ timor initialis. ❡ Secunda ꝯclusio est ꝙ timor ser- 2. ꝯclusio.
uilis q̄ꝫtū ad habitū et actū est bonꝰ lꝫ sit ipfectꝰ. qꝺ ꝓbāt duplr̄. Primo sic. oīs actꝰ q̄ cadit sup debitā materiā est bonꝰ nisi viciet ꝑ malā circunstātiā ipm̄ informantē: sed actꝰ timoris ſuilis cadit sup debitā materiā: nec hꝫ necessario malā circūstātiā ipm̄ īformātē. ḡ talis timor ē bonꝰ. Maior pꝫ: q̄ꝛ bonitas actꝰ est ex obiecto ⁊ circūstātijs nō q̄buscūqꝫ īformātibꝰ actū. mala eī circūstātia cōitās actū ⁊ ipm̄ nō īformās nō viciat actū. vt si q̄s extra caritatē exñs dat ecclīam ꝑpt̄ deū/ iste actꝰ nō est malꝰ: q̄uis habeat malā circūstātiā cōicātē. s. carentiā caritatis. Minor ꝓbat: q̄ꝛ ꝑ timorē seruilē pena gehēne timet q̄ vere est timēda: nec ē necesse ꝙ hūc timorē informet circūstātia aliqua mala/ puta defectꝰ caritatis: q̄ꝛ hñs caritateꝫ pōt timere hāc penā ⁊ ꝑpt̄ hoc vitare culpā. si autē solū vitet ꝑpt̄ timorē huiꝰ pene/ hoc est ex cōditiōe timētis ⁊ nō ex natura timoris inq̄ꝫtū talis timor respicit suum obiectum propriū possit esse sine caritate ⁊ ad idē inclinare scꝫ ad vitationē culpe. nō est ergo necesse ꝙ illa mala circunstātia informet actum huiꝰ timoris/ ⁊ hec est minor: sequit ḡ ꝯclusio. ❡ Scꝺo ad idē sic. sicut se hꝫ iformitas ad fidē sic seruilitas ad timorē: q̄ꝛ sicut informitas nō est de essentia fidei sed ē circūstātia cōitās. ex hoc eñ dꝛ fides iformis: q̄ꝛ ē ī nō hñte caritatē/ sic seruilitas nō est de essentia timoris gehēne: sed ē denoīatio ab effectu vt dictū est/ inq̄ꝫtum timēs metu pene resilit a culpa q̄ circunstātia non est mala/ q̄uis qñqꝫ habeat malā circunstātiā adiunctā scꝫ carentiā caritatis in eo q̄ solū metu pene refugit culpā: sed fides informis ⁊ actꝰ eiꝰ nō est malꝰ īmo bonus. ḡ silr̄ timor ſuilis ⁊ actꝰ eiꝰ est bonꝰ: sꝫ cōtingit talē timorē esse malū qñ timēs vitat culpā solum metu pene alīs paratꝰ culpā cōmittere. tunc eñ defectꝰ caritatis est circūstātia nō solū cōitās sed informās: ideo viciat actū. ❡ Tertia eoꝝ cō- 3. cōclusio
clusio est ꝙ q̄ꝫtūcunqꝫ timor seruilis sit bonꝰ nūq̄ꝫ tñ est ꝑfectus vt possit hr̄e rōnē virtutꝭ ⁊ boni: q̄ꝛ ꝑpriū virtutis est agere ꝑpt̄ amorē boni vel vitationē turpis: nō solum ꝑpter vitationē tristis: sꝫ timor seruilis solum īcludit ad fugiendū culpā vel ad bn̄ agendū ꝑpter vitationē pene q̄ tristis ē et nō ꝑpt̄ amorē boni/ vel vitationeꝫ turpis in se: q̄uis ista se necessario ñ excludāt: q̄re talis timor nō pōt esse virtꝰ vel donū/ ꝓut donū est aliq̄d eminentiꝰ ꝟtute. ❡ Ad ꝓ̄mū argumētū dicendū ꝙ ob- Ad rōnes añ oppōm
iectum timoris est maluꝫ qꝺ fugit: obiectum ꝟo amoris est bonū: et q̄ꝛ in deo est īuenire summam bonitatē q̄ nō est ad aliū ordinabilis vt ad finem:

ideo deus est ꝑpter seip̄m diligēd⁹/ꝛ diligere ip-
sum ꝑpter aliud tāq̄ ꝑpter finē/ est ꝑuersum. sed
in deo nō est aliqđ malū ꝛ ab ipso non est malū pe
ne: ꝛ ideo ꝑpter se nō est timēdus sed ꝑpter aliud
sc3 ꝑpter penā. ꝑpt' qđ nō est sīle de amore mercē
nario ꝛ timore seruili. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ il-
la glo. itelligēda est de eo q̄ aliq̄d facit timore ser
uili/nō q2 amet iusticiā sed solū vt timeat penam:
tūc eīn timor seruilis h3 adiūctū defectū caritat;
tāq̄ circūstātiā nō solū ɔcomitātē s3 informātē: ꝛ
ꝑpter qđ tunc est malus/al's nō valet vt visum ē.
2. articul⁹ ¶ Quātū ad scōm/ an diminuat de ꝑfectiōe act⁹
plus si fiat timore pene corpalis: q̄ amore boni tē
poralis/puta vtrū ire ad ecclam sit min⁹ ꝑfectū in
monacho/ q̄ ire vt lucret̄ distributionē in canoni-
co. Et videt̄ ꝙ magis diminuat facere illud ꝑpt'
bonū tpale: q2 min⁹ laudabile est facere aliqđ ma
gnū ꝑ modico/ q̄ facere ꝑ magno: s3 bonū corpis
est mai⁹ bono tpali. ergo min⁹ laudabile est facere ꝑ
re tpali q̄ ꝑ cōmodo corpis cōseruādo. ¶ Con-
tra. facere aliq̄d ꝑ eo in quo magis assimilat̄ bru
tis est min⁹ laudabile: sed in his q̄ sunt corpis/pu
ta in delectationib⁹ ꝛ dolorib⁹ carnis magis assi-
milamur brut; q̄ i vsu rerū tpaliū. ergo ꝛc. ¶ Rn̄sio
Actus pōt dici magis vel min⁹ bon⁹ ex pte volun
tatis inquātū. s. est magis vel min⁹ voluntari⁹. ex
pte obiecti inquātū. s. h3 obiectū magis vel min⁹
meli⁹ vel min⁹ bn̄ circūstātionatū. Si ergo sit dis
posit⁹ ꝙ aliqđ op⁹ virtutis/ puta ire ad eccl'ia3 nō
sit sibi oio volūtariū/sed sit semiplene volūtariū:
q2. s. ad hoc ꝙ velit illđ actu idiget aliq̄ icitatiuo.
tūc ɔsiderādo mag; vel min⁹ bonū ex pte volūtat;
inq̄tū. s. est magis vel min⁹ bonū volūtariū: ille q̄
vadit ad eccl'iam/vel facit aliqđ op⁹ v'tuosum ne
amittat bonū tpale/puta pecuniā: est magis volū
tarie/ q̄ ille q̄ facit hoc ad penā corpis vitandam
q2 quāto aliq̄s ex miori motiuo iclinat̄ ad bonū:
tāto magis videt̄ esse volūtari⁹ ad illud bonū: q2
quāto aliq̄d ē magis mobile a miori motiuo mo-
uet̄: s3 min⁹ motiuū ad aliq̄d faciendū ē dānū pe-
cunie vel alteri⁹ boni q̄ pena corpis/cū bonū cor
poris sit meli⁹ q̄ bonū tpale: nisi forte eēt q̄titas
excellēs in bono tpali/ꝛ modica pena corpis: vel
esset magis idigētia boni tpalis. ergo q̄ facit op⁹ bo-
nū ad vitandū dānū tpale videt̄ magis volūtarie
agere: ꝛ ꝑ ɔn̄s q̄tū est ex ista pte magis laudabil'
q̄ ille q̄ facit metu pene corpalis suppositis ꝑdi-
ctis: nā verisil'e est ꝙ ille q̄ facit metu dāni tpalis
multo citi⁹ faceret si necesse eēt metu pene corpa-
lis. Si aūt ɔsideret̄ bonitas act⁹ ex pte obiecti sic
tripl'r pōt se h̄re aliq̄s ad faciēdū aliqđ op⁹ bonū
metu pene vel metu dāni. Uno mō ꝙ tale bonum
nō faceret ꝑ amissione rei tpalis/tñ nec verberet̄.
Scđo mō q2 tale bonū nō faceret ꝑ vitatiōe v'be
ris: faceret tñ ꝑ vitatione rei tpalis. Tertio mō/
ꝙ ire ad eccl'iam nullo mō sibi placet ſm se: tñ pro
q̄libet istoꝝ iret: ita ꝙ qđlib3 istoꝝ accipit vt finē
ꝑncipalit' volitū/sic. s. ꝙ parat⁹ eēt ire ad eccl'iam
ne v'beraret̄/ꝛ ne amitteret rē tpale3: ita ꝙ ire ad
eccl'am i nullo q̄tū est de se sibi placet. Et de istis
trib⁹ p̄m⁹ ē min⁹ mal⁹ q̄ scđs: q2 p̄m⁹ ꝑfert magis
bonū min⁹ bono. s. bonū corpis bono rei tpal'/ qđ
est min⁹ bonū q̄ bonū corpis ꝛ ꝑfert vitationē ma
ioris mali. s. v'beris vitationi mioris mali. s. pecu-
nie. Secūd⁹ aūt ecōuerso. vnde p̄m⁹ ex meliori fi-
ne mouet̄ q̄ scđs. Nā p̄m⁹ ɔparat̄ ad scōm sicut ti-
midus ad auarū/vl' sicut timid⁹ timore hūano ad
timidū timore mūdano. timiditas aūt q̄ aliq̄s est
inordiate subdit⁹ bono corpis ē min⁹ viciū q̄ aua
ricia q̄ aliq̄s est iordinate subdit⁹ pecunie. Primi⁹
etiā ꝛ secūd⁹ sunt min⁹ mali q̄ terti⁹: q2 p̄m⁹: q̄ pl⁹
diligit bonū corpis, i. delectabile/ q̄ bonu3 hone-
stū/h3 viciū timiditatis tñ. secūd⁹ aūt q̄ pl⁹ dili-
git bonū vt'e/h3 vicium auaricie tñ. sed terti⁹ h3
vtrūq3 viciū. s. timiditatis ꝛ auaricie: q2 bono vir
tutis ꝑfert ꝛ finē auari. s. pecuniā. ꝛ finē timidi sc3
bonū corpis. min⁹ aūt malū est h̄re vnū vicium q̄
duo. ¶ Ex dict; p3 ad p̄mū: q2 si magnū semiple-
num volitū fiat ꝑ modico/ita ꝙ illud est simplicit'
intētum ꝛ nullū bonū virtutis adiunctū est ſm se
intentū sic facere ꝑ modico/ē magis vile ꝛ peius
q̄ facere ꝑ magno ex pte obiecti. ¶ Ad scōm di-
cendū ꝙ l3 bruta nō ita cōueniāt nobiscū i vsu ex
terioꝝ rerū sicut in bonis corpis: tñ bona corpis
sunt maiora q̄ bona exteriora/ ꝛ ideo mag; amāda
ſm rectā rōnē. vñ cōicare cū brutis vel nō cōica-
re/nō debet directe facere ad amandū pl⁹ vel mi-
nus: sed esse meli⁹ vel min⁹ bonū.
¶ Quantū ad tertiū/vtrū. s. laudabili⁹ sit se h̄re 3. articul⁹ Bōd. de fontibus.
bn̄ i ꝑsperis q̄ aduersis. Arguit̄ ꝙ sic: q2 bn̄ se ha
bere in eo qđ est magis timendū laudabili⁹ est: s3
ſm Boetiū in de ɔsolatione. cū ois fortuna sit ti-
mēda/mag; tñ ꝑspera. ergo ꝛc. ¶ Cōtra. q̄ bn̄ se h3
in aduersis pl⁹ ꝑ deo patit̄ q̄ q̄ bn̄ se h3 in ꝑspis:
sed q̄āto aliq̄s pl⁹ ꝑ deo patit̄ tāto laudabilius
agit. ergo ꝛc. ¶ Rn̄sio. Ad euidētiā q̄stionis isti⁹ est
sciendū ꝙ hec ꝑsperitas nō tñ iportat abundan-
tiā in bonis fortune ꝑprie dicte sicut sunt exterio
ra q̄ veniūt in vsum humane vite: sed iportat etiā
excellentiā quādā in bonis nature/ vt puta in sani
tate ꝛ pulchritudīe/igenio/fortitudīe/ ꝛ silib⁹: et
ecōuerso aduersitas iportat defectum in eisdem.
¶ Hoc igit̄ supposito sciēdū ꝙ differt q̄rere vtrū
laudabili⁹ sit bn̄ se h̄re in ꝑsperis q̄ in aduersis: ꝛ
vtrū magis eligēda sint ꝑspera q̄ aduersa.
¶ Quantū ergo ad p̄mū simpl'r ē dicendū ꝙ lauda- 1. cōclusio
bili⁹ est bn̄ se h̄re in aduersis q̄ i ꝑsperis: ꝛ hoc p3
triplici rōne. Primo sic. q̄to aliq̄d est magis na-
tum ſm se iferre difficultatē ex pte opis: tāto lau
dabili⁹ est bn̄ se h̄re in illo: sed aduersa sunt h̄mōi
magis q̄ ꝑspera. ergo ꝛc. Maior p3: q2 virt⁹ est cir-
ca difficile ꝛ bonū ꝛ ꝑcipue ex pte opis. Minor de-
clarat̄: q2 aduersa l3 nō iportēt malum culpe: ipor
tāt tñ malum pene: ꝛ ex se h̄ūt ledere quēcunq3 et
ita bonum sicut malū/ꝛ ꝑ ɔn̄s h̄ūt iferre difficul-
tatē i ope quo tolerant̄: nec ex pte opant; est ꝙ ad
uersitas iferat sibi difficultatē: q2 nec ei⁹ potestati
subest ꝙ hoc nō sit ei ꝑēale. s3 ꝑspa h̄ūt nō difficul
tatē ex pte opis siue ex pte rei: sed ex pte opantis
imo nata sunt iuuare v'tuosum vt istrumēta. vñ ꝛ
in ꝑtāte v'tētis est tollere difficultatē q̄ est i ꝑspe-
ris: q2 nō ꝑuenit nisi ex mala dispositione v'tētis.
ideo. ꝛc. ¶ Secunda rō talis est. Prouer. 3. Di. di
uitias ꝛ paupertates ne dederis mihi. ꝛc. Et a ph̄o
politicoꝝ. 4. ꝙ h̄re medium in bonis fortune red
dit hoiem mag; habilē ꝛ mag; suauē ad obediēdū
rōni/ꝛ ad v'tutē. qđ ergo mag; ꝑuat tale mediū malo
rē difficultatē igerit: sed aduersitas magis ꝑuat
tale mediū q̄ ꝑsperitas. ergo aduersitas de se h3
maiorē difficultatē. ergo laudabili⁹ est bn̄ se h̄re i ad
uersis q̄ in ꝑsperis: q2 magis est difficile difficul-
tate accepta ex pte opis, ꝙ aūt aduersitas mag;
tollat tale mediū q̄ ꝑsperitas patet: q2 illud me-
diū qđ est h̄re sufficientiā necessarioꝝ nō tollit ꝑ
speritas quantū ad rē q̄ habet̄ sed q̄tum ad mo-
dū: nā ꝑsperitas h3 sufficiētiā necessarioꝝ in q̄ cō
sistit mediū illud: illud tñ h3 cū additione. aduer
sitas v'o realiter tollit talē sufficiētia3. ¶ Tertia
rō talis est/bene se h̄re in eo qđ magis aptū natū
est ipedire a statu ꝑfecto et a bono v'tutū/ꝛ ad cu-
ius tolerātiā req̄rit̄ maior v't⁹ ꝛ i q̄ relucet maior
excellētia virtutū est laudabili⁹/ q̄ bn̄ se h̄re in eo
qđ est min⁹ tale: s3 aduersitas est h̄mōi magis q̄
ꝑsperitas/vt p3 ꝑ ph̄m. 6. ethicoꝝ. vbi dicit ꝙ ꝑ
speritas fortune beatiorē vitā facit: q2 ꝑspera cō
cordāt vite beate/ꝛ vsus eoꝝ est bon⁹ ꝛ studiosus.
ecōuerso p̄mo ſm eūdē ibidē. magna mala tribu-
lāt et cōturbāt btm̄/ ꝛ tristicias inferūt ꝛ ipediūt
a mult; opib⁹: tñ i his refulget bonū/ qñ. s. aliq̄s
ferret vl' sustieret vtiq3 facilit̄ magna mala ꝛ ifor
tunia/nō ꝑpt' doloꝝ īsensibilitatē: sed virilis exi-
stēs ꝛ magnanim⁹. Et ɔmētator dicit ꝙ in his bo
nū refulget/qñ aliq̄s ex stabilitate ꝛ virtute susti-
net magna ifortunia. et in locis aliīs habet̄ a ph̄o
ꝙ aduersitas maiorē difficultatē ꝑstat v'tuti q̄ ꝑ-
speritas. ergo laudabili⁹ est se bn̄ h̄re in aduersi-
2. ɔclusio. tate q̄ i ꝑspitate. et sic p3 de p̄mo. ¶ Si aūt q̄rat̄
q̄d magis eligendū est; dicendū ꝙ simpl'r in viro
iusto ꝑsperitas est magis eligēda: sed ſm q̄d ad-
uersitas in hoīe malo est magis eligēda. Primu3
pat3 p̄mo: q2 illud qđ de se nō iportat aliqđ malū
culpe vel pene simpl'r ꝛ bn̄ disposito est magis eli
gendū q̄ illud qđ lic3 nō iportet malū culpe: im-
portat tñ malū pene: sed ꝑspitas nec malū culpe/
nec malū pene ꝑ se iportat: s3 si accidit sibi ibi ma
lū culpe/hoc est ex mala dispositione abutētis. ad
uersitas aūt ꝑ se iportat malū pene ꝛ difficultatē
ad bonū virtutis. ergo ꝛc. Scđo p3 idē sic. q2 illđ qđ
ſm se est iuolūtariū nō est magis eligēdū q̄ illud
qđ ſm se est volūtariū: sed aduersa ſm se sunt iuo
lūtaria: nā patiētia q̄ est respectu aduersoꝝ nō est
circa illa q̄ simpl'r sunt voluntaria: imo circa ea q̄
repugnāt volūtati ꝛ appetitui naturali ſm se: alio
quin si aduersa ſm se sunt eligēda q̄libet bon⁹ de-
beret iferre sibi ea faciēdo se infirmū et occidēdo
se/qđ falsum est. ꝑspera aūt cū dicāt bonū cōmo-
dū ꝛ malū excludāt ſm se: ꝛ simpl'r sp̄ sunt volun
3. cōclusio taria. ergo ꝛc. ¶ Scōm etiā p3: q2 illi q̄ ē in malicia
magis est eligēdū illud ꝑ qđ magis nat⁹ est icita
ri ad recedendū a malicia/ꝛ accedendū ad virtu-
tem: sed h̄mōi est aduersitas magis q̄ ꝑsperitas
sed supposita mala dispositione sua ꝑspa alliciūt
eū ꝛ occasionaliter incitāt eū ad malū: sed aduer-
sitas incitat ad recedendū a malo ꝛ ad redeūdu3
ad bonū virtutis/vt ibi habeat aliquā cōsolatio-
nē. ergo tali sic disposito magis est eligēda aduer
sitas q̄ ꝑsperitas/ licet simpl'r ꝑsperitas sit ma-
gis eligēda: sicut ecōuerso est magis eligēdū ab-
sinthiū q̄ vinū: licet vinū simpl'r sit magis eligen
dum. et hoc intelligit Boeti⁹. 4. de cōsolatione.
ꝙ tali magis timēda est fortuna ꝑspera q̄ aduer-
sa: q2 fortuna ꝑspera talē decipit q2 blāda. aduer-
sa autē instruit: q2 falsitatē ꝛ instabilitatē q̄ ē i for
tuna sibi ostēdit. Multa alia circa hoc ponit ibi.
et ꝑ hoc patet respōsio ad argumentū in cōtrariū.
Obiectio ¶ Sed ɔtra hoc posset obīci q̄s/ qđ laudabili⁹ ē
magis est eligendū. ergo si laudabili⁹ est bn̄ se ha
bere in aduersis q̄ in ꝑsperis vt dicit p̄ma cōclu-
sio. ergo aduersa sunt mag; eligēda q̄ ꝑspera/qđ
est ɔtra secundā ɔclusionē. ¶ Solutio. Dicendū Solutio.
ꝙ illud qđ magis facit ꝑ se ad laudabili⁹ se habē-
dum est magis eligendū: nō aūt illud qđ facit ad
hoc ꝑ accidēs: nūc autē ita est ꝙ aduersitas nō fa
cit ꝑ se ad laudabili⁹ se habere: s3 bona dispositio
hoīs bene vtētis malo aduersitatis hoc facit ꝑ se
aduersitas autē ꝑ accidēs et occasionaliter facit
ad hoc: ꝑ se aūt magis ad difficultatē bene se ha-
bendi q̄ ad bene se h̄re. et ideo nō sequit̄ ꝙ sit eli-
genda nisi ex suppositione: sed ꝙ hō circa ea obti-
neat victoriā ꝑsistēdo et agēdo bonū virtutis/qđ
tñ est incertū. Aduersitates etiā et tētationes nō
sunt simpl'r eligēde sed fugiēde: licet habere victo
riā in eis sit eligendū. ¶ Alīj vero q̄tū ad secun- Bernard⁹ de gēnaco
dam cōclusionē melius dicūt ꝙ in statu nature la
pse quo ꝑsperitas retrahit ab amore celestiū ma
gis eligēda est aduersitas q̄ ꝑsperitas oī xp̄iano
ad instar xp̄i ꝛ apl'oꝝ. Mđ eīn sapiētiores eligūt
magis est eligendū etiam bene disposito sicut illi
fuerūt. Unde. ber. in s'mōe xp̄s eligit/ꝙ carne mo
lestius. ꝛc. ¶ Ad primmu ꝙ prosperitas est bo-
num: aduersitas malū. ¶ Solutio. Uerum est lo
quendo de bono ꝛ malo nature: s3 loquēdo de bo-
no moris meli⁹ est amore dei velle mala sustinere
q̄ bona habere: q2 hoc est difficilius. ꝛc. eq̄ bonū
inq̄tū vtrūq3 ꝑpter deū ¶ Ad secundū. ph̄s dicit
ꝙ bona fortuna cōfert ad felicitatē/verū est mun
danā: sed ad merendū eternā pl⁹ cōfert etiā mors
ꝑ martyriū. vnde ſm p̄mā opinionē ɔdēnaremus
oēs martyres q̄ nō magis elegerūt ꝑpter deū vi-
uere q̄ ꝑpter deū mori qñ vtrūq3 poterāt. ꝛ sic nū
q̄ martyriū caderet sub cōsilio. ¶ Preterea ph̄s
non ponit hoīem ꝑfecte felicē sine ꝑle cū tñ eligē
da sit virginitas ꝑpt' xp̄m ꝛ sil'r pauptas: q̄uis di
uitie sint instrumenta virtutū. ¶ Ad aliud tenta
tio nō est appetēda. ¶ Solutio. Maior tētatio i-
minet in ꝑsperitate q̄ in aduersitate. iuxta illud.
Cadent a latere tuo mille. ꝛc. Si autē aliq̄s esset
magis disposit⁹ ad frangi aduersitate q̄ emolliri
ꝑsperitate/illi magis esset eligenda ꝑsperitas/et
ecōuerso. nō tñ dicim⁹ ꝙ aduersitas vt aduersitas
vel vt tentatiua sit appetenda: sed vt purgatiua ꝛ
meritoria regni ꝛ intrat̄ ꝑ tribulationes. xp̄s eīn
potuit in re sua ponere tale ꝑciū q̄le voluit: q2 re-
gnū suū promisit deberi tribulatis nō cōsolatis.
¶ Quantū ad quartū/an seruās ꝑcepta decalo- 4. articl's Bod. 13. q libe. 13. q
gi ꝑpter timorē pene tpalis vel etiā amore tēpo-
ralis peccet. Et arguit̄ ꝙ nō: q2 talis seruat ꝑce
pta supioꝝ. ergo nō peccat vt videt̄: s3 poti⁹ vt videt̄
meretur. ¶ Cōtra. talis facit cōtra ꝑceptū de di
lectiōe dei amādo pl⁹ bonū creatū ꝛ tpale q̄ deū
¶ Responsio. Dicendū ꝙ ille q̄ vel ꝑpter bonū
tēporale obtinendū vel malū vitandū seruat ꝑce
pta decalogi: ita ꝙ al's parat⁹ esset transgredi/pu
ta libēter occideret hoiem si nō timeret penā tem
poralē/talis simpl'r peccat: q2 q̄cunq3 non respuit
aliq̄d ſm cōditionē illā ſm quā est malū precipue
malū culpe/sed poti⁹ nō obstāte tali cōditione il-
lud acceptat: dato ꝙ illud omittat facere ꝑpt' ali-
q̄d ꝑpter qđ non habet simpl'r ꝙ sit malū/peccat:
sed sic est hic. nā qui eligit occidere si possit cui-
tare penā tpalē ꝛ ꝑpter talē penā solum dimittit
nō respuit actū homicidīj ꝑpter maliciā ꝛ culpā:
ꝑpter quā talis actus est simpl'r mal⁹: imo q̄tum
in se est cum tali malicia ipsum acceptat/ si nō est

alud scʒ pena q̄ pena nõ facit ibi esse malũ culpe:
2. cõclusio imo est ibi contra culpã posita. ¶ Et siĺr q̃tũ ad
preceptũ affirmatiuũ si aliq̃s simpĺr eligat omit-
tere quantũ est de se actũ ad quē ex p̄cepto tenet:
facit tñ illud timore pene. puta si aliq̃s vellet sim-
pliciter nõ cõfiteri xp̄m p tp̄e p quo tenet: sed ti-
more pene cõfitet. sicut hereticus q̃ videt ignem/
ꝓpter hoc solũ cõfitet articulũ quē negabat/ pec-
cat qꝛ non exercet talē actũ ꝓpter id ꝓpter qđ est
bon⁹: imo cõtrariũ simpĺr ꝛ s̄m se eligit si nõ esset
aliud/ et iõ peccat nõ accipiēdo bonũ ad qđ tenet
sʒ istã cõditõnē sʒ quã ē bonũ: ꝛ sʒ quã acceptare
3 tenet. ¶ Idē etiã dicendũ est de p̄ceptis eccl'ie q̄
sunt vere p̄cepta eccl'ie: qꝛ oĩs lex iusta diriuat a
lege nature siue diuina ꝛ ad eã reducit: nã oēs iu-
ste leges ad meliorē obſuãtiã p̄ceptoꝝ q̄ sunt de
mere naturali/ ordinant: et ideo p̄cepta eccl'ie sũt
obseruãda s̄m se nõ tm̄ ꝓpter penã sicut ꝛ p̄cepta
legis diuine: sed hec nõ tm̄ obligant. Unde si ali-
quis libēter frangeret ieiuniũ institutũ ab eccl'ia/
si nõ esset cõfusio humana ꝓpter quã solũ dimittit
4 peccat: ꝛ tenet cõfiteri. ¶ Est autē notandũ q̄ qñ
eccl'ia vel aliqua cõmunitas statuit aliq̃d sub cer
ta pena/ hoc põt dupĺr esse. Uno modo q̄ intētio
statuētis sit obligare ad id simpĺr cui adiũgit pe-
na: ꝛ q̄ sit intētio ei⁹ adiũgere penã vt illud meli⁹
seruet: tunc transgrediēs statutũ peccat: nec suffi
5 cit facere penã iꝑositã alteri. ¶ Si aũt itētio sta-
tuētis nõ sit obligare simpĺr ad id cui adiũgit pe
na: sed sit intētio sua obligare ad id vel ad penam
sub distinctione quadã ꝛ indifferētia tm̄: tũc suffi
cit soluere penã/ et talia p̄cepta sunt ista de quib⁹
dicit q̄ nõ obligãt ad culpã sed ad penã: sʒ si vtrũ
q̃ꝫ omitteret. s. statutũ ꝛ penã/ peccaret. Scdm aũt
p̄missa videt q̄ null⁹ dimitteret peccare ꝓpter pe
nam eternã vitandã qꝛ null⁹ põt vitare: dũ tñ con
sentiat in actũ iteriorē mortalē et malũ ipsi⁹ volũ
tatis: sed omittēdo peccare ꝓpter illã solã peccat
vt dictũ est. ergo vel null⁹ ꝓpter illã vitandã pec-
cat/ vel omittēdo pctm̄ peccat: qđ est cõtradictio
¶ Dicendũ q̄ imo: qꝛ licet istã penã simpĺr talis
nõ euadat: euadit tñ s̄m q̃d: qꝛ min⁹ ē puniēd⁹ q̄ꝫ
si prorũperet in actũ exteriorē. ¶ Itē etiã scdm
quandã estimationē suã inquantũ solũ malum ta
lis pene cõsiderãs credit eũ euadere qñ ꝓpter eũ
pctm̄ exteri⁹ dimittit/ sicut ille q̃ interficit se qꝛ so
lum attēdit ad hoc q̄ carere pena est esse in requie
credit se iterficiēdo cessare penã ꝛ attingere q̃etē.
¶ Ad rõnē in oppositũ dicēdũ q̄ nõ s̄uat p̄cepta
superioꝝ: qꝛ intētio superioris p̄cipientis est q̄ li-
bera electiõe velit obſuãtiã p̄cepti/ sic aũt nõ ē h̄:
imo simpĺr ex libera electiõe eligeret totũ cõtra-
riũ. ¶ Alij p̄o dicũt qñ q̄rit vtrũ seruans p̄cepta
Bernard⁹ de gēnaco decalogi ꝓpt penã vel cõmodũ tp̄ale peccet: me-
lius dicũt q̄ nõ etiã si nõ esset al's seruatur⁹: qꝛ ti-
mor seruilis licet habeat culpaʒ annexã/ nõ tñ est
culpa cum sit a spũ sancto sicut et fides informis.
¶ Itē iudei s̄uãdo p̄cepta timore pene vel amo-
re terrene ꝓmissionis nõ peccabãt/ licet nõ mere-
rent. Sed in his q̃ dimittit occidere hoiem metu
suspēdij actu vellet eũ occidere si posset ipune / et
peccat/ et est homicida: nõ ex p̄mo vñ non peccat:
qꝛ obſuat hoc p̄ceptũ nõ occides effectu metu pe
ne: sed peccat qꝛ trãsgredit affectu hoc p̄ceptum:
secus autē si tm̄ in habitu: qꝛ habitibus nec mere-
mur nec demeremur. Uñ qđ dicit q̄ cognoscens
suã intentionē cognoscendi alienam fornicat. itel
ligendum est de intentione actuali non solum ha-
bituali. ¶ Argumenta principalia/ soluta fuerũt
in primo articulo.

¶ Distinctio. xxxv. ¶ Questio prima

Circa tricesimã quitam distin
ctionē de vita contēplatiua ꝛ
actiua querũt sex. Primũ est
vtrũ supposito q̄ vita cõtēpla
tiua sit simpĺr ꝑfectior q̄ꝫ acti
ua/ status p̄latoꝝ sit ꝑfectior
q̄ꝫ status religiosorũ. Scdo/
vtrũ ꝑfectio vite humane re-
quirat relinquere tp̄alia. Ter
tio/ vtrum pura p̄uatio ponat in statu ꝑfectionis
Quarto/ vtrũ stat⁹ religiosoꝝ nichil habentiũ in
cõi/ sit ꝑfectior statu habētiũ ĩ cõi. Quinto/ vtrũ
in eccl'ia sit aliq̃s stat⁹ ꝑfectior statu epoꝝ. Sexto
vtrũ viuere de elemõsinis sit iꝑfectionis. ¶ Ad p̄-
Primum mũ sic ꝓcedit/ et videt q̄ p̄dicta nõ sil'stēt: qꝛ stan
te dicta hypostasi/ ille stat⁹ ē ꝑfectior cui mag' va
cat et cõpetit vacare contēplationi: sed stat⁹ reli-
giosoꝝ respectu p̄latoꝝ est hmõi: qꝛ p̄lati rõne of-
ficij frequēter occupant in opib⁹ actiue. ergo ꝛc.
In oppm ¶ Contra. regere ꝛ ꝑficere est ꝑfecti⁹ q̄ꝫ regi ꝛ ꝑfi
ci: sʒ p̄lati h̄nt regere ꝛ ꝑficere/ religiosi nõ. g. ꝛc.
Bod. ¶ Respõsio. Uidēda sunt tria in vniuersali. Pri
mo de diuisione vite in actiuã et contēplatiuam.
Scdo de cõparatione vni⁹ ad alterã q̄ sit ꝑfectior
Et in hoc etiã videbit p̄ncipale q̄sitũ/ q̃s scʒ stat⁹
sit ꝑfectior. Tertio q̄ sit vtilior. ¶ De p̄mo dr sic
D. q̄ licet viuentia distinguant a nõ viuētib⁹ motu ꝛ
cognitione: ꝑfecti⁹ tñ magis distiguunt ab eis p
cognitionē q̄ꝫ p motũ. Cognitio autē est duplex ĩ
genere/ scʒ sensitiua ꝛ itellectiua. et s̄m vtrãq̃ꝫ di
cunt aliqua viuere. Unũq̃dq̃ꝫ tñ est magis ꝓprie
s̄m cognitionē q̄ est in eo suprema. bruta q̃dē s̄m
cognitionē sensitiuã. hoies p̄o s̄m intellectiuã. vi
ta eñ voluptuosa q̄ est s̄m partē sensitiuã/ q̄ nõ est
ꝓpria hoim sed est cõis pecudib⁹/ nõ est ꝓprie vi-
ta humana sʒ bestialis. vnde dicit vita pecudũ. i.
ethicoꝝ. Sola ergo vita q̄ ē s̄m partē itellectiuã/
que suprema in hoie dicit vita humana. Et qꝛ i-
tellectus diuidit in speculatiuũ ꝛ practicũ non si-
cut in diuersas potētias/ sed sicut in distincta offi
cia p diuersos actus ꝛ distinctos habit⁹ ꝛ distin-
cta obiecta. ideo vita humana distinguit in specu
latiuã ꝛ practicã seu actiuã. Uita ei vniuscuiusq̃ꝫ
hois dicit cõsistere in eo in quo maxime delectat
et cui maxime intēdit et in hoc maxime vult cõui
uere q̄sq̃ꝫ amico/ vt dr. 9. ethicoꝝ. Et qꝛ quidam
maxime intendunt contēplationi veritatis q̄ pro
prie ꝑtinet ad intellectũ speculatiuũ/ et in hoc ma
xime delectant. Alij p̄o maxime intendũt passio-
nibus moderandis ꝛ actionib⁹ regulãdis. ideo p̄
mi dicũt viuere s̄m vitam contēplatiuã: alij vero
s̄m actiuã. Uita ergo contēplatiua cõsistit essen-
tialiter in contēplatione veritatis/ que ꝑtinet ad
itellectũ antecedēter: sed cõseq̄nt icludit actũ vo
lũtatis. intētio ei volũtatis mouet ad exercendã
talē operationē scʒ cõtēplationeʒ/ et hoc multipĺr.
Qꝛ quidã propter amorē soli⁹ cognitiõis/ ꝛ hec
fuit vita contēplatiua ph̄oꝝ. quidã p̄o ꝓpter amo
rem. non solũ cognitionis sed magis rei cognite
et hoc est vel esse debet vita contēplatiua theolo-
goꝝ: ad quã mouet caritas dei inquantũ aliquis

ex dilectione dei exardescit in ei⁹ pulchritudineʒ
contēplandã: et qꝛ vnusq̃sq̃ꝫ delectat qñ amat il-
lud qđ amat. ideo talis cõtemplatio terminat ad
delectationē. et sic contēplatio ex amore incipit ꝛ
t̄minat ad cõtēplatiõis delectationeʒ. ꝛ sic pʒ p̄mũ.
2. articul⁹ Bod. ¶ Quantũ ad secundũ q̄ vita sit melior ꝛ perfe-
ctior/ est triplex modus dicēdi. Quidã dicũt q̄ vi
ta actiua ꝛ cõtēplatiua pñt cõparari adinuicē vel
quantũ ad eoꝝ substantiã/ vel q̃tũ ad eorũ vsum.
Prĩo mõ dicũt cõtēplatiuã meliorē esse ꝛ ꝑfectio
rē sicut docet ph̄s. 4. ethicoꝝ. sed scdo mõ est ecõ
uerso: qꝛ p̄ncipale in vtrãq̃ꝫ vita in p̄senti est meri
tum qđ cõsistit in vsu vtriusq̃ꝫ: sed maius meritũ
est in vita actiua q̄ꝫ in cõtēplatiua. g. ꝛc. Minorem
ꝓbãt: qꝛ actiua pl⁹ ꝑficit aliq̃s. p actiuã ei homo
est pl'ib⁹ vtilis/ vñ ꝛ fructuosior dr. extra de renũ-
ciatione. ca. nisi cũ p̄dē. sibiipsi etiã est magis me-
ritoria ꝛ q̃tũ ad vitationē mali: qꝛ s̄m Grego. in-
sunt qui exigua dona participãt p culmen regimi
nis vocati recipere renuerũt sibiipsi plerũq̃ꝫ do-
na adimunt q̄ nõ p se tm̄modo sed p alijs accepe-
rũt: et q̃tũ ad assecutionē boni et p actiuã vitam
infirmitatē alioꝝ tollerãt/ sua dona augeri merē-
tur. Uñ Grego. in pastorali. Cũ eñ aliene infir-
mitati cõpatimur/ valētiora nr̄a roborant: sed ille
vsus q̄ est vtilior operãti et eis circa quos operat
ē simpĺr melior. g̃ vita actiua simpĺr melior ē q̄ꝫ cõ
tēplatiua q̃tũ ad vsum p̄sentis vite: sed quantũ ad
substantiaʒ est ecõuerso s̄m ph̄m q̄ nichil sciuit de
Contra nostro merito. ¶ Sed hoc nõ põt stare: qꝛ vl' per
substãtiã hui⁹ vite ꝛ illi⁹ itelligũt virtuosos habi
tus aut actus. nõ habit⁹: qꝛ p illos nõ meremur.
si itelligũt p substãtiã vite hui⁹ ipsos act⁹: tũc idē
est substantia vite hui⁹ aut illi⁹ q̄ vsus: nã opera-
tio vniuscuiusq̃ꝫ rei dicit vsus ei⁹: s̄m q̄ cõiter dr.
Cuius vsus bon⁹ est ipm q̃q̃ꝫ bonũ est. et sic ipossi
bile est vnã ponere meliorē alia quo ad substãtiã:
et non quo ad vsum. ¶ Preterea in oĩb⁹ q̄ dispo-
nũt hoiem ad ꝑfectã vitã vsus siue opatio est me
lior simpĺr cũ oĩa alia sint ꝓpter op⁹. vbi ergo op⁹
est meli⁹ sine distinctione aliq̄ debet dici illud sim
pliciter ꝛ quo ad substãtiã et quo ad totum meli⁹
¶ Preterea non est aliq̃s adeo solitarius q̃ non
idigeat virtutib⁹ moralib⁹ q̃b⁹ bñ se hʒ in se/ puta
temperãtia cũ similib⁹: ꝛ ad aliũ/ puta iusticia cũ
siĺib⁹. et s̄m istas est vtilior alijs cũ quib⁹ viuit. et
etiã quodã mõ sibiipsi inq̃tum p ipsas hʒ ea q̄ sũt
necessaria ad hoc q̄ hõ sit bene se h̄ns ꝛ dicat sim
pliciter bon⁹. Unde his habitis sine habitib⁹ cõ-
tēplatiuis dr hõ simpĺr bon⁹: habitis autē habiti
bus speculatiuis sine istis nõ dr hõ bon⁹ simpĺr. g̃
si ꝓpter talē maiorē vtilitatē q̄ꝫ habet actiua p̄la
toꝝ respectu cõtēplatiue eoꝝ dicit actiua p̄latorũ
simpĺr melior cõtēplatiua quo ad vsum. eodeʒ mõ
oportet dicere de actiua religiosoꝝ siue solitario
rum respectu sue cõtēplatiue: qꝛ null⁹ est adeo soli-
tarius q̄ nõ req̃rat q̃ñq̃ꝫ cõuictũ alioꝝ. Hoc autē
est cõtra p̄dictos: qꝛ hi solũ cõcedũt de actiua pre
latorũ. ergo male. non eñ sequit q̄ si est aliq̃d ma
gis necessariũ vl' vtili⁹ q̄ sit meli⁹ ꝛ ꝑfecti⁹ simpĺr:
qꝛ bona honorabiliora q̄ sunt sine gr̄a et nõ ꝓpter
Alia opio aliquã necessitatē sunt nobiliora alijs.
¶ Alij dicunt simpĺr q̄ cõtēplatiua simpĺr ꝛ abso-
lute melior est q̄ꝫ actiua/ qđ ꝓbant q̃drupĺr. Prĩo
sic. Illa vita ē simpĺr melior ꝛ ꝑfectior q̄ est siĺior
meliori et ꝑfectiori: sed vita cõtēplatiua est hmõi
respectu practice. ergo. ꝛc. Maior patet: sʒ minor
ꝓbat: qꝛ vita beata est simpĺr ꝑfectior: sed illa cõ-
sistit in cõtēplatione dei ꝛ delectatione sequēte s̄m
illud Augu. de ciuitate dei. vacabim⁹/ videbim⁹/
et amabim⁹: huic siĺior est vita contēplatiua vt de
se patet. ergo. ꝛc. ¶ Secunda rõ talis est. vita q̄ ē
in nobis s̄m illud qđ est optimũ ꝛ respectu optimi
obiecti est simpĺr optima: sed vita cõtēplatiua est
hmõi/ nõ aũt actiua. obiectũ eñ pricipale vite cõ
tēplatiue est deus/ nõ vite actiue. ergo. ꝛc. ¶ Ter
tia rõ talis est/ ꝛ redit aliquo mõ in idē cũ secũda
Uita diuina nobilior ꝛ ꝑfectior est q̄ꝫ vita huma-
na: sed vita cõtēplatiua cõparat ad humanã vitam
actiuã sicut diuina ad humanaʒ. vacare enim soli
contēplationi videt q̄ sit ꝓpriũ dei ꝛ substãtiarũ
separatarũ. itēdere aũt moderationi passionũ in se
et in alijs ꝛ directiõi actionũ exterioꝝ hoim est ꝛ
ꝑtinet ad vitã actiuã sicut p̄mũ ad contēplatiuã.
q̃re. ꝛc. ¶ Quarta rõ talis est. Illud qđ ꝓpter se
diligit est nobili⁹ ꝛ ꝑfectius illo qđ ad ipsum ordi
nat. et sic est de vita cõtēplatiua et actiua. q̃re. ꝛc.
Maior pʒ: qꝛ finis nobilior est his q̄ sunt ad fineʒ:
Minor ꝓbat: qꝛ vita actiua p quã q̃s studet mo-
derationi passionũ in seipso ordinat ad cõtēplatio
nē sicut dispositio ad ꝑfectionē: q̄ autē studēt vtili
tati proximoꝝ hi etiã ordinãt ad hoc vt ipsi liberi⁹
et puri⁹ possint vacare diuinis. quare. ꝛc.
¶ Tertia est opinio dicentiũ q̄ qñ q̄rit q̄ sit sim-
pliciter ꝑfectior/ actiua scʒ vel cõtēplatiua. Dicen- 3. opinio.
dum q̄ cõtēplatiua est melior ꝛ q̄ꝫtum ad substan-
tiã/ ꝛ q̄ꝫtum ad vsum. in casu autē actiua põt esse
melior ꝛ maior. ita talis posset esse casus q̄ insiste
re cõtēplationi dimittēdo actiuã non solũ nõ esset
melius: imo esset peccatũ et iꝑfectionis. sicut si
aliqua cõitas sic indiget regimine ꝑsone alicuius
determinate q̄ iminerat detrimentũ fidei et morũ
siue bone vite in ista cõitate si iste nõ recipit dictũ
regimen / talis in tali casu insistēdo opationibus
contēplatiue et repudiando opera actiue in regi-
mine talis cõitatis peccaret: ꝛ in isto casu magis
meret et melius facit intermittendo opera contē
platiue p operationib⁹ actiue q̄ꝫ insistēdo opatio-
nibus cõtēplatiue dimittēdo dictũ regimen: sicut
et dimmittere actũ comedendi tp̄e quo iminet ne
cessitas comedēdi ad sustētationē vite/ est meli⁹ in
tali casu q̄ꝫ insistere opationib⁹ cõtēplatiue ꝑmittē
do se mori fame. ¶ Dicendũ ergo q̄ simpĺr ꝛ ab-
solute in quocunq̃ꝫ et in p̄latis et in alijs/ vita cõ-
tēplatiua est ꝑfectior ꝛ nobilior: sed in casu insiste
re actiue est meli⁹. ꝛ hoc nõ est eē simpĺr meliorē. sʒ
s̄m q̃d. ¶ Supposito ergo q̄ vita cõtēplatiua sit
simpĺr melior qñ querit/ vtrũ stat⁹ p̄latoꝝ sit ꝑfe-
ctior statu religiosorũ: Distinguendũ est q̄ status
aliq̃s potest dici perfectior alio dupĺr. Uno mo-
do q̄si exigitiue: qꝛ ꝓpter eminētiã suã req̃rit ma-
iorē ꝑfectionē siue req̃rit simpĺr hoiem ꝑfectiõis
maioris. Alio modo dispositiue: qꝛ reddit hoiem
magis expeditũ ꝛ prõptiorē ad acq̃rendũ ꝑfectio
nem/ ꝛ ad exercendũ prõpte ipsam iã acq̃sitã. Pri
mo modo/ status p̄latoꝝ est ꝑfectior statu religio
sorũ. Scdo mõ econuerso. Primũ patet: qꝛ vnus-
quisq̃ꝫ s̄m q̄ magis alijs p̄ponit s̄m hoc ei⁹ status
requirit q̄ magis alios p̄cellat: sed p̄lat⁹ ecclesia-
sticus p̄ponit alijs oĩbus de cõitate cui p̄est tam
religiosis q̄ꝫ alijs/ et in eis q̄ sunt vite actiue/ et in
eis q̄ sunt vite cõtēplatiue. ergo eius stat⁹ req̃rit

ꝙ dñs de cõitate tam religiosos ꝙ̃ alios ꝑcellat i
vtraqꝫ ꝑfectiõe/ ꝛ ꝑ ꝯñs ei⁹ stat⁹ ꝓpᷓ suã eminẽtiã
reqrit maiorẽ ꝑfectionẽ simplr ꝙ̃ stat⁹ religiosoꝝ.
Maior ẽt pꝫ ꝑ phm q̃ dicit ꝙ ille q̃ dꝫ ꝑponi alijs
debet eẽ ita ꝑfect⁹ ꝙ ei⁹ ꝟt⁹ q̃dã mõ i excessu ꝯphẽ
dit ꝟtutẽ oim subditoꝝ q̃si q̃dã de⁹ exñs respectu
subditoꝝ i hñdo ꝟtutes heroicas. ꝛ Greg. i pasto.
actionẽ ppli simplr dꝫ ꝑcedere actio ꝑsulis q̃tum
distare solet a grege vita pastoris. Minor etiã pꝫ:
qꝛ ad officiũ pastorꝫ ꝑtinet alios dirigere i cogni
tione ꝟitatis ꝛ pmouere ad amorẽ btẽ vite ꝛ deũ
ꝑ alijs amare sic ꝙ ex statu suo obligaꝶ vt ꝑm⁹ de
populo se ꝑ grege morti exponit ad honorem dei
2. cõclusio ¶ Scõm pꝫ: qꝛ ille stat⁹ dispositiue eo mõ q̃ expo
sitũ ẽ magis ẽ ꝑfect⁹ q̃ reddit hoiem magis expe=
ditũ ꝛ ꝯfert ei multas oportunitates ad exercẽdũ
opa ꝑfectiora ꝙ̃ stat⁹ q̃ hꝫ multa ipedimẽta ꝛ defi
cit i tot oportunitatib⁹ respectu taliũ operũ: sꝫ sic
se hꝫ stat⁹ religi. respectu stat⁹ ꝑla. qꝛ status religi.
reddit hoiez magꝫ expeditũ ꝛ ꝯfert ei mltas opor
tunitates ad exercendũ opa vite ꝯtẽplatiue q̃ sũt
ꝑfectiora simplr ꝙ̃ opa vite actiue/ nõ sic aũt stat⁹
ꝑlatoꝝ qꝛ ꝓpᷓ regimẽ subditoꝝ freq̃nꝶ necesse hñt
intmittere opa vite ꝯtẽplatie. ꝙ̃. ꝛc. ¶ Notãdũ ãt
ꝙ ꝑlat⁹ sp debet isistere opib⁹ ꝯtẽplatiue nisi q̃n ne
cessitas reqrit ꝯtrariũ iuxta illḋ Augu. 29. de ci.
dei. ca. 29. Ociũ sctm̃ q̃rit caritas/ negociũ iustuꝫ
suscipit necessitas caritatꝫ si nõ sit ꝟitatꝫ: dilectio
desideranda est vt reqraꝶ ista suauitas/ ꝛ omittaꝶ
illa necessitas. Notandũ etiã ꝙ in isto paruo tẽpo
re quo ꝑlat⁹ põt vacare ꝯtẽplationi reqriꝶ su⁹ act⁹
ꝙ ꝑfectiorẽ cognitionẽ veritatis attingat ꝙ̃ atti=
gat religi. multo tpe. et hoc est exigere maiorem
ꝑfectionẽ. ¶ Ad rationẽ in oppositũ dicenduꝫ ꝙ
ille stat⁹ est ꝑfectior cui magis vacare cõpetit cõ
templationi dispositiue vt expositũ est/ ꝛ nõ exigi
tiue: qꝛ licet statui ꝑlati nõ cõueniat vacare cõtẽ=
plationi ita sicut statui religi. tñ status ꝑlati plus
exigit ꝙ ꝑlat⁹ habeat maiorem ꝑfectionẽ vite cõ
templatiue illo paruo tẽpore ꝙ̃ religi. in magno.
3. articul⁹. ¶ Quantũ ad tertiũ q̃ sit vtilior vel maioris me=
Durã. q. 3. riti/ dicũt sic q̃dã ꝙ duplex ẽ meritũ: vnũ respectu
dimissionis pene: aliud respectu cõsecutionis glo
rie. Primo mõ actiua est maioris meriti ꝙ̃ contẽ
platiua. Cuius ratio est: qꝛ pena ꝑ penã recõpẽsaꝶ
sed vita actiua est penalior ꝙ̃ cõtemplatiua. ergo
ꝑ opera actiue pl⁹ recõpensaꝶ de pena nobis debi
ta ꝙ̃ ꝑ opera ꝯtẽplatiue. Meritũ autẽ respectu cõ
secutionis glie est duplex/ accidẽtale et essentiale.
Respectu ꝟo ꝑmĳ accidẽtalis adhuc vita actiua
est maioris meriti: qꝛ opa ꝑ q̃ meremur aureolam
doctoꝝ/ virginũ/ vel martyrũ ad vitam actiuã po
tius ꝑtinet ꝙ̃ ad cõtẽplatiuã. respectu vero ꝑmĳ
essentialis contẽplatiua est magis meritoria q̃tũ
est ex gñe sui act⁹ ꝙ̃ actiua. Cui⁹ ratio est: qꝛ meri
tum ex caritate pensaꝶ: sed diligere deũ ex carita=
te ẽm se est magis meritoriũ ꝙ̃ diligere ꝓximum
ꝓpter deũ: ergo illud qḋ ꝑtinet directius ad dile=
ctionẽ dei magis est meritoriũ ex suo genere ꝙ̃ il
lud qḋ ꝑtinet ad dilectionẽ ꝓximi etiã ꝓpᷓ deuꝫ:
vita autẽ contẽplatiua directe ꝛ imediate ꝑtinet
ad dilectionẽ dei: vita autẽ actiua ad dilectionem
ꝓximi. ergo ex suo genere vita ꝯtẽplatiua est ma=
gis meritoria ꝙ̃ actiua. Potest tamẽ ꝯtingere ex
parte hoīs ꝙ aliqs in opib⁹ vite actiue pl⁹ merea=
tur ꝙ̃ ali⁹ in operib⁹ vite ꝯtẽplatiue/ puta si aliqs
tepide insistat operib⁹ vite contẽplatiue: ali⁹ vero
feruẽter insistat actiue ꝓpter deũ: ita ꝙ ꝓpᷓ sup=
habundãtiã diuini amõris vt ei⁹ voluntas ipleaꝶ
ꝓpter gloriã dei interdũ sustinet a dulcedine diui
ne ꝯtẽplationis ad tps separari. ¶ Potest tamẽ
aliter imaginari de ꝯparatione ꝯtẽplatiue ꝛ acti= Opio doctoris.
ue vidẽdo tria/ vtrum contẽplatiua ꝑferaꝶ actiue
Primo de bonitate. alio de merito. tertio de diu=
turnitate. Quo ad ꝑmum cũ sit bonũ delectabile
vtile ꝛ honestũ/ cõstat ꝙ honorabilior est vita cõ
tẽplatiua q̃ est angelica ꝛ diuina/ ꝛ ꝑ idẽ delectabi
lior: qꝛ fatu⁹ esset de⁹ si sibi peiores delectationes
retinuisset: q̃ solas delectationes contẽplationis
sibi retinuit. De vtili autẽ videꝶ actiua vtilior: qꝛ
tã ẽm actiuã corpalẽ ꝙ̃ actiuã spũalẽ plurib⁹ ꝛ ad
plura bona ꝓdest actiua ꝙ̃ contemplatiua: qꝛ ista
soli aie ꝓprie/ illa aũt corpi ꝛ aie/ ꝛ aie ꝛ corpi ꝓ=
ximi etiã ꝓdest ꝑ elemosinas spirituales ꝛ corpa
les: qꝛ Quis forte orõ ꝑ alijs ꝑtineat ad vitã ꝯtẽ=
platiuã: tñ sacramẽta ministrare/ ꝑdicare/ ꝛ hmõi
q̃ ꝓsunt aiab⁹ ꝓximorũ nõ sunt opa vite cõtẽpla=
tiue sꝫ actiue. ¶ Si scḋo agaꝶ de merito pene vi= 2. cõclusio
tãde vel aureole ꝑeminet actiua habẽs pl⁹ de pe=
nalitate ꝛ actũ exteriorẽ cui soli debeꝶ aureola. si
autẽ respectu aurce ꝑeminet simplr ꝛ ꝑ se contem
platiua: qꝛ amor ꝓximi q̃ est finis actiue nõ est me
ritori⁹ nisi ꝓpter amorẽ dei cui deseruit cõtẽpla=
tiua: sed ꝑ accidẽs actiua ꝑeminet: tñ qꝛ conatum
maiorẽ reqrit q̃ caritatẽ auget/ ꝛ ex maiori carita
te videꝶ ꝓcedere ꝙ ꝯtenta sua vtilitate vult ꝓpᷓ
deũ se varĳs turbationibus exponere: nã q̃ ꝓpter
quietẽ solã: aut qꝛ meli⁹ bibit aut comedit cũ dño
vult manere cũ eo et nõ ire cũ ioab ad exercitum/
parũ diligit dñm suũ sed pl⁹ ventrẽ suũ. q̃ autẽ nõ
põt diu sustinere nõ videre faciẽ dñi/ ꝛ ꝓpter hoc
solũ renuit ab eo separari: vt heremite ꝛ veri ꝯtẽ=
platores videnꝶ pl⁹ ardere caritate cũ seraphin q̃
a facie deitatis nũqꝫ recedũt: est etiã puri⁹ meritũ
contẽplatiue tot venialib⁹ nõ ꝑmixtũ: sed ꝑ acci=
dẽs aliter est magis meritũ in actiua: qꝛ actiua cõ
tinet virtute contẽplatiuã ꝛ actiua corporalis: qꝛ
q̃ñ elemosinas corpales facio pauperib⁹/ ipsi pro
me dormiẽte orãt/ ꝛ suarũ contẽplationũ me par=
ticipẽ faciũt: ꝛ actiua spũalis q̃ ꝑdicaꝶ/ cõfessiões
audiunꝶ/ hoies ad contẽplationẽ inducunꝶ/ et dei
amorẽ qua vna hora omittẽs contẽplari ꝓpter ser
monem erit causa multarũ cõtemplationũ/ ꝛ for=
te cõuertet illa hora hoiem ad ducendũ ꝑpetuam
vitã ꝯtẽplatiuã. ꝛ sic ꝑ illũ contẽplabiꝶ ꝛ merebiꝶ
sicut pl⁹ mereꝶ fundãs altare ꝓpᷓ inumeras mis=
sas ibi dicẽdas/ ꝙ̃ si ꝑ se ibi dicat vnam missam. ꝛ
similiter sicut homo facit elemosinã ꝑ famulũ cui
mandat/ ꝛ in mandãte meritũ redundat: ita omis
bona ad que ꝑdicatores hoies inducunt/ in sinuꝫ
eorũ merita conuertunꝶ. ¶ Tertio de diuturnita 3. cõclusio.
te sciendũ ꝙ in hac vita actiua est maior in diutur
nitate: qꝛ corp⁹ qḋ corrũpiꝶ aggrauat aiam vt nõ
possit tam diu stare suspensa in contemplatione ꝙ̃
diu potest stare super terram/ i actiua: sed simplici
ter diuturnior est contemplatiua qꝛ durat ꝑpetuo
et alia vita in qua nõ durat actiua quo ad actum
imperatum exteriorem sed quo ad interiorem: qꝛ
ibi est feruentior dilectio proximi ꝙ̃ hic.

¶ Questio secunda.

SEcundo queritur. Utrum status religiosorum sit
perfectior ꝙ̃ status curatorum. Uidetur ꝙ sic.
quia includit consilia ꝛ precepta. ¶ Contra. quia
perfectior est status perfectionis exercende ꝙ̃ ac
quirẽde. ¶ Respondeo tria facienda sunt. Primo
ponentur dicta quorundam circa hec. Secundo
ponẽtur an in ecclesia sit aliquis status perfectior statu episco=
porum. ¶ Quantum ad primum ponunt primo suam opinio=
nem. Secundo instantiam. Tertio solutionem. Opinio autẽ eo
rum habet tres cõclusiones prima ꝯclusio est ꝙ in ecclesia gene
raliter non est nisi triplex status. scilicet prelatorum: simplicium
clericorum: ꝛ religiosorum. Itẽ triplex laicorũ. Mat. xxiiij. duo
in agro: due differentie prelatorũ: duo in loco: due continentiũ
qui eligunt contemplationis quietẽ: duo molentes in mola due
differentie coniugatorũ sequentium mobilitatem rerum tem=
poralium mobilium. secundum glosam. Idem pꝫ Ezechielis. x.
tres viri liberauerũt animas suas: Noe. Daniel ꝛ Iob. per quos
secundum Gregorium signantur rectores continentes ꝛ coniu
gati. preter hos status nõ est alius in ecclesia. Inter hos status
supremus est prelatorum: infimus coniugatorũ: medius religio
sorum. ¶ Unde secũda ꝯclusio est ꝙ status prelatoꝝ quantum
ad maiores puta episcopos ꝛ supra sit supremus quod probant
tum qꝛ ad eos pertinet regere ꝛ perficere alios qui reguntur ꝛ
perficiuntur. Tum quia sine dispensatione potest fieri transitus
a quocunqꝫ statu prelatoꝝ: nõ aũt ecõtrario. transitus enim po
test fieri ab inferiori ad superius non ecõuerso sine dispensatio
ne. Unde certum est ꝙ episcopi sunt perfectiores ꝙ̃ religiosi.
¶ Tertia ꝯclusio est ꝙ status curatorũ est perfectior ꝙ̃ quorum
cunqꝫ religiosorum: quam probant multipliciter. ¶ Primo ex
ipso statu quia status prelatorum secundum suum ambitum to
tum est perfectior quocunqꝫ statu in ecclesia. Sed sacerdotes
parrochiales includuntur in statu prelatorum ergo ꝛcet. Ma
ior patet quia vt dictuꝫ est in ecclesia non sunt nisi tres status in
ter quos status prelatorum est supremus. Minor probatur qꝛ
status parrochianorũ est status habens regimen animarum et
sicut episcopi sunt rectores in suis diocesibus sic sacerdotes p=
rochiani in suis parrochijs ergo icluduntur in statu prelatorũ.
¶ Sed ad hoc posset dici ꝙ non habent regimen animarum or=
dinarie sꝫ sicut quidã balliui ꝛ sic non sunt in statu prelatorum.
Sed hoc non est verum licet enim possit dici ꝙ tam episcopi ꝙ̃
alij curati sint balliui respectu xp̃i: tamen curati nõ sunt balliui
respectu epõrũ qꝛ illi sunt rectores ordinarij quorũ regimen est
a xp̃o constitutum. sed regimen sacerdotum parrochialium est
huiusmodi sicut septuaginta duo discipuli per quos ẽm glosam
intelliguntur presbyteri. Non enim dicitur ꝙ apostoli eos de=
stinauerint vel miserint sed xp̃s. Luce. x. ꝛ di. xxi. ca. In nouo te=
stamento. videntes apostoli messem esse multam operarios ve
ro paucos rogauerunt dominum messis vt mitteret operarios
in messem suam. Unde ab eis sunt electi septuaginta duo disci=
puli ꝛ a xp̃o instituti. Unde dominus misit. Sed apostoli rogaue
runt dominum vt mitteret. Isti presbyteri tenentes locum se=
ptuaginta duorum discipulorũ sunt sacerdotes parrochiani: er
go sunt a xp̃o instituti. Unde status eorum non est ficticius nec
ab aliquo homine inuentus sicut status religiosorum. Unde si=
cut in primitiua ecclesia status apostolorum ꝛ discipulorum est
maior quocunqꝫ alio: ita ꝛ nunc. ¶ Secundo ex operibus statuũ
qꝛ quãto aliquis status habet opera similiora operibus pertinẽ
tibus ad statum episcoporuꝫ tanto est perfectior: sed status par
rochianorũ est hmõi. Immo habet quasi eadem opera cum epi
ex officio habeant ministrare omnia sacramẽta sicut episcopi ex
ceptis duobus ꝛ habent docere informare corripere in aliqui=
bus excessibus licet non possint excommunicare sicut nec reli=
giosi. ¶ Preterea ẽm aliquos doctores religio perfectior est que
ex plenitudine contemplationibus ordinatur ad intendendum
saluti animarum: ꝙ̃ illa que ordinatur solum ad simplicem con
templationem. quia bonum commune diuinius est. ex quo ha
betur ꝙ ille status perfectior est qui magis ordinatur ad sa=
lutem animarum. sed status parrochianorum est huiusmodi re
spectu religiosorum: quia habent exercere plura opera ad salu=
tem animarum pertinentia ꝙ̃ religiosi. Nam religiosi qui ꝛ sa=
luti animarum intendunt non habent nisi predicare ꝛ confes=
siones audire. Sacerdotes autem cum his habent corrigere ꝛ
sacramenta conferre ꝛ hoc eis competit potestate ordinaria: re=
ligiosis autem ex delegatione. ¶ Tertio ex parte perfectionis p=
tialis quaꝫ vterqꝫ status requirit: quia ille status est perfectior
qui magis perfectum requirit. sed status curatorum est huius=
modi ergo ꝛcet. Maior probatur. Nam ille status requirit ma
iorem perfectionem qui requirit maiorem charitatem ꝛ cogni=
tionem diuinorum: sed sic est hic quia status curatoruꝫ requirit
voluntatem magis promptam ad ponendum animam suam p
ouibus vel pro salute fratrum ꝛ expendendam totam vitam in
vtilitatem eorum ꝛ spiritualem ꝛ corporalem ꝙ non requirit sta
tus religiosorum. Unde status religiosorũ non requirit statim
tantam perfectionem quando professus est: sed sufficit sibi ꝙ sit
in statu salutis absolute ꝛ ꝙ perfectionem possit acquirere. Itẽ
curatus cum habeat alios instruere debet habere perfectam di
uinorum cognitionem. ¶ Preterea sacerdotes habent perficere
sicut ꝛ maiores prelati non autem religiosi sed perfici ergo sta=
tus illorum requirit hominem perfectiorem. ¶ Preterea augu
stinus ꝛ habetur. xxi. q. i. Non nisi probatiores ꝛ meliores cleri=
cos assumere solemus. Ex quo patet ꝙ ad curam animarum nõ
assumuntur religiosi nisi meliores inter ipsos sed hoc non esset
nisi status ille esset perfectior. ¶ Tertio ponunt illa quibus vide
tur diminui status curatorum ꝛ esse perfectior. Primo quia li=
cet aliqua opera sacerdotum parrochianorum sint perfectiora
aliquibus operibus religiosorum. Preterea perfectius est in=
tendere saluti animarum ꝙ̃ ieiunare. tamen perfectius est to=
taliter intendere saluti sue anime ꝙ̃ multa opera facere ad sa=
lutem animarum proximorum. primum pertinet ad religio=
sos. scḋm ad curatos ergo ꝛc. ¶ Secũdo sic qui non sunt in statu
non habent perfectiorem statum sed curati non sunt in statu. tũ
qꝛ nullus potest dimittere statum perfectionis vt simplici vita
viuat in seculo. sed sacerdos hoc potest quia deficit obligatio tũ
etiam quia nullus existens in statu perfectionis pro libito suo
potest illum dimittere. sed tantum de licentia superioris: sacer
dos autem pro libito suo potest dimittere curam pro religione.
tum quia qui dimitteret statuꝫ perfectionis ad viuendum secu
lariter reputaretur apostata non autem sic de sacerdotibus cu
raꝫ dimittentibus. ergo ꝛc. ¶ Tertio dato ꝙ sint in statu non ta
men perfectiori ꝙ̃ religiosi. tum quia iura non dant communi=
ter licentiam transeundi de statu perfectiori ad imperfectio=
rem. iura autem communiter licentiant curatos transeundi ad
religionẽ. xix. q. vi. c. clerici. ꝛ cui⁹ due sunt leges. Tum quia nul=
lus afflatus spiritussancto trãsit de statu magis perfecto ad mi=
nus perfectum: vt autem dicitur in capitulo due sunt leges. Sa
cerdos transiens ad religionem facit hoc afflatu spiritussancti ꝛ
lege priuata spiritussancti inductus. Tum quia expresse in di
cto capitulo clerici: dicitur ꝙ clerici idest curati qui trãseunt ad
religionem suscipiunt meliorem vitam. ¶ Quarto quia vita con
templatiua est perfectior ꝙ̃ actiua. ergo status religiosorum
est perfectior statu prelatorum quorumcunqꝫ. ¶ Ad primum di
cendum ꝙ deficit. dr̃ primo. qꝛ ita est contra statum episcoporũ
sicut contra statum curatorum ꝛ tamen concedunt cõmuniter
omnes maiores prelatos in statu perfectiori ꝙ̃ religiosi.
¶ Secundo quia supponit falsum. scilicet ꝙ ille qui intendit sa=
luti proximorum non intendat saluti proprie: quia intendendo
saluti proximi ordinat hoc ad augmentũ charitatis sue. ¶ Ad se
cundum dicendum. ꝙ magister deficit. primo quia fit vis in no=
mine ꝛ nõ in re. quia loco status potest accipi modus vel genus
viuendi ꝛ sic saltem habebitur ꝙ curati habebunt perfectio=
rem moduꝫ viuendi ꝙ̃ religiosi. ¶ Secũdo qꝛ ad hoc ꝙ alicui cõ
petat status ꝛ ꝑmiũ virginitatis sufficit propositum perpetuo
standi in virginitate absqꝫ obligatione aliqua. ergo a simili ad
hoc quod curati dicantur esse in statu sufficit habere propositũ
perpetuo exercendi officium curatorum. dato etiam ꝙ non
haberent propositum perpetuo standi sic quandiu staret sic sta
tus suus requireret perfectiorem hominem ꝙ̃ status religio=
sorum. ¶ Tertio quia supponitur falsum. scilicet ꝙ curati non

obligantur obligatione que sufficit ad statum. quia curatus in susceptione cure pastoralis efficitur sponsus ecclesie: sed spōsus ex iure naturali ꝗtum est de se obligatur ad gerendū perpetuo causam sponse nec potest eam pro libito dimittere.

¶ Quarto quia ſm viam istam non deficit quin curati sint in perfectiori statu ꝗ religiosi nisi obligatio sola que posset fieri si papa diceret nullus dimittat curam pro religione nisi de licentia speciali. ⁊ tamē tunc possent de licentia transire: ergo ⁊ nunc quando hoc eis licet de licentia generali non tollitur quin habeant perfectionem status: quia nec nunc licet eis transire nisi de licentia generali sicut in casu non liceret eis nisi de licentia speciali si esset statutum ꝙ non liceret eis nisi de licentia speciali. ¶ Ad primū ꝙ adducitur ad probandum dicendum ꝙ de licentia potest aliquis dimittere statū perfectionis ⁊ manere in statu simplici in seculo ⁊ tamen nō ē apostota vt patet de episcopis per papam a suis curis absolutis. ¶ Ad tertium dicendum ꝙ ius commune licet non det simpliciter licentiam a statu magis perfecto transeundi ad statum minus perfectū. dat tamen bene licentiam transeundi ab eo ꝙ est magis perfectum simpliciter ad minus perfectum quando illud minus perfectum ē melius transeunti. Et sic est in proposito. nam ius dat licentiam curato transeundi ad religionem quādo curatus sentit se non sufficientem pro regimine ecclesie vel quando non potest ibi stare sine periculo vel si melius possit regi per alium: Quis enim status curati simpliciter sit perfectior ꝗ religiosi: huic tamen sic disposito status religiosorū est melior. ¶ Per hoc patet ad aliud quia bene aliquis afflatus spiritusancto potest transire a statu simpliciter perfectiori ad minus perfectum quando minus perfectus est transeunti melior. ¶ Per hoc etiam ad tertiū quia ibi accipitur melior vita non simpliciter sed huic. Et ꝙ sic intelligatur patet dupliciter. primo quia si curatus crederet qꝺ esset sufficiens ⁊ regeret melius ꝗ vnus alius sine periculo saltem magno non duceretur a spiritusancto ad dimittendum curam ecclesie pro religione cum bonum commune sit diuinius ⁊ melius ꝗ priuatū. ¶ Secundo patet idē per glosam sequentis capituli super illo dignior est lex priuata vbi dicitur ꝙ lex publica in tribus casibus preiudicat priuate qua sacerdotes ducūtur qui volunt intrare religionem. Nam mulier licet lege dei ducatur non tamen potest intrare inuito viro nec impubes inuito patre nec episcopus sine papa. Ex quo patet ꝙ vita religiosorū dicitur melior respectu curati ⁊ episcopi pariter. sed respectu episcopi vt omnes concedunt non potest esse simpl'r melior nec dici sed huic melior quando scilicet est insufficiens ad regimen episcopale ergo ⁊c. ¶ Hoc etiam confirmatur per id qꝺ dicitur xvi. q. i. c. sunt enim nonnulli. Ubi dicitur ꝙ monachus accipiēs potestatē ligandi atqꝫ soluendi sublimatur. Et augustinus sic viue in monasterio vt clericus fieri merearis qꝺ nō diceretur nisi transire faceret e conuerso esset descendere. ¶ Ad quartū dicendum ꝙ aliqui duo status possunt comparari i perfectōe dupliciter vel ꝗtum ad id ꝙ includunt vel ꝗtum ad id ꝙ exercent. Si ergo comparentur status religiosorum ⁊ curatorum ꝗtum ad id quod includunt status prelatorum qui habent pro alijs aīas ponere ⁊ alios istruere ⁊ alios corrigere errantes ⁊ ad ardua in speculatione diuinorum eleuari propter suam eminentiam includit perfectionem in existentem actu. status autem religiosorum non includit talem perfectionem actu in existentem sed instrumenta perueniendi. s. opera contemplatiue vite: ideo ꝗtū ad hoc status prelatorum est perfectior. Si autem comparentur ꝗtum ad exercitium suorum operum cum opera vite contemplatiue que vt plurimum pertinet ad statum religionis sint perfectiora ꝗ opera vite actiue que vt plurimum pertinent ad statum prelatorum propter necessitatem subditorum: sic status religionis est perfectior: quia ad opera perfectiora est aptior. Ita ꝙ magis est appetendum simpliciter esse dignum prelatione ꝗ statu religionis. Sed esse in religione debet esse in electione semper ⁊ simpliciter religioso: esse autem in tali religione debet esse non ita simpliciter in electione sed in patientia. ⁊ debet esse in electione in casu necessitatis. ¶ Ad rationem in contrarium dicendum ꝙ licet tenere precepta ⁊ consilia simul sit perfectius ꝗ tenere precepta tantum. tamen status qui requirit magnā perfectionem virtutum sine consilijs que ad hoc specialiter sunt vtilia vt melius seruantur precepta est perfectior ꝗ status cui sufficit minor perfectio virtutum non obstante ꝙ icludat consilia status autem religiosorum licet includat consilia non tamen requirit nec includit tantam perfectionem virtutum quia status religionis non repugnat imperfectis cum sit status acquirendi perfectionem ⁊ ideo propter consilia nō oportet ponere ꝙ status religionis sit perfectior statu prelatorum. ¶ Quantum ad scꝺm arguūt idē ꝙ in ecclesia sit status perfectior statu episcoporum. Ubi eñ est maior accessus ad deū ⁊ per consequens maior perfectio ibi est ⁊ maior recessus a temporalibus: sed status habentium nil in proprio vel i cōmuni magis recedit a temporalibus ꝗ status episcoporum qui habent temporalia quasi propria ergo ⁊c. ¶ Oppositū supponit cōiter. ¶ Rñdent ꝙ nullus status est in ecclesia simpliciter perfectior statu episcoporum qui succedunt apostolis. ¶ Ad cuius euidentiam sciendum ſm eos ꝙ nullus status in ecclesia est ita stat⁹ perfectiōis ꝙ appropriet sibi perfectionem essentialem ita ꝙ in alio statu talis perfectio haberi non possit: quia cōstat ꝙ in omni statu in ecclesia iueniūtur plures valde perfecti. dicitur autem in ecclesia aliquis status perfectus plus ꝗ alius dupliciter. primo qꝛ sibi appropriat quedam instrumenta tendendi ad perfectionem sicut religiosi dicuntur esse in statu perfectionis. secūdo quia appropriat sibi exercitium quarundam operationum perfectarum quarum cōueniens exercitium hominem exigit iam perfectū ⁊ dicitur status perfectionis exercende non solum quo ad se: sed etiam quo ad alios ⁊ ille est status prelatorū quorum est alios illuminare purgare ⁊ perficere. ¶ His suppositis potest argui ad propositū triplici ratione. ¶ Primo sic. stat⁹ ad quē transire licet a quocunqꝫ alio est perfectior omni alio: talis est status pape ⁊ episcoporum apostolis succedentium ergo ⁊cet. vtrūqꝫ patet de se.

¶ Secundo sic. status qui non congruit nisi iam perfectis est perfectior statu qui potest congruere imperfectis tendens ad perfectionem: quia perfectius est esse perfectum ꝗ ad perfectionem tēdere: sed status prelatorū requirit iam perfectum. quia prelatus debet esse perfectior omnibus subditis: status vero religiosorum non requirit iam perfectum: quia vnus secularis statim post ingressum posset profiteri ⁊ esset religiosus ⁊ congrueret religioni nec tamen adhuc esset perfectus sed ad perfectionē tenderet ergo ⁊c. ¶ Tertio sic. sicut se habet bonus prelatus in ꝗtum huiusmodi ad bonū religiosum: sic status prelatorum ad statum religiosorū. sed bonus prelatus inquātum huiusmodi magis habet ꝙ sit perfectus ꝗ bonus religiosus ergo ⁊c. Probatio minoris quia bene sequitur. est bonus prelatus ergo est vir perfectus: sed non sequitur est bonus religiosus ergo est vir perfectus: sed tantū sequitur. ergo exercet opera quibus tenditur ad perfectionem: que si religiosus exerceat sicut sunt statuta in religione sua est bonus religiosus. dato ꝙ nō assequatur perfectionem. Nec obstat prelatis nec eorum perfectioni derogat si habeāt ius in cōmuni in bonis ecclesiasticis. ymo perfectissimus modus est quo accipiunt prelati a subditis suis ratione sui laboris debitum. Nam si laudabile est viuere de labore corporali manuum multo plus de labore spirituali quo seminantur spiritualia: carere enim iure non facit per se ⁊ dimittere ad perfectionem. alioquin illi qui de statu religionis tali iure carentium ad statū prelatorum in quo oportet eos habere ius in bonis cōibus ecclesie transeunt trāsirēt ad statū imperfectiorē qꝺ falsum est. Ex hoc respondent ad rationem in oppositum dicētes ꝙ recessus a temporalibus qui per se facit ad perfectionem est recessus mentalis. ⁊ talis debet esse in prelatis magis ꝗ in alijs adeo ꝙ paupertas debet eis esse in electione ⁊ desiderio. Sed habere ius in bonis pro vtilitate cōmuni debet eis esse in patientia. Si autem loquamur de recessu qui est carentia dominij in tpalibus tunc dicendum ad formam argumenti. ꝙ vbi est talis recessus maior: maior est ibi perfectio dispositiue idest instrumentum disponens ad facilius acquirendum perfectionē sed non sequitur ꝙ sit ibi maior perfectio exegitiue idest ꝙ sit ibi maioris perfectionis exigentia vel exercitatio ꝙ scilicet sta-

tus ille necessario exigat exercitiū operationum perfectarū et que exigunt virtutem magis perfectiuam. Istis autē duobus modis est maior perfectio in statu prelatorum. Unde status religiosorum non est perfectior. immo e conuerso status prelatorum est simpliciter perfectior sicut exigens maiorem perfectionem. ¶ Secunda opinio procedit sic per tres articulos: quia primo ponunt conclusionem cōtrariam ⁊ probāt. Secundo respondent ad rationes illorū. Tertio infringunt solutiones eorū ē. ¶ Circa primum est videndum vtrum sacerdotes parrochiales sint in perfectiori statu ꝗ religiosi. Dicendum primo ꝙ non sunt in statu. religiosi autem sunt in statu perfectionis. Status enim quandā firmitatem importat. vñ res que in motu est non dicitur stare. Item rectitudinem. Uñ nō dicitur stare nisi qui est erectus etiam si quiescat. preterea si sedeat aut iaceat aut accumbat. Item importat quietem ꝙ ñ est idem cum firmitate: ⁊ scꝺm hoc ad hoc ꝙ aliquis sit in statu requiritur firmitas perpetue obligatiōis. id est vsqꝫ ad mortem ⁊ rectitudo. Rectitudo autem in homine est in comparatione ad deum. vnde qui est obligatus ad aliqua opera per que erigitur ad deum si obligatio sit perpetua ⁊ solennis dicitur esse in statu. Tamen si large loquamur de statu non requirit nisi firmitatem. vnde ⁊ lapis dicit stare. ⁊ ſm hoc status potest esse sine perfectione sicut est status coniugalis vbi est obligatio ad vitam sed non perfectio: quia deest dicta rectitudo ad deum. Est enim ibi obligatio ad debitum carnale reddendum. Sed hic loquimur de statu nō quocūqꝫ mō sed de statu perfectionis ⁊ ſm ꝙ perfectionis ad quā requirūtur duo predicta: scilicet perpetua obligatio sit ad opera perfectionis. Opera autem perfectionis sunt que directe ordināntur ad dilectionem dei. Nam tota perfectio vite spiritualis cōsistit in charitate principaliter ⁊ precipue ꝗtum ad deum: licet secundario in charitate ad proximum. ⁊ hoc maxime fit p abiectionem eorum que possunt impedire dilectionem dei cuiusmodi sunt temporalia. Unde in obligatiōe perpetua ad adiectionem temporalium consistit principaliter status perfectionis. Sacerdotes autem curati nec obligationem habēt perpetuam ad curam animarum nec abiciūt temporalia nec ea que maxime retrahunt a dilectione dei vt voluptas carnis vt patet in sacerdotibus grecis. religiosi autē sic ergo ⁊c. ¶ Sane tamen posset dici ꝙ sunt gradus alicuius perfectionis inꝗtum intendunt saluti proximorum ministrando sacramenta licet deficiat obligatio perpetua que requiritur ad statum ⁊ solemnitas: hec enim duo scilicet perpetua obligatio cum solennitate statum faciunt absolute vt patet in episcopis ⁊ religiosis. hec autem duo deficiunt curatis. vnde non sunt in statu. Et ꝗuis essent in statu non tamen eque perfecto sicut religiosi sicut nec charitas ad proximum eque principalis sicut charitas ad deum. ¶ Preterea si curati sunt in statu perfectionis aut hoc est ratione ordinis aut ratione cure: non ratione ordinis tum quia quoniam non ordinatus habet curam: tum quia ordo in ecclesia facit gradum quia ordinant ad nobiliorē actionem sed non statum: quia non respicit perfectionem per se licet sit conueniens ꝙ habens ordinē sit bone vite. Nec ratione cure: quia ad curam simplicem nulla est obligatio ymo potest eam permutare vel dimittere de licentia episcopi pro simplici prebenda ⁊ totaliter per se dimittere ⁊ matrimonium contrahere. ⁊ sic post curam potest transire ad statum secularem: ergo nō sunt in statu aliquo ratione cure. ¶ Nec ratione ordinis nisi forte per accidens inꝗtum votū continentie est annexum sacro ordini apud occidentales. ¶ Ad secundum respondent ad rationes aliorum vnde dicunt ad primum in oppositum ꝙ curati non sunt prelati sed coadiutores sunt prelatorum. s. episcoporum. improprie enim paterfamilias dicitur qui preest familie vni tantum vel princeps. curatus autē preficitur tantum vni familie quia vni parrochie. vnde nō potest princeps spiritualis idest prelatus ecclesie propter qꝺ nec excommunicare nec dare indulgentiā propria auctoritate nec alia facere que pertinent ad prelatum etiam minus quā abbas qui excommunicare potest: ⁊ tamen non est prelatus sed paterfamilias vt nomen sonat abba pater: ⁊ hoc est quia non preest nisi vni familie. Unde solus episcopus proprie est prelatus idest princeps spiritualis quē dyonisi⁹ i ecclesiastica hierarchia vocat ducē: non autem curatum. talis autem prelati status idest episcopi est prefectior ꝗ religionis. ¶ Ad illud ꝙ ipsi premittunt de glosa math. xxiij. ⁊ noe. ⁊c. dicendum ꝙ ſm illam glosam status proprie dicitur qui includit firmitatem obligationis cum solennitate ⁊ sic non sunt nisi tres status. ¶ Supremus qui est prelatorum. i. episcoporum qui obligantur ad opera perfectionis ⁊ cum solennitate benedicuntur ⁊ consecrantur. ¶ Secundus ⁊ medius continentium. i. religiosorum qui obligantur ad perpetuam continentiam cum solennitate voti professionis. ¶ Tertius ⁊ infimus coniugatorum qui obligantur obligatione matrimoniali cum solennitate ꝗ facit ecclesia: ⁊ hic habet ꝙ curati non sunt in statu nec clerici nec layci. Sed large loquendo sunt in communi statu fidelium licet presbyteri sint in altiori gradu. ¶ Ad illud etiā qꝺ premittitur ꝙ prelati habent perfectionem dicendum ꝙ episcopi non propter hoc sunt in statu pfectiori quia sunt aliorum perfectiores: sed propter hoc sunt in gradu altiori. quia perfectio status dicitur per comparationem ad opera charitatis consimilis illis per que homo retrahitur ab his quibus charitas impeditur. Uel promouent ad charitatem sicut munditia abiectio temporalium ⁊ huiusmodi que adiuncta firmitate perpetue obligatiōis faciunt statum. gradum autē facit ordo. Unde qui habet maiorem ordinem est in perfectiori gradu: quia gradus per comparationem ad actionem. nec licet religioso transire ad curam simplicem sicut ad episcopatū.

¶ Ad solutionem quam dant ad instantiam. Utrum sint ordinarij dicendum ꝙ archidiaconi se habent ad episcopum sicut balliui ad regem. curati autem sicut prepositi qui presunt vni ville. xxi. q. i. omnibus presbyteris ⁊ dyaconis attendendum est vt nil sine proprij episcopi licentia agant. Septuaginta autem duo discipuli instituti sunt a xp̄o non vt ordinarij sed vt apostolorum adiutores. Unde ⁊ apostoli post aduentum spiritussancti miserunt eos vbi voluerunt sicut etiam nunc episcopi mittunt ⁊ deponūt curatos. Nec sequitur ꝙ sit tanta potestas curatorum ꝗta fuit discipulorum quibus successerunt sicut nec est tanta episcoporum sicut apostolorum cum episcopi passim non ponant nec deponant epōs sicut apl'i faciebant: sicut paulus thitum ⁊ thimotheum ⁊ alios plures ordinauit epōs. ¶ Itē omnis potestas spiritualis ordiaria cū aliqua solennitate committitur: episcopus sine solemnitate curas committit. Quod enim inuestiti ipsū a nullo magis est solemnitas ciuilis ꝗ canonica vel ecclesiastica: quia ecclesia non habet aliqua verba limitata qui habent iurisditionem ordinariam et si non consecrantur. Status autem apostolorum ⁊ discipulorum in primitiua ecclesia erat perfectior omni alio ꝙ includebat ⁊ statum prelatorum quo ad apostolos qui fuerunt principes populorum ⁊ religiosorum quo ad vtrosqꝫ: quia apostoli omnia reliquerant propter xp̄m ⁊ discipuli omnia ponebāt ad pedes apostolorum. ¶ Nec dicendū est status religionis fictitius ⁊ a puro homine adinuentus sed a spiritusancto inspirante ⁊ a xp̄o docente. Si vis perfectus esse. ⁊ faciente. ⁊ apostolis quibus erant omnia cōmunia. Unde dyonisius de monachis frequentem facit mentionē. ¶ Ad scꝺm principale de operibus statuum dicendum ꝙ religiosi sunt similiores episcopis ꝗtum ad opera que faciunt statum cuiusmodi sunt obligatio perpetua ad opera perfectionis ad que curati non sunt obligati nisi sub cōditione ⁊ ad tempus id est ꝗdiu sunt curati. ¶ Ad aliud ꝙ allegatur dicendum ꝙ supposito statu p fectionis qui est in omni religione ⁊ non in curatis perfectior est religio intendens saluti animarum: quia ista addunt quandam perfectionem accidentalem licet inquātum cadunt sub obligatione illorum religiosorum per se pertineant ad perfectionem illius religionis. curati autem ad hoc non habent obligationem perpetuam ⁊ ideo saltem illi religiosi qui ad hoc ex conditione sui ordinis sunt obligati sunt in perfectiori statu. Et ꝗuis monachi qui ad hoc principaliter nō sunt instituti

nec minores habeant hoc ex commissione: tamen predicato-
res quorum ad hoc ordo est institutus habent hoc potestate
ordinaria consequente statum eorum essentialiter. vnde hec
obligatio est intimior statui istorum religiosorum curatoruꝫ
Non tamen ē intelligendum ꝙ actum predicandi habēt nisi
ex commissione: sed aptitudinem ad predicandum ⁊ obliga
tionem ad istud officium quando prout eis commissum fue-
rit habent ex ordinaria sui ordinis institutione. ¶ Ad tertium
principale dicendum ꝙ maiorem perfectionem requirit sta-
tus religionis ꝙ curati ⁊ maiorem charitatem. nam si curat⁹
tenetur ad ponendum animā pro ouibus nos ēt debem⁹ p fra
tribus animas ponere: religiosi etiam totam vitam suam cor
poralem ⁊ spiritualem obligauerunt perpetuo ad seruiendū
deo in statu perfectionis longo exilio a mundo ⁊ carnis mar-
tyrio carceri et ꝑpetuo coronandi. Nec sufficit ꝙ religiosus sit
absolute in statu salutis: quia in statu salutis potest aliquis
esse sine obligatione ad opera perfectionis que est de essentia
religionis statim etiam a principio professionis requirit tan-
tam charitatem vel charitatis perfectionem ꝙ homo non so-
lum temporalia sed ⁊ amicos ⁊ seipsum abneget propter deū
⁊ ꝙuis religio maiorem charitatem requirat ꝙ cura: est tamē
in statu semper tendente ad vlteriorem perfectionem partia
lem vsꝙ ad perfectionem patrie donec occurramus omnes in
virum perfectum. Unde quamuis sint in statu acquirendi p-
fectionem tamen etiam sunt in statu supponente maiorē per
fectionem ꝙ status cuiuscunꝙ curati licet non supponat tan
tam ad ꝙtam postea venit: concedo tamē ꝙ curati debent ha
bere maiorem cognitionem de diuinis. Sed non propter hoc
maiorem perfectionem que in charitate consistit. Sed verum
est ꝙ ante curam requiritur maior perfectio in eo qui debet
fieri curatus ꝙ in eo qui debet fieri religiosus: sed premissaꝫ
professionem ⁊ cure susceptionem maior perfectio requiritur
in religioso ꝙ in curato non sic intelligendo ꝙ eo momento
quo aliquis est professus teneatur magis esse perfectus in se
ꝙ curatus cum prima die possit profitere in quibusdam reli-
gionibus qua non potest repente fieri summus: sed postꝙ fe
cit tantum ꝙ seruando religionem sic proficere potuit ꝙ ad
maiorem charitatem peruenit ꝙ sit necessaria simplici cura-
to. ¶ Ad illud augustini dicendum assumendi ad curam ani-
marum debent habere maiorem perfectionem partialium
vel partialem ꝙ religiosi professuri ⁊ maiorem aptitudinem
ad actus illius officij ꝙ professi. ⁊ quando de religiosis assu-
muntur ad curam non debent assumi absolute perfectiones
maiores habentes: sed magis habiles ad regendum: suppo-
sita tamen charitate sine qua nullus est aptus ad prelationeꝫ
spiritualem: multi enim sunt perfectissimi charitate qui ta-
men essent inepti ad curam animarum sicut mulieres ⁊ san-
cti ydiote. ¶ Quantum ad tertium, infringunt solutiones alio
rum datas ad instantias proprias. vnde dicunt contra primaꝫ
conclusionem ꝙ illa ratio non ita concludebat de curatis si-
cut de episcopis: quia ipsi sunt in statu perfectionis non ex ac-
tibus perfectionis tantū: sed ex perpetua obligatione ad hoc
intendere autem saluti animarum aliorum quamuis sit intē
dere saluti proprie hoc tamen non facit statum. ¶ Ad scđm di
cenduꝫ ꝙ vel potest accipi loco status proprie loquendo ꝙ nō
includat obligationem predictam. proprium autem virginita
tis sufficit quidem ad premium sed non ad statum. naꝫ ad pre
mium sufficit integritas perpetuo ex intentione seruata pro-
pter deum. ad statum autem requiritur obligatio perpetua ⁊
solennitas vnde virgo que est in seculo ⁊ proponit perpetuo
virginitatem seruare dato etiam ꝙ voueret non propter hoc
facit statum. sicut virgo velata q̄ solēniter vouet virginitatem:
quia primo potest verum matrimonium contrahere non ob-
stante voto simplici. vnde non est simile de curato ꝙuis propo
nat vel promittat perpetuo manere in cura. Nec etiam cura-
tus est sponsus ecclesie sicut episcopus: qꝛ nec differt a nutu
nec est obligatus ad perpetuo gerenduꝫ ⁊ potest pro libito di
mittere religionem intrando. Et si papa annecteret cure ani-
marum perpetuitatem adhuc non esset status sicut votum cō
tinentie annexum ordini sacro non facit statum: quia non est
essentiale vel si esset status non esset ratione cure sed ratione
obligationis annexe. Nec est verum ꝙ episcopus de licentia
pape resignās fiat secularis ⁊ priuatus. ymo degradatus ⁊ ab
ecclesia precisus semper manet episcopus. curatus autē sine
licentia cuiuscunꝙ omnino potest desinere curam. ¶ Ad ter-
tium dicendum. ꝙ status religionis est melior simpliciter: qꝛ
melius est obligari ad opera perfectionis ꝙ nō obligari. Nec
est diuinius bonum cure ꝙ religionis: quia nullum bonum
diuinius est ꝙ diuinum: religio autem est diuinum non cu-
ra in quātum religio innititur charitati que est ad deum: cura
autem charitati que est ad proximum. ¶ Quod autem dicit
de muliere non est ad propositum: quia curatus non habet ob
ligationem perpetuam ad curam sicut mulier ad virum ⁊ epi
scopus ad ecclesiaꝫ nec sub cura ecclesie sicut impubes sub cu
ra parentum. ¶ Quod dicit decretum monachum sublimari
cum assumitur ad curam verum est quo ad gradum: quia po
test aliquis actiones quas prius non poterat: non quo ad per
fectionem status. Uel loquitur de monachis qui clerici non
erant: sicut patet per aliam auctoritateꝫ. Sic viue vt clericus
⁊c. loquitur enim laycis qui clerici non erant. vnde non dicit
vt curatus fieri merearis: licet ad curam requiratur clerica-
tura. ad monachum autem non quia layci et mulieres profitē
tur. Ideo dicendum ꝙ monachus non ascendit ad altioreꝫ sta
tum cum fit curatus sed ad altiorem gradum: sed non descen-
dit: quia statum suum non dimittit. curatus autem ascendit
cum religionem profitetur: quia de non statu ad statum per-
fectionis ascendit. ¶ Ad quartum dicenduꝫ. ꝙ in statu episco-
porum ⁊ religiosorum includitur perfectio inexistens: nō au
tem in statu curatorum. ¶ Quod dicitur hic ꝙ maior perfe-
ctio principalis interior charitatis requiritur ī religioso quo
libet ꝙ in curato quolibet: videtur esse contra thomam: nec
religiosus ad interiorem charitatem se obligat per votuꝫ. sed
solum ad instrumenta. vnde non est fractor voti si seruat ista
tria vota exteriora cū minima charitate qđ est possibile. Sed
curatus non sufficit cum minima charitate ad digne exequē
dum officium suum. ſm id dyonisij. non est audiendum in ali
quo diuinio dux fieri aliorum ei qui non ſm habitum suuꝫ
est dei formissimus ⁊ similim⁹. Ubique ad hec quolibet ordi-
ne aliquis fit dux aliorum vel potest distingui sicut dixi circa
finem secundi articuli huius opinionis. ¶ Argumentum prin
cipale solutum est.

¶ Questio tertia.

Tertio queritur. vtrum perfectio vite huma-
ne reqrit relinquere tpalia effectū ⁊ affectuꝫ
Et videtur ꝙ sic. Matthei. dicit dominus ha
benti diuitias ⁊ amanti cum seruaret man-
data ꝙ relinqueret eas si perfectus vellet eē
¶ Item quilibet tenetur eas relinquere affe
ctu ergo et effectu: quia si vult vere non ha-
bere eas in potestate sua est statim hoc implere. ¶ Contra. qꝛ
bona temporalia sunt instrumenta virtutum. non ergo sunt
abicienda a perfectis ⁊ virtuosis. ¶ Item status prelatorum
non requirit abiectionem diuitiarum cum hic habundēt di-
uitijs: ⁊ tamen sunt in statu perfecto. ¶ Respondeo circa istaꝫ
questionem. primo recitabuntur dicta quorundam. secundo
ponetur impugnatio aliorum. ¶ Quantum ad primum sic p-
cedunt aliqui premittentes ꝙ perfectio habitualis vite hu-
mane consistit essentialiter in gratia ⁊ virtutibus: perfectio
autem actualis in operibus virtutum. ad operationes autē
virtutuꝫ sunt necessaria omnia. ita ꝙ sine eis non possunt esse
anima ⁊ corpus: ⁊ vita corporalis: ⁊ ea que sunt necessaria
ad presentem vitam corporalem ita ꝙ sine eis vita corpora-
lis non potest conseruari ⁊ hoc de se planum est: quia opera-
tiones potentiarum anime hic requiruntur que quando eli-
ciuntur a potētia perfecta habitu virtuoso est perfectio actua
lis vite humane. ¶ Quedam autē sunt quibus vita humana

conseruari potest ⁊ opera virtutum exerceri. tamen possunt
cooperari ad opera virtutum ⁊ ad felicitatem instrumentali
ter sicut est sanitas corporalis ⁊ pulchritudo ⁊ amici ⁊ tempo
ralium talis vel talis copia supposita facultate habendi ea q̄
nature necessaria sunt ad conseruationē vite: ⁊ ſm ista pōt ho
mo diuersimode se habere ad perfectionem: bene vel ma-
le ⁊ talia possunt ſm ꝙ homo diuersimode vtitur eis iuuare
vel impedire opera perfectionis. ¶ Si ergo queratur. vtrum
ad perfectionem vite humane requiratur relinquere tempo
ralia prout sunt omnino necessaria ad conseruationem vite.
dicendum ꝙ non: ymo pertinet ad conseruationem vite ea sic
non relinquere: quia eadem ratione tenetur homo sic non re-
linquere temporalia qua ratione tenetur conseruare vitam
suam ⁊ non interimere seipsum. Sed omnis status quātuncū
ꝙ perfectus requirit ꝙ homo conseruet vitam suam ⁊ non in
terimat seipsum. Ergo quicunꝙ status quātuncunꝙ perfe-
ctus requirit sic non relinquere temporalia. nisi quo ad affe-
ctum inordinatum. ꝙ scilicet. etiam necessaria vite non velit
procurare per viam inhonestam vt per mendacia vel per ali-
quid tale: ꝙ prius vellet mori ꝙ sic vitam conseruare. Unde
Ephesios. v. nemo carnem suam vnquā odio habuit: sed fo-
uet ⁊ nutrit eam: quia ex amicitia naturali ꝙ tenetur habere
ad se tenetur se conseruare in vita. ¶ Item prime thimoteuꝫ.
vi. habentes alimenta ⁊ quibus tegamur his contenti simus.
Quod exponens Ambrosius vult ꝙ temporalia non sunt abi
cienda quin habeantur vite necessaria: ⁊ quibus tegamur
hinc etiam datuꝫ est hominiius naturale a deo super bona tē
poralia quātum ad sustentationem vite. genesis nono. Timor
vester sit super cuncta animantia terre. Unde etiam in vlti-
ma necessitate omnia sunt communia: ⁊ existens in tali sta-
tu rem quancunꝙ necessariam ad vitam potest assumere.
Sed nimia solicitudo circa ea est abicienda: quia omnimo-
da solicitudo tolli non potest vel de procurādo non habita vel
de disponendo obtenta. ¶ Si autem queratur vtruꝫ relinque
re temporalia preterea que minime sunt necessaria ad vitam
requiratur ad perfectionem. Distinguendum est: quia ad per
fectionem potest aliquid exigi dupliciter. vno mō sine eo per
fectio simpliciter haberi non potest nec ī suo vsu exerceri. alio
modo ꝙ non ita expedite exerceri possunt in suo vsu nec habe
ri. Primo modo perfectio vite humane non requirit abijcere
temporalia nec etiam ea habere nec ꝙtum ad hoc refert inꝙ
ta copia habeantur sed sufficit non habere affectum inordina
tum circa ea. ¶ Et hoc patet per abraam ⁊ dauid qui fuerunt
excellenter diuites: ⁊ tamen valde perfecti: ⁊ hoc ꝙtum ad
abundantiam diuitiarum. Et in lazaro paupere ꝙtum ad in-
opiam diuitiarum. Patet etiā in Jacob qui fuit excellenter
perfectus ⁊ in statu maxime paupertatis ⁊ in statu diuitiarū
magnarum. Unde Augustinus reprehendit eos qui condem
nant eos qui habent abundantiam diuitiarum: cum Abraam
diues Lazarum pauperem in sinu recipiat. Nec obstat contra
pauperes ꝙ temporalia sunt materia aliquarū virtutum. s. li
beralitatis ⁊ misericordie: quia perfectio virtuum non consi-
stit in exteriori materia: sed in ordinato affectu circa illam
⁊ in vsu conuenienti eorum que habentur. ¶ Contra etiam di
uites non obest illud. vende omnia que habes ⁊c. Quia non
intelligitur hoc sic quin cum abundantia temporalium pos-
sit esse excellens perfectio simpliciter ⁊ absolute loquendo.
Sed vel intelligitur ꝙtū ad hoīem qui multuꝫ afficitur ad di
uitias. Sicut etiam ille iuuenis: vel intelligitur ꝙtum ad hoc
ꝙ abiectio diuitiarum communiter loquendo facit magis ex
pedite ad acquirendā ⁊ exercendam perfectionem. Philoso-
phus etiam secundo ethicorum dicit. ꝙ felix ⁊ perfectus vir-
tutibus sicut bonus tetragonus se habet in omni fortuna ad
prospera ⁊ aduersa. ¶ Si autē queratur secundo modo vtrū
abiectio temporalium requiratur ad perfectionem facilius
⁊ expeditius acquirendam: ⁊ exercendam. Adhuc est distin-
guendum: quia primo videndum est de quātitate tempora-
lium que magis est conueniens ad expedite acquirendam. ⁊
exercendam perfectionem. secundo videndum est de modo
habendi. Quantum ad quantitatem: sciendum ꝙ triplex est
gradus. primus ꝙ habeatur magna abundantia temporaliuꝫ
secundus est ꝙ habeatur medio modo: ⁊ in sufficienti copia
secundum statum suum. tertius ꝙ aliquis habeat magnam
penuriam eorum: ⁊ hec habentur a philosopho. iiij. politico-
rum. ¶ Et tunc dicendum est ꝙ medium est qđ reddit homi-
neꝫ magis expeditum: ⁊ est eligendum. extrema autem sunt
fugienda. Et hoc patet triplici ratione. ¶ Prima talis est. ille
gradus est magis eligendus vbi sunt pauciora impedimenta
perfectionis: sed gradus medius est talis ergo ⁊c. Minor p-
batur: quia magna abundantia diuitiarum habet sollicitudi
nem conturbantem: ⁊ admixtum amorem alicienteꝫ ⁊ frequē
ter excellentiam vane glorie. Magna autem penuria quā ha
bent inuoluntarie pauperes: ⁊ quibus est valde incerta pro-
uisio in necessarijs vite habent adiunctas multas anxietates
⁊ multos labores: ⁊ distractiones in prouidendo: ⁊ de tenui vi
ctu. quibus impediuntur ab operibus perfectarum virtutuꝫ
medius autem status non habet talia impedimenta.
¶ Secunda ratio talis est: ille gradus est melior in quo facili⁹
est bene se habere. Sed hoc est gradus medius: quia qui scit
bene se habere est in abundantia magna ⁊ penuria magna ēt
scit bene se habere in medio. Sed non econuerso vt patet per
philosophum. iiij. politicorum. vbi dicit ꝙ illi qui sunt in ma-
gna penuria. ⁊ abundantia sunt male obedientes rationi: me
diocres autem faciliter. ¶ Tertia ratio talis est. illud ꝙ ſm cō
munem fragilitatem hominum est occasio mali est fugienduꝫ
⁊ eius oppositum eligendum. sed magna abundantia: ⁊ ma-
gna egestas sunt occasio mali cōmuniter. non sic autē medio
critas ergo ⁊c. Minor probatur a philosopho. iiij. politicoruꝫ
vbi dicit ꝙ valde abundantes sunt nequām in magnis ⁊ fiūt iniu
sti per aptam iniuriā inopes sunt valde nequā in paruis ⁊ fiūt
iniusti per astutiam: mediocres autem bene se habent. Et
puer. xxx. Mendicitatem ⁊ diuitias ne dederis mihi: sed tan
tum tribue victui meo necessaria ne forte saciatus allicier ad
negandum. ⁊ dicam quis est dominus: ⁊ egestate compulsus
furer ⁊ periurem nomen dei mei. Et ecclesia. xxi. Propter in-
opiam multi deliquerunt: ⁊ qui querit locupletari auertit
obiectum suum. s. a timore dei. Et sic patet ꝙ ad perfectioneꝫ
vite est tenenda mediocritas in temporalibus ⁊ extrema fu-
gienda. ¶ Si autem queratur de duobus extremis quid sit
magis eligendum. Utrum magna abundantia vel magna ege
stas: dicendum ꝙ licet diuersi propter diuersam dispositionē
diuersimode se habeant ad ista. ⁊ quidam sciant se melius ha
bere in magnis prosperitatibus ꝙ in aduersis: quidam econ
uerso. In generali tamen stando ꝙtum est de se semper illud
est magis eligendum qđ de se importat aliqđ bonum ⁊ nullū
malum nisi per accidens ꝙ id qđ importat priuationem ⁊ nul
lum bonum nisi per accidens ⁊ ex bonitate vtentis. Et ideo p-
fecto viro ⁊ bene disposito est magis eligenda ⁊ appetēda abū
dantia ꝙ egestas. ¶ Et potest sic formari ratio. Illud quod est
de se bonum: ⁊ ex quo non prouenit nisi propter malum vten
tis est magis eligendum bene disposito in quo non est malitia
indebiti vsus ꝙ id qđ de se dicit priuationem ⁊ malum: nec ha
bet bonitatem de se: sed tantum ex bonitate vtentis qui ma-
lo potest bene vti: sed abundantia diuitiarum est de se bonuꝫ
nec importat malum nisi propter malitiam vtentis: egestas
autem de se importat priuationem ⁊ malum: bonum autem
non importat nisi propter bonitatem vtentis ergo ⁊c. Huic cō
cordat philosophus septimo. vel. i. ethicorū qui vult ꝙ infor
tunium facit hominem beatiorem: ⁊ vsus bonorum tempora
lium conueniens est felici. sed infortunium generatum ⁊ pre-
angustatum in quibus tamen bonum virtutis relucet inquā
tum talia quis suffert propter firmitatem rationis ⁊ virtutis
Et. iiij. politicorum dicit ꝙ studiosus vir ⁊ paupertate ⁊ agri-
tudine bene vtetur ſm qđ bonum est in contrarijs: quia bono
viro bona sunt que sunt simpliciter bona. ¶ Sed contra hoc
potest obijci sic: quia sicut egestas magna est simpliciter fugiē
da ita magna abundantia est simpliciter appetenda: quia si
oppositum in opposito: ⁊ propositum in proposito. ¶ Et diceu

dum ꝙ sicut arguitur ꝙ bene sequitur ꝙ scd'm se penuria est
simpliciter fugienda et abundantia appetenda: tamen per acci
dens penuria potest esse bona inquantum patienter tolerata
corrigit peccata malorum et exercet virtutem patientie in bo
nis non ꝙ assumatur voluntarie: sed cum occurrit patienter
sustineatur. Unde boetius. iiij. de consolatione dicit fortuna
prospera siue aduersa bona est. i. est utilis bonis dum eos exer
cet contra aduersa bellantes et est etiam bona et utilis malis
dum eos corrigit et a vitijs declinare facit: fortuna autem pro
spera de se est appetenda. Unde dicitur ꝙ fortuna de se bona et
iusta est inquantum est remuneratio bonorum. Unde premit
tit supra ꝙ nullus sapientum exul inops ignominiosus esse
maluit potius ꝙ pollens opibus honore reuerendus potentia
validus etc. Sed per accidens magna prosperitas potest esse mala
vel alliciendo ad inordinatum affectum et perfectos scd'm com
munem perfectionem presentis vite propter distractionem
mentis circa ea. Stat ergo solutio in hoc ꝙ magna abundan
tia est secundum se appetenda et penuria fugienda. Sed per accidens
propter predictas causas magna abundantia est fugienda et
secundum cursum presentem pensatis omnibus mediocritas melior
est magna abundantia. ¶ Sunt autem duo circa predicta no
tanda. ¶ Primum ꝙ mediocritas voluntarie assumpta qua alij
querunt humiliter necessaria vite mendicando: et de quibus
presumitur ꝙ habeant facultatem habendi necessaria vite si
ne magno impedimento exercitij virtuosi non est reprobanda
nec iudicatur esse fugienda. Sed illa que inuoluntarie incur
ritur que non habet aliquam certam prouisionem necessario
rum vite et que multum trahit et impedit opera perfecta virtu
tum sicut est in vulgariter mendicantibus. ¶ Secundum est ꝙ
mediocritas que est appetenda non est equalis apud omnes.
sed alia apud contemplatiuos et solitarios alia apud actiuos
ciuiliter viuentes et utrobique etiam habet quandam latitudi
nem. Quis autem modus habendi sit perfectior ad exercitium
perfectionis. dicendum ꝙ duplex est modus habendi tempo
ralia. Unus quo quis habet ea in proposito et quantum ad do
minium et quantum ad usum liberum quo pro voluntate sua ho
mo utitur. Alius est modus habendi in communi. Et tunc dicen
dum ꝙ secundus habendi magis requiritur ad perfectionem
et hoc patet duplici ratione. ¶ Prima talis est. modus habendi
qui minus habet affectum ad temporalia reddit hominem ma
gis expeditum ad perfectionem et ad perfectum amorem dei:
et hoc patet per augustinum. lxxxiij. q. q. xxxvi. ubi dicit ꝙ nutri
mentum charitatis est diminutio cupiditatis. Sed modus ha
bendi in communi minus trahit affectum ad temporalia ꝙ mo
dus habendi in proprio: quia amor ad seipsum et ad illud quod ho
mo per seipsum et propria potestate habet est nimis: et magis
afficitur homo ad proprias diuitias ꝙ ad non proprias. ij. po
liticorum. ¶ Secunda ratio talis est quod est magis nutritiuum
charitatis dei et proximi magis facit ad perfectionem. sed mo
dus habendi temporalia in communi est huiusmodi respectu
modi habendi ea in proprio: quia perfecta charitas non querit
que sua sunt. Unde et in actibus dicitur ꝙ multitudinis creden
tium erat cor unum et anima una: quia erant illis omnia com
munia. hoc enim multum nutrit amorem hominum ad inuicem
et ad deum: querere autem que sua sunt diminuit charitatem
ergo etc. Et iste est modus habendi quo habentur bona eccle
sie a clericis et religiosis: quia in eis simpliciter nullus habet
dominium: quia nec vendere nec alienare potest. Sed sunt bona
ecclesie simpliciter non solum vniuersalis: sed et specialis siue
collegiate ubi multi viuunt simul: siue etiam ecclesie in qua
vnus viuit ut sunt ecclesie parrochiales. Iste etiam est modus
habendi qui pertinet ad perfectionem euangelicam et videtur
pertinere ad ius naturale. Unde etiam clemens in epistola ad
sanctos hierosolimitanos et ad Jacobum episcopum dicit. com
munis enim usus eorum omnium que sunt in hoc mundo om
nibus esse debent: sed per iniquitatem alius dicit hoc suum esse
alius illud et sic inter mortales facta est diuisio. Istius autem
consuetudinis more retento etiam apostoli eorumque discipu
li vna nobiscum et vobiscum communem vitam duxerunt.

¶ Ulterius sciendum ꝙ duo sunt modi habendi dicta bona in
communi. ¶ Primus modus est quod habentur ex debito iuris et
sic habentur ab illis qui sunt principaliter deputati ministerio
vel officio publico ecclesie. ¶ Secundus modus est quod habentur ex
gratia et liberalitate offerentium sicut monachi et simplices
clerici. Et tunc dicendum ꝙ primus modus habendi simpliciter
est perfectior ꝙ secundus. Et hoc probatur: quia quanto aliquis est sibi
magis sufficiens de suo minus indigens de alieno: tanto est per
fectior. Sed secundum primum modum accipiens predicta
bona ab alijs accipit suum et sibi debitum nec accipit id quod est
alterius ex eius liberalitate: et per consequens est magis si
bi sufficiens de suo: et minus indigens de alieno ꝙ illi qui ta
lia accipiunt non sicut sibi debita: sed ex liberalitate aliorum
ergo primus est perfectior ꝙ secundus. Et confirmatur: quia
in accipiendo id quod est debitum de iure non est perfectius da
re ꝙ recipere: quia nec proprie est id dare: sed reddere. In li
beralitate autem dono beatius est dare magis ꝙ accipere. Quod au
tem illi qui sunt ministri ordinarij ecclesie in accipiendo neces
saria vite presentia decimas primitias accipiant ut sibi debi
te debitum patet per Augustinum super illud psalmiste. pro
ducens fenum iumentis: dominus instituit ut qui euange
lium annunciant de euangelio viuant. Modus autem haben
di temporalia in communi ex liberalitate aliorum est triplex
Primus est quo habentur talia bona immobilia: et quantum ad bo
na in quibus habitant. s. loca domus et huiusmodi: et quantum
ad bona de quibus viuant ut pote redditus et possessiones: et
etiam mobilia: et quo ad dominium: et quo ad usum non solum
presentem: sed etiam ad reseruandum in posterum. ¶ Secun
dus modus habendi est habere bona immobilia quo ad loca
in quibus cohabitant non tamen quo ad redditus de quibus
viuant et bona mobilia non tantum ad usum presentem necessa
ria: sed etiam in posterum reseruanda et quo ad usum et quo ad
dominium. ¶ Tertius modus est habere dicta bona immobi
lia. s. loca et etiam alia bona mobilia non quantum ad proprie
tatem vel dominium: sed bene quantum ad simplicem usum
perfectum supposito ꝙ aliquis possit habere usum alicuius rei
cuius usus est consumptio ut patet de pane et vino absque hoc ꝙ
habeat dominium illius vel ius utendi illa quod mirabile videtur
quia si labore manuum aliquid acquireret ipse haberet ius in
precio laboris ipsius. et soluens precium non posset sibi domi
nium in precio laboris retinere sine iniusticia: unde videtur ꝙ
viuentes pane acquisito iusto labore haberet ius et dominium in il
lo. ¶ Comparando ergo primum istorum modorum ad secundum quo
ad aliquid per accidens tamen videtur secundus magis face
re ad perfectionem: quia inquantum talibus non est sufficien
ter prouisum de necessarijs vite: sed indigent ea acquirere
per mendicitatem nec eis de his prouidetur nisi inquantum
habetur bona opinio de bona vita eorum: et quia iusta bona cir
ca salutem aliorum faciunt compelluntur magis ꝙ alij ad ope
ra bona vite: et ad spiritualia promouenda licet non faciant ta
lia principaliter propter dicta necessaria vite. Cuius signum est
quia illi quibus prouisum est in his sufficienter minus circa
talia bona spiritualia insistunt. Quis plures eorum laudabili
ter viuant. Et de talibus mendicantibus qui sic ad bonum com
pelluntur potest dici felix necessitas que nos ad meliora com
pellit. ¶ Utrum tamen omnibus pensatis iste modus secun
dus magis liberet mentem hominis a malis que proueniunt
ex temporalibus ꝙ primus: et per consequens magis faciat ad
perfectionem est difficile diffinire: tamen prima facie absolu
te loquendo videtur ꝙ secundus modus sit simpliciter minus
perfectus et minus ad perfectionem faciens ꝙ primus. Et hoc
patet triplici ratione accepta ex parte mendicantium et. iiij. ex
parte eorum ex quibus mendicant. ¶ Prima talis est modus
viuendi quo quis minus indiget alieno est magis perfectus
sed primus est huiusmodi respectu secundi: quia ille qui ha
bet certam prouisionem perpetuo minus indiget alieno ꝙ qui
habet necessitatem frequenter mendicandi. ¶ Secunda talis
est: ille modus est magis perfectus qui reddit hominem circa
temporalia minus solicitum: sed talis est primus respectu se

cundi ergo etc. Minor probatur. primo quia licet circa predi
cta necessaria sit homo magis affectus quando habentur ꝙ
quando non habentur: tamen circa necessitatem vite est ma
gis anxius quo modo non habita habeat ꝙ quo modo habi
tis utatur: quia non habens habet anxietatem desiderij: ha
bens autem habet complacentiam quieti et maxime quando
habet ea in communi ergo etc. ¶ Secundo quia habens redditus
perpetuos est quasi mulier nupta que vni soli querit placere
et habet quod cupit. sed non habens est quasi virgo nuptura que
querit multis placere: et propter hoc est magis solicitus ꝙ il
le cui est prouisum. ¶ Tertio: talis est modus cui magis nata
sunt misceri vicia est minus perfectus: sed talis est secundus
respectu primi ergo etc. Probatio minoris: quia mendicitati na
ta est misceri adulatio: et taciturnitas veritatis dicende. Unde
et apostolus nolebat accipere sumptus ab illis quibus predica
bat ne per hoc minueretur libertas arguendi ut patet in glo
sa secunda thessalonicenses tertio. Non accepimus. s. necessa
ria ab illis non quasi non habuerimus potestatem et super illud prover.
xxv. et hoc secundum aliam litteram raro inferas pedem ad amicum
tuum ne saciatus tui odiret te dicit glosa. qui enim frequen
ter ad aliam mensam comedit ocio deditus adulari necesse est
pascenti se. ¶ Quarto: ratio talis est illud ex quo contingit ali
quem dare suum vel inuoluntaria vel minus voluntaria est mi
nus perfectum: quia magis accidit ad iniustum quo simplici
ter accipitur inuoluntarie alienum: sed talis est secundus mo
dus respectu primi: ergo etc. Probatio minoris: quia quando
aliqui alicuius auctoritatis vel potentie petunt datur eis fre
quenter vel propter timorem vel propter damnum vel propter
confusionem vel propter imperpetuitatem: et non propter cha
ritatem ad subueniendum necessitati eorum: et per conse
quens dans amittit meritum. quia quodam modo inuo
luntarie dat. Ex his in parte patet quid dicendum esset de
tertio modo licet alia multa essent dicenda circa ipsum que ali
bi tractantur. Est autem preter predictos alius modus viuen
di quo predicans euangelium quotidianum victum sibi proprio
labore acquirit sicut fecit paulus non accipiens stipendium
licet sibi deberetur et talis modus supposito ꝙ non multum
impediat opera perfecta spiritualia est inter alios perfectissi
mus: quia talis videtur sibi sufficiens maxime et plus impen
dere de suo cum dimittat stipendia sibi debita. Tamen christus vi
uens perfectius egit de loculis ꝙ paulus viuens de labore
suo: quia misericordius in hoc egit ne videns paulum ista non
quesiturum damnaret imperfectos ista quesituros: per locu
los autem non tantum intelliguntur bona ab alijs recepta: et
reseruata sed generaliter necessaria vite ab alijs recepta: et sic
etiam dicitur vixisse de loculis inquantum accipiebat neces
saria vite a mulieribus que ministrabant ei. ¶ Ad argumen
tum Matthei. xix. dicendum quod non est necessarium ab
soluta necessitate relinquere temporalia vel in proprio vel in
communi. nisi quantum ad effectum inordinatum. dictum autem
illud intelligitur vel pro eo qui non est bene dispositus ad di
uitias. sicut forte erat ille iuuenis: vel intelligitur ꝙ quantum
ad expeditius habendam et exercendam perfectionem requi
ritur abiectio temporalium quo ad dominium in proprio non
in communi. licet essentialiter perfectio non sit ipsa abiectio: sed di
spositio tantum ad eam: ipsa autem perfectio essentialiter con
sistit in sequela christi: unde subditur veni et sequere me. ¶ Et per
hoc patet ad aliud: quia ad perfectionem requiritur ꝙ relin
quantur temporalia affectu et effectu quantum ad inordinatio
nem que potest esse circa ea et dominium eorum relinquere in
proprio affectu: et effectu ad expeditius habendam et exercen
dam perfectionem nec plus requiritur. ¶ Ad illud in oppositum
dicendum quod secundum ꝙ sunt instrumenta promouentia ad per
fectionem secundum quantitatem et modum quo promouent
et reddunt hominem expeditiorem ad perfectionem non sunt
abijcienda nec affectum nec effectum sunt tamen abijcienda.
secundum modum et quantitatem quibus nata sunt impe
dire et quis sit ille modus et quantitas dictum est. ¶ Ad aliud
dicendum ꝙ status prelatorum est status eorum qui debent

habere maximam perfectionem. et ideo abundantia tempora
lium eis non est periculosa sicut alijs: precipue quia propter
necessitates aliorum status eorum requirit talem abundan
tiam et sic distractio qua distrahuntur a vita contemplatiua re
compensatur propter utilitatem communem reipublice. et ideo
ad perfectionem eorum sufficit ꝙ in preparatione animi reli
quant temporalia. s. si opus fuerit nam magis perfectum es
set in eis si essent contenti bonis ecclesie communibus circa
quorum occupationem recompensatur diminutio contem
plationis eorum propter communem utilitatem ꝙ cum hoc
habeant bona patrimonialia: licet illa possint habere cum es
sentiali perfectione. ¶ Dicendum ergo ad formam argumenti
ꝙ status prelatorum est simpliciter perfectus: quia requirit
hominem maxime perfectum et distractio eorum circa abun
dantiam temporalium recompensatur propter communem
utilitatem propter ꝙ in statu episcoporum talis abundantia
non facit imperfectionem propter recompensationem. Et ta
men licet appetendum sit esse dignum statu prelatorum non ta
men simpliciter status est appetendus: sed in necessitate pro
utilitate communi que recompensat est recipiendus imperfe
ctis autem talis abundantia esset periculosa. Unde boetius. iiij.
de consola. plus hominibus prodesse reor aduersam ꝙ prosperam fortunam
quia prospera decipit non facit prospera felicitate incautos. aduersa au
tem instruit et eos prouidos reddit et efficit prudentes. ¶ Quan
tum ad secundum de impugnatione predictorum sic procedunt
aliqui inuestigando. Utrum perfectio vite humane requirat
temporalia relinquere dicentes ꝙ carere temporalibus diui
tijs non pertinet ad perfectionem ymo ꝙ tum est de se ad imper
fectionem. si in se et absolute talis carentia consideretur: quia
in priuatione non consistit perfectio per se: sed in aliquo po
sitiuo: quia in eo quo participatur summe perfectum. i. deus
qui participatur per aliquod positiuum a cuius participatio
ne receditur per priuationem. ¶ Preterea carere potentia
malorum malum est: quia malorum sunt potentie bone que: sed
habere diuitias est ad bonum: et ad malum usum: ergo bonum
est de se habere diuitias: malum autem carere sicut et carere
intellectu qui intelligit verum et falsum et voluntate que fertur
in bonum per se: in malum autem per accidens. Sed tamen care
re diuitijs in casu: et per accidens potest esse bonum sicut ca
rere membro absolute malum est: aliquando autem amputa
re membrum bonum est ut quia putridum est. ¶ Ulterius sciendum
ꝙ non est questio de carentia diuitiarum: sed de relinquentia
que multum differunt. in carentia enim diuitiarum nulla perfe
ctio est propter predicta. Et adhuc alia ratione: quia perfectio
consistit in actu eius qui dicitur perfectus. i. et. x. ethicorum.
Unde non est felicitas in honoribus: quia honor non est in ho
norato. Derelictio autem actum importat derelinquentis. s.
abiectio affectus et effectus. Unde multi carent temporali
bus qui nec affectu et effectu ea reliquerunt et in hoc non est
perfectio. Et sic concludunt fere omnia dicta prime opinionis:
sed in derelictione que actum importat potest esse perfectio.
Nec rationes prime oppositionis sunt contra hoc. Et de hac de
relictione est questio non de carentia. Unde ipse non prose
quitur questionem suam. ¶ Ulterius notandum ꝙ alia est per
fectio vite que consistit essentialiter in charitate dei et proximi
ut ipse bene dicit. Alia est perfectio status que consistit in per
petua obligatione ad consilia et ad opera perfectionis. Unde
paupercula vidua que misit duo minuta erat in maiori perfe
ctione vite ꝙ principes sacerdotum. sed illi in maiori perfe
ctione status. ¶ Dicendum ergo ꝙ relinquere temporalia per
se quidam pertinet ad perfectionem status: sed per accidens
et ex consequenti ad perfectionem vite. ¶ Primo quia omnis
actus ordinatus ad deum qui de natura sua malus non est ex
cellens communem statum aliorum pertinet ad perfectionem
status: hec enim requiruntur ad actum: et perfectum: quoniam
non solum debet esse de genere bonorum: sed etiam de gene
re malorum de quibus sunt consilia: sed relinquere tempora
lia est huiusmodi. non enim est actus malus de se: alias non
caderet sub consilio nec electione christi: et fit propter deum non

sicut philosophi ppter scientiā: sȝ vt liberius vite cōtēplatiue
que est ad deum vacetur ⁊ excedit cōmunem statū: quia per-
tinet ad consilium non ad pceptū. naȝ iuuenis implens prece
pta nondum relinquerat ea. vnde ei consulitur non q̄d non di
ligat: sed ꝙ nō possideat: quia relinquere affectum preceptuȝ
est: effectum vero consilium. ¶ Ad primum dicēdum ꝙ relin-
quere ex toto temporalia ita vt nec victus nec vestit⁹ retinea-
tur dum tamen homo se ponat in tali statu ꝙ verisimile sit ꝙ
non deficiet propter dei prouidentiam: non solum non est im
perfectionis sed perfectionis. hoc enim fecerunt apostoli qui-
bus dictum est. nolite soliciti eē ⁊c. Et considerate volatilia
celi ⁊c. sic faciunt religiosi mendicantes sicut et xp̄s viuebat
de loculis in quibus nil ponebat de labore vel de artificio sed
de elemosinis spōte oblatis a mulieribus ⁊ alijs: aut etiā mē
dicatis. ps. Ego autem sum mendicus ⁊ pauper. Deut. v. amat
peregrinum ⁊ dat ei victum ⁊ vestitum. Ubi autem immine-
ret necessitas etiam religiosi tenerentur manibus laborare.
¶ Quando ergo dicit ꝙ homo tenetur sic procurare vite neces
saria sicut ⁊ seruare vitam verum est. voluntarie autem pau-
peres procurant, per se vel per alios mendicando vel recipiē-
do non in honeste: quia gloria magna est sequi dominum. apo
stoli enim sic eum sequebantur per mundum edentes ⁊ bibē
tes que apud auditores erant nisi Paulus alicubi parcēs in-
firmis. Non enim apostoli que communia fuerūt hierusalem
deferebāt p totum mundum: ymo econuerso collectam fecit
paulus in mundo pro sanctis de hierusalē sicut fratres exeūt
pro questis. sed ⁊ apostoli sororem mulierem circunducebāt
ministrantē eis. i. Corinth. ix. Sic ergo tēporalia relinquere
omnem solicitudinem suam in deum ponendo non est carnē
odire nec econtra amicitiam naturalem ⁊ omnia huiusmodi:
quia nullus taliū adhuc visus est propter hoc mori fame. Nō
enim affliget dominus fame animā iusti. Sed quandoꝙ etiā
miraculose prouidet in signum quod approbat incertitudi-
nem prouidētie ipsorum propter spe in dominum certitudi-
nem. Nam ⁊ Hieronimus ⁊ martinus ⁊ multi sanctorum here
mitarum radicibus herbarum odientes sic animam suam in
hoc mundo q̄d attribuitur perfectioni. ¶ Quod dicit in secun
do membro ꝙ nec possessio nec abiectio diuitiarū sint de ne-
cessitate perfectionis. verum est loquēdo de perfectione vite.
Sed loquendo de perfectione status aliqua abiectio diuitia-
ruȝ in proprio est necessaria ⁊ essentialis. Nec obstat de abraā
q2 ille habuit pfectionem vite non status vel si status habuit
vt prelatus ⁊ vt prelatus veteris testamēti non noui. deus eñi
voluit fere omnes patres veteris testamenti esse diuites: vt
carnales iudei quibus lex temporalia pmittebat libentius
seruirent deo legem tenentes cum viderēt dei cultores ⁊ le-
gis obseruatores diuitijs abūdare. Sed fere omnes patres
noui testamenti voluit pauperes esse: q2 lex amoris docet tē-
poralia cōtēnere ⁊ spiritualia amare. ¶ De tertio mēbro dicē-
dum ꝙ tertius modus viuendi qui habet penuriam vict⁹ dū
tamē pbabiliter credatur ꝙ victualia nō deficiāt qualis ē mo
dus viuēdi quē xp̄s consuluit. i. volūtaria paupertas: q2 se se
quentibus turbis panes ⁊ pisciculos distribuit in deserto: est
magis eligēdus ꝙ secūdus qui nullam asperitatem vict⁹ pa
titur. ¶ Primo quidem quia magis est conformis christo q2
esurijt ⁊ sitiuit ⁊ apostolis qui vellebant esurientes ⁊ māduca
bant spicas. Quod autem meliores ⁊ sapiētiores eligunt hoc
simpliciter est melius ⁊ magis eligēdum. Christus autem sm
Bernardum elegit ꝙ carni molestius ⁊ asperius. ¶ Secundo
si propter futuram vitam non expedit penuria temporalium
pari ratione: nec ieiunare nec vigilare nec animam suā in hoc
mundo odire ꝙ saduceorum est non expectantium aliam vi-
tam. ¶ Ad id q̄d dicit ꝙ multas habet anxietates annexas: ve
rum est cordis ⁊ corporis in inuolūtarie pauperibus: non au
tem cordis sed soluȝ corporis in alijs sed in martyrio q̄d ē ma
gne perfectionis: ⁊ in actu fortitudinis et patientie est semp
anxietas corporalis ⁊ cum patientia opus perfectum habet
quia intus est complacentia vel delectatio cordis Sicut arse
nius quōdam senator gratias egit deo: quia ad hanc pauper-
tatem venerat sponte vt elemosinam pro nomine eius acce-
pisset: sic sancti quibus dignus non erat mundus angustiati
afflicti ⁊c. Hebreo. xi. bernardus multi vident punctiones no
stras qui non vident vnctiones. ¶ Dato etiam ꝙ essent anxie-
tates mentis tamen assumere hoc propter deum ⁊ dei consi-
lium est maxime perfectionis sicut assumere alia opera diffi
cilia propter ipsum: ⁊ licet distractio mentis ꝙ patiuntur vo-
luntarie diuites de se impediat actum charitatis nec merea-
tur eius augmētum: quia non est propter deum assumpta: ta
men distractio si quā habent voluntarie pauperes in quātum
propter deum est assumpta meretur augmentum charitatis
et habent actum virtutis patientie et humilitatis annexum
et charitatis: quia ibant apostoli gaudentes ⁊ cetera.
¶ Ad secundam rationem dicendum ꝙ procedit de inuolūta-
rie pauperibus: nō de alijs quos communiter videm⁹ magis
obedire ꝙ alios de alijs duobus statibus. ¶ Ad tertium di-
cendum ꝙ loquitur similiter de mēdicitate inuoluntaria. vel
dicendum ꝙ loquitur sm tempora antiqua quando nondum
erat consilium promulgatum de paupertate sicut nec de vir-
ginitate: quia christus debuit esse principium istorum. ¶ Pre
terea nec Salomon semper omnia precepta impleuit: quare
nec cōsilia: vel loquitur sicut rex cuius egestas noceret reipu
blice. ¶ Quarto dicit ꝙ viro bene disposito magis eligēda est
abundantia: verum est propter se: ꝙuis etiam dimittere non
queratur propter se sed nullus est qui egestatem propter se
appetat: sed propter deum: ⁊ vt christiani vel amore virtutis
⁊ scientie vt philosophi: ⁊ sic magis eligenda est egestas: alias
christus nō fuisset bene dispositus qui egenus factus est ⁊ fin
git ne fieret rex. Unde mirum est satis ꝙ ita patenter arguit
vitam christi. Et quod dicit ꝙ penuria non est bona nisi per ac
cidens ex bonitate vtentis. dicendum ꝙ verum est nec simili
ter diuitie queruntur propter se sed propter aliud. Et quia fi
nis propter quem queritur penuria est deus qui est melior
ꝙ finis propter quem queruntur diuitie: ideo penuria ē me-
lior. peior est etiam abundantia ꝙ penuria propter deū sum-
pta: quia solicitudo diuitiarum mentem lacerat sicut spine.
Philosophus autem loquitur de penuria inuoluntaria que
non decet felicem. ¶ Quod dicit ꝙ non est voluntarie assumē-
da sed si occurrerit toleranda est contra electionem christi et
sanctorum. ¶ Quod boetius dicit loquitur de fortuna sm opi
nionem mundanorum. beatū dixerunt populum cui hec sunt
Ex cōtrario aūt sensu diuitie nō sint appetende. sed si affluant
bene disponende. si enim prosperitas esset appetenda nō ora
ret: apostoli enim elegerunt inopiam contumeliam ⁊ huius-
modi ppter xp̄m: sed verum est ꝙ nullus sapiens hoc eligit p
pter se. ¶ Quod dicit vltra ꝙ clerici curati et canonici habent
de iure suū cōmune: sed monachi habent ex liberalitate offe-
rentium: verum est quātum ad decimas ⁊ primitias. sed sicut
monachis sponte sunt dati redditus qui post dationem eis
de iure debentur. ita multi redditus sponte clericis sunt dati
ab initio de quib⁹ viuūt nūc. Et fere de his oēs pbēde ⁊ digni-
tates sunt. Itē nō ita viuūt de cōi canonici sicut monachi: quia
licet dominiū rerum ecclesiasticarū sit cōe tū administratio
est diuisa per singulos constitutos quasi procuratores in rem
suam et fructus collecta quolibet fiunt eius proprij quo ad
dominium ⁊ distributiones recepte: non sic autem monachi
quia nec panis quo vtitur fit eius quo ad dominium cum non
sit capax dominij sicut nec seruus. Canonici autē eius de quo
viuūt prius fiūt domini ꝙ illud in victu consumant. Unde im
mediate viuunt de proprio non de communi: ⁊ sic victus mo-
nachalis est perfectior ꝙ clericalis ⁊ magis in cōmuni. ¶ Nec
obstat beatius est magis dare ꝙ accipere: quia simplices ca-
nonici ita viuunt de acceptis gratis vt dictum est sicut mona-
chi. ¶ Preterea plus dederunt qui omnia reliquerunt: ⁊ spi-
ritualia seminant recipientes parua tēporalia ꝙ q̄ sua pedetē
tiȝ distribuūt ⁊ recipiūt magna anniuersaria ⁊ legata annua.
¶ Quod aūt dicit mirabile ppietatem separari ab vsu in his
quorum vsus est cōsumptio rei periculose dicit contra eccle-
siam talem statum confirmātem ⁊ ex ignorātia iuris. nā ser-

ui patrisfamilias vt dictum est: et liberi ad conuiuium inuita
ti habent vsum cibariorum eius sine dominio: vnde nō possunt
alienare ¶ Modus autem qui habet proprietatem in com-
muni quoad mobilia et loca est perfectior: quia xp̄o firmior
et apostolis qui loculos habebant ⁊ cenaculum vbi mane-
bant. ¶ Ad illud q̄d totiens replicat dicens ꝙ modus magis
sibi sufficiens vt felicitas et minus indigens de alieno est per
fectior: verum est in quātum huiusmodi. vnde qui magis sibi
sufficit in temporalibus est perfecti⁹ diues: ⁊ qui magis sibi
in spiritualibus est perfectius virtuosus: non autem qui ma
gis sufficit in temporalibus est perfectior in spiritualibus:
sic enim xp̄s fuisset valde imperfectus virtutibus. ¶ Ad aliud
de anxietate et labore dicendum ꝙ cum virtus sit de bono ⁊
de difficili quāto aliquis plures difficultates sustinet ppter
xp̄m tanto est magis virtuosus: vnde humilitas ⁊ labor queȝ
habent in querendo victum ⁊ confusio est maximi meriti.
¶ Ad aliud de nupta dōm ꝙ querūt oībus placere ad edifica
tionem. paulus per omnia omnibus placebat. nulli autem p
adulationem ad questum: quia sic xp̄i serui non essent et qui
omnia relinquūt vt xp̄o placeant non est probabile ꝙ rursum
ppter modica querant placere mundo et displicere deo.
¶ Ad aliud de taciturnitate patet falsum ad oculum: quia nul
li magis audacter impugnāt vitia oīm publice et priuatim ꝙ
religiosi mendicātes. Et si quidem hoc non faciunt non ppter
hoc est totus status dānandus sicut status episcoporum per
fectus est ꝙuis habeat aliquos imperfectos ¶ Quod dicit
de apostolo dicendū ꝙ licet a quibusdam non acciperet sum-
ptus tamen a pluribus accipiebat sicut ipse dicit alias donis
exspoliaui. ¶ Quod dicit de glosa super iob loquitur de instru
ctionibus non predicatoribus quibus dictum est edentes ⁊c.
nec est perfectius laborare manibus ꝙ mendicādo studere ⁊
predicare ⁊ operari cibum qui non perit vt dicit Hieronymus
in prologo super iob. Paulus autem manibus laborabat: nō
q2 pfecti⁹ sȝ ne scādalizaret. Nec simile de illo q̄ habebat scien
tiā infusaȝ ⁊ poterat sine studio predicare et docere. ¶ Qd di-
cit ꝙ distractionem prelatorum in temporalibus recompen-
sat vtilitas publica. dicendum ꝙ distractionem minorem pa-
tiuntur pauperes religiosi su querendo necessaria circa que
pauci eorum paucis temporibus occupantur: et hanc potest
recōpēsare et humilitas confusionis ppter xp̄m in hoc assum
pta et fructus predicationis ⁊ animarum ꝙ melius procurāt
in paupertate cum sermones diuitum parum edificent. ¶ Au
ctoritatem autē boecij quā vltimo ponit per hoc destruit q̄c-
quid superius posuit: nam sicut Salomon in ecclesiaste q̄dam
dicit in persona stultorum: quedam autem in persona san-
ctorum. sic etiam boetius facit in libro de consolatione. Unde
prima auctoritas que prefert bonam fortunam est sm sapien
tiam huius mūdi. Secunda autem contraria est sm sapientiā
sanctorum. Ex predictis patet solutio ad contraria.

¶ Questio quarta.

Quarto queritur. vtrum priuatio pura ponat
in statu perfectionis. Et videtur ꝙ nō: q2 pfe-
ctio dicit aliquid positiuum. sed priuatio nihil
ponit: ergo ⁊c. ¶ Contra paupertas euangelica
ponit in statu perfectionis cum xp̄s in euange
lio maximam perfectionem docuit. sed pauper
tas euangelica dicit purā priuationem que di-
cit totalem desertionem temporalium rerum. Mat. ix. si vis
perfectus esse ⁊c. ¶ Respondeo hic sunt due opiniones. Pri-
ma dicentium ꝙ ad perfectionem pura priuatio nil facit p se
facit tamen aliqua priuatio per accidens q2 illud solum facit
ad perfectionem per se ꝙ per se facit ad virtutem contempla
tiuam vel moralem: et q̄d facit ad exercendum prompte et p-
fecte actus earum. sed hoc non facit pura priuatio. ergo ⁊c.
Probatio minoris. quia illud per se facit ad virtutes et earuȝ
actus perfecte exercendum ꝙ facit ad hoc q̄d potentie anime
in quibus sunt virtutes conuenienter eliciant actus suos vir-
tuosos: hoc autem non est pura priuatio. Et hoc quidem patet
quātum ad id q̄d est ex parte anime. nam ex parte anime req-
runtur potentie in quibus sunt virtutes ⁊ act⁹ earum: ex pte
etiam corporis hoc idem patet. Naȝ ex parte corporis facere
per se ad opera virtutum bona dispositio corporis ⁊ organa q̄
deseruiunt instrumentaliter potentijs in quibus exercet op⁹
virtutis ad q̄d facit bona dispositio corporis in sanitate et in
alijs que omnia sunt positiua. ¶ Hoc etiam patet ex parte re-
rum exteriorum que veniunt in vsum vite presentis de quib⁹
principaliter intelligitur questio presens. ¶ Ad cuius euiden
tiam sciendum ꝙ rerum temporalium triplex pōt esse priua-
tio. Una omnimoda carentia istoꝝ ⁊ in cōi et in priuato ꝙtū
ad proprietatem et quātum ad vsum: ⁊ talis carentia statim
inferret mortē: nec facit ad pfectionē p se: ymo īpedit pfectio
nem per se. Secūdo modo potest accipi priuationem bonorū
temporaliū carentia ⁊ defectus eorum sic ꝙ non habetur pro
prietas: nec faciliter posset haberi sm ꝙ requirit conueniens
substētatio hominis: sed cum difficultate ⁊ multis molestijs
famis ⁊ sitis ⁊ talis priuatio etiam per se non facit ad pfectio-
nem sed impedit eam ⁊ destruit corpus hoīs ⁊ impedit cor ne
possit vacare opibus pfectiōis attīgēde: sed nec contēplare p-
pter molestias quas patitur. Tertio modo pōt accipi priuatio
temporalium p carētia iuris siue dominij ⁊ pprietatis in reb⁹
temporalibus cum facultate faciliter habendi ea quo ad vsuȝ
quādo indigetur eis ⁊ sm ꝙ substētatio sua conueniens requi
rit sine tolerātia molestie in habēdo. ⁊ de tali priuatione que
nō est pura priuatio temporaliuȝ ex quo habetur facultas ha
bendi ea faciliter sm ꝙ cōueniens requirit sustentatio: lȝ sit
priuatio dominij in pprio ⁊ cōi. de hac inꝙ est principaliter q̄d
Utrum faciat ad perfectionem. ¶ Et dicēdum ꝙ non facit per
se ad pfectionem: lȝ possit facere p accidēs. Quod autem dire-
cte ⁊ p se nō faciat ad pfectionem: ptȝ primo: q2 si priuatio per
se faceret ad pfectionem maior priuatio faceret maiorem pfe
ctionem: ⁊ maxima maximam. Et sic priuari omnino ppriet
te ⁊ vsu necessario ⁊ tāto esset maxima pfectio. hoc aūt est fal-
sum. ergo ⁊c. Si dicatur ꝙ priuatio sm se non est bona: sed pri
uatio voluntaria est bona. vnde bona est in quātuȝ voluntarie
accepta. ¶ Contra actus voluntatis habet bonitatem ex obie
cto ergo act⁹ voluntatis nō pōt esse bonus nisi obiectum in-
cludat bonitatem. Et si obiectum de se ⁊ sine actu nullam bo-
nitatem includit actus voluntatis superueniens nō potest fa
cere ipsum bonum. ¶ Preterea augu. in libro de libero arbi-
trio vult ꝙ voluntas nil possit appetere nisi bonum vel exñs
vel apparens: vnde quia priuatio nullum bonum importat
ideo ipse ostendit ꝙ nec puram priuationem sm eum per se
velle potest. vnde sm eum nec per se velle potest nō esse: sicut
ostendit etiam in illis qui se interficiunt vt euadant miseram
vitam. ergo priuatio per se non habet ꝙ sit bona vel ꝙ posset
appeti. Sed si appetitur oportet ꝙ hoc sit ratione alterius.
¶ Item nihil facit hominem perfectum per se nisi virtus vel
actus virtutis Sed priuatio alicuius boni: nec est virtus ne
ꝙ actus eius. ergo ⁊cet. ¶ Item si priuatio proprietatis per
se facit ad perfectionem propositio opposita: scilicet habe-
re proprietatem vel dominium facit ad imperfectionem per
se: sed hoc est falsum. tum quia episcopi de ordine istorum
qui profitentur talem paupertatem habent dominiū in reb⁹
eccl'iasticis. sicut et alij epi ⁊ ordināt de eis. Et sic epi assum-
pti de ordine istoꝝ nō ascēderent sed descederēt ad statum mi
norem ꝙ absit: tum etiam q2 papa qui habet loco eorū ppriē
tatē in reb⁹ efficeret imperfectus ppter pfectionem eorum
ꝙ similiter est icōueniēs. ¶ Itē impossibile ē ꝙ pfectio alicu
ius p se depēdeat ex gratuita volūtate alterius. Sed si caren
tia ppietatis ⁊ dnij in reb⁹ talib⁹ p se facit ad pfectionē ⁊ op-
positū ad impfectionē pfectio alicui⁹ depēderet ex gratuita
volūtate alteri⁹: q2 si nō inueniret alterū q̄ vellet assumere p
prietatē illa bona nullius essent ⁊ possent occupari a quocūꝙ
⁊ sic talis nō posset se cōseruare in vita nec puidere sibi de ne
cessarijs: ergo talis priuatio non facit p se ad perfectionem.
¶ Item iterum modus viuendi in paupertate ille videtur p-

fectior per se loquendo in quo quis viuit de labore manuum
sicut vixit paulus. sed in tali modo viuendi non potest habere
ius in precio dato p labore nisi laborās: q2 ille qui reddit pre
cium nullum ius habet in id. ergo talis priuatio iuris non fa-
cit per se ad perfectionem. ¶ Talem modum viuēdi innuit bea
tus Franciscus fratribus sui ordinis in regula. Et adhuc ex-
pressius hoc innuit in suo testamēto. ¶ Talis tamen priuatio
per accidēs pōt facere ad pfectionem: q2 enim habere proprie
tatem in talibus allicit animum ad minus amandum et pre-
cipue in male dispositis sm affectum. ideo carere proprietate
talium τ in proprio τ in communi potest facere per accidēs et
sicut remouens prohibens ad perfectionem inquantum per
remotionem talis iuris facit q talis minus afficiatur ad tem
poralia: vnde etiam perfectio eorum requirit q ipsi minus af
ficiantur ad talia τ minus solliciti sint in procurando ea q alij
sicut illi qui non habent aliquid in eis nisi vsum facti. ¶ Scie-
dum ergo q multiplex potest esse priuatio temporalium.
¶ Una que omnia excludit et quātum ad proprietatem et q
tum ad vsu3 τ hec est pemptio subiecti perfectiōis nec aliquo
modo facit ad perfectionem: sed destruit eam. ¶ Alia est pri-
uatio que excludit facultatem faciliter habendi necessaria
habens annexas multas molestias et illa non facit ad perfe-
ctionem p se. sed tn̄ facit per accidens inquātum remouetur
prohibens perfectionem aliquo modo: quia talia domant car
nem τ subijciūt spiritum propter penalitates. ¶ Alia est priua
tio que excludit dominium in proprio et in communi. sed in-
cludit vsum τ facultatem habendi sm conuenientem necessi-
tatem. Et ista est aliquid positiuum quantum ad id quod ibi
facit ad perfectionem per se inquantum. s. ponit conueniens
medium in eo qd est instrumentum bene viuēdi: et per acci-
dens remouendo phibens inquātu3 tollit extrema que sunt
nimis abūdare et nimis egere τ quātum ad carentiam pro-
prietatis tollit nimiam affectionem ad talia. ¶ Alia est priua-
tio quātum ad modum habēdi: q2 quodāmodo carent reddi
tibus victum p mēdicitatē. τ talis priuatio nō facit p se ad pfe
ctionem: quia nihil boni p se importat: ymo importat malum
pene tam dāni q sensus: sed p accidens facit ad pfectionem in
quātum sm carētiam taliū bonorum: q2 importat sollicitudine3
et erubescētiā mēdicationis humiliatur spūs hoīs. Et inq̄tu3
ex hoc qd victus eorum depēdet ex gratuito beneficio alior ma
gis insistunt honeste vite ne scandalizent eos a quibus acci-
piūt victum τ magis insistūt predicationi τ cōsilijs τ alijs bo
nis q impediunt eis a quibus viuūt. ¶ Ad argumentum ergo
dicendum q pura priuatio nihil ponens nō facit ad pfectionē
sed priuatio aliquid supponens τ aliquid priuans pōt facere
ad perfectionem p accidens: vt dictum est sicut remouēs phi
bens. ¶ Ad secūdum dicēdum q paupertas euāgelica nō dicit
priuationem totaliter temporalia excludētem: sed priuatio-
nem excludētem dominiu3 rerum in proprio non in communi:
talis enim pauptas fuit quā apostoli in primitiua ecclesia te
nuerunt τ sancti post eos in cōmuni viuētes sicut canonici re-
gulares sicut p3 de sancto augu. paupertas etia3 istorum qui
nullum dominium habent in cōmuni: l3 dominiu3 nō habeāt
vere τ pprie hn̄t tn̄ interpretatiue inq̄tum bona que dantur
eis custodiūtur eis ab illis q dicūtur hre dn̄ium: vt ipsi ad li-
bitum vtātur illis τ habēt facultatem habēdi ea eque facilit
sicut si haberēt dn̄ium in eis. na3 ppter hoc querūt dn̄ium: vt
faciliter possint haberi. τ ad libitū possit aliq̄s eis vti. ¶ Scda
est opi. ipugnātiū istos. vn̄ qn̄ q̄rit vtrū pura priuatio ponat ali
quē i statu pfectiōis. ddm q nullus ponit q pura priuatio tē
poralium p se faciat ad pfectionem. sed p accidēs inquātum
remouet impedimēta a dilectione dei. Sed obligatio ppetua
cum solēnitate ad esse in obediētia τ volūtaria pauptate cum
sint positiua. s. obligatio τ volūtas q hoc vult: faciūt ad pfectio
nem. status per se τ de se sunt opationes virtutis τ pfectionis
sicut incorruptio nō est virtus cum sit priuatio: sed meditatio
incorruptionis est virginitas virtus. ¶ Ulterius sciendum q
opa virtutum bene faciunt ad pfectionem partialem. non tn̄
ad perfectionem status: q2 status permanentiam importat.
sed obligatio perpetua et solēnis ad opa virtutum et disposi-
tiones ad ea facit pfectum statum. ¶ Ad id quod dicit q facit
ad virtutes contemplatiuas p se facit ad pfectionem: verum
est partialem: de qua non loquimur sed de perfectione sta9
Quod autem dicitur in minori q pura priuatio non est per se
dispositio ad virtutes verum est. sed obligatio τ voluntas ad
priuationem eorum q̄ p accidens virtutem impediunt per se
disponit ad pfectionem partialem ppter quā hoc fit ex inten
tione τ essentialiter facit perfectionem status. Unde carere
temporalibus non facit hominem perfectum nec statum eius:
sed obijcere voluntarie temporalia propter deum disponit ad
liberius deum amandum. ¶ Ad triplicem carentiam. dicēdu3
q prima. qua quis omnino temporalia abijcit exponens se mē
dicitati ppter deum est laudabilis: nec committit se discrimi
ni qui sequitur consilium xp̄i. iacta cogitatum in domino τc.
Et considerate volatilia celi. ¶ Secūda etiam carentia qua cū
difficultate habentur propter deum assumpta est laudabilis
vt patet in apostolis comedētibus spicas: τ si ppter inopiā pa
tiuntur distractionem cordis patienter ppter deum queren-
do vel laborando meritorium est. ¶ Quod autem dicit si pri-
uatio moderata facit ad perfectionem: ergo maxima ad maxi
mam. p3 q nō tenet hoc in vita morali: in qua virtus tenet me
dium vitium extrema nō em̄ si parū comedere est virtuosum
ergo nihil comedere est maxime v̄tuosum. ¶ Quod dicit q
voluntas acceptans priuationem nō est bona: q2 trahit boni-
tatem ab obiecto. dicendum verum est a priuatione intēta vel
nullus autē dimittit temporalia ppter dimittere: sed dimit
tit ppter deū. sicut v̄tuosus mereret nolēdo nō agere mala p
pter bonum virtutis: τ dum alias vellet abstinere a malo sm
rōnem istius non esset bonū. ¶ Epi autē a religionibus assum
pti nō habent dominium. sed tm̄ dispēsationem etiam de bo-
nis q̄iam ad bursam eorum deuenerūt. Unde nec testari pos-
sunt sine licentia pape: sunt autem in maiori perfectione sta-
tus ppter obligationem ad maiora opera perfectionis et po-
sitiuū: puta q primi moriantur pro grege τ quotidiana sollici
tudo. τ oīm ecclesiarum τ hmōi: nec etiam papa est magis
dominus q alij prelati: q̄uis sit vniuersalior dispēsator. ¶ Ad
argumentum solutum est.

¶ Questio quinta.

QUinto queritur. vtrum status religiosorum ni-
hil habentiu3 in pprio nec cōmuni sit perfectior
statu habentium aliquid in cōmuni. Et videt q
sic: q2 status est pfectior q̄ pfectius imitatur xp̄3
status nihil habētium est hmōi. ergo τc. Proba-
tio minoris. Mat. xix. dicitur. Uade τ vende omnia τc. sed re-
tinens aliquid in communi non videtur omnia vendere et re-
linquere: vt sequatur christum. ergo non ita perfecte imita-
tur. ¶ Preterea vbi est maior recessus a temporalibus ibi est
maior abdicatio pprij: sed nihil habent: nec sic nec sic est hmōi
ergo τcet. ¶ Preterea in tali sollicitudo minor est cum minor
sit sollicitudo in acquirendo temporalia q in retinendo quesi
ta: ergo maior perfectio. ¶ Preterea quo ad continētiam illd
votum est perfectius quo homo renunciat omni delectationi
carnali: ergo quo ad paupertatem illud votum est perfecti9
quo homo renunciat omnibus temporalibus quocūq modo
habendis. ¶ Contra. nihil habentes in proprio vel communi
et non laborantes manibus necesse habent non solum appete
re sed τ petere que sunt aliorum cū indigeāt necessarijs vite:
sed hoc non est perfectionis cum hoc prohibeat Apostolus. i.
ad Thessa. iiij. nullius aliquid desideretis: τ vt possitis imple
re magis autem laborantes manibus: ergo τc. ¶ Respondeo
primo ponentur dicta aliorum circa hoc. Secundo dicetur ali
quid inquisitiue circa ea. ¶ Quantum ad primu3 sic procedūt
aliqui: q2 primo pmittūt qdā. Secūdo ex his soluūt ad qōnes.
¶ Primo ergo inq̄rūt quō dr aliq̄s stat9 pfectōis eē. ¶ Circa qd
sciendum q aliquis status pōt dici status pfectōis multipli
citer. ¶ Uno mō: q2 sibi soli appropriat illd i q̄ essentialiter cō

sistit perfectio humane vite: τ sic nullus status in ecclesia pōt
esse pfectior alio: q2 perfectio consistit essentialiter in habiti-
bus et actibus virtutum τ maxime perfectarum quarū vsus
et habit9 haberi possunt a quocūq infra statū ecclīe catholice
existēte3. ¶ Aliter pōt dici stat9 pfectiōis q̄ sibi appropriat qdā
q̄ sunt instra facili9 acq̄rēdi τ tenēdi pfectionē: vel q2 remoueat
impedimenta τ sic dr status pfectionis abdicare temporalia.
¶ Tertio dicitur status perfectionis qui sibi appropriat exer
citium quarūdam operationum que virum perfectum requi
runt. ¶ Secūdo premittēdum quomodo abdicatio tēporaliū
facit ad pfectionem remouēdo phibens seu impedimētum p
fectionis. ¶ Dupliciter autem temporalia impediunt ppter
sollicitudinē q̄ ē i acq̄rēdo nō habita τ i dispēsando hābita τ p
pter amorē recuruū allicietem ad minus appetendū ea τ amā
dum plus debito. Et ideo ille modus circa temporalia est me
lior qui ista duo magis tollit. s. sollicitudinē et amorē recuruū
¶ Ulterius sciēdum q duplex est abdicatio temporalium sc3
q̄tum ad vsum τ q̄tum ad dominiū. ¶ Quātum vero ad vsum
potest dupliciter abdicare temporalia. ¶ Unomodo quoad
vsum temporalium omnino vt eorum vsum simpliciter a se abdi
cet τ hoc nō facit ad perfectionem: q2 hoc non l3 cum homo te
neatur vitam suam sustētare: qd sm communem cursum fie
ri nō pōt nisi vtēdo temporalibus rebus. ¶ Alio modo q vsu3
abūdāte3 abdicet a se eis vtens put sufficit ad vite sustēta-
tionem τ necessitatem: τ talis abdicatio facit ad pfectionem:
q2 facit ad minorem sollicitudinem circa ea τ minorē amorē.
Et similiter q̄tu3 ad ius pōt aliq̄s abdicare temporalia dupli
citer. Primo sic: q etiam in extrema necessitate nō habeat ius
vtēdi re aliqua nisi ex gratia alicuius potētis vsum istum re-
uocare: τ sic nō l3 renūciare iuri et dominio temporalium. nec
per consequēs facit ad pfectionem: q2 in necessitate extrema
l3 quil3 iure naturali τ dominio tale ius in re qua vtitur quo
alius nō pōt eam reuocare. nec hoibus l3 renūciare tali iuri
nō l3 dimittere se mori fame vel siti. ¶ Alio mō pōt q̄s renūcia
re tali iuri non in extrema necessitate. sed in eis que reseruā
tur preter necessitatem in posterum ad conuenientem vsu3
habendum in eis p tempore oportuno. Et hoc potest fieri tri
pliciter. ¶ Primo sic q ius in talibus rebus non remanet apd
eos: nec remanet apud aliquem loco ipsorum. ¶ Secūdo q ius
remanet apud aliquem alium loco ipsorum. ita tn̄ q ius rema-
nendi apud illum alium τ q̄tum ad habita τ q̄tum ad haben
nō est ppetuū: vel q2 psona recipiēs illd ius nō est ppetuabilis
q2 dato q sit ppetua rōne officij: nō tn̄ statuto ppetuo ē ordina
tū illud ius ppetuo apud talē psonā remanere. ¶ Tertio pōt
esse q ius in rebus q̄ dātur sic renunciantibus remaneat ppe-
tuo apud aliquam personam ratione officij perpetuam τ per
statum perpetuu3. Et posset videri q nullo predictorum mo-
dorum renūciare iuri et pprietati temporaliu3 faciat directe
et per se ad perfectionem. Et hoc patet primo quātum ad pri
mum modum: q2 si non solum communitas que multum in-
diget: sed etiam persona singularis indiget vestibus et victu
quotidiano: nec per se nec per alium haberet ius in aliqua re
id est q nec proprietatem substātie in re haberet nec ius vten
di illa talis res deberet haberi pro derelicta et posset licite oc
cupari ab alio et sic tali non esset sufficienter puisum in ne-
cessarijs et exponeret se periculo magno. ¶ Secundo: quia
si hoc per se sufficeret ad perfectionem: tunc esset ille perfe-
ctior qui abundanter vteretur rebus alienis in quibus domi
nium non haberet q ille qui parce vtitur rebus proprijs ea
alijs discrete τ bene distribuendo qd nullus diceret. ¶ Tertio
quia difficile ē videre quō aliquis potest vti re aliqua eā tota
liter consumendo in qua nullū ius habet. quia talem rem nō
potest habere vt dominus cum domini non sit capax: nec vt
mutuatam cu3 non teneatur eam restituere: nec accommoda
tam vel locatam cum totaliter consumatur: res autem solum
locatam vel accommodatam non licet totaliter consumere:
nec etiam potest fieri in extrema necessitate. quia in tali casu
vtens habet ius in re inquātum nullus alius potest eam re-
uocare ad se ab eo qui sic ita vtitur. Et hoc patet per declara-
tionem regule fratrum minorum editam a domino nicola-
papa vbi dicitur sicut nec ceteris sic nec istis fratribus mi-
noribus iure possibili in extreme necessitatis articulo ad
prouidendū sustentamentū nature via in omnibus extrema
vtilitate decenter concessa excluduntur cum ab omni lege ex
trema necessitas sit excepta. ¶ Quarto illd qd p se directe or-
dinatur ad vsu3 temporalium non plus derogat perfectioni
humane per se loquendo q ipse vsus: sed ius τ dominium in
temporalibus directe ordinātur ad vsum: quia ius et domi-
nium non requiritur in eis nisi vt habeatur libera facultas
vtendi eis: ergo non plus derogat ius τ dominium in tempo
ralibus perfectioni vite q ipse vsus. et per pn̄s sicut nec de
rogat perfectioni humane: quātum ad minores sm indigen-
tiam sui temporalibus vti ita nec habere dominium in eis in
ordine ad conuenientem vsum. ¶ Si autem ponatur secundo
modo: scilicet q ius τ dominium non maneat apud tales: sed
apud aliquem loco ipsorum: ita etiam q ius istud remanendi
apud istum non sit perpetuum sicut expositum est: tunc ad-
huc sequitur primo q prouisio talium in necessarijs sit incer
ta: quia ille alius cum voluerit renunciabit illi iuri: τ sic illa vt
dictum est habebuntur pro derelictis. et per pn̄s alius indi-
gens poterit occupare. Secundo sequitur q perfectio tali cū
nullus possit sine aliqua prouisione viuere in necessarijs vite
dependeat a voluntate ministrabili alterius qd ē incōueniēs
cum perfectio vite alicuius solum debeat dependere a deo τ
voluntate perfectionem attingere. Si aūt ponat psona perpe
tua ratione officij: sicut dn̄s papa et per statutū dn̄ii in bonis
renunciatis sic renūciat ita q certum sit q papa in perpetuu3
non renunciabit tali iuri: nec etiam impediet tales qui ita per
omnem modum libere vtātur rebus sibi collatis sicut si habe
rent in eo ius: ita q solo iure remanente apud papam sollici-
tudo procurandi et libertas distribuendi remaneat apud ta-
les. Adhuc videretur alicui q hoc non faceret per se et directe
ad perfectionem: quia renunciare temporalibus non facit
ad perfectione3 nisi inquātum ex hoc tollitur sollicitudo mē
tem distrahens τ amor alliciens: sed per talem renunciationē
non videntur per se tolli ista vel diminui: ergo τc. Probatio
minoris quātum ad vtrāq partem. Primo quoad sollicitudi
nem: quia ex quo iste apud qd est dominium nihil procurat
eis de temporalibus: sed eis totam sollicitudinem procuran
di et dispensandi dimittit. illud dominium sic residere apud
illum videtur q ab eis nullam sollicitudinem aufert: ergo τc.
¶ Idem patet quo ad amorem allicientem: quia amor alli-
ciens ad temporalia prouenit ex hoc quod subsunt libere fa-
cultati eius qui habet ad faciendum quod vult: sed vt positu3
est non obstante tali dominio residente apud aliu3 dispensa
tio pro libito remanet apud scilicet renunciantes. ergo τc.
¶ Item si renunciare iuri et dominio dicto modo per se et di-
recte faceret ad perfectionem paupertatis sufficeret q eccle
sie collegiate et monasteria monachorum habentia pingues
redditus transferant ius quod habent in dominium papam.
ita q liber vsus valde superfluus quē habent maneret apud
eos sicut modo ē τ etiā fratres minores possent dicto modo
ad vsum suum habere magnos redditus ad vtendum eis li-
bere remanente semper dominio apud dominum papam: et
ideo per se loquendo non videtur facere ad perfectionem sic
renunciare temporalibus nisi in ordine ad perfectum modu3
vtendi. Unde magis conueniens est querere quis modus vtē
di faciat ad perfectionem q quis modus habendi dominium
¶ Licet autem sm predicta posset videri alicui q renunciare
dicto mō nō faciat per se τ directe ad perfectionem vel princi-
paliter cū aliquo mō vr facere: sc3 exigere: inq̄tū status ta-
liū exigit: q pfectiori mō se habeat i vtēdo talib9 q alij: et sic re
nunciādo ostendunt se velle omnino carere temporalibus si
fragilitas humana pmitteret: τ non afficiad ea tanq ad sua τ
se velle accipere quāto minus possunt quātum sc3 sufficit ad
necessitatē: τ hoc innuit dn̄s Nicola9 in predicta declaratione
vbi dicit oīm rerū debent abdicare dominiū et rerum sibi cō-
cessarum necessario vsu cōtēti. ¶ Item q non dominium rerum

vsum debent habere: nec etiam copiam que derogat causate
paupertati quinymo apparet in eis quo ad dominium omni-
moda abdicatio et in vsu sola necessitas. ¶ Ulterius sciendum
ꝙ modus vtendi temporalibus ꝗ exigit decẽtia talis renun
ciationis nõ cõuenit illis qui in magnis colegijs et indigẽtib9
multis bonis et preciosis viuunt. alioquin istã perfectionẽ pos
sent habere omnes colegiate ecclesie quãtũcũq3 abũdantes
et laute vtẽtes: qꝛ nec grauius nec difficilius esset eis viuere
sic ꝙ papa haberet dominium in bonis eorum: et epi liberum
vsum sicut modo habent: et sicut habẽt minores in bonis que
eis dantur ꝗ viuere sicut viuunt. Unde modus vtendi tempo
ralibus qui congruit tali renunciationi conuenit solum illis
qui sunt solitarij et pauci numero et valde paucis indigẽt bonis
quia talis status exigit renunciationem sollicitudinis et amo
ris: circa temporalia vero paucissima parum oportet sollicita
ri vel distrahi vel affici: et ideo talis status exigit paucos pau-
cissimis tẽporalibus indigentes. Et contra tales qui sic se ha
berent in nullo concludunt rationes premisse: qꝛ in talibus
nõ esset tantus amor et sollicitudo sicut in alijs. Nec oportet
eos esse incertos et sollicitos de querendo aliquid apud quez
resideret ius in bonis que eis darentur. qꝛ non opz eos que-
rere alios preter eos qui eis largiuntur elemosinas: nã tales
non intenderũt in eos transfere dominium suum nisi in quan
tum sunt capaces et retinerent in eis ius ex suppositione. s. si
illi non vterentur vel si impedirentur in talibus in vsu suo.
et si quis vellet occupare talia contra voluntatem eorum qui-
bus darentur iuuarentur a dantibus apud quos remaneret
ius modo predicto. esset etiam eis licitum vti nõ iure proprio
sed alterius cuius cuz cessione talibus vterentur. ¶ Ulterius
sciendum: ꝙ questio non querit de comparatione talium in
ordine ad habentes redditus: sed ad omnes mẽdicantes qui
in rebus datis habẽt dominium in communi. ¶ His ergo pre
missis cum queritur. Utrum status renũciantium iuri in tẽ-
poralibus et in proprio et in communi sit pfectior statu aliorum
dicẽdum ꝙ sic. renunciantes aut vtãtur paucissimis tempora
libus modo dicto vel vtãtur ita abũdanter et in magna copia
sicut alij. si ergo primo modo status eorum ex professio est per
fectior: quia magis elongati sunt ab amore et sollicitudine tẽ
poralium: si autem vtãtur ita abũdanter sicut alij: et hoc pro-
pter fructũ quẽ predicãdo et cõsulendo populo faciunt. Tunc
distinguẽdum est qꝛ põt considerari vel illud qd fit vel inten-
tio facientis. Considerando ergo illud quod fit sic non vide-
tur status eorum esse perfectior quoad paupertatẽ statu alio
rum: quia ex quo ita abũdanter viuunt vtũtur et habent tem
poralia de facto nõ pl9 videntur ab eis tolli sollicitudo et amor
temporalium ꝗ ab alijs. Si vero consideretur intẽtio facien-
tis sic status eorum videtur perfectior: qꝛ tales ea intentione
debent et videntur renunciare iuri tali quo libenter carerẽt
vsu abundãti temporalium: sicut et iura si non esset propter
fructuz qui sequitur ex vsu abũdanti ꝗ habẽt propter libros
et alia necessaria et carere sic abũdanti vsu doz esse eis i deside
rio: sed abũdare sic ppter fructum debet eis esse in patien-
tia ita ꝙ quantum possunt saluo dicto fructu nitantur care-
re dicta abũdantia: licẽt autem congruat eorum statui vsus
ita parcus sicut dictum est: non tamen sunt transgressores vo
ti si non tenent talem vsum: quia licet sm quandam decentiaz
debeant proponere et velle talem parcum vsum non tamen vo
uent ipsum parcum vsum: sed tantuz iuris renunciationem
sic ergo dico ꝙ si etiam ita abundanter vtuntur sicut alij: si tñ
profitentur ex intentione talem renunciationem scilicet libẽ
ter carendi ita abundãti vsu si hoc posset cum fructu stare ꝗ
faciunt ꝗtum ad intentionem profitentis sunt perfectiores
Si aũt talis vsus abũdãtior simpliciter eis placeat et vsuz tẽ
poralium plus extendant ꝗ deceat talem abdicationem non
solum in executione sed etiam in complacentia non vident
esse perfectiores alijs sed peiores: qꝛ non soluz ille non est bo
nus qui trãsgreditur id quod professus est: sed etiam ille qui
non cõuenienter se habet ad illud qd est sui status. sed ea nec
habet iure nec in desiderio etiam si commode posset fieri: nul
lum tamen intendo indicare nec reprehendere. ¶ Licet autẽ
cõclusio ad quam inducunt pie rationes sit aliquo modo ve-
ra tamen rationes non cogunt. ¶ Ideo dicendum ad primum
ꝙ paupertas christi et apostolorum non fuit omnino renuncia
re iuri temporalium: scilicet tam in proprio ꝗ in communi: qꝛ
hoc nõ competebat statui christi et apostolorum cum essent
veri pastores et tenerentur ex debito gregi aliquo modo pro
uidere. ¶ Ad illud autem quod allegabant. Mat. xix. vade et
vende &c. intelligendum est quo ad non habendum aliquid in
proprio nec videtur aliquis sanctorum doctorum aliter tenuisse
dictum consilium: cum enim cuilibet subsit posse per se imple
re consilium non cuz cessione voluntaria alterius non vide-
tur illud consilium se extendere ad talem abdicationem que
dependeret ex voluntaria cuz cessione alterius. non tamen ne-
gocium et illud et alicuius modus viuendi comprehendatur
sub dicto consilio non tamen necessario ille modus est: ergo
sibi relinquere omnia que ad habendum ius in proprio nec in
communi plus requiritur necessario ad implendum dictum
consilium dato ꝙ alius modus sit aliquo modo perfectior.
¶ Ad secundum dicendum. ꝙ per se et essentialiter ad perfe-
ctionem facit recessus mentalis quo aliquis minus amat et
sollicitatur de temporalibus et qui sic magis recedit ẽ magis
perfectus: loquendo autez de recessu de facto qui facit instru
mentaliter ad perfectionem status quo receditur renuncian
do iuri in bonis temporalibus est perfectior: dum tamen assit
conditio predicta: scilicet parcus vsus saltem in desiderio.
¶ Ad tertium dicendum: ꝙ si sic renunciantes sint contenti
paucioribus et vilioribus ꝗ alij mendicantes sic renuncian-
tes hñt minorem sollicitudinẽ ꝗ alij cum ille apud quem resi
det dominium in nullo intromittat se de procurando bona p
eis nec dispensando pro alijs ea. Si autem comparentur gene
raliter mendicantes ad habentes perpetuos redditus. di-
cendum ꝙ si mendicantes sint contenti paucis et vilibus et
non mendicantes velint habere magna et preciosa sic minor
est sollicitudo mendicantium. Sed si econuerso mendican-
tes velint habere preciosa et maiora ꝗ habentes redditus vi-
detur ꝙ indigeat sensu qui non videt ꝙ sic mendicantes opz
esse magis sollicitos ꝗ habentes redditus. ¶ Ad quartum
dicendum: ꝙ non est simile de voto paupertatis et castitatis:
quia species et indiuiduum possunt saluari absq3 hoc ꝙ reli-
giosi vtantur aliquo actu venereo circa ꝗ est castitas. Sed in
diuiduum hominis sm presentem vitam saluari non potest
sine vsu temporalium circa que est votum paupertatis. Si au
tem homo omnino nõ posset carere actu generationis sicut nõ
põt actu comestionis melius esset ꝗ haberet ppriã ꝗ vage ac
cederet ad quecũq3. ¶ Ad rationem in oppositum dicendum
ꝙ Apostolus ibi loquitur contra ociosos qui nullo tempo-
re occupati volunt viuere de bonis aliorum: non autem con-
tra illos qui vacantes operibus spiritualibus humiliter mẽ
dicant victum suuz. ¶ Quantum ad secundum: qꝛ questio vide
tur tangere statuz minorum et decretalẽ exit qui seminat. vbi
est sententia lata: inde ẽ ꝙ primo cõtradico omnibus qui ab
istis dicũtur in ꝗtum in illa decretali prohibẽtur. ¶ Quod ve
ro isti dicunt in principio ꝙ perfectio status consistit in virtu-
tibus nõ est verum. ymo in obligatione perpetua ad opa virtu
tũ: sicut in epis. vel ad dispositionẽ ad virtutes sicut in religio
sis. sed pfectio psone bene consistit in virtutibus: sic eñ vetu-
la põt esse pfectior ꝗ papa: quis ille sit in pfectiori statu. et vn9
eps alio quis sint eq pfecti status amborũ. ¶ Quod postea di
cit ꝙ diminutio sollicitudinis et amoris tempaliũ facit ad pe
fectionez verũ ẽ si ppter deũ fiat: al's nõ sicut pz in phis et socra
te q massam auri piecit. cũ xps dicat vẽde et da paupib9. ¶ Nec
sollicitudo ꝗ epi hñt de tpalib9 ppter deũ repugnat pfectioni
stat9 nec psone. ¶ Qd aũt dicit ꝙ in his q vsu cõsumũtur nõ põt
separari vsus a dominio est error iuris: cum seruus licite co-
medat et bibat de bonis domini sui de voluntate eius: et tamẽ
non est capax dominij. de his autem plenius dictum est in pre
cedentib9 questionib9. Ad argumẽta pro questiõe solutũ est.

¶ Questio sexta.

Sexto querit. Utrũ viuere de receptis ab alijs
sit impfectiõis moralis. Et arguit ꝙ nõ sit imp
fectiõis moralis: sz pfectiõis: qꝛ relinqre oĩa p-
pter deũ est perfectionis euangelice: sed ille q
relinquit oĩa necesse habet viuere de bonis re
ceptis ab alijs ergo &c. ¶ Item illi qui maxime
obseruãt paupertatẽ euangelicam nullũ ius habent in bonis
aliquibus tẽporalib9. sed tales opz maxime viuere de bonis
receptis ab alijs. ergo sic viuere est perfectionis euangelice: et
sicidem qd prius. ¶ Item illi qui in ecclesia sunt maxime per
fecti sunt clerici et religiosi: sed illi viuũt de bonis receptis ab
alijs: ergo vel nullus est perfectus in ecclesia vel sic viuere est
perfectionis. ¶ Contra illud qd christus fecit gerẽs personam
infirmorũ est imperfectionis moralis. sed sm Augustinũ sup
ps. et super Johan. Christus in habendo loculos in quibus po
nebãtur illa que ab alijs recipiebãtur gessit personã infirmo
rum. ergo sic recipere est infirmitatis et imperfectionis mora
lis. ¶ Respon. primo ponuntur dicta quorũdam. Secũdo im-
pugnatio aliorum. ¶ Quãtum ad primum dicunt quidam ꝙ
impfectio potest accipi dupliciter: scz negatiue et priuatiue:
Negatiue vt dicatur aliquid imperfectuz: quia nõ hz oĩmodã
perfectionem: nec est natum eam habere: sic et omnis creatu
ra respectu dei dicitur impfecta: et sic nõ loquimur hic de im-
perfectione. ¶ Priuatiue autem dicitur aliquid imperfectuz
dupliciter. Uno modo quando caret aliqua perfectione quã
tenetur habere: sicut quãdo aliquis caret charitate vel pie-
tate: vel aliqua alia virtute ꝗ tenetur habere: et talis imperfe
ctio est vitiosa: nec adhuc de ista ẽ questio. ¶ Alio modo dicit
imperfectus qui caret maiori perfectione ad quã tamẽ nõ est
obligatus: sicut si dicatur status secularium imperfectus re
spectu status religiosorum: quia est minus perfectus absq3
tamen vitio. Et sic intelligitur questio. Utrum. s. viuere de re-
ceptis sit imperfectionis hoc ẽ minoris perfectionis. ¶ Hoc
supposito sciendum ꝙ in hac comparatione maioris et mino-
ris pefectionis possunt comparari diuersimode recipiẽdi ad
inuicem vel recipere et non recipere. Comparando ergo diuer
sos modos recipiendi adinuicem. Sciendum ꝙ duplex ẽ mo
dus recipiendi. Uno modo quãdo aliquis recipit illud ĩ quo
ius habet de se sicut si recipit hereditatez patris vel mercedẽ
laborum vel sicut prelati accipiunt stipendia eis debita. Alio
modo quando aliquis recipit aliquid in quo non habet ius
nisi de mera liberalitate donãtis. Et dõm ꝙ comparando di-
ctos modos adinuicem: ꝙ secũdus modus recipiendi nõ est
maioris perfectõis sed minoris ꝗ prim9. Ꝙ vnũ quodq3 ẽ ma
gis perfectum in quãtum est sibijpsi magis sufficiẽs et in ꝗtũ
habet a se suam sufficientiam. Et notum est ꝙ deus qui nullo
modo indiget alio ẽ perfectissimus: sed ille qui recipit illud
qd est sibi debitum et in quo habet ius ẽ magis sibi sufficiens
et magis habet a se suam sufficientiam ꝗ ille qui recipit illud
in quo nõ habet ius nisi ex mera liberalitate donationis ergo
&c. ¶ Hoc etiã attestãtur religiosi qui gloriantur ꝙ nõ come-
dant panem ociosi: sed aliquo modo eis debitum: licet nõ sit
ibi debitum iusticie proprie dicte: sed cuiusdam decentie pro
pter bona spiritualia que faciunt in ecclesia dei. Modus aũt
recipiẽdi ex mera liberalitate alteri9 ẽ duplex. Unus qñ ali-
quis non requisitus nec rogatus ex mera liberalitate cõfert
aliquid alicui. Alius modus ẽ qñ rogatus vel requisitus con
fert sicut fit per mẽdicitatem. Et loquendo de istis modis per
se loquendo et de genere opis secũdus modus est impfectior
ꝗ primus: quia in eo ꝗ ex mera liberalitate alterius habet tã
to nobiliori modo ius acquiritur quanto magis liberaliter
gratuite et voluntarie datur ꝗ qd datur secundo modo: quia
qd datur secũdo modo videtur quodammodo inuolũtarie
ppter importunitatem petentis datum ergo &c. Unde tamẽ
possunt eẽ aliqua annexa mẽdicationi que faciunt ad virtutẽ
sicut verecũdia et humiliatio exterior. Si autem comparetur
recipere ad nõ recipere sicut ꝙ etiaz cõparemus illos qui p-
fectiori mõ recipiunt sicut prelati recipiẽtes stipẽdia ab alijs
quibus annũciãt euãgelium ad istos qui nõ recipiunt: sed vi
uũt de laboribus manuuz suarum: sicut fecit paulus. ¶ Dicẽ
dum ꝙ simpliciter et gñe operis nõ recipere talia stipẽdia de
bita et viuere de labore est maioris pfectionis et recipere mino
ris: qꝛ superogare sibi debitum et dimittere debitoribus ẽ ma
ioris perfectionis ꝗ debitum stipendium recipere: sed sic fa
ciunt hi qui de labore manuum viuũt nihilominus spiritua
lia seminãtes: ergo &c. Et hec ẽ intentio in locis preallegatis:
vbi dicit ꝙ xps loculos in quibus recipiebantur oblata et ex
pensa gessit psonam infirmorum respectu pauli qui viue-
bat de labore manuum. ¶ Circa qd notãdum ꝙ. habere locu
los nihil aliud ẽ ꝗ viuere de receptis ab alijs et nõ de labore
manuum: siue recipientes et sic viuentes habeant ius et pro
prietatem in receptis simplicem vsum tãtum. Et siue reser-
uent siue non. dũmodo viuant de talibus receptis. Quod pz
per illos qui dixerũt xpm et discipulos non habuisse ius in
illis q erant in loculis: quia eorum pfectio non patiebatur: et
sic illud qd imperfectionis intelligitur in loculis nõ ẽ aliud ꝗ
viuere de receptis et non de labore manuum. Per hoc patet ꝙ
idem Augu. sub eadem imperfectione posuit viuere de locu
lis: et de his que ministrabant mulieres sequentes ipsum do
minum: que tamen bona administrata a mulieribus nõ erãt
recompensata a domino vel eius discipulis. ¶ Aliud etiam ẽ
notãdum scilicet ꝙ aliquod opus esse minoris pfectionis ꝗ
aliud potest intelligi dupliciter. Uel quãtum ad genus ope-
ris vel quãtum ad circũstantiam: quantum ad genus operis
viuere de receptis ẽ minoris pfectionis ꝗ de labore manuũ.
Et habere ius et pprietatem in receptis: et vt sua reseruare ꝗ
non reseruare: nec vt sua tenere. In casu tñ in quo viuere de
labore manuum esset impedimentum notabiliter bonorum
spiritualium. que viuendo de receptis possent fieri: non esset
minoris perfectionis ꝗ non recipere laborando manibus:
nec reseruare. et sic licet opus xpi habentis loculos fuerit mi-
noris perfectionis ꝗ factum Pauli ꝗtũ ad genus operis: nõ
tamen quãtum ad circũstantiam facti. ¶ Sed contra pmissa
potest obijci: qꝛ iste qui de labore manuum viuit non facit p
fectius opus ꝗ qui de euãgelio: quia cum talis accipiat neces
saria vite ab illis p quib9 totaliter laborat sicut ille qui euã
gelium annũciat viuit de receptis ab alijs pro quibus spiri-
tualiter laborat et labore annũciãtis euãgeliũ fit fructuosior
ꝗ corporalis: videtur ꝙ minus perfecte facit qui accipit vite
necessaria pro labore corporali ꝗ qui p spũali. ¶ Et ad hoc
dicẽdum ꝙ ille qui viuit de labore manuum videtur agere
pfectius ppter duo. Primo quia cum spiritualia non sint ap
preciabilia sunt gratis danda: et ideo aliquam impfectionem
videtur importare recipere aliquid tẽporale ab illis quibus
spiritualia conferuntur: non sic aũt ẽ de labore manuum q bñ
sub precio cadit. Secũdo ppter impfectionem hominum q
magis cõmuniter reputãt detrimẽtum in bonis tempalib9
ꝗ in spiritualibus: et qꝛ in recipiẽdo laborẽ non patiũtur dimi
nutionem tpalium: quia in tempalibus equiualẽs recipiũt
recompẽsando aũt laborẽ spũalem: licet melius recipiãt in tẽ
poralibus: tñ nõ recõpẽsantur: sz detrimẽtum patiuntur. Jd
sm quãdam apparẽtiam talẽ videt recipe necessaria vite pro
labore spũali sit9 minus pfectum: lz simpliciter sit pfectius
laborare spũaliter ꝗ corpaliter. ¶ Ad primũ ergo dõz: ꝙ relĩ
quere oĩa ppter deum ẽ pfectionis euãgelice nõ rõne nude
adiectionis tpalium: sz qꝛ ppter deũ et ppter sequelam pfe
ctaz xpi. et iõ si dicat ꝙ pauptas euãgelica sm ꝙ hmõi ptinet p
se ad pfectionẽ. dõm ꝙ verum est si li secunduz ꝙ huiusmodi
reduplicat paupertatem euangelicam secundum ꝙ euan-
gelicam: nõ autem si reduplicaretur super hoc totum pau-
ptatem euangelicam ratione nude abiectionis temporalium
bonoz. Et qñ dz in minori ꝙ tales hñt viuere de receptis ab
alijs. dõm ꝗ nõ opz: qꝛ nõ possunt viuere de labore manuum
sicut paulus. ¶ Ad scdm dõm ꝙ cõtra in mẽte aductũ pz: qꝛ scz
hoc nõ põt esse: qꝛ pfectissimũ inter pauperes euãgelizãtes
nil iuris pñt hre in eis etiã q's lucrãtur: qꝛ repugnat voto eoz
et sic opz ꝙ viuãt de alieno. ¶ Dicendum ꝙ viuere de alieno dz
est autẽ qꝛ nil facit ppter qd illud sibi debet de iure: et sic viue
re de alieno est ipfectionis: vel ꝙ lz fecerit: vnde sibi de iure
debetur spontanea: tamen fecit voluntate propter deum ꝙ

non haber nihil in illo: sed est spontanee alienum: ⁊ sic viuere de alieno non est imperfectionis maioris, ymo perfectiois maioris ꝙ si ius haberet in id. Quando enim dicitur ꝙ viuere de receptis est imperfectionis: est intelligendum de receptis q homo per laborem corporalem non fecit sibi quãtum est in se determinata: etiã si status suus permitteret: vbi etiam oportet viuere de receptis sine labore manuum vel pati notabilit detrimentum in spiritualibus viuere de receptis cuz tali circũstantia nõ est imperfectionis licet de genere suo importaret aliquam imperfectionem. ¶ Ad tertium dicendum ꝙ oẽs religiosi nobis noti viuũt de receptis ab alijs sine labore manuum: ⁊ in hoc faciunt illud ꝙ est minoris perfectionis si possint cõmode laborare manibus sine notabili detrimento spiritualium: alioquin si nõ sine detrimento spiritualium potest fieri: tali stante circũstantia viuere de receptis non est imperfectionis: vt sepe dictum est. ¶ Quãtum ad scdm de impugnatione aliorum quãdo queritur vtrum viuere de bonis recept ab alijs sit perfectio moralis. dicẽdum ꝙ in paupere volũtario perfectius est viuere de sic receptis ꝙ de receptis iure officij sicut faciũt prelati visitãtes. Et ex parte dãtis: quia perfectius est elemosinam gratis dare propter deuz ꝙ reddere debitum. Et ex parte recipientis: qꝛ licet suum recipere non sit peccatum: tñ nullius perfectionis est, ymo perfectionis esset prelato diuiti remittere pauperi sacerdoti expensas visitationis cum protestatione tñ iuris sui: sed recipere ⁊ mẽdicare propter christum magne humilitatis ⁊ charitatis est ⁊ pfectionis tãtam erubescẽtiam sustinere propter xpm. Quãuis etiam iusticia exigat vt hi quia papa missi seminãt spiritualia metant ⁊ dantur eis temporalia: quia dñs cõstituit his q euãgelium annũciant de euãgelio viuere. ¶ Ad primum perfectiꝰ est sibi magis sufficiens. dicẽdum ꝙ pfectio humana non consistit in sufficiẽtia bonoꝝ temporalium sed spiritualium i, quibus diuites eguerũt et esurierunt. Quãdo dicit ꝙ recipiendi modus a dante non rogato est perfectio. verum est ex parte dantis qꝛ quãto dat libentius tãto plus meretur: sed ex parte recipientis quanto est ibi de confusione ⁊ erubescentia temporali propter deum tãto est illi plus de humilitate ⁊ merito. ¶ Quod dicit ꝙ recipere prelatoꝝ est minoris perfectionis ꝙ laboꝝ manuum pauli. Dicẽdum ꝙ verũ est ceteris pibus: quia supposito ꝙ nullꝰ spiritualis fructus plus impediatur per laborem manuum: perfectius est viuere de labore manuum et predicare sicut fuit in paulo qui habuit sciẽtiam infusam: maxime vbi pusilli scandalizarentur in metendo stipendia carnalia qd paulus timebat: alias secus esset. Et sic intelligẽdus est augu. q prefert laborẽ pauli loculis xpi. Unde perfectiꝰ est viuere de labore annũciãdi euãgelium ꝙ de labore manuum, vbi expeditius et sine scãdalo predicatur euangelium primo ꝙ scdo modo. Unde xps nõ monuit opari cibum qui perit sed edere ⁊ bibere ea que essent apd auditores. ¶ Quod aũt dicit ꝙ perfectius est seruare sua ꝙ nõ seruare est cõtra xpm dicentem. Si vis perfectus esse ⁊c. ¶ Ad argumẽta patet solutio, et hoc in precedẽtibus questionibus.

¶ Sequit scds articulus qstionis prime. xxxviij. distinctiõis.

QUãtuz ad scdm principale de diuisione corporis in sepultura sunt due opiniones. Prima sic pcedit arguẽdo p ⁊ cõtra. Et arguit pmo ꝙ nõ liceat qꝛ hec nouitas incõsueta est apd sanctos patres et ẽ scãdalizatiua: qꝛ nõ fit nisi de corporibꝰ diuitum et in locis pauperum religiosorũ. ¶ Contra, ex hoc augetur cultus diuinus et multiplicantur suffragia ergo ⁊c.

¶ Respondeo exceptis his que sunt de primis preceptis iuris naturalis que semper et absq defectu sunt bona in alijs que quasi deducũtur. ex ipsis: quedam sunt que ẽm se accepta sunt mere indifferentia: sicut leuare festucam. Quedam autem sunt regulariter et communiter bona: ita tamen ꝙ in casu eorum opposita bene possunt fieri. ¶ Circa autem sepulturam videmus aliqua concurrentia non esse in differentia sicut sepeliri non est actus indifferens: ymo regulariter bonꝰ Similiter sepeliri in loco sacro est regulariter bonuz: similiter corpus integrum sepeliri nõ est opus indifferens: ymo determinatum ẽm esse moris. Et hoc ẽ regulariter ⁊ cõmuniter in ecclesia consuetum. ¶ Primo ergo ostendendum est ꝙ corpus integrum sepeliri est bonum et honestum: nec eius oppositum communiter et regulariter fieri debet. Primo ex fine ad quem ordinatur sepultura: quia corpora fidelium sepeliuntur propter spem resurrectionis. sꝫ spem ꝙ habent fideles de resurrectione valde congruit ꝙ eorum corpora quãto integrius possint sepeliantur: ergo corpora fidelium integra sepeliri regulariter est bonum. Maior supponitur. Minor probatur: quia sic se habent membra ad corpus: sicut persone ad communitatẽ cuius sunt partes: sed sicut patet exemplo sanctorum patrum illi qui erant de vna congregatione naturaliter desiderabant sepeliri vnite quãtum poterant: et in eodem loco: vt patet de iacob et ioseph qui volebant deferri ad sepulchra patrum suorum. Genesis. vltimo. ergo et membra eiusdem corporis debent quanto integrius poterunt sepeliri propter spem resurrectionis predictam: et quia ad hoc natura inclinat. ¶ Item corpus resurget integrum et vna resurrectione Et etiam vnũ ens naturale talem resurrectionẽ expectans: ergo debet quãto conuenientius et integrius potest sepeliri ad expectãdum talem resurrectionem. Secundo ex appetitu naturali: quia sicut quodãmodo se habet corpus vnum ad separationem partium essentialiuz que sunt anima et corpus: ita corpus mortuum ad separationem membrorũ sed separatio anime a corpore est inhumana ⁊ violenta et mala: ergo separatio membrorũ corporis mortui adhuc figurã suam retinentis est inhumana et regulariter mala. Et sicut illa debet communiter dimitti cursui nature ita et ista. ¶ Itẽ illud qd est ordinabile ad perpetuitatem ex naturali appetitu refugit corruptionem et diuisionem: sed corpus humanum ratione anime cuius est subiectum et organum est huiꝰmodi: ergo ⁊c. nec talis diuisio debet eligi vel appeti. ¶ Item qd interdictum est in malum et penam alicuius est ab eo refugiendum naturali appetitu: sed corruptio ⁊ diuisio per corruptionem est introducta in penam peccati: in malum hominis. ergo quantum potest hoc habet naturali appetitu fugere et vnitatem appetere. ¶ Tertio ex consuetudine communi ecclesie: quia contra consuetudinem generalem vniuersalis ecclesie rationabilẽ non est aliqua nouitas introducenda: ⁊ dato ꝙ videat impetrare aliquod bonum: sed talis nouitas est sic diuidere corpus: ergo ⁊c. ¶ Secundo ostendit quibus casibus bene potest fieri oppositum: scilicet ꝙ corpus in sepultura diuidatur. Potest ergo fieri dupliciter: scilicet in casu necessitatis. Et in casu alicuius vtilitatis. Triplex autem casus necessitatis potest esse. ¶ Unus quando aliquis eligit sepulturam in loco conuenienti ad quam corpus eius integre deferri non potest: tunc enim licet corpus diuidere et partem que non potest deferri in aliquo loco decẽti sepeliri. ¶ Secundus quando aliquis magnus moritur tempore quo non solent fieri exequie: quia tales nõ consueuerunt sepeliri sine exequijs. ¶ Tertius quando expectantur magni homines ad sepulturam in istis casibus licet diuidere corpus: ita tamẽ ꝙ in duobus vltimis illa quorum sepultura non potest deferri sepeliãtur in eodem loco in quo reliquum est postea sepeliendum. ¶ Utilitas autem triplex potest esse: scilicet persone sepeliende. Et illorum apud quos est sepelienda. Et generalis totius ecclesie vtilitas. ¶ Persone sepeliende est duplex. Una merituz maioris premij essentialis. Alia citius liberari a pena per multitudinem suffragiorũ. ¶ Primum non potest esse: quia eligere illud qd communiter est dissonum: non est sine vitio: nec per cõsequens meritoriũ: sed vt ostensum est diuidere corpus sepeliendum est huiusmodi. ergo ⁊c. ¶ Secunda etiã causa non est sufficiens ad diuisionem. Primo quia id quod congruit sepulture non debet dimitti propter illud ad quod non ordinatur sepultura: sed sepultura non ordinatur principaliter ad liberationẽ a pena per suffragia g ⁊c. ¶ Preterea ppter liberationem a pena nullus debet eligere illud quod repugnat rationi et inclinationi nature. ¶ Tertio: quia

cõmodum non debet preferri honesto: sed liberari citius a pena est quoddam commodum ⁊ corpus autem non diuidi est quoddam honestum: ergo talis liberatio nõ dꝫ preferri corpis integritati: nec p consequens debet corpus diuidi propter eaꝫ ¶ Quarto quia si propter liberationeꝫ citiorem a pena corpus diuidi esset cõueniens: tunc deberet diuidi in tot partes qt posset dum tamen inuenirẽtur p tot ptibus loca religiosa: sed hoc est incõueniens: quia tunc eccl'ia q hoc non seruat a multis temporibus fuisset ignorãs. ¶ Si dicat ꝙ h facit propter dei amorẽ ꝙ desiderat cito videre. Non valet qui vult deum cito videre debet illud assequi medio competenti: sed sic diuidere corpus non est medium cõpetens assequẽdi tam cito diuinam visionem: sed distribuere large facultates suas diuersis pauperibus. Et si nõ habet diuitias debet supponere ꝙ pauce orationes conuenienter sine tali diuisione impetrate erunt sibi vtiliores ꝙ multe per talem diuisionem procurate. ¶ Item illi qui sunt de alia opinione ponunt ꝙ non debet fieri diuisio in minutas partes ppter indecentiam ⁊ suffragiorum vilipensionem: etiam dato ꝙ sequatur inde citior liberatio per suffragia: sꝫ eadem ratione sequitur ꝙ nulla debeat fieri diuisio propter talem liberationeꝫ cum sit indecens ⁊ per consequens incõueniẽs. Sed dicunt ꝙ diuisionẽ fieri in minutas pres est indecens: nõ autẽ i partes principales in quibus principaliter vigent vires anime. ¶ Sed nec hoc valet: quia potius deberent concludere contrarium quia ille partes in quibꝰ vigent vires anime magis pertinent ad vnitatem corporis: ⁊ ideo minus decens est eas diuidere abinuicẽ. ¶ Similiter propter vtilitatem illorum apud quos corpus sepelitur nõ est corpus diuidendũ: quia scilꝫ illi de parentella bñ faciunt loco: quia illud quod est regulariter bonum moris ⁊ cõgruit secundum rectã rationem sepulture non est obmittendũ propter illud qd non dicit directe bonum moris ⁊ accidentaliter se habet ad sepulturam: sed vtilitas temporalis illorum in quorum loco corpus sepelitur non importat bonum moris ⁊ accidẽtaliter se habet ad sepulturam: integritas autem corporis econuerso ergo ⁊c. ¶ Sed propter vtilitatem cõmunem vniuersalis ecclesie licitum est corpora sanctorũ diuidi vt habeant a pluribꝰ in maiori reuerẽtia. aliter aũt non licet corpus diuidi propter sepulturam nisi in casibus predictis. ¶ Et si aliquis contrariuꝫ ordinaret ordinatio sua nõ esset tenenda: sed deberet reputari ex simplicitate facta ⁊ deberet totũ corpus sepeliri in loco vbi principaliter elegit sepulturã. ¶ Sed contra: qlibet est sui iuris in ordinando de corpore suo sicut in ordinando de pecunia sua: sed de pecunia sua potest ordinare qd vult ⁊ sicut vult et eius ordinatio est tenenda: ergo ⁊ de corpore suo: ⁊ sic si vult potest diuidere. ¶ Secundo quia vltima voluntas testatoris est tenenda: sed contingit ꝙ in vltima voluntate eligit sic diuidi ergo ⁊c. ¶ Tertio quia diuidi ex rationabili causa est licitũ: sed liberari citiꝰ a pena p suffragia est causa rationalis ergo ⁊c. ¶ Quarto qꝛ nouitas rõnabilis potest itroduci: alioquin sancti ⁊ ecclesia nihil noui potuissent ordinare: hec autem diuisio licet sit noua tñ rationabilis videtur propter causam predictam: ergo ista nouitas non est repudienda. ¶ Quito quia sanctus etmũdus elegit sepeliri in diuersis locis. ¶ Sexto quia non est contra honorem dei corpus diuidi propter necessitatẽ sicut pꝫ de corporibus sanctorum que diuiduntur ⁊ demẽbrantur: ⁊ de membro qd absciditur propter sanitatem ⁊ multo plus vt videtur potest diuidi corpus mortuũ propter suffragia. ¶ Septimo quia iura videntur supponere ꝙ licitum sit corpus diuidere in sepultura: quia dicunt ꝙ ibi debet iudicari homo sepultus vt fiat locus religiosus vbi est caput eius. ¶ Ad primuꝫ dõm ꝙ homo ẽ sui iuris in ordinando de corpore suo dummodo sua ordinatio sit rationabilis. talis autem ordinatio non est rationabilis vt dictuꝫ est et ostensum ergo ⁊c. ¶ Ad secundum similiter ꝙ vltima voluntas non est seruanda qñ irrationabilis. ¶ Ad tertiuꝫ dõm ꝙ minor est falsa: quia talis liberatio nõ est causa rationabilis vt ostẽsum est. ¶ Ad quartum dõm ꝙ noua statuta sanctorum ⁊ ecclesie non excludunt bonuꝫ precedens sed saluãt: sed ista nouitas excludit id quod est bonũ regulariter in sepultura. ¶ Ad qntũ dõm ꝙ ille sanctꝰ ex aliqua causa rationabiliter nobis ignota ⁊ speciali consilio puato spiritussancti hoc fecit nec est trahẽdũ ad consequentiam: sicut ⁊ aliqua facta aliquibꝰ personis priuatis sunt reuelata a spiritusancto nec sunt trahẽda ad ɔsequẽtiã. vnde ad hanc partem sunt pauca exempla ⁊ sunt facta hominũ illiteratorum vel ydiotarum litterarum ⁊ scripture Ad aliam vero partem sunt exempla autenticorũ sicut iudas patriarcha in suo testamento precepit corpus suuꝫ non diuidi. Et magister occobertus grosserece qui fuit valde famosus in scientia ⁊ in vita et communiter etiam sancti sunt sic sepulti. ¶ Ad sextũ dicendũ ꝙ ymo est contra honorem dei ꝙ illud qd deus iunxit ⁊ vniuit per violentiam diuidatur nisi ex rationabili causa: talis autem cã bñ est salus corporis ⁊ dilatatio honoris sanctoruꝫ: non autẽ suffragiorum predicta procreatio cum aliter possint procreari nec ita ordinatur diuisio corporis ad suffragia sicut ad salutem corporis que aliter haberi non potest. ¶ Ad septimuꝫ, ꝙ iura illa loquũtur in casu illo in quo licet diuidere ꝙ non est propter suffragia: sed propter causas predictas. Uel dicendum ꝙ non supponũt hoc esse licitum: sed si diuisio hec fiat ostendunt ⁊ declarant vbi mortuus debeat iudicari sepultus. ¶ Alia vero opinio sic procedit quia primo arguit ꝙ liceat diuidere corpus in sepultura. ¶ Quia virtuosum est facere de necessitate virtutem. ẽm Senecam qd fit quando illud qd est necessarium fieri spõte eligitur fieri in ordine ad aliquẽ bonum finem: sed sic est hic quia corpus cito necessario diuidetur quando compages dissoluentur: non solum in duas partes: sed etiam in multas ergo ⁊c. ¶ Secundo sic: quia illud vnde proueniunt multa bona ⁊ nulla mala melius est facere ꝙ dimittere: sed diuidere corpus ppter predicta est huiusmodi: ergo ⁊c. Probatio minoris. Ex hac enim diuisione primo prouenit bonum dei ⁊ cultus diuini in multiplicatione exequiarũ que pertinent ad cultum eius ⁊ latriam. ⁊ si deus per exequias honorat magis per duas ꝙ per vnam. Secundo prouenit inde vtilitas omniũ fidelium defunctorum qui magis animatur ad multiplicationem suffragiorum pro defunctis. ¶ Tertio edificatio viuorum videntium defunctum fuisse sollicitũ intm de salute sua et procuratione suffragiorũ nisi forte philosophice inuidẽtes superne gratie iudicent hoc appeti ppter questuꝫ a sepelientibus: qd pie ordinatum fuit a defuncto propter remedium anime sue. ¶ Quarto bonum defuncti citior liberatio a pena ⁊ citior adeptio glorie. ¶ Quinto spirituale bonum recipientium sepulturam que ex isto signo amoris plus excitentur ad officium charitatis orando pro ipso ꝙ facerẽt per maius legatum: quia maius signum amoris est dare se ꝙ sua. ¶ Sexto bonũ eoꝝ temporale. s. receptio elemosinarũ quibus substantantur. Ex hoc autem pauca aut nulla mala proueniunt non enĩ malum anime defuncti. sed bonum vt dictum est: nec malum ipsius corporis: quia licet sit malum corpori viuo diuidi non tamen corpori mortuo sicut nec lapidi: nulla enĩ est pena ei qui non sentit. ¶ Et si dicas ꝙ ymo: quia per hanc diuisionẽ tollitur sua vnitas que est quoddam bonuꝫ eius nõ valet: quia in proximo erat ꝙ per naturam perderet eam. ¶ Preterea vnitas hominis est principaliter ex vnitate forme ad quam ita habet habitudinem corpus diuisum sicut vnitum: et econuerso vnio enim fiet virtute diuina post omnimodam resolutionem: quia non est difficilius ei cõiungere anime partes diuisas ꝙ coniunctas. Unde non est hoc contra spẽ resurrectionis cui vnitas nõ plus cõfert ꝙ diuisio: sicut patet de ossibus diuisis et cõiunctis in Ezechie. Unde nullus fidelis minus sperat resurrectionem post diuisionem istaꝫ ꝙ añ diuisionem quam scit etiam naturaliter esse futuram. Item nec prouenit inde malum alijs nec illis apud quos principalẽ sepulturam elegit: quia in sepultura nullum ius habebit nisi in q̃tum ille sponte ⁊ gratis dedit vel si ei debeatur de iure cõmuni adhuc non preiudicatur: quia supponimus ꝙ habeat iura sua parrochialia: nec malum amicorum nisi in multiplicatione expensaruꝫ qd nõ est ponderandum: qꝛ vel ipsi sponte faciunt vel ex ordinatione defuncti qui etiam tãtam pecuniam potuit legare sine diuisione ꝙ tam oportet expẽdere pro diuisione. ¶ Preterea qd est bonum vtile delectabile et honestum: simpliciter est eligendum ⁊ simpliciter bonum: sed diuisio hec propter hoc est huiusmodi: vtilis

quidem propter suffragia: delectabilis quidē ei ꝙ percipere ꝑt
delectationē. nō quidem corpori sed aīe q̄ liberat̄ per hoc a pena
et fruitur citius deo: honestū ꝗ opus virtutis .s. latrie propter
cultum dei. iusticia propter satisfactionem per suffragia: τ chari/
tatis quam homo habet ad seipsum: τ potissimam sui partem .s.
animam. τ proximos apud quos ex dilectiōe quā pre ceteris ha
bet ad eos eligit sepeliri. ¶ Preterea naturalis rō dictat τ chari
tas: vt anima plus diligatur ꝙ corpus: τ ideo magis est sustinen
dum detrimentum corporis ꝙ anime. Damnū autem anime est
retardari a gloria: τ detineri in pena post mortem. ergo etiam
sustinendum esset dānum corporis vt anima cito liberetur: sed
nullum dānum vel modicum est corpori mortuo diuidi: ergo τc.
Et confirmatur rō: ꝗ de duobus malis minus malum eligēdū
est. vbi vtrunq̄ vitari non potest τ alterum intrare oportet. cū
ergo corpus necesse sit diuidi in proximo per naturam: τ vlteri⁹
vel corpus in sepultura diuidetur qd̄ est minus malum: τ vel aīa
diutius affligetur qd̄ est peius: primū eligendum est. Et puto ꝙ
hoc eligeret ille vnicus qui est contrarie opinionis si esset in pur
gatorio. Si enim leuita elegit diuisionē vxoris sue propter vin/
dictam eius τ suam: τ misit in omnibus finibus israel. Judicum
xix. Multo magis vnicuiq̄ eligenda ē diuisio corporis τ mittēda
diuersis potentibus orationibus iuuare animam. ¶ Sciendum
tamen ꝙ non debet diuidi quacunq̄ diuisione sed consueta. sci
licet ꝙ cor separetur a reliquo corpore: ꝗ cor dum viuit aliquo
modo est totus homo τ principalior pars corporis. Unde frequē
ter accipitur in scriptura pro toto homine. Omni custodia serua
cor tuum τc. Cor etiam quandoq̄ accipitur pro anima. vnde cū
anima naturaliter in morte separetur a corpore: potest etiā pro
pter animam cor in morte a reliquo corpore diuidi. ¶ Item diui
sio que ad equalia ordinatur ꝙtuꝫ potest fieri debet fieri per eq̄
lia. Si autem corpus per medium abscideretur abūdaret pars
capitis τ alia deficeret: sed cor mediū tenet: vnde aliquo modo
equatur toto corpori in ꝙtrum ꝙ est plus altero ꝑm quātitatem
est hic ꝑm affectionem. Unde apostolus distinguit hominē in ex
teriorem τ in interiorem qui signatur per cor. vñ si alia pars da/
retur non ita moueret ad orandum τ sic minus haberet inten/
tum ¶ Ad primum dicendum ꝙ corpora integra sepeliri est bo/
num. sed diuidi modo predicto propter multiplicationē suffra/
giorum est melius. Consuetudo autem in ecclesia non est sem/
per facere qd̄ meli⁹ ē: sꝫ sufficit ecclesie facere qd̄ bonū est sicut pa
ret de āniuersarijs. ꝗ melius esset ꝙ fierent pluries in anno: et
tamen ecclesia non consueuit facere nisi semel. Similiter bonū
esset ꝙ fieret pro quolibet τ tamen in ecclesijs colegiatis non fa
ciunt nisi pro diuitibus qui eis redditus reliquerunt. vnde ec/
clesia communiter facit qd̄ bonum est. Sed pro aliquibus facit
qd̄ melius est: τ sic etiam non diuiditur corpus cuiuslibet defun
cti quia bonū est ꝙ integre sepeliatur. Sed aliquorum magno
rū diuiditur τ hoc est melius. Et si dicas quare diuidit̄ corpus
diuitum non pauperum: dico ꝙ eadem ratione qua fiunt in ec/
clesijs collegiatis anniuesaria diuitum non pauperum. Item
pauperes non sic habent expensas pro pluribus exequijs sicut
ꝓ vna sepultura. ¶ Ad secundum dicendum ꝙ licet sit honestū
corpus integrum sepeliri: tamen diuisio propter predicta est ho
nestior: ꝟtutes eīn actibus suis suscipiūt magis τ min⁹ ita ꝙ li/
cet omnis actus virtutis sit honestus vnus tamen est altero ho
nestior. ¶ Nec diuisio est contra spem resurrectionis quia om/
nes fideles sciunt ꝙ anteꝙ resurrectio fiat corpus diuiditur
in minutissimas partes Iuxta id: cinis es τ in cinerem reuer/
teris. τ tñ post hoc credunt futurā resurrectionē: virtute diuina
ymo etiam talis diuisio astruit fidem resurrectionis primo ex
hoc ꝙ vident magis curari de corpore vt pro eodē corpore in di
uersis locis duplicentur exequie. secundo quia ex hoc ostendit̄
magis qd̄ fiet virtute diuina quātūcunq̄ dispersis. ¶ Patres au
tem elegerunt vnite sepeliri: τ propter locum sepulture in quo
credebant redemptorem venturum τ moriturum sepeliendū
vt mortui τ consepulti christo simul etiam resurgerent cum eo.
multa enim corpora sanctorum qui dormierant cum eo surrexe
runt. ¶ Item ratione sepultorij quia sicut hō afficitur ad loca/
le sibi datū ab amico: ita τ ad corpus amici. secundum Augu/
stinū in libro de chra agenda pro mortuis. Et quia anima incor
poralis est amor naturalis est etiā ad ea que restant post mor/
tem ꝑpter qd̄ eligit consepeliri amico. ¶ Nec valet similitudo. q̄
dicit. sicut se habent partes cōitatis τc. ꝗ corpus mortuū nihil
minus valꝫ ī diuisū ꝗ nulla operatio aufertur sibi per diuisionē
Sed cōitas minus valet per substractionem alicuius de ea.
¶ Et preterea dato ꝙ valeat similitudo sicut illi de congregatio
ne bene faciunt ꝑm iura quando mutāt sepulturam maiorum
propter suffragia: puta ad locum magis religiosum: sic etiā pro
pter hoc in casu licet diuidere partes a corpore. ¶ Quod dicitur
de inclinatione naturali falsum est: quia in corpore non est ali/
qua naturalis inclinatio ad vnionem nec resurrectionem nisi re
mota ꝑm potentiā ab eodem cū non sit in potentia actiua crea
ture vel nature: sꝫ ē in eo naturalis inclinatio ad resolutionē τ di
uisionē. ¶ Ad aliud de resurrectōe dicendū ꝙ corp⁹ resurget vna
resurrectione que tñ ex multis pulueribꝰ fiet ex parte termini
a quo sanctorum etiam corpora que diuiduntur non minus
resurgent ꝙ alia. vnde ex vnitate resurrectionis non magis pro
hibet̄ diuisio omnium ꝙ sanctorꝫ. Et ꝙ dicit ꝙ ens naturale vnū
verum est: sed in via ad dissolutionē. Et quod dicitur ꝙ corpus
expectat resurrectionem male dictum est: quia licet anima de/
terminate suo corpori appetat vniri: tamen corpus suum nō ha
bet naturalem inclinationem ad eandem formam quam perdi/
dit ꝑm numerum: alias resurrectio esset naturalis. quia quicqd
est in potentia passiua τ appetitu memorie est in potentia acti/
ua celi: non autē quicquid est in appetitu anime rationalis que
non subijcitur celo maxime separata. Falsum est etiā ꝙ dicit de
bere sepeliri ꝙto integrius potest: quia res que est propter finē
debet magis fieri eo modo quo magis conuenit fini. finis autē
sepulture est vt sepultus in memoria habeat̄. Unde ꝑm Augu/
stinum monumentum est quasi mentem monens: quod magis
fit per multiplicationem monumentorum. vnde finis principa/
lis sepulture magis habetur per diuisionem corporis ꝙ per vni
tatem. ¶ Nec est simile de corpore viuo ꝙ per separationem par
tium essentialium moritur τ perdit spem τ facit homicidam: τ
sic autem diuisio cadaueris. Nec est inhumana diuisio corporis
ꝙ non leditur propter salutem anime magis ꝙ abscisio membri
viui propter salutē membri principalioris vel totius corporis
Nec obstat figura manens que cito ꝑ naturā dissoluēda est. pōt
autem accelerari opus nature propter bonū virtutis nec cor/
pus mortuum magis refugit diuisionem ꝙ lapis. Unde non est
magis peccatum ipsum diuidere ꝙ lapidem: maxime propter
bonum defuncti. Secus est si aliter fiat vt faciunt violatores se
pulchrorum propter lucrum vel impij insultātes sepulto cōtra
humanitatem vt fecerunt philistei de corpore Saulis defuncti
primi Regum vltimo. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ fames τ sitis que
sunt in pena originalis laudabiliter appetuntur ad satisfacien/
dum per ieiunium. Et similiter diuisio post mortem. ¶ Unde
quidam papa qui in vita sua dederat se demonibus τ fecerat ho
magium: in fine penitens iussit manus quibus homagium fece
rat τ pedes precidi τ caput. ¶ Ad tertium dicendum ꝙ contra
communem consuetudinem ecclesie nihil est faciendum. sed fa
cere aliquid melius ꝙ habeat communis ecclesie consuetudo
non est malum nec contra eā. vnde diuites qui ordinant ꝙ an/
niuersaria eorum pluries in anno fiant nō male faciunt quāuis
ecclesia non consueuerit nisi semel. Item etiam propter bonum
fit aliquod nouum in ecclesia quod non est solitum sicut ꝙ pa/
pa resignet vt celestinus vel cardinalis vt Hieronymus. ¶ Pre/
terea videtur inconueniens ꝙ propter expectationem magno/
rum licet diuidere corpus τ non propter multiplicationem suf
fragiorum vel alias causas speciales predictas. Nec est verum ꝙ
sepultura non fit propter suffragia cum sint propter memorias
que non proficeret defuncto nisi quia excitat ad orandum τ ani
mam mortui commendandam secundum Augustinum.
¶ Ad argumentum dicendum ꝙ Papa non dat priuilegium me
tiendi sed corpus diuidendi propter suffragia. Ex quo patet ꝙ
non est de se malum: sed solum quia prohibitum iure nouo per
decretalē bonifacij q̄ incipit detestande: alias si esset de se malū
papa nō cōcederet nec cōcedere posset sup hoc alicui priuilegiū.

Distictio prima.

Circa.36. distinctionem q̄run
tur quinq̄ de connexione vir
tutū. Primū est de cōnexiōe
acq̄sitarū cum theologicis.
Secundū de connexiōe mo/
raliū cum intellectualibus.
Tertiū est de cōnexione mo
raliū adinuicē. Quartum de
cōnexiōe gratuitarū adinui/
cem. Quintū de cōnexione viciorum. ¶ Primo
Q̄ō.1. Primum. ergo q̄ritur vtrū virtutes morales acq̄site sint cō
nexe cū theologicis. Et arguitur ꝙ sic. ꝗ ille vir
tutes sunt connexe quarū vna non potest esse sine
alia. sed virtutes morales acquisite non pñt esse si
ne theologicis nec theologice sine illis. ergo om/
nes iste sunt adinuicem cōnexe. Maior de se patet
sed minor probat̄ quo ad duas eius partes. Et pri
mo ꝙ theologice et maxime caritas non possunt
haberi sine moralibus. ꝗ tota lex per caritatē im
pletur ꝑm illud Rom. xiii. plenitudo legis est dile
ctio. sed lex non potest impleri sine actibus vir/
tutum moraliū. de illis eñ dantur precepta legis
actus autē presupponūt habitus. ergo necesse ē ꝙ
caritas coexigat habitus virtutū moraliū.
¶ Idē pꝫ quo ad secundū. s. ꝙ virtutes morales
coexigunt caritatē. ꝗ ea que sunt ad finē hñt ꝯne
xionē cū fine: τ cū eo sumunt rōeꝫ. sed virtutes mo
rales τ actus τ obiecta τ fines eorū ordinātur ad
In oppōꝫ finē caritatis. ergo coexigunt caritatem. ¶ In con/
trariū arguitur. Primo: ꝙ caritas possit hri sine
virtutibus moralibus: τ hoc sic. hñs habitū ꝟtu
tis moralis acq̄site opatur ꝓmpte: τ faciliter ꝑm
illū habitū presentato sibi obiecto. sꝫ hñs carita
tem pñtato sibi obiecto ꝟtutum moraliū nō ope/
rat̄ ꝓmpte τ facilit̄ vt pꝫ in illis q̄ de cōsuetudine
maloꝝ actuū cōuertunt̄ ad deū τ tñ tales habent
caritatē q̄re. τc. ¶ Idē ꝓbat̄. ꝙ alie ꝟtutes possit
eē sine caritate: ꝗ virtutes morales acq̄site non
amittunt̄ ꝑ vnicū actū malū sicut nec ꝑ vnicū actū
acq̄runt̄ sꝫ habens caritatē amittit eam ꝑ vnicū
actū viciosum. ergo ea amissa remanent ꝟtutes mora
Rñsio. les: τ nō exigunt necessario caritatē. ¶ Rñsio ad
euidentiā isti⁹ q̄stionis τ sequentiū ꝓmo videndū ē
quot modis ꝟtutes sint adinuicē cōnexe. postea
deducendum ē in singulis modis quomō se habe
ant ꝟtutes theologice ad morales τ econuerso.
¶ Quantū ad primū sciendū ē ꝙ duplex ē mod⁹
ꝯnexionis in gñali scꝫ eēntialis τ dispositiuus.
Essentialis adhuc ē duplex. Primus ē ꝑm ꝙ vna
ꝟtus depēdet ex alia quātū ad illō qd̄ est i sua q̄d
ditate τ eēntia sicut oīs virt⁹ moralis acq̄sita de/
pendet a prudētia τ ecōuerso. Scd̄s est cū aliqua
ꝯnectunt̄ int̄ se nō imediate: sed mediante tertio:
ꝙ ē ꝯnexū cū vtroq̄. τ sic ꝟtutes morales ꝯnectūt̄
inter se mediante tertio/ scilꝫ prudētia. vt patebit
īferi⁹. ¶ Alios duos modos ꝯnexionis eēntialis
addunt aliq̄. Ut terti⁹ sit ꝶ ꝙ ꝟtus respicit bonū
toti⁹ ad qd̄ bonū ꝑticulare hꝫ ordiari τ a q̄ ci⁹ ꝑfe
ctio depēdet a ꝑfectōe toti⁹. sicut q̄lꝫ ꝟt⁹ ꝑticula
rꝭ q̄ respicit bonū ꝑticulare vni⁹ hoīs dependet a
iusticia legali q̄ respicit bonū toti⁹ cōitatis τ iste
mod⁹ ꝯnexiōis dicit̄ essentialis. ꝗ vna virtus ex
se τ ex naturali ordine quē habet ad alterā conse/
q̄tur suā ꝑfectionē τ suū bene esse: τ ista ꝯnexio ē
ad vnū simplicit̄. ꝗ iusticia hec est vna virtus vni
tate vnius essentie simplicis. ¶ Quartus mod⁹

cōnexionis eēntialis ē: ꝑm ꝙ plures virtutes re/
q̄runt̄ ad faciēdū vnū totū ꝑfectū sicut si dicam⁹
ꝙ ad ꝑfectionē mūdi req̄runt̄ oēs ꝑtes mundi ꝑn
cipales puta celū τ elemēta τ breuiter oēs ꝑtes ei⁹
principales ita ꝙ mūdus ad hoc ꝙ sit ꝑfect⁹ req̄/
rit oīa ista/ ac coexigit ad ꝶ ꝙ constituant vnum
totū ꝑfectū τ ꝑ ꝯñs ꝙ habeāt suū esse ꝑfectum in
toto vna illorum req̄rit aliā τ coexigit Similit̄ si
imaginemur hominem habentem oēs scientias
quasi q̄ddam totum constitutum ex omībus illis
in esse spirituali exigentur ad eius constitutionem
in esse spirituali omnes scientie ad hoc ꝙ constitu
ant vnum ꝑfectum scientem/ ita ꝙ sicut mundus
exigit suas partes principales vnam τ infimam/
et grauissimam puta terram. aliam leuissimam: et
omnibus corporibus elementaribus supeminen
tem puta ignem τ vlterius celū a quo omnia ista
dependent τ mouentur: sic homo ad suam ꝑfecti/
onem spiritualem requirit omnes scientias que
ab homine ꝑ lumen naturale intellectus agentis
possunt hri. puta: methaphisicā/ ꝓhicam / mathe
maticā rōnalē τ moralem. vnā inferiorē. aliā supe
riorem τ nobiliorē τ vnam omnes alias regulan/
tem. s. metaphisicam ꝙ q̄dem an ita sit pulchram
habet speculationē ꝙ iste scientie habēt ꝯnexionē
eēntialem a toto: τ dependentiā in suo bñ esse a to
to τ vna ab alia ꝑm ꝙ se exigunt ad ꝯstitutionem
totam. Et differt iste modus a primo/ τ tertio: ꝗ
est in illis connexio ex ordine vnius vel plurium
ad vnum simpliciter: sed iste modus est ex ordine
vnius vel plurium ad vnum simpliciter: ꝑm quod
est vnū ordine ita qd̄ prima cōnexio est cuiuslibet
virtutis moralis. tertia cuiuslibet virtutꝭ ꝑticula
ris ad iusticiā gñalē. quarta ē cuiuslibꝫ virtutis ꝑ
ticularis ad q̄libet aliā ī cōparatione ad constitu
endū vnū totū ꝑfectum. ¶ Alio modo ꝑm ꝓmos
aliqua cōnectunt̄ dispositiue. ꝗ dispositio attēdi Durand⁹
tur inq̄tū subiectum ꝑ vnū eorū disponit̄ ad me/ 3. pñti. q.1
lius se habendum in altero vel in actu alterius: et
illud quātum ad virtutes ꝯtigit duplicit̄. vno mō
ꝗ sbm̄ dispositū ꝑ vnā virtutē potest magis ꝑfe/
cte τ magis pure elicere actū alterius ꝙ posset
facere sine ea. τ sic virtutes morales disponūt ad
virtutes intellectuales. ꝗ hō bene dispositus per
virtutes morales q̄ sedant mot⁹ passionū purius
τ ꝑfectius pōt in actū virtutum intellectualium.
¶ Alio mō attendit̄ illa dispō ꝶ ꝙ vna virt⁹ ma
gis firmat̄ τ magis resistit actui cōtrario ꝑ hoc ꝙ
ꝯiūgit̄ alteri ꝟtuti sicut tēpātia cū fortitudīe ma
gis firmat̄ ad resistēdū actui i tēpato ꝙ sine forti/
tudīe. tēꝑat⁹ ei magis disponit̄ vt per tiorē terribi
liū nō ꝯmittat actum turpē ¶ Quantum ad scd̄ꝫ
discurrēdū ē ꝑ modos supra positos. dicūt ergo ꝓmi Durand⁹
ꝙ ꝟtutes morales non depēdēt a theologicis pri vbi supra.
mo mō. s. q̄tū ad suā eēntiā τ q̄dditatē cū sine eis
possint haberi. τ ꝶ pꝫ duplicit̄ ꝓmo sic. sicut se hñt
stat⁹ ad inicē τ ꝑfectiōes statibꝰ ꝯuenītes. sꝫ sta
t⁹ nature pōt eē sine statu gr̄e τ stat⁹ gr̄e sine statu
glie: ergo τ ꝑfectiones istis statibus cōuenītes pos/
sunt esse sine inuicem. sed perfectio naturalis ad
quam homo potest attingere ex naturalibus: est
perfectio moralis/ vel virtus moralis acquisita.
ergo homo potest habere virtutes morales acqui
sitas sine theologicis pertinentibus ad statū vie
seu patrie.
¶ Et ꝯfirmat̄. ꝗ ꝑꝫ doctores ꝓm⁹ hō potuit creari

fine gr̃a ĩ puris naturalib⁹ ĩ quo statu potuit acq̃rere virtutes morales q̃uis non posset per eas in actum meritorium vite eterne. ¶ Secundo patz idẽ sic homo q̃ põt ꝓmpte et faciliter ĩ obiectum ꝯueniens potentie tã ĩtellectiue q̃ appetitiue/ est vere virtuosus. sed virtutes tam intellectuales q̃ morales etiã sine theologicis faciunt ꝙ hõ ex puris nãlibus põt tendere prompte ꝛ ꝑfecte in obiectum conueniens potentie ĩtellectiue ꝛ appetitiue. ergo talis ẽ vere virtuosus quãtũ ad virtutes acq̃sitas. Maior pꝫ ex.2.ethicoꝝ. vbi dr̃ ꝙ virt⁹ habentẽ ꝑficit ꝛ ꝙ signum gñari habitus ẽ sentire in ope delectationẽ ꝑ quã põt ꝓmpte ꝛ faciliter op̃ari. Maior ꝓbaṯ qꝛ obm̃ cõueniens ĩtellectui hũano ꝑm statũ presentẽ ẽ veritas reꝝ sensibilium: et q̃ ex sensibilib⁹ põt ꝯcludi ĩ hanc aũt vl' eius cognitionem potest homo sine caritate vt de se patz qꝛ habens talẽ cognitionẽ si amittit eam ꝑ culpã ꝑ quã tñ amittit caritatẽ. obiectuꝫ vero virtutis moralis est bonum ex genere ꝛ circunstãtijs ordinatum in debitum finẽ et cõstat ꝙ in tale bonũ põt appetit⁹ tendere sine caritate vt si aliquis det sustentationem alicui studenti inq̃sitiõi veritatꝭ indigenti. ergo sine virtutibus theologicis ꝛ maxime sine caritate põt hõ tendere ꝓmpte/ ꝛ faciliter in bonũ ꝯueniens virtuti ĩtellectiue ꝛ appetitiue hoc aũt nõ esset nisi virtutes acquisite tam intellectuales q̃ morales possent esse sine theologicꝭ. ꝛ maxime sine caritate quare ꝛc. ¶ Sed dicet aliquis ꝙ nullus actus appetitiue virtutis est bonus ꝛ virtuosus nisi ordineṯ ad finẽ vltimũ quẽ respicit caritas ꝛ sic nullus poterit tendere in bonuꝫ morale virtuose sine caritate. Sed istud nõ valet qꝛ si illud totum. s. bonũ opus ex genere cum fine ꝓxio non eẽt op⁹ virtuosum nisi ĩcludendo finẽ caritatis puta ꝙ hoc totum fiat ꝑꝑ vitam eternam tunc sic se haberet actus bonus ex genere cum suo fine ꝓximo ad finẽ quẽ principaliter intendit caritas sic et bonũ opus ex genere puta dare paupi se habet ad finẽ ꝓximũ sꝫ ita ẽ ꝙ bonum opus ex genere non hꝫ aliquã specialem virtutem a qua eliciaṯ preter illam q̃ respicit finem ꝓprium vel ꝓximum ergo similiter totum opus ex genere bonum cum fine suo nõ haberet aliquã aliã virtutẽ a caritate a qua eliceret ꝙ falsum ẽ qꝛ tunc sequeretur ꝙ nõ esset aliqua alia virtus q̃ caritas ergo opus bonuꝫ ex genere includens finem conuenientem ꝓximũ hoc est virtuosum et hoc vt dictum est potest esse sine caritate. ideo. et cetera

¶ Item virtuosum est attendere ad bonum sibi conueniens scd̃m suam naturã: sed bonũ cõueniẽs homini ꝑm ꝙ homo est opari ꝑm rectam ratõem cui⁹ rectitudo põt esse sine caritate quantũ ad cognoscibilia ꝛ agibilia naturaliter. ergo vera virt⁹ acquisita potest esse in homine sine caritate. sic ergo patet: ꝙ virtutes acquisite non sũt cõnexe cũ theologicis ꝑmo mõ sic. s. ꝙ eẽntia vni⁹ depẽdeat nec̃io ex eẽntia alteri⁹. Sic igr̃ acq̃site ñ ꝯnectũṯ cũ theologicis ꝑmo mõ. i. eẽnaliter ꝛ immediate. cõstat enim multos habere theologicas q̃ nullaꝫ habent acquisitam. sed magis maliciam oppositam habitui: vt qñ peccatores cõuertũtur vel baptisãtur Sed illa ratio de fine duplici ñ videṯ bñ concludere qꝛ omnis habitus moralis agit ꝑpter finem. nec potest esse aliquis habitus q̃ eliciat vel imperet actũ aliquẽ nisi ꝑꝑ finem. idcirco bonitati ex genere preter illam q̃ est ex fine nullius habitus rñdet. sed diuersaꝝ virtutũ sunt diuersi fines sicut iusticia legalis nõ est vna virtus cũ iusticia ꝑticulari. qꝛ finis eius est bonũ cõe illius autem bonũ singulare vel ꝑticulare. ꝛ silr̃ nõ oportet caritatem eẽ eandem virtutẽ cum alijs. qꝛ altiorem finem connectatur.

¶ Quantũ ad secundũ modum connexionis. scꝫ mediante tertio: dicunt primi ꝙ nec isto mõ connectunṯ acquisite cũ theologicis. qꝛ preter virtutes acq̃sitas ꝛ theologicas non sunt alij habitus nisi dona: sed rõne donorum nõ põt esse connexio virtutum acq̃sitarum cuꝫ theologicis nec ecõuerso: ergo virtutes acq̃site non connectunṯ cũ theologicis mediante tertio. ¶ Qꝫ aũt per dona nõ possint connecti virtutes acquisite cum theologicis pꝫ. qꝛ per easdem rões per quas ꝓbatum est ꝙ virtutes acq̃site non necessario dependẽt a theologicis põt ꝓbari qꝛ nõ dependent a dõis: ergo ratione donoꝝ non habent cum aliquo cõnexiõeꝫ

Inq̃rit doctor de isto 2. mõ cõnexionis.

¶ Inquirendo aũt de ista connexione mediata ĩ tertio videṯ esse instantia. qꝛ. s. sicut morales connectũṯ in prudẽtia qꝛ ñ pñt eẽ sine illa: nec ecõuerso. sic politice ꝛ theologice ĩ diligẽdo deũ sup oĩa nisi hẽat õs theologicas cũ ꝑ h̃ careat oĩ mortali q̃ enim mandatum dei peccando mortaliter ifringit non diligit sup omnia p̃cipientẽ cuius p̃ceptũ non custodit immo plus diligit illud qd̃ contra p̃ceptum eligit q̃ ipsum precipientẽ. ergo si diligit deũ super omnia non ẽ in mortali ꝛ per ꝯñs ẽ in gratia cum non sit dare medium et ꝑ ꝯñs hꝫ omẽs virtutes theologicas sine quibus non est gratia. Econtrario q̃cunq; hꝫ oẽs virtutes politicas cõstat ꝙ diligit deũ super oĩa. qꝛ quicq̃d est de dictamine ratiõis naturalis ꝑficitur ꝑ virtutes politicas qb⁹ iplet legẽ nãe: sꝫ de lege nãe ẽ pl⁹ diligere deũ q̃ ꝓximum et seipsum. ergo nõ potest habere virtutes politicas quin diligat deum super omnia et per ꝯñs q̃n habeat omẽs theologicas et istud vr̃ ꝓbabili⁹ Si q̃s tñ ob reuerentiã philosophoꝝ vellet tenere aliam opinionem qui videnṯ habuisse omnem politicam virtutem et morigeratissimi existẽtes nõ tamen habebant fidem et talia posset sic euadere qꝛ diligere deum super omnia ẽ eius precepta seruare super omnia. q̃cunq; ergo seruat oĩa precepta legis nature diligit deum sup oĩa quãtum virtutes politice requirunt dato ꝙ non faciat precepta legis positiue ipsius dei. et hoc sufficiebat ad habendum virtutes theologicas tempore legis antique q̃ non liberat nisi populum iudeoꝝ q̃uis etiam fides mediatoris oĩbus necessaria eẽt sꝫ p̃ter hoc ꝙ lex euangelica ẽ vniuerse creature p̃dicata ꝛ idicta oꝫ iplere ei⁹ positiua p̃cepta vt de baptisato ꝛ penitẽdo ad q̃ nõ sufficiũt virtutes politice si q̃s ergo oẽs politicas haberet deum super omnia diligeret implicite et explicite seruando que sunt nãe nõ gr̃e. qꝛ nõ sibi reuelareṯ nõ posset iplere p̃ceptũ de baptismo ꝛ penitẽtia ꝛ sic nõ hr̃et theologicas cũ politicis. Sꝫ si q̃s recte consideret hoc ẽ euadere. qꝛ nemo ad impossibile obligaṯ vñ si faceret debitũ suum de omnibus nãlibus deus sibi reuelaret ꝑ se vl' ꝑ alium ꝙ esset necessarium ad salutem. ꝛ sic videṯ impossibile ꝙ oẽs politicas hẽat ꝑfecte quin habeat theologicas.

3. modus God.

¶ Quantum ad tertium modum dicũt scd̃i qui ponunt ipsum ꝙ quantum ad connexionem et dependentiam qua virtus ꝑticularis depẽdet ab ea q̃ ordinatur ĩ bonum cõe nõ q̃tum ad suã eẽntialẽ bonitatẽ sꝫ q̃tuꝫ ad suũ bene eẽ sicut q̃lꝫ virtus ꝑticularis dependet ĩ sua cõpleta ꝑfectione ex iusticia gñali sic oĩs virtus acq̃sita depẽdet a caritate ita ꝙ act⁹ cuiuslꝫ virtutis hũane nõ ordinatus in bonũ in qd̃ caritas ĩclinat deficit a cõpleta ꝑfectione actus virtuosi. qꝛ sicut se hꝫ q̃libet virtus ꝑticularis q̃ respicit bonũ ꝑticulare vni⁹ ꝑsone ad iusticiã gñalẽ q̃ respicit bonũ cõe ita quãtum ad h̃ se hꝫ q̃libet virtus acq̃sita q̃ respicit bonũ hũanũ ꝑm ꝙ humanũ ad caritatẽ que respicit bonũ diuinũ ꝙ ẽ ꝑfecti⁹ bonum ꝛ vniuersali⁹. nã sicut bonũ cuiuslibꝫ ꝑsone dꝫ ordinari in bonuꝫ cõitatis ita bonũ toti⁹ creature dꝫ ordinari ĩ bonuꝫ cõitatis: ita bonũ toti⁹ creature dꝫ ordiari ĩ bonũ diuñ: sꝫ si quis ita exercitaret se in actib⁹ virtutũ particularium ꝙ hoc nõ ordinaret ad bonũ cõmune ad hoc ꝙ quilibet ordinaṯ ꝑ iusticiã gñalem cum tñ ĩ potestate ei⁹ esset sic agere ꝙ posset ordinari ꝑ iusticiã gñalẽ illd̃ bonũ cõe talis c'ꝑabilis eẽt ꝛ defectuose ageret omittendo illud ꝙ debebat ĩtẽdere ergo a simili cũ in potestate cuiuslꝫ sit habere caritatem faciendo ꝙ ĩ ipo ẽ ꝛ debẽt ordinare opera sua ĩ finẽ caritatis vt in obm̃ sequiṯ ꝙ q̃libet exercẽs opera virtutũ acq̃sitaꝝ nõ ordinando ea in bonũ ĩ q̃ inclinat caritas agit defectuose nõ ꝑꝑ hoc ꝙ agit actũ virtutꝭ ꝑticlaris. qꝛ hoc bonũ ẽ: sꝫ q̃tũ ad hoc ꝙ omittit ipsuꝫ ordinare in bonũ in quod debeat Dico aũt actu vel habitu. qꝛ illi q̃ sunt iñfideles habendo negationẽ vel priuationẽ fidei: et etiã illi q̃ sunt ĩ pctõ mortali nõ peccant actualiṯ nouo peccato omissionis ĩ actu q̃libet quẽ agunt. sꝫ solũ tunc quando tenẽṯ actualiter referre ĩ deũ qꝛ ẽ p̃ceptũ affirmatiuũ qd̃ nõ obligat ad semper sꝫ sicut diciṯ ꝙ diligẽtib⁹ deũ omnia cooperantur in bonũ habitualiter ex hoc scꝫ ꝙ aliq̃s actualiter loco ꝛ tẽpe ordinet ĩ deũ oĩa sequentia q̃ facit etiã cum actu de deo nõ cogitat ꝛ opa ei⁹ dicunṯ meritoria habitualiter ex illa actuali ordinatione p̃cedente ita oĩs act⁹ existentiũ ĩ mortali ex hoc ꝙ nõ ordinarent se ꝛ sua ĩ deũ qñ debuerunt: ꝛ tñ actu de hoc nõ tenẽtur cogitare dicunṯ demeritoria habitualiter ex cõcomitantia illius omissionis: et ex defectu illi⁹ ordinatiõis q̃ debuit eẽ loco ꝛ tempe

4. mod⁹

¶ Quantũ aũt ad. 4. modũ ꝑm ꝙ currunt virtutes ad faciendũ vnũ ꝑfectũ sic ad ꝑfectionẽ naturalẽ nõ req̃runṯ theologice si tñ possint h̃ri omẽs politice sine illis nec ecõuerso ad ꝑfectionẽ supernãlẽ requirũṯ acquisite cuꝫ puri ꝛ ĩ sine peñtentes saluenṯ ꝑ habit⁹ ĩfusos solos: sꝫ ad ꝑfectionem viatoris simpl'r req̃rũtur vtreq; acquisite q̃dã vt hõ ẽ ad ciuilitatẽ hũanã/ theologice aũt vt ẽ xp̃ianus ad ciuilitatem ecclesiasticã ꝑtinet.

5. modus. Durand⁹ vbi supra.

¶ Quantum aũt ad. 5. ꝛ vltimũ modũ supra tactũ de cõnexiõe dispositiua dicũt primi ꝙ virtutes theologice exigũt virtutes morales acq̃sitas vt puri⁹ ꝛ feruẽti⁹ eliciant actũ suũ. qꝛ illi ĩ q̃b⁹ nõ sunt sedate passiones appetit⁹ sẽsitiui ꝙ sic ꝑ virtutes morales nõ possunt ita pene intẽdere in cognitionem diuĩe veritatis nec ita feruenter in dilectionem diuine bonitatis sicut si in eis essent passiones sedate. quia quanto vna potentia intensiue est itenta circa aliquam operationem suam tanto alia potentia retrahitur ab operatione sua nisi vna operatio tendat in idem cum alia vel iuuet dispositiue ad aliã

sꝫ quantum ad firmitatem ĩ operando et ad perfectius resistendum omni actui vicioso virtutes morales exigunt caritatem qꝛ caritas q̃ diu manet excludit oẽ peccatum mortale ꝛ ꝑ cõsequens oẽm actũ viciosum in quo posset tale peccatũ cõtingere De ratione aũt virtutis acquisite nõ est excludere omnẽ actũ viciosum etiã manẽte virtute. sꝫ solũ facere ꝙ hõ regulariter ꝛ cõiter resistat actui vicioso ꝛ iõ aliquis q̃ ꝑ grauem motũ timoris vel alterius cõpassionis caderet in pctm̃ itẽpantie vl' alterius generis non obstante virtute morali ꝑ caritatẽ firmiter stat ꝛ repellit oẽ peccatum. ꝛ sic pꝫ quomodo virtutes morales acquisite ꝛ theologice se coexigunt dispositiue.

Ad rões añ oppõꝫ.

¶ Ad primũ argumẽtũ dõm ꝙ q̃uis caritas ĩpet act⁹ oĩm virtutũ moralium nõ oꝫ tñ ꝙ omnes illi act⁹ ꝓcedãt ab hitib⁹ acq̃sitis ꝛ nichilomin⁹ ꝑ tales actus ĩpletur lex que solum precipit actus quo ad essentiam actus ꝛ nõ q̃ ad modũ q̃ est faciliter ꝛ delectabiliter operari quẽ modũ ponũt habitus acq̃siti Et dicitur postea ꝙ ea q̃ sunt ad finẽ dependent a fine verum ẽ sꝫ obiectum caritatis nõ est finis ꝓprius virtutum moraliũ sed solus remotus ꝛ iõ actus virtutum moraliũ põt tñ eẽ bon⁹ bonitate morali ex ordine ad finẽ ꝓximum dato ꝙ actu nõ ordineṯ ad finẽ vltimũ quãuis nõ possit habere bonitatẽ meritoriã ad quã requiriṯ ordiatio ei⁹ ĩ finẽ caritatꝭ

Ad scd̃m.

¶ Aliud argumẽtũ ꝓbat ꝙ virtutes morales nõ depẽdent quo ad essentiã suã a theologicis nec econuerso qd̃ cõcessum ẽ.

¶ Questio. 2.

SEcũdo q̃riṯ. vtrum virtutes morales habeãt cõnexionem cũ ĩtellectualib⁹ ꝛ ecõuerso. ꝛ aṯ ꝙ sic.

Primum

qꝛ sicut se habꝫ appetere ad cognoscere sic se hꝫ vt⁹ ꝑficiẽs ĩ appetitũ ad virtutẽ ꝑficientẽ ĩtellectũ sꝫ appetere ex necessitate p̃supponit ĩtelligere. ergo virtutes morales q̃ ꝑficiũt appetitũ supponũt ex necessitate virtutes ĩtellectuales q̃ ꝑficiũt intellectum.

Secũdu3

¶ Itẽ ꝓbaṯ ꝙ virtutes ĩtellectuales coexigãt morales. qꝛ sine illo nõ põt haberi vt⁹ ĩtellectualis qd̃ sedat passiones ĩ viribus sensitiuis sꝫ virtutes morales sunt hmõi. ergo ꝛc. Maior pꝫ. qꝛ sedendo ꝛ q̃escendo aĩa fit sapiens ꝛ prudens vt dr̃. 7. phi.

In oppõꝫ

¶ In contrariũ arguitur qꝛ illi habit⁹ nõ sunt ꝯnexi quoꝝ act⁹ vni⁹ põt stare cũ actu alteri⁹ opposito sꝫ act⁹ prudẽtie q̃ inter virtutes ĩtellectuales magis ẽ ꝯnexa cũ moralib⁹ põt stare cũ electione mala q̃ ẽ act⁹ opposit⁹ actui virtutis moralis. ergo ꝛc. ¶ Maior pꝫ. Minor ꝓbatur ꝑ articulum: q̃ dicit ꝙ stante rõe recta ĩ actu ĩ vniuersali ꝛ ꝑticulari ꝙ volũtas nõ põt ĩ oppositũ erroꝛ ẽ. nõ posset aũt ĩ oppositũ nisi praue eligẽdo. ergo ꝛc.

Rñsio.

¶ Responsio. hic primo videndũ ẽ de ꝯnexione moraliũ ad prudentiã. scd̃o de connexione moraliũ ad speculatiuas ꝛ factiuas ꝑm modos supra tactos ¶ Quantũ ad primũ dicũt q̃dã ꝙ inṯ prudentiã et virtutes morales ẽ cõnexio essentialiṯ tripliciter. prima inter prudentiam et morales ad inuicẽ ꝙ ei prudentia depẽdeat eẽntialiter a morali sic patet. qꝛ ab illo dependet virtus ĩtellectualis a quo dependet recta estimatio suorum principiorum sed a virtute morali vel aliquo ad eius genus ꝑtinẽte depẽdet estimatio de pricipijs prudentie. ergo. et cetera. Probatio minoris qꝛ prin

cipium ex quo prudentia sillogizat est finis. vnde
habita recta estimatione de fine: puta ꝙ bonū est
liberaliter dare incipit ex hoc principio sillogisare
ꝙ ꝑ mediū possit istū finē attingere finis eī ē prin
cipiū ī agibilib⁹. 6. ethicoꝝ sꝫ recta estimatio de fi
ne accipit̄ ſm cōformitatem ⁊ inclinationē appe
titus estimātis quā facit virt⁹ moralis siue aliqd
ad ei⁹ gen⁹ ptinēs. ꝫ. ⁊c. ¶ Qꝫ aūt ecōuerso ꝟtus
moralis ī electione eoꝝ q̄ sunt ad finē dependeat
a prudētia pꝫ. qꝛ electio ē ꝑacceptio. vel ꝑaccepta
tio alicui⁹ cōsiliati ⁊ sic electio dependet ex cōsilio
sꝫ consilium ē opus prudentie īquirentꝫ de hꝭs q̄
sunt ad finē sillogisando ex fine. ꝫ ⁊c. ¶ Secūda
cōnexio inter prudentiā ⁊ morales ē ſm depēden
tiā mutuā inter iclinatiuā ī finē ⁊ in ea q̄ sunt ad fi
nē siue appetitus finis ⁊ ei⁹ ꝙ ē ad finē. Tertia cō
nexio est inter prudentiam quantum ad estimatio
nē de fine ⁊ seipsaꝫ quātū ad estimationē de hꝭs q̄
sunt ad finē. Hec aūt duplex cōnexio sic pꝫ qn̄ ali
quis appetit vel cognoscit aliquid implicite qn̄ ex
plicat̄ illud statim explicite illud appetit ⁊ cogno
scit vel ei assentit sꝫ qn̄ aliqs vult assequi aliquod
bonū vt finē vult immediate illud qd ē necessariuꝫ
ad assequēdū finē ⁊ qn̄ aliqs assentit alicui princi
pio imediate assentit ei ꝙ virtute cōtinet̄ in illo. ꝫ
qn̄ explicat̄ explicite vult ⁊ cognoscit illud vnde
impossibile est ꝙ aliquis assentiat alicui principio
et non assentiat conclusioni in qua virtus illius
principij manifeste relucet. ergo velle fineꝫ: et ea
que sunt ad finem necessaria: ⁊ estimatio recta de
fine ⁊ de eo ꝙ est necessarium ad finem sunt conne
xa ad inuicem: ⁊ ad inuicem dependentia. vn̄ mirꝫ
est ꝙ aliq dicūt ꝙ appetens finem ⁊ sill'o consilia
tiuo concludens aliqd appetendum ꝑꝑ illū fineꝫ
possit illud respuere ⁊ velle oppositū. qꝛ nō pōt vel
le oppositum illius vt ordinatum in finem. qꝛ qd
sic appetit̄. appetit̄ mediāte cōsilio hoc aūt nō pre
cessit cōsiliū ad oppositū sꝫ ad ꝓpositū nec etiam
pōt illud oppositūꝫ vt finē appetere. qꝛ finis appe
titur ꝑꝑ cōformitateꝫ inclinationis appetitus ad
ipm̄ nō pōt autem appetit⁹ habere cōformitatem
⁊ iclinationem ī finem ⁊ oppositū ei⁹ qd ē ad talē
finem ideo oppositū cōclusiōis cōsilij nō pōt appe
ti neqꝫ tanq̄ finis neqꝫ vt qd ē ad finem ⁊ sic nullo
modo. Hec aūt cōnexio ē ſm gen⁹ cause efficientꝫ
qꝛ cōformitas appetit⁹ ad finē ⁊ si nō moueat īme
diate itellectū ad vitandū recte de fine ita ꝙ cau
set īmediate ipam ītellectioneꝫ. qꝛ hoc facit obm̄
facit tn̄ īdirecte ad motionē itellectus inquātum
obm̄ nō appareret ītellectū bonū nisi causet talis
cōformitas int̄ ipm̄ ⁊ appetitū ad q̄ꝫ ꝯformitateꝫ
facit vtrumqꝫ scꝫ cōditio finis ⁊ dispositio appet
tus q̄ ptinet ad virtutem moralē. similiter electio
dependet ex bono cognito ꝑ consiliū: sicut ex cā
efficiente. qꝛ obm̄ appetit⁹ ē vere motiuū ei⁹ tertio
de aīa. ⁊ similiter velle finem ē causa effectiua ele
ctionis ei⁹ ꝙ ē ad finē mediāte cōsilio noticia aūt
principioꝝ ē aliquo mō causa efficiēs cōclusiōis
inquātū obiectū nō mouet ad noticiā ꝯclōnis ni
si mediāte noticia pricipioꝝ. Nunc restat ondere
qd ex q̄ dependent ī istis ⁊ qd satis pꝫ de appetitu
finis ⁊ eoꝝ q̄ sunt ad finē scꝫ ꝙ electio eoruꝫ q̄ sunt
ad finē depēderet ab appetitu finis ⁊ ex cōsilio. qꝛ
per appetitum finis mediāte consilio mouet quis
se ad eligendum ea q̄ sunt ad finem. similiter satis
patet ꝙ conclusio prudentie ⁊ vniuersaliter om̄is
conclusio dependet ex principio sed dependentia
virtutis moralis ⁊ prudentie qd scilicet ex quo de
pendeat non est ita clarum. ¶ Ad cuius
euidentiā sciendū ꝙ iclinatio appetit⁹ ī bonū q̄ ꝑ
tinet ad gen⁹ virtutis moralis ē triplex. Pria est
vniuersalis sicut ē respectu ei⁹ qd est velle beatitu
dinē vl' velle bonū ī cōmuni vel aliqd tale. alia est
specialis iclinatio sꝫ informis ⁊ q̄si idetermiata
īdeterminata qdē nō simpliciter respectu ei⁹ qd
appetendū ē sꝫ respectu modi q̄ appetendū ē: pu
ta si aliquis habet iclinationem ad liberaliter dā
dum sꝫ nō cū mō determinato puta vbi ⁊ qn̄ ⁊ quā
tum oꝫ ⁊ sic de aliis ſꝫ ꝙ recta ratio dictat. ⁊ hec ī
cliātio iterum ē duplex: qꝛ qdā iest ex iclinatōe na
turali vel dispositione. aliqn̄ qdā ex assuefactione
⁊ bona educatione. ¶ Tertia vero principalis in
clinatio specialis ē et formata determinata nō so
lum quātū ad rē ī quā aliquis inclinatur. sed etiā
quantū ad modū. Prime due inclinatōes dicūtur
virtutes imperfecte ⁊ seminaria virtutū: sed vltia
dicitur virtus ꝑfecta. ¶ Silr̄ triplex est prudētia
vel estimatio. prima generalis qua quis estimat
quod bonū ē eē felicē obedire deo vel aliqd hmōi
gn̄ale. Secunda est specialis sed informis ⁊ inde
terminata sicut illa qua aliquis estimat esse dādū
liberaliter sed non cū modo deteriato ⁊ ꝓprio im
posito a ratione: puta qn̄ ⁊ quō. ⁊c. Tertia est spe
cialis ⁊ formata siue deterinata. sicut illa qua ali
qs estimat dandū liberaliter cū modo ꝓprio fora
to ⁊ imposita a rōne puta quō ⁊ qn̄. ⁊ sic de aliis.
Modo dico ꝙ inclinatio prima ꝑcedit prudentiā
ꝑmā. qꝛ iudiciū prudētie est ſꝫ ꝯformitatē rei iudi
cate ad appetitū. vn̄ oꝫ aliquā cōformitatē prece
dere oē iudiciū prudentie. Silr̄ secūda inclinatio
que est specialis informis tn̄ precedit. specialē pru
dentiā secundā. qꝛ ſm statum pn̄tē ꝓpter multos
⁊ vehementes motus passionū insurgentes nō suf
ficeret inclinatio vl'is ad hoc ꝙ hō haberet rectaꝫ
estimationē de finibus pticularibus / immo si nō
esset aliqua inclinatio specialis moderans mot⁹
passionum frequentissime. et vt in pluribus impe
diretur deductio illius prudentie sequentis illaꝫ
inclinationem vniuersalē. Quantum aūt ad terti
am inclinationem que est specialis ⁊ formata ⁊ q̄
est principalis virtus moralis dico: ꝙ prudentia
precedit quo ad generationem et quo ad existen
tiam. sed quantū ad vsum est ecōuerso. Primum
patet sic. illud formatū quod habet formam a ra
tiōe siue ab actu rationis dependet a ratione. sed
forma virtutis moralis specialis et formate est a
ratione recta siue a dictamie recte rōis. qꝛ forma
cōueniens actui hois ſm ꝙ homo ē a rōne recta
ipi⁹ opantis. ꝫ virtus moralis ⁊ ꝑfecta ⁊ forma
ta dependet a rōne siue a prudentia quātū ad suū
gn̄ari ⁊ eē. Sꝫ quātū ad suū vsuꝫ ē ecōuerso: quia
prudentia specialis ⁊ formata vtit̄ fine principali
⁊ formato sicut pricipio ex quo syllogisat: sꝫ virt⁹
specialis ⁊ formata facit iclinationē ī talē finē spe
cialē ⁊ cōformitatē ad ipm̄ vt statim ⁊ prōpte ap
pareat bonū. ꝫ vsus prudentie specialis ⁊ forma
te q̄ prompte iudicat finem specialē ⁊ pticularē eē
bonū que dependet ex speciali virtute morali ⁊ sic
patet ex qua dependet ⁊ sic que precedit. Scien
dum tamen ꝙ quantumcunqꝫ homo sit viciosus ⁊
male disposit⁹ ſm appetitū circa fines pticulares
absolute tn̄ per illā vniuersalē iclinationē ī bonū

mediāte prudētia pōt se mouere ad ꝟtutes: ⁊ eas
acqrere lꝫ cū difficultate ꝑ illā enim prudentiam
⁊ si nō de facili et ꝓmpte posset habere rectā esti
mationē circa pticulares fines absolute tn̄ possꝫ
circa vnūqdqꝫ istoꝝ habere rectā estimationē per
prudentiā vniuersalē q̄ estimat eē obediendū deo
vl' honeste viuēdū vl' hmōi Scdm̄ pdicta autē vr̄
eēntiali⁹ dependere a prudētia ꝟt⁹ moralis q̄ꝫ ecō
uerso. qꝛ ꝟt⁹ non pōt bene eligere nisi prudētia bn̄
iudicet. qꝛ illo mō eligit q̄ prudentia iudicat. sed
lꝫ habitus viciosus ī appetitu corrūpat estiatio
nē prudentie ī intellectu vt frequēter nō tn̄ vt sēp
imo cōtra habitū malū pōt homo iudicare alias
non eēt possibile de vicio ad virtutē redire: sꝫ si qs
recte ꝯsideret videt̄ adhuc dependētia huic: ⁊ ide
aliqualit̄. qꝛ sicut appetit⁹ nō pōt eligere nisi ī itel
lectu iudicāte antecedent̄ sic etiā nō pōt ītellect⁹
finali sententia iudicare nisi volūtate eligente cō
sequēter ⁊ sic pōt ītellect⁹ iudicare cōtra habituꝫ
appetit⁹. sic pōt appetit⁹ eligere ꝯtra hītū intelle
ct⁹. qꝛ ipsemet ītellect⁹ pōt iudicare cōtra suū hī
tū acqsitū practicū q̄ non īclinat vt sēp sicut facit
scientia: sꝫ vt frequēter sicut facit natura. vn̄ qꝛ ef
fect⁹ dependet a cā ꝓprie et posterius a priori nō
ecōuerso lꝫ causa necessaria nō sit sine effectu nec
pri⁹ sine posteriori necessario cōsequēte. iō lꝫ sit es
sentialis cōnexio hic ⁊ inde nō tamen eq̄lis depen
dentia. qꝛ prioritas prudentie ē causalis cōseque
tia virtutis moralis ē causata magis q̄ꝫ cāns.

1. articul⁹ Durādus questio. 2. ¶ Quantū ad scdm̄: dicūt qdā ꝙ virtutes ītelle
ctuales tā scientie q̄ꝫ artes nō sunt cōnexe cū mo
ralib⁹ primo modo cōnexionis. s. essentialiter ⁊ ī
mediate. qꝛ illa q̄ sic se hn̄t ꝙ potest fieri mutatio
ī eēntiali vni⁹ nulla facta mutatione in essentiali
alteri⁹ nō dependent ex se eēntialiter nec ꝑ conse
quens sunt semper essentialiter cōnexa: sed ita ē
de virtutib⁹ moralib⁹ ⁊ itellectualib⁹ q̄ sunt scien
tie speculatiue vel artes. ꝫ ille virtutes nō depen
dent ex se inuicē nec sunt essētialiter cōnexe. Ma
ior patet: sꝫ minor probat̄ qꝛ mutato aliquo scdm̄
irā vel cōcupiscentiā q̄ mutatio ptinet ad virtutē
moralē nō oꝫ ꝙ mutet̄ ī iudicando quomodo do
m⁹ debeat fieri vt aliqd artificiū vt ī iudicādo an
triāgulus habeat. 3. āgulos equales duob⁹ rectis
q̄ iudicia ptinēt ad artes ⁊ sciētias ⁊ speculatiuas
ꝫ facta mutatione ī eo qd ptinet ad virtutē mora
lē no oꝫ fieri mutationē ī eo ꝙ essentialiter ptinet
ad virtutē itellectualē q̄ ē ars vel scientia specu
latiua. Causa aūt hui⁹ ē. qꝛ iudiciū artis ⁊ scientie
speculatiue de reb⁹ factibilib⁹ ⁊ speculabilib⁹ nō
est ſm cōformitatē eoꝝ ad appetitū sꝫ ſm se ⁊ ꝓut
cōsiderant̄ ī nā sua. mutatio aūt alicui⁹ ſm appeti
tū puta ſm irā ⁊ cōcupiscentiā aliquā nō facit mu
tationē de rebus ſm se ⁊ ſm naturas suas. ⁊ iō nō
mutat iudiciū artis vl' scientie speculatiue de talib⁹
⁊ sic patet ꝙ artes ⁊ speculatiue scientie non hn̄t
eēnalē cōnexionē cū moralib⁹ virtutib⁹ nec econ
P uerso Hoc etiā docet experientia aliquos. s. sim
plices idiotas ⁊ illiteratos oīm moraliū ornatu
pollentes nullā artē nullā scientiā habētes ⁊ ecō
trario literatissimos viros ⁊ etiā salomonē cuꝫ to
ta sapientia ifusa oēs morales perdidisse nā habe
re scientias morales non ē hr̄e virtutes morales
sꝫ multi viciosi bn̄ sciunt librū ethicoꝝ ⁊ multi vir
Secūdus tuosi etiā nesciunt qd ē virtus. ¶ Quantū ad se
cundū modū cōnexiōis q̄ ē mediat⁹ essentialis in
tertio dicunt q̄ pri⁹: ꝙ virtutes itellectuales non
sunt cōnexe cū moralib⁹ nec ecōuerso mediāte ter
tia virtute. qꝛ pret̄ virtutes acquisitas itellectua
les: ⁊ morales non suut aliꝫ habit⁹ nisi ꝟtutes the
ologice ⁊ dona. sꝫ ī illis rōe illoꝝ pdcte ꝟtutes nō
pn̄t hr̄e ꝯnexiōꝫ qꝛ cū ill' nullā necessariā ꝯnexiōꝫ
hn̄t. ꝫ. ⁊c. ¶ Quātū aūt ad tertiū modū ꝯnexio Tertius.
nis ſm quē virtus respiciens bonū ptꝫ ꝯnectit̄ cū
respiciēte bonum toti⁹: sic nō sunt itellectuales ⁊
morales cōnexe: qꝛ neutre respiciūt ꝑ se bonū cō
mune nisi iusticia legalis sine qua itellectuales ⁊
factiue sunt ꝑfecte ī sua essentia: nō aūt morales
vnde ille cū illa cōnectūt̄ nō iste. Dicunt tn̄ aliq
iuxta istū modū ꝙ si loquamur de cōnexiōe ꝟtu P
tū ad inuicē ſꝫ ꝙ vna virtus dependet ab alia non
quātū ad essentiā suā nec quātū ad vsū vel actum
suū essentialē ⁊ ꝑ se sꝫ quātū ad aliquē vsū isto mō
tā artes q̄ꝫ scientie speculatiue dependent a mora
lib⁹ nō quātū ad actū iudicandi ⁊ cōsiderandi de
suis obiectis sꝫ quātū ad hoc ꝙ ordināt̄ ad alteꝝ
qꝛ ars et sciētia ē cognitia oppositoꝝ et ꝑ eādē ar
tē pōt aliqs facere sanitatē et egritudinē docere
veritatē et errorē: et iō oꝫ ꝙ ad alterū hō determi
net̄. qꝛ vtrūqꝫ nō potest simul fieri hec aūt deteria
tio fit ꝑ voluntatē. 9. metaphi. voluntas aūt non
deducit se īmediate de potentia ad actū: sꝫ det̄mi
nat̄ a fine bono vel malo q̄ ꝓprie mouet eā ad vo
lendū seipsum. ꝟtus aūt moralis vt dictū ē incli
nat ī finē cōuenientē ⁊ bonū: ⁊ iō ars ⁊ sciētia spe
culatiua ſꝫ ꝙ ad aliū ordināt̄ ad hoc ꝙ aliqs vta
tur eis bn̄ et cōueniēt̄ ī ordine ad alterū indigent
ꝟtute morali. Et ista depēdentia ē ſm genus cau
se efficientis inquātū virt⁹ moralis cōformitateꝫ
facit ad bonū finē et ꝑ cōsequēs facit ipm̄ appete
re bonū q̄ postea volūtati ꝓposit⁹ mouet ipāꝫ ad
volēdū et volūtas mota mouet ītellectū et alias
vires ad ꝓcedendū ī op⁹ exteri⁹ artꝫ vl' doctrine
vn̄ ista dependentia ē ſm gen⁹ cause efficientꝫ pru
dētia aūt non solū q̄ꝫtū ad aliq̄lē vsuꝫ ⁊ actū exte
riorē: sꝫ etiā quātū ad vsum ⁊ actū iteriorē depen
det a virtute morali vt dictū ē. ¶ Quātū ad. 4. Quartus
modū de cōnexione ꝟtutū ī cōparatione ad ꝟtuo Godefre.
sum ꝑficiendū. i. nō quātū ad eēntiā vel vsū q̄lēcū
qꝫ: sꝫ quātū ad aliquā maiorē ꝑfectionē inquātum
ipsis ꝟtutib⁹ simul existētib⁹ vna reddit̄ ꝑfectior
ex cōiūctione sui cū alia isto mō virtutes morales
depēdēt ab itellctualib⁹. qꝛ ille q̄ meli⁹ nouit natu
ras rerū meli⁹ scit vilitatē vicioꝝ ⁊ istoꝝ carnaliū
⁊ etiā meli⁹ nouit excellentiā boni honesti et emi
nentiā. vn̄ ille q̄ nouit iusticiā generalē et ordineꝫ
q̄ ē inter ptes vniuersi meli⁹ nouit bonitatem iu
sticie q̄ꝫ ille q̄ nō nouit talia et ꝑ consequēs magis
mouetur in eo appetitus ad appetendum bonum
honestum et detestandū inhonestū et ista cōnexio
ē scdm̄ causā efficientem. qꝛ bonū cognitū mouet
appetitū a prudentia aūt dependent virtutes mo
rales non solum quātū ad aliquā ꝑfectionem ma
iorē: sꝫ etiā quātū ad suā essentialem ꝑfectionem
et hoc quātū ad ꝑfectas virtutes morales.
¶ Quātū aūt ad quītum modū cōnexionis vir Quintus
tutis ad virtutē q̄ ē ſm dispositionē sic dicūt ꝙ vir
tutes morales sunt cōnexe cū itellectualibus: sꝫ
indifferenter. qꝛ ītellectuales dependent a morali
bus ad hoc vt purius et ꝑfectius exerceant actuꝫ
suum Cuius ratio est. qꝛ omnis intellectualis vir
tus dependet quantum ad puritatem sui actus

ex bona dispositione fantasie ⁊ eiꝰ sedatione. hoc
aūt faciunt v̄tutes morales q̄ moderāt passiōes
quarꝝ excessus ip̄edit bonā dispositionē ⁊ sedatio
nē fantasie. ḡ virtutes itellectuales hoc mō depē=
dent a moralibꝰ: s3 quātū ad maiorē firmitatē et
pfectionē morales dependent ab itellectualibus
Cuiꝰ rō ē. qꝛ ille q̄ meliꝰ nouit naturas rerꝝ meliꝰ
sit vilitatē viciorū ⁊ maxime carnaliū meliꝰ etia3
nouit excellentiā ⁊ euidentiā boni honesti s3 bonū
perfectius ⁊ certius notum mouet appetitum ad
ꝓsecutionē. malū autē ad fugā ⁊ detestatōnē. ḡ cū
ꝑ v̄tutes itellectuales meliꝰ ⁊ certiꝰ sciātur natu
re rerꝝ ⁊ ꝑ cōseq̄ns emiēntia boni honesti ⁊ vilitas
viciorꝝ p3 ꝙ ip̄e disponūt ad hoc vt ꝑ v̄tutes mo=
rales firmiꝰ ⁊ pfectiꝰ ꝓsequamur bonū virtut3 ꝙ
est bonū honestū ⁊ fugiatur vilitas viciorꝝ. Hoc
aūt itelligendū ē de virtute itellectuali q̄ ē sciētia
actiua cuiꝰ finis ē vt boni fiamꝰ illa eni ē q̄ ꝑ se osn̄
dit vilitatē vicij ⁊ honestatem virtut3. vn̄ de natu
ra sua incitat ad v̄tutes. ⁊ sic experit hō edificare
ꝑ sermones lectiones librorꝝ moraliū. s3 loquēte
de scientia speculatiua vel arte factiua verificat
illud qd̄ scientie parū aut nichil facit ad virtute3
nichil q̄dē ꝑ se. scientie ei mathematicū nō osn̄dit
vilitatē formationis nec silr sciētie facere archa3:
s3 ꝑ accn̄s parū valet inquātū hō occupatꝰ studio
speculatiuo vel factiuo minꝰ sētit tēptationes ali
Ad rōnes an̄ oppm̄ as. ecōuerso aūt v̄tutes morales ad oēm sciētiā: ⁊
artē reddūt humiliorē. ❡ Ad argumēta i opposi
tū. ad primū dō3 ꝙ appetere bonū depēdet eēntia
lit a cognitione itellectꝰ practici q̄ pertin3 ad pru
dētiā. ⁊ iō virtutes morales dependēt eēntialit a
prudentia s3 appetitꝰ boni nō dependet a cognitio
ne speculatiua nisi a remotis ⁊ dispositione ⁊ hoc
mō depēdent v̄tutes a sciētijs speculatiuis.
Ad scōm. ❡ Scōm argumentū solū probat ꝙ virtutes itel
lectuales nō dependeāt a moralibꝰ nisi dispositi=
ue inquātū bona dispositio fantasiātis fit ꝑ seda=
tionē excessus passionū. ❡ Ad argumētū aūt al=
teriꝰ pt3 qd̄ videt ꝓbare ꝙ virtutes morales non
dependeant a prudentia pōt dici sine p̄iuditio ar=
ticuli ꝙ stante iudicio rationis i vli ⁊ particulari
de aliquo eligēdo nō q̄dē sm actū s3 sm habitum
voluntas pōt in oppositum sm habitū. ꝙ aūt stā
te iudicio rōnis sm actum in vniuersali ⁊ particu
lari voluntas sm actum pro tūc possit ferri in op=
positū non bene video. ❡ Questio. 3.

Primum. T Ertio q̄rit. vtrū v̄tutes mo=
rales sint iter se cōnexe. ⁊ vr̄
ꝙ nō. qꝛ sicut se hn̄t adinuicē
v̄tutes itellectuales ita mo
rales. s3 ille nō sunt ad iuicē
ꝯnexe nō ei q̄ h3 vnā sciētia3
h3 oēs. ḡ videt silr ꝙ virtu=
tes morales nō sunt adiuicē
Secundū cōnexe. ❡ Itē v̄tutes mora
les cāntur exercitio actuū vt ꝓbat. 2. ethi. si aliq̄s
pōt exercitari i actibꝰ vniꝰ v̄tut3 ⁊ nō alteriꝰ. ḡ ali
In oppm̄. q̄s pōt hr̄e vnā v̄tutē moralē sine alia. ❡ In ꝯtra
riū ē ph̄s. 6. ethi. ⁊ Aug. q̄ dicit ꝙ v̄tutes i aīa nō
Respōsio. pn̄t ad iuicē separi. quare. ⁊c̄. ❡ Rn̄sio. tria vidē
Durādus da sunt sm tres principales modos cōnexiōis v̄=
q. 3. huiꝰ d tutū aliq̄s omissis ❡ Quātū ḡ ad primū modum
principalē cōnexionis q̄ ē eēntialis ⁊ imediatꝰ di
cit ⁊ bene ꝙ virtutes morales nullā hn̄t eēntialē
cōnexionē seu dependentiā quo ad primū modu3

s. q̄ superiꝰ ponebat qꝛ accipiendo virtutē moralē
siue sm eē pfectū siue ipfectū vna nō dependet ab
alia imediate ⁊ eēntialr. Cuiꝰ rō ē. qꝛ ille v̄tutes
q̄ diuersa obiecta hn̄t i nullo a se depēdētia ⁊ diuer
sos fines ꝑticlares ⁊ proprios q̄ dant spē3 v̄tuti ⁊
actui eiꝰ nō videnť eē cōnexe eēntialit ⁊ imediate
s3 virtutes morales sicut liberalitas tempantia ⁊
fortitudo ⁊ alie sunt huiusmodi. hn̄t ei diuersa ob
iecta nō ꝯnexa directe ⁊ eēntialr ⁊ diuersos fines
ꝓp̄os. ḡ tales v̄tutes nō sunt adiuicē ꝯnexe ⁊ eēn
tialit ⁊ directe colligate. ❡ Istō aūt mēbrum ita P
pōt suppleri: ꝙ quātū ad eē ipfectū qd̄ ē semiariū
cōsiderata natura speciei omnes sunt connexe.
❡ Scdō qn̄ ad eē ipfectū cōsiderata natura idi=
uidui iequalit insunt. qꝛ vnꝰ ē pronꝰ ad vnā v̄tutē
⁊ nō ad aliā. ❡ Tertio q̄ ad eē ipfectū i acq̄rēdo
nō sunt ꝯnexe qꝛ vnꝰ pōt exercitari i vna v̄tute ita
ꝙ nō i alia. ❡ Quarto quātū ad eē ꝯpletū ⁊ pfe=
ctū ⁊ sic adhuc nō sunt ꝯnexe eēntialr ⁊ imediate.
❡ Aliq̄ vero p̄mittūt ꝙ v̄tꝰ dicit pfecta vno mō q̄ Bod.
oēm ipfectionē excludit ⁊ oē3 iordiatiōnē ⁊ talis
pfectio i statu nature lapse sm cōmunē cursu3 in
hac vita n̄ pōt haberi ⁊ ꝑ oppositū v̄tꝰ dr̄ ipfecta
q̄ aliquā iordinationē ⁊ ipfectionem secū ꝯpatit
⁊ sm ꝯmunē cursū pn̄tis vite oīs v̄tꝰ isto mō ē ipfe
cta. ❡ Alio mō dr̄ v̄tus pfecta q̄ iclinat ad id qd̄
ē bonum de gn̄e suo ⁊ illud ordinat i finē suū vlti=
mū hoīs q̄ est bonū hoīs sm ꝙ homo ⁊ facit sic vi
tare actum viciosum non quēcunq3. sed perfectū
i. pctm̄ mortale ꝙ hō hn̄s talē v̄tutē nec ex delibe
ratione mouet i ꝯsēsū talis pcti nec post delibera
tionē trahit ad ꝯsentiendū tali actui vicioso. Et ꝑ
oppositū ipfecta dr̄. qꝛ icliat i bonū ex genere nō
ordināndo vlteriꝰ ad aliū finē bonū vel malū sed si
stendo in hoc sicut i eo qd̄ sibi videt bonū de se.
Hoc supposito dicunt ꝙ virtutes morales nō sūt
cōnexe i se eēntialit nec quātū ad pfectas nec quā
tū ad ipfectas ꝙ p3. qꝛ q̄ hn̄t diuersas eēntias: ⁊
diuersos fines ꝓprios: ⁊ diuersa principia nō sūt
adinuicē i se ⁊ eēntialit cōnexa: s3 virtutes mora=
les sunt huiusmōi. ḡ. ⁊c. ❡ Maior p3 quo ad eēn
tiam ⁊ finē s3 ꝓbat quo ad principia.
❡ Primo. qꝛ ad acq̄sitionē v̄tutis duo sūt neces=
saria sc3 iclinatio appetitꝰ ⁊ actꝰ rōnis. s3 cōtigit
appetitū habere icliationē i bonū vniꝰ v̄tut3 ⁊ nō
altiꝰ sic aliq̄s h3 iclinationē appetitꝰ ad dādū nō
autem ad temperate viuendum vt alexander. pōt
etiam quis habere rectam estimationē de fine vni
us virtutis et errare de fine alteriꝰ: vt p3 in ph̄is
antiquis moralibus qui i aliq̄bꝰ bn̄ dixerūt de v̄=
tutibꝰ i aliq̄bꝰ male. ḡ vna potest acquiri sine alia
❡ Preterea actus rationis vt dictum est: est pri=
cipiū acquirendi v̄tutem s3 impossibile ē vt quis
simul consideret materias plurium virtutum. er=
go ⁊ ꝙ simul acquirat.
❡ Preterea virtus generatur per exercitium. 2.
ethicorum: sed contingit exercitari circa materi
am vnius virtutis sine exercitio alteriꝰ circa ma
teriam. qꝛ vnius virtutis materia frequenter oc=
currit puta temperantie et materia alterius raro
puta magnificentie pauperi ḡ. ⁊c̄.
❡ Quantū aūt ad scōm modū ꝯnexionis prin=
cipalem qui est aliquorꝝ plurium in tertio dicunt
ꝙ virtutes morales ꝯnectunt inter se rōe prudē=
tie cui oēs v̄tutes morales sūt eēntialr ꝯnexe nisi
ꝙ distinguendū ē hoc de virtute morali. ⁊ similiter

de prudentia secundum esse pfectu3 ⁊ iperfectum
virtꝰ ei moralis sm esse pfectum accepta nō pōt
esse sine alia virtute morali rōe prudentie pfecte
q̄ coexigit oēm virtutē morale3: ⁊ sine qua nulla
virtꝰ moralis ē pfecta vn̄ pōt sic argui. oīs virtus
perfecta requirit prudentiā s3 prudentia pfecta re
quirit oēm virtutē moralē pfectā ḡ vna virtꝰ pfe
cta moralis coexigit aliā. Maior p3 ex dictis in
p̄cedenti q̄stione. qꝛ si virtꝰ moralis coexigit pru
dētiā ⁊ ecōuerso. ḡ pfecta virtꝰ moralis coexigit
prudentiā pfectā ⁊ ecōuerso. Minor ꝓbat ꝑ ide3
qꝛ si prudentia coexigit virtutē moralē pfectam.
Hoc aūt satis cōcludit nisi diceret ꝙ nō eēt vna
prudentia s3 diuerse correspondentes diuersis vir
tutibꝰ moralibꝰ. qꝛ sic virtus posset eē perfecta cū
prudentia sibi correspondente absq3 hoc ꝙ alia
virtus moralis esset perfecta vel prudentia corrn̄
dens. ❡ S3 ꝓbatio ꝙ sit vna prudentia tantū cor
respondens oībus virtutibus ⁊ hoc sic ille habitꝰ
cui respondet obm̄ vnu3 sub vna formali rōne est
vnus specie s3 prudentia cuilibet v̄tuti correspon
dens h3 vnū obm̄. sub vna formali ratione. ḡ ē vnꝰ
habitus. Maior patet. S3 minor ꝓbat. qꝛ ꝑ se ob
iectū prudentie est bonū humanū sm ꝙ humanu3
illud aūt ē vnius rationis in generali ⁊ i quacūq3
materia ire timoris vel cōcupiscentie seu cuiuscū
q3 alteriꝰ quare. ⁊c. ❡ Scdō sic sicut est de sanita
te corporali ita est de spirituali que est ꝑ virtutes
sed vna ē medicina de sanitate corporis hominis
sm ꝙ homo ē q̄tum ad oēs partes ⁊ omnes infir
mitates in singulis partibus cōtingentes vl pos=
sibilibus contingere. ḡ a simili vna est prudentia
q̄ est directiua respectu sanitatis spūalis q̄ fit per
virtutes morales sm quālibet passionē ire concu
piscentie timoris ⁊ huiusmodi. ḡ. ⁊c.
❡ Tertia rō quorūdā ex diuisione prudētie/qua
distinguit in politicam siue regitiuā ciuitatis aut
regni ⁊ in iconomica3 siue in regitiuā familie: et
i monasticam siue in regitiuam vniꝰ ꝑsone nō aūt
distinguitur sm diuersas virtutes siue sm diuer=
sos homines diuersorum morū. ḡ eadē ē pruden
tia specie que est respectu omniū circa que versan
tur omnes virtutes morales siue q̄ requirūt om
nes virtutes morales Diuiditur etia3 prudentia
sm vnāquāq3 speciē aīaliū vt extendamꝰ nomen
prudētie ad prudētiā large dicta3 s3 ꝙ aliquo mō
inuenitur prudentia in brutis ⁊ sic dicta pruden=
tia nichil est aliō q̄ recta estimatio qua aliq̄s esti
mat vel coniectat sibi bonū ⁊ qꝛ vniuscuiusq3 spe=
ciei est aliud: ⁊ aliud bonū sm speciē sicut hoīs
⁊ leonis ⁊ taliū. Ideo prudentia sic dicta variat
specie sm diuersas species animaliū sed non varia
tur specie scōm diuersa iduidua vnius speciei si=
cut etiam scientia de ente et de primis principijs
non variatur sm diuersos homines in quibus est
ergo a simili prudentia que est estimatio recta de
bono hominis sm ꝙ homo ē vna specie oīm hoī3
nec diuersificat specie sm diuersos habitus vl di
uersas virtutes eiusdē hoīs quas regit sicut nec
metaphisica sm diuersas ꝑticulares sciētias q̄s
dirigit ⁊ sic habetur ꝙ prudentia quā requirit oīs
virtus moralis ē vna spē i oībꝰ hoībꝰ ⁊ ꝑ cōseq̄ns
vna nūero in vno hoīe Ex p̄in istis orit dubitatio
qꝛ prudētie gn̄ali nō rn̄det vna v̄tꝰ appetitiua ge
neralis cuiꝰ obm̄ sit bonū humanū nāle absolute
sub rōe boni qd̄ ē obm̄ prudētie sub rōe veri sicut s̄

dei rn̄det caritas respctū bōi hoīs supnālis s3 suf
ficiūt v̄tutes appetitiue pticlares. Et si dicat ꝙ h̄
ē qꝛ voluntas detmīnata ē ad bonū nāle i vniuersa
li appetendū quare itellectꝰ nō est ita determīatꝰ
ad illō bonū iudicandū vt sic supfluat prudentia
generalis. ❡ Sed cōtra istud vr̄ eē. qꝛ si prudētia Instantia.
ē vna adhuc sicut possū habere vnā scia3 libri eth.
ipfecte q̄ ad primū librū quē bene studui ⁊ pfecte
quo ad alios q̄s male studui sic possū habere pru=
dentiā pfectā q̄dē in bene iudicando i materia cō
cupiscibili qꝛ in illa sepe exercitatꝰ sum s3 ipfectā
i materia irascibili i qua parū siue exercitatꝰ ⁊ q̄ꝝ=
tum ē ex parte prudentie potero habere pfectam
tēperantiā cū ipfecta vl nulla fortitudine. ❡ Pre
terea videt dubiū ꝙ prudentia sit vna ꝑ essentiam
respectu oī3 ꝑtiū itegraliū ⁊ subiectiuarꝝ ⁊ de inte
gralibus quidem. qꝛ si dona q̄ dirigit in materia
morali differant realiter puta scientia ⁊ cōsilium
que sunt altiora virtutibꝰ moralibꝰ ⁊ ꝑ consequēs
magis vnita multomagis prudētia apphendēs ⁊
dicens agibilia nō est vna nam absurdū videt ꝙ si
tres morales que sunt iusticia tēperātia fortitudo
possunt ab vna itellectuali dirigi ꝙ tria dōa picta
tis fortitudinis timoris nō possūt ab vno dono
dirigi. ❡ Ad primū dōm ꝙ bonū humanū sicut Solutio.
ē vnū genere multiplex specie sic ⁊ prudētia alias
cū obiectum virtutis sit bonū humanū oīs virtus
erit vna virtus ⁊ cū obiectū scientie sit ens omnis
scientia erit vna Si quis aūt dicat ꝙ non seqt s3 si
cut entis inquantū ens ē vna scientia ⁊ nichiloinꝰ
de diuersis entibus sunt diuerse scientie. sic in ꝓ=
posito boni humani absolute coniectatrix est vna
prudentia s3 diuersi boni diuersa virtus specialis
Non valet. qꝛ bene ē vna virtus itellectualis q̄ est
scientia actiua sicut moralis ph̄ia: s3 non virtꝰ itel
lectualis que sit imediate appetitꝰ regulatiua si=
cut ē prudētia qꝛ oporteret ꝙ esset hitꝰ sibi rn̄dens
in appetitu nichil ei pōt iudicare appetendū itel=
lectꝰ nisi illud possit appetere appetitus. si ergo
est aliq̄s habitus intellectualis iudicatiuus boni
humani appetendi ergo est habitus appetitiuus.
ad idem melius est ergo ꝙ non sic ꝑ habitū acqui
sitū s3 nālē id qd̄ in nobis fit de bono humano ab
solute iudicando ⁊ appetendo in speciali sunt hitꝰ
distincti ⁊ sic cuilibet morali respōdebit sua speci
alis prudentia in intellectu ⁊ hoc est magis ꝓba=
bile. qꝛ distincto ⁊ speciali exercitio appetitus sē=
per correspondet distinctum ⁊ speciale exercitiu3
intellectus ꝓpter ꝙ si in vno generat habitꝰ spe=
cialis ē in alio. Uel potest dici ꝙ etiam ille gene=
ralis habitꝰ in vtroq3 ē acquisitus vt visum ē: cū
ageretur de virtute generali.
❡ Aliū modū cōnexionis ponunt aliqui dicētes
ꝙ morales virtutes sunt connexe dupliciter. vno Bod.
modo virtualiter inquantum est dare aliqua3 vir
tutem scōm quam habens eam virtualiter oēs
virtutes cōtinet sic ꝙ ꝑ illam virtutem potest exer
cere actum bonum et perfectum vniuscuiusq3 vir
tutis ⁊ isto modo connectuntur virtutes morales
in caritatē. qꝛ habens caritatem potest per ipsam
in opus virtuosum cuiuslib3 virtut3 moralis puta
tpantie liberalitat3. ⁊ sic ō aliis. 1. co. 13. nō ꝯsiderā
do vnūqd̄q3 sm ꝓpriā rationē s3 inquātū sunt pla
cita deo. Ratio aūt huiusmodi ē qꝛ ille q̄ appetit
finē appetit ea que sunt ad finem v̄tualiter ⁊ ipli=
cite ⁊ p̄cipue necessaria s3 caritas icliat ad amō=

dũ deũ q̃ ẽ finis oĩs operis boni ẽm vnãq̃q; ṽtu
tem moralẽ.ꝫ caritas virtualiter inclinat i oẽ op⁹
bonũ i ꝙ inclinat formalit̃ q̃cũq; virt⁹ moralis ꝛ
sic i caritate cõnectunt̃ virtutes morales ṽtualit̃.
3⁹.modus ¶ Quantũ ad tertiũ modum cõnexionis sꝫ q̃ra=
tur vtrũ sint cõnexe inter se dispositiue/ꝛ admini
culatiue hoc ẽ ꝙ vna indigeat alia ad hoc ꝙ in suo
actu iuuetur p eam. dicũt quidã ꝙ nõ qꝛ contingit
aliquem inclinari in bonum alicuius virtutꝫ spe=
cialis puta ad liberaliter dãdum ꝛ firmiter: et ex
electione tali bono adherere ita ꝙ ex firma adhe
sione ad tale bonũ ꝓmpte delectabiliter ꝛ facili
ter eliciat actũ liberalitatis ꝛ ex iperio rationis
poterit refrenare mot⁹ passionũ ipedientiũ sed ha
bitus q̃ põt p se sufficienter suã opationẽ exercere
ꝛ cõtrariã passionẽ refrenare: non indiget alteri⁹
habitus adminiculo.ꝫ.ꝛc
Contra ¶ Sed cõtra hoc dicũt qꝛ ꝙ in p se ꝛ essẽtiali actu
frequẽter ipediret̃ altero nõ existente indiget illo
adminiculatiue. sed operatio p se ꝛ eẽntialis vnius=
cuiusq; virtutis specialis q̃ ẽ ꝯueniens electio bo
ni ꝙ est ẽm illã virtutẽ siue circa qð versat̃ illa vir
t⁹ freq̃nt̃ ipediret̃ nisi appetit⁹ eẽt moderat⁹ ab ex
cessu passionum ẽm alias virtutes ꝛ p̃cipue quan
tũ ad virtutes quarũ materia occurrit frequẽter:
sicut immoderata passio venereoꝝ surgens ex de
fectu tẽperãtie corrũperet iudiciũ alicui⁹ q̃ vellet
absolute ẽm liberalitatem agere ad iudicandum
dare cui non est dandũ puta meretrici ꝛ q̃ nõ sunt
danda vel tollere vñ non oꝫ ad dãdũ vt satisfaciat
suo desiderio invenereis/ ꝛ faceret frequent̃ age=
re cõtra liberalitatem: puta furari vt mechet̃. ergo
vna ṽtus indiget adminiculo alteri⁹ ¶ Si dicat̃ ꝙ
illa virtus specialis q̃ proprias passiões ꝛ directe
oppositas elicitiue reprimit p iperiũ habet repel=
lere imoderantiam passionũ alienaꝝ p quã indi=
recte possꝫ ipediri sua operatio sicut calor nõ solũ
expellit frigiditatẽ sibi directe oppositã sꝫ etiam
humiditatẽ q̃ sibi ex cõsequenti opponit̃ ꝛ suã ope
rationẽ ipedit vñ calor habet etiã desiccare. Non
valet. qꝛ vni virtuti non cõuenit alteri iperare ni
si qñ obiectum ordinat̃ ad obiectum iperantis si=
cut ad finem sicut etiam pꝫ i actib⁹ qui sunt virtu
tes itellectuales. i. ethicoꝝ. sicut obiectũ liberali
tatis ẽ ordinabile in deũ sicut in finẽ q̃ ẽ obiectum
caritatis vñ caritas impat elemosinã. sꝫ obiectum
vnius virtutis moralis nõ est finis obiecti alteri
us. sicut pꝫ in obiectis liberalitatis ꝛ tẽperantie
qꝛ vtrũq; ẽ bonũ particulare hominis agibile: cũ=
uis obiectũ virtutis intellectualis vel act⁹ sit fi=
nis actus virtutis moralis ergo vna virt⁹ mora=
lis non habet imperare moderantiã passionũ que
elicitiue ꝑtinet ad aliã virtutẽ. vñ patet ꝙ eorum
2. ratio nõ cõcludit. ¶ Preterea dato ꝙ aliquis po
neret finem suum dare liberaliter ꝛ oĩa alia facta
sua ordinaret ad hoc ꝛ sic p habitum iclinãtem in
hoc bonum iperatiue refrenaret excessũ passionũ
hoc bonũ ipediẽtiũ istð vel nõ esset ṽtuosũ/vel sal
tẽ nõ esset virtuosũ ṽtute pfecta: qꝛ vt dictũ ẽ ṽt⁹
perfecta hominis non est nisi illa: que facit bo=
num opus de genere suo ꝛ ordinat ad finem homi
nis vltimum naturalem vel supernaturalem siue
ad bonum hominis secũdũ ꝙ homo ꝙ non potest
esse solum liberaliter dare. ¶ Preterea saltẽ cum
difficultate obedit appetitus aliene virtuti cum
nõ sit informatus propria virtute sicut cõcupisci=
bilis cum difficultate obedit ratione i cõtinente.
¶ Preterea in materia que frequenter occurrit
sicut ẽ materia tẽpantie vel iusticie pticlaris. oꝫ
ꝙ homo frequenter exercitet se ꝛ si q̃dẽ ordinate
generabit̃ habit⁹ illi⁹ virtutꝫ qꝛ operando freq̃nt̃
bona simus boni. 2. eth. sꝫ ẽm istos virt⁹ pticlaris
indiget frequẽt̃ moderari passiones insurgentes
ex defectu alteri⁹ virtutis ꝛ hoc p iperiũ suũ. ꝫ in
materia q̃ ocurrit frequẽter nõ põt hoc diu eẽ q̃n
p illã frequẽtem moderãtiã passionũ generet̃ habi.
t⁹ virtuosus ꝛ sic saltẽ diu nõ põt vna virt⁹ eẽ sine
alia ꝛ quãtũ ad hoc sunt connexe. ¶ Et si dicas
ꝙ nõ generaret̃ tẽperantia ex illis actib⁹. qꝛ nõ fi
unt pp bonũ tẽperantie saltẽ eẽt virtus tẽperãtie
materialiter ꝛ iperfecte. Si aũt ecõtrario imode
rantia passionũ tẽperantie ꝑualeret inclinationẽ
liberalitatꝫ finalit̃ fieret hĩt⁹ viciosus vicio oppo
sito liberalitati. Nec potest dici ꝙ ad liberalita
tẽ nõ ẽ necessaria tẽperantia sꝫ sufficit ꝙ p refrena
tionẽ ꝛ pacientiã liberalitatis nõ generet̃ habit⁹
viciosus itẽperãtie nõ pp hoc ꝙ nõ potest diu sta/
re ꝙ refrenent̃ frequenter passiones cõcupiscibi
lis quin generet̃ virt⁹ tẽperantie vel pfecte vl' im
pfecte vt dictũ ẽ dũ etiã ꝙ cui non repugnat imo=
derantia siue excessus passionũ ei nõ repugnat hi
tus viciosus. qꝛ habit⁹ virtuosus nõ facit nisi mo
derari passiones habitus aũt viciosus nõ facit ni
si iclinare ad sequendũ passiones. ꝛ iõ cui nõ repu
gnat tract⁹ passionum ei nõ repugnat tract⁹ habi=
t⁹ viciosi. ¶ Dicendũ igit̃ ꝙ virtutes p̃cipue per
fecte sunt cõnexe ꝛ ꝙ indigent seinuicẽ admicula
tiue ꝛ nõ possunt diu stare sine iuicẽ p̃cipue quãtũ
ad illas quaꝝ materia frequent̃ occurrit. virtutes
ẽti pfecte ꝛ vicia sũt ꝯnexa i mã q̃ freq̃nt̃ occurrit
qꝛ si ꝑualet iperando passioni gñat̃ ex vtraq; pte
ṽtus vel pfecta ex parte iperãtis: ꝛ impfecta ex p
te obedientis vel ipfecta ex vtraq; parte vel si im
perans erat causa pfecta sociabitur sibi iperata
pfecta vl' impfecta. ¶ Si aũt passio preualet ge=
neratur viciũ ex vtraq; pte. ¶ Qꝛ vero dictũ est
ꝙ excessus passionum itempantie corrũpit iudici
um prudentie circa ea que sunt liberalitatis ꝛ per
hoc talis excessus passionũ ipedit frequent̃ opera
tionẽ p se ꝛ essentialem liberalitatis ꝛ propter hoc
indigebant se adminiculatiue vt dicebat̃ ex quo
videbatur sequi ꝙ ista cõnexio nõ eẽt virtutũ mo
raliũ inter se sꝫ in quodã tertio. s. in prudentia: ꝛ
sic istud membrũ incideret cum sequẽte. Iõ notan
dum ꝙ prudẽtia ẽ duplex. s. vniuersalis q̃ respicit
non hoc vel illud bonũ hominis pticulare sꝫ bonũ
hominis inquãtũ hõ ꝛ cõnexio i hac prudentia p
tinet ad sequẽs mẽbrum huiusmõi distinctionis q̃
dicunt̃ virtutes ꝯnecti in tertio. ¶ Alia ẽ pruden
tia pticularꝫ circa hoc bonũ pticlare scilicet circa
bonum liberalitatis q̃ facit habere estimatõnẽ re
ctam de bono liberalitatis precise: ꝛ de hĩs que
huic bono conferunt ꝛ ista prudentia ẽ solius libe
ralitatꝫ: nec i ista prudẽtia ꝯnectit̃ aliq̃ ṽt⁹ cũ libe
ralitate. ꝛ iõ licet passio intemperantie non corrũ
pat bonum liberalitatis nisi per hoc ꝙ corrumpit
iudicium ꝛ estimationem talis prudentie. qꝛ cor/
rumpere estimationem huiusmodi prudentie: nõ
est per se corrumpere estimationem circa id quod
comprehendit bonum temperantie/ ꝛ liberalita=
tis sꝫ ẽ corrũpere estimationẽ circa id qð ẽ ꝓpriũ
liberalitatꝫ. iõ nõ possꝫ bonũ liberalitatꝫ corrũpi

nisi p corruptionẽ talis estimationis non est istas
Durãdus vbi supra. ṽtutes cõnecti in tertio sed inter se. ¶ Alij vero
in parte cõcordãt dicẽtes ꝙ loquẽdo de tertio mõ
cõnexionis ẽm quã vna virtus adminiculatiue ꝛ
dispositiue facit ad alterã: sic adhuc virtutes mo
rales ẽm suũ esse pfectũ mutuo se exigũt ꝛ maxi=
me ille quarũ materia frequẽter occurrit vt tẽpe=
rantia/fortitudo/iusticia/liberalitas de q̃b⁹ forte
speciali⁹ itelligit phs illud qð de cõnexione virtu
tũ dicit. Cui⁹ rõ est: qꝛ habit⁹ q̃ nõ põt eque firmit̃
resistere cõtrario actui sine actu alteri⁹ dependet
q̃tũ ad suũ pfectũ operari saltẽ adminiculatiue ꝛ
dispositiue ab aliqua alia virtute: sed q̃libet virt⁹
moralis ꝛ maxime ille quarũ materia frequenter
occurrit/sunt hmõi. ergo dependent a seinuicẽ ẽm
suum pfectum esse adminiculatiue seu dispositiue
Maior de se pꝫ. Sed minor pbat̃: qꝛ si aliq̃s esset
liberalis ꝛ nõ tẽperat⁹/facili⁹ ageret cõtra libera
litatẽ q̃ si esset tẽperat⁹: qꝛ intẽperat⁹ volẽs exer=
cere actũ liberalitatis/ necesse est ꝙ q̃nq; det cui
nõ oportet/puta meretrici: ꝛ qꝛ tales velocit̃ defe
rit substãtia hui⁹ mũdi/necesse ẽ ad explẽdũ actũ
intẽperãtie ꝙ aliq̃n accipiat̃ vbi nõ oportet p fur=
tum/rapinã/vel alio mõ illicito. Si aũt sit sil' libe
ralis ꝛ temperat⁹/ꝑpter actũ intẽperãtie exercẽ=
dũ nõ aget aliq̃d cõtra liberalitatẽ sed vtrũq; vi=
tabit. ideo. ꝛc. Patꝫ ergo ꝙ ṽtutes morales q̃tũ
ad suũ esse pfectũ coexigũt se adminiculatiue seu
dispositiue/ꝛ maxime ille quarũ materia frequen
ter occurrit. q̃tũ ṽo ad eẽ earũ impfectũ vna earꝫ
P. põt accipi ꝛ esse sine alia. ¶ In hoc aũt tertio est
vera cõclusio ꝛ bona pbatio/ꝛ ponat̃ exẽplum in
Susanna q̃ castissima fuit/si nõ habuisset virtutẽ
D. fortitudinis metu mortis nõ amore libidinis con
Ad rões aii oppo. sensisset in adulteriũ. ¶ Ad argumenta in oppo=
situm. ¶ Ad primũ dicendũ ꝙ nõ est sil' de virtu
Ad primũ tibus itellectualib⁹ iter se/ꝛ de moralib⁹: qꝛ virtu
tes morales hñt p se cõnexionẽ cũ prudẽtia: qꝛ si
sit pfecta req̃rit oẽm virtutẽ moralẽ pfectã: ꝛ per
ꝯñs vna virt⁹ moralis exigit aliã. scientie aũt spe
culatiue ꝛ q̃cunq; ṽtutes itellectuales nõ hñt ali=
qð tertiũ in quo ꝯnectunt̃: qꝛ q̃uis vna sciẽtia sit
superior/puta metaphisica a qua oẽs sciẽtie depen=
dẽt cũ illa nõ depẽdet ab alijs: ꝛ ideo rõe illi⁹ alie
Ad scðm. nõ se exigũt mutuo necessario. ¶ Ad secundũ di=
cendũ ꝙ virtutũ q̃dã pficiũt hoiem respectu eorũ
q̃ passim ꝛ cõiter agẽda occurrũt. sicut fortitudo/
tẽperãtia/iusticia/liberalitas/ꝛ hmõi. vnde opor
tet ꝙ hõ simul exercitet̃ circa materias taliũ vir=
tutũ/ꝛ si q̃dẽ exercitet̃ circa eas bñ operãdo acq̃=
rit habitus virtuosos respectu oim. si aũt bñ ope
ret̃ circa vnã materiã ꝛ nõ circa aliã/nõ acq̃rit ha
bitũ pfectũ virtutis circa illud circa qð bñ opat̃
ꝑpter defectũ pfecte prudẽtie q̃ nõ dirigit solũ cir
ca materiã vni⁹ virtutis: sed circa materiã cuius=
libet. et hoc mõ scꝫ q̃tũ ad esse impfectũ nõ est in=
cõueniẽs vnã virtutẽ esse sine alia. ¶ Alie ṽo sũt
virtutes morales q̃ pficiũt hoiem ẽm quãdã emi
nentẽ statũ/vt magnificentia ꝛ magnanimitas: et
qꝛ exercitiũ circa materias illarũ ṽtutũ nõ occur
rit cuilibet cõiter. ideo aliq̃s põt habere aliquas
virtutes morales etiã pfecte: dato ꝙ nõ habeat
has virtutes q̃tum ad exercitiũ actuũ ꝑpter de=
fectũ materie: habet tñ eas in habitu seu in ꝓpin=
qua dispositione/ cũ ẽm aliquos he virtutes non
differant ab alijs nisi ẽm magnũ ꝛ paruũ. illud au
tẽ dicim⁹ hĩc qð in promptu est vt habeam⁹ ẽm illud
2. Phisic. 4. q qð parũ deest nichil distare videt̃
Et ideo habitis alijs virtutib⁹: iste dicunt̃ in eis
haberi. ¶ Questio quarta.

Quarto querit̃/ vtrũ virtutes
gratuite sint adiuicẽ cõnexe.
Et videt̃ ꝙ sic: qꝛ q̃cq̃d pfe= Primum.
ctionis est in acq̃sitis/debet
esse infusis: sed illud est pfe=
ctionis in acq̃sitis ꝙ adiuicẽ
sunt cõnexe: quia ex hoc sunt
magis pfecte. ꝫ. ꝛc. ¶ Con= In oppm.
tra. cõnexio virtutum req̃rit
hoc ꝙ qui habet vnã hꝫ oẽs: sed aliq̃s hꝫ fidem et
spem qui nõ habet caritatẽ. ergo nõ sunt cõnexe.
¶ Responsio. Hic videnda sunt duo in generali. Respõsio.
Primo illud qð q̃rit̃. Scðo de equalitate virtutũ
¶ Quantũ ad pmũ sunt tres cõclusiones in ge= 1. articul⁹.
nerali ẽm tria genera ṽtutũ supnaturaliũ ꝛ habi=
tuum infusoꝝ. ¶ Prima cõclusio est quo ad vir= 1. cõclusio.
tutes theologicas ꝙ sunt cõnexe in acq̃rendo: qꝛ
cuicunq; infundit̃ vna/ĩfundunt̃ oẽs: excepto xp̃o
qui nõ habuit vnq; fidẽ nec spem: qꝛ fuit ver⁹ cõpre
hẽsor in quo nõ est verũ vniuersaliter ꝙ sic se ha=
beãt act⁹ nostri ad acq̃rendũ theologicas merito
rie sicut acq̃sitas effectiue: qꝛ citra eẽ pfectũ acq̃si=
tarũ vna põt sine alia acq̃ri: sed theologicarũ nõ:
qꝛ nisi q̃s peniteat de mortali actuali i quo est vel
nisi suscipiat baptismũ/nõ est sufficiẽter disposit⁹
recipere aliquam theologicam virtutem a deo. Si
autem cõterat̃ vel baptizet̃ disposit⁹ est ad carita
tem cũ qua alie infundunt̃. ꝛ sic theologicarũ ẽm
legẽ cõem vna nõ põ acq̃ri sine alia etiã impfecta
Sed nõ sunt cõnexe in pdendo: qꝛ p oẽm mortalẽ
tollit̃ caritas: nõ autem fides nec spes: et sil'r eua
cuabunt̃ fides et spes: nõ aũt caritas. sed nõ pos=
sunt in via pdi fides ꝛ spes q̃n pdat̃ caritas: nec fi
des q̃n pdat̃ spes: qꝛ sublato priori submouet̃ po=
steri⁹: ꝛ sublato fundamẽto/destruit̃ edificium. fi=
des aũt est substãtia sperãdarũ rerum. Ecõtrario
autẽ p desperationẽ sublata spe põt manere fides
ꝙ aũt heretici sperãt fide pdita est p spem acq̃sitã
qꝛ qð homo multis annis habuerit fidem ꝛ spem
ĩfusas in baptismo/et exercitat⁹ fuerit i actu/ cre
dendi et sperandi non potest esse quin acquisierit
fidem ꝛ spem differentes ab infusis. labens ergo
in heresim pdit vtramq; infusam et retinet acqui
sitas. ¶ Tertia conclusio est de moralib⁹ infusis 2. cõclusio
ꝙ sunt connexe in caritate: qꝛ nec ipse possunt esse
sine caritate/nec illa sine eis. p omne autẽ morta=
le he oẽs cũ caritate subtrahunt̃: et quotienscũq;
caritas de nouo infunditur: et iste cũ ea: ꝛ ratione
ipsius cũ theologicis ꝛ donis gratũ faciẽtib⁹ sunt
connexe: nisi forte ꝙ in xp̃o in quo non fuit/nec es
se potuit carnis rebellio/non fuerunt morales: q̃
sunt in appetitu sensitiuo: nec penitentia infusa:
nec forte i adã añ pctm̃: sꝫ i btã ṽgine sic ꝑpt̃ apti
tudinẽ ante fomitis extinctionẽ. ¶ Tertia ꝯclu= 3. cõclusio
sio est de donis: qꝛ gratis data nullã cõnexionem
habẽt inter se/nec cũ virtutib⁹ politicis infusis ꝛ
theologicis: nec inq̃rendo/nec in pdẽdo: qꝛ aliq̃s
habet spiritũ ꝓphetie sine alijs donis ꝛ virtutib⁹
vt Balaam aut Cayphas. aliq̃s ecõuerso: sed do
na gratũ facientia: sicut septẽ dona spũs scti cõne
ctunt̃ in caritate. vnde cũ ea infundunt̃ vel cum ea
auferunt̃ in mortali pctõ/et cũ illa pficiunt̃ in pa=

tria:et p illam cõnectunt theologicis acquirẽdo/
et infusis moralibus in pdendo τ acquirẽdo: τ cũ
acquisitis nullam habent connexionem:nisi φ ha
bens ea facilius acquirit illas.
2.articul⁹. Durã.q.5. ¶ Quantũ ad secundũ principale de equalitate
virtutũ dicunt quidã φ q̃stio qua q̃rit an virtutes
sint equales/põt intelligi dupl'r. Uno modo ꝯpa
rãdo virtutẽ vnã ad aliã in eodẽ hoĩe: vt fortitu=
dinẽ ad tẽperantiã/vtrũ virtutes tales sint iter se
equales. τ sic q̃rit de q̃titate pfectionis virtutuȝ
et de eius equalitate. Alio modo cõparãdo diuer
sas virtutes iter se numero differẽtes/sicut duas
tẽperãtias in duob⁹ hoib⁹ ad alias duas ꝯsimilit
iter se differẽtes:sȝ differẽtes a p̃mis specie/ sicut
ad duas fortitudines in eisdẽ hoib⁹:vt sit sensus
questionis/vtrũ illi q̃ sunt equales virtute ẽm spe
ciẽ/puta in tẽperãtia sint equales in oib⁹ aliĩs vir
tutib⁹/puta in fortitudie τ prudẽtia/τ sic de aliĩs.
et hoc modo querit de eq̃litate pportionis/ vtruȝ
scȝ qualẽ pportionẽ habẽt aliq̃ virtutes vni⁹ spe=
ciei in diuersis hoib⁹/taleȝ habeãt alie in eisdem.
Si ergo q̃stio itelligat de equalitate q̃titatis pfe
ctionis/sic dicendũ est φ nõ est equalitas iter vir
tutes:imo theologice sunt pfectiores moralibus
acq̃sitis/et iter acq̃sitas intellectuales/τ iter mo
rales vna est pfectior altera. Qȝ theologice sint
pfectiores virtutib⁹ acq̃sitis patet:q2 ille virtu=
tes q̃ sunt circa nobili⁹ obiectũ τ imediatius ordi
nant ad nobiliorẽ finẽ sunt nobiliores:sed theolo
gice respectu acq̃sitarũ sunt hmõi.ergo.τc. Ma=
ior patȝ:q2 nobilitas virtutũ est ex nobilitate ob
iecti finis. Minor declarat:q2 obiectũ finis virtu
tum theologicarũ est deus:obiectũ aũt virtutum
acquisitarũ est aliq̃d ens creatũ vt patet de virtu=
tibus moralibus:quarũ obiectũ est aliq̃d agibile
a nobis. τ idẽ est de obiecto virtutũ itellectualiũ
seu sciẽtiaȝ excepta metaphisica: q2 τ si sit de deo
deficit tñ a virtutib⁹ theologicis τ ratione: q2 cer
tior est auctoritas diuina cui fides initit/q̃ meta=
phisica. et iterũ rõne latitudis: q2 aliqua tenem⁹
fide de deo ad q̃ nõ põt cõtingere aliqua ratio me
taphisica q̃re manifestũ est φ virtutes theologice
excellunt oẽs morales acq̃sitas. Qȝ autem inter
virtutes acquisitas itellectuales nobiliores sint
moralib⁹ pbat sic. Perfectio ṽtutis cõsistit in bo
no rationis. Tũc sic. Illa virt⁹ est pfectior que est
circa bonũ rationis nobiliori τ pfectiori mõ: sed
virtutes itellectuales sunt circa bonũ ratiõis no
biliori τ pfectiori modo q̃ morales: q2 itellectua
les ṽtutes pficiũt id qd est rõnale p essentiã scȝ ip
sum itellectũ τ act⁹ earũ/essentialit' ꝯsistit in actu
rõnis:morales autẽ solũ pficiunt illud qd est ra=
tionale p participationẽ scȝ appetitũ. ergo intelle
ctuales sunt pfectiores moralibus. Qȝ autẽ inter
morales vna sit pfectior altera pȝ sic. Illa ṽt⁹ mo=
ralis est pfectior in q̃ respectu alteri⁹ magis relu=
cet bonũ rationis: sed iter virtutes morales iusti
cia est hmõi: ergo ipsa est iter oẽs morales perfe=
ctior. Maior patet ex dictis. Minor declarat: q2
illud qd pficit hoiem nõ solũ i seipso sȝ etiã i ꝯpa
ratiõe ad alterũ:pfecti⁹ ꝯtinet bonũ rõnis q̃ illd
quod pficit hominẽ ad seipsum tm̃: sed inter vir=
tutes morales iusticia maxime pficit hoiem non
solũ ad seipsum sȝ etiã ad alterũ.quare.τc. Vñ.5.
ethicorũ dicit phs φ ipsa est p̃clarissima virtutũ.
Et sic patet φ virtutes cõparate adiuicẽ nõ sunt
equales equalitate pfectionis. Qd de oibus vno
modo põt pbari sic. Impossibile est diuersas spe
cies habere eundẽ gradũ pfectiõis : sed virtutes
hoc modo accepte differũt iter se specie. ergo nõ
possunt esse equales in pfectiõe. Sic igit patet de
virtutib⁹ φ absolute nõ sunt equales iter se loquẽ
do de pportione equalitatis absoluta:q2 differũt
vel genere sicut theologice q̃ sunt digniores oib⁹
ratiõe obiecti et finis pximi. Nulla eñ alia virt⁹
habet deum pro obiecto et fine ita nobili modo
sicut istud:sed si metaphisica habet deũ p obiecto
nõ tñ p fine sicut habẽt theologice. p̃eminet ergo
virt⁹ theologica oĩ factiue ex pte obiecti et finis
oĩ morali ex parte obiecti τ q̃nq̃ subiecti τ q̃nq̃ fi
nis pximi p̃ter latriam aut penitẽtiã. itellectuali
aũt vel ratiõe obiecti vel rõne finis. Post theolo
gicas auteȝ pure itellectuales p̃eminẽt aliĩs rõne
subiecti qd est rõnale p essentiã vel intellect⁹ spe=
culatiuus respectu practici/qd dico ppter prudẽ=
tiã. videt etiã p̃eminere respectu finis φ est felici
tas contemplatiua: respectu autẽ obiecti q̃tũ ad
illas quarũ obiectũ est aliq̃d creatũ cõsiderandũ
φ obiectũ virtutis politice est bonũ humanũ hoc
vel illud φ aliq̃n est minus bonũ q̃ obiectũ scien
tie naturalis sicut scientia de aĩa habet p obiecto
substãtiam anime que est melior q̃ bonum moris
eius. econtrario autẽ scientie de sensibilib⁹ q̃ sunt
ppter bonum humanũ inquantũ huiusmodi sunt
indigniores istis. Sed nulli dubiuȝ est quin tam
theologice q̃ speculatiue q̃ actiue τ morales pre=
eminent artibus factiuis/et si non ratione subie=
cti saltem ratiõe obiecti τ finis. Unde et seruiles
dicuntur iste mechanice. De preeminentia etiam
moralium inter se respectu subiecti et obiecti τ fi=
nis proximi/verum dicunt sicut τ Thomas dicit
¶ Quantum ad secundum q̃stionis intellectum
de eq̃litate pportionabili dicũt q̃dã ad hoc distin
guendo:q2 virtutes habent duplicem perfectionẽ
scȝ essentialem τ adiunctam. Essentialem habent
ex naturali hitudie inchoatiue et exercitio actuũ
completiue. adiũnctam autem habent ex disposi=
tione vel adminiculo quaȝ vna virtus sortitur ex
altera sibi adiũncta. Si ergo proportio aliquarũ
virtutum attendatur ẽm perfectionem essentialẽ
sic non omnes que sunt equales in vna sunt equa=
les in alia:quia sicut statim dictum est essentialis
perfectio est initiatiue a naturali dispositione/ cõ
pletiue autem per assuefactionem operum:sed ali
qui duo homines psit equaliter eẽ a natura dispo
siti ad vnam virtutem/puta ad temperantiam/et
equaliter assuefacti in operibus temperãtie q̃ nõ
sunt equaliter a natura dispositi ad fortitudinem
nec equaliter assuefacti ad opera fortitudinis. er
go non oportet φ tales equales sint in fortitudi=
dine/q̃uis equales sint in temperantia. Si auteȝ
proportio virtutum attendatur ẽm perfectionem
adiunctam: vt q2 fortitudo coniuncta temperan=
tie. et per hoc temperatus potest magis resistere
actibus contrariis vt dictum fuit/sic dicenduȝ φ
q2 sunt equales in vna virtute sunt equales in om
nibus. Cuius ratio est: q2 ille virtutes soluȝ sunt
equales quo ad perfectionem adiunctam : que
habẽt equales virtutes sibi adiunctas:si ergo vir
tutes adiuncte non sunt equales nec potẽtie erũt
equales quo ad perfectionem adiunctam. Et in
hoc sensu loquitur Augustinus, vt habetur in lit

tera dicens. Si dixero istos equales esse fortitu=
dine sed illũ prestare prudẽtia:sequit φ hui⁹ forti
do min⁹ prudens sit:ac p hoc ne fortitudine equa=
les sunt q̃ñ illius fortitudo est prudẽtior/atq̃ ita
de ceteris virtutibus inuenires si omnes eadẽ cõ
sideratione pcurras. ¶ Inquirendo autẽ de his
Inquirit doctor de dictis durandi. videtur verior opinio Thome in ifusis que dicit
φ sicut simul infundunt/ita simul augentur:et q̃=
cũq̃ in vna equaliter τ in alia essentialiter: sed in
actu exteriori possunt esse iequales: q2 exercitãs
se in actu cuiuslibet virtutis p imperium carita=
tis meretur augmentuȝ caritatis qua aucta eadẽ
rõne cetere augẽt qua caritate infusa cetere ifun=
duntur. sic ergo equali conamine diuersi possunt
se exercitare in diuersis virtutibus. et sic equales
habebunt virtutes interius:sed inequales actus
exterius. De virtutib⁹ autem acquisitis verũ di=
cunt:q2 nec isto modo equales sunt sed solum per
accidens quo ad quantitatem quam ex adiutorio
virtutis adiuncte consequuntur. ¶ Ad primũ ar
Ad rõnes in opposiũ gumentum in oppositum dicendum φ non opor=
tet virtutes infusas habere omnem perfectioneȝ
acquisitarum/sed bñ habent maiorem sicut forte
non faciunt delectationem nec facultatem. vel di
cendum φ cõnexio facit quidem virtutes magis
perfectas:sed imperfectionis est φ vna alia indi=
geat. ¶ Ad aliud patet solutio ex dictis.

¶ Questio quinta.

Quinto queritur / vtruȝ vicia
Primum sunt connexa. Et arguitur φ
sic:q2 pronior est homo p sta
tu nature corrupte ad viciuȝ
q̃ ad virtutẽ ẽm illud Gen.
Sensus et cogitatio homis
prona sunt ad malum ab ado
lescẽtia sua:sed virtutes sunt
adinuicem connexe vt visum
Secundũ est.ergo fortiori ratione vicia. ¶ Item Ia.2. di=
cit φ qui in vno offendit fact⁹ omniũ reus:sed nul
lus efficit reus omnium mandatoȝ nisi p omnia
peccata: q2 non est reat⁹ nisi ex peccato. ergo qui
habet vnum peccatum habet omnia, et sic sunt cõ
In oppõ nexa. ¶ In contrarium est:q2 vnum vicium est al
teri contrariũ sicut prodigalitas liberalitati:sed
contraria non possunt esse simul. ergo nec talia vi
cia. Et iterum. 4. ethicoȝ. dr φ malũ si integruȝ
esset importabile est τ seipsum corrũpit:sed si oĩa
peccata essent connexa/in quocunq̃ esset malicia
peccati mortalis ipsa esset integra.ergo.τc.
Responsio ¶ Responsio. Duo videnda sunt. Primo id qd q̃=
ritur. Scdo q2 de viciis τ virtutib⁹ actum est/ in=
quiretur vnde habet actus voluntatis bonitateȝ
Durand⁹ q.4. et maliciam moralem. ¶ Quantum ad primum
sic dicunt quidam simpliciter φ peccata non ha=
bent adinuicem connexionem/qd sic patet. in pec=
cato sunt duo/scȝ auersio a bono rationis / et con
uersio ad aliquod bonũ apparẽs:sed ratione nul=
lius istorum peccata possunt habere connexionẽ.
ergo nullo modo. Probatio minoris/et primo φ
ratione auersionis peccata non habeant cõnexio
nem:q2 ex hoc φ aliqua recedunt non connectun
tur/vt patet de lineis recedentibus vel proceden=
tibus ad eodem puncto q̃uis propter accessuȝ ad
vnum aliqua connectantur / sicut connectuntur li
nee q̃ñ concurrunt ad vnum punctum:sed auersio
que est in peccatis est per recessum ab vno scȝ a re=
ctitudine rationis.ergo per hoc peccata non con=
nectuntur. Item nec ratione conuersionis:q2 cõ=
uersio ad distincta et separata non est ratio conne
xionis:sed bona apparentia ad que est peccati cõ
uersio/distincta et separata sunt. vt ira/cõcupiscẽ=
tia.et sic de aliĩs.ergo ratione conuersionis pecca
ta non habent connexionem.contingit tamen in=
ter peccata aliqua connexionem inueniri ex con=
cursu obiectorum: ita vt manens in vno actua li=
ter necessario habeat incidere in aliud vel resilire
a primo sicut dicit Augustin⁹. φ superbus necesse
habet aliĩs inuidere iuxta modum qui fuit decla
ratus in secũdo libro. ¶ Inquirendo autem de Inquirit doctor de dictis durandi.
predictis videt dicendum φ est connexio similitu
dinis et connexio simultatis. De prima intelligit
Thomas φ vicia sunt connexa ex parte auersio=
nis sicut virtutes ex parte cõuersionis τ plus: q2
in hoc vnum mortale assimilatur alteri quod etiã
auertit a deo τ omne peccatũ alteri quod auertit
a ratione recta. sicut virtus cõuertit ad deum si=
cut finem vltimum:et ad bonum rationis recte fi
nem proximuȝ quo ad morales puras. ¶ Sed lo
quendo de cõnexione simultatis min⁹ cõnectun=
tur peccata in vno a quo auertunt q̃ linee in cen=
tro a quo exeunt:quia in illo centro realiter sunt
simul linee nõ quantum ad totum: nec quantũ ad
partem:sed quantum ad principium / quod reali
ter scdm istos non est aliud a linea scȝ punct⁹: vel
quia oim linearum puncta sunt in illo puncto. vel
q2 omnium illarum linearuȝ est vnus punct⁹ vbi
coniunguntur. sic autem non est imaginandum φ
peccata sint in deo τ procedant ab eo nec quantuȝ
ad totum/nec quantum ad partem/nec quantum
ad sui principium nisi inquantum principiũ peccã
di quod est liberum arbitrium: vel substãtia act⁹
est a deo/τ similiter nec in ratione recta est pecca
tum etiam quo ad principium sui intrinsecuȝ nisi
illis duobus modis/et quantuȝ ad hoc φ electio
praua procedit licet p accidens et distorte ex pri=
mo iudicio recto circa bonum in cõmuni.
¶ Quantum ad secundum de causa bonitatis et 2. articul⁹
malicie in actu voluntatis dicunt quidã φ actus
voluntatis habet bonitatem ex trib⁹ seu pfectio=
nem/scȝ ex fine et ex obiecto sicut ex causa exem=
plari/et ex voluntate sicut ex causa efficiente. sed
a primo et a secũdo habet bonitatem seu pfectio=
nẽ virtutis. a tertio autẽ bonitatẽ moris. ¶ Sed Contra.
ista non videntur aliĩs bene dicta. Primo de fine.
q2 finis eius quod debet fieri non comparatur ad
bonitatem siue ad actum eius sicut finis: sed ma
gis obiectum mouens. Uerbi gratia. finis dom⁹
est inhabitatio non autem voluntatis eius qui fa
cit domum vel sui actus: q2 volũtas hominis vel
actus eius facientis domum non est ppter hoc:
imo inhabitatio que est bonum intentum est obie
ctum mouens. Scdo quantum ad hoc φ dicunt
actum voluntatis habere bonitatem et speciẽ ex
obiecto sicut a causa exemplari. primo quidem q2
causa exemplaris non distinguitur cõ tra efficien
tem: immo est specialis efficiens scȝ efficiens per
cognitionem. Scdo q2 causa exẽplaris est agẽs
per conceptum: obiectum autem nichil agit pcon
cipiendo/vel preconcipit ad hoc vt agat: imo na=
turali ordine habȝ agere in potentiam cuius p se
est obiectum: sed verum est φ intellectus practic⁹
cuius obiectum est res exterius facienda pducit

eam exteriꝰ in materia ex ꝯceptione ipsiꝰ sicut
causa exemplaris sicut dr̄.10.metaphisice. ꝙ a do
mo q̄ est sine materia q̄ est in aīa fit domus in ma=
teria: sed sic itellectꝰ nō cōsideraꝛ vt motꝰ ab obie
cto sed magis vt mouens ꝑ cōceptionem obiecti
quā tā apud se habet. Tertio qꝛ nichil habet spe=
ciem ⁊ bonitatē siue ꝑfectionē ex causa ꝑ accidēs
que nichil facit ad effectū nisi remouere ꝓhibens.
nullus eñ diceret ꝙ ꝑfectio motus grauis esset a
remouente prohibēs qđ nichil imprimit/sicut est
mouens columnā: sed ſm istos obiectuꝫ est causa
sine qua nō ⁊ ꝑ accidens. ergo ſm eos non pōt di
ci ꝙ actus volūtatis habeat bonitatē et speciē ab
obiecto. ¶ Quantū ad tertiū ꝙ actꝰ voluntatis
habet speciē moris a voluntate sicut ab efficiēte/
nō videnꝛ bene dicere. Primo q̄dē: qꝛ ꝑfectio nō
habet ꝑfectionē a ꝑfectibili: sed potius ecōtrario
ꝑfectibile ꝑficiꝛ ꝑ ꝑfectionē. actus autē volūtatis
est eius ꝑfectio sicut ⁊ actꝰ cuiuslibet potentie est
eius ꝑfectio. Scđo/qꝛ nō videꝛ q̄ si sīr non posset
dici quelibet alia potētia efficere actū suū ⁊ ꝑ cō=
sequēs dare ei ꝑfectionē sicut causa efficiēs. Ter=
tio qꝛ cū distinctio actuuꝫ sit vel ex efficiēte vel ex
obiecto/si volūtas esset causa efficiēs oīm actuuꝫ
suoꝝ sicut est subiectū eoꝝ/oēs essent eiusdeꝫ spēi
et in genere nature ⁊ moris. Unde idē actꝰ specie
esset velle dare elemosinam ⁊ velle sanitatem. ab
obiecto eñ qđ est causa ꝑ accidēs specifice nō pos
sunt distingui. ¶ Nec potest instari ꝙ sol ꝑ eandē
virtutē ꝓducat ex eadeꝫ materia putrefacta vt vi
deꝛ plures vermes: qꝛ sol nō ꝓducit verū ens di=
uersarū specierū in materia eodē modo disposita
sꝫ in diuersis partibꝰ materie diuersimode dispo=
sitis. vnde virtus solis vna existēs nō attingit ad
diuersos effectꝰ specie nisi mediātibꝰ diuersis dis=
positionibꝰ. vnde si in seipsum ageret nūꝗ habe=
ret nisi vnū effectū specie: et sic videꝛ ꝙ ꝓpositio
priꝰ posita ꝙ actꝰ vniuscuiusꝗ potentie hꝫ nobili
tatē/ꝑfectionē/ ⁊ speciē ab obiecto/debeat verifi=
cari vniuersaliter et equaliter in oībꝰ potētiīs tā
apphēsiuis q̄ appetitiuis. Sed tñ verū est ꝙ actꝰ
potētie habet aliquā ꝯditionē a potētia in qua est
sicut in causa materiali: sicut actꝰ voluntatis hꝫ a
volūtate ꝙ sit volūtariꝰ/et actꝰ intellectꝰ ab intel
lectu ꝙ sit intellectualis: ⁊ qꝛ in potestate volūta
tis est proponere sibi obiecta a quibꝰ moueatur
inq̄tum ipsa mouet itellectū q̄tū ad exercitium
actus: ideo bonitas vel malicia volūtatis īputa=
tur volūtati volūtatis dico in actu suo qđ nō cō=
tingit in aliīs potētiīs. Et si aliquis vocaret ꝓ
prie loquendo bonitatem moris talem imputabi
litatem/sic posset dici ꝙ actꝰ voluntatis habet ab
ipsa bonitatem moris. ¶ Item proprie loquēdo
imputabilitas nō debet dici bonitas actus volū
tarīi: qꝛ si illud idē quod fit ab agente voluntario
fieret ab agente per necessitatem nature eandem
bonitatem vel maliciam haberet sicut si fieret ab
agente voluntario: sed eius bonitas vel malicia
non imputaretur agenti. sic ergo sicut in aliīs po=
tentiīs sic etiam in voluntate bonitas /perfectio/
Ad rōnes in oppoꝰ — et species ipsius actus ex obiecto. ¶ Ad pri=
mum argumentum in oppositum dicēdum ꝙ ma=
gis est ad propositum nostrum q̄ ad hoc proposi
tum: quia eoipso ꝙ homo est pronior ad peccatuꝫ
non requiruntur omnia vicia ad vnum peccatum
sicut ad vnam virtutē: et ideo non est necesse ꝙ ha
bens vnum peccatuꝫ habeat singula ⁊ omnia pec
cata: sicut habens vnam virtutem habet omnes.
¶ Ad secundum dicendum ꝙ illud dictum beati
Jacobi est intelligendum de pena damni et nō de
ipsis peccatis in se/ nec de pena sensus debita pro
peccatis: quia per vnum peccatum mortale prius
tur quis visione dei sicut potētiali: q̄uis nō me=
reatur tantam penam sensus.

¶ Distinctio. xxxvij. ¶ Questio. j.

Circa tricesimamseptimaꝫ di
stinctionem de preceptis que
runtur duo. Primo de prece=
ptis in generali. Scđo de vsu
ra in speciali. ¶ Quātum ad
primum queritur vtrum prece
pta decalogi sufficienter enu
merētur. ¶ Et videtur ꝙ nō — Primum
qꝛ in quolibet genere peccati
contingit peccare corde et opere: sed in quibusdā
generibus peccatoꝝ scꝫ in furto ⁊ in adulterio ꝑ
aliud preceptum prohibetur peccatum operis/cū
diciꝛ nō mechaberis. nō furtū facies. Et ꝑ aliud
preceptum prohibeꝛ peccatū cordis cū diciꝛ/non
concupisces rem ꝓximi tui. ⁊ non cōcupisces vxo
rē proximi tui. ergo idē debuit fieri in ceteris pec
catis. ¶ Itē qui diligit ꝓximū legem impleuit. — Secundū
Roma.13. sed intētio legislatoris est in oībus ꝑce
ptis vt lex ipleaꝛ. ergo sufficiebat dare illud vnuꝫ
preceptū de dilectione proximi. ¶ Item sicut cō — Tertium
tingit peccare in deum et in proximū/ ita ⁊ in seip
sum: sed aliqua precepta dantur contra peccata in
deū et in proximum. ergo aliqua precepta debent
dari cōtra peccata in seipsum: sed nulluꝫ tale fuit
datum. ergo male. ¶ Item sicut ad cultū dei per — Quartū
tinebat obseruatio sabbati/ita ⁊ obseruatio alia=
rum solēniatū: sed inter ꝑcepta decalogi est vnum
preceptū de obseruatione sabbati. ergo debuerūt
esse aliqua precepta de obseruatione aliarū solēni
tum. ¶ In contrariū est qđ habeꝛ Exodi.20. vbi — In oppm̄
illa decē ꝑcepta enumeranꝛ tm̄. et Deutro.4. dr̄.
Ostēdit dñs vobis pactum suū qđ precepit vt fa
ciatis decē verba q̄ scripsit in duabꝰ tabulis lapi=
deis. ¶ Respōsio. Uidēda sunt quatuor. Primo — Respōsio
de sufficiētia ꝑceptoꝝ. Scđo an caritas sit in ꝑce
pto. Tertio an decime sint adhuc in ꝑcepto diuio
Quarto an obligatio ꝑcepti sit maior q̄ voti ob=
ligatio. ¶ Quantū ad primū dicūt quidā ꝙ ꝑce= — Durā. q.i. dis. ꝓsenti
pta moralia sufficiēter enumeranꝛ. Illa eñ prece
pta ad bonā vitā sufficiūt ꝑ q̄ hō couenienter ordi
naꝛ ad deū ⁊ ad ꝓximū: sed ꝑ illa decē ꝑcepta ordi
naꝛ hō cōuenienter et sufficiēter ad deū ⁊ ad ꝓxi=
mū. ergo. ⁊c. Maior patet: qꝛ ad hoc ꝙ aliquis in
aliqua cōitate bñ cōmoreꝛ duplꝛ ordo requiritur
⁊ sufficit. Primꝰ est vt bene se habeat qs ad eū q̄
ꝑest cōitati. Scđs est vt bñ se habeat ad ꝯsocios
cōitatis: sic in ciuilitate diuīa. Primū fit ꝑ bonū
ordinē hoīs ad ꝓximū/ ⁊ sic patet maior. Minor
declaraꝛ sīr distinguendo ꝑcepta ⁊ eoꝝ sufficiē=
tiā distinguēdo sic. Preceptoꝝ quedā ordināt ho
minē sic ad deū vt ad principē cōitatis. q̄dā vero
ad ꝓximū vt ad cōciuē. Principi tria debent sub
diti scꝫ fidelitatē/reuerentiā/ ⁊ famulatū. Fideli=
tas in hoc cōsistit vt honor principatꝰ ad aliū non
transferaꝛ. ⁊ q̄tū ad hoc datur primum ꝑceptum
Nō habebis deos alienos. Reuerētia aūt ad ꝓn=
cipem in hoc consistit vt nichil iniuriosum cōtra

eum cōmittaꝛ. et q̄tū ad hoc daꝛ secundū ꝑceptū
qđ est. Nō assumes nomen dei īuanū. Famulatus
autē debeꝛ principi in recōpensationē beneficioꝝ
suoꝝ que ab eo ꝑcipiūt subditi/ ⁊ ad hoc ꝑtinet ter
tiū preceptū de sanctificatione sabbati in recogni
tionē beneficīi creationis: et illud ꝑceptū q̄tū ad
aliqđ fuit morale/ q̄tum ad aliquid fuit cerimo=
niale vel figurale. Morale q̄dē fuit quo ad reue=
rentiā q̄ deo exhibebaꝛ/ ⁊ ſm hoc manet oī tēpore
Sed cerimoniale vel figurale fuit q̄tū ad deter=
minationē diei respectu futuroꝝ scꝫ requiei corpis
xp̄i in sepulchro/ ⁊ sctōꝝ in gloria. ⁊ q̄tum ad hoc
īmutatū est sicut ⁊ cetera cerimonialia / ⁊ sic sunt
tria ꝑcepta ꝑ que hō sufficiēter ordinaꝛ ad deum
vt ad principē. Ad proximum autē vt ad cōciuem
ordinaꝛ hō duplꝛ/scꝫ specialiter ⁊ gñaliter. Spe=
cialiter q̄dē ad illos quoꝝ est debitor vt eis debi
tum reddat/ ⁊ q̄tum ad hoc daꝛ quartū ꝑceptum
Honora patrē et matrē. Generaliter autē ad oēs
vt nulli nocumentū inferaꝛ nec corde/nec ore/nec
opere. Opere autem inferꝛ nocumentum ꝓximo
triplr̄. Uno mō q̄tum ad consistētiā ꝓprie ꝑsone
ꝑ homicidiū/ ⁊ cōtra hoc daꝛ vnū ꝑceptū. Nō occi
des. Alio mō in ꝑsonā cōiunctā q̄tū ad propaga
tionē prolis / ⁊ ꝯtra hoc daꝛ ꝑceptū Nō mechabe
ris. Tertio mō inferꝛ nocumentū in rē possessam
et illud ꝓhibeꝛ ꝑ illud ꝑceptū Nō furtum facies.
Nocumentū autē qđ inferꝛ ore ꝓhibeꝛ ꝑ illud ꝑce
ptum. Nō falsum testimoniū dices. Nocumentū
autē cordis ꝓhibeꝛ cū dr̄ Nō cōcupisces vxorem
ꝓximi tui. et ꝑ aliud cōcupiscētia oculoꝝ cū diciꝛ
Nō cōcupisces rem ꝓximi tui/nō agnū/nō ancil=
lam: vt ꝓhibeꝛ cōcupiscētia ancille nō ad concubi
tum: qꝛ coincideret in aliud ꝑ qđ ꝓhibeꝛ concupi
scētia carnis: sed ad manualē vsum. et sic patet di=
stinctio ⁊ sufficientia preceptorum.
2. articulꝰ — ¶ Quantū ad scđm an caritas sit in ꝑcepto / est
opinio dicentium ꝙ nō ꝓut est cōditio oīs ꝑcepti
ſm illud. Oīa opa vestra in caritate fiāt/alr̄ in oī
bono qđ facit pctōr peccaret mortaliter: et sic nō
esset cōsulendū pctōribus ꝙ facerent aliqua bona
opera superogationis: sed dissuadendū qꝛ omittē
do nō peccaret/faciēdo peccaret. Nec valet si di=
caꝛ ꝙ etiā omittēdo peccaret: qꝛ licet omissio ma=
li fieri possit ex caritate sicut operatio boni: nō tñ
omissio boni potest fieri ex caritate/sicut nec ope=
ratio mali. Prout autem caritas ſm se considera
tur/sic est in precepto indirecte: qꝛ cū homo ex pre
cepto plus teneatur diligere se ſm animam q̄ ſm
corpus/ scꝫ facere quod est necessarium ad salutē
corporis est in precepto: multo magis dispone=
re se ad caritatem sine qua non est salus/ ⁊ sic est in
precepto habere caritatem sicut habere sanitateꝫ
et plus. ¶ Si autem queraꝛ an modus caritatis
sit sub precepto qđ quasi idē est/ sic est duplex opi
nio. Una dicētium ꝙ modus caritatis cadat sub
precepto. Qđ declarant quinꝗ rationibus q̄ sol=
uentur recitādo. Primo sic. Augustinus libro de
heresibus dicit ꝙ dicere omnia precepta posse im=
pleri sine gratia ē heresis pelagiana. ¶ Solutio.
Uerum est ad impletionem quo ad intentionem/
non quo ad obligationem. Scđo qꝛ dicit Augu=
stinus ꝙ duo sunt precepta caritatis quasi diceret
duplex actꝰ caritatꝭ cadit sub precepto. Solutio.
Uerum est materialiter non formaliter sicut ꝑce=
pta dantur de actibus virtutum/non tamen trās=
greditur quis preceptū qui actū facit anteꝗ vir=
tutem acquisierit: qꝛ aut non habens virtutem li=
gatur ꝑcepto/ ⁊ sic obligareꝛ ad īpossibile si tene=
retur operari ex virtute quā nō habet/ nec habere
pōt ante exercitiū/aut non obligaꝛ anteꝗ habeat
ꝟtutē/et tūc lex esset iustis posita magis q̄ ꝑ trās
grediētibꝰ. Tertio precepta danꝛ de actibꝰ virtu
tum: sed nullus actꝰ est virtuosus sine caritate si=
cut nec virtꝰ est virtꝰ sed informis. Solutio. Ue=
rum est de actibꝰ virtutū quo ad substātiā nō quo
ad modum. Quarto/actus est nō bonꝰ ⁊ ꝑ conse=
quens malus ex defectu cuiuscunꝗ circunstantie
sed sine caritate deest debitus finis debita dispoſi
tio agentis. ergo. ⁊c. Solutio debita in esse facit
malū non autē possibilis in esse: sicut nō est cecus
homo si nō videt vt aquila. Quinto/qꝛ modꝰ ca=
dit sub precepto iusticie ſm illud Deutro. Iuste
qđ iustū est exequeris. ergo. ⁊c. Solutio. verū est
de modo intrinseco nō extrinseco. ¶ Contra. ſm
istos in statu inocētie sine gr̄a poterāt impleri oīa
precepta/ et sine gr̄a habituali poterāt vitari oīa
pctā. ⁊ magister dicit ꝙ poterāt stare sed nō ꝓfice
re. aut ergo modus caritatis cadebat sub ꝑcepto
aut non. si cadebat sub precepto /sic non poterant
implere precepta sine caritate et nō poterant non
peccare. aut non cadebat/et sic habetur ꝓpositū:
qꝛ nō minus tenebatur homo diligere deum tunc
q̄ nunc. ¶ Preterea habitus nō dat posse imple= 2
re preceptū sed posse faciliter prompte et delecta=
biliter. qđ etiā nō experiꝛ homo de caritate ꝙ fa=
ciat delectabilius aut promptius operari: ꝓpter
qđ videtur caritas nichil facere ad eliciēdū actū
cum de nouo iustificatus vel baptizatus cū diffi=
cultate opereꝛ et patiaꝛ difficultatē quousꝗ acq̄=
sierit habitum. ¶ Preterea homo ex puris natu= 3
ralibus sine gratia potest diligere deū sup oīa / et
proximum sicut seipsum. ponaꝛ ergo ꝙ veniat ho
ra q̄ istud ꝑceptū obligat/ ⁊ ponaꝛ ꝙ tunc diligat
deū sup oīa ⁊ ꝓximū sicut seipm̄ sine gr̄a. aut ĝ im
plet istud ꝑceptū ⁊ sic habeo ꝓpositū/aut trāsgre
ditur: ⁊ sic peccat mortaliter/ qđ est incōueniens.
¶ Preterea teneꝛ cōfiteri oīa mortalia. ergo po 4
test scire ea/nō potest autē scire se habere caritatē
nec nō habere. ergo nec videtur transgressus sic il
lud preceptū qđ est in diligendo deum ex caritate
¶ Unde est alia opinio ꝙ cadere sub precepto est
dupliciter. Uno modo quo ad intētionē precipien
tis/et sic cadit. Alio modo quo ad obligationem
precepti vt transgressor sit reus/ ⁊ sic nō cadit sub
ꝑcepto. Primū patet: qꝛ sicut intētio legislatoris
est ꝑ ꝑcepta disponere hoīes ad felicitatem huma
nam sic dei ad diuinā. Unde si vis ad vitā ingre=
di: serua mandata. sed ad felicitatē humanam nō
ꝑtingit actus nisi fiat virtuose: et ideo hic modus
est de intētione legislatoris. ergo cū nichil sit me=
ritoriū nisi fiat ex caritate/hoc ipm̄ est de dei intē=
tione. ¶ Preterea. peccator potest vitare singula
mortalia sine gratia. ergo omnia: qꝛ in venialibꝰ
bene vitantur singula nō omīa: qꝛ sicut in naue ꝑ=
forata dum currit ad vnum obstruendum dimittit
aliud implendum/secus est in moralibus: quoruꝫ
quodlibet deliberationem requirit eque secundū
sicut primum. ⁊ qꝛ si vni resistit non minus: immo
magis aptus erit ad resistendum secūdo. non pos
set autem vitare aliqđ sine caritate si teneretur vi
tare ex caritate. ergo. ⁊c. Preterea/precepta mo=

talia scripta non sunt nisi explicatio legis natura
lis ẽm illud Roma.2. Ostendũt opus legis scri=
ptum in cordibus suis: sed lex naturalis nõ obli=
gat ad operandum ex caritate qđ nõ nouit. ergo nec
preceptũ scriptũ morale. ¶ Preterea nemo ad im
possibile obligat: sed ex caritate operari nõ est in
potestate hoīs: quia caritas est nobis sine nobis.
Nec valet si dicat / qđ põt facere vt habeat chari=
tatẽ faciendo qđ in se est: qr sic posset dici beatitu
do in potestate nostra scȝ dispositiue. ¶ Preterea
aut ad p̃parationẽ requirit specialis influxus: et
tunc certũ est ꝙ nõ est in potestate nr̃a. aut tm̃ ge=
neralis / ⁊ tunc idẽ: qr tũc hõ posset scire se habere
caritatẽ alit nõ esset in potestate sua opari ꝑ illũd
qđ non possit scire se hr̃e: qr hõ nõ est dñs suoruȝ
actuũ nisi ꝑ hoc qđ est sciẽs. Si dicat ꝙ hõ potest
scire se hr̃e caritatẽ: qr põt scire an diligat deũ su=
per oīa posset dici ꝙ nescit hõ se habere grãm: qr
nescit quis modus intẽsionis sufficiat ꝗuis sciat
ꝙ intẽse diligat. ¶ Preterea ꝓpe est verbũ in ore
tuo / nõ sic de ꝓphetia: qr nõ in volũtate humana /
ergo in ptãte nr̃a est iplere p̃cepta. nõ autẽ iplere
ex caritate vt dictũ ẽ. ergo idẽ qđ priꝰ. ¶ Sed cõ
tra hoc / videt ꝙ esset statꝰ medius nec salutis: qr
caret gratia. nec dãnationis: qr caret mortali cul=
pa. ¶ Soluũt. Uerum est aliꝗdiu: qr sine gratia
potest homo vitare aliqđ peccatũ aliquo tpe sed
nõ diu / ⁊ singula nõ oīa sicut de venialibus. Sed
hoc nõ valet: qr idẽ sequit si in illo tpe moreretur
qui est sine gratia: qr nec dãnaret nec saluaretur.
¶ Preterea / vitãdo vnũ nõ fit debilior sȝ fortior
ad vitãdũ aliud ꝯtrariũ. sicut vitãdo auariciã icli
natur plus ad liberalitatẽ ꝗ ad ꝓdigalitatem: qr
de extremo ad extremũ citius ꝯuenit ad medium
ꝗ ad extremũ. Nec etiã valet qđ dicũt ꝙ si occur
rerit sibi aliqđ peccatuȝ qđ fecit aut placebit aut
displicebit: qr nõ oportet ꝙ volũtas ferat in qđ=
cunqȝ extremũ positiue ꝓsequendo vel fugiendo /
imo potest suspẽdere actũ suũ ⁊ sistere se. ¶ Pre=
terea / possibile est ꝙ placeat sibi cõplacẽtia subita
vel imꝑfecta ꝗ erit veniale / vel detestabitur iper=
fecte / qđ non erit dispositio sufficiens ad gratiaȝ
Unde dicendum ꝙ deus posset reducere hominẽ
ad statum innocentie medium vt esset sine gratia
et culpa: sed ẽm cursum istum non est medium: qr
omnes nascunt in originali a quo non liberamur
nisi ꝑ gratiam a qua nõ excidimus nisi ꝑ mortale
et sic omnis homo vel est in gratia vel est in culpa
3. opinio. mortali / originali / vel actuali. ¶ Tertia opinio
1. cõclusio. potest imaginari habẽs duas ꝯclusiones. ¶ Pri
ma conclusio est ꝙ omnis homo habens vsum ra
tionis tenet ad habendum caritateȝ / quod patet
sic. Ad illud tenet homo capax rationis sine quo
damnat: qr nullꝰ talis dãnat ꝓpter carentiã illiꝰ
ad cuius habitionem non tenet: sed omnis homo
eoipso ꝙ caret caritate damnat saltem pena dam
ni / etiam si nichil aliud malũ cõmisisset vel bonuȝ
omisisset vt patet in pueris in limbo. ergo omnis
tenet ad habendum caritatem: quia ex quo habet
vsum rationis ad semꝑ quo ratione vti possit / po
test se disponere ad caritatem ⁊ operari ad carita
tem: qr tenet se non tenere in statu damnationis.
vnde remanendo transgreditur preceptum nega
tiuum qđ obligat ad semꝑ: sed non tenet operari
ex caritate: qr hoc est sibi impossibile cum priꝰ na=
turaliter oporteat eum penitere ꝗ habeat carita
tem / et si penitẽdo simul infundat caritas: ille ta=
men non est ex caritate cum sit causa eius non ef=
fectus ẽm substantiam / vnde se habet cõcomitan
ter: imo cõsequenter non antecedenter. ¶ Secũ= 2. cõclusio
da conclusio est ꝙ habens caritatem non tenetur
omnia operari ex caritate sic intelligendo ꝙ actu
implicite omnia ordinet in finem caritatis: sed sic
ꝙ implicite et habitualiter ẽm illud. Omnia no=
stra in caritate fiant. Unde non dicit ex caritate /
quasi dicat ita in caritate fiãt sic ꝙ eam non exclu
dant: sed non sic ex caritate ꝙ semꝑ ab ea explici=
te procedãt. Si dicat ergo magis est lex posita iu
sto qui tenet opari ex caritate / ꝗ iniusto qui non
tenet. Dicendum ꝙ lex punitiua posita est iniustis
non iustis: sed aliqua lex obligatiua est posita iu=
sto que non iniusto / puta ꝙ de sua iusticia sit gratꝰ
deo bene vtẽdo acceptis qđ non ꝑtinet ad iniustũ
qui illud donum nõ recepit. et sic est in proposito:
qr qui caritatem habet tenet ea vti magis ꝗ qui
non habet. vnde habens caritatem tenet ex cari=
tate diligere deum: qr tunc est in eius potestate: ⁊
nisi vtat loco et tempore meret ꝑdere. nec videt ꝙ
possit diligere deum sup omnia si habeat caritatẽ
ꝗn hoc faciat ex caritate: qr iste ẽ actꝰ caritatis. ⁊c.
¶ Quantum ad tertium / an decime sint in prece= 3. articulꝰ. Dob. de fontibꝰ in quoli.
pto diuino / ⁊ an eas soluere sit de necessitate salu
tis? Dicũt ꝗdã ꝙ ppl's mistrat necessaria victꝰ mi
nistris ecclesie qui seruiunt populo ministrando ⁊
exequendo illa que ꝑtinent ad salutem / hoc est de
dictamine rationis naturalis. Unde est preceptũ
morale sed determinatio proportionis que tali=
bus debet dari puta ꝙ habeãt decimam partẽ vel
nonam vel quamcunqȝ aliam est preceptum iudi=
ciale. ⁊ quidem in veteri lege fuit preceptum iudi
ciale non cerimoniale: qr instituebat ad faciẽdum
ita ꝙ fieret hoc quod precipiebat / non autem ad
significandum principaliter licet determinatio illa
aliquid significaret. Est autem hec differentia in=
ter precepta iudicialia ⁊ cerimonialia ⁊ moralia:
qr moralia non solum tunc obligabant sed nunc:
qr magis sunt ex dictamine ratiõis ꝗ ex statuto /
⁊ habent vim obligandi non aliquo statuto. ceri=
monialia autem que erant instituta in cultu diui
no ad significandum mysterium incarnationis ⁊
alia que sunt in noua lege vt futura sunt mortua:
qr non habent vim obligandi ⁊ mortifera qr pec=
caret qui ea obseruaret vel statueret: qr cũ signifi
cet christum vt venturum / non possunt obseruari
sine preiudicio veritatis fidei. Precepta autem
iudicialia sunt quidem mortua / ⁊ non habent vim
obligandi ex statuto veteris legis: qr trãslato sa=
cerdotio necesse est etiaȝ vt legis trãslatio fiat ẽm
apostolũ ad Hebreos. Unde a tempore passionis
christi status veteris legis vigorem nõ habuit. vn
de quicunqȝ solueret decimas ea intentione quia
crederet se obligatum ex statuto veteris legis: in
hoc reputaret statutum veteris legis habere vi=
gorem / ⁊ per consequens eius sacerdotium / ⁊ ce=
rimonialia essent seruanda / qđ sine preiudicio ve
ritatis fidei esse non posset. Licet autem iudicia=
lia modo non habeãt vim obligãdi ex statuto ve=
teris legis: qr tamen non significant christũ vt vẽ
turuȝ: sed sunt ordinata ad aliquid rationabiliter
faciendum / possunt de nouo statui ⁊ ratione noui
testamenti teneri sine preiudicio veritatis fidei.
¶ Ex quibus omnibꝰ habet ꝙ nullus obligatur
ad soluendũ decimas ex p̃cepto morali: qr determi
natio talis ꝓportionis nõ est ex dictamine ratio=
nis naturalis. nec obligat aliqs ad hoc ex statu=
to diuino in veteri lege facto: qr vt dictum est nul
lum statutũ veteris legis habet vim obligandi in
lege noua. vnde restat ꝙ si obligat ad hoc ꝙ hoc
est ex statuto ꝓprie facto in iure canonico: quia in
euãgelio nõ est tale statutũ. ¶ Est aũt p̃mo circa
hoc sciẽdum ꝙ papa põt hoc statuere ex suo statu=
to pplm christianũ obligare: et si papa vt quidam
ponunt nõ solũ p̃est in spiritualibus sed etiam hȝ
plenũ dominiũ in tẽporalibꝰ. oībꝰ planũ est ꝙ tale
quid põt statuere / ⁊ nõ solũ hoc sed etiã auferre re
gna a principibꝰ ⁊ trãsferre p̃ncipes / qđ forte ipsi
principes nõ libẽter sustinerẽt. Tamen quicqđ sit
de hoc ipe hȝ plenitudinẽ potestatis in spirituali=
bus ⁊ in eis ꝗ ad spũalia ordinant. ⁊ ideo in talibꝰ
ẽm ꝙ ei videt rõnabile põt statuere. Determinatio
autẽ portionis que debet ministris ecclie ordina
tur ad spũalia cũ ordinet ad sustẽtationẽ eoꝝ qui
ministrãt pplo in spiritualibꝰ. ⁊ ideo põt papa ea
statuere. Unũ põt statuere ꝙ ppls soluat decimas
ministris ecclie / et eiꝰ statutũ obligat: ⁊ de hoc sunt
euidentia p̃cepta iuris canonici. ¶ De hoc ergo
dubiũ est vtrũ stantibꝰ talibꝰ p̃ceptis sit de necessi
tate salutis soluere decimas. Et dicẽdũ ꝙ stanti=
bus talibꝰ p̃ceptis est de necessitate salutis solue=
re decimas ẽm cõsuetudinẽ diu obtentã. Unũ vbi
nõ est cõsuetũ decimã totã soluere non soluẽs ali
cut aliter ꝗ sit cõsuetũ / nõ incurrit reatũ dãnatio
nis: nisi ita esset fixꝰ ꝙ ꝗtũcunqȝ ex p̃cepto ecclie
peteret / vltra nullatenꝰ soluere vellet. Et huiꝰ ra=
tio est: qr ius humanũ nõ obligat nisi ẽm intentio
nem statuẽtis: sed cũ talia ꝗ non habent vim obli=
gandi nisi ex statuto humano sint mutabilia / intẽ
tio statuẽtis debet interp̃tari ex ꝑmissione cõtra=
rie ꝯsuetudinis et ex tolerãtia illoꝝ in quoꝝ fauo
rem sit statutũ: et ideo vbi cõsuetudo antiqua ha=
bet ꝙ nõ ita ꝑfecte soluant decime / ⁊ vbi nõ petũt
a ministris / nõ est necessitas eas itegre solui / nec
ministri ecclie tenent integre petere maxime vbi est
sufficiẽs sustẽtatio ministroꝝ: qr ibi tollit obliga=
tio iuris naturalis. ¶ Quantũ autẽ ad ea ꝗ scdm
cõsuetudinẽ antiquã cõsueuerũt dari de decimis
ministris ecclie / tenent repetere nec permittere ꝙ
alia cõsuetudo hoc tollens itroducat. Et ꝙ dici=
tur ꝙ ꝯsuetudo derogat precepto ecclie / nõ sic est
intelligendũ ꝙ ꝑ consuetudinẽ possint talia anni
chilari ⁊ ꝗn ecclia nõ possit iterũ statuere ẽm ꝙ si=
bi videt rationbile. nec possunt absolui laici quin
teneant ad sufficientẽ sustentationẽ ministroꝝ ec=
clesie ẽm ecclie statutũ. ¶ Alij vero dicũt breuiꝰ
ꝙ decima erat moralis inꝗtum deseruiebat sustẽ
tationi sacerdotũ / iudicialis inꝗtũ limitata erat
portio. Cerimonialis inꝗtũ erat sic determinata
ꝙ significabat nõ aliqđ circa christũ ẽm ꝑfectio
nẽ humane nature ab alio ꝑficiendũ ꝗ durabit vs=
qȝ ad glificationẽ. Unde sicut ecclia retinuit thu
rificationẽ ꝓpter ꝑpetuitatẽ significationis / sic et
decimas. Unũ post approbationẽ ecclie sunt de ne=
cessitate salutis ex nouo ecclesie precepto.
4. articulꝰ De fõtibꝰ in quoli. ¶ Quantũ ad quartũ de ꝯparatione voti ad pre
ceptũ dicũt quidã ꝙ obligatio p̃cepti est maior ꝗ
obligatio voti / qđ ꝓbãt ex tribꝰ. Primo ex obie=
cto: qr illa obligatio est maior ꝗ est circa illđ obie
ctum qđ est ꝑ se magis bonũ / et quod ꝑ se magis
includit bonitatẽ ad salutẽ necessariã ꝗ illa ꝗ est
circa obiectũ qđ est minꝰ tale: sed obligatio prece
pti est circa actꝰ virtutũ ꝗ magis icludũt essentia=
liter bonitatẽ / et circa ea ꝗ sunt oībꝰ necessaria ad
salutẽ loquendo de p̃ceptis decalogi de quibꝰ hic
fit sermo. Illa autẽ circa ꝗ sunt vota aut non ha=
bẽt bonitatẽ essentialiter ⁊ ẽm se: aut sunt p̃cepta
inꝗtum reddunt hoīem promptiorẽ ad ista: ⁊ etiaȝ
expeditiorẽ / vel etiã si sint in actibꝰ virtutũ: nõ tñ
ẽm talẽ gradũ ẽm quẽ sunt actꝰ virtutũ necessariũ
ad salutẽ: alioꝗn nullꝰ sine eis posset saluari. ergo
obligatio p̃cepti decalogi est maior ꝗ voti. Scđo
hoc patȝ ex modo obligãdi. Primo: qr obligatio
p̃cepti est naturalis: nã ẽ de iure naturali ⁊ imuta
bili: qr ab oībꝰ ⁊ in oī casu tenẽda / ⁊ idispẽsabilis.
obligatio aũt voti est volũtaria mutabil' ⁊ dispẽ
sabilis. ergo. ⁊c. Tertio votũ non habet vim obli
gandi nisi ex p̃cepto: qr qđ aliqs tenet iplere vo=
to hoc est ex p̃cepto / quo aliquis ꝓpter fidelitatẽ
tenet implere promissa: sed illa obligatio a ꝗ alia
habet vigorẽ est maior. ergo. ⁊c. ¶ Tertio princi
paliter hoc patet ex auctoritate obligãtis: qr p̃ce
ptum obligat ex auctoritate diuina p̃cipiẽte non
solũ in scripto: sed etiã in dictamĩe rationis natu
ralis. votũ autẽ obligat ex electione hũana ⁊ obli
gatione volũtaria. Maior autẽ est auctoritas dei
ꝗ electio humana. ergo. ⁊c. Illud etiã ꝯfirmat ꝑ
Ansel. in libro de silitudinibꝰ vbi dicit. Duo ꝗppe
genera ornamentis viro religioso sunt ꝯueniẽtia / vnũ
exteriꝰ quo religiosus videt / ⁊ aliud interiꝰ ꝗ reli
giosus habet. ⁊ id ꝗdẽ exteriꝰ facticiũ / illud ꝓo in
terius naturalis ordinis est. facticiꝰ quippe ordo
facticie sunt cõsuetudines / vt in ordine monacho
rum iueniunt plures. hos em̃ hoīes adinuenerũt
et quibusdã de causis rationabilibꝰ seruãdos isti
tuerũt. Naturales ꝓo ordĩes sunt virtutes: vt hu
militas / caritas / ⁊ alie plures. Has em̃ dñs natu
raliter indidit hoī suo: quia causa salutis seruãda
mandauit. ille itaqȝ factꝰ ordo sine istis hoī nichil
ꝓdest. Iste etiã sine illo hoīem saluare põt vt con
seruari valeat. Iste est valde necessarius: ille autẽ
vniuersalis. Unde p̃cepta ecclie generalia ꝗ pos=
sunt se extendere ad religiosos obligãt magis ꝗ
vota religiosoꝝ: qr cũ vniuersalis ecclia in ordie
ad papã / ⁊ specialis in ordine ad epm̃ vel abbatẽ
sint vnũ generale totũ. ⁊ pars nõ debeat deroga=
ri toti / ⁊ turpis est pars ꝗ suo nõ ꝯgruit vniuerso:
ideo p̃cepta ꝗ ordinãt ad bonuȝ cõmune ecclie nõ
debent omitti ꝓper ꝓpter obseruationẽ votoruȝ:
imo vota religiosoꝝ facta in p̃iudiciũ cõmuniuȝ
p̃ceptoꝝ ecclie essent irrationabilia. ¶ Si dicat
ꝙ vbi est maior transgressio / ibi est maior obliga= Contra.
tio: sed trãsgressio religiosi est maior ꝗ secularis
et hoc nõ est nisi ratione voti quo religiosus cõsti
tuit in altiori gradu vel statu ꝗ sclaris. ergo. ⁊c.
¶ Respondẽt ꝙ argumentũ nõ ꝓbat ꝙ trãsgres=
sio p̃cepti in quocũqȝ puta in seculari nõ sit maior
et grauior ꝗ trãsgressio voti in quocunqȝ religio
so: sed ꝙ trãsgressio precepti est grauior in religio
so ꝗ seculari: ⁊ qñ dicit ꝙ hoc est rõne voti: qr per
votũ ponit in statu altiori rõne cuiꝰ magis peccat
Dicẽdũ ꝙ votũ facit ꝙ religiosus magis peccat
ꝗ secularis in trãsgressione precepti inꝗtum vo=
tum ordinatur ad maiorem obseruantiam prece=
ptorum. et ex hoc non sequit ꝙ maior sit trãsgres
sio voti ꝗ precepti: sed ꝙ transgressio precepti in

illo qui ordinatur excellentiori modo ad obseruã
dum preceptum facit q iste magis peccat trãsgre
diendo preceptum q̃ alij ⁊ hoc etiaz per accidens
scz ꝓpter scandalum vel ꝓpter maiorez ingratitu
[Ad rõnes añ oppõm] dinem. ¶ Ad primũ in oppositũ dicendũ q dele-
ctatio adulterij ⁊ vtilitas diuitiarum sunt quedã
appetibilia. homicidiũ vero ⁊ falsitas ⁊ hmõi nõ
sunt scdm se delectabilia: qz ꝓximus et veritas na-
turalr amãt: ⁊ ideo maior ẽ pnitas ⁊ iclinatio ad
adulteriũ ⁊ furtũ q̃ ad hõicidiũ vel ad falsũ testi
moniũ: ꝓpter qd illa ꝓhibẽt nõ solũ quo ad op⁹:
sed etiam quo ad interiorẽ cõcupiscentiã. alia vero
non nisi ꝓhibendo simul in peccato operis pecca-
[Ad scdm.] tum cordis. ¶ Ad secundũ dicendum q dilectio
ꝓximi est sicut prima et generalis radix seruandi
precepta put in dilectione dei includitur dilectio
ꝓximi. Est enĩ finis ꝑcepti vt dicit. i. ad Thim. i.
Unde sicut in disciplinis preter primũ principiũ
quod est de quolibet esse vel non esse/ oportet po-
nere quedam alia principia magis particularia ꝑ
que illud cõmune determinat: ita ⁊ multo forti⁹
in operabilibus preter dilectionem dei ⁊ proximi
oportuit ponere aliqua precepta specialia que il-
lud cõmune determinarẽt/ ⁊ in particularib⁹ ope-
[Ad tertiũ] rationib⁹ dirigerẽt. ¶ Ad tertium dicẽdum q nõ
oportuit dare speciale mãdatum de dilectione sui
qz vnusquisq; ad hoc satis naturaliter inclinatur:
sed q̃tum ad dilectionem dei ⁊ ꝓximi lex natura-
lis erat obscurata per peccatum: ⁊ ideo de illa da
tum fuit preceptum: et iterum dilectio sui in dile-
ctione ꝓximi intelligitur: qz amicabilia que sunt
ad alterum venerunt ex amicabilib⁹ hominis ad
[Ad qrtuz.] seipsum. ¶ Ad quartum dicendũ q omnes solen
nitates veteris legis fuerũt institute in cõmemo
ratione alicuius beneficij diuini vel iam exhibiti
vel figurati. et qz inter omnia beneficia mũdo ex
hibita precipuum et generalissimum fuit benefi-
cium creationis. inter exhibenda vero precipuuz
futurũ erat beneficium incarnatiõis vel redẽptio
nis per passionem christi. Ideo obseruãtia sabba
ti in qua cõmemorabat beneficiuz creationis seu
quies ab operib⁹ creationis/ et in quo ꝑfigurаba
tur quies corporis christi in sepulchro post opus
redemptionis fuit potissima ⁊ pre alijs cõmemo-
randa. Alie enĩ solẽnitates erãt ꝓpter aliqua par
ticularia bñficia ꝓpter qd eis ꝑtermissis fit men-
tio de solo sabbato inter ꝑcepta decalogi que dan
tur toti comunitati.

¶ Questio secunda.

SEcundo querit de vsura/ vtrũ
tradere mutuum de vsura sit li
citũ. Et videt q sic: qz cuilibz
[Primum] est licitũ consulere indẽnitati
sue: ꝯtingit autẽ q aliqs cõce
dens mutuuz alteri recipit ex
hoc dãnũ quaten⁹ ex pecunia
sua lucratus fuisset si eam ha-
buisset. ergo videt q possit ꝓ
[Secundũ] indemnitate sua aliquid recipere vltra sortem.
¶ Item vnusquisq; tenetur ex debito honestatis
aliquid recõpensare ei qui sibi sic gratiaz fecit: vt
dicit. 5. ethicorũ. sed ille qui alteri pecuniam mu-
tuat gratiam facit. ergo recipiens mutuum tenet
tradẽti aliquid recõpẽsare: sed nõ videt obligare
aliquem ad illud ad qd ex iure naturali tenet esse
illicitum. ergo non videt esse illicitum si aliquis
mutuans pecuniã deducat in obligationẽ aliquã
[In oppõm] recõpensationẽ. ¶ In cõtrariũ est qd dr Luce. ii.
Mutuũ date nichil inde sperãtes. 4. etiã ethico
rũ. dr illud esse turpe lucrũ. ⁊ pmo politicorũ dr. q
[Respõsio.] vsura est ꝑter naturã. ¶ Respõsio. Primo viden
dum est de pctõ vsure in gñali. Scdo de qbusdaz
[1. cõclusio] casib⁹ in speciali. ¶ Quantũ ad primũ prima cõ-
clusio est/ q accipere mutuũ ad vsurã/ vel accipe-
re ꝓ pecunia mutuata vsurã scdm se est iiustũ/ qd pa
tet tripl'r. Primo in iusticia cõmutatiua vn⁹ non
debet plus recipere ab alio q̃ ei dederit in valore
Unde nõ debeo tibi vendere plusq̃ valeat. cõstat
autẽ q decẽ libre nõ valẽt pl⁹ nec minus. qñ ergo
mutuo. x. ⁊ accipiã vltra. x. clara iniusticia ⁊ equa
litas iusticie est. ¶ Secũda ratio est de venditio
ne vsus rei nõ sue: qz nõ debeo tibi vendere id qd
non est meũ sed tuũ. Est autẽ mutuũ de meo tuũ
Unde ꝓ vsu eris tui nichil debeo a te extorquere
[Durã. q. 1 huius dis.] ¶ Tertia ratio quorũdã ẽ: qz vẽdere vnũ vt duo
⁊ recipere duo ꝓpter vnũ est illicitũ: sed hoc fit in
vsura. ergo. ⁊c. Maior patet: qz cũ iusticia consi-
stat in quadã equalitate vt patet ex. 5. ethicorũ. vẽ
dere q̃ sunt vnũ quasi duo/ ⁊ recipere ꝓ eis preciũ
quasi ꝓ duob⁹ distinctis est cõtra equalitatem: et
ꝑ ꝯñs cõtra iusticiã/ ꝓpter qd est illicituz. Minor
declarat sic. quedã enĩ res sunt quarũ vsus est ip-
sarũ rerũ ꝯsumptio: sicut cõsumit vinũ bibendo ⁊
cibũ comedẽdo/ ⁊ in talib⁹ res ⁊ vsus q̃ ad trãsla-
tionẽ in alterũ nõ pñt seorsum cõputari: qz vnum
nõ põt sine altera trãsferri. Si quis ergo seorsuz
velit talẽ rem vẽdere/ ⁊ seorsum vsum ei⁹/ vẽdit eã
dem rẽ bis: vel vendit eã q iã est suũ. qd idẽ est: qz
ꝓpter vnã vẽditionẽ totũ trãsfert: ⁊ ꝓpter hoc ta
lis manifeste peccat contra iusticiã/ hoc aũt fit in
vsura in q̃ aliqs vltra pecuniã mutuatã vel vinuz
vel bladũ petit sibi duas recõpẽsatiões vnã recõ
pẽsationẽ eqlis: aliã vero q̃si ꝑciũ vs⁹ qd vsura dr.
Alia vero sũt q̃r vsus nõ sunt ipsi⁹ rei ꝯsumptio: si-
cut in domo/ equo/ ⁊ hmõi. ⁊ in talib⁹ seorsum põt
vtrũq; cõcedi ꝓ determiato ꝑcio: vt cũ aliqs tra-
dit alicui domũ reseruato sibi dñio/ ⁊ in talib⁹ re-
cipere aliqd vltra rem traditam ꝓpter vsum rei
[2. ꝯclusio.] nõ est illicitũ/ nec in talib⁹ ẽ vsura. ¶ Secũda cõ
[Durã. q. 1 huius dis.] clusio est q vsurario restituẽti vsurã nõ tenet ali⁹
ad aliquã recõpẽsationẽ/ qd patet sic scdm quosdã:
qz aliquis põt teneri ad recõpensationẽ alteri du
pliciter. Uno mõ ex debito iusticie. Alio mõ ex de-
bito equitatis naturalis amicicie quo hõ tenet ad
alium ⁊ maxime ad beneficiũ. Recõpensatio q̃ fit
ex debito iusticie attẽdit scdm quantitatem benefi
cij quod quis accepit: et ad hãc potest vnusquisq;
certo pacto obligari/ nec ad pl⁹ tenetur q̃ mutuo
accepit de pecunia vel quacunq; alia re cui⁹ vsus
est consumptio/ ⁊ si plus obligatur fit contra iusti
ciam commutatiuam: que consistit in equalitate.
Recompensatio vero que est ex debito amicicie
preter quantitatem rei quã in mutuis respicit iu-
sticia considerat affectum ex quo mutuum proce
dit/ puta qz sponte tradidit vt amicus et ad vtili-
tatem recipientis. ⁊ ideo proportionaliter recom
pensatio ad quam tenetur/ debet esse spontanea:
nec potest cadere sub aliqua ciuili obligatiõe per
quam iducitur quedam necessitas. ¶ Ex his di
cendum est ad propositum si vsurario restituenti
tenet aliqs ad recõpensationem quoquo modo

Dicendum q nõ. qz hoc vel eẽt rõne pmi cõtractus
vsurarij. qz illa tentio seu obligatio vel eẽt ex debi
to iusticie vel amicitie. non ex debito iusticie. quia
ex debito nullus tenetur i mutuis nisi ad illd quod
accipit. Nec ex debito amicitie. quia affectus
vsurarij sub vsura mutuantis non est affectus ami-
citie querentis bonum alterius: sed est affectus
querentis bonum proprium cum dampno alterius
quare. ⁊c. nullo ergo modo ratione primi contract⁹
vsurarij tenetur aliquis ad recompensandũ vsura
rio aliquid vltra sortem. ¶ Item nec ratione seqn
tis restitutionis: qz vt prius hec tentio vel obliga-
tio/ vel esset ex debito iusticie. nõ ex debito iusticie
ꝓpter eandem rõem que prius facta est. ⁊ iterum si
esset ex debito iusticie posset poni sub pacto ⁊ obli
gatione ciuili: qd non est verum/ imo tales restitu-
tiones factas ex pacto damnãt iura. quare. ⁊c
¶ Item nec ex debito amicicie propter tria. Prio
qz hec obligatio est ad beneficiũ cui debet benefici
atus non esse ingratus. Unde ⁊ inter duos amicos
ille qui accipit mutuũ sibi gratis traditũ/ tenetur
ad recompensationem nõ solũ mutui ex debito iu
sticie. sed ad gratiarũ actionẽ/ vel ad aliquid aliud
ex debito amicicie. Ille autem qui tradit mutuum
alteri: nõ tenetur ad aliquã recompensationem ei
q̃ mutuũ reddit. qz talis non cõfert beneficiũ. sz red
dit debitũ: ⁊ ideo ex hac restitutione recipiẽs non te
net in aliquo nec etiã ad gratiarum actionem.
¶ Scdo sic recõpẽsatio que est ex debito amicitie
est gratuita vt causa ex qua oritur dz esse gratuita
nec potest cadere sub ciuili obligatiõe sz restitutio
vsurarum non est gratuita illo mõ quo loquimur de
gratuito. sz q ẽ mere liberale põt etiã cadere sub ci
uili ligatione. qz danti vsuras competit repetitio
in foro contentioso. ¶ Tertio. qz debitũ amicitie ĩ
recompensante respondet actui amicitie eius cui fit
recõpẽsatio sz restitutio nõ ẽ act⁹ aicicie sz iusticie:
q̃ dz equaliter fieri ad iimicũ sicut ad amicũ ꝓp q
recipiens restitutionẽ vsurarũ sibi debitã nullo mõ
obligatur vsurario restituenti ad quãcunq; modicaz
curialitatem in verbo vel in facto imo vsurarius q̃
iniuste pecuniam alterius retinuit tenetur ei ad in-
[3. cõclusio] teresse scdm arbitriũ boni viri. ¶ Tertia cõclusio
est q licet recipere mutuum sub vsura. ⁊ soluere vsu
[Durã. q. 4. hui⁹ d.] ras. Ad cuius euidentiam dicunt quidam q in acci
piente mutuum sub vsura est duo considerare: cãm
scilicet ⁊ modum. si hoc faciat motus iusta necessi-
tate/ vel motus sola cupiditate augendi pecunias
sicut faciunt aliqui mercatores sperãtes magis lu
crari ex pecunia accepta sub vsuris q̃ sequatur dã-
nũ de vsura. ⁊ loquor de mercatoribus q̃ absq; mer-
catione habent vnde decenter viuãt: sed mercãtur
solum ex cupiditate lucri. qz secus esset de mercato
ribus qui non habent vnde decenter viuant nisi ex
mercatione: qz tunc quod fit ꝓpter mercationez fit
ꝓpter iustam necessitatẽ. ¶ Ex parte autem modi
similiter est distinguendũ. qz aut petit mutuum ab
solute: puta. c. libras sibi tradi mutuo: aut petit cuz
determinatione vsure superexcrescẽtis. puta. c. sibi
tradi pro. c. xx. Hoc supposito dicendum q accipiẽs
mutuum sub vsura absq; iusta necessitate peccat. qz
non solum peccat qui dat alii occasionem peccãdi.
sed etiam qui scienter ⁊ absq; iusta causa et necessi
tate ꝓponit alteri materiam. vnde sumit occasiõez
peccandi maxime quando credit dispositum ad ta-
le peccatum. Verbigratia. si mulier credat aliquez
male dispositum ad cõcupiscendum eã. si scienter ⁊
absq; iusta necessitate vel debita vtilitate presentet
se ei peccat vnicuiq; enĩ mãdauit deus de proximo
suo. non satis autem displicet alicui damnatio pro
ximi sufficienter si ꝓponit ei materiam vnde sumit
occasionem peccandi. talis autem est qui absq; iu-
sta necessitate accipit mutuum sub vsura. q̃. ⁊c.
Si autez hoc faciat motus iusta necessitate: aut pe
tit mutuum cum determinatione vsure superexcre-
scẽtis. puta. c. p. c. xx. et sic credo q peccat. qz null⁹
absq; peccato põt ab alio petere q scit absq; pecca
to non posse illud dare sz vsurarius non potest dare
mutuum cum pacto superexcrescente absq; peccato.
ergo nec alius potest absq; peccato sic petere. tamẽ
excusantur illi qui sic petunt ex igñãtia vel inaduer
tentia/ vel qz firmiter tenent q alii sine peccato sup
excrescente mutuum non traderent. Si autẽ petat
mutuum absolute sed vsurarius nõ vult tradere ni
si cum pacto superexcrescentie: puto q non peccat
accipiens mutuum sub vsura. cuius ratio est: qz q̃
patitur iniustum non peccat vt dicitur. 5. ethicorũ.
quod est verum nisi consentiat iniustum facienti. tũc
enĩ non solum patitur sed coagit. sed accipiẽs mu-
tuum predicto modo sub vsura patitur iniustũ: nec
consentit facienti. ergo non peccat. Maior iam pa-
titur iniustum nec cõsentit faciẽti. ergo non peccat.
Maior iam patet. Minor etiam manifesta est q̃tũ
ad alteram partem. s. q talis patiatur iniustum. ob
ligatur enĩ ad plusq̃ recepit quod est cõtra iusticiã
sed quantũ ad alteram partem scz q non cõsentiat
facienti non est mãifesta: sed valde dubia. qz vsura-
rius non obligat recipientem mutuum ad aliquid
vltra sortem nisi de consensu eius. non enĩ vsurari-
us accipit vltra sortẽ ab eo cui mutuum dedit ꝑ fur
tum vel rapinam in quibus ille cuius res sic accipi
tur nullo modo consentit sed q̃cquid accipit/ acci-
pit de voluntate mutuum recipientis ⁊ ideo talis vi
detur consentire vsurario iniuste facienti.
¶ Et si dicatur q talis non consentit simplicit: sed
coactus ad euitandum maius dãpnũ. hoc nõ videt
quicq; valere. qz in tali consensu ẽ voluntariũ mix-
tum sicut cum aliquis ꝓicit merces in mari ne sub-
mergatur tempe necessitatis tẽpestatis voluntariũ
autem mixtum ⁊ si excuset a tanto non tamẽ a to-
to consentiens ei timore mortis in fornicationem
sui vel alterius que non potest fieri sine eius consen
su peccat mortaliter nec excusat coactu metu mor-
tis: ⁊ multominus videtur excusari in proposito q̃
metu maioris dampni consentit vsurario peccanti
propt' hoc dicenduz ẽ aliter q aliqua facta sunt mala
de se vt mentiri adulterari. aliqua aũt non mala ex
se. seu ex genere facti: sz ex aĩo faciẽtis vel ex causa
faciẽdi sicut q pecunia vnius sit penes alium non ẽ
malum scdm se. quia potest bene ⁊ male fieri. cõsẽ
tire aũt in malum semp est malum nec in hoc habet
locum aliqua excusatio quo ad totum sed consenti-
re in factum quod non est malum de se sed circũstã
tia cause propter quam non est peccatum nisi con-
sensus sit non solum in factum sed in causam facien
di propter quam est in facto ratio peccati.
¶ Accipienti q̃ mutuum ab vsurario licet consenti
re q plus de suo q̃ acceperit de alieno transferatur
in potestate vsurarii. qz istud non est malum sz nun-
q̃ licet ei consentire q hoc fiat mutuo q sũ intendit
vsurari⁹ ⁊ ideo peccat sed causa transferendi qd su-
um ẽ ad vsurarium dz habere euitationem maioris

mali que ẽ causa licita patet ex multis exemplis
sed nunq̃ debet intendere q ratiõe mutui aliqua
superexcrescentia sit vsurariũ sic q ipse non habe-
at ius ad recipiendum. ꝛ ita in vnuꝫ factum quod
de se non est malum. scilicet in translatione vnius
rei in alteram consentiunt ambo / scilicet vsurari
us ꝛ ille qui accipit mutuuꝫ sub vsuris: sed ex cau
sa cõseusus que est in vsurario est illicita ꝛ in alio
licita ꝛ peccat vsurarius ꝛ alius non pp q posset
dici q vsurarius ad vsuram mutuat: sed alius nõ
accipit mutuuꝫ ad vsuram pp causam vsure que
4. cõclo est in vno ꝛ non in alio. ¶ Quarta conclusio est
q in vsura videt pbabilius dominium trãsferri
non obstante quod non est voluntarium nisi mix-
tum ꝛ q non est contra legem diuinam sicut etiaꝫ
in donatione rei p metum ꝛ dolum dñium trans-
fertur q non est voluntarium nec minus cõtra le
gem dei. qꝛ nichil ẽ tã naturale q̃ voluntarie rem
suam in aliam transferre. sed iste quidẽ vult dñi-
uꝫ transferre sꝫ tamen intẽdit postea repetere nec
est hoc contra legem dei q̃ prohibet recipere non
dare. ergo etiã lege diuina ꝛ humana iusticia ẽ domi
nium transferri sꝫ cũ repetitione. qꝛ ita vult ille q̃
dominus est. Iterũ nõ impediret translatio. nisi
vt saluaretur dominium tradenti sed ille ꝯtra vo
luntatem suaꝫ non potest seruari. ergo non potest
impedire transferri. ¶ Quinta cõclusio est
qnta ꝯclo q restitutiones incerte vsuraꝝ sunt faciende arbi
trio episcopi. ꝛ similiter restitutiones icerte moꝛ
tuorum habentiũ executorem sunt faciende arbi-
trio epi sicut viuoꝝ qꝛ non potuit testator cõmit-
tere q p se non potuit facere. si ergo ipsemet nõ pro-
pria auctoritate epi debuit restitutionẽ facere nõ
potuit p consequens alteri ꝯmittere. Sꝫ quãuis
iura dicãt q restitutio incerta sit faciẽda arbitrio
ecclesie non tamẽ dicit q sit facienda ecclesie: sed
pauperibꝰ pp q nõ oꝫ credere illi cuiꝰ est arbitra
ri sꝫ ne timeat ne imburset. sꝫ querendum ẽ ab eo
consilium ꝛ arbitrium ꝛ si quidẽ bene arbitratur
acquiescendũ ẽ: ꝛ illi dandũ cui dixerit. si aũt ma
le remittat ad superiorẽ. ꝛ sicut in aliꝭs pp hoc fi
eret p appellationẽ sic ꝛ hic p simplicem interro-
gationem. si quis autem ppria auctoritate dede
rit pauperibꝰ in q̃bus arbitrio boni viri sit bñ in-
pensum licet peccauerit non tamen puto q itexre
stituere teneat. aliud ei ẽ restitutionẽ eẽ alicui pp
se tanq̃ rei sue vel sibi debite facientem in quo ca
su dare alteri q̃ contra suã voluntateꝫ expssã vel
psumptã etiã cui ille dare tenet non liberat debi-
torem sicut si hoc quod tibi debeo solui creditori
tuo te iuito nõ sum a te liberatus. qꝛ negotiorum
gestorum contra mandatum nũq̃ habet actionem.
¶ Aliud ẽ qñ restitutio ẽ facienda alicui tãq̃ ad-
ministratori vt ipe soluat illi cuius est loco ꝛ tẽpo-
re puta tutori vel curatori tunc enim si soluat pu-
pillo vel adulto sine auctoritate tutoris vel cura
toris male soluit qꝛ ille posset pecuniam perdere
sed si postea inueniat a pupillo pecunia bene cu-
stodita tempore quo tutor si habuissꝫ teneret red
dere pinde consequit debitor liberationem ac si
soluissꝫ arbitrio tutoris: ita ꝛ i pposito. qꝛ restõ dꝫ
fieri pauperibꝰ nõ plato p se sed sicut tutori p pu
pillo. si igr sit fctã sine prelato paupibus dũ tñ ta
libus q ipse non arbitratus fuisset ita bene sꝫ foꝛ
te peius licet male fuerit factum nec alicui consu
6 cõclusio lendũ cõsequit tñ deliberatõꝫ. ¶ Sexta ꝯclo ẽ q

fautores ꝛ defensores vsurarioꝝ illis nõ restituẽ-
tibus teneãtur ad restitutionẽ etiã si nichil pcepe
runt. qꝛ si pp illã fautoriam mutuãt alꝭs nõ mutua
rent. tunc sicut mandans teneretur qui est cã ma-
li sꝫ nichil inde recipet dũ tamen inde sit receptũ.
sic ꝛ hic. ¶ Item si fautoria est cã non restituẽdi
nisi alꝭs vsurarius cõpulsus fuisset restituere: ideꝫ
est ac si fuisset cã auferendi: qꝛ idẽ est alienũ rape/
et tenere. ¶ Septima cõclusio est q oẽ damnũ qđ 7. ꝯclusio.
passus est vel lucrũ qđ pdidit soluens vsurã tenet
vsurarius reddere siue lucratus fuerit/ siue non.
ecõtra aũt lucrũ qđ de re vsuraria fecit vsurariꝰ/
penitus ex sua industria nõ tenetur reddere sꝫ fru
ctus naturales vel partiꝫ industriales: vt segetes
ꝛ vina vinee pecoꝝ fetus. ꝛ hmõi deductis expen
sis. sed si emit agrum de pecunia vsuraria nõ vr q
illum teneat reddere. qꝛ si redderet iste vltra soꝛ-
tem recipet et iniusticia esset. Dicet ergo vsurari
us: tolle qđ tuũ est ꝛ vade. si eñi vsurarius qꝛ de-
dit. x. volens hr̃e. xi. et lucrari est vsurarius. qꝛ vl
tra sortem accipit. ita econuerso. iste q̃ pro vsuris
non dedit nisi. x. nec vltra. x. lesus est nec perdidit
vellet vltra. x. hr̃e illud qđ vsurarius lucratꝰ est
nouã vsuram cõmitteret.
¶ Quantum ad secundum de casibus in specia 2. articulꝰ
li sunt septem conclusiones. ¶ Prima. an liceat 1. cõclusio.
fenerari alieno secundum legem. quia non vide-
tur veꝝ q liceat fenerari infideli nisi illi qui licite
possꝫ eiꝰ bõa auferre qꝛ ñ lꝫ rẽ alienã accipere nisi
gratuita dñi voluntate nisi illi cui ẽ debita: ergo
infidelis. aut est dñs sue pecunie ꝛ michi non ẽ de
bita illa sicut forte esset principi. ergo non licꝫ mi
chi per vsuram accipere. sed solum illi cui etiam li
ceret per rapinam. Si vero infideles non habeãt
dñium alicuius: vtpote qꝛ serui tunc illi quorum
sunt serui sunt dñi. et sine illorum voluntate nõ lꝫ
ꝛ sic minus liceret fenerari iudeo q̃ xpiano. quia
hoc est accipere sine omnimoda voluntate domi-
ni veri: licet sit cum volũtate ñ gratuita minister
nisi inquantum princeps pmittit eis administra-
tionem bonorum talem scienter.
¶ Secunda cõclusio est q videntur dãnati impe 2. cõclusio
ratores qui vsuras adiudicabant dicentes q vsu
re iure licito petuntur. sed dicendum q principes
minora mala tolerant vt vitẽt maiora in cõitate.
vnde quousq̃ fuit prohibitum p ecclesiam ne iudi-
ces seculares cogerent vsuras dare/ sed potiꝰ re-
stituere licebat principibus vsuras tolerare si pp
hoc videbant furta ꝛ rapinas minus exerceri alꝭs
non. ¶ Tertia conclusio est de arte cõpressoria q 3. cõclusio
est licita. sed istđ magis tenetur auctoritate q̃ ra
tione q̃uis eñi ecclia nõ oĩa crimina puniat: nul
lum tamen laudat: sed contra oẽ crimen predicat
Unde cũ vl'is ecclesia: et precipue romana cãpso
res sustineat non puniat nec cõtra eam vt malam
notoriã sibi predicat nõ est verisimile q deꝰ eccle-
siam suã sic errare pmittat vt istum cõtractum nõ
toriũ nesciat eẽ crimen si est. Qꝫ aũt dñs nũmula
rios eiecit de templo: non fuit ratõe lucri sed rõe
loci: sicut vendẽtes columbas. q̃uis vendere colũ
bas non sit vsura. Ratio aũt naturalis multũ est
cõtra campsores Nam licet pecunia rõe ponderis
vel auctionis possit plus vel minus valere: qꝛ tñ
precium pecunie eodem tpe: eodem loco cõsistit
i indiuisibili: ꝛ nõ sicut pciũ aliaꝝ reꝝ q eođ loco
ꝛ tpe a diuersis diuersimode estimat: ide ẽ q si p

nunc in hoc loco hẽo aurũ qui tã põdere q̃ aucto
ritate q̃ vsu non valeret nec plus nec minꝰ q̃ qua
tuor libras. et campsor ex alia parte habeat ster-
lingos qui omnibus illis pensatis valeant / nec
plus nec minus quattuor libris q ipe velit habe-
re pro libra obolũ vel denariũ supposita oi equali
tate valoris hinc et inde clã iniusticia videt. scilꝫ
q minus dat ꝛ plus recipit ꝛ habere pondus ꝛ sta
terã: qꝛ dans istam monetã cariorem eã facit eođ
loco et tempore recipiens eam viliorem facit ine
qualitas eñi iusticie cõmutatiue est: q homo det
4. ꝯclusio minus in valore ꝛ recipiat plus. ¶ Quarta ꝯclu
sio est q si quis dat mutuo florenos volens reha-
bere florenos sciens q semper ascendent i valore
q si erat eos expensurꝰ aliter videtur vsura. sicut
de illo qui bladum mutuat receptiuꝰ tempore ca-
ro quando statim erat venditurus. qꝛ licet sic nõ
posset corrumpi florenus sicut bladum: tamen q̃a
potest crescere nõ decrescere: nec est probabile du
bium de decremento sicut de augmento videt vsu
ra. qꝛ si erat seruaturus vsq̃ ad tempus augmẽti
nulli facit iniuriam. ¶ Quinta conclusio est qua
5. ꝯclusio. re vsura intentionalis obligat ad restitutionẽ: nõ
autem symonia mentalis ad resignationẽ. et dõm
q dans prebendam non dat qđ suum est: sicut dãs
pecuniam pp̃ter qđ q̃uis exterior datio pecunie
viciũ peccati non habeat: si tamen dñs nõ gratis
nec liberaliter: sed q̃uis inuitus det iste iuste te-
nere non põt. sed in collatione prebende ex quo ex
terior collatio peccato viciata nõ ẽ lꝫ interior affe
ctio sit corrupta facit quidẽ indignũ recipientem
interius sed non exterius. oĩs aũt indignitas in-
terior p penitentiã purgari põt non aũt exterior.
vñ sicut collatio facta existenti in mortali ꝛ per pe
nitentiã retinere potest: sꝫ facta irregulari vel ex-
cõicato exterius viciata ẽ noua collatione idiget
ita ꝛ de simonia mẽtali ꝛ exteriori. An liceat eme
re redditus ad vitam. Gođ. ꝛ hẽricꝰ alibi. ¶ Itẽ
Ad rõnes añ oppoñ an liceat rem carius vendere propter dilationem
solutionis. R. ¶ Ad argumẽta i oppositũ dđꝫ ad
primũ q ille q̃ dat mutuo põt absq̃ peccato in pa
ctũ reducere recõpẽsationẽ dãpni p qđ sibi subtra
hat aliq̃d qđ dꝫ hr̃e hoc aũt nõ est vẽdẽ vsuꝫ pecu
nie: sꝫ dãpnũ vitare vt si aliq̃s mutuãs pecuniam
deberet se teneri alteri infra certũ tẽpus ad illam
summã pecunie quã si non solueret pderet pignꝰ
maioris valoris talis posset sine peccato deduce-
re in pactũ q recipiẽs ab eo mutuaꝫ pecuniã tene
ret ei de dãpno nisi solueret ifra deteriatũ tẽpus
sꝫ recõpensationẽ dãpni q posset puenire ex eo q
de pecunia sua mercaret nõ põt licite i pactũ de-
duci: qꝛ nõ dꝫ vẽdere illđ qđ nõdũ hꝫ ꝛ q põt mul
Ad secũđ tipliciter ipediri. ¶ Ad scđm dđm p iteremptionẽ
minoris ille ei q̃ tradit alteri mutuum sub vsura
nõ facit ei gratiam nec ex affectu beneficientie ꝫ
pcedit: sꝫ ex affectu puato quo quis querit lucrũ
suum cum damno alterius propter q recipiẽs nõ
tenetur ad aliquam recompẽsationem.

¶ Distinctio. 38. ¶ Questio. 1.

Circa. 38. distictionẽ de mẽdatio
qrit. vtrũ mentiri pp q̃stuꝫ sit de
se pctm̃. vr q nõ. qꝛ papa nõ põt
dare puilegiũ peccãdi dat auteꝫ
aliq̃bꝰ puilegiũ corpꝰ suũ diui-
dẽdi i sepultura qđ sepelientes
non pcurant nisi pp q̃stũ mẽtien

tes se facere pp multiplicationeꝫ suffragioꝝ. ergo ꝛc.
¶ Contra. ẽ Aug. in lr̃a q̃ dicit oẽ mẽdaciũ eẽ pec
catũ. ¶ Rñsio duo videnda sunt. pmo de mẽdatio Rñsio.
i gñali q supponit. scđo i speciali de hoc q i qõne
iplicat. vtrũ. s. diuidere corpꝰ in sepultura sit de se
malũ. ¶ Quantũ ad primum sunt sex cõclusio-
nes. ¶ Prima conclusio est quid sit mendacium Pria ꝯclo
vbi sciendum q mendacium sic describit. Mẽda Durandꝰ
ciũ ẽ falsa vocis significatio cum intentione fallẽ q. i. hꝰ dis.
di. i. falsum dicẽdi. ¶ Ad mẽdatiũ eñi sm cõpletã
rõem eiꝰ duo cõcurrũnt vnũ formale. s. itentio fal
sum dicendi. vñ mẽtiri sm suum nomẽ ẽ cõtra mẽ
tẽ ire. qđ fit cũ aliq̃s asserit aliq̃d qđ credit nõ eẽ
sicut asserit vel negat aliquid eẽ qđ credit eẽ: sꝫ qꝛ
voces sunt signa intellectuuꝫ ꝛ ad hoc istitute sũt
vt exprimãt cõceptus reruꝫ iõ falsa voc significa
tio concurrens cũ itentione falsum dicendi mate
rialit facit ad rõnem mutui. dicens ergo verũ q cre-
dit falsum mẽtit formaliter. dicens aũt falsum q
credit veꝝ mẽtit materialit ꝛ i hoc est minimũ de
ratione mendacij pp defectũ formalis rõis. dicẽs
ergo falsuꝫ q credit eẽ falsũ mentit ꝛ formaliter ꝛ ma
terialit de q̃ pprie verificat pdicta descriptio. s. q
est falsa vocis significatio. ꝛc. ¶ Secũda cõclu-
sio ẽ quomõ mẽdaciũ diuidat vbi dicunt q mẽda-
ciũ dupliciter potest diuidi. Uno mõ sm propriã
rationem ipsius. et sic cum mendacium opponat
virtuti veritatis mendacium diuidetur in duo. si-
cut ꝛ cetera vicia que opponuntur virtutibus. scꝫ
in mendacium quod transcendit veritatem in ma
ius q circa determinatam materiã ptinet ad ia-
ctantiam. et in mendacium quod deficit a verita-
te in minus quod pertinet ad yroniam vt patet ex
4. ethicoꝝ. Alio modo potest diuidi mendaciuꝫ
inquantũ habet rationem culpe grauioris vel mi-
nus grauis. ꝛ sic diuiditur in mendacium pernici
osum. officiosum. ꝛ iocosum hoc modo ex parte fi
nis intenti. Si eñi per mendacium intendatur al-
terius nocumentum: sic est perniciosum. Si autẽ
intẽdatur aliquid bonum: aut est delectabile: et
tunc est mendacium iocosum. qđ fit causa placẽdi
vel est vtile bonum et sic est mendaciuꝫ per quod
intenditur iuuamentum alterius vel remotio no-
cumenti. Et hec distinctio habetur in glosa super
illud ps. perdes omẽs qui loquũtur mendacium.
vbi dicitur q sunt tria genera mendaciorum. que
dam sunt pro salute et cõmodo alterius. aliud qđ
fit ioco. tertium vero quod fit ex maligitate. Pri
mũ horũ est officiosum. Secũdum iocosum. Ter
tium perniciosum. ¶ Sub hac autem trimembri
diuisione cõtinetur alia diuisio octo membrorum
q̃ ponitur in littera. qꝛ sub mẽdacio pernicioso cõ
tinẽtur tria genera mendacioꝝ. Finis eñi dãnosꝰ
aut est vt noceatur in spũalibꝰ: ꝛ sic est pmũ genꝰ
mendacij qđ fit in doctrina fidei. Aut vt noceat i
tpalibus. aut ergo ita vt alicui noceat ꝛ nulli psit. et
sic est secũdũ genꝰ mẽdacij: vt mẽdaciũ falsi testis
in cã ciuili vel pecuniaria. s. vt alicui noceat ꝛ ali-
cui psit: ꝛ sic ẽ tertiũ genꝰ mẽdacij. Sub mẽdacio
ꝓo iocoso ꝯtinẽtur duo. qꝛ finis illiꝰ est delectatio
vana. aut ergo delectatio ppria in ipo loquẽte: ꝛ sic
ẽ quartũ genꝰ qđ fit ex sola libidie mẽciẽdi. aut de
lectatio aliẽa. s. in ipo audiẽte. ꝛ sic ẽ qntũ genꝰ mẽ
dacij. qđ fit i itẽtiõe placẽdi alteri. Sub mẽdacio
ꝓo officioso ꝯtinet tria. qꝛ aut q̃s mẽtit p ꝯserua
tione possessionis exterioris. et sic est sextũ genꝰ.

aut pro cōseruatione vite corporalis ⁊ sic est septi
mum: aut pro conseruatione aīe vel salutis/ et sic
3. cōclusio est octauū gen⁹. ¶ Tertia cōclusio est ꝙ om̄e mē
daciū est peccatū/ qđ p̄dicti ꝓbant sic. oīs act⁹ vo
luntarius cadens super indebitā materiā est ma
lus ex genere suo: sed omne mēdacium est hmōi.
ergo. ⁊c. Maior de se pꝫ. Minor ꝓbaꝛ. cū em̄ vo
ces sūt signa itellectuū hoc est rerū ꝓut itellecte
sunt vt dꝛ p̄mo piarmenias. ⁊ sm̄ Augu. in enchi
ridion. ꝟba istituta sunt nō vt p ea hoīes se fallāt
sed vt cogitationes suas sibi mutuo notificēt. ide
bitū est ⁊ abusus ꝙ aliq̄s voce vtaꝛ ad significādū
illud qđ nō tenet mēte. ⁊ ideo phs. 4. ethicoꝝ di
cit ꝙ oē mēdatiū prauū ē ⁊ fugiendū. Scđa rō ta
lis est. oē qđ ꝯtrariaꝛ ꝟtuti debite ē malū de se. di
co aūt debite ꝓpꝛ matrimoniū ⁊ ei⁹ actū q̄ cōtra
riaꝛ ꝟtuti gratuite nō debite ⁊ virginitati q̄ est
superogationis ⁊ ꝯsiliȷ: sꝫ mēdaciū ꝯtrariaꝛ ꝟtuti
ꝟitatꝭ qua hō debet exhibere se foris in dictis ⁊ i
factis talē q̄lis est int⁹ q̄ est ꝟt⁹ nō supcrogatiōis
imo debita. ꝫ. ⁊c. ¶ Ad idē addūt q̄dā ētiā rōnes
talē/ oē mēdaciū est oppositū ꝟitati: sꝫ de⁹ ē ꝟitas
ergo oē mēdaciū opponiꝛ p̄me veritati q̄ est de⁹:
hoc aūt nō pōt esse sine pctō. ꝫ. ⁊c. ¶ Sed hoc ni
chil est: qꝛ de⁹ nō ē oīs veritas formaliꝛ sicut nec
oīs bonitas. ⁊ ideo nō oportet ꝙ bonitas cui op
poniꝛ mēdaciū sit veritas diuīa. Et iterū sicut ve
ritas iterimiꝛ p mēdaciū dicto/ sic bonitas iteri
miꝛ facto p corruptionē cuiuslibet rei cum q̄libet
res habeat aliq̄d bonitatis. si ꝫ pctm̄ esset in men
dacio p hoc ꝙ ꝟitas iterimiꝛ: qꝛ est ꝯtra veritatē
diuinā/ ita de instructiōe ⁊ corruptione cuiuslibet
rei p quā destruiꝛ bonitas eēt pctm̄ qꝛ ꝯtrariaꝛ di
uine bonitati/ qđ est friuoluꝫ. Sic ergo oīs mors
esset malū culpe: qꝛ est opposita vite et de⁹ est oīs
vita ⁊ oē malū nature ⁊ pene esset maluꝫ culpe: qꝛ
opponiꝛ alicui bono: ⁊ de⁹ est oīs boni bonū. ꝓpꝛ
qđ ad formā dicendū ꝙ oē qđ opponiꝛ deo est pec
catū. verū est oppositione nō formali: qꝛ nichil op
poniꝛ deo cū sit alteri⁹ generis: sed virtualiꝛ. i. di
uino mādato: sed mēdaciū est hmōi. nō q̄dē oppo
situ deo p hoc qđ ipse est veritas oīs formaliꝛ: qꝛ
nō est. sed opponiꝛ diuino mādato qđ est loq̄mini
veritatē vnusq̄sq3 ꝓxim⁹ cū ꝓximo suo/ ⁊ hec est
4. ꝯclusio D. quarta et melior rō. ¶ Quarta cōclusio est ꝙ nō
oē mēdaciū est pctm̄ mortale q̄ꝫtū est ex suo gene
re: sꝫ solū pniciosum. et hoc ꝓbaꝛ sic. Illud solū ē
pctm̄ mortale qđ ꝯtrariaꝛ dilectioni dei ⁊ ꝓximi:
sed solū mēdaciū pniciosum ex gn̄e suo est hmōi.
nō aūt iocosum vel officiosum. Maior patet: qꝛ si
cut vita spūalis est p solā caritatē qua diligiꝛ de⁹/
ita nichil est pctm̄ mortale nisi qđ cōtrariaꝛ dile
ctioni dei ⁊ ꝓximi. Minor siꝛ pꝫ. mēdaciū em̄ pni
ciosum qđ fit in doctrina fidei directe ꝯtrariaꝛ di
lectioni dei. illud ꝟo qđ dꝛ in nocumentū alterius
spūale/ corpale/ vel tēporale contrariaꝛ dilectioni
ꝓximi. mēdaciū vero qđ ordinaꝛ ad bonū vtile si
cut est officiosuꝫ/ vel ad bonū delectabile sicut est
iocosum/ nō opponiꝛ directe neq3 ex suo gn̄e dile
ctioni dei ⁊ ꝓximi. et ideo nō sunt peccata morta
lia. Et hoc est qđ dicit Augustin⁹ sup psal. ꝙ duo
sunt genera mēdacioꝝ/ officiosum facile credim⁹
relaxari. Patet igiꝛ ꝙ q̄ꝫtū est ex genere facti nō
5. cōclusio P. omne mēdacium est peccatum mortale. ¶ Quin
ta cōclusio est de mēdacio in iudicio ꝙ mentiri in
iudicio ⁊ si al's non esset in pniciem ꝓximi sed for
te commodum puta liberando eum a morte p fal
sum testimonium eo ipso est pniciosuꝫ qđ est in de
trimentum iusticie ⁊ rei publice ⁊ in pniciem iudi
cis et partis deceptoꝝ. nunq̄ꝫ em̄ iudicaꝛ officio
sum vel iocosum illud qđ alicui est dānosum licet
alteri sit fructuosum: sicut vni detrahere causa al
teri placendi vel ꝓficiendi. sed cū diciꝛ mendaciū
iocosum vel officiosum esse veniale/ intelligiꝛ de
eo quod sic vni prodest ꝙ nulli alteri nocet/ nec in
ꝑsona/ nec in rebus/ nec in fama. De mendacio tm̄
in iudicio distingui pōt: qꝛ aut in inquirendo veri
tatē seruaꝛ forma iuris/ sic ꝙ homo interrogatus
teneꝛ veritatē dicere: et tunc mentiri idistincte vel
vt pars vel vt testis vel vt aduocat⁹ vel vt iudex
vel assersor de se vel de alio affirmādo vel negan
do etiā p vita sua vel alteri⁹ seruanda/ semper est
mortale: qꝛ est in pniciē iusticie et iuris cōmunis.
Si autē non seruaꝛ debitus ordo in inquirēda ve
ritate sed sic ꝑuertiꝛ ꝙ mentiens non teneꝛ dicere
veritatem. aut qꝛ ille non est suus iudex/ simplici
ter autē in hoc casu vt qꝛ est crimen oīno occultū
Uel aliter subdistinguo: qꝛ aut mentiꝛ sic officio
se p se vel pro alio ꝙ nulli aliȷ nocet nec sibi: vt qꝛ
negat de se vel de alio crimen verū vel excusat: et
tūc nō est nisi veniale: qꝛ ex quo nō est pniciosum
nisi ꝓpter iudicium et illud iudicium est cōtra iu
sticiā. mēdaciū illud famulaꝛ iusticie ⁊ ledit iniu
sticiam. si autē sic mentiꝛ pro se vel alio qđ tm̄ hoc
est cū lesione sua vel alterius forte quo ad famam
vt si cōfiteaꝛ se vel aliū cōmisisse heresim vel ydo
latriā cū sit falsum sperans p hoc euadere magis
q̄ꝫ dicēdo veritatē: qꝛ forte magis creditur falsis
testib⁹ cōtra eū: tunc se quidē diffamando p salu
te vite ꝓprie peccat venialiter: sed alium diffamā
do mortaliter. Ratio huius est: qꝛ licet crudelis
sit qui famā negligit: absolute tm̄ negligere famā
ꝓpter vitā ꝓpriam est pietas: qꝛ fama que compu
taꝛ inter bona exteriora postponēda est vite/ imo
sicut nō reputaꝛ sibi nocere q̄ amputat sibi mēbrū
pro salute totius corporis non solū q̄ñ hec absci
sio est necessaria per se: vt quādo est membrum pu
tridum vel venenosum: immo etiam q̄ñ est neces
saria per accidens: vt si est michi caput amputan
dum oppono brachium qđ est nature ⁊ semper est
ei indictū. et si quis diceret michi occidam te nisi
tibi amputes digitum: siue hoc sit michi licitum
siue non/ tamen quo ad bonū corporis est magis
michi perniciosum perdere corpus ab alio q̄ꝫ per
dere membrum a meipso: ita et in proposito nō so
lum fama est negligenda pro vita quādo per se est
necessaria: immo etiam q̄ñ per accidēs vt in casu
proposito supponitur: et licet mētiri nunq̄ꝫ liceat
et omne mēdacium sit perniciosum anime. hoc ta
men nō facit ipsum mortale nisi aliūde sit pnicies
ꝓpter qđ se diffamare mēdose p vita videtur of
ficiosum et sic veniale. Non sic autem p vita mea
licet michi membrum innocenter amputare si per
accidens esset michi impedimentum vite vt si fu
giens mortem per passum strictum obuio innocē
ti q̄uis aliter gladium insequentem non possum
euadere non propter hoc michi licet innocentem
occidere nec mutilare: nec per consequens pro vi
ta mea alium mendaciter diffamare.
¶ Sexta conclusio est de mendacio perfectoruꝫ 6. ꝯclusio
vt dicunt aliqui ꝙ licet non omne mendacium ex
suo genere sit peccatum mortale: tamen in viris

ꝑfectis siue ꝑfectione ꝑsone. siue ꝑfectione status
ē pctm̄ mortale. qđ ꝓbaꝛ de ꝑfectōe ꝑsōali sic. ꝑfe
ct: ꝑfectōe ꝑsōali ꝑfecte deo adherēt. ꝫ nō ꝑn̄t ab
eo recedere nisi p contēptum: sed contemptus est
peccatum mortale. ꝫ. ⁊c. ¶ Confirmatur hoc. qꝛ
adam in statu inocentie rōe ꝑfectionis ꝑsonalis
quā habuit non potuit p̄mo peccare venialiter. ꝫ
nec isti. ¶ De perfectione status probatur idem
sic. perfectis perfectione status vt sunt religiosi
⁊ prelati creditur tanquaꝫ conseruatoribus veri
tatis sed si mentiendo a veritate deuient de cetero
eis nō crediꝛ qđ nō pōt esse sine magno p̄iudicio
ecclesie et sui stat⁹. ꝫ mendatiū est eis graue vel
mortale peccatum. Confirmaꝛ hoc p Augustinū.
in libro contra mendatiū qui dicit ꝙ perfectis p̄
Cōtra. d. ceptum est omnino non solum non mentiri: sꝫ nec
velle mentiri. ¶ Sed sm̄ alios illud non vꝫ: qꝛ fa
cere illud qđ nō ē cōtra p̄ceptum nec contra votū
proprium non debet esse mortale peccatum. Ois
ei obligatio ad peccatum mortale vel ē ex p̄cepto
superioris vel ex obligatione proprij voti: sꝫ men
tiri officiose vel iocose non est contra p̄ceptū ge
neraliꝛ factum omibus. qꝛ tunc omnes sic mentiē
tes peccarēt mortaliter qđ ipsimet non concedūt.
Nec est contra preceptum factum perfectis specia
liter. qꝛ illud preceptum nūq̄ꝫ legitur nec cōtra vo
tum perfectorū qꝛ null⁹ perfectus perfectioue ꝑ
sonali vel status vouet non mentiri et si qui vouēt
caueāt sibi ꝫ mentiri officiose vel iocose nec est vi
ris perfectis peccatum mortale nisi forte p accn̄s
rōe scandali annexi ¶ Etiā ad hoc pōt referri qđ
Augustin⁹ dicit ꝑfectis p̄ceptū eē non solum non
mentiri sed nec velle mentiri: quāuis Augustin⁹
illud non sub assertione sed cuꝫ dubitatione dicat
p̄mittit ei nisi forte. ⁊c̄. Nec rōes aliorum cogunt
Prima ei ratio eq̄ concludit de q̄libꝫ veniali pctō
qđ non possit esse in perfectis viris sicut de mēda
tio et constat ꝙ illud ē falsum cuꝫ Jo. de se. ⁊ aliȷs
dicat si dixerim⁹ qꝛ peccatum. ⁊c̄. sancti enī viato
res nō sic addicti sunt veritati diuine nec bonita
ti eius sicut btī q̄ nō possunt ab ea recedere etiam
venialiꝛ peccando nec sic ꝙ de ea semper actu co
gitant vel sm̄ actū oīa dicta ⁊ facta sua in eū ordi
nēt sꝫ ꝑn̄t ex incōsideratione vel alia cā ab ea disce
dere dicendo vel faciendo cōtra eā p pctm̄ morta
le vel preter eaꝫ per pctm̄ veniale. Nec ē simile de
adam in statu inocentie qui nō potuit primo pec
care venialiꝛ qꝛ illō fuit ex dono originalis iusti
cie p quā oīa iferiora subdebanꝛ sic superiorib⁹: vt
non posset in eis aliqua deordiatio cōtingere: nisi
prius deordinata voluntate a deo p pctm̄ morta
le. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ꝑfectis ꝑfectione stat⁹ nō
crediꝛ tanquā ꝯseruatoribus veritatis in oīb⁹ di
ctis ⁊ factis sed i illis tm̄ q̄ ad officiū seruāde ve
ritatis spectant sicut est doctrina ⁊ iudiciū in q̄b⁹
si a veritate deuiarent non est dubiū q̄n peccarent
mortaliꝛ. ¶ Et ista scđa opinio vꝛ verior. s. ꝙ mē
daciū veniale i imꝑfectis nō ē mortale i ꝑfectis ꝑ
sonali ꝑfectione vel stat⁹ qđ pꝫ. qꝛ petr⁹ vtrāq3 ꝑfe
ctionē hn̄s mētit⁹ ē facto i illa simulatiōe q̄ rep̄hē
sibilis erat nec tm̄ peccauit mortaliꝛ. Et iō dōꝫ est
sicut dicūt scđi. addēdo tm̄ ad solutionē p̄me rōis
opinionis ꝯtrarie ꝙ maior ē falsa simpliꝛ ⁊ iproba
bilis. qꝛ ex h̄ ꝙ ꝑfecte adherēt deo magꝭ vꝛ seq̄ ꝙ
ꝑn̄t venialiꝛ diuertere q̄ꝫ si ipfecte. qđ ei est cōiun
ctū alicui sꝫ lōgitudinē pōt ab eo sic distigui mul
tipliciꝛ ꝙ tm̄ remanebit i pte cōiunctū cū sint ifini
te ptes. qđ vero i puncto tm̄ cōiūgiꝛ: nō pōt disti
gui nisi totaliꝛ ita si q̄s diceret p venialia diminui
caritatē iꝑfect⁹ q̄ haberet mimū gradū caritatis
nō possꝫ discedere nisi totaliꝛ illū idisibilē pdēdo
ꝑfect⁹ aūt q̄ hꝫ multos grad⁹ caritatꝭ de potētia
absoluta multos illoꝝ pdēs p veīalia vꝛaliās ad
huc remaneret ꝯiūctus caritate sic non peccaret
mortaliꝛ ⁊ q̄cq̄d sit de hoc certū ē ꝙ magis pōt si
bi cauere a mortali ꝑfect⁹ q̄ꝫ iꝑfect⁹ ⁊ etiā magꝭ a
venialib⁹. ¶ Ad scđm dōꝫ ꝙ adā cū caritate hē
bat originalē iusticiā q̄ nō ꝯpatiaꝛ veīale sicut nec
mortale ⁊ non debebat perdi nisi p mortale ⁊ erat
annexa caritati ⁊ ex h̄ erat qđ nō poterat peccare
venialiter añq̄ꝫ mortaliꝛ. sꝫ ꝑfect⁹ ꝑfectōe ꝑsonali
nichil hꝫ ꝙ nō ꝯpatiaꝛ veīale vn̄ manēs ꝑfect⁹ pōt
veīaliꝛ peccare nec p p hoc aliq̄s grad⁹ ꝑfectiōis
i sua caritate essentialiter diminuiꝛ. ¶ Ad tertiū
dōm ꝙ in iudicando ⁊ p̄dicando vbi isti sunt ꝯser
uatores veritatis mendatiū eorū ē bn̄ pniciosum
⁊ mortale vt arguiꝛ. ⁊ hoc ē cōtra illos q̄ i sermo
nib⁹ mentiunꝛ qđ multū cedit i irreuerētiā dei ⁊ fi
dei irrisionē sꝫ illud Job numq̄ꝫ deus idiget nr̄o
mēdatio vt p illo loquamini. ⁊c̄. et iuenimur falsi
testes et liberat aīas testis fidelis ꝓfert mēdacia hic deficit 2⁹. articu
ꝟsipellis. ¶ Ad. 4. dōꝫ ꝙ ꝑfectis ē p̄ceptū non l⁹: q̄ est. an
mētiri i illis i q̄b⁹ ex ꝑfectione sua obligāꝛ ad vir corp⁹ pos
tutē sicut p̄lati ad iudicādū et p̄dicādū i q̄bus. s. sit diuidi
mentiunꝛ mortaliter peccant. ad sepeliē

¶ Distinctio tricesimanona. dū i diuer

Circa. 39. distictionē de piurio sis locis q̄
q̄rūꝛ tria primū ē vtrum iura ponetur i
mētū incautū sit obligatoriū fine.
scđꝫ vtrū oē piuriū sit duplex
pctm̄ mortale. tertio de casu
cuiusdā nouicij. ¶ Prio q̄riꝛ Primum
vtrū oē iuramētū icautū obli
gatoriū sit. aꝛ ꝙ sic. quia iura
mentū qđ pōt seruari sine de
trimēto salutis ē obligatoriū: sꝫ iuramētū icautū
q̄nq3 ē tale qđ pōt seruari sine detrimēto salutis.
ꝫ. ⁊c. Minor ꝓbaꝛ. qꝛ q̄ iurat se nō intraturū reli
gionē vel se nō seruaturū virginitatē icaute iurat
⁊ tm̄ tale iuramētū pōt seruari sine detrimēto salu
tis. qꝛ hō teneꝛ virginitatē seruare vel religioneꝫ
intrare. ꝫ. ⁊c. ¶ Itē pl⁹ dꝫ vnicuiq3 obesse culpa Secundū
ꝓpria q̄ꝫ aliena sꝫ iuramētū icautū ē ex culpa ꝓpa
iuramētum vero coactū ē ex culpa aliēa ⁊ tamen
illud ē obligatoriū. ꝫ multomagis icautū. ¶ In
ꝯtrariū arguiꝛ ꝙ nulla res attingit suā ꝓpriā ꝟtu
tē nisi cū ē ꝑfecta sꝫ obligatio ē ꝟt⁹ iuramēti obli
gatorij vꝛ ꝑfecti. ꝫ nullū iuramētū obligat nisi ꝑ
fectū sit sꝫ iuramētū icautū nō ē ꝑfectū cū nō hē
at tres cōites saltē iudiciū discretiōis. ꝫ nō ē obli
gatoriū. ¶ Rn̄sio. tria vidēda sūt: Primo vtrum Respōsio.
iuramētū sit licitū. Sc̄o an iuramētū coactū sit obli
gatoriū. Tertio. vtrū iuramētū icautū sit obliga
toriū. ¶ Quātū ad primū ponūt q̄dā tres ꝯclo 1. cōclusio
nes: quaꝝ Prima ē q̄d sit iuramētū dicētes ꝙ iu Durādus
rare ē deū i testē iuocare ad cōfirmatiōnē ꝟitatis q.1.hui⁹. d.
de qua audiēs non ē cert⁹ ⁊ cui nō assentit simpli
ci assertione. vn̄ de hiȷs que omnino sunt necessa
ria ⁊ certa siue sint preterita vt ꝙ hesternus dies
transiit siue presentia vt ꝙ sol lucet siue futura vt
ꝙ sol cras orietur nullus debet iurare: et si iurat
frustra iurat. quia cuilibet talia certa sunt. Nec

indigent cõfirmatione s; facta pticularia pterita
vel presentia vel futura cõtingentia cũ sint multũ
dubia nec de se hẽant certitudinẽ idigent ꝯfirma=
tiõe ꝛ attestatõe. Sufficiẽs aũt ꝯfirmatio talis
non põt eẽ p hominẽ purũ tũ pp defectũ cognitio
nis tũ pp maliciã volũtatis rõe cui⁹ frequẽter mẽ
titur homo etiã de cognitis: s; quia de⁹ oĩm rerũ
h; cognitionẽ infallibilẽ: nec aliquẽ fallere põt cũ
sit ipã veritas ꝛ bonitas iõ cõuenientissim⁹ testis
ẽ p̃dictorũ. adducit aũt in eorũ testimoniũ per iura
mentũ quatinus credit non solum h̃re noticiã: s;
etiã ꝓuidẽtiam ꝛ sic vltor quoruncunq; malorum
ꝛ maxime delinquentiũ directe cõtra eũ vt sũt p=
iurantes deũ iuocantes in testimoniũ falsitatis.
2.ꝯclõ.d. ¶ Scda ꝯclõ ẽ q iurare de se nõ ẽ illicitũ sed lici
tũ. qd ꝓbant sic. q; act⁹ qui potest cadere sup debi=
tam materiã ꝛ procedit ex debito motiuo ꝛ ordina
tur in debitum finem est debitus et licitus: sed iu=
rare adhibitis debitis circunstantijs cadit sup de
bitã materiã. ꝓcedit etiã ex bono motiuo ꝛ ordia
tur ad bonum finem g est bonũ ꝛ licitum. Maior
videt manifesta. Minor ꝓbat q; iuramentu; ori=
ginaliter introductu; est ex fide qua homines cre
dunt deũ habere infallibilitatem cognitionis de
omnib⁹ tam de bonis q̃ de malis ad vlciscendum
ꝛ premiandum. finaliter autẽ iducit iuramentum
ad finiendum controuersias vt dicit apostol' He
bre. 6. ꝛ hec sunt in iuramento. nõ quol;/ s; circũ=
stantionato p illas tres circunstantias que ponũ
tur Hie. 4. iurabis dicit dñs in veritate ꝛ iudicio
ꝛ iusticia. requirit ei ad bonũ vsum iuramenti p̃=
mo q aliquis non leuiter iuret sed ex causa neces
saria: ꝛ quãtum ad hoc requirit iudiciũ discretio
nis ex parte iurantis. ¶ Scdo q illd qd iuratur
non sit falsum ꝛ quãtũ ad hoc requirit veritas.
Tertio q non sit illicitũ. ꝛ q̃tũ ad hoc requiritur
iusticia Judicio aũt caret iuramentũ incautũ. ve
ritate iuramẽtũ mẽdax. iusticia aũt iuramẽtũ ini
quum malum siue illicitũ q̃bus exclusis licitũ ẽ iu
rare. ¶ Tertia cõclõ eorũ ẽ q iurare de se nõ ẽ ap=
3.cõclusio petendũ sed solũ i casu vl' ex debita necessitate qd
p; illud qd nõ q̃rit nisi ad subueniẽdũ alicui defe=
ctui non ẽ pp se appetendũ sicut p; de medicina q̃
non querit nisi ad subueniendũ cõtra ĩfirmitate;
sed iuramentũ nõ q̃rit nisi ad subueniendũ alicui
defectui. s. i credulitati audientis pp fallibilẽ veri
tatẽ dicentis. g iuramentũ non ẽ pp se appetẽdu;
vñ Aug. in libro de sermone dñi in monte qui itel
ligit non in bonis per se appetendis s; in necessa=
rijs iurationẽ habendã refrenat se q̃tũ põt vt nõ
vtat nisi necessitas cogat. cũ ei iuramẽtũ sit illici
tum nisi concurrentib⁹ predictis comitib⁹. s. iusti
cia iudicio ꝛ veritate que pp defectũ nostre cogni
tionis ꝛ lubricitatẽ lingue ꝛ precipitationẽ idelibe
rationis facillime omittuntur. ideo regulariter
iuramentũ ẽ magis fugiẽdum q̃ appetẽdũ s; illd
Eccl'. 22. iurationi nõ assuescat os tuũ multi ei ca
2.articul⁹ sus in illa. ¶ Quantum ad scdm an iuramentu;
coactum sit obligatorium est duplex mod⁹ dicen
di. Prim⁹ quorũ d habens tres cõclões: q̃rũ p̃ma
1.cõclusio Durand⁹ q.2.hui⁹.d ẽ de trib⁹ distictiõib⁹ necẽ̃ijs ad ꝓpositũ. ¶ Pri=
ma distinctio ẽ de iuramẽto qd ẽ duplex. s. iuramẽ
tũ assertoriũ ꝛ ꝓmissoriũ. assertoriũ fit mere ad cõ
firmationẽ veritatis p̃ntis vel p̃terite. ꝓmissoriũ
vero ẽ quo q̃s se obligat ad aliq̃d iposterũ faciẽdũ
vl' nõ faciendũ Scda distictio ẽ de obligatiõe ꝛ ẽ

min⁹ ꝓpria q̃ prima. s. q q̃dã ẽ obligatio ad culpã
Et hoc solũ ẽ i iuramento assertorio si ei nõ subest
veritas ¶ Alia ẽ obligatio ad aliq̃d faciẽdũ vel
nõ faciendũ ꝛ hoc solũ respicit iuramentũ ꝓmisso
riũ. Tertia distictio ẽ de coactiõe. q; quedã ẽ coa=
ctio simplicit' ꝛ sĩ cadit i actũ volũtat; elicitũ neq;
iperatũ vt fiat quãuis possit cadere i actũ ipatu;
vt nõ fiat etiã voluntate ad illd mouẽte sicut ali=
q̃s põt simpliciter cogi q nõ iuret q; põt ei ligua
p̃scidi s; nõ põt cogi vt iuret vel etiã vt ãbulet vo
luntate iperãte. ¶ Alia ẽ coactio fm q̃d q̃ ẽ p me
tũ q̃ põt cadere i volũtatẽ q̃ ad act⁹ tã elicitos q̃
iperatos tã in dictis q̃ in factis sicut metu alicu=
ius mali fit. vel dicit aliq̃d q al's nõ fieret nec di=
ceret. ¶ Scda cõclusio ẽ dare itellectũ isti⁹ arti= 2. cõclusio
culi q; qñ querit vtrũ iuramentũ coactũ obligat
nõ põt intelligi de coactiõe simpl'r q; p talẽ null⁹
põt cogi ad iurandũ. nec ꝓprie põt intelligi de iu
ramento assertorio q; obligatio ꝓprie respicit fu=
turũ. iuramẽtũ aũt assertoriũ simul dũ ẽ vl' ẽ lici=
tũ q postea nõ põt eẽ illicitũ ꝛ sic nõ h; culpã ãne
xam vel ẽ illicitũ et iõ h; culpã ãnexã. tota g dubi
tatio ẽ de iuramento ꝓmissorio p qd hõ dicit obli
gari ad aliq̃d i posterũ. ¶ Tertia cõclõ ẽ respõde=
re directe ad q̃stionẽ ad quã dicũt q tale iuramen 3. cõclusio
tũ aut est coactũ p metum q̃ cadit in ꝯstantẽ viru;
aut p metu; q̃ icõstãtẽ vix nõ cadit. si p̃mo modo
sic nõ ẽ obligatoriũ in foro cõtentioso q; cogenti
nõ cõpetit actio cõtra coactũ vt obseruet iuramẽ=
tũ. cuius ratio est. q; non plus debet patrocinari
alicui violentia quam facit q̃ fraus et dolus per
quem decipit: sed fraus et dolus neminem patro=
cinãtur contra deceptum. q; deceptis ꝛ non deci=
pientibus iura subueniunt. g nec violentia patro=
cinatur alicui contra coactum.
¶ Quãtum autem ad forum conscientie tale iu
ramentum est obligatoriũ. si illud qd ꝓmittit ẽ li
citũ ꝛ si iurans cõsensit i promissu; quãtũcũq; fu
erit p metũ iustũ coact⁹ q; ꝓ nullo tꝑali d; hõ ali=
q̃d facere i irreuerẽtiã dei: s; h fieret nisi ipleret ꝓ
missum in qd iurãs ꝯsentit ꝛ iurãdo deũ iuocauit
testẽ. g tale iuramẽtũ quãtũ ad forũ ꝯsciẽtie ẽ im=
plẽdũ nichilomin⁹ talis h; remediũ ꝛ põt repetere
i iudicio illd qd coact⁹ ꝓmisit ꝛ soluit q si iurauit
non repetere potest iudici denũciare ꝛ ille ex offi=
cio alicui⁹ pellere ad restituẽdu;. Si vero iurauit
non denunciare iudici: tale iuramentum est illici=
tum nec obligat. et ideo nec obseruandum cu; ver
gat in deteriorẽ exitum vt pote existens cõtra iu=
sticiã ꝛ cõtra vtilitatẽ publicam Si aũt iuramẽtũ
sit coactũ p metũ qui non cadit i ꝯstãtem virum:
tunc tale iuramentũ ẽ obligatorium i foro ꝯscien
tie fortiori mõ q̃ sit iuramẽtũ coactũ p metũ ca=
dentem iconstantem virum ꝛ iterum i foro cõten
cioso. q; talis metus non iudicatur sufficiens ad
aliquid cum iuramento ꝓmittẽdũ. ¶ Ali⁹ mod⁹ Alius mod⁹ dicendi qui est doctoris.
dĩ põt imaginari an iuramẽtũ coactũ sit obliga
toriũ videndo tria. Primo de iuramento asserto=
rio vl' ꝓbatorio. Scdo de ꝓmissorio et iusto metu
Tertio de eodẽ cũ metu i ꝯstãte ¶ Quãtũ ad pri
mũ sciẽdũ q oẽ iuramẽtũ assertoriũ de p̃nti vl' de
p̃terito cũ piurio ãnexo obligat ad culpã morta/
lẽ vt postea dicet nec excusat p quẽcũq; metu;: vt
si metu mortis aliq̃s proferat falsum testimoniũ
non excusatur. q; melius est omnia mala pati/ q̃
soli malo consentire. ¶ Quo ad secundum

de ꝓmissorio iusto metu dicendũ q etiã in foro ex
teriori coacta volũtas/ volũtas est: et obligat ip=
so iure. sicut ꝛ dolo vel metu extorta obligat: sed
obstat exceptio. si autẽ q̃ coact⁹ ꝓmisit spõte sine
ꝓtestatione soluit sublata/ est ꝓxima causa turpi
tudinis: ex tunc repetitio nõ cõpetit. Unde ꝓte=
stari debet q nõ aĩo donandi sed repetẽdi ꝛ piuriũ
metu soluit. De foro autem cõscientie veru; dicit
primus mod⁹ dicendi nisi q põt petere relaxatio
nem a iuramẽto qua habita soluere nõ tenet/ q̃ sic
captus in vinculis vel al's metu mortis iurauit se
aliquid soluturũ nisi soluat aut relaxationẽ petat
piuriũ incurrit. ¶ Quantũ ad tertiũ in foro con
tentioso met⁹ incõstãs nõ excusat/ sic q p talẽ ali=
quid soluẽs possit illud repetere p edictũ q met⁹
causa: sed põt p cõditionẽ ob turpe; causam. si q̃s
eñ sub ꝯminatione me diffamãdi a me extorserit
pecuniã: q; hõ famã suã pl⁹ diligit q̃ pecuniã: lic;
iuriste nõ reputẽt metũ cadẽtẽ in ꝯstãtẽ virũ: nisi
stupri stat⁹ v̾beris atq; necis: tñ ob turpẽ causam
repetit: q; hic versat turpitudo soli⁹ recipientis/
q̃ volebat diffamare: ex parte aũt dãtis honestas
fm illud. Curã habe de bono noĩe/ ideo põt repe=
tere: imo est met⁹ q̃ cadit in ꝯstãtẽ virũ/ fm illud
Meli⁹ est nomen bonũ q̃ diuitie multe. ꝓpter tñ
magis bonũ ꝯstãs spernit min⁹ bonũ. Si autẽ ali=
q̃s meticuloso cõminet dare alapa; nisi det centũ
libras: et ex hoc ille dederit licet sit turpitudo in=
cõstãtie dãtis/ ꝛ violẽtie recipiẽti;: q; tñ põd⁹ p̃põ
derat culpe nõ habet hic locũ illa regula. In pari
causa turpitudinis melior est cõditio possidentis
q; nõ est hic par sed dispar causa turpitudis: ideo
adhuc sic data p̃t repeti p cõditionẽ ob turpẽ cau=
sam in foro exteriori. multo magis aũt in foro cõ
scientie q̃tũcunq; fuit met⁹ incõstans si cõsci⁹ est
q̃ metũ intulit qd ali⁹ ꝓpter metu; dedit al's non
datur⁹/ tenet reddere sicut vsurari⁹ vsurã nõ libe=
raliter datã: et iudex q̃ metu officij cõcussit/ et ille
q̃ sic nõ volũtari⁹ dedit: repetere bõa ꝯscia poterit
3.articul⁹ Durã.q.3 1.cõclusio ¶ Quantũ ad tertiũ p̃ncipale an iuramentũ in=
cautum obliget. Primi ponũt tres conclusiones
¶ Prima est de intellectu q̃stionis: q; aliqd iura
mentũ põt esse incautu; dupl'r. Uno mõ ex parte
obiecti: vt qñ aliq̃s iurat qd de se ẽ illicitũ vl' qd ẽ
ipeditiuũ maioris boni: vt cũ aliq̃s iurat nõ itra=
re religionẽ. Alio mõ põt esse incautũ ex ꝑte mo=
tiui: vt si aliq̃s iurat se ire in aliquã ꝑegrinationẽ
sub cõditione inhonesta/ puta si cõsequat volun=
2.ꝯclusio. tatẽ de muliere nõ sua. ¶ Secũda cõclusio respõ
det ad questionẽ fm primũ membrũ dicẽs q si iu
ramentũ sit p̃mo modo icautũ q; iurat aliq̃d illi=
citum: vel qd est maioris boni impeditiuũ/ sic di=
cendũ est q tale iuramentũ non est obligatorium
Cui⁹ ratio ẽ: q; iuramentũ nõ est vinculũ iniq̃ta=
tis: sed si iuramentũ primo modo incautum esset
obligatoriũ: tunc esset vinculũ iniq̃tatis. ergo. ꝛc.
Minor probat. Si eñ iuramentũ sit de illicito ꝛ
obliget/ ligat⁹ ligat ad aliq̃d iniquũ. Idẽ est si sit
de licito qd tñ est ipeditiuu; maioris boni: q; mi
nus bonũ vt est ipeditiuu; maioris boni h; rõnẽ
mali. ergo vt sic ligari ad tale bonum vt est maio
ris boni impeditiuũ est ligari ad malũ. ¶ Est tñ
aduertendũ q vbi iuramẽtum promissoriũ est de
illicito fm se non ligatur homo ad illud faciendũ
sed tenetur non facere. Ubi autem iuramentũ est
de minori bono qd si fiat est impeditiuum maio=

ris boni/ non ligatur homo ad illud faciendum si
vult tendere in maius bonũ. si tamen non vult tẽ
dere nec itẽdit: potest licite min⁹ bonum facere: ꝛ
rõne iuramẽti tenet ad illud. vt si quis iuret se du
cturum aliquã in vxorẽ/ si vult intrare religione;
non tenet eam ducere: si tamen ducit eam non pec
cat. et si non intendit religionẽ intrare/ tenet eam
ducere. ¶ Tertia conclusio ꝓsequit secundũ mẽ= 3.ꝯclusio. Durãdus q.4. hui⁹ di. ꝛ i suis quolibet;
brum dicẽs q si iurare sit incautũ ratione motiui
qd est conditio inhonesta/ q antec̃ cõditio sit im
pleta debet mutare ꝓpositum ꝛ nolle conditionẽ
impleri/ qua nõ impleta/ nõ tenet ad votũ implen
dum. Sed si cõtingit cõditionẽ impleri: tenet vo=
tum implere. Qd ꝓbant sic. ꝓmittẽs aliquod bo Godefri: de fõtib⁹ i quolibet;
num et licitũ sub cõditione/ stante cõditione tene
tur illud implere: sed sic est in ꝓposito: q; talis ꝓ=
mittit ꝑegrinationem que de se est bona et licita.
Illa autẽ conditio que sola erat ibi ihonesta/ nec
est materia iuramenti / nec cadit sub iuramento.
quare. ꝛc. ¶ Sciendum tamen vt dicunt q implẽ
do tale iuramentum est duo considerare/ sc; illud
quod impletur/ et causa; quare impletur. Modo
in proposito illud quod impletur est bonum scdm
se: causa autem quare impletur non debet esse cõ
ditio illa inhonesta/ sc; q mala voluntas obtinea
tur a deo: q; de⁹ non est actor mali: sed q; illud ad
quod se obligauit est de se bonum et natũ fieri ad
honorem dei: licet conditio prius apposita fuerit
mala: ideo tenetur. ¶ Dicunt etiam ipsi propter
solutiones argumentorum q finis eius quod vo
uetur potest esse duplex. Unus p se ad quem illud
quod promittitur habet ordinem p se: sicut ꝑegri
nari habet p se ordinem ad honorem dei. Ali⁹ est
finis p accidens/ sc; qui mouit promittentem ad
promittendum. modo ad hoc q promissio sit obli
gatoria non oport; q motiuũ promissionis sit bo
num: sed sufficit q illud quod promittit sit natu;
ordinari ad bonum finem et ad honorem dei: nec
oportet q ꝓmittens soluat ꝓmissum ꝓpter moti
uum ꝓmissionis. Et p hoc respondent ad quasdã
rationes que possent cõtra eos fieri/ sc; q votum
vel ꝓmissio nõ ẽ nisi de bono: sed ꝑegrinatio rela
ta ad malum finem/ puta ad voluntatem in malo
obtinendam non est bona sed mala. quare. ꝛc.
¶ Item si aliquis ꝓmittat vel vouat malũ pro=
pter bonum finẽ/ nõ debet illud implere. ergo ecõ
uerso si vouerat bonũ ꝓpter malũ finem. Ad hoc
dicunt isti q sufficit q illud qd vouet vel ꝓmittit
sit bonum fm se/ ꝛ natum p se ordinari in bonum.
et sic est in ꝓposito: licet adiungat accidentaliter
malum motiuũ ꝓpter quod votũ non est implen
dum. Et p hoc vt dicunt euacuatur vtraq; ratio.
Preterea q; sufficit vt dicunt q materia voti vel
ꝓmissionis sit de se bona ꝛ nata ordinari ad bonũ
finem p se. ¶ Ad secundũ dicunt q non est simile
qñ fit malum ꝓpter bonu; finem/ ꝛ qñ fit bonũ ex
malo motiuo: q; in primo illd qd ẽ malum ponit
vt materia ꝓmissionis. in secũdo non ponit mate
ria promissionis/ neq; illud quod est malu; de se/
neq; vt ordinat in finem malum de se: sed solũ ha
bet malum motiuum adiunctum.
¶ Secunda opinio in duabus primis conclusio= 2.opĩo q̃ ẽ duran. vbi supra.
nibus concordat: in tertia vero discordat dicens
primo q conclusio videtur esse falsa in se: q; act⁹
obligatorius voti vel iuramenti nõ potest esse de
illicito: sed facere ꝑegrinationem ex motiuo inho

neſto eſt illicitum.ergo votum vel iuramentū de
hoc factū non eſt obligatoriū. Maior de ſe patet.
Sed minor ꝓbaẗ:qꝛ actꝰ reddiẗ illicitꝰ ⁊ vicioſus
ex vna mala circūſtantia ipſum informāte: ſed in
ꝓpoſito vbi actus fit ex motiuo illicito/ eſt circū-
ſtantia mala ipſum informans ſcꝫ cōditio inhone
ſta ꝗ mouet in talē actū.ergo.⁊c. Nec valet ꝙ ipſi
dicūnt ꝙ ꝑegrinatio debet fieri quatenꝰ eſt aliqꝺ
bonū in ſe ⁊ ordinabile ad bonū finē ſcꝫ ad hono-
rem dei ⁊ nō ꝓpter impletionē ꝯditionis inhone-
ſte ꝗ nō obtineẗ a deo ꝗ nō eſt actor mali:qꝛ refert
rem facere ex ꝓcedēti obligatiōe/ ⁊ facere eā gra
tis:ille eñ ꝗ fecit priꝰ tale votū ſub cōditione in-
honeſta ea ipleta vel non ipleta pōt ſi vult gratis
facere ꝑegrinationē ad honorē dei ſicut poterat
ante votum vel iuramentū ſed hoc nō quæriẗ:ſed
ꝗriẗ/ vtrū ad eā faciēdā teneaẗ ex ꝓcedēti obliga-
tione/ ⁊ ſi teneẗ ipoſſibile eſt ꝙ abſoluaẗ ab illa in-
tentione qua ſcꝫ fecit votū ex malo motiuo. ſoluit
eñ qꝛ cōſecutꝰ eſt voluntatē de muliere nō ſua/ qꝺ
patet:qꝛ ſm illos tale votū nō obligat niſi ex tā-
te cōditione.ergo nō fit ex obligatione niſi qꝛ cō-
ditio extitit.ſi ergo talis facit ꝑegrinationē quia
obligatꝰ eſt: ſequiẗ ꝙ nō faciat eā niſi qꝛ cōſecutꝰ
eſt volūtatē de muliere nō ſua/ ex qua cōſecutiōe
fuit tota obligatio in ꝓmiſſione. ſi ergo facere eā
ꝓpter illā cōditionē eſt illicitū ſicut eſt/ ⁊ etiam a
principio fuit illicitū ꝓmittere/ patet ꝙ talis pro-
miſſio nō eſt obligatio. Et ꝙ adducūt ꝙ illud qꝺ
eſt bonum ex genere ⁊ natū ordinari in bonū finē
ꝑ ſe pōt cadere ſub voto vel iuramento obligari:
ꝗuis ordineẗ ad malum finē ꝑ accidens. nō valet
qꝛ qñ aliqꝺ ꝓmittiẗ ex malo motiuo: vel totū eſt
malum: qꝛ omnis mala circunſtantia informans
vndecūqꝫ veniat/ vel ex fine ꝑ ſe vel ꝑ accidēs vel
ex motiuo ꝑ ſe vl' ꝑ accidēs ſemꝑ reddit actū illi-
tum. ſicut dare elemoſinā mulieri indigēti vt alli
ciaẗ ad malū cōſenſum: vel ire in ꝑegrinationem
ꝓpter ſpectacula mulierū/ eſt illicitū. ꝓpter quod
de talibꝰ nō pōt eſſe votū vel iuramentū obligato
riū. Unde facere talē ꝑegrinationē tāqꝫ debitam
ex ꝓcedēti obligatione eſt cōtra dei reuerentiā ſi-
cut ⁊ cōditio inhoneſta que eſt motiuū talis obli-
gationis. ¶ Per idē patet ꝙ ſolutiones ꝗs dant
ad argumēta cōtra ſe facta nō valēt:qꝛ innituẗ fal
ſo fundamēto/ ſcꝫ ꝙ finis ꝑ accñs intētꝰ nō redd-
dat actum elicitū/ et ꝙ dicta ꝓmiſſio debat imple
ri excluſa cōditione appoſita poſtqꝫ ipſa eſt ipleta
quorꝫ vtrūqꝫ eſt falſum. Sic igiẗ patet ꝙ iuramen
tum incautū ex natura obiecti/ puta qꝛ iuraẗ illi-
citū/ vel ex natura motiui puta qꝛ apponiẗ condi-
tio inhoneſta ꝓpter quā fit votū vel iuramentum
ꝓmiſſoriū/ nō eſt obligatoriū. Si autē eſſet incau
tum ex eo ꝙ iurās nō ſufficienter deliberauit/ vel
illud qꝺ ꝓmittebat erat res indifferēs ſeu parum
valēs/ vel plꝰ nocēs vouēti qꝫ expediēs/ vel ſicut
poſſunt alie circūſtantie īueniri circa iuramentū:
que reddunt ipſum incautū nō eſt tutū: ꝙ tale iu-
ramentū ītermittaẗ ſine auctoritate ſuperioris po-
3. opio q̄ doctoris. tentis in talibꝰ diſpenſare. ¶ Tertius modꝰ dicē
di pōt imaginari qꝫtū ad tria. Primo de incauto
ex parte ꝓmiſſi totaliter mali de quo certū eſt ꝙ
nō obligat ſiue iurat ſe cōmiſſurū mortale ſiue ve
niale qꝺ eſt in detrimentū ſalutis eterne/ et ſi non
totale ſaltē tēporale/ nec bonū ſimpl'r ſed malum
Scḋo qñ ꝓmiſit non mortale nec veniale nec ali-
quod bonū ſed purā priuationē melioris boni. vt
ſi aliquis iurauit ſe nō intraturū religionē aut nō
ſeruaturū virginitatē/ vel nō facturū bonū alicuï
niſi inqꝫtum caritas vel ꝓceptū coget. ſicut aliqs
iurauit nō audire cōfeſſionē cuiuſdā in ꝑpetuum
niſi in morte/ illo mō non valet. Tertio qñ ꝓmiſit
qꝺ in ſe bonū eſt/ iuramentū eñ debet cadere ſuꝑ
materiā debitā ⁊ ſuꝑ bonū ex ſe ⁊ formaliẗ: ⁊ tunc
licet maius bonū ꝓuet/ valet: vt in iurāte matrimo
niū. qñ autē nulū bonū iurat ſed ſolū malū: obli-
gat ad culpā et iurādo et obſeruādo. qñ ꝟo iurat
qꝺ nec eſt bonū nec malū/ cuiuſmodi eſt pura pri-
uatio melioris boni/ nō valet: ſed eſt peccatū in iu
rando/ ⁊ ſic obligat ad culpā ⁊ nō obligat ad ob-
ſeruātiā. tertiū nō obligat ad peccatū: ſed liberū
eſt ſeruare ⁊ nō ſeruare. Tertio qñ eſt incautū ex
motiuo/ vbi opinio prima videẗ verior quo ad cō
cluſionē: qꝛ licet iuratio ſit mala ſi tñ ſit bona res
iurata obligat: ſicut ſi quis ſine deliberatione iu-
ret ſe elemoſinā facturum: qꝛ nō debet iurare niſi
cū deliberatione/ tñ obligaẗ. ſic aūt eſt hic: qꝛ ī iu-
rādo ꝓpter malā intentionē certū eſt ꝙ peccat: tñ
qꝛ ipē ſi iurat ꝙ cū illa mala intētōe iplebit votū/
inde eſt ꝙ ſub re ꝓmiſſa nō includiẗ illa informa-
tio male intētiōis ſed ſolū eſt ī ꝓmiſſiōe. ideo. ⁊c.
¶ Ad rationē cōtrariā dicendū ꝙ facere bonum
ꝓpter pctm̄ eſt tripl'r. Uno mō ꝓpter cōplacētiā
pcti qꝫſi regratiādo deo qꝫſi fuerit actor mali: ⁊ hoc
eſt illicitū. Alio mō ꝓpter pctm̄ qꝫſi ꝓpẗ diſplicen
tiā vt homo faciat inde penitētiā/ ⁊ hoc eſt bonū.
Tertio mō ꝓpter pctm̄. i. ꝓpter pcti exiſtentiā nō
placentiā nec diſplicentiam/ ⁊ ita circūſtantia eſt
idifferēs/ et iſta eſt de ratione cōditionis qꝫ abſtra
hit ab alijs duabꝰ extremis. cū ei aliquid ꝓmitti
tur ſub cōditione illa exiſtente/ ꝓmiſſio cōmittiẗ
ſiue ipſa placeat ſiue diſpliceat ſiue neutrū. ſi eñ
ꝓmitto dare fideiuſſori meo decē libras ſi ꝓpter
me fuerit dānificatꝰ/ diſplicebit michi ſi dāna in-
currat/ cū ſtante cōditione teneor ſoluere: tñ non
teneor ſoluere cū diſplicētia dānorū: imo ſi ſoluen
do cōplacet michi in dānis eius ꝗ forte poſtea fa-
ctus eſt hoſtis meꝰ/ nichilominus liberor ex alia
parte ſi ꝓmitto decē libras alicui ſi ꝑ me fecerit
illud quod deſidero vel opto et fecerit teneor: nec
oportet ꝙ ſoluens complaceat michi in illo: imo
ſi mutato propoſito michi diſplicet/ nichilominꝰ
teneor ⁊ liberor. Similiter ſi ꝓmiſi aliqꝺ ſub con
ditione que poſt mortem meam cōtingit quando
michi nec placet nec diſplicet: teneẗ heres meꝰ. er
go in oī ꝓmiſſione cōditionali res ꝓmiſſa abſtra
hit vt ꝓmiſſa eſt et ſoluēda ⁊ vt cadit ſub obliga
tione ab oī placētia ⁊ diſplicētia ꝯditionis ꝗ erat
a ꝓncipio placita vel diſplicita/ ⁊ ſolū reſpicit nu-
dā facti exiſtētiā/ ⁊ ad illā habet extrinſecā habi-
tudinē ſic ꝙ nō ea informaẗ ꝑ ſe in ſoluendo: ſed ſi
informaẗ eſt ꝑ accidens nec cadit ſub obligatione
⁊ ita eſt in ꝓpoſito: qꝛ licet non iurauit illud bonū
ſub turpi cōditione niſi cū turpi intētione: non tñ
iurauit ſe facturū illud bonū cū illa turpi volūta-
te: ſed iurauit abſolute ſe facere illud bonū vñ ad
illud teneẗ. vnde in iure ꝓmiſſio rei turpis nō eſt
obligatoria etiā ipſo iure: vt ſi qs ꝓmittat occide
re hoīem: ſed promiſſio rei honeſte ſub cōditione
turpi valet ipſo iure/ licꝫ obſtet exceptio. vt ſi qs
promittat decem libras ſi occidit hominem: quia
licet ꝓmiſſio ſit turpis: tamen illa turpitudo non

Ad rōnes añ oppōm includitur in re promiſſa. ¶ Ad primū principale
dicendū: ꝙ iuramentū incautū per quod voueret il
lud quod de ſe eſt illicitū: ⁊ iuramētū ꝑ quod impe
ditur magis bonū/ non pōt ſine detrimento ſalutis
ſeruari nō eñ ſolū ē in detrimentū ſalutis actꝰ quo
ꝓmittiẗ illud qꝺ eſt directe cōtra ſalutē: ſꝫ oē illud
quod eſt contra ꝓmotionē ſalutis ſicut ē iuramētū
de nō intrādo religionē vel nō ſeruando ꝟginitatē.
Ad ſecūdā ¶ Ad ſcḋm dicendū ꝙ iuramentum quatenꝰ ē īcau
tum ſolum ex culpa propria. qꝛ factum eſt ſine debi
ta deliberatione obligat iurantem niſi natura rei ꝓ
miſſe impediat quatenus eſt illicita.

¶ Queſtio ſecunda.

Primum SEcundo quæriẗ. vtrū oē ꝑiuriū
ſit peccatū mortale. ⁊ vẗ ꝙ non
qꝛ ſicut iurare ꝓhibeẗ ita iurare
ſine cauſa hec eñ videnẗ ꝯtra
ꝓceptum decalogi nō aſſumes
nomen dei tui īuanum. ſꝫ iura-
re ſine cauſa non ſemꝑ eſt pctm̄
mortale. ꝗ nec iurare falſum: ⁊
tñ illud ē periurium. ꝗ. ⁊c.
Secūdum ¶ Item ꝗ conſentit iuranti peccat mortaliter: ſꝫ in
de exigens iuramentū ab eo quē credit iurare falſū
cōſentit vt peieret: ſed nullus dicit ꝙ iudex peccet
Tertium mortaliter. ꝗ nec peierans. ¶ Itē ꝑꝑ periurium in-
currit aliqs infamiam ſm iura vt habeẗ. vi. q. i. cap.
īfames. ſꝫ ꝑꝑ periuriū aſſertoriū nō īcurriẗ infamia
In oppoſiṫ ꝗ videtur ꝙ illud non ſit peccatū mortale. ¶ In cō
trariū ē. qꝛ illud qꝺ cōtrariaẗ diuino ꝓcepto ē pctm̄
mortale ſꝫ ꝑiurium ē huiuſmodi. diciẗ eī Leuit. xix.
nō ꝑiurabis ī nomine meo. ⁊ Aug. dicit in quodam
Reſpōſio. ſermone ꝙ falſa iuratio ꝑnicioſa eſt. ſꝫ nihil eſt per
nicioſum niſi peccatum mortale. ꝗ. ⁊c. ¶ Reſpōſio
tria videnda ſunt. Primo an oīe ꝑiurium ſit pctm̄
mortale. Scḋo de ꝯparatione eiꝰ ad qꝺdam alia pec
cata penes grauitatē. tertio an oē ꝑiuriū ſit duo pec
cata vel vnū tñ. De primo ē duplex modus dicendi
Durādꝰ. q. v. huiꝰ diſ. Primꝰ ꝙ duplex ē iuramentū vt priꝰ dictum fuit. ſ.
aſſertoriū ⁊ ꝓmiſſoriū. et ſm hoc ē duplex ꝑiurium
vnū quo aſſeriẗ falſum aſſertorie. aliud ꝗ ꝓmittitur
aliqꝺ qꝺ poſtea nō reddiẗ. de ꝓmo ꝑiurio dicūt ꝙ ſi
iurans aduertit ſe iurare falſum ſiue ſerio ſiue ioco
ꝑiuret peccat mortaliter: cuiꝰ rō eſt qꝛ oē illud ī quo
cōtemptus dei icludiẗ eſt pctm̄ mortale: ſꝫ ꝑiurium
quo ſcienter iuraẗ falſū ſiue ſerio ſiue ioco. ē directe
in cōtemptū qꝫtū ē ex genere dicti eo ꝙ deꝰ ꝗ ē veri
tas aſſumiẗ in teſtimoniū falſitatis. ꝗ tale ꝑiurium
ē peccatū mortale. Nec excuſat cōſuetudo ꝗ magis
dicenda ē illicita corruptela nec iocꝰ plꝰ ꝙ ſerium.
Si aūt iurās non aduertat ſe iurare: ſꝫ ex lubrico li
gue iuret falſum pōt excuſari a ꝑiurio vt a peccato
mortali. qꝛ nihil iputaẗ hoī ad pctm̄ mortale niſi ꝙ
Aliꝰ modꝰ dicēdi ꝗ eſt doctoris. facit ſciēs ⁊ volēs. ꝗ. ⁊c ¶ Aliꝰ modꝰ pōt imagiari
primo qꝺdē de ꝑiurio aſſertorio ⁊ ꝓbatorio ꝙ ſit pec
catū mortale. Rō eſt. qꝛ ē mēdatiū iuramēto firma
tū ⁊ ſic ꝑnicioſū ꝑꝑ irreuerentiā dei ſi hō aduertat
de mēdatio ⁊ iuramēto alias ꝑꝑ īaduertentiā excu
ſatur ꝑꝑ lubricā lingue qꝫ nullꝰ hominū domare po
tuit magis qꝫ in actu exteriori ſicut ī homicidio vel
furto ⁊ talibꝰ qꝛ ī talibꝰ nō ſine deliberatione maio
ri moueret exteriꝰ. qꝺ eī ꝺ ſe ē mortale ex īdelibera
tiōe leuiꝰ fit ⁊ qñqꝫ veniale ⁊ magis ī actibꝰ īteriori
bus ⁊ lingue qꝫ in alijs exterioribꝰ. De periurio au
tem promiſſorio videtur ſtatim homo periurus: cū
iurat ſe aliqꝺ dicturū vel facturum/ niſi dicat: ſi do
minꝰ voluerit vel ſi potuerit ⁊ huiuſmodi. qꝛ de fu-
turis ⁊ cōtingentibꝰ nō eſt determinata veritas a-
pud homīes. vñ videẗ ꝑiurꝰ ꝗ dubiū aſſerit: ſꝫ licet
ꝯſultiꝰ eēt ſm cōſiliū bṫi Jacobi illā ꝯditionem ap
ponere ī oī ꝓmiſſione de futuro nichilominꝰ tñ qui
non apponit expreſſe ⁊ explicite tamē excuſatur ex
cōī ītentione debita iurantis ⁊ recipientꝭ nō eī īten
dit iurare ſe ſoluturū niſi poſſit. vñ ītendit iurare ſe
facturū poſſe ſuum ⁊ ille ꝗ recipit ſi intenderet ꝙ il
le teneretur ſoluere etiā ſi non poſſet iniuſtus eſſet
idcirco ſi facit qꝺ pōt de ſoluēdo ⁊ ſi nō poteſt ſolue
re dilationē petendo nō vẗ ꝑiurus/ alias ꝑiurꝰ eſſet
vtrū aūt teneatur vendere vel obligare res ſuas cre
do ꝙ ſic et etiā cedere bonis ſuis ſi aliter aliꝰ dilati
onē dare non vult non obſtante ꝙ illud poſſumꝰ qꝺ
commode poſſumus. qꝛ illud habet ſuū ītellectum.
¶ Quātum aūt ad ſcḋm de grauitate ꝑiurii ꝑ com
parationē ad alia pctā puta ad homicidiū eſt duplex Secūdus articulus Durandus vbi ſupra
modꝰ dicendi. vnꝰ ē ꝙ ꝑiurium ex ſuo genere ē gra-
uiꝰ peccatū qꝫ ſit homicidiū. qꝺ ꝓbatur ſic tāto pec
catū ē grauiꝰ ex ſe: ⁊ ex ſuo genere quāto cadit ſuꝑ
materiā magis īdebitā quāuis enim grauitas per
accidens attēdatur ī peccatis ex motiuo ad peccan S. tho. qli. i. art. xviii. Egidiꝰ de roma ī qli. Similiter de viterbio
dū grauius eī peccat ⁊ in eodē genere peccati pec-
cans ex electione qꝫ peccans ex ignorantia vel īfir
mitate tñ grauitas peccatorum per ſe attenditur ex
proportione actus ad materiam ſiue ad obiectum:
ſed actus periurii magis cadit ſuper materiam ma
gis īdebitā qꝫ actus homicidii. ꝗ ꝑiuriū ē magꝭ pec
catū qꝫ homicidiū. Maior iā patet. Sꝫ minor ꝓba
tur. qꝛ cū plꝰ teneamur deo qꝫ primo ꝑiuriū ꝙ ē ꝯ
irreuerentiā dei magꝭ cadit ſuꝑ īdebitā materiā qꝫ
hoīcidiū qꝺ ꝯ iiuriā primi ¶ Aliꝰ ē modꝰ dicēdi hu
ic totaliter cōtrariꝰ. ſ. ꝙ homicidiū eſt grauiꝰ pecca Aliꝰ modꝰ
tum qꝫ ꝑiuriū. qꝺ ꝓbatur ſic illud peccatū ē grauiꝰ
qꝺ opponitur maiori bono: ſꝫ homicidiū opponitur
maiori bono qꝫ ꝑiurium. opponitur eī dilectioni ꝓ
ximi ipm̄ homicidiū. ꝑiurium aūt opponitur latrie
ꝗ eſt minus bonum caritate. ꝗ ꝑiuriū non eſt grauꝰ
ipo homicidio: ſꝫ ecōuerſo. Et rñdent iſti ad rōnes
alterius ꝑtis dicentes ꝙ nō oꝫ ꝙ ſicut ſe hꝫ obiectū
ad obiectum ita actus ad actum quando actus ſunt
diuerſarum rationum: ſed ſolum qñ actꝰ ſunt vnius
rōnis. ꝟbigrā. grauiꝰ ē iiuriari pricipi qꝫ ciui ꝟbo ſꝫ
ſi quis iiurietur principi ꝟbo dicendo ei ꝯuiciū. cui
autē facto occidēdo ipſꝫ. ꝗuiꝰ eſt pctm̄ ꝯmiſſū ī ciuē
qꝫ in principem. a ſimili pōt dici ꝙ ſimilis irreueren
tia facta contra deum grauior ē/ qꝫ facta contra ꝓ-
ximū. ſicut cum dicitur verbū irreuerētie cōtra deū
ſicut facit ī ꝑiurio factū aūt extreme iniurie contra
primum vt fit in homicidio non eſt īcōueniens ꝙ
hoc ſit maius peccatum qꝫ illud. Quanuis illi de a-
lia opinione poſſunt dicere ꝙ homo eſſet verum vbi
priceps ⁊ ciuis hērēt aliquā ꝓportionē ſꝫ deꝰ ī pro
portionaliter excedit oēm creaturā: ⁊ iō oīs iiuria
facta contra ipſum excedit iiuriā factā cōtra pri-
mum. quicqꝺ tñ hoꝝ ſit verius nichilominus omne Confirmat doc. opi. ſācti thome.
periuriū ſcienter factum ⁊ dictum eſt mortale pctm̄
¶ Inquirendo autem de his prima opinio que eſt
Thome affirmatur primo ſic. Auguſtinus ī littera
grauius peccat ꝗ iurat per verum deū fallaciter qꝫ
qui per falſos deos veraciter. ſed ille peccat grauꝰ
qꝫ homicida: cum ſit ydolatra. ergo ⁊ iſte. ¶ Scḋo
Auguſtinus in littera. qui ſciens inducēs alium ad
periurium vincit homicidam: ſed ſicut inducere ad
aliquid non eſt malum: niſi qꝛ illud eſt malum/ ita
non eſt grauius malum niſi illud ſit grauius. et ſm
hoc poteſt dici ad argumentum ꝙ peſſimū opponiẗ

possessio inꝗ̃tũ hmõi homicidiũ aũt opponit̃ caritati inꝗ̃tũ est ꝓximi. sic autẽ ipsa non est melior latria sed inꝗ̃tũ ẽ dei. Rñsionẽ autẽ aliã bene euacuãt: qꝛ ꝓporcio limitata cõtumelie principi ꝛ ciuis facit ꝙ tñ põt crescere iniuria ciuis ꝙ excederet iniuriã pricipis: sed minima iniuria dei in infinitũ excedit iniuriã modicã ꝓximi q̃ ꝑ ꝯsequens nõ potest tñ crescere ꝙ excedat: imo nec illaꝫ dei ꝙ attingit. Nec tñ forte cũ dicat Tho. piuriũ esse grauiꝰ homicidio ex gñe ꝑꝑ hoc seq̈t ꝙ sit grauiꝰ simplr. si qs autẽ teneret cõtrariã opinionẽ posset respõdere ad ꝑmũ ꝙ ydolatria illa forte nõ ẽ grauior homicidio qꝛ nõ in ea sistit. ¶ Ad secundum posset dici ꝙ inducens ad piuriũ grauiꝰ peccat q̃ homicida: sed nõ q̃ inducẽs ad homicidiũ ꝑpt rationẽ Augustini: qꝛ inducens ad piurium occidit duas aias / homicida vnũ corpꝰ ꝛ vnã aiam. Inducẽs autẽ ad homicidiũ occidit duas aias ꝛ vnum corpus / et sic grauiꝰ est homicidiũ vbi est mors aie vnius ꝛ corpis alteriꝰ q̃ piuriũ vbi est solũ mors aie vniꝰ. Itẽ grauiꝰ est iducere ad homicidiũ vbi est triplex mors q̃ ad piuriũ vbi est duplex: sꝫ grauius est inducere ad piuriũ q̃ simplex homicidiũ Item nõ obstat si qs dicat ꝙ in piurio nõ põt dispensari sicut in homicidio: qꝛ ꝭm istã rationẽ mendaciũ iocosum esset grauiꝰ peccatũ q̃ hoĩcidiũ: qꝛ est indispensabile vt videbit̃ in sequẽti distinctiõe

3. articulꝰ. ¶ Quantũ ad tertiũ an piurium sit duplex peccatum ꝑpter duplicẽ circũstantiã malã: quaruꝫ vna est mendaciũ: alia sacrilegiũ vel irreuerentia dei

Nod. an sit vnũ tñ ꝑpter vnitatẽ substãtie actus. est eñ piuriũ iuramẽto firmatũ mẽdaciũ. ¶ Procedũt autẽ sic aliq̃ inquirẽtes an circũstantia aduenẽs actui morali plurificet euꝫ in esse moris. Qꝛ ꝑmo premittũt q̃dã ꝑambula. Scđo respõdẽt ad q̃stionẽ. Tertio remouẽt q̃dam dubia. ¶ Preambula sunt tria. Primo eñ ostendũt q̃d facit esse morale Ubi sciendũ ꝙ alicui ꝯuenit esse in genere moris ꝭm ꝙ habet ordineꝫ ad rationẽ: qꝛ actus moralis est actus hoĩs ꝭm ꝙ homo: homo autẽ est hmõi ꝑ rationem. Duplr aũt potest se habere aliqs actus ad rationẽ. Uno modo ꝙ sit essentialiter actꝰ rationis sicut intelligere et ratiociari Alio modo q̃ est reglatꝰ a rõne. et isto modo actꝰ volẽdi ꝛ actus exteriores iperati a rõne habẽt ordinẽ ad rõnẽ sicut ad regulã / ꝛ qñ iportãt ordinẽ ad rõnẽ rectam ꝭm conuenientiã / tũc sunt bona ꝭm esse moris. qñ vo ꝭm discõueniẽtiã / tunc sunt mali. ꝛ sic Dionysius dicit ꝙ bonũ hoĩs est esse ꝭm rõnẽ. Unde ꝑpter hoc ꝙ esse moris cõsequit̃ rem ex cõparatione quã habet ad rõnẽ / sequit̃ ꝙ actꝰ q̃ sunt vniꝰ speciei ꝭm esse nature ꝓut ꝯparant̃ ad potẽtias inferiores differũt specie vel genere ꝭm eẽ moris ꝓut ꝯparant̃ ad rationẽ / sicut cognoscere suã ꝛ cognoscere nõ suã. ꝓut cõparant̃ ad potẽtiã vegetatiuã vel generatiuã sunt vniꝰ speciei: sed prout isti duo actꝰ cõparant̃ ad rationẽ que appetit alterũ vt ordinatum / et alterum refugit vt inordinatum / differunt genere ꝭm esse moris. Scđo quid sit circũstantia / et dicit̃ circunstantia alicuiꝰ eo ꝙ concurrit ad ipsum / nec intrat rationem vel essentiam eiꝰ Unde circunstantia actus moralis dicitur qđ aduenit actui iam constituto in esse moris: nec itrat rationẽ eius: ꝛ qꝛ illud quod non intrat rationem superioris quandoq̧ intrat rationem inferioris: Ideo id quod est circunstantis actus considerati ꝭm cõmunem rationẽ potest esse intraneuꝫ et non circũstantia eidem actui considerato ꝭm specialẽ rationem. et qđ est circunstantia vnius actus potest esse de ratione alterius. Tertio quõ circũstãtia diuersimode se habeat ad esse moris. Et sciendum ꝙ cũ vnũquodq̧ ꝯsequatur eẽ moris in ordine ad rationem dicit̃ circunstantia ꝑtinere ad esse moris siue participare ad esse morale ꝭm ꝙ iportat aliq̃d ꝑtinens ad rationem vel ꝭm cõuenientiam vel ꝭm disconueniẽtiam: ꝛ ꝭm hoc potest tripliciter se habere circunstãtia. Uno modo vt nec ꝭm se nec alio presupposito aliquid importat pertinens ad rationem: nec scđm conuenientiam nec ꝭm discõuenientiam: sicut esse in veste alba vel nigra nihil facit ad hoc ꝙ aliqs bene vel male agat aut patiatur. et talis circunstantia omnino se habet per accidens ad actum moralem / ꝛ nullã oĩno varietatem facit in actu morali. Alio modo ꝙ circunstantia directe ꝛ ꝭm se non iportet aliquid ꝑtinens ad rationẽ sed aliquo presupposito sic: sicut accipere rem in parua vel magna quantitate ꝭm se et directe nõ importat aliquid ad rationem ꝑtinens: sed presupposito ꝙ res aliena accipiat̃ bene importat: qꝛ maiorem disconuenientiam ad rationem importat accipere multum q̃ accipere parũ: quia quanto plus accipit tanto plus nocet proximo. ꝛ talis circunstantia nec mutat nec constituit speciem sed auget peccatum in eadem specie. Tertio modo potest se habere circunstantia ad rationem ita ꝙ directe ꝛ ꝑ se importat aliquid ꝑtinens ad rationem / et talis circunstantia constituit speciem in esse moris ꝛ variat: sed qñq̧ constituit eãdem speciem cũ eo cui addit̃ / sicut ex genere ꝛ differentia constituitur vna species: qñq̧ vero constituit aliam peccati speciem oĩno disparatam. Exẽplum de primo ponunt quidã de luxuria ꝛ adulterio furto ꝛ sacrilegio: qꝛ si ei qđ est cognoscere nõ suam qđ ꝑtinet ad peccatum luxurie simplr dictũ addatur ꝙ illa sit coniugata alteri cõstituitur ex vtroq̧ vna species luxurie que dicit̃ adulterium. similiter si furto addatur circunstantia loci statim constituitur vna species furti que dicitur sacrilegium. Exemplum secundi / qñ aliquis furatur ꝑpter mechari / tunc enim finis qui est mechia nõ facit vnam speciem peccati cum furto: sed importat aliam speciem peccati oĩno disparatam. Sed primum exemplum nõ valet ita nude vt ꝓponit̃ scꝫ ꝙ in adulterio ꝛ sacrilegio non sit nisi vna spẽs peccati / et hoc ostendit̃ tripliciter de sacrilegio. Primo / qꝛ due difformitates disparate: quaꝝ vna nõ est per se determinatiua alterius faciunt duo peccata formaliter et distincta specie: sed accipere rẽ alienam et irreligiositas que pertinet ad irreuerentiam: loci sacri sunt hmõi. ergo sacrilegium in quo concurrunt iste due deformitates non est vnũ peccatum tñ: sed plura formaliter. Scđo / qꝛ illa quorum vnum inuenitur sine alio non vident̃ ꝑtinere ad vnam speciem vel vnam speciem cõstituere / vel etiam se habere sicut genus ꝛ species: quia species non potest inueniri sine genere: sed sacrilegium inuenitur sine furto. sicut cum aliquis accipit rem suam de loco sacro cũ irreuerentia vel violentia eiusdem. furtum etiam frequẽter sine sacrilegio cõmittitur. ergo vnum non est species alterius / nec ambo vna species. ¶ Contra maiorẽ arguitur: qꝛ anima itellectiua et alie due in homine

cõueniũt in vnã essentiã que alibi separantur. Solutio. aia intellectiua nõ iuenit̃ sine aliis licet ecõuerso. Sed iterũ cõtra. qꝛ corpus ꝛ aia inueniunt̃ separata / ꝛ tñ cõiuncta faciũt vnã essentiã / multa talia est inuenire. vñ nõ videt̃ valere argumentuꝫ gr̃a forme: et q̃uis illũ modũ arguẽdi teneat phs 3. de aia. ad ꝓbandũ differẽtiã inter sensum ꝛ itellectũ. ¶ Tertio qꝛ duplex pena nõ debet̃ nisi duplici pctõ: sed sacrilegio debet̃ duplex pena scꝫ excõicatio ꝑpter irreuerentiã loci sacri: ꝛ decapitatio ꝑpter acceptionẽ rei aliene ergo. ꝛc. Et idem posset deduci de adulterio in quo cõcurrũt luxuria ꝛ iiusticia. ¶ Nec obstat ꝙ in sacrilegio nõ est nisi vnus actꝰ exercitꝰ: qꝛ vnitas pcti nõ attendit̃ ꝭm vnitatẽ vl̃ pluralitatẽ actus in esse nature: sed ꝭm vnitatẽ vel pluralitatẽ deformitatis siue discõuenientie ad rationẽ / et ideo qꝛ in vno actu adulterij et sacrilegij sunt plures deformitates siue plures discõuenientie ad rationẽ quas rõ formaliter accipit vt plura: ideo ibi pl̃a sunt pctã. Posset autem responderi ad rationẽ de duplici pena ꝙ in diuersis formis eidẽ delectatiõi debet̃ duplex pena ¶ Quãtum tñ ad aliq̃d põt sustineri qđ dicit̃ de adulterio qđ est vnũ pctm̃ tali vnitate qua nõ põt esse vnũ pctm̃ mechia et furtũ: qꝛ illa plura q̃ sunt in adulterio ꝭm se accepta / cõstituũt vnãquamq̧ speciẽ illoꝝ duoꝝ pctõꝝ q̃ sunt in adulterio ꝭm ꝙ diuersimode p̃t accipi vnũ vt detminãs ꝛ aliđ vt detmiabile: qꝛ si accipiat̃ cog̃scere nõ suã vt genꝰ ꝛ vt determiabile / ꝛ ad dat̃ ei vt determiatiuũ eiꝰ hoc ꝙ est vxor alterius / cõstituit̃ ex his duobꝰ sic acceptis species luxurie q̃ dicit̃ adulteriũ. Si vero accipiat̃ econuerso illud qđ ꝑtinet ad iiusticiã vt genꝰ et vt determinabile puta appropriare sibi vsum rei aliene ꝛ addat̃ ei vt determiatiuũ: sed in quo est talis vsus scꝫ exercere actũ venereum cõstituitur species iusticie particularis ita ꝙ sunt in isto actu duo pctã sed vnũquodq̧ istoꝝ constituit̃ in illis duobꝰ diuersimode ordiatis: sꝫ ex mechia ꝛ furto qualitercũq̧ ordinatis nũq̃ cõstituit̃ vna species pcti / ꝛ q̃tum ad hoc põt esse verũ qđ dicit̃ de vnitate adulterij respectu furti et mechie.

¶ Quantũ ad secundũ respondent ad questionẽ sic / ꝙ sola circũstantia q̃ ꝭm se ꝛ directe importat aliquẽ ordinẽ ad rationẽ plurificat actum ꝭm esse moris nõ tñ semꝑ: qꝛ qñq̧ cõstituit vnã speciẽ cũ eo cui addit̃: sed qñ cõstituit aliaꝫ speciẽ ab eo cui addit̃ / tunc plurificat esse moris. Qꝫ autẽ sola circunstãtia talis plurificata possit plurificare pctm̃ ꝓbant duplr. Primo / qꝛ vnꝰ mos nõ destruit aliũ: sed cõditio moralis aduenĩẽs actui indifferẽti debet ei esse morale. ergo cõditio moralis aduenĩẽs actui iã cõstituto in esse morale dabit aliud eẽ morale. et ideo circũstantia includẽs aliq̃d directe ꝑtinẽs ad mores plurificabit actũ moraleꝫ cui aduenit in esse moris. ¶ Preterea / ens naturale additũ alteri enti actu cũ eo facit plura entia in esse nature. ergo ꝯditio moralis addita actui iã cõstituto in esse morali plurificabit esse morale. ¶ Ex hoc diceret̃ ad questionẽ ꝙ sicut sacrilegiũ est duplex pctm̃ ꝑpter duplicẽ deformitatẽ quarũ q̃libꝫ ꝑ se sumpta esset pctm̃ sic etiã piuriũ. cũ eñ genꝰ ꝑ se nõ p̃dicet̃ de differẽtia diuisiua et cõstitutiua ꝑ se illa circũstantia q̃ est ꝑ se pctm̃ nõ est differentia cõstituens cũ alia vnã speciẽ pcti: sed quelibet ꝑ se est integra species ꝛ diuersa peccati.

Nod. ¶ Quantum ad quartum mouent ꝛ simul remouent quatuor dubia. Primum est ꝙ vnitas actus attenditur ꝭm vnitatẽ formalem obiecti: sed in oĩ actu voluntatis qui est vnꝰ ꝭm esse nature est vnũ formale obiectũ: qꝛ vel est finis ꝭm se / ꝛ tũc cõstat ꝙ est vnum formale obiectum eius tñ: vel est alicuius ꝑpter finem / ꝛ tunc idẽ: qꝛ finis est ratio appetẽdi ea q̃ sunt ad finem.

Solutio. ¶ Solutio. Licet finis principalius appetat̃: tamen etiã qđ est ad finem appetit̃ / ꝛ est aliquo modo formale obiectum voluntatis licet nõ sit finis. vnde scđm phm. qui furat̃ ꝑpter mechiam est fur et mechus: sed magis est mechus q̃ fur. et ideo qꝛ illud quod appetitur ꝑpter finem habet aliquã formalitatem respectu actus voluntatis licet nõ causatã sicut finis. ideo potest dare esse morale alicui voluntatis / ꝛ ꝑ cõsequens plurificare ipsi esse moris.

2 ¶ Preterea intentio operi morali nomẽ imponit: sed in oĩ actu voluntatis est vna intẽtio. ergo ꝛ vnũ esse moris.

Solutio ¶ Solutio. Intẽtio imponit nomen actui in bonitate vel malicia / non autem in vnitate vel pluralitate moris: ita ꝙ intentio praua duos actus facit / vnum in malicia. i. facit vtrũq̧ malum: sed tamen cũ bonum et ens cõuertant̃ sicut habẽt duas entitates morales sicut ꝛ duas malicias: q̃uis intentio sit differentia vna. vnde intẽtionis vnitas dat vnitatem numeralem in esse nature nõ moris

3 ¶ Preterea. plura concurrẽtia quoꝝ vnũ est materiale / aliud formale non constituũt nisi vnũ: sed qñ voluntas vult vnum ꝑpter aliud / illud qđ est ad finem se habet vt materiale / finis vt formale / etiã in genere moris. ergo. ꝛc.

Solutio ¶ Solutio qđ est ad finem licet respectu finis sit aliquo modo materiale ꝛ potentiale / nõ tamen pure potẽtiale materiale ꝛ potentiale in esse moris: imo est tale materiale qđ tamen habet aliquã actualitatem ꝛ formalitatẽ respectu actus voluntatis.

4 ¶ Preterea ꝙ actus moralis habeat speciẽ a voluntate nõ ab obiecto: qꝛ Ansel. dicit. si angelꝰ necessario appeteret aliq̃d sibi cõueniẽs vel discõueniens nõ iputaret̃ sibi ad iusticiã vel iiusticiã.

Solutio ¶ Solutio. actꝰ moralis habet speciẽ ab obiecto nõ sicut cõpositũ dicit̃ habere speciẽ a forma sibi itrinseca / sed sicut forma dicit̃ habere speciẽ a causa efficiente: quia oĩs forma a seipsa ꝛ per seipsam est in specie. vnde nec sic potest habere speciẽ a voluntate: qꝛ non est itrinseca suo actui ꝑ idẽtitatẽ essentie sicut nec obiectum. a volũtate autẽ habet putabilitatẽ. nec voluntas scđm se bonitatem vel maliciam actui indifferenti tribuit: sed hoc facit inꝗ̃tum nata a bono obiecto vel malo scꝫ fine bono vel malo.

Ad rõnes añ opposi. ¶ Ad argumentũ primũ dicũt ꝙ iurare sine causa nõ directe ꝓhibet̃ p̃cepto decalogi: qꝛ vana iuratio est q̃ realiter cõfirmari nõ põt: qđ aũt iuratur sine causa põt vere firmari: sed nõ qđ false.

Ad scđm. ¶ Ad secundũ dicendum ꝙ iudex exigẽs iuramentũ ad petitionẽ partis ꝛ ꝭm ꝙ ordo iuris exigit nõ ꝯsentit piurãti etiã si ꝓbabiliter credat ipsuꝫ piuraturum: qꝛ hec exactio nõ est iudicis sed partis et legis.

Ad tertiũ ¶ Ad tertiũ dicendũ ꝙ nõ ꝑpter q̃libet peccatũ mortale efficit̃ qs infamis ipso iure vt patꝫ de fornicatione et multis aliis peccatis mortalibus. vnde nullum argumentũ est ꝙ piuriũ non sit peccatũ mortale: qꝛ ex quolibet piurio nõ reddit̃ homo informis ipo iure: sed solũ post sententiam diffinitiuam latam contra ipsum in causa accusa-

tionis reputat̃ autē infamis ip̄o iure q̄ꝛ frāgit votum vel iuramentū ꝓmissoriū solēniter factū: cuius ratio est ista: q̄ꝛ in potestate ꝓmittētis remanet postq̄ꝫ iurauit vt det suo iuramēto veritatem/ qd̄ non contingit in iuramento assertorio.

¶ Questio tertia.

Tertio q̄rit̃ de casu cuiusdam nouicij q̄ talis fuit de facto. Quidā iuuenis tredecim annoꝝ cū dimidio itrauit ordinē p̄dicatoꝝ. mater q̄ scd̄o nupserat/ infra terminū ip̄m repetit: et ipse postea iurauit cuidā auūculo suo ꝙ īfra certum diē nouiciat⁹ ordinē exiret redeūdo ad secularē vitā. ¶ Ex hoc ergo facto insurgūt quatuor questiones. ¶ Prima q̄stio est/ vtrum matri cōuolāti ad secūda vota cōpetat ius irritādi ingressum pupilli ex marito p̄mortuo suscepti. ¶ Secūda questio est/ vtrū parētib⁹ vel tutorib⁹ cōpetat ius irritādi ingressum filij vel pupilli ꝓximi pubertati. ¶ Tertia questio est/ vtrū iuramentū nouicij de exeūdo ordinē ꝛ redeūdo ad secularē vitā/ sit licitum ꝛ obligatorium aut non? ¶ Quarta q̄stio ē/ supposito ꝙ p̄dictuꝫ iuramētū esset licitū: an ip̄so nō impleto possit licite in ordine remanere? ¶ Ad p̄mā questionē arguit̃ ꝛ videt̃ ꝙ matri q̄ ad secūdas nuptias cōuolauit/ non cōpetat ius irritandi ingressuꝫ filij ipuberꝭ: q̄ꝛ ad illū solū ptinet ius irritādi ingressum monasterij qui habet potestatē sup ingredientē vel potestatē dominicaꝫ: sicut dn̄s pōt irritare ingressum serui infra terminū/ vt in decre. liiij. distin. ca. si quis. vel potestatē tutoriā/ q̄ se extendit ad gubernationē psone ꝛ rerū. vnde ꝛ tutores pn̄t retrahere pupillos suos infra annū ꝛ diē/ vt in decre. xx. q. ij. c. puella. vel potestatē cōiugalē p quā equaliter vn⁹ cōiunx habet potestatē in corp⁹ alteri⁹ matrimonio cōsummato. vnde vn⁹ pōt ingressum alterius irritare. vt extra de cōuersione ꝯiugatoꝝ fere per totū. vel potestatē patriā/ vt dicit̃ in p̄dicto capl̄o puella. ꝙ parētes pn̄t irritū facere īgressum filiorū ipuberū ꝛ infra annū ꝛ diē. parētes autē debēt intelligi illi soli q̄ habēt filios in sua potestate/ sicut pater ꝛ au⁹ habēt filium ꝛ nepotē nō emācipatos vel in potestate tutoria: q̄ꝛ tutela est vis ꝛ potestas in capite libero/ sicut mater ꝛ auia qn̄ tutele officio fungi possunt/ vel sicut pater ꝛ au⁹ in legitima parentum tutela. ad illū autē q̄ non habet sup ingredientem aliquā potestatē de p̄dictis/ nec habet nec hr̄e debet regimen/ gubernationeꝫ/ dispositionē/ ordinationē sup ingredientē/ nec q̄ꝫtuꝫ ad psonā ei⁹/ nec q̄ꝫtū ad bona: sed de iure subtrahit̃ sibi totalis gububernatio eidem ꝛ debet alteri cōmitti: nec ad illū vllo mō ptinet ius irritādi ingressum q̄ꝫtūcunqꝫ als iure sanguinis ꝓxim⁹ sit vel cōiunct⁹: q̄ꝛ ius irritādi ingressum aut ptinet ratione sanguinis aut rōne potestatis. nō ratione sāguinis: q̄ꝛ cū cessante causa cesset effect⁹: si tota causa irritādi esset ius sanguinis. ergo dn̄s/ coniunx/ tutor extrane⁹ nō possent irritare q̄ non sunt sanguine cōiuncti: et fratres q̄ sunt ꝓpinquiores auo ꝛ auia possent magis irritare q̄ꝫ illi/ qd̄ est cōtra iura q̄ de cōiunctis solos parētes admittunt: aut ius irritādi igressum cōpetit rōne ptātis per quā ingrediēs irritātis regimen est subiectus: et

Ad. 1. questiūculam

tūc q̄ꝫtūcunqꝫ: irritās sit cōiunct⁹ vt pater vel mater si tn̄ nullā potestatē vel gubernationē habeat sup īgredientē/ nec q̄ꝫtū ad psonā: nec q̄ꝫtū ad bona irritare nō pōt: q̄ꝛ cessat causa finalis et totalis irritādi. Cū igit̃ mater cōuolādo ad secūdas nuptias pdiderit tutelā filij ꝛ ex toto gubernationē eius ꝛ q̄ꝫtū ad psonā/ et q̄ꝫtū ad bona sm̄ iura que ampli⁹ nō cōfidunt de ea/ ita ꝙ nullam rem a filio alienataꝫ posset retraheret: pari rōne nec ip̄mmet volēte se alienare pōt ip̄a retraherevt in religiōis ingressu. Nec obstat ca. xx. q. j. ca. addidistis. ca. quicūqꝫ. q. ij. ca. si in qualibet. in q̄b⁹ videt̃ mater tn̄ posse q̄ꝫtū pater circa īgressum filij. Primo/ q̄ꝛ illa capl̄a ꝛ si dicāt ꝙ mat̃ posset filiū offerre sicut pater: nō tn̄ dicūt ꝙ mat̃ possit eū auferre vel extrahere sicut pater: nec sequit̃ si pōt equaliter religioni offerre ꝙ ꝓpter hoc possit equaliter religioni auferre: q̄ꝛ vnū est in fauorē religionis: et ideo in ei⁹ lesionē retorq̄ri nō debet. Scd̄o potest solui ad capl̄m addidistis. ꝛ ad ca. si in qualibet. ꝙ itelligunt̃ de matre q̄ est tutrix/ vel de matre cui ꝯsentit pater. et ita loquit̃ capl̄m quicūqꝫ. q̄ꝛ cōstat ꝙ anna filiū suū obtulit tēplo de cōsensu viri vt habet̃. i. reg. i ca. ꝛ. 2. vel sicut dicit glo. in ca. addidistis. cū dicit̃ pater vel mater/ exponendū est vel p et. sola eñi mater non pōt vt dicit ibi glo. q̄ꝛ non habet filiū in sua potestate. Nec obstat glo. in ca. si in qualibet. q̄ dicit ꝙ fili⁹ eq̄ est in potestate patrꝭ sicut matris q̄ꝫtū ad hūc casum: q̄ꝛ nō dicit hoc assertiue vt patet ex modo loquendi q̄ꝛ talis est: nisi velitt dicere ꝙ eq̄ sit. ꝛc. Uel loquit̃ de matre que non cōuolauit ad secūda vota: sed viuēte p̄re eodēqꝫ marito habet aliqualē gubernationē filij cōmunem cū patre licet nō sit tutrix/ nec habeat patriā potestatē: ꝛ tūc forte pōt irritare ingressum filij patre inscito vel inuito. secus autē est de matre que cōuolat ad secūda vota: ac p hoc priuat̃ oī regimine filioꝝ p̄mi mariti. ¶ Item non obstat ꝙ sicut in patre irritāte nō distiguit̃ vtrū cōuolauerit ad secūda vota an nō: sic nec in matre vt videt̃: q̄ꝛ matri equalis dat̃ potestas q̄ꝫtū ad religiones q̄ꝛ nō est silr̃ de patre q̄ cōuolādo ad secunda vota non pdit patriā potestatem nec filioꝝ gubernationē/ ꝛ de matre que pdit. ¶ Ad illud qd̄ dicūt matrem cōuolantē ad secūda vota nō pdere ius aliquod sibi quesitum viuente marito: sed solū quesitum post morteꝫ sicut de filio dd̄: qd̄ est manifeste falsum in ꝓposito: q̄ꝛ mater viuente marito ꝛ p̄re habebat regimen pueri vel filij cōmuniter cū patre licet minus principaliter: sed postq̄ꝫ conuolat ad secunda vota sm̄ iura pdit eius regimen/ sic ꝙ nichil in eius domo moratur ꝓpter periculum nutrici q̄ forte eum occideret: sed manet in domo tutoris ad quem solum ptinet eius dispositio. vnde nec mater posset eum offerre inuito tutore: q̄ꝛ nō potest priuare tutorem iure suo ꝛ potestate tutele Unde si mater scd̄o nubens non potest eum offerre: multo minus auferre. ¶ Ad secundā q̄stioneꝫ arguitur et videtur ꝙ a nullo possit irritari igressus nouicij tam proximi pubertati: q̄ꝛ supponitur ꝙ iste nouicius tempore ingressus non solum erat doli capax/ ꝛ ꝙ nō solum attigerat ꝛ inchoauerat xiiij. annū: sed ꝙ erat ita proxim⁹ pubertati: ꝙ cōpleuerat medietateꝫ decimiq̄rti anni vel fere. Ex quibus tribus videtur ꝙ nullus possit irritare ingressum eius p̄mo: q̄ꝛ doli capax erat. Dicit enim

2. questio

Hugutio ꝙ doli capaces sicut possent se obligare diabolo inuitis parentibus p peccatū/ ita ꝛ multo forti⁹ deo p religionis ingressum: q̄ꝫuis non sint puberes nec ꝓximi pubertati. Qꝫ autem dicūt iura ꝙ ante pubertatē nō est firm⁹ ingressus/ verū est incōmunicabiliter: vnde ꝓfessio ante facta nulla est sm̄ iura noua ꝛ antiqua: q̄ꝛ p ꝓfessionē nō solū obligat̃ deo sed hoī puta p̄lato vel religioni: sed q̄ꝫtum ad deū tenet ingressus. ¶ Scd̄o patet idē ex hoc: quia inchoauit decimumquartum annum: q̄ꝛ summa est ratio q̄ p religione facit. in fauorib⁹ autē q̄ sunt ampliādi nō oportet sm̄ iura annū vltimū cōpleuisse: sed sufficit attigisse. ff. de decre. ꝛ tē. pref. l. in vs. c. ī oībus. Nec obstat glo. xx. q. i. c. firma. q̄ dicit sic non itelligas cū ceperit attingere. xiiij. annū mascul⁹: vel. xij. femia: sed cū iā est in fine. xiiij. anni vel. xij. q̄ꝛ loquit̃ de firmitate ꝓfessionis sicut ꝛ text⁹ loquit̃ q̄ꝛ ꝓfessio q̄ ex variis causis in iure multipliciter restringit̃/ nō pōt esse firma ante adultā etatē: sed ingressus religionis simplex cui magis fauet̃ pōt esse firm⁹ ante/ sic ꝙ a parētib⁹ vel tutorib⁹ nō valeat irritari. ¶ Tertio apparet hoc idem p hoc ꝙ ipse est ꝓxim⁹ pubertati: q̄ꝛ equalis etas requirit̃ ad matrimoniū carnale ꝛ sp̄ūale/ et q̄ꝫtū ad hoc ad paria iudicant̃. vnde dꝛ ī p̄allegato ca. firma. firma tunc erit ꝓfessio virginitatis ex quo adulta iā etas esse ceperit ꝛ q̄ solet apta nuptiis deputari: sꝫ qn̄ aliq̄s ē ꝓximus pubertati nō solū etate: sed etiā mēte ꝛ corpe vt q̄ꝛ habet tn̄ de sciētia ꝛ malicia/ ꝛ tn̄ de potētia cōsummādi matrimoniū q̄ꝫtū habet vn⁹ ali⁹ pubes: tūc pōt ꝓxim⁹ pubertati eque cōtrahere matrimoniū sicut pubes īuitis parētib⁹ ꝛ tutorib⁹ q̄buscūqꝫ extra de ipōs. impu. c. de illis. cū suis filib⁹. ergo a simili in matrimonio sp̄ūali qd̄ est religio/ ꝓximus pubertati vigēs discretione ꝛ virib⁹ corpis ad onera religionis sustinēda sicut ali⁹ pubes/ potest inuitis parētib⁹ intrare monasteriū sicut pubes. Unde cū iste de quo q̄rit̃ supponat̃ doli capax ꝛ vigere discretione ꝛ appeat habere vires corpis sicut pubes p hoc ꝙ p pl⁹ q̄ꝫ dimidiū annū sustinuit asperitates religionis cōtinue a carnib⁹ camisia/ ꝛ culcitra abstinendo: ad matutinas singulis noctibus surgēdo sicut quocūqꝫ fortior de conuētu. ꝛ sic vt dictum est ꝓxim⁹ pubertati inuita matre potuit monasterium intrare/ et multo magis inuita matre potest in monasterio remanere. Et confirmatur ratio: q̄ꝛ iure ciuili plus potest inuitis parentib⁹ religionē intrare q̄ꝫ matrimonium contrahere: cū inuito patre filiusfamilias possit monasterium intrare/ non autē matrimoniū contrahere sm̄ ius ciuile. C. de epis. ꝛ clericis. l. vltima. sed sm̄ ius canonicum ꝓxim⁹ pubertati inuitis parētib⁹ pōt matrimonium contrahere. ergo ipsis inuitis potest monasterium intrare. Nec obstat glosa. xx. q. i. in principio que dicit sic.

Secūdo. 2

Tertio

Alii dicunt ꝙ nemo ligatur voto ante legitimā etatem. Nec est simile de matrimonio carnali: quia ibi obligatur tn̄ homini: ꝛ illud vinculum dissoluitur saltem morte: sed vinculum spirituale morte nō dissoluitur: q̄ꝛ ista opinio falsa est vt patet per eandeꝫ glosam q̄ iubiungit sic: sed hodie preualet hec opinio Hugutionis quam supra p̄miserat ꝙ doli capax potest se obligare deo etiam sine patris auctoritate. Falsum est etiam vinculum religionis non solui morte: q̄ꝛ votum obedientie nō est nisi vsqꝫ ad mortem: vnde eque soluitur morte sicut matrimonium carnale. Uel potest dici ꝙ nemo ligatur voto ꝓfessionis ante legitimam etatem. voto autem simplici fit/ vel saltem ingressus tenet quantū ad hoc parentes non possunt irritare. Ad omīa iura antiqua et noua ꝛ scripta doctoꝝ que videntur sonare ꝙ q̄ꝫtum ad religionis ingressum nichil valeat. xiiij. annum inchoasse sed oporteat. xiiij. fuisse. ꝛ. xv. attingisse. ꝛ ꝙ non est simile de matrimonio carnali/ ad quod natura inclinat. ꝛ de religione que multas habet austeritates. quas natura abhorret. Respondendum est ꝙ loquuntur de ingressu cum effectu ꝓfessionis que null o modo valet facta ante. xv. annum. etiam parentibus consentientibus: vt patet de regularibus. ca. i. li. vi. et in canonibus superius allegatis: sed nulla iura inueniūtur que dicant ꝙ oporteat. xiiij. annuꝫ finiri ad hoc ꝙ impubes inuitis parentibus possit sine ꝓfessione religionem libere intrare/ imo oppositum innuit̃ in decretali allegata. ca. i. li. vi. de regularibus. Nec obstat qd̄ alii dicunt annos strictius computari in matrimonio sp̄ūali q̄ꝫ carnali. tn̄ q̄ꝛ verū bonū est matrimoniū ꝛ g̃natio ꝓlis ꝛ vigor naturalis huic est subsidium fragilitatꝭ humane. nō valet. q̄ꝛ in matrimonio sp̄ūali melius reperitur illud scꝫ vinū qd̄ facit virgines geminare sm̄ prophetam quo erant hebrei apostoli: q̄ꝛ nuptie replent terram. virginitas paradisū. magis autem fauetur bono spirituali q̄ꝫ carnali. q̄ꝛ legatum relictum mulieri si nubet lucratur ip̄a relicta matrimonio carnali intrans monasteriū nō ecōuerso. temp⁹ autem indultum et subsidiū fragilitatis humane ē tempus probationis ꝛ ꝓfessiōis. Unde ante pubertatem non potest fieri ꝓfessio. sed pōt fieri ingressus vel decretalis illa non est ad ꝓpositum. ¶ Preterea. isti cōtra arguunt sed bene cauent sibi ꝙ non respondent ad canōes inductos qui pficiāt matrimonium carnale ꝛ spirituale q̄ꝫtum ad pubertatem et pupillarem etatem. Qꝫ dicunt ꝙ non potest se obligare deo in preiudicio patris ꝛ matris. Dicendum ꝙ non est preiudicium sed beneficiū. sicut filius infidelium doli capax inuitis parentibus potest baptisari si vult. ꝛ se obligare deo: sic sentit Hugo. ꝙ baptisatus inuitis parentib⁹ potest se obligare monasterio voto. Qꝫ dicunt ꝙ non agitur de fauore obligantis: sed de preiudicio patris et matris. Dicendum est: ꝙ sicut proximus pubertati inuitis parentibus potest contrahere matrimonium carnale. licꝫ istud frequenter sit in magnum preiudiciū parentū ꝛ confusioneꝫ generis. ita ꝛ multomagis matrimonium sp̄ūale. Qꝫ dicunt: non est proximum pubertati qui discat sex mensibus dico quo īmo est quo ad cōtrahendum matrimoniū carnale si discretio mētis ꝛ potentia corpis concurrant. ꝛ pari ratione de matrimonio spirituali q̄ꝛ ius nō statuit alium terminū in matrimonio sp̄ūali q̄ꝫ carnali. imo prima iura. q̄ꝛ tantū prefigunt matrimonio sp̄ūali adducunt simile de carnali. xx. q. i. Firma. Qꝫ dicunt de glo. Joh. ibidem contraria verum est ꝙ glosa illa dicit duo. ꝛ illa duo teneantur q̄ simul stant. dicit enim ꝙ particula que hoc dicebat sublata est. ¶ Itē dicit ꝙ hodie preualet opinio Hugōnis. non dicit heri hodie. ergo preualeat opinio Hugōnis et particula q̄ hoc dicebat non sit in rerum natura: sed sufficit nobis si vel consuetudo habeat/ vel vsus curie romane/ alias falsa eēt glosa: que dicit ꝙ hodie p̄ualet opinio Hugōnis. Qd̄ postea defendunt glosam dicentes: vinculum spirituale religionis non solui morte. q̄a est inter deum ꝛ animam sm̄ obedientiam eñi con-

tingit solui p mortē. Dicendū q glosa illud nō asserit sed illi quorum opinionem reprehendit: z salua reuerentia dicentium parum de religione nouerint qz cum monachum facit nequaq̄ ipe habitus sed p fessio regularis non plus se extendit vinculum religionis q̄ votum professionis: qđ est vsq; ad mortē: Unde religiosus suscitatus non plus tenetur ad religionem q̄ maritus ad vxorem si fuerit suscitatus sed caracter qui imprimitur in cōfirmatione baptismo z ordine nō deletur morte, vnde sacerdos suscitatus verus sacerdos est sicut prius: z tenet cōtinere sicut prius, non autem religiosus suscitatus, vinculum autem religionis non est illud vinculum caritatis inter deum et animam nec in morte excidit. qz aliquis potest esse professus vinculo religionis obligatus qui tamen erit peccator non deo ūcrus/ sed dyabolo. Unde vinculum spūale religionis qđ distinguitur a libertate secularis qui ligatus non ē illud soluitur in morte: sicut matrimoniū carnale. Q̄ negant postea iura loquentia de completione xiiii. anni restringi ad ingressum cum effectu professionis pater manifeste falsum per iura ipsa. Unde gratia exempli dicitur in capitulo sepe allegato, extra. i. Firma, cunc erit professio virginitatis. ꝛc. vnde loquitur de profession. ¶ Item capitulū qđ inducunt is qui est contra eos, qz bene dicit tibi q̄ nonvaleat professio facta ante. xiiii. annum, sed q̄ non valeat ingressus hoc non dicit/ imo oppositum innuit z supponit, vnde non est dubium q̄ nouicius añ. xiiii. annum gauderet p̄uilegio si quis suadēte dyabolo/ licet alias clericus non esset, sicut etiaz gaudet pubes ante annum in ordine mendicātium: vbi tamen non posset p̄iteri: qz hoc indistincte dicitur de nouicio: extra de sen. excōis. c. Religioso. li. vi. Sicut igitur in ordine mendicantium est ingressus puberis valid⁹ ante annū/ licet non possit p̄fiteri: sic in omni religione ante pubertatem est validus ingressus non capacis licet profiteri non possit.

3. questio. ¶ Ad tertiam questionem sic arguitur. z videt q̄ iuramentum p̄stitum a nouicio de exēdo ante p̄fessionem vel infra annum probationis nō teneat z sit temerarium et illicitum z nullomodo obligatoriū. qz licet iuramentū quo iuratur illū quod est de se bonum q̄uis maioris boni impeditiuum sit obligatoriū et validum. sicut si a liquis iurat contrahere matrimoniū et consummare: valet quidē z obligat qz bonū licitum et meritoriuz est quod iuratur licet per hoc excludatur indirecte maius bonum puta virginitas et ordo sacer et religio. tamen qñ illud sup̄ quod directe cadit iuramentum est pure malum licet possit saluari sine interitu salutis eterne vel tēporalis non ē obligatoriū. sed illicitum. sicut si aliquis iuraret se peccaturum venialiter vt puta mēturū p̄o vita alicuius seruanda. hoc em̄ non est in interitū salutis eterne. qz p̄cm̄ veniale non interimit caritatē nec per consequens salutem eternam. nec est in interitum salutis temporalis, sed magis p̄o salute tempalis alterius vt supponitur. z tamen illud iuramentum non tenet nec obligat qđ vergit in peiorem e. deteriorem exitum sicut exp̄resse innuit glosa. xxii. q. iui. c. si aliquid forte. Similiter si aliquis iuret illud quod est pura p̄uatio vel sola exclusio boni vel melioris boni et nō includit formaliter aliquod bonum dato q̄ de se non sit alias p̄cm̄: sed sine omni p̄cō: imo cum merito/ etiam possit in casu seruari adhuc est illicitū z temerarium iuramentum z non obligatoriū. sicut si virgo que eligit sine voto seruare virginitatem iuret nō se amplius seruare virginitatem sed deserturam virginitatem. istud in⁹ iuramentum potest seruari sine omni peccato et cum merito: puta si propter prolem contrahat et consūmet matrimonium legitime: qz non peccat virgo si nubat scōm apostolum: et tamen iuramentum istud est illicitum z nō obligatoriū: qz per ipsum assumitur nomen dei in vanum quādo non iuratur aliquod bonum: sed solum iuratur nō bonum z pura p̄uatio et exclusio boni. sicut si aliquis iurauit nō loqui patri vel matri vel sorori vel fratri. potest em̄ eis nō loqui in perpetuū sine omni peccato: puta ip̄is dimissis ꝑpetuo transferendo se/ vel heremū vel religionē in remotis partibus intrando. tamen qz nō loqui talibus personis per se z directe nullum bonū includit: sed solum excludit bonum caritatis/ quod tamen sine interitu salutis potest omitti vt dictū est. ideo tale iuramentum est illicitum z contrariū rationi/ sicut exp̄resse habetur extra de iureiurando. c. cum quidam. Cum igitur ordinem approbatū exire/ z ad vitam secularem redire de se z directe sit p̄uatio z exclusio melioris boni vel saltē securioris boni vel saltem consiliū christi z alicui⁹ operis caritatis/ nec iudicat directe aliquod op⁹ caritatis speciale. ergo q̄uis possit impleri sine interitu salutis/ nichilominus est illicitum iuramentum. ¶ Ad alia dicūt q̄ gratian⁹ exp̄resse dicit oppositum, dicendum q̄ si teneatur text⁹ Gratiani nichil est contra nos: quia nūq̄ dicit q̄ is q̄ iurauit non fieri clericus vel religiosus iuramentum hoc teneatur seruare: sed q̄ non p̄hibet seruare. ¶ Preterea extra de regularib⁹. cōsulti, dicitur q̄ non licet in aliquo casu nouicio redire ad seculum vt secularit̄ viuat. ipsi autem conscribēdo factum confitentur q̄ ipse iurauit exire ordinē et ad secularem vitam redire. secularis autem vita nescio quid est nisi secularit̄ viuere/ sicut regularis vita est regulariter viuere. ergo iurauit ad seculum redire vt secularit̄ viuat: z hoc semper est illicitū. q̄ ex forma iuramenti apparet q̄ iurauit licitū. ¶ Ad illud qđ dicūt q̄ iuramentū etiā sine causa p̄stitum licet sit temerariū tamē obligat. dicendum q̄ non est ad p̄positum: qz nō assumitur ꝓpositum sed dicitur q̄ quandocūq; non iuratur aliquod bonū sed iuratur sola negatio boni/ tale iuramētum non obligat dato q̄ possit seruari. sicut si iuratur non loqui patri vel matri vt dictū est. et similiter iurare non intrare religionē vel exire religionē/ vel dimittere p̄gitatē z hmōi. 4. q̄stio.

¶ Ad quartam questionem arguitur z videtur q̄ illud iuramentum fuerat licitum z obligatoriū nichilominus iurans potest ipsum deserere in ordine remanendo: quia si ipse iurasset ire vltra mare z ad sanctum Jacobum/ iuramentum esset licitum z obligatoriū: nichilominus tū posset licite iuramentum non implere et in ordine remanere: immo etiam si secularis existens iuramentum illius pegrinationis fecisset/ liceret sibi ipsum deserere religionem intrando sicut dicit glosa de iureiurando. c. peruenit. qz vt ibi dicitur in textu: p̄missum non infringit qui illud in melius commutat/ et reus fracti voti non habetur aliquatenus: qui temporale obsequium in perpetuam noscitur

religionis obseruantiam cōmutare. extra de voto. c. scripture. igitur predictus nouicius ex iusta causa volendo scz in ordine perpetuo remanere: potest velle deserere iuramentum in melius commutando. ergo quantuncunq; iuramentum als esset licitum et obligatoriū: non tamen tenetur seruare ipsum. Nec valet responsio distinguentium sic/ q̄ aliud est iuramētum in aliud disparatū et melius commutare qđ licitus est/ licet indirecte sequatur omissio iuramenti: sicut iuramentuz vel votum crucis in religionem mutare. et sic loquuntur iura inducta. Aliud est votum vel iuramentum non mutare in aliud disparatum: sed facere directe et exp̄resse oppositū iuramenti quod non habet: z sic est in p̄posito sicut dicūt. qz exire ordinē et nō exire/ redire ad seculū et non redire/ sed in ordine remanere: sunt directe z exp̄resse opposita. Ista in⁹ distinctio z respōsio nō valet: qz leges debent imponi rebus z non verbis.

Ad̄ non licet iuramentū deserere faciendo oppositum scōm rem: et etiam incompossibile licet sit oppositū scōm ꝟba: sicut vltra mare ire z remanere in ordine cartusiēsiū citra: cum habeat p̄fessio nō exire claustruz. ad quod sequitur oppositū iuramenti scōm rem: qz ipossibile est q̄ remanens citra mare vadat vltra mare: licet non sit oppositum scōm verba. z tunc licet sibi non ire vltra mare/ cuius oppositum iurauerat. pari rōne licet in melius commutare: quamuis sit oppositum re et verbis: qz manet eadem causa in oppositione verbi sicut in oppositione rei: qz tota causa deserendi iuramentū ē qz melius est id qđ eligitur: q̄ illd quod iuratur. vnde cum melius sit exeundo religionem ire vltra mare pp deū z idulgentiā: q̄ exire ordinē z ire ad domū auunculi sui ꝓpter secularē vitā. Nulla iuris ratio permittit q̄ liceat deserere iuramētum/ quo nouicius iurauit ire vltra mare in ordinādo/ et non magis liceat nouicio deserere iuramentū q̄ iurauit ordinē exire/ et ad secularem vitam redire: vel ad domum auūculi remeare. Sic igitur videtur q̄ est licita commutatio / vel licita desertio quocunq; nomine cēsetur. Nec obstat q̄ dicunt q̄ sola p̄fessio est qđ melius qz licet votū z iuramentum licitū tēporale deserere: non solum p̄fitendo sed etiam religionem itrādo sine p̄fessione: alioq̄n non liceret aliquē religionem itrare: cum in nulla deceat/ z in quibusdā impossibile sit ante probationem p̄fiteri: sed verū est q̄ ante p̄fessionem nō est ingrediens simpliciter liberatus a iuramento vel voto: sz interim excusat/ z si exeat tenet iplere: sz si p̄fiteat ex toto liberat. Nec obstat. 35. di. c. flozētinū. cum sua glosa. qz certum est q̄ glosa facit p hoc qz dicit q̄ ille qui iurauit se nō accepturum episcopatū/ pōt eligi si p̄niteat de hoc q̄ male iurauit. frustra autē posset eligi nisi posset recipere. qđ autem text⁹ videtur dicere q̄ est repellendus: hoc non est quia recipiendo peccaret. tunc enim glosa contrariatur textui: sed qz peccauit iurando z petozauit inquantum iuramentū suum temerarium fuit. Ad̄ ꝓpter hoc crimen sicut ꝓpter alia repellitur: nisi ostendatur penitentiam egisse. z sic glosa concordat textui/ z videat secure illa: qz finaliter residet in hoc q̄ non obstante iuramento quo abiurauit epatū: si p̄niteat episcop⁹ fieri pōt. ¶ Ad illud qđ dr̄ casus legis ad municip̄, l. imperator.

T

Dicendū q̄ nihil facit ad ꝓpositū sz magis ad oppositum: qz si aliquis iuraret se nō suscepturū ordinem matrimonij intentiōe caste viuendi / certū est q̄ istud iuramētū ē obligatoriū: nisi ꝓ papam dispensēt. qz p hoc iuramētū excludit quidē minus bonū q̄ xp̄s nō ꝓfulit sz p̄mittit: z intēdit et eligit maiꝰ bonū qđ xp̄s ꝓfulit p̄tenere ordinē iudicādi sc̄laria curialiū et decurionū. iō obiurare tales ordines curiaz secularū q̄ ad petrū iplicāt est melius: iō nec iperatores possent dispēsare q̄ ille q̄ abiurauit miliciā vel officiū iudicij sanguinis posset recipere licite sz sol⁹ papa vel saltē eps: sz abiurare ordinē sacrū vel religionē a deo et ab ecclesia approbatā nō ē a xp̄o nec ab aplis ꝓfultū sz oppositū. vñ auctoritate xp̄i q̄ cōtrariū ꝓfulit pōt deseri. ¶ Ad illud qđ dicunt iuramentū seruandū qđ pōt seruari sine p̄cto mortali z veniali. Dom̄ q̄ semp omittunt et nunq̄ respondent ad illud in quo latet maioz vis argumenti: quia illū iuramtū ex cui⁹ forma hō obligat se ad aliqđ illicitū de se z in se illud est illicitum/ ita. s. q̄ homo non debet illud seruare: sz iurare exire ordinē ad viuendum secularit̄ est illicitum omni nouicio z semper vt dicitur in. c. consulti. de regularibus. q̄ cum ex forma iuramenti appareat q̄ iste de quo queritꝰ sic iurauit. s. exire ordinē z ad secularē vitam redire, q̄ illicitum fuit z nō seruandum. Q̄ dicunt de Innocētio z Hostien. Dicendū q̄ vel non loquūntur assertiue. vel quando dicunt q̄ est licitum et seruandum verum est ex voluntate nō ex necessitate. potest enim licite seruari si iuuenis vult: sed non tenetur seruare vt sepe dictum est si de ipso poeniteat z p̄o meliori deferat.

¶ Ad illud quod replicatur. iuramētum illicitū ex mō vel causa eē seruandū sz tñ res iurata ē licita. Dom̄ q̄ res iurata fuit illicita vt visus ē. vel dom̄ q̄ si res iurata nō solū ē licita sz est etiā bona de se z formaliter: tūc iuramentum est seruandum/ sic q̄ homo nō solū pōt sz tenet seruare: q̄uis malo motiuo sit factū: vt si cā libidinis vel diuitiaꝝ sit factū iuramētum vt contrahat matrimoniū: sz qñ res iurata licet non sit illicita ē tñ pura p̄uatio z exclusio alicuius opis caritatis nō intētione maioris z melioris boni: tunc iuramentum est illicitum in iurādo/ in seruando: aut est indifferens qz potest licite seruari et licite non seruari: sed melius si non seruatur. Dis autem omnibus auditis iudicatum fuit nouicium inuitum nō debere reddi matri de iure si penitens vellet in ordine remanere qđ et fecit.

¶ Distinctio. 40. ¶ Questio. 1.

Jrca. 40. distinctionē z vltimā de p̄cepto cōcupiscētie z dispēsationib⁹ p̄ceptoꝝ que runt tria. Primū ē de dispēsatiōe iurz. Scdo de dispēsatōe pape i p̄ceptz. Tertio de dispēsatiōe dei i p̄ceptis ipsi⁹.

¶ Quantū ad primū queritꝰ vtrū p dispēsationē legis veteris liceret peccare actu interiori. z videt q̄ sic dicit glosa. exo. 10. q̄ lex vetus cohibebat manū nō animū. ¶ In cōtrariū. qz lex nō pōt facere malū qđ nō ē malū: sz q̄ ē malū de se nō potest fieri bonum per legem sicut nec per consuetudinem: que

equipollet iuri.ergo.⁊c. ¶ Responsio. Tria vi-
dēda sunt. Primo an id quod est de se malum pos
sit esse licitum per dispēsationem. Secundo vtrū
per contrariam cosuetudinem possit derogari sta
tuto generalis synodi. Tertio: an lex vetus per-
mitteret peccatum cordis.
¶ Quantū ad primum procedunt sic aliqui prio
arguētes pro/ ⁊ cōtra. Prio: qꝛ habere plura bene
ficia est ſm se malū: sed hoc fit licite ꝑ dispensatio
Godefre. de fontibꝰ in quolibetis. nē. ergo.⁊c. Minor supponit. Maior pbat: qꝛ ꝙ
illud qđ dat ꝓ seruitio dei nō potēti ſuire est ma-
lū ſm se: sed bñficia debēt dari ꝓpter seruitia. er-
go malū est ſm se dare nō potēti ſuire: sed idē nō
pōt deseruire ad plura bñficia. ꝗ.⁊c. ¶ Cōtra. il-
lud qđ est tale ſm se nō pōt ei eiꝰ oppositū qlitcū-
qꝫ ꝯuenire. ergo ei qđ est malū ſm se non pōt ꝑ dis
pēsationē vel qualitercūqꝫ aliter ꝯuenire ꝙ sit bo
nū ⁊ licitū.
¶ Postea respōdēt dicētes ꝙ tripliciter contin-
git aliquid esse malū. Uno mō ꝙ ſm se sic icludit
malū/ ⁊ illud qđ discordat a rōne recta ꝙ in nullo
casu possit esse bonū: ⁊ talia sunt illa q̄ sunt prima
pncipia iuris naturalis: sicut illa de qbꝰ sunt pce-
pta: sicut furtū/homicidiū/ ⁊ silia. ⁊ in istis non ca
dit aliqua dispēsatio q̄tū ad inordīatione quā im
portāt. vnde nūqꝫ ꝑ aliquā dispēsationē furtū ma
nēs furtū vel homicidiū manēs hoicidiū est lici-
tū: sed q̄tū ad determinationē circa casus specia
les/qua scꝫ dermīatiōe dermīant speciales ca-
sus vt esse vel nō esse furtū/esse vel nō esse fornica
tionē vel adulteriū/ ⁊ sic de alijs. sunt talia muta
bilia. qñqꝫ sola auctoritate diuia: vt habere duas
vxores/ita ꝙ habita pma recipere secundā nō fit
adulterium. qñqꝫ ꝯo h fit statuto hūano: vt si prin
ceps ꝓhibeat aliqd sub pena capitis/ante statutū
in pdicto casu iterficere facientē illud ꝓhibitum
fuisset homicidiū: post statutum est executio iusti
cie ⁊ non homicidiū/ ⁊ sic de quibusdā alijs. Alia
sunt ſm se mala q̄ ex istis deducunt q̄si ꝯclusiōes
nō qdē de necessitate ⁊ semꝑ sed vt in pluribꝰ / ita
ꝙ vt in pluribꝰ discordāt a rōne recta. qñqꝫ autē
et in casu expediunt/ ⁊ opposita eoꝝ in casu essent
mala vel minꝰ bona: et talia q̄si determinationes
eoꝝ q̄ ptinēt ad prima principia iuris naturalis q̄
mutabilia sunt vt dictū est ꝯparata certis ꝑsonis
vel tpibꝰ vel locis: ⁊ qꝛ nō cuilibet potēti subest de
terminare qñ ista sunt mala et qñ non: sed rectori
multitudinis/talia nō sunt licita nisi ꝑ dispēsatio
nem superioris q̄ habet determīare in qbꝰ casibꝰ
expediūt. Uerbi grā. facere residētiā in eccl'ia cu
ius aliqs habet curā cōiter est bonum ſm se: ⁊ op-
positū eiꝰ est malū ſꝫ se scꝫ nō residere. tñ i casu nō
residere esse posset bonū vel ꝓpter cōmunē eccle-
sie vtilitatem/vel ꝓprij corporis salutem vel ali
quid tale.
¶ Dicendum ergo ꝙ illud qđ est isto scđo modo
malum ſm se respectu eius respectu cuiꝰ dicit ma
lū ſm se: ⁊ in casu quo est malum ſm se non potest
esse bonū ⁊ licitū: sed respectu diuersoꝝ potest/ sic
scꝫ ꝙ illud qđ est malum ſm se vt in pluribꝰ nō sit
malum in isto casu talibꝰ circunstantijs adhibitis
et talibus concurrentibus ⁊ illa nō opponunt scꝫ
aliquid esse malum ſm se vt in pluribus ⁊ esse lici
tum et bonum in casu speciali. ¶ Per hoc respō
dent ad argumentum in oppositum: qꝛ ex hoc ꝙ
illud qđ est ſꝫ se malū vt in pluribus ponitur esse
bonum et licitum. in dermiato casu non ponitur
ꝙ vnum oppositorum cōueniat alicui habenti al
terum oppositorum: quia sic bonum ⁊ malum non
sunt opposita. tale ergo malum quādo statuto hu
mano prohibetur dupliciter est malū/ scꝫ et scđm
se loquendo vt in pluribus vt dictum est: ⁊ est etiā
malum quia prohibitum. In casu ergo speciali in
quo ex natura rei non est malum non potest habe-
re maliciam nisi quia prohibitum: et quia dispen-
satio superioris tollit obligationē statuti huma
ni/tale quid per dispensationem in tali casu fit bo
num et licitum. In casu autem in quo illud scđm
se est malum ex natura rei non potest esse bonum
sed malū: nec debet superior dispensare in tali ca-
su. esset eñ dispensatio scđm ꝙ bern. vtitur in epi
stola ad eugenium. et tale malum ē habere plura
beneficia simul: quia sic ad decorem ecclesie perti
net ꝙ diuersi diuersa beneficia habēt/sicut ad de-
corē corporis ꝙ diuersa membra diuersa officia
habeant. Unde hoc est malum in pluribus ꝙ vnꝰ
habeat plura: sed in casu possit esse bonum/scꝫ vbi
esset penuria clericorum quibus danda essent be-
neficia/vel vbi esset persona tanti valoris ꝙ plus
valet toti communitati ecclesie q̄ plures medio
cres/ vel quando vnum beneficium non sufficit:
tunc enim habere plura beneficia non est malum:
et tunc vel sine noua dispēsatione sic in beneficijs
annexis licet habere plura beneficia sicut preben
dam ⁊ archidiachonatum cum noua dispensatio-
ne. Tertio modo dicitur aliquid esse malum non
scđm se: imo quantum est de se est indifferens sed
per accidens eius oppositum facit ad bonum sed
est malum quia prohibitū statuto humano/sicut
comedere carnes sexta feria / et talia possunt esse
bona ⁊ licita per dispensationem superioris: nam
cū talia nō habeant maliciam nisi propter obliga
tionē statuti ꝑ dispensationē superioris tollitur
ab eis esse malum. de hoc autem dictum est alibi
⁊ dicetur in questionibus sequentibus.
¶ Quantū ad scđm an ꝑ cōtrariā ꝯsuetudinem Godefre. quoll. 12.
possit derogari statuto generalis synodi sic ꝓce-
dunt illi idem. primo ei arguunt ꝓ ⁊ cōtra. pmo
arguūt ꝙ sic. qꝛ cū prelati multi faciāt ꝯtra statu
tū de nō conferendo eccl'iam cuꝫ cura alicui añqꝫ
attingat. 25. annū et ꝙ faciat se infra annū ꝓmo-
ueri i sacerdotē et cōtra statutū de expellēdo vsu
rarios etiā alienigenas ⁊ sic lata snia contra trāf
gressores tūc si nō ꝑ talia posset derogari multi
ꝑlati eēnt suspēsi ⁊ irregulares nec possent absol
uere subditos ꝙ ē icōuenīēs. ꝗ.⁊c. ¶ Cōtra diu
turnitas peccati nō diminuit trāsgressionē ⁊ ino
bedientiā sꝫ auget ꝗ assuescere facere cōtra statu
tum generalis ecclesie non derogat statuto. Ad
hoc aūt dicūt ꝙ cū statutū humanū habeat vim
obligādi ex volūtate hūana r'ata rōe. qꝛ volūtas
pōt inotescere non solū scripto sꝫ etiā facto oīa q̄
q̄s eligit talia operat ideo per actus multiplica-
tos qui faciunt consuetudinem hoc sciente illo: et
permittente cuius auctoritate statutū habet vim
obligandi potest statutum ⁊ mutari/ ⁊ exponi/ ⁊
aliud habens legis vigorem causari si tamen sit
consuetudo non irrationalis nec contra ius diui
num nec naturale nec reprobata a iure communi
qualis forte est ꝯsuetudo de qua querit i speciali

consuetudo aūt irratiōalis vel a iure reprobata
vt illa q̄ eneruaret libertatem vel disciplinā eccle
siasticā nulla eēt. talis aūt eēt ꝯsuetudo ꝙ subditi
nūqꝫ cōfiteāt suis sacerdotibus. h' enī eneruaret
ordinē ecclesiastice ierarchie. ⁊ sic pꝫ etiā ad argm̄
¶ Quantum ad tertiū an lex vetus permitteret
ꝫ articulꝰ. Durādi. 2 huius dis. peccatū cordis vel an cohibebat manū tm̄. proce
dunt quid am sicut pmi arguentes ꝓ et cōtra. pri
mo arguunt ꝙ ꝓhibebat etiā animum. qꝛ illud ꝙ
cohibet cōcupiscentiam ꝓhibet aīm. ⁊ lex vetꝰ ꝓ
hibꝫ cōcupiscentiā vt pꝫ per duo pcepta decalogi
ꝗ cohibet. ¶ Itē lex vetꝰ cū grā cōſuata iduce-
bat ad vitā saluatoris merito q̄uis adhuc ipedi
mētum restaret de solutiōe generalis debiti fien-
da ꝑ christū. sed cohibitio exteriorū actuū sine co
hibitione animi nō suffecisset ad meritū. ꝗ.⁊c.
¶ In cōtrariū ē qđ dicit Glosa Exo. 20. ⁊ supra
allegatū ē ꝙ lex vetꝰ ꝓhibebat manū non aimū
Et arguit ratione. qꝛ lex vetus neminem ad per
fectum adduxit vt dicit Heb. 7. sꝫ pfectus est qui
est ordinatus in actibus exterioribus ⁊ interiori
bus. ꝗ lex vetus nō cohibebat simul actus interi
ores ⁊ exteriores. ⁊ sic cohibebat manū nō animū
¶ Respōdēt isti ⁊ bñ ꝙ ꝑ manū intelligit h' ope-
ratio exterior. ꝑ animum vero volūtas seu iterior
operatio. differt aūt ꝓhibitio ⁊ cohibitio qꝛ ꝓhibi
tio fit solo verbo ⁊ absqꝫ pene cōminatione. cohi
bitio autem est per factum vel ꝑ metū ex punitiōe
¶ Dōm est ergo ad questionem ꝙ lex vetꝰ non so
lū ꝓhibebat manum: sꝫ etiam aim. hoc est non so-
lū malam operationē exteriorē sꝫ etiā malā volū-
tatē interiorem nō tamē cohibebat nisi manū hoc
ē exteriorē operationē. Primū pꝫ qꝛ eiusdē ē ordi
nare aim ad bonū ⁊ prohibere a malo sꝫ lex vetus
ordinabat animū ad bonū scꝫ ad dilectionē dei ⁊
proximi. ꝗ ꝓhibebat ipsum a malo. Scđm pꝫ. qꝛ
tm̄ se extēdit cohibitio seu coactio legis quātū
se ostendit inflictio penarum determinatarum ꝑ
legem ⁊ premioꝝ ipsius Uñ illa lex non habebat
virtutē coactiuā nisi ꝑ penas tēporales ⁊ ꝓ factis
exterioribus: sicut nō permittebat expsse nisi bo-
na tēporalia bñ operantibus tñ pene tempales ⁊
pmia veterꝫ legis erāt figura premiorum ⁊ pena-
rū eternarum ⁊ spiritualium quas lex noua com-
minatur ⁊ permittit. ergo lex vetus non cohibe-
bat expresse ⁊ litteraliter animum sed manum tm̄
Lex vero noua vtrumqꝫ cohibet. Et per hoc di-
cunt ad argumenta. ¶ Ad primum patet solutio
quia soluꝫ probat ꝙ lex vetus prohibebat animū
sed non cohibebat. ¶ Per idem dicunt ꝙ patet
ad secundum ꝙ lex vetus obseruabatur non suffi
ciēter nisi obseruentur precepta legis que prohi-
bent non solum manum sed etiam animuꝫ: q̄uis
cohibitio pene non se extenderet ad animum seu
ad peccata exteriora. ¶ Ad argumenta alterius
partis dicendum ꝙ ista glosa intelligitur de cohi
bitione ⁊ non prohibitōe. ¶ Ad aliud dicendum
ꝙ lex dicitur neminem adduxisse ad perfectū non
quia non prohiberet animum: sed quia non erat
tempus plenitudinis gratie que in incarnatione
christi incepit per quam gratia facta est: de cuius
plenitudine omnes accepimus gratiam pro gra-
tia. ¶ Argumentum solutum est.

¶ Questio secunda.

SEcūdo querit vtrū papa pos-
sit dispēsare in pcepis dei. Et Primum
videt ꝙ sic: qꝛ qui pōt interp-
tari legem/ potest dispēsare in
ea: cū eius sit interpretari cu-
ius est condere: sed ad papam
ptinet interpretari siue decla
rare dubia legis diuine. ergo
per consequens dispensare
¶ Contra. qꝛ dispēsare est legē tollere in parte. In oppm̄
Idem autē iuris est de toto ad totū/ ⁊ de parte ad
partē: sed papa nō potest in totuꝫ tollere legē dei:
quia seruus legē dñi tollere non potest. ergo.⁊c.
¶ Respōsio. Hic est duplex opinio. Prima inq- Responsio
rentiū vtrū papa possit dispensare in male q̄sitis ⁊
¶ Ad cuiꝰ euidentiā ptractāt quatuor. Primo/
quale ius papa habeat in bonis ꝑsonarū ecclesie God. de
gñaliter. Scđo quale ius habeat in bonis q̄ dant fontibꝰ in
fratribꝰ minoribꝰ specialit. Tertio videndū quale quolibetꝫ.
ius habeat in bonis ꝑsonaꝝ seculariū. Et quarto
patebit ad questionem.
¶ Quantum ad primum sciendum ꝙ ius et do-
minium siue ꝓprietas alicuius rei possunt trāsire
vel in cōmunitatem/ita ꝙ cōmunitas ꝑ se habeat
ius ⁊ ꝓprietatē illiꝰ rei ⁊ nō ꝑsona aliqua nisi ꝓut
est pars alicuiꝰ cōitatis: vel in ꝑsonā/ita ꝙ ista sin
gularꝫ ꝑsona habeat dñium rei vt possit facere de
ea voluntatē suā distrahēdo ꝓut placet. sed pars
cōitatis dupl'r potest habere ius in bonis cōitatꝫ
Uno modo sicut simplex membrū cōitatis qđ de
bet habere vsum in bonis cōitatis ⁊ sustētationē
Alio modo ꝑsona aliqua q̄ est pars cōitatis habe
re potest ius in bonis cōitatis sicut caput qđ est
regimē totius cōitatis ⁊ ad quā tota cōitas ordi
natur: et sic talis habet ius in bonis cōitatis non
solum vt accipiat sustentationem / et illud quod
ei ab aliquo ministratur: immo habet ius dispen-
sandi illa bona prout vtilitati cōmunitatis vide-
rit expedire. modo papa habet ius in bonis eccle
sie et dominium sicut pars cōmunitatis non que-
cunqꝫ pars: sed sicut caput ad quod tota ecclesia
ordinatur: quia oportet ꝙ sit vna ad vnum caput
ordinata. Unde ipse habet ius dispensandi gene-
raliter bona totius ecclesie sicut dispensator gene
ralis totius ecclesie. Prelati autem qui sunt sub
eo habent potestatem dispensandi in hoc collegio
ecclesiastico. non autem habet ius et proprietatē
in bonis ecclesie vt persona singularis: cui solum
competit habere ius in re non in ordine ad com-
munitatē cuius pars sit: sicut persone singulares
habent bona singularia et sua propria/ ita ꝙ ipse
solus sit vere dominus omnium bonorum ecclesi
asticorum. Hoc patet primo: quia perfectio euan
gelica cōsistit et consulit paupertatem quantum
ad renunciandum temporalibus in proprio licet
non in cōmuni: sed perfectio euangelica non debꝫ
repugnare statui pape. ergo dictus status domi-
ni pape non habet ꝙ ipse solus sit proprietarius.
¶ Itē si solus papa esset proprietarius in bonis
temporalibus ecclesiasticis posset ea distribuere/
distrahere/et alienare/prout vellet: sed hoc est fal
sum: quia de potentia iuris non potest de eis ordi
nare nisi sicut magis cedūt i vtilitatem ecclesie:
sicut debet facere bonus et fidelis dispensator. er
go.⁊c. ¶ Si dicatur ad hoc ꝙ non habet
istud vt persona priuata: sed vt persona publica:

qꝛ generalis vicari⁹ xp̄i nō valet. qꝛ aut habet il-
lud ius vt vicari⁹ ei⁹ ſm ꝙ deus aut ſm ꝙ hō. non
ſm ꝙ deus. qꝛ ſic xp̄s ē dn̄s equaliter oīꝫ bonoꝝ
tam eccleſiaſticoꝛum ꝗ̄ alioꝛum nullus autem po
nit papam habere ius tale: ⁊ dominium in bonis
alijs ab eccleſiaſticis. ergo ⁊c. Nec ſecundū ꝙ hō
quia talibus vt homo non vtitur vt vtuntur illi ꝗ
ſunt in eccleſia modo. ¶ Item iſta non eſt inten-
tio eoꝝ qui iſta bona conferunt. ſ. transferre ea in
chꝛiſtum ſm ꝙ deus. qꝛ deus de ſe habet dominiū
omniū nec ſm ꝙ homo cū eis nō vtaꝛ vt dictū eſt
ſꝫ ē intentio eoꝝ transferre dominiū eoꝛum ime-
diate in collegiuꝫ cui conferunt ⁊ ex conſequenti
in dn̄m papam vt in diſpenſatoꝛē. quia diſpēſatio
non pōt ab eo tolli ꝑ ꝗ̄cunq̄ oꝛdinationem vl' ſta
tutum. ¶ Item ſi ſolus papa haberet dn̄ium reꝝ
eccleſiaſticarū. nō differret modus ꝗ eas hn̄t mo
nachi ⁊ alij clerici ab eo mō ꝗ habent eas fratres
minoꝛes: ſꝫ h̄ eſt incōueniens. ꝗ ⁊c. ¶ Maioꝛ pꝫ.
Minoꝛ pbaꝛ qꝛ in cōſtitutione edita ſup declara
tione regule fratrū minoꝛū dicit ꝙ dicti fratres.
nō ſunt capaces dn̄ii rerū tēpoꝛalium: ſꝫ papa ſu
ſcipit in ſe dn̄ium iſtaꝝ rerū que eis dant ne dn̄iuꝫ
ſit incertum ⁊ vagum h̄ pꝛo nichilo ſpecialiter po
neret de fratribus minoꝛibus: ſꝫ alij ſimiliter nec
eſſent capaces ⁊ papa capacitatē iſtā retineret ſi-
bi alij ꝑ nihilo eam retinerēt ſꝫ bona eccleſiaſtica
de quibus eſt ſermo non poſſunt trāſire ad ius: et
dn̄ium iſtoꝛum ſed ſolius pape. ꝗ ⁊c.
¶ Itē in eadē cōſtitutione dicit ꝙ ſicut acquirit
per ſeruum dn̄o ita acquirit ꝑ monachum mona-
ſterio: ſꝫ dn̄s vere habet ius ⁊ dn̄ium in re acquiſi
ta ꝑ ſeruum. ꝗ ⁊ monaſteriuꝫ in re acquiſita ꝑ mo
nachum ⁊ ꝑ conſequens non ſolus papa.
2. cōcluſio ¶ Quātum ad ſcōm. ſ. quale ius habeat papa in
reb⁹ datis minoꝛib⁹ dicunt ꝙ intendēs ꝙ illa res
ſic eccleſiaſtica: intendit transferre dn̄ium illius
rei in talem ꝑſonam eccleſiaſticam vt ē capax rei
⁊ qꝛ dicti fratres ꝑꝑ votum ſpeciale nō ſunt capa
ces rei vel ꝓꝛietatis talis rei nec vt ꝑſona ſingu
laris nec vt pars collegij ſpecialis eccleſia tamen
cōmunis in ꝗ ſunt conſtituti ē capax. ⁊ iō trāſfert
in ꝑſonam eccleſiaſticam ⁊ ip̄aꝫ eccleſiam: ⁊ ſola
generalis eccleſia vna cum capite ſuo. ſ. dn̄o papa
habet ius ⁊ dominiū ī tali re cum non detur ſpe-
ciali collegio ꝙ ſit capax ita ꝙ nulla ſpecialis ec-
cleſia pōt ius vendicare maxime aūt ſi papa exi-
mat illos a poteſtate inferioꝝ oꝛdinarioꝝ ⁊ bona
ꝗ eis conferunt aliquis oꝛdinarius ius ⁊ ꝓꝑetatē
in eis vt caput non haberet ſic aūt eſt de minoꝛib⁹
⁊ ideo nullus oꝛdinarius vel ſpecialis cōmunitas
habet ius in bonis eoꝝ ſꝫ ſola vniuerſalis eccleſia
⁊ dn̄s papa ad queꝫ ſolum ꝑtinet ius diſpenſandi
illa bona. ¶ Qꝫ aūt dictum eſt alias ꝙ abiectio
omnimoda tempoꝛalium in communi ⁊ in ꝓpꝛio
non competit illis ꝗ ſm modū ſuum viuendi mul
tum indigerent vltra neceſſitatem: ⁊ ꝙ ſi nec ipſi
nec dantes vendicarent ſibi ius in talibus vide-
rent derelicta: ⁊ ꝙ illi ꝗ magis indigerent poſſent
occupare. ⁊ ꝙ tales ꝗ nec iure ſuo. nec ſucceſſiue
alterius ꝗ ius haberet in talibus habent non vi-
dētur in eis hr̄e rōabilē vſuꝫ maxime qn̄ indigēs
vellet occupare: et ꝙ talium ſtat⁹ non poſſet ſtare
niſi aliquis vellet talium reruꝫ retinere dominiū
⁊ ꝑ conſequens talium ꝑſonarum perfectio a vo-
luntate alterius dependeret hoc veritatem habꝫ
de perſonis ſm ſe cōſideratis. ſed de ꝑſonis ī tali
ſtatu ab ecclia īſtitutis ſi hꝫ ꝓitatē qꝛ ex quo ſunt
inſtituti ſic ex ipſa inſtitutione vſus taliū bonoꝝ
ex cōceſſione generalis adminiſtrationis eis cōpe
tit ⁊ nulli alij niſi maioꝛis neceſſitatis exiſtat ca-
ſus: nec dependet eoꝛū perfectio ex alterius volū
tate ex quo ſunt appꝛobati ab eccleſia ⁊ ius quod
ſibi dominus papa retinet in dictis bonis ex con
ſtitutione domini pape competit ei de iure. Et ſic
patet de ſecundo.
¶ Quātū ad tertiū ſciendum ꝙ bona ꝑſonarum 3. cōcluſio
ſeculariū quarum ꝓpꝛietas ⁊ dominiū ꝑtinet ad
ſingulas ꝑſonas nō pertinet ad aliquē generalem
adminiſtratoꝛeꝫ ſiue papam ſiue imꝑatoꝛem quia
ita libere poſſint ea diſpenſare ſicut papa poteſt
diſpenſare bona eccleſiaſtica tn̄ potētiā ⁊ radica-
lem auctoꝛitatē videt dn̄s papa habere ſuper bo-
na tēpoꝛalia ⁊ eoꝝ diſpenſationem ſicut genera-
lis vicarius chꝛiſti ⁊ rectoꝛ pꝛincipalis eccleſie ꝙ
videt ſignificari ꝑ duos gladios ⁊ ꝑ duas claues
vn̄ dicit. 22. di. romanā eccleſiā. ipſe ſolus funda-
uit ꝗ beato petro eterne vite clauigero terreni ſi-
mul ⁊ celeſtis īperij iura conceſſit ꝗ̄ verū ē ꝗ̄tuꝫ
ad ꝑmariā auctoꝛitatem: ſꝫ quātū ad imediatam
iuris executionem hꝫ poteſtateꝫ in ſpūalib⁹. non
aūt ī tempoꝛalibus: ſꝫ iꝑatoꝛ in certis caſibus
ſicut dicit. 96. di. c. cū ad verū. qm̄ mediatoꝛ dei ⁊
hominū homo xp̄s ieſus actibus ꝓpꝛiis ⁊ digita
tib⁹ diſtinctis officia poteſtatis vtriuſq̄ diſcreuit
vt ſpiritualis actio a carnalib⁹ diſtaret icurſib⁹
⁊ deo militans minime ſe negociis ſecularibus i-
plicaret. Sic ꝗ habet papa auctoꝛitatē ſup bona
tēpoꝛalia vniuerſaleꝫ qꝛ tempoꝛalia oꝛdinantur
ad ſpiritualia. et vbi circa tempoꝛalia contingeret
errare vel peccare papa h̄ habet oſtendere ⁊ rebel
les compellere ad faciendum quod debent. et ſic
patet de tertio. ¶ Ex his patet ad quartum ſi il- 4. concl'o
la ſic hita iniuſte ſint bona eccleſie: pōt papa cum
eis diſpēſare ꝙ nō reſtituant ſi videat h̄ vtile eſſe
eccleſie ⁊ etiā extra caſū neceſſitatis dū mō appa
reat ecclie vtilitas cū ſit diſpēſatoꝛ ⁊ admiſtratoꝛ
generalis taliū bonoꝛum. ſi aūt ſint bona ſeculari
um ꝑticularꝫ cū i caſu neceſſitatis ecclie bōa oīm
fideliū ſint magis cōmunia ⁊ debita ad ſubuenien
dum tali neceſſitati/ ꝗ̄ neceſſitati coꝛpoꝛali ꝑſone
pꝛiuate. In cui⁹ tamen neceſſitate maxime extre-
ma omnia ſunt ꝯmunia quilibet tenetur de bonis
ſuis ſubuenire tali neceſſitati/ ⁊ bona cuiuſlibꝫ in
hoc caſu ſunt cōmunia. Unde poteſt diſpēſare cū
illis qui poſſunt ſubuenire neceſſitati ꝙ non reſti
tuant bona etiam ꝑſonarū ſeculariū iniuſte habi-
ta/ obſeruato hoc ꝙ ab alijs a quib⁹ poteſt cōmo-
de fieri accipiat ſm ratam ſuā ad reſtituendū par
tem illoꝝ bonoꝛum illis a quib⁹ fuerunt accepta:
vel ꝙ cū minus ab illis accipiat qꝛ non aliqui ſo-
li de cōmunitate ſed cōmunitas tota ⁊ ꝗlibet ſm
pꝛopoꝛtionē debet poꝛtare onus cōmunitatis: et
hoc obſeruato non fit aliquid contra iuſticiam. et
in hoc caſu diſpēſatio pape eſt quaſi declaratio iu
ris cōis. extra autem caſum neceſſitatis nō videt
ꝙ poſſit diſpenſare cū raptoꝛibus ⁊ vſurarijs ⁊ ſi-
milibus quin teneantur reſtituere bona perſona-
rum ſecularium/ cū talium bonoꝛum non habeat
liberam adminiſtrationem. hoc autem eſt dictum
non aſſerēdo ſed recitādo. ¶ Inquirēdo autē de Inq̄rit de dictis Bo de. de fon.
his ꝙ dicit ꝙ papa nō hꝫ imediatā iuriſditionem

in tempoꝛalibus. Contra. qꝛ confirmat ⁊ deponit
aliquem pꝛelatum videtur eſſe ſuperioꝛ et magis
pꝛelatus etiam immediatus in eiſdē: ſicut ep̄s re
ſpectu curati. ⁊ ſic eſt hic. ꝗ ⁊c. Sed ad hoc di-
ceretur ꝙ papa non ponit et deponit, imperatoꝛeꝫ
ad libitum ſicut abbas pꝛioꝛem vel papa ep̄m. nō
eñ ſine electione maioꝝ poſſet ip̄e creare impera
toꝛem/ nec ſine crimine depōere: ſicut archiepiſco
pus confirmat ep̄ꝫ electum nec confirmat eum ſi
cut ſuperioꝛ in tempoꝛalibus ſed in ſpiritualibus
ratione conſecrationis ſpūalis ⁊ vnctionis quaꝫ
ſolus ep̄s habet miniſtrare. ſic papa confirmat ⁊
inungit imperatoꝛem electuꝫ nec caſſat qꝛ ille ſit
indignus imperio cuius cognitio nō pertinet ad
papam: ſed qꝛ indignus eſt perungi oleo ſancto:
quod pertinet ad papaꝫ. ¶ Pꝛeterea. imperatoꝛ
conſtantinus de conſenſu ſenatus trāſtulit aucto
ritatem imperii in papam ¶ Pꝛeterea. maioꝛ po
teſtas includit minoꝛem in oꝛdinatis ſm oꝛdineꝫ
finis. ſicut eñ in artibus ars que eſt de fine impe
rat illi que eſt de eo quod eſt ad finem. i. ethicoꝛū.
ſic debet eſſe in pꝛincipatibus. Unde cum coꝛpo-
ralia oꝛdinētur ad ſpūalia vniuerſalis pꝛinceps
in tempoꝛalibus debet ſubeſſe vniuerſali ī ſpūali
bus. ¶ Pꝛeterea talis oꝛdo eſt inter pꝛelatos ſi-
cut īter ſubditos. ſed ſpūalia quibus pꝛeeſt papa
pꝛeſunt coꝛpoꝛalibus quibus pꝛeeſt imperatoꝛ: vt
anima ſpiritui. ergo papa imperatoꝛi pꝛeeſt.
¶ Pꝛeterea in domo patriſfamilias non debꝫ eē
niſi vnum caput ſi domus eſt vna. Si diceretur ꝙ
caput eccleſie non eſt papa. ſed xp̄s. Sed tamē vi
detur ꝙ vniuerſalitas Ierarchie eccleſiaſtice me
lius regatur ſi ſit vnus ꝑnceps tm̄ reſpectu oīꝫ ꝗ̄
ſi ſint duo equales. Unde diuiſio inter papam et
imperatoꝛem multum turbauit eccliam. vnde vi-
detur voluntas xp̄i qui eſt rectoꝛ ſapientiſſimus:
ꝙ nō equaliter hi duo ꝑncipentur. ſed vnus ſub a-
lio. qꝺ abſurdum eſſet dicere de papa ꝙ. ſ. ſubeſſet
imperatoꝛi. Nec obſtat ꝙ tꝑe legis moyſes ꝑfuit
ipſi aaron et omnibus ſacerdotibus et ꝙ reges iu
da oꝛdinabant de ſacerdotibus ⁊ ſummo ſacerdo
te vt fecit dauid. ⁊ imperatoꝛes multas leges edi
derunt de ep̄is et clericis ⁊ monachis. ⁊ impera-
toꝛes xp̄iani poſt tempa conſtantini. qꝛ moyſes fu
it ſacerdos/ licet non fuit conſecratus. ſicut ⁊ mel
chiſedech ex ſola dei electione ad hoc ip̄m vt inte
rioꝛi inunctione et conſecratione ſed exterioꝛ ſā-
ctificatio cepit in aaron. Unde p̄s. Moyſes ⁊ aa
ron in ſacerdotibus eius. ¶ Dicendum aūt inq̄̄-
tum pꝛopheta afflatus ſpū ſancto ſacerdotiū oꝛdi
nauit ⁊ non inquantum rex. Qꝫ aūt poſteri eius
attentauerunt fuit pꝛeſumptio ⁊ vſurpatio pꝛopt
quā oꝛias lepꝛa percuſſus eſt. leges vero quas im
peratoꝛes de ꝑſonis ⁊ rebus eccliaſticis fecerunt
nullam vim habent niſi inquantum ſunt ab eccle-
ſia appꝛobate. extra de conſtitutionibus. c. ecclia.
¶ Pꝛeterea. niſi papa pꝛeeſſet in tempalibus ⁊ ꝓ
pter neceſſitatem ecclie non poſſet diſpenſare in re
tentione alieni. ſicut rex francie ꝓpter neceſſitatē
regni ſui non habet auctoꝛitateꝫ talliādi extra re-
Opinio doctoꝛis gnū ſuum non ſubditos. ¶ Secunda opinio pōt
imaginari vidēdo tria. Pꝛio ꝙ hic ītelligo dei ꝓ-
cepta. ſcd̄o de diſpēſatōe in gn̄ali. ⁊ tertio de hoc
qꝺ q̄rit ⁊ qꝺ iplicat i argumētis. ¶ Quantū ad
ꝑmū ꝑcepta dīna intelligo ꝑcepta iuris natural.
qꝛ natura ē a deo iſtituta. ſcd̄o ꝑcepta poſitia ce-
rimōialia ⁊ iudicialia ī veteri teſtō ⁊ nō. ꝯſtituta.
ꝗdā imediate a deo: ꝗdā ꝑ angelos vt in veteri te-
ſtamento: ꝗdā ꝑ mediatoꝛē dei ⁊ hoīm vt in euan-
gelijs. ꝗdā ꝑ dei vicarios vt in ep̄lis ⁊ actib⁹ apo
ſtoloꝝ. ¶ Scd̄o de diſpēſatione dicēdum ꝙ ſicut
dictū eſt in pꝛimo addēdo ꝙ licet iure ſuo nō ꝯpe-
tat inferioꝛi reuocare/ diſpēſare/ iterpꝛētari pꝛece
ptū ſupioꝛis: cōpetit tn̄ ei inq̄̄tū ſuperioꝛ ad queꝫ
ꝑ ſe hoc ꝑtinet ſpecialiter ei cōmittit.
¶ Circa tertium ſunt tres concluſiones. Pꝛima
ꝙ pape cōpetit generaliter interpꝛetatio oīm du-
bioꝝ in ꝑceptis diuinis vbicūq̄ ꝓbabiliter dubi-
tat. Secūda concluſio eſt ꝙ cōpetit vel ad eū ꝑti-
net diſpēſatio in quibuſdā paucis. Tertia ꝙ reuo
catio in nullis. ¶ Pꝛia cōcluſio apparet: qꝛ licet 1. cōcluſio
iure cōmuni eius ſit iterpꝛetari cui⁹ eſt cōdere: qꝛ
tn̄ legiſlatoꝛ xp̄s a nobis receſſit: vicariū dereli-
quit illū ꝗ habet plenitudinē poteſtatis in terris
ſaltē dubia in fide ⁊ moꝛib⁹ ⁊ oīb⁹ que ad deū pti-
nent declarādi. ſic eñ expediebat ꝓpter enigma-
ta fidei. Unde et in veteri lege ad ſacerdotes erāt
recurſus de dubijs legis dei quarū iterpꝛetationē
qui nō ſtabat moꝛtis re⁹ fiebat. et de hoc dꝛ extra
de teſtib⁹. ca. licet. vbi papa interꝑtat illud/ in oꝛe
duoꝝ vel trium ꝗſi nō paucoꝛū ſed qn̄q̄ plurium.
Itē de baptiſmo. c. maioꝛes. maioꝛes ecclie cau-
ſe ad ſedē ap̄licā ſunt referende: qꝛ petr⁹ ꝓ oīb⁹ re
ſpondit. tu es xp̄s filius dei viui. Siue ergo de fi-
de ſiue de pꝛeceptis naturalis iuris/ ſiue de ſacra
mētis ⁊ alijs legis diuine poſitiuis ꝑceptis ⁊ ſta-
tutis dubitatio emergat / declaratio ⁊ interpꝛeta
tio ad papam pertinet intantum ꝙ eſt excōicatus
quicunq̄ contra interpꝛetationē pape in talibus
aliquid docet. extra de here. ad abolendā. in pꝛin
cipio. ſed poſtq̄ ſemel eccleſia romana in talibus
aliquam declarationem fecit: que ab vniuerſali ec
cleſia eſt recepta/ non videtur ꝙ ipſa poſtea poſſit
aut debeat cōtrariam declarationem facere ⁊ pꝛi-
mam reuocare: qꝛ eccleſia regitur ſpū ſancto: nec
tota errare poteſt: vt quod ſemel tota eccleſia re-
cepit tanq̄ verum/ qꝺ poſtea cogat recipere tanq̄
falſum non videtur. ſicut ſi modo vellet papa de-
clarare ꝙ ſpiritus ſanctus ꝓcedit a ſolo patre nō
a filio: aut ꝙ ſicut a duobus pꝛincipijs non ſicut ab
vno non eſſet audiendus: quia contrarium decla-
ratum fuit in concilio lugdunenſi per Gregoꝛiū
decimū. Nec obſtat ꝙ reuocata eſt declaratio ari
minēſis concilij: qꝛ non fuit concilium catholico-
rum vt vniuerſalis eccleſie: ſed conuenticula he-
reticoꝛum. Unde quatuoꝛ concilia ſicut quatuoꝛ
euangelia recepit eccleſia. Dubia quidem con-
cilioꝛum poteſt papa declarare ſicut et euangelio
rum: ſed claras declarationes eoꝛuꝫ de fide ⁊ mo
ribus non poteſt reuocare: ſed ſtatuta concilioꝛuꝫ
pꝛactica pōt īmutare: qꝛ non eſt contra veritatē fi-
dei ꝙ exterioꝛa opera noſtra mutentur: ſed ꝙ veri
tas diuinoꝛum ⁊ articuloꝛum mutetur eſt impoſ-
ſibile. Unde ſi eccleſia vno tempoꝛe credit vnum
alio tempoꝛe oppoſitum: opoꝛtet ꝙ alterum ſit in
erroꝛe. ſi autem in diuerſis tempoꝛibus contra-
ria operetur/ poteſt eſſe ſine erroꝛe in moꝛib⁹. pꝛo-
pter quod papa poteſt contrarium concilij ſtatue
re nō ſentire. licet autē in oībus poſſit iterpꝛetari
nō tamen diſpenſare: nā in pꝛeceptis legis nature
nō poteſt ſicut in habendo duas vxoꝛes in quo ſo
lus conditoꝛ diſpenſare potuit: vt ipſemet papa

dicit de diuorcñs.c.gaudemus. Similiter nec in preceptis positiuis vtriusq; testamenti a deo vel xp̄o imediate constitutis sicut q̄ homo nō teneaẽ ad baptismum vel ad ɔfessionem vel aliquod huiusmodi.q2 in lege superioris inferior non potest dispensare nisi inquantū sibi committitur.non inuenitur aūt hoc cōmissum nisi q̄ ad tempus spiritus sanctus dispensauit de baptisando in nomie dñi iesu.vnde magis commissū ē imutare cursuȝ nature p̄ miracula q̄ dictamen iuris naturalis et p̄cepta diuina dispensando. In p̄ceptis aūt positiuis appostoloꝝ petri ꝛ pauli vel omnium simul q̄uis in canone receptis potest papa dispensare. q2 non habet minorē auctoritatem q̄ ipsi habuerunt sed ipsi in suismet statutis aliq̄n dispensabāt p̄mouendo bigamum aut p̄cussorē aut neophitū. q̄ ꝛ papa in omnibus talibus potest.

Questio ¶ Si vero iuxta hoc queraẽ vtrum in gradibus lege diuina p̄hibitis ad matrimoniū possit dispēsare: videretur q̄ sic in omnibus p̄ter primum qui est patris ad filiā ꝛ matris filiū: s̄m opinionē illaȝ q̄ dicit q̄ ille sole p̄sone iure naturali sunt excluse hoc ei posito excluso ceteraruȝ esset pure cerimonialis vel iudicialis ꝛ sic non ligaret in noua lege nisi quantū esset reuocata.non est auteȝ renouata per nouū testamentū.sed solum per ecclie statutū que etiaȝ plures gradus p̄hibuit.ergo si papa potest dispēsare in tertio ꝛ quarto gradu quos ecclesia adiecit.sic in secūdo et tertio quos lex moysaica expressit.sed q2 dicitur. C. de epis et clericis .l. eum qui p̄babilē.de sorore ꝛ filiibus.non soluȝ de matre.q̄ in talibus p̄sonis nichil seui criminis naturale fedus estimari permittit non est probabile q̄ de iure naturali liceat hr̄e sororē vel vxorem patris q̄ loco matris habetur ꝛ hm̄ōi quas etiā lex ciuilis a matrimonio naturali rōne excludit p̄pt q̄d dictum est dispensatiue relinquet homo patreȝ ꝛ matrem et adherebit vxori sue.q.d.poterit habere in vxorem oēm mulierē nisi matrem et filiā. q̄a p̄ multiplicatione humani gn̄is:tunc necesse fuit hr̄e sororē suam.postmodū aūt non inuenitur hoc obseruatū.sed magis habebant plures vxores extraneas q̄ acciperēt sorores p̄prias.p̄pter quod cū constet esse contra legem nature duas hr̄e vxores.q̄d tn̄ a tempore abrahe semp̄ vsq; ad nouam legem dispensatiue licitū fuit.multomagis illud quod minus diu licuit.s.hr̄e sororem non nisi dispensatiue aliq̄n licuit.ꝛ sic natura p̄hibuit sed de⁹ q2 a principio necesse erat cōcessit.ꝛ ita papa dispēsare non pōt in aliquo gradu ɔsanguinitatis in lege diuina prohibito.q2 deus lege nature p̄hibuit ¶ Idem videtur de gradibus affinitatis cum iure naturali par reuerentia exhibeatur ɔsanguineis et affinibus. Q̄ȝ autē vxorem fratris premortui q̄ loco sororis habeẽ accipere licebat ad suscitandum prolem fratri mortuo sine liberis.q̄d etiam fecisse legitur is q̄ genuit ioseph virum marie erat ɔ ius nāle/sȝ licebat ex dei dispēsatione q̄ papa facere non potest.q2 sibi p̄missa non est. de ista autem materia solet tangi extra de restitutōe spoliatorum.c.litteras. dicetur ifra.quarto li.di.40 et.41. ¶ De reuocatione autem dicenduȝ q̄ illa p̄cepta nō potest reuocare in quibus ipse non pōt dispensare.q2 non licēt maiora illis quibus vetita sunt minora.extra de senẽ.excō.cum illoꝝ.ꝛ de re.iuris. Non dȝ cui quod magis est/licet q̄d minus est non licere.sed minus est dispēsare q̄ reuocare. q2 omne totum est maius sua p̄te.reuocare auteȝ est legem totaliter abrogare quo ad oēm p̄sonaȝ locum et tempus. dispensare vero quo ad quosdā vel quedam tempora vel loca.absit em̄ q̄ papa p̄cepta iuris naturalis decalogi vel sacramenta in quibus non possit dispensare possit reuocare. De preceptis autem positiuis ꝛ statutis et ordinationibus ecclesie primitiue scriptis in canone in q̄b⁹ ipse potest dispensare videreẽ q̄ ip̄e illa possȝ totaliter reuocare.q2 nō minor potestas est in regimine ecclie nunc q̄ tunc nec predecessor potest legeȝ imponere successori. quicq̄d ergo primitiua ecclesia potuit statuere hoc moderna pōt destituere.

¶ Sed cōtrariū dicendū est q̄ illa que auctoritate sua p̄pria ꝛ proprio instinctu fecit primitiua ecclesia pōt moderna destituere et reuocare. illa autem q̄ ex speciali cōmissione et inspiratōe sp̄ūsancti fecit nec ip̄emet qui fecit vel qui fecerunt: nec moderni possunt destituere nisi quantū principalẽ committit:sicut scriba legis imperialis/vl p̄mulgator reuocare non potest nisi inquantū princeps iterum sibi committit. quicquid aūt primitiua ecclia fecit q̄d in canone est receptuȝ redditur a deo inspiratum. Et similiter dicenduȝ q̄ in quattuor conciliis principalibus fuit factum. sp̄ūssanctus autē non ita ordinauit tertiam legem per quā noua reuocaretur sicut nouam qua cerimonialia veteris et iudicialia quo ad litteram sunt reuocata ita q̄ in primitiua ecclesia apostoli quedā ordinauerunt non simpliciter sed ad tp̄s. q̄d reuocatū ē postea: sicut legalia cum euāgelio obseruare a iudeis et abstinere a suffocato et sanguine ꝛ celebrare in fermento: ꝛ hm̄ōi q̄ lapsu temporis cessauerunt.q̄dam autem dictante sp̄ū sic ordinauerunt: vt imperpetuum p̄manerent.sic tamen q̄ p̄ locoꝛ tempore liceret dispensare: non tamē totaliter amouere.q2 sic expedit ecclesie. et in talibus ipsis ꝛ successoribus licuit dispensare eodeȝ spiritu cōmittente:sicut pȝ ex sancto sanctoꝝ dispensantiū quomodo probaui multipliciter sanctos veteris testamenti habuisse auctoritatem dispensandi q̄ fecerunt q̄ alias non liceret ꝛ scriptura factū eorum cōmendat.non autem licet hm̄ōi generaliter reuocare.q2 non est commissuȝ vt apparet: q2 nullus sanctorum hoc presumpsit.et iterū cum ad regimen nature et magis gratie deus faciat q̄d melius est:imo optimi est optima adducere: iō illud commisit quod expedit ꝛ non aliud.vtile est autē ecclesie q̄ aliquando cum bigamo et percussore ꝛ hm̄ōi dispensetur.cum aliquando tales inueniantur meliores.non autem expedit q̄ tales indifferenter sicut ceteri promoueantur vnde illud commisit istud p̄hibuit.potest ergo papa in talibus p̄ticulariter dispensare sed non potest ea generaliẽ ꝛ vniuersaliter reuocare:sicut vnam decretalem a se vel a predecessoribus editam. vnde notauit alanus extra de decimis.c.Licet:q̄ papa posset concedere alicui laico q̄ non solueret decimas vel q̄ eas perciperet:non tamen omibus laicis hoc posset concedere vel imperpetuum legem generalem condendo.sed tantum ex causa ad tempus dispensando.sicut regibus dantur decime:etiam clericorum in subsidium terre sancte. vel ob aliam iustā causam. ¶ Similiter videtur q̄ summus pontifex posset dispensare in necessitate q̄ liceret con-

cere in fermento. sed q̄ faceret legem generalem q̄ nō cōficeretur nisi in fermēto nō videẽ sibi permissum/ꝛ sic de silib⁹. Q̄uis p̄ceptū ecclie sit positiuum:q2 supponim⁹ q̄ a supnaturali sp̄ūs sancti inspiratione p̄cessit.ꝛ silr̄ nō posset facere legem q̄ indifferēter minores ordines ꝛ confirmatio ab oib⁹ indifferēter conferreẽ/licet possit aliq̄b⁹ specialiter indulgere:nec forte de cōsecrationib⁹ ecclesiarū ꝛ hm̄ōi ordinatis ab illis q̄ primicias spiritus acceperūt. Utrū autē ap̄li aliqua ordinauerint sic a sp̄ū sancto q̄ neq; possint reuocari neq; ī eis possit dispensari/non videẽ nisi dicam⁹ ab eis aliqua sacramēta instituta.a quocūq; em̄ fuerint instituta cū sint legis ꝛ ecclesie fundamenta et ad salutē sicut p̄cepta decalogi ordiata/nō videẽ dispensatio sicut nec reuocatio alicui cōmissa.

Ad rōneȝ in oppōm ¶ Ad argumentū in opppositū dicendū q̄ q̄ potest iure suo interpretari in dubñs/ pōt dispēsare nō autē sic papa pōt iterp̄tari ius diuinū sȝ p̄priū qui autē ex sola cōmissione legis cōditoris superioris legē pōt iterpretari nō p̄pter hoc pōt in ea dispēsare/sicut olim aliq̄ iuriscōsulti iura interp̄tabanẽ ex principis cōmissione q̄ tn̄ cū nullo poterant dispensare: q2 diligenter seruandi sunt fines mādati: sic ecōuerso papa ep̄is cōmittit dispensationē in multis p̄ceptis suis/nō autē sic declarationem. sic igiẽ pape cōmissa est a deo in omibus interp̄tatio in his que a deo p̄ puros hoies dispēsatio:in nullo autē sacre scripture reuocatio. et p̄ hoc patet solutio ad secundum.

¶ Questio tertia.

Primū argumentuȝ — Tertio queriẽ vtrū de⁹ possit dispēsare in p̄ceptis generalibus ꝛ principñs iuris naturalis. Et videẽ q̄ sic: q2 oīs legislator ꝛ dñs potest totaliter dispēsare ī oī parte legis sue p̄ma media ꝛ vltima īdistīcte:sed lex nature est a deo sicut dño ꝛ auctore. q̄ etiam

In oppm̄ quo ad ei⁹ p̄ncipia potest de⁹ dispēsare. ¶ Cōtra. principia iuris naturalis se habent in moralibus sicut dignitates in speculatiuis:q2 ita sunt animi cōmunes ɔceptiones note naturaliter sicut ille: sed de⁹ nō pōt facere cōtra illas miraculose.q̄ nec dispensare in istis gratiose. ¶ Scd̄a q̄stiūcula.

Primum — Ulterius queriẽ/vtrū de⁹ possit dispēsare in p̄ceptis prime tabule. Et videẽ q̄ sic: q2 ad illa pertinet obseruātia sabbati in qua de⁹ dispensauit q̄n machabei sabbato pugnauerūt/vel ap̄li spicas cōfricauerūt/ꝛ sanatus tulit grabatū/ꝛ hm̄ōi:q2 dñs est fili⁹ hominis etiā sabbati: ꝛ q2 obseruātia sabbati translata

In oppm̄ est ad dñicā. ¶ Cōtra.de⁹ seipsum negare nō potest/negaret autē si dispēsaret in p̄ceptis prime tabule que ordinant hoiem imediate in deū quo ordine sublato nō esset vltim⁹ finis:nec p̄ cōsequens primū principiū nec de⁹.q̄.ꝛc. ¶ Questiūcula.3.

Primum — Ulteri⁹ queriẽ vtrū de⁹ possit dipēsare in preceptis secūde tabule. Et videẽ q̄ nō q2 illud q̄d est magis debituȝ est minus dispensabile q̄ illud q̄d est min⁹ debitū: sed mendaciū q̄d est minus indebitum q̄ homicidium est indispensabile.ergo multo magis homicidium. ¶ Contra.precepta secūde tabule se habēt in moralib⁹ sicut particulares cōclusiones in naturalibus:sed in illis de⁹ dispensat miraculose. ergo in istis potest gratiose. ¶ Respōsio ad p̄mā questionē. Primo dicendū q̄ deus potest passim dispensare in cerimonialibus ꝛ iudicialib⁹ siue sacramentalib⁹ ꝛ talibus positiuis:nullo autẽ modo in primis p̄icipñs iuris naturalis. ¶ Ex hoc inferendū est q̄ de⁹ nō pōt p̄cipere alicui malum culpe cōiunctim nisi p̄ accidens sicut dictū est de his in primo.dis. 47. sed preter illa que ibi dicta sunt de ista materia/videẽ q̄ de⁹ in oī materia morali possit dispēsare indifferēter ꝛ equaliter:q2 sic se habet bonitas ad moralia sicut entitas ad naturalia:sed de⁹ potest facere ad libitum de non ente ens/ꝛ ecōuerso.ergo ꝛ de bono malū/ ꝛ econuerso

Ad p̄maȝ q̄stiūculā. ¶ Ad hoc dicendū est p̄ iterēptioneȝ maioris: q2 nō sic se habet esse ꝛ nō eē q̄ nichil supponit in naturalib⁹:et ideo de⁹ passim facit de nō ente ens in naturalibus ꝛ ecōuerso/sicut se habet debitum et īdebitū in moralib⁹ q̄ supponit entitatē:sed sicut res naturalis existēs se habet ad illa q̄ debenẽ bonitati sue nature/sic creatura rationalis exn̄s ad illa q̄ debenẽ sue bonitati morali.sic ergo de⁹ potest facere de oī nō ente ens /et de ente nō ens: sed supposito q̄ sit non potest facere q̄n habeat id q̄d debȝ habere essentialiter sic q̄ sit hō ꝛ non habeat aiam:sed bn̄ potest facere q̄ nec sit homo nec habeat aiam.potest etiā facere q̄ sit homo ꝛ non habeat q̄ debenẽ bonitati accidentali: sic potest facere q̄ creatura rationalis non sit/ꝛ sit nec iusta nec iiusta:nec debēs aliq̄d nec debēs oppositū.supposito etiā q̄ sit potest facere de illo q̄d p̄ accidens se habet ad bonitatē moraleȝ q̄ illud fiat de iusto iiustū/ꝛ ecōuerso.sic est de quibusdā p̄ceptis moralib⁹:nō em̄ abstinēdū est ab homicidio ꝛ hm̄ōi/ inq̄tum est indebitū:nec obedire oportet parenti nisi inq̄tū debitū:sȝ in illis q̄ p̄ se p̄mo ꝛ essentialiter se habent ad bonitatē moralē sicut iustū exequendū/iniustū fugiendū.ꝛc.nulla cadit dispēsatio supposito q̄ creatura rationalis sit. ¶ Ad argumentum dicendū q̄ legislator nō pōt dispēsare in illa parte legis q̄ est fundamētū oīm aliarū ex parte sui vel ex parte pp̄li/ puta si p̄ certā legē ipse est dñs ciuis ꝛ ille obeditiu⁹/in hac dispensare nō potest:q2 dispēsatio est supioris ad inferiorē:propter q̄d non est in eo q̄d destruit hūc ordinem: q2 nullus effectus potest stare destruēdo suā causam cōseruantē/ꝛ ita ē hic q̄ creatura rationalis non est capax alicuius legis nisi mediāte lege nature quo ad prima sua principia generalia.vnde cū dispensatio sit priuilegiū ꝛ lex p̄uata oportet q̄ fundeẽ in istis principñs/ꝛ sic nō pōt sup̄ ea. — Ad rōneȝ in oppōm

¶ Ad secundā questionē dicendū q̄ precepta prime tabule accipiuntur ꝛ negatiue ꝛ affirmatiue:ꝛ secundo modo accepta possunt cōsiderari q̄tū ad hoc q̄ obligant semp̄. Item q̄tum ad hoc q̄ non obligant ad semp̄ sed loco ꝛ tempore. ¶ Quātū ad p̄mū ergo dico q̄ oīa sunt simpl̄r indispēsabilia:quia omne preceptum quod intrinsece ɔcludit rationem illiciti est indispensabile:al̄s esset simul licitum et illicitum.sic autem est in proposito.ergo.ꝛc. Maior est clara. Probatio minoris.cū em̄ p̄ precepta prime tabule homo ordinetur bene ad deum quantuum potest p̄ legem nature omne q̄d ex nature prohibet deo inferri est p̄ illa precepta

prohibitũ: sicut discredere deo/ desperare de deo/ odire deum/ despicere deum/ & oĩa hmõi. cõstat autem q̃ ista essentialiter includũt maliciam & rationem indebiti: q̃ illud semp est indebitum cui⁹ oppositũ semp est debitũ: sed deum amare/ reuereri/ et hmõi semp est debitũ vt statim pbabit. ergo oppositũ semp est indebitũ. ¶ Quantũ ad secundũ adhuc dico q̃ p̃cepta p̃me tabule sumpta affirmatiue inq̃tũ obligãt semp sunt idispẽsabilia: q̃ scz obligatio qua creatura rationalis tenet deo per legem nature manẽte natura non potest amoueri q̃ creatura rationalis ad hoc q̃ est dei factura debet esse deo subdita & subiecta: & q̃ est ad imaginẽ eius creata debet diligere/ in eũ sperare/ credere/ obedire/ & oĩa que lex nature dictat. cum ergo manente causa maneat effectus: sed ex hoc q̃ creatura rationalis est ad ista obligata est ẽ̃diu creatura est ratõ debiti amoueri nõ potest. sed p̃ceptũ affirmatiuum a quo nõ potest amoueri ratio debiti non est dispensabile. ergo. &c. ¶ Quantum ad tertium dicendum q̃ si diceret q̃ si p̃cepta p̃me tabule put sunt affirmatiua dicerent obligare p̃ loco & tempore & nõ esset aliquod temp⁹ determinatum/ sicut adhuc nõ essent dispensabilia ppter loquendo: q̃ dispẽsatio est q̃si obligatio p̃cepti que est amouetur. si ergo non sim obligatus ad actum credendi/ sperandi/ vel reuerẽdi/ aut colẽdi/ exercendi nisi p̃ loco & tempore cũ nõ sit locus et tẽp⁹ q̃si deus vult me aliqs occupari/ sic nũq̃ implẽdo preceptum nunq̃ transgrederetur deo non dispẽsante ẽ̃ obligationem vel magis executionẽ differente p̃ totam vitam meã si de eius licẽtia aliqs occuparer. & sic oĩbus modis precepta p̃me tabule essent indispẽsabilia. Sed videtur q̃ ius naturale licet non limitet tempus preceptis suis affirmatiuis: vult tamẽ ea semp impleri in vita/ & si non pluries saltem aliq̃n vel semel/ quãdo sunt talia que necessitatem non requirunt. q̃d dico quia preceptum de elemosina non obligaret ad aliquã horam totius vite nisi necessitas p̃ qua principaliter est occurrat: sed precepta quibus natura iubet deum honorari et amare et coli non sunt propter necessitatem dei sed magis hominis qui semper indiget dei auxilio. Unde contra legem nature faceret qui toto tempore vite sue de deo non cogitaret nec aliquo actu interiori in deum non tenderet nec oraret. ergo homo debet aliquãdo in vita sua ferri in deum actu itellectus & affectus: sed deus potest auferre rationem ist⁹ debiti/ nõ ꝺ̃ dez q̃ non teneat homo ad ista absoluta vt dicit secunda cõclusio: aut q̃ possit facere licite opposita vt dicit prima: sed q̃ nõ teneat homo ad ista exequẽda in effectu actuali p̃ nunc si dormiat vel pugnet aut studeat vel hmõi. & sic potest deus facere isto die sic crastino q̃si ad mortem q̃ homo nũq̃ actu de deo cogitauerit nec tamen peccauerit deo obligationem legis nature debitam amouẽdi quo ad executionẽ & non solum prolongando: sed sic non erit dispensatio ppie dicta. ¶ Ad argumentum dicendum q̃ obseruantia sabbati cerimonialiter accepta dispensabilis erat: imo & reuocata est per christum: sed p̃out moralis & naturalis nũq̃ per primum. ergo p̃ preceptuz decalogi precipit act⁹ latrie/ & phibetur ydolatria: que & si habeat creaturam p̃ obiecto: habet tamen deum p̃o fine p̃rimo. sic q̃ ordinet hominem imediate in deũ sicut

2. pclusio

3. pclusio.

Ad rõnez in oppoñ

ad finem. & sic dispensabile est q̃ homo non impendat deo actu latriam: sed non q̃ debeat deo latriã absolute vel q̃ debeat ydolatriã creature. per secundũ precipitur reuerentia ad deum in iurando in sperando: & prohibetur piurium et desperatio/ que etiam non sunt dispensabilia nisi quo ad actũ affirmatiuum ad quem est obligatio. Per tertium quies in deo: per amorem et contemplationem et orationem & fidẽ & phibent opposita. posset etiam ad hoc adduci quiescere agere peruerse q̃ est actus penitendi: cuius etiam finis primus est deus sicut latrie. et de complacẽdo in peccato non potest esse dispensatio: nec de obligatione ad penitendum vel satisfaciendum deo absolute quo vsq̃ satisfecerit de tẽpore sic vt de aliis. ¶ Sciendum tamen q̃ actus fidei/ spei/ caritatis et latrie: ẽ̃ q̃ excedunt cognitionem nature sic non continentur explicite sub preceptis istis que sunt naturalia sed solum implicite. tota ergo prima tabula continetur in diligẽdo deũ ex toto corde. &c. quo p̃cipitur quicquid natura p̃cipit creature rationali facere imediate ad deum vel ppter deum: & prohibetur quicquid natura phibet facere cõtra deũ imediate. licet enim caritas faciat omnia fieri imediate ppter deum: nõ tamen actus virtutũ moralium sic habent ex natura sua deum p̃o immediato fine sicut actus latrie & penitentie/ propter quod magis harum actus cadunt sub p̃cepto p̃me tabule q̃ aliarum moralium.

¶ Ad vltimam questionem primo videndum est de primo precepto prime tabule affirmatiuo. Honora patrem. quod est diliges p̃ximum tuum sicut teipsum. q̃ in illo potest deus simpliciter dispensare. Scõo q̃ potest etiã in aliqs sex negatiuis. Tertio an possit in mendacio propter argumentum;

¶ Probatur autem primũ vbi supra scz. 4-7. dist. primi. q̃ differentiam ordinis rerum ad deũ et ad inuicem: quia non potest papa a sua iurisdictione homines eximere/ cum eximere sit actus iurisdictionis/ et p̃ consequens superioris ad subditum: potest tamen alios ab aliorum iurisditionib⁹ eximere et sibi soli subdere. sic etiam non potest de⁹ creationem a sui subiectiõe eximere: quin sibi debeat honorem & amorem: sed creatio nra que alteri lege nature debet honorem potest facere non solum q̃ teneatur honorare nunc/ imo etiam q̃ nũq̃ et q̃ simpliciter non debeat ei honorem: imo q̃ deberet & vituperet et spuat in faciem patris sui. est ergo sensus litteralis. Honora patrem tuum. i. diliges p̃ximum tuum sicut teipsum. hoc est bene velis/ benedic/ benefac p̃ximo tuo quantum naturalis ratio dictat ibi esse faciẽdum corde/ lingua/ et opere. In quibus omnibus de⁹ potest dispensare ppter quod licet patrem & matrem odire et etiam iterficere/ & dicere nescio vos.

¶ Quo ad secũdum videtur similiter q̃ in omnibus deus potest dispensare: quia qui diligit p̃ximum suum legem impleuit. Sicut ẽ̃ tota secunda tabula affirmatiue continetur in hoc/ diliges p̃ximum tuũ: ita & negatiua in hoc/ ne oderis fratrem tuum in corde tuo: q̃ negatiua fundatur in affirmatiua. nec teneor non odire nec non nocere p̃ximo nisi q̃ teneor diligere & benefacere. si ergo potest dispẽsari in p̃cepto affirmatiuo diligẽdi & benefaciendi/ potest p̃ consequens in negatiuis non odiendi nec nocendi: q̃ si potest amoue-

Solutio 3. ẽ̃stionis

1. cõclusio

ri ratio debiti a causa potest etiam ab effectu: est igitur sensus litteralis sex p̃ceptorum illorũ nõ nocere p̃ximo animo/ lingua/ facto/ in persona coniuncta in substantia sua contra legem nature: sed deus potest facere q̃ liceat nocere in omni casu in quo lex nature phibet. ergo deus potest dispensare in omnibus p̃ceptis negatiuis secunde tabule. quando ẽ̃ dicit/ Non occides contra scz legem nature: hoc est insontem manu non interficies. hoc autem licet deo dispensante sicut in immolatione ysaac. Item non mechaberis contra legẽ nec mulieres cognoscẽdo/ quod est habere duas vxores/ vel cognoscendo nõ matrimonialiter iũctam: quia simplex fornicatio est cõtra legẽ nature. et tamen vtrũq̃ deo dispensare licuit. Exẽplus p̃mi in omnibus patriarchis scz Abraham/ Jacob/ Moyses/ Dauid/ & hmõi. Exemplum secundi in Osee. Non furaberis. i. nõ contractabis rem alienam inuito domino particulari innocẽte. hoc autem licet in casu etiã dommio non trãslato. vbi lex naturalis p̃hibet. Non dices contra p̃ximum tuum. &c. i. non nocebis p̃ximo verbo contra legem nature. si aũt deus potest licentiare ad nocendum gladio/ multo magis verbo. vt ponatur exemplum de Petro qui dispensante deo crimen occultum saphire & ananie diuulgauit forte contra legem nature dño dispensante: sed de mendacio dicetur postea. Non concupisces. &c. id est non nocebis animo contra legem nature quod tamen est dispensabile/ cum sit minus animo tantũ ẽ̃ animo simul/ & nõ vel verbo: et sic de aliis sicut dictum est in primo. distinc. 47.

3. cõclusio.

¶ De tertio siue mendacium reducatur ad p̃ceptum p̃me tabule/ non periurabis. siue secunde. non dices falsum testimonium. Dicendũ q̃ cũ mendacium sit falsi vocis significatio intentione fallẽdi p̃out includit tm̃ nocumẽtum p̃ximi/ est dispensabile: q̃ licet nocere occidẽdo/ multo magis decipiendo vt credat falsa p̃o veris/ quod in multis est minimum nocumentum: sed quo ad periurium in quantum includit irreuentiam dei/ certũ est non vere dispensabile: sed quo ad mendacium aut simplex q̃ ẽ̃ falsa vocis significatio scienter videtur dispensabile: q̃ ordo creature ad creaturam potest deo dispensante auferri/ maxime min⁹ debitus: sed ordo filij ad patrem honorandum est magis debitus ẽ̃ verbi ad animum representandum: quia oppositum est magis indebitum cum sit mortale illud venniale. ergo cũ illud sit dispẽsabile & illud. Sed dicendum q̃ non: quia preter ordinem verbi ad animum si deus dispensaret includeretur ordo debitus creature ad deum: q̃ deus per creationem mentiretur/ q̃ẽ p̃o eodẽ est actus p̃ se qui cum sit veritas mentiri non potest.

¶ Ad illud autem quod arguitur de ordine magis debiti/ et ad principale dicendum q̃ consequenter aliquid est magis debitũ extensiue. id est quãtum magis est et inseparabiliter adiuncta ratio debiti vel indebiti tanto est minus dispẽsabile/ licet sit minus debitum intensiue: et ita est in mendacio cuius ratio indebiti sit minor ẽ̃ in his que cõtrariantur preceptis aliis: est tamen inseparabilior.

¶ Explicit tertium scriptũ clarissimi doctoris dñi Petri de palude patriarche Iherosolymitani ordinis predicatoꝝ q̃ diligẽti opa Reuerendi magistri fratris petri de nouimagio: sacre theologie bacchalarii formati/ ac ordĩs predicatoꝝ pñtati emussicatum ac nunc primo impressum Parrhisiis: impendio honesti/ ac probi viri Claudii cheuallon: librarii Parisieñ. in edib⁹ sancti christophori ꝓpe collegiuz Cameraceñ. cõmorantis. Anno dñi Millesimo quingẽtesimo decimoseptimo. mẽsis Septẽbris. die. xvi.